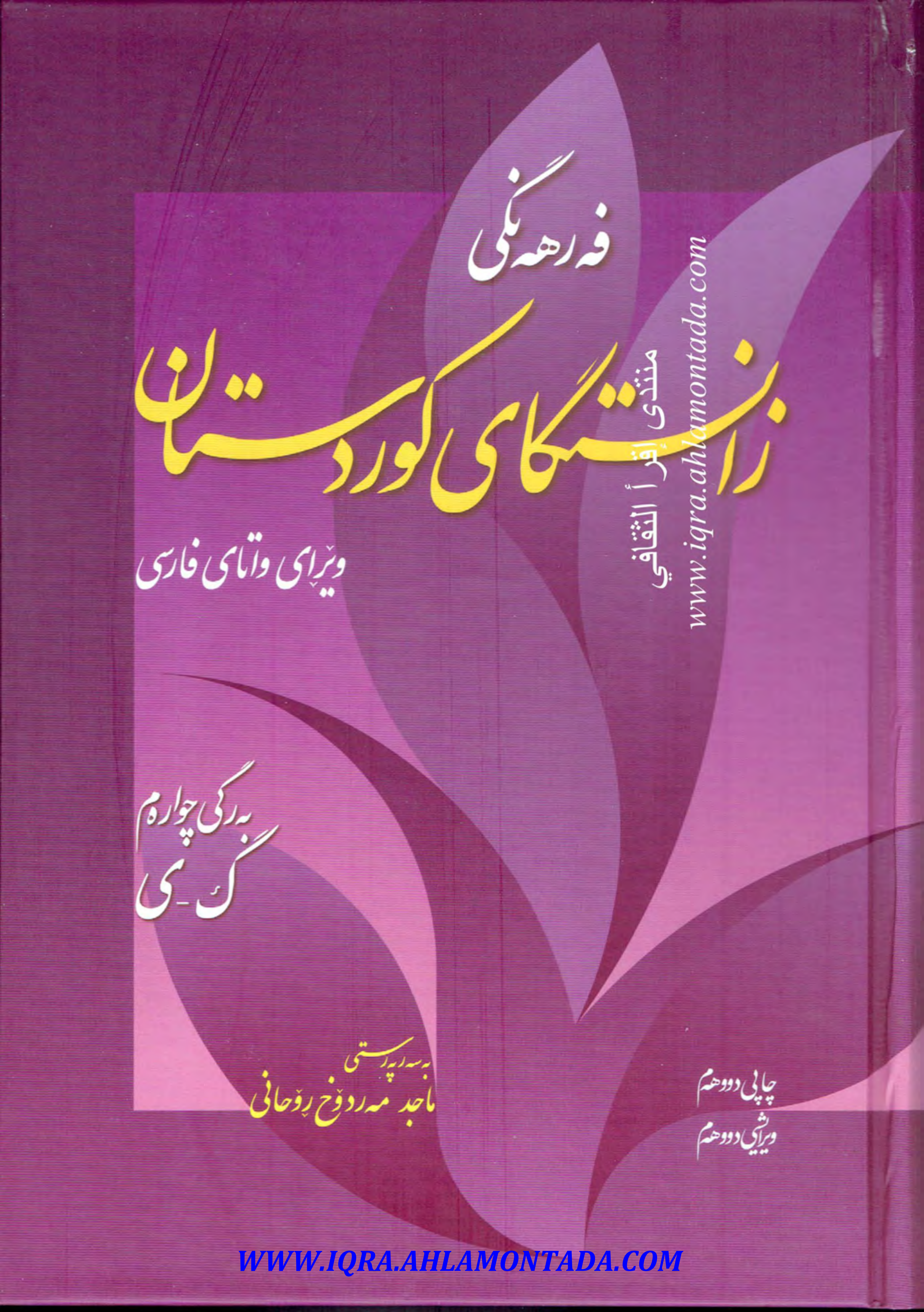

فەرهەنگی
زانستگای کوردستان

ویڕای واتای فارسی

بەرگی چوارەم

گ - ی

بەسەرپەرستی

ماجد مەردۆخ ڕۆحانی

چاپی دووهەم

ویرایشی دووهەم

منتدى اقرأ الثقافي

فەرهەنگی زانستگای کوردستان

فەرهەنگی زانستگای کوردستان

چواربەرگی ـ ٤

بە سەرپەرستی ماجد مەردۆخ ڕۆحانی

نڤیسیاران

مەهدی سەنەندەجی ❊ مەحیەددین کەریمیان ❊ یەدوڵڵا پەشابادی
موحەممدژیان ئەمینی ❊ کامران جەوهەری

پیتچنی و گەڵاڵەی لاپەڕەکان: مەحیەددین کەریمیان
سەبری مەحموودیان ❊ سەیران دهقان

پێداچوونەوەی گوڵ و گیا: ئیرەج مورادی
پێداچوونەوەی گیانەوەران: کەماڵ ڕەحمانی

پشتیوانی نەرمامێری: هادی ئەسغەری ❊ هیوا ڕوستەمیزادە

ناوی باقی هاوکاران لە بەرگی یەکەم

پەخشانگای زانستگای کوردستان
١٣٩٨

شماره کتاب‌شناسی ملی: ۵۹۱۰۲۳۱
موضوع: کردی ـ واژه‌نامه‌ها
عنوان کامل کتاب: **فرهنگ کردی دانشگاه کردستان**
عنوان کتاب به زبان اصلی:**فەرهەنگی زانستگای کوردستان**
مولف یا مولفان: محمد ماجد مردوخ روحانی
شماره ثبت: ۱۴۸۴۷۱۳

تاریخ ثبت درخواست: ۱۳۹۸/۰۷/۲۴
تعداد صفحه: ۹۰۴ **قطع**: وزیری
ناشر: دانشگاه کردستان
شابک: جلد چهارم: ۵-۲۲-۲-۶۷۰۲-۶۲۲-۹۷۸
دوره: ۸-۱۸-۲-۶۷۰۲-۶۲۲-۹۷۸
تاریخ صدور مجوز: ۱۳۹۵/۱۲/۱۷

زانستگای کوردستان

فەرهەنگی زانستگای کوردستان
بە سەرپەرستی ماجد مەردۆخ ڕۆحانی
بەرگی چوارەم: گ - ی
ڕووبەرگ: حەمیدڕەزا زەڕڕی
لیتۆگرافی: نیک پەردازان
سەرپەرستی چاپ: کوورش عەنبەری
چاپ: تایفە
جزوبەندی:گوڵستان

چاپی یەکەم: بەهاری ۱۳۹۷ (۲۰۱۸)
چاپی دووهەم: زستانی ۱۳۹۸ (۲۰۲۰)

مافی لە چاپ دانەوە و هەرجۆرە ڕانان و داگرتنی ئەم بەرهەمە بۆ زانستگای کوردستان پارێزراوە

www.uok.ac.ir/dictionary

سنە -زانستگای کوردستان
087-33624008
press@uok.ac.ir
uok.ac.ir/press
@uokpress

بەخشانگای زانستگای کوردستان

نیشانەی بەکارچوو لەم فەرهەنگە دا

نیشانە	نیشاندەر
. (خاڵ)	پاش دەوری ڕێزمانی و ژمارەکان
، (بەند، کاما)	کورتەوچان
؛ (خاڵبەند)	پاش وشەی هاوواتا
: (دووخاڵ)	پاش لێما (مەدخەل) و لێکدراوەکانی و دوای «وەک» بۆ شرۆڤە
؟	پرسیار
!	١. سەیرمان ٢. ڕوو تێکردن ٣. پێداگرتن ٤. هەڵەی باو
-	نێوان دوو بەشی لێکدراوێکی بەتایبەت ئاوەڵکاری
– –	لەخۆگری ڕستەی ڕاژەیی
( )	شرۆڤەی زیاتر
[ ]	باری مانایی، بواری بەکار چوون
/	یا، یان
/ /	لەخۆگری ئیملای لاتینی لێما، نیشان دانی واچ (فونیم)ێک
// //	سەرفی چاوگ
☜	بڕوانە بۆ:
↓	لە خوارەوە بیناسە
←	لەو لێکدراوەدا بیدۆزەوە
▣	لێکدراوی ناوی
⊡	لێکدراوی فیعلی
■	ئاوەڵناوی بەرکار، چاوگی نەرێنی (مەنفی)
□	لە پەنا چاوگی تێپەڕ و تێنەپەڕ، بۆ ئەو چاوگانەی سەرف کراون

ناو و شێوەنووسینی ئەلفوبێی زمانی کوردی، بە پیتی عەرەبی (ئارامی) و لاتینی:

ناو	شێوەی عەرەبی	شێوەی لاتین	نموونە	دەنگناسی
هەمزە	ء/ ئـ	'	ئاو 'aw	کپ
ئەلف	ـا/ ا	A,a	نان nan	دەنگ
بێ	بـ/ ـبـ/ ـب/ ب	B,b	باش baş	کپ
پێ	پـ/ ـپـ/ ـپ/ پ	P,p	پان pan	کپ
تێ	تـ/ ـتـ/ ـت/ ت	T,t	تیژ tîj	کپ
جێ/ جیم	جـ/ ـجـ/ ـج/ ج	C,c	جێژن cêjn	کپ
چێ	چـ/ ـچـ/ ـچ/ چ	Ç,ç	چاک çak	کپ
حێ	حـ/ ـحـ/ ـح/ ح	Ĥ,ĥ	حەوش ĥewş	کپ
خێ	خـ/ ـخـ/ ـخ/ خ	X,x	خاس xas	کپ
دال	ـد/ د	D,d	دایک day(i)k	کپ
ڕێ	ـر/ ر	R,r	سەر ser	کپ
ڕێ	ـڕ/ ڕ	Ř,ř	ڕۆژ řoj	کپ
زێ	ـز/ ز	Z,Z	زەماوەند emawend	کپ
ژێ	ـژ/ ژ	J,j	ژیان j(i)yan	کپ
سین	سـ/ ـسـ/ ـس/ س	S,s	سێو sêw	کپ
شین	شـ/ ـشـ/ ـش	Ş,ş	شەو şew	کپ
عەین	عـ/ ـعـ/ عـ/ ع	'	عەیب ‘eyb	کپ
غەین	غـ/ ـغـ/ غـ/ غ	Ğ,ğ	غار ğar	کپ
فێ	فـ/ ـفـ/ ـف/ ف	F,f	فیشەک fişek	کپ

ناو	شێوەی عەرەبی	شێوەی لاتین	نموونە	دەنگناسی
ڤێ	ڤـ/ ـڤـ/ ـڤ/ ڤ	V,v	ڤیان v(i)yan	کپ
قاف	قـ/ ـقـ/ ـق/ ق	Q,q	قورس qurs	کپ
کاف	کـ/ ـکـ/ ـک/ ک	K,k	کار kar	کپ
گاف	گـ/ ـگـ/ ـگ/ گ	G,g	گەورە gewre	کپ
لام	لـ/ ـلـ/ ـل/ ل	L,l	لێزمە lêzme	کپ
ڵێ	ڵـ/ ـڵـ/ ـڵ/ ڵ	Ł,ł	پڵاو p(i)ław	کپ
میم	مـ/ ـم/ ـمـ/ م	M,m	میوە mîwe	کپ
نوون	نـ/ ـنـ/ ـن/ ن	N,n	ناو naw	کپ
واو	ـو	U,u	کورد kurd	دەنگ
واو	و/ ـو/ و	W,w	واڵا wała	کپ
بۆرە	ـۆ/ ۆ	O,o	پۆل pol	دەنگ
واوی درێژ	ـوو/ وو (ـۇ/ۇ)	Û,û	توو (تۇ) tû	دەنگ
	ـۉ/ ۉ (تایبەتی باشوور)	Ü ,ü	چـۉ çü	دەنگ
	ـۉ/ ۉ (تایبەتی باشوور)	Ẅ,ẅ	شەۉ (کراس) şeẅ	کپ
سەرە	ـە/ ە	E,e	بەرد berd	دەنگ
هێ	هـ/ ـهـ/ ه	H,h	هار har	کپ
یێ	یـ/ ـیـ/ ـی/ ی	Y,y	یار yar	کپ
یێ درێژ	ـیـ/ ـی/ ی	Î,î	شیـر şîr	دەنگ
یێ کراوە	ـێـ/ ـێ/ ێ	ê	شێر şêr	دەنگ
بزرۆکە	دەرناکەوێ	i	ناسک nasik	دەنگ

گ

گ / g/: پیت. نیشانەی بیست و سێیەمین پیتی ئەلفوبێی زمانی کوردی ☰ گ؛ نشانەی بیست‌وسومین حرف الفبای زبان کُردی

گ^{١} / gi/: ناو. ١. بیست‌وسێیەمین پیتی ئەلفوبێی زمانی کوردی ٢. ☜ **گوـ١** ☰ ١. گ؛ بیست و سومین حرف الفبای زبان کُردی ٢. ☜ **گوـ١**

گ^{٢}: ئاوەڵناو. */سوورکەڵە/* گشت؛ هەموو ‹گ ساڵێ؛ گ کەسێ› ☰ همه

گ^{٣}: ئامراز. ک؛ کوو ☰ که

ـ گ / ‎-ig/: پاشگر. ١. ـ وو؛ بە دوای ڕەگی کار (ڕابردوو)ەوە دەلکێ، ئاوەڵناوی بەرکار دروست دەکا ‹مردگ؛ مانگ؛ کەفتگ› ٢. ـگا؛ شوێن ‹ئاورگ› ☰ ١. پسوندِ صفتِ مفعولی ساز ٢. ـ دان

گا^{١} / ga/: ناو. ١. گاو؛ گۆ؛ گاوە؛ چوارپەلێکی گەورەی دەسەمۆیە، بۆ کار و گۆشت و پێستەکەی بەخێو دەکرێ ٢. */کینایە/* مرۆی زۆرخۆر ☰ ١. گاو نر ٢. انسان پرخور

⊡ **گای بازگ:** ڕیوە؛ گای بەڵەک ☰ گاو ابلق

گای بنە: ☜ **گابنە**

گای بەش: */پلار/* گای مارۆ ‹لە مابەینی کڵاوسوور و کڵاوڕەش/ پەرێشان و دیارن میسلی گای بەش «حاجی قادر»› ☰ گاو پیشانی سفید

گای بێ‌گاوان: */پلار/* وێڵ و بێ‌کار؛ بێ‌خاوەن ☰ علاف

گای دمۆن: ☜ **گای مارۆ**

گای قەرەبەگی: ☜ **گای مارۆ**

گای قەش: ☜ **گای مارۆ**

گای قەشقە: ☜ **گای مارۆ**

گای مارۆ: گای دمۆر؛ گای قەرەبەگی؛ گای قەش؛ گای بەش؛ گای قەشقە: ١. گای نێوچاوان سپی کە لە دوورەوە دیارە ٢. */پلار/* سیمڕۆ؛ مرۆڤی ناسراوی ناماقووڵ ☰ ١و٢. گاو پیشانی سفید

گای ناو گوێرەگەڵ: */پلار/* زل و زەبەلاح، لە چاو دەوروبەر و هەوالان ☰ گُندە و بی‌قواره نسبت به اطرافیان

گای یەک ناخوێ: */پلار/* هاوکاسە ☰ هم‌پالکی

گایێ ستوونێ: گای بارەبەر ☰ گاو بارکش

⊡ **گا دان:** ١. */شوورەیی/* لە کەڵ کێشانی چێڵ ٢. قازانج کردن لە مامڵەدا ☰ ١. گشن دادن گاو ماده ٢. سود بردن در معامله

هاتنە گا: ئامادەی کێڵران بوونی زەوی ئاوەنیا ☰ آمادەی شخم شدن زمین کشاورزی

گا^{٢}: ئاوەڵکار. جار؛ کەڕەت؛ چەل ‹گا دەسووتێم گا دەگریێم غەرقی ئاو و ئاگرم/ ئاخ لە بەر بەختی سیا نازانم ئەز بۆچ نامرم؟ «وەفایی»› ☰ گاه

گا ـ٣: پێشگر. زل؛ گەورە؛ قەبە ‹گابەرد؛ گاپا؛ گاچاڵ› ▤ گُندە؛ بزرگ

ـ گا٤: پاشگر. ١. ـگە؛ جێ؛ شوێن ‹زانستگا؛ لەوەڕگا› ٢. کات ‹سەحەرگا› ▤ ١و٢. ـ گاه

ـ گا٥: پاشەوشە. *[ناشیرین]* ـگاو؛ گاییو؛ گایاو؛ گایاگ ‹شەکی شوانان گا؛ کەران باب گا› ▤ گاییدە

گائاسایی / ga'asayî/: ☜ **گاوەکی**

گائەل / ga'el/: ☜ **گاگەل**

گائەنگێو / ga'engêw/: ناو. جۆرێ ماری باریک و کەوە ▤ نوعی مار

گابار / gabar/: ناو. گاوار؛ کاروانێ کە چێڵ و گایان بار کردووە ▤ کاروانی کە بار بر گاوان نهادەاند

گابارە / gabare/: ناو. شکێڕ؛ قەڵشەشاخ ▤ شکاف در صخرەی کوە

گابڕە / gab(i)ře/: ناو. گیایەکە وەک زەل لە ناو تالاوا دەڕوێ ▤ گیاهی مُردابی

گابنە / gab(i)ne/: ناو. گابنەوەر؛ گاوابنە؛ گای بنە؛ ئەو گایە کە دەکەوێتە ناوەڕاستی گێرەوە و لە دەوری خۆی دەسووڕێ ▤ گاو بنە در خرمنکوبی

گابنەوەر / gab(i)newer/: ☜ **گابنە**

گابنێزک / gab(i)nêzk/: ☜ **گابنێسك**

گابنێزکی / gb(i)nêzkî/: ☜ **گابنێسك**

گابنێسک / gab(i)nêsk/: ناو. گابنێزک؛ گابنێزکی؛ گاوەناز؛ گەبە؛ گوێڕەپەی گا؛ نەخۆشییەکە لە ئەستۆی گا پەیا دەبێ ▤ بیماری نکاف گاو

گابۆڕ / gabor̂/: ناو. گاقۆڕ: ١. شین و قیڕ و هۆڕی گایەل کە خوێنی گای سەربڕاو دەبینن ٢. *[پلار]* شین و گریانی بە دەنگی بەرز ٣. جۆرێ جۆلانە ▤ ١. صدای بە هم آمیختەی گاوها هنگام دیدن خون گاو ذبح شدە ٢. شیون و هوار ٣. نوعی تاب

گابەرد / gaberd/: ناو. گاکوچک؛ تەلەسەنگ؛ بەردی زل ▤ خرسنگ

گابەگایی / gabegayî/: ئاوەڵکار. گە ـ گانە؛ جاروبارە ▤ گاەگاە

گابەڵەک / gabełek/: ناو. گابەڵەکە: ١. خێزانە باڵندەیەک لە تۆرەمەی ڕەشیشە، بریتین لە: گابەڵەکە، باڵبەڵەک و گابەڵەکە ڕێ ـ ڕێ ٢. باڵندەیەکە لە کۆتر بچووکتر، سەر و ملی ڕەش و تۆقی ملی سپی و خەتێکی سپی بە باڵیدا کشاوە، پشت و پاشەڵی بۆر دەنوێنێ و کلکی ڕەش، سینگی مەیلەو زەرد و ژێر پاشەڵی زەردی تۆخە. لە زەل و زۆنگ و نێو پنچک و زەوی و زاران دەژی ▤ ١و٢. چک

گابەڵەکە / gabełeke/: ☜ **گابەڵەك**

گاپ / gap/: ناو. زبارە؛ گەل؛ هەرەوەز ▤ کار تعاونی

گاپا / gapa/: ئاوەڵناو. *[پلار]* گاپێ: ١. پازل؛ خاوەن پای گەورە ٢. تەپ؛ تەمەڵ لە ڕێ ڕۆیشتن ▤ ١. پاگُندە ٢. تنبل در راە رفتن

گاپاوس / gapawis/: ئاوەڵناو. *[پلار]* تەمەڵ؛ تەمبەڵ ▤ تنبل

گاپل / gapil/: ناو. کۆترەگایە ▤ کبوتر جنگلی

گاپلوک / gap(i)lûk/: ناو. گیایەکە ▤ گیاهی است

گاپڵ / gapił/: ☜ **گاپێڵ**

گاپووش / gapûş/: ناو. وردەپووشی بێقەوەت ▤ علف ریز خشکیدە

گاپەرچۆک / gaperçok/: ناو. گاپەرچینکە؛ گاپەرچێڤک؛ لەوەڕێکە گا حەزی لێدەکا ▤ علفی مطبوع گاو

گاپەرچینکە / gaperçînke/: ☜ **گاپەرچۆك**

گاپەرچێڤک / gaperçêvik/: ☜ **گاپەرچۆك**

گاپەڵ / gapeł/: ☜ **گاپێڵ**

گاپێ / gapê/: ☜ **گاپا**

گاپێل / gapêl/: ناو. پێلی گەورە ▤ موج بزرگ

گاپێڵ / gapêł/: ناو. گاپڵ؛ گاپەڵ: ١. گاکۆتر؛

گاکەمووتـەر؛ گایـە؛ کۆترەگایـە ٢. گـای شـاخ پێچخواردوو 🇮🇷 ١. کبوتر جنگلی ٢. گاو شاخ پیچیده

گات / gat/: ناو. ١. گۆرانی ئایینی زەردەشتی کـە گۆسـانەکان چـڕیویانن و بریتییـە لـە بەشـێکی سەربەخۆی ئاوێستا ٢. قەڵشتی شـاخی بـەردین 🇮🇷 ١. گات ٢. شکاف صخرەی سنگی

گاتا / gata/: نـاو. نزا و نوێژ لە ئایینی زەردەشتیدا 🇮🇷 عبادت در آیین زرتشتیان

گاتو / gatû/: ناو. شاتوو؛ سوورەتوو 🇮🇷 شاەتوت

گاج / gac/: ناو. قرقڕە؛ هەرچێ هەودا دەزووی لـە سەر هەڵدەکەن 🇮🇷 قرقره

گاجفت / gacift/: ☜ **گاجوت ـ١**

گاجۆت / gacot/: ☜ **گاجوت ـ١**

گاجوت / gacût/: نـاو. ١. گاجفت؛ گاجۆت؛ گایـێ کە زەوی دەکێڵێ ‹گـاجووت چـاوی لـە جووتیـارە «مەسەل»› ٢. *[پلار]* جنێوێکە، بە پیـاوی قەبـەی کەمئاوەزی دەڵێن 🇮🇷 ١. گاو شـخمزن ٢. دُشـنامی است

گاچاڵ / gaçał/: نـاو. قووڵکەی زۆر فرەوان و قووڵ 🇮🇷 چالەی بزرگ

گاچاو / gaçaw/: ناو. گاچاوە؛ نەخشێکە لە بـەڕە و مافوورەدا 🇮🇷 نقشی بر قالی و گلیم

گاچاوە / gaçawe/: ☜ **گاچاو**

گـاچوان / gaç(i)wan/: نـاو. گۆچـان؛ داردەسـتی سەرچەماوی ئەستوور 🇮🇷 چوگان کلفت

گاچەڕینگ / gaçeřînig/: ناو. گاچێڕین؛ بەرگایلکە؛ بەرزەردکە 🇮🇷 دُمجُنبانک

گاچەڕێن / gaçeřên/: ☜ **گاوان**

گاچەڕێنک / gaçeřênik/: ☜ **کلكهەڵتەکێنە**

گاچێرین / gaçêrîn/: ☜ **کلكهەڵتەکێنە**

گاچێڕ / gaçêř/: ☜ **گاوان**

گاچێڕین / gaçêřîn/: ☜ **گاچەڕینگ**

گاحۆڵ / gaĥoł/: ئاوەڵناو. *[پلار]* زەلامی گێلۆکـە 🇮🇷 گُندەبک

گاخ / gax/: ناو. ١. جەغز؛ جغز ٢. جەغزی سوێند تێداخواردنی ئێـزدی 🇮🇷 ١. دایـره ٢. دایـرەای کـه ایزدی‌ها بر زمین می‌کشند و در آن سوگند می‌خورند

گاخانە / gaxane/: ☜ **گەداخانە**

گـاخۆر / gaxor/: ئاوەڵـناو. زۆرخــۆر؛ فرەخــوەر. هەروەها: **گاخۆری** 🇮🇷 پُرخور

گـاخۆنی / gaxonî/: ناو. کاری بە کۆمـەڵ گـەڕانی زارۆکـان بـۆ جێژنانـە وەرگـرتن 🇮🇷 عیددیـدنی دستەجمعی بچەها برای گرفتن عیدی

گـادار / gadar/: نـاو. شـوێنێ کـە گـای لـێ دەچەرێنن 🇮🇷 چراگاه گاوها

گادانە / gadane/: نـاو. ١. ☜ **گاینـە ٢**. گـلارە؛ گلێنەی چەم 🇮🇷 ١. ☜ **گاینە ٢**. مردُمک چشم

گادک / gadik/: ناو. گەدک؛ کرش؛ عوور 🇮🇷 شکمبه

گادڵ / gadił/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* ئـازا و بەجـەرگ 🇮🇷 شُجاع

گادمە / gadime/: ☜ **گادەمە**

گادولینیوم / gadulînyum/: نـاو. توخمی کیمیایی کانزایی لە دەسـتەی لانتانیـدەکان، بـە ژمـارەی ئەتومی ٦٤ و کێشی ئـەتومی ١٥٧,٢٥ 🇮🇷 عنصـر گادولینیم

گادومە / gadume/: ☜ **گادەمە**

گـادۆش / gadoş/: نـاو. ١. گادۆشـکە؛ گادۆشـە؛ گاوەشە؛ دەفرێکی گەورە کە مالاتی تێ دەدۆشن ٢. ئەو کەسە مانگا دەدۆشـێ 🇮🇷 ١. ظـرف بـزرگ شیردوشی ٢. کسی کە گاوها را می‌دوشد

گادۆشکە / gadoşke/: ☜ **گادۆش ـ١**

گادۆشە / gadoşe/: ☜ **گادۆش ـ١**

گادەمە / gademe/: ناو. گادمە؛ گادومە؛ گازوانکـە؛ گازوانە؛ گاوزبان؛ گاوزمان؛ گـاوزوان؛ گـۆزروان 🇮🇷 گاوزبان

گـادین / gadîn/: نـاو. دووپشـک؛ دمـارەکول 🇮🇷

عقرب

گادێر / gadêr/: ناو. ١. خاوەن‌گا ٢. ☜ **گاوان** ☰ ١. گاودار ٢. ☜ **گاوان**

گادێری / gadêrî/: ناو. ١. کاری ڕەشەوڵاغ ڕاگرتن ٢. کاری ڕەشەوڵاغ لەوەڕانـدن ☰ ١. گـاوداری ٢. گاوچرانی

گار^{1} / gar/: ☜ **گواره**

گار^{2}: ☜ **گاره**

ـ گار^{3}: پاشگر. ١. ـکەر؛ یار؛ کار ‹ئامۆژگار› ٢. کات و دەم ‹شەوگار؛ ڕۆژگار› ☰ ١و٢. ـگار

گاراج / garac/: نـاو. گاڕاج؛ گـاڕاژ؛ گـەراج؛ کـاڕاژ؛ کـاڕێژ: ١. شـوێنی بـەرفراوان بـۆ سـوار کـردنی مسافر ٢. شوێنێک بە چەن چـاوە دووکانـەوە بـۆ کەڵـتە و سـرویس کـردنی ماشـین ٣. شـوێنی سـەرگیراو لـە ماڵـدا بـۆ ڕاگـرتنی ماشـین ٤. پارکینگ؛ شوێنی گشتی بۆ ڕاگـرتنی ماشـین ☰ ١. پایانە ٢. گاراژ ٣و٤. پارکینگ

گاراژ / garaj/: ☜ **گاراج**

گـاران / garan/: چـاوگ. ١. دەنگـەدەنگ کـردنی مریشـکی هێلکەکـەر و ... ٢. گـۆرانی گـوتنی زارۆی زمان‌بەرنەبوو، پێش خەو لێ کەوتن، زۆرتر لە کاتی ڕاژاندنی ☰ ١. کراخیدن مـرغ تخمگـذار ٢. غان‌وغون پیش از خواب کودک

گارانتی / garantî/: نـاو. گەرەنتی؛ دەستەبەری ☰ گارانتی

گارانـدن / garandin/: چـاوگ. تێپەڕ. //گارانـدت؛ دەگـارێنی؛ بگارێنـە// گارانـدن؛ گـاران؛ گارەگـار کردن؛ گارنای: ١. دەنگەدەنگ کردنی مریشـک کـە هێلکـە دەکـا ٢. گـۆرانی گـوتنی زارۆی زمـان‌بەرنـەبوو، پـێش خـەو لـێ کـەوتن ☰ ١. کراخیدن مرغ تخمگذار ٢. غان‌وغون کـردن کـودک پیش از خواب

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەگاراندن

گارانن / garanin/: ☜ **گاراندن**

گارد / gard/: ناو. پارێزەر: ١. پاسداری چەکدار ٢. دەستەیەکی چەکداریی کە پاراستن و چاوەدێری شـوێن یـان کەسـێکیان وە ئەسـتۆیە ‹گـاردی سەرۆک‌کۆمار› ☰ ١و٢. گارد

گاردڕەیڵ / gardřeył/: ناو. پەرژینی لە دیـوار یـان نـەردە بـۆ لا نـەدان و نەکەوتنـە خـوارەوە لـە شوێنێک ☰ گاردریل

گاردی / gardî/: نـاو. هەڵەپەزە؛ پەسپەسەکۆڵـە ☰ رُتیل

گـارس / gars/: نـاو. کـارس؛ جـاورس؛ گلگـل؛ کارسن؛ خورووڤی؛ هەرزەنەبژار؛ هەرزنەگەورە: ١. گیایەکی پایا لە تیرەی گەنم بە لقـی ژێرخـاکی، گەڵای کولکن و گولی هێشوویی گرۆڤـەرەوە ٢. دەنکی ئەو گیایە کـە لـە هـەرزن دەچـێ بـەڵام گەورەتر و تۆکلەکەی ڕەقترە ☰ ١و٢. گاورس

گارسۆن / garson/: نـاو. پێشـخزمەت؛ سـفرەچی؛ خزمەتکاری پیـاو لـە میوانخانـە و ڕەسـتوران ☰ گارسُن

گارسێوک / garsêwik/: ناو. تەرزە؛ تگر ☰ تگرگ

گارگارۆ / gargaro/: ☜ **گارۆ**

گارنای / garnay/: ☜ **گاراندن**

گارنگ / garing/: ناو. گاڕینـگ؛ گـووگرە؛ شـتێکە وەک دەمەبێڵ لە شووڵ دەیتەنن، دەسکی هەیە و لە کاتی خۆیـان کوتانـا ڕێخـی گـاگێرەی پـێ دەگرن، نەکەوێتە ناو دەخڵەکەوە ☰ مدفوع‌گیر گاو در خرمنکوبی

گارنگـان / garingan/: نـاو. گیایەکـە شـیرەکەی سک ڕەوان دەکا ☰ گیاهی با شیره‌ی مُسهل

گارۆ / garo/: نـاو. گارگارۆ؛ هێلانەی مەل لە کونی داردا ☰ لانه‌ی پرنده در سوراخ درخت

گـاره / gare/: دەنگـەناو. گـار؛ دەنگـی کـەرگی هێلکەکەر ☰ کراخ

گارەگار / garegar/: دەنگەناو. ١. گـارەی زۆر و لـە دووی یەک ٢. گۆرانی منداڵی ساوا، پـێش خـەو لێ کەوتنی ☰ ١. صدای کراخیدن متـوالی مُـرغ ٢. غان‌وغون پیش از خواب کودک

⊡ **گارەگار کردن:** ☜ **گاراندن**

گاری¹ / garî/: ناو. گاریە؛ فـایتوون؛ گرۆلـە؛ شـال؛ چەرخ؛ عەرەبانەی لە سـەر دوو چـەرخ کـە پتـر ئەسب دەیکێشێ ☰ گاری

. گاری²: پاشگر. ــ کـەری؛ ـ یـاری ‹ئامۆژگـاری› ☰ ـگاری

گاریتە / garîte/: ☜ **کاریتە**

گاریچی / garîçî/: نـاو. گارییەوان؛ شۆفیری گـاری ☰ گاریچی

گاریە / gar(i)ye/: ناو. ١. ☜ **گاری**¹ ٢. کوندەی گەورەی ئاوکێش کە لە سەر بارەبـەری دادەنـێن ☰ ١. ☜ **گاری**¹ ٢. خیک بزرگ سقّا کـە بـر سـتور نهند

گارییەوان / garîyewan/: ☜ **گاریچی**

گاڕاج / gařac/: ☜ **گاراج**

گاڕاژ / gařaj/: ☜ **گاراج**

گـاڕام / gařam/: نـاو. گاڕامـە: ١. گـاڕان؛ گـاڕم؛ گاڕۆن؛ داری دەستی جووتێر لە کاتی شێو کردنا کە سەرێکی بە نەقیزە و سەرێکی بە پیشـکانە ٢. تێلای ئەستوور ☰ ١. غاوشنگ ٢. چوبدستی کلفت

گاڕامە / gařame/: ☜ **گاڕام**

گـاڕان / gařan/: نـاو. ١. ☜ **گاگـەل** ٢. ☜ **گاڕام-١** ٣. *[سووکەڵە]* گا و ڕان؛ گاگەل و مێگـەل پێکـەوە ☰ ١. ☜ **گاگـەل** ٢. ☜ **گاڕام -١** ٣. گلەی گاو گوسفند با هم

⊡ **گـاڕان هـاتن/ هاتنـەوە:** کـاتی لـە لـەوەڕان گەڕانەوەی گاڕان بۆ گوند ‹... خـۆ ئێـوارە هـەر باسی ناکرێ؛ سەعاتێک پێش گـاڕان‌هـاتن، بـەرەو گاڕان غار دە و لە ڕێ تووشی بە و پێچی سەر یان تیتولە پشتێند، دە ملی کـەرێکی ڕووتی بـێ جـل هاڵـێنە و خـۆ بـاوێ سـەری «هـەژار، چێشـتی مجێور»› ☰ برگشتن حیوانات اهلی به روستا

گاڕگاڕە / gařgaře/: ناو. بڕبڕاگە؛ مۆرەغە؛ مازگە ☰ ستون فقرات

گاڕم / gařim/: ☜ **گاڕام-١**

گـاڕۆن / gařon/: نـاو. ١. ☜ **گاگـەل** ٢. ☜ **گاڕام-١**

گاڕەش / gařeş/: ناو. ڕەشەوڵاغ؛ ڕەشـەماڵ؛ گـا و چـێل و کـەڵ و گـامێش ☰ چهارپـا؛ دام غیـر از گوسفند و بز

گاڕینگ / gařîng/: ☜ **گارنگ**

گاز¹ / gaz/: ناو. ١. گەژ؛ قەپ؛ قەپە؛ گازە؛ گـەزە؛ گەوز؛ لـەق؛ کـاری چەقانـدنی ددان لـە شـتێک ‹خواردن، خواردنە؛ بە کەوچک و کێرد و چنگاڵ بـێ، یان بە چنگ و نینۆک و گـاز بـێ «هـەژار، چێشـتی مجێور»› ٢. لەلە؛ کاری خەت لـە دار کـردن بـە تیخ ٣. ☜ **گازک** ٤. بەشی جارێک دەستەچیلە بۆ ئاگر کردنەوە ٥. بانگ؛ قـاو ‹بچـۆ! بابـت گـازت دەکا› ٦. زنجیرەکێو ٧. لا؛ ئالێ ‹‹لە هـەر گـاز و ڕێبازێ وا گـازی ئـاوی دەگاتـێ «سـوارە»› ٨. غـاز؛ ماکی بێ بیچم و بێ سنوور، یەک لە چوار جۆری ماک (گاز، تـراو، جامیـد و پلاسمـا) ‹ئـەم خەڵـووزە گازی هەیـە› ٩. شکێڕ؛ گابـارە؛ قەڵشتەشـاخ ١٠. شـیوی زۆر تـەنگ ١١. درێژایـی لـە جومگـەی دەسـتەوە تـا شـان ١٢. تێکەڵـێک لـە میتـان و بووتان، کە بـۆ سـووتانە ١٣. ☜ **گـەز**¹**ـ٤** ١٤. پەلی ئاژەڵ؛ دەست و قاچی حەیوان ١٥. ترۆپک؛ بڵـندترین جێگـەی چیـا ١٦. کەرەسـتەی گازسووتێن، وەک وەجاخ گاز ‹چێشتەکە بنە سەر گاز› ١٧. پارچەی نەرم و لە بەن تەنراو بـۆ بـرین پێچـان ١٨. گـازک؛ مەشـە؛ هـەمۆر؛ ئـامرازی دووپـەلی بزمارکێشـانەوە، گوشـاردان و ... ١٩.

☜ **گازی¹** ☰ ۱. گاز دندان ۲. شیار روی چوب ۳. ☜ **گازك** ۴. پودەی لازم یک افروزنه ۵. صدا؛ بانگ ۶. رشته‌کوه ۷. سمت؛ جانب ۸. گاز؛ یکی از حالات ماده ۹. شکاف در کوه سنگی ۱۰. درّەی تنگ ۱۱. طول دست از مُچ تا شانه ۱۲. گاز طبیعی قابل اشتعال ۱۳. ☜ **گەز¹**ـ٤ ۱۴. دست و پای حیوان ۱۵. قُله ۱۶. اُجاق گاز ۱۷. گاز پانسمان ۱۸. گازانبُر ۱۹. ☜ **گازی¹**

▣ **گازی پشت:** دوڕ پشت؛ ناوەڕاستی پشت ‹هەردوو لاقم لە ژێرم دەرچوو بە گازی پشت دام بە زەویدا› ☰ وسط پشت

گازی خەردەل: تراوێکی سووک، چەور، بێڕەنگ و بۆن‌تیژ (بە بۆنی خەردەل) کە بە خۆیەوە دەبێتە هەڵم و ئەگەر چاو، پێست و بەتایبەت کۆئەندامی هەناسە داگرێ، گیاندار تا شەرای مەرگ دەبا ☰ گاز خردل

گازی زەلکاو: میتان ☰ گاز مُرداب

گازی سروشتی: گازی ئاسایی؛ تێکەڵاوێک لە چەند هیدرۆکەربون، بەتایبەت میتان و بووتان، کە لە ژێر زەوی و زۆرتر لەگەڵ نەوتدایە ☰ گاز طبیعی

گازی فرمێسک: هەرکام لەو گازانەی لە ڕێگەی هەناسەوە دەچێتە ناو خوێن و دەمارەکانی چاو و فرمێسک ڕژاندن دنە دەدا ☰ گاز اشک‌آور

گازی نایاب: هەرکام لەو توخمانەی لە خشتەکی مەندەلیوفدا لە ئەستوونی سیفردان و بەشێکی بچووک لە کەش پێک دێنن و بریتین لە: هلیوم، نیئون، ئارگون؛ کریپتون، گزێنون و ڕادوں ☰ گاز نجیب

⊡ **گاز دان:** گازاندن؛ پا لە سەر پیداڵی گاز نان بۆ زۆرترکردنەوەی خێرایی ماشین ☰ گاز دادن

گاز کردن: ۱. بڕین و قەڵشی چکۆلە تێ کردن ۲. چڕین؛ قاو/ بانگ کردن ☰ ۱. شکاف کوچک در چیزی ایجاد کردن ۲. صدا زدن

گاز گرتن: ۱. گەز گرتن؛ گەژ کرن؛ بە ددان گرتن؛ قەپ گرتن ۲. بە گاز خنکان ☰ ۱و۲. گاز گرفتن

وە بەر گاز دان: قەپ لێ‌گرتن ‹دوو ساندویچی گۆشت کەرم وە بەر گاز دا! «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ به دندان کشیدن

گاز²: ئاوەڵناو. بەرز؛ درێژ ‹گەردن‌گاز› ☰ بلند

گاز³: ☜ **گاس**

ـ گاز⁴: پاشەوشە. ـ بردوو؛ ـ گەستوو ‹خۆران‌گاز؛ تاوانگاز›. هەروەها: **ـ گازی** ☰ ـ زده

گازاره / gazare/: ناو. ۱. ئەستووری؛ کولوفتی ۲. *[مەجاز]* پتەوی؛ قایمی ‹ئەم پارچەیە گازارەی باشە بۆ بەرگی کار دەبێ› ☰ ۱. ضخامت ۲. استحکام

گازارەدار / gazaredar/: ئاوەڵناو. ئەستوور ☰ کُلُفت

گازاژۆ / gazajo/: ئاوەڵناو. ژاکاو بە هۆی گازەوە ☰ گازگرفته

گازاژۆیی / gazajoyî/: ☜ **گازگرتویی**

گازاندن / gazandin/: چاوگ. ۱. ☜ **گاز دان** ۲. گاز کردن؛ جاڕ دان؛ بە دەنگی بەرز ڕاگەیاندن ☰ ۱. ☜ **گاز دان** ۲. جار زدن

گازاو / gazaw/: ناو. گەڕاو؛ گەڕاو؛ گەرماو؛ گەرمکاو؛ ئاوی کانی گەرمک ☰ آب چشمەی گرم

گازاییل / gazayîl/: ☜ **گازۆییل**

گازتین / gaztîn/: ناو. گاستین؛ جێ کۆ بوونەوە بۆ سانەوە ☰ کلوپ؛ باشگاه

گازر / gazir/: ناو. ۱. قەسار؛ جلشۆر ۲. جۆرێ قوماش ‹ئەڵێی پەروانەی دەوری ئاگرم/ خۆیشم نازانم چۆنە نامرم/ ڕەنگ سپی ئەڵێی جاوی گازرم «فولکلۆر»› ☰ ۱. گازُر؛ رختشور ۲. نوعی پارچه

گازک / gazik/: ناو. گاز؛ گازک؛ گاسک؛ مەشە؛ هەمۆر؛ گۆس؛ ماشەرز؛ کەلبەتان؛ ئامرازێکی دووپەلە بۆ گرتن، گوشار دان، کەندنەوە و

بڕینەوەی سیم و بزمار کێشانەوە و ... ■ گازانبر

گازگاز / gazgaz/: ناو. داد و هاوار ■ داد و فریادِ

گازگر / gazgir/: ☜ **گەزندە ـ١**

گازگرتــوویی / gazgirtûyî/: نــاو. گازەنگـــــازی؛ گازاژۆیی؛ ڕەوتی گــاز گــرتن؛ خنکــان بــە هــۆی گــازی ژاراوی بەتایبــەت گــازی مۆنۆکســیدی کەربونــەوە ‹بنەماڵــەیەکی چوارکەســی بــە هــۆی گازگرتووییەوە خنکان› ■ گازگرفتگی

گازگەدر / gazgedir/: ناو. وڕاوە؛ وڕینــە؛ وڕێنــە ■ هذیان

گــازن / gazin/: نـاو. ١. ☜ **گازنــدە** ٢. شــفرەی زیندروو؛ ئامرازی چەرمبڕی دەستی چەرمکـار ■ ١. ☜ **گازندە** ٢. چرمبُر سرّاجی

گازنای / gaznay/: چاوگ. گـاز لـێ‌گـرتن ■ گـاز گرفتن

گازندۆک / gazindok/: ئاوەڵـناو. بــە پرتــە و بۆڵــە؛ دەم بە گلەیی ■ غُرغُرو

گازنــدە / gazinde/: نــاو. گـــازن؛ گازەنـــدە: ١. ســـەرکۆنەی دۆســـتانە ‹گلــە و گازنــدە› ٢. داد؛ شکات؛ شکایەت ‹دڵم سەد هێندی دیکانە، بــە نــاز بشکێنی دەنــگ ناکــەم/ چ ســوودێکی هەیــە؟ کێیــە بپرسێ داد و گازندە؟ «هێمن»›. هــەروەها: **گازنــدە کردن** ■ ١. عتاب دوستانە ٢. شکایت

گازنــدەکــەر / gazindeker/: ئاوەڵـــناو. بەگلـــەیی؛ بەگازندە ■ گلەمند

گازندەنامــە / gazindename/: نـاو. ســـکالانامە ■ شکایت‌نامە

گازندەوان / gazindewan/: ناو. دادخواز؛ شــکاتکار ■ دادخواه

گازنکار / gazinkar/: ئاوەڵناو. گلەمەند؛ گلەمەن ■ گلەمند؛ شاکی

گازوانکە / gaz(i)wanke/: ☜ **گادەمە**

گازوانە / gaz(i)wane/: ☜ **گادەمە**

گازولــک / gazulik/: نـــاو. ١. ☜ **گوخلێتکـــە** ٢. کەرمێش ■ ١. ☜ **گوخلێتکە** ٢. خرمگس

گازۆر / gazor/: ئاوەڵناو. *[پلار]* بەقەوەت؛ زۆردار ■ خرزور

گــازۆز / gazoz/: نـاو. ١. گـــازیز؛ مۆرکـــە؛ مـــۆرد؛ قاروونە؛ وەرە؛ جانەوەری وردیلەی خوری‌خۆر ٢. خواردنەوەی گازدار ■ ١. بید؛ حشرەی پشم‌خوار ٢. نوشابەی گازدار

گازۆک / gazok/: نـاو. ١. قامیشی دەم قەڵشــێنراو بۆ گرتنی مار ٢. دارێکی دوو ســەرە بـۆ ڕێـوی و کەروێشک لە کون دەرهێنان ٣. قووڵایی ســەری کۆلەکە، خەسارە لە سەری ڕادەوەستێ ■ ١. نـی سر شکافتەی مارگیری ٢. چوب دوسرِ بیرون کشیدن روباه و خرگوش از لانە ٣. گودی بـالای ستون کـە تیرک بر آن جای می‌گیرد

گازۆڵ / gazoł/: ☜ **گازۆییل**

گازۆڵی / gazołî/: ☜ **گازۆییلی**

گازۆییــل / gazoyîl/: نـــاو. گـــازۆڵ؛ گازاییـــل؛ بەرهەمێکی نەوتی بۆ سووتەمەنی ■ گازوئیل

گــازۆییلی / gazoyîlî/: ئاوەڵـــناو. گازۆڵـــــی: ١. گازۆییل پێوەتلاو ٢. بە تایبەتمەندی ســووتاندنی گازۆییلەوە ‹لۆری گازۆییلی› ■ ١و٢. گازوئیلی

گازوڵک / gazûłik/: ☜ **گوخلێتکە**

گــازە / gaze/: نـاو. ١. دەنگـی گـۆرانی ٢. کـاری پاڕانــەوە بــە دەنــگ ٣. بۆڵــە و پرتــە ٤. گــازن؛ شفرەی چەرمبڕ ■ ١. نوا؛ صدای تـرنُم ٢. مُناجـات ٣. غُرولند ۴. چرمبُر

گازەدوک / gazedûk/: ناو. گاز؛ شیوەڵــەی تــەنگ ■ درّەی تنگ

گــازەرا / gazera/: نـاو. گــازی پشــت؛ ناوەڕاســتی پشت ■ وسط پُشت

گازەگاز / gazegaz/: ناو. دەنگەدەنگ؛ هەراهەرا ■ سروصدا

گازەل / gazel/: ناو. خەزەڵ؛ گەڵای زەرد یان سوورهەڵگەڕاوی خەریکی وەرین ▤ برگ خزان

گازەندە / gazende/: ☜ **گازندە**

گازەنگ / gazeng/: ناو. کەڵەزەنگ؛ ژام؛ زەنگی گەورەی کلێسە ▤ ناقوس

گازەنگازی / gazengazî/: ☜ **گازگرتویی**

گازی١ / gazî/: ناو. گاسی؛ گاز؛ بانگ؛ قاو؛ کاری بە دەنگ هەرا لێکردن ‹لە هەر گاز و ڕێبازێ وا گازی ئاوی دەگاتێ «سوارە»› ▤ بانگ؛ عمل صدا زدن

⊡ **گازی کردن/ کرن:** بانگ/ قاو کردن ‹بە سێ دەنگان گازی دەکا: کوڕە ماڵوێران! «پایزە»› ▤ صدا زدن

گازی٢: ناوەڵناو. گازسووتێن ‹سۆبەی گازی› ▤ گازی

گازیای / gazyay/: چاوگ. گاز لێگیران ▤ گاز گرفته شدن

گازیز / gazîz/: ناو. ١. ☜ **گازۆز ـ١** ٢. کرمی ناو داری میوە ▤ ١. ☜ **گازۆز ـ١** ٢. کرم درخت

گازیکەر / gazîker/: ناو. قاوکەر؛ کەسێ کە بانگ لە کەسێ دەکا ▤ ندا دهنده

گازین / gazîn/: چاوگ. ١. شکایەت کردن ٢. دەردیدڵ کردن ▤ ١. شکایت کردن ٢. درددل کردن

گاژ / gaj/: ☜ **گلۆلە١ـ١**

گاس١ / gas/: ناو. گاز؛ قاو؛ بانگ ▤ بانگ؛ صدا

گاس٢: ناوەڵکار. گاهەس؛ گاهەز؛ گاز: ١. دەبێ؛ وەختی وا هەیە ٢. ئەشێ؛ وێدەچێ؛ ئەگونجێ؛ ڕێی تێدەچێ ‹گاس بێ، گاس نەی!› ▤ ١. گاه باشد ٢. شاید

گاسار / gasar/: ناو. ١. کۆلکەی مێو کە لە پاش بڕین دەمێنێ ٢. داری دووحاچەی سەری گوریسی دابەستن ▤ ١. تەشاخەهای باقیماندە مَو پس از بُریدن ٢. چوب دوشاخەای کە یک سر طناب را بدان محکم می‌کنند

گاستار / gastar/: ناو. هێچک؛ چاکڵ؛ ئاڵقەی دارینی سەری گوریس ▤ حلقەی چوبین بە طناب بستە شدە

گاستین / gastîn/: ☜ **گازتین**

گاسک / gasik/: ☜ **گازك**

گاسکە / gaske/: دەنگەناو. قرووسکەی سەگ ▤ زوزەی سگ

گاسن / gasin/: ناو. ١. ☜ **گاواسن** ٢. ☜ **گاسنگە**

گاسنگە / gasinge/: ناو. گاسن؛ مەیدانی فرەوانی؛ ناوەندی ئاوایی ▤ میدان وسط آبادی

گاسنۆق / gas(i)noq/: ☜ **گاسنووق**

گاسنووق / gas(i)nûq/: ناو. قاسە؛ گاسنۆق؛ گاوسنۆق؛ سندووقی قورس و قایم لە پۆلا، بۆ هەڵگرتن و پاراستنی پارە و بەڵگەی بە بایەخ ▤ گاوصندوق

گاسنە / gas(i)ne/: ناو. کاری جارێک شێف١ بڕین ▤ عمل یک بار شخم زدن

گاسۆس / gasos/: ناو. گیایەکە دەگەڵ ژاژی دەکرێ ▤ گیاهی کە با کشک آمیزند

گاسی / gasî/: ☜ **گازی١**

گاشکە / gaşke/: ناو. هەڵووچە؛ هەڵووژە ▤ آلو

گاشە١ / gaşe/: ناو. ١. ☜ **گاشەبەرد** ٢. ئاژاوە و پشێوی ▤ ١. ☜ **گاشەبەرد** ٢. آشوب و بلوا

گاشە ـ٢: پێشوشە. ١. گەورە؛ زل؛ زلە ‹گاشەبەرد› ٢. زۆر؛ فرە ‹گاشەخۆر› ▤ ١. بزرگ ٢. زیاد

گاشەبەرد / gaşeberd/: ناو. گاشە؛ بەردی گەورە؛ تەلەسەنگ ▤ تختەسنگ

گاشەخۆر / gaşexor/: ناوەڵناو. *[کنایە]* خۆرت و بەهێز ‹... یەک لە بەگلەربەگانی عوسمانی کە خۆی بە گاشەخۆر دەزانی، سەرەڕێی لە محەمەدی گرت و نیازی گرتنی دەدڵ گرتبوو «هەژار، *شەرەفنامە*»› ▤

قُدرتمند

گـاف / gaf/: نـاو. ۱. گـێ؛ نـاوی پـیتی بیستوسێهەمی ئەلفوبێی زمانی کوردی ۲. گام؛ گاو؛ لە شوێن یەک ڕیز بوونی هەشت نۆتی مووسیقا بە شێوەی ئاسایی خۆیان (حەوت نۆت و دووپاتەی نۆتی سەرەتایی) ■ ۱. گاف؛ حرف بیست و سوم الفبای زبان کُردی ۲. گام موسیقی

گافاره / gafare/: ناو. بێشکە؛ لانک؛ لانکە ■ گهواره

گاڤ / gav/: ناو. ۱. دەم؛ کات؛ سات ۲. شەقار؛ قەدەم؛ هەنگاو ■ ۱. گاه؛ هنگام ۲. گام

◻ **گاڤ ناڤێتن:** *[مەجاز]* دەست بە کارێک کردن؛ دەست بۆ کارێک بردن ‹ئاگرنیگ ئەوە کە تو گاڤ بئاڤێژی› ■ اقدام کردن

گاڤ دان: ۱. پیاسە کردن؛ قەدەم لێدان ۲. دەرفەت پێ دان ■ ۱. قدم زدن ۲. مُهلت دادن

گاڤا / gava/: ئاوەڵکار. لە دەمێکا؛ دەمێکی ■ هنگامی

گاڤان^{1} / gavan/: چاوگ. پیاسە کردن؛ قەدەم لێدان ■ قدم زدن

گاڤان^{2}: ☜ **گاوان**

گاڤانی / gavanî/: ☜ **گاوانی**

گاڤانێ / gavanê/: ئاوەڵکار. ۱. جاروبار؛ جاروبارە؛ چەلچەلە ۲. هەنگاو بە هەنگاو ■ ۱. گاهگاه ۲. قدم به قدم

گاڤبەر^{1} / gavber/: ناو. دوژمن؛ دژمن ■ دشمن

گاڤبەر^{2}: ئاوەڵناو. ۱. دوژمن ۲. بەئێرەیی ■ ۱. دشمن ۲. حسود

گاڤپیڤ / gavpîv/: ناو. کاری بە هەنگاو پێوان ■ عمل با گام اندازه گرفتن

گاڤر / gavir/: ناو. ۱. ☜ **گاور** ۲. نەخۆشییەکی گایە پێ دەفیرێنێ ■ ۱. ☜ **گاور** ۲. از بیماریهای گاوی

گاڤشکی / gavişkî/: ئاوەڵناو/ ئاوەڵکار. کتوپڕی؛ کتوپڕ؛ ناخافڵ ■ ناگهانی

گاڤگاڤ / gavgav/: ئاوەڵکار. جاروبار؛ جارـ جار ■ گاهگاه

گاڤگوشاد / gavguşad/: ئاوەڵناو. لۆقلۆقی؛ لۆقی ■ گامفراخ

گاڤۆر / gavor/: ناو. سەرماوەز؛ ئازەر؛ ساران ■ آذر ماه

گاڤەستی / gavestî/: ناو. ئەو ماڵانەی ناچنە هەوار و لە ئاران دەمێننەوە ■ خانەهایی کە بە ییلاق نمی‌روند

گاڤەک / gavek/: ئاوەڵکار. ۱. شەقامێک؛ هەنگاوێک ۲. جارێ؛ هەلێ ■ ۱. گامی ۲. یکبار

گاڤی / gavî/: ئاوەڵناو/ ئاوەڵکار. کاتی؛ نەهەمیشە ■ موقتی

گاڤین / gavîn/: ناو. ئەوپەڕی مەبەست ■ مُنتهای مرام

گاڤێتن / gavêtin/: چاوگ. پیاسە کردن؛ ڕێ چوون ■ راه رفتن

گاقڕ / gaqiř/: ☜ **گاقڕان**

گاقڕان / gaq(i)řan/: ناو. گاقڕ؛ نەخۆشی گا مردن بە گەل ■ مرگ و میر گاوها

گاقۆڕ / gaqoř/: ناو. ۱. ☜ **گابۆڕ** ۲. *[کینایە]* مانگی سەرماوەز ۳. *[کینایە]* مانگی گەلاوێژ ■ ۱. ☜ **گابۆڕ** ۲. آذرماه ۳. مُرداد ماه

گاکوچک / gakuçik/: ☜ **گابەرد**

گاکوژ / gakuj/: ناو. *[کینایە]* کێردی گەورە و دمپان ■ کارد سلاخی

گاکوڵ / gakuł/: ناو. بەراز؛ خوو ■ گُراز

گاکۆتر / gakotir/: ☜ **گاپێڵ-۱**

گاکۆڤی / gakovî/: ☜ **گەوەزن**

گاکوڤی / gakûvî/: ☜ **گەوەزن**

گاکەمووتەر / gakemûter/: ☜ **گاپێڵ-۱**

گاکێفی / gakêfî/: ☜ **گەوەزن**

گاکێوی / gakêwî/: ☜ **گەوەزن**

گا ـ گا / ga ga/: ناوەلکار. گا-گوار؛ جار ـ جار ☰ گاهگاه؛ گاه‌گُدار

گا ـ گایێ / gagayê/: ناوەلکار. گابەگایی؛ ناوبەناو؛ جارجارێ ☰ گاهگاهی

گاگر / gagir/: ☜ **گاگیر**

گاگروس / gag(i)rus/: ☜ **گاگۆز**

گاگلێنە / gag(i)lêne/: ناو. تاتوولە؛ گیایەکی ژاراوییە ☰ گیاهی سمی

گا.گوار / gag(i)war/: ☜ **گا ـ گا**

گاگوس / gagus/: ناو. ترکی مەسیحی ☰ تُرکِ مسیحی

گاگوێ / gag(i)wê/: ناو. گیایەکی گەلاپانە ☰ گیاهی است

گاگۆڕ / gagoř/: ناو. ١. گۆڕیچە ٢. قەبر بە گۆڕیچەوە ☰ ١. لحد ٢. قبر و لحد با هم

گاگۆز / gagoz/: ناو. گاگروس؛ گاگووز؛ پۆلکە ☰ گیاه خلر

گاگۆڵکە / gagołke/: ☜ **گاوڵکێ**

گاگۆڵکێ / gagołkê/: ☜ **گاوڵکێ**

گاگۆڵە / gagołe/: ☜ **گاوڵکێ**

گاگو[1] / gagû/: ناو. ڕیخ؛ شیاکە؛ سەرین ☰ سرگین

گاگو[2]: ناوەلناو. *[پلار]* گاگوول؛ نەفام؛ هیچنەزان ☰ نفهم

گاگوز / gagûz/: ☜ **گاگۆز**

گاگول / gagûl/: ☜ **گاگو**[2]

گاگە / gage/: ☜ **کاکە**

گاگەل / gagel/: ناو. گائەل؛ گایەل؛ گاڕان؛ گاڕۆن؛ گاگەلە ☰ رمەی گاو

▣ **کردنە گاگەل:** *[پلار]* دەست لە خوێندن بەردان ‹کوڕەکەی دوو ساڵە کردگیەسە گاگەل، عەتاڵوبەتاڵە و هیچ ناکا!› ☰ ترک تحصیل کردن

گاگەلە / gagele/: ☜ **گاگەل**

گاگەلەوان / gagelewan/: ناو. گالەوان؛ گایەلەوان ☰ گاوچران

گاگیر / gagîr/: ناوەلناو. گاگر؛ تایبەتمەندی زەوینێ کە گاسن تێیدا گیر بکا ☰ ویژگی زمینی کە گاوآهن در آن گیر می‌کند

گاگێج / gagêc/: ناوەلناو. گەوج؛ حۆل ☰ ابله

گاگێرە / gagêre/: ناو. ١. گاهۆڵە؛ چێڵ و گا کە خەرمانیان پێ دەکوتن ٢. گێرە؛ هۆڵە ‹قەزای ئەو تۆزی گاگێرەی سەپانە/ لە دوو سەد قەسر و کۆشکی میر و خانان «قانع»› ☰ ١. گاو خرمنکوب ٢. خرمنکوبی

گالا / gala/: ناو. هێرش؛ هرووژم ☰ یورش؛ هجوم

گالاکتوز / galaktuz/: ناو. شەکرێکی سپی بلۆرینە کە لە ئاودا دەتوێتەوە و پێکهێنەری شەکری شیر و بڕێ گیایە ☰ گالاکتوز

گالتین / galtîn/: ☜ **گاڵتێن**

گالر / galir/: ناو. گولی زەمەق ☰ زنبق

گالش / galiş/: ناو. ژێرپیالە؛ نالبەکی ☰ نعلبکی

گاللۆر / gallor/: ناو. ئێسکی بەلەک ☰ استخوان ساق

گالۆک / galok/: ناو. ١. گالۆک؛ تێلای ئەستوور ٢. مەساسەی دەستی جووتکەر ☰ ١. چُماق کُلُفت ٢. غاوشنگ

گالۆم / galom/: ناو. گۆپاڵ؛ تۆپز؛ کوتەکی سەرئەستوور ☰ چُماق

گالو / galû/: ☜ **گاوان**

گالوف / galûf/: ناو. گیایەکی دەشتییە ☰ از گیاهان صحرایی

گالە / gale/: ناو. خۆرج؛ تێڕ؛ هەگبەی پشت زین ☰ خُرجین

گالەگورت / galegurt/: ناو. پاشملە؛ پاشەملە؛

خوسپ؛ خراپەبێژی ئەم و ئەو لە نەبوونیاندا 🇮🇷 غیبت

گالەگوڕی / galegurî/: ئاوەڵناو. چەنەوەر؛ چەقەسرۆ 🇮🇷 وراج

گالەوان / galewan/: ناو. گایەلەوان؛ گاگەلەوان 🇮🇷 گاوچران

گالیسک / galîsk/: ناو. ئامرازی دار کۆڵین 🇮🇷 ابزار کندەکاریِ چوب

گالیسکە / galîske/: ☜ **کالیسکە**

گالیک / galîk/: ئاوەڵناو. فەڕانسی؛ سەر بە فەڕانسە 🇮🇷 گالیک

گالینگور / galîngur/: ناو. چەرمی دەستکرد (بۆ بەرگی کتێب و ...) 🇮🇷 گالینگور

گالیوم / galyum/: ناو. توخمی کیمیایی کانزایی بە ژمارەی ئەتومی ٣١ و کێشی ئەتومی ٦٩,٧٢ کە وەک زێو بریقەدارە و لە چێ‌کرنی دەماپێوی تایبەت بە تینی زۆر، کەڵکی لێ‌دەگرن 🇮🇷 عُنصر گالیم

گالێش / galêş/: ناو. بارەگیای یەکسەری؛ تەرمەکی گیا 🇮🇷 یک بارِ باربر گیاه

گاڵ^{1} / gał/: ناو. ١. کاری بە هەرا و هوریا ڕاو نان ‹لێرە گاڵیان دا› ٢. هەرزنەتاڵە؛ هەرزنەگەورە 🇮🇷 ١. عمل هو کردن ٢. ارزن تلخ

⊡ **گاڵ دان**: ١. دەرکردن بە هەرا و هوریا ٢. دنەدان؛ هانەدان 🇮🇷 ١. هو کردن و بیرون راندن ٢. برانگیختن

گاڵ لە مشتی کەسێک هەڵنەورین: دەس‌قووچاو بوون ‹گاڵ هەڵنەوەرێ لە درزی مشتی/ دۆشەک ڕابخا و شان لە سەر پشتی «قانع»› 🇮🇷 خسیس بودن

گاڵ یا جۆ/ پەمۆ هاتن: باش یان خراپ هاتن 🇮🇷 پُر یا پوچ آمدن

گاڵ^{2}: یێرو. ← **گروگاڵ**

گاڵ^{3}: لێل. ← **گاڵوبۆغ**

گاڵتە / gałte/: ناو. گەڵتە: ١. شۆخی ‹بۆ دەبێ بێت و بکا مەیخانە تەنگ؟/ شوێنی دیکە زۆرە بۆ گاڵتە و جەفەنگ! «هێمن»› ٢. قومار؛ یاری؛ بازی؛ کایە ‹ئیتر لە خۆشی دینار بە لێشاو/ گاڵتە و یاری وەک تەیری سەر ئاو «موفتی پێنجوێنی»› ٣. تیز؛ تنار؛ هەڵک 🇮🇷 ١. شوخی ٢. بازی ٣. مسخره

⊡ **گاڵتە پێ‌کردن**: ١. تیز پێ‌کردن ‹خولاسە زۆر کەس ... ویستوویانە بەهرە لە من بەرن و بۆخۆیان خۆش بژین و گاڵتە بە سادەیی و خۆش‌باوەڕی من بکەن! «هەژار، چێشتی مجێور»› ٢. بە لەیستۆک یاری کردن 🇮🇷 ١. مسخره کردن ٢. بازی کردن با اسباب‌بازی

گاڵتە کردن: ١. شۆخی کردن ٢. یاری کردن؛ کایە کردن 🇮🇷 ١. شوخی کردن ٢. بازی کردن

گاڵتە هاتن: کایە هاتن؛ لە سەر باری گەمە و گاڵتە بوون 🇮🇷 شوخی آمدن

گاڵتەباز / gałtebaz/: ئاوەڵناو. لێپۆک؛ تیتاڵ‌باز 🇮🇷 لوده

گاڵتەبێژ / gałtebêj/: ئاوەڵناو. نکتەبێژ؛ قسەخۆش 🇮🇷 لوده

گاڵتەجاڕ / gałtecař/: ئاوەڵناو. گەپچاڕ؛ تیتاڵی ‹کوێخا خواکەرەم پیر و داڕزیو/ گاڵتەجاڕی هۆز، گشت هەتیو ـ مەتیو «قانع»›. هەروەها: **گاڵتەجاڕی** 🇮🇷 مسخره

گاڵتەچی / gałteçî/: ناو. حەنەکبێژ؛ کەسێ قسەی سەیر دەکا بۆ پێکەنین 🇮🇷 لوده

گاڵتەوگەپ / gałte w gep/: ☜ **گەپوگاڵتە**

گاڵتین / gałtîn/: ☜ **گاڵتێن**

گاڵتێن / gałtên/: ناو. گاڵتین؛ گاڵتین؛ کاری بە حەنەک ئاخافتن 🇮🇷 لودگی

گاڵگاڵی / gałgałî/: ناو. کولێرەی بە ڕۆن و زەردێنەی هێلکە 🇮🇷 نوعی گردەی روغنی با زردەی

تخم‌مرغ

گاڵنای / gałnay/: چاوگ. گاڵ‌وبۆغ کردن؛ گڕوگاڵ کردن ☰ سروصدا کردن بچه‌ی تازه زبان بازکرده

گاڵوانیزە / gałwanîze/: ناو. بە کانزای ڕۆح سواخ‌دراو (زیاتر بۆ ئاسن و پۆلا) ☰ گالوانیزه

گاڵوبوغ / gał û buğ/: ☜ **گڕوگاڵ**

گاڵوبۆغ / gał û boğ/: ☜ **گڕوگاڵ**

گاڵوێن / gałwên/: ☜ **گاڵۆن**

گاڵۆش / gałoş/: ناو. پاتە؛ پاتی؛ پێڵاوێکی لاستیکی کە لە قوڕ و تەڕ و تووشیدا دەیکەنە سەر کەوشی چەرمیوە ☰ گالُش

گاڵۆک / gałok/: ناو. ١. گۆچان ‹بالام وەک گاڵۆک چەماوەتەوە› ٢. ☜ **گاڵۆك ـ١** ☰ ١. عصا ٢. ☜ **گاڵۆك ـ١**

گاڵۆن / gałon/: ناو. گاڵوێن؛ پووت؛ پیت ☰ گالُن

گاڵە١ / gałe/: ناو. ١. داد و هاوار بە نارەحەتی ٢. ئازایەتی لە کاردا ٣. گۆڵە؛ هەورەگرمە ٤. گۆڵە؛ کاری داخستنی دەرک و پەنجەرە ☰ ١. داد و فریاد ٢. نشاط و چالاکی در کار ٣. تُندر؛ رعد ۴. عمل بستن در و پنجره

⊡ **گاڵە پێ‌کردن**: بە هیچ نەزانین؛ گەمە پێ کردن ‹مشت و ماڵی دەوێ ئاوێنەیی ژەنگاوی خەیاڵ/ مەست و گێژم کە هەتا گاڵە بە جامی جەم کەم «هێمن»› ☰ به بازی گرفتن

گاڵە دان: داخستنی دەرگا و پەنجەرە ‹درگای لە سەر خۆی گاڵە داوە، کەس نابینێ!› ☰ بستن در و پنجره

گاڵە کردن: حەشر کردن؛ چاک وەخۆ کەوتن لە کارێکدا ‹گەرمایەکی سەخت بوو، تۆزی ماشینیش گاڵەی دەکرد «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ کولاک کردن

گاڵە٢: دەنگەناو. ١. دەنگی پێکەنینی ساوا ٢. دەنگی تێکەڵاوی باڵداری دەنگ‌خۆش ☰ ١. صدای خنده‌ی نوزاد ٢. صدای پرنده‌های خوش‌آواز

گاڵەبەنگ / gałebeng/: ناو. گیایەکە بۆ دەرمان دەشێ ☰ گیاه گالبنگ؛ قنطوریون

گاڵەخۆرە / gałexore/: ناو. باریکە؛ هەرزنەکێ؛ مەلێکە لە تۆرەمەی بەرگاوێلە ☰ پیت خاکی

گاڵەدراو / gałed(i)raw/: ئاوەڵناو. بەستراو؛ داخراو ☰ بسته شده

گاڵەگاڵ / gałegał/: ناو. هەراهەرا ‹شەماڵ هات بە گاڵەگاڵ، هەور بوون گەواڵ ـ گەواڵ/ پشکوت گوڵی گەش و ئاڵ، بلبل کەوتە ناڵەناڵ «هێمن»› ☰ سروصدا

گاڵەوگێڤە / gałe w gîve/: ناو. هەڕەشە؛ کار و ڕەوتی ترساندن ☰ تهدید

گاڵین١ / gałîn/: چاوگ. ١. گۆرانی گوتن ٢. ناڵاندن ☰ ١. آواز خواندن ٢. نالیدن

گاڵین٢: ناو. گاڵینە؛ نانی هەرزن ☰ نان ارزن

گاڵینە / gałîne/: ☜ **گاڵین**٢

گام / gam/: ناو. ١. جەنجەڕ؛ چووو؛ مۆشەن ٢. کات؛ وەخت ٣. هەنگاو ٤. ☜ **گاف ـ٢** ☰ ١. خرمنکوب ٢. وقت؛ زمان ٣. قدم؛ گام ۴. ☜ **گاف ـ٢**

گاما / gama/: ناو. ١. سێهەمین پیتی ئەلفوبێی یوونانی (γ) ٢. یەک لە ملیۆن ٣. یەکەی تەوژمی میگناتیسی ٤. تیشکی ئەلکترومیگناتیسی بەرهەمی ناوکەی ئەتوم ☰ ١تا۴. گاما

گامارولە / gamarule/: ☜ **گامارۆ**

گامارۆ / gamaro/: ناو. گامارولە؛ گامارۆڵە؛ گامارۆلە؛ ڕەش‌بەشە؛ مریشکەڕەشە ☰ چنگر

گامارۆلە / gamarole/: ☜ **گامارۆ**

گامارۆڵە / gamarołe/: ☜ **گامارۆ**

گاماسی / gamasî/: ناو. باقۆ؛ نەقە؛ جۆرێ ماسی ☰ نوعی ماهی

گام‌گلۆس / gamg(i)los/: ☜ **گوخلێنکە**

گامل¹ / gamil/: ناو. کاری شان دانە بەر شتی قورس ‹وە گامل تلاندی و بردی› ▤ عمل با فشار شانه جسم سنگین را تکان دادن

گامل²: ئاوەڵناو. /پەلار/ مل‌پان؛ ئەستۆئەستوور ▤ گردن‌کلفت

گاموسەعەتی / gamuse'etî/: ئاوەڵکار. هەر لەجێ؛ هەر ئێستا ▤ هم‌اکنون

گامووش / gamûş/: ☜ **گامێش**

گامولە / gamûle/: ☜ **گاولکێ**

گامە / game/: ناو. ١. کات؛ وەخت ٢. هەنگاو ▤ ١. وقت؛ زمان ٢. گام؛ قدم

گامەرز / gamerz/: ناو. هۆگان؛ سەرەگاوخان؛ شوێنی گەڕانەوەی هێڵی جووت ▤ محل دور زدن در شخم

گامەڵاس / gamełas/: ناو. ١. ڕەوتی لە کار غەزرین و خەوتنی گا لە جووتدا ٢. گاڵتەیەکی زارۆکانە ▤ ١. امتناع گاو از شخم‌زدن ٢. نوعی بازی کودکان

گامیت / gamît/: ناو. گانە؛ توخمی جینسی ▤ گانه

گامیش / gamîş/: ☜ **گامێش**

گامینائاوەر / gamîna'awer/: ئاوەڵکار. پێش‌تر؛ سەردەمی پێشوو ▤ پیش از این

گامێ / gamê/: ئاوەڵکار. تاوێک؛ کەمێک لە وەخت ▤ لختی از زمان

گامێزڕێگە / gamêzřêge/: ناو. /کینایە/ زیگزاگ؛ لابەلا؛ لاپلا؛ ڕێگای پێچەڵپێچ ▤ راه زیگزاگ

گامێش / gamêş/: ناو. گامووش؛ گۆمێش؛ گامیش؛ مەدەک؛ ماداک؛ مادەک؛ کرتان؛ چوارپەلێکی شاخ ئەستووری زەلامە لە تیرەی چێڵ بەلام زلتر ▤ گاومیش

گان¹ / gan/: چاوگ. تێپەڕ. //گات؛ دەگێی؛ بگێ// /شوورەیی/ گایین؛ گاین؛ گای؛ ئیلاقە کردن ▤ گاییدن؛ گادن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەگان

گان²: ناو. ١. /شوورەیی/ کاری ئیلاقە کردن ٢. گیان؛ ژیان ٣. ☜ **گوان**² ٤. گەن؛ باڵاپۆشێک بە قوماشی ئاونەدەر کە لە شوێنی دژگەنی کراودا لە بەری دەکەن (وەک ژووری نەشتەرگەری) ▤ ١. نزدیکی؛ جماع ٢. جان ٣. ☜ **گوان**² ۴. گان

⊡ **گان دان**: /شوورەیی/ نێر لە خۆ جووت کردن ▤ مفعول واقع شدن

گان دایش: ١. /شوورەیی/ ئیلاقەکران؛ بەرکاری گان بوون ٢. گان ڤەتش؛ گیان دەرچوون؛ مردن ▤ ١. مفعول شدن ٢. مُردن

گان ڤەتش: گان دایش؛ گیان دەرچوون؛ مردن ▤ مُردن

گان کردن: /شوورەیی/ ئیلاقە کردن؛ ئەنجامدانی گان ▤ جماع کردن

ـ **گان**³: پاشگر. ـەکان؛ ـەگان؛ لە بری گەلی ناسراوەوە ‹گاگان بفرووشین هەر وە چانەوە/ بنینەی ئۆغر کاڵێ گیانەوە «فولکلۆر»› ▤ نشان جمع معرفه‌ساز (حرف تعریف)

گاناور¹ / ganawir/: ناو. گیانەوەر؛ جانەوەر ▤ جانور

گاناور²: ئاوەڵناو. /کینایە/ زاڵمی بێبەزەیی ▤ ظالم شقی

گاناوی / ganawî/: ئاوەڵناو. /شوورەیی/ زۆر بە ئالۆش؛ ئیشتیا لە گان ▤ شهوانی

گان‌بۆگان / ganbogan/: ئاوەڵناو. /شوورەیی/ تەواو ساغ و بەکەیف ▤ سالم و سرحال

گاندایش / gandayş/: ئاوەڵناو. لاوازی لە کارکەوتوو ▤ لاغرمُردنی

گاندە / gande/: ☜ **گاندەر**

گاندەر / gander/: ناو/ ئاوەڵناو. /شوورەیی/ گاندە: ١. جندە؛ قەحبە ٢. کوونی؛ بەپشت ▤ ١. فاحشه ٢.

کونی

گاندیل^{۱} / gandîl/: ناو. *[کینایه]* مانگا ☰ ماده گاو

گاندیل^{۲}: ئاوەڵناو. گوان گەورە ☰ بزرگ‌پستان

گاندێ کەوتش / gandê kewtiş/: ئاوەڵناو. جاڕز لە گیان؛ وەڕەز لە ژیان ☰ سیر شده از جان

گان‌فیدا / ganfîda/: ☜ **گیان‌فیدا**

گانکەر / ganker/: ناو / ئاوەڵناو. *[شوورەیی]* ئیلاقەکەر ☰ جماع کننده

گانگاز / gangaz/: ئاوەڵناو. هاسان؛ دژی دژوار ☰ آسان

گان‌گانۆکە / ganganoke/: ☜ **گان‌گانۆکێ**

گان‌گانۆکێ / ganganokê/: ناو. *[شوورەیی]* گان‌گانۆکە؛ سەربەسەر؛ گانی یەکتر بە دەستەواو ☰ عمل گاییدن یکدیگر

گانگلۆ / gang(i)lo/: ☜ **گاولکێ**

گانگیر / gangîr/: ئاوەڵناو. تەمەڵ؛ تەپ؛ لەش‌گران ☰ تنبل

گانوگۆشت / ganugoşt/: ئاوەڵناو. *[پلار]* ۱. قەڵەو؛ گۆشتن ۲. زەلام و ئەستور ☰ ۱. چاق ۲. گُنده

گانوەش / ganweş/: ئاوەڵناو. سلامەت؛ لەش‌ساغ ☰ سالم

گانە^{۱} / gane/: ناو. گامیت؛ توخمی جینسی ☰ گانه

. گانە^{۲}: پاشگر. ـ انه ‹جیاگانە› ☰ ـ گانه

گانەک / ganek/: ئاوەڵناو. *[شوورەیی]* حەشەری؛ زەنەک؛ زۆر تامەزرۆی سەرجێیی (پیاو) ☰ شهوانی

گانەکی / ganekî/: ئاوەڵناو. *[شوورەیی]* حەشەری؛ زۆر بە ئیشتیای سەرجێیی (ژن) ☰ شهوانی

گانەگۆڵ / ganegoł/: ناو. *[شوورەیی، پلار]* کێشە و هەرا و زەنا‌ـزەنا ☰ همهمه و شلوغی

گانی / ganî/: ناو. زیندوو؛ گیاندار ☰ زنده

گانی‌گانی / ganîganî/: ئاوەڵناو. ساغ و سەلامەت؛ ساق و سەلیم ☰ زنده و سرحال

گاو^{۱} / gaw/: ناو. ۱. گا؛ نێری چێڵ ۲. گا؛ گاڤ؛ دەم ۳. کاری پینە کردنی زۆر قایم (وەک: چینی شکاو بە تێل و ...) ٤. تەقەڵ؛ کۆک ٥. پێنگاو؛ هەنگاو ☰ ۱. گاو ۲. گاه ۳. کار بند زدن (چینی شکسته و ...) ۴. بخیه ۵. گام

⊡ **گاو دان**: ☜ **گاو کردن**

گاو کردن/ کردنەوە: گاو دان؛ گاوی دان؛ پینە کردن بە تێل ‹وات شکاند و خستتە بەر پێتەوە/ ئەستەمە پێم، تازە گاو بکرێتەوە «هێمن»› ☰ بند زدن

. گاو^{۲}: پاشەوشە. *[ناشیرین]* ـگا؛ گایاو؛ گاییو؛ گایاگ ‹کەران باوگاو› ☰ گاییده

گاوا / gawa/: ئاوەڵکار. ۱. گاڤا؛ چەلێ؛ کاتێ ۲. وابزانە؛ وادیارە ☰ ۱. هنگامی ۲. انگار

گاوابنە / gawab(i)ne/: ☜ **گابنە**

گاوار / gawar/: ☜ **گابار**

گاوارە / gaware/: ناو. بێشکە؛ دەیدیک؛ دەرگووش ☰ گهواره

گاواسن / gawasin/: ناو. گاسن؛ گیسن؛ گێسن؛ گاوەسن؛ گاوەسنگ؛ گاوەسەنگ؛ ئاسنی نووک‌تیژ کە لە دەندەی ئاموور دەخرێ و زەوی پێ دەکێڵن ☰ گاوآهن

گاوان / gawan/: ناو. گاچەڕێن؛ گاچێڕ؛ گادێر؛ گالوو؛ گاوۆ؛ گاوۆن؛ گاڤان؛ شوانی گاگەل ‹گاوان تا دانیشێ گاڕانی دوور ئەکەوێتەوە «مەسەل»› ☰ گاوچران

گاوانە / gawane/: ناو. دەفری گادۆشکە لە سواڵەت ☰ ظرف سفالین گاودوشی

گاوانی / gawanî/: ناو. گاڤانی: ۱. کاری گاوان ۲. شەرتەشوانی گاوان ۳. سێروو؛ ڕیشۆڵی ٤. دوامین کەسی ڕیزی هەڵپەڕکێ ‹دەچمە گاوانی› ☰ ۱. گاوچرانی ۲. مُزد گاوچرانی ۳. سار ۴. نفر آخر

صف در حلقه‌ی رقص

گاوبەن / gawben/: ☜ **گاوبەند**

گاوبەند / gawbend/: ناو. گاوبەن؛ شوێنی بەستنەوەی ڕەشەوڵاخ لە تەویلە ☰ محل بستن گاو در طویله

گاوخان / gawxan/: ناو. گاوەخان؛ گاوخوان: ١. شوێنی تەختە کردنی زەمین بۆ کێڵان ٢. شوێنی هەو کردن و گەڕاندنەوەی گاجووت ٣. پێوانەیەک بۆ زەوی ‹ئەو دەیمە هەر دوو گاوخانە› ☰ ١. شیار مرزی زمینی که شخم می‌زنند ٢. مرز زمین شخم‌زده ٣. مقیاسی برای مساحت زمین

گاوخوان / gawxwan/: ☜ **گاوخان**

گاود / gawd/: ناوەڵناو. قووڵ؛ کووڕ ☰ ژرف؛ گود

گاودانە / gawdane/: ☜ **گاینە**

گاودومە / gawdume/: ناو. گیایەکە بنەکەی بۆ ئێزنگ دەبێ ☰ گیاهی که ریشه‌اش به عنوان هیزم به کار می‌رود

گاودۆڵ / gawdoł/: ناو. کۆل و بیر ☰ آبشخور دام که از چوب یا فلز می‌سازند

گاور / gawir/: ناو. گاڤر؛ گەبر: ١. فەلە؛ مەسیحی ‹شێخی سەنعان بۆ کچێ گاور لە ئیسلام وەرگەڕا/ من خەریکم بۆ کچەشێخێ پەژیوان ببمەوە! «هێمن»› ٢. زەردەشتی ٣. خوانەناس ☰ ١. مسیحی ٢. گبر؛ زرتشتی ٣. کافر

گاورمە / gawirme/: ناو. کەرکۆل؛ گیایەکە ☰ گیاهی است

گاوزالک / gawzalik/: ☜ **گوخلێتکە**

گاوزبان / gawz(i)ban/: ☜ **گادەمە**

گاوزمان / gawz(i)man/: ☜ **گادەمە**

گاوزوان / gawz(i)wan/: ☜ **گادەمە**

گاوس / gawis/: ناو. گاوەس؛ گاوەسن؛ پێستی دەرهاتووی چێل کە دەکرێتە مەشکە ‹ئاهەنگی بەزم و شادی بوو، بەیانی کە تێکەڵ دەبوو/ شمشالی من، خرمەی بازن، گرموهۆڕی مەشکەی گاوس «هێمن»› ☰ پوست گاو که از آن مشک سازند

گاوسنۆق / gaws(i)noq/: ☜ **گاسنووق**

گاوسو / gawsû/: ناو. پشتێری گاگەل ☰ طویله‌ی گاوها

گاوسەر / gawser/: ناو. گاوەسەر؛ کۆپاری سەر ئەستووری بە بزمار ‹دەست دا وە گۆپاڵ توهمتەن دەستوور/ گاوسەر نە مشت وە چنگاڵ زوور «*شانامەی کوردی، هەورامی*»› ☰ چُماق سرگنده‌ی میخکوب

⊡ **گاوسەر کردن:** */کنایە/* زۆر پیس تەمێ کردن ☰ سخت تنبیه کردن

گاوشە / gawşe/: ناو. جەڕەزەلام؛ دەفری زل لە سواڵەت بۆ ئاو تێکردن ☰ سبوی بزرگ

گاوک / gawik/: ناو. مێشوولەی تەپۆ ☰ نوعی پشه

گاوکناس / gawiknas/: ناو. گاوەناز؛ نەخۆشی ئەستۆ ئەستوور بوونی گاگەل ☰ بیماری ورم گلوی دام

گاوکەر / gawker/: ناو. گەوکەر؛ چیلانگەر؛ کەسێ کە لەتوکوتی دەفری شکاوی چینی دەلکێنێتەوە ☰ چینی‌بندزن

گاوگوێر / gawg(i)wêr/: ☜ **گاوگۆل**

گاوگۆل / ga w gol/: ناو. گاوگوێر؛ ڕەشەوڵاخ ☰ چارپا؛ دام درشت

گاوگەردون / ga w gerdûn/: ناو. ١. برجی گا لە عاسمان ٢. کاری سەر بڕینی ئاژەڵ بۆ پێشوازی لە مرۆی بەقەدر و حورمەت ‹یاخوا بەخێر بێن، دەبوو گاوگەردوونتان بۆ بکەم› ☰ ١. برج ثور ٢. قربانی به یمن قدوم بزرگان

گاوڵکە / gawiłke/: ☜ **گاوڵکێ**

گاوڵکێ / gawiłkê/: ناو. گاگۆڵکە؛ گاگۆڵکێ؛ گاگۆڵە؛ گامووڵە؛ گانگلۆ؛ گاولکە؛ کاری ڕۆیشتن لە سەر دوو دەست و دوو ئەژنۆ ☰ چهار دست و پا (راه رفتن)

گاون / gawin/: ☜ **گەون**

گاوومە / gawume/: ☜ **گۆگەم**

گاوۆ / gawo/: ☜ **گاوان**

گاوۆن / gawon/: ☜ **گاوان**

گاوە / gawe/: ناو. گۆوە؛ هۆرە؛ پواز ☰ گوه

گاوەخان / gawexan/: ناو. ١. ☜ **گاوخان** ٢. بەشی ڕۆژەجووتێ لە زەوین ٣. تەویلەی گاگەل ☰ ١. ☜ **گاوخان** ٢. زمین کافی برای یک روز شخم ٣. طویلەی گاوها

گاوەخت / gawext/: ئاوەڵکار. جارناجار؛ کاتی وا؛ بڕێ جار ‹گاوەخت ئێمە ئەچین› ☰ گاهی؛ بعضی اوقات

گاوەر / gawer/: ناو. گەماڵ؛ قەپەگۆڵ؛ نێرەسەگی زل ☰ سگ نر گُندە

گاوەزوان / gawez(i)wan/: ☜ **گوڵگاوزوان**

گاوەس / gawes/: ☜ **گاوس**

گاوەسپۆک / gawespok/: ناو. گیایەکە بنەکەی دەخورێ ☰ گیاهی با پیاز خوردنی

گاوەسن / gawesin/: ناو. ١. ☜ **گاوس** ٢. ☜ **گاواسن**

گاوەسنگ / gawesing/: ☜ **گاواسن**

گاوەسەر / gaweser/: ☜ **گاوسەر**

گاوەسەنگ / gaweseng/: ☜ **گاواسن**

گاوەشە / gaweşe/: ☜ **گادۆش ـ١**

گاوەک / gawek/: ناو. ١. کەوگی؛ مچی؛ گەنە؛ گاوەناز؛ گەنەکەولە ٢. قەوزە؛ قۆزەقورواق؛ کەز؛ جۆلە ☰ ١. کنە ٢. خزە؛ جل‌وزغ

گاوەکی / gawekî/: ئاوەڵناو. وەک گا؛ گائاسایی ☰ گاومانند

گاوەناز / gawenaz/: ناو. ١. ☜ **گاوەك ـ١** ٢. ☜ **گابنێسك**

گاوی / gawi/: ناو. کاری بەستن ☰ عمل بستن

⊡ **گاوی دان**: گاو دان؛ شەتەک دان؛ توند پێچاندنەوە و جوولە لێ بڕین ‹وەها گەی لەشی بەو گە بەردینە گاوی دراوە/ کەحێلێکە، کۆڕژن و حیلەی نەماوە! «سوارە»› ☰ مُحکم بستن

گاویلکە / gawîlke/: ناو. ١. ☜ **کلكهەڵتەکێتە** ٢. ئێستر؛ دایک کەری بارگین باب ☰ ١. ☜ **کلكهەڵتەکێتە** ٢. قاطر

گاه / gah/: ئاوەڵکار. *[ئەدەب]* گا؛ جار؛ دەم ‹تۆ تراوکەی جارێ دیار، گاهێ نەدیاری/ هیوای تینوێتی ڕێبواری «سوارە»› ☰ گاه

گاهس / gahis/: ☜ **گاهەس**

گاهۆڵە / gahołe/: ☜ **گاگێرە ـ١**

گاهەز / gahez/: ☜ **گاهەس**

گاهەزی / gahezî/: ☜ **گاهەسی**

گاهەس / gahes/: ئاوەڵکار. گاهەز؛ گاهس: ١. جاری وایە ٢. ڕەنگە؛ وێدەچێ ☰ ١. گاهی؛ گاه باشد ٢. شاید

گاهەسی / gahesî/: ناو. گاهەزی؛ ئەگەری؛ ئیحتیمال ☰ احتمال

گاهێ / gahê/: ئاوەڵکار. بڕێ‌جار؛ جاروبار؛ جارنەجار ☰ گاهی

گای / gay/: چاوگ. *[شوورەیی]* گایین ☰ گاییدن

گایار / gayar/: ناو. جووت؛ شێو؛ شۆ؛ شێف ☰ شُخم

گایاری / gayarî/: ناو. جووت‌کاری؛ کاری زەوی کێڵان ☰ عمل شخم زدن

گایاگ / gayag/: ☜ **گایاو**

گایان / gayan/: ☜ **گایران**

گایانە / gayane/: ☜ **گاینە**

گایاو / gayaw/: ئاوەڵناو. *[شوورەیی]* گایاگ؛ پێوە کراو؛ تێ‌نراو ☰ گاییده شده

گایران / gayran/: چاوگ. تێنەپەڕ. نادیار. //گایرای؛ دەگایرێی؛ بگایرێ// گایان؛ تێ نران ☰ گاییده شُدن ■ ئاوەڵناوی بەرکاری: گایراو/ چاوگی نەرێنی:

نەگایران

گایلکە /gayilke/: ناو. ١. ئێستری چکۆڵە ٢. ☜ **کلکهەڵتەکێتە** 🇮🇷 ١. استر ریز اندام ٢. ☜ **کلکهەڵتەکێتە**

گاین /gayin/: ☜ **گان**^{١}

گاینجە /gayince/: ناو. سەرمژانە؛ دارێکی کورتە لە نێوان نیر و ئامووردا 🇮🇷 چوبک رابط خیش و یوغ

گاینە /gayne/: ناو. گادانە؛ گاودانە؛ گایانە؛ گایێنە؛ گلێنە؛ مج؛ کزن؛ کلێنە؛ زنگزاوا؛ هورتومان؛ جیدانە؛ کرسنە: ١. گیایەکی تایبەتی ناوچەی مامناوەندی، بە گوڵی بچووک و دەنکی تۆکڵدارەوە کە بۆ ئالیک چاکە ٢. دانەی ئەو گیایە کە ورد و قاوەییە 🇮🇷 ١و٢. گاودانە

گایە /gaye/: ☜ **گایێڵ ـ١**

گایەر /gayer/: ناو/ ناوەڵناو. *[شووورەیی]* ئیلاقەکەر؛ گانکەر 🇮🇷 فاعل جماع

گایەل /gayel/: ناو. گائەل؛ گاگەل ‹ئێوارە وەختێ گایەل ئەخرۆشێ/ سەوزەی قەدباریک مێخەک ئەفرۆشێ «فولکلۆر»› 🇮🇷 رمەی گاو؛ گلەی گاو

گایەلەوان /gayelewan/: ناو. گالەوان؛ گاگەلەوان 🇮🇷 گاوچران

گایین /gayîn/: ☜ **گان**^{١}

گایێنە /gayêne/: ☜ **گاینە**

گبر /gibr, gibir/: ناوەڵناو. زۆرتەریقەوە بوو؛ لە شەرمان سوورهەڵگەڕاو 🇮🇷 شرمسار

گبریتی /gibrîtî/: ناو. تەریقی؛ شەرمەزاری؛ فەدیکاری 🇮🇷 شرمساری

گبیسە /gibîse/: ناو. کەبیسە 🇮🇷 کبیسە

گپ /gip/: ناو. ١. ☜ **گوپ ـ١** ٢. قسە؛ وشە 🇮🇷 ١. ☜ **گوپ ـ١** ٢. گفت؛ سُخن

گت^{١} /git/: ناو. وچان؛ ئوقرە ‹گتێکی کرد و دیسان درێژەی بە قسەکانی دا› 🇮🇷 وقفه

⊡ **گت تێکەوتن:** قەت بوون؛ لە گەڕان کەوتن ‹ئەگەر گتی تێ نەکەوێ کارەکە بەهار تەواو دەبێ› 🇮🇷 دچار وقفه شدن

گت کردن: ١. وەستان؛ وەستانەوە ٢. بڕان و پچڕانی ڕەوتانەیەک 🇮🇷 ١. توقف کردن ٢. قطع شدن فرایندی

گت^{٢}: ناوەڵناو. ١. قیت؛ زۆپ ٢. سفت؛ تۆکمە؛ ڕەقی یەکپارچە ٣. *[پلار]* زل؛ زەلام 🇮🇷 ١. برجستە؛ برآمدە ٢. صُلب ٣. گُندە

گتایی /g(i)tayî/: ناو. زەقایی؛ قیتی 🇮🇷 برجستگی

گتن /gitin/: ناوەڵناو. تایبەتمەندی گیانداریێ وا لە ڕۆیشتندا جاروبار گت دەکا 🇮🇷 ویژگی جانداری کە در حرکت، توقف‌های متناوب دارد

گتوڕ /g(i)tuř/: ☜ **گوندوڕ**

گتە /g(i)te/: ناوەڵناو. گت: ١. *[پلار]* زلە؛ زەلام ٢. زەقی لە دوور دیار 🇮🇷 ١. گُندە ٢. برجستەی از دور نمایان

گتەکوچک /g(i)tekuçk/: ناو. گاشەبەرد؛ تەلەسەنگ 🇮🇷 سنگ بزرگ

گجک /gicik/: ناو. ١. ☜ **گجی ـ١** ٢. نێرگزەی چێڵ ٣. کەزی؛ پرچ 🇮🇷 ١. ☜ **گجی ـ١** ٢. برجستگی شرمگاه مادە گاو ٣. گیسو

گجگج /gicgic/: ناو. ڕەوتی ڕاوەشانی دار؛ لەرزینی دار 🇮🇷 حالت تکان خوردن درخت

گجگجاندن /gicg(i)candin/: چاوگ. ڕاوەشاندن؛ لەراننەوە 🇮🇷 تکان دادن

گجوک /g(i)cûk/: ناو. گوجووک؛ گوجی؛ تووتکەسەگ؛ تووتەڵەسەگ 🇮🇷 تولەسگ

گجول /g(i)cûl/: ناو. گوجیلە؛ تووتکەسەگی بچکۆلانە 🇮🇷 تولەسگ نوزاد

گجە /g(i)ce/: ناو. ڕایەت؛ ڕەعیەت؛ دێنشین 🇮🇷 رعیّت

گجی /g(i)cî/: ناو. ١. گجک؛ کراس؛ کەراس ٢. *[پلار]* ئالۆش؛ ئیشتیای سەرجێیی کردن (ژن) 🇮🇷

١. پیراهن ٢. آرزوی جماع (زن)

▣ **گجی بون:** ئاڵۆش بوون؛ بە ئاڵۆش بوون (ژن) 🇮🇷 آرزوی جماع داشتن (زن)

گچ / giç/: ناو. گریێ؛ لک؛ لکە 🇮🇷 گره درخت

گچچە / giççe/: دەنگ. گچە؛ وەحە؛ وشەی دەنگدانی گاوگوێڵ 🇮🇷 کلمه‌ی راندن گاو

گچک / giçik/: ☜ **گچکە١**

گچکۆ / giçko/: ☜ **گچکە١**

گچکۆکە / giçkoke/: ☜ **گچکە١**

گچکۆڵە / giçkołe/: ئاوەڵناو. گچکەڵە؛ بچکۆلانە 🇮🇷 کوچولو

گچکە١ / giçke/: ئاوەڵناو. گچک؛ گچکۆ؛ گچکۆکە؛ چکۆڵە؛ بووچک ‹منداڵی گچکە› 🇮🇷 کوچک

ـ گچکە٢: پاشەوشە. گچک؛ بووچک؛ چکۆڵە ‹براگچکە› 🇮🇷 کوچک

گچکەڵە / giçkełe/: ☜ **گچکۆڵە**

گچکەیی / giçkeyî/: ناو. بووچکی؛ وردی 🇮🇷 کوچکی

گچە١ / g(i)çe/: ناو. ١. ☜ **گوێرەکە** ٢. چەنە؛ چەناگە؛ ئەرزینگ 🇮🇷 ١. ☜ **گوێرەکە** ٢. چانه

گچە٢: ☜ **گچچە**

گدا / g(i)da/: ☜ **گەدا**

گدۆک / g(i)dok/: ناو. گرد؛ تەپۆڵکە؛ تەپەی پچووک 🇮🇷 تپه‌ی کوچک

گدۆڵ / g(i)doł/: ☜ **گەڕکە**

گدو / g(i)dû/: ناو. تەپە؛ کێوی چکۆڵە 🇮🇷 تپه

گدە١ / g(i)de/: ناو. گدیێ: ١. بزن ٢. کارژیلە 🇮🇷 ١. بُز ٢. بُزغاله

گدە٢: دەنگ. گدیێ؛ هەرا لە بزن 🇮🇷 کلمه‌ی راندن بُز

گدی١ / g(i)dî/: ئاوەڵناو. ١. چارەڕەش؛ بەدبەخت ٢. بێئابڕوو؛ ئابڕووتکاو 🇮🇷 ١. بیچاره؛ سیاه‌بخت ٢. بی‌آبرو

گدی٢: جێناو. فلان کەسی خۆشەویستم 🇮🇷 فلان دوستم

گدی٣: دەنگ. وشەی بانگ کردنی کارژیلە و بزن 🇮🇷 کلمه‌ی فراخواندن بز و بزغاله

گدی٤: سارستە. هۆی کاورا 🇮🇷 های؛ حرف ندا

گدیانۆ / gidyano/: سارستە. ١. هۆی خۆشەویستی دوور (لە سەربەندی لاوکاندا دەیڵێن) ٢. گەلۆ؛ خەڵکینە 🇮🇷 ١. ای یار دور از من ٢. آی آدم‌ها

گدیش / g(i)dîş/: ناو. خۆیان؛ کلۆشی گێرەکراوی خڕەوەبووی شەننەکراو 🇮🇷 کسته

گدینۆ / g(i)dîno/: سارستە. ١. خەڵکینە؛ گەلۆ ٢. هۆی فلانکەس 🇮🇷 ١. ای مردم ٢. های؛ حرف ندا

گدێ / g(i)dê/: ☜ **گدە**

گدێش / g(i)dêş/: ☜ **گواندین ـ١**

گدێو / g(i)dêw/: ناو. هەتیو؛ بابمردوو 🇮🇷 یتیم

گر١ / gir/: ناو. ١. تەپە؛ گدوو؛ کێوی چکۆڵە ٢. فێڵ؛ فریو؛ گزی ٣. گونک؛ ئەنگوتکی هەویر ٤. قسەی نامaقووڵ و نە جێیباوەڕ ٥. *[مەجاز]* بنیادەمی پایەبەرز 🇮🇷 ١. تپه ٢. فریب ٣. چونه‌ی خمیر ۴. سخن مُبالغه‌آمیز ۵. آدم بزرگمنش

▣ **گر کرن:** پڤ کردن 🇮🇷 مُبالغه کردن

گر٢: ئاوەڵناو. ١. خڕ؛ وەک تۆپ ٢. درشت؛ گەورە 🇮🇷 ١. گرد؛ مُدور ٢. دُرُشت

▣ **گر بون:** هەراش بوون؛ باش خۆ گرتن و بە خۆدا هاتن 🇮🇷 ریشه دواندن و نمو کردن

ـ گر٣: پاشەوشە. ١. بەند ‹پاشگر؛ پێشگر؛ دەسگر› ٢. داگیرکەر ‹دنیاگر› ٣. گیر؛ لە بەر شتێکەوە ‹باگر› ٤. بگر؛ ڕاوکەر ‹ماسیگر› ٥. ڕاکێشەر ‹دڵگر؛ چاوگر› ٦. گیر ‹قەپگر› ٧. جێگە و شوێن؛ قەرار ‹ورچگر؛ میوانگر› ٨. خایەن ‹زۆرگر؛ کاتگر› 🇮🇷 ١. ـ وند ٢تا۶ ـ گیر ٧. ـ پذیر ٨. ـ بر

گر٤: پێشوشە. گرە؛ گەورە ‹گرگرە؛ گرمیر› 🇮🇷 بزرگ

گرار / g(i)rar/: ناو. دانەوێڵەی چێشتی توند؛

(بریتی لە برنج و ساوار و گەنم کە بە پلاو لێبندرێن) ▤ حبوبات آشی (مانند: برنج و گندم و بلغور)

گراز / g(i)raz/: ناو. شلەبرنج؛ شلەبرۆێش ▤ آش بلغور

گرازنای / g(i)raznay/: چاوگ. هاتنە گارەگار ▤ کراخیدن

گراس / g(i)ras/: ناو. چەرس؛ ماکی سڕکەری وەبەرهاتوو لە شادانە ▤ چرس

گرافیت / g(i)rafît/: ناو. جۆرێک بلۆری سروشتی کەربون، ڕەش، چەور، نەرم و بریکەدار کە لە تینی زۆردا ناتوێتەوە، درەنگ دەسووتێ، کارەبا باش ڕادەگۆزێ و لە سەر کاغەز شوێنی ڕەش دەخا و لە دروستکردنی میداد و موتوری کارەبادا بە کەڵک دێ ▤ گرافیت

گرافیست / g(i)rafîst/: ناو. کەسێ کە بە هێڵ و نووسراوە نەخش و نیگار بەدی دێنێ ▤ گرافیست

گرافیک / g(i)rafîk/: ناو. هونەری کێشانی هێڵ و نووسراوە و نەخشاندنی لە سەر شتێک بۆ ڕاگەیاندنی پەیامێکی تایبەت ▤ گرافیک

گراڤ / g(i)rav/: ناو. ١. ئاد؛ چزیرگە ٢. زەلکاو ▤ ١. جزیره ٢. باتلاق

گراڤە / g(i)rave/: ناو. نیودوڕگە؛ نیمچە جزیرگە ▤ شبەجزیره

گراگر / g(i)ragir/: ئاوەڵناو. جێبەرز و بەحورمەت ▤ بلندپایه

گراڵک / g(i)rałik/: ☜ **گڕاڵك**

گرام / g(i)ram/: ناو. ١. ☜ **گرامافۆن** ٢. گرەم؛ هەزاریەکی کیلۆ ▤ ١. ☜ **گرامافۆن** ٢. گرم

گرامافون / g(i)ramafun/: ☜ **گرامافۆن**

گرامافۆن / g(i)ramafon/: ناو. گرام؛ گرامافون؛ گرامەفون؛ قەوان؛ قەوانە؛ سنۆقئاوازە؛ سندووق؛ بێژەک؛ سندووقی ستranان؛ دەزگایەک بۆ بیستنی دەنگی تۆمارکراو لە سەر پەڕەی لە قیر چێ کراو ▤ گرامافون

گرامەفون / g(i)ramefun/: ☜ **گرامافۆن**

گرامەفۆن / g(i)ramefon/: ناو. بێژەک؛ قەوان؛ سندووقی ستranان ▤ گرامافون

گرامێر / g(i)ramêr/: ناو. ڕێزمان ▤ گرامر

گران^{1} / g(i)ran/: ☜ **گیران**

گران^{2}: ئاوەڵناو. ١. سەنگین؛ قورس ‹سبەی کابرا بوخچەیەکی **گرانی** پێ بوو، شەش کیلۆ دەبوو ... «هەژار، چێشتی مجێور»› ٢. گرانبایی؛ نرخزۆر ‹گرانە، لە سەندن نایێ› ٣. سەنگین؛ بەشەرم و حەیا و لەسەرخۆ ٤. هێژا؛ هەژی؛ بایەخدار ‹خزمەت گران و داوا هەرزان! «مەسەل»› ٥. تایبەتمەندی گوێ، کاتێک باش دەنگ نابیسێ ‹گوێم گرانە› ٦. چەتوون؛ ناخۆش ‹لە دلما خەم و داخی ئەم دەردە سەوزە/ کە دەردی **گرانی** هەموو ڕێبوارێ وەنەوزە «سوارە»› ٧. توندوپڕ ‹مژەکە گرانە› ٨. ڕەسەن و نەجیم ٩. ئەستەم؛ دژوار ‹دلداری و خۆر وەکوو برانە/ شێوانەوەیان گەلێ گرانە «هەژار، *مەم و زین*»› ▤ ١. سنگین ٢. گرانقیمت ٣. باوقار ۴. ارزشمند (وزن) ۵. سنگین (گوش) ۶ سخت؛ ناخوشایند ۷. فشرده و غلیظ ۸. اصیل ۹. دشوار

⊡ **گران بوون**: ١. گرانبایی بوون؛ بەنرخ بوون ٢. هەڵکشانی نرخ ٣. چەتوون و دژوار بوون ٤. قورس بوون ▤ ١. گران بودن ٢. گران شدن ٣. بحرانی بودن ۴. سنگین بودن

گران دان: بە نرخی زۆرەوە فرۆشتن. هەروەها: **گران سەندن** ▤ گران فروختن

گران کردن: بردنە سەرەوی نرخ ▤ گران کردن

گران کەوتن: ☜ **گران نیشتن**

گران نیشتن: گران کەوتن؛ گران هاتنەوە: ١. خەرجی زۆر هەڵگرتن ‹ئەم ماڵە بۆمان گران نیشت› ٢. خراپ تەواو بوون ‹ئەم کارە بۆت گران ئەنیشێ› ▤ ١. گران درآمدن ٢. گران تمام

شدن

گران هاتنەوە ☜ **گران نیشتن**

گران ـ٣: پێشوشە. گـر؛ گـەورە؛ مـەزن ‹گرانـمیر؛ گرانـجان› 🇮🇷 بزرگ

ـ گران٤: پاشەوشە. ١. قورس؛ سەنگین ‹بارگران› ٢. نەچێ؛ ناحەز ‹ڕەزاگران› 🇮🇷 ١. سنگین ٢. نامطلوب

گرانایی / g(i)ranayî/: ناو. ١. قورسایی؛ سەنگینی ٢. دژواری؛ سەخڵەتی ‹پیاو کە گرانایی ژیـانی لـە سەرە و ... «هەژار، چێشتی مجێور»› 🇮🇷 ١. سنگینی ٢. سختی

گرانبار / g(i)ranbar/: ئاوەڵناو. ١. قەبـە و قـورس (ئەسپاباتی ماڵ) ٢. *[مەجاز]* تایبەتمەنـدی کەسـێ خێزانی زۆرە و زەحمەتکێشە 🇮🇷 ١. اسباب و اثاثیه سنگین وزن ٢. عیالوار زحمتکش

گرانبـایی / g(i)ranbayî/: ئاوەڵـناو. گرانبـەها؛ زۆر بەنرخ 🇮🇷 گرانبها

گرانبەها / g(i)ranbeha/: ☜ **گرانبایی**

گرانتا / g(i)ranta/: ☜ **گرانەتا**

گرانجـان / g(i)rancan/: ئاوەڵـناو. ١. زەڕەتـاڵ؛ ڕەزاقورس؛ خوێنتاڵ ٢. پڕکێش؛ گرانفـرۆش 🇮🇷 ١. گرانجان ٢. گرانفروش

گرانقیمـەت / g(i)ranqîmet/: ئاوەڵـناو. بوهـا؛ بایەخدار 🇮🇷 قیمتی

گرانکێش / g(i)rankêş/: نـاو. ١. قەپان؛ باسـکۆ ٢. سلینگ؛ جەڕیسەقیل 🇮🇷 ١. باسکول ٢. جرثقیل

گرانمایە / g(i)ranmaye/: ئاوەڵـناو. ١. گرانبـایی؛ بـەپارەی زۆر کـڕدراو ٢. *[کینایە]* بـە هونـەر و جەوهەر 🇮🇷 ١. گرانقیمت ٢. هُنرمند

گرانمێـر / g(i)ranmêr/: ئاوەڵـناو. خـاوەنڕێـز؛ بەحورمەت (پیاو) 🇮🇷 باوقار (مرد)

گرانـەتا / g(i)raneta/: نـاو. گرانتـا؛ گرانـەتێ؛ سـوورەیاو؛ ڕەشگـرانی؛ ڕەشـەگرانەتا؛ ڕەشـەگرانەتێ؛ ئێشـاگران؛ تیفوییـد؛ پەتایـەکی کۆئەنـدامی هەرسـە، کـە بـە هـۆی بـەکتریای سالمۆنێلاوە لە ڕێگەی خواردن و خواردنەوەی ئاو و خـۆراکی پـیس دەگوازرێتـەوە، دیـارترین نیشانەکانی بریتییە لە: تای ٤١-٣٩ پلە، ژانەسەر، ئازاری ماسـوولکەکان، سـکچوون، لـەرز و ... 🇮🇷 تیفوئید؛ حصبه

گرانەتێ / g(i)ranetê/: ☜ **گرانەتا**

گرانـی / g(i)ranî/: نـاو. ١. قورسـی؛ سـەنگینی؛ گرانـایی ٢. سـەختی؛ دژواری ٣. قـاتی؛ قـڕی؛ دۆخی دەست نەکەوتنی بژیـو ‹سـالی گرانییەکـە نان دەست نەدەکەوت› ٤. دۆخی نرخ لە سـەرەوە بـوون و بـەرەژوورتر چـوون ٥. شـەرم و پشوولەسـەرخۆیی ٦. جـۆرێ هەڵـپەڕکێ 🇮🇷 ١. سنگینی ٢. سختی ٣. قحطی؛ تنگسالی ۴. گرانـی ۵. وقار ۶. نوعی رقص گروهی

گرانیت / g(i)ranît/: نـاو. پـازار؛ بـەردی خـارا 🇮🇷 گرانیت

گرانیگـا / g(i)ranîga/: نـاو. قورسـاییگە؛ خاڵـی قورسایی؛ جـێ قورسـایی؛ جەرگـەی قورسـایی؛ نێوڵ؛ نێوەڵ؛ سوون؛ خاڵێک لە سەر یان نێزیکی هەموو ماکێکدا کە هەرچی هێـزی ڕاکێشـی ڕوو دەکەنە ئەو ماکە، لەو خاڵەدا یەک دەگرنـەوە 🇮🇷 گرانیگاه

گرانیە / g(i)ran(i)ye/: ناو. قورسایی لـە کێشـاندا 🇮🇷 سنگینی در توزین

گرانێر / g(i)ranêr/: نـاو. قورس‌تر لە کێشـانەدا 🇮🇷 طرف سنگینتر در توزین

گراو١ / g(i)raw/: ناو. ١. دیل؛ ئێسـیر ٢. بەنـدی؛ زیندانی ٣. بارمتە؛ گرەو 🇮🇷 ١. اسیر ٢. زنـدانی ٣. گروی

گراو٢: ئاوەڵـناو. ١. دیل؛ ئێسیر ٢. بەندی؛ زیندانی ‹گراوی داوی کەزیانم/ بەیانت خۆش‌وگـەش خـانم/ وەرە ڕووناکی چاوانم/ ببینم بەژن‌وبالاکـەت «هـەژار،

شەرحی مەلای جزیری» ۳. داخراو؛ بەسراو ▤ ۱. اسیر ۲. زندانی ۳. مسدود

گراوناى / g(i)rawnay/: چاوگ. گریاندن؛ هێنانە گریانەوە ▤ گریاندن

گراوە / g(i)rawe/: ناو. ۱. چزیر؛ دوڕگە؛ ئاد؛ جزیرە ۲. دینگی چەڵتووک کوتان ▤ ۱. جزیرە ۲. دنگ شالیکوبی

گراوی / g(i)rawî/: ناو. دڵبەر؛ ماشقە؛ یاری مێوینە ‹دێم گراوی خۆم لە باوەش وەرگرم/ دێم نەهێڵم بەرهەڵست و بەرگرم «هێمن»› ▤ معشوقه

گراویلکە / g(i)rawîlke/: ☜ **گراویلکێ**

گراویلکێ / g(i)rawîlkê/: ناو. گراویلکە؛ دڵبەری جوان و ژیکەڵە ‹کوڕ دەڵێ: قەول‌وقەراری خۆم دەگەڵ گراویلکێ دەبەست، ئەوێ محەلی بەهارێ کە ماڵ پێ دەچوونە کوێستانێ «پایزە»› ▤ معشوقەی ناز و کوچولو

گربەست / girbest/: ناو. کار و ڕەوتی وەشارتن و لە پڕیسکەدا گرێ دان ▤ عمل پنهان کردن

گرپە / girpe/: دەنگەناو. دەنگی پێ‌بوونی ئاگر ▤ صدای درگرفتن آتش

⊡ **گرپە کردن**: لەپڕ داگیرسان ▤ بە صورت ناگهانی و با صدا روشن شدن

گرپێچ / girpêç/: ☜ **گێژەڵووکە**

گرت / girt/: ناو. گر؛ گرد؛ گدوو؛ تەپۆڵکە ▤ تپه

گرتک / girtik/: ناو. ۱. تەپۆڵکە؛ گدوو ۲. پێشەی لەش ‹پیاوێکی گرتک ئەستوورە› ۳. پارچە؛ تیکە؛ کوتە ‹گرتکە گۆشتێکی خستە بەری› ٤. پڕێسکە؛ بوخچە ٥. ناوک؛ قووڵایی پچووکی دوڕ زگ ٦. ئەنگوتک؛ گونک ۷. شوێنی حەسانەوەی حەیوانی کێوی ▤ ۱. تپەی کوچک ۲. استخوان‌بندی ۳. قطعە ۴. بُقچە ۵. ناف ۶. چونە؛ گلولەی خمیر ۷. جای استراحت حیوان کوهی

گرتکە / girt(i)ke/: ناو. ۱. ئەنگوتک؛ گونک ۲. پارچەگۆشت ۳. شوێنێ کە زۆری حەیوانەکێوی لێیە ▤ ۱. چونە ۲. تکەی گوشت ۳. جولانگاە حیوانات کوهی

گرتکەگۆشت / girt(i)kegoşt/: ناو. خرتک؛ پارچەی پڕچنگ لە گۆشت ▤ قطعەگوشت

گرتم / girtim/: سارستە. گریمان؛ وامدانا ▤ فرض کە

گرتمان / girtman/: ناوەلکار. مەگرتی؛ گریمان؛ وامان دانا ▤ بە فرض

گرتن / girtin/: چاوگ. تێپەڕ. //گرتت؛ دەگری؛ بگرە// گردن: ۱. خستنە ناو دەست ‹تۆپەکەم گرت› ۲. قۆڵبەست کردن؛ دیل کردن ‹چوار کەسیان گرت› ۳. بەند کردن؛ ڕاگرتن ‹ئەچییە ژێر ئاو، هەناسەت بگرە!› ٤. دانان؛ فەرز کردن ‹بگرە جارێ‌تریش هات› ٥. بە ڕۆژوو بوون ‹ئەم ڕەمەزانە هەمووم گرت› ٦. بەستنی کون و کەلێن و... ‹کونەکەم بە پەڕۆ گرت› ۷. قرتاندن ‹نینۆکم گرت› ۸. کوشین؛ گووشین ‹کەوشەکانم پام ئەگرێ› ۹. بەردەست کردن؛ هێنانە ژێر ڕکێفی خۆ ‹دوژمن قەڵاکەی گرت› ۱۰. جێگیر بوون ‹بچن سەنگر بگرن!› ۱۱. جێ بوونەوە؛ دیران ‹ئەم جەواڵە شەش پووت زیاتر ناگرێ› ۱۲. دەستەمۆ کردن (جوانووە ئەسپ و...) ۱۳. بەر گرتن؛ میوە دان ‹ئەم دارە گوێزی باشی گرتووە› ١٤. تووش بوون؛ پێوە بوون؛ تووشیاری نەخۆشی و نەهامەتی بوون ‹جارێک کەوتوویم گرت و لە مردن گەڕامەوە «هێمن»› ۱٥. بە کرێ گرتن ‹لە چوار باخ ماڵێکم گرت، ساڵێک لەوێ بووین› ١٦. گرتنە بەر؛ هەڵبژاردن ‹ئەم ڕێگە بگرە و بەری مەدە!› ۱۷. بە دەست یان شتێک ڕاگرتن ‹بیگرە باوش! بەو مەقاشە بیگرە!› ۱۸. دەست خستن ‹نۆرە گرتن› ۱۹. ڕاو کردن ‹ماسی گرتن؛ چۆلەکە گرتن› ۲۰. گەزنگاز بوون ‹کارەبا (کەسێ) گرتن› ۲۱.

هەڵس‌وکەوت کردن ‹سەخت گرتن؛ ئاسان گرتن› ٢٢. وەرگرتن؛ تێگەیین ‹قسەکەی منت گرت؟› ٢٣. خستنە ناو چوارچێوەی شتێک ‹گەچ گرتن؛ قاپ گرتن› ٢٤. دامەزراندن ‹کاریگەر گرتن› ٢٥. بە بارودۆخێکدا کەوتن ‹ئارام بگرە ئەی دڵ!› ٢٦. لێدان؛ پێکان ‹بەردێکم بۆی خست نەیگرت› ٢٧. بەرەو شوێنێک خستن ‹کەوا ئەو شۆخە تیرێکی بە عەمدەن گرتە من مەحوی/ ... «مەحوی»› ☰ ١. گرفتن ٢. دستگیر کردن ٣. گرفتن ۴. انگاشتن؛ فرض کردن ۵. روزه گرفتن ۶. مسدود کردن سوراخ ٧. چیدن (ناخن و...) ٨. فشُردن ٩. گرفتن ١٠. مُستقر شدن ١١. گنجایش داشتن ١٢. رام کردن (کُرّه اسب و...) ١٣. ثمر دادن ١۴. مُبتلا شُدن ١۵. اجاره کردن ١۶. انتخاب کردن ١٧. نگهداشتن ١٨. گرفتن ١٩. صید کردن ٢٠و٢١. گرفتن ٢٢. فهمیدن ٢٣. گرفتن ٢۴. استخدام کردن ٢۵. گرفتن ٢۶. اصابت کردن ٢٧. انداختن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەگرتن

گرتنەک / girt(i)nek/: ناو. بەڵگەی حەساوـکتاو ☰ سند حساب‌وکتاب

گرتنەوە / girt(i)newe/: چاوگ. تێپەڕ. //گرتتەوە؛ دەگرییەوە؛ بگرەوە// گردنەوە: ١. بەردە تەرازوو دروست کردن ٢. قۆزتنەوە لە حەوا ٣. تراو کردنەوە و لێکدان ‹دەرمانم بۆ دەگرێتەوە؛ خەنەم گرتەوە› ٤. هاتنەوە جێی ئەندامی لەجێ چووگ یان شکاو ‹مەچەکم لەجێ چوو، جەڕاح گرتییەوە› ٥. ڕوانین لە کتێب بۆ لە داهاتوو زانین ٦. فاڵ دیتنی فاڵگرەوە ٧. ڕاکردوو دەست خستنەوە ‹ئەسپەکە بەر ببوو، گرتمەوە› ٨. تووش بوونی نەخۆشی لە خەڵکەوە ‹ئەم نەخۆشییە گرتنەوەی هەیە، وریای منداڵەکان بە!› ٩. قەرەبوو کردنەوەی ڕۆژووی فەوتاو ‹دوو ڕۆژ ڕۆژووم فەوتا، پاشان گرتمەوە› ١٠. گەیشتن بەوەی پێش کەوتووە ‹بە جێی هێشتبووم گرتمەوە› ١١. پێست لێ‌داڕنین؛ کەوڵ کردنی حەیوان ‹پێستەکەی بگرەوە!› ١٢. تێکوڵ لێ‌کردنەوەی میوە ‹پۆستی دوو خەیارم گرتەوە!› ١٣. خەرجی کەم کردنەوە ‹لە منداڵی خۆم گرتەوە دام بە ئەو!› ١٤. ڕاگرتن و بەند کردنی ئاوی خوڕی جۆگە و چەم و ڕووبار ‹گۆلەکەم گرتەوە› ١٥. قەدەغە کردن ‹لەو کارانەم گرتۆتەوە› ١٦. لە خۆ گرتن ‹ئەم بابەتانەش دەگرێتەوە› ١٧. ئازاد کردن؛ لە دەستی دژمن دەرهێنان ‹گرتنەوەی مووسڵ› ١٨. دەست بە سەردا گرتن؛ کردنە هی خۆ ☰ ١. برآورد کردن سنگ ترازو ٢. قاپیدن در هوا ٣. تهیه و ترکیب کردن رنگ یا دارو ۴. جا انداختن دررفتگی یا شکستگی استخوان ۵. سر کتاب باز کردن ۶. فال گرفتن ٧. بازگرفتن آنچه دررفته است ٨. سرایت کردن بیماری ٩. قضا کردن روزه ١٠. رسیدن به پیشتاز ١١. پوست کندن جانور ١٢. پوست گرفتن میوه ١٣. صرفه‌جویی کردن ١۴. بند آوردن آب جاری ١۵. بازداشتن ١۶. در برداشتن ١٧. بازپس گرفتن ١٨. اشغال کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەگرتنەوە

گرتۆلە / girtole/: ئاوەڵناو. ١. سەیر و سەمەرە ٢. جێ‌ترس؛ بەسام ☰ ١. عجیب و غریب ٢. ترسناک

گرتو^{1} / girtû/: ناو. گرتی: ١. دیل؛ ئێسیر ٢. بەندی؛ زیندانی ☰ ١. اسیر ٢. زندانی

ـ گرتو^{2}: پاشەوشە. ـ گرتە؛ ـگرتگ؛ ـ گرتی ‹پێ‌گرتوو؛ خۆگرتوو؛ بۆن‌گرتوو› ☰ ـگرفته

گرتوخانە / girtûxane/: ناو. گرتیخانە؛ بەند؛ بەندیخانە؛ زیندان؛ زینان ‹دەمگرێ، ئەمما لە گرتووخانە ڕقئەستوورترم/ لێم دەدا، ئەمما لە سەر داوا ڕەواکەم سوورترم «هێمن»› ☰ زندان

گرتون / girtûn/: ☜ **گرواندن**

گرتە^{1} / girte/: ناو. ١. فایلی دەنگ، ڕەنگ و ... کە لە دیاردەیەک گیرابێ ‹گرتەی ڤیدیوئی؛

گرتـەی دەنـگ› ۲. *[ریازی]* بابـەتێکی گرینگـی بیرکارییە ≣ ۱. فایل ۲. مُشتق

گرتە^{۲}: ئاوەڵناو. خـەمبار؛ دڵـتەنگ ≣ انـدوهگین؛ گرفته

. گرتە^{۲}: ☜ **ـ گرتوو^{۲}**

گرتـەرەی / girterey/: چـاوگ. داگـرتن ≣ دربرگرفتن

گرتەک / girtek/: ناو. بەڵگەی وام؛ قەبزی قەرز ≣ سند وام

گرتەکان / girtekan/: ☜ **گوێز^{۱}ـ۱**

گرتەی / girtey/: چاوگ. گرتن ≣ گرفتن

گرتی / girtî/: ☜ **گرتوو**

گرتیخانە / girtîxane/: ☜ **گرتووخانە**

گرچک / girçik/: ناو. ۱. ☜ **گورچیلە** ۲. *[کینایە]* خالیگە؛ برک؛ کەلەکە ۳. گرێ دار کـە زەق بێ ٤. تیخی کەلوکەت ≣ ۱. ☜ **گورچیلە** ۲. گُردە؛ تُهیگاه ۳. گره برجستەی تنەی درخت ۴. تیغ کُند و لب‌پر

گـرچن / girçin/: ئاوەڵـناو. ۱. بـەگرێ (دار) ۲. کەلوکەتبوو (تیخ) ≣ ۱. گرەدار ۲. کُند و لب‌پر

گرچوبڕ / girç û biř/: ☜ **گورچوبڕ**

گرچوو / girçû/: ☜ **گورچیلە**

گرخ / girx/: ناو. ۱. کپایی دەنگی گەروو ۲. بێـز؛ قێز ≣ ۱. گرفتگی صدا ۲. بیز؛ حالت دل بەهم آمدن از چیزی

⊡ **گرخ بـون**: کپ بوونی دەنگ؛ دەنگ کەوتن ≣ صدا گرفتن

گرخم / girxim/: ناو. قرخم؛ کـوریژ؛ وردە بڕشـتی بەنی تەون ≣ ریزەهای نخ در قالیبافی

گرد^{۱} / gird/: ناو. ۱. گر؛ تەپە؛ تەپۆڵـکە ۲. ڕەوتی کۆ بوونەوە ۳. دەورە؛ پەڕانپـەڕ ٤. سـوور؛ ڕەوتی گێژ دان ≣ ۱. تپّە ۲. همایش ۳. پیرامون ۴. چرخش؛ گردش

▣ **گردی گلان**: گردی وا کە سواری لێ دەگلـێ ≣ تپەای کە سوارکار را بە زمین می‌زند

گـرد^{۲}: ئاوەڵـناو. ۱. خـڕ وەک تـۆپ ۲. ئاڵـقەیی؛ جەغزی ۳. گرۆڤەر؛ گلیل؛ خڕ وەک داردۆژەنـگ ٤. گەوزە؛ درشت ٥. هەموو؛ تێکڕا ٦. کورتـەباڵا؛ بـاڵاپچووک ≣ ۱. گِـرد؛ کُـروی ۲. دایـرەای ۳. استوانەای ۴. درشت ۵. همە؛ کل ۶. کوتاەقد

⊡ **گرد بون**: ☜ **گرد بوونەوە**

گرد بونەوە: گرد بـوون؛ کـۆم بوونـەوە ≣ جمـع شدن

گرد کـردن: ۱. کۆم کردن ۲. خڕ هەڵـدان ≣ ۱. جمع کردن ۲. مُدوَّر کردن

گـرد کردنـەوە: گردۆ کردن؛ کۆ کردنەوە ≣ جمـع کردن

گردۆ کردن: ☜ **گرد کردنەوە**

گردمو کردن: کۆ کردنەوە ≣ جمع کردن

گردموە بون: کۆ بوونەوە ≣ جمع شدن

گرد^{۳}: ئاوەڵکار. هەموو؛ تێکڕا ≣ همە؛ کل

گرداڤ / girdav/: ناو. ۱. ئاوی زۆر و خوڕ کە خول ئەدا ۲. *[کینایە]* کارەسات و بەڵا ≣ ۱. گرداب ۲. بلا و مُصیبت

گرداق / girdaq/: ☜ **گێژاو**

گرداو / girdaw/: ☜ **گێژاو**

گردایگرد / girdaygird/: ناو. دۆراندۆر؛ دەوروبـەر؛ دەور ≣ پیرامون

گـردش / girdiş/: چـاوگ. تروکـان؛ شـکاندن (بـە ددان) ≣ شکستن (با دندان)

گردشـاندن / girdişandin/: چـاوگ. ترووکانـدن؛ تووکانن ≣ شکستن (با دندان)

گردک / girdik/: ناو. ماسوولکە؛ مایچە ≣ ماهیچـە؛ عضُلە

گردن / girdin/: ☜ **گرتن**

گردنەوە / gird(i)newe/: ☜ **گرتنەوە**

گردوپەڕ / gird û peř/: ناو. دۆراندۆر؛ دەورانـدەور؛ کشت‌وکنار 🇮🇷 پیرامون

گردوکۆ / gird û ko/: ناو. گردەوەکۆیی: ١. کـار و ڕەوتی کۆ کردنەوەی بـارەی زەمـین ‹گردوکـۆی خەرمان› ٢. پاشەناز؛ پاشەکەوت ٣. */مەجاز/* کار و ڕەوتی کۆ کردنەوەی بەرهەمی ئەدەبی، هونەری یان زانستی 🇮🇷 ١. جمع‌آوری محصولات ٢. پس‌انداز ٣. تدوین

گردوکۆش / gird û koş/: ناو. کردوکۆش 🇮🇷 تلاش

گردولکـە / girdulke/: نـاو. گـــرد؛ گردوولکـــە؛ حەدەف؛ تەپۆلکە 🇮🇷 تپّە

گردۆلـک / girdolik/: نـاو. ١. گردۆلـــک؛ کۆمـــا؛ ئەوەی بە سەر یەکـدا هەڵـدرابێتەوە ٢. تەپـەی چکۆلە؛ گردی پچووک 🇮🇷 ١. کپه؛ تـوده ٢. تپّـەی کوچک

گردۆڵک / girdołik/: ☜ **گردۆڵکە**

گردۆڵکە / girdołlke/: ناو. گردۆلک؛ گردەڵـە: ١. گردۆلـک؛ هـەر شـتی بـە سـەر یەکـدا کـراوی بەرزەوەبوو ٢. خۆیانی بە سـەر یەکـداکراو 🇮🇷 ١. کُپه ٢. تودەی خرمن باد نداده

گردۆڵـە / girdołe/: نـاو. ١. تــەپکی پچــووک ٢. نێفـەکی دەرپــێ 🇮🇷 ١. تپـەی کوچـک ٢. خشـتک تُنبان

گردولکە / girdûlke/: ☜ **گردولکە**

گردە^{1} / girde/: ناو. ١. جۆرێ برنج ٢. درشتەی ناو شتی ورد ٣. سـەلکی گیـای سـارمە ٤. خـول و سووڕ ٥. کۆلکەی ئەسـتوور ٦. قـوژبنی مـاڵ ٧. ئەستوورایی سەرووی ئێسـکی ڕان ‹گـردەی ڕانی شکاوە› ٨. تەڕاد؛ خاڵیگە؛ بـرک ٩. دوڕگـە؛ ئـاد؛ جزیرە 🇮🇷 ١. نوعی برنج ٢. درشتەی میـان چیزهـای ریز ٣. پیازەی گیـاه سـلمک ۴. چـرخش ۵. کُنـدەی ستبر ۶. گوشەی خانە ٧. سر استخوان ران ٨. تُهیگـاه ٩. جزیره

گردە^{2}: ئاوەڵناو. ١. تۆپەڵ؛ خڕی تۆپی ٢. ئاڵـقەیی؛ جەغزی ٣. تێکڕا؛ هـەموو سـەرجەم 🇮🇷 ١. مُـدوّر؛ کروی ٢. دایرەای ٣. همگی

گردەبا / girdeba/: ☜ **گێژەڵوکە**

گردەبڕ / girdebiř/: ناو. ١. شەقەمشار ٢. کۆلکەی بە شەقەبڕاو ٣. چۆنیەتی لەت بوون (زیاتر ئێسک) بە شێوەی بازنەیی 🇮🇷 ١. ارّەی دونفره ٢. کُندەی بـا ارّه بریده ٣. قطع (استخوان)

گردەبنە / girdeb(i)ne/: ئاوەڵناو. خڕیلانە؛ کورتەلە 🇮🇷 کوتوله

گردەپیـاو / girdep(i)yaw/: ناو. پیاوی کورتەباڵای خڕەکە 🇮🇷 مرد کوتاەقد

گردەڕان / girdeřan/: نـاو. سـەری خـڕی ئێسـکی ڕان 🇮🇷 سرِ استخوان ران

گردەژن / girdejin/: ناو. کورتـەژن؛ ژنی کورتـەباڵا 🇮🇷 زن کوتاەقد

گردەشان / girdeşan/: ناو. قەدی چیا 🇮🇷 سینەکـش کوه

گردەک / girdek/: ناو. پیتی درشتی ئەلفوبـێ لـە نووسیندا 🇮🇷 حرف درشت الفبا در نوشتن

گردەکان / girdekan/: ناو. گوێز 🇮🇷 گردو

گردەکڵاش / girdek(i)łaş/: ناو. */پلار/* گوردە؛ زاڕۆی ژن لە شووی پێشوو 🇮🇷 فرزند زن از شوهر پیشین

گردەکۆ / girdeko/: ☜ **گوێز**^{1}**ـ١**

گردەڵ^{1} / girdeł/: ناو. بان‌گوێر؛ بانگوش؛ بـاگردێن؛ بنگلان 🇮🇷 بام‌غلتان

گردەڵ^{2}: ئاوەڵناو. ١. چکۆلە؛ بووچک ٢. خڕی وەک تۆپی چکۆلە 🇮🇷 ١. ریز ٢. کروی کوچک

گـردەڵـە^{1} / girdełe/: نـاو. ١. نێفـەکی دەرپـێ ٢. نەرمــەزین ٣. ☜ **گردۆلکـــە** ٤. ئـامرازێ لــە ئاسیاودا ٥. دەپێ کـە جـۆلا بـووزووی لـە سـەر دەپێچــێ ٦. بەنـدی قامـک ٧. تۆپـە عەڕابـەی یەکپارچـە لـە دار تاشـراو ٨. کۆلکـەداری خـڕ و

درشت ۹. ☜ **گرۆل** ≡ ۱. خشتک تُنبان ۲. نمد زین ۳. ☜ **گردۆلك** ۴. ابزاری در آسیاب ۵. تختەای در جولایی کە شال را بر آن می‌پیچند ۶ بند انگشت ۷. چرخ گاری چوبین یکپارچە ۸ کُندەی گرد و بزرگ ۹. ☜ **گرۆل**

گردەڵە۲: ئاوەڵناو. خڕی چکۆلە ≡ کروی کوچک

گردەنشین / girden(i)şîn/: نـاو. داکـەوتوو لـە سووچی مـاڵ ‹هێـز و سـۆمای نییـە بـاڵ و چـاوم/ ملمەوە گردەنشین بێڕاوم! «هەژار، *بۆ کوردستان*»› ≡ ازکارافتادە

گردەوەکۆیی / girdewekoyî/: ☜ **گردوکۆ**

گـردی۱ / girdî/: نـاو. ۱. درشـتی ۲. وردی ۳. ڕەوتی کـۆوە بـوون ≡ ۱. درشـتی ۲. ریـزی ۳. گردهمایی

⊡ **گردی سەن**: کار و ڕەوتی دانە پـەی؛ لـە شـوێن چوون ≡ جستجو

گردی۲: ئاوەڵکار. تێکڕا؛ هەموو ≡ همە

گردیشک / girdîşik/: ناو. ئاڵەکۆک ≡ گیاهی است

گردیلکە / girdîlke/: نـاو. کووپەڵـە ≡ کـوزەی کوچک

گردیلە۱ / girdîle/: ناو. ۱. تەپۆلکە؛ تەپەی چکۆلە ۲. گردیلکـە؛ کووپەڵـە ≡ ۱. تپـەی کوچـک ۲. کوزەی کوچک

گردیلە۲: ئاوەڵناو. خڕی پچکۆلە ≡ مُدوَّر کوچک

گردین۱ / girdîn/: ئاوەڵناو. گـەردین؛ هـەموو ‹ئـایر سەندە بێ جـە گـردین لاوە/ پووشـکەی جەسـەم وە ئەربەباوە «مەولەوی»› ≡ همە؛ کُل

گردین۲: ئاوەڵکار. هەموو؛ تێکڕا ‹یاران گردین شـین وە توونـای توونـدا/ هـەر خـەیاڵ مەنـدەن نـە تـۆی دەرووندا «مەولەوی»› ≡ همگی؛ همە؛ جمعاً

گرژ۱ / girj/: ناو. ↓

⊡ **گرژ کردن**: گرژاندن؛ کەوڵ کردن؛ پێسـت لـێ کردنەوە ≡ پوست کندن

گـرژ۲: ئاوەڵـناو. ۱. درژ؛ ڕووتـرش؛ مـڕومۆچ؛ مـۆن؛ مۆڕ؛ گەمۆر؛ ناوچاوترش؛ ناوچاوتاڵ؛ ناوچاوگرژ ۲. خەمۆک؛ دژ؛ دوژ؛ ژاکاو؛ دژداماو؛ کـز؛ چرمسـیو؛ دوش ‹لە تاوی ئێوەیە وا مات و گرژم/ لە سوێی ئێوە دەسووتێم و دەبرژم «هێمن»› ۳. بادراو؛ لـوولدراو ‹گـا گـرژ و لوولـەن چـوون زولـف نمنـاک/ گـا بـاد مەکەرۆش تاتا جە هەم تاک «بێسارانی»› ≡ ۱. اخمو ۲. افسُردە ۳. تاب‌خوردە

⊡ **گرژ بون**: ۱. ڕوو ترش کردن ‹هەواڵ خالید گرژ بـوو، ئیتـر نقـەی لـێ نـەهات «هـەژار، چێشـتی مجێور»› ۲. تـووڕە بـوون ۳. خـەمۆک بـوون؛ ناڕەحەت و کز دیار بـوون ٤. تونـدەوە بـوونی بەن بـە بـادان ٥. گـژ بـوون؛ ڕاسـت بوونـەوە ‹دەستم بۆ کڵاوەکەم بـرد، مـووی سـەرم وا گـرژ ببوو، وەک دەرزی لە کڵاوەکەمـەوە دەرچووبـوون «هەژار، چێشـتی مجێـور»› ≡ ۱. اخـم کـردن ۲. خشمگین شدن ۳. افسردە گشتن ۴. تاب داشتن نخ ۵. سیخ شدن

گرژ هەڵاتن: سیس و چـرچ بـوون ≡ پژولیـدن؛ چروک شدن

گرژاڵ۱ / girjał/: ناو. سووری ئاماڵڕەش؛ ڕەنگێکـە بـۆ مـەرەز، کـە نێـوانی ڕەش و سـوورە ≡ قرمـز سیەفام

گـرژاڵ۲: ئاوەڵـناو. لێـک‌پێچـراو؛ ئاڵـۆزاو ≡ درهـم پیچیدە

گرژاندن / girjandin/: چاوگ. ۱. کەوڵ کردن ۲. شڵەقاندن؛ تێک‌وەردان ≡ ۱. پوست کنـدن ۲. بـە هم زدن

گرژانە / girjane/: ئاوەڵناو. توندوتیژ بـە دۆخێکـی نادۆستانە، هاوڕێ لەگەڵ تووڕەیی ‹هەڵس‌وکەوتی گرژانە› ≡ خشونت‌آمیز

گرژی / girjî/: ناو. ۱. خەمۆکی؛ کزی و خـەمباری ۲. تـووڕەیی ۳. تونـد و تیـژی؛ بـارودۆخی

هەڵچوون ‹ڕێگە مەدەن گرژی و ئاڵۆزی پەرە بستێنێ› ٤. بادراوی ▤ ١. افسردگی ٢. خشم ٣. خشونت ۴. تاب‌خوردگی

گرژیخواز / girjîx(i)waz/: ئاوەڵناو. لایەنگری توند و تیژی؛ بە خدە و وازی گرژانەوە. هەروەها: **گرژیخوازی** ▤ خشونت‌طلب

گرژین / girjîn/: چاوگ. ١. گرژینەوە؛ گرنژین؛ بزە کردن ٢. شلەقان؛ شلەقیان ▤ ١. لبخند زدن ٢. به هم زده شدن

گرژینەوە / girjînewe/: ☜ **گرژین ـ١**

گرس^{1} / girs/: ناو. کاریتە؛ حەماڵ؛ شاتیر ▤ بالار

گرس^{2}: ئاوەڵناو. ١. مەزن؛ پایەبەرز ٢. توند و لێک‌چەسپاو ٣. خولقاو؛ ڕسکاو ٤. گرسک؛ ڕەق؛ سفت (بۆ کێڵان) ٥. بە قەوار؛ ئەستوور ٦. زبر؛ زرو ٧. درشت؛ گەورە ▤ ١. بزرگوار ٢. مُحکم و به هم چسبیده ٣. رسته؛ تکوین یافته ۴. سخت و سفت (در شخم) ۵. هیکلی ۶. زبر ٧. درشت

▣ **گرس بون:** خولقیان؛ ڕسکان ‹تۆمەکە گرس بووە؛ پیزە لە ناو سکیا گرس بووە› ▤ تکوین یافتن

گرسان / girsan/: چاوگ. تێنەپەڕ. //گرسای؛ دەگرسی؛ بگرسێ// گرسیان؛ گیرسان: ١. مەیین؛ بەسیان ‹ماستەکە گرسا› ٢. پێ‌بوون؛ هەڵبوون ‹ئاگرەکە گرسا› ٣. لەش گەرم داهاتنی نیشانەی تا ٤. ڕسکان؛ خولقان ٥. گرتن؛ سەوز بونی پێوەندی دار ▤ ١. مُنعقد شدن ٢. افروختن ٣. گرم شدن تن به نشانەی تب ۴. تکوین یافتن ۵. گرفتن پیوند درخت

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: گرساو/ چاوگی نەرێنی: نەگرسان

گرساندن / girsandin/: چاوگ. تێپەڕ. //گرساندت؛ دەگرسێنی؛ بگرسێنە// ١. بە گەورە زانین ٢. توند و لێک چەسپاو کردنی تراو ▤ ١. محترم دانستن ٢. مُنعقد کردن مایع

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەگرساندن

گرسانەوە / girsanewe/: چاوگ. تێنەپەڕ. //گرسایەوە؛ دەگرسێیەوە؛ بگرسێوە//گرسیانەوە: ١. گیرسانەوە؛ خۆ گرتنەوە ‹پەلم هاویشتە لقەدارێ لە سەری گرسامەوە› ٢. مانەوە لە شوێنێک ‹لەو دێیە گرسامەوە› ٣. جۆش خواردن؛ لکانەوەی دوو پارچە ئێسکی شکاو ‹بزانە باڵی شکابوو، گرساوەتەوە؟› ▤ ١. واچسبیدن؛ گیر کردن ٢. ماندگار شدن ٣. جوش خوردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: گرساوەوە/ چاوگی نەرێنی: نەگرسانەوە

گرساو / girsaw/: ئاوەڵناو. گرسیاگ: ١. ڕسکاو؛ خولقاو ٢. داگرسیاگ؛ هەڵکراو ٣. مەییو؛ بەسراو؛ ئەماس؛ گرسی ‹خوێنی گرساو› ▤ ١. تکوین یافته ٢. افروخته ٣. مُنعقد

گرسای / girsay/: چاوگ. مەیین؛ توند بوونی تراو ▤ مُنعقد شدن

گرسڤا / girs(i)va/: ئاوەڵناو. گەردن‌زەرد؛ خاوەن گەردنی جوان و سپی و ناسک ▤ دارای گردن سفید و زیبا

گرسک^{1} / girsik/: ☜ **کرۆسک‌ـ١**

گرسک^{2}: ئاوەڵناو. گرس؛ ڕەق هەڵاتوو (کێڵگە) ▤ سخت در شخم (کشتزار)

گرسنای / girsnay/: چاوگ. مەیاندن ▤ مُنعقد کردن

گرسە / girse/: ناو. تۆڵا؛ قورسە ▤ چگال

گرسەژۆ / girsejo/: ناو. دۆخی بلێسە کێشان و کلپە کردن ‹لە بەر گرسەژۆی ئاورەکە سەر و چاومان داپۆشیبوو› ▤ حالت زبانه کشیدن

گرسی / girsî/: ☜ **گرساو ـ٢**

گرسیاگ / girs(i)yag/: ☜ **گرساو**

گرسیان / girs(i)yan/: ☜ **گرسان**

گرسیانەوە / girs(i)yanewe/: ☜ **گرسانەوە**

گرش / girş/: ناو. داری دارەڕا ☰ دیرک؛ چوب سقف

گرشمه / g(i)rişme/: ناو. گریشمە؛ کز و نیز؛ کەشم و نەشم؛ ناز و نیمناز ☰ کرشمه

گرشه / girşe/: ناو. ١. کڵۆش؛ قرشە ٢. تایە؛ کۆمایەک لە باقەی لە سەر یەک داندراو ٣. درەوشە؛ بریقە ☰ ١. سپاری؛ ساقەی غله ٢. تودەای از بستەهای سپاری و گیاه ٣. درخشش

گرشەدار / girşedar/: ئاوەڵناو. ورشەدار؛ وریشن؛ بریقەدار ☰ درخشنده

گرشەگرش / girşegirş/: ناو. بریقە و گرشە؛ ترووسکە ☰ درخشش

گرفت / g(i)rift/: ناو. ١. ئینتەلا؛ نەخۆشی لە هەزم نەکردنی خۆراکەوە ٢. بەرگر لە کار ٣. گرفتاری کۆسپ؛ گیر و گرفت؛ بارودۆخی دژوار و گێچەڵ ‹هیچ گرفتێک بە گرژی و توند و تیژی چارەسەر ناکرێت› ☰ ١. بیماری امتلا ٢. مانع کار ٣. مُشکل

گرفتار / g(i)riftar/: ئاوەڵناو. ١. تووشهاتوو؛ دوچار ‹کاری کوردەکان، گوزگە بە پارە/ هەر کەس بە دەردێک چوو، گرفتارە «سەیفولقوزات»› ٢. *[کینایە]* ئەویندار ‹بریندارم بە پەیکانی دوو چاوی/ گرفتارم بە داوی زولفی خاوی «مینەجاف»›. هەروەها: **گرفتاری** ☰ ١. گرفتار ٢. عاشق

گرفنج / girfinc/: ناو. گرفنچ: ١. ڕەوتی تێکئاڵۆزانی بەن و دەزوو ٢. گرێیەکوێرە؛ گرێپووچکە؛ گرێی پچووکی دژوار لە کردنەوە ٣. ☜ **گرفنچك** ☰ ١. سردرگمی نخ ٢. گره کور ٣. ☜ **گرفنچك**

گرفنچ / girfinç/: ☜ **گرفنچك**

گرفنچک / girfinçik/: ناو. گرفنج؛ گرفنچ؛ دلۆ لە ڕیسدا کە لە کاتی تەشی ڕستندا بە ددان دەیقرتێنن ☰ غُدەی ریس

گرفه / girfe/: دەنگەناو. کڵپە؛ دەنگی گڕی ئاگر ☰ صدای شعلەی آتش

گرفەگرف / girfegirf/: دەنگەناو. کڵپەکڵپ؛ گرفەی لە دوای یەک ☰ صدای پیاپی شعله

گرک / girk/: ناو. ١. تاقەت؛ تابشت؛ قەوەت ٢. دەستاڕ؛ هاڕە؛ هارەکڕ ٣. دووگی وشتر ٤. کولێرە ٥. تۆڵا؛ دۆخی پێکەوە نووسان و ڕەق بوونی شتی ورد ٦. تەپۆڵکە؛ گرتک؛ گردی پچووک ☰ ١. تاب؛ توان ٢. دستاس ٣. پیه شتر ۴. گرده نان ۵. توده ۶ تپەی کوچک

گرکاندن / girkandin/: چاوگ. گرگاندن؛ پاک کردنەوەی دەغڵ و برنج لە تێکولەکەی ☰ پوست کندن برنج و غلات

گرکچک / girkiçik/: ناو. مرۆر؛ دەنکێکی تاڵە لە ناو گەنمدا ☰ تلخک گندم

گرکەش / girkeş/: ناو. باوشک؛ باوێشک ☰ خمیازه

گرکی / girkî/: ناو. قسەیەک کە نازانرێ مەبەست چییە ☰ سخن مُبهم

گرکین / girkîn/: چاوگ. پاک کردنەوەی دەغڵ ☰ بوجاری کردن

گرگ / girg/: ناو. گەدگ؛ کرش؛ عوور ☰ شکمبه؛ معده

گرگاز / girgaz/: ناو. گرگازۆلە؛ گرگازە؛ گیایەکە ☰ گیاهی است

گرگازۆڵە / girgazołe/: ☜ **گرگاز**

گرگازه / girgaze/: ☜ **گرگاز**

گرگاشه / girgaşe/: ناو. بەڵا و نەهامەت ☰ بلا؛ مُصیبت

گرگاندن / girgandin/: ☜ **گرکاندن**

گرگرۆک / girg(i)rok/: ناو. عەرەبانەی زارۆکان ☰ ارادەی اسباببازی

گرگره / girg(i)re/: ئاوەڵناو. پایەبەرز و گەورە ☰ بلندپایه

گرگن / girgin/: ناوەڵناو. زگ‌زل ☰ شکم‌گُنده

گرگنه / girg(i)ne/: ناوەڵناو. کورتەباڵای زگ‌زل ☰ کوتاەقد شکم‌گُنده

گرگین / girgîn/: ناوەڵناو. تووڕەی ڕک‌هەستاو ☰ خشمگین

گـرم / gir(i)m/: دەنـگ. ۱. دەنگـــی زل وەک دەنگی تۆپ و هـەور ۲. دەنگـی کـەوتنی شـتی قورس ‹گرم بە عەرزدا کەوت› ☰ ۱. صـدای غُرنـب ۲. صدای افتادن جسم سنگین

گرماندن / girmandin/: چاوگ. تێپەڕ. //گرماندت؛ دەگرمێنی؛ بگرمێنە// گرمانن؛ گرمین؛ گورمانـدن؛ گورمین؛ گـومین؛ دەنگـی زل لـێ‌هـاتن ‹هـەور گرماندی› ☰ غُرنبیدن

■ ناوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەگرماندن

گرمانن / girmanin/: ☜ **گرماندن**

گـرمخین / girm(i)xîn/: چـاوگ. ۱. ڕزیـن؛ هـەڵا بـوون ۲. گـەنین؛ گـەنخین ۳. شـوتنەوە و کوژاندنـەوەی خـەتی نووسـراو ☰ ۱. پوسـیدن ۲. گندیدن ۳. پاک کردن نوشته

گرمخیـو / girm(i)xîw/: ناوەڵناو. ۱. پـواو؛ ڕزیـو ۲. گەنیو؛ گنخاو ☰ ۱. پوسیده ۲. گندیده

گرمژن / g(i)rmijn/: دەنگەناو. دەنگـی ڕووخـان و بەر بوونەوەی زۆر شتی گەورە ‹گرمژن و خرمـژنی بـەردی بەردەسـتی فـەرهادی مـەرد ڕاپەڕانـدم و تێیگەیاندم کـە: خـەیاڵ‌پـڵاو دادێـک نـادا! «هـەژار، *شەرەفنامە*»› ☰ غُرنبیدن

گرمژنه / girmijne/: ☜ **گرمەژنە**

گرمژه / girm(i)je/: ☜ **گرمەژنە**

گرمست / girmist/: ☜ **گوڕمچە**

گـرمش / girmiş/: چـاوگ. لەپـڕ خـۆ پێـدادان ☰ ناگهان به چیزی کوبیدن

گرمک / girmik/: نـاو. تولـە؛ گڕکـە؛ گنـدۆڕە ☰ گرمک

گرمنای / girmnay/: چاوگ. گرماندن ☰ غُرنبیدن

گرمنـەی / g(i)rimney/: چـاوگ. گرمانـــدن ☰ غُرنبیدن

گرموهۆڕ / girm û hoř/: دەنگەناو. دەنگی بە قەوی زۆر ‹هەوران گرموهۆڕیانە/ دنیا مژ و بارانە «شـیعری منداڵان»› ☰ غُرنبەی زیاد

گرمۆتکه / girmotke/: ☜ **گرمۆڵە**

گرمۆته / girmote/: ☜ **گرمۆڵە**

گرمۆڵـه / girmołe/: ناوەڵـناو. گرمۆتکـە؛ گرمۆتـە؛ گرمووله؛ گمۆڵە؛ چکۆلەی خڕکەڵە ☰ گِرد و ریز

⊡ **گرمۆڵه کردن**: گرمووله کـردن؛ تێـک‌ئاڵانـدن و خڕ کردنەوە ‹لە سەرمادا خۆی گرمۆڵـە کردبـوو› ☰ گلوله کردن

گرموله / girmûle/: ناوەڵناو. ۱. ☜ **گرمۆڵە** ۲. لە دەوری یەک ئاڵاوی خـڕەوبوو ☰ ۱. ☜ **گرمۆڵـە** ۲. در هم تنیده

⊡ **گرموله کردن**: ☜ **گرمۆڵە کردن**

گرمه / girme/: دەنگەناو. گـورم؛ گورمـە؛ دەنگـی گرموهۆڕ ☰ غُرُنبه

گرمەژنـه / girmej(i)ne/: نـاو. گرمژنـە؛ گرمـژە؛ زیپکەی چکۆڵە لە تاوبردنەوە ☰ جوش ریز پوست از آفتابزدگی

گرمـەگرم / girmegirm/: دەنگـەناو. گرمـــەی بـــە دووی یەکدا ‹گرمەگرمی هەورانە؛ گرمەگرمی تۆپان دێ› ☰ غُرُنبەی متوالی

گرمین / girmîn/: ☜ **گرماندن**

گرناز / girnaz/: ☜ **گرناڵ**

گرناس / girnas/: ☜ **گەڕناس**

گرناڵ / girnał/: ناوەڵناو. گرووز؛ گرناز؛ گرنۆز؛ زبـر و قورنجقورنج (وەک تێکولە بادام) ☰ زِبر و ناهموار

گرناڵ ـ گرنـاڵ / girnał girnał/: ناوەڵـناو. گرنـاڵ؛ زرو ☰ زِبر و ناهموار

گرنـای / girnay/: چـاوگ. گارەگـــار کـــردن ☰

کراخیدن

گرنج١ / g(i)rinc/: ناو. گرینج؛ برنج ☰ برنج

گرنج٢: ناوەڵناو. گرینج؛ قورنج؛ زۆر زبر ☰ بسیار زِبر

گرنجاڕ / g(i)rincař/: ناو. چەڵتووکجاڕ ☰ شالیزار

گرنجبەشیر / g(i)rincbeşîr/: ناو. برنجبەشیر؛ شیروبرنج ☰ شیربرنج

گرنج ـ گرنج / g(i)rinc g(i)rinc/: ناوەڵناو. قورنج ـ قورنج ‹بنی کەوشەکەم گرنج ـ گرنجە› ☰ آجیده؛ زبر

گرنچک / g(i)rinçik/: ناو. بەندی قامیش؛ گرێقامیش ☰ بند نی

گرنژ / g(i)rinj/: ناو. بزە؛ زەردە ☰ لبخند

گرنژاندن / g(i)rinjandin/: چاوگ. ١. چرچ و لۆچ کردن ٢. هەڵقرچاندن ٣. */کنایە/* هێنانە پێکەنین ☰ ١. چروکاندن ٢. در اثر حرارت جمع کردن ٣. خنداندن

گرنژۆک / g(i)rinjok/: ناوەڵناو. دەم بە بزە؛ دەڤکەنی ☰ خندەرو

گرنژین / g(i)rinjîn/: چاوگ. ١. لۆچ بوون ٢. */کنایە/* بزە هاتنە سەر لێوان ☰ ١. چروک شدن ٢. لبخند زدن

گرنگ / g(i)ring/: ناو. گرینگ؛ پڕبایەخ ‹گرنگ، کورسییەکی ساردوسڕی وەک تابووتی بن مردووە/ گرنگتریش ئەو دۆلارە چاوسەوزانەن/ کە بۆ غوربەت/ سەری خۆیان هەڵگرتووە! «پەشێو»›. هەروەها: **گرنگ بوون** ☰ مُهم؛ بااهمیت

گرنگنای / g(i)ringnay/: چاوگ. ١. لۆراندن ٢. گێزە کردن ☰ ١. زوزە کشیدن ٢. وز ـ وز کردن

گرنگی / g(i)ringî/: ناو. گرینگی؛ بایەخداری ☰ اهمیت

گرنۆر / girnor/: ناو. گڕناڵ؛ زرو ☰ زبر

گرنۆز / girnoz/: ☜ **گرناڵ**

گرنوز / girnûz/: ناو. شتی جوان و بەرچاو ☰ چیز زیبا و چشمگیر

گرنوگ / girnûg/: ناو. تۆقتۆقیلە؛ گیایەکە ☰ گیاهی است

گروان / g(i)rwan/: چاوگ. گووروان؛ گورووتن؛ لاشی ئاژەڵی سەربڕاو لە ئەستۆوە دەرهاتن ☰ گوشت و استخوان حیوان ذبح شده از گردن درآمدن

گرواندن / girwandin/: چاوگ. گروون؛ گوروون؛ گووروون؛ گرووتن؛ گرتوون؛ گووروواندن؛ لاشی ئاژەڵی سەربڕاو لە ئەستۆوە دەرهێنان، بێ ئەوەی کەوڵەکەی بدڕێ، کە بۆ هەنبانە و مەشکە کەڵکی لێ وەردەگرن ☰ گوشت و استخوان حیوان ذبح شده را از گردن درآوردن

گروانکە / girwanke/: ناو. گەروانکە؛ کێشانەیەکە بۆ چایی بەرانبەر بە چوارسەتودە گرەم ☰ وزنی است معادل چهارصدوده گرم

گروف / g(i)ruf/: ☜ **گروڤ**

گروڤ / g(i)ruv/: ناو. گروف؛ قانگل؛ قانگلە؛ قانگلەبەن ☰ کلاف نخ میان دو انگشت باز

گروک / g(i)ruk/: ناو. ١. ئاوریشمی خاو ٢. کورک؛ کولک؛ کووروو ☰ ١. ابریشم خام ٢. کُرک

گروێس / girwês/: ☜ **گوریس**

گرۆ١ / g(i)ro/: ناو. گرەو: ١. کۆمەڵ؛ دەستە ‹سێ گرۆ هاتن› ٢. شەرت؛ مەرج ‹گرۆم لێت بردەوە!› ٣. بارمتە ‹ماڵەکەم ناوەتە گرۆ› ٤. چۆنیەتی دانار بوونی ڕۆن و سەمەنی و ... ٥. چۆنیەتی خاوەخاو کردن ☰ ١. گروه ٢. شرطبندی ٣. گروگان ۴. چگونگی دان ـ دان شدن روغن و ... ۵. سُستی و اهمال

⊡ **گرۆ بردنەوە** گرۆ برن؛ گرەو بردنەوە: ١. لە شەرت بەستندا سەرکەوتن ٢. پێش کەوتن لە باقی ☰ ١. برنده شدن در شرطبندی ٢. پیش افتادن

گرۆ برن: ☜ **گرۆ بردنەوە**

گرۆ بون: وه درەنگ کەوتن ■ دیر کردن

گرۆ کردن: گرەو کردن؛ شەرت بەستن ■ شرط بستن

بە گرۆ گرتن: بارمتە گرتن: ١. کەسێک وەک بارمتە یەخسیر کردن ٢. شتێک بە بارمتە گرتن ■ ١. گروگان گرفتن ٢. گرو گرفتن

لە گرۆدا بون: لە بارمتەدا بوون: ١. بۆ دەستەبەری بەڵێنێک بە دەستی کەسێکەوە بوون ٢. پێوە بەسران؛ بەندیوار بە کار یان ڕووداوێکی تر بوون ‹کۆتایی شەڕ لە گرۆی سەرکەوتندایە› ■ ١. در گرو بودن ٢. در گرو کار یا شرایطی بودن

نانە گرۆ: لە بارمتە نان ■ گرو گذاشتن

گرۆ^{2}: ئاوەڵناو. گرەو؛ ئۆگر؛ خۆگرتوو ■ الیف؛ خوگرفته

⊡ **گرۆ بون:** دەستەمۆ بوون؛ خوو گرتن؛ ئۆگر بوون ■ رام بودن

گرۆ گرتن: خوو گرتن ‹لەگەڵ یەک گیانە گرتمان گرۆ/ یەکترمان ئەدوان بە چاو و برۆ/ بەینمانیان تێک دا بێسووچ و بێهۆ «فولکلۆر»› ■ خو کردن؛ عادت کردن

گرۆبەر /g(i)rober/: ئاوەڵناو. ١. بەرەندەی گرۆ ٢. */کینایە/* پێشتر لە باقی ■ ١. برندەی شرطبندی ٢. پیشرو

گرۆبەندە /g(i)robende/: ئاوەڵناو. */کینایە/* شەڕواز؛ زۆر ئازا لە شەڕ و جەنگدا ■ شجاع و جنگاور

گرۆر /g(i)ror/: ناو. گلۆر؛ گلۆل؛ دەنکێ تاڵە لە ناو گەنمدا ■ دانەای تلخ در گندم

گرۆز /g(i)roz/: ☜ **گڕۆز**

گرۆژی /g(i)rojî/: ئاوەڵناو. کۆمەڵژی ■ گروەزی

گرۆس /g(i)ros/: ناو. کاکیلە؛ خلێنە ■ دندان آسیا

گرۆسک /g(i)rosk/: ☜ **کرۆسك-١**

گرۆشک /g(i)roşk/: ناو. ئامرازی بەردانی لوولە و گونجەی گیراو ■ لولەبازکن

گرۆفیک /g(i)rofîk/: ناو. چەرخ و گاری پچووک ■ گاری کوچک

گرۆڤەر^{1} /g(i)rover/: ناو. گلۆڤەر؛ گولۆڤەر: ١. خڕ (وەک: تۆپ) ٢. جەغز (وەک: ئاڵقە) ٣. گلیل (وەک: لوولە) ■ ١. کُرە ٢. دایرە ٣. استوانە

گرۆڤەر^{2}: ئاوەڵناو. گلۆڤەر؛ گولۆڤەر: ١. خڕ ٢. جەغز ٣. گلیل ■ ١. کُرویە ٢. مُدوّر ٣. استوانەای

گرۆک^{1} /g(i)rok/: ناو. تەپۆلکە؛ تەپەی چکۆلە ■ تپەی کوچک

گرۆک^{2}: ☜ **گرینۆك**

گرۆلە /g(i)role/: ناو. گاری و عەرەبانەی بار کێشان ■ گاری و ارادەی باربری

گرۆڵ /g(i)rol/: ناو. گردەڵە؛ گڕۆلە؛ گلفەرک؛ گلوەڕ؛ گورۆڵ؛ گورۆڵە؛ پارچەیەکی سێسووچ بۆ بن باغەڵ لە کراس و چۆغە ■ خشتک زیر بغل پیراهن

گروو /g(i)rû/: ناو. کاری لە لای ئەستۆوە لاشە لە پێست دەرهاوردن ■ عمل لاشەی حیوان را از راه گردن از پوست در آوردن

گروتن /g(i)rûtin/: ☜ **گرواندن**

گرووز^{1} /g(i)rûz/: ناو. ١. هەڵتۆقاوی؛ پەنەماوی ٢. لوو؛ لک ■ ١. ورم یا برآمدگی ٢. غُدّەی بارز

گرووز^{2}: ☜ **گرناڵ**

گروزین /g(i)rûzîn/: چاوگ. هەڵتۆقین لە لەش یا زەمیندا ■ برآمدن در بدن یا زمین

گرون /g(i)rûn/: چاوگ. گرواندن؛ لە لای ئەستۆوە لاشە لە پێست دەرهاوردن ‹گامان گرووە کلکی ماوە «مەسەل»› ■ لاشەی حیوان را از راه گردن از پوست در آوردن

گرونی /g(i)rûnî/: ناو. گوروونی؛ جۆرێ قوماشی گوڵ گەورە ‹کەوای گروونی، سەڵتەی تاقمدار/ چەتفەی مەلیکی کێش و کڵاولار «قانع»› ■ نوعی

پارچه

گره١ / g(i)re/: ناو. ١. ☜ **گرێ‌ـ١** ٢. ☜ **گوێله‌ـ١**

گره٢: ئاوه‌ڵناو. گراگر؛ گرگره؛ خاوه‌ن‌پایه ▤ بلندپایه

گره ـ٣: پێشوشه. گه‌وره ‹گره‌مێر› ▤ بزرگ

گره‌ڤ / g(i)rev/: ناو. باوه‌ڕ؛ ئیمان ‹مرۆڤه‌کا خاوه‌ن گره‌ڤه› ▤ ایمان

گره‌گر / g(i)regir/: ناو. گره‌گره؛ پیاوماقوولان؛ پیاوانی پایه‌به‌رز ▤ اشخاص سرشناس و بُلندپایه

گره‌گره / g(i)reg(i)re/: ☜ **گره‌گر**

گره‌م / g(i)rem/: ناو. گرام؛ گڕام؛ یه‌که‌ی کێش به‌رامبه‌ر به هه‌زار‌ـیه‌ک (٠,٠٠١)ی کیلۆگره‌م ▤ گِرَم

گره‌مێر / g(i)remêr/: ناو. پیاوی به‌ هه‌یکه‌ل و درشت ▤ مرد قوی‌هیکل

گره‌و / g(i)rew/: ☜ **گرۆ**

⊡ **گره‌و بردنه‌وه**: ☜ **گرۆ بردنه‌وه**

گره‌و کردن: ☜ **گرۆ کردن**

گره‌وای / g(i)reway/: چاوگ. ١. جۆشین؛ کولین ٢. گریان ‹ناڵا و گره‌وا و خولیاوه و خول وه‌رد/ جه‌و بووڵ ده‌ردا وێش سامان‌سا که‌رد «مه‌وله‌وی»› ▤ ١. جوشیدن ٢. گریستن

گره‌وتا / g(i)rewta/: ئاوه‌ڵناو. گره‌وته‌؛ گورۆتا؛ گورۆته: ١. تێ‌ته‌پیو؛ به زۆر تێ‌ئاخنراو ٢. گیراو؛ گراو؛ گیریاگ ٣. داپۆشراو؛ داپۆشیاگ ▤ ١. چپانده شده ٢. مسدود ٣. پوشیده

گره‌وتش / g(i)rewtiş/: چاوگ. گورۆتش؛ گیره‌یش؛ گیریایش: ١. کڕین؛ سه‌نن؛ سه‌ندن ٢. سه‌رپۆش له سه‌ر ده‌فر دانان ٣. تێ‌ئاخنین؛ تێ‌ته‌پاندن ٤. وه‌ده‌س هێنان ٥. توند به‌ستن (ده‌م) ٦. داپۆشین ٧. گه‌زین؛ پێوه‌دان ▤ ١. خریدن ٢. سرپوش گذاشتن (روی ظرف غذا) ٣. چپاندن ۴. به دست آوردن ۵. محکم بستن (دهان) ۶ پوشاندن ٧. نیش زدن

گره‌وته / g(i)rewte/: ☜ **گره‌وتا**

گره‌وناى / g(i)rewnay/: چاوگ. گریاندن؛ هێنانه گریان ▤ گریاندن

ـ گره‌وه / g(i)rewe-/: پاشه‌وشه. به دوای ناوێکه‌وه ده‌لکێ و ناوی کارا ساز ده‌کا ‹باڵ‌گره‌وه؛ ماڵ‌گره‌وه› ▤ ـکُن؛ ـگیر

گره‌وه‌ک / g(i)rewek/: ☜ **گره‌وی**

گره‌وه‌ی / g(i)rewey/: ☜ **گریان١**

گره‌وی / g(i)rewî/: ئاوه‌ڵناو. گره‌وه‌ک؛ له بارمته نراو ▤ گروی؛ در گرو

گره‌ی / g(i)rey/: ناو. گرێ؛ هه‌ڵتۆقیوی له له‌شدا ▤ غده‌ی برجسته در بدن

گره‌یدر / g(i)reydir/: ناو. ماشینی گه‌وره‌ی ڕێ‌وبان ته‌خت کردن، به تێخه‌یه‌کی زه‌لام له نێوان دوو ته‌گه‌ره‌ی به‌ر و دواوه ▤ گریدر

گرهان / girhan/: چاوگ. گیران؛ گیریان؛ کپ بوون ▤ مسدود شدن

گری١ / g(i)rî/: ناو. گریوه؛ گریه؛ گیریست ▤ گریه

ـ گری٢: پاشه‌وشه. گریان ‹که‌ڵ‌گری› ▤ گریه

گریا / girya/: ئاوه‌ڵناو. کولیو؛ کولیاگ ▤ جوشیده

گریان١ / giryan/: چاوگ. تێنه‌په‌ڕ. //گریای؛ ده‌گرێی؛ بگریێ// گرین؛ گیران؛ گیرستن؛ گیریان؛ گیرین؛ گره‌وه‌ی؛ گره‌وای؛ فرمێسک/ ئه‌سرین ڕژاندن ‹به حالی خۆ گریان› ▤ گریستن؛ گریه کردن

■ ئاوه‌ڵناوی به‌رکاری: گریاو/ چاوگی نه‌رێنی: نه‌گریان

گریان٢: ناو. گرین؛ گری ▤ گریه

⊡ **خستنه گریان**: ☜ **کردنه گریان(ـه‌وه)**

ده‌س/ ده‌ست کردنه گریان: که‌وتنه گریان ▤ به گریه افتادن

کردنه گریان(ـه‌وه): خستنه گریان؛ گریاندن؛ کردنه گرینه‌وه؛ بوونه هۆی گریانی که‌سێ ▤

گریاندن؛ به گریه انداختن

کەوتنە گریان ☜ **دەس/ دەست کردنە گریان**

گریان۲: ئاوەڵناو. گریو؛ گریەکردوو یا لە حاڵەتی گرین ‹جۆشش و تابە لە نێو دیدەیی گریانمدا/ چ تەنوورێکە لە تەندوورەیی تۆفانمدا «نالی»› ☰ گریان

گریاندن / giryandin/: چاوگ. تێپەڕ. //گریاندت؛ دەگریێنی؛ بگریێنە// گریانن؛ گیراندن؛ کەسێ کردنە گریانەوە ‹ئەو منداڵە مەگریێنە› ☰ گریاندن؛ به گریه انداختن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەگریاندن

گریانن / giryanin/: ☜ **گریاندن**

گریای / giryay/: چاوگ. کوڵان؛ کوڵیان ☰ جوشیدن

گریپفرووت / g(i)rîpf(i)rût/: ناو. ۱. داری خڕ و کورتەباڵای لە تیرەی مزراتی ۲. مێوەی مزر و بۆنخۆشی ئەو دارە ☰ ۱و۲. گریپفروت

گریز / g(i)rîz/: ناو. گرێزە؛ لیک؛ لیکاو؛ ئاوێ کە لە ڕەخی دەمەوە دێت ☰ لعاب دهان

گریزانک / g(i)rîzanik/: ناو. ڕەوتی لەرزینی لەپڕ ☰ چندش

گریزە / g(i)rîze/: ناو. مچوڕک؛ موچڕک؛ ڕەوتی لەرزینی زۆر کەم لەپڕدا ☰ مورمور

گریس۱ / g(i)rîs/: ناو. ماکی نیوەگرسی دەڵەمە بۆ ڕەوانسازی بەشگەلی لەجووڵەی ماشێن ☰ گریس

گریس۲: ئاوەڵناو. سست و شل ☰ شُل و وِل

گریسکاری / g(i)rîskarî/: ناو. کارو ڕەوتی ساوینی گریس بە پاژگەلی لەجووڵەی ماشیندا ☰ گریسکاری

گریش / g(i)rîş/: ناو. ۱. تیتۆڵ؛ پەڕوەکۆنە ۲. گیشەی گیا و دەخڵی لە دەشت ☰ ۱. کُهنە ۲. بستەهای گیاه و غلەی جمع‌آوری نشده

گریشمە / g(i)rîşme/: ☜ **گرشمە**

گریڤ / g(i)rîv/: ناو. مان؛ جەنە؛ گە؛ گەی ☰ اعتصاب

گریڤان / g(i)rîvan/: ☜ **گریوان**

گریڤکەر / g(i)rîvker/: ناو. مانگرتوو ☰ اعتصابی

گریک / g(i)rîk/: ناو. گرک؛ تابشت؛ توان؛ تاقەت ☰ تاب و توان

گریم۱ / g(i)rîm/: ناو. گۆڕانی شێوەی سەر و چاو بە شێوەی دڵخواز، پتر بۆ بەڕێوە بردنی شانۆ ☰ گریم

گریم۲: ☜ **گریمان**

گریمان۱ / g(i)rîman/: ناو. فەرز؛ گریم؛ گیرام؛ گیرەم؛ دۆخی وا دانان ‹گریمانەکەی تۆ بە ڕاست دەرچوو› ☰ فرض

گریمان۲: ئاوەڵکار. گریم؛ گیرام؛ گیرەم؛ وامان دانا ‹گریمان بابت وەزیری شا بێ› ☰ گیرم

گریمانە / g(i)rîmane/: ناو. ۱. گرێی زۆر لە بەن و دەزوودا ‹ئەم دەزووە تێکڕا گریمانەیە› ۲. *[دەروونناسی]* گرێ؛ بیر، بیرەوەری یان خوازەیەک کە بە تەواوی یان بەشێکی سەرکوتکراوە و هەست و سۆزی ئەو کەسەی ئاوێتە بووە و لەگەڵ بیر و بۆچوونەکانی دیکەیدا لە دژایەتی و مشتومڕدایە ‹دەروونی پڕ گریمانە و حەسەد بوو/ هەتا حەز کەی بەخیل و شووم و بەد بوو «هێمن»› ۳. بۆچوونێ کە بۆ بەدەست هێنانی بەرهەم یان ئەزموونێک لە بەر چاو گیراوە ‹گریمانەی شەڕی ناوخۆ› ٤. بڕوا یان حوکمی نەسەلمێندراو کە بۆ دۆزینەوەی سەرچاوە یان هۆی دیاردەیەک پەسند دەکرێ ‹سێ گریمانە بۆ لە ناو چوونی جیهان› ☰ ۱. گرەخوردگی نخ ۲. عُقده ۳و۴. فرضیه

گرین / g(i)rîn/: ☜ **گریان**

⊡ **کردنە گرینەوە** ☜ **کردنە گریان(ـەوە)**

گریننای / g(i)rînay/: چاوگ. کوڵاندن؛ کوڵانن ☰ جوش آوردن

گرینج /g(i)rînc/: ☜ **گرنج**

گرینچۆ /g(i)rînço/: ناو. جمگە؛ جومگە ▤ مفصل

گرینگ /g(i)rîng/: ☜ **گرنگ**

گرینگی /g(i)rîngî/: ☜ **گرنگی**

گرینۆک /g(i)rînok/: ئاوەڵناو. /پـلار/ گرۆک؛ تایبەتمەندی کەسێ کە زوو دەبێتە گریانەوە یان زۆر دەگری ▤ خوش‌گریە

گریوان /g(i)rîwan/: ناو. گریڤان؛ ژێرکراس؛ کراس‌ئاسایەککە لە بن کراسەوە دەبەردەکرێ ▤ زیرپیراهن

گریوە /g(i)rîwe/: ☜ **گری**[1]

گریە /girye/: ☜ **گری**[1]

گریەوڕۆ /girye w řo/: ☜ **گریەوڕۆڕۆ**

گریەوڕۆڕۆ /girye w řořo/: ناو. گریەوڕۆ؛ شیوەن و شەپۆڕ ▤ شیون و زاری

گریەوگۆ /girye w go/: ناو. شیوەن و دەردەدڵ ▤ گریە و درددل

گرێ /g(i)rê/: ناو. ١. گرە؛ گرێک؛ بەند؛ چۆنیەتی ئاڵۆز بوون و لێک‌گیرانی یەک یا چەند هەودا پێکەوە ٢. بەندی گیا، (وەک: قامیش و ...) ٣. لک؛ لکە؛ گچ؛ شوێنی دەرهاتنی لق لە کۆتەی دار ٤. گەی قامک؛ بەندی تبل ٥. لک؛ لۆ؛ لوی ‹گرێی شێرپەنجە› ٦. گریمانە ‹گرێ سەر دڵ› ٧. پاژێک لە شازدە پاژی گەزی پێوان ٨. گرە؛ یەکەی درێژایی لە دەریا بەرامبەر بە یەک میلی دەریایی ٩. *[مەجاز]* کێشە؛ گرفت؛ ئەوەی ئەستەم چارە بێ ‹چەند جار گرێ هاتە سەر ڕێی کارەکەمان› ▤ ١. گره ٢. بند گیاه (مانند: نی و...) ٣. گره درخت ۴. بند انگشتان ۵. غُده ۶ عُقده ۷. یک‌شانزدهم ذرع شاهی ۸ گره دریایی ۹. گره؛ مشکل

▣ **گرێ بەرانە:** جۆرێ گرێ کە توند نابێ و بە هاسانی دەکرێتەوە ▤ نوعی گره کە آسان باز می‌شود

گرێ پووچکە: گرێشک؛ گرێ کوتک؛ گرێ کۆرە؛ گرێیەکوێرە؛ گرێیەک بە دژواری دەکرێتەوە ▤ گره کور

گرێ جوانە: گرێ جوولەکانە؛ جۆرێ گرێ کە فێر بوونی دژوارە ▤ نوعی گره پیچیده

گرێ جوولەکانە: ☜ **گرێ جوانە**

گرێ کوتک: ☜ **گرێ پووچکە**

گرێ کوێرە: ☜ **گرێ پووچکە**

گرێ کۆرە: ☜ **گرێ پووچکە**

⊡ **گرێ تێکەوتن:** گرێ خواردن: ١. ئاڵۆزان و لێک‌گیران ٢. *[کینایە]* هەبلین؛ ئاڵۆز بوون؛ گێچەڵ تێکەوتن ‹گرێ کەوتە ناو کارەکە› ▤ ١و٢. گره خوردن

گرێ خواردن: ☜ **گرێ تێکەوتن**

گرێ دان: گرێ لێدان: ١. توند لێک‌بەستن ٢. *[کینایە]* دەبەر کردنی ئەسپابی شەڕ یان سەفەر ٣. *[مەجاز]* بێدەنگ بوون؛ لێ‌بڕینەوە ‹ئەرێ تۆ بۆ گرێی نادەی؟ خۆ مێشکمان تەقی!› ▤ ١. گره زدن ٢. پوشیدن لباس رزم یا سفر ٣. ساکت شدن

گرێ کردنەوە: ١. هەڵوەشاندنەوەی گرێ ٢. *[کینایە]* چارە کردنی گیر و گرفت ▤ ١و٢. گره را باز کردن

گرێ لێدان: ☜ **گرێ دان**

گرێی بەخت کرانەوە: *[کینایە]* شوو کردنی کچێکی قەیرە ▤ بخت باز شدن؛ شوهر کردن پیردختر

سەر بەنێ گرێ دان: *[کینایە]* کارێکێ کەم، بەلام باش کردن ▤ کاری کوچک، اما مفید کردن

گرێبەست[1] /g(i)rêbest/: ناو. ١. بڕیارنامە؛ پەیمان‌نامە؛ بەڵێنێکی (پتر نووسراوە) کە بە پێی ئەوە دوو یان چەند لایەن مافێ بۆ یەکتر بە ڕەسمی دەناسن یا لە هەمبەر یەکترەوە کار و ئەرکێ وە ئەستۆ دەگرن ٢. کیسەپوولی

سەردەمی پێشوو ☰ ١. قرارداد ٢. کیسەی پول در گذشته

گرێبەست٢: ئاوەڵناو. پەیمانی؛ بڕیاری؛ بە گوێرەی گرێبەست ‹مامۆستای گرێبەست› ☰ قراردادی

گرێبەند / g(i)rêbend/: ناو. ڕاپۆرت؛ هەوای بە نووسین ‹گرێبەندا خۆ بگۆرا دلێ ئاغە نڤیست› ☰ راپُرت؛ گزارش کتبی

گرێجان / g(i)rêcan/: ئاوەڵناو. ناکەس؛ خاوەن خدە و خووی ناشیرین ☰ بداخلاق

گرێجەنە / g(i)rêcene/: ☜ **گرێژەنە**

گرێچ / g(i)rêç/: ناو. هەراوهوریا؛ زەنازەنا ☰ داد و فریاد

گرێچک / g(i)rêçik/: ناو. بەندی قامک ☰ بند انگشت

گرێچن١ / g(i)rêçin/: ناو. ١. جۆرێ تەنینی بە گرێ لە سەر گرێ ٢. چەشنێ بەستنی پشتێند کە ناوەڕاستی قەدەکانی بە گرێ دەوەستێ ☰ ١. گره‌بافت ٢. نوعی بستن شال

گرێچن٢: ئاوەڵناو. بە گرێ تەنراو ‹زەحمەتە ناکرێتەوە هەرگیز گرێی بەختم بە کەس/ دەستی حەق ئەم ڕشتەیەی یەکسەر گرێچن کردووە «کەمالی»› ☰ گره‌بافت

گرێدار١ / g(i)rêdar/: ناو. پێچ و ڕەقایی لە مێشکی داردا ☰ گره میان تنەی درخت

گرێدار٢: ئاوەڵناو. بەگرێ؛ خاوەن بەند ☰ دارای بند

گرێدانک / g(i)rêdanik/: ناو. ١. پەیمان؛ بڕیار؛ دۆخی پێکهاتنی دوو یا چەند لەیەن بو جێبەجێ کردنی کارێک یان بەڕێوە بردنی بڕیارێک ٢. دۆخی شوێنەواری مێژوویی بەجێ هێشتن ☰ ١. عهد؛ پیمان ٢. وضعیت اثر تاریخی به جا گذاشتن

گرێدای / g(i)rêday/: ئاوەڵناو. بەندیوار؛ پێوەندیدار؛ گرێدراو ☰ وابسته

گرێدراو / g(i)rêd(i)raw/: ئاوەڵناو. ١. بەندکراو (دەزوو) ٢. داخراو (درگا) ☰ ١. گره‌زده ٢. بسته (در)

گرێزە / g(i)rêze/: ☜ **گریز**

گرێژ / g(i)rêj/: ☜ **گوان٢**

گرێژنە / g(i)rêjne/: ☜ **گرێژەنە**

⊡ **لە گرێژنە دەرچوون**: لە گرێژنە دەرهاتن؛ شێوان و لە سەر باری خۆ نەمان ‹دۆخی ئابووری لە گرێژنە دەرچووە› ☰ از پاشنه دررفتن

لە گرێژنە دەرهاتن: ☜ **لە گرێژنە دەرچوون**

گرێژەنە / g(i)rêjene/: ناو. گرێژنە؛ گرێجەنە؛ گێژن؛ گێجەنە؛ گێژەنە؛ بنڕێسمە؛ پاژنەی دەرگا؛ ژێرڕێسمە ☰ پاشنەی در

گرێشک / g(i)rêşk/: ☜ **گرێ پووچکە**

گرێقامیش / g(i)rêqamîş/: ناو. گرنچک؛ بەندی قامیش ☰ بند نی

گرێک / g(i)rêk/: ☜ **گرێ-١**

گرێگورێس / girêgurês/: ناو. *[کینایە، پلار]* خواردەمەنی وشک و زرو کە دژوار قووت بدرێ. هەروەها: **گرێگورێس قووت دان** ☰ خوراکی خُشک و زِبر

گرێل / g(i)rêl/: ناو. باگردان؛ بانگلێر؛ بانگلان ☰ بام‌غلتان

گرێلە / g(i)rêle/: ناو. گرێی پچووکی دوای دەزووی دروومان ‹تەڕ بە تەڕی سەر بە گرێلە «مەسەل»› ☰ گره کوچک دنبالەی نخ دوختنی

گرێمی / g(i)rêmî/: ☜ **گرێنی**

گرێنی / g(i)rênî/: ناو. گرێمی؛ جۆرێ خەنجەری گچکە ☰ نوعی خنجر کوچک

گرێو / g(i)rêw/: ناو. گرۆ؛ گرەو؛ گورۆ: ١. مەرج؛ شەرت ٢. بارمتە ☰ ١. شرطبندی ٢. گروگان

گرێ‌وگۆڵ / g(i)rê w goł/: ناو. ١. ئاڵۆزی و گرێی زۆر دە بەندا ٢. *[کینایە]* کارێ کە سەرەودەر ناکرێ ‹وات کردە گرێ‌وگۆڵ هەر سەری لێ دەرناکەم!› ☰ ١. درهم‌برهمی و گره زیاد ٢.

سردرگمی

گرێوەغار / g(i)rêweğar/: ناو. کێبەرکێی ڕاکـردن ⚑ مسابقەی دو

گرێیـەکـوێرە / g(i)rêyek(i)wêre/: ☜ **گـــرێ پووچکە**

گڕ^{1} / giř/: ناو. ١. ئاور؛ ئاگر ‹گڕی گرت› ٢. بڵێسە ‹گڕی ئاگر بەرزە› ٣. تین؛ گەرما ‹لە گڕی هاویندا› ٤. هەست و تین ‹زۆر کـەڕەت هـانم ئـەدا داخـی دەروونی پڕ گڕم/ بۆتی هەڵڕێژم سکاڵای ناسکی گەرم و گوڕم «هەردی»› ٥. ئـاوی گەرمـەکانی ٦. تـاو؛ دەمێکی کەم ‹گـڕێ لێـرە بـوو، چـوو› ٧. پەڵـپی زارۆک ‹گڕی داگرتگە› ٨. چەرخ؛ خول ‹لـە دەور ماڵمان گڕ ئەخوا› ⚑ ١. آتش ٢. شعلە ٣. شدت گرما ۴. احساسـات ۵. آب گـرم معـدنی ۶ آن؛ لحظـە ٧. بهانەی بچە ٨ چرخ

⊡ **گڕ تێ بەر بون**: ١. ئاگر گرتن ٢. /کنایە/ بـەرز بوونەوەی هەستی دەروونی بـۆ شـتێک (وەک سۆز، تامەزرۆیی) ⚑ ١. آتش گرفتن ٢. احساسـاتی شدن

گڕ تێ بەر دان: ١. ئـاگر دان ٢. /کنایە/ بـەرز کردنەوەی هەستی دەروونی بۆ شـتێک (وەک سۆز، تامـەزرۆیی) ⚑ ١. آتـش زدن ٢. احساسـاتی کردن

گڕ خواردن: خـول خـواردن؛ هەڵـچەرخان؛ بـە دەوردا سووڕانەوە ⚑ چرخیدن

گڕ داگرتن: پەڵپ گرتنی منداڵ ⚑ بهانە گـرفتن بچە

گڕ دامرکان: ١. کوژانەوەی ئاگر ٢. /کنایە/ شکان و تێر بوونی حەز و ئارەزوو ⚑ ١. فروکش کردن آتش ٢. فروکش کردن احساسات

گڕ دان: ١. ئـاور تـێبـەردان ٢. خولانـەوە ٣. سووڕانەوە ٤. دیتن و قت کـردنی کەسـێ لـە چاوشـــارکێدا ⚑ ١. آتـــش زدن ٢. گشـــتن ٣. چرخیدن ۴. دیدن و خارج کـردن کسـی در بـازی قایم‌موشک

گڕ گرتن: ١. گڕ تێبەر بوون؛ هەڵبوونی ئاگر ٢. /کنایە/ ڕک هەسـتانی زۆر ‹لـەو قسـەیە گـڕی گرت› ⚑ ١. شعلەور شدن ٢. بە خشم آمدن

گڕ^{2}: ئاوەڵناو. ١. زبر؛ قونجر ـ قونجر ‹بـەردی گـڕ› ٢. زبر (بۆ دەنگ) ‹بە دەنگێکی گڕ بانگی کـرد› ٣. زل و زەق؛ گەورە ‹ددان گڕ› ٤. گەڕ؛ گـەڕۆڵ ⚑ ١. زبر ٢. خشن ٣. گُندە ۴. کَل

گـڕ^{3}: ئاوەڵـکار. دیسـانەکە؛ دووبـارە ‹ڕۆیشـت، گـڕ هاتەوە لای خۆمان› ⚑ باز؛ دوبارە

گـڕ^{4}: سارسـتە. وشـەیەکە لـە کایـەی چاوشـارکێدا دەگوترێ. هەروەها: **گـڕ کـردن** ⚑ اصـطلاحی در قایم‌موشک بازی

گڕ ـ^{5}: پێشوشە. گەرم؛ بەتین ‹گڕاو› ⚑ گرم

ـ گڕ^{6}: پاشەوشە. ئاوربەر ‹خۆشگڕ؛ دێرگڕ› ⚑ آتش‌گیر

گڕاگر / g(i)řagir/: ناو. کڵـپە و بڵێسـەی ئـاور ⚑ شعلەهای آتش

گڕاڵک / g(i)řaĥk/: نـاو. گرالک؛ سمیتک؛ پنجـی وشکی گیایەکە، دەیکوڵێنن، ئاوەکـەی دەرمـانی زیپکە و ئالۆشی لەشە ⚑ بوتەای دارویی

گڕام / g(i)řam/: ☜ **گرەم**

گڕامافۆن / g(i)řamafon/: ☜ **گرامافۆن**

گڕان^{1} / g(i)řan/: چاوگ. تینەپەڕ. //گـڕای؛ دەگـڕێی؛ بگڕێ// گڕیان: ١. کلپە کردن؛ بڵێسەدار بوون ٢. ڕۆشـن بـوون ‹چراکـەیان ئەگـڕێ› ⚑ ١. مُشـتعل بودن/ شدن ٢. روشن بودن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: گڕاو/ چاوگی نەرێنی: نەگڕان

گڕان^{2}: نـاو. ١. کرە؛ ئاسیاوی چەڵـتووک و پـەڕش لـێکـردن ٢. بـیرازی بـەرداش ٣. کـوتکی زلی ئاسن بۆ بەرد شکاندن ⚑ ١. آسیاب شالیکوبی ٢. از ابزارهای آسیاب ٣. پُتک سنگ‌شکن

گڕانـدن / g(i)řandin/: چـاوگ. تێپـەڕ. //گڕانـدت؛

دەگرێنی؛ بگرێنە// ١. کرە کردن بە دەستار یان بە ئاشی کرە، چەڵتووک لێ کردن ٢. خۆش کردنی ئاور؛ بلێسەدار کردنی ئاگر ≡ ١. نیمکوب کردن ٢. شعلەور کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەگراندن

گرانە / g(i)řane/: ناو. ١. ڕووتیی سەر ٢. گرنگی؛ گرینگی ٣. یەخە؛ بەربینگ ≡ ١. طاسی سر ٢. اهمیت ٣. یقه

گراو¹ / g(i)řaw/: ناو. گەرمکاو؛ کانیاوێ کە گازی هەیە و گەرمە و بۆ دەرمانی خوروو دەبێ ≡ چشمەی آب معدنی

گراو²: ئاوەڵناو. بە بلێسە کراو ≡ شعلەور شدە

گرای / g(i)řay/: چاوگ. گران؛ گریان ≡ مُشتعل بودن؛ روشن بودن

گرپە¹ / giřpe/: ناو. گر؛ کلپە؛ بلێسە ‹کزەی چزەی زام گرپە و گرەی دل/ داخ دووری دۆس دوور کەفتەی مەنزل «مەولەوی»› ≡ شعلەی آتش

گرپە²: دەنگەناو. دەنگی هەڵبوونی ئاگری بەرز ≡ صدای مُشتعل شدن

گرتێچو / giřtêçû/: ئاوەڵناو. داگرساو؛ داگیرساو ≡ مُشتعل

گرسۆز / giřsoz/: ناو. جۆرێک لامپای شیشە باریک ≡ چراغ گردسوز

گرک / g(i)řik/: ناو. ١. دەستار؛ هارە؛ ئاشی دەستی ٢. جوون؛ بەردی قووڵی شت تێدا کوتان ≡ ١. دستاس ٢. سنگ گود بە جای هاون سنگی

گرکان / giřkan/: ناو. ئاگرپژێن؛ ئاگرپشان؛ ئاگری؛ بورکان؛ ئارکان؛ قۆلکان؛ نوورە؛ چیای سەر بە ئاگر ≡ آتشفشان

گرکە / giřke/: ناو. ١. گرکەک؛ خرچەی خری لاقوپاو کە گۆشتەکەی ئاودار و هێندێک شیرینە ٢. کەچەڵیی ئاژەڵ ٣. قاقڕ؛ کراڵ ≡ ١. گرمک ٢. کچلی احشام ٣. زمین لمیزرع

گرکەتاڵ / giřketał/: ناو. تەهلک؛ تالک؛ فرچەتاڵ ≡ خربزە و طالبی نرسیدە و تلخ

گرکەک / giřkek/: ☜ گرکە ـ١

گرگر / giřgir/: ئاوەڵناو. ١. گەورەپیاو ٢. لەبار بۆ ئاور تێ بەربوون ≡ ١. بزرگمرد ٢. قابل اشتعال

گرگرتو / giřgirtû/: ئاوەڵناو. پەلۆخ؛ داگرساو؛ گرتێچوو ≡ مُشتعل

گرگڕ¹ / giřgiř/: ناو. ١. جۆرێ پاقلە ٢. گڕی لەسەریەکی ئاگر ‹گرگڕ دایسا› ≡ ١. نوعی باقلا ٢. شعلەی مداوم

گڕ.گڕ²: ئاوەڵکار. خول ـ خول؛ دیسانەوە بە پەلە ‹هەر دەڕوا و گڕ ـ گڕ خۆ بە ماڵدا دەکاتەوە› ≡ باز باعجله

گرگران / giřgřan/: ناو. ئاگربازی؛ ئاتەشبازی ≡ آتشبازی

گرگرە / giřg(i)ře/: ناو. جەغجەغە؛ چەرخی ئاو هەڵکێشان لە بیر ≡ چرخ چاه

گرگێچەڵ / giř gêçeł/: ☜ گەروگێچەڵ

گرمە / giřme/: ناو. تەر؛ کەمرە؛ گەمرە ≡ سرگین خشکشده

گرناڵ / giřnał/: ئاوەڵناو. زبر؛ گرنۆر ≡ زبر

گرنای / giřnay/: چاوگ. گر دان؛ ئاور دان ≡ بە آتش کشیدن؛ آتش زدن

گرنژین / g(i)řinjîn/: چاوگ. ١. چرچ و لۆچ بوون ٢. هەڵقرچان؛ بە هۆی گەرماوە چوونەیەک ≡ ١. چروکیدن ٢. در اثر حرارت بە هم آمدن

گرنۆز / giřnoz/: ئاوەڵناو. ١. کەڕواوی؛ برشاوی ٢. بەکرێژ ≡ ١. کپکزده ٢. شورەزده

گرنە / giřne/: ناو. پەلپ؛ بەهانە؛ بیانک؛ بیانوو ≡ بهانه

⊡ **گرنە گرتن:** پەلپ گرتن و بەهانە دۆزینەوەی منداڵ بە گریانەوە ≡ بهانە گرفتن بچه

گرنەگر / giřnegir/: ئاوەڵناو. بەپیلە؛ بەپیچەڵ؛

بیانووگر ☰ بهانه‌گیر

گڕنەوت / giřnewt/: ناو. جەنگەی جووت بوونی پشیلەی نێر و مێ ☰ موسم جفتگیری گربه

گڕنی^{1} / giřnî/: ناو. گغنی؛ گەڕ: ١. بە دزییەوە لە شتێ ڕوانین بۆ دۆزینەوەی وەرامی پرسیار یا مەتەڵێ ٢. فێڵ و گزی ☰ ١. تقلب ٢. حیله

گڕنی^{2}: ئاوەڵناو. ١. زرو؛ زبر لە دەست لێداندا ٢. پەڵپگر ٣. ☜ **گڕنیباز** ☰ ١. زبر ٢. بهانه‌گیر ٣. ☜ **گڕنیباز**

گڕنیباز / giřnîbaz/: ئاوەڵناو. گڕنی؛ گزەون؛ گزیکار؛ فێڵباز ☰ حیله‌گر

گڕنیگڕنی / giřnî giřnî/: ئاوەڵناو. زبر ‹ئەو لایەی سافە، بەڵام لاکەی تری گڕنیگڕنییە› ☰ زِبر

گڕوبەندە / giř û bende/: ئاوەڵناو. زۆر ئازا لە شەڕ و جەنگدا ☰ سلحشور

گڕوپف / giř û pif/: ناو. گڕوفک: ١. چۆنیەتی سەرڕێژ کردن و نیشتنەوەی شێو لە دیزەدا ٢. چۆنیەتی لەپڕ بەرزەوە بوون و دامرکانی گڕ ٣. *[کینایە]* کاتی بوون ‹دە دڵی مەگرە! تووڕە بوونی کاکت گڕوپفێکە!› ٤. *[کینایە]* چۆنیەتی لەپڕ دەوڵەمەند یا بەدەسەڵات بوون و زوو نابوود بوون ☰ ١. سرریز کردن و فرونشستن جوشیده ٢. حالت ناگهان شعله‌ور شدن و زود خاموش شدن ٣. وضع یا حالت یکباره برآشفتن و به سرعت آرام شدن ۴. دولت مُستعجل

گڕوفڕ^{1} / giř û fiř/: ناو. ١. کڵپەی لەپڕ و نەکاو ٢. شات‌وشووت ☰ ١. شعله‌ی ناگهانی ٢. لاف و خودستایی

گڕوفڕ^{2}: ئاوەڵناو. تایبەتمەندی شتێ کە زوو بفەوتێ ☰ سریع‌الزّوال

گڕوفک / giř û fik/: ☜ **گڕوپف**

گڕوگاڵ / giř û gał/: دەنگەناو. گاڵوبوغ؛ گاڵوبۆغ؛ دەنگ و قسەی زارۆی ساوا کە تازە زوان دەگرێ ☰ غان‌وغون

گڕوگر / giřugir/: ئاوەڵناو. وڕکاوی؛ پەڵپگر ☰ بهانه‌گیر

گڕوگرپە / giř û girpe/: ناو. ئاگر و تین ☰ آتش و حرارت

گڕوگێچەڵ / giř û gêçeł/: ☜ **گەڕوگێچەڵ**

گڕوێ^{1} / giřwê/: ☜ **گەڕی**

گڕوێ^{2}: ئاوەڵناو. گەڕۆڵ؛ گوڕوو؛ گڕوو؛ گوڕی؛ گەڕل؛ گەڕەڵ؛ کڕووز؛ گول ☰ گَر؛ مبتلا به گال

گڕوێیی / giřwêyî/: ناو. نەخۆشی گڕوو بوون ☰ بیماری گری

گڕۆز / g(i)řoz/: ئاوەڵناو. گڕەزۆک؛ گرۆز؛ گڕووگر ☰ همیشه گریان و بهانه‌گیر

گڕۆلە / g(i)řole/: ☜ **گڕۆڵ**

گڕۆڵی / g(i)řołî/: ناو. گوللە؛ بەرکی چەکی گەرم ☰ گلوله‌ی اسلحه

گڕۆڵیە / g(i)řołye/: ناو. ١. ☜ **کلۆلە**^{1}ـــ١ ٢. گوللە؛ بەرکی تفەنگ ☰ ١. ☜ **کلۆلە**^{1}ـــ١ ٢. گلوله‌ی تفنگ

گڕوو^{1} / g(i)řû/: ناو. ١. ☜ **گەڕی** ٢. گڕی ئاگر ٣. پەڵپ؛ بیانوو ☰ ١. ☜ **گەڕی** ٢. شعله‌ی آتش ٣. بهانه

⊡ **گڕوو گرتن**: پەڵپ گرتنی ☰ بهانه گرفتن

گڕوو^{2}: ئاوەڵناو. ڕوخسار ئاوڵاوی ☰ آبله‌رو

گڕووگر / g(i)řûgir/: ئاوەڵناو. بیانکواز؛ بیانووگر ☰ بهانه‌گیر

گڕە / g(i)ře/: ناو. ١. سەموون؛ بای گەرمی کوشندە ٢. تین و هاڵاو ٣. دەنگی زبری ناخۆش ٤. کڕەی دەخڵ ☰ ١. بادسام ٢. هُرم گرما ٣. صدای خشنِ گوش‌خراش ۴. نیمکوبی دانه

گڕەبا / giřeba/: ناو. ژەهرەبا؛ سەبوون؛ هوڕە ☰ باد گرم

گڕەبەرد / g(i)řeberd/: ناو. بەردی زبر و زۆپی کێو

▤ سنگ زبر و برجسته در کوه

گرەپێچە / g(i)řepêçe/: ناو. گڕی توند و بەتەوژمی تەندوور ▤ شعله‌ی پرحجم تنور

گرەزۆک / g(i)řezok/: ☜ **گرۆز**

گرەژۆ / g(i)řejo/: ناو. گەڵارێزان؛ خەزەڵوەرین ▤ برگریزان

گرەسیسە / g(i)řesîse/: ناو. دوامین گڕی تەندوور ▤ آخرین شعله‌های تنور

گرەگڕ^{١} / g(i)řegiř/: ناو. ١. گڕگڕ؛ کڵپەی بەردەوامی ئاگر ٢. دەنگی زبری ناخۆش ‹شتێک گرەگڕ دەکا و دەڕوا› ▤ ١. لهیب مداوم آتش ٢. صدای زبر و خشن

گرەگڕ^{٢}: ئاوەڵکار. بە دەنگی زبری ناخۆشەوە ‹کابرا گرەگڕ شتێکی گوت و چوو!› ▤ با صدای خشن

گرەگڕ^{٣}: دەنگەناو. زەنا ـ زەنا و چەقەچەق ▤ داد و قال

گری / g(i)ř̂î/: ناو. ١. زرووی؛ زبری لە دەست لێداندا ٢. دۆخی دیار بوونی ددانی پێشەوە ٣. زبری دەنگ ▤ ١. زبری؛ آجیدگی ٢. نمود دندان‌های پیشین ٣. زبری صدا

گریاڵ / gřyał/: ئاوەڵناو. کەچەڵ ▤ کچل

گریان / giřyan/: ☜ **گران**^{١}

گریای / giřyay/: چاوگ. گڕان ▤ مُشتعل بودن

گریهتک / g(i)řîhtik/: ناو. ١. کێڵگە لە ناو دۆڵ و شیودا ٢. ☜ **گەڕی** ▤ ١. مزرعه‌ی واقع در دره ٢. ☜ **گەڕی**

گرێ / g(i)řê/: ئاوەڵکار. تاوێ ‹گرێ لێرە بوو، چوو› ▤ لختی

گرێش / g(i)řêş/: ناو. تیتۆڵ؛ بزگوڕی جلی کۆن ▤ کهنه

گرێل / g(i)řêl/: ناو. جۆرێ بەری مازوو ▤ نوعی ثمر مازوج

گز^{١} / giz/: ناو. ١. گزی؛ حیلە؛ فێڵ ٢. بزی؛ چاوزەقی ٣. ☜ **گەز**^{١}**ـ١** ▤ ١. حیله ٢. چشم‌برجستگی ٣. ☜ **گەز**^{١}**ـ١**

⊡ **گز کردن**: فێڵ کردن ‹گوێزی نەماوە، گز ئەکا! «مەسەل»› ▤ حیله کردن

گز^{٢}: ئاوەڵناو. ١. ئالوودە؛ خووگرتوو ‹ئەم کابرایە گز ئارەق و قومارە› ٢. بە عەزرەت و ئاوات ‹گز ئەو ڕۆژەم تۆ ببینم› ▤ ١. خوگرفته ٢. مُشتاق

گز^{٣}: ئاوەڵکار. لەپڕ و نەکاو ▤ ناگهانی

گز^{٤}: دەنگەناو. دەنگی کیسەڵی نێر بۆ تاو کردنی مێوینەکەی ▤ صدای لاکپشت نر هنگام جفتگیری

گز^{٥}: سارستە. دەستەواژەیەکە لە کاشۆ بازیدا واتا: وشیار بە لە سەر ڕێ و شوێن کایە بکە ▤ اصطلاحی در چوگان بازی

گزارە / g(i)zare/: ناو. ئەستووری؛ کولوفتی ▤ کُلُفتی؛ ستبری

گزاندن / g(i)zandin/: چاوگ. وزاندن؛ گیزەگیز کردن ▤ وِز- وِز کردن

گزجاڕ / gizcař/: ناو. بێشەی دەوەنی گز ▤ گزستان

گزچار / gizçar/: ☜ **گەز**^{١}**ـ١**

گزدەر / gizder/: ئاوەڵناو. داوباز؛ گزیکار؛ گزەون ▤ حُقه‌باز

گزر / g(i)zir/: ☜ **گێزەر ـ١**

گزرانۆک / gizranok/: ناو. پرچی وەهۆندراو ▤ زُلف بافته

گزرە / gizre/: ناو. ١. گیای وردکراو بۆ لەوەڕی ئاژەڵ ٢. داری پارچە ـ پارچەکراو بۆ سووتانی زستانە ٣. پووش و پار ▤ ١. گیاه کوبیده برای علوفه‌ی دام ٢. هیزم قطعه‌قطعه شده ٣. خس و خاشاک

گزڤانۆک / gizvanok/: ناو. پرچی هۆندراو ▤ زلف تاب‌داده

گزک / gizik/: ☜ **گسك**

⊡ **گزک دان:** ☜ **گسك دان**

گزکچە / giz(i)kçe/: ناو. بەتارە؛ فلـچە ☰ فرچـەی سریش‌زنی جولا

گزکدەر / gizikder/: ☜ **گسکدەر**

گزکنە / gizk(i)ne/: ئاوەلـناو. ١. پڕپشـت؛ زۆر پـڕ (کـەزی) ٢. پـڕلق و پـۆپ (دار) ☰ ١. پُرپشـت ٢. پُرشاخ و برگ

گزگ / gizig/: ☜ **گسك**

گزگجاڕ / giz(i)gcař/: ناو. جاڕەگسک؛ زەوینێ کە گەسکی لێ بڕوێ ☰ گزستان

گزگدەر / gizigder/: ☜ **گسکدەر**

گزگز^1 / gizgiz/: نـاو. ١. قـانوون و ڕێوشـوێنی یاری ٢. تەزوو؛ لەرزێکی کەم ☰ ١. اصـول و آداب بازی ٢. مورمور

گزگز^2: دەنگـەناو. ١. گز؛ دەنگی کیسـەڵی نێر بۆ تاو کردنی مێوینە ٢. چزەچزی گۆشت لە سەر ئـاگر ☰ ١. صدای لاکپشـت نـر در جفتگیـری ٢. صـدای گوشت بر آتش

گزگزانـدن / gizg(i)zandin/: چـاوگ. کـــەمێک لەرزاندنەوە ☰ اندکی لرزاندن

گزگـزە / gizg(i)ze/: نـاو. ١. ☜ **گــەزنە ـ٣** ٢. گیایـەکی گـەڵاباریکی بۆنخۆشـە بنەکـەی بـۆ سووتاندن دەبێ ٣. شیشە؛ شووشە ٤. مۆز؛ مێشە گزگـزە؛ جۆرێـک مێشـی سـەوزی گەورەیـە بـە ئاژەڵەوە ئەدا ☰ ١. ☜ **گەزنە‌ـ٣** ٢. گیـاهی اسـت ٣. شیشە ۴. خرمگس سبز رنگ

گزگـزین / gizg(i)zîn/: چاوگ. سـووکە لـەرزین؛ تەزین لە بەر هێز خستنە سەر ئەندامێک یان زۆر مانەوە لە سەری ☰ مورمور شدن

گزگل / gizgil/: نـاو. ١. قەل؛ قەلەموونە؛ عەلۆعەلۆ؛ عەلەشـیش ٢. بـەرێکی دار مـازووە ‹گزگـل، زوو دەکەوێتـە تـل «مەسـەل»› ٣. /پلار/ باوەعـەمرە؛ بـاوەقۆرەت؛ چلـەنۆک ☰ ١. بوقلمـون ٢. یکـی از ثمرهای مازوج ٣. کوتوله

گزگلاگە / gizg(i)lage/: نـاو. پێشەی پشتی گـوێ ☰ استخوان پُشت گوش

گزگەتوڵین / gizgetûłîn/: ☜ **شیرخشت**

گزگی / gizgî/: ناو. ئاوێنە؛ ئاینە؛ قودیک ☰ آیینه

گزم^1 / gizm/: ☜ **گەز^{1}ـ١**

گزم^2: ئاوەڵناو. زبر؛ زرو ☰ خشن؛ زبر

گزمک / gizmik/: ناو. دەمبێنی حەیوان ☰ پوزەبند

گزموولە / gizmûle/: ناو. ١. هـەر شـتێکی خـڕی چکۆلە ‹گزموولە قوڕی وەک بەردیان تێ دەگردن، تا بە دەردی کایەکی خوراوی بردن «هـەژار، *قورئـان*»› ٢. کەلای گلی ☰ ١. گلولەی ریز ٢. تیلەی گلین

گزمی / gizmî/: ناو. ١. زبری؛ زروی ٢. توندوتیژی ☰ ١. زبری ٢. خشونت

گـزن / g(i)zin/: ئاوەلـناو. گــزنی: ١. فێڵـــباز ٢. گزیکار ☰ ١. حقەباز ٢. شلتاق‌باز

گزنگ / gizing/: نـاو. گزینگ؛ گوڵسوو؛ سـەرەتای تاوی بەیانی ‹پێش ئەوەی گزنگـی هـەتاو ترۆپکـی چیا بنگێوێ/ پێش ئەوەی شنەی بەیانی زولفی بەڕەزا ببزێوێ «هێمن»› ☰ اولین تابش آفتاب

⊡ **گزنگ دان:** تازە دەرکـەوتنی تیشـکی خـۆر ☰ دمیدن آفتاب صبح

گزنەک / giznek/: ☜ **گەزەنەك**

گزنی^1 / giznî/: ناو. بوختان؛ درۆی درووسـکراو ☰ بُهتان

گزنی^2: ☜ **گزن**

گزوفت / giz û fit/: ناو. ١. تاسەی زۆر بۆ خواردنی شتێ ‹گزوفتمە بۆ گۆشتی برژاو!› ٢. سۆ؛ عەزرەت؛ داخ و کەسەر ‹بەشی ئێمە: هەر گز! هەر فت! هـەر گزوفت! «هەژار، چوار *نامیلکە*»› ☰ ١. اشـتیاق زیـاد برای خوردن چیزی ٢. حسرت

⊡ **گزوفتی کەسێ دان:** دیقەدیقەی کەسـێ دانـەوە؛ عەزرەت دان ‹دەیخوارد و گـزوفتی ئـەداین› ☰

حسرت به کسی دادن

گزوفز / giz û fiz/: ناو. پێچ و پا؛ ناڕاستی ☰ ناراستی

گزوگوم / giz û gum/: ☜ **گوزوگومبەت**

گزوگومبەت / giz û gumbet/: ☜ **گوزوگومبەت**

گزوگومەت / giz û gumet/: ☜ **گوزوگومبەت**

گزۆری / g(i)zorî/: ئاوەڵناو. تەکووز؛ ڕێکوپێک؛ بێکەم و کووڕی ☰ کامل؛ بی‌کم و کاست

گزۆک / g(i)zok/: ئاوەڵناو. گزەون؛ گزەدەر؛ گزیکار ‹ڕووترش و گزۆک و گوێنەبیستوو/ گرژ و مرومۆچ و کەس‌نەویستوو «هەژار، *مەم و زین*»› ☰ جِرزن

گزە / g(i)ze/: ناو. ۱. گز؛ فێڵ؛ حیلە ‹چلۆن بژیم لە شارەکەت/ کە پڕبەدڵ دژی گزەم؟! «سوارە»› ۲. *[منداڵانە]* گازی بە ددان لە زمانی زارۆکاندا ☰ ۱. حیلە؛ نیرنگ ۲. گاز با دندان

گزەدەر / g(i)zeder/: ☜ **گزۆك**

گزەر / g(i)zer/: ☜ **گێزەر-۱**

گزەرکی / g(i)zerkî/: ☜ **گێزەر-۱**

گزەرگەسیاوێ / g(i)zerges(i)yawê/: ناو. ڕەشەگزەر ☰ شقاقُل

گزەگز / g(i)zegiz/: ناو. ۱. ڕەوتی کڕووزانەوەی بە گریانەوە ۲. خەیاڵی کردنی کارێ ۳. تەز؛ تەزگ؛ تەزوو ☰ ۱. گریە و نالە ۲. خیال انجام کاری ۳. گِز- گِز

گزەون / g(i)zewin/: ئاوەڵناو. فێڵباز ☰ حیلەگر

گزی / g(i)zî/: ناو. ۱. فێڵ؛ گزی ۲. ☜ **گسك** ☰ ۱. نیرنگ ۲. ☜ **گسك**

گزیجاڕ / g(i)zîcař/: ناو. گەزجاڕ؛ گزجاڕ؛ بێشەی دەوەنی گزگ ☰ گزستان

گزیچار / g(i)zîçar/: ☜ **گەز¹-۱**

گزیر / g(i)zîr/: ناو. ۱. بەردەستی کوێخا لە دێدا ‹تاوێ دنیا بێمیرە، گزیر لە جێی وەزیرە/ ئەگەر نەما پشیلە، مشکان تلیلیلیلە! «هەژار، *شەرەفنامە*»› ۲. *[پلار]* نۆکەر ☰ ۱. پادوی کدخدای ده ۲. نوکر

گزیرانە / g(i)zîrane/: ناو. پیتاکێ کە ڕەعیەت دەیدا بە گزیر ☰ باج پادوی کدخدا

گزیرک / g(i)zîrik/: ناو. ۱. بریسکەی چاو لە دارکاری کردندا ۲. *[کینایە]* ئێشی زۆر ☰ ۱. برق چشم هنگام چوبکاری شدن ۲. درد شدید

گزیکار / g(i)zîkar/: ئاوەڵناو. گزیکەر؛ فێڵباز؛ حیلەساز ☰ ناروزن؛ نیرنگباز

گزیکاری / g(i)zîkarî/: ناو. قەڵودەل؛ فێڵبازی ☰ نیرنگبازی

گزیکەر / g(i)zîker/: ☜ **گزیکار**

گزینگ / g(i)zîng/: ناو. ۱. ☜ **گزنگ** ۲. بیبیلە؛ ڕەشکێنەی چاو ☰ ۱. ☜ **گزنگ** ۲. مردُمک چشم

گزینون / g(i)zînun/: ناو. زنون؛ توخمی کیمیایی بە ژمارە ئەتومی ٥٤ و کێشی ئەتومی ۱۳۱,۳۰ کە گازێکی دەگمەنە، تێکەڵی ئاو نابێ و بە ڕێژەیەکی زۆر کەم لە کەشدا هەیە ☰ گزنون

گزینە / g(i)zîne/: ناو. چەکوچ؛ چەکوش ☰ چکش

گزێ / g(i)zê/: ☜ **گسك**

گژ¹ / gij/: ناو. ۱. قەدی دار ‹لاولاوێک لە گژ سپیدارەکە ئاڵاوە› ۲. گرژی؛ تووڕەیی ۳. دۆخی لوور بوون؛ بەرەخوار بوونەوە؛ لە ژوورەوە بە نهێم بەرەو خوار هاتن ☰ ۱. تنەی درخت ۲. خشم ۳. حالت به پایین درغلتیدن

◘ **بە گژ کەسیکدا هاتن/ هاتنەوە/ چوون**: چوونە گژ کەسێکدا؛ دە گژ کەسێ ڕاچوون؛ لە کەسێک تووڕە بوون ‹لەپڕ قسەی گۆڕا و بە گژمدا هات!› ☰ از کسی عصبانی شدن

چوونە گژ کەسیکدا: ☜ **بە گژ کەسێکدا هاتن/ چوون**

دە گژ کەسێ ڕاچوون: ☜ **بە گژ کەسێکدا هاتن/ چوون**

گژ۲: ئاوەڵناو. ١. شل و سست ٢. شپرز و شێواو؛ تێکهاڵاو ٣. ڕەق؛ سەخت ٤. ڕەپوەستاو (موو) ٥. گ؛ گشت؛ هەموو ‹گژ گیانم تێشێ› ▤ ١. سُست ٢. ژولیده ٣. سخت؛ سفت ۴. سیخ شده (مو) ۵. همه

▣ **گژ کردن**: ١. کز کردن ٢. خۆ لێکهاڵاندن ٣. ڕاست کردنەوە (موو) ▤ ١. کِز کردن ٢. چُمباتمه زدن ٣. راست کردن (مو)

گژ۳: دەنگ. وشەی دنەدانی جوانەگا بۆ سەر چێڵ ▤ کلمەی برانگیختن گاو گُشن

گژ۴: لێل. ← **گژوگیا**

گژار / g(i)jar/: ناو. گژاژ؛ گەژار؛ گەژاژ؛ جیکلدان؛ جیکلدانە؛ جیقلدان؛ جێ دان و خۆراکی باڵندە ▤ ژاغر؛ چینه‌دان

گژاژ / g(i)jaj/: ☞ **گژار**

گژان / g(i)jan/: ☞ **هەڵگژان**

گژاندن / g(i)jandin/: چاوگ. ١. تێکەڵ ـ پێکەڵ کردن ‹ماڵەکەی گژاند و چوو› ٢. *[کنایه]* ئاژاوە نانەوە ▤ ١. درهم آمیختن ٢. آشوب به پا کردن

گژژۆ / gijjo/: دەنگ. وشەی دنە دانی جوانەگا بۆ پەڕین لە مانگای بەکەڵ ▤ کلمەی تشجیع گاو نر برای جفتگیری با گاو ماده

گژڤاموک / gijvamuk/: ناو. پرچی هۆندراو ▤ موی بافته

گژک۱ / gijik/: ناو. ١. کووژەکە؛ مۆرەکە ٢. تەرزەی ورد ▤ ١. خرمُهره ٢. تگرگ ریز

گژک۲: ئاوەڵناو. پەرژ و بڵاو (قژ) ▤ پریشان (مو)

گژکن / gijkin/: ئاوەڵناو. ١. پڕ و زۆر (موو) ٢. پڕلک و پۆپ ▤ ١. پُرپُشت (مو) ٢. پُرشاخ و برگ

گژکە / gijke/: ناو. پووکاولە؛ چەمۆلە؛ چەمبۆلە ▤ عمل ام کردن؛ پنجه گذاشتن

گژگ / g(i)jig/: ناو. دوگمە ▤ دکمه

گژگژ۱ / gijgij/: ناو. تێکەوە هاویشتنی ئاپۆرە ▤ شلوغی و ازدحام مردم

گژگژ۲: ئاوەڵناو. وشک؛ زوا؛ زوها ▤ خُشک

گژگژ۳: دەنگ. گژ؛ کەڵە؛ کەڵە ـ کەڵە؛ وشەی دنەدانی جوانەگا بۆ سەر چێڵی بەکەڵ ▤ کلمەی برانگیختن گاو گُشن

گژگژاندن / gijg(i)jandin/: چاوگ. ١. هانەدان بۆ شەڕ ٢. بەرپل کردن؛ ماڵ کردنەوە ▤ ١. تحریک کردن برای شروع جنگ ٢. ساختمان ساختن

گژگژە / gijg(i)je/: ناو. پووش و پەڵاشی بابردەڵە ▤ گیاه خشک بادآورده

گژگژەک / gijg(i)jek/: ناو. بەفرخۆرکە؛ بەفرەخوەرە؛ جۆرێ تەرزەی زۆر ورد ▤ نوعی برف بسیار ریز

گژگژین / gijg(i)jîn/: چاوگ. ١. ڕاست بوونەوەی موو لە ترسان ٢. بەرپا بوون؛ ڕاست و بڵند بوونی بینا ▤ ١. سیخ شدن موی بدن از شدت ترس ٢. برافراشتن ساختمان

گژل / g(i)jil/: ناو. تەرزە؛ تەزرە؛ تەیرۆک ▤ تگرگ

گژلوک / gijluk/: ناو. تەزرۆکە؛ تەزرەی ورد ▤ تگرگ ریز

گژم۱ / gijm/: ناو. ١. خەم؛ خەفەت ٢. بەرهەنگ؛ نەخۆشی تەنگەنەفەسی ▤ ١. اندوه ٢. نفس‌تنگی

گژم۲: ئاوەڵناو. گرژ؛ درژ؛ مۆن؛ مۆڕ؛ ڕووترش؛ مڕومۆچ؛ ناوچاوتاڵ ▤ اخمو

گژمراندن / gijm(i)randin/: چاوگ. هاڕین؛ ورد کردن ▤ آسیاب کردن

گژمرین / gijm(i)rîn/: چاوگ. هاڕان؛ هاڕیان؛ ورد کران ▤ آسیاب شدن

گژن / g(i)jin/: ئاوەڵناو. تێکهاڵاو (موو و ...) ▤ ژولیده

گژنای / gijnay/: چاوگ. گژ کردن ▤ ژولیدن

گژنژە / gijn(i)je/: ☞ **گژنیژ**

گژنەسەرە / gijnesere/: ئاوەڵناو. سەرقژن ▤

ژولیدەموی

گژنیز / gijnîz/: ☜ **گژنیژ**

گژنیژ / gijnîj/: ناو. گژنیژە؛ گژنێژ؛ کشنیز؛ گشنیز؛ گژنژە؛ گژنیز؛ تاولە؛ تاولە؛ تاولێ؛ بەنارۆمی؛ سەبزییەکی خۆراکییە، بە گوڵی چەتراسای پەمەیی یان سپییەوە، دژی سەرئێشە و کۆلنج و گرسانی خوێنە ≡ گشنیز

گژنیژە / gijnîje/: ناو. ۱. گژلوک؛ تەرزەی ورد ۲. زبری پێست لە سەرمان ۳. کشنیژە؛ جۆرێ زەنبەر ٤. ☜ **گژنیژ** ٥. گۆی مەمکی ژنان ٦. جۆرێ چێشتی تەڕە، گژنیژی تێ دەکەن ≡ ۱. تگرگ ریز ۲. حالت خشن شدن پوست از سرما ۳. نوعی زیور ۴. ☜ **گژنیژ** ۵. نوک پستان زن ۶ آش گشنیز

گژنێژ / gijnêj/: ☜ **گژنیژ**

گژوگیا / gij û g(i)ya/: ناو. پووش‌وپار؛ پووش‌وپلاش؛ ڕوەک ≡ نباتات علفی

گژولی / g(i)julî/: ☜ **گژۆرەك**

گژویی / g(i)juyî/: ناو. خیزەرە؛ ئالاش؛ هەلاش؛ هەراش ≡ انبیره

گژۆرەک / g(i)jorek/: ناو. گژولی؛ وردە چرپی بۆ ئالاشی بان داپۆشین ≡ انبیره

گژۆژ / g(i)joj/: ناوەڵناو. چلکن و قژن ≡ چرکین و ژولیده مو

گژۆل / g(i)jol/: ناو. جۆرێ داری جەنگەڵ ≡ از درختان جنگلی

گژۆلە / g(i)jole/: ناوەڵناو. پەرژ و بلاو ≡ پراکنده و آشفته

گژۆلەک / g(i)jolek/: ☜ **گێژەڵوکە**

گژۆ ـ مژۆ / g(i)jo m(i)jo/: ناوەڵناو. تێکەڵ ـ پێکەڵ؛ ناتەکووز ≡ درهم‌وبرهم و بی‌نظم

گژە^{۱} / g(i)je/: ناو. گیایەکە بۆ دەرمان دەشێ ≡ گیاهی دارویی

گژە^{۲}: دەنگەناو. دەنگی بای بەتەوژم ‹دیق و زەردوویی و ئاهۆ و وەرهەم/ بە گژەی بای بەقەوەت دێن بەرهەم «سوارە»› ≡ گِژ‌ـگِژ؛ صدای تندباد

گژە^{۳}: دەنگ. دنەی جوانەگا بۆ سەر مانگای بە کەڵ ≡ کلمەی تحریک گشن بر ماده گاو

گژەبا / g(i)jeba/: ناو. بای توندی پایزی ≡ باد تند پاییزی

گژەگژ / g(i)jegij/: دەنگەناو. گژەی زۆر ≡ گِژ‌ـگِژ؛ صدای مُمتد تندباد

گژی / g(i)jî/: ناو. خەرموورگ؛ گژک؛ کوژەکە ≡ خرمُهره

گژیان / gijyan/: چاوگ. قرژ بوون و شێوانی موو ≡ آشفتن و ژولیدن مو

گژیای / gijyay/: چاوگ. بە گژدا چوون ≡ درآمیختن؛ جنگیدن

گس / gis/: دەنگ. کس؛ وشەی لێخوڕینی پەز ≡ کلمەی راندن گوسفند

گست / gist/: ناو. گوست؛ تیل؛ تلی؛ قامک؛ ئەنگوست؛ ئەنگووس ≡ انگشت

گسک / gisk/: ناو. گزک؛ گزگ؛ گزی؛ گزێ؛ گەز؛ گەزک؛ گەسک؛ گێزک؛ گێزی؛ گێسک؛ جاڕوو؛ گێزگ؛ کێزی؛ کنۆشە؛ کونۆشە؛ هاڤلیک؛ هیڤالەک؛ شفیک؛ سڤیک؛ گیاریفک؛ جەڕیفک؛ مفەیتەن؛ کتکە؛ کەرەسەیەک کە خاک و خۆڵ و شەخەڵی پێ ڕادەماڵن. هەروەها: **گسکی دەستی؛ کسکی بەرقی/ کارەبایی** ≡ جارو

◙ **گسکە کۆتەرە:** *[پلار]* ژنی پیر و پەککەوتە ≡ زن پیر و فرتوت

▣ **گسک دان:** گزک/ گزگ دان؛ گەز کەردش؛ گەسک دان؛ گەسک لێدان؛ گێزک کردن: ۱. ماشتن؛ ماشتنەوە ۲. *[کنایە]* بردنی هەموو شتێ لە ماڵدا ۳. *[کنایە]* هەڵگرتنی خەرمان ≡ ۱. جارو کردن ۲. غارت کردن ۳. کاه و علف

کوبیده شده را به خانه بُردن

گسکدەر / giskder/: ناو. گزکدەر؛ گزگدەر؛ گەسکدەر؛ کەسێ کە بە گسک کار دەکا 🇮🇷 جاروزن

گسکە / giske/: ناو. کسکە؛ بریقەی چاوی پشیلە لە تاریکیدا 🇮🇷 برق چشم گربه در تاریکی

گسکەبەداری / giskebedarî/: ناو. یارییەکی مندالانەیە، سواری گەسک دەبن 🇮🇷 از بازی‌های کودکانه

گسکەچۆمی / giskeçomî/: ناو. جۆرێ گیای بالابەرزە لە قەراخ چۆم دەڕوێ، لاسکەکەی مەیلەو سوورە و دەیکەنە گەسک 🇮🇷 گیاهی است

گسکەسواخ / giskes(i)wax/: ناو. کار و ڕەوتی سواخ دانی دار و دیوار بە گەسک و قوڕەشلەی سپی 🇮🇷 گل‌اندود دیوار با جارو

گسکەشینە / giskeşîne/: ناو. گیایەکە لە بەراوان شین دەبێ و دەیکەنە گەسک 🇮🇷 گیاهی است

گسکەفەقێ / giskefeqê/: ناو. گیایەکە گوڵی زەرد و سوور دەکا، وەک گڕاڵک وایە بەڵام نیو میتر بەرزە و لقەلق شین دەبێ، وەک گەسک کەڵکی لێ وەردەگرن 🇮🇷 گیاهی است

گسکەکۆڵە / giskekołe/: ناو. گزیەکۆتەرە؛ گسکی زۆر کارکردوو و قوڵە 🇮🇷 جاروی کارکرده و فرسایش رفته

گش / giş/: ناوەڵناو/ ناوەڵکار. گ؛ گژ؛ گشت؛ تێکڕا؛ هەموو 🇮🇷 همه

گشپرسی / gişpirsî/: ناو. گشتپرسی؛ کۆپرسان؛ کۆمەڵپرسی؛ ڕیفراندۆم؛ لێپرسینەوەی گشتی، بۆ سەلماندن یان لابردنی قانوونێک 🇮🇷 همه‌پرسی

گشت١ / gişt/: ناو. قامک؛ ئەنگوس 🇮🇷 انگشت

▣ **گشتا نۆرتی**: گشتامیانین؛ زەڕنەقووتە؛ قامکی ناوەڕاست 🇮🇷 انگشت وسطی

گشتا پلل: تبلامەزن؛ قامکە گەورە 🇮🇷 انگشت شست

گشتا قلانج: قامکەتووتە 🇮🇷 انگشت کوچکه

گشتا میانین: ☜ **گشتانۆرتی**

گشت٢: ناوەڵناو. ١. بادراو؛ باوخواردوو ٢. گش؛ هەموو ‹گشت ساڵێ› 🇮🇷 ١. تابیده ٢. همه

گشت٣: ناوەڵکار. تێکڕا؛ لە سەر یەک؛ پێکەوە ‹گشت بە جارێ هاواریان کرد: نامانەوێ!› 🇮🇷 همگی؛ همه

گشت٤: جێناو. هەموو ‹ئەم بەشە زەوییە هین گشتمانە؛ گشتیانی هەڵگرت› 🇮🇷 همه

گشت ـ٥: پێشوشە. هەموو؛ گش؛ گەل ‹گشتکارە؛ گشتپرسی› 🇮🇷 همه ـ

گشتانە / giştane/: ناو. ١. گشتر؛ گوستیل؛ گوستیلک؛ گوستیلە؛ ئەنگوستیلە؛ کلکەوانە ٢. گشتۆنە؛ گیشتۆنە؛ گوزڤان؛ گوستیل؛ گوستیلە؛ گوشپان؛ قووچەکەی دورمان ٣. قولی درەو؛ ئەوندەی لە دەستێکا جێ ببێتەوە 🇮🇷 ١. انگشتر ٢. انگشتانەی خیاطی ٣. میزانی معادل یک کف دست

گشتپرسی / giştpirsî/: ☜ **گشپرسی**

گشتر / giştir/: ☜ **گشتانە-١**

گشتک / giştik/: ناو. گونک؛ ئەنگوتک 🇮🇷 چونه

گشتلایی / giştlayî/: ناوەڵناو. هەموانی؛ گشتی 🇮🇷 همگانی

گشتۆنە / giştone/: ☜ **گشتانە-٢**

گشتە / gişte/: ناو. بادە؛ کرژە 🇮🇷 بافته؛ ریسیده

گشتەک / giştek/: ناو. ١. بەنی بادراو؛ پێچەوانەی خاو ‹... گشتەک و خاو، کاڵ و کوڵاو، هەمووی هەر بەشی ئەوانە و تۆش لە دوورەوە بڕوانە! ... «هەژار، چوار *نامیلکە*»› ٢. بەنی بادراوی دوعا لێخوێندراو ‹فێر نەبووی سیحر و گشتەک و نوشتوو/ نە جگە گورگت هەیە، نە مووروو «هێمن»› 🇮🇷 ١. نخ تابیده ٢. نخ طلسم شده

گشتی / giştî/: ناوەڵناو. تێکڕایی؛ هەموانی

‹داواکاری گشتی؛ خەزێنەی گشتی› ▤ عمومی؛ همگانی

گشک / gişk/: ناو. ۱. ☜ **گشکە** ۲. پەنجەی ئاواڵەکراو ۳. گـژک؛ تەرزەی ورد ▤ ۱. ☜ گشکه ۲. پنجەی باز ۳. تگرگ ریز

گشکە / gişke/: ناو. گشک؛ گفشک؛ پووکاوڵە؛ چەمبۆڵە؛ چەمۆڵە ▤ ام

گشکی^{۱} / gişkî/: ئاوەڵکار. تێکڕا؛ سەرلەبەر؛ هەموو؛ سەرجەم ‹ئەو گەنمەشامییە گشکی بە چەن؟› ▤ همگی؛ جملگی

گشکی^{۲}: جێناو. هەموو ‹گشکی چوو؛ گشکیمان برد› ▤ همه

گشگیر / gişgîr/: ئاوەڵناو. هەموانی؛ گشتی ▤ همگانی

گش‌لەگش / gişlegiş/: ☜ **گش‌لەگشت**

گش‌لەگشت / gişlegişt/: ئاوەڵکار. گش‌لەگش؛ ساف‌لەساف؛ بەتەواوی ▤ تمام و کمال

گشنیز / gişnîz/: ☜ **گژنیژ**

گغ / g(i)ğ/: ☜ **گغە**^{۱}

گغکی / giğkî/: ناو. کۆرپە؛ منالی گغوێژ ▤ نوزاد

گغنی / giğnî/: ناو. شڵتاغ؛ تەشقەڵە؛ تەڵەکە ▤ شلتاق

گغە^{۱} / g(i)ğe/: دەنگەناو. *[منداڵانە]* گغ؛ گغەوبڤ؛ گغەوبڤە ‹زارۆکەمان گغە و بڤە دەکا› ▤ غان‌وغون

گغە^{۲}: دەنگ. *[منداڵانە]* بڤە؛ بە مانای وریا بە ‹گغە! نەکەی!› ▤ کلمەی تحذیر کودکان

گغەوبڤ / g(i)ğe w biv/: ☜ **گغە**^{۱}

گغەوبڤە / g(i)ğe w b(i)ve/: ☜ **گغە**^{۲}

گف / gif/: ☜ **گەف**^{۱}_۱

⊡ **گف کردن:** خۆ هەڵمەساندن لە تووڕەیی ‹لە داخانا خۆی گف کردبوو› ▤ باد کردن از عصبانیت

گفت / gift/: ناو. گفتە : ۱. پەیمان؛ بەڵێن ‹گفتی دامێ، درۆی کرد› ۲. قسە ‹گفتی زۆر خۆشە› ▤ ۱. قول؛ پیمان ۲. بیان؛ سخن

⊡ **گفت دان:** ۱. بەڵێن دان ۲. پەیمان بەستن ▤ ۱. قول دادن ۲. عهد بستن

گفتار / giftar/: ناو. وتاربێژی؛ قسە بۆ خەڵک ▤ سُخنرانی؛ گفتار

گفت‌خۆش / giftxoş/: ئاوەڵناو. زارخۆش؛ دەموراوێژخۆش ▤ شیرین‌زبان

گفتنامە / giftname/: ناو. قەرارنامە؛ بڕیارنامە؛ بەڵێن‌نامە ▤ قولنامه

گفتوگۆ / gift û go/: ناو. وت‌ووێژ؛ وتووێژ؛ دەڤچەنگ؛ دەمەتەقێ؛ دەمەتەقە؛ مچلگە؛ گەپ و گوڕ؛ کاری یەک دواندن ▤ گفتگو

گفتولفت / gift û lift/: ناو. سەر و زوان؛ قسە و گفت‌وگۆ ‹گفت‌ولفتی یەکجار خۆشە› ▤ سروزبان

گفتولفت‌خۆش / gift û liftxoş/: ئاوەڵناو. ڕووخۆش؛ سەروزمان خۆش ▤ خوش‌مشرب

گفتە / gifte/: ☜ **گفت**

گفشک / gifşik/: ناو. ۱. قورینج؛ نوقرچک ۲. ☜ گشکە ▤ ۱. نیشگون ۲. ☜ **گشکه**

گڤ^{۱} / giv/: ناو. ۱. گشتەک؛ بەنی بادراو ۲. گف؛ کاری ترساندن بە قسە ▤ ۱. نخ تابیده ۲. تهدید

گڤ^{۲}: ئاوەڵناو. گیف؛ پف‌کردوو ▤ بادکرده

⊡ **گڤ کردن:** ۱. گردەوە بوون و پف کردن ۲. خۆ پف دانی باڵندە ▤ ۱. باد کردن و جمع شدن ۲. پُف کردن پرنده

گڤ^{۲}: دەنگ. گیڤە؛ دەنگی بەردی هاوێژراو بە قۆچەقانی ▤ صدای سنگ پرتاب شده با فلاخن

گڤاشتن / g(i)vaştin/: ☜ **گوشین**

گڤاشگە / g(i)vaşge/: ☜ **گوشینگە**

گڤالە / g(i)vale/: ناو. کۆمەڵی چەکدار ▤ گروه تفنگدار

گڤاند^{۱} / g(i)vand/: ناو. هێڵ؛ خەتی جووت ▤ شیار شخم زمین

گڤاند[٢]: ناوەڵناو. خوار و خێچ ▤ کج و کوله

گڤانده / g(i)vande/: ناو. ١. سەرلێوی کەنداڵ و شاخ ٢. هەوگە؛ کەوشەنی زەمینی کێڵگە ▤ ١. لبەی پرتگاه ٢. مرز کشتگاه

گڤر / givir/: ☜ **گیڤر**

گڤرت / givirt/: ناو. کێم و چڵکی برین ▤ چرک و ریم زخم

گڤردی / givirdî/: ناو. گڤۆردی؛ ڕەوتی لەرزین لە ترسان؛ ڕاچەنین ▤ لرزه از ترس

گڤرک / givrik/: ناو. هەراش؛ ساوای بەکەیف و تەیار ▤ نوزاد شاداب

گڤزۆنەک / givzonek/: ناو. گیایەکی دەشتەکییە ▤ از گیاهان صحرایی

گڤشک / givşik/: ناو. ١. گونک؛ ئەنگوتکەهەویر ٢. قورینج؛ نوقرچک ▤ ١. چونەی خمیر ٢. نیشگون

گڤڤە / givve/: دەنگەناو. گڤە؛ گوڤ؛ گیڤە: ١. گڤ؛ دەنگی بەردی بەرەقانی ٢. دەنگی سووڕانی خولخوله و مزراق ▤ ١. صدای سنگ پرتاب شده از فلاخن ٢. صدای چرخش شدید گردنا

گڤکڤ / givkiv/: دەنگەناو. گژەگژ ▤ صدای تُند باد

گڤگڤە / givg(i)ve/: ناو. دارێکی جەغزییە دوو کونی تێ کراوە بەنی تێ دەخەن و بای دەدەن گڤەگڤی لێ دێت ▤ نوعی فرفرەی چوبی

گڤن / g(i)vin/: ناوەڵناو. مووگرژ؛ مووتێکهاڵاو ▤ ژولیده‌مو

گڤویشک / givwîşk/: ☜ **گوێژ**

گڤۆردی / g(i)vordî/: ☜ **گڤردی**

گڤە / g(i)ve/: دەنگەناو. ١. ☜ **گڤڤە** ٢. گژە؛ دەنگی بای بەقەوەت ▤ ١. ☜ **گڤڤە** ٢. گِژ-گِژ؛ صدای بادِ شدید

گڤەگڤ / g(i)vegiv/: دەنگەناو. دەنگی گڤەی لە سەر یەک ‹هەر گڤەگڤی دێ!› ▤ گِژ-گِژ؛ صدای مُمتد باد

گڤی / g(i)vî/: ناو. دەڵەمەی پەنیر ▤ دلمەی پنیر

گڤیر / g(i)vîr/: ☜ **گوێژ**

گڤیراندن / g(i)vîrandin/: چاوگ. مهاندن؛ هەرس کردن؛ هەڵتاواندن ▤ هضم کردن

گڤیژ / g(i)vîj/: ☜ **گوێژ**

گڤیش / g(i)vîş/: ☜ **گوێژ**

گڤیشک / g(i)vîşk/: ناو. ١. ☜ **گوێژ** ٢. کوشراو؛ کوشراوی میوه ▤ ١. ☜ **گوێژ** ٢. عُصاره

گڤین / g(i)vîn/: چاوگ. مەیین؛ بوونە ماست یان پەنیر ▤ بند آمدن شیر

گڤێری / g(i)vêrî/: ناو. ژان و برک ▤ دلپیچه

گڤێرین / g(i)vêrîn/: چاوگ. هەڵتاواندن؛ هەرس کردن ▤ گواردن؛ هضم کردن خوراک

گل / gil/: ناو. ١. ژان؛ ئێش ‹سەرم گل ئەکا› ٢. ژان و نەخۆشیی چاو ‹چاوی هاتە گل› ٣. جووڵە؛ بزاو؛ تەکان ‹لە جێیەی خوەت دانیشە! گل نەخوەی!› ٤. تل؛ خلۆر ‹گل بۆوە و تا خوار چووا› ٥. خاکێ کە ژنان سەریانی پێ دەشۆن ‹عوناب و خاکشیر، جەوهەر میوە/ هەر لە گل سەرشوور تا گل گیوە «شامی»› ٦. جار؛ کەڕەت ٧. کار و ڕەوتی ڕاگرتن ‹گلم داوەتەوە› ٨. ترۆپکی چیا؛ دوندی کێو ٩. سەرلق؛ لکی هەرە بڵندی دار ١٠. زیپکە؛ جۆش ١١. دەرفەت؛ فرسەت ‹گل ئەڕام نەکەفت› ▤ ١. درد ٢. بیماری و درد چشم ٣. حرکت ۴. غلت ۵. گل سرشوی ۶ بار؛ دفعه ٧. عمل نزد خود نگهداشتن ٨ قله‌ی کوه ٩. بلندترین شاخه‌ی درخت ١٠. جوش پوست ١١. فُرصت

⊡ **گل بوونەوە** گلار بوونەوە؛ خلۆر بوونەوە ▤ غلتیدن؛ غلت خوردن

گل خواردن ١. خلۆر بوونەوە ٢. جوولان ٣. بە دەورەدا گەڕان ٤. مانەوە لە شوێنێک ▤ ١. غلتیدن؛ غلت خوردن ٢. جُنبیدن ٣. پیرامون (چیزی) گشتن ۴. واماندن در جایی

گل خواردنەوە: مانەوە لە شوێنێک ‹هەر شەو لە شوێنێ گل ئەخۆمەوە› ▆ ماندن؛ از رفتن صرف‌نظر کردن

گل دان: جوولاندن؛ تەکان پێ دان ▆ تکان دادن

گل دانەوە: گلەو دان: ١. لای خۆ هێشتنەوە ‹میوانی گل نەداوە› ٢. وەرگرتن ‹پارەی گل نەداوە› ▆ ١. نزد خود نگهداشتن ٢. پذیرفتن؛ قبول کردن

گل کردن: ١. چاو ئێشان؛ وە ژان کەوتنی چاو ٢. باش کار نەکردن (بەتایبەت بۆ ئەندامێک) ‹پام گل ئەکا› ▆ ١. به درد آمدن چشم ٢. درست عمل نکردن (اندام)

گل کەردش: پەرتاوتن؛ کەزاخە کردن؛ لکی زیادی داپاچین ▆ هرس کردن درخت

گلەو دان: ☜ **گل دانەوە**

گلا^{١} / g(i)la/: ناو. پرچی هۆندراو ▆ زُلف تابیده

گلا^{٢}: ئاوەڵکار. جارێکی دی؛ هەڵێکی کە ▆ بار دیگر

گلابۆچ / g(i)laboç/: ناو. گلاپۆچ؛ گلپۆچ؛ پرچی کورتی وەهۆنراو ▆ زُلف کوتاه آرایش‌شده

گلاپۆچ / g(i)lapoç/: ☜ **گلابۆچ**

گلار^{١} / g(i)lar/: ناو. ١. چەمی بچووک ٢. کاری گەڕانەوە؛ بەرەو دوا هاتنەوە ٣. بۆڵ؛ دەنکەترێ؛ لبەترێ ▆ ١. رود کوچک ٢. برگشت ٣. حبّەی انگور

گلار^{٢}: ئاوەڵناو. شۆڕەوەبوو ▆ آویزان

⊡ **گلار بونەوە:** خلۆر بوونەوە ‹لە سەرەوە گلار بوومەوە تا خوار› ▆ غلتیدن

گلار کردنەوە: تلانن؛ تلاندنەوە؛ تلاننەوە ▆ غلتاندن

گلاراو^{١} / g(i)laraw/: ناو. ١. بێقەراری؛ چۆنیەتی ئۆقرە نەگرتن ‹نە ڕۆ ئارامەن نە شەو خاومەن/ چوون چەم گل‌کەران گلاراومەن «مەولەوی»› ٢. نەخۆشی ئەسپەک ▆ ١. بیقراری ٢. بیماری مالیخولیا

گلاراو^{٢}: ئاوەڵناو. دانەسەکناو؛ هاروهاج ▆ ناآرام

گلارک / g(i)larik/: ☜ **گلارە ـ٣**

گلارکۆ / g(i)larko/: ناو. ١. گازر؛ قەسار ٢. تێلای جلک و گەڵا کوتان ▆ ١. گازر ٢. کدینه

گلارکە / g(i)larke/: ☜ **گلارە ـ٣**

گلارە / g(i)lare/: ناو. ١. بڕەداری لە سەر یەک دانراو ٢. گلار؛ گللارە؛ دەنکەترێ ‹گلارەی ترێ وە دەمیا ناچێ!› ٣. گلارک؛ گلارکە؛ گلێنە؛ بیبیلەی چاو ‹دیانە تەلاگەد ڕووشنای گلارەم/ تەخسیر کەس نییە خوەم سیاچارەم «فولکلۆر»› ▆ ١. قطعات برهم انباشتەی هیزم ٢. حبّەی انگور ٣. مردُمک چشم

گلاڤ / g(i)lav/: ☜ **گلاو**

گلالە / g(i)lale/: ☜ **گۆشەك**

گلان / g(i)lan/: چاوگ. تێنەپەڕ. //گلای؛ دەگلێی؛ بگلێ// گلیان: ١. ڕەت بردن؛ بە سەر ڕوودا کەوتن ‹ئەسپەکەم گلا› ٢. داکەوتن؛ داکەفتن ‹سوار تا نەگلێ نابێتە سوار «مەسەل»› ٣. جوولان لە جێگە ‹لە جێی خۆی ناگلێ› ٤. خلۆر بوونەوە؛ بەربوونەوە بە تل دان ▆ ١. سکندری خوردن ٢. افتادن ٣. تکان خوردن ۴. غلتیدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: گلاو/ چاوگی نەرێنی: نەگلان

گلانا / g(i)lana/: ئاوەڵکار. گلا؛ دیسان؛ ئەم جارەش ▆ دوباره؛ بار دیگر

گلاندن / g(i)landin/: چاوگ. تێپەڕ. //گلاندت؛ دەگلێنی؛ بگلێنە// گلانن: ١. خلۆر کردنەوە ٢. جوولاندن ٣. خستن؛ بوونە هۆی داکەوتن ٤. کۆ کردنەوەی خواردن لە مالان ▆ ١. غلتانیدن ٢. تکان دادن ٣. بر زمین انداختن ۴. جمع کردن خوراک از منازل

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەگلاندن

گلانگ / g(i)lanig/: ناو. جار؛ چەل ▆ دفعه؛ بار

گلانگا / g(i)langa/: ئاوەڵکار. جاروبارە ▆ گاهگاه

گلانگی / g(i)langî/: ئاوەڵکار. جارێک؛ کەرەتێ؛ دەمێ؛ دەحفەیێ ▤ یک بار

گلانگینا / g(i)langîna/: ئاوەڵکار. جارێکی دیکە؛ دەحفەیتر ▤ بار دیگر

گلانن / g(i)lanin/: ☜ **گلاندن**

گلانه / g(i)lane/: ناو. ڕژێن؛ دژێن ▤ غُدە

گلانەوە / g(i)lanewe/: چاوگ. تلانەوە؛ تلینەوە ▤ غلتیدن

گـلاو / g(i)law/: ئاوەڵناو. ١. خلۆرەوەبـوو ٢. داکەوتوو؛ بەزیو لە بەرزییەوە ‹سـواری گـلاو› ٣. ڕەت بردوو؛ بە سەر ڕوودا کەوتوو ‹ئەسـپی گـلاو› ٤. ☜ **گـلاو** ▤ ١. غلتیـدە ٢. افتـادە ٣. سـکندری خوردە ۴. ☜ **گلاو**

گلاوگل / g(i)lawgil/: ناو. تلاوتل؛ چۆنیەتی ڕەت بردن ▤ تلو ـ تلو

گلاهە^{١} / g(i)lahe/: ناو. تالان؛ پووڕ ▤ غارت؛ چپاول

گلاهە^{٢}: ئاوەڵناو. تالانکراو ▤ غارت شده

گلایدیر / g(i)laydîr/: ناو. فڕۆکەی بێموتور کە بە با دەفڕێ ▤ گلایدر

گلایـی / g(i)layî/: ئاوەڵناو. هـەموانی؛ گشـتی ▤ همگانی

گلب / gilb/: ☜ **گەروو-١و٢**

گلپ / gilp/: ناو. ١. هەڵمەت؛ هێرش ٢. کاری پـڕ پێدا کردن و ڕفاندن ▤ ١. یورش؛ هجـوم ٢. عمـل قاپیدن؛ رُبایش

گل‌پل / gilpil/: ☜ **گل‌وپل**

گلپۆچ / gilpoç/: ☜ **گلابۆچ**

گلتـە / gilte/: نـاو. گلـدە: ١. کێشـە و هـەرا؛ شەڕەقسە بە دەنگی بەرز ٢. ڕاوەی نەخۆش ‹لـە بەر تا هـەر گلتەیـە› ▤ ١. جـدال لفظـی ٢. هـذیان مریض

گلچـژە / gilç(i)je/: ئاوەڵناو. تاقانـەی دایکـێ؛ تاکەمنداڵ لە دایکێک ▤ یکی‌یکدانە

گل‌خۆر / gilxor/: ئاوەڵناو. تلار؛ تلـۆر؛ تلێـر؛ خـل؛ خلۆر ▤ غلتان

گلـدان / gildan/: نـاو. جـۆرێ ترێـی سـپیلکەی دەندک زل کە زووتر پێدەگا ▤ نوعی انگـور دانـه درشت زودرس

گـلدراوە / gild(i)rawe/: نـاو. پاشـەکەوت؛ پاشەکەفت ▤ پس‌انداز

گلدە / gilde/: ناو. ١. پریاسـکە؛ پـرزگ؛ پرێسـکە؛ بوخچەی گچکە ٢. ☜ **گلتە** ▤ ١. پیرزە؛ بُقچـەی کوچک ٢. ☜ **گلتە**

گلدی / gildî/: ناو. گل؛ خلۆر ▤ غلت

◘ **گلدی کرن**: خلۆر کردنەوە؛ تلاوتـل پـێ دان ▤ غلت دادن

گلزە / gilze/: نـاو. باقە؛ باغە؛ دەسکێکی زل لە گیا و دەخڵ ▤ تودەای بسته شده از گیاه

گلسە / gilse/: نـاو. ڕەوتی بە زەمیندا کەوتن ‹گلسە و هەڵمە› ▤ بر زمین افتادن

گلفچ / gilfiç/: ☜ **گلۆف**

گلفچاندن / gilf(i)çandin/: ☜ **گلۆفین**

گلفچین / gilf(i)çîn/: چاوگ. قرمچین؛ هەڵقرچان ▤ در اثر حرارت جمع شدن

گلفەرک / gilferk/: نـاو. ١. ☜ **گرۆڵ** ٢. نێفـەک؛ پێسیر ▤ ١. ☜ **گرۆڵ** ٢. خشتک تنبان

گلـک / g(i)lik/: نـاو. ١. لاسـکە گەنمەشـامی بـێدەنـک ٢. گیایـەکی بنـکدارە ٣. *[شـوورەیی]* میتکـە؛ بەلۆکـە ▤ ١. سـاقەی بـی‌دانـەی ذُرت ٢. گیاهی است ٣. چوچولە

گلگل / gilgil/: ناو. ١. تەتەڵەی دانەوێڵە و دەخـڵ ٢. هەرزنەگەورە ٣. گیاگەسـک ▤ ١. بوجـاری ٢. گارس ٣. گیاه جارو

گلگلانـدن / gilg(i)landin/: چاوگ. تەتەڵە کـردن؛ پاک کردنی دەغڵ و دان ▤ بوجاری کردن

گلگلانـن / gilg(i)lanin/: چاوگ. تلانن؛ تلاندنـەوە؛

تلانەوە؛ تل پێ دان ☰ غلتاندن

گلگوکەرە / gilgûkere/: ناو. تاق‌تاق ☰ مُرغ حق

گلگەوزاندن / gilgewzandin/: چاوگ. تلانن؛ تلاندنەوە؛ تلانەوە؛ تل پێ دان ☰ غلتاندن

گلگەوزاین / gilgewzayn/: چاوگ. تلانەوە؛ تلینەوە؛ تلیانەوە؛ تل خواردن ☰ غلتیدن

گلارە / gillare/: ☜ **گلارە-٢**

گللک / gillik/: ناو. ١. زێدان؛ منالدان ٢. *[شوورەیی]* کوز؛ قوز ☰ ١. زهدان ٢. کُس؛ فرج

گللی / gillî/: ناو. گلێنە؛ ڕەشکێنەی چاو؛ بیبیلەی چەم ☰ مردمک چشم

▣ **گللی کۆن** کوێر ☰ نابینا

گللێرکە / gillêrke/: ☜ **گلێرکە**

گللێرە / gillêre/: ☜ **گلێرە**

گلم / gilm/: ناو. لق؛ لک ☰ شاخەی درخت

گلمان / gilman/: چاوگ. گەوزین؛ تل بوونەوە ☰ غلتیدن

گلماندن / gilmandin/: ناو. گەوزاندن؛ تل کردنەوە ☰ غلتاندن

گلماندنەوە / gilmand(i)newe/: ناو. گەوزاندنەوە؛ تلاندنەوە ☰ باز غلتاندن

گلمانەوە / gilmanewe/: چاوگ. تلانەوە؛ تلینەوە؛ تلیانەوە ☰ غلتیدن

گلملاندن / gilm(i)landin/: ناو. گەوزاندن ☰ غلتاندن

گلواتە / gilwate/: ناو. ١. قرپۆکی میوەی وشک وەک مێوژ و هەنجیر و... ٢. تلپەی مێوژ ☰ ١. مویز یا انجیر پوک و خشکیده ٢. تُفالەی مویز

گلواز / gilwaz/: ناو. ١. ڕستەهەنجیری ئالقەکراو ٢. ئالقەی بەخلەخل بە داری بێشکەوە ☰ ١. انجیر خشک به رشته کشیدەی حلقه شده ٢. اسباب بازی آویزان به گهواره

گلوبول / g(i)lubûl/: ناو. خڕۆکە؛ گۆیژە؛ هەرکام لە خانەکانی نێو پلاسمای خوێن ☰ گلبول

گل‌وپل / gil û pil/: ناو. گل‌پل؛ دەسەڵات و توان؛ هێز و تاقەت ‹لە گل‌وپل کەوتن›. هەروەها: **گل‌وپل مان/ نەمان؛ لە گل‌وپل کەوتن** ☰ تک‌وتا

گلوچاندن / g(i)luçandin/: ☜ **گلۆفین**

گل‌وخول / gil û xul/: ناو. چەرخ و خول؛ ڕەوتی بزووتن و سووڕانەوە ☰ چرخ و تاب

گل‌ودۆر / gil û dor/: ناو. کار و ڕەوتی بە دەورەدا هەڵخولان ‹لە دەور ماڵی یار هەر گل‌ودۆریە› ☰ عمل پیرامون (چیزی) گشتن

گل و گوێز / gil û g(i)wêz/: ناو. ١. دۆخی ڕۆیشتن و هەستانی زۆر ٢. دۆخی خول خواردن و ئۆقرە نەگرتن ☰ ١. جست‌وخیز ٢. بی‌قراری؛ ناآرامی

گلولی / g(i)lulî/: ناو. دۆکەشک ☰ دوغ کشک

گلوەڕ / gilweř/: ☜ **گرۆڵ**

گلوێز / g(i)lwêz/: ناو. بزاڤ؛ بزاو؛ جوولە ☰ تکان

گلۆ / g(i)lo/: ئاوەڵکار. بۆچی؛ بۆ؛ چما ☰ چرا

گلۆبولین / g(i)lobûlîn/: ناو. ناوی گشتی بۆ تاقمێک پرۆتێیینی گیایی و گیانەوەریی کە لە نێو پلاسمای خوێنی مرۆڤیشدا هەیە و کاری بەرگری لە نەخۆشییە ☰ گلبولین

گلۆخە / g(i)loxe/: ناو. بەچکەمەلی خڕکەلە و تازە پێگەیشتوو ☰ جوجەپرندەی تازە پر در آوردە

گلۆر^1 / g(i)lor/: ناو. ١. بازنە؛ بازن؛ خرخاڵ؛ خشڵی جومگە و باسک ٢. بەری هەر دارێک کە وەک قۆزاخە بێ ☰ ١. النگو ٢. هر ثمر غوزه مانند

گلۆر^2: ئاوەڵناو. گلۆلی؛ خڕ؛ خڕەکە؛ خرت ☰ گِرد

▣ **گلۆر بونەوە** گلۆل بوونەوە؛ گلێرەو بوون؛ خلۆر بوونەوە ☰ غلتیدن

گلۆر^3: ئاوەڵکار. جارێ لە جاران ☰ وقتی از اوقات

گلۆرە / g(i)lore/: ناو. گولۆڵە ☰ گلوله

گلۆس / g(i)los/: ناو. بۆکس؛ یەکەیەک بۆ

بەستەی جگەرە؛ جابەی دەپاکەتی جگەرە ‹قوتوویێک باقلاوە و دوو گلۆس جغارەی «کانی» هێنابوو «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ باکس

گلۆڤەر / g(i)lover/: ☜ **گرۆڤەر**

گلۆک[1] / g(i)lok/: ناو. گلۆلە ☰ گلوله

گلۆک[2]: ئاوەلناو. ڕەتبەر ☰ سکندری‌خور

گلۆکۆز / g(i)lokoz/: ناو. قەندی تریێ؛ هیدرات کەربونی تاکەقەن کە لە هیدرۆلیزی نیشاستە و نەیشەکر بەرهەم دێ ☰ گلوکز

گلۆل / g(i)lol/: ناو. ۱. ☜ **گرۆر** ۲. خلۆر ☰ ۱. ☜ **گرۆر** ۲. غلت

⊡ **گلۆل بوونەوە** ☜ **گلێر بوونەوە ـ۱**

گلۆلی / g(i)lolî/: ☜ **گلۆر**[2]

گلۆنگ / g(i)long/: ناو. جار؛ کەڕەت ☰ دفعه؛ بار

گلوو / g(i)lû/: ناو. بۆڵ؛ گلارە؛ دانە ☰ حبّه

گلوو . گلوو[1] / g(i)lû g(i)lû/: ئاوەلناو. کلۆـ‌کلۆ ‹شیرەکە گلوو ـ گلوو بووە، بۆ خواردن نابێ› ☰ دون ـ دون

گلوو.گلوو[2]: ئاوەلکار. بەڕیز؛ یەک لە پەنا یەک ‹گلوو ـ گلوو وەستاوە› ☰ دانه ـ دانه

گلە[1] / g(i)le/: ناو. ۱. دانە؛ یەکەی بژاردن ‹گلەیەک بخوە و بچووا› ۲. دەنکەترێی لە هێشوو داڕناو ۳. ☜ **گلەیی** ٤. پرچی وەهۆندراو ٥. ڕا؛ جار؛ کەڕەت ‹گلەیێ وە یەکەو چووین بۆ کەژ› ☰ ۱. عدد؛ دانه ۲. حبّه‌ی انگور از خوشه ریخته ۳. ☜ **گله‌یی** ۴. زلف تابیده ۵. بار؛ دفعه

گلە[2]: ئاوەلناو. دانە؛ تەڵ ‹دوو گلە هەنارم خوارد› ☰ دانه

گلەت / g(i)let/: ئاوەلکار. جار؛ ڕا ‹بێ‌وەفا! ئی گلەت هاتی سەردەی لێمان؟› ☰ دفعه

گلەترێ / g(i)let(i)rê/: ☜ **گلێ**[1]**ـ۲**

گلەر / g(i)ler/: ناو. پەراوێز؛ کەنارە ☰ حاشیه

گلە . گلە / g(i)le g(i)le/: ئاوەلکار. دانە ـ دانە؛ دەنکە ـ دەنکە ☰ دانه ـ دانه

گلەمەن / g(i)lemen/: ☜ **گلەمەند**

گلەمەند / g(i)lemend/: ئاوەلناو. گلەمەن؛ بەگازندە؛ گازنکار ☰ گله‌مند؛ شاکی

گلەوبناشت / g(i)le w binaşt/: ناو. گلەوبنداشت؛ گلەیی و بناشت؛ گازە و شکات ☰ گله و شکایت

گلەوبنداشت / g(i)le w bindaşt/: ☜ **گلەوبناشت**

گلەوبەری / g(i)lewberî/: ناو. ئاکنجێتی؛ نیشتەجێیی ☰ اقامت

گلەودریاگ / g(i)lewdiryag/: ناو. پاشەکەوت؛ پاشەکەفت ☰ پس‌انداز

گلەوگازندە / g(i)le w gazinde/: ☜ **گلەیی**

گلەیی / g(i)leyî/: ناو. گلە؛ گلە و گازندە؛ گلی؛ گلێیی؛ گیلە؛ گازن؛ گازندە ☰ گلایه؛ شِکوه

⊡ **گلەیی کردن**: گلە کردن ‹چاوی دەیگوت گلەیی کردووە لێم/ بۆ لە من خافڵە کاتێ دەگلێم «حەقیقی»› ☰ گله کردن

گلەییکەر / g(i)leyîker/: ☜ **گلێڤان**

گلەییوبناشت / g(i)leyî w b(i)naşt/: ☜ **گلەوبناشت**

گلی / g(i)lî/: ناو. ۱. ☜ **گلەیی** ۲. شکات؛ شکایەت ۳. وتە؛ گوتە؛ قسە ☰ ۱. ☜ **گله‌یی** ۲. شکایت ۳. سخن

گلیار / gilyar/: ناو. شکۆفەی دار هەنار ☰ شکوفه‌ی انار

گلیاز / gilyaz/: ☜ **گیلاس‌ـ۱**

گلیاس / gilyas/: ناو. ۱. ☜ **گیلاس‌ـ۱** ۲. گلیاز؛ بەلالووکە کێویلە ☰ ۱. ☜ **گیلاس‌ـ۱** ۲. آلبالوی کوهی

گلیان / gilyan/: ☜ **گلان**

گلیای / gilyay/: چاوگ. گلان؛ کەوتنە گەڕ ☰ غلتیدن

گلیز / g(i)lîz/: ناو. گلێژ؛ لیکاو؛ لیک؛ ئاوی دەم ☰ لعاب دهان

گلیزۆ / g(i)lîzo/: ئاوەڵناو. گلێژگین؛ گلێژن؛ لیکن؛ تایبەتمەندی کەسێ کە ئاوی دەمی بە ڕەخی دەمیدا دێتەخوار ▤ ویژگی کسی کە همیشه لعاب دهانش سرازیر است

گلیزە / g(i)lîze/: ☜ **گلیلە**

گلیسرین / g(i)lîs(i)rîn/: ناو. تراوێکی خەست و شیرین و بێڕەنگە، لەگەڵ ئاودا تێکەڵ دەبێ و لە هیدرولیزی چەوری بەرهەم دێ، لە پیشەسازیدا زۆر بەکەڵکە ▤ گلیسرین

گلیش / g(i)lîş/: ناو. ١. شەقڵی خەرمان ٢. پووش و پەڵاش ▤ ١. مُهرگذاری بر خرمن ٢. خس و خاشاک

گلیکار / g(i)lîker/: ناو. دادبەر؛ دادخوا؛ سکاڵابەر؛ شکایەتکەر ▤ شاکی؛ دادخواه

گلیکۆجین / g(i)lîkocîn/: ناو. نیشاستەی گیانەوەری؛ هیدرات کەربونی نێو ئەندامی گیانەوەران، بەتایبەت لە جەرگدا ▤ گلیکوژن

گلیل / g(i)lîl/: ئاوەڵناو. گرۆڤەر؛ درێژووکەی وەک داردۆژەنگ ▤ استوانەای

گلیلە / g(i)lîle/: ناو. گلیزە؛ چلوورە؛ شووشەسەهۆڵ ▤ دنگالە

گلیم / g(i)lîm/: ☜ **گلێم**

گلێ[1] / g(i)lê/: ناو. ١. یاری پایەک بەرزکردنەوە و لە سەر یەک پا ڕۆیشتن ٢. گلەترێ؛ گلوی ترێ ▤ ١. بازی لی‌لی ٢. حبەی انگور

گلێ[2]: ئاوەلکار. ١. جارێ؛ کەڕەتێ ‹گلێ چیمە ئەو دەرە› ٢. دنکێ؛ یەک دەنک ‹گلێ سێف بارە› ▤ ١. یک بار ٢. دانەای

گلێجە / g(i)lêce/: ناو. قوولکەی بەر سنگ؛ قوولایی نێوان زگ و سنگ ▤ گودی میان سینە و شکم

گلێخە / g(i)lêxe/: ناو. ١. گێلاخە؛ گیایەکی بن زەردی سەرکەسکە چێشتی پێ لێدەنێن ٢. گەپڵە ▤ ١. گیاهی آشی ٢. گیاهی خوردنی

گلێر[1] / g(i)lêr/: ☜ **گلێرە**

گلێر[2]: ↓

⊡ **گلێر بوونەوە:** ١. گلۆر بوونەوە؛ گلۆل بوونەوە؛ گلێرەو بوون؛ خلۆر بوونەوە ٢. کۆ بوونەوە ▤ ١. غلتیدن ٢. جمع شدن

گلێر کردنەوە: ١. گلێرەو کردن؛ خلۆر کردنەوە ٢. کۆ کردنەوە ▤ ١. غلتانیدن ٢. جمع کردن

گلێرەو بوون: ☜ **گلێر بوونەوە ـ١**

گلێرەو کردن: ☜ **گلێر کردنەوە ـ١**

گلێران / g(i)lêran/: ناو. کاری دەڵەک پێ دان بۆ بزواندن و گلارکردنەوەی شتی قورس ▤ عمل هُل دادن برای غلتاندن شیء سنگین

گلێرای / g(i)lêray/: چاوگ. گلان ▤ غلتیدن

گلێرکە / g(i)lêrke/: ناو. گللێرکە؛ خلۆریک؛ خلۆرک؛ خلۆلیک؛ خلخل؛ وردەتەرزە ▤ تگرگ ریز

گلێرنای / g(i)lêrnay/: چاوگ. گلاندن ▤ غلتاندن

گلێرە / g(i)lêre/: ناو. گللێرە؛ گلێر؛ تەرزەی ورد ▤ تگرگ ریز

گلێژ / g(i)lêj/: ☜ **گلیز**

گلێژگین / g(i)lêjgîn/: ☜ **گلیزۆ**

گلێژن / g(i)lêjin/: ☜ **گلیزۆ**

گلێش / g(i)lêş/: ناو. زبڵ؛ زبڵ و زاڵ ▤ آشغال

گلێڤان / g(i)lêvan/: ئاوەڵناو. گلەیی‌کەر؛ گازندەوان ▤ گلەگُذار

گلێم / g(i)lêm/: ☜ **گلێم**

گلێن[1] / g(i)lên/: ئاوەڵناو. دەڵەکدەر؛ پاڵ پێوەنەر ▤ هُل دهندە

ـ گلێن[2]: پاشەوشە. خلۆرکەرەوە ‹بانگلێن› ▤ غلتانندە

گلێنک / g(i)lênik/: ☜ **گلێتە ـ١ و٢**

گلێنکە / g(i)lênke/: ☜ **گلێتە ـ١ و٢**

گلێنە / g(i)lêne/: ناو. ١. گلێنک؛ گلێنکە؛

ڕەشکێنەی چاو ٢. گلێنک؛ گلێنکە؛ سپیایی و ڕەشایی چاو بە گشتی ٣. ☜ **گاینە** ≌ ١. مردُمک چشم ٢. کرەی چشم ٣. ☜ **گاینە**

گلێیی / /g(i)lêyî/: ☜ **گلەیی**

گڵ / /giɫ/: ناو. ١. گیل؛ قوڕ؛ هەڕگ؛ حەڕگ؛ خەڕگ؛ هەڕ؛ هەڕی؛ هەڕە؛ حەڕی؛ خەڕە؛ تێکەڵاوی خۆڵ و ئاو ٢. خاک؛ خۆڵ ٣. *[مەجاز]* گڵکۆ؛ قەبر؛ قەور ٤. گڕ؛ بڵێسە ≌ ١. گِل ٢. خاک ٣. تُربت ۴. شُعله؛ لهیب

⊡ **بردنە ژێر گڵ:** جێبەجێ نەبوون لە ماوەی ژیاندا ≌ به گور بردن

گڵادە / /g(i)ɫade/: ناو. گەڵادە: ١. ملوانک؛ خشڵی ئەستۆ ٢. کالان؛ ئالقەی دەوری ئەستۆ ≌ ١. گردنبند ٢. قلاده

گڵاز / /g(i)ɫaz/: ناو. گەڵاز؛ هەڵووچەڕەشە؛ عەلووکە سوورەی پایزی ≌ آلوی قرمز

گڵاس / /g(i)ɫas/: ناو. پەرداغ؛ پەرداخ؛ لیوان؛ شەربەی شیشە بۆ ئاو پێخواردنەوە ≌ لیوان شیشه‌ای

گڵاسی / /g(i)ɫasî/: ناو. چەرمی نەرمی ڕەنگ‌کراو ≌ چرم ورنی

گڵاڵە / /g(i)ɫaɫe/: ☜ **گەڵاڵە**

⊡ **گڵاڵە بون:** نیوەکارە بوون؛ گەیشتنە ناوقەدی کار ‹کارەکە گڵاڵە بووە› ≌ نیم‌ساخته بودن/ شدن

گڵاڵە کردن: ١. نزیک بە تەواو بوون کردن ٢. داڕشتن؛ بیر کردنەوە لە کارێ و ڕێگەی دروست بوونی دیتنەوە ≌ ١. نیم‌ساخته کردن ٢. راهکار طراحی کردن

گڵاو^{1} / /g(i)ɫaw/: ناو. گلاڤ؛ گلاو؛ قوڕاوی گڵەسوور ≌ گِل

گڵاو^{2}: ناوەلناو. گلاڤ؛ گلاو؛ گولاو؛ گەڵاو: ١. جێ دەمی سەگ و بەراز ٢. نەجس؛ سپڵۆت؛ زۆر پیس ‹دەریا بە دەمی سەگ گڵاو نابێ› ٣. *[مەجاز]* بەدفەڕ و بێئاکار ≌ ١. دهان‌زده‌ی سگ و خوک ٢. نجس ٣. بی‌اخلاق

⊡ **گڵاو بون:** نەجس بوون بە دەم لێدانی سەگ و بەراز ≌ نجس شدن با دهان سگ و خوگ

گڵاو کردن: ١. گڵاوی کردن؛ شوتنی جێ دەمی سەگ و بەراز جارێک بە قوڕاو و شەش جار بە ئاو ٢. سپڵۆت/ پیس کردن ≌ ١. شستن دهان‌زده‌ی سگ و خوک با آب گل‌آلود و آب صاف ٢. نجس کردن

گڵاوی / /g(i)ɫawî/: ناو. گەڵاوی: ١. سپڵۆتی لە دەمی سەگ و بەرازەوە ٢. *[مەجاز]* بەدفەڕی و بێئاکاری ≌ ١. نجسی ناشی از سگ و خوک ٢. بداخلاقی

⊡ **گڵاوی کردن:** ☜ **گڵاو کردن ـ١**

گڵاهەک / /g(i)ɫahek/: ناو. ١. گزموولەی ڕەق لە قوڕی دیزە و گۆزە کە بە جۆرە کەوانێک دەهاوێژرا بۆ ڕاوە باڵندە ٢. تێکەڵاوی قوڕ و قسڵ بۆ سواغ دان ≌ ١. مُهره‌ی کمان گروهه ٢. مخلوط گل و آهک برای اندودن

گڵبێنە / /giɫbêne/: ناو. ١. ☜ **گوڵبێتە** ٢. ☜ **گوڵبێن‌ناخن**

گڵپە^{1} / /giɫpe/: ناو. کڵپە؛ گڕی لەپڕ ≌ لهیب؛ شعله‌ی ناگهان پدیدآمده

گڵپە^{2}: دەنگەناو. دەنگی گڕی ئاگر ≌ صدای لهیب آتش

گڵپەگڵپ / /giɫpegiɫp/: دەنگەناو. دەنگی لە سەر یەکی گڕی ئاگر ≌ صدای پیاپی شعله‌ی آتش

گڵخۆرکە / /giɫxorke/: ناو. کرمەسوورە؛ کرمی گڵ ≌ کرم خاکی

گڵکار / /giɫkar/: ناو. بەنا؛ کەسێ کاری قوڕ دەکا ≌ بنّا

گڵکاری / /giɫkarî/: ناو. قوڕەکاری؛ هەڕەکاری ≌

گلکاری

گڵکۆ / gilko/: ناو. ١. گڵی بەسەر یەکداکراو؛ کۆمای خاک و قوڕ ٢. قەور؛ قەبر ‹ئینە غولامێن بە تازە مەردەن/ داخ دیدەی تۆ وە گڵکۆ بەردەن «سەیدی»› ▤ ١. تودەی خاک و گل ٢. قبر

گڵکەن / giłken/: ☜ **گڵەجان**

گڵگیر / giłgîr/: ناو. ١. کەو؛ سەرەند؛ سەرەد ٢. قاپێکی کۆم لە دەوری تەگەرەی ماشێن بۆ بەرگری لە قوڕ پژان ▤ ١. سرند ٢. گلگیر

گڵمت / giłmit/: ناو. گڵمتک؛ کەستەک؛ کلۆگڵ ‹گڵمتی سەر مەزارەکەت ماچ دەکەم› ▤ کلوخ

گڵمتک / giłmitk/: ☜ **گڵمت**

گڵمووچک / giłmûçik/: ناو. گڵمووچە؛ گزموولە قوڕ ▤ گلولەی گِل

گڵمووچە / giłmûçe/: ☜ **گڵمووچك**

گڵمەت / giłmet/: ناو. تۆپلاخ؛ کەلمتە؛ سندە ▤ کلوخ

گڵنجان / g(i)łincan/: ☜ **گڵەجان**

گڵواز / giłwaz/: ناو. گەڵواز؛ جۆرێ بەری دار مازوو ▤ نوعی ثمر مازوج

گڵوان / giłwan/: ناو. گوڕیل؛ بەرێکی دار مازووە بۆ دەباغ دەبێ ▤ نوعی ثمر مازوج

گڵوخۆڵ / gił û xoł/: ناو. خاکوخوەڵ؛ تەپوتۆز ▤ گردوغبار

گڵوە / giłwe/: ☜ **گەرو ـ١**

گڵوەزێ / giłwezê/: ☜ **گەرو ـ١**

گڵوی / giłwî/: ☜ **گەرو ـ١**

گڵوێ / giłwê/: ☜ **گەرو ـ١**

گڵوێز / giłwêz/: ناو. تف؛ ئاوی دەم ▤ خدو؛ آب دهان

گڵوێنە / giłwêne/: ناو. ١. ☜ **گوڵێتە** ٢. ☜ **گوڵێن ناخن**

گڵۆ / g(i)ło/: ☜ **گوڵێن**

گڵۆپ / g(i)łop/: ناو. چرا؛ لامپ ‹گڵۆپەکانی سەر جادە و کۆڵان/ زەرد هەڵگەڕابوون کزکز ئەسووتان «گۆران»› ▤ لامپ

گڵۆپک / g(i)łopk/: ناو. چرۆ؛ چووز؛ چەکەرە؛ لکی ناسکی تازەسەرهەڵداوی گیا ‹ئەو مێگەلە شپرزە و سەرگەردان و بێشوانە بە چیا سەرکەشەکانی کوردستانی ئێراندا هەڵکشا و گڵۆپکی ئەو گیایانەی هەڵپساند و خۆی پێ تێر کرد «هێمن»› ▤ جوانە

گڵۆپە / g(i)łope/: ناو. تۆقڵە؛ تووقاڵە؛ بلۆق ▤ حُباب

گڵۆت / g(i)łot/: ناو. کەسنەک؛ سندەگڵ ▤ کلوخ

گڵۆف / g(i)łof/: ناوەڵناو. گلفچ؛ گولۆف؛ مچۆڵە؛ مچولە؛ مێچۆلە؛ مێچۆلکە؛ کلۆف؛ قرمچ؛ لۆچ و پۆچ؛ بۆژیاگ؛ چرچ و لۆچ؛ گرمۆڵە؛ نووشت؛ لوولە؛ دۆخی ئەوەی لە بەر تەوژم، بیچمی تێکچووە و خڕ بۆتەوە و چۆتە یەک ▤ مُچاله

گڵۆفان / g(i)łofan/: چاوگ. وشان؛ گووشران ▤ فشُرده شدن

گڵۆفاو / g(i)łofaw/: ناوەڵناو. ملوچە؛ وڵ؛ لە ناو مشتدا گووشراو ▤ مُچاله

گڵۆفیاگ / g(i)łofyag/: ناوەڵناو. وشاو؛ وشای؛ گووشراو ▤ فشُرده شده

گڵۆفیان / g(i)łof(i)yan/: ☜ **گڵۆفین**

گڵۆفین / g(i)łofîn/: چاوگ. تێپەڕ. //گڵۆفیت؛ دەگڵۆفی؛ بگڵۆفە// گلفچاندن؛ گلوچاندن؛ گولۆفتن؛ گڵۆفیان؛ گولۆفین؛ گڵۆفین؛ گولۆفتین؛ هەڵگولۆفین؛ هەڵگڵۆفین؛ کولۆفتن؛ قرمچاندن؛ مچاندن؛ قورمچاندن؛ فەڕکاندن؛ مووچنایوە؛ ئەوەمووچنەی؛ قرچاندن؛ قرچانن؛ چرچ کردن؛ پەرەخاندن؛ ولین؛ مەرسین؛ گولۆف کردن؛ هەڵشلەپاندن؛ هەسکاندن؛ هەڵپشاوتن؛ هەڵپشافتن؛ پشاوتن؛ لوول کردن؛ لووچ کردن؛ بە تەوژم لێکگووشان و گۆڕانی بیچمی شتێک

‹جلەکانت شۆرد، جوان بیگلۆفە با ئاوی پێوە نەمێنێ› ☰ چلاندن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەگلۆفین

گڵۆڵە١ / g(i)łołe/: ناو. گولۆلە؛ گولۆلک؛ گونۆلـە: ١. گرۆلیە؛ گاژ؛ بەنی لێکهاڵاوی خڕهەڵدراو ٢. هەر شتێکی خڕ لێکهاڵاو ☰ ١. گلولەی نخ ٢. هر چیز گلولە شدە

⊡ **گڵۆڵەی کەسێ کەوتنە لێژێ:** *[کینایە]* ڕوو لە فەوتان و تیا چوون نان ‹گلۆلەی کەوتە لێژێ، هیچ کەس چاکی نابێژێ «مەسەل»› ☰ بد آوردن و رو بە تنزل گذاشتن

گڵۆڵە٢: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* گولۆلە: ١. خڕ لێکهاڵاو ٢. پەککەوتە لە بەر ئازار یان نەخۆشی ☰ ١. گلولە شدە ٢. زمینگیر

⊡ **گڵۆڵە بون:** *[کینایە]* کرژ بوونی جەستە لە ئازار ‹ئەوە ساڵێکە لەبەر ئێشی پشتی، گلۆلە بووە و کەوتۆتە سووچی ماڵ› ☰ زمینگیر شدن

گڵۆڵە کردن: تۆپەڵ کردن ‹لە سەرمان خۆی گلۆلە کردبوو› ☰ گلولە کردن

گڵۆڵەبەن / g(i)łołeben/: ناو. گوڵمشتک ☰ گلولەی نخی

گڵوک / g(i)łûk/: ☜ **گوڵ** ـ١

گڵەئەرمەنی / g(i)łe'ermenî/: ناو. گڵەهەرمەنی؛ خاکێکی دەرمانە ☰ طین ارمنی؛ نوعی خاک دارویی

گڵەبان / g(i)łeban/: ناو. ئاخەبان؛ بانەناو ☰ گل‌اندود بام

گڵەبەرانە / g(i)łeberane/: ناو. جۆرێ خاک بۆ ڕەنگ کردنی دەفری سواڵەتی ☰ نوعی خاک رنگی لعابی

گڵەبەردیلە / gełeberdîle/: ناو. کرێژەبەرد؛ خەنەگورگە ☰ گُلسنگ

گڵەپنج / g(i)łepinc/: ناو. گڵێکی سپییە لەگەڵ لۆکە و زەردێنەی هێلکە تێکەڵی دەکەن بۆ چاک کردنەوەی درزی دیزە و گۆزە دە کاری دێنن ☰ نوعی خاک آهکی برای ترمیم کوزە و ظرف سُفالی شکستە

گڵەپۆتە / g(i)łepote/: ناو. گڵەپۆک؛ گڵەمردە؛ خۆلەپۆتە؛ خاکی وردی وشک ☰ خاک خشک و پودر مانند

گڵەپۆک / g(i)łepok/: ☜ **گڵەپۆتە**

گڵەجان / g(i)łecan/: ناو. گڵکەن؛ گڵنجان؛ گڵەجانێ؛ گڵەنجان؛ گڵینجان؛ کانی گڵی ئیربار ☰ معدن خاک رُس

گڵەجانێ / g(i)łecanê/: ☜ **گڵەجان**

گڵەچەرمگە / g(i)łeçermige/: ☜ **گڵەسپی**

گڵەحەرام / g(i)łeĥeram/: ناو. خاکی قسڵ ☰ خاک آهک

گڵەدۆشاو / g(i)łedoşaw/: ناو. گڵێکی سپییە لە دۆشاو کردندا بە کاری دێنن ☰ خاکی کە در شیرەسازی بە کار می‌آید

گڵەسپی / g(i)łes(i)pî/: ناو. گڵەچەرمگە؛ خاکێکی چەرمگە سواغی ناوەوەی پێ دەکەن ☰ خاکی کە بە جای گچ برای اندودن دیوار بە کار می‌آید

گڵەسەر / g(i)łeser/: ناو. ١. قوڕێکی زەردە ژنان سەری پێ دەشۆن ٢. گڵەبان؛ کای کۆماکراوی گڵ بە سەردا کراو، بۆ ئەوەی تەڕ نەبێ ‹ئەو کایە هەڵدەوە، گڵەسەری بکە با خەسار نەبێ!› ☰ ١. گل سرشویە ٢. خاکی کە بر روی تودەی کاە می‌ریزند

گڵەمارە / g(i)łemare/: ناو. جۆرێ خاکی بۆری کەفەڵۆک ☰ نوعی خاک خاکستری رنگ سُست

گڵەمردە / g(i)łemirde/: ☜ **گڵەپۆتە**

گڵەنجان / g(i)łencan/: ☜ **گڵەجان**

گڵەنجو / g(i)łencû/: ئاوەڵناو. ناڕێک؛ ناورتە؛ تێکەڵ-پێکەڵ ☰ نامُرتب

گڵەوەز / g(i)łewez/: ناو. گول کەفرۆک؛ گوڵ

کوچک؛ کرێژەبەرد؛ کرێژی بەرد ▤ گلسنگ

گلەهەرمەنی / g(i)łehermenî/: ☜ **گلەئەرمەنی**

گلی / g(i)łî/: ئاوەڵناو. ١. خاکی؛ لە خاک ٢. قوڕاوی؛ هەڕگین ▤ ١. خاکی ٢. گِلی

گلین / g(i)łîn/: ئاوەڵناو. گلینە؛ لە گڵ چێکری ▤ گِلی

گلینجان / g(i)łîncan/: ☜ **گلەجان**

گلینە / g(i)łîne/: ☜ **گلین**

گلێم / g(i)łêm/: ناو. گلیم؛ گلێم؛ بەڕە؛ بەڕ؛ بەر؛ کلیم؛ گلێمە؛ مەڕت؛ مەرش؛ سیپاڵ؛ لەی؛ لی؛ هەپک؛ وەرچنی؛ یان؛ ڕایەخێکی ئەستوورە لە تانی بەن و پۆی خوری، بە نەخش و نیگاری جۆراوجۆرەوە کە دارەتەونی بۆ هەڵدەخرێ و بە دەست دەچنرێ ▤ گلیم

گلێمە / g(i)łême/: ☜ **گلێم**

گلێنە / g(i)łêne/: ئاوەڵناو. دروستکراو لە سواڵەت ▤ سُفالی

گم[١] / gim/: ☜ **گوم**[٢]

گم[٢]: ☜ **گومەگوم**

گماندن / g(i)mandin/: چاوگ. تێنەپەڕ. //گماندت؛ دەگمێنی؛ بگمێنە// گمین؛ گمانن؛ گومانن؛ خوێندنی کۆتر ▤ آواز سر دادن کبوتر

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەگماندن

گمانن / g(i)manin/: ☜ **گماندن**

گمایش / g(i)mayîş/: چاوگ. ١. بە دەم قووچاوی بۆڵەبۆڵ کردن ٢. گڕ و بڵێسە دانی ئاگر ▤ ١. غرولند کردن ٢. لهیب زدن آتش

گمتە / gimte/: ئاوەڵناو. قەڵب؛ بێکەڵک ▤ بی‌ارزش

گمڕە / gimře/: ناو. گوومشک ▤ مدفوع موش

گمش / gimş/: ☜ **گولەش**

گمگمۆک / gimg(i)mok/: ناو. ١. گمگمە؛ تۆنگە؛ دەفری ئەستۆزراو بۆ تراو ٢. خمخمۆک ▤ ١. تُنگ؛ سبوچەی گردن باریک ٢. بُزمجە

گمگمە / gimgime/: ناو. ١. ☜ **گمگمۆک** ـ١ ٢. مەتارەی سەفەر بۆ ئاو و تراو ٣. فینجانی قاوە خواردنەوە ▤ ١. ☜ **گمگمۆک** ـ١ ٢. قُمقمەی آب ٣. فنجان

گمۆڵە / g(i)mołe/: ☜ **گرمۆڵە**

گمە / g(i)me/: ☜ **گومەگوم**

گمەگم / g(i)megim/: ☜ **گومەگوم**

گمی / g(i)mî/: ناو. ١. ناخویایی؛ نادیاری ٢. ڕەوتی دەنگ دانەوەی چیا ▤ ١. گُمی ٢. انعکاس صوت در کوهستان

گمیز / g(i)mîz/: ☜ **گمێز**

گمین / g(i)mîn/: چاوگ. ١. ☜ **گماندن** ٢. گرمە هاتن ▤ ١. ☜ **گماندن** ٢. غُرنبیدن

گمێز / g(i)mêz/: ناو. گمیز؛ میز؛ مێز: ١. پێشاو؛ تراوی دەرهاتوو لە گورچیلەی گوانداران کە دەتکێتە میزەڵدان و لەوێوە دەڕژێتە دەرەوە ٢. *[پلار]* چای کاڵ؛ چای کەمڕەنگ ▤ ١. شاش؛ ادرار ٢. چای کمرنگ

⊡ **گمێز گیریان**: پێشاو قەتیس بوون ▤ شاشبند شدن

گمێزدان / g(i)mêzdan/: ناو. میزەڵدان؛ جێگەی گمێز لە ناو زگدا ▤ مثانە؛ آبدان

گمێزن / g(i)mêzin/: ئاوەڵناو. ١. *[پلار]* دەڵەمێز؛ مێزن ٢. گیرۆدەی میزەچورتکێ ▤ ١. شاشو ٢. مُبتلا بە چکمیزک

گمێزەچورتکێ / g(i)mêzeçurtkê/: ناو. گمێزەچۆرتکێ؛ گمێزەچۆرتکی؛ چرتەمیزە؛ میزەچورتکێ؛ مێزەچورتکێ ▤ چکمیزک

گمێزەچۆرتکی / g(i)mêzeçortkî/: ☜ **گمێزەچورتکێ**

گمێزەچۆرتکێ / g(i)mêzeçortkê/: ☜ **گمێزەچورتکێ**

گن[١] / gin/: ناو. ١. دۆخـی مێروولـه کـردن؛ نیـوه تەزین و زوورانەوەی ئەندامێکی لەش، بەتایبـەت دەست و پا ٢. پارچە؛ پاژ ▆ ١. چگـونگی مورمـور کردن (دست و پا) ٢. قطعه

گن[٢]: ئاوەڵـناو. ١. گنگنـک؛ گنگنـۆک؛ مـنگن؛ تایبەتمەندی کەسێ کە لە قسە کردنا دەنـگ لـە کـەپۆدا دەکـا ٢. قەبـە؛ زۆر ‹پوولـێ گـن کەفتـە دەسیان› ▆ ١. ویژگی کسی که غنّـه در بینـی دارد؛ کسی که تودماغی حرف می‌زند ٢. انبوه؛ فراوان

گنا / g(i)na/: ناو. گندا: ١. گلۆله ٢. بالاڤ؛ کاری شۆردن ▆ ١. گلوله‌ی نخ ٢. شستشو

گنـار[١] / g(i)nar/: نـاو. ١. سـپێ؛ ئەسـپێ ٢. زیندەوەری لەش ▆ ١. شپش ٢. جانور تن آدمی

گنار[٢]: ئاوەڵناو. زیـرگن؛ چڵـکن؛ پـیس (بـۆ ئەنـدام دەگوترێ) ▆ چرکین (بدن)

گنـاس / g(i)nas/: ئاوەڵـناو. بـێئاکـار؛ پەسـت ▆ پست‌فطرت

گناڵ / g(i)nał/: ناو. زبڵ؛ زبڵ و زاڵ ▆ آشغال

گناڵخه / g(i)nałxe/: نـاو. زبڵ؛ زبیل؛ زوێڵ؛ زبڵ و زاڵ ▆ آشغال

گنای / g(i)nay/: چاوگ. ١. کەوتن؛ کەفتن ‹گنان وه کۆچگـای هامسـەران ڕەخـتم/ سـس بـین ئـەو ئەعسـاب ئەنـدام سـەختم «خانـای قوبـادی»› ٢. هەڵدان (تاو) ٣. وێک کەوتن ▆ ١. افتادن ٢. طلوع کردن ٣. برخورد کردن

گنایەنه / gnayne/: چاوگ. وێک کەوتن ▆ به هم خوردن

گنتەڵ / gintel/: ئاوەڵـناو. خڕتەڵ؛ کورتی قەڵەو ▆ کوتاه‌قد چاق

گنج / ginc/: نـاو. ١. چرچی؛ لۆچی ‹گنج کەفتۆسه توێلی› ٢. بەرگ و جلـک ٣. کـنج ▆ ١. چـین و چروک ٢. لباس ٣. نیم‌تنه

گنجـڕ / gincir̆/: ئاوەڵـناو. ونجـڕ؛ شـڕ و شـڕۆڵ؛ بەتیتۆڵ و بزگوڕ ▆ پاره پوره و وصله‌زده

گنجی[١] / gincî/: ☜ **گنچك**

گنجی[٢]: ئاوەڵناو. چـرچ و لـۆچ؛ چـرچ و چیـندار ▆ چین و چروک

گنچک / ginçik/: ناو. گنجی؛ کەمێڵ؛ پێستی خوار پاشەڵی مەڕ کە پشکەڵی پێوە بێ ▆ پوستگاله

گنخ / ginx/: ناو. بۆنی خواردەمەنی شێداری برش هێناو ▆ بوی نای خوراکی

گنخـان / ginxan/: چـاوگ. تێنەپـەڕ. //گنخـای؛ دەگنخێی؛ بگنخێ// بۆن گرتن؛ گنخ بوون؛ بۆگەن تـێکـەوتن ‹ڕەپسـتە ڕزیـن و نەوەنـدە گنخـان و گرانییەکی زۆر بەسامی بە دوادا هـات «هـێمن»› ▆ گندیدن؛ فاسد شدن

■ ئاوەڵـناوی بـەرکاری: گنخـاو/ چـاوگی نـەرێنی: نەگنخان

گنخاندن / ginxandin/: چاوگ. تێـەڕ. //گنخانـدت؛ دەگنخێنی؛ بگنخێنـە// ١. گەنانـدن؛ کەرخانـدن؛ خراپ کردن ٢. *[کنایه]* نازونووز کـردن ‹سـینەم و زەبیحی گوتیان ئـەویـتریش بـەرە! خـۆم گنخانـد: نەخێر جەنابتان قانوونزانن! بیبەنـە بانـک یـان فـڕێی دەن! «هەژار، چێشتـی مجێور»› ▆ ١. فاسـد کـردن ٢. ناز کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەگنخاندن

گنخاو / ginxaw/: ئاوەڵناو. بۆنگرتوو ▆ بوگرفته

گنخین / ginxîn/: چاوگ. کەرخین؛ خـراپ بـوون ▆ فاسد شدن

گندا / ginda/: ☜ **گنا**

گندر / gindir/: ناو. خلۆر؛ گلۆر ▆ غلت

گندرانـدن / gind(i)randin/: چاوگ. تلار کردنەوە؛ خلۆر کردنەوە ▆ غلتانیدن

گندراییش / gind(i)rayîş/: چاوگ. خلـۆر بوونـەوە ▆ غلتیدن

گندڕ / gindir̆/: نـاو. ١. باگردێن؛ بانگلێر ٢. ڕەوتی

ڕووخان (دیـوار و کێـو) ☰ ١. بـامغلتـان ٢. فرایند فروریختن (دیوار و کوه)

گندڕین / gind(i)řîn/: چاوگ. داڕووخـان (دیـوار و کێو) ☰ فرو ریختن (دیوار و کوه)

گندز / gindiz/: ئاوەڵناو. خـەفتان؛ چـاوەنۆڕی دەرفەت ☰ مُنتظر فُرصت

گندک / gindik/: نـاو. ١. ☜ **گونك^{1}ـ١** ٢. تەپۆلکەی پچووک ☰ ١. ☜ **گونك^{1}ـ١** ٢. تپـەی کوچک

گندۆر / gindor/: ☜ **گندۆرە**

گندۆرە / gindore/: نـاو. گندۆر؛ گندۆڕ؛ گنـۆڕ: ١. کالەک؛ قارپوز ٢. دۆرێیـە؛ قەلەنـدۆر؛ گیایـەکی بالابەرزی لاسک شـیرینە ☰ ١. خربُزە ٢. گیـاهی ساقە شیرین

گندۆڕ / gindoř/: ☜ **گندۆرە**

گندۆڕە / gindoře/: نـاو. تولـە؛ گڕکـە؛ گرمـک ☰ گرمک

گندۆش / gindoş/: ☜ **گوندوش**

گندۆلەک / gindolek/: ئاوەڵـناو. خـڕ وەک گـۆ ☰ گرد؛ کروی

گندین / gindîn/: چاوگ. خلۆر بوونەوە ☰ غلتیدن

گن ـ گن / gin gin/: ئاوەڵناو. ١. پاژ ـ پـاژ؛ پارچـە ـ پارچە ٢. پەلە ـ پەلە ☰ ١. قطعە ـ قطعە ٢. تودە ـ تودە

گنگنک / ginginik/: ☜ **گن^{2}ـ١**

گنگنۆک / ging(i)nok/: ☜ **گن^{2} ـ١**

گنۆڕ / g(i)noř/: ☜ **گندۆرە**

گنـۆیی / g(i)noyî/: ئاوەڵـناو. چـەورە؛ چلـێس؛ زگـلەوەڕێن ☰ شکمو

گنە / g(i)ne/: ناو. ١. قسەی لە کەپۆدا ٢. پۆلـکە؛ گاگووز ☰ ١. فرایند تودماغی سخن گفتن ٢. خلر

گنەگن / g(i)negin/: ناو. منجەمنج ☰ مِنومِن

گنهـور / ginhûr/: نـاو. بنەگیایەکـە وەک شـێلم دەیخۆن ☰ گیاهی شبیە شلغم

گنی / g(i)nî/: ناو. ١. منگنـی؛ قسەی بە مینگە ٢. گرژی ☰ ١. تودماغی (سخن گفتن) ٢. ژولیدگی

گنیخە / g(i)nîxe/: ناو. کۆتەرەی مل؛ ئەستوورایی ئەستۆ ☰ قُطر گردن

گنین / g(i)nîn/: چاوگ. ١. گـن قسـە کـردن ٢. کەوتن؛ بە زەویدا دان ☰ ١. تودماغی سخن گفـتن ٢. اُفتادن

گنێخە / g(i)nêxe/: ئاوەڵناو. *[پلار]* ملپـان؛ ئەسـتۆ ئەستوور ☰ گردنکلفت

گونەستێرە / gu'estêre/: ☜ **گۆستێر**

گـواتر / g(i)watr/: نـاو. زەریکـە؛ خـەمبا؛ خانـەبا؛ خانەما؛ ستروما؛ نەخۆشی گەورە بوونەوەی لووی تیرۆئید بە بۆنەی کەم بوونی یـود لـە لەشـدا ☰ گواتر

گوار / g(i)war/: ناو. باڕەکەو؛ بەچکە کەو ☰ جوجە کبک

گوارا / g(i)wara/: ئاوەڵناو. ڕەوان؛ بێگیر: ١. باش بۆ هەڵـتاوان ٢. *[مەجاز]* دڵـخواز؛ خـۆش ☰ ١و٢. گوارا

◘ **گوارا کردن:** ڕابواردن ☰ تفریح کردن

گواردە / g(i)warde/: نـاو. جۆرێ خواردنی لە شیر ☰ از مُشتقات شیر

گوارش / g(i)wariş/: ☜ **گولەش**

گـوارە / g(i)ware/: نـاو. گـار؛ گوهـار؛ گوهـارک؛ گۆشوارە؛ گۆشەوارە؛ گهار: ١. خشڵێ کە دە گوێ دەکرێ. هەروەها: **گـوارە چـەلـەنـگ؛ گـوارە زنـڕ؛ گوارە شۆڕ؛ گوارە لە گوێ** ٢. هەر شتێ لـە گوێـوە شۆڕ بووبێتەوە ☰ ١. گوشـوارە ٢. هرچیـز آویـزان از گوش

گوارەمەڕە / g(i)waremeře/: ناو. زیادە گۆشتی بەر ملی هێندێ مـەڕ ☰ زایـدەی گوشـت زیـر گـردن بعضی گوسفندها

گواز / g(i)waz/: ناو. ڕاگوێز؛ ڕەوتی گوێزانەوە لە شوێنێکەوە بۆ شوێنیٚ‌تر ▤ انتقال

گوازتن / g(i)waztin/: ☜ **گواستنەوە**

گوازتنەوە / g(i)wazt(i)newe/: ☜ **گواستنەوە**

گواستن / g(i)wastin/: ☜ **گواستنەوە**

گواستنەوە / g(i)wast(i)newe/: چاوگ. تێپەڕ. //گواستتەوە؛ دەگوازییەوە؛ بگوازەوە// گوازتن؛ گوازتنەوە؛ گواستن؛ گوهازتن؛ گوهاستن؛ گوێزان؛ گوێزانەوە؛ گۆزانن؛ گۆزاننەوە؛ گۆزتن؛ گۆزتنەوە؛ گۆزیان؛ گۆزیانەوە؛ گۆزین؛ گۆستن؛ گۆستنەوە؛ گوویزان: ١. لە شوێنیٚ بۆ شوێنیٚ‌تر بردن ‹ماڵ گواستنەوە› ٢. لە شوێنێکەوە بۆ شوێنێکی‌تر چوون ٣. جێبەجیٚ کردنی بووک ‹دوێنیٚ بووکەکەیان گواستەوە› ▤ ١. انتقال دادن ٢. انتقال یافتن ٣. بردن عروس به خانەی داماد

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـــ/ چاوگی نەرێنی: نەگواستنەوە

گواسن / g(i)wasin/: ناو. گووراسن؛ خڵتە و تڵتەی وشکەوەبووی ئاسن ▤ چرک کتله شدەی آهن

گواڵە / g(i)wałe/: ناو. جەواڵ ▤ جوال

گوان[١] / g(i)wan/: چاوگ. تێنەپەڕ. //گوای؛ دەگوێی؛ بگویٚ// نەرم بوون بە کوشین بە دەست ‹هەنارەکەت هێند کوشیوە گواوە› ▤ نرم شدن در اثر فشردن با دست

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: گواو/ چاوگی نەرێنی: نەگوان

گوان[٢]: ناو. گرێژ؛ گوهان؛ گوین؛ گۆنی؛ گوون؛ گۆوان؛ گین؛ گان؛ جێگەی شیری ئاژەڵی شیردەر ▤ پستان حیوان

⊡ **گوان کردن**: ١. ئاوس بوونی ئاژەڵ ٢. زل بوونی بنی گوانی ئاژەڵی ئاوس ▤ ١. آبستن شدن حیوان ٢. بزرگ شدن بیخ پستان حیوان آبستن

گوانبڕیاگ / g(i)wanbiřyag/: ئاوەڵناو. *[دوعا]* خێربڕاو؛ بیٚ‌بەرەکەت ‹بڕۆ ئەو گوانبڕیاگە بگرە!› ▤ صاحب‌مُردە

گوانترسێن / g(i)wantirsên/: ناو. *[باوەڕی کۆن]* دەرمانی گوانی هەڵمساوی مانگا بە دەستی بڕاوی گورگ، لە باوەڕی خەڵکی عەوام ▤ مُداوای پستان مادە گاو با دست بریدەی گُرگ

گواندار / g(i)wandar/: ناو. گوهاندار؛ بەگوان؛ گیانداریٚ کە شیر ئەدا بە بێچووەکەی ▤ پستاندار

گواندن / g(i)wandin/: چاوگ. تێپەڕ. //گواندت؛ دەگوێنی؛ بگوێنە// شل و نەرم کردن بە کوشین ‹دا ئەو هەنارەم بە دەست بۆ بگوێنە!› ▤ نرم کردن با فشردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەگواندن

گواندێڵ / g(i)wandêł/: ئاوەڵناو. *[پلار]* مەمک زل و داچۆڕاو ▤ دارای پستان بزرگ و آویزان

گواندێن / g(i)wandên/: ناو. ١. گدێش؛ دوڕ ڕان؛ جێگەی گوان؛ ناوگەڵی حەیوانی بەگوان ٢. توورەکەی سەر گوانی ئاژەڵ بۆ ئەوەی بێچووەکەی نەیمژیٚ، یان دڕک و داڵ برینداری نەکا ▤ ١. جای پستان در فضای بین ران حیوان ٢. کیسەی پوشاندن پستان حیوانات

گوانەڕەقە / g(i)waneřeqe/: ناو. کالاکسی؛ نەخۆشییەکی گوانی پاتاڵە ▤ بیماری کالاکسی

گوانەمانگا / g(i)wanemanga/: ناو. گیایەکە لە دۆکلیوی دەکەن ▤ گیاهی است

گوانەمە / g(i)waneme/: ناو. دۆخی گوانی ئاژەڵی لە سەر زان ▤ پستان حیوان در شُرُف زاییدن

گواو[١] / g(i)waw/: ناو. *[ناشیرین]* ئاوی تێکەڵ بە پیسایی ▤ فاضلاب

⊡ **گواو خۆ خواردنەوە**: *[مەجاز]* زۆر پەژیوان بوون و زەبوونی نواندن ▤ به گُه خوردن اُفتادن

گواو[٢]: ئاوەڵناو. *[پلار]* شل و نەرم بوو لە کوشین ▤ نرمشدە بر اثر فشردن

گواوی / g(i)wawî/: ئاوەڵناو. *[ناشیرین]* ١. پیس بە

هۆی گواوەوە ٢. *[پلار]* ناشیرین و نالەبار ‹ژیانی گواوی› ☰ ١. کُهی ٢. ناخوشایند

گوایا / g(i)waya/: ☜ **گوایە**

گوایە / g(i)waye/: ئاوەلکار. گوایا؛ گۆیا: ١. چما؛ چمان؛ چمانێ؛ وەکشتێ؛ وەکچتێ؛ ڕەنگە؛ ڕەنگا؛ ئەیژی؛ ئێژی؛ مەری؛ دەڵێی؛ ئەڵێی؛ تمەز؛ تومەز؛ تۆمەز؛ تمەرز؛ گاهس؛ زاران ‹گوایە دەیزانی هاتووم› ٢. ئەدی؛ چما ‹گوایە بۆ کوێ دەچێ؟› ☰ ١. گویا ٢. مگر

گوب / gub/: ☜ **گوپ ـ١**

گوبچڕ / gubciř/: ناو. گوپچڕ؛ کاری بۆشایی زار پڕ لە پف کردن و بە مست لێ دان ☰ زابگر؛ عمل لُپ پر از باد کردن و با مشت زدن

گوبلەن / gublen/: ناو. کۆپلەن: ١. دەستچنراوێکی نەخشین بۆ سەر دیوار یان پەردە ٢. تابلۆیەکی جوانی دیواری کە نەخشەکانی بە دەرزی و دەزووی ڕەنگامە چنراوەتەوە ☰ ١و٢. گوبلن

گوپ / gup/: ناو. ١. گپ؛ گووپ؛ گوب؛ گەلپ؛ گیپ؛ گۆنا؛ گۆن؛ کپ؛ شیپک؛ شیپ؛ گیپش؛ لۆپ؛ سەرکولمە؛ کولمە؛ خڕی ئەملا و ئەولای ڕوومەت ٢. چراویلێ؛ لوور؛ بە تەوژم لە سەرڕا هاتنە خوار بە شێوەیی کە دەست و سەر بەرەوخوار بێ ٣. جێگەی پەنەماو لە دارکاریدا ☰ ١. لُپ؛ گونە ٢. شیرجە ٣. جای ورمکردە در اثر چوبکاری

گوپچڕ / gupçiř/: ناو. ١. ☜ **گوبچڕ** ٢. چۆنیەتی بە پرتکە ـ پرتکە ڕیان ٣. *[مەجاز]* دشواری؛ زەحمەت ‹وەک یاری شەرمنی دەس لە مل ئالاو/ بە گوپچڕ دەرباز بووی شانە و قژ شێواو «گۆران»› ☰ ١. ☜ **گوبچڕ** ٢. چگونگی کمکم ریدن ٣. دشواری؛ مشقّت

گوپچڕ . **گوپچڕ** / gup(i)çiř gup(i)çiř/: ☜ **گوێپچڕ ـ گوێپچڕ**

گوپن / gupin/: ☜ **گوپن**

گوتار / gutar/: ناو. وتار: ١. قسە و باس ٢. نووسراوی چاپکراوی بە دام و دەستوور ☰ ١. گفتار ٢. مقالە

گوتران / gutran/: چاوگ. تێنەپەڕ. نادیار. //گوترای؛ دەگوترێی؛ بگوترێ// کوتران؛ وە گوتن هاتن؛ وێژران ☰ گفتە شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: گوتراو/ چاوگی نەرێنی: نەگوتران

گوتراو / gutraw/: ئاوەڵناو. وێژیاگ؛ وتراو؛ بێژراو ☰ گُفتەشدە

گوتک / gutik/: ☜ **گونك**^{1}**ـ١**

گوتکەهەویر / gutkehewîr/: ناو. چونا؛ گونک؛ ئەنگوتکەهەویر ☰ چونەی خمیر

گوتل / gutl/: ☜ **گوتلە**

گوتلە / gutle/: ناو. گوتل؛ تۆڵا؛ شتی زۆر وردی پێکەوە لکاو ☰ ذرات ریز بە هم چسبیدە

گوتن / gutin/: چاوگ. تێپەڕ. //گوتت؛ دەڵێی؛ بڵێ// گۆتن؛ گووتن: ١. وتن؛ کوتن؛ قسە کردن؛ بێژتن ٢. *[کینایە]* ئاواز خوێندن ☰ ١. گفتن ٢. آواز خواندن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: گوتە/ چاوگی نەرێنی: نەگوتن

گوتنەوە / gut(i)newe/: چاوگ. ڤاهاندن؛ وتنەوە ☰ بازگو کردن

گوتۆ / guto/: ☜ **گوتە ـ١**

گوتۆخ / gutox/: ناو. وتاربێژ؛ بێژەر؛ وتاردەر؛ پەیفگۆ؛ پەیڤاژۆ؛ کەسێ کە بۆ گرۆیەکی بیسەر لە کۆڕێکی فەرمیدا لەمەڕ بابەتێکەوە قسە دەکا ☰ سُخنران

گوتە / gute/: ناو. ١. گوتۆ؛ گۆتە؛ وتە؛ کوتە؛ واتۆ ٢. *[مەجاز]* گۆتەگۆت؛ دەنگۆ؛ دەمگۆ؛ قاو؛ قاڵ؛ واتوور؛ واتوورە؛ بەنگوباو؛ بەندوباو ☰ ١. گفتە ٢.

شایعه

گوتەبێژ / gutebêj/: ناو. بوێژ؛ قسیەکەر ≣ گوینده

گوتەکە / guteke/: ☜ **گوتە ـ١**

گوتەنی^1 / gutenî/: ئاوەڵناو. گۆتەنی؛ شیاوی گوتن ≣ گفتنی؛ سزاوار گفتن

گوتەنی^2: ئاوەڵکار. گۆتەنی؛ وەک دەڵێ ‹کورد گوتەنی: نان ئەو نانە ئێستا لە خوانە› ≣ گفتنی؛ چنانکه گوید

گوج / guc/: ☜ **گۆیژ**

گوجایز / gucayiz/: ئاوەڵناو. شیاو ‹ئەم کارە وە ئیوە گوجایز نییە› ≣ مقبول؛ پسندیده

گوجو / gucû/: ناو. گوجی؛ پێسیری کراس ≣ یقەی پیراهن

گوجوک / gucûk/: ☜ **گجوك**

گوجەدڵ / gucedił/: ناو. *[کینایە]* عەولاد ≣ اولاد

گوجەر^1 / gucer/: ئاوەڵناو. کز و دالگۆشت و بێهێز ≣ لاغرمُردنی

گوجەر^2: پێرۆ. ← **گەجەر ـ گوجەر**

گوجەستەک / gucestek/: ئاوەڵناو. نەگریس؛ قۆشە؛ بەدفەڕ ≣ شوم

گوجی / gucî/: ناو. ١. ☜ **گوجو** ٢. ☜ **گجوك**

گوجیلە / gucîle/: ☜ **گجول**

گوچ / guç/: ناو. ١. ژەک؛ فرچک؛ یەکەم شیر ٢. ڕەوتی پەنەمان لە زەبر ≣ ١. آغوز ٢. وضع یا حالت آماسیدن بر اثر ضربه

گوچک^1 / guçik/: ☜ **گوێ**

گوچک^2: ئاوەڵناو. پچووک؛ چکۆلە ≣ کوچک

گوچیلک / guçîlik/: ☜ **گورچیلە**

گود^1 / gud/: ناو. ١. ☜ **گونك**^{1}**ـ١** ٢. کوتکی گران و زل ٣. تۆپی گەمە ≣ ١. ☜ **گونك**^{1}**ـ١** ٢. چُماق ٣. توپ بازی

گود^2: ئاوەڵناو. خڕ؛ گرۆڤەر ≣ کروی؛ گرد

گوداڤەوری / gudavewrî/: ناو. تۆپی بەفر؛ تۆپەڵە ≣ گلولەی برف

گودامیری / gudamîrî/: ☜ **گونك**^{1}**ـ١**

گودروون / gudrûn/: ناو. جۆرێ قوماشە ≣ پارچەای است

گودلە / gudle/: ناو. کۆدەڵە؛ بەچکە بەراز ≣ بچەخوک

گودۆک / gudok/: ناو. تازەلاو؛ نوجوان؛ لاوک؛ لاوکۆ ≣ نوجوان

گودە / gude/: ناو. کەلووی پەمۆ؛ پەمووی خاو ≣ پاغند؛ وش

گور / gur/: ناو. ١. ☜ **گورگ** ٢. قەراغی کەوش. ٣. کار و ڕەوتی کۆڕ گرتن؛ کۆ بوونەوە ٤. قەڵخ؛ کاری لە پێست دەرهێنان ٥. کاری سەر بڕین ≣ ١. ☜ **گورگ** ٢. لبەی کفش ٣. گردهمایی ۴. عمل از پوست در آوردن ۵. عمل سر بُریدن

گوراش / guraş/: ☜ **گولەش**

گوراڵە / gurałe/: ناو. خەشخاشک؛ خاشخاش؛ خاشخاشۆکێ؛ گولاڵە؛ هەلاڵە ≣ شقایق

گوراڵەچەرمە / gurałeçerme/: ناو. مینا؛ گولەمینا؛ گولنیشان ≣ گُل مینا

گوراڵەچەرمێ / gurałeçermê/: ناو. بابوونە؛ گولەبەیبوون؛ بەیبوون ≣ گل بابونه

گوراڵەحاجیانە / gurałeĥac(i)yane/: ناو. بابوونە؛ گولەبەیبوون؛ بەیبوون ≣ گل بابونه

گوران / guran/: چاوگ. تێنەپەڕ. //گورای؛ دەگورێی؛ بگورێ// ١. لە پێست دەرهاتن ٢. سەر بڕان ≣ ١. غلفتی از پوست خارج شدن ٢. سر بُریده شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: گوراو/ چاوگی نەرێنی: نەگوران

گوراندن / gurandin/: چاوگ. تێپەڕ. //گوراندت؛ دەگورێنی؛ بگورێنە// گورانن: ١. لە پێست دەرهێنان ٢. سەر بڕین ≣ ١. غلفتی از پوست خارج کردن ٢. سر بُریدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەگوراندن

گورانن / guranin/: ☜ **گوراندن**

گورانی / guranî/: ناو. چەندی؛ چەندایەتی ▤ کَمیّت

گوربز / gurbiz/: ئاوەڵناو. چالاک؛ زرنگ ▤ چابُک

گوربک / gurbik/: ناو. خەڵیف؛ پلوورەهەنگ ▤ کندو

گوربە / gurbe/: ناو. ١. پلوورەهەنگ ٢. گورپە؛ گڤر؛ نێرەپشیلە؛ کتکەنێر ▤ ١. کندو ٢. گُربەی نر

گورپ / gurp/: ئاوەڵناو. ١. کروشمەکردوو ٢. پەستاوی نەرچاو (بەفر) ▤ ١. کز کردە و مات ٢. سفتشدەی یخ نزدە (برف)

گورپە¹ / gurpe/: ناو. ١. خورپە؛ تەپەی دڵ ٢. گوربە؛ نێرەپشی ‹دێ و دەچێ بێ هەست و چرپە، بە بێ خورپە، وەکوو مام ڕێوی وەک گورپە «هەژار، *چوار نامیلکە*»› ▤ ١. ضربان قلب ٢. گُربەی نر

گورپە²: ئاوەڵناو. کەڵەگەت؛ گرتک ئەستوور ▤ درشتاندام

گورپەگورپ / gurpegurp/: ناو. خورپەی توند؛ ڕەوتی توند لێدانی دڵ ▤ تپش قلب

گورتگە / gurtge/: ☜ **گورتینە**

گورتڵ / gurtil/: ناو. ئاپۆرە؛ حەشامات ▤ تودەی مردم

گورتینە / gurtîne/: ناو. گووت؛ گورتگە؛ کچێنی ▤ پردەی بکارت

گورج¹ / gurc/: ئاوەڵناو. ١. زوو؛ ئازا ٢. چابک و بەکار ٣. کورت؛ کوڵ ‹داوێنت هێندێ گورجە› ٤. زۆر جوان (بۆ ژن) ٥. پۆشتە و ئامادە ‹خۆ گورج کردن› ▤ ١. بی‌درنگ ٢. چابک و کاری ٣. کوتاه ۴. بسیار زیبا (زن) ۵. لباس پوشیده و آماده

⊡ **گورج بونەوە**: گورجەو بوون: ١. خۆ ئامادە کردن ٢. دەبەر کردنەوەی جلی داکەندراو ٣. کورت بوونەوە (وەک: قوماش بە شوتن و...) ▤ ١. لباس پوشیدن و آماده شدن ٢. بازپوشیدن لباس ٣. آب رفتن (پارچه و ...)

گورج کردنەوە: ١. پۆشاک کرین بۆ بێجل ٢. پۆشتە و ئامادە کردن ٣. تەیار کردنەوە ٤. چارەوێ زین کردن ▤ ١. لباس نو به بی‌لباس پوشاندن ٢. پوشیده و آماده کردن ٣. دوباره آماده کردن ۴. زین کردن

گورجەو بوون: ☜ **گورج بونەوە**

گورج²: ئاوەڵکار. زوو؛ بلەز ‹گورج هەستا› ▤ سریع

⊡ **گورج کردن**: ماتڵ نەکردن؛ زوو و دەستبەجێ کاری کردن ‹گورج کە با بڕۆین!› ▤ عجله کردن

گورجەوە کردن: خۆ پێچاندنەوە؛ خۆ تەیار کردن بۆ ڕۆیشتن ‹کاروان هەموو باری کرد و ڕۆیشتن، تۆش/ خۆت گورجەوە کە! ڕۆیشتنت نێزیکە «بێخود»› ▤ شال و کُلاه کردن

گورج • گورج / gurc gurc/: ئاوەڵکار. خێرا ـ خێرا؛ ئازا و زوو ‹بە ڕەوتی کەو، لەنجەی تاوس و قومری/ گورج ـ گورج، جوان ـ جوان، ئەهات و جادەی ئەبڕی «گۆران»› ▤ شتابان

گورجوگۆڵ / gurc û goł/: ئاوەڵناو. ١. بەکار و چالاک ٢. تەکووز و جەموجۆر ▤ ١. چُست و چابک؛ تر و فرز ٢. مُرتب؛ پیراسته

گورجی / gurcî/: ناو. ١. چالاکی ٢. بێدرەنگی ٣. دۆخی پۆشتە و ئامادە بوون ▤ ١. چابکی ٢. بی‌درنگی ٣. آمادگی

گورجێ / gurcê/: ئاوەڵکار. دەستبەجێ؛ بێ ماتڵ کردن ‹هەر کەس کە دەڵێن کزە و نەخۆشە/ بۆ دیتنی گورجێ تێبکۆشە «هەژار، *مەم و زین*»› ▤ فوراً

گورچک / gurçik/: ناو. ١. ☜ **گورچیلە** ٢. مایچەی بەلەک ٣. بنباخەڵ ▤ ١. ☜ **گورچیلە** ٢. ماهیچەی ساق ٣. زیر بغل

گورچگ / gurçig/: ☜ **گورچیله**

گورچلنگ / gurç(i)ling/: ناو. مایچه‌ی به‌له‌ک ف ماهیچه‌ی ساق

گورچ‌وبڕ / gurç û biř/: ناو. *[کینایه]* گرچ‌وبڕ؛ زه‌ربه‌تی قورس ف ضربه‌ی کاری

گورچو / gurçû/: ☜ **گورچیله**

گورچووبڕ / gurçûbiř/: ناوه‌لناو. ولک‌بڕ؛ سوێر ف شور

گورچه‌نگ / gurçeng/: ناو. گۆچان ف عصا

گورچه‌ویله / gurçewîle/: ☜ **گورچیله**

گورچه‌وێڵه / gurçewêłe/: ☜ **گورچیله**

گورچیلک / gurçîlik/: ☜ **گورچیله**

گورچیله / gurçîle/: ناو. گرچک؛ گرچوو؛ گوچیلک؛ گورچه‌ویله؛ گورچه‌وێڵه؛ گورچیلک؛ گورداله؛ گولچیسک؛ گولچیله؛ گه‌رگوو؛ گورچک؛ گورچگ؛ گورچوو؛ گورچێ؛ ولک؛ ڤلک؛ خناوکه؛ کشته؛ دوو ئه‌ندامه له جه‌سته‌ی مۆرغه‌داراندا که پالاوتنی خوێن و ده‌لاندنی پێشاو بۆ میزه‌ڵدانی له ئه‌ستۆدایه ف کلیه

گورچێ / gurçê/: ☜ **گورچیله**

گورخ / gurx/: ئاوه‌ڵناو. ١. دڕ و شه‌ڕانی ٢. قایم و پته‌و ف ١. ستیزه‌جو ٢. مُحکم

گورد^{1} / gurd/: ناو. ١. دارێ که ده‌خرێته ناو ڕایه‌ڵی ته‌ون ٢. گل؛ ده‌رفه‌ت؛ کیس ٣. پاڵه‌وان ٤. هێز؛ قه‌وه‌ت ف ١. چوب وسط تار در بافندگی ٢. فُرصت ٣. پهلوان ۴. توان؛ نیرو

▣ **گورد گرتنه‌وه** هێز و توان تێ که‌وتنه‌وه ‹ماوه‌یه‌ک کز بوو، دیسان گوردی گرته‌وه› ف جان گرفتن

گورد لێ گرتن ده‌رفه‌ت هێنان؛ کیس ئانین ‹گوردی خۆی لێ‌گرت و ده‌ستی خۆی لێ وه‌شاند!› ف فُرصت به دست آوردن

گورد^{2}: ئاوه‌ڵناو. چابک و به‌کار ف چابک و زرنگ

گورداڵه / gurdałe/: ☜ **گورچیله**

گوردم‌گوردی / gurdimgurdî/: ئاوه‌ڵکار. کۆمه‌ڵ ـ کۆمه‌ڵ ف گروه ـ گروه

گورده / gurde/: ☜ **گرده‌کلاش**

گوردم / gurdem/: ناو. حه‌شامات؛ ئاپۆره ف جمهور؛ شلوغی و انبوه مردم

گوردی / gurdî/: ناو. سه‌رشان؛ قه‌لاندۆش؛ نێوان هه‌ر دوو شان ف گُرده؛ میان دو کتف

گورز / gurz/: ناو. گوویرز: ١. په‌ت و په‌ڕۆی بادراوی ڕه‌ق بۆ کایه کردن ٢. باقه‌بێنی لێک‌بادراو ٣. ئامرازێکی سه‌ر ئه‌ستووری ده‌سکداره بۆ شه‌ڕ ٤. *[مه‌جاز]* هێرش و زه‌ربه‌تی کوشنده ف ١. گُرز پارچه‌ای؛ ریسمان یا پارچه‌ای تاب داده برای بازی ٢. بسته‌بند پیچیده‌ی گیاهی ٣. گُرز ۴. ضربه‌ی مُهلک

▣ **گورزی بن مێخ** جۆرێ یاری گورزانێ ف نوعی بازی

گورزی ژێر به‌ڕه جۆرێ یاری گورزانێ ف نوعی بازی

گورزان / gurzan/: ناو. گورزانێ؛ گورزێن؛ بازی به گورز ف نوعی بازی با گُرز پارچه‌ای

گورزانێ / gurzanê/: ☜ **گورزان**

گورزک / gurzik/: ناو. گورزی چکۆله ف گُرز کوچک

گورزه / gurze/: ناو. ١. گوزره؛ باقه‌ی گه‌وره له باقه‌بێن ٢. ده‌سته‌واره‌یه‌ک له گیا ٣. جرجه‌مشکی ده‌شت ف ١. بسته‌ی بزرگ از بسته‌بند گیاهی ٢. پر یک آغوش گیاه ٣. موش بزرگ صحرایی

گورزه‌کوێره / gurzek(i)wêre/: ناو. جۆرێ گورزانێ ف نوعی بازی

گورزه‌گیا / gurzeg(i)ya/: ناو. دڕکه‌گورزه؛ که‌رته‌شی ف خارشکر تیغال

گورزەهۆن / gurzehon/: ناو. ١. کاری هۆندنـەوەی گوریس بـە سـێ لۆیـە ٢. جـۆرێ گـوریس ‹... ژنەکەشی دەستەچیلە بە کـۆل دێنـێ، گورزەهۆنـی سیرمەی دووبادی دە ملدا «هـەژار، *قورئـان*»› ⊑ ١. نوعی طناب‌بافی ٢. نوعی طناب

گورزێن / gurzên/: ☜ **گورزان**

گورژان / gurjan/: چاوگ. کەوڵ کردن؛ پێست لێ داڕنین ⊑ پوست کندن

گورشته / gurişte/: نـاو. گوروشـــتە؛ گوریشـــتە؛ ڕووداوی پێشوو ⊑ رویداد گذشته

گورگ / gur(i)g/: ناو. گور؛ گوری؛ وەرگ؛ ڤـەرک؛ ڤـەرق؛ شـینۆ؛ کـلای؛ گیانـەوەری گوانـداری سەگ‌ئاسا بە گوێی چکۆلە و کلکی درێژ و دەست و پێـی بـەرز و شـەویلکەی زۆر بەقەوەتـەوە کـە دڕنـدە و گۆشـتخـۆرە، سـپی، خۆڵەمێشـی، خورمایی و ڕەشی هەیە ⊑ گُرگ

▣ **گورگە بێچوخوراو:** */کنایە/* کەسـی داخ‌لەدڵـی ئامادەی تۆڵە کردنەوە ⊑ مار زخمی

گورگی بالان/ باران دیدە: */مەجاز/* گورگی داودیدە؛ بەتەجرەبە و ئـەزموون ⊑ گـرگ بـالان/ بـاران دیدە؛ باتجربە

گورگی پیر: */کنایە/* کەسێکی لـە کـاتی خۆیـدا، خاوەن ڕێـز یـان دەسـەڵات کـە ئێسـتا بۆتـە گاڵتەجاڕی خەڵک ⊑ گرگ پیر

گورگی داودیدە: ☜ **گورگی بالان دیدە**

گورگی هار: */کنایە/* گورگەهارە؛ بەئازار و بـەدکار ⊑ مردم‌آزار

گورگاز / gurgaz/: ناو. بەراز؛ خوو؛ خووگ ⊑ گُراز

گورگاسە / gurgase/: ☜ **گۆرواسە**

گورگان‌خواردوو[1] / gurganx(i)wardû/: نـاو. بەشـێ لە ڕیخۆڵە ⊑ بخشی از روده

گورگان‌خواردوو[2]: ئاوەڵناو. */کنایە/* تووشی بەڵا بووی بێ فریاڕەس ⊑ گرفتار بلا و بی یاور

گورگانەخوەرد / gurganex(i)werd/: ناو. ڕیخۆڵەی گەورە؛ ڕیخۆڵەی ئەستوور ⊑ رودەی بزرگ

گورگانەشەوێ / gurganeşewê/: ☜ **گورگەشەوێ**

گورگاو / gurgaw/: ناو. گورگە؛ دەنکێکی تاڵـە لـە گەنمدا ⊑ نوعی تلخک گندمزار

گورگـاوڕ / gurgawiř/: ناو. */مەجاز/* ئاوڕدانەوەیـەکی بەپەلە و بێ تێڕامان ⊑ مُختصر اعتنا

گورگ‌پێ / gurgpe/: ئاوەڵـناو. خاوەن پەنجەی پای خوار و خێچ ⊑ با انگشت‌های کج و کوله در پا

گورگ‌کوژە / gurgkuje/: نـاو. گیایـەکی ژەهراوییـە دڕندە دەکوژێ ⊑ گیاهی سمی

گورگنـەخۆرە[1] / gurgnexore/: نـاو. تـاڵ؛ سـپل؛ فاتەڕەشک ⊑ طحال

گورگنـەخۆرە[2]: ئاوەڵناو. */پلار/* ناحەز؛ ناشیرین (کیـژ و ژن) ⊑ بدگل (زن و دختر)

گورگوتـاو / gurg û taw/: ناو. */مـەجاز/* ڕفان ـ ڕفان؛ فڕان ـ فڕان؛ بڕفین ـ بڕفین ⊑ بچاب ـ بچاب

گورگـورانێ / gurguranê/: نـاو. */مـەجاز/* ئاریکـاریی خزمان بۆ یەکتر ⊑ همکاری خویشاوندان باهم

گورگوشوان / gurg û ş(i)wan/: ناو. دایە مەمدە بە گورگـە؛ گەمەیـەکی منداڵانـە کـە دوو کەسـی گەورەتریان، یـەکێ دەبێتـە گـورگ و یـەکێ‌تـر دەبێتە شوان و ئـەوانی‌تـر (منـداڵان) دەبنـە ڕان، گـورگ پـەلاماری ڕان دەدا و شـوان بـەری پـێ دەگرێ و ناهێڵێ بیبا ⊑ گرگم و گله می‌برم

گورگومێش / gurg û mêş/: ناو. بوولێڵە؛ شەوەکی؛ تاریک‌وڕوونی بەیانی ⊑ گرگ‌ومیش؛ سپیده‌دم

گورگە[1] / gurge/: ناو. ١. کەڵەی بێستان و تـووتن ٢. ☜ **گورگاو** ٣. سەر پاسـارەی بـان ٤. سڵـی؛ قوتی ⊑ ١. گیاه انگل پالیز و توتون ٢. ☜ **گورگـاو** ٣. روی لبەی بام ۴. رموکی

⊡ **گورگـە لـێ کـردن:** ڕەوینـــەوە؛ ســـڵ کـــردن ‹منداڵەکەت گورگەم لێ دەکا لێم نزیک نابێتەوە›

☰ رم کردن

گورگه٢: ئاوەڵناو. ١. سڵکەر؛ قوت؛ چڵەک ٢. دەسبڕ و فێڵباز ☰ ١. رموک ٢. شیّاد

گورگه پشت / gurgepişt/: ئاوەڵناو. زەق؛ زۆپ؛ هەڵتۆقیو ☰ برآمده

گورگه خەو / gurgexew/: ناو. *[کینایە]* کەروێشکە خەو؛ سووکەڵەخەو ‹لازمە بۆ شێخ سبەینان گورگەخەو/ تا بڵێن شێخ عابیدە نانوێ بە شەو! «شێخ ڕەزا»› ☰ خواب سبک

گورگەڕاو / gurgeřaw/: ناو. ڕاوەگورگ؛ کار و ڕەوتی ڕاو نان و کوشتنی گورگ ☰ عمل دنبال کردن و شکار گرگ

⊡ **گورگەڕاو پێ کردن:** *[کینایە]* پەتپەتی بە سەر هێنان؛ ئازار و چەرمەسەری دان ☰ دنبال کردن و آزار دادن

گورگەزێ / gurgezê/: ناو. باران و خۆرەتاو پێکەوە ☰ باران و آفتاب باهم

گورگەسوورە / gurgesûre/: ناو. گیایەکە ☰ گیاهی است

گورگەشەوێ / gurgeşewê/: ناو. گورگانەشەوێ؛ گوریەشەوێ؛ گۆرانییەکە بۆ دە خەو کردنی زارۆی دەڵێن ☰ آهنگ لالایی بچه

گورگەلۆق / gurgeloq/: ☜ **گورگەلۆقە**

گورگەلۆقە / gurgeloqe/: ناو. گورگەلۆق؛ قۆرتە؛ قۆترە؛ قەترە؛ قۆتە؛ لۆترە؛ لە نێوان بەڕێوە چوون و غاردانداا ☰ هَروله

گورگەلوور / gurgelûr/: ناو. دمەلاسکەی گورگ لە لووراندا ☰ ادای زوزەی گرگ

گورگەمزە / gurgem(i)ze/: ناو. گیایەکە ☰ گیاهی است

گورگەمێش / gurgemêş/: ناو. ١. بێچووی دووڕەگ لە سەگ و گورگ ٢. سەگی زیانەخرۆ کە پەز دەخوا ٣. *[کینایە]* مرۆی زمانلووسی بێئاکار ☰ ١. بچەی دورگەی سگ و گرگ ٢. سگی کە گوسفند می‌درد ٣. آدم چاپلوس دورو

گورگەهار١ / gurgehar/: ناو. *[کینایە]* مناڵ یا کەسی چەتوون و بەئازار ☰ کودک یا شخص مردم‌آزار

گورگەهار٢: ئاوەڵناو. *[کینایە]* چەتوون و بەئازار ☰ مردم‌آزار

گورگەهارە / gurgehare/: ناو. ١. *[فەرمەنگی خەڵک]* بوونەوەرێکی خەیاڵی، منداڵی پێ دەترسێنن ‹کە ناوی گورگەهارەم لێ ئەبەن، من/ ئەلەرزم، ڕوو ئەکەم بۆ حاڵی مردن! «موفتی پێنجوێنی»› ٢. *[کینایە]* مرۆ، بەتایبەت منداڵی چەتوون و بەئازار ☰ ١. لولو ٢. مردم‌آزار

گورگی / gurgî/: ناو. ڕەنگی شینکی ☰ رنگ خاکستری

گورگیلە / gurgîle/: ناو. کەندووی پچووک بۆ دەخڵ و ئارد ☰ کندوی کوچک غلّه و آرد

گورگین / gurgîn/: ئاوەڵناو. سووری مەیلەو بۆر (بزنەمەڕەز) ☰ قهوەای کمرنگ (بُز)

گورم / gurm/: ☜ **گرمە**

گورماندن / gurmandin/: ☜ **گرماندن**

گورمتە / gurimte/: ناو. پەلامار؛ شالاو ☰ یورش؛ حمله

گورمچ / gurmiç/: ☜ **گوڕمچە**

گورمرک / gurmirk/: ناو. باسک؛ بەوش؛ لە مەچەکەوە تا ئانیشک ☰ ساعد

گورمز / gurmiz/: ناو. بزە؛ زەردەخەنە ☰ لبخند

گورمژ / gurmij/: ناو. ١. شالاو؛ هێرش؛ پەلامار ٢. نەعرەتە ☰ ١. یورش؛ هجوم ٢. عربده؛ غرش

گورمژین / gurm(i)jîn/: چاوگ. ١. شالاو بردن؛ هێرش کردن؛ پەلامار دان ٢. نەڕاندنی شێر ☰ ١. یورش بردن ٢. غُریدن شیر

گورمشت / gurmişt/: ☜ **گوڕمشت**

گورمک١ / gurmik/: ناو. ١. پێشەی شان ٢. کلۆ

≣ ۱. استخوان شانه ۲. کلوخ

گورمک۲: ئاوەڵناو. ۱. تۆپەڵ ۲. زۆپ؛ زەق ≣ ۱. مُدوَّر؛ گرد ۲. برجسته

گورمە / gurme/: ☜ **گرمە**

گورمەچک / gurmeçik/: ناو. جومگەی دەست ≣ مُچ دست

گورمەگورم / gurmegurm/: دەنگەناو. گرمەی زۆر و لە سەر یەک ≣ غُرُنبەی پیاپی

گورمی / gurmî/: ☜ **گۆرەوی**

گورمیچە / gurmîçe/: ☜ **گوڕمچە**

گورمیلە / gurmîle/: ئاوەڵناو. ۱. وەک گورگ ۲. لە ڕەگەزی گورگ ≣ ۱. مانند گرگ ۲. گرگی

گورمین۱ / gurmîn/: ☜ **گرماندن**

گورمین۲: ☜ **گۆرەوی**

گورمێچە / gurmêçe/: ☜ **گوڕمچە**

گورن / gurn/: ناو. گونان؛ هیلکەگون ≣ بیضە

گورواسە / gurwase/: ☜ **گۆرواسە**

گـوروان / gurwan/: چاوگ. تێنەپەڕ. //گوروای؛ دەگورویی؛ بگورویٚ// گووران؛ پێکهاتن؛ دروست بوون ‹گا گورواوە و کلکی ماوە «مەسەل»› ≣ شکل گرفتن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: گورواو/ چاوگی نەرێنی: نەگوروان

گوروتش / gurutiş/: ☜ **گرەوتش**

گوروشتە / guruşte/: ☜ **گورشتە**

گوروە / gurwe/: ناو. گورە؛ کار؛ خەبات؛ ئیش ≣ کار

گوروێس / gurwês/: ☜ **گوریس**

گورۆ۱ / guro/: ناو. ۱. ☜ **گرێو** ۲. دانار؛ چۆنیەتی بە گلوو داوەستان (ڕۆن و ...) ۳. گرۆ؛ گرووپ ≣ ۱. ☜ **گرێو** ۲. حالت دانە ـ دانە شدن (روغن و ...) ۳. گروە

گورۆ۲: ئاوەڵناو. ئۆگر؛ خووپیٚ‌گرتوو ≣ اُنس‌گرفتە

گورۆتا / gurota/: ☜ **گرەوتا**

گورۆتە / gurote/: ☜ **گرەوتا**

گورۆ ـ گورۆ / guro guro/: ئاوەڵناو. دانار ـ دانار ≣ دان ـ دان

گورۆڵ / guroł/: ☜ **گرۆڵ**

گورۆڵە / gurołe/: ☜ **گرۆڵ**

گورووتن / gurûtin/: ☜ **گروان**

گوروون / gurûn/: ☜ **گرواندن**

گوروونی / gurûnî/: ☜ **گروونی**

گورە / gure/: ☜ **گوروە**

گورەتەنە / guretene/: چاوگ. وەرگرتن؛ ساندن؛ ئەستاندن ≣ گرفتن؛ دریافت داشتن

گـورەنگە / gurenge/: ناو. جێگا؛ جێگە؛ جیٚ دیاریکراو بۆ کەسیٚ یان شتێک ≣ جایگاە

گـورەییش / gureyîş/: چاوگ. ۱. کار کردن ۲. خزمەتکاری کردن؛ نۆکەری کردن ≣ ۱. کار کردن ۲. نوکری کردن

گوری / gurî/: ☜ **گورگ**

گوریج / gurîc/: ☜ **گۆیژ**

گوریز / gurîz/: ناو. زڕەپنگ؛ پونگی ناعەسل ≣ پونەی نامرغوب

گـوریس / gurîs/: ناو. گروێس؛ گوروێس؛ گورێس؛ پەتی ئەستوور ≣ رسن

▣ **گـوریس داخستن**: */کینایە/* گوریس ڕاخستن؛ تەماحی زۆر کردن ‹بابم خۆ گوریسم بۆ دانەخستووە نرخی خۆیە!› ≣ طمع و آز زیاد داشتن

گوریس ڕاخستن: ☜ **گوریس داخستن**

گوریس شێویان: ۱. تێکچوونی گوریس و گریٚ تیٚ کەوتنی، کە کردنەوەی زەحمەتە ۲. */کینایە/* سەر لیٚ شێوان؛ ئاڵۆز بوونی کاروبار ‹ماڵت بشێویٚ، گوریست نەشێویٚ! «مەسەل»› ≣ ۱. درهم شدن طناب ۲. سردرگُم شدن

گوریس گرتنەوە چنین و دروست کردنی گوریس ☰ طناب بافتن

گوریس‌پێچ / gurîspêç/: ناو. باپێچەک؛ کاری شەتەک دان؛ توند بەستن ☰ کارِ مُحکم بستن

گوریس‌کێشکێ / gurîskêşkê/: ☜ **گوریس‌کێشەکی**

گوریس‌کێشەکی / gurîskêşekî/: ناو. گوریس‌کێشی؛ گوریس‌کێشکێ؛ کێبەرکێ لە گوریس ڕاکێشاندا ☰ مسابقه‌ی طناب‌کشی

گوریس‌کێشی / gurîskêşî/: ☜ **گوریس‌کێشەکی**

گوریشتە / gurîşte/: ☜ **گورشتە**

گوریک / gurîk/: ناو. دەزوو؛ دەزگ ☰ نخ

گوری‌ـ‌گوری / gurî gurî/: ناو. حەمەگورگێ؛ یارییەکی مندالانە، یەک دەبێتە گورگ و ئەوانی تر دەگرێ ☰ گُرگم به هوا

گورین / gurîn/: چاوگ. ١. سەر بڕین؛ سەرژێ کرن ٢. دارنران لە پێست ☰ ١. سر بُریدن ٢. پوست‌کنده شدن

گورینگ / gurîng/: ☜ **گولەنگ**

گوریەشەوێ / guryeşewê/: ☜ **گورگەشەوێ**

گورێخ / gurêx/: ئاوەڵناو. ١. لەخۆبایی؛ لووتبەرز؛ بەفیز ٢. دڕ و شەڕانی ‹سەیێ گورێخ د توولەتێی دە ژی گورێخە› ☰ ١. ازخودراضی؛ پُرافاده ٢. جسور و ماجراجو

گورێختە / gurêxte/: ناو. چەورایی و بەزی ناو زگ ئاژەڵ ☰ چربی و پیه درون شکم دام

گورێز / gurêz/: ناو. دوورەپەرێزی؛ کەنارەگیری ☰ گوشه‌گیری

▣ **گورێز دان:** خۆ پارازتن لە کارێ ☰ دوری جُستن از کاری

گورێزانن / gurêzanin/: چاوگ. ئاوارە کردن؛ تەرە کردن ☰ متواری کردن

گورێس / gurês/: ☜ **گوریس**

گورێس‌کێشکێ / gurêskêşkê/: ناو. خووگەملە ☰ مسابقه‌ی طناب‌کشی

گورێ‌ـ‌گورێ / gurê gurê/: دەنگ. دەنگی بانگ کردنی پەز بۆ جیا بوونەوە لە ڕان و هاتنەوە بەرەو ماڵ ☰ کلمه‌ی خواندن گوسفند

گورێن / gurên/: ناو. ١. سەربڕی حەیوان ٢. کەوڵکەری حەیوان ☰ ١. سلّاخ ٢. پوستکن

گوڕ^{1} / gur̂/: ناو. ١. توان و تاقەت ‹هێشتا مابوو گوڕ و هێزم/ هێشتا گەرم بوو ئامێزم «هێمن»› ٢. گوژم؛ قەوەت؛ زەبر ‹بوومەلەرزەیەک بە گوڕی ٧,٣ ڕیشتەر لە سەرپێل ڕووی دا› ٣. لەز؛ هەشتاو؛ خێرایی؛ توندی؛ گورجی ٤. هەڕەشە و گوڕەشە؛ کاری ترساندن بە قسە ٥. خوڕە و گرمە ٦. بڵێسە؛ گڕی ئاگر ٧. داوەبەنێ کە دەخرێتە پای مەل ‹بە کینەیەکی سەختەوە/ گوڕی تۆڵەیان بەستەوە «شێرکۆ»› ٨. کاری بە خڕی ڕۆیشتن ☰ ١. انرژی؛ نیرو ٢. شدت؛ قوّت ٣. شتاب ۴. تهدید ۵. غُرّش ۶. زبانه‌ی آتش ٧. ریسمانی که به پای پرنده می‌بندند ٨. عمل همه با هم رفتن

▣ **گوڕ بەستن:** بە لەز ڕاکردن ☰ با شتاب دویدن

گوڕ بەستنەوە ☜ **گوڕ گرتنەوە**

گوڕ گرتنەوە گوڕ بەستنەوە؛ بووژانەوە ☰ دوباره جان گرفتن

گوڕ^{2}: ئاوەڵناو. خوڕ؛ وەگەڕ ☰ جاری؛ روان

گوڕان / gur̂an/: ☜ **گوڕاندن**

گوڕاندن / gur̂andin/: چاوگ. تێنەپەڕ //گوڕاندت؛ دەگوڕێنی؛ بگوڕێنە// گوڕان؛ گوڕڕان؛ بە دەنگی قەو قیڕاندن ‹مەگوڕێنە! سەبر قسە بکە!› ☰ غُریدن؛ نعره زدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەگوڕاندن

گوڕاو / gur̂aw/: ناو. تانەی سەر گلێنەی چاو ☰ لکه‌ی روی مردمک چشم

گوڕایگوڕ / gur̂aygur̂/: ئاوەڵکار. لە پەستا و بە لێشاو؛ تون ـ تون ‹گوڕایگوڕ دەستی بەرز

دەکردەوە› ☰ پیاپی

گوڕچنگ / gurçing/: ناو. عاسا؛ گۆچان ☰ عصا

گوڕڕان / gurřan/: ☜ **گوڕاندن**

گوڕڕاندن / gurřandin/: چاوگ. قیواندن؛ قریوە کردن ☰ غریویدن

گوڕڕە١ / gurře/: ناو. پێشبڕکێ؛ ملە ☰ رقابت

گوڕڕە٢: دەنگەناو. گوڕە؛ هەرا ـ هەرا ☰ سروصدا

گوڕژ / gurj/: دەنگەناو. گرمەی هەور ☰ رعد؛ غُرّش ابر

گوڕژاندن / gurjandin/: چاوگ. گرماندنی هەور ☰ غُرّیدن ابر

گوڕگوڕ١ / gurgur/: ناو. ١. زوڕزوڕ؛ گریانی بە دەنگی بەرز ٢. هەراو زیقەزیق ☰ ١. شیون و زاری ٢. جیغ و داد

گوڕ.گوڕ٢: ناوەڵکار. خوڕ ـ خوڕ ‹گوڕ ـ گوڕ فرمێسکی دەهاتە خوارێ› ☰ شُر ـ شُر

گوڕگوڕی / gurgurî/: ناوەڵناو. ١. بە زیقە و هەرا ٢. زۆر بە گرمەگرم ☰ ١. جیغجیغو ٢. غُرّان

گوڕم / gurm/: ناو. ١. زەرپ؛ زەربەت؛ ویکەوتنی کوتوپڕ و بەتەوژمی شتێ لە شتێکی تر ٢. کاری بە توندی سەر لە گوانی دایک کوتانی بەرخ، کاتی شیر خواردنی ‹گوڕمێکی لە گوانی دایکی دا› ☰ ١. ضربه ٢. کله زدن بره به پستان مادرش هنگام شیر خوردن

گوڕمچ / gurmiç/: ☜ **گوڕمچە**

گوڕمچە / gurimçe/: ناو. گرمست؛ گورمیچە؛ گورمێچە؛ گورمچ؛ گوڕمچ؛ گوڕموچ؛ گۆڕمچە؛ مست؛ مشت ☰ مُشت

گوڕمشت / gurmişt/: ناو. گوڕمیچ؛ گورمشت؛ مستەکۆلە؛ مشتی قووچاو ☰ مُشت گره شده

گوڕموچ / gurmoç/: ☜ **گوڕمچە**

گوڕمۆڕە / gurmoře/: ناو. جەنجاڵ و تێکئالاوی ئاپۆرە ☰ شلوغی و ازدحام

گوڕمەتە / gurmete/: ناو. شاتاوڵی بە توندی ☰ حملەی با شیرجه

گوڕمیچ / gurmîç/: ☜ **گوڕمشت**

گوڕنووک / gurnûk/: ناو. دەوەنێکی دڕکاوییە ☰ درختچەای خاردار

گوڕنەتەڵە / gurneteɫe/: ناو. ١. *[باوەڕی کۆن]* بوونەوەرێکی خەیاڵی ٢. ناوێکی بێ ناوەڕۆک ☰ ١. موجودی خیالی ٢. اسم بی‌مُسمّا

گوڕنی١ / gurnî/: ناو. ١. دەوەنێکە ٢. شینکە؛ گیای تازەڕواو ٣. جێگەی گوڵ پەروەردە کردن ☰ ١. درختچەای است ٢. گیاه تازه سردرآورده ٣. گُلخانه

گوڕنی٢: ناوەڵناو. *[پلار]* ١. قوتەکەی پووتەکەی خڕیلە ٢. لەخۆبایی؛ بەفیز ‹وا گوڕنی بووە قسە لەگەڵ کەس ناکا› ☰ ١. ریزەمیزە ٢. مغرور

گوڕنیک / gurnîk/: ناو. بەن‌سامۆرتە ☰ فتراک

گوڕۆز / guroz/: ناوەڵناو. *[پلار]* گڕووگر و گرینۆک ☰ بهانەگیر و خوش‌گریە

گوڕۆزی / gurozî/: ناو. پەڵپ و گڕوو ☰ گریە و بهانەگیری

گوڕوو١ / gurû/: ناو. پەڵپ و گڕووی زارۆک ☰ بهانەی بچە

گوڕوو٢: ☜ **گڕوێ٢**

گوڕە١ / gure/: ناو. ١. کاری ترساندن بە قسە ‹ئەوەی ئیمڕۆ لە مەیدانا گوڕەی دێ/ بە بەرزی تێمەگە چاکی کەوایە «عارف عورفی»› ٢. جەنگە؛ گەرمە ‹گوڕەی بەرهاییە ئێستێکە شاخ و داخی وڵات/ پڕە لە لالە و نەسرین و نەرگسی شەهلا «حاجی قادر»› ☰ ١. نهیب؛ تهدید لفظی ٢. هنگام؛ عُنفوان

گوڕە٢: دەنگەناو. ١. دەنگی زۆر زل و بەقەو ‹داخۆ دەروونی سافە، گوڕەی ماوە تانجەڕۆ/ یا خۆ ئەسیری خاکە بە لێڵی دەکا عوبوور؟ «نالی»› ٢. دەنگی

هەور ٣. ☜ **گوڕڕە**^{٢} ▤ ١. غُرُنبه ٢. صدای رعد ٣. ☜ **گوڕڕە**^{٢}

گوڕەد / guřed/: ناو. کەوەرگ؛ کەوەر؛ لە سەوزیجاتە ▤ تره

گوڕەشە / guřeşe/: پێرۆ. ← **هەڕەشەوگوڕەشە**

گوڕەکەو / guřekew/: ناو. کێبەرکێی خوێندنی کەو ▤ مسابقەی کبک‌خوانی

گوڕەگوڕ / guřeguř/: دەنگەناو. ١. زەنا ـ زەنا ٢. گرمە و هەرای هەور ▤ ١. سروصدای زیاد ٢. غُرّش ابر

گوڕەو / guřew/: ناو. کەوەر ▤ تره

گوڕی^{١} / guřî/: ناو. ١. بڵێسە؛ گڕی ئاگر ٢. خوڕی؛ تەوژمی ڕەوتانەیەک (وەک: ئاوی چۆم و ڕووبار و ...) ٣. مەزرایەک کە سەرما هەڵیتەکاندووە ▤ ١. زبانەی آتش ٢. شدت جریان (آب رودخانە و ...) ٣. کشتزاری کە سرما بدان آسیب رساندە است

گوڕی^{٢}: ئاوەڵناو. ١. ☜ **گڕوێ**^{٢} ٢. زۆر کەچەڵ ▤ ١. ☜ **گڕوێ**^{٢} ٢. کاملاً کچل

▣ **گوڕی بوون**: گڕوێ بوون؛ نەخۆشی گڕوێیی گرتن ▤ گر شدن

گوڕیل / guřîl/: ☜ **گلۆان**

گوڕین / guřîn/: چاوگ. شیڕان؛ نەڕە کردن ▤ غریدن

گوز / guz/: ☜ **گوزوگومبەت**

گوزار^{١} / guzar/: ناو. گوزەر؛ کار و ڕەوتی تێپەڕین ‹کاتێ گوزارت کەفتە ئەم شارە، هەواڵێکی ئێمەش بپرسە!› ▤ گُزار

. گوزار^{٢}: پاشەوشە. پێک‌هێن ‹کارگوزار› ▤ ـ گزار

گوزارش / guzarîş/: ناو. هەواڵ؛ خەبەر؛ گوزارشت ▤ گُزارش

گوزارشت / guzarişt/: ☜ **گوزارش**

گوزارە / guzare/: ناو. واتا؛ مانا ▤ معنی

گوزان / guzan/: ناو. کافرمان؛ گوێزان؛ چەقۆی تیژی مووتاش ▤ استره؛ تیغ موتراشی

گوزرە / guzre/: ☜ **گورزە-١**

گوزڤان / guzvan/: ☜ **گشتانە-٢**

گوزگی / guzgî/: ناو. ئاوێنە؛ ئەینووک ▤ آیینە

گوزلی / guzlî/: ناو. *[ناشیرین]* گیزلی؛ قاحبەی بە دزییەوە ▤ فاحشەی پنهانی

گوزم / guzm/: ناو. خوڕڕەم؛ بارانی بەهێز ▤ رگبار

گوزمیچک / guzmîçik/: ناو. گوزمیرچک؛ مزارح؛ خولخولە ▤ فرفره

گوزمیرچک / guzmîrçik/: ☜ **گوزمیچك**

گوزوگومبەت / guz û gumbet/: ئاوەڵکار. گزوگوم؛ گزوگومەت؛ گوز؛ گۆزوگومبەت؛ گزوگومبەت؛ لەپڕ و نەکاو ▤ ناگهان؛ یکهو

گوزوگومەت / guz û gumet/: ئاوەڵکار. لەپڕ؛ هیکا؛ لە پڕێکا ▤ ناخودآگاه

گوزوور / guzûr/: ناو. چارە؛ ڕێچار؛ عیلاج ▤ گزیر؛ چارە

گوزەر^{١} / guzer/: ناو. ١. ڕاستەبازاڕی سەرداپۆشراو ٢. کاری ڕابردن؛ بوورین؛ تێپەڕین ▤ ١. راستەبازار سرپوشیدە ٢. گُذر؛ عبور

▣ **گوزەر دان**: ١. ڕەوانە/ بەڕێ کردن ٢. بوار دان (چەم) ‹چەمەکە زۆر خوڕە، گوزەر نادا› ▤ ١. راهی کردن ٢. گُدار دادن (رودخانە)

گوزەر کردن: ڕابردن ▤ گُذشتن

. گوزەر^{٢}: پاشەوشە. بوار ‹ڕێگوزەر› ▤ ـ رو؛ ـ گُذر

گوزەران^{١} / guzeran/: چاوگ. تێنەپەڕ. //گوزەرای؛ دەگوزەری؛ بگوزەرە// گوزەریان: ١. ڕابردن؛ تێپەڕین ٢. بەخشین؛ بوورین ▤ ١. عبور کردن ٢. گُذشت کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: گوزەراو/ چاوگی نەرێنی: نەگوزەران

گوزەران^{٢}: ناو. ١. ڕەوتی ژیان بەڕێوە چوون ‹هەر کەس هەوڵیەتی بۆ گوزەرانێ/ پێک بێنێ بۆ خۆی

نیمچە ژیانێ «فولکلۆر»› ٢. بژیو؛ داژیار؛ مایەی ژیان ☰ ١. امرار معاش ٢. مایەی زندگی

▣ **گوزەران سەگە** *[کنایە]* ١. ژیانی سەگی و زۆر ئاستەم ‹گوزەران سەگم هەس بە دەسیانەو› ٢. ئەستەم و چەتوون ‹ئەمە کار نییە، گوزەران سەگە!› ☰ ١. زندگی سگی ٢. دشوار

⊡ **گوزەران کردن** گوزەراندن: ١. ژیان تێپەڕین ‹یا ڕەب گوزەران کا بە سەفا وەختی عەزیزت/ پەیوەستە لە دەوری چەمەن و گەردشی باغا «شێخ ڕەزا»› ٢. خۆش ڕابواردن ‹چووگەسە ناو حیزب گوزەران ئەکا› ٣. دەربردن ‹بەم سەرمایە، ئەم زۆسانە گوزەران ناکەین› ☰ ١. زندگی گُذشتن ٢. خوش گُذراندن ٣. دربُردن

گوزەراندن / guzerandin/: چاوگ. تێپەڕ. //گوزەراندت؛ دەگوزەرێنی؛ بگوزەرێنە// گوزەرنای؛ گوزەران کردن: ١. ڕابواردن؛ دانە سەر ‹نیوەی ژیانی لە زیندانا گوزەراندووە› ٢. خۆش ڕابواردن ☰ ١. گُذراندن ٢. خوش گُذراندن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـــ/ چاوگی نەرێنی: نەگوزەراندن

گوزەرگا / guzerga/: ناو. ١. بواری ڕووبار ٢. ڕێگا ☰ ١. گُدار رودخانە ٢. محل عبور

گوزەرنامە / guzername/: ☜ **پاساپۆرت**

گوزەرنای / guzernay/: ☜ **گوزەراندن**

گوزەریان / guzeryan/: ☜ **گوزەران١**

گوزەریای / guzeryay/: چاوگ. گوزەران ☰ گذشتن

گوزەشت / guzeşt/: ناو. چاوپۆشی؛ ڕەوتی لێبووردن ☰ چشمپوشی

⊡ **گوزەشت کردن** بەخشین؛ بوورین ☰ عفو کردن

گوزەشتە / guzeşte/: ناو. ڕابردوو؛ ڕۆژگاری بووری ☰ گُذشتە

گوزیدان / guzîdan/: ناو. یەکیەتی؛ دۆخی یەک بوون ☰ اتحاد

- گوژ / guj-/: پاشگر. کوژەر ‹پیاوگوژ› ☰ - کُش

گوژالک / gujalik/: ☜ **گوژاڵک**

گوژاڵک / gujałik/: ناو. گووژەڵ؛ گوژالک؛ گونەسر؛ کاڵەکەمارانە ☰ هندوانەی ابوجهل

گوژان / gujan/: چاوگ. گوژران؛ کوژران؛ کوژیان؛ کوشران ‹... لە دۆتی زیندەبەگۆڕیش پرسیار کرا: بە کیژان گونەهـ گوژاوە ؟ «هەژار، *قورئان*»› ☰ کُشتە شدن

گوژاننەوە / gujannewe/: ☜ **کوژاندنەوە**

گوژانەوە / gujanewe/: چاوگ. ١. کوژانەوە ٢. سەر بڕین ☰ ١. خاموش شدن ٢. سر بُریدن

گوژاو / gujaw/: ☜ **کوژراو**

گوژاوێ / gujawê/: ناو. جەوی؛ شیلەی دار و گیا ☰ انگُم

گوژتن / gujtin/: چاوگ. کوشتن ☰ کشتن

گوژران / gujran/: ☜ **گوژان**

گوژراو / gujraw/: ☜ **کوژراو**

گوژم١ / gujm/: ناو. ١. تەکانی بەتەوژم ٢. هێز و توان ٣. هێرش؛ پەلامار ☰ ١. جهش ٢. تاب و توان ٣. یورش؛ هجوم

گوژم٢: ئاوەڵناو. ١. ڕەق؛ سەخت ٢. زبر؛ زرو ☰ ١. سخت ٢. زِبر

گوژمە١ / gujme/: ناو. ١. میوەی کوتراوی هەڵگیراو بۆ پێخۆر ٢. ئەندازەیەکی گرینگ (لە پارە و هەرچی) ٣. گرد؛ تەپۆڵکە ☰ ١. میوەی خُشکیدەی کوبیدە ٢. مقداری چشمگیر ٣. تپّە

گوژمە٢: ئاوەڵناو. گورج؛ چالاک ☰ چُست و چالاک

گوژمی / gujmî/: ناو. ڕەقی؛ سفتی؛ سەختی ☰ سختی؛ سفتی

گوژنو / gujnû/: ناو. گوژنە؛ گۆژنەوە: ١. زارئاخنی گۆزە و دیزە ‹دەرە گوژنوو› ٢. دەرخۆنە؛ سەرپۆشی دەفر ٣. دەسکی دەرخۆنە ☰ ١.

دهانەبند دیزی و سبو ۲. نهنبان؛ درِ ظرف ۳. دستەی نهنبان

گوژنه / gujne/: ☜ **گوژنو**

گوژنەو / gujnew/: ناو. بالگە؛ سەرین؛ سەنیر ف بالش

گوژە / guje/: ناو. عەنزەرووت ف انزروت

گوژەر / gujer/: ناو. مێرکوژ؛ پیاوکوژ ف آدمکش؛ قاتل

گوژەگوژ / gujeguj/: دەنگ. هاژەی ئاو، دەنگی ڕۆیشتنی ئاوی چەمی خوڕ ف صدای جریان سریع آب

گوژیلە / gujîle/: ناو. چرپی بۆ دارەڕا ف انبیره

گوژین / gujîn/: چاوگ. ۱. لوور بوون؛ بە تەوژم لە سەررِا هاتنە خوار ۲. با بە هێزەوە هاتن ف ۱. سرازیر شدن ۲. تُندباد آمدن

گوساخ / gusax/: ئاوەڵناو. گوستاخ؛ ڕووقایم؛ شەرمنەکەر ف گُستاخ

گوساخی / gusaxî/: ناو. گوستاخی؛ ڕووداری ف گستاخی

گوساڵ / gusał/: ☜ **گوێرەکە**

▣ **گوساڵ گامێش:** پالاخ؛ گوێلکی گامێش ف گوسالەی گاومیش

گوسان / gusan/: ناو. لاوکبێژی گاتاکان ف خوانندەی گاتها

گوست / gust/: ناو. ئەنگوست؛ تبل؛ تلی؛ تل؛ قامک؛ کلک؛ پەنجە ف انگشت

گوستاخ / gustax/: ☜ **گوساخ**

گوستاخی / gustaxî/: ☜ **گوساخی**

گوستیرک / gustîrik/: ناو. ئەنگوستیلە ف انگشتانە

گوستیل / gustîl/: ☜ **گشتانە۔۱و۲**

گوستیلانێ / gustîlanê/: ناو. گوستیلکانێ؛ کالەمستێن؛ پشکیلان ف گُل یا پوچ

گوستیلک / gustîlik/: ☜ **گشتانە۔۱**

گوستیلکانێ / gustîlikanê/: ☜ **گوستیلانێ**

گوستیلە / gustîle/: ☜ **گشتانە۔۱و۲**

گوسک / gusk/: ☜ **گۆزەڵە**

گوسنج / gusinc/: ☜ **سرینچك**

گوش[1] / guş/: ناو. ۱. گوچ؛ ژەک؛ فرچک ۲. پارچەی تەلیس؛ پارچەی لە پرزەی ڕوەک ف ۱. آغوز ۲. گونی؛ چتایی

⊡ **گوش کردن:** ☜ **گۆش کردن**

• **گوش**[2]: پاشەوشە. ـ گووش؛ بگوش ‹ترێگوش؛ فیشەکگوش› ف افشرنده؛ فشاردهنده

گوشا[1] / guşa/: ئاوەڵناو. ئاواڵە؛ کراوە ف باز

• **گوشا**[2]: پاشەوشە. ڕایی‌کەر ‹موشکول‌گوشا؛ دلگوشا› ف ـ گُشا؛ گُشاینده

گوشاب / guşab/: ناو. خۆشاو؛ خوەشاو ف میوەی خشک خیسانده در آب

گوشاد / guşad/: ئاوەڵناو. ۱. فرەوان؛ فرەه ۲. ئاواڵە؛ کراوە ف ۱. گُشاد ۲. باز

گوشادی / guşadî/: ناو. ۱. فەرحانی؛ هەرزانی و زۆری بژیو ۲. ڕزگاری لە بەلا؛ تێپەڕینی دۆخی نالەبار ‹هەموو نووری ژیانە فەیز و نووری ئاسمانی شین/ هەموو چەپلەی گوشادی لێ ئەدەن هەرچی کە ئەیبینی «دلدار»› ف ۱. ارزانی ۲. گُشایش

گوشار / guşar/: ناو. تەوژم؛ فشار؛ پاڵەپەستۆ ف فشار

گوشان / guşan/: چاوگ. ۱. ☜ **گوشین** ۲. تلیت/ تریت کردن؛ نان دە ناو شۆربا کردن ف ۱. ☜ **گوشین** ۲. ترید کردن

گوشانن / guşanin/: ☜ **گوشین**

گوشپان / guşpan/: ☜ **گشتانە۔۲**

گوشپل / guşpil/: ناو. پشکەڵ؛ پشقل ف پشکل

گوشران / guşran/: چاوگ. تێنەپەڕ. نادیار. //گوشرای؛ دەگوشرێی؛ بگوشرێ// گوشیان؛ کوشران ف فشرده شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: گوشراو/ چاوگی نەرێنی: نەگوشران

گوشراو / guşraw/: ئاوەڵناو. گوشیاگ؛ گوشیاو؛ گوشیو؛ گوڤاشتی؛ کوشراو ▤ فشرده

گوشک / guşk/: ☜ **گۆیژ**

گوشگەنە / guşgene/: ناو. کاری شی کردنەوەی کوڵکە ▤ عمل از هم جدا کردن پشم و پنبه

گوشگیرە / guşgîre/: ☜ **گۆشەگیرە**

گوشڵێ / guşłê/: ناو. گۆشتەندووری ▤ نوعی دیزی

گوشمە / guşme/: ناو. ١. میوەی تێکەڵ کراوی کوتراو ٢. قەزوانی لە جوندا هاڕدراوی سەلککراو کە بۆ پێخۆری زستان هەڵدەگیرێ ▤ ١. میوەی کوبیده شده ٢. پستەکوهی خشک و خُرد شده، برای مصرف زمستان

گوشوەن / guşwen/: ناو. بەندی پێشە؛ جەمسەری ئێسکان ▤ بند استخوان

گوشەک / guşek/: ناو. ئاڵوو؛ لەوزە ▤ لوزتین

گوشیاگ / guşyag/: ☜ **گوشراو**

گوشیان / guşyan/: چاوگ. ١. ☜ **گوشین** ٢. ☜ **گوشران**

گوشیاو / guşyaw/: ☜ **گوشراو**

گوشین / guşîn/: چاوگ. تێپەڕ. //گوشیت؛ دەگوشی؛ بگوشە// گڤاشتن؛ گوشان؛ گوشانن؛ گوشیان؛ گوڤاشتن؛ گۆشین؛ گووشین؛ گۆڤشاندن؛ کوشین؛ بە هێزێکی میکانیکی بە سەر ڕووبەری شتێکدا گوشار هێنان ▤ فشُردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەگوشین

گوشینگە / guşînge/: ناو. گڤاشگە؛ گوڤاشتەک؛ گوڤاشگە؛ جێگەی میوە گوشین ▤ معصره؛ جای فشُردن میوە

گوشیو / guşîw/: ئاوەڵناو. ١. ☜ **گوشراو** ٢. وردکراو؛ هاڕدراو؛ هاڕیاگ ‹تێم گوشیوە› ▤ ١. ☜ **گوشراو** ٢. ریز و نرم‌شده

گوفک / gufik/: ☜ **گوفك ـ١**

گوڤ / guv/: ☜ **گڤڤە**

گوڤا / guva/: ئاوەڵکار. هێدیکا؛ بە لەسەرخۆیی؛ بە سەبرۆکە ▤ بە آرامی

گوڤاش / guvaş/: ناو. کاری گوشین ▤ عمل فشُردن

گوڤاشتن / guvaştin/: ☜ **گوشین**

گوڤاشتەک / guvaştek/: ☜ **گوشینگە**

گوڤاشتی / guvaştî/: ☜ **گوشراو**

گوڤاشگە / guvaşge/: ☜ **گوشینگە**

گوڤاـگوڤا / guva guva/: ئاوەڵکار. وردە ـ وردە؛ کەم‌کەمە ▤ اندک ـ اندک؛ بەتدریج

گوڤتاندن / guvtandin/: چاوگ. ١. کار بەڕێوە بردن ٢. پێداویستی ژیان پێکهێنان ▤ ١. کار را بە انجام رساندن ٢. تأمین کردن ضروریات زندگی

گوڤشک / guvşik/: ئاوەڵناو. تایبەتمەندی هەر شتێ کە بۆی دەبێ بگوشرێ ▤ فشُردنی

گوڤڤی / guvvî/: ناو. قسەی بە مینگە و سرتەوە ▤ مِن‌ومِن

گوڤهاندن / guvhandin/: چاوگ. مەیاندن؛ ئامیان کردنە شیر بۆ ماست و پەنیر ▤ مایە زدن شیر

گوڤیشک[١] / guvîşk/: ☜ **گۆیژ**

گوڤیشک[٢]: ئاوەڵناو. گووشراو؛ گووشیاگ ▤ فشُردە

گوڤین / guvîn/: چاوگ. مەیین؛ گرسان؛ توند بوون (وەک: شیر؛ بوونە ماست یان پەنیر و ...) ▤ بستن (شیر و ...)

گوگوختی / guguxtî/: ناو. کۆترەنەخشینە؛ کوکوختی ▤ فاختە

گول[١] / gul/: ناو. ١. گول ٢. دێو؛ گەڵ؛ گەڵای وەسەر یەکنراو بۆ لەوەڕی زستانەی ئاژەڵ ٣. ئەوەی تووشی گولی بووە ▤ ١. گُل ٢. برگ‌های انباشته شدە برای خوراک زمستانی دام ٣. جُذامی

▣ **گول شەیتان:** قورسی کەمەر ▤ گیاه بلادر

گولا بەرِبەرۆژکێ: ☜ **گولەبەرۆژە**

گولا پاییزێ: ☜ **گولەپاییزە**

گولا پێغەمبەر: گولا پێغەمبەر؛ هەلالەبرمە؛ گولی شلێرە؛ گولێکی سووری ئاڵ یان زەردی پیالەئاسای سەرەونخوونە ▤ لالەی سرنگون

گولا چاوێشە: ☜ **گولەبەیبوون**

گولا زەر: ☜ **گولەزەردە**

گولا سۆر: ☜ **گولەباخ**

گولا شێستپەڕ: گولەئەستەمبولی؛ گولێکی پڕ پەلکە بە زۆر ڕەنگان ▤ کوکب

گول۲: ئاوەڵناو. ۱. گوڕ؛ خۆرە تێکەوتوو ‹گول دەسەبرای پیسە «مەسەل»› ۲. پووتەکە و بێنموود ۳. تامناخۆش ٤. */مەجاز/* پیس و پۆخڵ ٥. دەرکەوتوو لە یاری چاوشارەکێدا ▤ ۱. جُذامی ۲. حقیر و بی‌نمود ۳. بدمزه ۴. کثیف ۵. لو رفته در بازی قایم‌باشک

▣ **گولی دور ئاوایی:** */کینایە/* خۆ لە خەڵک دوورخەرەوە و بەشدار نەبوو لە شایی و شینیان ▤ مُنزوی

▣ **گول کردن:** ۱. تووشی نەخۆشی گولی کردن ‹زۆر پیسە، بیخۆی گولت دەکا› ۲. */کینایە/* پیس و پۆخڵ کردن * هەروەها: **گول بوون** ▤ ۱. بە جُذام مبتلا کردن ۲. کثیف کردن

گولابەتوون /gulabetûn/: ☜ **گولاوەتوون**

گولاتی /gulatî/: ناو. قەرەقووچ؛ کلکەتووتە؛ قامکەچکۆلە ▤ خنصر

گولاچاوێشە /gulaçawêşe/: ☜ **گولەبەیبوون**

گولاش /gulaş/: ☜ **گولەش**

گولاڤ /gulav/: ☜ **گولاو۱**

گولاڤدوون /gulavdûn/: ☜ **گولاوەتوون**

گولال /gulal/: ناو. ۱. مۆزەشینە کە گا و گۆل ڕاو دەنێ ۲. مێروویەکی ڕەشە وەک سن دەچێ ▤ ۱. خرمگس ۲. حشره‌ای شبیه به سن

▣ **گولالازەرێن:** مێشێکی کەسکە لە جەنگەی گەرمادا لە داران زیان دەدا ▤ نوعی مگس سبز، آفت درختان میوه در فصل گرما

گولالاگی: کرمی زگ ▤ انگل شکم

گولالە /gulale/: ☜ **گەلاڵە**

گولالێ /gulalê/: ناو. تووتە؛ قامکە چکۆلە ▤ خنصر؛ انگشت کوچک

گولان /gulan/: ☜ **گوڵان**

گولانگ /gulang/: ناو. گولی؛ گولە؛ کەزی وەهۆنراو؛ ▤ زلف بافته

گولانە /gulane/: ئاوەڵناو. ۱. ژەهراوی ‹کارگە گولانە› ۲. پووتەکە و بێنمود ▤ ۱. سمی ۲. کوچولوی بدریخت

گولاوە /gulawe/: ناو. کفتەی برنجی ▤ کوفته‌برنجی

گولاوێژ /gulawêj/: ☜ **گەلاوێژ**

گولباخە /gulbaxe/: ناو. بەڕیز وێستانی هەردوو لای یاری (وەک: لە کایەی داroوکە چەقاندن و هەڵگرتنەوەدا) ▤ عمل صف بستن دو گروه مقابل در بازی

گولباڤ /gulbav/: ناو. ۱. سووری ئاڵ بە ڕەنگی گول ۲. خونچە ▤ ۱. گُلفام؛ صورتی ۲. غُنچە

گولبزا /gulb(i)za/: ناو. گولبزک؛ گولەنەورۆزە ▤ گلی زردرنگ که اول بهار می‌شکفد

گولبزک /gulbizik/: ☜ **گولبزا**

گولبۆری /gulborî/: ناو. گولی شەیپووری ▤ گل اطلسی

گولبەژن /gulbejn/: ئاوەڵناو. قەدباریک؛ بەژنزراڤ ▤ گُل‌اندام؛ کمرباریک

گولبهار /gulb(i)har/: ناو. گولێکی سەوزی پڕ پەلکە ▤ گل ماهوتی

گولتە /gulte/: ناو. چەلاک؛ کۆلەکە ▤ ستون

گولچان /gulçan/: ناو. پیشکان؛ داری سەردادراو

بۆ کەنگر کەندن ☰ چوبدستی مخصوص کنگرکنی

گول‌چمک / gulçimk/: ئاوەڵناو. تەواو نەشێلدراو (هەویر و قوڕ) ☰ نیم سرشته (خمیر و گل)

گولچیت / gulçît/: ناو. گوڵێکی دەشتەکییە ☰ از گل‌های صحرایی

گول‌چیچەک / gulçîçek/: ناو. هەموو گوڵی کورتەباڵای دەشتی، بە تێکڕایی ☰ گل‌های کوتاه صحرایی به طور عام

گولچیسک / gulçîsk/: ☜ **گورچیله**

گولچیله / gulçîle/: ☜ **گورچیله**

گولخار / gulxar/: ☜ **گوڵخار**

گولخەنی / gulxenî/: ناو. ١. پیرخەنی؛ شلەی وردە بروێش ٢. گیایەکە بۆ دەرمان دەشێ ☰ ١. آش بلغور ریز ٢. گیاه بسم

گولخیڤ / gulxîv/: ناو. دەمی پشکووتنی گوڵان ☰ موسم دمیدن غنچەها

گولدووزام / guldûzam/: ئاوەڵناو. شڵە؛ دەموچاو پەڵە ـ پەڵە ☰ کَک‌مَکی؛ دارای صورت پُر لکه

گولزار / gulzar/: ☜ **گوڵزار**

گولشەن / gulşen/: ☜ **گوڵشەن**

گولشێن / gulşên/: ☜ **گوڵشەن**

گولشێنی / gulşênî/: ناو. قامێکی کوردییە ☰ ترانه‌ای کُردی

گولک / gul(i)k/: ناو. گوێلک؛ گوێرەکە ☰ گوساله

▣ **گولکا حەلی**: گوێلکی زوو زاوی هەراش ☰ گوساله‌ی زود به دنیا آمده

گولکوشی / gulkuşî/: ناو. کاری بە خۆ هەڵگوتن لە زۆرخانەدا ☰ رجزخوانی در زورخانه

گولکە / gulke/: ناو. جۆرێ ترێ ☰ نوعی انگور

گولکەڤرۆک / gulkevrok/: ☜ **گلەوەز**

گوللان / gullan/: ناو. هەڵماتێن؛ ماتان؛ مێشان؛ وازی بەکەللا ☰ تیلەبازی

گوللە / gulle/: ناو. گولە؛ بەرک؛ تیر؛ تەنێکی خڕیلەی کانزایی لە نووکی فیشەکدا ☰ گلوله

▣ **گوللەی وێڵ**: گوللە/ گولەی وێڵەکی؛ گوللەیەک کە بێ‌ئامانج گرتن تەقیوە ☰ گلوله‌ی بی هدف رها شده

گوللەی وێڵەکی: ☜ **گوللەی وێڵ**

گوللەباران / gullebaran/: ناو. گولەباران؛ فیشەکباران؛ کاری لە سەر یەک هاویشتن و تەقاندنی گوللە ‹مەتەرێزەکەمان لە هەموو لایێکەوە گوللەباران کرا› ☰ گلوله‌باران

گوللەبەن[1] / gulleben/: ناو. گوللەبەند؛ دوعای خۆ پارازتن لە گوللە ☰ دُعای ضد گلوله

گوللەبەن[2]: ئاوەڵناو. گوللەبەند؛ دژەگوللە؛ گوللەنەبڕ ‹جانتای گوللەبەن› ☰ ضدگلوله

گوللەبەند / gullebend/: ☜ **گوللەبەن**

گوللی / gullî/: ناو. ١. بیبیلەی چەم ٢. دەنکەترێ ☰ ١. مردُمک چشم ٢. حبّه‌ی انگور

گولم / gulm/: ناو. ١. پەنجەی قووچاو ٢. گۆم؛ ئاوی ڕاوەستاوی قووڵ ☰ ١. مشت گره کرده ٢. آب ژرف و راکد

گولملیزی / gulmlîzî/: ناو. شەڕەمشت ☰ بوکس

گول‌مەخمور / gulmexmûr/: ☜ **گوڵ‌مەخمور**

گول‌مەشک / gulmeşk/: ناو. گیای پەقەڵە ☰ گل رجل‌الغراب

گولنک / gulink/: ناو. */شووروەیی/* بەلۆکە؛ میتکە؛ قیتکەی زێ ☰ چوچوله

گولوەردەخوەر / gulwerdex(i)wer/: ☜ **گوڵەبەڕۆژە**

گولوەن / gulwen/: ناو. ١. خشڵی ئەستۆ ٢. ئەستۆپێچی لە قوماش ☰ ١. گردنبند ٢. شال‌گردن پارچه‌ای

گولوەنی / gulwenî/: ناو. چارۆکە ☰ شِنِل زنانه

گولۆر / gulor/: ئاوەڵناو. خلار؛ گلار؛ تلار؛ گلۆر؛ بەگل و خول. هەروەها: **گولۆر بوونەوە**؛ **گولۆر**

کردنەوە ▤ غلتان

گولۆڤەر / gulover/: ☜ **گرۆڤەر**

گولـۆک / gulok/: ئاوەڵـناو. گزموولـەی؛ خـڕی زۆر پچووک ▤ مُدور کوچک

گولو١ / gulû/: ناو. دەنکەترێ ▤ دانەی انگور

گولو٢: دەنگ. دەنگی هەرا کردن و بانـگ کـردنی گوێرەکە (زۆرتر لەگەڵ چەنپاتـە بوونەوەیدایـە) ▤ صدای فراخواندن گوساله

گولو . گولو١ / gulû gulû/: ئاوەڵکار. دانار_ دانـار؛ دەنک_دەنک ‹ماستاوێکی گولوو_گولووی هێنا› ▤ دانه ـ دانه

گولـو . گولـو٢: دەنـگ. هـەرای بانـگ کـردنی گوێرەکە ▤ صدای فراخواندن گوساله

گوله١ / gule/: نـاو. ١. پارچەی زەوی پچـووک ٢. *[پلار]* پیاوێ کە ژنی جوانی هەیـە و ئێرەیـی پـێ دەبەن ‹مێردە گولەکەت قەدرت نازانێ/ زێڕ لە ملـی سەگدا بایەخی کوانێ «فولکلۆر»› ٣. ☜ **گولـلـە** ٤. گولانگ؛ گولی؛ پرچی وەهۆندراو ▤ ١. قطعه زمین کوچک ٢. شوهرِ زن زیبا که به وی حسودی کنند ٣. ☜ **گولله** ۴. زلف بافته

▣ **گولەی وێلەکی**: ☜ **گوللەی وێڵ**

گوله٢: ئاوەڵناو. پووتەکەی پیسەکە ▤ حقیر بدنمود

گولەباران / gulebaran/: ☜ **گوللەباران**

گولـەش / guleş/: نـاو. گمـش؛ گـوارش؛ گـوراش؛ گـولاش؛ گـەمش؛ زۆران؛ زۆرانی؛ زۆرەبـانی؛ زۆرەبانێ؛ بنکەفشانێ؛ عەردانێ؛ ملانـە؛ ململانـە؛ ململانێ؛ دەفرە؛ عەفرە؛ کۆچـە؛ وەرزشـێکی دوو کەسـیيە هـەر کـەس ئـەوی‌تـر لـە زەوی بـدا بردوویەتەوە ▤ کُشتی

گولەک / gulek/: ناو. گیایەکە ئاژەڵ بیخوا بای پێ دەکا ▤ گیاهی که موجب باد کردن حیوان می‌شود

گولـەکە / guleke/: نـاو. فـنجڵ؛ بۆرەپیـاو ▤ آدم بی‌ارزش

گولەمێش / gulemêş/: نـاو. گیای دەرمانی کرم ▤ گیاهی ضدکرم

گولەنیسـان / gulenîsan/: نـاو. چارەچەقیلـە ▤ نوعی خشخاش

گولی / gulî/: نـاو. ١. نەخۆشـی خـۆرە ٢. گولـی خەلـە ٣. لقـی دار ٤. کـەزی؛ پرچـێ کـە دەهۆنرێتەوە ٥. کلووی بەفر ٦. گولینگەی شەدە و پێچی سەر ▤ ١. بیماری جُذام ٢. خوشەی غله ٣. شاخەی درخت ۴. گیسوی بافتـه ۵. دانـەی بـرف ۶. منگولەی سرپوش

گولیچ / gulîç/: ناو. گولی؛ کلووی بـەفر ▤ دانـەی برف

گولیستان / gulîstan/: ☜ **گوڵستان**

گولیفک / gulîfik/: ناو. گولی؛ گولێکی زۆر جوانـە ▤ از گل‌های بسیار زیبا

گولیڤک / gulîvik/: نـاو. گولینگەی شەدە و پێچی سەر ▤ منگولەی روسری

گولیک١ / gulîk/: نـاو. کوتیلـک؛ کفتـەی سـاواری سوورەوەکراو ▤ کوفتەی بلغور سرخ‌کرده

گولیک٢: ئاوەڵناو. سەرتەنک؛ کەم‌موو ▤ کم‌پشت

گولێر / gulêr/: نـاو. ١. جـۆرێ بـەری مـازوو ٢. دەروازەوان؛ یاریزانـێ کـە لـە دەروازەیـە، تـۆپی تێنەچێ ▤ ١. نوعی ثمر مازوج ٢. دروازەبان

گـوڵ / guł/: نـاو. ١. گـول؛ چیچـەک؛ گولیـک؛ گلووک؛ کولیـک؛ نـەترک؛ خونچـەی پشـکوتوو؛ ئەندامی زاوزێی گیـای گولـدار ‹گولـە هـەنار› ٢. ☜ **گولـەبـاخ** ٣. بنچکـە گیایەکـە بـۆ جـوانی ڕایدەگرن ‹گولی گوێفیـل› ٤. گولـی دەغـل ٥. پۆلوو؛ سکڵ؛ پـەنگر؛ پـەرەنگ ٦. گـڕی ئـاگر ٧. *[وەرزش]* گۆڵ؛ کاری تـۆپ خسـتنە دەروازە (لـەو یاریانەی کە تۆپ دەچێتە ناو دەروازە یان شـتێکەوە) ٨. کاری دۆزینەوەی پشکیل لە گۆرەوی‌بازیدا ٩. نەخشی چێندراو (وەک: پارچە، فـەرش و ...) ١٠.

/کینایە/ مرۆی بـاش و خۆشەویسـت ▤ ١. گُـل ٢. ☜ **گوڵەباخ** ٣. گیاه گُلدانی ۴. خوشەی غلّە ۵. اخگر ۶. شـعلە؛ زبانـەی آتـش ٧. گُـل (بـازی و ورزش) ٨. اصطلاحی در جوراب‌بازی ٩. نقش بافتنی (پارچە، قالی و ...) ١٠. آدم نمونە و محبوب

▣ **گوڵی سەرتۆپ** جوانتر لە ناو شـتی دەوروبـەردا ▤ گُل سرسبد

گوڵی مەجلیس */کینایە/* مرۆی قسـەخۆش و کـۆڕ ڕازێنەوە ▤ مجلس‌آرا

⊡ **گوڵ چنینەوە** هەڵگرتن و کۆ کردنەوەی گوڵـی بەجێ ماوی دەخڵ دوای درەو ▤ خوشەچینی

گوڵ کردن ١. گوڵ پشـکووتن لـە دار و گیـا ٢. جێگەی دان لە شینی دانەوێڵە پەیدا بـوون ٣. */وەرزش/* گوڵ لێدان؛ تۆپ خستنە نـاو دەروازە، سەبەتە یان زەوینی بەرامبەرەوە ‹تیمـی ئێمـە دوو گوڵی کرد› ٤. */کینایە/* هاتنە سـەر کـەیف و دڵخۆش بوون ٥. */کینایە/* ئاشکرا بوون ٦. */کینایە/* کارێکی گرنـگ دەسـت‌پـێ‌کـردن ▤ ١. گُـل/ شکوفە کردن ٢. خوشە کردن غلە ٣. گُـل زدن ۴. سرکیف آمدن ۵. آشکار شدن ۶. کـاری مهمـی را شروع کردن

گوڵ گرتن ١. گوڵ پشکووتن لـە دارە گـوڵ ٢. سەری فتیلەچرا و شەم قرتاندن ٣. دە ژێر گڵ خستنی خرچە بۆ ئەوە ببێتە کاڵەک ▤ ١. گل شکفتن از گلبن ٢. چیدن فتیلەی چراغ و شـمع ٣. در زیر خاک نهادن خربُزەی نارس برای رسیدن

گوڵ نان لق یان شەتڵی گوڵ لە خـاک نـان ▤ گُل کاشتن

گوڵی کەس/ شتێک کاڵ بوونەوە */کینایە/* تووشـی کەمترین ئازار و زیان بوون ‹با تماشام کـردوی، خۆ گوڵی کاڵ ناوێتەوە!› ▤ کمترین ضـرر و زیـان وارد شدن

لە گوڵ ناسکتر/ کەمتر نەوتن لە گـوڵ ناسـکتر/ کاڵتر نەوتن؛ لە گوڵ کـەمتر نـەگوتن؛ قسـەی ناخۆش نەکردن؛ خراپ بە زاردا نەهاتن ‹نـازانم بۆ تۆراوە، خۆ لە گوڵ ناسکترمان پێ نـەوتووە!› ▤ از گل نازکتر نگفتن

گوڵئـەسـتێرک / guł'estêrik/: کورمکـێ شەڤـێ؛ گوڵستێرک؛ گوڵئەستێرە ▤ کرم شبتاب

گوڵئەستێرە / gul'estêre/: ☜ **گوڵەستێرە**

گوڵاباتوون / gułabatûn/: ☜ **گوڵاوەتوون**

گوڵاڵە / gułałe/: ناو. ڕەبەنۆک؛ مێلاقە ▤ آلالە

گوڵاڵەسوورکە / gułałesûrke/: ☜ **گوڵاڵەسوورە**

گوڵاڵـەسوورە / gułałesûre/: نـاو. گوڵاڵەسـوورکە؛ گوڵاڵە ▤ آلالەی قرمز

گوڵان / gułan/: ناو. گـوڵان؛ بانەمـەڕ؛ جـوەدرەو؛ تێرەخوەرە؛ برێنەکەران؛ دووهـەم مـانگی بـەهار؛ مانگی دووهەمی ساڵی هەتاوی ئێران کە ٣١ ڕۆژە ▤ اُردیبهشت

گوڵاو١ / guław/: ناو. گولاڤ؛ پنکاڤ؛ بەرکم؛ لـیچ؛ تنۆکـاوی هەڵـمی گوڵـباخی کـە ئـاوێکی زۆر بۆنخۆشە ▤ گُلاب

⊡ **گوڵاو گرتن** گوڵ و ئاو لە سەر ئاگر کوڵانـدن و هەڵمەکەی بە تنۆکـە کـۆ کردنـەوە ▤ گـلاب گرفتن

گوڵاو٢: ☜ **گڵاو**٢

گوڵاواتوون / guławatûn/: ☜ **گوڵاوەتوون**

گوڵاوپـاش / guławpaş/: نـاو. گوڵاوپـڕژێن؛ گـوڵاودان؛ دەفـری گـوڵاو؛ تـوونگی گچکـەی دەسکدار و ملباریک بە لوولەیەکـەوە بـۆ گـوڵاو پژاندن بە دەست و سەر و چاودا ▤ گُلابپاش

گـوڵاوپڕژێن / guławpiřjên/: نـاو. ١. ☜ **گوڵاوپاش** ٢. کاری پرژاندنی گوڵاو بە سەر کەس یان شتێکدا ▤ ١. ☜ **گوڵاوپاش** ٢. گُلابپاشی

گوڵاودان / guławdan/: ☜ **گوڵاوپاش**

گوڵاوەتـوون / guławetûn/: نـاو. گوڵابـەتوون؛

گولاڤدوون؛ گولاباتوون؛ گولاواتوون: ١. زرهـۆک؛ باریکە تاڵی زێڕین یان زێوین کە لەگەڵ ئاورێشم بۆ تان و پۆی پارچەی زەڕی بە کاری دەبـەن ٢. زرهۆک؛ تەنراوەیەکی ئاوریشـمی بـە گولـەنگەوە کراو، کـە بـە پرچییـەوە هەڵدەواسـن ٣. گوڵـی زۆپی لە تان و پۆی زێڕ و زێو چنراو، کە بە سـەر پارچەیدا دەدروون ☰ ١تا٣. گلابتون

گوڵاوەی / guławey/: ☜ **گوڵاوی**

گوڵاوی / guławî/: ناو. گوڵاوەی؛ جۆرێ هـەرمێی بۆنخۆش ☰ نوعی گُلابی مُعطر

گوڵباتمـان / gułbatman/: نـاو. پارچەیـــەکی قەدیمی ژنانە بوو دەیـانکردە کـراس ☰ پارچـەای قدیمی زنانه

گوڵباجی / gułbacî/: ناو. ١. خوشـک؛ خوەیشـک ٢. دش؛ دوش؛ خوشـکی شـوو ☰ ١. خـواهر ٢. خواهرشوهر

گوڵباخ / gułbax/: نـاو. ولی؛ گولـباخ؛ گولـباخی ☰ گل گلاب

گوڵبـاخی / gułbaxî/: نـاو. ١. پنجکێکـی پایـای دڕکنە بە گەڵای خڕیلەی کەسکەوە ٢. گولگولاو؛ گولی بەرهەمی ئەو پنجکە بە ڕەنگی ئاڵ و بـۆنی زۆر خۆشـەوە کـە گـولاوی لـێ دەگـرن و بـۆ دەرمانیش دەشێ ☰ ١و٢. گل محمدی

گوڵباران / gułbaran/: ناو. کاری گوڵ هەلاویشتن بە سەر کەسێکی عەزیزدا ☰ گلباران

گوڵبانو / gułbanû/: ناو. جورێ مێش کە چزووی هەیە ☰ نوعی مگس نیشدار

گوڵبڕ / gułbiř/: ناو. دروێنەی سەرچڵی خەلـە ☰ درو خوشه‌های غله

گـوڵبزن / gułbizin/: نـاو. گولـێکە وەک گولـی گولاو دەچێ و بێدڕکە ☰ گلی بی خار، شبیه گـل محمدی

گوڵبژێر[1] / gułb(i)jêr/: نـاو. گولچن؛ گولچین: ١. کەسێ کە گوڵ لە دروێنەی خەلەدا دەچنێتـەوە ٢. *[کنایە]* تەڵبژێر؛ تەڵـبژێن؛ تاڵـچین؛ تەڵـچن؛ سـەرتەڵ؛ سـەرتڵ؛ سـەرگوڵ؛ ئـەوی لـە نـاو کۆمایەکـدا هەڵـبژێردراوە ☰ ١. خوشـەچـین ٢. گُلچین

⊡ **گـوڵبژێر کـردن:** *[کنایـە]* تەڵــبژێر کـــردن؛ هەڵبژاردن ‹گولبژێرێکی زەریفم کرد لە نێو باغی خـەیاڵ/ خۆزگـە مـەردێکی ڕەشـید بـۆ شـێخی بخوێندایەوە «حەریق»› ☰ گُلچین کردن

گوڵبژێر[2]: ئاوەڵـناو. گوڵـچن؛ گوڵـچین؛ تەڵـبژێر؛ بژاردە؛ هەڵبژاردە؛ باشترین لە نـاو کۆمایەکـدا ☰ برگُزیده

گوڵبوێر / gułb(i)wêr/: ناو. ↓

⊡ **گوڵبوێر نەکردن:** *[کنایە]* پشت گـوێ نەخسـتن ‹هێندە کاری جوانە! قـەت گـوڵبـوێری ناکـا› ☰ پشت گوش نیانداختن

گوڵبـۆری / gułborî/: ناو. گوڵـەحەریرە؛ ئەتلەسـی ☰ گُل اتلسی

گوڵبەدەم / gułbedem/: ئاوەڵناو. گوڵوەدەم؛ تـازە دەرهاتوو ‹خەیاری گوڵبەدەم› ☰ نورس

گوڵبەڕۆژ / gułbeřoj/: ☜ **گوڵەبەڕۆژە**

گوڵبەند / gułbend/: ناو. چەلینگ ☰ گیاهی است

گوڵبەهار / gubehar/: نـاو. چیچـەکی دەشـت ☰ گُل صحرایی

گوڵبێچـو / gułbêçû/: نـاو. قوماشـێکی قـەدیمی دەیانکردە کراسی ژنانە ☰ پارچەای قدیمی

گوڵبێن / gułbên/: ناو. زار؛ گلۆ ☰ دهانه

گوڵبێنئاخن / gułbên'axin/: نـاو. گڵبێنە؛ گلوێنە؛ گولواخن؛ گولێنەئاخن؛ تۆپە پەڕۆیێ کە دەخرێتە گولـبێنەی تەنـدوورەوە بـۆ دامرکانـدنی گـڕی تەندوورەکە ☰ گلوبند تنور

گوڵبێنە / gułbêne/: ناو. گڵبێنە؛ گلوێنە؛ گولـوە؛ گولوێنە؛ گولۆ؛ گۆلۆ؛ گولۆنە؛ گولێنە؛ کونێکە لـە

بنەوەی تەنووردا بابوێری دەرخراوەتە دەر بۆ گڕ خۆش بوونی تەندوور ☰ گلوەی تنور

گوڵپ / gułp/: ناو. قوم؛ قم؛ فڕ ☰ جُرعه

گوڵپرچن / gułpirçin/: ناو. قەرە؛ ئەو خرچەیەی هەر لە بێستانەکەدا بە بڕکەکەیەوە دەیخەنە بن گڵ تا دەبێتە کاڵەک ☰ خربزەی کال کە در جالیز زیر خاک می‌کنند تا برسد

گوڵپۆش / gułpoş/: ناو. بەشی دەرەکی گول کە پەرچەم و مێوینەکەی دادەپۆشێ ☰ گلپوش

گوڵپە / gułpe/: ناو. کلپە؛ گڕی لەپڕی ئاگر ☰ اشتعال ناگهانی آتش

گوڵپەڕ / gułpeř/: ناو. ۱. وەختی دروێنە هاتنی دەخڵ ۲. پەڕە ڕەنگینەکانی دەوری گول ۳. سۆڵان؛ سوولان؛ گولەسۆ؛ پلەسۆ؛ ئالفە گیایەکی وەک قامیش، بۆنخۆش، گەلاپان، گوڵسپی، میوە هێلکەیی و خۆش بەرامەیە ٤. میوەی ئەو گیایە کە جۆرێک بەهاراتە ☰ ۱. موسم درو غله ۲. گلبرگ ۳و۴. گُلپر

گوڵپەنا / gułpena/: ناو. گەنمێ کە درەنگ دەچێنرێ و گوڵ ناکا ☰ گندمی کە خوشه ندارد

گوڵپیتە / gułpîte/: ناو. گولی قانگەلاشک ☰ گُل‌بُتەی کنگر

گوڵپێس / gułpês/: ناو. خۆرە؛ خوەرە؛ خیرک؛ پیسی ☰ آکله

گوڵتۆپ / gułtop/: ☜ **گوڵهەنگ**

گوڵتووتک / gułtûtik/: ناو. بابوونە؛ گولەبەیبوون؛ بەیبوون ☰ گل بابونه

گوڵتە / gułte/: ناو. پەلەوەری بچووک ☰ پرندەی کوچک

گوڵجاڕ / gułcař/: ناو. شوێنێ کە گولی زۆری لێ ڕواوە ‹ئەیبینم ... پەلەیێک گولجاڕی گوندەکەی مالیاوا/ سەرپێچی سەریەتی «شێرکۆ»› ☰ گُلزار

گوڵچن / gułçin/: ناو. ۱. ☜ **گولبژێر**[1] ۲. شکلی گولدروو ☰ ۱. ☜ **گولبژێر**[1] ۲. گلدوز

گوڵچنی / gułç(i)nî/: ناو. لەکاتە؛ گولە دەغلی لە داس پەڕیو کۆ کردنەوە ☰ خوشەچینی

گوڵچیچک / gułçîçik/: ناو. گوولک؛ گوڵبەهار ☰ گل صحرایی

گوڵچین / gułçîn/: ☜ **گولبژێر**

گوڵخار / gułxar/: ناو. گولخار: ۱. ڕەنگی پەمبەیی؛ چێرەیی ۲. ڕەنگی سوور ☰ ۱. صورتی ۲. قرمز

گوڵخاز / gułxaz/: ناو. خازی؛ خاز؛ گولەهاز ☰ گل شیپوری

گوڵخانە / gułxane/: ناو. گوڕنی؛ شوێنی پەروەردەکردنی گوڵ و گیا، بەتایبەت شوێنێکی سەرگیراو بە گەرما و ڕووناهی ڕاگیراوەوە ☰ گُلخانه

گوڵخونچە / gułxunçe/: ناو. ۱. خونچەی نیوەپشکووتوو ۲. پنجکەیەکی پایایە بە گەڵای وردیلەی کەسکی ئامالڕەشەوە ۳. گولی بەرهەمی ئەم پنجکە بە ڕەنگی سوور و کەمووکەیێ بۆنی خۆشەوە ٤. *[مەجاز]* نەونەمام؛ تازەلاو ☰ ۱. غنچەی نیم‌شکفته ۲و۳. گولبوتەای پایا با گل‌های سرخ و اندکی خوشبو ۴. نوجوان

گوڵخەندەران[1] / gułxenderan/: ناو. جۆرێ گول ☰ نوعی گل

گوڵخەندەران[2]: ئاوەڵناو. خەنەشیرین؛ بە پێکەنینی جوان و دڵبزوێنەوە ☰ دارای خندەی شکرین

گوڵدار / gułdar/: ئاوەڵناو. بە نەخش و نیگاری گولەوە ‹پارچەی گولدار› ☰ گلدار

گوڵداڕوو / gułdařû/: ناو. سیپەلە؛ سیپەرە؛ باوەشێنە ☰ سرخس

گوڵدان / gułdan/: ناو. گولدانک: ۱. ئینجانە؛ تەبەک؛ قەحفک؛ دەفری قووڵ و دەمهەراو بۆ ناشتن و بەرهەم هێنانی گول ۲. دەفری میز تێ

کردن 🇮🇷 ١. گُلدان ٢. لگن

گوڵدانک / gułdanik/: ☜ **گوڵدان**

گوڵڕووت / gułřût/: ☜ **گوڵەڕووتە**

گوڵڕەنگ / gułřeng/: ئاوەڵناو. بە ڕەنگی گوڵ ‹چاییەکەت تێکە شەرابی گوڵڕەنگ/ لە دیار باڵاکەت شەوم کرد دەرەنگ «فولکلۆر»› 🇮🇷 گُلی رنگ

گوڵزاخ / gułzax/: ناو. ناوی پارچەیەکی قەدیمی 🇮🇷 پارچەای قدیمی

گوڵزار / gułzar/: ناو. گولزار؛ گوڵجاڕ؛ گوڵەک 🇮🇷 گُلزار

گوڵسان / gułsan/: ☜ **گوڵستان**

گوڵستان / gułistan/: ناو. گوڵسان؛ گولیستان؛ گوڵشەن؛ گوڵشێن؛ باخەگوڵ؛ گوڵجاڕ؛ گوڵزار؛ گولزار؛ گوڵەک؛ باغچەی گوڵان؛ باخێ کە گوڵی جۆراوجۆری تێدا پەروەردە دەکرێ 🇮🇷 گُلزار؛ گلستان

گوڵستێرک / guls(i)têrik/: کورمکێ شەفێ؛ گوڵئەستێرک؛ گوڵئەستێرە 🇮🇷 کرم شبتاب

گوڵسوو / gułsû/: ☜ **گزنگ**

گوڵشەن / gułşen/: ناو. گولشەن؛ گولشێن؛ گوڵجاڕ 🇮🇷 گلزار؛ گلشن

گوڵشێن / gułşên/: ☜ **گوڵستان**

گوڵعاشقان / guł'aşqan/: ناو. بادروو؛ تاجخرووس؛ گوڵمەخموور 🇮🇷 تاجخروس

گوڵف / gułf/: ناو. گەمەیەکی وڵاتانی ئینگلیزیزمان، لە زەوییەکی زۆر گەورە بە ٩ یا ١٨ کونەوە، کە یاریزان بە گۆچانێکەوە لە تۆپێکی گچکەی سپی هەڵئەدا بۆ ناو کونەکان، لە ئاکامدا ئەو کەسە دەیباتەوە کە بە لێدانی کەمتر تۆپەکان بخاتە ناو کونەکانەوە 🇮🇷 گُلف

گوڵقەن / gułqen/: ☜ **گوڵقەند**

گوڵقەند / gułqend/: ناو. گوڵقەن؛ برێشکەی گەنمەشامی و شیلەی قەند کە تۆپەڵی دەکەن 🇮🇷 شیرەی ذرت

گوڵکار / gułkar/: ناو. کەسێ کە گوڵ دەڕوێنێ 🇮🇷 گُلکار

گوڵکاری / gułkarî/: ناو. ١. کاری پەروەردەکردنی گوڵ ‹بەردەم خانووبەرەکەیان گوڵکاری کردووە› ٢. باخچەی گوڵ؛ ئەو جێگەی کە گوڵی تێدا نراوە و ڕواوە ‹مەچنە ناو گوڵکارییەکەوە! گوڵەکان پێشێل ئەکەن› 🇮🇷 ١و٢. گلکاری

گوڵکردوو / gułkirdû/: ئاوەڵناو. شێنی؛ پشکووتوو 🇮🇷 شکوفا

گوڵکوچک / gułkuçik/: ☜ **گلەوەز**

گوڵکە / gułke/: ئاوەڵناو. فتنە؛ ئاژاوەچی 🇮🇷 آشوبگر

گوڵکێش / gułkêş/: ناو. چنگانە؛ دەرمەغ 🇮🇷 چنگک علف

گوڵگاوزوان / gułgaw(i)zwan/: ناو. گاوزبان؛ گاوزمان؛ گاوزوان؛ گوڵگاوەزوان؛ گاوەزوان؛ گوڵی گیای گۆزروان کە بۆ ڕەوان کردن، عارەق دەردان و میز هێنان بە کار دێ و سوکنایی‌دەریشە 🇮🇷 گُل گاوزبان

گوڵگاوەزوان/ gułgawez(i)wan/: ☜ **گوڵگاوزوان**

گوڵگزی / gułg(i)zî/: ناو. گوڵگەز؛ گوڵگەزی؛ سووری ئاماڵڕەش 🇮🇷 سُرخ سیەفام

گوڵ.گوڵ / guł guł/: ☜ **گوڵگوڵی**^{2}

گوڵگولاو / gułguław/: ☜ **گوڵەباخ**

گوڵگوڵی^{1} / gułgułî/: ناو. ١. دەشتی پڕ لە هەموو جۆرە گوڵێک ٢. سووری ئاچخ؛ سووری کاڵ 🇮🇷 ١. دشت پر از گل ٢. قرمز روشن

گوڵگوڵی^{2}: ئاوەڵناو. گوڵ گوڵ؛ بە پەڵەی ڕەنگاوڕەنگەوە ‹دنیا کە گوڵگوڵی بووە، قوربان، ئەتۆش وەرە!/ تالیب بە گوڵ بە! قەیدی چییە گوڵ گوڵی بوێ؟! «نالی»› 🇮🇷 رنگارنگ

گوڵگۆچێلە / gułgoçêle/: ناو. کەکرە؛ کرژەڵە؛

تالگ؛ تالگە ▤ تلخە

گوڵگەز /gułgez/: ☜ **گوڵگزی**

گوڵگەزی /gułgezî/: ☜ **گوڵگزی**

گوڵگەشت /gułgeşt/: ناو. ١. باخچە ٢. هەوایەکی گۆرانی و قامێکی کەونارایە ▤ ١. باغچە ٢. آهنگی باستانی

گوڵگەنم /gułgenim/: ناو. هێشووی گەنم؛ جێگەی دەنک و دان لە چلەگەنمدا ▤ گُل گندم

گوڵم /gułm/: ناو. ١. نەرمایی سەر سمت ٢. پڕی دەستێک ٣. گولم؛ پەنجەی قووچاو ٤. /کینایە/ گراوی؛ دڵبەر ٥. وڵمە؛ پارچەگۆشتی بێ‌پێشە ٦. سواڵە؛ دەستە گەنمی دروێنەکراو ▤ ١. نرمی باسن ٢. پُر یک دست ٣. مشت گره‌کرده ۴. معشوقه ۵. گوشت لُخم ۶. دستەی گندم دروشده

گوڵمشتک /gułmiştik/: ناو. گلۆڵەبەن ▤ گلولەی نخ

گوڵمە /gułme/: ناو. وڵمە؛ وڵە: ١. نەرمایی ڕان ٢. گولم؛ پارچە گۆشتی بێ‌ئێسک ▤ ١. نرمی ران ٢. گوشت لُخم

گوڵمەپت /gułmepit/: ناو. کونەلووت ▤ سوراخ بینی

گوڵمەخموور /gułmexmûr/: ناو. گوڵەمەخموور؛ گول‌مەخموور؛ بادرو؛ پۆپەکەڵەشێرە؛ گوڵی پۆ؛ گوڵێکی سووری چەند پەلکە، لە پۆپەی کەڵەباب دەکا ▤ گُل تاج‌خروس

گوڵمەڕان /gułmeřan/: ناو. نەرمایی ڕان ▤ نرمی ران

گوڵمەز /gułmez/: ☜ **گۆڵمەز**

گوڵمی /gułmî/: ناو. گۆلکەساوا فێرە گوانمژین کردن ▤ تعلیم گوسالەی نوزاد به مکیدن پستان مادر

گوڵمیخ /gułmîx/: ☜ **گوڵمێخ**

گوڵمێ /gułmê/: ناو. ١. گیایەکی پایای چڵ‌ـچڵ و مەیلەو سەوزە، ساقەتەکەی تۆزی چەسپنە و لە نسار دەڕوێ ٢. گوڵی ئەو گیایە کە خانە‌ـخانەی خڕۆکە و نازک و بە ڕەنگی زەرد و بێ‌بۆنە، بۆ جوانی و ڕازاندنەوە ڕایدەگرن ▤ ١و٢. گیاهی پایا و گُل آن

گوڵمێخ /gułmêx/: ناو. گولمیخ؛ سکە؛ بزماری زل لە دار یان لە ئاسن ▤ اخیه

گوڵمێخەک /gułmêxek/: ناو. گوڵێکی بۆنخۆشە و زۆر ڕەنگی هەیە ▤ گُل میخک

گوڵمێو /gułmêw/: ناو. گیایەکە مرۆ دەیخوا ▤ از گیاهان خوراکی

گوڵنار /gułar/: ☜ **گوڵەنار**

گوڵناز /gułnaz/: ناو. نازناز؛ نازنازی؛ شەرمینۆک؛ گوڵێکی زۆر جوانە لە بەر خۆر دەپشکوێ و چەند ڕەنگی هەیە و ئەگەر دەستی لێ بکەوێ پەڕەکانی لوول دەبن ▤ گُلناز

گوڵندام /gułindam/: ☜ **گوڵننام**

گوڵنگ /gul(i)ng/: ☜ **گوڵەنگ**

گوڵنگە /guł(i)nge/: ناو. /شوورەیی/ بەلۆکە؛ میتکە ▤ چوچولە

گوڵنم /gułnim/: ناو. ئاوپڕژێن ▤ آبپاشی

گوڵننام /gułinnam/: ناو. گوڵندام ▤ گل‌اندام

گوڵنیشان /gułnîşan/: ناو. مینا؛ گوڵەمینا؛ گوڵەمەمێشە؛ گوراڵەچەرمە ▤ گُل مینا

گوڵواخن /gułwaxin/: ☜ **گوڵبێن‌ئاخن**

گوڵواز /gułwaz/: ناو. گلواز؛ ڕستەهەنجیری بە ئاڵقە ▤ حلقە انجیر به رشته کشیده

گوڵوس /gułus/: ناو. ئاخەلێوە؛ خاکەلێوە ▤ سرآغاز بهار

گوڵول /gułwil/: ناو. جۆرێ گوڵەباخی ڕەنگی ئاڵی مەیلەو زەرد ▤ گل رُز

گوڵوە /gułwe/: ☜ **گوڵبێتە**

گوڵوەدەم /gułwedem/: ☜ **گوڵبەدەم**

گوڵوێنک /gułwênik/: ناو. ئاڵقەپەتی ملی

ڕەشەوڵاخ ☰ رسن گردن گاو

گوڵوێنه / /gułwêne/: ☜ **گوڵێته**

گوڵۆ / /guło/: ناو. ١. ☜ **گوڵێته** ٢. کونەبا لە شاخدا ☰ ١. ☜ **گوڵێته** ٢. منفذ باد در کوه

گوڵۆپ / /gułop/: ناو. گڵۆپ؛ چرای کارەبا ☰ لامپ برق

گوڵۆپه / /gułope/: ناو. گڕپە؛ کڵپە ☰ زبانەی آتش

گوڵۆف / /gułof/: ☜ **گڵۆف**

گوڵۆفتن / /gułoftin/: ☜ **گڵۆفین**

گوڵۆفتین / /gułoftîn/: ☜ **گڵۆفین**

گوڵۆفین / /gułofîn/: ☜ **گڵۆفین**

گوڵۆڵک / /gułołik/: ☜ **گڵۆڵه**[١]

گوڵۆڵه / /gułołe/: ☜ **گڵۆڵه**

گوڵۆڵه پێچ / /gułołepêç/: ناو. چۆڵەپێچ؛ تەنافپێچ ☰ طنابپیچ

گوڵۆڵه و گردەنشین / /gułołe w girden(i)şîn/: ئاوەڵناو. پەککەوتە؛ گیرۆدە و داکەوتە ☰ خانەنشین

گوڵۆنه / /gułone/: ☜ **گوڵێته**

گوڵوک / /gułûk/: ناو. شکۆفە؛ گوڵی درەخت ☰ شکوفەی درخت

گوڵوکەفەقیانه / /gułûkefeq(i)yane/: ناو. ڕێحانە کێویلە ☰ ریحان کوهی

گوڵه - / /gułe-/: پێشوشە. ١. گچکە؛ بووچک ‹گوڵەجێ› ٢. هێشوو؛ هۆشە ‹گوڵەگەنم؛ گوڵەجۆ› ☰ ١. کوچک ٢. خوشه

گوڵەئاخ / /gułe'ax/: ☜ **گوڵەئاوات**

گوڵەئاران / /gułe'aran/: ناو. مامیران؛ مامیلان؛ پەنجەدال ☰ مامیران

گوڵەئاسۆ / /gułe'aso/: ناو. گوڵەستێرە؛ گیایەکی ڕازێنەیی بە گوڵی زل و زەردی وەک خۆرەوە ☰ گُل ستارەای

گوڵەئاگری / /gułe'ag(i)rî/: ناو. گوڵە ئەرخەوانی؛ بنەگیایەکی ئالفی بە گەڵای نەرم و گوڵی گەورەی سوورتۆخەوە ☰ گُل آتشی

گوڵەئالۆز / /gułe'ałoz/: ناو. زوانەبووکە؛ گیایەکە لە تیرەی هەڵاڵان، بە هێشووی پێچەڵپێچی درێژ و بنەوش، سوور یان سپی ☰ زبان‌درقفا

گوڵەئاوات / /gułe'awat/: ناو. گوڵە ئاخ؛ زارەگا؛ گیا باڵووکە؛ گوڵە شفا؛ مەخەلەسە؛ گیایێکی ڕازێنەری بە گوڵی سوور، ئاڵ یان سپییەوە ☰ گُل میمون

گوڵەئاوەنیا / /gułe'awenya/: ناو. گوڵەجووتیار؛ گوڵەجووتێرە؛ گوڵەعەزرەتی؛ گوڵەخەیارک ☰ سورنجان

گوڵەئەرغوو / /gułe'erğû/: ناو. ئەرغوو؛ ئەرغەوان ☰ ارغوان

گوڵەئەسپەک / /gułe'espek/: ☜ **گوڵەدیاری**

گوڵەئەستەمبوڵی / /gułe'estembułî/: ناو. کەوکەو؛ گوڵا شێستپەڕ؛ گوڵێکی پڕپەلکە بە زۆر ڕەنگان ☰ گُل کوکب

گوڵەئەستێره / /gułe'estêre/: ناو. خاڵخاڵۆکە؛ گیئاسارە ☰ کرم شب‌تاب

گوڵەئەشکەوت / /gułe'eşkewt/: ناو. شەنگاڵ؛ شەنگار؛ کاهووەکەرانە ☰ شنگار

گوڵەئەوین / /gułe'ewîn/: ناو. خەڵاتە گیا؛ جۆرێ گوڵی سپی یان ئاوی کاڵە کە وەک هێشوو بەڵام لە ڕزنێکدا دەپشکوێ ☰ گُل فراموشم‌مکن

گوڵەئێش / /gułe'êş/: ناو. دەرمانەئازار؛ گوڵەدەوری ☰ عاقرقرحا

گوڵەبابوونه / /gułebabûne/: ☜ **گوڵەبەیبوون**

گوڵەباخ / /gułebax/: ناو. گوڵاسۆر؛ گوڵەباغ؛ گوڵ؛ گوڵگوڵاو؛ گوڵی گوڵاو؛ گوڵباخی؛ سوورگوڵ؛ سۆرگوڵ؛ ئەو گوڵە لاسکە بە دڕکەی گوڵاوی لێ دەگیرێ ☰ گُل مُحمدی

گوڵەباغ / /gułebağ/: ☜ **گوڵەباخ**

گوڵەبرێژ / /gułeb(i)rêj/: ناو. کەبابی بەرگ ☰ کباب برگ

گوڵەبووک / /gułebûk/: ناو. لالە؛ گوڵەمێلاقە ☰ لاله

گوڵەبەبەشە / /gułebebeşe/: ناو. گوڵێکی دەشتەکی ☰ گُلی صحرایی

گوڵەبەرامە / /gułeberame/: ناو. نەسرین؛ وڵەگوڵاوی ☰ نسرین

گوڵەبەرزانی / /gułeberzanî/: ناو. گوێنۆ؛ گیایەکی باڵابەرزە گوڵی زەرد دەر دەکا و لە نێو مێرگ و قۆپیدا شین دەبێ ☰ گیاهی است

گوڵەبەڕۆژە / /gułebeřoje/: ناو. گوڵابەربەرۆژکێ؛ گۆگباخان؛ گوڵبەڕۆژ؛ ڕۆزامپەرێز؛ ڕۆژانپەرێز؛ بەڕووژە؛ ڕۆجیاپەڕشت؛ ڕۆجیارپرێس؛ ڕۆزیارپەرس؛ هەتاوپەرس؛ گوڵ بەرەفتاو؛ گوڵوەردەخوەر؛ ڕووەکێکی لاسک بەرز و گەڵا پانە و تا تۆمی نەکردووە گوڵەکەی دەگەڵ خۆر دەگەڕێ ☰ آفتابگردان

گوڵەبەڕۆنە / /gułebeřone/: ☜ **گوڵهەنگ**

گوڵەبەنۆشەک / /gułebenoşek/: ناو. فاتمەداروو؛ هەنگەبەر ☰ فرنجمشک

گوڵەبەوی / /gułebewî/: ناو. خاشخاش؛ گوڵاڵە؛ گوراڵە؛ هەڵاڵە ☰ شقایق

گوڵەبەیبون / /gułebeybûn/: ناو. گوڵاچاوێشە؛ گوڵەبابوونە؛ گوڵەبەیبوونە؛ گوڵەچاوئێشە؛ گوڵەچەرمەڵە؛ گوڵەچەمئێشە؛ گوراڵەکەچەڵێ؛ گوڵەچەرمگە؛ گوراڵەچەرمێ؛ گوڵتووتک؛ گوڵەحاجیانە؛ گوڵەحاجیلە؛ گوراڵەحاجیانە؛ گوڵەفەقیانە؛ گوڵی بۆنخۆشی سپی یان زەردی گیای بەیبوون کە بۆ دەرمان دەشێ ☰ گُل بابونه

گوڵەبەیبونە / /gułebeybûne/: ☜ **گوڵەبەیبون**

گوڵەپاییزە / /gułepayîze/: ناو. گوڵا پاییزێ؛ گوڵێکە لە پاییزدا دەپشکوێ ☰ سورنجان؛ گُل حسرت

گوڵەپڕووزە / /gułep(i)řûze/: ناو. قەرەخەرمان ☰ غلەی دلمل بودادە

گوڵەپژمین / /gułepijmîn/: ناو. گیایەکە بۆنی توندە ☰ گیاهی است

گوڵەپووران / /gułepûran/: ناو. مەریەم؛ مریەم؛ پەلەوشە ☰ مریم

گوڵەپیاڵە / /gułep(i)yałe/: ناو. گوڵەزەنگ؛ ڕۆنیاسە گیا؛ بنەگیایەکی پایایە بە گوڵی جوان و هەمەڕەنگەوە، هاوینان دەپشکوێ ☰ گُل استکانی

گوڵەپێغەمبەرە/ /gułepêğembere/: ☜ **گەنمەشامی**

گوڵەتۆپلاخە / /gułtopłaxe/: ناو. گوڵی پێوەنی؛ جۆرێ گوڵی سووری پڕ گەڵا و جوانە ☰ گُل صدبرگ

گوڵەتیکە / /gułetîke/: ناو. شەسپەڕەفەرەنگی؛ گوڵەدەقاق ☰ آهار

گوڵەجاف / /gułecaf/: ☜ **گوڵەجەفاکێش**

گوڵەجۆ / /gułeco/: ناو. جێدەنک لە جۆدا ☰ خوشەی جو

گوڵەجووتیار / /gułecûtyar/: ☜ **گوڵەئاوەنیا**

گوڵەجووتیارە / /gułecûtyare/: ناو. گوڵێکە سەرەتای پاییز پەیدا دەبێ ☰ گلی صحرایی کە اوایل پاییز می‌شکفد

گوڵەجووتێرە / /gułecûtêre/: ☜ **گوڵەئاوەنیا**

گوڵەجەفاکێش / /gułecefakêş/: ناو. گوڵەجاف؛ ڕووسکە؛ گوڵێکە بۆ ئازارەباریکە بە کەڵکە ☰ گل خیار؛ گل کارگر

گوڵەجێ / /gułecê/: ناو. جێگایەکی چکۆلەی لەبەرچاو ☰ گُلەجا

گوڵەچاوئێشە / /gułeçaw'êşe/: ☜ **گوڵەبەیبون**

گوڵەچاوپشیلە / /gułeçawp(i)şîle/: ناو. گوڵێکی زەردە وەک نێرگز ☰ گلی شبیە نرگس

گوڵەچاوێشە / /gułeçawêşe/: ☜ **گوڵەبەیبون**

گوڵەچەرمەڵە / gułeçermełe/: ☜ **گولەبەیبوون**

گوڵەچەمئێشە / gułeçem'êşe/: ☜ **گولەبەیبوون**

گوڵەچیا / gułeç(i)ya/: ناو. نەسرین؛ گوڵـەبەرامە ▤ نسرین

گوڵەحاجیانە / gułeĥac(i)yane/: ☜ **گولەبەیبوون**

گوڵەحاجیلە / gułeĥacîle/: ☜ **گولەبەیبوون**

گوڵەخەندران / gułexend(i)ran/: ناو. خاشـخاش؛ گولالە؛ هەلالە؛ گولالەسوورە ▤ شقایق

گوڵەخەنە / gułexene/: ناو. گیایەکـە ▤ گیـاهی است

گوڵەخەیارک / gułexeyarik/: ☜ **گوڵەناوەنیا**

گوڵەداس / gułedas/: ناو. جـۆرێ نەخۆشـییە لـە زمانی ڕەشەولاغ دێ ▤ نوعی بیماری زبان گاو

گوڵەداماگ / gułedamag/: ناو. مەریـەم؛ مریـەم؛ پەلەوشە ▤ مریم

گوڵـەداودی / gułedaw(i)dî/: نـاو. گوڵــەداویتی؛ داودی؛ گوڵەزووفا ▤ گل داودی

گوڵەداویتی / gułedawîtî/: ☜ **گوڵەداودی**

گوڵەدۆمـە / gułedome/: نـاو. گوڵــێکی زەردی درشتی دەشتە ▤ گُلی زرد و درشت صحرایی

گوڵەدووپشکە / gułedûpişke/: ناو. نـاوی گوڵـێکە ▤ گلی است

گوڵەدەقاق / gułedeqaq/: ☜ **گولەتیکە**

گوڵــەدەوری / gułedewrî/: نــاو. دەرمانـــــەئازار؛ ڕەگەرووتە؛ گولەئێش ▤ عاقرقرحا

گوڵـەدیاری / gułed(i)yarî/: نـاو. گولەئەسـپەک؛ شالانگ؛ گوڵ دیاری؛ گوڵە خەنجەری؛ چەمقالاو؛ گەلایۆل؛ گولێکی جوانی هەمەڕەنگی گـەلاپان و لق هەلکشاوە، لە سەر هەر لقێکی ڕیزێک گولـی شەیپوورئاسا دەپشکوێن ▤ گلایول

گوڵەڕۆنینە / gułeřonîne/: ☜ **گوڵهەنگ**

گوڵـەڕووتـە / gułeřûte/: نـاو. گولـڕووت؛ جـۆرێ تۆمی گەنم ▤ نوعی گندم

گوڵەزۆفا / gułezofa/: ☜ **گوڵەزووفا**

گوڵـەزووفـا / gułezûfa/: نـاو. گوڵــەزۆفا؛ داودی؛ داویتی؛ گولەداودی ▤ گل داودی

گوڵەزەردە / gułezerde/: ناو. گـولا زەر: ١. گوڵـە زەرد؛ گوڵە وڵ؛ ولـەزەرد؛ دارچکێکـی لـق و پـۆ کـەوانی دڕکاوییـە، گوڵـێکی زەردی بۆنخـۆش دەکا، مرەبا و هەڵـوای لـێ دروسـت دەکـەن ٢. زەردەسـیری؛ دڕووە زەردە ▤ ١. گُـل زرد ٢. تیـغ کوهی که نوعی خار است

گوڵەزەنگ / gułezeng/: ☜ **گوڵەپیاڵە**

گوڵـەژەن / gułejen/: نـاو. ئـەو کەرسـتە گلۆڵـەی خەڕەکی لە سەر هەڵدەکرێ ▤ ابزاری در بافندگی که نخ بر آن پیچند

گوڵەسار / gułesar/: ☜ **گوێرەوسار**

گوڵەستێرە / gułestêre/: نـاو. گـوڵئەسـتێرە: ١. گیئاسارە؛ گوهسـارە؛ گـویئاسـارە؛ ئەسـتێرۆک؛ گوئەستێرە ٢. ☜ **گوڵەئاسۆ** ▤ ١. کرم شـبتاب ٢. ☜ **گوڵەئاسۆ**

گوڵەسۆ / gułeso/: ☜ **گوڵپەڕ ـ٣**

گوڵـەسوورکە / gułesûrke/: نـاو. ڕێحانەکێویلـــە؛ گیایەکە گەڵای لە ڕێحانە دەچێ لە دێم و بـوورە شین دەبێ ▤ ریحان کوهی

گوڵـەسەر / gułeser/: نـاو. بـادارۆک؛ دەسـریلەی سەری منالی ساوا ▤ دستمال سر نوزاد

گوڵەسەگانە / gułesegane/: نـاو. شیلانەدەشـتی ▤ نسترن

گوڵەسـێو / gułesêw/: نـــاو. ســـــێبنەرد؛ سێوەبنعەرزیلە ▤ سیب‌زمینی استانبولی

گوڵەشللێرە / gułeşillêre/: نـاو. شـلێرە ▤ لالـەی سرنگون

گوڵـەشلێرە / gułeş(i)lêre/: نـاو. سـەرنەخوونک؛ هەلالەبرمە ▤ لالەی سرنگون

گوڵەشەراوی / gułeşerawî/: ناو. گولـی سـاعەتی؛

شیرین‌توو؛ بنەگیایەکی پێچی گەڵا پان و بڵاوە بە گوڵی درشت و پانکەڵەی سوور یان ئەرخەوانی بریقەدارەوە 🇮🇷 گُل ساعتی

گوڵەشەمالی / gułeşemalî/: ناو. شەمدانی؛ شەمانی؛ گوڵەشەمالیە 🇮🇷 گُل شمعدانی

گوڵەشەمالیە / gułeşemal(i)ye/: ☜ **گوڵەشەمالی**

گوڵەشیلان / gułeşîlan/: ناو. نەستەرەن؛ شیلان؛ دلێق؛ ولەتووت 🇮🇷 نسترن

گوڵەعەزرەتی / gułe'ezretî/: ☜ **گوڵەناوەنیا**

گوڵەفەقە / gułefeqe/: ☜ **گوڵەگورگە**

گوڵەفەقیانە / gułefeq(i)yane/: ☜ **گوڵەبەیبوون**

گوڵەفەقێ / gułefeqê/: ناو. گوڵێکی دەشتە 🇮🇷 گلی صحرایی

گوڵەقەدیفە / gułeqedîfe/: ناو. کاکنج؛ بزگیلە؛ گەزۆکە؛ تەماتەجنانێ 🇮🇷 کاکنج

گوڵەک / gułek/: ناو. گوڵجاڕ؛ گوڵزار؛ چیمەنی پڕگوڵ 🇮🇷 گُلزار

گوڵەکابە / gułekabe/: ☜ **گەنمەشامی**

گوڵەکاردۆ / gułekardo/: ناو. خازی؛ خاز؛ گوڵخاز؛ گوڵەهاز؛ گوڵێکە لە شەیپوور دەکا و بۆ سۆمای چاو یا لابردنی زەرداو بەکەڵکە 🇮🇷 گُل شیپوری

گوڵەکاغەزی / gułekağezî/: ناو. دارچکێکی جوانی گەرمەسێرە بە لقی داهاتوو، گەڵای کەسک و گوڵی پچووکی سێپەڕی سپی، ئەرخەوانی، سوور یان نارنجییەوە 🇮🇷 گُل کاغذی

گوڵەکە / gułeke/: ☜ **گوێرەکە**

گوڵەکەتان / gułeketan/: ناو. هەمیشەگوڵ؛ هەمیشەجوان؛ هەمیشەبەهار؛ جوانەگوڵ؛ ناوی چەن جۆر گوڵەمەیموون بە لقی نەرم و داشۆڕاو و گوڵی بنەوشەوە 🇮🇷 گُل کتانی

گوڵەکەلەرم / gułekelerm/: ناو. گوڵەکەلەم؛ جۆرێک کەلەرمە گوڵەکەی زۆر گەورە دەبێ و لە ترشی دەکەن 🇮🇷 گُل کلم

گوڵەکەلەم / gułekelem/: ☜ **گوڵەکەلەرم**

گوڵەگرێ / gułeg(i)řê/: ناو. ئاردەتوو 🇮🇷 آرد توت

گوڵەگورگە / gułegurge/: ناو. گوڵەفەقە؛ گوڵێکی سوورە پاییزان شین دەبێ 🇮🇷 گلی پاییزی به رنگ قرمز

گوڵەگەزیزە / gułegezîze/: ☜ **گەزیزە**

گوڵەگەنم / gułegenim/: ناو. ١. جێگەی دان لە سەر لاسکی گەنم ٢. ☜ **گەنمەشامی** 🇮🇷 ١. خوشەی گندم ٢. ☜ **گەنمەشامی**

گوڵەما / gułema/: ناو. هەوێنی پەنیر 🇮🇷 مایەی پنیر

گوڵەمارانێ / gułemaranê/: ناو. بۆژانە؛ بووژانە 🇮🇷 بومادران

گوڵەماساوە / gułemasawe/: ناو. گوڵێکی زەردی بۆن‌گرانە 🇮🇷 گلی زرد و بدبو

گوڵەمۆڵە / gułemołe/: ناو. خاشخاش؛ گولاڵە؛ گوراڵە؛ هەلاڵە؛ گولاڵەسوورە 🇮🇷 شقایق

گوڵەمە / gułeme/: ناو. مست؛ مشت 🇮🇷 مُشت

گوڵەمەخموور / gułemexmûr/: ☜ **گوڵمەخموور**

گوڵەمەخمەر / gułemexmer/: ناو. گوڵێکی گەڵا بنەوشە لە گوڵداندا پەروەردە دەکرێ 🇮🇷 گلی است

گوڵەمەمێشە / gułememêşe/: ☜ **گوڵەمینا**

گوڵەمینا / gułemîna/: ناو. مینا؛ گوڵەمینا؛ گوڵ‌نیشان؛ گوڵەمەمێشە 🇮🇷 گُل مینا

گوڵەمێلاقە / gułemêlaqe/: ناو. باتینۆک؛ بووک‌وزاوا؛ خورمەچیچان؛ ڕەبەنۆک؛ گۆنگیلۆک؛ لالە؛ نیسان 🇮🇷 لاله

گوڵەنار / gułenar/: ناو. گوڵنار؛ گیایەکی دەشتەکییە گوڵی سووری وەک گوڵی هەنار دەکا 🇮🇷 گُلنار

گوڵەنارنج / gułenarinc/: ناو. بەهارنارنج؛ پشکوەنارنج 🇮🇷 بهارنارنج

گوڵەندام / gułendam/: ئاوەڵناو. خاوەن باڵای ڕێک و جوان ☰ گُل‌اندام

گوڵەنگ / gułeng/: ناو. گورینگ؛ گوڵنگ؛ گوڵەنگە؛ گوڵینگ: ١. پرزەی لێکهاڵاوی بەستراوی سەرقرتاو، بۆ جوانی ٢. پرزەی سروشتی و خۆڕسکی ژێر ملی بڕێ ماڵات (وەک: پەز و بزن) ٣. قیتکەی ناو زێی ماین، کە دەیبڕن ☰ ١. منگوله ٢. منگولەی مادرزادی بعضی احشام ٣. چوچولەی مادیان

⊡ **گوڵەنگ بڕین:** ١. قیتکە بڕینی زێی ماین ٢. *[کینایە]* هەڵخڵەتاندن و دەست بڕین ☰ ١. بریدن چوچولەی مادیان ٢. فریب دادن

گوڵەنگە / gułenge/: ☜ **گوڵەنگ**

گوڵەنەورۆزە / gułenewroze/: ناو. نەورۆزە؛ گوڵەنەورۆزی؛ کولبزک؛ گیایەکی گەڵانەرم و ئەستوورە کە هێشووەگوڵی لە سەرەتای بەهاردا لە سەر لاسکەوە دەردێ ☰ گُل نوروز

گوڵەنەورۆزی / gułenewrozî/: ☜ **گوڵەنەورۆزە**

گوڵەنیسان / gułenîsan/: ناو. لالە؛ گوڵەمێلاقە ☰ لاله

گوڵەواژ / guławaj/: ناو. گیایەکە لە دار و بەرزی دەهاڵێ ☰ نوعی پیچک

گوڵەوەچینی / guleweçînî/: ناو. کاری گوڵەدەخڵ چنینەوە ☰ خوشەچینی

گوڵەوەر / gułewer/: ناو. کرێژ؛ قرێژەبەرد ☰ گُلسنگ

گوڵەهاز / gułehaz/: ناو. خازی؛ خاز؛ گوڵخاز؛ گوڵەکاردۆ ☰ گل شیپوری

گوڵەهەسێڵ / gułehesêł/: ناو. بۆژانە؛ بۆژان ☰ بومادران

گوڵەهەنگوین / gułeheng(i)wîn/: ناو. زەردەزەردە؛ گیای سەفرابەر کە بۆ لابردنی زەرداو بەکەڵکە ☰ شاهسپرم کوهی

گوڵەهێرۆ / gułehêro/: ناو. گوڵێکی درشتی جوانە بە زۆر ڕەنگان دەبێ و بۆ دەرمان دەشێ ☰ گُل ختمی

گوڵهرچ / gułhirç/: ناو. گوڵێکی وەنەوشەی گەڵاپانە خاڵی سپی دەناودایە ☰ گلی بنفش رنگ

گوڵهەڵگرەوە / guthełg(i)rewe/: ناو. خۆشەچین؛ هێشووگەز؛ هێشووکەر ☰ خوشەچین

گوڵهەن / gułhen/: ☜ **گوڵهەنگ**

گوڵهەنگ / gułheng/: ناو. گوڵ‌هەن؛ گوڵ‌تۆپ؛ گوڵەبەڕۆنە؛ گوڵەڕۆنینە ☰ افسنتین

گوڵهەورێشم / gułehewrêşim/: ناو. شەوگەشە؛ پاقلەمارانە ☰ شب‌خُسب

گوڵی / gułî/: ناو. پەمبەیی؛ چێرەیی ☰ صورتی رنگ

گوڵی‌پۆ / gułîpo/: ☜ **گوڵ‌مەخمور**

گوڵینگ / gułîng/: ☜ **گوڵەنگ**

گوڵێڵە / gułêłe/: ناو. واریپال؛ وەنەوشەی دەشتەکی ☰ بنفشەی کوهی

گوڵێنە / gułêne/: ☜ **گوڵێتە**

گوڵێنەئاخن / gułêne'axin/: ☜ **گوڵێن‌ئاخن**

گوم١ / gum/: ناو. گاڤ؛ گاو؛ هەنگاو ☰ گام

گوم٢: ئاوەڵناو. گم؛ بزر؛ نادیار ☰ گُم

⊡ **گوم بوون:** بزر بوون ☰ گُم شدن

گوم کردن: نادیار کردن ☰ گُم کردن

گوم٣: ☜ **گومەگوم**

گومان / guman/: ناو. ١. گۆمان؛ دوودڵی؛ دڕدۆنگی؛ شک؛ سۆ ‹چۆن دەتوانم بە تۆ بڵێم من چیم/ خۆم گومانم هەیە کە هەم یا نیم «هێمن»› ٢. کارێز؛ کەرێز ☰ ١. گمان ٢. قنات

⊡ **گومان بردن:** ١. شک کردن ٢. شک بردن؛ لە لا بوون ‹هیچ شتێ گومان نابەم› ☰ ١. شک کردن ٢. سُراغ داشتن

گومانبار / gumanbar/: ناو. جێگەی گومان ☰

مُتهم

گومان‌ڕەش / gumanřeş/: ئاوەڵناو. بیرخراو؛ بێ‌فەڕ و دڵ‌پیس ■ بداندیش

گومانن / gumanin/: ☜ **گماندن**

گومانه / gumane/: ناو. گەمانە: ١. ئاخر چاڵاو لە کارێزدا ٢. چاڵاوی لێدراو بۆ تاقی کردنەوە ■ ١. آخرین چاه کهریز ٢. گُمانه؛ چاه آزمایشی

گومایش / gumayiş/: دەنگەناو. گرمەی زەحف ■ صدای مهیب

گومایِیش / gumayîş/: چاوگ. زرینگانەوەی گوێ ■ وز ـ وز کردن گوش

گومبو / gumbû/: ئاوەڵناو. ون‌بوو؛ بێ‌سەروشوێن ■ گُم؛ بی‌نشان

گومبەت / gumbet/: ☜ **گومەز**

گومبەته / gumbete/: ناو. کاری خۆ بۆ فڕێ دان ‹گومبەتەی لە خۆی دا و بۆی چوو› ■ جهش؛ پرش

گومبەد / gumbed/: ☜ **گومەز**

گومبەز / gumbez/: ☜ **گومەز**

گومتل / gumtil/: ناو. کلۆی چکۆلە ‹گومتلێ قەندم بەرێ!› ■ کلوخک

گومتیل / gumtîl/: ناو. ١. پەنامی لەشی مرۆ ٢. لوو؛ زەقایی و ڕەقایی لە پێست ■ ١. ورم؛ آماس ٢. غُده

گومرک / gumrik/: ناو. گوومرگ؛ مەزرینگەی چاودێری لە هات‌وچۆی کەل‌وپەل (هاوردە و هەناردە) و گرتنی مافی ئەو هاوردن و بردنە لە خاوەنەکانیان ■ گُمرک

گومڕا / gumřa/: ئاوەڵناو. گومڕە؛ لاڕێ؛ هەتلە؛ هەڵە: ١. ڕێ‌لێ‌ون‌بوو ‹خوا حەز بکا، هەر کەسێ گومڕا دەکات و حەزیش بکا، شارەزای بەرەو خۆی دەکا «هەژار، *قورئان*»› ٢. *[کینایە]* لە دام و دەستوور لاداو ٣. *[کینایە]* دەوڵەمەندی لەخۆبایی ■ ١و٢. گُمراه ٣. ثروتمند غرّه

گومڕچه / gumiřçe/: ناو. گۆمڕچە؛ مشتەکۆڵە؛ سوخورمە ■ سُقُلمه

گومڕه / gumře/: ئاوەڵناو. ١. ☜ **گومڕا** ٢. زۆر سەخت و بەزەحمەت ■ ١. ☜ **گومڕا** ٢. دشوار

گومز / gumiz/: ☜ **گومەز**

گومساندن / gumsandin/: چاوگ. شێلان (قوڕ، هەویر و ...) ■ سرشتن (گل، خمیر و ...)

گومش / gumş/: ناو. ١. ☜ **گوێله ـ٢** ٢. مشتی وەکری ٣. ☜ **گۆیژ** ■ ١. ☜ **گوێله ـ٢** ٢. مُشت بازشده ٣. ☜ **گۆیژ**

گومک / gumik/: ناو. گوومک؛ بەندی سەرووی قامک ■ بند انتهایی انگشت

گومگ / gumig/: ☜ **گومەز**

گومگمۆک / gumg(i)mok/: ☜ **گومگومۆك**

گومگمۆکه / gumg(i)moke/: ناو. ١. تۆنگەی بچووک ٢. مەتارەی سەفەر ■ ١. تُنگ کوچک ٢. قُمقُمەی سفری

گومگوم^{١} / gumgum/: ناو. قومقومە؛ قمقمۆکەی ئاو ■ قُمقُمەی آب

گومگوم^{٢}: دەنگەناو. ١. دەنگی ڕۆیشتنی ئاو ٢. وزەی زۆری مێش ■ ١. صدای جریان آب ٢. وز ـ وز زیاد مگس

گومگومک / gumgumik/: ☜ **گومگومۆك**

گومگومۆک / gumgumok/: ناو. گومگومک؛ گومگمۆک؛ خەمەگرۆ؛ فات‌فاتک ■ مارمولک

گومگومه / gumgume/: ناو. ١. تۆنگە؛ تۆنگ ٢. مەتارە؛ ئاڤدەڤ ٣. فنجانی قاوە ■ ١. پارچ ٢. قُمقُمه ٣. فنجان قهوه

گومگومین / gumgumîn/: چاوگ. ١. گرماندنی هەور ٢. نەڕاندن؛ گوڕە کردن ■ ١. غُریدن رعد ٢. غُریدن آدمی

گومگه / gumge/: ناو. جێگەی گوم بوون ■ محل گُم شدن

گوملک / gumlik/: ناو. گجی؛ کراس ☰ پیراهن

گوممبەت / gummbet/: ☜ **گومەز**

گومناو / gumnaw/: ئاوەڵناو. بـێناو و نیشـان؛ نەناسراو ☰ گُمنام

گومنی / gumnî/: ناو. زایەڵە؛ پێژن؛ ڕەوتی دەنـگ دانەوە ☰ انعکاس صوت؛ پژواک صدا

گوموگۆڕ / gum û goř/: ئاوەڵناو. *[پلار]* بزربـوو؛ شرتوگوم ☰ گمُوگور

گومە^{1} / gume/: ☜ **گومەز**

گومە^{2}: ☜ **گومەگوم**

گومەتە / gumete/: ناو. ١. قنـە؛ قونـە؛ شـێوەی بەڕێوەچوونی کـەو و کـۆتر ٢. ☜ **گومەڵەك** ٣. ☜ **گومـەز** ☰ ١. خـرام کبـک و کبـوتر ٢. ☜ **گومەڵەك** ٣. ☜ **گومەز**

گومەد / gumed/: ☜ **گومەز**

گومەز / gumez/: ناو. گومبـەت؛ گومبـەز؛ گـومز؛ گومـە؛ گومـەد؛ گومـەزی؛ گونبـەز؛ گونبـەت؛ گوممبەت؛ گومبەد؛ گومگ؛ گۆمەزە؛ قوببە؛ قوبە؛ کل؛ میچی نێوتۆپ ☰ گُنبد

گومەزە / gumeze/: ناو. ١. ☜ **گومەڵەك** ٢. بلقی سەر ئاو ٣. هەر شتی پشتزەق وەک گومبەز ☰ ١. ☜ **گومەڵەك** ٢. حُباب آب ٣. گُنبدی شکل

گومەزی / gumezî/: ☜ **گومەز**

گومەسار / gumesar/: ئاوەڵناو. *[پلار]* نوقمەسار؛ بێ سەروشوێن ‹زۆرێ لاسار هاتن و چوون و لە مێژوودا گومەسار بوون› ☰ مفقودالاثر

گومەگوم / gumegum/: دەنگەناو. گم؛ گـوم؛ گمـە؛ گمەگم؛ گومە؛ دەنگی کۆتر ☰ صدای کبوتر

گومەڵ / gumeł/: نـاو. گولم؛ پڕی مست ☰ پُر یـک مُشت

گومەڵتە / gumełte/: ئاوەڵناو. کۆمـا؛ کۆگـاکراو ☰ انباشته؛ تلنبار

گومەڵەک / gumełek/: نـاو. گومەتە؛ گومـەزە؛ بـاز بردنی کەروێشک و ئاسک و بزنەکێوی ☰ جهـش و پرش (حیوانات)

گومەیل / gumeyl/: ناو. کفتە ☰ کوفتە

گومی / gumî/: ناو. ١. ونی؛ ونداببوویی؛ نادیاری ٢. ڕەوتی زرینگانەوەی گوێ ☰ ١. گُمی؛ ناپیـدایی ٢. وز ـ وز گوش

گـومین / gumîn/: چـاوگ. ١. ☜ **گرمانـدن** ٢. خوێنـدنی کـۆتر ٣. خلـۆر بوونـەوە ☰ ١. ☜ **گرماندن** ٢. آواز خواندن کبوتر ٣. غلتیدن

گون / gun/: ناو. ١. *[شـوورەیی]* هیلکەگون؛ باتوو ٢. *[شووورەیی]* کێر؛ کـیر ٣. ☜ **گونـد** ☰ ١. خایـە ٢. کیر ٣. ☜ **گوند**

▣ **گون سەگاوی:** گـونی سـەگلاو کـە بـۆ دەرمـان دەشـێ ☰ جند بیدستر

گون شەیتـان: بەردێکی خەیاڵییە دەیانگوت مس دەکاتە زێڕ ☰ اکسـیر؛ سـنگ فیلسـوفان؛ اکسـیر اعظم

⊡ **گون بە کەسێک نیشان دان:** *[کنایە، شـوورەیی]* ڕەد کردنی داخوازی کەسێک ☰ درخواست کسی را رد کردن

گون پێنەبزوان: *[کنایە، شوورەیی]* گوێ پێ نەدان و بە هیچ نەزانین ☰ اهمیت ندادن و بـە حسـاب نیاوردن

گون تەقاندن: *[کنایە، شـوورەیی]* کـار نـەکردن و خۆ خلافاندن ☰ دل بە کار ندادن

گـون دەرهێنـان/ دەرهـاوردن: خەسـاندن ☰ اختـە کردن

گون گرتن: *[کنایە، شوورەیی]* گونک گـرتن؛ هـیچ پێ نەکران ‹خۆ من خـەریکم لـە برسـا دەمـرم/ لەباتی کەروێشک مەر گونـت بگـرم! «قـانع»› ☰ کاری از دست بر نیامدن

گونا / guna/: ☜ **گوناه**

گونابار / gunabar/: ☜ **گوناهبار**

گوناته / gunate/: ئاوەڵناو. شووم؛ بەدفەڕ؛ جووت قۆشە ☰ نحس؛ شوم

گوناح / gunaĥ/: ☜ **گوناه**

گوناحبار / gunaĥbar/: ☜ **گوناهبار**

گوناحکار / gunaĥkar/: ☜ **گوناهبار**

گوناد / gunad/: ☜ **گوناه**

گوناسا / gunasa/: ☜ **گوناه**

گوناسە / gunase/: ☜ **گوناه**

گوناکار / gunakar/: ☜ **گوناهبار**

گونان / gunan/: ☜ **گورن**

گوناه / gunah/: ناو. گونا؛ گوناح؛ گوناسا؛ گوناسە؛ گونەه؛ گوناد: ۱. کاری ناڕەوا لە چاو دین، قانوون یان لە ئاست خەڵکەوە ۲. *[مەجاز]* بێچارە ‹کابرایەکی گوناه و بێچارە بوو› ☰ ۱و۲. گُناه

▣ **گوناه بوون**: ۱. ناڕەوا و نەشیاو بوون لە چاو دین و دابەوە ۲. بەر بەزەیی بوون ‹ئەو منداڵانە زۆر گوناهن، برسییانە› ☰ ۱و۲. گُناه داشتن

گوناهبار / gunahbar/: ئاوەڵناو. گونابار؛ گوناحبار؛ گوناحکار؛ گونادبار؛ گوناکار؛ گوناهکار؛ گونەهبار؛ گونەهکار؛ تاوانبار؛ تاواندار؛ سووچدار؛ هەڵەبار؛ خاوەن کردەوەی دژ بە دین یان قانوون ☰ گُناهکار

گوناهکار / gunahkar/: ☜ **گوناهبار**

گونایش / gunayîş/: چاوگ. وێک کەوتن؛ لەش وە لەش کەوتن؛ لێ کەوتن ☰ به هم برخورد کردن

گونبەت / gunbet/: ☜ **گومەز**

گونبەز / gunbez/: ☜ **گومەز**

گون پسیک / gunp(i)sîk/: ناو. گیایەکە بەرەکەی لە گونی پشیلە دەکا ☰ گیاهی است

گون پەنەماو / gunpenemaw/: ئاوەڵناو. *[شوورەیی]* ڕتلۆ؛ گون هەڵمساو؛ گون شۆڕ؛ باتوو باکردوو ☰ فتقی

گون پەنەماوی / gunpenemawî/: ناو. *[شوورەیی]* قۆڕی؛ غۆڕی؛ گون شۆڕی ☰ فتق بیضه

گونتک / guntik/: ☜ **گونك**¹-۱

گونتولە / guntule/: ناو. جۆرێ ترێ ☰ نوعی انگور

گونج / gunc/: ناو. ۱. بەردی کون کە دە جێگەی ئاو بەردانی ئەستێرک دەگیرێ ۲. زەنبوورە؛ تەنبوورەی ئاسیاو ۳. مێشەنگوین و زەرگەتە و ژەنگەسوورە و ... ٤. لوولەیەکی چکۆلە بە لێواری پان و هەڵگەڕاوەوە کە لە سەر لوولەی ئاوڕۆوە دایدەنێن ٥. دەفرایەتی؛ توانایی جێ بوونەوە ☰ ۱. سنگ سوراخ شده در مجرای استخر ۲. مخرج آب از ناو آسیا ۳. انواع زنبور ۴. کفشور ۵. گُنجایش

گونجان / guncan/: چاوگ. تێنەپەڕ. //گونجای؛ دەگونجێی؛ بگونجێ// گونجین: ۱. جێگە بوونەوە ‹تا ئەگونجێ تێی کە!› ۲. ئۆقرە گرتن؛ داسەکنان ‹بە هیچ بارێ و لە هیچ شوێنێ ناگونجێ!› ۳. سازان؛ سەرکردن ‹پێکەوە گونجاون› ☰ ۱. جا شدن ۲. آرام گرفتن ۳. سازش کردن؛ ساختن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: گونجاو/ چاوگی نەرێنی: نەگونجان

گونجاندن / guncandin/: چاوگ. تێپەڕ. //گونجاندت؛ دەگونجێنی؛ بگونجێنە// گونجانن: ۱. جێ بۆ کردنەوە ‹ئەم کارەش لە ناو بەرنامەکانتدا بگونجێنە› ۲. ساز دانی کار ☰ ۱. گُنجانیدن ۲. سامان دادن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: -/ چاوگی نەرێنی: نەگونجاندن

گونجانن / guncanin/: ☜ **گونجاندن**

گونجاو / guncaw/: ئاوەڵناو. لەبار؛ ڕێک و پێک. هەروەها: **گونجاوی** ☰ سنجیده

گونجایشت / guncayişt/: ناو. ۱. ڕەوتی بە سەر بردنی ژیان ۲. بار و توانایی جێگە بوونەوە ☰ ۱. امرار زندگی ۲. گُنجایش

گونجڕ / guncir̂/: ئاوەڵناو. *[شوورەیی، پلار]* جینگن؛

تووش ▤ شرور

گونجگیر / guncgîr/: ناو. کاسەڵەشینکە؛ ئەسپەشینە ▤ پرندەی سبزقبا

گونجۆڤر / guncovir/: ئاوەڵناو. باوەعەمرە؛ چلەنۆک؛ باوەقۆرەت ▤ کوتوله

گونجە / gunce/: ناو. سۆلینە؛ ڕێگەئاوی لە سواڵەت ▤ تنبوشه؛ آبراه سُفالین

گونجەزەردە / guncezerde/: ناو. زەدەواڵە؛ زەرگەتە ▤ زنبور زرد

گونجەسورخە / guncesurxe/: ناو. ژەنگەسوورە؛ سوورەمۆزە ▤ زنبور درشت قرمز

گونجەلو / guncelû/: ناو. کونی زەردەواڵە ▤ سوراخ زنبور

گونجەنە / guncene/: ناو. دۆخین؛ بەنەخوێن؛ هۆجەنە ▤ بند تُنبان

گونجین / guncîn/: ☜ **گونجان**

گونچڕ۱ / gunçiř/: ناو. کەمێ لە هەویر کە لە ئەنگوتک دەکرێتەوە ▤ تکه خمیری کە از چونه می‌بُرند

گونچڕ۲: ئاوەڵکار. کەمێ؛ چکێ ▤ اندکی

گوند / gund/: ناو. گون؛ دێ؛ دێهات ▤ دِه؛ روستا

گوندراندن / gund(i)randin/: چاوگ. خلۆر کردنەوە ▤ غلتاندن

گوندک / gundik/: ناو. ۱. ☜ **گونک**۱ـ۱ ۲. دێ بچووک ۳. گیایەکە مالاتی وردەی پێ دەمرێ ▤ ۱. ☜ **گونك**۱ـ۱ ۲. دهکدەی کوچک ۳. گیاهی سمی قاتل بُز و گوسفند

گوندوش / gunduş/: ناو. گندۆش؛ گونووش؛ گونۆژ؛ گونۆش؛ شووژن؛ سووژن؛ کوندوش؛ کندوش؛ گۆچەوەن ▤ جوالدوز

گوندۆر / gundor/: ناو. ۱. گوندۆڕ؛ کاڵەک ۲. کوندر؛ کوولەکە ▤ ۱. خربُزه ۲. کدو

گوندۆڕ / gundoř/: ناو. ۱. ☜ **گوندۆر**ـ۱ ۲. ☜ **گوندوور**

گوندوور / gundûr/: ناو. گتوڕ؛ گوندۆڕ؛ گونۆڕ؛ قەلەندوور؛ دۆریە ▤ گیاهی است

گوندە۱ / gunde/: ناو. ۱. جەوی گوێنی ۲. خەتی جوان و ڕێکوپێک نووسراو ▤ ۱. انگُم گیاه گَوَن ۲. خط زیبا و آراسته

گوندە۲: ئاوەڵناو. قەڵەو؛ چاخ ▤ چاق

گون‌دەراتوو / gunderatû/: ئاوەڵناو. *[شووره‌یی]* گون‌دەرهاتگ؛ خەساو؛ خەسیو ▤ اخته

گون‌دەرهاتگ / gunderhatig/: ☜ **گوندەراتوو**

گون‌دەرهاتوو / gunderhatû/: ئاوەڵناو. *[شووره‌یی]* ئەختە؛ خەساو؛ خەسیاو؛ خەسیاگ. هەروەها: **گون‌دەرهێن** ▤ اخته

گوندەڵ / gundeł/: ناو. گەپ؛ گاڵتە؛ شۆخی ▤ شوخی؛ مزاح

گوندەڵبەست / gundełbest/: ناو. گونەڵبەست؛ کاری چا کردنەوە؛ دروست کردنەوەی خراوبوو ‹وای تێک داوە بە هیچ شتێ گوندەڵبەست نابێ› ▤ مرمت؛ تعمیر

گوندەڵە / gundełe/: ناو. ۱. کفتە؛ شامی‌کەواو ۲. پشتێنی چەرمینی ڕاوکەر ▤ ۱. کوفته ۲. توبرەی شکارچی

گوندەنووس / gundenûs/: ناو. خەتات؛ خۆش‌نووس. هەروەها: **گوندەنووسی** ▤ خوشنویس

گوندی / gundî/: ئاوەڵناو. دێهاتی؛ دێ‌نشین ▤ روستایی؛ دەنشین

گوندێن / gundên/: ناو. *[شووره‌یی]* بەشێ لە ئەندام کە گونانی تێدان ▤ کیسەی بیضه

گوندێنە / gundêne/: ☜ **گونگێتە**

گونروو / gunrû/: ئاوەڵناو. *[شووره‌یی، پلار]* دڵناسک و دایم تووڕە ▤ زودرنج آتشی

گون‌ڕەش / gunřeş/: ئاوەڵناو. *[شووره‌یی، کینایە]*

زۆردار؛ ملهوڕ 🇮🇷 زورمند

⊡ **گون‌ڕەش خۆ دیتن:** *[شوورەیی، پلار]* تووشی لە خۆ زۆردارتر بوون 🇮🇷 با زورمندتر از خود روبرو شدن

گون‌شۆڕ / gunşoř/: ئاوەڵناو. *[شوورەیی]* ڕتلۆ؛ گون‌هەڵمساو؛ گون‌پەنەماو؛ باتوو باکردوو. هەروەها: **گون‌شۆڕی** 🇮🇷 فتقی

گونشێر / gunşêr/: ناو. ژەنگەسوورە؛ سوورەمۆزە 🇮🇷 زنبور قرمز

گونک¹ / gunik/: ناو. ١. گندک؛ گوتک؛ گود؛ گودامیری؛ گونتک؛ گر؛ گرتک؛ گرتکە؛ گڤشک؛ ئەنگوتک؛ گونکێ؛ ئەوەندە لە هەویر کە بۆ نانێک جیا دەکرێتەوە ٢. *[شوورەیی]* گون؛ هیلکەگون 🇮🇷 ١. چونەی خمیر ٢. خایە

▣ **گونکی سەر دڵ:** *[کینایە]* مندالی زۆر خۆشەویست 🇮🇷 فرزند دلبند

⊡ **گونک گرتن:** ١. ئەنگوتک گرتن؛ ئەنگوتک خڕ دان ٢. ☜ **گون گرتن** 🇮🇷 ١. چونە گرفتن ٢. ☜ **گون گرتن**

گونک²: ئاوەڵناو. قۆڕ؛ قێڕە 🇮🇷 فتقی

گونکژمێر / gunikj(i)mêr/: ئاوەڵناو. *[کینایە]* گونکەژمار؛ ئەنگوتکژمێر؛ ڕەزیل؛ ڕژد؛ چکووس 🇮🇷 خسیس

گونکە / gunke/: ناو. ١. خەساس ٢. جۆرێ ترێی گلوو گەورە 🇮🇷 ١. اختەکنندە ٢. نوعی انگور درشت

گونکەژمار / gunkej(i)mar/: ☜ **گونكژمێر**

گونکەنە / gunkene/: ناو. *[شوورەیی]* ١. کاری خەساندن ٢. خەساس 🇮🇷 ١. عمل اختە کردن ٢. اختەکنندە

گونکێ / gunkê/: ☜ **گونك¹ـ١**

گونگ / gung/: ناو. گیای بژار؛ گیای بە زیان لە کێڵگەدا 🇮🇷 گیاه هرز

گونگلۆک / gung(i)lok/: ناو. ڕەبەنۆک؛ گولەمێلاقە 🇮🇷 شقایق نُعمانی

گونگولی / gungulî/: ئاوەڵناو. پرموو؛ پرپشت (پرچ) 🇮🇷 پُرپُشت (موی سر)

گونگونۆک / gungunok/: ناو. گیای زەرەند 🇮🇷 گیاه زرند

گونگونەسەگانە / gungunesegane/: ☜ **گونەسەگانە**

گونگێنە / gungêne/: ناو. گوندێنە؛ تلیتی خووساوی لێکهالاو 🇮🇷 ترید خمیرشده

گونلە / gunle/: ئاوەڵناو. *[پلار]* کنک؛کورتەبالا 🇮🇷 کوتاەقد

گون‌ماسیو / gunmasîw/: ☜ **گونەك ـ١**

گونۆ / guno/: ئاوەڵناو. *[شوورەیی]* خەساو؛ خەسیاگ؛ گون‌دەرهاتگ 🇮🇷 اختەشدە

گونۆڕ / gunoř/: ☜ **گوندور**

گونۆژ / gunoj/: ☜ **گوندوش**

گونۆش / gunoş/: ☜ **گوندوش**

گونۆڵە / gunołe/: ☜ **گلۆلە**

گونۆیی / gunoyî/: ناو. *[شوورەیی]* قۆڕی؛ گون پەنەماوی 🇮🇷 بیماری فتق بیضە

گونووش / gunûş/: ☜ **گوندوش**

گونە / gune/: ئاوەڵناو. ١. *[پلار]* گونلە؛ کورتەبالای خڕکەلە ٢. *[شوورەیی]* گونۆ؛ خەساو 🇮🇷 ١. کوتاەقد چاق ٢. اختە

⊡ **گونە کرن:** خەساندن؛ گون دەرهێنان 🇮🇷 اختە کردن

گونەتوڵە / gunetułe/: ناو. عەلووکی زەرد 🇮🇷 آلو زرد

گونەسر / gunesir/: ☜ **گوژالك**

گونەسورە / gunesûre/: ناو. باجاناسوور؛ تەماتە؛ تۆماتێز 🇮🇷 گوجەفرنگی

گونەسەگانە / gunesegane/: ناو. گونگونەسەگانە؛ گیایەکی بن‌خڕی بۆگەنە بۆ ڕەنگی بەن بە کار دێ 🇮🇷 پیاز موشی

گونەشەیتانە / guneşeytane/: ناو. شەیتانۆکە؛ چاوشەیتانە؛ هێلکەشەیتان 🇮🇷 حلزون

گونەقەلە / guneqele/: ناو. جۆرێ ترێی ڕەشی پێست ئەستوورە 🇮🇷 نوعی انگور سیاه

گونەک / gunek/: ئاوەڵناو. *[شوورەیی]* ١. قۆڕ؛ گونماسیو ٢. *[کینایە]* بێچارە؛ کڵۆل 🇮🇷 ١. مُبتلا به فتق ٢. بیچاره؛ درمانده

گونەکار١ / gunekar/: ناو. *[شوورەیی]* خەساس؛ ئەوی کاری خەساندنە 🇮🇷 اختەکننده

گونەکار٢: ئاوەڵناو. ١. تاوانبار ٢. درۆزن 🇮🇷 ١. مُقصر ٢. دروغگو

گونەکەڵەبابە / gunekełebabe/: ناو. گونەکەڵەشێرە؛ گیایەکە بەرێکی خڕی چکۆلە دەگرێ 🇮🇷 گیاهی است

گونەکەڵەشێرە / gunekełeşêre/: ☜ **گونەکەڵەبابە**

گونەکەڵەشێری / gunekełeşêrî/: ناو. جۆرێ ترێی دەنک زل و درێژ 🇮🇷 نوعی انگور

گونەکی / gunekî/: ناو. *[شوورەیی]* قۆڕی؛ نەخۆشی گون ئاوسان 🇮🇷 بیماری فتق بیضه

گونەگیسک / gunegîsk/: ناو. *[شوورەیی، پلار]* گونەگێسک؛ کورتەبالا 🇮🇷 کوتاەقد

گونەگێسک / gunegêsk/: ☜ **گونەگیسك**

گونەل / gunel/: ناو. تاف جوانی؛ هەڕەتی گەنجی 🇮🇷 عنفوان جوانی

گونەڵ١ / guneł/: ناو. ١. گلۆلەبەن ٢. کفتە ٣. خڕی پڕ بە چنگ 🇮🇷 ١. گروهە نخ ٢. کوفته ٣. گرد پُرِ یک مشت

گونەڵ٢: ئاوەڵناو. کورتەبالا 🇮🇷 کوتاەقد

گونەڵان / gunełan/: ناو. دومبەلان؛ چمە 🇮🇷 دُنبلان

گونەڵانی / gunełanî/: ناو. تۆپەلەشەڕە؛ تۆپەلەشەڕێ؛ شەڕەتۆپی بەفر 🇮🇷 برفبازی

گونەڵبەست / gunełbest/: ☜ **گوندەڵبەست**

گونەڵە١ / gunełe/: ناو. کفتە؛ شامیکەواو 🇮🇷 کوفته

گونەڵە٢: ئاوەڵناو. خڕ وەک تۆپی دەست 🇮🇷 کروی کوچک

گونەڵەلووتە / gunełelûte/: ئاوەڵناو. *[پلار]* سەری لووت گەورە و خڕ 🇮🇷 دارای نوک دماغ بزرگ و گرد

گونەوێڵە / gunewêłe/: ناو. *[شوورەیی]* گون و جێگەی گون پێوە هەڵاوەسراو 🇮🇷 خایە و خایەآویز

گونەه / guneh/: ☜ **گوناه**

گونەهبار / gunehbar/: ☜ **گوناهبار**

گونەهکار / gunehkar/: ☜ **گوناهبار**

گونهەڵمساو / gunhełm(i)saw/: ئاوەڵناو. *[شوورەیی]* ڕتلۆ؛ گونپەنەماو 🇮🇷 فتقی

گونیا / gunya/: ناو. گوونیا؛ گۆشەوارە؛ ئامرازێکی سێ سووچە بە سووچێکی ڕاستەوە، لە پەلاستیک یان کانزا بۆ کێشان و تاقی کردنەوەی گۆشەی ڕاست (٩٠°) 🇮🇷 گونیا

گونێنە / gunêne/: ناو. چێشتێکە لە دۆینەی تازە چێ دەکرێ 🇮🇷 نوعی آش ترخینه

گوە / g(i)we/: ناو. گوێ؛ ئەندامی بیستن 🇮🇷 گوش

گوەستێرە / g(i)westêre/: ناو. ئەستێرۆک 🇮🇷 کرم شبتاب

گوەسم / g(i)wesim/: ناو. هەزارپێ 🇮🇷 هزارپا

گوەش / g(i)weş/: ☜ **گوێ**

گوەفڕە / g(i)wef(i)ře/: ئاوەڵناو. گوێنەدەر؛ گەللایی 🇮🇷 لاأبالی

گوەل١ / g(i)wel/: ناو. ١. ☜ **گۆلاو** ٢. کون لە دیوار بۆ ڕوانگە 🇮🇷 ١. ☜ **گۆلاو** ٢. سوراخ دیدبانی در دیوار

گوەل٢: ئاوەڵناو. جغزی؛ خڕی 🇮🇷 مُدور

گوەمە / g(i)weme/: ناو. مۆڵ؛ پەچەی پەز بۆ شەوێن 🇮🇷 شبغاز گوسفندان

گوەند / g(i)wend/: ناو. پەتی قولەی ئەستووری

موویین ☰ طناب کوتاه و کلفت پشمی

گوەنیرک / g(i)wenîrik/: ☜ **گوەنێر**

گوەنێر / g(i)wenêr/: ناو. گوەنیرک: ١. جەنگەی بەران تێبەردان ٢. هەڕەتی جووت بوونی حەیوانەکێوی ☰ ١. موسم جفتگیری در گله ٢. موسم جُفتگیری حیوانات وحشی

گوه / guh/: ☜ **گوێ**

▣ **گوهێ شەیتانکە** گوژاڵک؛ کاڵەکەمارانە ☰ هندوانەی ابوجهل

گوهێ شەیتێن گووژە؛ عەنزەرووت ☰ انزروت

گوهار / guhar/: ناو. ١. ☜ **گواره** ٢. ڕەوتی گۆڕان ☰ ١. ☜ **گواره** ٢. تغییر

گوهارتن / guhartin/: چاوگ. گۆڕین ☰ تغییر دادن

گوهارتۆ / guharto/: ئامراز. وەک؛ وەکوو؛ لە چەشنی ☰ مانندِ

گوهارتوو / guhartû/: ئامراز. لە بری؛ لە جیاتی؛ لە باتی؛ بە جێی ☰ به جای

گوهارک / guharik/: ☜ **گواره**

گوهارون :/guharun / ناو داری نێوان دەندە و ئێرەقە ☰ چوب میان چوب خیش و جای گاوآهن

گوهارۆک^1 / guharok/: ناو. ئاڵقەی دەرگا کوتان ☰ حلقەی در

گوهارۆک^2: ئاوەڵناو. چکۆلەی جەغزی ☰ حلقەدار

گوهازتن / guhaztin/: ☜ **گواستنەوە**

گوهاستن / guhastin/: ☜ **گواستنەوە**

گوهاستۆ / guhasto/: ناو. کاری لە ڕوو نووسینەوە؛ لاسایی لە نووسیندا ☰ نُسخەبرداری

گوهان / guhan/: ☜ **گوان**^{2}

گوهاندار / guhandar/: ☜ **گواندار**

گوهبزن / guhb(i)zin/: ناو. گیایەکی دەشتەکییە ☰ از گیاهان علفی

گوهبەران / guhberan/: ☜ **گوێبەرخۆڵە**

گوهتێل / guhtêl/: ناو. سەروبەندی تێبەربوونی حەیوانی کێوی ☰ موسم جفتگیری حیوان کوهی

گوهچک / guhçik/: ناو. گوێگچکەی دڵ ☰ بخشی از قلب که شبیه گوش است

گوهدار / guhdar/: ☜ **گوێگر**

گوهداری / guhdarî/: ☜ **گوێداری**

گوهدەر / guhder/: ناو. سەرپەرشت؛ سەرپەرست ☰ سرپرست

گوهدەرز / guhderz/: ئاوەڵناو. ١. گوێ کەت ٢. دوور لە گاڵتە ٣. وریا و لەسەرهەست ☰ ١. ویژگی شخصی که بخشی از گوشش بریده باشد ٢. جدّی ٣. زیرک و باهوش

گوهراندن / guhrandin/: ☜ **گوهیراندن**

گوهری / guhrî/: ☜ **گۆری-١**

گوهڕەپ / guhřep/: ئاوەڵناو. ١. گوێزل ٢. */کنایە/* نەزان؛ گێل ☰ ١. بزرگ گوش ٢. نادان

گوهسارە / guhsare/: ناو. ئەستێرۆک؛ گولەستێرە ☰ کرم شبتاب

گوهش / guhş/: ناو. ١. کەوش؛ ڕەوتی بووردنەوە؛ دڵ بوورانەوە؛ کەوشین ٢. پاژنەی کەوش ☰ ١. غش ٢. پاشنەی کفش

گوهشک / guhişk/: ناو. ڕەفیسکە؛ ڕەپیسکی قەڵەوی بن ئەژنۆ ☰ زردپی درشت زیر زانو

گوهشی / guhşî/: ئاوەڵناو. دڵ لەخۆچوو؛ بێهۆش کەوتوو ☰ غش کرده

گوهشین / guhşîn/: چاوگ. ترسان؛ سام کردن ☰ ترسیدن

گوهک / guhik/: ناو. نەرمەی گوێ ☰ نرمەی گوش

گوهکون / guhkun/: ☜ **گوێقوڵاخ**

گوهکەرک / guhkerk/: ☜ **گوهکەرۆك**

گوهکەرۆک / guhkerok/: ناو. گوهکەرک؛ گیایەکە دەرمانی مایەسیرییە ☰ گیاهی دارویی

گوهگران / guhg(i)ran/: ☜ **گوێگران**

گوهماسی / guhmasî/: ☜ **گوێماسیلە**

گوهماکەر / guhmaker/: ئاوەڵناو. *[پلار]* بێئاوەز؛ بێعەقڵ؛ نەفام ▤ ابله

گوهمشک / guhmişk/: ☜ **گوێمشکە-١**

گوهن / guhn/: ناو. ١. گونەل؛ تافی جوانی؛ هەرەتی لاوی ٢. پیو؛ چەورایی ناو زگ ▤ ١. عنفوان جوانی ٢. پیه

گوهۆڕ / guhoř/: ناو. گۆڕ؛ زەوی تەخت ▤ زمین هموار

گوهوور / guhûr/: ناو. ١. پەین ٢. زبڵ و زاڵ ٣. شتی زێدە و بێکارە ▤ ١. پهن ٢. آشغال ٣. آت و آشغال

گوهووشک / guhûşk/: ☜ **گۆیژ**

گوهەر / guher/: ناو. ١. ☜ **گەوڕ** ٢. زەنج بۆ ئاژەڵ ▤ ١. ☜ **گەوڕ** ٢. محوطەی محصور از نی برای نگهداری دام

گوهەڕ / guheř/: ناو. ١. شت بە شت ٢. گۆڕایی لە نێوان دوو تەپک و بڵندایيدا ▤ ١. مُعاوضه ٢. درّەی فراخ

گوهەڕاندن / guheřandin/: چاوگ. گۆڕینەوەی شت بە شت ▤ مُعاوضه کردن

گوهەڕین / guheřîn/: چاوگ. ١. گۆڕینەوە؛ شت بە شت کردن ٢. گۆڕین؛ شتێ لە جێی شتی تر دانان ▤ ١. مُعاوضه کردن ٢. جایگزین کردن

گوهیراندن / guhîrandin/: چاوگ. گوهراندن؛ گۆڕین ▤ جایگزین کردن

گوهیژ / guhîj/: ☜ **گۆیژ**

گوهیش / guhîş/: ناو. داری حەیزەران؛ خەیزەران ▤ خیزران

گوهیشک / guhîşk/: ناو. ١. ☜ **گۆیژ** ٢. ڕەفیسکەی بن ئەژنۆ ▤ ١. ☜ **گۆیژ** ٢. زردپی پشت زانو

گوهێر / guhêr/: ناو. گوەنێر؛ گوێن؛ گوهن؛ گوهتێل؛ سەردەمی تێبەربوونی کێویان ▤ موسم جفتگیری حیوانات کوهی

گوهێڕ / guhêř/: ناو. سەڕاف؛ دراوگۆڕەوە ▤ صرّاف

گوهێڕبار / guhêřbar/: ئاوەڵناو. شیاوی گۆڕان ▤ قابل تغییر

گوهێڕک / guhêřik/: ناو. جێگەی پارە گۆڕینەوە ▤ صرّافی

گوهێڕەک / guhêřek/: ناو. کاری وەگۆڕانی شت بە شت ▤ مُعاوضه

گوهێز / guhêz/: ئاوەڵناو. ڕاگوێز ▤ مُنتقل کننده

گوهێزۆک / guhêzok/: ناو. عارەبانە؛ ▤ گاری

گوهێژ / guhêj/: ☜ **گۆیژ**

گوێئاسارە / g(i)wî'asare/: ☜ **گوڵەستێرە-١**

گویج / g(i)wîc/: ناو. ڕەنگی قاوەیی کاڵی ئاماڵ سپی ▤ رنگ کِرم

گویرج / g(i)wîric/: ناو. گۆیژ؛ بلچ ▤ زالزالک

گویرچ / g(i)wîrç/: ☜ **گۆیژ**

گویرەکە / g(i)wîreke/: ☜ **گوێرەکە**

گویشک / g(i)wîşk/: ☜ **گۆیژ**

گوین / g(i)wîn/: ☜ **گوان**[٢]

گوینی / g(i)wînî/: ☜ **گەون**

گویە / guye/: ☜ **گوێ**

گویەند / guyend/: ناو. گوەند؛ پەتی ئەستووری قوڵە لە مووی بزن ▤ رسن کوتاه و کلفت از موی بُز

گوێ / g(i)wê/: ناو. گوچک؛ گوه؛ گوەش؛ گویە؛ گۆ؛ گۆچک؛ گۆش؛ گۆه؛ گوو؛ گێ؛ گێچکە؛ گوێچکە؛ گوێچک؛ گووش: ١. ئەندامی بیستن و ڕاگرتنی هاوسەنگی ‹دەبێ مەلا تەهای دۆستم بانگی بە گوێدا لێ دا و ناوی بنێ عەبدوڕڕەحمان «هەژار، چێشتی مجێور»› ٢. *[مەجاز]* هەستی ژنەوایی ‹گوێم گران بووە› ٣. قەراخ؛ کەنار ‹لە گوێ چەمێ دانیشین› ▤ ١و٢. گوش ٣. لبه؛ کنار

▣ **گوێ بۆ کەسێ/ شتێ شل نەبون**: گرنگی نەدان؛

پاپە نەبوون ▣ اهمیت ندادن

گوێ بۆ گرتن: سەرنج دان بۆ تێگەیشتنی شتێک ▣ گوش دادن

گوێ پێوە بون: بیستن؛ بەر گوێ کەوتن ‹من خۆم گوێم پێوە بوو چت دەگوت؛ ئەویش گوێی بە قسەکانتەوە بوو› ▣ شنیدن

گوێ تەکاندن: بە هەموو هەست گوێ دان ▣ گوش تیز کردن

گوێ جەڕ دان: */کنایە/* تەمێ کردن ▣ گوشمال دادن

گوێ خەفاندن: ☞ **گوێ لێ‌ئاخنین**

گوێ دان: گۆه دان: ١. گوێ بۆ قسە ڕاگرتن ‹تۆ خوا ئازیز! زولفان عەنبەرین!/ گوێ بدە وە حەرف بەندەی کەمتەرین «عەبدوللا بەگی جاف»› ٢. خەمخۆری کردن ▣ ١. شنیدن ٢. غمخواری کردن

گوێ ڕادێران: گوێ گرتن ‹قەل کوتی باشە کە گوێ ڕادێری/ پەندی من پاکی بە دڵ بسپێری «سوارە»› ▣ گوش فرادادن

گوێ ڕاگرتن: گوێ گرتن ‹وەرە گوێ ڕاگرە بۆ پەندی دایکت/ فەرەحبەخشی دەروونی بێ‌قەراریم! «خاتوو خوەرشیدی مەریوانی»› ▣ گوش فرادادن

گوێ زرینگان: ١. دەنگەدەنگ لە ناو گوێ هاتن ٢. */کنایە/* هۆش هاتنە بەر و بەئاگا بوون ▣ ١. صدا دادن گوش ٢. شست بیدار شدن

گوێ زرینگانەوە: دەنگ لە گوێ هاتن ‹کە گوێم زرینگایەوە وا دەنگی زەنگی وشتری لەیلە/ ئەوا لەو لایشەوە مەجنوونە دەگری شیوەنە ئەمشەو «پیرەمێرد»› ▣ صدا دادن گوش

گوێ شل کردن: گوێ بۆ قسە ڕاگرتن ▣ گوش فرادادن

گوێ قولاخ کردن: گوێ تیژ کردنەوە؛ دەنگ و جوولە لە خۆ بڕین بۆ باشتر بیستن ▣ گوش تیز کردن

گوێ کپ بون: باش نەبیستن (بە هۆی نەخۆشی یان کەوتنە بەر دەنگێکی بەقەوەتەوە) ▣ گوش کیپ شدن

گوێ کپ کردن: ١. ڕێگای بیستن بەستن ٢. */کنایە/* لە گوێ نەگرتن؛ بایەخ پێ نەدان ‹گوێ کپ کەن و مەبیسن وەعدەی بەتاڵ و زل ـ زل! «مەلا غەفوور»› ▣ ١. گوش خود را گرفتن ٢. اهمیت ندادن

گوێ گران بون: کەم یان بە سەختی بیستن ▣ گوش سنگین شدن

گوێ گرتن: گوێ دان بە قسە ‹سەد قافلە ڕابورد و ئەتۆ غافلی ئەی دڵ!/ گوێ بگرە لە هەر لایێ کە نالەی جەرەسێکە «تاهیر بەگ»› ▣ گوش فرادادن

گوێ لە قسە پڕ بون: */کنایە/* پێشتر قسەی وا بیستن و بە لاوە گرنگ نەبوون ‹گوێم لەم قسانە پڕە› ▣ گوش کسی پر بودن

گوێ لێ ئاخنین: گوێ لێ خەفاندن؛ گوێ خەفاندن؛ تەمەڵی کردن؛ خستنە پشت‌گوێ ▣ پشت گوش انداختن

گوێ لێ‌بون: بیستن؛ شنەوتن ‹لە حەنجەرەی زەمانەوە/ گوێم لە زەمزەمەی زوڵاڵی خێزە وردەکانی کانییە «سوارە»› ▣ شنیدن

گوێ لێ خەفاندن: ☞ **گوێ لێ ئاخنین**

گوێ نەدان: گوێ پێ نەدان؛ خۆ لێ بواردن ▣ توجه نکردن

گوێ هەڵخستن: */مەجاز/* پەنامەکی گوێ گرتن ‹بۆ یەکەم جار لە ژیانا خۆم گرت، چونکە بابم خۆ لە خەڵک گرتن و گوێ لە قسەی خەڵک هەڵخستنی زۆر پێ ناخۆش بوو «هێمن»› ▣ فالگوش ایستادن

بە گوێدا سرکاندن: بە پچەوە گوتن ‹یەکێک بە

گوێیدا سرکاندم: کابرایەک لەم دێیە دەیەوێ بتبینێ و ناوێرێ بێتە ماڵی ئاغا «هەژار، چێشتی مجێور» 🇮🇷 درگوشی گفتن

بە گوێ کردن: بە قسە کردن ‹بە گوێم کرد و کتێبەکەم سەند› 🇮🇷 گوش دادن

بە گوێی کەسێکدا خوێندن: *[کینایە]* کەسێ پڕ کردنەوە 🇮🇷 گوش کسی را پر کردن

بە گوێی کەسێکدا دان/ هێنان: *[کینایە]* کەسێک بە هێماوە ئاگادار کردن 🇮🇷 بە گوش کسی رساندن

گرتنە گوێ: *[مەجاز]* وەرگرتن؛ پەزیران؛ قەبووڵ کردن ‹نەسیحەت بگرە گوێ جانا لە لایان زۆر بە تەعزیمە/ ... «سالم»› 🇮🇷 شنیدن؛ پذیرفتن

لە گوێی گادا نوستن/ خەوتن: *[پلار]* تەواو بێخەبەر و بێخەیاڵ بوون ‹لە گوێ گا نوستوون بۆیێ کە ڕیوی/ لەسەر ئێوە وەها شێلگیرە وەک سەگ! «حاجی قادر»› 🇮🇷 کاملاً بی‌خبر و بی‌خیال بودن

وەک گوێی کەر جووت بوون: *[پلار]* هەمیشە پێکەوە بوون ‹زۆر نێوانمان خۆش بوو، پێکەوە دەگەڕاین، کورد گوتەنی: وەک گوێی کەر جووت بووین و ببووینە خەمڕەوێنی یەکتر «هەژار، چێشتی مجێور»› 🇮🇷 همیشه با هم بودن

هاتنە (بەر) گوێ: بیستن؛ شنەفتن ‹گفتوگۆیێکی خوەش و پڕمەغزە دایم دێتە گوێم/ وا ئەزانم هاتیفێکی غەیبییە تەفسیر ئەکا «شێخ باباڕەسووڵی بەرزنجی»› 🇮🇷 بە گوش رسیدن

گوێبڕ / g(i)wêbiř/: ئاوەڵناو. *[کینایە]* دەسبڕ؛ گووشبڕ 🇮🇷 کلاهبردار

گوێبڕکە / g(i)wêbiřke/: ناو. نەخۆشییەکی گوێی زارۆکانە 🇮🇷 از بیماری‌های گوش کودکان

گوێبڕە / g(i)wêb(i)ře/: ناو. پەینی زەرعات 🇮🇷 کود حیوانی

گوێبەرخۆڵە / g(i)wêberxołe/: ناو. گوهبەران؛ گوێبەرخە؛ گوێکار؛ گۆشتبەرخۆک؛ گۆشتەبەرغیلە؛ گۆشەبەرخیلە؛ گیایەکە دەخورێ 🇮🇷 گیاهی خوراکی

گوێبەرخە / g(i)wêberxe/: ☜ **گوێبەرخۆلە**

گوێبەفەرمان / g(i)wêbeferman/: ئاوەڵناو. ژێردەست؛ بەردەستە 🇮🇷 فرمانبردار

گوێبەگوێ / g(i)wêbeg(i)wê/: ئامراز. *[کینایە]* پێکەوەجووت؛ دۆستایەتی زۆر توند 🇮🇷 شانە بە شانە

گوێبەڵ[1] / g(i)wêbel/: ناو. *[کینایە]* جاسووس؛ شوفار 🇮🇷 جاسوس

گوێبەڵ[2]: ئاوەڵناو. گۆبەڵ؛ گوێچکەقوت 🇮🇷 گوش برجسته

گوێبەلە / g(i)wêbele/: ناو. خەیاردێمی؛ کاڵەکەمارانە؛ شوویتەمارانە 🇮🇷 هندوانەی ابوجهل

گوێبەهیچنەدەر / g(i)wêbehîçneder/: ئاوەڵناو. کەمتەرخەم؛ بێمبالات؛ خوێنسارد 🇮🇷 لاأُبالی

گوێبیس / g(i)wêbîs/: ئاوەڵناو. گوێبیست: ١. گوێدەر بە قسەی لە خۆ گەورەتر ٢. ئاگادار؛ خەبەربیستوو ٣. *[کینایە]* کولەکەر؛ قسەبەر 🇮🇷 ١. حرفشنو ٢. خبردار ٣. خبرچین

⊡ **گوێبیس بوون:** گوێ گرتنی پەنامەکی؛ کولە گرتن 🇮🇷 فالگوش ایستادن

گوێبیست / g(i)wêbîst/: ☜ **گوێبیس**

گوێپچڕ / g(i)wêp(i)çiř/: ناو. گوێچکەپچڕکێ: ١. کێبەرکێ لە ڕفاندندا ٢. کێبەرکێ لە هەڵگرتنەوەی شت لە عەرز 🇮🇷 ١. مسابقه در ربودن ٢. مسابقه در برچیدن از روی زمین

گوێپچڕ. گوێ پچڕ / g(i)wêp(i)çiř g(i)wêpiçiř/: ئاوەڵکار. گوپچڕ ـ گوپچڕ؛ گوێچکەپڕوچکێ: ١. بە دژواری و زەحمەتی زۆرەوە ٢. بە پەلەپەل 🇮🇷 ١. با هزار زحمت ٢. با شتاب زیاد

گوێپروچکێن / g(i)wêp(i)ruçkên/: ناو. کاری

گـوێی یـەکتر کێشـان لـە سـەر شـت ■ گـوش همدیگر را بر سر چیزی کشیدن

گـــــــوێ پڕوچکێن / /g(i)wêp(i)řuçkên/: ☜ **گوێچکەپچڕکێ ـ۲**

گوێ پڕووسقێنە / /g(i)wêp(i)řûsqêne/: ناو. نـاوی یارییەکی منداڵانە ■ از بازی‌ها

گوێت / /g(i)wêt/: ناو. دڵ؛ کووپە؛ خاڵێکی سووری لە بیچمی دڵە لە پەڕی قوماردا ■ دل؛ خال ورق

گوێتــەقێ / /g(i)wêteqê/: نـاو. گوێچکەتـــەقێ؛ کاری گوێ قوت کردن بۆ قسەی خەڵک ■ عمل گوش تیز کردن

گـوێتیر / /g(i)wêtîr/: نـاو. ئـەو ئـامرازەی ژێـی کەوانی پێ توند و شل دەکرێ ■ ابـزار تنظـیم زه کمان

گوێج / /g(i)wêc/: ☜ **گوێز**

گوێ جمجمەکێ / /g(i)wêcimc(i)mekî/: ناو. جۆرێ هەنگوورە ■ نوعی انگور

گوێجەڕ / /g(i)wêceř/: ناو. تەمێ؛ کاری ژێر کردن ■ تنبیه

گوێچ / /g(i)wêç/: ناو. ۱. پارە و جگێ کە لە کایەدا دادەکرێ ۲. بەش؛ بارە؛ پارە ■ ۱. پول یا شتالنگی که بر زمین می‌گذارند و با تیله مـی‌زنند ۲. قسـمت؛ سهمیه

گوێچک / /g(i)wêçik/: ☜ **گوێچکە**

گوێچکە / /g(i)wêçke/: ناو. گوێچک؛ گێچووک: ۱. گـوێ؛ گـوش ۲. سـووچ؛ قـوژبن ۳. بەشـی قیتـەوەبوو لـە شـتێ ■ ۱. گـوش ۲. گوشـە ۳. برآمدگی

⊡ **گوێچکە ناو دان**: /کینایە/ زۆر بە وردی ئامۆژگاری کردن ■ با دقت و حوصله نصیحت کردن

گوێچکە تەکاندن: ☜ **گوێچکە دان**

گوێچکە تەکانن: ☜ **گوێچکە دان**

گوێچکە دان: گوێچکە تەکاندن؛ گوێچکە تەکانن؛ گوێ بە قسە دان ■ گوش به حرف دادن

گوێچکەی کەسێ زرنگیانەوە: دەنگ لـە نـاو گـوێ کەسێک هاتن (کـە گوایـە نیشـانەی ئەوەیـە لـە شوێنێک ناویان لێ بردووە) ■ صدا حس کردن در گوش

گوێچکە شل کردن: گوێ دان بـە قسـە ■ گـوش فراداشتن

گوێچکە گرتن: ۱. گوێ دان بە قسـە ۲. خـۆ لـە قسەی خەڵک مات کردن ■ ۱. حرف شنیدن ۲. استراق سمع کردن

گوێچکە نەلەقیان: ۱. گـوێ نـەدان بـە قسـەی کەس ۲. گرنگ نەگرتن ■ ۱. گـوش نـدادن ۲. اهمیت ندادن

گوێچکەی کەسێک هەرزن هەڵگرتن: /مەجاز/ گـوێ سووک بوون؛ لە سەر هەسـت بـوون ■ گـوش حساس داشتن

گوێچکـە پچڕکێ / /g(i)wêçkep(i)çiřkê/: نـاو. ۱. ☜ **گـــــــوێ پچڕ** ۲. گوێچکەپڕووســــــــقێ؛ گوێ‌پڕوچکێن؛ گاڵتەی گـوێی یـەکتر کێشـان ■ ۱. ☜ **گـوێ پچڕ** ۲. عمـل گـوش همـدیگر را بـه شوخی کشیدن

گوێچکە پڕووســقێ / /g(i)wêçkepirusqê/: نـاو. ۱. کاری گوێ کێشانی یەکتری؛ گوێ پڕوچکێن ۲. کاری قوتکە پەڕاندن؛ سووچ پێکان لە کێبەرکێی بـەرد هاویشـتنە ئامانجـەوە ■ ۱. عمـل گـوش همدیگر را کشـیدن ۲. عمل گوشـه زدن در پرتـاب سنگ به هدف

گوێچکـــــە پڕوچکێ / /g(i)wêçkep(i)řuçkê/: ☜ **گوێ پچڕ ـ گوێ پچڕ**

گوێچکەتەقێ / /g(i)wêçketeqê/: ☜ **گوێ تەقێ**

گوێچکەفیل / /g(i)wêçkefîl/: ☜ **گوێ فیل**

گوێچکەماسی / /g(i)wêçkemasî/: ☜ **گوێ ماسیلە**

گوێچکەمڵە / /g(i)wêçkem(i)łe/: ناو. گیایەکـە بـۆ

دەرمان دەشێ 🇮🇷 مرزنگوش

گوێچەم / g(i)wêçem/: ناو. بەستێن؛ ڕەخی ڕووبار 🇮🇷 کنارەی رود

گوێچەنە / g(i)wêçene/: ناو. بنەتەشی؛ چەرمێکی کونە دە کلکەتەشی دەخرێ 🇮🇷 حلقەای چرمی در تیر دوک

گوێدار / g(i)wêdar/: ناو. گۆهدار؛ گۆهدێر: ١. بیسەر؛ ئەوی دەبیسێ ٢. سەرپەرست؛ سەرپەرشت 🇮🇷 ١. شنونده ٢. سرپرست

گوێداری / g(i)wêdarî/: ناو. گوهداری؛ گۆهدێری: ١. گۆداری؛ کار و ڕەوتی گوێ گرتن لە قسەی کەس یان دەستەیەک ٢. سەرپەرشتی 🇮🇷 ١. شنود ٢. سرپرستی

گوێدرمێ / g(i)wêdirmê/: ☜ **گوێرمە**

گوێدرێژ / g(i)wêd(i)rêj/: ناو. *[کینایە]* گوێرێژ؛ گۆهدرێژ؛ کەر؛ خەر 🇮🇷 الاغ؛ خر

گوێدەر / g(i)wêder/: ☜ **گوێگر**

گوێدینج / g(i)wêdînc/: ناوەڵناو. لا؛ بێ لایەنگری 🇮🇷 بی‌طرف

گوێدێر / g(i)wêdêr/: ☜ **گوێگر**

گوێر / g(i)wêr/: ناو. ١. گۆلکی لە شیر خواردن دەرچوو ٢. ☜ **گوێل ـ٣** ٣. ☜ **گوێلە ـ١** 🇮🇷 ١. گوسالەی از شیر بُریدە ٢. ☜ **گوێل ـ٣** ٣. ☜ **گوێلە ـ١**

گوێرک / g(i)wêrik/: ناو. بەردی خڕ و گردی ژێر بەرداش 🇮🇷 محور زیر سنگ آسیاب

گوێرمە / g(i)wêrme/: ناو. گوێرەما؛ گوێرمێ؛ گوێلەمە؛ گوێدرمێ؛ کاری کەم‌ـکەم گوان بە گوێلک مژاندن بۆ شیر دانی چێڵ 🇮🇷 بە تدریج گوسالە را بە مُک زدنِ پستان مادر آشنا کردن

گوێرمێ / g(i)wêrmê/: ☜ **گوێرمە**

⊡ **گوێرمێ دادان**: ١. خەریکی مژینی گوان بوون (ئاژەڵ) ٢. *[مەجاز]* ماوەیەکی زۆر مەمکی دایک چەکاندن (مرۆ) 🇮🇷 ١. مشغول شیر خوردن از پستان مادر بودن (حیوان) ٢. مدتی طولانی پستان مادر را مکیدن (انسان)

گوێرمێ کردن: ١. لێ‌خستن؛ گوێرەکە بەردان بۆ شیر خواردن لە گوانی دایکی ٢. *[مەجاز]* شیر خواردنی زارۆ 🇮🇷 ١. گوسالە را برای دوشیدن مادر آزاد گذاشتن ٢. شیر خوردن نوزاد آدمی

گوێروو / g(i)wêrû/: ناو. ١. گرە؛ گوێر؛ گوێروو؛ گێر؛ کونی بەرداش ٢. ☜ **گوێل ـ٣** 🇮🇷 ١. سوراخ سنگ آسیا ٢. ☜ **گوێل ـ٣**

گوێرە / g(i)wêre/: ↓

▣ **بە گوێرەی**: گۆرە؛ بەرانبەر بە ‹زەکات بە گوێرەی گوزەرانە› 🇮🇷 طبقِ

گوێرەکە / g(i)wêreke/: ناو. گچە؛ گوسال؛ گولەکە؛ گوێل؛ گۆرە؛ گۆرەکە؛ گۆسالە؛ گۆک؛ گۆل؛ گۆلک؛ گۆوەر؛ گوور؛ گوورە؛ گێلک؛ گویرەکە؛ گۆلەکە؛ گویرک؛ گوێلک؛ گۆر؛ گوێر؛ گووەر؛ گوێلپار؛ گۆرەکلە؛ کوێل؛ حۆلی؛ پارگوێل؛ پارگوێر؛ پارێنە؛ پارێن؛ پارین؛ نیەون؛ سەنگۆ؛ پانێر؛ بەچکە چێڵی نەگووراو 🇮🇷 گوسالەی یک تا دو سالە

گوێرەکەسوورە / g(i)wêrekesûre/: ناو. خاڵخاڵۆکە؛ مامەڵەسوورە؛ ماڵماڵەسوورە؛ مامەلەسوورە؛ مامالەسووری 🇮🇷 کفشدوزک

گوێرەما / g(i)wêrema/: ☜ **گوێرمە**

گوێرەوسار / g(i)wêrewsar/: ناو. گولەسار؛ گۆلەسار؛ گوێلەوسار؛ گوورەسا؛ پەتێ کە گوور و پانێری پێ دەبەستنەوە ‹گوێرەکەی مەردم گوێرەوسار ئەبڕێ! «قسەی نەستەق»› 🇮🇷 افسار گوسالە

گوێرێ / g(i)wêrê/: ناو. سارەما؛ کاری مێچک دانی بێچوو؛ مژاندنی بەر لە دۆشین بۆ شیر دادان 🇮🇷 مُک زدن بچه دام قبل از دوشیدن

گوێرێژ / g(i)wêrêj/: ☜ **گوێدرێژ**

گوێڕادێر / g(i)wêřadêr/: ☜ **گوێڕایەڵ**

گوێڕایەڵ / g(i)wêřayeł/: ئاوەڵناو. گوێـڕادێر: ١. تایبەتمەندی کەسێ کە قسەی پەند و قسەی گەورەتران بەجێ دێنێ ٢. بەرفەرمان؛ فەرمانبەر ▤ ١. پندشنو ٢. فرمانبر؛ مطیع

گوێڕایەڵی / g(i)wêřayełî/: نـاو. ١. چۆنیـەتی گـوێ لـە قسـەی گـەورەتران ڕاگـرتن ٢. بەرفـەرمانی؛ فەرمانبـەری ▤ ١. حـرف‌شـنوی ٢. فرمانبرداری

گوێڕەپە / g(i)wêřepe/: ناو. ملەخڕە؛ گووشـەک؛ نەخۆشی بنان‌گوێ ئەستوور بوون ▤ اُریون

گـوێڕەش / g(i)wêřeş/: نـاو. جـۆرێ پشـیلەی کێوییە ▤ سیاه‌گوش

گوێز١ / g(i)wêz/: ناو. ١. گۆز؛ گووز؛ گـوویز؛ قـۆز؛ گیز؛ گێز؛ جەوز؛ جۆز؛ جیز؛ گرتەکان؛ گردەکـان؛ گردەکۆ؛ وەزی؛ وەز؛ گۆزەک؛ کـۆزەک؛ دارێکـی بەرزی پڕ لەق و پۆی گەڵا پان کە چێـوێکی ڕەق و تۆکمەی هەیـە و لـە پیشەسـازیدا بەنرخـە ٢. بـەری خڕێلـە و تـوێکڵ ڕەقـی ئـەو دارە کـە مێشـکەکەی چـەورە و دەخـورێ ٣. گـواز لـە شوێنێ بۆ شوێنێ‌تر ▤ ١و٢. گردو ٣. نقل و انتقال

▣ **گوێز کوێرگ** ☜ **گوێزی کوێرو**

گـوێزی کـوێرو: گـوێز کـوێرگ؛ گـوێزێ کـە کاکڵەکەی ساق دەرنەیێت ▤ گردوی نامرغوب

گوێزی ئـازا: گـوێزی سـاغ: ١. گـوێزێ کـە لـە کاکڵەکەی سـاغ و ئاسـان دەر بـێ ٢. *[کینایە]* مرۆی ساغ و چـالاک ▤ ١. گـردوی مرغـوب ٢. آدم سالم و چابک

گوێزی ساغ ☜ **گوێزی ئازا**

گوێزی ناو بێژنگ *[کینایە]* بـزۆزی ئۆقرەنـەگر ▤ ناآرام؛ بی‌قرار

گوێزی ناوداخڵە: ☜ **گوێزی ناو دەغیلە**

گوێزی نـاو دەغیلە: گوێزی ناو داخڵە: ١. گوێزی پچووک کە دەناو داخڵەی دوکانی دەخەن ٢. *[کینایە]* کورتەباڵای زرنگ ▤ ١. گردوی قلـک ٢. کوتاه‌قد چُست و چالاک

▣ **گوێز بە گومەزدا هەڵخستن:** *[کینایە]* ١. کاری فێڕۆ و بێ‌کەڵک ئەنجام دان ٢. ئامۆژگاری کـردنی بێ‌ئـەنجام ▤ ١. کـار عبـث کـردن ٢. نصـحیت بیهوده کردن

گـوێز تەکانـدن: داخسـتنی گـوێز لـە دار و چنینەوەی ▤ گردو چیدن

گوێز لە هەمانەی خۆ بژاردن: *[کینایە]* بـە چـاوی خۆوە سەیری خەڵـک کـردن ▤ خـود را جـای دیگران گذاشتن

▪ **گوێز٢**: پاشەوشـە. ـ گوێزەرەوە؛ گـۆزەوە ‹بـارگوێز› ▤ انتقال‌دهنده

گوێزان١ / g(i)wêzan/: ☜ **گواستنەوە**

گـوێزان٢: ناو. گوویزان: ١. گۆزان؛ گووزان؛ گیـزان؛ گێزان؛ چەقۆی مووتاشین؛ تیخـی مووتـاش ‹بـە سەر دۆزەخا پردێ کێشـراوە/ ئەڵـێی گوێزانـی تـازە ساوراوە «قـانع»› ٢. گـوێزێن؛ وەزانی؛ یاریـیـەکی چەن کەسی بە گوێز کـە هـەر کـەس گوێزێـک دادەنێ و بە نۆرە گوێزی بۆ دەخەن، هـەر کـەس بیانگێوێ، گوێزەکان هەڵدەگرێتەوە ▤ ١. اسـترە؛ تیغ موتراشی ٢. گردوبازی

گوێزانەوە / g(i)wêzanewe/: چاوگ. تێپەڕ.تێنەپـەڕ. //گوێزاتـەوە؛ دەگوێزییـەوە؛ بگـوێزەوە// گوازتنـەوە؛ گۆزینەوە؛ لە شوێنێ بۆ شوێنێ بردن یان چـوون ▤ مُنتقل شدن/ کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەگوێزانەوە

گوێزبەلە / g(i)wêzbele/: ناو. گیایەکـە ئـەخورێ ▤ گیاهی خوردنی

گـوێزتن / g(i)wêztin/: چـاوگ. گوێسـتن؛ گوازتنەوە ▤ مُنتقل شدن

گوێزتنەوە / g(i)wêzt(i)newe/: چاوگ. گوێستنەوە؛ گوازتنەوە: ۱. چوون لە شوێنێکەوە بۆ شوێنێکی تر ۲. بردن لە جێگایەکەوە بۆ جێگایەکی تر ▨ ۱. مُنتقل شدن ۲. مُنتقل کردن

گوێزتەکان / g(i)wêztekan/: ناو. گوێزتەکانن؛ هەرەتی گوێز تەکاندن ▨ موسم گردوچینی

گوێزتەکانن / g(i)wêztekanin/: ☜ **گوێزتەکان**

گوێزر / g(i)wêzir/: ناو. کوێزر؛ کۆزر ▨ کوزر

گوێزرانەوە / g(i)wêzranewe/: چاوگ. تێنەپەڕ. نادیار. //گوێزرایەوە؛ دەگوێزرێیەوە؛ بگوێزرێوە// گوازتنەوە؛ گۆزینەوە؛ لە شوێنێ بۆ شوێنێ بران ▨ مُنتقل شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: گوێزراوەوە/ چاوگی نەرێنی: نەگوێزرانەوە

گوێزک / g(i)wêzik/: ☜ **گوێزنگ**

گوێ زل / g(i)wêzil/: ئاوەڵناو. گوهەرەپ ▨ بزرگ‌گوش

گوێزلک / g(i)wêzlik/: ناو. گۆزلک؛ چاویلکە؛ عەینەک ▨ عینک

گوێزلەمە / g(i)wêzleme/: ناو. شیرینی بە گوێز و شەکر دروستکراو ▨ شیرینی گردویی

گوێزنگ / g(i)wêzing/: ناو. گوێزک؛ گوێزینگ؛ گۆزک؛ گۆزەک؛ گۆزەکە؛ گۆزینگ؛ گووزەک؛ گوویزک؛ قولەفیسکە؛ قولەپێ؛ قولەپا؛ قولەپە؛ قولەپەی؛ قاپەڕەقە؛ چووە؛ قاپ؛ زەنگە؛ زەنگوو؛ زەنگۆڵ؛ زەنگی؛ قابگارە؛ قاپوورە؛ کاب؛ هوویرک؛ هەرکام لە دوو جمگەی دەرپەڕیوی دوو شانی پاژنەی پێ و بنی لاق ▨ قوزک پا

گوێزوو / g(i)wêzû/: ناو. گوێزە؛ ئەو ئامرازە خڕەی کە شیشەچرا ڕادەگرێ ▨ حُباب چراغ

گوێزە / g(i)wêze/: ناو. ۱. ☜ **گوێزوو** ۲. *[کینایە، پلار]* کورتەبالای تەنگەستوور ▨ ۱. ☜ **گوێزوو** ۲. آدم کوتاه‌قد شکم‌گُنده

گوێزەبانە / g(i)wêzebane/: ☜ **گوێزەوانە**

گوێزەچەوەندەرە / g(i)wêzeçewendere/: ناو. جۆرێک گوێزی دەنک گەورە ▨ نوعی گردوی درشت

. **گوێزەرەوە** / g(i)wêzerewe-/: پاشەوشە. ڕاگوێزەر ‹ماڵ‌گوێزەرەوە› ▨ انتقال‌دهنده

گوێزەڕەش / g(i)wêzeřeş/: ناو. داری پەڵک ▨ درخت ترنگوت

گوێزەفەریکە / g(i)wêzeferîke/: ناو. قەلاقووچکە؛ قەلاقووچە؛ کاکڵەگوێزی بە ساخی دەرهاتوو ▨ مغز گردوی درسته

گوێزەکوێرە / g(i)wêzek(i)wêre/: ناو. گوێزی پووچ ▨ گردوی پوک

گوێزەگوێز / g(i)wêzeg(i)wêz/: ناو. کاری گوازتنەوەی زۆر و لە دووی یەک ▨ نقل و انتقال متوالی

گوێزەڵان / g(i)wêzełan/: ناو. باغی دار گوێزان ▨ باغ درخت گردو

گوێزەوان / g(i)wêzewan/: ☜ **گوێزەوانە**

گوێزەوانە / g(i)wêzewane/: ناو. گوێزەبانە؛ گوێزەوان؛ گۆزەبانە: ۱. میوانی بۆ منداڵی ساوا کە خودا بیکا لە زمان و گوێ بێبەش نەبێ ۲. بازییەکی زارۆکانە ▨ ۱. سور تولد نوزاد بە نیت برخورداری او از نعمت گوش و زبان ۲. از بازی‌های کودکانه

گوێزهیند / g(i)wêzhînd/: ناو. میوەیەکی خڕی زەلامە دەورەی بە پرزە گیراوە و شیری لە ناودایە ▨ نارگیل

گوێزی^{1} / g(i)wêzî/: ناو. ڕەنگی ڕەشی ئاماڵ سوور ▨ رنگ سیاه سُرخ‌فام

گوێزی^{2}: ئاوەڵناو. بە ڕەنگی ڕەشی ئاماڵ سوورەوە ▨ سیاه سُرخ‌فام

گوێزینگ / g(i)wêzîng/: ☜ **گوێزنگ**

گوێزێن / g(i)wêzên/: ☜ **گوێزان^۲ـ۲**

گوێژ / g(i)wêj/: ☜ **گوێز**

گوێستن / g(i)wêstin/: ☜ **گوێزتن**

گوێستنەوە / g(i)wêst(i)newe/: ☜ **گوێزتنەوە**

گوێسوانە / g(i)wêswane/: ناو. گوێسەبانە؛ گۆسوانە؛ گێسوانە: ۱. پاسارە؛ سوانە ‹ژیاوە گیانلەبەر دیسان لە کون هاتە دەرێ مێروو/ لە سەر گوێسوانە دەخوێنن بە پۆل پاساری و سێروو «هێمن»› ۲. ژێرتاق؛ ڕزنێک ئاجۆری سەر دیوار لە بن میچ یا بە دەوری درگاوە 🇮🇷 ۱. لبەی بام ۲. گوشوار

گوێسووک / g(i)wêsûk/: ئاوەڵناو. تایبەتمەندی کەسێ کە زوو دەنگ دەبیسێ 🇮🇷 تیزگوش

گوێسەبانە / g(i)wêsebane/: ☜ **گوێسوانە**

گوێشۆڕ / g(i)wêşoř/: ئاوەڵناو. گۆهشۆڕ؛ گوێلەق: ۱. گوێ داتەپیو ۲. *[کینایە]* خەجاڵەت؛ چاوشۆڕ 🇮🇷 ۱. گوش فروهشته ۲. شرمسار

گوێفیل / g(i)wêfîl/: ناو. گوێچکەفیل؛ گۆفیل؛ گۆشفیل؛ گۆشپیل: ۱. گونەکەڵەبابە؛ گیایەک بە گەڵای درێژ و پانی وەک گوێی فیل و گوڵی بۆنخۆش و ڕیشەی گۆشتنەوە ۲. جۆرێ شیرینی 🇮🇷 ۱و۲. گوش‌فیل

گوێقوت / g(i)wêqut/: ☜ **گۆبەل ـ۱**

گوێقوڵاخ / g(i)wêquławx/: ئاوەڵناو. گوێقوڵاغ؛ گوهکون؛ لەسەرهەست 🇮🇷 گوش‌بەزنگ

گوێقوڵاغ / g(i)wêquławğ/: ☜ **گوێقوڵاخ**

گوێقیت / g(i)wêqît/: ☜ **گۆبەل ـ۱**

گوێکار / g(i)wêkar/: ☜ **گوێبەرخۆڵە**

گوێکپ / g(i)wêkip/: ئاوەڵناو. کەڕ؛ نەبیس 🇮🇷 ناشنوا

گوێکەت / g(i)wêket/: ئاوەڵناو. گوێ ناتەواو 🇮🇷 ناقص‌گوش

گوێکەرە / g(i)wêkere/: ناو. گیاپەڕۆ 🇮🇷 گیاهی است

گوێکەڕە / g(i)wêkeře/: ناو. مێروویەکە لە هەزارپێ دەچێ و دەڵێن دەچێتە گوێچکەوە و دەبێتە هۆی کەڕی 🇮🇷 حشره‌ای مانند هزارپا

گوێگر / g(i)wêgir/: ناو. گوێدەر؛ گوێدێر؛ گوهدار؛ بیسەر؛ بیسەری قسەی قسەکەر ‹ئەی گوێگری ژیر و زیت و پیتۆڵ!/ پسپۆڕی وتەی بەنرخ و کرمۆڵ! «هەژار، مەم و زین»› 🇮🇷 شنونده

گوێگران / g(i)wêg(i)ran/: ئاوەڵناو. گوهگران؛ تایبەتمەندی کەسێ کە درەنگ دەبیسێ 🇮🇷 کم‌شنوا

گوێگەزیزە / g(i)wêgezîze/: ئاوەڵناو. خاوەن گوێچکەی خاڵ‌خاڵی ڕەش و سپی، وەک گوڵەگەزیزە (کاژیلە) 🇮🇷 گوش خالخالی (بُزغاله)

گوێل / g(i)wêl/: ناو. ۱. ☜ **گوێلە** ۲. گوێر؛ گوێروو؛ قولانج ۳. ☜ **گوێرەکە** 🇮🇷 ۱. ☜ **گوێلە** ۲. باز؛ میان انگشت سبابه و ابهام ۳. ☜ **گوێرەکە**

گوێلاندن / g(i)wêlandin/: چاوگ. گوێرمێ کردن؛ بە دەست مێژاندنی گۆلک لە کاتی دۆشینی چێڵدا 🇮🇷 به تدریج گوساله را به مُک زدن پستان مادر آشنا کردن

گوێلپار / g(i)wêlpar/: ناو. گوێرەکەی دوو ساڵان 🇮🇷 گوساله‌ی دو ساله

گوێلک / g(i)wêlik/: ☜ **گوێرەکە**

گوێلکەوان / g(i)wêlkewan/: ناو. شوانی گوێرەکان ‹گوتم: کاکە! ئەگەر من لە تەرەغە [ئەو کابرایە] دە ڕۆژ لە بەرم بپاڕایەوە، نەمدەکردە گوێلکەوانی دێ، چونکە لاقی بیستانی دەشکاند! «هەژار، چێشتی مجێور»› 🇮🇷 گوساله‌چران

گوێلم / g(i)wêlim/: ☜ **گوێلەـ۲**

گوێلە / g(i)wêle/: ناو. گوێل: ۱. گرە؛ گوێر؛ گوێروو؛ گێر؛ کونی بەرداش ۲. گومش؛ گوێلم؛ گەمش؛ لاوێچ؛ پڕی لەپێکی دەست 🇮🇷 ۱. سوراخ

سنگ آسیا ٢. پُر یک کف دست

گوێلەق / g(i)wêleq/: ئاوەڵناو. *[پلار]* ١. گوێ شۆڕ؛ گۆهشۆڕ ٢. *[کینایە]* کەر و نەفام ‹کەرە گوێلەق› ☰ ١. گوش فروهشته ٢. احمق

گوێلەمست / g(i)wêlemist/: ئاوەڵناو. *[کینایە]* گوێ‌لەمشت؛ گوێڕایەڵ؛ ملکەچ و بەرفەرمان ☰ مُطیع و فرمانبردار

گوێلەمشت / g(i)wêlemişt/: ☜ **گوێ‌لەمست**

گوێلەمە / g(i)wêleme/: ☜ **گوێرمە**

گوێلەوسار / g(i)wêlewsar/: ☜ **گوێرەوسار**

گوێماسیلکە / g(i)wêmasîlke/: ☜ **گوێ‌ماسیلە**

گوێماسیلە / g(i)wêmasîle/: ناو. گوێش‌ماساو؛ گوهماسی؛ گوێ‌ماسیلکە؛ گوێچکەماسی؛ گۆماسی؛ لەپکە؛ گووشەلوو؛ قاپێلکی بڕێ گیانداری لەش‌نەرمی دەریایی کە لە داکشەی ئاودا، لە قەراخ چۆم و زەریاوە بە جێ دەمێنن ☰ گوش‌ماهی

گوێمشکە / g(i)wêmişke/: ناو. ١. گوهمشک؛ گیایەکە ٢. پەلکی تازەدەرکەوتوو ☰ ١. گیاهی است ٢. برگ تازه دمیده

گوێمڵە / g(i)wêm(i)łe/: ناو. گیایەکە بۆ دەرمان دەشێ ☰ مرزنگوش

گوێن / g(i)wên/: ☜ **لەگوێن**

گوێنۆ / g(i)wêno/: ☜ **گوڵەبەرزانی**

گوێنو / g(i)wênû/: ناو. ١. ☜ **گەون** ٢. ☜ **گۆنی١ـ١**

گوێنە / g(i)wêne/: ☜ **گەون**

گوێنەبیس / g(i)wênebîs/: ئاوەڵناو. *[کینایە]* بێ‌گوێ؛ سەرچەوت؛ سەرخەرلاسار؛ مەلەسە. هەروەها: **گوێ‌نەبیسی** ☰ حرف‌نشنو

گوێنەدەر / g(i)wêneder/: ئاوەڵناو. ئاوەسوو؛ ولحێ؛ کەمتەرخەم. هەروەها: **گوێ‌نەدەری** ☰ سهل‌انکار؛ بی‌مبالات

گوێنەگر / g(i)wênegir/: ئاوەڵناو. نەبیست؛ نەژنەوا؛ نەبیس؛ لاسار. هەروەها: **گوێ‌نەگری** ☰ لجباز

گوێنی / g(i)wênî/: ناو. ١. ☜ **گەون** ٢. ☜ **گۆنی١ـ١**

▣ **گوێنی جەباری**: ☜ **گوێنیەزەردە**

گوێنیکەزەردە / g(i)wênîkezerde/: ناو. شەکرە؛ گوێنی جەباری ☰ گَوَن کتیرا

گوێنیەڕەسە / g(i)wên(i)yeřese/: ناو. جۆرێ درکە گوێنووی زۆر بڵندە، جەوی لێ‌دەگرن ☰ نوعی گَوَن سیاه

گوێنیەڕەشە / g(i)wên(i)yeřeşe/: ناو. ڕەشەگەون ☰ گَوَن سیاه

گوێنیەزەردە / g(i)wên(i)yezerde/: ناو. گوێنی جەباری؛ جۆرێ گوێنی زەردە کەتیرەی لێ دەگرن ☰ گَوَن کتیرا

گۆ١ / go/: ناو. ١. ☜ **گوێ** ٢. تۆپی دارینی کاشۆبازی ٣. دوگمە؛ پشکۆژ ٤. هەست و پێ زانین و توانی جووڵاندنی ئەندام ‹تەمەل دەسی گۆ ئەکا، زوانی گۆ ناکا! «مەسەل»› ٥. چیچکی گوان و مەمک ‹گۆی مەمک› ٦. سەرەعاسای خڕ ٧. *[شوورەیی]* سەری کێر، ئەوەندی گۆشتی دیارە ٨. گا و چێڵ ٩. کۆ؛ پڕایی خەڵک ١٠. سێلک؛ شەنەی سێ ددانە ١١. زمان؛ قسە؛ گفت؛ ڕەوتی قسە کردن ‹تاوانبار خۆی هاتە گۆ› ١٢. جۆرێ ئاوێژی ژنانە ‹سوخمەی نارنجی گۆ و دەڵەک پێوە/ لە ژێر سوخمەدا دوو شەکرەسێوە «قانع»› ☰ ١. گوی ٢. گوی بازی ٣. دُکمه ۴. حس و توان حرکت اندام ۵. نُک پستان ۶ گوی سر عصا ٧. سر ذَکَر ٨ گاو ٩. انبوه مردم ١٠. افشون سه شاخه ١١. سُخن ١٢. نوعی آویز زنانه

▣ **گۆ بردن**: ١. *[شوورەیی]* سەری سیرەت خستنە ناو زێوە ٢. گۆ لە کاشۆبازیدا ڕفاندن ☰ ١. سر

ذکر در فرج بردن ۲. گوی از میدان ربودن

گۆ بردنەوە: ۱. سەرکەوتن لە کاشۆبازیدا ۲. *[کنایه]* پێش کەوتن لە هەوالان ▤ ۱. گوی از میدان به در بردن ۲. گوی سبقت ربودن

گۆ چوون: ☜ **لە گۆ چوون**

گۆ کردن: دەربڕین؛ هێنانە سەر زار ▤ تلفظ کردن

گۆ نەکردن: لە سەرمای زۆر یان تەزین، هەست پێ نەکردن و بۆ نەهاتنە جووڵانی ئەندام ‹دەسم گۆ ناکا بیگرم› ▤ از شدت سرما یا کرختی، حس نکردن و تکان نخوردن عضو

لە گۆ بردن: سڕ و بێهەست کردن لە سەرمان ‹بەفرەکە دەسمی لە گۆ برد› ▤ کرخ و بی‌حس کردن

لە گۆ بردنەوە: بە ئاکاری ناشیرین یان قسەی تاڵ، کەسێک کە خەریکە قسەیەکی خۆش دەکا، سارد کردنەوە ▤ سخنران را از حس و حال انداختن

لە گۆ چوون: گۆ چوون؛ سڕ بوون لە سەرمان ‹دەسم لە گۆ چووە› ▤ کرخ و بی حس شدن

لە گۆ خستن: لە زمان خستن؛ لاڵ کردن ‹منت کرد بە کەو، خۆت بە هەڵۆ/ من لە قەرەداغ، تۆ لە زمناکۆ/ خۆت لوول دا هاتی خستمت لە گۆ «فولکلۆر»› ▤ کرخ و بی حس کردن

هاتنە گۆ: هاتنە زمان؛ قسە کردن ▤ بە سخن آمدن

گۆ۲: ئاوەڵناو. گردیلەی چکۆلە ▤ گرد

ـ گۆ۳: پاشەوشە. وێژ ‹ڕاسگۆ› ▤ ـ گو؛ گوینده

گۆ۴: پێرۆ. ← **گفتوگۆ**

گۆبارە / gobare/: ناو. گاگەل؛ ڕەوەی گا و گامێش ▤ گلەی گاو و گاومیش

گۆبازی / gobazî/: ناو. گاڵتە و کایەی کاشۆبازی ▤ چوگان بازی

گۆبەرۆک / goberok/: ناو. ڕیزە دوگمەی زێڕ و زێو کە لە پێسیر دەدرێ ▤ گوی زینتی بر گریبان

گۆبەل / gobel/: ئاوەڵناو. گۆهبەل: ۱. گوێقیت؛ گوێقوت ۲. *[کنایە]* لەسەرهەست ▤ ۱. گوش‌برجسته ۲. تیزگوش

⊡ **گۆبەل کردن:** *[کنایە]* کولە کردن ▤ فالگوش ایستادن

گۆبەلە / gobele/: ناو. گۆهبەلە؛ بەلەباقە ▤ از بیماری‌های بُز

گۆبەن / goben/: ☜ **گۆبەند**

گۆبەند / gobend/: ناو. گۆبەن: ۱. ڕستەی گۆی خشڵ ۲. کۆ بوونەوە بۆ بەزم و شادی ۳. کێشە و ئاژاوە ‹گۆبەند نانەوە› ▤ ۱. گوی‌بند گریبان ۲. دورهمی برای سرور و شادی ۳. آشوب

⊡ **گۆبەند گێڕان:** کۆڕی بەزم و ئاهەنگ بەڕێوە بردن ▤ خُنیاگری کردن

گۆبەند نانەوە: ئاژاوە نانەوە؛ فیتنە هەڵگرسان ▤ آشوب برپا کردن

گۆبەندگێڕ / gobendgêř/: ناو. ۱. قامبێژی داوەت و بەزم ۲. *[کنایە]* ئاژاوەچی ▤ ۱. خُنیاگر ۲. آشوبگر

گۆپار / gopar/: ناو. گۆپارە؛ کۆپار ▤ چوگان؛ عصا

گۆپارە / gopare/: ☜ **گۆپار**

گۆپاک / gopak/: ئاوەڵناو. قسەجوان ▤ نیکوسخن

گۆپال / gopał/: ناو. باکووڕە؛ گۆچان؛ داردەستی سەرچەمیو ▤ چوگان

گۆپاڵ / gopał/: ناو. ۱. داردەستی ئەستوور ‹دەست دا بە گۆپاڵ پەرێ قەسد جەنگ/ شانا نە ڕووی فەرق شاهی زەردەهەنگ «*شانامەی کوردی*، هەورامی»› ۲. داردەستی سەرچەماو ▤ ۱. چُماق ۲. چوگان

گۆپاڵباران / gopałbaran/: ناو. بارانی زۆر بە تەوژم و دەنک زل ‹دە وەرە سەیرێ، بە ڕۆژی مژ و گۆپاڵباران/ بارگەیان پێکەوە پێچاوە، بەڕێ بوون

یاران «هەژار/ هێمن»› 🏳 رگبار شدید باران

گۆپاڵزێوێن / gopałzêwên/: ناو. ناوی وەزیر لە کایەی میرمیرێندا 🏳 وزیر در بازی میر نوروزی

گۆپک / gopik/: ☜ **گۆپکە**

گۆپکە / gopke/: ناو. گۆپک: ١. سەرچلووی دار ٢. دوند؛ ترۆپکی چیا ٣. خونچەی شکۆفەی دار ٤. نێرتکی هەندێ گیای وەکوو کەنگر ٥. سەری هەر شتێ درێژ کە خڕ بێ ٦. گژنیژە؛ گۆی مەمک ‹لێت ڕاهاتووم وەکوو مناڵ لە گۆپکەی مەم «پەشێو»› 🏳 ١. بالاترین نقطەی درخت ٢. قُلەی کوه ٣. تژەی درخت ۴. گردەی برخی گیاهان ۵. سر هر چیز بلند کە گرد باشد ۶. نُک پستان

گۆپۆ / gopo/: ئاوەڵناو. زەلامی زەبەلاح و ناقۆلا 🏳 لندهور

گۆپیتە / gopîte/: ناو. گۆپیلانک؛ تازە دەرهاتووی لک و گیا و سەوزە 🏳 شاخە و گیاه تازە دمیدە

گۆپیلانک / gopîlanik/: ☜ **گۆپیتە**

گۆت١ / got/: ناو. ١. ڕەوتی بزووتن و جووڵانەوە ٢. *[شوورەیی]* کوت؛ حینچکە 🏳 ١. تکان و جنبش ٢. کلە در جماع

⊡ **گۆت دان:** بزواندن؛ دەلەک دان 🏳 تکان دادن

گۆت لێدان: *[شوورەیی]* کوت پێوەدان 🏳 کلە زدن در جماع

گۆت٢: ئاوەڵناو. گۆد؛ لەپێکەوتوو لە بەر ماندوویی 🏳 بی‌حرکت از خستگی

⊡ **گۆت بوون:** لەپێکەوتن لە ڕێ ڕۆیشتنی زۆر ‹گۆت بووم ئەوەندە ڕۆیشتم› 🏳 از پا افتادن از فرط خستگی

گۆتار / gotar/: ناو. ١. گوتار؛ وتار ٢. *[شوورەیی]* شەرمی سەربەمۆری کچ 🏳 ١. سخنرانی ٢. آلت تناسلی باکرە

گۆتاڵ١ / gotał/: ناو. ١. شلتاخ؛ دەبە ٢. ئاژاوە و پشێوی ٣. پاتاڵ و ماڵات 🏳 ١. شلتاق ٢. آشوب ٣. دام (بجُز بُز و گوسفند)

گۆتاڵ٢: ئاوەڵناو. شووم و جووتقۆشە 🏳 نحس

گۆتاڵ٣: پێرۆ. ← **گاوگۆتاڵ/ گرێ و گۆتاڵ**

گۆتان / gotan/: ناو. پەچە 🏳 محل استراحت دام در صحرا

گۆتاوەڕۆ / gotaweřo/: ناو. کێشە و ئاژاوە؛ پشێوی 🏳 آشوب

گۆتر / gotir/: ☜ **کۆتر١**

گۆترگە / gotirge/: ناو. گیایەکی لاسک ئەستووری سەر پڕ لە دڕکە 🏳 گیاهی خاردار

گۆترمە / gotirme/: ☜ **گۆترە**

گۆترە١ / gotre/: گۆترمە ↓

▣ **بە گۆترە:** بە بڕە ‹تووەکەت بە گۆترە چەند؟› 🏳 سرجمع

گۆترە٢: ئاوەڵناو. گۆترمە؛ نەگونجاو؛ گەوجانە ‹کاکت کاری گۆترە زۆر دەکا› 🏳 نسنجیدە

گۆترە٣: ئاوەڵکار. گۆترمە؛ بێ تێڕامان و لێکدانەوە ‹گۆترە خۆت مەکوتە نێو قسەی خەڵکدا!› 🏳 بی‌مُطالعە

▣ **بە گۆترە:** بە بێ کێشانە و پێوانە ‹بە گۆترە سەندم› 🏳 فلّەای

گۆترەکاری / gotrekarî/: ناو. *[کنایە]* هەڕەمەکاری؛ کاری بیر لێنەکراوە 🏳 کار نسنجیدە

گۆترەکان / got(i)rekan/: ناو. گۆترەکێن؛ هەڕەتی دەم کردنەوەی خونچەی دار 🏳 موسم سر باز کردن شکوفە

گۆترەکێن / got(i)rekên/: ☜ **گۆترەکان**

گۆترەیی / gotreyî/: ئاوەڵناو. ڕەمەکی؛ هەرەکی؛ هەیکۆ 🏳 رمکی

گۆتن / gotin/: ☜ **گوتن**

گۆتە / gote/: ناو. ١. ☜ **گوتە١** ٢. ☜ **گۆتەکە**

گۆتەکە / goteke/: ناو. گۆتە؛ کەوشەک؛ دایلەرێ؛ کایەی حەمزەل 🏳 جُفتک‌چارکش

گۆتەگۆت / gotegot/: ☜ **گوتە ـ٢**

گۆتەنی / gotenî/: ☜ **گوتەنی**

گۆج / goc/: ئاوەلناو. چەفت و چەوێل (دەست و پا) ف ناقص (دست و پا)

گۆجاگ / gocag/: ناو. بشكۆك؛ قۆبچە؛ دوگمە ف دُكمە

گۆجك / gocik/: ناو. جاش‌باڵتە؛ پاڵتۆی تاپشت ئەژنۆ ف پالتوی کوتاه

گۆجە / goce/: ناو. بەندی بەرۆک ف بند یقه

گۆجی / gocî/: ناو. ١. گوچ؛ ژەک؛ یەکەم شیر ٢. گۆچی؛ چەوێلی (دەست و پا) ف ١. آغوز ٢. نُقصان (دست و پا)

گۆچ¹ / goç/: ناو. کاری لەش بە چەوری یان هەر شتێ داماڵین ف کار چربی یا دیگر مواد را بە تن مالیدن

⊡ **گۆچ کردن** ١. ئەندامی زارۆ بە ڕۆن چەور کردن و داماڵین ٢. فرچ دان؛ ژەک دان بە ساوا ف ١. تن نوزاد را به روغن اندودن و ماساژ دادن ٢. آغوز دادن به نوزاد

گۆچ²: ئاوەلناو. خووگرتوو؛ ڕاهاتوو؛ هۆکارە ‹منێ کە گۆچی تاوی گەرمی بەردەوارەکەی عەشیرەتم/ بە دارە تەرمی کووچەکانی شارەکەت/ ڕانەهاتووە لەشم «سوارە»› ف مأنوس

گۆچان / goçan/: ناو. گۆچانە: ١. گۆچەل؛ گۆپار؛ شاکۆن؛ داردەستی سەرچەماو ٢. گۆپاڵ؛ کۆپاڵ ف ١. چوگان؛ عصا ٢. چُماق سرگنده

گۆچانقەند / goçanqend/: ناو. ئەتلەسی ف اطلسی

گۆچانە / goçane/: ☜ **گۆچان**

گۆچك / goçik/: ☜ **گوێ**

گۆچەری / goçerî/: ناو. کۆچەری؛ خێلاتی؛ ڕەوەند ف کوچ کننده به ییلاق

گۆچەل / goçel/: ناو. گۆپاڵ؛ گۆچان ف عصا

گۆچەوەن / goçewen/: ناو. شووژن؛ سووژن ف جوالدوز

گۆچی / goçî/: ☜ **گۆچی ـ٢**

گۆخل / goxił/: ناو. وەراز؛ زانا لە چەڵتووک چاندندا ‹لە بەر خاتری تۆ خۆم کرد بە گۆخل/ شێلام زیخ و چەو، درک و پەیکۆل «فولکلۆر»› ف خُبرەی شالیکاری

گۆخلانە / goxłane/: ناو. کرێی زانا و پسپۆڕی برنجەجاڕ ف مُزد آدم خُبره در شالیکاری

گۆد / god/: ☜ **گۆت²**

گۆداری / godarî/: ☜ **گوێداری ـ١**

گۆدلە / godle/: ناو. کاکۆڵی سەر هەنیە ف کاکُل روی پیشانی

گۆدە / gode/: ناو. گۆفدە؛ لەش؛ قەوارە ف جسم؛ بُنیه

گۆدەک / godek/: ناو. پیزە؛ تۆڵ؛ پز؛ پس ف جنین

گۆدەگۆد / godegod/: ناو. ڕەوتی سەر ڕاژاندنی منال ف فرایند سر تکان دادن کودک

گۆدەڵە / godełe/: ناو. گۆدەڵەکە؛ خشڵێ کە بە کەنارەی کولەچەوە دەدروێ ف زیور کنارەی یلک

گۆدەڵەکە / godełeke/: ☜ **گۆدەڵە**

گۆر / gor/: ئامراز. وەک؛ چەشن؛ لەوێنە؛ جۆر ف مانند؛ طور

گۆران / goran/: ناو. ١. تیرەیەکی گەورە لە کورد ٢. دێهاتی؛ ڕەعیەتی خەڵکی دێ ٣. ڕێگر؛ چەتە ٤. لەوەڕگە ف ١. طایفەی بزرگی از کردها ٢. دهاتی ٣. راهزن ۴. مرتع

گۆرانگە / gorange/: ناو. ١. پاوانی داری دارستان بۆ کەسێک ٢. جێگەی ڕێگران ف ١. درختان قُرُق شدەی جنگل ٢. مقر راهزنان

گۆرانی¹ / goranî/: ناو. ١. قام و بەستە ‹بەژن و بالاکەت نموونەی هەیکەلی یۆنانییە/ لارولەنجەت مۆسیقایە، بەستەیە، گۆرانییە «هەردی»› ٢.

شێوەزاری لقی گۆران ☰ ۱. ترانه ۲. گویش گورانی

⊡ **گۆرانی چڕین:** ☜ **گۆرانی گوتن**

گۆرانی خۆنن: ☜ **گۆرانی گوتن**

گۆرانی کوتن: ☜ **گۆرانی گوتن**

گۆرانی گوتن: گۆرانی کوتن/ گۆتن/ وتن/ چڕین/ خۆنن؛ قام خوێندن ☰ ترانه خواندن

گۆرانی گۆتن: ☜ **گۆرانی گوتن**

گۆرانی وتن: ☜ **گۆرانی گوتن**

گۆرانی^{۲}: ئاوەڵناو. ۱. سەر بە ناوچە و مەڵبەندی گۆران ۲. پێوەندیدار بە زمان، فەرهەنگ و وێژە و خەڵکی گۆرانەوە ☰ ۱و۲. گورانی

گۆرانیبێژ / goranîbêj/: ناو. گۆرانیوێژ؛ گۆرانیچڕ؛ قامبێژ؛ دەنگبێژ ☰ خواننده؛ ترانه خوان

گۆرانیچڕ / goranîçiř/: ☜ **گۆرانیبێژ**

گۆرانیزان / goranîzan/: ناو. شارەزای قام و بەستەی زۆر ☰ اُستاد آواز

گۆرت / gort/: ناو. ۱. لێژایی؛ بەرەوژێرە؛ سەرەولێژایی ۲. بناری چیا ☰ ۱. سراشیبی ۲. دامنه‌ی کوه

گۆرتە / gorte/: ناو. کەللا؛ هەڵماتی گەورە ☰ تیله‌ی بزرگ

گۆرتێن / gortên/: ناو. جۆشقان؛ گۆرتە؛ جۆرێک مێشێن بە هەڵماتی زۆر گەورە ☰ نوعی تیله‌بازی با تیله‌ی بسیار بزرگ

گۆرد^{۱} / gord/: ناو. شیر؛ شمشێر ☰ شمشیر

گۆرد^{۲}: ئاوەڵناو. ژەنگاوی و کول (شیر و خەنجەر) ☰ کُند و زنگ‌زده (شمشیر و خنجر)

گۆردە / gorde/: ئاوەڵناو. ۱. گوێ پان و شۆڕ (بزن) ۲. *[کینایە]* بێغیرەت و تەرەس ☰ ۱. دارای گوش پهن و دراز (بز) ۲. بی‌غیرت و دیّوث

گۆرژاڵ / gorjal/: ناو. بەن‌سامۆرتە؛ بەن‌سامۆتە ☰ فتراک

گۆرم / gorm/: ناو. ۱. ژن‌خوشک؛ خۆشکی ژن ۲. دوش؛ خۆشکی مێرد ☰ ۱. خواهرزن ۲. خواهرشوهر

گۆرمار / gormar/: ناو. کۆرەمار ☰ مارسام

گۆرمز / gormiz/: ناو. بزە؛ زەردەخەنە ☰ لبخند

گۆرمزە / gorm(i)ze/: ناو. خەردەلی کێوی؛ گیایەکی خۆراکی وەک ئەسپەناخە ☰ خردل کوهی

گۆرمزین / gorm(i)zîn/: چاوگ. بزە هاتنە سەر لێوان ☰ لبخند بر لب آمدن

گۆروا / gorwa/: ☜ **گۆرەوی**

گۆروابازی / gorwabazî/: ☜ **گۆرەویبازی**

گۆرواباف / gorwabaf/: ناو. ۱. ☜ **گۆرواچن** ۲. ☜ **گۆرەویچنە**

گۆرواچن / gorwaçin/: ناو. گۆرواباف: ۱. کەسێ کە گۆروا دەچنێ ۲. باڵدارێکی زۆر پچووکە ☰ ۱. جوراب‌باف ۲. پرنده‌ای بسیار کوچک

گۆرواسە / gorwase/: ناو. گورواسە؛ گورگاسە؛ پشیلەکێوی ☰ گربه‌ی وحشی

گۆرۆز / goroz/: ناو. تۆمار؛ نووسراوی لوولدراو ☰ طومار

گۆرە^{۱} / gore/: ناو. ۱. ☜ **گۆرەوی** ۲. ☜ **گوێرەکە** ۳. ئەندازە؛ ڕادە ☰ ۱. ☜ **گۆرەوی** ۲. ☜ **گوێرەکە** ۳. اندازه

گۆرە^{۲}: ئاوەڵناو. لە کارزان ☰ کاردان

گۆرە^{۳}: ← **لەگۆرە**

گۆرەبا^{۱} / goreba/: ناو. گۆرە؛ ئەندازە ☰ اندازه

گۆرەبا^{۲}: ئامراز. لە وێنە؛ وەک؛ لە چەشن ☰ مثل؛ مانند

گۆرەکڵە / gorekłe/: ناو. گووری چکۆڵە؛ بێچووە چێڵی تازەزاو ☰ گوساله‌ی نوزاد

گۆرەکە / goreke/: ☜ **گوێرەکە**

گۆرەنیش / gorenîş/: ناو. گۆرت؛ سەربەرەخوارە؛ لێژی؛ سەرەژێرە ☰ سراشیبی

گۆرەوا / gorewa/: ☜ **گۆرەوی**

گۆرەوی / gorewî/: ناو. گورمی؛ گـورمین؛ گـۆروا؛ گۆره؛ گـۆرەوا؛ گۆریـه؛ گـۆرەوێ؛ گـۆری؛ گۆیـه؛ گووره؛ جۆراو؛ جووراو؛ جۆراب؛ کورک؛ پۆشەنێکی چندراوه کە دە پا دەکرێ و لانیکەم لە پەنجەوە هەتا ژوور قاپوولە دادەپۆشێ ☰ جوراب

گۆرەویبـازی / gorewîbazî/: نـاو. گۆروابـازی؛ گۆرەیبازی؛ جۆرابێن؛ جۆراوێن ☰ جوراببازی

گۆرەویچنـه / gorewîç(i)ne/: نـاو. گۆروابـاف؛ گۆرەویلـه؛ گۆریەچنـه؛ دوکەریسـه؛ دوکەرێسـه؛ گۆرێچنه؛ تۆرەمە باڵندەیەکی بچووکن، لـە سـەر داران دەژین، زۆر لە هاتوچـۆدان، دەنـدووک و لاقیان بەهێزە، زستانان بـە گـەل دەژیـن، چـەن جۆریان هەیە: پاش مل سپی، شێ، تورکسـتانی، سمێڵدار، شین و... ☰ چرخریسک

گۆرەویله / gorewîle/: ☜ **گۆرەویچنه**

گۆرەوێ / gorewê/: ☜ **گۆرەوی**

گـۆرەوێبـازی / gorewêbazî/: نـاو. گۆروابـازی؛ پشکیلان ☰ جوراببازی

گۆرەیبازی / goreybazî/: ☜ **گۆرەویبازی**

گۆری / gorî/: ناو. ١. گوهری؛ قوربان ‹ئـەز گـۆری هەر دوو چاڤـێن تـە ببـم› ٢. ☜ **گـۆرەوی** ☰ ١. قُربان؛ فدایی ٢. ☜ **گۆرەوی**

◘ **گۆری بـون:** بە قوربان بوون؛ دە سەر گـەڕان ☰ قربان رفتن

گۆری کرن: بە قوربان کردن ☰ فدا کردن

گۆریـان / goryan/: چاوگ. هـۆنین؛ هۆندنـەوە ☰ ریسیدن

گۆریاییش / goryayîş/: چاوگ. ١. کـار کـردن ٢. نۆکەری کردن ☰ ١. کار کردن ٢. نوکری کردن

گۆرین / gorîn/: جێناو. گۆیین: ١. ئەو شتە کـە ٢. کاوراکە ☰ ١. فلان چیز ٢. فلان کس

گۆریه / gorye/: ☜ **گۆرەوی**

گۆریەچنه / goryeç(i)ne/: ☜ **گۆرەویچنه**

گۆرێچنه / gorêç(i)ne/: ☜ **گۆرەویچنه**

گـۆڕ^{١} / gor̆/: ناو. ١. گۆڕن؛ گۆڕخانه؛ گڵـکۆ؛ قـەبر؛ قەبره؛ قەور؛ دەخمه؛ گەهەر؛ تا؛ ترب؛ ترپ؛ تـەو؛ چاڵی مردوو تێناشتن ‹بارام کە هەموو ژیانی خۆی گۆڕی دەگرت/ دیتـت بـە چ جـۆرێ گـۆڕێ بـارامی گرت؟! «هەژار، *چوارینەکانی خەییام*»› ٢. خەرگۆڕ؛ کەرەکێوی ‹بارام کـە هـەموو ژیـانی خـۆی گـۆڕی دەگرت/ دیتت بە چ جـۆرێ گـۆڕێ بـارامی گـرت؟! «هەژار، *چوارینـەکانی خـەییام*»› ٣. گـوارا؛ نـۆش؛ ڕەوان ٤. ئـارا؛ بـەردەم ‹قسـەکەم خسـتە گـۆڕێ؛ سێوەکانی لەو گۆڕە ڕۆ کرد› ☰ ١. گور ٢. گـورخر ٣. گوارا ۴. صحنەی مجلس

◘ **گۆڕ زرینگاندنەوە:** گـۆڕ هـەڵاخنین؛ جنێـو بـە مردوو دان ‹دەمی بەر بوو لێمـان، گـۆڕی هـەموو مردوومانی زرینگاندەوە!› ☰ مُرده را دُشنام دادن

گۆڕ گوم بون: *[پلار]* ون بوون و تەنانەت نـەمانی ناو نیشان. هەروەها: **گۆڕ گوم کردن** ☰ گُموگور شدن

گۆڕ هەڵاخنین: ☜ **گۆڕ زرینگاندنەوە**

گۆڕ هەڵبەستن: سەری قەبر بـە خشـت و قسـڵ دابەستن ☰ سنگ و خشت بر گور گذاشتن

گۆڕی گیان بون: *[پلار]* بە نۆشی گیان بـوون ‹دە ئۆباڵ بەستۆم حەج وا دەبێ! با عـارەبی پێخواسـی بێدەرپێ، لە ناو خۆڵدا بگـەوزن، گـۆڕی گیانیانـە! «هەژار، *چێشتی مجێور*»› ☰ گوارای وجود بودن

لە گۆڕدا بـون: لە ئارادا بـوون ‹هـەلومـەرجێکی نهێنی ئەوتۆ لە گۆڕێـدا بـوو کـە پـێڕانەگەیشـتم هیچـی بـۆ بنووسـم [بـۆ ڕۆژنامـەی *کوردسـتان*] «هێمن»› ☰ در جریان بودن؛ در میان بودن

گۆڕ^{٢}: ئاوەڵناو. تەخت و ڕاست ☰ هموار

ـ گۆڕ^{٣}: پاشەوشە. بگۆڕ ‹خۆگۆڕ› ☰ تغییردهنده

گۆڕ^{٤}: پێرۆ. ← **ئاڵوگۆڕ**

گۆڕان١ / gořan/: چاوگ. تێنەپەڕ. //گۆڕای؛ دەگۆڕێی؛ بگۆڕێ// گۆڕیان؛ بارەوبار بوون؛ لە دۆخێکەوە بۆ دۆخێکی‌تر چوون ▤ تغییر کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: گۆڕاو/ چاوگی نەرێنی: نەگۆڕان

گۆڕان٢: ناو. گوهار؛ ئاڵوگۆڕی ‹ئەندامەتی کۆمەڵەی «ژ.ک» گۆڕانێکی سەیری بە سەر مندا هێنا «هێمن»› ▤ تغییر

گۆڕاندن / gořandin/: چاوگ. هیلاندن؛ حیلە کردن؛ هیرین ▤ شیهه کشیدن

گۆڕاننەوە / gořannewe/: چاوگ. گۆڕینەوە؛ شتێ لە بەرانبەر شتێکا دان ▤ مُعاوضه کردن

گۆڕانەوە / gořanewe/: چاوگ. تێنەپەڕ. //گۆڕایەوە؛ دەگۆڕێیەوە؛ بگۆڕێوە// ١. گۆڕیانەوە؛ درانی شتێ لە بەرانبەر شتێکا ٢. گۆڕینەوە؛ دانی شتێ لە بەرانبەر شتێکا ▤ ١. مُعاوضه شدن ٢. مُعاوضه کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: گۆڕاوەوە/ چاوگی نەرێنی: نەگۆڕانەوە

گۆڕاو / gořaw/: ئاوەڵناو. گۆڕیاگ؛ لە بارێکەوە بۆ بارێکی‌تر چوو ▤ تغییریافته

گۆڕایی / gořayî/: ئاوەڵناو. دەشتایی؛ تەختان ▤ زمین هموار

گۆڕبەگۆڕ / gořbegoř/: ئاوەڵناو. گۆڕوەگۆڕ؛ گۆڕەوگۆڕ (جنێوێکە) ‹سەددامی گۆڕبەگۆڕ› ▤ گوربه‌گور

گۆڕپشکنەک / gořpişk(i)nek/: ☜ گۆڕکەنە

گۆڕخانە / gořxane/: ناو. ١. قەبر ٢. ☜ گۆڕستان ▤ ١. قبر ٢. ☜ گۆڕستان

گۆڕدران / gořd(i)ran/: چاوگ. تێنەپەڕ. نادیار. //گۆڕدرای؛ دەگۆڕدرێی؛ بگۆڕدرێ// گۆڕان؛ گۆڕیان ▤ عوض شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: گۆڕدراو/ چاوگی نەرێنی: نەگۆڕدران

گۆڕسان / gořsan/: ☜ گۆڕستان

گۆڕستان / gořistan/: ناو. گۆڕخانە؛ گۆڕسان؛ سەرقەبران؛ زیارەتان ▤ قبرستان

گۆڕغەریب / gořğerîb/: ئاوەڵناو. مردوو لە ئاوارەییدا ▤ در غربت مُرده

گۆڕک / gořik/: ناو. گۆڕکە: ١. تەختایی مەجلیس ٢. ئاگردانی کۆڕ ▤ ١. صحن مجلس ٢. آتشدان مجلس

گۆڕکۆڵ / gořkoł/: ☜ گۆڕهەڵکەن

گۆڕکە / gořke/: ☜ گۆڕک

گۆڕکەن / gořken/: ناو. ١. ☜ گۆڕکەنە ٢. گۆڕهەڵکەن؛ ئەو کەسە کاری کەندنی گۆڕە ‹ترسم هەیە گرێ لە دڵم شی نەبێتەوە/ تا گۆڕکەنم ئەکاتەوە ڕۆژێ گرێی دەزوو «شێخ جەلال»› ▤ ١. ☜ گۆڕکەنە ٢. گورکن (شخص)

گۆڕکەنک / gořkenik/: ☜ گۆڕکەنە

گۆڕکەنکە / gořkenke/: ☜ گۆڕکەنە

گۆڕکەنە / gořkene/: ناو. گۆڕپشکنەک؛ گۆڕکەن؛ گۆڕکەنکە؛ گۆڕهەڵکەنە؛ گۆڕنەباش؛ گۆڕەوکەنە؛ گۆڕکەنک؛ گوورکەنەک؛ گوورشپنەک؛ قەورپشکنەک؛ قورەبەشە؛ کورەبەش؛ کورەبەشک؛ کورەبەشەک؛ کورەبەشە؛ کوربەشک؛ چوالو؛ چالو؛ چوالوو؛ چوارلۆ؛ چالگ؛ چالک؛ چالە؛ چالەک؛ چارکە؛ چالەکە؛ چالاکە؛ تژی؛ قەورکەنەک؛ قەورکەنە؛ بەتکریەش؛ بەتکەبەش؛ وشەک؛ گیانەوەری گوانداری شەوگەڕ بە لەشێکی پان و پۆڕ و قورس، قەپۆزی بارێک، چنگ و پەلی تیژ و تیسکی درێژی خۆڵەمێشییەوە، زەوی هەڵدەکۆڵێ و مێروو دەخوا، لە مووەکەی بۆ دروستکردنی فلچە کەڵک وەردەگرن ▤ گورکن

گۆڕمچە / gořm(i)çe/: ☜ گورمچە

گۆڕن / gořin/: ☞ **گۆڕ**^{1}ـ١

گۆڕنەباش / gořnebaş/: ناو. ١. کەمتیار ٢. ☞ **گۆڕکەنە** ▤ ١. کفتار ٢. ☞ **گۆڕکەنە**

گۆڕوەگۆڕ / gořwegoř/: ☞ **گۆڕبەگۆڕ**

گۆڕەپان / gořepan/: ناو. ١. تەختایی زەوی ‹بۆت نووسیوم بۆت بنووسم ئەمن چیم/ دوندی قەندیل، گۆڕەپانی هەڵگورد نیم «هێمن»› ٢. مەیدان؛ مەیان ▤ ١. زمین هموار ٢. میدان

گۆڕەڤان / gořevan/: ☞ **گۆڕەوان**

گۆڕەمەرگی^1 / gořemergî/: ناو. *[کینایە]* گۆڕەومەرگی؛ ڕەوتی تا مردن کار کردن ‹شێخالە کەچەڵ بە گۆڕەمەرگی، یانی تا مردن بۆیان بچێتە بەر مەڕی ... «توحفە»› ▤ حالت تا دم مرگ کار کردن

گۆڕەمەرگی^2: ئاوەڵناو. گۆڕەومەرگی؛ هەتاهەتایی ‹بەناکە ماڵێکی گۆڕەمەرگی کردۆتەوە› ▤ همیشگی

گۆڕەمەرگی^3: ئاوەڵکار. گۆڕەومەرگی؛ تاهەتایی؛ بۆ هەمیشە ‹ئەم بەنایە هەر گۆڕەمەرگی ماڵ ئەکاتەوە› ▤ عُمری

گۆڕەوان / gořewan/: ناو. گۆڕەڤان؛ زێدەوان؛ زێوەوان ▤ نگهبان گورستان

گۆڕەوشار / gořewşar/: ناو. ١. شکەنجە و ئازاری ناو قەبر بۆ مردوو ٢. *[مەجاز]* دەرد و ئازاری زۆر ▤ ١. شکنجەی مردە در گور ٢. رنج و مشقّت بسیار

▣ **گۆڕەوشار دان**: *[کینایە]* ئەشکەنجە کردن ▤ شکنجە کردن

گۆڕەوکەنە / gořewkene/: ☞ **گۆڕکەنە**

گۆڕەوگۆڕ / gořwegoř/: ☞ **گۆڕبەگۆڕ**

گۆڕەومەرگی / gořewmergî/: ☞ **گۆڕەمەرگی**

• **گۆڕەوە** / -gořewe/: پاشەوشە. ئەوەی دەگۆڕێتەوە ‹ڕێگۆڕەوە› ▤ مُعاوضە کنندە

گۆڕەهو / gořehû/: ئاوەڵناو. بێسەر و شوێن (مردوو) ‹مردووە، بەڵام کەس نازانێ لە کوێ گۆڕەهوو بووە› ▤ گمنام و بی‌مزار

گۆڕهەڵتەکێنە / gořhełtekêne/: ناو. *[پلار]* وشەیەکە لە دووی مردوویەکی دەڵێن کە میراتی زۆرە و کوڕی نییە ▤ اصطلاح ویژەی مُردەای ثروتمند کە پسر ندارد

گۆڕهەڵکەن / gořhełken/: ناو. گۆڕکۆڵ؛ کەسێ کە پیشەی قەبر کۆڵینە ‹گۆڕهەڵکەنیش ئەنرێتە گۆڕ «مەسەل»› ▤ آدم گورکن

گۆڕهەڵکەنە / gořhełkene/: ☞ **گۆڕکەنە**

گۆڕی / gořî/: ناو. سەرگەرد ▤ فدا؛ قربان

گۆڕیاگ / gořyag/: ☞ **گۆڕاو**

گۆڕیان / gořyan/: ☞ **گۆڕان**^{1}

گۆڕیانەوە / gořyanewe/: ☞ **گۆڕانەوە** ـ١

گۆڕیچە / gořîçe/: ناو. ئەلحەد؛ بنی قەبر کە تەنگ دەبێتەوە و مردووی تێ دەنێن ▤ لحد

گۆڕین / gořîn/: چاوگ. تێپەڕ. //گۆڕیت؛ دەگۆڕێ؛ بگۆڕە// ١. شتێ لە جێگەی شتێ کردن ‹ماڵەکەت گۆڕی؟› ٢. جلک داکەندن بۆ شتن ٣. گۆڕان؛ بە شێوازیتر دەرهێنان ‹ڕێگەکەمان گۆڕی، خستمانە ئەولاتر› ٤. تێنەپەڕ. نەڕاندن؛ بۆڕاندن ▤ ١. عوض کردن ٢. لباس برای شستشو عوض کردن ٣. تغییر دادن ۴. غُریدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەگۆڕین

گۆڕینەوە / gořînewe/: چاوگ. تێپەڕ. //گۆڕیتەوە؛ دەگۆڕییەوە؛ بگۆڕەوە// ١. شت بە شت دان ‹گۆڕینەوەی ماڵ› ٢. پووڵ ورد کردنەوە ٣. پارەی وڵاتێ دان و هی وڵاتێکیتر ساندن ٤. دیسانەوە گۆڕین ▤ ١. مُعاوضە کردن ٢. پول خُرد کردن ٣. تبدیل کردن ارز؛ پول کشوری را با پول کشور دیگر مُبادلە کردن ۴. دوبارە عوض کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەگۆڕینەوە

گۆز^1 / goz/: ناو. ١. گوێز ٢. گۆزە ▤ ١. گردو ٢. کوزە

• **گۆز**^{٢}: پاشەوشە. ـگـوێز؛ ـگـوێزەرەوە؛ گـۆزەوە ▤ انتقال‌دهنده

گۆز^{٣}: پێرۆ. ← **ئازوگۆز**

گـۆزاچِخ / gozaçix/: ئاوەڵـناو. ١. چـاوکراوە ٢. فێڵباز ▤ ١. آگاه ٢. مکّار

گۆزان^{١} / gozan/: ناو. ١. ☜ **گوێزان**^{٢}**ـ١** ٢. کاری سەر ڕاوەشاندنی زارۆک ٣. ئاگاداری؛ چاوەدێری؛ چاڤێری ▤ ١. ☜ **گوێزان**^{٢}**ـ١** ٢. عمل سر تکان دادن کودک ٣. مُراقبت

گۆزان^{٢}: ئاوەڵناو. پڕاوپڕ؛ دارماڵ؛ تژە ▤ پُر؛ لبالب

گۆزانـدن / gozandin/: چـاوگ. ١. پـڕ کـردن؛ دارماڵ کـردن ٢. لاواندنـەوەی منـداڵ ▤ ١. پُر کردن ٢. نوازش کردن کودک

گۆزاندنـــەوە / gozand(i)newe/: چـــاوگ. ڤەکۆچاندن؛ ڕەو پێ کردن؛ ماڵەوماڵ پێ کـردن ▤ کوچ دادن

گۆزان-گۆزان / gozan gozan/: نـاو. کـاری سـەر ڕاوەشاندنی زارۆک ▤ عمل سر تکان دادن بچـه از شادی

گۆزانِن / gozanin/: چـاوگ. ١. پـڕ کـردن؛ تـژە کردن ٢. ☜ **گواستنەوە** ٣. ئاگـاداری کـردن ٤. بە تەوژم لێدان ▤ ١. پُر کردن ٢. ☜ **گواستنەوە** ٣. نگهداری کردن ۴. ضربت زدن

گۆزاننەوە / gozannewe/: ☜ **گواستنەوە**

گۆزانەوە / gozanewe/: چاوگ. ١. ☜ **گۆزینـەوە** ٢. گواستنەوە؛ بردنی بـووک بـۆ ماڵـی زاوا ▤ ١. ☜ **گۆزینەوە** ٢. بُردن عروس به خانه‌ی داماد

گۆزاو / gozaw/: ئاوەڵـناو. گـۆزراو؛ لـە شـوێنێ بـۆ شۆێنێ‌تر براو ▤ انتقال داده شده

گۆزاوڵـە / gozawłe/: ناو. پۆرگی سـەر پێسـت ▤ تاول

گۆزتن / goztin/: ☜ **گواستنەوە**

گۆزتنەوە / gozt(i)newe/: ☜ **گواستنەوە**

گـۆزران / gozran/: چاوگ. تێنەپەڕ. نادیـار. //گـۆزرای؛ دەگۆزرێی؛ بگۆزرێ// جێبـەجێ کـران ▤ جابـه‌جـا شدن

■ ئاوەڵـناوی بـەرکاری: گـۆزراو/ چـاوگی نـەرێنی: نەگۆزران

گۆزراو / gozraw/: ☜ **گۆزاو**

گۆزروان / gozirwan/: ☜ **گادەمە**

گۆزک / gozik/: ناو. ١. ☜ **گۆزەڵـە** ٢. قۆزاخـەی پەمۆ ٣. ☜ **گوێزنگ** ▤ ١. ☜ **گۆزەڵـە** ٢. غـوزه ٣. ☜ **گوێزنگ**

گۆزکە / gozke/: ☜ **گۆزەڵە**

گۆزلک / gozlik/: ☜ **گوێزلك**

گۆزنای / goznay/: چاوگ. گەوزاندن ▤ غلتاندن

گـۆزنگرێ / gozing(i)rê/: نـاو. ١. گـرێ‌کـوێرە؛ گرێ‌کۆرە ٢. پشتوێنی گرێ-گرێ ▤ ١. گره کور ٢. کمربند گره‌دار

گۆزوگومبەت / goz û gumbet/: ☜ **گوزوگومبەت**

گۆزە / goze/: نـاو. گۆز؛ دەفـری سواڵـەتی ئـاو ▤ کوزە

⊡ **گـۆزە بـە دووا شکاندن:** *[کنایە]* بـەڕێ کـردنی کەسێک بە بێزاری و بـە هیـوای نەهاتنـەوەی بوون ▤ راهی کردن کسـی بـا بیـزاری بـه امیـد بازنگشتن او بودن

گۆزەبانە / gozebane/: ☜ **گوێزەوانە**

گۆزەڕەبک / gozeřebik/: نـاو. گیایەکی خواردنییـە ▤ گیاهی خوراکی

گۆزەک / gozek/: ☜ **گوێزنگ**

گۆزەکە / gozeke/: ناو. ١. ☜ **گوێزنگ** ٢. جـگ؛ میچ ▤ ١. ☜ **گوێزنگ** ٢. شتالنگ

گۆزەکـەر / gozeker/: نـاو. گۆزەگـەر؛ گۆسـکەر؛ هەوڕگەر؛ بیرۆت؛ کاسەکەر؛ ئیربارکەر ▤ کوزەگر

گۆزەگەر / gozeger/: ☜ **گۆزەکەر**

گـۆزەڵ / gozeł/: ئاوەڵـناو. جـوان؛ خوشـیک؛

خۆشکۆک ▤ زیبا

گۆزەڵدان / gozełdan/: ناو. شوێنی دانانی گۆزەی ئاو لە ماڵدا ▤ محل گذاشتن کوزەی آب در منزل

گۆزەڵکە / gozełke/: ناو. دەستەڵە ▤ کوزەی کوچک

گۆزەڵە / gozełe/: ناو. گوسک؛ گۆزک؛ گۆزکە؛ گۆزیلکە؛ گۆسک: ١. کووپەڵە؛ گۆزەی پچووک ٢. کاسەی جێ میزی منداڵ لە بێشکەدا ▤ ١. بستو؛ سبوی کوچک ٢. لگن گهواره

ـ گۆزەوە / gozewe-/: پاشەوشە. گۆزێنەوە ‹ماڵگۆزەوە› ▤ انتقال دهنده

گۆزیان / gozyan/: ☜ **گواستنەوە**

گۆزیانەوە / gozyanewe/: ☜ **گواستنەوە**

گۆزیای / gozyay/: چاوگ. گەوزان ▤ غلتیدن

گۆزیلکە / gozîlke/: ناو. ١. ☜ **گۆزەڵە** ٢. هەناری تازە خڕبوو ▤ ١. ☜ **گۆزەڵە** ٢. انار تازە گرد شدە

گۆزین / gozîn/: چاوگ. تێپەڕ. //گۆزیت؛ دەگۆزی؛ بگۆزە// ١. هەڵکێشان (لە بیر و ...) ٢. ☜ **گواستنەوە** ▤ ١. برکشیدن (از چاه و...) ٢. ☜ **گواستنەوە**

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەگۆزین

گۆزینگ / gozîng/: ☜ **گوێزنگ**

گۆزینەوە / gozînewe/: چاوگ. گۆزانەوە؛ لە شوێنێکەوە بۆ شوێنێ چوون ▤ تغییر مکان دادن

گۆزێر / gozêr/: ناو. دارە گوێز ▤ درخت گردو

. گۆزێنەوە / gozênewe-/: ☜ **ـ گۆزەوە**

گۆژد / gojd/: ☜ **گۆشت**

گۆژدەوەکۆ / gojdeweko/: ☜ **گۆشتکوت**

گۆژگیرە / gojgîre/: ☜ **گۆشەگیرە**

گۆژنەو / gojnew/: ناو. گۆژنەوە؛ گلێنەی ئاو خواردنەوە؛ شەربەی سواڵەت ‹تیکلەی شاری و دێزە و گۆژنەو/ کاسە و گلێنە بۆ ئاوخواردن شەو «حەقشناس»› ▤ لیوان سُفالی

گۆژنەوە / gojnewe/: ☜ **گۆژنەو**

گۆس / gos/: ناو. پەنگر؛ پۆلووگر؛ ماشە؛ مقاش ▤ ماشە؛ انبُر زغالگیر

گۆسارتمە / gosartme/: ئاوەڵناو. ١. بێشەرم و ئابڕوو ٢. گاڵتەجاڕی بە سووکایەتی ▤ ١. بی‌شرم ٢. دلقک مسخره

گۆسارە / gosare/: ☜ **گۆستێر**

گۆسالە / gosale/: ☜ **گوێرەکە**

گۆسان / gosan/: ناو. ١. قالۆنچەی سەوزی باڵدار ٢. گیایەکی دەشتییە ▤ ١. نوعی سوسک سبز پرندە ٢. گیاهی صحرایی

گۆسپە / gospe/: ئاوەڵناو. زەدە؛ عەیبدار ▤ معیوب

گۆست / gost/: ☜ **گۆشت**

گۆستن / gostin/: ☜ **گواستنەوە**

گۆستنەوە / gost(i)newe/: ☜ **گواستنەوە**

گۆستەی / gostey/: چاوگ. ١. گۆزینەوە؛ گواستنەوە ٢. دانەوە؛ هەڵکەندن (زەوی و ...) ▤ ١. انتقال دادن ٢. کندن؛ حفاری کردن

گۆستێر / gostêr/: ناو. گوئەستێرە؛ گۆسارە؛ گووستێرک ▤ کرم شبتاب

گۆسک / gos(i)k/: ناو. ١. ☜ **گۆزەڵە** ٢. گۆژنەو؛ گلێنەی ئاو خواردنەوە ▤ ١. ☜ **گۆزەڵە** ٢. لیوان سفالین

گۆسکەر / gosker/: ☜ **گۆزەکەر**

گۆسوانە / goswane/: ☜ **گوێسوانە**

گۆش / goş/: ناو. ١. ☜ **گوێ** ٢. *[کینایە]* ئاوەز؛ فام ‹هۆش و گۆشی فەوتاوە› ▤ ١. ☜ **گوێ** ٢. عقل و فهم

▣ **گۆش تەندوری:** گۆش تەنووری؛ جۆرێ دیزەی چێشت کە ئەخڕێتە تەندوورەوە ▤ نوعی دیزی

گۆش تەنوری: ☜ **گۆش تەندوری**

⊡ **گۆش کردن:** گۆش کردن: ١. فرچک دان؛ بە

زارۆ ژەک دان ۲. بوونە هۆی خوو گرتن ‹ڕێی بیر بۆ مێشکمان خۆش کەن/ زمانمان بە کوردی گۆش کەن «گۆران»› ۳. *[کینایە]* فێر کردن ≡ ۱. آغوز دادن به نوزاد ۲. اُنس دادن ۳. یاد دادن

گۆشاوگۆش / goşawgoş/: ☜ **گۆش تاگۆش**

گۆشبڕ / goşbiř/: ئاوەڵناو. *[کینایە، پلار]* دەسبڕ؛ خاپینۆک ≡ گوشبُر

گۆشبەراواز / goşberawaz/: ئاوەڵناو. ئاڵقەبەگوێ؛ هەڵقەبەگوێ؛ گوێلەمست ≡ حلقەبەگوش

گۆشپاق / goşpaq/: ☜ **گۆشقاب**

گۆشپیل / goşpîl/: ☜ **گوێفیل**

گۆشت / goşt/: ناو. گۆست؛ گووشت؛ گۆژد: ۱. نەرمایی لەشی گیانداران، بەتایبەت مۆرەغەداران، بریتی لە ماسوولکەی دەوری ئێسک ۲. بەشی نەرمی لەشی گیاندارانی حەڵاڵ کە دەخورێ (وەک: گۆشتی گا، ماسی، مریشک، پەز و...) ‹گۆشت گرانە، نەخواردنی هەرزانە «مەسەل»› ۳. *[مەجاز]* بەشی ئاوداری ناوەوەی میوە ≡ ۱. گوشت جاندار ۲. گوشت حلال ۳. گوشت میوە

▣ **گۆشتی سەر چەپەر:** *[کینایە]* هەرزان و حازر ‹وەکوو مەیموون لاساکەرە/ بەلاش گۆشتی سەر چەپەرە «هەژار، چوار *نامیلکە*»› ≡ ارزان و بدون زحمت

گۆشتی قەڵەو: ۱. گۆشتێ کە بەز و دووگی زۆرە ۲. گاڵتەیەکی زارۆکانە ≡ ۱. گوشت پر چربی ۲. از بازی‌های کودکان

گۆشتی گەردەمل: *[کینایە]* ملۆزم و دەس‌هەڵنەگر ‹لێم بۆتە گۆشتی گەردەمل و لە کۆڵم نابێتەوە› ≡ موی دماغ

⊡ **گۆشت گرتن:** قەڵەو بوون ≡ چاق شدن

گۆشتی برژاو دەرنەچوون: *[کینایە]* شەڕ و تەقەی زۆر و پڕمەترسی لە ئارادا بوون ‹شەڕێکە گۆشتی برژاو دەرناچێ!› ≡ جنگ و درگیری سخت شدن

گۆشتی خۆ تاڵ کردن: *[کینایە]* بە قسە و ئاکاری نەگونجاو خۆ لە بەرچاوی خەڵک خستن ≡ خود را منفور ساختن

گۆشتی کەسێ تاڵ بوون: *[کینایە]* ڕەزاگران بوون ≡ گرانجان بودن

گۆش‌تاگۆش / goştagoş/: ئاوەڵکار. *[مەجاز]* گۆشاوگۆش؛ پەڕاوپەڕ؛ لەم سەر تا ئەو سەر ‹خەڵکێکی زۆر گۆش‌تاگۆش دانیشتبوون› ≡ گوش‌تاگوش

گۆشتاڵ / goştał/: ☜ **گۆشتتاڵ**

گۆشتاو / goştaw/: ناو. شۆرباوی گۆشت ≡ آبگوشت

گۆشتبرژە / goştbirje/: ناو. چەند شیشی لە یەکتر جۆشدراو بۆ کەواو ≡ سیخ‌های متصل به هم برای بریان کردن گوشت

گۆشتبرژێن / goştbirjên/: ناو. گۆشتبرێژ؛ گۆشتبژێر؛ کەواوکەر؛ کەبابچی ≡ کبابچی

گۆشتبرێژ / goştb(i)rêj/: ☜ **گۆشتبرژێن**

گۆشتبژێر / goştb(i)jêr/: ☜ **گۆشتبرژێن**

گۆشتبەرخۆک / goştberxok/: ☜ **گوێبەرخۆڵە**

گۆشتپارە / goştpare/: ناو. ۱. پارچەگۆشت ۲. پاژی گۆشتی زیادی بە لەشەوە ۳. *[کینایە]* گۆشتپەرە؛ زارۆی گیان تێنەگەڕاو ≡ ۱. تکە گوشت ۲. اضافە گوشت بر اندام ۳. جنین جان نگرفتە

گۆشتپەرە / goştpere/: ☜ **گۆشتپارە-۳**

گۆشتپیس / goştpîs/: ئاوەڵناو. *[کینایە]* گۆشتخراو؛ تایبەتمەندی کەسێ کە برینی درەنگ چا دەبێتەوە ≡ ویژگی کسی کە زخمش دیرالتیام است

گۆشتتاڵ / goşttał/: ئاوەڵناو. گۆشتاڵ؛ ڕەزاقورس؛ زەڕەتاڵ؛ ئێسک قورس؛ خوێنتاڵ ≡ گرانجان

گۆشتخراو / goştx(i)raw/: ☜ **گۆشتپیس**

گۆشتخۆر / goştxor/: ئاوەڵناو. ۱. فێرەگۆشت؛

هۆگرتووی گۆشت خواردن ٢. بە تایبەتمەندی خواردنی گیانەوەرانەوە ‹ڕوەکی گۆشتخۆر› ⚑ ١و٢. گوشتخوار

گۆشتخۆش / goştxoş/: ئاوەڵناو. خۆش گۆشت: ١. خاوەن گۆشتی بەتام و چێژە ‹کەو پەلەوەرێکی گۆشتخۆشە› ٢. */کینایە/* خاوەن گۆشتی وا کە لە زامدار بووندا، زوو گۆشتەکەی زوون بهێنێتەوە و خۆش بێتەوە ⚑ ١و٢. خوش‌گوشت

گۆشتفرۆش / goştf(i)roş/: ناو. قەساب؛ قەساو ⚑ قصاب

گۆشتکوت / goştkut/: ناو. گۆشکوت؛ گووشتکوت؛ گۆژدەوەکۆ؛ هەڵەکوت؛ کوتکی گۆشت کوتان ⚑ گوشتکوب

گۆشتگا / goştga/: ناو. جۆرێ ترێ ⚑ نوعی انگور

گۆشتگران / goştg(i)ran/: ئاوەڵناو. ١. قەڵەوی زەبەلاح ٢. */کینایە/* خوێنتاڵ؛ ڕەزاگران ⚑ ١. گُندەبک ٢. گرانجان

گۆشتن / goştin/: ئاوەڵناو. گۆشتین؛ پڕگۆشت؛ قەڵەو ‹زەندی گۆشتن› ⚑ چاق؛ فربە

گۆشتنی / goşt(i)nî/: ناو. قەرەوی؛ قەڵەوی؛ چاخی ⚑ چاقی

گۆشتەبەرغیلە / goşteberğîle/: ☜ **گوێبەرخۆلە**

گۆشتەزون / goştezûn/: ☜ **گۆشتەزونە**

گۆشتەزونە / goştezûne/: ناو. گۆشتەزوون؛ گۆشتەوزوون؛ گۆشتەژوو؛ شانەی ساڕێژ بوونی برین ‹برینەکەی گۆشتەزوونەی هێناوەتەوە› ⚑ بافت ترمیم شدەی زخم

گۆشتەزەوی / goştezewî/: ☜ **گۆشتەزەوین**

گۆشتەزەوین / goştezewîn/: ناو. گۆشتەزەوی؛ زەمینی نەرمان و بێبەرد ⚑ زمین نرم و بی‌سنگ

گۆشتەژو / goştejû/: ☜ **گۆشتەزونە**

گۆشتەگیرە / goştegîre/: ناو. زیپکەی پێست کە نیشانەی قەڵەو بوونە ⚑ نوعی جوش پوست، نشانەی چاق شدن

گۆشتەوزون / goştewzûn/: ☜ **گۆشتەزونە**

گۆشتی^{١} / goştî/: ناو. گۆشتێ کە خوێ دەکرێ و لە ناو شەکیلەدا ڕادەگیرێ بۆ تفاقی زستان ⚑ گوشت نمکسود و خشکیده، آذوقەی زمستان

گۆشتی^{٢}: ئاوەڵناو. ڕاگیراو بۆ گۆشتەکەی (ئاژەڵ) ‹ماڵی گۆشتیم ڕاگرتووە› ⚑ گوشتی (دام)

گۆشتین / goştîn/: ☜ **گۆشتن**

گۆشفیل / goşfîl/: ☜ **گوێفیل**

گۆشقاب / goşqab/: ناو. گۆشپاق؛ قۆشقاپ؛ دەوری ⚑ بشقاب

گۆشک / goşik/: ☜ **گۆیژ**

گۆشکار / goşkar/: ناو. کەوش‌دروو؛ پێڵاوکەر ⚑ کفّاش

گۆشکوت / goşkut/: ☜ **گۆشتکوت**

گۆشگرە / goşg(i)re/: ناو. دەزگرە؛ دەسگیر ⚑ دستگیرەی آشپزخانه

گۆشگیر / goşgîr/: ئاوەڵناو. بەگوێ؛ بەلبەلەگۆش؛ گوێڕادێر ⚑ حرف‌شنو

گۆشگیرە / goşgîre/: ☜ **گۆشەگیرە**

گۆشلە / goşle/: ناو. دارک و قونچکی هێشووە ترێ ⚑ قسمت‌های غیرخوراکی خوشەی انگور

گۆشماساو / goşmasaw/: ☜ **گوێماسیلە**

گۆشنای / goşnay/: چاوگ. ئەزموون؛ تاقی کردنەوە ⚑ آزمودن

گۆشوارە / goşware/: ☜ **گوارە**

گۆشە / goşe/: ناو. ١. سووچ؛ قوژبن ٢. کاژێری ماڵ؛ سووچ و قوژبنی ئۆدە ٣. قسەی بەتێکوڵ ٤. ئامرازێکی دارتاش و بەنا ٥. ☜ **گۆشەگیرە** ٦. ☜ **گۆشێ** ٧. لە بەشەکانی دەزگای مووسیقای ئێرانی ٨. */مەجاز/* کنار؛ پەنا؛ قەراخ ‹نیمە ئاواڵێ لە گۆشەی بێکەسیدا، غەم نەبێ/ چاکە ئەو لێرەش وەفای هەر ماوە، سایەی کەم نەبێ «هێمن»› ⚑ ١.

کُنج؛ گوشه ٢. گوشه و زاویەی اُتاق ٣. سخن کنایەآمیز ۴. از ابزار بنّایی و نجاری ۵. ☜ **گۆشەگیرە** ۶. ☜ **گۆشێ** ٧. گوشەی موسیقی ٨. گوشه

گۆشەبڕکە / goşebiřke/: ناو. دووکلکە؛ سۆلسۆلە؛ جۆرێک قالۆچە ☰ گوشخیزک

گۆشەبەرخیلە / goşeberxîle/: ☜ **گوێبەرخۆلە**

گۆشەدار / goşedar/: ئاوەڵناو. خاوەن سووچ ☰ دارای گوشه

گۆشەر / goşer/: ناو. زەنبیلە؛ قەرتاڵەی دەسکداری لە پووش چنراو ☰ زنبیل

گۆشەقانی / goşeqanî/: ناو. گۆبازی؛ گۆ و گۆچان بازی ☰ گوی و چوگان بازی

گۆشەک / goşek/: ناو. گلالە؛ گۆشەگەروو؛ گەلالە؛ گەلالوچک؛ گەلالووچک؛ ئاڵوو؛ بادامەی قوڕگ ☰ لوزه

گۆشەگەروو / goşegerû/: ☜ **گۆشەك**

گۆشەگیر[١] / goşegîr/: ناو. ئامرازی ژێ لە کەوان قایم کردن ☰ ابزاری در زەکمان

گۆشەگیر[٢]: ئاوەڵناو. دوورەخەڵک؛ دوورەپەرێز ☰ گوشەگیر

گۆشەگیرە / goşegîre/: ناو. گوشگیرە؛ گۆژگیرە؛ گۆشە؛ گۆشگیرە؛ باڵەشتە؛ باڵنجەک؛ نازباڵنج؛ نازباڵشت؛ ژێرمرکی؛ باڵنجی سووک و بچووک ☰ نازبالش

گۆشەگیری / goşegîrî/: ناو. ١. دوورەپەرێزی ‹گۆشەگیری کەر پەی وێت بە ڕاحەت/ جە ڕەنج دنیا ببە فەراغەت «*شانامەی کوردی*، هەورامی»› ٢. */کنایە/* سۆفیەتی و تەرکەدنیایی ‹نەگەییە دامەنی دەستی دوعا سا دەبمە خاکی ڕێی/ تەریقەی گۆشەگیری بەر دەدەم ئەمجارە ڕێ دەگرم! «مەحوی»› ☰ ١. گوشەگیری ٢. زُهد

گۆشەمڵە / goşem(i)łe/: ناو. بنەگیایەکی یەکسالان لە تیرەی گەزنە بە ڕیشووی ناسک، لقی نەرم و گەڵای باریکی وەک گوێی مشکەوە ☰ گوش‌موش

گۆشەنشین / goşen(i)şîn/: ئاوەڵناو. گۆشەگیر؛ خانەنشین ☰ گوشەنشین

گۆشەنشینی / goşen(i)şînî/: ناو. گۆشەگیری؛ دوورەپەرێزی ☰ گوشەنشینی

گۆشەنەماو / goşenemaw/: ئاوەڵناو. پەخ؛ کەل؛ کل ‹ئەسکەناسی گۆشەنەماو› ☰ فاقد گوشه

گۆشەوارە / goşeware/: ناو. ١. ☜ **گوارە** ٢. ئامرازێکی ئەندازیاری ☰ ١. ☜ **گوارە** ٢. گونیا

گۆشی / goşî/: ☜ **گوشی**

گۆشیای / goşyay/: چاوگ. تەجرەبە کران؛ تاقی کرانەوە ☰ آزموده شدن

گۆشین / goşîn/: ☜ **گوشین**

گۆشێ / goşê/: ناو. گۆشە؛ گۆشتەندووری ☰ نوعی دیزی کوچک

گۆفک / gofik/: ناو. ١. ☜ **گوفك ـ١** ٢. گولەنگ؛ گولینگ ٣. پۆ؛ هەواڵی تاڵ ☰ ١. ☜ **گوفك ـ١** ٢. منگوله ٣. پود

گۆفەک / gofek/: ☜ **گوفك ـ١**

گۆفیل / gofîl/: ☜ **گوێفیل**

گۆڤ / gov/: ناو. ئاغەڵ؛ هۆڵەمەڕ ☰ آغُل

گۆڤا / gova/: ☜ **گەواه**

گۆڤار / govar/: ناو. گۆوار؛ کۆڤار؛ ڕۆڤار؛ بەلاڤۆکی غەیرە ڕۆژانە (حەفتانە، مانگانە، دوومانگانە و...) ☰ مجلّه

گۆڤان / govan/: ناو. ١. گۆڕەپانی یاری کردن ٢. گۆڤا؛ گەوا؛ شایەت ☰ ١. میدان بازی ٢. شاهد

گۆڤاننامە / govanname/: ناو. بەڵگەی نووسراوی کارکراو ☰ کارنامه

گۆڤانی / govanî/: ناو. شایەتی؛ کاری ئاگایی دان لە سەر کارێک ☰ گواهی

گۆڤاه / govah/: ☜ **گەواه**

گۆڤده / govde/: ☜ **گۆده**

گۆڤشاندن / govşandin/: ☜ **گوشین**

گۆڤک / govik/: ☜ **گوفك ـ١**

گۆڤمال / govmal/: ناو. کەسێ ئاغەڵی پەز پاڕوو دەکا ☰ آغُل روب

گۆڤەند / govend/: ناو. گۆوەند: ١. شایی؛ بەزم و زەماوەند ‹ئەڤ گۆڤەندێ میر تێدا، ئەڤ گرارا سیر تێدا، ... «مەسەل»› ٢. هەڵپەڕکێ؛ دیلان ☰ ١. جشن عروسی ٢. رقص گروهی

⊡ **گۆڤەندا فەقێیان** بێریتە؛ جۆرێ هەڵپەرکێ ☰ نوعی رقص گروهی

گۆڤەندەک / govendek/: ناو. جغز؛ جەغز؛ کۆز ☰ دایره

گۆک[1] / gok/: ناو. ١. سەرەتای شلخە دانی مێشەنگوین ٢. غونچەی شکۆفەی دار ٣. تۆپ؛ تۆپە ٤. ☜ **گوێرەکە** ☰ ١. شروع بیرون آمدن نسل نوین زنبورعسل از کندو ٢. غنچەی شکوفه ٣. توپ ۴. ☜ **گوێرەکە**

گۆک[2]: ئاوەڵناو. خڕی ورد ☰ مُدوَّر ریز

گۆکاری / gokarî/: ناو. ڕەوتی بزووتن و کار کردنی زمان و دەست ☰ حرکت و جنبش دست و زبان

گۆگ / gog/: ☜ **گۆگە**

گۆگاپێ / gogapê/: ناو. فووتباڵ؛ تۆپانێ بەپا؛ تۆپی پێ ☰ فوتبال

گۆگباخان / gogbaxan/: ☜ **گولەبەڕۆژە**

گۆگجە / gogce/: ناو. ئاڵوو زەر؛ حەلووکە زەردە ☰ آلو زرد

گۆگرد / gogird/: ناو. ١. کوکورد؛ کەوکورد؛ کەرکۆت؛ توخمی کیمیایی ناکانزا، بە ژمارەی ئەتومی ١٦ و کێشی ئەتومی ٣٢،٠٦، کە ماکێکی زەردە و لە پیشەسازیدا زۆری بەهرە هەیە ٢. شخاتە؛ شەمچە؛ کرمیت ☰ ١. گوگرد ٢. کبریت

گۆگە / goge/: ناو. گۆگ؛ تۆپی پچووکی یاری ☰ توپ کوچک بازی

گۆگەرجین / gogercîn/: ناو. کۆتر؛ کەمووتەر؛ کەڤۆک ☰ کبوتر

گۆگەڕین / gogeřîn/: ناو. گووخلێنکە؛ گووخرتەوکەرە؛ قالۆنچەی گووگلێن ☰ جُعَل

گۆگەم / gogem/: ناو. گاوومە؛ گیایەکی بالابەرزە زۆر گولی زەرد دەر دەکا، بۆ هەنگ خراپە ☰ گیاه جوجم

گۆل[1] / gol/: ناو. ١. ئەستێر؛ ئەستێلک؛ هەسێل ‹گەلێ گۆلە لەو چۆلە یەخسیری خاکن «سوارە»› ٢. زرێبار؛ دەریاچە ٣. کەردی چەڵتووکجاڕ ‹پڕدانەیە، ئەمما نە وەکوو دانەیی چەڵتووک/ بەحرم وتووە نەک وەکوو گۆلی مەرەزانە «نالی»› ٤. نەخشی قوماش و جاجم ٥. کەردی خڕیلە و تۆزێ قووڵ بۆ هەندێ کشتوکاڵ (وەک: تەماکۆ، تەماتە و...) ‹گۆلێ تەماتە› ٦. گەمەی قەمچان ٧. ڕەوتی وەرگەڕان؛ گلار بوون ٨. کرمی ناو زگ ٩. سن؛ بەڵای گەنم ١٠. قولفەی چنین (لە گۆرەوی و دەستکێش و ...دا) ١١. ☜ **گوێرەکە** ☰ ١. استخر ٢. دریاچه ٣. کرت شالیزار ۴. نقش پارچه و جاجیم ۵. جالیز گرد و عمیق‌تر ۶. بازی یەقُل‌دوقُل ٧. فرایند وارونه شدن؛ چپ شدن ٨. انگل شکم ٩. آفت گندم ١٠. حلقەی نخ در بافتنی ١١. ☜ **گوێرەکە**

⊡ **گۆل بڕین** کەردووساز کردن لە چەڵتووکجاڕدا ☰ کرت‌بندی شالیزار

گۆل کردن ١. دروست کردنی ئەستێل ٢. کەردوو لێدانی چەڵتووکجاڕ ☰ ١. ساختن استخر ٢. کرت زدن شالیزار

گۆل[2]: ئاوەڵناو. نەفام؛ بێئاوەز؛ حۆل ☰ خُل؛ کم‌فهم

گۆلال / golal/: ناو. گۆل؛ کرمی زگ ☰ انگل شکم

گۆلاو / golaw/: ناو. گوەل: ١. ئەستێر؛ هەسێل؛ ئەستێل ٢. گۆلی چکۆلە ☰ ١. استخر ٢. برکەی

کوچک

⊡ **گۆلاو گرتن:** پەنگاو گرتنەوە بۆ ئاودێری ‹گۆلاوێ بگرن بۆ باقەبێنێ/ چاکی بشێلن با نەیدەلێنێ «حەقیقی»› ▤ حوضچەی آبیاری ساختن

گۆلبڕ / golbiř/: ناو. کەسێ کە کەردووی چەلتوکجاڕ ساز دەکا ▤ کرت‌ساز شالیزار

گۆلتک / goltik/: ناو. گۆلی گچکە؛ ئەستێری پچووک ▤ استخر کوچک

گۆلڤند / golvind/: ناو. تۆپی لە پەڕۆ چندراو بۆ کایە و تۆپان ▤ توپ پارچەای برای بازی

گۆلک / golik/: ناو. ١. ☜ **گوێرەکە** ٢. میوەی بچووکی شەنگلەبەرەکەتە (وەک: گیلاس) ٣. *[کینایە]* ڕەوتی ئاوسان و با کردنی زگ ▤ ١. ☜ **گوێرەکە** ٢. میوەی دوقلوی کوچک ٣. ورم و آماس شکم

گۆلکاو / golkaw/: ناو. گۆلی بچووک ▤ آب جمع‌شده در گودی

گۆلکڤان / golikvan/: ناو. شوانی گۆلکان ▤ گوسالەچران

گۆلگ / golig/: ناو. ئەسپی سواری ▤ اسبِ سواری

گۆل . گۆل١ / gol gol/: ناو. دەغلی شینی بلندی لێکهالاو ▤ ساقەهای سبز و بلند بە هم پیچیدەی غلە

گۆل . گۆل٢: ئاوەڵناو. ١. کەردوو لێدراو (زەوی) ٢. خاوەن قولکەئاوی زۆر بە شوێن یەکا ٣. لە کۆلدراوی بەپێل (قوماش) ‹جاجم و بووزووی زاخۆ هەموو گۆل ـ گۆلە› ▤ ١. کرت‌زدە (زمین) ٢. با گودال‌های پشت سرهم آب ٣. موجدار (پارچە)

گۆل . گۆل٣: ئاوەڵکار. بە شێوەی گۆل ـ گۆل؛ قولکە لە شوێن قولکە ‹دەشتی مەریوان گۆل ـ گۆل مەرەزە/ سەد با مسکێنی، دەماخت بەرزە «فولکلۆر»› ▤ بە صورت گودال‌های پشت سر هم

گۆلمانج / golmanc/: ناو. ئەستێر؛ هەسێل ▤ استخر

گۆلمە / golme/: ناو. پڕ بە دەستێ (زۆرتر بۆ گیا) ▤ پُر یک کف دست (گیاه)

گۆلە١ / gole/: ناو. ١. کەللا؛ هەڵمات؛ کەلای کایە کردن لە بەرد ٢. گالە و دەنگی بەرز ٣. نەخۆشی گوێلک ٤. پێشەنگی ئاژەڵ و پاتاڵ ▤ ١. تیلە ٢. صدای بلند ٣. بیماری گوسالە ۴. جلودار گلە

گۆلە٢: دەنگ. وشەی بانگ کردنی گۆلک ▤ کلمەی صدا زدن گوسالە

گۆلەسار / gulsar/: ☜ **گوێرەوسار**

گۆلەستێرە / golestêre/: ناو. ئەستێرۆک ▤ کرم شبتاب

گۆلەکە / goleke/: ☜ **گوێرەکە**

گۆلەگۆل / golegol/: ئاوەڵکار. سەلانە ـ سەلانە؛ سالانە ـ سالانە؛ قۆلەقۆل؛ کار و ڕەوتی سەبر ـ سەبر ڕۆیشتن ▤ سلانە ـ سلانە

گۆلەمەرەزە / golemereze/: ناو. گەڵیش ▤ کرد شالیزار

گۆڵ١ / goł/: ناو. ١. فریو ٢. ☜ **گول ـ ٧** ▤ ١. فریب؛ گول ٢. ☜ **گول ـ ٧**

⊡ **گۆڵ خواردن:** فریوان؛ فریو خواردن. هەروەها: **گۆڵ دان** ▤ گول خوردن

گۆڵ٢: پێرۆ. ← **گرێوگۆڵ/ گورجوگۆڵ**

گۆڵخنکێن / gołxinkên/: ناو. *[کینایە]* کاری پەلامار دان و شەل‌وکوت کردنی کەسێک ‹دەتگرم گۆڵخنکێنت دەکەم› ▤ کتک‌کاری مُفصل

گۆڵدەر / gułder/: ئاوەڵناو. فریودەر؛ خاپێن ▤ فریب‌دهندە

گۆڵگە / gołge/: ناو. یەکسمی سواری، بە گشتی ▤ ستور

گۆڵمەز / gołmez/: ناو. گولمەز: ١. گالتە و حەنەک ‹بە گۆڵمەز و قسەی خۆش کوڕەکەمانی

گەرم کرد› ٢. زەنا ـ زەنا؛ دەنگ و هەرا؛ قرموقاڵ ■ ١. شوخی و هزل ٢. سروصدای زیاد

گۆڵنگ / guĺing/: ناو. *[کنایە]* بەواسیر؛ مایەسیری ■ بواسیر

گۆڵۆ / guło/: ☜ **گولێتە**

گۆڵە^{1} / gołe/: ناو. ١. قفڵ؛ قولف ٢. گرمەی هەور ٣. لۆغە؛ نەخۆشییەکی زارە ‹گۆڵە لە زمانی داوە› ■ ١. قُفل ٢. تُندر ٣. نوعی بیماری دهان

گۆڵە ـ^{2}: پێشوشە. ١. نێر (سەگ و کەر) ‹گۆڵەسەگ؛ گۆڵەکەر› ٢. نارەسەن و ناقۆڵا ‹گۆڵەبارگین› ■ ١. نرینە (سگ و الاغ) ٢. نانجیب و بدقوارە (یابو)

گۆڵەبارگین / gołebargîn/: ناو. ئەسپی نائەسڵی بارەبەر ■ یابو

گۆڵەڕۆنینە / guleřonîne/: ☜ **گوڵهەنگ**

گۆڵەسەگ / gołesek/: ناو. گەماڵ ■ سگ نر

گۆڵەکی / gołekî/: ئاوەڵناو. نێرەکی؛ نێر (ئێستر) ■ نر (ستور)

گۆڵەگۆڵ / gołegoł/: ناو. زەنا ـ زەنا بە دەنگی بەرز و تێکەڵاو ■ سروصداهای درهم آمیختە

گۆڵەمە / gołeme/: ناو. مست؛ مشت؛ گولم ■ بوکس؛ مُشت گره کرده

گۆڵەمەباز / gołemebaz/: ناو. مشتوەشێن ■ بوکس‌باز

گۆڵەمەبازی / gołemebazî/: ناو. شەڕەمشت ■ بوکس

گۆڵێن / gołên/: ناو. تۆپی پێ؛ فووتباڵ ■ فوتبال

گۆم^{1} / gom/: ناو. ١. شوێنێ لە چەم بە ئاوی قووڵی ڕاوەستاو یان ئاوی پەنگ خواردووی ڕووبار و چۆم ‹گۆمی مەلە کردن› ٢. دۆخی پەنگ خواردنەوە و لێک کۆم بوونەوەی ئاو و ... ٣. زنج؛ جێگەی شەوانەی مەڕ لە نزیک گوند ٤. شوێنی وێستانی پاسەوان ٥. ماڵی هاوینە ٦. خانووی دەربەستە ٧. دەم؛ کات ٨. هەنگاو ■ ١. ژرفاب راکد ٢. حالت به هم رسیدن و جمع شدن آب و ... ٣. استراحتگاه شبانەی گلە بیرون آبادی ۴. جای ایستادن نگهبان ۵. خانەی تابستانی ۶ ویلا؛ خانەی مستقل ٧. زمان؛ وقت ٨ گام؛ قدم

گۆم^{2}: ئاوەڵناو. لێڵ؛ نارِوون؛ ئاڵۆز ■ گُنگ؛ نامفهوم

⊡ **کەفتنە ناو گۆم**: *[کنایە]* سەر سووڕمان و حەپەسان ■ مات و مبهوت شدن

گۆماسی / gomasî/: ☜ **گوێماسیلە**

گۆمان / goman/: ☜ **گومان ـ١**

گۆماو / gomaw/: ناو. قووڵایی لە چەمدا ■ ژرفاب

گۆمڕچە / gomiřçe/: ☜ **گومڕچە**

گۆمک / gomik/: ئاوەڵکار. تاوێک؛ دەمێکی کەم؛ تۆزێ لە وەخت ■ لختی؛ اندک زمانی

گۆمکە / gomke/: ناو. بەردی کونی گۆنگەی ئەستێر ■ سنگ سوراخ تخلیەی استخر

گۆمگە / gomge/: ناو. کونی ئاوەڕۆ ■ سوراخ آبراه

گۆمە / gome/: ناو. گۆم؛ پەچە؛ جێ سانەوەی شەوانەی ئاژەڵ لە دەشت ■ استراحتگاه شبانەی دام در صحرا

گۆمەزە / gomeze/: ناو. ١. ☜ **گومەز** ٢. تۆقلە؛ بڵق؛ بلۆق ■ ١. ☜ **گومەز** ٢. حُباب

گۆمەلیقە / gomelîqe/: ناو. دەمووکانەی نەجاری ■ غرەی نجاری

گۆمەڵ / gomeł/: ناو. گۆڵمەز؛ زەنا ـ زەنا ■ همهمه و جنجال

گۆمیچکە / gomîçke/: ناو. گۆمی چکۆلە ■ ژرفاب و کوچک

گۆمیلکە / gomîlke/: ناو. دەلاڤ ■ آب ژرف و راکد

گۆمێش / gomêş/: ☜ **گامێش**

گۆن^{1} / gon/: ناو. ١. ☜ **گۆنا** ٢. گیان؛ ژیان ٣. خوێن؛ هوون ٤. گوێن؛ جۆر؛ تەرز ■ ١. ☜ **گۆنا** ٢. جان ٣. خون ۴. گونه

گۆن^{2}: ئاوەڵناو. مێچکە (ئاژەڵ) ‹چاخا گۆنێ پەز تێ

نێری و بەران بەر ددن ناڤ› 🇮🇷 ماده (احشام)

گۆنا / gona/: ناو. گـۆن؛ گۆنـە؛ گوونـا؛ کوڵـمە ‹مێشی خاڵت نافڕێ، بەس باوەشێنی کە بە ناز/ چونکە پابەندە بە شەهدی شەککەری **گۆنا**تەوە «ناری»› 🇮🇷 گونه؛ رخسار

گۆنار / gonar/: سارستە. وتەیەکە بۆ باوەڕ پێ‌کردن دەیلێین (وەک بێژی: بە گیانی تۆ) 🇮🇷 لفظ سوگند یاد کردن

گۆناگۆن / gonagon/: ئاوەڵناو. ڕەنگاوڕەنگ؛ جۆراوجۆر 🇮🇷 گوناگون

گۆناندن / gonandin/: چاوگ. ڕەنگاندن؛ ڕەنگ کردن 🇮🇷 رنگ کردن

گۆنج / gonc/: ناو. گۆنگ؛ گۆنگە؛ گونگە؛ لوولەی لە گڵ یان سمنت کە دە بن خاک یا لە بەر دیواری دەنێن، بۆ دەرچوونی ئاو 🇮🇷 تنبوشه

گۆنجاڵ / goncal/: ناو. قولکە؛ چاڵ 🇮🇷 چاه؛ گودی

گۆنجڕ / guncir̆/: ئاوەڵناو. خوێنمژ؛ خوێنخۆر. هەروەها: **گونجڕی** 🇮🇷 خونخوار

گۆنجە / gonce/: ناو. ١. گونجی ئەستێل ٢. تەنبوورەی ئاش 🇮🇷 ١. مخرج آب استخر ٢. سوراخ پایین ناو آسیا

گۆنر / gonir/: ناو. قونێر؛ دومەڵ؛ کونێر 🇮🇷 دُمل

گۆنگ^{١} / gong/: ناو. ١. ☜ **گۆنج** ٢. سازەیەکی سیمانی گرۆڤەر کە لە شوێنی پێک‌گەیشتنی چەند لوولە یا ڕەهەندی فازلاودا دایدەنێن ٣. لوولەی کۆنکرێتی بۆ شوێنێ کە ئاو لە ڕێگە یا کەنداڵێ بگوێزرێتەوە 🇮🇷 ١. ☜ **گۆنج** ٢. چاه منهُل ٣. لولەی سیمانی آبرو

گۆنگ^{٢}: ئاوەڵناو. مانانەزانراو 🇮🇷 گُنگ؛ نامفهوم

گۆنگ^{٣}: دەنگ. دەنگی وەشاندنی کوتکی ئاسن 🇮🇷 صدای زدن پُتک

گۆنگرۆ / gong(i)ro/: ئاوەڵناو. */پلار/* تەمەڵ؛ تەوەزەل؛ تەپ؛ لەشگران 🇮🇷 تنبل

گۆنگل / gongil/: ناو. یاری و گاڵتە 🇮🇷 بازی‌و شوخی

گۆنگە / gonge/: ☜ **گۆنج**

گۆنگەر / gonger/: ☜ **گۆنگەڵ**

گۆنگەشە / gongeşe/: ناو. چەقەوهەرا؛ زەنا‌ـزەنا 🇮🇷 دادوقال

گۆنگەڵ / gongeł/: ناو. گۆنگەر؛ گەنگەڵ: ١. گۆنگل؛ کایە و شۆخی ٢. دەردیسەر؛ خەرخەشە؛ ئاشێ ٣. زەنا‌ـزەنا؛ زڵە؛ چەقەوهەرا 🇮🇷 ١. شوخی و بازی ٢. دردسر ٣. همهمه و جنجال

⊡ **سەر لە گۆنگەڵ خوریان**: بە شوێن دەردیسەرەوە بوون ‹مەحموود نیوەی ژیانی لە زینداندا گوزەراندبوو، سەری زۆر لە گۆنگەڵ دەخورا «هەژار، چێشتی مجێور»› 🇮🇷 دنبال دردسر بودن

گۆنگیر / gongîr/: ناو. فریشتەی گیان کێشان 🇮🇷 عزرائیل

گۆنگیل / gongîl/: ئاوەڵناو. لوول و لێک‌هاڵاو (موو) 🇮🇷 فرفری (مو)

گۆنگیلۆک / gongîlok/: ناو. ڕەبەنۆک؛ گوڵەمێلاقە 🇮🇷 شقایق نُعمانی

گۆنل / gonil/: ناو. هەڕەتی لاوەتی؛ تافی جوانی؛ جەنگەی لەوەندی 🇮🇷 عنفوان جوانی

گۆنە / gone/: ناو. ١. ☜ **گۆنا** ٢. جۆر 🇮🇷 ١. ☜ **گۆنا** ٢. نوع

گۆنەر / goner/: ناو. هەڕەت؛ تاف ‹هەنوو **گۆنە**را گژە و گیا دوورینە› 🇮🇷 موسم

گۆنەڵ / goneł/: ناو. سەردەم؛ هەڕەت 🇮🇷 موسم

گۆنی^{١} / gonî/: ناو. ١. گوونی؛ گۆنیە؛ گوونیە؛ گوێنی؛ گوێنوو؛ تەلیس ٢. ☜ **گەون** ٣. ☜ **گوان**^{٢} ٤. خوێن؛ خێن ٥. */کنایە/* شەڕی خوێنین؛ شەڕی سەخت 🇮🇷 ١. گونی ٢. ☜ **گەون** ٣. ☜ **گوان**^{٢} ۴. خون ۵. جنگ خونین

گۆنی^{٢}: ئاوەڵناو. ١. ڕەنگێنراو ٢. گیاندار؛ زیندوو 🇮🇷

١. رنگ‌آمیزی شده ٢. جاندار

گـۆنین / gonîn/: ئاوەڵـناو. گـــۆنێن؛ خوێنـــاوی؛ خڵتانی خوێن ☰ خون‌آلود

گۆنیە / gonye/: ☜ **گۆنی١ـ١**

گۆنێن / gonên/: ☜ **گۆنین**

گۆوار / gowar/: ☜ **گۆڤار**

گۆوان١ / gowan/: چاوگ. نەرم و بڵ بوون لە بەر دەستکاری و گوشین ☰ نرم و لهیده شدن از فشردن

گۆوان٢: ☜ **گوان٢**

گۆوە / gowe/: ئاوەڵناو. گاوە؛ پواز؛ هۆرە ☰ گوه

گۆوەر / gower/: ☜ **گوێرەکە**

گۆوەشت / goweşt/: ناو. هەوایەکی کەونارای گۆرانییە ☰ از آهنگ‌های قدیمی

گۆوەند / gowend/: ☜ **گۆڤەند**

گۆه / goh/: ناو. ١. ☜ **گوێ** ٢. گۆ؛ خڕایی هەر شتێکی قیت ☰ ١. ☜ **گوێ** ٢. گِردی

⊡ **گۆه دان**: ☜ **گوێ دان**

گۆهبەل / gohbel/: ☜ **گۆبەل**

گۆهبەلە / gohbele/: ☜ **گۆبەلە**

گۆهبەلی / gohbelî/: ناو. *[کینایە]* شۆفاری؛ جاسووسی ☰ جاسوسی

گۆهپان / gohpan/: ئاوەڵناو. *[پلار]* ١. تەنبەڵ؛ تەوەزەل ٢. نەفام؛ بێئاوەز ☰ ١. تنبل ٢. نفهم

گۆه پسیک / gohp(i)sîk/: ناو. کارگەگوڵانە ☰ گیاهی است

گۆهپێل / gohpêl/: ئاوەڵناو. ١. *[پلار]* گوێ داتەپاو ٢. *[کینایە]* تەسلیم‌بوو ☰ ١. گوش فروهشته ٢. تسلیم شده

گۆهدار / gohdar/: ناو. گوێدار؛ گۆهدێر: ١. بیسەر؛ ئەوی دەبیسێ ٢. سەرپەرست؛ سەرپەرشت ☰ ١. شنونده ٢. سرپرست

گۆهداری / gohdarî/: ☜ **گوێداری**

گۆهدرێژ / gohd(i)rêj/: ☜ **گوێدرێژ**

گۆهدێر / gohdêr/: ☜ **گوێدار**

گۆهدێری / gohdêrî/: ☜ **گوێداری**

گۆهسفورە / gohisfure/: ناو. گەڵاداری تازە دەرهاتوو ☰ برگ نودمیدەی درخت

گۆهشۆڕ / gohşoř/: ☜ **گوێ‌شۆڕ**

گۆهکتک / gohkitik/: ناو. گیایەکی تاڵی دەرمانی کرمە ☰ گیاهی تلخ ضد کرم

گۆهن / gohin/: ناو. گۆن؛ چۆنیەتی وە با هاتنی بزن و مەڕ ☰ جفت‌خواهی گوسفند و بز

گۆهنەسمتی / gohnesimtî/: ئاوەڵناو. ١. کون‌نەکراو (گوێ) ٢. *[کینایە]* گوێ‌نەبیس؛ بێ‌گوێچکە ☰ ١. ناسُفته (گوش) ٢. حرف‌نشنو

گۆهھشک / gohhişk/: ئاوەڵناو. *[پلار]* قسەنەبیس ☰ حرف نشنو

گۆی / goy/: ناو. تۆپی خڕی دارین بۆ کاشۆبازی ☰ گوی چوگان

گۆیا / goya/: ☜ **گوایە**

گۆیار / goyar/: ناو. ئێشک‌گری قەڵا ☰ دیدبان قلعه

گۆیاری / goyarî/: ناو. برجی ئێشک‌گری قەڵا ☰ بُرج دیدبانی

گۆیژ / goy(i)j/: ناو. گۆییژ؛ گڤیشک؛ گوڤیشک؛ گومش؛ گوهووشک؛ گوهیژ؛ گوهیشک؛ گوێج؛ گیج؛ گیرچ؛ گیژەڵە؛ گێژۆک؛ گێوژ؛ گوێژ؛ کێوژ؛ گڤیر؛ گڤیژ؛ گڤیش؛ گووج؛ گوج؛ گووژ؛ گوژ؛ گوهێژ؛ گهووژ؛ گیژ؛ گویج؛ گوریج؛ گویرچ؛ گوویشک؛ گویشک؛ گوشک؛ گۆشک؛ گڤویشک؛ گهیشک؛ گوومش؛ گیژەڵە؛ بلچ؛ برچ؛ بلج؛ بلچی؛ بلت؛ بلەت؛ بلەتی؛ بەلەچ؛ تەنگیز؛ دیژەڵە؛ ڕیلی: ١. دارچکێکی دڕکاوی بە هێشووەگوڵی بچووک و سپی یان زەردی جوانەوە ٢. بەری ئەو دارە کە چکۆلە و خواردەمەنییە، ڕەنگی زەرد یان سوورە

و پاییزان پێ‌دەگا ☰ ١و٢. زالزالک

گۆیژه / goyje/: ناو. خڕۆکە؛ گلوبوول؛ هەرکام لە خانەکانی نێو پلاسمای خوێن ☰ گلبول

گۆیژەڕیخە / goy(i)jeřîxe/: ناو. گۆیژەمۆرە؛ گێوژەڕیخە؛ گێوژەمورە؛ جۆرێک گۆیژی ورد و تامخۆش ☰ نوعی زالزالک ریز

گۆیژەزەردە / goy(i)jezerde/: ناو. گێوژەزەردە؛ جۆرێک گۆیژی ڕەنگ زەرد ☰ زالزالک زرد

گۆیژەسوورە / goy(i)jesûre/: ناو. گێوژەسوورە؛ جۆرێک گۆیژی ڕەنگ سوور ☰ زالزالک سُرخ

گۆیژەکۆڵە / goy(i)jekołe/: ناو. گێوژەکۆڵە؛ گۆیژێ کە دارەکەی کورتەبنە و کوڵەی هەیە ☰ نوعی زالزالک

گۆیژەمۆرە / goy(i)jemore/: ☜ **گۆیژەڕیخە**

گۆین / goyin/: ناو. گۆیین؛ باڵدارێکی شەو بێدارە ☰ پرندەای شب بیدار

گۆیندە / goyinde/: ناو. گۆیننە؛ قسەکەر ☰ گوینده

گۆیننە / goyinne/: ☜ **گۆیندە**

گۆیە / goye/: ☜ **گۆرەوی**

گۆیین١ / goyîn/: ☜ **گۆین**

گۆیین٢: ☜ **گۆرین**

گۆیێن / goyên/: ناو. کاشۆبازی؛ یاری کاشۆ ☰ چوگان بازی

گو١ / gû/: ناو. ١. *[شوورەیی]* گ؛ گی؛ پیسی؛ پیسایی بنیادەم ٢. *[مەجاز]* هەر شتێکی نەخوازراو و نابەجێ ‹دا ئەو گووە بکوژنەوە! (ئاماژە بە تەلەفیزیۆن)› ٣. ☜ **گوێ** ☰ ١. مدفوع ٢. هر چیز نامطلوب ٣. ☜ **گوێ**

⊡ **گو بە خۆدا کردن**: *[شوورەیی]* ١. بە خۆدا ڕیان ٢. *[کینایە]* کار بە خراپی کردن ☰ ١. بر خود ریدن ٢. گند زدن

گو بە کڵاوی کەسێک نەپێوان: *[مەجاز، پلار]* پرس پێ نەکردن و بە هیچ نەزانین ☰ تره برای کسی خُرد نکردن

گو پێخوران: *[کینایە، پلار]* گوو پێ‌خوراو بوون؛ پەشیمان بوونەوە لە کارێ کە ئاکامی باش نەبووە ☰ پشیمان شدن از کار

گو پێخوراو بوون: ☜ **گو پێخوران**

گو تێکردن: *[کینایە، پلار]* گوو کردنە ناو (شتێ)؛ تێک دان و خەراپ کردن (کارێ) ☰ گند زدن (به کاری)

گو خارن: ☜ **گو خواردن**

گو خواردن: *[شوورەیی، کینایە]* گوو خارن؛ گوو خوارن: ١. پەژیوان بوونەوە ٢. کار یان قسەی نارەوا کردن ☰ ١. پشیمان شدن ٢. غلط کردن

گو خوارن: ☜ **گو خواردن**

گو کردن: *[شوورەیی]* ڕیان ☰ ریدن

گو کردنە خۆدا: ١. بە خۆدا ڕیان ٢. *[کینایە، پلار]* زۆر ترسان ☰ ١. ریدن ٢. سخت ترسیدن

گو کردنە ناو کارێ/ شتێ: *[کینایە، پلار]* گوو تێ‌کردن ☰ گند به کاری/ چیزی زدن

گو کوڵاندنەوە: *[کینایە، پلار]* گوو وشکەو کردن؛ ڕژد بوون؛ دەس‌قووچاو بوون ☰ خسیس بودن

گو وشکەو کردن: ☜ **گو کوڵاندنەوە**

گوی زیایی خواردن: *[کینایە، پلار]* گووی مفت خواردن؛ خۆ تێ‌کوتان و تێکدان ☰ گُه زیادی خوردن

گوی کەسێک شێلان: *[کینایە، پلار]* کەوتنە دەردیسەر لە سەر کەسێ ☰ به دردسر افتادن به خاطر دیگری

گوی مفت خواردن: ☜ **گوی زیایی خواردن**

گو٢: ئاوەڵناو. *[ئاشیرین]* گی؛ گەن؛ پیس و پۆخڵ؛ چەپەڵ ‹ئەم ماشینە گووە هێشتمانییەوە!› ☰ گُه؛ بی‌ارزش

گوئەستێر / gû'estêr/: ناو. ئەستێرۆک؛ ئاگرەقووڵە

☰ کرم شبتاب

گووبۆق / gûboq/: ناو. قەوزەی وردی سەر ئاو ☰ خزەی نرم

گووبەرە / gûbere/: ☜ **گووخلێتکە**

گووپ / gûp/: ناو. ١. ☜ **گووپ ـ١** ٢. کاری ئاوساندنی گووپ بە پف ☰ ١. ☜ **گووپ ـ١** ٢. عمل باد در دهان کردن

گووپگوشاد / gûpguşad/: ئاوەڵناو. *[کینایە]* کیفدەم؛ زارزل ☰ دهن‌گُشاد

گووپلدەر / gûpilder/: ☜ **گووخلێتکە**

گووپن / gûpin/: ئاوەڵناو. گووپنە؛ گوپن؛ گووپ زۆپ ☰ لُپ‌برجسته

گووپنە / gûp(i)ne/: ☜ **گووپن**

گووپەڕنێ / gûpeřnê/: ناو. کاری ڕوو ڕنینەوە بە نینۆکان ☰ عمل رخسار را با ناخن خراشیدن

گووپەڵە / gûpełe/: ناو. کووپەڵە؛ گۆزەی چکۆلە ☰ سبوی کوچک

گووپی / gûpî/: ناو. *[کینایە]* بەڵێنی بێ‌کردار ☰ قول بی‌عمل

گووت / gût/: ☜ **گورتینە**

گووتک / gûtik/: ناو. گیایەکە مرۆ دەیخوا ☰ گیاهی خوراکی

گووتن / gûtin/: ☜ **گوتن**

گووج / gûc/: ناو. ناحەقی؛ زوڵم ‹ئەم باجە ئیتر گووجە بە سەرماندا داسەپاوە› ☰ ظُلم

⊡ **گووج پێهێنان**: ئۆقرە لێ هەڵگرتن ‹ڕوومەت و کولمە و چەنە و بەرخەبەبەی/ گووجی پێ هێناوی چۆن ڕێ دەردەبەی؟! «هێمن»› ☰ بی‌قرار کردن

گووجکار / gûckar/: ئاوەڵناو. زاڵم؛ ستەمکار؛ دەستدرێژکەر بۆ مافی خەڵک. هەروەها: **گووجکاری** ☰ ظالم

گووچ / gûç/: ناو. قوژبن؛ سووچ؛ گۆشە ☰ گوشە؛ زاویە

گووچارنەک / gûçarnek/: ناو. بەرگاویلە ☰ دُم‌جُنبانک

گووچانگ / gûçan(i)g/: ناو. عاسا؛ گۆچان ☰ عصا

گووخرتەوکەرە / gûxirtewkere/: ☜ **گووخلێتکە**

گووخلێرکە / gûx(i)lêrke/: ☜ **گووخلێتکە**

گووخلێنکە / gûx(i)lênke/: ناو. گازولک؛ گامگلۆس؛ گاوزالک؛ گازوولک؛ گووخلێرکە؛ گووخلێنە؛ گووگلێنە؛ گی‌گلوو؛ گی‌گلە؛ گووگلێن؛ گووگەڕین؛ گووخرتەوکەرە؛ گووبەرە؛ گووپلدەر؛ گی‌پلدەرە؛ خلێنکە؛ ڕیخ‌گلێنە؛ کێز؛ کێزک؛ قۆلانچە؛ قۆلانجە؛ قالۆنچەعەجەمانە؛ چۆسڵە؛ مێروویەکی لەش‌پان و قاپلۆخ‌ڕەق لە تیرەی قالۆچە کە پێکەییوەکانیان گزموولەی شیاکە بۆ گەرا تێ‌کردن خڕ دەکەنەوە ☰ سرگین‌غلتان

گووخلێنە / gûx(i)lêne/: ☜ **گووخلێتکە**

گوور / gûr/: ☜ **گوێرەکە**

گووراسن / gûrasin/: ناو. ١. ئاسنجاو؛ قوڕازە ٢. خۆڵەکەوەی پێکەوەلکاوی ڕەق لە تەندووردا ☰ ١. قُراضە ٢. خاکستر بە هم چسبیدەی تنور

گووران / gûran/: چاوگ. تێنەپەڕ. //گوورای؛ دەگوورێی؛ بگوورێ// ١. ڕسکان؛ پێگەیشتن؛ ڕەگ داکوتان و ڕوان ‹ڕیشەکە گووراوە و شین بووە› ٢. گیان هاتنە بەر و دروست بوونی پیزە ‹زارۆ لە زگیا گووراوە› ٣. لە پێست دەرهاتن ☰ ١. رُستن ٢. تکوین یافتن ٣. غلفتی از پوست خارج شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: گووراو/ چاوگی نەرێنی: نەگووران

گووراو / gûraw/: ئاوەڵناو. ١. ڕسکاو ٢. لە پێست دەرهاتوو ☰ ١. تکوین‌یافتە ٢. از پوست در آمدە

گوورز / gûrz/: ناو. گیایەکی دەشتەکییە ☰ از گیاهان صحرایی

گوورشپنەک / gûrşipnek/: ☜ **گۆڕکەنە**

گوورکەنەک / gûrkenek/: ☜ **گۆڕکەنە**

گووروان / gûrwan/: ☜ **گروان**

گوورواندن / gûrwandin/: ☜ **گرواندن**

گوورون / gûrûn/: ☜ **گرواندن**

گـووره / gûre/: نـاو. ١. ☜ **گـــۆرەوی** ٢. ☜ **گوێرەکە**

گوورەسا / gûresa/: ☜ **گوێرەوسار**

گووریل / gûrîl/: ناو. گیانەوەری گوانداری گیاخۆر، بە لەشی قورس و پێست و مووی ڕەش و بۆرەوە کە لە سەر لەپی پـێ و بـە یارمـەتی قامکـەکانی دەستی، کۆمەکۆم دەڕوا ☰ گوریل

گـوورین / gûrîn/: چاوگ. تێـپەڕ. تێنەپـەڕ. //گووریـت؛ دەگووری؛ بگووره// □ تێـپەڕ. ١. پێست دەرهێنـان. □ تێنپەڕ. ٢. ڕسکان؛ گـووران ☰ ١. غلفتـی پوسـت کندن ٢. تکوین یافتن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەگوورین

گووز / gûz/: ☜ **گوێز**¹ـ١

گووزان / gûzan/: ☜ **گوێزان**²ـ١

گووزەبـەز / gûzebez/: نـاو. ١. گوشمـەی گـوێز و هەنگوین ٢. گوشمەی کونجی و هـەنگوین ☰ ١. مخلوط عسل و گردو ٢. مخلوط کُنجد و عسل

گووزەک / gûzek/: ناو. ١. ☜ **گوێزنگ** ٢. ئیسۆت؛ بیباری ڕەش ☰ ١. ☜ **گوێزنگ** ٢. فلفل سیاه

گووزەڵە / gûzełe/: ناو. ١. وشترگەڵوو ٢. دووزەلە؛ چووزەلە ☰ ١. شترگلو ٢. نی‌لبک

گـووزی / gûzî/: ئاوەڵـناو. تـون؛ تـوون؛ تـامتیـژ ☰ تُندمزه

گووژ / gûj/: ☜ **گۆێژ**

گووژە / gûje/: ☜ **کووژەرە**

گووژەڵ / gûjeł/: ☜ **گوژاڵك**

گووستێرک / gûs(i)têrik/: ☜ **گۆستێر**

گووسـک / gûsk/: نـاو. ١. سـەعات؛ کـاتژمێر ٢. قیبلەنوما و هەر ئامرازێ کە نیشانگەری هـەبێ و وەک سـەعات کـار بکـات ☰ ١. سـاعت ٢. هـر وسیلەای که عقربه داشته باشد

گووسک / gûsik/: ناو. باند؛ پارچەی بـاریکی نـازک بۆ برین پێچان ☰ باند

گووسه / gûse/: ناو. ئێسکەماسی ☰ استخوان ماهی

گووش / gûş/: ☜ **گوێ**

گووشبڕ / gûşbiř/: ☜ **گوێبڕ**

گووشپاره / gûşpare/: نـاو. زەنگۆڵـە؛ زەنگوڵـە ☰ زنگوله

گووشپل / gûşpil/: ناو. پشکەڵ؛ قشپل ☰ پشکل

گووشت / gûşt/: ☜ **گۆشت**

گووشتکوت / gûştkut/: ☜ **گۆشتکوت**

گووشـله / gûşile/: نـاو. *[شـووورەیی]* بەلەفیـڕە؛ نەخۆشی زگچوون ☰ اسهال

گووشه / gûşe/: ناو. ١. هێشوو؛ هۆشـە ٢. سـووچ؛ قوژبن ٣. ئامرازێکی بەننایيە ☰ ١. خوشه ٢. گوشه؛ زاویه ٣. از وسایل بنایی

گووشەک / gûşek/: ☜ **گوێڕەپە**

گووشەلو / gûşelû/: ☜ **گوێماسیله**

گووشی / gûşî/: ناو. گۆشی: ١. بیستۆک؛ ئەو بەشە لە دەزگای تەلەفوون کە دەنگـی لێـوە دێ و بـە گوێـوە دەنـرێ ٢. مۆبایـل؛ دەزگـای تەلـەفوونی هاوڕێ ☰ ١و٢. گوشی

گووشین / gûşîn/: ☜ **گوشین**

گووفک / gûfik/: ناو. ١. گوفک؛ گۆفـک؛ گۆفـەک؛ گۆڤـک؛ گیفـەلان؛ گیفـەلانک؛ گیفـک؛ سەرانگوێلک؛ سـەنیرگا؛ جێگـەی ڕژانـدن و کـۆ کردنـەوەی سـەنێر ٢. گوڵـەنگ؛ گولیفـک ☰ ١. شوله؛ سرگینگاه ٢. منگوله

گووڤ / gûv/: نـاو. ١. کونی جانـەوەری کێـوی ٢. مۆڵ؛ شوێنی خەوتنی گاڕان لـە کێـو ☰ ١. کُنـام جانور وحشی ٢. محل استراحتگاه احشام در کوه

گووڤین / gûvîn/: چـاوگ. مەیین؛ گرسان ☰ مُنعقد شدن

گوکاری / gûkarî/: ناو. *[شووروەیی]* گەنەکاری: ١. کاری خراپ و دزێو ٢. کاریێ کە دەبێتە هۆی تێکچوون و خراو بوون ≧ ١. کار زشت ٢. خرابکاری

گوکوڵێنەوە / gûkułênewe/: ئاوەڵناو. *[کینایە]* ڕژد و چکووس ≧ خسیس

گوکەر / gûker/: ناو. *[شووروەیی]* کەسێ کە دەڕی ≧ کسی که می‌ریند

گوگا / gûga/: ناو. ڕەم؛ شیاکە؛ ڕیخ ≧ سرگین

گوگرە¹ / gûg(i)re/: ☜ **گارنگ**

گوگرە²: ئاوەڵناو. *[پلار]* تازەدەرهاتوو (سمێڵ) ≧ تازه درآمده (سبیل)

گوگلێن / gûg(i)lên/: ☜ **گوخلێتکە**

گوگلێنە / gûg(i)lêne/: ☜ **گوخلێتکە**

گوگەڕێن / gûgeřên/: ☜ **گوخلێتکە**

گوگێجە / gûgêce/: ناو. *[ناشیرین]* گێژ و وێژی؛ سەرلێشێواوی ≧ گُه‌گیجه

⊡ **گوگێجە گرتن**: *[پلار]* گێژ و وێژ بوون ≧ گُه‌گیجه گرفتن

گولک / gûlik/: ناو. ١. چرێش؛ ئەسرێلک ٢. گێلگێلەی سەر بە گوڵینگە ٣. گوڵچیچک؛ گوڵبەهار ≧ ١. گیاه سریش ٢. نوعی سرپوش زینتی ٣. گُل صحرایی

گومرگ / gûmrig/: ☜ **گومرك**

گومش / gûmiş/: ☜ **گۆیژ**

گومشک / gûmişk/: ناو. گمڕە ≧ مدفوع موش

گومک / gûmik/: ☜ **گومك**

گون / gûn/: ناو. ١. ☜ **گوان**² ٢. ڕەنگی چڕ و چاو ≧ ١. ☜ **گوان**² ٢. رنگ چشم و ابرو

گونا / gûna/: ☜ **گۆنا**

گونەکەر / gûneker/: ناو. *[شووروەیی، کینایە]* ڕژد؛ چکووس ‹دەس‌ڕژد و چنۆک و گوونەکەر بوو/ بێدۆست و قزە و نەزان و کەر بوو «هەژار، *مەموزین*»› ≧ خسیس

گونی / gûnî/: ☜ **گۆنی**¹ـ١

گونیا / gûnya/: ☜ **گونیا**

⊡ **گونیا بوون**: لە ئاستی یەکتر لە سووچی ٩٠° دا بوون ≧ گونیا بودن

گونیە / gûnye/: ☜ **گۆنی**¹ـ١

گونێنە / gûnêne/: ناو. شێوی کەشک و ساوار ≧ آش کشک و بلغور

گوواوی / gûwawî/: ئاوەڵناو. *[شووروەیی]* گووین؛ گووینە؛ بە گووەوە تلاو ≧ گُهی

گووەر / gûwer/: ☜ **گوێرەکە**

گوهوک / gûhuk/: ناو. نەرمەگوێ؛ شلکەی گۆش؛ بەلگەی گوێچکە ≧ نرمه‌ی گوش

گویرز / gûyr(i)z/: ☜ **گورز**

گویز / gûyz/: ☜ **گوێز**¹ـ١

گویزان¹ / gûyzan/: ☜ **گواستنەوە**

گویزان²: ☜ **گوێزان**²

گویزک / gûyzik/: ☜ **گوێزنگ**

گویشک / gûyişk/: ☜ **گۆیژ**

گوین / gûyin/: ☜ **گوواوی**

گوینە / gûy(i)ne/: ☜ **گوواوی**

گە¹ / ge/: ناو. ١. بەندی پێشە ‹پام لە گە چووە› ٢. گەد؛ سینگ؛ مان لە ڕۆیشتن ‹ئەم ئەسپە گە دەگرێ› ٣. باریکایی سەر پشتی چارەوێ ≧ ١. مفصل استخوان ٢. امتناع حیوان ٣. باریکه‌ی روی پشت اسب

⊡ **گە گرتن**: ڕک/ سینگ کردن؛ پێ چەقاندن و نەڕۆیشتن ≧ از رفتن امتناع ورزیدن

گە²: ئامراز. ئەگەر؛ بێتوو ≧ اگر

• **گە**³: پاشگر. ١. نیشانەی شوێن، بە دوای ڕیشەی وشەوە دێ (ڕەگ و پایە) ‹بڕگە؛ خزگە؛ کۆگە؛ هەوارگە› ٢. ـ کە؛ نیشانەی تاکی ناسراو ‹گاگە بار› ≧ ١. ـ گاه ٢. نشان معرفه‌ی مُفرد (حرف تعریف)

گەبر / gebr/: ☜ **گاور**

گەبرگـە / gebirge/: نـاو. ١. *[پـلار]* کورتــەبالای زگـزل ٢. جـۆرێ کایـەی زۆرخانـە ٣. دەهۆڵـی گەورە ⚑ ١. کوتاه قد شـکم گُنـده ٢. نـوعی ورزش زورخانەای ٣. دُهُل بزرگ

گەبرە / gebre/: ناو. دەسکێشــی لبــاد بــۆ شــاڵ و قاشاغ ⚑ دستکش نمدی برای نظافت ستور

گەبۆل / gebol/: ناو. ١. نواڵە لە ئارد و ورتکەساوار بۆ گۆلکی ساوا ٢. کاڵهەیران ⚑ ١. نوالـه از آرد و بلغور برای گوسالەی نوزاد ٢. نوعی آش

گەبە / gebe/: ☜ **گابنێسك**

گەبەر١ / geber/: ناو. بن‌باخەڵ ⚑ زیر بغل

گەبەر٢: ئاوەڵناو. بەرەڵدا و بێکار ⚑ ولگرد و بیکار

گەبەزە / gebeze/: ئاوەڵـناو. گەوەزە: ١. زلحـۆرت؛ زەبەلاح ٢. *[کینایە]* بەفیز؛ لەخۆبایی؛ بادی‌هەوا ⚑ ١. لندهور ٢. مُتکبر

گەبەک / gebek/: ناو. قاڵی خرسـەک؛ مـافوورەی تیسـک‌درێژ ⚑ گبّە

گەبەڵ / gebeł/: ناو. ١. تـالاو؛ زەلکـاو ٢. قەبـەڵ؛ کاری پێ سپاردن ⚑ ١. مُرداب پوشـیده از نیـزار ٢. عملِ سپُردن

گەبەڵە / gebełe/: نـاو. دارستانی چوغور ⚑ جنگل انبوه

گەپ١ / gep/: نـاو. ١. گاڵـتە؛ شـۆخی ‹ژیـان هـەر گاڵتە و گەپ نییە!› ٢. قەپ؛ گاز بـە ددان ‹گـەپ گوڕ خوەمانیێـگ وەل شـاعیر› ٣. قسـە؛ گوتـە ٤. حەپ؛ قووت ‹گەپی کە!› ⚑ ١. شـوخی و هـزل ٢. گاز با دندان ٣. حرف ۴. بلع

⊡ **گەپ کردن**: قووت دان ⚑ بلعیدن

گەپ٢: ئاوەڵناو. ١. زل؛ زەلام؛ درشت ٢. جـێ‌بـەرز ⚑ ١. درشت؛ گُنده ٢. بلندپایه

گەپ٣: دەنـگ. حەپـەی سـەگی بـێ ددان ⚑ واق سگ بی‌دندان

گەپتیکە / geptîke/: ئاوەڵـناو. *[کینایە]* پـارووگلێن؛ پاروزل؛ لوقمەگەورە؛ فرەخۆر ⚑ پُرخور

گـەپجـاری / gepcarî/: نـاو. تەڵــفیز؛ تەڵــفیس؛ حەنەک؛ گەمە و گەپ ⚑ شوخی؛ مسخرگی

گـەپجاڕ / gepcař/: نـاو/ ئاوەڵـناو. گاڵــتەجاڕ ⚑ مسخره

گەپچاڕ / gepçař/: ☜ **گاڵتەجاڕ**

گەپچان / gepçan/: چاوگ. شاخەوشـاخ بوونـەوە؛ بە سەرەوە وێک‌کەوتن ⚑ شاخ به شاخ شدن؛ با سر به هم برخوردن

گەپچانـدن / gepçandin/: چـاوگ. ١. ڕووخانـدن؛ ڕماندن ٢. وێک‌کەوتن ٣. فـڕێ دان ⚑ ١. خـراب کردن ٢. برخورد کردن ٣. پرت کردن

گەپرووگ / geprûg/: ناو. جیقڵـدان؛ جیکڵـدان ⚑ چینەدان

گەپگوڕ / gepguř/: ناو. زەنا‌ـزەنا؛ چەقەچەق ‹ژنان ئەڕا خوەیان گەپگوڕ دان› ⚑ همهمه و غوغا

گەپل / gepl/: ناو. بەرهەڵست؛ پێش‌لێ‌گر ⚑ مانع

گەپڵـە / gepłe/: نـاو. ١. چمــە؛ دونبــەلان ٢. پیازەخووگانە؛ گیایەکە بنەکـەی دەخـورێ ⚑ ١. دُنبلان ٢. گیاهی با پیاز خوردنی

گەپوگاڵتـە / gep û gałte/: نـاو. گاڵــتەوگەپ؛ شــۆخی و کایــە و قســەی خــۆش؛ جیکڵــدان ‹خواخوامان بـوو شـەوانی سـێ‌شـەمە و جومعـە لـە ناوماندا بێ و لە گەپوگاڵـتەدا یاریمـان بکـا «هـەژار، چێشتی مجێور»› ⚑ بازی و شوخی

گەپۆ / gepo/: ئاوەڵناو. *[پلار]* پیری لـە کارکـەوتوو ⚑ پیر لکنته

گەپۆل / gepol/: ئاوەڵناو. شەپلە لـێ دراو ⚑ فلـج؛ لمس

گەپۆلی / gepolî/: ناو. شەپلـە (زۆرتـر بـۆ دەسـتی دەڵێن) ⚑ بیماری فلجی (دست)

گەپە١ / gepe/: ناو. ١. قوم؛ فـڕ ٢. بۆشـایی زار ⚑

۱. جُرعە ۲. فضای دهان

گەپە^{۲}: دەنگ. حەپەی پیرەسەگی ددان وەریو ☰ واق سگ بی‌دندان

گەپە.گەپ / gepegep/: دەنگەناو. حەپە ـ حەپی سەگی بێ ددان ☰ واق ـ واق سگ بی‌دندان

گەپین / gepîn/: چاوگ. حەپین؛ ڕەوین؛ وەڕین ☰ پارس کردن

گەت / get/: ناو. ئەندام؛ تەن؛ لەش ☰ تن؛ بدن

گەجە / gece/: ئاوەڵناو. گەچە؛ غەوارە؛ غەریبە ☰ بیگانە

گەجەر / gecer/: ئاوەڵناو. کز؛ داڵگۆشت ☰ لاغر

گەجەر ـ گوجەر / gecer gucer/: ئاوەڵناو. *[کینایە]* خۆڕیوتۆڕی؛ لات و خوێڕی ☰ لات‌ولوت

گەچ / geç/: ناو. گێچ؛ گیج: ۱. بەردەگێچ؛ سولفاتی کەلیسیومی ئاودار؛ بەردێکی سپی و نەرمی تۆلاش ـ تۆلاشە کە لە بوونە هەڵمی ئاوی خوێدار پەیدا دەبێ و بە نینۆک هەڵدەکرێ ۲. گەردەیەکی سپییە کە لە کولاندنی بەردەگێچ لە کوورەدا بەرهەم دێ و لە بەنایی و نەقاشی ماڵدا کەلکی لێ دەگرن ۳. تەباشیر؛ گەچی نووسین ☰ ۱تا۳. گچ

▣ **گەچ گرتن**: ۱. بە گەچ سواخ دان ۲. لە گەچ گرتن؛ ئەندامی شکاو لە ناو گەچدا بێ‌جوولە کردن ☰ ۱و۲. گچ گرفتن

گەچ گرتنەوە گرتنەوەی هەویری گەچ ☰ گچ گرفتن

گەچاو / geçaw/: ناو. ۱. ئاوەگەچی تراو ۲. نەخۆشییەکی چاو ☰ ۱. آب گچ رقیق ۲. از بیماری‌های چشم

گەچبڕی / geçb(i)řî/: ناو. ۱. هونەر و لێزانی ڕازاندنەوەی دیوار و بن‌میچ بە نەخشی گەچی ‹لە گەچبڕیدا وەستا بوو› ۲. گەچکاری؛ نەخش و نیگاری بەرز و نزم بە گێچ ‹میچەکە گەچبڕییەکی جوانی هەبوو› ☰ ۱و۲. گچبری

گەچران / geçran/: ☜ **گەچڵان**

گەچکار / geçkar/: ناو. گێچکار؛ سپیکار؛ وەستای سواخ دانی دیوار بە گەچ ‹گەچکارمان هێناوە دیوارەکان گەچکاری بکا› ☰ گچکار

گەچکاری / geçkarî/: ناو. ۱. گێچکاری؛ سپیکاری؛ کاری دیوار سواخ دان بە گەچ ‹سێ ڕۆژ کاری گەچکاریمان ماوە› ۲. ☜ **گەچبڕی ـ۲** ☰ ۱. گچکاری ۲. ☜ **گەچبڕی ـ۲**

گەچڵ / geçł/: ئاوەڵناو. سیس؛ ژاکاو ☰ پژمُردە؛ پژولیدە

گەچڵان / geçłan/: چاوگ. گەچران؛ ژاکان؛ سیس و چرچ بوون ☰ پژمُردە شدن

گەچڵاندن / geçłandin/: چاوگ. ژاکاندن ☰ پژمُردە کردن

گەچۆڕ / geçoř/: ناو. شۆرەکات ☰ شورەزار

گەچە / geçe/: ☜ **گەجە**

گەچی / geçî/: ☜ **گەچین**

گەچین / geçîn/: ئاوەڵناو. گەچی: ۱. لە گەچ چێکراو ۲. گەچ پێوە تلاو ☰ ۱. ساختە شدە از گچ ۲. گچ‌آلود

گەچینە / geçîne/: ناو. کانی گەچ ☰ معدن گچ

گەخگەخ / gexgex/: ئاوەڵناو. میل ـ میل؛ ڕێ‌ـ ڕێ؛ خەت‌ـخەت ☰ راە ـ راە

گەد / ged/: ناو. ۱. گە؛ گەی؛ ڕەوتی پێ‌چەقاندن و نەڕۆیشتنی حەیوان ۲. ☜ **گەدگ** ۳. زەوی پڕ لە کەندولەند ٤. ئاکار؛ ڕەوش ☰ ۱. گَە؛ امتناع حیوان از رفتن ۲. ☜ **گەدگ** ۳. زمین ناهموار ۴. اخلاق؛ منش

گەدا^{۱} / geda/: ناو. ۱. گدا؛ پارسەک؛ سواڵکەر؛ خوازەڵۆک ۲. *[مەجاز]* کچ؛ کەنیشک ☰ ۱. گدا ۲. دُختر

گەدا^{۲}: ئاوەڵناو. سواڵکەر؛ گدا؛ خوازەڵۆک ☰ گدا

گەداخانە / gedaxane/: ناو. گاخانـە: ١. شـوێنی ڕاگرتنی سوالکەران ٢. *[پلار]* دامەزراوەی ڕووت و هەژار 🇮🇷 ١و٢. گداخانە

گـەداقۆز / gedaqoz/: ئاوەڵـناو. تایبەتمەنـدی پارسەکی بەفیز کە خۆی بە خاوەن‌پارە شان دەدا 🇮🇷 ویژگی گدای لافزن کە ادعای ثروتمندی کند

گەداندن / gedandin/: چاوگ. پارسەکی/ دەرۆزە/ سوال کردن 🇮🇷 گدایی کردن

گـەدایی / gedayî/: نـاو. دەرۆزە؛ پارسـەکی؛ سوالکەری: ١. کـار و ڕەوتی گەدانـدن؛ چـاو لـە دەستی ئەم و ئەو بوون بۆ بژیوی ژیان ٢. چلانە؛ سوال؛ پارسە؛ کاری سوالکەر 🇮🇷 ١و٢. گدایی

گەدک / gedik/: ☜ **گەدگ**

گەدگ / gedig/: ناو. گەد؛ گەدک: ١. زگ و گەدە ٢. چێشتی لە گەد چێکراو 🇮🇷 ١. شکم و شکمبە ٢. غذای درست شدە از شکمبە

گەدگر / gedgir/: ☜ **گەدگیر**

گەدگن / gedgin/: ئاوەڵناو. زگ‌زل 🇮🇷 شکم‌گندە

گـەدگیر / gedgîr/: ئاوەڵـناو. گـەدگر: ١. تایبەتمەندی ئەسپێ کە لە ڕۆیشتن سەرپێچی دەکا ٢. *[پلار]* سەرسخت و پەلپگر 🇮🇷 ١. گَهگیر ٢. لجوج

گەدگین / gedgîn/: ناو. چێشتی پارچە عوور 🇮🇷 غذای سیرابی

گەدوگیپاڵ / ged û gîpał/: ناو. *[پلار]* زگ و سمتی زل پێکەوە ‹ئەو لە بەر ورگ و گەدوگیپاڵی پشووی لێ بڕابوو، من لە بەر کزی و بێ‌هێزی هەر لاکەی سەرم دەهات! «هێمن»› 🇮🇷 شکم و باسن گُندە

گەدووک / gedûk/: ناو. ڕێباز بەقەدی کێودا؛ ڕێ بە گەوەدا 🇮🇷 راە از کمر کوە

گەدە / gede/: ناو. گـەوەدە؛ گـەدەق: ١. گـادک؛ عـوور؛ کیسـەی ماسـولکەیی نێـو کۆئەنـدامی هەرسەک، لە نێـوان زەنگلـۆک و ڕیخۆڵـەدا کـە خۆراک دوای قووت دان دەڕژێتە نـاوی ٢. ورگ؛ گرش؛ کرش؛ کەرش؛ مەشـک؛ هێلـگ؛ هێـڕک؛ ئاشک؛ هۆلمان؛ عوور؛ عـووێر؛ عـویرگ؛ گیپـاڵ؛ هـووری؛ ئەشـقەمە؛ گیـە؛ گەڵـە؛ یەکـەمین و گـەورەترین بەشـی گـەدەی کاوێژکـەران ٣. لـە ناوەک بـەرەژێر تـا سـەر ڕان ٤. *[مەجاز]* منـداڵ؛ زارۆک 🇮🇷 ١. معدە ٢. شکمبە ٣. از زیر ناف تا سرِ ران ۴. بچە

گەدەبەل / gedebel/: ئاوەڵناو. *[پلار]* سەرسخت و نەساز 🇮🇷 لجوج

گەدەبـەلی / gedebelî/: نـاو. *[پـلار]* سـەرڕەقی و نەسازان 🇮🇷 لجاجت

گەدەفشە / gedef(i)şe/: ناو. جۆرێ ماسی 🇮🇷 نوعی ماهی

گەدەق / gedeq/: ☜ **گەدە**

گەدەک / gedek/: ناو. پـالاغی سـێ‌سـالە؛ بەچکـە گامێشی سێ بەهار دیتە 🇮🇷 بچە گاومیش سە سالە

گەدەوگودە / gede w gude/: ئاوەڵناو. دەلووقـەل؛ گەجەرگوجەر 🇮🇷 لات و الوات

گـەدەوڵ / gedewił/: ئاوەڵـناو. قـۆڕ؛ قێـڕە؛ گـون شۆڕەوەبوو 🇮🇷 فتقی

گەدەوڵی / gedew(i)łî/: ناو. قۆڕی 🇮🇷 بیماری فتق

گەدەیەی / gedeyey/: ☜ **گەدەیی**

گـەدەیـی / gedeyî/: نـاو. گەدەیـەی؛ زارۆکـێتی؛ ڕۆژگاری منداڵی 🇮🇷 دوران کودکی

گەر^{1} / ger/: نـاو. ١. گـە؛ جومگـەی یەکسـم ٢. بۆست؛ بست؛ بنگووس ٣. چک؛ قوێرەی جگ ٤. کونی دەستاڕی ئاش 🇮🇷 ١. مُچ ستور ٢. وجب ٣. گودی شتالنگ ۴. سوراخ دستاس آسیاب

گەر^{2}: ئامراز. ١. ئەگەر؛ ئەیەر ٢. دەگـەڵ؛ ڕەگـەڵ 🇮🇷 ١. اگر ٢. همراە

ـ گەر^{3}: پاشگر. پاشگری کرکاری: ١. ـکەر؛ کارکەر؛ خـەریکی کارێـک ‹کارگـەر› ٢. ـ گێـڕ؛ ـ وان؛ ـ

ڤان؛ پێکهێنەری شتێک ‹ئاسنگەر› ☰ ۱و۲. ـ گر

گـەرا^{۱} / gera/: نـاو. ١. تـــۆمی وردی هێشـــتا نەگووراوی بێبزاوی جانەوەر و مێـروو ٢. مارکـە؛ ڕاوکەی مریشک ☰ ١. تخم هنـوز جـان نگرفتـەی حشرات و مـاهی‌هـا ٢. فـال؛ تخمـی کـە زیـر مـرغ می‌گذارند

⊡ **گەرا خستن:** گـەرا دانـان؛ گـەرا نـان؛ تـۆم داخستنی مێروان ☰ تخم گذاشتن حشرات

گەرا دانان: ☜ **گەرا خستن**

گەرا نان: ١. ☜ **گـەرا خسـتن** ٢. ڕاوکـە ژێـر کەرگی دانان ☰ ١. ☜ **گەرا خستن** ٢. فال زیر مرغ گذاشتن

گەرا^{۲}: ئاوەڵـناو. بەرز و ئەستوور (بـۆ زگ دەگـوترێ) ☰ ستبر و ورم‌کرده (شکم)

گەراج / gerac/: ☜ **گاراج**

گـەرادان / geradan/: نـاو. ١. جێگـەی گـەرا تـێ کردن ٢. جێگەی خا لە زکی کەرگیدا ☰ ١. جای تخمگذاری ٢. تخمدان مرغ

گەراز / geraz/: ☜ **گەراس**

گـەراس / geras/: نـاو. گـەراز؛ هەڵـووچە زەردەی پاییزی ☰ آلو زرد

گـەراـ گـەرا / gera gera/: ئاوەڵـکار. پەنـــەماو؛ هەڵمساو ☰ آماسیده

⊡ **گەرا. گەرا وێستان:** بـەرزەوە بـوون؛ هاتنـە بـان ‹زگی گەراـ گەرا وێستاوە، لەوانەیـە زوو بـزێ› ☰ بالا آمدن

گەراماسی / geramasî/: ناو. وڵتە ☰ تُخم ماهی

گەرانگە / gerange/: ئاوەڵـکار. گەڕنگـە؛ جارێـک؛ هەڵێک؛ چەڵێک ☰ یک بار

گەرت / gert/: ناو. گەرد؛ تۆز و خۆڵ ☰ گردوغُبار

گەرجە / gerce/: ئاوەڵناو. بێچارە؛ بەدبەخت ‹بە ئی کارەیلە ئاخری گەرجەمان کەی› ☰ بدبخت

گەرِچ / gerç/: ☜ **گەرچی**

گەرچە / gerçe/: ☜ **گەرچەك**^{۱}

گەرچەک^{۱} / gerçek/: ناو. گەرچە؛ گـەن؛ گەنـەک؛ گەنەی؛ گێنە؛ کرچک؛ کەرچەک؛ کەلال؛ کرِنگ؛ کرنی؛ کرِنووک؛ کرنوو؛ گیایەکی گـەڵا پەنجـەی گوڵهێشووی میوە دڕکاوییە کە تۆمێکی چەوری هەیە و ڕۆنێکی تایبەتی لێ دەگرن ☰ کرچک

گەرچەک^{۲}: ئاوەڵناو. نیوە جووراو؛ تـەواو ورد نـەکراو ☰ نیم‌کوب

گەرچەکەکێویلە / gerçekekêwîle/: ناو. گیایـەکی خۆڕسکە، دانەکەی لـە گەرچـەک بچـووکترە ☰ گیاهی است

گـەرچی / gerçî/: ئـامراز. ئەگــەرچی؛ هەرچـــەن؛ گەرچـە؛ گـەرچ؛ هەرچەنـدە؛ هـەرچن؛ دەگـەڵ ئەوەشدا ☰ گرچە؛ با وجود

گەرد^{۱} / gerd/: نـاو. ١. گـەردە؛ ئـارد؛ بەرهـەمی وردی شـتی هـاڕدراو ٢. غومـار؛ تـۆز ٣. *[کینایە]* هیرۆیین ☰ ١. پودر ٢. گَردوغُبار ٣. هروئین

گەرد^{۲}: ئاوەڵناو. کەم؛ کەمووسکە ☰ اندک

گەرد^{۳}: ئامراز. وەگـەرد؛ دەگـەڵ؛ لەتـەک ‹کـەلای فەڕوخ خان لە دینەوەر تیەی/ ئوسا ئومید خان گەرد چوار خەر تیەی «شامی»› ☰ با

• **گەرد**^{۴}: پاشەوشە. گەڕ؛ گێڵ ‹چەپگەردی گـەردوون! گەڕان کوشتمی/ نـەزانپەرسـتی بـۆ نـان کوشـتمی «هەژار، *بۆ کوردستان*»› ☰ گرد

گەردا / gerda/: ئامراز. ئەگەر؛ ئەیەر ‹گەردا نـە ئـەز بووما› ☰ اگر

گەرداڤ / gerdav/: ☜ **گێژاو**

گەرداڵ / gerdał/: نـاو. تـۆژاڵ؛ تـوێژێکی ناسـک (وەک: بەفر یان تۆز و خۆڵی نیشـتوو) ‹گەرداڵـێ بـەفر باریوە› ☰ لایە

گەردان^{۱} / gerdan/: ناو. ١. ڕەواج؛ بـرەو ٢. کـاری تـۆز کـردن ٣. *[ڕێزمان]* دۆخـی گـۆڕان و دەور و مانای تایبەت گرتنەخۆی وشە لە نـاو ڕسـتەدا ☰

١. رواج ٢. عمل غُبار انگیختن ٣. تغییر حالت نحوی واژە در جُملە

گەردان٢: ئاوەڵناو. تۆزکەر ▤ غُبارانگیز

ـ گەردان٣: پێشوشە. ١. سەبەبی گەڕاندنەوە ‹بەلاگەردان› ٢. گوێزەرەوە ‹ئاوگەردان› ▤ ١و٢. ـ گردان

گەردانە١ / gerdane/: ☜ **گەردن‌بەند**

گەردانە٢: ئامراز. گەردا؛ ئەگەر ▤ اگر

گەرداو / gerdaw/: ☜ **گێژاو**

گەرداوی / gerdawî/: ئاوەڵناو. تۆزاوی؛ تۆزلێ‌نیشتوو ▤ گردآلود

گەردبین / gerdbîn/: ئاوەڵناو. تیژ؛ زۆر بە حوکم (چاو) ▤ ریزبین (چشم)

گەردش / gerdiş/: ناو. ١. ڕەوتی گەڕان ٢. ڕەوتی چەرخ دان ٣. گەردەش؛ ئاژاوە و پشێوی ▤ ١. گردش ٢. چرخش ٣. آشوب و بلوا

⊡ **گەردش نانەوە**: ئاژاوە نانەوە ▤ فتنە انگیختن

گەردن / gerdin/: ☜ **گەردەن**

⊡ **گەردن ئازا کردن**: بەخشین لە کاری ڕابوردوو ‹گەردنم ئازا کە! زۆرم زەحمەت پێ داوی› ▤ حلال کردن

گەردنی کەسێ ورد بوون: مل کەسێ شکیان؛ چاو کەسێ دەرهاتن (تووک) ▤ چشم کسی کور شدن (نفرین)

گەردن‌ئازادی / gerdin'azadî/: ناو. گەردن‌ئازایی؛ گەردەن‌ئازادی؛ کار و خدەی لە ڕابوردووی کەسێک خۆش بوون ▤ طلب حلالیت

گەردن‌ئازایی / gerdin'azayî/: ☜ **گەردن‌ئازادی**

گەردن‌ئەستوور / gerdin'estûr/: ئاوەڵناو. مل‌قەوی؛ مل‌پان: ١. خاوەن ملی پان ‹بە قەولی شێخەکانی گەردن‌ئەستوور/ لە عەقل و مەعریفەت خۆتان مەکەن دوور! «قانع»› ٢. *[پلار]* دەسەڵاتدار ▤ ١و٢. گردن‌کلفت

گەردن‌بەن / gerdinben/: ☜ **گەردن‌بەند**

گەردن‌بەند / gerdinbend/: ناو. گەردن‌بەن؛ گەردوان؛ گەردەنی؛ گەردانە؛ گەردنلغ ▤ گردنبند

گەردن‌زەرد / gerdinzerd/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* گەردن و ژێرچەناکە جوان ▤ گردن‌افراشتە و زیبا

گەردن‌کەچ / gerdinkeç/: ئاوەڵناو. ١. مل‌لار ٢. *[کینایە]* لارەمل؛ گوێ بە فەرمان ٣. *[مەجاز]* خەمگین و کز ▤ ١. گردن‌کج ٢. گوش بە فرمان ٣. غمگین

گەردنگر / gerdingir/: ناو. گەردنگیر؛ کێشە و بەلای بەسەرهاتوو ▤ مُصیبت گریبانگیر

گەردنگیر / gerdingîr/: ☜ **گەردنگر**

گەردنلغ / gerdinliğ/: ☜ **گەردن‌بەند**

گەردن‌ورد / gerdinwird/: ئاوەڵناو. *[دوعا]* مل‌شکاو ▤ گردن‌شکستە

گەردنە / gerd(i)ne/: ☜ **گەردەنە**

گەردوان / gerdwan/: ☜ **گەردن‌بەند**

گەردوخول / gerd û xul/: ناو. کار و ڕەوتی گەڕان و سووڕانەوە ‹گەردوخولێکی ناو گووگڵ بکە، شتێک دەدۆزیتەوە› ▤ عمل و فرایند پیرامون چیزی گشتن

گەردوخۆڵ / gerd û xoł/: ناو. تۆز و خۆڵ؛ تۆز و غومار ▤ گردوغُبار

گەردوگوڵ / gerd û guł/: ناو. دەمی سەرەتا ▤ سرآغاز

گەردولوول / gerd û lûl/: ☜ **گێژەڵووکە**

گەردوون / gerdûn/: ناو. ١. زەمانە ‹نرخی هونەر و جوانییە دەیبا گەردوون/ کێ پێکەنی جارێکی، هەزار جار گریا «هەژار، *چوارینەکانی خەییام*»› ٢. چەرخی ئاو لە چەم هەڵێنجان ٣. تەگەرە عەڕابەی زل ▤ ١. زمانە ٢. ناعور؛ چرخ چاە ٣. چرخ ارادەی بزرگ

گەردوونە / gerdûne/: ناو. چەرخوفەلەک؛ ماینچەقەڵ ▤ چرخ‌فلک

گەردە^{١} / gerde/: ناو. ١. ڕێزەگولینگەی ڕەشی ئاوریشمی کە لە سەری دەپێچن ٢. ☞ **گەردەن** ٣. خاکەڕەژی ٤. هەڵاڵە؛ گەرک؛ تۆوی (گانەی نێری) گیا کە بە دەم باوە دەچێ ☰ ١. زنجیرە منگولەی ابریشمی مشکی ٢. ☞ **گەردەن** ٣. خاکە زغال ۴. گردەی گیاه

گەردە^{٢}: ئاوەڵناو. کورتەباڵای قەڵەو ☰ کوتاەقد چاق

گەردەبا / gerdeba/: ☞ **گێژەڵوکە**

گەردەبل / gerdebil/: ناو. ١. ☞ **گێژەڵوکە** ٢. لوولەی خوار وەک لووتەفیل ☰ ١. ☞ **گێژەڵوکە** ٢. لولەی خرطومی

گەردەپژێنی / gerdep(i)jênî/: ناو. هەڵاڵەپرژێ؛ گەردەشانی ☰ گردەافشانی

گەردەتووچان / gerdetûçan/: ناو. گەردەچویچە؛ گەردەگووچان؛ باهۆز؛ گەردەلوو ☰ گردباد

گەردەچویچە / gerdeç(i)wîçe/: ☞ **گەردەتووچان**

گەردەش / gerdeş/: ☞ **گەردش-٣**

⊡ **گەردەش گێڕان**: ئاژاوە نانەوە ☰ فتنە برپا کردن

گەردەشانی / gerdeşanî/: ☞ **گەردەپژێنی**

گەردەگووچان / gerdegûçan/: ☞ **گەردەتووچان**

گەردەلو / gerdelû/: ☞ **گەردەتووچان**

گەردەلوور / gerdelûr/: ☞ **گێژەڵوکە**

گەردەلوول / gerdelûl/: ☞ **گێژەڵوکە**

گەردەمل / gerdemil/: ناو. پێشەی گەردن ☰ استخوان گردن

گەردەن / gerden/: ناو. مل؛ گەردن؛ گەردە: ١. هەفک؛ هەستۆ؛ هەستو؛ هستو؛ ئەستۆ؛ ستۆ؛ قەرپک؛ خەن؛ ئەوک؛ بەشێک لە جەستەی گیانداران کە لە نێوان سەر و لەشدایە ٢. ملە؛ ملکە؛ بەشی باریکەلەی نێوان زارک و سکی دەفر ☰ ١. گردن ٢. مدخل باریک ظروف

گەردەنئازادی / gerden'azadî/: ☞ **گەردنئازادی**

گەردەنبەند / gerdenbend/: ناو. ملوانکە ☰ گردن‌بند

گەردەنسۆر / gerdensor/: ناو. باڵندەیەکی ملسوورە ☰ پرندەای با گردنِ قرمز

گەردەنگۆ / gerdengo/: ناو. جۆرێ خشڵی گەردن ☰ نوعی زیور گردن

گەردەنە / gerdene/: ناو. گەردنە؛ ملە؛ کەل؛ بستوو؛ زینوو؛ ڕێگای لێژ و پێچەڵپێچ لە پاڵداوێن تا سەر یاڵی کێو ‹تەریدەی هیجران بەیدای جیایی/ گرتەن گەردەنەی ڕای ئاشنایی «مەولەوی»› ☰ گردنە

گەردەنی / gardenî/: ☞ **گەردنبەند**

گەردەنیش / gardenîş/: ناو. پشوو؛ لەسەرخۆیی؛ سەبر و حەوسەلە ☰ متانت

گەردیان / gerdyan/: چاوگ. لار بوونەوە ☰ کج شدن

گەردیلە^{١} / gerdîle/: ناو. ١. کاری تەکاندنی کەلپەلی ماڵ ٢. زەڕڕە؛ بەشی زۆر ورد لە هەر ماکێ ☰ ١. خانەتکانی ٢. ذرّە

گەردیلە^{٢}: ناو. زۆر چکۆلە ☰ ریز

گەردین^{١} / gerdîn/: چاوگ. گەڕان؛ گەڕیان ☰ گردش کردن

گەردین^{٢}: ☞ **گردین**^{١}

گەرزک / gerzik/: ناو. ١. ئاڵقە؛ خەلەک ٢. کاری کۆز کردن؛ کۆ بوونەوە و ئاڵقەبەستنی خەڵک ☰ ١. حلقە ٢. گردهم‌آیی و حلقە زدن مردم

گەرس / gers/: ناو. کرس؛ گەرش؛ زبڵوزاڵ ☰ آت‌وآشغال

گەرساندن / gersandin/: چاوگ. گەوزاندن؛ تێکەوە دان و گلاندن ☰ بر پهلو غلتاندن

گەرس و گێڵ / gers û gêł/: ☞ **گەرش و گێڵ**

گەرسین / gersîn/: چاوگ. گەوزین ☰ غلتیدن

گەرش / gerş/: ناو. پووش؛ وردە لاسکی گیا ☰ خاشاک

گەرش‌وگێڵ / gerş û gêł/: ناو. گەرس‌وگێڵ؛ پووش‌وپەڵاش 🇮🇷 خس و خاشاک

گەرک / gerk/: ناو. شووڵی داری گەز 🇮🇷 ترکەی چوب گز

گەرک / gerik/: ناو. تۆمی بار هێناوی میوە کە بە جانەوەرەوە دەنووسێ 🇮🇷 گردەی گُل

گەرگو / gergû/: ☞ **گورچیلە**

گەرگوش / gergûş/: ناو. لانک؛ بێشکە؛ دەرگووش 🇮🇷 گهوارە

گەرگونک / gergûnik/: ناو. تۆقی مل؛ قەڵادە 🇮🇷 قلادە؛ طوق گردن

گەرگەر / gerger/: ناو. بەردەڵان 🇮🇷 سنگلاخ

گەرگەری / gergerî/: ناو. هندۆک؛ بسکویت 🇮🇷 بیسکویت

گەرگەسان / gergesan/: چاوگ. ١. وردوخاش بوون ٢. وەبەر هەرەس کەوتن 🇮🇷 ١. خُرد و خاکشیر شدن ٢. در مسیر بهمن افتادن

گەرگەساندن / gergesandin/: چاوگ. ١. وردوخاش کردن ٢. پسانی ڕنوو 🇮🇷 ١. خُرد و خاکشیر کردن ٢. ریزش کردن بهمن

گەرلک / gerlik/: ☞ **گەزلك**

گەرم[1] / germ/: ناوەڵناو. ١. بەتین؛ بەتاو؛ تاودار؛ بە هۆی خۆر، ئاور یان کارەباوە تین‌گرتوو ‹دیوی گەرم› ٢. گەرم‌کەرەوە ‹جلی گەرم› ٣. *[کینایە]* بەکار ‹گەرمە لە کاردا› ٤. *[مەجاز]* سەرقاڵ؛ سەرگەرم؛ خەریک ‹گەرمی قسە بووم، لە زەنگیان دا› ٥. بەتین و تاو ‹بازاڕیان گەرمە› ٦. بە تینێکی زیاتر لە ڕادەی ئاسایی ‹هەوای گەرم› ٧. *[مەجاز]* دلگر؛ نەرم؛ دلنشین ‹دەنگی گەرم و خەیالاوی کەریم کابان› ٨. *[مەجاز]* گەرم و گوڕ؛ زۆر نزیک ‹پێوەندییەکی گەرم و نزیک› ٩. دۆستانە ‹دەستی گەرمی ئاشنا نییە کە ئەیگوشم/ دەستی چێوییە «سوارە»› 🇮🇷 ١و٢. گرم ٣. کاری؛ فعال ٤. سرگرم ٥. پُر رونق ٦تا٨. گرم ٩. صمیمی

⊡ **گەرم بون:** گەرم داهاتن؛ گەرم ڕاهاتن: ١. تین تێ‌گەڕان؛ گەرم دابوون ٢. *[مەجاز]* بە توندی وە کار کەوتن ‹گەرمی دەرس خوێندن بووم› 🇮🇷 ١. گرم شدن ٢. سخت سرگرم کار شدن

گەرم بونەوە: پاش سەرما بوون تینی گەرما تێ‌گەڕان. هەروەها: **گەرم کردنەوە** 🇮🇷 گرم شدن بعد از سرما

گەرم دابون: ☞ **گەرم بون ـ١**

گەرم داگرتن: ☞ **گەرم گرتن**

گەرم داهاتن: ☞ **گەرم بون**

گەرم ڕاهاتن: ☞ **گەرم بون**

گەرم کردن: ١. تینی خۆر و ئاگر لە شتی سارد دان و گۆڕاندنی ٢. *[مەجاز]* خۆش کردنی کۆڕ لە لایەن قسەخۆشەوە 🇮🇷 ١. گرم کردن ٢. آراستن و گرم کردن مجلس

گەرم گرتن: *[مەجاز]* گەرم داگرتن؛ پێوەندی زۆر نزیک دامەزراندن؛ تێکەڵ بوون و جۆشان لەگەڵ خەڵکدا ‹بڕواتە هەر کوێ، نامۆیی ناکا و لەگەڵ خەڵکا گەرم ئەگرێ› 🇮🇷 گرم گرفتن

. گەرم[2]: پاشەوشە. ـ قاڵ ‹سەرگەرم؛ دڵگەرم› 🇮🇷 ـ گرم

گەرما / germa/: ناو. گێرما؛ تینی خۆر و ئاگر و … 🇮🇷 گرما

⊡ **گەرما بردن:** تینی تاو بردن 🇮🇷 گرمازده شدن

گەرمابردو / germabirdû/: ناوەڵناو. گەرمابردە؛ تاوبردوو 🇮🇷 گرمازده

گەرمابردە / germabirde/: ☞ **گەرمابردو**

گەرمابەر / germaber/: ناوەڵناو. بە تایبەتمەندی بردن و ڕاگوێزانی گەرماوە 🇮🇷 گرمابر

گەرماپێدا / germapêda/: ناو. *[کینایە]* مانگی جۆزەردان 🇮🇷 خُرداد ماه

گەرماپێو / germapêw/: ناو. قیرات؛ ئامرازی

شاندانی پلەی گەرما و سەرما ≡ دماسنج

گەرماتی / germatî/: ناو. گەرما؛ تین ≡ گرمی

گەرماخ / germax/: ناو. ١. گەمار؛ چلک و چەپەڵی ٢. ئارەقەی بن هەنگڵ و قاچ ≡ ١. چرک و کثافت ٢. عرق زیر بغل و کشالەی ران

گەرماخژن / germaxijin/: ئاوەڵناو. چلکن؛ چەپەڵ ≡ چرکین؛ کثیف

گەرماخن / germaxin/: ئاوەڵناو. پیس و پۆخڵ ≡ کثیف و زشت

گەرماژۆ / germajo/: ئاوەڵناو. گەرماژەک؛ گەرمابردوو؛ گەرمابردە؛ گەرماگەز؛ شەرابردوو؛ شەرابردە ≡ گرمازدە

گەرماژەک / germajek/: ☜ **گەرماژۆ**

گەرماڤ / germav/: ☜ **گەرماو**

گەرماگە / germage/: ☜ **گەرماو-١**

گەرماگەز / germagez/: ☜ **گەرماژۆ**

گەرماندن / germandin/: چاوگ. گەرم کردن ≡ گرم کردن

گەرمانی / germanî/: ☜ **گەرمێن**

گەرماو / germaw/: ناو. گەرماڤ: ١. گەرماگە؛ گەرماوە؛ حەمام ٢. گراو؛ چاوەی ئاوی گەرم ≡ ١. گرمابە ٢. چشمەی آب گرم

گەرماوگەرم١ / germawgerm/: ناو. جەنگە و ناوەند ‹لە گەرماوگەرمی شەڕدا پەیدا بوو› ≡ گرماگرم

گەرماوگەرم٢: ئاوەڵکار. دەسبەجێ؛ بێدرەنگ ‹گەرماوگەرم گەیشتە سەری› ≡ گرماگرم

گەرماوە / germawe/: ☜ **گەرماو-١**

گەرماوی / germawî/: ناو. چێشتی شلەی وردەساوار ≡ آش بلغور

گەرماهی / germahî/: ناو. تین؛ تەوژمی گەرما ≡ گرمی

گەرمایی١ / germayî/: ناو. گەرمی؛ تین ‹تا گەرمایی ژین ماوە شادی کەم/ ئیتر واز بێنم لە ئاشنایی خەم «گۆران»› ≡ گرمی

گەرمایی٢: ئاوەڵناو. گەرمن؛ لاواز و بەرگەنەگر لە بەر گەرما ≡ گرمایی

گەرمبازاڕی / germbazařî/: ناو. بازاڕگەرمی؛ بازارتیژی ≡ بازارگرمی

گەرمچەک / germ(i)çek/: ناو. جومگەی دەست ≡ مُچ دست

گەرمخان / germ(i)xan/: چاوگ. گەرمخین: ١. داهێزان؛ لە گەرمان وەڕەز بوون ٢. وشکەوە بوون لە بەر گەرما ≡ ١. گرمازدە شدن ٢. خشک شدن از شدت گرما

گەرمخاندن / germ(i)xandin/: چاوگ. ١. تەوژم هێنانی گەرما ٢. وشکەوە کردن لە بەر تینی گەرما ≡ ١. شدت گرفتن گرما ٢. خشک کردن با گرما

گەرمخانە / germxane/: ناو. ئاگرخان ≡ گُلخن

گەرمخواز / germx(i)waz/: ئاوەڵناو. زۆر لەسەرهەست ≡ بسیار حسّاس

گەرمخین / germixîn/: چاوگ. ١. ☜ **گەرمخان** ٢. بۆن گرتن لە بەر گەرمای زۆر ≡ ١. ☜ **گەرمخان** ٢. گندیدن از گرما

گەرمداهاتو / germdahatû/: ئاوەڵناو. شاریای ≡ گرم‌شدە

گەرمژ / germij/: ناو. ١. ☜ **گەرمژە** ٢. گەرمیان ≡ ١. ☜ **گەرمژە** ٢. گرمسیر

گەرمژاندن / germ(i)jandin/: چاوگ. گەرمژین؛ لە بەر گەرما تووشی تاو و یاو هاتن ≡ تب کردن از گرما

گەرمژمێر / germj(i)mêr/: ناو. گەرماپێو ≡ گرماسنج

گەرمژۆک / germ(i)jok/: ناو. زیپکە لە تاوانگازییەوە ≡ جوش ناشی از تابش آفتاب

گەرمژە / germ(i)je/: ناو. گەرمژ؛ گەرمەژن؛ گەرمەژنە؛ زیپکە لە تاو بردنەوە ▣ جوش از آفتابزدگی

گەرمژین / germ(i)jîn/: ☜ **گەرمژاندن**

گەرمسێر / germsêr/: ☜ **گەرمێن**

گەرمش / germiş/: ناو. تەوژم ▣ فشار

گەرمشاندن / germ(i)şandin/: چاوگ. تەوژم دان؛ زۆر بۆ هێنان ▣ فشار آوردن

گەرمشتە / germişte/: ناو. برێشکە ▣ دانەی بوادە

گەرمشک / germişk/: ناو. تێمیسک ▣ تبخال

گەرمک / germik/: ناو. ١. جۆرێ برنج ٢. گڕکە؛ حەنجۆر ٣. ژانی بەندی ڕان ٤. گەرمکە؛ سەرچاوەیەک کە لەچاو دەوروبەری، هاوینان ساردە و بە زستان گەرم ٥. قاتوقەیماخی؛ نیوەنمەکی گەرم بۆ سەر کوان ▣ ١. نوعی برنج ٢. گرمک ٣. درد مفصل ران ۴. چشمەای کە آبش بە نسبت، در زمستان گرم و تابستان سرد است ۵. خمیر پُرنمک گرم کە بر دُمل گذارند

گەرمکاو / germkaw/: ☜ **گڕاو**[١]

گەرمکە / germke/: ناو. ١. ئاوی گەرمی کانیاو ٢. گەرماوی کانی بێ گەرم کردنی مرۆ ▣ ١. چشمەی آب گرم ٢. گرمابەی طبیعی

گەرملەینە / germ(i)łeyne/: ناو. کەشکەک؛ چێشتی گەنمەکوتاو ▣ آش گندم نیمکوب

گەرمن[١] / germin/: ناو. گەرما ▣ گرما

گەرمن[٢]: ئاوەڵناو. گەرمایی ▣ گرمایی

گەرموگوڕ[١] / germ û guř/: ئاوەڵناو. بەتین؛ پڕهەست ‹هەستێکی گەرموگوڕ› ▣ پُرحرارت

گەرموگوڕ[٢]: ئاوەڵکار. گەرموگوڕانە؛ بەگیان و دڵ ‹گەرموگوڕ بەخێراتنی لێ کردین› ▣ با حرارت

گەرموگوڕانە / germ û guřane/: ☜ **گەرموگوڕ**[٢]

گەرمۆ / germo/: ناو. گەرماو؛ ئاوی گەرمی کانی ▣ آب گرم چشمە

گەرمۆک / germok/: ناو. ١. ☜ **گەرمێن** ٢. گەرمای پێویست و بە ئەندازە ▣ ١. ☜ **گەرمێن** ٢. گرمای مناسب

گەرموک / germûk/: ناو. گەرمک؛ سەرچاوەی ئاوی گەرم ▣ چشمەی آب گرم

گەرمە[١] / germe/: ناو. ١. جەنگە ‹لە گەرمەی شەڕا گاڵتەی ئەکردا› ٢. چەڵتووکێ کە زووتر پێ دەگا ٣. شۆربا؛ شۆروا ▣ ١. عنفوان ٢. شالی زودرس ٣. شوربا

گەرمە ـ[٢]: پێشوشە. بەکار؛ تازە و زیندوو ‹گەرمەبرین؛ گەرمەخول؛ گەرمەشین› ▣ تازە؛ فعال

ـ **گەرمە**[٢]: پاشەوشە. بەتین ‹خۆرەگەرمە› ▣ گرم

گەرمەبرین / germeb(i)rîn/: ناو. تازەبرین؛ برینێ کە هێشتا سارد نەبۆتەوە و خوێنی لێ دێ ▣ زخم تازە

گەرمەبۆق / germeboq/: ناو. بۆخی گەرم ▣ بُخار گرم

گەرمەپەرێز / germeperêz/: ناو. جاڕە گەنمێ کە تازە دروێنە کرابێ ▣ گندمزاری کە تازە درو شدە باشد

گەرمەتەندوور / germetendûr/: ناو. نانی تەندوورێ کە هێشتا گڕی تەواو دانەمرکاوە ▣ نان تنور هنوز خاموش نشدە

گەرمەخول / germexul/: ناو. ١. ڕەوتی سووڕانی بەرداش بە پەلەپەل ٢. کایەیەکە ▣ ١. چرخش با شتاب آسیاب ٢. از بازی‌ها

گەرمەژن / germejin/: ☜ **گەرمژە**

گەرمەژنە / germej(i)ne/: ناو. ١. ☜ **گەرمژە** ٢. چۆنیەتی تینی تاو بردن ▣ ١. ☜ **گەرمژە** ٢. گرمازدگی

گەرمەسوت / germesût/: ناو. جۆرێ پارچەی تەنک ▣ نوعی پارچەی نازک

گەرمەسێر / germesêr/: ناو. گەرمیان؛ گەرمێن؛

گەرمەسێری؛ ناوچەگەلی گەرم ‹بۆخۆم تێر و یارم تێر، گرمەسێر، هەی گەرمەسێرا «فولکلۆر»› ☰ گرمسیر

گەرمەسێری / germesêrî/: ☜ **گەرمەسێر**

گەرمەشامی / germeşamî/: ☜ **گەنمەشامی**

گەرمەشانی / germeşanî/: ☜ **گەنمەشامی**

گەرمەشین / germeşîn/: ناو. شەپۆری زۆر بە تەوژم و بە کوڵ ☰ شیون و زاری شدید

گەرمەک / germek/: ناو. ١. دەم ئاوێ کە بە زستانی نایبەستێ ٢. گرکە ☰ ١. کنار آب‌های گرم که زمستان یخ نمی‌بندد ٢. گرمک

گەرمەکەش / germekeş/: ناو. کار و ڕەوتی چاندنی بێستان و زەرعات لە گەرمای بەهاردا ☰ کاشت جالیز در گرمای بهار

گەرمەگڵ / germegił/: ناو. کار و ڕەوتی دەم لێکدانی بێ وچان و ڕاوەستان ☰ جرّافی؛ عمل فک زدن بدون وقفه

گەرمەگۆڕ / germegoř/: ناو. کاری چێشت بەخشین بۆ تازە مردوو ☰ عمل غذای نذری به مناسبت فوت کسی بخشیدن

گەرمەلان / germelan/: ناو. ١. لانەی تازە دروستکراو ٢. لانەیێ کە تازە کەروێشکی لێ هەستابێ ☰ ١. لانەی تازەساخت ٢. لانەای کە تازە خرگوش از آن جسته باشد

گەرمەڵوک / germełûk/: ناو. بێروون؛ دەشتی گەرم و بێ ئاو ☰ صحرای گرم بی آب

گەرمەڵە / germełe/: ناو. کانی گەرماو ☰ چشمەی آب گرم

گەرمەوزە / germew(i)ze/: ناو. گەرمەوەزە؛ تین و قەوەتی گەرما ☰ شدت گرما

گەرمەوەر / germewer/: ئاوەڵناو. شۆرباهەڵقۆڕێن؛ شۆربافڕکەر ☰ آش‌آشام

گەرمەوەزە / germeweze/: ☜ **گەرمەوزە**

گەرمی^{1} / germî/: ناو. ١. گەرمایی؛ گەرمێتی؛ دۆخ یان چۆنیەتی گەرم بوون ‹گەرمی و تەڕی بەهارە کە پشکۆ کوژایەوە/ پشکۆی گوڵاتەشین بە نەسیم بوو گەشایەوە «نالی»› ٢. گوڕ و تین لە کاردا ٣. *[مەجاز]* دۆستایەتی و مێری و چێری ‹بە گەرمی بەرەو پیریمان هات› ٤. *[مەجاز]* برەو؛ ڕەونەق ‹گەرمی بازار› ٥. بە گوێرەی بژیشکی کۆن، تایبەتمەندی بڕێ خۆراک کە گەرمای لەش زۆر دەکەن و دەبنە هۆی دەرکردنی زیپکە و کوان و بڕێ نەخۆشی تر ٦. گەرما؛ تین؛ تاو ‹وەرە گیانم فیدای چاوی ڕەشی تۆ/ وەرە با هەست بکەم گەرمی لەشی تۆ «هێمن»› ☰ ١. گرمی ٢. حرارت در کار ۳تا۵. گرمی ۶ حرارت

• **گەرمی**^{2}: پاشەوشە. دۆخی گەرم بوون ‹دڵگەرمی؛ دەسگەرمی› ☰ ـ گرمی

گەرمیان / germ(i)yan/: ☜ **گەرمێن**

گەرمیاندن / germ(i)yandin/: چاوگ. بووژاندنەوە؛ باش وە سەر کار خستن ☰ سرگرم کردن به کار

گەرمیانی / germ(i)yanî/: ☜ **گەرمێتی**

گەرمێتی / germêtî/: ☜ **گەرمی**^{1}

گەرمێن / germên/: ناو. گەرمانی؛ گەرمۆک؛ گەرمیان؛ گەرمسێر؛ گەرمەسێر؛ گەرمژ؛ شوێن و مەڵبەندێ کە گەرمای بۆ ژوور ٤٠٠ هەڵدەکشێ ‹پەلەوەرەکان بەرەو گەرمێن بوونەوە› ☰ گرمسیر

⊡ **گەرمێن و کوێستان کردن:** ١. ئێلاخ و قشلاخ کردن؛ کۆچەر بوون ٢. *[کینایە]* هاموشۆی زۆر لە نێوان دوو شوێندا کردن ☰ ١. ییلاق ـ قشلاق کردن ٢. رفت و آمد بسیار داشتن

گەرمێنی / germênî/: ئاوەڵناو. گەرمیانی؛ گەرمەسێری؛ سەر بە گەرمانی ‹هەوای گەرمێنی› ☰ گرمسیری

گەرن / gerin/: ئاوەڵناو. گەڕۆڵ ☰ گر شده

گەرنگ / gering/: ناو. گیایەکە ☰ گیاهی است

گەروانکە / gerwanke/: ☜ **گروانکە**

گەروی / gerwî/: ☜ **گەرو ـ١**

گەرۆ / gero/: ☜ **گەرو ـ١**

گەرو / gerû/: ناو. گـەرووی؛ گەڵـوو؛ گـەلوو: ١. گلب؛ گلـوێ؛ گـەوری؛ گـەرۆ؛ گـەروی؛ گلـوی؛ گەلی؛ هـەوک؛ هـەوگ؛ قـورگ؛ قـرگ؛ قـوری؛ قورێ؛ قورو؛ قورووگ؛ قوروتگ؛ قوریتـگ؛ نـاق؛ خووز؛ حەفک؛ حەڵق؛ ئوک؛ بین؛ ناقرێ؛ ناقرە؛ ناخرە؛ برناق؛ ڕیقناسە؛ تەشـنی؛ تـینی؛ تینـگ؛ تینـو؛ خـەلالووک؛ گەلـەلووک؛ خـرناک؛ گلـوە؛ گلوەزێ؛ ئەندامێ کە دەم بە لوولەی زەنگلۆکەوە دەلکێنێ ٢. گلب؛ گلوێ؛ گەوری؛ بەرمل؛ لوولـە؛ باریکـەڕێی نێـوان زارک و سـکی هـەر شـتێک ‹گەرووی ئاسیا› ٣. ملە؛ کەل ف ١. گلو ٢. هرچیـز گلوماننـد ٣. گردنه

▣ **گەرو گیران**: ١. شت دە گەروودا قەتیس بـوون ٢. دەنگ کەوتن ف ١. در گلو پریـدن ٢. گـرفتن صدا

گەرو هاتن: ئالوو هاتن ف ملتهب شدن لوزه

گەرو هێنانەوە: چارەی ئالوو کردن ف لـوزتین را مُعالجه کردن

گەرووخرە / gerûx(i)ře/: ناو. ڕەوتی گـەروو هـاتن ف ورم لوزه

گەرووز / gerûz/: ئاوەڵناو. زبر؛ گـرس؛ زوور؛ زرو ف زبر؛ خشن

گەرووزی / gerûzî/: نـاو. ١. زبری؛ زرووی ٢. گرسی ف ١. زبری ٢. خشونت

گەرووشە / gerûşe/: نـاو. گرسی؛ ڕکـهەسـتاوی ف عصبانیت

گەرووشینە / gerûşîne/: نـاو. باڵـندەیەکە لـە تۆرەمەی ڕەشیشە، لە کۆتر بچووکترە، کلکی پان دەکاتەوە و هەڵیدەتەکێنێ، نێرە بـەهاران ملـی شین دەنوێنێ، زستانان زۆر دەبینرێن ف گلو آبی

گەرووگر / gerûgir/: ☜ **گەڵوگر**

گەرووی / gerûy/: ☜ **گەرو**

گەرە[1] / gere/: نـاو. گـەرووی بـەرداش؛ کـونی بەرداشی سەرەوە ف گلوی سنگ آسیاب

گەرە[2]: ☜ **گەرەك**[2]

گەرەک[1] / gerek/: ↓

▣ **گەرەک بوون**: ویسـتن: ١. خواسـتن؛ هـەرەک بـوون ‹زۆرم لـە خـودا ویسـت و کەمیشـی نەگەییشـت/ هـەر تۆبەیـە دەمـداتێ ئـەویش نەمگەرەکە! «هـەژار، *چوارینـەکانی خـەییام*»› ٢. بەنیازی کردنی کارێک بوون ‹ـچیت گـەرەک؟ ـگەرەکمە بچم› ف ١. خواستن ٢. قصد کردن

گەرەک[2]: ئاوەڵکار. گەرە؛ گەرەکە؛ پێویستە؛ ئـەبێ؛ ئەشێ ‹گەرەک لـە هـەموو شـێوەکان، زمـانزانـانی لـەزەبر کـۆ بینـەوە و کـۆڕ ببەسـتن «هـەژار، *هەنبانەبۆرینە*»› ف باید؛ لازم است

گەرەکناگـەرەک / gereknagerek/: ئاوەڵـکار. خوایینەخوایی؛ بتەوێ ـنەتەوێ؛ چـاریناچـار ف خواه‌ناخواه

گەرەکە / gereke/: ئاوەڵکار. پێویسـتە؛ پێویسـە؛ دەخوازێ؛ دەبێ ‹گەرەکە تۆیش بی؛ گەرەکە وشیار بین› ف لازم است

گەرەنتی / gerentî/: ☜ **گارانتی**

گەرەنگ[1] / gereng/: نـاو. دارێکـی دوو پەلـە تـا پەلکی تفاقی لە سەر دادمەرزێنن ف چوبی دوسر که تودەی برگ علفی را بر آن نهند

گەرەنگ[2]: ئاوەڵناو. گرینگ؛ گرنگ ف مُهم

گەرەنگ[3]: ئاوەڵکار. جارێک؛ کەرەتێک ف یکبار

گەرەو / gerew/: ناو. بارمتە ‹با لە گەرەوێ تەدا بـە، تا دەینی خۆ ددم تە› ف رهن

گەرەوتش / gerewtiş/: چـاوگ. کـرین؛ سـەنن؛ سەندن ف خریدن

گەرەوێلک / gerewîlik/: ناو. وشـەگ؛ گـوێڕەش؛

جانەوەرێکە لە تیرەی ڕێوی بە کەوڵی بەنرخەوە ☰ وشق

ـ گەری / gerî/: پاشگر. ـــ کەری: ۱. ـ کاری؛ ـ بازی؛ پاشگری خاوەن بوون ‹توانگەری› ۲. کردنی کارێک یان هەبوونی پیشەیەک ‹کاریگەری› ۳. دروستکردن یان کار کردن بە شتێک ‹ئاسنگەری› ☰ ۱تا۳. ـ گری

گەڕ¹ / geř/: ناو. ۱. فێڵ و گزی ‹گەڕبازە ڕاست نییە› ۲. تەشقەڵە؛ شڵتاغ ‹گەڕی تێهاڵاندووم› ۳. ڕەواج؛ برەو ٤. چەرخ؛ خول ‹دوێنێ لە داوەتی کاکی خۆ، لە گەڕی دیلانێ پشتێنم شل بوو، لەبەر خۆ بادان و هاتوچوویە «پایزە»› ٥. تەپۆڵکەی بەردین ٦. سەرسەختی و لاساری ۷. گڕوێ؛ گەڕی؛ نەخۆشییەکە ۸. گۆڕایی؛ تەختایی (زەوی) ۹. نۆرە؛ نۆگە ۱۰. گێژاوی گۆم ۱۱. مزراح ۱۲. خولخولە ۱۳. سەدە؛ چەرخ؛ خولێکی زەمانە ☰ ۱. حیله ۲. شلتاق ۳. رواج ۴. گردش؛ جریان ۵. تپەی سنگی ۶. لجاجت ۷. بیماری گری ۸. همواری (زمین) ۹. نوبت ۱۰. گرداب ۱۱. گردنا ۱۲. فرفره ۱۳. قرن

▣ **گەڕ پێکردن**: ☜ **گەڕ تێهاڵاندن**

گەڕ تێهاڵاندن: گەڕ پێ کردن؛ شەڕ پێ فرۆشتن؛ تووشی شەڕ کردن ☰ درگیر نزاع کردن

لە گەڕدا بوون: ۱. بەبرەو بوون ‹بازاڕی هێلکە لە گەڕدایە› ۲. بوونە داب ۳. لە حاڵی گەڕان و کار کردندا بوون ‹ڕۆژ و ئەرز و مانگ وا لە گەڕایە/ تۆش تێبکۆشە تا هێزت تیایە «بێکەس»› ☰ ۱. رواج داشتن ۲. مُد شدن ۳. در کار بودن

بە گەڕ کەوتن: گەوتنە گەڕان؛ وەکارکەوتن ‹جێی ئیفتیخارە بۆت لە بەر کەی فەرەنجی مەڕ/ پارەی وڵاتەکەت لە وڵاتا بە گەڕ کەوێ «قانع»› ☰ بە جریان افتادن؛ رواج یافتن

گەڕ²: ئاوەڵناو. گەڕۆڵ؛ گڕوو؛ کڕووز؛ گول؛ گڕوێ ☰ گَر؛ مبتلا به گال

▣ **گەڕ بوون**: تووشیاری نەخۆشی گەڕی بوون ☰ گر شدن

ـ گەڕ³: پاشەوشە. بگەڕ؛ لە گەڕان ‹دنیاگەڕ؛ ماڵانگەڕ› ☰ ـ گرد

گەڕا / geřa/: ئاوەڵناو. تایبەتمەندی کەسێ کە زۆرتر لە ڕۆیشتندایە و کەمتر ئارام دەگرێ ☰ سیّار

گەڕاڤ / geřav/: ناو. گۆمی قووڵ کە ئاوەکەی بە تەندوورەیە و خول دەخوا ☰ گردابەی ژرف آب

گەڕاڵ / geřał/: ئاوەڵناو. گەڕیدەی بێمەبەست ‹لاتی گەڕال› ☰ هرزەگرد بی‌هدف

گەڕان / geřan/: چاوگ. تێنەپەڕ. //گەڕای؛ دەگەڕێی؛ بگەڕێ// گەڕیان: ۱. هاتن و ڕۆیشتن؛ هاتوچۆ کردن ‹تا لای سەعات یازدە گەڕام و سووڕامەوە، وەڕەز بووم، هاتمەوە دوکان «هەژار، چێشتی مجێور»› ۲. تەقالا دان بۆ دیتنەوەی ون ‹هەموو کون و قوژبنێ گەڕام، نەمدۆزییەوە› ۳. لە جێ چوون؛ گۆڕان لە بارێکەوە بۆ بارێک ‹ئەو هەواڵە وە ڕاست گەڕا؛ ڕەنگی زەرد گەڕابوو› ☰ ۱. گردش کردن ۲. دنبال چیزی گشتن ۳. تغییر یافتن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: گەڕاو/ چاوگی نەرێنی: نەگەڕان

گەڕاندن / geřandin/: چاوگ. تێپەڕ. //گەڕاندت؛ دەگەڕێنی؛ بگەڕێنە// گەڕانن: ۱. دەگەڵ خۆ بردن بۆ سووڕانەوە و پیاسە کردن و ... ‹... جەمێکمان دەگەڵ خوارد و هەموو ڕۆژ بە شارا دەیگەڕاندین «هەژار، چێشتی مجێور»› ۲. وە کار خستن ‹ماشێن گەڕاندن؛ ئاش گەڕاندن› ۳. گێڕانی بان بە بانگوێر بۆ دڵۆپە نەکردن ٤. دابەش کردن ‹ئاوی بە سەر خەڵکدا دەگەڕاند› ٥. بە سەر هێنان ‹وی بەلاکێ ل سەر من گەڕاند› ☰ ۱. به گردش بردن ۲. به کار انداختن ۳. با بامغلتان بام را مُحکم کردن ۴.

تقسیم کردن ۵. برسر آوردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەگەڕاندن

گەڕاندنەوە / geřand(i)newe/: چاوگ. ۱. هاوردنەوە؛ پێدانەوە؛ دانەوە ‹بە پەلە قەرزەکەی کاک ڕەحمانم گەڕاندەوە، نەوەکا تووشی زیانی زۆرتر بم! «هەژار، چێشتی مجێور»› ۲. هەڵگەڕاندنەوە؛ بۆ جێی پێشوو هێنانەوە ‹زۆرێ پەنابەریان گەڕاندەوە وڵاتی خۆیان› ۳. دەس پێوە گرتن ‹ئەو پووڵی بەرانبەر بە ئەمری بارزانی وەرمدەگرت، ئێواران هێشتا هەتا سەت دینارم دەگەڕاندەوە «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ ۱و۲. بازگرداندن ۳. صرفەجویی کردن

گەڕانن / geřanin/: ☜ **گەڕاندن**

گەڕانە / geřane/: ناو. ڕەوت؛ ڕەوتانە ☰ فرایند

گەڕانەوە^{1} / geřanewe/: چاوگ. تێنەپەڕ. //گەڕایەوە؛ دەگەڕێیەوە؛ بگەڕێوە// گەڕیانەوە: ۱. هاتنەوە ۲. پیر بوون ‹پیاوێکە گەڕاوەتەوە› ۳. واز هێنان لە کاری نەشیاو ‹لە چەتەیی گەڕاوەتەوە و دەستی داوەتە کار› ☰ ۱. بازگشتن ۲. پیر شدن ۳. دست برداشتن از کار بد

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: گەڕاوەوە/ چاوگی نەرێنی: نەگەڕانەوە

گەڕانەوە^{2}: ناو. جۆرێ هەڵپەڕکێ ☰ نوعی رقص کُردی

گەڕانی^{1} / geřanî/: ناو. جۆرێ ڕەقس و سەما و دیلان ☰ نوعی رقص کُردی

گەڕانی^{2}: سارستە. سندان و قوزەڵقورت (جنێویکە) ☰ کوفت و زهرمار (دشنامی است)

گەڕاو^{1} / geřaw/: ناو. گڕاو؛ چاوەی ئاوی گەرم و سوێر ☰ چشمەی آب گرم معدنی

گەڕاو^{2}: ئاوەڵناو. لەجێچوو؛ لە بەند ترازاو ☰ از جا دررفته

گەڕاوە / geřawe/: ئاوەڵناو. ۱. ☜ **هەڵگەڕاو** ۲. تایبەتمەندی سرکەیەک کە بۆتە شەراب ۳. تازەپیر ☰ ۱. ☜ **هەڵگەڕاو** ۲. ویژگی سرکەی شراب شده ۳. نوپیر

گەڕباز / geřbaz/: ئاوەڵناو. پیلانباز؛ تەپڕەش؛ عایەر ☰ حُقەباز

گەڕتێئاڵاو / geřtê'aław/: ئاوەڵناو. گێچەڵی؛ کێشەدار ☰ مُشکلدار

گەڕدە / geřde/: ناو. نۆبە؛ نۆرە ☰ نوبت

گەڕساز / geřsaz/: ئاوەڵناو. تەڕن؛ چازوو؛ فێڵباز؛ دەسبڕ ☰ ناروزن

گەڕڤێری / geřvêrî/: ئاوەڵناو. تێکەڵ ـ پێکەڵ؛ ناتەکووز ☰ درهم برهم

گەڕک / geřik/: ئاوەڵناو. ۱. ☜ **گەڕکە** ۲. گەڕاڵ؛ زۆر لە گەڕاندا، بێ مەبەست ☰ ۱. ☜ **گەڕکە** ۲. هرزەگرد

گەڕکە / geřke/: ئاوەڵناو. گدۆڵ؛ گەڕک؛ گەڕل؛ کز و کەنەفت ☰ لاغرمُردنی

گەڕگە / geřge/: ناو. دام و دەزگاری سەر بە میری ☰ ادارەی دولتی

گەڕ ـ گەڕ / geř geř/: ئاوەڵناو. پێچ ـ پێچ؛ پێچخواردوو ‹شاڵی گەڕ ـ گەڕ› ☰ پیچخورده

گەڕگەڕە / geřgeře/: ناو. ۱. غەڕغەڕە؛ قڕقڕە ۲. کەمەی بێژنگ و دەف و .... ☰ ۱. قرقره ۲. چنبرەی غربال و امثال آن

گەڕگەڕی^{1} / geřgeřî/: ناو. ۱. کولێرەی چکۆلەی بە شیر و شەکر کە دەسفرۆش دەیفرۆشن ۲. کەچەڵێ کە کرێژی سەری دیارە ☰ ۱. نان شیرینی که دستفروشان می‌فروشند ۲. کچل

گەڕگەڕی^{2}: ئاوەڵناو. کەچەڵێ کە کرێژی سەری دیارە ☰ کچلِ گَر

گەڕل / geřil/: ئاوەڵناو. ۱. ☜ **گەڕکە** ۲. ☜ **گڕوێ**^{2}

گەڕمە / geřme/: ☜ **گەمرە ـ ۱**

گەڕناس / geřnas/: ئاوەڵناو. گرناس؛ گەڕنووس؛ بوێر؛ ئازا لە شەڕ ‹زوو باوەڕی کرد بە گفتی بەدفەڕ/ گەڕناسیی لە بیر چوو، کەوتە سەر گەڕ! «هەژار، مەموزین»› ☰ شُجاع

گەڕناسی / geřnasî/: ناو. ئازایەتی؛ بوێری ☰ شُجاعت

گەڕناڵ / geřnał/: ناو. زەنگوڵەی زل ☰ ناقوس

گەڕندە / geřinde/: ئاوەڵناو. ۱. گەڕا؛ گەڕۆک؛ گەڕیانۆخ؛ بڕۆک؛ بێوچان لە گەڕان لە شوێنێکەوە بۆ شوێنێکی تر ۲. تایبەتمەندی شتێ کە زۆر خول دەخوا ☰ ۱. سیّار ۲. چرخان

گەڕنگە / geřinge/: ☜ **گەرانگە**

گەڕنوس / geřnûs/: ☜ **گەڕناس**

گەڕوگوڕ / geř û guř/: ناو. فێڵ و تەڵەکە ☰ حیله و نیرنگ

گەڕوگێچەڵ / geř û gêçeł/: ناو. گڕگێچەڵ؛ گڕوگێچەڵ؛ پەلپ و تەشقەلە ☰ شلتاق و نارو

گەڕۆک۱ / geřok/: ناو. ۱. ماشین؛ سەیارە؛ ترۆمبێل ۲. گۆی ئاسمانی ☰ ۱. اتومبیل ۲. سیّاره

گەڕۆک۲: ئاوەڵناو. ۱. گەڕۆڵ؛ زۆر لە ڕۆیشتندا؛ دایم بە ڕێوە ‹سەعدی ئەییامی خۆی نەبوو نانی/ وەکوو من بوو گەڕۆک و بێ خانی «حاجی قادر»› ۲. کۆچەر؛ خێڵەکی ☰ ۱. سیّار ۲. کوچنشین

گەڕۆڵ / geřoł/: ئاوەڵناو. ۱. ☜ **گڕوێ**۲ ۲. ☜ **گەڕۆک**۲-۱

گەڕۆڵی / geřołî/: ☜ **گەڕی**

گەڕە / geře/: ناو. ۱. کاری خەرمان کوتان بە گا و گۆل ۲. شکات؛ شکایەت ☰ ۱. خرمنکوبی با گاو ۲. شکایت

گەڕەپێچ / geřepêç/: ☜ **گێژەڵوکە**

گەڕەپێچە / geřepêçe/: ☜ **گێژەڵوکە**

گەڕەک / geřek/: ناو. ۱. تاخ؛ مەحەلە ۲. زەلکاو؛ زۆنگ ۳. گێژاو؛ گێجاو ٤. مزراق؛ مەزرێح ☰ ۱. محله ۲. باتلاق ۳. گرداب ۴. گردنا

گەڕەکوێر / geřek(i)wêr/: ئاوەڵناو. شەوکوێر. ☰ شب‌کور

گەڕەکوێری / geřek(i)wêrî/: ناو. شەوکوێری؛ شەڤکۆری ☰ شبکوری

گەڕەلاژە / geřelaje/: ☜ **گەڕەلاوژە**

گەڕەلاوژە / geřelawje/: ناو. گەڕەلاژە؛ گەڕەلاوژێ؛ گەڕەلاوێژە؛ گەڕەلاوێژێ؛ گۆرانی کوتنی دانیشتوانی ناو کۆڕ، بە نۆرە ☰ آوازخوانی نوبتی اهل مجلس

گەڕەلاوژێ / geřelawjê/: ☜ **گەڕەلاوژە**

گەڕەلاوێژە / geřelawêje/: ☜ **گەڕەلاوژە**

گەڕەلاوێژێ / geřelawêjê/: ☜ **گەڕەلاوژە**

گەڕەڵ / geřeł/: ☜ **گڕوێ**۲

گەڕی / geřî/: ناو. گەڕۆڵی؛ گڕوێ؛ گڕوو؛ گڕیهتک؛ جۆرێ نەخۆشی پێستە کە وەرینی ناوە ـ ناوەی موو، ئاڵۆش و بڕێجار برینی لەگەڵدایە ☰ گَری

گەڕیان۱ / geřyan/: ☜ **گەڕان**

گەڕیان۲: ناو. جۆرێ هەڵپەڕکێی نەرم و لەسەرخۆ ‹ئای گەڕیان گەڕیان ئایە گەڕیانە/ ئایە بەزمەگەی قەدیم خوەمانە «گۆرانی»› ☰ نوعی رقص کُردی

گەڕیانۆخ / geřyanox/: ئاوەڵناو. ۱. زۆر گەڕیدە ۲. شوێنگێڕ ۳. ماڵانگەڕ ☰ ۱. سیّار ۲. پیگیر ۳. ولگرد

گەڕیانەوە / geřyanewe/: ☜ **گەڕانەوە**۱

گەڕیدە / geřîde/: ئاوەڵناو. ۱. گەڕۆک؛ لە گەڕان و سووڕدان ‹گەڕیدە لە ماڵی خۆیا میوانە «مەسەل»› ۲. *[کینایە]* گەوێڵ؛ دنیادیدە ☰ ۱. سیّار ۲. جهاندیده

گەڕیدەیی / geřîdeyî/: ☜ **گێڕایش**

گەڕیز / geřîz/: ناو. گۆ؛ هێزی دەست و دەم ☰ نیروی دست و دهان

گەڕین / geřîn/: چاوگ. تێپەڕ. //گەڕیت؛ دەگەڕی؛ بگەڕە// گەڕیان؛ پشکنین ☰ تفتیش کردن؛ گشتن ■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەگەڕین

ــ گەڕێن /-geřên/: پاشەوشە. ١. بگەڕێن ‹ئاش‌گەڕێن؛ ماڵ‌گەڕێن› ٢. ـ پشکن؛ ـ پشکێن ☰ ١. گرداننده ٢. مُفتش

گەڕێنەک /geřênek/: ناو. گێژاوی گۆمی کووڕ ☰ گرداب مُهلک

گەز[١] /gez/: ناو. ١. گز؛ گزچار؛ گزم؛ گزیچار؛ گەزیچار؛ دار گەزۆ؛ شووتیەدار؛ جۆرێک دەوەنی جوان بە گەڵای نووک‌تیژ و گوڵی وردەوە کە لە ساقەتەکەی شیرەی گەز دێتە دەر ٢. ☜ **گەزۆ** ٣. گاز؛ قەپ ‹گەزیک لەو لێوە ئاڵە› ٤. گاز؛ یەکەی درێژایی نزیک بە یەک میتر ‹گەزێ زەوی لە مەنێ گەنم باشترە «مەسەل»› ٥. چز؛ چزوو ٦. خەز؛ پارچەیەکی ئاورێشمییە ٧. ☜ **گسك** ٨. شۆکەی دار و درەخت ٩. جۆرێک شیرینی لە شیلەی گەزۆ ١٠. کاری پێوان؛ ئەندازە گرتن ‹گەز و پێوانە ڕاستی دەردەخا «مەسەل»› ☰ ١. درخت گز ٢. ☜ **گەزۆ** ٣. گاز ۴. گَز ۵. نیش ۶ نوعی پارچەی ابریشمی ۷. ☜ **گسك** ۸ شتەی نباتات ۹. گَز ۱۰. پیمایش

⊡ **گەز کردن:** ئەندازە گرتن؛ پێوان بە گەز ‹دوای شۆردن گەزی کە! «مەسەل»› ☰ گز کردن

گەز کەردش: ☜ **گسك دان**

گەز گرتن: ☜ **گاز گرتن ـ١**

گەز.گەز باڵا کردن: ١. زوو زل بوون ٢. *[کنایە]* زۆر پێ‌خۆش بوون ‹بەم قسانە گەز ـ گەز باڵا ئەکا› ☰ ١. بە سرعت رشد کردن ٢. بسیار خوشحال شدن

خیابان گەز کردن: بەتاڵ و قەتاڵ بوون؛ وێڵ ـ وێڵ سووڕانەوە ☰ بیکار و علاف چرخیدن

• گەز[٢]: پاشەوشە. ١. بگەز؛ پێوەدەر ‹غەریب‌گەز› ٢. پێوەدراو ‹مارانگەز› ☰ ١. ـ گَز ٢. گزیده شده

گەزارە /gezare/: ناو. زمانی درێژ ☰ زبانِ دراز

⊡ **گەزارە دەرکێشان:** ☜ **گەزارە لێ کێشان**

گەزارە لێ کێشان: گەزارە دەرکێشان؛ زمان‌درێژی کردن ‹گەزارەی لێ کێشابووم، هەرچی خراپە پێی‌گوتم!› ☰ زبان‌درازی کردن

گەزارەدار /gezareder/: ئاوەڵناو. ئەستوور ☰ باضخامت

گەزاف /gezaf/: ناو. قسەی بێ‌تام و ناخۆش ☰ یاوه

گەزاندن /gezandin/: چاوگ. دابووراندن؛ تێپەڕاندن ☰ خم شدن

گەزبەتنە /gezbet(i)ne/: ناو. قشقەڵە؛ قشقەڕە ☰ زاغی

گەزتن /geztin/: چاوگ. تێپەڕ. //گەزتت؛ دەگەزی؛ بگەزە// گەزین؛ گەژین؛ گەستن: ١. چز پێوە دان ٢. گاز گرتن؛ گەژ کرن؛ قەپ گرتن ☰ ١. گزیدن ٢. گاز گرفتن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەگەزتن

گەزتو /geztû/: ☜ **گەستە**

گەزجاڕ /gezcař/: ☜ **گزیجاڕ**

گەزخ /gezx/: ناو. پارچەی لە شتێ بڕاو ☰ قطعەی بُریده شده از چیزی

گەزخان /gezxan/: چاوگ. پارچە بوون ☰ پارە شدن

گەزخاندن /gezxandin/: چاوگ. پارچە ـ پارچە کردن ☰ قطعه ـقطعه کردن

گەزخی /gezxî/: ئاوەڵناو. پارچەکراو ☰ پارە شدە

گەزرک /gezrik/: ناو. ئاڵقە ☰ حلقه

گەزفرۆش /gezf(i)roş/: ناو. بەزاز؛ کووتاڵ‌فرۆش؛ پارچەفرۆش ☰ بزّاز

گەزک /gezik/: ☜، **گسك**

گەزگولە /gezgule/: ☜ **گەزۆ**

گەزگەزک /gezgezik/: ☜ **گەزنە‌ـ٣**

گەزگەزکە /gezgezke/: ☜ **گەزنە‌ـ٣**

گەزگەزۆک /gezgezok/: ☜ **گەزنە‌ـ٣**

گەزگەسک / gezgesik/: ☜ **گەزنە-٣**

گەزلک / gezlik/: ناو. کێرد؛ گەرلک؛ چەقۆی دەنووکچەماوە بۆ هەڵکڵۆشان ≛ گزلیک

گەزمازوو / gezmazû/: ناو. بەری داری گەز ≛ ثمر درخت گز

گەزمە / gezme/: ناو. ١. تیر؛ تیرێ کە بە کەوان داوێژرێ ٢. کێشکچی شەوانە لە بازاڕ و کۆڵان ≛ ١. خدنگ ٢. عسس

گەزن / gezin/: ☜ **گەزەن**

گەزندە / gezinde/: ئاوەڵناو. گەزننە: ١. گەزۆک؛ گەزە؛ گەزەک؛ گازگر ‹مێرووی گەزندە› ٢. *[مەجاز]* ئازاردەر و کاریگەر لە سەر ڕۆح و گیان ‹قسەی گەزندە› ٣. *[کینایە]* تووش؛ مافەتە ٤. تیژ؛ زمانسووتێن ٥. تفت؛ گیر ≛ ١و٢. گزندە ٣. موذی ۴. تُندمزە ۵. گس‌مزە

گەزنک / geznik/: ناو. ١. گیا گەسک ٢. ☜ **گەزنە-٣** ≛ ١. گیاه جارو ٢. ☜ **گەزنە-٣**

گەزنگاز / gezingaz/: ئاوەڵناو. عەلیل؛ سەقەت؛ سەکەت ≛ علیل

گەزننە / gezinne/: ☜ **گەزندە**

گەزنە / gezne/: ناو. ١. سووریژە؛ سووریجە ٢. خەڵوەتی؛ دیوی ئازووقە ٣. گزگزە؛ گەزگەزک؛ گەزگەزکە؛ گەزگەزۆک؛ گەزگەسک؛ گەسگەسک؛ گەزنک؛ گەزۆک؛ گەزینک؛ گیاگەزۆک؛ گەزنێ؛ گەزەنێ؛ ئالۆشە؛ گیایەکی ئالیکی بە گەڵا و لاسکی کورکنەوە، لە پێست کەوێ دەیچووزێنێتەوە ٤. بیرۆی تەڕ ≛ ١. سُرخک ٢. پستو ٣. گزنە ۴. اگزما

گەزنەک / geznek/: ئاوەڵناو. گزنەک؛ تووشیاری بیرۆی تەڕ ≛ مبتلا بە اگزما

گەزنەیی / gezneyî/: ناو. جۆرێ ترێی سپی تفت ≛ نوعی انگور گَس

گەزولە / gezule/: ☜ **گەزۆ**

گەزوە / gezwe/: ☜ **گەزۆ**

گەزۆ / gezo/: ناو. گەز؛ گەزگولە؛ گەزولە؛ گەزوە؛ گەزوو؛ شیرینە؛ شۆکە؛ شۆک؛ شیلەی داری گەز بە ڕەنگی سپی ئاماڵ زەرد و تامی تۆزێ تاڵ کە جۆرێ شیرینی لێ دروست دەکرێ ‹دلخوەشیم هەر تۆی، لە دنیا و دینی/ بۆ من تۆ گەزۆ و شۆکە و هەنگوینی «فولکلۆر»› ≛ گزانگبین

گەزۆبرێشکە / gezob(i)rêşke/: ناو. گەنمی برژاوی دەگەڵ گەزۆ تێکەڵکراوی خڕهەڵدراو ≛ گندم بوداده و مخلوط شده با گز

گەزۆک / gezok/: ناو. ١. ☜ **گەزنە-٣** ٢. ☜ **گەزندە-١**

گەزۆکە / gezoke/: ناو. کاکنج؛ کاکنەج ≛ کاکنج

گەزۆکی / gezokî/: ناو. ١. دۆکەی پەلکی بێستان ٢. نەخۆشییەکی پێستە ≛ ١. شتەی پالیزی ٢. از بیماری‌های پوست

گەزوو / gezû/: ☜ **گەزۆ**

گەزووز / gezûz/: ناو. ١. زەمبەلیلک؛ چلوورە؛ شیشەسەهۆڵ ٢. مۆرانە؛ مەریکانە ≛ ١. دنگالە ٢. موریانە

گەزە / geze/: ناو. ١. ☜ **گەزندە -١** ٢. شفرەی چەرم بڕین ≛ ١. ☜ **گەزندە-١** ٢. شفرەی چرم بُریدن

گەزەر / gezer/: ناو. ١. گیایەکە لاسکی دەمژن، شیرینە ٢. ☜ **گێزەر-١** ≛ ١. گیاهی با ساقەی شیرین ٢. ☜ **گێزەر-١**

گەزەک^{1} / gezek/: ناو. پەڵپ؛ بەهانە؛ بیانوو ≛ بهانە

گەزەک^{2}: ئاوەڵناو. ١. بەلەد؛ شارەزای ڕێگە ٢. تیژ؛ زمانسووتێن ٣. تفت؛ گیر ٤. ☜ **گەزندە -١** ≛ ١. بلد؛ راهنما ٢. تند مزە ٣. گس مزە ۴. ☜ **گەزندە-١**

گەزەن / gezen/: ناو. گەزن: ١. زیان؛ زەرەر ‹...

کە هەڵئەگرێ/ دەست لە گەزەن هەتا ئەمرێ «گۆران» ٢. بەڵا؛ بەسەرهاتی خراپ ⚑ ١. زیان ٢. گزند

گەزەند / gezend/: ئاوەڵناو. چزڵێدەر؛ پێوەدەر ⚑ گزندە

گەزەنە / gezene/: ناو. گیایەکە بە شلکی دەخورێ ⚑ گیاهی خوراکی

گەزەنەک / gezenek/: ناو. گزنەک؛ بیرۆی تەڕ ⚑ اگزما

گەزەنێ / gezenê/: ☜ **گەزنە ـ٣**

گەزی[1] / gezî/: ناو. قوماش ⚑ پارچە

گەزی[2]: ئاوەڵکار. بە گەز؛ بە پێی گەز ‹پارچەکانت گەزی دەفرۆشی یان بە قەوارەیە؟› ⚑ گزی

. گەزی[3]: پاشەوشە. بە ئەندازەی گەز ‹ڕیش گەزی› ⚑ ـگَزی

گەزیت / gezît/: ناو. جزیە؛ سەرانە لە ناموسوڵمانان ⚑ جزیە

گەزیچار / gezîçar/: ☜ **گەز**[1]**ـ١**

گەزیزە / gezîze/: ناو. گوڵەگەزیزە؛ بلازیز ⚑ گلی کە اول بهار می‌شکفد

گەزین / gezîn/: ☜ **گەزتن**

گەزینک / gezînik/: ☜ **گەزنەـ٣**

گەژ/ gej/: ☜ **گاز**[1]**ـ١**

⊡ **گەژ کرن**: ☜ **گاز گرتن ـ١**

گەژار / gejar/: ☜ **گژار**

گەژاژ/ gejaj/: ☜ **گژار**

گەژگەڕینک / gejgeřînik/: ☜ **گێژەڵوکە**

گەژم / gejm/: ناو. داری بووز؛ دار تۆفانە ⚑ درخت پشە

گەژمراندن / gejm(i)randin/: چاوگ. گەژمرین؛ هاڕین؛ زۆر ورد کردن ⚑ آسیاب کردن

گەژمری / gejm(i)rî/: ئاوەڵناو. هاڕدراو؛ هاڕیاگ ⚑ آسیاب‌شدە

گەژمرین / gejm(i)rîn/: ☜ **گەژمراندن**

گەژوو / gejû/: ناو. بێزوو ⚑ ویار

گەژین / gejîn/: ☜ **گەزتن**

گەژێونای / gejêwnay/: ☜ **گەشاندنەوە**

گەژێویای / gejêwyay/: ☜ **گەشانەوە**

گەست / gest/: ئاوەڵناو. ناشیرین؛ ناحەز؛ دزێو ⚑ زشت؛ بدگل

گەستن / gestin/: ☜ **گەزتن**

گەستە[1] / geste/: ئاوەڵناو. گەزتوو؛ چزیاگ؛ پێوەدراو ⚑ گزیدە

ـ گەستە[2]: پاشەوشە. ــــ گەزتوو؛ پێوەداو ‹ماران گەستە› ⚑ ـگزیدە

گەستەی / gestey/: ☜ **گەسەی**

گەسک / gesk/: ☜ **گسك**

⊡ **گەسک دان**: ☜ **گسك دان**

گەسک لێدان: ☜ **گسك دان**

گەسکدەر / geskder/: ☜ **گسکدەر**

گەسکلێدراو / ges(i)klêd(i)raw/: ناو. ماڵاو؛ پاڕووکراو ⚑ روبیدە

گەسکەتووک / gasketûk/: ناو. گیایەکە ⚑ گیاهی است

گەسکەچۆلەکە / geskeçoleke/: ناو. گیایەکە ⚑ گیاهی است

گەسکەخانمانە / geskexanmane/: ناو. گیایەکە ⚑ گیاهی است

گەسکەسپیکە / geskes(i)pîke/: ناو. گیایەکی بۆنخۆشە وشکەکەی دەکەنە گەسک ⚑ گیاهی خوشبو

گەسکەشاری / geskeşarî/: ناو. گیاکەسک کە لە ماڵاندا دەیچێنن ⚑ نوعی گیاه جارو

گەسکەشووڵە / geskeşûłe/: ناو. گەسکێ کە لە شووڵی باریکی گزیچار دروست دەکرێ ⚑ جارو از ترکەی باریک درخت گز

گەسکەمەخمەرە / geskemexmere/: ناو. گیایەکە ☰ گیاهی است

گەسگەسک / gesgesik/: ☜ **گەزنە ـ٣**

گەسەی / gesey/: چاوگ. گەستەی؛ پێوەدان ☰ نیش زدن

گەش / geş/: ئاوەڵناو. ١. بلێسەدار ‹گەلاوێژی گەش› ٢. سوورهەڵگەڕاو ‹ئاسنی گەش› ٣. شەق و تورت ‹سەوزەواتی گەش› ٤. پشکووتوو؛ شکۆفاوە ‹گوڵی گەش› ٥. شارژ؛ گەشاوە ‹وا ڕەوی مژ لە بەر ئەو پیوارە/ گەش و ڕوون بوونەوە بەو دیدارە «هەژار، *بۆ کوردستان*»› ٦. بێگنج ‹بە ڕووی گەشەوە دواندمی› ٧. بە ڕەنگی پۆلوو ٨. سووری خوێنی ☰ ١. فروزان ٢. مُشتعل ٣. شاداب و تُرد ۴. شکوفا ۵. شارژ ۶. گُشاده ۷. به رنگ اخگر ۸. سُرخفام

⊡ **گەش بونەوە:** ☜ **گەشانەوە**

گەش کردنەوە: ☜ **گەشاندنەوە**

گەشەو بون: ☜ **گەشانەوە**

گەشەو کردن: ☜ **گەشاندنەوە**

گەشاندنەوە / geşand(i)newe/: چاوگ. تێپەڕ. //گەشاندتەوە؛ دەگەشێنیەوە؛ بگەشێنەوە// گەش کردنەوە؛ گەشەو کردن؛ گەژیوناى؛ گەشنایۆ: ١. کڵپەدار کردنەوەی ئاگری دامرکاو ٢. ڕەژی باوەشێن کردن بۆ بە سکڵ بوون ٣. کەیفخۆش کردن ٤. خونچە گوڵ بشکواندن ٥. شارژ کردنەوە ☰ ١. برافروختن؛ مُشتعل کردن آتش بعد از فرونشستن ٢. باد زدن زغال برای افروختن ٣. شاد کردن ۴. شکوفاندن ۵. شارژ کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـــ/ چاوگی نەرێنی: نەگەشاندنەوە

گەشانەوە / geşanewe/: چاوگ. تێنەپەڕ. //گەشایەوە؛ دەگەشێیەوە؛ بگەشێوە// گەش بوونەوە؛ گەشەو بوون؛ گەشیان؛ گەشیانەوە؛ گەشینەوە؛ گەژیویاى؛ گەشایۆ: ١. پشکووتنی گوڵ ٢. تێراو بوون و شەق و تورت بوون ٣. سوور بوونەوەی ڕەژی و بوونە سکڵ ٤. شاد بوون ٥. شارژ بوونەوە ☰ ١. شکفتن ٢. شاداب شدن ٣. افروخته شدن زغال ۴. شاد شدن ۵. شارژ شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: گەشاوەوە/ چاوگی نەرێنی: نەگەشانەوە

گەشاوە / geşawe/: ☜ **گەش ـ٥**

گەشایۆ / geşayo/: ☜ **گەشانەوە**

گەشبین / geşbîn/: ئاوەڵناو. خۆشبین؛ دوور لە ناهومێدی ☰ خوشبین

گەشت / geşt/: ناو. ١. سەیران؛ کاری گەڕان بە کەیف ٢. گەدایی؛ کار و ڕەوتی ماڵەوماڵ کردن بۆ پارە یان شت ☰ ١. سیاحت ٢. گدایی

گەشتاندن / geştandin/: چاوگ. ١. تێگەیاندن؛ حاڵی کردن ٢. پێگەیاندن؛ بارهێنان ☰ ١. فهماندن ٢. بار آوردن

گەشتن / geştin/: ☜ **گەیشتن**

گەشتنامە / geştname/: ناو. بیرەوەری نووسراوی گەڕیدە ☰ سیاحتنامە

گەشتوگوزار / geşt û guzar/: ☜ **گەشتیاری**

گەشتوگێڵ / geşt û gêł/: ناو. گێڵوگەشت؛ گەڕ و خول؛ گەڕان و چەرخان (زۆرتر بە مەبەستی سەیران) ‹گەشتوگێڵ لە گەلێ ناوچەی کوردستانی ئێران و عیراقدا ... «زەبیحی»› ☰ گشتوگذار؛ گردش

گەشتۆک / geştok/: ☜ **گەشتیار**

گەشتوڵ / geştûł/: ☜ **گەشتیار**

گەشتی^{1} / geştî/: ناو. داروغەی ناوشار ☰ پلیس شهری

گەشتی^{2}: ☜ **گەیشتوو**

گەشتیار / geştyar/: ناو. گەشتۆک؛ گەشتووڵ؛ ڕاتۆڵ؛ گەڕیدە؛ دنیاگەڕ؛ تووریست؛ ئەوەی بۆ گەشت و سەیران سەفەر دەکا ☰ جهانگرد؛

توریست

گەشتیاری / /geştyarî: ناو. گەشتوگوزار؛ توووریسم: ١. سەیران؛ سەفەری سیاحەتی ٢. کار و باری ڕاکێشان و گل دانەوە و میوانداری لە گەشتیاران ☰ ١و٢. جهانگردی؛ توریسم

گەشک / /geşk: ناو. گەشکە؛ پووک؛ پوکاولە؛ چەمبۆلە ☰ ام

گەشکە / /geşke: ناو. ١. فێ؛ خوو ٢. ڕەوتی لە سەر خۆ چوون لە خۆشیان ٣. ☜ **گەشك** ☰ ١. صرع ٢. فرایند از شادی بیهوش شدن ٣. ☜ **گەشك**

⊡ **گەشکە بون**: ١. فێ لێهاتن ٢. لە خۆشیان لە سەر خۆ چوون ☰ ١. دچار صرع شدن ٢. از شادی غش کردن

گەشکە گرتن: فێ لێهاتن ☰ دُچار صرع شدن

گەشکە کردن: زۆر خۆشحاڵ بوون ☰ بسیار خوشحال شدن

گەشکە گرتن: فێ لێهاتن ☰ دچار صرع شدن

گەشکەدار / /geşkedar: ئاوەڵناو. فێدار؛ خوودار ☰ صرعی

گەشگە / /geşge: ناو. سەیرانگا؛ جێگەی گەشت و سەیران ☰ سیاحتگاه

گەشنایۆ / /geşnayo: ☜ **گەشاندنەوە**

گەشە / /geşe: ناو. ١. خۆشی و شادی ٢. تێراوی و تورتی و شەقی ٣. بزە؛ زەردەخەنە ٤. لقی تازەی ڕەز ٥. ڕەوتی باڵا بڵند بوون و بە خۆدا هاتن ☰ ١. شادی ٢. شادابی ٣. لبخند ۴. جوانەی تاک ۵. رُشد

⊡ **گەشە کردن**: ١. شاد بوون ٢. باڵاکردن و بە خۆدا هاتن ☰ ١. شاد شدن ٢. رُشد کردن

گەشە گرتن: بزە هاتنە سەر دەم؛ زەردەخەنە کردن ☰ لبخند زدن

کەوتنە گەشە: بە خودا هاتنەوە ‹گوڵاڵەی دەشت نێرگزی هەست وەنەوشە/ وەک پێشەنگی بەهار کەوتوونە گەشە «گۆران»› ☰ شکوفا شدن

گەشەکردوو / /geşekirdû: ئاوەڵناو. هلدایی ☰ شکوفان

گەشی / /geşî: ناو. ١. تێراوی؛ دژی ژاکاوی ٢. ڕووخۆشی ٣. دڵخۆشی ☰ ١. شادابی ٢. خوشرویی ٣. دلخوشی

گەشیان / /geşyan: ☜ **گەشانەوە**

گەشیانەوە / /geşyanewe: ☜ **گەشانەوە**

گەشینەوە / /geşînewe: ☜ **گەشانەوە**

گەف١ / /gef: ناو. ١. گف؛ گڤ؛ گەڤ؛ کاری ترساندن بە قسە ٢. تەزوو؛ مچوڕکی لەش ٣. کاری خۆ هەڵکێشان؛ پەسنی خۆ دان ٤. کاری خوێڕییانە ٥. گەژ؛ گز؛ فێڵ و گزی ٦. گاڵتە؛ گەپ ٧. قسەی بێتام ☰ ١. تهدید ٢. چگونگی تیر کشیدن اندام ٣. لاف ۴. هرزگی ۵. حیله ۶ شوخی ٧. یاوه

⊡ **گەف خواردن**: هەڕەشە لێ کران ☰ تهدید شدن

گەف کردن: ناو. ١. ترساندن بە قسە ‹دەس کرا بە گەف کردن/ دەگەڵ خۆ بە سەف کردن «هەژار، *پێنج ئەنگوست*»› ٢. گاڵتە کردن ☰ ١. تهدید کردن ٢. شوخی کردن

گەف٢: دەنگەناو. گەفە؛ حەپەی سەگ ☰ پارس

گەفاندن / /gefandin: چاوگ. هەڕەشە کردن ☰ تهدید کردن

گەفای / /gefay: چاوگ. گەفین؛ حەپین ☰ پارس کردن

گەفزان / /gefzan: چاوگ. تلانەوە؛ تلینەوە ☰ غلتیدن

گەفوگوڕ / /gef û gur̆: ناو. گەف؛ هەڕەشەوگوڕەشە ☰ تهدید

گەفۆک / /gefok: ئاوەڵناو. *[پلار]* چەنەبازی بێتامبێژ ☰ یاوەگو

گەفە۱ / gefe/: ناو. گاڵتە؛ جەفەنگ ≚ شوخی

گەفە۲: ☜ **گەف۲**

گەفین / gefîn/: چاوگ. ۱. حەپین؛ وەڕین ۲. هەڕەشە کردن ≚ ۱. پارس کردن ۲. تهدید کردن

گەڤ / gev/: ☜ **گەف۱ـ۱**

گەڤا / geva/: ☜ **گەواه**

گەڤار / gevar/: ئاوەڵناو. پیس؛ گەمار ≚ چرکین؛ کثیف

گەڤازتن / gevaztin/: ☜ **گەوزاندن**

گەڤالە / gevale/: ناو. گەڤەل؛ گەواڵە؛ پەڵەهەوری ڕەشی بەباران ≚ لکه ابر سیاه بارانزا

گەڤر / gevr/: ناو. ۱. سپی ئاماڵ زەرد ۲. کەوە؛ بۆر ≚ ۱. سفید مایل به زرد ۲. توسی

گەڤرک / gevrik/: ناو. ۱. پۆڕی مێوینە؛ جووتی ئاڤدەل ۲. چێرگ؛ میشەسی ≚ ۱. دُراج مادینه ۲. هوبره

گەڤری / gevrî/: ناو. بستوو؛ زینوو؛ ملەی چیا ≚ گردنەی کوه

گەڤریلە / gevrîle/: ناو. سوێسکە ≚ تیهو

گەڤز / gevz/: ناو. ۱. گەوز؛ ئەوندەی لە دروێنەدا دێتە ناو داسەوە ۲. تلی لە سەر تەنشت ≚ ۱. مقداری از درو که یک بار در داس آید ۲. غلت بر پهلو

◘ **گەڤز دان**: ☜ **گەوزان**

گەڤزان / gevzan/: ☜ **گەوزان**

گەڤزاندن / gevzandin/: ☜ **گەوزاندن**

گەڤزک / gevzik/: ناو. جێگەی گەڤزان ≚ جای غلتیدن بر پهلو

گەڤزۆک / gevzok/: ئاوەڵناو. گەڤزوو؛ تایبەتمەندی بنیادەم یان حەیوانێ کە زۆر تل دەدا ≚ ویژگی جانداری که بسیار غلت بزند

گەڤزوو / gevzû/: ☜ **گەڤزۆك**

گەڤزین / gevzîn/: ☜ **گەوزان**

گەڤژال / gevjal/: ناو. بەرتفک؛ مقەنەزمە؛ چەخماخی تفەنگ ≚ چخماق تفنگ

گەڤل / gevl/: ناو. ۱. شەوەکی؛ بوولێڵە؛ بەرەبەیانی زوو ۲. شەپۆلی زل ≚ ۱. سپیدەی بامدادی ۲. موج بزرگ

گەڤلاندن / gevlandin/: ☜ **گەوزاندن**

گەڤلین / gevlîn/: چاوگ. ۱. بەرەبەیان بوون؛ بوولێڵە پەیدا بوون ۲. شەپۆلی زل دان ۳. گەڤزین؛ گەوزین ≚ ۱. سپیده دمیدن ۲. موج بزرگ زدن ۳. غلتیدن

گەڤن / gevin/: ☜ **گەون**

گەڤوگوڕ / gev û guř/: ناو. هەڕەشەوگوڕەشە ≚ تهدید و ارعاب

گەڤۆزە / gevoze/: ئاوەڵناو. موو ماش‌وبرنج ≚ مو جوگندمی

گەڤۆک / gevok/: ئاوەڵناو. هەڕەشەکەر ≚ تهدیدکننده

گەڤە / geve/: ئاوەڵناو. گێلۆکە؛ ژار؛ بەستەزمان ≚ هالو؛ فقیرحال

گەڤەر / gever/: ناو. ۱. پەراوێز ۲. سووچ؛ قوژبن ≚ ۱. حاشیه ۲. گوشه

گەڤەز / gevez/: ناو. ۱. گیایەکە بەنی پێ سوور دەکەن ۲. ڕەنگی سووری گەش ≚ ۱. گیاهی که نخ را بدان قرمز کنند ۲. رنگ قرمز آتشین

گەڤەزن / gevezin/: ☜ **گەوەزن**

گەڤەزە / geveze/: ئاوەڵناو. خۆپەسند؛ خۆبەزل‌زان ≚ خودبزرگ‌بین

گەڤەزەیی / gevezeyî/: ناو. خۆپەسنی؛ قۆڕەدەماخی ≚ خودپسندی

گەڤەگژ / gevegij/: ئاوەڵناو. سەرقژن و تێکەڵاو ≚ ژولیده‌موی

گەڤەل / gevel/: ☜ **گەڤالە**

گەڤەندە / gevende/: ئاوەڵناو. شەلاتی؛

سەرسەری؛ بێشەرم ☰ بی شرم و حیا

گەڤێژ / gevêj/: ناو. گەلاوێژ؛ لاڤێژ؛ سیوەیل ☰ ستارەی سُهیل

گەگر / gegir/: ئاوەڵناو. گەهگر؛ گەیگر؛ گەیگیر؛ تایبەتمەندی یەکسمێ کە لە ڕۆیشتن سەرپێچی دەکا و مان دەگرێ ☰ گهگیر

گەگری / geg(i)rî/: ئاوەڵناو. سەرەخەری ☰ بهانەجویی

گەگگ / gegig/: ☜ **گیپە**

گەل[1] / gel/: ناو. ١. کۆمەڵ؛ گرۆ ٢. کاری بەکۆمەڵ ‹ئەچین بۆ گەل؛ ئیمڕۆ گەلمانە› ٣. کۆمەڵە بنیادەمی هاونەژاد و خاوەنی زمان و خدە و خووی تایبەت بە خۆیان ‹بەر لە زەمانی سەفەوی، گەلێک لە مێژوودا بە ناوی ئازەری و زمانێکی تورکی بە ناوی زمانی ئازەربایجانی نەناسراوە «هەژار، چێشتی مجێور»› ٤. گەلە ‹مێگەل› ☰ ١. گروه؛ جمع ٢. کار تعاونی ٣. ملت ۴. گلە

⊡ **گەل بون:** کۆ بوونەوە ☰ اجتماع کردن

گەل بەستن: کۆ بوونەوە لە دەوری یەکتر ☰ جمع بستن

گەل کردن: کاری بەکۆمەڵ کردن ☰ کار تعاونی کردن

▪ **گەل**[2]: پاشەوشە. گەلە؛ کۆمەڵ ‹مێگەل؛ گاگەل› ☰ گروه؛ دستە

▪ **گەل**[3]: پاشگر. یەل: ١. نیشانەی کۆی نەناسراو ‹ماڵگەل؛ کتێوگەل› ٢. بە دوای جێناوی جیاوە بۆ پێداگری بە کار دەڕوا ‹ئێوەگەل مەشیا بتانزانیایە ئێمە کێین› ☰ ١. ـ ان؛ ـ ها ٢. ـ ها

گەلا / gela/: ناو. ئێرەقە؛ باسکە ئامورر ☰ خیش

گەلاج / gelac/: ئاوەڵناو. گەلاچ: ١. شەلاتی ٢. دەسبڕ ☰ ١. لات ٢. کُلاهبردار

گەلاچ / gelaç/: ☜ **گەلاج**

گەلاحە / gelaĥe/: ناو. گەردنبەندی گا؛ قەڵەدەی ئەستۆی گا و چێڵ ☰ قلادەی گاو

گەلاخان / gelaxan/: ناو. سەردەمی گەڵاڕێزان ☰ موسم برگریزان

گەلازەل / gelazel/: ناو. گەڵا و پووش و چیلکەی ئالاش ☰ انبیره

گەلاش / gelaş/: ناو. ناندێن ☰ جای نان

گەلاشان / gelaşan/: ناو. گەڵیشە: ١. وردەی پەڕیوی لۆکە و موو لە هەلاجی و شە کردندا ٢. خشت و خاڵی ناو جۆگە کە بەری ئاو دەگرێ ☰ ١. تکەهای پراکندەی پنبە و امثال آن در هلاجی و... ٢. خس و خاشاک داخل جوی کە جلو جریان آب را می‌گیرند

گەلال / gelal/: ناو. وردەبەردی لووسی ناوچەم ☰ ماسەی رودخانە

گەلالوچک / gelaluçik/: ☜ **گۆشەك**

گەلالووچ / gelalûç/: ناو. ئەلنگ؛ زمانەچکۆلە ☰ زبان کوچک

گەلالووچک / gelalûçik/: ☜ **گۆشەك**

گەلالە / gelale/: ناو. ١. ☜ **گۆشەك** ٢. گەڵاڵە ٣. پێش‌نووس ☰ ١. ☜ **گۆشەك** ٢. طرح ٣. پیش‌نویس

گەلالیشک / gelalîşk/: ناو. سووچ و گۆشەی زار ☰ گوشەی لبها

گەلانکە / gelanke/: ناو. جار؛ ڕا؛ چەپل؛ کەڕەت ☰ دفعە

گەلاو / gelaw/: ناو. گەللاو؛ قومارێکە بە مۆرەی نەرد دەکرێ ☰ نوعی بازی با مُهرەی نرد

گەلاوێژ / gelawêj/: ناو. گولاوێژ: ١. کاروان‌کوژە؛ پرشنگدارترین ئەستێرەی ئاسمان لە وێنەی گەردوونی سەگی گەورەدا ٢. مورداد؛ قۆرەپیشان؛ مانگ گاقۆڕ؛ مانگی پێنجمی ساڵی جەلالی؛ نیوەڕاست مانگی هاوین ٣. گیشە گەنمی درواو ☰ ١. ستارەی شِعرای یمانی ٢. مُرداد

ماه ٣. تودەی درویدەی غله

▣ **گەلاوێژ ئەنگوتن/ هەڵاتن/ کەوتن:** دیاری دانی ئەستێرەی گەلاوێژ؛ نیوە بوونی وەرزی هاوین ☰ طلوع کردن ستارەی شِعرای یمانی

گەلاوێژی^{1} / gelawêjî/: ناو. کاری ڕیز کردنی باقە دەخڵ بە شێوەیێ کە گولەکان بچنە سەر یەک ☰ عمل رده کردن بستەهای غلەی درویده به ترتیبی که خوشەها بر هم آیند

گەلاوێژی^{2}: ئاوەڵناو. دوای گەلاوێژ ئەنگووتن وە بەر هاتوو (بڕکە خەیار، تــوو و ...) ☰ بعد از طلوع ستارەی شعرا ثمر داده (بوتەی خیار و ...)

گەلایۆل / gelayol/: ☜ **گولەدیاری**

گەلبازە / gelbaze/: ناو. کۆمەڵی باڵداران پێکەوە لە حەواوە ☰ دستەی پرندگان در حال پرواز

گەلپ / gelp/: ☜ **گوپ ـ١**

گەلپەرست / gelperist/: ناو. خەڵکدۆست ☰ مردمدوست

گەلپەرستی / gelperistî/: ناو. گەلحەزی؛ چۆنیەتی زێد و خەڵک خۆش ویستن ☰ مردمدوستی

گەلج / gelc/: ناو. گەلش؛ کێشە و دمبەدمە ☰ جدال

گەلحۆ / gelĥo/: ئاوەڵناو. *[پلار]* گەلهۆ؛ گەمحێل؛ تەژەی دەبەنگ و ناتێگەیشتوو ☰ لندهورِ

گەلحۆیی / gelĥoyî/: ☜ **گێژەگێژ**

گەلحەز / gelĥez/: ئاوەڵناو. میللەتخۆشەویست ☰ ملتدوست

گەلخۆر / gelxor/: ئاوەڵناو. *[کیایە]* خاوەن دەسەڵاتی بێبەزەیی دەگەڵ ژێردەستاندا ☰ حاکم ستمگر

گەلدار / geldar/: ناو. داری زل ☰ درخت بزرگ و تناور

گەلدو / geldû/: ناو. هەرزن؛ کۆرەک ☰ ارزن

گەلدەس^{1} / geldes/: ناو. دەسگەل؛ کاری بە کۆمەڵ ☰ کار گروهی

گەلدەس^{2}: ئاوەڵناو. کۆمەڵی؛ بە کۆمەڵ ‹کاری گەلدەس› ☰ گروهی

گەلش / gelş/: ناو. کێشە و دمەقاڵە ☰ نزاع و کشاکش

گەلفاندن / gelfandin/: چاوگ. ١. کوتان ٢. هەڵوەراندن ☰ ١. کوبیدن ٢. کندن و ریختن

گەلفچاندن / gelf(i)çandin/: چاوگ. ١. هەڵوەراندن ٢. ورد کردن ☰ ١. کندن و ریختن ٢. خُرد کردن

گەلفچین / gelf(i)çîn/: چاوگ. ١. هەڵوەرین ٢. ورد بوون ٣. سیس بوون و گەچران ☰ ١. کندە شدن و ریختن ٢. خُرد شدن ٣. چروکیدن

گەلفین / gelfîn/: چاوگ. ١. کوتران ٢. هەڵوەرین ٣. ورد کران ☰ ١. کوبیده شدن ٢. کندە شدن و ریختن ٣. خُرد شدن

گەل . گەل / gel gel/: ئاوەڵکار. پۆل ـ پۆل؛ کۆمەڵ ـ کۆمەڵ؛ چین بە چین: *ئـا)* بۆ مرۆ ‹قەورم بکەنن لە ڕیەگەی کانی/ گەل ـ گەل نازاران جەم بنە بانی «فولکلۆر»› *ب)* بۆ گیانلەبەران ‹تۆ گەل ـ گەل کەل‌گەل وە چەم مەکەردی/ پارێز وە پای ڕێز هەستیم مەوەردی «مەولەوی»› ☰ گروه ـ گروه؛ دسته ـ دسته

گەللات / gellat/: ئاوەڵناو. مفتەخۆر؛ چەورەی مالانگەر ☰ مُفتخور

گەللاس / gellas/: ناو. ئاژاوە؛ پشێوی ☰ آشوب و فتنه

گەللاو / gellaw/: ☜ **گەلاو**

گەللایی / gellayî/: ئاوەڵناو. گوێنەدەر؛ بێمبالات ☰ بیمبالات

گەلمیری / gelmîrî/: ناو. دیمۆکراسی؛ حکوومەتی خەڵک بە سەر خەڵکدا ☰ دموکراسی؛ مردمسالاری

گەلواز / gelwaz/: ناو. سەرما و بەستەڵەکی لەنکاو ☰ سرمای ناگهانی

گەلوێز / gelwêz/: ناو. لیکاوی دەم ☰ لعاب دهن

گەلۆ / gelo/: ئامراز. ١. خەڵکینە ‹گوتی: گەلۆ! ئاخۆ پەروەرێنی ئێوە بەڵێنی باشی پێ نەدان؟ «هەژار، قورئان»› ٢. کاورا؛ ئەی کەسێ کە قسەی دەگەڵ دەکەم ٣. تۆ بێژی ‹گەلۆ دەبێ وا بێ!› ☰ ١. ای مردم ٢. ای فلان ٣. تو گویی

گەلۆر / gelor/: ☜ **گەلۆره**

گەلۆره / gelore/: ئاوەڵناو. گەلۆر: ١. زلحۆرت ٢. بەرەڵلا؛ لات و بێکارە ☰ ١. لندهور ٢. بیکاره

گەلۆری / gelorî/: ئاوەڵناو. مۆرانەخواردووی ڕیزاڵ ـ ڕیزاڵ ☰ موریانه خوردەی پوسیده

گەلوو / gelû/: ☜ **گەروو**

گەلە^{1} / gele/: ناو. ١. کەرتکە؛ کۆمەڵێ پێکەوە ٢. گەلای ڕزیوی وەریو ٣. ڕان؛ مێگەل؛ کۆمەڵی ئاژەڵ، بەتایبەت بزن و مەڕ ☰ ١. گروه ٢. برگ خزان ٣. گلّه

گەلە^{2}: ئاوەڵناو. زۆر؛ زاف ☰ زیاد؛ بسیار

گەلە ـ^{3}: پێشوشە. زبارە؛ هەرەوەز ‹گەلەجووت؛ گەلەدرەو؛ گەلەشەن؛ گەلەڕاوێژە› ☰ کار تعاونی

گەلەجووت / gelecût/: ناو. زبارەی ئاوایی بۆ پێکەوە کێڵانی زەوی ☰ همکاری در شخم‌زنی

گەلەخان / gelexan/: ناو. گەوڕ؛ ئاغەڵ ☰ آغُل

گەلەخوێ / gelex(i)wê/: ناو. دەستەی دروێنەوان ‹خێوی خەرمان خڕی بێ نان دەنوێ/ گەلەخوێ پیوی نەبێ داس بسوێ «هەژار، *بۆ کوردستان*»› ☰ دستەی دروگر

گەلەخەن / gelexen/: ناو. جوابی بێمەبەست و بە خۆڕایی ☰ پاسُخ سرسری

گەلەخەندە / gelexende/: ناو. کۆڕی گاڵتە و جەفەنگ ☰ مجلس شوخی و تفریح

گەلەدرەو / geled(i)rew/: ناو. زبارەی دروێنە ☰ درو تعاونی

گەلەری / gelerî/: ناو. پیشانگەی بەرهەمی هونەری ☰ گالری

گەلەڕاوێژە / geleřawêje/: ☜ **گەلەڕاوێژی**

گەلەڕاوێژی / geleřawêjî/: ناو. گەلەڕاوێژە؛ تەگبیری بە کۆمەڵ ☰ چاره اندیشی گروهی

گەلەستێر / gelestêr/: ناو. ڕەیاکاروان؛ کاکێشان ☰ کهکشان

گەلەشک / geleşik/: ناو. شەگەل؛ مێگەلێ کە هەمووی شەک بێ ☰ رمەی شیشک

گەلەک / gelek/: ☜ **گەلێك**

گەلەکۆمە / gelekome/: ناو. ١. گەلەکۆمەک؛ گەلەکۆمەکی؛ گەلەکۆمەگێ؛ هاوکاری بە کۆمەڵ ‹گەلەکۆمەی لێ بکەن، کاری دوو ڕۆژە› ٢. هێرش و هەڵمەتی کۆ لە سەر تاکێک ‹کردیانە گەلەکۆمە بۆ سەر کورد و کوردستان› ☰ ١. کار گروهی ٢. حملەی گروهی

گەلەکۆمەک / gelekomek/: ☜ **گەلەکۆمە ـ١**

گەلەکۆمەکی / gelekomekî/: ☜ **گەلەکۆمە ـ١**

گەلەکۆمەگی / gelekomegî/: ناو. مەهبەرە؛ زبارە؛ هەرەوەز ☰ تعاونی

گەلەکۆمەگێ / gelekomegê/: ☜ **گەلەکۆمە ـ١**

گەلەکۆیی / gelekoyî/: ناو. کار و ڕەوتی خۆ شاندان؛ پێکەوە ڕۆیشتن بە کۆمەڵ ☰ تظاهرات

گەلەکی / gelekî/: ئاوەڵکار. گەلەک؛ زاف؛ فرە؛ فریە؛ زۆر ☰ زیاد؛ بسیار

گەلەگ / geleg/: ئاوەڵکار. قەوی؛ قەوین؛ فریە؛ فرە ☰ فراوان

گەلەگورگ / gelegurg/: ناو. وەرگان ☰ رمەی گُرگ

گەلەلووک / gelelûk/: ناو. گەروو؛ گەڵوو ☰ گلو

گەلەمپەری^{1} / gelemperî/: ناو. ڕێوشوێنی کۆمەڵگا ☰ عُرف

گەلەمپەری^{٢}: ئاوەڵناو. ١. بەگشتی ٢. زۆربە ☰ ١. همگی ٢. بیشتر

گەلەنـدار / gelendar/: نـاو. گەلـدار؛ داری زۆر ئەستوور ☰ درخت بسیار تنومند

گەلەنگ / geleng/: ☜ **گەلەنگەدەن**

گەلەنگـەدەن / gelengeden/: نـاو. گەلـەنگ؛ کۆلاسـە؛ کـۆلاس؛ مقەنەزمـە؛ گـێلان‌گـێلان؛ شـەنگ‌کـیش؛ میلەیـەکی سـەر لاری نێوقـەدی چەک کە بـە هـاتوچـۆ، فیشـەک دەخاتـە نێـو خەزێنـەی چـەک و پووکەکـەی فـڕێ دەدا ☰ گلنگدن

گەلەوان / gelewan/: ناو. شوانی پـەز و گـاڕان ☰ چوپان

گەلەور / gelewir/: ئاوەڵناو. پواو؛ ڕزیو ☰ پوسیده

گەلهۆ / gelho/: ☜ **گەلحۆ**

گەلهـە / gelhe/: نـاو. ئـاپۆرە؛ جـەماوەر؛ هـەموو خەڵک یان دانیشتوانی وڵات یـان دەڤـەرێک ☰ جمهور؛ جمعیت

گەلی^{١} / gelî/: نـاو. گەڵی؛ دۆڵ؛ دەرە؛ شیو؛ بوهـل ☰ درّه

گەلی^{٢}: ئاوەڵناو. سەر بە کۆمەڵ ☰ ملّی

گەلێ / gelê/: ☜ **گەلێك**

گەلێر / gelêr/: ئاوەڵـناو. ١. زۆر؛ فـرە ٢. سـەر بـە گەل ☰ ١. بسیار ٢. ملّی

گـەلێک / gelêk/: ئاوەڵـکار. گەلـەک؛ گـەلێ: ١. هێندێک؛ قەدەرێک ‹بە حالەحاڵ، گـا بـە سـواری کـامیۆن، گـەلێک بـە پـێ و بـە قوڕشـێلان، شـەو گەیشتینە قاوەخانەی قـەدی چیـای ئەزمڕ «هـەژار، چێشتی مجێور»› ٢. زۆر؛ فرە؛ زاف ‹شینم گەلێک گێڕا و شادیم کەم دیوە/ خۆشی دەڵێن هەیـە، بـەلام نەمدیوە! «هێمن»› ٣. کۆمەڵێ ‹وەختی خـۆی لـە بەغدایەڕا، عەبدولقادر گەیلانی، جونەیـدی بەغـدادی، شبلی، حەسەن بەسری و گەلێکی‌تر لە ئەولیا، هاتنـە شەڕی شێخ هادی «هەژار، چێشتی مجێـور»› ☰ ١. قدری ٢. بسیاری ٣. جمعی

گەڵ^{١} / geł/: نـاو. ١. پـەلکی دار کـە بـۆ خـۆراکی حـەیوانات هەڵـدەگیرێ ٢. دارسـتانێ کـە هـەر دەوەنە و داری بەرزی نییە ٣. */شوورەیی/* هـەردوو ڕان ٤. */شوورەیی/* نێوان دوو ڕان ‹گەڵ و گوان› ☰ ١. برگ علوفەی حیوانات ٢. جنگـل درختچـه بـدون درخت بزرگ ٣. هر دو ران ٤. میانِ هر دو ران

گەڵ^{٢}: ئامراز. پێڕا؛ تەک ☰ همراهِ

گەڵا / geła/: ناو. ١. پـەلک؛ پـەلکی دار و گیـا ٢. */مەجاز/* پەڕە لە هەر شتێ ‹دوو گەڵا پەنجاهەزاری› ٣. ئەسکەناسـی سـەد دولاری ئـەمریکا ☰ ١و٢. برگ ٣. اسکناس صد دلاری امریکا

◘ **گەڵا دەرکردن:** پەلک لێ ڕوانی ڕوەک ☰ جوانـه زدن برگ

گەڵا کردن: ١. پەلک لێ ڕوان ٢. پەلکـەمێو لـە دار چنین ☰ ١. برگ دادن ٢. برگ مو چیدن

گـەڵا کـەوتن: داوەریـنی گـەڵای داران ☰ برگ‌ریزان

گەڵابە / gełabe/: ناو. ترێلی؛ لۆری ☰ تریلی

گەڵاخەزان / gełaxezan/: ناو. بەرگڕێزانی پاییز ☰ برگریزان

گەڵادار^{١} / geładar/: ناو. پەلکی دار ☰ برگ درخت

گەڵادار^{٢}: ئاوەڵـناو. بەپەلک؛ خـاوەن گـەڵا ☰ دارای برگ

گەڵادمەڵ / geład(i)meł/: ناو. ڕکێشە؛ ڕەکێشە ☰ بارهنگ

گەڵادە / gełade/: ☜ **گڵادە**

گەڵادەرزی / geładerzî/: ئاوەڵناو. بە گەڵای باریـک وەک دەرزییەوە ☰ برگ‌سوزنی

گـەڵاڕن^{١} / gełařin/: نـاو. کـار و ڕەوتی پـەلک لـە ڕوەک داکەندن؛ پەلک لێ کردنەوە ☰ عمل برگ از درخت کندن

گەڵاڕن^{2}: ئاوەڵناو. گەڵاوەرێن ‹ڕەشەبای گرژی گەڵاڕن› ☰ برگ‌ریزنده

گەڵاڕێز / gełařêz/: ناو. گەڵاڕێزان: ١. دەمی خەزەڵ وەرین ‹مەواتی زاهیر قیامەت خێزا/ سەر چوون گەڵاڕێز پاییز مەڕێزا «*شانامەی کوردی* هەورامی»› ٢. خەزەڵوەر ☰ ١. موسم برگریزان ٢. آبان‌ماه

گەڵاڕێزان / gełařêzan/: ناو. گەڵاڕێژان: ١. جەنگەی پەلکی دار وەرین ٢. مانگی خەزەڵوەر؛ ناوەڕاست‌مانگی پاییز ☰ ١. موسم برگریزان ٢. آبان‌ماه

گەڵاڕێژان / gełařêjan/: ☜ **گەڵاڕێزان**

گەڵاز / gełaz/: ناو. ١. ☜ **گـڵاز** ٢. ☜ **گێلاس ـ١** ٣. پیرەبەراز ☰ ١. ☜ **گـڵاز** ٢. ☜ **گێلاس ـ١** ٣. گُراز پیر

گەڵاس / gełas/: ناو. ١. ئالووچە سوورە ٢. ئالووچە زەردە ٣. ☜ **گێلاس ـ١** ☰ ١. آلو سرخ ٢. آلوزرد ٣. ☜ **گێلاس ـ١**

گەڵاکوت / gełakut/: ناو. گەڵاکوتک؛ تێلای گەڵا ورد کردن ☰ کدینە؛ برگ‌کوب

گەڵاکوتک / gełakutik/: ☜ **گەڵاکوت**

گەڵاکەوتن / gełakewtin/: ناو. جەنگەی پەلک وەرینی داران ☰ موسم برگریزان

گەڵا . گەڵا / geła geła/: ئاوەڵناو. ناسک و جوان (نان) ‹تا جووتیار ئارەق نەڕێژێ/ تا هەتاو تیشک ناوێژێ/ دانیشتووی ناو کۆشک و قەڵا/ دەخۆن نانی گەڵا ـ گەڵا؟ «هێمن»› ☰ نازک و ارزشمند

گەڵاڵ / gełał/: ناو. چەم؛ ڕووبار ☰ رودخانە

گەڵاڵە^{1} / gełałe/: ناو. گڵاڵە؛ گولاڵە: ١. کەلا بەردی زروی لە چەرخنەدراو ٢. پلان؛ پرۆژە ‹گەڵاڵەی بەنداوی ئازاد› ٣. نەخشە؛ تەرح؛ نووسراوە یان پێشنیارێک بۆ گەیشتن بە ئامانج یان ئامانجگەلێکی دیاریکراو ‹گەڵاڵەی پێک‌هێنانی کار› ٤. پلان؛ پیلان؛ تەرح؛ وێنەی سەرەتایی کە بیچمی گشتی شتێک نیشان دەدا ‹گەڵاڵەی ڕووبەری ساختمان› ٥. تەرح؛ ڕێوشوێن؛ ڕیچ؛ وێنە یان نووسراوەیەک بۆ دروست کردنی شتێ یان جێبەجێ کردنی کارێک ‹گەڵاڵەی ئاهەنگی جێژنی نەورۆز لە تەنگیسەردا› ٦. تەرح؛ قانوونێ کە وەک پێشنیار، لە لایەن نوێنەرانەوە دەدرێ بە پارلەمان ٧. بەرنامەیەک بۆ جێبەجێ بوونی کارگەلێک لە داهاتوودا ☰ ١. تیلەی سنگی صاف‌نشدە ٢. پروژە ٣ تا٧. طرح

◘ **گەڵاڵە کردن**: داڕشتن؛ دابین کردنی گەڵاڵە؛ کێشانی نەخشەی سەرەتایی و گشتی بۆ ڕەوت یان بەرهەمێکی هونەری ‹بۆیە بەرنامەیەکی کورت و نوێیان کە لەگەڵ هەلومەرجی ئەو سەردەمەیدا دەگونجا، گەڵاڵە کرد› ☰ طرح‌ریزی کردن

گەڵاڵە^{2}: ئاوەڵناو. گڵاڵە؛ گولاڵە؛ نیوەساز؛ نیوەدروست بوو ☰ نیم‌ساختە

گەڵامێو / gełamêw/: ناو. پەلکی ڕەز ☰ برگ مو

گەڵاو / geław/: ☜ **گڵاو**^{2}

گەڵاوگەڵ / gełageł/: ئاوەڵکار. *[شوورەیی]* گەڵواگەڵۆ؛ گەڵوا ـ گەڵوا؛ جۆرێ ڕێگە چوون بە پای لێکەوە دوور ‹... تل دەدەن، گەڵاوگەڵ دەڕۆن، لە جووڵانەوە دەوەستن، بە نەوسی خۆیان ناوەستن ... «هەژار، چوار *نامیلکە*»› ☰ حالت راه رفتن با پاهای از هم باز

گەڵاوەریو / geławeriw/: ئاوەڵناو. ڕووتاوە ☰ برگ‌ریختە

گەڵاوی / geławî/: ☜ **گڵاوی**

گەڵتە / gełte/: ☜ **گاڵتە**

گەڵخۆر / gełxor/: ئاوەڵناو. تایبەتمەندی ئاژەڵێ کە بە پەلکە دار دەژی ☰ ویژگی دامی کە از برگ

درختان تغذیه می‌کند

گەڵواز / gełwaz/: ناو. ١. ☜ **گڵواز** ٢. ☜ **گەڵوازە‌ـ١** ٣. زنجیره بە شوێن یەکا ▤ ١. ☜ **گڵواز** ٢. ☜ **گەڵوازە‌ـ١** ٣. ردیف به دنبال هم

گەڵوازە / gełwaze/: ناو. گەولاز: ١. گەڵواز؛ گۆرانی چرۆ دەرکردنی دار ‹هەورانیش گازە ـگازە، گش دەخوێنن گەڵوازە «فولکلۆر»› ٢. ڕستە مووروروی سوور و شین کە بە بێشکەوە هەڵدەواسرێ ٣. گوێز و هەنجیری بە بەنەوە کراو ٤. دۆخی فڕینی بە کۆمەڵی باڵداران ▤ ١. ترانەی مخصوص جوانە زدن درختان ٢. رشتەی مُهرەهای رنگین کە بە گهوارە آویزند ٣. انجیر و گردوی با نخ رشته شده ۴. پرواز دسته‌جمعی پرندگان

گەڵوا.گەڵوا / gełwa gełwa/: ☜ **گەلاوگەڵ**

گەڵوا.گەڵۆ / gełwa gelo/: ☜ **گەلاوگەڵ**

گەڵواڵک / gełwałik/: ناو. گیایەکە بنەکەی دەخورێ ▤ گیاهی با پیاز خوراکی

گەڵوان / gełwan/: ناو. گەڵوانک؛ بەرێکی دار مازووە ▤ از ثمرهای درخت مازوج

گەڵوانک / gełwanik/: ☜ **گەڵوان**

گەڵ و قەمچاخ / geł û qemçax/: ناو. لە پشتێنە بەرەخواری مرۆڤ ▤ از کمر به پایین

گەڵ و گون / geł û gun/: ناو. /*شووره‌یی*/ ناو ڕان و ئەندامانی ‹سەرت دە قوڕێ نێی! خۆ ئەوە گەڵوگونت هەموو بە دەرەوەیە! بچۆ پشت دارێک! «هەژار، چێشتی مجێور»› ▤ از کمر به پایین

گەڵۆز / gełoz/: ناو. گەڵۆس؛ ناوگەڵ؛ بە تالایی نێوان دوو ڕان (تایبەتی بۆ سەگی دەڵێن) ▤ میان ران‌ها (ویژەی سگ)

گەڵۆس / gełos/: ☜ **گەڵۆز**

گەڵوو / gełû/: ☜ **گەروو**

گەڵووگر / gełûgir/: ئاوەڵناو. گەرووگر ▤ گلوگیر

گەڵە / gełe/: ناو. گەدە؛ عوور؛ کرش ▤ شکمبه

گەڵەنگ / gełeng/: ناو. قۆتک؛ گولنگ ▤ منگوله

گەڵەوان / gełewan/: ناو. ئاگاداری دەوەن و بنچکان ▤ نگهبان درختچەهای جنگل

گەڵی / gełî/: ☜ **گەلی**^{1}

گەڵیش / gełîş/: ناو. ١. شارە؛ شادە؛ نیشانەی نێوان کا و خەرمان ٢. گۆلەمەرزە ▤ ١. نشانەی میان کاه و گندم در خرمن ٢. کرد شالیزار

گەڵیشە / gełîşe/: ☜ **گەلاشان**

گەم / gem/: ناو. ١. گرینگی؛ بایەخداری ٢. گەمە؛ کایە ▤ ١. اهمیّت ٢. بازی

گەمار^{1} / gemar/: ناو. ١. چرک؛ چلک؛ پیسایی ٢. دەباغی ٣. ☜ **گەماڵ** ▤ ١. چرک؛ کثافت ٢. دبّاغی ٣. ☜ **گەماڵ**

گەمار^{2}: ئاوەڵناو. چلکن؛ پیس ▤ چرکین

گەمارگە / gemarge/: ناو. دەباغخانە ▤ دباغ‌خانه

گەمارۆ / gemaro/: ناو. ١. ڕەوتی دەورە گیران ٢. /*مەجاز*/ شالاو؛ پەلامار ▤ ١. مُحاصره ٢. یورش

▣ **گەمارۆی ئابوری**: کار و ڕەوتی بەرگری کردن لە مامەڵە و دان‌وستانی ولاتێک لەگەڵ ولاتانی‌تر ▤ محاصرەی اقتصادی

گەمارۆی چەکداری: کار و ڕەوتی چوار لا گرتن و بەستنی هەموو ڕێگایەک بە هێزی چەکداری بە مەبەستی بەرگری لە یارمەتی پێ‌گەیشتن و هەڵاتنی دانیشتوان ▤ محاصرەی نظامی

⊡ **گەمارۆ دان**: ١. دەورە گرتن ٢. شالاو بردن؛ پەلامار دان ▤ ١. مُحاصره کردن ٢. یورش بُردن

گەماری / gemarî/: ناو. چەپەڵی؛ پیسی ▤ پلیدی

گەماڵ / gemał/: ناو. گەمار؛ گەمباڵ؛ قەپەگۆڵ؛ گۆڵەسەگ؛ سەگی نێر ▤ سگ نر

گەماڵباوک / gemałbawk/: ئاوەڵناو. باوکسەگ (جوێنێکە) ▤ پدرسگ

گەماڵدوو / gemałdû/: ناو. گیایەکی دڕکاوی مەیلەو بۆرە ▤ گیاهی است

گەمالفس / gemałfis/: ناو. *[پلار]* قنگەلتس ≣ چُمباتمه

گەماڵگیزان / gemałgîzan/: ناو. گەمەل‌گیزان؛ ڕەوتی هەڵتیقان و کایە و بازبازان بە خۆشییەوە ‹لە خوەشییا گەمال‌گیزانیانە!› ≣ ورجه-وورجه

گەمانە / gemane/: ☜ **گومانە**

گەمباڵ / gembał/: ☜ **گەماڵ**

گەمبۆڵ / gemboł/: ناو. گەمبۆڵە: ۱. گەماڵی پیر ۲. *[پلار]* پیاوی زۆر پیری مووی تەوێڵ و برۆ سپی ≣ ۱. سگ نر پیر ۲. مرد کُهنسال

گەمبۆڵە / gembołe/: ☜ **گەمبۆڵ**

گەمحێل / gemĥêl/: ☜ **گەلحۆ**

گەمر / gemr/: ئاوەڵناو. نەجوان؛ ناحەز لە بەر چاو ≣ بدنما

گەمراندن / gemrandin/: چاوگ. ۱. ناشیرین کردن؛ کرێت کردن ۲. جویّ کردنەوە ۳. مالین؛ پەرخاندن؛ دەست پێدا مالین ‹سونەتە مرۆڤ لەشی خوە لەگەل ئاڤیّ بگەمرینێت› ≣ ۱. بدنما کردن ۲. جُدا کردن ۳. مالش دادن

گەمرخە / gemirxe/: ناو. کەڕوو؛ کەڕەکیفە؛ برش ≣ کپک

گەمرە / gemre/: ☜ **گەمڕە -۱**

گەمرین / gemrîn/: چاوگ. جویّ بوونەوە ≣ جُدا شدن

گەمڕ[1] / gemř/: ناو. لەت؛ پارچەی ورد ≣ تکەی کوچک

گەمڕ[2]: ئاوەڵناو. نیوەکوڵ؛ نیوەجۆش ≣ نیم‌جوش

گەمڕاندن / gemřandin/: چاوگ. ۱. لەت‌وکوت کردن؛ وردوخاش کردن ۲. کەمێک کولاندن ≣ ۱. خُرد و خمیر کردن ۲. کمی جوشاندن

گەمڕە / gemře/: ناو. ۱. گەڕمە؛ گەمرە؛ کەمرە ۲. پترۆی برین ≣ ۱. سرگین خشکیدەی سفت‌شدە ۲. کبره؛ خشک‌ریشه

⊡ **گەمڕە بەستن**: ۱. پترۆ نیشتنە سەر برین ۲. *[کینایە]* زۆر چڵکن بوون ‹دەستت ناشۆی؟ گەمڕەی بەستووە› ≣ ۱. کبره بستن زخم ۲. چرکین بودن

گەمژ / gemj/: ☜ **گەمژە-۱**

گەمژە / gemje/: ئاوەڵناو. گەمژەل: ۱. گەمژ؛ چکۆلەی پووتەکەی بیّ‌نمووت ۲. گەمشۆ؛ گێژ؛ وڕ ≣ ۱. کوچولوی بدقیافه ۲. گیج؛ دبنگ

گەمژەڵ / gemjeł/: ☜ **گەمژە**

گەمش / gemş/: ناو. ۱. ☜ **گوێلە -۲** ۲. ☜ **گولەش** ۳. کاری لیّ دان بە دار ≣ ۱. ☜ **گوێلە-۲** ۲. ☜ **گولەش** ۳. چوبکاری

گەمشاندن / gemşandin/: چاوگ. ۱. لیّ دان ۲. کوشتن لە ژێر دارکاریدا ≣ ۱. زدن ۲. کُشتن بر اثر چوبکاری

گەمشۆ[1] / gemşo/: ناو. زۆرانباز ≣ کُشتی‌گیر

گەمشۆ[2]: ☜ **گەمژە-۲**

گەمشین / gemşîn/: چاوگ. کوتران؛ لیّ دران ≣ کُتک خوردن

گەمۆر / gemor/: ئاوەڵناو. ۱. تفت؛ ئاماڵ‌تاڵ ‹تامی شیرین و گەمۆر› ۲. ڕووگرژ؛ ناوچاو تاڵ ≣ ۱. گس مایل به تلخ ۲. تُرشرو

گەموورە / gemûre/: ناو. ۱. خۆراکی لیچق کە بە لێوەوە دەنووسیّ ۲. مێشوولە؛ تۆفانە ≣ ۱. غذای لزج که بر لب چسبد ۲. پشه

گەمە / geme/: ناو. ۱. گاڵتە؛ شۆخی ۲. قومار لە سەر پارە یان شت ۳. یاری؛ کایە ‹دەگەل منداڵان، تا خەو بە لایدا دەبردینەوە، گەمەمان دەکرد «هەژار، چێشتی مجێور»› ≣ ۱. شوخی ۲. قُمار ۳. بازی

⊡ **گەمە کردن**: ۱. گاڵتە کردن ۲. گاڵتە پیّ کردن ۳. کایە کردن ≣ ۱. شوخی کردن ۲. سر به سر گذاشتن ۳. بازی کردن

گەمە لێ هاتن: گەمە هاتن؛ بە گەمە زانین؛ بایەخ پێ نەدان ▤ شوخی گرفتن

گەمە هاتن: ☜ **گەمە لێ هاتن**

بە گەمە زانین: ☜ **گەمە لێ هاتن**

گەمەڵگیزان / gemełgîzan/: ☜ **گەماڵ گیزان**

گەمی / gemî/: ☜ **گەمیە**

گەمیک / gemîk/: ناو. بەلەم؛ لۆتکە؛ قایەق؛ گەمیەی بچووک ▤ قایق

گەمیگەه / gemîgeh/: ناو. لەنگەرگا؛ بەندەر؛ شوێنی پاڵ گرتنی گەمیە ▤ بندر

گەمیوان / gemîwan/: ☜ **گەمیەوان**

گەمیە / gemye/: ناو. گەمی؛ گەمێ؛ کەشتی؛ پاپۆڕ ▤ کَشتی

گەمیەوان / gemyewan/: ناو. گەمیوان؛ گەمێوان؛ کەسێ کە کەشتی داژوێ ▤ ناخدا

گەمێ / gemê/: ☜ **گەمیە**

گەمێوان / gemêwan/: ☜ **گەمیەوان**

گەن^{1} / gen/: ناو. گەند؛ گەرچەک ‹دۆنێ گەنێ نابت ڕوون/ قەرەچی نابت خاتوون «مەسەل»› ▤ گرچک

گەن^{2}: ئاوەڵناو. گەند: ١. بۆگەن؛ بۆن ناخۆش ٢. ڕزیو لە تەڕاییدا ٣. خراپ و بێنرخ ٤. کرێت؛ ناشیرین ٥. کول و نەبڕ (تیخ و تەور و ...) ▤ ١. بدبو ٢. پوسیده از خیسی ٣. بُنجل و بی‌ارزش ۴. زشت ۵. کُند (تیغ و تبر و ...)

گەنار / genar/: ئاوەڵناو. بۆن‌ناخۆش ▤ بدبو

گەناڵ / genał/: ناو. زبڵ؛ زوێڵ؛ زبڵ و زاڵ ▤ آشغال

گەناڵخە / genałxe/: ناو. زبڵ؛ زوێڵ؛ زبڵ و زاڵ ▤ آشغال

گەنان / genan/: چاوگ. گەنین؛ گەنیان: ١. ڕزین ٢. زۆر گەیشتن ‹وەرزی میوە گەنان› ▤ ١. پوسیدن ٢. زیاد رسیدن میوه

گەناندن / genandin/: چاوگ. تێپەڕ. //گەناندت؛ دەگەنێنی؛ بگەنێنە// گەنانن: ١. ڕزاندن لە تەڕاییدا ‹باران کوولەکانی گەناندووە› ٢. گەندەڵ کردن؛ فاسد کردن؛ تووشی ڕەوشت و ئاکاری دزێو کردن ‹مافیا ئەم وڵاتەی گەناندووە› ▤ ١. پوساندن ٢. فاسد کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەگەناندن

گەنانن / genanin/: ☜ **گەناندن**

گەناو^{1} / genaw/: ☜ **گەنداو**

گەناو^{2}: ئاوەڵناو. ڕزیو لە تەڕایی ▤ پوسیده از نم

گەناور / genawir/: ☜ **گەناوەر**

گەناوەر / genawer/: ناو. گەناور؛ مێروان؛ جانەوەرانی وردیلە ▤ حشرات

گەنای / genay/: چاوگ. گەنین ▤ گندیدن

گەنج / genc/: ناو. ١. جحێڵ؛ لاو؛ خۆرت؛ جوان لە تەمەندا ٢. کۆمایەکی زۆر و زەبەند لە شتی گرانبایی (وەک: سکە، زێڕ، زیو، شتی کۆن و...) کە لە شوێنێکدا شاردراوەتەوە ٣. سامان؛ گەنجینە؛ خەزێنە؛ خەزینە؛ خەزنە؛ خزنە؛ سەرچاوکەی سامانی زۆر (وەک سەرچاوەی سروشتی) ▤ ١. جوان ٢و٣. گنج

▣ **گەنجی قارون:** *[کنایه]* سامانی زۆر ▤ گنج قارون

گەنجایەتی / gencayetî/: ناو. ڕۆژگاری جوانی؛ خۆرتی ▤ دوران جوانی

گەنجمە / genc(i)me/: ناو. گەنەجمە؛ ڕەوتی جمین و داخزانی زەوی ‹بە هۆی گەنجمەوە لایەکی کێوەکە داڕووخاوە› ▤ رانش زمین

گەنجە / gence/: ناو. ١. گاڵتە و گەپ؛ حەنەک ٢. کومێدی ناو دیوار ▤ ١. شوخی و بازی ٢. گنجه

گەنجەفە / gencefe/: ناو. ١. قسەی تیز پێ کردن ٢. پەڕی قومار ٣. بازی بە پەڕی قومار ▤ ١. سخن حاکی از مسخره کردن ٢. ورقِ بازی ٣. بازی با ورق

گەنجی / genci/: ناو. خۆرتی؛ لاوی ‹سەردەمی گەنجی› ☰ جوانی

گەنجینە / gencîne/: ناو. ١. نەختینە؛ خەزانە؛ خزنە؛ خەزەنە؛ شوێنی هەڵگرتن و ڕاگرتنی گەنج ٢. سامانگە؛ نەختینە؛ خەزانە؛ خزنە؛ گەنج؛ خەزەنە؛ مەکۆی شتێ گرانبایی ٣. کۆمەڵە شتی بایەخدار ‹خەزێنەی وشە› ٤. ئەنتیکەخانە؛ مووزە ☰ ١تا٣. گنجینە ۴. موزە

گەنجینەوان / gencînewan/: ناو. خەزێنەدار ☰ خزانەدار

گەنجێتی / gencêtî/: ناو. جحێڵی؛ جوانی؛ لاویەتی؛ خۆرتی ‹گوڵی گەنجێتیم وا هەڵوەراوە/ تاک تاکەی گەڵای وا پێوە ماوە «فولکلۆر»› ☰ جوانی

گەند / gend/: ☜ **گەن**

گەندار / gendar/: ناو. نێرە؛ مەشکەی لە دار یان تەنەکە ☰ مشک چوبی یا حلبی

گەنداو / gendaw/: ناو. گەناو؛ گەنکاو؛ تالاو؛ زەلکاو ☰ مُرداب

گەندڕ / gendiř/: ئاوەڵناو. ١. بۆگەن ٢. گەنیو ☰ ١. بوگند ٢. گندیده

گەندلخە / gendilxe/: ئاوەڵناو. گەمار؛ چڵکن؛ پیس ☰ چرکین؛ کثیف

گەندم / gendim/: ☜ **گەنم**

گەندمە / gend(i)me/: ☜ **گەنمە**

گەندمی١ / gend(i)mî/: ناو. جۆرێ ترێڕەشکە ☰ نوعی انگور سیاه

گەندمی٢: ☜ **گەنمی**

گەندوگو / gend û gû/: ناو. *[ناشیرین]* گەنوگوو؛ گەندوگەمار؛ گەندوگەوەڵ؛ گەنوگووژاڵ: ١. شتی پیس و پۆخڵ ٢. *[مەجاز]* زبڵوزاڵ ٣. *[کینایە]* مرۆی هیچ و پووچ ☰ ١. کثافت ٢. آت‌وآشغال ٣. آدم بی‌ارزش

گەندوگەمار / gend û gemar/: ☜ **گەندوگو**

گەندوگەوەڵ / gend û geweł/: ☜ **گەندوگو**

گەندە ـ / gende-/: پێشوشە. گەنە ـ: ١. ناتەواو ‹گەندەپەڵە؛ گەندەموو› ٢. پیس ‹گەندەخۆر› ٣. خراپ ‹گەندەپیاو› ٤. سووک؛ نزم ‹گەندەتا› ☰ ١. ناقص ٢. کثیف ٣. بد ۴. خفیف

گەندەپەڵە / gendepełe/: ناو. پەڵەی ناتەواو ☰ باران موسمی ناکافی

گەندەپیاو / gendep(i)yaw/: ئاوەڵناو. گەنەپیاو؛ نامەرد؛ بێغیرەت ☰ نامرد

گەندەتا / gendeta/: ناو. تاو لەرزی سڤک ☰ تب سبُک

گەندەخۆر / gendexor/: ئاوەڵناو. پیس‌خۆر؛ تایبەتمەندی کەسێ کە خۆراکی خراپ دەخوا ‹گەندەخۆر ناپرسێ لە ڕەش و بۆر «مەسەل»› ☰ بدخوراک

گەندەدەڵەک / gendedełek/: ناو. فسۆس ☰ سنجاب بدبو

گەندەژن / gendejin/: ناو. ژنێ زووتر لە وەخت پیر بێ ☰ زنی که زود شکسته شود

گەندەژە١ / gendeje/: ناو. ڕێوی توولەک کردوو ☰ روباه پشم ریخته

گەندەژە٢: ئاوەڵناو. ١. بێحەیا؛ شڕ و دڕ ٢. ☜ گەنەژە ☰ ١. بی‌حیا ٢. ☜ **گەنەژە**

گەندەکار / gendekar/: ☜ **گەنەکار**

گەندەل / gendel/: ئاوەڵناو. گەندەڵ: ١. تەمەڵ ٢. نەفام ٣. چرووک و بێکەڵک ☰ ١. تنبل ٢. بی‌شعور ٣. بی‌مصرف

گەندەلۆ / gendelo/: ناو. گەنەلۆ؛ گیایەکە لە کەما دەکا، ئاژەڵ بیخوا کوێر دەبێ ☰ گیاهی سمی

گەندەڵ١ / gendeł/: ئاوەڵناو. ١. ☜ **گەندەل** ٢. ڕزیو ☰ ١. ☜ **گەندەل** ٢. پوسیده

گەندەڵ ـ٢: پێشوشە. گەن؛ خراپ ‹گەندەڵفێڵ› ☰ زشت

گەندەڵی / gendeĥî/: ناو. فەت؛ پۆخەڵی؛ ڕەوتی دزە کردنی دزی و فزی لە ناو دامودەزگایەکی بەتایبەت دەولەتیدا ▬ فساد

گەندەمو / gendemû/: ناو. گەنەموو؛ گەنەتووک؛ تووکەمردارە؛ وردەمووی زەردی جووچک و ڕوومەتی ژن و مندال ▬ موی زرد جوجه و موی صورت زنان و کودکان

گەندەنێ / gendenê/: ناو. خەفتانێک بارانی کەمی لێ بباری و تیشەی وشک بێ ▬ کشتەی دیمی کم باران

گەنکاو / genkaw/: ناو. ١. ئاوی بۆگەنیو ٢. زەلکاو؛ چراف ▬ ١. گنداب ٢. مُرداب

گەنکەدەڵەک / genkedełek/: ناو. راسوو؛ مشکەخۆرە؛ راسۆ ▬ راسو

گەنکەزەردە / genkezerde/: ☜ **گیابۆگەنە**

گەنگستر / gengistir/: ناو. دزی چەکدار؛ هەرکام لە ئەندامانی دەستە چەکدارێکی سەربزێو کە کاریان دزی و بڕینی بانک و فروشگایە ▬ گانگستر

گەنگەڵ / gengeł/: ☜ **گۆنگەڵ**

گەنگەنەچی / gengeneçî/: ناو. ئەوەی دەرمانی گەنە دەفرۆشێ ▬ درمان‌فروش

گەنگیر / gengîr/: ئاوەڵناو. ناچار؛ نەچار؛ بێ‌دەرەتان ▬ ناگُزیر

گەنم / genim/: ناو. گەندم؛ گەنەم؛ گیای ئالیکی بە ساقەتەی گرێ‌گرێ و هلۆل، گەلای درێژ و بەری زەردی بچووکەوە کە دەنکەکەی دەهاڕن و ئاردەکەی دەکەنە نان و بژیوێکی لە کۆنەوە ناسراوی مرۆڤە ▬ گندُم

گەنمبرژیاگ / genimbirjyag/: ☜ **گەنمەبرێشکە**

گەنمبەهارە / genimbehare/: ☜ **گەنمەبەهارە**

گەنمدرەو / genimd(i)rew/: ناو. دروێنەی گەنم ▬ درو گندم

گەنمدونە / genimdune/: ناو. ١. دانووی گەنم ٢. دانەکولانە؛ دانوولەی تێکەڵاو لە هەموو دانەوێلەیێ بۆ خێری ددان هاتنی زارۆک ▬ ١. گندم آب‌پز ٢. آش دندانی

گەنمڕەنگ / genimřeng/: ئاوەڵناو. گەنەدمی؛ ئەسمەر؛ بە ڕەنگی گەنم ▬ گندمگون

گەنمزۆردە / genimzorde/: ناو. فەریکە گەنم ▬ گندم درمل

گەنمگردی / genimgirdî/: ئاوەڵکار. لە سەریەک بێ‌ڕاوەستان ‹گەنمگردی با و باران، دایگرت بە دەشت و داران «مەسەل»› ▬ بدون وقفه

گەنمگەنم / genimgenin/: ☜ **گەنمگەنمێن**

گەنمگەنمێن / genimgen(i)mên/: ناو. گەنم‌گەنم؛ یارییەکی شەونشینییە ▬ نوعی بازی

گەنموجۆ / genim û co/: ناو. *[مەجاز]* ١. مووی ماش و برنج ٢. ڕەشبەڵەک ▬ ١. موی جوگندمی ٢. نوعی رقص گروهی

گەنمۆک / gen(i)mok/: ناو. ١. ☜ **گەنمەشامی** ٢. گیا دۆکلیوێکە ▬ ١. ☜ **گەنمەشامی** ٢. گیاهی آشی

گەنمە / genme/: ناو. گەندمە؛ بالووکە ▬ زگیل

گەنمەئومێدە / genme'umêde/: ناو. جۆرێک گەنمی دەنک درشت ▬ نوعی گندم مرغوب

گەنمەبرێشکە / genmeb(i)rêşke/: ناو. گەنمبرژیاگ؛ گەنمی لە سەر ساج بۆدراو ▬ گندم بوداده

گەنمەبەهارو / genmebeharû/: ☜ **گەنمەبەهارە**

گەنمەبەهارە / genmebehare/: ناو. گەنمبەهارە؛ گەنمەبەهاروو؛ تۆمەگەنمێکە لە بەهاردا دەچێنرێ ▬ گندم بهاره

گەنمەپشیلە / genmep(i)şîle/: ناو. تۆوی کەرتەشی ▬ تخم گیاهی خاردار

گەنمەپێغەمبەرانە / genmepêğemberane/: ☜ **گەنمەشامی**

گەنمە پێغەمبەرە / genmepêğembere/: ☜ **گەنمەشامی**

گەنمەحۆلە / genmeĥole/: ناو. جۆرێ گەنمی دەنک درشتە ☰ نوعی گندم درشت

گەنمەزەردە / genmezerde/: ناو. جۆرێ تۆمی گەنم ☰ نوعی گندم

گەنمەسمەوەج / gen(i)mes(i)mewec/: ناو. گەنمێکە لە جێگای کوێستان و زەنوێر دەچێندرێت و بە زەحمەت لە کەلوو دێتە دەرێ ☰ نوعی گندم

گەنمەسەرداری / genmeserdarî/: ناو. جۆرێک گەنمە ☰ نوعی گندم

گەنمەشام / genmeşam/: ☜ **گەنمەشامی**

گەنمەشامی / genmeşamî/: ناو. شامی؛ گەنمەشام؛ گەرمەشانی؛ گوڵەپێغەمبەرە؛ گەنمەپێغەمبەرانە؛ گەنمەپێغەمبەرە؛ گوڵەکابە؛ گوڵەگەنم؛ گەنمۆک؛ سەرداری: ١. زوڕات؛ گیایەکی ئالیکی لە تیرەی گەنم، تۆمەکەی دەچێنن و زۆر بەرهەمی خۆراکیی لێ دەگرن ٢. دەنکی خڕیلانەی ڕەق و بریقەداری سپی، زەرد یان سوورکەڵەی ئەو گیایە ٣. بەلال؛ شیرەبەلال؛ بەری گیای زوڕات کە بە تەڕی دەنرێتە سەر ئاور و وەک چەرەز دەخورێ ☰ ١. گیاه ذُرت ٢. دانەی ذُرت ٣. بلال

گەنمەشووشە / genmeşûşe/: ناو. جۆرێک گەنمە ☰ نوعی گندم

گەنمەقەندەهاری / genmeqendeharî/: ناو. جۆرێ گەنم ☰ نوعی گندم

گەنمەکوتاو / gen(i)mekutaw/: ناو. زارە؛ شیش ☰ گندم نیم‌کوبیده

گەنمەکوتراو / gen(i)mekutraw/: ناو. دانەقوو ☰ گندم کوبیده

گەنمەکوێستانی / genmek(i)wêstanî/: ناو. جۆرێ گەنم ☰ نوعی گندم

گەنمەگوڵڕووت / genmegułřut/: ناو. جۆرێک گەنمە گوڵەکەی قەڵچغی نییە ☰ نوعی گندم

گەنمەمەلا / genmemela/: ناو. جۆرێک گەنمە زۆر بەرز دەبێ ☰ نوعی گندم

گەنمی / genimî/: ئاوەڵناو. گەندمی؛ ئەسمەر؛ گەنمڕەنگ؛ بە ڕەنگی گەنم ☰ گندمی رنگ

گەنوگو / gen û gû/: ☜ **گەندوگو**

گەنوگوژاڵ / gen û gûjał/: ☜ **گەندوگو**

گەنو / genû/: ئاوەڵناو. ١. برشاوی؛ کەڕواوی ٢. بۆگەن لە ترشاوی ☰ ١. کپک‌زده ٢. تُرشیده

گەنوس / genûs/: ئاوەڵناو. چکووس؛ ڕەزیل؛ ڕژد؛ پیسکە؛ سەقیل ☰ خسیس

گەنە¹ / gene/: ناو. کەوگێ؛ مچ ☰ کنه

گەنە²: ☜ **گەندە ـ**

گەنە پیاو / genep(i)yaw/: ☜ **گەندەپیاو**

گەنەتا / geneta/: ناو. بەرتا؛ سووکە تەو و لەرزی پێش نۆبەتی ☰ پیش تب

گەنەتوک / genetûk/: ☜ **گەندەموو**

گەنەجمە / genec(i)me/: ☜ **گەنجمە**

گەنەدار / genedar/: ناو. ١. گیایەکی بالابەرزی گەلاپانە ٢. دارێکە بە تازەیی زۆر جوانە و بە پیری خوار و خێچ دەبێتەوە ☰ ١. گیاهی است ٢. درختی است

گەنەدز / genediz/: ئاوەڵناو. شڕەخۆر؛ هووردز؛ کەردز ☰ دلەدُزد

گەنەڕەنگ / geneřeng/: ئاوەڵناو. قرتۆنی؛ بەدڕەنگ ☰ بدرنگ

گەنەژە / geneje/: ئاوەڵناو. گەندەژە: ١. چرووک و بێ‌کەڵک ٢. لەڕ و لاواز ☰ ١. بی‌مصرف ٢. لاغرمُردنی

گەنەسیر / genesîr/: ناو. مووسلی؛ مووسیر ☰ موسیر

گەنەک / genek/: ☜ **گەرچەك¹**

گەنەکار / genekar/: ئاوەڵناو. *[پلار]* گەندەکار؛ کارنەزان ☰ کارنابلد

گەنەکاری / genekarî/: ناو. *[پلار]* ١. گەندەڵی؛ خراپەکاری؛ فەت؛ کار و ڕەوتی کەرخاندن ‹گەنەکاری لە ئیدارەکان› ٢. نەزانکاری؛ کارنابەڵەدی ‹لە جیاتی کار، خەریکی گەنەکارییە› ☰ ١. فساد ٢. خرابکاری

گەنەکەوڵە / genekewłe/: ناو. جۆرێ گەنەی زلە بە مالاتەوە دەنووسێ ☰ نوعی کنەی درشت

گەنەگولە / genegule/: ناو. جۆرێ گەنە کە بە مالاتەوە دەنووسێ ☰ نوعی کنە

گەنە گەنە / gene gene/: ناو. یاوکوژە؛ دەرمانەلەرز؛ قەنەقینە؛ دارێکی دایمە شین، تایبەتی ناوچەی گەرم و شێدارە کە تێکولەکەی ماکی کینین، دەرمانی گەنەگەنەی تێدایە و دژی یاو و لەرزە ☰ گنەگنە

گەنەلۆ / genelo/: ☜ **گەندەلۆ**

گەنەڵخە / genełxe/: ناو. زبڵ؛ زوێڵ؛ زبڵ و زاڵ ☰ آشغال

گەنەم / genem/: ☜ **گەنم**

گەنەمو / genemû/: ☜ **گەندەمو**

گەنەمە / geneme/: ناو. گیایەکە بەرێکی هەیە دەیدەن بە گا ☰ گیاهی است

گەنەی / geney/: ☜ **گەرچەك¹**

گەنی¹ / genî/: ناو. گەنیەتی؛ دۆخی گەن بوون ☰ بدی؛ معیوبی

گەنی²: ☜ **گەنیو**

گەنیان / genyan/: ☜ **گەنین**

گەنیگ / genîg/: ☜ **گەنیو**

گەنین / genîn/: چاوگ. تێنەپەڕ. //گەنیت؛ دەگەنی؛ بگەنە// گەنیان: ١. بۆگەن بوون ٢. ڕزین لە نم و تەڕاییدا ☰ ١. بدبو شدن ٢. گندیدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: گەنیو/ چاوگی نەرێنی: نەگەنین

گەنیو / genîw/: ئاوەڵناو. گەنی؛ گەنیگ: ١. بۆگەن ٢. ڕزیو لە تەڕاییدا ☰ ١. بدبو ٢. گندیدە

گەنیەتی / genyetî/: ☜ **گەنی¹**

گەو / gew/: ناو. ١. گەوی؛ ئالقە؛ حەلقە ٢. بەندی پەنجە و قامیش و ... ٣. گاو؛ تێلی بەستنەوەی شکاو ٤. گا ٥. زنجی سەرنەپۆشراو بۆ ڕاگرتنی ئاژەڵ ☰ ١. حلقە ٢. بند انگشت و نی و... ٣. بند سیمی چینی بند زن ۴. گاو نر ۵. محوطەی محصور و سرباز برای نگهداری دام

◘ **گەو کردن**: گاو کردن؛ جۆش دان ☰ بند زدن

گەوا / gewa/: ناو. ١. ☜ **گەواه** ٢. ☜ **گەواد**

گەوات / gewat/: ☜ **گەواد**

گەواد¹ / gewad/: ناو. *[ناشیرین]* گەوا؛ گەوواد؛ گەوات؛ قوڕمساخ؛ دەویت؛ دویت؛ دەیووس؛ جاکەش؛ جاکێش؛ ژنبەمز؛ کوسکەش؛ کوسک؛ کۆدۆش؛ کەشیش؛ قەڵتە؛ قەڵتەبان؛ پیاوێ کە بۆ پووڵ، ژنە خزمی خۆی بۆ پیاوانیتر جۆر دەکا ☰ جاکش

گەواد²: ئاوەڵناو. *[ناشیرین]* گەوا؛ گەوواد؛ گەوات (جنێویکە) ‹کابرای گەواد ماڵەکەی بە مفت لە دەستمان دەرێنا› ☰ جاکش (ناسزا)

گەوار / gewar/: ناو. کەوباڕ؛ بێچووە کەو ☰ جوجە کبک

گەوارا / gewara/: ناو. چاوپۆشی؛ خەتابەخشی ☰ چشمپوشی

گەوارە / geware/: ☜ **گەواڵ¹**

گەواشە / gewaşe/: ناو. هەلاش؛ پووش و چرۆیێ کە بە سەر میچیدا دەدەن ☰ سقفپوش از گیاە و ترکە

گەواڵ¹ / gewał/: ناو. گەوارە؛ گەواڵە؛ گەڤالە؛ پەڵەهەور ‹عەزیزەکەی لە دڵم هەوران دێنێ،

گەوالان دەگێڕێ «پایزە»› ف لکه ابر

گەواڵ٢: ئاوەڵناو. حەپۆل؛ کەمئاوەز ف هالو؛ نفهم

گەواڵ . گەواڵ١ / gewał gewał/: ئاوەڵناو. پەڵە ـ پەڵە (هەور و ...) ‹تەرزەی هەوری گەواڵ ـ گەواڵ/ تیشک بینەنگێوێ بەحاڵ «حەقیقی»› ف لکەهای فراوان ابر

گەواڵ . گەواڵ٢ / gewał gewał/: ئاوەڵکار. بە شێوەی پەڵە ـ پەڵە ‹شەماڵ گەواڵ ـ گەواڵ هەور بنێرێ/ ئاهەنگ و بەزمی جەژنی پێ سپێرێ «هەژار، *بۆ کوردستان*»› ف توده ـ توده (ابر)

گەواڵە / gewałe/: ☜ **گەواڵ**١

گەواه / gewah/: ناو. گۆڤا؛ گۆڤاه؛ گەڤا؛ گەوا؛ شایەت؛ ئاگادار لە ڕووداو ‹بیهوودە ژەنن ئی تەپڵ و کووسە/ خودا گەواهە دفای نامووسە «شامی»›ف گواه

گەواهی / gewahî/: ناو. شایەتی ‹گەواهی ئەدەم، خودا یەکە› ف گواهی

گەواهینامە / gewahîname/: ناو. بڕوانامە؛ بەڵگەی فەرمی گوزارشی ڕووداوێک لەمەڕ کەسێکەوە ف گواهینامه

گەوبەند / gewbend/: ☜ **گەوبەندە**

گەوبەندە / gewbende/: ناو. گەوبەند؛ گرێی پشت ف ستون فقرات

گەوج / gewc/: ئاوەڵناو. ١. بێئاوەز ٢. فرەوێژ؛ زۆربڵێ ف ١. ابله ٢. وراج

گەوجاندن / gewcandin/: چاوگ. دەبەنگ کردن؛ لێ تێک دان؛ فریو دان ‹گەوجاندنی خەڵک› ف فریب دادن

گەوجانەڕێس / gewcaneřês/: ئاوەڵناو. هەرزەبێژ؛ دەمبەرەڵا ف هرزەگو

گەوجە١ / gewce/: ناو. عەلووکەی بەهارە ف گوجه سبز

گەوجە٢: سارستە. ئەی دەبەنگ؛ ئەی نەفام ‹سکرتێری پلە سێهەمی خوا نووسیبووی: گەوجە! بە عەرەبی بنووسە! لێرە کەس کوردی تێ ناگات «شێرکۆ»› ف ای ابله

گەوجەگەوج١ / gewcegewc/: ناو. *[پلار]* قسەی زۆر و بێتام ‹گەوجەگەوج چەتە؟› ف ژاژخایی؛ هرزەدرایی

گەوجەگەوج٢: سارستە. *[پلار]* گەوج مەبە؛ گەوجانە مەدوێ ‹کوڕە گەوجەگەوج! شتی وا چۆن دەبێ؟› ف احمق نباش

گەوجی / gewcî/: ناو. بێئاوەزی؛ دەبەنگی ف حماقت؛ ابلهی

گەوچن / gewçin/: ناو. بە گەو چنراو ف حلقەچین

گەوخان / gewxan/: چاوگ. خنکان لە بەر تەنگەنەفەسی ف خفه شدن از تنگی نفس

گەوخاندن / gewxandin/: چاوگ. خنکاندن؛ خنکانن ف خفه کردن

گەوخاو / gewxaw/: ئاوەڵناو. خنکاو؛ خنکیاگ ف خفه

گەودە / gewde/: ناو. ١. ☜ **گەدە** ٢. لەشی مرۆ ف ١. ☜ **گەدە** ٢. جسم آدمی

گەور١ / gewr/: ناو. ١. ڕەنگی سپی ئاماڵزەرد ٢. ڕەنگی کەوە ٣. ڕەنگی زەردی خورمایی ٤. هۆزێکی کوردە ٥. گاور؛ گەبر؛ زەردەشتی ف ١. سفید مایل به زرد ٢. توسی ٣. خرمایی رنگ ۴. نام عشیرەای از کُردها ۵. گبر؛ زرتُشتی

گەور٢: ئاوەڵناو. ١. ئەسمەر؛ گەنمڕەنگ ٢. گەورە؛ مەزن ف ١. گندمگون ٢. بزرگ

گەوران / gewran/: چاوگ. ١. تێپەڕاندن ٢. بێدەنگ کردن ف ١. گذشتن ٢. ساکت کردن

گەوراندن / gewrandin/: چاوگ. سپی کردنەوە ف سفیدکاری کردن

گەورز / gewirz/: ناو. گیایەکی پەلکپان و بەری بە قۆزاخەیە ف گیاهی است

گەورک / gewirk/: ناو. ١. گیایەکە وشتری پێ قەڵەو دەبێ ٢. جۆرێ هەرمێ ٣. بۆری ئامال سپی ٤. دۆخی هەڵوەرینی مووی سەر ☰ ١. گیاهی است ٢. نوعی گلابی ٣. خاکستری روشن ۴. ریزش موی سر

گەورگ / gewirg/: ناو. مەڕ؛ پەز ☰ گوسفند

گەورگە / gewirge/: ناو. گەوریە؛ تەپڵی زەلام ☰ طبل بزرگ

گەورۆ / gewro/: ناوەڵناو. سپیپێست (پیاو) ☰ سفیدپوست (مرد)

گەورۆک / gewrok/: ناوەڵناو. گەنمڕەنگ (کیژ) ☰ گندمگون (دختر)

گەورە[1] / gewre/: ناوەڵناو. ١. زل؛ زەلام ٢. پایەبەرز ٣. سەرۆک؛ ڕەئیس ٤. پیر؛ بە تەمەن ٥. مووخورمایی ٦. موو بۆر ☰ ١. بزرگ ٢. بلندپایه ٣. رئیس ۴. سالخورده ۵. موخرمایی ۶ مو خاکستری

▣ **گەورەی ماڵ**: سەرۆکی خێزان ☰ بزرگ خانه

⊡ **گەورە بوون**: ١. بالا کردن؛ بەرز بوون ٢. سەردەمی زارۆکی بەجێ هێشتن ٣. پلە و پایە بەرەژوور چوون ☰ ١. قد کشیدن ٢. از دوران بچگی گذشتن ٣. بلندپایه شدن

گەورە کردن: ١. بەخێو کردن و پێگەیاندن ٢. *[کینایە]* بە سەر کردنەوە ‹گەورەتان کردین تەشریفتان هێنا› ☰ ١. پروردن ٢. افتخار دادن

گەورە کردنەوە: ١. ئەندازە و قەبارەی شتێک زۆر کردن ‹ماڵەکەت گەورە کردۆتەوە› ٢. گەورە و گرنگ نواندنی دیاردە یان ڕووداوێک ‹باشە چی بووە؟ بۆ ئەوندە گەورەی دەکەیتەوە؟› * هەروەها: **گەورە بوونەوە** ☰ ١. بزرگتر کردن ٢. بزرگ جلوه دادن

گەورە ـ[2]: پێشوشە. گەپ؛ مەزن ‹گەورەکچ؛ گەورەماڵ› ☰ بزرگ

ـ گەورە[2]: پاشەوشە. مەزن؛ گەپ ‹سەرگەورە› ☰ بزرگ

گەورەپیاو / gewrep(i)yaw/: ناو. کەڵەپیاو؛ گراگر؛ پیاوی ئازا و بەڕێز و جوامێر ☰ بُزرگمرد

گەورەچۆڵ / gewreçoł/: ناو. قەرتاڵەی دەسکداری ناسک ☰ سبد دستەدار نازُک

گەورەساڵ / gewresał/: ناوەڵناو. پێگەیشتوو؛ تایبەتمەندی کەسێ کە لە باری زایەندی یا دەروونی یا کۆمەڵایەتییەوە پێگەیشتووە ☰ بزرگسال

گەورەشار / gewreşar/: ناو. شارمازن؛ کەڵەشار ☰ کلانشهر

گەورەک / gewrek/: ناو. ١. موو زەردی ئاماڵسوور ٢. بۆری؛ بە ڕەنگی بەڕوو ☰ ١. مو زرد مایل بە سرخ ٢. خاکستری

گەورەکچ / gewrekiç/: ناو. ١. کیژێ کە دەمی شوو کردنی هاتووە ٢. قەیرە کچ ☰ ١. دختر بالغ ٢. دختر تُرشیده

گەورەمار / gewremar/: ناو. ماری زل ☰ افعی

گەورەماڵ / gewremał/: ناو. خانەدان ☰ خانوادەی بزرگ

گەورەمیر / gewremîr/: ناو. میری میران؛ سەرۆک ☰ فرمانروا

گەورەوگچکە / gewre w giçke/: ناوەڵناو. سەروپاچکە؛ ورد و تەمەن نزیک بە یەک ☰ قدونیمقد

گەورەیی / gewreyî/: ناو. ١. مەزنی؛ مەزناهی؛ مازنی ‹گەورەیی بە عەقڵە بە ساڵ نییە› ٢. سەرداری؛ سەرۆکی ٣. زەلامی ٤. بارست ☰ ١. بزرگی ٢. سرداری ٣. بزرگی ۴. حجم

گەوری / gewrî/: ناو. ١. ☜ **گەرو۱و۲** ٢. سپێنەی هێلکە ☰ ١. ☜ **گەرو۱و۲** ٢. سفیدەی تخممرغ

گەوریک / gewrîk/: ناو. نەخۆشییەکی قوڕگە ☰ از

بیماری‌های جنجره

گەوریلە / gewrîle/: ☜ **گەورێلە**

گـەورین / gewrîn/: چـاوگ. ١. تێپـەڕین ٢. بێدەنگ بوون ☰ ١. گُذشتن ٢. ساکت شدن

گەوریە / gewr(i)ye/: ☜ **گەورگە**

گەورێ / gewrê/: ئاوەڵناو. سـپی پێسـت (ژن) ☰ سفیدپوست (زن)

گەورێلە / gewrêle/: ناو. گەوریلە؛ شـوانخڵـەتێنە ☰ شبان‌فریبک؛ شبگرد

گەوڕ / gewiř/: ناو. گوهەر؛ گەوەڕ؛ پشتێر؛ تەویلـە ☰ اصطبل

⊡ **گەوڕ دادان**: گەوڕ ماڵـین و پـاک کردنـەوە لـە شیاکە ☰ تمیز کردن اصطبل

کردنە گەوڕ: کردنە ماڵەوی ماڵات ☰ حیوانـات را به اصطبل بردن

گەوز^{1} / gewz/: ناو. ١. گەڤز؛ ئەوندەی لە دروێنەدا بە جارێک دێتـە نـاو داسـەوە ٢. تلـی لـە سـەر تەنشت ٣. گاز؛ قەپ؛ گەز ☰ ١. مقداری از درو که یک بار در داس آید ٢. غلت بر پهلو ٣. گاز (دندان)

⊡ **گەوز دان**: ☜ **گەوزان**

گەوز لێ دان: پڕ بـە داس دروونـەوە ☰ پُـرِ داس درویدن

گەوز^{2}: ئاوەڵناو. ١. پڕحەشامەت ‹جڤات گـەوزە› ٢. شاد؛ دڵخۆش ٣. دەموچـاو چرچـاو ٤. گـەش و شـلک ☰ ١. شـلوغ ٢. شـاد ٣. رُخسـار چروکیـده ۴. شاداب

گـەوزان / gewzan/: چـاوگ. تێنەپـەڕ. //گـەوزای؛ دەگەوزێی؛ بگەوزێ// گەوزین؛ گەڤـزین؛ گەڤـزان؛ گەڤز دان؛ گەوز دان؛ تل خواردن لە سەر تەنشت ‹پاش تاوێک منداڵێکی چلکنی بۆرەڵووکە، دەتگـوت مشکی چەورە و دە خاکە ڕەژێدا گەوزاوە، هات گوتی: کوا قاپەکان؟ «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ غلتیدن

■ ئاوەڵـناوی بـەرکاری: گـەوزاو/ چـاوگی نـەرێنی: نەگەوزان

گەوزاندن / gewzandin/: چاوگ. تێپەڕ. //گەوزاندت؛ دەگـەوزێنی؛ بگەوزێنـە// گـەوزانن؛ گەڤّـازتن؛ گەڤلاندن؛ تل پێدان لە سەر تەنشت ‹هەتا دوژمن نەگەوزێنێ دە خوێنم/ دەخوێنم، بۆ گەلی خۆم هـەر دەخوێنم! «هێمن»› ☰ غلتاندن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەگەوزاندن

گەوزاندنەوە / gewzand(i)newe/: ☜ **گلماندنەوە**

گەوزانەوە / gewzanewe/: چاوگ. تـل دانـەوە ☰ غلت زدن

گەوزاو / gewzaw/: ئاوەڵـناو. تل‌خواردوو؛ خوڵـۆپاو ‹شەهیدی لە خوێن گەوزاو› ☰ غلتیده

گەوزکەوتا / gewzkewta/: ☜ **گەوزکەوتە**

گەوزکەوتـە / gewzkewte/: ئاوەڵـناو. گەوزکـەوتا؛ ڕەنگ‌پەڕیو؛ پەژمـەریو؛ سـیس و ژاکـاو ☰ رنـگ پریده و پژمُرده

گـەوزە / gewze/: ئاوەڵـناو. جلـف و هـەرزە. هەروەها: **گەوزەیی** ☰ مُبتذل

گەوزین / gewzîn/: چاوگ. گەڤـزین؛ تـل دان لـە سەر تەنشت ☰ بر پهلو غلتیدن

گـەوزیو / gewzîw/: ئاوەڵـناو. تـل داو لـە سـەر تەنشت ‹هەر پەلکە گوڵاڵەیەکی تـورت و ئاڵـی ئـەو هەموو لاپاڵ و نواڵانە، بەڵگەی کاڵ و مناڵانی کوردی لە خوێندا گەوزیوی خۆشی‌لەژیان‌نەدیو بوون «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ بر پهلو غلتیده

گـەوش / gewş/: ئاوەڵـناو. ١. سسـت ٢. ڕژد و چنۆک ٣. ترسـەنۆک ٤. گـەش ☰ ١. سُسـت ٢. خسیس ٣. ترسو ۴. شاداب

گەوشت^{1} / gewişt/: نـاو. هەوایـەکی گۆرانییـە ☰ آهنگی است

گەوشت^{2}: ئاوەڵناو. تایبەتی ☰ ویژە

گەوشـەک / gewşek/: ئاوەڵـناو. ١. سـەرلێشـێواو؛ سەرگەردان ٢. سسـت و شـل ☰ ١. سـرگردان ٢.

سُست

گەوشین / gewşîn/: ئاوەڵناو. تایبەتی ■ ویژگی

گەوشینی / gewşînî/: ئاوەڵکار. بەتایبەتی ■ بویژه

گەوک / gewik/: ناو. ١. چرۆی تازە پشکووتوو ٢. شڵخەمیش؛ بەرەی تازەی مێشەنگوین ■ ١. جوانەی تازه شکفته ٢. نسل نوین زنبور عسل

گەوکەر / gewker/: ☜ **گاوکەر**

گەولاز / gewlaz/: ☜ **گەڵوازە**

گەوڵە / gewłe/: ناو. جۆرێ جۆی هەشترِیزە کە لە بەراو دەیچێنن ■ نوعی جو

⊡ **گەوڵە چاندن**: /کینایە/ ماتڵ بوون و زۆر مانەوە لە شوێنێکدا ■ مُعطل شدن

گەون / gewin/: ناو. گاون؛ گوێنوو؛ گوێنی؛ گۆنی؛ گەوەن؛ گێنی؛ گەڤن؛ گوێن؛ گوینی؛ گوینە؛ هەنگەوەن؛ هەنگەون؛ هەنگون؛ هەنگەونە؛ پنجە گیایەکی درکاوی خۆرسکە، بە چەندین جۆرەوە، کەتیرە و گوندەی لێ بەرهەم دێ و بۆ سووتاندن بەکارە ■ گَوَن

گەونسەر / gewinser/: ئاوەڵناو. /کینایە/ بە قژی زۆر گرژ و زوورەوە ■ دارای موهای بسیار فِر و خشک

گەونەرِشە / gewneřeşe/: ناو. گەورەترین جۆری گەون کە بە کۆتەی تۆکمە و لقوپۆی زۆر پڕەوە و رەنگی ـ بەتایبەت ـ لە دوورەوە رەش دەنوێنێ ■ نوعی گون

گەوواد / gewwad/: ☜ **گەواد**

گەوە / gewe/: ناو. ١. نیوەجەغز ٢. بڕوار؛ قەداوقەدی کێو ‹تیرەگ و گەوە و لاپاڵ/ پێیدا درا ئالای ئاڵ «هێمن»› ٣. پێچ؛ خولی رێگا ‹بگرم گەوە و پێچ و خەمی/ بچمە سەر دوندی ئەستەمی «هێمن»› ٤. فەرش؛ قاڵی ٥. ☜ **گەوەک** ■ ١. نیم‌دایره ٢. کمر کوه ٣. پیچ راه ۴. قالی ۵. ☜ **گەوەك**

گەوەر / gewer/: ناو. ١. ☜ **گەوهەر** ٢. دەشتی پان و بەرین ■ ١. ☜ **گەوهەر** ٢. صحرای وسیع

گەوەڕ / geweř/: ناو. ١. ☜ **گەوڕ** ٢. شکێر؛ کەلێنەشاخ ٣. دەوروبەر ‹ماوەیەکە لەم گەوەڕە دێت و دەچێ› ■ ١. ☜ **گەوڕ** ٢. شکاف کوه ٣. اطراف

گەوەزن / gewezn/: ناو. گاکۆڤی؛ گاکووڤی؛ گاکێفی؛ گاکێوی؛ ئافور؛ گەوەزنە؛ گەڤەزن؛ ژڤر؛ شڤر؛ گای کوویەی؛ گیانەوەری گوانداری ئالفخۆری کێوی جووتسم کە کاوێژ دەکا و نێرەکەی جووتێ شاخی بەرزی هەیە، هەموو ساڵێ دەکەوێ و دیسان دەردێتەوە ■ گوزن

گەوەزنە / gewezne/: ☜ **گەوەزن**

گەوەزە / geweze/: ئاوەڵناو. ١. زەبەلاح ٢. لەخۆبایی ■ ١. لندهور ٢. مُتکبر

گەوەک / gewek/: ناو. گەوە؛ زەمینی پڕ لە بەرزایی و نزمی ■ زمین پر از پستی و بلندی

گەوەل / gewel/: ناو. تف؛ لیکاوی دەم ■ لعاب دهان

گەوەن / gewen/: ☜ **گەون**

گەوەند / gewend/: ئاوەڵناو. گەڤەندە؛ سەرسەری؛ بێشەرم و شەلاتی ■ لات و لاابالی

گەوهەر / gewher/: ناو. گەوەر؛ بەردی زۆر بەنرخ ■ گوهر

گەوهەران / gewheran/: ناو. سەدەف؛ لەپکە؛ گوێماسیلە ■ صدف

گەوهەربەند / gewherbend/: ئاوەڵناو. جواهێربەن؛ بە جەواهێر رازێنراوەوە ■ جواهربند

گەوهەرناس / gewhernas/: ناو. ١. کەسێ لە نرخی گەوهەر دەزانێ ٢. /کینایە/ بنیادەمی زۆر زانا و دانا ■ ١. گوهرشناس ٢. دانشمند

گەوی / gewî/: ☜ **گەو ـ١**

گەوێر / gewêř/: ئاوەڵناو. گێر؛ شەل ■ لنگ

گەوێڵ / gewêł/: ئاوەڵناو. گەرِیدە؛ دنیادیدە

‹وەختێک لەویم لێ وەڕەز دەبوو، بیناردمایە سەر وەستایەکی گەوێل، درووسیان کردبام بۆ نێرتکی تەشیان! «لاس و خەزاڵ»› ⊑ جهان‌دیده

گەھ^{١} / /geh/: ناو. ١. گە؛ بەند (قامک و قامیش و...) ٢. جومگە؛ بەند ٣. کات؛ دەم ٤. نۆرە؛ نۆگە ٥. گە؛ گەد؛ گەی؛ کاری پێچەقاندن و نەڕۆیشتن ٦. جێگە؛ شوێن ‹کوردستان گەھ چیایە ئوو گەھ دەشتە› ٧. کونەبەراز ⊑ ١. بند (نی و انگشت و ...) ٢. مفصل ٣. وقت ۴. نوبت ۵. امتناع از رفتن ۶. جای ٧. سوراخ گُراز

گەھ^{٢}: ئاوەڵکار. گاڤا؛ گا؛ بڕێ جار ‹دنیا ب خوە دەورانە/ گەھ تاری ئوو دورمانە/ گەھ ژی ڕەوشەن و نوورە «جگەرخوێن»› ⊑ گاهی

▪ **گەھ**^{٣}: پاشگر. ـ جێ؛ ـ گە ‹خوارنگەھ› ⊑ ـ گاه

گەهان / /gehan/: چاوگ. ١. گەیشتن؛ ڕەسین ‹میوە گەهایە› ٢. گەیشتنە بەرەوە (وەک: گەیشتنی ناردراو بە دەست کەسێ کە بۆی هاتووە) ⊑ ١. رسیدن (میوه) ٢. رسیدن (نامه)

گەهاندن / /gehandin/: ☜ **گەیاندن**

گەهراندن / /gehrandin/: چاوگ. ١. تۆراندن؛ قەهر پێ کردن ٢. ئازار دان ⊑ ١. قهر دادن ٢. آزُردن

گەهراو / /gehraw/: ئاوەڵناو. ئازراو ⊑ رنجیده

گەهریک / /gehrîk/: ناو. کارژیلە ⊑ بُزغالەی نوزاد

گەهگر / /gehgir/: ☜ **گەگر**

گەهە / /gehe/: ناو. گەی قامکان؛ بەندی تبل ⊑ بند انگشت

گەهەر / /geher/: ناو. قەبر؛ گۆڕ؛ قەوور ⊑ قبر؛ گور

گەهەک / /gehek/: ناو. گەیگە؛ ڕەبەت؛ سیپە ⊑ کمین شکارچی

گەهیشتن / /gehîştin/: ☜ **گەیشتن**

گەهیشتی / /gehîştî/: ☜ **گەیشتو**

گەهین / /gehîn/: ☜ **گەیشتن**

گەی / /gey/: ناو. ١. گە؛ کاری پێچەقاندن و نەڕۆیشتن ٢. توری؛ دۆخی مانەوە لە قسە؛ گت لە گوتن ⊑ ١. امتناع از رفتن ٢. لُکنت زبان

گەیا / /geya/: ☜ **گیا**

گەیاندن / /geyandin/: چاوگ. تێپەڕ. //گەیاندت؛ دەگەیێنی؛ بگەیێنە// گەهاندن: ١. کەسێک یان شتێک تا جێگەیەک بردن ‹گەیاندمی تا ماڵ› ٢. پەیامێک بۆ وەرگری گێڕاندنەوە ‹پەیامەکەتم گەیاند› ٣. کەس یان شتێ وە بەر کار یان ڕووداوێک خستن ٤. کەس یان شتێ پەروەراندن یان گەشە پێ دان ٥. ڕەسیە کردنی میوە و دەغڵ و ... ⊑ ١تا۴. رساندن ۵. رساندن میوه و ...

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەگەیاندن

گەیاندنەوە / /geyand(i)newe/: چاوگ. دیسانەوە گەیاندن ⊑ بازرسانیدن

گەیشتن / /geyiştin/: چاوگ. تێنەپەڕ. //گەیشتی؛ دەگەی؛ بگە// گەیین؛ گەشتن؛ گەهیشتن؛ گەهین؛ گەین؛ گیشتن؛ گیهان؛ ڕەسین ⊑ رسیدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: گەیشتوو/ چاوگی نەرێنی: نەگەیشتن

گەیشتنەوە / /geyişt(i)newe/: چاوگ. دیسانەوە گەیشتن ⊑ بازرسیدن

گەیشتو / /geyiştû/: ئاوەڵناو. گەشتی؛ گەهیشتی؛ گەیشتی؛ گەیگ؛ گەیوو؛ گەیو؛ ڕەسیو ⊑ رسیده

گەیشتی / /geyiştî/: ☜ **گەیشتو**

گەیگ / /geyig/: ☜ **گەیشتو**

گەیگر / /geygir/: ☜ **گەگر**

گەیگە / /geyge/: ☜ **گەهەك**

گەیگیر / /geygîr/: ☜ **گەگر**

گەین / /geyn/: ☜ **گەیشتن**

گەیو / /geyû/: ☜ **گەیشتو**

گەیەک / /geyek/: ناو. پاروو؛ تیکە ⊑ لُقمه

گەیین / /geyîn/: ☜ **گەیشتن**

گەیینەوە / geyînewe/: چاوگ. ۱. گەیشتنە ئەو شوێنەی کە لێوە ڕۆیشتوون ۲. گەیشتن بەوەی کە لە ڕێدا پێش کەوتووە ۳. سەر بە یەکەوە نانی شتی لارەوەکراو ▤ ۱. وارسیدن ۲. رسیدن به پیشتاز ۳. به هم رسیدن سرهای دو جسم خم شده

گەییو / geyîw/: ☜ **گەیشتو**

گها¹ / g(i)ha/: ☜ **گیا**

گها²: ئاوەڵناو. ماندوو؛ مانی؛ مانگ؛ شەکەت ▤ خسته

گهار / gihar/: ناو. ۱. زنج بۆ پەز ۲. ☜ **گوارە** ۳. بواری چەم ▤ ۱. محوطەی محصور برای دام ۲. ☜ **گوارە** ۳. گُدار رودخانه

گهاشتن / gihaştin/: چاوگ. ۱. گەیاندنی ڕاسپێری ۲. گەیاندنی مێوە ▤ ۱. رساندن سفارش ۲. رسانیدن میوه

گهان¹ / gihan/: چاوگ. ۱. کۆ بوونەوە ۲. گەیشتن ▤ ۱. جمع شدن ۲. رسیدن

گهان²: ناو. ڕۆژی پەسلان؛ حەشر ▤ روز حشر

گهاندن / gihandin/: چاوگ. گەیاندن؛ گهاشتن ▤ رساندن

گهاندەک / gihandek/: ناو. پیتی بادانەوە سەر مەبەست ▤ حرف عطف

گهانهەڤ / gihanhev/: چاوگ. گەیشتنە یەک؛ لێکتر کۆ بوونەوە ▤ اجتماع کردن

گە.گانە / ge gane/: ئاوەڵکار. جاروبارە؛ گابەگایی ▤ گاهگاه

گە.گە / ge ge/: ئاوەڵناو. بەند ـ بەند ▤ بند ـ بند

گهوژ / g(i)hûj/: ☜ **گوێژ**

گهیشک / g(i)hîşk/: ☜ **گوێژ**

گی / gî/: ☜ **گوـ۱**

▣ **گیێداری**: جیوەی دار و درەخت ▤ انگُم درخت

گیێڤامێر: جیوەی دار بادام ▤ انگُم درخت بادام

گیێگوێش: چلکی گوێ ▤ ترشح گوش

گیئاسارە / gî'asare/: ☜ **گوڵەئەستێرە**

گیا / g(i)ya/: ناو. گها؛ گەیا؛ گیوا؛ گیواو: ۱. شینکە؛ ڕوەک (بەگشتی) ۲. کۆی ئەو گیایانەی بەهاران لە دەشت شین دەبن، دەخورێن و بۆ چێشت کردن بەکارن ۳. پارسەک؛ گەدا ▤ ۱. گیاه (عموماً) ۲. گیاهان خودروی خوراکی ۳. گدا

⊡ **گیا درون/ دورین/ چنین**: دوورین و کۆ کردنەوەی گیا ▤ علف چیدن

گیا کەندن: گژ و گیای خۆراکی کەندن بە مەبەستی خواردن ▤ گیاهان خوراکی چیدن

گیای کەسێ نەبون: *[پلار]* لە حاندی کەسێکدا نەبوون ▤ در اندازۀی کسی نبودن

گیائادەمە / g(i)ya'ademe/: ناو. گیایەکە بنکەکەی لە بیچمی بنیادەمە، بۆ دەرمان دەشێ ▤ استرنگ؛ مردم گیاه

گیابرین / g(i)yabrîn/: ناو. گیایەکە بۆ دەرمانی برین دەشێ ▤ گیاهی داروی زخم

گیابڕ / g(i)yabiř/: ناو. کرمێکە لە گیا دەنیشێ و ئەگەر ئاژەڵ بیخوا پێ دەمرێ ▤ کرمی سمی

⊡ **گیابڕ بون**: بە گیابڕ مردنی ئاژەڵ ▤ مُردن حیوان با خوردن نوعی کرم سمی

گیابڕنک / g(i)yabiřnik/: ناو. کەسێ کە گیای دەرمان کۆ دەکاتەوە ▤ کسی که گیاهان دارویی را جمع‌آوری می‌کند

گیابژار / g(i)yab(i)jar/: ناو. هەر جۆرە گیایێ لە بێستان و مەزرا کە دەبێ هەڵکەندرێ و بژار بکرێ ▤ علف هرز

گیابۆگەنکە / g(i)yabogenke/: ناو. بۆگەنیوە ▤ آقطی

گیابۆگەنە / g(i)yabogene/: ناو. گیابۆگەنکە؛ گیابۆگەنە؛ گەنکەزەردە؛ گیابۆگەنیوە؛ گیابۆگەنیو ▤ آقطی

گیابۆگەنیو / g(i)yabogenîw/: ☜ **گیابۆگەنە**

گیابۆگەنیوە / g(i)yabogenîwe/: ☜ **گیابۆگەنە**

گیابەرازە / g(i)yaberaze/: ناو. گیایەکی بەرزە لە گەنمەشامی دەکا، بەراز حەز لە ڕیشەکەی دەکا ☰ گیاهی است

گیابەرانە / g(i)yaberane/: ناو. گیایەکی پتەوی بالابەرزە لە چیغ هۆنیندا بە کار دیت ☰ گیاهی است

گیابەردینە / g(i)yaberdîne/: ناو. کرێژەبەرد؛ خەنەتیلکە ☰ گُلسنگ

گیابەرزە / g(i)yaberze/: ناو. گیایەکی بەرزە وەک مۆسک وایە، قالۆری هەیە ☰ گیاهی است

گیابەرک / g(i)yaberk/: ناو. گیایەکی لاسک کلۆری بەرزە، گولێکی زەرد و بۆنخوش دەکا ☰ گیاه درمنه

گیابەڵەکی / g(i)yabełekî/: ناو. قازیاخە؛ قازیانە؛ لێشریێ؛ مەوەنوس ☰ قازایاغی

گیابەن / g(i)yaben/: ناو. گیابەند؛ گیایەکی زۆر بۆنخۆشە ☰ افسنتین

گیابەند / g(i)yabend/: ☜ **گیابەن**

گیابەنیشت / g(i)yabenîşt/: ناو. ۱. گیاچەقە ۲. شیرەی سپی و چەسپنی بنی شنگ ☰ ۱. گیاه قندرون ۲. شیرەی ریشەی شنگ

گیابیرۆ / g(i)yabîro/: ناو. گیایەکە گولی زەردە، لە بژیشکی خۆماڵیدا دەیخەنە سەر بیرۆ ☰ گیاهی دارویی

گیاپرچ / g(i)yapirç/: ناو. گیایەکی بەپنجی زۆر و گەڵای باریکی لێکهاڵاوەوە ☰ گیاهی است

گیاپشیلە / g(i)yap(i)şîle/: ☜ **گیاکتك**

گیاپڵاو / g(i)yap(i)ław/: ناو. قالانگ؛ گیایەکە بۆنی پڵاوی لێ دێ ☰ ساقەی برگ ریواس

گیاپەڕۆ / g(i)yapeřo/: ناو. گوێکەرە؛ گیایەکی گەڵاپان و تووکنە وەک سێفەڵووکە بەڵام ڕەنگی سپیواشە و بە پۆل دەڕوێ ☰ گیاهی است

گیاتاڵ / g(i)yatał/: ناو. جۆرێ گیایە لە بێستان و کێڵگەدا دەڕوێ و لە بەر تاڵی هیچ گیانداری تخوونی ناکەوێ ☰ گیاهی تلخ

◘ **گیاتاڵ خواردن:** *[کینایە]* خۆ لە نەخۆشی دان ☰ تمارُض کردن

گیاترکە / g(i)yatirke/: ناو. گیا دۆکلیویکە ☰ گیاهی آشی

گیاتروقە / g(i)yatruqe/: ناو. گیایەکی کورتەباڵا و پنج بڵاوە، گولێکی سپی دەردەکا و دەبێتە پۆڕگ و بە قامک دەتەقێ ☰ گیاهی است

گیاترۆقە / g(i)yat(i)roqe/: ناو. تەقلۆکە؛ تەلۆکە ☰ گیاهی است

گیاجاڕ / g(i)yacař/: ناو. جێگەیەک گیای زۆری لێ ڕوابێ ☰ مرغزار

گیاچا / g(i)yaça/: ناو. گیایەکە بۆی دەدەن و لە جیاتی چا دەمی دەکەن ☰ گیاهی کە مانند چای مصرف میشود

گیاچرێش / g(i)yaç(i)rêş/: ناو. خوژە؛ سریش؛ ماسرێشمە ☰ ...

گیاچن / g(i)yaçin/: ناو. پانجاری؛ پانجاڕچن؛ گیای خواردەمەنی هەڵکەن ☰ گیاهکن

گیاچنارە / g(i)yaçnare/: ناو. گیایە کە بۆ دەرمان دەشێ و برین دەبرژێنێتەوە ☰ گیاهی دارویی

گیاچەقە / g(i)yaçeqe/: ناو. گیایەکە شیرەی وەک بنێشت دەجوون ☰ گیاه قندرون

گیاچەورە / g(i)yaçewre/: ناو. تۆمقفە ☰ گل‌مرو

گیاحەسیر / g(i)yaĥesîr/: ناو. ناردین؛ جەگەن ☰ گیاه حصیربافی

گیاخانمانە / g(i)yaxanmane/: ناو. گیایەکە دەیکەنە نێو دۆکلیو ☰ گیاهی آشی

گیاخاو / g(i)yaxaw/: ناو. گیایەکی بۆنخۆشە ☰ گیاهی خوشبو

گیاخورو / g(i)yaxurû/: ناو. پاکەمتار؛ پاکەمتیار؛

گیا خەروو ⚑ خرنوب

گیاخۆر / g(i)yaxor/: ئاوەڵناو. گیاژی؛ گیاژیو: ١. فێرەگیا؛ چەشتەی گیا؛ هۆگری گیا خواردن و بەس ‹گاندی گیاخۆر بوو› ٢. بە تایبەتمەندی خواردنی گیا ‹گیانەوەری گیاخۆر›. هەروەها: **گیاخۆری** ⚑ ١و٢. گیاهخوار

گیاخوون / g(i)yaxûn/: ناو. گیایەکە شیرەکەی سوورە، ماڵاتی پێ زۆر قەڵەو دەبێ ⚑ گیاهی با شیرەی سرخ

گیادارۆک / g(i)yadarok/: ناو. گیایەکە بە گوڵی زەرد و تامی تاڵەوە، بۆ دەرمان بە کار دێ و میز ڕەوان دەکا ⚑ گیاهی دارویی

گیادانوو / g(i)yadanû/: ناو. گیایەکە لە تیرەی جاترەکێویلە ⚑ گیاهی از تیرەی نعناع

گیادانە / g(i)yadane/: ناو. مێژورد؛ گیایەکە گوڵی شین دەکا و زۆر لەوەڕی چاکە ⚑ گیاهی با گل‌های آبی

گیادڕوو / g(i)yad(i)řû/: ناو. دڕووماميلکە؛ دڕوولە؛ وەستامستەفا؛ نەرمەبەدۆ؛ گیایەکە لە دۆکڵیوی دەکەن، دڕووی هەیە ⚑ نوعی سبزی برای آش دوغ

گیادۆ / g(i)yado/: ناو. دۆخەستە؛ دڕوولە ⚑ نوعی سبزی آش

گیادۆخوا / g(i)yadox(i)wa/: ☜ **گیادۆخەوا**

گیادۆخەوا / g(i)yadoxewa/: ناو. گیادۆخوا؛ پسڵ؛ پسڵی؛ لووشە؛ گیایەکە لە دۆکڵیوی دەکەن ⚑ گندنای کوهی

گیادۆکوڵیو / g(i)yadokułîw/: ناو. قازیاخە؛ قازیانە ⚑ قازایاغی

گیادووپشک / g(i)yadûpişk/: ناو. گیایەکە بۆ دەرمانی دووپشک پێوەدان ⚑ گیاهی داروی عقرب گزیدگی

گیادەرزی / g(i)yaderzî/: ناو. گیایەکە گەڵاکانی وەک دەرزی وان ⚑ گیاهی است

گیادەریمان / g(i)yaderîman/: ناو. شاپەسەند؛ شاپەسند ⚑ گیاه شاه‌پسند

گیارەنج / g(i)yarenc/: ناو. بەڵای قۆزاخە پەمۆ ⚑ آفت غوزه

گیاریفک / g(i)yarîfik/: ☜ **گسك**

گیاڕەش / g(i)yařeş/: ناو. جەنگەی بەهار و گیای زۆر ⚑ عنفوان بهار

گیاڕەنگ / g(i)yařeng/: ناو. گیایەکە ڕەنگی زەردی کاڵی لێ دەگرن ⚑ گیاهی که رنگ کاهی از آن گیرند

گیاڕیش / g(i)yařîş/: ناو. گیایەکە ⚑ گیاهی است

گیاڕیشالۆک / g(i)yařîşalok/: ناو. گیایەکی دەشتی، لە تیرەی گیای لەوەڕە ⚑ گیاهی علفی

گیاڕێڤینگ / g(i)yařêvîng/: ناو. گیایەکە لە تیرەی وەنەوشە ⚑ نوعی بنفشه

گیاز / g(i)yaz/: ناو. ١. جیازی بووک ٢. کورتانی حوشتر ⚑ ١. جهاز عروس ٢. پالان شتر

گیازاڤا / g(i)yazava/: ناو. گیایەکە ⚑ گیاهی است

گیازراڤک / g(i)yaz(i)ravik/: ناو. گیای مێرگان ⚑ گیاهی است

گیازڵفان / g(i)yaziłfan/: ناو. پیرەژنە؛ زووفا؛ زۆفا؛ زڵفان؛ گیایەکی بۆنخۆش کە دەرمانە ⚑ زوفا

گیازەرتک / g(i)yazertik/: ناو. سەندەڵ؛ گینۆ ⚑ گیاهی که از آن رنگ زرد گیرند

گیازەنگلۆک / g(i)yazeng(i)lok/: ناو. گیایەکە بەرەکەی لە زەنگۆڵەی پچووک دەکا ⚑ گیاهی ثمرش شبیه زنگوله

گیاژار / g(i)yajar/: ناو. هەلاهەل؛ هەلاهیل؛ هەلایهەل ⚑ هلاهل

گیاژی / g(i)yajî/: ☜ **گیاخۆر**

گیاژیو / g(i)yajîw/: ☜ **گیاخۆر**

گیاساج / g(i)yasac/: ناو. سەیدەران ▤ سیر زرد

گیاسارمە / g(i)yasarme/: ☜ **گیاسالمە**

گیاسالمە / g(i)yasal(i)me/: ناو. گیاسارمە؛ گیایەکە بۆ دەقاقی پارچە دەبێ ▤ سلمه

گیاسپی / g(i)yaspî/: ناو. گیایە کە بۆ دەرمانی برین دەبێ ▤ گیاهی داروی زخم

گیاسڕە / g(i)yas(i)ře/: ناو. گیایەکە وەک خوژیلک وایە، بە گەرمای نیوەڕۆ گەڵاکانی سارد و سڕە، دروێنەوان و دەشتەوان، بۆ فێنکی بە گۆزە و کیتەڵەیدا دەپێچن ▤ گیاهی است

گیاسندە / g(i)yasinde/: ناو. گیایەکە لە نێو وێنجەدا بە تۆپەڵ شین دەبێ ▤ گیاهی است

گیاسەدر / g(i)yasedr/: ناو. گیایەکی کوڵکنی دەشتەکییە ▤ گیاهی است

گیاسەیزادە / g(i)yaseyzade/: ناو. قۆقمیش؛ گیایەکە بۆ ناو دۆکلیو دەبێ ▤ گیاهی آشی

گیاسیرێژ / g(i)yasîrêj/: ناو. زیزەمەندێ؛ شلکەبیزا؛ بەلبەلەشوانێ ▤ گیاهی است

گیاشلە / g(i)yaşle/: ناو. گیاگێلە؛ گیایەکی وردیلەیە بە زەوییەوە نووساوە و بەر دەس ناکەوێ ▤ گیاهی است

گیاشیلاو / g(i)yaşîlaw/: ناو. کاسنی؛ چەقەنە؛ چەقچەقە ▤ کاسنی

گیاقاپووشک / g(i)yapûşk/: ناو. گیایەکە نێرتکی لە شەیتانۆکەی زیندوو دەکا ▤ گیاهی ثمرش شبیه حلزون

گیاقامچی / g(i)yaqamçî/: ناو. گیایەکی بالابەرزە، لە نێو زۆنگ و زەلکاواندا دەڕوێ ▤ گیاهی مُردابی

گیاقەلە / g(i)yaqele/: ناو. گیایەکی گەلاپان وەک ترشۆکە، لە دۆکلیوی دەکەن ▤ گیاهی آشی

گیاکتک / g(i)yakitik/: ناو. گیاپشیلە؛ گیاکەتک؛ گیاکتکە؛ سملەتیف؛ ئاوڕێژە؛ ئەشەدبۆ؛ ڕێخەداروو؛ سونبلەتیف؛ گیایێکە بۆ دەرمان دەبێ، پشیلە زۆر حەز لە بۆنەکەی دەکا و پێی مەست دەبێ ▤ علف گربه؛ سُنبل‌الطیب

گیاکتکە / g(i)yakitke/: ☜ **گیاکتك**

گیاکرمۆک / g(i)yakirmok/: ناو. گیایەکی دەشتییە ▤ از گیاهان علفی

گیاکڵاوە / g(i)yakławe/: ناو. قەمچقەمچۆکە؛ گیایەکە گوڵێکی بنەوشی هەیە، نیو میتر بەرز دەبێتەوە و منالان کڵاوەگوڵینەی پێ دروست دەکەن ▤ گیاهی است

گیاکندر / g(i)yakindir/: ناو. گیایەکە لە پرزەکەی کندر دروست دەکەن ▤ کنب؛ کنف

گیاکوڕیشک / g(i)yakurîşk/: ناو. گیایەکی پڕ و بەرزەبالای خوارە ▤ گیاهی است

گیاکوڵکنە / g(i)yakułk(i)ne/: ناو. گیایەکە بۆ دەرمان دەشێ ▤ گیاهی دارویی

گیاکەتان / g(i)yaketan/: ☜ **کەتان^{۲}ـ۱**

گیاکەتک / g(i)yaketik/: ☜ **گیاکتك**

گیاکەفە / g(i)yakefe/: ناو. کەفکەفۆک؛ شۆرەک؛ زروێ؛ بنەگیایەکە کەف دەکا و جاران جلیان پێ دەشۆرد ▤ اُشنان

گیاکەڵە / g(i)yakełe/: ناو. کەڵە؛ کیرکەڵە ▤ انگل توتون و پالیز

گیاکەن / g(i)yaken/: ناو. ۱. کەسێ کە گیا لە زەوی دەکەنێ ۲. پیشکان؛ پیشک؛ ئامرازی گیا کەندن ▤ ۱. گیاه‌کن ۲. بیلک گیاه کندن

گیاکەنان / g(i)yakenan/: ناو. سەروبەندی گیا کەندن؛ بڕانەوەی بەهار و سەرەتای هاوین ▤ موسم گیاه چیدن

گیاکەوڵە / g(i)yakewłe/: ناو. گیایەکە کە بەر لە هەموو گیا دەڕوێ و بەر لە هەموان زەرد دەبێ ▤ گیاهی که پیش از سایر گیاهان سبز و پیش از همه زرد می‌شود

گیاکەوەڵ /g(i)yakewel/: ناو. گیایەکی یەکساڵەی ئاماڵ کەوە، بە گەڵای پانکەڵەی پچووک و بەرێ خڕی سفتەوە کە ڕەنگی کەوەی لێ دەبێتەوە و هەر لە شێف و وەردا دەڕوێ ▤ گیاهی است

گیاگرێچک /g(i)yag(i)rêçik/: ناو. گیایەکە دەرمانی زک وێستان و برینە ▤ گیاه هفت‌بند

گیاگزگانە /g(i)yagizgane/: ناو. تەپۆڵەگیا ▤ گیاه طاوسی رنگ

گیاگڤە /g(i)yag(i)ve/: ناو. گیایەکی یەکساڵەی لاسک سپی و ڕەق و گەڵا وردە، بە تێکڕا خڕکەلە و گێف کردووە ▤ گیاهی است

گیاگوارە /g(i)yag(i)ware/: ناو. گیایەکە لاسکی گولەکەی هلۆلە و منداڵان گوارەی پێ دروست دەکەن ▤ گیاهی است

گیاگوڵەنگ /g(i)yagułeng/: ☜ **گیاماران**

گیاگوڵینگە /g(i)yagułînge/: ناو. گیایەکە گەڵای وەک فریزوو وایە و گوڵی سپی دەردەکا ▤ گیاهی است

گیاگۆپاڵ /g(i)yagopał/: ناو. تاتۆڵە؛ تاتوولە ▤ گیاه تاتوره

گیاگۆچان /g(i)yagoçan/: ناو. پلووێن؛ گیاوەگۆچانە؛ سێبەڕێ؛ سێپەڕ ▤ اکلیل‌الملک

گیاگەزۆک /g(i)yagezok/: ☜ **گەزنە-٣**

گیاگەسک /g(i)yagesk/: ناو. گیاگێزک؛ گیایەکی بەرزەباڵایە و تۆوێکی وەک هەرزن دەگرێ ▤ گیاه جارو

گیاگەنان /g(i)yagenan/: ناو. جۆزەردان؛ دوایین مانگی بەهار ▤ خرداد

گیاگەنم /g(i)yagenim/: ☜ **گیاگەنمە**

گیاگەنمە /g(i)yagenme/: ناو. گیاگەنم؛ گیایەکی بەرزەباڵای بە ڕەنگ و شێواز وەک گەنمە بە دانێکی خڕیلەی ڕەشەوە کە لە ناو گەنمدا دەڕوێ و دەبێ لێ هەڵاواردرێ ▤ گیاهی است

گیاگێزک /g(i)yagêzik/: ☜ **گیاگەسك**

گیاگێسک /g(i)yagês(i)k/: ناو. گیایەکی گوڵ زەردی زۆر تاڵە ▤ گیاهی است

گیاگێلە /g(i)yagêle/: ☜ **گیاشلە**

گیالاڤا /g(i)yalava/: ☜ **گیالاوە**

گیالاوە /g(i)yalawe/: ناو. گیالاڤا؛ بەڕەزا ▤ گیاهی است

گیامار /g(i)yamar/: ناو. گیایەکە دەرمانی مارانگەستە ▤ گیاهی پادزهر نیش مار

گیاماران /g(i)yamaran/: ناو. گیاگوڵەنگ؛ ترچک؛ کەبەر؛ مارچێوە ▤ مارچوبە

گیامرۆژە /g(i)ymiroje/: ☜ **کەتان^{٢}-١**

گیامسک /g(i)yamisk/: ناو. گیایەکی زۆر بۆنخۆشە ▤ گیاهی خوشبو

گیامووینە /g(i)yamûyne/: ناو. گیایەکی گەڵا پان و تووکنە، ماڵات نایخوا ▤ گیاهی است

گیامەترەق /g(i)yametreq/: ناو. پووە؛ کەڕەپوو؛ گیای قامیشی کەڕەگۆشە ▤ لوئی

گیامەلا /g(i)yamela/: ناو. گیایەکی گەڵا پانە وەک گوێبەرخۆلە وایە بۆ دۆکلیو دەبێ ▤ گیاهی آشی

گیامێرول /g(i)ymêrûl/: ☜ **کەتان^{٢}-١**

گیامێش /g(i)yamêş/: ناو. ١. بێژان ٢. گوڵی داودی ▤ ١. گیاهی صحرایی ٢. گل داوودی

گیامێشولە /g(i)yamêşûle/: ناو. گیایەکە وەک سێسوو بۆ باقەبێن دەبێ ▤ گیاهی کە برای بستەبندی علوفە بە کار می‌رود

گیان^{١} /g(i)yan/: ناو. ١. گیون؛ جان؛ هێزی هەناسەدان و جووڵانی زیندوو ‹گیانی دەرچوو› ٢. *[مەجاز]* بەدەن؛ لەش ‹هەموو گیانم ژان دەکا› ▤ ١. جان ٢. تن

▣ **بە گیان و دڵ:** *[مەجاز]* پڕ بە دڵ ▤ از دل و جان

⊡ **گیان ئەسپاردن:** ☜ گیان دان

گیان بوونە مل: ☜ لە گیانی خۆ یاس بوون

گیان بەخت کردن: گیان فیدا کردن؛ گیان دانان ‹بۆت بەخت دەکەم گیانی شیرینم› ⚑ جان فدا کردن

گیان بە دەستەوە دان: ۱. ☜ گیان دان ۲. /*کنایە*/ سازان و گونجان ⚑ ۱. ☜ گیان دان ۲. سازش کردن

گیان بە شتێک(ەوە) بوون: /*مەجاز*/ بۆ جێبەجێ بوونی کارێک یان نەقەومانی کارەساتێک، هەبوونی شتێک زۆر گرینگ بوون ‹گیانم بەم گۆپالە بوو سەگ نەیانخواردم!› ⚑ برای انجام کاری، وجود چیزی بسیار اهمیت داشتن

گیان پێدانەوە: /*مەجاز*/ بووژاندنەوە؛ زیندوو کردنەوە ⚑ جان دوباره بخشیدن

گیان تێدا بوون: زیندوو بوون ⚑ جان داشتن

گیان تێ کەوتنەوە/ هاتنەوە: گیان گرتنەوە: ۱. زیندوو بوونەوە ۲. /*کنایە*/ بووژانەوە ‹وچانێکم دا، گیانم تێ کەوتەوە!› ⚑ ۱. زنده شدن ۲. جان تازه گرفتن

گیان دان: گیان ئەسپاردن؛ گیان بە دەستەوە دان؛ گیان سپاردن: ۱. گیان دەرچوون ۲. لە حاڵی گیانەڵادا بوون؛ کەوتنە حاڵی مەرگەوە ‹دوکتور ئەو کابرایە خەریکە گیان ئەدا، بگە فریای!› ⚑ ۱. جان سپردن ۲. در حال مرگ بودن

گیان سپاردن: ☜ گیان دان

گیان فیدا کردن: ☜ گیان بەخت کردن

گیان کردنە گیان شتێ/ کەسێکەوە: /*مەجاز*/ بۆ کەسێ خزمەت و کردوکۆشی زۆر کردن (ئەم نیورستەیە هەمیشە بە نیورستەیەک تەواو دەبێ کە بێ‌کەڵک بوونی کارەکە نیشان دەدا) ‹گیان بکەیە گیانیەوە دروست نابێ› ⚑ هر کاری کردن

گیان کەندن: گیان کەنن: ۱. کوشتن ۲. گیان دەرچوون ⚑ ۱. میراندن ۲. مُردن

گیان کەنن: ☜ گیان کەندن

گیان کێشان: مراندن؛ گیان سەندن ‹با قافیز بێ گیانم بکێشێ› ⚑ جان گرفتن

گیان گرتنەوە: ☜ گیان تێ کەوتنەوە/ هاتنەوە

گیان لە سەر دەست نان: /*مەجاز*/ گیان بەخت کردن؛ بەرهەڤی گۆری بوون ⚑ جان بر کف نهادن

گیانی کەسێک سەندنەوە: /*مەجاز*/ کەسێک لە مردن رزگار کردن ⚑ جان کسی را خریدن

داوای گیان کردن: /*مەجاز*/ زۆر خۆشەویست بوون و هەرچێک ویستن بۆی بەجێ هێنان ‹تۆ داوای گیان بکە!› ⚑ جان خواستن

کەوتنە گیانی کەسێک/ شتێک: /*مەجاز*/ سەر تێ کردن و تێک دان ⚑ بە جان کسی/ چیزی افتادن

گەیشتنە گیان: /*مەجاز*/ تەواو بێزار بوون و تاقەت نەمان ⚑ بە جان آمدن

لە گیانی خۆ یاس بوون: گیان بوونە مل؛ لە ژیانی خۆ وەڕەز بوون ⚑ از جان خود سیر شدن

گیان^{2}: سارستە. ۱. بەڵێ لە خۆشەویستیدا ‹ـ کاکە! ـ گیان› ۲. دواندنی خۆشەویستانە ‹دا گیان! وەرە لامان!› ۳. ئۆخەی ‹گیان! سەرکەوتم؛ گیان! هات› ٤. دەی؛ ئافەرەم؛ بارەکەڵا؛ وشەیەکە بۆ هاندان ‹گیان! ئەمانی مەدەن!› ٥. نیشانەی ڕێز گرتن و پێزانین ‹گیان بۆ ئەو قسەتە!› ⚑ ۱. جانم ۲. جان ۳ تا ۵. جانمی

⊡ **گیانی گیان:** ☜ گیانی گیانان

گیانی گیانان: گیانی گیان: ۱. /*کنایە*/ خودا ۲. /*کنایە*/ گراوی ⚑ ۱. خُدا ۲. معشوق

گیاناسی / g(i)yanasî/: ناو. ڕووەکناسی ⚑ گیاه‌شناسی

گیانبازی / g(i)yanbazî/: ناو. جانگۆری؛

گیان‌فیدایی ⊑ جانبازی

گیان‌بژوێن / g(i)yanbijwên/: ئاوەڵناو. بووژێنەر ⊑ حیات‌بخش

گیان‌بەختکردوو / g(i)yanbextkirdû/: ئاوەڵناو. گیان‌فیدا؛ گیان‌لەسەر دەست ⊑ جان‌فدا

گیانبەخش / g(i)yanbexş/: ئاوەڵناو. گۆڕی؛ خۆ بە قوربان‌کەر ⊑ جان‌فدا

گیان‌بەخشی / g(i)yanbexşî/: ناو. فیداکاری ⊑ فداکاری

گیانبەر^{1} / g(i)yanber/: ناو. پێمێردی خودا ⊑ عزرائیل

گیانبەر^{2}: ئاوەڵناو. *[کینایە]* ئازا لە جەنگ ⊑ شُجاع

گیان‌پارێز / g(i)yanparêz/: ☜ **گیان‌خۆشەویست**

گیان‌خۆشەویست / g(i)yanxoşewîst/: ئاوەڵناو. گیان‌پارێز: ۱. تایبەتمەندی کەسێ کە زۆر خۆی خۆش دەوێ ۲. ترسەنۆک ⊑ ۱. مُحتاط از ترس جان ۲. بُزدل

گیاندار^{1} / g(i)yandar/: ناو. ژینەوەر؛ گیانەوەر؛ گیانلەبەر؛ گیاندەبەر؛ زیندوو ⊑ جاندار

گیاندار^{2}: ئاوەڵناو. زیندوو؛ زینگ ⊑ زنده

گیاندەبەر / g(i)yandeber/: ☜ **گیاندار**^{1}

گیان‌سوز / g(i)yansûz/: ئاوەڵناو. بەسام؛ بەهەیبەت ⊑ هولناک

گیان‌سەخت / g(i)yansext/: ئاوەڵناو. ۱. *[کینایە]* سەرسەخت؛ نەسازاو لە مامەڵەدا ۲. تایبەتمەندی زیندوێ کە لە گیان دەرچووندا درەنگ دەکا ⊑ ۱. سرسخت در معامله ۲. جان سخت

گیان‌فیدا / g(i)yanfida/: ئاوەڵناو. گیان‌فیدا؛ گیان‌لەمست؛ جان‌گۆڕی؛ ئامادە بۆ مەرگ ⊑ فدایی

گیان‌فیدایی / g(i)yanfîdayî/: ناو. جانگۆڕی؛ گیانبازی ⊑ جانبازی

گیان‌کەنشت / g(i)yankenişt/: ناو. دەمی گیان دەرچوون ⊑ هنگام نزع

▣ **گیان‌کەنشت کردن**: خەریک گیان دان ⊑ در حال جان دادن

گیان‌کەنکە / g(i)yankenke/: ناو. ئیزرایل؛ پێمێرد؛ فرشتەی گیان کێشان ⊑ عزرائیل

گیانکی / g(i)yankî/: ناو. کاری شێخ و مەلا ⊑ روحانیت

گیانکێش / g(i)yankêş/: ناو. پێمێرد ⊑ عزرائیل

گیان‌گیانی / g(i)yang(i)yanî/: ☜ **گیانی**

گیانلەبەر / g(i)yanleber/: ☜ **گیاندار**^{1}

گیان‌لەسینگ / g(i)yanlesîng/: ئاوەڵناو. ۱. گیان‌سەخت ۲. *[کینایە]* خوێڕی و کەم‌غیرەت ⊑ ۱. جان‌سخت ۲. ترسو

گیان‌لەمست / g(i)yanlemist/: ☜ **گیان‌فیدا**

گیان‌ودڵ / g(i)yan û dił/: ناو. دڵ‌وگیان؛ زێڵوولک؛ ژیان و بەندی دڵ ⊑ جان‌ودل

گیان‌وڕۆح / g(i)yan û řoĥ/: ناو. *[کینایە]* شت یا کەسی یەکجار خۆشەویست ⊑ عزیزِ دل

گیانوزینە / g(i)yanuzîne/: ناو. باڕیزە؛ گیایەکی ئالفی گەلا کەسکە؛ بە پرزە و گولی زەردی زۆرەوە بۆ دەرمان دەشێ ⊑ بارزد

گیانە / g(i)yane/: سارستە. ئەی خۆشەویستم ⊑ جانا

گیانەسەر / g(i)yaneser/: ئاوەڵناو. زۆر وەڕەز ⊑ به‌جان آمده

▣ **گیانەسەر کردن**: زۆر وەڕەز کردن هەروەها: **گیانەسەر بوون** ⊑ جان به لب کردن

گیانەگوینە / g(i)yanegûyne/: ناو. *[پلار]* دوامین پشوو ⊑ آخرین رمق

گیانەڵا / g(i)yaneła/: ناو. گیانەڵاو؛ دەمی ئاویلکەدان؛ دەمەدەمی گیان دەرچوون ⊑ حالت نزع

گیانەڵاو / g(i)yaneław/: ☜ **گیانەڵا**

گیانه‌ڵگیان / g(i)yanełg(i)yan/: ☜ **گیانی**

گیانه‌مه‌ژگ / g(i)yanemejg/: ناو. مـۆخ؛ مێشـکێ که‌ لـه‌ نـاو ئێسـکی ئه‌نـدامانی له‌شـدایه‌ ■ مغـز استخوان

گیانه‌وەر / g(i)yanewer/: ناو. ژینه‌وه‌ر؛ زینده‌وه‌ر؛ جانه‌وه‌ر ■ جانور

گیـانی / g(i)yanî/: ئاوه‌ڵـناو. گیـان‌گیـانی؛ گیانه‌ڵگیان؛ گیانی-گیـانی؛ زۆر خۆشه‌ویسـت ■ جانی؛ بسیار عزیز

گیـانی . گیـانی / g(i)yanî g(i)yanî/: ئاوه‌ڵـناو. گیانی؛ یه‌کجار خۆشه‌ویست ■ جانجانی

گیانێ / g(i)yanê/: سارسته‌. گیانه‌؛ وشه‌ی دواندنی زۆر خۆشه‌ویست ■ جانا

گیـاوردەڵـه‌ / g(i)yawirdełe/: نـاو. گیایـه‌کی پچووکی گه‌ڵا پانه‌ له‌ سه‌ره‌تای بـه‌هاردا ده‌ڕوێ و ده‌خورێ ■ گیاهی دارویی

گیاوەردێنـه‌ / g(i)yawerdêne/: نـاو. گیایه‌کـه‌ بـۆ ده‌رمانی چاوێشه‌ ده‌بێ ■ گیاهی داروی چشم درد

گیـاوەسمه‌ / g(i)yawesme/: نـاو. خومه‌هـه‌رده‌؛ گیایه‌که‌ خومی لێ چێ ده‌که‌ن ■ وسمه

گیاوەگۆچانه‌ / g(i)yawegoçane/: ☜ **گیاگۆچان**

گیاهـوینک / g(i)yahûynik/: نـاو. گیایه‌کـه‌ بـۆ ده‌رمان ده‌شێ ■ گیاهی دارویی

گیاهه‌رزه‌ / g(i)yaherze/: ناو. بژار؛ بـژاڵ ■ علـف هرز

گیاهه‌وێدار / g(i)yahewêdar/: ئاوه‌ڵناو. گیایـه‌کی گه‌ڵا پانه‌ له‌ نساری کێوان ده‌ڕوێ، له‌ سه‌ر برینی جێ ده‌می ماری ده‌نـێن ژاره‌کـه‌ی ده‌کێشـێ ■ گیاهی دارویی

گیایکه‌ر / g(i)yayker/: ناو. سواڵکه‌ر؛ ده‌رۆزه‌کـه‌ر ■ گدا

گیایی / g(i)yayî/: ئاوه‌ڵناو. ١. بـه‌ ڕه‌نگـی گیـا ٢. سه‌ر به‌ گیا ٣. گیاژی؛ گیاخۆر ■ ١. به‌ رنگ گیـاه ٢. گیاهی ٣. گیاهخوار

گیپ / gîp/: ☜ **گوپ ـ١**

گیپا / gîpa/: ☜ **گیپه‌**

گیپاڵ / gîpał/: ناو. عوور؛ زگی سه‌ر ڕیخۆڵه‌دان ■ شکم بالای شکمبه

گیپش / gîpiş/: ناو. گوپ؛ گووپ ■ لُپ؛ گونه

گی‌پلده‌ره‌ / gîpildere/: ☜ **گوخلێتکه‌**

گیپن / gîpin/: ئاوه‌ڵناو. گیپنه‌: ١. گـوپن؛ گـووپن؛ گوپ‌زل ٢. کورته‌بالای قه‌ڵه‌و ■ ١. لُپ برآمـده ٢. کوتاه‌قد چاق

گیپنه‌ / gîpne/: ☜ **گیپن**

گیپه‌ / gîpe/: ناو. گیپا؛ گه‌گگ؛ کیپـار ■ سـیرابی آکنده از قیمه و برنج

گیت / gît/: ناو. تۆف؛ با و بۆران ■ دمه و طوفان

گیتـار / gîtar/: نـاو. سـازی ژێـداری پشـت و ڕوو ته‌خت به‌ ده‌سکێکه‌وه‌ که‌ قورمیشـی کـۆکی لـه‌ سه‌ره‌ و شه‌ش ته‌لی پێوه‌یه‌، به‌ قامک یان پێژه‌ن ده‌ژه‌نرێت ■ گیتار

گیتاڵ / gîtał/: ناو. تیتـۆڵ؛ بزگـوڕ ■ کهنـه‌پـاره‌ی فرسوده

گیتر^{١} / gîtir/: نـاو. گیتـک: ١. له‌تـه‌ر؛ به‌ڵـه‌ک ٢. ئێسکی به‌ڵه‌ک ■ ١. ساق ٢. استخوان ساق

گیتر^{٢}: ئاوه‌ڵناو. گیتک؛ شـه‌ل بـه‌ هـه‌ر دوو لادا ■ لنگ از هر دو پا

گیتک / gîtik/: ☜ **گیتر**

گیتـه‌ / gîte/: نـاو. ئاڵـوودار؛ دارێ کـه‌ بـه‌ سـه‌ر کاریته‌دا ڕاده‌کێشرێ ■ الوارهای سقف

گیته‌ڵه‌ / gîtełe/: ناو. ته‌شقه‌ڵه‌؛ گـه‌ڕ؛ گێچـه‌ڵ ■ شلتاق

گیج^{١} / gîc/: ☜ **گه‌چ**

گیج^{٢}: ☜ **گێژ**^{٢}

گیچ / gîç/: ☜ **گوێز**

گیدۆ / gîdo/: ☜ **گێژه‌ڵوکه‌**

گیر^{1} / gîr/: ناو. ١. بەرهەڵست؛ بەربەست ٢. پەتی حەیوان بەستنەوە ٣. بەند؛ گرفت ‹کەوتنە گیر› ☰ ١. مانع ٢. رسن بستن دام ٣. بند

⊡ **گیر بون:** وێستان؛ مانەوە ‹لە هیچ شوێنێ گیر مەبە! بڕۆ!› ☰ بند شدن

گیر خستن: ١. گرتن ٢. دەست خستن ☰ ١. گیر انداختن ٢. گیر آوردن

گیر خواردن: گرفتار بوون ☰ گرفتار شدن

گیر (**پێ**) **دان:** ڕاگرتن؛ بەر بە ڕۆیشتن گرتن ☰ مانع از رفتن شدن

گیر کردن: ١. کەوتنە گیر؛ مانەوە لە ڕۆین ٢. شتێ بە شتێکەوە قایم کردن ‹دەستی لێ گیر کرد› ☰ ١. گیر کردن ٢. چیزی را محکم به چیز دیگر بستن

گیر کەوتن: ١. گرفتار بوون ٢. دەس کەوتن ☰ ١. گرفتار شدن ٢. گیر آمدن

گیر هاتن: پەیا بوون؛ دەس کەوتن ☰ گیر آمدن

کەوتنە گیر: کەوتنە داوەوە ‹گورگی پیر ناکەوێتە گیر «مەسەل»› ☰ به دام/ بند افتادن

گیر^{2}: ئاوەڵناو. ١. تایبەتمەندی خۆراکێ کە بە سانایی قووت نادرێ ٢. ڕژد؛ چکووس ٣. بەستراو؛ بەسیاگ ☰ ١. گلوگیر ٢. خسیس ٣. مسدود

۔ گیر^{3}: پاشەوشە. ـگر؛ بگر ‹ڕووگیر؛ دەسگیر؛ دلگیر› ☰ ـگیر

گیرا / gîra/: ئاوەڵناو. ١. ڕاکێشەر ‹دەنگێکی گیرای هەیە› ٢. وەرگیراو ‹دۆعای گیرایە› ☰ ١. جذاب ٢. مُستجاب

⊡ **گیرا بون:** وەرگیران؛ بەجێ هاتن ☰ مُستجاب شدن

گیراز / gîraz/: ☜ **گێراز**

گیرام / gîram/: ☜ **گریمان**

گیران / gîran/: چاوگ. تێنەپەڕ. //گیرای؛ دەگیرێی؛ بگیرێ// گران؛ گیریان: ١. گرفتار بوون؛ دەگیر کەوتن ٢. گریان؛ فرمێسک داخستن ٣. کپ بوون ‹لوولەی ئاوەکە گیراوە› ٤. بەستران ‹ڕێگای ورمێ گیراوە› ٥. دەستگیر کران ‹دزەکان گیران› ٦. ڕەش داگەڕانی مانگ و ڕۆژ ‹ئەو ساڵە خۆر گیرا› ٧. قەبز بوون؛ تێکچوونی باری ئاسایی هەزم و دانانی خوراو ‹کەم بخۆ دەگیرێی› ☰ ١. گرفتار شدن ٢. گریستن ٣. کیپ شدن ۴. مسدود شدن ۵. دستگیر شدن ۶ خسوف یا کسوف روی دادن ٧. دچار امتلاء شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: گیراو/ چاوگی نەرێنی: نەگیران

گیراندن / gîrandin/: چاوگ. ١. بەستن؛ کپ کردن ٢. ☜ **گریاندن** ☰ ١. مسدود کردن ٢. ☜ **گریاندن**

گیراو^{1} / gîraw/: ئاوەڵناو. گیریاو؛ گراو؛ گیریاگ: ١. گرفتار ٢. بەستراو؛ بەسیاگ ٣. ڕەش هەڵگەڕاو ٤. تازە فێرەبار و زین‌کراو ☰ ١. گرفتار ٢. سد شده ٣. گرفته؛ تاریک شده ۴. تازه رام شده برای بار و زین

۔ گیراو^{2}: پاشەوشە. ـ گیریاو؛ ـ گیریاگ؛ بەسراو ‹سەرگیراو؛ بەکرێ‌گیراو؛ گەرووگیراو› ☰ ـ گرفته

گیراوردە / gîrawirde/: ئاوەڵناو. دۆزراوە؛ دۆزیاگەوە ☰ پیداشده

گیراوە / gîrawe/: ناو. ١. تێکەڵ‌کراوی چەند شتێ بۆ دەرمان ٢. خاک و ئاوی بە قوڕ کراو ☰ ١. درهم آمیخته برای دوا ٢. گِل سرشته

گیراوی / gîrawî/: ناو. دیلی؛ بەندیەتی؛ ژێرچەپۆکی ☰ اسارت

گیرچ / gîrç/: ☜ **گۆیژ**

گیرخواردو / gîrx(i)wardû/: ☜ **گیرکردو**

گیرسان / gîrsan/: ☜ **گرسان**

گیرسانەوە / gîrsanewe/: چاوگ. تێنەپەڕ.

//گیرسایەوە؛ دەگیرسێیەوە؛ بگیرسێوە// بەند بـوون لە شوێنێ ‹ژیانم پڕ لە ڕەنج و دەرد و داخـە/ ئـەوا گیرسامەوە لەو کێو و شاخە «هـێمن»› 🇮🇷 بند شـدن به جایی

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: گیرساوەوە/ چاوگی نـەرێنی: نەگیرسانەوە

گیرستن / gîristin/: ☜ **گریان**[1]

گیرسک / gîrsik/: ☜ **کرۆسك۔١**

گیرفان / gîrfan/: نـاو. گیفان؛ بەریک؛ بەرک؛ جێو 🇮🇷 جیب

⊡ **گیرفـان کـون/ کونـا بـون:** *[کینایـە]* دەســبا و هەڵەخەرج بوون 🇮🇷 ولخرج بودن

گیرفان (**بۆ**) **هەڵدوران:** *[کینایە]* بە تەمای شتێک بوون 🇮🇷 کیسه دوختن

گیرفان یەکێ بـون: *[کینایە]* پێکـەوە زۆر دۆسـت بوون و جیاوازییەک لە نێواندا نـەمان 🇮🇷 مـن و تو نداشتن

دەست بە گیرفانی خاڵیدا نەکردن: *[کینایە]* تووشـی هەژاری و دەستەنگی نـەبوون ‹یـاخوا هـەرگیز دەست بە گیرفـانی خاڵـیدا نەکـەی!› 🇮🇷 نیازمنـد نشدن

دەستی کەسێک لە گیرفانی خۆدا بـون: *[کینایە]* لـە بواری خـەرج و بەرجـەوە سـەربەخۆ بـوون 🇮🇷 دست در جیب خود داشتن

سپێ لـە گیرفـانی کەسێکدا چۆپی کێشـان: *[مەجاز]* سپێ لە گیرفان کەسێ فەتاح پاشـایی کـردن؛ تەواو بێ ماڵ و حاڵ بوون 🇮🇷 به غایت بی‌پـول و دست خالی بودن

سپێ لە گیرفان کەسێ فەتاح پاشایی کردن: ☜ **سپێ لە گیرفانی کەسێکدا چۆپی کێشان**

گیرفانبڕ / gîrfanbiř/: ناو. *[کینایە]* کیسەبڕ؛ کەسێ کە دەست بە گیرفانی خەڵکدا دەکا و شتیان لێ دەدزێ ‹کە تۆ گیرفان‌پڕی، گیرفان‌بـڕی! مـن هـەر هەژار ماوم/ کە تۆ خۆت دا بە خـواردن، مـن دەگـەڵ گـاڵ و بـەڕوو کـوردم «هـەژار، *بـۆکوردسـتان*»› 🇮🇷 جیب‌بر

گیرفان‌پڕ / gîrfanpiř/: ناو. *[کینایە]* دارا؛ دەوڵەمەن 🇮🇷 ثروتمند

گیرکـردوو / gîrkirdû/: ئاوەڵـناو. گیرخـواردوو؛ قەتیس؛ قەتیز؛ بێدەرەتان 🇮🇷 گرفتار

گیرکە / gîrke/: ناو. دڕۆک؛ کەڵپ؛ کەڵوە 🇮🇷 نـاب درنده

گیرگە / gîrge/: نـاو. ١. ددانی پێشین ‹ پـیر بـووە گیرگەی نـەماوە!› ٢. جێگەیێ کە شتی لـێ گـیر بێت ٣. ئامرازی خوار کردنەوەی دار بۆ گۆچان و کەمە 🇮🇷 ١. ناب؛ دندان پیشین ٢. جـای گیـر کـردن چیزی ٣. ابزار خم کردن چوب

گیرنای / gîrnay/: چاوگ. بوونـە هـۆی گـیران 🇮🇷 گرفتن

گیرنەدەر / gîrneder/: ئاوەڵناو. *[کینایە]* قنـگ‌فـش؛ بالێبووەوە 🇮🇷 گوزو

گیرودار / gîr û dar/: ناو. بگرە و بەردە 🇮🇷 گیرودار

گیروگرفت / gîr û g(i)rift/: نـاو. گـیرودار؛ گێـرە و کێشە 🇮🇷 گیروگرفت

گیـرۆ / gîro/: ئاوەڵـناو. ئـاهۆ؛ بـە تایبەتمەنـدی گۆزانەوە لە کەسێکەوە بۆ کەسێ‌تر و کارتێکردنی ‹گریان و پێکەنینیش وەک برێ نەخۆشـی گـیرۆن› 🇮🇷 واگیردار

گیرۆدە[1] / gîrode/: ئاوەڵناو. گیرەوە: ١. گرفتـار ٢. خووپێگرتوو؛ ئالوودە ٣. هۆگر؛ ئـۆگر ٤. ئەڤـیندار 🇮🇷 ١. گرفتار ٢. مُعتاد ٣. اُنس گرفته ۴. علاقه‌مند

. گیـرۆدە[2]: پاشەوشە. تووشیار؛ گرفتار ‹منیش یـەکێ لـەو تەماشـاکەرانەم/ دڵ‌گـیرۆدەی جـوانیی ئـەم شێوارانەم «گۆران»› 🇮🇷 ـ بند؛ گرفتار

گیرۆدەیی / gîrodeyî/: نـاو. ١. گرفتاری ٢. ئۆگری 🇮🇷 ١. گرفتاری ٢. علاقه‌مندی

گیرۆیی / gîroyî/: ناو. ١. تووشیاری؛ گرفتاری ٢. چۆنیەتی گرتنەوەی نەخۆشی ☰ ١. گرفتاری ٢. سرایت بیماری

گیرە / gîre/: ناو. ١. شەددە (لە سەر پیت) ٢. جەڕ و مەنگەنەی پیشەسازان ٣. گیرگە؛ کەلپ؛ ددانی پێشەوە ٤. کورسی قورعان ٥. ئامرازی درگا لە پشتەوە داخستن، جگە لە قفل ٦. نانی تێکەلاو لە گەنم و هەرزن و جۆ ٧. ئالقەی بەن لە ڕەشمالدا بۆ گوریس پێ‌قایم کردن ٨. تووشیاری؛ گرفتاری ٩. ئامرازێکی جۆلایی ١٠. تێلی سەر ١١. هەر جۆرە ئامرازی گرتن ☰ ١. تشدید (روی حرف) ٢. منگنه ٣. دندان پیشین ۴. رحل قرآن ۵. رزه‌ی در از داخل ۶. نان آمیخته از گندم و ارزن و جو ٧. حلقه‌های سیاه‌چادر ٨. گرفتاری ٩. ابزار بافندگی ١٠. گیره‌ی سر ١١. گیره

گیرەم / gîrem/: ☜ گریمان

گیرەوە / gîrewe/: ☜ گیرۆدە^{1}

گیرەییش / gîreyîş/: ☜ گرەوتش

گیرهە / gîrhe/: ناو. ١. بنەنیش؛ ملت؛ ڕەوتی نیشتنە بن ٢. بلغ؛ بەلخ؛ جرمی ڕەق بووی ئاو ☰ ١. رسوب ٢. رسوب سخت شده‌ی آب

گیری^{1} / gîrî/: ناو. تامی گەرووگر ☰ مزه‌ی گلوگیر

• **گیری**^{2}: پاشوشە. گرتن؛ بەند کردن ‹دلگیری؛ دەسگیری؛ ماسی‌گیری› ☰ ـ گیری

گیریاگ / gîryag/: ☜ گیراو

گیریان / gîryan/: ☜ گیران

گیریان.گیریان / gîryan gîryan/: ناو. گەمەیەکی بە کۆمەڵە، دەبنە دوو دەستەوە، شوێنێ بۆ داڵ دیاری دەکرێ و دەستەیەک لە دوورەوە دێن، دەبێ بڕۆنە نێو داڵەوە، ئەو دەستەکە دەبێ بیانگرن و نەهێڵن ☰ از بازی‌های گروهی

گیریاو / gîryaw/: ☜ گیراو

گیریای / gîryay/: چاوگ. بەستران؛ گیران ☰ مسدود شدن

گیریاییش / gîryayîş/: ☜ گرەوتش

گیریست / gîrîst/: ☜ گری

گیرین / gîrîn/: ☜ گریان^{1}

گیڕ^{1} / gîř/: ناو. ١. فاڵ؛ خیرە ٢. ملە؛ کەل ٣. شیوەڵەی نێوان دو کێو ٤. کیز؛ بەردەڵان ☰ ١. فال ٢. گردنه ٣. درّه ۴. سنگلاخ

گیڕ^{2}: ئاوەڵناو. ١. چیڕ؛ بەقەوەت ٢. بەکێش ٣. زۆرویژ ٤. چەق؛ سەرسەخت لە سەوداڵا ☰ ١. نیرومند ٢. کشدار ٣. وراج ۴. سرسخت در مُعامله

گیڕزان / gîřzan/: ناو. فالگرەوە ☰ فالبین

گیڕە / gîře/: ناو. ١. چەقە و چەنەی زۆر ٢. تەشقەڵە؛ گەڕ ☰ ١. روده‌درازی ٢. شلتاق

گیڕەگیڕ / gîřegîř/: ناو. دژواری و سەختی ‹بە گیرەگیڕ نەجاتمان بوو «هەژار؛ چێشتی مجێور»› ☰ سختی و مشقت

گیڕەونیڕە / gîře w nîře/: ناو. گەڕ و گێچەل ‹بە هەزار گیڕەونیڕە و سوێند کە ئیمە هەوالی خۆتین، دەریهێنا و هاتەوە لامان «هەژار؛ چێشتی مجێور»› ☰ شلتاق و دردسر

گیز^{1} / gîz/: ناو. ١. ☜ **گویز**^{1}**ـ١** ٢. ☜ **گێزـ٢** ٣. پرچ؛ کەزی؛ کەزیە ٤. کاری ڕاتلەکاندن؛ ژەندن (وەک: مەشکە و ...) ☰ ١. ☜ **گویز**^{1}**ـ١** ٢. ☜ **گێزـ٢** ٣. گیسو ۴. عمل به هم‌زدن مایع

گیز^{2}: ئاوەڵناو. ١. مەست؛ سەرخۆش ‹ئەو دەرمانە گیزمی کرد› ٢. تیژ؛ تژی ☰ ١. مست ٢. سیر

⊡ **گیز هەڵوێسان**: با کردن و هەڵمسان لە بەر زۆرخوری ☰ باد کردن از پُرخوری

گیز^{3}: دەنگەناو. ١. دەنگی باریک وەک دەنگی سەماوەر و کەتری ٢. دەنگی ڕۆیشتنی گولله ☰ ١. صدای نازک مانند صدای سماور ٢. صدای رفتن گلوله

گیزان / gîzan/: ☜ **گوێزان**^{2}**ـ١**

گیزک / gîzik/: ناو. ئیسۆت؛ بیبار ☰ فلفل

گیزگیزه / gîzgîze/: ناو. مزراح؛ مزراق ☰ گردنا

گیزلی / gîzlî/: ☜ **گوزلی**

گیزمل / gîzmil/: ☜ **گێزەمل**

گیزمه / gîzme/: ناو. چەکمە ☰ چکمە

گیزنای / gîznay/: چاوگ. گیزەگیز کردن ☰ وزــ وز کردن

گیزوگوڵەنگ / gîz û gułeng/: ☜ **گێزوگولینگ**

گیزه / gîze/: دەنگەناو. جیزە؛ ویزە؛ دەنگی زۆر باریکی (وەک: دەنگی مێشوولە) ☰ وِز وِز

گیزەگیز / gîzegîz/: دەنگەناو. دەنگەدەنگی باریکی گوللە و مێش و سەماوەر ‹بە گیزەگیز ڕۆیشت› ☰ صدای وِز وِز پیاپی

گیزەڵ / gîzeł/: ئاوەڵناو. */پلار/* دایم قەلس و جاڕز ☰ آتشی مزاج

گیزین / gîzîn/: چاوگ. تلانەوە؛ تلان؛ تلینەوە ☰ غلتیدن

گیژ / gîj/: ☜ **گۆیژ**

گیژاڵ / gîjał/: ☜ **گیڤژاڵ**

گیژایەتی / gîjayetî/: ☜ **گێژین**

گیژن / gîjin/: ☜ **گریژەنە**

گیژەله / gîjele/: ☜ **گۆیژ**

گیژەڵه / gîjełe/: ☜ **گۆیژ**

گیس / gîs/: ناو. پرچ؛ گیز؛ پووڕی سەر ☰ گیسو

گیسک / gîsk/: ناو. گێسک؛ بەچکە بزنی لە شیر بڕدراو ☰ چپش؛ بُزغالەی از شیر بُریدە

▣ **گیسکه ناودێیی:** */کنایە/* پیاوی تۆلاز و ژنانیلە ☰ مرد چشمچران و خالەزنک

گیسکی هەیاس: */کنایە، پلار/* کەسێک کە لە بەر ترس گەشە نەکات ☰ کسی کە از ترس درجا می‌زند

گیسک / gîsik/: ناو. کەزی؛ پرچ؛ پۆڕی سەر ☰ زُلف

▣ **گیسک لیل:** کەزی لوول و بە مۆنج ☰ زُلف فرفری و موجدار

گیسکەزا / gîskeza/: ناو. گێسکەزاو؛ گێسکەزا؛ بێچووی بزنێ کە بە بێژۆکی زاوە ☰ بُزغالەی بُز دو سالە

گیسکەڵ / gîskeł/: ناو. گیسکی لەڕ و سووک ‹نەفەرمووی گیسکەڵێ یا قەڵغەکۆنێ/ ئەبێ بزنێ زەلام بێ و نەختێ ڕیش پان! «قانع»› ☰ بُز لاغر

گیسن / gîsin/: ☜ **گاواسن**

گیسنای / gîsnay/: چاوگ. ئایساندن؛ پێ کردنی ئاگر ☰ افروختن

گیسنەچڕ / gîsneçiř/: ناو. گرێوەغار؛ ملەی ڕاکردن ☰ مسابقەی دو

گیسەنه / gîsene/: ناو. پێ کراوی ئاگر ☰ افروختگی

گیسی / gîsî/: ناو. زنجیرە کێو ☰ رشتەکوە

گیسیایەنه / gîsyayene/: چاوگ. ئایسان؛ پێ‌بوون ☰ افروختە شدن

گیشت / gîşt/: ناو. قامک؛ ئەنگووس ☰ انگشت

▣ **گیشتا قلینج** تووتە؛ تبلاگچکە ☰ خنصر؛ انگشت کوچکە

گیشتا میۆنەن: ناو. زەڕنەقووتە؛ تلیا ناوین ☰ انگشت وسطی

گیشتن / gîştin/: ☜ **گەیشتن**

گیشتۆنه / gîştone/: ☜ **گشتانە**

گیشه / gîşe/: ناو. گێشە: ۱. تایە؛ کۆمەڵێ باقەی لە سەر یەک داندراوی گیا و خەلە لە مەزرا ۲. کۆمای گەورە و زل لە باقەگیا بۆ ئالفی زستانەی ئاژەڵ ☰ ۱. تودەی بستەهای غلە یا گیاە درویدە در مزرعە ۲. تودەی انباشتەی گیاە برای علوفەی زمستان

گیشەگەنم / gîşegenim/: ناو. شارۆ؛ چەند باقەی درواو ☰ دستەای گندم دروشدە

گیف / gîf/: ☜ **گیڤ**

گیفان / gîfan/: ☜ **گیرفان**

گیفک / gîfk/: ☜ **گوفك ـ١**

گیفک / gîfik/: ناو. گیڤک: ١. ڕیشووی شەدە و پێچ ٢. ڕیشووی زین بۆ جوانی ٣. پلکەی دەسماڵی ژنانە 🇮🇷 ١. شرابەی دستار ٢. شرابەی زین ٣. دنبالەی سرپوش زنانە

گیفەلان / gîfelan/: ☜ **گوفك ـ١**

گیفەلانک / gîfelanik/: ☜ **گوفك ـ١**

گیڤ^{١} / gîv/: ناو. گیف؛ ڕیشووی بادروا 🇮🇷 شرابەی تابدادە

گیڤ^{٢}: ئاوەڵناو. گیف؛ ئامادە و تەیار 🇮🇷 مُهیا

⊡ **خۆ گیڤ کردن**: ١. خۆ تەیار کردن ٢. خۆ پفدان (زۆرتر پەلەور دەیکا) ‹گاهێ شاعیر چەشنی بۆقلە، خۆی تەواوی گیڤ ئەکا/ کەوتە ناو بەحری خەیاڵۆ، چەندە شاتە و زیف ئەکا! «قانع»› 🇮🇷 ١. خود را مُهیا کردن ٢. خود را پُف دادن (پرندگان)

گیڤالە / gîvale/: ناو. ١. دەستە مرۆیەک ٢. تیپی سواران؛ دەستەسوار 🇮🇷 ١. جمعی از انسان‌ها ٢. تیپ سواران

گیڤاندن / gîvandin/: چاوگ. گیڤانن: ١. گیڤە هاتن ٢. توند تێپەڕین و دەرچوون ‹بە لای پۆلیسدا گیڤاندی و چوو› 🇮🇷 ١. صدا دادن ٢. جستن و دررفتن

گیڤانن / gîvanin/: ☜ **گیڤاندن**

گیڤڕ / gîviř/: ناو. گڤر؛ گێوڕ؛ گوربە؛ پشیلەی نێر 🇮🇷 گُربەی نر

گیڤژاڵ / gîvjał/: ناو. گیژاڵ؛ کیڤژاڵ؛ قرژاڵ؛ قرژانگ 🇮🇷 خرچنگ

گیڤژاڵە / gîvjałe/: ناو. برجی قرژاڵ لە ئاسمان 🇮🇷 بُرج سرطان

گیڤک / gîvik/: ☜ **گیفك**

گیڤگیڤە / gîvgîve/: ناو. گیزگیزە؛ قۆڕقۆڕە 🇮🇷 گردنای توخالی

گیڤنای / gîvnay/: چاوگ. گڤە کردن 🇮🇷 گِژـگِژ کردن

گیڤە / gîve/: دەنگەناو. دەنگی بەردی بەتەوژم ئاویتراو یان هەر شتێکی زۆر خێرا کە تێپەڕێ 🇮🇷 صدای پرتاب شدن

⊡ **گیڤەی سمێڵی کەسێک هاتن**: *[مەجاز]* زۆر لە سەرکەیف و خۆشحاڵ بوون 🇮🇷 بسیار سرحال و شاد بودن

گیگلو / gîg(i)lû/: ☜ **گوخلیتکە**

گیگلە / gîg(i)le/: ☜ **گوخلیتکە**

گیل / gîl/: ☜ **گڵ ـ١**

گیلاخە / gîlaxe/: ناو. گیایەکە بەهاران دەڕوێ و دەخورێ 🇮🇷 گیاهی خوراکی

گیلاس / gîlas/: ☜ **گێلاس**

گیلک / gîlik/: ناو. *[شوورەیی]* بەلووکە؛ قیتکە 🇮🇷 چوچولە

گیلە / gîle/: ☜ **گلەیی**

گیلەبەنا / gîlebena/: ناو. خۆراکێکە لە ماست و قەزوان 🇮🇷 خوراکی از ماست و پستەی کوهی

گیم / gîm/: ناو. ١. باقەبێن؛ باغەبێن ٢. بەندی بەستنی باوەشێ لە دەغڵ 🇮🇷 ١. گیاه مخصوص بستن علوفە ٢. بندِ بستن تودەی درو شدە از غلە

گین^{١} / gîn/: ☜ **گوان**^{٢}

ـ گین^{٢}: پاشگر. ١. ـ دار؛ خاوەنی ئەو شتە ‹خەمگین؛ شەرمگین› ٢. ـ یین ‹دواگین؛ پیاگین› 🇮🇷 ١و٢. ـ گین

گیندال / gîndal/: ناو. گیادانە؛ گیایەکە 🇮🇷 گیاهی است

گینگل / gîngil/: ☜ **گینگڵ**

گینگڵ / gîngił/: ناو. جینگڵ؛ گینگل؛ تەکان؛ جووڵە ‹گینگڵێکی دا› 🇮🇷 تکان؛ حرکت

گینگەڵە / gîngełe/: ناو. خولیا؛ کەڵکەڵە 🇮🇷 هوا و

هوس

گینۆ / gîno/: ناو. زەرتک؛ گیازەرتک ■ گیاهی کە از آن رنگ زرد می‌گیرند

گیوا / gîwa/: ☜ **گیا**

گیواو / gîwaw/: ☜ **گیا**

گیوتین / gîyutîn/: ناو. کەرستەی پێکوشتن بە تێخەیەکی تیژ و قورسەوە کە لە ناوکاری چوارچێوەیەکدا لە سەرەوە بەر دەبێتەوە و مل دەپەڕێنێ ■ گیوتین

گیوە / gîwe/: ناو. ١. جۆرێ کڵاشی بن چەرم ٢. نۆرە؛ باو ■ ١. گیوە ٢. نوبت

گیوەگیر / gîwegîr/: ناو. نۆرەگر ■ نوبت‌گیر

گیوەگیرە / gîwegîre/: ناو. نۆرەگری ■ نوبت‌گیری

گیوەگیو / gîwegîw/: ناو. گێژەگێژ؛ قسەی زۆر بێ‌تام ■ تُرَّهات؛ حرف مفت

گیوومە / g(i)yûme/: ناو. دووکەوان؛ جووت‌کەوان؛ نیشانەیەکی خالبەندی بە شێوەی «» بۆ: *ئەلف)* دانانی قسەی کەسێک جگە لە نووسەر ب) دەرخستن و زەق کردنەوەی وشە یان دەستەواژەیەک ■ گیومە

گیە / g(i)ye/: ناو. گەدە؛ عوور؛ کرش ■ شکمبە

گیەڵ / g(i)yeł/: ناو. هەرزن؛ ئەرزن ■ ارزن

گیهان / gîhan/: ☜ **گەیشتن**

گیهانەک / gîhanek/: ناو. قۆناغ؛ مەنزڵ ‹گیهانەک ب گیهانەک دچوو› ■ منزلگە؛ مرحلە

گیهەڤ / gîhev/: ناو. ١. پەش؛ پشک ٢. بەخشش ■ ١. سهم؛ نصیب ٢. بخشش

گێ^{1} / gê/: ناو. ١. ☜ **گوێ** ٢. گاف؛ ناوی پیتی بیست‌وسێهەمی ئەلفوبێی زمانی کوردی ■ ١. ☜ **گوێ** ٢. گاف؛ نام بیست و سومین حرف الفبای زبان کُردی

گێ^{2}: ئاوەڵناو. گ؛ گش ■ همە

ـ گێ^{3}: پاشەوشە. گایێن؛ بکەر ‹کەرگێ؛ شێتی عاقڵ‌گێ «مەسەل»› ■ گایندە

گێپەڕ / gêpeř/: ناو. گێپەڕە: ١. ئەستوورایی؛ کۆتەرە ٢. ئەستوورایی ئەستۆ ■ ١. قُطر ٢. کلفتی گردن

گێپەڕە / gêpeře/: ☜ **گێپەڕ**

گێتکە / gêtke/: ناو. کیتکە؛ گێتە؛ کولێرەی هەرزن ■ گردەی ارزن

گێتە^{1} / gête/: ☜ **گێتکە**

گێتە^{2}: ئاوەڵناو. بەرگ‌شڕ؛ شڕەبار ■ ژندەپوش

گێتی / gêtî/: ناو. دنیا؛ جیهان ■ گیتی

گێتێ / gêtê/: ناو. کوللێرە ■ گردە نان

گێج^{1} / gêc/: ناو. سووڕ؛ خول ■ چرخ

▣ **گێج خواردن:** ١. سەرگێج بوون ٢. سووڕانەوە؛ خول خواردن ٣. سووڕانەوەی با یان ئاو بە دەوری خۆدا ■ ١. گیج رفتن ٢. چرخیدن ٣. چرخیدن باد و آب

گێج دان: سووڕاندن ■ چرخاندن

گێج^{2} / gêc/: ☜ **گێژ**

گێجاو / gêcaw/: ☜ **گێژاو**

گێجنای / gêcnay/: چاوگ. گێج دان ■ چرخاندن

گێجەبا / gêceba/: ☜ **گێژەڵووکە**

گێجەگێج / gêcegêc/: ☜ **گێژەگێژ**

گێجەڵووکە / gêcełûke/: ☜ **گێژەڵووکە**

گێجەنە / gêcene/: ☜ **گرێژەنە**

گێجی / gêcî/: ☜ **گێژی**

گێجیای / gêcyay/: چاوگ. گێج دران ■ چرخاندە شدن

گێجیە / gêcye/: ☜ **گێژاو**

گێچ / gêç/: ☜ **گەچ**

گێچاو / gêçaw/: ناو. دۆغاو؛ دۆخاو ■ دوغاب

گێچکار / gêçkar/: ☜ **گەچکار**

گێچکاری / gêçkarî/: ☜ **گەچکاری ـ١**

گێچکە / gêçke/: ناو. ١. ☜ **گوێ** ٢. سووڕ ■ ١.

☜ **گوێ** ۲. چرخش

گێچووک / gêçûk/: ☜ **گوێچکه**

گێچەڵ / gêçeł/: ناو. ۱. گـەڕ؛ دەبـە؛ تەشقەڵـە ۲. پەتەر؛ ڕووشە؛ شـەڕ؛ شـوێن یـان بارودۆخـێ کـە ڕزگار بـوونی بـۆ نییـە ‹ئەسـتێرە و مانـگ و ڕۆژ لـە عاسمانانن/ هۆی گێچەڵ و مشتومڕی زانایانن «هەژار، *چوارینەکانی خەییام*»› ☰ ۱. شلتاق ۲. هَچَل

⊡ **گێچەڵ دانە دەستی کەسێکەوە:** *[مەجاز]* شـەڕ و بشێوی بۆ کەسـێ دروسـت کـردن ☰ دردسر برای کسی درست کردن

گێچەڵ کردن: گەڕ تێخستن ☰ شلتاق کردن

گێچەڵ نانەوە: *[مەجاز]* گـیر و گرفـت دروسـت کردن بە هۆی گزیبـازی ☰ بـازی سر کسـی درآوردن

گێچـەڵبـەقـوون / gêçełbeqûn/: ناوەڵـناو. *[پـلار]* گێچـەڵوەقنـگ؛ سـەربەگێچەڵ: ۱. دنـەدەری خەڵـک ۲. هـۆی ئـازار و گرفتـاری ☰ ۱. تحریک‌کننده ۲. دردسرساز

گێچەڵوەقنگ / gêçełweqing/: ☜ **گێچەڵبەقوون**

گێچەڵـی^{1} / gêçeĺî/: ناو. کەلوی خوری ☰ آغنـدەی پشم

گێچەڵـی^{2}: ناوەڵـناو. کێشـەدار؛ گێچـەڵوەقنـگ؛ گەڕتێئاڵاو ‹ئەم زەوییە گێچەڵـییە، مەیسـێنە!› ☰ مُشکلدار

گێدوک / gêduk/: نـاو. گێدۆک: ۱. گەوە؛ ناوقەدی کێو ۲. ڕێ بەگەوەی کێودا ☰ ۱. کمرکش کوه ۲. مسیر در کمرکش کوه

گێدۆک / gêdok/: ☜ **گێدوك**

گێـر^{1} / gêr/: نـاو. ۱. بسـت؛ بنگـووس ۲. ☜ **گوێلە-۱** ☰ ۱. وجب ۲. ☜ **گوێلە-۱**

گێر^{2}: ناوەڵناو. ۱. قەڵەوی پان و پۆڕ ۲. حەپەسـاو؛ واق ـ وڕمـاو ۳. لـە جـێ چـەقیو و بـێ توانـای بزووتنـەوە ☰ ۱. چـاق و پهـن ۲. حیـرت‌زده ۳. میخکوب شده

گێـراز / gêraz/: ناو. گـیراز؛ بەلاڵـووکە کێویلـە ☰ آلبالوی کوهی

گێـراڤ / gêrav/: ناو. ۱. لاسا؛ لاسایی؛ دەمەلاسکە ۲. کـاری دروسـت کـردنی شـتێ لـە ڕووی نموونەکـەی ۳. کـاری دروسـت کـردنی شـتی درۆیین، بەتایبەت لێ دانی ناقانوونی بەڵگەگەلی ڕەسمـی بایەخـدار ‹وی دخواسـت ناسـنامەیەکە گێراف بکە› ☰ ۱. تقلید ۲. الگوبرداری ۳. جعل

⊡ **گێراڤ کرن:** ۱. لاسایی کـردن ۲. بـە گـوێرەی نموونـە دروسـت کـردن ۳. جـەعل کـردن؛ ساختە کردن ☰ ۱. تقلیـد کـردن ۲. طبـق الگـو درست کردن ۳. جعل کردن

گێرانـی / gêranî/: ناوەڵناو. باڵغبوو؛ پێگەیشـتوو ☰ بالغ شده؛ به سن رشد رسیده

⊡ **گێرانی بوون:** باڵغ بوون ☰ بالغ شدن

گێرتەی / gêrtey/: چاوگ. گرتن ☰ گرفتن

گێرڤان / gêrvan/: ☜ **گێرەوان**

گێرک / gêrik/: ناو. ۱. مێروولە؛ مرۆچـە؛ مێلـوورە ۲. گێرکـە؛ مێـرووە زەردەی ورد ☰ ۱. مورچـه ۲. مورچه‌ی زرد ریز

گێرکە / gêrke/: ☜ **گێرك -۲**

گێرم / gêrim/: ناو. شۆروا؛ شۆربە ☰ شوربا

گێرما / gêrma/: ☜ **گەرما**

گێرمـەکێش / gêrmekêş/: نـاو. کێشـەکێش ☰ کشاکش

گێرمی / gêrmî/: ناو. شێوی دانوولە ☰ آش گندم

گێروفەن / gêr û fen/: نـاو. شیاوی؛ ژیهـاتوویی ☰ لیاقت

گێـرۆدەیـی / gêrodeyî/: نـاو. داکـەفتگی ☰ زمینگیری

گێرووسە / gêrûse/: ناو. گێرووشە؛ دەستاڕ؛ کرە ☰ دستاس

گێڕووشە / gêrûşe/: ☜ **گێڕووسە**

گێـرە / gêre/: نـاو. ١. هۆڵـە؛ کـاری کوتـان و ورد کردنی دەغـڵ و گیـا بـە پـێ لێنـان و شـێلانی حەیوانات ‹هەر ئەو خەرمانە و هەر ئـەو گێـرە بـوون «مەسەل»› ٢. گلی؛ گلە؛ شکات ▤ ١. خرمنکـوبی وسیلەی حیوانات ٢. گِلە؛ شکایت

▣ **گێرەی قوڕێ**: کاری کوتانی جـێ جێخـوون بـە گاگەل ▤ عمـل جـای خـرمن را بـا سـم دامهـا کوبیدن

⊡ **گێـرە کـردن**: ١. بە سـم کوتـانی دەخـڵ و گیـا ‹گێرە بە بزن نـاکرێ «مەسـەل»› ٢. /کنایە/ بـە سەر قوڕدا هاتووچۆ کردن ▤ ١. کوبیدن خـرمن ٢. رفت و آمد کردن در گل

گێرەشێوێن / gêreşêwên/: نـاو. /کنایە/ ئـاژاوەچی؛ فتنە ‹گێرەشێوێنێ کە کای کۆنی بە بادا لـە کنـت/ چاکە هەر لێیخوڕی سەیری دەم و کـاوێژی نەکـەی «شوکری فەزلی»› ▤ آشوبگر

گێرەڤان / gêrevan/: ☜ **گێرەوان**

گێرەکراو / gêrek(i)raw/: ئاوەڵناو. هـۆڵیکـری ▤ کوبیدە (خرمن)

گێرەکـەر / gêreker/: ئاوەڵـناو. لێهـاتوو لـە گێـرە کردندا ‹کاشکی گایەک بـێ کـە گێرەکـەر بـێ/ یـا بەستەزمانێ کە بارەبەر بێ «موفتی پێنجـوێنی»› ▤ ماهر و توانا در خرمنکوبی

گێرەنەکـەر / gêreneker/: نـاو. /کنایـە/ تەمـــەڵ؛ تەوەزەل ▤ تنبل

گێـرەوان / gêrewan/: نـاو. گێرڤـــان؛ گێرەڤـــان؛ کەســێ کـە گـا و گـۆل لـە خـەرمان کوتانـدا لێدەخوڕێ ▤ کارگر خرمنکوبی

گێرەوکێشە / gêre w kêşe/: ناو. ١. کاری کلـۆش بردنە سـەر خـەرمان و گێـرە کـردنی ٢. /مەجاز/ گرفتاری؛ دەردیسەری ▤ ١. سپاری بە خرمن بردن و کوبیدن ٢. گرفتاری؛ مشکل

گێڕ[١] / gêř/: ئاوەڵـناو. ١. خوار و خێچ ٢. سمت-لـە جێ چوو ‹لەبار و قیت و قۆزە خـاوەنی زێـڕ/ ئەگـەر کووڕە و ئەگەر گۆجە و شەل و گێڕ «هـێمن»› ▤ ١. کج و ناهموار ٢. لگن از جا دررفتە

⊡ **گێڕ بـوون**: ١. خوار و خێچ بوون ٢. ئێسکی ڕان لە جێ دەرچـوون ٣. وێسـتان بەشـتێکەوە ٤. نەڕۆیشـتن و مانـەوە لـە شـوێنێ ▤ ١. کـج و ناهموار شدن ٢. استخوان ران در رفـتن ٣. درگیـر چیزی شدن ۴. جایی ماندن و نرفتن

▪ **گێڕ**[٢]: پاشەوشە. بگێڕ؛ پێکهـێن ‹بەزمگێـڕ؛ کارگێـڕ؛ شۆڕشگێڕ؛ ئاشگێڕ› ▤ ـگردان

گێڕان / gêřan/: چاوگ. تێـەڕ. //گێـڕات؛ دەگێـڕی؛ بگێڕە// ١. گەڕاندن؛ گەردش پـێ کـردن ٢. کـار پێکردن و بـە سـەر ڕاگەیشـتن ‹ئـەم کۆشـک و دەزگایە کە پۆشتەی تفاقە/ بێگانە ئەیگێڕێ و بـە نـاو هی عیراقە «گـۆران»› ٣. خـول پـێدان و بـەڕێوە بـردن (وەک: سـەربان بـە بـاگردان شـێلان) ٤. پەستاوتن (بەرگن بۆ ڕایـەخ و پەسـتەک) ٥. خلـۆر کردنەوە ٦. وە پاش خستن ▤ ١. بە گردش بـردن ٢. گردانـدن ٣. چرخانـدن ۴. بـا پـا مالیـدن (نمـد) ۵. غلتاندن ۶ بە تعویق انداختن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەگێڕان

گێڕاندن / gêřandin/: چاوگ. گێڕانن: ١. گەڕاندن ٢. خستنە کار ٣. گێڕ کردن ▤ ١. گردش دادن ٢. بە کار انداختن ٣. کج کردن

گێڕاندنـەوە / gêřand(i)newe/: چـاوگ. تێـەڕ. //گێڕاندتـەوە؛ دەگێڕێتـەوە؛ بگێـڕەوە// گێڕاننـەوە؛ گێڕانەوە: ١. هەڵگەڕاندنەوە ٢. گەڕاندنەوە؛ بـاس کردنی قسەی گوتراو ٣. حیکایـەت گـوتن ▤ ١. بازگرداندن ٢. بازگو کردن ٣. داستان گفتن

■ ئاوەڵـناوی بـەرکاری: ـــ/ چـاوگی نـەرێنی: نەگێڕاندنەوە

گێڕانن / gêřanin/: ☜ **گێڕاندن**

گێڕاننەوە / gêřannewe/: ☜ **گێڕاندنەوە**

گێڕانەوە / gêřanewe/: ☜ **گێڕاندنەوە**

گێڕایش / gêřayiş/: ناو. گەڕیدەیی؛ جیهان‌گەردی ☰ جهانگردی

گێڕاییش / gêřayîş/: چاوگ. لە شوێن گەڕان بۆ پەیدا کردن ☰ جستجو کردن

گێڕزان / gêřzan/: ناو. ڕەمڵ؛ فاڵگر؛ قەپاڵگر؛ خیپک ☰ فالبین؛ رمال

گێڕک / gêřik/: ☜ **گێژاو**

گێڕگێڕ / gêřgêř/: ناو. بەردەلان؛ بەردانی؛ بەرداوی؛ ڕێخەلان ☰ سنگلاخ

گێڕنای / gêřnay/: چاوگ. خوار و خێچ کردن ☰ کج کردن

گێڕ و وێڕ / gêř û wêř/: ئاوەڵناو. خوار و خێچ ☰ کج و کوله

گێڕەوە^{١} / gêřewe/: ناو. ١. هەرچی پێش لە ڕۆیشتن دەگرێ ٢. کەسێ باری ڕووداو یان بێژراو دووپاتە دەکاتەوە ☰ ١. مانع ٢. بازگوکننده

ـ گێڕەوە^{٢}: پاشەوشە. پارێزەر ‹بەلاگێڕەوە› ☰ ـگردان

گێڕی^{١} / gêřî/: ناو. ١. خوار و خێچی ٢. شەلی بە هەر دوو لادا ☰ ١. کجی و ناهمواری ٢. لنگی از دو پا

ـ گێڕی^{٢}: پاشەوشە. ـگەری؛ ـکەری ‹کاگێڕی؛ شۆڕشگێڕی› ☰ ـگری

گێڕیای / gêřyay/: چاوگ. خوار و خێچ کران ☰ کج شدن

گێز / gêz/: ناو. ١. ☜ **گوێز**^{١}**ـ١** ٢. گیز؛ پشت ئەستۆ ٣. بەراورد و کاری لێکدانەوە بە بیر و خەیاڵ ٤. دەسی ـدەسی؛ دەستاودەست ٥. ڕیشووی شەدە و مێزەر ٦. گیز؛ کێز؛ کاری لێکدان و ژەنینی تراو (وەک: مەشکە و ...) ☰ ١. ☜ **گوێز**^{١}**ـ١** ٢. قفا؛ پشت گردن ٣. برآورد ۴. طفره ۵. شرابه؛ منگولەی دستار ۶. کار به هم زدن مایع

گێزان^{١} / gêzan/: چاوگ. کیان؛ کەی؛ کێزان؛ ڕاتڵەکان (تراو لە دەفردا) ☰ به هم زده شدن (مایع)

گێزان^{٢}: ☜ **گوێزان**^{٢}**ـ١**

گێزبەل / gêzbel/: ☜ **گێزبەلە**

گێزبەلۆک / gêzbelok/: ناو. بزنەڕیشە؛ جۆرێ شنگی پەلک‌درێژ ☰ نوعی شنگ

گێزبەلە / gêzbele/: ناو. گێزبەل؛ ئاڵەکۆک ☰ گیاهی است

گێزر / gêzir/: ئاوەڵناو. پشت‌گوێ‌خەر؛ تەفرەدەر؛ دەستاودەست‌پێ‌کەر ☰ طفره‌رو

گێزک / gêzik/: ☜ **گسك**

گێزگ / gêzig/: ☜ **گسك**

گێزوگوڵنگ / gêz û gułing/: ☜ **گێزوگوڵینگ**

گێزوگوڵنگە / gêz û gułinge/: ☜ **گێزوگوڵینگ**

گێزوگوڵینگ / gêz û gułîng/: ناو. گیزوگوڵەنگ؛ گێزوگوڵنگ؛ گێزوگوڵنگە؛ گێزوگوڵینگە: ١. ڕیشی و گوڵنگەی سەر و مێزەر ٢. *[مەجاز]* گەڵوگون ☰ ١. شرابه و منگوله ٢. عضو تناسلی مرد

گێزوگوڵینگە / gêz û gułînge/: ☜ **گێزوگوڵینگ**

گێزە^{١} / gêze/: ناو. ١. سۆزە؛ گۆرانی بە سەبر لە خۆشیان ٢. ☜ **گێزەرە** ☰ ١. ترنم از شادی ٢. ☜ **گێزەرە**

گێزە^{٢}: ئاوەڵناو. *[کینایە]* کورتەبالای قەڵەو ☰ کوتاەقد چاق

گێزەر / gêzer/: ناو. ١. گزر؛ گزەر؛ گەزەر؛ کارۆت؛ کارووت؛ گزەرکی؛ یارکۆک؛ هەویج؛ ئاڵفەگیایەکی دووساڵانەیە بە ڕیشەی ڕاست و ئەستوور و لقی ساف و گەڵای بڵاو و گوڵی چکۆلەی سپی کۆمەڵ وەکوو چەترەوە کە بنەکەی گرۆڤەرێکی ئەستووری نارنجی یان نارنجی مەیلەو زەردە و دەخورێ ٢. گیایەکی بن‌سپی گوڵ وەنەوشە ☰ ١. هویج ٢. گیاهی ساقەسفید با گل بنفش

گێزەرتەر / gêzerter/: ناو. گیایەکە بۆ ڕەوانی باشە ☰ گیاهی مُسهل

گێزەرە / gêzere/: ناو. گێزە؛ گێز؛ گیز؛ پشت گەردن؛ پشت ئەستۆ ☰ قفا؛ پشت گردن

گێزەرەمشکانە / gêzeremişkane/: ناو. بادامەعەرزیلە ☰ بادام زمینی

گێزەمل / gêzemil/: ئاوەڵناو. گیزمل؛ مل ئەستوور ☰ گردن‌کُلفت

گێزی / gêzî/: ☜ **گسك**

گێژ¹ / gêj/: ناو. ١. گێژاو؛ وەیشوومە ‹کاتێ کە یارت دیتە لات، لە گێژی خەم ئەتدا نەجات/ ... «قانع»› ٢. گێژەڵووکە ‹مەحوی قەبووڵی خاتری عاتر شەمیمتە/ گەردی شیمال و گێژی جەنووب و کزەی دەبوور «نالی»› ☰ ١. گرداب ٢. گردباد

▣ **گێژی ئەسکەندەر:** [کینایە] تەنگژەی زۆر سەخت ☰ تنگنای سخت

گێژ²: ئاوەڵناو. گیج؛ گێج؛ هور؛ هەوت ☰ گیج

▣ **گێژ بوون:** گێج بوون؛ هورمان؛ ورمان؛ وڕ بوون؛ تاسان ☰ گیج بودن/ شدن

گێژ دان: ١. گێج دان؛ خولخواردن ٢. پاکەوە کردنی دەخڵ بە بێژنگ ☰ ١. چرخ خوردن ٢. بوجاری کردن غله با غربال

گێژ کردن: ١. تووشی سەرسووڕان کردن ٢. دەغل بە بێژنگ پاک کردن ٣. [کینایە] چەقەی زۆر بۆ کەسێ کردن ☰ ١. گیج کردن ٢. بوجاری کردن با غربال ٣. سر کسی را به درد آوردن

گێژاڤ / gêjav/: ☜ **گێژاو**

گێژاڵی / gêjałî/: ئاوەڵناو. ئاڵۆزاو؛ سەر و قژ ئاڵۆزاو ☰ ژولیده

گێژاو / gêjaw/: ناو. گێجاو؛ گێژاڤ؛ گرداق؛ گرداو؛ گەرداڤ؛ گەرداو؛ گێرک؛ گێژک؛ گێژەو: ١. گێجیە؛ گوری؛ گێژگەرداو؛ گێژگەردوو؛ تەندووراو؛ تەندوورەژەنە؛ تەندوورەزەنە؛ ئاشەتەندوورە؛ ئەو شوێنە لە ئاودا (ڕووبار یان زەریا) کە ئاوەکەی سووڕ دەخواتەوە ٢. [مەجاز] ڕووشە؛ وەیشوومە؛ نشووف ‹گێژاوی بەلا› ☰ ١و٢. گرداب

گێژداخ / gêjdax/: ئاوەڵناو. [کینایە] سادە و ساویلکە ‹خەڵکی گێژداخ و بەردەست چووزانێ؟!› ☰ سادەلوح

گێژك / gêjik/: ☜ **گێژاو**

گێژکە / gêjke/: ناو. گێژەو؛ کاری پاک کردنەوەی خەڵە بە بێژنگ ☰ بوجاری غله با بیزن

گێژکەر / gêjker/: ئاوەڵناو. سەرسامکەر؛ سەرسووڕێنەر ☰ گیج‌کننده

گێژگەرداو / gêjgerdaw/: ☜ **گێژاو ـ١**

گێژگەردوو / gêjgerdû/: ☜ **گێژاو ـ١**

گێژڵۆك / gêjłok/: ناو. گیایەکە ☰ گیاهی است

گێژن / gêjn/: ناو. جێژن؛ جەژن؛ گێژنە ☰ عید

گێژنۆك / gêjnok/: ناو. گوڵێکە لە سەرە بەهاردا دەپشکوێ ☰ گُلی است

گێژنە / gêjne/: ☜ **گێژن**

گێژ و وێژ / gêj û wêj/: ئاوەڵناو. گێژوولکە: ١. بێ‌هۆش؛ حۆل ٢. حەپەساو؛ واق ـ وڕماو ☰ ١. گیج و منگ ٢. مبهوت

گێژۆك / gêjok/: ☜ **گۆیژ**

گێژوولکە / gêjûlke/: ☜ **گێژوویژ**

گێژەبا / gêjeba/: ☜ **گێژەڵووکە**

گێژەڕاو / gêjeřaw/: ناو. ڕاوەڕێوی بەر لە بارانی پاییز ☰ شکار روباه قبل از باران پاییزی

گێژەڤانك / gêjevanik/: ☜ **گێژەوانك**

گێژەگ / gêjeg/: ناو. ١. خولخولە ٢. گێژی؛ وڕی ☰ ١. فرفره ٢. گیجی

گێژەگێژ / gêjegêj/: ناو. گێجەگێج؛ گەڵحۆیی؛ کاری گەوجانە ☰ خُلبازی

گێژەڵووکە / gêjełûke/: ناو. گێجەلووکە؛ گێژەڵە؛ گێژەبا؛ گێجەبا؛ گردەبا؛ گژۆلەک؛ گەردەبا؛ گەردەبل؛ گەردولوول؛ گەردەلوول؛ گەردەلوور؛

باپێچ؛ گرپێچ؛ گەڕەپێچ؛ گەڕەپێچە؛ گەژگەڕینک؛ گیـدۆ؛ تـەنووره؛ بـاهۆز؛ زلان؛ زەمـەن؛ زلـون؛ زڤیرک؛ بازڤیرک؛ باگێجە؛ باگێژە؛ واگژە؛ واگیـژە؛ بای بەقەوەتی وا کە سووڕ دەخوا و بەرەو پێش و سەر دەڕوا 🇮🇷 گردباد

گێژەڵە / gêjeḷe/: ☜ **گێژەڵووکە**

گێـژەن / gêjen/: نـاو. ترکــزە؛ تـۆکز؛ گێچــەڵ 🇮🇷 پاپوش

گێژەنگ / gêjeng/: ناو. کەندال؛ گێژاو 🇮🇷 گرداب

گێژەنە / gêjene/: ☜ **گریژەنە**

گێژەو / gêjew/: ناو. ۱. ☜ **گێژکە** ۲. ☜ **گێژاو**

گێژەوانــک / gêjewanik/: نــــاو. گێژەڤـــــانک؛ باوەخولێ؛ دایەخولێ باوەخولێ؛ مانمانەگێجێ 🇮🇷 بازیِ به دور خود چرخیدن

گێژەوکـراو / gêjewk(i)raw/: نـاو. خەڵــەی لــە بێژنگ‌دراو 🇮🇷 غله‌ی بوجاری شده

گێژی / gêjî/: نـاو. گێجی: ۱. گێژیەتی؛ چۆنیـەتی سەرسووڕان ۲. نەخۆشی سەرەگێژە؛ سەرەخولێ 🇮🇷 ۱. گیجی ۲. بیماری سرگیجه

گێژین / gêjîn/: ناو. گێژیەتی؛ گێژایەتی 🇮🇷 گیجی

گێژیەتی / gêjyetî/: ☜ **گێژی ـ۱**

گێست / gêst/: ئاوەڵناو. برسی؛ پرچی؛ نێز 🇮🇷 گُرسنه

⊡ **گێست مەردش:** لە برسـان مـردن 🇮🇷 از گُرسـنگی مُردن

گێسک / gesk/: ☜ **گیسك**

گێسک / gesik/: ☜ **گسك**

گێسکەزا / gêskeza/: ☜ **گیسکەزا**

گێسکەزاو / gêskezaw/: ☜ **گیسکەزا**

گێسن / gêsin/: ☜ **گاواسن**

گێسوانە / gêswane/: ☜ **گوێسوانە**

گێسو / gêsû/: نـاو. گێسی؛ کـەزی؛ پـرچ؛ پـۆڕ 🇮🇷 گیسو

گێسوبڕی / gêsûb(i)řî/: ئاوەڵناو. *[کنایە]* پووڕکوڕکراو؛ تایبەتمەندی ژنی خراپ 🇮🇷 گیسوبُریده

گێسی / gêsî/: ☜ **گێسو**

گێش / gêş/: نـاو. پـۆلی باڵـداران لـە حـەواوە 🇮🇷 دسته‌ی پرندگان در حال پرواز

گێشت / gêşt/: ناو. گوست؛ ئەموست؛ تبل؛ قامـک؛ کشک 🇮🇷 انگشت

گێشکون / gêşkun/: ناو. بە کۆمەڵ فـڕینی مـەلان بەرەو گەرمێن و کوێستان 🇮🇷 کوچ گروهی پرندگان

گێشە / gêşe/: ☜ **گیشە**

گێڤل / gêvil/: ☜ **گێول**

گێل / gêl/: ئاوەڵناو. ۱. حۆل؛ کەم‌ئاوەز ۲. تەمـەڵ 🇮🇷 ۱. ابله ۲. تنبل

⊡ **خۆ گێل کـردن:** ۱. خۆ حەپۆل نواندن ۲. خۆ لـە شتێ لادان ‹هەر منی دی، خوەی گێل کرد!› 🇮🇷 ۱. خود را به گیجـی زدن ۲. خـود را بـه کوچـه‌ی علی‌چپ زدن

گێلاخە / gêlaxe/: ناو. گێلەخ؛ گیلاخە؛ گیایەکە بۆ چێشت خۆشە 🇮🇷 گیاهی خورشی

گێلاس / gêlas/: ☜ **گێڵاس**

گێلاسی / gêlasî/: نـاو. چـەرمی گلاسـی 🇮🇷 نـوعی چرم

گێلان‌گێلان / gêlangêlan/: ☜ **گەلەنگەدەن**

گێلبزانە / gêlb(i)zane/: ناو. گیایەکە لـە بـەهاردا بەر لە گشت گیایەک سەر دەردێنی 🇮🇷 گیاهی که فصل بهار پیش از هر گیاه دیگرسبز می‌شود

گێلک / gêlik/: نـاو. ۱. ☜ **گوێرەکـە** ۲. گیایەکـە وەک سـرێش ئەچەسـپێ ۳. خـوری ئامـادەی ڕستن 🇮🇷 ۱. ☜ **گوێرەکە** ۲. گیـاهی چسـبناک ۳. آغند پشم

گێلکە / gêlke/: نـاو. جـۆرێ میروولـەی سـووری چکۆلە 🇮🇷 نوعی مورچه‌ی قرمز ریز

گێل‌گەوج / gêlgewc/: ئاوەڵناو. شەمەخولە؛ حەپۆل 🇮🇷 ابله

گێلگێله / gêlgêle/: ناو. ڕیزە گولینگەی تێک‌خراو بۆ سەر و شەدەی ژنان ☰ زنجیرە منگولەی دستار زنانە

گێلۆکە / gêloke/: ئاوەڵناو. گێلووکە: ١. فەقیر؛ داماو ٢. گەوج؛ تێنەگەیشتوو ☰ ١. بینوا ٢. کُندذهن

گێلو / gêlû/: ناو. جۆرێ گێچکاری میچی خانوو ☰ نوعی گچکاری سقف

گێلوکە / gêlûke/: ☜ **گێلۆکە**

گێلە ـ / gêle/: پێشوشە. حۆل؛ کەم‌فام ‹گورگی فرەزان، دۆستی گێلەشوان «مەسەل»› ☰ هالو

گێلە پەڕک / gêlepeřik/: ناو. مێرووی باڵدار ☰ مورچەی بالدار

گێلەخ / gêlex/: ☜ **گێلاخە**

گێلەشۆ / gêleşo/: ناو. گێلەشۆک؛ زەنا ـ زەنا؛ چەقەچەق ☰ همهمه و جنجال

گێلەشۆک / gêleşok/: ☜ **گێلەشۆ**

گێلەگێل / gêlegêl/: ئاوەڵکار. ١. بە سەبرۆکە و هێدی ـ هێدی ٢. بە تەمەڵی و تەوەزەلییەوە ☰ ١. به آرامی ٢. با تنبلی

گێلەوەژە / gêleweje/: ناو. گێڵێژە؛ دەردیسەر؛ گێرەوکێشە ☰ دردسر

گێلی / gêlî/: ناو. ١. حۆلی؛ کلکانی ٢. حەپۆلی ☰ ١. گیجی ٢. ابلهی

گێلینگ / gêlîng/: ناو. شەش‌داو ـــ شەش‌داوی لێک‌هاڵاو بۆ تەونی لە سەر زەوی ☰ تارهای شش‌گانەی گلیم‌بافی افقی

گێڵ[١] / gêł/: ناو. کاری تەتەڵە کردن؛ هەڵتەکاندن (دەغڵ و تووتن) ☰ عمل طبق کردن

گێڵ[٢]: پاشەوشە. ـ گەڕ ‹بەرگێڵ؛ بیابان‌گێڵ› ☰ ـگرد

گێڵ[٣]: پێرۆ. ← **گەشت‌وگێڵ**

گێڵا / gêła/: ئاوەڵناو. گەڕۆک؛ لە گەڕان و سووڕدان ☰ سیار

گێڵاس / gêłas/: ناو. گیلاس؛ گێلاس: ١. گلیاز؛ گلیاس؛ گەلاز؛ گەلاس؛ گەلاز؛ گەلاس؛ دار یان دەوەنێ بە هێشووەگولی سپی و گەڵای ددانەدارەوە ٢. میوەی ئەو دارە بە ڕەنگی زەرد، نارنجی یان مەیلەوڕەش کە خڕ و ئاودار و گۆشتن و شیرینە و دەخورێ ٣. گلاس؛ پەرداخ؛ قەرەس؛ لیوانی بلۆری بەتایبەت پایەدار، بۆ خواردنەوەی ئەلکولی ☰ ١تا٣. گیلاس

گێڵان / gêłan/: چاوگ. گەڕان؛ گەڕیان ☰ گشتن

گێڵای / gêłay/: چاوگ. گەڕیان؛ گێڵان ☰ گشتن

گێڵنای / gêłnay/: چاوگ. گەڕاندن ☰ گرداندن

گێڵ‌وگەشت / gêł û geşt/: ☜ **گەشت‌وگێڵ**

گێڵە / gêłe/: ناو. گەشت ☰ گردش

گێڵیای / gêłyay/: چاوگ. گەڕان ☰ گشتن؛ گردیدن

گێڵێژە / gêłêje/: ☜ **گێلەوەژە**

گێن / gên/: ئامراز. وەک؛ لە تەرزی ☰ مانندِ

گێنۆ / gêno/: ناو. گێنوو؛ گیایەکی لاسک قالۆری و بەرز و گەڵاپان و بڕبڕەیی، بە ڕەنگی کەسکی تۆخەوە، لە گوێ چەم و دەراوان دەڕوێ و بۆگەنە ☰ سنبل بیابانی پارەبرگ

گێنو / gênû/: ☜ **گێتۆ**

گێنە / gêne/: ☜ **گەرچەك**[١]

گێنی / gênî/: ☜ **گەون**

گێوڕ / gêwiř/: ☜ **گیڤڕ**

گێوژ / gêwij/: ☜ **گۆێژ**

گێوژەڕیخە / gêwjeřîxe/: ☜ **گۆێژەڕیخە**

گێوژەزەردە / gêwjezerde/: ☜ **گۆێژەزەردە**

گێوژەسوورە / gêwjesûre/: ☜ **گۆێژەسوورە**

گێوژەکۆڵە / gêw(i)jekołe/: ☜ **گۆێژەکۆڵە**

گێوژەمۆرە / gêwjemore/: ☜ **گۆێژەڕیخە**

گێول / gêwil/: ناو. گێڤل؛ مەیل؛ واز؛ ئیشتیا؛ مرخ ‹ئیرۆ گێولێ من ل سوحبەتێ نادە› ☰ میل

گێون / gêwin/: ☜ **گیان**[١]ـ١

ل

ل / l/: پیت. نیشانەی پیتی بیستوچوارەمی ئەلفوبێی زمانی کوردی ■ نشانەی بیست و چهارمین حرف الفبای کردی

ل۱ / li/: ناو. بیستوچوارەمین پیتی ئەلفوبێی زمانی کوردی ■ بیستوچهارمین حرف الفبای کردی

ل۲: ئامراز. ژ؛ جە؛ لە ‹شاھ ب قەسدا کوشتنا مـن ڕم ھەژاندن بێ سەبەب/ دا مە چەشمێ قەھر و خەشمێ ڕم ل دلدا کو ئەدەب «مەلای جزیری»› ■ از

ـ ل / il/: پاشگر. ـــ ۆڵ ‹گـەڕل› ■ از پسوندهای تصغیر

لا۱ / la/: ناو. ١. ڕەخ؛ ئالی ‹بە کـام لادا چـوو؟› ٢. تـوێ؛ تـوێژ ‹پـەمووم خسـتۆتە لای› ٣. لایـەن؛ تەرەف ‹ھەموو لایەکمان لێ گیراوە› ٤. نافـەرمانی ‹تۆ ھەرچی بفـەرمووی مـن لام نییـە› ٥. شـریتی قەند؛ کەنـدری زراڤ ٦. شـیو؛ دۆڵـی تـەنگ ٧. قرقرە؛ غەرغەرە؛ تەختە کلاف ٨. ☜ **لافاو** ■ ١. سو؛ جانب ٢. لایە ٣. سمت؛ طرف ۴. نافرمانی ۵. نخ کلە قند ۶. درّەی تنگ ٧. قرقرە ٨. ☜ **لافاو**

⊡ **لا بردن:** ١. لە سەر ھەڵگرتن ٢. دوور کردنەوە ■ ١. برداشتن؛ کنار زدن ٢. دور کردن

لا بۆ شل کردن: ١. بە دەمەوە دان؛ دەرفەت پێ دان ‹ئەوەندە لای بۆ شل مەکە! سواری سـەرمان دەبـێ› ٢. چاوپۆشـی کـردن بـۆ ئـەوەی لـە لایەکەوە دەرباز بێ ‹لای بۆ شل کە با ھەڵێ› ■ ١. میدان دادن ٢. اجازە بە فرار دادن

لا چوون: ١. چوونە کـەنار؛ بـە لایەکـدا کـەوتن (پـەردە و پۆشـەنی شـتێک) ‹کـە پـەردە لا چـوو ئاشکرا ئەبێ/ ئەمانە لـە تـۆ ئێجگـار دوور کـەوتن! «گۆران»› ٢. شوێنێ چۆڵ کردن ‹لێـرە لا چـۆ، تەڕ نەبی› ٣. نەمان ‹لەسەر ڕووی نـەما زینـەتی ئیھتیزاز/ لە سەر لێوی لا چـوو بـزەی نـووری نـاز «گۆران»› ٤. گوم بوون؛ لە بەر چـاو ون بـوون ‹سەلامم کرد و فەرمووی پـێم، بـە لـەعلی لێـوی یاقوتیی:/ ھەتیو لا چۆ لە بەر چاوم! منیش ئێژم بە مـەزبووتی ... «نـاری»› ٥. سـڕیانەوە؛ پـاک بوونەوە ‹کراسەکەم لەکەی لێ کـەوتبوو، شـۆردم لاچوو› ■ ١. کنـار زدن ٢. کنـار رفـتن ٣. ستُردە شدن ۴. گُم شدن؛ کنار رفتن ۵. پاک شدن

لا دان: ١. *[کنایە]* دیەنی و بوونە میوان ‹وەرە، لا دە لامان!› ٢. لاڕێ بوون؛ کلا بوون ‹ئەگەر پێت خۆشە ھەروا بتپەرستم/ نەکـەی لا دەی لـە بـاوی کوردەواری! «ھـێمن»› ٣. وێستان لە نێو ڕێ بۆ پێداویسـتی یـان حەسـانەوە ‹نیوەڕۆیـەکی زۆر گەرم بوو، لە دەم چۆمێک لامـان دا. ھـەر کەسـە بلاو بووین مەلە بکەین «ھەژار، چێشتی مجێـور»› ٤. وە لا دان؛ دانـە لاوە ‹لا دە دەسـرۆکەیی

هەوری لە جەبین/ دەرکەوێ شەمس و قەمەر، نوور و زیا «نالی»› 🇮🇷 ۱. توقف کردن و مهمان شدن ۲. مُنحرف شدن ۳. توقف کردن ۴. کنار زدن

لا کردن: سەروبەر کردنی تیر بۆ ئامانج؛ لە ئامانج نەکەوتنی تیر 🇮🇷 منحرف شدن تیر از هدف

لا کردنەوە: ۱. لاوە کردن؛ ئاوڕ دانەوە ‹ڕێ بە پێچی کوچ، پێچ ئەکاتەوە/ لەیلێ کافرە ، لا ناکاتەوە «فۆلکلور»› ۲. گەڕانەوە؛ هەڵگەڕیانەوە 🇮🇷 ۱. واپس نگریستن ۲. بازگشتن

لا لە کەسێ/ شتێ کردنەوە: /*کنایە*/ بایەخ بە کەسێ/ شتێ دان؛ کەسێ/ شتێ بە لاوە گرینگ بوون ‹یەکجار لووتبەرز و بێفەڕە، لا لە باوکیشی ناکاتەوە!› 🇮🇷 به کسی/ چیزی اهمیت دادن

لا کەوتن: لا چوون 🇮🇷 کنار رفتن

لا گرتن: ۱. ئۆقرە/ ئارام گرتن ‹دا تاوێ لا بگرە! ئەپرووکی› ۲. پشتیوانی کردن؛ پشت گرتن ‹لەم کێشەدا من لای تۆ دەگرم› ۳. ئاگاداری کردن ‹لای منداڵەکە بگرە با نەڕوا› 🇮🇷 ۱. آرام گرفتن ۲. پُشتیبانی کردن ۳. مُراقبت کردن

لا لێ بڕین: لا لێ بڕینەوە؛ دەرەتان بۆ نەهێشتنەوە؛ قەتیس کردن 🇮🇷 در تگنا قرار دادن

لا لێ بڕینەوە: ☜ **لا لێبڕین**

لا لێ سەندن: لا لێ سەنن؛ ڕێگای هەڵاتن لێ گرتن؛ دەرەتان بۆ نەهێشتن 🇮🇷 راه فرار را سد کردن

لا لێ سەنن: ☜ **لا لێسەندن**

لا لێ کردنەوە: ۱. ئاوڕ وە سەر دانەوە؛ سەرنج دان ‹بە لایاندا دەڕۆن و لایەکیان لێ ناکەنەوە› ۲. پێڕاگەیشتن ‹لایەک لەو دایک و باوکە پیرەتان بکەنەوە!› ۳. بەشێکی گەورە بڕین لە شتێ ‹تا گەیشتم، لایەکی لێ کردەوە و بردی!› 🇮🇷 ۱. اعتنا کردن ۲. مُراقبت کردن ۳. بخشی از چیزی را بُریدن

لاوە دان: ۱. لادان؛ خستنە کەنارەوە ۲. دانەوە؛ کەندن؛ هەڵکەندن (زەوی) 🇮🇷 ۱. کنار زدن ۲. کندن (زمین)

لاوە کردن: لا کردنەوە؛ ئاوڕدانەوە 🇮🇷 واپس نگریستن

وە لا خستن: خستنە لا/ لاوە: ۱. دانە کەنارەوە ۲. لە سەر تەنیشت درێژ کردن ۳. کەمفرۆشی و تەرازوو سووکی کردن ٤. پاشەکەوت خستن 🇮🇷 ۱. کنار زدن ۲. بر پهلو خواباندن ۳. کمفروشی کردن ۴. پس‌انداز کردن

وە لا دان: دانە لاوە؛ خستە کەنارەوە ‹زولفت وە لا دە! ڕووت بنوێنە بە دەفعەیێ/ شەو ڕابرێ، ستارە نەمێنێ، قەمەر هەڵێ «سەیفولقوزات»› 🇮🇷 کنار زدن

وە لا نان: نانە لاوە؛ لا بردن؛ لە درێژە پێ دان یان ئەنجامی چالاکییەک ڕێگری کردن ‹توخوا ئەم جارە کە کۆ دەبنەوە/ چەرەز ومیوەی سەر مێزەکانیان هەموو وە لا نێن/ ئێسک و پرووسکی ئەنفالەکانیان لە بەردەم دانێن! «پەشێو»› 🇮🇷 کنار گذاشتن

لا^{۲}: ئاوەڵناو. ۱. لاڕێ؛ نەساز و سەرسەخت ‹کابرایەکی لایە، قەت لە قسەی خۆی پاشگەز نابێتەوە› ۲. کەنار؛ دوورەپەرێز ‹من لەو کارانە لام، تکایە تێکەلم مەکەن!› ۳. خوار؛ خێچ ‹من دەڵێم سەرێکی ئەم دیوارە لایە› 🇮🇷 ۱. لجباز و سرسخت ۲. کنارەگیر؛ مُنزوی ۳. کج؛ ناهموار

⊡ **لا بوون:** ۱. لاڕێ بوون؛ نەهاتنە سەر ڕێ؛ سەرسەخت بوون ۲. کەنارەگیر بوون؛ دوورەپەرێز بوون 🇮🇷 ۱. لجباز بودن ۲. کنارەگیر بودن

لا^{۳}: ئامراز. لە لا؛ لە پەنا؛ لە پاڵ؛ لە کن؛ لە نزیک

یان لکاو بە شتێکەوە؛ لە لا ‹لای مـن؛ لای دیـوار› ☰ کنار

⊡ **بـە لای شـتێکدا نـەڕۆیشـتن:** قــەرەی شــتێک نەکەوتن؛ خۆ لە شتێک نەدان ‹ئەمانـە بـە لای جگەرەدا نەچی!› ☰ طرف چیزی نرفتن

لا۴: ئامراز. ۱. کن؛ نک؛ پاڵ؛ جەم ‹لای ئێوە خۆش› ۲. ئاوها؛ ئیتر؛ بەلام ☰ ۱. نزدِ ۲. اما

▣ **لـە لای:** لە پاڵ؛ لە کن؛ لجەم ‹لە لای تۆ خـار و خەس گولزارە بێ من/ لە لای من خەرمەنی گـوڵ خارە بێ تۆ «نالی»› ☰ پیشِ

لا۵: دەنـگ. وتـەی بانـگ کـردنی ژن لـە لایـەن مێردییەوە ‹لا! دا باوا› ☰ لفـظ خطـاب شـوهر بـه زنش

لا ـ٦: پێشوشـە. ۱. پـاڵ ‹لاکـەل؛ لاشـکاو› ۲. نیـوە ‹لاســوور؛ لاســووتاو› ۳. نێـوان ‹لاپـاڵ› ٤. کـەم ‹لاهێز› ٥. دوورە ‹لاشەڕ؛ لاجلـەو› ٦. لار ‹لاڕێ› ۷. غەیرە ‹لامژ› ۸. شوێن؛ جێگـا ‹لامێـردان› ۹. بێ؛ نا؛ نە ‹لادین؛ لامەزەو› ☰ ۱. کنـاره؛ پهلـو ـ ۲. نیمه ـ ۳. میان ۴. کم؛ نـاـ ۵. ـ گریز ۶. کج ۷. غیـره؛ دیگر ۸. محل؛ سرا ۹. بی

ـلا۷: پاشەوشە. *[مەجاز]* لایـەن ‹لووتـەلا؛ کەلـەلا› ☰ طرف

لاـ۸: پێشگر. لە پێش چاوگێک دانیشێ، چـاوگێکی نوێ دروست دەکا ‹لاکردنەوە؛ لابردن› ☰ پـیش از مصدر قرار گیرد، مصدری تازه می‌سازد

لا۹: سارستە. ئیتر با بەس بێ ‹تۆ خوا، سـەری خـۆت لا!› ☰ بس کُن

لائیک / la'îk/: ئاوەڵناو. لاییک؛ دژەدین ☰ لائیک

لائـین / la'în/: چـاوگ. دەمەلاسـکە کردنـــەوە؛ لاسایی کردنەوە ☰ ادای کسی را درآوردن

لابـا۱ / laba/: ناو. ۱. لارەبا؛ بای لە لای ڕۆژهەلات یان ڕۆژاواوە ۲. زبڵوزاڵێ کە لە بە بادا دانی خەلە خڕ بۆتەوە ☰ ۱. باد شرقی یـا غربـی ۲. آت‌وآشـغال حاصل از باد دادن غله

⊡ **لابا کردن:** بە بادا کردنی خەلە بە بێژنگ ☰ باد دادن غلّه با غربال

لابا۲: ئاوەڵناو. باپەنا؛ پەناگر ☰ بادنگیر

لاباد / labad/: ئاوەڵـناو. باگر؛ باپێچ؛ باگیر؛ بەربا ☰ بادگیر

لابار۱ / labar/: ناو. ۱. تابار؛ نیوە بار ‹هەروا لابارێک هـەنار هەڵـڕژابوو› ۲. کـرێ بارەبـەر بـە نیـوەی بارەکەی ‹کەرەکەتم دەیە بە لابار خویت بـۆ دیـنم› ☰ ۱. لنگەبار ۲. کرایەی بار به نیمه (لنگه)ی آن

لابار۲: ئاوەڵناو. ۱. خوار و نارێک ‹ئەم کەلایە لابارە› ۲. *[مەجاز]* لاسار؛ کەللـەڕەق؛ گـوێنـەبیس ☰ ۱. کج و ناهموار ۲. لجباز

لاباری / labarî/: ناو. ۱. کاری کرێ بە نیوەبـار ۲. خـــوار و خێچـــی ۳. *[مـەجاز]* قێرســـچمەیی و سەرسەختی ☰ ۱. کرایەی لنگـەبـاری ۲. کجـی و ناهمواری ۳. لجبازی

لاباسک / labask/: ناو. ۱. نزیکەی دوند لە کەناری کێودا ۲. کاری پاڕانەوە و لالانەوە ☰ ۱. ستیغ کوه ۲. عمل توسل جستن

لاباشە / labaşe/: نـاو. نانی سـاجی؛ نـانی تـەنکی سەر ساج ☰ نان ساجی

لاباڵ / labał/: ناو. کەناری باڵ ☰ کنارەی بال

لابـان۱ / laban/: چاوگ. خاپـان؛ فریـو خـواردن؛ کڵاو چوونە سەر ☰ فریب خوردن

لابـان۲: نـاو. فـێڵ؛ گـەڕ و گـزی؛ تەڵـەکەبازی ☰ نیرنگ

لابانتە / labante/: نـاو. بەرامـە؛ بـۆی خـۆش ☰ نکهت

لابانـدن / labandin/: چاوگ. خاپاندن؛ کڵاو سـەر نیان؛ فریو دان ☰ فریب دادن

لابر / labir/: ☜ **لابڕ**

لابراو / lab(i)raw/: ئاوەڵناو. پێچراوە؛ هەڵگیراو ☰

برچیده شده

لابرک / labirk/: ناو. بن‌باڵ؛ پووتەگا؛ کشتە 🇮🇷 تُهیگاه

لابرێ۱ / labirê/: ئاوەڵکار. لابنێ؛ لابەلێ؛ ئەو دەمی؛ ئەو کاتە 🇮🇷 آنگاه

لابرێ۲: ئامراز. لابنێ؛ لابەلێ؛ بەلام 🇮🇷 لیکن

لابڕ۱ / labiř/: ناو. لاوڕ؛ لابر: ۱. کوچکە ئاورێ کە دیواری لە پێش نەبێ ۲. کاری دروونەوەی دەخڵ بە لادا 🇮🇷 ۱. اجاقی کە جلوش باز باشد ۲. عمل درو کردن بە حالت مایل

لابڕ۲: ئاوەڵناو. لاوڕ؛ لابر؛ سەربڕ؛ قەدبڕ؛ قەیبڕ؛ قەیبە؛ قەیبەبڕ؛ نێوان‌بڕ؛ نێوبڕ؛ ناوبڕ؛ ناڤبڕ؛ نوابڕ؛ نزیکترین ڕێ بۆ گەیشتن ‹ڕێگەی لابڕ› 🇮🇷 میانبُر

⊡ **لابڕ کردن**: سەربڕ کردن؛ نێوان بڕین 🇮🇷 میانبُر زدن

لابڕدنگ / labiřding/: ناو. زیپک؛ قسەی بە تێکوڵ 🇮🇷 متلک

لابک / labik/: ناو. تەڵە؛ داو 🇮🇷 دام؛ تله

لابنێ / labinê/: ☜ **لابرێ**

لابوت / labût/: ناو. لاوتە: ۱. سەری ئاسنینی مەساسەی جووتێر ۲. ئاسنی پانی چەقاو بۆ قوڕی پێڵاو خاوێن کردنەوە 🇮🇷 ۱. سر فلزی چوبدستی شُخم‌زن ۲. آهن پهنی کە در زمین فرو می‌کنند و گل‌های کفش را با آن پاک می‌کنند

لابە / labe/: سارستە. لا؛ لاچۆ؛ بەسیێ‌کە 🇮🇷 بس کُن

لابەر۱ / laber/: ئاوەڵناو. ڕەوێنەر ‹پەرچەمی سوور و سپی و سەوزی ئەمە/ شادی‌هێنە، لابەری دەرد و خەمە «هێمن»› 🇮🇷 زُداینده

. لابەر۲: پاشەوشە. ـ نەهێڵ؛ ـ ڕەوێن ‹خەملابەر› 🇮🇷 ـ زُدا

لابەرە / labere/: ناو. بەرەی زین 🇮🇷 پیشبند زین

لابەلا۱ / labela/: ناو. لاوەلا: ۱. قەدپاڵی کێو ۲. ئەملا و ئەولا ‹لە لابەلاوە لەپڕ دەنگی دێ/ ئەڵێ: کام گومان؟ کام بڕوا و ئایین؟ «گۆران»› 🇮🇷 ۱. کمر کوه ۲. این سو و آن سو

لابەلا۲: ئاوەڵناو. لاوەلا: ۱. خوار و خێچ؛ لار و گێڕ ‹بۆچی ئەو تابلۆیە لابەلایە؟!› ۲. سەرسەخت؛ لاسار ‹کەسی وا پێ‌چەقێن و لابەلام نەدیبووا› ۳. چین لە سەر چین ٤. نەگونجاو؛ نابەجێ ‹قسەی لابەلا› ٥. *[پلار]* خۆتێ‌هەڵقوتێن ٦. تایبەتمەندی کەسێ کە لە نەخۆشی و ماندوویی یان سەرخۆشیدا خوارەوخوار دەڕوا ۷. خوارەکە و پێچەکە (بۆ ڕێگا) ‹ڕێگایەکی لابەلا و سەخڵەت› ۸. لاوەکی؛ ناسەرەکی؛ فەرعی سەر بە ئەملاولا ‹بەشەی خۆی وەرگرتووە، ئەگەر بە کاری لابەلا نەیفەوتێنێ، بەشی دەکا› 🇮🇷 ۱. کج و ناهموار ۲. لجباز ۳. چین‌چین ۴. نسنجیده ۵. فضول ۶. ویژگی کسی کە تلوتلو راه می‌رود ۷. پرپیچ و خم ۸. غیر اصولی

لابەلا۳: ئاوەڵکار. لاوەلا: ۱. لار و گێڕ ‹بۆچی وا لابەلا بڕیوتە؟!› ۲. ڕاست بە باری ئاسۆییدا ‹زولفیان لابەلا دەکەن بە لادا/ ڕۆژ هەوری لە سەر ڕووی خۆی وە لا دا «سەیفولقوزات»› 🇮🇷 ۱. کج و مُعوج ۲. مستقیم در جهت افقی

لابەلایی / labelayî/: ناو. لاوەلایی: ۱. فزوولی؛ دۆخی خۆتێ‌هەڵقوتاندن ۲. لاساری؛ سەرسەختی ۳. خواری و پێچەڵپێچی (ڕێگە و...) 🇮🇷 ۱. فضولی ۲. لجبازی ۳. پیچ و خم (راه و ...)

لابەلێ / labelê/: ☜ **لابرێ**

لابی / labî/: ناو. ۱. سەرسەرا (بەتایبەت هی هوتێل) ۲. *[ڕامیاری]* تاقمی هاوپەیمان کە بە کارێکەوە خەریکن 🇮🇷 ۱و۲. لابی

لابیتە / labîte/: ناو. لاپیتە؛ لاویتە: ۱. مەساسە؛ مەساسک؛ داردەستی جووتیار لە شوو بڕیندا کە سەرێکی کلکەبزمار و سەرێکی پیشکانە ۲. پیشکانی گیاکەنی 🇮🇷 ۱. چوبدست شخم‌زن ۲.

بیلچەی گیاەکنی

لابێر / labêr/: ناو. یارمەتیدەری بێری بۆ دوور کردنەوەی بەرخەل لە مەڕ و بزن، کاتی دۆشین ■ کمکِ شیر دوش

▣ **لابێر کردن:** جیا کردنەوەی بەرخ لە مەڕ ■ جدا کردن برّه از گوسفند

لاپا / lapa/: ناو. ١. ☜ **لاپاڵ ـ١** ٢. چۆنیەتی وەرگەڕان و باو خواردنی پێ ■ ١. ☜ **لاپاڵ ـ١** ٢. سکندری

▣ **لاپا کردن:** لاپێ بوون؛ لاق وەرگەڕان ■ پیچ خوردن پا

لاپار / lapar/: ناو. ١. ☜ **لاپاڵ ـ١** ٢. سەرەوژوورەی ڕژد ٣. سواپ؛ بەردی تەنک و لووسی گوێ چەم ■ ١. ☜ **لاپاڵ ـ١** ٢. سربالایی تُند ٣. شن صاف و نازک کنار رودخانه

لاپاران / laparan/: ☜ **لاپارێن**

لاپارێن / laparên/: ناو. لاپاران؛ سواپێن؛ جۆرێ کایەی بە زیخ ■ نوعی شن‌بازی

لاپاڵ / lapał/: ناو. ١. لاپا؛ لاپار؛ قەدپاڵی کێو ‹بەهار بوو دیسان خەملی وەک بەهەشت/ مێرگ و لاپاڵ و بەندەن و پێدەشت «هێمن»› ٢. پاڵ؛ لا؛ تەنشت ‹بێ لە لاپاڵمەوە دانیشە!› ■ ١. کمرکش کوه ٢. پهلو؛ نزد

لاپاڵو / lapałû/: ☜ **لاقەبڕغە**

لاپان / lapan/: ئاوەڵناو. خڕیلەی نە تەواو خڕ ■ کُروی ناقص

لاپانک / lapanik/: ناو. بن سووچی ڕەشماڵی هەڵدراو ‹فلان بێوەژن لە لاپانکی فلان ماڵدایە› ■ گوشەی برچیدەی سیاەچادر

لاپاو / lapaw/: ☜ **لافاو**

لاپچین / lapçîn/: ناو. پووتین؛ پۆتین؛ چزمە؛ جزمە؛ پۆستاڵ؛ پێڵاوی تا قولەقاپە ■ پوتین

لاپرە / lap(i)re/: ئاوەڵناو. لاپۆرە؛ کەس‌نەناس ■ ناشناس

لاپرەسەن / lap(i)resen/: ئاوەڵناو. لاپرەسەنگ؛ لاپلەرسەنگ: ١. لاپرە؛ کەس‌نەناس ‹ڕاستت دەوێ هەر کەس، هەر تیرە، هەر کۆمەڵ، ئاوەها بێ چەقە و گێچەڵ وەکوو کیسەڵ لە ناو قاپێکی قەپاتدا بێ‌خەم بژی و بیر و مژی بە گاڵە و هەرا تاڵ نەکا و سەری بە پرس و پەرسفی لاپرەسەن و دژەبڕوایان قاڵ نەکا، هێند ڕەحەت و ئاسوودەیە دەبێ ئێرەیی پێ بەری و بێژی: ئای خۆزگە بە خۆی کات ... «هەژار، *چوار نامیلکە*»› ٢. فزوول؛ خۆتێ‌هەڵقولتێن ■ ١. ناشناس ٢. فضول

لاپرەسەنگ / lap(i)reseng/: ☜ **لاپرەسەن**

لاپک / lapik/: ناو. لەپک؛ لەپیک؛ لەپێک؛ دەسکێش ■ دستکش

لاپلا / lap(i)la/: ناو. لابەلا؛ ڕێگەی پڕ قەمچ و پێچ ■ راه پرپیچ و خم

لاپلار^{١} / lap(i)lar/: ناو. قسەی بە تێکول ■ متلک

لاپلار^{٢}: ئاوەڵناو. لاپواز؛ خۆتێ‌هەڵقولتێنی سەربەخۆ ‹شەوێک دادێ ببمە میوانی لاپلار و بانگ‌نەکراوی ماڵەکەتان! «شێرکۆ»› ■ ناخواندەی فضول

لاپلەرسەنگ / lap(i)lerseng/: ☜ **لاپرەسەن**

لاپواز^{١} / lap(i)waz/: ناو. پوازێکی بچووکە لەو سەری قەڵشاوی دار دەخرێ ■ پغاز جانبی

لاپواز^{٢}: ☜ **لاپلار**^{٢}

لاپوشک / lapuşk/: ناو. چنگاڵ؛ چنگنوڕک ■ چنگال حیوان درنده و پرندەی شکاری

لاپۆتی / lapotî/: ئاوەڵناو. ڕەجاڵە؛ ڕووتەوپووتە ■ رجاله

لاپۆرە / lapore/: ☜ **لاپرە**

لاپۆلی / lapolî/: ئاوەڵناو. کورتەباڵای گۆشتن ■ کوتاەقد چاق

لاپوور / lapûr/: ناو. لاشەی گەنیو ■ لاشەی

مُتعفن

لاپوولە / lapûle/: ناو. پلپلە؛ پیلە؛ زیڕەسکەی ورد لە زنجیردا بۆ خشڵ ☰ زیور آویزە

لاپە / lape/: ☜ **لەپە¹-١**

لاپەڕ¹ / lapeř/: ناو. لاپەل؛ لاپەلە : ١. شوێنی کەنار لە دەشت و لەوەڕگەدا ‹لاپەڕ و بژوێن‌خڕ و جێی مانەوە/ بۆ لەوەڕ و خەوتن و بووژانەوە «حەقیقی»› ٢. چەرمێ کە بۆ کالە دەبڕدرێ ٣. ڕووپەڕی کتێب ٤. لاپەڕە؛ نیوتەبەقی کاغەز ☰ ١. جای پرت در چراگاه ٢. چرم چارُق ٣. صفحەی کتاب ۴. یک ورق کاغذ

⊡ **لاپەڕ هەڵدانەوە:** ☜ **لاپەڕە وەرگێڕان**

لاپەڕ²: ئاوەڵناو. لاپەل؛ لاپەلە : ١. تاک و دوور لە ئاوایی ‹جێگەی تۆ لە دێی چۆڵ و لاپەڕە/ کۆمەڵی دوورن وەک بزن و مەڕە «موفتی پێنجوێنی»› ٢. تەریک؛ ئارام؛ بێ دەنگ و قاڵ ٣. دوورەپەرێز؛ کەنارەگیر ☰ ١. پرت؛ تک‌افتادە ٢. دنج ٣. مُنزوی

لاپەڕە / lapeře/: ناو. ١. هەرکام لە دوو لای پەڕەیەک ‹لاپەڕەی ژینم هەموو هەڵدەیتەوە، تێیدا نییە/ باسی فرمێسک و هەناسە و شیوەن و ماتەم نەبێ «هێمن»› ٢. لاپەڕ؛ نیوتەبەقی کاغەز ☰ ١. صفحەی کتاب ٢. یک ورق کاغذ

⊡ **لاپەڕە وەرگێڕان:** لاپەڕ هەڵدانەوە؛ لاپەڕە هەڵگێڕانەوە: ١. ڕووپەڕ هەڵدانەوە (کتێب و دەفتەر و ...) ٢. *[کینایە]* گۆڕینی باس و خواس لە سەر مەبەستێ ☰ ١. ورق زدن (کتاب و دفتر و ...) ٢. بحث را عوض کردن

لاپەڕە هەڵگێڕانەوە: ☜ **لاپەڕە وەرگێڕان**

لاپەل / lapel/: ☜ **لاپەڕ**

لاپەلە / lapele/: ☜ **لاپەڕ**

لاپەنا / lapena/: ناو. هێڵی ئەستوونی قەراخ کێڵگە ☰ شیارهای عمودی شخم در اطراف مزرعە

لاپیتە / lapîte/: ناو. ١. پلاکارت؛ وەرەقێکی پێوەنووسراوی بە سەر دارەوە کراو، لە خۆپیشاندانداندا بە دەستییەوە دەگرن ٢. ☜ **لابیتە** ☰ ١. پلاکارد ٢. ☜ **لابیتە**

لاپێ / lapê/: ناو. کوێرەڕای سەخت ☰ کورەراە دشوار

⊡ **لاپێ بون:** ☜ **لاپا کردن**

لاپێڕ / lapêř/: ☜ **لاتیڕ**

لاپێژ / lapêj/: ناو. تەپاڵەپێژی بە هەق یان بە نیوەیی ☰ تاپالەکار کارمُزدی

لات¹ / lat/: ناو. ١. تات؛ لاتەبەرد؛ بەردی تەخت و پان و لووس ٢. زەوی خەت‌دراو بۆ کێلان ٣. شاخ؛ بەردی گەورە لە چیادا ☰ ١. تختەسنگ صاف ٢. زمین شیار شدەبرای شُخم ٣. صخرە

لات²: ئاوەڵناو. ١. نەدار و فەقیر ٢. حاڵ‌پەریشان ٣. شەڕفرۆش ☰ ١. فقیر ٢. پریشان‌حال ٣. لات

⊡ **لات بون:** ١. پەریشان‌حاڵ بوون ٢. فەقیر بوون ٣. لەڕ بوونەوە ☰ ١. پریشان‌احوال شدن ٢. فقیر شدن ٣. لاغر شدن

لات کەوتن: بێ‌حاڵ‌وباڵ بوون و تەواو دامان ☰ بینوا شدن و درماندن

لاتار / latar/: ناو. لاتەری: ١. تاوێرەبەرد؛ بەردێ کە لە کێو گلار دەبێتەوە ٢. دوو داری درێژی لە قیسپ ئەستوورتر لە قیسپەعەڕابە قایم دەکرێ ☰ ١. سنگ غلتان از کوە ٢. دو چوب بلند شاسی گاری

لاتاری / latarî/: ناو. قورعەکێشی؛ های‌بەخت ☰ قُرعەکشی

لاتانە¹ / latane/: ئاوەڵناو. بێ‌ئاکارانە ‹قسەی لاتانە› ☰ مُبتذل

لاتانە²: ئاوەڵکار. بێ‌ئاکارانە ‹لاتانە قسە مەکە!› ☰ بی‌ادبانە

لاتاو / lataw/: ناو. زیپک؛ لابڕدنگ؛ قسەی بە تێکوڵ ☰ متلک؛ طعنە

لاتایەن /latayen/: ناو. لادایەن؛ ژنێ کە کۆمەکی دایەن دەکا لە کاری مامانیدا ▤ دستیار ماما

لاتخانـە /latxane/: نـاو. ۱. تەمـەڵخانـە ۲. فەقیرخانە ۳. شوێنی کۆ بوونەوەی لاتولووت ▤ ۱. تنبل‌خانە ۲. نوانخانە ۳. لاتخانە

لاتر /latir/: ناو. ئامرازێکی قومـارە دەیسـوورێنن خۆت و بەختت ▤ لاتاری

لاتراسکە /lat(i)raske/: ☜ **لاترووسکە**

لاترووسـکە /lat(i)rûske/: نـاو. لاتراسـکە؛ لاترێسکە: ۱. کار و ڕەوتی تل خواردن ۲. کـاری لا دانی بارەبەر لە ڕێگە بۆ لـەوەڕ ▤ ۱. عمـل تلـو خوردن ۲. عمل راه کج کردن باربر برای چریدن

لاترە /lat(i)re/: ناو. ڕەت؛ لەتر؛ تل ▤ تلو

⊡ **لاترە بردن:** ڕەت بـردن؛ لـەتر دان؛ بـەولاولادا کەوتن ▤ تلو خوردن

لاتـرە بەستن: ڕەت بردن و دوور کەوتنـەوە (بـە هـۆی شـەکەتی یـان خـەو هـاتن) ‹بـینی لاتـرە دەبەستێ، وتی: وەرە سواری ئەسپەکەت بکەم› ▤ تلو خوردن و دور افتادن (از خستگی یا بی‌خوابی)

لاترێسکە /lat(i)rîske/: ☜ **لاترووسکە**

لاتڕقـەوچ /latiřqewç/: ناوەڵـناو. لاتڕقەوچـە؛ لاتڕقەوچەڵفاچ: ۱. تیلاوتیل ۲. خواروخێچ ▤ ۱. أریب ۲. کج‌وکوله

لاتڕقەوچە /latiřqewçe/: ☜ **لاتڕقەوچ**

لاتڕقەوچـەڵفـاچ /latiřqewçełfaç/: ☜ **لاتڕقەوچ**

لاتفرۆشی /latf(i)roşî/: نـاو. *[مـەجاز]* شەڕفرۆشـی ▤ شارلاتانی

لاتـک /latik/: نـاو. پارچـەزەوی پچـووک ▤ قطعه‌زمین کوچک

لاتوشەلات /lat û şelat/: ☜ **لاتولوت**

لاتولـوت /lat û lût/: لاتولـەوا؛ لاتوشـەلات؛ عەلۆجەلۆ؛ ڕەجاڵە و ڕووتە و پووتە ▤ لات‌ولوت

لاتولەوا /lat û lewa/: ☜ **لاتولوت**

لاتە /late/: نـاو. ۱. تەنگەنەفەسی ۲. جۆرێ جبە ▤ ۱. نفس تنگی ۲. نوعی بالاپوش

⊡ **لاتـە بـوون/ کـردن:** تەنگەنەفـەس بـوون؛ تەنگەنەفەسـی گـرتن (دەسـتەواژەیەکە کـاتی تووڕەیی و بێزاری دەگوترێ) ‹ئەوە لاتەتـە؟ بـۆ وا دەکەی؟؛ ئەی یاخوا لاتە کەی بۆ کـارێ کـردت!› ▤ اصطلاحی در بیان بیزاری و خشم

لاتەبەرد /lateberd/: ☜ **لات^{1}ـ۱**

لاتەبەق /latebeq/: نـاو. لاتەوەق؛ پەڕە کاغـەز ▤ نیم ورق کاغذ

لاتەرافە /laterafe/: نـاو. پاڵووڤ؛ پاڵوو؛ لاتـەڕاف؛ خالیگە ▤ پهلو

لاتەری^{1} /laterî/: ☜ **لاتار**

لاتەری^{2}: ناوەڵکار. گۆترە ▤ الکی

لاتـەریک /laterîk/: ناوەڵـناو. دوورەپـەرێز ‹لـە هەڵوێستدا لاتەریک و لە دەسـکەوتدا شـەریک!› ▤ کناره‌گیر

لاتـەڕاد /lateřad/: ناو. تەڕاد؛ لاتـەڕیزە؛ پێسـت و گۆشتی نێوان ڕان و زگ لە تەنیشتەوە ▤ تُهیگـاه میان ران و شکم

لاتەڕاف /lateřaf/: نـاو. لاتەڕافە؛ گۆشتی خالـیگە ▤ گوشت تُهیگاه

لاتەڕافە /lateřafe/: ☜ **لاتەڕاف**

لاتەڕیزە /lateřîze/: ☜ **لاتەڕاد**

لاتەک /latek/: ☜ **لاتەنیشت**

لاتەنشت /latenişt/: ☜ **لاتەنیشت**

لاتەنیشـت /lateniîşt/: نـاو. لاتەنشـت؛ لاتـەک ‹گولەکە لە لاتەنیشتییەوە دەرچووە› ▤ پهلو؛ کنار

لاتەوەق /lateweq/: ☜ **لاتەبەق**

لاتـی /latî/: نـاو. ۱. لانـەوازی؛ بەلـەنگازی ۲. شەلاتی؛ شەڕفرۆشی ▤ ۱. بینوایی ۲. شارلاتانی

لاتیر /latîr/: ☜ **لاتیڕ**

لاتیڕ / latîř/: ناو. لاتیر؛ لاتیل؛ لاچیڕ؛ لاپێڕ؛ تماشا به گۆشەی چاو ‹بە لاتیڕێکەو تەماشای کردم!› ≣ چشم‌غُرّە

⊡ **لاتیڕ لێ کردنەوە/ بردنەوە:** بە تووڕەییەوە لێ ڕوانین ≣ چشم‌غُرّە رفتن

لاتیگەری / latîgerî/: ناو. بەرهەڵدایی و شەڕفرۆشی ≣ لات‌بازی

لاتیل / latîl/: ناو. ۱. ☞ **لاتیڕ** ۲. کاری بڕینی قیچەڵفاچ ≣ ۱. ☞ **لاتیڕ** ۲. برش اُریب

⊡ **لاتیل کردن:** گەنم بە دەم بادا دان بە لێواری بێژنگ ≣ غلّە به باد دادن با لبەی غربال

لاتیلاگ / latîlag/: ناو. گۆشەی کەللەی سەر ‹کلاوێکی بە لاتیلاگی سەریەوە نابوو› ≣ طرفی از کله

لاتین / latîn/: ☞ **لاتینی**

لاتینی / latînî/: ناو. لاتین: ۱. گرنگ‌ترین زمان لە لقی ئیتالیک، لە زوانگەلی هێندوو- ئورووپایی، زمانی زانستی و فەرهەنگی ئورووپای ڕۆژاوا تا بڕانەوەی چەرخی حەڤدەی زایینی ۲. لقێکی گەورە و گرینگ لە زمانگەلی ئورووپایی ئەوڕۆ بریتی لە: فەڕانسەوی، ئیتالیایی، سپانیۆل، پورتغالی و... ≣ ۱و۲. لاتینی

لاتیه / lat(i)ye/: ناو. لاتێ؛ کڵاوی پەستواو لە خوری ≣ کُلاه پشمی

لاتێ / latê/: ☞ **لاتیه**

لاتێڕ / latêř/: ناو. بەشێ لە دوو بەشی جەواڵی دووتایی ≣ لنگەی جوال دوتایی

لاتێکس / latêks/: ناو. شیرەک؛ شیلە؛ شیلاوگە؛ شیلاوە؛ جۆرێک جەوی ناو لاسک و میوەی بڕێ دار و ڕوەک کە وەک چەسپ وایە و دەسکێشی برینکاری و زۆر شتی تری لێ دروست دەکەن ≣ لاتِکس

لاج^{1} / lac/: ناو. تەنیشت؛ لا (بۆ هێلکەی دەڵێن) ≣ کنار (مربوط به تخم‌مرغ)

لاج^{2}: ئاوەڵناو. لاز؛ لاس؛ کوڕەجحێڵەی شۆخ و جوان ≣ جوان زیباروی

لاجامه / lacame/: ناو. ۱. داری کەنارەی عارەبە ۲. دیوارۆکەی بەرهەیوان ۳. تیغەی نێوان ژوور لە دار ٤. داری ئەو لاولای لاشیپانە ٥. وێنەی لە تەنشتەوە ≣ ۱. نردەی پهلوی گاری کشاورزی ۲. نردەی تراس ۳. تیغەی چوبین بین دو اتاق ۴. دو چوب عمودی چهارچوبِ در ۵. عکس نیمرخ

لاجانگ / lacang/: ناو. بناژانگ؛ نێوان ڕوومەت و ئەستۆ ‹لاجانگت وەکوو گزنگی تاوێ/ هەر بۆ خۆی جوانە، تیف‌تیفەی ناوێ «هێمن»› ≣ عارض؛ عُذار

لاجک / lacik/: ☞ **لاوژۆکە ـ۱**

لاجڵەو / lac(i)łew/: ئاوەڵناو. تەعلیم‌نەدیتووی سەرڕەق ‹تیفلی دڵ هەرزەگەرد و لایەشعەر/ ئاسمان ئەسپی لاجڵەو دێنێ «سالم»› ≣ بدلگام

لاجوەرد / lac(i)werd/: ناو. لاجیوەرد: ۱. ماکێکی شینی تۆخە کە لە شیلەی گیا یان بە شێوەی کیمیایی بەرهەم دێت ۲. ماکێکی شین کە لە سوانی بەردی لاجوەرد و پرتووکانی کانییەکانی دروست دەبێ ≣ ۱و۲. لاجورد

لاجوەردی / lac(i)werdî/: ئاوەڵناو. لاجیوەردی؛ ڕەنگی کەوەی ئاسمانی ≣ لاجوردی

لاجه / lace/: ئاوەڵناو. پەنابەر ≣ پناهنده

لاجەک / lacek/: ☞ **لاوژۆکە ـ۱**

لاجیوەرد / lacîwerd/: ☞ **لاجوەرد**

لاجیوەردی / lacîwerdî/: ☞ **لاجوەردی**

لاچار / laçar/: ئاوەڵناو. داڵگۆشت؛ لەڕ و لاواز ≣ لاجون

لاچاو / laçaw/: ناو. گۆشەی چاو؛ تیلی چاو ≣ گوشەی چشم

لاچاوه / laçawe/: ناو. دوو باریکەقایشی بەندکەری سەر کەللە و ڕەشمەی هۆسار ≣ دو

قطعه چرمی از ابزار دهنه و افسار که در طرفین صورت اسب قرار می گیرند

لاچک / laçik/: ناو. ۱. ☜ **لاسك¹ــ۲** ۲. لەتکە هەرمێ ۳. ☜ **لەچك** ☰ ۱. ☜ **لاسك¹ــ۲** ۲. برگەی گُلابی ۳. ☜ **لەچك**

لاچلاچ / laçlaç/: ☜ **لاچلاچك**

لاچلاچک / laçlaçik/: ناو. لاچلاچ؛ شەویلە؛ شەویلکە؛ شەویلاک ☰ آرواره

لاچناکه / laç(i)nake/: ☜ **لاچناگه**

لاچناگه / laç(i)nage/: ناو. لاچناکە؛ لاچەنە؛ بەشی سەرووی شەویلە ☰ قسمت بالایی آرواره

لاچۆ / laço/: سارستە. لا؛ لابە؛ بەسی کە ☰ بس کُن

لاچۆپاچۆ / laçopaço/: ناو. خڕکەوپڕکە؛ شڕەوبڕە ☰ خرت‌وپرت

لاچەژ / laçej/: ناو. مرەبا؛ میوەی لە شەکردا کولاوی خەست هەلگەڕاو ☰ مُربا

لاچەنه / laçene/: ناو. ۱. ☜ **لاچناگه** ۲. قایشی سەر کەللەی لغاو کە بە سەر شەویلەدا دەچێ ☰ ۱. ☜ **لاچناگه** ۲. نوار چرمی لگام که بر آرواره می‌گذرد

لاچیڕ / laçîř/: ☜ **لاتیڕ**

لاچین / laçîn/: ناو. ۱. کالەی چەرمین ۲. سەقر؛ باڵدارێکی ڕاوکەرە، لە باز پچووکتر ☰ ۱. پاتابه؛ چارُق ۲. چغر؛ از پرندگان شکاری

لاحیده / laĥîde/: ئاوەڵناو. عەلاحیدە؛ تایبەتی ☰ ویژه

لاخ / lax/: ناو. گیای بە دەس دووراوی کۆوەنەکراوی نەبەستراو ☰ گیاه درو شدەی دسته نشده

⊡ **لاخ کرن**: ۱. دروونەوەی گیا و دەخل ۲. بەسەر یەکدا کردنی دەغل و گیای دووراو ۳. خاوێن کردنەوەی چەکی شەڕ ☰ ۱. بسته‌بندی کردن دروشده ۲. بر هم انباشتن بسته‌های دروشده ۳. پاک کردن اسلحه

لاخاڵی / laxałî/: ئاوەڵناو. تەنیشت‌والا ☰ پهلوتُهی

لاخاڵیگه / laxałîge/: ☜ **لاقەبڕغه**

لاخڕ / laxiř/: ناو. لالێژی لایەنێکی دۆڵ ‹بەهار هات و دەخەملێ کێو و دەشت و بەندەن و لاخڕ «هێمن»› ☰ شیب یک طرف درّه

لاخوار / lax(i)war/: ناو. ۱. ☜ **لاسەنگ¹ــ۱** ۲. لاخواروو؛ ژێروو؛ لای خوار ☰ ۱. ☜ **لاسەنگ¹ـ۱** ۲. طرف پایین

لاخوارگ / lax(i)warig/: ☜ **لاخواروو**

لاخوارنگ / lax(i)waring/: ☜ **لاخواروو**

لاخواروو / lax(i)warû/: ناو. لاخوارگ؛ لاخوارنگ؛ ژێروو ☰ طرف پایین

لاخوراو / laxuraw/: ئاوەڵناو. کەنارەساواو ☰ پهلوساییده

لاخوزه / laxuze/: ئاوەڵناو. لاقوزە؛ لاقوپاوی نەرم و تاڵ (گڕکە) ☰ یک طرف نرم و تورفته (گرمک)

لاخوەر / lax(i)wer/: ناو. بەربەڕۆچکە؛ بەربەڕۆچک؛ شوێنی خۆرگیر ☰ جای آفتابگیر

لاخۆر / laxor/: ئاوەڵناو. ۱. تایبەتمەندی حەیوانێ کە لە ئاخوڕی حەیوانی تەنیشتی دزی دەکا ۲. *[کینایە، پلار]* لاکوت؛ مشەخۆر؛ چەورە و ماڵانگەڕ ☰ ۱. ویژگی دامی که از آخور پهلویی بچرد ۲. مُفت‌خور

لاخه / laxe/: ناو. لاس؛ لاخ؛ گیای درواوی نەبەستراوی کۆمنەکراو ☰ گیاه درویدەی جمع نشده

لاخێز / laxêz/: ناو. ۱. ☜ **لافاو** ۲. ئاخێز ☰ ۱. ☜ **لافاو** ۲. نیم‌خیز

لاد / lad/: ناو. کات؛ دەم ‹تۆ هەر سات شادیت بێ‌ئەندازە بۆ/ من هەر لاد پەرێم دەردێ تازە بۆ «مەولەوی»› ☰ لحظه؛ دم

لادار¹ / ladar/: ناو. ۱. ئالووداری خانوو ۲. چەلاکی قەراغ ڕەشماڵ ۳. دوو داری درێژی چوارچێوەی دار تەون ☰ ۱. الوار سقف ۲. ستونک

کنارەی چادر ۳. دو چوب کنارەی دستگاه بافندگی

لادار^{۲}: ☜ **لایەنگر**

لاداری / ladarî/: ☜ **لاکۆشکە**

لادان / ladan/: ناو. تاقەی گوشاد ▤ تاقچەی گُشاد

لاداوێن / ladawên/: نـاو. شـاقەل؛ چاکـەل ▤ حاشیەی دامن

لادایەن / ladayen/: ☜ **لاتایەن**

لادرگا / ladirga/: ☜ **لادەری**

لادڕ / ladiř/: ☜ **لادڕگە**

لادڕگە / ladiřge/: نـاو. لادڕ؛ بـوودڕ؛ ڕەهـۆل ▤ شکاف در سنگ و کوه

لادز / ladiz/: ئاوەڵناو. ١. دەسکیس؛ شـەریکی دز و هەواڵی کاروان ٢. دزی خوێڕیلە و سـیرمەخۆر ▤ ١. شریک دُزد و رفیق قافله ٢. دلەدُزد

لادە / lade/: ناو. تەپاڵەی لە سـەر یـەک دانـراوی قووچەکراو ▤ تاپالەی انباشته

لادەر^{۱} / lader/: ئاوەڵناو. لە ڕێ دەرچوو ▤ مُنحرف

لادەر^{۲}: پاشەوشە. ـ پارێز ‹خۆلادەر› ▤ پرهیز

لادەری / laderî/: ناو. لادرگا؛ لەتە درگای دووکـان کە لە چوار- پێنج پارچە پێـکهاتبـێ ▤ لنگـەدر چند قطعه‌ای مُغازه

لادەس / lades/: ☜ **لادەست**

لادەسـت^{۱} / ladest/: ئاوەڵـناو. لادەس؛ نزیـک ئەوەندەی دەست بیگاتێ ▤ در دسترس

لادەست^{۲}: جێناو. لادەس؛ ئـەو کەسـە لـە پەناوەیـە ‹ئەوە لادەستەکەت چ دەڵێ؟› ▤ کناری

لادەستی / ladestî/: نـاو. پەنجـەکێش؛ جـۆرێ کولێرە ▤ نوعی گردەی نان

لادەگـا / ladega/: نـاو. ١. ☜ **لادێ**^{۱} ٢. جێـی سانەوە ▤ ١. ☜ **لادێ**^{۱} ٢. استراحتگاه

لادیڤ / ladîv/: ☜ **لادێیی**

لادین / ladîn/: ☜ **لامەزەب**

لادینی / ladînî/: نـاو. بـێخـودایی؛ بـێدیـنی ▤ بی‌دینی

لادێ^{۱} / ladê/: ناو. لادەگا؛ لاگا؛ لاگە؛ دێ؛ دێهـات ‹دێم بەرەو هۆبە و هەواری باسـەفا/ دێم بـەرەو لادێ بەرەو کانگای وەفا «هێمن»› ▤ روستا

لادێ^{۲}: ئاوەڵکار. لادێو؛ ساتێ؛ تاوێ ▤ دمی

لادێـو / ladêw/: ئاوەڵـکار. لادێ؛ تـاوێ ‹کـزەی جەرگ وێم مەژنەوون بە گۆش/ دڵ لادێو جـە خـەم نییەن فەرامۆش «بێسارانی»› ▤ دَمی؛ لحظه‌ای

لادێیی / ladêyî/: ئاوەڵناو. لادیڤ؛ لاگایی؛ لاگەیی؛ لاگیەیی؛ گوندی؛ خەڵکی دێهـات ‹دیم کچێکـی لەباری لادێیی/ بۆ نوێژ ڕادەخا بەرەڵبێنێ «هـێمن»› ▤ روستایی

لار^{۱} / lar/: نـاو. ١. لەش؛ بەدەن؛ گـش ئەنـدام ٢. جۆرێ تفـەنگی ڕاو ٣. پشـتێری گـا و گوێـل ٤. جۆبڕکە؛ مله ▤ ١. تن ٢. نوعی تفنـگ شـکاری ٣. طویلەی گاو و گوساله ۴. آبدُزدک

لار^{۲}: ئاوەڵـناو. ١. خـوار؛ چـەوت؛ چـەوێل ٢. کـز؛ داڵگۆشت ٣. *[کنایه]* جەڵەب؛ بەدجنس ▤ ١. کج ٢. لاغر ٣. بدقلق

▣ **لار بـون**: ١. خوار بـوون ٢. داهـاتن ▤ ١. کـج شدن ٢. خمیدن

لار بونەوە: ☜ **لارەوە بون**

لار کـردن/ کردنـەوە: لارەو کردن؛ لارەوە کـردن: ١. چەماندن ٢. خوار کردن ▤ ١. خم کـردن ٢. کج کردن

لارەو بون: ☜ **لارەوە بون**

لارەو کردن: ☜ **لار کردنەوە**

لارەوە بون: لار بوونەوە؛ لارەو بوون: ١. داهاتن؛ چەمانـەوە ٢. *[کنایـە]* گیـان دەرچـوون ▤ ١. خمیدن ٢. مُردن

لارەوە کردن: ☜ **لار کردنەوە**

• **لار**^{۳}: پاشەوشـە. خوار؛ لابەلا ‹شەدەلار؛ دەملار› ▤ ـ کج

لار^{4}: پێرو. ← **لەنجەولار/ لەشولار**

لار^{5}: لێل. ← **لارولەنجە**

لاراو / laraw/: ئاوەڵناو. دژاو؛ تایبەتمەندی زەوینی لێژ کە ئاوی پێوە گیر نابێ ☰ ویژگی زمین شیبداری کە آب را بە خود نمی‌گیرد

لارج / larc/: ئاوەڵناو. لارژ: ١. *[مەجاز]* دەستندە؛ دەس‌بڵاو ‹مرۆی لارج› ٢. گەورە؛ زل (جل‌وبەرگ) ‹کراسی لارج› ☰ ١و٢. لارژ

لارژ / larj/: ☜ **لارج**

لارک / larik/: ناو. لا؛ تەنشت؛ تەک ☰ پهلو؛ کنار

لارنژیت / larinjît/: ناو. خرزەک؛ قوڕباجە؛ کەڵەشێرە ☰ لارنژیت

لاروا / larwa/: ناو. ١. لابەلا؛ کاری خوارەوخوار ڕۆیشتن ٢. کۆمەڵی کڕیاران ☰ ١. عمل تلو خوردن ٢. گروه خریداران

لاروا ـ لاروا / larwa larwa/: ناو/ ئاوەڵکار. تلاوتل؛ کاری خوارەوخوار ڕۆیشتن ☰ حالت تلو ـ تلو خوردن

لاروایی / larwayî/: ناو. لارەوای؛ کاری کڕینی شتێ لە لایەن چەند کەسێکەوە ☰ خرید مشترک

لاروگێڕ / lar û gêř/: ئاوەڵناو. خواروخێچ ☰ کج و مُعوج

لارولەنج / lar û lenc/: ☜ **لارولەنجە**

لارولەنجە / lar û lence/: ناو. لارولەنج؛ کاری ڕۆیشتنی بە ناز ‹بەژن‌وباڵاکەت نموونەی هەیکەلی یۆنانییە/ لارولەنجەت مۆسیقایە، بەستەیە، گۆرانییە «هەردی»› ☰ خرام

لارە^{1} / lare/: ناو. ١. گریانی توندی زارۆ ٢. ئامووری یەکپارچە کە دەندەش لە خۆیەتی ٣. دەنکێکە لە ناو گەنم دەڕوێ ٤. کاری ڕۆیشتنی بە ناز ‹لارەی قەتارەی لاو شەدەلاران/ کەمکەم ئیشارەی پەنجە وشاران «مەولەوی»› ٥. ڕەوتی بزووتنەوەی گیا و لکەداری ناسک لە بەر با ٦. مێروویەکی بچووکی ئاوژییە ٧. جۆرێ گەنم ٨. ڕەوتی خوارەو بوون بە لای تەنشتا ٩. هێڵی چەفت؛ خەتی لار و خوار لە کێڵاندا ☰ ١. گریەی شدید بچە ٢. خیش یکپارچە ٣. دانەای کە در گندمزار می‌روید ۴. خرام ۵. حالت خرامیدن شاخە و گیاە بر اثر باد ۶. حشرەای آبزی ۷. نوعی گندم ۸. حالت خم شدن بە پهلو ۹. شیار کج و معوج در شخم

لارە ـ^{2}: پێشوشە. خوار؛ گێڕ ‹لارەپێچ؛ لارەسێبەر› ☰ کج ـ

لارەبا / lareba/: ناو. لابا؛ خوارەبا؛ بایێ کە نە شەماڵە و نە زریان ☰ باد شرقی یا غربی

لارەپێچ^{1} / larepêç/: ناو. جۆرێ بەستنەوەی دەسماڵی سەر ☰ نوعی بستن دستار

لارەپێچ^{2}: ئاوەڵناو. بە لاری پێچاوەوە؛ لار پێچیاگەوە ‹هەر کۆچ ـ کۆچت بوو، فیدای کۆچت بم/ فیدای هەورییەکەی لارەپێچت بم «فولکلۆر»› ☰ کج بستە شدە (دستار)

لارەسا / laresa/: ناو. لارەسێبەر؛ سێبەری نیوەڕۆژە ☰ سایەی زوالی

لارەسەنگ / lareseng/: ☜ **لاسەنگ**^{1}**ـ١**

لارەسێبەر / laresêber/: ☜ **لارەسا**

لارەلار^{1} / larelar/: ناو. لارەلارە؛ لارەوەلارەوە؛ کاری لابەلا ڕۆیشتن ‹ئەو لارەلارەت لە چییە؟› ☰ عمل لنگیدن بە هر دو طرف در راە رفتن

لارەلار^{2}: ئاوەڵکار. لارەلارە؛ لارەوەلارەوە ‹هێندەم بۆ تێکە سێ ڕۆژ سەرخۆش بم/ لارەلار بڕۆم هێندە بێ‌هۆش بم «بەختیار زێوەر»› ☰ لنگان ـ لنگان

لارەلارە / larelare/: ☜ **لارەلار**

لارەمل / laremil/: ئاوەڵناو. ١. گەردن‌کەچ ‹هەموو مەردم لارەملی ئەو کەسەن کە هەر نامرێ و پایەدارە «هەژار، قورئان»› ٢. *[کینایە]* چاولەدەست؛ ئاتاج ‹کوڕە کوردێکی ڕووتەڵەی جل‌شڕ/ کز و لارەمل، پەشێو و دڵ‌پڕ «محەمەد سدیق مەحموودی»› ☰ ١.

گردن‌کج ۲. نیازمند

لارەملی / larem(i)lî/: ناو. ۱. گەردن‌کەچی ۲. *[کینایە]* ئاتاجی ☰ ۱. گردن‌کجی ۲. نیاز؛ احتیاج

لارەوای / lareway/: ☜ **لاروایی**

لارەوەبوو / larewebû/: ئاوەڵناو. مێل؛ داهاتوو ☰ کج‌شده؛ مایل

لارەوەلارەوە / larewelarewe/: ☜ **لارەلار**

لاری¹ / larî/: ناو. ۱. خواری؛ چەوتی ۲. یاری؛ گاڵتە؛ کایە؛ گەمە ۳. دژایەتی؛ دوژمنایەتی ٤. سەرەڕۆیی؛ کار و ڕەتی بە قسە نەکردن ٥. *[مەجاز]* لاساری؛ نەگونجاوی ☰ ۱. کجی ۲. بازی ۳. دشمنی ۴. سرپیچی ۵. بدقلقی

⊡ **لاری کردن:** ۱. لە فەرمان دەر چوون ‹چت پێ دەڵێ، بە قسەی بکە و لاری مەکە!› ۲. گاڵتە/ کایە کردن ☰ ۱. سرپیچی کردن ۲. شوخی و بازی کردن

لاری²: ئاوەڵناو. سەرناوی جۆرێ مریشک و کەڵەبابی ئەستۆ ڕووتی بالابەرزە ‹کەڵەشێری لاری› ☰ لاری (مُرغ و خروس)

لاڕ / lař/: ☜ **لەڕ**

⊡ **لاڕ بوون:** ☜ **لەڕ بوون**

لاڕان / lařan/: ناو. بەشی ئەستوورایی ڕان ☰ بخش ستبر ران

لاڕکە / lař(i)ke/: ناو. ڕکە؛ سەرەوژوورەی سەخت و دژوار ☰ سربالایی تیز

لاڕن / lařin/: ناو. جۆرێ دروێنە بەتایبەت هی گەنمەئاوی، کە بە لادا دەیبڕێنەوە ☰ نوعی درو از کنار

لاڕوو / lařû/: ناو. دیمەنی ڕوخسار لە تەنیشتەوە ☰ نیمرُخ

لاڕەشە / lařeşe/: ناو. نەخۆشییەکی ئاژەڵە ☰ طاعون دام

لاڕی / lařî/: ☜ **لەڕی**

لاڕێ¹ / lařê/: ناو. کەناری ڕێگا؛ قەراخی ڕێ ‹ناو ڕێگا تەق‌تەق، لاڕێ بەردی زل/ کە گەردوون هێشتا پێی نەداوە تل «گۆران»› ☰ کنار جاده

لاڕێ²: ئاوەڵناو. ۱. لادەر لە ڕێگە ‹ڕێ ئەوانەی کە خۆت چاکەت دەگەڵ کردوون/ نە ئەوانەی کە وە بەر تووڕەیی کەوتوون/ نە ئەوانەش کە لاڕێ بوون «هەژار، *قورئان*»› ۲. لاسار؛ پێ‌چەقین و نەساز ☰ ۱. مُنحرف ۲. لجباز

⊡ **لاڕێ بوون:** ۱. لە ڕێ لادان ‹... ڕێ ئەوانەی کە خۆت چاکەت دەگەڵ کردوون، نە ئەوانەی کە وە بەر تووڕەیی کەوتوون، نە ئەوانەش کە لاڕێ بوون «هەژار، قورئان»› ۲. *[کینایە]* بایی بوون؛ لە خۆ دەرچوون ☰ ۱. مُنحرف شدن از راه ۲. مغرور شدن

لاڕێ کردن: فریو دان و لە ڕێ دەربردن ☰ از راه به در کردن

لاڕێ گرتن: لاڕێ بوون ☰ مُنحرف شدن

لاڕێگەری / lařêgerî/: ناو. کلایی؛ کار و ڕەوتی کلا بوون ☰ کجروی

لاز¹ / laz/: ناو. ۱. لاسک؛ ڕیخ؛ شیاکە ۲. بەرانی چوار ساڵە ☰ ۱. سرگین ۲. قوچ چهار ساله

لاز²: ☜ **لاج²**

لازانیا / lazanya/: ناو. ۱. ماکارۆنی پەڕە ـ پەڕە بۆ خواردنێکی تایبەت ۲. لێنراوی لازانیا بە سۆسی تەماتە، پەنیر و گۆشتەوە ☰ ۱و۲. لازانیا

لازگرد / lazgird/: ناو. جۆرێ کووتاڵی گەزە ☰ نوعی پارچه

لازم / lazim/: ئاوەڵناو. ۱. پێویست ‹حەبیب کولکوموو ئیمشەو ژن تێرێ/ لازمە هەرکەس کەلەی قەن بێرێ! «*کۆلکوموو*»› ۲. *[ڕێزمان]* تێنەپەڕ ☰ ۱و۲. لازم

لازوویت / lazûyt/: ناو. ۱. گەنمەشامی؛ گوڵەپێغەمبەرە ۲. لاسکی گەنمەشامی ☰ ۱.

ذرت ۲. ساقەی ذرت

لازه / laze/: ئاوەڵناو. بێ کەس‌وکار و بێ‌سەرپەرشت ≡ بی‌فامیل و سرپرست

لاژ / laj/: ☜ **لاژگ**

لاژانەسەر / lajaneser/: ناو. سەراسێ؛ سەرئاسێ ≡ میگرن

لاژک / lajik/: ☜ **لاژگ**

لاژگ / lajig/: ئاوەڵناو. *[پلار]* لاژ؛ لاژک؛ لاژگە: ۱. گێژ؛ نەفام؛ کەم‌ئاوەز؛ تێنەگەیشتوو ۲. چەقەسرۆی قسە بێ‌تام ≡ ۱. ابله ۲. ژاژخا

لاژگە / lajge/: ☜ **لاژگ**

لاژ ـ لاژ / laj laj/: ئاوەلکار. لۆژلۆژ؛ بە لاژەلاژ ≡ سلانه ـ سلانه

لاژنای / lajnay/: چاوگ. *[پلار]* لاژەلاژ کردن ≡ ژاژ خاییدن

لاژوار / lajwar/: ناو. کان؛ کانگای سروشتی ≡ معدن طبیعی

لاژوور / lajûr/: ناو. باکوور ≡ شُمال

لاژە / laje/: ناو. لاوژە؛ گۆرانی ≡ ترانه

لاژەبێژ / lajebêj/: ناو. قامبێژ؛ گۆرانی بێژ ≡ خواننده

لاژەک / lajek/: ☜ **لاوژۆکە ـ۱**

لاژەلاژ / lajelaj/: ناو. ژاوەژاو؛ مزەمز ≡ ژاژخایی

لاژێر / lajêr/: ناو. ڕاژێر؛ لای خواروو ≡ پایین

لاس^{۱} / las/: ناو. ۱. ☜ **لاخە** ۲. دارێکە لە دار سنجوو دەکا و دڕکی نییە ۳. کۆمای گزرە ٤. مۆز؛ کاری پێکەوە دوان و یەکتر لاواندنەوە بۆ حەزی جینسی ۵. *[شووروەیی]* کاری ژەنینی گۆلەسەگ لە دێلەبەبا ٦. فریو؛ فریب ۷. لاسک؛ ڕیخ؛ شیاکە ≡ ۱. ☜ **لاخە** ۲. درختی جنگلی شبیه سنجد ۳. تودەی گیاه کوبیده ۴. لاس ۵. کلەی سگ نر بر مادە ۶ فریب ۷. سرگین

⊡ **لاس خواردن:** خەڵەتان؛ فریو خواردن ≡ فریب خوردن

لاس دان: ۱. خاپاندن؛ خەڵەتاندن ۲. قسەی بێ‌تام کردن ۳. مۆز کردن؛ مۆزەمۆز کردن ‹ئیستا ئەڵێم چۆپیی کچان/ بکەم بە هۆی ڕەشمار لاس دان «گۆران»› ≡ ۱. فریب دادن ۲. یاوە گفتن ۳. لاس زدن

لاس کردن: ۱. دروونی گیا بە بێ بەستنی بە باقە ۲. حیلاندنی بە سەبری ئەسپ ۳. شیاکە کردنی ڕەشەوڵاغ ≡ ۱. درویدن و جمع نکردن گیاه ۲. شیهه کشیدن آهستەی اسب ۳. سرگین انداختن گاو

لاس^{۲}: ☜ **لاج**^{۲}

لاس^{۳}: دەنگەناو. *[شووروەیی]* لاسک؛ دەنگی گۆلەسەگ لە کاتی تاو کردنی دێلەبەبادا ≡ صدای سگ نر هنگام جفتگیری

⊡ **لاس دان:** *[شووروەیی]* ژەنینی گۆل لە دێلەبەبا ≡ کله زدن سگ نر بر مادە

لاسا / lasa/: ☜ **لاسایی**

⊡ **لاسا کردنەوە:** ☜ **لاسایی کردنەوە**

لاسابانکەرە / lasabankere/: ناو. بزنمژە؛ سەرمازەلە ≡ آفتاب‌پرست

لاسار / lasar/: ئاوەڵناو. لەسار؛ لەسەر: ۱. گوێ‌نەبیس ‹کوڕێکی لاسار و باوکێکی هەژار› ۲. ملهوڕ؛ سەرسەخت ‹ئەوێستاش دوژمنی لاسار و بەدفەڕ/ دەکووژێ کوردی بێ‌تاوان و لاشەڕ «هێمن»›. هەروەها: **لاساری** ≡ ۱. حرف‌نشنو ۲. دیکتاتور

لاساکەر / lasaker/: ناو. کەپوونی؛ کەسێ کە دەمەلاسکەی خەڵک دەکاتەوە ≡ کسی کە ادای دیگران را در می‌آورد

لاسامە / lasame/: ناو. ۱. شەست؛ ڕێژنە؛ ڕەهێڵە ۲. سێڵاو؛ لاپاو؛ لاخێز ≡ ۱. رگبار باران ۲. سیل

لاساوێ / lasawê/: ناو. دەمەلاسکە؛ دەمەلاسکێ؛

لاسایی 🇮🇷 ادا؛ تقلید

لاسایی / lasayî/: ناو. لاسا؛ دەمەلاسکە؛ دەمەلاسکی 🇮🇷 تقلید

⊡ **لاسایی کردنەوە:** ١. لاسا کردنەوە؛ دەمەلاسکەی کردنەوە ٢. چاو (لە کەسێ) بڕین 🇮🇷 ١. ادای (کسی را) درآوردن ٢. تقلید (از کسی) کردن

لاستیق / lastîq/: ☜ **لاستیك**

لاستیک / lastîk/: ناو. لاستیق؛ لاسیق؛ لاسیک: ١. جیل؛ جیر؛ هەر شتێکی سروشتی یان دەسکردی کێشسان (وەک قایش، کێش و...) ٢. تەگەرە؛ چەرخ ‹لاستیکی پاشەوە پەنچەرە› 🇮🇷 ١و٢. لاستیک

لاستیکی / lastîkî/: ناوەڵناو. لاسیکی؛ چێکراو لە لاستیک ‹تۆپی لاستیکی› 🇮🇷 لاستیکی

لاسق / lasiq/: ☜ **لاسك**[1]**ـ٢**

لاسک / lasik/: ناو. زگ بە لای خاڵیگەوە 🇮🇷 دو طرف شکم

لاسک[1] / lask/: ناو. ١. حیلەی سەبری ئەسپ ٢. لاسق؛ لاچک؛ ساقەتە؛ بەژنی گیا ‹کرانە دەستەچیلە لاسکە گۆگەم/ خەزانە و جوانی ناوێرێ بڵێ هەم «هێمن»› ٣. لاس؛ ڕیخ؛ شیاکە ٤. کاری زمان کێشان لە گەرمان 🇮🇷 ١. شیهەی آرام اسب ٢. ساقە ٣. سرگین ۴. عمل زبان درآوردن و هِن ـ هِن کردن از گرما

لاسک[2]: دەنگەناو. *[شوورەیی]* قرووسکەی گۆلەسەگ لە تاو جووت بوونی لەگەڵ دێڵدا 🇮🇷 صدای نازک سگ نر در لاس زدن با مادە

لاسکەدەغڵ / laskedeğł/: ناو. کورۆشە؛ کورۆش؛ کلۆش 🇮🇷 ساقەی غلە

لاسکەلاسک / laskelask/: ناو. ١. *[شوورەیی]* لاسی گۆلە سەگ ٢. حیلەی لە سەر خۆی ئەسپ ٣. کاری زمان کێشان و پشوو سوار بوون لە گەرمان 🇮🇷 ١. لاس سگ نر ٢. شیهەی آرام اسب ٣. عمل زبان در آوردن و بە هِن ـ هِن افتادن از گرما

لاسگا / lasga/: ناو. سەرانگوێلک؛ سەرانگۆلک 🇮🇷 شولە؛ سرگینگاه

لاسلکی / lasilkî/: ناو. بێسیم؛ بێتەل 🇮🇷 بی‌سیم

لاسماڵ / lasmał/: ناو. کەسێ ئازاڵە لە دەشت کۆ دەکاتەوە 🇮🇷 کسی کە تاپالە جمع می‌کند

لاسماڵی / lasmałî/: ناو. کاری کۆ کردنەوەی ئازاڵە لە دەشت 🇮🇷 جمع‌آوری تاپالە

لاسوڕ / lasuř/: ناو. ١. دۆخی خلیسکان ٢. خلیسکە؛ جێگەی خلیسکان 🇮🇷 ١. لغزش ٢. لیزگاه

لاسۆتی / lasotî/: ☜ **لاسووتاو**

لاسۆر / lasor/: ☜ **لاسوور**

لاسۆرە / lasore/: ☜ **لاسوور**

لاسووتاو / lasûtaw/: ناوەڵناو. لاسۆتی: ١. زۆر برژاوی کەمێک لێ سووتاو ‹چەوەندەری لاسووتاو› ٢. زەدەدار (میوەی بێستان) 🇮🇷 ١. نیم‌سوختە ٢. زدەدار (میوەی پالیزی)

لاسوور / lasûr/: ناوەڵناو. لاسۆر؛ لاسۆرە؛ لاسوورە؛ تایبەتمەندی شتێ کە هێندێکی سوور بێ ‹کولمت سێوی لاسوورە› 🇮🇷 نیم‌سرخ

لاسوورە / lasûre/: ☜ **لاسوور**

لاسەر / laser/: ناو. تیلاگ؛ لاتیلاگ 🇮🇷 یک طرف سر

لاسەرو / laserû/: ناو. ١. سەرەوەی کۆڕ ٢. بەرزایی؛ بڵندایی 🇮🇷 ١. صدر مجلس ٢. بلندی

لاسەرە / lasere/: ناو. خشڵێکی ژنانە، بە لایەکی سەریانەوەی قایم دەکەن 🇮🇷 زیوری زنانە

لاسەمە / laseme/: ناو. شڵێوە؛ دوودانگ؛ دۆخی بەفر و باران پێکەوە 🇮🇷 حالت باران و برف با هم

لاسەنگ[1] / laseng/: ناو. ١. لاخوار؛ لارەسەنگ؛ لالەنگ؛ تاسەنگ؛ باری خوار ٢. تەرازووی تاسەنگ 🇮🇷 ١. بار کج ٢. ترازوی نامیزان (کفەای سنگین و کفەای سبک)

لاسەنگ^{٢}: ئاوەڵناو. لار؛ خوار ‹سەوز و سوور ڕەنگ/ بە چاو تۆزێ خوار و لاسەنگ «شێرکۆ»› ▤ کج

لاسی / lasî/: ئاوەڵناو. ڕیخاوی ▤ سرگین‌آلود

لاسیق / lasîq/: ☜ **لاستیك**

لاسیک / lasîk/: ☜ **لاستیك**

لاسیکی / lasîkî/: ☜ **لاستیکی**

لاش / laş/: ☜ **لاشە**

لاشاخ / laşax/: ناو. ١. شانی کێو ٢. ئانیشک ▤ ١. ستیغ کوه ٢. آرنج

لاشان / laşan/: ناو. ١. جەمسەری قۆڵ و شان ٢. لاشاخ؛ شانی کێو ٣. لاپاڵی چەوڕێژکراوی جادەی قیرتاو ▤ ١. اطراف کتف ٢. ستیغ کوه ٣. شانەی خاکی جادە

لاشانخوار / laşanx(i)war/: ئاوەڵناو. شان‌داچەکاو ▤ شانە خمیدە

لاشخۆر / laşxor/: ناو. لاشەخۆرە؛ لاشەخۆر؛ لاشەوەر: ١. لەشخۆر؛ هەر جانەوەرێ، حەیوانی تۆپیو بخوا ٢. ڕەشەداڵ؛ داڵ؛ لاشەوەر ٣. *[کینایە، پلار]* پارەداری پیسکەی پارە بە سووتدەر ▤ ١. لاشخور ٢. دال سیاه ٣. خسیس رباخوار

لاشکاو / laş(i)kaw/: ئاوەڵناو. تایبەتمەندی شتێ کە لە قەراغەوە شکابێ ▤ کنار شکستە

لاشە / laşe/: ناو. لاش؛ لەش؛ کەلاش؛ کەلەش؛ کەلەخ: ١. کەلاک؛ لاک؛ لەڕگ؛ بەراتە؛ بەلاتە؛ جەندەک؛ مرداڵ؛ مردار؛ مرداری؛ جەستەی گیانەوەری مردوو ‹من و لاشەی پەپوولەماینەوە و بەس/ شەوی دووری، شەمیش تواوە لە کۆڕا «هێمن»› ٢. تەن؛ لەخت؛ پەیکەر؛ سەرجەمی پێکهاتەی ماکی بوونەوەری زیندوو ▤ ١. لاشە ٢. تن؛ بدن

لاشەخۆر / laşexor/: ☜ **لاشخۆر**

لاشەخۆرە / laşexore/: ☜ **لاشخۆر**

لاشەڕ / laşeř/: ئاوەڵناو. ئاشتیخواز؛ دوورەپەرێز لە شەڕ و کێشە ‹لاشەڕم، کوا بەدفەڕم، ئەمما لە سەر مافی ڕەوام/ دەست و چەک، ئیمان و هیوا و هەستی ئاورینم دەوێ «هێمن»› ▤ آشتی‌طلب؛ صلح‌جو

لاشەوەر / laşewer/: ☜ **لاشخۆر**

لاشەویلاک / laşewîlak/: ☜ **لاشەویلە**

لاشەویلاکە / laşewîlake/: ☜ **لاشەویلە**

لاشەویلکە / laşewîlke/: ☜ **لاشەویلە**

لاشەویلە / laşewîle/: ناو. لاشەویلاک؛ لاوشەویلاکە؛ لاشەویلکە؛ دووکەناری کاکیلە ▤ طرفین آروارە

لاشیپان / laşîpan/: ☜ **لاشیپانە**

لاشیپانە / laşîpane/: ناو. لاشیپان؛ هەر یەکە لە دارە درێژەکانی چوارچێوەی درگا ▤ دو طرف عمودی چهارچوب در

لاعبکەرە / la'ibkere/: ئاوەڵناو. **لاعبی**؛ مەرایی‌کەر؛ زمان‌لووس ▤ چاپلوس

لاعبی / la'bî/: ☜ **لاعب‌کەرە**

لاف / laf/: ناو. ١. کاری خۆ هەڵکێشان ‹دوێنێ چ بوو دەتدا بە زوبان لافی کەرامەت؟/ ئەمڕۆ نەدەمت بوو، نە دەمت بوو، نە دەمت بووا «نالی»› ٢. فشە؛ درۆ ٣. ☜ **لێفە** ▤ ١. لاف ٢. دروغ ٣. ☜ **لێفە**

⊡ **لاف لێدان:** خۆ هەڵکێشان؛ پەسنی خۆ دان ▤ لاف زدن

لافاو / lafaw/: ناو. لا؛ لاپاو؛ لاخێز؛ لالاف؛ لاو؛ لووشاو؛ لەهی؛ لەی؛ لەیی؛ لی؛ لێ؛ لێسەر؛ لێیە؛ سێڵاو؛ لێمشت ‹لافاو کووچەی جەستەی زووخاڵی/ هەڕگاو هەستی هەرچی بوو ماڵی «مەولەوی»› ▤ سیلاب

لافاوگێڕەوە / lafawgêřewe/: ناو. بەست؛ بەند ▤ سیل‌بند

لافاهی / lafahî/: ☜ **لاڵە**

لافایی / lafayî/: ☜ **لاڤاهی**

لافلافۆک / laflafok/: ☜ **لاولاو**

لافوگەزاف / laf û gezaf/: ناو. درۆ و دەلەسە ‹... ــ چ دەژنەوی؟ ـ لاف‌وگەزاف و چاووڕاو، باسی گۆشتاو، باسی پلاو ...! «هەژار، چوار *نامیلکه*»› ☰ تُرّهات

لافه / lafe/: ناو. ڕاوه؛ وڕاوه؛ قسەپەڕێنی ☰ هذیان

لافی / lafî/: ئاوەڵناو. درۆزن ☰ دروغگو

لاڤ^{1} / lav/: ناو. ١. جحێڵ؛ خۆرت؛ گەنج ٢. لاڵه؛ کاری پاڕانەوە؛ کڕووزانەوە ☰ ١. جوان ٢. لابه

لاڤ^{2}: ئاوەڵناو. ١. جحێڵ؛ خۆرت؛ گەنج ٢. خوشیک؛ قەشەنگ؛ جوان له بەر چاو ☰ ١. جوان ٢. زیبا

لاڤا / lava/: ☜ **لاڤاهی**

لاڤاهی / lavahî/: ناو. لافایی؛ لاڤا؛ لاڤایی؛ کاری پاڕانەوە؛ لالیانەوە ☰ لابه

لاڤایی / lavayî/: ☜ **لاڤاهی**

لاڤرینسیوم / lavrîns(i)yum/: ناو. توخمی کانزایی ڕادیۆئەکتیڤ، ئاخرین توخمی دەستەی ئاکتینیدەکان، به ژمارەی ئەتومی ١٠٣، که دەسکردە و له سروشتدا نییه ☰ لاورنسیم

لاڤژ / lavij/: ناو. لاژه؛ قام؛ گۆرانی ☰ ترانه

لاڤلاڤ^{1} / lavlav/: ☜ **لاولاو**

لاڤلاڤ^{2}: ئاوەڵناو. *[کنایه]* زۆر جوان و خوشیک ☰ بسیار زیبا

لاڤلاڤک / lavlavik/: ☜ **لاولاو**

لاڤه / lave/: ناو. کاری پاڕانەوە ☰ لابه

⊡ **لاڤه کرن:** پاڕانەوە؛ لالانەوە ☰ التماس کردن

لاڤەکی / lavekî/: ناو. کاری به کڕووزەوە پاڕانەوە ☰ التماس و زاری

لاڤەلاڤ / lavelav/: ناو. پاڕانەوەی زۆر ☰ لابەی زیاد

لاڤێژ / lavşêj/: ناو. سوەیل؛ گەلاوێژ ☰ ستارەی سُهیل

لاق^{1} / laq/: ناو. قاچ؛ له بەری پاوه تا جومگەی ڕان ☰ لنگ

⊡ **لاق تێکەڵ هاتن:** هەڵەنگووتن؛ ڕەت بردن؛ پا هەڵکەفتن ☰ سکندری خوردن

لاق چەقاندن: *[کنایه]* پێ چەقاندن؛ سوور بوون له سەر داوای خۆ ☰ پافشاری کردن

لاق داکێشان: پا درێژ کردنەوە ☰ پا را دراز کردن

لاق درێژ کردن: *[کنایه]* مردن؛ لنگ جووت کردن ☰ رو به قبله شدن؛ مُردن

لاق له دو نەهاتن: *[کنایه]* ماندوو بوون و هێزی بزووتن نەمان ☰ خسته شدن

لاق مقەسته کردن: لار و لەوێر ڕێگه ڕۆیین ‹حاسل، بەری نەدام تا سێ پیالەی به گەروودا کردم ... هاتمەوە، لاقم مقەستەی دەکرد «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ کج‌وکوله راه رفتن

لاق^{2}: ئاوەڵناو. دالگۆشت؛ لاوازی ئێسک‌دەرپەڕیو ☰ لاغر استخوانی

لاقدرێژ / laqd(i)rêj/: ئاوەڵناو. *[پلار]* درێژی کز و باریک ☰ لنگ‌دراز

لاقرتی / laqirtî/: ناو. لاقردی؛ گاڵته و گەپ ☰ شوخی و تفریح

لاقرتێ / laqirtê/: ئاوەڵناو. زۆربلێ؛ چەنەوەر ☰ وراج

لاقردی / laqirdî/: ☜ **لاقرتی**

لاقنگ / laqing/: ☜ **لاقون**

لاقوزه / laquze/: ☜ **لاخوزه**

لاقون / laqûn/: ناو. *[شووروەیی]* لاقین؛ لاقنگ؛ لاقینگ؛ ئەستوورایی سمت ☰ ستبری باسن

لاقه / laqe/: ناو. ١. پەیوەندی ‹من هیچ لاقەم به سەریەوە نییه› ٢. *[ناشیرین]* دەسدرێژی جینسی ٣. ☜ لەقه‌ـ١ ☰ ١. علاقه ٢. تجاوز جنسی ٣. ☜ لەقه‌ـ١

⊡ **لاقه کردن:** *[ناشیرین]* دەسدرێژی کردنی جینسی ‹لاقەی کردووه و هەڵاتووه!› ☰ تجاوز

کردن

لاقەبڕغە / laqebirğe/: ناو. لاپاڵوو؛ خاڵیگە؛ لاخاڵیگە؛ لاکاول؛ قەبرخە ■ تُهیگاه

لاقەردی / laqerdî/: ناو. ۱. قسەی زۆر و بێتام ۲. کاری خۆ هەڵکێشانی بە درۆ ■ ۱. سخن بسیار و یاوه ۲. بُلُف

لاقەفرتە / laqefirte/: ☜ **لاقەفرتێ**

لاقەفرتێ / laqefirtê/: ناو. لاقەفرتە؛ لاقەفڕێ؛ لەقەفرتێ؛ لەقەفڕە؛ کاری پا ڕاوەشاندنی گیانداری تازەکوژراو ■ لگدپرانی جاندار تازه کشته شده

لاقەفڕێ / laqef(i)řê/: ☜ **لاقەفرتێ**

لاقەکراو / laqek(i)raw/: ئاوەڵناو. *[ناشیرین]* گاوراو بە نارِەزا ■ مورد تجاوز جنسی واقع شده

لاقەید / laqeyd/: ئاوەڵناو. گەللایی ■ بی‌بندوبار

لاقین / laqîn/: ☜ **لاقوون**

لاقینگ / laqînig/: ☜ **لاقوون**

لاک^1 / lak/: ناو. ۱. کەلاک؛ لاشە ‹دلی پڕئارەزووی شاهان ژەمێکی سووکەڵەی مارە/ لە دەم مێروولەیەکدا خاکی لاکی مەزن و خوونکارە «هەژار، *شەرەفنامە*»› ۲. کەپەک و جۆی لە ئاودا کولاو بۆ ئاژەڵ و سەگ ۳. ☜ **لاکە** ٤. قالب؛ قالک؛ ڕیتە ٥. قەمچان ٦. ماکی ڕازاندنەوەی نینۆک کە وەک تراوێکی ڕوون یان ڕەنگامە لە نینۆکی دەسوون ۷. تراوێکی سپی بۆ داپۆشین و سپی کردنەوەی هەڵەی نووسراوە ■ ۱. لاشه ۲. نخاله و جو آب‌پز برای خوراک دام و سگ ۳. ☜ **لاکە** ۴. قالب ریخته‌گری ۵. یەقُل‌دوقُل ۶ لاک ناخُن ۷. لاک غلط‌گیری

لاک^2: ئاوەڵکار. ڕەنگە؛ شایەد ■ شاید

لاکان / lakan/: ☜ **لاکانی**

لاکانی / lakanî/: ناو. لاکان؛ لەهان؛ لیان؛ لیهان؛ ژێرپێلاوێکی لە توول تەنراوی پان کە لە ژێر کەوشی دەبەستن بۆ سەر بەفر ■ زیرکفشی از ترکه بافته برای پیاده‌روی روی برف

لاکاول / lakawil/: ☜ **لاقەبڕغە**

لاکایا / lakaya/: ناو. لاکایە؛ گلە کردن؛ ڕەوتی دەردەدڵ کردن ■ عمل شِکوه کردن

لاکایۆخ / lakayox/: ئاوەڵناو. زۆر بە کڕووزە و گلەیی لە ژیان ■ شاکی از زندگی

لاکایە / lakaye/: ☜ **لاکایا**

لاکاییش / lakayîş/: چاوگ. کڕووزانەوە و گلەیی کردن ■ شکوه و زاری کردن

لاکتۆز / laktoz/: ناو. شەکری شیر؛ جۆرێ شەکرە لە شیردایە، لە ئاودا نەختێک دەتوێتەوە، لە دەواسازی، بژیشکی و پیشەسازیدا بە کار دێ ■ لاکتوز

لاکردار / lakirdar/: ئاوەڵناو. جەڵەب؛ بەدجنس ■ بدجنس

لاکم / lakim/: ئاوەڵکار. لاکن؛ ئیتر هەر ئەوەیە؛ چیتر نا ■ همین و بس

لاکن / lakin/: ☜ **لاکم**

لاکوت / lakut/: ئاوەڵناو. */پلار/* ۱. چاوحیز ۲. لاپرەسەن؛ خۆتێهەڵقوتێن ۳. لاخۆر؛ مشەخۆر ■ ۱. هیزچشم ۲. فضول ۳. مُفت‌خور

لاکوتێ / lakutê/: ئاوەڵناو. */پلار/* زگڵەوەڕێن؛ چڵێسی خوازەڵۆکی خواردن ■ شکم‌چران

لاکومۆر / lak û mor/: ناو. لۆک؛ لاکی بە مۆز شەقڵ کراو ■ لاک‌ومُهر

لاکۆ / lako/: ناو. زبارەی پەمۆچنین ■ پنبه‌چینی گروهی

لاکۆت / lakot/: ناو. پەمۆچینی ■ پنبه‌چینی

لاکۆتی / lakotî/: ناو. پەمۆچن ■ پنبه‌چین

لاکۆش / lakoş/: ناو. ۱. خوارەوەی داوێن ‹لاکۆشێک گوێزی هێنابوو› ۲. هاریکاری؛ یارمەتی ‹کەس نایەتە لاکۆشمان› ۳. هەتیمبار؛ بێوەژنی

سێوی‌داری بێ‌ئەنوا و بێ‌کەس ☰ ۱. پایین دامن ۲. کُمک؛ یاری ۳. بیوەی تنگدست سرپرست فرزندان

لاکۆشکه / lakoşke/: ناو. لایەنگری؛ لاداری ☰ هواداری

لاکۆشی / lakoşî/: ناو. ۱. لاکۆشکه؛ لایەنگری ۲. ئەرکی بێوەژنی سێوی‌دار ☰ ۱. طرفداری ۲. بار و مسئولیت بیوەی بچەدار

لاکۆڵ / lakoł/: ناو. لاکەن؛ لاکەند؛ کار و ڕەوتی لە قەراغەوە کۆڵین ☰ عمل از کنار کندن

لاکۆڵان / lakołan/: ناو. کوچەی تەنگ و پەڕ ☰ پس‌کوچه

لاکه / lake/: ناو. لاک؛ ناوێکی گشتی بۆ هەموو جۆرە گەشکەی ماسوولەیی، بەتایبەت شەپلەی پارکینسۆن ‹زۆر نەخۆشە، لاکەی دێ!› ☰ لقوه؛ حرکت‌بی‌اراده

⊡ **لاکەی سەر هاتن**: */کنایه/* ۱. ماندوو بوونی زۆر ۲. کز و زراو بوون ۳. نزیک لە مردن بوون ☰ ۱. خسته شدن بسیار ۲. لاغرمُردنی شدن ۳. مُشرف به موت بودن

لاکەت / laket/: ناوەڵناو. لاکەل؛ لێوار شکاو ☰ لب‌پر

لاکەفتە / lakefte/: ☜ لاکەوتە

لاکەل¹ / lakel/: ناو. جۆرێ تفەنگ ☰ نوعی تفنگ

لاکەل²: ☜ لاکەت

لاکەلەکە / lakeleke/: ناو. تەنیشت ☰ بغل

لاکەن / laken/: ☜ لاکۆڵ

لاکەند / lakend/: ☜ لاکۆڵ

لاکەوتە / lakewte/: ناوەڵناو. لاکەفتە؛ بارکەوتو؛ داماو ☰ درمانده

لاکی¹ / lakî/: ناو. لۆکی؛ ڕەنگی سووری ئەرخەوانی تۆخ ☰ رنگ لاکی

لاکی²: ناوەڵناو. لۆکی؛ بە ڕەنگی سووری ئەرخەوانی تۆخ ☰ به رنگ لاکی

لاکین / lakîn/: ناو. ئەشکەولەت؛ بنە دەفری سواڵەتی شکاو ☰ ظرف سُفالین شکسته

لاکێش¹ / lakêş/: ناو. ۱. کەنارە؛ کنارە؛ قالی درێژووکە ‹شێوێ لێ‌نێن سەماوەرێ تێ‌خەن/ هۆدە ڕاخەن بە فەرش و لاکێشان «حەقیقی»› ۲. لبادی پان و گەورە ۳. ☜ **لاکێشە** ☰ ۱. قالی کنارە ۲. نمد بزرگ ۳. ☜ **لاکێشە**

لاکێش²: ناوەڵناو. ۱. زۆربێژ؛ زۆربلێ ۲. جگەرەخۆر لە تووتن و جگەرەی خەڵک ‹... ئەوسا دەیانگوت عەیبە تۆ لاکێشی! ناچار تووتن و پەرم پەیدا کرد و لە سایەی هەواڵی ناجنسەوە فێرەجگەرە کرام! «هەژار، چێشتی مجێور»›. هەروەها: **لاکێشی** ☰ ۱. وراج؛ رودەدراز ۲. مُفت‌کش

لاکێشە / lakêşe/: ناو. لاکێش؛ درێژۆکە؛ بیچمێکی تەختی هەندەسی چوار لاسک، کە لاسکەکانی بەرامبەر، یەکسان و هاوشانن ☰ مُستطیل

لاگا / laga/: ناو. ۱. جێگەی وچان دان لە دەشت ۲. ☜ **لادێ¹** ☰ ۱. استراحتگاه صحرایی ۲. ☜ لادێ¹

لاگایی / lagayî/: ☜ **لادێیی**

لاگر / lagir/: ☜ **لایەنگر**

لاگری / lag(i)rî/: ☜ **لایەنگری**

لاگوێڵ / lag(i)wêl/: ناو. لاگوول؛ لالویچ؛ لالۆچ؛ لالەویچ؛ لامشت؛ لاوێچ؛ لویچ؛ پڕی دەست؛ گوێڵ؛ گولم ☰ پُر یک کف دست

لاگوول / lagûl/: ☜ **لاگوێڵ**

لاگە / lage/: ☜ **لادێ¹**

لاگەیی / lageyî/: ☜ **لادێیی**

لاگیر / lagîr/: ناو. ۱. ☜ **لایەنگر** ۲. گیرەی لای سەر ☰ ۱. ☜ **لایەنگر** ۲. گیرەی کنار سر

لاگیرە / lagîre/: ناو. زەنبەرێکە بە لای سەرەوە قایم دەکرێ ☰ زیوری است

لاگیری / lagîrî/: ☜ **لایەنگری**

لاگیەیی / lag(i)yeyî/: ☜ **لادێیی**

لال^1 / lal/: ☜ **لال**^{1}**ـ۱**

لال^2: ئامراز. لجەم؛ لنک؛ لەکن؛ لە لای ‹کیسکا من لال تەیە› ▤ نزدِ

لالا^1 / lala/: ناو. ۱. *[منداڵانە]* خەو ۲. شەمدانی شیشە لە سەر ▤ ۱. خواب ۲. لالە؛ شمعدان

▣ **لالا کردن:** *[منداڵانە]* خەوتنی زارۆک ▤ خوابیدن کودک

لا. لا^2: ئاوەڵکار. ۱. لە گشت ئالییەوە ‹لاـ لا دەورم گیرا› ۲. لۆـلۆ؛ لا لە دووی لا ‹لاـ لا هەڵیدەوە!› ▤ ۱. از هر طرف ۲. لایەـلایە

▣ **لا.لا گرتن:** گش ئالی گرتن ▤ همە طرف را گرفتن

لالاڤ / lalav/: ☜ **لافاو**

لالامو / lalamû/: ئاوەڵناو. *[پلار]* ڕەشەمەست؛ زۆرمەست و سەرخۆشی بێهۆش ▤ پاتیل؛ سیاەمست

▣ **لالامو کردن:** وەک مردوو خەوتن ‹هێندە مەستە لالامو دەکا› ▤ چون مُردگان خوابیدن

لالایی / lalayî/: ناو. ۱. ☜ **لایەلایە** ۲. ڕیایی؛ کلکەسووتە؛ ڕووبینی ▤ ۱. ☜ **لایەلایە** ۲. ریا و تملُق

لالغاوە / lal(i)ğawe/: ☜ **لەغاوە**

لالکە / lalke/: ناو. کاری لالانەوە؛ پاڕانەوە ▤ لابە

لالکەر / lalker/: ئاوەڵناو. ۱. ☜ **لالکەهاس** ۲. ڕووبین؛ ماستاوکەر ▤ ۱. ☜ **لالکەهاس** ۲. مُتملق

لالکەڕ / lalkeř/: ناو. ۱. گاڵتەی فەنای بێدەنگ ۲. کەڕوڵال ▤ ۱. نوعی سرگرمی ۲. کرولال

لالکەهاس / lalkehas/: ئاوەڵناو. لالکەر؛ تایبەتمەندی کەسێ کە دەپاڕێتەوە ▤ لابەکننده

لالکیان / lalk(i)yan/: ☜ **لالان**

لالکین / lalkîn/: ☜ **لالان**

لالوات / lal(i)wat/: ئاوەڵناو. لاڵوپاڵ؛ بێدەموزوان ▤ بی‌سروزبان

لالوێچ / lal(i)wêç/: ☜ **لاگوێل**

لالۆ / lalo/: ناو. لالوو؛ لالە؛ لالی؛ خالۆ؛ خاڵ؛ برای دایک ▤ دایی

لالۆباسی / lalobasî/: ☜ **لالەباس**

لالۆچ / laloç/: ☜ **لاگوێل**

لالۆزا / laloza/: ناو. لالووزا؛ خالۆزا ▤ دایی‌زاده؛ پسر/ دختر دایی

لالۆژن / lalojin/: ناو. لالووژن؛ خالۆژن؛ ژنی خال ▤ زن‌دایی

لالۆژەنی / lalojenî/: ناو. خالۆژن؛ زنالۆ؛ ژنی خال ▤ زن‌دایی

لالو / lalû/: ☜ **لالۆ**

لالوت / lalût/: ئاوەڵناو. *[پلار]* لووتەلا؛ قەلس؛ دەنگ لە کەسان گۆڕیو ‹لالووتە لە ئێمە چەرخی گەردوون/ پێ حەیفە بژین بە بەختیاری «مەلا غەفوور»›. هەروەها: **لالووتی** ▤ قهرکرده؛ آزُرده

لالوتە / lalûte/: ئاوەڵناو. گن؛ منگن ▤ ویژگی کسی که تودماغی حرف می‌زند

لالوزا / lalûza/: ☜ **لالۆزا**

لالوژن / lalûjin/: ☜ **لالۆژن**

لالە / lale/: ناو. ۱. هەلالە؛ هەرالە؛ لوولیک؛ ئاگرۆ؛ ڕەبەنۆک؛ بووک؛ گولالە؛ بابینۆک؛ پاگورگانە؛ پاگوریانە؛ گیایەکی ئالفی سەلکدارە بە گەلای درێژ و داشکاوی سەوز، گولی تەواو و جامی زەرد یان سوورەوە ۲. گولەمێلاقە؛ گولالەسوورە؛ گولەنیسان؛ گولیکا نیسان؛ گولەبووک؛ گولی ئەو گیایە ۳. لەعلە؛ لالا؛ مەردەنگی؛ شەمدانی شیشەلەسەر کە شەمێکی تێدا دەسووتێ ٤. ☜ **لالۆ** ▤ ۱و۲. لالە ۳. شمعدان ۴. ☜ **لالۆ**

لاله‌باس / lalebas/: ناو. لاله‌عه‌باس؛ لاله‌عه‌باسی؛ لاله‌عه‌بباس؛ لاله‌عه‌واس؛ لاله‌باسی؛ لالۆباسی؛ لاله‌باشی: ۱. خوه‌ردۆس؛ گیایه‌کی ئالفی و رازێنه‌یی به سه‌لکی قه‌ڵه‌و، گه‌ڵای درێژۆکه‌ی لێواره گرنجه‌وه ۲. گوڵی جوان و بۆنخۆشی سوور، سپی یان زه‌ردی ئه‌و گیایه که له خۆراوا بووندا ده‌کرێته‌وه ≡ ۱. لاله‌عباسی ۲. گل لاله‌عباسی

لاله‌باسی / lalebasî/: ☜ لاله‌باس

لاله‌باشی / lalebaşî/: ☜ لاله‌باس

لاله‌پ / lalep/: ناو. که‌ناره‌ی له‌پی ده‌ست ≡ کنار کف دست

لاله‌خه‌و / lalexew/: ناو. خه‌وی زۆر تا نیوه‌ڕۆ ≡ خواب تا لنگ ظُهر

لاله‌زار / lalezar/: ناو. گوڵجاڕ ≡ لاله‌زار

لاله‌عه‌باس / lale'ebas/: ☜ لاله‌باس

لاله‌عه‌باسی / lale'ebasî/: ☜ لاله‌باس

لاله‌عه‌بباس / lale'ebbas/: ☜ لاله‌باس

لاله‌عه‌واس / lale'ewas/: ☜ لاله‌باس

لاله‌غاوه / laleğawe/: ☜ له‌غاوه

لاله‌ک / lalek/: ئاوه‌ڵناو. تور؛ لاڵه‌په‌ته ≡ الکن

لاله‌کی / lalekî/: ناو. لاڵی؛ ناتوانی له قسه کردن ≡ لالی

لاله‌مونی / lalemûnî/: ناو. کار و ڕه‌وتی گه‌یاندنی مه‌به‌ستی خۆ به ئاماژه‌ی ده‌ست و سه‌ر و چاو ≡ لال‌بازی

لاله‌نگ / laleng/: ☜ لاسه‌نگ¹_۱

لاله‌نگه‌ر / lalenger/: ناو. ئامرازێکی جۆلایی ≡ ابزاری در دستگاه بافندگی

لاله‌نگی / lalengî/: ☜ نارنگی

لاله‌وڕ / lalewiř/: ئاوه‌ڵناو. نازیره‌ک و گێلۆکه (زارۆ) ≡ کودن (کودک)

لاله‌ومه‌ردنگی / lalewmerdengî/: ناو. شه‌مدانی له پێش بووک و زاوا ≡ شمعدان سُفره‌ی عقد

لاله‌وه‌ڕ / laleweř/: ئاوه‌ڵناو. ۱. تایبه‌تمه‌ندی ئاژه‌ڵێ که له گه‌ڵه دوور ئه‌که‌وێته‌وه ۲. *[کنایه]* چه‌وره و زگ‌له‌وه‌ڕێن ۳. *[پلار]* قسه‌درێژی کۆڕ جاڕزکه‌ر ≡ ۱. ویژگی حیوانی که از گله دور می‌شود ۲. سورچران ۳. روده‌دراز موجب زحمت

لاله‌وێچ / lalewêç/: ☜ لاگوێل

لاله‌یی / laleyî/: ناو. لالهی؛ ڕه‌وتی پاڕانه‌وه؛ لالانه‌وه ≡ لابه؛ التماس

لالهی / lalhî/: ☜ لاله‌یی

لالی¹ / lalî/: ناو. ۱. ☜ لالی ۲. ده‌وری مس ۳. *[منداڵانه]* خه‌تان؛ خه‌و ٤. ☜ لالۆ ≡ ۱. ☜ لالی ۲. بشقاب مسی ۳. خواب ۴. ☜ لالۆ

لالی کردن: خه‌وتنی زارۆک ‹به‌به‌که لالی کردووه› ≡ خوابیدن کودک

لالی²: ئامراز. له کن؛ له لای ≡ نزدِ

لالیچ / lalîç/: ناو. له‌غاوه؛ لالغاوه؛ لاله‌غاوه ≡ گوشه‌ی دهان

لالی‌لالی / lalîlalî/: ☜ لایه‌لایه

لاڵ¹ / lał/: ناو. ۱. لال؛ لاڵ؛ بێ‌زوان؛ که‌سێ که نه‌توانێ قسه بکا ۲. له‌عل؛ به‌ردێکی به‌نرخ به ڕه‌نگی سووری تۆخ و سووری ئاماڵ زه‌رد ۳. سووری تاریک ٤. میوه‌ی زۆر گه‌یشتوو ≡ ۱. لال ۲. لعل ۳. سُرخ تیره ۴. میوه‌ی زیاد رسیده

لاڵ²: ئاوه‌ڵناو. ۱. لال؛ لاڵ؛ به‌بێ توانایی قسه کردن ۲. زۆر گه‌یشتوو (میوه) ≡ ۱. لال ۲. زیاد رسیده (میوه)

لاڵان / lałan/: چاوگ. تێپه‌ڕ. //لالای؛ ده‌لالێی؛ بلاله// لالکین؛ لالیان؛ لالیانه‌وه؛ لالانه‌وه؛ لالانن؛ لالینه‌وه؛ لالکیان؛ لالکه کردن؛ لالکه‌لالک کردن؛ پاڕانه‌وه؛ پاڕیانه‌وه؛ لوباندن؛ ناورانه‌وه؛ له‌گه‌ڵ کزیانه‌وه‌دا داوای شتێ کردن ≡ لابه کردن

لاله‌باس / /lalebas/: ناو. لاله‌عه‌باس؛ لاله‌عه‌باسی؛ لاله‌عه‌بباس؛ لاله‌عه‌واس؛ لاله‌باسی؛ لالۆباسی؛ لاله‌باشی: ۱. خه‌وه‌ردۆس؛ گیایه‌کی ئالفی و ڕازێنه‌یی به سه‌لکی قه‌ڵه‌و، گه‌ڵای درێژۆکه‌ی لێواره گرنجه‌وه ۲. گوڵی جوان و بۆنخۆشی سوور، سپی یان زه‌ردی ئه‌و گیایه که له خۆراوا بووندا ده‌کرێته‌وه ■ ۱. لاله‌عباسی ۲. گل لاله‌عباسی

لاله‌باسی / /lalebasî/: ☞ **لاله‌باس**

لاله‌باشی / /lalebaşî/: ☞ **لاله‌باس**

لاله‌پ / /lalep/: ناو. که‌ناره‌ی له‌پی ده‌ست ■ کنار کف دست

لاله‌خه‌و / /lalexew/: ناو. خه‌وی زۆر تا نیوه‌ڕۆ ■ خواب تا لنگ ظُهر

لاله‌زار / /lalezar/: ناو. گوڵجاڕ ■ لاله‌زار

لاله‌عه‌باس / /lale'ebas/: ☞ **لاله‌باس**

لاله‌عه‌باسی / /lale'ebasî/: ☞ **لاله‌باس**

لاله‌عه‌بباس / /lale'ebbas/: ☞ **لاله‌باس**

لاله‌عه‌واس / /lale'ewas/: ☞ **لاله‌باس**

لاله‌غاوه / /laleğawe/: ☞ **له‌غاوه**

لاله‌ک / /lalek/: ئاوه‌ڵناو. تور؛ لاله‌په‌ته ■ الکن

لاله‌کی / /lalekî/: ناو. لالی؛ ناتوانی له قسه کردن ■ لالی

لاله‌مونی / /lalemûnî/: ناو. کار و ڕه‌وتی گه‌یاندنی مه‌به‌ستی خۆ به ئاماژه‌ی ده‌ست و سه‌ر و چاو ■ لال‌بازی

لاله‌نگ / /laleng/: ☞ **لاسه‌نگ**[۱]ـ۱

لاله‌نگه‌ر / /lalenger/: ناو. ئامرازێکی جۆلایی ■ ابزاری در دستگاه بافندگی

لاله‌نگی / /lalengî/: ☞ **نارنگی**

لاله‌وڕ / /lalewiř/: ئاوه‌ڵناو. نازیره‌ک و گێلۆکه (زارۆ) ■ کودن (کودک)

لاله‌ومه‌ردەنگی / /lalewmerdengî/: ناو. شه‌مدانی له پێش بووک و زاوا ■ شمعدان سُفره‌ی عقد

لاله‌وه‌ڕ / /laleweř/: ئاوه‌ڵناو. ۱. تایبه‌تمه‌ندی ئاژه‌ڵێ که له گه‌له دوور ئه‌که‌وێته‌وه ۲. *[کینایه]* چه‌وره و زگ‌له‌وه‌ڕێن ۳. *[پلار]* قسه‌درێژی کۆڕ جاڕزکه‌ر ■ ۱. ویژگی حیوانی که از گله دور می‌شود ۲. سورچران ۳. روده‌دراز موجب زحمت

لاله‌وێچ / /lalewêç/: ☞ **لاگوێل**

لاله‌یی / /laleyî/: ناو. لالهی؛ ڕه‌وتی پاڕانه‌وه؛ لالانه‌وه ■ لابه؛ التماس

لالهی / /lalhî/: ☞ **لاله‌یی**

لالی[۱] / /lalî/: ناو. ۱. ☞ **لالی** ۲. ده‌وری مس ۳. *[مناڵانه]* خه‌تان؛ خه‌و ٤. ☞ **لالۆ** ■ ۱. ☞ **لالی** ۲. بشقاب مسی ۳. خواب ۴. ☞ **لالۆ**

لالی کردن: خه‌وتنی زارۆک ‹به‌به‌که لالی کردووه› ■ خوابیدن کودک

لالی[۲]: ئامراز. له کن؛ له لای ■ نزدِ

لالیچ / /lalîç/: ناو. له‌غاوه؛ لالغاوه؛ لاله‌غاوه ■ گوشه‌ی دهان

لالی‌لالی / /lalîlalî/: ☞ **لایه‌لایه**

لاڵ[۱] / /lał/: ناو. ۱. لال؛ لاڵ؛ بێ‌زوان؛ که‌سێ که نه‌توانێ قسه بکا ۲. له‌عل؛ به‌ردێکی به‌نرخ به ڕه‌نگی سووری تۆخ و سووری ئاماڵ زه‌رد ۳. سووری تاریک ٤. میوه‌ی زۆر گه‌یشتوو ■ ۱. لال ۲. لعل ۳. سُرخ تیره ۴. میوه‌ی زیاد رسیده

لاڵ[۲]: ئاوه‌ڵناو. ۱. لال؛ لاڵ؛ بێ توانایی قسه کردن ۲. زۆر گه‌یشتوو (میوه) ■ ۱. لال ۲. زیاد رسیده (میوه)

لاڵان / /lałan/: چاوگ. تێپه‌ڕ. //لالای؛ ده‌لالێ؛ بلاله// لالکین؛ لالیان؛ لالیانه‌وه؛ لالانه‌وه؛ لالانن؛ لالینه‌وه؛ لالکیان؛ لالکه کردن؛ لالکه‌لالک کردن؛ پاڕانه‌وه؛ پاڕیانه‌وه؛ لوباندن؛ ناورانه‌وه؛ له‌گه‌ڵ کزیانه‌وه‌دا داوای شتێ کردن ■ لابه کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەلالان

لالاندن / laɫandin/: ☜ **لالنای**

لالانن / laɫanin/: ☜ **لالان**

لالانەوە / laɫanewe/: چاوگ. تێنەپەڕ. //لالایەوە؛ دەلالێیەوە؛ بلالێوە// لالینەوە؛ پاڕانەوە ⚑ لابە کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەلالانەوە

لالای / laɫay/: چاوگ. لالانەوە؛ پاڕانەوە. ‹جام لالا بە زار بە زگارەوە/ بە مینای شکست پارەپارەوە «بێسارانی»› ⚑ لابە و التماس کردن

لالایی / laɫayî/: ناو. ١. ☜ **لالی** ٢. ڕەوتی لە زوان کەوتن ٣. *[کینایە]* تینوویەتی زۆر ⚑ ١. ☜ **لالی** ٢. فرایند از نطق افتادن ٣. تشنگی زیاد

لالایی داهاتن: لە زۆری تینوویەتی لال بوون ‹وەخت بوو لالایم دابێ، کەس چۆڕێ ئاوی نەدامێ› ⚑ از تشنگی لال شدن

لالبازی / laɫbazî/: ناو. پانتومیم ⚑ پانتومیم

لالک / laɫik/: ☜ **لالە**

لالکە / laɫke/: ☜ **لالە**

لالکەلالک / laɫkelaɫk/: ☜ **لالە**

لالنای / laɫnay/: چاوگ. لالاندن ⚑ لابە کردن

لالوپال / laɫ û paɫ/: ئاوەڵناو. بێدەنگ و بێسەروزمان ‹لەو خۆشییە هەردوو گێژ و وڕ مان/ بێ ورتە و لالوپال و کڕ مان «هەژار، *مەم و زین*»› ⚑ بی‌سروزبان؛ خاموش

لالە / laɫe/: ناو. لاڤە؛ پاڕە؛ کڕووزە؛ کولوز؛ لاڤ؛ لاڤاهی؛ لافاهی؛ لاڤایی؛ لالک؛ لالکە؛ لالکە؛ لالکەلالک؛ لاڤەلاڤ؛ لاڤەکی؛ لاوە؛ ڕاڤەر؛ شاکە؛ شاکەشاک؛ کارەکار؛ مەهدەرڤانی؛ هەوەر؛ وەپاڕ؛ سکاڵە؛ داوا کردنی بە گریان و پاڕانەوەوە ⚑ لابە

لالەپەت / laɫepet/: ئاوەڵناو. لالەپەترە؛ لالەپەتە؛ تور؛ تایبەتمەندی کەسێ کە لە قسە کردندا زمانی گرێ دەکا ⚑ الکن

لالەپەترە / laɫepetre/: ☜ **لالەپەت**

لالەپەتە / laɫepete/: ☜ **لالەپەت**

لالەلال / laɫelaɫ/: ناو. *[پلار]* تورەتور؛ دۆخی قسە بە ڕەوانی بۆ نەهاتن ⚑ حالت با لُکنت سخن گفتن

لالی / laɫî/: ناو. لالی؛ لالایی؛ بێزوانی ⚑ لالی

لالیان / laɫyan/: ☜ **لالان**

لالیانەوە / laɫyanewe/: ☜ **لالان**

لالیایۆ / laɫyayo/: چاوگ. لالیانەوە ⚑ لابە کردن

لالینەوە / laɫînewe/: ☜ **لالان**

لام / lam/: ناو. ١. پەلپ؛ بیانوو ٢. کولمە؛ گۆنا ٣. لێ؛ ناوی پیتی بیستوچوارەمینی ئەلفبای زمانی کوردی ٤. قسە و پرسیار ٥. لەتە شیشەی تاقیگە بۆ لە سەر دانانی نموونەی گیانداران و خستنە ژێر میکروسکۆپ ⚑ ١. بهانە ٢. گونە ٣. لام؛ نام حرف بیست‌وچهارم الفبای زبان کُردی ۴. گفتار ۵. لام

لامات / lamat/: ناو. زللە؛ زیللە؛ شەقام ⚑ سیلی

لامالە / lamaɫe/: ناو. بێستانە گڕکەی دێم ⚑ جالیز گرمک در زمین دیم

لامبا / lamba/: ☜ **لامپا**

لامبە / lambe/: ☜ **لامپا**

لامپ / lamp/: ناو. چرا؛ گلۆپ؛ گولۆپ؛ کەرەستەی ڕووناکیدەری کارەبایی ⚑ لامپ

لامپا / lampa/: ناو. لامبا؛ لامبە؛ لەمپا؛ لامپە؛ لەمپە؛ چرای شووشەداری نەوتی ⚑ لامپا؛ چراغ شیشه‌ای

لامپە / lampe/: ☜ **لامپا**

لامژ / lamij/: ئاوەڵناو. لامێژ: ١. تایبەتمەندی بێچووی شیرەخۆرە کە مەمکی کەسێ، جگە لە دایکی، دەمژێ ٢. تایبەتمەندی کەسێ کە لە جگەرەی خەڵکی مژ دەدا ⚑ ١. بچه‌ای کە از پستان غیرمادر شیر می‌خورد ٢. ویژگی کسی کە بە سیگار دیگران پک می‌زند

لامسەرلایی / lamserlayî/: ئاوەڵکار. *[کینایە]* بە گەللایی؛ بە نابەدڵی و بێ گوێ پێدان ‹کارەکانی لامسەرلایی دەکا!› ≡ سرسری

لامشت / lamişt/: ☜ **لاگوێل**

لامک / lamik/: ئاوەڵناو. دم و چاو چکۆلە ≡ رخسار کوچک

لامل^{1} / lamil/: ناو. کەنارەی ئەستۆ ≡ صفحەی گردن

لامل^{2}: ئاوەڵناو. حولحولی؛ بێبار؛ بێڕێوشوێن ≡ لاقید

لاملامک / lam(i)lamik/: ناو. شەویلاکەی خوارەوە ≡ آروارەی زیرین

لامڵزەرد / lamilzerd/: ئاوەڵناو. *[کینایە]* جوان و هەڵکەوتە ≡ زیبا و دلرُبا

لاموجووم / lam û cûm/: ☜ **لاموجیم**

لاموجیم / lam û cîm/: ناو. لاموجووم: ۱. کەمترین قسە لە جوابدا ‹لاموجیم، هیچی نەگوت› ۲. پرسوجۆ؛ باسوخواس ≡ ۱. کمترین پاسُخ ۲. سینجیم

⊡ **دانە بەر لاموجیم**: زۆر لێ پرسینەوە و بێتاقەت کردن ‹دایانە بەر لاموجیم، بۆ هاتوویەوە؟!› ≡ سینجیم کردن

لامۆ / lamo/: ئاوەڵناو. ۱. بێتام؛ ئاوەکی؛ بێ کاریگەری یان هێزی پێویست ۲. بێگانە لە ناو گەلەدا ≡ ۱. آبکی ۲. غریبە در گلە

لامۆفەک / lamofek/: ئاوەڵناو. یاخی؛ ئەشقی؛ دژی زاکوونی دەوڵەت ≡ یاغی

لامە / lame/: ناو. مەرایی؛ ڕیایی ≡ تملُّق

لامەردوو / lamerdû/: ☜ **لامێردە**

لامەردە / lamerde/: ☜ **لامێردە**

لامەزەب / lamezeb/: ئاوەڵناو. لادین؛ لامەزەو؛ لامەسەب؛ لامەسەو: ۱. بێدین؛ بێبڕوا ۲. زاڵم؛ بەدکار ۳. نەگونجاو ≡ ۱. لامذهب ۲. ستمگر ۳. بدقلق

لامەزەو / lamezew/: ☜ **لامەزەب**

لامەسەب / lameseb/: ☜ **لامەزەب**

لامەسەو / lamesew/: ☜ **لامەزەب**

لامەلە / lamele/: ناو. سۆبایی لە سەر لاتەنیشت ≡ شنای بر پهلو

لامەمک / lamem(i)k/: ئاوەڵناو. تایبەتمەندی دوو زارۆ کە شیری دایکێک دەمژن ≡ همشیر

لامی / lamî/: ناو. ڕۆڵە؛ ئەولاد ≡ فرزند

لامیجیم / lamîcîm/: ناو. *[کینایە]* کاری خۆ هەڵکێشان؛ بە خۆدا هەڵگوتن ≡ لاف و خودستایی

لامیسک / lamîsk/: ئاوەڵناو. بێچارە و نەدار ≡ بینوا

لامێردان / lamêrdan/: ☜ **لامێردە**

لامێردە / lamêrde/: ناو. لامەردوو؛ لامەردە؛ لامێردان: ۱. شوێنی میوانان لە ماڵدا ۲. جێگەی میوانانی پیاو لە ڕەشماڵدا ≡ ۱. بیرونی خانە؛ مهمانخانە ۲. جای مهمانان در سیاەچادر

لامێژ / lamêj/: ☜ **لامژ**

لان / lan/: ناو. ۱. کونی شێر و کەروێشک ۲. گە؛ مان ۳. لا؛ لایەن ‹لانی کەم› ≡ ۱. کُنام شیر و لانەی خرگوش ۲. اعتصاب ۳. طرف؛ حد

▣ **لانی کوێرە**: کۆنە لان ≡ لانەی قدیمی

لان کردن: هێلانە دروست کردن ≡ آشیانە کردن

⊡ **لان گرتن**: پشتیوانی کردن ≡ طرفداری کردن

لاناو / lanaw/: ناو. زاراوە؛ زاراف؛ لاهنا؛ دەستەواژە ≡ اصطلاح

لانتانوم / lantanum/: ناو. توخمی کانزایی بە ژمارەی ئەتومی ٥٧ و کێشی ئەتومی ۱۳۸٫۹۰، نەرم، چەکوشخۆر و سپی کە تایبەتمەندی پەڕەپەڕە بوون و تەلبوونی هەیە ≡ لانتانم

لانجیر / lancîr/: ناو. دیزەی شیر تێدا هەوێن کردن ≡ دیزی ماستبندی

لانجێنه / lancêne/: ناو. پنه ▤ تختەی نانوایی

لاندڕ / landiř/: ناو. بوودڕ؛ ڕەهۆل ▤ آبکند؛ کند

لاندک / landik/: ☜ **لانکه**

لانسار / lanisar/: ناو. نسار؛ لا نزار؛ لای خۆر و با نەگری کێو ‹وەفراوان هۆرزا، شەتاوان مالا/ وەفر لانسار بەردەن وە بالا «بێسارانی»› ▤ طرف سایەسار کوه

لانک / lan(i)k/: ☜ **لانکه**

لانکۆڵه / lankołe/: ☜ **لانکه**

لانکه / lanke/: ناو. لانک؛ لانکۆڵە؛ لانە؛ لاندک؛ لەهندک؛ بێشکە؛ دەرگوش؛ دەیدیک ▤ گهواره

⊡ **لانکه کردن**: ڕاژان؛ هەژان بە نەرمی ‹گەمیەکە بە سەر شەپۆلی نەرمی ئاوەکەوە لانکەی دەکرد› ▤ گهوارەای جنبیدن

لانکەشکاو / lankeş(i)kaw/: ئاوەڵناو. */کینایە/* شەل و خوار و خێچ ▤ شل و شکسته

لانکەیی / lankeyî/: ناو. کاریتەی میچ بە پانەوە ▤ الوار سقف از پهنا

لانگر / langir/: ئاوەڵناو. ۱. تایبەتمەندی سەگێ کە بێ حەپە گاز دەگرێ ۲. ☜ **لایەنگر** ▤ ۱. ویژگی سگی که بدون پارس گاز می‌گیرد ۲. ☜ **لایەنگر**

لانگیری / langîrî/: ☜ **لایەنگری**

لانلکوت / lanl(i)kût/: ناو. ڕەگەز؛ ڕەگەما؛ بنچینە ▤ نژاد

لانه / lane/: ناو. ۱. ماڵی پەلەوەران ۲. لان؛ کولان؛ کون؛ ماڵی برێ گیانداری دڕندە و کەوی (وەک: شێر، مار، ڕێوی، سەگ و ...) ۳. قەد؛ لا ‹بە دوو لانە دەگاتەوە› ٤. */کینایە/* ماڵ؛ جێ‌سانەوەی بنیادەم ٥. کەلەرم؛ کەلەم ▤ ۱. آشیانه ۲. لانه؛ کُنام ۳. لا ۴. خانه ۵. کلم

لانەزێ / lanezê/: ناو. ڕەگەز؛ ڕەگەما؛ بنچینە ▤ نژاد

لانەما / lanema/: ناو. ڕەگەز؛ ڕەگەما؛ بنچینە ▤ نژاد

لانەواز / lanewaz/: ئاوەڵناو. لانەوێز؛ لوونەواز: ۱. بێ‌کەس و نازشێواو ۲. ڕەبەن و ئاوارە ‹لانەواز و بێکەس و مەزلوومن ئێستا قەومی کورد/ گا بە دەستی تورکەکان و گا بە دەست ئێرانەوە «ئەحمەد موختار جاف»› ۳. هێلانە گومکردوو (باڵدار) ‹وەک باڵندەی لانەواز، تەرە و بێ‌ناونیشانم/ چەند شیرینە کە دەڵێم من خەڵکی کوردستانم «ئەحمەد محەمەد»› ▤ ۱. بیچارە و درماندە ۲. آوارە؛ خانەبەدوش ۳. آشیانه گم‌کرده

لانەوازی / lanewazî/: ناو. لاتی؛ بەلەنگازی ▤ بینوایی

لانەوبان / lanewban/: ناو. لانەوبانە؛ ماڵ‌وحاڵ ▤ خانه و کاشانه

لانەوبانە / lanewbane/: ☜ **لانەوبان**

لانەولان / lanewlan/: ناو. جێگۆڕکێی کەروێشک لە ترسان ▤ عمل جا عوض کردن خرگوش از ترس

⊡ **لانەولان کردن**: */مەجاز/* تلاندنەوە؛ ئەمدیو و ئەو دیو کردن ‹لانەولانت کەم، شانەوشانت کەم/ شەو لە نێو جێدا، ڕۆژ لە بەر دیدا «گۆرانی»› ▤ غلتاندن

لانەوێز / lanewêz/: ☜ **لانەواز**

لانی[1] / lanî/: ناو. کونی جانەوەرانی کێوی ▤ کُنام حیوانات کوهی

لانی[2]: ئامراز. ۱. لای ‹لانی سەرووی ساڵێکە› ۲. لە لای ‹برام لانی مام پیرۆتە› ▤ ۱. حدِ ۲. نزدِ

▣ **لانی کەم**: لای کەم؛ لای کەمی؛ لائەقەل ‹لانی کەم هیچ مەکە!؛ لانی کەم مشتێ گەنمم بدەیە!› ▤ حداقل؛ دست‌کم

لانێک / lanêk/: ناو. قایمەلان؛ کونی کەروێشک کە دەست پێ‌ڕاگەیشتنی بۆ ڕاوچی دژوار بێ ▤ لانەی پنهانی خرگوش

لاو^{١} / law/: ناو. ١. خۆرت؛ جحێڵ ‹وەکوو نەرمەهەنگاوی لاوی بەرەو ژوان/ لە جێژوانی زیندوو بەگیانی کچی جوان «سوارە»› ٢. کوڕ؛ فرزەندەی نێر ٣. ☜ **لافاو** ≣ ١. جوان ٢. فرزند ذکور ٣. ☜ **لافاو**

لاو^{٢}: ئاوەڵناو. ١. خۆرت؛ جحێڵ ‹پێم بڵێ چۆنە کە تۆ هەر لاوی/ زۆر بە ساڵ پیری بەڵام چا ماوی «سوارە»› ٢. خوشیک؛ جوان؛ شەنگ ≣ ١. جوان؛ بُرنا ٢. زیبا

لاواچ / lawaç/: ناو. پەنجەرەی پچووک ≣ پنجرەی کوچک

لاوار / lawar/: ناو. ئاوار؛ دار و پەردوو ≣ آوار

لاواز / lawaz/: ئاوەڵناو. کز: ١. لەڕ؛ داڵگۆشت ‹قامکەگەورەی ورگزل، تەوەزەل و تەپوفل/ ئەیوت ئاشنا ناخوازم، لە لاوازان جیاوازم «هەژار، پێنج *ئەنگوست*»› ٢. کەمهێز ‹دەستی لاواز و لەرزۆکی هەڵێنا› ٣. بە گوشار و تەوژمی کەمەوە ‹بە دەنگێکی لاواز شاتیمانی خوێند› ٤. بە چۆنیەتییەکی کزەوە؛ لە ئاستێکی نزمدا ‹کونگیرەیەکی لاوازە، شتێکی وای لێ شین نابێ› ≣ ١. لاغر ٢تا٤. ضعیف

لاوازی / lawazî/: ناو. ١. کزی؛ داڵگۆشتی ٢. دۆخ یان چۆنیەتی نەبوونی توانایی پێویست ‹لاوازی سێکسی؛ لاوازی جەستە› ≣ ١. لاغری ٢. ضعف

لاوان / lawan/: چاوگ. پاڕانەوە ≣ لابە کردن

لاواندن / lawandin/: چاوگ. ١. دڵدانەوە؛ دڵخۆشی دان ‹لەبەرچی سەرم لێ دەشێوێنی/ گا توورە ئەبی، گا ئەملاوێنی «فولکلۆر»› ٢. پاڕانەوە ≣ ١. نواختن ٢. لابە کردن

لاواندنەوە / lawand(i)newe/: چاوگ. تێپەڕ. //لاواندتەوە؛ دەلاوێنیتەوە؛ بلاوێنەوە// لاواننەوە؛ لاوانەوە: ١. لاواندن ‹تاقمێکی تریش هەبوون کە لایان وا بووە شێعر زیل و بەمە و ناهەنگ و وشەی جوان، جگە لە لاواندنەوەی پەردەی دڵ و گوێ، بە کاری شتی تر نایە «سوارە»› ٢. بە مردوودا هەڵگوتن ‹وەها ڕۆڵەکانی ئەلاواندەوە/ دڵی دار و بەردی ئەتاواندەوە «کاک ئەحمەد»› ≣ ١. نوازش کردن ٢. مرثیه خواندن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەلاواندنەوە

لاواننەوە / lawannewe/: ☜ **لاواندنەوە**

لاوانە^{١} / lawane/: ناو. ١. قەراغی بڵندکراو ٢. قەراغی قەبر ٣. شیپانە؛ لاشیپانە ٤. دوو دەپی درێژ لە جەنجەڕدا ≣ ١. کنارەی برآمدە ٢. کنار و لبەی گور ٣. کنارەی چهارچوب در ۴. دو تختەی بلند چرخ خرمنکوبی

لاوانە^{٢}: ئاوەڵکار. خۆرتئاسایی؛ وەک جحێڵان ≣ جوانانە

لاوانەوە / lawanewe/: ☜ **لاواندنەوە**

لاوانی / lawanî/: ناو. خۆرتی؛ گەنجییەتی؛ جحێڵی؛ لەوەندی ≣ جوانی

لاوتە / lawte/: ☜ **لابوت**

لاوچ / lawiç/: ناو. کەنداو؛ دڕناو؛ دڕناڵ؛ دەلاو؛ ڕۆ؛ لاوەچ؛ خەلیج؛ پێشەوەچوویی ئاوی دەریا لە وشکانیدا ≣ خلیج

لاوچاک / lawçak/: ئاوەڵناو. جحێلەی خوشکۆک ≣ جوان زیباروی

لاور / lawir/: ناو. لەور؛ لاوڕ؛ جانەوەری کێوی ≣ حیوانات وحشی

لاورگە / lawirge/: ئاوەڵناو. زگلەوەڕین؛ چەورە ≣ شکمچران

لاوڕ^{١} / lawiř/: ناو. ١. ☜ **لاور** ٢. ☜ **لابڕ**^{١}

لاوڕ^{٢}: ☜ **لابڕ**^{٢}

لاوژا / lawja/: ناو. کاکە؛ برا گەورە ≣ برادر بزرگ

لاوژۆک / lawjok/: ☜ **لاوژۆکە ـ١**

لاوژۆکە / lawjoke/: ناو. ١. لاوژۆک؛ لاوێژە؛ لاوێژە؛ لاژەک؛ لاجک؛ لاجەک؛ تازەجوان؛

دەمڕووت؛ لاوی تازە پێگەیشتوو ٢. خڕەکەی نێو زەنگۆڵە کـە دەلەرێتـەوە ☰ ١. نوجـوان ٢. مغـزی زنگوله

لاوژە١ / lawje/: ناو. ستران؛ گۆرانی؛ قام ☰ ترانه

لاوژە٢: ئامراز. لە بەر ئەوە؛ بۆ ئەوە ☰ زیرا

لاوس / laws/: ناو. بنی ئاسمانەی دەم؛ بانی زار لە ژوورەوە ☰ سق

لاوشەویلاکە / lawşewîlake/: ☜ **لاشەویلە**

لاوک / lawik/: نـاو. گـۆرانی درێـژ و قـەدیمی ☰ ترانەی کلاسیک

لاوکبێژ / lawikbêj/: ناو. گۆرانیبێژ ☰ ترانەخوان

لاوکۆ / lawko/: نـاو. گـودۆک؛ تـازەلاو؛ نوجـوان؛ لاوک ☰ نوجوان

لاوکـی / law(i)kî/: نـاو. تـازەلاوی؛ لاوێـژی ☰ نوجوانی

لاولا١ / lawla/: نـاو. لاونیو؛ دیمـەن لـە پـەناوە ☰ نیمرخ

لاولا٢: ئاوەڵناو. لاونیو؛ قیچەڵفاچ ☰ أُریب

لاولاو / lawlaw/: نـاو. لافلافـۆک؛ لاڤـلاف؛ لاڤلاڤک؛ لەولاو؛ لەولاوە؛ لەلاو؛ لێلافک؛ ئالینـک؛ لۆلاو؛ قـاتۆرک؛ لەتـەولا؛ زلـواک؛ جلـە؛ ڕوەکـی خزۆکی خۆ هەڵکێش بە دار و دیواردا ☰ لـبلاب؛ پیچک

لاولاوە / lawlawe/: ناو. ١. لەولاوە؛ ئامرازی لێـک قایم کردنی درگا و چوارچێـوە ٢. داروکێکـی بـە بزمار لـە چوارچێـوە دراو بـۆ داخسـتنی درگـا و پەنجەرە ☰ ١. لـولای در ٢. چـوبکی بـە جـای زره بستنِ در

لاولووسە / lawlûse/: ناو. تاسولووس؛ کـاری خـۆ جوان کردن ☰ آرایش؛ بزک

لاومەت / lawmet/: ئاوەڵناو. لاو؛ جحێڵ؛ هەرزەکار ☰ جوان

ـ **لاون** / lawin/: پاشەوشـە. لاوێنـەر؛ لاوێـن؛ ئـەو کەسەی دەلاوێنێتەوە ☰ ـ نواز

لاونـا / lawna/: نـاو. کـار و ڕەوتی دڵـداری دان؛ لاواندن ☰ نوازش

لاونـای / lawnay/: چاوگ. لاواندنـەوە ☰ نـوازش کردن

لاونـیم / lawnîm/: ئاوەڵـناو/ ئاوەڵـکار. لار؛ گێـڕ؛ یەکوەری ☰ کج

لاونیو / lawnîw/: ☜ **لاولا**

لاوە / lawe/: نـاو. ١. کـاری دڵـدانەوە ٢. کـاری پاڕانـەوە ٣. دەر؛ دەرەو؛ دەرەوە ٤. کـاری خواستن؛ داوا کردن ٥. ئاوڕ؛ کاری بـەرەو دوا لـێ ڕوانین ☰ ١. نوازش ٢. لابـه ٣. بیـرون ۴. خـواهش؛ طلب ۵. عمل واپس نگریستن

◘ **لاوە کردن**: لالانەوە؛ پاڕانەوە ☰ لابه کردن

لاوەتی / lawetî/: ☜ **لاوی ـ١**

لاوەچ / laweç/: ناو. کەنداو؛ خەلیج ☰ خلیج

لاوەکەر / laweker/: ئاوەڵناو. ١. داواکـار؛ خوازیـار ٢. شێلگیر؛ سوور لە شوێنگرتنی دۆز و مەبەستدا ☰ ١. خواستار ٢. پیگیر

لاوەکـی / lawekî/: ئاوەڵناو. لایدە؛ لاییـە؛ لاوەیـی: ١. ناسـەرەکی؛ بەسـتراو بـە شـت یـان پـاژی سەرەکییەوە ‹ئەنـدامی لاوەکـی› ٢. لێوەبـوو لـە شـتی سـەرەکی ‹شـەقامی لاوەکـی؛ کاریگـەری لاوەکی› ٣. *[کینایە]* کەمبایـەخ؛ ناگرینـگ ‹پرسـی لاوەکـی؛ کێشـەی لاوەکـی› ٤. دەرەکـی؛ بیـانی ‹خەڵکی لاوەکی› ☰ ١تا٣. فرعی ۴. خارجی

لاوەلا / lawela/: ☜ **لابەلا**

لاوەلاوە / lawelawe/: ☜ **لایەلایە**

لاوەلایی / lawelayî/: ☜ **لابەلایی**

لاوەیی / laweyî/: ☜ **لاوەکی**

لاوی / lawî/: نـاو. ١. لاوەتی؛ لاویـەتی؛ لاوێـتی؛ جحێڵی ٢. جوانچاکی ☰ ١. جوانی ٢. زیبایی

لاویته / lawîte/: ☜ **لابیته**

لاویتی / lawîtî/: ☜ **لاویتی**

لاویچ / lawîç/: ☜ **لەوێچ**

لاویژە / lawîje/: ☜ **لاوژۆکە ـ١**

لاویژەیی / lawîjeyî/: ناو. تازەلاوی؛ لاوکی ▤ نوجوانی

لاویەتی / lawyetî/: ☜ **لاوی ـ١**

لاوێتی / lawête/: ☜ **لاوی ـ١**

لاوێچ / lawêç/: ☜ **لاگوێل**

لاوێژ / lawêj/: ناو. تازەلاو؛ تازەجەوان ▤ نوجوان

لاوێژە / lawêje/: ناو. ١. گۆزانی؛ ستران ٢. ☜ لاوژۆکە ـ١ ▤ ١. ترانە ٢. ☜ **لاوژۆکە ـ١**

لاوێژی / lawêjî/: ناو. تازەلاوی؛ نۆجوانی ▤ نوجوانی

لاوێن^{1} / lawên/: ناو. چلە بی ناسک بە ڕیشەوە؛ نەمامی دار بی ▤ نهال بید

ـ **لاوێن**^{2}: پاشەوشە. دڵداریدەر ‹ئەبووژێتەوە داری چاکی بە ودمی هەناسەی/ شنەی نەرمەلاوێنی دەم بای ئەخاتێ «سوارە»› ▤ ـ نواز

لاوێنەر / lawêner/: ناو. کەسێ کە دەلاوێنێتەوە ▤ مداح

لاوێنی / lawênî/: ناو. لاوییەتی؛ لاویتی؛ ڕۆژگاری جحێڵی؛ تافی جوانی ▤ دوران جوانی

لاهنا / lah(i)na/: ☜ **لاناو**

لاهۆرە^{1} / lahore/: ناو. ١. قاش؛ پاژێک لە میوە ٢. پواز؛ هۆرەی بچووک؛ سنگێکە لە درزی داری قەڵشاوی دەنێن تا یەک نەگرێتەوە ▤ ١. قاچ؛ برشی از میوە ٢. بِغاز

لاهۆرە^{2}: ئاوەڵناو. زەبەلاح؛ زلحۆرت ▤ لندهور

لاهووتی / lahûtî/: ئاوەڵناو. ئاسمانی؛ سەر بە دنیای سەرتر و بەرتر ▤ لاهوتی

لاهیە / lahiye/: ئاوەڵناو. عاریە؛ ئەندامی بەدەل (ددانی دەسکرد، قژەسەری دەسکرد و...) ▤ بدلی (دندان مصنوعی، کُلاەگیس و ...)

لاهێز^{1} / lahêz/: ☜ **لاهێزە**

لاهێز^{2}: ئاوەڵناو. بێتاقەت؛ کەمهێز ▤ کم‌توان

لاهێزە / lahêze/: ناو. لاهێز؛ پشتیوان ▤ پشتیبانەی دیوار

لای / lay/: ئامراز. بە لای؛ لە لای ‹لای منە› ▤ نزدِ؛ پیشِ

لایت / layt/: ناو. چرا قووە؛ چەرخ؛ جۆری چرای دەستی کە بە پیل کار دەکا ▤ چراغ‌قوە

لایدە / layde/: ☜ **لاوەکی**

لایز / lay(i)z/: ☜ **لۆسە ـ١**

لایق / layiq/: ☜ **لایەق**

لای‌لای / laylay/: ☜ **لایەلایە**

لایلایە / laylaye/: ☜ **لایەلایە**

لایلایی / laylayî/: ☜ **لایەلایە**

لایەتی / layetî/: ناو. دژایەتی؛ بەرهەڵستی ▤ مُخالفت

لایەحە / layĥe/: ناو. پڕۆژەیاسا؛ نووسراوەیێ بۆ پێشکەش کردن بە لیژنەیەکی بڕیاردەر ▤ لایحە

لایەز / layez/: ئاوەڵناو. ئاومالک ▤ آب‌آوردە

لایەق / layeq/: ئاوەڵناو. لایق؛ شیاو؛ سزاوار ▤ شایان

⊡ **لایەق بون**: ١. شیاو بوون ٢. ڕەوا بوون ▤ ١. شایان بودن ٢. روا بودن

لایەلایە / layelaye/: ناو. لالایی؛ لالی‌لالی؛ لای‌لای؛ لایلایە؛ لایلایی؛ لایی‌لایی؛ لاوەلاوە؛ لالا؛ دەلالێ؛ لۆر؛ لۆری؛ لۆری‌لۆری؛ لۆرک؛ گۆرانی بۆ دەخەو کردنی زارۆک ‹هەی لایەلایە ڕۆڵە لایلایە/ ئەمشەو بەزەییت بە مندا نایە «هەژار، *بۆکوردستان*»› ▤ لالایی

لایەن / layen/: ناو. لایین: ١. نک؛ جەم؛ کن ٢. ئالی؛ تەرەف ▤ ١. نزد ٢. سو؛ طرف

لایەنگر / layengir/: ئاوەڵناو. لادار؛ لاگر؛ لاگیر؛ لانگر؛ لانگیر؛ لایەنگیر؛ داژدار ▤ طرفدار

لایـەنگری / laying(i)rî/: نـاو. لاداری؛ لاگـــری؛ لاگیری؛ لانگری؛ لانگیری؛ لایـەنگیری؛ داژداری؛ کار و ڕەوتی لایەنی یەکێک گرتن ☰ طرفداری

لایەنگیر / layengîr/: ☜ **لایەنگر**

لایەنگیری / layengîrî/: ☜ **لایەنگری**

لایەنی / layenî/: ئامراز. پای؛ لای ☰ طرفِ

لایی / layî/: ناو. سەرسـەختی؛ گـوێنەبیسـی ☰ لجبازی

لاییک / layîk/: ☜ **لائیك**

لاییلایی / layîlayî/: ☜ **لایەلایە**

لایین / layîn/: ☜ **لایەن**

لاییە / layye/: ☜ **لاوەکی**

لب / lib/: ناو. دانە؛ دەنک ☰ دانە

لبا / l(i)ba/: ☜ **لباد**

ل‌با/ liba/: ☜ **لبال**

لباد / l(i)bad/: نـاو. لبا؛ لمـەد؛ لـوا؛ لـەبۆ؛ لـەبوو؛ لێیی؛ کولاڤ؛ نەوو؛ نەوگ؛ بـەرگنی پەسـتواو ☰ نمد

لبادە / l(i)bade/: ناو. فەرەنجی ☰ بالاپوش نمدی

لباس / l(i)bas/: ☜ **لیباس**

ل‌بال / l(i)bal/: ئامراز. ل‌با؛ ل‌جەم؛ ل‌نک؛ لە کـن؛ لە لا؛ لای ☰ نزدِ

لبان / l(i)ban/: ناو. تەپالەی پێژراو ☰ تاپالە

لب‌لب١ / lib lib/: ئاوەڵنـاو. دانەـ دانە؛ دەنکـ دەنک ☰ دانە ـ دانە

لب‌لب٢: ئاوەڵکار. دەنکەدەنکەیەک ☰ دانەدانەیی

ل‌بۆ / libo/: ☜ **لەبۆ**٢

ل‌بۆ‌ل‌بۆ / libo libo/: ئاوەڵناو/ ئاوەڵکار. لب‌ــلـب؛ دانە‌ـدانە؛ دەنکـ‌دەنک ☰ دانە‌ـدانە؛ یکی‌ـیکی

لبوودی / libûdî/: نـاو. کەوانی تیر پێ هاویشتن ☰ کمان تیراندازی

لبەترێ / l(i)bet(i)rê/: نـاو. گلار؛ بۆڵ؛ دەنکەترێ ☰ دانەی انگور

ل‌بـەر / liber/: ئـامراز. ١. بـۆ خـاتری؛ لـە بـەر ٢. بەرانبەری ٣. لە پێش؛ بەر لە ☰ ١. بە خاطر؛ برای ٢. مقابلِ ٣. قبل از؛ پیش از

⊡ **ل‌بەر خستن**: بێچـوو پـێ فـڕێ دان ☰ وادار بـە سقط جنین کردن

ل‌بەر کرن: ١. دەبەر کردن؛ پۆشـینی جلـک ٢. بێ نووسینەوە لە بیردا هێشتنەوە ☰ ١. پوشیدن ٢. ازبر/ حفظ کردن

لبەک / l(i)bek/: ئاوەڵکار. دەنکێـک؛ دانەیـەک ☰ یک دانە

لبێ١ / l(i)bê/: نـاو. دەڵەمە؛ پەنیری نەگوشـراو ☰ دلمەی شیر؛ پنیر آبدار

لبێ٢: ئاوەڵکار. بەڵێ؛ بەلی ☰ بلی

لپ١ / lip/: ناو. پەلی دار ☰ شاخە

لپ٢: ئاوەڵناو. لرپ؛ پڕاوپڕ؛ تژە ☰ لبالب؛ پُر

ل‌پاش / lipaş/: ئاوەڵـناو. ١. بـێ‌بـرەو؛ نـاڕەواج ٢. نازیرەک ☰ ١. کساد ٢. کودَن

لپرلپر / lipirlipir/: ئاوەڵـناو. گرنی ـ گرنی ☰ زبـر عاجدار

لپگ / lipg/: ☜ **لەپگ**

لپلەوس / liplews/: ناو. دەم و فلچ؛ دەم و لەوس ☰ لب و لوچە

ل‌پێش / lipêş/: ئاوەڵـناو. ١. پێشـڕەو ٢. بەقـەدر و حورمەت ☰ ١. پیشرو ٢. مُحترم

لتەن / liten/: چـاوگ. مـیتن؛ مـژینی مـەمک و گوان ☰ مُک زدن

ل‌جەم / licem/: ئامراز. لە کن؛ لنک ☰ نزد؛ جانبِ

لچ١ / liç/: ناو. ١. لێوی خوارەوە ٢. قەراغ؛ کـەنارە ٣. ڕیپۆقی چاو ☰ ١. لـب زیـرین ٢. لبـە؛ کنـارە ٣. ژفک چشم

⊡ **لچ بردنەوە**: لێو ترینجاندن؛ دەم خوار کردنەوە ☰ لب و لوچە درهم کردن

لچ تەڕ کردن: */کنایە/* دەم کردنەوە؛ قسە کـردن

☰ لب تر کردن

لچ خوار کردنەوە /*کنایە*/ لچ خوارەو کردن؛ لچ هەڵاوردن؛ لچ هەڵقرچاندن؛ لچ هەڵقوتاندن؛ لچ هەڵقوتانن؛ کۆ کردنەوەی لێو لە بەر وەڕەزی یان خەمباری ☰ لب گزیدن

لچ خوارەو کردن ☜ **لچ خوار کردنەوە**

لچ خول دان قسەی بە پەلە کردن ☰ با شتاب حرف زدن

لچ هەڵاوردن ☜ **لچ خوار کردنەوە**

لچ هەڵقرچاندن ☜ **لچ خوار کردنەوە**

لچ هەڵقوتاندن ☜ **لچ خوار کردنەوە**

لچ هەڵقوتانن ☜ **لچ خوار کردنەوە**

لچ هەڵۆگەڕانن ☜ **لچ هەڵەوگەڕانن**

لچ هەڵەوگەڕانن لچ هەڵۆگەڕانن: ١. لێو بەرەو ژوور نووشتاندنەوە ٢. لێوار نووشتاندنەوە ☰ ١. لب برگرداندن ٢. لبه برگرداندن

لچ^{2}: ئاوەڵناو. نووسەک؛ بە تایبەتمەندی یان توانانی چەسپاندنەوە ☰ چسبناک

لچئەستوور / liç'estûr/: ئاوەڵناو. سێلێف ☰ لب کلفت

لچان^{1} / l(i)çan/: چاوگ. چەسپان؛ نووسان ☰ چسبیدن

لچان^{2}: ئاوەڵناو. پڕاوپڕ؛ دارماڵ ☰ پُر؛ لبالب

لچانلچ / l(i)çanliç/: ئاوەڵناو. لچانلیچ؛ پڕاوپڕ ☰ لبالب؛ مالامال

لچانلیچ / l(i)çanlîç/: ☜ **لچانلچ**

لچاولچ / l(i)çawliç/: ئاوەڵکار. لچ بە لچ؛ لێواولێو؛ لێوار بە لێوار ‹لچاولچ دەیدووری› ☰ لب‌به‌لب

لچبەنە / liçbene/: ناو. لچوەنە؛ لێواری؛ بەرزی تای دەرگا و پەنجەرە، بۆ نیشتنە سەر یەک و کپ بوون ☰ لب‌بند

لچخوار / liçx(i)war/: ئاوەڵناو. دەمچەفت ☰ دهن کج

لچخەنە / liçxene/: ناو. زەردەخەنە ☰ لبخند

لچق / liçiq/: ئاوەڵناو. ١. ☜ **لینج** ٢. شیرینچک ☰ ١. ☜ **لینج** ٢. شیرین لزج

لچقەوی / liçqewî/: ئاوەڵناو. /*پلار*/ لچن؛ لچۆ؛ لچە؛ لۆچن؛ لۆچوو؛ لەوسن؛ لەوسێ؛ لۆسێ؛ سێلیف؛ وشتەلچ؛ وشترلچ؛ لەوسپان؛ لێوئەستوور ☰ لبچور؛ لبشتری

لچک / liçik/: ناو. ١. ☜ **لەچک** ٢. کلکەی سەرپۆشی ژنانە ٣. کلکەی پێچی سەری پیاوانە ٤. دەمهەڵبەست؛ دەسماڵێ کە پیاو دەم و لووتی پێ دادەپۆشێ ☰ ١. ☜ **لەچک** ٢. دنبالەی سرپوش زنانه ٣. دنبالەی فروهشتەی دستار مردانه ۴. نقاب

لچن / liçin/: ☜ **لچقەوی**

لچولێو / liç û lêw/: ناو. دەمولێو ☰ لب‌ولوچه

⊡ **لچولێو کردن** لێو برین بۆ تەمێ کردن ☰ لب بریدن برای تنبیه

لچولێوشۆڕ / liç û lêw şoř/: ☜ **لەوسن**

لچوەنە / liçwene/: ☜ **لچبەنە**

لچۆ / l(i)ço/: ☜ **لچقەوی**

لچە^{1} / l(i)çe/: ناو. جۆری ماسی ☰ نوعی ماهی

لچە^{2}: ☜ **لچقەوی**

لحیم / l(i)ĥîm/: ☜ **لەحیم**

لحێف / l(i)ĥêf/: ☜ **لێفە**

لحێم / l(i)ĥêm/: ☜ **لەحیم**

لخاف / l(i)xaf/: ☜ **لەغاو**

لخیز / l(i)xîz/: ئاوەڵناو. ١. ☜ **لینج** ٢. شلک و شیاوی با دان و پێچ دان ☰ ١. ☜ **لینج** ٢. انعطاف‌پذیر

لرپ^{1} / lirp/: ☜ **لرفە**

لرپ^{2}: ☜ **لپ**^{2}

لرچە / lirçe/: ☜ **لرخ**

لرچەلرچ / lirçelirç/: دەنگەناو. لرچەی زۆر ☰

خش-خش پیاپی سینه

لرخ / lirx/: دەنگەناو. لرچە؛ خرخرِی سنگ ☰ خش-خش سینه

لرخاندن / lirxandin/: چاوگ. تێنەپەڕ. //لرخاندت؛ دەلرخێنی؛ بلرخێنە// خرِ-خرِ کردنی سنگ ☰ خش-خش کردن سینه

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەلرخاندن

لرخن / lirxin/: ئاوەڵناو. قرخن؛ لرخەکەر ☰ خرخرو

لرخنای / lirxnay/: چاوگ. لرخاندن ☰ خش-خش کردن سینه

لرخە / lirxe/: دەنگەناو. نرخە؛ نرقە؛ لرچە؛ دەنگ لە سنگەوە لە بەر تەنگەنەفەسی و نەخۆشی و ماندوویی ☰ خس - خس سینه

لرخەکەر / lirxeker/: ☜ **لرخن**

لرسە / lirse/: ناو. زڤران؛ ڕەوتی سووڕان ☰ چرخش

لرف / lirf/: ☜ **لرفە**

⊡ **لرف دان:** *[پلار]* هەڵخستن؛ هەڵمەقووت کردن؛ قووت دان بە پەلە ☰ لُمباندن

لرفاندن / lirfandin/: چاوگ. ١. *[پلار]* هەڵمەقووت کردن؛ بە هەڵپە و پەلە خواردن ٢. دەنگ دەرهاتنی وشتری لۆک ‹لۆکە بۆر لرفاندی› ☰ ١. لُمباندن ٢. صدا درآوردن شتر نر

لرفە / lirfe/: دەنگەناو. لرپ؛ لرف: ١. *[پلار]* دەنگی هەڵمەقووت کردنی بە پەلە ٢. دەنگی لافاوی بە تەوژم ٣. دەنگی گرِ-گرِی تەندوور ٤. دەنگی بۆلاندنی بە قەو ٥. ☜ **لرفەلرف** ☰ ١. صدای لُمباندن ٢. صدای خروش سیلاب ٣. غُرش تنور مُشتعل ۴. صدای غُرولند ۵. ☜ **لرفەلرف**

لرفەلرف^{1} / lirfelirf/: ئاوەلکار. *[پلار]* هەڵپەهەڵپ؛ بە لرفەوە ☰ هولهولکی

لرفەلرف^{2}: دەنگەناو. لرفە؛ دەنگی بڕێک چوارپەل، کاتی خواردن یان جووتبوون (وەک: وشتر و نێری و ...) ‹کار و کووڕی بزن و مەڕ/ لرفەلرفی لۆک و نەڕ «هێمن»› ☰ صدای بعضی حیوانات در برخی حالات

لرقە / lirqe/: دەنگەناو. پریکە؛ تریقەی پێکەنین ☰ هِرهِر

لرنای / lirnay/: چاوگ. لەراندن ☰ لرزاندن

لرە / l(i)re/: ☜ **لەرە**

لڕ / liř/: ناو. چەرخ؛ پێچک؛ تەگەرە؛ بازنەئاسایێ کە لە سەر تەوەرەیەک هەڵدەسووڕێ ☰ چرخ عرابه و گاری

لز / liz/: ناو. گیایەکی گەڵاپانی دەشتەکییە، وەک ژەهر گیاندار ئەکوژێ ☰ گیاهی سمی

لزگ / lizg/: ناو. لک؛ لق؛ پەلی ڕوەک ☰ جوانه

لژنە / lijne/: ☜ **لێژنە -١**

لس / lis/: ☜ **لیس^{1}-١**

لستن / listin/: ☜ **لێستنەوە**

لستنەوە / listinewe/: ☜ **لێستنەوە**

لستەوپستە / liste w piste/: ئاوەڵناو. تەواو لێستراوە ☰ کاملاً لیسیده شده

لسکە / liske/: ئاوەڵناو. هۆگر؛ خووپێگرتوو ☰ مأنوس؛ اُنس گرفته

لسەر^{1} / liser/: ئاوەڵناو. ١. سەرکەوتوو؛ لە پێش لە ئەزموونداد ٢. سەروویی؛ بانگین ☰ ١. موفق در امتحان ٢. بالایی

لسەر^{2}: ئامراز. نزیک بە ☰ در شُرُف

لسەرخۆ / liserxo/: ☜ **لەسەرخۆ**

لسین / l(i)sîn/: ☜ **لێستنەوە**

لسینەوە / l(i)sînewe/: ☜ **لێستنەوە**

لشتش / liştiş/: چاوگ. ١. ☜ **لێستنەوە** ٢. بە دزییەوە پێوەندی گرتن ☰ ١. ☜ **لێستنەوە** ٢. مخفیانە تماس گرفتن

لشتن / liştin/: ☜ **لێستنەوە**

لشته / liṣte/: ئاوەڵناو. زمان پێداساوراوی خوراو ▤ لیسیده

لغاڤ / l(i)ğav/: ☜ **لەغاو**

لغاو / l(i)ğaw/: ☜ **لەغاو**

⊡ **لغاو بۆ شل کردن**: *[پلار]* ڕێگه دان به کەسێکی سەربزێو کاری خۆی بکا ▤ میدان دادن به آدم خودسر

لغاو کردن: ١. لغاو له دەمی ئەسپ کردن ٢. *[پلار]* گێڕانەوه له کار؛ ڕێگه نەدان ▤ ١. لگام زدن ٢. بازداشتن

لغاو گرتن: ١. بریندار بوونی دەمی ئەسپ له لغاوەوه ٢. جڵەو گرتنی سوار که دابەزێ ▤ ١. لگام گرفتن؛ زخمی شدن دهان اسب از لگام ٢. افسار گرفتن اسب تا سوار پیاده شود

لغاو هەڵبڕین: ١. دەسکەجڵەو بڵند کردن ٢. دەسکەلغاو به چەقۆ لەت کردن ▤ ١. لگام برکشیدن ٢. دستەی لگام را بریدن

لغاوبڕه / l(i)ğawb(i)ře/: ناو. ١. ☜ **لەغاوەبڕکێ** ٢. ☜ **لغاوەگورگه**

لغاوه / l(i)ğawe/: ☜ **لەغاوه**

لغاوەبڕکێ / l(i)ğawebiřkê/: ☜ **لەغاوەبڕکێ**

لغاوەبڕێ / l(i)ğaweb(i)řê/: ☜ **لەغاوەبڕکێ**

لغاوەگورگه / l(i)ğawegurge/: ناو. لغاوبڕه: ١. ناوی تۆرەمەیەک باڵندەیه که به پۆل دەگەڕێن، هێندێک له پەڕەسێلکه دەچن. بریتین له لغاوەگورگه، لغاوەگورگەی باڵ ڕەش و دۆده ٢. خێزانه باڵندەیەکه له تۆرەمەیەک هەر بەم ناوه، به درێژایی نزیک ٢٥ سانتیمیتر، به باڵی درێژ و تیژ و بۆر، کلکی ڕەش و دوولک، ئاتەگی سپی، لاقی ڕەش، دەندووکی قوڵ، پشتی زەرد و بەرزگی بۆرەوه که به پۆل دەگەڕێن و زۆر به قاژ و قووژن ▤ ١. گلاریول ٢. گلاریول بال سُرخ

لف^{١} / lif/: ناو. پێچ؛ ڕەوتی پێچ دان ▤ پیچ؛ پیچش

لف^{٢}: ئاوەڵناو. ١. ئاواڵدوانه ٢. جووت؛ شەریک ‹ژن و شوو لفی یەکن› ٣. هاوتا ‹ئەوانه لێک کۆ کەنەوه که ناهەقی پیشه بوون و لفی وان و ئەوانەش که دەیانپەرست «هەژار، *قورئان*»› ▤ ١. همزاد؛ دوقلو ٢. جُفت؛ شریک ٣. مانند

⊡ **لف گرتن**: هاوسەر گرتن؛ ژن هێنان/ شوو کردن ▤ همسر گرفتن

لف^{٣}: ئامراز. وەکوو؛ وەکی؛ وێنەی ▤ مانندِ

لفانه / l(i)fane/: ئاوەڵناو. ١. دوانه؛ جمک؛ جووی ٢. شەنگڵەبەرەکەته؛ شملیبەرەکەت ▤ ١. دوقلو ٢. بههمچسبیده (میوه)

لفبەلف / lif be lif/: ☜ **لنگاولنگ**

لفت^{١} / lift/: پێڕۆ. ← **گفتولفت**

لفت^{٢}: لێل. ← **لفتولێس**

لفتڕەوان / liftřewan/: ئاوەڵناو. زارخۆش؛ گفتخۆش؛ دەمڕاوێژخۆش ▤ شیرینزبان

لفتولێس / lift û lês/: ناو. *[پلار]* چڵپەلێسی؛ داهاتی کەم و ناڕەوا ▤ لفتولیس

⊡ **لفتولێس کردن**: *[پلار]* چڵپەلێسی کردن؛ داهاتێکی کەم له ڕێگایەکی ناڕەواوه دەست خستن و خواردن ▤ لفتولیس کردن

لفک / lifk/: ☜ **لفکه**

لفکه / lifke/: ناو. لفک: ١. پەلکەی سەرپێچەی پیاوان ٢. لۆ؛ کلکەی دەسماڵی سەری ژنان ٣. قۆڵ و سەردەستی درێژ و فشی کراسی کوردی ٤. لیف؛ لیفک؛ لیفکه؛ لیفه؛ کیسەی پارچەیی بۆ خۆ شوتن ▤ ١. دنبالەی فروهشتەی دستار ٢. دنبالەی سرپوش زنانه ٣. آستین بلند لباس کردی ۴. لیف حمام

لفکەشامی / lifkeṣamî/: ناو. گیایەکه وەک لفکی حەمام به کار دەچوو ▤ گیاهی که به جای لیف حمام به کار میآمد

لفکەوسۆرانی / lifke w soranî/: ناو. دەسرە و دەسرۆکەی چۆخەوڕانک ☰ دستار لباس کردی (مردانه)

لفگری / lifg(i)rî/: ناو. لفگیری؛ هاوسەرگیری؛ کار و ڕەوتی ژن هێنان و شوو کردن ☰ همسرگُزینی

لفگیری / lifgîrî/: ☜ **لفگری**

لفلف / liflif/: ناو. گیایەکە بنەکەی دەخورێ ☰ گیاهی با پیاز خوردنی

لفە / l(i)fe/: ئاوەلناو. ئاوەڵدوانە ☰ همزاد

لفەدوانە / l(i)fed(i)wane/: ئاوەلناو. لفەودوانە؛ دوانە؛ جمک؛ جووی ☰ دوقلو

لفەودوانە / l(i)fewd(i)wane/: ☜ **لفەدوانە**

لڤ / liv/: ناو. جووڵە؛ بزاو ☰ حرکت

لڤا / l(i)va/: ☜ **لوا-١**

لڤان١ / l(i)van/: چاوگ. بزوان؛ جووڵان ☰ حرکت کردن

لڤان٢: ناو. لەغاو ☰ لگام

لڤاندن / l(i)vandin/: چاوگ. بزواندن؛ جووڵاندن ☰ حرکت دادن

لڤبار / livbar/: ☜ **لڤۆك**

لڤتا / livta/: ☜ **لێره**

لڤد / livd/: ناو. دڕکێکە بە پنج دەڕوێ ☰ خاربنی بوتەای

لڤر / livir/: ☜ **لێره**

لڤرە / livre/: ☜ **لێره**

لڤک / livk/: ناو. لوو؛ گرێ لە گۆشتی لەشدا ☰ غُدّه

لڤن / livin/: ناو. خشت؛ کەرپیچ؛ کەرپووچ ☰ خشت

لڤۆک١ / l(i)vok/: ناو. لڤەک؛ لڤبار؛ ئەنیمەیشن؛ فیلمێ کە لە کۆمەڵێک وێنەی یەک لە دوای یەک دروست بووە ‹فیلمی لڤۆک› ☰ کارتون

لڤۆک٢: ئاوەلناو. لڤەک؛ لڤبار؛ بزۆز؛ بزۆک؛ دانەسەکناو؛ بێئۆقرە ☰ پُرتحرُک

لڤۆکی / l(i)vokî/: ناو. جموجووڵ؛ چالاکی ☰ تحرک

لڤەک / l(i)vek/: ☜ **لڤۆك**

لڤیان / livyan/: ☜ **لڤین**

لڤی دەرە / l(i)vîdere/: ☜ **لێره**

لڤین / l(i)vîn/: چاوگ. لڤیان؛ جووڵان؛ بزووتن ☰ جُنبیدن

لڤێدەری / l(i)vêderî/: ☜ **لێره**

لڤێدەرێ / l(i)vêderê/: ☜ **لێره**

لق / liq/: ناو. ١. لک؛ پەلی دار ٢. قۆڵەی لەشکر کە دەکاتە سێیەکی هێز ٣. شاخە؛ بەشێ لە کۆمەڵێک ‹لقی زمان و وێژە› ☰ ١. شاخه ٢. گردان ارتش ٣. شاخه

لقاو / l(i)qaw/: ☜ **لەغاو**

لق.لق١ / liq liq/: ئاوەلکار. پەل-پەل ☰ شاخه- شاخه

لق.لق٢: دەنگەناو. قا-قا؛ خەنین بە دەنگی بەرز ☰ قاه -قاه

لقلقی / liql(i)qî/: ناو. جۆرێ ترێ ☰ نوعی انگور

لقوپۆ / liq û po/: ☜ **لكوپۆ**

لقوپۆپ / liq û pop/: ☜ **لكوپۆ**

لقونتە / liqunte/: ناو. چێشت؛ خۆراک ☰ غذای پُخته

لقونتەچی / liquntecî/: ناو. ئاشپەز ☰ آشپز

لقوز / l(i)qûz/: ناو. تڤنک؛ تیز؛ پلار ☰ متلک

لک / lik/: ناو. ١. لق؛ پەلی دار ‹چاوم لە لکی هومێدە، بۆم دانایە/ ئەی خۆزگە کە داشدەهات بەری هەبوایە «هەژار، *چوارینەکانی خەییام*»› ٢. پەلکەی دەسماڵ ٣. سووچ و گۆشەی ڕایەخ و قوماش و ... ‹لە قسێکی لەبی پشکووتووە شۆری دوو جیهان/ قسەیەک سەد لەکی مانا لە لکی دامانا «مەحوی»› ٤. خڕایی ڕەق لە بن پێست ٥. گرێ ٦. چەسپ (وەک: سرێش) ☰ ١. شاخه ٢. دنبالەی فروهشتەی

سرپوش و دستار ۳. گوشەی زیرانـداز و پارچـە و... ۴. غُدّە ۵. گره ۶. چسب

⊡ **لک لێ دان**: ۱. لک دەرهاوردن؛ لک دەرکردن؛ تووشیاری لک لە لەشدا بوون ۲. *[دوعا]* وەکـوو تووکێک دەگوترێ ‹یاخوا لک با لێـت بـۆ کـارێ کردت!› ▤ ۱. غُده درآوردن ۲. نفرینی است

لکـار /l(i)kar/: ئاوەڵـناو. ۱. خـەریک؛ سەرقاڵـی خەبات ۲. دەکارهێنراو؛ نیمداشت؛ کـارکردوو ▤ ۱. مشغول کار ۲. کارکرده

لکامێر /l(i)kamêr/: نـاو. ئەو ئامێرانـەی دوو یـان چەن پـاژ پێکـەوە دەلکێـنن (وەک: پـێچ، پـەرچ، ئەنیشک، سێڕایی و ...) ▤ اتصالات

لکان /l(i)kan/: چـاوگ. تێنەپەڕ. //لکـای؛ دەلکێـی؛ بلکێ// لکیان؛ لکین: ۱. چەسـپان؛ نووسـان؛ بـە هۆی ماکێکی چەسپنەوە بە شـتێکەوە چەسـپان ‹لکا بە دەسـتمەوە› ۲. چلکیـان؛ خـۆش و لـەباو بوون ‹بێ تۆ، ئەو نانەم پێوە نالکێ› ۳. ڕەپـاڵ دران ‹ئێمە ئەم تۆمەتانەمان پێوە نالکێ› ▤ ۱تا۳. چسبیدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: لکاو/ چاوگی نەرێنی: نەلکان

لکانـدن /l(i)kandin/: چـاوگ. تێپـەڕ. //لکانـدت؛ دەلکێنی؛ بلکێنە// لکانن: ۱. چەسپاندن؛ بە هـۆی ماکێکی چەسپناکەوە بـە شـتێکەوە چەسـپاندن ‹بیلکێنـە بـە کتێبەکەتـەوە› ۲. ڕەپـاڵ خسـتن ‹دەیانویست ئەم کارەیشمان پێوە بلکێـنن› ▤ ۱و۲. چسباندن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەلکاندن

لکانگە /l(i)kange/: ناو. شـوێنی پێکـەوە لکـانی پاژگەلی ئامێر، دەزگا یان تۆڕێک ▤ محل اتصال

لکانن /l(i)kanin/: ☞ **لکاندن**

لکـاو /l(i)kaw/: ئاوەڵـناو. لکیـاو؛ لکیـو؛ لکیـاگ؛ چەسپاو ▤ چسبیده

لکای /l(i)kay/: چاوگ. لکان؛ لکیان ▤ چسبیدن

لکلک[1] /liklik/: ☞ **لەگلەگ**

لک‌لک[2]: ئاوەڵناو. گرێ ـ گرێ؛ پڕ لە لک ‹حەلوای لک ـ لک› ▤ غده ـ غده

لک‌لک[3]: دەنگەناو. ۱. بارەباڕ؛ هاواری مەڕ و بـزن ۲. قاـقا؛ پێکەنینی بە دەنگ بەرز ▤ ۱. صدای بلند بُـز و گوسفند ۲. قاه ـ قاه

لکمل /likmil/: ناو. ئاڵوو؛ بادامە ▤ لوزتین

لکنای /liknay/: چاوگ. لکانـدن؛ چەسـپاندن ▤ چسباندن

لکوپۆ /lik û po/: نـاو. لقوپـۆ؛ لـقوپـۆپ؛ لـق و پەلی دار ▤ شاخوبرگ

لکوپۆپ /lik û pop/: ناو. لق و سەرلق ▤ شاخه و سرشاخه‌های درخت

لکوژانـدن /l(i)kujandin/: چـاوگ. لـەوەڕین لـە سەر تازەڕواو؛ ئاخەلێوە کردنی ئاژەڵ ▤ چریدن از گیاه نودمیده در اوایل بهار

لـکولۆ /lik û lo/: نـاو. گـرێ و ڕەقاییـەکانی بـن پێست ▤ غُده‌ها

لکـۆ /l(i)ko/: ئاوەڵـناو. زامقـی؛ لـک؛ لکـێن ▤ چسبناک

ل کو /li kû/: ئاوەڵـکار. کوێنە؛ کۆگە؛ لە کوێ؛ لە کام جێ ▤ کجا

لکووژاندن /l(i)kûjandin/: ☞ **لوکژین ـ۱**

لکوماندن /l(i)kûmandin/: چاوگ. هەڵـەنگواندن؛ ڕەت پێ دان ▤ سکندری دادن

لکـومین /l(i)kûmîn/: چـاوگ. هەڵـەنگووتن؛ ساتمە بردن؛ ڕەت بـردن و کـەوتن ▤ سـکندری خوردن

لکە /l(i)ke/: ناو. ۱. گرێ ۲. لـک؛ لـق ۳. پەڵـە؛ پنۆک ▤ ۱. گره ۲. شاخه ۳. لکه

لکەدار /l(i)kedar/: نـاو. حاچە؛ قەڵبە ▤ شـاخەی درخت

لکەکۆرە /l(i)kekore/: ناو. لکەکۆرێ؛ گـرێ کـۆرە ▤ گره کور

لکەکۆرێ / l(i)kekorê/: ☜ **لکەکۆرە**

لکیاگ / likyag/: ناو. ۱. ☜ **لکاو** ۲. تایبەتمەندی گەماڵ و دەڵ کاتی جووت بوون ☰ ۱. ☜ **لکاو** ۲. ویژگی سگ هنگام جُفتگیری

لکیان / likyan/: چاوگ. ۱. ☜ **لکان** ۲. جووت بوونی گەماڵ و دەڵ ☰ ۱. ☜ **لکان** ۲. جُفتگیری کردن سگ

لکیاو / likyaw/: ☜ **لکاو**

لکیای / likyay/: چاوگ. لکان؛ لکیان ☰ چسبیده شدن

لکین / l(i)kîn/: ☜ **لکان**

لکیو / l(i)kîw/: ☜ **لکاو**

ل کێدەرێ / li kêderê/: ئاوەڵکار. کوێ؛ لە کوێ؛ لە کام شوێن ☰ کجا

لکێندراو / l(i)kênd(i)raw/: ئاوەڵناو. چەسپێنراو ☰ چسبانده شده

لگبن / ligbin/: ناو. خشتی کاڵ ☰ خشت خام

ل گۆرەی / li gorey/: ئامراز. لگۆرێ؛ بەپێ ☰ طبقِ

ل گۆرێ / li gorê/: ☜ **لگۆرەی**

للا / lila/: جێناو. هۆی کاورا؛ ئەرێ فلان ☰ فلانی

لم / lim/: ناو. ۱. لیم؛ لیو؛ ڕەمڵ؛ ڕەڵم ۲. زگ؛ سک ‹لم دان› ۳. هۆ؛ سەبەب ٤. فمی چڵم؛ کاری لووت سڕین ٥. لیچی سەرەوەی بەراز ☰ ۱. ماسه ۲. شکم ۳. سبب ۴. عمل فین کردن ۵. لب زبرین گُراز

لماو / l(i)maw/: ناو. لمت؛ قوڕاوی لم؛ لم و ئاوی تێکەڵاو ☰ لای و لجن

لماوی / l(i)mawî/: ئاوەڵناو. کۆکک؛ ڕەملی ☰ شنی

لمب / limb/: ناو. ماسە؛ ڕەمڵ؛ مڵ؛ لم ☰ ماسه

لمبۆز / limboz/: ناو. لمبیز؛ لمبیس؛ لمۆز؛ لمۆڕ؛ لمووز؛ لەمبووز؛ لەمۆز؛ لەمووز؛ پۆز؛ دەم و کەپۆی حەیوان ☰ پوزه

لمبیز / limbîz/: ☜ **لمبۆز**

لمبیس / limbîs/: ☜ **لمبۆز**

لمت / limt/: ☜ **لماو**

لمتش / limitş/: چاوگ. ۱. وەشارتن؛ شاردنەوە ۲. ناشتن؛ ژێر خاک کردن ☰ ۱. پنهان کردن ۲. دفن کردن

لمر / limr/: ☜ **لمرە**

لمرە / limre/: ناو. فەن؛ لمر؛ ڕێوشوێنی کردنی کارێ کە فێر بوون و ئەزموونی پێویستە ☰ لم؛ فن

لمک / limk/: ناو. خوێواوک؛ تراوی زۆر سوێر ☰ مایع بسیار شور

لموززراڤ / l(i)mûzz(i)rav/: ناو. باقۆ؛ نەقە؛ جۆرێ ماسی ☰ ماهی اوزون‌برون

لمۆڕ¹ / l(i)mor̆/: ☜ **لمبۆز**

لمۆڕ²: ئاوەڵناو. ڕووگرژ؛ ناوچاوترش ☰ اخمو

لمۆز / l(i)moz/: ☜ **لمبۆز**

لمووز / l(i)mûz/: ☜ **لمبۆز**

لمەد / l(i)med/: ☜ **لباد**

لنج¹ / linc/: ناو. ۱. سەرکۆنە؛ سەرزەنشت ۲. حەڕی؛ هەڕگ؛ قوڕ ۳. لیتە؛ قوڕاوی زۆر شل ☰ ۱. سرزنش ۲. گِل ۳. لای و لجن

لنج²: ئاوەڵناو. ۱. لاسار؛ گوێ نەبیس؛ پێ چەقین ۲. ☜ **لینج** ☰ ۱. لجباز ۲. ☜ **لینج**

لنچق / linçiq/: ☜ **لینج**

لنگ / ling/: ناو. لینگ: ۱. لاق؛ لە بەری پێوە تا ڕان ‹لنگی ڕاکێشا› ۲. پێ؛ پا ‹لنگێ خوە مەکە سۆلا تەنگ «مەسەل»› ۳. تا ‹یەک لنگ جەواڵ› ٤. غار؛ کاری ڕاکردن ‹لنگ دە بزانم!› ☰ ۱. لنگ ۲. پا ۳. لنگه ۴. دَو

⊡ **لنگ نەشتش**: پێ پێدا نان؛ بەر پێ دان ☰ پا بر چیزی گذاشتن

لنگ نەشتش ڤەر: بە شەق تێ هەڵدان ☰ تیپا

زدن

لنگ دان: ١. ڕاکردن؛ غار دان ٢. غار پێ کردن ☰ ١. دویدن ٢. دوانیدن

لنگ قەرسین: تەزینی لاق؛ مرۆچانە کردنی پا ☰ مور- مور کردن پا

لنگار / lingar/: ناو. غاری بە پرتاو ☰ تاخت

⊡ **لنگار دان:** لنگار گرتن؛ بە پرتاو غار پێ کردن؛ چوارناڵە بە ئەسپ کردن ☰ تاختن (با اسب)

لنگار گرتن: ☜ **لنگار دان**

لنگاران / lingaran/: ناو. ڕکەی غاردان؛ گرێوە غار ☰ مسابقەی دو

لنگاردن / lingardin/: چاوگ. غار پێ کردن؛ غار دان؛ تاو دان ☰ دواندن

لنگاولنگ / lingawling/: ئاوەڵناو. لەفبەلەف؛ لنگاولنگ؛ لنگوەلنگ؛ لینگاولینگ؛ پێوەندیدار یان سەر بە جووتی جۆراجۆر ‹کەوشەکانت لنگاولنگ کەوتوون!› ☰ لنگەبەلنگە

لنگدرێژ / lingd(i)rêj/: ئاوەڵناو. لۆقلۆقی؛ لۆقی ☰ لنگدراز

لنگرین / ling(i)rîn/: چاوگ. شەلین؛ لەنگین؛ بە قاچسەقەتی بەڕێوە چوون ☰ لنگیدن

لنگکوت / lingkut/: ناو. چوارناڵ؛ غار؛ چوارناڵە ☰ چهارنعل

لنگمەتک / lingmetik/: ئاوەڵناو. ١. پازڵ؛ پێیان ٢. *[مەجاز]* جووتقۆشە؛ شووم ☰ ١. پهن پا ٢. شوم

لنگو / lingû/: ناو. هەویرترش؛ گونکە هەویر کە بۆ هەویرترش هەڵدەگیرێ ☰ چونەی خمیرمایە

لنگە¹ / linge/: ناو. ١. تا؛ لنگ؛ لف؛ لفە؛ کەرەستەی هاوماڵ یان هاولفی یەکێکی تر کە پێکەوە جووت دەبن و بە کار دێن ‹لنگەی کەوش› ٢. یەکەی ژماردنی تاکێک لە دووی جووت ‹سێ لنگە بار› ٣. جەم؛ لابار؛ لنگەبار؛ یەکەی شتومەکی نێو تەلیس ‹چوار لنگە پیواز؛ دوو لنگە برینج› ٤. لنگ؛ لاق؛ پا؛ قاچ ‹لنگەی ڕاستی سەقەتە!› ٥. بەردێکی دەستاڕ ☰ ١تا٣. لنگە ۴. لنگ ۵. سنگ دستاس

⊡ **لنگەنەستەنە:** ١. پێ پێدا نان؛ بەر پێ دان ٢. باز هاویشتن؛ باز بردن ☰ ١. پا بر چیزی گذاشتن ٢. پریدن

لنگە²: ئاوەڵناو. لف؛ هاوتا؛ هاوماڵ ‹ئەمیش لنگەی براکەیە!› ☰ لنگە؛ جُفت

لنگەبار / lingebar/: ☜ **لنگە¹-٣**

لنگەتللور / lingetillûr/: ☜ **لنگەوتلور**

لنگەتلور / lingetilûr/: ☜ **لنگەوتلور**

لنگەشە / lingeşe/: ناو. قۆرتە؛ گورگەلۆقە ☰ هَروَلە

لنگەشەلە / lingeşele/: ناو. هەنگەشەلە؛ لنگەشەلێ؛ کاری ڕۆیشتن لە سەر لاقێک ☰ لی - لی

لنگەشەلێ / lingeşelê/: ☜ **لنگەشەلە**

لنگەفرتە / lingefirte/: ☜ **لنگەفرتێ**

لنگەفرتێ / lingefirtê/: ناو. لنگەفرتە؛ لنگەفرە؛ لنگەفرێ؛ لاقەفرتە؛ کاری پا ڕاوەشاندن (بەتایبەتی گیاندارێکی تازە سەربڕاو) ☰ لگدپرانی (بویژە تازە سربُریدە شدە)

لنگەفرە / lingef(i)re/: ☜ **لنگەفرتێ**

لنگەفرێ / lingef(i)rê/: ☜ **لنگەفرتێ**

لنگەلەرزە / lingelerze/: ☜ **لنگەلەرزێ**

لنگەلەرزێ / lingelerzê/: ناو. لنگەلەرزە؛ لنگەلەرێ؛ چۆنیەتی ئەژنۆ لەرزین لە بێ تاقەتی و ترسان ☰ لرزش زانو

لنگەلەرێ / lingelerê/: ☜ **لنگەلەرزێ**

لنگەوتللور / linge w tillûr/: ☜ **لنگەوتلور**

لنگەوتلور / linge w t(i)lûr/: ئاوەڵکار. لنگەتلوور؛ لنگەتللوور؛ لنگەوتللوور؛ دەمەوروو؛ دەمەوخوار؛ ڕوو لە زەوی و پشت لە ئاسمان ☰ دَمَر؛ دَمرو

لنگەوژوور / linge w jûr/: ☜ **لنگەوقوچ**

لنگەوقووچ / linge w qûç/: ئاوڵکار. لنگەوژوور؛ دۆخی کەوتن و قاچ بڵند بوون ☰ حالت افتادن و پا به هوا شدن

لنگهەڵکراو / linghełk(i)raw/: ☜ **قۆڵهەڵماڵراو**

لنگوەلنگ / lingweling/: ☜ **لنگاولنگ**

لو / lu/: ناو. لیچ؛ لێو؛ لەو ☰ لوچە؛ لب

لوا / l(i)wa/: ناو. ۱. لڤا؛ بەرگن؛ تووکی وشتر و بەرخ ۲. بەرگنی پەستواو؛ کولاو ۳. ☜ **لباد** ☰ ۱. پشم شتر و بره ۲. کُرک ۳. ☜ **لباد**

لوالەو / l(i)walew/: ☜ **لێوانلێو**

لوان / l(i)wan/: چاوگ. ۱. ڕۆیشتن؛ چوون ‹بێ زام خەدەنگ موژەی مەهرووان/ نەنگەن وە سارای قیامەت لوان «مەولەوی»› ۲. ڕەخسان؛ هەڵکەوتن؛ دەست دان ‹چۆنت بۆ لوا بسازە، چەپگەرد/ سوورانی بە پێی دڵخواز زۆر کەمە «گۆران»› ☰ ۱. رفتن ۲. ممکن شدن

لواو / l(i)waw/: ناو. ڕەخس ☰ امکان

لواوی / l(i)wawî/: ئاوەڵناو. بە لکولۆ (گۆشت) ☰ پُرغُده (گوشت)

لوای / l(i)way/: چاوگ. لوان؛ ڕۆیشتن ‹یاونا وە کاو هەردەی کۆساری/ لوا چەنی دەنگ زایەڵەی زاری «خانای قوبادی»› ☰ رفتن

لوباندن / lubandin/: چاوگ. پاڕانەوە؛ لالانەوە ☰ لابه کردن

لوبلوبە / lublube/: ☜ **لەبلەبی**

لوت / lut/: ئاوەڵناو. ڕووت؛ بێ جلک ☰ لُخت

لوتف / lutf/: ناو. ۱. خاسی؛ چاکی ۲. میهرەبانی ☰ ۱. خوبی ۲. مهربانی

لوتک / lutik/: ☜ **لۆتك**

لوتو / lutû/: ناو. جۆرێ ماسی ☰ نوعی ماهی

لوجستیک / lucistîk/: ناو. ئابوور؛ کۆمەڵەیەک چالاکی بۆ دابین کردنی ئەوی پێداویستییە (وەک: خۆراک، جل، ماڵ)، هەروەها ئاز و گۆز و کەڵتە و ساز کردن ☰ لُجستیک

لوچ¹ / luç/: ناو. ۱. لچ؛ لێوی خواروو ۲. خزگەی ماسی ☰ ۱. لوچە ۲. جای گرد آمدن ماهیان در زمستان

لوچ²: ☜ **لۆچ**¹

لور / lur/: ئاوەڵکار. لەوێ؛ لەوێندەرێ ☰ آنجا

لوڕ / lur̄/: ناو. ۱. هۆزی سپی پێستی دانیشتووی ڕۆژاوای بەرەو باشووری ئێران ۲. پالانێکی باریکی دووفلیقانەیە لە بن جلەوە دەیخەنە سەر پشتی بارەبەر ۳. لوڕی؛ تەژ؛ ژێرجلی بارەبەر ☰ ۱. لُر ۲. قسمتی دوشاخه مانند از پالان ستور ۳. عرقگیر ستور

لوڕکوژ / lur̄kuj/: ناو. جۆرێ ترێ ☰ نوعی انگور

لوڕی¹ / lur̄î/: ناو. ۱. زمانی هۆزی لوڕ ۲. لوڕ؛ کورتانۆکەی دووفلیقانە ۳. لوڕ؛ تەژ؛ زێرجلی بارەبەر ☰ ۱. لُری ۲. پالانچەی دوشاخه ۳. عرقگیر ستور

لوڕی²: ئاوەڵناو. پێوەندیدار یان سەر بە لوڕ ‹کەمانچەی لوڕی› ☰ لُری

لوژن / lujin/: ناو. دووکەڵکێش ☰ دودکش

لوژنا / lujna/: ناو. ۱. هێڵ؛ خەتی جووت ۲. جۆگەی بچووک لە ناو کێڵگەدا ☰ ۱. شیار شخم ۲. جوی کوچک در مزرعه

لوشمە / luşme/: دەنگەناو. ۱. ناڵە و دەنگی نزم بە دەم گریانەوە ۲. لووشەی چڵمن ۳. دەنگ و هەنیسک دانی کەر و ئێستر لە دیتنی شتێ کە پێی خۆشە ☰ ۱. مویه ۲. صدای بالا کشیدن آب بینی ۳. صدای اظهار اشتیاق چارپا نسبت به چیزی

لوعاب / lu'ab/: ناو. لینجاو ☰ لعاب

لوغم / luğ(i)m/: ناو. لەغم: ۱. لەغمە؛ لەغەم؛ لوهین؛ ڕێگە بە بن عەرزدا ۲. لەخم؛ مین؛ جۆرێ چەکی شەڕە بە شێوەی بەستەیەکی تەقەمەنی کە بە گەرما، دەنگ یان تەوژم دەتەقێتەوە ☰ ۱.

نقب ۲. مین

لوف / luf/: ناو. دۆی کولاو بۆ کەشک و ژاژی ☰ دوغ جوشیده

لوقمە / luqme/: ناو. ۱. پاروو؛ تیکە ۲. دەمبەست ۳. نەخۆشی گرفت ٤. قایشێ کە ئاوزەنگی تێدایە ☰ ۱. لُقمە ۲. پوزەبند ۳. بیماری امتلا ۴. نواری کە رکاب در آن است

⊡ **لوقمە کردن**: تووشی نەخۆشی گرفت بوون ☰ به بیماری امتلا دچار شدن

لوقمە گرتن: پارووی زل لە دەم نان ☰ لُقمەی بزرگ برداشتن

لوقمەڕفێن / luqmeř(i)fên/: ئاوەڵناو. *[کینایە، پلار]* لوقمەفڕێن؛ چاوچنۆکی چلێس ☰ شکمپرست بیشرم

لوقمەفڕێن / luqmef(i)řên/: ☜ **لوقمەڕفێن**

لوقمەقازی / luqmeqazî/: ناو. جۆرێ شیرنییە ☰ نوعی شرینی

لوقمەکراو / luqmek(i)raw/: ئاوەڵناو. دەمبەستراو ☰ پوزەبسته

لوقمەگەورە / luqmegewre/: ئاوەڵناو. پاروو گلێن؛ پاروو زل؛ گەپتیکە؛ فرەخۆر ☰ پُرخور

لوک / luk/: ناو. لوو؛ لک؛ گرێ گۆشت ☰ غُدّە

لوکژین / lukjîn/: چاوگ. ۱. لکووژاندن؛ لەوەڕین لە ئاخەلێوە ۲. پرووشە کردنی ئاژەڵ دوای نەخۆشی ☰ ۱. چریدن از گیاه نورسته ۲. اندک ــ اندک چریدن حیوان تازه شفایافته

لوکوش / lukuş/: ئاوەڵناو. زرینگ؛ زرنگ؛ زیت ☰ زرنگ

لوکومۆتیڤ / lukumotîv/: ناو. پێڕاگوێزێکی موتوری کە بە سەر هێڵی ئاسندا دەڕوا و ڕیزێک واگونی قەتار لە دووی خۆی ڕادەکێشێ ☰ لکوموتیو

لولا / lula/: ☜ **لولە**^{1}

لولسە / lulse/: ئاوەڵناو. شێتۆکە؛ سەرشێت ☰ خُلمزاج

لولوپەڕ / lulupeř/: ☜ **لیلوپەڕ**

لومە / lume/: ☜ **لومە**

لونایيش / lunayîş/: ☜ **لونایيش**

لونیە / lun(i)ye/: ☜ **لوینە**

لوەی / l(i)wey/: چاوگ. ڕۆیشتن؛ ڕۆشتن ☰ رفتن

لوهین / luhîn/: ناو. لەغمە؛ لەغەم؛ ڕێگا لە ژێر زەمینەوە ☰ نقب؛ راه زیرزمینی

لوی / luy/: ☜ **لویە**

لویر / luyr/: ☜ **لوڕ**

لوینە / luyne/: ناو. لونیە؛ لووینە؛ ئاشەوان؛ ئاسیاوان ☰ آسیابان

لوێ^{1} / l(i)wê/: ناو. فرۆ؛ قاخنات؛ کەرکە ☰ آغوز

لوێ^{2}: ☜ **لەوێ**

لوێچ / l(i)wêç/: ☜ **لاگوێل**

لوێخەڕۆ / l(i)wêxeřo/: ناو. ڕیخۆڵە؛ ڕێڵەخۆ ☰ روده

لوێدەری / l(i)wêderî/: ☜ **لەوێ**

لوێر / l(i)wêr/: ☜ **لوڕ**

لوێرە / l(i)wêre/: ☜ **لەوێ**

لوێشک / l(i)wêşk/: ناو. کولێرە ☰ گردەنان

لوێنە / l(i)wêne/: ☜ **لەوێ**

لۆ^{1} / lo/: ناو. ۱. گیایەکی یەکساڵەی بەرزەباڵای گەڵادەرزییە ۲. تیسک؛ دەستەموویەکی سەر ۳. تا؛ تاڵ؛ داو ٤. توێژ؛ چین ٥. جۆر؛ تەرز ‹و لۆ نابیتن› ٦. لک؛ لوو؛ گرێ گۆشتی ژێر پێست ۷. یەکەی ژمارەی خاڵانی پەڕی پاسوور ‹سێ لۆ› ۸. لۆ؛ لفکە؛ کلکەی لەچک و سەرپۆش ☰ ۱. گیاهی است ۲. دستەموی سر ۳. تار ۴. طبقه ۵. طور؛ طرز ۶. غُدّە ۷. ورق؛ هر برگ بازی ۸. دنبالەی روسری

⊡ **لۆ خواردن:** تێک ئالان و ئالۆزانی بەن ☰ در هم شدن نخ

لۆ۲: ئاوەڵکار. ۱. بۆ؛ بۆ چی؛ چما ۲. بۆ ئەوە؛ لە بەر ئەمە ☰ ۱. چرا ۲. زیرا

لۆ۳: جێناو. کابرا؛ کاورا ‹وا مەکە لۆ!› ☰ فلانی

لۆ۴: شبەجملە. ئەی خۆرت؛ ئەی لاو ☰ ای جوان

ـلۆ۵: پاشەوشە. ـ لۆنە؛ ـلا؛ ـتا؛ بە چەن ڕێسە یان دەقەوە ‹بەنەکە سێلۆ بکەوە!؛ بەڕەکە دوولۆ داخە!› ☰ ـلا

لۆ۶: ئامراز. بۆ؛ ژ ‹لۆ تۆم هێنایە› ☰ برای

لۆ۷: پێرۆ. ← **تاك و لۆ**

لۆبت / lobit/: ئاوەڵناو. لۆپت؛ زرنگ و چالاک ☰ زرنگ و چابُک

لۆبڕ / lobiř/: ئاوەڵناو. پساو و ڕیشاڵی هەڵدراو (گوریس و کەندر) ☰ پاره شده

لۆبیا / lob(i)ya/: ناو. لووبیا؛ لووبی؛ لووبیە؛ لۆپک؛ لۆڤک؛ لۆوک؛ فاسولیا؛ فاسۆلیا: ۱. گیایەکی ئالیکی هەڵچوو بە گەڵای بلاو، گوڵی سپی ئامال زەرد یان بنەوش و بەری خڕ و خۆراکییەوە ۲. ماشەسوورە؛ ماشەسۆرە؛ ماشەسپی؛ هولیرەباخی؛ قەلووکە؛ دەنکی درێژووکەی ئەو گیایە کە چەند جۆری هەیە و هەمووی دەخورێ ☰ ۱و۲. لوبیا

⧈ **لۆبیا سوور:** چەشنێک لووبیای دەنک سوور و گەورەتر لە ماشەسپیلکە ☰ لوبیا قرمز

لۆبیاسەوز: چەشنێک لۆبیا لە ڕیزێکی لە نێو کالانێکی سەوزدایە ☰ لوبیا سبز

لۆبیا شلە: لووبیا بازی؛ لووبیا چیتی؛ چەشنێک لووبیای درشت و پەمەیی یان بنەوش بە پەڵەی سپییەوە ☰ لوبیا چیتی

لۆپ / lop/: ناو. ۱. فەرەنجی ۲. لباد؛ کولاو؛ تەحت؛ تات ۳. بەڕەی ئەستوور ٤. سەرکولمە؛ ڕوومەت ٥. باڵداری مەلەوان (وەک: مراوی) ☰ ۱. پالتوی نمدی ۲. نمد گستردنی ۳. گلیم ضخیم ۴. گونه؛ لُپ ۵. پرندەی شناگر (مانند: مرغابی)

لۆپت / lopit/: ☜ **لۆبت**

لۆپک / lopik/: ناو. ۱. داوەڵ؛ داهۆڵ ۲. ☜ **لۆبیا** ۳. کوتیلک؛ کفتەی ساوار ☰ ۱. مترسک ۲. ☜ **لۆبیا** ۳. کوفتەی بلغور

لۆپکە / lopke/: ناو. جۆرە کرمێکە گەڵای بێستان دەخوا ☰ نوعی کرم آفت جالیز

لۆت۱ / lot/: ناو. ۱. لۆتە؛ مامەحووچێ؛ پاروی زل ۲. بابۆڵە؛ تیکە ۳. هەنگاو؛ گاڤ؛ شەقاو ٤. لۆتک؛ باز ☰ ۱. لقمەی بزرگ ۲. ساندویچ ۳. گام ۴. گام بلند

لۆت۲: ئاوەڵناو. ڕووت؛ بێجل ☰ لُخت

لۆتاڵە / lotałe/: ناو. ناوی گیایەکی گەڵا باریکی زۆر تاڵە، ماڵات نایخوا ☰ گیاهی است

لۆترە / lot(i)re/: ناو. گورگەلۆقە؛ قۆرتە؛ قۆترە ☰ هَروله

لۆتک / lotik/: ناو. لوتک: ۱. سەما لە خۆشیان ۲. لۆت؛ باز ☰ ۱. رقص و پایکوبی از شادی ۲. پرش

لۆتکە / lotke/: ناو. بەلەم ☰ قایق

لۆتکەوان / lotkewan/: ناو. قایقەوان؛ بەلەمئاژۆ ☰ قایقران

لۆتکین / lotkîn/: چاوگ. هەڵبەزین ☰ جهیدن

لۆتم / lotim/: ناو. بەش؛ پشک؛ پاژ ☰ سهم

لۆتە / lote/: ناو. ۱. ☜ **لۆرتە** ۲. بەرماوی تێکەڵکراوی خۆراک ۳. پارووی زل ٤. ترێی هەڵخراو لە بەر تاو بۆ بوونە مێوژ ☰ ۱. ☜ **لۆرتە** ۲. پسماندەی خوراک ۳. لُقمەی بزرگ ۴. انگوری که برای تبدیل به کشمش، در معرض تابش آفتاب قرار می‌گیرد

لۆتەخۆر / lotexor/: ئاوەڵناو. /کینایە/ بابۆڵەبادەر؛ نەگونجاو؛ ناماقووڵ ☰ بی‌شخصیت

لۆتەر۱ / loter/: ناو. دووکەک؛ خەڕەک؛ تەشی ☰ دوک

لۆتەر۲: ئاوەڵناو. زرنگ و چالاک ☰ زِبر و زرنگ

لۆتی١ / lotî/: ناو. بەزمگێڕی بە زوڕنا و دەهۆڵ ‹لۆتی نەیکوتاوە، ئەو هەڵدەپەڕێ! «مەسەل»› ⚑ مُطرب

لۆتی٢: ئاوەڵناو. *[کینایە]* ١. بێ‌حەیا ٢. هەڵەخەرج؛ دەسبڵاو ⚑ ١. بی‌شرم ٢. خرّاج

لۆتیاتی / lot(i)yatî/: ☜ **لۆتیگەری**

لۆتیایەتی / lot(i)yayetî/: ☜ **لۆتیگەری**

لۆتیخۆر / lotîxor/: ناو. دەسبڕیی بێ‌شەرمانە ⚑ کُلاهبرداری

لۆتیگەری / lotîgerî/: ناو. لۆتیاتی؛ لۆتیایەتی؛ لۆتیەتی: ١. بەزمگێڕی بە زوڕنا و دەهۆڵ؛ کاری لۆتی ٢. *[کینایە]* بێ‌حەیایی ‹لۆتیگەری و بەرەڵایی تا کوێ؟› ⚑ ١. خنیاگری ٢. بی‌شرمی

لۆتی‌وپۆتی / lotî w potî/: ئاوەڵناو. عەلۆجەلۆ؛ ڕووت و ڕەجاڵە ⚑ اوباش

لۆتیەتی / lot(i)yetî/: ☜ **لۆتیگەری**

لۆج / loc/: ناو. لۆژ؛ ژووری تایبەتی لە تەماشاخانە، سینەما یان خواردنگە ⚑ لُژ

لۆچ١ / loç/: ئاوەڵناو. لوچ؛ چرچ ⚑ چروک

لۆچ٢: ☜ **لۆچی**٢

لۆچان / loçan/: چاوگ. چرچ بوون ⚑ چروکیدن

لۆچاو / loçaw/: ناو. شەپۆلی پچووکی سەر ڕووبار ⚑ خیزاب

لۆچاوی / loçawî/: ئاوەڵناو. چرچ؛ لۆچ؛ هەڵقرچاو ⚑ چروکیده

لۆچکە / loçke/: ☜ **لەواشە ـ١**

لۆچن / loçin/: ☜ **لچ‌قەوی**

لۆچنای / loçnay/: چاوگ. لۆچ کردن ⚑ چروک کردن

لۆچوو / loçû/: ☜ **لچ‌قەوی**

لۆچە١ / loçe/: ناو. لێوی خوارووی یەکسم ⚑ لب زیرین ستور

لۆچە٢: ☜ **لۆچی**٢

لۆچی١ / loçî/: ناو. لۆچاوی؛ دۆخی لۆچ بوون ⚑ چروکیدگی

لۆچی٢: ئاوەڵکار. لۆ؛ لۆچ؛ لۆچە؛ بۆ؛ بۆچی ⚑ چرا

لۆچیای / loçyay/: چاوگ. لۆچ بوون ⚑ چروک شدن

لۆخ١ / lox/: ناو. ١. پەردەی تەنکی نێوان گۆشت و پێستی زیندوو ٢. داری گەندەڵ ٣. بەفری شل کە زوو دەتوێتەوە ٤. توێ؛ توێژە ٥. شیرنی خەرمان سوور بوون ٦. گوڵی وشکی قامیش ⚑ ١. غِشا ٢. چوب پوسیده ٣. برف شُل کە زود آب می‌شود ۴. لایە ۵. انعام برداشت خرمن ۶ خوشەی خشک نی

• **لۆخ**٢: پاشگر. ـ دان؛ جێگەی ئامراز ‹فیشەکلۆخ› ⚑ ـ دان

لۆخان / loxan/: ناو. لۆغان؛ بەزم و زەماوەند ‹شای لۆخان› ⚑ بزم و سرور گروهی

لۆخانە / loxane/: ناو. ١. شیلاوگ؛ ئەندامێکی پڕ چرچ و لۆچە لە ناو کرش‌دا ٢. لۆغانە؛ بەخشش بە هۆی خەرمان سوور بوون ⚑ ١. هزارلا در سیرابی ٢. انعام برداشت خرمن

لۆخەندان / loxendan/: ناو. فیشەکدان؛ زەر؛ ڕەخت ⚑ خشاب

لۆد / lod/: ناو. ١. بارە گیا ٢. ☜ **لۆدە ـ١** ⚑ ١. بار گیاە ٢. ☜ **لۆدە ـ١**

لۆدر / lodir/: ناو. ماشینێک بە دەمە یان بێڵێکی زل و قووڵەوە بۆ هەڵگرتنی شت (خاک و بەرد، بەفر و ...) و هەڵڕژاندنی لە شوێنێکی‌تر ⚑ لودر

لۆدە / lode/: ناو. ١. لۆد؛ لەودە؛ لێدە؛ چەن باقە گیای دووراو ٢. ڕەوەبەراز ⚑ ١. تودەی بر هم انباشتەی علوفە ٢. رمەی خوک

لۆر١ / lor/: ناو. ١. ☜ **لۆرك ـ١** ٢. دەنگ و هەوای بلوێر ٣. جێگە؛ شوێن ٤. کردار؛ ئاکار ٥. کاری ڕۆیشتنی بە شلەپەتەیی ٦. چلۆنایەتی؛

چۆنیەتی ‹شتی وا نە بە زۆرە، بە لۆرە «مەسەل»› ٧. لایلایی بۆ زارۆکی ساوا ٨. گـۆرانی بـە سـەبر ٩. قامێکە ١٠. خواردنێکە لە شـیر و تیـژاوی پـەنیر دەکرێ ☰ ١. ☜ **لۆرك ـ١** ٢. آواز نی ٣. جا؛ مکان ۴. روش؛ منش ۵. عمل شُل و وِل راه رفتن ۶ حالت؛ کیفیت ٧. لالایی برای نوزاد ٨ ترنُم ٩. آهنگی اسـت ١٠. لور؛ از فراوردەهای لبنی

لۆر^{٢}: دەنگەناو. ١. گریان بە دەنگی گڕ ٢. دەنگ و هەوای بلوێر ☰ ١. گریەی با صدای خشن ٢. آواز نی

لۆراسی / lorasî/: ناو. ١. لۆریاسی؛ جۆرێ شـووتی درێژووکە ٢. جـۆرێ کـدووی درێـژ ☰ ١. نـوعی هندوانەی دراز ٢. نوعی کدوی دراز

لۆرانـدن / lorandin/: چـاوگ. تێنەپـەڕ. //لۆرانـدت؛ دەلۆرێنی؛ بلۆرێنـە// ١. گۆرانی گوتنی بە سەبر ٢. گریان بە دەنگی گڕ و لەرزۆک ٣. لایلایی کردنی دایک بۆ منداڵ ☰ ١. تـرنُم کـردن ٢. گریسـتن بـا صدای خشن و لرزان ٣. لالایی خوانـدن مـادر بـرای کودک

■ ناوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەلۆراندن

لۆراندنـەوە / lorand(i)newe/: چـاوگ. ١. ☜ **لووراندن** ٢. ژەندنی بلـوێر ☰ ١. ☜ **لوورانـدن** ٢. نی نواختن

لۆرانـەوە / loranewe/: چاوگ. تێنەپەڕ. //لۆرایـەوە؛ دەلۆرێیەوە؛ بلۆرێـوە// لۆریانـەوە؛ لۆرینـەوە؛ لەبـەر خۆوە گۆرانی خوێندن ☰ ترنُم کردن

■ ناوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەلۆرانەوە

لۆرت / lort/: ☜ **لۆرد**^{٢}

لۆرتە / lorte/: ناو. لۆتـە؛ ترێـی پڵیشـاو ☰ انگـور لهیدە

لـۆرد^{١} / lord/: نـاو. ڕێزنـاوێکی ئەشـرافی بـۆ پیاوماقوولانی بریتانیا ☰ لُرد

لۆرد^{٢}: ناوەڵـناو. لۆرت؛ بوودە؛ زەنگون؛ زەنگین؛ زۆر دەوڵەمەن و دەسڕۆیشتوو ☰ لُرد

لۆرک / lorik/: ناو. ١. لۆر؛ خواردنێکـە لـە شـیر و تیژاوی پەنیر دەکرێ ٢. ئەسـرین؛ فرمێسـک ٣. لایەلایە ☰ ١. لور؛ از لبنیات ٢. اشک ٣. لالایی

لۆرکـە / lorke/: نـاو. لۆرکـێ؛ جـۆرە قامێکـە ☰ آهنگی است

لۆرکێ / lorkê/: ☜ **لۆرکە**

لۆرە / lore/: ناو. لۆر: ١. دەنگی بلـوێر ٢. گـۆرانی بە سەبر ٣. گریان بە دەنگـی گـڕ و لـەرزۆک ٤. قامێکە ☰ ١. آواز نی ٢. ترنُم ٣. گریە با صدای خشن ۴. آهنگی است

لۆرەپ / lorep/: نـاو. ئـەو جێگـەی لـە گـوان کـە شیری لێ دێتە دەر ☰ آرئول پستان

لۆرەلـۆر / lorelor/: دەنگـەناو. دەنگـی خوێنـدنی لەبەر خۆوە ‹لە بەر خۆیەوە لۆرەلۆریەتی› ☰ صدای ترنُم

لۆرەلەپ / lorelep/: ☜ **لۆلەپ**

لـۆری / lorî/: نـاو. ١. تەگـەی خـوازراوە؛ نێـری وردەماڵان ٢. ماشـینی بـاری ٣. لایـەلایـە ☰ ١. تگەای کە بە عاریە بە گلەی دیگر برند ٢. کامیون ٣. لالایی

لۆریاسی / loryasî/: ☜ **لۆراسی ـ١**

لۆریانەوە / loryanewe/: ☜ **لۆرانەوە**

لۆریلۆری / lorîlorî/: ☜ **لایەلایە**

لـۆرین / lorîn/: نـاو. سـەرکۆنە؛ لۆمـە؛ لۆمـەی؛ سەرزەنشت ☰ سرزنش

لۆرینەوە / lorînewe/: ☜ **لۆرانەوە**

لۆڕک / lořik/: ☜ **لوڕ**

لۆزەندەر / lozender/: ناوەڵناو. زەبەلاحی تـەژە ☰ لندهور

لۆژ^{١} / loj/: ناو. ١. ڕەوتی بزووتن بـەولاولادا؛ ڕاژان ٢. ☜ **لۆج** ☰ ١. حرکت پاندولی ٢. ☜ **لۆج**

لۆژ^{٢}: ناوەڵـناو. ١. تەمـەڵ؛ قـوون‌گـران ٢. تخـێل؛ ڕاکشاو لە درێژەوە ☰ ١. تنبل ٢. دراز بر زمین افتادە

لۆژان / lojan/: چاوگ. ۱. تخێل بوون؛ لە سەر زەوی درێژ بوون ۲. ڕاژان؛ هاتوچۆ کردن ▤ ۱. بر زمین دراز شدن ۲. حرکت کردن پاندولی

لۆژاندن / lojandin/: چاوگ. لۆژانن: ۱. بە زەویدا تخێل کردن ۲. ڕاژاندن؛ هاتوچۆ پێ کردن ▤ ۱. بر زمین دراز کردن ۲. پاندولی حرکت دادن

لۆژانن / lojanin/: ☜ **لۆژاندن**

لۆژلۆژ / lojloj/: ☜ **لاژ ـ لاژ**

لۆژە / loje/: ناو. ۱. تەمەڵی؛ قوون‌گرانی ۲. بزاوی بە هەر دووک لای ڕاستە و چەپەدا ▤ ۱. تنبلی ۲. نوسان پاندولی

لۆژەلۆژ / lojeloj/: ئاوەڵکار. ۱. سەبرە ـ سەبرە ۲. بە لارەولارەوە ▤ ۱. سلانە ـ سلانە ۲. یکوَری

لۆژین / lojîn/: ناو. لۆدەی گیا و گزرە ▤ تودەی بر هم انباشتەی علوفە

لۆس[1] / los/: ناو. ۱. گوپ لە ناوی زارەوە ۲. دارێکی ئەستوور کە چەند کەس دەیدەنە بن شتی گران و قورسەوە بۆ هەڵگرتنی ۳. ☜ **لۆسە ـ۱** ٤. ☜ **لۆش ـ۲** ٥. فەتیرە؛ نان لە هەویری هەڵنەهاتوو ▤ ۱. لُپ از داخل ۲. الوارماننددی کە جسم سنگین را با آن جابجا کنند ۳. ☜ **لۆسە ـ۱** ۴. ☜ **لۆش ـ۲** ۵. فطیر

◘ **لۆس کەسێ بەستن**: *[مەجازی، پلار]* کەسێکی قورس یان تەنبەڵ جوولاندن ‹ئەوەندەی خواردووە مەگەر لۆسی بوەسن هەڵسێ!› ▤ شخص تنبل یا سنگین را تکان دادن

لۆس[2]: ئاوەڵناو. ۱. سواو لە بەر زۆر کار کردن ۲. فێربو؛و عادەت گرتوو ‹لە چەنەبازیدا لۆس بووە!› ۳. *[کینایە]* تەواو لەکارکەوتوو ‹ئیتر لۆس بووم ناتوانم کار بکەم!› ▤ ۱. ساییدە شدە از کار زیاد ۲. عادت کردە ۳. از کار افتادە

لۆستک / lostik/: ناو. چلپاو؛ قوڕی شل و تراو ▤ لای و لجن

لۆسۆرە / losore/: ناو. لۆگەنە؛ گەنەلۆ؛ گیایەکە لە تیرەی گەڵادەرزی ئاژەڵ کوێر دەکا ▤ گیاهی برگ سوزنی و سمی

لۆسە / lose/: ناو. ۱. لایز؛ لۆس؛ لهازە؛ لەوازە؛ لیهازە؛ لێهازە نوێڵ ۲. دەیلەم؛ باری؛ باریە؛ سلنگ ‹بەفرەکە هێندە ڕەق بوو بە لۆسە کون دەکرا «هێمن»› ▤ ۱. اهرُم ۲. دیلم

لۆسەکە / loseke/: ناو. گیایەکە بنەکەی دەخورێ ▤ گیاهی با پیاز خوردنی

لۆسی / losî/: ناو. ۱. سافی؛ دژی زروی ۲. تەڕزوانی ▤ ۱. صافی ۲. چرب‌زبانی

لۆسێ / losê/: ☜ **لچ‌قەوی**

لۆش / loş/: ناو. ۱. گیایەکی بۆنخۆشە ۲. فەتیرە؛ لۆس؛ نانێ کە هەویرترشیان لە هەویرەکەی نەدابێ یان پێش لە هەڵاتنی کرابێ ▤ ۱. گیاهی خوشبو ۲. فطیر

لۆشک / loşik/: ناو. جۆرێ کولێرەی چکۆڵە ▤ نوعی گردەنان کوچک

لۆشکە / loşke/: ☜ **لەواشە ـ۱**

لۆشمە / loşme/: ناو. گیایەکە ▤ گیاهی است

لۆشە / loşe/: ناو. کولێرەی گەورە ▤ گردەنان بزرگ

لۆشەکرە / loşekre/: ناو. گیایەکە ▤ گیاهی است

لۆغ / loğ/: ناو. ۱. لۆچ؛ توێ ۲. بانگلێر؛ بانگوش ▤ ۱. لایە؛ چین ۲. بام‌غلتان

لۆغان / loğan/: ناو. لۆخان؛ بەزم و ئاهەنگ ▤ بزم و سرور

لۆغانە / loğane/: ناو. لۆغە؛ بەخشش بە هۆی خەرمان سوور بوون ▤ انعام بە شادی آمادە شدن خرمن

لۆغە / loğe/: ناو. ۱. لۆغەلۆغە؛ نەخۆشی زمان ئەستوور بوون ۲. ☜ **لۆغانە** ▤ ۱. بیماری ورم زبان ۲. ☜ **لۆغانە**

لۆغەت / loğet/: ناو. دەنگۆ؛ شاتوشووتی لە ڕاستی بەدوور 🇮🇷 شایعە

لۆغەلۆغە / loğeloğe/: 🖝 **لۆغە ـ١**

لۆڤک / lovik/: 🖝 **لۆبیا**

لۆڤە / love/: ناو. هەوڵ؛ تەقالا 🇮🇷 تلاش

⊡ **لۆڤە کرن:** هەوڵ دان ‹ژ بۆ ئەو کارە گەلەک لۆڤە کرن› 🇮🇷 تلاش کردن

لۆق[1] / loq/: ناو. ١. لاق؛ لنگ ‹ئەم کابرا لۆق درێژە کێ بوو؟› ٢. گاف؛ هەنگاو ٣. لە ئەژنۆ بەرە ژێر ٤. لەق؛ هێلکەی گەنیو ٥. 🖝 **لۆقە**[1] ٦. قنەی باڵدار ٧. تۆڵا؛ قورسە؛ کولۆی ساف لە کانزا ٨. کولێرە ٩. لەقە؛ کاری لێ دان بە پا 🇮🇷 ١. لنگ ٢. گام ٣. از زانو به پایین ۴. تخم‌مرغ گندیده ۵. 🖝 **لۆقه**[1] ۶ عمل راه رفتن پرنده ۷. شِمش ۸ نان گرده ۹. لگد

⊡ **لۆق هاویشتن:** گاڤی درێژ ڕۆیشتن؛ شەقاو هاویشتن 🇮🇷 گام بلند برداشتن

لۆق هەڵێنان: شەقاو/ هەنگاو نان 🇮🇷 گام برداشتن

لۆق هەڵێنانەوە: شەقاو هاویشتن؛ هەنگاو هەڵێنان 🇮🇷 گام برداشتن

لۆق[2]: ئاوەڵناو. ١. نائاسایی ٢. درێژی پێ‌نەکەوتوو 🇮🇷 ١. غیرعادی ٢. دراز بی‌قواره

لۆق[3]: پێرۆ. ← **لەق‌ولۆق ـ تاق‌ولۆق**

لۆقاندن / loqandin/: چاوگ. تێنەپەڕ. تێپەڕ. //لۆقاندت؛ دەلۆقێنی؛ بلۆقێنە// □ تێنەپەڕ. لۆقانن؛ لۆقە کردن: ١. بە قۆرتە ڕۆیشتن □ تێپەڕ. ٢. لۆقە پێ کردن 🇮🇷 ١. هروله کردن ٢. به هروله انداختن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەلۆقاندن

لۆقانن / loqanin/: 🖝 **لۆقاندن**

لۆقاو / loqaw/: ناو. گاڤ؛ هەنگاو 🇮🇷 گام

لۆقژین / loqjîn/: چاوگ. دەرپەڕینی لەپڕ 🇮🇷 جهیدن ناگهانی

لۆقلۆق / loqloq/: ئاوەڵناو. ١. بێ‌ئاوەز و نازیرەک ٢. تەپ (بۆ یەکسم) 🇮🇷 ١. کودَن ٢. تنبل (باربر)

لۆقلۆقی / loqloqî/: ئاوەڵناو. لۆقی: ١. لنگ‌درێژ ٢. گاڤ‌گوشاد 🇮🇷 ١. لنگ دراز ٢. گام‌فراخ

لۆقنایەڤە / loqnayeve/: چاوگ. زۆر گەڕاندن و کاری زۆر پێ کردن 🇮🇷 کار زیاد کشیدن

لۆقە[1] / loqe/: ناو. لۆق؛ لەقلۆق؛ قۆرتە؛ قۆترە؛ قەترە؛ گورگەلۆقە؛ ڕەفتی لەسەرخۆ و بە نەرمە 🇮🇷 هروله؛ نیمدو

⊡ **لۆقە کردن:** 🖝 **لۆقاندن**

لۆقە[2]: ئاوەڵکار. جاروبار؛ بەدەگمەن 🇮🇷 به نُدرت

لۆقەلۆق / loqeloq/: ئاوەڵکار. ١. کاری بە قۆرتە ڕۆیشتن ‹بە لۆقەلۆق خۆم گەیاندە ماڵێ› ٢. دۆخی بەڕێوە ڕۆیشتنی درێژی پێ‌نەکەوتوو ‹لۆقەلۆق شەقامەکانی گەز کرد› 🇮🇷 ١. عمل هروله/ نیمدو رفتن ٢. حالت راه رفتن دراز بی‌قواره

لۆقی / loqî/: 🖝 **لۆقلۆقی**

لۆقین / loqîn/: چاوگ. بە پەلە و لۆقەلۆق ڕۆیشتن 🇮🇷 با شتاب رفتن

لۆک / lok/: ناو. ١. یەکێک لە ڕەگەزەکانی وشتر ٢. حوشتری نێر ٣. *[مەجاز]* ئازا و نەترس ٤. کاری ڕێک گوشین و گلۆفین ٥. چۆنیەتی داخران و مۆر کران ٦. تۆڵا؛ قورسە؛ کولۆی ساف لە کانزا ٧. قەترە؛ تکە؛ تنۆک ٨. 🖝 **لۆکە**[1] 🇮🇷 ١. نژادی از شتر ٢. شتر نر ٣. شُجاع ۴. عمل در آغوش فشُردن ۵. لاک‌ومُهر ۶ شِمش ۷. قطره ۸ 🖝 **لۆکه**[1]

⊡ **لۆک کردن:** داخستن و مۆر کردن 🇮🇷 لاک‌ومُهر کردن

لۆکاندن / lokandin/: چاوگ. ١. گەمە کردن و یەکتر تلاندنەوە ٢. *[کینایە، شوورەیی]* سەرجێیی کردن ٣. لۆقاندن؛ غاراندن 🇮🇷 ١. لاسیدن ٢. همخوابگی کردن ٣. به تاخت راندن

لۆکچە / lokçe/: ناو. وشتری نێری سێ بەهاردیتوو

▤ شتر نر سەساله

لۆکم / lokim/: ناو. شمش؛ کەستەک؛ شیش ▤ شمش

لۆکە¹ / loke/: ناو. لۆک؛ لووکە؛ پەمۆ؛ پەموو؛ پەمگ؛ پەمبۆ؛ پەنبۆ؛ پەنبی؛ پەمبی؛ پەمە؛ پەمپە؛ ور؛ وره: ١. گیای لۆکە؛ پووشی پەموو ٢. تاڵ و ڕیشاڵی (زۆرتر سپی) وەک خووری، بەرهەمی گیای لۆکە ‹کەی دەبێ جەمعییەتی خاتر لە بۆم/ تا وجوودم لۆکە بێت و غەم هەلاج «ناری»› ▤ ١و٢. پنبه

• لۆکە²: پاشگر. ـلۆکە؛ ـلووکە؛ ـ لووکە؛ بۆ چووک شاندان ‹بۆرەلۆکە؛ تەرزەلۆکە› ▤ پسوند تصغیر

لۆکەکێوی / lokekêwî/: ☜ **کەتان**²ـ١

لۆکەمێشکە / lokemêşke/: ناو. ناوی گیایەکە، بستێک بەرز دەبێ و پاش وەرینی گوڵەکەی شتێکی وەک لۆکە دەر دەکا ▤ گیاهی است

لۆکی / lokî/: ☜ **لاکی**

لۆگۆ / logo/: ناو. نیشانە؛ ئارم ▤ آرم

لۆگەنە / logene/: ☜ **لۆسۆرە**

لۆلاق / lolaq/: ☜ **لولاق**

لۆلاو / lolaw/: ☜ **لاولاو**

لۆلک / lolik/: ناو. بوودەڵە؛ کوودەڵە؛ بەچکەی ورچ و بەراز ▤ بچەی خرس و گُراز

لۆلکە / lolke/: ناو. ١. ☜ **لولکە** ٢. وشکەڵوا، کە بۆ سەفەر لێ دەنرێ ▤ ١. ☜ **لولکە** ٢. نوعی حلوای سفری

لۆلکەسپی / lolkes(i)pî/: ناو. وشکەهەڵوای لە ئارد و شەکر ▤ نوعی حلوا از آرد و شکر

لۆلکەسۆر / lolkesor/: ناو. وشکەهەڵوای لە ئارد و دۆشاو ▤ نوعی حلوا از آرد و شیرەی انگور

لۆلۆ¹ / lolo/: ناو. هەڵاڵە؛ گیایەکی بۆنخۆشە ▤ آلاله

لۆلۆ²: ناوەڵناو. چین لە سەر چین؛ توێ لە سەر توێ ‹بەستی لە پشتی پشتێنی لۆلۆ/ دای بە سەر منا لەرز و سێبەرۆ «فولکلۆر»› ▤ چین-چین

لۆلەپ / lolep/: ناو. لۆرەلەپ؛ لۆلەپە؛ داری لووسی گرۆڤەر بۆ پێش و دواوەی مەشکە کە داردۆژنگی بە زمانە تێ خراوە ▤ چوب دستگیرەی مشک به هم زدن

لۆلەپە / lolepe/: ناو. ١. ☜ **لۆلەپ** ٢. چەرخی ئاو کێشان ▤ ١. ☜ **لۆلەپ** ٢. چرخ آبکشی

لۆم / lom/: ناو. ١. ☜ **لۆمە** ٢. نێل؛ مەڵغە ▤ ١. ☜ **لۆمە** ٢. اهرم

لۆمە / lome/: ناو. لۆم؛ لەوم؛ لۆمەی؛ لوومەی؛ لۆرین؛ سەرکۆنە ‹مەکەن لۆمەی پەشێویی دڵ کە ئەمشەو/ پەشێواوە لە بەر پەرچەمپەشێوان «نالی»› ▤ سرزنش

لۆمەی / lomey/: ☜ **لۆمە**

لۆن / lon/: ناو. ١. لەون؛ جۆر؛ تەرح ‹بەو لۆنەی تۆ دەتەوێ دەس نادا› ٢. زەلکاو؛ زۆنگ ٣. کەوڵ؛ پێستە ▤ ١. طور ٢. باتلاق ٣. پوست حیوان

لۆنگ / long/: ناو. ١. فۆتە ٢. کەوڵی ڕایەخ ‹تۆ لۆنگ مەجنوون وستی وە شانەم/ تۆ دەستەی ئایر وەر دای وە یانەم «بێسارانی»› ▤ ١. لُنگ حمام ٢. پوستین زیرانداز

• لۆنە / lone/: پاشگر. تا؛ تاڵ؛ داو ‹بە بەنی دوولۆنە بیدروو!› ▤ ـ لا

لۆوک / lowik/: ☜ **لۆبیا**

لۆیە¹ / loye/: ناو. توێ؛ توێژ ▤ لایه

لۆیە²: ئاوەڵکار. ١. لە بەر ئەوە ‹لۆیە هاتم بتبینم› ٢. بۆیە؛ جوابی پرسیار ‹لۆ وات کرد؟ لۆیە› ▤ ١. به این دلیل ٢. همین‌طوری

لۆیی / loyî/: ناو. پەردەی دەرگای خێوەت ▤ پردەی درب خیمه

لو¹ / lû/: ناو. ١. لک؛ لۆ؛ گرێ و خراپی سەخت لە بن پێست ٢. ☜ **لیو** ٣. ☜ **لویە** ▤ ١. غده

٢. ☜ لیو ٣. ☜ لویە

ـ لـو²: پاشگر. سـەر بـە؛ لایـەن ‹زەعفـەرانلوو؛ حەیدەرانلوو› ⚑ ـلو

لووبلووب / lûblûb/: ناو. سووری لە سەر شتێ ⚑ اصرار؛ ابرام

لووبی / lûbî/: ☜ لۆبیا

لووبیا / lûbya/: ☜ لۆبیا

▣ **لووبیا چیتی**: ☜ لۆبیا شلّە

لووبیە / lûb(i)ye/: ☜ لۆبیا

لووپژەن / lûpjen/: ناو. هەڵلاج؛ هەلاج ⚑ حلاج

لووت¹ / lût/: ناو. لووتە؛ لیت؛ پت؛ پەت؛ کەپۆ؛ کەپوو؛ کەپ؛ کەپووگە؛ کەپی؛ کەپۆڵک؛ کاپۆ؛ کەپۆڵ؛ کاپۆڵ؛ کەپووی؛ کاپۆڵک؛ دەماخ؛ دم؛ فرنک؛ تفنک؛ بێفل؛ بەفل؛ دفن؛ دەفن؛ دفن؛ دەفن؛ پۆز؛ نووک؛ تونک؛ زنژ؛ نوفت؛ خرناق؛ خرناک؛ ئەندامی زۆیی لە ناوەڕاستی دەموچاو کە کاری هەناسە دان و بۆن بیستنە ⚑ بینی

▣ **لووت ئەسترین**: کەپۆ خاوێن کردنەوە ⚑ بینی سُتردن

لووت با دان: /کینایە/ نارازی بوون ⚑ ناراضی بودن

لووت بە بەر خۆدا هاتنەوە: ☜ لووت بە خۆدا هاتنەوە

لووت بە خۆدا هاتنەوە: /مەجاز/ لووت بە بەر خۆدا هاتنەوە؛ خەجاڵەت و پەشیمان بوونەوە ⚑ خجالت کشیدن و پشیمان شدن

لووت بە لووتەوە تەقین: /کینایە/ لەپڕ تووش یەکتر بوون ⚑ ناگهان به هم برخورد کردن

لووت پروان: /کینایە/ ناڕاحەت کردن ⚑ رنجیده خاطر کردن

لووت پژان: خوێن بەر بوونی کەپۆ ⚑ خون دماغ شدن

لووت پیا نەهاوردن: ☜ لووت پێدا نەهێنان

لووت پێدا نەهێنان: /کینایە/ لووت پیا نەهاوردن؛ ئاوڕ لێ نەدانەوە؛ بایەخ پێ نەدان ⚑ توجه نکردن؛ ارج ننهادن

لووت چوزانەوە: لووت چووزیانەوە: ١. کەپۆ سووزیانەوە ٢. /مەجاز/ لە هومێدەوارییەوە بە سەر ناهومێدیدا کەوتن ⚑ ١. احساس سوزش داشتن در بینی ٢. دماغ سوخته شدن

لووت چوزیانەوە: ☜ لووت چوزانەوە

لووت خوریان: ☜ لووت لێخوران

لووت خوساندن: /مەجاز/ دڵنیا کردن ⚑ خاطرجمع کردن

لووت داژاندن: ☜ لووت داژەندن

لووت داژەندن: /کینایە/ لووت داژاندن؛ لووت داژەنین؛ سەر دە بەر خۆنان بە ناڕەحەتی و خەمباری ⚑ سر افکندن و کز کردن

لووت داژەنین: ☜ لووت داژەندن

لووت ڕاسان: خوێنی لووت بەر بوون ⚑ خون‌دماغ شدن

لووت ڕەق بوون: /مەجاز/ قسە پێ نەمان و شەرمەزار بوون ‹کە پارەکەیان لە گیرفانی براکەی دەرهێنا، لووتی ڕەق بوو› ⚑ شرمنده شدن

لووت زانەوە: ئاو لە کەپۆ هاتن ⚑ آب از بینی سرازیر شدن

لووت سۆڵانەوە: لووت سۆڵیانەوە: ١. لووت سووزیانەوە ٢. کەپۆ بەرز کردنەوەی بارگین و نێرەکەر لە بۆن کردنی تەرس ⚑ ١. احساس سوزش داشتن در بینی ٢. بینی بلند کردن اسب و الاغ از بو کردن فضله‌ی ماده

لووت سۆڵیانەوە: ☜ لووت سۆڵانەوە

لووت شکان: /کینایە/ ١. ناهومێد بوون ٢. خەجاڵەت بوون ⚑ ١. نامید شدن ٢. شرمنده شدن

لووت شکاندن: /کینایە/ لووت شکانن: ١. تەمێ کردن ٢. ناهومێد کردن ⚑ ١. تنبیه کردن ٢.

ناامید کردن

لوت شکانن: ☜ **لوت شکاندن**

لوت گرتن: ۱. دەس بە کەپووە گرتن لە بۆگەن ۲. /کینایە/ لالووت بوون ■ ۱. بینی گرفتن از بوی بد ۲. ناخشنود بودن

لوت گیران: لووت گیریان/ کپ بوون؛ ئالامەت گرتن ■ احتقان بینی از زُکام

لوت گیریان: ☜ **لوت گیران**

لوت لاگرتن: لالووت بوون ■ ناخشنود بودن

لوت لێ خوران: /مەجاز/ لووت خوریان؛ خەیال کردن و بە تەما بوون ■ هوس کردن

لوت هاتنە خوارەوە: ۱. لووت شکان ۲. /مەجاز/ واز لە فیز هێنان ■ ۱. تنبیە شدن ۲. از تکبُر دست کشیدن

لوت هەڵقرچاندن: /کینایە/ تووڕەیی نیشان دان ■ اظهار تنفر کردن

لوت هەڵکردن: لا لووتی شان دان؛ لالووت بوون ■ ناخشنود بودن

لوت هەڵمساندن: /کینایە/ پیش خواردنەوە و تووڕە بوون ■ عصبانی شدن و بُغض کردن

لوت۲: ئاوەڵناو. لوت؛ ڕووت ■ لُخت

لوت۳: پێرۆ. ← **لاتولوت**

لوتاوێژ۱ / lûtawêj/: ناو. بۆگەنی زۆر پیس ‹کە مرۆ کەپۆی دەگرێ نەیبیسێ› ■ بوی بسیار بد

لوتاوێژ۲: ئاوەڵناو. دژخۆراک؛ بێزکەر لە خواردن ■ بدخوراک

لوتبڕاو / lûtb(i)ȓaw/: ئاوەڵناو. لووتبڕیاگ: ۱. تایبەتمەندی کەسێ کە لە سەر کاری خراپ سەری بێقلیان بڕیوە ۲. /کینایە/ ئابڕووتکاو ■ ۱. بینی بُریدە ۲. رسوا

لوتبڕیاگ / lûtbiȓyag/: ☜ **لوتبڕاو**

لوتبڵند / lûtb(i)łind/: ☜ **لوتبەرز**

لوتبەرانی / lûtberanî/: ئاوەڵناو. /پلار/ خاوەن لووتی زل و زۆپ و نەپۆڕ ■ دارای بینی بزرگ و برجستە

لوتبەرز / lûtberz/: ئاوەڵناو. /پلار/ لووتبڵند؛ بەفیز؛ بەدەعیە ■ متکبر

لوتبەرزی / lûtberzî/: ناو. /پلار/ فیز؛ دەعیە ‹بە فیزەوە ڕوو لە خەڵک وەرمەگێڕە! بە لووتبەرزی لەڕێ مەڕۆ! «هەژار، قورئان»› ■ تکبُر

لوتپان۱ / lûtpan/: ناو. غەلوخەدەنووک؛ قەلوخەدەنووک؛ جۆرێک مراوی دەندووک پانە بە درێژایی نزیک ۵۰ سانتیمیتر، نێرەی پشتی ڕەش و خاڵخاڵ، سەری شین، تەنیشت و بەر زگی خەنەیی و سینگی سپییە، مێوینەی لە بۆرەسۆنە دەچێ و تەنیا سەر شانی شینە، لە بەنداو و زەلکاواندا دەژین ■ نوکپهن

لوتپان۲: ئاوەڵناو. کەپۆپان؛ لووتدافسیاگ ■ دماغ‌کوفتەای

لوتخوار / lûtx(i)war/: ئاوەڵناو. /مەجاز/ قەڵس؛ تووڕە؛ ناڕازی ■ قهرکردە؛ ناراضی

لوتدافسیاگ / lûtdafisyag/: ئاوەڵناو. لووت پان ■ بینی‌پهن

لوتدرێژ / lûtd(i)rêj/: ئاوەڵناو. خاوەن لووتی لە ئەندازە بەدەر درێژ ■ بینی‌دراز

لوتڕەوان / lûtȓewan/: ئاوەڵناو. /مەجاز/ ڕووقایم و فێڵباز ■ شیّاد و پُررو

لوتزل / lûtzil/: ئاوەڵناو. ۱. کەپۆزەلام ۲. /کینایە/ لووتبەرز؛ فیسن ■ ۱. دماغ‌گندە ۲. مُتکبر

لوتشۆڕ / lûtşoȓ/: ئاوەڵناو. ۱. لووتدرێژ ۲. /کینایە/ چلمن؛ چلم لە لووت داشۆڕاو ■ ۱. دراز بینی ۲. خلمو

لوتک / lûtik/: ناو. قەمتەرە ■ پُل ناودانی

لوتکە / lûtke/: ناو. ۱. ترۆپک ‹لە ژێر ئاسمانی شینا/ لە پاڵ لووتکەی بەفرینا/ کوردستان گەڕام/ دۆڵاودۆڵ پێوام «گۆران»› ۲. کەپک ■ ۱. قُلە ۲.

دماغه

لووتوبزووت / lût û b(i)zût/: ئاوەڵکار. لەپڕ و ناکاو ‹لووتوبزووت تووشی بووم› ☰ ناگهان؛ ناگاه

لووتوپووت١ / lût û pût/: نـاو. لووتـەلووت؛ بۆڵەوپرتە؛ پرتەوبۆڵە ☰ غرولند

لووتوپووت٢: ئاوەڵناو. زۆر ڕووت و نـەدار ☰ فقیـر ژنده‌پوش

لووتە١ / lûte/: ناو. ١. پێشکۆ؛ کـەپک ٢. لووتکـە؛ ترۆپکـی چیـا ٣. ژنی بـە نـاز و شـەرمێون ☰ ١. دماغه ٢. قُله ٣. زن طناز و خجالتی

لووتە٢: ئاوەڵناو. ١. لـووتزل؛ کـەپۆزل ٢. *[کنایە]* ڕووتەکـە و پووتەکـە ☰ ١. دماغ‌گنـده ٢. کوچـک بی‌نمود

لووتەلا / lûtela/: ☜ **لالووت**

لووتەلووت / lûtelût/: نـاو. لووتوپووت؛ پرتەوبۆڵـە ‹دایمە لووتەلووتیە، نازانم چەی گەرەکە› ☰ غرولند

لووتەوانە / lûtewane/: نـاو. ١. خـەزێم؛ ئاڵـقەی نێوان کونەلووت بۆ جوانی ٢. سـەردەرانەی زەق ☰ ١. گُل بینی ٢. آستانه‌ی برآمده‌ی در

لووتیتیوم / lûtîtyum/: نـاو. لووتیسـیوم؛ تـوخمی کیمیایی کانزایی لە ئاخری ڕیـزی لانتانیـدەکان، بە ژمارەی ئەتومی ٧١ و کێشی ئـەتومی١٧٤,٩٧ ☰ لوتتیُم؛ لوتسیُم

لووتیسیوم / lûtîsyum/: ☜ **لووتیتیوم**

لووجن / lûcin/: ناو. دووکەڵ‌کێش ☰ دودآهنج

لووچکاندن / lûçkandin/: چاوگ. جـاوین؛ جـوون ☰ جویدن

لووچین / lûçîn/: چـاوگ. جـووڵان (کلـک) ☰ جُنبیدن (دُم)

لوودە / lûde/: ناو. کادێن؛ کادان ☰ کاهدان

لوور١ / lûr/: نـاو. ڕەوتی بە تەوژم سەرەوژێر هاتنی باڵداری ڕاوکەر ☰ شیرجه‌ی پرنده‌ی شکاری

لوور٢: ئاوەڵـناو. ١. ڕاسـت و تـەخت ٢. پـێچدراو؛ تابدار ☰ ١. راست و هموار ٢. پیچ‌خورده

▣ **لوور کردن**: پێچ دان ☰ پیچیدن؛ تاب دادن

لوور٣: دەنگەناو. ١. حەپەی درێژی سەگ و گورگ و چەقەڵ ٢. دەنگ و ئاهەنگی بلوێر ☰ ١. زوزه ٢. آواز نی‌لبک

لووراندن / lûrandin/: چاوگ. تێنەپەڕ. //لووراندت؛ دەلـوورێنی؛ بلوورێنـە// لۆراندنـەوە؛ لیرانـدن: ١. دەنـگ دەرهێنـانی وەک سـەگ و گـورگ بـە درێژی ٢. هـاژە کـردنی گێـژاوی بەتـەوژم ☰ ١. زوزه کشیدن ٢. غُریدن گرداب

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەلووراندن

لوورکنایش / lurk(i)nayîş/: چـاوگ. لایلایـی کردن ☰ لالایی خواندن

لوورنای / lûrnay/: چاوگ. لووراندن ☰ غُریدن

لوورە / lûre/: دەنگـەناو. لـیرە؛ لـوورە؛ دەنگـی لووراندن ‹لوورەی گورگ› ☰ زوزه

▣ **لوورە هاتن**: دەنگی وەک لوورە لێوە هاتن ‹پیرە گێژاو لوورەی دێ!› ☰ غُریدن

لوورەلوور / lûrelûr/: دەنگەناو. لـوورەی بـە شـوێن یەکدا ☰ زوزه‌ی پیاپی

لووری / lûrî/: ناو. لای‌لای ☰ لالای بچه

لووریایوە / lûryaywe/: چاوگ. لـوورە کـردن ☰ زوزه کشیدن

لووری‌لووری / lûrî lûrî/: ناو. لایەلایە ☰ لایی‌لایی

لووڕ / lûř/: نـاو. لـویر؛ لـۆڕک؛ لـوێر؛ ژاڵـە؛ ڕوول؛ لووڕک؛ ڕوولک ☰ خرزهره

لووڕک / lûřik/: ☜ **لووڕ**

لووزەتێن / lûzetên/: نـاو. تینـگ؛ ئاڵـوو؛ بادامـەی لای مل ☰ لوزتین

لووزەو / lûzew/: نـاو. ١. چۆنیـەتی بەربوونـەوە و خزینی شتی ورد بە پڕایی ‹جەواڵـەکە دڕا، گـەنم لووزەوی کرد› ٢. ڕەوتی دەرچوونی تراو لە کون و قەڵشت بە تەوژمەوە ‹وەرە مەیگێڕ دەمەوێ ئەوشـۆ ..

خەمی دڵ کەم کەم/ لووزەوم بەردە سەرێ! نامەوێ جورعەی کەم ـ کەم «هێمن»› ٣. قەڵتوبڕ؛ کارەساتی دابەڕزانی سپایانی دژمن، وێڕای کوشتوبڕ و تالان ‹لووزەوی هەوەڵین دەستە سوارانی داگیرکەرانی کوردستان، ئۆغریان لێ بڕیمەوە و بەرپەرچیان دامەوە «هەژار، *شەرەفنامە*»› ☰ ١. ریزش پیاپی دانەها ٢. ریزش مایع با فشار ٣. ایلغار

لووس١ / lûs/: ناو. ١. پلوور؛ پلووسک ٢. تاف؛ تاڤگە ٣. دەزگای ڕۆن لە ڕوەک گرتن ٤. لیس؛ جێ هەڵنیشتنی مریشک و بۆقلە ٥. گیایەکی پایایا، گەڵاساف و پان و درێژە، بە سەلکێکی وەک سەلکی سیرەوە، بۆ دەرمان دەبێ ☰ ١. ناودان ٢. آبشار ٣. دستگاه روغن‌کشی ۴. جای روی تخم نشستن مرغ و بوقلمون ۵. گیاهی است

لووس٢: ئاوەڵناو. ١. ساف: *ئـا)* بێ‌گیا ‹دەشتی لووس› *ب)* بێ‌موو ‹سەری لووس› ٢. حولی؛ بێ‌گرێ و زبری ‹بەردی لووس› ٣. *[کنایە]* جوان ‹ژنێکی لووسە› ٤. تەڕزوانی خۆڕێک‌خەر ‹بەسیە چیتر خۆ لووس مەکە!› ٥. *[ناشیرین]* بەپشت؛ قووندەر ☰ ١. صاف: *الف)* بی‌گیاه *ب)* بی‌مو ٢. لَخت؛ صاف بدون گره و زبری ٣. زیباروی ۴. چرب‌زبان ۵. کونی

◘ **لووس بوون**: ١. ساف بوون؛ سوان لە بەر کاری زۆر ٢. لاڕێ بوون ٣. لە کار کەوتن لە بەر ماندوویی ☰ ١. صاف شدن ٢. بدعادت شدن ٣. از کار افتادن از فرط خستگی

لووساو / lûsaw/: ☜ **لووساوک**

لووساوک / lûsawik/: ناو. لووساو: ١. سوول؛ پلووسک ‹ئەوەی هەر دەستی لە لووتی داوە/ وتی فیل وەکوو لووساوکی ئاوە! «هەژار، *بۆ کوردستان*»› ٢. سولاڤ؛ تاڤگە ☰ ١. ناودان ٢. آبشار

لووستر / lûstir/: ناو. چلچرا؛ قەندیل؛ چرای بە چەن گڵۆپەی لە میچەوە هەڵواسراو ☰ لوستر

لووسکار / lûskar/: ناو. کەسێ کە شتی زبر ساف دەکا ☰ صافکار

لووسکە / lûske/: ناو. ١. لاوی دەمڕووت ‹هێند سادە و لووسکە نۆکەری بوو/ ژوور و دەری هەر پڕی پەری بوو «هەژار، *مەم و زین*»› ٢. *[کنایە، ناشیرین]* لاوی حیز ☰ ١. جوان بی‌مو ٢. بچەکونی

لووسکەباز / lûskebaz/: ئاوەڵناو. *[ناشیرین]* بەچەباز. هەروەها: **لووسکەبازی** ☰ بچەباز

لووسلووسک / lûslûsik/: ناو. شین‌شینک، زەردەقۆڕە؛ جۆرێ مارمێلکەی درێژ ☰ آفتاب‌پرست

لووس‌وپووس / lûs û pûs/: ئاوەڵناو. ١. تەواو لووس؛ بێ‌هیچ زبری ٢. *[کنایە]* دەس‌بەتاڵ؛ دەس‌خاڵی؛ هیچ پێ نەماو ‹بنوارە بوونی ئەووەڵت و چوونی ئاخرت:/ هاتی چ ڕووت و قووت و، هەڵاتی چ لووس‌وپووس! «نالی»› ☰ ١. کاملاً صاف بدون زبری ٢. دست‌خالی

لووسی / lûsî/: ناو. ١. چۆنیەتی ساف و بێ‌گرێ بوون ٢. تەڕزوانی ☰ ١. صافی ٢. چرب‌زبانی

لووسێمی / lûsêmî/: ناو. شێرپەنجەی خوێن ☰ سرطان خون

لووش١ / lûş/: ناو. لووشە؛ ڕەوتی قووت دان بە ساغی ‹لووشی کرد› ☰ بلع

◘ **لووش کردن**: قووت دان بە ساخی ☰ بلعیدن

لووش٢: دەنگەناو. ١. دەنگی هەڵمژین و قووت دان ٢. دەنگی لووتی چڵمن ٣. دەنگی دەم و لووتی یەکسم لە تاسەی جۆ ☰ ١. صدای برکشیدن و بلعیدن ٢. صدای بینی خلمی ٣. صدای بینی چهارپای در آرزوی علیق

. لووش٣: پاشەوشە. ـ مژ ‹هەڵلووش› ☰ ـ مک

لووشاو / lûşaw/: ☜ **لافاو**

لووشای / lûşay/: چاوگ. بە کەپۆ هەڵمژین ☰ از بینی برکشیدن

لوشک / lûşk/: ناو. جووتـه؛ جفتـه؛ جۆحتـک ≣ لگدپرانی چهارپا

لوشکاوێژ / lûşkawêj/: ☜ **لوشکەهاوێژ**

لوشکە۱ / lûşke/: ناو. لووشک؛ جووتە ≣ لگدپرانی

لوشکە۲: دەنگەناو. پڕمە و بۆڵەی یەکسم بۆ ئالیـک ≣ لندیدن چهارپا برای علیق

لوشـکەهـاوێژ / lûşkehawêj/: نـاو. لووشـــکاوێژ؛ لەقەهاوێژ؛ جووتەوەشێن ≣ جُفتک‌انداز

لوشـنای / lûşnay/: چـاوگ. کفانـــدن؛ وەک مـــار دەنگ کردن ≣ صدای مار درآوردن

لوشە / lûşe/: نـاو. ١. ڕەوتی قووت دانی بە ساغی ٢. لوویشک؛ گیایەکە دە ناو دۆکلیوی دەکەن ٣. جۆرێ نەخۆشی یەکسم و ڕەشەوڵاغ ≣ ١. فرایند درسته بلعیدن ٢. گیاهی آشی ٣. از بیماری‌های سـتور و چارپایان

لوشـەگورگە / lûşegurge/: ناو. گیایەکە ≣ گیـاهی است

لوشەلوش / lûşelûş/: دەنگـەناو. ١. لووشــەی زۆری یەکسم ٢. دەنگی هەڵکێشـانی پـەیتا ـــ پـەیتای لووت ‹لووتی ناسترێ، هـەر لووشەلووشـیـەتی!› ≣ ١. صدای لندیدن پیاپی ستور ٢. صدای بالا کشیدن پیـاپی بینی

لوشی / lûşî/: ناو. هێشوو؛ هۆشە ≣ خوشه

لوشـیـای / lûşyay/: چـــاوگ. هەڵلووشـــــران ≣ سرکشیده شدن

لوشین / lûşîn/: چاوگ. ١. قووت دان بـە سـاغی ٢. لووشە کردنی یەکسم ≣ ١. درسـته بلعیـدن ٢. لندیدن ستور

لـوکس / lûks/: ئاوەڵناو. شیک؛ بەشکۆ؛ لەبار ‹ماڵی لووکس› ≣ لوکس

لوکە۱ / lûke/: ☜ **لۆکە**

ـ لوکـە۲: پاشـگر. ـــ لــۆکە؛ ـ لۆکــە؛ نیشــانەی گچکەیی ‹تەرزەلووکە› ≣ پسوند تصغیر

لوگی / lûgî/: ئاوەڵناو. بەرهەڵدای بێکارە ≣ ولگرد

لول۱ / lûl/: ناو. ١. لووری باڵدار ٢. پەیوەند لە دار ٣. لوولە ‹لوولێک تریاک› ≣ ١. شیرجەی پرنـده ٢. پیوند درختی ٣. لول

لـول۲: ئاوەڵـناو. ١. بـادراو؛ لـــوور ‹قــژی لــوول› ٢. مەس؛ سەرخۆش ≣ ١. فر؛ تابداده ٢. مست

◘ **لـول بـون:** بوونـە لوولـە؛ بـە شـێوەی لوولـە دەرهاتن ≣ لوله شدن

لـول دان: ١. پـــێچدان؛ پێچاندنـــەوە ‹مـــن لـــە قــەرەداغ تــۆ لــە زمنــاکۆ/ خــۆت لــوول دا هــاتی خستمت لە گۆ «فولکلـۆر»› ٢. */کینایە/* بـە پەلـە خواردن ≣ ١. نوردیدن ٢. با شتاب خوردن

لـول کردن: لوولە کـردن؛ نواڵــە کـردن ≣ لولـە کردن

ـ لـول۳: پاشەوشـە. فرفــری؛ پێچـــراو ‹زولــفلــوول؛ گەلالووڵ؛ گەردەلوول› ≣ فر؛ تابداده

لولا / lûla/: ☜ **لولە**۱

لـولاق / lûlaq/: نـاو. لـــوولاک؛ لــۆلاق؛ گــالۆر؛ پێشەی بەلەک ≣ استخوان ساق

لولاک / lûlak/: ☜ **لولاق**

لولان / lûlan/: چاوگ. ١. پێچ خـواردن ٢. پـێچ دان ≣ ١. پیچ خوردن ٢. پیچ دادن

لولپەڕ / lûlpeř/: ☜ **لیلوپەڕ**

لولدراو / lûld(i)raw/: ئاوەڵناو. پێچـدراو؛ پێچـراو ≣ پیچ‌خورده

لولک / lûlik/: نـاو. ١. بلوێر ٢. ئامرازێکی جۆلایی ٣. دەمی درێژی مسینە ٤. قرقـرە؛ غەرغـەرە ٥. ژاڵە؛ لووڕک ≣ ١. نـی‌لبـک ٢. ابـزاری در دسـتگاه بافندگی ٣. لولەی آفتابه ۴. قرقره ۵. خرزهره

لـولکژەن / lûlikjen/: ☜ **لولەژەن**

لولکە / lûlke/: ناو. لۆلکە؛ لـوولکی جـۆلایی ≣ از ابزارهای بافندگی

لولو / lûlû/: ناو. ١. لیلوو؛ مـرواری؛ گەوهەرێکـە

لە ناو سەدەف لە دەریا دەس دەکەوێ ‹شەکەر زوبانێ، غونچە دەهانێ/ لوولوو ددانێ، لەب لەعل کانێ «مەولەوی»› ٢. گولێکە ٣. لۆلکەی جۆلا ☰ ١. مروارید ٢. گُلی است ٣. ابزاری در بافندگی

لوولە^{1} / lûle/: ناو. لوولا؛ لیلە؛ لیلی؛ لوولێ؛ لولا؛ زڕندی؛ بۆری؛ بۆریە؛ بووری؛ لوولک؛ لەیلووک؛ لەلووک؛ کێسین: ١. کەرەستەیەکی خەڵەڵەی درێژ، بۆ گۆزاندنەوەی گاز و تراو ٢. بلوێر ٣. بێچووی ورچ و بەراز ٤. خشڵێکە بۆ دوعا تێخستن ٥. نەخۆشییەکی گوانی ئاژەڵ ☰ ١. لوله ٢. نی‌لبک ٣. بچەی خرس و خوک ۴. زیوری است ۵. نوعی بیماری پستان دام

⊡ **لوولە کردن:** ١. دروست کردنی لوولە ٢. نواڵە کردن ☰ ١. ساختن لوله ٢. لوله کردن

لوولە^{2}: ئاوەڵناو. پێچراو؛ بادراو ☰ نوردیده

لوولەبەند / lûlebend/: ناو. خشڵی لوولە کە دوعای تێ دەخەن ☰ زیوری است

لوولەپەڕ / lûlepeř/: ☜ **لیلوپەڕ**

لوولەدار / lûledar/: ئاوەڵناو. ١. تایبەتمەندی دەفرێ لوولەی هەیە ٢. تایبەتمەندی حەیوانێ کە نەخۆشی لوولەی گرتووە ☰ ١. لولەدار ٢. ویژگی دامی کە بیماری پستان دارد

لوولەژەن / lûlejen/: ناو. لوولکژەن؛ بلوێرژەن ☰ نوازندەی نی

لوولەسۆبە / lûlesobe/: ناو. باکەش؛ بۆریەی کوورە ☰ لولەی بخاری

لوولەکی / lûlekî/: ئاوەڵناو. وەکوو لوولە ☰ لولەمانند

لوولەکێش / lûlekêş/: ناو. کەسێ کە کاری دانان و دامەزراندن و بەرێخستنی لوولە، شیر، شێرفەلەکە، هەماراو و شتی وایە ☰ لولەکش

لوولەکێشی / lûlekêşî/: ناو. ١. کاری دانان و دامەزراندنی لوولە ٢. کارگەی لوولەکێشی ٣. پیشەی لوولەکێش ☰ ١تا٣. لولەکشی

لوولەوزنجیر / lûle w zincîr/: ناو. خشڵێکی سینەیە ☰ زیوری است

لوولەینە / lûleyne/: ☜ **لوولێنە**

لوولی / lûlî/: ناو. پێچ و لوولی مووی سەر ☰ پیچ و تاب مو

لوولیان / lûlyan/: چاوگ. لوول بوون؛ پێچ دران ☰ پیچ خوردن

لوولیک / lûlîk/: ☜ **لالە**

لوولێ / lûlê/: ☜ **لوولێنە**

لوولێنە / lûlêne/: ناو. لوولەینە؛ لوولێ؛ ئافتاوەی سواڵەت ☰ لولەهنگ؛ آفتابەی سُفالی

لوومە / lûme/: ئاوەڵناو. لومە؛ ڕسوا؛ ناوزڕاو؛ ئابڕووتکاو ☰ رسوا

لوومەی / lûmey/: ☜ **لۆمە**

لوومی / lûmî/: ☜ **لیمۆ**

لوونایش / lûnayîş/: چاوگ. لونایش؛ هەڵبەزین لە شوێنی خۆ ☰ ورجهیدن

لوونە / lûne/: ناو. لیانی؛ لانەی باڵدار ☰ لانە

لوونەواز / lûnewaz/: ☜ **لانەواز**

لووەجن / lûwecin/: ناو. ١. لووجن؛ دووکەڵکێش ٢. کوورە؛ سۆبە ☰ ١. دودکش ٢. بُخاری

لووەڵ / lûwel/: ناو. ١. هەویری لە بن ژیلەمۆ برژاو ٢. کەلانە؛ جۆرێ خۆراکە ☰ ١. خمیر در خاکستر پخته ٢. نوعی غذا

لووی / lûwî/: ☜ **لوویە**

لووی / lûy/: ☜ **لوویە**

لوویشک / lûyşik/: ☜ **لووشە ـ٢**

لووینە / lûyne/: ☜ **لوینە**

لوویە / lûye/: ناو. لوی؛ لوو؛ لووی؛ لوووی؛ ڕێوی؛ ڕواس؛ چتیر ☰ روباه

لە^{1} / le/: ناو. لەز؛ پەلە ☰ عجلە

لە^{2}: ئامراز. ١. نە؛ جە؛ ژ؛ نیشانەی سەرەتایی ‹لە

دویکەوە؛ لە پێش مادەکانەوە› ٢. هۆ؛ سۆنگە ‹لە ترسا نەمزانی چی بێژم؛ لە ماندوویی و لە برسان لاقم دەلەرزی› ٣. بە هۆی؛ بە بۆنەی ‹لە تۆی دەزانم› ٤. بەرامبەری ‹لە کەس ناترسم› ٥. نیشانەی جووڵە؛ بزووتن: *ئا)* ڕاستای ‹لە پاڵ دەستمەوە فرتەی کرد› *ب)* بە درێژاییدا؛ لە توول ‹لە پردەکە پەڕینەوە› ٦. عۆدە؛ ئەستۆ ‹کاری وا لە من نایە› ٧. نیشانەی بەشێ یان هەمووی شتێ ‹پڕ لە شانازی؛ ئەوەش لە خۆمانە› ٨. سەبارەت بە ‹لە کاروباری خۆت بێژە› ٩. نیشانەی بەرامبەر کردنەوە یان جیاوازی ‹ئەم لە ئەو باشترە؛ دەستی لە پای درێژترە› ١٠. نیشانەی جنس ‹ماڵەکانیان هەموو لە قوڕە› ١١. نیشانەی سەرچاوە یان بنەما ‹لە هۆزی جافە› ١٢. ئی؛ هین ‹ئەمە لە منە؛ لە کەس نییە› ١٣. بۆ؛ بە؛ وە؛ بۆ خاتری ‹لە چاوی تۆ، ئەو پێکە دەخۆمەوە› ١٤. بۆ؛ بەرەو؛ بۆ لای ‹لە ئاسمانی شینی ڕوانی› ١٥. بە؛ نیشانەی بەرکاریی (مفعولی) ‹دەستم لە دەستی نەکەوتووە› ١٦. وێنە؛ ڕەنگ؛ جۆر ‹کوڕەکەت لە خۆت ئەچێ› ١٧. نە؛ جە؛ دەناو ‹لە ماڵ؛ لە کێو؛ لە گیرفانمدا› ١٨. سەبارەت بە؛ لەمەڕ ‹لە شتی واوە قسەم نەکردوە› ١٩. کات؛ دەم؛ گاڤ ‹لە ڕۆژ و لە شەو؛ لە زستاناندا› ٢٠. لایەنی؛ لە ڕوانگەی ‹سووت لە ئیسلامدا حەرامە؛ لە باوەڕی ئێوەدا› ٢١. بەرەو؛ بەرەولای ‹ڕوو لە کوێ بکەم؟› ٢٢. بۆ دەربڕینی هەندی یان پاژێکی شتێک لە ئاست هەموویدا ‹یەک لە هەزاریمان نەزانیوە› ☰ ١تا١٢. از ١٣. به خاطرِ ١٤تا١٦. به ١٧تا٢٢. در

• **لە²**: پاشگر. ١. بۆ چووک نیشان دان ‹براڵە› ٢. بۆ خۆشەویستی ‹کاکەڵە› ☰ ١. پسوند تصغیر ٢. پسوند تحبیب

لەب / leb/: ناو. ١. ☜ **لێو** ٢. لێوارە؛ کەنارەی هەر شتێ ٣. لەپ؛ بەری دەست ☰ ١. ☜ **لێو** ٢. کنارە ٣. کف دست

لەبا¹ / leba/: ناوەڵناو. /*شوورەیی*/ بەبا؛ نێرخواز (دێڵ) ☰ جفت‌خواه (مادە سگ)

لەبا²: ئامراز. جەم؛ لنک ☰ نزدِ

لەبابەت / lebabet/: ئامراز. لەباوەت؛ دەربارەی ‹لەبابەت بێکاری و گرانییەوە قسە دەکا› ☰ دربارەی

لەبات¹ / lebat/: ناو. جووڵە؛ بزاو ☰ جنبش؛ تکان

لەبات²: ☜ **لەباتی**

لەباتی / lebatî/: ئامراز. لەبات؛ لەباتیان؛ لەجیات؛ لەجیاتی؛ لەبری ‹ئەزانی من شەهیدی غەمزەم ئەی قەبرەڵکەنی دڵسۆز!/ لەباتی گوڵ لە قەبرا تۆ خوا خارم لەبۆ ڕاخە! «بێخود»› ☰ به عوضِ؛ به جای

لەباتیان / lebatîyan/: ☜ **لە باتی**

لەبادە / lebade/: ناو. کوڵەباڵ ☰ نیمتنەی نمدی

لەبار / lebar/: ناوەڵناو. ١. بەکەڵک؛ بە دەرد خواردوو ‹... ئەو دارگوێزە چەند ڕەختە و لەبارە بۆ دەرگا و پەنجەرە لێ دروست‌کردن ... «سوارە»› ٢. سازگار ‹ئەگەر حەوت و شەش لەگەڵ سێ و چوار بێ/ ڕەنگە بۆ ناوی مەتەڵ لەبار بێ «گۆران»› ٣. جوان و تەکووز ‹لەباری، نازەنینی، نەرم و نۆڵی، دڵتەڕی، شادی/ لە چاوی بەد بە دوور بی ئەی کچی جوانی مەهابادی! «هێمن»› ٤. شیاو ‹ئەم کوردە گوردە ئێستا، کە بێ کەس و هەژارە/ ملی بۆ شیری دوژمن خوار و کەچە و لەبارە! «بێکەس»› ٥. توانا؛ لێهاتوو ‹گۆرانی‌بێژی خۆوێژی نەخوێندەوار هۆنەرن، کە لە هۆنینەوەدا لەبارن «هەژار، *چێشتی مجێور*»› ☰ ١. مناسب؛ درخور ٢. سازگار ٣. زیبا؛ دارای تناسب ٤. شایان ٥. توانا

لەبارچووک / lebarçûk/: ☜ **لەبەرچوو**

لەبارەی / lebarey/: ئامراز. لەمەڕ؛ دەربارەی ☰ دربارەی

لەباری / lebarî/: ئامراز. باب؛ شەنگی؛ شیاوی ☰ شایستەی

لەبالەب / lebaleb/: ☜ **لێوانلێو**

لەبان / leban/: ناو. ١. گیای حەسیر لێ چێ کردن ٢. گزی؛ فێڵ؛ حیلە ▤ ١. گیاه حصیربافی ٢. نیرنگ

لەباو / lebaw/: ئاوەڵناو. ١. بەرەواج؛ برەودار ٢. ئامادە و گورج‌وگۆڵ ▤ ١. رایج ٢. آمادە و چالاک

لەباوەت / lebawet/: ☜ **لەبابەت**

لەبت / lebt/: ناو. جووڵە؛ بزاو ▤ جنبش؛ تکان

لەبتاندن / lebtandin/: چاوگ. جووڵاندن؛ تەکان پێ دان ▤ تکان دادن

لەبری / leb(i)rî/: ئامراز. لەبرێتی؛ لەباتی؛ لەجیاتی ‹گەرەکتانە لەبری خوداپەرستنێ، ئەو شتانە بپەرستن؟! «هەژار، *قورئان*»› ▤ به جایِ

لەبرێتی / leb(i)rêtî/: ☜ **لەبری**

لەبڕ / lebiř/: ئاوەڵکار. ١. گۆترە؛ هەیکۆ ٢. بە قەبەڵ؛ کونتەراتی ▤ ١. فلّەای ٢. کُنتراتی

لەبڕی / leb(i)řî/: ئاوەڵکار. کاری بە قەبەڵ ▤ کار کُنتراتی

لەبز / lebz/: ناو. ١. فەرمایش؛ قسەی مرۆی ماقووڵ ٢. لێو؛ لەب ‹بزە و لەبزی شیرین، نیگای گەرم‌وگوڕ «گۆران»› ▤ ١. فرمایش ٢. لب

⊡ **لەبز گەڕان**: دەم کردنەوە؛ هاتنە قسە ‹دەترسام هەر لەبزم بگەڕێ لە خوارەوە هەڵڕژێ! «هەژار، *چێشتی مجێور*»› ▤ لب به سخن گشودن

لەبزەڕینە / lebzeřîne/: ناو. لەمەزەڕینە؛ لەبزێڕینە؛ سەربەزێرە؛ نیسکێنەی توند کە ڕۆنی قاڵکراوی بە سەردا دەکەن ▤ آش عدس غلیظ که روغن بر آن ریزند

لەبزی / lebzî/: ئاوەڵناو. بە قسەی ڕووبەڕوو ▤ شفاهی

لەبزینە / lebzîne/: ناو. لەوزینە؛ جۆرێ شیرینی ▤ لوزینە؛ نوعی شیرینی

لەبزێڕینە / lebzêřîne/: ☜ **لەبزەڕینە**

لەبک / lebk/: ناو. ١. چۆنیەتی سەرلێ‌شێوان ٢. چۆنیەتی هۆش‌بڵاوبوون ▤ ١. سردرگمی ٢. فراموشی

لەبکاندن / lebkandin/: چاوگ. ١. سەر لێ شێواندن ٢. ماندوو کردن ▤ ١. کسی را هول کردن ٢. خسته کردن

لەبککۆک / lebikkok/: ئاوەڵناو. *[کینایە]* کەم‌هۆش؛ بیربڵاو ▤ حواس‌پرت

لەبلمان / lebilman/: ناو. جۆرێ قام و هەڵپەڕکێ کوردی ▤ نوعی آواز و رقص کُردی

لەبلەب / lebleb/: ناو. جۆرێ کۆتر ▤ نوعی کبوتر

لەبلەبان / lebleban/: ئاوەڵناو. قسەزان و دەم‌پاراو ‹پیاوێکی زۆر زیرەک و قسەزان و لەبلەبان و زمان‌لووس بوو. بە داخەوە هەرچەندی کردم نەمتوانی بە دڵ خۆشم بوێت، نازانم بۆچی! «هەژار، *چێشتی مجێور*»› ▤ فضیح و سخنور

لەبلەبی / leblebî/: ناو. لوبلوبە؛ نۆکەسپیلکەی لە شیردا کوڵاوی وشکەوەکراو ▤ لبلبی؛ نخودچی

لەبن / lebin/: ئاوەڵکار. ١. گش؛ گشت؛ تێکڕا ‹داری ئەم ناوچە، لەبن سووتا!› ٢. قەت؛ هەرگیز ‹من لەبن شتی وام نەدیوە› ٣. لە ڕەگەوە؛ لە ڕیشەوە ‹گوڵە کێوییەکان لەبن هەڵمەکێشن› ٤. بەگشتی ‹سنەیی لەبن کوردن› ▤ ١. همە ٢. هرگز ٣. از ریشه ۴. کُلاً

لەبنەوە / leb(i)newe/: ئاوەڵکار. بە نهێنی؛ بە دزییەوە ‹دەیانبینی زۆر بە سەرکزی داماون و لەبنەوە چاوەچاویانە «هەژار، *قورئان*»› ▤ پنهانی؛ دُزدکی

لەبنەوەبڕ / leb(i)newebiř/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* لە بەرەو باجی و لە بنەو قەیچی؛ تایبەتمەندی کەسێک کە خۆی وەک دۆست نیشان دەدا و بە نهێنی زەبر دەوەشێنێ ▤ دوست ظاهری و دشمن باطنی

لەبنەهاتـــوو / leb(i)nehatû/: ئاوەڵـــناو. ۱. ☜ لەبنهاتـوو ۲. تـەواوبوو 🇮🇷 ۱. ☜ لـەبنهاتـوو ۲. تمام‌شده

لەبنهاتـوو / lebinhatû/: ئاوەڵـناو. لەبنـەهاتوو: ۱. قـڕان تێکـەوتوو ۲. بـە ڕیشـەوە دەرهـاتوو 🇮🇷 ۱. دودمان برباد رفته ۲. ریشه‌کن شده

لەبوچی / lebuçî/: نـاو. نەوگـماڵ؛ کـولاڤکـەر 🇮🇷 نمدمال

لەبۆ^{1} / lebo/: ☜ لباد

لـەبۆ^{2} / lebo/: ئامراز. لبۆ: ۱. بۆ؛ لـۆ؛ ژبـۆ؛ ئـەڕای ‹سەبا بێنێ ئەگەر بێنێ لە زوڵفت دین و دڵ دینـێ/ وەلیکن کەی دڵ و دینێ لـەبۆ عوششـاقی تـۆ مـاوە؟ «مەجدی»› ۲. بۆ؛ لۆ؛ ژبۆ؛ ئەڕای؛ بۆ خاتری ‹دزی خانەگی! واجبـە کوشـتنت/ لـەبۆ عیـبرەتی غـەیرە، خوێن ڕشتنت «سافی»› ۲. بۆچی؛ چما 🇮🇷 ۱. برای ۲. چرا

لـەبۆچی^{1} / leboçî/: نـاو. کولاڤـکەر؛ نمـەدماڵ 🇮🇷 نمدمال

لەبۆچی^{2}: ئاوەڵکار. بۆ؛ بۆچی 🇮🇷 چرا

لەبوو / lebû/: ناو. بریانی؛ لباد؛ چۆنەر 🇮🇷 لبو

لەبە / lebe/: نـاو. گۆشـتی زۆر چـەور 🇮🇷 گوشـت بسیار چرب

لەبەر^{1} / leber/: ئاوەڵناو. بەردار؛ بە میوە 🇮🇷 ثمردار

▣ **لەبەر بون**: ۱. لەبەردا بوون ‹کراسـێکی جـوانی لەبەر بوو› ۲. لە حیفز بوون ‹هەموو شـیعرەکەم لەبـەرە› ۳. لـە پـێش بـوون ‹ڕێگایـەکی دوورم لەبەرە› 🇮🇷 ۱. به تن داشـتن ۲. از حفـظ بـودن ۳. پیش رو داشتن

لەبـەر^{2}: ئاوەڵـکار. بـە حیفـزی ‹لـە مابـەینی هـەر جارێـک خوێنـدنی سـوورەتدا، ئـەم دوعایـە لەبـەر بخوێنە! «هەژار، چێشتی مجێور»› 🇮🇷 حفظی؛ ازبر

لەبەر^{3}: ئامراز. ۱. بۆ خاتری؛ بە سەبەبی ‹خۆفم لـە خودا چونکە لەبەر غـەیری خودایـە/ ئـەمنم بـە درۆ، سووڕەتی وەک خەوف و ڕەجایە «حـەریق»› ۲. لـە لای؛ لە کنی ‹هەر لەبەر خۆمەوە لە خوا دەپاڕامـەوە ئەو بەدفەڕە بمرێ و لە کـۆڵ دنیـا بێتـەوە! «هـەژار، چێشتی مجێور»› ۳. لە ئاست؛ لـە حانـد ‹سـەری کولــمت گەشــە، هــەر وەک گولــی کوێســتانی کوردستان/ لەبەر بەژنت دەبێ سەر دانەوێنێ خەڵفی شمشادی «هێمن»› ٤. پـێش؛ لـە بـەر دەم ‹لـەم حوجرە لەبەر پەنجەرە کەوتووم و دەخوێنم/ بێعەینی دەڵەی بولبولی گۆشەی قەفەسێکم «نـالی»› ٥. لـە ژێر کاریگەری ‹لەبەر تۆزی سواران، ڕۆژی ڕووناک و تاووساو، ببووە شەوەزنگێکی ئەنگوستلەچاو «هـەژار، *شەرەفنامە*»› ٦. لە ژێر ‹نە نووسەکەی پێوە نووسـا/ نە لەبەر بارانێ خووسا «هێمن»› 🇮🇷 ۱. بـە خـاطرِ ۲. پیشِ ۳. در برابرِ ۴. در مقابلِ ۵. بر اثرِ ۶ زیرِ

▣ **لەبەر گران بون**: پـێ تـاڵ/ نـاخۆش/ سـەخت بوون؛ لە سەر گـران بـوون ‹ئـەو زسـتانە ـ هـەر چەندە زۆرم لەبەر گران بوو ـ دەگەڵ کـوڕانی ماڵـی ئاغای ژیام و دەبوو بە پێی ڕێ و شوێنی ماڵـی ئاغـا بزوومەوە «هەژار، چێشتی مجێور»› 🇮🇷 گران آمدن

لەبەر حوکمی کەسێ خەلاس بون: لــە ژێــر دەسەڵاتی کەسێکدا نەمان ‹بەیانی ئـاوا بووینـە دیـوی عـیراق، نەفەسـێکی ئاسـوودەم هەڵکێشـا: ئۆخەی لەبەر حـوکمی عەجـەم خـەلاس بـووم... «هەژار، چێشتی مجێور»› 🇮🇷 از زیر سلطه‌ی کسی خارج شدن

لەبەر یەک چون: لێـک بـڵاو بـون؛ تێکچـوون ‹سەرباز تفەنگیان داوە بە نانێک و لە کۆڵ خۆیـان کردۆتەوە و بەوپەڕی ڕەزیلی، دەوڵەت لەبەر یـەک چووە «هەژار، چێشتی مجێور»› 🇮🇷 از هم پاشیدن

لەبەرا / lebera/: ئاوەڵـکار. وەڵـێنە؛ سـەرەتا؛ لـە هەوەڵا 🇮🇷 ابتدا

لەبەرچاو / leberçaw/: ئاوەڵـناو. ۱. دیـار؛ خویـا؛ ئاشکرا ۲. لە بیر نەکراو ‹چاکەی تۆم لەبەرچاو بوو›

🇮🇷 ١. آشکار ٢. فراموش‌نشده

لەبەرچو /leberçû/: ئاوەڵناو. لەبەرچووگ؛ لەبارچووگ؛ بە مردوویی زاو 🇮🇷 مُرده به دنیا آمده

لەبەرچووگ /leberçûg/: ☜ **لەبەرچو**

لەبەرچی /leberçî/: ئاوەڵکار. چما؛ ئەڕا 🇮🇷 چرا

لەبەردڵ /leberdił/: ئاوەڵناو. پەسن؛ بەدڵ؛ بەردڵ 🇮🇷 پسندیده؛ مورد پسند

لەبەردڵان /leberd(i)łan/: ئاوەڵناو. خۆشەویست؛ خاڵخاس؛ فرۆک 🇮🇷 پسندیده

لەبەرکەوتو /leberkewtû/: ئاوەڵناو. قسر؛ قرد 🇮🇷 از ثمر افتاده (زادوولد)

لەبەرەوە /leberewe/: ئاوەڵکار. ١. لەپێشتر؛ لەپێشووتر ‹لەبەرەوە خۆی هات، دوایی کاکی› ٢. لە پێشەوە؛ دژی لە دواوە ‹لەبەرەوە دانیشە› 🇮🇷 ١. از پیش؛ از قبل ٢. از جلو

لەبەن /leben/: ناو. قامیش؛ چیت؛ زەل 🇮🇷 نی

لەبەهانە /lebehane/: ئاوەڵناو. بیانووگر؛ بەهانەگیر؛ بیانگ‌گیر 🇮🇷 بهانه‌جو؛ بهانه‌گیر

لەبەیش /lebeyş/: ☜ **لەبیاییش**

لەبیاییش /leb(i)yayîş/: چاوگ. لەبەیش؛ پاڕانەوە؛ لالانەوە 🇮🇷 لابه کردن

لەبیخە /lebîxe/: ناو. لەپێخە؛ شەڵتەی سەر برین 🇮🇷 ضماد

لەبیرچو /lebîrçû/: ☜ **لەبیرکراو**

لەبیرکراو /lebîrk(i)raw/: ئاوەڵناو. لەبیرچوو؛ فەرامۆشکراو ‹هۆزی لەبیرکراوی گاوان› 🇮🇷 فراموش‌شده

لەبێ /lebê/: ئاوەڵکار. بەڵێ؛ ئا 🇮🇷 بلی

لەپ /lep/: ناو. ١. بەری دەست ‹گشتی لەپ و پەنجە سوور و ئاڵ بوون/ بێ‌ڕەنگ و خەنە، لە خوێن شەلاڵ بوون «هەژار، *مەم و زین*»› ٢. لچی ئەستوور ٣. پەلە؛ لەز 🇮🇷 ١. کف دست ٢. لب کلفت ٣. عجله

لەپارە /lepare/: ناو. ١. پارچە و لەتی بە قەد لەپی دەست ٢. گۆشمەی گوێز و توو 🇮🇷 ١. قطعه‌ی به اندازه‌ی کف دست ٢. توت و گردوی باهم کوبیده

لەپاش /lepaş/: ئاوەڵکار. دوای ‹لەپاش تەنگانە فەرحانین، ئاری، لە پاش تەنگانە فەرحانی هەیە «هەژار، قورئان»› 🇮🇷 پس از

لەپاشا /le paşa/: ☜ **لەپاشان**

لەپاشان /le paşan/: ئاوەڵکار. لەپاشا؛ لەپاشانا؛ بە دوای 🇮🇷 سپس

لەپاشانا /le paşana/: ☜ **لەپاشان**

لەپان /lepan/: ناو. پانیەی پێ 🇮🇷 پاشنه‌ی پا

لەپاندن /lepandin/: چاوگ. زەباندن؛ هەڵفریواندن 🇮🇷 فریفتن

لەپای /lepay/: ئامراز. بە ئۆدە؛ لەسەر ‹ئەو کارە لەپای من› 🇮🇷 بر عُهده‌ی

لەپتر /leptir/: ناو. شێویکە لە وردە ساوار و گۆشت 🇮🇷 آشی است

لەپڕ /lepiř/: ئاوەڵکار. لەپڕ؛ لەپرایەکی؛ لەپڕڕا؛ لەپڕێ؛ کتوپڕ؛ ناکاو ‹... بە ئارەزوون ئێوە ئاگاو لە چەک و ئەسبابتان ببرێ و لەپڕ پەلامارتان بدەن «هەژار، قورئان»› 🇮🇷 ناگهان؛ یکهو

لەپرا /lep(i)řa/: ☜ **لەپڕ**

لەپرایەکی /lep(i)řayekî/: ☜ **لەپڕ**

لەپڕڕا /lepiřřa/: ☜ **لەپڕ**

لەپڕی /lep(i)řî/: ئاوەڵناو. کوتوپڕی؛ ناکاو؛ یەکهۆ؛ بێ‌خەبەر ‹ئازاری لەپڕی چاو بە هۆی ڕوودانی کێشەیەکی دەمارییە› 🇮🇷 ناگهانی

لەپڕێ /lep(i)řê/: ☜ **لەپڕ**

لەپک /lepk/: ناو. ١. ☜ **لاپک** ٢. وێنەی پەنجە لە بەرەدا 🇮🇷 ١. ☜ **لاپک** ٢. نقش پنجه در گلیم

لەپکە /lepke/: ناو. ١. زاخی شین؛ مووڕووی شین کە دەرمانی برینانە ٢. گوێماسیلە 🇮🇷 ١. زاج کبود؛ کات کبود ٢. گوش ماهی

لەپگ / lepig/: ناو. دوگمە؛ دگمە؛ لپگ ☰ دُکمـە؛ تُکمە

لەپ.لەپ / lep lep/: دەنگەناو. دەنگی ویک‌کەوتنی تیخ ☰ چکاچک

لەپماڵ / lepmał/: نـاو. ١. کـاری دەسـت پێـدا هێنان و شێلان ٢. کاری بە دەست کۆ کردنـەوە ☰ ١. ماساژ ٢. گردآوری با کف دست

لەپولەوس / lep û lews/: نـاو. */پلار/* دەموفلـچ؛ دەمولەوس ☰ لب‌ولوچە

لەپۆ / lepo/: نـاو. هـەویرترش؛ ئامیـانی هـەویر گەیاندن ☰ خمیرمایە

لەپۆرت / leport/: نـاو. نـانی هـەنجیر ☰ لواشـک انجیر

لەپۆل / lepol/: ئاوەڵناو. شەپلەلێداو ☰ فلج

لەپە١ / lepe/: نـاو. ١. لاپە؛ نخۆشـەر؛ لەتکـەنۆک ٢. ☜ **لەپەتیر** ٣. سواغ بە دەست ٤. لەپ؛ پەلە؛ لەز ٥. */کنایە/* دووپشـکی زەلام ☰ ١. لپّـە ٢. ☜ **لەپەتیر** ٣. عمل اندودن با دسـت ۴. عجلـە ۵. کـژدُم بزرگ

لەپە٢: ئاوەڵناو. پڕاوپڕ؛ تەژە ☰ پُر

لەپـەتیر / lepetîr/: نـاو. لەپـە؛ دەسـخۆر ☰ آش غلیظ حبوبات

لەپەر / leper/: ناو. زیپکەی زۆر بـەژان ☰ جـوش سوزناک

لەپەسا / lepesa/: ☜ **لەپەستا**

لەپەستا / lepesta/: ئاوەڵکار. لەپەسـا؛ بـەردەوام ‹مەپسێنەوە بیاندەرێ لەپەستا/ تا بێبـەش ئـەبن لـە هۆش و هەستا «هەژار، *مەم و زین*»› ☰ مُدام

لەپەکوتێ / lepckutê/: نـاو. دەسـتەکوتێ؛ کـاری دەسکوتانی کوێرانە ☰ عمل دست گرداندن کورانە

لەپەلەپ / lepelep/: ئاوەڵکار. پەلەپەل؛ بەلـەز ☰ شتابان

لەپـەوڕو / lepewřû/: ئاوەڵـکار. دەمـەوڕوو ☰ در حالت دمر

لەپیک / lepîk/: ☜ **لاپك**

لەپین / lepîn/: چاوگ. ١. بە لادا هـاتن ٢. پەلـە کردن ٣. گورگەلۆقـە کـردن ☰ ١. کـج شـدن ٢. عجلە کردن ٣. هَرولە کردن

لەپێخە / lepêxe/: ☜ **لەبیخە**

لەپێش١ / lepêş/: ئاوەڵـناو. ١. بـەڕێز و قـەدر ٢. پێشڕەو؛ پێشەنگ ☰ ١. مُحترم ٢. پیشتاز

لەپێش٢: ئاوەڵـکار. ١. بـەر لـە ‹لـەپێش تۆشـا زۆر هیوای گەش بێ سەروشـوێن بـوو/ گـەڵێ خونچـەی نەپشکووتوو خلتانی خوێن بوو «گـۆران»› ٢. لەبـەر ‹گەڕی شاییم لەپێش چـاوی گـەڕاوە/ لـەرەی مـەم، سووکەڕەوتی گوێ‌بەگواران «هێمن»› ☰ ١. پیش از ٢. جلوِ

لەپێشتر / lepêştir/: ئاوەڵکار. لەبەروە؛ لەپێشـووتر ☰ از پیش؛ از قبل

لەپێک / lepêk/: ☜ **لاپك**

لەپێکەوتـوو / lepêkewtû/: ئاوەڵـناو. بـێ‌هێـز؛ بێ‌توان ‹تۆ دەشـتی ئەوپـەڕ نادیـاری/ بـۆ چۆڵـبڕی لەپێ‌کەوتوو/ تاپۆی شاری «سوارە»› ☰ ازپاافتادە

لەت١ / let/: ناو. ١. پارچە؛ پـاژ؛ لـەتک ‹شیشـەکە شـکا و هـەر لـەتێکی کەوتـە شـوێنێ› ٢. کەڵـەکە بەردی ناو زەوی ٣. گوێچی داکراو لە گەمـەدا ٤. جمک؛ ئاواڵ‌دوانە ☰ ١. تکە؛ قطعە ٢. تودەی سنگ در زمین ٣. شتالنگ ریختە در زمین ۴. دوقلو

لەت٢: ئاوەڵـناو. شکاو؛ خاوەن شـکاوی ☰ شکسـتە؛ پارە

▣ **لەت بوون**: شکان؛ پارچە بوون ☰ شکستن؛ قطعە شدن

لەت کردن: ١. شکاندن؛ پاژ ـ پاژ کردن ٢. بڕین ‹تیغی بێ‌مەیلی و جەفای ئـەو نازەنینـە دڵـڕەقە/ جەرگی لەت کردم بە جارێ، ئەنجنیویە سینەشـم «هێمن»› ٣. کوت کردن؛ جیا کردنەوەی میوە

بۆ وشکەوە کردن ‹دوو بار قەیسیمان لەت کرد› ☰ ١. شکستن ٢. بُریدن ٣. شکافتن

لەتار /letar/: ئاوەڵناو. شەقار ـ شەقار؛ لەت ـ لەت ☰ پارە ـ پارە

لەتار ـ لەتار /letar letar/: ئاوەڵناو. کوت ـ کوت؛ لەت ـ لەت ‹مەر بە باد بەد لەتار ـ لەتار بۆ/ نمازۆ بالای قیبلەم دیار بۆ «بێسارانی»› ☰ پارە ـ پارە؛ تکە ـ تکە

لەتان /letan/: چاوگ. ١. خوست لێ بڕان؛ تەواو بێدەنگ بوون ٢. داسەکان؛ ئۆقرە گرتن ☰ ١. بی‌صدا شدن ٢. آرام گرفتن

لەتاندن /letandin/: چاوگ. ١. وست/ بێدەنگ کردن ٢. داسەکاندن؛ ئارام کردن ☰ ١. ساکت کردن ٢. آرام کردن

لەتاو /letaw/: ئامراز. لەبەر؛ بە هۆی زۆری و تەوژمەوە ‹دەسم برد بۆ چڵی داریێ/ لەتاو ئازار لق داچلەکی ... «شێرکۆ»› ☰ از شدتِ

لەتاوا /letawa/: ☜ **لە تاوان**

لەتاوان /letawan/: ئامراز. لەتاوا؛ لەتاوانا: ١. لە تاسە و ئارەزوودا ‹وەختە لەتاوان بچم بە کێوا/ بۆ ماچی خوشکە گوڵ‌ئەندامەکەت «ویسالی»› ٢. لە بەر ئێش و ژان ‹ئەم ئاگرە تەنییەوە لە لاوان/ سووتا دڵی دڵتەڕان لەتاوان «هەژار، مەم و زین»› ٣. لە ناچاری و زۆر بۆ هاتن ‹توانای نەبوو کل بگاتە چاوان/ هەر بوو بە خەڵووزی ڕەش لەتاوان «هەژار، *مەم و زین*»› ☰ ١. از شوق ٢. از درد ٣. از ناچاری

لەتاوانا /letawana/: ☜ **لەتاوان**

لەتبو /letbû/: ئاوەڵناو. شکاو؛ شکیاو ☰ شکسته

لەتر /letr/: ناو. ڕەت؛ تبووق؛ تلوو؛ تمق؛ کاری تل دانی بە پێوە ☰ عمل تلو خوردن

⊡ **لەتر بردن**: لەتر دان: ١. ڕەت بردن ٢. *[کنایە]* بێهێز و هاز بوون ☰ ١. تلو خوردن ٢. بی‌حال بودن

لەتر دان: ☜ **لەتر بردن**

لەتراولەتر /letrawletir/: ئاوەڵکار. بە لەتر دانی لە پەستا ‹لەتراولەتر گەیشتەوە ماڵێ› ☰ تلوخوران

لەترمە /letirme/: ناو. بەڵا؛ بەلا؛ چۆرتم ☰ بلا

لەتک /letik/: ناو. لەت؛ پاژ ☰ نیمە؛ قطعە

لەتکە /letke/: ناو. میوەی قاشکراو لە بەر تاو ئیشکەوەکراو بۆ زستان ‹لەتکە قەیسی› ☰ برگەی میوە

لەتکەنۆک /letkenok/: ☜ **لەپە^{1}ـ١**

لەت.لەت /let let/: ئاوەڵناو/ ئاوەڵکار. پارچە ـ پارچە؛ پاژ ـ پاژ ☰ قطعە ـ قطعە

لەتم /letm/: ناو. زۆرکاری؛ ستەم؛ زوڵم؛ ناهەقی ☰ ظلم؛ جور

لەتمە /letme/: ناو. زەرپە؛ زیان ‹لۆمەیی نالیی دێوانە مەکەن ئەی عوقەلا!/ ئەمە موددێکە زەدەی لەتمەیی دەستی پەرییە «نالی»› ☰ لطمە؛ ضربە

لەتوپەت /let û pet/: ئاوەڵناو. وردوخان؛ شکاوی زۆر پارچە پارچە ☰ خردوخاک‌شیر

لەتوپەتکراو /let û petk(i)raw/: ئاوەڵناو. هنجراندی؛ هنجری ☰ لت‌وپار شدە

لەتوکوت /let û kut/: ئاوەڵناو. پارچە ـ پارچە ‹یا ڕەب لەت‌وکوت و شەق و پەق بێ دڵم ئەگەر/ بێ یادی تۆ بێ، یەک دەم و یەک ئان و یەک سەعات «ئەحمەد موختار جاف»› ☰ قطعە ـ قطعە

لەتە^{1} /lete/: ناو. لەت؛ پارچە؛ پاژێ لە شتێ ☰ پارە؛ قطعە

لەتە ـ^{2}: پێشوشە. بەشێ لە شتێ؛ شکاوی لە شتێ ‹لەتەئاجۆر؛ لەتەنان› ☰ پارە ـ

ـ لەتە^{2}: پاشەوشە. بەشە شکاوی شتێ ‹هەمرۆلەتە؛ نانەلەتە› ☰ ـ پارە

لەتەجەرگ /letecerg/: ناو. ١. کوتێ لە کەزب ٢. *[کنایە]* خوێنی مەییو ٣. *[کنایە]* فرزەند؛ ڕۆڵە ☰ ١. بُرشی از جگر ٢. خون منعقد ٣. جگرگوشە؛ فرزند

لەتەچن / leteçin/: ناو. لەتەچین؛ پارسەکی نانچنینەوە لە مالان ‹خێل نەبەزی لەتەچن بەزی! «مەسەل»› ⚑ گدای نان و خوراک

لەتەچنی / leteç(i)nî/: ناو. لەتەچینی؛ پارسەکی؛ گەدایی ⚑ گدایی

لەتەچین / leteçîn/: ☞ **لەتەچن**

لەتەچینی / leteçînî/: ☞ **لەتەچنی**

لەتەر / leter/: ناو. لەتەرە: ١. پووز؛ بەلەک ‹لنگ و لەتەری بەرەلا کردووە!› ٢. تەشی؛ نەتەرە ⚑ ١. ساق ٢. دوک

لەتەرە / letere/: ناو. ١. ☞ **لەتەر** ٢. لەقەرە؛ بەری بێستان ⚑ ١. ☞ **لەتەر** ٢. محصول جالیزی

⊡ **لەتەرە دان**: لەقەرە دان؛ داپۆشینی بەری بێستان بە بڕکەکەیەوە بۆ ئەوەی کەس لێی نەکاتەوە ⚑ استتار کردن محصول جالیز

لەتەرەبۆق / letereboq/: ئاوەڵناو. *[پلار]* زگزلی قاچ باریک ⚑ شکمگندەی ساق باریک

لەتەرەڕێسە /letereřêse/: ناو. تەشیڕێس؛ کەسێ کە بە تەشی، خوری بادەدا ⚑ دوکریس

لەتەری / leterî/: ناو. کلافە؛ خەڕەک؛ لۆتەر ⚑ دوک نخ ریسی

لەتەسواڵەت / letes(i)wałet/: ناو. تاسوولقە؛ شکەلک؛ ئەشکەولەت ⚑ قطعەی سفالین

لەتەک١ / letek/: ئاوەڵکار. هەرکە؛ تا ‹لەتەک ئێمەی دی، دەرچوو!› ⚑ همین کە

لەتەک٢: ئامراز. دەگەڵ؛ تەک ‹لەتەک تۆمە!› ⚑ با

لەتە ـ لەتە١ / lete lete/: ئاوەڵناو. کەت ـ کەت ‹سوالەتی لەتە ـ لەتەی کۆ دەکردەوە› ⚑ پارە ـ پارە

لەتە ـ لەتە٢: ئاوەڵکار. پارچە ـ پارچە ‹لەتە ـ لەتە کۆیان دەکاتەوە› ⚑ قطعە ـ قطعە

لەتەوچێن / letewçên/: ئاوەڵناو. لەتەچن؛ سوالکەر ⚑ گدا

لەتەورگ / letewirg/: ناو. پەلەورگ ⚑ تکّە شکمبە

لەتەولا / letewla/: ☞ **لاولاو**

لەتی / letî/: ناو. جڕ؛ دڕاوی ⚑ پارگی

لەتێک / letêk/: ئاوەڵکار. کەرتەک؛ کوتێک؛ پارچەیەک ‹بۆ لەتێک نان، سەتان ڕەت دان› ⚑ یک قطعە؛ قطعەای

لەج١ / lec/: ☞ **لەنج١**

⊡ **لەج کردن**: ☞ **لەنج کردن**

لەج٢: ئاوەڵناو. لاسار ⚑ خیرەسر

لەجبازی / lecbazî/: ناو. لاساری؛ سەرەخەری؛ ئاکاری دژ بە مەیل و داخوازی کەسێک بۆ بەرهەڵست بوونی. هەروها: **لەجباز** ⚑ لجبازی

لەجە / lece/: ناو. ١. لاساری ٢. دەردیدڵ؛ گلەیی لە بەخت ⚑ ١. خیرەسری ٢. درددِل

لەجەر / lecer/: ئاوەڵناو. لاواز؛ کز؛ دالگۆشت ‹کوردستانی ڕەنگین و بژوێن، باوەشی دایکانەی بۆ ئەو برسی و ڕەش و رووتانە، بۆ ئەو لاواز و لەجەرانە، بۆ ئەو لێقەوماو و دەربەدەرانە کردەوە «هێمن»› ⚑ لاغر

لەجەری / lecerî/: ناو. نەخۆشی بناوبوێری وردەماڵە کە گەرووی دەپەنمێ ⚑ نوعی بیماری دام

لەجیات / lec(i)yat/: ☞ **لەباتی**

لەجیاتی / lec(i)yatî/: ☞ **لەباتی**

لەجێ١ / lecê/: ئاوەڵناو. بەجێ؛ ڕەوا ⚑ بەجا؛ روا

لەجێ٢: ئاوەڵکار. دەسبەجێ؛ دەمودەست ‹بمبەخشە گوتی، سەرم لە بەر پێت/ هەر دامەوە پێت، لەجێ دەبم شێت «هەژار، *مەم و زین*»› ⚑ فوراً

لەجێچوو / lecêçû/: ئاوەڵناو. گەڕاو؛ لە بەند ترازاو ⚑ از جا دررفتە

لەچ / leç/: ☞ **لەچك**

لەچاو / leçaw/: ئامراز. لە بەرانبەر ⚑ در مقابل

لەچک / leç(i)k/: ناو. لاچک؛ لچک؛ لەچ؛ لەچەک؛ لەچکە؛ لەچیک: ١. سەرپۆشی ژنانە ٢. لک؛ گۆشەی دەسماڵ و بوخچە و... ☰ ١. لچک ٢. گوشەی دستمال و بقچە و ...

لەچکبەسەر / leç(i)kbeser/: ناو. *[کینایە]* لەچکبەسەرە؛ ژن ☰ زن

لەچکبەسەرە / leç(i)kbesere/: ☜ **لەچك‌بەسەر**

لەچکدار / leç(i)kdar/: ناو. *[کینایە]* پیاوی بەناموس و غیرەت ☰ مرد باغیرت

لەچکە / leçke/: ☜ **لەچك**

لەچە / leçe/: ئاوەڵکار. ١. بۆ؛ بۆچی ٢. دەربارەی چی ☰ ١. برای چە ٢. از چە

لەچەر / leçer/: ئاوەڵناو. ١. ڕژد؛ ڕەزیل؛ چکووس ‹زۆر ماڵی وا هەبوون ئەو ژەمە بۆ خۆیان هیچیان نەدەخوارد و دەیاندا بەو میوانە ڕەش و رووت و برسی و خورێنانە... ماڵی زۆر لەچەر و پیسکە نەبا ئەو ساڵی رزقی بۆ نەگیرا «هێمن»› ٢. پەڵپ‌گر؛ بەبڕوبیانوو ☰ ١. خسیس ٢. بهانەگیر

لەچەک / leçek/: ☜ **لەچك**

⊡ **لەچەک کردن**: دەم و لووت بە دەسماڵ بەستن ☰ نقاب بە چهرە زدن

لەچەنە / leçene/: ناو. ئەرزینگ؛ لێو؛ لەوس ☰ لب

لەچیک / leçîk/: ☜ **لەچك**

لەحاست / le ĥast/: ئامراز. لەحاند؛ لەعاست؛ لەعاستی؛ لەعان؛ لەعاند؛ لە بەرانبەر؛ لە ڕووی ‹سووتاوە، زوخاڵە جەرگ و ناوی/ خۆ ناگرێ لەحاستی مەستی چاوی «هەژار، *مەم و زین*»› ☰ در برابر؛ در مقابل

لەحاند / leĥand/: ☜ **لەحاست**

لەحد / leĥd/: ناو. یەکشەممە ☰ یکشنبە

لەحزە / leĥze/: ناو. تاوێکی کەم ☰ آن؛ لحظە

لەحەیف¹ / leĥeyf/: ☜ **لێفە**

لەحەیف²: ئاوەڵکار. لەداخ؛ لەداخان ‹تۆ ئەزانی شەوگار لەحەیفی خۆرەتاو، دڵی پڕە «ژیلا حسەینی»› ☰ از حسرت

لەحەیفان / leĥeyfan/: ئاوەڵکار. لەحەیف؛ لەداخان؛ بە هۆی تووڕەیی یان شەرمەزارییەوە ‹کە دەبیستێ ژنە جوولەکێکی هەژار زوڵم و ناهەقی لێ کراوە، هاوار دەکا ئای لەم شەرمە ناڕەوایە! پیاو ئەگەر لە حەیفان بمرێ، کەس نابێ سەرکۆنەی بکا «هەژار، چوار *نامیلکە*»› ☰ از عصبانیّت یا شرمساری

لەحەیوەتا / leĥeyweta/: ☜ **لەعەیبەتان**

لەحیم / leĥîm/: ناو. لحیم؛ لحێم؛ لهێم؛ کانزا یان ئالیاژێ کە تواوەکەی بۆ کون و کەلێن گرتن یان لکاندنی دوو کانزا پێکەوە بە کەڵک دێت ☰ لحیم

لەحیمچی / leĥîmçî/: ☜ **لەحیمکار**

لەحیمکار / leĥîmkar/: ناو. لەحیمچی؛ کەسێ کە کانزا جۆش دەکاتەوە ☰ لحیم‌کار

لەحێوەت / leĥêwet/: ☜ **لەعەیبەتان**

لەحێوەتا / leĥêweta/: ☜ **لەعەیبەتان**

لەخاف / lexaf/: ☜ **لەغاو**

لەخاڤ / lexav/: ☜ **لەغاو**

لەخت / lext/: ناو. ١. بەدەن؛ ئەندامانی لەش بە تێکڕایی ٢. دانی باڵدار ☰ ١. تَن؛ کالبد ٢. دانەی پرندە

لەختولار / lext û lar/: ئاوەڵناو. لەش‌ولار؛ شل‌ومل ☰ نرم‌اندام رعنا

لەخرێن / lexrên/: ئاوەڵناو/ ئاوەڵکار. لەخرێنی؛ لەخورێن؛ لەخورێنی؛ لەرخێنی؛ ناشت؛ هیچ‌نەخواردوو لە پاش لە خەو هەستان ☰ ناشتا؛ صبحانەنخوردە

لەخرێنی / lexrênî/: ☜ **لەخرێن**

لەخش / lexş/: ☜ **لەخشە**

لەخشان / lexşan/: ☜ **لەخشین**

لەخشتەبراو / lexişteb(i)raw/: ئاوەڵناو. فرێودراو

لەچك / /leç(i)k/: ناو. لاچک؛ لچک؛ لەچ؛ لەچەک؛ لەچکە؛ لەچیک: ١. سەرپۆشی ژنانە ٢. لک؛ گۆشەی دەسمال و بوخچە و... ☰ ١. لچک ٢. گوشەی دستمال و بقچە و ...

لەچکبەسەر / /leç(i)kbeser/: ناو. */کینایە/* لەچکبەسەرە؛ ژن ☰ زن

لەچکبەسەرە / /leç(i)kbesere/: ☜ **لەچكبەسەر**

لەچکدار / /leç(i)kdar/: ناو. */کینایە/* پیاوی بەناموس و غیرەت ☰ مرد باغیرت

لەچکە / /leçke/: ☜ **لەچك**

لەچە / /leçe/: ئاوەلکار. ١. بۆ؛ بۆچی ٢. دەربارەی چی ☰ ١. برای چە ٢. از چە

لەچەر / /leçer/: ئاوەلناو. ١. ڕژد؛ ڕەزیل؛ چکووس ‹زۆر مالی وا هەبوون ئەو ژەمە بۆ خۆیان هیچیان نەدەخوارد و دەیاندا بەو میوانە ڕەش و ڕووت و برسی و خورێنانە... مالی زۆر لەچەر و پیسکە نەبا ئەو سالی رزقی بۆ نەگیرا «هێمن»› ٢. پەلپگر؛ بەبڕوبیانوو ☰ ١. خسیس ٢. بهانەگیر

لەچەک / /leçek/: ☜ **لەچك**

◘ **لەچەک کردن:** دەم و لووت بە دەسمال بەستن ☰ نقاب بە چهرە زدن

لەچەنە / /leçene/: ناو. ئەرزینگ؛ لێو؛ لەوس ☰ لب

لەچیک / /leçîk/: ☜ **لەچك**

لەحاست / /le ĥast/: ئامراز. لەحاند؛ لەعاست؛ لەعاستی؛ لەعان؛ لەعاند؛ لە بەرانبەر؛ لە ڕووی ‹سووتاوە، زوخالە جەرگ و ناوی/ خۆ ناگرێ لەحاستی مەستی چاوی «هەژار، *مەم و زین*»› ☰ در برابر؛ در مقابل

لەحاند / /leĥand/: ☜ **لەحاست**

لەحد / /leĥd/: ناو. یەکشەممە ☰ یکشنبە

لەحزە / /leĥze/: ناو. تاوێکی کەم ☰ آن؛ لحظە

لەحەیف^{۱} / /leĥeyf/: ☜ **لێفە**

لەحەیف^{۲}: ئاوەلکار. لەداخ؛ لەداخان ‹تۆ ئەزانی شەوگار لەحەیفی خۆرەتاو، دلی پڕە «ژیلا حسەینی»› ☰ از حسرت

لەحەیفان / /leĥeyfan/: ئاوەلکار. لەحەیف؛ لەداخان؛ بە هۆی تووڕەیی یان شەرمەزارییەوە ‹کە دەبیستێ ژنە جوولەکێکی هەژار زولم و ناهەقی لێ کراوە، هاوار دەکا ئای لەم شەرمە نارەوایە! پیاو ئەگەر لە حەیفان بمرێ، کەس نابێ سەرکۆنەی بکا «هەژار، چوار *نامیلکە*»› ☰ از عصبانیّت یا شرمساری

لەحەیوەتا / /leĥeyweta/: ☜ **لەعەیبەتان**

لەحیم / /leĥîm/: ناو. لحیم؛ لحێم؛ لهێم؛ کانزا یان ئالیاژێ کە تواوەکەی بۆ کون و کەلێن گرتن یان لکاندنی دوو کانزا پێکەوە بە کەلک دێت ☰ لحیم

لەحیمچی / /leĥîmçî/: ☜ **لەحیمکار**

لەحیمکار / /leĥîmkar/: ناو. لەحیمچی؛ کەسێ کە کانزا جۆش دەکاتەوە ☰ لحیم‌کار

لەحێوەت / /leĥêwet/: ☜ **لەعەیبەتان**

لەحێوەتا / /leĥêweta/: ☜ **لەعەیبەتان**

لەخاف / /lexaf/: ☜ **لەغاو**

لەخاڤ / /lexav/: ☜ **لەغاو**

لەخت / /lext/: ناو. ١. بەدەن؛ ئەندامانی لەش بە تێکڕایی ٢. دانی باڵدار ☰ ١. تَن؛ کالبد ٢. دانەی پرندە

لەختولار / /lext û lar/: ئاوەلناو. لەش‌ولار؛ شل‌ومل ☰ نرم‌اندام رعنا

لەخرێن / /lexrên/: ئاوەلناو/ ئاوەلکار. لەخرێنی؛ لەخورێن؛ لەخورێنی؛ لەرخێنی؛ ناشت؛ هیچ‌نەخواردوو لە پاش لە خەو هەستان ☰ ناشتا؛ صبحانەنخوردە

لەخرێنی / /lexrênî/: ☜ **لەخرێن**

لەخش / /lexş/: ☜ **لەخشە**

لەخشان / /lexşan/: ☜ **لەخشین**

لەخشتەبراو / /lexişteb(i)raw/: ئاوەلناو. فرێودراو

☰ فریب‌خورده

لەخشە / lexşe/: ناو. لەخش؛ خشکە؛ قنگەخشکێ؛ کاری لە سەر قنگ خزین ☰ عمل بر باسن روی زمین خزیدن

▣ **لەخشە لە خۆ نەخستن:** */کنایە/* نەجوولان؛ تەکان نەخواردن ☰ جُم نخوردن؛ از جای خود نجنبیدن

لەخشین / lexşîn/: چاوگ. لەخشان؛ خشکە کردن بە زەویدا ☰ جنبیدن؛ بر زمین جابەجا شدن

لەخم / lexm/: ☜ **لوغم ـ٢**

لەخواترس / lex(i)watirs/: ئاوەڵناو. تۆبەدار ☰ پرهیزگار

لەخورێن / lexurên/: ☜ **لەخرێن**

لەخورێنی / lexurênî/: ☜ **لەخرێن**

لەخوم / lexum/: ناو. هەوسار؛ لەغاو ☰ افسار

لەخۆبایی / lexobayî/: ئاوەڵناو. بەدەعیە؛ خۆپەسند؛ گەوەزە ☰ مغرور

لەخۆبوردوو / lexoburdû/: ئاوەڵناو. خۆ بەخت کردوو؛ دەست لە ژیان بەرداو؛ گیان لە سەر دەست ☰ ازخودگذشته

لەخۆبوردوویی / lexoburdûyî/: ناو. کار و ڕەوتی چاو لە گیان و ماڵی خۆ پۆشین، لە بەر کەسێک یان ئامانجێک ☰ ازخودگذشتگی

لەخۆدەرچوو / lexoderçû/: ئاوەڵناو. باغر؛ لەخۆگۆڕاو؛ غلوور؛ بادیی‌هەوا ☰ مغرور

لەخۆڕا / le xořa/: ئاوەڵکار. هەروا؛ بە بێ هۆ؛ لەگۆترە ‹عەزیزم بۆچی تۆراوی لەخۆڕا؟/ چ قەوماوە دڵی تۆ بۆچی گۆڕا «هێمن»› ☰ بیخود؛ سرخود

لەخۆڕیاو / le xořyaw/: ئاوەڵناو. خوێڕی؛ خۆری ☰ بیکاره و هرزه

لەخۆگۆڕاو/lexogořaw/: ئاوەڵناو. غلوور؛ بادیی‌هەوا؛ لەخۆدەرچوو ☰ مغرور

لەخۆوە / lexowe/: ئاوەڵکار. لەخۆڕا: ١. بە بێ هیچ؛ بێ هیچ سەبەبێک ‹لەخۆوە هات و لێی دام!› ٢. بە بێ دڵنیایی؛ بە درۆ ‹لەخۆوە ئەو قسەی کرد› ☰ ١. بی دلیل ٢. دروغکی

لەخەمڕستوو / lexemřistû/: ☜ **لەخەمڕەخساو**

لەخەمڕەخساو / lexemřexsaw/: ئاوەڵناو. لەخەمڕستوو؛ لەخەمڕەخسیو: ١. لە خەم بۆ خواردن ڕزگاربوو ٢. */کنایە/* پێگەیشتوو؛ گەورەبوو ☰ ١. بی‌نیاز مراقبت ٢. رشید

لەخەمڕەخسیو/ lexemřexsîw/: ☜ **لەخەمڕەخساو**

لەداخان / ledaxan/: ئامراز. لەحەیف؛ لەحەیفان ☰ از حسرت

لەدوای / led(i)way/: ئامراز. لە پاش ☰ بعد از

لەدوڕ / leduř/: ئامراز. لە ناوەڕاست ‹ئەوسا خۆشی چاوی گێڕا، لەدوڕ جەهەندەمدا دیتی «هەژار، *قورئان*»› ☰ وسطِ؛ میانِ

لەدەس / ledes/: ئامراز. بەدەس؛ لەدەستی ☰ از دستِ

لەدەستی / ledestî/: ئامراز. بەدەس؛ لەدەس ☰ از دستِ

لەدەف / ledef/: ئاوەڵناو. خوێڕی و بێکارە. هەروەها: **لەدەفی** ☰ هرزەی ولگرد

لەدەڤ / ledev/: ئامراز. لجەم؛ لای ☰ نزد؛ پیش

لەدەم / le dem/: ئاوەڵکار. ١. نزیک بە؛ لە لای ٢. کەناری؛ قەراخی ٣. لەجێ؛ دەسبەجێ ☰ ١. نزدیک به ٢. در لبەی ٣. فوراً

لەدەما / ledema/: ☜ **لەدەمدا**

لەدەمدا / ledemda/: ئاوەڵکار. لەدەما: ١. دەمێکی؛ ئەو کاتە ٢. لەجێ؛ دەسبەجێ ☰ ١. وقتی که ٢. فوراً

لەدەو / ledew/: ئامراز. لای؛ جەم؛ کن؛ نک ☰ نزدِ

▪ **لەر** / -ler/: پاشگر. نیشانەی کۆ (**تێبینی:** لە تورکییەوە هاتووە) ‹گوندی شێخلەر؛ میر و بەگلەر› ☰ ـ ان

لەران / leran/: چاوگ. لەرانەوە؛ جووڵان بە ڕاست

و چۆپەدا ≣ جُنبیدن

لەراندن / lerandin/: چاوگ. جووڵاندنی بە ڕاست و چۆپەدا ≣ جُنباندن

لەراندنـــەوە / lerand(i)newe/: چـــاوگ. تێـــەڕ. //لەراندتەوە؛ دەلەرێنییـەوە؛ بلەرێنـەوە// لەرانـەوە؛ لەراندن ≣ جُنباندن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەلەراندنەوە

لەراننەوە / lerannewe/: ☜ **لەراندنەوە**

لەرانـەوە / leranewe/: چاوگ. تێنەپەڕ. //لەرایـەوە؛ دەلەرییەوە؛ بلەرێوە// لەریان؛ لەریانەوە ≣ جُنبیدن

■ ئاوەڵـناوی بـەرکاری: لـەراوەوە/ چاوگی نـەرێنی: نەلەرانەوە

لەرخێنی / lerxênî/: ☜ **لەخرێن**

لەرز١ / lerz/: ناو. دڤیچە؛ دڤیچێ؛ چۆق؛ دۆخ یان چۆنیەتی شەکانەوەی ماسوولکەی لەش زۆرتر بە هۆی سەرما، ترس یان ڕکەوە ≣ لرز

⊡ **لەرز بڕین:** *[باوەڕی کۆن]* دوعا لە مـوو خوێنـدن بۆ لەرز و تا چاک بوونەوە ≣ دعا بر مـو خوانـدن برای شفای تب و لرز

لەرز بۆ بڕین: *[کینایە]* ترساندنی زۆر ≣ ترسانیدن

لەرز کردن: ١. تووشی لەرز هاتن ‹سەرەتا لـەرزم کرد و پاشان یاو دەستی پێ کرد› ٢. *[کینایە]* زۆر سەرما بوون ≣ ١. لرز کردن ٢. از سرما لرزیدن

لەرز گرتن: تووشی تا و لەرز بوون ≣ دچار تب و لرز شدن

لەرز لێ هـاتن: ١. تا گرتن ٢. لەرزین لە ترسان و لە سەرمان ٣. *[کینایە]* زۆر ترسان لە شتێ یان ڕووداوێ کە جارێ نەهاتووە یان ڕووی نەداوە و بڕیارە بێ ≣ ١. تـب و لـرز گـرفتن ٢. لرزیـدن از سرما یا ترس ٣. ...

لەرز٢: ئاوەڵناو. لەڕ؛ لاواز ≣ لاغر

لەرزان / lerzan/: چاوگ. ١. بوومەلەرزە هـاتن ٢. ☜ **لەرزین** ≣ ١. زلزلە آمدن ٢. ☜ **لەرزین**

لەرزاندن / lerzandin/: چاوگ. تێـەڕ. //لەرزانـدت؛ دەلەرزێنی؛ بلەرزێنە// وە لەرزە خستن ≣ لرزاندن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەلەرزاندن

لەرزاندنـــــەوە / lerzand(i)newe/: چـــــاوگ. لەرزاننەوە؛ لەرزاندن ≣ لرزاندن

لەرزاننەوە / lerzannewe/: ☜ **لەرزاندنەوە**

لەرزانە / lerzane/: ناو. ١. خشڵێکی ژنانـە ‹زڕەی لەرزانەی دڵ ئاوەرد وە لەرز/ کلاقەی پـێچ پـێچ بـالا عەرعەر تەرز «ئەحمەد بـەگی کۆماسـی»› ٢. نـاوی قامێکی کوردییە ≣ ١. زیوری زنانە ٢. آهنگی است

لەرزانەوە / lerzanewe/: ☜ **لەرزین**

لەرزای / lerzay/: چاوگ. لەرزان؛ لەرینـەوە ‹پـا دا وە زەمین قۆڕنا وە قین/ جە نەعرەی دەنگش مەلەرزا زەمین «*شانامەی کوردی، هەورامی*»› ≣ لرزیدن

لەرزک١ / lerzik/: ناو. ١. زەمـینی زۆنـگ ٢. ☜ **لەرزۆك١** ≣ ١. زمین آبزا ٢. ☜ **لەرزۆك١**

لەرزک٢: ☜ **لەرزۆك٢**

لـەرزکامرنێ / lerzkamirnê/: نـاو. لنگەفرتـــە؛ پەلەقاژەی سەرەمەرگ ≣ عمل دست و پا زدن دم مرگ

لەرزوتا / lerz û ta/: ناو. تا و لەرز ≣ تب و لرز

لـەرزۆک١ / lerzok/: نـاو. لـەرزک؛ نەخۆشـییەکی حەیوان کە دەلەرزێ و کتوپڕ دەمـرێ ≣ نـوعی بیماری دام

لـەرزۆک٢: ئاوەڵناو. لەرزک؛ لەرزەک؛ لەرۆک ‹هەزار دەوران گەڕا مەیگێڕی گـەردوون تـا هـەلێکم هـات/ لەبەر پیری ئەویشی لـێ ڕژانـدم دەسـتی لـەرزۆکم! «هەژار، *بۆ کوردستان*»› ≣ لرزان

لەرزە١ / lerze/: ☜ **لەرە**

⊡ **هێنانە لەرزە:** خستنە هەشـەکە؛ ڕاتلـەکاندن و لەراندنەوە ≣ بە لرزە انداختن

• لـەرزە٢: پاشەوشە. لەرزە؛ شەکە؛ لەخشە ‹دلەلەرزە؛ دەستەلەرزە› ≣ ـ لرزە

لەرزەک١ / lerzek/: ناو. ١. بوومەلەرزە ٢. زەمینی ناپتەوی شل ≡ ١. زلزلە ٢. زمین سست

لەرزەک٢: ☜ **لەرزۆک٢**

لەرزەلەرز / lerzelerz/: ئاوەڵکار. لەرەلەر؛ لەرزەوە؛ لە حاڵی لەرزیندا ‹لەرزەلەرز بەرەو ئێمە هەنگاوی نا› ≡ لرزان

لەرزەوە / lerzewe/: ☜ **لەرزەلەرز**

لەرزی / lerzî/: ناو. لەڕی؛ کزی ≡ لاغری

لەرزیان / lerzyan/: ☜ **لەرزین**

لەرزیانەوە / lerz(i)yanewe/: ☜ **لەرزین**

لەرزین / lerzîn/: چاوگ. تێنەپەڕ. //لەرزیت؛ دەلەرزی؛ بلەرزە// لەرزان؛ لەرزیان؛ لەرزانەوە؛ لەرزیانەوە؛ لەرزینەوە؛ لە جێگای خۆوە بە ناویستی و لەپەستا بزوان ≡ لرزیدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: لەرزیو/ چاوگی نەرێنی: نەلەرزین

لەرزینەوە / lerzînewe/: ☜ **لەرزین**

. **لەرزێ** / lerzê/: پاشوشە. لەرزە؛ شەکە؛ لەخشە ‹نە کۆکەی دەروون، نە هاژەی بەڵغەم/ نە دەستەلەرزێ، نە دیدەی پڕتەم «قانع»› ≡ ـ لرزە

لەرۆک / lerok/: ☜ **لەرزۆک٢**

لەرە / lere/: ناو. لرە؛ لەرزە؛ شەکە؛ دەکۆ؛ پارکە؛ لەخشە؛ بەترێ؛ بەلەچە؛ هارەلەقی؛ دۆخی لەرینەوە ‹لەرەی گوارە› ≡ لرزش

لەرەلەر١ / lereler/: ناو. لەرەی زۆر ≡ لرزش بسیار

لەرەلەر٢: ئاوەڵکار. بە لەرزە؛ بە لەرە ≡ لرزان

لەرەنە / lerene/: چاوگ. لەراندن؛ بزواندن ≡ جُنباندن

لەریانەوە / leryanewe/: ☜ **لەرینەوە**

لەریایو / leryayo/: چاوگ. لەرینەوە ≡ جُنبیدن

لەرین / lerîn/: ☜ **لەرینەوە**

لەرینەوە / lerînewe/: چاوگ. تێنەپەڕ. //لەریتەوە؛ دەلەرییەوە؛ بلەرێوە// لەرین؛ لەریانەوە؛ لەرانەوە: ١. لەران ٢. لەرزینەوە ≡ ١. جُنبیدن ٢. لرزیدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: لەریوەوە/ چاوگی نەرێنی: نەلەرینەوە

لەڕ / leř/: ئاوەڵناو. لاڕ؛ لاواز؛ داڵگۆشت؛ کز؛ لەجەر ≡ لاغر

⊡ **لەڕ بون**: لاڕ بوون؛ کز بوون؛ لاواز بوون ≡ لاغر بودن

لەڕ بونەوە: گۆشت کەم کردنی لەش ≡ لاغر شدن

لەڕادەبەدەر١ / leřadebeder/: ئاوەڵناو. بێژمار؛ بێشۆ؛ بێشۆ ≡ بیش از حد

لەڕادەبەدەر٢: ئاوەڵکار. بێژمار؛ بێشۆ؛ بێشۆ ‹ئەو کابرایە لەڕادەبەدەر توورەیە› ≡ بیش از حد

لەڕق / leřiq/: ئاوەڵناو. لەڕک؛ ڕکوونی؛ ڕقلەزگ ≡ کینەتوز

لەڕک / leřik/: ئاوەڵناو. ١. ☜ **لەڕق** ٢. ☜ **لەڕۆک**

لەڕگ / leřig/: ☜ **لاشە ـ١**

لەڕولاواز / leř û lawaz/: ئاوەڵناو. داڵگۆشت؛ ڕەقەڵە ≡ لاغر

لەڕۆک / leřok/: ئاوەڵناو. لەڕک؛ چکۆڵەی لاواز ≡ لاغرک

لەڕو / leřû/: ئاوەڵناو. ١. خۆشیک؛ جوانی دڵپەسند ٢. بە قەدر؛ بەڕێز ٣. ڕووبەڕوو؛ بەرانبەر ٤. ڕەپ و ڕاست ‹قسەی لەڕوو› ≡ ١. زیبا ٢. مُحترم ٣. روبەرو ٤. رُک و صریح

لەڕەبا / leřeba/: ناو. نەخۆشی ئاوسانی پەز و بزن ≡ بیماری ورم بُز و گوسفند

لەڕی / leřî/: ناو. لاڕی؛ کزی؛ لاوازی؛ بێگۆشتی ≡ لاغری

لەڕێلاداو / leřêladaw/: ☜ **لەڕێلادەر**

لەڕێلادەر / leřêlader/: ئاوەڵناو. لەڕێلاداو؛ ڕەت؛ کلا ≡ منحرف از راه

لەز / lez/: ناو. لەژ؛ پەلە؛ هەشتاو ☰ شتاب؛ عجلە

⊡ **لەز کرن**: پەلە کردن ☰ شتاب کردن

لەزاگ / lezag/: ناو. تابووت؛ داربەست ☰ تابوت

لەزالەز / lezalez/: ئاوەڵکار. ۱. پەلەپەل ۲. هەر ئێستە ۳. دەسبەجێ ☰ ۱. باعجلە ۲. هم اکنون ۳. بی‌درنگ

لەزاندن / lezandin/: چاوگ. پەلە کردن ☰ شتافتن

لەزاهی / lezahî/: ناو. پەلەیی؛ هەڵپە؛ بەلەسەیی ☰ شتاب؛ عجلە

لەزبلەز / lezbilez/: ئاوەڵکار. زۆر بە پەلە ☰ بسیار باعجلە

لەزخۆر / lezxor/: ئاوەڵناو. تایبەتمەندی کەسێ کە بە هەڵپە و پەلە نان دەخوا ☰ ویژگی شخصی کە با عجلە غذا می‌خورد

لەزک / lezk/: ☜ لەزگ

لەزکانی / lezkanî/: ئاوەڵکار. بە پەلە؛ بلەز ☰ باعجلە

لەزکی / lezkî/: ئاوەڵکار. خێرا؛ دەسبەجێ ☰ فوراً؛ بی‌درنگ

لەزگ / lezig/: ئاوەڵناو. لەزک: ۱. بە خەیاڵ لێبڕاو ۲. خەریک؛ سەرقاڵ ☰ ۱. مُصمم ۲. سرگرم و مشغول

⊡ **لەزگ بوون**: ۱. پەلە کردن ‹لەزگ بووم بچم› ۲. سەرقاڵ بوون ‹گورگ لەزگ بوو دەیخوارد› ☰ ۱. شتاب کردن ۲. سرگرم بودن

لەزگە / lezge/: ناو. مشەمما؛ چەسپی بە پێستەوە لکاندن بۆ دەرمان ☰ پلاستر؛ مُشمع طبی

لەزگین / lezgîn/: ئاوەڵناو. ۱. ڕووخۆش؛ ناوچاو ڕۆشن ۲. بەدەستوبرد؛ چالاک و بەکار ☰ ۱. خوشرو ۲. چالاک و کاری

لەزلەز / lezlez/: ناو. پەلەپەل ☰ عجلە

لەزم / lezm/: ناو. ۱. شە؛ تەڕایی ۲. قوڕ و چڵپاو ☰ ۱. نم؛ رطوبت ۲. لای و لجن

لەزمە / lezme/: ناو. بارانی بەتەوژم ☰ رگبار

لەزوبەز / lez û bez/: ئاوەڵکار. زۆر بە پەلە ☰ بسیار با عجلە

لەزە / leze/: ناو. هەرا و کێشە ☰ جاروجنجال

لەزەبر / lezebr/: ئاوەڵناو. برە؛ لێهاتوو؛ تیژ ☰ کارا

لەزەت / lezet/: ناو. خۆشی ☰ لذّت

لەزەی / lezey/: ئاوەڵکار. بە پەلە؛ بلەز ☰ با عجلە

لەزیز / lezîz/: ئاوەڵناو. ۱. بەتام و دڵپەسند ۲. زرنگ ☰ ۱. لذت‌بخش ۲. باهوش

لەزین / lezîn/: چاوگ. پەلە کردن ☰ شتافتن

لەژ / lej/: ☜ لەز

لەژان / lejan/: ئاوەڵناو. بەئازار؛ بەژان ☰ دردناک

لەژگ / lejg/: ناو. پەل؛ لق ☰ شاخە

لەژم / lejm/: ناو. لەزم؛ قوڕ و چڵپاو ☰ لای و لجن

لەژماربەدەر / lej(i)marbeder/: ☜ لەژمارەبەدەر

لەژمارەبەدەر / lej(i)marebeder/: ئاوەڵناو. لەژماربەدەر؛ زێدە لە بژاردن؛ یەکجار زۆر ‹ئەستێرەی لەژمارەبەدەر› ☰ بیشمار؛ بیش از حد

لەژێڵا / lejêła/: ئاوەڵکار. لە خوارەوە بۆ سەر ‹لەژێڵا گاڕان هاتەوە بۆ دێ› ☰ از پایین بە بالا

لەس / les/: ☜ لەش ـ۱

لەسار / lesar/: ☜ لاسار

لەسپێت / lespêt/: ناو. بیچم؛ تەحر؛ تەرز ☰ قیافە؛ شکل

لەسم / lesm/: ☜ لەمس۲

لەسەر۱ / leser/: ناو. باقی؛ زێدە ماڵێک کە لە گۆڕینەوەدا دەدرێ بە خاوەنی ماڵە باشترەکە ☰ باقی

لەسەر۲: ئاوەڵناو. ۱. باڵاتر؛ سەرتر ۲. لەپێش؛ لەبەر ۳. ☜ لاسار ☰ ۱. اعلی؛ بلندمرتبە ۲. در صدر؛ در رأس ۳. ☜ لاسار

لەسەر۳: ئامراز. ۱. بە بۆنی؛ بە بۆنەی ‹لەسەر تۆم

دژمنە دنیا، قەزییەم مانیعولجەمعە/ کە تەرکی تۆ نەکەم تەرکی هەموو دنیا نەکەم چ بکەم؟ «مەحوی»› ٢. عۆدەی؛ لە پای ‹ئەم کارە لەسەر من› ٣. پێویست ‹لەسەرمە دەبێ بچم› ٤. لایەنگر و پشتیوان ‹مەترسە من لەسەر تۆم› ٥. لە ڕووی؛ لە بان ‹لەسەر کێو› ☰ ١. از برای؛ بە خاطرِ ٢. بە عهدەی ٣. بر عهدەی ۴. طرفِ ۵. رویِ؛ بالای

لەسەرچوو / leserçû/: ناو. سەهو؛ نەزانست؛ هەڵە ☰ اشتباه

لەسەرچە / leserçe/: ☜ **لەسەرچی**

لەسەرچی / leserçî/: ئاوەڵکار. لەسەرچە؛ بۆچی ‹چاوی خوێنین غەرقی پەروین بوو لە بێمێهریی گوڵم/ مات و حەیرانم لەسەرچی ماهی تابانم نەهات؟ «وەفایی»› ☰ چرا؛ بە چە خاطر

لەسەرخۆ¹ / leserxo/: ئاوەڵناو. لسەرخۆ؛ لەسەرەخۆ: ١. ئارام؛ هێدی؛ بەپشوو ٢. بە هۆش؛ ئاگادار ☰ ١. آرام ٢. هُشیار

لەسەرخۆ²: ئاوەڵکار. لسەرخۆ؛ لەسەرەخۆ؛ سەبر؛ نە بلەز؛ هێواش؛ بە ئەسپایی ☰ یواش

لەسەرخۆچوو / leserxoçû/: ئاوەڵناو. بێسەرودەر؛ بووراو؛ بێهۆش ☰ بیهوش

لەسەرخۆیی / leserxoyî/: ناو. ئارامی؛ پشوودرێژی ‹ئەم قورعانەش بە لەسەرخۆیی بخوێنە و بە ڕەوانی ... «هەژار، *قورئان*»› ☰ آرامی؛ شکیبایی

لەسەردا / leserda/: ☜ **لەسەرڕا**

لەسەردەستان / leserdestan/: ئاوەڵناو. ١. زگپڕی لە سەروبەندی زان ٢. *[کینایە]* بڕەودار؛ بەبرەو؛ لەباو ☰ ١. آبستن نزدیک بە زایمان ٢. رایج

لەسەرڕا / leserřa/: ئاوەڵکار. لەسەردا؛ لەسەرەو: ١. ژ نوو ‹نەقڵەکەم لەسەرڕا بۆ گێڕانەوە، ژنەکان تێکڕا گوتیان: ئەیەڕۆ، چ خێر بوو، بۆ کافرستانیە؟! «هێمن»› ٢. لە سەرەوە؛ لە بانەو ‹ئاوی گەرمی داتوڵێنیان لەسەرڕا بە سەردا دەکرێ «هەژار، *قورئان*»› ☰ ١. از نو ٢. از بالا

لەسەرڕۆیی / leserřoyî/: ناو. درێژە؛ ترەک؛ کار و ڕەوتی شوێن کەوتنی کارێ ☰ ادامە

لەسەرقەراخ / leserqerax/: ☜ **لەسەرقەراغ**

لەسەرقەراغ / leserqerağ/: ناو. لەسەرقەراخ؛ بەرداشی لاسواو ☰ سنگ آسیاب کنارە ساییدە

لەسەرگرێ / leserg(i)rê/: ناو. بەرداشی ناوەڕاست زەق ☰ سنگ آسیاب وسط برجستە

لەسەرگرێو / leserg(i)rêw/: ناو. کاری گرۆ کردن؛ گرێو کردن ☰ شرطبندی

لەسەرلا / leserla/: ئاوەڵناو. تیلاوتیل؛ خوارەخوار ☰ کج؛ أریب

لەسەرەخۆ / leserexo/: ☜ **لەسەرخۆ**

لەسەرەو / leserew/: ☜ **لەسەرڕا**

لەسەرهەست / leserhest/: ئاوەڵناو. بەهەست؛ قوت؛ گۆبەل؛ گوێقوڵاخ؛ هشیار؛ وازر ☰ بااحساس

لەسەریەک¹ / leseryek/: ئاوەڵناو. لکاو؛ پەیوەست ‹کاری لەسەریەک› ☰ پیوستە

لەسەریەک²: ئاوەڵکار. پەیتا_پەیتا؛ بێپسانەوە ‹لەسەریەک تەقەیان دەکرد› ☰ پیاپی؛ بدون وقفە

لەش / leş/: ناو. ١. لەس؛ بەدەن؛ تەن؛ کەلەخ؛ قالب ‹لەش بە ئومێد و زەوی بە باران «مەسەل»› ٢. کێشە و هەرا ٣. *[مەجاز]* شەرمی ژن ‹لەشت بە دەرەوەیە!› ٤. *[مەجاز]* حەوسەڵە ‹لەشم نییە پام بشۆم› ☰ ١. تن ٢. جاروجنجال ٣. شرمگاه زن ۴. حال و حوصلە

⊡ **لەش بوونە مل**: *[مەجاز]* زۆر ناساغ/ نەخۆش بوون ☰ سخت بیمار بودن

لەش بەبار بوون: *[کینایە]* نەخۆش بوون ☰ بیمار بودن

لەش پیس/ چەپەڵ بوون: *[کینایە]* غوسل لەسەر بوون ☰ جُنُب بودن

لەش ساق/ ساغ بوون: سەلامەت بوون ☰ سالم

بودن

لەش سوک بون: /کینایە/ زیرەک و ئـازا بـوون ف زبروزرنگ بودن

لـەش قـورس بـون: /کینایـە، پـلار/ تەمبـەڵ و تەوەزەل بوون ف تنبل بودن

لەش نەبون: تاقەت و هێز نەبوون ‹لەشی نییە لە جێ خۆی هستێ!› ف حال و حوصله نداشتن

لەش‌بـەبار / leşbebar: ئاوەڵناو. دەردەدار؛ لەشەبەبار؛ نەخۆش ف بیمار

لەش‌بەباری / leşbebarî: ناو. نەخۆشی؛ ناساخی ف بیماری

لەش‌بەدۆشاو / leşbedoşaw: ئاوەڵناو. /کینایە/ نازنازی ف نازک‌نارنجی

لەشپۆش / leşpoş: ناو. سەرناز؛ خومام ف سرانداز

لەش‌پیس / leşpîs: ئاوەڵناو. /کینایە/ لەش‌چەپەڵ؛ غوسڵ لە سەر ف جُنُب؛ جنابتدار

لەش‌چەپەڵ / leşçepel: ☜ لەش‌پیس

لەشخۆر / leşxor: ☜ لاشخۆر-١

لەش‌ساخ / leşsax: ☜ لەش‌ساغ

لەش‌ساغ / leşsağ: ئاوەڵناو. لەش‌ساق؛ لەش‌ساخ؛ سەلامەت ف سالم؛ تندرست

لەش‌ساغی / leşsağî: ناو. لەش‌ساقی؛ بێنزەرەتی؛ دۆخی نەبوونی نەخۆشی ‹پیرە، بەلام لەو پەڕی لەش‌ساغیدایە› ف سلامت؛ تندرستی

لەش‌ساق / leşsaq: ☜ لەش‌ساغ

لەش‌ساقی / leşsaqî: ☜ لەش‌ساغی

لەش‌سڤک / leşsivik: ☜ لەش‌سوک

لەش‌سوک / leşsûk: ئاوەڵناو. /مەجاز/ لەش‌سڤک؛ ئازا لە کار؛ دژی تەپ و تەمەڵ ف چُست و چابک

لەش‌شور / leşşûr: ناو. مردووشۆر؛ مردەشۆر ف مُردەشور

لەش‌قورس / leşqurs: ئاوەڵناو. /مەجاز/ لەشگران؛ لەشە؛ تەمەڵ ف تنبل؛ گرانخیز

لەشکر / leşkir: ناو. لەشکەر؛ سپا؛ کۆمەڵێکی زۆر لە چەکداران ف لشکر

لەشکربەز / leşkirbez: ناو. ئۆردووبەز؛ جێگەی سانەوەی لەشکر لە شوێنێ ف جای اُتراق لشکر

⊡ **لەشکربەز کردن:** دابەزین و سانەوەی لەشکر لە شوێنێ ف اتراق کردن لشکر

لەشکربەزێن / leşkirbezên: ئاوەڵناو. /کینایە، پلار/ ژنی بێ‌حەیای زماندرێژ ف سلیطه

لەشکرشکێن / leşkirş(i)kên: ئاوەڵناو. شەڕکەری پاڵەوان و زۆر ئازا ف لشکرشکن

لەشکرکێشی / leşkirkêşî: ناو. سپاڕانی ف لشکرکشی

لەشکرگا / leşkirga: ناو. جێگەی لەشکر؛ بنکەی سپا ف لشکرگاه

لەشکری١ / leşk(i)rî: ناو. ١. چەکداری کە دەگەڵ لەشکرە ٢. قامێک و بەیتێکی بەناوبانگی مووسیقای کوردە ف ١. لشکری ٢. آهنگ و ترانه‌ای مشهور در موسیقی کردی

لەشکری٢: ئاوەڵناو. تایبەت بە لەشکر ‹جلوبەرگی لشکری› ف ویژەی لشکر

لەشکوژ / leşkuj: ئاوەڵناو. لەنێوبەری لەش ‹بە هەر دوو دوژمنی خوێنمژ/ بە گشت چەکی لەش‌کوژ، بیرکوژ «گۆران»› ف مُهلک

لەشکۆڵی / leşkolî: ناو. توێکاری؛ تەنکۆڵی ف کالبدشکافی

لەشکەر / leşker: ☜ لەشکر

لەشگران / leşg(i)ran: ☜ لەش‌قورس

لەشگرانی / leşg(i)ranî: ناو. تەمەڵی؛ سستی؛ قۆنەقۆن ف تنبلی

لەشگرس / leşgirs: ئاوەڵناو. زەلام و ئەستوور ف تنومند

لەش‌لەمل / leşlemil: ئاوەڵناو. /کینایە/ تەمەڵ؛ تەمبەڵ ف تنبل

لەش‌ماڵێن / leşmałên/: ناو. ڤەماڵ؛ لەش‌وڵێن ☰ ماساژور

لەش‌نازک / leşnazik/: ئاوەڵناو. نازکەک؛ هنف؛ ناسکەنام ☰ نازک‌اندام

لەش‌ناسک / leşnasik/: ئاوەڵناو. هنف؛ ناسکەنام؛ نازکەک ‹لەش‌ناسک و لاوچاکی وەها هەن، کچ و کوڕ/ گوڵ دڕکە بەرانبەری بکەی، بێکەسە دوڕ «هەژار، *چوارینەکانی خەییام*»› ☰ نازک‌اندام

لەش‌نەرم / leşnerm/: ئاوەڵناو. نەرمونیان؛ نەرمە؛ نەرموشل ☰ طنّاز

لەش‌ولار / leş û lar/: ☞ **لەخت‌ولار**

لەش‌وڵێن / leşw(i)łên/: ناو. ڤەماڵ؛ لەش‌ماڵێن ☰ ماساژور

لەشە / leşe/: ☞ **لەش‌قورس**

لەشەبەبار / leşebebar/: ☞ **لەش‌بەبار**

لەشی / leşî/: ئاوەڵناو. فیزیکی؛ فیزیایی؛ جەستەیی ☰ فیزیکی؛ بدنی

لەعاست / le'ast/: ☞ **لەحاست**

لەعاستی / le'astî/: ☞ **لەحاست**

لەعان / le'an/: ☞ **لەحاست**

لەعاند / le'and/: ☞ **لەحاست**

لەعل / le'l/: ناو. لاڵ؛ بەردێکی بەقیمەتە ☰ لعل

لەعلە / le'le/: ناو. لالە؛ جێ شەمی بەشیشە ☰ لاله

لەعنەت / le'net/: ناو. نفرین؛ نفر؛ تووک؛ نووەڕ؛ بێبەشی لە بەزەیی ☰ لعنت

لەعنەتی / le'netî/: ئاوەڵناو. بێبەش لە بەزەیی ☰ لعنتی

لەعەیبەتان / le'eybetan/: ئاوەڵکار. لەحەیوەت؛ لەحەیوەتا؛ لەحێوەت؛ لەحێوەتا؛ لەبەر سام و ترس ‹لەعەیبەتان زاری بەسرا و هیچی پێ نەگوترا› ☰ از ترس

لەعین^{1} / le'în/: ناو. سەرناوە بۆ شەیتان ☰ لقب شیطان

لەعین^{2}: ئاوەڵناو. *[کینایە]* تووک لێ کراو؛ لە بەزەیی بێبەش بوو ☰ نفرین شده

لەغاو / leğaw/: ناو. لخاف؛ لغاو؛ لغاڤ؛ لقاو؛ لەخاف؛ لەخاڤ؛ لەقاو؛ لیغاب؛ لیوان؛ هەوساری لە چەرم و ئاسن بۆ ئەسپ لە سواریدا ☰ لگام

⊡ **لەغاو کردن:** ١. هەوسار کردن ٢. *[کینایە]* هاوردنە ژێر ڕکێفی خۆ ‹نەوسی خۆ لەغاو کە› ☰ ١. افسار زدن ٢. در کنترل خود گرفتن

لە قنگەوە لەغاو کردن: *[کینایە، شووروەیی]* کاری پێچەوانە و دوور لە مەبەست کردن ☰ کار وارونە کردن

لەغاوە / leğawe/: ناو. لالغاوە؛ لالەغاوە؛ لغاوە؛ لالیچ؛ قەراغی دەم؛ سووچی زار ☰ گوشەی دهان

لەغاوەبڕکە / leğawebiřke/: ☞ **لەغاوەبڕکێ**

لەغاوەبڕکێ / leğawebiřkê/: ناو. لغاوبڕە؛ لغاوەبڕکێ؛ لغاوەبڕێ؛ لەغاوەبڕکە؛ لەغاوەبڕێ؛ نەخۆشی برینداربوونی سووچی دەم ☰ زخم گوشەی دهان

لەغاوەبڕێ / leğaweb(i)řê/: ☞ **لەغاوەبڕکێ**

لەغروو / leğrû/: ناو. ڕیخۆڵە؛ ڕۆخڵە ☰ روده

لەغم / leğim/: ☞ **لوغم**

لەغمە / leğme/: ☞ **لوغم ـ١**

لەغەر / leğer/: ئاوەڵناو. لەجەر؛ لاواز؛ کز؛ داڵگۆشت ☰ لاغر

لەغەز / leğez/: ☞ **لەگەز**

لەغەم / leğem/: ☞ **لوغم ـ١**

⊡ **لەغەم لێ دان:** ڕێ کۆڵین بە بن عەرزا ☰ تونل زدن

لەف / lef/: ناو. ١. قوویت؛ قووت ٢. پێچ ٣. پێل؛ شەپۆل ☰ ١. بلع ٢. پیچ ٣. موج

⊡ **لەف دان:** قووت دان بە یەک جار ☰ یکبارە بلعیدن

لەفافە / lefafe/: ناو. پەڕۆ یان هەر شتێ کە دە شتێکیەوە دەپێچن ☰ لفافە

لەففە / leffe/: ☜ لەفە

لەفونەشر / lef û neşr/: ناو. پێچەوپەخشە؛ هێنانی دوو یان چەن وشە لە شوێنێک (لەف: پێچە) و دوو یا چەن وشەیتری سەر بەوان (نەشر: پەخشە) لە شوێنێکیتر (وەک دەڵێ: «هێز و سۆمای نییە باڵ و چاوم» یانێ: باڵم هێزی نییە، چاوم سۆمای نییە) ☰ لف‌ونشر

لەفە / lefe/: ناو. لەففە؛ بابۆڵە ☰ ساندویچ

لەفین / lefin/: چاوگ. شۆڕ بوونەوە ☰ فروهشته شدن

لەڤ١ / lev/: ناو. لڤ؛ جووڵە؛ بزاو ☰ حرکت

لەڤ٢: ئامراز. پێک؛ لێک ☰ با هم

⊡ **لەڤنانین**: ئاشتەوە کردن؛ پێک‌هێنان ☰ آشتی دادن

لەڤخستن: ١. لە یەکتر دان ٢. وێک‌کەوتن؛ بە یەکەو تەقیان ☰ ١. همدیگر را زدن ٢. بە هم اصابت کردن

لەڤا دان: بەش ـ بەش بوون ☰ تقسیم شدن

لەڤهاتن: پێکهاتن؛ سازان ☰ با هم کنار آمدن

لەڤا / leva/: ناو. بەش؛ پار؛ پشک ☰ سهم؛ حصه

⊡ **لەڤا کرن**: بەش ـ بەش کردن ☰ تقسیم کردن

لەڤەن / leven/: ناو. لەوەن؛ جۆرێ قامیشی باریک ☰ نوعی نی باریک

لەڤەند / levend/: ئاوەڵناو. لەوەند؛ خۆرتی شۆخ و جوان؛ لاوی جوانچاک و بڵندباڵا ☰ جوان رعنا و زیباروی

لەڤەندی / levendî/: ناو. لەوەندی؛ ئەنگوچکەی سۆرانی ☰ آستین بُلند

لەڤین / levîn/: چاوگ. لڤین؛ بزووتن؛ جووڵان ☰ جُنبیدن

لەق١ / leq/: ناو. ١. لق؛ لک ٢. قەپ؛ گاز ٣. لۆق؛ هێلکەی گەنیو ٤. لۆمە؛ سەرکۆنە ٥. حەنەک؛ گاڵتە ☰ ١. شاخه ٢. گاز دندان ٣. تخم‌مرغ فاسد ۴. سرزنش ۵. شوخی؛ مزاح

لەق٢: ئاوەڵناو. لۆق؛ لەوار؛ لەق و لەوار؛ شەق؛ بن‌سست؛ بە حاڵەت یان دۆخی ناقایم و لەرزۆک ‹ددانی لەق› ☰ لَق

⊡ **لەق کردن**: شل کردن و لە جێگەی خۆی بزواندن ☰ لق کردن

• **لەق**٣: پاشەوشە. شۆڕ ‹گوێ‌لەق› ☰ فروهشته

لەق٤: پێرۆ. ← **تەق‌ولەق ـ شەق و لەق**

لەقا / leqa/: ناو. بەرەکەت ☰ برکت

⊡ **لەقا لێ‌خستن**: ١. بەرەکەت تێ‌خستن؛ بەرەکەتدار کردن ‹ئەم خەرمانە خوا لەقای لێ‌خستگە› ٢. جوان و ڕازاوە ئافراندن ☰ ١. بابرکت کردن ٢. زیبا و چشم‌نواز آفریدن

لەقان / leqan/: چاوگ. تێنەپەڕ. //لەقای؛ دەلەقێی؛ بلەقێ// لەقین؛ شل بوون و لەرزین لەبەر بن‌سستی ☰ لق شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: لەقاو/ چاوگی نەرێنی: نەلەقان

لەقاندن / leqandin/: چاوگ. تێپەڕ. //لەقاندت؛ دەلەقێنی؛ بلەقێنە// لەقانن: ١. شل و سست کردن و لەراندن ‹ئەوەندەت لەقاند دەرهات!› ٢. دالەقاندن؛ شۆڕ کردنەوە ٣. هەڵاوسین ٤. ڕاژەندن ‹چکێ ئەو بێشکە بلەقێنە› ☰ ١. تکان دادن و لق کردن ٢. فروهشتن ٣. آویختن ۴. تکان دادن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەلەقاندن

لەقاندنەوە / leqand(i)newe/: چاوگ. لەرزاندنەوە؛ شەکاندنەوە ☰ تکان ـ تکان دادن

لەقانن / leqanin/: ☜ **لەقاندن**

لەقاو١ / leqaw/: ☜ **لەغاو**

لەقاو٢: ئاوەڵناو. ١. لە جێگە لەرێندراو ٢.

شۆڕەوەکراو؛ داهێڵراو ■ ۱. لق‌شده ۲. فروهشته

لـەقاودان / leqawdan/: چـاوگ. دەرخسـتن؛ ئاشکرا کردن ■ افشا کردن

لـەقاودراو / leqawd(i)raw/: ئاوەڵـناو. زڕیـان؛ دەرکەوتن؛ ئاشکرا بوون ■ افشاشده

لـەقاودەر / leqawder/: ئاوەڵـناو. ئاشـکراکەر؛ دەرخەر ‹ماڵـپەڕی لـەقاودەری «ویکیلـیکس»› ■ افشاگر

لـەقلۆق / leqloq/: نـاو. ۱. ☜ **لۆقـە**^{۱} ۲. قـەترە؛ قۆرتە ■ ۱. ☜ **لۆقە**^{۱} ۲. اسب یورتمه

لەقلەق / leqleq/: ☜ **لەگلەگ**

لەقلەقـە / leqleqe/: ناو. جۆرێ ڕێـواس ■ نـوعی ریواس

لەقلەقی^{۱} / leqleqî/: نـاو. جـۆرێ تـرێ ■ نـوعی انگور

لەقلەقی^{۲}: ئاوەڵناو. باریکی لنگ‌دیـژی تەنبـەڵ ■ لنگ‌دراز تنبل

لـەقم / leqim/: ناو. لەقەم؛ کاری بنکۆڵی و گڵ وە سەر لاسک دان ■ عمل کندن و خاک بر سـاقەهـا ریختن

⊡ **لـەقم کـردن:** لەقـەم کـردن؛ شـکاندنەوەی شینایی؛ بنکۆڵی و گـڵ وە سـەر لاسـک دانی شینایی هاوینە ■ کندن پیرامون بوتەهای پالیزی و خاک ریختن بر ساقەها در فصل تابستان

لەقماڵ / leqmał/: ناو. گاسنێ کە لە ناو دەنـدەی شل دایە و دەلەقێ ■ گاوآهنی کە در خیش مُحکم نیست

لەق‌وشەق / leq û şeq/: ☜ **لەق‌ولۆق**

لـەق‌ولۆق / leq û loq/: ئاوەڵـناو. لـەق‌ولـەوار؛ تەق‌ولەق؛ شل‌وشەوێق؛ لـەق‌وشـەق؛ لـەق‌وپـەق ترغەڵ ‹تەختەخەوێکی لەق‌ولۆقیان پێ دام کە هـەر دەترسام بشکێت و بەربمەوە!› ■ لق‌ولوق

لەق‌ولەوار / leq û lewar/: ☜ **لەق‌ولۆق**

لەقە / leqe/: ناو. ۱. لاقە؛ کاری توند ئاویتنی پـا؛ ڕاوەشاندنی پێ ۲. کاری لە جێ بـزووتن ۳. ☜ **لەقەب** ■ ۱. لگـد ۲. عمـل از جـا جُنبیـدن ۳. ☜ **لەقەب**

⊡ **لەقە لە ئاسمان دان:** ☜ **لەقە لە با دان**

لەقە لە با دان: *[مەجاز]* لەقە لە ئاسمان دان؛ زۆر تووڕە بوون ‹وا تووڕە بوو لەقەی لـە بـا دەدا!› ■ بسیار عصبانی شدن

لەقە وشاندن: لەقە وەشـانن؛ لەقـە هاویشـتن؛ لاق بە توندی ڕاوەشاندن ■ لگد زدن

لەقە وشانن: ☜ **لەقە وەشاندن**

لەقە هاویشتن: ☜ **لەقە وەشاندن**

لەقەب / leqeb/: نـاو. لەقە؛ لەقەم؛ جێ‌ناو؛ سەرناو؛ ناوێ کە لـە جیـاتی نـاوی بنچینـەیی بـۆ شـتێ داندرابێ ■ لقب

لەقەبـەڵ / leqebeł/: ئاوەڵـکار. مەختـە؛ قەبـەڵ؛ کونتەراتی؛ کاری گـرتن و سـپاردنی کارێـک بـە مـەرجی تـەواو بـوون و یـەکجێ کـرێ دانی ■ کُنتراتی

لەقـەدەر / leqeder/: ئامراز. بەقەدەر؛ بە ئەنـدازەی ■ به مقدارِ

لەقەرە / leqere/: ☜ **لەتەرە ـ۲**

⊡ **لەقەرە دان:** ☜ **لەتەرە دان**

لەقەست^{۱} / leqest/: ئاوەڵناو. دەسقەس؛ ئەنقەسـت ‹کاری لەقەست› ■ عمدی

لەقەست^{۲}: ئاوەڵکار. لەقەستی: ۱. بـە ئاگـاداری؛ ژ دل ‹لەقەست وا دەکا› ۲. بـۆ گاڵـتە و گەمـە؛ نـە بەڕاستی و ژدل ■ ۱. عمداً ۲. از سرِ شوخی

لەقەستی / leqestî/: ☜ **لەقەست**^{۲}

لەقەشێل / leqeşêl/: ناو. کاری بـە تـەوژم بـەرپێ دان ■ لگدکوب

لەقەفرتێ / leqefirtê/: ☜ **لاقەفرتێ**

لەقەفڕە / leqef(i)iře/: ☜ **لاقەفرتێ**

لەقەفە / leqefe/: ناو. ڕکە؛ قەفەس ☰ قفس

لەقەل / leqel/: ناو. قامیش؛ چیتک؛ چیت ☰ نی

لەقەلەق¹ / leqeleq/: ناو. ١. چۆنیەتی بزووتن بەولاولادا ٢. *[کینایە]* دژواری و زەحمەت ☰ ١. لِکولِک ٢. دشواری

لەقەلەق²: ناوەڵکار. ١. شەلەشەل؛ لارەلار ‹لەقەلەق هاتە لام› ٢. هێواش ـ هێواش؛ بە هێواشی و شلی ‹ئێوە لەقەلەق بڕۆن! منیش دێم› ☰ ١. لنگ‌لنگان ٢. آرام_آرام

لەقەم / leqem/: ناو. ١. ☜ لەقم ٢. ☜ لەقەب ٣. سەرکۆنە؛ لەگەز ‹هەرچەند خۆش ڕابوێرن کەمە/ چ ڕۆژی لۆمە و لەقەمە «هەژار، بۆ *کوردستان*»› ٤. تەوس؛ تانە ☰ ١. ☜ لەقم ٢. ☜ لەقەب ٣. سرزنش ٤. طعنه

⊡ **لەقەم کردن**: ☜ لەقم کردن

لەقەم گرتن: تانە دیتنەوە؛ ئیراد گرتن ☰ ایراد گرفتن

لەقەماڵ / leqemał/: ناو. پاشێل؛ پاکوت؛ پێشێل ☰ لگدمال

لەقەوەشێن / leqeweşên/: ناوەڵناو. لەقەهاوێژ؛ جووتەوەشێن ☰ لگدپران

لەقەهاوێژ / leqehawêj/: ☜ لەقەوەشێن

لەقی / leqî/: ناو. دۆخ یان چۆنیەتی لەق بوون ☰ لقی

لەقیسچو / leqîsçû/: ☜ لەکیس چو

لەقین / leqîn/: ☜ لەقان

• **لەقێن** / -leqên/: پاشوشە. ـ بزوێن ‹گوێ‌لەقێن› ☰ جُنباننده

لەک / lek/: ناو. ١. هۆزێکی کورد لە باشووری کوردستان ٢. *[کینایە]* سەدهەزار ‹لە گاوان و شوانی کوردەکان یەک/ بەسە بۆ لەشکری سەد کەڕە دوو لەک «حاجی قادر»› ٣. پەڵە؛ پنوو ‹لەک گرتن› ☰ ١. لک؛ عشیره‌ای در جنوب کردستان ٢. صدهزار ٣. لکّه

لەکاتە / lekate/: ناو. گوڵچنی؛ گوڵە دەغڵی لە داس‌پەڕیو کۆ کردنەوە ☰ خوشه‌چینی

لەکار / lekar/: ناوەڵناو. ١. بەدەست و لەبرەو ٢. بەکار؛ کار لێ هاتوو ٣. بەکار؛ بەکەڵک؛ شیاوی کەڵک لێ وەرگرتن ☰ ١. دست‌اندرکار ٢. کارامد ٣. کاربردی

لەکارتە / lekarte/: ناوەڵناو. لەکارکەوتە؛ پەک‌کەوتە ☰ لکنته؛ ازکارافتاده

لەکاردەرهاتگ / lekarderhatig/: ☜ لەکاردەرهاتو

لەکاردەرهاتو / lekarderhatû/: ناوەڵناو. کارامە؛ لەکاردەرهاتگ ☰ ماهر؛ کارآزموده

لەکارزان / lekarzan/: ناوەڵناو. کارزان ☰ کاردان

لەکارکەفتگ / lekarkeftig/: ☜ لەکارکەوتە

لەکارکەوتو / lekarkewtû/: ☜ لەکارکەوتە

لەکارکەوتە / lekarkewte/: ناوەڵناو. لەکارکەفتگ؛ لەکارکەوتوو؛ لەکارتە ☰ ازکارافتاده

لەکارهاتو / lekarhatû/: ناوەڵناو. چەوختی؛ مەزبووت؛ وریا ☰ چُست و چالاک

لەکڕ / lekiř/: ناوەڵناو. ئەبلەق؛ بازگ ☰ ابلق

لەککاتە / lekkate/: ناوەڵناو. لەیلەدوێنێ؛ خوێنەونێرە؛ خوێنەونەرە؛ سەڵیتە؛ قەرەچی؛ بێ‌شەرمی شەڕانی (بۆ ژن) ☰ لکّاته

لەککە / lekke/: ناو. قانی؛ پەڵە ☰ لکه

لەکگر / lekgir/: ناوەڵناو. ڕەشی مل سپی (ئاژەڵ) ☰ سیاهِ گردن سفید (بُز و گوسفند)

لەکلەک / leklek/: ☜ لەگلەگ

لەکم / lekm/: ناو. پنۆک؛ لەک؛ پەڵە ☰ لکّه

لەکمات / lekmat/: ناو. زللە؛ شەقام؛ شەقەزلە ☰ سیلی

لەکماتک / lekmatik/: ناو. سەرناو؛ لەقەب ☰ لقب

لەکن / lekin/: ئامراز. لە لای ☰ نزدِ

لەکورتی / lekurtî/: ناوەڵکار. بێ‌درێژەدان بە قسە

‹قسەکانم لەکورتی ئەبڕمەوە› ⚑ به اختصار

لەکوشەک / lek û şek/: ناو. بزاڤ؛ بزاو؛ جوولـە ⚑ تکان

لەکوڵ / lekuł/: ئاوەڵـناو. لە حاڵی کوڵداندا ‹بلبلـی باڵ شکاوی وەختی گولم/ هەر شـەپۆلان دەدا دڵـی لەکولم «هێمن»› ⚑ جوشان

لەکوێ / lekwê/: ئاوەڵـکار. لەکوێڕا؛ لەکوو؛ لەکووڕا ⚑ کجا

لەکوێڕا / lekwêřa/: ☜ لەکوێ

لەکۆلەڕۆ / lekoleřo/: نـاو. تووک و نزای خراپ ⚑ نفرین

لەکوو / lekû/: ☜ لەکوێ

لەکووڕا / lekûřa/: ☜ لەکوێ

لەکە / leke/: ناو. پنۆک؛ پەڵە ⚑ لکه

لەکەدار / lekedar/: ئاوەڵناو. ١. لەکەین؛ پـەڵاوی؛ بەپەڵە ٢. *[مەجاز]* ناوزڕاو؛ ئابڕووتکاو ⚑ ١و٢. لکّەدار

لەکەرەمبوو / lekerembû/: ☜ لەکەرەمکەوتوو

لەکەرەمکـــــــــەفتگ / lekeremkeftig/: ☜ لەکەرەمکەوتوو

لەکەرەمکەوتـــوو / lekeremkewtû/: ئاوەڵـــــناو. لەکەرەمبـوو؛ لەکـەرەمکـەفتگ؛ لەکارکەوتـە ⚑ ازکارافتاده؛ غیر قابل استفاده

لەکەین / lekeyn/: ☜ لەکەدار ـ١

لەکیسچـوو / lekîsçû/: ئاوەڵـناو. لـــەقیسچـــوو؛ لـــەکیسچـــووگ: ١. لـــە دەســـت دەرچـــووی دەرفەتڕەخساو ‹هـەلی لـەکیسچـوو› ٢. خـراو بـووگ؛ خەسـاربوو ‹میـوەی لـەکیسچـوو› ⚑ ١. ازدسترفته ٢. تلفشده

لەکیسچووگ / lekîsçûg/: ☜ لەکیسچوو

لەگام / legam/: ئاوەڵـناو. چەورە؛ زگلـەوەڕێن ⚑ سورچران

لەگان / legan/: نـاو. لەگەن؛ قـاپی گـەورەی مـل هەڵگەڕاوەی زۆرتر لە مس کە ⚑ لگن

لەگاو / legaw/: نـاو. قومارێکـە بـە مـۆرەی نـەرد دەکرێ ⚑ نوعی قُمار با مُهرەهای نرد

لەگرسە / legirse/: نـاو. جەڵــتەخوێن؛ خــوێنی مەییو ⚑ لخته خون

لەگرنە / legirne/: ئاوەڵکار. ☜ لەگرە

لەگرە / legre/: ئاوەڵـکار. لەگرنـە؛ لێـرە؛ لـە ئـەم جێگە ‹لەگرە دانیشە› ⚑ در اینجا

لەگرەودوا / legrewd(i)wa/: ☜ لەمەودوا

لەگرەولا / legrewla/: ☜ لەمەودوا

لەگرەوە / legrewe/: ئاوەڵـکار. لـە ئـەم شـوێنەوە ‹لەگرەوە تا ئێنە› ⚑ از اینجا

لەگژ / legij/: ئاوەڵـناو. ١. خــەریک؛ پــەرژاو ٢. چنگاوژ؛ ئاوقا؛ دەسەویەخە ⚑ ١. مشغول ٢. گلاویز

لەگلەگ / legleg/: نـاو. لەکلەک؛ لکلـک؛ لەقلـەق؛ حــاجیلەقلــەق؛ حــاجیلەگلــەگ؛ تۆرەمــە باڵندەیەکی گەورەی کۆچەرن، نێر و مێیان یەک ڕەنگن، لاق و مل و دندووکیان درێـژە، لـە سـەر دار، ڕەوەز و خانووبــەرەی بڵــیند هێلانــە ســاز دەکەن، زۆرتر بە ماسی، مار، بۆق، مێشە و مەگەز و کەلاکی گیانلەبەران دەژین، دوو جۆری ڕەش و سپییان هەیە. بە ڕەشەکانیان دەڵـێن حللێـر ⚑ لکلک

لەگوێن / le g(i)wên/: ئامراز. لە ڕەنگ؛ لـە جـۆر؛ وەک؛ وەکـوو ‹شـەپۆلی لـەگوێن خـوێنی شـەرمی کچانە/ لە سـەر ڕوومـەتی مـاتی بـووکی ڕەزاسـووک «سوارە»› ⚑ همانند

لەگۆبەر / legober/: ئاوەڵـناو. تەزێنـەر؛ تـەزک؛ سڕکەر ⚑ بیحس کننده

لەگۆچــوو / legoçû/: ئاوەڵـــناو. لـــــەگۆچووگ؛ لەگۆکەوتوو؛ تایبەتمەنـدی ئەنـدامی لـە جووڵـە کەوتوو لە سـەرمادا ⚑ ویژگـی انـدام بـی حـس و حرکت شده بر اثر سرما

لەگۆچووگ / legoçûg/: ☜ لەگۆچوو

لـەگۆرە / le gore/: ئـامراز. بەرانبــەر؛ بــە پێــی ‹لەگۆرەی قسەی تۆ، دەبێ وا بێ› ☰ طبقِ؛ برابر با

لەگۆکەوتوو / legokewtû/: ☜ **لەگۆچوو**

لەگە / lege/: ئاوەڵناو. لنگ درێژ؛ تەژە ☰ لنگ‌دراز

لەگەر / leger/: ☜ **لەگەڵ**

لەگەڕ / legeř/: ئاوەڵـناو. ڕەوان؛ وەگـەڕ ☰ جـاری؛ روان

لەگەز / legez/: نـاو. لەغــەز؛ مەتــەڵ؛ لیچــار ☰ چیستان؛ لُغز

لەگەڵ / legeł/: ئـامراز. لەتەک؛ لەگەر؛ دەگەڵ: ١. پێڕا؛ وێڕا؛ وەل ‹ئـەویش لەگـەڵ خـۆت بێنـەا› ٢. تەک ‹لەگەڵ تۆمە ئاڵتوون بەسەر/ لە پەنجەرە سـەر بێنە دەر! «فولکلۆر»› ☰ ١. همراه ٢. با

لەگەڵی / legełî/: ئامراز. تەک ☰ همراهِ؛ با

لەگەڵیەکا / legełyeka/: ئاوەڵکار. بەڤڕا؛ پێکـەوە؛ بهەڤڕا؛ وێڕا ‹برا! با لەگەڵیەکا چاک بین› ☰ باهم

لەگەن / legen/: ☜ **لەگان**

لەگینـە / legîne/: ئاوەڵـکار. وێــدەچێ؛ ڕەنگــە ‹لەگینە ئەو بزنە هی ئێوە بێ› ☰ شاید؛ احتمالاً

لەڵ¹ / lel/: ناو. ١. کـەمترین قسـە ‹ئەگـەر بێـژی لەل، کافری و ڕەوایە خوێنت بـڕێژن! «هـەژار، *چـوار نامیلکە*»› ٢. باڵدارێکی ڕاوکەرە بە قەد باشـوو ٣. ☜ **لەلە ـ١** ☰ ١. کمترین سخن ٢. پرندەای اسـت شکاری ٣. ☜ **لەلە ـ١**

لەڵ²: ئاوەڵکار. لۆ؛ بۆچی؛ ئەڕا ☰ چرا؛ برای چه

لەڵ³: ئـامراز. لەگەڵ؛ لەتەک ‹شێخە نووشتانێ لـەل مەلەوانێ/ بووبوون بە هاوڕێ لە بیابانێ «قانع»› ☰ با؛ همراهِ

لەلاو / lelaw/: ☜ **لاولاو**

لەلای / lelay/: ئامراز. با؛ لە کن؛ ل جـەم؛ ل نـک؛ بە ‹بای شەماڵ لەلای لەیلێوە دەشنێ› ☰ نزدِ

لەلوک / leluk/: ☜ **لەلۆ**

لەلوە / lelwe/: ☜ **لەلۆ**

لەلۆ / lelo/: نـاو. لەلوە؛ لەلۆک؛ لـەلوو؛ لـەیلووک؛ لەیلوک؛ دەرگووش؛ جۆلانەی زارۆ تێدا خەواندن ☰ ننو

لەلوو / lelû/: ☜ **لەلۆ**

لەلووک / lelûk/: ☜ **لوولە**¹

لەلە / lele/: ناو. ١. لەل؛ قووڵکراوە بـە چـەقۆ لـە دار ٢. لیلە؛ تایەلەلە؛ پیاوێ کە لە ماڵانـدا ئاگـای لە منداڵان دەبوو ٣. شەقار؛ تلیشە؛ چاڵی باریک و درێژ لە ڕووپەڕی شتێکدا ٤. نێـوانی سـاقەتە و سەر، لە ئەندامی جینسی نێردا ☰ ١. شیار با کـارد روی چوب؛ چوب‌خط ٢. لَله ٣. شیار ۴. میان حشـفه و تن ذکر

▣ **لەلە کردن:** شوێن ـ شوێن کردنی دار بـە تـێخ ☰ چوب‌خط زدن؛ شیار کردن چوب با کارد

لەلە گرتن: خزمەتکار بە کرێ گرتن بـۆ بـەخێو کردنی زارۆکان ☰ لَله استخدام کردن

لـەلـەکـراو / lelek(i)raw/: ئاوەڵـناو. نقرنقــر ☰ کندەکاری شده

لەلەیی / leleyî/: نـاو. کاری خزمەتکاری زارۆکـان ☰ لَلگی

لـەم¹ / lem/: نـاو. ١. ☜ **لـەمـە** ٢. بـڕەک؛ شفرەبەراز ٣. بڕکەی میوەی بێسـتان ٤. گـوانی ئاژەڵ ٥. بتە؛ پنچک ٦. لەپ؛ ناو مشت ٧. مرک؛ کاری شان داهێنان و پاڵ دانەوە ☰ ١. ☜ **لەمـە** ٢. دندان گُـراز ٣. بوتـەی پـالیزی ۴. پسـتان حیـوان شیردە ۵. بوتە ۶. کف دست ٧. لَم

لەم²: ئاوەڵـناو. پڕ؛ تژە ☰ پُر

لەم³: ئامراز. /*سوورکەڵە*/ لە ئەم ☰ از این

لەما / lema/: ئامراز. بۆ ئەمە؛ لە بەر ئەمە ☰ بـرای اینکه

لەماڵەم / lemalem/: ☜ **لێوانلێو**

لەمان / leman/: ئاوەڵـناو. لە مـردن دوور ‹دوکتـور نەخۆشەکەمان لەمانە یـان نامێنـێ؟› ☰ دارای امیـد

زندگی

لەماوەرد / lemawerd/: ئاوەڵناو. زکماک؛ مادەرزاد ☰ مادرزاد

لەمبووز / lembûz/: ☜ لمبۆز

لەمپا / lempa/: ☜ لامپا

لەمپڕ / lempiř/: ئاوەڵناو. ۱. زگپڕ؛ ئاوس ۲. گەنمی کاتی قەف و گوڵ کە هێشتا گوڵەکەی دەرنەهاتووە ☰ ۱. آبستن ۲. شاخەی گندم هنوز خوشه نکرده

لەمپە / lempe/: ☜ لامپا

لەمپەر / lemper/: ناو. بەرگر؛ کۆسپ ☰ مانع

⊡ **لەمپەر پەڕاندن**: بەرگر نەهێشتن؛ کۆسپ لە سەر ڕێگە لابردن ‹تیژباڵ دەفڕن نێوانی دەبڕن/ لەمپەر دەپەڕێنن و پەردە دەدڕن «هەژار، *مەم و زین*»› ☰ رفع مانع کردن

لەمپەرە / lempere/: ئاوەڵناو. لارەوەبووی بە لایەکدا ☰ به طرفی کج شده

لەمپەڕ / lempeř/: ئامراز. لە ئەم لاوە ‹لەمپەڕ تا ئەوپەڕی باخەکە داری گوێزە› ☰ از این سوی

لەمتکەوی / lemitkewî/: ☜ لەمنت‌کەوێ

لەمتکەوێ / lemitkewê/: ☜ لەمنت‌کەوێ

لەمتەز / lemtez/: ئاوەڵناو. تەمەڵ؛ تەپلۆس ☰ تنبل

لەمس^{1} / lems/: ناو. کاری گلۆفین بۆ گەرم کردنەوەی ئەندام ☰ عمل فشُردن برای گرم کردن عضو

لەمس^{2}: ئاوەڵناو. لەسەم؛ شەپلەلێداو ‹دەستم لەمسە› ☰ فلج شده؛ لمس

لەمساندن / lemsandin/: چاوگ. گلۆفینی دەست لە سەرما؛ دەست دەبن هەنگڵ نان لە سەرمان ☰ فشردن دست برای گرم شدن

لەمل / lemil/: ئامراز. ۱. دە ئەستۆدا ‹تۆق لەمل› ۲. لە گەردن؛ لە سەر؛ لە پای؛ لە عۆدەی ‹تاوان لەملی خۆتانە› ☰ ۱. در گردن ۲. به عُهدەی

لەملا / lemla/: ☜ لەملاوە

لەملانە / lemlane/: ناو. مایچە؛ ماسولکە ☰ عضُله

لەملاوە / lemlawe/: ئاوەڵکار. لەملا؛ لە ئەم ئالییە نزیکەوە ☰ از این‌طرف

لەملەوەڕن / lemleweřin/: ئاوەڵناو. */پەلار/* لەگام؛ چەورە؛ نەوسنی ماڵانگەڕ و خوێڕی ☰ شکم‌پرست بیکاره

لەملین / lemlîn/: چاوگ. خۆ کروشمە کردن لە سەرمان ☰ خود را مُچاله کردن از سرما

لەمن / lemin/: ئاوەڵناو. */پەلار/* ۱. لەموو؛ زگزل ۲. چڵێس؛ زکن ☰ ۱. شکم‌گُنده ۲. شکمو

لەمنتکەوێ / lem(i)nitkewê/: دۆعا. لەمت‌کەوێ؛ لەمت‌کەوێ؛ ئافەرین؛ باریکەڵلا ‹جارێکە و ئەمجار لە منتان کەوێ/ هەرگیز وەک ئێستاو بۆ هەڵناکەوێ «هەژار، *بۆ کوردستان*»› ☰ آفرین

لەمنتنەکەوێ / lem(i)nitnekewê/: دۆعا. وشەی سەرکۆنە کردن ‹ـــ کاری ئاومان هەیە، لە کێ پرسین؟ ـ ئای لە منتان نەکەوێ! ئەی من چیم؟! «هەژار، *چێشتی مجێور*»› ☰ کلمەی سرزنش

لەمۆز / lemoz/: ☜ لمبۆز

لەموو / lemû/: ☜ لەمن

لەمووز / lemûz/: ☜ لمبۆز

لەمە / leme/: ناو. لەم؛ زگ؛ زک؛ سک ☰ شکم

لەمەبەر / lemeber/: ☜ لەمەوپێش

لەمەبەولا / lemebewla/: ☜ لەمەبەولاوە

لەمەبەولاوە / lemebewlawe/: ئاوەڵکار. لەمەبەولا؛ لەمەودوا؛ لەوەپاش؛ لەوەدوا؛ لە دواییدا؛ لە ئێستە بەولاوە ‹هیوادارم لەمەبەولاوە فریوی فێڵبازان نەخوین› ☰ از این به بعد

لەمەپتر / lemepitir/: ئاوەڵکار. نەیووتەپیا؛ زیاتر لەمە ☰ بیش از این

لەمەپەڕی / lemepeřî/: ناو. بارداری؛ زگپڕی ☰ بارداری

لەمەت / lemet/: ناو. ١. دەیندار؛ هۆباڵ بە مل ٢. گلەیی لە بەخت ٣. پاشەملە؛ پشتەسەر ﻑ ١. مدیون ٢. شکوه ٣. غیبت

لەمەدوا / lemed(i)wa/: ☜ **لەمەبەولاوە**

لەمەڕ / lemeř/: ئامراز. ١. دەربارەی؛ سەبارەت ‹لەمەڕ بێکارییەوە قسەی دەکرد› ٢. بۆ؛ لەبۆ ‹ئەو ڕۆژە دۆست لەمەڕ دۆست هیچ کارێکی لە دەس نایە «هەژار، *قورئان*»› ﻑ دربارەی

لەمەزەڕینە / lemezeřîne/: ☜ **لەبزەڕینە**

لەمەلەم / lemelem/: ناو. کاری ڕاسپاردن بە تکاوە ﻑ سفارش با خواهش

لەمەوبەر / lemewber/: ☜ **لەمەوپێش**

لەمەوپاش / lemewpaş/: ☜ **لەمەودوا**

لەمەوپێش / lemewpêş/: ئاوەلکار. لەمەبەر؛ لەمەوبەر؛ لەوەبەر؛ لەوپێش؛ لەمەپێش؛ بەر ژنووکە؛ بەر لە ئێستا ﻑ پیش از این

لەمەو داین / lemewdayn/: پاڵۆدان؛ شان داهێلان؛ هەلاژیان ﻑ لم دادن

لەمەودوا / lemewd(i)wa/: ئاوەلکار. لەگرەودوا؛ لەگرەولا؛ لەمەوپاش؛ لەمەولا؛ لەمەولاوە؛ لەمەبەولا ﻑ زین پس

لەمەولا / lemewla/: ☜ **لەمەودوا**

لەمەولاوە / lemewlawe/: ☜ **لەمەودوا**

لەمەیی / lemeyî/: ناو. نەخۆشییەکی منالانە ﻑ از بیماری‌های کودکان

لەمیانە / lemyane/: ئاوەلکار. لە ئەم جێگە ﻑ از اینجا

لەمیچ / lemîç/: ☜ **لەمیش**

لەمیچە / lemîçe/: ☜ **لەمیش**

لەمیش / lemîş/: ئامراز. لەمیچ؛ لەمیچە؛ لە ئەمەش ﻑ از این هم

لەمێ / lemê/: ئاوەلکار. لە ئەم جێگە ﻑ در اینجا

لەمێژ / lemêj/: ئاوەلکار. لە زۆر پێش ئێستا ‹لەمێژە نەمدیوە› ﻑ از دیرباز

لەمێژەوە / lemêjewe/: ئاوەلکار. ژمێژڤە؛ لە زوووە ﻑ از قدیم

لەمێژینە / lemêjîne/: ئاوەلناو. کەونارا ‹مێژووی لەمێژینەی گەلی کورد› ﻑ باستانی

لەن / len/: ناو. دوڕگەی پچووکی ناو چەم ﻑ جزیره مانند ماسه‌ای در رودخانه

لەناو / lenaw/: ئامراز. دە نێودا؛ لە دوڕ ﻑ در میانِ

لەناوچوو(گ) / lenawçû(g)/: ئاوەلناو. لەنێوچوو؛ لە بەین براو؛ تەفروتووناکراو ﻑ نابود شده

لەنتەر / lenter/: ناو. لەنتەری؛ فانووس ﻑ فانوس

لەنتەری / lenterî/: ☜ **لەنتەر**

لەنج¹ / lenc/: ناو. لەج؛ ڕق؛ قین؛ جڕ؛ جەڕ؛ جەهر؛ جەحر؛ جیەڵ؛ جییەر؛ بوجەر؛ سینی؛ سین؛ ڕک؛ کوت؛ بەرهەڵستی و پێداگری نەگونجاو لە سەر شتێ ﻑ لج

▣ **لەنج کردن:** لەج/ ڕک کردن ﻑ لج کردن

لەنج²: پێرۆ. ← **لارولەنج**

لەنجباز / lencbaz/: ئاوەلناو. لەنجوو؛ لاسار ﻑ لجباز

لەنجو / lencû/: ☜ **لەنجباز**

لەنجە / lence/: ناو. کاری ڕۆیشتنی بە ناز ‹هەر لە دێوە هەتا ناو ڕان/ بە لەنجە دێن شیردۆشی جوان «گۆران»› ﻑ خرام

لەنجەولار / lence w lar /: ناو. لارە؛ لەنجە؛ کاری ڕۆیشتنی بەناز ‹بە تاسکەتاسک و بە لەنجەولارت/ بە بەژن و باڵای بەرز و لەبارت «هێمن»› ﻑ خرام

لەند¹ / lend/: ناو. دوڕگە؛ بەرزایی زەوی کە دەوری ئاو گرتوویە ﻑ جزیره

لەند²: ئاوەلناو. بەرز؛ بڵند ﻑ بُلند

لەند³: پێرۆ. ← **کەندولەند**

لەندەهۆر / lendehor/: ئاوەلناو. *[پلار]* تەژەی زەبەلاح؛ زلی پێنەکەوتوو ﻑ لندهور

لەنف /lenf/: ☜ **لیمف**

لەنکاو /len(i)kaw/: ئاوەڵکار. لەپڕ؛ کتوپڕ ☰ ناگهان

لەنگ۱ /leng/: ناو. وچان؛ ڕاوەستانێکی کەم بۆ پشوو دان ☰ توقف اندک برای آسودن

لەنگ۲: ئاوەڵناو. ١. شەل؛ سەقەت ٢. خوار؛ لار ‹ئەم بارە لەنگە› ٣. لە کێش ترازاو (بۆ شیعر) ‹باڵێکی شیعرەکەت لەنگە› ٤. ڕاوەستاو بە هۆی کەم و کووڕی ‹کارمان لەنگە› ☰ ١. لنگ؛ شَل ٢. کج ٣. ناموزون ۴. لنگ (کار)

⊡ **لەنگ کردن**: بوونە هۆی وەستان و فەوتان. هەروەها: **لەنگ بوون** ☰ لنگ کردن

لەنگی شتێک بوون: ڕاوەستانی کار لە بەر کەم و کووڕی ☰ لنگ چیزی بودن/ شدن

لەنگان /lengan/: چاوگ. تێنەپەڕ. //ـ ؛ دەلەنگێ؛ بلەنگێ// ١. لەنگین؛ شەلین ‹شەل نییە و ئەلەنگێ! «مەسەل»› ٢. بە کەم و کووڕی بوون ☰ ١. لنگیدن ٢. نقص داشتن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەلەنگان

لەنگاندن /lengandin/: چاوگ. تێپەڕ. //لەنگاندت؛ دەلەنگێنی؛ بلەنگێنە// لەرزاندن؛ جووڵاندن ☰ لرزاندن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەلەنگاندن

لەنگر /lengir/: ئاوەڵناو. شەل ☰ لنگ

لەنگڕۆ /leng(i)řo/: ناو. هەنگڵەشەلە؛ کاری لە سەر یەک پا ڕۆیشتن ☰ عمل لی‌لی رفتن

لەنگوچ /lenguç/: ☜ **لەنگوچك**

لەنگوچک /lenguçik/: ناو. لەنگوچ؛ ئەنگوچک؛ لەوەندی ☰ آستین بُلند

لەنگولۆر /leng û lor/: ئاوەڵناو. خوار و خێچ ☰ کج و معوج

لەنگولەتەر /leng û leter/: ناو. قاچ و قول؛ پا و پل؛ پا و پووز ☰ لنگ و پاچه

لەنگۆرە /lengore/: ئاوەڵکار. لەنگۆرێ؛ لە ئەنگۆرە؛ سەرەتا؛ دەسپێکی دەمێک ‹بەهاری خۆش سەر لەنگۆرە دیارە› ☰ اوایل موسم

لەنگۆرێ /lengorê/: ☜ **لەنگۆرە**

لەنگە /lenge/: ناو. ١. لەرە لە بەرزییەوە ‹ئەم کاریتە تۆزێ لەنگە دەکا› ٢. ڕاوێستانێ کەم ٣. لنگە؛ تا؛ لف ☰ ١. لرزش از بلندی ٢. وقفە؛ توقف کوتاه ٣. لنگە

⊡ **لەنگە کردن**: ١. شەلین؛ شەلیان ٢. لەرزینی کەم لە بەرزییەوە ☰ ١. لنگیدن ٢. لرزیدن اندک در بلندی

لەنگەر۱ /lenger/: ناو. ١. ئاسنی سەر بە قولاپی بە زنجیرەوە کە بۆ وێستانی گەمیە دەخرێتە دەریاوە ٢. چۆنیەتی خۆ گرتن و ڕاوێستان لە سەر شوێنی باریک و بەرز ‹چۆنە لەم سەر دیوارە باریکە لەنگەری گرتووە؟!› ٣. دۆخی لە فڕین ڕاوەستانی باڵندە لە حەوا ☰ ١. لنگر کشتی ٢. حفظ تعادل در بلندی ٣. حالت توقف پرندە حین پرواز

⊡ **لەنگەر بەستن**: *[کنایە]* نیشتەجێ بوون؛ لە شوێنێ جێگر بوون ‹وەرن زیارەتی غەوسەلئەعزەمێ بکەینەوە، ئەگەر لەنگەری بەستووە لە بەغدایە «پایزە»› ☰ اقامت گُزیدن

لەنگەر خستن: ١. ☜ **لەنگەر گرتن ـ١** ٢. *[پلار]* دامەزران لە شوێنێ ☰ ١. ☜ **لەنگەر گرتن ـ١** ٢. ماندگار شدن در جایی

لەنگەر فڕێ دان: ☜ **لەنگەر گرتن ـ١**

لەنگەر گرتن: ١. لەنگەر هاویشتن/ هاویتن/ ئاویتن؛ لەنگەر خستن؛ لەنگەر فڕیدان؛ ڕاوەستانی گەمی لە قەراخ دەریا ‹کار سەری گرت، لە سەر جوودی لەنگەری گرت، گوترا تارن ئەوانەی ناحەقیکارن «هەژار، *قورئان*»› ٢. خۆ ڕاگرتن لە سەر بەرزایی ٣. بە توانا بوون لە هەڵگرتنی شتێکدا ٤. تۆزێ پشوو دان ٥. باڵ

لەراندن و ڕاوەستانی باڵندە بە حەواوە ▤ ١. لنگر انداختن ٢. حفظ کردن تعادل در بلندی ٣. توانا بودن در برداشتن چیزی ۴. کمی ایستادن ۵. توقف پرنده در حال پرواز

لەنگەر هاویشتن/ هاویتن/ ناویتن: ☜ **لەنگەر گرتن ـ١**

لەنگەر^{2}: ئاوەڵناو. لەکارکەوتە ▤ ازکارافتاده

لەنگەرخانە / lengerxane/: ناو. فەقیرخانە؛ ماڵێ کە پیر و پاتاڵ و فەقیری لێ بەخێو دەکەن ▤ نواخانه

لەنگەرگا / lengerga/: ناو. لەنگەرگە؛ قەراخی دەریا کە گەمیەی لێ ڕادەوەستن ▤ لنگرگاه

لەنگەرگە / lengerge/: ☜ **لەنگەرگا**

لەنگەرە^{1} / lengere/: ناو. زەنبەلەک؛ بەندۆڵ؛ لیزۆک؛ شندل؛ هەڵواسراوی بەهاتوچۆ ▤ پاندول

لەنگەرە^{2}: ئاوەڵناو. شەلی بە هەردولادا شەل ▤ از هر دو پا لنگ

لەنگەری / lengerî/: ناو. ١. قاپی گەورە و پەلی چێشت خواردن ٢. سینی: *ئا)* پچووک ب) گەورە ٣. هەر شتی خڕ و گرۆڤەر ٤. شەپکەی بە دەورە ▤ ١. دیس ٢. سینی: *الف)* کوچک ب) بزرگ ٣. گِرد ۴. شاپو

لەنگەلەنگ / lengeleng/: ئاوەڵکار. شەلانە؛ شەلەشەل ▤ لنگان

لەنگی / lengî/: ناو. شەلی؛ سەقەتی پا ▤ لنگی

لەنگین / lengîn/: چاوگ. تێنەپەڕ. //ـ دەلەنگی؛ بلەنگە// ١. شەلین ٢. لەرزین بە سەبر ٣. *[مەجاز]* گیر و گرفت هەبوون لە کاردا ‹ئەم کارە لە شوێنێکەوە دەلەنگێ› ▤ ١. لنگیدن ٢. لرزیدن اندک ٣. گیر داشتن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: لەنگیو/ چاوگی نەرێنی: نەلەنگین

لەنگێز / lengêz/: ناو. لەنگێزە؛ قوڕ و چلپاو ▤ گل‌ولای

لەنگێزە / lengêze/: ناو. ١. ☜ **لەنگێز** ٢. با و باران پێکەوە ▤ ١. ☜ **لەنگێز** ٢. باد و بارانِ توأم

لەنەکاو / lenekaw/: ئاوەڵکار. لەهێک؛ لەهێکڕا؛ لەپڕ ▤ ناگهان

لەنیا / lenya/: ناو. پڕیشکەی ئاوی تاڤگە ▤ قطره‌ی آبشار

لەنێوچوو / lenêwçû/: ☜ **لەناوچوو**

لەو^{1} / lew/: ناو. ١. ☜ **لێو** ٢. بزاو؛ جوولە ▤ ١. ☜ **لێو** ٢. حرکت

لەو^{2}: ئامراز. ١. لە ئەو؛ ژ وێ ٢. لەوا؛ بۆیە؛ لە بەر ئەوە ▤ ١. از او ٢. از این رو

لەوا^{1} / lewa/: ئاوەڵکار. ئاوا؛ بەم چەشنە ▤ این‌طور

لەوا^{2}: ئامراز. بۆیە؛ لە بەر ئەوە ▤ زیرا

لەوار / lewar/: پێرۆ. ← **لەق و لەوار**

لەوازە / lewaze/: ناو. ١. پازەناو؛ چێوی ڕێک و تەراز کردنی بەرداش ٢. ☜ **لۆسە ـ١** ▤ ١. چوب‌های تراز کردن سنگ آسیا ٢. ☜ **لۆسە ـ١**

لەواسە / lewase/: ناو. ١. بەری دەست ٢. بەری پێ ▤ ١. کف دست ٢. کف پا

لەواش / lewaş/: ناو. ١. خرمچوون؛ چوار پەل ٢. ☜ **لەواشە** ٣. لەواشە؛ شکەڤا؛ ناناتیرە؛ نانی تیری؛ نانێ تیریە؛ شاتە تیری؛ نانی ناسک و پان و تەنک کە بە تیرۆک پان دەکرێتەوە و بە تەندووردا دەدرێ ▤ ١. چهار دست و پا ٢. ☜ **لەواشە** ٣. لواش

لەواشە / lewaşe/: ناو. لەواش: ١. لۆشکە؛ لۆچکە؛ قەفانچەلەی ناڵبەند کە لێوی یەکسمی پێ دەبەستن ٢. نانی تیری ▤ ١. لباشن ٢. نان لواش

▣ **لەواشە کردن:** توند قووجاندن ‹گوێتان بگرن لەگەڵ چاوتان!/ لەوس و لچتان لەواشە کەن! «گۆران»› ▤ مُحکم به هم آوردن

لەوان^{1} / lewan/: چاوگ. بزووتن؛ جووڵان ▤

حرکت کردن

لەوان٢: ناو. ١. بەرزایی؛ بڵندایی ٢. جەگەن؛ گیایەکی لاسک سێ سووچە لە زەلکاوان دەڕوێ ف ١. بلندا ٢. جگن

لەوانەیە / lewaneye/: ئاوەڵکار. وێدەچێ؛ ڕەنگە ‹ئەگەر قسە بکەی لەوانەیە دەرت بکا› ف شاید

لەوپادایش / lewpadayîş/: چاوگ. ڕامووسان؛ ماچ کردن ف بوسیدن

لەوپێش / lewpêş/: ☜ **لەمەوپێش**

لەوت / lewt/: ئاوەڵناو. گەمار؛ قرێژ؛ پیس؛ چەپەڵ ف پلید

لەوتان / lewtan/: چاوگ. پیس بوون ف پلید شدن

لەوتاندن / lewtandin/: چاوگ. پیس کردن ف کثیف کردن

لەوتش / lewtiş/: چاوگ. مژینی گوانی دایک لە لایەن بێچووڕا ف مک زدن بچە بە پستان مادر

لەوتک / lewtik/: ناو. زاربێنی بێچووی ئاژەڵ کە دایکی نەمژێ ف پوزەبند نوزاد دام

لەوتوت / lewtût/: ئاوەڵناو. *[پلار]* ١. لێوئەستووری سوورەوەبوو ٢. لیچ داژەناو ف ١. دارای لب قرمز و کلفت ٢. لب فروهشتە

لەوتەنە / lewtene/: چاوگ. بزووتن؛ جوولان ف جُنبیدن

لەوتی / lewtî/: ئاوەڵناو. پیس‌کراو؛ چەپەڵ بووگ ف آلودە

لەوتلەوت / lewtlewt/: ناو. ١. چەقەسرۆیی؛ چەڵتەچەڵت ٢. وەڕەی سەگ ف ١. وراجی ٢. پارس سگ

لەوج١ / lewc/: ناو. *[پلار]* وڕ؛ قسەی بێ‌تام ف یاوە؛ زر

لەوج٢: ئاوەڵناو. *[پلار]* گەوج؛ دەبەنگ؛ گێل ‹گەوج و لەوج› ف هالو

لەوجڕ / lewciř/: ئاوەڵناو. *[پلار]* چەنەبازی زۆروەڕ ف ژاژخا

لەوجە / lewce/: ناو. تانە؛ تەشەر؛ لۆمە ف طعنە

لەوچ / lewç/: ناو. *[پلار]* دەم و فلچ ف لوچە

لەوچۆڕ / lewçoř/: ئاوەڵناو. *[پلار]* لێوشۆڕ؛ ژێرلێو داچۆڕاو ف لب‌فروهشتە

لەوچە / lewçe/: ناو. *[پلار]* قەوچە؛ کاری شەویلاک جوولاندن بە دەمی ئاوەڵاوە ف عمل فک زدن با دهان باز

لەوچەلەوچ / lewçelewç/: ناو. *[پلار]* قسەنەزانی و ناڕەوانی لە ئاخاوتندا ‹گوێ نادەم بە لەوچەلەوچی تۆ› ف مُهمل گویی

لەوح / lewḧ/: ناو. دەپ؛ تەختە ف لوح؛ تختە

لەوحانە / lewḧane/: ئاوەڵکار. لەو کاتەدا ف در آن دم

لەودوا / lewd(i)wa/: ئاوەڵکار. ١. پاش ئەو ٢. دوای ئەوە ف ١. پس از او ٢. سپس

لەودە١ / lewde/: ☜ **لۆدە** ـ١

لەودە٢: ئاوەڵناو. ١. گەوج؛ لەوج ٢. حەنەکچی؛ گاڵتەباز؛ قسەخۆش ف ١. هالو ٢. لودە

لەور / lewir/: ☜ **لاور**

لەورە / lewre/: ☜ **لەوێ**

لەوڕا / lewřa/: ئاوەڵکار. چونکە؛ لە بەر ئەوە ف زیرا

لەوزە / lewze/: ناو. ئاڵوو؛ بادامەی بن گەردن ف لوزە

لەوزینە / lewzîne/: ☜ **لەبزینە**

لەوس١ / lews/: ناو. *[پلار]* لەوچ؛ دەم و فلچ؛ لێوی ئەستووری داکەوتوو ف لوچە

لەوس٢: ئاوەڵناو. *[پلار]* تەپلۆس؛ لەش‌قورس ف تن‌لش

لەوسا / lewsa/: ☜ **لەوساوە**

لەوساوە / lewsawe/: ئاوەڵکار. لەوسا؛ لەو جارەوە

‹لەوساوە کە تۆ ڕۆیی، دڵم ڕۆیی بە دووتا/ هێلانەیی تەن هەر وەکوو مەئوایی سەقەر ما «حەریق»› ▆ از آن به بعد

لەوسپان / lewspan/: ☜ **لچقەوی**

لەوسن / lewsin/: ئاوەڵناو. *[پلار]* لچولێوشۆڕ ▆ لب و لوچە فروهشتە

لەوشەقاتا / lewşeqata/: ئاوەڵناو. حەفلەچ؛ لێوکەت ▆ لبشکری

لەوڤەرادایە / lewveradaye/: ناو. *[پلار]* لیچی داژەنیو ▆ لب فروهشتە

لەولا / lewla/: ئاوەڵکار. لەولاوە؛ ل ڤێ ئالییەوە ▆ از آن‌طرف

لەولاو / lewlaw/: ☜ **لاولاو**

لەولاوە¹ / lewlawe/: ناو. ١. لاولاوەی دەرک و پەنجەرە ٢. ☜ **لاولاو** ▆ ١. لولای در و پنجرە ٢. ☜ **لاولاو**

لەولاوە²: ☜ **لەولا**

لەولقاندن / lewl(i)qandin/: چاوگ. لە خاو دەرخستنی ئەسپ و لینگدانی ▆ گرم کردن اسب

لەولەو / lewlew/: دەنگەناو. لوورەلوور ▆ زوزە

لەوم / lewm/: ☜ **لۆمە**

لەوما / lewma/: ئامراز. بۆیە؛ لە بەر ئەوە ▆ از این رو

لەوماکو / lewmakû/: ئامراز. ١. چونکی؛ چونکوو ٢. ئەگەرچی ▆ ١. زیرا ٢. اگرچه

لەون / lewn/: ناو. جۆر؛ تەرز ‹بە هیچ لەونێ ناخەوێ› ▆ نوع

⊡ **لەون لێ گۆڕان**: خەرەفان؛ حاڵ تێکچوون ▆ خِرِف شدن

لەونایش / lewnayîş/: چاوگ. ڕامووسان؛ ماچ کردن ▆ بوسیدن

لەونج / lewinc/: ناو. مێرگ؛ چیمەن ▆ چمن

لەونلێگۆڕاو / lewnlêgořaw/: ئاوەڵناو. *[پلار]* خەرەفاو ▆ خِرِف شدە

لەوە¹ / lewe/: ناو. ١. چلپاو؛ قوڕاوی شل ٢. تەپلەسەر؛ تەوق سەر ▆ ١. لای و لجن ٢. تارک سر

لەوە²: ئامراز. لە ئەوە ▆ از آن

لەوەبەر / leweber/: ☜ **لەمەوپێش**

لەوەپاش / lewepaş/: ☜ **لەمەبەولاوە**

لەوەپێش / lewepêş/: ☜ **لەمەوپێش**

لەوەتا / leweta/: ☜ **لەوەتی**

لەوەتی / lewetî/: ئامراز. لەوەتا؛ لە سەردەمێکەوە؛ لە کاتێکەوە ‹بۆیە سووک و چرووکی ناو چەمەنی/ لەوەتی بووی هەمیشە پێدەکەنی «هێمن»› ▆ از آن زمان

لەوەجە / lewece/: ئاوەڵناو. پێویست؛ پێداویست؛ لازم ▆ لازم

لەوەدوا / lewed(i)wa/: ☜ **لەمەبەولاوە**

لەوەڕ / leweř/: ناو. گیای خواردنی ئاژەڵ ‹لەوەڕم هەڵز و کەمایە و مەندێ/ لە سەران و لە گەدە و سامرەندێ «حەقیقی»› ▆ علف چرا

لەوەڕا / leweřa/: ئاوەڵکار. بەو بۆنەوە ▆ از آن رو

لەوەڕان / leweřan/: چاوگ. تێنەپەڕ. //لەوەڕای؛ دەلەوەڕێی؛ بلەوەڕێ// لەوەڕین؛ لەوەڕیان: ١. چەرین؛ ئالف خواردنی ئاژەڵ ٢. *[پلار]* خواردن و زگچەرێنی کردن ▆ ١. چریدن ٢. شکم‌چرانی کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: لەوەڕاو/ چاوگی نەرێنی: نەلەوەڕان

لەوەڕاندن / leweřandin/: چاوگ. تێپەڕ. //لەوەڕاندت؛ دەلەوەڕێنی؛ بلەوەڕێنە// لەوەڕانن؛ چەراندنی ئاژەڵ ▆ چرانیدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: -/ چاوگی نەرێنی: نەلەوەڕاندن

لەوەڕانن / leweřanin/: ☜ **لەوەڕاندن**

لەوەڕدان / leweřdan/: ناو. مەرەک؛ تفاقدان؛ جێگەی کا و گزرە ▤ کاهدان

لەوەڕگا / leweřga/: ☜ لەوەڕگە

لەوەڕگە / leweřge/: ناو. لەوەڕگا؛ جێ لەوەڕ ▤ چراگاه

لەوەڕیان / leweřyan/: ☜ لەوەڕان

لەوەڕین / leweřîn/: ☜ لەوەڕان

ـ لەوەڕێن / -leweřên/: پاشەوشە. ئەوەی دەلەوەڕێنێ ‹گالەوەڕێن› ▤ ـ چران

لەوەن / lewen/: ناو. ١. قامیش ٢. ☜ لەڤەن ▤ ١. نی ٢. ☜ لەڤەن

لەوەنتە / lewente/: ناو. ١. گوڵاو ٢. عەتر ▤ ١. گُلاب ٢. عطر

لەوەند / lewend/: ☜ لەڤەند

لەوەندە[١] / lewende/: ناو. گیایەکی بۆنخۆشە ▤ گیاهی خوشبو

لەوەندە[٢]: ☜ لەوهەندە

لەوەندی / lewendî/: ☜ لەڤەندی

لەوهەندە / lewhende/: ئامراز. لەوەندە؛ لە ئەم چەندە ▤ از این مقدار

لەویا / lewya/: ☜ لەوێ

لەویانە[١] / lewyane/: ☜ لەوێ

لەویانە[٢]: ئامراز. لە ئەمەیان ▤ از این یکی

لەوێ / lewê/: ئاوەڵکار. لوێ؛ لەویا؛ لوێدەرێ؛ لوێرە؛ لەوێنە؛ لەورە؛ لوێنە؛ لەویا؛ لەویانە؛ لەوێندەر؛ لەوێندەرێ؛ لوێنە؛ لە ئەوێنە؛ لەو جێگە ‹چم پێ دەڵێن لێر و لەوێ/ من کوردستانم خۆش دەوێ «هێمن»› ▤ در آنجا

لەوێچ / lewêç/: ناو. لاویچ؛ لاگوێل ‹چلێ پیاز و لەوێچێ نۆکەرەشە/ دوو-سێ دانە هەلووژەی کۆنی ساڵان «قانع»› ▤ پُر یک کفِ دست

لەوێدا / lewêda/: ئاوەڵکار. چاگە؛ دەوێدەرێ ▤ در آنجا

لەوێدەرێ / lewêderê/: ئاوەڵکار. هازا؛ لەوێ ▤ در اینجا

لەوێر / lewêr/: پێرۆ. ← **لار و لەوێر**

لەوێڕا / lewêřa/: ئاوەڵکار. لەو جێگە ▤ از آنجا

ـ لەوێن / -lewên/: پاشەوشە. ـ بزوێن؛ جووڵێنەر ▤ ـ جُنبان

لەوێنا / lewêna/: ئاوەڵکار. ژڤێڤە؛ لەوێڕا ‹لەوێنا داینە با لەبەر چاومەوە بێ› ▤ از آنجا

لەوێندەر / lewênder/: ☜ لەوێ

لەوێندەرێ / lewênderê/: ☜ لەوێ

لەوێنە / lewêne/: ☜ لەوێ

لەوێنەنەبوو / lewênenebû/: ئاوەڵناو. بێوێنە؛ بێهاوتا ▤ بی‌نظیر

لە وێنەی / le wêney/: ئامراز. وەکی؛ لە تەرزی ‹لە وێنەی تۆ نییە لەم سەرزەمینە› ▤ همانندِ

لەوێوە / lewêwe/: ئاوەڵکار. ژا؛ هۆدە؛ لەوێ ‹باشە ئەرێ لەوێوە بۆ کوێ دەڕۆی؟› ▤ آنجا

لەه / leh/: ناو. پاژ؛ لەت؛ پارچە ▤ قطعه؛ تکه

لەها / leha/: ناو. پێڵاو؛ پالا؛ کەوش ▤ کفش

لەهان / lehan/: ☜ لاکانی

لەهاندن / lehandin/: چاوگ. داگیر کردن؛ زەوت کردن ▤ تصرف کردن

لەهانە / lehane/: ناو. لەهەن؛ کەلەم؛ کەلەرم ▤ کلم

لەهلاک / lehlak/: ناو. مارمێلکە ▤ مارمولک

لەهن / leh(i)n/: ناو. کونی دڕندە و کەرویشک ▤ کُنام

لەهندک / lehindik/: ☜ لانکە

لەهۆوێ / lehowê/: ئاوەڵکار. لەوێ ‹لەهۆوێ کەوتووە› ▤ در آنجا

لەهەز / lehez/: ناو. مۆخل؛ هێلەگ ▤ الک

لەهەک / lehek/: ناو. گۆڕیچە؛ ئەلحەد ▤ لحد

لەهەن / lehen/: ☜ لەهانە

لەهی / lehî/: ☜ **لافاو**

لەهیزتن / lehîztin/: ☜ **لەیستن**

لەهیستن / lehîstin/: ☜ **لەیستن**

لەهیستۆک / lehîstok/: ☜ **لەیستۆك**

لەهێرت / lehêrt/: ئاوەڵناو. بە قەوەت؛ بە تاقەت ⚑ قوی

لەهێک / lehêk/: ئاوەڵکار. لەهێکڕا؛ لەپڕ؛ لەنەکاو ⚑ ناگهان

لەهێکڕا / lêkřa/: ☜ **لەهێك**

لەی / ley/: ناو. ١. بەرە؛ پەڵاس ٢. ☜ **لافاو** ٣. ئەستوون؛ کۆڵەکە ٤. داری ئاوکێشانی دووکەسە کە لە سەتڵی دەخەن ⚑ ١. گلیم ٢. ☜ **لافاو** ٣. ستون؛ پایە ۴. تختەی حمل دو نفرەی آب

لەیر / leyr/: ناو. لەییر: ١. زارۆی ساوا ٢. جووچکەمەلی تازە لە هێلکە دەرهاتوو ٣. شینکەی تازە سەردەرهاوردوو ⚑ ١. نوزاد ٢. جوجەی تازە از تخم درآمدە ٣. گیاه تازە سر برآوردە

لەیرک / leyrik/: ☜ **لەیرەك**

لەیرۆ / leyro/: ناو. مندالی نێر؛ کوڕ ⚑ پسربچە

لەیرۆلوری / leyrolurî/: ناو. کوڕیژگەی ئازا و نەترس ⚑ پسربچەی شُجاع

لەیرە / leyre/: ئاوەڵکار. لێرە؛ لەم جێگەدا ‹لەیرە مەمنێژن ڕێخەڵانییە/ بموەن ئەولاتر حەوز و کانییە «فولکلۆر»› ⚑ اینجا

لەیرەک / leyrek/: ناو. لەیرک: ١. بێچووی ئاژەڵ ٢. منالی ساوا ⚑ ١. نوزاد دام ٢. طفل نوزاد

لەیرەو / leyrew/: ئاوەڵکار. ناتا؛ نات ⚑ از این طرف

لەیرێ / leyrê/: ناو. منالی مێوینە؛ کۆرپەساوای کیژ ⚑ دختربچە

لەیز / leyz/: ☜ **لەیس**

لەیزاندن / leyzandin/: چاوگ. هەڵپەڕاندن؛ سەما پێ کردن ⚑ رقصاندن

لەیزتن / leyiztin/: ☜ **لەیستن**

لەیزتۆک / leyiztok/: ☜ **لەیستۆك**

لەیزۆک / leyzok/: ☜ **لەیستۆك**

لەیزین / leyzîn/: ☜ **لەیستن**

لەیس / leys/: ناو. لەیز: ١. سەما؛ ڕەقس ٢. گەمە و گاڵتە ٣. نۆبەی کایە لە گەمەدا ⚑ ١. رقص ٢. بازی و سرگرمی ٣. نوبت بازی

لەیستن / leyistin/: چاوگ. لەهیستن؛ لەهیزتن؛ لەیزتن؛ لەیزین؛ لیزتن؛ لیزین؛ لیستن: ١. هەڵپەڕکێ کردن ٢. گەمە کردن ⚑ ١. رقصیدن ٢. بازی کردن

لەیستۆک^{1} / leys(i)tok/: ناو. لەهیستۆک؛ لەیزتۆک؛ لەیزۆک؛ لیزۆک؛ لیستۆک؛ لێزۆک: ١. ئامرازی گەمە ٢. بووکەڵەی منال ⚑ ١. اسباب‌بازی ٢. عروسک

لەیستۆک^{2}: ئاوەڵناو. لەهیستۆک؛ لەیزتۆک؛ لەیزۆک؛ لیزۆک؛ لیستۆک؛ لێزۆک: ١. خولیای یاری کردن ٢. سەماکەری باش ⚑ ١. معتادِ بازی کردن ٢. رقصندە

لەیشۆ / leyşo/: ناو. قوڕاو؛ هەڕگاو ⚑ آب گل‌آلود

لەیل / leyl/: ناو. گراوی؛ ماشقە؛ دڵبەر ⚑ معشوق

لەیلاج / leylac/: ناو. خولەقومارباز؛ قوماربازی زۆر لێزان ⚑ لیلاج؛ قمارباز ماهر

لەیلاخ / leylax/: ناو. لەیلاغ؛ کوێستان؛ زۆزان؛ هاوینەهەوار ⚑ ییلاق

لەیلاغ / leylağ/: ☜ **لەیلاخ**

لەیلاق / leylaq/: ناو. دەوەنێکە ⚑ درختچەای است

لەیلان / leylan/: ناو. ١. بیابان؛ بیاوان؛ چۆل و دەشت؛ سارای بەرپان ٢. تراویلکە؛ بەردەڕێژگە ٣. بریقە؛ بریسکە ⚑ ١. هامون ٢. سراب ٣. درخشش

لەیلانک / leylanik/: ناو. زەمبەق؛ گولی زەمەق ⚑ زنبق

لەیلانۆک / leylanok/: ناو. گولێکی ڕەنگ

پەمبەیی تۆخە ■ گلی بە رنگ صورتی تیرە

لەیلوک / leyluk/: ☜ **لەلۆ**

لەیلومەجروم / leylumecrum/: نـاو. *[ئەستێرەناسـی]* دوو ئەستێرەن سالیّ جارێک بەرانبەر بـە یـەک دەبنەوە ■ دو ستارە در مجموعەی جوزا

لەیلووپەڕ / leylûpeř/: ☜ **لیلووپەڕ**

لەیلووک / leylûk/: ☜ **لەلۆ**

لەیلەدۆنێ / leyledonê/: ☜ **لەککاتە**

لـەیـم / leym/: نـاو. چلــک؛ گــەماری؛ قــڕێژ؛ چەپەلی ■ چرک؛ کثافت

لەیمن / leymin/: ئاوەڵناو. لێمن؛ چلکن؛ چەپەڵ؛ گەمار؛ پیس و پۆخل ■ چرکین

لەیمنەت / leyminet/: ئاوەڵـناو. چلکنی پووتەکـە و پیسەکە ■ زشت و چرکین

لەیمولێشە / leym û lêşe/: ئاوەڵناو. لەیمولێشەک؛ لێشک؛ لێشەک: ١. گەمار؛ چلـکن ٢. ژەنگـاوی ■ ١. کثیف ٢. زنگ‌زدە

لەیمولێشەک / leym û lêşek/: ☜ **لەیمولێشە**

لەینە / leyne/: ئاوەلکار. ١. ☜ **لەوێ** ٢. ☜ **لێرە**

لـەیـەل / leyl/: ئـامراز. لێــل؛ لەگــەڵ؛ دەگــەڵ؛ لەتەک ■ با (حرف اضافە)

لەیی / leyî/: ☜ **لافاو**

لەییر / leyîr/: ☜ **لەیر**

لـەییشۆ^{1} / leyîşo/: نـاو. قــوڕاو؛ هــەڕگاو؛ ئـاوی قوڕاوی ■ آب گل‌آلود

لەییشۆ^{2}: ئاوەلکار. بەپەلە؛ بلەز ■ باشتاب

لەیێکە / leyêke/: نـاو. ڕۆژەجووتێک لە زەوی ■ زمین بە اندازەی یک روز شخم زدن

لهازە / l(i)haze/: ☜ **لۆسە ـ١**

لهرە / lihre/: ئاوەلکار. لێرە؛ لەم شوێنە ■ اینجا

لهەڤ^{1} / lihev/: ئاوەڵناو. ڕێـکوپێـک و لـەبار ■ شیک

لهەڤ ـ^{2}: پێشگر. لێک؛ لە یەک ■ با هم

▣ **لهەڤپێچین**: لێک هالان؛ ئالۆزان؛ شـێویان ■ قاطی و درهم شدن

لهەڤتەواندن: داهێنانەوە؛ نەوی کردن ■ خـم کردن

لهەڤخستن: لێـک دان؛ لـە یـەکتری دان ■ کتک‌کاری کردن

لهەڤکرن: ئاشت بوونەوە؛ پێک‌هـاتن ■ صـلح کردن

لهەڤکەتن: ١. دەمەقالە کردن ‹بـەرێ ناڤـبەرا وان باش بوو، ئەڤڕۆ وەر لهەڤ کەتن› ٢. بە گژ یەکترا چوون ٣. وێک‌کەوتن ■ ١. جدل کردن ٢. مُشاجرە کردن ٣. برخوردن

لهەڤگززین: ١. شەڕەدندووکە کردن ٢. خۆ لە یەکتر بە زل زانین ٣. لێکتر ڕاسان ■ ١. جدل کردن ٢. خود را برتر دانستن ٣. بە دعوا برخاستن

لهەڤوەرن: سازان؛ پێک هاتن ■ با هم ساختن

لهێـڤ / l(i)hêv/: ئاوەڵـناو. چــاوەڕوان؛ چــاونۆڕ؛ چاونهێر ■ چشم‌بەراە

لهێڤی / lihêvî/: ئاوەڵناو. ١. بـەئاوات؛ ئاواتـەخواز ٢. چاوەنۆڕ؛ چاوەڕوان ■ ١. آرزومند ٢. چشم‌بەراە

لهێم / lihêm/: ☜ **لەحیم**

لی / lî/: ناو. ١. ☜ **لافاو** ٢. ناوێکی بازرگانی بـۆ جل و پۆشەنی جین ■ ١. ☜ **لافاو** ٢. لی

لیا / l(i)ya/: دەنگ. هۆی؛ هێـی؛ هـەرای بانـگ کردن ■ حرف ندا

لیاقەت / l(i)yaqet/: ناو. شـیاوی؛ لێهـاتوویی ■ لیاقت

لیـان^{1} / l(i)yan/: چـاوگ. ڕاژان؛ جوولانــەوە ■ جُنبیدن

لیان^{2}: ☜ **لاکانی**

لیانی / l(i)yanî/: ☜ **لونە**

لیاو / l(i)yaw/: ناو. لینجاو؛ لوعاب ■ لعاب

لیباس / lîbas/: ناو. لباس؛ پۆشـەنی؛ پۆشـاک ■

لباس

ليبراڵ / lîbirał/: ئاوەڵناو. ئازاديخواز؛ هۆگر و لاگری ليبراليسم ☰ ليبرال

ليبراڵيسم / lîbirałîsm/: ناو. ئازاديخوازی؛ ئامۆژەی سياسی و ئابووری كه له سەر ئازادی و سەربەخۆيی ئابووری، كۆمەڵايەتی و فەرهەنگی تاكەكانی كۆمەڵ دەڕوا و بەر بە دەسەڵاتی بێسنووری دەوڵەت دەگرێ ☰ ليبراليسم

ليپ^{1} / lîp/: ناو. ١. فێڵ؛ گزی ٢. پارووی زل ٣. پێل؛ شەپۆل ☰ ١. حيله ٢. لُقمەی بزرگ ٣. موج

ليپ^{2}: ئاوەڵناو. لرپ؛ تژە؛ پڕ ‹كلپەی نوێ ئەخاتە كوورەی عەشقی پاک/ دەفری گيان ليپ ئەكا لە خۆزگەی بەر بوون «گۆران»› ☰ پُر

ليپان / lîpan/: ☜ **لێوانلێو**

ليپانليپ / lîpanlîp/: ☜ **لێوانلێو**

ليپاو / lîpaw/: ناو. شەپۆلی چەم ☰ خيزاب

ليپاوليپ / lîpawlîp/: ☜ **لێوانلێو**

ليپە / lîpe/: ئاوەڵناو. ١. ☜ **لێوانلێو** ٢. /پلار/ زۆر قەڵەو ☰ ١. ☜ **لێوانلێو** ٢. بسيار چاق

ليت / lît/: ناو. ١. ئاغەڵ؛ گەوڕ ٢. فێڵ؛ گزی ٣. لووت؛ كەپۆ ☰ ١. آغُل ٢. حيله ٣. بينی

ليتاو / lîtaw/: ناو. چڵپاو؛ قوڕاوی شل ☰ لای و لجن

ليتر / lîtr/: ناو. يەكەی دێران لە دەزگای ميتريدا بەتايبەت بۆ پێوانی تراو، بەرامبەر بە ١٠٠٠ ميلیميتری چوارپاڵوو ☰ ليتر

ليتك / lîtik/: ناو. كاری باز بردن؛ باز دانی بە تەوژم ☰ پرش؛ جهش

ليتور / lîtur/: ناو. ١. ليتەی ناو جۆگە ٢. بڵخی لينجی سەر بەردی ناو چەم ☰ ١. لای و لجن جوی ٢. رسوب لزج روی سنگ‌های رودخانه

ليتۆكە / lîtoke/: ئاوەڵناو. پيس و پۆخڵ؛ چڵكن و دژوين ☰ زشت و كثيف

ليتۆگرافی / lîtog(i)rafî/: ناو. ١. كار و ڕەوتی سازكردنی پەڕەی هەستۆكی كانزايی بۆ چاپ ٢. كارگەی ليتۆگرافی ☰ ١و٢. ليتوگرافی

ليتە / lîte/: ناو. ١. مێوژی كوتراو بۆ شەربەت ٢. تڵتە؛ خلت ٣. چڵپاو؛ هەڕگاو ٤. جۆرێک ترشی لە باينجانەڕەشەی ئەنجنراوی دەنێو سركەدا كوڵاو ☰ ١. مويز كوبيده ٢. تفالە ٣. لجن؛ لای ۴. ليته

ليتەک / lîtek/: ئاوەڵناو. بێچارە و فەقير ☰ بينوا

ليتيوم / lîtyum/: ناو. سۆكترين توخمی كانزا، بە ژمارەی ئەتومی ٣ و كێشی ئەتومی ٦،٩٤، كە نەرم و بۆرە و لە چێ كردنی ئالياژی زوو تاودا بە كەڵک دێت ☰ ليتيم

ليجە / lîce/: ناو. چڵپاو؛ ليتە؛ ليتاو ☰ لای و لجن

ليجين / lîcîn/: چاوگ. جووڵاندن (كلک و ...) ☰ تكان دادن (دُم و ...)

ليچ^{1} / lîç/: ناو. ١. لێو؛ لو؛ لەو ٢. گوڵاو ٣. قەراغ؛ كەنار ٤. مێوژی كوتراو ٥. ئەستێرک؛ گۆلاو ☰ ١. لوچە؛ لب ٢. گُلاب ٣. كنار ۴. مويز كوبيده ۵. استخر

ليچ^{2}: ☜ **لينج**

ليچار / lîçar/: ناو. لەگەز؛ دەناچيە؛ مەتەڵ ☰ چيستان

ليچاڵ / lîçał/: ناو. ١. سپيات؛ هەرچی لە شير پەيدا دەبێ ٢. ڕيچار؛ مرەبا ☰ ١. لبنيات ٢. مُربا

ليچق / lîçiq/: ☜ **لينج**

ليچقاو / lîçqaw/: ☜ **لينجاو**

ليچقايی / lîç(i)qayî/: ☜ **لينجی ـ١**

ليچقی / lîç(i)qî/: ☜ **لينجی ـ١**

ليخن / lîxin/: ئاوەڵناو. ليخناو؛ لێڵ؛ شلوێ ‹بەڵێ، دیارە، لە ناو قەومی بەسيتا قەدری سنعەتكار/ وەكوو عەكسی قەمەر وايە لە ناو

حەوزێکی لیخندا «گۆران»› ☰ کدر؛ آلوده

لیخناو / lîx(i)naw/: ☜ **لیخن**

لیر / lîr/: ناو. ١. ئۆدەی چکۆلـە لـە مالـدا ٢. لـیرک؛ لـیرگ؛ هەلـتۆقاوی گچکـە و گـەورەی پانکەلە لە سەر پێست کە بە هۆی پێنەکەوتنی خۆراک و دەوا، گەستنی جڕ و جانەوەر و کرمی نێو ڕیخۆلە ڕوو دەدا ☰ ١. اتـاق کوچـک ٢. ایـر؛ کهیر

⊡ **لیر کردن**: زیپکەی ورد و سوور لە سەر پێست دەرهاتن ☰ کهیر زدن

لیرا / lîra/: ناو. گیای شاتەڕە ☰ شاەتره

لیراندن / lîrandin/: ☜ **لوراندن**

لیرد / lîrd/: نـاو. لیتـە؛ تلـپ؛ تلـپە؛ تلـتە؛ بنیشتووی تراو ☰ دُرد؛ تفاله

لیرک / lîrik/: ناو. ١. لوولەی باریک کە ئاوی لێ هەلدەڕژێ ٢. ☜ **لیر-٢** ☰ ١. لولەی باریک بـە جای ناودان ٢. ☜ **لیر-٢**

لیرگ / lîrig/: نـاو. ١. ☜ **لیر-٢** ٢. گـڕەبای بەلای بێستان ☰ ١. ☜ **لیر-٢** ٢. باد گـرم آفـت پالیز

لیرو / lîrû/: ☜ **لیك -١**

لیرووی / lîrûy/: ☜ **لیکن**

لیرە^{١} / lîre/: ناو. ١. دراوی سکە لە زێڕ ٢. بالۆرە ☰ ١. سکەی طلا ٢. نوعی ترانەی کُردی

لیرە^{٢}: ☜ **لورە**

لیز / lîz/: نـاو. ١. پـەناگا؛ پەسـیو ٢. جـۆرێ هەلپەڕکێ ☰ ١. پناهگاه ٢. رقص گروهی

لیزتن / lîztin/: ☜ **لەیستن**

لیزگ / lîzg/: نـاو. لیسـەخەرت؛ لیسـک؛ جـێ هێلانەی بە کۆمەل بۆ بالندان ☰ جایگـاه لانـەی گروهیِ پرندگان

لیزگ / lîzig/: ناو. ١. تـیرۆژ؛ تیشـکی خـۆر ٢. داوی بادراو؛ گشـتەک ☰ ١. اشـعەی خورشـید ٢. رشتەی تابیده

لیزگە / lîzge/: ناو. لێزگـە: ١. مـتومـووری بـە داوەوەکراو ‹لیزگەی دوڕ و لال و بەندی گەوهـەر/ بسک و خەت و خالی ڕندی دلبەر «*هـەژار، مـەم و زین*»› ٢. پەناگا؛ پەسیو؛ لیز ‹کە دەترسن خۆ بـە لیزگەدا دەکەن› ☰ ١. مُهرەهای بە رشتە کشیدە ٢. پناهگاه

لیزمایی / lîzmayî/: نـاو. لێزمـاهی؛ نمـی زۆر ☰ رطوبت زیاد

لیزمە / lîzme/: نـاو. ڕێژنـە؛ لێزمـە؛ ڕەهێلـە ‹لیزمەی بارانی تیران، وەک تەرزەی خاکەلێوە، لـەو نێـوە، کـەی کـەم ئیسـەی کـەم، دایـدابوو «*هـەژار، شەرەفنامە*»› ☰ رگبار

لیـزۆک / lîzok/: نـاو. ١. ☜ **لەیسـتۆك** ٢. گالـتەچی ٣. بەندۆلـی سـاعەت ☰ ١. ☜ **لەیستۆك** ٢. لوده ٣. پاندول ساعت

لیزەڤان / lîzevan/: ناو. ١. کەسێ کـە بـاش لـە هەلـپەڕین دەزانـێ ٢. لـە یـاری کردنـدا زەبـر بەدەست ☰ ١. رقصندەی ماهر ٢. ورزشکار

لیزین / lîzîn/: ☜ **لەیستن**

لیژگ / lîjg/: ناو. هەودا لە بەن ☰ تارِ نخ

لیـژە / lîje/: نـاو. چۆنیـەتی لـە سـەر یـەک هەلچنران و ڕێکوپێـک بـوون ☰ حالـت مُرتـب چیده شدن

⊡ **لە لیژە دان**: لـە سـەر یـەک هەلـچنین بـە ڕێکوپێکی (خشت، ئاجۆر و ...) ‹خشـتەکانیان لە لیژە دابوو› ☰ مُرتب روی هم چیـدن (خشـت، آجر و ...)

لیس^{١} / lîs/: ناو. ١. لس؛ باتوم ٢. تێلا؛ گۆپـال ٣. داری درێژی لە بەرزایی هەنگێوراو کە مریشـک و قەلەموونـە شـەوانە لـە سـەری دەنیشـن ٤. جانـەوەرێکی بچووکـە مێملـی دار سـێوە ☰ ١. باتوم ٢. چُماق ٣. الواری کە بـر بلنـدی گذارنـد کـە

ماکیان بر آن نشینند ۴. جانوری آفت درخت سیب

▣ **لیس تێ کوتان:** *[کینایە]* لیس تێ‌هاویشتن؛ زۆر لە ماڵ بوون و کەم لە ماڵ دەرچوون ☰ زیاد در خانه ماندن و کم از خانه بیرون رفتن

لیس تێ هاویشتن: ☜ **لیس تێ‌کوتان**

لیس^{٢}: ئاوەڵناو. ١. تەواو تەڕ ٢. لووس؛ حولی ☰ ١. خیس ٢. صاف

لیساندن / lîsandin/: چاوگ. باڵنده دە هێلانە کردنەوە ☰ ماکیان را در لانه کردن

لیسانس / lîsans/: ئاوەڵناو. کارناس ☰ لیسانس

لیسپ / lîsp/: ناو. ١. پەلکەی هۆندراو لە کەزی ٢. تیسک؛ دەستەیەک موو ٣. دەسکی چندراوی بەرەقانی ☰ ١. گیسوی بافته ٢. دسته‌ای از مو ٣. دستەی بافتەی فلاخن

لیسپا / lîspa/: ناو. کوچکاور؛ سێ‌کوچکە ☰ سه سنگِ پایەی اجاق

لیست / lîst/: ناو. لیستە؛ سیایی؛ سوورەت ☰ لیست

▣ **لیستی ڕەش:** پێڕستی ناوی نەیاران یان تاوانباران ☰ لیست سیاه

لیستن / lîstin/: ☜ **لەیستن**

لیستنەوە / lîstinewe/: ☜ **لێستنەوە**

لیستۆک / lîstok/: ☜ **لەیستۆك**

لیستە / lîste/: ☜ **لیست**

لیسک / lîsk/: ناو. ١. کۆلەکەی تیشکی خۆر کە لە ڕۆچنەوە دێتە ژوور ٢. قەفەزەی دووکانی مریشک‌فرۆش ٣. ☜ **لیزگ** ☰ ١. ستونی از شعاع نور خورشید که از روزنه به درون خانه می‌تابد ٢. قفسەی مرغ‌فروشی ٣. ☜ **لیزگ**

لیسکە^{١} / lîske/: ناو. ئامرازی لووس کردنی شتی زبر ☰ ساب؛ ابزار صاف کردن

لیسکە^{٢}: ئاوەڵناو. ١. زمان‌لووس و خۆڕێکخەر ٢. لووسکە؛ دەمڕووت ☰ ١. چرب‌زبان ٢. امرد؛ نوجوان بی‌مو

لیسۆکە / lîsoke/: ناو. سواپ؛ بەردی تەنک و لووسی گوێ چەم ☰ شن صاف و نازک رودخانه

لیسە / lîse/: ناو. چاوپۆشی؛ چاڤ‌گری؛ گوزەشت ☰ چشم‌پوشی

لیسەخەرت / lîsexert/: ☜ **لیزگ**

لیشامە / lîşame/: ناو. هەڵاش؛ ئاڵاش؛ پووش و چرپی سەر خانوو ☰ انبیره

لیشتۆک / lîştok/: ئاوەڵناو. چاوچنۆکی بێ‌ویژدان و بێ‌ئاکار ☰ آزمند بی‌وجدان

لیغاب / lîğab/: ☜ **لەغاو**

لیغیز / lîğîz/: ☜ **لینج**

لیف / lîf/: ناو. ١. ☜ **لفکە ـ٤** ٢. کاری داوا کردنی یارمەتی لە خەڵک ☰ ١. ☜ **لفکە ـ٤** ٢. عمل کمک خواستن از مردم

لیفاندن / lîfandin/: چاوگ. بەرز بوونەوە؛ بڵند بوون؛ بە خۆدا هاتن (گیا) ☰ رشد کردن؛ بالنده شدن (گیاه)

لیفک / lîfk/: ☜ **لێفە**

لیفک / lîfik /: ☜ **لفکە ـ٤**

لیفکە / lîfke/: ☜ **لفکە ـ٤**

لیفۆک / lîfok/: ئاوەڵناو. خوازەلۆک؛ خوازیاری شت لە خەڵک ☰ گدامنش

لیفۆکە / lîfoke/: ناو. لافی پچکۆلە و تەنک ☰ لحاف کوچک و نازک

لیفە / lîfe/: ☜ **لفکە ـ٤**

لیڤ^{١} / lîv/: ناو. ١. ☜ **لێو** ٢. کەنارە؛ لێوارە؛ قەراغ ٣. دەرفەت؛ هەل؛ کێس ☰ ١. ☜ **لێو** ٢. کنارە؛ لبه ٣. فُرصت

لیڤ^{٢}: ئاوەڵناو. پڕ؛ تژی ☰ پُر

لیڤا / lîva/: ناو. بەرخی تازەزاو ☰ برّەی نوزاد

لیڤار / lîvar/: ☜ **لێوار**

لیڤ‌لیڤک / lîvlîvik/: ناو. سەر لێوارە؛ قەراخی

زۆر نزیک ☰ لبه‌ی نزدیک

لیڤولیڤ / lîv û lîv/: ☜ **لێوانلێو**

لیڤه / lîve/: ئاوه‌ڵناو. ١. گێژ و وڕ ٢. لێوه؛ شێت؛ دین ☰ ١. گیج ٢. دیوانه

لیڤه‌ن / lîven/: ناو. قامیشی باریک ☰ نی باریک

لیق¹ / lîq/: ناو. ١. لاق؛ لۆق؛ لنگ؛ قاچ ٢. ☜ **لیك ـ١** ☰ ١. پا؛ لنگ ٢. ☜ **لیك ـ١**

لیق²: ئاوه‌ڵناو. لینج؛ لیلق ☰ لزج

لیقاو / lîqaw/: ☜ **لیك ـ١**

لیقن¹ / lîqin/: ناو. ترێی پلیخاوه ☰ انگور لهیده

لیقن²: ئاوه‌ڵناو. ١. ☜ **لینج** ٢. ☜ **لیکن**

لیقۆ / lîqo/: ☜ **لیکن**

لیقه¹ / lîqe/: ناو. لێقه؛ پرزه و په‌ڕۆی ناو ده‌وات ‹ده‌وات دووی ده‌روون گێج دان وه هه‌مدا/ لیقه وێش کێشان وه لیته‌ی خه‌مدا «مه‌وله‌وی»› ☰ لیقه‌ی دوات

لیقه²: ده‌نگه‌ناو. تریقه‌ی پێکه‌نین ☰ صدای خنده

لیقه‌لیق / lîqelîq/: ده‌نگه‌ناو. تریقه‌تریق ☰ هِرـ هِر خنده

لیک / lîk/: ناو. ١. لیروو؛ لیق؛ لیقاو؛ لیکاو؛ لێر؛ لێراو؛ ئاوی ده‌م ٢. قاشی میوه ☰ ١. گلیز؛ لعاب دهن ٢. قاچ میوه‌ی پالیزی

لیکاو / lîkaw/: ☜ **لیك ـ١**

لیکن / lîkin/: ئاوه‌ڵناو. لیقۆ؛ لیقن؛ لیرووی؛ تایبه‌تمه‌ندی که‌سێ که ئاوی ده‌می هه‌میشه ده‌چۆڕێ ☰ ویژگی کسی که آب دهنش آویزان است

لیکو / lîkû/: ناو. تۆره‌مه‌یه‌ک باڵنده‌ن، به کلکی درێژ، په‌ڕ و باڵی قاوه‌یی ڕێ ـــ ڕێ، لاق و په‌نجه‌ی به‌هێز، دندووکی خوار و به‌هێز، له ده‌سته‌ی چه‌ن دانه‌دا ده‌بینرێن. له نێو دار و پنجکان دێن و ده‌چن، دوو جۆریان هه‌یه: لیکووی ئاسایی و لیکووی زه‌لان ☰ لیکو؛ پرنده‌ای است

لیکه / lîke/: ناو. شینکه‌ی تورت و تێراو ☰ سبزه‌ی شاداب

لیگ / lîg/: ناو. خولێکی کێبه‌رکێ له ماوه‌یه‌کی دیاریکراودا بۆ ململانێ کۆمه‌ڵێک تیمی وه‌رزشی ☰ لیگ

لیل / lîl/: ئاوه‌ڵناو. لوول؛ لوور؛ پێچدراو ☰ نوردیده؛ تاب داده‌شده

لیلان¹ / lîlan/: چاوگ. لێلان؛ له‌راندنه‌وه‌ی ده‌نگ کاتی خوێندن ☰ لرزاندن صدا در آوازخوانی

لیلان²: ده‌نگه‌ناو. ده‌نگی باکوت؛ هاشه و هاڕه‌ی با به به‌فره‌وه ☰ صدای کولاک

لیلق / lîliq/: ئاوه‌ڵناو. ١. تایبه‌تمه‌ندی گۆشتی لواوی و ڕه‌گاوی ٢. ☜ **لینج** ☰ ١. ویژگی گوشت پرغُده و رگ ٢. ☜ **لینج**

لیلقی / lîl(i)qî/: ☜ **لینجی ـ١**

لیلک / lîlik/: ناو. ١. کۆرپه ساوای شل و ول ٢. جۆرێ قامیش که بۆ قه‌ڵه‌م ده‌بێ ٣. لیله‌نگ؛ خم؛ هه‌ش؛ چویت؛ نیل؛ به‌ری گیایه‌که خام و به‌نی پێ شین ده‌که‌ن ☰ ١. نوزاد سُست و ناتوان ٢. نوعی نی مخصوص قلم ٣. نیل

لیلو / lîlû/: ☜ **لولو ـ١**

لیلوپه‌ڕ / lîlûpeř/: ناو. له‌یلووپه‌ڕ؛ لیلووفه‌ڕ؛ لولوپه‌ڕ؛ نیلووفه‌ڕ؛ نیلووپه‌ڕ؛ لووله‌په‌ڕ؛ لوولپه‌ڕ؛ په‌ڕپه‌ڕه‌ک؛ په‌ڕپه‌ڕۆک؛ شه‌ڤبشکێڤ؛ گیایه‌کی ئالفی به گولی زه‌رد و سپی و لینجاوێکی زۆره‌وه که بۆ ده‌رمان ده‌شێ ☰ نیلوفر

لیلوفه‌ڕ / lîlûfeř/: ☜ **لیلوپه‌ڕ**

لیله / lîle/: ناو. ١. ☜ **لوله**¹ ٢. ☜ **له‌له ـ٢**

لیله‌نگ / lîleng/: ☜ **لیلك ـ٣**

لیلی / lîlî/: ☜ **لوله**¹

لیلیاندن / lîlyandin/: چاوگ. ١. که‌یف پێ‌هاتن ٢. خۆش ویستن ☰ ١. خوش آمدن ٢. دوست

داشتن

لی‌لی‌لی / lîlîlî/: دەنگەناو. هەلهەلـــە؛ دەنـــگ و هەرای زۆر ▤ ولوله

لیم / lîm/: ناو. ١. ☜ **لـم ـ١** ٢. کـێم؛ چلـکی برین ٣. چلک؛ قرێژ ▤ ١. ☜ **لـم ـ١** ٢. چـرک زخم ٣. چرک و کثافت

لیمان / lîman/: ناو. ١. لێبان؛ تراوێکی خەسـتی زەردە، دەگەڵ پیسـاییدا دێ ٢. ☜ **لیـوان ـ١** ▤ ١. بلغمِ مدفوع ٢. ☜ **لیوان ـ١**

لیمتۆر / lîmtor/: ناو. دەم و لەوس ▤ لب و لوچه

لیمف / lîmf/: نـاو. لـــەنف؛ تـــراوی زەرد یـــان بێڕەنگی نێو ڕەگی لەنفی کە لە مووڕەگەکانەوە دەدەلێت و تەنیا خڕۆکەی سپی تێدایە ▤ لنف

لیمۆ / lîmo/: نـاو. لـوومی: ١. نـاوی گشـتی بـۆ تیرەیەک لە دار یان دارۆچکەی گوڵداری پـەڕە گوڵ جیا ـ جیای تایبەتی ناوچـەی شـێدار یـان گەرم بە گەڵای بونخۆشەوە ٢. میوەی ئەو دار و بنچکانە ▤ ١و٢. لیمو

لیمۆترش / lîmotirş/: نـاو. مســـکی؛ دارێ لـــە تیرەی مزراتی و بەری ئەو دارە کـە میوەیـەکی ترش و دەنک تاڵە و پێسـتێکی ناسـکی سـەوز یان زەردی هەیە ▤ لیموترش

لیمۆشیرین / limoşîrîn/: نـاو. دارێ لـــە تـــیرەی مـزراتی و بـەری ئـەو دارە کـە گـەورەترە لـە لیمـۆترش و پێسـتی زەرد و سـاف و ناسـکە و ناوەکەی شیرین و تاڵێکی ئاودارە ▤ لیموشیرین

لیمۆعەممانی / lîmo'emmanî/: نـــاو. جـــۆرێ لیمۆترشە کە وشک دەکرێ و بۆ تـام، بـە سـاقی یان وردکراو، لە چێشتی دەکەن ▤ لیموعمانی

لیمۆناد / lîmonad/: ناو. نووشابەی گازدار لە ئاو، شەکر و گوشراوەی مزراتی ▤ لیموناد

لیمۆیی^{1} / lîmoyî/: نـاو. ڕەنگـــی زەردی کـــاڵ وەکوو ڕەنگـی پۆسـتی لیمـۆ شـیرین ▤ رنـگ لیمویی

لیمۆیی^{2}: ئاوەڵـناو. ١. بە ڕەنگی زەردی کاڵ ٢. بە تامی لیمۆ ‹قلیانی لیمۆیی› ▤ ١. لیمویی رنگ ٢. لیمویی طعم

لیمە / lîme/: ناو. پاژ؛ پارچە؛ لـەتک (گۆشـت) ▤ قطعه (گوشت)

لیمەڵان / limełan/: ☜ **لێمەران**

لین / lîn/: ☜ **لینە**

لینت / lînt/: ☜ **لێنت**

لینج / lînc/: ئاوەڵـناو. لچـق؛ لخیـز؛ لـنج؛ لـیچ؛ لنچـق؛ لیچـق؛ لیغیـز؛ لـیقن؛ لیلـق؛ لینچـق؛ لینچک؛ دەبیش؛ جلیق؛ لیق؛ نەرمەلیقە؛ نووس ▤ لزج

لینجاو / lîncaw/: نـاو. لینچقاو؛ لینچکاو؛ لیچقاو؛ زنچکاو؛ تراوی لیلق ▤ مایع لزج

لینجی / lîncî/: ناو. ١. لیلقی؛ لیچقـی؛ لیچقـایی ٢. شەکەتی؛ تەز ‹تاوێ هەڵاژێ با لینجـی گیانـت دەرچێ!› ▤ ١. لزجی ٢. خستگی

لینچق / lînçiq/: ☜ **لینج**

لینچقاو / lînç(i)qaw/: ☜ **لینجاو**

لینچک / lînçik/: ☜ **لینج**

لینچکاو / lînçkaw/: ☜ **لینجاو**

لیندو / lîndû/: نـاو. ١. هـەویرترش ٢. گونـک؛ ئەنگوتک ٣. گـرێ و قـۆرت (لـە شـیردا) ▤ ١. خمیرمایه ٢. چونەی خمیر ٣. گره و لخته (در شیر)

لینژ / lînj/: نـاو. هێشووی دەنک لـێ دارنـراو ▤ خوشەی لُخت‌شده از دانه

لینک / lînk/: ☜ **لینە**

لینگ / lîng/: ☜ **لنگ**

لینگاولینگ / lîngawlîng/: ☜ **لنگاولنگ**

لینگڕووت / lingrût/: ئاوەڵـناو. باشەوالا؛ بێدەرپێ ▤ بی‌شلوار

لینە / lîne/: نـاو. لـین؛ لینـک؛ کووپـەی زل ▤

خُمره‌ی بزرگ

لینی / lînî/: ئاوه‌ڵناو. که‌وی؛ که‌دی؛ حه‌مایه‌ت؛ ده‌سه‌مۆ ☰ رام‌شده

لیو / lîw/: ☜ **لم ـ١**

لیوان / lîwan/: ناو. ١. لێوان؛ لیمان؛ شه‌ربه؛ شه‌روه؛ په‌رداخ؛ ئاووه‌ره؛ ئاوخۆری؛ ده‌فرێکی گرۆڤه‌ری زیاتر له شیشه بۆ خواردنه‌وه‌ی تراوی وه‌ک ئاو و شه‌ربه‌ت و... ٢. ☜ **له‌غاو** ☰ ١. لیوان ٢. ☜ **له‌غاو**

لیواندار / lîwandar/: ☜ **لیوانی**

لیوانی / lîwanî/: ناو. لێوانی؛ په‌رداخی؛ به لیوانه‌وه؛ لیواندار ‹چلووره‌ی لیوانی› ☰ لیوانی

لیولی / lîwlî/: ناو. لوولی؛ بلوێر؛ بلوور ☰ نی‌لبک

لیوه / lîwe/: ئاوه‌ڵناو. لێوه؛ شێت ☰ دیوانه

لیوی / lîwî/: ناو. فرۆ؛ فرێش؛ فرێشک؛ ژه‌ک ☰ آغوز

لیهازه / lîhaze/: ☜ **لۆسه ـ١**

لیهان / lîhan/: ☜ **لاکانی**

لێ¹ / lê/: ناو. ١. ☜ **لافاو** ٢. ناوی بیست و چواره‌مین پیتی ئه‌لفوبێی زمانی کوردی ☰ ١. ☜ **لافاو** ٢. لام؛ نام حرف بیست و چهارم الفبای زبان کُردی

لێ²: ئاوه‌ڵناو. ڕزیو؛ پڵیخاو ☰ لهیده

لێ³: ئامراز. ١. به‌ڵام؛ به‌ڵان ٢. له؛ وشه‌ی نیشانه‌ی سه‌ره‌تایی ٣. ژ؛ له؛ نێوان ٤. به ‹لێ داری بکه تووان بوه‌رێنه› ☰ ١. اما؛ ولی ٢. از؛ نشانه‌ی آغاز ٣. از؛ در؛ داخل ۴. به

لێ⁴: ده‌نگ. وشه‌ی بانگ کردن (کچ) ☰ ای (دختر)

لێ ـ⁵: پێشگر. ١. دێته سه‌ر ڕه‌گ و ئاوه‌ڵناو دروست ده‌کا ‹لێزان؛ لێده‌ر› ٢. دێته سه‌ر زۆرێک چاوگ و مه‌عنایه‌کی دیکه دروست ده‌کا، یان مانایه‌کی دیکه‌یان لێ پێک‌دێنێ ‹لێنان؛ لێدان؛ لێگه‌ڕان› ☰ ١. صفت‌ساز ٢. از پیشوندهای مصدری

ـ لێ⁶: پاشگر. ١. بۆ بچووک نیشان‌دان ‹ئاغه‌لێ› ٢. بۆ خۆشه‌ویستی ‹بابه‌لێ› ☰ ١. پسوند تصغیر ٢. پسوند تحبیب

لێئانین / lê'anîn/: چاوگ. ١. پێ‌که‌وتن؛ لێ‌جوان بوونی به‌رگ ٢. له شتێک هێنان ٣. بۆ هه‌ڵکه‌وتن ☰ ١. برازنده بودن ٢. از چیزی آوردن ٣. فُرصت یافتن

لێب / lêb/: ناو. ١. گزی؛ گه‌ڕ ٢. حه‌نه‌ک؛ قسه‌ی سه‌یر ‹زمانێ شرین و لێب› ☰ ١. نارو ٢. شوخی؛ طنز

لێبان / lêban/: ☜ **لیمان ـ١**

لێبردن / lêbirdin/: چاوگ. ١. لێ ڕفاندن ‹ماشێنه‌که‌یان لێبردم› ٢. ده‌ناو نان؛ ده‌ناو ڕاکردن ☰ ١. از کسی/ چیزی ربودن ٢. سپوختن؛ فرو کردن

لێبڕان / lêb(i)řan/: چاوگ. لێبڕیان: ١. نه‌مان؛ پێ‌نه‌مان؛ کورت هێنان ‹هه‌ناسه‌م لێبڕا› ٢. بڕیار دان؛ قه‌رار دان ‹من لێبڕاوم سه‌فه‌ر بکه‌م تا ده‌گه‌مه جه‌مسه‌ری هه‌ردوو ده‌ریاکان «هه‌ژار، *قورئان*»› ☰ ١. کوتاه آوردن ٢. تصمیم گرفتن

لێبڕاوانه / lêb(i)řawane/: ئاوه‌ڵکار. به‌بێ سێ و دوو؛ به بڕیارێکی پته‌و و بێ پاشگه‌ز بوونه‌وه ‹لێبڕاوانه درێژه به خه‌بات ده‌دا› ☰ با عزم جزم

لێبڕیان / lêbiřyan/: ☜ **لێبڕان**

لێبوردن / lêburdin/: چاوگ. به‌خشینی که‌سێ؛ چاوپۆشی کردن له هه‌ڵه و خه‌تای که‌سێ ☰ عفو کردن

لێبوردوو / lêburdû/: ئاوه‌ڵناو. لێبورده؛ گوناه به‌خش ☰ عفوکننده

لێبورده / lêburde/: ☜ **لێبوردوو**

لێبۆک / lêbok/: ناو. لێبه‌ک: ١. حه‌نه‌کچی؛ قسه‌خۆش ٢. ساخته‌چی؛ فێڵباز ☰ ١. بذله‌گو ٢.

نیرنگباز

لێبۆکی / lêbokî/: ئاوەڵناو. قسەخۆش؛ حەنەکچی ☰ بذلەگو

لێبووردانە / lêbûrdane/: ناو. عوزر؛ داوای لێبووردن ☰ معذرت

لێبووردوویی / lêbûrdûyî/: ناو. عافوو؛ عەفوو؛ چاوپۆشی ☰ عفو؛ بخشایش

لێبوون / lêbûn/: چاوگ. ١. پەیدا بوون لە شتێ ‹منداڵێکی لێبوو› ٢. وەک یەک چوون ٣. ڕاچڵەکین؛ داچڵەکین ٤. هەبوون ‹ساراڵ هێشتا بەفری زۆری لێیە› ☰ ١. از چیزی پدید آمدن ٢. همانند بودن ٣. یکّه خوردن ۴. بودن

لێبوونەوە / lêbûnewe/: چاوگ. لێوەبوون: ١. لە کار خەلاس بوون ‹کارم زۆرە، لێبوومەوە، خۆم دێم› ٢. پاژ جیا بوونەوە ‹لق‌وپۆیان لێدەبێتەوە› ٣. لێ بڕان؛ دەست بەردان ‹وەک چۆن هەڵۆ لە نێچیری نابێتەوە؛ لێتان نابینەوە «شێرکۆ»› ☰ ١. فارغ شدن از کار ٢. برکنده شدن ٣. جدا شدن؛ رها کردن

لێبەک / lêbek/: ناو. ١. گزی؛ گەڕ؛ فێڵ ٢. ☜ لێبۆك ☰ ١. حیله؛ مکر ٢. ☜ **لێبۆك**

لێبەلێ / lêbelê/: دەنگ. دە ئیتر؛ دە باشە ☰ عجب

لێپ / lêp/: ناو. فێڵ؛ حیلە؛ گزی ☰ حیله

⊡ **لێپ لێ دان** /پلار/ پارووی زل گرتن ☰ لقمەی بزرگ برداشتن

لێپرس / lêpirs/: ☜ **لێپرسراو**

لێپرسراو / lêpirsraw/: ناو. بەرپرس؛ لێپرس ☰ مسئول

لێپرسراوانە^{1} / lêpirsrawane/: ئاوەڵناو. وێڕای هەست بە لێپرسراوی ‹ئەم هەڵس‌وکەوتە، کارێکی لێپرسراوانە نییە› ☰ مسئولیت‌پذیرانه

لێپرسراوانە^{2}: ئاوەڵکار. بە لێپرسراوییەوە؛ بەرپرسانە ‹دەبێ لێپرسراوانە کار لە سەر ئەم دۆخە بکەین› ☰ مسئولیت‌پذیرانه

لێپرسراوی / lêpirsrawî/: ناو. بەرپرسی ☰ مسئولیت

لێپرسین / lêpirsîn/: چاوگ. ١. لە کەسێ پرسیار کردن ٢. کەسێ بە سەر کردنەوە ☰ ١. از کسی سؤال کردن ٢. از احوال کسی پُرسیدن

لێپرسینەوە / lêpirsînewe/: چاوگ. لێپێچانەوە: ١. لە تاوان پرسینەوە ‹ئەوی دزی و فزییە دەیکەن و لێپرسینەوەیەک لە ئارادا نییە!› ٢. بەسەر کردنەوە ‹بۆ هیچ لێمان ناپرسی؟› ☰ ١. بازجویی کردن ٢. از احوال کسی پُرسیدن

لێپۆک / lêpok/: ناو. ١. گاڵتەباز ٢. ئیشکەڕن ☰ ١. لوده ٢. دلقک

لێپەڕیو / lêpeřîw/: ئاوەڵناو. کەرت؛ کەرتک ☰ لب‌پریده

لێپێچان / lêpêçan/: چاوگ. پێچ دان بە دەوری شتێکا ☰ بر چیزی/ کسی پیچیدن

لێپێچاندن / lêpêçandin/: چاوگ. تێپێچان؛ تێپێچاندن؛ لێهاڵاندن ☰ پیچاندن به دور ...

لێپێچانەوە / lêpêçanewe/: ☜ **لێپرسینەوە**

لێت / lêt/: ئامراز. وەنەت؛ لە تۆ ☰ از تو

لێتۆژینەوە / lêtojînewe/: چاوگ. کۆڵینەوە لە کارێک ☰ پژوهیدن

لێتێکچوون / lêtêkçûn/: چاوگ. لێشێوان: ١. هەڵە کردن ‹ناوەکانم لێتێکچوو› ٢. سەر لێشێوان ‹لێم تێکچوو ئەنا ئەمزانی› ☰ ١. اشتباه کردن ٢. قاطی کردن

لێچ^{1} / lêç/: ناو. گۆلاو ☰ استخر

لێچ^{2}: ئاوەڵناو. لاڕێ ☰ گُمراه

⊡ **لێچ بوون** گومڕا بوون؛ لاڕێ بوون ☰ گمراه شدن

لێچوو / lêçû/: ئاوەڵناو. بە شکڵ و بیچم وەک

یەک 🇮🇷 شبیه

لێچوون / lêçûn/: چاوگ. ١. شباندن ‹ئەستێرەکانی دنیای هەندەران قەت لە ئەستێرەی کوردستان ناچن «پەشێو»› ٢. چوونە ناو؛ جێگە بوونەوە لە شتێکدا ‹هێند تەنگە لێی‌ناچێ› ٣. */شوورەیی/* پەڕینی نێر لە مێ ٤. دادانی تەڕایی لە دەفر ‹ئەم دیزە لێی‌دەچێ› 🇮🇷 ١. شباهت داشتن ٢. جای شدن ٣. سوار شدن گُشن بر ماده ۴. نشتی داشتن

لێچوونەوە / lêçûnewe/: چاوگ. ١. لە بارێک کەوتن وەک لە هێلکە کردن وەستانەوەی کەڕکی ٢. تەرک کردنی کارێکی خووپێ‌گرتوو 🇮🇷 ١. از تخمگذاری بازایستادن ٢. ترک عادت کردن

لێچوویی / lêçûyî/: ناو. وێکچوویی؛ هاووێنەیی 🇮🇷 شباهت

لێچەک / lêçek/: ناو. جۆرێ پارچەی زۆر ناسک 🇮🇷 وال

لێخراو / lêx(i)raw/: ئاوەڵناو. ١. بەرکەنارکراو؛ لە سەر کار دەرکراو ‹ڕژیمی بەعسی لێخراو› ٢. پێدا ساویاو ٣. لێنراو؛ پێوەنراو 🇮🇷 ١. از کار برکنار شده ٢. بر چیزی ساییده شده ٣. وصل شده

لێخستن / lêxistin/: چاوگ. ١. تەقالا کردن؛ هەوڵ دان ‹لێخە برا من! لێخە خوشکا من! د ئاڤا کە کوردستان!› ٢. لە کار خستن؛ لە سەر کار دەرکردن ٣. پێدا مالین؛ پیاساوین ٤. لێدان؛ دارکاری کردن ٥. لە شتێک بەردان (وەک: ساوا و گوێرەکە بەردان بۆ شیر خواردن لە گوانی دایکیان) ٦. لێنان؛ پێوەنان ‹دەسکم لێخست› 🇮🇷 ١. تلاش کردن ٢. اخراج کردن ٣. بر چیزی ساییدن ۴. زدن؛ کتک‌کاری کردن ۵. آزاد گذاشتن بچه‌های احشام برای شیر خوردن ۶ وصل کردن

لێخشان / lêx(i)şan/: چاوگ. بە سووکی پێداساوران؛ وێکەوتنی سەبرۆکە 🇮🇷 آهسته بر چیزی مالیده شدن

لێخشاندن / lêx(i)şandin/: چاوگ. سەبرێ پێدا هێنان 🇮🇷 به آهستگی بر چیزی مالیدن

لێخواردن / lêx(i)wardin/: چاوگ. ١. لە شتێ خواردن ٢. بەهرە لە شتێ دەس کەوتن ‹لێی دەخوا و ناشوکریش دەکا› 🇮🇷 ١. از چیزی خوردن ٢. از چیزی بهره بردن

لێخوڕ^{١} / lêxuř/: ناو. ئاژۆ 🇮🇷 راننده

• **لێخوڕ**^{٢}: پاشەوشە. ـ ئاژۆ 🇮🇷 ـ ران

لێخوڕدراو / lêxuřd(i)raw/: ئاوەڵناو. هاژۆتی؛ ئاژواو؛ بەڕێگاوە براو 🇮🇷 رانده شده (توسط راننده)

لێخوڕە / lêxuře/: ناو. شۆفێر؛ ئاژۆ؛ هاژۆ؛ ئاژوەر 🇮🇷 راننده

لێخوڕین / lêxuřîn/: چاوگ. ١. ئاژۆتن ‹گێرەشێوێنێ کە کای کۆنی بە بادا لە کنت/ چاکە هەر لێی‌خوڕی سەیری دەم و کاوێژی نەکەی «شوکری فەزلی»› ٢. تێ‌ڕاخوڕین ‹گێرەشێوێنێ کە کای کۆنی بە بادا لە کنت/ چاکە هەر لێی‌خوڕی سەیری دەم و کاوێژی نەکەی «شوکری فەزلی»› (ئەم بەیتە، بۆ هەردووک واتاکە دەبێ!) 🇮🇷 ١. راندن ٢. نهیب زدن (بر حیوانی یا کسی)

لێخە / lêxe/: ناو. */شوورەیی/* ڕێخە؛ کاری ساوینی ئەندامی زاوزێ بە لەشی مێوینەدا 🇮🇷 عمل مالیدن آلت تناسلی بر پوست جُفت

لێخەفتان / lêxeftan/: چاوگ. لێخەفتن؛ چاو لە دەرفەت بوون 🇮🇷 مُنتظر فرصت بودن

لێخەفتن / lêxeftin/: چاوگ. ١. ☜ **لێخەفتان** ٢. بە دڵنیاییەوە نووستن ‹مێشوولە زۆری هێنابوو، بەڵام من لێی خەفتم تا بەیانی› 🇮🇷 ١. ☜ **لێخەفتان** ٢. با خیال آسوده خوابیدن

لێدان / lêdan/: چاوگ. ١. قوتان؛ کوتان بە دار، بە مشت یان بە هەر چی ‹چینێکی چاکم لێدا، با

تەمێ بێ› ٢. کوتانی دەرگا و ئاسن و ... ‹کێیە لەو دەرکە دەدا؟› ٣. چوونە بوارێکەوە بۆ پەڕینەوە ‹لە ئاو بدە، لە پردی نامەرد مەدە! «مەسەل»› ٤. چڵ دانی ڕەگ؛ پل دان ‹ڕەگی توند لێ‌دەدا› ٥. */کینایە/* بە ناڕەوا دەست بە سەردا گرتن ‹تەنیا فەرشێک مابوو، لێیان دا و بردیان› ٦. دەنگ دەرهێنان لە ئامرازی مۆسیقا ‹دەف لێ‌دان› ٧. دە قالب کردن؛ چێ کرن ‹سکە لێ‌دان› ٨. نزیک بوونەوە؛ تێکەڵ بوون ‹خۆی لێ‌نادا› ٩. وە کار خستن ‹پۆمپەکەی لێ‌دا› ١٠. ناردن ‹تەلگرافێکی بۆ لێ‌دە!› ١١. تاشین؛ کورت کردنەوە ‹ڕدێنم لێ‌دەدەم› ١٢. خواردن ‹کەوچکێکم لێ‌دا زۆر تاڵ بوو› ١٣. گایین؛ کردن ‹یەکێکم لێ‌دا› ١٤. بار کردن ‹گەنمم لێ‌داوە دەیبەم بۆ سیلۆ› ١٥. جواب دانەوە ‹چوار تێستم لێ‌دا› ☰ ١. کُتک زدن ٢. زدن؛ کوبیدن ٣. از مسیری گذشتن ۴. نبض داشتن ۵. تصاحُب کردن ۶. نواختن (ساز) ٧. قالب زدن ٨. طرف (چیزی) رفتن ٩ تا١١. زدن ١٢. خوردن ١٣. گاییدن ١۴. بار زدن ١۵. پاسخ دادن

لێدران / lêd(i)ran/: چاوگ. تەپسین؛ زەرپیان؛ گەمشین ☰ مورد ضربه خوردن واقع شدن

لێدراو¹ / lêd(i)raw/: ناو. سکە؛ دراوی کانزا ☰ سکّه

لێدراو²: ئاوەڵناو. قوتراو؛ دەست لێ وەشراو ☰ کتک خورده

لێدزینەوە / lêd(i)zînewe/: چاوگ. کەم کردنەوەی وردە ـ وردە ☰ به تدریج کاستن

لێدوان¹ / lêd(i)wan/: چاوگ. دەربارەی شتێ یان کەسێکەوە دوان ☰ از چیزی یا کسی سخن به میان آوردن

لێدوان²: ناو. وتووێژ؛ قسەوباس ☰ بحث؛ گفتگو

لێدواو / lêd(i)waw/: ئاوەڵناو. باسکراو؛ نێوبراو ☰ نامبرده

لێدە / lêde/: ناو. لۆدەی کا و گیا ☰ تودەی علف

لێدەر¹ / lêder/: ناو. شتێ کە لە سەودادا لە کاڵا دەر دەکرێ ☰ اُفت معامله

• لێدەر²: پاشەوشە. ـ قوتێن ‹سکەلێدەر› ☰ ــ زن؛ ضارب

لێر / lêr/: ناو. ١. */سووکەڵە/* لێرە؛ لەیرە ‹چم پێ دەڵێن لێر و لەوێ/ من کوردستانم خۆش دەوێ «هێمن»› ٢. ☜ **لیك ـ١** ☰ ١. اینجا ٢. ☜ **لیك ـ١**

لێرا / lêra/: ☜ **لێرە**

لێرانە / lêrane/: ☜ **لێرە**

لێراو / lêraw/: ☜ **لیك ـ١**

لێرکۆکە / lêrkoke/: ئاوەڵکار. لە ئەم جێگە زۆر نزیکە ☰ در همین جا

لێرە / lêre/: ئاوەڵکار. لڤتا؛ لڤر؛ لڤرە؛ لڤیدەرە؛ لڤێدەری؛ لڤێدەرێ؛ لەینە؛ لێرا؛ لێرانە؛ لەیرە؛ لەگرە ☰ اینجا

لێرەبەدواوە / lêrebed(i)wawe/: ئاوەڵکار. لەمەو پاش؛ لەمەو دوا؛ لەمەو لا ‹لێرەبەدواوە چەلی تۆیە!› ☰ از این پس

لێرەبەملاوە / lêrebemlawe/: ئاوەڵکار. ١. لە ئەم جێگەیەوە بەرەو ئەملا ٢. لەمەو لا؛ لەمەو پاش ☰ ١. از اینجا به بعد ٢. از این پس

لێرەبەولاوە / lêrebewlawe/: ئاوەڵکار. ١. لە ئەم جێگەیە دوورتر ٢. لەمەو لا؛ لەمەو پاش ☰ ١. از اینجا دورتر ٢. از این پس

لێرەولەوێ / lêre w lewê/: ئاوەڵکار. ناتواتا ‹چم پێ بڵێی لێرەولەوێ/ من کوردستانم خوش دەوێ «هێمن»› ☰ اینجا و آنجا

لێرەوە / lêrewe/: ئاوەڵکار. لە ئەم شوێنەوە ☰ از اینجا

لێرین / lêrîn/: چاوگ. ١. باڵۆرە کردن ٢. تێکول

لێ‌کردنەوە ☰ ١. لرزاندن صدا هنگام آواز خواندن ٢. پوست کندن

لێڕ / lêř/: ناو. دارستان؛ جەنگەڵ ☰ جنگل

لێڕاکێشان / lêřakêşan/: چاوگ. کاری وەک بە دەست دەرهێنانی بێچووی ئاژەڵ لە زاندا ‹مانگاکە لێ‌نابێتەوە، دەبێ لێی ڕاکێشن› ☰ عمل مانند با دست بیرون آوردن بچەی حیوان هنگام زایمان

لێڕوانین / lêř(i)wanîn/: چاوگ. لێ‌نواڕین؛ لێ‌نۆڕین؛ لێ‌نەڕین؛ لێ‌نهێڕین؛ لێنێڕین؛ تماشا کردن ☰ نگاه انداختن

لێڕە / lêře/: ئاوەلکار. لهرە؛ لەم شوێنە ☰ اینجا

لێڕەوار / lêřewar/: ناو. لێڕ؛ جەنگەڵ ☰ جنگل

لێڕەواری / lêřewarî/: ئاوەلناو. جەنگەڵی؛ سەر بە دارستان ☰ جنگلی

لێز / lêz/: ناو. ١. خزم؛ کەس‌وکار ٢. کۆیلە؛ کۆلە؛ بەنی ٣. خولامی کەم تەمەن ☰ ١. خویشاوند ٢. بردە؛ بندە ٣. نوکر نوجوان

لێزان / lêzan/: ئاوەلناو. پسپۆڕ؛ زانا لە شتێ ‹درۆزن بۆ بزر بوو؟ هاتە مەیدان/ کچی ئازا و کوڕی لێزان و هەڤگۆ «هێمن»› ☰ خُبره

لێزانی / lêzanî/: ناو. پسپۆڕی ☰ خُبرگی

لێزانین / lêzanîn/: چاوگ. سەر دەرهێنان؛ لە شتێ یان کەسێ تێگەیشتن ☰ سر درآوردن

لێزک / lêzk/: ناو. چۆنیەتی دەلانی تەڕایی لە لەش ☰ چگونگی ترشح عرق از پوست بدن

لێزکن / lêzkin/: ئاوەلناو. خوەدان‌دەردەر ☰ بسیار عرق‌کننده

لێزگ / lêzig/: ناو. ١. تیرۆژ؛ تیشکی خۆر ٢. گشتەک؛ داوی بادراو ☰ ١. پرتو خورشید ٢. نخ تابیده

لێزگە / lêzge/: ناو. ١. مت و مووری بە داوەوە کراو ٢. پەناگا؛ پەسیو؛ لیز ☰ ١. مُهرەهای بە رشتە کشیدە ٢. پناهگاه

لێزم / lêzm/: ناو. ١. لێز؛ خزمی نزیک ٢. لێزمە؛ ڕێژنەباران ☰ ١. خویشاوند نزدیک ٢. رگبار باران

لێزماو / lêzmaw/: ناو. لافاوی دوای ڕێژنەباران ☰ سیل بعد از رگبار باران

لێزماهی / lêzmahî/: ☜ **لیزمایی**

لێزمە / lêzme/: ناو. ڕێژنە؛ ڕەهێلە ‹دەیگرماند هەوری بەهاری/ بە لێزمە باران دەباری «هەژار، بۆ *کوردستان*»› ☰ رگبار باران

لێزۆک^{١} / lêzok/: ناو. ١. ☜ **لەیستۆك** ٢. زەنبەلەکی ساعەت ☰ ١. ☜ **لەیستۆك** ٢. پاندول ساعت

لێزۆک^{٢}: ئاوەلناو. زۆر گەمەکەر ☰ لودە

لێزۆکی / lêzokî/: ئاوەلناو. وازوازی و هەردەمە لە سەر هزرێک ☰ دمدمی

لێژ^{١} / lêj/: ناو. لێژایی؛ لێژی؛ لێژاتی؛ سەربەرەژێر؛ بەرەژێرە ‹هەی کەرێکم بوو، چ پەیکەر؟ تەی‌کەری هەوراز و لێژ «نالی»› ☰ سرازیری

لێژ^{٢}: ئاوەلناو. ڕژد ‹درۆینە لە جێی لێژ، گۆشتی مەڕی گێژ، گانی ژنی درێژ «مەسەل»› ☰ شیبدار

⊡ **لێژ دانەوە:** لێژەوە دان؛ ڕژاندن ‹دەبە دۆکەی لێژ داوە› ☰ ریختن؛ سرازیر کردن

لێژ کردنەوە: لارەو کردن؛ لار کردنەوە ☰ کج کردن

لێژەوە دان: ☜ **لێژ دانەوە**

لێژاتی / lêjatî/: ☜ **لێژ**^{١}

لێژاو / lêjaw/: ناو. تاڤگە؛ ڕێژاو؛ ئاوهەڵدێر ☰ آبشار

لێژایی / lêjayî/: ☜ **لێژ**^{١}

لێژنە / lêjne/: ناو. ١. لژنە؛ دەستەیەک لە خەڵک کە پێکەوە کارێ ئەنجام دەن ‹لێژنەی ئاسایش و بەرگری پارلەمان› ٢. لە سەر یەک

داندراوی داری سووتەمەنی ▤ ١. هیأت؛ کارگروه؛ گروه مسئول انجام کاری ٢. هیزم برهم انباشته

لیٚژەنین / lêjenîn/: چاوگ. *[شـووره‌یی]* حینچـک دان؛ کوت لێدان؛ کوت پێوەدان ▤ کله زدن

لێژی / lêjî/: ☜ **لێژ¹**

لێس¹ / lês/: نـاو. کاری زمان بە شـتێکدا سـاوین ▤ لیس

• **لێس²**: پاشەوشە. ساوێن ‹کاسەلێس› ▤ ـ لیس

لێسان / lêsan/: ☜ **لێستنەوە**

لێساننەوە / lêsannewe/: ☜ **لێستنەوە**

لێسانەوە / lêsanewe/: ☜ **لێستنەوە**

لێسای / lêsay/: چاوگ. لستن ▤ لیسیدن

لێستن / lêstin/: ☜ **لێستنەوە**

لێستنەوە / lêstinewe/: چاوگ. تێپەڕ. //لێسـتەوە؛ دەلێسییەوە؛ بلێسەوە// لستنەوە؛ لسـتن؛ لشـتن؛ لشتش؛ لێساننەوە؛ لێسانەوە؛ لێستن؛ لیستنەوە؛ لسینەوە؛ لسین؛ والێستن؛ ڤەلیسـتن؛ ئالسـتن؛ ئالاستن؛ لێسـان؛ لێسـین؛ دالیسـتن؛ دالسـتن؛ لێس دان؛ لس دان؛ لێسپ لێدان؛ لێساننەوە: *ئا)* شتێک بە زمان سڕین ‹قاپ لێستنەوە› *ب)* زمان بە شتێکدا هێنـان ‹خـەریک لێسـتنەوەی شـباک بوو› *پ)* *[کینایە]* هیچ تێدا نەهێشتن ▤ لیسیدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەلێستنەوە

لێستەی / lêstey/: چاوگ. لستن ▤ لیسیدن

لێسران / lêsran/: چاوگ. تێنەپەڕ. نادیار. //لێسـرای؛ دەلێسـرێی؛ بلێسـرێ// لێسـیان؛ لێسـیانەوە ▤ لیسیده شدن

■ ئاوەڵـناوی بـەرکاری: لێسـراو/ چـاوگی نـەرێنی: نەلێسران

لێسک / lêsk/: ☜ **ئالیسك**

لێسە / lêse/: نـاو. ١. ماڵەی بەردین بۆ سـواغ ٢. خێشک؛ ماڵـەی تـەخت کـردنی شـێفبـڕاو ٣. مڵومۆی ئاژەڵ بۆ شتی سوێر ▤ ١. اندازه؛ ماله‌ی سنگی ٢. ماله‌ی شـخم صـاف‌کـن ٣. عمـل پـوزه گرداندن حیوان برای نمک

لێسەر / lêser/: ☜ **لافاو**

لێسیان / lêsyan/: ☜ **لێسران**

لێسیانەوە / lêsyanewe/: ☜ **لێسران**

لێسیای / lêsyay/: چـاوگ. لێسـران ▤ لیسـیده شدن

لێسین / lêsîn/: ☜ **لێستنەوە**

لێش / lêş/: ناو. ١. گالێش؛ کۆمەڵێ لە گیا کە بە بارێک هەڵدەگیرێ ٢. تەوژم؛ لێشاو ٣. چڵـک؛ کیم و زووخ ٤. ژەنگ؛ ژەنگار ▤ ١. یک بار ستور از علف ٢. فشار ٣. چرک ۴. زنگ

لێشاو¹ / lêşaw/: ناو. *[کینایە]* شالاو؛ هەر شتێ کە وەکوو کۆمـایێکی زل لـە کتوپـڕا بـەر ببێتـەوە ‹...لە ناکاو لەشکرێکی گەورە و گران و لە ژمارە بـە دەری خاچپەرستان، وەک لێشاو بەو ناوە بـەربوون و لەشکری سەلاحەددینیان دەنـاو خـۆ گـرت«هـەژار، *شەرەفنامە*»› ▤ سیل

لێشاو²: ئاوەڵناو. ١. زۆر بەتەوژم ‹ئەی وەتـەن سـا گوێ گرە لەم شیوەنە لێشاومە «قـانع»› ٢. *[کینایە]* زەحف؛ فرە ▤ ١. پُرفشار ٢. فراوان

لێشتۆک / lêştok/: ئاوەڵـناو. *[کینایـە]* چاوبرسـی؛ چنۆک؛ چاونەزێر ▤ حریص

لێشرێ / lêşrê/: نـاو. قازیاخە؛ گیا دۆکڵـیوێکە ▤ قازیاغی

لێشک / lêşik/: ☜ **لەیمولێشە**

لێشکن / lêşkin/: ئاوەڵـناو. لێییشـن؛ چڵـکن؛ گەمار؛ پیس و پۆخڵ ▤ چرکین

لێشکە / lêşke/: ناو. مەشکە؛ مەشک ▤ مشک

لێشە / lêşe/: نـاو. چڵـک؛ گـەماری؛ پیسـی ▤ چرک

لێشەک / lêşek/: ☜ **لەیمولێشە**

لێشێوان / lêşêwan/: ☜ **لێ تێکچوون**

لێف /lêf/: ☞ **لێفه**

لێفدوور /lêfdûr/: ☞ **لێفەدروو**

لێفک /lêfik/: ☞ **لێفه**

لێفه /lêfe/: ناو. لاف؛ لحێف؛ لەحەیف؛ لیفک؛ لێف؛ لێفک؛ نخاڤ؛ نخێڤ؛ ڕەحێف؛ ئۆرغان؛ پێخەفی گەرم لە خوری، لۆکە یان پەڕی لە تۆی پارچە خراو و دووراو ‹لە لێفەی باوکیا نەتڕیوە! «مەسەل»› ☰ لحاف

لێفەت /lêfet/: ناو. بەرتیل؛ ڕشفەت؛ هبوودی ☰ رشوه

لێفەتەمەڵە /lêfetemełe/: ناو. لێفەی گەورەی سەر قورسی ☰ لحاف کرسی

لێفەدروو /lêfed(i)rû/: ناو. لێفەدوور؛ لێفدوور: ١. کەسێ کە کاری لێف دروونە ٢. تەبەنە؛ تەوەنە؛ دەرزی درشت ☰ ١. لحافدوز ٢. سوزن درشت

لێفەدوور /lêfedûr/: ☞ **لێفەدروو**

لێڤ /lêv/: ☞ **لێو**

لێڤڕێژ /lêvřîj/: ئاوەڵناو. پڕاوپڕ؛ لێوانلێو؛ تەواو پڕ ☰ لبریز

لێڤشۆڕ /lêvşoř/: ئاوەڵناو. *[کنایه]* ڕووگرژ؛ ناوچاو تاڵ ☰ اخمو

لێڤک /lêvik/: ناو. کەنار؛ قەراغ؛ لێوار ☰ کناره

لێڤکەنی /lêvkenî/: ☞ **لێوخەنە**

لێڤکی /lêvkî/: ئاوەڵناو. سەرزارەکی؛ بە بێ نووسین ☰ شفاهی

لێڤەت /lêvet/: ناو. بەرتیل؛ ڕشفەت؛ سمێڵچەورانە ☰ رشوه

لێڤەخارن /lêvexarin/: چاوگ. لێڤەخوارن؛ لێخواردنەوە ☰ از جایی یا ظرفی نوشیدن

لێ ڤەخوارن /lêvex(i)warin/: ☞ **لێڤەخارن**

لێڤەدان /lêvedan/: چاوگ. دەڵان؛ دەڵاندن ☰ تراوش کردن

لێڤەکرن /lêvek(i)rin/: چاوگ. لێ کردنەوە؛ چنینی بەر لە دار ☰ چیدن میوه از درخت

لێڤەگرتن /lêvegirtin/: چاوگ. دەخۆوە پێچان ☰ دور خود پیچیدن

لێڤەگەڕیان /lêvegeřyan/: چاوگ. جوابەجەنگی کردن؛ وەرام دانەوەی هەڕەشە ☰ پاسخ تهدید را دادن

لێڤەنێڕین /lêvenêřîn/: چاوگ. بۆ گەڕان؛ تماشا کردن بۆ دۆزینەوەی گومبووگ ☰ از پی چیزی گشتن

لێڤیەی /lêvyay/: چاوگ. لوان؛ دەس‌دان ☰ امکان یافتن

لێق^{1} /lêq/: ناو. لاق؛ لنگ ☰ پا؛ لنگ

لێق^{2}: ئاوەڵناو. ١. ئامیان‌نەگرتوو؛ نەگرساو (ماست) ٢. لیچق (گۆشت) ☰ ١. نبسته؛ منعقد نشده (ماست) ٢. لزج (گوشت)

لێقۆمیان /lêqomyan/: ☞ **لێقەومان**

لێقۆمین /lê qomîn/: ☞ **لێقەومان**

لێقه /lêqe/: ☞ **لیقه**^{1}

لێقەومان /lêqewman/: چاوگ. لێقۆمیان؛ لێقەمین؛ لێقۆمین: ١. بەلا بە سەردا هاتن؛ بارێکی نالەبار یان کارەساتێکی ناخۆش لە کەسێ یان شتێ ڕوو دان ٢. *[کنایه]* با لێبوونەوە ‹یەک جار لێت بقەومێ، ئابڕووت چووە!› ☰ ١. بد آوردن ٢. چُسیدن

لێقەوماو /lêqewmaw/: ئاوەڵناو. تووشی بەلاهاتوو ☰ بدآورده؛ مُصیبت‌زده

لێقەوماوی /lêqewmawî/: ناو. ڕووشە؛ کارەسات؛ چۆرتم ☰ مُصیبت

لێقەومین /lê qewmîn/: ☞ **لێقەومان**

لێک^{1} /lêk/: ئاوەڵناو. ڕێک؛ تەخت؛ بێ بەرز و نزمی ☰ هموار

لێک^{2}: ئاوەڵکار. هەموو؛ یەک بە یەک ☰ تمامی؛

همگی

لێک^{۲}: ئامراز. لـه یـه‌ک؛ لـه یـه‌کتر ‹ئێمـه لێـک جیاین› ≣ از هم

⊡ **لێک کردنـه‌وه**: لـه یـه‌کتر ناسـینه‌وه و جیـا کردنه‌وه ‹که‌ر و گا لێـک ناکاتـه‌وه! «مه‌سـه‌ل»› ≣ از هم بازشناختن

لێک ـ^{٤}: پێشگر. له یه‌ک؛ لـه یـه‌کتر؛ لـه یه‌کـدی؛ وێک؛ وه‌یه‌ک؛ له ئێک: ۱. ده‌که‌وێته پێشه‌وه‌ی ڕه‌گ و ئاوه‌ڵناو پێک‌دێنـێ ‹لێکـده‌ر› ۲. دێتـه سه‌ر چاوگ و به مانایێکه‌وه ده‌یبه‌ستێته‌وه یـان ده‌یگـۆڕێ ‹لێـک‌دان؛ لێـک‌بـڕان›. هـه‌روه‌ها: **لێک‌ئانین؛ لێک‌ڕوانین؛ لێک‌که‌وتن؛ لێک‌گه‌یشتن** و ... ≣ ۱و۲. به هم؛ از هم

لێک^{٥}: لێل. ← **لێك‌وپێك**

لێکئانین / lêk’anîn/: چـاوگ. ڕێکخستن؛ لـه‌ڤ ئانین ≣ آشتی دادن دو ضد

لێکاڵانـه‌وه / lêkałanewe/: چـاوگ. لــێ‌هــاتن؛ پێ‌که‌وتن ‹ئـه‌و کراسـه‌ی زۆر لـێ‌ده‌کاڵـێته‌وه› ≣ برازنده بودن

لێکبڕان / lêkb(i)řan/: چاوگ. ۱. له بـه‌ر یـه‌ک چـوون ۲. لـه یـه‌ک جیـا بوونـه‌وه ‹ده‌سـتمان لێک‌بڕا› ≣ ۱. از هم گُسستن ۲. جدایی افتادن

لێکبڕاو / lêkb(i)řaw/: ئاوه‌ڵناو. لێک‌پسـاو؛ دۆخ یان چۆنیـه‌تی لـه بـه‌ر یـه‌ک چـوون ≣ از هـم گُسسته

لێـکبڵاو^{۱} / lêkb(i)ław/: ئاوه‌ڵـناو. ۱. لــه یــه‌ک دوور؛ هه‌رکه‌س جیا له بـاقی ‹هـه‌تا وا لێـک‌بـڵاو بـین/ ئه‌شـێ سـه‌ربێ‌کـڵاو بـین «هـه‌ژار، پێـنج *ئه‌نگوسـت*»› ۲. پـه‌خش؛ پـڕش و بـڵاو ≣ ۱و۲. پراکنده

لێکبڵاو^{۲}: ئاوه‌ڵکار. به بڵاوی؛ ناوه ناوه ‹لێـک‌بـڵاو دانیشن› ≣ پراکنده

لێکبڵاوی / lêkb(i)ławî/: ناو. لێک‌بـه‌ربوویی: ۱. داوه‌شاوی؛ دۆخ یان چۆنیه‌تی لێـک بـه‌ر بـوون ‹دووبه‌ره‌کی و لێـک‌بـڵاوی پاشـی خسـتووین› ۲. دۆخ یان چۆنیه‌تی پڕش و بڵاوی زۆر ‹لێک‌بڵاوی دانیشـتوانی ئێـران› ≣ ۱. از هـم پاشـیدگی ۲. پراکندگی

لێکبـورین / lêkbûrîn/: چـاوگ. یـه‌کتر عـه‌فوو کردن ≣ همدیگر را بخشیدن

لێکبـون / lêkbûn/: چاوگ. ۱. لـه یـه‌ک بـوون؛ وه‌ک یه‌ک بوون ۲. له یه‌ک بـڕان؛ لێکتـر جیـا بوونه‌وه ≣ ۱. شبیه هم بودن ۲. از هم جدا شدن

لێـکبوونـه‌وه / lêkbûnewe/: چـاوگ. ۱. شـه‌ق بردن؛ له‌ت بوون ۲. ده‌ست له یه‌ک بـه‌ردان لـه شه‌ڕدا ۳. له یه‌ک دوور بوونه‌وه؛ لـه یـه‌ک جیـا بوونـه‌وه ‹لێوه‌کـانی بـه بزه‌یـه‌کی شـیرین لێک‌بوونه‌وه› ≣ ۱. شقه شدن؛ پاره شـدن ۲. جنـگ را خاتمه دادن ۳. از هم باز شدن

لێکبـه‌ربـو / lêkberbû/: ئاوه‌ڵـناو. ڕووخـاو؛ هه‌ڵوه‌شاو ≣ فروپاشیده

لێکبه‌ربویی / lêkberbûyî/: ☜ **لێك‌بڵاوی**

لێکبه‌ستن / lêkbestin/: چاوگ. پێکه‌وه به‌سـتن ‹کۆ بەوه! ڕێک کـه‌وه! لێـک‌به‌سـته پشـت!/ ڕا کـه مه‌یدانی خه‌بات! گورج‌وگشت «هێمن»› ≣ به هـم پیوستن

لێک‌پسان / lêkp(i)san/: چاوگ. له یه‌ک بڕان ≣ از هم گُسستن

لێک‌پساو / lêkpsaw/: ☜ **لێك‌بڕاو**

لێک‌پێچان / lêkpêçan/: چاوگ. ته‌وانـدن؛ لـوول دان ≣ پیچیدن

لێکترازان / lêkt(i)razan/: چاوگ. له یه‌کتر به‌ر بوونی پێکه‌وه لکاو ≣ از هم گُسستن

لێکجیـاکراو / lêkc(i)yak(i)raw/: ئاوه‌ڵـناو. هه‌ڵوه‌ژێراو ≣ از هم جدا شده

لێکجیایی / lêkc(i)yayî/: ناو. من‌وتۆیی؛ فه‌رق و

جیاوازی ▤ فرق؛ افتراق

لێکچو١ /lêkçû/: ناو. دوو شت یان بابەتی وەک یەک ▤ دو مُشابه

لێکچو٢: ئاوەڵناو. وەکیەک؛ لەیەکچوو ▤ مُشابه

لێکچوون /lêkçûn/: چاوگ. وەک یەک بوون ‹کورد و خوا لێک ئەچن/ هەر دووکیان بێ شەریک، بێکەسن! «شێرکۆ»› ▤ شباهت داشتن

لێکخوڕین /lêkxuřîn/: چاوگ. گەف لە یەکتر کردن ▤ همدیگر را تهدید کردن

لێکخەفتان /lêkxeftan/: چاوگ. بۆ دەرفەت گەڕان لە دژی یەکتر ▤ ضد هم پی فُرصت بودن

لێکدا ـ لێکدا /lêkda lêkda/: ئاوەڵکار. لە سەر یەک و بێ‌پسانەوە ▤ متوالی

لێکدان /lêkdan/: چاوگ. ١. لێک ئاڵاندن؛ لە ئێکتر پەیوەند کردن ‹لێکیان‌دە تێکەڵ بن› ٢. قوتانی یەکتر؛ ئێکتر کوتان ‹بۆ لێکدەدەن؟ نازانن قسە بکەن؟› ٣. گۆڕینەوەی سەربەسەر ‹ماشێنەکانمان لێکدا و هێندێکم سەر وەرگرتەوە› ٤. زەرب کردن؛ یەکێک لە چوار کاری سەرەکی بیرکاری ‹چوار لە دوو لێکدە! دەبێتە هەشت› ٥. دوو شتی وەک باڵ، لێکتر نزیک و دوور کردنەوە ‹کە باڵی لێکئەدا، بە جارێ ڕەوە ئەسپ کوڕژنیان ئەکرد «شێرکۆ»› ▤ ١. آمیختن ٢. همدیگر را زدن ٣. پایاپای عوض کردن ۴. ضرب کردن ۵. به هم زدن

لێکدانەوە١ /lêkdanewe/: چاوگ. ١. قەرساندن؛ خەمڵاندن؛ بەراورد کردن ٢. شرۆڤە کردن؛ ڕاژە کردن ▤ ١. برآورد کردن ٢. تفسیر و بیان کردن

لێکدانەوە٢: ناو. شرۆڤە؛ ڕاژە؛ شەرح ‹لێکدانەوەی دەروون قسەی زمانم/ بۆچی وەها دوورن لە یەک؟ نازانم! «گۆران»› ▤ شرح؛ تفسیر

لێکدران /lêkd(i)ran/: چاوگ. ١. قەرسان؛ خەملان؛ بەراورد کران ٢. لە یەک دران ▤ ١. برآورد شدن ٢. با هم برخورد کردن

لێکدراو /lêkd(i)raw/: ئاوەڵناو. ١. تێکەڵ کراو ٢. لە ئێکتر پەیوەندکراو ٣. *[ڕێزمان]* پێکهاتوو لە دوو یان چەند بەش ▤ ١. آمیخته ٢. به همدیگر پیوندزده ٣. مُرکب

لێکدەرەوانە /lêkderewane/: ئاوەڵناو. شیکارانە؛ بە شێوەی شیکاری ▤ تحلیلی

لێکدەرەوە /lêkderewe/: ناو. شیکار؛ کەسێ کە بابەت یان ڕووداوێ لە ڕووی پاژەکانییەوە لێکدەداتەوە ▤ تحلیلگر

لێکران /lêkran/: چاوگ. هاڕان؛ هاڕیان؛ ورد بوون (وەک: بوونە ئاردی دەخڵ لە ئاش) ▤ آرد شدن

لێکردن /lêkirdin/: چاوگ. ١. جیا کردنەوە ٢. بار لە سەر پشت دانان ٣. سوور کردن لە سەر بەربەرەکانێ ٤. بە نەترسییەوە شەڕ کردن ٥. ورد کردن؛ هاڕین ٦. وێ چوون؛ وەک شتێ یان کەسێ بوون ‹ئەمیش هەر لە باوکی ئەکا› ▤ ١. جدا کردن ٢. بار بر پشت گذاشتن ٣. تشویق کردن به مُبارزه ۴. با شجاعت جنگیدن ۵. آسیاب کردن ۶. به کسی یا چیزی رفتن

لێکردنەوە /lêkird(i)newe/: چاوگ. ١. جیا کردنەوە ٢. چنین؛ کەندنەوە (وەک: میوە لە دار و بێستان) ▤ ١. جدا کردن ٢. چیدن

لێکرن /lêkirin/: چاوگ. دەغڵ لە ئاسیاو دان یان بە دەستاڕ هاڕین ▤ آرد کردن غله

لێکڕەوینەوە /lêkřewînewe/: چاوگ. ١. سڵ لە یەکتر کردن ٢. گوشاد بوونەوە ▤ ١. از همدیگر رم کردن ٢. گُشاد شدن

لێکڤەبون /lêk vebûn/: چاوگ. لێک جیا بوونەوە ▤ از هم جدا شدن

لێکڤەگێڕان /lêk vegêřan/: چاوگ. ١. بانگی

یەکتر کردن بۆ میوانی ٢. قسەی خۆ کردنە یەک ▤ ١. همدیگر را دعوت کردن ٢. بر موضوعی توافق کردن

لێککرانەوە / lêkk(i)ranewe/: چاوگ. بەش کرانەوە ▤ از هم گشودن

لێککردن / lêk kirdin/: چاوگ. ١. جیایی خستنە نێوان دوو کەسەوە ٢. نێوان ناخۆش کردنی دوو کەس ٣. وەک یەک چوون ٤. بە ئیشتیاوە پێکەوە شەڕ کردن ▤ ١. جُدایی انداختن میان دو نفر ٢. از هم رنجانیدن دو نفر ٣. تشابە داشتن ٤. با رغبت بە مبارزە با هم پرداختن

لێککردنەوە / lêk kird(i)newe/: چاوگ. ١. دەست لە شەڕ پێ بەردان ٢. کردنەوە؛ لە یەکتر جیا کردنەوە ▤ ١. از جنگ بازداشتن ٢. باز کردن

لێککەفتن / lêk keftin/: ☜ **لێککەوتن**

لێککەوتن / lêk kewtin/: چاوگ. لێککەفتن؛ لەش لە یەکتر کەوتن ▤ تنە بە هم خوردن

لێکگەیشتن / lêk geyiştin/: چاوگ. لە یەک تێگەیشتن ▤ تفاهُم کردن

لێکنان / lêknan/: چاوگ. بە سەر یەکدا هێنانی دوو لێو ‹شەرمی نەرِشتە سەر ڕوومەت/ چاوی بە ناز لێک ئەنا «کامەران موکری»› ▤ بر هم آوردن

لێکوپێک / lêk û pêk/: ئاوەڵناو. تێکەڵ ـ پێکەڵ ▤ درهم ـ برهم

⊡ **لێکوپێک بوون**: تێکچوون و تێکەڵ ـ پێکەڵ بوون ▤ درهم ـ برهم شدن

لێکولەبار / lêk û lebar/: ئاوەڵناو. پەڕکاڵ؛ پەرداخ ▤ ساختە و پرداختە

لێکولێک / lêk û lêk/: ئاوەڵناو. بە چەشنی تەواو بەرانبەر ‹هەردوو لێکولێک تاوانبارن› ▤ مساوی

لێکوەرهاتن / lêk werhatin/: چاوگ. لە دەوری یەکتر کۆ بوون ▤ دور هم جمع شدن

لێکۆڵ / lêkoł/: ناو. باسکۆڵ؛ ڤەپرس ▤ بازپرس

لێکۆڵەر / lêkołer/: ناو. تۆژەر؛ لێکۆڵەرەوە؛ هێنکار ▤ پژوهشگر

لێکۆڵەرەوە / lêkołerewe/: ☜ **لێکۆڵەر**

لێکۆڵینەوە^1 / lêkołînewe/: چاوگ. وەکۆڵین؛ تۆژینەوە ▤ پژوهیدن

لێکۆڵینەوە^2: ناو. پەیجۆری؛ هێرە؛ مینە ▤ پژوهش

لێ‌کەتن / lê ketin/: چاوگ. ١. وێ‌کەوتن ٢. لێ‌هاتن؛ پەڕینی نێر لە مێ ▤ ١. برخورد کردن ٢. سوار شدن حیوان نر بر مادە

لێکەر / lêker/: ناو. ١. ئاشێر؛ دەستارگێڕ ٢. *[کینایە]* کاری هەر بە قسە و بێ کردەوە ▤ ١. دستاس گردان ٢. گفتەی بی‌عمل

لێکەفتگ / lêkeftig/: ☜ **لێکەوتوو**

لێ‌کەفتن / lêkeftin/: ☜ **لێ‌کەوتن**

لێکەفتە / lêkefte/: ☜ **لێکەوتوو**

لێ‌کەوتن / lêkewtin/: چاوگ. لێ‌کەفتن: ١. لە کار بەکەنار بون ٢. لە شتێ کەوتن ٣. *[کینایە]* نابووت بوون؛ تێشکان ٤. *[کینایە]* سەرجێیی پێ‌نەکران ▤ ١. معزول شدن ٢. بە چیزی خوردن ٣. ورشکست شدن ٤. قوت جماع نداشتن

لێ‌کەوتنەوە / lêkewt(i)newe/: چاوگ. لێ بەرهەم هاتن ‹خواردنی خۆراکی خراپ نەخۆشی زۆری لێ‌دەکەوێتەوە› ▤ بە دنبال داشتن

لێکەوتوو / lêkewtû/: ئاوەڵناو. لێکەفتگ؛ لێکەفتە؛ لێکەوتە: ١. لە کار بەرکەنارکراو ٢. پەک‌کەوتە ‹مادەری گێتی لە شیری بڕییەوە، دەبڕێتەوە/ فائیدەی چی شەخسی لێکەوتوو بە دادایی بکا؟ «مەحوی»› ٣. دەوڵەمەندی نابووتبوو ▤ ١. معزول ٢. ازکارافتادە؛ زمینگیر ٣. ورشکست‌شدە

لێکەوتە / lêkewte/: ☜ **لێکەوتوو**

لێکهاتن / lêk hatin/: چاوگ. ١. بۆ نزیکی

یەکتر شیان ‹ئەم کراس و شواڵەت باش لێک دێن› ٢. پێکهاتن ٣. سواری یەکتر بوونی دوو حەیوانی نێر ■ ١. به هم آمدن ٢. سازش کردن ٣. بر همدیگر پریدن دو نر

لێکهاڵان / lêk hałan/: چاوگ. باو خواردن؛ پێچ خواردن ‹لەشمان کە دەچێتە گۆڕ و چاڵێ/ گیانمان لە بەهەشتێ لێک دەهاڵێ «هەژار، *مەم و زین*»› ■ تاب خوردن؛ پیچ خوردن

لێکهاڵاندن / lêk hałandin/: چاوگ. پێچ دان؛ با دان ■ تاب دادن

لێکهاڵاو / lêkhaław/: ئاوەڵناو. درژ؛ کرژ؛ مات و کروشمە کردوو ■ درهم‌رفته

لێکهەڵبڕان / lêkhełb(i)řan/: چاوگ. جوێ بوونەوە؛ جیا بوونەوە؛ ڕاڤەتان ■ از هم جدا شدن

لێکهەڵبڕاو / lêkhełb(i)řaw/: ئاوەڵناو. هەڤدوور ■ ازهم بُریده

لێکهەڵبڕین / lêkhełb(i)řîn/: چاوگ. ڕاڤەتاندن ■ جدایی انداختن

لێکهەڵوەشاندن / lêkhełwaşandin/: چاوگ. ڕووخاندن؛ هەڵوەشاندن ■ فروپاشاندن

لێگر / lêgir/: ئاوەڵناو. ئیرادگر؛ عەیبدۆزەرەوە ■ ایرادگیر؛ عیبجو

لێگرتن / lêgirtin/: چاوگ. ١. عەیب لە کەسێ گرتن ‹لە زوڵفت هەرچی من بدوم، ئەتۆ لێم مەگرە مەحبووبم!/ کە باسێکی درێژ و دوورە گەرچی ئێستە تێکرارە «ئەحمەد موختار جاف»› ٢. هەڵبژاردن؛ تەڵچن کردن ٣. تێ گرتن؛ تیشک لێ دان ‹ئەو چرایەی لێ گرە ببینم› ■ ١. ایراد گرفتن ٢. گلچین کردن ٣. تاباندن

لێگرتنەوە / lêgirt(i)newe/: چاوگ. ١. لێ گێڕانەوە؛ کەم کردنەوە ‹خەرجت زۆرە، لێ بگرەوە!› ٢. لە ڕووی نموونەوە شتێ دروست کردن ‹ئەو گەزە بەرە، لێ بگرەوە!› ٣. نەخۆشی لە کەسێکەوە پێوە نووسان ‹لە دووریشەوە نەخۆش ببینم، لێی دەگرمەوە› ■ ١. کم کردن ٢. از روی نمونه ساختن ٣. گرفتن بیماری از شخص بیمار

لێگوڕاندن / lêguřandin/: چاوگ. تێ خوڕین؛ بە قەو دواندن ■ نهیب زدن

لێگۆڕان / lêgořan/: چاوگ. لێ گۆڕین: ١. بە هەڵە شتێ بە شتێکی‌تر زانین ‹بۆچی لێت گۆڕاوە ئەی دڵ، یارەکەی جارانە یار/ سیحر و ئەفسوونی فسانەی کووچە و شارانە یار «حەمدی»› ٢. *[کینایە]* بەدبەخت بوون و ڕێ لێ ون بوون ‹کێش ئاوا بن، دیارە ڕێیان لێ گۆڕاوە «هەژار، *قورئان*»› ■ ١. عوضی گرفتن ٢. گُمراه شدن

لێگۆڕین / lêgořîn/: ☜ **لێ گۆڕان**

لێگووران / lêgûran/: چاوگ. ڕەخسان یان ڕوان لە شتێکەوە ‹ئەم نەمامە لەم دارە گووراوە› ■ تکوین یافتن

لێگەڕان / lêgeřan/: چاوگ. لێ گەڕیان؛ لێ گەڕین: ١. دوا کەوتن بۆ دۆزینەوە ‹وەکوو پەروانە بە شەو هێندە بە موشتاقی دێم،/ بە چرای کوڵمتەوە، ڕەنگە عەسەس لێم بگەڕێ «نالی»› ٢. دەست لێ هەڵگرتن ‹لێم گەڕێن با گۆشەگیر بم، دەستەوئەژنۆ، کەفزەنان/ گێژەڵووکەی بای نەدامەت تاری کرد سەفحەی جیهان «سالم»› ٣. بەرایی دان ‹ئەی ڕەفیق بیستوومە یار تەدبیری قەتڵی کردووم/ لێگەڕێ با بمکوژێ توخوا پەشیمانی مەکە! «وەحشەتی کوردستانی»› ■ ١. دنبال چیزی گشتن و جستن ٢. دست برداشتن ٣. اجازه دادن

لێگەڕیان / lêgeřyan/: ☜ **لێ گەڕان**

لێگەڕین / lê geřîn/: ☜ **لێ گەڕان**

لێگێڕانەوە / lêgêřanewe/: چاوگ. ١. لێ گرتنەوە؛ کەم کردنەوە ٢. بانگهێشتن کردن

٣. گەڕاندنەوەی قسە لە یەکێکەوە ☰ ١. کم کردن ٢. دعوت کردن ٣. روایت کردن

لێل^{1} / lêl/: ئاوەڵناو. ١. لێڵ؛ قوڕاوی؛ هەڕگاوی ٢. تێکەڵ ـ پێکەڵ ☰ ١. گل‌آلود ٢. درهم ـ برهم

لێل^{2}: ئامراز. لەیەل؛ لەگەڵ؛ لە تەک ‹برا! لێل تۆمە› ☰ با

لێلات / lêlat/: ناو. دەشتی پان و کاکی‌بەکاکی ☰ جُلگەی وسیع و خُشک

لێلافک / lêlafik/: ☜ **لاولاو**

لێلاڤ / lêlav/: ناو. شڵێوە؛ دوودانگ؛ بڕیش؛ بارینی بەفر و باران پێکەوە ☰ بارش برف و باران با هم

لێلان / lêlan/: چاوگ. بالۆرە وتن؛ لێرین؛ لەرزاندنەوەی دەنگ لە خوێندنی قامدا ☰ لرزاندن صدا هنگام خواندن

لێلێ / lêlê/: ئاوەڵناو. خەریک؛ پاپا ☰ مشغول

لێڵ / lêł/: ئاوەڵناو. ١. شلوێ؛ تەمدار ٢. ناڕوون؛ بێ واتایەکی دیار و لەبار ☰ ١. کدر؛ تار ٢. مُبهم

⊡ **لێڵ بوون**: ١. قوڕاوی بوون ٢. قوڕاوی بوونەوە ٣. *[مەجاز]* قەڵس بوون؛ ڕەنگ تێکچوون لە بەر تووڕەیی ٤. *[مەجاز]* ناڕوون بوون؛ شاش و وێش بوون ☰ ١. گل‌آلود بودن ٢. گل‌آلود شدن ٣. عصبانی شدن ۴. مُبهم بودن

لێڵ کردن: ١. شلوێ کردن ٢. پا کردن؛ تێکوڵ لێ کردنەوە (وەک: لە گوێزی سەوز) ☰ ١. گل‌آلود کردن ٢. پوست کندن

لێڵاو / lêław/: ناو. ١. ئاوی شلوێ ٢. *[کینایە]* کوێری ☰ ١. آب کدر ٢. کوری

⊡ **لێڵاو دان**: *[کینایە]* لێڵاوی داهاتن؛ لێڵاو داهاتن؛ کوێر بوون ‹لێڵاوم دایە بۆ ئەو پیاوە گەورە!› ☰ کور شدن

لێڵاو داهاتن: ☜ **لێڵاو دان**

لێڵاوی / lêławî/: ناو. لێڵایی؛ تاریکی چاو ‹جەو ساوە دیدەم دوور کەوتەن جە تۆ/ لێڵاویش لێڵەن لێڵاوتەر مەبۆ «بێسارانی»› ☰ تاری چشم

⊡ **لێڵاوی داهاتن**: ☜ **لێڵایی داهاتن**

لێڵایی / lêłayî/: ناو. ١. ناسافی ٢. تەمی بەر چاو ☰ ١. کدری ٢. بی‌نوری چشم

⊡ **لێڵایی داهاتن**: *[کینایە]* لێڵاوی داهاتن؛ کوێر بوون ‹لێڵاییم داهات بەو کارەساتە!› ☰ کور شدن

لێڵە / lêłe/: ناو. ١. شەوەکی؛ بوولێڵە ٢. زبڵ و زاڵی ناو پلوورە ٣. قوڕاوێ کە بە سەر سەوزیدا دەکرێ بۆ بەقەوەت بوونی ☰ ١. فجر کاذب ٢. آشغال کندوی عسل ٣. آب گل‌آلودی کە برای تقویت بر سبزی پاشند

لێڵی / lêłî/: ناو. ١. ناڕۆشنی؛ ناسافی ٢. *[مەجاز]* دۆخی ناڕوون بوون؛ شاش و وێش بوون ☰ ١. کِدری؛ تاری ٢. ابهام

لێم / lêm/: ناو. لیتە؛ قوڕی زۆر شل ☰ لجن

لێما / lêma/: ناو. لێمە؛ وشە؛ واچە؛ واژە ☰ کلمه

لێمشت / lêmişt/: ☜ **لافاو**

لێمن / lêmin/: ☜ **لەیمن**

لێمە / lême/: ☜ **لێما**

لێمەران / lêmeran/: ناو. لیمەڵان؛ شوێنێ کە لمی لێیە ☰ ماسەزار

لێمەیزاندن / lêmeyzandin/: چاوگ. ونی‌یایش؛ ڕوانین ☰ نگاه کردن

لێنان / lênan/: چاوگ. لێ‌نیان: ١. بار کردن ‹دوو بار پیوازیان لەو کەرە بەستەزمانە ناوە!› ٢. دروست کردنی چێشت ‹ئەمڕۆ چت لێ‌ناوە؟› ٣. لێ‌خستن؛ پێوە قایم کردن ‹دەسکی لێ‌ناوە› ٤. لە سەر دانان ‹مەلحەمی لێ‌نێ!› ٥. *[شوورەیی]* پەڕاندن؛ سوار کردنی نێر لە مێ ‹کەرم نا لە باوکی بۆ ماڵی!› ☰ ١. بار کردن باربر ٢. پُختن غذا ٣. متصل کردن ۴. بر روی چیزی گذاشتن ۵. سوار

کردن (فاعل بر مفعول)

لێنت / lênt/: ناو. شریته؛ نەوار؛ لینـت؛ تیزماڵـک 🇮🇷 لنت

▣ **لێنتی تورمز:** چێوپەمەئاسایەکی زۆر پتـەو بـە شێوەی نیوەجەغزێک بۆ بە چەرخەوە لکان و ڕاگرتنی ماشێن 🇮🇷 لنت ترمز

لێنران / lên(i)ran/: چاوگ. پەزیان 🇮🇷 پُخته شدن

لێنوارین / lên(i)wařîn/: ☜ **لێڕوانین**

لێنۆڕین / lênořîn/: ☜ **لێڕوانین**

ـ **لێنـەر** / -lêner/: پاشەوشـە. ١. دروسـتکەر لـە ڕێگـەی لـێنانـەوە ‹چێشـتلێنـەر› ٢. لێخـەر ‹دەسکلێنەر› 🇮🇷 ١. ـ پز ٢. ـ زن

لێنەڕین / lêneřîn/: ☜ **لێڕوانین**

لێنهێـرین / lên(i)hêrîn/: چـاوگ. تـێنـوارین؛ تواشا کردن 🇮🇷 تماشا کردن

لێنهێڕین / lênihêřîn/: ☜ **لێڕوانین**

لێنیان / lên(i)yan/: ☜ **لێنان**

لێنیشـتن / lênîştin/: چـاوگ. ١. تـێشیشـان؛ دەست بە کارێ کـردن بـە پەلـە و چـالاکی ٢. قنگەخزێ کردن لـە خلیسـک ٣. لـە جۆلانـەدا هاتوچۆ کردن ٤. لە سەر شتێ دانیشـتن 🇮🇷 ١. با سرعت سرگرم کاری شدن ٢. نشسته سُر خـوردن بر لیزگاه ٣. تاب خوردن بر تاب ۴. سوار شدن

لێنیشکە / lênîşke/: ناو. خزخزەکانێ؛ خلیسکێن 🇮🇷 سُرسُرەبازی

لێنێرین / lênêrîn/: ☜ **لێڕوانین**

لێـو / lêw/: ناو. لوو؛ لـەو؛ لـیڤ؛ لـێڤ؛ لـەب: ١. لـەوس؛ لـەوچ؛ لەچەنـە؛ دوو تـوێژە گۆشـتی دەرەکـی زاری مـۆرەداران کـە لـە مرۆڤـدا بـە ڕەنگی چێرەیی یان سوور و بـرێ جـار قاوەییـە ‹هـەموو ئەشـعاری دووشـینم لـە وەسـفی لێـوی نووشین بوو/ دەچەسپا لێو بە سەر یەکدا حیکایـەت هێندە شیرین بـوو! «سـالم»› ٢. لێـوارە؛ کـەنارە؛ ڕەخ ‹ئـەو ئەرخـەوانان لێـو شـەتاوان/ ئـەو تـەوق سەولان نـە پـای گـولاوان «شـێخ عەبـدوڕڕەحمان مەولاناوایی»› 🇮🇷 ١. لب ٢. لبه

⊡ **لێو پەڕین:** ١. لەرینەوەی بێئیختیاری لێو ٢. قەراخ شکان (دەفر) 🇮🇷 ١. پریدن غیر ارادی لـب ٢. لبپر شدن

لێـو تـەڕ کـردن: *[کنایە]* لـچ تـەڕ کـردن؛ دەم کردنەوە؛ داوا کردن ‹لێو تەڕ کەی، من لێـرەم› 🇮🇷 لب تر کردن

لێو کرۆژتن: ☜ **لێو گەزتن ـ٢**

لێو کورۆشتن: ☜ **لێو گەزتن ـ٢**

لێو گەزتن/ گەستن: ١. قـەپ بـە لچـدا کـردن (زۆرتر بە نیشانەی خەم، شەرم یـان پەشـیمانی) ٢. *[کنایە]* لێـو کـرۆژتن؛ لێـو کورۆشـتن؛ زۆر تووڕە بوون 🇮🇷 ١. لب گزیدن ٢. بسیار خشـمگین شدن

لێوئەستوور / lêw'estûr/: ☜ **لچقەوی**

لێوار / lêwar/: ناو. لێوارە؛ لیڤار؛ کەنار؛ کەنارە 🇮🇷 لبه؛ کناره

لێوارپەڕیو / lêwarpeřîw/: ناوەڵناو. کـاڵ؛ کـەت 🇮🇷 لبپر شده

لێوارە / lêware/: ☜ **لێوار**

لێـوارەکـەت / lêwareket/: ناوەڵـناو. کـــەچ 🇮🇷 لبشکسته

لێواری / lêwarî/: ناو. لچبەنە؛ لچوەنە 🇮🇷 لببند

لێوان^{١} / lêwan/: ☜ **لیوان ـ١**

لێوان^{٢}: ناوەڵناو. لێوانە؛ پڕ؛ سەرڕێژ 🇮🇷 مملو

لێوانلێـو / lêwanlêw/: ناوەڵـناو/ ناوەڵـکار. لوالـەو؛ لەبالەب؛ لەمالـەم؛ لیپـان؛ لیپانلیـپ؛ لیپاولیـپ؛ لیپـە؛ لـیڤولـیڤ؛ لێواولێـو؛ دارمـاڵ؛ پڕاوپـڕ؛ سەرڕێژ؛ لپ؛ لەپە 🇮🇷 مالامال؛ لبالب

لێوانە / lêwane/: ☜ **لێوان**^{٢}

لێوانی / lêwanî/: ☜ **لیوانی**

لێواولێو / lêwawlêw/: ☜ **لێوانلێو**

لێوبەبار / lêwbebar/: ئاوەڵناو. خەمبار؛ خەفەتبار ‹مەڕوانە پەشێو و لێوبەبارم، نە کەمم/ بەرزم لە هەژاریا چیای سەربەتەمم «هەژار، *چوارینەکانی خەییام*»› ☰ غمگین

لێودار / lêwdar/: ئاوەڵناو. بە لێوارە ☰ لبەدار

لێودان / lêwdan/: ناو. دەفرێ کە بە سانایی ئاوی لێ ڕۆکرێ ☰ ظرفی کە آسان از آن آب سرازیر شود

لێوڕێژ / lêwřêj/: ئاوەڵناو. پڕاوپڕ؛ سەرڕێژ ‹بێدەنگیم لێوڕێژی دەنگە و تەنیاییم مووی پێوە ناچێ! «پەشێو»› ☰ لبریز

لێوشکاو / lêwş(i)kaw/: ئاوەڵناو. کرووچ ☰ لبپر

لێوشۆڕ / lêwşoř/: ئاوەڵناو. لەوچۆڕ؛ ژێرلێو داچۆڕاو ☰ لبفروهشته

لێوکەت / lêwket/: ئاوەڵناو. لەوشەقاتا؛ کەت ☰ لبشکری

لێوکەن / lêwken/: ☜ **لێوخەنە**

لێوە^{۱} / lêwe/: ناو. ۱. ژەک؛ فرۆ ۲. دۆخی ڕاچلەکانی دڵ؛ دڵ شلەژان ۳. شینکەی تازە ڕواو کە بەر لچی ماڵات دەکەوێ ☰ ۱. آغوز ۲. حالت یکه خوردن ۳. سبزەی تازەدمیده

لێوە^{۲}: ئاوەڵناو. ۱. لیوە؛ لیڤە؛ دین؛ شێت ۲. فێدار ☰ ۱. دیوانه ۲. صرعی

⊡ **لێوە بون**: شێت بوون ☰ دیوانه شدن

لێوەبون / lê webûn/: ☜ **لێبونەوە**

لێوەخواردن / lê wex(i)wardin/: چاوگ. خواردنەوە ☰ نوشیدن

لێوەخەنە / lêwexene/: ناو. لێڤ‌کەنی؛ لێوکەن؛ بزە ☰ لبخند

لێوەرگرتن / lêwergirtin/: چاوگ. ۱. ئەستاندن لە کەسێ کە شتێ ئەدا ‹گوڵم بۆ هێناوی لێم‌وەرگرە!› ۲. *[کینایە]* قبووڵ کردن (پەند)؛ وەرگرتن ‹ئەم تکایەم لێ‌وەرگرە!؛ ئەم پەندەم لێ‌وەرگرە!› ۳. تێوەپێچان ☰ ۱. از کسی گرفتن ۲. قبول کردن؛ پذیرفتن ۳. چیزی را بە دور چیز دیگر پیچیدن

لێوەرگەڕاندن / lewergeřandin/: چاوگ. *[کینایە]* لێ‌وەگەڕاندن؛ وەرام دانەوە ☰ پاسخ گفتن

لێوەرهاتن / lê werhatin/: چاوگ. کۆ بوونەوە لە دەوری کەسێ یا شتێ ☰ احاطه کردن

لێوەستان / lêwestan/: چاوگ. ۱. بەرانبەر ڕاوەستان ۲. پشوودان بۆ بیر کردنەوە ‹لە سەر شیربایی مارە ئەبەستێ/ حەلالی ئەکا و هیچ لێی‌ناوەستێ «قانع»› ☰ ۱. در مُقابل ایستادن ۲. تأمُل کردن؛ ملاحظه کردن

لێوەستانەوە / lêwestanewe/: چاوگ. بەرانبەر ڕاوەستان ☰ مُقابله کردن

لێوەشارتن / lêweşartin/: ☜ **لێوەشاردن**

لێوەشاردن / lêweşardin/: چاوگ. لێ‌وەشارتن؛ تاقەت کردنی شتێ کە کەسێک نەیبینێ ☰ پنهان کردن

لێوەشانەوە / lêweşanewe/: چاوگ. شیاو بوون؛ لێ‌هاتن ‹ئەم کارە لە تۆ ناوەشێتەوە› ☰ وجودش را داشتن

لێوەشاوە / leweşawe/: ئاوەڵناو. لێهاتوو؛ شیاو ☰ باوجود

لێوەشۆ / lêwêşo/: ناو. دەم کەنداڵێ کە ئاو دەیشواتەوە و لێ کەم دەکاتەوە ☰ کنارەای کە آب، آن را بە تدریج بشوید

لێوەگەڕاندن / lewegeřandin/: ☜ **لێوەرگەڕاندن**

لێوەگی / lêwegî/: ☜ **لێوەیی**

لێوەلەرزە / lewelerze/: ☜ **لێوەلەرێ**

لێوەلەرە / lewelere/: ☜ **لێوەلەرێ**

لێوەلەرێ / lewelerê/: ناو. لێوەلەرزە؛ لێوەلەرە (لە سەرمان یان ترس) ☰ لرزش لبها (از سرما یا

ترس)

لێوەنگ / lêweng/: ناو. مۆریانە ■ موریانە

لێوەی / lêwey/: ☜ **لێوەیی**

لێوەیی / lêweyî/: ناو. لێوەگی؛ لێوەی؛ شێتی؛ دێوانەیی ■ دیوانگی

لێویا / lêwya/: ئاوەڵناو. تێکچوو؛ ئاڵۆز و شێواو ■ آشفتە

لێویان / lêwyan/: چاوگ. ١. فێ گرتن ٢. شێت بوون ٣. دڵ ڕاچەنین ٤. تووشی بەڵا هاتن ■ ١. غش کردن از صرع ٢. یکّە خوردن ٣. دیوانە شدن ۴. دچار مُصیبت شدن

لێهاتگ / lêhatig/: ☜ **لێهاتوو**

لێهاتن / lê hatin/: چاوگ. ١. سوار بوونی فەحل لە مێوینە ٢. تووشی نەخۆشی سندان هاتنی حەیوان ٣. شیاو بوون ‹ئەو کەوایەت لێدێ› ٤. لێوەشانەوە ‹هیچ کارێکی لێنایێ› ٥. تووشیاری هەڵمەتی فێ بوون ‹نەخۆشە، لێیدێ› ۶ شێتی بەسەردا هاتن؛ لە بەر تووڕەیی یان کەوتنە دۆخێکی ڕەچاونەکراو، کاری سەیر و سەمەرە لێ ڕوودان ‹دیسان لێهاتەوە، خۆتی لێ لادە!› ■ ١. سوار شدن نر بر مادە ٢. مُبتلا شدن چهارپا بە نوعی بیماری کشندە ٣. مناسب و شایان بودن ۴. برآمدن (از پس کاری) ۵. دچار حملەی صرع شدن ۶ بە سر زدن

⊡ **لێهاتنە سەر کلک** ١. حاڵەتی کەوتنە پەلاماردانی مار ‹ساڵێ لە شوێنێ مارێ هاتە ڕێم/ لێم هاتە سەر کلک، خۆی خستە بەرپێم «قانع»› ٢. *[کینایە، بلاز]* گەف کردن؛ هەڕەشە و گوڕەشە کردن؛ خۆ تەیار کردن بۆ هەڵمەت بردن ■ ١. حالت حملە بە خود گرفتن مار ٢. تهدید بە حملە کردن

لێهاتوو / lêhatû/: ئاوەڵناو. لێهاتگ؛ لێهاتی؛ ژێهاتی: ١. شیاو؛ شایان ٢. چالاک؛ زرەنگ ■ ١. شایستە ٢. چابُک؛ زرنگ

لێهاتوویی / lêhatûyî/: ناو. عورزە؛ قاڵی؛ هێگنی؛ هەژیاتی ■ شایستگی

لێهاتی / lêhatî/: ☜ **لێهاتوو**

لێهاز / lêhaz/: ☜ **لۆسە ـ١**

لێهاڵان / lêhałan/: چاوگ. بە دەورەدا پێچان ■ بە دور چیزی پیچیدن

لێهاڵاندن / lêhałandin/: چاوگ. بە دەورەدا پێچاندن ■ بە دور چیزی پیچانیدن

لێهاڵاو / lêhaław/: ئاوەڵناو. وەراو؛ تێهاڵاو ■ در چیزی پیچیدە شدە

لێهاندن / lêhandin/: چاوگ. ١. ڕەتاندن؛ ماندوو کردن ٢. هەڕەشە لێ کردن ■ ١. دواندن؛ خستە کردن ٢. تهدید کردن

لێهلدان / lê hildan/: چاوگ. ڕاستی لێ گوتن؛ بەرمەڵا کردن؛ نهێنی لە کەسێ ئاشکرا کردن ■ افشا کردن

لێهەڵاتن / lê hełatin/: چاوگ. ١. لە دەستی کەسێ یان شتێکەوە ڕاکردن ٢. سوار بوونی نێر لە مێ ■ ١. از دست کسی یا چیزی فرار کردن ٢. پریدن نر بر مادە

لێهەڵبواردن / lêhełb(i)wardin/: چاوگ. بواردن ■ اهمال کردن

لێهەڵسان / lê hełsan/: ☜ **لێهەڵستان**

لێهەڵستان / lê hełistan/: چاوگ. لێهەڵسان: ١. لە دەست هاتن ٢. لێ بەرز بوونەوە ■ ١. از دست برآمدن ٢. برآمدن

لێهەڵکنراو / lêhełkinraw/: ئاوەڵناو. هەڵکراو ■ حک شدە

لێیش / lêyîş/: ئاوەڵناو. چلکن؛ گەمار ■ چرک

لێیە / lêye /: ☜ **لافاو**

لێیی / lêyî/: ☜ **لباد**

لێییشن / lêyîşin/: ☜ **لێشکن**

ڵ

تێبینی: واچ یان فونیمی /ڵ/ تایبەتمەندییەکی زمانی کوردییە، لەچاو زمانەکانی دەوروپشتیدا. زمانی فارسی لامی قەڵەوی هەر نییە و نایەتە سەر زاری فارس‌زمان. لە زمانی عەرەبیشدا، ئەگەرچی بێژەی هەیە (وەک: الله، سُلطان و ...) بەڵام لە ڕاستیدا واچئاسا یان ئالوفونە. واتا عەرەب دوو وشەی وایان نییە کە بە جێگۆڕکێ ئەو لامە قەڵەوە لەگەڵ هەر پیتێکی تردا، مانایەکی تر پێک بێ. کەچی زمانی کوردی بەزۆری جووتۆکەی وای هەیە (وەک: گول و گوڵ، مار و ماڵ، کوڕ و کوڵ، تەڵ و تەم و ...).

ئەمجار لە زمانی کوردیشدا، وشەی وا کە /ڵ/ لە سەرەتایەوە دانیشێ زۆر دەگمەنە.

هەرچۆنێک بێ، جێ خۆیە کە لە فەرهەنگی وشەی کوردیدا، /ڵ/ وەکوو واچێکی سەربەخۆ، لاپەڕەیەکی بۆ تەرخان بکرێ.

ڵ / ł/: پیت. نیشانەی پیتی بیست‌وپێنجەمی ئەلفوبێی زمانی کوردی ☰ نشانەی بیست‌وپنجمین حرف الفبای کُردی

ڵ / łi/: ناو. بیست‌وپێنجەمین پیتی ئەلفوبێی زمانی کوردی ☰ بیست‌وپنجمین حرف الفبای کُردی

ڵاڵ / łał/: ☜ **لاڵ**

. **ڵۆکە** / -łoke/: پاشگر. ـ لۆکە؛ ـلووکە؛ پاشگری چووک شاندان ‹بۆرەڵۆکە› ☰ ـ ک؛ پسوند تصغیر

. **ڵوکە** / -łûke/: پاشگر. ـ لۆکە؛ ـڵۆکە؛ ـڵووکە؛ پاشگری چووک شاندان ‹تەرزەلووکە› ☰ ــ ک؛ پسوند تصغیر

ڵەبت / łebt/: ناو. بزاڤ؛ بزاو؛ جووڵە ☰ تکان

ڵەبتاندن / łebtandin/: چاوگ. جووڵاندن؛ ڕاتلەکاندن ☰ جُنباندن

ڵەبتی / łebtî/: ناوەڵناو. بزاوی؛ بزاڤی؛ جووڵەیی ☰ حرکتی

ڵەبتین / łebtîn/: چاوگ. جووڵان؛ بزووتن ☰ جُنبیدن

ڵەپ / łep/: ناو. تەکان؛ لەرە؛ لەرزە ☰ جُنبش

ڵەپاچە / łepaçe/: ناو. جل‌وبەرگی خەو ☰ لباس خواب

ڵەپت / łept/: ناو. بزاو؛ تەکان؛ جووڵە؛ جمشت ☰ تکان

ڵەپاندن / łepandin/: چاوگ. لرفاندن؛ داقورتاندن؛ هەڵخستن؛ هەڵمەقووت کردن ☰ بلعیدن

ڵەپتاندن / łeptandin/: چاوگ. ١. بەزاندن؛ بە زەویدا دان؛ کوتانە زەویا ٢. جووڵاندن؛ هەرکاندن ٣. لێخوڕین؛ هاژۆتن ☰ ١. بە زمین زدن ٢. حرکت دادن ٣. راندن

ڵەپک / łep(i)k/: ناو. دەستەوانە؛ دەسکێش ☰ دستکش

م

م / m/: پیت. نیشانەی پیتی بیست و شەشەمی ئەلفوبێی زمانی کوردی ☰ م؛ نشانەی بیست‌وششمین حرف الفبای کُردی

م^{١} / mi/: ناو. ١. بیست‌وشەشەمین پیتی ئەلفوبێی زمانی کوردی ٢. کورتکراوەی مانگی لە «کۆچی ـ مانگی»دا ☰ ١. م؛ بیست‌وششمین حرف الفبای کُردی ٢. مخفف قمری

مـ^{٢}: پێشگر. چێکەری وشەدوانەی بێ واتا، بە چوونە جێی پیتی یەکەمی وشەکە، کاتێ دووپات دەبێتەوە ‹کراس و مراس› ☰ حرف مهمل‌ساز

م^{١} / im/: جێناو. ١. لکاوی فاعیلی، یەکەم کەسی تاک ‹نەمخوارد؛ کردم› ٢. لکاوی خاوەنداریەتی، یەکەم کەسی تاک ‹کارم؛ ناوم› ٣. لکاوی بەرکاری یەکەم کەسی تاک ‹ناردمیان؛ بردمی› ٤. من؛ ئەز؛ یەکەم کەسی تاک بە جیایی ‹م گۆتە تە؛ ژ م ڕا› ☰ ١. م؛ ضمیر متصل اول شخص مُفرد ٢. ضمیر متصل ملکی اول شخص مفرد ٣. ضمیر متصل مفعولی اول شخص مفرد ۴. من

ـ م^{٢}: پاشگر. ـەم؛ نیشانەی ئاوەڵناوی تەرتیبی ‹چارم؛ حەوتم› ☰ ـم؛ نشانەی ترتیب

ما^{١} / ma/: ناو. ١. زەرد؛ شاخی لووس ‹پێش ئەوەی قاسپەی خاسەکەو لە زەرد و ما دەنگ داتەوە/ پێش ئەوەی بلبل بخوێنێ خونچە دەمی بکاتەوە «هێمن»› ٢. شکێر؛ قەڵشەبەردی زل ٣. ڕەوتی خۆ گرتن و نزیک بە پێگەیشتن ‹دۆکلیوەکە مای هاتۆتەوە› ٤. سەبەب؛ هۆ ٥. مانگ؛ هەیڤ ‹ماتاب› ☰ ١. صخرەی بلند ٢. شکاف بزرگ در کوه ٣. قوام ۴. سبب؛ علت ۵. ماه

⊡ **ما هاتنەوە:** ☜ **ما هێنان**

ما هاوردنەوە: لێک‌هاڵاندن و هێندێک گرساندنی تراو (بە کوڵاندن یان لێکدان) ☰ قوام آوردن

ما هێنان: ما هاتنەوە؛ لێک‌هاڵان و هێندێک گرسانی تراو ‹دۆکلیوەکە مای هێناوە› ☰ قوام آمدن

ما^{٢}: ئاوەڵناو. مێ؛ مێوینە؛ مێنگە ‹نێر و ما› ☰ مادە، مُقابل نر

ما^{٣}: ئاوەڵکار. ١. ڕەنگە؛ ڕەنگ هەیە ‹ما ڕۆژەکی چێ بە› ٢. ئاخۆ؛ مەگەر ‹ما تە وە نەکرد؟› ٣. تۆ بێژی؛ تۆ بڵێی ‹ما وە دبێن› ٤. بۆچی؛ لە بەر چی؟ ‹ما وەیە؟؛ ما ئەز بچم؟› ٥. پرسی بە سەیر مانەوە ‹ما وە دکا؟› ☰ ١. شاید ٢. مگر ٣. گویی ۴. چرا ۵. پُرسش با تعجب

مائۆئیسم / ma'o'îsm/: ناو. ڕێبازی سیاسی مائۆ تسەتونگ (١٨٩٣ـ ١٩٧٦ ز.)، ڕێبەری کۆمۆنیستی چین بە گوێرەی بۆچوونی مارکسیسم ـ لینینیسم (وەک: شۆڕشی وەرزێری، شەڕی چەکداری و جەهانی سێ‌جەمسەری) ☰ مائوئیسم

مابەک / mabek/: ناو. ئالگ؛ لوو ▤ غُده

مابەی / mabey/: ☞ **مابەین**

مابەین^1 / mabeyn/: ناو. مابەی؛ مابین؛ مابێن؛ ماحبەین؛ ماعبەین؛ ماعبێن: ١. دوڕ؛ نێوان ‹لەفزی کوردی بڵاو نەبوو گرد بوو/ وا لە مابەینی ئێمەدا تێچوو «حاجی قادر»› ٢. ئاشنایەتی ‹مابەینمان خۆشە› ▤ ١. میان ٢. میانه

مابەین^2: ئامراز. مابەی؛ مابین؛ مابێن؛ ماحبەین؛ ماعبەین؛ ماعبێن؛ نێوان؛ نێوانی ‹چراخم کامەن، چراخم کامەن/ مابەین دۆستی من و تۆ کامەن «بێسارانی»› ▤ میانِ؛ میانەی

مابین / mabîn/: ☞ **مابەین**^{1}

مابێن / mabên/: ☞ **مابەین**^{1}

ماپووک / mapûk/: ناو. چەپۆک؛ کاری بە لەپ لە سەر دان ▤ توسری

ماپەرە / mapere/: ناو. باوێشک؛ باوشک ▤ خمیازه

مات^1 / mat/: ناو. ١. دۆخی کش بوونی شای شەترەنج بە جۆرێ کە ڕێی دەرباز بوونی نەبێ ٢. کەلابەردی زلتر لە کەلای ئاسایی ٣. چاڵ؛ قووڵکەی پچووک بۆ کەلابازی ٤. مانگ؛ هەیڤ؛ هەوی ▤ ١. مات (شطرنج) ٢. تیلەی بزرگ ٣. چالەی کوچک تیلەبازی ۴. ماه

⊡ **مات بوون:** دۆڕاندن لە شەترەنجدا ▤ مات شدن (شطرنج)

مات کردن: بردنەوەی شەترەنج ▤ مات کردن (شطرنج)

مات^2: ئاوەڵناو. ١. کز؛ کروشمەکردوو ‹ڕوخیشی کردە ئەو لا، دەیشیپرسی/ بە شۆخی، شاهی من! تۆ بۆچی ماتی؟ «مەحوی»› ٢. خەمگین؛ خەفەتبار ‹ئەگەر ماتی بۆچە هاتی؟ «مەسەل»› ٣. کوڵەکردوو؛ دەرفەتخواز لە کارێ ٤. سەرسووڕماو؛ واق‌وڕماو؛ مەنگ ‹خۆش لە سەر سینەی سەری هەڵداوە دوو گۆی سەربەمۆر/ مات و حەیرانم کە عەرعەر کەی هەناری گرتووە؟! «نالی»› ٥. تار؛ بە چەشنێ کە تەنیا بەشێک لە تیشک لێوەی تێپەڕ بێ و بریقەی نەیە ‹ڕەنگی مات› ٦. نەوی‌تر لە ڕیزی خۆی ‹ئەو بەردانەی دە ڕێگەت گرتووە یەکیان ماتە› ٧. مەنگ؛ مەند؛ خامۆش؛ کپ؛ بێدەنگ ‹هەی لایەلایە، ڕۆڵە لای لایە/ مات بە پێت بڵێم لە بەرچی وایە «هەژار، *ئاڵەکۆک*»› ▤ ١. کزکرده ٢. غمگین ٣. مُنتظر فرصت ۴. مُتحیر ۵. مات ۶. کم‌ارتفاع‌تر در یک ردیف ٧. ساکت و بی‌حرکت

⊡ **مات بردنەوە:** واق وڕمان ‹بۆ ماتت بردۆتەوە؟ تا ئێستا شتی وات نەدیوە؟› ▤ حیران شدن

مات بوون: ١. کز کردن ٢. سەر سووڕ مان؛ واق وڕمان؛ سەرگەردان بوون ٣. بێدەنگ بوون ٤. جێگر بوون ٥. ڕاوەستان؛ لە جووڵە کەوتن (شەڕ و ئاڵۆزی) ‹ماوەیەک شەڕ و هەرا مات ببوو. منیان ناردە [گوندی] سەرای لای سەقز کە مابەین بم و ئاگادار بم عەشایر ئاڵۆزی نەنێنەوە «هەژار، چێشتی مجێور»› ▤ ١. کز کردن ٢. حیران شدن ٣. خاموش شدن ۴. جایگیر شدن ۵. متوقف شدن (جنگ و دعوا)

مات کردن: ١. بێدەنگ کردن ٢. زەقایی نەوی کردنەوە ٣. */کینایە/* سارد کردنەوە؛ کوشتن ▤ ١. ساکت کردن ٢. برجستگی را صاف کردن ٣. کشتن

خۆ مات دان: کوڵە گرتن ▤ کمین کردن

ماتاب / matab/: ☞ **مانگەشەو**^{1}

ماتابان / mataban/: ناو. مانگی لە عاسمان دیار ▤ ماه تابان

ماتاڤ / matav/: ناو. مەنداو؛ ئاوی مەند و لەسەرخۆ ڕۆ ▤ آب آرام

ماتان / matan/: ☞ **کەلاێن**

ماتاو / mataw/: ناو. ١. ☞ **مانگەشەو**^{1} ٢. فیشەکەشێتە ▤ ١. ☞ **مانگەشەو**^{1} ٢. فشفشه

ماتریالیست / matiryalîst/: ئاوەڵناو. هۆگر و شوێنکەوتووی ماتریالیسم ■ ماتریالیست

ماتریالیسم / matiryalîsm/: ناو. ڕێبازێکی فەلسەفی کە ماک بە ڕاستییەکی ئەزەلی و بنەڕەتی دادەنێ و هەموو هەبوو، ڕووداو و دیاردەکانی جیهان و ژیان بە بەرهەمی ئەوە دەزانێ ■ ماتریالیسم

ماتریس / matrîs/: ناو. ۱. چوارچێوە؛ قاڵب؛ قالک ۲. *[ریازی]* ڕازەیەک چوارگۆش لە ژمارە یان دەستەواژەی بیرکاری بە شێوەی چەن دێڕ و ئەستوون ■ ۱و۲. ماتریس

ماتک / matik/: ناو. ۱. ☜ **مەتی** ۲. بێشکە؛ لانک؛ دێدک؛ دەرگووش ■ ۱. ☜ **مەتی** ۲. گهواره

ماتکە / matke/: ناو. ماتکێ؛ کرووشمە ■ کِز

▣ **ماتکە دان:** ماتکێی خۆ دان: ۱. کز کردن؛ کزکۆلە کردن ۲. ماتە دان؛ خۆ داگرتن ■ ۱. کِز کردن ۲. کمین کردن

ماتکێ / matkê/: ☜ **ماتکە**

▣ **ماتکێی خۆ دان:** ☜ **ماتکە دان**

ماتگ / matig/: ناو. میمک؛ مەت؛ مەتە ■ عمّە

ماتگە / matge/: ناو. وەچ؛ لقی ناسکی دار ■ شاخەی نازُک درخت

ماتلی / matlî/: ☜ **مارتین**

ماتڵ / matił/: ئاوەڵناو. مەحتەل: ۱. دەسەوسان؛ دەستەوسان؛ دەستەوستان؛ بێ‌کار بە هۆی نەبوونی ئامرازەوە ‹ماشین نەبوو، سەعاتێک لە شەقامدا ماتڵ بووم› ۲. چاوەڕوان؛ چاوەنۆڕ؛ چاوەڕێ؛ چاڤنێر؛ تەمادار؛ تەمایار؛ چەمەڕا ‹ماتڵ بووم تۆ کارێکم بۆ بکەی› ■ ۱. مُعطل ۲. مُنتظر

▣ **ماتڵ بون:** ۱. دەسەوسان بوون ۲. چاوەڕوان بوون. هەروەها: **ماتڵ کردن** ■ ۱. مُعطل شدن ۲. مُنتظر بودن

ماتڵی / matiłî/: ناو. تەمایەری؛ چاوەنێری ‹تاقەتی ماتڵیم نەماوە!› ■ مُعطلی

ماتوڕا / matuřa/: ☜ **ماتوڕە**

ماتوڕە / matuře/: ناو. *[پلار]* ماتوڕا؛ تەمەڵ؛ تەوەزەل؛ کارنەکەر ■ تنبل

ماتۆڕ / matoř/: ☜ **موتور**

ماتۆڵکە / matołke/: ☜ **مەلۆتکە**

ماتە / mate/: ناو. ۱. کروشمە؛ کاری خۆ کز کردن ۲. ڕەوتی ئاو تێگەڕان و ئاڵ و بۆڵ بوونی میوەی بێستان ۳. تەمی بەر چاو ٤. کووژەکەی چاوزار ■ ۱. کزکردگی ۲. علایم رسیدن در میوەی پالیزی ۳. سیاهی پیش چشم ۴. مُهرەی چشم‌زخم

▣ **ماتە دان:** ۱. خۆ بە زەوییەوە لکاندن و بۆ دەرفەت گەڕان ‹پشیلەیەکی ڕەش لە پشت پەرژینەکە ماتەی دابوو› ۲. ئاڵ و بۆڵ بوونی میوەی بێستان ■ ۱. به زمین چسبیدن و مُنتظر فرصت بودن ۲. ظهور کردن علایم رسیدن میوەی پالیزی

ماتە لێ دان: *[کنایە]* سلسارد بوونەوە؛ مردن (تووکێکە) ‹هەی ماتەت لێ دا بۆ کارێ کردت› ■ مُردن

ماتە هەڵگرتن: کز کردن و بۆ دانیشتن ‹چووینە ناو دووکانە چۆڵێکەوە، ئاگرێکمان کردەوە و ماتەمان هەڵگرت «هەژار، چێشتی مجێور»› ■ مُترصد شدن

ماتەم / matem/: ناو. سوێ؛ سوو؛ سۆ؛ ئازیەت؛ ئازیەتی؛ ئازیەتباری؛ تازیە؛ تازی؛ تازیەباری؛ تازیانە ‹ئەوەڵ فەرەحی دا فەلەک، ئاخر غەمی هێنا/ گوم بوو لە دەهەن خەندە و دڵ ماتەمی هێنا «سالم»› ■ سوگ؛ ماتم

▣ **ماتەم گرتن:** ☜ **ماتەم گێڕان**

ماتەم گێڕان: ماتەم گرتن؛ ئازیەتبار بوون ‹شەوێکی چاوەنواڕت بووم نەهاتی گیانەکەم

ویستت/ منی دلناسکی شاعیر بگێڕم ماتەمێکی تر «هێمن»› ☰ سوگوار بودن

ماتەمات / matemat/: ئاوەڵکار. ماتە ـ ماتە؛ سەبرە ـ سەبرە ☰ پاورچین ـ پاورچین

ماتە . ماتە / matemate/: ☜ **ماتەمات**

ماتەمبار / matembar/: ئاوەڵناو. خەمبار ☰ غمزده

ماتەمی / matemî/: ☜ **ماتەمین**

ماتەمین / matemîn/: ئاوەڵناو. ماتەمی؛ تازیەبار ☰ سوگوار

ماتەهەڵگرتوو / matehełgirtû/: ئاوەڵناو. ١. کز کردوو ٢. خۆ داگرتوو ☰ ١. کزکرده ٢. کمین کرده

ماتی / matî/: ناو. ١. سەرسووڕماوی ٢. کپی؛ بێدەنگی ٣. خەمباری؛ خەفەتباری ٤. بێ‌بریقەیی ☰ ١. تحیُّر ٢. خاموشی ٣. غمگینی ۴. ماتی

ماتیک / matîk/: ناو. ١. ماکێکی چەوری زۆرتر ڕەنگی بۆ ڕازاندنەوە و جوان‌کردنی لێو، لە دەفرێکی وەک لوولەدا ٢. ڕوژ؛ ئەو ماکە و جێگاکەی ☰ ١و٢. ماتیک

ماتێن / matên/: ☜ **کەلایێن**

ماج / mac/: ☜ **ماژ**

ماجر / macir/: ئاوەڵناو. کۆچەر ☰ مُهاجر

ماجو / macû/: ناو. کرێ؛ پاداش لە بەرانبەری کاردا ☰ مُزد

ماجووج / macuc/: پێڕو. ← **ئاجووج و ماجووج**

ماجووم / macûm/: ☜ **ماجوون**

ماجوون / macûn/: ناو. ماجووم: ١. دەرمانی خۆراکی و هێزدەر، پتر وەکوو مرەبا یان هەڵوا کە لە تێکەڵاوکردنی چەند ماک بەرهەم دێ ٢. جۆرێ شیرنیات ☰ ١. معجون ٢. نوعی شیرینی

ماجیستەر / macîster/: ☜ **ماستەر**

ماچ / maç/: ناو. ١. ڕامووس؛ پاچ ٢. جگ؛ میچ؛ قاچ ☰ ١. بوسه ٢. شتالنگ؛ قاب

▣ **ماچ دان**: ڕێ دان بۆ ماچ کران ‹قەت بووە عاشقی وەک وی لە سبەی تاکوو شەوێ/ بەتەما بێت و کەچی ماچێکی لێوی نەدەنێ؟ «ئاوات»› ☰ ماچ دادن

ماچ کردن: ڕامووسان؛ پاچ کردن ‹ئەمجار عەلی لە تەلەفۆنی شەوانەیدا دەیپرسی: گۆرانییە؟ یان قنگ بادان؟ یان سمێڵ ماچ کردن؟! «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ بوسیدن

ماچا / maça/: ناو. ناوی پەڕێک لە پەڕەکانی پاسوور ☰ از برگ‌های پاسور

ماچان / maçan/: ناو. ماچانێ؛ ماچێن؛ جگێن؛ قاپێن ☰ قاب‌بازی

ماچانێ / maçanê/: ☜ **ماچان**

ماچک / maçik/: ناو. سووکەڵە ماچ ☰ بوسەی کوچک

ماچکە / maçke/: ☜ **ماچە**

ماچلەک / maçlek/: ناو. بەندی ئەندام؛ گەی لەش ☰ مفصل

ماچماچان / maçmaçan/: ☜ **ماچماچانی**

ماچماچانی / maçmaçanî/: ناو. ماچماچان؛ ماچماچێن؛ ماچوموچ؛ کاری یەکتر ماچ کردن ☰ ماچ و بوسه

ماچماچێن / maçmaçên/: ☜ **ماچماچانی**

ماچوموچ / maç û mûç/: ☜ **ماچماچانی**

ماچە / maçe/: ئاوەڵناو. مێوینە؛ ماچکە؛ ماچەک؛ ما؛ مێوینەی بڕێ گواندار ‹ماچەکەر› ☰ ماچه (استر و الاغ)

ماچەک / maçek/: ئاوەڵناو. ماچە؛ ماچکە؛ ما (هێسر و وڵاخ) ☰ ماچه (استر و الاغ)

ماچیک / maçîk/: ناو. ماچ؛ ڕامووس ☰ بوسه

ماچێن / maçên/: ☜ **ماچان**

ماحبەین / maĥbeyn/: ☜ **مابەین**

ماخ / max/: ناو. ١. کاریتەی سەربان ٢. ڕیزە ئاڵوودار ٣. نزمی نێوان دو بەرزایی ٤. نهۆم؛

تەبەقە ☰ ١. بالار ٢. الوارهای سقف ٣. پستی مابین دوبلندی ۴. طبقه؛ اشکوبه

ماخته / maxte/: ناو. پڕخۆری؛ ئاوردمڵ؛ کوڵەش؛ نەخۆشی زراوی ئاژەڵ ☰ بیماری کیسەی صفرای حیوانات

ماخولان / maxulan/: ناو. ١. خولخوله؛ کەرخۆل ٢. نەخۆشی سەر لەرزین ☰ ١. گردنا ٢. بیماری لقوەی سر

ماخولیا^{1} / maxulya/: ناو. مەیخوولی؛ ئەسپەک؛ نەخۆشییەکی هزر و بیرە نەخۆش تووشی ژاکان، خەیالات و وڕاوە دەکا ☰ مالیخولیا

ماخولیا^{2}: ئاوەڵناو. گێژ و حۆل ☰ گیج و ویج

ماخۆ / maxo/: ناو. خاوەن؛ خودان؛ خێو؛ ساحێب؛ ساحێو ☰ صاحب

ماد / mad/: ناو. ١. ماج؛ ناوێکی کەونارای کورد ٢. دەوڵەتی کورد لە هیگمەتانە، هەمەدانی کۆن ☰ ١. قوم ماد ٢. امپراطوری ماد

مادا / mada/: ☜ **مادە-٢**

ماداک / madak/: ناو. مادەک؛ مانگ؛ مەدەک؛ گامێش ☰ گاومیش

مادام^{1} / madam/: ناو. ١. خامی ڕەشی بریقەدار ٢. سەرناوێکی فەڕانسی بۆ ژنانی خاوەن ڕێز ‹مادام میتێران› ☰ ١. متقالِ سیاه برّاق ٢. مادام

مادام^{2}: ئاوەڵکار. مادەم: ١. هەتا؛ تا؛ تا وایە؛ ماوەیەکی دیاری نەکراو ‹مادام بترسین، هەر ئەمەیە› ٢. مەگەر ‹مادام تۆ بێی دەنا من ناچم› ☰ ١. مادام ٢. مگر

ماددی / maddî/: ئاوەڵناو. ماکی: ١. لە ماک چێکراو ٢. پێوەندیدار بە ماک وماڵی دنیاوە ☰ ١و٢. مادی

مادک / madik/: ☜ **مەلۆتکە**

مادوکی / madukî/: ناو. سەردەمی ڕێککەوتنی کۆتری نێر و مێ پێکەوە ☰ موسم جفتگیری کبوتر

مادە / made/: ناو. ١. جۆرێ نان ٢. مادا؛ ڕفێدەی نان پێوەدان ٣. گەدە؛ کرش؛ عوور ٤. دمەڵ؛ کوان ٥. لوو؛ لک؛ گرێی گۆشت ٦. ☜ **مادەر** ٧. هەوێن؛ ئامیان؛ ئامێژەن ٨. ☜ **ماك -١** ☰ ١. نوعی نان ٢. بالشتک نانوایی ٣. معده ۴. دُمل ۵. غُدّه ۶. ☜ **مادەر** ٧. خمیرمایه ٨. ☜ **ماك -١**

مادەر / mader/: ناو. دایک؛ دالک؛ ئەدا؛ مادە؛ مای؛ مایە؛ مەتار؛ مەتەر ☰ مادر

مادەربەچە / maderbeçe/: ناو. تەقەڵی ورد و درشت پێکەوە بۆ جوانی ☰ کوک زینتی ریز و درشت باهم

مادەرزا / maderza/: ☜ **مادەرزاد**

مادەرزاد / maderzad/: ئاوەڵناو. مادەرزا؛ زگماک؛ سکماک؛ لەماوەرد؛ پێوەندیدار یا سەر بە کاتی لە دایک بوون. هەروەها: **مادەرزادی** ☰ مادرزاد

مادەرمەردە / madermerde/: ناو. میوەی بێستانی سیس‌هەڵگەڕاوی پلیخاو ☰ میوەی پالیزی لهیده

مادەک / madek/: ☜ **ماداك**

مادەم / madem/: ☜ **مادام**^{2}

مادەن / maden/: ☜ **مەعدەن**

مادی^{1} / madî/: ناو. ١. زمانێک کە لە وڵاتی مادا باو بووە و تا ئێستاکە ئاسەوارێکی سەربەخۆی لێ نەدۆزراوەتەوە ٢. جۆگەلەیێ کە لە چۆم و ڕووباران جوێ دەکرێتەوە ☰ ١. زبان مادی ٢. جویی که از رود منشعب می‌کنند

مادی^{2}: ئاوەڵناو. ١. پێوەندیدار یان سەر بە ماد ‹زمانی مادی› ٢. خەڵکی ماد ☰ ١و٢. مادی

مادینە / madîne/: ناو. مێوینە؛ مێنگە ‹ئەر مادینە بۆ نە گیسۆش ببەند/ وە لاش بمانۆ تا بە وەخت چەند «*شانامەی کوردی، هەورامی*»› ☰ مادینه

مادێ / madê/: ناو. ڕفێدە؛ مادە؛ مایە ☰ رفیده

مار / mar/: ناو. ١. مۆر؛ مەعر؛ گیانەوەری خزۆکی بێدەست و پێ بە جەستەی درێژی پوولەکدارەوە،

هێلکەکەرن و زۆربەیان ژەهردارن ٢. ماڵ؛ خانوو؛ جێگەی لێ ژیانی خێزان ٣. *[کنایە]* مرۆی سەگ و پێوەدەر ‹مارێکە نەبێتەوە› ف ١. مار ٢. خانە ٣. آدم موذی

▣ **مارۆ سیا:** ١. ماری ڕەش ٢. *[کنایە]* مرۆی دژی قینەون ف ١. مار سیاه ٢. دشمن کینەتوز

ماری بەڵەک: ماری خاڵبەڵەک؛ ماری ڕەشی خاڵ سپی ف مار پیسە

ماری پشت: ☜ **مۆرەغە**

ماری خاڵبەڵەک: ☜ **ماری بەڵەك**

ماری زەنگی: ماری ڕەش؛ ڕەشمار ف مار زنگی

ماری کتکی: جۆرێ ماری ژەهراوی مەترسیدار ف نوعی مار سمی

▣ **مار بڕین:** ☜ **مارە بڕین**

مار پێوەدان: مار گەستن ف مار زدن

مار کرن: ☜ **مارە بڕین**

مار لە کون دەرهێنان/ دەرکێشان: *[کنایە]* زۆر بە سەر و زمان بوون ف مار از سوراخ بیرون کشیدن

ماراڤی / maravî/: ☜ **مارماسی**

ماراڵ / marał/: ناو. غەزاڵ؛ کەژاڵ؛ خەزاڵ ف غزال

ماران / maran/: ناو. سارداوە؛ سارداو؛ سەرداو ف سردابە

مارانگاز / marangaz/: ☜ **مارانگەز**

مارانگەز / marangez/: ناوەڵناو. مارانگاز؛ مارزەیە؛ مارانگەستە؛ مارگەستی؛ مار پێوەداو ‹هەرکەسێ هات و وتی من عاشقم بڕوا مەکە/ تا لە سەر گۆنای نیشانی زەخمی مارانگەز نەبێ «تاهیر بەگی جاف»› ف مارگزیدە

مارانگەزی / marangezî/: ناو. مارگەستەیی؛ دۆخ یان چۆنیەتی مار پێوەدان ف مارگزیدگی

مارانگەستە / marangeste/: ☜ **مارانگەز**

ماراو / maraw/: ناو. هات؛ بەخت ف شانس

ماراوی / marawî/: ☜ **مارماسی**

ماربرژێن / marbirjên/: ناو. *[کنایە]* ژنی بێحەیا ف سلیطە

مارپێچ / marpêç/: ناو. ١. مارمارۆک؛ مارپێچ؛ کەوانەیێ کە بەردەوام لە ناوەندی دوور و نزیک دەکەوێتەوە ٢. لوولەی درێژی قلیانئاوی ف ١. مارپیچ ٢. مارپیچ قلیان

مارت / mart/: ☜ **مارس ـ١**

مارتاک / martak/: ☜ **مەردیاق ـ٢**

مارتلی / mart(i)lî/: ☜ **مارتین**

مارتۆڵەکێ / martołekê/: ناو. تۆڵەکەمارانە ف افسنتین کبیر

مارتوولە / martûle/: ناو. ١. تووڵەمار؛ بەچکەمار ٢. ماری باریک ٣. کرمی درێژی ناو سک ٤. مارمێلکە؛ مارمزووک ف ١. بچەمار ٢. مار باریک ٣. کرم دراز رودە ۴. مارمولک

مارتین / martîn/: ناو. مارتلی؛ ماتلی؛ جۆرێ تفەنگ ف نوعی تفنگ

مارجوو / marcû/: ☜ **مەرزی**

مارجەفری / marcef(i)rî/: ☜ **کەوەمار**

مارجێوە / marcêwe/: ناو. مەیدانی خشت پێژان ف میدان خشتزنی

مارچ / març/: ☜ **مارس ـ١**

مارچۆوە / marçowe/: ☜ **مارچێوە**

مارچێو / marçêw/: ☜ **مارچێوە**

مارچێوە / marçêwe/: ناو. مارگرە؛ مارگیرە؛ مارەگیرە؛ مارچۆوە؛ مارچێو: ١. چاومارە؛ شەفەلە؛ کەبەر؛ ترچک؛ گیاگولەنگ؛ گیایەکی پایای لق و پۆ دەرزی، بە گەڵای پوولەکەیی و گوڵی سپی یان سەوز و بەری سوورەوە کە ساقەتەکەی دەخورێ، چەند جۆرێکیشی جوانە و بۆ ڕازاندنەوە دەبێ ٢. داری سەر دووفلیقانە بۆ مار گرتن ف ١. مارچوبە ٢. چوب دوشاخەی مارگیرها

ماردا / marda/: ☜ **مردوو**

ماردش / mardiş/: چاوگ. ۱. مـردن ۲. دوایی هاتن؛ تەواو بوون ☰ ۱. مُردن ۲. تمام شدن

ماردن / mardin/: چاوگ. شکاندن ☰ شکستن

مارده / marde/: ☜ **مردوو**

ماردەم[1] / mardem/: ناو. جۆرێ تفەنگ ‹سوب نە سەر هەردان سەیادان هامدەم/ شریخەی ماردەم کلافەی کەلڕەم «مەولەوی»› ☰ نوعی تفنگ

ماردەم[2]: ناوەڵناو. باریک و ڕەقەڵە ☰ لاغر

مارزا / marza/: ☜ **مارەزا**

مارزەیە / marzeye/: ☜ **مارانگەز**

مارزیای / marz(i)yay/: ناوەڵناو. بەجێهێڵراو؛ تەرککراو ☰ متروک؛ مهجور

مارژۆک / marjok/: ناو. بووکمار؛ جۆرێ مارمێلکە ☰ نوعی مارمولک

مارژی / marjî/: ☜ **مەرژی**

مارس / mars/: ناو. ۱. مارت؛ ئادار؛ ئازار؛ مارچ؛ مانگی سێهەم لە ساڵی زایینی بە ۳۱ ڕۆژەوە کە لە دەی ڕەشەمەوە دەس پێ دەکا ۲. دۆڕانێکی دوو بەرامبەر لە کایەی تەختەدا کاتێ کە لایەنێ هەموو مۆرەکانی هەڵگرتبێ و ئەوی دی هیچی هەڵنەگرتبێ ‹ئەم دەستیشە مارس بووی!› ☰ ۱. ماه مارس ۲. مارس (تختەنرد)

مارش / marş/: ناو. ئاهەنگی مووسیقای دوو یان چوار زەربی بۆ ڕێک خستنی هەنگاوەکانی هێزی چەکدار لە ڕیزە، یان دنەدانیان بۆ شەڕ ☰ مارش

مارشاڵ / marşał/: ناو. ئەفسەری ئەرشەد بە پلەکی چەکداری بەرانبەر بە سپەهبود ☰ مارشال

مارشێوک / marşêwik/: ناو. سووسەمار؛ بزنمژ؛ بزنمژک؛ بزنچەکێنە ☰ سوسمار

مارک / mark/: ناو. ۱. وێنە یان نیشانەی تایبەتی دامەزراوەیێ کە لە سەر بەرهەمێک دەدرێت ۲. یەکەی پارەی ئاڵمان، پێش یورۆ ☰ ۱و۲. مارک

مارکسیست / marksîst/: ناو. هۆگری مارکسیسم؛ بڕوامەند بەو بناغە فیکریانەی کارل مارکس دایناوە ☰ مارکسیست

مارکسیسم / marksîsm/: ناوەڵناو. ئامۆژەی فەلسەفی ـ ڕامیاری کارل مارکس (۱۸۱۸ـ۱۸۸۳ زایینی) فەیلسووفی بەناوبانگی ئەڵمانی، لە سەر بنەمای ماتریالیسم و سوسیالیزم ☰ مارکسیسم

مارگارین / margarîn/: ناو. جۆرێ کەرەی دەسکرد لە ڕۆنی پاڵێوراوی گیا، شیر، ئاو و ماکیتر (وەک: زەردێنەی هێلکە، کەیزین، ویتامین و ماکی ڕەنگی) ☰ مارگارین

مارگر / margir/: ناو. مارگیر؛ ئەوەی کاری ڕاوەمارە ☰ مارگیر

مارگرۆس / marg(i)ros/: ناو. نێرەکەوێ کە ماکەوەکەی لێ بزر بووە ☰ کبک نری کە مادەاش را نمی‌یابد

مارگرە / marg(i)re/: ☜ **مارچێوە**

مارگەستەیی / margesteyî/: ☜ **مارانگەزی**

مارگەستی / margestî/: ☜ **مارانگەز**

مارگیر / margîr/: ناو. ۱. گیایەکی دڕکاوییە ۲. ☜ **مارگر** ☰ ۱. گیاهی است خاردار ۲. ☜ **مارگر**

مارگیرە / margîre/: ☜ **مارچێوە**

مارگیس / margîs/: ناو. مارگیسک؛ جۆرێ مارمێلکە ☰ نوعی مارمولک

مارگیسک / margîsk/: ناو. ۱. ☜ **مارگیس** ۲. ماری ژەهردار ۳. */کینایە/* مرۆی بێ‌فەڕ و خراپ ☰ ۱. ☜ **مارگیس** ۲. مار سمی ۳. شخص بدجنس و ناهنجار

مارگیسە / margîse/: ناو. بۆقلە؛ بەقلەمووت؛ عەلەشیش؛ عەلۆ عەلۆ ☰ بوقلمون

مارمارک / marmarik/: ناو. کرمی درێژی ناو سک ☰ کرم دراز معده

مارمارۆشک / marmaroşk/: ناو. ۱. ☜ **مارمێلکە**

٢. گیایەکە شیرەکەی ژەهرە ▤ ١. ☜ **مارمێلکە**
٢. گیاهی با شیرەی سمّی

مارمارۆک^١ / marmarok/: ☜ **مارمێلکە**

مارمارۆک^٢: ئاوەڵناو. درێژ و بەپێچ وەکوو مار ▤ دراز و پیچ - پیچ

مارمارۆکە / marmaroke/: ناو. نانی بازنەیی ▤ نان حلقەای

مارماساو / marmasaw/: ☜ **مارماسی**

مارماسە / marmase/: ☜ **مارماسی**

مارماسی / marmasî/: ناو. مارماسە؛ ماراڤی؛ ماراوی؛ مارماساو؛ جۆرێ ماسی کە لە مار دەکا بەڵام چزی نییە و موسوڵمانیش گۆشتی دەخۆن ▤ مارماهی

مارمالاد / marmalad/: ناو. جۆرێک مرەبای چەرخکراوی خەستوخۆڵ لە میوەی ئاودار ▤ مارمالاد

مارمالووک / marmalûk/: ☜ **مارمێلکە**

مارمردگ / marmirdig/: ناو. *[کینایە]* لە بەرەو باجی لە بنەو قەیچی؛ مرۆڤی بە ڕواڵەت فەقیرۆکەی لە بنەوە بڕ ▤ آدم به ظاهر مظلوم و در واقع بدذات

مارمزووک^١ / marm(i)zûk/: ناو. ١. بێچووە مار ٢. ☜ **مارمێلکە** ▤ ١. بچەمار ٢. ☜ **مارمێلکە**

مارمزووک^٢: ئاوەڵناو. *[کینایە]* بەدفەڕ و فێڵباز ▤ موذی

مارمژ^١ / marmij/: ناو. مارمێژ؛ کاری دەم بە جێگەی مارانگەستەوە نان و لووشینی زار بۆ چارەی مارانگاز ▤ عمل مکیدن جای نیش مار به قصد معالجه

مارمژ^٢: ئاوەڵناو. *[کینایە]* مارمێژ: ١. کز و داڵگۆشت ٢. بێحەیا (ژن) ▤ ١. لاغرمُردنی ٢. سلیطه

مارمژیو / marm(i)jîw/: ئاوەڵناو. *[کینایە]* مارمژ؛ کز و لاواز ▤ لاغرمُردنی

مارملیک / marm(i)lîk/: ☜ **مارمێلکە**

مارموور / marmûr/: ☜ **مارومێروو**

مارمەزووک / marmezûk/: ☜ **مارمێلکە**

مارمەزووکە / marmezûke/: ☜ **مارمێلکە**

مارمێزولکە / marmêzulke/: ☜ **مارمێلکە**

مارمێژ / marmêj/: ☜ **مارمژ**

مارمێلک / marmêlik/: ☜ **مارمێلکە**

مارمێلکە / marmêlke/: ناو. مارمێلک؛ مارملیک؛ مارمێلۆک؛ مارمارۆک؛ مارمالووک؛ ماریلە؛ مارمارۆشک؛ مارمزووک؛ مارمەزووک؛ مارمەزووکە؛ مارمێزولکە؛ مزوک؛ مەرمەریشۆک؛ مەزووکە؛ جانەوەرێکی پچووکی بۆرەڵووکەیە لە کورتەمار دەکاو دەست و پای هەیە بە مێش و جانەوەری پچووک دەژی و پێوە نادا ▤ مارمولک

مارمێلۆک / marmêlok/: ☜ **مارمێلکە**

مارنەگەز / marnegez/: ناو. بەلەکپێچی لباد ▤ ساقپیچ نمدی

مارنەینک / marneynik/: ناو. جۆرێ مارە ▤ مار عینکی

ماروپیر / mar û pîr/: ناو. *[ناشیرین]* جوێنێکە (واتا: شەرمی دایکت) ▤ دشنامی است

ماروتە / marute/: ناو. قولاخە؛ خزگەی ماسی لە زستاندا ▤ پناهگاه ماهیان در زمستان

ماردوو / mar û dû/: ئاوەڵناو. قیلەوقاچ؛ فیچەڵفاچ ▤ مورب

مارول / marul/: ناو. خاس؛ کاهوو ▤ کاهو

ماروموور / mar û mûr/: ☜ **مارومێروو**

مارومێروو / mar û mêrû/: ناو. جرِوجانەوەر؛ مارموور؛ ماروموور؛ سەرجەمی خزۆک و مێروو ‹دەرمانی مارومێروو› ▤ جانور

مارۆ^١ / maro/: ناو. ☜ **مارووکە**

مارۆ^٢: ئاوەڵناو. ١. قەشان؛ ڕەشی ناوچاو سپی (ئاژەڵ) ‹گای مارۆ› ٢. بە خاڵی سپی لە پایدا (ئەسپ) ▤ ١. سیاه پیشانی سفید (دام) ٢. با خال‌های سفید در دست و پا (اسب)

مارۆخه / maroxe/: ناو. پارچه زەوی بچووک ▤ قطعه زمین کوچک

ماروژه / maruje/: ☜ **ماریژه**

ماروکه / marûke/: ناو. مارۆ؛ پارچەیەکی قەدیمی ژنانه ▤ پارچەای قدیمی زنانه

ماره / mare/: ناو. ماهره؛ مەهر؛ کاری ژن به پیاو دان به پێی ڕێوشوێنی ئایینی ▤ عقد ازدواج

⊡ **ماره برین:** ماره کردن؛ مار کرن/ برین؛ ژن کردنه حەلالی پیاو به ڕێوشوێنی ئاینی ‹هەر مەلای بۆڕێ مارەی نەوەدل/ ڕیشەگەی بۆرین بنینەی شەتل «فولکلور»› ▤ عقد کردن

ماره کردن: ☜ **ماره برین**

مارەبڕ / marebiř/: ناو. ۱. کچێ که به زارۆکی به شوو دراوه ۲. ئەوی بووک و زاوا لێک ماره دەکا ▤ ۱. دختر عقدشدەی نابالغ ۲. عاقد

مارەبڕانه / mareb(i)řane/: ☜ **مارەیی**

مارەبڕاو / mareb(i)řaw/: ئاوەڵناو. مارەبڕیاگ؛ مارەکراو؛ به شوو دراوی هێشتا نەگوزراوه ▤ عقد کرده

مارەبڕی / mareb(i)řî/: ☜ **مارەیی**

مارەبڕیاگ / marebiřyag/: ☜ **مارەبڕاو**

مارەزا / mareza/: ناو. مارزا؛ پیسایی زارۆ له سەرەتای له دایک بوونیدا (بەتایبەت بێچووی ئاژەل) ▤ ماميزه

مارەزیله / marezîle/: ☜ **مارەزیو**

مارەزیو / marezîw/: ناو. مارەزیله؛ زێلوو؛ هەزارپێ ▤ هزارپا

مارەقان / mareqan/: ناو. هەلاله؛ گەردەی گول ▤ گردەی گُل

مارەک / marek/: ☜ **موبارەک**

مارەکراو / marek(i)raw/: ☜ **مارەبڕاو**

مارەکوشه / marekuşe/: ناو. زڕگێزنۆک؛ شەوکەران ▤ شوکران

مارەکۆڵ / marekoł/: ناو. دومارەکول؛ دمارەکۆل؛ دووپشک ▤ عقرب

مارەکه / mareke/: ناو. زین: ۱. کەرەستەی سەرپشتی ئەسپ له کاتی سواریدا ۲. جێی دانیشتن له سەر موتور و دووچەرخه ▤ ۱و۲. زین

مارەکەو / marekew/: ناو. سوێسکه؛ تەیهوو ▤ تیهو

مارەگوێز / mareg(i)wêz/: ناو. تیرەی درێژی ئاو بۆ سەر گۆلەمەرەزه ▤ جوی بلند آبرسانی به کرت شالیزار

مارەگیره / maregîre/: ☜ **مارچێوه**

مارەیژه / mareyje/: ☜ **ماریژه**

مارەیی / mareyî/: ناو. مارەبڕانه؛ مارەبڕی؛ ماره؛ میەره؛ ماکەله؛ نکا؛ کاوین؛ ئەو بەشە لە دارایی که پیاو له کاتی ژن هێناندا پێشکەشی ژنەکەی دەکا یان بڕیار دەدا بیداتێ ▤ صداق؛ مهریه

ماری / marî/: ☜ **ماکەو**

ماریجوانا / marîc(i)wana/: ناو. وشکەوەکراوی گەڵا و سەر لق‌وپۆی گیای شادانه که له بەر سڕکەر بوونی وەکوو جگەره دەیکێشن ▤ ماری‌جوانا

ماریژۆک / marîjok/: ☜ **ماریژه**

ماریژه / marîje/: ناو. مارووژه؛ ماریژۆک؛ مارەیژه؛ گیایەکه دەخورێ ▤ گیاهی خوردنی

ماریس / marîs/: ☜ **مارس**

ماریستان / marîstan/: ناو. شوێنێ که ماری زۆره ▤ جایی که مار بسیار دارد

ماریشۆک / marîşok/: ناو. مارمێلکەی زەلام ▤ مارمولک بزرگ

ماریفەت / marîfet/: ناو. ڕووخۆشی و ئاکار پەسندی ‹پیاوێکی بەماریفەته› ▤ خوش اخلاقی

ماریله / marîle/: ناو. ۱. ☜ **مارمێلکه** ۲. ناوی کەمی چۆم و کانی ▤ ۱. ☜ **مارمێلکه** ۲. آب اندک رود و چشمه

مارین / marîn/: ناو. گیایەکه ▤ گیاهی است

ماڕای / mařay/: ☜ **ماڕتەی**

ماڕتـەی / mařtey/: چـاوگ. مـاڕای؛ شـکاندن؛ شکانن 🇮🇷 شکستن

ماڕز / mařiz/: ☜ **ماڕس**

مـاڕس / mařis/: ئاوەڵناو. مـاریس؛ مـاڕز: ۱. زاڵـم؛ ناحەقیکار ۲. لاسار؛ سەرڕەق 🇮🇷 ۱. ستمگر ۲. لجباز

ماڕکە / mařke/: ☜ **ڕاوکە**

ماڕە / maře/: ☜ **ڕاوکە**

ماڕین / mařîn/: چاوگ. شکاندن 🇮🇷 شکستن

ماڕێ / mařê/: ناو. چوخم؛ ژووری سـەر ڕێـڕەوی کووچە 🇮🇷 اتاق بالای کوچە

ماڕێواس / mařêwas/: ناو. لەقلەقـە؛ ڕێواسـی بـن بەرد؛ نێرتکە ڕێواس 🇮🇷 نوعی ریواس

ماز / maz/: ناو. ۱. ☜ **ماژ** ۲. لووتکە؛ دوند 🇮🇷 ۱. ☜ **ماژ** ۲. قُلە

مـازان / mazan/: ئاوەڵـناو. ۱. ☜ **مـەزن** ۲. ناوچاوان و کلک سپی (کەڵ و گامێش) 🇮🇷 ۱. ☜ **مەزن** ۲. پیشانی و دُم سفید (گاومیش)

مازبەر / mazber/: ناو. نەخۆشـییەکە لـە سمـی ئاژەڵ پەیدا دەبێ 🇮🇷 از بیماری‌های سُم دام

مازتر / maztir/: ☜ **ماستر**

مازگ / mazig/: ☜ **مازوو ـ۱**

مازگا / mazga/: ناو. پێشەی کلێنچکە 🇮🇷 استخوان دنبالچە

مازگە / mazge/: ☜ **مۆرەغە**

مازڵوخ / mazłux/: ناو. دوگرد؛ بەرماڵـی نـوێژ 🇮🇷 سجادە؛ جانماز

مازڵۆخ / mazłox/: ناو. بەرماڵ؛ جانمـاز؛ دووگـرد 🇮🇷 سجّادە

مازماز / mazmaz/: ناو. بەرانی فەحل؛ بەرانێ کـە دە پەزی بەر دەدەن 🇮🇷 راک گُشن

مازن / mazin/: ☜ **مەزن**

مازوخیسم / mazuxîsm/: نـاو. *[دەروونناسی]* ئـازارخوازی؛ جۆرێـک ئاڵـۆزاوی دەروونی کـە نەخۆش بە ئازاردران و سووکایەتی پێ کـران لـە لایەن گراوییەکەیەوە کاژێر دەبێ و دادەمرکێ.

هەروەها: **مازوخیست** 🇮🇷 مازوخیسم

مازور / mazur/: ئاوەڵناو. بەتاڵ؛ بێکار 🇮🇷 بیکار

مـازوو / mazû/: نـاو. ۱. مـازگ؛ مـازی؛ مـازووج؛ گـولێر؛ بـەری دار مـازوو ۲. پشـکیل؛ هەڵـماتی جۆرابێن 🇮🇷 ۱. مازوج ۲. تیلەی جوراب‌بازی

مازووبەرەڵا / mazûbereła/: نـاو. ۱. وشـەیەکە بـۆ بە ئازادی مازوو لێکردنـەوە دەگـوترێ ۲. *[کنایە]* بشێوە و کەس‌لەکەسـی ‹مازووبەرەڵایەکـە کـەس ئاگای لە کەس نییە!› 🇮🇷 ۱. واژەی اعلام مازوج‌چینی آزاد ۲. هرج‌ومرج و بی‌قانونی

مازووت / mazût/: ناو. شاپلیتە؛ مەشخەڵ 🇮🇷 مشعل

مازووج / mazûç/: ☜ **مازوو**

مـازووچن / mazûçin/: نـاو. مـازیچن؛ کەسـێ کـە مـازوو لـە دار دەتـەکێنێ و کـۆی دەکاتـەوە 🇮🇷 مازوج‌چین

مازووچنـان / mazûç(i)nan/: نـاو. کـاتی مـازوو چنینەوە ‹کێتان کوڕی مەیدانە/ یالـلا مازووچنانـە! «قانع»› 🇮🇷 مازوج‌چینی

مازوودار / mazûdar/: ناو. مازووڤـان؛ دار مـازوو 🇮🇷 درخت مازوج

مازووڤان / mazûvan/: ☜ **مازوودار**

مازووڵیکێش / mazûłîkêş/: ناو. *[کنایە]* دۆستی بـە ئەمەگی کۆنەکاربەدەست 🇮🇷 دوست وفادار در زمان معزولی

مازە / maze/: ناو. ۱. ☜ **مۆرەغە** ۲. شـان؛ پیـل ۳. دارێ کە چەرخی عارەبەی پێوەیە و دەگەڕێ 🇮🇷 ۱. ☜ **مۆرەغە** ۲. کتف ۳. چوب محور چرخ‌های گاری و ارابە

مـازەپشت / mazepişt/: نـاو. تیرەغـە؛ مۆغـەرە 🇮🇷 ستون فقرات

مازی / mazî/: ناو. ۱. ☜ **مازوـ۱** ۲. ☜ **مۆرەغە**

مازیچن / mazîçin/: ☜ **مازوچن**

مازیر / mazîr/: ناو. سمەشلە؛ نەخۆشی سمی ئاژەڵ ▤ بیماری سُم دام

مازێر / mazêr/: ناو. داربەڕووی ئەستوور ▤ درخت بلوط تنومند

ماژ / maj/: ناو. ماج؛ ماز؛ پەیڕەوی زەردەشت ▤ پیرو زردشت

ماژە / maje/: ناو. ڕوخسار؛ دیم؛ دەموچاو ▤ چهره

ماژیک / majîk/: ناو. ناوی بازرگانی جۆرێک قەڵەم بە مەرەکەفدان و نووکی لبادەوە (بۆ مژین و دەردانی مەرەکەف) کە زۆرتر بۆ نووسین بە خەتی گەورە و نیگارکێشان دەبێ ▤ ماژیک

ماس / mas/: ناو. ۱. ☜ **ماست** ۲. پەنەم؛ پەنام ▤ ۱. ☜ **ماست** ۲. آماس

ماسا / masa/: ☜ **ماسی**^{1}**ـ۱**

ماساژ / masaj/: ناو. مەساج؛ لەپماڵ؛ وەرژۆ؛ کاری شێلانی ماسوولکەی لەش بە دەست یان هەر کەرستەیەکیتر بۆ دەرمان و حەسانەوە ▤ ماساژ

ماساژۆر / masajor/: ناو. ئەو کەسەی کاری ماساژ دانە ▤ ماساژور

ماسان / masan/: ☜ **ماسین ـ۱**

ماساندن / masandin/: چاوگ. هەڵپفاندن؛ ئاوساندن؛ با تێکردن ▤ آماساندن

ماساو^{1} / masaw/: ناو. ۱. ☜ **ماسی**^{1}**ـ۱** ۲. ☜ **ماستاو**

ماساو^{2}: ☜ **ماسیو**

ماساوگیر / masawgîr/: ☜ **ماسیگر**

ماساوە / masawe/: ناو. گیایەکی تامتیژە ▤ گیاهی تُندمزه

ماساوی / masawî/: ☜ **ماسی**^{1}**ـ۱**

ماسای / masay/: چاوگ. ماسین ▤ آماسیدن

ماسایا / masaya/: ☜ **ماسایش**

ماسایە / masaye/: ☜ **ماسایش**

ماساییش / masayîş/: چاوگ. ماسین؛ پەنەمیان؛ ماسای؛ ماسایا؛ ماسایە؛ ئەستوور بوون ▤ آماسیدن

ماست / mast/: ناو. ماس؛ مۆست؛ مێست؛ ترۆلە؛ ترۆڵە؛ شیری هەوێنکراو و گرساو کە خواردنێکی هەموانییە ▤ ماست

⊡ **ماست و مو بژاردن:** *[کینایە]* بە وردی تۆژینەوە لە کارێ، بەتایبەت لە خەرج و داهاتدا ▤ مو از ماست کشیدن

ماست نەبڕین: *[کینایە]* زۆر کول بوون (تیغ) ▤ کُند بودن

ماستاڤ / mastav/: ☜ **ماستاو**

ماستاو / mastaw/: ناو. ماساو؛ ماستاڤ؛ ئاوماس؛ ئاوەماست؛ ماستی لە ئاودا لێکدراوی بە مەشکە نەژنراو ▤ آبدوغ؛ ماست و آب بەهمزده

⊡ **ماستاو سارد کردنەوە:** *[کینایە]* ماستاو کردن؛ پیاز پاک کردن؛ ڕووبینی و کلکەسووتە کردن ▤ چاپلوسی کردن

ماستاو کردن: ۱. ماستاو ساز کردن ۲. ☜ **ماستاو سارد کردنەوە** ▤ ۱. آبدوغ درست کردن ۲. ☜ **ماستاو سارد کردنەوە**

ماستاوکەر / mastawker/: ناو. *[کینایە، پلار]* ئاشماڵ؛ جاملووس؛ دەڤحلوی؛ لالکەر ▤ مُتملق

ماستاوکەری / mastawkerî/: ناو. *[کینایە، پلار]* خولتە؛ دەڵەچەیی؛ مەرایی؛ کلکەسووتە؛ کلکەفلێ؛ کلکەلەقێ ▤ تملُق؛ چاپلوسی

ماستاوی / mastawî/: ئاوەڵناو. ماسی؛ بە ماستەوە تلاو ▤ آغشته به ماست

ماستبا / mastba/: ناو. دۆخەوا؛ دۆخوا؛ دۆکلیو ▤ دوغبا

ماستبڕ / mastbiř/: ناو. سمەشلە؛ نەخۆشییەکی ئاژەڵە ▤ از بیماری‌های دام

ماستر / mastir/: ئاوەڵناو. مازتر؛ گەپتر؛ زلتر؛

مەزنتر؛ گەورەتر ■ بزرگتر

ماستڕِوون / mastřûn/: ☜ **ماستەڕۆن**

ماستفرۆش / mastf(i)roş/: ☜ **ماسی^{1}ـ۲**

ماستودۆشاو / mast û doşaw/: ناو. جۆرێک مووروی دووڕەنگە بۆ تەزبێح ■ نوعی مُهرەی تسبیح

ماستەر / master/: ناو. ماجیستەر؛ ماستیر؛ فەوقلیسانس ■ فوق لیسانس؛ کارشناسی ارشد

ماستەرگ / masterg/: ☜ **ماستێر**

ماستەڕۆن / masteřon/: ناو. ماستڕِوون؛ توێژـ توێژی ماست و ڕۆن لە سەر یەک، کە بۆ زستانی هەڵدەگرن ■ لایە ـ لایەهای ماست و کرە بر هم برای ذخیرەی زمستانی

ماستیر / mastîr/: ☜ **ماستەر**

ماستێر / mastêr/: ناو. ماستەرگ؛ کۆڤک؛ کوفک؛ ڕاحەتی؛ ڕەحەتی؛ ڕەحاتی؛ بەتوو؛ سەرتلک؛ سەرتلیک؛ خۆنک؛ ئامرازێکی زارهەراوی بنتەنگە، تراوی پێ لە دەفری زار تەنگ (وەک بوتری) دەکەن ■ قیف

ماسریشم / mas(i)rîşm/: ناو. سریشێ کە لە ماسی دەگیرێ ■ چسبی که از ماهی گیرند

ماسرێشمە / mas(i)rêşme/: ناو. گیاچرێش ■ گیاه سریش

ماسک / mask/: ناو. ماسکە؛ دەمامک: ۱. ڕووبەند؛ پەچە؛ پێچە؛ پووشی؛ ڕووبەنە ۲. ئەوەی کۆستە، ڕووی پێ دەگرێ و خۆی پێ دەگۆڕێ ۳. جۆرێ پاڵوێنەیە دەم و لووتی پێ دەگرن تا کۆئەندامی هەناسەدان بپارێزێت ٤. کەرستەیێ کە کاتی کارکردن، دەم و چاو لە گەزن دەپارێزێ ■ ۱تا۴. ماسک

ماسکە / maske/: ☜ **ماسك**

ماسکەش / maskeş/: ناو. *[ناشیرین]* دەویت؛ گەواد ■ جاکش

ماسلکە / masilke/: ☜ **ماسی^{1}ـ۱**

ماسڵە / masłe/: ناو. گریس ■ گریس

ماسماڵی / masmaĺî/: ناو. *[کینایە]* ۱. کاری پۆشینی تاوان بە ناڕەوا ۲. ڕەوتی بە ڕواڵەت سەر و بنی کار هێنانە یەک ۳. کاری ماست بە سەر ژنی خراپدا کردن و بە ناو خەڵکدا گەڕاندن ■ ۱و۲. ماستمالی ۳. عمل ماست بر سر زن بدکارە ریختن و در جمع گرداندن

ماسمێژ / masmêj/: ☜ **ماسمێش**

ماسمێش / masmêş/: ناو. ماسمێژ؛ سیس؛ جۆرێ مێشە لە مێشەنگوین دەچێ ■ نوعی مگس شبیە زنبور عسل

ماسنای / masnay/: چاوگ. پەنەماندن؛ هەڵتۆقاندن ■ متورم کردن

ماسورا / masura/: ناو. ۱. ماس؛ پەنەماوی ۲. نەخۆشی بای سوور ■ ۱. ورم ۲. بیماری باد سرخ

ماسول / masul/: ناو. ۱. ☜ **ماسی^{1}ـ۱** ۲. پلیتە چرا ۳. داهاتی زەوی ■ ۱. ☜ **ماسی^{1}ـ۱** ۲. فتیلە ۳. محصول زمین

ماسولکە / masulke/: ☜ **ماسوولکە ـ۱**

ماسۆ / maso/: ☜ **ماسی^{1}ـ۱**

ماسۆلە / masole/: ☜ **ماسوولە**

ماسۆڵە / masołe/: ناو. ۱. ماسوور؛ ماسوورە؛ ماسوولکە؛ مەسوورە؛ ماسوولکەی جۆلایی ۲. ☜ **ماسوولکە ـ۱** ۳. جۆرێ ساج ٤. گلۆڵەی فرێت ■ ۱. ماسورە ۲. ☜ **ماسوولکە ـ۱** ۳. نوعی ساج ۴. گلولەی نخ پود قالیبافی

ماسوور / masûr/: ناو. ۱. بەری دارێکی دڕکاوییە لە عەنناب دەکا ۲. ☜ **ماسۆڵە ـ۱** ■ ۱. ثمر درختی شبیە عناب ۲. ☜ **ماسۆڵە ـ۱**

ماسوورە / masûre/: ☜ **ماسۆڵە ـ۱**

ماسوولکە / masûlke/: ناو. ۱. ماسۆڵە؛ ماسولکە؛ ماسیلکە؛ مایچە؛ مایچە؛ ماسوولە؛ ماسلکە؛

مالوسکە؛ وەرسە؛ وەرسەلە؛ گردک؛ زیپەڕ؛ زەڤلەک؛ جۆرێک شانەی لەشی گیانداران کە ئەندامان دەبزوێنێ ٢. ماسی بچووک ٣. شارەی چاڵ ٤. باریکەی سووری خەرمان کە هێشتا نەبۆتە کۆ ٥. ☜ **ماسۆڵە ـ١** ■ ١. ماهیچە ٢. ماهی کوچک ٣. کاه کنار چالەی غلە ۴. باریکەی خرمن تودە نشدە ۵. ☜ **ماسۆڵە ـ١**

ماسولکەژێ / masûlkejê/: ناو. ڕەفیسکە؛ تاندون ■ تاندون

ماسوله / masûle/: ناو. ماسوولکە؛ ماسۆڵە؛ بلبلیشک ■ ماسولەی نساجی

ماسە / mase/: ناو. ڕەمڵ؛ مڵ؛ کفت؛ لم؛ کتلە؛ هوس؛ هۆسە؛ زیخ؛ خیز؛ قم؛ لیوە؛ لمب؛ چەوی ورد؛ دەنکی وردی لە کوارتز و وردەبەرد لە ئەندازەی ١ تا ٢ میلیمیتردا ■ ماسه

ماسەشۆری / maseşorî/: ناو. ١. کار و ڕەوتی شۆردنەوەی ماسە لە قوڕ و لیتە ٢. شوێنێ ئەو کارەی تێدا دەکەن ■ ١و٢. ماسەشویی

ماسەنە / masene/: چاوگ. پەنەماندن ■ متورم کردن

ماسەوا / masewa/: ناو. دۆکلێوی بە ماست ■ آش ماست

ماسی^{١} / masî/: ناو. ١. ماسا؛ ماساو؛ ماسول؛ ماسۆ؛ مۆسە؛ ماساوی؛ ماهی؛ مای؛ مایی؛ دەستەیەک لە گیاندارانی ئاوژی ٢. سپیاتفرۆش؛ ماستفرۆش ■ ١. ماهی ٢. لبنیاتفروش

▣ **ماسی خاویار:** دەستەیەک ماسی بریتی لە ئوزونبرۆن، تاسماسی و فیلماسی کە گەراکەیان خاویارە و دەخورێ ■ ماهی خاویار

ماسی^{٢}: ☜ **ماستاوی**

ماسیان / masyan/: ☜ **ماسین ـ١**

ماسیبڕەک / masîb(i)řek/: ناو. ماسییەکە ددانی وەک هەڕەیەکی و درێژە ■ ارّەماهی

ماسیبۆنکادۆ / masîbonkado/: ناو. ماسی سپی کە خوێی پێوە دەکەن و قانگی دەدەن، ماوەیەکی زۆرتر دەمێنێتەوە و خراپ نابێ ■ ماهی دودی

ماسیپانک / masîpanik/: ناو. جۆرێ ماسی ■ ماهی سوف

ماسیپەڕک / masîpeř(i)k/: ناو. جۆرێ ماسی ■ ماهی کفال

ماسیچنە / masîç(i)ne/: ناو. قولەشینە ■ ماهی خورک

ماسیخاتونەک / masîxatûnek/: ناو. جۆرێ ماسی ■ نوعی ماهی قزلآلا

ماسیخرک / masîxirk/: ناو. وردیلە ماسی ■ ماهی بسیار ریز

ماسیخۆر / masîxor/: ناو. دەریابڕە؛ تۆرەمەیەک باڵندەی گەورە و دندووکتیژ، زۆرتر لە ئاوی ڕووندا دەژین ■ غوّاص

ماسیخۆرکە / masîxorke/: ناو. باڵندەیەکە لە تۆرەمەی ماسیگرە، بە درێژایی نزیک ٣٥ سانتیمیتر، دندووک و لاقی سوورە، لە قەراغ دەریا، گۆلاوی شیرین، چۆماو، ئاوگر و گۆلاواندا دەبینرێت ■ پرستوی دریایی

ماسیخۆرە / masîxore/: ناو. ماسیگرە؛ ماسیگرەک؛ ماسیگیرە؛ ماسیەوچنە؛ مایچنەک؛ قەلراو؛ قەلراوی؛ زیقاوە؛ زیقاوڵە؛ شاق؛ قووتان؛ ماساوگیر؛ واک؛ واقواق؛ نەوڕەس؛ پەلەوەرێکی گەورەی کەڕاویئاسایە بە پێی کورت، دندووکی چەماوە و جووچکی درێژەوە، ماسی دەخوا ■ قاق؛ مُرغ ماهیخوار

ماسیستێرک / masîs(i)têrik/: ناو. جانەوەرێکی دەریاییە ■ از جانوران آبزی

ماسیسۆڵ / masîsoł/: ناو. ماسی سۆڵوخوا؛ ماسی خوێ کراوی وشکەوە کراو ■ ماهی شور

ماسی‌سۆڵ‌وخوا / masî soł û x(i)wa/: ☜ **ماسی سۆڵ**

ماسی‌فرۆش / masîf(i)roş/: ناو. کەسێ کاری ماسی فرۆشتنە ☰ ماهی‌فروش

ماسی‌فڕۆک / masîfřok/: ناو. ماسی‌فڕەک؛ جۆرێ ماسی کە مرۆ لای وایە ئەفڕێ ☰ ماهی پرنده

ماسی‌فڕەک / masî f(i)řek/: ☜ **ماسی‌فڕۆك**

ماسیڤان / masîvan/: ☜ **ماسیگر**

ماسی کارتـوخک / masîkartûxik/: ناو. سفرەماسی؛ جۆرێ ماسی بە لەشی پان و تەختەوە ☰ سُفرەماهی

ماسی‌کەران / masîkeran/: ناو. بێچووە بۆق ☰ بچە قورباغە

ماسیگ / masîg/: ئاوەڵناو. پەڵماو؛ ماسیو؛ ماسیگ؛ هەلامساو؛ پەنەماو؛ ستووربوو ☰ آماسیدە

ماسیگر / masîgir/: ناو. ماساوگیر؛ ماسیڤان؛ ماسییەوان؛ کەسێ کە ڕاوەماسی دەکا ☰ ماهیگیر

ماسیگرە / masîg(i)re/: ناو. ١. ماسیگرەک؛ ماسیگیرە؛ ماسیەوچنە؛ مایی‌چنەک؛ مایس‌چنەک؛ باڵندەی ڕەشەبا؛ تۆرەمە باڵندەیەکن، باڵیان درێژ و لاقیان بە پەردەیە، زیاتر بە پۆل دەگەڕێن، کۆچەرن، ماسی‌خۆرکەکانیش هەر لەم تۆرەمەیەن ٢. باڵندەیەکە لە تۆرەمەی ماسیگرە، پشتی بۆرە، شاباڵی ڕەشە و سەری باڵی سپی پنۆکە، لاق و دندووکی باریک و زەردی ئاماڵ کەسکە، زستانان سەری ڕێ ـ ڕێ دەبێ، لە قەراخ دەریا، ئاودڕ و ئاوی زەوی و زاران دەبینرێن ☰ ١. پرستوی دریایی ٢. کاکایی نوک سبز

ماسیگرەک / masîg(i)rek/: ☜ **ماسیگرە ـ١**

ماسیگیرە / masîgîre/: ☜ **ماسیگرە ـ١**

ماسیلکە / masîlke/: ☜ **ماسولکە ـ١**

ماسی‌لولو / masîlûlû/: ناو. جۆرێ وردەماسی لە ڕووباردا کە دەیکەنە چێشتەی ماسی گرتن ☰ نوعی ماهی ریز که آن را طُعمه کنند

ماسیلە / masîle/: ناو. مارمێلکەی ناو خانوان کە لە جێگەی شێدار دەژی ☰ نوعی مارمولک

ماسین / masîn/: چاوگ. تێنەپەڕ. //ماسیت؛ دەماسی؛ بماسە// ١. ماسان؛ ماسیان؛ ماساییش؛ ماسایا؛ ماسایە؛ پەنەمین؛ پەنەمان ٢. مەیینی توێژی ڕۆن و چەوری بە سەر شتێکەوە ☰ ١. آماسیدن ٢. بسته شدن لایەی چربی بر چیزی

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ماسیو/ چاوگی نەرێنی: نەماسین

ماسی نێزەدار / masînêzedar/: ناو. جۆرێ ماسی قورتم‌درێژ ☰ نیزەماهی

ماسیو / masîw/: ئاوەڵناو. ماساو؛ پەنەماو؛ پەنمیاگ ☰ آماسیدە

ماسیەوچنە / mas(i)yewç(i)ne/: ☜ **ماسیگرە ـ١**

ماسی‌هورک / masîhûrik/: ناو. جۆرێ ماسی کە لە ناو قوتوو دەکرێ ☰ ماهی تُن

ماسی‌هەڵچنە / masîhełç(i)ne/: ناو. شاوە؛ شاهۆ ☰ حواصیل

ماسییە پانکە / masîye panke/: ناو. جۆرێ ماسی ☰ نوعی ماهی

ماسییەخاتونە / masîye xatûne/: ناو. جۆرێ ماسی پنۆک ـ پنۆک ☰ نوعی ماهی خالدار

ماسییەڕەشە / masîyeřeşe/: ناو. ڕەشە ماسی ☰ نوعی ماهی سیاه رنگ

ماسییەزەردە / masîyezerde/: ناو. زەردەماسی؛ جۆرێ ماسی ☰ زردماهی

ماسییەوان / masîyewàn/: ☜ **ماسیگر**

ماش / maş/: ناو. ١. ماشە؛ شۆلک؛ گیایەکی یەک‌ساڵانە، بە لاسکی ناسک و درێژ، گەڵای لاولای، گوڵی ئەرخەوانی و سپی و بەری باریک و درێژ و تیسکنەوە کە پاش گەیشتن، بۆر هەڵدەگەڕێ، هەروەها دەنکی خڕ و وردی ئەو

گیایە کە لە تاقمی دانەوێڵەیە ٢. تامانێکە دە سەری دۆلاشی دەگرن تا پووش و چیلکە نەگاتە زەنبوورە و بگەڕێتەوە ٣. بەرد یان چێوێ بۆ گڵدانەوەی پووش‌وپڵاش لە جۆگەدا ٤. ئاوی ڕاوەستاو ٥. ئەوەی بەر گەسک دێت ■ ١. ماش ٢. آبکش دهانەی ناو آسیا ٣. سنگ یا چوبی کە در مسیر آب می‌گذارند، خس و خاشاک را بگیرد ۴. آب راکد ۵. رُفتنی

▣ **ماش کردن** ١. زۆر هێنانی ئاوی کۆوەبوو بۆ ڕژان ٢. کۆ بوونەوەی پووش و چیلکە لە پشت ماشەوە ■ ١. فشار آوردن آب جمع شدە ٢. گرفتن و جمع شدن خس و خاشاک پشت آبکش آسیا

ماشانن / maşanin/: چاوگ. ١. گزک دان؛ گەسک لێدان؛ جاڕوو کردن ٢. دەست گێڕان ■ ١. جارو کردن ٢. دست گرداندن

ماشاو / maşaw/: ناو. مروار؛ ئاومرواری؛ ئاوی‌سپی؛ ئەوئسبێ؛ ئەوێ ئسبێ؛ نەخۆشییەکە بەرچاو لێڵ دەکا ■ آب‌مروارید

ماشایوە / maşaywe/: چاوگ. کۆ کردنەوە؛ خڕ کردنەوە ■ جمع کردن

ـ **ماشت** / -maşt/: پاشەوشە. کاری ڕامالین ‹ماڵ‌ماشت› ■ ـ روب

ماشتن / maştin/: چاوگ. گەسک دان ‹گا ڕاپەڕی زۆر لەگوڕ/ ماشتی قەسەڵی ئاخوڕ «هەژار، *بۆ کوردستان*»› ■ جارو کردن

ماشتنەوە / mast(i)newe/: ☜ **ماشینەوە**

ماشتەی / maştey/: چاوگ. پەل هاویشتن؛ دەس بۆ کەسێ/ شتێ بردن ■ دست کشیدن

ماشتەیوە / maşteywe/: چاوگ. خڕ کردنەوە ■ جمع کردن

ماشقە / maşqe/: ناو. ماشکە؛ گراوی؛ دۆستی مێوینە (زۆرتر بۆ ماری دەڵێن) ■ معشوقە

ماشک / maşik/: ناو. ١. جۆرێ لووبیا ٢. چێشتەقولێ؛ چێشتی منداڵان لە کایەدا ■ ١. لوبیای چشم بلبلی ٢. قاقا؛ دستپخت کودکان در بازی

ماشکە / maşke/: ☜ **ماشقە**

ماشلێن / maşłên/: ناو. ماشێن؛ چێشتی ماش ■ آش ماش

ماش‌وبرنج / maş û b(i)rinc/: ئاوەڵناو. *[مەجازی]* سپی و ڕەش تێکەڵ (موو) ■ جوگندمی (مو)

ماشۆت / maşot/: ناو. ١. کلافە ئاوریشمی خۆڕست و دەستلێنەدراو ٢. گیاندارێکی پچووکە ملۆزمی نۆک و باقلەی سەوزە ■ ١. پیلەی ابریشم ٢. حشرەی آفت نخود و باقالی

ماشوقە / maşûqe/: ناو. جانانە؛ گراوی؛ یاری مێوینە ■ معشوقە

ماشە / maşe/: ناو. ١. سەبەتەیەکی دەم‌تەنگی بن‌فرەوانە ڕاوە ماسی پێ دەکەن ٢. پۆلووگر؛ پەنگر ٣. ماشەک؛ پەلەپیتکەی چەکی گەرم ‹ئامادەباشە دەس وە ڕووی ماشە/ یا ڕەسووڵەڵلا وێت بۆ تەماشە! «حەسەن عومرانی»› ■ ١. سبد تلەماهی ٢. انبر ٣. ماشەی سلاح

ماشەر / maşer/: ناو. ماشەرە؛ کلافە بەنێکە لە نێوان دوو ئەژنۆدا هەڵدەکرێ ‹تای ماشەری ژین بە بێ وچان هەڵدەکرێ/ زانا ئەوە دڵخۆش دەژی بێ‌خەم دەمرێ «هەژار، *چوارینەکانی خەییام*»› ■ کلافی کە میان دو زانو پیچند

ماشەرز / maşerz/: ناو. گازی بزمار کێشانەوە ■ گازانبر؛ کلبتین

ماشەرک / maşerik/: ☜ **ماشەرە ـ٢**

ماشەرە / maşere/: ناو. ١. ☜ **ماشەر** ٢. ماشەرک؛ فرێت؛ تۆپەڵەبەنێ کە دە تەونەوە دەدرێ ٣. ئاورە؛ ئاگرە؛ جۆرێ کوانە دەم‌وچاو دەگرێ ■ ١. ☜ **ماشەر** ٢. پودی کە با دست لای تار گذارند ٣. آتش پارسی؛ نوعی دُمل

ماشەرەبەن / maşereben/: ناو. پەنگ؛ پەنک ■

کلاف ریس

ماشەڕەش / maşeřeş/: ناو. دانەوێڵەی ماش ☰ دانەی آشی ماش

ماشەسپی / maşes(i)pî/: ناو. ماشەسپیلکە؛ دانەوێڵەیەکە پانکەڵەو سپی و تامخۆش لە کەلوودا دەبێ ☰ لوبیا سفید

ماشەسپیلکە / maşes(i)pîlke/: ☜ **ماشەسپی**

ماشەسۆرە / maşesore/: ☜ **ماشەسوورە**

ماشەسوورە / maşesûre/: ناو. فاسۆلیا؛ لۆبیا؛ ماشەسۆرە ☰ لوبیا

ماشەک / maşek/: ☜ **ماشە ـ٣**

ماشەڵ / maşeł/: ناو. چەپەر لە بەر ڕووبار بۆ ماسی گرتن ☰ نوعی دام ماهیگیری

ماشەڵا / maşeła/: ☜ **ماشەڵڵا**

ماشەڵان / maşełan/: ناو. سرووە بای خۆراوا ☰ نسیم غروب

ماشەڵڵا / maşełła/: نزا. ماشەڵا؛ لە چاوی پیس بە دوور بێ (*تێبینی*: واتای وشەبەوشەی دەبێتە: «هەرچی خودا بیەوێ» بەڵام پتر بۆ پەسن دانی کەسێک بە کار دێ) ‹ماشەڵڵا گەورە بووە!› ☰ ماشاءالله

ماشی^{١} / maşî /: ناو. ڕەنگی کەسکی تۆخ لە ڕەنگی ماش ☰ رنگ ماشی

ماشی^{٢}: ئاوەڵناو. بە ڕەنگی کەسکی تۆخ ☰ ماشی رنگ

ماشین^{١} / maşîn/: چاوگ. گسک دان و خاوێن کردنەوە ‹ختمانە دڵی مووساوە، کە: عاساکەت بهاوێژە. هەر لە جێوە هەموو جادووکارییەکانی ئەوانی ماشی و هەڵلووشی «هەژار، *قورئان*»› ☰ روبیدن؛ جارو کردن

ماشین^{٢}: ناو. ماشێن: ١. دەزگا؛ ماکینە؛ مەکینە؛ ئامێرێک لە چەن بەشدا کە بۆ ڕاگوێزان و گۆڕانی هێز، تەوژم و جوولە دروستکراوە ٢. هەر ئامرازێکی کارەبایی، میکانیکی یان ئیلکترونیکی بۆ جێبەجێکردنی کارێک ٣. سەیارە؛ گەڕۆک؛ ئوتومبیل؛ ترومبیل ٤. مەکینە؛ ئامێرێک بۆ تاشین و کورت کردنەوەی مووی سەر و ڕیش ☰ ١و٢. ماشین ٣. خودرو؛ اتومبیل ۴. ریش‌تراش

ماشینڕۆ / maşînřo/: ئاوەڵناو. لەبار بۆ پێداڕۆشتنی ماشین ☰ ماشین‌رو

ماشینشۆری / maşînşorî/: ناو. کارواش ☰ کارواش

ماشینەوە / maşînewe/: چاوگ. تێپەڕ. //ماشیتەوە؛ دەماشییەوە؛ بماشەوە// ماشتنەوە: ١. کۆ کردنەوە ٢. /*پلار*/ خواردنی یەکجار زۆر و بە پەلە ‹هەرچی لە بان سفرەکە بوو یەکجێ ماشییەوە!› ☰ ١. جمع کردن ٢. زیاد و تند خوردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەماشینەوە

ماشینی / maşînî/: ئاوەڵناو. ماشێنی: ١. بەرهەمی ماشین ٢. وەک ماشین ☰ ١و٢. ماشینی

ماشیو / maşîw/: ناو. جۆگەی گەورە؛ شیوی بچووک ☰ جوی بزرگ

ماشیەی / maşyey/: چاوگ. بەرەو شتێک چوون؛ دەس بۆ شتێک/ کەسێ بردن ☰ یازیدن

ماشێن / maşên/: ناو. ١. ☜ **ماشین**^{٢} ٢. ☜ **ماشلێن**

ماشێنەچی / maşêneçî/: ناو. جلدروو؛ خەیات ☰ خیاط

ماشێنی / maşênî/: ☜ **ماشینی**

ماشێوە / maşêwe/: ناو. ڕاوک؛ پالوێنە؛ کفگیر ☰ کفگیر

ماع / ma'/: دەنگەناو. باع: ١. هاواری مەڕ و بزن ٢. هاواری گا و مانگا ☰ ١. بع ـ بع ٢. ماغ

ماعبەین / ma'beyn/: ☜ **مابەین**

ماعبێن / ma'bên/: ☜ **مابەین**

ماعد / ma'd/: ناو. ١. ڕەنگ و ڕوو ٢. واز؛ ئیشتیا ٣. /*کنایە*/ هەست و هەناو؛ بارودۆخی دەرونی

‹ماعدی خۆ تەنگ کەردش› ☰ ۱. سیما ۲. اشـتها ۳. حالت درونی

ماعده / ma'de/: ناو. مەدە؛ میدە: ۱. ورگ؛ ماعور ۲. ئیشتیا؛ واز ☰ ۱. معده ۲. اشتها

ماعزمه / ma'zime/: ☜ مالزەمە

ماعزمە / ma'zeme/: ☜ مالزەمە

ماعشلێر / ma'ş(i)lêr/: ناو. ماعشێل؛ شەقەمێو؛ بنەڕەزی ئەستوور ☰ تنەی تاک

ماعشێل / ma'şêl/: ☜ ماعشلێر

ماعمله / ma'mile/: ☜ مامەڵە

ماعمەلە / ma'mele/: ☜ مامەڵە

ماعور / ma'ur/: ناو. ماعدە؛ مەدە؛ میدە؛ ورگ ☰ معده

ماف / maf/: ناو. ۱. کۆمەڵێک ئازادی و بەش کە قانوون، عورف یان سروشت بە کەسێکی داوە ‹مافی هەناسە دان› ۲. ئەو سەرپشکییەی بە هۆی ئەنجامدانی کارێکەوە بە کەس یان دامەزراوەیەک دەدرێ ‹مافی خوێندن و نووسین› ☰ ۱و۲. حق

▣ **مافی مرۆڤ** کۆمەڵێک ماف و ئازادی کە هەر کەسێک بە هۆی مرۆڤ بوونی و بێ ڕەچاو کردنی بیر و بڕوا، نەتەوە، ڕەگەز، ڕەنگ، زمان و ... دەتوانێ لێی بەهرەمەند بێ ☰ حقوق بشر

مافپارێز / mafparêz/: ناو. وەکیل؛ وەکێل؛ پارێزەر ☰ وکیل

مافخوراو / mafxuraw/: ناوەڵناو. زۆرلێکراو؛ زوڵملێکراو ☰ مظلوم

مافندی / mafindî/: ☜ مافنگی

مافنگی / mafingî/: ناوەڵناو. مافندی: ۱. بەشبڕاو؛ دەملەپووش ‹تەواو لە ماڵەکەی مافنگی کراوە!› ۲. هەژار؛ دەسبەتاڵ ۳. نابووت؛ تێشکاو ‹چە نەماوە، مافنگی بووە!› ٤. مردال؛ مردەڵە؛ لەڕ و لاواز ☰ ۱. بی‌نصیب ۲. مُفلس ۳. ورشکست ۴. مُفنگی

مافوور / mafûr/: ☜ مافوورە

مافوورە / mafûre/: ناو. مافوور؛ مافوویر؛ مافیر؛ ماهفوور؛ مەحفوور؛ مەحفویر؛ مەحفوویر؛ مەحفیر؛ مەهفوور؛ مەهووز؛ قاڵی؛ ڕایەخی بە تەون تەنراوی پرزەدار ☰ فرش؛ قالی

مافوویر / mafûyr/: ☜ مافوورە

مافە / mafe/: ناو. دارێ کە بە دەرگاوە دەندرێ بۆ داخستن ☰ کلون در

مافەتا / mafeta/: ناو. مافەتە: ۱. پەتا؛ درم؛ ئازار؛ دەردی گیرۆ ۲. گیابڕ؛ ئەو کرمەی کە ماڵات بە گیاوە دەیخوا و دەردی تێ دەکەوێ ۳. */کینایە/* مرۆی بە زەرەر و خراپ ☰ ۱. بیماری واگیر ۲. کرم آفت دام که بر علف نشیند ۳. آدم موذی

مافەتە / mafete/: ☜ مافەتا

مافەتەدار / mafetedar/: ناوەڵناو. تووش بووی مافەتە ‹ماڵاتش سەرجەم وە دەرد ئەوگارەن/ هەرد هەوارگەش مافەتەدارەن «مەولەوی»› ☰ مبتلا به بیماری واگیر

مافیا / mafya/: ناو. هەر ڕێخراوەیەکی خراپەکاری و تیروریستی شاراوە (بۆ یەکەم جار لە سەرەتاکانی چەرخی نۆزدەهەم لە دوورگەی سیسیلی ئیتالیادا پێکهات) ☰ مافیا

مافیر / mafîr/: ☜ مافوورە

ماق / maq/: ناوەڵناو. ۱. چاوزەق؛ چاوبۆق ۲. واق؛ حەپەساو ☰ ۱. چشم برآمده ۲. خیره

▣ **ماق بردنەوە:** ☜ ماق مان

ماق بوون: چاو برینە شتێ/ کەسێ ‹ماقی دوورە دەستان بوو، بانگم کرد، نەیبیست!› ☰ خیره شدن

ماق مان: ماق بردنەوە؛ حەپەسان؛ سەرسام بوون ‹لە کاری خودا ماق ماوم!› ☰ حیران شدن

ماقنە / maqine/: ناو. قرقرە؛ غەرغەرە؛ ماقڕنە ☰ قرقره

ماقڕنە / maqiřne/: ☜ ماقنە

ماقۆڕ / maqoř/: ناو. بەردی قووڵ کە ئـاوی تێـدا ڕادەوەستێ ☰ سنگ گود کە آب بـاران در آن جمـع شود

ماقوور / maqûr/: ☜ **ماقووڵ**

ماقـووڵ / maqûł/: ناوەڵـناو. مـاقوور؛ مـانقوول: ١. بەڕێز؛ بە حورمەت ‹پیاوێکی ماقووڵ و ڕدێن‌سـپی› ٢. دڵپەسند ٣. سەنگین و گران ☰ ١. محتـرم ٢. مقبول ٣. متین

ماک / mak/: ناو. ماکـە: ١. مـادە؛ هـەر ڕەگـەز و بنچینەیێ کە شتی لێ پێکهاتووە؛ هۆی دروسـت بوون ‹ئەو کەسێکە هەموو شتی ـ بەوپەڕی ڕێکـی و لەباری ـ درووس کرد و مرۆشی ـ لـە سـەرەتادا ـ لـە ماکی قوڕ وەدی هێنا «هەژار، *قورئـان*»› ٢. هێسـن؛ تــەنی سروشــتی کــە وێــڕای وزە، دیــاردە و بوونەوەرەکانی جیهان پێک‌دێنێ ‹ئێوەی هەر لـە تاقەکەسێک هێنایە دی و ژنەکەشی هەر لە ماکی ئەو دروس کرد «هەژار، *قورئان*»› ٣. دایک؛ داڵک؛ دادا ‹زا و ماک تێکەڵن› ٤. ئاسۆ؛ ئاسۆگ ٥. شاهەنگ؛ مێشەنگوینی مەلەکە ٦. کون و لانـەی دڕنـدە و کێوێ ٧. ئەستوورایی جێگـەی ئاوڵـە کوتـان ٨. زیپکـەی نـاو چـاو بـە هـۆی ئاوڵـەوە ٩. زەوی بەبڕشت ١٠. قۆبچە؛ بشکوژ؛ دوگمە ١١. جـۆرێ مووروووی بریقەدار ☰ ١و٢. مادە ٣. مـادر ۴. افـق ۵. ملکەی زنبورعسل ۶ لانە و کُنام حیوان درندە ٧. ورم جای آبلـەکـوبی ٨ جـوش آبلـە در چشـم ٩. زمـین حاصلخیز ١٠. دُکمە ١١. مُهرەی زینتی براق

▣ **ماکی سڕکەن:** ماکی هۆشبەر ☰ مادەی مخدر

ماکارونی / makarunî/: نـاو. مەقەڕنـە: ١. جـۆرێ هەڕشتە لە ئاردی گەنم بۆ چێشـتێکی ئیتالیـایی بە ناوی سپاگێتی ٢. چێشتی سـپاگێتی ☰ ١و٢. ماکارونی

ماکاش / makaş/: ناو. خێڵ؛ تایفە ☰ طائفە

ماکاڤ / makav/: ناو. ماکـاو: ١. جۆگـەی گـەورە کە لە ئاوداشـتندا جـۆی تـری لـێ دەبێتـەوە ٢. چەند دەستەکە دێراو پێکەوە ☰ ١. جوی اصلی در آبیاری ٢. چند دستە جوی کوچک در کشتزار

ماکاو / makaw/: ☜ **ماکاف**

ماکبڕ / makbiř/: نـاو. کاری لـە شـیر گرتنـەوەی بەرخ و کار ☰ عمل از شیر گرفتن برّە و بُزغالە

ماکسی / maksî/: نـاو. جۆرێک کراسـی داوێن‌درێـژ ☰ ماکسی

ماکۆ / mako/: ناو. پاکۆ؛ بە سەر یەکا دراوی گیای دووراو ☰ علف یا غلەی دروشدەی انباشتە

ماکـو / makû/: نـاو. مـەکۆ؛ مـەکوو؛ مـەکووک؛ مەکووکـە؛ مـەکیک: ١. جێگـەی ماسۆڵـە لـە ئـامرازی جۆلاییـدا ٢. میلەیەکـە لـە چـەرخی درووماندا غەرغـەرەی لـە سـەر دادەنـرێ ☰ ١. مکوک جولایی ٢. ماکو

ماکوز / makûz/: نـاو. گیایەکە لە ئـاوا دەڕوێ لـە کووزەڵە دەکا و ئاماڵ‌تاڵە ☰ گیاهی آبزی

ماکە / make/: ☜ **ماك**

ماکـەجۆ / makeco/: نــاو. شــێلەگە؛ شــەلیە؛ جێگەیەک لە جۆگە کە باریکەئاوێکی لـێ جـوێ دەبێتەوە ☰ بَرغ؛ جای بریدن از جوی اصلی

ماکەر / maker/: ناو. مێ‌کەر؛ دێڵەکەر ☰ مادەخر

ماکەلە / makele/: ☜ **مارەیی**

ماکەو / makew/: ناو. ماری؛ چێڵ؛ کەوی مـێ ☰ کبک مادە

ماکی / makî/: سارستە. ئەدی کێ ☰ پس چە کسی

ماکینە / makîne/: ناو. مەکینە؛ ماشـێن؛ ئـامرازی دەسکرد بۆ کار هاسان کردنەوە ☰ ماشین

ماکینـەچی / makîneçî/: نـاو. ١. کەسـێ کـار بـە ماکینە دەکا ٢. خەیات؛ جلدروو بە چـەرخ ☰ ١. تکنیسین ٢. خیاط

ماکێـت / makêt/: نـاو. نموونـەی بچـووکتر لــە ئەندازەی ئاسایی شتێ (وەک ماڵ) کە بە دەسـت

دروست دەکرێت ☰ ماکت

ماگ / mag/: ☜ ماو¹

ماگرت / magirt/: ناو. مراری؛ مرواری؛ گەوهەرێکە لە ناو سەدەفدا ☰ مروارید

ماگرتە / magirte/: ناو. ١. پەڵەی ڕەشی ڕووی مانگ ٢. ☜ ماگیرسە ☰ ١. لکەهای روی ماه ٢. ☜ ماگیرسە

ماگە / mage/: ناوەڵناو. ١. باقیماو ٢. لە جێ ماو ☰ ١. باقی‌مانده ٢. برجای‌مانده

ماگیرسە / magîrse/: ناو. ماگرتە؛ ڕەوتی مانگ گیران ☰ خسوف

ماڵ / mal/: ☜ ماڵ

⊡ **ماڵ کەتن:** نابووت بوون؛ لە ماڵ و دارایی بەش‌بڕان ☰ ورشکست شدن

مالاخمە / malaxme/: ناو. خۆیان؛ کلۆشی گێرەکراوی خەرمان ☰ خرمن کوبیدەی بادندادە

مالار / malar/: ناو. ١. سێ‌پایەی مەشکە ٢. بنەماڵە؛ خێزانی ماڵ ☰ ١. سەپایەی مشک ٢. خانوادە

مالاریا / malarya/: ناو. نۆگە؛ ڕۆژنارۆژە؛ نۆبەتێ؛ پەتایەکی گەرمەسێران کە لە چزی مێشوولەی هۆدرە (ئانۆفێل) بەدی دێ و نەخۆش تووشی یاو و لەرز و عارەقی تاوتاوە دەکا ☰ مالاریا

مالاڤا / malava/: ☜ مالآوا

مالاڤایی / malavayî/: ☜ مالآوایی

مالاکا / malaka/: ناوەڵناو. چاوزەق؛ زەق‌تواشا؛ چاوەدەرپەڕیو؛ چاوبەمۆڵەق؛ مولەقی چاو ☰ چشم برجستە

⊡ **مالاکا مەندش:** بە چاوی زەق ڕوانین ☰ خیرە نگریستن

مالامال / malamal/: ناوەڵناو. دارماڵ؛ تژە ☰ مالامال

مالا من / mala min/: سارستە. وشەیەکە لە جیاتی گیانەکەم ☰ جانا

مالامیر / malamîr/: ناو. کۆشکی خان ☰ قصر ارباب

مالاهالی / malahalî/: سارستە. جا ئەوە حالە؛ ئەمەش بوو بە ژیان ☰ لفظ شکایت از روزگار

مالبا / malba/: ناو. خەمەگرۆ؛ سەرمازەڵە؛ خومخمۆک ☰ آفتاب‌پرست

مالباب / malbab/: ناو. ماڵەباب؛ باوانی ☰ خانەی پدری

مالبات / malbat/: ☜ ماڵبات

ماڵتڤری / maltivrî/: ناو. ئامرازێ لە ئاسیاودا کە تەوەرە و بەرداشی سەرەوەی گرتووە ☰ ابزاری در آسیاب

مالجۆ / malco/: ناو. شەقەجۆ؛ جۆگەی سەرەکی ☰ جوی اصلی

مالچرا / malç(i)ra/: ناو. گرداپۆشی چرا؛ شیشەچرا ☰ شیشەی چراغ

ماڵخراب¹ / malx(i)rab/: ناوەڵناو. ماڵ‌خەراب؛ ماڵ‌وێران ☰ خانەخراب؛ بیچارە

ماڵخراب²: سارستە. ماڵ‌خەراب؛ ماڵ‌کاول (وشەی سەرکۆنە کردن) ☰ خانەخراب (لفظ شماتت)

ماڵخوێ / malx(i)wê/: ناو. ماڵخێ: ١. خاوەن‌ماڵ؛ خانەخوا ٢. بریکار لە خەرج و مەزخاندندا ☰ ١. صاحب‌خانە ٢. وکیل خرج

ماڵخەراب / malxerab/: ☜ ماڵخراب

ماڵخێ / malxê/: ☜ ماڵخوێ

مالزەمە / malzeme/: ناو. ماعزەمە؛ ماعزەمە؛ ئامێری کار ☰ ملزومات کار

ماڵشەوتی / malşewtî/: سارستە. ماڵ‌سووتاو؛ ماڵ‌کاول (وشەی سەرکۆنە کردنە) ☰ خانەخراب (لفظ شماتت)

ماڵک / malik/: ناو. ١. ماڵی کەوان ٢. خاوەن زەوی ٣. ئاغا؛ دەرەبەگ؛ خاوەن زەوی و زاری وا

کە چەن کرێکار و بنەماڵەی بە سەرەوە بێ ٤. خاوەن چەن چاوە ماڵ و دووکان کە بە کرێ درابن ٥. کەردی پچووک بۆ سەوزی چاندن ٦. کۆخ؛ کۆڵیت؛ کۆختە ٧. شەش‌گۆشەی ناو شانە هەنگوین ◼ ١. فاصلەی دو سر کمان ٢. ارباب ٣و۴. مالک ۵. کرت کشاورزی ۶ کوخ؛ کُلبە ٧. هریک از شش‌ضلعی‌های کندوی عسل

مالکامباخ / malkambax/: ئاوەڵناو. چارەڕەش؛ بێچارە؛ بەدبەخت ◼ بیچارە

مالکەتی / malketî/: ئاوەڵناو. نابووت؛ تێشکاو ◼ ورشکست

مالکی / malikî/: ناو. ١. یەکێ لە چوار مەزهەبی بەناوبانگی موسوڵمانانی سوننی کە ئیمام مالکی کوڕی ئەنەس (٦٩-١٧٨ ک.م.) دایمەزراندووە ٢. هەرکام لە شوێنکەوتوانی ئەو مەزهەبە ◼ ١و٢. مالکی

مالم / malim/: ☜ **مالوم**

مالماشت / malmaşt/: ناو. ١. کەوشکەن؛ پێشخانە ٢. گەسک‌لێدەری ماڵ ◼ ١. جای کفش در منزل ٢. جاروکش خانە

مالمالک / malmalik/: ☜ **مالمالۆك**

مالمالۆک / malmalok/: ناو. ماڵماڵک؛ مارمێلکە ◼ سوسمار

مالمیزک / malmîzik/: ناو. میزەڵدان؛ گمێزدان ◼ مثانە؛ آبدان

مالنەکەتۆ / malneketo/: نزا. نزایەکی باشە واتا: ماڵت نەڕمێ ◼ خانەات آباد (لفظ تحسین)

مالنیش / malnîş/: ئاوەڵناو. خانەنشین؛ گردەنشین؛ هەڵپەسێراو ◼ خانەنشین

مالوسکە / maluske/: ☜ **ماسوولکە ـ١**

مالولکی / malulkî/: ناو. شێوێکە لە هەویر و بروێش چێ دەبێ ◼ آشی است

مالوم / malum/: ناو. ماڵم؛ پێشنوێژی جوولەکان ◼ روحانی یهود

مالوێنچە / malwênçe/: ☜ **ملەگەوێ**

مالۆچ / maloç/: ☜ **ملەگەوێ**

مالۆچکە / maloçke/: ناو. ماسوولکەی خەرمان ◼ باریکەی خرمن تودە نشدە

مالۆچە / maloçe/: ☜ **ملەگەوێ**

مالۆس / malos/: ناو. ماوی؛ ماهوو؛ مەهۆ؛ مێچکە بەراز ◼ خوک مادە

مالۆسکە / maloske/: ☜ **مالووسکە**

مالووسکە / malûske/: ناو. ماڵۆسکە: ١. ماسوولکە؛ مایچە ٢. باریکەی سووری هێشتا کۆوەنەکراوی خەرمان ◼ ١. ماهیچە ٢. باریکەی تودە نشدەی خرمن

مالووگا / malûga/: ئاوەڵناو. سەر زلتر لە ئاستی ئاسایی ◼ سر از حد طبیعی بزرگتر

مالوولک / malûlik/: ناو. جانەوەرێکی خزۆکە ◼ از خزندگان

مالووم / malûm/: ئاوەڵناو. زاندراو؛ خویا ‹ماڵووم بۆ جە لای دووروەتەنانم/ بیللا جە گرۆی گڕ وەتەنانم «بێسارانی»› ◼ معلوم؛ مشخص

مالەڤین / malevîn/: ناو. ١. دۆخی نابووت بوون؛ تێکشکان؛ هیچ بۆنەمان ٢. کەساسی؛ بێ‌بڕەوی ◼ ١. ورشکستگی ٢. کسادی

مالەوێچە / maleweçe/: ☜ **ملەگەوێ**

مالەوێنچە / malewênçe/: ☜ **ملەگەوێ**

مالهالو / malhalû/: ☜ **ماڵماڵەسوورە**

مالیتە / malîte/: ناو. پەناگا؛ جێگەی خۆ لێ پەنادان ◼ پناهگاه

مالیفەت / malîfet/: ناو. کار و ڕەوتی ڕاهێنان؛ حاواندنەوە؛ بە خودی کردن ◼ تربیت

مالینووس / malînûs/: ناو. مانیلووس؛ دەرمانە سوورەی چاو ◼ داروی قرمز چشم‌درد

مالیەز / malyez/: ☜ **مالێز**

ماڵێب / malêb/: ☜ **ملهێب**

ماڵێز / malêz/: ناو. ماڵیەز؛ ڕیتکە؛ شلکێنە؛ هەویری زۆر شل ☰ خمیر بسیار آبکی

ماڵێڤ / malêv/: ☜ **ملهێب**

ماڵێلە / malêle/: ☜ **مەڵغە**

ماڵ¹ / mał/: ناو. ماڵ: ١. خانوو؛ یانە؛ جێ‌ژیانی خێزان ‹دوژمن لە ماڵت ناهەمێ بێ› ٢. دیو؛ ژوور ٣. شتی تایبەتی کەسێ ‹ماڵی خۆمە و نایفرۆشم› ٤. سامان؛ دەوڵەت و دارایی ‹بە ماڵی دنیا هەرگیز مەنازە/ گشت تەواو ئەبێ چ کۆن چ تازە «قانع»› ٥. کەلوپەلی بازرگانی وەک پارچە و قوماش ‹بازرگانێک هاتووە ماڵی هێناوە› ٦. *[شوورەیی]* زێ؛ زێی حەیوانی مێچکە ٧. مابەینی هەر دووک سەری کەوان ٨. مابەینی دەندە و ئاموور ☰ ١. خانه؛ مسکن ٢. اتاق ٣. مال؛ دارایی ۴. ثروت ۵. کالای بازرگانی ۶ شرمگاه حیوان ماده ۷. فاصله‌ی دو سر کمان ۸ فاصله میان گاوآهن و خیش

▣ **ماڵی دنیا**: ١. دارایی ٢. *[کینایە]* هونەر و ژیهاتوویی ☰ ١. دارایی ٢. هنرمندی

⊡ **ماڵ بڕیان**: دز هاتن و ماڵ بردن ☰ خانه را دزد زدن

ماڵ بڕین: دزی کردن ☰ دزدی کردن

ماڵ بە قوڕ گیران: *[کینایە]* ماڵ کونا بوون؛ ماڵ ڕمیان؛ ماڵوێران بوون ☰ خانه‌خراب شدن

ماڵ پێکەوە نان: کەلوپەل و پێویستی ماڵ دابین کردن ☰ لوازم زندگی را فراهم کردن

ماڵ خواردن: *[کینایە]* بەش خواردن؛ تەپ دانە سەر بەشی دیتران ☰ مال خوردن

ماڵ ڕمیان: ☜ **ماڵ بە قوڕ گیران**

ماڵ کردن: ١. کەمێک بە لادا خوار کردنەوە ٢. ماڵ کردنەوە؛ خانوو دروست کردن ٣. *[کینایە]* ژن هێنان و خێزان دامەزراندن ٤. جوێ بوونەوە لە ماڵی باب و سەربەخۆ بوون ‹ماڵە خۆی کردووە› ٥. کارێک لە کایەی تەختەنەردا ☰ ١. مُتمایل کردن ٢. خانه ساختن ٣. مُتاهل شدن ۴. جدا شدن از خانه‌ی پدری و مُستقل شدن ۵. حرکتی در بازی نرد

ماڵ کردنەوە: ١. خانووبەرە دروست کردن ٢. *[کینایە]* زۆر و زیاد لە پێویست، شتێک سەندن و کۆ کردنەوە ‹ئەم هەمکە نانەت بۆ سەند؟ ماڵ ئەکەیتەوە؟!› ☰ ١. خانه ساختن ٢. انباشتن

ماڵ کونا بوون: ☜ **ماڵ بە قوڕ گیران**

ماڵی کەسێ ئاوا بوون: *[کینایە]* دەستەواژەیەک بۆ دەربڕینی سپاس و پێزانینی خۆ ‹ئەم هەموو زوڵمەی ڕەقیب کردی، لە ئاخر دولبەرم/ ماڵی ئاوا بێ، بە ماچێ لێوی تۆڵەی کردەوە «حاجی قادر»› ☰ خانه‌ی کسی آباد بودن

ماڵی کەسێ وێران/ کاول بوون: *[کینایە]* دەستەواژەیەک بۆ دەربڕینی تووڕەیی و بەرهەڵستی خۆ ‹یاخوا ماڵی ویران بێ وا ماڵوێرانی کردین!› ☰ خانه‌ی کسی خراب بودن

ـ **ماڵ**²: پاشەوشە. ماڵ: ١. پێداهێن ‹دەسماڵ› ٢. ڕاماڵێن ‹گەسکماڵ› ٣. ڕاماڵ؛ خاوێن کردنەوە ‹بەفرماڵ› ٤. دروستکەر؛ بەر پێ دەر ‹نمەدماڵ؛ خشتماڵ› ٥. ساوێن ‹ڕۆنماڵ› ☰ ١و٢. ـ مال ٣. ـ روب ۴. ـ ساز ۵. ـ سا؛ ـاندود

ماڵات / małat/: ناو. ئاژەڵ؛ پڕوپاتاڵ؛ وڵسات؛ حەیواناتی ڕاگرتن ☰ دام

ماڵان¹ / małan/: ☜ **ماڵین**

ماڵان²: ناو. دانیشتوانی ئاوایی ☰ ساکنان آبادی

ماڵانگەڕ / małangeř/: ئاوەڵناو. *[پلار]* تایبەتمەندی کەس یان ئاژەڵێک کە بۆ زکەتێری یان شتی تر سەر بە هەموو ماڵێکدا دەکا ‹تاژی تێر نەکرێ، ماڵانگەڕ دەبێ!› ☰ ولگرد

ماڵانن / małanin/: چاوگ. ماڵین ☰ مالیدن

ماڵانە / małane/: ناو. باجی خانوان ‹فێڵ و

فەرەجت بنێ بەو لاوە/ پارەی مالانەی مەلات نەداوە «قانع»› 🇮🇷 باج مُستغلات

مالاو / maław/: ناو. ۱. پاڕووکراو؛ گەسکلێدراو ۲. مشتومالکراو 🇮🇷 ۱. روبیدە ۲. مالیدە

مالاوا[1] / maława/: سارستە. مالاڤا: ۱. وتەیەکە بۆ سەرکۆنە کردنی تێکەڵ بە خۆشەویستی ۲. وتەیەکە بە واتای مالّتان ئاوەدان بێ 🇮🇷 ۱. لفظ شماتت محبت‌آمیز ۲. تعبیری به معنی خانه‌تان آباد

مالاوا[2]: نزا. مالاڤا؛ خوداحافیز؛ خاترێوە 🇮🇷 خداحافظ؛ بدرود

مالاوایی / maławayî/: ناو. مالاڤایی؛ خواحافیزی؛ خاتر خواستن 🇮🇷 خداحافظی

مالای / małay/: چاوگ. مالین 🇮🇷 مالیدن

مالایرە / małayre/: چاوگ. ڕامالین 🇮🇷 روبیدن

مالّبات / małbat/: ناو. مالبات؛ خاوخێزان؛ خانەوادە ‹سەد مالبات لێرە جێگیر کراون› 🇮🇷 خانواده؛ اهل خانه

مالّبراو / małb(i)raw/: ☞ **مالّدۆڕاو**

مالّبڕ / małbiř/: ناو. ۱. دیواربڕ؛ ئامرازی دەستی دزی مالان ۲. دزێ کە دیوار کون دەکا 🇮🇷 ۱. پشنگ؛ ابزار دیوار سوراخ کردن دزد ۲. دزد

مالّبڕی / małb(i)řî/: ناو. کاری دزی لە مالان 🇮🇷 دزدی خانه‌ها

مالّبشکن / małbişkin/: ☞ **مالّپشکن**

مالّبشکێن / małbişkên/: ☞ **مالّپشکن**

مالّبەفێڕۆدەر / małbefêřoder/: ئاوەلناو. دەس‌شاش 🇮🇷 ولخرج

مالّبەقوڕگیراو / małbequřgîraw/: ☞ **مالّوێران**

مالّبەکۆڵ / małbekoł/: ئاوەلناو. *[مەجاز]* ئاوارە؛ بێ‌خانە و لانە 🇮🇷 آواره

مالّبەکۆڵەوە / małbekołewe/: ئاوەلناو. *[کینایە]* ڕەهەندە؛ ئاوارەی چۆلگەڕ 🇮🇷 خانەبدوش

مالّبەمالّ[1] / małbemał/: ناو. کار و ڕەوتی گۆڕینەوەی کالا بە کالا ‹گەنم و نۆکمان مالّبەمال کرد› 🇮🇷 تهاتُر؛ مُعامله‌ی پایاپای

مالّبەمالّ[2]: ئاوەلکار. *[کینایە]* گشت مالەکان ‹مالّبەمال گەڕام› 🇮🇷 خانه‌به‌خانه

مالّبەن / małben/: ناو. میلەیەک لە نێوان کەرستەی گواستنەوە (وەک گاری و کالسکە) و چاروادا بۆ ڕاکێشان 🇮🇷 مالبند

مالّبەند / małbend/: ناو. ۱. مەلبەند؛ نیشتمان؛ جێ مال و ژیان؛ بنکەی مال ۲. تەختایی زین 🇮🇷 ۱. موطن ۲. تخت زین

مالّپارێز / małparêz/: ئاوەلناو. ۱. ڕژد؛ چکووس؛ سەقیل؛ قرنیس ۲. *[کینایە]* دەولەمەندی ترسەنۆک 🇮🇷 ۱. خسیس ۲. ثروتمند ترسو

مالّپارێزی / małparêzî/: ناو. ڕژدی؛ چکووسی 🇮🇷 خسیسی

مالّپشکن / małpişkin/: ناو. مالّبشکن؛ مالّبشکێن؛ مالّپشکێن: ۱. کاری گەڕان لە مالان لە دووی شتێ ۲. کەسێ کە مالان دەگەڕێ بۆ دۆزینەوەی شتێ 🇮🇷 ۱. جستجوی خانه‌ها ۲. مُفتش خانه‌ها

مالّپشکێن / małpişkên/: ☞ **مالّپشکن**

مالّپەرست / małperist/: ئاوەلناو. مالّخۆشەویست؛ دنیادۆس ‹چلکی دەستە مالی دنیا، وەک دەلێن/ مالّپەرست پەیمانشکێنە و بێ‌بەلێن «هێمن»› 🇮🇷 دنیادوست

مالّپەڕ / małpeř/: ناو. سایت؛ ناوەندێک بە ناونیشانێکی تایبەتەوە لە ئینترنتدا 🇮🇷 سایت

مالّتە / małte/: سارستە. وشەیەکی سەرکۆنە کردنە ‹مالتە! بۆ هێندە تووڕەی؟› 🇮🇷 کلمه‌ی سرزنش

مالّتەرەی / małterey/: چاوگ. ڕامالین 🇮🇷 رُفتن

مالّتەی / małtey/: چاوگ. مالین 🇮🇷 مالیدن

مالّتەیرە / małteyre/: چاوگ. دامالین 🇮🇷 روبیدن

ماڵخالو / maɫxalû/: ☜ **ماڵماڵەسورە**

ماڵخاڵو / maɫxaɫû/: ناو. خاڵخاڵۆکە؛ گوێرەکەسوورە ☰ کفشدوزک

ماڵخاون / maɫxawin/: ناو. ماڵخۆ؛ خانەخوێ؛ ماڵخوێ ☰ صاحب‌خانه

ماڵخوراو / maɫxuraw/: ئاوەڵناو. بەش‌خوراو؛ بەش‌خوریاگ ☰ مال‌باخته

ماڵخۆ¹ / maɫxo/: ناو. خاوەن‌ماڵ؛ خانەخوێ ☰ صاحب‌خانه

ماڵخۆ²: ئاوەڵناو. ١. خاوەن؛ خێو ٢. خۆماڵی ‹ماڵ لە ماڵخۆ حەرامە؟! «مەسەل»› ☰ ١. صاحب ٢. خودی

ماڵخۆشەویست / maɫxoşewîst/: ئاوەڵناو. ماڵ‌پەرست؛ دنیادۆس ☰ دنیادوست

ماڵدار / maɫdar/: ناو. ١. دەوڵەمەند ٢. ئاژەڵدار ☰ ١. ثروتمند ٢. دامدار

ماڵداری / maɫdarî/: ناو. ١. گردەوەکۆیی ٢. کەیوانوویی؛ ئاگاداری لە ماڵ ‹هونەری ماڵداری› ٣. ئاژەڵداری ☰ ١. صرفەجویی ٢. خانەداری ٣. دامداری

ماڵدۆڕاو / maɫdořaw/: ئاوەڵناو. ماڵ‌بڕاو؛ ماڵ‌لەخەسار؛ ئەوەی بە تەڵەکە یان زۆر ماڵی لە دەست دەرهاتبێ ☰ مالباخته

ماڵدۆست / maɫdost/: ئاوەڵناو. ماڵپارێز؛ ماڵ‌خۆشەویس ☰ مالدوست

ماڵران / maɫran/: چاوگ. تێنەپەڕ. نادیار. //ماڵرای؛ دەماڵرێ؛ بماڵرێ// ماڵێوران؛ ماڵیان؛ گەسک دران ☰ روبیده شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ماڵراو/ چاوگی نەرێنی: نەماڵران

ماڵراو / maɫraw/: ئاوەڵناو. ماڵیاو؛ ماڵێوراو: ١. خاوێنەوەکراو؛ گەسک دراو ٢. پێداساویاو ☰ ١. روبیده و تمیز شده ٢. سایده شده

ماڵستن / maɫistin/: چاوگ. ڕەنگ کردن؛ نەخش کردن ☰ رنگ کردن

ماڵسواری / maɫs(i)warî/: ناو. یەکسم؛ چوارپەلی بۆ سوار بوون ☰ مال‌سواری

ماڵشت / maɫişt/: ناو. ١. داماڵین؛ کاری بە تەوژم دەس بە لەشدا هێنان ٢. کاری خاوێن کردنەوەی وڵات ٣. کاری بریقەدار کردنی شتێک ☰ ١. ماساژ؛ مالش ٢. رُفت‌ورُب ٣. صیقل

ماڵشتدەر / maɫiştder/: ☜ **ماڵشتە**¹-١

ماڵشتن / maɫiştin/: چاوگ. ماڵشت کردن ☰ صیقل دادن

ماڵشتە¹ / maɫişte/: ناو. ١. ماڵشتدەر؛ کەسێ کە مشت‌وماڵ دەدا ٢. خاوێنکار ☰ ١. ماساژدهنده ٢. نظافتچی

ماڵشتە²: ئاوەڵناو. بریقەدەر ☰ صیقل‌دهنده

ماڵفرۆش / maɫf(i)roş/: ناو. بازرگان؛ بازاڕوان؛ سەوداگەر؛ مامەڵەچی؛ تاجر ☰ بازرگان

ماڵک / maɫik/: ناو. ١. خانە ـخانەی چوارسووچ ٢. بەیتی شێعر ☰ ١. جدول مربعات ٢. بیت شعر

ماڵکاول¹ / maɫkawil/: ئاوەڵناو. ماڵ‌وێران ☰ خانه‌خراب

ماڵکاول²: سارستە. وشەیەکە بۆ لۆمە و سەرکۆنە کردن ☰ کلمه‌ی سرزنش

ماڵکۆ / maɫko/: ناو. دەسکی دۆڵ؛ دەسکی دینگی چەڵتووک کوتان ☰ دسته‌ی دنگ شالیکوبی

ماڵگر¹ / maɫgir/: ناو. کرێنشین؛ کرانشین ☰ اجاره‌نشین

ماڵگر²: ئاوەڵناو. ماڵگرەوە؛ تایبەتمەندی کەسێ کە شتێ دەشارێتەوە بۆ گران بوون ☰ مُحتکر

ماڵگرەوە / maɫg(i)rewe/: ☜ **ماڵگر**²

ماڵگە / maɫge/: ناو. خانووی کۆچەر لە ئاوایی کە تەنیا زستان تیا دەژی ☰ خانه‌ی ایلاتی در آبادی

که فقط زمستان در آن زندگی کنند

ماڵلەخەسار / maɫlexesar/: ☜ **ماڵدۆڕاو**

ماڵلەیەک / maɫleyek/: ئاوەڵناو. ئێکماڵ؛ شەریک؛ برابەش ‹لەگەڵ کاکم ماڵلەیەکین› ☰ شریک در دارایی

ماڵماڵ¹ / maɫmaɫ/: ناو. ١. کەسێ کە گەسک لە ژووری ماڵ ئەدا ٢. ☜ **ماڵماڵانێ** ☰ ١. جاروکش خانه ٢. ☜ **ماڵماڵانێ**

ماڵماڵ²: ئاوەڵناو. ماڵ بە ماڵ ‹گەڕانی ماڵماڵ› ☰ خانه به خانه

ماڵماڵ³: ئاوەڵکار. ١. تاقەتاقەی ماڵان ‹ماڵماڵ نەبێ هەمووی چووین› ٢. هەموو خانووەکان ‹ماڵماڵ گەڕان› ☰ ١. تک تک خانه‌ها ٢. خانه به خانه

ماڵماڵانێ / maɫmaɫanê/: ناو. ماڵماڵ؛ کایەی خانووچکە دروست کردنی زارۆکان ☰ بازی خانه‌سازی کودکان

ماڵماڵە / maɫmaɫe/: ناو. تاکتاکەی ماڵان ☰ تک و توک خانه‌ها

ماڵماڵەسوورە / maɫmaɫesûre/: ناو. مالهالوو؛ خاڵخاڵۆکە؛ ماماڵەسووری؛ ماماڵە؛ مامەڵەسوورە؛ مامەلێ؛ مامەلە؛ ماڵخالوو؛ گوێرەکەسوورە ☰ کفشدوزک

ماڵمەردمخۆر / maɫmerdimxor/: ئاوەڵناو. هۆگر و دەمەچەشتەی ماڵی خەڵک ☰ مال‌مردم‌خور

ماڵمیرات¹ / maɫmîrat/: ئاوەڵناو. ماڵ بە میرات چوو ☰ ثروت به جا گذاشته

ماڵمیرات²: سارستە. وشەی سەرکۆنە؛ ماڵکاول ☰ کلمه‌ی سرزنش

ماڵنج / maɫinc/: ناو. ئامرازی لووس کردنی سواغ ☰ ماله‌ی بنایی

ماڵنووستنان / maɫnûstinan/: ناو. کاتی خەوتنی خەڵکی دێ و کوژانەوەی چراکانیان ‹ماڵنووستنان هەر دوو باڵم دەکەمەوە/ لە چوار لاوە زام بانگ دەکەم/ بێ بسرەوێ «پەشێو»› ☰ خواب هنگام

ماڵوبڕ / maɫ û biř/: ناو. ١. کاری ماڵەوماڵ کۆ کردنەوەی قەڵتەدار بۆ سووتاندن ‹با ماڵوبڕ بکەین بۆ مزگەوت› ٢. ماڵوڕ؛ کاری ڕوون کردنەوەی جیازی بووک پێش لە مارە بڕین ☰ ١. عمل جمع کردن هیزم از خانه‌ها برای سوخت ٢. احصاء جهیزیه پیش از عقد

▣ **ماڵوبڕ کردن**: ماڵوڕ کردن؛ دیاری کردنی جیازی بووک ☰ تعیین کردن جهیزیه‌ی عروس پیش از عقد

ماڵوپەز / maɫ û pez/: ناو. وڵسات؛ مەڕ و ماڵات ☰ احشام و اغنام

ماڵوپیاو / maɫ û p(i)yaw/: ناو. لە هەر ماڵەی پیاوێ بۆ زبارە ☰ از هر خانه‌ای مردی برای کار گروهی

ماڵوحاڵ / maɫ û ĥaɫ/: ناو. *[کینایە]* ١. جۆری گوزەران ٢. کەلوپەلی ماڵ ☰ ١. نوع زندگی ٢. اثاث خانه

ماڵوڕ / maɫwiř/: ☜ **ماڵوبڕ-٢**

ماڵوسامان / maɫ û saman/: ناو. ماڵ و دارایی؛ کەیە و کولفەت ‹ماڵوسامان، کۆتی پامان «مەسەل»› ☰ مال و منال

ماڵومناڵ / maɫ û m(i)naɫ/: ☜ **ماڵومنداڵ**

ماڵومنداڵ / maɫ û mindaɫ/: ناو. ماڵومناڵ؛ خاوخێزان ☰ خانواده

ماڵوێران¹ / maɫwêran/: ئاوەڵناو. ماڵبەقوڕگیراو؛ لێقەوماو؛ زۆر زیان لێکەوتوو ☰ خانه‌خراب

ماڵوێران²: سارستە. ماڵبەقوڕگیراو؛ وشەی سەرکۆنە؛ ماڵکاول ☰ کلمه‌ی سرزنش

ماڵۆچکە / maɫoçke/: ناو. ماڵۆچە؛ ماڵی گچکە ☰ خانه‌ی کوچک

ماڵۆچە / małoçe/: ☞ **ماڵۆچکە**

ماڵۆکەن / małokan/: ☞ **ماڵەوکەن**

ماڵو / małû/: ناو. مەهلی؛ خێشک ▤ ماڵەی شخم صاف کن

ماڵوکێش / małûkêş/: ناو. داری نێوان خێشک و نیر ▤ چوب میان ماله و یوغ

ماڵە / małe/: ناو. ١. ماڵەسواخ؛ ئامرازی قوڕ لووس کردن ٢. خێشک؛ تەختەی ڕێک و لووس کردنی شێوەرد ٣. پەڵەپەڵەی دەم و چاوی ژنی ئاوس ٤. فلچەی زبری جۆلا کە چرێشی پێ لە بووزوو دەدا ▤ ١. ماڵەی بنایی ٢. هبد؛ ماڵەی صاف کردن شُخم ٣. ماهه؛ لکه‌های صورت زن آبستن ۴. فرچەی بافنده

▣ **ماڵە دان:** خێشک کێشان؛ ساف کردنی جووت بە ماڵە ▤ صاف کردن شخم

ماڵە کردن: ☞ **ماڵە کێشان**

ماڵە کێشان: ماڵە کردن؛ لووس کردنی قوڕ بە ماڵە ▤ ماڵە کشیدن

ماڵەباب / małebab/: ناو. بابان؛ باوان ▤ خانە و سامان پدری

ماڵەباقی / małebaqî/: نـزا. ئای خۆزگە؛ بریا ▤ ای کاش

ماڵەپیتان / małepîtan/: ☞ **ماڵەپیتێن**

ماڵەپیتکان / małepîtkan/: ☞ **ماڵەپیتێن**

ماڵەپیتێن / małepîtên/: ناو. ماڵەپیتان؛ ماڵەپیتکان؛ گەمەیەکی زارۆکانە بە چەو دەیکەن ▤ نوعی شن‌بازی کودکان

ماڵەجندە / małecinde/: ☞ **جندەخانە**

ماڵەزا / małeza/: ناو. خوشکەزا ▤ خواهرزادە

ماڵەژێر / małejêr/: ناو. ڕەزبەر؛ کەوچەرین؛ مانگی سەرەتای پایز ▤ مهرماه

ماڵەسواخ / małes(i)wax/: ☞ **ماڵە ـ١**

ماڵەغان / małeğan/: ناو. مەراخان؛ مەرخان؛ مەرەخان؛ مەڵەخان؛ مەڵەغان؛ کەرەمتوو؛ کەلەندی؛ کێلەندی؛ قرم؛ قڕم؛ داسێکی درێژە بە پێوە دروێنەی پێ دەکەن ▤ داس بلند لبه پهنی کە ایستادە به کار می‌برند

ماڵەغانگێڕ / małeğangêř/: ناو. کەرەمتووکێش؛ کەسێک کە بە مەڵەغان گیا دەدوورێت ▤ دروگر با داس بزرگ

ماڵەفە / małefe/: ناو. ١. کاری بە دەست خاوێن کردنەوە ٢. کاری مشتوماڵ دان و بریقە لێ خستن ▤ ١. عملِ با دست زدودن ٢. صیقل‌کاری

ماڵەکاری / małekarî/: ناو. کاری قوڕ بە ماڵە سواغ دان ▤ ماڵەکشی

ماڵەکۆڵە / małekołe/: ناو. ١. ماڵۆچکە؛ ماڵی چکۆلە ٢. ماڵی بێ‌پێت و گاڵتەجاڕ ‹ماڵ بکەرەوە، ماڵەکۆڵە مەکەرەوە «مەسەل»› ▤ ١. خانەی کوچک ٢. خانەی اسباب‌بازی

ماڵەکینە / małekîne/: ناو. چوارگۆشە؛ چوارسووچ ▤ مُربع

ماڵەکێش / małekêş/: ناو. کەسێک کە لە قوڕەکاریدا بە ماڵە قوڕەکە تێ‌هەڵدەساوێ ▤ ماڵەکش

ماڵەگەورە / małegewre/: ناو. بەرەماڵ؛ بنەماڵە؛ جاماڵ ▤ خاندان

ماڵەوکەن / małewken/: ناو. ماڵۆکەن؛ دیواربڕی دز ▤ پشنگ؛ ابزار دیواربُری دزدان

ماڵەوماڵ^{1} / małewmał/: ناوەڵناو. ماڵ‌بەماڵ ‹سەردانی ماڵەوماڵ› ▤ خانە بە خانە

ماڵەوماڵ^{2}: ناوەڵکار. ئەم ماڵ و ئەو ماڵ ‹ماڵەوماڵ گەڕام نەتمدیتەوە› ▤ خانە بە خانە

▣ **ماڵەوماڵ کردن:** لە خانوویێکەوە بۆ خانوویێ‌تر ڕۆیشتن ‹بەس ماڵەوماڵ بکە!› ▤ از خانەای بە خانەای رفتن

ماڵەوە / małewe/: ناو. ١. ماڵ؛ جێگەی ژیانی

خێزان ٢. *[کینایە]* کەیوانوو ‹ماڵەوە چ دەڵێ؟› ٣. *[کینایە]* ژن و منداڵان ‹ماڵەوە چۆنن؟› ☰ ١. مسکن ٢. همسر ٣. زن و فرزندان

ماڵەهەنگ / małeheng/: ناو. شانە هەنگوین ☰ شانەی عسل

ماڵی / małî/: ئاوەڵناو. ١. کەوی؛ کەدی؛ حەمایەت ٢. تایبەتی ماڵ ‹نان ماڵی› ☰ ١. رام؛ اهلی ٢. خانگی

▣ **ماڵی کردن:** کەوی کردنی ئاژەڵی کێوی ☰ رام کردن حیوان وحشی

ماڵیات / małyat/: ناو. ١. پیتاک؛ بەرج؛ خەراج؛ خاراج؛ خووە؛ خووک؛ خووێک؛ مەکات؛ پارەیێ کە دەوڵەت بە گوێرەی قانوون لە خاوەن‌ماڵانی دەستێنێ و لە حیسابی داهاتە گشتییەکانی دەخا ٢. ماڵات؛ مەڕوماڵات ☰ ١. مالیات ٢. دام

ماڵیان / małyan/: ☜ **ماڵران**

ماڵیاو / małyaw/: ☜ **ماڵراو**

ماڵین / małîn/: چاوگ. تێپەڕ. //ماڵیت؛ دەماڵێ؛ بماڵە// ماڵان: ١. لێ دان ‹کوتەکێکی ماڵی بە پشتیا› ٢. ساوین ‹ڕۆنی پێدا بماڵە!› ٣. بەر پێ دانی بەرگن بۆ لباد ٤. گەسک و پاڕۆ لێ دان ‹نە کای بۆ بێنە، نە جێی بماڵە/ هیچ ئەرکیان نییە ئەو دوو گەماڵە «قانع»› ☰ ١. زدن ٢. ساییدن ٣. نمد مالیدن ۴. روبیدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەماڵین

ماڵینەوە / małînewe/: چاوگ. تێپەڕ. //ماڵیتەوە؛ دەماڵییەوە؛ بماڵەوە// ١. بردنی هەموو شتێک ٢. دیسانەوە خاوێن کردنەوە بە گەسک و بێڵ ٣. سڕینەوە و بریقە لێ خستنی شت ☰ ١. چپاول کردن ٢. باز جارو زدن ٣. زدودن و صیقل دادن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەماڵینەوە

ماڵیەی / małyey/: چاوگ. ماڵران ☰ روبیده شدن

ماڵیەیرە / małyeyre/: چاوگ. داماڵران ☰ زدوده شدن

ماڵێوران / małêwran/: ☜ **ماڵران**

ماڵێوراو / małêwraw/: ☜ **ماڵراو**

مام / mam/: ناو. ئاپ؛ مامە ☰ عمو

ماما / mama/: ناو. ١. دایکی دایک و باب ٢. ☜ مامان ☰ ١. مادربزرگ ٢. ☜ **مامان**

ماماران / mamaran/: ناو. جۆرێ خەمەگرۆ کە دوور لە ئاو لە چیا هەیە و زۆر زلە ☰ نوعی سوسمار درشت

مامازیان / mamaz(i)yan/: ناو. شنگڵەبەرەکەتەی مازوو ☰ مازوج دوقلو

مامالەسورێ / mamalesûrê/: ☜ **ماڵماڵەسورە**

مامالەگێجێ / mamalegêcê/: ناو. مامانەگێجێ؛ مامەسوورە؛ باوەخولێ؛ دایەخولێ باوەخولێ ☰ بازی چرخ زدن

ماماڵە / mamałe/: ☜ **ماڵماڵەسورە**

مامان / maman/: ناو. ماما؛ ماموو؛ ماموون؛ مامەچە؛ تایەن؛ ئاریکاری دایک لە زاندا ‹مامان کە زۆر بوو منال پێچ دەخوا «مەسەل»› ☰ ماما؛ پازاج

مامانەگێجێ / mamanegêcê/: ☜ **مامالەگێجێ**

مامانی / mamanî/: ناو. ماموونی: ١. کاری مامان ٢. کرێی مامان ☰ ١. شُغل مامایی ٢. مُزد ماما

مامبرایمە / mamb(i)rayme/: ناو. جۆرێ ترێ ☰ نوعی انگور

مامبز / mambiz/: ☜ **مامز-١**

مامجەژنە / mamcejne/: ناو. گیایەکە ☰ گیاهی است

مامجێژنۆکە / mamcêjnoke/: ناو. گیایەکی گوڵ سپییە لە نێو نۆک و شێوەردا شین دەبێ ☰ گیاهی است

مامر / mamir/: ناو. کەرکی؛ مریشک ☰ مُرغ خانگی

مامراوی / mam(i)rawî/: ناو. مێوە مراوی ☰

مُرغابی ماده

مامرک / mamirk/: ناو. بارۆکە؛ وارۆک ⚑ جوجەمُرغ ماده

مامرەشامی / mam(i)reşamî/: ناو. قەلەموونە؛ بۆقلە؛ عەلەشیش؛ قەل ⚑ بوقلمون

مامرەکێویلە / mam(i)rekêwîle/: ناو. مەلێکە لە کەلەشێر دەکا ⚑ پرندەای شبیه خروس

مامڕێواس / mamřêwas/: ناو. گیایەکی بلندی گەڵادرێژی ترشی دەرمانی کرمە ⚑ گیاهی دارویی

مامز / mamiz/: ناو. ١. مامبز؛ ئاسک؛ کەژاڵ ٢. ماسییەک کە گەرا دادەنێ ٣. ☜ **مامزە** ⚑ ١. آهو ٢. ماهی مادر ٣. ☜ **مامزە**

مامزە / mamze/: ناو. مامز؛ مەهمێز؛ میهمۆز؛ ئاسنێکە لە پاش پانیەی چەکمە قایم دەکرێ نووکی تیژی هەیە لە تەڕادی ئەسپ دەدرێ بۆ لێخوڕین ⚑ مهمیز

مامسارمە / mamsarme/: ناو. جۆرێ هەمرۆ ⚑ نوعی گلابی

مامش / mamiş/: ئاوەڵناو. بێدەنگ؛ کڕ؛ مات ⚑ خاموش؛ بی‌صدا

مامشاخانە / mam(i)şaxane/: ناو. *[کینایە]* ئاودەست؛ دەساو ⚑ مُستراح

مامشەبەقە / mamşebeqe/: ناو. کاری دوورینی دوو تەختە بەرماڵ یان جاجم پێکەوە ⚑ کار دوختن دو تخته سجاده یا جاجم به هم

مامک / mamik/: ناو. مەتەڵۆکە؛ دەناچییە ⚑ چیستان

مامەقووچە / mamleqûçe/: ناو. کڵاوی سەر قووچی شەوانە ⚑ شبکُلاه بلند

مامڵە / mamiłe/: ☜ **مامەڵە**

مامڵەپەشیمانی / mamiłepeşîmanî/: ☜ **مامەڵەپەشیمانی**

مامناونج / mamnawinc/: ناو. ناوگین؛ مامناوەند ⚑ میانی

مامناونجی / mamnawincî/: ☜ **مامناوەندی**

مامناوندی / mamnawindî/: ☜ **مامناوەندی**

مامناوەند / mamnawend/: ناو. ناڤنج؛ ناوگ؛ ناوگین ⚑ میانی

مامناوەندی / mamnawendî/: ئاوەڵناو. مامناوندی؛ مامناونجی؛ بەینی زل و بچووک؛ بەینی زۆر و کەم ‹باڵای مامناوەندی› ⚑ متوسط

مامور / mamur/: ناو. گاڵتەجاڕ؛ دڵخۆشکەرەی ئاپۆرە ⚑ دلقک

ماموسا / mamusa/: ☜ **مامۆستا**

مامۆ / mamo/: ناو. ئاپۆ؛ ئاپ ⚑ عمو

مامۆتک / mamotik/: ئاوەڵناو. زۆر عاقڵ و زانا ⚑ بسیار دانا

مامۆزا / mamoza/: ☜ **ئامۆزا**

مامۆژن / mamojin/: ناو. ئامۆژن؛ مەمۆژن؛ ژنمام؛ ژنئاپ ⚑ زن‌عمو

مامۆسا / mamosa/: ☜ **مامۆستا**

مامۆستا^{1} / mamosta/: ناو. مامۆسا؛ ماموسا؛ وسا: ١. زانیار و لێزانی فێرکار ٢. دەرسبێژ؛ موعەلیم؛ ئەو کەسە کاری دەرس وتنەوە و ڕاهێنانە ٣. ئوستاد؛ خاوەن بانترین پلەی فێرکاری لە زانستگادا ٤. مەلای ئایینی ⚑ ١. أُستاد ٢. مُعلم ٣. أُستاد دانشگاه ۴. مُلا

مامۆستا^{2}: ئاوەڵناو. مامۆسا؛ ماموسا؛ پسپۆڕ؛ لێزان؛ سەردەرچوو ⚑ أُستاد

مامو / mamû/: ☜ **مامان**

ماموت / mamût/: ناو. ئەو فیلانەی لە سەرەتای دەورانی چوارەمی زەوی‌ناسیدا ژیاون و لەشی زۆر گەورە و تووکن و عاجی درێژ و لوولیان هەبووە ⚑ ماموت

مامووتە / mamûte/: ناو. ١. خوشیلک ٢. شیری

خوشیلک ≣ ١. گیاهی است ٢. شیرەی گیاهی است

ماموون / mamûn/: ☜ **مامان**

ماموونی / mamûnî/: ☜ **مامانی**

ماموونیه / mamûn(i)ye/: ناو. شێوی ئاردی بۆدراو بە ڕۆنەوە ≣ آش آرد بوداده با روغن

مامە / mame/: ناو. مام؛ مامۆ؛ ئاپ؛ برای باب ≣ عمو

مامەچە / mameçe/: ☜ **مامان**

مامەحوجی / mameĥucî/: ناو. *[کینایە]* پاروی زل ≣ لقمەی بزرگ

مامەحووچێ / mameĥûçê/: ناو. *[پلار]* لۆت؛ لۆتە؛ پاروی زل ≣ لُقمەی بزرگ

مامەخۆڵینە / mamexołîne/: ناو. پووراپشۆکە ≣ حشرەی خرخاکی

مامەخەمە / mamexeme/: ناو. خەمان؛ خاڵەخەمە؛ کەسێ دە خەمی هەموو کەسدایە ≣ سنگ صبور

مامەسوورە / mamesûre/: ☜ **مامالەگێجێ**

مامەلە / mamele/: ☜ **ماڵماڵەسوورە**

مامەلینچک / mamelînçik/: ناو. براتووتە ≣ انگشت بُنصُر

مامەلێ / mamelê/: ☜ **ماڵماڵەسوورە**

مامەڵە / mameļe/: ناو. مامڵە؛ ماعملە؛ ماعمەلە؛ ساردوسەودا؛ کاری کڕین و فرۆشتن ‹مامەڵەی ئاسان، خەڵاتی ڕاسان «مەسەل»› ≣ مُعامله

مامەڵەپەشیمانی / mameļepeşîmanî/: ناو. مامڵەپەشیمانی؛ کەرانە؛ تاوانێ کە پەژیوان لە سەودا دەیدا ≣ تاوان پشیمانی از معامله

مامەڵەچی / mameļeçî/: ناو. بازرگان؛ تاجر؛ بازاڕوان ≣ بازرگان

مامەڵەسوورە / mameļesûre/: ☜ **ماڵماڵەسوورە**

مامیران / mamîran/: ناو. مامیلان؛ پەنجەداڵ؛ گوڵەئاران؛ ئالفەگیایەکی پایایە بە گەڵای سەوزی کاڵ، گوڵی زەردی هێشوویی چەترئاسا و میوەی باریک و درێژەوە کە هەموو ئەندامانی شیلەیەکی نارنجی ژەهراوییان هەیە ≣ مامیران

مامیلان / mamîlan/: ☜ **مامیران**

مان^{١} / man/: چاوگ. تێنەپەڕ. //مای؛ دەمێنی؛ بمێنە// ١. ماین؛ مانەوە؛ مەنن؛ مەنای؛ درێژە دان بەوەی وا هەیە ‹بۆ کوێ چوو ئەوەندە سوێند و پەیمان؟/ خۆت چووی و هەزار گوتەت لە پەی مان «هەژار، *مەم و زین*»› ٢. نەمردن؛ لە ژیاندا بوون ‹وەتەن سوێنم بە کوێستانت، لە ڕووی دنیا هەتا ماوم/ وەکوو ماسی بە سەربەستی، غەواسی گێژ و بنئاوم «قانع»› ٣. نەڕۆیشتن؛ مانەوە ‹بۆ دەردی جودایی مایەوە مەم/ دلسۆزێ نەبێ ببێتە هاودەم «هەژار، *مەم و زین*»› ٤. مانەوە ‹خەرامان هاتوچوو دلبەر، وەفایی ما بە ناکامی/ درێغا عومری شیرینم چ زوو هات و چ زوو ڕۆیی! «وەفایی»› ٥. هیچ ئاڵوگۆڕێک بە سەردا نەهاتن ‹ئەم ماڵانە هەر وا ماوە› ٦. لە شوێنی خۆیدا بوون ‹چاوی ماوە؟ دەستی پەڕیوە› ٧. مانەوە؛ دامان؛ تێدامان ‹مام چی بێژم؟!› ≣ ١. ماندن ٢. زیستن ٣تا ٧. ماندن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ماو/ چاوگی نەرێنی: نەمان

مان^{٢}: ناو. ١. ☜ **مانگ ـ١** ٢. گە؛ کار و ڕەوتی وەستانەوە لە هەر کارێک بۆ نیشاندانی نارەزایەتی ≣ ١. ☜ **مانگ ـ١** ٢. اعتصاب

⊡ **مان کردن**: گەی کردن؛ پێ چەقاندن و نەڕۆیشتن ≣ گَه گرفتن

مان گرتن: هەڕنین؛ خەزرین؛ جەنە گرتن ‹فەڕ و فیکی ئەوە گرتی هەموومان/ لە داخانی دەبوو بگرن هەموو مان «هێمن»› ≣ اعتصاب کردن

مان^{٣}: جێناو. لکاوی یەکەم کەسی کۆ: ١. خاوەندی ‹سەرمان؛ ماڵمان؛ حاڵمان› ٢. بەکار ‹خواردمان؛ کردمان› ≣ ضمیر متصل اول شخص جمع: ١. ــ مان؛ ملکی ٢. ـ یم؛ فاعلی

. **مان**^{٤}: پاشگر. ١. شوێنی بوونی شتێک ‹نیشتمان؛ سازمان› ٢. بۆ دەربڕینی دۆخێک ‹پەشیمان؛ شادمان› ٣. ناوی چاوگ دروست دەکا ‹دوورمان؛ بڕیامان› ☰ ١و٢. مان ٣. وند اسم‌مصدرساز

مان^{٥}: پێڕۆ. ← **خان‌ومان**

مانا / mana/: ناو. گوزارە؛ واتا؛ نیاز لە قسە یان نووسراو ☰ معنی

مانـای / manay /: چاوگ. مانستن؛ وێکچوون ‹چەنی باد سوبح باڵا مەنمانۆ/ شکۆفەش بە شەوق ئافتاب مەمانۆ «بێسارانی»› ☰ مانند بودن

مانایی / manayî/: ئاوەڵناو. واتایی؛ سەر بە ئاوەز و هەست ☰ معنایی

مانایش / manayîş/: چاوگ. وێکچوون ☰ شبیه بودن

مانتۆ / manto/: ناو. کراس یان کەوای زۆرتر فش و فۆل و درێژی ژنانە کە بە سەر جلەوە لە بەری دەکەن ☰ مانتو

ماندک / mandik/: ☜ **ماندوو**

ماندگ / mandig/: ☜ **ماندوو**

ماندوێتی / mand(i)wêtî/: ☜ **ماندوویی**

مانـدوو / madû/: ئاوەڵناو. ماندک؛ ماندگ؛ ماندی؛ مانی؛ مانیا؛ مانگ؛ مانوو؛ مانیاگ؛ مەنە؛ شەکەت ‹بفڕێ بڕوا بۆ کوردستانی ئاوات/ ماندوو نەبێ هەر بڕوات و هەر بڕوات «گۆران»› ☰ خسته

⊡ **ماندوو بوون**: شەکەت بوون؛ لە دەست دانی هێز و بڕست ☰ خسته شدن

ماندوو کردن: شەکەتی پێ دان ☰ خسته کردن

ماندووەتی / mandûwetî/: ☜ **ماندوویی**

ماندوویەتی / mandûyetî/: ناو. پاکەمی؛ مانگی؛ مانیاگی ☰ خستگی

ماندوویی / mandûyî/: ناو. ماندوێتی؛ ماندووەتی؛ شەکەتی. هەروەها: **ماندوویی نەناس**؛ **ماندوویی نەناسانە** ☰ خستگی

ماندەڵ / mandel/: ناو. حاشا ☰ انکار

ماندەنە / mandene/: ئاوەڵناو. ١. نەفەوتاو ٢. نیشتەجێ ☰ ١. ماندنی ٢. مُقیم

ماندی / mandî/: ☜ **ماندوو**

مانسن / manisin/: چاوگ. مینسن؛ وێچوون؛ لێچوون ☰ مانستن

مانقاڵ / manqal/: ☜ **مەنقەڵ**

مانقڕ / maqiř/: ناو. قۆشەیەکی پێشینە وەک شایی و فەتالی ☰ از اجزاء پول‌های قدیمی

مانقووڵ / manqûl/: ☜ **ماقووڵ**

مانقێر / manqêr/: ئاوەڵناو. هەژار و دەستەنگ؛ ڕووت و نەدار ☰ بینوا؛ مُستمند

مانکەر / manker/: ئاوەڵناو. مانگر؛ گەگر لە کارێ ‹مانکەر بەشی ئەخورگێ «مەسەل»› ☰ اعتصابگر

مانکەن / manken/: ناو. ١. ئەو کەسە جل‌وبەرگی نوێ و تازەباو لە بەر دەکا و بە کڕیارانی پیشان دەدا ٢. پەیکەرێک لە مرۆڤ بۆ ڕانانی جل‌وبەرگی نوێ و تازەباو ٣. پەیکەرێک لە مرۆ بۆ ڕاهێنانی وەرزشی و فێر کردنی وەرزشوانان ☰ ١تا٣. مانکن

مانگ / mang/: ناو. ١. ماه؛ مەه؛ ما؛ هەیوی؛ هەیڤ؛ هاییڤ؛ هەڤی؛ هەوی؛ کاوت؛ مات؛ مان؛ تەنێکی ئاسمانی کە هەر ٢٩,٥ شەوانەڕۆژ جارێک بە دەوری زەویندا هەڵدەسووڕێ و لە بەر تیشکی تاو دەدرەوشێتەوە ‹مانگ ئەوا تازە لە ئاسۆ دەردێ/ کۆمەڵێ هەورەسپیلکەی بەر دێ «هەژار، *بۆ کوردستان*»› ٢. هەر تەنێکی ئاسمانی کە لە دەوری شتێکدا هەڵسووڕێت ٣. بەشێ لە دوازدە بەشی ساڵ کە ٢٨ تا ٣١ شەوانەڕۆژە و لە هەر زمانێکدا ناوێکی هەیە ٤. ☜ **ماداک** ☰ ١. ماه آسمان ٢. قمر ٣. ماه سال ٤. ☜ **ماداک**

▣ **مانگ تازە** ☜ **مانگی یەکشەوە**

مانگ چواردە بەدر؛ هەلاب؛ هلاب؛ مانگی پڕ؛

مانگێ پەڕە؛ مانگی چواردە؛ مانگی شەوی چواردە ⚑ بدر؛ ماه تمام

مانگ گاقۆن: گەلاوێژ؛ ناوەڕاست مانگی هاوین ⚑ مُرداد ماه

مانگی خۆ: ئەو مانگەی ئاوسی تێدا دەزێ ⚑ ماه زایمان

مانگی زایینی: هەرکام لە مانگەکانی سالی زایینی ⚑ ماه میلادی

مانگی کۆچی: مەودای نێوان جارێک سووڕانی مانگ لە دەوری زەوی تا سووڕانێکی‌تر ⚑ ماه قمری

مانگی نوێ: ☜ **مانگی یەکشەوە**

مانگی هەتاوی: مانگی ڕۆژی؛ مانگەکانی سالی هەتاوی ⚑ ماه شمسی

مانگی یەکشەوە: مانگیلە؛ مانگی نوێ؛ مانگ تازە؛ سەرەتای هاتنی مانگ ⚑ هلال؛ ماه نو

▣ **مانگ گیران/ گیریان:** مان گیران؛ ڕەش هەلگەڕانی بەشێ یا گشت ڕووی مانگ لە کاتێدا کە لە عاسمان دیارە ⚑ خسوف شدن

مانگ هەلاتن: مانگ دەرهاتن؛ دەرکەوتنی مانگ ⚑ ماه درآمدن

مانگ / manig/: ☜ **ماندو**

مانگا / manga/: ناو. مانگە؛ مانگەو؛ مۆنگا؛ مەگاو؛ چێل؛ دایکی گۆلک ⚑ گاو ماده

مانگادۆش / mangadoş/: ناو. ١. سەتل؛ پەقرەج ٢. ئەو کەسەی مانگا دەدۆشێ ⚑ ١. سطل شیر دوشی ٢. کسی که گاو را می‌دوشد

مانگار / mangar/: ئاوەلناو. ماو؛ مەندۆخ ⚑ ماندگار

مانگاشەو / mangaşew/: ☜ **مانگەشەو**^{1}

مانگامژ / mangamij/: ناو. مانگامژە؛ بەرخێ کە لە گوانی چێل شیر دەخوا ⚑ برّەای که از پستان گاو می‌مکد

مانگامژە / mangam(i)je/: ☜ **مانگامژ**

مانگانە^{1} / mangane/: ئاوەلناو. مەهانی؛ مهانی؛ مەهی؛ مەهیتی: ١. سەر بە یەک مانگ ‹مووچەی مانگانە› ٢. سەر بە مانگ ‹بەلاڤۆکی مانگانە› ⚑ ١و٢. ماهانه

مانگانە^{2}: ئاوەلکار. مەهانی؛ مهانی؛ مەهی؛ مەهیتی؛ هاشمە؛ ئاشمە؛ لە هەر مانگێکدا ‹مانگانە پارەیەکی زۆر کرێ دووکانی دەدا› ⚑ ماهانه

مانگاوس / mangawis/: ناو. مانگاوەس؛ گاوس؛ مەشکە لە پێستی چێل ⚑ مشک از پوست گاو

مانگاوەس / mangawes/: ☜ **مانگاوس**

مانگر / mangir/: ئاوەلناو. مانگیر: ١. پەلپگر؛ گرووگر ٢. گەگر؛ پێ‌چەقێن ⚑ ١. بهانه‌گیر ٢. نرو

مانگنامە / mangname/: ناو. بەلاڤۆک، بەتایبەت گۆڤارێ کە مانگێ جارێ دەردەچێ ⚑ ماهنامه

مانگوڕ / manguř/: ئاوەلناو. سەلت؛ بێ‌شوو ⚑ مُجرد (زن)

مانگۆڕ / mangoř/: ناو. قەیرەکچی شوو نەکردوو ⚑ دختر تُرشیده

مانگوری / mangûrî/: ناو. بژیوی و بوود؛ ڕسق و ڕۆزی تێر و تەسەل ⚑ دارایی کافی برای گُذران معاش

مانگە / mange/: ☜ **مانگا**

مانگەسەوە / mangesewe/: ناو. بەردێکی سپی بریقەدارە دەیکەنە خشل ⚑ سنگی براّق و زینتی

مانگەشەو^{1} / mangeşew/: ناو. ماتاب؛ ماتاو؛ مەهتاو؛ مانگاشەو: ١. تاڤهەیڤ؛ ترێفە ‹کانییەکی ڕوونی بەر ترێفەی مانگەشەو، لە بنیا بلەرزێ مرواری زیخ و چەو/ جوانترە لە لای من لە دەریای بێ‌سنوور، شەپۆلی باتە بەر تیشکی خۆر، شلپ‌وهووڕ «گۆران»› ٢. *[مەجازی]* کچ و ژنی زۆر جوان وەک مانگ ⚑ ١. مهتاب ٢. مهپاره

مانگەشەو^{2}: ئاوەلکار. لە شەوێکدا کە مانگ بە دەرەوەیە ‹مانگەشەو دەچم› ⚑ مهتاب

مانگەشەوە / mangeşewe/: ناو. بەردێکە لە بەر خۆر چەند ڕەنگ دەدا ☰ سنگی زینتی

مانگەو / mangew/: ☜ **مانگا**

مانگەومانگ / mangewmang/: ئاوەڵکار. هەر بە سی ڕۆژ جارێک ‹مانگەومانگ پارە وەردەگرێ› ☰ ماهبەماه

مانگی / mangî/: ئاوەڵناو. سەر بە مانگ ‹کۆچی ـ مانگی› ☰ قمری

مانگی / manigî/: ☜ **ماندوویەتی**

مانگیر / mangîr/: ☜ **مانگر**

مانگیلە / mangîle/: ناو. ماهیچە: ١. مانگی تازە ٢. شکڵی مانگی تازە لە ئاڵادا ☰ ١. هلال ٢. نقش هلال در پرچم

مانگێر / mangêr/: ناو. درمغ؛ شەیەکی دەم بەرەوخوارە بۆ پووش کۆ کردنەوە ☰ شن‌کش

⊡ **مانگێر کرن**: مانگێر دەکار هێنان ☰ با شن‌کش کار کردن

مانمانەگێجێ / manmanegêcê/: ناو. باوەخولێ؛ گێژەوانک؛ بابەخولێ ☰ چرخش به دور خود

مانن / manin/: چاوگ. ماندوو کردن؛ شەکەت کردن ☰ خسته کردن

ماننای / mannay/: چاوگ. ماندوو کردن ‹ئی هەرمانێ تەمام ماننانانش› ☰ خسته کردن

مانۆڕ / manoř/: ناو. ١. کار و ڕەوتی ڕاهێنان و ئامادەسازی کۆمەڵێک بۆ بارودۆخێکی نائاسایی (بوومەلەرزە، شەڕی چەکداری و...) ٢. چالاکییەکی چەکداری بۆ گۆڕانی بارودۆخی گۆڕەپانی شەڕ ☰ ١و٢. مانور

⊡ **مانۆڕ دان**: ١. بەڕێوە بردنی مانۆڕ ٢. /پلار/ خۆ نواندنی بێ ناوەرۆک ‹هەر خەریکی مانۆڕ دانە› ☰ ١و٢. مانور دادن

مانو / manû/: ☜ **ماندوو**

مانە / mane/: ناو. ١. مانی؛ هەنبانە؛ هەمانە؛ هەمبانە ٢. مانا؛ واتا ٣. بەهانە؛ پەڵپ ٤. مان؛ گە ٥. تیغە؛ نێوان ☰ ١. انبان ٢. معنی ٣. بهانە ۴. اعتصاب ۵. تیغە

مانەک / manek/: ☜ **مانەگی ـ٢**

مانەگەزێ / manegezê/: ناو. چەکمە؛ جزمە؛ جەزمە ☰ چکمە

مانەگی / manegî/: ناو. ١. زینی ئەسپ ٢. مانەک؛ ئەسپی ڕەسەن ☰ ١. زین اسب ٢. اسب اصیل

مانەن / manen/: ☜ **مانەند**

مانەند / manend/: ئامراز. مانەن؛ وەک ☰ مانند

مانەوە / manewe/: چاوگ. تێنەپەڕ. //مایەوە؛ دەمێنیەوە؛ بمێنەوە// ١. نەڕۆیشتن و جێگیر بوون لە شوێنێ ‹ڕۆژگار گەوهەری وە بن گڵ دا/ داخی ئەو مایەوە لە ناو دڵدا «هێمن»› ٢. بەجێ مان؛ بوون لە شوێنێکدا ‹مامەوە بە تاکی تەنیا› ٣. تەواو نەبوون ‹من ئەم هەموو داب و نەریتە پیرۆزانەیشم/ لە باپیرە هەرە گەورەکانمەوە بۆ ماوەتەوە «شێرکۆ»› ٤. نەمردن؛ درێژەدار بوونی ژیان ٥. داکەوتن؛ قەتیس مان ☰ ١. ماندگار شدن ٢. بازماندن ٣. باقی ماندن ۴. (زندە) ماندن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ماوەوە/ چاوگی نەرێنی: نەماشینەوە

مانەوی / manewî/: ئاوەڵناو. زندیق؛ شوێنکەوتووی یەکێ لە ئایینە ئێرانییەکان، بەتایبەت ئایینی مانی ☰ زندیق

مانەی / maney/: ناو. پەڵپ؛ بیانوو؛ بەهانە ☰ بهانە

مانی^{1} / manî/: ناو. ١. ☜ **مانە ـ١** ٢. شووفار؛ قسەبەر ☰ ١. ☜ **مانە ـ١** ٢. خبرچین

مانی^{2}: ☜ **ماندوو**

مانیا / manya/: ☜ **ماندوو**

مانیاق / manyaq/: ئاوەڵناو. شێت؛ لێوە؛ دین ☰ دیوانە

مانیاگ / manyag/: ☜ **ماندو**

مانیاگی / manyagî/: ☜ **ماندویەتی**

مانیان / manyan/: چاوگ. شەکەت بوون ☰ خسته شدن

مانیای / manyay/: چاوگ. ماندوو بوون ☰ خسته شدن

مانیفێست / manîfêst/: ناو. نووسراوەیەک کە لە لایەن پارت، تاقم یان کۆمەڵێکەوە، لەمەڕ بابەتێکی تایبەتەوە کە زۆرتر ئاگادارییەکی تێدا دراوە یان بیر و بۆچوونێکی پێ ڕوون کراوەتەوە ☰ مانیفیست؛ بیانیه

مانیلا / manîla/: ☜ **مەڵغە**

مانیلوس / manîlûs/: ☜ **مالینوس**

ماو^1 / maw/: ئاوەڵناو. ماگ: ١. نەمردوو ‹مانت گەرەکە؟ بەری نەمانە/ ماو ئەو کەسەیە لە خۆی نەبانە «هەژار، *مەم و زین*»› ٢. لە بەین نەچوو ☰ ١. باقی؛ زنده ٢. مانده؛ از بین نرفته

• **ماو**^{2}: پاشەوشە. نەڕۆیشتوو ‹جێماو› ☰ مانده

ماوا / mawa/: ناو. شوێن؛ جێگە ‹جەنانی وەک جینان کردم بە ماوا/ حەبیبەی ماڵیاوا ماڵی ئاوا «نالی»› ☰ مأوا؛ مکان

ماوت / mawit/: ☜ **ماهوت**

ماوڕێژ / mawřêj/: ناو. تاوە؛ ناوسنگانە ☰ ماهیتابه

ماوزەڕ / mawzeř/: ناو. جۆرێ تفەنگ ☰ نوعی تفنگ

ماوزێ / mawzê/: ناو. زا و ماک؛ ئاژاڵ و بێچووی تێکەڵ کراو بۆ لەوەڕ ☰ برّه و بُزغالەی همراه مادران در چرا

ماوس / maws/: ناو. مەوس؛ کەرستەیەکی دەستی بۆ بزواندنی نیشاندەر لە سەر شاشەی کەمپیوتەر ☰ ماوس

ماوش / mawş/: ناو. ١. گیرەی پیشەسازان ٢. گیرەی کتێب گوشینی جزوبەندی ٣. کونەبا؛ کونێ کە بای لێوە دێت ٤. هۆرە؛ پواز ☰ ١. گیرەی صنعتگران ٢. منگنەی صحافی ٣. منفذ باد ۴. گاوه

ماوڵ / mawił/: ناو. قانە؛ دەرفەت ☰ مُهلت

ماوە / mawe/: ناو. ١. ماوڵ؛ دەرفەت ‹جارێ ماوەمان ماوە› ٢. ئەندازە لە زەمان: *ئەلف*) کاتی پێویست بۆ تەواو بوونی کار، خول یان زنجیرەڕووداوێک ‹ماوەی ژیان› ب) کاتێک بە سەرەتا و ئاخری دیاریکراوەوە ‹ماوەی کاری ڕۆژانە هەشت ساعەتە› ج) پاژێک لە کات ‹ماوەی شەو و ڕۆژ لە هاوین و زستاندا جیاوازە› ٣. ئەندازەی جێ ٤. پاشماوە ☰ ١. مُهلت ٢. مُدت ٣. مسافت ۴. بقیه؛ باقیمانده

⊡ **ماوە دان:** ماوڵ/ مۆڵەت دان ☰ مُهلت دادن

ماوەرد / mawerd/: ناو. گوڵی گوڵاو ☰ گُل مُحمدی

ماوەوە / mawewe/: ئاوەڵناو. ماو لە مێژینەوە ☰ بازمانده

ماوەیەک / maweyek/: جێناو. چەندێ؛ هێندێک؛ هێما بۆ زەمانێکی ناڕوون ☰ چندی

ماوی / mawî/: ناو. ١. ☜ **مالوس** ٢. ئاوی؛ کەوە ☰ ١. ☜ **مالوس** ٢. رنگ آبی

ماویژ / mawîj/: ☜ **مێوژ**

ماه / mah/: ناو. ١. ☜ **مانگ ـ١** ٢. ما؛ زەرد؛ تیشە شاخی زۆر بڵندی لووس ‹گەیشتمە سەر ترۆپکی ئارەزوو ڕۆژێ، کەچی ڕوانیم/ لە پێشمدایە زەرد و ماه و سەخت و ئەستەمێکی تر «هێمن»› ☰ ١. ☜ **مانگ ـ١** ٢. صخرەی بلند و صاف

ماهرە / mahre/: ☜ **مارە**

ماهف / mahf/: ☜ **مەحو**

ماهفور / mahfûr/: ☜ **مافورە**

ماهکومە / mahkûme/: ئاوەڵناو. ١. مەحکووم؛ بە تاوانبار ناسراو ٢. ئەشقی؛ قاچاغ لە پۆلیس ☰ ١.

محکوم ۲. فراری

ماهنە / mahne/: ناو. گە؛ گڕنە؛ گەی ▣ اعتصاب

ماهوارە / mahware/: ناو. سەتەلایت ▣ ماهوارە

ماه و زەرد / mah û zerd/: ناو. ماهی‌زەرد؛ زەرد و ماه ▣ صخرەی صاف و بلند

ماهو / mahû/: ☜ **مالۆس**

ماهوت / mahût/: ناو. ماوت؛ پارچەیەکی کولکنە، زۆرتر دەکرێتە باڵتە ▣ ماهوت

ماهور / mahûr/: ناو. ۱. یەکێ لە حەوت دەزگای مۆسیقای ئێرانی ۲. شاخی هەڵەمووت ▣ ۱. ماهور ۲. کوه سنگی مُرتفع

ماهەر / maher/: ناو. ماکەر؛ دێڵەکەر ▣ مادەاُلاغ

ماهەک / mahek/: ناو. ڕەوتی پەنەمانی پێست لە پاش دەرزی تێ ڕۆ کردن و کوتان لە ئاوڵە ▣ ورم پوست بعد از مایەکوبی

ماهی / mahî/: ناو. مایی: ۱. ماسی ۲. ئێسکە ماسییەکی زەردواشە دەکرێتە دەسکە خەنجەر ۳. شەفرەی فیل و بەراز ▣ ۱. ماهی ۲. نوعی استخوان ماهی کە از آن دستەی خنجر سازند ۳. عاج

ماهیچە / mahîçe/: ☜ **مانگیلە**

ماهیر / mahîr/: ناوەڵناو. مەلاح؛ لێزان؛ کارامە ▣ ماهر؛ خبرە

ماهی‌زەرد / mahîzerd/: ☜ **ماه وزەرد**

ماهین¹ / mahîn/: چاوگ. مان ▣ ماندن

ماهین²: ناو. ۱. نێر و مێی ئەسپ ۲. ☜ **مایین** ▣ ۱. اسب و مادیان ۲. ☜ **مایین**

ماهینانێ / mahînanê/: ناو. ڕکەی ئەسپ غاردان؛ گرێوە غار ▣ مسابقەی اسب‌دوانی

ماهینە / mahîne/: ☜ **مایین**

مای / may/: ناو. ۱. مایس؛ مەی؛ مانگی پێنجەمی ساڵی خاچپەرستان ۲. ☜ **مادەر** ▣ ۱. ماه مە ۲. ☜ **مادەر**

مایچە / mayçe/: ناو. ۱. ☜ **ماسولکە ـ۱** ۲. پاژنەی پەلەوەران ۳. سواغی گۆشەی حەوز ▣ ۱. ☜ **ماسولکە ـ۱** ۲. پاشنەی طیور ۳. اندودەی گوشەی حوض

مایدە / mayde/: ناو. گومگومە؛ مەتارەی سەفەر ▣ قُمقمە

مایس / mays/: ناو. مای؛ مانگی مەی ▣ ماه مە

مایسچنەک / maysçinek/: ☜ **ماسیگرە ـ۱**

مایک / mayk/: ناو. ۱. مێوینە؛ مێچکە؛ بەرانبەری نێر ۲. مێوایەتی؛ بەرانبەری نێرایەتی ▣ ۱. مادە ۲. مادگی

مایکرۆوەیڤ / maykroweyv/: ناو. ۱. درێژایی شەپۆلی نێوان یەک تا سێ میلی‌میتر ۲. کەرەسەیەک بۆ خێرا گەرم کردنی خۆراک بە هۆی پێلی مایکرۆوەیڤەوە ▣ ۱و۲. مایکروویو

مایکە / mayke/: ناو. مێوینە؛ مایک ▣ مادە (مخالف نر)

مایکەی / maykey/: ناو. مێوایەتی ▣ مادگی

مایکی / maykî/: ناو. مێوینەیی ▣ مادگی

مایماروون / maymarun/: ناو. ماماران؛ جۆرێ مارمێلکەی گەورە ▣ نوعی سوسمار درشت

ماین¹ / mayn/: چاوگ. مان ▣ ماندن

ماین²: ☜ **مایین**

ماینبەراز / maynberaz/: ناو. ماینوەراز؛ ئەسپی فەحل کە ماینی لێ چا دەکەن ▣ اسب گُشن

ماینبەز / maynbez/: ناو. کەرێ کە لە ماینان دەپەڕێ بۆ ئێستر پەیدا بوون ▣ خری کە بر مادیان سوار شود

ماینچە / maynçe/: ناو. پاژنەی باڵدار ▣ پاشنەی پرندە

ماینچەقەڵ / maynçeqel/: ناو. چەرخوفەلەک؛ گەردوونە؛ کەرستەیەک بە ژمارەیەک سەندەڵییەوە کە بە دەور خولگەیەکدا هەڵدەسووڕێ و خەڵک بۆ خۆشی سواری دەبەن

▤ چرخ و فلکِ بازی

ماین‌وەراز / maynweraz/: ☜ **ماین‌بەراز**

ماینـە / mayne/: نـاو. مایــەن؛ ماینــە؛ مــێ؛ بەرانبەری نێرەوەز ▤ مادینە

مایـە / maye/: نـاو. ۱. هــۆ؛ ســەبەب ‹مایــەی سەرشۆڕی› ۲. ماک ۳. دەسمایە؛ سەرمیان ‹مایە پـووچ› ٤. هــەوێن؛ ئامیــان ‹مایــەی پــەنیر› ٥. خەستی؛ تـیری ٦. پتــەوی؛ تۆکمــەیی ۷. دایــە؛ دایک ‹تتیل و ببیل دەدایە/ دەرکێ وەکەن لە مایە «چیرۆکی کـۆن»› ۸. وشتری مێ؛ ما وشـتر ▤ ۱. سبب ۲. مـادە ۳. سـرمایە ۴. مایـە (خمیـر و پنیـر) ۵. غلظت ۶. استحکام ۷. مادر ۸. شتر مادە

مایەباش / mayebaş/: ناو. نە قـازانج نـە زیـان ▤ مایەکاری

مایـەبۆش / mayeboş/: ئاوەڵناو. ۱. بە دەسمایــەی زۆرەوە ۲. دەسمایە لە دەست داو ▤ ۱. سرمایەدار بزرگ ۲. ورشکستە

مایە پووت / mayepût/: ☜ **مایەپووچ**

مایە پووچ / mayepûç/: ئاوەڵناو. مایەپووت؛ نابووت؛ مـافنگی لـە سـەودادا ‹بـزانین کێمـان ڕاگـە گـم کەردین/ کێمـان مایـەپووچ کێمـان سـوود بـەردین «مەولەوی»› ▤ ورشکستە

مایەدار / mayedar/: ئاوەڵناو. ۱. تیر؛ دژی شـل و تـراو ‹چـای مایـەدار› ۲. زۆر بـەدەوام و قـایم ۳. دەسمایــەدار ▤ ۱. غلــیظ؛ پُرمایــە ۲. مُحکــم ۳. سرمایەدار

مایەر / mayer/: ناو. دایک ▤ مادر

مایەسیر / mayesîr/: ☜ **مایەسیری**

مایەسیرە / mayesîre/: ناو. ڕەزڵەگاوانە ▤ مای‌مرز

مایەسیری / mayesîrî/: نـاو. مایەسـیر؛ بەواسـیر؛ بەوەســیری؛ باوەسـیر؛ بێوەسـیری؛ بێوسـیری؛ باوەســوریێ؛ گۆڵــنگ؛ نەخۆشــینی هەڵماســینی ڕەشەدەمارەکانی دەوری کۆم کە دەبێتـە هـۆی ژان و خوێنــڕێژی و دژوار بــوونی دەس‌بــەئاو ▤ بواسیر

مایەفتنە / mayefitne/: ☜ **مایەفیتنە**

مایەفیتنــە / mayefitne/: ئاوەڵــناو. مایەفتنــــە؛ ئاژاوەچی ▤ مُفتن

مایەمێو / mayemêw/: ناو. جۆرێ تـرێ ▤ نـوعی انگور

مایەن / mayen/: ☜ **ماینە**

مایـەوەر / mayewer/: ئاوەڵـناو. ۱. بــە جەوهــەر؛ بەهونــەر ۲. دارا؛ دەوڵــەمەند ▤ ۱. هنرمنــد ۲. ثروتمند

مایی / mayî/: ☜ **ماهی**

مایی‌چنەک / mayîçinek/: ☜ **ماسیگرە ـ۱**

ماییچە / mayîçe/: ☜ **ماسولکە ـ۱**

مایین / mayîn/: ناو. ماهین؛ ماهینە؛ ماین؛ معین؛ مهان؛ مەعین؛ مەهین؛ مهین؛ میین؛ ئەسپی مێ ▤ مادیان

مایینە / mayîne/: ☜ **ماینە**

مبارەک / m(i)barek/: ☜ **موبارەك**

مبارەکبادی / m(i)barekbadî/: ☜ **موبارەکبایی**

مبارەکبایی / m(i)barekbayî/: ☜ **موبارەکبایی**

مبارەکی / m(i)barekî/: ☜ **موبارەکی**

مباشیر / m(i)başîr/: ☜ **موباشیر**

مبال / m(i)bal/: ☜ **مەبال**

مبـالات / m(i)balat/: ناو. ڕەوتی گوێ‌دان بە کار و بار؛ بە گرینگ گـرتن؛ گرنگـی دان بـە کـارێ ▤ مُبالات

مـت¹ / mit/: نـاو. ۱. ☜ **میــت¹ــ۳** ۲. زوورک؛ تەپکە؛ تەپە؛ بەرزایی لە زەمین ۳. سیپە؛ ڕەبەت؛ خەڵەک ▤ ۱. ☜ **میت¹ـ۳** ۲. برآمـدگی زمـین ۳. کمین شکارچی

مـت²: ئاوەڵــناو. ۱. مـــات و بێــدەنگ ۲. خــۆ وەشارتووی چاوەنۆڕی کێس لە دوژمن ئـانین ▤

١. مات و خاموش ٢. در کمین

⊡ **مت بوون:** بێده‌نگ بوون ‹مت ئه‌بن و ملیان ئـه‌بێ به نیشانه‌ی سه‌ر سوورماندن «شێرکۆ»› ☰ ساکت شدن

مت کرن: ١. خۆ مات دان ٢. بێده‌نگ کـردن ☰ ١. کمین کردن ٢. ساکت کردن

مت٢: پێڕۆ. ← **کوت‌ومت**

متاره / m(i)tare/: نـاو. زباره؛ هه‌رەوه‌ز؛ گه‌له‌کۆمـه ☰ تعاونی

متالا / m(i)tała/: ☜ **موتالا**

متاندن / m(i)tandin/: چاوگ. ١. لـه زه‌وی تونـد کردن ٢. به نهێم بـه هـه‌ردا دان ☰ ١. بـه زمـین چسباندن ٢. بر زمین کوفتن

متاوێزه / m(i)tawêze/: ناو. ویتامین ☰ ویتامین

متبه‌خ / mitbex/: ناو. ئاشپه‌زخانه ☰ آشپزخانه

مترالیۆز / mitralyoz/: ناو. مـه‌تره‌لوێز؛ مـه‌تره‌لۆز؛ ئاگربار؛ شێشتـیر؛ ڕه‌شاش ☰ آتشبار

مترب / mitrib/: ناو. قه‌ره‌چی؛ کاولی ☰ کولی

متربه / mitirbe/: ☜ **موتوربه**

متفه‌ڕک / mitfeřik/: ئاوه‌ڵـناو. مووفـه‌ڕک؛ پـیرۆز؛ مباره‌ک ☰ مُتبرک

متقاڵ / mitqał/: ☜ **مسقاڵی ـ١**

متک / mitik/: ناو. گرد؛ ته‌پۆلکه ☰ تپه

متمانه / mitmane/: نـاو. بڕوایی؛ خاترجه‌می ‹ئـه‌و هه‌وه‌سبازانه جێی متمانـه نـین/ هـه‌ر ده‌زانـن گـوڵ چنین و بـه‌ی‌ڕنـین «هـێمن»›. هـه‌روه‌ها: **متمانـه کردن؛ متمانه پێ کردن** ☰ اطمینان

متمانـه‌پێکراو / mitmanepêk(i)raw/: ئاوه‌ڵـناو. جێ‌باوه‌ڕ ☰ مُطمئن

متن / mitn/: ئاوه‌ڵـناو. نـتم؛ کـه‌مقسـه؛ کـه‌مدوو؛ به‌رانبه‌ری وڕاج ☰ کم‌حرف

متوربه / m(i)turbe/: ☜ **موتوربه**

متوربـه‌کـراو / m(i)turbek(i)raw/: ئاوه‌ڵـناو. تاماندی؛ پێوه‌ن‌کراو ☰ پیوند شده

متورفه / m(i)turfe/: ☜ **موتورفه**

متوملۆ / mit û m(i)łû/: ناو. مڵ‌ومۆ؛ گه‌ڕان و بۆن کردنی سه‌گ بۆ په‌یدا کردن ☰ عمل بو کشیدن و جستجوی سگ

متوموور / mit û mûr/: ☜ **مت‌وموورو**

متوموورک / mit û mûrik/: ☜ **مت‌وموورو**

متوموورگ / mit û mûrig/: ☜ **مت‌وموورو**

متومـوورو / mit û mûrû/: نـاو. مـت‌ومـوور؛ مـت‌ومـوورگ؛ مـت‌ومـوورک؛ مـت‌ومـووره؛ مـرت‌ومـوور؛ زه‌نگیانـه و مـووررووی تێکـه‌ڵاو ☰ مُهره‌های مُختلط

متوموره / mit û mûre/: ☜ **مت‌وموورو**

متو / m(i)tû/: ☜ **متوون**

متـوون / m(i)tûn/: ئاوه‌ڵـناو. متـوو؛ هـۆگر؛ خووپێگرتوو ☰ مأنوس

مته١ / m(i)te/: ☜ **میت**١**ـ٣**

مته٢: ناو. به‌ده‌ڵ؛ زڕ؛ زڕه؛ نه به‌ڕاستی ☰ بدلی

مته‌رێز / m(i)terêz/: ☜ **مه‌ته‌رێز**

مته‌شا / m(i)teşa/: نـاو. مه‌ته‌شـا: ١. دارده‌سـتی گرێدار و ئه‌ستووری ده‌ستی ده‌روێشان ٢. *[کینایه، شووره‌یی]* ئه‌ندامی نێرینه‌ی زل ☰ ١. منتشا ٢. آلت تناسُلی بزرگ

مته‌شێخ / m(i)teşêx/: ناو. شێخی نه به‌ڕاستی؛ زڕه شێخ ☰ شیخ بدلی

مته‌ق / m(i)teq/: ناو. که‌مترین ده‌نگ ‹لێره دانیشه مته‌قت لـێ نه‌یـه تـا دێمـه‌وه!› . هـه‌روه‌ها: **مته‌ق نه‌کردن؛ مته‌ق (لێ) ده‌رنه‌هاتن** ☰ جیک؛ کمترین صدا

مته‌لا / m(i)tela/: ☜ **مته‌ڵا**

مته‌ڵا / m(i)tełla/: ئاوه‌ڵناو. مته‌لا؛ زێـڕکفت‌کـراو ☰ زراندود

مته‌نجه‌نـه / m(i)tencene/: نـاو. حه‌وترینگـه؛

چێشتێکه 🇮🇷 آش متنجان

مته‌ی / m(i)tey/: چاوگ. ڕشتن؛ ڕیتن؛ ڕیهتن؛ ڕژاندن ‹مته‌ن نه قالب سه‌بیکه‌ی عیرفان/ وه زاخاو مالان زه‌نگه‌که‌ی خه‌زڵان «مه‌وله‌وی»› 🇮🇷 ریختن

متیان / mityan/: ناو. کراس؛ گجی 🇮🇷 پیراهن

متێل / m(i)têl/: ناو. ١. کاکڵ؛ ناوئاخن ٢. گشته‌کی لێفه دروون ٣. دۆشه‌ک؛ دۆشکه ٤. پێخه‌ف؛ نوێن (به‌گشتی) 🇮🇷 ١. محتوا ٢. ریسمان لحافدوزی ٣. تُشک ۴. رختخواب

مجبی / micbî/: ناو. که‌سێ که پیتاکی خوێنبایی کۆ ده‌کاته‌وه 🇮🇷 کسی که خونبها را جمع می‌کند

مجد / micd/: ئاوه‌ڵناو. دوور له گاڵته و گه‌پ 🇮🇷 جدّی

مجرۆ / micro/: ئاوه‌ڵناو. ١. کوێر؛ کۆره ٢. شه‌که‌ت؛ زۆر ماندوو ٣. گرفتاری زام و ئێش 🇮🇷 ١. نابینا ٢. بسیار خسته ٣. مجروح

مجرۆیی / microyî/: ناو. کوێری 🇮🇷 نابینایی

⊡ **مجرۆیی داهاتن**: لێلایی داهاتن: ١. کوێر بوون ٢. *[کنایه]* له ڕووداوێ زۆر خه‌مبار بوون 🇮🇷 ١. نابینا شدن ٢. از حادثه‌ای سخت اندوهگین شدن

مجری / micrî/: ناو. سندووقی چکۆڵه 🇮🇷 صندوقچه؛ مجری

مجک / micik/: ☜ **مجن**

مجله‌ور / miclewir/: ☜ **مێرووله**

مجله‌وه‌ر / miclewer/: ☜ **مێرووله**

مجن / m(i)cin/: ئاوه‌ڵناو. مجک؛ مجنک؛ چابوک؛ چابک؛ چالاک؛ زۆر به‌کار 🇮🇷 چُست و چالاک

مجنک / micnik/: ☜ **مجن**

مجه‌و / m(i)cew/: ☜ **برژانگ**

مجه‌ور / m(i)cewir/: ☜ **مجێور**

مجیای / micyay/: چاوگ. ڕژان 🇮🇷 ریخته شدن؛ جاری شدن

مجێز / m(i)cêz/: ناو. واز؛ ئیشتیا 🇮🇷 اشتها

مجێفی / m(i)cêfî/: ناو. جۆرێ هه‌نجیر 🇮🇷 نوعی انجیر

مجێور / m(i)cêwir/: ناو. مجه‌ور؛ مچه‌ور؛ خادم؛ خایه‌م؛ خام؛ خزمه‌تکاری مزگه‌وت ‹مجێوری مزگه‌وت مه‌نجه‌ڵێکی خۆی دێنا، هه‌رچی به‌رماوی ئه‌و خه‌ڵکه بوو، به سه‌ر یه‌کی داده‌کرد و ئه‌مه‌ش جێژنانه‌ی ئه‌و بوو «هه‌ژار، چێشتی مجێور»› 🇮🇷 خادم مسجد

مجێوری / m(i)cêw(i)rî/: ناو. پیتاکی هه‌ژاران بۆ ده‌س و پێوه‌ندی ئاغادێ 🇮🇷 مالیاتی که ارباب از رعیت می‌گیرد

مچ^{1} / miç/: ناو. ١. کزن ٢. شه؛ نم ٣. کاری پێکه‌وه نان ٤. مچک؛ چنگنه ٥. گه‌نه 🇮🇷 ١. گاودانه ٢. نم ٣. عمل بر هم چسباندن ۴. حشره‌ای چسبنده ۵. کنه

⊡ **مچ کرن**: ١. گوێ قوت کردنی ئه‌سپ ٢. به پێ شێلان 🇮🇷 ١. گوش تیز کردن اسب ٢. پامال کردن

مچ^{2}: ئاوه‌ڵناو. ١. چکووس؛ ڕژد؛ ڕه‌زیل؛ ده‌سقووچاو ٢. لیچق؛ لینج ٣. چه‌سپ و توند (قوڕ) ٤. ڕووگرژ ‹مچ و مۆر› ٥. ڕاست و قیت 🇮🇷 ١. خسیس ٢. لزج ٣. چسبناک (گِل) ۴. اخمو ۵. راست ایستاده

⊡ **مچ کردن**: پێکه‌وه نان؛ لێک گرێ دان ‹ده‌سی مچ کردووه› 🇮🇷 بر هم نهادن و بستن

مچاندن / m(i)çandin/: چاوگ. گلۆفین له ده‌ستا؛ گووشین به قوچاندنی ده‌ست 🇮🇷 مُچاله کردن

مچرک / m(i)çirik/: ☜ **مچوڕك**

مچرگات / m(i)çirgat/: ئاوه‌ڵناو. چه‌توون؛ سه‌خت 🇮🇷 دشوار

مچڕاندن / miçřandin/: چاوگ. مچڕین؛ ده‌ست له ناو ده‌ست نان؛ تۆقه کردن؛ ده‌س و موشتاق کردن 🇮🇷 دست دادن

مچرک / m(i)çiřk/: ☜ **مچورك**

مچرین / miçřîn/: ☜ **مچراندن**

مچقاندن / miçqandin/: چاوگ. مچکاندن؛ ئاو لە سەرچاوە وشک کردن ☰ آب از سرچشمه خُشکاندن

مچک / miçik/: ناو. ١. ☜ **مچ¹ـ٤** ٢. مەرج؛ گرێو ☰ ١. ☜ **مچ¹ـ٤** ٢. شرطبندی

مچکاندن / miçkandin/: چاوگ. ١. گرێو کردن؛ مەرج دانان ٢. ☜ **مچقاندن** ☰ ١. شرط بستن ٢. ☜ **مچقاندن**

مچکولی / miçkulî/: ناو. پەلکی چاو؛ پێلووی چاو ☰ پلک چشم

مچکە¹ / miçke/: ناو. جۆرێ زۆرەبانی ☰ نوعی کُشتی

مچکە²: ئاوەڵناو. چکووس؛ چکوود؛ ڕژد؛ سەقیل ☰ خسیس

مچکین / miçkîn/: چاوگ. وشک بوون ☰ خُشکیدن

مچلگە / m(i)çilge/: ناو. باس و وتووێژ ☰ بحث

مچورک / miçurk/: ☜ **مچورك**

مچورك / miçuřik/: ناو. مچرک؛ مچرک؛ مچورک؛ مووچرک؛ مووچرک؛ مووچەرک؛ مووچرکە؛ موچرک؛ تەزووی لەش ‹ئاگرم لە جەرگ بەر بوو، مچورکێکم لە بەری پێوە هات و لە تۆقی سەرم دەرچوو؛ بەری چاوم تاریک بوو «هێمن»› ☰ مور- مور

⊡ **مچورك بە لەشدا هاتن:** مووچرک بە لەشدا هاتن؛ مچورکە کردنی لەش ☰ مور- مور شدن بدن

مچوڵە / m(i)çuļe/: ☜ **مچۆڵە**

مچومۆڕ / miç û mor̄/: ☜ **مڕومۆچ**

مچۆڵە / m(i)çoļe/: ئاوەڵناو. مچوڵە؛ ملۆچە؛ میچۆڵە؛ میچۆڵکە؛ مێچۆڵە؛ مێچۆڵکە؛ کلۆف؛ گلۆف؛ گولۆف؛ گلفچ؛ قرمچ؛ لۆچ و پۆچ؛ بۆژیاگ؛ چرچ و لۆچ؛ گرمۆڵە؛ نووشت؛ تایبەتمەندی ئەوەی لە بەر تەوژم، بیچمی تێکچووە و خڕ بۆتەوە و چۆتە یەک ‹کاغەزەکەی مچۆڵە کرد و بڕکی دا› ☰ مُچاله

مچون / m(i)çûn/: ئاوەڵکار. هەموو؛ هەمە؛ تێکڕا؛ بە تێکڕایی ☰ همه

مچە / m(i)çe/: ناو. ١. ☜ **مووچە ـ١** ٢. قڕنوو؛ پکڕنوو؛ کڕنی؛ پکەوڵە؛ مێرووەیەکی پانکەڵەی سوورە بە ئاژەڵەوە دەنووسێ ☰ ١. ☜ **مووچە ـ١** ٢. قراد؛ حشره‌ای کنه مانند

مچەو / m(i)çew/: ناو. مچ؛ نم؛ شە؛ تەڕایی ☰ رطوبت

مچەور / m(i)çewir/: ☜ **مچێور**

مچی / m(i)çî/: ناو. گاوەک؛ کەوگی؛ گەنە؛ گەنەکەوڵە ☰ کنه

مچیان / miçyan/: چاوگ. بە سەر یەکا توند بوون ‹مشتی مچیایە› ☰ با فشار برهم آمدن

مچینک / m(i)çînik/: ☜ **مووچن**

محاکەمە / m(i)ĥakeme/: ناو. ١. لێپرسینەوە؛ کار و ڕەوتی دادگایی کردن؛ دەرخستنی تاوانباری یان بێتاوانی کەسێک بە پرسیار لێ کردن و پێ ڕاگەیشتن بە بەڵگە و نیشانەوە ٢. باس‌وخواس کردن؛ سین‌وجیم کردن؛ پرس‌وجۆی زۆر لە کەسێ کردن ☰ ١و٢. مُحاکمه

محاڵ¹ / m(i)ĥał/: ناو. ناوچە؛ کۆمەڵە ئاواییەک لە سەر زەمینێکدا کە سەر بە یەکترین ‹محاڵی شارویران› ☰ منطقه

محاڵ²: ئاوەڵناو. لە دەسەڵاتی بنیادەم بە دەر ‹شتی وا محاڵە و قەت ڕوو نادا› ☰ محال

محانج / m(i)ĥanc/: ئاوەڵکار. مەحانج؛ بە بێ ئامانج ‹محانج هەرچییەکی گرت!› ☰ بدون هدفگیری

محەببەت / m(i)ĥebbet/: ☜ **مۆڤەت**

محەتتە / m(i)ĥette/: ☜ **محەتە**

محەتە / /m(i)ĥete/: ناو. محەتتە؛ ئیزگا ☰ ایستگاه

محەججەرە / /m(i)ĥeccere/: ☜ **محەجەری**

محەججەری / /m(i)ĥeccerî/: ☜ **محەجەری**

محەجەرە / /m(i)ĥecere/: ☜ **محەجەری**

محەجەری / /m(i)ĥecerî/: ناو. محەجەرە؛ محەججەری؛ محەججەرە؛ محەنجەر؛ لاجامە (بەرهەیوان)؛ دەرەج؛ تەختەبەن؛ مەعجەرە؛ شیشبەند؛ تەلبەند؛ پێکهاتەیەک لە ڕزنێ میلەی چێوی یان کانزایی کە لە سەر و خوارەوە بە دوو میلەی درێژداکشاو گیردراون بۆ پەڕانپەڕی سەربان یان پەنای پلیکان و... ☰ نردە

محەڕڕەم / /m(i)ĥeřřem/: ناو. محەڕەم؛ مانگی سەرەتای سالی کۆچی ـ مانگی ☰ ماه مُحرم

محەڕەم / /m(i)ĥeřem/: ☜ **محەڕڕەم**

محەس / /m(i)ĥes/: ناو. قاشاو؛ ڕنەک ☰ قشو

محەک / /m(i)ĥek/: ☜ **مەحەك**

محەل / /m(i)ĥel/: ناو. ١. دەم؛ کات ٢. جار؛ کەڕەت ☰ ١. زمان؛ هنگام ٢. بار؛ دفعه

محەللەبی / /m(i)ĥellebî/: ☜ **محەلەبی**

محەللەق / /m(i)ĥelleq/: ☜ **محەلەق**

محەلە / /m(i)ĥele/: ناو. مەحەلە؛ مەهلا؛ تاخ؛ گەڕەک ☰ محله

محەلەبی / /m(i)ĥelebî/: ناو. محەللەبی؛ محەلـەبی؛ فڕنی؛ شۆتینە؛ شلەخواردنێک لە ئاردەبرینج (یان نشاستە)، شیر و شەکر و گولاو و بڕێ جار وانیل، بۆ بۆنخۆشی ☰ فرنی

محەلەق / /m(i)ĥeleq/: ناو. موحەللەق؛ موعەللەق؛ مەحەلەق؛ موحەلەق؛ تەقلە؛ مەقولات؛ قلۆپانی؛ سەرموقولات؛ محەللەق؛ جقلمبە؛ تۆمپز؛ کاری خۆ بەسەر سەردا ئاوەژوو کردنەوە ☰ پُشتک

محەڵەبی / /m(i)ĥełebî/: ☜ **محەلەبی**

محەنجەر / /m(i)ĥencer/: ☜ **محەجەری**

محەندەک / /m(i)ĥendek/: ☜ **محەنەك**

محەننەک / /m(i)ĥennek/: ☜ **محەنەك**

محەنەک / /m(i)ĥenek/: ئاوەڵناو. محەندەک؛ محەننەک؛ موحەننەک؛ ڕەسەن؛ نەجیب (ئەسپ) ☰ نجیب (اسب)

محیت / /m(i)ĥît/: ناو. ئوقیانووس؛ زەریای گەورە ☰ اُقیانوس

مخ / /mix/: دەنگەناو. مشە؛ دەنگی لووت ☰ صدای بینی

مخابن / /m(i)xabin/: دەنگ. مەخابن؛ حەیف؛ بە داخەوە ‹ئەڵێم سەد مخابن! ئێستە نەماوە باوی› ☰ دریغ؛ دریغا

مخارە / /m(i)xare/: ☜ **مەغارە**

مخالف / /m(i)xalif/: ئاوەڵناو. نەیار؛ دژ ☰ مُخالف

مخانە / /m(i)xane/: ناو. مدەی؛ دوژمن؛ دژمن ☰ دشمن

مخت / /mixt/: ناو. عەقل؛ ئاوەز ☰ عقل

مختدار / /mixtdar/: ئاوەڵناو. ژیر؛ ئاقل؛ خاوەن ئاوەز ☰ عاقل

مخڕک / /mixřik/: ناو. ١. نەتەوی؛ دژمن ٢. گەلەکۆمەگی دژی کەسێ ☰ ١. دشمن ٢. گروه دشمنان یک نفر

مخس / /mixs/: ناو. سەرناوی حاجی مەسیحی ☰ لقب حُجاج مسیحی

مخل / /mixil/: ☜ **مۆخڵ**

مخمخاندن / /mixm(i)xandin/: چاوگ. فلیقاندنەوە؛ پانەو کردن ☰ له کردن

مخمور / /mixmûr/: ☜ **مەخمەڵ**

مخورکە / /mixurke/: ☜ **مۆرانە**

مخول / /m(i)xul/: ☜ **مەخەل**

مخۆر / /m(i)xor/: ناو. دەمووکانە ☰ دبق

مخەت / /m(i)xet/: ناو. ١. دارێ کە چەرمی پێ لووس دەکەن ٢. نیاز؛ مەبەست؛ قەست ‹مخەتم ئەوەیە بچمە شار› ☰ ١. چوب چرم صاف‌کن ٢.

قصد؛ نیٚت

مخەل / m(i)xel/: ☜ **مۆخڵ**

مخەمخ / m(i)xemix/: دەنگەناو. مشەمش؛ دەنگی لووت ☰ صدای بینی

مخەننەت / m(i)xennet/: ئاوەڵناو. مخەنەت: ١. ترسەنۆک؛ ترسۆنەک ٢. خوێڕی و بێکارە ٣. بێڕەگ؛ بێغیرەت ☰ ١. ترسو ٢. بیکارە ٣. بی‌غیرت

مخەنەت / m(i)xenet/: ☜ **مخەننەت**

مدارا / m(i)dara/: ناو. ١. سەبر و حەوسەلە؛ نەرمونیانی ‹لەگەڵ خەڵک مدارا بکە! وەک کردووتە› ٢. خۆڕاگری؛ پشوودرێژی ‹تۆزێ مدارا بکە! با شەڕی لێ هەڵنەستێ› ☰ ١و٢. مُدارا

مداس / m(i)das/: ناو. سۆل؛ سەرپایی؛ پێلاوی سووکی بێپاژنە ☰ دمپایی

مدبرە / midb(i)re/: ناو. کەژاڵ؛ ئاسک؛ خەزاڵ؛ مامز؛ مامبز ☰ آهو

مدبەق / midbeq/: ناو. ئاشپەزخانە؛ شوێنێ کە چێشت و نانی لێ چێ دەکەن ‹سەدان ساڵە لە وێرانەماڵی خۆمدا/ کتکەکوڕەی گۆشەی مدبەقی سوڵتانم/ سەدان ماڵە حەوش و بەڕەی خۆم والایە و/ لە بەر دەرکەی دزانی خۆم پاسەوانم «پەشێو»› ☰ مطبخ

مدده / midde/: ☜ **مدەت**

مددەت / middet/: ☜ **مدەت**

مددەعی / midde'î/: ناو. دوژمن ☰ دشمن

مدران / midran/: چاوگ. ١. ڕاوەستان؛ وێسیان ٢. ئۆقرە گرتن ☰ ١. ایستادن ٢. آرمیدن

مدرای / midray/: چاوگ. ١. مدران؛ ڕاوەستان ٢. تەمرین ؛ کوژانەوەی ئاگر☰ ١. ایستادن ٢. خاموش شدن آتش

مدرنای / m(i)dirnay/: چاوگ. وەستاندن؛ وێسانن ☰ ایستاندن

مدریک / midrîk/: ئاوەڵناو. وریا؛ زرەنگ ☰ زرنگ

مدورماس / m(i)durmas/: ناو. بەچکە ئاسکی چالاک و ئازا ☰ بچە آهوی تیزپا

مدوەق / midweq/: ☜ **موبەق**

مدە / m(i)de/: ناو. ١. ☜ **مدەت** ٢. *[کینایە]* تەمەن؛ عومر؛ ماوەی ژیان ‹خوا مدەی تەواو کردبوو› ☰ ١. ☜ **مدەت** ٢. عُمر

مدەت / m(i)det/: ناو. مددەت؛ مددە؛ مدە؛ ماوە لە زەمان ☰ مدت

مدەک / m(i)dek/: ئاوەڵکار. دەمێک؛ دەمەک؛ سەرووەختێ ☰ مدتی

مدەی / m(i)dey/: ناو. دوژمن؛ دژم ☰ دشمن

مدیر / m(i)dîr/: ناو. مودیر؛ کارگێڕ؛ بەڕێوەبەر؛ ڕێڤەبەر؛ هەڵسووڕێن؛ ئەو کەسە بەڕێوە بردنی دامەزراوەیەکی لە ئەستۆدایە ☰ مُدیر

مر^{١} / mir/: ناو. مرغ: ١. کەرگە؛ مریشک؛ مامر ٢. باڵندە؛ پەلەوەر ☰ ١. مُرغ خانگی ٢. پرندە

. مر^{٢}: پاشەوشە. مردوو ‹نەمر› ☰ میر

مراتە / m(i)rate/: ناو. لکی یەکساڵە؛ لقی تازەدەرچوو ☰ جوانەی یکسالە

مراد / m(i)rad/: ناو. ١. ئارەزوو؛ حەز و نیازی دڵ ‹حەوش و ژووری مزگەوت لە ژن و کچ جمەی دەهات، بەردی دیواریان دەلستەوە کە بە مراد بگەن! «هەژار، چێشتی مجێور»› ٢. مەبەست ‹مرادیشم هەر شاعیرانی کوردستان وەک مەلا مارف و قانیع و فایق و پیرەمێرد و جگە لەوان بوو «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ ١. مُراد ٢. منظور

▣ **بە مراد گەیین:** ١. بە ئاوات گەیشتن ٢. *[کینایە]* هاوسەر گرتن (زۆرتر ژن خواستن) ☰ ١. بە مُراد رسیدن ٢. ازدواج کردن

خوا مراد دان: بە حەز و ئارەزوو گەیشتن ‹خوا مرادم با، باخم بەر بێنێ/ بۆ خۆم پێ‌خەسوو، کوڕم ژن بێنێ «فولکلۆر»› ☰ کامیاب شدن

مرادحاسڵ / /m(i)radĥasił/: ئاوەڵناو. بەرخوردار؛ کامڕەوا ▤ کامیاب

مرادخانی / /m(i)radxanî/: ناو. کورتەک؛ جۆرێ کەوای پیاوانە ▤ نوعی نیم‌تنەی مردانە

مرار / /m(i)rar/: ☜ **مردار^{1}ـ١**

مرارخۆر / /m(i)rarxor/: ئاوەڵناو. لاشخۆر ▤ مُردارخور

مراری / /m(i)rarî/: ☜ **مرواری**

مراز / /m(i)raz/: ناو. نیازی دڵ ▤ مُراد

مراڤ / /m(i)rav/: ☜ **مراوی**

مراڤی / /m(i)ravî/: ☜ **مراوی**

مران / /m(i)ran/: چاوگ. تێنەپەڕ. //مرای؛ دەمرێی؛ بمرێ// بە کوشت چوون ▤ کُشته شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: مراو/ چاوگی نەرێنی: نەمران

مراندن / /m(i)randin/: چاوگ. مرانن؛ کوشتن؛ گوژتن ▤ کشتن

مرانن / /m(i)ranin/: ☜ **مراندن**

مراو^{1} / /m(i)raw/: ناو. ١. ☜ **مراوی** ٢. باڵندەی پێ‌بەپەردەی مەلەوان، لە هەموو جۆرێک ▤ ١. ☜ **مراوی** ٢. پرندەی آبزی

ـ مراو^{2}: پاشەوشە. بە مردن‌چوو ‹مردوومراو› ▤ ـ مُردە

مراوکە / /m(i)rawke/: ناو. گیایەکە بۆ دەرمان دەشێ ▤ علفی درمانی

مراوی / /m(i)rawî/: ناو. مراڤ؛ مراڤی؛ مەراڤی؛ مراو؛ ئۆردەک؛ وەردەک ▤ مُرغابی

مراوی‌خڕە / /m(i)rawîx(i)ře/: ☜ **مراوی‌ڕەشکە**

مراوی‌ڕەشکە / /m(i)rawîřeşke/: ناو. مراوی‌خڕە؛ مراوی‌ڕەشە؛ شڵەکە؛ جۆرێک مراوی کێوی سەرپشت ڕەش، بن‌سک سپی و سەر قاوەیی کە خەتێکی سپیی بە ملدا هاتووە ▤ أُردک چشم‌طلایی

مراوی‌ڕەشە / /m(i)rawîřeşe/: ☜ **مراوی‌ڕەشکە**

مراوی‌سابونی / /m(i)rawîsabûnî/: ☜ **مراوی‌سپیلکە**

مراوی‌سپیلکە / /m(i)rawîs(i)pîlke/: ناو. بەحریلکە؛ مراوی‌سابوونی؛ جۆرێک مراوی بۆرە، خاڵخاڵی سپی پێوەیە ▤ أُردک مرمری

مرت / /mirt/: ناو. مت؛ مووروگی بچووک ▤ مُهره

مرتک / /mirtik/: ئاوەڵناو. بناوکەوتوو ▤ غوطه‌ور در آب

مرت‌ومور / /mirt û mûr/: ☜ **مت‌وموورو**

مرتۆخە / /mirtoxe/: ناو. چێشتی ئارد و ڕۆن و شەکر ▤ غذایی از آرد و روغن و شکر

مرتە / /mirte/: ناو. ورتە؛ سرتە ▤ پچ پچ

مرتین / /mirtîn/: ناو. شلی؛ سستی؛ خاویلکەیی ▤ سُستی

مرتێل / /mirtêl/: ناو. دۆشەگ؛ دۆشەکە ▤ تُشک

مرج / /mirc/: ناو. میرج؛ جۆرێ گەنم ▤ نوعی گندم

مرجان / /mircan/: ناو. مووروێکی سوورە بۆ خشڵ دەکار دێ ▤ از مُهره‌های زینتی

مرچ / /mirç/: ☜ **ملچ**

مرچقاندن / /mirç(i)qandin/: چاوگ. ١. لە ناو پەنجەدا کوشین ٢. وردوخاش کردن ▤ ١. مُچالە کردن ٢. خُرد کردن

مرچقین / /mirç(i)qîn/: چاوگ. ١. هەڵقرچان؛ قرچ بوون ٢. وردوخاش بوون ▤ ١. مُچالە شدن ٢. خُرد شدن

مرچک / /mirçik/: ☜ **چۆلەکە**

مرچکە / /mirç(i)ke/: ناو. مەلیچکی مێچکە؛ مێوە پاساری ▤ گُنجشک مادە

مرچۆڵە / /mirçole/: ناو. مرچیلە؛ باڵدارێکی بچووکی ڕەشە ▤ پرندەای کوچک و سیاە

مرچە / /mirçe/: ☜ **ملچ**

مرچەمرچ / /mirçemirç/: دەنگەناو. ملچەملچ؛ مرچی زۆر و لە شوێن یەک ▤ ملچ‌ملوچ

مرچیله / mirçîle/: ☜ **مرچۆڵه**

مرخ^{1} / mirx/: ناو. ١. قرم؛ خەیاڵی تەماحکارانه ٢. زەوق؛ هێز و هەستی ئەنجام دانی کارێ ‹مرخی شیعر شتێکی خودادایيه و تـەبعی مـەوزوون دەگـەڵ منداڵ دێته سەر دنیا «هەژار، چێشتی مجێـور»› ٣. واز؛ ئیشتیا ‹مرخم ناوا شتێک بخـۆم› ▤ ١. هـوس آزمندانه ٢. ذوق؛ طبع ٣. اشتها

▣ **مرخ بردن**: ☜ **مرخ کردن**

مرخ خۆش کردن: تەماح کردن؛ قوم خۆش کردن ▤ طمع کردن

مرخ کردن: مـرخ بـردن؛ واز لـێ بـوون؛ ئیشـتیا کردن ▤ اشتها کردن

مرخ لێپەڕین: مرخ لێ چوون؛ تەماح تێ‌کـردن ▤ طمع کردن

مرخ لێچوون: ☜ **مرخ لێ پەڕین**

مرخ^{2}: دەنگـەناو. ١. پرخـه ٢. دەنگـی سـینگ لـه تەنگەنەفەسییەوه ▤ ١. خُرناسه ٢. صدای خِس‌خِس سینه از تنگی نفس

مرخاندن / mirxandin/: چاوگ. پرخانـدن؛ پرخـه کردن ▤ خُرناسه کشیدن

مرخک / mirxik/: ناو. بەنێکه له تەوندا ▤ نخـی در قالیبافی

مرخن / mirxin/: ناوەڵـناو. مرخـنه: ١. پرخەکەر ٢. تایبەتمەندی کەسێ که تەنگەنەفەسه و دەنگ له سنگیەوه دێت ▤ ١. خُرخُرو ٢. خِس‌خِسو

مرخنـای / mirxnay/: چاوگ. مرخەمرخ کـردن ▤ خُرخُر کردن

مرخنه / mirx(i)ne/: ☜ **مرخن**

مرخـه / mirxe/: دەنگـەناو. ١. پرخــەی خــەو ٢. هەسکه؛ دەنگی سنگی تەنگەنەفەس ٣. *[مەجازی]* هەناسه ‹مستێکی تێ‌سرەواند، مرخەی بڕی «هەژار، *قورئان*»› ▤ ١. خُرناسه ٢. خِس‌خِس سینه ٣. نفس

مرخـەک / mirxek/: نـاو. ١. مــاکوو؛ جێگــەی ماسۆڵەی جۆلایی ٢. گلۆلەی فرێت ▤ ١. مکوک بافنده ٢. گلولەی نخ

مرخەمرخ / mirxemirx/: دەنگـەناو. مرخەی زۆر ▤ خُرخُر متوالی

مرخێس / mirxês/: ناو. ١. جێگەی لـێ گـەوزینی یەکسم ٢. حەقلی‌مەقۆ؛ هەرا و چەقه ▤ ١. غلتگاه چارپایان ٢. داد و قال

مرخێسانێ / mirxêsanê/: نـاو. گەمـەی یـەکتر ده خۆڵ گەوزاندن و هـەرا و هوریـا کـردن ▤ بـازی همدیگر را در خاک غلتانیدن و داد و قال کردن

مرخێش / mirxêş/: ناو. ١. دۆخــی هەناسـه سـوار بوون به کێشانی شتی قورس ٢. کاری مل دەبەر ملی یەک نان ▤ ١. حالت بـه هِـن هِـن افتـادن از حمل شیئ سنگین ٢. عمل گلاویز شدن

مـرخێش . مـرخێش^{1} / mirxêş mirxêş/: نـاو. هەناسەسواری به بۆنەی کێشـانی شـتی قـورس ‹کوڕه! ئەوه مرخێش ـمـرخێش چتانـه؟› ▤ هِـن ـ هِن از کشیدن چیز سنگین

مـرخێش . مـرخێش^{2}: ناوەڵـکار. هەسکەهەسـک ‹مرخێش ـمرخێش کابرایان هێنا› ▤ بـا خسـتگی و هِن ـهِن از کشیدن چیز سنگین

مرد / mird/: ناوەڵناو. مڕ؛ تێر؛ تەسەل ▤ سیر

مرداخۆ / mirdaxo/: ناو. کاری خـواردن تـا تـەواو تێر بوون؛ مڕ بوون ▤ عمل خوردن تـا کـاملاً سـیر شدن

مـردار^{1} / mirdar/: نـاو. ١. مـرار؛ مـرداڵ؛ منـدار؛ موردار؛ لاشەی فڕێدراو ٢. تووکەبەر ▤ ١. مُـردار ٢. موی زهار

مردار^{2}: ناوەڵناو. پیس و گلاو ▤ پلید

▣ **مردار بـون**: بێ سـەر بـڕین گیـان دەرچـوونی حەیوانی حەلاڵ گۆشت ▤ مُردار شدن

مردار بونـەوە: مردارەوه بوون؛ مندار بوونەوه: ١. مردار بوون ٢. *[پلار]* خرپ خەو لێ‌کەوتن ▤ ١.

مُردار شدن ٢. به خواب رفتن

مردار کردن: مندار کردنەوە؛ مردار کردنـەوە: ١. سەر بڕینی بە غەڵەت ٢. مراندنی حەیوان بـێ سەر بڕین ⚑ ١و٢. مُردار کردن

مردارەوە بوون: ☜ **مردار بوونەوە**

مردار کردنەوە: ☜ **مردار کردن**

مردارخۆر^{1} / mirdarxor/: ناو. لاشخۆر ⚑ مُردارخوار

مردارخۆر^{2}: ئاوەڵناو. *[کینایە]* گەندەخۆر؛ چکووس ⚑ خسیس

مردارسـەنگ / mirdarseng/: نــاو. مرداســـەنگ؛ مەرداسەنگ؛ بەدرێکی ناسک و تورتە بۆ دەرمانی خوروو بە کار دێ ⚑ مُردارسنگ دارویی

مردارەمانـگ / mirdaremang/: نــاو. گـــەلاوێژ؛ ناوەڕاست مانگی هاوین کە پاتاڵی زۆر تێـدا زایـە دەبێ ⚑ مُردادماه

مردارەوبووگ / mirdarewbûg/: ☜ **مردارەوەبوو**

مردارەوەبـــوو / mirdarewebû/: ئاوەڵـــــناو. مردارەوبووگ؛ مندارەوەبوو: ١. گیاندەرچـوو بـە بێ سەر بڕین ٢. *[پلار]* ملباریک و قیرسیچمە ⚑ ١. مُردارشده ٢. مُردنی لجباز

مـرداری / mirdarî/: نــاو. ١. لاشـــەی مـــردار ٢. گلاوی؛ پیسی ٣. *[کینایە]* پیسـایی بنیـادەم ⚑ ١. لاشەی مردار ٢. پلیدی ٣. مدفوع آدمی

مرداسەنگ / mirdaseng/: ☜ **مردارسەنگ**

مرداق / mirdaq/: ☜ **مەردیاق**

مرداڵ^{1} / mirdał/: ☜ **مردار^{1}ـ١**

مـرداڵ^{2}: ئاوەڵـناو. ١. بەســـتەزمان؛ بەســـەزوان ٢. لەجەر و بێهێز ⚑ ١. فقیر ٢. لاغرمُردنی؛ لاجون

مرداڵخـوەر / mirdałx(i)wer/: نــاو. خەرتـــەڵ؛ خەردال؛ دالاش؛ سوورەدال ⚑ دال

مردانە / mirdane/: ناو. مڕی؛ تەسەلی؛ تێر و پڕی ⚑ نهایت سیری

مـرداو / mirdaw/: نـاو. مـــردواو؛ گەبـــەل؛ تـــالاو؛ زەلکاو؛ قۆپی؛ قۆپیە؛ مەرازە؛ گۆلەئاوێکی مەنـد و پـەل کـە لـە زێبارێـک جـوێ بۆتـەوە یـان لـە یەکگرتنەوەی چەند چۆم بەدیهاتووە ⚑ مُرداب

مردگ / mirdig/: ☜ **مردوو**

مردگشۆر / mirdigşor/: ☜ **مردووشۆر**

مردگی / mird(i)gî/: ☜ **مردوویی**

مردن / mirdin/: چاوگ. تینەپەڕ. //مـردی؛ دەمـری؛ بمـرە// مـرن؛ مـۆردەن؛ مـەردەن؛ مەردەنـە: ١. گیـان دان؛ هەڵپلۆسـکان؛ هەڵپلۆسـکیان؛ مـاڵ کردن؛ گیان کەندن؛ چاو سپی بوون؛ گانـداییش؛ گان ڤەتش؛ هاتنە لا؛ دوایی هاتنی ژین؛ گیان لە لەشدا نەمان ‹مردنێکی لە بەر ئەو قاپییەدا مەردانـە/ بە خودا چاترە ئەمڕۆ لە گلاراوی حەیات «مـەحوی»› ٢. *[مەجازی]* زۆر تامەزرۆی شتێ بـوون ‹مـردم بـۆ پیالەیەک چایی!› ٣. *[مەجازی]* تووشی سەخڵـەتی و دژواری ئەستەم هاتن ‹سەد جار مردم و زینـدوو بوومەوە!› ٤. *[مەجازی]* زۆر خۆش ویستنی کـەس یــان شــتێ ‹بـۆت دەمـرم خۆشەویســتەکەم!› ٥. *[مەجازی]* زۆر ماندوو بوون و لـە هێـز کـەوتن ‹بـا وچانێک بەین، مردین!› ⚑ ١تا٥. مُردن

■ ئاوەڵـناوی بـەرکاری: مـردوو/ چـاوگی نـەرێنی: نەمردن

⊡ **مـردن و سـووتان:** *[مـەجازی]* کۆشـــش کــردن و تەقالای زۆر دان (زیاتر پێش ڕستەیەکی نـەرێنی دەگوترێ) ‹مردم و سووتام دەگەڵـم نـەهات!› ⚑ کوشش و تمنای زیاد کردن

مردواو / mird(i)waw/: ☜ **مرداو**

مردۆخ / mirdox/: ☜ **مردۆخە**

مردۆخە / mirdoxe/: ئاوەڵناو. مردۆخ؛ لەڕ و لاوازی بێتین و تاو ⚑ لاغرمُردنی

مردوو^{1} / mirdû/: ناو. ماردا؛ ماردە؛ مردگ؛ مـردی؛ مـری؛ مریـک؛ مـەردا؛ مـەردش؛ مـردە؛ مـەردە؛ کەسی گیان لـە لەشـدا نـەماو ‹مـردوو کـە مـرد،

شەیتان لە کۆڵی ئەبێتەوە! «مەسەل»› ☰ مُردە

مردوو^{۲}: ئاوەڵناو. ماردا؛ ماردە؛ مردگ؛ مردی؛ مری؛ مریک؛ مەردا؛ مەردش؛ مردە؛ مەردە: ١. گیان تێدا نەماو ‹کوڕی کابرای مردوو کەولێکی تیسکنی ئاودامێنی لە پێش شێخ محەممەد دانا، گوتی: باوکم وەسیەتی کردووە تۆ دەبەری کەی! «هەژار، چێشتی مجێور»› ٢. لە تین و تاو کەوتوو ‹قسلی مردوو؛ گێچی مردوو› ٣. دڵنەماو؛ هیلاک ‹کابرا مردووی دەسەڵاتە› ٤. لە بیرەوە چوو ‹زمانی مردوو› ☰ ١. مُردە ٢. ویژگی هر چیزی کە حرارت یا خاصیتش را از دست دادە ٣. شیفتە ۴. از یاد رفتە

⊡ **مردوو لێ مردن:** *[کنایە]* زۆر خەمگین و دڵپەشۆکاو بوون ‹ئەو چاوانەی هەڵیان دێنی/ بە کل و دەرمان دەیڕازێنی/ ڕۆژ نییە مردووم لێ نەمرێنی «فولکلۆر»› ☰ بسیار غمگین شدن

ـ مردوو^{۲}: پاشەوشە. سیس و ژاکاو ‹چاومردوو؛ دڵمردوو› ☰ ـ مردە

مردووپەرستی / mirdûperistî/: ناو. مردەپەرستی؛ ڕێزنانی لەڕادەبەدەر لە مردوان و ڕابردوان و شانازی پێ‌کردنیان ☰ مُردەپرستی

مردووتمرێ / mirdûtm(i)rê/: نزا. قسەی سەرکۆنە کردن ‹گوتم تا کەی لە خانی وەسڵی تۆ نەومید و بێبەش بم/ کوتی: مردووتمرێ عاشق بە دایم زار و مەحروومە «کوردی»› ☰ کلمەی سرزنش

مردووچ / mirdûç/: ئاوەڵناو. پەرۆش؛ کز و خەمبار ☰ پریشان

مردووشۆر / mirdûşor/: ناو. مردەشۆر؛ مریشۆ؛ مریشۆر؛ مردگ‌شۆر؛ مردیشۆر؛ مەردەشۆر؛ مردێشوو؛ لەش‌شوور؛ کەسێ کە مردوو پێش کفن کردن دەشۆرێ ☰ مُردەشور

مردووشۆرخانە / mirdûşorxane/: ناو. مەردەشۆرخانە؛ شوێنی مردوو لێ شتن ☰ مُردەشورخانە

مردوولاوێن / mirdûlawên/: ناو. مردوولاوێنەوە؛ سەردولکەبێژ؛ نەهاری؛ بلاو ☰ نوحەخوان

مردوولاوێنەوە/ mirdûlawênewe/: ☜ **مردوولاوێن**

مردوولە / mirdûle/: ☜ **مردەڵە**

مردوومراو^{۱} / mirdûm(i)raw/: ناو. مردەموودار؛ مردوومردوو؛ تازیەبار ☰ صاحب‌عزا

مردوومراو^{۲}: نزا. مردەموودار؛ قسەیەکی لۆمە و تانەیە ☰ کلمەی طعنە و سرزنش

مردوومردوو / mirdûmirdû/: ☜ **مردوومراو**^{۱}

مردوویی / mirdûyî/: ناو. مردگی؛ لە دۆخی مردندا ‹بە مردووییش نیشانەی گوللەیە ئەو کەللە پڕشۆرە/ ئەوێستاش دەرسی سەربازی دەڵێ ئەو شاعیرە ڕندە «هێمن»› ☰ مُردگی

مردە / mirde/: ☜ **مردەماڵ ـ٢**

مردەئارەق / mirde'areq/: ناو. خۆە دانی دەمی مردن ☰ عرق دم مرگ

مردەپەرستی / mirdeperistî/: ☜ **مردووپەرستی**

مردەڕێ / mirdeřê/: ناو. میرات ☰ مُردەریگ

مردەشۆر / mirdeşor/: ☜ **مردووشۆر**

مردەلۆخ / mrdelox/: ئاوەڵناو. *[پلار]* قەوزیل؛ مەڕەمووکە؛ لەڕ و لاواز و بێ‌هێز ☰ لاغرمُردنی

مردەلۆخە / mirdeloxe/: ☜ **مردەڵە**

مردەڵە / mirdele/: ئاوەڵناو. مردوولە؛ مردەلۆخە؛ مریلە؛ لاوازی چکۆڵە ☰ لاغر کوچک‌اندام

مردەماڵ / mirdemał/: ناو. مەردەماڵ: ١. ئەو بەشە لە ماڵ و دارایی کە ناگۆزرێتەوە (وەک زەوی، ماڵ و باخ) ٢. مردە؛ ماڵ و دارایی بێجگە ئاژەڵ و زیندەوەر ☰ ١. اموال غیرمنقول ٢. ثروت غیر زندە

مردەملاس / mirdem(i)łas/: ئاوەڵناو. *[پلار]* فیقنە؛ داڵگۆشت ☰ لاغر مردنی

مردەموو / mirdemû/: ناو. تازیە؛ ماتەم ☰ ماتم

مردەموودار / mirdemûdar/: ☜ **مردوومراو**

مردەوزیندە / mirde w zînde/: ناو. حەشارگەی بە پووش و پەڵاش داپۆشراو 🇮🇷 کمینگاه پوشیده با شاخ و برگ

مردەی / mirdey/: چاوگ. وەستان؛ وێسیان 🇮🇷 ایستادن

مردی / mirdî/: ☜ **مردوو**

مردیاق / mird(i)yaq/: ☜ **مەردیاق**

مردیشۆر / mirdîşor/: ☜ **مردووشۆر**

مردێشو / mirdêşû/: ☜ **مردووشۆر**

مرژان / mirjan/: ☜ **مەرجان**

مرژنگ / mirjing/: ☜ **برژانگ**

مرشۆر / mirşor/: ☜ **مورشید ـ۲**

مرشید / mirşîd/: ☜ **مورشید**

مرغ / mirğ/: ☜ **مر¹**

مرق¹ / mirq/: ناو. مرک؛ جەغەتاو؛ جەقەتاو؛ چەورایی سەر گۆشتاو 🇮🇷 چربی روی آبگوشت

مرق²: دەنگەناو. مرک: ۱. جۆرێ دەنگ لە گەرووڕا، وەک دەنگی تەگە لە وەختی تێبەردانەدا ۲. دەنگی بە تاسە و لەز مژینی مەمکی دایک (بۆ بەرخی دەڵێن) 🇮🇷 ۱. نوعی صدا از گلو ۲. صدای با اشتیاق مکیدن پستان مادر (از برّه)

⊡ **مرق لێدان**: مەمک مژینی بە هەڵپە و تاسە 🇮🇷 مکیدن پستان با اشتیاق و شتاب

مرقان / mirqan/: ☜ **مرقاندن**

مرقاندن / mirqandin/: چاوگ. مرقان؛ مرقانن: ۱. مرق کردن؛ دەنگ لە گەروو هێنان بەبێ دەم کردنەوە ۲. دەنگ دەرهاتنی بەران، تەگە، بەراز و ... کاتی جووت بوون لەگەڵ مێیاندا ‹با وجوودی بێ جلی و بێ کا و جۆیی دائیما/ دێتە سەر پشتی دەمرقێنێ وەکوو بزنی تەگە «سالم»› 🇮🇷 ۱. با دهان بسته صدا از گلو درآوردن ۲. صدا کردن قوچ هنگام جُفتگیری

مرقانن / mirqanin/: ☜ **مرقاندن**

مرقنای / mirqnay/: چاوگ. مرقاندن؛ مرقەمرق کردن 🇮🇷 صدا از گلو درآوردن

مرقە / mirqe/: دەنگەناو. مرکە؛ مقە: ۱. دەنگی گەروو بە دەمی قووچاو ‹موریدی میحنەت و دەردم غەمی تۆ پیر و مەولامە/ لە مرقەی سۆفی و هاوار و جەزبەی تۆبەکارم چی «ناری»› ۲. دەنگی بەران لە کاتی جووت بووندا 🇮🇷 ۱. صدایی کە از گلو با دهن بستە می‌آید ۲. صدای قوچ هنگام جُفتگیری

⊡ **مرقە کردن**: مرقانن؛ مرقاندن 🇮🇷 صدا از گلو درآوردن

مرقەمرق / mirqemirq/: دەنگەناو. پەیتا پەیتای مرقەی بەران 🇮🇷 صدای پیاپی قوچ هنگام جفتگیری

مرک¹ / mirk/: ناو. ۱. ئانیشک؛ قنگانیسک ۲. کەپەک؛ برش؛ سفی ۳. کرێژی سەر ٤. گە؛ مان 🇮🇷 ۱. آرنج ۲. کفک ۳. شورەی سر ۴. اعتصاب

مرک²: ☜ **مرق**

مرکاندن / mirkandin/: چاوگ. مرکانن: ۱. مرقانن؛ مرقاندن ۲. بێدەنگ کردن ۳. هێور کردنەوە 🇮🇷 ۱. با دهان بستە صدا از گلو درآوردن ۲. ساکت کردن ۳. آرام کردن

مرکانن / mirkanin/: ☜ **مرکاندن**

مرکانە / mirkane/: ناو. مەڕکانە؛ مەرکانە؛ شاکاشی؛ کوپەڵەی گوشاد 🇮🇷 سبوی گشاد

مرکنایرە / mirknayre/: چاوگ. دامرکاندن 🇮🇷 آرام کردن

مرکە / mirke/: ☜ **مرقە**

مرکیایرە / mirkyayre/: چاوگ. دامرکان 🇮🇷 آرام گرفتن

مرمرک / mirmirik/: ناو. جۆرێ پێشکە 🇮🇷 نوعی پشە

مرمرۆک / mirm(i)rok/: ئاوەڵناو. مردوولە؛ مریچۆک؛ شل و کز و کەنەفت 🇮🇷 لاجون

مرمرین / mirm(i)rîn/: چاوگ. به پەلەپەل قسە کردن کە کەس تێ نەگا 🇮🇷 هول‌هولکی سخن گفتن

مرمەکی / mirmekî/: ناو. دەرمانێکە 🇮🇷 مرمکی؛ دارویی است

مرن / mirin/: ☜ **مردن**

مروا / mirwa/: ناو. جالجالووکە؛ کاکلەمووشان 🇮🇷 عنکبوت

مروار / mirwar/: ناو. ١. ☜ **ماشاو** ٢. جۆرێ دارەبی کە بۆ نەجارِی باشە 🇮🇷 ١. ☜ **ماشاو** ٢. نوعی چوب بید

مرواری / mirwarî/: ناو. مراری؛ ماگرت؛ دورِ؛ بەردی گرانبایی و بریقەداری نێو قاپێلکی نەرملەشان 🇮🇷 مروارید

مروچلـە / m(i)ruç(i)łe/: ناو. مێرووی ڕەشی وردیلە 🇮🇷 مورچەی سیاە ریز

مرووژە / m(i)ruje/: ☜ **مێرووله**

مروەت / mirwet/: ناو. مرۆت؛ مرووەت؛ جوامێری 🇮🇷 انسانیّت

مروێ / mirwê/: ☜ **هەرمێ**

مرۆ / m(i)ro/: ☜ **مرۆڤ**

مرۆت / m(i)rot/: ☜ **مروەت**

مرۆترسێن / m(i)rotirsên/: ئاوەلناو. نەتەلە؛ ترسێنەر 🇮🇷 ترساننده

مرۆچانە / m(i)roçane/: ناو. مرۆچلێ؛ مرۆژانە؛ مرووژانە؛ مرۆچە؛ ملۆچە؛ گزگز؛ چرژانە؛ ئاژاشکە؛ خوری‌خاو؛ خوری‌وخاو؛ هەستێک وەک هەستی ڕۆشتنی مێروو لە سەر پێست، بە هۆی سەرما، ترس یان نەخۆشییەوە 🇮🇷 مورمور تن

⊡ **مرۆچانە کردن:** خوران و تەزینی پێست 🇮🇷 مورمور شدن پوست

مرۆچلە / m(i)roçłe/: ☜ **مێرووله**

مرۆچلێ / m(i)roçłê/: ☜ **مرۆچانە**

مرۆچە / m(i)roçe/: ناو. ١. ☜ **مێرووله** ٢. مرووچە؛ کولی وردی ئاو ٣. مرووچە؛ مرۆژانە؛ چۆنیەتی خوران و تەزینی پێست 🇮🇷 ١. ☜ **مێرووله** ٢. جوش آهستەی آب ٣. مورمور بدن

⊡ **مرۆچە کردن:** مرووچە کردن: ١. تەزین و خورانی پێست ٢. تازە قولت دانی ئاو 🇮🇷 ١. مورمور کردن ٢. نرم جوشیدن آب

مرۆخۆر / m(i)roxor/: ئاوەلناو. زیندی‌خۆر 🇮🇷 آدم‌خوار

مرۆخە / m(i)roxe/: ناو. ١. ☜ **مۆرەغە** ٢. مێشکی ناو ئێسکی لەش 🇮🇷 ١. ☜ **مۆرەغە** ٢. مغز استخوان

مرۆد / m(i)rod/: ☜ **مرید**

مرۆدۆستی / m(i)rodostî/: ☜ **مرۆڤدۆستی**

مرۆر / m(i)ror/: ناو. دەنکێکی تالە لە ناو گەنمدا 🇮🇷 تلخک گندمزار

مرۆزن / m(i)rozin/: ئاوەلناو. ١. بە قرِە و هەرا ٢. ڕووگرژ؛ ناوچاوترش ٣. بەبۆلەبۆل 🇮🇷 ١. جیقو ٢. اخمو ٣. غُرغُرو

مرۆژانە / m(i)rojane/: ☜ **مرۆچانە**

مرۆش / m(i)roş/: ناو. گورِە 🇮🇷 خروش

مرۆشیان / m(i)roşyan/: چاوگ. گورِاندن 🇮🇷 خروشیدن

مرۆغە / m(i)roğe/: ☜ **مۆرەغە**

مرۆڤ / m(i)rov/: ناو. مرۆ؛ مەرف؛ مەرۆڤ؛ مەروو؛ مەری؛ مهۆ: ١. بنیادەم؛ ئینسان ‹مرۆڤ دێتە سەر زەمینێ/ خۆشی و ناخۆشیان دەبینێ «هەژار، بۆ *کوردستان*»› ٢. خزم؛ قەوم ٣. بەردەس؛ خزمەتکار ٤. */مەجازی/* جوامێر؛ مرۆی چاک و پاک ‹ئەمە کەی مرۆڤە؟› ٥. تاک؛ کەس 🇮🇷 ١. بشر؛ انسان ٢. خویشاوند ٣. زیردست ۴. انسان خوب ۵. فرد

مرۆڤاتی / m(i)rovatî/: ☜ **مرۆڤایەتی**

مرۆڤانی / m(i)rovanî/: ناو. ١. چاکە؛ خاسی ٢. خزمایەتی؛ قەومی ▤ ١. نیکوکاری ٢. خویشاوندی

مرۆڤایەتی / m(i)rovayetî/: ناو. مرۆڤاتی؛ مرۆڤانی؛ مرۆگی؛ ئینسانەتی: ١. دۆخ یان چۆنیەتی مرۆڤ بوون ٢. جوامێری؛ ئاکار و کردەوەی مرۆڤانی ‹سەری لە مرۆڤایەتی نابێتەوە› ▤ ١و٢. انسانیت

مرۆڤدۆستی / m(i)rovdostî/: ناو. مرۆدۆستی؛ دۆخی خۆش‌گەرەک بوونی مرۆڤ و یارمەتی‌دانی و هاودەردی‌کردن لەگەڵیدا و تەقالا دان بۆ خۆشحاڵ و خۆشبەخت کردنی ▤ انسان‌دوستی

مرۆک / m(i)rok/: ئاوەڵناو. کوشننە؛ کوژەک ‹نەخۆشییەکی مرۆکی گرتووە› ▤ کُشنده

مرۆکوژ / m(i)rokuj/: ئاوەڵناو. خوێنڕێژ؛ قاتل. هەروەها: **مرۆکوژی** ▤ آدمکُش

مرۆگی / m(i)rogî/: ☜ **مرۆڤایەتی**

مرۆی / m(i)roy/: ☜ **هەرمێ**

مروو / m(i)rû/: ناو. ١. ☜ **هەرمێ** ٢. مۆریانە ▤ ١. ☜ **هەرمێ** ٢. موریانە

مرووچ / m(i)rûç/: ئاوەڵناو. ١. کز و خەمبار ٢. کەم‌بەخت؛ چارەڕەش ▤ ١. اندوهگین ٢. بدشانس

مرووچە / m(i)rûçe/: ☜ **مرۆچە**

▣ **مرووچە کردن**: ☜ **مرۆچە کردن**

مرووز^{1} / m(i)rûz/: ناو. ١. گنجی دەم و چاو ٢. ڕووگرژی ▤ ١. چین و چروک صورت ٢. اخم

مرووز^{2}: ئاوەڵناو. ١. کۆڵەوار؛ بەدبەخت ٢. خەفەتبار؛ خەمبار ▤ ١. بدشانس ٢. غمگین

مرووژ / m(i)rûj/: ☜ **مێروولە**

مرووژانە / m(i)rûjane/: ☜ **مرۆچانە**

مرووژە / m(i)rûje/: ☜ **مێروولە**

مرووس / m(i)rûs/: ناو. مریس؛ کار و ڕەوتی لووشین؛ هەڵمژین ▤ عمل برمکیدن

مرووسی / m(i)rûsî/: ئاوەڵناو. مریسی؛ تایبەتمەندی خواردنەوەیێ کە بە هەڵلووشران دەخورێ ▤ برمکیدنی

مرووسین / m(i)rûsîn/: چاوگ. هەڵلووشین ▤ برمکیدن

مرووشی / m(i)rûşî/: ☜ **مریشی**

مرووەت / m(i)rûwet/: ناو. مرۆت؛ مرووەت؛ جوامێری ‹تەلەبی ڕەحم و مرووەت لە دلی ئەهلی زەمان/ تەلەبی ئاوی حەیاتە لە سەرابستانا «مەحوی»› ▤ انسانیّت

مرووێژ / m(i)rûyj/: ☜ **مێروولە**

مرەبا / m(i)reba/: ناو. مرەببا؛ مورەبا؛ لاچەژ؛ ڕیچار؛ ڕیچاڵ؛ ڕەچەڵ؛ میوەی (وەک: سێو، بەی، قەیسی، تووڕک و...) لە شەکردا کولێندراوی خەست‌هەڵگەڕاو ▤ مربا

مرەباخی / m(i)rebaxî/: ناو. مرەلارە؛ باڵندەیەکە لە تۆرەمەی شێلاقە لە لێڕەوار بە تەنیا دەژی، بە هۆی ئەوەی کە بە ڕەنگی گەڵای وشکی دارانە و کەمتر جوولە دەکا نابینرێ ▤ ابیا

مرەببا / m(i)rebba/: ☜ **مرەبا**

مرەڕەشتی / m(i)reřeştî/: ناو. مریشکەتارانی؛ مریشکەشامی؛ چین‌وماچین؛ مریشکێ ئاڤێ؛ جۆرێ مریشکی سەرکەچەڵی کونجی دەنگ ناخۆش ▤ نوعی ماکیان

مرەڕەشە / m(i)reřeşe/: ناو. قەل مراوی ▤ مُرغابی سیاه

مرەکەڕە / m(i)rekeře/: ناو. کەڕواڵە؛ هەوێردە ▤ بلدرچین

مرەکێفی / m(i)rekêfî/: ناو. باڵدارێکە لە مریشک بچووکترە، کەوی نابێ ▤ پرندەای وحشی از مرغ خانگی کوچکتر

مرەلارە / m(i)relare/: ☜ **مرەباخی**

مری^{1} / m(i)rî/: ناو. باڵدارێکی کێوییە ▤ پرندەای است

مری[۲]: ☜ **مردوو**

مریچک / m(i)rîçik/: ناو. مریچکە؛ چێشکەی مێوە؛ چۆلەکەی مێوینە ■ گُنجشک مادە

مریچکە / m(i)rîçke/: ☜ **مریچك**

مریچلە / m(i)rîçle/: ☜ **چۆلەکە**

مریچڵە / m(i)rîçłe/: ☜ **چۆلەکە**

مریچڵێ / m(i)rîçłê/: ناو. مۆرووچلێ؛ چۆلەکە؛ چووچک؛ چوێلەکە ■ گنجشک

مریچۆک / m(i)rîçok/: ☜ **مرمرۆك**

مریچە / m(i)rîçe/: ☜ **مێرووله**

مریچەڕەشە / m(i)rîçeřeşe/: ناو. سێروو؛ ڕەشۆڵە؛ گاوانی ■ سار سیاه

مرید / m(i)rîd/: ناو. مرۆد؛ موریـد: ۱. پەیڕەوی پیری تەریقەت ۲. هۆگر؛ لایەنگری سەرسەختی ئایین، شێوازی هونەری یان کەسێکی گەورە ‹مریدی هەژار› ■ ۱و۲. مُرید

مریژ / m(i)rîj/: ☜ **مێرووله**

مریستن / m(i)rîstin/: چاوگ. مژین ■ مکیدن

مریسمریسۆک / m(i)rîsm(i)rîsok/: ناو. گیایەکی کێوییە بۆنی ڕێحانە دەدا ■ ریحان کوهی

مریسۆک / m(i)rîsok/: ناو. گیای مژمژە ■ گیاهی است

مریسی / m(i)rîsî/: ئاوەڵناو. مەختە؛ مژراو ■ مکیده

مریشک / m(i)rîşk/: ناو. مامر ■ مرغ خانگی

▣ **مریشکی حەبەشە:** ☜ **مریشکەکێوی**

مریشکی زەلکاو: تاوسە ■ طاووسک

مریشکێ ئاڤی: ۱. ☜ **مرەڕەشتی** ۲. ☜ **مریشکەشامی** ـ۲ ۳. بۆقلە؛ عەلەشیش ■ ۱. ☜ **مرەڕەشتی** ۲. ☜ **مریشکەشامی** ـ۲ ۳. بوقلمون

مریشکێ قۆقۆ: ۱. ☜ **مریشکەشامی** ـ۲ ۲. بۆقلە ■ ۱. ☜ **مریشکەشامی** ـ۲ ۲. بوقلمون

مریشکێ کوڤی: مریشکە کێوی ■ مُرغ وحشی

مریشکێ کەدی: مریشکی ماڵی ■ مُرغ خانگی

مریشکاوی / m(i)rîşkawî/: ☜ **مریشکاویله**

مریشکاویله / m(i)rîşkawîle/: ناو. مریشکاوی؛ مرێک: ۱. تۆرەمە باڵندەیەکە لە گۆل و زەلاندا دەژین، مەلەوانی چاکن، زۆرتر خۆ حەشار دەدەن، باڵیان کورت و کلکیان کوڵە و قیت ڕایدەگرن، باڵێک دەفڕن و لە کاتی فڕیندا لاقیان شۆڕ دەکەنەوە، بریتین لە: ڕەش‌بەشە، تاوسە، مریشکاویله و ... ۲. ناوی باڵندەیەکە لەم تۆرەمەیە، نزیک ۳۰ سانتی‌میتر دەبێ، دندووکی سوور و درێژ، پشتی قاوەیی، سەرمل و سینگی بۆری مەیلەو شین، بەر زگی ڕێ — ڕێ و زۆر سڵە، زۆرتر خۆ حەشار دەدا. لە گیا و گوڵی ناو ئاو، قامیشەڵان، گۆلاوان، قەراغ جۆگە و جۆباران دەبینرێت ■ ۱. یلوه ۲. یلوه آبی

مریشکبەشک / m(i)rîşkbeş(i)k/: ناو. مریشکە کێوی ■ مرغ وحشی

مریشکەتارانی / m(i)rîşketaranî/: ☜ **مرەڕەشتی**

مریشکەڕاورە / m(i)rîşkeřaw(i)re/: ناو. مەلێکی کێوییە ■ پرندەای کوهی

مریشکەڕەشە / m(i)rîşkeřeşe/: ناو. ۱. مامری سیا ۲. ☜ **مریشکەکێوی** ۳. *[کینایە]* سوورەتی نەسر، وەک دەڵێن، قورعان‌خوێنی لای مەلا دەگەیشتە ئەو سوورەیە، لە سەری بوو مریشکێک بۆ مامۆستا بێنێ ■ ۱. مرغ سیاه رنگ ۲. ☜ **مریشکەکێوی** ۳. سورەی نصر در قرآن

مریشکەشامی / m(i)rîşkeşamî/: ناو. ۱. مریشکێ‌شامی؛ چین و ماچین؛ جۆرێ مریشکی سەرکەچەڵی ئاوڵەڕووی دەنگ ناخۆشە ۲. مریشکێ قۆقۆ؛ مریشکێ ئاڤێ؛ مریشکی ئەستۆدرێژی بێ‌تووک ■ ۱. نوعی ماکیان ۲. مرغ لاری

مریشکەکێوی / m(i)rîşkekêwî/: ناو. ڕەش‌بەشە؛

کوڕەبەشە؛ گامارۆ؛ مریشکەڕەشە؛ مریشکی حەبەشە؛ ناوی باڵندەیەکی کێوییە ☰ چنگر

مریشکەهندی / m(i)rşkehindî/: ناو. چین‌وماچین؛ مریشکەتارانی ☰ مُرغ شاخدار

مریشۆ / m(i)rîşo/: ☜ **مردووشۆر**

مریشۆر / m(i)rîşor/: ☜ **مردووشۆر**

مریشی / m(i)rîşî/: ناو. مرووشی؛ جۆرێ گەنمی نەباش ☰ نوعی گندم نامرغوب

مریک / m(i)rîk/: ☜ **مردوو**

مریکار / m(i)rîkar/: ئاوەڵناو. تاسەبار؛ تامەزرۆ ☰ آرزومند

مریکانە / m(i)rîkane/: ناو. پەتای مریشک ☰ طاعون مُرغ

مریلە / m(i)rîle/: ☜ **مردەڵە**

مریەم / m(i)ryem/: ☜ **مەریەم**

مرێبا / m(i)rêba/: ناو. ١. خزم؛ خوێش؛ قەوم ٢. ڕەنجبەری ساڵ بە کرێ ٣. کرێکاری سێ یەک بەر ٤. کار و ڕەوتی چاندن و پێگەیاندن بە نیوەیی ☰ ١. خویشاوند ٢. کشاورز مُزدور ٣. کشاورزی با مُزد یک سوم محصول ۴. کشت و برداشت نصف به نصف به نسبت کار و سرمایه

مرێس[1] / m(i)rês/: ☜ **مرووس**

مرێس[2]: ئاوەڵناو. تەکووز؛ ڕێک‌وپێک ☰ مرتب؛ منظم

مرێسی / m(i)rêsî/: ناو. ١. ☜ **مرووسی** ٢. ڕێک‌وپێکی ☰ ١. ☜ **مرووسی** ٢. نظم

مرێشکە / m(i)rêşke/: ناو. برێشکە؛ دانەوێڵەی لە سەر سێڵ بۆدراو ☰ دانەی بوداده

مرێک / m(i)rêk/: ☜ **مریشکاوی**

مڕ[1] / miř/: دەنگەناو. ١. مۆڕ؛ کاری بە چاوی زەق ڕوانین ٢. بۆڵەی سەگ و پشی و ... لە ڕکان ☰ ١. اخم ٢. صدای لندیدن سگ و گربه و ... از خشم

⊡ **مڕ بردنەوە**: مۆڕ بردنەوە؛ ناوچاو تاڵ کردن ☰ اخم کردن

مڕ[2]: ئاوەڵناو. ١. زۆر تێر ‹ئەوەندەی خواردووە مڕ بووە› ٢. ڕووگرژ؛ ناوچاوتاڵ ‹مڕ و مۆچ› ٣. مات و ئامادە بۆ ئامباز بوون ٤. تۆز؛ زۆر ورد ‹خۆڵەمڕ› ٥. بز؛ زەق؛ زل ☰ ١. بسیار سیر ٢. اخمو ٣. به زمین چسبیده و آمادەی جهش ۴. گرد؛ بسیار ریز ۵. خیره؛ چشم برآمده

⊡ **مڕ بوون**: تەواو تێر بوون ‹یابای عەسکەر و زەڕینی جاشە!/ ڕێوی مڕ بووە و لاشە بەلاشە! «هەژار، بۆ کوردستان»› ☰ کاملاً سیر شدن

مڕ[3]: پێرۆ. ← **مشت‌ومڕ**

مڕ[4]: لێل. ← **مڕوموش**

مڕان / m(i)řan/: چاوگ. بۆڵاندنی بە تووڕەیی سەگ؛ گەف کردنی سەگ ☰ غُریدن تهدیدآمیز سگ

مڕاندن / m(i)řandin/: چاوگ. تێنەپەڕ. //مڕاندت؛ دەمڕێنی؛ بمڕێنە// مڕانن؛ مڕان؛ مڕنای؛ مڕمڕین؛ گەف کردنی سەگ ☰ غُریدن تهدیدآمیز سگ

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەمڕاندن

مڕانن / m(i)řanin/: ☜ **مڕاندن**

مڕژاندن / miřjandin/: چاوگ. مڕاندنی سەگ ☰ غرولند کردن سگ

مڕشۆد / miřşod/: ☜ **مورشید**

مڕشید / miřşîd/: ☜ **مورشید**

مڕک / miřk/: ناو. پەتا؛ هەڵامەت؛ پەسیو ☰ زُکام

مڕکی / miřkî/: ئاوەڵناو. پەسیف‌داری؛ هەڵامەت‌گرتوو ☰ مُبتلا به زُکام

مڕمڕک / miřmiřik/: ناو. جۆرێ ترێ ☰ نوعی انگور

مڕمڕین / miřm(i)řîn/: ☜ **مڕاندن**

مڕمەند / miřmend/: ناو. مووڕەد؛ مەورە؛ مەورەت؛ مەورەد؛ بڕبەند ☰ سوهان

مڕمیاو / miřm(i)yaw/: ☜ **مڕناو**

مرناو / mirnaw/: دەنگەناو. مرمیاو؛ مرنیاو؛ دەنگی زلی گورپە 🇮🇷 صدای بم گُربەی نر

مرنای / mirnay/: ☜ **مراندن**

مرنیاو / mirn(i)yaw/: ☜ **مرناو**

مروا / mirwa/: ناو. فاڵ؛ خیرە 🇮🇷 فال

مرومشت / mir û mişt/: ☜ **مشتومر**

مرومۆچ / mir û moç/: ئاوەڵناو. مچومۆر؛ مروموچ؛ مڵوموچ؛ مۆچ؛ مۆر؛ مۆن؛ مووچ؛ مرومۆن؛ رووگرژ؛ رووترش ‹رووترش و گرژۆک و گوێ نەبیستوو/ گرژ و مرومۆچ و کەس نەویستوو «هەژار، *مەم و زین*»› 🇮🇷 اخمو

مرومۆچی / mir û moçî/: ناو. مۆنی؛ رووگرژی 🇮🇷 بداخمی

مرومۆن / mir û mon/: ☜ **مرومۆچ**

مروموچ / mir û mûç/: ☜ **مرومۆچ**

مرومووش / mir û mûş/: ناو. کار و رەوتی بۆن بە زەمینەوە کردن بۆ دۆزینەوەی خواردەمەنی ‹رێوی مرومووش دەکا› 🇮🇷 عمل بو کشیدن و جستجوی خوراک

مرۆیانی / m(i)royanî/: ناو. مرۆڤایەتی؛ چاکە 🇮🇷 انسانیّت

مرو / m(i)rû/: ناو. ١. دەردێکە لە مێوژ ئەدا وشکی دەکا ٢. مێملێکی شانەهەنگوین ٣. ئیشتیا؛ مگێز ‹مرووم بۆ هیچێ ناچێ› 🇮🇷 ١. آفتی برای مویز ٢. آفتی برای شانەی عسل ٣. اشتها

⊡ **مرو شکان**: تێر بوون؛ تاسە شکان ‹چی لێ نەخۆم، مرووم لێ ناشکێ!› 🇮🇷 سیر شدن

مرووشکێن / m(i)rûş(i)kên/: ئاوەڵناو. ١. تاسەشکێن ٢. نەوس کوێرکەر 🇮🇷 ١و٢. هوس‌کُش

مرووهێن / m(i)rûhên/: ئاوەڵناو. ١. تاسەبزوێن ٢. نەوس هەستێن 🇮🇷 ١و٢. هوس‌انگیز

مرە / m(i)re/: دەنگەناو. گەفی سەگ و پشیلە 🇮🇷 غُرش سگ و گربە

مرەمر / m(i)remir/: دەنگەناو. مرەی لە دووی یەک 🇮🇷 غُرش پیاپی سگ و گربە

مری / m(i)rî/: ناو. تێری و پری 🇮🇷 سیری و پُری

مریای / m(i)ryay/: چاوگ. شکان؛ شکیان 🇮🇷 شکستن

مز^{1} / miz/: ناو. ١. مزد؛ مزە؛ ماجوو؛ کرێ؛ هەقدەست؛ حەقدەس؛ کارانە؛ کرا؛ کراهە؛ ئاوان؛ پاداشی لە بەرامبەر کارەوە (نە وەک مووچە کە پتر مانگانەیە) ٢. قەڵایی ٣. بەچکە ئاسک ٤. کاری رێک گوشین 🇮🇷 ١. مُزد ٢. قلع ٣. بچە آهو ۴. عمل فشُردن

⊡ **مز دان**: رێک کوشین 🇮🇷 در آغوش فشُردن

مز^{2}: ☜ **مزر-٢**

مزئاش / miz'aş/: ناو. مزە؛ ئاردەمزی ئاشەوان 🇮🇷 مُزد آسیابان از غلە

مزا / m(i)za/: ناو. سرپ؛ مەرمی؛ سورب؛ سرفت 🇮🇷 سُرب

مزاج / m(i)zac/: ☜ **مەزاج**

مزاش / m(i)zaş/: ناو. بەشێ لە گەنم کە دەدرێ بە ئاسیاوان 🇮🇷 مُزد آسیابان

مزاندن / m(i)zandin/: چاوگ. ١. لکاندن؛ چەسپاندن؛ پێوە نووساندن ٢. بە کزی دوان 🇮🇷 ١. چسباندن ٢. آهستە صحبت کردن

مزانی / m(i)zanî/: ☜ **مزگێنی**

مزانیدەر / m(i)zanîder/: ☜ **مزگێنیدەر**

مزاور / m(i)zawir/: ئاوەڵناو. فێڵباز؛ گزیکەر؛ دەسبڕ 🇮🇷 حیلەگر

مزبەر / mizber/: ناو. مزی؛ مزیار؛ کرێگرتە 🇮🇷 مُزدور

مزچ / mizç/: ناو. بزە؛ زەردەخەنە 🇮🇷 تبسّم

مزچین / mizçîn/: چاوگ. بزە کردن؛ زەردەخەنە کردن 🇮🇷 تبسُم کردن

مزد / mizd/: ☜ **مز^{1}-١**

مزدار / mizdar/: ناو. جگی کۆڵدراوی قەلایی تێ کراو بۆ کەلایێن ☰ شتالنگ آکنده از قلع

مزده / mizde/: ☜ مزدەر

مزدەر / mizder/: ناو. مزدە؛ کەسێ کە مز دەدا ☰ مُزددهنده

مزر / mizr/: ناوەڵناو. ١. ترش ٢. مز؛ ترش و شیرین ‹هەناری مزر› ☰ ١. ترش ٢. مَلَس

مزراح / mizraĥ/: ناو. ١. ☜ مزراق ٢. سوورەقانگ؛ کەرسەڕ؛ جۆرێک قاز-مراوییە ☰ ١. ☜ مزراق ٢. آنقوت

مزراحێن / mizraĥên/: ☜ مزراقێن

مزراق / mizraq/: ناو. مزراح؛ مزرەق؛ مزرێخ؛ مەزرەق؛ مەزرێخ؛ خولخولەیێ کە بەنی تێ دەهاڵێنن و دەیهاوێن و دەسوورێ ☰ گردنا

مزراقێن / mizraqên/: ناو. مزرەقێن؛ مزراحێن؛ بازی بە مزراح ☰ بازی مازالاق

مزراویکە / mizrawîke/: ☜ مزراویلکە

مزراویلکە / mizrawîlke/: ناو. مزراویکە؛ مزرۆکە؛ مزرەکە؛ مزەورە؛ جلبرووکە؛ چێشتی سماق و هێلکە ☰ آش سُماق و تخم‌مرغ

مزرۆکە / mizroke/: ☜ مزراویلکە

مزرە / mizre/: ناو. ئاوجۆ؛ بیرە ☰ آبجو

مزرەسێو / mizresêw/: ناو. سێوی ترش ☰ سیب تُرش

مزرەق / mizreq/: ☜ مزراق

مزرەقی / mizreqî/: ناوەڵکار. *[مەجازی]* لە سەر یەک و بێ ماوەدان ☰ متوالی

مزرەقێن / mizreqên/: ☜ مزراقێن

مزرەکە / mizreke/: ☜ مزراویلکە

مزرەمەنی / mizremenî/: (!) ناو. ١. بەری دار و دەوەنی گوڵداری تایبەت بە ناوچەگەلی فێنک و شێدار یان گەرم، بە گوڵی بۆنخۆش و گەڵای بریقەدارەوە ٢. بەری ئەم دارانە، کە بە گشتی خڕپلە و گۆشتن و ئاودارن، ناوکەیان هەیە و دەخورێن (وەک: پرتەقاڵ، لیمۆ، نارنج و نارنگی و ...) ☰ ١و٢. مُرکبات

مزرێخ / mizrêĥ/: ☜ مزراق

مزگ / mizig/: ناو. ١. ☜ مزگەوت ٢. ☜ مزگان

مزگال / mizgal/: ناو. خڕکەبەرد ☰ قلوەسنگ

مزگان / mizgan/: ناو. پەرسگە؛ پرێسگا؛ دیوەل؛ مزگ؛ هورمزگ؛ نیازگا؛ جێگەی لە خوا پارانەوە، بەتایبەت جگە لە هی موسوڵمانان ☰ معبد

مزگانا / mizgana/: ☜ مزگێنی

مزگانی / mizganî/: ☜ مزگێنی

مزگت / mizgit/: ☜ مزگەوت

مزگەت / mizget/: ☜ مزگەوت

مزگەر / mizger/: ناو. ١. ئوستای قاپ و قاچاغ سپی کردنەوە ٢. ☜ مسگەر ☰ ١. سفیدگر ٢. ☜ مسگەر

مزگەفت / mizgeft/: ☜ مزگەوت

مزگەڤت / mizgevt/: ☜ مزگەوت

مزگەوت / mizgewt/: ناو. مزگ؛ مزگت؛ مزگەت؛ مەزگت؛ مزگەفت؛ مزگەڤت؛ مزگی؛ مزیت؛ مزیت؛ مەچت؛ مەچچت؛ مەچیت؛ مێژگە؛ نڤێژگە؛ نوێژدان؛ نوێژگە؛ نمینگە؛ مەچێ؛ پەرستگەی موسڵمانان، پتر وەکوو ماڵێکی سەرگیراو بە میحرابێک ڕوو لە کەعبە و گومەز و منارەوە ‹بنچینەی مزگەوت نیشتۆتە ناو چەم/ ڕوو بەرەو قیبلە پشت لە جەهەنەم «گۆران»› ☰ مسجد

مزگی / mizgî/: ☜ مزگەوت

مزگین / mizgîn/: ☜ مزگێنی

مزگێنی / mizgênî/: ناو. مزگانی؛ مزگین؛ مزانی؛ مزیانی؛ مزگانا؛ مژدانە؛ مژدانی؛ مژدە؛ مژدیان؛ شادیانە؛ نوخشانە: ١. دەسخۆشانە؛ نوقڵانە؛ شیرانی؛ نیەد؛ نران؛ چاوڕوونی؛ چاوڕۆشنی؛

شیرینی ڕووداوی دڵخۆشکەر ٢. خەبەری خۆش ‹مزگێنی دا بە سروە بای بەهاری/ وا هاتەوە نەورۆزی کوردەواری «هەژار، *بۆ کوردستان*»› ☰ ١. مُژدگانی ٢. مُژده

مزگێنیدەر / mizgênîder/: ئاوەڵناو. مزانیدەر؛ مژدانەهێن؛ هێنەری هەواڵی خۆش ☰ مُبشر

مزڵ / m(i)ziɫ/: ☜ **مەنزڵ**

مزڵشەڕ / m(i)ziɫşeř/: ئاوەڵناو. نەووەت؛ نامەد ☰ نکبت

مزڵگە / m(i)ziɫge/: ☜ **مەنزڵگا**

مزمزاندن / mizm(i)zandin/: چاوگ. وە بزە هێنان ☰ به تبسم واداشتن

مزمزین / mizm(i)zîn/: چاوگ. زەردەخەنە کردن ☰ تبسم کردن

مزور^{1} / m(i)zur/: ناو. خزمەتکار ☰ نوکر

مزور^{2}: ئاوەڵناو. بەتاقەت و قەوەت ☰ نیرومند

مزوک / m(i)zuk/: ☜ **مارمێلکە**

مزوکڵە / m(i)zukɫe/: ناو. جانەوەرێکە لە ئاودا دەژی وەک سەرمازەڵە دەچێ ☰ جانوری آبزی شبیه چلپاسه

مزۆدک / m(i)zodik/: ناو. سەربار؛ زێدەبار ☰ اضافه‌بار

مزوور / m(i)zûr/: ناو. مونزر؛ مونزور؛ خزمەتکاری بەکرێ ☰ خدمتکار روزمزد

مزووک / m(i)zûk/: ئاوەڵناو. نەزۆک؛ قسر ☰ نازا؛ ستروَن

مزە / m(i)ze/: ناو. ١. ☜ **مز^{1}ـــ١** ٢. مزئاش؛ ئاردەمزی ئاشەوان ‹دڵم وەک ئاش و دەردم ئاشەوان و بۆ مزەی میحنەت/ سروشکی دەمدەمی چاوم بە سەیلی چەم نەکەم چ بکەم «ناری»› ٣. کار و ڕەوتی جوونەوە و دووپاتە کردنەوەی نابەجێی قسە ☰ ١. ☜ **مز^{1}ـــ١** ٢. مُزد آسیابان از غلّه ٣. تکرار بی‌مورد سخن

▣ **مزە گرتن:** مزە ساندنی ئاشەوان لە ئاشێڕ ☰ مُزد آسیاب گرفتن از مشتری

مزەخت / m(i)zext/: ناو. خەرج ☰ خرج

مزەر / m(i)zer/: ناو. ئاوجۆ؛ ئابجۆ ☰ آبجو

مزەڕەت / m(i)zeřet/: ناو. بەلا؛ چۆرتم؛ بەسەرهاتی ناخۆش ‹بێ مەزەڕەت گەیشتنە بەرێ› ☰ آسیب

مزەلق / m(i)zeliq/: ئاوەڵناو. چەسپاو؛ لکاو؛ لکیاگ ☰ چسبیده

مزەمز / m(i)zemiz/: ناو. منجەمنج؛ کار و ڕەوتی جوونەوەی قسە و درەنگ دەربڕینی ‹کاری سیاسی لە ئەمڕۆدا بە مزەمز و گنەگنغ ناکرێ› ☰ ژاژخایی

مزەمزکەر / m(i)zemizker/: ئاوەڵناو. ڕیوەڕیوکەر؛ درێژدادڕ؛ هەرزەگۆ ☰ ژاژخا

مزەور^{1} / m(i)zewir/: ناو. قوماربازێ کە قوماری سێپەڕ دەکا ☰ قماربازی که با سه کارت بازی کند

مزەور^{2}: ئاوەڵناو. ١. فێڵباز؛ گزیکار ٢. دووڕوو؛ ڕیاکار ☰ ١و٢. مزوّر

مزەورە / m(i)zew(i)re/: ☜ **مزراویلکە**

مزەوەن / m(i)zewen/: ئاوەڵناو. گیرەوە؛ گیرخواردوو ☰ گرفتار

مزی / m(i)zî/: ☜ **مزبەر**

مزیار / mizyar/: ☜ **مزبەر**

مزیانی / mizyanî/: ☜ **مزگێنی**

مزیت / m(i)zît/: ☜ **مزگەوت**

مزیچ / m(i)zîc/: ☜ **مژن**

مزیڕ / m(i)zîř/: ئاوەڵناو. مزێڕ؛ زیاندەر. هەروەها: مزیڕی ☰ موذی؛ آسیب‌رسان

مزێت / m(i)zêt/: ☜ **مزگەوت**

مزێڕ / m(i)zêř/: ☜ **مزیڕ**

مژ^{1} / mij/: ناو. ١. مۆژ؛ تەم؛ دومان ‹مژێکی خەست ناو ڕێگای گرتبوو› ٢. ملک؛ مرێس ‹مژێ

شیر› ٣. کاری هەڵلووشان ‹مژیٚ جگەرە› ٤. مز؛ مزە؛ حەقدەس ٥. جۆریٚ مێرووی وردیلە ٦. نەخۆشیەکی چاوە کە تەم دەگریٚ ☰ ١. مە ٢. مُک ٣. پُک ۴. مُزد ۵. نوعی حشرەی ریز ۶. نوعی بیماری چشم

▣ **مژ لیٚ دان:** ١. مژین ‹مژ لە گوانی دایکی نادا!› ٢. هەڵلووشین ‹مژێکی دا لە جگەرەکەی› ☰ ١. مکیدن ٢. پُک زدن

ـ مژ^2: پاشەوشە. مژەر؛ بمژ ‹خوێنمژ؛ مەمکمژ› ☰ ـ کام؛ ـ خوار

مژا / m(i)ja/: ناو. برژانگ ☰ مُژە

مژاد / m(i)jad/: ناو. درگە؛ مەبەست بۆ لیٚ دوان و لە سەر نووسین ☰ سوژە

مژان^1 / m(i)jan/: ☜ **مژین**

مژان^2: ناو. ١. ☜ **مژانە** ٢. ☜ **مژانگ**

مژاندن / m(i)jandin/: چاوگ. دەمی بێچوو بۆ گوانی دایک بردن تا شیر بخوا ☰ بچە را وادار بە مکیدن کردن

مژانگ / m(i)jang/: ناو. مژان؛ برژانگ ☰ مُژە

مژانە / m(i)jane/: ناو. مژان؛ دارێکە لە ئاموورد ☰ چوبی در خیش

مژاو / m(i)jaw/: ☜ **مژتراو**

مژتراو / mijt(i)raw/: ناوەڵناو. مژاو؛ مژیاگ ☰ مکیدە شدە

مژتن / mijtin/: ☜ **مژین**

مژتوک / mijtuk/: ناو. باسک؛ دەمنە؛ دارجگەرە ☰ چوب سیگار

مژد / mijd/: ☜ **مژن**

مژدانە / mijdane/: ☜ **مزگێنی**

مژدانەهێن / mijdanehên/: ☜ **مژدەهێن**

مژدانی / mijdanî/: ☜ **مزگێنی**

مژدە / mijde/: ☜ **مزگێنی**

مژدەدەر / mijdeder/: ☜ **مژدەهێن**

مژدەهێن / mijdehên/: ناوەڵناو. مژدەدەر؛ مژدانەهێن؛ خۆشخەبەر؛ مژدەدەر؛ بەمزگێنی ☰ خوش‌خبر

مژدی / mijdî/: ناو. بێزوو؛ بێزگ؛ مەگیرانی ☰ ویار

مژدیان / mijd(i)yan/: ☜ **مزگێنی**

مژران / mijran/: چاوگ. تێنەپەڕ. نادیار //مژرای؛ دەمژرێی؛ بمژریٚ// مژتران؛ مژیان؛ لیٚهەڵلووشران ☰ مکیدە شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: مژراو/ چاوگی نەرێنی: نەمژران

مژراو / mijraw/: ئاوەڵناو. مەختە؛ مریسی ☰ مکیدە

مژگ / m(i)jig/: ☜ **مێشك-١**

مژلۆر / mijlor/: ☜ **مێروولە**

مژلۆک / mijlok/: ☜ **مێروولە**

مژلەور / mijlewir/: ☜ **مێروولە**

مژ ـ مژ / mij mij/: ناو. ١. مژی زۆر ٢. ترووکەی چاو ☰ ١. مُک پیاپی ٢. پرش پلک

مژمژ / mijmij/: ناو. قەیسی؛ شێلانی؛ شێلانە ☰ زردآلو

مژمژاندن / mijm(i)jandin/: چاوگ. چاو تروکاندنی نائاسایی ☰ پلک زدن غیرعادی

مژمژۆک / mijm(i)jok/: ناو. ١. شانەی هێشتا هەنگوین تیٚنەکراو ٢. گیایەکە گوڵەکەی دەمژن ☰ ١. شانەی خالی از عسل ٢. گیاهی است

مژمژە / mijm(i)je/: ناو. ١. قەیسی؛ شەلانی؛ زەردەڵوو ٢. گوزروان؛ گاوەزوان ٣. جۆریٚ پەپوولە ٤. چەمچەقوڵە؛ جۆرێک نوقڵە دەسکی تیٚ خراوە و منداڵ دەیمژن ☰ ١. زردآلو ٢. گاوزبان ٣. نوعی پروانە ۴. آب‌نبات چوبی

مژمژین / mijm(i)jîn/: چاوگ. تروکەتروک کردنی ناویستەکی چاو ☰ پریدن پلک

مژمور / mijmur/: ئاوەڵناو. نیوە ئاواڵە؛ نیوە باز؛ نیوە خەواڵوو (بۆ چاو) ☰ نیمەباز (چشم)

مژمۆر / mijmor/: ئاوەڵناو. پڕووشەچاو؛ خووتەکە؛

چاوچکۆله 🇮🇷 چشم‌کوچک

مژن / mijn/: ناو. مژد؛ مزیج؛ بێزوو؛ بێزگ؛ بێزی؛ مەگیرانی 🇮🇷 ویار

مژن / mijin/: ئاوەڵناو. مژلێدەر؛ ئەوی دەمژێ 🇮🇷 مکنده

مژنانە / mijnane/: ناو. بێزگانە؛ بێزووانە؛ ئەو شتەی ژنی ئاوس بێزگی پێوە دەکا 🇮🇷 ویارانه

مژول / m(i)jul/: ئاوەڵناو. خەریک؛ سەرگەرمی کار 🇮🇷 مشغول

مژولانک / m(i)julank/: ناو. برژانگ 🇮🇷 مُژه

مژولاهی / m(i)julahî/: ناو. دۆخی خەریک بە کارێک بوون 🇮🇷 مشغلت

مژولیاییش / m(i)julyayîş/: چاوگ. وتار دان؛ قسە بۆ خەڵک کردن 🇮🇷 سُخنرانی کردن

مژومۆر / m(i)j û mor/: ناو. تەم‌ومژ؛ تەپ‌ومژ 🇮🇷 مه و غبار

مژوی / mijwî/: ☜ **مەرژی**

مژوێ / mijwê/: ☜ **مەرژی**

مژۆک^{١} / m(i)jok/: ☜ **مژەنە**

مژۆک^{٢}: ئاوەڵناو. تایبەتمەندی بێچوویێ کە زۆر خێ داوەتە مەمکی دایکی 🇮🇷 آویزانِ سینەی مادر

مژۆڵ / m(i)joł/: ناو. مژۆلک؛ برژانگ 🇮🇷 مُژه

مژۆڵک / m(i)jołik/: ☜ **مژۆڵ**

مژو / m(i)jû/: ئاوەڵناو. ١. وروڕە؛ مزەمزکەر ٢. برش‌هێناو؛ کۆنی برشاوی 🇮🇷 ١. ژاژخا ٢. کپک‌زده

مژویلی / m(i)jûylî/: ناو. گیایەکە 🇮🇷 گیاهی است

مژە^{١} / m(i)je/: ناو. مژۆلک؛ برژانگ 🇮🇷 مُژه

ـ مژە^{٢}: پاشەوشە. ـ مژ؛ مژەر ‹مەمک‌مژە› 🇮🇷 مکنده

مژەک / m(i)jek/: ☜ **مژەنە**

مژەنە / m(i)jene/: ناو. مژۆک؛ مژەک؛ قاغەز یان پەڕۆیەک کە لەسەر دڵۆپی دادەنێن بۆ هەڵمژینی 🇮🇷 خشک‌کن

مژەو / m(i)jew/: ☜ **برژانگ**

مژی / m(i)jî/: ☜ **مێشك ـ١**

مژیلانک / m(i)jîlanik/: ناو. برژانگ؛ مژۆڵ 🇮🇷 مُژه

مژین / m(i)jîn/: چاوگ. تێپەڕ. //مژیت؛ دەمژی؛ بمژە// مژان؛ مژتن؛ مشتن؛ میتن؛ مێتن؛ مێژان؛ مێژتن؛ مێژین؛ مێشتن؛ مێهتن؛ ملکنای؛ ملۆسناییش: ١. مریستن؛ هل خوارن؛ ڕاکێشانی شتێ بۆ زار بە هێزی ملک دان ‹ئەو کەسەی بمژێ خووناوەی گەردەنێ/ کوفرە یەک قەترە شەرابی گەر دەنێ «هێمن»› ٢. خواردنەوە؛ قووت دانی تراو 🇮🇷 ١. مکیدن ٢. نوشیدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەمژین

مژیوەر / m(i)jîwer/: ناو. مژیوەرد؛ مێژوەرد؛ مێژوەرد؛ مێژۆرد؛ مێژوەردی؛ مێوژۆرد؛ زیزانە؛ زیزان؛ گیایێکی دەشتەکی بە دەنکێکی خڕ و ورد و زۆر ڕەقەوە کە لە ناو نیسک و نۆک و دەغڵ و داندا دەڕوێ 🇮🇷 گیاهی است

مژیوەرد / m(i)jîwerd/: ☜ **مژیوەر**

ـ مژێن / m(i)jên-/: پاشەوشە. مژ پێ دەر 🇮🇷 وادار کننده به مکیدن

مس^{١} / mis/: ناو. ١. مەس؛ پاقر؛ پاخر؛ توخمی کیمیایی کانزایی بە ژمارەی ئەتومی ٢٩ و کێشی ئەتومی ٦٣,٥٤، بە ڕەنگی سووری ئاماڵ نارنجی کە لە ئاودا ناتوێتەوە و لە پیشەسازیدا دەورێکی زۆری هەیە و دەفر و ئامرازیشی لێ دروست دەکەن ٢. فامین؛ دۆخی تێگەیشتن 🇮🇷 ١. مس ٢. تحویل سخن

مس^{٢}: ئاوەڵناو. گوێ بەخاڵ و پەڵە ـ پەڵە (بزن) ‹وەک گیسکی مس لە بەهارا/ بن کلکیان دەکەین بە دارا «هەژار، *بۆ کوردستان*»› 🇮🇷 گوش خالخالی (بُز)

مساب / m(i)sab/: ناو. قاڵبە کەوش لە ئاسن 🇮🇷 قالب فلزی کفش

مساخ / m(i)sax/: ناو. مساخە؛ ئارداوێژی بەرداش 🇮🇷 بخشی از آسیاب

مساخه / m(i)saxe/: ☜ **مساخ**

مساس / m(i)sas/: ☜ **مه‌ساسه**

مساسک / m(i)sasik/: ☜ **مه‌ساسه**

مساسه / m(i)sase/: ☜ **مه‌ساسه**

مسافر / m(i)safir/: ناو. ڕێبوار؛ ڕێوار؛ ڕێبگار؛ ڕێوگار؛ ڕابگار؛ ڕاویار؛ ڕێبار؛ گه‌شتیار؛ کارداک: ۱. ئه‌و که‌سه‌ی بۆ شوێنێ به‌ڕێوه‌یه ۲. ئه‌وه‌ی بڕیاره بچێ بۆ سه‌فه‌ر ‹تۆ به‌یانی مسافری، ئه‌مشه‌و زووتر بنووا!› ☰ ۱و۲. مسافر

مسافرخانه / m(i)safirxane/: ناو. جێی حه‌سانه‌وه و نووستنی مسافر ‹له کابرایه‌کم پرسی: مسافرخانه له کوێیه؟ بانگی کردمه لاوه گوتی: بلێ هوتێل؛ مسافرخانه قاچاغه! «هه‌ژار، چێشتی مجێور»› ☰ مسافرخانه

مسافره‌ت / m(i)saf(i)ret/: ناو. سه‌فه‌ر؛ کار و ڕه‌وتی چوونه سه‌فه‌ر ☰ مسافرت

مسای / m(i)say/: چاوگ. فامان؛ فێر بوون ☰ آموختن

مسایه / m(i)saye/: ☜ **مسایش**

مسایه‌نه / m(i)sayene/: چاوگ. بوونه شاگرد بۆ فێر بوون ☰ مُحصل شدن

مسایش / m(i)sayîş/: چاوگ. مسایه: ۱. تێگه‌یشتن ۲. فێر بوون ☰ ۱. درک کردن ۲. آموختن

مست / mist/: ناو. مشت: ۱. گولم؛ نوچک؛ نونجک؛ نوونجگ؛ گوڕمیچ؛ گورمچ؛ گوڕمۆچ؛ گوڕمچه؛ گورمێچه؛ فووت؛ مسته‌کۆڵه؛ گورمشت؛ په‌نجه‌ی لێکنراو؛ ده‌ستی قووجاو ‹پێنج ئه‌نگوست ده‌بنه یه‌ک مستا «هه‌ژار»› ۲. سیخورمه؛ سوخورمه؛ سخلمه؛ سقلمه؛ گۆمڕچه؛ گۆڕمچه؛ گورمشت؛ مشته؛ گرمست؛ مسته‌کۆڵه؛ مشته‌کۆڵه؛ کۆڵ؛ دنگ؛ گوڕمیچ؛ گوڕمچ؛ گورمێچه؛ گورمیچه؛ گولم؛ گوله‌مه؛ گوڕمشت ‹مستێکی تێ سره‌واند!› ۳. لاوێچ؛ له‌وێچ؛ لاگوێل؛ لالۆچ؛ ویچ؛ لاگوول؛ گوێل؛ گوێلم؛ ئه‌وه‌نده له شت که له چالایی نێوان له‌پی یه‌ک ده‌ست و قامکاندا جێی ده‌بێته‌وه ‹مستێک برینج› ٤. وێچ؛ دووله‌وێچ؛ دوولاگوێل؛ ئه‌وه‌نده له شت که له چالایی نێوان له‌پی دوو ده‌ستدا جێی ببێته‌وه ‹دوو مست له‌و کانییه ئاو بخۆوه!› ☰ ۱تا۴. مُشت

◘ **مست گرتنه‌وه:** مشت گرتن؛ مشت گرتنه‌وه؛ مشت لێ‌گرتن؛ ده‌ست ڕاگرتن بۆ تێکردنی شتێ ☰ دست گرفتن برای چیزی

مست لێ داگرتن: مشت لێ داگرتن؛ پڕ به چنگ له شتێ هه‌ڵگرتن ☰ پُر یک مُشت از چیزی برداشتن

مست لێدان: مشت لێ دان؛ به چنگی قووچاو له شتێ دان ☰ مُشت زدن

که‌وتنه مسته‌وه: که‌وتنه نێو مشت ☰ در دست افتادن

له مستدا بون: له مشتدا بوون؛ له چنگدا بوون؛ به ته‌واوی له به‌ر ده‌ستدا بوون ☰ در مُشت خود داشتن

هاتنه نیو مست: که‌وتنه به‌رده‌سته‌وه ☰ به چنگ آمدن .

مستاخ / mistax/: ☜ **مشتاخ**

مستانی / mistanî/: ناو. بوکس؛ مسته‌کۆڵان؛ مشته‌کۆڵانی ☰ بوکس

مستبا / mistba/: ناو. شووره‌ی ده‌وری باخ ☰ دیوار پیرامون باغ

مستقوچاو / mistqûçaw/: ئاوه‌ڵناو. */کنایه/* ڕژد و ڕه‌زیل؛ ده‌ستقووچاو ☰ خسیس

مستنایش / mistnayîş/: ☜ **مسناینه**

مسته / miste/: ناو. په‌نجه‌کێش؛ جۆرێ کولێره ☰ نوعی نان گرده

مسته‌حه‌ق / misteĥeq/: ئاوه‌ڵناو. ۱. شیاوی خێر

پێ‌کردن ۲. شیاوی جزیا دان ☰ ۱و۲. مُستحق

مستەراو / misteraw/: ☜ **مەستەراح**

مستەکۆڵان / mistekołan/: ناو. مستانی؛ بوکس؛ مشتەکۆلانی ☰ بوکس

مستەکۆڵە / mistekołe/: ناو. مشتەکۆل؛ مشتەکۆلە؛ کولەمست؛ کولەمشت: ۱. سیخورمە ۲. پەنجەی قووچاو ☰ ۱. سقلمبە ۲. مُشت گره کرده

مسحەف / misĥef/: ناو. مسعەف؛ مەسحەف: ۱. قورئان ۲. کتێبی چکۆلە ☰ ۱. قرآن ۲. کتابچه

▣ **مسحەفا رەش**: کتێبی هەرە پیرۆزی ئێزدیان ☰ کتاب مقدس ایزیدیان

مسدان / misdan/: چاوگ. توند دەست پێدا هێنان ☰ با فشار دست مالیدن

مسرانی / misranî/: ناو. داری درێژی بە کون و ئاڵقە بۆ بەستنەوەی دەواران ☰ کُندەی با سوراخ و حلقه برای بستن چادر

مسری / misrî/: ناوەڵناو. لاواز و رەقەڵەی بالابەرز (ژن) ☰ لاغر قد بلند (زن)

مسعەف / mis'ef/: ☜ **مسحەف**

مسقاڵ[1] / misqał/: ناو. یەکەی کێشی کۆن بە قەد ٤,٥ گرەم ☰ مثقال

مسقاڵ[2]: ناوەڵکار. *[کینایە]* تۆزقاڵ؛ تۆز؛ هێندێکی زۆر کەم ‹مسقاڵێک نانی پێ نەداین!› ☰ اندک

مسقاڵەزەرە / misqałezeře/: ناوەڵکار. تۆزقاڵە؛ مسقاڵیزەرە ‹مسقاڵەزەرە فەرقیان نییە› ☰ یک ذرّه

مسقاڵی / misqałî/: ناو. ۱. متقاڵ؛ جۆرێ خامی سپی ۲. جۆرێ پارچەی زەری ☰ ۱. متقال ۲. نوعی پارچەی زری

مسقاڵیزەرە / misqałîzeře/: ☜ **مسقاڵەزەرە**

مسک / misk/: ناو. مشک؛ میشک؛ میسک؛ رۆنێکی بۆنخۆش بە رەنگی قاوەیی و تامی تاڵەوە کە لە نێو توورەکەیەک لە پاڵ ئەندامی زاوزێی نێرەئاسکی میسکیدایە و لە عەترسازیدا بە کەڵک دێ ☰ مُشک

مسکە / miske/: ناو. میسکە؛ جۆرێ کلۆ ☰ نوعی ملخ

مسکی / miskî/: ناو. ۱. لیمۆی ترش ۲. جۆرێ ترێ ☰ ۱. لیموترش ۲. نوعی انگور

مسکێن / miskên/: ناو. رایەت؛ رەعیەت؛ بەر حوکمی ئاغا ☰ رعیّت

مسگەر / misger/: ناو. مزگەر؛ مەسکەر؛ قەزانچی؛ بەرۆشساز؛ پاخرکەر؛ کەسێ کە کەرەسە و دەفری مسین چێ دەکا و سەروکاری دەگەڵ قاپ و قاچاخی مسیدایە ☰ مسگر

مسڵمان / m(i)słman/: ☜ **موسوڵمان**

مسمار / mismar/: ☜ **مێخچە**

مسمتاندن / mism(i)tandin/: چاوگ. داخستن؛ کپ کردن؛ بەستن ☰ مسدود کردن

مسمد / mismid/: ناو. ۱. کار و رەوتی بەرلێگرتن؛ داخستن ۲. شێوێکە لە گۆشت و تەرەپیاز و کاهوو ☰ ۱. عمل بستن ۲. غذایی است

مسناینە / misnayne/: چاوگ. مسناییش؛ مستناییش: ۱. شان دان؛ نیشان دان ۲. فێر کردن؛ راهێنان ☰ ۱. نشان دادن ۲. یاد دادن

مسناییش / misnayîş/: ☜ **مسناینە**

مسوار / miswar/: ناو. کانزایەکە لە مس و شتیتر، سەماوەری لێ دەکرێ ☰ مسوار؛ آلیاژی است

مسواک / miswak/: ناو. میسواک؛ برۆسی تایبەتی بۆ ددان شۆردن ☰ مسواک

مسوڵدان / misułdan/: ☜ **مێزەڵدان**

مسوەدە / miswede/: ناو. پێشنووس؛ رەشنووس ☰ پیش‌نویس

مسۆدە / m(i)sode/: ناو. بەڵا؛ چۆرتم؛ مسیبەت ☰ بلا و مُصیبت

مسۆگەر / m(i)soger/: ناوەڵناو. مەوگەر؛ بێ

شک؛ بێ قسەوباس؛ دڵنیا (لە بوون یان ڕوودانی شتێک) ‹لە سیاسەتدا هیچ ئاکامێ مسۆگەر نییە› ☰ مُسلّم؛ تضمینی

⊡ **مسۆگەر بون:** مسەوگەر بوون؛ شک تێدا نەمان ☰ مُسلّم بودن

مسۆگەر کردن: دەستەبەر کردن ‹هاودەنگی سەر کەوتن مسۆگەر دەکا› ☰ تضمین کردن

مسۆگەری / m(i)sogerî/: ناو. مسەوگەری؛ دۆخ یان چۆنیەتی مسۆگەر بوون ☰ حتمیّت؛ تضمین

مسەبا / m(i)seba/: ناو. سەبر؛ مۆڵەت ‹مسەبایەکم لێ بگرە جارێ کارم زۆرە› ☰ صبر

مسەمس / m(i)semis/: ئاوەڵکار. خنەخن؛ زۆر بە هێواشی و لەسەرخۆ ‹ئەوە مسەمس خەریکی چیت؟ زووبە! درەنگە› ☰ بە کُندی

مسەور / m(i)sewir/: ناو. ڕاوێژ؛ تەگبیر ☰ مشاورە

مسەوگەر / m(i)sewger/: ☜ **مسۆگەر**

⊡ **مسەوگەر بون:** ☜ **مسۆگەر بون**

مسەوگەری / m(i)sewgerî/: ☜ **مسۆگەری**

مسەیت / m(i)seyt/: ناو. دەنکەترێی وشک لە ناو هێشووی هێشتا نەچنراودا ☰ دانەی خشک انگور در خوشەی درختی

مسی / m(i)sî/: ئاوەڵناو. ١. مسین؛ چێکراو لە مس ٢. بە ڕەنگی سووری ئاماڵ زەرد و بریکەدار ☰ ١. مسین ٢. مسی رنگ

مسیبەت / m(i)sîbet/: ناو. ١. بەڵا و بەسەرهاتی خراپ ٢. *[مەجازی]* بنیادەمی تووش و بزۆز ☰ ١. مُصیبت ٢. آدم ناآرام و خطرناک

مسین / m(i)sîn/: ئاوەڵناو. مسی؛ لە پاقر چێبوو ‹تاوەی مسین› ☰ مسین

مسینک / misînik/: ☜ **مسینە**

مسینە / m(i)sîne/: ناو. مەسین؛ مەسینە؛ مسینک؛ ئافتاوە؛ لوولێنەی لە مس ☰ آفتابەی مسین

مسیوەتی١ / m(i)sîwetî/: ناو. دەرد و ڕەنج ☰ مُصیبت

مسیوەتی٢: ئاوەڵناو. ١. زەحمەتکێش ٢. تازیەبار؛ ئازیەتبار ☰ ١. زحمتکش ٢. سوگوار

مش / miş/: دەنگەناو. مخ؛ دەنگی لووت ☰ فین

⊡ **مش کردن:** فم/ هنگ/ شم/ خم کردن؛ لووت سڕین ☰ فین کردن

مشا / m(i)şa/: ئاوەڵناو. دابەش‌نەکراو لە ناو شەریکاندا ☰ مُشاع

مشار / m(i)şar/: ناو. هەرە؛ ئامرازی ددانەداری دار بڕینەوە ☰ ارّە

مشاراوا / m(i)şarawa/: ناو. کار و ڕەوتی ئاو دانی ڕەز لە خاکەلێوە و بانەمەڕدا ☰ عمل آب دادن تاکستان در فروردین و اُردیبهشت

مشارە١ / m(i)şare/: ناو. ١. پێوانەیەک لە زەمینی کێڵان ٢. جۆرێ ماسی کە ددانێکی درێژی بڕگە ـ بڕگەی هەیە ☰ ١. مساحتی از زمین زیر کشت ٢. ارّەماهی

مشارە٢: ئاوەڵناو. ددانەدار ☰ دندانەدار

مشاگ / m(i)şag/: ناو. ڕەنجبەری ڕۆژبەڕۆژ؛ کرێکاری ڕۆژانە لە مەزرادا ☰ کارگر روزمزد در مزرعە

مشاندن / m(i)şandin/: چاوگ. مشانن؛ دەنگی هەناسە لە لووتەوە دەرچوون ☰ نفس دادن از بینی

مشانن / m(i)şanin/: ☜ **مشاندن**

مشانە / m(i)şane/: ناو. مژانە؛ ئامرازێکە لە نیر و ئامووردا ☰ ابزاری در خیش

مشایخ / m(i)şayix/: ☜ **مشایەخ**

مشایەخ / m(i)şayex/: ناو. مشایخ؛ کۆمەڵە شێخ ☰ مشایخ

مشت١ / mişt/: ناو. ١. ☜ **مست** ٢. محانج؛ کاری خستن بەبێ ئامانج ٣. گێرەوکێشە ☰ ١. ☜ **مست** ٢. پرتاب بدون هدف ٣. جدال

⊡ **مشت گرتن:** ☜ **مست گرتنەوە**

مشت گرتنەوە: ☜ **مست گرتنەوە**

مشت لێداگرتن: ☜ **مست لێداگرتن**

مشت لێدان: ☜ **مست لێدان**

مشت لێ گرتن: ١. ☜ **مست گرتنەوە** ٢. قەرەوڵ گرتن ‹بە سووک نەوی لە تفەنگ/ مشتی لێ گرت بەبێ دەنگ «قانع»› ☰ ١. ☜ **مست گرتنەوە** ٢. نشانه گرفتن

مشت^{۲}: ئاوەڵناو. لیپ؛ لێوانلێو؛ لێواولێو ☰ لبالب

⊡ **مشت کردن:** پڕ کردن ☰ پُر کردن

مشتا / mişta/: ☜ **مشتاخ**

مشتاخ / miştax/: ناو. مشتا؛ مشتاخە؛ مەشتا؛ مستاخ؛ جێگەی هەڵخستنی میوە بۆ وشک بوون ☰ جای در آفتاب گذاشتن میوە

⊡ **مشتاخ نانەوە:** ترێ لە بەر تاو هەڵخستن بۆ وشک بوونەوە ☰ انگور در آفتاب پهن کردن

مشتاخان / miştaxan/: ناو. خەرمانان؛ مانگی شەشەمی ساڵ ☰ شهریور

مشتاخە / miştaxe/: ☜ **مشتاخ**

مشتاغ / miştağ/: ناو. سانالە؛ وەرەزەن؛ مەشتا؛ شوێنی هەڵخستنی میوە ☰ جای خشک کردن میوە در آفتاب

مشتاق^{۱} / miştaq/: ئاوەڵناو. تامەزرۆ؛ بەتاسە؛ ئارەزوومەن ☰ مُشتاق

مشتاق^{۲}: پێرز. ← **دەس‌ومشتاق**

مشتاک / miştak/: ناو. دەپی ئارد ماڵین لە دەوری بەرداش ☰ تختەی آردروبی پیرامون سنگ آسیا

مشتاو / miştaw/: ☜ **مشتەگان**

مشتن / miştin/: چاوگ. ١. ☜ **مژین** ٢. ماڵین؛ ڕماڵین ☰ ١. ☜ **مژین** ٢. روبیدن

مشتودرەوش / mist û d(i)rewş/: ناو. /کینایە/ شەڕی نێوان بەهێز و بێ‌هێز ☰ کنایه از نبرد نابرابر

مشتوماڵ / mist û mał/: ناو. ١. ساو؛ کار و ڕەوتی خاوێن کردنەوە و بریقەدار کردنی شتێ ٢. کاری ماڵین ‹مشتوماڵی دەوێ ئاوێنەیی ژەنگاوی خەیاڵ/ مەست و گێژم کە هەتا گاڵە بە جامی جەم کەم «هێمن»› ☰ ١. صیقل ٢. ماساژ

⊡ **مشتوماڵ دان:** ١. شێلان ٢. /کینایە/ پیس لێ دان؛ تاشاندن ٣. ساو دان ☰ ١. ماساژ دادن ٢. کتک زدن مُفصل ٣. صیقل دادن

مشتوماڵدراو / mişt û małd(i)raw/: ئاوەڵناو. پەرداخ ☰ جلاداده شده

مشتوماڵکراو / mişt û małk(i)raw/: ناو. ماڵدراو ☰ مالیده

مشتومڕ / mist û miř/: ناو. مڕومشت؛ ململانێ؛ کێشە و دەم‌بەدەمە؛ شەڕ ‹ئەستێرە و مانگ و ڕۆژ لە عاسمانان/ هۆی گێچەڵ و مشتومڕی زانایانن «هەژار، *چوارینەکانی خەییام*»› ☰ جدال

مشتوەشێن / miştweşên/: ناو. گۆڵەمەباز ☰ بوکسور

مشتو / mistû/: ناو. مشتە؛ دەسکی خەنجەر و کێرد ‹دەسەسڕی ئاڵ، لفکەی بەرکەمەر/ سووچی دەسەسڕ، سەر مشتووی خەنجەر «قانع»› ☰ دستەی خنجر و کارد

مشتوک / miştûk/: ناو. بەرچەق؛ پێشەنگی گۆبەند دەستە خنجێر و شمشێر ☰ دستەی خنجر و شمشیر

مشتە / mişte/: ناو. ١. ئامرازی پێ کوتانی کلاشکەر و پینەچی ‹مشتە بۆ دۆم و پینەچی دەرزی/ هەم عەلافیش قەپانی کێشانی «قانع»› ٢. کوتکی هەلاجی ٣. ☜ **مشتو** ٤. ☜ **مشتەگان** ☰ ١. مُشتەی کفاشی ٢. چک پنبەزن ٣. ☜ **مشتو** ٤. ☜ **مشتەگان**

مشتەری / mişterî/: ناو. ١. کڕیار؛ بسێن ‹مشتەری وەک من لە مەیخانێ کەمن/ زۆربەیان شاد و بەکەیف و بێ‌خەمن «هێمن»› ٢. گەورەترین گەرۆکی کۆمەڵەی ڕۆژ بە دوازدە مانگەوە ☰ ١. مُشتری؛ خریدار ٢. سیارەی مُشتری

مشتەکۆڵ / miştekoł/: ☜ **مستەکۆڵە**

مشتەکۆڵانی / miştekołanî/: ناو. مستانی؛ بوکس؛ مستەکۆڵان ☰ بوکس

مشتەکۆڵە / miştekołe/: ☜ **مستەکۆڵە**

مشتەگان / miştegan/: ناو. *[ناشیرین]* مشتاو؛ مشتە؛ جلق؛ دەسپەڕ ☰ جلق؛ استمنا

مشتەلە / miştele/: ناو. ١. نەمام؛ ڕیشەی ناژتن ٢. دووکانی شەتڵان ☰ ١. نهال ٢. فروشگاه نشا

مشتیلە / mistîle/: ناو. دەستەندوو؛ دەستەمستە؛ دەسگیرەی جووتیار لە پاشبارەدا ☰ دستگیرەی خیش

مشتێ / miştê/: ☜ **مشتێك**

مشتێک / miştêk/: ناوەڵکار. مشتێ؛ کەپێ؛ کەپێک؛ پڕی یەک دەست ‹مشتێک مێوژی دۆڵاوی کردە گیرفانمەوە› ☰ پُر یک کف دست

مشخۆر / mişxor/: ناو. قەسەڵی ناو ئاخوڕ ☰ پسماندەی علف در آخور

مشخۆڵزمە / mişxołz(i)me/: ☜ **مشکولۆزمە**

مشراق / mişraq/: ناو. ١. نیسکە؛ زەڕەبین ٢. کانوون؛ ناوەندی زەڕەبین کە بەر تاوی ئەدەن ئاگری پێ دەکەنەوە ☰ ١. عدسی ٢. کانون عدسی

مشقنای / mişq(i)nay/: چاوگ. پشقاندن؛ جۆرێ دەنگ دەرهێنانی زۆربەی گیانلەران، لە ترسان یا ماندوو بوون ☰ نوعی صدا درآوردن جانداران

مشقەڵان / mişqełan/: ☜ **مەشخەڵان**

مشقەمشق / mişqemişq/: ناو. *[مەجازی]* دۆخی هەژان و هەڵچوون لە حەیفان؛ بە سۆ بوون؛ داخ هاتن ☰ حالت حسرت خوردن

مشک / mişk/: ناو. ١. مل؛ ملە؛ مەڕە؛ میش؛ مووش؛ مسک؛ موێش؛ موویش؛ گیانداریکی گوانداری بچووک، بە قەپۆز و کلکی درێژەوە کە گەورە و گچکە و ڕەش و بۆر و سپی هەیە ٢. ☜ **مسك** ☰ ١. موش ٢. ☜ **مسك**

مشکانە / mişkane/: ناوەڵناو. *[مەجازی]* فێڵباز و دەسبڕی بە نهێنی ☰ آب‌زیرکاه

مشکتەرامشیح / mişkteramşîĥ/: ناو. گیایەکە بۆ دەرمان دەشێ ☰ گیاه کاکوتی

مشکەروێشک / mişkkerwêşk/: ناو. مشکەخەزاڵ؛ مشک کەورێشک؛ جانەوەرێکە لە تیرەی سمۆرە، لاقدرێژ و دەستکورت و گوێدرێژە ☰ یربوع؛ موش خرگوش

مشککەورێشک / mişkkewrêşk/: ☜ **مشك کەروێشك**

مشکگرە / mişkg(i)re/: ناو. مشگرە؛ هەڵەکەسەمای گەورە؛ باڵدارێکی ٣٤ سانتیمیتری ڕاوکەرە ☰ دلیجە

مشکولی / mişkulî/: ناو. پێڵوو؛ پەلکی چاو ☰ پلک چشم

مشکوڵ[1] / mişkuł̂/: ناو. ئاستەنگی؛کۆست؛ کۆسپ؛ گیروگرفت ☰ مُشکل

مشکوڵ[2]: ناوەڵناو. دژوار؛ ئاستەنگ؛ ئاریشە؛ ئەستەم ☰ سخت

مشکولۆزمە / mişkułoz(i)me/: ناوەڵناو. مشخۆڵزمە؛ ئۆباڵ بەگەردەن؛ بەرپرسی تاوانی کەسێکی‌تر ☰ مشغول ذمە؛ مدیون

مشکوڵی / mişkułî/: ناو. دژواری؛ گرفتاری ☰ اشکال و دشواری

مشکە / mişke/: ناوەڵناو. *[کینایە]* کورتەبالای زیت و چالاک ☰ کوتاه قد زبر و زرنگ

مشکەخۆرە / mişkexore/: ناو. ڕاسوو؛ ڕاسۆ؛ ڕاسوولک؛ مشکی خورما؛ گەنکەدەڵەک؛ گیانەوەرێکی گوهانداری گۆشتخۆری پەنجەدارە بە جەستەی درێژ، پێی کورت و پێستی تووکنەوە کە لە کاتی بەرەنگار بوونەوەدا بۆنێکی ناخۆش لە خۆی بەر دەداتەوە ☰ راسو

مشکەخەزاڵ / mişkexezał/: ☜ **مشك کەورێشك**

مشکەکوێرە / mişkek(i)wêre/: نـاو. مشـکەکۆرە؛ مووشۆکۆر؛ جرجەمشک؛ جرج؛ جۆرێ مشکە لـە دەشت دەژی 🇮🇷 موش کور

مشکەکۆرە / mişkekore/: ☜ **مشکەکوێرە**

مشکی[١] / mişkî/: ناو. ١. شـەدە؛ ڕەسـتی؛ جـۆرێ پارچەی ئاوریشم کـە دەکرێتـە پێچـی سـەر ٢. خۆلەکەوە؛ خۆلەمێش؛ بوول ٣. ڕەنگـی ڕەش 🇮🇷 ١. نوعی دستار ابریشمی ٢. خاکستر ٣. مشکی؛ سیاه

مشکی[٢]: ئاوەڵـناو. ڕەش؛ سـیا؛ سـیاو؛ ڕەژ؛ قـیری؛ قیرین؛ قەلاخی؛ بە ڕەنگی ڕەش 🇮🇷 سیاەرنگ

مشکیدان / mişkîdan/: ناو. شوێنی لێ ڕشتنی زبڵ و خۆلەمێش 🇮🇷 محل ریختن زُباله و خاکستر

مشگرە / mişg(i)re/: ☜ **مشك‌گرە**

مشلاق / mişlaq/: ئامراز. هەمبـەر؛ تـەواو بەرانبـەر ‹مالا وە مشلاقێ مالا حەسۆیە› 🇮🇷 روبرو؛ مُقابل

مش.مش / miş miş/: دەنگـەناو. خوڕەی ئاوی کـەم 🇮🇷 شُرـ شُر

مشمشـاندن / mişm(i)şandin/: چـاوگ. مشـەمش کردن؛ وەک مشک لە تاریکیدا گەڕان 🇮🇷 کورمـال گشتن

مشمشە / mişm(i)şe/: ناو. مشە؛ جۆرێ نەخۆشـی یەکسم 🇮🇷 نوعی بیماری ستور

مشمشـێر / mişm(i)şêr/: نـاو. مشمشـێری؛ دار شێلانە؛ دار قەیسی 🇮🇷 درخت زردآلو

مشمشێری / mişm(i)şêrî/: ☜ **مشمشێر**

مشن / m(i)şin/: ئاوەڵناو. تایبەتمەندی کەسێ کـە دەنگی هەناسەی لە لووتەوە دێ 🇮🇷 هِن هِن کننده

مشـوار / mişwar/: ئاوەڵـناو. خـۆڕاگر؛ بەرگـەگر 🇮🇷 مقاوم

مشوت / m(i)şut/: ناو. ١. کاوێژ؛ قاوێچ ٢. بەرماوی خواردەمەنی 🇮🇷 ١. نشخوار ٢. پسماندەی خوراک

مشـوور / m(i)şûr/: نـاو. ١. سـەلیقەی کـار پێکهێنان ‹کار دەبێ بە مشوور و بەرنامەوە بکرێت› ٢. تەگبیر و ڕا ‹دەبێ مشووری لێ بخۆرێ› 🇮🇷 ١. سلیقه ٢. تدبیر

مشـوورخۆر / m(i)şûrxor/: نـاو. مشـوورخۆرە؛ سەرپەرسـت؛ ئاگـاداری کـار ‹کارەکـەرم بمـرێ، مشوورخۆرم نەمرێ «مەسەل»› 🇮🇷 سرپرست

مشوورخۆرە / m(i)şûrxore/: ☜ **مشوورخۆر**

مشـوورخۆری / m(i)şûrxorî/: نـاو. ١. کـاری بـە تەگبیر خـۆ مانـدوو کـردن بـە کەسـێ یـان بـە کارێکـەوە ٢. بەڕێوەبـەری؛ کارگێـڕی 🇮🇷 ١. سرپرستی ٢. تدبیر

مشە[١] / m(i)şe/: ناو. ١. هەناسە ‹مشـەی ئەژنـەوم› ٢. ☜ **مشمشە** 🇮🇷 ١. نفس ٢. ☜ **مشمشە**

مشە[٢]: ئاوەڵناو. ١. زۆر؛ زەحف؛ بۆش ‹جێژنان پلاو و خۆرشت مشەیە› ٢. مفت؛ خـۆڕایی ‹... هـەر لـەم دیـوەی بسـتووی ژیـان چـووی بـەو دیـوا، ڕووبـاری هەنگوین و شیرە و بـاخ هـەنار و هـەنجیرە و حـۆری زۆرە و کەیف و ڕابـواردن مشـەیە! ... «هـەژار، *چوار نامیلکە*»› 🇮🇷 ١. بسیار ٢. مُفت

مشە[٣]: دەنگەناو. دەنگی هەناسەی لە کـەپۆوە ‹ئـای ئەو ماڵە چەن ئاوایە/ کە دایـک و بـاو لای بێشـکەدا/ گوێیان لە مشەی ساوایە «گۆران»› 🇮🇷 صدای نفـس از بینی

مشەخت / m(i)şext/: ئاوەڵـناو. ئاوارە؛ دەربـەدەر 🇮🇷 آوارە

مشـەخۆر / m(i)şexor/: ئاوەڵـناو. *[پلار]* چـەورە؛ زگ‌لەوەڕێن؛ سەرباری خەڵک 🇮🇷 طفیلی

مشەڕەت / m(i)şeřet/: ئاوەڵناو. *[پلار]* موشـەڕڕەت؛ ناردراو بۆ جەهەندەم 🇮🇷 فرستادە شدە به دَرَک

مشەفل / m(i)şefil/: ناو. زنار؛ هەڵەمووت؛ هەزار بە هەزار 🇮🇷 پرتگاه

مشەققەت / m(i)şeqqet/: نـاو. مشـەقەت؛ ئـەرکی گران؛ زەحمەتی زۆر 🇮🇷 مشقّت

مشـەقە / m(i)şeqe/: نـاو. پینـەچی؛ پینـەدۆزی

کەوشان ▤ پینەدوز

مشەقەت / m(i)şeqet/: ☜ **مشەققەت**

مشەکەر / m(i)şeker/: ناو. ١. زیندەوەر؛ گیاندار ٢. [کینایە] کەس ‹مشەکەر نییە لە مالا› ▤ ١. جاندار ٢. جُنبنده

مشەگرە / m(i)şeg(i)re/: ناو. ترۆمتە؛ تورومتە؛ تۆرمتە ▤ تُرمتای

مشەما / m(i)şema/: ☜ **مشەمما**

مشەمر / m(i)şemir/: ئاوەڵناو. ١. فرێدراوی بێخاوەن ٢. بەش‌نەکراو لە ناو هاوبەشاندا ▤ ١. بی‌صاحب ٢. مُشاع

مشەمش / m(i)semiş/: دەنگەناو. مخەمخ؛ دەنگی هەناسەی زۆر ▤ صدای هِن‌وهِن بسیار

مشەمما^{1} / m(i)şemma/: ناو. مشەما؛ پۆشەنێکی پلاستیکی بۆ منال پێچانەوە ▤ مُشمع

مشەمما^{2}: ئاوەڵناو. مشەما؛ مشە؛ مشەمەر؛ شەم پێدا ساویاو ▤ مومینه

مشەممەر / m(i)şemmer/: ئاوەڵناو. مشە؛ زۆر؛ فرە ▤ فراوان

مشەمەر / m(i)şemer/: ئاوەڵناو. ١. ☜ **مشەممەر** ٢. ☜ **مشەمما**^{2}

مشەورە / m(i)şew(i)re/: ناو. ڕاوێژ؛ تەگبیر؛ شیرەت ▤ مشورت

مشەوش / m(i)şewiş/: ناو. نیسکی لە دەستار کراوی بێ‌تێکول ▤ عدس پوست‌کنده

مشەوشی / m(i)şew(i)şî/: ناو. چێشت لە نیسکی دەستارکراو ▤ آش عدس پوست کنده

مشەوەش / m(i)şeweş/: ئاوەڵناو. شێویا؛ ئاڵۆز ▤ آشفته؛ مشوّش

مشەهت / m(i)şeht/: ئاوەڵناو. ١. بێکەس و بێ‌ئاریکار ٢. ناهمێ لە ژیان ▤ ١. بی یار و مددکار ٢. نومید

معین / mi'în/: ☜ **مایین**

مغار / m(i)ğar/: ناو. ١. ☜ **مەغارە** ٢. موغار؛ مکارە؛ تیخێکی دارکۆڵینی نەجارانە ▤ ١. ☜ **مەغارە** ٢. مُغار

مغارە / m(i)ğare/: ☜ **مەغارە**

مغاری / m(i)ğarî/: ناو. بخێری؛ سۆبە؛ سۆمپا؛ کوورە ▤ بخاری

مغازە / m(i)ğaze/: ☜ **مەغازە**

مف / mif/: دەنگەناو. فن؛ دەنگی لووت لە چڵم سڕیندا ▤ فین

مفا / m(i)fa/: ناو. موفا؛ شفا؛ حاڵەتی چا بوون لە نەخۆشی ‹ئێمە وێڕای ئەم قورعانە، شتی واو بۆ بەرێ دەکەین کە مفا و بەزەی تێدایە بۆ خاوەن باوەڕەکان و ... «هەژار، *قورئان*»› ▤ شفا

مفاجات / m(i)facat/: ناو. موفاجات؛ قۆتک؛ وەستان؛ جەڵتە؛ سەکتە؛ دۆخ یان چۆنیەتی وەستانی لەنکاوی دڵ یان مێشک ▤ سکته

مفاڵ / m(i)fał/: ئاوەڵناو. سەرلێ‌شێواو؛ چەواشە ▤ سردرگُم

مفت^{1} / mift/: ☜ **مفتی**^{2}

مفت^{2}: ئاوەڵکار. مفتە: ١. بەلاش ٢. هەرزان ‹کەوشەکانت مفت کڕیوە!› ▤ ١. مُفت ٢. ارزان

مفتا / mifta/: ناو. کلیل؛ کلێل؛ ئاچەر ▤ کلید

مفتخۆر / miftxor/: ناو. مفتەخۆر؛ موفتخۆر؛ کەسێ کە بێ ماندوو بوون و بێ نرخ دان دەیەوێ بژی ▤ مُفتخور

مفتە^{1} / mifte/: ناو. مفتا؛ کلیل؛ هاچەر ▤ کلید

مفتە^{2}: ☜ **مفتی**^{2}

مفتەخۆر / miftexor/: ☜ **مفتخۆر**

مفتەکی / miftekî/: ☜ **مفتی**^{2}

مفتەگی / miftegî/: ☜ **مفتی**^{2}

مفتی^{1} / miftî/: ناو. موفتی؛ فتوادەر؛ ئەو کەسەی هێزای فتوا دانە ▤ مُفتی

مفتی^{2}: ئاوەڵناو. مفت؛ مفتە؛ مفتەکی؛ مفتەگی؛ مفتێ؛ موفت؛ خۆڕایی؛ بەلاش ▤ رایگان

مفتی٢: ئاوەڵکار. مفت؛ مفتە؛ مفتەکی؛ مفتەگی؛ مفتێ؛ موفت؛ بەلاش ‹مفتی دەستت کەوتووە!› ☰ رایگان

مفتێ / /miftê/: ☜ **مفتی**٢

مفردی / /mifirdî/: ناو. گەنجی چەکدار ☰ جوان سلحشور

مفرز / /mifriz/: ناو. ژنێ کە دەلالی بۆ پیاوان دەکا ☰ مِترس؛ زن دیوث

مفسک / /mifsik/: ناو. کەوگیر؛ کەفگیر ☰ کفگیر

مفو / /m(i)fû/: ئاوەڵناو. چڵمن؛ بلقن ☰ خلمو

مفەتیش / /m(i)fetîş/: ناو. ماڵپشکن؛ پشکن ☰ مُفتش

مفەتین / /m(i)fetîn/: ئاوەڵناو. ئاژاوەچی ☰ فتنەانگیز

مفەیتەن / /m(i)feyten/: ناو. گسک؛ گزک ☰ جارو

مڤرۆ / /mivro/: ئاوەڵناو. سەقەت؛ نوقسان ☰ معلول

مڤرەزە / /mivreze/: ناو. دەستەیەک لە چەکدار کە بۆ کارێ تایبەتی دەچن ☰ گروه مسلح

مق١ / /miq/: ناو. پۆق؛ ناوچاوتاڵی و ڕووگرژی ☰ اخم

⊡ **مق کردن**: پۆق کردن؛ ڕوو گرژ کردن و هیچ نەگوتن ☰ اخم کردن همراه با سکوت

مق٢: ئاوەڵناو. گیڤ؛ ئامادەی کار ☰ آمادەی کار

⊡ **مق کردن**: خۆ گیڤ کردن لە کار یان شەڕ ☰ خود را آمادە کردن

مق٣: دەنگەناو. مخ؛ دەنگی هەناسە دەردان لە لووتەوە ☰ صدای تنفس از بینی

مقات / /m(i)qat/: ☜ **مقاتە**

مقاتە / /m(i)qat/: ئاوەڵناو. مقات؛ لە خۆ ئاگادار ☰ مواظب

مقار / /m(i)qar/: ناو. مقۆڕ؛ ئامرازێکی دار کۆڵین ☰ مُغار

مقاش / /m(i)qaş/: ☜ **مەقاش**

مقام / /m(i)qam/: ناو. مەقام: ١. قام؛ جۆرێ گۆرانی ٢. گۆرانی ☰ ١. آهنگ ٢. ترانه

مقامبێژ / /m(i)qambêj/: ناو. گۆرانیبێژ؛ قامبێژ؛ دەنگبێژ ☰ خواننده

مقاندن / /m(i)qandin/: چاوگ. مقانن؛ مرقاندن ☰ با دهان بسته صدا از گلو درآوردن

مقانن / /m(i)qanin/: ☜ **مقاندن**

مقاو / /m(i)qaw/: ☜ **مەقاو**

مقاوەلە / /m(i)qawele/: ناو. کاری بە قەبەڵ ☰ کُنترات

مقایی / /m(i)qayî/: ☜ **مەقاو**

مقڕ / /miqiř/: ئاوەڵناو. سەرسەخت و گیڕ ☰ لجباز

مقل / /miqil/: ☜ **مقلێ**

مقلەک / /miqlek/: ☜ **مقلێ**

مقلێ / /miqlê/: ناو. مقل؛ مقلەک؛ تاوە؛ دەفری پەلی شت تێدا سوور کردنەوە ☰ تابه

مقۆڕ / /m(i)qoř/: ☜ **مقار**

مقۆمقۆ / /m(i)qom(i)qo/: ناو. کاری دملەدم نان و چەقە و گوڕە ‹گوێم لە مقۆمقۆی دو کرێکار بوو› ☰ اشتلم؛ داد و قال

مقە / /m(i)qe/: ☜ **مرقە**

مقەبا / /m(i)qeba/: ☜ **مقەوا**

مقەببا / /m(i)qebba/: ☜ **مقەوا**

مقەپەت / /m(i)qepet/: ئاوەڵناو. کپ؛ داخراو بەبێ بابوێر ‹دەرگاکە مقەپەت کە!؛ ئەم قوتووە سەری مقەپەتە› ☰ کیپ؛ آکبند

مقەدەر / /m(i)qeder/: ناو. ڕووداوی نەخوازراو ‹مقەدەرێکیان بۆ هاتووە› ☰ رویداد ناگوار

مقەرس / /m(i)qeris/: ئاوەڵناو. دژایەتیکەر؛ بە کێشە و نەسازاو ☰ ستیزەجو

مقەس / /m(i)qes/: ☜ **مقەست**

مقەست / /m(i)qest/: ناو. مقەس؛ مەقەس؛ مەقەست؛ قەیچی؛ تۆرتۆ ☰ قیچی

مقەستە / /m(i)qeste/: ناو. مەقەستە؛ کاری

لنگدانی ئەسپ بە تەرزی قیلەوقاچ ■ عمل ماربیچ راندن اسب

▣ **مقەستە کردن:** قاپاوێژ کردن؛ قاچ وێک کەوتن لە کاتی ڕۆشتندا، زۆرتر بە هۆی برسییەتی یان ماندوو بوون ‹هاتمەوە، لاقم مقەستەی دەکرد «هەژار، چێشتی مجێور»› ■ به هم خوردن پاها هنگام راه رفتن از گرسنگی یا خستگی

مقەسوک / m(i)qesuk/: ☜ **مقەسۆك**

مقەسۆک / m(i)qesok/: ناو. مقەسوک؛ میقەسووک؛ پەڕەسێلکە؛ پلیزرگ ■ پرستو

مقەشەر / m(i)qeşer/: ناو. نوخۆشەر؛ نخۆشەر؛ نوخوەشەر؛ لەپە ■ لپە

مقەلک / m(i)qelik/: ☜ **مقلێ**

مقەلی / m(i)qełî/: ☜ **مەنقەڵ**

مقەنەزمە / m(i)qenezme/: ناو. چەخماخی تفەنگ ■ گلنگدن تفنگ

مقەوا / m(i)qewa/: ناو. مقەبا؛ مقەببا؛ مقەووا؛ قاقەزی زۆر ئەستوور ■ مقوا

مقەور / m(i)qewir/: ناو. کدووبارزانی؛ شاقەباغی ■ کدوحلوایی

مقەووا / m(i)qewwa/: ☜ **مقەوا**

مقیڕ / m(i)qîř/: ☜ **مکوڕ-١**

مقێر / m(i)qêr/: ئاوەڵناو. ١. مکوڕ؛ پێ لە گوناحی خۆ هێن ٢. پێداگر ■ ١. مُعترف ٢. مُصر

مکارە / m(i)kare/: ناو. موغار؛ مغار؛ ئامرازی دار کۆڵین ■ مُغار

مکوڕ / m(i)kuř/: ئاوەڵناو. موکوڕ: ١. مقیڕ؛ دان بە تاوانی خۆدا ناو ٢. یاغی؛ سەرسەخت ‹هەیبێ هێز و گورد و تین و تاو و گوڕ/ ڕۆژگاری ڕەش نەبێ بەختی مکوڕ «هێمن»› ■ ١. مُعترف ٢. یاغی

مکوڕی / m(i)kuřî/: ناو. سەرکەشی؛ سەربزێوی؛ سەربزۆکی ■ تمرُد

مکوڵ / m(i)kuł/: ناو. بۆسە؛ کەمین ■ کمین

▣ **مکوڵ گرتن:** بۆسە گرتن/ خواردن؛ لە بەرگەوە دانیشتن ■ کمین کردن

مکووس / m(i)kûs/: ناو. ئاوات؛ ئارەزوو؛ واز ‹ئەم سەد هەزار بێ مکووس/ ل جزیرێ بێ نفووس «جگەرخوێن»› ■ آرزو

مکووم / m(i)kûm/: ئاوەڵناو. قایم؛ پتەو ■ مُقاوم

مکێنە / m(i)kêne/: ناو. نکێنە؛ باڵداریکە ■ آوست

مگۆرت / m(i)gort/: ئاوەڵناو. یاخی؛ سەرەڕۆ ■ یاغی

مگێز / m(i)gêz/: ناو. واز؛ ئارەزوو ■ آرزو

مل^{١} / mil/: ناو. ١. ئەستۆ؛ گەردن ٢. *[مەجازی]* شان؛ شەپیلک ٣. باڵ؛ قۆڵ ■ ١. گردن ٢. کتف ٣. بازو

◙ **مل لە مو باریکتر:** *[مەجازی]* ئامادە بۆ گشت جۆرە فەرمانێ ■ آمادە برای فرمانبرداری

▣ **مل با دان:** ١. بە زۆر ناچار کردن ‹ملی بادا لێی ساند› ٢. سەر بادان؛ سەرپێچی کردن ‹مل با مەدە قەت لە ئەمری یەزدان› ■ ١. مجبور کردن ٢. سرپیچی کردن

مل پیاییش: ١. سووچ و تاوان خستنە سەر کەسی تر ٢. سەر نانە سەر بۆ گاڵتە پێ کردن ■ ١. تاوان را به گردن دیگری انداختن ٢. سر به سر گذاشتن

مل پیا/ پێداکردن: لە ئەستۆ گرتن ‹ملی پیا کرد و گشت پوولەکەی دا› ■ بر گردن گرفتن

مل پێوە نان: مل لێ نان: ١. *[پلار]* کردنی کارێک و گوێ بە ئاکامی نەدان ٢. دەس بە کار بوون ■ ١. بی‌گُدار بە آب زدن ٢. دست به کار شدن

مل حیز کردن: خۆ کز و بەستەزمان نواندن و لە ڕاستیدا پێچەوانەی بوون ‹سەری خۆمان داخست و ملمان حیز کرد متەقمان لە بەر نەهاتە دەر «هەژار، چێشتی مجێور»› ■ حالت مظلوم به

خود گرفتن و عکس آن بودن

مل خووس کردن: مل دانەواندنی بەراز بۆ شـەڕ ☰ گردن انداختن گراز برای حمله

مل دان: ۱. ڕەزا دان؛ سەر دانەواندن ۲. بە قسە کردن؛ گوێ شل کردن ☰ ۱. گـردن نهـادن ۲. گوش کردن

مل دە/ لە بەر مل نان: ۱. تێکـەوە گـلان ۲. بـە پـێداگرییـەوە خـەریکی کارێـک بـوون ☰ ۱. گلاویز شدن ۲. با جدیت مشغول به کاری شدن

مل دەبەر نـان: بە پێداگرییەوە خەریک بوون ☰ با جدیت مشغول شدن

مل ڕاکێشـان: ۱. مـل دان ۲. دڵـنیا بـوون ☰ ۱. اطاعت کردن ۲. راضی شدن

مل شکاندن: /*کینایە*/ ۱. زۆر زیان پێ‌گەیانـدن ۲. ڕۆیشتنی خوێنتاڵ ☰ ۱. آسیب رساندن ۲. رفتن مُزاحم

مل کرن: لە سەر قەڵاندۆش دانان ☰ کول گرفتن

مـل کـز کـردن: لارەمـل وەسـتان؛ دەربـڕینی بێدەسەڵاتی و ئاتاجی خۆ ‹هەڵسە بەسە پـیش خواردن و مل کز کردن/ مەی تێکە بخۆین لە باتی خەم بۆ مردن «هەژار، *چوارینەکانی خـەییام*»› ☰ گردن کج کردن

مل کێشان: سەر کێشان؛ ڕوانین ‹ملم کێشا بـزانم چ باسە› ☰ سرک کشیدن

مل لە چەقۆ خستن: ☜ **مل لە چەقۆ هەڵسوون**

مل لە چەقۆ ساوین: ☜ **مل لە چەقۆ هەڵسوون**

مل لـە چـەقۆ هـەڵسوون: /*کینایـە*/ مـل ڕە چـەقۆ خستن؛ مل لە چەقۆ سـاوین/ خسـتن؛ کـاری خەتەر کردن ☰ خطر کردن

مل لێنان: ☜ **مل پێوەنان**

مل نان/ نیـان: ۱. دەس بە کار بوون؛ مـل پێـوە نان ‹ماڵ ئاگری گرت لە سەر هەتا خـوار/ تـاژدین ملی نا لە داد و هاوار «هەژار، *مەم و زین*»› ۲. بێ سەرکردنەوە چـوون ‹پێشـمەرگە ملـی نـاوە بـە چیاوە› ☰ ۱. دست به کار شدن ۲. بی‌پروا رفتن

مل نـەدان: ڕازی نـەبوون؛ قـەبووڵ نـەکردن ☰ گردن ننهادن

ملی ڕێ/ ڕێگە گرتن: سـەری خـۆ داخسـتن و چوون؛ بـێ ئاوڕدانـەوە ڕێگایـەک گرتنـە بـەر ‹لەگەڵ خۆرا بەیانیان هەڵئەهاتین/ ملـی ڕێگـەی هەورازی ژینمان ئەگرت «شـێرکۆ»› ☰ پـا در راه گذاشتن

بونە مل کەسێکەوە: ئەرکێک کەوتنە مل کەسێ؛ زەحمەت و کارێک کەوتنـە ئەسـتۆی کەسـێ ‹ئەم باریشە لەم ئاخرەوە بووە ملمان›. هـەروەها: **خرانە مل کەسێکەوە؛ خسـتنە مـل کـەسێکەوە** ☰ سربار کسی شدن

دانە مل کەسێکا: بە زۆری (شـتێ) بـە کەسـێک دان ‹گەرەکی نەو، دامە ملیا› ☰ با اصرار و فشـار (چیزی را) به کسی دادن

کردنـە مل کەسێکد: بـە زۆر پـێ‌کـردن ‹گشـت کارەکانتان کردۆتە مـل ئـەو دامـاوە›. هـەروەها: **کرانە مل کەسێک** ☰ به گردن کسی گذاشتن

لـە مل خـۆ کردنەوە: لـە کـۆڵ خـۆ کردنـەوە؛ بەرپرسایەتی کارێک دانە دواوە ☰ از گردن خود باز کردن

نانـە مـل کەسێکد: کەسـێک پێـوە کـردن ‹دزییەکەتان نایە مـل مـن› ☰ بـە گـردن کسـی انداختن

هاتنە مل کەسێکدا: ۱. کەوتنە مل کەسـێکدا ۲. نیشتنە پای کەسێ ‹ئەم کارەش هاتە مـل ئـەو› ۳. بە سەر کەسێکدا هاتن ‹بـەلایێ خـراو هاتـە ملیا› ☰ ۱. روی دوش کسی افتادن ۲. بـە گـردن کسی افتادن ۳. بر سر کسی آمدن

مل^{۲}: ئاوەڵکار. سەر؛ بان ‹مەیکە مل یەکا› ☰ رو

مل‌ئـەستوور /mil'estûr/: ئاوەڵـناو. مـل‌سـتوور؛

خپشەملە؛ ملقەوی 🇮🇷 گردن‌کُلُفت

ملا / m(i)la/: ☜ **ملان**

ملاحەزە / m(i)laĥeze/: ناو. ١. کار و ڕەوتی دیتن؛ بەردان؛ چاو لێ‌کردن ٢. نیشانک؛ بابەتێ کە لە بڕیار یا داوەریەکدا گرینگە ٣. پەروا؛ پارێز 🇮🇷 ١تا٣. مُلاحظه

ملازگ / m(i)lazig/: ☜ **مەڵاشو**

ملاقات / m(i)laqat/: ناو. مولاقات؛ دیدار؛ دیمانە؛ دیەنی؛ دیدەنی؛ پێرگین؛ پەرگین؛ کار و ڕەوتی دیتن 🇮🇷 مُلاقات

ملاک / m(i)lak/: ناو. جەرگ؛ جگەر 🇮🇷 جگر

ملاکەت / m(i)laket/: ☜ **مەلایکە**

ملان / m(i)lan/: ناو. مەلا؛ جۆرێ هەڵپەڕکێ 🇮🇷 نوعی رقص گروهی

ملانە / m(i)lane/: ☜ **ملانێ**

ملانێ / m(i)lanê/: ناو. ملانە؛ ململانە؛ ململانێ؛ ملەملە؛ ملێ‌ملێ: ١. زۆرەوانی ٢. بەربەرەکانێ ٣. ڕکەبەری؛ ڕکەبەرکێ 🇮🇷 ١. کُشتی ٢. مُقابله ٣. رقابت

ملانێکەر / m(i)lanêker/: ناو. کۆچەگر؛ زۆرانباز؛ زۆرەبانباز 🇮🇷 کُشتی‌گیر

ملایم / m(i)layim/: ناوەڵناو. نەرم؛ هێواش؛ بێ‌توندی، سەختی یان تەوژم 🇮🇷 مُلایم

ملباریک / milbarîk/: ناوەڵناو. */پەلار/* قیق 🇮🇷 گردن‌باریک

ملبەملە / milbem(i)le/: ☜ **ملبەملێ**

ملبەملێ / milbem(i)lê/: ناو. ملبەملە: ١. کاری دە گژ یەک ڕاچوون ٢. ڕکەبەری ٣. کێبەرکێ 🇮🇷 ١. عمل گلاویز شدن ٢. رقابت ٣. مُسابقه

ملبەند / milbend/: ☜ **ملوانکە**

ملپان / milpan/: ناوەڵناو. */پەلار/* ١. تەمەڵی قەڵەو ٢. گەواد 🇮🇷 ١. چاق تنبل ٢. گَواد

ملپوت / milpût/: ناوەڵناو. ملقەوی؛ ملئەستوور 🇮🇷 گردن‌کلفت

ملپێچ / milpêç/: ناو. چنراوێکی درێژ و باریک، ساکار یان گوڵدار بۆ داپۆشانی سەر و مل لە سەرمادا 🇮🇷 شال‌گردن

ملتاف / miltaf/: ناو. دەردی گران 🇮🇷 بیماری صعب‌ُالعلاج

ملتیان / milt(i)yan/: ناو. جاش‌باڵتە؛ پاڵتۆی کورتی تا سەر ئەژنۆ 🇮🇷 پالتوی کوتاه

ملچانن / milçanin/: ☜ **مڵچاندن**

ملچۆک / milçok/: ناو. کلچۆک؛ میلی کلدان 🇮🇷 میل سُرمەدان

ملچەوت / milçewt/: ناوەڵناو. ملخوار 🇮🇷 گردن‌کج

ملخوار / milx(i)war/: ناوەڵناو. ملچەوت 🇮🇷 گردن‌کج

ملخەت / milxet/: ناو. کەنارەی هێڵی جووت کە بە گاسن بەرزەوە بووە 🇮🇷 کنارەی بلندتر شیار شخم

ملخێش ـ ملخێش / milxêş milxêş/: ناوەڵکار. مرخێش ـ مرخێش؛ دۆخی ماندوویی و هەناسەسواری بە هۆی ڕاکێشانی شتی قورسەوە 🇮🇷 کشان ـ کشان

ملدرێژ / mild(i)rêj/: ناوەڵناو. */پەلار/* وشترمل 🇮🇷 گردن‌دراز

ملدەر / milder/: ناوەڵناو. */کینایە/* بەیدەست؛ تەسلیم 🇮🇷 تسلیم و سپر انداخته

ملدەس / mildes/: ناو. بازنە؛ خرخاڵ 🇮🇷 النگو

ملدەسی / mildesî/: ناو. ١. کەلەبچە ٢. بازنە 🇮🇷 ١. دستبند ٢. النگو

ملستوور / mils(i)tûr/: ☜ **ملئەستوور**

ملشۆ / milşo/: ☜ **ملیوان**

ملشۆڕ / milşoř/: ناوەڵناو. */کینایە/* ١. شەرمەزار ‹با ملشۆڕی لای ئەم و ئەو نەبین› ٢. تەسلیم؛ بەیدەست 🇮🇷 ١. شرمنده ٢. تسلیم

ملشۆڕی / milşořî/: ناو. شەرمەزاری؛

خەجالەتباری ▤ شرمندگی

ملڤان / milvan/: ☜ **ملڤانك**

ملڤانک / milvanik/: ناو. ملڤان: ۱. گەردەن‌بەند ۲. کالان؛ دۆدک؛ تۆق ▤ ۱. گردنبند ۲. قلاده

ملق / milq/: ناو. ۱. بلقی کولینی ئاو ۲. جوێن؛ دژمان ۳. گورم؛ ڕەوتی سەر بزواندنی بەرخ کاتێک دایکی دەمژێ ▤ ۱. حباب آبِ جوشان ۲. دُشنام ۳. عمل سر زدن برّه هنگام مکیدن پستان گوسفند

ملقەوی / milqewî/: ئاوەڵناو. ۱. مل‌پووت؛ مل‌ئەستوور ۲. ☜ **ملهوڕ**^{۲} ▤ ۱. گردن‌کلفت ۲. ☜ **ملهوڕ**^{۲}

ملک / milk/: ناو. ۱. کۆپار؛ کۆپانە؛ دووگ؛ زۆپی سەر پشتی تاقمێ گوهاندار (وەک: وشتر، گا، وال) ۲. خوری نەقرتاو بە ملی پەزەوە ۳. لێواری کێشسانی وەک هی دەسکێش ▤ ۱. کوهان ۲. پشم مانده بر گردن گوسفند ۳. کشباف

ملکڕ / milkiř/: ئاوەڵناو. مل‌کورت ▤ گردن‌کوتاه

ملکز / milkiz/: ئاوەڵناو. کز و خەمبار ‹شان‌کز و مل‌کز پای دیواران خوەم/ غەریب و بێکەس لە نێو شاران خوەم «فولکلۆر»› ▤ افسُرده

ملکزی / milk(i)zî/: ناو. *[کنایە]* کزی؛ خەمباری ‹تا کەی لە باغی خەلکی بە زیزی و بە مل‌کزی؟/ خۆشە لە باغی عێلی چنینی هەنار و سێو «سەیفولقوزات»› ▤ گردن‌کجی

ملکورت / milkurt/: ئاوەڵناو. مل‌کوڵ؛ مل‌کڕ ▤ گردن‌کوتاه

ملکە / milke/: ناو. گەردەن؛ مل ▤ گردن

ملکەج / milkec/: ☜ **مل‌کەچ**

ملکەچ / milkeç/: ئاوەڵناو. *[کنایە]* مل‌کەج؛ گەردن‌کەچ؛ ژێرفەرمان ‹ساقیا! بۆ کوێ دەچی؟ بۆ کوێ دەچی؟/ تۆش لە بەر ئەو ملهوڕانە ملکەچی؟ «هێمن»› ▤ فرمانبردار

ملکەچی / milkeçî/: ناو. *[کنایە]* لارەملی؛ کەنفتی ‹بە ملکەچییەوە دەمپرسی: شوغل ما کو؟ «هەژار، چێشتی مجێور»› ▤ گردن‌کجی

ملکەو / milkew/: ئاوەڵناو. *[مەجازی]* جوان و خوشیک ▤ دلبر زیبا

ملکیڕ / milkîř/: ئاوەڵناو. لاسار؛ گوێ‌نەبیس هەروەها: **ملکیڕی** ▤ لجوج

ملگێڕ / milgêř/: ئاوەڵناو. ئەستۆخواروخێچ ▤ گردن‌کج

ملگێڕە / milgêře/: ناو. دارەسمە؛ دارتەقێنە ▤ دارکوب

ملا / milla/: ☜ **مەلا**

ملە / mille/: ☜ **مەلا**

ململانە / milm(i)lane/: ☜ **ملانێ**

ململانێ / milm(i)lanê/: ☜ **ملانێ**

مملین / milm(i)lîn/: چاوگ. بە خشکەوە بزووتن؛ جینگڵ‌دان ▤ خزیدن

ملنایەنە / milnayene/: چاوگ. بۆڵەبۆڵ کردن ▤ غرولند کردن

ملوان / milwan/: ☜ **ملیوان**

ملوانک / milwanik/: ☜ **ملوانکە**

ملوانکە / milwanke/: ناو. ملبەند؛ ملوانە؛ ملوانک؛ ملوەن؛ ملوێنک؛ ملوێنکە؛ ملوێنە؛ ملوێن؛ ملەوانە؛ ملیوانە؛ گەردەن‌بەند؛ گەردانە ▤ گردنبند

ملوانە / milwane/: ☜ **ملوانکە**

ملوڕ / milwiř/: ☜ **ملهوڕ**^{۲}

ملول / m(i)lul/: ئاوەڵناو. ۱. دڵتەنگ؛ دڵگیر؛ دڵمەند ۲. خەمبار؛ خەمین ▤ ۱. دلتنگ ۲. غمگین

ملولەی / m(i)luley/: ناو. ۱. دڵتەنگی؛ دڵمەندی ۲. خەمباری؛ خەفەتیاری ▤ ۱. دلتنگی ۲. غمگینی

ملوەن / milwen/: ☜ **ملوانکە**

ملوێن / milwên/: ناو. ١. ☜ ملیـــۆن ٢. ☜ ملوانکه

ملوێنک / milwênik/: ☜ ملوانکه

ملوێنکه / milwênke/: ☜ ملوانکه

ملوێنه / milwêne/: ☜ ملوانکه

ملوێنەر / milwêner/: ☜ ملیۆنر

ملوێنێر / milwêneř/: ☜ ملیۆنر

ملۆ / m(i)lo/: ☜ کوله ـ١

ملۆچکه / m(i)loçke/: ☜ مێرووله

ملۆره / m(i)lore/: ☜ مێرووله

ملووم / m(i)lûm/: ئاوەڵناو. شلەتین؛ شیرەگەرم؛ نه گەرم و نه سارد ■ ولرم

مله / m(i)le/: ناو. ١. ڕکه؛ کێبەرکێ ‹ڕێگه دەبەرم کوانێ هەنگاوم شله/ ڕاسته بێ‌هێزم، دەکەم ئەمما مله «هـێمن»› ٢. بستوو؛ زینوو ■ ١. مُسابقه ٢. گردنەی کوه

مله پێچی / m(i)lepêçî/: ناو. سەربزێوی ■ سرکشی

ملەت / m(i)let/: ناو. ١. شوێنکەوتوو؛ پەیڕەو ٢. کۆمەڵی له ڕەگەزێک ■ ١. پیرو ٢. ملّت

ملەتاتکێ / m(i)letatkê/: ناو. ملەقوته؛ کاری سەر کێشان و نرم بوونەوە بۆ دیتنی شتێ ‹له بەر ملەتاتکێی بەر کامێرا زللەیەکی چەوری خوارد› ■ عمل سَرَک کشیدن

ملەچۆچه / m(i)leçoçe/: ☜ ملەقۆچه

ملەخڕه / m(i)lex(i)ře/: ☜ ملەخڕێ

ملەخڕێ / m(i)lex(i)řê/: ناو. ملەخڕه؛ ملەماسێ؛ سەرپەنام؛ سەرپەنم؛ سەرپنۆم؛ گوێڕەپە؛ ئۆریۆن؛ گووشەک؛ نەخۆشی پەنەمانی توندی لووی بن‌گوێ ■ اُریون

ملەزەن / m(i)lezen/: ناو. ڕێگر؛ گوران؛ چەته ■ راهزن

ملەقوته / m(i)lequte/: ☜ ملەتاتکێ

ملەقۆته / m(i)leqote/: ☜ ملەقۆچه

ملەقۆجه / m(i)leqoce/: ☜ ملەقۆچه

ملەقۆچه / m(i)leqoçe/: ناو. قۆچەمل؛ قۆچەملە؛ ملەچۆچه؛ ملەقۆجه؛ ملەقۆرتە؛ ملەقۆتە؛ ملی بڕدراوی مریشک ■ گردن بریُده‌ی مُرغ

ملەقۆرته / m(i)leqorte/: ☜ ملەقۆچه

ملەک / m(i)lek/: ناو. بارێ که دەخرێته سەر شان ■ باری که بر دوش گذارند

ملەکەر / m(i)leker/: ئاوەڵناو. هاڤڕک؛ هەڤڕک؛ ڕکابەر؛ بەربەرەکانێ‌کەر ■ رقیب

ملەگا / m(i)lega/: ناو. ١. ڕێژاو؛ ئاوڕێژگه؛ شوێنی تێکەڵ بوونی دوو چۆم ٢. بستوو؛ زینوو؛ ملەی کێو ■ ١. مصب ٢. گردنه‌ی کوه

ملەگۆ / m(i)lego/: ناو. بەرموور له گوێ زێڕ ■ گردنبند از گویچه‌های طلا

ملەگەوی / m(i)legewî/: ☜ ملەگەوێ

ملەگەوێ / m(i)legewê/: ناو. مالوێنچه؛ مالۆچ؛ مالۆچه؛ مالەوێچه؛ مالەوێنچه؛ ملەوێچه؛ ملەگەوی؛ مەلەگەوێ؛ گیایەکه له ڕووەکی نزیک خۆی پێچ دەخوا، لەوەڕێکی خۆشه و به چێشتیش لێ دەنرێ ■ گیاه ملوکیه

ملەما / m(i)lema/: ناو. دەستلەملان ■ دست در گردن

ملەماسێ / m(i)lemasê/: ☜ ملەخڕێ

ملەمله / m(i)lem(i)le/: ☜ ملانێ

ملەنیر / m(i)lenîr/: ناو. لبادێ که له بن نیرەوه دەچێته سەر ملی گا ■ نمد زیر یوغ بر گردن گاو

ملەوانه / m(i)lewane/: ناو. ١. ☜ ملوانکه ٢. ☜ ملیوان

ملەوێچه / m(i)lewêçe/: ☜ ملەگەوێ

ملهوڕ / milhuř/: ناو. باڵندەیەکه له تیرەی مراوییەکان و تۆرمەی وەردەک، نزیک ٥٥ سانتیمیترە، له دەستەی بچووک و هەروەها تاق ـتاق له سەر ئاوی پڕ شەپۆلدا هاتوچۆ دەکا ■

اسکوتر بال سفید

ملهوڕ^{۲}: ئاوەڵناو. مل‌وڕ؛ مل‌قەوی؛ شەلاتی؛ زۆرداری زۆربێژ ‹بۆ کەسێکە مەی چزیلکی پێوە نیێ/ بۆچی ملهوڕ لێرە بینی پێوە نیێ؟ «هێمن»› ≡ گردن‌کُلُفت

ملهوڕی / milhuřî/: ناو. ئائلی؛ لاساری؛ کەلەگایی ≡ گردن‌کلفتی

ملهێب / milhêb/: ناو. مالێب؛ مالێڤ؛ ملێب؛ مەلهەب؛ مەلێڤ؛ کارێچ؛ تەبوور؛ شەنەی خەرمان بادان ≡ افشون

ملیارد^{۱} / milyard/: ناو. میلیارد؛ ژمارەی سەرەکی بەرانبەر بە هەزارملیۆن ≡ ملیارد

ملیارد^{۲}: ئاوەڵناو. میلیارد: ۱. بە ئەندازە و چەنیەتی ملیاردەوە ۲. لە جێگە و پلەی ملیارددا ≡ ۱و۲. ملیارد

ملیاردر / milyardir/: ئاوەڵناو. یەکجار دەوڵەمەند؛ دەوڵەمەندی خاوەن یەک یان چەند ملیارد ≡ ملیاردر

ملیاکەت / milyaket/: ☜ **مەلایکە**

ملیان / milyan/: چاوگ. ۱. بزووتن ۲. چەکەرە دان ≡ ۱. رفتن ۲. جوانه زدن

ملیای / milyay/: چاوگ. ڕۆیشتن؛ چوون ≡ رفتن

ملیجک / m(i)lîcik/: ☜ **چۆلەکە**

ملیس / m(i)lîs/: ناو. ئاریکاری هێزی چەکداری دەوڵەتی ≡ نیروهای مردمی

ملیوان / m(i)lîwan/: ناو. ملشۆ؛ ملوان؛ ملەوانە؛ پێسیر؛ قەمت ≡ یقه

ملیوانە / m(i)lîwane/: ☜ **ملوانکە**

ملیۆن^{۱} / milyon/: ناو. ملوێن؛ میلیۆن؛ دووکلوور؛ هەزار جار هەزار؛ ژمارەی تەرتیبی بەرانبەر بە هەزار هەزار ($۱۰^{۶}$) ≡ میلیون

ملیۆن^{۲}: ئاوەڵناو. ملوێن؛ میلیۆن: ۱. بە ڕێژە و ئەندازەی ملیۆن ۲. بە جێگا، ڕیز یان پلەی ملیۆن ≡ ۱و۲. میلیون

ملیۆنر / milyonir/: ئاوەڵناو. ملوێنەر؛ ملوێنێڕ؛ مایەوەر؛ دارا؛ ساماندار؛ مایەبۆش؛ دەوڵەمەند؛ دەوڵەمەن؛ بە ماڵ و سامانێک ئەوەندەی یەک یان چەند ملیۆن ≡ میلیونر

ملێب / m(i)lêb/: ☜ **ملهێب**

ملێبۆک / m(i)lêbok/: ناو. چنگاڵ؛ چەتاڵی هەواڵی کەوچک ≡ چنگال غذاخوری

ملێملێ / m(i)lêm(i)lê/: ☜ **ملانێ**

مڵ^{۱} / mił/: ناو. ۱. ڕەڵم؛ ڕەمڵ؛ لیم؛ لم ۲. ☜ **مشك**ـ۱ ۳. ملە؛ جۆبڕک؛ قاژنگە ≡ ۱. ریگ ۲. ☜ **مشك**ـ۱ ۳. آبدُزدک

مڵ^{۲}: ئاوەڵناو. ۱. بڵ؛ نەرمی خراپ ۲. زۆر ورد و نەرم کە دەبێتە تۆڵا ≡ ۱. لهیده ۲. بسیار نرم و به هم چسبیده

مڵ^{۳}: لێل. ← **مڵومۆ - مڵوموش**

مڵاز / m(i)łaz/: ☜ **مەڵاز**

مڵاژگ / m(i)łajig/: ☜ **مەڵاشو**

مڵاژی / m(i)łajî/: ☜ **مەڵاشو**

مڵاسکەمڵاسک / m(i)łaskem(i)łask/: ناو. مڵ‌ومۆ؛ ڕەوتی گەڕان و بۆن کردنی سەگ ≡ عمل گشتن و بو کشیدن سگ

مڵاسەکوتێ / m(i)łasekutê/: ناو. چاوشارەکێ؛ چاوشارکێ ≡ قایم‌موشک

مڵاشک / m(i)łaş(i)k/: ☜ **مەڵاشو**

مڵاک / m(i)łak/: ناو. ۱. کەچک؛ کەوچک؛ کەفچی ۲. مێلاک؛ چەژە؛ چێشکە ≡ ۱. قاشق ۲. عمل چشیدن

مڵاکۆکە / m(i)łakoke/: ناو. کەوچکی چکۆلە ≡ قاشق کوچک

مڵاییژە / m(i)łayîje/: ☜ **مەڵاشو**

مڵت / mıłt/: ناو. ملتە؛ تلتە؛ خلتە ≡ تُفاله؛ تەنشین

مڵتە / miłte/: ☜ **مڵت**

مڵچ / miłç/: دەنگەناو. مرچ؛ مرچە؛ میرچ: ۱.

دەنگی زار لە خواردندا ۲. دەنگی ڕامووسان ۳. دەنگی ئاو بە زمان هەڵکێشان و خواردنەوەی ☰ ۱. ملچملوچ ۲. ماچ؛ صدای بوسه ۳. صدای برکشیدن مایع با زبان

ملچاندن / miłçandin/: چاوگ. ملچانن؛ ملچنای؛ مرچ کردن؛ دەنگ لە دەم هاتن لە کاتی خواردن و خواردنەوەدا ☰ ملچملوچ کردن

ملچنای / miłçnay/: ☜ **ملچاندن**

ملچە / miłçe/: دەنگەناو. دەنگی دەم لە کاتی خواردن و خواردنەوە ☰ صدای دهان هنگام خوردن و نوشیدن

ملچەملچ / miłçemiłç/: دەنگەناو. ملچەی زۆر ☰ ملچ ـ مولوچ

ملس / miłs/: ☜ **مێش ـ۱**

ملغە / miłğe/: ☜ **مەلغە**

ملق / miłq/: ناو. فیز؛ دەعیە؛ دەمار ☰ تکبر

⊡ **ملق بە خۆوە نان:** خۆ گرتن؛ دەعیە و دەمار نواندن ☰ تکبر نشان دادن

ملقە / miłqe/: دەنگەناو. دەنگی گەروو کاتی تراو خواردنەوە ☰ صدای گلو هنگام سر کشیدن مایع

ملک / miłk/: ناو. ۱. زەمینی تایبەتی ۲. ماڵ؛ خانوو ☰ ۱. ملک ۲. خانه

ملکانە / miłkane/: ناو. داهاتی خاوەن زەمین لە ڕەعیەتان ‹بە دەستی خۆی ملکانەی بۆ ئاغا کۆ دەکردەوە› ☰ بهرەی مالکانه

ملکنای / miłknay/: ☜ **مژین**

ملوچە / m(i)łuçe/: ئاوەڵناو. گلۆفاو؛ لە ناو مشتدا گوشراو ☰ مُچاله

ملومۆ / mił û mo/: ناو. ملومووش؛ کاری گەڕان و بۆن کردن بۆ دۆزینەوەی خواردەمەنی ‹عامفەرەم پیرۆت! زانیت، خۆیەسی/ ڕێوی بۆ سیرمە ملومۆیەسی «هەژار، بۆ کوردستان»› ☰ عمل بو کشیدن و دنبال خوراکی گشتن

⊡ **ملومۆ کردن:** بۆ کردن و گەڕان بە دوای خواردەمەنیدا هەروەها: **ملومۆ بوون** ☰ بو کشیدن و دنبال خوراکی گشتن

ملوموچ / mił û mûç/: ☜ **مڕومۆچ**

ملوموش / mił û mûş/: ☜ **ملومۆ**

ملۆ / m(i)ło/: ☜ **مەلۆ**

ملۆچە[1] / m(i)łoçe/: ☜ **مرۆچانە**

ملۆچە[2]: ☜ **مچۆڵە**

ملۆزم / m(i)łozim/: ناو. ۱. *[باوەڕی کۆن]* جنۆکەی پیاوترسێن ۲. *[مەجازی]* زیت؛ دژ؛ دوژمن ‹ئاڵ و شەوە ملۆزمی منداڵ و ئافرەتی زەیستانن› ۳. مێمل؛ زاوڵ ☰ ۱. جن ۲. دشمن ۳. آفت؛ مزاحم

⊡ **بوونە ملۆزم:** دژایەتی شتێ کردن و نەهێشتنی ‹گیاکەڵە بۆتە ملۆزمی تووتنەکە و ناهێڵێ باڵا بکا› ☰ بلای جان شدن

ملۆسنای / m(i)łosnay/: چاوگ. مژین؛ ملک لێ دان ☰ مکیدن

ملۆسناییش / m(i)łosnayîş/: چاوگ. ۱. ☜ **مژین** ۲. کێشان بەرەو خۆ ☰ ۱. ☜ **مژین** ۲. جذب کردن

ملۆمە[1] / m(i)łome/: ناو. داری دوڕ بەردی دەستاڕ ☰ چوب وسط دستاس زیرین

ملۆمە[2]: ئاوەڵناو. گرمۆڵە ☰ مُچاله

ملە / m(i)łe/: ناو. ۱. جۆبڕک ۲. ☜ **مشك ـ۱** ☰ ۱. آبدُزدک ۲. ☜ **مشك ـ۱**

ملەما / m(i)łema/: ناو. ۱. قەڵشی بابوێر ۲. پارچە و پەڕۆی بە زەردێنە هێلکە سواغدراو بۆ سەر برین ‹شانە شانای تای توورەی وەرزاخان/ ملەمای باڵای نەوتووڵ باخان «مەولەوی»› ☰ ۱. سوراخ منفذ باد ۲. مُشمع از زردەی تخم‌مرغ

⊡ **ملەما لێ برین:** ملەما لێ چنین؛ کونبڕ کردن ☰ منفذ بُریدن

ملەما لێچنین: ☜ **ملەما لێبرین**

ملێس / m(i)łês/: ئاوەڵناو. هێدی؛ ئارام 🇮🇷 آرام

ممبارک / mimbarek/: ☜ **موبارەك**

ممبارەک / mimbarek/: ☜ **موبارەك**

ممبارەکبادی / mimbarekbadî/: ☜ **موبارەکبایی**

ممبارەکی / mimbarekî/: ☜ **موبارەکی**

من١ / min/: ☜ **مەن١**

من٢: جێناو. ئەمن؛ مە؛ ئـەم؛ ئـەز؛ مـو؛ م؛ جێنـاوی تاکی وێژەر 🇮🇷 من

مناجات / m(i)nacat/: نـاو. نزا؛ سەڵا؛ کـەبار؛ ڕاز و نیاز؛ کازکاز: ١. کاری لاڵانەوە لە خودا و سـپاس و پێزانینی خۆ دەربڕین ٢. ئەو شیعر و دۆعایانەی بەم مەبەستەوە دەگوترێن 🇮🇷 ١و٢. مُناجات

منارە / m(i)nare/: ناو. مەنارە؛ بینایەکی گرۆڤەری هەڵچوو وەکوو بەشێک لە مزگەوتان بۆ بانگ لـە سەر دان ‹منارەکەی خانەقا؛ هـەولێر شـاری قـەلا و منارە› 🇮🇷 مناره

مناسب / m(i)nasib/: ئاوەڵـناو. شـیاو؛ لـەبار 🇮🇷 مُناسب

منافق / m(i)nafiq/: نـاو. دووڕوو؛ ڕووبین؛ ناڕاست؛ دوڕاز؛ دووقوون؛ قەفراخ؛ فـرەڕوو؛ حـەفتڕەنـگ؛ هۆکارە و هۆگری دووڕوویی 🇮🇷 مُنافق

مناڵ / m(i)nał/: ☜ **منداڵ**

▣ **مناڵ بون**: ☜ **منداڵ بون**

مناڵ هێنان: بوونە خاوەن منداڵ 🇮🇷 بچەدار شدن

مناڵانە / m(i)nałane/: ☜ **منداڵانە**

مناڵبـار / m(i)nałbar/: ئاوەڵـناو. خێزانبـار؛ ژن و مناڵدار 🇮🇷 عیالوار

مناڵباز / m(i)nałbaz/: ☜ **منداڵباز**

مناڵبازی / m(i)nałbazî/: ☜ **منداڵبازی**

مناڵترسـێن / m(i)nałtirsên/: نـاو. خۆخولـێ؛ شەولەبان؛ ئاشەگوێرێژ 🇮🇷 لولو؛ بچەترسان

مناڵدار / m(i)nałdar/: ☜ **منداڵدار**

مناڵدان / m(i)nałdan/: ☜ **منداڵدان**

مناڵکار / m(i)nałkar/: ☜ **منداڵکار**

منـاڵمردوو / m(i)nałmirdû/: ئاوەڵـناو. جگەرسووتاو؛ زکسووتاو 🇮🇷 فرزندمرده

مناڵوکـاڵ / m(i)nał û kał/: ناو. /کینایە/ **مناڵوکـاڵ** منداڵوکـاڵ؛ مندارومـەزن؛ ڕەشوڕووت؛ ڕووت و ڕەجاڵە؛ خەڵکی بێسەروپا 🇮🇷 رجاله

مناڵومەزن / m(i)nał û mezin/: ☜ **مناڵوکاڵ**

مناڵۆچکە / m(i)nałoçke/: ☜ **منداڵۆچکە**

مناڵەبەر / m(i)nałeber/: ☜ **منداڵەبەر**

مناڵەڕەش / m(i)nałeřeş/: نـاو. سیپەلە؛ سـیپەرە؛ باوەشێنە؛ سەفرابەر؛ گیای سیپەلە 🇮🇷 سرخس

مناڵەورتکە / m(i)nałewirtke/: ☜ **منداڵەورتکە**

مناڵەورکە / m(i)nałwirke/: ☜ **منداڵەورتکە**

مناڵی / m(i)nałî/: ☜ **منداڵی**

منامنا / m(i)nam(i)na/: ئاوەڵـناو. دیـار و ئاشـکرا؛ خویا 🇮🇷 نمایان

منبارەک / minbarek/: ☜ **موبارەك**

منتک / mintik/: ناو. نمتک؛ تەڕایی ‹گـۆزە منتـک دەدا› 🇮🇷 تراوش

▣ **منتک دان**: دەلاندن؛ شێ دانەوە 🇮🇷 نم پس دادن

منج / minc/: ناو. ١. توو؛ تۆو؛ تۆم ٢. پنج؛ بـن ٣. ☜ **مینج** 🇮🇷 ١. بذر ٢. بوته ٣. ☜ **مینج**

منجـڕ / minciř/: ئاوەڵـناو. /کینایـە/ ١. سمـــنج؛ تایبەتمەندی کەسێ کە پێوە دەنووسێ و لە کۆڵ نابێتەوە ‹منداڵێکی منجڕ و لاسار بووم› ٢. فرەوێژ؛ چەنەباز ٣. تایبەتمەندی پشـیلەی زیانـەخورۆ 🇮🇷 ١. سِمج ٢. وراّج ٣. ویژگی گربەای کە زیان می‌زند

منجڵ / minciɫ/: نـاو. منجەڵە؛ پەڵـە پەڵـەی بـاقر بوونی مس 🇮🇷 لکەهای روی ظروف مسین

منجە / mince/: دەنگەناو. دەنگـی گـن 🇮🇷 صـدای تودماغی

▣ **منجە هاتن**: ☜ **منجەمنج کردن**

منجەڵە / minceɫe/: ☜ **منجڵ**

منجەمنج۱ / minceminc/: ناو. *[کینایە]* نارەزایی ⚑ ناخشنودی

▣ **منجەمنج کردن**: منجە هاتن؛ نارەزا بوون لە کارێ بەتایبەت لە مامەڵەدا ⚑ ناخشنود بودن، به ویژه در مُعامله

منجەمنج۲: ☜ منگەمنگ

مندار / mindar/: ناو. ۱. ☜ منداڵ ۲. ☜ مردار۱ـ۱

▣ **مندار بونەوە**: ☜ مردار بونەوە

مندار کردنەوە: ☜ مردار کردن

مندارانە / mindarane/: ☜ منداڵانە

مندارباز / mindarbaz/: ☜ منداڵباز

منداربازاڕ / mindarbazař/: ☜ منداڵبازاڕی

منداربازاڕی / mindarbazařî/: ☜ منداڵبازاڕی

منداربازی / mindarbazî/: ☜ منداڵبازی

منداردان / mindardan/: ☜ منداڵدان

مندارومەزن / mindar û mezin/: ☜ مناڵوکاڵ

مندارەمانگ / mindaremang/: ناو. مانگی نەخۆش کەوتن و مردارەوە بوونی پەز ⚑ ماهی کە در آن گوسفندان بیمار می‌شوند و می‌میرند

مندارەورتکە / mindarewirtke/: ☜ منداڵەورتکە

مندارەوەبو / mindarewebû/: ☜ مردارەوەبو

منداری / mindarî/: ناو. ۱. ☜ منداڵی ۲. چۆنیەتی مردارەوە بوون ۳. پیسی؛ گڵاوی ⚑ ۱. ☜ منداڵی ۲. مُرداری ۳. پلیدی

منداڵ۱ / mindał/: ناو. مناڵ؛ مندار؛ مەنداڵ؛ مەنداڵ: ۱. فرزەند؛ ڕۆڵە ‹سێ منداڵم هەن، دوو کچ و کوڕێ؟› ۲. بەچکە؛ بێچوو؛ پسانک؛ گیانداری پێنەگەیشتوو ‹منداڵی فیل› ۳. زارۆک ‹تا منداڵی کاڵی› ٤. خەڵک؛ خەڵکی شوێنێ ‹منداڵی کوێی؟› ۵. هاوکار؛ کەسانی هاوتەراز تایبەت بە گرۆ یان ڕێکخراوەیەک ‹هەموو منداڵەکانی ئیدارە دەزانن› ⚑ ۱. فرزند ۲. بچه ۳. کودک ۴. بچه؛ اهل ۵. بچه

▣ **منداڵ بون**: مناڵ بوون: ۱. زایین؛ بە دنیا هێنانی منداڵ ‹شوکر خوشکم منداڵی بووە!› ۲. منداڵ هەبوون؛ خاوەن مناڵ بوون ‹لەو شووەی دوو منداڵی هەیە› ۳. کەمتەمەن بوون؛ لە سەردەمی منداڵیدا بوون ‹هێشتا منداڵ بووم، بابم فەوتی کرد› ⚑ ۱. زاییدن ۲. بچه داشتن ۳. بچه بودن

منداڵ خستنەوە: *[کینایە، پلار]* خستنەوە؛ منداڵ هێنان ⚑ پس انداختن

منداڵ۲: ئاوەڵناو. مناڵ؛ مندار؛ مەنداڵ؛ مەنداڵ: ۱. کەمتەمەن ‹کوڕەکەی هێشتا منداڵە› ۲. *[مەجازی]* خاو؛ کرچ و کاڵ و گەوج ‹دیارە زۆر منداڵی!› ⚑ ۱. کم‌سن و سال ۲. بچه

منداڵانە۱ / mindałane/: ئاوەڵناو. مناڵانە؛ مندارانە؛ زاوڵانە؛ زاروانە؛ زارۆڵانە؛ بەچانە: ۱. پێوەندیدار یان سەبارەت بە منداڵ ‹بەرگی منداڵانە› ۲. *[مەجازی]* خاو؛ کرچ و کاڵ یان گەوجانە ‹بیری منداڵانە› ⚑ ۱و۲. بچه‌گانه

منداڵانە۲: ئاوەڵکار. مناڵانە؛ مندارانە؛ زاوڵانە؛ بەچانە؛ وەکوو منداڵان ‹منداڵانە قسە مەکە!› ⚑ بچه‌گانه

منداڵباز / mindałbaz/: ئاوەڵناو. *[ناشیرین]* مناڵباز؛ مندارباز؛ بەچەباز؛ لووسکەباز ⚑ بچه‌باز

منداڵبازاڕ / mindałbazař/: ناو. منداربازاڕ؛ کار و بڕیاری کرچ و کاڵ و نەگونجاو. هەروەها: **منداڵبازاڕی** ⚑ کار بچه‌گانه

منداڵبازی / mindałbazî/: ناو. مناڵبازی؛ منداربازی: ۱. *[ناشیرین]* بەچەبازی؛ لووسکەبازی ۲. کاری بنشڕ و نەگونجاو ⚑ ۱و۲. بچه‌بازی

منداڵدار / mindałdar/: ئاوەڵناو. مناڵدار؛ زاولەدار؛ خودان زارۆ ⚑ بچه‌دار

منداڵداری / mindałdarî/: ئاوەڵناو. مناڵداری؛

زاولەداری؛ ڕاهێنان و بار هێنانی منداڵ ⚑ بچەداری

منداڵدان / mindałdan/: ناو. مناڵدان؛ منداردان؛ جێگەی پیزە لە زگدا ⚑ زهدان

منداڵکار / mindałkar/: ناو. مناڵکار؛ مناڵساڵ؛ کەمتەمەن ‹یەکێکی منداڵکاری خوێنشیرین قسەی دەکرد› ⚑ بچەسال

منداڵلەبەر / mindałleber/: ☜ **منداڵەبەر**

منداڵوکاڵ / mindał û kał/: ☜ **مناڵوکاڵ**

منداڵۆچکە / mindałoçke/: ناو. مناڵۆچکە؛ منداڵۆک؛ منداڵۆکە؛ زارۆی پچووک ⚑ بچەی کوچولو

منداڵۆک / mindałok/: ☜ **منداڵۆچکە**

منداڵۆکە / mindałoke/: ☜ **منداڵۆچکە**

منداڵەبەر / mindałeber/: ئاوەڵناو. مناڵەبەر؛ منداڵلەبەر؛ تایبەتمەندی ژنێ کە منداڵی چکۆڵەی هەیە ‹ژنی منداڵەبەر لایەکی هی خۆی نییە!› ⚑ ویژگی زنی که بچەی شیرخوارە دارد

منداڵەورتکە / mindałewirtke/: ناو. مناڵەورتکە؛ مناڵەورکە؛ مندارەورتکە؛ منداڵەورکە؛ پچووک و زارۆی کۆڵان ⚑ بچەهای قدونیم‌قد

منداڵەورکە / mindałewirke/: ☜ **منداڵەورتکە**

منداڵی / mindałî/: ناو. مناڵی؛ منداری؛ زاولەیی؛ زارۆڵەیی: ١. دۆخ یان چۆنیەتی مناڵ بوون ٢. ڕۆژگاری زارۆکی؛ سەردەمی منداڵی ⚑ ١و٢. بچگی

منسکڵ / miniskił/: ناو. سەندەڵی؛ سەنگەڵی؛ سەنەڵی ⚑ صندلی

منکیر / minkîr/: ئاوەڵناو. دژی شێخی تەریقەت ⚑ مُنکر پیر طریقت

منگ / ming/: دەنگەناو. منجە؛ قسەی لە کەپۆ ⚑ صدای تودماغی

منگاندن / mingandin/: چاوگ. گن قسە کردن ⚑ تودماغی حرف زدن

منگن / mingin/: ئاوەڵناو. گن ⚑ ویژگی کسی-که تودماغی حرف می‌زند

منگنای / mingnay/: چاوگ. بە گنی دوان ⚑ تودماغی حرف زدن

منگنی / ming(i)nî/: ناو. گنی؛ قسەی بە مینگە ⚑ تودماغی (سُخن)

منگە / minge/: دەنگەناو. منگ؛ مینگە ⚑ حرف تودماغی

منگەمنگ / mingeming/: دەنگەناو. منجەمنج؛ منگەی لە دووی یەک ⚑ عمل حرف زدن تودماغی

من‌من / minmin/: ناو. منەمن؛ لافوگەزاف؛ قسەی خۆبەزلزان ⚑ خودستائی

منمنک / minm(i)nik/: ناو. ١. پەپوولە ٢. ☜ منمنۆک ـ١ ⚑ ١. پروانه ٢. ☜ **منمنۆک ـ١**

من‌من و تۆتۆ / min min û to to/: ناو. کێشەوهەرا لە سەر کردنی کارێ یان لە سەر خاوەنیەتی شتێک ‹ئەم من‌من و تۆتۆەی ناوێ، ماڵی خۆت بۆ خۆت، ماڵی خۆم بۆ خۆم›. هەروەها: **من‌من و تۆتۆ کردن** ⚑ مُنازعه

منمنۆک / minm(i)nok/: ناو. ١. منمنک؛ جۆرێ پەپوولەی خاڵدار ٢. خۆپەسندی ⚑ ١. نوعی پروانەی خالدار ٢. خودستایی

منمنە / minm(i)ne/: ناو. زەنگیانە ⚑ منجوق

منوتۆیی / min û toyî/: ناو. لێکجیایی؛ فەرق و جیاوازی ‹دەست لەم منوتۆیی و دوژمنییە هەڵگرن!› ⚑ فرق

منۆڵ / m(i)noł/: ناو. پارچەیەکی ئەستوور و قایمە ⚑ پارچەای مُحکم

منە / m(i)ne/: ناو. ١. ☜ **منەت** ٢. زۆر بەتاوات بوون و پەلە و لەز بۆ کارێک ٣. *[مندالانە]* مووروو ⚑ ١. ☜ **منەت** ٢. بیتاب در انجام کاری ٣. مُهرەی زینتی

⊡ **منە کردن:** هەڵپە کردن و ئاواتەخواز بوون بۆ کردنی کارێ ‹بانگی کەم هەر منە دەکا› ☰ بە سر دویدن

منەت / m(i)net/: ناو. منە؛ چکی ‹گۆشتی ڕانی خۆت بخۆ، منەتی قەساب هەڵمەگرە! «مەسەل»› ☰ منت

⊡ **منەت بردن:** ١. مەمنوون بوون ٢. حەز کردن ☰ ١. سپاسگزار بودن ٢. مُشتاق بودن

منەت بە سەردا کردن: منەت نانە سەر کەسێ ‹هیچ هەقم نییە منەتیان بە سەردا بکەم «هێمن»› ☰ منت بر کسی نهادن

منەت خوارن: منەتبار بوون ☰ سپاسگزار بودن

منەت کێشان: منەت هەڵگرتن؛ داوا کردنی شتێک لە کەسێک بە نابەدڵی و لە سەر ناچاری وێڕای سووک بوون ‹مەینەت کیشان باشترە لە منەت کێشان «مەسەل»› ☰ منًت کشیدن

منەت لە سەر نان: منەت نانە سەر؛ منەت بە سەردا کردن؛ چاکە و خزمەت بە چاودا دانەوە ‹تۆ منەتی ئەو چاکەیەم لە سەر دەنێی، کە تۆرەمەی ئیسرائیلت کردۆتە عەبدی خۆت؟! «هەژار، *قورئان*»› ☰ منًت نهادن

منەت نانە سەر کەسێ: ☜ **منەت لە سەر نان**

منەت هەبون: منەتبار بوون ☰ رهین منت بودن

منەت هەلگرتن: ☜ **منەت کێشان**

منەتی کەس/ شتێک زانین: پێزانین؛ قەدری چاکە و باشی کەس/ شتێک گرتن ‹منەتی ئەو کارەی دەزانم› ☰ منت کسی/ چیزی را داشتن

منەتبار / m(i)netbar/: ئاوەڵناو. منەتدار: ١. سوپاسگوزار ‹زەمین منەتبار پا نیا و مەویەرد/ جار جار وە ڕووی ناز باوەشێن مەکەرد «مەولەوی»› ٢. قەرزار؛ وامدار ‹تا کەی منەتباری دەستی ئەم و ئەو بین؟› ☰ ١. مدیون ٢. بدهکار

منەتباری / m(i)netbarî/: ناو. دۆخ یان چۆنیەتی منەتبار بوون ☰ مدیونی

منەتدار / m(i)netdar/: ☜ **منەتبار**

منەتکار / m(i)netkar/: ئاوەڵناو. مەمنوون؛ منەتبار؛ سوپاسگوزار ☰ سپاسگزار

منەتکێش / m(i)netkêş/: ئاوەڵناو. چاوبەرەژێر؛ تایبەتمەندی ئەوەی بە کزی دەچێتە پێش بۆ ئاشت بوونەوە. هەروەها: **منەتکێشی** ☰ منت‌کش

منەقا / m(i)neqa/: ناو. جۆرێ ترێ ☰ نوعی انگور

منەمن / m(i)nemin/: ناو. ١. ☜ **منمن** ٢. منەمنە؛ بۆڵە و پرتە ☰ ١. ☜ **منمن** ٢. غرولند

منەمنە / m(i)nem(i)ne/: ☜ **منەمن ـ٢**

منەوشە / m(i)newşe/: ناو. وەنەوشە ☰ گل بنفشه

منەیی / m(i)neyî/: ناو. پەلە لە ڕێگای دەس خستنی شتێکا ☰ شتاب در راه تحصیل چیزی

منهۆ / minho/: ناو. مەتن؛ نووسراوی ناو کتێب ☰ متن کتاب

منێ^{١} / m(i)nê/: ناو. کار و ڕەوتی تۆژینەوە؛ لێکۆڵینەوە ☰ پژوهش؛ کندوکاو

⊡ **منێ کرن:** تۆژینەوە؛ هلکەوشاندن ☰ تحقیق کردن؛ پژوهش کردن

منێ^{٢}: ئاوەڵناو. خۆیا؛ بەرچاو ☰ آشکار؛ نمایان

منێکار / m(i)nêkar/: ناو. تۆژەرەوە؛ شیکەرەوە ☰ پژوهشگر

منێمنێ / m(i)nêm(i)nê/: ناو. زەنگیانە ☰ منجوق

مو / mu/: جێناو. من؛ ئەمن؛ ئەز ☰ من

مواجب / m(i)wacib/: ☜ **مووچە ـ١**

موارەک / m(i)warek/: ☜ **موبارەك**

موارەکبادی / m(i)warekbadî/: ☜ **موبارەکبایی**

موانە / m(i)wane/: ناو. بەرەمۆم؛ خشتوخاڵی ناو پلۆرەمێش ☰ آشغال کندوی عسل

موانەت / m(i)wanet/: ناو. دەرفەت؛ مۆڵەت ‹ئەجەل موانەتی نەدا و کوژرا› ☰ مُهلت

موبارەک /mubarek/: ئاوەڵناو. ممبارەک؛ ممبارک؛ مبارەک؛ منبارەک؛ موارەک؛ مارەک؛ پیرۆز؛ جەخت؛ فەرخ؛ هەزەخ؛ هات؛ بەفەڕ ‹زەفافەتگاهی پەردەی ئاڵی چاوم/ موبارەک حەجلە بێ بۆ بووک و زاوا «نالی»› ف مُبارک

موبارەکبایی /mubarekbayî/: ناو. مبارەکبادی؛ مبارەکبایی؛ ممبارەکبادی؛ موارەکبادی؛ پیرۆزبایی ف تبریک

موبارەکی /mubarekî/: ناو. ممبارەکی؛ مبارەکی؛ پیرۆزی ف مبارکی

موباشیر /mubaşîr/: ناو. مباشیر؛ مۆ؛ گزیر؛ پێشکار ف مباشر

موبل /mubl/: ناو. قەنەفە؛ جۆرێک سەندەڵی ڕاحەت بە دۆشەکی نەرمی فەنەردار و دەسکی لە چێو یان لە هەور و پووشاڵەوە ف مُبل

موبەق /mubeq/: ناو. کلەر؛ مدبەق ف مطبخ

موتاڵا /mutała/: ناو. متاڵا؛ کاری خوێندنەوەی زۆرتر بێدەنگ و هەر بە چاو ‹من کە دڵ دایم نە واوەیلمەن/ غەرقی موتاڵای خاڵی لەیلمەن «مەولەوی»› ف مُطالعه

موتر /mutir/: ☜ **موتور**

موتریب /mutrîb/: ناو. سازژەن؛ سازلێدەر ‹موتریبان وە سۆز سەدای سازەوە/ خۆش‌خوانان وە لەحن خۆش‌ئاوازەوە «خانای قوبادی»› ف مُطرب

موتور /mutur/: ناو. ماتۆر؛ مۆتۆر؛ موتر: ١. بەشێک لە ماشین کە هێزی جووڵە بەرهەم دێنێ (وەکوو بەشێکی وا لە ئوتومبیل، ئیلێکترۆموتور و پومپی ئاودا) ٢. موتورسیکلێت ف ١. موتور ٢. موتورسیکلت

موتوربە /muturbe/: ناو. متربە؛ موتورفە؛ متورفە؛ متوربە؛ پەیوەندی دار ‹نەخل و ڕوممان پێکەوەن، یا باغەبان وەی کردووە/ سەروی هێناوە لە سێب و بەی موتوربەی کردووە! «نالی»› ف پیوند درخت

موتورفە[1] /muturfe/: ☜ **موتوربە**

موتورفە[2]: ئاوەڵناو. متورفە؛ زۆر جوان و بێ‌هاوتا ف بسیار زیبا و بی‌همتا

موتۆرسیکلێت /mutorsîklêt/: ناو. ترترە ف موتورسیکلت

موجەسەمە /muceseme/: ناو. پەیکەر؛ کۆتەڵ ف تندیس

موچڕک /muçiř(i)k/: ☜ **مچوڕك**

موچەوانە /muçewane/: ☜ **مووچەوانە**

موچیا /muçya/: ناو. جومگەی پا ف مُچ پا

موچین /muçîn/: ناو. جومگە پێچ ف مُچ پیچ

موحاریب /muĥarîb/: ناو. *[ئیسلام]* ئەوەی دژی حکوومەتی ئیسلامی چەک هەڵدەگرێ و شەڕ دەکا ف مُحارب

موحبەت /muĥibet/: ☜ **مۆڤەت**

موحتاج /muĥtac/: ناو. ئەوەجە؛ ئاتاج؛ بەنیاز ف مُحتاج

موحتەرەم /muĥterem/: ئاوەڵناو. بەڕێز و بە قەدر ‹بێزارە لە تۆ ئێستە، هەماغووشی عەدووتە/ دونیا کە دوێنێ حەرەمی موحتەرەمت بوو! «نالی»› ف مُحترم

موحەللەق /muĥelleq/: ☜ **محەلەق**

موحەلەق /muĥeleq/: ☜ **محەلەق**

موحەننەک /muĥennek/: ☜ **محەنەك**

موخ /mux/: ناو. ١. ☜ **مێشك ـ١** ٢. مژی ناو ئێسکی ئەندام ف ١. ☜ **مێشك ـ١** ٢. مغز استخوان

موخابن /muxabin/: سارستە. مخابن؛ حەیف؛ بەداخەوە ف دریغا

موختەسەر /muxteser/: ئاوەڵناو. کورتە؛ کورتەوەکراو ف مُختصر

موخل /muxil/: ناو. کەوگیر ف کفگیر

موخلیس /muxlîs/: ئاوەڵناو. خزمەتکاری بە ئەمەگ ف مُخلص

موخڵ /muxił/: ناو. جۆگە؛ هێلەگ ف الک

آردبیزی

موخورب / muxurb/: ☜ **مەغریب**

موخوڕ / muxuř/: ناو. دەمووکانە؛ دەنوکە ☰ دبق؛ مویزک

مودیر / mudîr/: ☜ **مدیر**

مورت / murt/: ناو. ١. تووکەبەر؛ مووی بەر گەدە ٢. ئەو وردە مووە لە پێستەی دەڕنن ☰ ١. موی زهار ٢. ریزه مویی که از پوست حیوان برکنند

مورتاز / murtaz/: ناو. ئەوەی تاڵی و سوێری دەخاتە بەر خۆی تا دڵ و دەروونی بگەشێتەوە، بەتایبەت شوێنکەوتوانی ئایینی هیندوو ☰ مُرتاض

مورتخە / murt(i)xe/: ☜ **مۆرەغە**

مورد / murd/: ☜ **موورتك**

مورداد / murdad/: ناو. گەلاوێژ؛ مانگ گاقوڕ؛ ناوەڕاستمانگی هاوین ☰ مُرداد ماه

مردار / murdar/: ☜ **مردار^{1}ـ١**

مورشید / murşîd/: ناو. مرشۆد؛ مورشید؛ مرشید؛ مرشید: ١. پیر؛ شێخی تەریقەت؛ پێشەوا، بەتایبەت پێشەنگی تاقمێ سۆفی ٢. مرشۆر؛ بەڕێوەبەر یان کارگێری وەرزشی لە زۆرخانەدا ☰ ١. پیر طریقت ٢. مُرشد زورخانه

مورفین / murfîn/: ناو. ئاڵکالوییدێکی گرینگی خەشخاشە کە سڕکەر و ژانبڕە ☰ مُرفین

موروان / murwan/: ناو. باڵداران ☰ مُرغان

موورونچە / murunçe/: ناو. ویسر؛ یوسر؛ چێوی دارێکی ڕەنگ ڕەشە تەسبێحی لێ دروست دەکەن ☰ یُسر

موروژیان / murûjyan/: چاوگ. مرۆژانە کردن ☰ مور ـ مور شدن

مورەبا / mureba/: ☜ **مرەبا**

مورەتخە / muretxe/: ☜ **مۆرەغە**

مورەغە / mureğe/: ☜ **مۆرەغە**

مورید / murîd/: ☜ **مرید**

موریژ / murîj/: ناو. تاوە؛ تابە ☰ ماهیتابه

موریە / murye/: ☜ **هەرمێ**

مورێش / murêş/: ☜ **مورێشی**

مورێشی / murêşî/: ناو. مورێش؛ گەنمە بەهاروو ☰ گندم بهاره

موڕ / muř/: ناو. ئەزوا؛ تاڵیشاری؛ دەرمانێکی ڕەشی زۆر تاڵە ☰ صبر؛ الوا

موڕشید / muřşîd/: ☜ **مورشید**

موڕین / muřîn/: چاوگ. بۆڕاندنی گاگەل ☰ ماغ کشیدن گاوها

موزاییک / muzayîk/: ناو. بەردێکی دەستکرد لە سیمان و ڕیخی ڕەنگامە بۆ فەرش کردنی ڕووبەر ☰ موزاییک

موژ / muj/: ☜ **مژ^{1}ـ١**

موژدە / mujde/: ناو. مزگێنی؛ خەبەری خۆش ☰ مژده

موژە / muje/: ناو. برژانگ ‹هەر یەک بە موژەی سیای مەودایی/ مەشکاوان سینەی بەندەی سەودایی «بێسارانی»› ☰ مژه

موژەلانک / mujelanik/: ناو. برۆ ☰ ابرو

موژین / mujîn/: ناو. برژانگ ☰ مژه

موس / mus/: ناو. هەستەرە؛ گوێزان؛ گیزان؛ تیخی مووتاش ☰ استره

موسایا / musaya/: ☜ **موسایا**

موساینە / musayne/: چاوگ. فێر کردن؛ دەرز دادان؛ ڕاهێنان ☰ یاد دادن

موسایێش / musayîş/: چاوگ. موسنایا؛ موسنایێش؛ فێر بوون؛ هەفۆتن؛ ڕاهاتن ☰ یاد گرفتن

موسبەت / musbet/: ناوەڵناو. ١. *[فیزیک]* خاوەن لێهاتوویی بەرەو لای خۆ کێشانی ئیلکترۆن ٢. ئەرێنی؛ پۆزیتیڤ ☰ ١و٢. مُثبت

موستەتیل / mustetîl/: ناو. لاکێش؛ درێژۆکە ☰ مُستطیل

موستەزاد / mustezad/: ناو. کلکەدار؛ چەشنێک هۆنراوە کە بە شوێن هەر باڵێکدا کورتەڕستە یان چەند وشە دێت کە لە باری ماناوە جوان دێتەوە بەڵام لە باری کێشەوە زیادییە (وەک: ئەم شیعرەی «نالی»: «ئەی تازە جەوان پیرم و ئوفتادە و کەوتووم// تا ماوە حەیاتم/ دەستێ بدەرە دەستی شکستەم کە لە دەس چووم// قوربانی وەفاتم») ☰ مُستزاد

موستەفعیلون / mustef'îlun/: ناو. لە کۆڵەکەکانی کێشی شیعری عەرووزی ☰ مُستفعلن

موسلوخ / muslux/: ناو. شێری ئاو؛ بەلووعە ☰ شیر آب

موسڵمان / musiłman/: ☜ **موسوڵمان**

موسموس / musmus/: ناو. ١. کلکەسووتە و قرووسکەی سەگ بە خۆشەویستی ٢. *[پلار]* زمانلووسی؛ کاری ماستاو کردن و خۆ ڕێک خستن ☰ ١. عمل دم جنباندن و تملق سگ ٢. چاپلوسی

موسنایا / musnaya/: ☜ **موسایش**

موسنایش / musnayîş/: ☜ **موسایش**

موسوڵدان / musułdan/: ☜ **میزەڵدان**

موسوڵمان^{١} / musułman/: ناو. مسلمان؛ موسلمان؛ هەر یەکە لە شوێنکەوتوانی دینی ئیسلام ☰ مُسلمان

موسوڵمان^{٢}: ئاوەڵناو. مسلمان؛ موسلمان؛ ئاکارچاک؛ باش ‹پیاوێکی موسولمانە قەت کاری وا ناکا› ☰ بااخلاق

موسوڵمانی / musułmanî/: ☜ **ئیسلامەتی**

موسەلسەل / muselsel/: ناو. ڕەشاش؛ شەستیر ☰ آتشبار

موشان / muşan/: ☜ **مۆشەن**

موشانە / muşane/: ☜ **مۆشەن**

موشتاخ / muştax/: ناو. موشتاغ؛ مشتاخ؛ مستاخ؛ جێی هەڵخستن و وشکەوە کردنی میوە لە بەر تاو ☰ جای پهن کردن میوه در آفتاب

موشتاغ / muştağ/: ☜ **موشتاخ**

موشتاق / muştaq/: ئاوەڵناو. بە تاسە بۆ دیدار ☰ مُشتاق

موشتولق / muştuliq/: ناو. مزگێنی؛ شاباشی موژدەی خۆش ☰ مُشتُلُق

موشکڵ^{١} / muşkił/: ناو. موشکیل؛ گیر و گرفت ‹موشکلی تۆ چییە؟› ☰ مُشکل

موشکڵ^{٢}: ئاوەڵناو. موشکیل؛ دژوار؛ سەخت ‹کارێکی موشکڵ کەوتۆتە بەرمان› ☰ مشکل؛ سخت

موشکڵ^{٣}: ئاوەڵکار. موشکیل؛ بە دژوارییەوە؛ بەسەختی ‹موشکڵ بتوانین ساغ دەرچین› ☰ مُشکل؛ سخت

موشکیل / muşkîl/: ☜ **موشکڵ**

موشەڕڕەت / muşeřřet/: ☜ **مشەڕەت**

موعەرەقکاری / mu'ereqkarî/: ناو. ١. کاری تاشین و پێکەوە نانی لەتەچێو یان کاشی بۆ داهێنانی نەخشێکی جوان ٢. نەخشێ کە لەو کارە بەرهەم دێ ☰ ١و٢. مُعرقکاری

موعەللەق / mu'elleq/: ☜ **محەلەق**

موعەلەق / mu'eleq/: ☜ **محەلەق**

موعەلیم / mu'elîm/: ☜ **مامۆستا**^{١} **ـ٢**

موغار / muğar/: ناو. مغار؛ مکارە؛ تیخێکی دارکۆڵینی نەجاڕانە ☰ مُغار

موغارە / muğare/: ☜ **مەغارە**

موغاری / muğarî/: ناو. موغەیری؛ موغێری؛ بوغاری ☰ شومینه

موغازە / muğaze/: ☜ **مەغازە**

موغان / muğan/: ناو. گای بوغەی ئازا لە کار ☰ گاو مغرور و کاری

موغموغه / muğmuğe/: ناو. تەشیکە؛ مێشـوولەی لاقدرێژ کە هەندێکیان سەرپشـتیان کولـکنە ☰ پشّەی بزرگ

موغە / muğe/: ناو. بوغە؛ گای قەڵەوی غلـلـوور ☰ گاو چاق و مغرور

موغەیری / muğeyrî/: ☜ **موغاری**

موغێری / muğêrî/: ☜ **موغاری**

موفا / mufa/: ☜ **مفا**

موفاجات / mufacat/: ☜ **مفاجات**

موفت / muft/: ☜ **مفتی٢**

موفتخۆر / muftxor/: ☜ **مفتخۆر**

موفتی / muftî/: ☜ **مفتی١**

موفلیس / muflîs/: ئاوەڵناو. ١. نابووت؛ تێشـکاو ٢. نەدار؛ هەژار ☰ ١. ورشکست ٢. بینوا؛ مُفلس

موفەتیش / mufetîş/: ناو. پشکنەر ☰ بازرس

موقرایی / muqrayî/: نـاو. کوێرایی؛ لێڵایی چاو ☰ نابینایی

⊡ **موقرایی داهـاتن:** مـوقرایی ڕۆڕژان؛ لێڵایـی داهاتن؛ کوێر بوون ☰ نابینا شدن

موقرایی ڕۆڕژان: ☜ **موقرایی داهاتن**

موقری / muqrî/: نـاو. کـوێری زکمـاک ☰ کـور مادرزاد

موقور / muqur/: ناو. مەکر؛ کەلەک؛ فێڵ ☰ حیله

موقورباز / muqurbaz/: ئاوەڵـناو. مـەکرباز؛ فێڵـباز ☰ حیلەگر

موک / muk/: ئاوەڵـناو. ساق؛ تەواو؛ بێ کەمایەسـی ☰ درست؛ کامل

موکور / mukur/: ئاوەڵناو. نەترس؛ ئازا ☰ بیباک

موکوڕ / mukuř/: ☜ **مکوڕ**

موکوڕی / mukuřî/: ناو. سەربزێوی ☰ یاغیگری

مولاقات / mulaqat/: ☜ **ملاقات**

مولوکول / mulukûl/: نـاو. بچـووکترین وردیلـەی تـەنێکی سـاکار یـان تێکـەڵ، کـە هـەموو تایبەتمەندییەکانی ئەو تەنەی تێدا بێ ☰ مولکول

مولیبـدێن / mulîbdên/: نـاو. تـوخمی شـیمیایی کانزایی، بە ژمارەی ئەتومی ٤٢ و کێشی ئـەتومی ٩٥,٩٤ و ڕەنگی خولەمێشییەوە کە زۆر قورس و ڕەقە، لە ئاودا ناتوێتەوە و بۆ ڕێختە کردنی پۆلا بە کار دێ ☰ مولیبدن

مومـار / mumar/: ناو. ١. مووی بەژان کە لە قامک دێ ٢. کدوو؛ کرمی درێژی ناو زگ ☰ ١. کژدُمـه ٢. کرم کدو

موندا / munda/: نـاو. ١. شاڵ؛ پارچەی شاڵـی ٢. موندی؛ پشتێن؛ پشتێند ☰ ١. پارچەی مخصـوص شال ٢. شال کمر

⊡ **مونـدای ناشمە:** کەسکەسـۆر؛ کۆلکەزێڕینـە ☰ رنگین‌کمان

مونــدای حـــەزرەتی‌فاتمـــە: کۆلکەزێڕینـــــە؛ کەسکەسۆر؛ ئەستوونەزێڕینە ☰ رنگین‌کمان

مونـدای لاور: شاڵی لاهەر؛ شاڵی کشمیر ☰ شال کشمیری

موندی / mundî/: ☜ **موندا ـ٢**

مونزر١ / munzir/: نـاو. مونزور؛ مزوور؛ خزمەتکاری بەکرێ ☰ خدمتکار روزمُزد

مونزر٢: ئاوەڵناو. مونزور؛ بەهێز و تاقەت ☰ توانا

مونزور / munzur/: ☜ **مونزر**

مونشی / munşî/: نـاو. ئینشـابەند؛ سەرقەڵـەم: ١. ئەو کەسە کاروبار و نامەی نووسینگەی سـەرۆک بـەڕێوە دەبـا ٢. ئـەو کەسـەی بـاس و بـڕیاری دانیشتنێک دەنووسێتەوە ☰ ١و٢. مُنشی

مونک / munk/: ناو. بەندی قامک ☰ بند انگُشت

مونیتـور / munîtur/: ناو. شاشە؛ پـەڕەی شـاندانی تەلەڤیزیون، کەمپیوتەر و... ☰ مانیتور

موە / m(i)we/: نـاو. ١. مـۆ؛ مـوو؛ پشـتی تـەور و تەشوێ ٢. مووی دەرد کە لە پەنجە دێـت ☰ ١. پُشت تبر و تیشه ٢. کژدُمه

موەلید / m(i)welîd/: ناو. ژێنراتۆر؛ جینەڕاتۆر؛ دینەمۆ ☰ ژنراتور

موهر / muhr/: ☜ **مۆر¹ـ١**

موهەندیس / muhendîs/: ☜ **مهەندیس**

موینە / muyne/: ناو. گیایەکە لە ناو هەرزن‌جاڕدا دەڕوێ ☰ گیاهی است

موێش / m(i)wêş/: ☜ **مشکـ١**

مۆ¹ / mo/: ناو. ١. موە؛ پشتی تەور و تەشوێ ٢. گزیر؛ کاربەدەستی ئاغا و خان ☰ ١. پُشت تبر و تیشە ٢. مُباشر ارباب

مۆ²: جێناو. من؛ ئەمن ‹مەگەر شێر و پلنگی ئەی دل! ئەی دل!/ بە مۆ دایم بە جەنگی ئەی دل! ئەی دل! «باباتاهیر»› ☰ من

• **مۆ³:** پاشوشە. ـ فێر؛ ڕاهاتوو ‹دەستەمۆ› ☰ ـ آموز

مۆ⁴: پێرۆ. ← **ملۆمۆ**

مۆبایل / mobayl/: ☜ **گوشی ـ٢**

مۆبەت / mobet/: ☜ **مۆقەت**

مۆت / mot/: ☜ **مۆتی**

مۆتاز / motaz/: ئاوەڵناو. ئاتاج؛ چاولەدەس ☰ مُحتاج

مۆتک / motik/: ناو. ڕاوکە؛ مارکە ☰ فال

مۆتۆر / motoř/: ☜ **موتور**

مۆتە / mote/: ناو. ١. ☜ **مۆتەکە** ٢. پووکاولە ☰ ١. ☜ **مۆتەکە** ٢. ام

مۆتەکە / moteke/: ناو. مۆتە؛ شەوە؛ دیمەن یان بوونەوەری بەهەیبەت و خۆفناک کە بە هۆی ترسی زۆر یان نەخۆشییەوە دێتە بەرچاو ☰ کابوس

مۆتی / motî/: ناو. مۆت؛ مووتی؛ دۆشاو؛ دمس؛ شۆک؛ دفس؛ ئاقیت ☰ شیرەی انگور

مۆجزات / moc(i)zat/: ☜ **مۆجزە¹**

مۆجزە¹ / moc(i)ze/: ناو. مۆجزات: ١. کاری زۆر سەیر و سەمەرە کە لە پێغەمبەرانەوە بینراوە و نیشاندەری دەست ڕۆشتوویی هێزی ئاسمانی لە ژیانی مرۆڤە ٢. دیاردە، شت یان کارێکی زۆر سەیر و نائاسایی ☰ ١و٢. مُعجزە

مۆجزە²: ئاوەڵناو. بلیمەت و زۆر زیرەک ☰ نابغە

مۆجگاری / mocgarî/: ☜ **مۆجیاری**

مۆجلا / mocla/: ☜ **میرووله**

مۆجلە / mocle/: ☜ **میرووله**

مۆجیاری / mocyarî/: ناو. مۆجگاری؛ ئامۆژگاری ☰ اندرز

مۆچ¹ / moç/: ناو. ١. ماچ؛ ماچە؛ ڕامووس ٢. ئامۆژگاری ٣. ڕەگی بەرزی پشتی دەست ☰ ١. بوسە ٢. اندرز ٣. رگ‌های نمایان پشت دست

⊡ **مۆچ کردن:** ماچ کردن؛ ڕامووسان ☰ بوسیدن

مۆچ²: ئاوەڵناو. مووچ: ١. قیت؛ قوت ٢. مۆن؛ ڕووگرژ ☰ ١. برجستە ٢. اخمو

⊡ **مۆچ کردن:** گوێ‌شۆڕ کردنی یەکسم ‹ئەم ئێسترە بۆچی مۆچی کردووە؟› ☰ گوش فروهشتن ستور

مۆچ³: پێرۆ. ← **مرومۆچ**

مۆچانن / moçanin/: چاوگ. ئامۆژگاری کردن ☰ اندرز دادن

مۆچک / moçik/: ناو. کەپوولە؛ پێوانەی چکۆلەی دارین ☰ پیمانەی کوچک چوبین

مۆچکە / moçke/: ☜ **مۆژیار**

مۆچنای / moçnay/: چاوگ. فێر کردن؛ ڕاهێنان ☰ یاد دادن

مۆچە / moçe/: ناو. لەوەڕێکە لە ئەسپەناخ دەکا ☰ علفی شبیە اسفناج

مۆچی / moçî/: ناو. مۆڕی؛ ڕووگرژی ☰ اخم

مۆچیار / moçyar/: ☜ **مۆژیار**

مۆچیاری / moçyarî/: ☜ **مۆژگاری**

مۆچیاریکەر / moçyarîker/: ناو. واعیز؛ ئامۆژیار؛ ئامۆژگاریدەر ☰ واعظ

مۆچیای / moçyay/: چاوگ. فێر بوون؛ ڕاهـاتن ☰ یاد گرفتن

مۆخ / mox/: ناو. مۆخه؛ مووخه: ١. مـژی؛ ئـەوی دە کاسەی سەردایە ٢. مژی ناو ئێسکی ئەندام ☰ ١. مغز ٢. مغز استخوان

▣ **مۆخ کێشان:** ☜ **مووخه چنین**

مۆخل / moxil/: نـاو. ١. ☜ **مۆخـڵ** ٢. مەفسـک؛ کەوگیر ☰ ١. ☜ **مۆخڵ** ٢. کفگیر

مۆخـڵ / moxił/: نـاو. مخـــل؛ مخـــەل؛ مۆخـــل؛ مووخل؛ ئاردبێژ؛ هێلـەک؛ هێلـەگ؛ بێژنگـی زۆر کون‌تەنگ کە ئاردی پێ دادەبێژن ☰ الک

مۆخه / moxe/: ☜ **مۆخ**

مۆد / mod/: ناو. داب؛ باو: ١. داکەفتی؛ سەلیقەی کۆمەڵگا ‹ماوەیەک ڕۆیشتن بۆ ئەورووپا مۆد بوو› ٢. نیڤار؛ شت‌ومەکی بەرامبەر بە دابی ڕۆژ و بـەبرەو ‹ئێستا ئەم جانتایە مۆدە› ☰ ١و٢. مُد

مۆدنه / mod(i)ne/: ناو. دەمنە؛ مۆمەقەند؛ باسک؛ دارجگەرە ☰ چوب سیگاری

مۆدۆلی / modolî/: نـاو. جۆرێک چـەکی قـەدیمی ☰ نوعی تفنگ قدیمی

مۆده / mode/: ناو. ١. ژنێ کـە بـەرگی فـەرەنگی دەبەر دەکا ٢. شاکاشی؛ کاسەی گەورەی چینی ☰ ١. زن آلامُد ٢. کاسەی بزرگ چینی

مۆر^{١} / mor/: ناو. ١. موهر؛ واژۆ؛ ناو، نـەخش، یـان نووسراوەی لە سەر کانزا یان پلاسـتیک کەنـدراو بۆ شوێن لە سەر کاغەز دانان ‹داغی سینە و پێچ و تابی دوودی ئاهم خۆ هەیە/ مۆر و توڕڕەی ئیمپەراتۆر و قەڕالم بۆچییە؟ «مەحوی»› ٢. ڕەنگی بنەوش ٣. ☜ **مۆرانه** ٤. مێروولـە؛ مرۆچـە ٥. خۆڵـەکەوە؛ بوول ٦. مار ٧. تەرح و دیدار ☰ ١. مُهر ٢. بـنفش ٣. ☜ **مۆرانه** ۴. مورچه ۵. خاکستر ۶. مار ٧. شکل؛ شمایل

▣ **مۆر کردن:** ئیمزا کردن بە مۆر ☰ مُهر کردن

مۆر نان: شەقڵ کردن؛ دیاری کردن ☰ علامـت گذاشتن

مۆر بە دەرگای کارێکەوە نـان: دەس لـە کـارێکی ناتـەواو بـەردان و تـازە نەچوونـەوە سـەری ‹بەوپەڕی ناهومێدییەوە چووم لە وشتەپە کتێـب و سیپالەکەم هێنایەوە و مۆرم بە دەرگای خوێندن و فەقێیەتییـەوە نـا «هـەژار، چێشـتی مجێـور»› ☰ کاری ناتمام را برای همیشه تعطیل کردن

مۆر^{٢}: ئاوەڵناو. ١. بە ڕەنگی بنەوش ‹کراسـی مـۆر و سـوخمەی زەرد/ کـەوای ئـاڵ، ڕوومـەتی بـێ‌گـەرد «قانع»› ٢. دەس‌لـێ‌نـەدراو؛ کارپـێ‌نـەکراو ☰ ١. بنفش ٢. بِکر و دست نخورده

مۆر^{٣}: پێڕۆ. ← **مەڵومۆر**

مۆران / moran/: نـاو. ١. تـەم و مـژ ٢. دووکـەڵ؛ کادو ٣. ☜ **مۆرانه** ☰ ١. مه ٢. دود ٣. ☜ **مۆرانه**

مۆرانـه / morane/: نـاو. مخورکـە؛ مـۆڕ؛ مـۆران؛ مۆریانـە؛ گـەزووز؛ مۆریـە؛ مۆرکـە؛ مۆرەکـە؛ مەریکانە؛ مڕک؛ مروو؛ مۆرەقە؛ نێوەنـد؛ خۆرکـە؛ خۆرە؛ لێوەنگ؛ سـووڕک؛ سـوورک؛ مێروویـەکی کۆمەڵژی، ئافەتی چێو ☰ موریانه

مۆرتک / mortik/: ناو. ١. دەوەنێکی بۆنخۆشـە ٢. پیاوعاقلی ئاوایی ☰ ١. درختچـەی مـورد ٢. دانـای روستا

مۆرجلا / morc(i)la/: ☜ **مێرووله**

مۆرجەلا / morcela/: ☜ **مێرووله**

مۆرخانـه / morxane/: نـاو. قاشـە ئەنگوسـتیلە ☰ نگین

مۆرخوانـه / morx(i)wane/: ناو. بەردەئەموسـتیلە؛ نقیم ☰ نگین انگشتر

مۆرخه / morxe/: ☜ **مۆرەغه**

مـۆرد / mord/: نـاو. ١. مۆرتـک ٢. مۆرکـە؛ جانەوەرێکە پەشم دەخوا ☰ ١. درختچـەی آس ٢. حشرەی بید

مۆرد / morid/: ناو. مەورەت؛ مەورە؛ بڕبەند ☰ سوهان

مۆردار / mordar/: ناو. جێ متمانەی پاشا و خان ☰ مُهردار پادشاه و خان

مۆردانە / mordane/: ناو. جێگەی مۆرد ☰ رویشگاه درختچەی آس

مۆردەم / mordem/: ناو. ١. مرۆ؛ مرۆڤ ٢. پیاو؛ نێری بنیادەم ☰ ١. مردم ٢. مَرد

مۆردەمەنی / mordemenî/: ناو. ١. خزمایەتی؛ خوێشی ٢. مرۆڤایەتی؛ جوامێری ☰ ١. خویشاوندی ٢. جوانمردی

مۆردن / morden/: ☜ مردن

مۆردنە / mordene/: چاوگ. ١. مردن ٢. هەژماردن؛ حەساو کردن ☰ ١. مُردن ٢. شمُردن

مۆرزەلا / morzela/: ☜ مێرووله

مۆرک / mork/: ناو. ١. جۆرێ ترێ ٢. نیشانی تایبەت ‹مۆرکی حیزبایەتی؛ مۆرکی کوردی› ☰ ١. نوعی انگور ٢. برچسب

مۆرکری / mork(i)rî/: ناوەڵناو. سەربەمۆر و دەس‌لێ‌نەدراو ☰ لاک و مُهر شده و دست نخورده

مۆرکە / morke/: ناو. مۆرانەی خوری‌خۆر ☰ حشرەی بید

مۆرکەن / morken/: ☜ مۆرهەڵکەن

مۆرمان / morman/: ناو. ژیلەمۆ؛ زیلەمۆ ☰ خاکستر گرم

مۆرووچلێ / morûçlê/: ☜ مریچلێ

مۆرە / more/: ناو. ١. مووڕگ؛ مووروو؛ میەرە؛ میەرگ؛ کرک؛ لەتە خڕیلانەی لە بەرد، چێو، شیشە یان کانزا ٢. لەتەی وا بۆ ناو کایە ‹مۆرەی شەترەنج› ٣. ☜ مۆرەغە ٤. هاوەڵی پێچ کە لەتەیەکی تەخت و کونی ناو شەقارە ٥. چینەی دیواری قوڕ ٦. لەتی بە مشار بڕدراو لە کۆلکەدار ٧. لۆرە؛ گۆرانی بە سۆزە ٨. باو؛ ڕەمێن ☰ ١. مُهره ٢. مُهرەی بازی ٣. ☜ **مۆرەغە** ۴. مُهرەی پیچ ۵. چین دیوار گلی ۶ قطعه کُندەی بریده با ارّه ۷. زمزمه؛ ترنُم ۸ رواج

⊡ **مۆرە بە سەر چوون:** لە برەو کەوتن ☰ از رواج افتادن

مۆرە هەڵاویشتن: مۆرە هەڵخستن ‹کوشتمی و شەش‌خانی ئومێدی لە من گرتن حەریف/ مۆرە هەڵداوێم و بێهوودە بە هیوای دووشەشم «هێمن»› ☰ تاس انداختن

مۆرە هەڵخستن: ☜ **مۆرە هەڵاویشتن**

مۆرەت / moret/: ناو. بڕبەند؛ مرمەند؛ مووڕەت ☰ سوهان

مۆرەخە / morexe/: ☜ **مۆرەغە**

مۆرەسەنگ / moreseng/: ناو. مووڕوولەی ئاش ☰ مُهرەی قطب آسیا

مۆرەغە / moreğe/: ناو. مرۆغە؛ مۆغەرە؛ مووڕەغە؛ مۆرخە؛ مۆرتخە؛ مورتخە؛ مورەتخە؛ مورەغە؛ مۆرەخە؛ مرۆخە؛ مۆرە؛ مووڕەگە؛ مووڕێ؛ بڕبڕە؛ بڕگە؛ بڕبڕاگە؛ بڕبڕاگی؛ مازگە؛ مازە؛ گازەڕا؛ گەوبەند؛ گەوبەندە؛ مازی؛ مەژگورە؛ کرک؛ ماری پشت؛ موفکا پشت؛ کرکمازێ؛ کرکپشت؛ گارگارە؛ سنسل؛ تەرختە؛ تێغەرە؛ ناقدەرگ؛ دۆڕپشت؛ ڕزنەئێسک و کرۆژەی پێکهێنەری بڕبڕاگەی پشت ☰ ستون فقرات

مۆرەقە / moreqe/: ناو. مۆرەکە؛ مۆرانەی لاسکی دەخڵ و دار خۆر ☰ موریانەی ساقه و درخت

مۆرەکە / moreke/: ناو. ١. ☜ **مۆرەقە** ٢. ☜ **مووڕووەکەرانە**

مۆرەمۆر / moremor/: ناو. لۆرەلۆر ☰ زمزمه؛ ترنُم

مۆرهەڵقەن / morhełqen/: ناو. حەکاک؛ کەندەکار؛ کەندۆخ ☰ حکاک

مۆرهەڵکەن / morhełken/: ناو. مۆرکەن؛ کەسێ کە ناو لە کانزا هەڵدەکەنێ ☰ حکّاک

مۆری / morî/: ناو. ١. مسقالێ له زەنگیانه ٢. ☜ **مێرووله** ٣. مووروو؛ مـوورگ ٤. خـامی سـپی کـه دەکرێته کراسی پیاوانه ☰ ١. یک مثقال منجوق ٢. ☜ **مێرووله** ٣. مُهره؛ مُهرەی زینتی ۴. چلوار

مۆریانه / moryane/: ☜ **مۆرانه**

مۆریژان / morîjan/: ناو. مۆریژانک؛ گیایەکـه مـار توخنی ناکەوێ ☰ گیاهی که مار از آن می‌گریزد

مۆریژانک / morîjanik/: ☜ **مۆریژان**

مۆریله / morîle/: ☜ **مێرووله**

مۆریه / morye/: ☜ **مۆرانه**

مۆڕ¹ / moř/: ناو. مڕ؛ کاری به چـاوی زەق ڕوانـین ☰ نگاه خیره

⊡ **مۆڕ بردنەوە:** ☜ **مۆڕ بوونەوە**

مۆڕ بوونەوە: مۆڕ بردنەوە؛ به تووڕەییـەوه تماشـا کردن ☰ چشم‌غُرّه رفتن

مۆڕ² / moř/: ☜ **مڕومۆچ**

مۆڕه / moře/: ناو. کاری ڕوانین بـه چـاوی زەق و به تووڕەیی ☰ عمل خیره و خشمناک نگریستن

مۆڕی / mořî/: ناو. ١. مـۆچی؛ ڕووگـرژی ٢. زەق؛ کاری به زەقەوه ڕوانین ☰ ١. اخـم ٢. عمـل خیـره نگریستن

مۆز / moz/: ناو. ١. مێشک؛ مێروویەکه له تـیرەی ژەنگەسووره و درشت‌تر، زەرد و سەوزی هەیه ٢. مەوز؛ مۆزی؛ دار یـان دەوەنی گەرمەسـێری بـه میوەی خۆراکیی درێژ و باریک و گۆشتن و تـژی له ماکی قەندییەوه ٣. گولێکی بالا بلندی ڕەنگ ئالـه، گـەلای زۆر پانـه ٤. مێشـک؛ بالـدارێکی بچووکه پێشکه دەخوا ٥. *[ناشـیرین]* کـار و ڕەوتی دەوره دانی ژن ☰ ١. مژمژ؛ نوعی زنبـور درشـت ٢. موز ٣. گُل اختر ۴. پرندەای کوچک پشه‌خوار ۵. لاس

⊡ **مۆز کردن:** مۆز کرن؛ مۆز گرتن؛ ڕاکردنی گـا و گۆل له ژان و ترسی زیاتر پێوەدانی مـۆز ☰ رم کردن گاو از مژمژ

مۆز کرن: ☜ **مۆز کردن**

مۆز گرتن: ☜ **مۆز کردن**

مۆزرگان / mozirgan/: ☜ **مۆڵگه ـ١**

مۆزرگانـه / mozirgane/: نـاو. مۆڵـگه؛ مـۆزەلان؛ مەخەل؛ جێگەی مۆڵ خواردن ☰ جای اسـتراحت گلّه بعد از چرا

مۆزریـک / mozrîk/: ناو. ئاورینگ؛ پریشکی ئاگر ☰ جرقه

مۆزک / mozik/: ☜ **مێشەکەرانه**

مـۆزگره / mozg(i)re/: نـاو. مێشـگره؛ جۆرێـک زەلـەقوونی بـۆر و کلـک کـوڵ و تیژڕۆیـه مـۆز دەگرێت ☰ نوعی سنجاقک

مۆزمۆز / mozmoz /: نـاو. کـار و ڕەوتی گـەڕان و سووڕان به دەوری شتێکدا، وێڕای تەماح‌تێ‌کردن ‹هەر له دەوری ئەو ژنه مۆزمۆزیەتی!› ☰ عمل طمع در چیزی کردن

مۆزەبـەش / mozebeş/: نـاو. جـۆرێ قالۆنچـەی سووره ☰ نوعی ساس

مۆزەڕەشه / mozeřeşe/: ناو. کـۆراخ؛ مێرووویـەکی ڕەشه له زەرگەتـه زلتـر ☰ حشـرەای سـیاه رنـگ بزرگتر از زنبور

مۆزەشینه / mozeşîne/: ☜ **مێشەکەرانه**

مـۆزەکـەرانـه / mozekerane/: نـاو. کـۆرۆخ؛ خەرەنگەزە؛ کەرەنگێزه ☰ خرمگس

مۆزەلان / mozelan/: ☜ **مۆڵگه ـ١**

مۆزەمۆز / mozemoz/: ناو. کـار و ڕەوتی بـه دەورا هاتن به تەمایەک ‹ئەوه مۆزەمۆز به تەمای چیت؟› ☰ موس‌موس

⊡ **مۆزەمۆز بوون:** *[ناشیرین]* به دەوری شتێکدا هـاتن و تەمایـەکی زۆرتـر نـاڕەوا لـه دلـدا بـوون ‹ماوەیەکه له دەوری ئەو ژنـه مۆزەمۆزیـەتی!› ☰ موس‌موس کردن

مۆزی / mozî/: ناو. *[شـوورەیی]* مۆزیک؛ کونی کێـر؛

شوێنی هاتنه دەری گمێز ☰ إحلیل؛ سوراخ ذکَر

مۆزیقا / mozîqa/: ناو. مۆزیقە؛ بۆڕیە؛ توتوک؛ کەڕەنا؛ بۆڕی؛ شەیپوور؛ سازێکی بایی کانزایی، بە شێوەی لوولەیەکی درێژ و چەماوە کە سەرەکەی هەراوە و هێندیک کلیل و دوگمەی لە سەرە ☰ شیپور

مۆزیقە / mozîqe/: ☜ **مۆزیقا**

مۆزیقەچی / mozîqeçî/: ناو. بۆڕیژەن ☰ شیپورنواز

مۆزیک / mozîk/: ناو. ١. پارگوێل؛ پارێن ٢. کۆلەبەس؛ کۆلەوەس؛ زارۆی ژن لە مێردیتر ٣. ☜ **مۆزی** ٤. ☜ **مووسیقا** ☰ ١. گوسالەی دوساله ٢. بچەی زن از شوهر قبلی ٣. ☜ **مۆزی** ۴. ☜ **مووسیقا**

مۆژ^{1} / moj/: ناو. گۆلاوی پچووک ☰ برکەی کوچک

مۆژ^{2}: ئاوەڵناو. لووتپان ☰ پهن‌بینی

مۆژگاری / mojgarî/: ناو. مۆچیاری؛ ئامۆژگاری ☰ اندرزگویی

مۆژلا / mojla/: ☜ **مێروولە**

مۆژلە / mojle/: ☜ **مێروولە**

مۆژلەیکوتان / mojleykutan/: ناو. مێرووی درشت؛ میرووە عەجەمانە ☰ مورچەی درشت

مۆژنایيش / mojnayîş/: چاوگ. نیشان‌دان؛ لە بەر چاو ڕانان ☰ نمودن؛ نشان دادن

مۆژە / moje/: ناو. پەژارە؛ خەم؛ خەفەت ☰ اندوه

مۆژیار / mojyar/: ناو. مۆچکە؛ مۆچیار؛ ئامۆژگار ☰ اندرزگو

مۆست / most/: ☜ **ماست**

مۆسترە / most(i)re/: ئاوەڵناو. سۆسرەت؛ سەمەرە؛ سەیر ☰ عجیب

مۆستک / mostik/: ناو. مەمکەمژ؛ مەمکەی دەسکردی زارۆ خەڵەتێن ☰ پستانک بچه

مۆسقۆف / mosqof/: ناو. نەژادی ڕووس ☰ نژاد روس

مۆسک / mosk/: ناو. گیایەکی بالابەرزی قەفقەفە منالْ فیچقەی لێ ساز دەکەن ☰ گیاهی است

مۆسلا / mosla/: ناو. باسکێش؛ درێژترین دار لە هەوجارڕدا ☰ بلندترین چوب در خیش

مۆسە / mose/: ☜ **ماسی^{1}ـ١**

مۆسیقا / mosîqa/: ☜ **مووسیقا**

مۆسیقار / mosîqar/: ☜ **مووسیقار**

مۆش / moş/: ئاوەڵناو. بێنرخ؛ بێبایەخ ☰ بی‌ارزش

مۆشەن / moşen/: ناو. موشان؛ موشانە؛ جەنجەڕ؛ ئامراز یان ماشینی کوتان و جیا کردنەوەی کا و کلۆش لە دان ☰ خرمنکوب

مۆغەرە / moğere/: ☜ **مۆرەغە**

مۆفکە / mofke/: ناو. چلم ☰ خُلم

مۆڤر / movir/: ئاوەڵناو. هێدی؛ ئارام ☰ آرام

مۆڤک / movik/: ناو. ١. ئێسکەوردەی ناو لەش ٢. بەند و گەی لەش ٣. گرێ ناو ساقەتەی ڕوەک ٤. دارۆکەی پشکی مەشکە ☰ ١. استخوان‌های ریز بدن ٢. بند استخوان ٣. بند ساقەی نباتات ۴. چوبک سوراخگیر مشک

▣ **مۆڤکا پشت** ☜ **مۆرەغە**

مۆڤکا مل: بەند و گەی شان و پیل ☰ بند استخوان شانه

مۆڤەت / movet/: ناو. محەببەت؛ موحبەت؛ مۆبەت؛ مەوبەت؛ مهەبەت: ١. ڤیان؛ عیشق؛ ئەوین؛ مێر ٢. خۆشەویستی؛ خوەشەویسی؛ وەشەویسی؛ دلۆڤانی؛ سۆزداری؛ میهرەوانی ☰ ١و٢. محبت

مۆقنای / moqnay/: چاوگ. لە کەسێ تووڕە بوون و دەنگ لێ هەڵبڕین ☰ از کسی عصبانی شدن و بر سرش داد زدن

مۆکڵ / mokił/: ناو. *[باوەڕی کۆن]* ئاڵ؛ هاڵە؛ جنۆکەی زەیستان‌کوژ ☰ آل زائو

مۆل / mol/: ئاوەڵناو. دوڕە؛ بـاوک تـاژی دایـک سەگ ⚑ دورگه (سگ)

مۆلاقه / molaqe/: ناو. مۆلەقە؛ ئەسپابێکی جۆلایە ⚑ از ابزارهای بافندگی

مۆلک / molik/: ناو. کرمی هەرەدرێژی ناو زگ ⚑ کرم کدو

مۆللا / molla/: ☜ **مەلا**

مۆله / mole/: ناو. سنگی دارین؛ گولمیخی له دار ⚑ میخ کلفت چوبین

مۆلەق / moleq/: ئاوەڵناو. مەولـەق: ۱. ئـاوێزان؛ هەڵواسـراو؛ دالـەقاو ۲. دەرپـەڕیوی زەق و بێجووڵە (چاو) ‹چاوی مۆلەق بوو› ⚑ ۱. مُعلـق ۲. برآمدەی بی‌حرکت (چشم)

⊡ **مۆلەق بـون**: وێـستان بـەبێ بـزووتن ⚑ بـدون حرکت ایستادن

مۆلەقە / moleqe/: ☜ **مۆلاقە**

مۆلەکە / moleke/: ناو. جێگەی ترس و مـردن ⚑ مهلکه

مۆلەیەی / moleyey/: ☜ **مەلایەتی**

مۆڵ^{1} / moł/: نـاو. ۱. مۆڵـە؛ جێگـەی پشـوودانی گاڕان لە چێشتەنگاودا ۲. مۆڵە؛ چۆنیـەتی لێـک کۆ بوونەوەی گا و گـۆل لـە شـوێنێک ۳. کۆگـا؛ شوێنی کۆ بوونەوە ٤. فرۆشگای زۆر گەورەی لـە چەند قاتدا ‹فامیلی مۆڵ› ⚑ ۱. شبغاز گلەی گاوهـا ۲. تجمع احشام ۳. محل تجمُع ۴. فروشگاه بزرگ

⊡ **مۆڵ بـون**: مۆڵـین؛ مـۆڵ خـواردن؛ مـۆڵ دان؛ نووستنی گا و گۆل و ئاژەڵان لە شوێنێ نزیـک بە یەکتر ⚑ تجمع و آسودن احشام در کنار هم

مۆڵ خواردن: ☜ **مۆڵ بون**

مۆڵ دان: ۱. نوانـدن و پشـوودان بـە ئـاژەڵ و بەگشتی، هەموو چوارپەلی دەستەمۆ ‹کە مۆلم دا مێگەلی تێر لە سەر سەوزە گیا!/ زەردەی هەتاو ئەگرێتە زێـڕ ڕووی دەشـت و چیـا «گـۆران»› ۲. ☜ **مۆڵ بون** ⚑ ۱. استراحت دادن به اَحشـام در یک جا ۲. ☜ **مۆڵ بون**

مۆڵ^{2}: ئاوەڵناو. زۆر؛ زەحف؛ فرە ⚑ زیاد

مۆڵگە / mołge/: ناو. مۆڵ: ۱. مۆزرگانە؛ مۆزرگان؛ مۆزەلان؛ مەخەل؛ جێگەی مۆڵ خواردن ‹فیتـەی شـوان، ئۆحـەی گـاوان/ دێ لـە مۆڵـگە و دەراوان «هێمن»› ۲. *[پلار]* شوێنی حەسانەوە و نیشتەجێ بوونی قوشوون ⚑ ۱. جای آسایش گله بعد از چرا ۲. اردوگاه؛ استراحتگاه نظامی

مۆڵە / mołe/: ناو. ۱. قوڕی خۆشە بوو بۆ سواغ ۲. ☜ مۆڵ^{1}ــ۱و۲ ⚑ ۱. گِـل آمـاده انـدودن ۲. ☜ مۆڵ^{1}ــ۱و۲

⊡ **مۆڵە کردن**: سواخ دان ⚑ گِل اندودن کردن

مۆڵەت / mołet/: ناو. قان؛ قانە؛ ماوە ⚑ مُهلت

⊡ **مۆڵەت دان**: دەرفەت دان ⚑ فُرصت دادن

مۆڵـەت (لێ)خواسـتن: دەرفـەت داوا کـردن ⚑ فُرصت خواستن

مۆڵەقێ / mołeqê/: ئاوەڵکار. زۆرێـک؛ هەنـدێکی زۆر ‹مۆڵەقێ گوێزمان شارۆ دا› ⚑ مقدار زیادی

مۆڵـەگار / mołegar/: نـاو. شـوێنی حەسـانەوەی گاگەل ⚑ استراحتگاه احشام

مۆڵین / mołîn/: ☜ **مۆڵ بون**

مۆم / mom/: نـاو. مووم: ۱. شەم؛ شەمێ ۲. مێـو؛ کـڕاش؛ کراشـە؛ کـرێش؛ کـراژ؛ کـڕاژ؛ بـەرمیت؛ ماکێکی نەرمی مەیلەو زەردە لە ئاودا ناتوێتەوە لە کان، گیا و گیانەوەر و بەتایبـەت لـە تواندنـەوە و پالافتنی شانەی هەنگوێن بەرهەم دێ ⚑ ۱. شمع ۲. موم

مۆمدان / momdan/: ناو. شەمدان ⚑ شمعدان

مۆمک / momik/: نـاو. شـەمی پچـووک ⚑ شـمع کوچک

مۆمکەر / momker/: ناو. شەمچێ‌کەر ⚑ شمع‌ساز

مۆمنا / momna/: ☜ **مۆمیا**

مۆمناو / /momnaw/: ☜ **مۆمنایی ـ٢**

مۆمنــای / /momnay/: چــاوگ. هێورانـــدن 🇮🇷 آرام کردن

مۆمنــایی / /momnayî/: نــاو. ١. ☜ **مۆمیــایی** ٢. مۆمناو؛ مۆمینه؛ مشەمما؛ چنــراوێ ئەســتوور بــه ســـواخی لاســـتیک، پلاســـتیک، جـــەوی یـــان ترەبانتین، کــه وەک ڕاخــەرێک بــەکار دێ 🇮🇷 ١. ☜ **مۆمیایی** ٢. مُشمع

مۆمەقەنــد / /momeqend/: نــاو. باســـک؛ مۆدنـــه؛ دارسیغار ‹ئەگــەرچی مۆمەقەنــدت کارەبایــه/ بــەلام تەرکی بکه ئەم کارە، بایه! «؟»› 🇮🇷 چوبسیگار

مۆمی / /momî/: ناو. شەم؛ شەماڵک 🇮🇷 شمع

مۆمیا / /momya/: ناو. مۆمنا؛ ماکێکی قاوەیی تــۆخ و دەڵەمه کە لە زەوینی نەوتداردا بەدی دێ و لە کۆنــدا بــه ڕۆن دەیانگرتــەوە و هەویرەکــەیان بــۆ دەرمانی برین و شکسته و ڕاگرتنی لەشی مردوو بە کار دێنا 🇮🇷 مومیا

مۆمیای / /momyay/: چاوگ. هێور بوونــەوە 🇮🇷 آرام شدن

مۆمیــایی / /momyayî/: نــاو. مۆمنــایی؛ میمنــایی؛ کــەلاکی مۆمیــاکراو بــه مەبەســتی بــەرگری لــه داڕزانی 🇮🇷 مومیایی

مۆمینه / /momîne/: ☜ **مۆمنایی ـ٢**

مۆن^{١} / /mon/: ناو. مێ؛ مێوینه ‹مۆن گا› 🇮🇷 مادینه

مۆن^{٢}: ☜ **مڕومۆچ**

▪ **مۆن^{٣}**: پاشەوشه. ـ هۆن؛ هۆنەر؛ ڕێسکار 🇮🇷 ـ تاب

مۆنج / /monc/: ناو. ١. بریقەی پەڵەپەڵە لــه کــردا ٢. ڕەوتی گەڕانەوەی بەتەوژمی ئــاوی ڕاوەســتاو ‹شەپۆلی دەریای بێسنوور، لە داوێنی بەستێنا مرد!/ مۆنجی پەژارە، پەرۆشی قەڵای پڕ هیــوای دڵــی بــرد «سوارە»› 🇮🇷 ١. امواج برّاق در بافــت ٢. برگشــت آب راکد با فشار

⊡ **مۆنج داگرتن:** تۆران؛ زیز بوون 🇮🇷 قهر کردن

مۆنگا / /monga/: ☜ **مانگا**

مۆنه / /mone/: ناو. ١. ئاکــار؛ ڕەوش ٢. چۆنیــەتی واز لێ نەبوون؛ بە قەڵسی ڕوانــین ٣. ناوەڕاســت؛ ناوەند؛ چەق 🇮🇷 ١. روش؛ منش ٢. بیزاری ٣. مرکز

⊡ **مۆنه لێ کردن:** بێز لە شتێ هاتنــەوە و ڕوو لــێ هەڵچەرخاندنەوە ‹خۆشی ناوێ، مۆنەی لێ دەکا› 🇮🇷 اظهار بیزاری کردن و رو گرداندن

مۆنەی / /money/: ناو. بەهانه؛ پەڵپ 🇮🇷 بهانه

مۆنــەیی / /moneyî/: نــاو. ناوەنــدێتی؛ دۆخ یــان چۆناوچۆنی ناوەند بوون 🇮🇷 مرکزیّت

مۆنی / /monî/: ناو. ڕووگرژی؛ مڕومۆچی 🇮🇷 بداخمی

مۆو / /mow/: نــاو. مێــو؛ ڕەز؛ داری تــرێ 🇮🇷 تــاک؛ درخت انگور

مۆوژ / /mowij/: ☜ **مێوژ**

مــو / /mû/: نــاو. ١. موویــه؛ مــی؛ تاڵــی ناســک و پتەوی سەر و لەشی زۆربەی گوانداران بەتایبــەت مرۆ ٢. نەخۆشییەکە لە قامک دێت و زۆر بەئێشه ٣. کولکەی زرووی جۆرێ بزن ٤. نــووکی دەرزی ٥. سەر لێوی تیژی تیخ ٦. کوڵ و خــەم ٧. ☜ موه ـ١ 🇮🇷 ١. مو ٢. کژدُمه ٣. پشم زِبر نــوعی بــز ۴. نوک سوزن ۵. لبەی تیز تیــغ ۶. غــم؛ انــدوه ٧. ☜ **موه ـ١**

▣ **مــوی بــەرا وەن:** *[شــوورەیی]* تووکەبــەر؛ مــووی بەرگەدە 🇮🇷 موی زهار

مووی لووت: *[کینایه]* دەردیسەر؛ موزاحیم 🇮🇷 مــوی دماغ

⊡ **مو بە بەیندا نەچوون:** *[کینایه]* زۆر دۆست بــوون؛ هاوەڵی گیانی-گیــانی بــوون 🇮🇷 دوست جانی بودن

مو تێنەچوون: *[کینایه]* بێعەیب و خەوش بــوون 🇮🇷 مو لای درز (چیزی) نرفتن

مو قرژ بوونەوە: *[کینایه]* کــرژ بوونــەوەی تــووکی لەش بە هۆی تووڕە بوونی یان ترســانی زۆر 🇮🇷

مو به تن کسی سیخ شدن

موو ڕنین: */کینایە/* دەربڕینی خەم یان تووڕەیی زۆر ☰ اظهار کردن اندوه یا خشم بسیار

موو کردن: ١. زۆر تیژ بوون ٢. پەژیوان بوونەوە لە وەرنەگرتنی شتێ کە پێی بەخشراوە ☰ ١. بسیار تیز بودن ٢. پشیمان شدن از نپذیرفتن بخششی

موو لە ماست دەرکێشان: */کینایە/* ماست و موو بژاردن؛ وردبین بوون ☰ مو را از ماست کشیدن

موو نەپساندن: */کینایە/* تەواو بەیدەست و فەرمانبەر بوون ‹کەچی ئێستا لە داوی بسکی تۆدا/ گرفتارم گولم، موو ناپسێنم «هێمن»› ☰ تسلیم محض بودن

موو وەرین: تووک لە لەش وەرین بە هۆی نەخۆشینەوە ☰ ریختن موی بدن بر اثر بیماری

مووی کەسێک هەڵپڕووزاندن: ☜ **مووی کەسێك هەڵکزاندن**

مووی کەسێک هەڵکزاندن: */کینایە/* مووی کەسێک هەڵپڕووزاندن؛ لە کوتوپڕا و زۆر بەجێ لە شوێنێکدا پەیدا بوون ☰ موی کسی را آتش زدن

بە مووەکەوە بەسران: */کینایە/* بە پفێکەوە بەند بوون؛ لە پچڕان و تێدا چووندا بوون ☰ به مویی بند بودن

مووئەنگێو / mû'engêw/: ئاوەڵناو. */کینایە/* زۆر دەستڕاست لە ئەنگووتندا ‹چەن هەزاران تفەنگچی مووئەنگێو/ چەن کوڕی سەفدڕی جیهانی هەیە «قانع»› ☰ بسیار دقیق در نشانەگیری

مووبڕ / mûbiř/: ئاوەڵناو. زۆر کپ؛ توند بە سەر یەکا دراو ‹پێوەی دە! مووبڕی کە!› ☰ کیپ؛ بدون منفذ

مووبەق / mûbeq/: ناو. مدبەق؛ مدوەق؛ جێگەی چێشت لێنان ☰ مطبخ؛ آشپزخانه

مووبەموو / mûbemû/: ئاوەڵکار. سەرلەبەر: ١. بە وردی (لەمەڕ خەبەر و باسەوە) ‹وەکوو ئاوالی چاک ئەستێرەکان گوێ ڕادەدێرن بۆم/ هەتا بۆیان بەیان کەم مووبەموو ڕازی دەروونی خۆم «هێمن»› ٢. هەموو؛ تێکڕا ‹هەتا تۆم ئاشنا بووی، ئاشنام بوون/ ئەمێستا مووبەمووم ئەغیارە بێ‌تۆ «نالی»› ☰ ١. موبەمو ٢. همه؛ به کلی

مووتاب / mûtab/: ناو. مووتاو؛ کەسێ کە جەوالی لە موو دروس ئەکا ☰ موتابچی

مووتاو / mûtaw/: ناو. ١. ☜ **مووتاب** ٢. تاڵەموو؛ تاڵەبەنی موو ☰ ١. ☜ **مووتاب** ٢. تار مو

مووتک / mûtik/: ناو. مۆرد؛ مۆرتک؛ دەوەنێکی بۆنخۆشە ☰ درختچەی آس

مووتە / mûte/: ناو. مەلێکی پۆپەداری زۆر دەنگخۆشە ☰ پرندەای کاکُلی و خوش آواز

مووتی / mûtî/: ☜ **مۆتی**

مووچ^{۱} / mûç/: ناو. ١. جومگەی دەست ٢. ڕەوتی چەمین؛ چەقین ☰ ١. مُچ ٢. خم

مووچ^{۲}: ئاوەڵناو. ١. ☜ **مرومۆچ** ٢. قوت؛ قیت؛ مۆچ (بۆ گوێ) ‹گوێ‌هەمووچ کرن› ☰ ١. ☜ **مرومۆچ** ٢. تیز (گوش)

مووچ^{۳}: پێڕۆ. ← **ماچ و مووچ**

مووچاچ / mûçaç/: ☜ **مووچاخ**

مووچاخ / mûçax/: ناو. مووچاچ؛ پرچی بەدەل ☰ کُلاەگیس

مووچاندن / mûçandin/: چاوگ. تێپەڕ. //مووچاندت؛ دەمووچێنی؛ بمووچێنە// مووچانن؛ مووچاندنەوە؛ مووچاننەوە؛ داهێنانەوە؛ لارەو کردن؛ لار کردنەوە ☰ خم کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەمووچاندن

مووچاندنەوە / mûçand(i)newe/: ☜ **مووچاندن**

مووچانن / mûçanin/: ☜ **مووچاندن**

مووچاننەوە / mûçannewe/: ☜ **مووچاندن**

مووچانە / mûçane/: ناو. ١. ☜ **مووچە** ـ١ ٢.

باجی خاوەن ملک لە ڕەعیەتی جووتبەندە ≡ ١. ☜ **مووچە ـ١** ٢. بهرەی مالکانە

مووچانەوە / mûçanewe/: ☜ **مووچیایوە**

مووچرک / mûçirk/: ☜ **مچووڕك**

مووچڕک / mûçiřk/: ناو. ١. ☜ **مچووڕك** ٢. مشەمای دەرمان کە بە پێستەوە دەلکێنرێ ≡ ١. ☜ **مچووڕك** ٢. مُشمع

⊡ **مووچرک بە لەشدا هاتن:** ☜ **مچووڕك بە لەشدا هاتن**

مووچڕکە / mûçiřke/: ☜ **مچووڕك**

مووچک / mûçik/: ناو. *[شووورەیی]* تووکە بەر ≡ موی زهار

مووچن / mûçin/: ناو. مچینک؛ مووچینک؛ مووکەش؛ مووکێش؛ میکە؛ مەقاچ؛ ئامرازی موو هەلکێشان ≡ موچین

مووچنایوە / mûçnaywe/: چاوگ. مووچاندنەوە ≡ خم کردن

مووچە / mûçe/: ناو. ١. مچە؛ مواجب؛ مووچانە؛ جیرە ‹بۆچی مووچەیان ناکەن ئیزافە/ ئەوانیش تێر بن مەگەر خیلافە؟ «حەقیقی»› ٢. بەش؛ پشک؛ بەربەش ٣. کێلگەی بەشی مالێکی جووتبەندە ‹مووچەکەی ئێمە دوورە› ٤. جومگە؛ بەند؛ مۆفک ٥. نووشتە؛ دوعای نووسراو ٦. دەستەیەک نانی سەر یەک خراو ‹دوو مووچە نانی بە دەستەوە بوو› ≡ ١. حقوق؛ مستمری ٢. سهم ٣. مزرعەی یک خانوادەی کشاورز ۴. مفصل ۵. دعای نوشتەشدە ۶ دستە (نان)

مووچەخۆر / mûçexor/: ناو. ١. جیرەخۆر ٢. کارگێڕ ‹مووچەخۆری دەولەت› ≡ ١. مستمری‌بگیر ٢. کارمند

مووچەرک / mûçerik/: ☜ **مچووڕك**

مووچە . مووچە / mûçe mûçe/: ئاوەلکار. بەشە بەشە ≡ بخش ـ بخش

مووچەوانە / mûçewane/: ناو. موچەوانە؛ دەسبەندی خشل ≡ دستبند زینتی

مووچیانەوە / mûçyanewe/: چاوگ. داهاتنەوە؛ چەمانەوە ≡ خم شدن

مووچیایوە / mûçyaywe/: چاوگ. مووچانەوە ≡ خم شدن

مووچینک / mûçînik/: ☜ **مووچن**

مووخڕکە / mûxiřke/: ☜ **مووخۆرکە**

موخل / mûxil/: ناو. ١. ☜ **مۆخل** ٢. پالوێنە؛ کەوگیر ≡ ١. ☜ **مۆخل** ٢. کفگیر

مووخۆر / mûxor/: ناو. داڕوو؛ دەرمان حەمام ≡ واجبی

مووخۆرکە / mûxorke/: ناو. مووخڕکە؛ مووخۆرە؛ مووخوەرە؛ خڕکانە؛ نەخۆشینێکی موو بەتایبەت مووی سەر، کە تورت و دوولقان دەبێتەوە و پاشان دەشکێ ≡ موخورە

مووخۆرە / mûxore/: ☜ **مووخۆرکە**

مووخە / mûxe/: ☜ **مۆخ**

⊡ **مووخە چنین:** *[کینایە]* مۆخ کێشان؛ ئەرک و زەحمەت پێ دان و جاڕز کردن ‹بەکرە شۆفارە ئەوی مووخەی چنیم/ زێی مەم و زینان ولاتی لێ تەنیم «هێمن»› ≡ رنج و عذاب دادن

موود / mûd/: ناو. ١. شەڕە قسە ٢. ئێرەیی ٣. دژایەتی ≡ ١. جَدَل ٢. حسادت ٣. مُخالفت

مووداپۆش / mûdapoş/: ناو. پۆرتک؛ سەرپۆش ≡ سرپوش

موودار / mûdar/: ئاوەلناو. ١. تایبەتمەندی چاوێ کە نەخۆشی مووی گرتبێ ٢. کولکن؛ تووکن ≡ ١. چشم بیمار از نوعی درد ٢. پُرمو

موودنە / mûd(i)ne/: ناو. مۆدنە؛ دارجگەرە ≡ چوب سیگاری

موودە / mûde/: ئاوەلناو. ژێهاتی؛ هەلکەوتە ≡ سرآمد

موور / mûr/: ناو. ١. سووچ؛ گۆشە ٢. باڵدار؛ پەلەوەر ٣. گریان؛ شیوەن ٤. /کینایە/ ڕۆژوو؛ ڕۆژگ ٥. مێروولە؛ مرۆچە ‹مار و موور› ٦. شتی چکۆلەی سماو بۆ جوانی و خشڵ ‹ملوێنکی موور› ٧. چرۆچاو ‹مووریٚ خۆ تاڵ کرد› ٨. هێزم؛ بڕەدار ٩. ☜ **موورە ـ١وە** ☰ ١. گوشە ٢. پرندە ٣. مویە ۴. روزە ۵. مورچە ۶. مُهرە ٧. رُخسار ٨. قطعەی هیزم ٩. ☜ **موورە ـ١وە**

موورا / mûra/: ناو. کووژەکەی شین کە بۆ چاوەزار لە شانی منالی دەدەن ☰ مُهرەی کبود دفع چشم زخم

موورتک / mûrtik/: ناو. مۆرتک؛ موورد؛ مورد؛ مووتک؛ میتگ؛ کەییر؛ کەیرە ☰ گیاه مورد

موورد / mûrd/: ☜ **موورتك**

موورک / mûrik/: ناو. ١. مووری خشڵ ٢. پێشکەی زۆر وردیلە ☰ ١. مُهرە ٢. پشەی ریز

⊡ **موورک لە خۆ نان:** /کینایە/ خۆ بە زل شاندان و شاتوشووت کردن ☰ لاف بی معنی زدن

موورکومایە / mûrkumaye/: ناو. ڕێز و حورمەت ☰ سنگینی؛ وقار

موورگ / mûrig/: ناو. ١. موور؛ موورک ٢. ☜ **مێروولە** ☰ ١. مُهرە ٢. ☜ **مێروولە**

موورگەبا / mûrgeba/: ☜ **مووروووەبا**

موورگەکەوڵە / mûrgekewłe/: ☜ **مووروووەکەرانە**

موورگەکەوەڵە / mûrgekewełe/: ☜ **مووروووەکەرانە**

موورگەگیا / mûrgeg(i)ya/: ☜ **مووروەگیا**

مووروەکەرانە / mûr(i)wekerane/: ☜ **مووروووەکەرانە**

مووروەگیا / mûr(i)weg(i)ya/: ناو. پێچیلە؛ موورگەگیا ☰ گُل لادن

مووروو / mûrû/: ناو. ١. موورک؛ موور؛ موورگ ٢. ☜ **هەرمێ** ☰ ١. مُهرە ٢. ☜ **هەرمێ**

▣ **مووروی ئاش:** ☜ **مووروووەئاش**

مووروی شین: ☜ **مووروووەشین**

موورووز / mûrûz/: ناو. ١. کزی و ماتی ٢. بەدبەختی؛ کلۆڵی ☰ ١. اندوه ٢. بدبختی

موورووله / mûrûle/: ناو. ١. ☜ **مووروووەئاش** ٢. داروو‌کێکە لە نێوان مژانە و ئێرەقەدا ٣. بەرکۆڵە؛ بەشێکی ئاموورە ☰ ١. ☜ **مووروووەئاش** ٢. ابزاری در خیش ٣. قسمتی از خیش

مووروووەئاش / mûrûwe'aş/: ناو. مووروووی ئاش؛ موورووله؛ بەردێ خڕە لە بن تەوەرەی ئاسیاودا ☰ مُهرەی قطب آسیا

مووروووەبا / mûrûweba/: ناو. موورگەبا؛ جۆرێ موورکی سپی کە بە پیرۆز دەزانرێ ☰ نوعی مُهرەی سفید شگون‌دار

مووروووەتا / mûrûweta/: ناو. مووروویەکی شینە ☰ مُهرەای زینتی آبی رنگ

مووروووەچۆڵەکە / mûrûweçoleke/: ناو. بەری گیایەکە باریک و لوولەیی، ژنان خشڵی پێ دەگرنەوە و لە ملی دەکەن ☰ ثمر گیاهی است برای گردنبند استفاده می‌شود

مووروووەدەنگیلە / mûrûwedengîle/: ناو. مووروویەکی خەیاڵییە لە هەقایەتی «سووری عەیاردار» قسە دەکا ☰ مُهرەای افسانەای که گویا حرف می‌زند

مووروووەسەراو / mûrûweseraw/: ناو. جۆرێ مووروووە ☰ نوعی مُهرەی زینتی

مووروووەشیلان / mûrûweşîlan/: ناو. جۆرێ مووروووی سوورە لە دەنکە شیلان دەچێ، ملوانکەی پێ دەهۆننەوە ☰ نوعی مُهرەی زینتی

مووروووەشین / mûrûweşîn/: ناو. مووروووی شین؛ مووروووەشینە؛ کانزایەکە بە ڕەنگی شینی تۆخ بۆ دەرمان دەشێ ☰ زاج کبود

مووروووەشینە / mûrûweşîne/: ☜ **مووروووەشین**

مووروووەقاچاخی / mûrûweqaçaxî/: ناو. جۆرێک

مووروووی سێ گۆشەیە ملوانکەی پێ دەهۆننەوە ☰ نوعی مُهرەی زینتی

مووروووەکەرانە / mûrûwekerane/: ناو. مۆرەکە؛ موورگەکەوڵە؛ موورگەکەوەڵە؛ مووروووەکەرانە؛ موورەکە؛ کووژەکە؛ خەرموورگ؛ گژک؛ گڕی ☰ خرمُهرە

مووروووەلەرزە / mûrûwelerze/: ناو. جۆرێ مووروووە ☰ نوعی مُهرەی زینتی

موورە / mûre/: ناو. ١. موور؛ پارچەی بە مشار براو لە کۆتەدار ٢. پەلەپیتکە؛ بەردووکەی کە بە دوو پتە دەهاویژرێ ٣. چەکوچ ٤. مۆرتخە ٥. موور؛ کۆمای دەخڵی دروێنەکراوی ئامادەی خەرمانکووب ٦. مۆرد؛ بربەند؛ سیسۆ ☰ ١. قطعەی با ارّە بریدە شدە از کُندە ٢. زاغوک ٣. چکش ۴. مهرەی فقرات ۵. تودەی غلەی آمادەی خرمنکوبی ۶. سوهان

موورەت / mûret/: ناو. بربەند؛ مرمەند؛ بربەن؛ بروەن ☰ سوهان

موورەغە / mûreğe/: ☜ مۆرەغە

موورەکە / mûreke/: ☜ مووروووەکەرانە

موورەکی / mûrekî/: ناو. جۆرێ مێوژ ☰ نوعی مویز

موورەگە / mûrege/: ☜ مۆرەغە

مووری / mûrî/: ☜ مێرووله

مووریسان / mûrîsan/: ناو. شارەمێروو؛ کونا مرۆچە ☰ لانەی مورچگان

موورێ / mûrê/: ☜ مۆرەغە

مووڕن / mûřin/: ناو. بەری دەمووکانە ☰ ثمر مویزک

مووڕەد / mûřed/: ☜ مرمەند

مووڕێژە / mûřêje/: ناو. دەردی تووک لێ وەرین ☰ بیماری ریزش مو

مووڕێس / mûřês/: ناو. تەشیڕێس لە مووی بزن ☰ ریسندەی مو

مووز / mûz/: ناو. ١. مووزبەرە؛ جلیت؛ جریت ٢. جلیتبازی ☰ ١. چوبدستی سوارکاران در مسابقەی سوارکاری ٢. بازی سوارکاری با چوبدستی

مووزبەرە / mûzbere/: ☜ مووز-١

مووزر / mûzir/: ناوەڵناو. چاوچنۆک؛ چاونەزێر ☰ طمعکار

مووزک / mûzik/: ناو. کەوش؛ پێڵاو ☰ کفش

مووزە / mûze/: ناو. مووزەخانە؛ ئەنتیکەخانە ☰ موزه

مووزەخانە / mûzexane/: ☜ مووزە

مووزەر[1] / mûzer/: ناو. پۆڕ؛ زیوەکەو؛ سویسکەڕەشە؛ مەلێکە نەختێ لە کەو گەورەتر ☰ دُرّاج

مووزەر[2]: ناوەڵناو. لەشسپی و مووبۆر ☰ پوستسفید مو بور

مووزەرد / mûzerd/: ناوەڵناو. سیسۆ ☰ بُور

مووزەن / mûzen/: ناو. کەمان؛ کەمانچە ☰ کمانچه

مووزیک / mûzîk/: ☜ موسیقا

مووس / mûs/: ناو. ١. ماچ؛ رامووس؛ کاری رامووسان ٢. گووزان؛ گوێزان؛ تیغ یان چەقۆی سەر و ریش تاشین ٣. چەورە؛ گەریدە بۆ خواردن ☰ ١. بوسه ٢. اُستُره ٣. طفیلی

مووسایا / mûsaya/: ناوەڵناو. مووسایا؛ فێرکراو؛ هەڤۆتی ☰ تربیتشده

مووسایی[1] / mûsayî/: ناو. جوو؛ جوولەکە؛ جوولە؛ یەهوودی؛ ئۆمەتی مووسای پەیغەمبەر ☰ یهودی

مووسایی[2]: ناوەڵناو. جوولەکە؛ یەهوودی؛ پێوەندیدار یان سەر بە یەهوود ☰ یهودی

مووسپی / mûs(i)pî/: ناوەڵناو. دلهان؛ زاڵ؛ کەژ؛ کەسێ کە لە بەر تیشکی خۆر چاوی نادوونێ ☰ زال

مووسڵدان / mûsiłdan/: ☜ مێزەڵدان

مووسلی / mûslî/: ناو. مووسیر؛ گیایەکە بنێکی

وەک پیوازی هەیە، خۆش دەکرێ و دەکرێتە نێو ماست و دەخرێتە ترشیاتەوە ☰ موسیر

مووسم / mûsim/: ناو. سەر نووکی سمـی ئـاژەڵ و یەکسم ☰ نُک سُم حیوان

مووسەکە / mûseke/: ☜ **نوسەکە**

مووسەڵ / mûsel/: ئاوەڵناو. زگلـەوەڕێن؛ چـەورە؛ چلێس ☰ سورچران

مووسەنەک¹ / mûsenek/: ☜ **نوسەکە**

مووسەنەک²: ئاوەڵناو. ڕژد؛ چرووک؛ چکووس ☰ خسیس

مووسیر / mûsîr/: ☜ **موسڵی**

مووسیقا / mûsîqa/: ناو. مۆسیقا؛ مووزیک؛ مۆزیک: ١. هونەری لە پاڵ یەک نانی دەنگ بە لەبەرچاوگرتنی ڕیتم و میلۆدی و هارمۆنی ٢. ئەو هەوایە کە بەم شێوە بەدی دێ ☰ ١و٢. موسیقی

⊡ **مووسیقای پاپ**: مووسیقای هۆنراو بۆ خەڵکی ئاسایی بەبێ ڕەچاو کردنی بنەماکانی مووسیقا ☰ موسیقی پاپ

مووسیقای جاز: مووسیقای ڕەش‌پێستەکانی ئەمریکا کە ئێستاکە جەهانییە ☰ موسیقی جاز

مووسیقای کلاسیک: جۆرێک مووسیقای شوێنکەوتووی مۆسیقازانانی گەورەی ڕابردوو، بەتایبەت بەرهەمەکانی سەدەی حەڤدەهەم و هەژدەهەمی ئورووپا ☰ موسیقی کلاسیک

مووسیقای کۆن: ١. مووسیقای هۆز یا نەتەوەیێ کە لە مێژەوە باو بووە ٢. ئاهەنگ یان گۆرانییەک کە دەنێو دەزگاکانی تایبەتی مۆسیقای ئێرانیدا هۆنرابێتەوە ☰ ١. موسیقی سنتی ٢. موسیقی سنتی ایرانی

مووسیقای ناوچەیی: مووسیقای باوی ناو خەڵک کە بە سەر زارەوە هاتووە و پارێزراوە ☰ موسیقی محلی

مووسیقار / mûsîqar/: ناو. مۆسیقار؛ مووسیقاڕ: ١. کەسی ئاگا لە بنەما و ڕێوشوێنی مووسیقا ٢. ئاهەنگساز ٣. ژەنیار ☰ ١. موسیقیدان ٢. آهنگساز ٣. نوازنده

مووسیقاڕ / mûsîqař/: ☜ **مووسیقار**

مووسین / mûsîn/: چاوگ. ڕامووسین؛ ماچ کردن ☰ بوسیدن

مووش / mûş/: ناو. ١. قڕوقپی لە ترسان ٢. ☜ میت¹ـ٣ ٣. زەمینی قەت نەکلێدراو ٤. مشک ☰ ١. سکوت از ترس ٢. ☜ **میت¹ـ٣** ٣. زمین بایر ۴. موش

⊡ **مووش پێکردن**: بێدەنگ کردن بە گەف ☰ وادار به سکوت کردن

مووش کردن: مەخس کردن؛ بێدەنگ بوون لە ترسان ☰ ساکت شدن

مووشامبە / mûşambe/: ناو. مشەما؛ مشەمما ☰ مُشمع

مووشاندن / mûşandin/: چاوگ. بوورانەوە؛ لە هۆش خۆ چوون ☰ بیهوش شدن

مووشانێ / mûşanê/: ☜ **مێشێن**

مووش‌خورما / mûşxurma/: ناو. خورماسیلک؛ سەرکەنک؛ مشکێکی تووک زروە بە گوێی کوڵ و کلکی تووکنەوە ☰ موش‌خُرما

مووشن / mûşin/: ئاوەڵناو. مووشە؛ چاوکز ☰ کم‌بین

مووشۆکۆر / mûşokor/: ☜ **مشکەکوێرە**

مووشە¹ / mûşe/: ناو. ١. چاوی کەمحوکم ٢. مڵومۆ؛ مڵمووش ☰ ١. چشم کم سو ٢. عمل بو کشیدن و گشتن دنبال خوراکی

⊡ **مووشە کردن**: مڵومۆ کردن؛ گەڕان و بۆن کردن بۆ دۆزینەوەی خواردەمەنی ☰ بو کشیدن و گشتن دنبال خوراکی

مووشە²: ☜ **مووشن**

مووشەدەمە / mûşedeme/: ناو. دەمەی ئاسنگەر ☰ دم آهنگری

مووشەڕڕەت / mûşeřřet/: ناو. حەوالـە؛ نـاردراو بـە تایبـەتی بـۆ جەهەنـدەم ‹بـە جەحەنـدەمی مووشەڕڕەت کردا› 🇮🇷 حواله به جهنم

مووشـەک١ / mûşek/: نـاو. هـاژەک؛ وژەک: ١. کەرستەیەک بە خەزێنـەی سـووتەمەنییەوە کـە گازەکـەی دەردەچـێ و بـەرەو پێشـی دەبـا ٢. کەرستەیەکی وا بۆ چەکی گەرم 🇮🇷 ١و٢. موشک

مووشەک٢: ئاوەڵـناو. مووشـەکەر؛ زگـلـەوەڕێـن 🇮🇷 شکم‌چران

مووشەکەر / mûşeker/: ☜ **مووشەك**٢

مووشەمووش / mûşemûş/: ناو. کاری بۆن‌کێشـان و بۆگەڕان 🇮🇷 عمل موس‌موس کردن

مووشێن / mûşên/: ☜ **مێشێن**

مـووفرک / mûfirk/: نـاو. ١. وردەپێشـەی کلـۆری لەش ٢. گرێلەی هەودا ٣. سەر و ژێـر و بـۆر لـە نووسیندا 🇮🇷 ١. سُلامی؛ استخوان‌های گرد و کوچک بدن ٢. گره کوچک در نخ ٣. اِعـراب (فتحـه، کسـره و ضمه)

مووفەڕک / mûfeřik/: ☜ **متفەڕك**

موقـەڵـێش / mûqełêş/: ئاوەڵـناو. وردبـیـن 🇮🇷 موشکاف

مـووک / mûk/: ناو. فرمێسکی درۆ ‹هاتووە مووکم بۆ هەڵدەڕێژێ! نازانـێ مـن باشـی دەناسـم› 🇮🇷 اشـک تمساح

مـووکار / mûkar/: ئاوەڵناو. زۆر تیژ (واتا: مـوو ئـەکا) ‹بـرۆت تیغێکـە وسمـەی سـەیقەل و مەسـلوول و مووکارە/ کە عیشوەی جەوهـەرە، ڕەمـز و ئیشـارەی ئاوی مەودایە «نالی»› 🇮🇷 بسیار تیز

مووکەش / mûkeş/: ناو. ١. ☜ **مووچن** ٢. دەویت؛ بێناموس 🇮🇷 ١. ☜ **مووچن** ٢. جاکش

مووکێش / mûkêş/: ☜ **مووچن**

موولە١ / mûle/: ناو. حەری؛ هەڕ؛ هەڕگ؛ قوڕ؛ لەوە 🇮🇷 گِل

موولە٢: ئاوەڵناو. چکۆلە و سڵ (یەستر) 🇮🇷 کوچـک و چموش (قاطر)

مووم / mûm/: ☜ **مۆم**

موومار / mûmar/: نـاو. زووری؛ مۆلـک؛ مارمـارک؛ کرمەپانە 🇮🇷 کرم کدو

موومانـە / mûmane/: نـاو. ئـەو مـووەی دیـواری خەڵێفی پێ سواغ دەدرێ 🇮🇷 موی روی جدار کندو

موومی / mûmî/: ☜ **مەیموون ـ٢**

موون١ / mûn/: ناو. هۆنە؛ هۆندراو 🇮🇷 بافته

ـ موون٢: پاشەوشە. هۆنەر؛ هۆن 🇮🇷 ـ ریس

مووناندن / mûnandin/: چاوگ. هۆنینـەوە؛ بـادان 🇮🇷 ریسیدن

موونتەنە١ / mûntene/: چاوگ. هۆندنەوە؛ بادان 🇮🇷 تاب‌دادن

موونتەنـە٢: ئاوەڵـناو. وەهـۆنراو؛ بادریـاگ 🇮🇷 تـاب داده‌شده

مـوونین / mûnîn/: چـاوگ. هۆندنـەوە؛ بـادان 🇮🇷 ریسیدن

مـووەڕزە / mûweř(i)ze/: نـاو. نەخۆشـی تـووکی سەر وەرین 🇮🇷 بیماری ریزش موی سر

مووین / mûwîn/: ☜ **مووین**

موویش / mûyş/: ☜ **مشك ـ١**

مـوویکار / mûyhar/: نـاو. خـەملینۆک؛ سـەرتاش؛ جوانکەر 🇮🇷 آرایشگر

موویـنـە / mûyne/: ئاوەڵـناو. کولـکن؛ تـووکن 🇮🇷 پشمالو

موویـنەکە / mûyneke/: ناو. پنجە هەرزن 🇮🇷 بوتەی ارزن

موویە / mûye/: ☜ **مو‌ـ١**

مـووین / mûyîn/: ئاوەڵناو. ١. مووەین؛ چێکـر لـە موو؛ لە موو دروستکراو ‹کـڵاوی مـووین› ٢. زۆر باریک و ناسک، وەک موو ‹لوولەی مووین› 🇮🇷 ١. ساخته از مو ٢. موین

موویینه / mûyîne/: ناو. گیامووینه؛ گیایەکی ورد و تووکنه، پتر لە نێو وێنجه و مێرگان شـین دەبـێ ☰ گیاهی است

مە¹ / me/: جێناو. خۆمان؛ ئێمه ‹ئەو کچه جووانە کە مەی دەفرۆشـن/ نـازی چاوانـە بـە مـەی دەفرۆشـن «هەژار، *بۆکوردستان*»› ☰ ما

مە²: پێشگر. ١. بە سـەرەتای کـردارەوە دەلکـێ و واتای بەرگری دروست دەکا ‹مەڕۆ؛ مەخۆ؛ مـەچۆ؛ مەڵێن؛ مەکەن› ٢. م ـ نیشانەی داهاتوو لە کاردا؛ دە؛ ئـ ‹واران مەوارۆ› ٣. نـە؛ نـا؛ نیشـانەی نـەفی کردنەوەی ئاوەڵناو و ناو ‹مەزا› ☰ ١. مَـ ؛ نشانەی نفی ٢. می؛ نشانەی استمرار ٣. نا؛ صفت منفی‌ساز

مەئافە / me'afe/: ناو. کەژاوە ☰ کجاوه

مەئەرس / me'ers/: ناو. گەواد؛ دەویت ☰ جاکش

مەبادا¹ / mebada/: ناو. *[کینایه]* کاتی تەنگانـه ‹بـۆ ڕۆژی مەبادا ڕامگرتووه› ☰ هنگام ضرورت

مەبادا²: نزا. ١. نەکەی؛ دەغیلە ‹مەبادا بە لای شتی وادا بچی!› ٢. وشەی دوودڵی ‹مەبادا هاتبـێ و لـە ماڵ نەبووبم!› ☰ ١. زنهار ٢. نکند

مەبال / mebal/: نـاو. مبال؛ مـەوال؛ ئاودەسـت ☰ مُستراح

مەبتکۆ / mebitko/: ئاوەڵـکار. ڕەنگـە؛ شـایەتـا؛ شایەد ☰ شاید

مەبرانی / mebranî/: ☜ مەگیرانی

مەبرە / mebre/: نـاو. غـەزاڵ؛ کـەژاڵ؛ خـەزاڵ ☰ غزال

مەبۆ / mebo/: ئاوەڵـکار. ١. دەبێ؛ ڕێی تێ دەچێ ٢. ئەبێ؛ دەبـێ؛ پێویسـته ٣. نابێ؛ ناشـێ ☰ ١. ممکن است ٢. باید؛ بایستی ٣. نباید؛ غیرممکن است

مەبەس / mebes/: ☜ مەبەست

مەبەست / mebest/: نـاو. مەبەس: ١. ئامـانج؛ دۆز؛ بەرگ؛ مەرام؛ کاربەند؛ ئەوەی هەوڵی بـۆ دەدەن تا دەستی بخەن ‹مەبەسـتـی ژیـان› ٢. مخـەت؛ چەمک؛ نیاز؛ سا؛ خواستە ‹مەبەسـتت لـەم قسـانە چییە؟› ☰ ١. هدف ٢. منظور

مەبەه / mebeh/: ئاوەڵناو. گوشاد؛ هەراو؛ فـرەه ☰ فراخ

مەت / met/: ☜ مەتی

مەتا / meta/: ☜ مەتاع

مەتار / metar/: ☜ مادەر

مەتارە / metare/: ناو. ١. قمقمۆکەی سەفەری ٢. سارد و گەرم ☰ ١. قُمقُمه ٢. فلاسک

مەتارەک / metarek/: پێرۆ. ← **هەتارەك و مەتارەك**

مەتاع / meta'/: ناو. مەتا؛ کالا؛ کەلپەلی بازرگـانی ☰ کالا؛ متاع

مەتالیک / metalîk/: ناو. پارەی هـەرە بچکۆلـەی دەورانی عوسمانی ☰ پول خُرد دورەی عُثمانی

مەتاڵ / metał/: ناو. مەرتاڵ؛ قەڵغان ☰ سپر

مەتر / metr/: ☜ میتر

مەترالێزە / metralêze/: ناو. مەترەلۆ ☰ آتشبار

مەتران / metran/: ناو. ١. زانای ئایینی فەلـە پلـە باڵاتر لە ئەسقەف ٢. نێزەی درێژ بۆ ڕاوەماسی لە چەم ☰ ١. کاردینال ٢. نیزەی مخصوص شکار ماهی

مەترسی¹ / metirsî/: نـاو. هەتـەر؛ خەتـەر؛ بقـە ‹ئـەزانم لـە ڕێگـا/ مەترسـی گـەلێ ژەنـگ و ژارن «سوارە»› ☰ خطر

مەترسی²: ئاوەڵناو. سامناک؛ جێ ترس ☰ ترسناک

مەترسیدار / metirsîdar/: ئاوەڵناو. جـێ‌مەترسـی؛ نەتەکن ‹گەمەی مەترسیدار؛ نەخۆشیی مەترسیدار› ☰ خطرناک

مەترسیگا / metirsîga/: نـاو. تالووکـە؛ تەلووکـە؛ تالوکە ☰ مهلکه

مەترکە / metirke/: ناو. مەتلخە؛ ئەسپەرە ☰ جای پا در بیل آهنی

مەترە / metre/: ☜ میتر

مەترەبار / metrebar/: ناو. چەرچی ☰ پیلەور

مەترەتی / metretî/: ناو. دەفری کاشی بۆ تریت خواردن ☰ ظرف تریدخوری

مەترەس / metres/: ☜ **مەتەرێز**

مەترەق / metreq/: ناو. کوتکی ئاسن ☰ پُتک آهنی

مەترەلوێز / metrelwêz/: ☜ **متراليۆز**

مەترەلۆز / metreloz/: ☜ **متراليۆز**

مەتک / met(i)k/: ☜ **مەتی**

مەتکەب / metkeb/: ناو. مەتکەو؛ ئامرازی دار کون کردن ☰ متّەی چوب سوراخ کردن

مەتکەو / metkew/: ☜ **مەتکەب**

مەتلخە / metilxe/: ☜ **مەترکە**

مەتە / mete/: ناو. ١. ئامرازی دار سمین ٢. ☜ **مەتی** ٣. تماشا ☰ ١. متە ٢. ☜ **مەتی** ٣. نگاه

▣ **مەتە کردن:** تماشا کردن ☰ نگاه کردن

مەتەخشەڵ / metex(i)şeł/: ناو. بت؛ بوت؛ خوالە؛ ژوون ☰ بُت

مەتەر / meter/: ☜ **مادەر**

مەتەرێ / meterê/: سارِستە. دایکێ؛ ئەی دایک ☰ ای مادر

مەتەرێز / meterêz/: ناو. متەرێز؛ مەترەس؛ مەتەرێس؛ سەنگەر؛ خەڵ؛ بۆسە ‹لێرەش لە نێو شەپۆلی خوێن و کەفدا/ لێرەش لە نێو مەتەرێزی شەرەفدا «هێمن»› ☰ سنگر

مەتەرێس / meterês/: ☜ **مەتەرێز**

مەتەشا / meteşa/: ☜ **متەشا**

مەتەلگ / metelig/: ناو. پارەی زۆر کەم و بێبایەخ ☰ پول کم و بی‌ارزش

مەتەلۆس / metelos/: ئاوەڵناو. پڕاوپڕ ☰ لبریز

مەتەڵ / meteł/: ☜ **مەتەڵۆك**

▣ **مەتەڵ داهێنان:** لیچار پرسین ☰ چیستان پرسیدن

مەتەڵ هەڵێنان: زانینی لەگەز ☰ حل کردن چیستان

مەتەڵۆک / metełok/: ناو. مەتەڵ؛ مەتەڵۆکە؛ مەتەڵە؛ مەتهەڵۆک؛ مەتهل؛ مەتێڵە: ١. قەوسەل؛ چمام؛ چمامک؛ چەوچە؛ چەوچەو؛ فیشاردە؛ تشتانۆک؛ لیچار؛ دەناچیە؛ شتێکانی؛ قاف؛ پەردەک؛ گوتە یان نووسراوەیەک کە مەبەست و واتای شاردراوە و پێوارە ٢. مەتهەڵۆک؛ پەندی پێشینان ☰ ١. چیستان ٢. امثال و حکم

مەتەڵۆکە / metełoke/: ☜ **مەتەڵۆك**

مەتەڵە / metełe/: ☜ **مەتەڵۆك**

مەتهەلۆک / methelok/: ☜ **مەتەڵۆك ـ٢**

مەتهەڵۆک / methełok/: ☜ **مەتەڵۆك**

مەتی / metî/: ناو. ماتک؛ مەت؛ مەتە؛ مەتیە؛ مەتێ؛ مەتک؛ پلە؛ پلک؛ خوشکی باوک ☰ عمه

مەتیە / metye/: ☜ **مەتی**

مەتێ / metê/: ناو. ١. ☜ **مەتی** ٢. درێشەی پینەچی ☰ ١. ☜ **مەتی** ٢. درفش پینەدوز

مەتێزا / metêza/: ناو. پوورزا؛ منالی مەت ☰ عمّەزادە

مەتێڵە / metêłe/: ☜ **مەتەڵۆك**

مەجاز / mecaz/: ناو. ١. مەزاج؛ تەبیات؛ خدە؛ خوو ٢. */وێژەیی/* خوازە؛ وشەیێ کە لە مانایێکیتر جگە لە مانای سەرەکی خۆی بە کار بچێ (وەک «شێر» بە مانای بەهێز و دلێر) ☰ ١. خو؛ عادت ٢. مَجاز

مەجازی / mecazî/: ئاوەڵناو. ڕواڵەتی؛ ناڕاستەقینە ☰ مَجازی

مەجال / mecal/: ناو. دەرفەت؛ کێس ☰ مجال

مەجبوور / mecbûr/: ئاوەڵناو. ناچار؛ ناعیلاج؛ مەژبوور ☰ ناگُزیر؛ مجبور

مەجبووری / mecbûrî/: ☜ **ناعیلاجی**

مەجحمە / meciĥme/: ☜ **مەجومعە**

مەجرووم / mecrûm/: ناو. ئەستێرەیەکە لە ئاسمان

☰ ستارەای است

مەجرەف / mecref/: ناو. کۆلکەی زل کە دەکرێتە تەختە ☰ کُندەی بزرگ کە از آن تختە سازند

مەجلیس / meclîs/: ناو. مەلیس؛ کۆڕ؛ مەکۆ ☰ مجلس

مەجمە / mecme/: ☜ **مەجومعە**

مەجمەعە / mecim'e/: ☜ **مەجومعە**

مەجنوون / mecnûn/: ئاوەڵناو. لێوە؛ شێت ‹مەجنوونی دو گیسوویی چ لەیلایەکە ئاخۆ؟/ یا وامیقی جادوویی چ عەزرایەکە ئاخۆ؟ «بێخود»› ☰ مجنون؛ دیوانە

مەجوحمە / mecuĥme/: ☜ **مەجومعە**

مەجوعمە / mecu'me/: ☜ **مەجومعە**

مەجومعە / mecum'e/: ناو. مەجمە؛ مەجحمە؛ مەجمەعە؛ مەجوعمە؛ مەجوحمە؛ مەعجۆمە؛ مەژمە؛ سینی ☰ سینی

مەجووس / mecûs/: ناو. ١. زەردەشتی ٢. ئاگرپەرست ☰ ١. زرتُشتی ٢. آتش‌پرست

مەجەڕ / meceř/: ناو. دراوێر؛ جۆرێ کومێد بە چەن کەشاوەوە ☰ دراور

مەجیدی / mecîdî/: ناو. ١. جۆرێ هەنجیر ٢. مەژدە؛ مەژیدە؛ مەیژدە؛ میژدە؛ پوولێکی سەردەمی عوسمانی ☰ ١. نوعی انجیر ٢. واحد پولی در دولت عثمانی

مەجیرانی / mecîranî/: ناو. بێزگ؛ بێزوو؛ مەگیرانی ☰ ویار

مەچت / meçit/: ☜ **مزگەوت**

مەچچت / meççit/: ☜ **مزگەوت**

مەچک / meçik/: ☜ **مەچەك**

مەچەک / meçek/: ناو. مەچک؛ قۆڵ ☰ مُچ

مەچەکپێچ / meçekpêç/: ناو. زەندووک؛ قۆلچاخ؛ پارچەی باسکپۆش، وەک سۆرانی، بۆ کار ☰ بازوپوش برای کار

مەچەکە / meçeke/: ناو. ئامرازێکی ئاسیاوە لە دۆلاشدا ☰ ابزاری در آسیاب

مەچەڵ / meçeł/: ئاوەڵناو. گەپجاڕ؛ گاڵتەجار ☰ مسخره

مەچیت / meçît/: ☜ **مزگەوت**

مەچیر / meçîr/: ناو. داوە بەن؛ تاڵ ☰ تارِ نخ

مەچێ / meçê/: ناو. مزگەوت؛ مزگت ☰ مسجد

مەچێتر / meçêtir/: ناو. *[کینایە]* جنۆکە ☰ جن

مەحانج / meĥanc/: ☜ **محانج**

مەحبووب / meĥbûb/: ئاوەڵناو. ١. خۆشەویست؛ خوەشەویس ٢. گراوی؛ ماشقە ☰ ١. محبوب ٢. معشوقە

مەحبووبە / meĥbûbe/: ئاوەڵناو. مەحبووب؛ گراوی ☰ معشوقە

مەحتەل / meĥtel/: ئاوەڵناو. ١. ماتڵ ‹لەوێ زۆر مەحتەل بووم› ٢. داماو ‹خودا مەحتەلت نەکا!› ❋ هەروەها: **مەحتەلی** ☰ ١. مُعطل ٢. درماندە

◘ **مەحتەل کردن**: ماتڵ/ دەستەوەستان کردن ‹میرزا نابێ مەحتەلم کەی، من ئەمشەو دەبێ بچمە بەغدا! «هەژار، چێشتی مجێور»›.

هەروەها: **مەحتەل بوون** ☰ مُعطل کردن

مەحتەل مان: ١. ماتڵ بوون ٢. دامان؛ حەپەسان ‹وەهای جواب داوە گورج و توندوتۆڵ/ گزیر مەحتەل ما، وەک گای سەر سەهۆڵ «حەقیقی»› ☰ ١. معطل شدن ٢. واماندن

مەحجووب / meĥcûb/: ئاوەڵناو. بەشەرم و حەیا ☰ محجوب

مەحچە / meĥçe/: ناو. گیای خڕنووک ☰ گیاهی است

مەحرەم / meĥrem/: ئاوەڵناو. *[ئیسلام]* مەرەم: ١. خزمایەتیێ کە ژن و ژنخوازی لەگەڵیدا حەرامە ٢. تایبەتمەندی ئەو کەسەی بە پێی قانوونی شەرع پێویست ناکا ژن سەر و ڕووی لێ داپۆشێ

ف ١و٢. محرم

مەحشەر / meĥşer/: ناو. ١. ڕۆژی قیامەت؛ سەڵا ٢. چەقە و گوڕە و تێکەوە هاویشتن ‹بازاڕ مەحشەرە› ف ١. محشر ٢. هنگامه و جاروجنجال

مەحف / meĥf/: ☜ **مەحو**

مەحفویر / meĥf(i)wîr/: ☜ **مافوورە**

مەحفویرک / meĥf(i)wîrik/: ☜ **مەحفیرك**

مەحفوور / meĥfûr/: ☜ **مافوورە**

مەحفوویر / meĥfûyr/: ☜ **مافوورە**

مەحفەرە / meĥfere/: ناو. سندووق؛ سنۆق ف صندوق

مەحفیر / meĥfîr/: ☜ **مافوورە**

مەحفیرک / meĥfîrik/: ناو. مەحفویرک؛ قالیچە ف قالیچه

مەحکووم^1 / meĥkûm/: ناو. ئەوەی لە دادگا بە تاوانبار دەرچووە ‹مەحکووم ڕاوەستێ› ف محکوم

مەحکووم^2: ئاوەڵناو. ١. داماو لە سەلماندنی ڕاستی قسە و داخوازی خۆدا ‹لە دادگادا مەحکووم بوو› ٢. ناچار بە قەبووڵ کردنی دۆخێکی ناخۆش و ناڵەبار ‹مەحکووم بە تەنیایی› ف ١و٢. محکوم

مەحکەم^1 / meĥkem/: ئاوەڵناو. قایم؛ پتەو؛ توند و گورج ‹دەرک و دەروازەی مەحکەم› ف مُحکم

مەحکەم^2: ئاوەڵکار. توند؛ بە تەوژم ‹مەحکەم بیکوتە!› ف تند

مەحکەمە / meĥkeme/: ناو. ١. دیوەخانی قازی؛ دیوانی بە شکات ڕاگەیشتن ٢. مەتەب؛ جێگەیێ کە بژیشک نەخۆشی لێ دەبینێ ف ١. محکمه ٢. مطب

مەحموودئاغایی / meĥmûd'ağayî/: ناو. جۆرێک ترێی دەنک گەورەیە ف نوعی انگور درشت

مەحموودی^1 / meĥmûdî/: ناو. سکەی زێڕی عوسمانی ف سکەی طلای عُثمانی

مەحموودی^2: ئاوەڵناو. ئازا و بەقەوەت (فیل) ف قدرتمند (فیل)

مەحو / meĥ(i)w/: ئاوەڵناو. مەحف؛ ماهف؛ سڕاو؛ لەناوچوو ‹شەو، هەموو شەو چاوەڕێیە ڕۆژ هەڵێ، هەر ڕۆژ هەڵات/ مەحوە سەر تا پا لە بەر پێتا فیداکارانە شەو «مەحوی»›. هەروەها: **مەحو بوونەوە؛ مەحو کردنەوە** ف محو

مەحەک / meĥek/: ناو. محەک؛ ١. تێساو؛ سەنگی مەحەک؛ بەردی ڕەشی سیلیسی زێڕئەزموو ‹خالیسە سیککەی ئیخلاسی دڵی موخلیسی من/ بیخە نێو بۆتە، چ حاجەت بەمە بیدەی لە مەحەک «حاجی قادر»› ٢. ئامێر یان پێومانی دەرخستنی چۆنیەتی یان ڕەسەنایەتی شتێک ‹بێ مەحەک هەر کەس ئەبینی ڕازی دڵتی لا مەکە!/ بۆ قسەی پووچ و درۆ هەرگیز لەگەڵ کەس ڕا مەکە! «موفتی پێنجوێنی»› ف ١و٢. محک

⊡ **لە مەحەک دان:** ١. ساوین بە سەر بەردی مەحەکدا ٢. هەڵسەنگاندن و تاقی کردنەوەی چۆنیەتی یان ڕەسەنایەتی شتێک ف ١و٢. محک زدن

مەحەلە / meĥele/: ☜ **محەلە**

مەحەلەجەنگێ / meĥelecengê/: ناو. شەڕەگەڕەک؛ پەڤچوونی دوو تاخ ف جنگ میان دو محلّه

مەحەلەق / meĥeleq/: ☜ **محەلەق**

مەخابن / mexabin/: ☜ **مخابن**

مەخت / mext/: ناو. مژ؛ ملک؛ کاری بە دەم مریستن ف مُک

مەختە^1 / mexte/: ناو. قەبەڵ؛ قۆنتەرات؛ کاری سەرلەبەر ف کُنترات

مەختە^2: ئاوەڵناو. مژراو؛ مریسی ف مکیده

مەختەر / mexter/: ☜ **مەیتەر**

مەخرا / mexra/: ناو. ئەشکەوت ف غار

مەخرک / mexrik/: ناو. دوژمن؛ دژ؛ نەیار ف دشمن

مەخرەب / mexreb/: ☜ **مەغریب**

مەخس / mexs/: ئاوەڵناو. بێدەنگ لە ترسان ▤ ساکت از ترس

▣ **مەخس کردن**: ☜ **موش کردن**

مەخشەڵ / mexşeł/: ☜ **مەشخەڵ**

مەخشەڵان / mexşełan/: ☜ **مەشخەڵان**

مەخشی / mexşî/: ☜ **مێش**

مەخل / mexl/: ناو. هەرەتی چنینی ڕەز لە پاییزدا ▤ موسم چیدن انگور در پاییز

مەخلووتە / mexlûte/: ناو. دانوولە؛ دانەکولانە؛ شێوی گەنم و نیسک و دانەوێڵەی‌تر ▤ آش دندانک

مەخلووق / mexlûq/: ناو. ١. مەردم؛ کۆمەڵی بنیادەم ‹بە پەل-پەل کردنی سبحەی ئەگەر ببوایە باوەڕیان/ دەبوو قەت بەم حەدە نەبوایە بۆ دنیا پەلەی مەخلووق «مەحوی»› ٢. دەسکاری خوا ▤ ١. مردم ٢. آفریده

مەخلووقات / mexlûqat/: ناو. خەڵک بە گشتی ▤ مردم به طور عام

مەخلەمە / mexleme/: ناو. مێخلەمە؛ قیمە و هێلکەی پێکەوە سوورەوەکراو ▤ خوراک گوشت چرخ‌کرده و تخم‌مرغ

مەخڵگە / mexiłge/: ناو. تەویلەی مەڕ ▤ آغل

مەخمخین / mexm(i)xîn/: چاوگ. هەلاهەلا بوون لە بەر کولانی زۆر ▤ از هم پاشیدن از زیاد پُختن

مەخموور / mexmûr/: ☜ **مەخمەڵ**

مەخمەر / mexmer/: ☜ **مەخمەڵ**

مەخمەسە / mexmese/: ناو. قەرقەش؛ گێرە و کێشە؛ دەرد و ئەرک ▤ مخمصه

مەخمەلەک / mexmelek/: ناو. دەسرۆکەی ناسک لە تەنزیل ▤ دستمال از پارچه‌ی نازک

مەخمەڵ¹ / mexmeł/: ناو. مەخمەر؛ مەخموور؛ فرەز؛ مخموور؛ قەدیفە؛ قوماشی یەکلا کورکن لە ئاوریشمی ئاسایی یان دەسکرد ▤ مخمل

مەخمەڵ²: ناو. مەخمەر؛ مەخموور؛ مخموور؛ مەخمەلی؛ لە جنسی مەخمەل ‹قوماشی مەخمەل› ▤ مخملی

مەخمەلی / mexmelî/: ☜ **مەخمەڵ**²

مەخمەلێنە / mexmełêne/: ناو. قرێژەبەرد؛ کرێژ ▤ گُلسنگ

مەخەر / mexer/: ناو. ١. زەوی نەرمان و ڕاست ٢. دەمووکانە؛ دارخوەرەک ▤ ١. زمین نرم و هموار ٢. دارواش

مەخەرا / mexera/: ☜ **مەغارە**

مەخەل / mexel/: ناو. مەغەل؛ مخول؛ مۆلگە؛ جێگەی کۆ بوونەوە و نوستنی حەیوانات ▤ استراحتگاه حیوانات

مەخەلەسە / mexelese/: ناو. گوڵەئاوات؛ گوڵە ئاخ ▤ گُل میمون

مەخەڵ / mexeł/: ناو. ١. پەرداخ؛ مشتومالدراو ٢. لەوەڕ و مێرگی پاوان ▤ ١. جلاداده شده ٢. مرتع اختصاصی

مەخین / mexîn/: ناو. ناوێکە بۆ ئاشووری ▤ آشوری

مەدادە / medade/: ئاوەڵناو. درێژەوەبوو لە سەر زەوی ▤ دراز کشیده بر زمین

مەدار / medar/: ناو. ١. کێڵگە ٢. ئاشی کرە ▤ ١. مزرعه ٢. نوعی آسیاب

مەداڵ / medał/: ☜ **میداڵ**

مەددە / medde/: ناو. هەڵکشاوە؛ نیشانەی دەنگ درێژ کردن لە سەر پیتی نووسراو ▤ علامت مدّ بر حروف

مەدرەب / medreb/: ناو. ١. دارستانی پاوان ٢. بەراو؛ زەمینی ئاوی ▤ ١. جنگل قُرق ٢. زمین آبی

مەدرەسە / medrese/: ناو. فێرگە؛ قوتابخانە؛ جێگەی هەڤۆتن ▤ مدرسه

مەدرەسەیی / medreseyî/: ناو. قوتابی؛

خوێندکاری قوتابخانە ‹خیابان سیرووس کووچەی سەییەکان/ یاخوا زوو بێنەو مەدرەسەییەکان «حەق‌شناس»› ☰ محصل

مەدرەک / medrek/: ناو. بەڵگە؛ شانەک ‹مەدرەکێ عیلمێ زەمیرێ شەممەیەک وەسفا تە هات/ وەر نە کەی عالەم ب شەئنێ قەدر و میقدارێ تە بێ «مەلای جزیری»› ☰ مدرک

مەدفین / medfîn/: ناو. گۆشتی ناو پلاو ☰ گوشت لای پلو

مەدلمە / medilme/: ئاوەڵناو. شل و شەویق؛ سست و شل و ول ☰ شُل و وِل

مەدونە / medune/: ناو. خاکەناز؛ بێلۆکەی خۆلەمێش دەردان ☰ خاک‌انداز

مەدوونە / medûne/: ☜ **مەندوونە**

مەدە / mede/: ناو. ١. مەعدە؛ کرش ٢. ئیشتیای خواردن ‹مەدەم نایە› ☰ ١. معده ٢. اشتها

مەدەد / meded/: ناو. یارمەتی؛ فریارەسی ☰ مدد

مەدەدکار / mededkar/: ناو. ئاریکار؛ فریارەس ☰ مددکار

مەدەر / meder/: ناو. ١. کەستەک؛ کلۆگڵ ٢. تکا؛ ئەرجوو؛ شفات ☰ ١. کلوخ ٢. شفاعت

مەدەک^1 / medek/: ☜ **ماداك**

مەدەک^2: ئاوەڵکار. سەردەمێ؛ وەختێ ☰ یک وقت

مەدەلایی / medelayî/: ☜ **مەدەنۆس**

مەدەنۆس / medenos/: ناو. جافری؛ مەعدەنووس؛ مەدەنووس؛ مەیدنۆز؛ مەیلنۆز؛ مەدەلایی؛ یەکێ لە جۆرەکانی سەوزەوات ☰ جعفری

مەدەنوس / medenûs/: ☜ **مەدەنۆس**

مەر^1 / mer/: ناو. ١. پێمەڕە؛ بێڵی ئاسن ٢. گۆزە؛ جەڕە ☰ ١. بیل آهنی ٢. کوزه

مەر^2: ئاوەڵکار. مەگەر؛ مەگین ‹مەر من لە زومرەی خەڵک خودا نیم؟/ هیچ ساتێ لە دەس مەینەت ڕەها نیم «فولکلۆر»› ☰ مگر

مەراخان / meraxan/: ☜ **ماڵەغان**

مەرازە / meraze/: ☜ **مەلاژە**

مەراس / meras/: ناو. کاری ڕاو دابەشینەوە بۆ نچیر پەیدا کردن ☰ تقسیم شکارگاه بین شکارچیان

مەراش / meraş/: ئاوەڵناو. بێڕەواج؛ بێبڕەو؛ بێڕمێن ☰ بی‌رواج

مەراشتن / meraştin/: چاوگ. لە بڕەو خستن؛ بێڕمێن کردن ☰ از رواج انداختن

مەرافە / merafe/: ناو. شەڕ؛ کێشە ‹شامی مەرافەی ڕوین نەواتی/ هەستید دادە باد، خستدە لاتی «شامی»› ☰ مُرافعه

مەراڤی / meravî/: ☜ **مراوی**

مەراق / meraq/: ناو. مەرەق: ١. تاسە و ئارەزوو ‹ـ دەتوانم دەستی لێ دەم؟ ـ نا، مەمنووعە ـ کوڕە دەستی لێ نەدەم لێم دەبێتە مەراق و خەوم لێ ناکەوێ! «هەژار، چێشتی مجێور»› ٢. خەم و کول ‹مەراقە لە دڵی زمانی کوردییا، مەراقە:/ لە بەر چی دار مێوی شیعری تۆ کۆچی کرد؟ «شێرکۆ»› ☰ ١. آرزو ٢. غم؛ اندوه

مەراڵ / merał/: ناو. ئاسک؛ کەژاڵ؛ مامز؛ مامبز؛ خەزاڵ ☰ آهو

مەرام / meram/: ناو. مەرەم؛ دۆز؛ مەبەستی دڵ ☰ مرام

مەران / meran/: ناو. بنەیاسەمەن ☰ درختچەی یاسمن

مەراندن / merandin/: چاوگ. ڕاوەشاندن؛ جووڵاندن ☰ تکان دادن

مەرایی / merayî/: ناو. دووڕوویی؛ زمان‌لووسی؛ ڕیایی ☰ ریا؛ تملُق

مەرایی‌کەر / merayîker/: ئاوەڵناو. دووڕوو؛ ڕیاکار ☰ ریاکار

مەربێل / merbêl/: ناو. بێڵ؛ مەڕە ☰ بیل

مەرتاڵ / mertał/: ☜ **مەتاڵ**

مەرتاندن / mertandin/: ☜ **مەڕتاندن**

مەرتەبا^{1} / merteba/: ناو. پلە و پایە و ڕیز ⚑ مرتبە

مەرتەبا^{2}: ئاوەڵناو. ڕاست و بێ‌خێچی و خـواری ⚑ راست و مُستقیم

مەرتەبە / mertebe/: ناو. پایە؛ پلەوپایـە؛ کۆڵـەکە یا جێگای کەسێ یان شتێک ⚑ پایە

مەرتین / mertîn/: چاوگ. کـەوڵ کـردن؛ تـوێژ و پێست لابردن ⚑ پوست کندن

مەرج / merc/: ناو. ١. بەڵێن؛ گفت؛ قەوڵ؛ پەیمان ‹دەستی منی خستە دەستییەوە و گوتی: ئەم کوڕەم بۆ هێناوی، گۆشتی بۆ تۆ، ئێسکی بـۆ مـن. شـەرت و مەرجی قوتابخانە چییە؟ «هەژار، چێشتی مجێـور»› ٢. گرێو؛ شەرت ‹بارزانی زانی مردن و لە ناو بـردنی شۆڕشی زۆر لەوە بە شەرەفترە کە ئەو مەرجانە قبوول کـا و سـەری بـۆ ئـەو نەنگـە شـۆڕ کـا «هـەژار، بـۆ *کوردستان*»› ٣. مان؛ دۆخی وەستانی خولخولۆکە و مزراح لە شوێنی خۆی لە کاتی خولانـەوەدا ⚑ ١. پیمان ٢. شرط؛ شـرایط ٣. حالـت ایسـتادن گردنـا هنگام چرخش

▣ **مەرج دانان**: شـەرت دیـاری کـردن ⚑ شـرط گذاشتن

مەرج کردن: ١. گرێـو کـردن ٢. مـان کـردن؛ ڕاست وەستانی خولخولە و مەزریێح، لـە تـاوی سووڕانەوەدا ⚑ ١. شرط بستن ٢. ایستادن گردنا

مەرجان / mercan/: ناو. مـرژان: ١. گیانـدارێکی زەریایی کە لە ئاوی گەرمدا بە کۆمـەڵ دەژی ٢. بسـتام؛ بـزگ؛ بـزک؛ کـۆڕال؛ پاشمـاوەی ڕەق هەڵاتووی ئەم گیانـدارە کـە لـە گەوهەرسـازی و سسلە و پپلەسازیدا کەڵـکی لـێ وەردەگـرن ⚑ ١و٢. مرجان

مەرجانۆک / mercanok/: نـاو. گیایەکـە گوڵـی سووری ورد دەکا ⚑ گیاهی است

مەرجانە / mercane/: ↓

▣ **مەرجانەی جادوو**: ١. نـاوی ژنی سـیحربازی چیرۆکـان ٢. *[کینایە]* پیرێـژنی زۆر فێڵـەزان و بەمەکر ⚑ ١. نام زن جادوگر افسانەهـا ٢. پیـرزن مکارە

مەرجدار / mercdar/: ئاوەڵناو. بەمەرج ‹دانوسـتانی مەرجدار› ⚑ مشروط

مەرجوو / mercû/: ☜ **مەرژی**

مەرجی / mercî/: ☜ **مەرژی**

مەرچقاندن / merç(i)qandin/: چاوگ. بە سـەری پەنجە گووشینی کوان و دمەڵ بـۆ کـێم دەردان ⚑ فشردن دُمل برای کشیدن چرک آن

مەرچلە / merç(i)le/: نـاو. چۆلەکـە؛ مـەلیچک ⚑ گُنجشک

مەرحووم / merĥûm/: ئاوەڵـناو. ڕەحمـەتی؛ خـوا لێ‌خۆش‌بوو؛ ڕەوانشاد (بۆ مـردووی دەڵـێن) ‹ئـەو مایندە پیرەی زین هەڵچراوە/ مەرحوومی باوکم بـۆمی داناوە «قانع»› ⚑ مرحوم

مەرحەبا^{1} / merĥeba/: نـاو. مەرحـەوا؛ سـلام و سەفا ⚑ سلام

مەرحەبا^{2}: نزا. مەرحەوا ⚑ مرحبا

مەرحەمۆک / merĥemok/: نـاو. جۆرێـک خشڵـی ژنانەیە ⚑ نوعی زیورآلات زنانە

مەرحەمە / merĥeme/: نـاو. پـژگیر؛ پشـتەماڵ؛ خاولی؛ قەدیفە ⚑ حولە

مەرحەمەت / merĥemet/: نـاو. بـەزەیی؛ ئـاوڕ وە سەر دانەوە ‹موحتاجی مەرحەمەتییە چ ناکـەس، چ کەس، بە گەل/ ئەو تاقە بێکەسێکە کە گرتی خودا بە کەس «مەحوی»› ⚑ مرحمت

مەرحەوا / merĥewa/: ☜ **مەرحەبا**

مەرخ / merx/: نـاو. ١. جێگەی بە چاڵ و چۆڵ ٢. سەوڵی کێوی؛ دارێکی لێڕەوارە زۆر عـومر دەکـا ٣. تەختی چەم ٤. مێرگ ⚑ ١. چالەچولە ٢. سـرو کوهی ٣. مسیر رودخانە ۴. مرغزار

مەرخان[۱] / merxan/: چاوگ. ئیخ خواردن ☰ خوابیدن حیوان

مەرخان[۲]: ☜ **ماڵەغان**

مەرخاندن / merxandin/: چاوگ. ئیخ دان؛ خەواندنی پاتاڵ و یەکسم ☰ خواباندن حیوان

مەرخوتا / merxuta/: ناو. ۱. شێوی تێکەڵاو لە چەند دانەوێڵە ۲. شۆربای نیسکی هاڕاو ☰ ۱. آشی مخلوط از حبوبات ۲. شوربای عدس پوست‌کنده

مەرخوز / merxuz/: ئاوەڵناو. ئازا؛ بەجەرگ؛ ڕەشید ☰ شُجاع

مەرخوزار / merxuzar/: ناو. چیمەن؛ گیاجاڕ ☰ چمن؛ مرغزار

مەرخەز / merxez/: ناو. مەرەز؛ کوڵکی نەرمی جۆری بزن ☰ مرغُز؛ کُرک نوعی بُز

مەرد / merd/: ئاوەڵناو. ۱. ئازا لە شەڕ ۲. خاوەن پیاوەتی ☰ ۱. شُجاع ۲. نیکوکار

مەردا / merda/: ناو. ۱. ☜ **مەردو** ۲. *[کینایە]* نەخۆشی لە مردن ☰ ۱. ☜ **مەردو** ۲. بیمار مُشرف به مرگ

مەرداب / merdab/: ☜ **میراو**

مەردازا / merdaza/: ناو. جوامێر؛ چامێر؛ مێرخاس ‹جا ئەگەر خۆشم ئازا نیم، لە پیاوی ئازا خۆشم دێ. پێم خۆشە ئێوەش وەکوو من ئەو مەردازایە بناسن «هەژار، *چوار ئامێلکە*»›. هەروەها: **مەردازایی** ☰ جوانمرد

مەرداسەنگ / merdaseng/: ☜ **مرداسەنگ**

مەردان[۱] / merdan/: چاوگ. بە پێمەرە کێلان ☰ با بیل شخم زدن

مەردان[۲]: ناو. ۱. چەکوچ ۲. پێمەرەکاری ☰ ۱. چکش ۲. بیلکاری

مەردانە[۱] / merdane/: ئاوەڵناو. پیاوانە ‹خەباتی مەردانە› ☰ مردانه

مەردانە[۲]: ئاوەڵکار. پیاوانە؛ بە کرداری مەرد ‹دنیا کە هیچە، جوملە دەزانن، کەچی چ کەس/ مەردانە بۆ خودا نییە دەس هەڵگرێ لە هیچ «مەحوی»› ☰ مردانه

مەردایەتی / merdayetî/: ناو. مەردی: ۱. ئازایی؛ بوێری ‹چاکی مەردایەتی بە لادا کردن› ۲. جوامێری ‹لەم ژینە کە هەر دەمێکە، دێت و دەڕوا/ مەردایەتی مەفرۆشە لە پێناو تاوێک «هەژار، *چوارینەکانی خەییام*»› ☰ ۱. شُجاعت ۲. رادمردی

مەردش / merdiş/: ئاوەڵناو. ۱. ☜ **مردو** ۲. لە ناوا نەماو ☰ ۱. ☜ **مردو** ۲. از بین رفته

مەردم / merdim/: ناو. خەڵک؛ کۆمەڵانی بنیادەم ☰ مردُم

مەردمئازار / merdim'azar/: ئاوەڵناو. دڵچڕ؛ بەدفەڕ ☰ مردم‌آزار

مەردمازاری / merd(i)mazarî/: ناو. کاری عەزیەت دانی خەڵک ☰ مردم‌آزاری

مەردمەی / merd(i)mey/: ☜ **مەردومی**

مەردورند / merd û řind/: ☜ **مەردوڕەند**

مەردوڕەند / merd û řend/: ئاوەڵناو. مەردوڕند؛ زۆر بە پیاوەتی و ئازایەتی ‹زێڕ بەلایە، بێوەفایە دەوڵەمەند/ هەر هونەر نەمرە، هونەروەر مەردوڕەند «هێمن»› ☰ جوانمرد

مەردوم[۱] / merdum/: ناو. ۱. مەردم؛ خەڵک ۲. خزم؛ خوێش ☰ ۱. مردم ۲. خویشاوند

مەردوم[۲]: جێناو. تاقە کەسێک ☰ اَحدی

مەردومەردانە / merd û merdane/: ئاوەڵناو. جوامێرانە؛ پیاوانە ☰ مردانه

مەردومی / merdumî/: ناو. مەردمەی: ۱. پیاوەتی؛ مرۆڤایەتی ۲. خزمایەتی ☰ ۱. مردانگی ۲. خویشاوندی

مەردۆخ / merdox/: ئاوەڵناو. نزیک لە مردن (نەخۆش) ☰ مُشرف به مرگ (بیمار)

مەردوشو / merdûşor/: ناو. تاتەشوار؛ ئەو جێگەی

مردووی لە سەر دەشۆن ☰ سکوی غُسل میّت

مەردە / merde/: ☜ **مردوو**

مەردەئاو / merde'aw/: ناو. ئارەقی ساردی لەش لە کاتی ترس و ڕاچڵەکیندا ☰ عرق سرد بدن

مەردەزیندە / merdezînde/: ☜ **مەردەوزیندە**

مەردەزیننە / merdezînne/: ☜ **مەردەوزیندە**

مەردەشۆر / merdeşor/: ☜ **مردووشۆر**

مەردەشـــــــــــۆرخانە / merdeşorxane/: ☜ **مردووشۆرخانە**

مەردەک / merdek/: ناو. کەللا؛ هەڵمات؛ مەڕمەڕ ☰ تیلە

مەردەکی / merdekî/: ئاوەڵناو. ١. نەخۆشی لە مردن ٢. وەک مردوو ☰ ١. مُشرف بە مرگ ٢. مُردەسان

مەردەڵا / merdeła/: ناو. میرات؛ کەلەپووڕ ☰ ارث

مەردەماڵ / merdemał/: ☜ **مردەماڵ**

مەردەمێر / merdemêr/: ئاوەڵناو. جوامێر؛ ئازا و دلاوا ☰ جوانمرد

مەردەن / merden/: ☜ **مردن**

مەردەنگی / merdengî/: ناو. ١. لالە؛ شەمدانی بە شووشە ٢. کووپەڵەی شووشە ☰ ١. شمعدان ٢. خُم کوچک شیشەای

مەردەنە / merdene/: ☜ **مردن**

مەردەوزیندە / merde w zînde/: ناو. مەردەزیندە؛ مەردەزیننە؛ حەشارگەی بە پووش داپۆشراو ☰ کمینگاه با گیاه پوشیده

مەردەی / merdey/: چاوگ. مردن ☰ مُردن

مەردی / merdî/: ☜ **مەردایەتی**

مەردیاق / merd(i)yaq/: ناو. مرداق؛ مردیاق: ١. کاریتە و ئالودار ٢. مارتاک؛ ئالاش؛ پووش و چرۆی سەرمیچی خانوو ☰ ١. دیرک سقف ٢. انبیره

مەردیشان / merdîşan/: ناو. پەیژە؛ پەینجە؛ سلەم ☰ نردبام

مەرز / merz/: ناو. ١. سنوور؛ کەوشەن ٢. لێوارە؛ زێوار؛ قەراخ ٣. زەمینی داگیرکراو ٤. پووڵی مفت ☰ ١. مرز ٢. لبە؛ کنارە ٣. زمین غصبی ۴. پول مُفت

مەرزان / merzan/: ☜ **مەزران**

مەرزاندن / merzandin/: ☜ **مەزراندن**

مەرزنایرە / merznayre/: چاوگ. دامەزراندن ☰ پایەگذاری کردن

مەرزنایەرە / merznayere/: چاوگ. دامەزراندن ☰ پی گذاشتن

مەرزنجووش / merzincûş/: ناو. گیایەکە بۆ دەرمان دەشێ ☰ مرزنگوش

مەرزنەرەی / merznerey/: چاوگ. دامەزراندن ☰ پی گذاشتن؛ بنیاد نهادن

مەرزوبۆ / merz û bo/: ناو. وڵات؛ سەرزەمینی جێگەی ژیان ☰ مرزوبوم

مەرزە / merze/: ناو. مەرسە؛ مەرزەک؛ فلفەلەک؛ گیایەکی گەڵاوردی تێژی بۆنخۆشە وشک دەکرێ و دەخورێ ☰ مرزە

مەرزەک / merzek/: ☜ **مەرزە**

مەرزەڵ / merzeł/: ☜ **مەزار**

مەرزەوان / merzewan/: ناو. سنوورەوان؛ کەسێ کە کێشکی سنوور دەکێشێ ☰ مرزبان

مەرزیایرە / merzyayre/: چاوگ. دامەزران ☰ جاگیر شدن؛ استقرار یافتن

مەرزیایەرە / merzyayere/: چاوگ. دامەزران ☰ جاگیر شدن؛ مستقر شدن

مەرزیەرەی / merz(i)yerey/: چاوگ. دامەزران ☰ جاگیر شدن؛ قرار گرفتن

مەرژۆەڵ / merjwel/: ☜ **مێروولە**

مەرژی / merjî/: ناو. مارجوو؛ مارژی؛ مەرجوو؛ مەرجی؛ میشەوش؛ مێژوی؛ مژوێ؛ مژوی؛ نیسک

■ عدس

مەرژیر / merĵîr/: ئاوەڵناو. ئاوارە؛ دەربەدەر؛ ڕەبەن ■ آواره

مەرس١ / mers/: ناو. ١. گای بنە لە گێرەدا ٢. کاری پشاوتن ■ ١. گاو بنه ٢. عمل مُچاله کردن

مەرس٢: ئاوەڵناو. جاڕز؛ وەڕز ■ عاصی

⊡ **مەرس کردن**: جاڕز کردن؛ وەڕز کردن ■ عاصی کردن

مەرست / merist/: ئاوەڵناو. گومبوو؛ بێسەر و شوێن ■ گُم؛ بی‌نشان

مەرسە / merse/: ناو. گومان؛ خەیاڵ ■ حدس

مەرسەف / mersef/: ناو. قاوەسینی؛ سینی پچووک بۆ فینجانی قاوە و چای ■ سینی کوچک

مەرسەلا١ / mersela/: ناو. ١. داستان؛ نەزیلە؛ چیرۆک ٢. ڕووداو؛ قەوماو ■ ١. داستان ٢. رویداد

مەرسەلا٢: ئامراز. لە گوێن؛ وەک ■ همانند

مەرسین / mersîn/: چاوگ. پشاوتن ■ مُچاله کردن

مەرسیە / mers(i)ye/: ناو. ١. کاری لاوندنەوەی مردوو بە بەند و باو ٢. شیعر یا دەقێ کە لەو بارەوە دەگوترێ ■ ١و٢. مرثیه

مەرش١ / merş/: ناو. ١. ڕەشکەی کا ٢. پەلاس؛ بەڕەی دەزوو ■ ١. تور کاهکشی ٢. گلیم نخی

مەرش٢: ☜ **مەرشۆ**

مەرشاق / merşaq/: ناو. جانەوەرێکی ئاوییە لە پشیلەیەکی قەڵەو دەچێ، کەوڵی بەقیمەتە ■ پستانداری آبزی است

مەرشک / merşik/: ناو. جلەگا؛ پەلاسێ کە بە سەر پشتی گایدا ئەدەن ■ جُل گاو

مەرشۆ / merşo/: ئاوەڵناو. مەرش؛ تەپ؛ تەنبەڵ؛ تەوەزەڵ؛ قوونگران ■ تنبل

مەرشە / merşe/: ناو. بەڵا؛ چۆرتم ■ بلا

مەرغ / merğ/: ناو. گۆڕستان؛ قەورسان ■ گورستان

مەرڤ / meriv/: ☜ **مرۆڤ**

مەرڤات / mervat/: ناو. قەوم و قیلە؛ مەرەڤان؛ کەس‌وکار ■ قوم و خویش

مەرقان / merqan/: ☜ **مەرکان**

مەرقاندن / merqandin/: ☜ **مەرکاندن**

مەرقول / merqûl/: ناو. عاج؛ ئاج؛ خیل؛ شەلفە ■ عاج

مەرکان / merkan/: چاوگ. مەرقان: ١. خراپ بوون ٢. پیس بوون و لە کەڵک کەوتن (شیر و هێلکە) ■ ١. خراب شدن ٢. فاسد شدن (شیر و تخم‌مرغ)

مەرکاندن / merkandin/: چاوگ. مەرقاندن: ١. خراپ کردن ٢. پیس کردنی هێلکە و هەڵگەڕاندنی شیر ■ ١. خراپ کردن ٢. فاسد کردن (شیر و تخم‌مرغ)

مەرکانە / merkane/: ☜ **مرکانە**

مەرکەف / merkef/: ناو. هبر؛ ڕەنگ بۆ شت نووسین ■ مُرکب

مەرکەنی / merkenî/: ناو. جۆرێ گۆزەی گڵ ■ نوعی کوزه گلی

مەرگ / merg/: ناو. ڕەوتی مردن ‹نەورۆز بوو ئاگرێکی وەهای خستە جەرگەوە/ لاوان بە عەشق ئەچوون بە بەرەو پیری مەرگەوە «پیرەمێرد»›. ■ مرگ

▣ **مەرگی خوایی**: مەرگ بە هۆی پیر بوون یا کزی سروشتی لەشەوە ■ مرگ طبیعی

مەرگی کوتوپڕ: مەردگی بە سەکتە ■ مرگ مُفاجا

⊡ **مەرگ بڕین**: ١. کوشتن؛ مراندن ٢. *[مەجاز]* باش پێک‌هێنانی کار ■ ١. میراندن؛ کشتن ٢. خوب انجام دادن کار

مەرگئاسا / merg'asa/: ئاوەڵناو. ١. وەکوو مەرگ ٢. *[کینایە]* تووش؛ یەکجار دژوار ■ ١. مرگ‌آسا ٢.

بسیار دشوار

مەرگوجێ / merg û cê/: ☜ **مەرگوژی**

مەرگوژی / merg û jî/: ئاوەڵناو. مەرگ‌وجێ: ١. لە مان و نەماندا ٢. بێ‌سەروشوێن ف ١. در حالت بین مرگ و زندگی ٢. مفقودالاثر

مەرگۆنەک / mergonek/: ناو. بانگوش؛ بانگلێر؛ باگردان؛ لۆغ ف بام‌غلتان

مەرگە / merge/: ناو. ١. گەورە دینداری ئێزدی ٢. جێ لەوەڕ ف ١. روحانی بزرگ ایزدیان ٢. چراگاە

مەرگەسات / mergesat/: ناو. کارەسات؛ گرگاشە؛ کارەڕەهات؛ کار و ڕەهات ف فاجعه؛ رویداد ناگوار

مەرگەسەری / mergeserî/: ناو. کوێرەوەری؛ چەرمەسەری ف بدبختی

مەرگەماسی / mergemasî/: ناو. ژار ماسی ف گیاه زهرماهی

مەرگەموش / mergemûş/: ناو. مەڕەمووش؛ دەرمانێکە مشکی پێ دەکوژن ف مرگ‌موش

مەرگەمەلە / mergemele/: ناو. *[پەلار]* پەلەقاژەی نێو ئاو ف عمل دست و پا زدن در آب

مەرگیراڤەر / mergîra'aver/: ئاوەڵکار. زۆر بەپەلە؛ گەلەکی بلەز ف با شتاب

مەرمەریشۆک / mermerîşok/: ☜ **مارمێلکە**

مەرمەند / mermend/: ناو. گیایەکە بۆ دەرمان دەشێ ف گیاهی دارویی

مەرمی / mermî/: ناو. ١. مزا؛ قورقوشم ٢. گوللە؛ تیر؛ تەنێکی خڕیلەی کانزایی لە نووکی فیشەکدا ف ١. سُرب ٢. گلوله؛ مَرمی

مەرن / merin/: ناو. ١. مێرگ؛ چیمەن ٢. زەلکاو؛ زۆنگ ف ١. مرغزار ٢. باتلاق

مەرو / mer(i)w/: ناو. گۆزە ف سبو

مەرواڵە / merwałe/: ☜ **نوسەکە**

مەروە / merwe/: ☜ **هەرمێ**

مەروێ / merwê/: ☜ **هەرمێ**

مەرۆ / mero/: ئاوەڵناو. بێ‌برەو؛ کەساد؛ ناڕەواج ف کساد

مەرۆڤ / merov/: ☜ **مرۆڤ**

مەروو / merû/: ☜ **مرۆڤ**

مەرووز / merûz/: ئاوەڵناو. کز و لاواز ف نحیف

مەرە / mere/: ناو. ١. حاڵ؛ چلۆنایەتی ٢. مەرەد؛ دەردیسەری؛ گرفتاری ف ١. حال؛ وضع ٢. گرفتاری

مەرەتەست / meretest/: ناو. جۆرێ ماسی ف نوعی ماهی

مەرەخان / merexan/: ☜ **ماڵەغان**

مەرەخەس / merexes/: ئاوەڵناو. مەرەخەست: ١. ئیجازەدراو؛ ڕێگەدراو بۆ ئەنجامی کارێ ٢. *[کینایە]* بێ‌مێشک؛ بێ‌عەقڵ؛ گەوج ف ١. مُجاز ٢. ابله

مەرەخەست / merexest/: ☜ **مەرەخەس**

مەرەخەستی / merexestî/: ☜ **مەرەخەسی**

مەرەخەسی / merexesî/: ناو. مەرەخەستی؛ بەردایی؛ بەرایی ف مُرخصی

مەرەد / mered/: ناو. مەرە: ١. حاڵ؛ بار ‹خەریک بوو منیش بترسێنێ و بە مەرەدی خۆی بەرێ «هێمن»› ٢. دەردیسەری؛ گرفتاری ف ١. وضع؛ چگونگی ٢. گرفتاری

⊡ **بە مەرەدی کەسێ/ شتێ چوون**: وەکوو کەس/ شتێ بە سەردا هاتن ‹... ئەمانە ڕاست بە مەرەدی کەسانێ چوون، کە خەریکی پێکردنی ئاگرێک بوون ... «هەژار، *قورئان*»› ف در وضعیت مشابه با کس/ چیزی قرار گرفتن

مەرەز / merez/: ناو. ١. مووی نەرمی بە مۆنجی جۆرێ بزن کە دەکرێ بە بووزوو ٢. نەخۆشی و کزی ٣. ☜ **مەرەس** ف ١. کُرک نوعی بُز ٢. بیماری ٣. ☜ **مەرەس**

مەرەزار / merezar/: ئاوەڵناو. ١. کز؛ لەجەر؛ لاواز؛ داڵگۆشت ٢. نەخۆش ف ١. لاغر ٢. بیمار

مەرەزاری / merezarî/: ناو. لەجەری؛ لاوازی 🇮🇷 لاغری

مەرەزن / merezin/: ناو. نەخۆشین 🇮🇷 بیماری

مەرەزە / mereze/: ناو. چەڵتووکجاڕ؛ برنجەجاڕ 🇮🇷 شالیزار

مەرەزەوان / merezewan/: ناو. ئاگاداری چەڵتووکجاڕ 🇮🇷 نگهبان شالیزار

مەرەس / meres/: ناو. مەرەز؛ پەتی ملی تاژی ‹پەت لە مل بی و ڕاتبکێشن هەر وەکوو تانجی و مەرەس / نامەوێ ئەو جۆرە ژینە، دەک خوا نەیدا بە کەس «قانع»› 🇮🇷 طناب گردن تازی

مەرەشە / mereşe/: ناو. مێشوولە؛ تۆفانە؛ پەخشە 🇮🇷 پشه

مەرەڤ / merev/: ناو. خزم؛ قەوم 🇮🇷 خویشاوند

مەرەڤان / merevan/: ناو. مەرڤات؛ قەوم و قیلە؛ کەس‌وکار 🇮🇷 قوم و خویش

مەرەق / mereq/: ☜ مەراق

مەرەقەنەی / mereqeney/: ناو. ١. جێگۆڕکێ؛ کار و ڕەوتی گۆزانەوە ٢. کاری خۆڵ بە سەر یەکا تۆپەڵ کردن 🇮🇷 ١. نقل‌مکان ٢. عمل بر هم انباشتن خاک

مەرەک / merek/: ناو. لەوەڕدان؛ تفاقدان؛ جێگەی کا و گزرە 🇮🇷 کاهدان

مەرەکەب / merekeb/: ☜ مەرەکەف

مەرەکەبدان / merekebdan/: ☜ مەرەکەفدان

مەرەکەف / merekef/: ناو. مەرەکەب؛ مەرەکەو؛ تراوێ کە قەڵەمی تێدا ڕەنگ دەکەن و بە سەر قاقەزیدا دێنن 🇮🇷 مُرکب

مەرەکەفدان / merekefdan/: ناو. مەرەکەبدان؛ وورنفیسدان؛ دەوات؛ دوێت؛ حۆقە 🇮🇷 مُرکب‌دان

مەرەکەفمژ / merekefmij/: ناو. زوهانگ؛ زوانگ 🇮🇷 کاغذ خشک‌کن

مەرەکەو / merekew/: ☜ مەرەکەف

مەرەم¹ / merem/: ☜ مەرام

مەرەم²: ☜ مەحرەم

مەرەندی / merendî/: ناو. جۆرێ گندۆرە 🇮🇷 نوعی خربُزه

مەرەنگۆز / merengoz/: ناو. دارتاش؛ نەجاڕ 🇮🇷 نجّار

مەرەنگۆزی / merengozî/: ناو. دارتاشی؛ نەجاڕی 🇮🇷 نجّاری

مەرهەم / merhem/: ☜ مەڵهەم

مەری / merî/: ☜ مرۆڤ

مەریژ / merîj/: ☜ مێرووله

مەریسۆک / merîsok/: ناو. گۆزروان؛ گاوەزوان؛ گیای مژمژە 🇮🇷 گاوزبان

مەریکانە / merîkane/: ناو. گەزووز؛ مۆرانە؛ مۆرانە 🇮🇷 موریانه

مەریەم / meryem/: ناو. مریەم؛ پەلەوشە: ١. گیایەکی ئالیکی لە تیرەی نێرگزە، بە گوڵی ناوەناوەی باریک و درێژ و لووس و نووک‌تیژەوە ٢. گوڵەپووران؛ گوڵەداماگ؛ گوڵی سپی و هێشوویی و بۆنخۆشی ئەو گیایە 🇮🇷 ١و٢. مریم

مەرێس / merês/: ناو. ١. بریقە ٢. جوانی و خوشیکی ٣. ڕەنگ‌وڕوو 🇮🇷 ١. درخشش ٢. زیبایی ٣. رنگ‌ورو

مەڕ / meř/: ناو. ١. مە؛ مەیشنا؛ میک؛ مینگا؛ میەر؛ مێ؛ مێشن؛ مێشنا؛ مێه؛ مەه؛ مەها؛ پەز؛ پێز؛ پەس؛ پەزمامێ؛ شەک‌مەڕ؛ مەڕەزاو؛ مەڕزاو؛ میه ؛ مهی؛ مهێ؛ میهی؛ مەی؛ مێیە؛ مییە؛ گەورگ؛ کوڕ؛ گیانەوەری گوانداری کاوێژکەر، لە دوو جۆری کێوی و کەوی کە بۆ شیر، گۆشت، کەوڵ و پەشمەکەی ڕایدەگرن و دایدەبەستن ٢. پێمەڕە؛ بێڵی ئاسن ٣. زاخە؛ کووڵ ٤. ئەشکەوت؛ غار 🇮🇷 ١. گوسفند ٢. بیل آهنی ٣. زاغه ٤. غار

▣ **مەڕی تۆیانە:** مەڕ یا کاوڕێ کە ڕۆژی گواستنەوەی بووک بۆ ماڵی زاوای ئەنێرن ▀ گوسفند هدیەی عروسی

⊡ **مەڕ کەردش:** بە پێمەڕە کار کردن ▀ بیل زدن

مەڕاڵ / meřał/: ناو. ئاسک؛ پەزەکێفی ‹دێن و دەچن بە دوند و قەدی زەرد و ماهەوە/ گاکێوی تاق و جووت و بەگەل مێگەلی مەڕاڵ «حەقیقی»› ▀ مارال

مەڕان / meřan/: ناو. پنجکێکە لە لێڕەوار گەلای لە گەلاتوو دەکا و بەرێکی وردی ڕەش دەگرێ ▀ درختچەای جنگلی

مەڕانە / meřane/: ناو. ١. پووشانە؛ سەرانەی ئاژەڵ ٢. جۆرێ داس ▀ ١. سرانەی گلە ٢. نوعی داس

مەڕبەند / meřbend/: ناو. سنگ و زنجیر بۆ بەستنەوەی یەکسم ▀ میخ و زنجیر پابند ستور

مەڕبێر / meřbêr/: ناو. ١. ☜ **مەڕبێرە** ٢. پێمەڕەی گەورە ▀ ١. ☜ **مەڕبێرە** ٢. بیل آهنی بزرگ

مەڕبێرە / meřbêre/: ناو. مەڕبێر؛ بێرەمەڕ؛ دەمی دۆشینی ڕانەمەڕ ▀ هنگام دوشیدن گلە

مەڕت / meřt/: ناو. ١. بەڕە؛ پەلاس ٢. ڕووش؛ شوێن لە نینۆک یان لە تیخ ▀ ١. گلیم ٢. خراش

مەڕتان / meřtan/: چاوگ. ڕووشان؛ داڕووشان ▀ خراشیدن

مەڕتاندن / meřtandin/: چاوگ. مەرتاندن: ١. ڕووشاندن ٢. کەوڵ کردن؛ پێست لێ داماڵین (ئاژەڵ) ▀ ١. خراشیدن ٢. پوست کندن (دام)

مەڕتاو / meřtaw/: ئاوەڵناو. ڕووشاو؛ ڕووکاو ▀ خراشیدە

مەڕتاوی / meřtawî/: ئاوەڵناو. ڕووشاوی؛ ڕووکاوی ▀ خراش

مەڕتەبە / meřtebe/: ناو. ١. جار؛ کەڕەت ٢. نهۆم؛ تەبەقە ٣. پلە و پایە ▀ ١. بار؛ مرتبە ٢. اشکوبە؛ طبقە ٣. پایە؛ مرتبە

مەڕچ / meřç/: ئاوەڵناو. پلیخاو؛ دەبەر پێدا پلیشاو ▀ لە؛ لوردە

مەڕچاندن / meřçandin/: چاوگ. پلیخاندنەوە؛ تلێقاندنەوە ▀ لە کردن

مەڕچی / meřçî/: ئاوەڵناو. پلیخاو؛ پلیشاو ▀ لەشدە

مەڕچین / meřçîn/: چاوگ. پلیخانەوە؛ تلێقیاوە ▀ لە شدن

مەڕخێفە / meřxêfe/: ناو. نۆبەر؛ نۆبەرە ▀ نوبر

مەڕدا / meřda/: ناو. کرێکار؛ کارگەر؛ کاریگەر ▀ کارگر

مەڕدار / meřdar/: ناو. ١. کەسێ کە ئاژەڵی وردەی زۆرە ٢. کرێکاری قوڕەکاری کە پێمەڕە دەکار دێنێ ▀ ١. گلەدار ٢. کارگر بیل‌زن

مەڕداری / meřdarî/: ناو. تەرشداری؛ ئاژەڵداری ▀ دامداری

مەڕدۆش / meřdoş/: ناو. ١. سەتڵ؛ پەقرەج ٢. بێری؛ کەسێ کە مەڕ دەدۆشێ ▀ ١. سطل شیردوشی ٢. آنکە گوسفند می‌دوشد

مەڕزاو / meřzaw/: ☜ **مەڕەزاو**

مەڕژ / meřj/: ناو. گوڕە؛ نەعرەتە ▀ غُرّش

مەڕژین / meřjîn/: چاوگ. نەڕاندن؛ گوڕاندن ▀ غُرّیدن

مەڕک / meřk/: ناو. مەڕ؛ پێمەڕ؛ بێلاسن ▀ بیل

مەڕکانە / meřkane/: ناو. ١. شاکاشی ٢. کووپەلەی دەم‌گوشاد ▀ ١. شەکاسە ٢. خُمچەی دهن‌گشاد

مەڕگ / meřg/: ناو. بێڵ؛ مەڕە؛ مەڕک؛ پێمەڕە ▀ بیل

مەڕگە / meřge/: ناو. خۆرش؛ خۆرشت؛ تڕشک؛ هەر یەکە لە پێخۆرگەلی لێنراوی کەم یا زۆر ئاودار کە زۆرتر دەگەڵ پلاو دەخورێ ▀ خورش

مەڕمەڕ / meřmeř/: ناو. ١. جۆرێ بەردی

ئاهەکییە، لە ژێر تەوژمی زۆردا وەک بلۆری لێ هاتووە. زۆر جوانە و بۆ پەیکەرتاشی و ڕووکاری مالان بەکار دێ ۲. کەلا؛ هەڵمات؛ کۆی چکۆلەی لە شیشە، سوالەت و ... زیاتر بۆ کایەی منالان ☰ ۱. سنگ مرمر ۲. تیله

مەڕمەڕش / meřmeřiş/: ناو. شاخبێزی؛ شاخبزی؛ مەرمەڕشا؛ مۆری؛ پارچەیەکی سپی، ناسک و سفتچنە ☰ چلوار

مەڕمەڕشا / meřmeřşa/: ناو. خامی هەرەسپی کە دەکرێتە کراس پیاوانە ☰ ململ

مەڕمەڕۆکێ / meřmeřokê/: ☜ **مێشێن**

مەڕمەڕێن / meřmeřên/: ☜ **مێشێن**

مەڕنەکەنە / meřnekene/: ناو. مەڕدار؛ کەسێ کاری هەر مەڕداریە ☰ گوسفنددار

مەڕنەمووکە / meřnemûke/: ناوەڵناو. [کینایە] مەڕەمووکە؛ لاوازی بێهێز و توان ☰ لاغرمُردنی

مەڕوماڵات / meř û małat/: ناو. ماڵیات؛ ماڵات ☰ دام

مەڕە / meře/: ناو. ۱. شکێڕ؛ قەڵشەبەردی گەورە لە چیای بەردین ۲. مێشەنگوینی هێشتا هەنگوین ساز نەکردوو ۳. پێمەڕە؛ بێڵ ٤. ☜ **مشك۔۱** ☰ ۱. شکاف کوه سنگی ۲. زنبور هنوز عسل ننهاده ۳. بیل آهنی ۴. ☜ **مشك۔۱**

مەڕەبێرە / meřebêre/: ناو. ڕانەبێرە؛ کار و ڕەوتی هێنانەوەی مەڕ کاتی نیوەڕۆ بۆ دۆشین ☰ آوردن گله هنگام ظهر برای دوشیدن

مەڕەخیڤە / meřexîve/: ناو. نۆبەرە ☰ نوبر

مەڕەزاو / meřezaw/: ناو. مەڕزاو؛ مەڕ؛ میک ☰ گوسفند

مەڕەسور / meřesûr/: ☜ **مەڕەکێوی**

مەڕەکێوی / meřekêwî/: ناو. مەڕەسوور؛ مەڕی؛ پەزەکێفی؛ پەزی کێوی ☰ گوسفند کوهی

مەڕەگ / meřeg/: ناو. عەنباری گەورەی بازرگانی ☰ انبار بزرگ کالای تجاری

مەڕەمووش / meřemûş/: ☜ **مەرگەمووش**

مەڕەمووکە / meřemûke/: ☜ **مەڕنەمووکە**

مەڕی / meřî/: ناو. ۱. ☜ **مەڕەکێوی** ۲. جۆرێ ڕەوتی ئەسپ، وەک یۆرغە ۳. چاوی کاڵ؛ ڕەنگی زەردی ئاماڵ شین بۆ چاو ☰ ۱. ☜ **مەڕەکێوی** ۲. حالتی شبیه یورتمه ۳. چشم زاغی

مەڕیای / meřyay/: چاوگ. شکان؛ شکیان ☰ شکستن

مەزا / meza/: ناوەڵناو. نەزۆک؛ تایبەتمەندی مایێ کە زگ ناکا ☰ نازا

مەزات / mezat/: ☜ **مەزاد**

مەزاتخانە / mezatxane/: ناو. حەڕاجەبازار ☰ بازار حراج

مەزاج / mezac/: ناو. خوو؛ مگێز؛ مزاج ☰ خو؛ عادت

مەزاخ / mezax/: ناو. خەرج؛ بەخت؛ سەرف ☰ خرج

مەزاختن / mezaxtin/: چاوگ. خەرج کردن؛ بەخت کردن ☰ خرج کردن

مەزاد / mezad/: ناو. مەزات؛ حەڕاج؛ هەڕاج؛ فرۆشی شتێک بە فرەترین نرخی پێشنیارکراو لە لایەن کڕیارانەوە ‹مەزاد، مەزاد، هەرچیم هەیە هەمووی مەزاد/ بە پارچەیەک پەڕۆی سادە کە هەڵبکرێ و بشنێتەوە/ لە سەر بستێ زەوی ئازاد «پەشێو»› ☰ حراج

مەزار / mezar/: ناو. مەرزەڵ؛ مەزەڵ؛ زیارەتان ‹گەردئالوودەن دەور مەزار لەیلێ/ ئاوپاشی و مالاش لازمەن خەیلێ «مەولەوی»› ☰ مزار

مەزارگە / mezarge/: ناو. زیارەتان؛ گۆڕسان؛ قەبران ☰ گورستان

مەزاق / mezaq/: ناو. ۱. حەنەک؛ گاڵتە؛ شۆخی ۲. ئیشتیا؛ چێژە ۳. تیتاڵ؛ تیز ☰ ۱. شوخی ۲.

ذوق ۳. مسخرگی

▣ **مەزاق پێ کردن**: گاڵتە پێ کردن ☰ مسخرە کردن

مەزال / mezal/: ناو. دەرفەت؛ هەل؛ کێس؛ کەیس ☰ فُرصت؛ مجال

مەزان / mezan/: ئامراز. تۆ مەڵێ؛ مەمنا؛ تمەز؛ تومەز؛ تومەس مەکە ☰ تو نگو؛ نگو کە

مەزبووت / mezbût/: ئاوەڵناو. چوست؛ چالاک ☰ چالاک

مەزخ / mezx/: ناو. مەزێخ: ۱. خەرج ۲. چۆنیەتی بەتلانی ماڵ ☰ ۱. خرج ۲. چگونگی از بین رفتن مال

مەزخاندن / mezxandin/: چاوگ. ۱. خەرج کردن ۲. بەتلاندنی ماڵ ۳. گوزەراندن ☰ ۱. خرج کردن ۲. هدر دادن مال ۳. گُذراندن

مەزد^{۱} / mezd/: ناو. کولانکە؛ کولاوڕۆژنە؛ بانجە ☰ روزنەی بام

مەزد^{۲}: ئاوەڵناو. مەزن؛ گەورە ☰ بزرگ

ـ مەزد^{۳}: پاشەوشە. مەزن؛ گەورە ‹سەرمەزد› ☰ بزرگ

مەزدا / mezda/: ناو. خودای ئایینە ئێرانییەکان ☰ مزدا

مەزرا / mezra/: ناو. مەزرە؛ کێڵگە؛ مووچە؛ جێگەی شت لێ چاندن ☰ مزرعه

مەزران / mezran/: چاوگ. مەرزان؛ دامەزران: ۱. لە جێگەیەک مانەوە ۲. گیرسانەوە؛ جێگیر بوون ☰ ۱. سُکنی گزیدن ۲. مُستقر شدن

مەزراندن / mezrandin/: چاوگ. مەرزاندن؛ دامەزراندن؛ سەقامگیر کردن ☰ مُستقر کردن

مەزرکە / mezirke/: ناو. ۱. ☜ **مەزرەکە ـ۲** ۲. قۆلپێچی نانکەر ☰ ۱. ☜ **مەزرەکە ـ۲** ۲. بازوپیچ نانوا

مەزرنایەرە / mezirnayere/: چاوگ. دامەزراندن ☰ سُکنی دادن

مەزرۆکە / mezroke/: ☜ **مەزرەکە ـ۲و۳**

مەزرە / mezre/: ☜ **مەزرا**

مەزرەق / mezreq/: ☜ **مزراق**

مەزرەقە / mezreqe/: ناو. ۱. ئامرازێکە لە ئاسیاودا ۲. ☜ **مەزرەکە ـ۲** ☰ ۱. ابزاری در آسیاب ۲. ☜ **مەزرەکە ـ۲**

مەزرەکە / mezreke/: ناو. مەزکەرە: ۱. چاپخانە؛ جێگەی چاپ کردنی نووسراو ۲. مەزرکە؛ مەزرۆکە؛ مەزرەقە؛ ڕفێدە ۳. مەزرۆکە؛ داری نووک تیژ کە نانی لە تەندوور پێ دەردێنن ☰ ۱. چاپخانه ۲. بالشتک نانوا ۳. چوبی که با آن نان را از تنور در می‌آورند

مەزرەکەدار / mezrekedar/: ناو. چاپخانەدار؛ خاوەن چاپخانە ☰ چاپخانه‌دار

مەزریایەرە / meziryayere/: چاوگ. دامەزران ☰ سُکنی گزیدن

مەزرینگە / mezrînge/: ناو. ئیدارە؛ دام و دەزگای کارگێڕی ☰ اداره

مەزرێح / mezrêĥ/: ☜ **مزراق**

مەزفک / mezfik/: ☜ **مێزەفك**

مەزکەرە / mezkere/: ☜ **مەزرەکە**

مەزگ / mezg/: ☜ **مێشك ـ۱**

مەزگت / mezgit/: ☜ **مزگەوت**

مەزگدار / mezgdar/: ئاوەڵناو. ۱. خاوەن مژگ ۲. *[کینایە]* زانا ☰ ۱. مغزدار ۲. دانا

مەزلاق / melaq/: ناو. گیایەکە بنەکەی بە چێشت لێ دەنێن ☰ گیاهی است

مەزڵووم / mezłûm/: ئاوەڵناو. دەشەنی؛ ناهەقی‌لێکراو ☰ مظلوم

مەزن^{۱} / mezin/: ناو. مازان؛ مازن؛ مەزند؛ سەرۆک؛ ڕەئیس ‹حەسەناغای حاجۆ ـ کە مەزنی عاشیرەت بوو ـ بە جحێڵی تەنبوورژەنێکی زانا بووە «هەژار،

چێشتی مجنور» ▤ رئیس

مەزن^{٢}: ئاوەڵناو. مازان؛ مازن؛ مەزند؛ گەورە ‹لەم نەقشەیەدا، کاکی مەزن، پیادەیی شا بوو/ لافی مەزنی و گەورەیی ئەو هەر وەکوو با بوو! «هەردی»› ▤ بُزُرگ

مەزناندن / meznandin/: چاوگ. مەزن کردن ▤ بزرگ داشتن

مەزنانمەزنتر / meznan mezintir/: ناو. خودا؛ خودێ؛ خوا ▤ عنوانی برای خدا

مەزناهی / meznahî/: ناو. ١. ☞ **مەزنایەتی** ٢. سەرۆکی ▤ ١. ☞ **مەزنایەتی** ٢. ریاست

مەزنایەتی / meznayetî/: ناو. مەزناهی؛ گەورەیی ▤ بزرگی

مەزند / mezind/: ☞ **مەزن**

مەزندە / mezinde/: ☞ **مەزەننە**

مەزندەکار / mezindekar/: ناو. خەمڵخەر ▤ تخمین‌زن

مەزننە / mezinne/: ☞ **مەزەننە**

مەزنی / mez(i)nî/: ناو. مەزنایەتی؛ گەورەیی ▤ بزرگی؛ عظمت

مەزووکە / mezûke/: ☞ **مارمێلکە**

مەزە / meze/: ناو. ١. تام؛ چێژە ٢. خواردنێ کە دەگەڵ شەراب دەخورێ ٣. ئیشتیا ٤. کرمێکی سپییە لە ناو مالان دەبیندرێ ▤ ١. مزه؛ طعم ٢. مزەی شراب ٣. اشتها ۴. کرمی سفیدرنگ

⊡ **مەزە بزوتن**: ئیشتیا کردن؛ ئازەزوو کردن ▤ آرزو کردن

مەزە پێ دان: مەزە دان؛ خوێ لە چێشت کردن یان ترش کردن ▤ مزه دادن به غذا

مەزە دان: ١. ☞ **مەزە پێ دان** ٢. تام دان؛ خۆش بوون ‹بەلالەکەمان برژان، فرە مەزەی دا› ▤ ١. ☞ **مەزە پێدان** ٢. مزه دادن

مەزەب / mezeb/: ☞ **مەزهەب**

مەزەبزوێن / mezebizwên/: ئاوەڵناو. ئیشتیاهێن؛ ئازەزوو بزوێن ▤ اشتهاآور

مەزەدار / mezedar/: ئاوەڵناو. ١. خۆش‌چێژە ٢. *[کنایە]* جوانی زۆر جوان ‹شەدەلار! هەی مەزەدار! خانمەکەی بانە! «گۆرانی»› ▤ ١. خوشمزه ٢. بسیار زیبا

مەزەڵ / mezeł/: ناو. ١. ☞ **مەزار** ٢. نهۆم؛ قات ▤ ١. ☞ **مەزار** ٢. طبقە؛ اشکوبە

مەزەندە / mezende/: ☞ **مەزەننە**

مەزەننە / mezenne/: ناو. مەزندە؛ مەزننە؛ مەزەندە: ١. قیمەت؛ بایی ‹مەزەننەی ماڵ لێرە چۆنە؟› ٢. گومان؛ شک ▤ ١. مظنّە؛ نرخ ٢. حدس؛ گمان

مەزەو / mezew/: ☞ **مەزهەب**

مەزهەب / mezheb/: ناو. مەزەب؛ مەزەو؛ مەسەب؛ مەسەو؛ ئایین؛ دیژە؛ کۆمەڵە ئامۆژەگەلێکی دینی کە تەنیا پەسندی تاقمێ لە شوێنکەوتوانی ئەو دینەیە ▤ مذهب

مەزیخ / mezîx/: ناو. سەرف؛ خەرج؛ بەخت ▤ خرج

مەزێخ / mezêx/: ☞ **مەزخ**

مەژبوور / mejbûr/: ☞ **مەجبور**

مەژدە / mejde/: ☞ **مەجیدی ـ٢**

مەژرفە / mejirfe/: ناو. پاڕوو؛ بێڵی دارین ▤ پارو

مەژک / mejk/: ☞ **مێشك ـ١**

مەژگ / mejg/: ☞ **مێشك ـ١**

مەژگڵە / mejg(i)łe/: ناو. گیایەکە دەخورێ ▤ گیاهی خوردنی

مەژگورە / mejgure/: ناو. بڕبڕاگە؛ مۆرەغە ▤ ستون فقرات

مەژگوڕە / mejguře/: ناو. بڕبڕە؛ بڕبڕاگە ▤ ستون فقرات

مەژگە / mejge/: ناو. کاکڵی گوێز ▤ مغز گردو

مەژمە / mejme/: ☜ **مەجومعە**

مەژودار / mejudar/: ئاوەڵناو. بەئاوەز؛ ژیر ⚑ خردمند

مەژولانک / mejulank/: ناو. برژانگ ⚑ مُژە

مەژو / mejo/: ☜ **مێشك ـ١**

مەژوو / mejû/: ☜ **مێشك ـ١**

⊡ **مەژو چەڵقیان:** *[کنایە]* مێشک شلەقیان؛ عەقل نەمان ⚑ خُل شدن

مەژی / mejî/: ☜ **مێشك ـ١**

مەژیچک / mejîçik/: ناو. پێشەیەک کە مێشکی تیایە و دایئەتەکنن و ئەیمژن ⚑ استخوان حاوی مغز

مەژیدە / mejîde/: ☜ **مەجیدی ـ٢**

مەژیر / mejîr/: ئاوەڵناو. کۆچەر؛ ڕەبەن ⚑ مُهاجر

مەس^{١} / mes/: ☜ **مس^{١}ـ١**

مەس^{٢}: ئاوەڵناو. ١. مەست؛ لوول؛ گیز؛ سەرخۆش ٢. مەزن؛ گەورە ٣. قەڵەو؛ گۆشتن ⚑ ١. مست ٢. بزرگ ٣. چاق

⊡ **مەس بون:** ☜ **مەست بون**

مەس کرن/ کردن: ☜ **مەست کردن**

مەساج / mesac/: ☜ **ماساژ**

مەساحە / mesaĥe/: ناو. خەتکوورەوکەر؛ میدادسڕ؛ کەرستەیەک لە جنسی جۆرێ لاستیک بۆ سڕین و کوژاندنەوەی شوێنی میداد ⚑ مدادپاک‌کن

مەساسک / mesasik/: ناو. لابیتە؛ لاپیتە؛ لاویتە ⚑ چوبدست شخم‌زن

مەساسە / mesase/: ناو. مساس؛ مساسک؛ مساسە؛ میساسە؛ میساس؛ دار دەستی جووتیار کە سەرێکی کلکەبزمار و سەرێکی پیشکانی تێدایە ⚑ چوبدست شخم‌زن

مەسانە^{١} / mesane/: ناو. مێزدان؛ گمێزدان ⚑ مثانە

مەسانە^{٢}: ☜ **مەستانە**

مەساه / mesah/: ناو. ١. سندووق؛ یەغان ٢. هۆڕ؛ جەواڵی مەزن ⚑ ١. صندوق ٢. جوال بزرگ

مەساهە / mesahe/: ناو. سندووق؛ سنۆق؛ چەکمەزە ⚑ صندوق

مەست^{١} / mest/: ناو. ١. پاڵای لە هەمانە کە نوێژی پێوە ئەکەن ٢. بەیانی؛ سبەی؛ سۆزی؛ شەوسۆ ⚑ ١. نوعی پاپوش ٢. فردا

مەست^{٢}: ئاوەڵناو. ١. مەس؛ گیز؛ لوول؛ سەرخۆش ٢. *[کنایە]* غللوور؛ لەخۆبایی ٣. تێر؛ مڕ ٤. ڕاست و بێ‌گرێ ٥. مشت‌وماڵ‌دراو ٦. تەمەڵ؛ تەوەزەل ٧. سڕ؛ تەزیو ٨. ماندوو؛ مانگ؛ شەکەت ⚑ ١. مست ٢. مغرور ٣. سیر (از خوراک) ۴. راست و مستقیم ۵. صیقل‌زده ۶ تنبل ۷. بی‌حس ۸ خسته

▣ **مەستی مەستە** ڕەشەمەست ⚑ پاتیل

⊡ **مەست بون:** مەس بوون؛ سەرخۆش بوون ⚑ مست شدن

مەست کردن: مەس کرن/ کردن؛ خۆ سەرخۆش کردن ⚑ مست کردن

مەستی شتێ بون: تەواو لە بەر یان لە نێو شتێکی خۆشدا بوون ‹مەستی خەو بووم هاتنە سەرم!› ⚑ مست چیزی بودن

مەست^{٣}: ئاوەڵکار. سۆزی؛ بەیانی ⚑ فردا

مەستانە^{١} / mestane/: ناو. مەسانە؛ وەک سەرخۆشان ‹قاقای مەستانە، قسەی سووک، گفتی چرووک «هەژار»› ⚑ مستانە

مەستانە^{٢}: ئاوەڵکار. مەسانە؛ وەکوو مەست ‹مەستانە دەڕۆیشت و ڕادەوەستاوە› ⚑ مستانە

مەستاو / mestaw/: ئاوەڵناو. پاراو؛ تێراو ⚑ سیراب

مەستور / mestûr/: ئاوەڵناو. ١. مەحجووب؛ بە شەرم و حەیا ٢. مەس؛ مەست ⚑ ١. دارای شرم و حیا ٢. مست

مەستە / meste/: ناو. بەیانی؛ سۆزی؛ سبەی؛

سبەینێ ⚑ فردا

مەستەبیرۆ / mestebîro/: ناو. مەستەبێڕۆ؛ مەشتەبێڕۆ؛ دووسبەی؛ دووسۆ ⚑ پس‌فردا

مەستەبێڕۆ / mestebêřo/: ☜ **مەستەبیرۆ**

مەستەر / mester/: ناو. خزمەتکاری بەردەست؛ نۆکەری بەردەستان ⚑ نوکر

مەستەراح / mesteraĥ/: ناو. مەستەراو؛ مستەراو؛ ئاودەست؛ سەراو ⚑ مُستراح

مەستەراو / mesteraw/: ☜ **مەستەراح**

مەستەڕە / mesteře/: ناو. هێلینگ؛ زاغور؛ ڕاستە؛ خەتکێش؛ خەتکەش؛ کرکەش؛ ئامرازێکی تەخت و باریک لە چێو، لاستیک یان کانزا، بۆ کێشانی هێلی ڕێک و پێوانی درێژایی هێلێک ⚑ خط‌کش

مەستەکی / mestekî/: ناو. ١. مەسکی؛ مەسەکی؛ دەوەنێکە شیرەی لێ دەگرن وەک جاچکە ئەیجاون بۆنی خۆشە ٢. جیوە و شیرەی داری کاژ ⚑ ١. بوتەی مصطکی ٢. نوعی انگُم

مەستی / mestî/: ناو. ١. مەسی؛ سەرخۆشی ٢. جۆرێک پێڵاوی پیاوانە ⚑ ١. مستی ٢. نوعی کفش مردانە

مەسحەف / mesĥef/: ☜ **مسحەف**

مەسخ / mesx/: ناو. چۆنیەتی شکڵ گۆڕان؛ بیچم ناشیرین بوون ⚑ مسخ

مەسدەر / mesder/: ناو. چاڤگە؛ چاوگ ⚑ مصدر

مەسرەت / mesret/: ☜ **مەسڵەت**

مەسرەف / mesref/: ناو. خەرج؛ مزەخت ‹ئەم مانگە مەسرەفمان زۆر بووە، دەبێ زیاتر دەستی پێوە بگرین› ⚑ خرج

مەسقەتی / mesqetî/: ☜ **مەشکەفی**

مەسقەفی / mesqefî/: ☜ **مەشکەفی**

مەسقەڵ / mesqeł/: ناو. ئامرازی خۆ جوان کردن و تاس و لووس‌دان ⚑ ابزار آرایش و بزک کردن

مەسکە / meske/: ناو. خیگە؛ هیزە ⚑ خیک

مەسکەت / mesket/: ناو. شیرینییەکە لە ئارد و کاکلەگویز و شەکر دەکرێ ⚑ نوعی شیرینی

مەسکەر[١] / mesker/: ☜ **مسگەر**

مەسکەر[٢]: ئاوەڵناو. تایبەتمەندی ئەوەی مەست دەکا ‹شەراب، مەسکەرە› ⚑ مُسکر؛ مستی‌آور

مەسکی / meskî/: ☜ **مەستەکی ـ١**

مەسڵەت / mesłet/: ناو. مەسرەت؛ ڕەوتی ئاشت بوونەوەی دوژمنی خوێنی و nامووسی ⚑ آشتی میان دو دشمن خونی و ناموسی

مەسڵەحە / mesłeĥe/: ناو. بنکەی درۆینەوانان ⚑ بنگاه دروگران

مەسڵەحەت / mesłeĥet/: ناو. ڕێوشوێنی دروست و باش کە زیانی کەمتر و خێری زیاتر بێ ⚑ مصلحت

مەسنا / mesna/: ناو. ساردەوە؛ ساردەاو ⚑ سردابە

مەسنەوی / mesnewî/: ناو. دووخشتەکی؛ هۆنراوەیێ کە باڵەکانی هەر بەیتێکی پێکەوە هاوپاشڵن و هەموو شیعرەکە لە سەر یەک کێش داڕێژراوە ⚑ مثنوی

مەسوورە / mesûre/: ☜ **ماسۆڵە ـ١**

مەسە / mese/: ناو. ١. پۆڵای چەقۆ تیژ کردنی قەسابان ٢. مەدوونە؛ خاکەنازی مشکی دەردان ⚑ ١. سوهان آهنی قصاب ٢. خاک‌انداز بُخاری

مەسەب / meseb/: ناو. ١. ☜ **مەزهەب** ٢. حەشارگەی کەو ⚑ ١. ☜ **مەزهەب** ٢. کمینگاه کبک شکاری

مەسەکی / mesekî/: ☜ **مەستەکی ـ١**

مەسەل / mesel/: ناو. پەندی پێشوونان ⚑ مَثَل

مەسەلە / mesele/: ناو. ١. مەسەل ‹مەسەلەی مەشهوور جوان و دزێوە/ ئاردی دابێژە قوونی مەبزێوە! «حەقیقی»› ٢. ڕووداوو ٣. پرسیار ⚑ ١. مَثَل ٢. رویداد ٣. سؤال

مەسەو / mesew/: ☜ **مەزهەب**

مەسی /mesî/: ☜ **مەستی ـ١**

مەسیحی /mesîĥî/: ناوەڵناو. دیان؛ خاچپەرست؛ کریستیان؛ شوێنکەوتووی ئایینی عیسا پێغەمبەر 🇮🇷 مسیحی

مەسیر /mesîr/: ناو. ١. مرەبای کدوو ٢. بگار؛ بوار؛ ڕێگای پێدا چوون 🇮🇷 ١. مُربای کدو ٢. مسیر

مەسین /mesîn/: ☜ **مسینه**

مەسینە /mesîne/: ☜ **مسینه**

مەسیە /mesye/: ☜ **مەسێ¹**

مەسێ¹ /mesê/: ناو. مەسیە: ١. بستەی سەر تەندوور؛ سێخێ کە لە سەر تەنوور دەخرێ بۆ شت هەڵواسین ٢. پارچە کانزای سەرپانی دەسکدار بۆ کراندن و سڕینی تەنوور و پنە و ساج 🇮🇷 ١. سیخ مانند روی تنور ٢. بیلچەی کنار تنور

مەسێ²: ئامراز. وشەی گاڵتە پێ کردن 🇮🇷 حرف مسخره کردن مخاطب

مەش¹ /meş/: ناو. ١. ڕەفتار؛ ڕەوت ٢. ☜ **میش ـ١** 🇮🇷 ١. رفتار؛ مشی ٢. ☜ **میش ـ١**

ـ مەش²: پاشوشە. کار ‹خۆمەش› 🇮🇷 ـکار

مەشاک /meşak/: ناو. دار عاسای دەروێشان 🇮🇷 عصای دراویش

مەشالەڤ /meşalev/: ناو. پاڵا؛ پێتاو 🇮🇷 پای‌افزار

مەشاندن /meşandin/: چاوگ. پێک‌هێنانی کار؛ جێ‌بەجێ کردن 🇮🇷 انجام دادن

مەشت /meşt/: ناو. مەشتە؛ سبحەی؛ سۆزی؛ بەیانی؛ مەستە 🇮🇷 فردا

مەشتا /meşta/: ☜ **مشتاخ**

مەشتاخ /meştax/: ناو. کاری هەڵخستنی تووتن لە بەر تاو 🇮🇷 کار پهن کردن توتون در آفتاب

مەشتە /meşte/: ناو. ١. جۆگەیەک کە قەدەدێراوێ ئاو دەدا ٢. مەشت؛ بەیانی؛ سۆزی ٣. ئەوندە زەوین لە دەغڵ و کێڵگە کە لە جۆگەیەکەوە ئاو دەدرێ ‹دوو مەشتە پیازمان وەشاندووە› 🇮🇷 ١. جوبی کە یک ردیف جوب کوچکتر را آب می‌رساند ٢. فردا ٣. آن سطح از زمین کشاورزی کە از یک جوب آب می‌خورد

مەشتەبێڕۆ /meştebêřo/: ☜ **مەستەبیرۆ**

مەشتی /meştî/: ناو/ ناوەڵکار. سبەی؛ سۆزی 🇮🇷 فردا

مەشخەڵ /meşxeł/: ناو. مەخشەڵ: ١. گڕی بەرزی ئاگر ٢. داری سەربەگڕ ‹وەرە ئاونگی سەر پەلکی گوڵی سوور!/ وەرە ئاورینگی گەرم و مەشخەڵی نوور! «هێمن»› 🇮🇷 ١. زبانەی بلند آتش ٢. مشعل

مەشخەڵان /meşxełan/: ناو. مەخشەڵان؛ مەشقەڵان؛ مشقەڵان؛ ڕووناکایی زۆر لە بەر گڕی ئاگر 🇮🇷 روشنایی زیاد شعلەی آتش

مەشرووبات /meşrûbat/: ناو. خواردنەوە؛ تراوی ئەلکولی 🇮🇷 نوشابەی الکلی

مەشرەف /meşref/: ناو. ڕاوێژ و ڕوو 🇮🇷 مشرب؛ خُلق

مەشرەفخۆش /meşrefxoş/: ناوەڵناو. ڕاوێژ و ڕوو خۆش 🇮🇷 خوش‌مشرب

مەشفەن /meşfen/: ناو. مەشوون؛ تاتەشۆر؛ بەردێ کە مردووی لە سەر دەشۆن 🇮🇷 تختەسنگ غسالی

مەشق /meşq/: ناو. ١. ئەرکی چەندپاتە کردنەوە بۆ شارەزا بوون ‹مەشقی ویۆلون کردن› ٢. کار و ڕەوتی خۆ تەیار کردن؛ ئامادە بوون ‹بۆ ڕۆشتن بۆ فەرەنگ مەشق دەکا› 🇮🇷 ١و٢. مشق

⊡ **مەشق پێکردن**: مەشق دان؛ ڕاهێنان؛ فێر کردن بە چەندپاتە کردنەوە 🇮🇷 تمرین دادن

مەشق دان: ١. ☜ **مەشق پێ‌کردن** ٢. دەستوور دان بە مەبەستی ئەنجام دانی ڕاهێنانێکی دیاریکراو 🇮🇷 ١. ☜ **مەشق پێ‌کردن** ٢. مشق دادن

مەشقەڵان /meşqełan/: ☜ **مەشخەڵان**

مەشک / meşk/: ناو. ١. مەشکە؛ پێستە حەیوانی گووراو کە ماستی تێدا دەژەنن ٢. خیگە؛ هیزە ٣. ورگ؛ عوور ☰ ١. مشک ٢. خیک ٣. اشکمبه

مەشکاڵە / meşkałe/: ناو. دەفری چەرمین بۆ میوە و گەزۆ تێدا هەڵگرتن ☰ ظرف چرمی نگهداری میوەی خشک و شیرینی

مەشکن / meşkin/: ئاوەڵناو. *[پلار]* مەشکۆ: ١. ورگن؛ زگ‌زل ٢. زگ با کردوو ☰ ١. شکم‌گنده ٢. شکم بادکرده

مەشکوێ / meşk(i)wê/: ئاوەڵناو. *[پلار]* ورگ‌زل (ژن) ☰ شکم‌گُنده (زن)

مەشکۆ / meşko/: ☜ **مەشکن**

مەشکۆڵە / meşkołe/: ناو. مەشکەی گچکە ☰ مشک کوچک

مەشکور / meşkûr/: ☜ **مەشکەڕەقە**

مەشکە / meşke/: ناو. ١. مەشک؛ لێشکە؛ هەڵیزە؛ هەڵیز؛ پێستی خۆشەکراو و دووراوی زۆرتر گا کە ماست و ئاوی تێ دەکەن و دەیژەنن و کەرەی لێ دەگرن ٢. مەسکە؛ خیگە؛ خیە؛ هیز؛ هیزە؛ خیزە؛ وەس؛ وس؛ پێستەی ڕۆن ٣. ☜ **مێشك-١** ☰ ١. مشک ٢. خیک ٣. ☜ **مێشك-١**

▣ **مەشکەی گاوس:** مەشکە لە پێستی چێل ‹ئاهەنگی ژین و شادی بوو، بەیانی کە تێکەڵ دەبوو/ شمشالی من، خرمەی بازن، گرم و هۆڕی مەشکەی گاوس «هێمن»› ☰ مشک از پوست گاو

⊡ **مەشکە ژەندن:** مەشکە ژەنن؛ ژاندنی مەشکە ☰ مشک زدن

مەشکە ژەنن: ☜ **مەشکە ژەندن**

مەشکە هەڵخستن: ماس کردنە مەشکە و ئامادە کردنی لە قەد سێپاوە بۆ ژەندن ☰ مشک بار گذاشتن

مەشکەبڕە / meşkeb(i)ře/: ناو. مەشکەدڕە؛ جۆرێ سیسرەی ڕەشە یەکبین زیڕەی دێ ☰ جیرجیرک

مەشکەدڕە / meşked(i)ře/: ☜ **مەشکەبڕە**

مەشکەڕەقە / meşkeřeqe/: ناو. مەشکوور؛ شەکیلە ☰ چرم خشکیده و بی‌مصرف

مەشکەژەن / meşkejen/: ناو. مەشکەژێن؛ مەشکەکیز؛ مەشکەکێز؛ کەسێ مەشکە ڕادەتلەکێنێ بۆ ماست کردنەوە ☰ مشک‌زن

مەشکەژەنە / meşkejene/: ☜ **مەشکەژەنی**

مەشکەژەنی / meşkejenî/: ناو. مەشکەژەنە؛ مەشکە ـ مەشکە؛ گەمەیەکە ☰ نوعی بازی

مەشکەژێن / meşkejên/: ☜ **مەشکەژەن**

مەشکەفی / meşkefî/: ناو. مەسقەتی؛ مەسقەفی؛ جۆرێک شیرینی لە نیشاستە و شەکر و ماکی بۆنخۆش ☰ مسقطی

مەشکەکیز / meşkekîz/: ☜ **مەشکەژەن**

مەشکەکێز / meşkekêz/: ☜ **مەشکەژەن**

مەشکە- مەشکە/ meşkemeşke/: ☜ **مەشکەژەنی**

مەشکەومەڵان / meşke w mełan/: ناو. مەشکە و سێپا ☰ مشک و سەپایە

مەشول / meşûl/: ناو. تێخوڵی سەرەوەی گوێز و باقی ☰ پوستەی مُحکم گردو و بادام

مەشون / meşûn/: ☜ **مەشفەن**

مەشە / meşe/: ناو. ١. ☜ **مێش -١** ٢. گازی بزمار کێشانەوە ☰ ١. ☜ **مێش-١** ٢. گازانبر

مەشەک / meşek/: ناو. فیشەکەشێتە ☰ فشفشه

مەشەی / meşey/: ☜ **مەشهەدی**

مەشەیی / meşeyî/: ☜ **مەشهەدی**

مەشهەدی / meshedî/: ناو. مەشەیی؛ مەشەی: ١. هەرکام لە خەڵکی شاری مەشهەد، ناوەندی پارێزگای خوراسانی ناوەڕاست، لە ڕۆژهەڵاتی باکووری ئێران ٢. کەسێ کە بۆ زیارەت چۆتە مەشهەد ☰ ١و٢. مشهدی

مەشهەلە / meşhele/: ناو. مەسەلە ■ مسئله

مەشی / meşî/: ☜ **مێش-١**

مەشیا١ / meşya/: ئاوەڵناو. شیاو؛ لایق ■ شایان

مەشیا٢: ئاوەڵکار. دەبوو؛ دەبوایە ■ می‌بایستی؛ شایسته بود

مەشین / meşîn/: چاوگ. ڕۆیشتن؛ ڕۆیین ■ رفتن

مەعاش / me'aş/: ناو. بژیو؛ پیوار؛ پێژی ‹کە بوو بە مەئموور ئەبێتە واشە/ ئیمان و دینی تەنیا مەعاشە «بێکەس»› ■ معاش

مەعجۆمە / me'come/: ☜ **مەجومعە**

مەعجەرە / me'cere/: ☜ **محەجەری**

مەعد / me'd/: ناو. ڕەنگی ڕوو ■ رنگ رُخساره

مەعدە / me'de/: ناو. سیق؛ مەدە ■ معده

مەعدەن / me'den/: ناو. مادەن؛ کانگا ■ معدن

مەعدەنووس / me'denûs/: ☜ **مەدەنۆس**

مەعدەنی / me'denî/: ناو. ئافتاوە ■ آفتابه

مەعر / me'r/: ☜ **مار-١**

مەعرەکە / me'reke/: ناو. ١. چەقەچەق؛ گورەگوڕ ٢. پاڵان قەجەری؛ جۆرێ کورتان ٣. ئارەقگیری بن زین ■ ١. جار و جنجال ٢. نوعی پالان ٣. نمد زین

مەعزووم / me'zûm/: ئاوەڵناو. بانگهێشت کراو بۆ میوانی و نان خواردن ■ دعوت شده برای سور

مەعزەرەت / me'zeret/: ناو. داوای لێبووردن ■ معذرت

مەعلان / me'lan/: ئاوەڵناو. پسپۆڕ؛ لێزان ■ خبره؛ ماهر

مەعلووم / me'lûm/: ئاوەڵناو. زاندراو؛ ئاشکرا ■ معلوم

مەعنا / me'na/: ناو. مانا؛ واتا؛ کاکڵی قسە ■ معنی

مەعنەوی / me'newî/: ئاوەڵناو. پڕۆنی؛ واتایی؛ پێوەندیدار بە بیر و هەستەوە ■ معنوی

مەعین / me'în/: ☜ **مایین**

مەغار / meğar/: ☜ **مەغارە**

مەغارە / meğare/: ناو. مخارە؛ مغار؛ مغارە؛ مەغار؛ موغارە؛ مەخەرا؛ ئەشکەوتی کووڕ ■ غار عمیق

مەغازە / meğaze/: ناو. مغازە؛ موغازە؛ دووکان؛ دوکان؛ تکان؛ کۆگا؛ فرۆشگا؛ جێگەی فرۆشتن ■ مُغازه

مەغریب / meğrîb/: ناو. مەخرەب؛ موخورب؛ مەغریو؛ دەمی خۆرنشین ‹ئەستێرەی مەغریب وەک قەترەی ئەمەل/ کزکز ئەتکێتە ناو بەفری سەرکەل «گۆران»› ■ غروب

مەغریو / meğrîw/: ☜ **مەغریب**

مەغز / meğz/: ☜ **مێشك-١**

مەغزدار / meğzdar/: ئاوەڵناو. بە کاکڵ ■ مغزدار

مەغلووب / meğłûb/: ئاوەڵناو. ژێرکەوتوو لە بازی و شەڕدا ■ مغلوب

مەغلووبە / meğłûbe/: ناو. ڕەوتی تێکچڕژانی دوژمنان لە شەڕدا ■ جنگ مغلوبه

مەغموون / meğmûn/: ئاوەڵناو. زیان‌دیتە لە سەودا ■ مغبون

مەغەل / meğel/: ☜ **مەخەل**

مەفا / mefa/: ناو. ١. بەهرە؛ قازانج ٢. مفا؛ شفا؛ ڕەوتی چابوونەوە لە نەخۆشین ■ ١. سود؛ بهره ٢. شفا

مەفتوول / meftûl/: ناو. ١. تەرزی داری ڕەز ٢. تەل؛ تێل؛ سیم؛ هەودای باریکی کانزایی ■ ١. تارِ تاک ٢. مفتول

مەفرەشبار / mefreşbar/: ناو. دوو تا باری پڕ لە کا کە لە بارەبەر دەندرێ و نەخۆشی لە سەر ڕادەکێشن بۆ گوێزانەوە ■ بار چارپا از کاه برای حمل بیمار

مەفرەق / mefreq/: ناو. کانزایەکە مس و قەلایی تێکەڵاو، حەوجۆشی لێ دروست دەکەن ■ مفرغ

مەفسک / mefsik/: ناو. کەوگیر ⚑ کفگیر

مەفەرە / mefere/: ناو. جۆرێ ترێ ⚑ نوعی انگور

مەڤلاندن / mevlandin/: چاوگ. تێهەڵسوون؛ ڕەنگ کردن ⚑ اندودن

مەڤلین / mevlîn/: چاوگ. تێهەڵسووران؛ پێدا ساوران ⚑ اندوده شدن

مەڤیژ / mevîj/: ☜ **مێوژ**

مەقاچ / meqaç/: ☜ **مەقاش**

مەقارە / meqare/: ☜ **مەقاش**

مەقاش / meqaş/: ناو. ماشە؛ مقاش؛ مەقارە؛ مەقاشە؛ مەقاچ؛ پەنگر؛ ماشەی پۆل گرتن ⚑ انبُر

مەقاشە / meqaşe/: ☜ **مەقاش**

مەقالە / meqale/: ناو. وتاری نووسراو ⚑ مقاله

مەقام / meqam/: ناو. ۱. قام؛ ستران؛ گۆرانی؛ مقام؛ لاوژە ۲. پلە و پایە؛ جێگا ⚑ ۱. ترانه ۲. مقام

مەقاو / meqaw/: ناو. مقاو؛ مقایی؛ نەخۆشییەکی یەکسمە لە سەرماوە تووشی دێ ⚑ نوعی بیماری ستور

مەقسوک / meqsuk/: ☜ **مقەسۆك**

مەقسوک / meqsûk/: ناو. پەڕەسێلکەی باڵدرێژی پا کورت ⚑ پرستو

مەقلوم / meqlûm/: ئاوەڵناو. ئاوەژووکراو؛ وەرگێڕاو ⚑ وارونه؛ مقلوب

مەقولات / mequlat/: ☜ **محەلەق**

مەقەرشەر / meqerşer/: ناو. نوخۆشەر؛ نخۆشەر؛ لەپە ⚑ لپه

مەقەڕنە / meqeřne/: ☜ **ماکارونی**

مەقەس / meqes/: ☜ **مقەست**

مەقەست / meqest/: ☜ **مقەست**

مەقەستە / meqeste/: ☜ **مقەستە**

مەقەسەک / meqesek/: ناو. جۆرێ کولەی درشت ⚑ نوعی ملخ درشت

مەقەشەر / meqeşer/: ناو. نخۆشەر؛ لەپە؛ لەتکە نۆک ⚑ لپه

مەقەڵە / meqełe/: ناو. جۆرێ گەمەی منالان ⚑ نوعی بازی کودکان

مەقەڵی / meqełî/: ☜ **مەنقەڵ**

مەک[۱] / mek/: ناو. نمەک؛ خوێ؛ خوا ⚑ نمک

مەک[۲]: پێرۆ. ← **شتومەك**

مەکات / mekat/: ناو. پووشانە؛ سەرانەی ئاژەڵ ⚑ سرانەی دام

مەکار / mekar/: ☜ **مەکاڵ**

مەکارە / mekare/: ناو. ۱. ئامرازی دار کۆڵینی دارتاش ۲. قرقڕەی جلدروو ۳. عەرەبانەی ئازووخە کێشانەوە ٤. یەکسمی چاروێدار کە بە کرێ دەدرێ ٥. بەکرە؛ بەنی دروومان ⚑ ۱. ابزار چوب کندن ۲. قرقرەی خیاط ۳. ارابەی حمل ارزاق ۴. الاغ کرایەای ۵. نخ خیاطی

مەکارەچی / mekareçî/: ناو. چاروێدار؛ کەسێ کە یەکسم بە کرێ دەدا ⚑ چاروادار

مەکاڵ / mekał/: ئاوەڵناو. مەکار؛ بەیار؛ نەکێڵراو ⚑ بایر

مەکتەب / mekteb/: ناو. مەکتەڤ؛ مەکتەو؛ قوتابخانە: ۱. فێرگە؛ مەدرەسە ‹منداڵان لە مەکتەبن› ۲. ڕێباز؛ ئایین یا ئامۆژەیەکی تایبەت ‹مەکتەبی کانت› ۳. شێواز؛ ڕێباز؛ شێوەی هونەری یان ئەدەبی ‹مەکتەبی ڕۆمانتیسم› ⚑ ۱. مدرسه ۲و۳. مکتب

مەکتەبی / mektebî/: ناو. قوتابی ‹قەڵەم دەست دەیە ببە مەکتەبی / وەخت و بێ وەخت لە خوێندن نەبی! «هەژار، *بۆ کوردستان*»› ⚑ دانش‌آموز

مەکتەڤ / mektev/: ☜ **مەکتەب**

مەکتەو / mektew/: ☜ **مەکتەب**

مەکدان / mekdan/: ناو. نمەکدان؛ خوێدان ⚑ نمکدان

مەکر / mekr/: ناو. ۱. ناز؛ پەڵپی نازدارانە ‹کەسێ

دەرچوو لە داوی مەکری دنیا/ کە مەردانە تەلاقی سێبەسێ دا «ناری»› ٢. فێڵ؛ گزی ☰ ١. ناز و نیمناز ٢. حیله؛ مکر

مەکرباز / mekrbaz/: ئاوەڵناو. مەکرۆ: ١. مەکرین؛ ناز و نووزکەر ‹من سوێنت ئەدەم شۆخی مەکرباز!/ وە عشوە و غەمزە، وە دیدەی تەناز «مینەجاف»› ٢. ساختەچی؛ فێڵباز ☰ ١. عشوەگر؛ نازکننده ٢. حیله‌گر؛ مکار

مەکربازی / mekrbazî/: ناو. تیتاڵی ☰ حیله‌گری

مەکرۆ / mekro/: ☜ **مەکرباز**

مەکرۆف / mekrof/: ئاوەڵناو. ١. نارەوا؛ نابەجێ ٢. ناشیرین؛ گرانجان ☰ ١. مکروه؛ ناروا ٢. زشت؛ کریه

مەکری / mekrî/: ناو. وەین؛ گزی و فێڵ ☰ مکر؛ نیرنگ

مەکرین / mekrîn/: ☜ **مەکرباز-١**

مەکس / meks/: ناو. قسەی سەرزارەکی بەبێ کردەوە ☰ تعارف بی‌عمل

مەکوک / mekuk/: ناو. مەلیم؛ بەلەک ☰ گیاه شیرین‌بیان

مەکۆ / meko/: ناو. ١. جێگەی کۆ بوونەوە ‹مەکۆی جەردە و چەتان بوو دەیوەخانی/ غولام و نۆکەری بوون نانی نانی «هێمن»› ٢. کۆ؛ کۆگا؛ جێگەی بە سەر یەکا کراوی شت ‹گڕ گرتی و کەوتە هەر دوو لامان/ دڵ بۆتە مەکۆی برین و زامان «هەژار، *مەم و زین*»› ٣. ☜ **ماکو** ☰ ١. مُجتمع ٢. جای انباشته شدن چیزی ٣. ☜ **ماکو**

▣ **مەکۆ دان:** ١. کۆما کردن لە شوێنێکدا ٢. کۆ بوونەوە لە شوێنێکدا ☰ ١. توده و انباشته کردن در جایی ٢. گرد آمدن

مەکۆر / mekor/: ناو. بۆسە؛ ڕەبەت؛ شوێنی خۆ لێ مەلاس دان ☰ کمین

مەکۆگە / mekoge/: ناو. مەکۆ؛ بینا و شوێنی مانەوەی کەس، خێڵ یان ڕێکخراوەیەک ☰ مقر

مەکوو / mekû/: ☜ **ماکو**

مەکووب / mekûb/: ناو. ساقۆڕ؛ سەبەتەی زۆر زل ☰ سبد بزرگ

مەکووک / mekûk/: ناو. ١. ☜ **ماکو** ٢. مەکیک؛ بەلەک؛ گیایەکە ☰ ١. ☜ **ماکو** ٢. گیاه شیرین‌بیان

مەکووکە / mekûke/: ☜ **ماکو**

مەکی / mekî/: ناو. خوێ؛ خوا؛ مەک ☰ نمک

مەکیک / mekîk/: ناو. ١. ☜ **ماکو** ٢. ☜ **مەکوك -٢**

مەکین / mekîn/: ئاوەڵناو. جوانی دڵکێش ☰ زیبای نمکین

مەکینە / mekîne/: ناو. ١. ماشێن ٢. ماشێنەی جل دروون ☰ ١. ماشین ٢. چرخ خیاطی

مەکینەچی / mekîneçî/: ناو. ١. کەسێ کە لە ماشێن شارەزایە ٢. خەیاتێ کە بە ماشێنە شت ئەدوورێ ☰ ١. تکنیسین ٢. خیاطی که با چرخ کار می‌کند

مەگاو / megaw/: ☜ **مانگا**

مەگرتی / megirtî/: ئاوەڵکار. گرتمان؛ گریمان؛ وامان دانا ☰ به فرض

مەگرووم / megrûm/: ناو. پارچەیەکی جوان و بەقیمەتە بۆ کراس ☰ نوعی پارچەی قیمتی

مەگریجەنی / megrîcenî/: ناو. مقەست؛ قەیچی؛ تۆرتۆ ☰ قیچی

مەگس / megis/: ناو. شڵخەمێشی لە دەشت ☰ زنبور عسل به کندو نرفته

مەگنەتیک / megnetîk/: ناو. مەگەن؛ میغناتیز ☰ مغناطیس

مەگەر^{1} / meger/: ئاوەڵکار. مەگەن؛ مەگین: ١. وشەی پرسیار ‹مەگەر نەمگوت؟؛ مەگەر نەبووی؟› ٢. وشەی مەرج ‹نەخۆشی دەردی هیجرانم،

ویسالی تۆیە دەرمانم/ شیفام نایە مەگەر بێنێ نەسیمی پەرچەمت بێنێ «حەریق»› ▤ ۱و۲. مکر

مەگەر۲: ئامراز. مەگەن؛ مەگین: ۱. تەنیا ‹تەبیبی من دەبێ دەخلی هەبێ، ساحیب ئیشارەت بێ/ مەگەر چاوت بزانێ من لە بەر چی مەست و بیمارم «نالی»› ۲. بێجگە؛ بەجگە ‹دەمێکی مەست و بیمارم، دەمێک بێهۆش و هۆشیارم/ چ کەس نازانێ دەردی من، مەگەر ئەو چاوە کالانە «وەفایی»› ۳. بەڵکوو؛ بەو هیوایە؛ بەشکم ‹بە حەسرەت عومری من یەکبارە فەوتا/ مەگەر عومرێ دووبارەم پێ عەتا کەی «نالی»› ٤. شایەد تەنیا ‹نرخی ناسکۆڵەی جوانێ/ مەگەر هەر شاعیر بیزانێ «کامەران موکری»› ▤ ۱تا۴. مکر

مەگەز / megez/: ☜ **مێش-۱**

مەگەزە / megeze/: ناو. چاوئێشەیەک کە لە مەگەزەوە پەیدا دەبێ ▤ نوعی چشم درد

مەگەس / meges/: ☜ **مێش-۱**

مەگەن۱ / megen/: ناو. میغناتیز؛ مەگنەتیک ▤ مغناطیس

مەگەن۲: ☜ **مەگەر**

مەگیرانی / megîranî/: ناو. مەبرانی؛ مەهگران؛ مەهبیران؛ مەورانی؛ مەوریان؛ بێزوو؛ بێزی؛ بێزگ؛ کەرب؛ بێز و وازی ژن لە سەرەتای زگپڕیدا ▤ ویار

مەگیرانیکەر / megîranîker/: ئاوەڵناو. بێزگەوان؛ بێزووکەر ▤ ویاردار

مەگین / megîn/: ☜ **مەگەر**

مەگێز / megêz/: ناو. ئیشتیا؛ وازی خواردن ▤ اشتها

مەل / mel/: ناو. ۱. باڵندە؛ باڵدار؛ پەلەوەر ‹چریکەی مەلان چوون حەنجەرەی عوود/ مەر دەنگ چل چەنگ پەنجەی باربوود «سەید فەتاح جەبباری»› ۲. جانەوەری پچکۆڵە ‹مەل و مۆری لە ناو هێلانە خەوتوو/ ئەیانکا شەوقی شۆڵەی شەم، شەوارە «کاک ئەحمەد»› ▤ ۱. پرندە ۲. جانور ریز

مەلا / mela/: ناو. مللا؛ مللە؛ مۆللا؛ مەلێڤ؛ مەلا؛ مەلڵا؛ مەلێ: ۱. زانای ئایینی ۲. سەرمەلا؛ سەرۆکی گەمە ▤ ۱. آخوند ۲. رییس بازی

مەلابانگان / melabangan/: ☜ **مەلابانگدان**

مەلابانگدان / melabangdan/: ناو. مەلابانگان؛ مەلابانگدان؛ شەوەکی؛ سەرەتای ڕۆژ بوونەوە ▤ فجر؛ سرآغاز صبح

مەلابەزێن / melabezên/: ئاوەڵناو. *[کینایە]* قسەزانی لەزەبر ▤ بسیار سخندان

مەلات / melat/: ☜ **مەڵات**

مەلاتەقتەقێن / melateqteqên/: ناو. مەلاتەق تەقێنە؛ گەمەیەکی شەوانەیە ▤ نوعی بازی

مەلاتەقتەقێنە / melateqteqêne/: ☜ **مەلاتەق تەقێن**

مەلاتی / melatî/: ☜ **مەلایەتی**

مەلاح / melaĥ/: ئاوەڵناو. بەدەس و برد؛ لێزان؛ کارامە؛ ماهیر ▤ ماهر؛ خبره

مەلاخۆر / melaxor/: ئاوەڵناو. *[پلار]* مەلاخۆرە؛ کەمقیمەت ▤ ارزان

مەلاخۆرە / melaxore/: ☜ **مەلاخۆر**

مەلازادە / melazade/: ناو. بەچکە مەلا ▤ آخوندزادە

مەلاژگ / melajig/: ☜ **مەڵاشوو**

مەلاژن / melajin/: ناو. ژنی مەلا ▤ همسر آخوند

مەلاژوو / melajû/: ☜ **مەڵاشوو**

مەلاژە / melaje/: ناو. مەرازە؛ ئاڵوو؛ بادامەی قوڕگ ▤ لوزتین

مەلاعەلیک / mela'elîk/: ناو. باڵندەیەکی پچکووڵەیە ▤ پرندەای کوچک

مەلافە / melafe/: ناو. مەلەفە؛ چەرچەف؛ بەرگە

دۆشەک و بالگە ع ملافه

مەلاڤی / melavî/: ناو. جۆرێ ئەمرۆ ع نوعی گلابی

مەلاق[۱] / melaq/: ناو. ۱. ڕووبینی ۲. مەلاقی؛ ئاونگ؛ ترێی هەلگیراو بۆ زستان ع ۱. تملق ۲. آونگ

مەلاق[۲]: ئاوەڵناو. ڕووخۆشی تەفرەدەر ع فریبکار

مەلاقە / melaqe/: ناو. ئەسکوێ؛ ئەسکوو ع ملاغه

مەلاقی / melaqî/: ☜ **مەلاق[۱]ـ۲**

مەلاک / melak/: ناو. ۱. جەرگ ۲. جەرگ و ناو ع ۱. جگر ۲. دل و جگر و قلوه

مەلاهیم / melahîm/: ئاوەڵناو. ۱. خاوەن بەزەیی ۲. نەرم و نیان ۳. ناسک و شلک ع ۱. مُشفق ۲. نرمخو ۳. نازک و لطیف

مەلایکە / melay(i)ke/: ناو. ملاکەت؛ ملیاکەت؛ مەلایکەت؛ مەلایەکەت؛ مەلکە؛ مەلەک؛ مەلیاکەت؛ فرشتەی خوا ع ملائکه

مەلایکەت / melay(i)ket/: ☜ **مەلایکە**

مەلایەتی / melayetî/: ناو. مەلایەتی؛ مەلایی؛ مۆلەیەی؛ مەلاتی؛ مەلایی؛ مەلـلایەتی؛ کاری مەلا ع مُلایی

مەلایەکەت / melayeket/: ☜ **مەلایکە**

مەلتیک / meltîk/: ناو. سێوەترشەی پاییزی ع سیب تُرش پاییزی

مەلخاکی / mexakî/: ناو. پیرۆشک؛ خلێرە؛ خلێرە ع خرخاکی

مەلخاندن / melxandin/: چاوگ. شاردنەوە ع پنهان کردن

مەلخین / melxîn/: چاوگ. خۆ شاردنەوە ع پنهان شدن

مەلزیڕنەک / melzîřnek/: ناو. شیرشیرە؛ بەرزەچڕ ع جیرجیرک

مەلس / mels/: ناو. مەلاس؛ ڕەوتی بە زەوییەوە چەسپان ع عمل بر زمین چسبیدن

مەلساندن / melsandin/: چاوگ. مەلسین؛ خۆ مەلاس دان؛ بە زەوییەوە نووساندن ‹مریشکێکی قەڵەو خۆی لە سەر هێلکان مەلساندبوو› ع بر زمین چسباندن

مەلسین / melsîn/: چاوگ. ۱. ☜ **مەلساندن** ۲. ورد و خاش بوون ع ۱. ☜ **مەلساندن** ۲. خُرد و خمیر شدن

مەلشە / melşe/: ناو. کەڵمێش؛ مێشی درشت ع مگس درشت

مەلعون / mel'ûn/: ☜ **مەلون**

مەلغە / melğe/: ناو. کەڕانە؛ لۆسە؛ باری؛ نوێل ع اهرُم

مەلقاندن / melqandin/: چاوگ. ۱. هەڵواسین؛ هەڵخستن ۲. فلیقاندنەوە؛ تلێقهاندنەوە ۳. گەیاندنی میوە بە گوشین و دە تەرە خستن ع ۱. آویزان کردن ۲. لهانیدن ۳. رساندن مصنوعی میوه

مەلقە / melqe/: ناو. جۆرێ خواردەمەنی ع نوعی خوراکی

مەلقەپ / melqep/: ناو. ئامرازێکی دار کۆڵین ع وسیلەای برای حکاکی چوب

مەلقین / melqîn/: ناو. ۱. فلیقان؛ تلێقیان ۲. *[مەجاز]* مەرایی کردن؛ خوڵتە کردن ع ۱. له شدن ۲. چاپلوسی کردن

مەلکە / melke/: ناو. ۱. زارۆی خڕەکە و بەکەیف ۲. سەرپاڵەی دروێنە ۳. ☜ **مەلایکە** ع ۱. کودک تُپُل و سرحال ۲. سردستەی دروگران ۳. ☜ **مەلایکە**

مەلکەب / melkeb/: ناو. قەرتاڵە؛ تریان؛ سەبەتەی بچووک ع سبد کوچک

مەلکەزان / melkezan/: ناو. *[باوەڕی کۆن]* فرشتەی سەرپەرشتی دەخڵ و دان و شینایی و زاوزوو ع

فرشتەی تولید و ارزانی

مەلکەس / melkes/: ناو. گەسکی لە شوول ☰ جاروی از ترکه

مەلکەمۆت / melkemot/: ناو. مەلکەمووت؛ مەلکەمۆت؛ عیزرایل؛ ئیزرایل؛ پێمێردی خودا ☰ عزرائیل

مەلکەموت / melkemût/: ☜ **مەلکەمۆت**

مەلملین / melm(i)lîn/: چاوگ. ململین؛ جینگل دان ☰ خزیدن

مەلمەل / melmel/: ناو. مەرمەڕشا؛ خامی هەرەسپی کە دەکرێتە کراسی پیاوانە ☰ ململ

مەلو / meliw/: ☜ **مەلۆ**

مەلوچک / meluçik/: ☜ **چۆلەکە**

مەلومۆر / mel û mor/: ناو. جر و جانەوەر؛ هەموو گیاندارانی ئاقارێک ‹مەل‌ومۆری لە ناو هێلانە خەوتوو/ ئەیانکا شەوقی شۆڵەی شەم، شەوارە «کاک ئەحمەد»› ☰ پرنده و چرنده

مەلویچکە / melwîçke/: ☜ **چۆلەکە**

مەلۆ / melo/: ☜ **مەلۆ**

مەلۆتک / melotik/: ☜ **مەلۆتکە**

مەلۆتکە / melotke/: ناو. مەلۆتک؛ مەلۆرتک؛ مەلۆرتکە؛ ماتۆڵکە؛ مادک: ١. بابۆڵەی زارۆ تێوەپێچان ٢. منالی ساوای لە بابۆڵەدا ☰ ١. قُنداق بچە ٢. نوزاد در قنداق

مەلۆرتک / melortik/: ☜ **مەلۆتکە**

مەلۆرتکە / melort(i)ke/: ☜ **مەلۆتکە**

مەلۆک / melok/: ☜ **مەلۆ**

مەلۆنی / melonî/: ناو. مەلەوانی؛ سۆبایی ☰ شناگری

مەلۆو / melow/: ناو. مەلەوان؛ سۆبایی‌کەر ☰ شناگر

مەلو / melû/: ناو. شاوە؛ شینەشاهۆ ☰ بوتیمار

مەلوچ / melûç/: ☜ **چۆلەکە**

مەلوچک / melûçik/: ☜ **چۆلەکە**

مەلورە / melûre/: ☜ **مێرووله**

مەلول / melûl/: ئاوەڵناو. ١. پەرێشان‌حاڵ ٢. خەمبار؛ کز (بۆ مرۆ) ٣. کز (بۆ گولی چرا) ☰ ١. افسُردە ٢. غمگین ٣. کم سو

⊡ **مەلول کردن:** کز کردنی گولی چرا ☰ کم کردن شعله

مەلولاو / melûlaw/: ناو. ڕیتکە؛ شلکێنە؛ مەلاو ☰ خمیر آبکی

مەلولی / melûlî/: ناو. کزی و خەمباری ‹دڵنیام کە بینیم/ ... تینوێتیم کارێزی ئەتەقێ و/ مەلوولیم سایەقە ئەکات و ئاسمانی ڕۆحی ئەو باوەشی پیا ئەکەن «شێرکۆ»› ☰ پریشانی

مەلون / melûn/: ئاوەڵناو. مەلعوون؛ نفرەلێ‌کراو ☰ ملعون

مەلە / mele/: ناو. ١. مەلێ؛ مەلە؛ سۆبایی ٢. مەلێ؛ کاری خۆ شتن ٣. ماڵەی قوڕەکاری ٤. جۆرێ کرمی ناو زگ ٥. ☜ **کولە ـ١** ☰ ١. شنا ٢. آبتنی ٣. مالەی بنایی ۴. نوعی کرم شکمی ۵. ☜ **کولە ـ١**

⊡ **مەلە دان:** حەمام دان؛ شۆردن ‹منالەکانم مەلە داوە جوان بوون› ☰ حمام دادن؛ شُستن

مەلە کردن: ١. سۆبایی کرن ‹نانا نارۆم، مەلەی دەکەم/ لە نێو دەریای مەندی خەیاڵ «هێمن»› ٢. ئاو بە خۆدا کردن ٣. حەمام کردن؛ خۆ شۆردن ☰ ١. شنا کردن ٢. آبتنی کردن ٣. حمام کردن

مەلەباسکە / melebaske/: ناو. باسکەمەلە؛ دەسمەلە ☰ شنای کرال

مەلەتیک / meletîk/: ناو. مەلتیک؛ جۆرێ سێوەپاییزە ☰ نوعی سیب پاییزی

مەلەخان / melexan/: ☜ **ماڵەغان**

مەلەڕۆژە / meleřoje/: ناو. باڵندەیەکی زۆر

بچووک و بزۆزە، دندووکی درێژ و بارێک و خوارە، شیرەی گولان دەمژێ، لە نێو پنچکان، مێشەلان، دار و باخدا دەژی، هێلانەکەی وەک هەرمێ بە لقی دار و پنچکانەوە هەڵدەواسێ ف شهدخور

مەلەڕەشە / melełeşe/: ناو. سێروو؛ ڕەشۆلە؛ ڕیشۆلە ف سار

مەلەز / melez/: ناو. دووڕڕە؛ دووڕەگە ف دورگه

مەلەزان / melezan/: ناو. مەلەوان ف شناگر

مەلەزکەتان / melezketan/: ناو. جۆرە کراسێکی ژنانەیە ف نوعی پیراهن زنانه

مەلەزوانە / melez(i)wane/: ناو. نێرومێ؛ نەڕما؛ نەڕمادە ف نرومادە؛ سگک

مەلەزە / meleze/: ناو. شیما؛ وێنەیەک بێوردەکاری کە بە چەند هێڵ بابەتەکە بگەیێنێ ف شِما

مەلەس[١] / meles/: ناو. ١. جۆرێ پارچەی ئاوریشم ٢. کۆلوانە؛ چارۆکە ف ١. نوعی پارچەی ابریشمی ٢. شِنِل (زنانه)

مەلەس[٢]: ئاوەڵناو. مزر؛ ترش و شیرین پێکەوە ف ملس

مەلەسە / melese/: ئاوەڵناو. ناحاڵی؛ گوێنەبیس؛ خیشەسەر ف خیرەسر

مەلەسەک / melesek/: ناو. ماڵ و سامان؛ دارایی ف دارایی

مەلەسی / melesî/: ناو. جۆرێ هەناری ترش و شیرین ف نوعی انار ملس

مەلەشە / meleşe/: ناو. جۆرێ مێشوولەی دندووک درێژ ف نوعی پشه

مەلەفە / melefe/: ☜ **مەلافە**

مەلەڤان / melevan/: ☜ **مەلەوان**

مەلەق / meleq/: ناو. پشتەک؛ سەرمەقولات ف مُعلَّق

مەلەک / melek/: ☜ **مەلایکە**

مەلەکوڕ / melekuř/: ☜ **کولە ـ١**

مەلەکە / meleke/: ناو. قەڕالیچە؛ شاژن ف ملکه

مەلەگە / melege/: ناو. شوێنی مەلە کردن ف محل شنا

مەلەگەوێ / melegewê/: ☜ **ملەگەوێ**

مەلەم / melem/: ☜ **مەڵهەم**

مەلەموچک / melemûçik/: ناو. براتووتە؛ تبلی نێوان تووتە و باڵا بەرزە ف انگشت بُنصر

مەلەوان[١] / melewan/: ناو. مەلەڤان: ١. گەمی ئاژۆ ٢. مەلەزان ف ١. ملوان کشتی ٢. شناگر

مەلەوان[٢]: ئاوڵناو. *[کینایە]* مەلەڤان؛ زۆر لێهاتوو و لێزان ‹... لە فارسیدا مەلەوانم، لە عەرەبیدا تام لە دنیادا نییە! «هەژار، چێشتی مجێور»› ف توانا

مەلەوانی / melewanî/: ناو. ١. کاری گەمیە ئاژۆ ٢. سۆبایی ٣. کاری ئاو بە خۆدا کردن ف ١. کشتیرانی ٢. شناگری ٣. آبتنی

مەلەوەڕێگر / meleweřêgir/: ناو. سیسارگ؛ سسارک ف کرکس

مەلهەب / melheb/: ☜ **ملهێب**

مەلهەم / melhem/: ☜ **مەڵهەم**

مەلهەمە / melheme/: ناو. خۆیان؛ مالاخمە ف خرمن هنوز باد داده نشده

مەلهەمێن / melhemên/: ئاوەڵناو. لەسەرخۆ؛ نەرمونیان ف متین

مەلیاکەت / melyaket/: ☜ **مەلایکە**

مەلیچک / melîçik/: ☜ **چۆلەکە**

مەلیچلێ / melîç(i)łê/: ☜ **چۆلەکە**

مەلیچە / melîçe/: ☜ **چۆلەکە**

مەلیس / melîs/: ناو. ١. ☜ **مەجلیس** ٢. قەیسی لە ئاودا خووساوی وەک خۆشاو ف ١. ☜ مەجلیس ٢. برگە زردآلوی خیسیده

مەلیشکە / melîşke/: ☜ **چۆلەکە**

مەلیلە / melîle/: نـاو. جۆرێـک زەنگیانـەی درێژۆکەیە، ژنان ئۆیەی پێ دەگرنـەوە بـۆ قـەراغ دەسماڵ 🇮🇷 نوعی منجوق

مەلیم / melîm/: ناو. بەلـەک؛ مـەکوک 🇮🇷 گیاه شیرین‌بیان

مەلیە / melye/: ☜ **کولە ـ١**

مەلێ / melê/: ناو. ١. ☜ **مەلە ـ١** ٢. ☜ **مەڵا**

مەلێڤ / melêv/: ☜ **ملهێب**

مەلێم / melêm/: نـاو. مـەلیم؛ بەلـەک؛ شیرین‌بەلەک؛ شیرین‌بەیان 🇮🇷 شیرین‌بیان

مەڵا / meła/: ☜ **مەلا**

مەڵات / mełat/: ناو. مەلات؛ قوڕی نێوان خشت و بەرد لە بەنناییدا 🇮🇷 ملات

مەڵاز / mełaz/: ناو. ملاز؛ مەڵاس 🇮🇷 کمین

⊡ **مەڵاز بردنەوە:** مەڵاز گرتن؛ خۆ مەڵاز دان؛ خـۆ بە زەمینەوە چەسپاندن و چاوەنۆڕی دەرفـەت بوون 🇮🇷 کمین کردن

مەڵاز گرتن: ☜ **مەڵاز بردنەوە**

خۆ مەڵاز دان: ☜ **مەڵاز بردنەوە**

مەڵازە / mełaze/: ☜ **مەڵاشو**

مەڵاژ / mełaj/: ☜ **مەڵاشو**

مەڵاژگ / mełajig/: ☜ **مەڵاشو**

مەڵاژی / mełajî/: ☜ **مەڵاشو**

مەڵاس^{١} / mełas/: ☜ **مەڵاز**

مەڵاس^{٢}: ئاوەڵناو. شـل و شـەوێق و کـار لـە دەس نەهاتوو 🇮🇷 سُست و بیکاره

مەڵاشک / mełaşik/: ☜ **مەڵاشو**

مەڵاشۆ / mełayeşo/: ☜ **مەڵاشو**

مەڵاشو / mełaşû/: ناو. ملاژگ؛ ملاژی؛ ملاشـک؛ ملاییـژە؛ مـەلاژ؛ مـەلاژوو؛ مـەلاژی؛ مـەلاژگ؛ مەلازە؛ مەلاشـک؛ مەلاشـۆ؛ مـلازگ: ١. بەشـی پێشەوەی ئێسکی سەری منالی ساوا کە هێشـتا نەگرساوە ‹جـاران تۆزێـک شـیریان لـە مەلاشـووی منداڵ ئەدا و تووکە سەریان ئەکێشـا، تـا مەلاشـووی بهێننەوە› ٢. لاوس؛ سەخ؛ ئاسمانە؛ نەرمایی بنی ئاسمانەی دەم کە پەردەیەک داپۆشیوە ‹زمـانی نـاوە بـە مەلاشـوویەوە و ئـەگری؛ ئـەو نانـە بـە مەلاشـوومەوە نووسـاوە› ٣. شـوێنی مەلاشـوو لـە سـەری مرۆڤـی گـەورەدا ‹مەلاشـوو تـەڕ نـەبێ، دەسنوێژی دروسـتە؟› 🇮🇷 ١. مـلاج ٢. نـرم‌کامـه ٣. ملاج

⊡ **مەڵاشو کەوتن:** مەلاژگ کەفتن؛ پرخە کـردنی منداڵـی سـاوا کـە گوایـە بـە هـۆی کـەوتنی ئاسمانەی نەرمی دەم ڕوو دەدا 🇮🇷 سق افتادن

مەڵاشو گرتنەوە: ☜ **مەڵاشو هێنانەوە**

مەڵاشو هەڵدانەوە: ☜ **مەڵاشو هێنانەوە**

مەڵاشو هێنانەوە: مەلاشـوو گرتنـەوە؛ مەلاشـوو هەڵدانەوە؛ کێشانی تووکە سەری مەلاشوو یان قامـک پێـوە نـانی مەلاشـووی نـاو دەم بـۆ خستنەوەی جێگای مەلاشووی کەوتوو 🇮🇷 جا انداختن سق

مەڵاق / mełaq/: نـاو. قوڕگ؛ مەڵەق ‹مەلاقم وشک بووە› 🇮🇷 گلو

مەڵاک / mełak/: نـاو. ١. کـەوچک؛ کـەفچی ٢. جەرگ و ناو 🇮🇷 ١. قاشق ٢. دل و جگر و قلوه

⊡ **مەڵاک کردن:** ☜ **مێلاك کردن**

مەڵامەت / mełamet/: ناو. ١. هۆ؛ سەبەب ٢. سوڕ؛ نهێنی 🇮🇷 ١. علت ٢. راز

مەڵان / mełan/: ناو. سێ‌پای مەشکە 🇮🇷 سەپایـەی مَشک

مەڵاو / meław/: ناو. شلکێنە؛ ڕیتکە 🇮🇷 خمیر آبکی

مەڵایەتی / mełayetî/: ☜ **مەلایەتی**

مەڵایی / mełayî/: ☜ **مەلایەتی**

مەڵبەن / mełben/: ☜ **مەڵبەند**

مەڵبەند / mełbend/: ناو. مەڵـبەن؛ مەڵـوەن: ١. سەرزەمینی جێگە ژیان ‹غەیری مەڵبەندی ژیـانم

چونکە ئەو/ وەک بەهەشتە دەشت و کێو و بەندەنی «حەقیقی»› ٢. کان؛ جان؛ مەعدەن ▤ ١. منطقە ٢. معدن

مەڵغە / melğe/: ناو. مالێلە؛ مانیلا؛ ملغە؛ باری؛ لۆسە؛ میلە یان چێوێکی بەرز و پتەو کە لە جێیەکدا سەقامی دەدەن و شتی قورس و گرانی پێ لادەدەن ▤ اهرُم

مەڵقین / mełqîn/: چاوگ. ڕزینی میوە بە دارەوە ▤ پوک شدن میوە بر درخت

مەڵکەمۆت / mełkemot/: ☜ **مەلکەمۆت**

مەڵکەنی / mełkenî/: ناو. مەڕکانە؛ کووپەلەی دەم گوشاد ‹دروس کا بۆمان بە دەس‌وفەنی/ گۆزە و گۆزەلە و دۆلە و مەلکەنی «حەق‌شناس»› ▤ خُمچەی دهن گشاد

مەڵلا / mełła/: ☜ **مەلا**

مەڵلایەتی / mełłayetî/: ناو. ١. ☜ **مەلایەتی** ٢. بارودۆخی لە سەروو هەموانەوە بوون ▤ ١. ☜ **مەلایەتی** ٢. اولویت

مەڵوەن / mełwen/: ☜ **مەڵبەند**

مەڵۆ / meło/: ناو. مەلو؛ مەلۆ؛ ملۆ؛ مەلۆک: ١. لۆدەی دەخلی درواو ٢. پڕی باوەشێک لە دەخلی دووراو ٣. بەشێک لە سێ بەشی باقە لە درەوکراو ▤ ١. تودەی علوفە و غلەی دروشدە ٢. یک آغوش غلەی دروشدە ٣. یک سوم بستە از غلەی درویدە

مەڵۆسەر / mełoser/: ناو. ملۆسەر؛ دارێکی ساف و لووس و درێژ و نووک‌تیژ بە گرییەک لە لای خواریەوە کە مەلۆی پێوە دەکەن و دەیگوێزنەوە بۆ سەر خەرمان ▤ چوبی دراز برای گردآوری تودەهای درویدە

مەڵۆشەوێنکە / mełoşewênke/: ناوەلناو. [کینایە] مەلۆشێوێن؛ کارتێکدەر ▤ کاربەهمزن

مەڵۆشێوێن[١] / mełoşêwên/: ناو. گیایەکە لە نێو گەنمدا ناهێلێ سوالە و مەلۆ پێکەوە بنووسێ ▤ گیاهی است

مەڵۆشێوێن[٢]: ☜ **مەلۆشەوێنکە**

مەڵۆکێش / mełokêş/: ناو. کەسێ کە کلۆش دەباتە سەر خۆیان ▤ آنکە غلەی دروشدە را سر خرمن می‌برد

مەڵویە / mełûye/: ناو. کولە؛ مەلەکوڕ ▤ ملخ

مەڵەغان / mełeğan/: ☜ **ماڵەغان**

مەڵەق / mełeq/: ☜ **مەڵاق**

مەڵەما / mełema/: ناوەلناو. شیلەوگەرم؛ شەلۆ؛ شیرتێن ▤ ولرم

مەڵهەم / mełhem/: ناو. مەرهەم؛ مەلەم؛ مەلهەم؛ هەتوان ‹تەشەنا بۆتەوە ناسۆری دەروونم دیسان/ زامی کۆنە و بە مەیی کۆنی دەبێ مەڵهەم کەم «هێمن»› ▤ مرهم

مەم / mem/: ☜ **مەمك**

مەماڵ / memał/: ناوەلناو. شیردار؛ تایبەتمەندی ئەو گیاندارانەی مەمکیان هەیە و شیر بە بێچوو دەدەن ▤ پستاندار

مەمرەمەژی / memremejî/: ناو. ١. ژیانی بێچارەیی ٢. نەخۆشی لە نێوان مەرگ و ژیدا ▤ ١. زندگی فلاکت بار ٢. حالت بین مرگ و زندگی

مەمک / mem(i)k/: ناو. مەم؛ مەمکە؛ مەمل؛ مەملە؛ مەمە؛ ئەندامێکی گیانەوەرانی گواندارە شیرە تێدا بەرهەم دێ و کۆ دەبێتەوە ‹بۆ مەمک نالی چ منداڵانە وەی‌ـوەی کردووە/ گەرچی مووی وەک شیرە، بەو شیرە شکۆفەی کردووە «نالی»› ▤ پستان

⊡ **مەمک خواردن:** مەمکە خواردن؛ شیر لە مەمک مژین ▤ شیر از پستان خوردن

مەمک خڕ کردن: ☜ **مەمك کردن**

مەمک (پێ)دان: مەمکە دان؛ مەمک خستنە دەم؛ شیر دان بە منال ▤ شیر از پستان بە بچە

دادن

مەمک دانان: ☜ **مەمك كردن**

مەمک کردن: مەمک خڕ کردن؛ مەمک دانان؛ مەمکە کردن؛ تازە خڕ بوونی مەمک ☰ پستان برآمدن

مەمکبەل / mem(i)kbel/: ئاوەڵناو. مەمکقیت؛ مەمکەقوت ☰ پستان‌برجسته

مەمکبەند / mem(i)kbend/: ☜ **مەمکەبەند**

مەمکخۆر / mem(i)kxor/: ☜ **مەمکەخۆرە**

مەمکخۆرە / mem(i)kxore/: ☜ **مەمکەخۆرە**

مەمکدار / mem(i)kdar/: ناو. گواندار؛ گوهاندار؛ بەگوان؛ گیانداریّ کە گوانی هەیە ☰ پستاندار

مەمکدەر / mem(i)kder/: ئاوەڵناو. بەشیر؛ تایبەتمەندی ژنیّ کە شیری لە مەمکدایە ☰ شیردە (زن)

مەمکشوژن / mem(i)kşûjin/: ئاوەڵناو. خاوەنی گۆی مەمکی زۆر قیت ☰ دارای نُک پستان برجسته

مەمکقیت / mem(i)kqît/: ☜ **مەملكبەل**

مەمککولی / mem(i)kkulî/: ناو. ئێش و ژانی مەمک ☰ درد پستان

مەمکمژ / mem(i)kmij/: ناو. بێچووی شیرخۆر ☰ کودک شیرخوار

مەمکمژە / memikm(i)je/: ☜ **مەمکەمژە**

مەمکۆڵە / memkołe/: ناو. مەمۆ؛ مەمەڵە؛ مەمکی پچکۆلە ☰ پستان کوچک

مەمکە / memke/: ناو. ١. ☜ **مەمك** ٢. ☜ **مەمکەمژە** ٣. دوو دەنکی جیاواز لە ناو تەزبێحدا ٤. هەر قیتێکی خڕی بچکۆلە ☰ ١. ☜ **مەمك** ٢. ☜ **مەمکەمژە** ٣. دو مُهرەی متفاوت در رشتەی تسبیح ۴. هر برآمدگی گرد کوچک

مەمکەبەند / memkebend/: ناو. مەمکبەند؛ مەمکەڵبەست؛ بەردلک؛ سووتیان؛ شاماکی؛ پارچەیێ درواو کە مەمکی پێ دەبەستن ☰ پستان‌بند؛ کُرسِت

مەمکەخۆرە / memkexore/: ئاوەڵناو. مەمکخۆر؛ مەمکخۆرە؛ منداڵی شیرەخۆرە ☰ شیرخوارە

مەمکەقوت / memkequt/: ئاوەڵناو. *[شووروەیی]* مەمکبەل؛ مەمکقیت ☰ پستان‌برجسته

مەمکەکیژە / memkekîje/: ناو. گوڵێکی سپی و کورتەبالای بێگەڵایە، پاییزان دەڕویّ ☰ نسترن پاییزی

مەمکەڵبەست / memkełbest/: ☜ **مەمکەبەند**

مەمکەمژ / memkemij/: ☜ **مەمکەمژە**

مەمکەمژە / memkem(i)je/: ناو. مەمکمژ؛ مەمکمژە؛ مەمکەمژ؛ مەمکە؛ مەملە؛ مەمۆڵە؛ پارچە پلاستیکیّ لە شێوەی گۆی مەمک کە منالی پێ دەخافلێ ☰ پستانک

مەملەکەت / memleket/: ناو. وڵات ☰ مملکت

مەمڵ / mem(i)ł/: ☜ **مەمك**

مەمڵە / memłe/: ناو. ١. ☜ **مەمك** ٢. ☜ **مەمکەمژە**

مەمڵەدەمێ / memłedemê/: ئاوەڵناو. مەمکەخۆرە ☰ شیرخوارە

مەمنا / memna/: ئامراز. تۆ مەڵێ؛ تمەز؛ تومەز؛ تومەس مەکە ☰ تو نگو؛ نگو کە

مەمنوون / memnûn/: ئاوەڵناو. منەتبار؛ منەتکار؛ سوپاسگوزار ☰ سپاسگزار

مەمۆ / memo/: ☜ **مەمکۆڵە**

مەمۆژن / memojin/: ☜ **مامۆژن**

مەمۆڵە / memołe/: ☜ **مەمکەمژە**

مەمە / meme/: ☜ **مەمك**

مەمەبەند / memebend/: ☜ **مەمکەبەند**

مەمەر / memer/: ناو. ١. ☜ **مینبەر** ٢. هۆ؛ سۆنگە؛ بۆنە ‹ئەم هاتنیە بەم نیوەشەوە، بێ مەمەر نییە› ☰ ١. ☜ **مینبەر** ٢. سبب

مەمەڵە / memeḷe/: ☜ **مەمکۆڵە**

مەمینە / memîne/: ناو. عەنتەر؛ حەنتەر؛ قونسوور 🇮🇷 عنتر

مەن١ / men/: ناو. مەن؛ کێشێکی کۆنی ئێرانی بەرانبەر بە سێ کیلۆ 🇮🇷 مَن

مەن٢: ☜ **مەند٢**

ـ مەن٣: پاشگر. خاوەن؛ خێو ‹ئارەزوومەن؛ دەولەمەن› 🇮🇷 ـ مند

مەنارە / menare/: ☜ **منارە**

مەناوەمەن / menawmen/: ئاوەڵناو/ ئاوەڵکار. تەواو قەدەخە؛ قاخە 🇮🇷 اکیداً ممنوع

مەنای / menay/: چاوگ. مان 🇮🇷 ماندن

مەنایرە / menayre/: چاوگ. دامان 🇮🇷 واماندن

مەنایوە / menaywe/: چاوگ. مانەوە 🇮🇷 ماندن

مەنتش / mentiş/: ناو. دۆخی بردنەوە لە گرێو 🇮🇷 بُرد در شرطبندی

مەنتۆ / mento/: ناو. پارچەیەکی قەدیمی ژنانەیە 🇮🇷 پارچەای قدیمی زنانه

مەنتەشا / menteşa/: ناو. مەنتەشە؛ متەشا 🇮🇷 چوبدست درویشان

مەنتەشە / menteşe/: ☜ **مەنتەشا**

مەنجکی / menc(i)kî/: ناو. جۆرێ گەنمە بۆ هەڕشتە دەبێ 🇮🇷 نوعی گندم

مەنجوخ / mencux/: ناو. ١. سسلە و پپلە ٢. گۆی سەر داری ئاڵا 🇮🇷 ١. منجوق ٢. قُبەی چوب پرچم

مەنجەڵ / menceḷ/: ناو. مەنجێڵ؛ بەرۆش 🇮🇷 دیگ مسی

مەنجەڵۆک / menceḷok/: ☜ **مەنجەڵۆکە**

مەنجەڵۆکە / menceḷoke/: ناو. مەنجەڵۆک: ١. مەنجەڵی گچکە ‹مەنجەڵ بوونە مەنجەڵۆکە، ئاغاژن بوونە جنۆکە «مەسەل»› ٢. بەری گیایەکە دەنکی وردی تێدایە 🇮🇷 ١. دیگ کوچک ٢. ثمر گیاهی است

مەنجەڵەکسێ / menceḷek(i)sê/: ناو. یارییەکی مندالانەیە، چەند کەس دەستی یەکتر دەگرن و لە جەغزێکدا هەڵدەسووڕێن 🇮🇷 از بازی‌های کودکانه

مەنجەنیق / menceniq/: ناو. ١. ئامرازی ئاگر هاویشتنە قەڵا لە شەڕدا ٢. *[کینایە]* تەوژمی گەرما 🇮🇷 ١. منجنیق ٢. شدت گرما

مەنجی / mencî/: ناو. ناوبژی؛ نێوبژی؛ کەسێ کە تێدەکۆشێ دوو دژ ئاشت کاتەوە و شەڕ و کێشەیان داکوژێنێ 🇮🇷 میانجی

مەنجێڵ / mencêḷ/: ☜ **مەنجەڵ**

مەند١ / mend/: ناو. ١. ☜ **مەندێ** ٢. لەشی مرۆ ٣. کاریتە؛ ڕاژە 🇮🇷 ١. ☜ **مەندێ** ٢. جثه ٣. تیرک چوبی بزرگ

مەند٢: ئاوەڵناو. مەن: ١. ڕاوەستاوی بێ بزووتن ‹ئاسمانی ساو و دەریای مەند و تارمایی چیا/ سێوی لاسوور و بەهێی زەرد و هەناری گوڵبەدەم «هێمن»› ٢. *[کینایە]* سەنگین و پشوولەسەرخۆ 🇮🇷 ١. راکد ٢. باوقار

ـ مەند٣: پاشگر. خاوەن ‹هونەرمەند؛ بەهرەمەند› 🇮🇷 ـ مند؛ دارنده

مەنداڤ / mendav/: ☜ **مەنداو**

مەندال / mendal/: ☜ **مندال**

مەنداڵ / mendaḷ/: ☜ **مندال**

مەنداو / mendaw/: ناو. مەنداڤ؛ ئاوی ڕاوەستاو 🇮🇷 آب راکد

مەندش / mendiş/: چاوگ. وێچوون؛ وێکچوون 🇮🇷 شباهت داشتن؛ ماندن

مەندک / mendik/: ☜ **مەندێ**

مەندۆخ / mendox/: ئاوەڵناو. مەندەنی؛ مەندەنە؛ بەردەوام؛ بەدەوام 🇮🇷 ماندگار

مەندۆک / mendok/: ☜ **مەندێ**

مەندۆل / mendol/: ناو. باندۆڵ؛ فەنەری سەعات

▤ پاندول ساعت

مەندۆڵە / mendołe/: ناو. مەنگۆڵە: ۱. گۆی زێڕی وەک گولینگە ۲. پارچەیەکی جوانە بۆ بەرگی ژنان ▤ ۱. منگولەی زرین ۲. نوعی پارچەی زنانە

مەندوونە / mendûne/: ناو. مەدوونە؛ خاکەنازی سۆبە ▤ خاک‌انداز بُخاری

مەندە / mende/: ناو. ۱. مەننە؛ مەنە؛ باقیماو ۲. ناوی نامەعلووم ‹شەندە لە مەندە کەمتر نییە› ▤ ۱. باقیماندە ۲. زید نام نامشخص

مەندەبۆر / mendebor/: ئاوەڵناو. *[پلار]* مەندەبوور؛ زەلامی ڕەزاتاڵ ‹دەسبەندیانە، دێن و دەچن سەرو و ناروەن/ یا حەڵقەیانە سۆفی مل‌خوار و مەندەبۆر؟ «نالی»› ▤ گُندەبک

مەندەبوور / mendebûr/: ئاوەڵناو. ۱. بێ‌بزاو؛ جووڵەلێبڕاو (وەک: لاشە) ۲. ☜ **مەندەبۆر** ▤ ۱. بی‌حرکت افتادە ۲. ☜ **مەندەبۆر**

مەندەر / mender/: ناو. دوشەکۆڵە ▤ تُشکچە

مەندەروونە / menderûne/: ناو. بانگێڕ؛ باگردێن ▤ بام‌غلتان

مەندەفە / mendefe/: ناو. سەر و پێچی زل ▤ دستار بزرگ

مەندەلفیوم / mendelifyum/: ناو. توخمی شیمیایی کانزایی لە دەستەی ئاکتنیدەکان، بە ژمارەی ئەتومی ۱۰۱، کە بە شێوەی دەسکرد بەرهەم دێت ▤ مندلفیم

مەندەلی / mendelî/: ناو. جۆرێ ترێ ▤ نوعی انگور

مەندەنە / mendene/: ☜ **مەندۆخ**

مەندەنی / mendenî/: ☜ **مەندۆخ**

مەندەی / mendey/: ☜ **مەنەی**

مەندی / mendî/: ناو. مەنگی: ۱. چۆنیەتی داوەستان و خوڕ نەبوونی شتی بزۆک ۲. سەنگینی و لەسەرخۆیی ‹ خەتت هێنا، جەمالت چا نەما، کوا ڕەونەقی خاڵت؟/ فەڕەنگی هات.و کەعبەی گرت و مەندی چوو لە شاری تۆ «وەفایی»› ▤ ۱. رکود (سیّال) ۲. وقار

مەندیل / mendîl/: ناو. ۱. شاشک؛ پێچی سەر ۲. دەسەسڕ ▤ ۱. دستار ۲. دستمال

مەندێ / mendê/: ناو. مەند؛ مەندک؛ مەندۆک؛ مەنی؛ مەنێ؛ گیایەکی کوێستانە دەگەڵ ژاژی و پەنیر دەکرێ ▤ گیاهی است

مەنزڵ / menził/: ناو. مزڵ؛ مەنزەل؛ مەنزیل: ۱. ماڵ؛ خانوو یانە؛ خانک؛ شوێنی تێدا ژیان و حەسانەوە ‹پەین و پالێ کە لە پالی دییە/ مەنزڵی نۆکەری خۆتی لێیە «سوارە»› ۲. ئۆدەی فەرشکراو بۆ بە کرێ دان ‹زۆرتری وەختم لە قەڵادزە ڕادەبرد. دەگەڵ مستەفا و کاوە ببوومە هاومەنزڵ. خاوەن مەنزڵەکە ناوی ئەحمەد هەرمێ بوو «هەژار، چێشتی مجێور»› ۳. یەکەی کۆنی ڕێگا، ئەوەندەی شەش فرسەخ، ڕۆژە ڕێیەکی کاروان ٤. جێگەی سانەوەی کاروان ٥. *[مەجاز]* بەر؛ وەر؛ مەقسەد ‹خەلکی گەییشتە مەنزڵ و گشت ئێستە سەربەخۆن/ هەر کوردە مایەوە لە هەوارێکی چاڵ و کۆن «ڕەمزی سلێمانی»› ٦. *[کینایە]* قەور؛ قەبر؛ گۆڕ ‹سێبەری مەرگم لە پێشدایە و بەرەو مەنزڵ دەڕۆم/ ناخی گۆڕی تەنگە جێگام، هەر تل‌ئاسا بێ قەدەم «هێمن»› ۷. *[مەجاز]* ماڵی پاش مەرگ ‹جە سەر ملەی کۆی فەنا ویەردە/ مەنزڵ وە تاقچەی ڕەزای حەق بەردە «مەلا سەلاحەددینی پاوە»› ▤ ۱. خانە ۲. اتاق مفروش کرایەای ۳تا۵ منزل ۶ گور ۷. خانەی آخرت

مەنزڵگا / menziłga/: ناو. مزلگە؛ مەنزڵگە؛ جێگەی شەو لێمانەوەی کاروان و ... ‹ئەوڕۆ تا ئێوار وە چەند دەردیسەر/ شەو مەنزڵگامان بی وە ڕوانسەر «ئاغا عینایەت»› ▤ منزلگە

مەنزڵگە / menziłge/: ☜ **مەنزڵگا**

مەنزەڵ / menzel/: ☜ **مەنزل**

مەنزیل / menzîl/: ☜ **مەنزل**

مەنسوری / mensûrî/: ناو. قامێکە ☰ آهنگی است

مەنڤاڵ / menval/: ☜ **مەنقەڵ**

مەنقەلی / menqalî/: ☜ **مەنقەڵ**

مەنقەڵ / menqeł/: ناو. مانقال؛ مەقەڵی؛ مەنڤـاڵ؛ مەنقەڵە؛ مەنقەڵی؛ مەنقـەلی؛ مقەڵـی؛ مەنگـەڵ؛ مەنگەڵی؛ مەنگەڵیە؛ دەفری سکل تێکـردنی لـە کانزا ☰ منقل

مەنقەڵە / menqełe/: ☜ **مەنقەڵ**

مەنقەڵی / menqełî/: ☜ **مەنقەڵ**

مەنگ / meng/: ئاوەڵناو. ۱. گێژ؛ گـێج؛ وڕ؛ کـاس؛ تووشیاری ئاڵۆزی و شێواوی هزر و بیر ۲. مەنـد؛ مەن؛ ڕاوەستاو ☰ ۱. گیج؛ منگ ۲. راکد

مـەنگری / meng(i)rî/: نـاو. سـینی گـەورە؛ مەعجۆمەی زل؛ لەنگەری ☰ سینی بزرگ

مەنگوڵ / menguł/: ناو. چۆک؛ زرانی؛ ئەژنۆ ☰ زانو

مەنگۆڕ / mengoř/: نـاو. قەیرەکچی شوو نـەکردوو ☰ پیردختر

مەنگۆز / mengoz/: ئاوەڵـناو. سپلـە؛ پـێنـەزان ☰ نمک‌نشناس

مەنگۆڵ / mengoł/: ☜ **مەنگۆڵە ـ۲**

مەنگۆڵـە / mengołe/: نـاو. ۱. ☜ **مـەندۆڵـە** ۲. مەنگۆڵ؛ مەنهۆڵ؛ پارچە بتوونێکی خڕی گرۆڤـەر بۆ ڕەهەندی فازڵاو کە هاموشۆی پێدا دەکەن ☰ ۱. ☜ **مەندۆڵە** ۲. منهُل فاضلاب

مەنگەڵ / mengeł/: ☜ **مەنقەڵ**

مەنگـەڵـە / mengełe/: نـاو. مەنگەڵـی؛ یەکـەی دراوی هیندوستان ☰ واحد پول هندی

مەنگەڵی / mengełî/: ناو. ۱. ☜ **مەنقەڵ** ۲. ☜ **مەنگەڵە**

مەنگەڵیە / mengełye/: ☜ **مەنقەڵ**

مەنگەن / mengen/: ☜ **مەنگەنە**

مەنگەنە / mengene/: ناو. مەنگـەن: ۱. گـیرە ۲. دەزگای لێدانی گیرە ☰ ۱و۲. منگنه

مەنگەنیز / mangenîz/: ناو. توخمی شیمیایی بـە ژمـارەی ئـەتومی ۲۵ و کێشـی ئـەتومی ۵٤٫۹۳، کانزایەکی نەرم و تورت و بە ڕەنگی سپی مەیلەو بۆرە کـە لـە ئەسـیددا دەتوێتـەوە و بـۆ بەرهـەم هێنانی ئالیاژ کەڵکی لێ دەگرن ☰ منگنز

مەنگی / mengî/: ☜ **مەندی**

مەننە / menne/: ☜ **مەندە ـ۱**

مەنۆڵـە / menołe/: نـاو. پارچـەی مەندۆڵـە ☰ پارچه‌ای است

مەنـونی / menûnî/: نـاو. بۆتـەی کـانزا تێـدا تواندنەوە ☰ بوته‌ی ریخته‌گری

مەنـونێ / menûnê/: لـێل. وتەیـەکی بـێ واتـای جادووگەرانەیە ‹هەنوونێ، مەنوونێ› ☰ کلمه‌ای بی معنی در جادوگری (مانند: هَجّی، مَجّی)

مەنە^1 / mene/: ☜ **مەندە ـ۱**

مەنە^2: ☜ **ماندوو**

ـ مەنە^3: پاشەوشە. ۱. ماوەوە لە کاتدا ‹شەومەنە› ۲. ماوەوە لە شوێندا ‹پەزمەنە› ☰ ۱و۲. مانده

مەنەر / mener/: ناو. ۱. مان؛ گە ۲. شـوێنەوار ۳. دۆخی ڕاوەستان بـە شـلی و سسـتی ٤. دەمـار؛ دەعیە ☰ ۱. اعتصاب ۲. اثر ۳. حالت شُل ایستادن ۴. تکبُر

مەنەرەی / menerey/: چاوگ. دامان ☰ واماندن

مەنەری / menerî/: ئاوەڵناو. بە فیـز؛ بـایی‌هـەوا ☰ خودخواه

مەنەک / menek/: ناو. ڕکێف ☰ رکاب زین

مەنـەوشە / menewşe/: نـاو. گوڵـە وەنەوشـە ☰ بنفشه

مەنەوەشە / meneweşe/: نـاو. وەنەوشە؛ وەنـەوش ☰ بنفشه

مەنەی / meney/: چاوگ. مان؛ مەندەی ☰ ماندن

مەنی¹ / menî/: ناو. ١. گومان؛ خەیاڵ؛ ڕاوێژ ٢. ☜ **مەندیٚ** ٣. سەنگی کێشانی مەن ٤. شاوەت؛ ئاوی پشت ☰ ١. گمان ٢. ☜ **مەندیٚ** ٣. سنگ یک منی ۴. مَنی

مەنی²: ئاوەڵکار. بە مەن ‹نیسک مەنی ئەفرۆشن› ☰ منی

مەنیسە / menîse/: ناو. ڕەنگی دەفری سواڵەت ☰ رنگ ظروف سفالی

مەنین / menîn/: چاوگ. مان ‹ماڵ باباد برمیٚ چتەو مەنیدە/ بەهەشت فرووتی دووزەق سەنیدە «فولکلۆر»› ☰ ماندن

مەنیەزیوم / menyezyum/: ناو. توخمی شیمیایی کانزایی، بە ژمارەی ئەتومی ١٢ و کێشی ئەتومی ٢٤،٣٠، بە ڕەنگی سپی زیوکار، کە لە ئاودا ناتوێتەوە و بە ڕووناکایی زۆرەوە گڕ دەگریٚ، خوێی مەنیەزیوم بە زۆری لە ئاوی دەریادا هەیە و لە بەرهەم هێنانی ئالیاژگەلی سووک، پاکژکردنەوەی شەکر، دەواسازی، وێنەگری و شیشەسازیدا بە کەڵک دێت ☰ منیزیم

مەنیٚ / menê/: ☜ **مەندیٚ**

مەو / mew/: ☜ **مێو-٣**

مەوار / mewar/: ئاوەڵناو. دەڵەمە ☰ دَلَمه

مەواژ / mewaj/: ئامراز. مەواژەکە؛ تۆمەز؛ تەمەز؛ تەمەس؛ مەک ☰ تو نگو

مەواژەکە / mewajeke/: ☜ **مەواژ**

مەواڵ / mewal/: ☜ **مەباڵ**

مەوبەت / mewbet/: ☜ **مۆقەت**

مەوت / mewt/: ناو. مناڵترسێنی خەیاڵی ☰ لولوخرخره

مەوتەن / mewten/: ناو. مەڵبەندی تێدا ژیان ‹ئەی هەژار! بەسیەتی مردن، هەستە! مژدە بیٚ، مەوتەنەکەت سەربەستە «هەژار، *بۆ کوردستان*»› ☰ موطن

مەوج / mewc/: ناو. ١. جاجم ٢. مۆنجی کر و پارچە ٣. شەپۆل ☰ ١. جاجیم ٢. موج در پارچه ٣. موج

مەوجو / mewcû/: ☜ **مەوجود**

مەوجود¹ / mewcûd/: ناو. مەوجوو؛ بوونەوەر ☰ موجود

مەوجود²: ئاوەڵناو. مەوجوو؛ هەبوو؛ خاوەنی بوون ☰ موجود

مەوجی / mewcî/: ئاوەڵناو. ١. وەبەر شەپۆلی تەقینەوە کەوتوو ٢. *[کینایە]* ئاڵۆزاو؛ تێکچوو ☰ ١و٢. موجی

مەودا / mewda/: ناو. ١. لێواری تیخ ‹تۆخوا وێتئاسا باوەڕەش وەبەر/ وە مەودای ئەبرووت پارەپارەش کەر «میرزا عەبدولقادری پاوە»› ٢. نووکی شتی تیژ (وەک: خەنجەر و شمشێر و ...) ‹مەودای موژانش نشتەن نە جەرگم/ یە هوون دڵەن پێی ڕەژیان بەرگم «بیسارانی»› ٣. نێوان؛ ماوەی بەینی دوو شت یان دوو شوێن ‹سبەی کە وەریٚ کەوتین تووشی شیوە پەڵەیەکی پڕ بەفر بووین کە مەودای بیست میتر نەدەبوو. پلەکانی لیٚ پکە! کەوش داکەنە! بە نیو سەعات بە قیرە دەرچووین! «هەژار، *چێشتی مجێور*»› ٤. مۆڵەت؛ قانە ‹گەڵێکم ڕۆژگاری تاڵ و شیرین ڕابوارد، ئاخۆ/ مەرگ مەودا دەدا دیسان ببینم سەردەمێکی تر! «هێمن»› ٥. ماوە؛ سەردەمیٚ لە کات و سات ‹قەولی دا ... چاپخانەیەک تەرخان بکا بۆ کوردی چاپ کردن. بەڵام مەودا نەما تا بزانین دەیکا یان نا... «هەژار، *چێشتی مجێور*»› ☰ ١. لبه‌ی تیغ ٢. نُک شیئ تیز ٣. مسافت ۴. مُهلت ۵. مدت؛ بخشی از زمان

مەورانی / mewranî/: ☜ **مەگیرانی**

مەورد / mewrid/: ناو. ١. مەبەست ٢. جار ☰ ١. موضوع ٢. بار؛ دفعه

مەورە / mewre/: ناو. ١. ☜ **مرمەند** ٢. ☜

مێژەڵۆك

مەورەت / mewret/: ☜ **مرمەند**

مەورەد / mewred/: ☜ **مرمەند**

مەوریان / mewiryan/: ☜ **مەگیرانی**

مەوز / mewz/: ☜ **مۆز ـ٢**

مەوژ / mewj/: ناو. تەرز؛ تەحر؛ بیچم؛ جۆر ☰ طرح؛ شكل

مەوژ / mewij/: ناو. ١. مەویژ ٢. میاوی پشیلە ☰ ١. مویز ٢. میو گربە

مەوژاندن / mewjandin/: چاوگ. میاواندنی پشیلە ☰ میو كردن گربە

مەوژۆک / mewjok/: ناو. گیایەکی بنداره و تام شیرین ☰ گیاهی با پیاز خوردنی

مەوس / mews/: ☜ **ماوس**

مەوق / mewq/: ناو. ١. شوێن؛ جێگە ٢. دەوروبەر ☰ ١. جای ٢. حوالی

مەوقووفە / mewqûfe/: ناوەڵناو. ملكی تایبەتدراو بە كارێ یان مەزرینگەیێ ☰ موقوفە

مەولوو / mewlû/: ناو. مەولوود: ١. مانگێ كە پێغەمبەری تێدا لە دایک بووە ٢. مەولوویی؛ جێژنی چێشت و نان بەخشینەوە بە هۆی لە دایک بوونی پێغەمبەرەوە ☰ ١. ماه ربیع‌الاول ٢. اطعام بە مناسبت میلاد پیغمبر

مەوولود / mewlûd/: ☜ **مەولوو**

مەولوودنامە / mewlûdname/: ناو. مەولوونامە؛ ئاهەنگ و سروودێكی ئایینی بە بۆنەی جێژنی لە دایک بوونی پێغەمبەری ئیسلام و لە پەسنی ئەودا ☰ مولودنامە

مەولوودەمانگ / mewlûdemang/: ناو. مانگی مەولوو ☰ ماه ربیع‌الاول

مەولوودی / mewlûdî/: ناو. مەولوویی؛ ڕێورەسمێک بۆ جێژنی لە دایک بوونی پێغەمبەری ئیسلام بە خوێندنی مەولوودنامە ☰ مولودی

مەولوونامە / mewlûname/: ☜ **مەولوودنامە**

مەولوویی / mewlûyî/: ناو. ١. ☜ **مەولوودی** ٢. ☜ **مەولوو-٢**

مەولەق / mewleq/: ☜ **مۆلەق**

مەولەوی / mewlewî/: ناو. سەرناوێكی خوێندەوارانی ئایینیە ☰ از القاب روحانیون

مەووژ / mewuj/: ☜ **مێوژ**

مەوەرد / mewerd/: ناو. بڕبەند؛ مرمەند؛ بڕبەن؛ بڕوەن ☰ سوهان

مەویژ / mewîj/: ☜ **مێوژ**

مەه / meh/: ناو. ١. *[ئەدەبی]* مانگ ‹وەک شەو کشا بە سەر مەهی ڕوخساریا خەتی/ گیرا ئەم ئافتابە کە قەت بەرنەبێتەوە «مەحوی»› ٢. مانگی سی ڕۆژە ٣. هەڵدێر؛ هەڵەت؛ جێگەی بەرز و ڕژد کە مەترسی بەربوونەوەی زۆرە ‹مەهی هەزار بە هەزار/ بە یەک گڤەی بەرەوخوار/ ئەبرم لە ترسی زۆردار/ قەقبە قەقبە قەقبە، قەق «گۆران»› ٤. پەز؛ مەڕ ☰ ١. ماه ٢. بدر ٣. پرتگاه ۴. گوسفند

مەها / meha/: ناو. پەز؛ مەه ؛ مەڕ ☰ گوسفند

مەهار / mehar/: ناو. مهار: ١. ئالقە و پەتێ كە دەخرێتە لووتی وشترەوە ٢. كاری ڕاگرتن و بەڕێوە بردنی كەرستەی بزۆک ☰ ١و٢. مهار

⊡ **مەهار كردن**: ١. پەت و ئالقە دەلووت خستنی حوشتر ٢. تەمراندن؛ دامركاندن؛ ڕاگیر كردن؛ بەرگرتن ☰ ١و٢. مهار كردن

مەهاربەن / meharben/: ناو. بەهاربەند؛ پەچە؛ تەوێڵەی سەرنەگیراو بۆ یەكسم ☰ بهاربند

مەهارەت / meharet/: ناو. كارامەیی؛ لێزانی؛ شارەزایی لە كار ☰ مهارت

مەهان / mehan/: ناو. دەخشە؛ دەشتان ☰ قاعدگی

مەهانی / mehanî/: ☜ **مانگانە**

مەهبرن / mehb(i)rin/: ناو. مانگی مەگیرانی کردن ف ماه ویار کردن حامله

مەهبەرە / mehbere/: ناو. زبارە؛ هەرەوەز؛ گەلەکۆمەگی (کار) ف تعاونی (کار)

مەهبیران / mehbîran/: ☜ **مەگیرانی**

مەهتاو / mehtaw/: ☜ **مانگەشەو**^{۱}

مەهتووک / mehtûk/: ئاوەڵناو. خوێری؛ سووک؛ بێبایەخ ف بی‌ارزش

مەهتەر / mehter/: ☜ **مەیتەر**

مەهجەت / mehcet/: ناو. ئاتاجی؛ پێویست؛ پێداویست ف نیاز

مەهدک / mehdik/: ناو. دەرگوش؛ لانکە ف گهواره

مەهدەر / mehder/: ناو. تکا؛ ڕەجا؛ شەفات ف شفاعت

مەهدەرچی / mehderçî/: ئاوەڵناو. تکاکار؛ ڕەجاکەر ف شفیع

مەهدەرڤانی / mehdervanî/: ناو. لالە؛ لاڤە؛ پارە ف لابه

مەهر / mehr/: ناو. ١. ☜ **مارە** ٢. مارەیی ف ١. ☜ **مارە** ٢. کابین

⊡ **مەهر کرن**: مارە کردن ف عقد کردن

مەهس / mehs/: ناو. پالا لە هەمانە؛ سووکە سۆل ف دمپایی

مەهشۆت / mehşot/: ناو. ماشۆت؛ کرمی نۆکی شین ف آفت نخود سبز

مەهفوور / mehfûr/: ☜ **مافوورە**

مەهڤان / mehvan/: ☜ **میوان**

مەهک / meh(i)k/: ناو. مەهکی؛ مەهیک؛ بێنوێژی؛ پیسار؛ پیار؛ عوزر؛ سووڕی مانگانە؛ خوێنی مانگانە؛ خولی ڕژانی خوێن لە ژن و بەرێ ئاژەڵی مێوینە، لە کاتی دوگیان نەبوونیاندا تا کاتێ ئاوەسوو دەبن ف قاعدگی

مەهکی / mehkî/: ☜ **مەهك**

مەهگران / mehg(i)ran/: ☜ **مەگیرانی**

مەهل / mehl/: ناو. گرانی؛ قاتی؛ قڕی ف قحطی

مەهلا / mehla/: ☜ **محەلە**

مەهلان / mehlan/: ناو. دەم؛ تاو؛ قان ف اندک زمان

مەهلی / mehlî/: ناو. ١. ☜ **ماڵو** ٢. کون ئاخنی گۆنجە لە پەڕۆ ف ١. ☜ **ماڵو** ٢. سوراخگیر آبراه

مەهمێز / mehmêz/: ☜ **مامزە**

مەهن / mehn/: ناو. ناز ف ناز

مەهۆ / meho/: ☜ **ماڵۆس**

مەهووز / mehûz/: ☜ **مافوورە**

مەهەت / mehet/: ناو. ئاریکاری؛ هاوقۆڵی؛ کۆمەک؛ یاریدە ف همکاری

مەهەک / mehek/: ناو. بێشکە؛ بێشک؛ لانک؛ لانکە ف گهواره

مەهەیر / meheyr/: ئاوەڵناو. هەژار؛ بێچارە؛ لێقەوماو ف بیچاره

مەهی / mehî/: ☜ **مانگانە**

مەهیتی / mehîtî/: ☜ **مانگانە**

مەهیر / mehîr/: ناو. مەیر؛ مەیری؛ میرهی؛ میرهێ؛ دۆکلیو؛ دۆخەوا؛ دۆخوا ف آش دوغبا

مەهیک / mehîk/: ☜ **مەهك**

مەهین^{۱} / mehîn/: ☜ **مەیین**

مەهین^{۲}: ☜ **مایین**

مەهینکا / mehînka/: ناو. ئاژیلۆکە؛ حوشترخوا ف آخوندک

مەهینی / mehînî/: ناو. مەیا؛ ئێستری ماچە ف ماچه استر

مەی / mey/: ناو. ١. شەراو؛ بادە ‹بە مەی چارەی چلۆن دەکرێ دەروونی پڕ لە ناسۆرم/ خەساری بۆ دەکەی دوکتۆری زانا مەرهەمێکی تر؟ «هێمن»› ٢. مەزە؛ تامی لای شەراب ٣. مەه؛ پەز؛ مەڕ ف ١. می ٢. مزه ٣. گوسفند

⊡ **مەی گێڕان** گەڕاندن و بۆ تێکردنی مەی لە کۆڕدا ☰ می گرداندن

مەیا[1] / meya/: ناو. مەهینی؛ ئێستری ماچە ☰ ماچە استر

مەیا[2]: ئاوەڵناو. مەییو؛ بە هەوێن توندبوو ☰ بندآمدە؛ مُنعقد

مەیان[1] / meyan/: ☜ **مەیین**

مەیان[2]: ناو. ١. ☜ **مەیدان** ٢. بەینی دوو شت ٣. جۆرێ ترێ ٤. هەویرترش ☰ ١. ☜ **مەیدان** ٢. میان ٣. نوعی انگور ۴. خمیرمایە

مەیانبار / meyanbar/: ناو. کۆگای بەرفراوانی میوە و تەڕەبار ☰ میدان بار

مەیاندن / meyandin/: چاوگ. ١. ئامیان لێ دان ٢. *[کینایە]* گرساندن؛ بەستن ☰ ١. مایە زدن ٢. بستن

مەیانە / meyane/: ناو. *[مەجازی]* بەین؛ پەیوەندی؛ ئاشنایەتی ‹ مەیانەمان خۆشە› ☰ میانە

مەیب / meyb/: ناو. مێو؛ بنی ڕەز؛ داری هەنگوور ☰ تاک؛ مَو

مەیت / meyt/: ناو. جەنازە؛ لاشەی مردوو ☰ جنازە

مەیتەبا / meyteba/: ناو. هەڵپەزە؛ پەسپەسەکۆڵە ☰ رُتیل

مەیتەر / meyter/: ناو. مهتەر؛ مەختەر؛ مەهتەر؛ سەیز؛ سیەس؛ ڕەڤیڤان؛ بەخێوکەری ئەسپ؛ خزمەتکار و ئاگاداری ئەسپ ☰ مهتر اسب

مەیخانە / meyxane/: ناو. مەیکەدە؛ شەرابخانە ‹ئێستە بۆ چاری خەمم گۆشەیی مەیخانەیە جێم/ من کە ڕۆژێ دەمەویست میللەتەکەم بێخەم کەم! «هێمن»› ☰ میخانە

مەیخانەچی / meyxaneçî/: ناو. شەراوفرۆش ☰ می‌فروش

مەیخۆر / meyxor/: ☜ **مەیخۆرەوە**

مەیخۆرە / meyxore/: ☜ **عارەقخۆر**

مەیخۆرەوە / meyxorewe/: ئاوەڵناو. مەیخۆر؛ مەینۆش؛ شەڕابخۆرەوە ☰ میگسار؛ میخوارە

مەیخۆش / meyxoş/: ئاوەڵناو. مێخۆش؛ مزر؛ بەینی ترش و شیرن ‹هەناری خڕی مەیخۆش› ☰ ملس

مەیخولی / meyxûlî/: ☜ **ماخولیا**[1]

مەیدان / meydan/: ناو. مەیان: ١. فولکە؛ فەلەکە؛ ئاقارێکی خڕ لە بڕگەی چەن شەقامدا ‹مەیدانی چوارچرا› ٢. گۆڕەپان؛ تەختایی زەوی ٣. شەڕگە ‹هەر دەگەڵ تەقە قەوما ... هەر کەسە بوونە دزی گای خۆیان و غەیب بوون! حەفتا کەس ... نەبێ کە لە مەیدان چەقین و لە تاریکایی شەودا سەنگەریان چۆڵ نەکرد «هەژار، چێشتی مجێور»› ٤. دەفری مەی؛ هەرچی شەرابی تێ بکەن ‹تۆ باقییەیی ساقییەیی سەحنی چەمەن بە!/ مەیدان هەموو مەی دانە بە کاسات و بە تاسات «نالی»› ☰ ١. میدان ٢. زمینِ هموار ٣. آوردگاه ۴. ظرف می

⊡ **مەیدانا بازێ** جێگەی ڕکە و ملە کردن ☰ میدان مسابقە

⊡ **مەیدان نانەوە** ئامادەی شەڕ بوون لە مەیداندا ☰ آرایش جنگی گرفتن در میدان جنگ

مەیدانبازی / meydabazî/: ناو. مەیدانوازی: ١. ڕکە و ملە؛ گەمە و کایە لە مەیداندا ٢. یاری وا کە لە مەیداندا بکرێ ☰ ١. مسابقە در میدان ٢. بازی میدانی

مەیدانداری / meydandarî/: ناو. *[کینایە]* دۆخی بە دەستەوە بوونی کار و بار ☰ میدانداری

مەیدانکێش / meydankêş/: ناو. ئاسنێکی دەمپانە وەک درمەغ، دەسکی هەیە، گول و خۆڵی مەیدانی خشتپێژانی پێ پاک دەکەنەوە ☰ وسیلەی خاکروبی محل خشت‌زنی

مەیدانوازی / meydanwazî/: ناو. ١. گۆڕەپانی گەمە ٢. ☜ **مەیدانبازی** ☰ ١. میدان بازی ٢.

☜ **مەیدانبازی**

مەیدنۆز / meyd(i)noz/: ☜ **مەدەنۆس**

مەیر / mey(i)r/: ☜ **مەهیر**

مەیرە / meyre/: ناو. پەنیر و لۆرکی تێکەڵاو ☰ از لبنیات

مەیرەک / meyrek/: ناو. کرمێکە مێملی شیناوەردە ☰ حشرەای آفت سبزیجات

مەیری / mey(i)rî/: ☜ **مەهیر**

مەیز / meyz/: ناو. تماشا؛ نیگا ☰ نگاە

مەیزاندن / meyzandin/: چاوگ. مەیزین؛ تماشا کردن ☰ نگاە کردن

مەیزەدە / meyzede/: ئاوەڵناو. ڕەشەمەس؛ مەستی کەلەلا ‹سۆفی گۆشەی خانەقا بووم، ئێستە پیری مەیکەدەم/ زاهیدی خەڵوەنشین بووم، ئێستە مەست و مەیزەدەم «هێمن»› ☰ سیاەمست

مەیزین / meyzîn/: ☜ **مەیزاندن**

مەیژدە / meyijde/: ☜ **مەجیدی ـ۲**

مەیس / meys/: ☜ **مێش ـ۱**

مەیشت / meyşt/: ناو/ ئاوەڵکار. سۆزی؛ سبحەینێ؛ سبەی؛ بەیانی ☰ فردا

مەیشنا / meyşna/: ☜ **مەڕـ۱**

مەیفرۆش / meyf(i)roş/: ناو. پیاڵەفرۆش؛ کەسێ کە ئارەق و شەراب بە وردە دەفرۆشێ ☰ می‌فروش

مەیڤان / meyvan/: ☜ **میوان**

مەیڤی / meyvî/: ناو. داری ترێ؛ مێو؛ بنی ڕەز ☰ مَو؛ تاک

مەیکوت / meykut/: ناو. کوتکی دارین ☰ پُتک چوبی

مەیکەدە / meykede/: ☜ **مەیخانە**

مەیکێئاڤێ / meykê'avê/: ☜ **میائاڤێ**

مەیگو / meygû/: ناو. ئەنگوش؛ کێچی دەریا؛ جۆرێ قرژاڵۆکەی دەپایە لە تیرەی ڕەقپێستان بە چنگاڵی درێژی دڕکاوییەوە ☰ میگو

مەیگەر / meyger/: ☜ **مەیگێڕ**

مەیگەڕ / meygeř/: ☜ **مەیگێڕ**

مەیگێڕ / meygêř/: ناو. مەیگەڕ؛ مەیگەر؛ ساقی؛ ئاودەر؛ کەسێ کە شەراب لە ناو شەراوخۆراندا دەگێڕێ ‹مەیگێڕ بە سەرت پردی سیڕاتیش کەلەکە/ سەیرانی بەهەشت سەیری دوو چاوی بەڵەکە «هەژار، *چوارینەکانی خەییام*»› ☰ ساقی

مەیل / meyl/: ناو. ۱. ئارەزوو؛ تاسە ‹وەش ئامای هەی پەیک لای قەبیلەی لەیل/ جەیب دڵ وە عەتر مەیل لەیلێ کەیل «مەولەوی»› ۲. خۆشەویستی ‹بۆ دەگەڵما مەیلی جارانت نییە؟› ۳. ویست؛ حەز؛ خوازە ‹تۆش ئەگەر مەیلت لێ بوو، وەرە!› ☰ ۱. آرزو ۲. مَحبت ۳. میل؛ تمایل

▣ **مەیل بون:** ☜ **مەیل لە سەر بون**

مەیل تازە کردن/ کردنەوە: سەرهەڵدانەوەی یاد و خۆشەویستییەکی کۆن ☰ فیل (کسی) یاد هندوستان کردن

مەیل سارد بونەوە: *[کنایە]* بێمێهر بوون ☰ نامهربان شدن

مەیلی شتێ/ کارێ هەبون: تەما کردن؛ قەستی شتێ/ کارێ کردن ‹عاشقی بێ دڵ دەناڵێ، مەیلی گریانی هەیە/ بێشکە، هەورەتریشقە، تاوی بارانی هەیە «نالی»› ☰ قصد چیزی/ کاری داشتن

مەیل لە سەر بون: مەیل بوون؛ ویستن؛ گەرەک بوون ‹با شەو بڕوا سەحەر بێ، باغی گوڵان وەبەر بێ/ گەر تۆ مەیلت لە سەر بێ، کافر ئیسلامی ناوە! «وەفایی»› ☰ خواستن؛ تمایل داشتن

مەیل نان: لە بیر بردنەوە ☰ از یاد بردن

مەیلان / meylan/: ناو. ئارەزوو؛ ئاوات ☰ آرزو

مەیلدار / meyldar/: ئاوەڵناو. خوازیار ‹ئەگەر مەیلداری مەیل بدە پێمان/ ئەگەر بێمەیلی بار کە لە دێمان «فولکلۆر»› ☰ خواهان

مەیلنۆز / meylnoz/: ☜ **مەدەنۆس**

مەیلۆ / meylo/: ناو. هەلۆرک؛ میلۆ؛ لەلوو؛ لەلۆ؛ لەیلویٚ ▤ ننو

مەیله / meyle/: ناو. لۆرک و پەنیری تێکەڵ ▤ از لبنیات

مەیلەو / meylew/: ئامراز. ١. بەرەو ‹با مەیلەو خوار بڕوا› ٢. ئاماڵ ‹بە ڕەنگێکی مەیلەو سوور› ▤ ١. به سمتِ ٢. مُتمایل به

مەیلی^{1} / meylî/: ئاوەڵناو. بە پێی مەیل و ئیشتیا ‹کار کردنی مەیلی› ▤ دل‌بخواهی

مەیلی^{2}: ئاوەڵکار. بە مەیل ‹مەیلی کار ئەکات› ▤ دل‌بخواهی

مەیماق / meymaq/: ناو. پەیکەر؛ کۆتەڵ؛ تیمساڵ ▤ تندیس

مەیمان / meyman/: ☜ **میوان**

مەیمانی / meymanî/: ☜ **میوانی**

مەیموون / meymûn/: ناو. ١. ☜ **میوان** ٢. موومی؛ مەمینە ▤ ١. ☜ **میوان** ٢. میمون

مەینۆش / meynoş/: ☜ **مەیخۆرەوە**

مەینۆشی / meynoşî/: ناو. کاری شەراو خواردنەوە ▤ میخوارگی

مەینە / meynne/: ناو. ١. نێوان ٢. کەمبەرە ٣. قەدی کێو ▤ ١. میانه ٢. کمربند ٣. ستیغ کوه

مەینەت / meynet/: ناو. ١. دەرد و ئازار ٢. خەم و خەفەت ▤ ١. درد و رنج ٢. غم

مەینەتبار / meynetbar/: ئاوەڵناو. خەمبار ▤ محنت‌بار

مەینەتی^{1} / meynetî/: ناو. خەم؛ خەفەت ▤ غم

مەینەتی^{2}: ئاوەڵناو. مەینەتبار؛ خەمبار ‹منی مەینەتی کوا هەلی وام بۆ هەڵدەکەویٚ؟› ▤ غمزده

مەیو / meyw/: ☜ **مەیوە ـ١**

مەیوە / meywe/: ناو. ١. مەیو؛ ڕەز؛ داری تریٚ ٢. ☜ **میوە** ▤ ١. تاک ٢. ☜ **میوه**

مەیوو / meyû/: ☜ **مەییو**

مەیەس / meyes/: ☜ **مێش ـ١**

مەیی / meyî/: ☜ **مەییو**

مەیین / meyîn/: چاوگ. مەهین؛ مەیان: ١. توند بوونەوەی تراو لە ئامیانێکەوە ٢. داوەستان و نەبزووتنی ئاو و ... ٣. لە جێی خۆ وشک بوون ‹ئازایی، جوامێری، بیروباوەڕی ئاگرین/ لە سەنگەرەکانی خۆیاندا مەیین/ پێش ئەوەی فریای پەلەپیتکەی تەقینەوەی خۆیان کەون «شێرکۆ»› ▤ ١. بستن مایع ٢. راکد بودن آب ٣. خُشک زدن

مەییو / meyîw/: ئاوەڵناو. مەیوو؛ مەیی؛ توندەوە بووی تراو ‹شیری مەییو، وەک ماست وایە› ▤ بندآمده

مه / mih/: ☜ **مەڕ ـ١**

▣ **مها قەن**: مەڕی ڕەش ▤ گوسفند سیاه

مها کن: کوڕڕە؛ پەزی گویٚ کورت ▤ گوسفند گوش کوتاه

مهائاڤێ / m(i)ha'avê/: ناو. جانەوەرێکی ئاوژییە وەک سمۆرە دەچیٚ ▤ سمور آبی

مهار / m(i)har/: ☜ **مەهار**

مهاردی / m(i)hardî/: ناو. ڕفێدە؛ مایە ▤ بالشتک نانوایی

مهان / m(i)han/: ☜ **مایین**

مهاندن / m(i)handin/: چاوگ. هەرس کردن؛ هەڵتاواندن؛ گڤیراندن ▤ هضم کردن

مهانی / m(i)hanî/: ☜ **مانگانە**

مهتن / mihtin/: چاوگ. مژین؛ مژ لیٚ دان ▤ مُک زدن

مهتۆک / mihtok/: ئاوەڵناو. ١. تایبەتمەندی بێچوویێ کە زۆر دایکی دەچەکنیٚ ٢. شیاوی مژین ▤ ١. ویژگی بچه‌ای که زیاد مادرش را بمکد ٢. مکیدنی

مهتەر / mihter/: ☜ **مەیتەر**

مهرەجان / /mihrecan/: ☜ **مێهرەجان**

مهسک / /mihsik/: ناو. مەست؛ پالای لە هەمانـە ☰ نوعی پای‌افزار

مهکەک / /mihkek/: نـاو. پەزی پچووک ☰ گوسـفند ریز

مهۆ / /m(i)ho/: ☜ **مرۆڤ**

مهە / /m(i)he/: ناو. شەراو؛ مەی ☰ مَی

مهەبەت / /m(i)hebet/: ☜ **مۆڤەت**

مهەس / /m(i)hes/: ناو. قاشاغ؛ ڕنەک ☰ قشو

مهەنـدیس / /m(i)hendîs/: نــاو. موهەنـــدیس؛ ئەندازیار ☰ مهندس

مهین / /m(i)hîn/: نـاو. میین: ١. مایین؛ مێوینـەی ئەسپ ٢. سنگی لە دار ٣. بزمار و ئاڵقە بـۆ شـت هەڵاوەسین ٤. گەمەیەکی منداڵان ☰ ١. مادیـان ٢. میخ چوبی ٣. رخت‌آویز ۴. نوعی بازی کودکانه

مهێ / /m(i)hê/: ☜ **میهی**

می / /mî/: ☜ **مو ـ١**

میائـاڤێ / /m(i)ya'avê/: نــاو. مــەیکێ‌ئاڤـــێ؛ مێکێ‌ئاڤێ؛ جۆرێ سـەگی ئـاوی سـووری ئامـاڵ ڕەشە، پێست و ڕۆنەکـەی زۆر بەنرخـە ☰ نـوعی سگ آبی

میان / /m(i)yan/: ناو. مابەین؛ بەین ☰ وسط؛ میان

▣ **میانی هەڵل**: ☜ **میانێ هەلە**

میانێ هەلە: میانی هـەلل؛ نیمـەڕۆ؛ نیـوەڕۆ ☰ نیمروز

میـان‌پۆلان / /m(i)yanpolan/: نـاو. نــاو هــەر دوو شان؛ قەلاندۆش ☰ میان دو کتف

میـانچی / /m(i)yançî/: نـاو. ناوبژیکــەر؛ بــەریوان؛ ناوجێ‌کەر ☰ میانجی

میاندار / /m(i)yandar/: ئاوەڵناو. نیوەکوتراو (دەخل و دان) ☰ نیمکوب (غلّه)

میانـە¹ / /m(i)yane/: نـاو. ١. بــەین؛ مابــەین ٢. جێگە خەوی تەویلەوان لـە تەویلـەدا ٣. ناوقـەد؛ کەمبەر ٤. ناوەندی پشت لە سەرەوە تا خـوار ٥: پارچەیەکی دارین لە قەدی قلیاناویدا ☰ ١. میانـە ٢. خوابگاه اصطبلبان در اصطبل ٣. کمـر ۴. پشـت ۵. وسط قلیان

میانـە²: ئاوەڵـناو. نـاونجی ‹ئـادابش زەریـف کەسێو چـوون حـوورەن/ بـاڵاش میانـە خـەیرولئوموورەن «مەولەوی»› ☰ متوسط

میانـەباری / /m(i)yanebarî/: ئاوەڵـناو. بـەژن‌زراڤ؛ قەدباریک ☰ کمرباریک

میانـەڕۆیـی / /m(i)yaneřoyî/: نـاو. ناوەنـــدێتی؛ بارودۆخی میانەڕۆ بوون ☰ میانەروی

میانەڕەو / /m(i)yaneřew/: ئاوەڵـناو. نە زۆر توند نە زۆر شل لە مەبەست و ئاکاردا ☰ میانەرو

میانی¹ / /m(i)yanî/: ناو. نهێنی؛ سڕ؛ ڤەشـارتی ☰ راز

میانی²: ئاوەڵـناو. ناوەڕاستی؛ ناوەنـدی؛ نـاوگین ☰ وسطی

میانێن / /m(i)yanên/: نـاو. ناوەڕاست؛ دوڕ؛ ناوەنـد ☰ وسط

میاو / /m(i)yaw/: دەنگەناو. دەنگی پشیلە ☰ میو

میاوانـدن / /m(i)yawandin/: چـاوگ. میــەوانن؛ دەنگ بەرز کردنەوەی پشیلە ‹ڕووەو کەیبانوو جار جار ئەیمیاوان/ لە ڕووی کـەیبانوو ئیخلاسـی ئـەنوان «قانع»› ☰ میو کردن گربه

میاونـای / /m(i)yawnay/: چـاوگ. میاوانـــدن (پشیلە) ☰ میو کردن (گربه)

میت¹ / /mît/: ناو. ١. قیتایی؛ زەقایی ٢. قامکەتووتە ٣. مـت؛ متـە؛ مـووش؛ گـوێچ؛ شـتێ کـە لـە کەلایێندا لە سەر زەوی دادەنرێ ٤. کەلا؛ کەللا؛ هەڵـمات ☰ ١. برجسـتگی ٢. انگشـت کوچکـه ٣. چیزی که در تیله‌بازی بر زمین نهند ۴. تیله

میت²: ئاوەڵناو. قیت؛ قوت ☰ قُد

⊡ **میت کردن**: قیت کردن ‹گوهێ خۆ میـت کریـە›

ف قُد کردن

میتان / mîtan/: ناو. کراس ‹ل بەژنا تە دبینم خوەش/ ب تورمە شال و میتانە «جگەرخوێن»› ف پیراهن

میتاوی / mîtawî/: ناو. کەپری ناو بێستان کە لە سەری دەخەون ف کپری کە بر آن می‌خوابند

میتر / mîtr/: ناو. مەتر؛ مەترە: ١. یەکەی سەرەکی پێوانی درێژایی لە دەزگای میتریدا کە دەکاتە ١٠٠ سانتی‌میتر ٢. نەوارێکی باریک و پلەک لێ دراو لە کانزا، قوماش و... بۆ پێوانی درێژایی ف ١و٢. متر

▣ **میتری چوارپالّو:** ☜ **میتری سێ‌جا**

میتری چوارگۆش: ☜ **میتری دووجا**

میتری دووجا: میتری چوارگۆش؛ یەکەی پێوانی ڕووبەر لە دەزگای میتریدا بەرامبەر بە ١٠٠٠٠ سانتی‌میتری چوارگۆش ف متر مربع

میتری سێ‌جا: میتری چوارپالّوو؛ یەکەی پێوانی بارستایی لە دەزگای میتریدا بەرامبەر بە ١٠٠٠٠٠٠ سانتی‌میتری چوارپالّوو ف متر مکعب

⊡ **میتر کردن:** پێوان؛ گەز کردن؛ درێژی یان پانتایەک پێوان ف متر کردن

میتک / mîtik/: ناو. ١. مورد؛ گیایەکە بە پنچک دەڕوێ ٢. ☜ **میتکە** ٣. ☜ **میتووکە** ف ١. گیاه مورد ٢. ☜ **میتکە** ٣. ☜ **میتووکە**

میتکە / mîtke/: ناو. *[شوورەیی]* میتک؛ میتۆ؛ میتۆڵ؛ میتۆڵە؛ بەلوو؛ بەلۆکە ف چوچولە

میتگ / mîtig/: ☜ **موورتك**

میتن / mîtin/: ☜ **مژین**

میتولکە / mîtulke/: ☜ **میتووکە**

میتۆ / mîto/: ئاوەڵناو. چاوپرووش؛ کوێرە مووشە ف دارای چشمِ کم‌سو

میتۆڵ / mîtoł/: ☜ **میتکە**

میتۆڵانە / mîtołane/: ئاوەڵناو. بووچکەلانە؛ بێچوولانە؛ بووچکەڵە ف کوچولو

میتۆڵە / mîtołe/: ☜ **میتکە**

میتولە / mîtûle/: ☜ **میتووکە**

میتەلا / mîtela/: ئاوەڵناو. ئالدوز؛ زێڕکفت ف زراندود

میتێن / mîtên/: ☜ **مێشێن**

میجاز / mîcaz/: ناو. ١. خوو؛ خدە ٢. قەول؛ گفت؛ پەیمان ‹ژن بێ‌میجازن› ف ١. خو؛ عادت ٢. عهد

میجبێتی / mîcbêtî/: ناو. تەوجی؛ باربوو؛ پیتاک ف باج و خراج

میجک / mîcik/: ئاوەڵناو. مەزبووت؛ گورج و گۆڵ ف چُست و چالاک

میجێز / mîcêz/: ناو. بیانوو؛ بیانک ‹دەک نەمێنم، چەند پایزێکی لە من بە میجێزە «بەیت»› ف بهانە

میچ^{1} / mîç/: ناو. ١. بنبان؛ سرمیچ؛ دیوی خوارەوەی سەربان ٢. جگ؛ چوو؛ قاپ ف ١. سقف ٢. شتالنگ؛ قاپ

▣ **میچی قومارخانە:** *[مەجازی]* ڕووهەڵماڵاوی گوێنەدەر بە عەیب و عار ف قاپ قمارخانە

میچ^{2}: ئاوەڵناو. پێ‌چەقێن؛ چیڕ ‹هێندە میچ مەبە! گوێ لە قسەی گەورەترت بگرە!› ف مُصِر

⊡ **میچ کردن:** پێ چەقاندن ف پافشاری کردن

میچال / mîçal/: ناو. هەندێکی کەم ف مقداری اندک

میچالەک / mîçalek/: ئاوەڵکار. تۆزقاڵێ؛ پیچەک؛ کەمووسکەیەک ف اندکی

میچڕان / mîçřan/: چاوگ. بە سەریەکدا گلۆفان ف بر هم فشردن

میچڕاندن / mîçřandin/: چاوگ. بە سەر یەکا گلۆفاندن ف بر هم فشردن

میچک / mîçik/: ناو. مێوینەی مەل ف مادەی

پرندگان

میچلە / mîçłe/: ناو. چیری و گیری 🇮🇷 پافشاری

میچلێ / mîçłê/: ☜ **چۆلەکە**

میچۆلکە / mîçołke/: ☜ **مچۆلە**

⊡ **میچۆلکە کردن:** لە ناو مشتدا گرتنەوە ‹دا وەرە لەگەلم هێندێ کەشک میچۆلکە بکە!› 🇮🇷 در کف دست شکل دادن

میچۆلە / mîçołe/: ☜ **مچۆلە**

میچێن / mîçên/: ناو. جگێن؛ قاپێن 🇮🇷 قاب‌بازی

میحراب / mîĥrab/: ناو. میحراو؛ جێگەی نوێژ لە مزگەوتا ‹مەی نە پای میحراب مەسجد وەردەنم/ تەجدید مەزهەب عیسا کەردەنم «ئەحمەد بەگی کۆماسی»› 🇮🇷 محراب

میحراو / mîĥraw/: ☜ **میحراب**

میخانە / mîxane/: ناو. گولمیخ؛ سنگی ئاسن 🇮🇷 میخ کلفت

میدا / mîda/: ☜ **میداد**

میداد / mîdad/: ناو. میدا؛ پێنووس؛ قەلەمڕەساس 🇮🇷 مداد

میدادسڕ / mîdadsiř/: ناو. مەساحە؛ خەت‌کوورەوکەر 🇮🇷 مدادپاک‌کن

میداڵ / mîdał/: ناو. مەداڵ؛ نیشان؛ دروشم؛ کانزایەکی نەخشراوی وەک سکە کە بە بۆنەی بیرەوەری کەسایەتی یان ڕووداوێکەوە، یان بۆ خەلات، لێدراوە و لە مل دەکرێ یان بە سەر سینگەوە دەنرێ 🇮🇷 مدال

میدە / mîde/: ☜ **ماعدە**

میر١ / mîr/: ناو. ١. سەرۆک؛ سەردار ‹میری ڕەواندز› ٢. لاتەنیشتی قولی جگ ٣. هەویر 🇮🇷 ١. امیر ٢. طرف گود جانبی شتالنگ ٣. خمیر

▣ **میری میران:** سەرۆک؛ گەورەمیر 🇮🇷 فرمانروا

⊡ **میر کەردنە:** هەویر شێلان 🇮🇷 چلانیدن خمیر

میر٢**-**: پێشوشە. سەرۆک؛ سالار ‹میراو؛ میرپەنجە؛ میرکوڕ؛ میرەدێ› 🇮🇷 - میر

میرات / mîrat/: ناو. کەلەپووڕ؛ مالی بەجێماو لە مردوو ‹میراتی کەر بۆ کەمتیارە! «مەسەل»› 🇮🇷 ارث

⊡ (**شتێ**) **بە میراتی کەسێک کەوتن:** بە میراتی کەسێک بوون؛ نەمان و قازانج نەبردن لە شتێک ‹ئەو مالەی لە ئێمەت دابڕی، یاخوا بە میراتت کەوێ!› 🇮🇷 مُردن و بهره نبردن از چیزی

بە میراتی کەسێک بون: ☜ **(شتێ) بە میراتی کەسێك کەوتن**

میراتبەر / mîratber/: ناو. میراتگر؛ کەلەپووڕگر 🇮🇷 وارث

میراتگر / mîratgir/: ☜ **میراتبەر**

میراتی / mîratî/: ناوەلناو. ١. سەر بە میرات ٢. *[کنایە]* چەپەل و شووم 🇮🇷 ١. ارثی ٢. پلید و نحس

میراخوڕ / mîraxuř/: ناو. میرتفاق؛ دیلەم؛ کەسێ کە بە سەر تەویلەی خان و شادا ڕادەگا 🇮🇷 میراخور

میراز / mîraz/: ناو. ١. هەویرترش ٢. کاری ساف و لووس کردنی مالەغان بە ئامێری تایبەتەوە (وەک: چەکوچ و سێ پایەی تایبەت) 🇮🇷 ١. خمیرمایه ٢. محل تیز کردن داس بزرگ

میراش / mîraş/: ناو. خاوەن ئاسیاو 🇮🇷 صاحب آسیاب

میراڤ / mîrav/: ☜ **میراو**

میران / mîran/: ناو. لەقەمی هێندێ لە سەرەک عەشرەتان 🇮🇷 لقب برخی از سران قبیله

میرانە / mîrane/: ناو. باجێ کە دەدرێ بە میر 🇮🇷 باج امیری

میرانی / mîranî/: ناو. ١. جۆرێ ترێ ٢. جۆرێ هەلپەڕکێ 🇮🇷 ١. نوعی انگور ٢. نوعی رقص

میراو / mîraw/: ناو. مەرداب؛ میراڤ؛ وەراز؛ ئاریختێ؛ کەراخ؛ ئەو کەسەی بە سەر بەش

کردنی ئاودا ڕادەگا ‹کە شیرین و تەڕی دی شیعرەکانم/ وتی مەحوی کە، میراوی فوراتی «مەحوی»› ☰ میراب

میرایەتی / mîrayetî/: ناو. گەورەیی و دەسەڵاتداری ☰ بزرگی و اقتدار

میرپەنجە / mîrpence/: ئاوەڵناو. *[مەجازی]* ئازا و بەڕێز و قەدر ☰ شُجاع و مُحترم

میرتفاق / mîrt(i)faq/: ☜ **میراخوڕ**

میرج / mîrc/: ☜ **مرج**

میرچ / mîrç/: ☜ **ملچ**

میرچک / mîrçik/: ناو. ۱. مەلیچک؛ چۆلەکە؛ چێشکە ۲. باڵداری مێوینە ☰ ۱. گُنجشک ۲. پرندەی مادە

میرخەزەب / mîrxezeb/: ☜ **میرغەزەب**

میرخەزەو / mîrxezew/: ☜ **میرغەزەب**

میرزا / mîrza/: ناو. ۱. مونشی؛ نووسەنە ۲. ڕێزناوێک بۆ خوێندەواران بێجگە مەلا ‹میرزا حوسەین› ۳. ڕێزناوێک لە پاش ناوی شازادەکان ‹عەباس میرزا› ☰ ۱تا۳. میرزا

میرزادە / mîrzade/: ناو. بەچکە میر ☰ امیرزادە

میرزینگ / mîrzîng/: ☜ **برژانگ**

میرغەزەب / mîrğezeb/: ناو. میرخەزەب؛ میرخەزەو؛ جەللاد؛ جەلاب؛ کاربەدستی شا و خان بۆ ئازار دانی خەڵک ☰ میرغضب

میرفان / mîrfan/: ☜ **میوان**

میرفانی / mîrfanî/: ☜ **میوانی**

میرک / mîrik/: ناو. ۱. بەردەستی میر ۲. جێگەی ڕۆنیشتنی میر لە کۆڕدا ۳. ئانیشک؛ قنگانیسک ☰ ۱. مُباشر امیر ۲. جای نشستن امیر ۳. آرنج

میرکوت / mîrkut/: ناو. نەخۆشییەکە وەک سووریژە لە زارۆکان دێ ☰ نوعی بیماری سرخک مانند

میرکوڕ^{1} / mîrkuř/: ناو. شازادە ☰ امیرزادە

میرکوڕ^{2}: ئاوەڵناو. هەڵبژاردە؛ بلیمەت ☰ نابغە

میرکوژ / mîrkuj/: ئاوەڵناو. مرۆکوژ؛ قاتڵ ☰ آدمکُش

میرگزیرکێ / mîrg(i)zîrkê/: ☜ **میروگزیر**

میرمەزن / mîrmezin/: ناو. خان؛ بەگ؛ ئاغا؛ سان؛ نازناوی دەسەڵاتداران و سەرەکهۆزان ☰ خان

میرمیران / mîrmîran/: ناو. خانێ کە چەند میری ژێر فەرمانە ☰ خان خانان

میرمیرێن / mîrmîrên/: ناو. گەمەی میر سازدان بۆ گاڵتە ☰ از بازی‌ها

میرنشین / mîrn(i)şîn/: ناو. جێگەی ژیانی میر ‹میرنشینی بابان› ☰ امیرنشین

میروگزیر / mîr û g(i)zîr/: ناو. میرگزیرکێ؛ شا و وەزیر؛ جۆرێ گەمە بە جگ ☰ نوعی قاب‌بازی

میرۆ / mîro/: ☜ **مێروولە**

میرۆک / mîrok/: ناو. گەرای مێروولە ☰ تخم مورچە

میروو / mîrû/: ☜ **مێروولە**

میرە / mîre/: ناو. ۱. قوێخا؛ کوێخا ۲. شوو؛ مێرد ۳. مەزرینگەی ئابوورەمەنی سپا ٤. نازناوی پیاوماقووڵی کاکەیی ٥. جێژوان ٦. بەگ؛ ئاغا ☰ ۱. کدخدا ۲. شوهر ۳. سررشتەداری ۴. لقب روحانی اهل حق ۵. میعادگاه ۶. بیگ؛ خان

میرەدێ / mîredê/: ناو. ۱. گوندێ کە میری لێ دەژی ۲. گوندی قەوغا ☰ ۱. دهکدەی امیرنشین ۲. دە بزرگ

میرەماڵ / mîremał/: ناو. ماڵەگەورە ‹نۆفەل سەرنگوون ماڵش وە تالان/ گرد بی وە سەربەش پەی میرەماڵان «خانای قوبادی»› ☰ بزرگ‌خاندان

میرهی / mîrhî/: ☜ **مەهیر**

میرهێ / mîrhê/: ☜ **مەهیر**

میری^{1} / mîrî/: ناو. ۱. سەرۆکی ۲. ئەو بەشە لە ماڵ و دارایی کە ڕادەگوێزرێ ☰ ۱. امارت ۲. اموال

منقول

میری^{2}: ئاوەڵناو. سەر بە دەوڵەت ☰ حکومتی؛ دولتی

میز^{1} / mîz/: ناو. میز: ١. میزکاڵ؛ گمیز ‹چایەکەی مامە غەفوورم زەردە وەک میزی نەخۆش/ ئیحتیاج ناکا بە ئاگر هەر بە دوو تڕ دێتە جۆش! «شێخ ڕەزا»› ٢. تەختەی بە پێچکە بۆ شت لە سەر دانان ☰ ١. ادرار ٢. میز

⊡ **میز بە خۆدا کردن**: ١. بە میز خۆ تەڕ کردن ٢. [کینایە] زۆر ترسان ☰ ١. خود را خیس کردن ٢. خیلی ترسیدن

میز کردن: گمێز کردن ☰ شاشیدن

میز کەف کردن: [پلار] نابەجێ ویستن؛ گەرەک بوونێکی نەگونجاو ☰ شاش کف کردن

میز گیران: میز بۆ نەکران ☰ شاشبند شدن

میز^{2}: دەنگەناو. دەنگی زەرگەتە و مەشە و مێش ... ☰ وِز ـ وِز حشرات

میزاڤ / mîzav/: ☜ **میزاو**

میزان / mîzan/: ئاوەڵناو. بەرامبەر؛ هاوتەراز؛ هاوسەنگ ☰ برابر

میزاو / mîzaw/: ناو. میزاڤ؛ ئاوی زۆر کەم کە لە سەر چاوە یان بە جۆگەدا دێ ☰ آب اندک کە در جوی یا از سرچشمه آید

میزبەزێن / mîzbezên/: ئاوەڵناو. تایبەتمەندی زارۆکێ کە گمێز لە بێشکەوە دەردەپەڕێنێ ☰ ویژگی کودکی کە شاشش از گهوارە بیرون ریزد

میزتن / mîztin/: چاوگ. تێنەپەڕ. //میزتی؛ دەمیزی؛ بمیزە// مێزتن؛ مێزیان: ١. گمێز کردن ٢. دەرپەڕینی باریکە ئاو لە دەفرەوە ‹ئاشێ لە میزتن بێ هەر دەمیزێ! «مەسەل»› ٣. دەرپەڕینی دەنکە گەنم لە نێوان دوو بەرداشدا ☰ ١. شاشیدن ٢. بیرون جهیدن باریکەی آب از ظرف ٣. بیرون جهیدن گندم از لای دو سنگ آسیاب

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: میزتوو/ چاوگی نەرێنی: نەمیزتن

میزدان / mîzdan/: ☜ **میزەڵدان**

میزدانک / mîzdanik/: ☜ **میزەڵدان**

میزراب / mîzrab/: ناو. شکافە؛ دەنووکە؛ پێژەن؛ زەخمە ☰ مضراب

میزفک / mîzfik/: ☜ **مێزەفك**

میزڵدان / mîziłdan/: ☜ **میزەڵدان**

میزن / mîzin/: ئاوەڵناو. [پلار] ١. کوندەمێز؛ خۆتەڕکەر ٢. بەوزە و گیزە ☰ ١. شاشو ٢. وِزوِزی

میزنای / mîznay/: چاوگ. میزەمیز کردن ☰ وِز–وِز کردن

میزۆ / mîzo/: ناو. دەندە؛ ئەو پارچەدارەی گاسنی دەچێتە ناو ☰ قطعەای چوبی در گاوآهن

میزۆک / mîzok/: ناو. کونی میز پێدا هاتنە دەر ☰ مجرای ادرار

میزوو / mîzû/: ناو. کیرەوڵ؛ چەرمی شۆڕی ژێر سکی جوانەگا کە ئەندامی نێرینەی لێوە دێتە دەرێ ☰ پوشش آلت تناسلی گاو نر

میزە / mîze/: ناو. گیزە؛ وزە ☰ وز– وز

میزەچرکە / mîzeçirke/: ☜ **میزەچورتکێ**

میزەچرکێ / mîzeçirkê/: ☜ **میزەچورتکێ**

میزەچڕکێ / mîzeçiřkê/: ☜ **میزەچورتکێ**

میزەچوتکە / mîzeçutke/: ☜ **میزەچورتکێ**

میزەچورتکە / mîzeçurtke/: ☜ **میزەچورتکێ**

میزەچورتکێ / mîzeçurtkê/: ناو. گمێزەچۆرتکێ؛ میزەچرکە؛ میزەچرکێ؛ میزەچڕکێ؛ میزەچوتکە؛ میزەچورتێ؛ میزەچورتکە؛ میزەچۆڕکێ؛ مێزەچورتکێ؛ مێزەچورتکە؛ چرتکەمیز ☰ چکمیزک

میزەچورتێ / mîzeçurtê/: ☜ **میزەچورتکێ**

میزەچۆڕکێ / mîzeçořkê/: ☜ **میزەچورتکێ**

میزەڕۆ / mîzeřo/: ناو. ڕەگێ کە میزی پێدا دێ ☰ مجرای ادرار

میزەک / mîzek/: ئاوەڵناو. [پلار] میزن؛ کوندەمیز؛

دەڵەمێز؛ تایبەتمەندی کەسێ کە میز بە خۆیدا دەکا ▣ شاشو

میزەگایلە / mîzegayle/: ناو. زیگزاگ؛ لابەلا؛ ڕێگە یان هێڵی خوار و یەک لە دوای یەک شکاو ▣ زیگزاگ

میزەڵ / mîzeł/: ئاوەڵناو. مێزەڵ؛ دەڵەمێز؛ بە کردەوە یا خۆی میز بە خۆدا کردن ▣ شاشو

میزەڵان / mîzełan/: ناو. فوودان؛ تیزانگ ▣ بادکُنک

میزەڵدان / mîzełdan/: ناو. مسوڵدان؛ مووسڵدان؛ موسوڵدان؛ میزدان؛ مێزدان؛ میزدانک؛ میزڵدان؛ میسمیسک؛ گمێزدان ▣ مثانە

میزەمیز / mîzemîz/: دەنگەناو. ۱. میزەی زۆر و لە شوێن یەک ۲. *[مەجازی]* قسەی هێواشی لە بن ناقەوە و بە شێوەیێ کە کەسی تێ نەگا ▣ ۱. وِز- وِز پیاپی ۲. غُر-غُر

میزهێن / mîzhên/: ئاوەڵناو. ئاسانکەر و زۆرکەرەوەی ڕێژەی میز ‹چای میزهێنە› ▣ مُدر

میزی / mîzî/: ناو. جێگەی خەتەنە ▣ جای ختنە

میزیان / mîzyan/: چاوگ. ۱. میزتن؛ گمێز کردن ۲. ئاو بە تەوژم لە قەڵشی دەفرەوە دەرچوون ▣ ۱. شاشیدن ۲. آب از درز برون جستن

میژدە / mîjde/: ☜ مەجیدی ـ۲

میژوەرد / mîjwerd/: ☜ مژیوەر

میژوەردی / mîjwerdî/: ☜ مژیوەر

میژۆل / mîjol/: ناو. برژانگ ▣ مُژە

میس / mîs/: ناو. ۱. ماچ؛ ڕامووس؛ ڕەوتی ڕامووسان ۲. چۆنیەتی توند بۆن کردن ▣ ۱. بوسە ۲. چگونگی تُند بو کشیدن

میساب / mîsab/: ناو. مشتەی پینەچی ▣ مشتەی پینەدوز

میساخە / mîsaxe/: ناو. ئارداوێژ؛ جێ هاتنە دەری ئارد بە دەوری بەرداشدا ▣ جای آرد پیرامون سنگ آسیا

میساس / mîsas/: ☜ مەساسە

میساسە / mîsase/: ☜ مەساسە

میسان / mîsan/: چاوگ. ۱. ڕامووسان؛ ماچ کردن ۲. بۆن کردنی توند ▣ ۱. بوسیدن ۲. تُند بو کشیدن

میستن / mîstin/: چاوگ. ۱. میسین؛ گمێز کردن؛ میز کردن ۲. مژین؛ هەڵمژین ۳. دەرپەڕینی دەنکە گەنم لە نێوان دوو بەرداشدا ▣ ۱. شاشیدن ۲. برمکیدن ۳. بیرون جهیدن دانەی گندم از بین دو سنگ آسیاب

میسک / mîsk/: ☜ مسك

میسکە / mîske/: ☜ مسکە

میسمیسک / mîsmîsik/: ☜ میزەڵدان

میسواک / mîswak/: ☜ مسواك

میسین / mîsîn/: ☜ میستن ـ۱

میش / mîş/: ☜ مشك‌ـ۱

میشانی / mîşanî/: ☜ مێشێن

میشک / mîşk/: ☜ مسك

میشکات / mîşkat/: ناو. ۱. تاقەی چکۆلە ۲. جێ چرا ▣ ۱. طاقچە ۲. مشکات

میشەسی / mîşesî/: ناو. گەڤرک؛ چێرگ ▣ هوبرە

میشەمڕ / mîşemiř/: ناو. ماڵی چۆڵ کراو ▣ خانەی متروُک

میشەوش / mîşewiş/: ☜ مەرژی

میشی / mîşî/: ناو. چرافتیلە؛ قودیلکە چرا ▣ چراغ موشی

میغناتیز / mîğnatîz/: ناو. مەگەن؛ مەگنەتیک ▣ مغناطیس

میڤان / mîvan/: ☜ میوان

میڤانی / mîvanî/: ☜ میوانی

میڤە / mîve/: ☜ میوە

میقات / mîqat/: ئاوەڵناو. ڕاست، بێ پاش و پێش (سەعات) ‹سەعاتەکەم میقاتە› ▣ دقیق (ساعت)

میقەسوک / mîqesûk/: ☜ **مقەسۆك**

میک / mîk/: ☜ **مەڕـ١**

میکاب / mîkab/: ناو. مەترەی چوارگۆشە؛ میتری دووجا ☰ مترمربع

میکانیک / mîkanîk/: ناو. ١. بەشێک لە زانستی فیزیک کە دەپەرژێتە سەر وزە و هێز و کاریگەرییان لە سەر تەن ‹ئەندازیاری میکانیک› ٢. کەسێ کە پیشەی دروست کردنەوەی ماشین بەتایبەت ئوتومبیلە ☰ ١و٢. مکانیک

میکروب / mîkrub/: ناو. تەنیک؛ تەنیلە؛ میکرۆب؛ گیانداری یەکجار ورد بەتایبەت ئەوانەی کە دەبنە هۆی نەخۆشی گیانداران (وەک باکتری، یەکسیللولی و کارگ) ☰ میکروب

میکروسکۆپ / mîkruskop/: ناو. وردبین؛ ئامرازێ کە میکروب دەخاتە بەر چاو ☰ میکروسکوپ

میکروفون / mîkrufun/: ناو. دەنگبەر؛ ئامرازێ کە شەپۆلی دەنگ بۆ بلاو بوونەوە یان تۆمارکردن، دەکاتە شەپۆلی ئەلکتریکی ☰ میکروفن

میکرۆب / mîkrob/: ☜ **میکروب**

میکە / mîke/: ☜ **مووچن**

میکەش / mikeş/: ناو. کەمانچە؛ کەماچە ☰ کمانچه

میل / mîl/: ناو. مێل؛ میلە: ١. کلچۆک؛ کلچێوک؛ هەوالی کلدان ٢. خەتی ڕاست لە کووتالدا ٣. زمانەی تەرازوو ٤. مایل؛ یەکەی مەودا لە ئینگلیس و ئەمریکا، بەرامبەر بە ١٦٠٩ میتر ٥. پارچە چێویکی گەورەی دەسکدار لە زۆرخانەدا کە جووتێکی هەڵدەگرن و لە سەر شان و باسک سووری دەدەن ٦. درەوشێکی باریکە بژیشکان دەناو برینی ڕادەکەن ٧. کێلی قەبر ٨. میلە؛ مێلە؛ پارچە کانزای گرۆڤەری درێژ و باریک ٩. خەتی ملی خاسەکەو ١٠. ☜ **میلیمیتر** ☰ ١. میل سُرمەکشی ٢. خط مستقیم در پارچە ٣. شاهین ترازو ۴. مایل ۵. میل زورخانە ۶. میلەی جراحی ٧. شاهد قبر ٨ میله ٩. نقش و نگار گردن کبک ١٠. ☜ **میلیمتر**

⊡ **میل دان**: میل دە برین ڕۆ کردن ☰ میله زدن در جراحی

میلاک / mîlak/: ☜ **مێلاك**

میلاوقلیان / mîlawqilyan/: ناو. لوولەقلیان ☰ میل قلیان

میلچۆک / mîlçok/: ناو. میلچێوک؛ کلچۆک؛ کلچێوک ☰ میل سُرمەکشی

میلچێوک / mîlçêwik/: ☜ **میلچۆک**

میلدان / mîldan/: ناو. کلتوور؛ کلدان؛ سورمەدان ☰ سُرمەدان

میلکان / mîlkan/: ناو. جێگەی چادر و چیغ بەرپا کردنی خێلات ‹وا هێلانەگەی پاییز کرد خەورم/ پف کردوو میلکان گەلای چوو بەورم «سەعید عیبادەتیان»› ☰ خیمەگاە ایل

میلەتخۆشەویست / mîlletxoşewîst/: ناوەلناو. گەلحەز؛ نەتەوەپەرست ☰ ملتدوست

میل ـ میل / mîl mîl/: ناوەلناو. ڕاـ ڕا؛ ڕێ ـ ڕێ؛ خەت ـ خەت؛ خیچ ـ خیچ؛ گەخ ـ گەخ؛ خێل ـ خێل؛ کڕ ـ کڕ؛ بە نەخشی هێل ـ هێلی لە پەنا یەکەوە ☰ راه ـ راه

میلە / mîle/: ناو. میلە؛ پارچەکانزای گرۆڤەری درێژ و باریک ☰ میله

میلیارد / mîlyard/: ☜ **ملیارد**

میلیگرەم / mîlîg(i)rem/: ناو. یەکەی پێوانی کێش بەرامبەر بە ٠,٠٠١ی گرەم ☰ میلیگرم

میلیلیتر / mîlîlîtr/: ناو. یەکەی پێوانی بارستایی بەرامبەر بە ٠,٠٠١ی لیتر ☰ میلیلیتر

میلیمیتر / mîlîmîtr/: ناو. میل؛ یەکەی پێوانی درێژایی بەرامبەر بە ٠,٠٠١ی میتر ☰ میلیمتر

میلیۆن / mîlyon/: ☜ **ملیۆن**

میم / mîm/: ناو. ١. ☜ **میمك** ٢. ناوی پیتی بیست و شەشەمینی ئەلفوبێی کوردی ⚑ ١. ☜ **میمك** ٢. میم

میمار / mîmar/: ناو. ١. نەخۆشی موو کە لە پەنجە دێت ٢. دمەڵی زۆر زل ⚑ ١. کژدُمە ٢. دُمل بزرگ

میمبەر / mîmber/: ☜ **مینبەر**

میمزا / mîmza/: ☜ **میمکەزا**

میمک / mîm(i)k/: ناو. میم؛ میمی؛ میمگ؛ میمگە: ١. پوور؛ خوشکی دایک ٢. خوشکی باوک ⚑ ١. خاله ٢. عمه

میمکزا / mîmikza/: ☜ **میمکەزا**

میمکەزا / mîmkeza/: ناو. میمزا؛ میمکزا؛ میمکەزاگ؛ ڕۆڵەی خوشکی دایک یان باوک ⚑ خالەزاده یا عمەزاده

میمکەزاگ / mîmkezag/: ☜ **میمکەزا**

میمگ / mîmig/: ☜ **میمك**

میمگە / mîmge/: ☜ **میمك**

میمنایی / mîmnayî/: ☜ **مۆمیایی**

میمۆک / mîmok/: ناو. مێکووک؛ میمووک؛ مێمووک؛ بەلەک ⚑ گیاه شیرین‌بیان

میمو / mîmû/: ☜ **میوان**

میموک / mîmûk/: ☜ **میمۆك**

میمون / mîmûn/: ☜ **میوان**

میمی / mîmî/: ☜ **میمك**

مین / mîn/: ناو. لوغم؛ لەخم؛ جۆرێ چەکی شەڕە کە لە شوێنێکدا دەچێنرێت و بە گەرما، دەنگ یان تەوژم دەتەقێتەوە ⚑ مین

مینا^{١} / mîna/: ناو. ١. شیشە؛ شووشە ٢. گولەمینا؛ گوڵنیشان؛ گولەمەمێشە؛ گورالەچەرمە؛ گیایەکی ڕازێنەیی پایا بە گەڵای هێلکەیی هێندێک ئەستوور و گوڵی سپی، پەمەیی یان ئاڵەوە ٣. کاژی یەکجار ڕەق و بریقەداری سەر ددان کە عاج و ناخی ددان دەپارێزێ ٤. باڵندەیەکە لە تۆرەمەی سێروو، نزیک ٢٥ سانتی‌میترە، سەری ڕەشە و نەختێ کاکۆڵی هەیە، دندووک و چاو و دەوری چاوی زەردە، کردەوەی وەک سێروو دەچێ، لە میچی خانوو، کونی دار و دیواردا هێلانە دەکا ⚑ ١. شیشە ٢. گُل مینا ٣. مینای دندان ۴. پرندەی مینا

مینا^{٢}: ئامراز. وەکوو؛ لە گوێن ⚑ مانند

مینابەند / mînabend/: ناو. شیشەبەند ⚑ شیشەبند

میناک / mînak/: ئاوەڵناو. هاوتا؛ وەک یەک ⚑ شبیه

میناکاری / mînakarî/: ناو. شیشەبەندی ⚑ شیشەکاری

میناکی / mînakî/: ناو. هاوتایی؛ بە دیمەن وەکوو یەک ⚑ شباهت

مینالغ / mînaliğ/: ناو. شیشەبەندی ڕەنگاوڕەنگ ⚑ شیشەبندی الوان

میناهی / mînahî/: ناو. هاوتایی ⚑ شباهت

مینبەر / mînber/: ناو. میمبەر؛ مەمەر؛ دوانگە؛ نیەر؛ شوێنی بەرز بۆ وتار دان و مۆچیاری کردن ⚑ منبر

مینجا / mînca/: ناو. دوڕ؛ مابەین ⚑ وسط

مینجان / mîncan/: ناو. کار و ڕەوتی کایە کردن بە مینچ ⚑ منچ‌بازی

مینچ / mînç/: ناو. منج؛ کایەی دوو، سێ یان چوار کەسی لە سەر پەڕەیەکی چوارگۆش، کە هەرکام لە کایەکەران چوار مۆرەی هاوڕەنگیان هەیە، دەبێ بە تاس هەڵخستن لە نێو خانووەکاندا بیانبەنە پێش، تا پاش خولێکی تەواو بگاتە مەنزڵ. لە سەر ڕێ دەکرێ لە مۆرەی هاوملەکانیان بدەن یان مۆرەی خۆیان بەر لێدان بکەوێ و بگەڕێنەوە خانی ئەوەڵ ⚑ منچ

مین‌دۆز / mîndoz/: ناو. ١. ئامرازێک بۆ دۆزینەوەی مینی دەکارکراو ٢. ئەو کەسەی مین دەدۆزێتەوە و لە کاری دەخا ☰ ١و٢. مین‌یاب

میندەر / mînder/: ناو. دۆشەکۆڵە ☰ تُشک کوچک

مین‌ڕێژ / mînřêj/: ئاوەڵناو. تایبەتمەندی شوێنێ کە بە مین چێنرابێ و مەترسی تەقینەوەی لە سەر بێ ☰ مین‌گذاری شده

مین‌ڕێژی / mînřêjî/: ناو. کار و ڕەوتی مین‌ڕێژ کردن ☰ مین‌گذاری

مینسن / mîn(i)sin/: ☞ **مانسن**

مینگا / mînga/: ☞ **مەڕ-١**

مینگن / mîngin/: ئاوەڵناو. منگن؛ تایبەتمەندی ئەوەی مینگە دەکا ☰ ویژگی کسی کە تودماغی حرف می‌زند

مینگنای / mîngnay/: چاوگ. منگە کردن ☰ تودماغی حرف زدن

مینگە / mînge/: ناو. منگە؛ دەنگی گن ☰ صدای تودماغی

مینگەیی / mîngeyî/: ناو. ئەو دەنگانەی لە کەپۆدا دەگوترێن وەک: [نگ] لە [هەنگ] ☰ صداهایی کە مخرج آن‌ها بینی است

مین‌مینک / mînmînik/: ناو. پەپوولە ☰ پروانە

مینە / mîne/: ناو. ١. مابەین؛ مینجا ٢. منە؛ کاری تۆژینەوە؛ پشکنین؛ شی کردنەوە ٣. گولێکە ☰ ١. وسط؛ میان ٢. پژوهش ٣. گلی است

مینەق / mîneq/: ناو. بەرهەڤکری؛ جڤات؛ کار و ڕەوتی کۆوە کردن و سامان دان ☰ بسیج

مینەک / mînek/: ناو. باری ئازووخە و بژیوی کاروانچی و دەشتەوانان ☰ بار آذوقەی کاروانیان

مینەگ / mîneg/: ناو. وڵاخی سواری و بارەبەر ☰ حیوان سواری و باربر

مینیاتۆر / mînyator/: ناو. ١. شێوە نیگارکێشییەکی کۆنی وڵاتانی ڕۆژهەڵات کە کتێب و پەرتووکیان پێ دەنەخشاند لە تایبەتمەندییەکانی ئەوەیە دوور و نزیکی تێدا بەدی ناکرێ ٢. نیگارکێشی بەو شێوە ☰ ١و٢. مینیاتور

مینین / mînîn/: چاوگ. وێکچوون؛ هاوشێوە بوون؛ میناهی هەبوون ☰ شباهت داشتن

میوان / mîwan/: ناو. مێوان؛ مەهڤان؛ مەیڤان؛ مەیمان؛ مەیموون؛ میرفان؛ میموو؛ میموون؛ میڤان؛ میهمان؛ میهڤان؛ مێڤان؛ مێمان؛ ئەوەی لە لایەن کەسێکی‌ترەوە ڕادەگیرێ و دەحەوێتەوە ‹کشە کشە پۆپەڕەشە/ میوان شەوێ دوان خوەشە// کشە کشە پۆپەلارە/ میوان ئیسە تا بەهارە! «فولکلۆر»› ☰ مهمان

▣ **میوان بون:** ١. وەک میوان لە شوێنێک بوون ‹دوێشەو لە ماڵی خالم میوان بووم› ٢. هەبوونی بۆهاتن ‹دوێشەو دو نەفەر بینە میوانم/ یەی ساعەت بیشتر لە بەرق سووتانم// ئاغەی ساحیوماڵ وەگەرد خانم/ هەم بینە ئاگر ڕشیانە گیانم «شامی» › ☰ ١. مهمان شدن ٢. مهمان داشتن

میوان بە ڕێ کردن: میهڤان ڕێ کرن؛ میهڤان خودان کردن: ١. باش بەخێو کردنی میوان ٢. مەیمان خستنە سەر ڕێ بۆ ڕۆیشتن ☰ ١. پذیرایی کردن از مهمان ٢. مهمان را بدرقە کردن

میوان داکردن: ☞ **میوان ڕاگرتن**

میوان ڕاگرتن: میوان داکردن؛ ڕێگەدانی میوان بۆ ناو ماڵ ☰ مهمان پذیرفتن

میوان هاتن: هاتنی میوان بۆ ماڵی کەسێ ‹سبەینێ میوانمان بۆ دێ› ☰ مهمان رسیدن

میوانخانە / mîwanxane/: ناو. میهمانخانە؛ مێوانخانە: ١. دیوەخانی میوانان ٢. جێگەی شەو مانەوەی میوانان بە کرێ ☰ ١. اتاق پذیرایی ٢. مسافرخانە

میواندار / mîwandar/: ئاوەڵناو. میهماندار؛ مێڤاندار؛ تایبەتمەندی کەسێ کە زۆری میوان هەیە و زۆریان ڕادەگرێ ☰ مهمان‌نواز

میوانداری / mîwandarî/: ناو. مێڤانداری؛ پەزیرایی لە میوان ☰ مهمان‌نوازی

میوان‌دۆست / mîwandost/: ☜ **میوانەوین**

میوانگر / mîwangir/: ئاوەڵناو. وجاخدار؛ بەمیوان ☰ مهماندار

میوانەوین / mîwanewîn/: ئاوەڵناو. میهڤان‌دۆست؛ میوان‌دۆست ☰ مهماندوست

میوانی / mîwanî/: ناو. مێوانی؛ مەیمانی؛ میرفانی؛ میهمانی؛ میڤانی؛ میهڤانی؛ مێڤانی؛ مێمانی: ١. مەیمانی ٢. چێشتی ئارد و ڕۆن ☰ ١. مهمانی ٢. کاچی

میوە / mîwe/: ناو. مەیوە؛ مێوە؛ میڤە؛ بەر؛ خوزار؛ فێقی؛ فێکی؛ فیقی؛ سەمەر؛ یەمیش؛ بەشێ لە ئەندامی گیا کە لە هەڵپێچانی بشکوژ بەدیهاتووە ☰ میوە

میوەخۆرە / mîwexore/: ناو. باڵندەیەکە لە تورەمەی کلکزەردە، بە درێژایی نزیک ٢٣ سانتی‌میتر، بە پۆل دەگەڕێن، میوە دەخۆن، لە نێو باخی میوە و خورما دەبینرێن ☰ میوەخور

میوەڕن / mîweřin/: ناو. ئەوەی کاری میوە چنینە «قەت خەفەت ناخۆم بە لۆمەی دوژمن و تانەی ڕەقیب/ میوەڕن کەی بەرد ئەخا هەرگیز بە داری بێ‌بەرا «قانع»» ☰ میوەچین

میوەک / mîwek/: ئاوەڵناو. داڵەقاو؛ شۆڕەوەبوو ☰ آویزان

میوەگەنان / mîwegenan/: ناو. */کینایە/* ڕەزبەر؛ مانگی سەرەتای پاییز ☰ مهرماه

میۆ / m(i)yo/: ناو. نێوان؛ ناوەند ☰ مابین

میە / m(i)ye/: ☜ **میهی**

میەدڵ / m(i)yedił/: ئاوەڵناو. ترسنۆک؛ ترسەنۆک؛ بێ‌زات ☰ ترسو

میەر / m(i)yer/: ☜ **مەڕ-١**

میەرگ / m(i)yerig/: ناو. مۆرە؛ موورگ؛ مووروو ☰ مُهره

میەرە / m(i)yere/: ☜ **مارەیی**

میەسڵ / m(i)yesił/: ناو. جندۆکە؛ جنۆکە؛ ئەوانگەل ☰ جن

میەوانن / m(i)yewanin/: ☜ **میاواندن**

میهرەبان / mîhreban/: ئاوەڵناو. میهرەوان؛ مێرەوان؛ مێریڤان؛ دلۆڤان؛ دڵنەرم؛ دڵ تەنک؛ خاوەن بەزەیی و دڵنەرمی ☰ مهربان

میهرەبانی / mîhrebanî/: ناو. میهرەوانی؛ دلۆڤانی ☰ مهربانی

میهرەجان / mîhrecan/: ☜ **مێهرەجان**

میهرەوان / mîhrewan/: ☜ **میهرەبان**

میهرەوانی / mîhrewanî/: ☜ **میهرەبانی**

میهڤان / mîhvan/: ☜ **میوان**

⊡ **میهڤان خودان کرن**: ☜ **میوان بەڕێ کردن**

میهڤان ڕێ کرن: ☜ **میوان بەڕێ کردن**

میهڤاندۆست / mîhvandost/: ☜ **میوانەوین**

میهڤانی / mîhvanî/: ☜ **میوانی**

میهمان / mîhman/: ☜ **میوان**

میهمانخانە / mîhmanxane/: ☜ **میوانخانە**

میهماندار / mîhmandar/: ☜ **میواندار**

میهمانی / mîhmanî/: ☜ **میوانی**

میهمۆز / mîhmoz/: ☜ **مامزە**

میهەنگ / mîheng/: ناو. ١. عەیار؛ پێوانە ٢. دەرەجە؛ ئەندازەشاندەر ☰ ١. پیمانە ٢. درجە؛ عقربە

میهی / mîhî/: ناو. مەڕ؛ مهێ؛ میە؛ مییە ☰ گوسفند

میین / mîyin/: ☜ **مهین**

مییە / mîye/: ☜ **میهی**

مییەدڵ / mîyedił/: ئاوەڵناو. */کینایە/* ترسنۆک؛

ترسەنۆک ☰ ترسو

مێ١ / mê/: ناو. ١. ما؛ ماک؛ مێوەڵە؛ مێوینە؛ مێوە؛ مێینە؛ مێیە؛ مێیینە؛ نێ؛ مێنگە؛ هێمان؛ بەشێ لە گیانداران کە ئاوس دەبن و زا و زێ دەکەن ٢. مەڕ؛ پەز؛ مەھ؛ مەها ‹تێخوڕە! تێخوڕە!/ مێ تێر و گوان پڕە «گۆران»› ٣. مەزە؛ چێژە ☰ ١. مادینە ٢. گوسفند ٣. مزە

مێ٢: ئاوەڵناو. مێو؛ ما؛ مایەن؛ ماک؛ مایک؛ مایکە؛ ماچە؛ مێچکە؛ مۆن؛ سەر بە گیانداری مێوینە ☰ مادە

مێباز / mêbaz/: ئاوەڵناو. /شوورەیی/ ژنباز؛ تۆلاز؛ گەڕا؛ ئۆگری ئەویندارى و هاوئامێزی کردن لەگەڵ ژنان ☰ زنبارە

مێتکە / mêtke/: ☜ **مێتوکە**

مێتن / mêtin/: ☜ **مژین**

مێتوکە / mêtuke/: ☜ **مێتوکە**

مێتولکە / mêtulke/: ☜ **مێتوکە**

مێتوکە / mêtûke/: ناو. میتک؛ مێتکە؛ مێتولکە؛ مێتوکە؛ مێتوولکە؛ میتوولکە؛ میتوولە؛ ڕشک ☰ تُخم شپش

مێتولکە / mêtûlke/: ☜ **مێتوکە**

مێتێل / mêtêl/: ناو. تەریبی دۆشەک و لێفە ☰ کوک لحاف و تُشک

مێجزمە / mêcizme/: ☜ **مێردەزمە**

مێچک / mêçik/: ناو. ١. بەرخی بێدایک کە هەموو مەڕێک دەمژێ ٢. مێ؛ مێوینە ٣. /مەجازی/ ترسەنۆک؛ ترسەزاور ☰ ١. برّەی بی‌مادر کە شیر دیگر گوسفندان را می‌خورد ٢. مادینە ٣. بُزدل

مێچکە١ / mêçke/: ناو. ١. ما؛ماینە؛ مێ؛ ڕەگەزی مێی مرۆ و هەندێک گیانلەبەر ٢. /کینایە/ ڕیایی و مەرایی ☰ ١. مادە کە در قالب مقابل مذکر است ٢. تملق و چاپلوسی

مێچکە٢: دەنگەناو. ملچە؛ دەنگی دەم لە خواردنا ☰ صدای دهان هنگام خوردن

مێچکەمێچک١ / mêçkemêçk/: ناو. مەرایی و زمان‌لووسی ‹بە مێچکەمێچک کاری گیر هێنا› ☰ تملق و چرب‌زبانی

مێچکەمێچک٢: دەنگەناو. ملچەملچ ☰ صدای پیاپی دهان هنگام خوردن

مێچلگە / mêçilge/: ناو. گرێو؛ مەرج ☰ شرطبندی

مێچۆلکە / mêçołke/: ☜ **مچۆلە**

مێچۆلە / mêçołe/: ☜ **مچۆلە**

مێخ / mêx/: ناو. ١. بزمار؛ مێخ ٢. سنگ؛ بزماری دارین ☰ ١. میخ ٢. میخ چوبین

مێختەوێلە / mêxtewêłe/: ناو. ئەخیە ☰ میخ‌طویلە

مێخچە / mêxçe/: ناو. بزمارۆک؛ مسمار؛ مێخەکە ☰ میخچە

مێخڕێژ / mêxřêj/: ئاوەڵناو. بزمارکوت؛ بزمارڕێژ ☰ میخکوب

مێخزنجیر / mêxzincîr/: ناو. مێخسنان؛ مەڕبەند ☰ میخ ستوربند

مێخسکە / mêxiske/: ناو. گولمێخ ☰ میخ طویلە

مێخسنان / mêxs(i)nan/: ناو. ١. ☜ **مێخسندان** ٢. ☜ **مێخزنجیر**

مێخسندان / mêxsindan/: ناو. مێخسنان؛ سندانی ئاسنگەر ☰ سندان آهنگر

مێخکوت / mêxkut/: ئاوەڵناو. بزمارکوت ☰ میخکوب

مێخڵەمە / mêxłeme/: ☜ **مەخلەمە**

مێخۆش / mêxoş/: ☜ **مەیخۆش**

مێخۆلی / mêxolî/: ئاوەڵناو. حۆل؛ خول؛ گەللایی؛ گێژ و وێژ ☰ هالو

مێخەک / mêxek/: ناو. مێخەکی؛ خەوناوکە: ١. دارچکێکی جوانی گەڵا هەمیشە شینی باریک و بەرامبەر بە یەکە ٢. قەنەفل؛ گولی ئەو دارچکە کە زۆر بۆنخۆش و هەمەڕەنگەیە و بۆ دەرمان

دەشێ ⊑ ١و٢. میخک

مێخەکبەن /mêxekben/: ☜ **مێخەکبەند**

مێخەکبەند /mêxekbend/: ناو. مێخەکبەن؛ بەرمووری لە مێخەک ⊑ گردنبند از میخک

مێخەکە /mêxeke/: ☜ **مێخچە**

مێخەکی^{١} /mêxekî/: ناو. مێخەک؛ خەوناوکە: ١. دارچکێکی جوانی گەڵا هەمیشە شینی باریک و بەرامبەر بە یەکە ٢. گوڵی ئەو دارچکە کە زۆر بۆنخۆش و هەمەڕەنگەیە و بۆ دەرمان دەشێ ⊑ ١و٢. میخک

مێخەکی^{٢}: ئاوەڵناو. بە ڕەنگی مێخەک؛ سووری تاریکی مات ⊑ به رنگ میخک

مێر^{١} /mêr/: ناو. ١. پیاو؛ پیاگ ‹شەو بۆ مێران قەلایە «مەسەل»› ٢. شوو؛ مێرد ‹کا ئەو مێر و کا ئەو ژن، کا ئەو کالێ ڕەمەزن/ کا لێلێ و کا لۆلۆ، کا ئەو حەیرانێ ل کۆ؟ «جگەرخوێن»› ٣. خۆشەویستی؛ خوەشەویسی ⊑ ١. مرد ٢. شوهر ٣. محبت

مێر^{٢}: ئاوەڵناو. ١. شەرڤان؛ ئازا لە شەڕ ٢. دلاوا؛ ئاکارچاک ٣. پیر؛ بەتەمەن ⊑ ١. جنگاور ٢. نیکوکار ٣. سالخورده

مێرا /mêra/: ناو. پشتێند؛ پشتوێن؛ کەمەربەند؛ شاڵ ⊑ شال

مێراتی /mêratî/: ناو. ١. ئازایەتی ٢. پیاوەتی ⊑ ١. شُجاعت ٢. مردانگی

مێرازایی /mêrazayî/: ناو. مەردازایی؛ پیاوەتی ⊑ مردانگی

مێرانە /mêrane/: ئاوەڵناو/ ئاوەڵکار. مێرەکی: ١. ئازایانە ٢. پیاوانە ⊑ ١. شُجاعانه ٢. مردانه

مێرانی /mêranî/: ناو. ئازایەتی؛ بوێری ⊑ شجاعت

مێرخاس /mêrxas/: ئاوەڵناو. ١. پیاو باش ٢. ئازا؛ بوێر ‹کیمە ئەز ...؟/ ئەزم ئەڤ گەرناس، ئەزم ئەڤ مێرخاس/ بەلێ ئەزم کورد «جگەرخوێن»› ⊑ ١. نیکوکار ٢. شُجاع

مێرخاسی /mêrxasî/: ناو. ئەگیتی؛ جوامێری؛ غیرەت؛ لۆتیگەری ⊑ جوانمردی

مێرخوز /mêrxuz/: ناو. جۆرێ ماسی ⊑ نوعی ماهی

مێرخوزار /mêrxuzar/: ☜ **مێرغوزار**

مێرد /mêrd/: ناو. مێردە؛ مێر؛ شوو ⊑ شوهر

⊡ **مێرد کردن:** شوو کردن ⊑ شوهر کردن

مێردئەزمە /mêrd'ezme/: ☜ **مێردەزمە**

مێردانە /mêrdane/: ئاوەڵناو. پیاوانە؛ مێرانە؛ مەردانە ⊑ مردانه

مێردتڕێنە /mêrdt(i)řêne/: ناو. جۆرێ مووررووی خشڵ ⊑ نوعی مُهرەی زینتی

مێرددار /mêrddar/: ئاوەڵناو. شوودار؛ خاوەن شوو ⊑ شوهردار

مێردڕەوە /mêrdřewe/: ناو. محەجەری لێوارەی سەربان ⊑ نردەی لبِ بام

مێردم /mêrdim/: ناو. ١. مەردم؛ خەڵک ٢. خزمی نێرینە ⊑ ١. مردم ٢. خویشاوند مذکر

مێردمنداڵ /mêrdmindał/: ☜ **مێرمنداڵ**

مێردە /mêrde/: ناو. ١. ☜ **مێرد** ٢. پیاو ⊑ ١. ☜ **مێرد** ٢. مَرد

مێردەزمە /mêrdez(i)me/: ناو. مێردئەزمە؛ مێجزمە: ١. *[باوەڕی کۆن]* پیرهەڤۆک؛ جنۆکەی مرۆترسێن ٢. مۆتەکە؛ کاوس ٣. بەردی قەوەت تاقی کردنەوە ⊑ ١. غول بیابانی ٢. کابوس ٣. سنگ زورآزمایی

مێردەک /mêrdek/: ناو. بۆرەپیاگ؛ کاوراکەی بێنموونت ⊑ مردک

مێردی /mêrdî/: ناو. مێرێنی: ١. پیاوەتی؛ جوامێزی ٢. قەوەتی جینسی پیاو ⊑ ١. مردانگی ٢. نیروی جنسی مرد

مێرغوزار /mêrğuzar/: ناو. مێرخوزار؛ چیمەن؛ مێرگ و گیاجاڕ ⊑ مرغزار

مێرک / mêrik/: جێناو. کاورا؛ کابرا ☰ یارو

مێرکوت / mêrkut/: ناو. کوتکی دارین ☰ پُتک چوبین

مێرکوژ / mêrkuj/: ناو. پیاوکوژ؛ گوژەر ‹سەردارەکی پر خوینخوار/ مێرکوژەکی دین و هار «جگەرخوێن»› ☰ آدمکش

مێرگ / mêr(i)g/: ناو. چیمەن؛ گیاجاڕ ‹دێم بەرەو ئەو دار و بەرد و بەندەنە/ دێم بەرەو ئەو باخ و مێرگ و چیمەنە «هێمن»› ☰ چمن؛ چمنزار

مێرگوڵان / mêrgułan/: ناو. گولشەن؛ باخی گول ☰ گُلشن

مێرگۆڵە / mêrgołe/: ☜ **مێرگەلان**

مێرگە / mêrge/: ناو. سورسورە؛ سورڕەمێرگە ☰ زردەپرە مزرعە

مێرگەپان / mêrgepan/: ناو. دەشتی پان و بەرین و پڕ گژ و گیا ☰ دشت وسیع و سرسبز

مێرگەسار / mêrgesar/: ناو. شوێنێ کە مێرگی زۆرە ☰ مرغزار گُسترده

مێرگەلان / mêrgelan/: ناو. مێرگۆڵە؛ مێرگی پچووکی زۆر بەدیمەن ☰ سبزەزار کم‌وسعت و زیبا

مێرمناڵ / mêrm(i)nał/: ☜ **مێرمنداڵ**

مێرمنداڵ / mêrmindał/: ناو. مێرمناڵ؛ تازەلاو؛ مێردمناڵ؛ مێردمنداڵ؛ کەسێ کە تازە سەردەمی منداڵی تێپەڕ کردووە ☰ نوجوان

مێرمەندۆک / mêrmendok/: ئاوەلناو. نێرەمووک؛ نەنێر نەمێ ☰ مُخنث؛ نە نر نە مادە

مێروچێر / mêr û çêr/: ناو. دۆست و ئاشنا ☰ دوست و آشنا

مێرۆ / mêro/: ☜ **مێرووله**

مێرۆژ / mêroj/: ناو. ڕاوەکەو لە کاتی کورک بوونی ماکەودا ☰ شکار کبک هنگام کرچ شدنش

مێروو / mêrû/: ☜ **مێرووله**

مێرووچە / mêrûçe/: ☜ **مێرووله**

مێرووژانە / mêrûjane/: ناو. ژانی کەم و جاربەجار ☰ درد خفیف و مکرر

مێرووستان / mêrûstan/: ناو. شارە مێروو؛ شارەمرۆچە ☰ لانەی مورچەها

مێرووله / mêrûle/: ناو. مرۆچە؛ مرووچە؛ مرووژە؛ مرووێژ؛ مریچە؛ مژلۆر؛ مژلۆک؛ مژلەور؛ ملۆچکە؛ ملۆرە؛ مۆجلا؛ مجلەور؛ مۆجلە؛ مۆرجلا؛ مۆرجەلا؛ مۆری؛ مۆریلە؛ مۆژلا؛ مۆژلە؛ موورگ؛ مووری؛ مەرژوەل؛ مەریژ؛ میرۆ؛ مێروو؛ مێللوورە؛ مێلوورە؛ مێلوورە؛ مێرۆ؛ میروو؛ مێری؛ مێرووچە؛ مرۆچلە؛ مەلوورە؛ مرووژ؛ مریژ؛ مرووژە؛ موور؛ مۆرزەلا؛ مجلەوەر؛ گێرک؛ تیرەیەکی گەورە لە مێروانی ناسکباڵ بە لەشی سێبەشی: سەر، سینە و زگەوە، لە ئەندازەی ٢ تا ١٨ میلی‌میتر و بە ڕەنگی زەرد، سوور، قاوەیی و ڕەشەوە کە بە کۆمەڵ دەژین ☰ مورچە

⊡ **مێرووله کردن**: ١. تەزینی ئەندام ٢. وردیلە بلق هاتنە سەرێ لە ئاوی نزیک کوڵاندا ☰ ١. مور ـ مور شدن اندام ٢. حالت پیش از غُل زدن آب

مێروولەترکانە / mêrûletirkane/: ☜ **مێروولەعەجەمانە**

مێروولەعەجەمانە / mêrûle'ecemane/: ناو. مێروولەترکانە؛ جۆرێک مێروولەی گەورەیە لە جیاتی دانەوێڵە، مێرووی مردوو دەخوا ☰ مورچەی اسبی

مێرەقنج / mêreqinc/: ناو. *[کینایە]* هەنگ؛ هەنگەژاڵە ☰ زنبور عسل

مێرەکی / mêrekî/: ☜ **مێرانە**

مێرەگان / mêregan/: ناو. جەژنێکە لە سەرەتای گوڵ دانی گەنمدا دەگیرێ ☰ مهرگان

مێرەوان / mêrewan/: ☜ **میهرەبان**

مێرەوانی / mêrewanî/: ناو. خۆشەویستی ☰ مهربانی

مێری / mêrî/: ☜ **مێروله**

مێریتی / mêrîtî/: ناو. مەردایەتی؛ جوامێری ☰ مردانگی

مێریژان / mêrîjan/: ناو. گیا دۆکلیویکه ☰ گیاهی آشی

مێریڤان / mêrîvan/: ئاوەڵناو. ١. خۆشەویست ٢. ☜ **میهرەبان** ☰ ١. محبوب ٢. ☜ **میهرەبان**

مێرێنی / mêrênî/: ☜ **مێردی**

مێڕیای / mêřyay/: چاوگ. شکان؛ شکیان ☰ شکستن

مێڕێ / mêřê/: ناو. زڕدایک؛ باوەژن ☰ نامادری

مێز / mêz/: ناو. ١. ☜ **میز**^{١} ٢. باوەش؛ ئامێز ☰ ١. ☜ **میز**^{١} ٢. آغوش

مێزان / mêzan/: چاوگ. میزتن ☰ شاشیدن

مێزاندن / mêzandin/: چاوگ. مەیزین؛ داهێشتن ☰ شاشاندن

مێزتن / mêztin/: ☜ **میزتن**

مێزدان / mêzdan/: ☜ **میزەڵدان**

مێزکاڵ / mêzkał/: ☜ **میز**^{١}**ـ١**

مێزن / mêzin/: ئاوەڵناو. *[پلار]* دەڵەمیز؛ تایبەتمەندی کەسێ زۆر دەمێزێ ☰ شاشو

مێزە / mêze/: ناو. مەیز؛ تماشا؛ تواشا ☰ تماشا

⊡ **مێزە کرن:** مەیزین؛ لێڕوانین؛ فت کردن ☰ نگاه کردن

مێزەچورتکە / mêzeçurtke/: ☜ **میزەچورتکێ**

مێزەچورتکێ / mêzeçurtkê/: ☜ **میزەچورتکێ**

مێزەر / mêzer/: ناو. مێزەره؛ شاشک؛ سەروپێچ ☰ عمامه

مێزەربەسەر / mêzerbeser/: ئاوەڵناو. مێزەرەبەسەر؛ مێزەرەوەسەر؛ سەروپێچدار ‹کابرایەکی مێزەربەسەر هات و دانیشت› ☰ عمامه به سر

مێزەره / mêzere/: ☜ **مێزەر**

مێزەرەبەسەر / mêzerebeser/: ☜ **مێزەربەسەر**

مێزەرەوەسەر / mêzereweser/: ☜ **مێزەربەسەر**

مێزەفک / mêzefik/: ناو. مەزفک؛ میزفک؛ پلووسک؛ لووس؛ لووساوک ☰ ناودان

مێزەک / mêzek/: ئاوەڵناو. *[پلار]* کەلمیز؛ دەڵەمیز؛ دەڵەمێز؛ گمێزن ☰ شاشو

مێزەڵ / mêzeł/: ☜ **میزەڵ**

مێزیان / mêzyan/: ☜ **میزتن**

مێزین^{١} / mêzîn/: ناو. ١. کۆ ئەستێرەیەکە لە عاسمان کە وەک تەراز دەچێ ‹پێور و مێزین پێرگی هەڤ بوون› ٢. جانتا؛ ساک؛ خورجینی پچووک ☰ ١. بُرج میزان ٢. ساک دستی

مێزین^{٢}: ئامراز. بەرانبەری ☰ مقابلِ

مێژ / mêj/: ناو. ١. مژ؛ ملک ٢. نوێژ؛ ئەرکی پێنج فەرزەی موسوڵمان لە ڕۆژ و شەودا ☰ ١. مُک ٢. نماز

⊡ **مێژ کردن:** نوێژ کردن ☰ نماز گزاردن

مێژان / mêjan/: ☜ **مژین**

مێژاندن / mêjandin/: چاوگ. کەم ـ کەم شیری ئاژەڵ دان بە بێچوو لە وەختی دۆشیندا تا باشتر شیر دادا ☰ کم ـ کم شیر دادن به بچەی دام هنگام دوشیدن تا راحت دوشیده شود

مێژبێژ / mêjbêj/: ناو. چیرۆکڤان؛ حەقایەتخوان ☰ قصەگو

مێژتن / mêjtin/: ☜ **مژین**

مێژک^{١} / mêjik/: ناو. کاندۆ؛ گوێلپارێ کە دایکی دەمژێ ☰ پارینەی شیرخوار

مێژک^{٢}: ئاوەڵناو. *[کیایە]* زۆرخۆری تێرنەخۆر ☰ پُرخور

مێژکەر / mêjker/: ناو. نوێژکەر؛ نوێژخوێن؛ نڤێژکەر ☰ نمازگزار

مێژگە / mêjge/: ☜ **مزگەوت**

مێژورد / mêjwird/: ناو. گیادانه؛ گیایەکە گولی شین دەکا و زۆر لەوەڕی چاکە ☰ گیاهی با گل‌های آبی

میژوک / mêjuk/: ناو. شانەی نەرم و پفەڵی ناو ئێسک کە لە لاواندا خانەی خوێنسازی تێدایە و لەگەڵ هەڵکشانی تەمەن، چەوری پڕی دەکاتەوە ⚑ مغز استخوان

میژوەرد / mêjwerd/: ☜ **مژیوەر**

میژوی / mêjwî/: ☜ **مەرژی**

میژوین / mêjwîn/: ناو. نیسکینە؛ چێشتی میژوی ⚑ آش عدس

میژوێ / mêjwê/: ناو. نیسک؛ نژی؛ نوژوی ⚑ عدس

میژۆ / mêjo/: ئاوەڵناو. بەرەکەتی؛ لایەق ⚑ شایسته

میژۆرد / mêjord/: ☜ **مژیوەر**

میژۆک / mêjok/: ئاوەڵناو. تایبەتمەندی بێچوە ئاژەڵێ کە گوانی بێجگە دایکیشی دەگرێ ⚑ ویژگی بچه دامی که پستان جُز مادرش را نیز می‌گیرد

میژۆکە / mêjoke/: ناو. بەرخی تازەزاو ⚑ برّەی تازه متولد شده

میژو / mêjû/: ناو. تاریخ: ١. کات؛ سات؛ وەخت بە پێی ڕۆژ، مانگ و ساڵ ‹میژووی زەماوەندەکە دیاری بکەن› ٢. ڕێکەوت؛ کاتی نووسراوەی نێو بەڵگەیەک ‹دوو پەڕە چەکم بە میژووی هەوەڵی پووشپەڕ وەرگرت› ٣. کاتی یەک ڕووداو ‹میژووی کۆچی دوایی› ٤. سەرەتای میژوو ‹میژووی کۆچی ـــ هەتاوی› ٥. دێرک؛ دیرۆک؛ لقێک لە زانستگەلی مرۆڤانی لەمەڕ تۆمار کردن و لێکدانەوەی ڕووداوی تایبەت بە سەردەمانی ڕابردووەوە ‹زانستی میژوو› ٦. لقێک لە زانستە مرۆڤییەکان کە دەپەڕژێتە سەر تۆمار کردن و لێکدانەوەی ڕابردوان ‹هەردووکمان، وەک سەرمان، عەشق ئەنێین بە عەشقی یەکەوە/ میژوومان داپیرە و هۆنراوەیش ئەکەینە ئاگردان «شێرکۆ»› ⚑ ١تا۶ تاریخ

میژوبێژ / mêjûbêj/: ناو. دیرۆکڤان ⚑ نقال رویدادهای تاریخی

میژوزان / mêjûzan/: ☜ **میژوناس**

میژوشناس / mêjûş(i)nas/: ☜ **میژوناس**

میژوڤان / mêjûvan/: ☜ **میژوناس**

میژوناس / mêjûnas/: ناو. میژووزان؛ میژووڤان؛ میژووشناس؛ زانا بە دەنگ و باسی ڕابردوان ⚑ مؤرخ

میژویی / mêjûyî/: ئاوەڵناو. زۆر کەونارا ⚑ تاریخی

میژەلاک / mêjełak/: ناو. ١. ☜ **میشك ـ١** ٢. هێشووە ترێی بێدەنک ⚑ ١. ☜ **میشك ـ١** ٢. خوشەی انگور بی دانه

میژەلۆک / mêjełok/: ناو. مەورە؛ میوژەڵ؛ لکی بڕاوی ڕەز ⚑ شاخەی هرس‌شدەی تاک

میژی / mêjî/: ☜ **میشك ـ١**

میژیل / mêjîl/: ناو. مزل؛ قۆناخ؛ مەودای ڕۆژەڕێیەکی بە پا ⚑ یکروزه راه پیاده

میژین / mêjîn/: ☜ **مژین**

میژینە / mêjîne/: ناو. پێشینە؛ ڕابردوو؛ ڕابردە؛ زانیاری لەمەڕ بەسەرهاتی کەس یان شتێکەوە ‹میژینەی شەڕی عەرەب و کورد› ⚑ پیشینه؛ سابقه

میس / mês/: ☜ **میش ـ١**

میش / mêş/: ناو. ١. مەش؛ مەشی؛ مەشە؛ مەگەز؛ مەیەز؛ مەگەس؛ مەخشی؛ ملس؛ میس؛ مەیس ٢. محانج؛ کاری هاویشتنی بێئامانج دەبەر چاو گرتن لە کەلایێندا ٣. هەنگ؛ میشەنگوین ٤. *[کنایە]* هێزی کار و چالاکی ⚑ ١. مگس ٢. پرتاب بدون هدف‌گیری در تیله‌بازی ٣. زنبور عسل ۴. توانایی

⊡ **میش تێدان:** کرمێ بوونی میوەی بێستان ⚑ کرم زدن میوەی پالیزی

میش خەساندن: *[مەجازی]* میش قەپاندن؛ گون تەقاندن؛ بێکار ڕابواردن ⚑ علاف بودن

میش قەپاندن: ☜ **میش خەساندن**

میش کردنە گامێش: *[مەجازی]* کێچ بە گا کردن ⚑ از کاه کوه ساختن

مێشاسه / mêşase/: ☜ **مێشەسەگانە**

مێشاکەران / mêşakeran/: ☜ **مێشەکەرانە**

مێشان / mêşan/: ☜ **مێشێن**

مێشانە / mêşane/: ☜ **مێشانی**

مێشانی / mêşanî/: ناو. مێشانە؛ ترسی گا و گوَل لە مۆز ☰ رم گاو و گوساله از زنبور درشت

⊡ **مێشانی کردن**: مۆز کردنی گا و گوَل ☰ رمیدن گاو و گوساله از زنبور درشت

مێشپەڕ / mêşpeř/: ناو. ڕەز لە خونچەدا، بەر لە پشکووتن ☰ تاک قبل از شکوفه

مێشتن / mêştin/: ☜ **مژین**

مێش‌خۆر / mêşxor/: ناو. کاسەڵەشینە؛ زەردەواڵەخۆر ☰ سبزقبا

مێش‌خۆرکە / mêşxorke/: ☜ **مێش‌خۆرە**

مێش‌خۆرە / mêşxore/: ناو. مێش‌خۆرکە؛ کەندەسمە؛ مەلێکی جوان و چەند ڕەنگە ☰ زنبورخوار

مێش‌ڕەوێن / mêşřewên/: ناو. بەرچاویلە؛ بەرچاوکەی یەکسم لە ترسی مێش ☰ پیشانی‌بند پرزدار اسب و ستور

مێشک / mêşk/: ناو. ١. مژگ؛ مژی؛ مەزگ؛ مەژک؛ مەژگ؛ مەژۆ؛ مەژوو؛ مەژی؛ مەشکە؛ مەغز؛ موخ؛ مێژەلاک؛ مێژی؛ بەشێ لە کۆئەندامی دەماری ناوەندی بڕبڕەداران کە ئێسکی کاپۆڵ دایگرتووە ٢. ☜ **مۆزـ١و٤** ☰ ١. مغز ٢. ☜ **مۆزـ١و٤**

⊡ **مێشکی کەسێک داتەکاندن**: *[مەجاز]* زۆربلەیی کردن و بوونە هۆی سەرێشەی کەسێک ☰ وراجی کردن و سر کسی را درد آوردن

مێشکاسەی / mêşkasey/: ☜ **مێشەسەگانە**

مێشکوژ / mêşkuj/: ناو. ١. دەرمان و گیایەکە مێشی پێ‌دەکوژن ٢. تەنراوێکە لە شوول بۆ مێش کوژتن ☰ ١. داروی مگس‌کش ٢. مگس‌کش دستی

مێشکوشک / mêşkwişk/: ناوەڵناو. *[مەجاز، پلار]* بیرتەسک؛ کورتبین ☰ تنگ‌نظر

مێشکۆڵە / mêşkołe/: ناو. زۆپایی پشتەسەر ☰ برآمدگی پس سر

مێشگر / mêşgir/: ناو. مێشگرە: ١. دەرمانێ کە مێشی پێوە دەلکێ ٢. *[کینایە]* تەمەڵ و بێکار ☰ ١. نوار مگس‌گیر ٢. تنبل و بیکار

مێشگرە / mêşg(i)re/: ناو. ١. ☜ **مێشگر** ٢. ☜ **مۆزگرە**

مێشلەزەرگون / mêşlezergun/: ☜ **مێشلەزەرگە**

مێشلەزەرگۆ / mêşlezergo/: ناو. دەوەنێکە ☰ درختچه‌ای است

مێشلەزەرگە / mêşlezerge/: ناو. مێشلەزەرگون؛ گیایەکی گەلاپانە ☰ از گیاهان دارویی

مێش‌مێشک / mêşmêşik/: ناو. قومارێکە هەرکەس زووتر مێش لە هێلکە کولاوەکەی بنیشێ ☰ از بازی‌ها

مێشن / mêşin/: ناو. ١. تیماج؛ پێستی بزن و مەڕی لە دەباغ‌دراو ٢. ☜ **مەڕـ١** ☰ ١. تیماج ٢. ☜ **مەڕـ١**

مێشنا / mêşna/: ☜ **مەڕـ١**

مێش‌ومحانج / mêş û m(i)ĥanc/: ناو. ئاویتنی بێ‌ئامانج ☰ پرتاب بدون هدفگیری

مێشۆ / mêşo/: ناوەڵناو. حۆل؛ نەفام ☰ هالو

مێشۆک / mêşok/: ناو. مێشی بچووک ☰ مگس کوچک

مێشۆکی / mêşokî/: ناوەڵناو. تایبەتمەندی هەرچی زۆری مێش لێ بنیشێ ☰ ویژگی هرچه که مگس بسیار بر آن نشیند

مێشوولە / mêşûle/: ناو. پێشکە؛ پێشی ☰ پشه

مێشە / mêşe/: ناو. ١. بێشە؛ دەحل؛ دارستانی بی لە دەم چەم ٢. مێشانە؛ ترس و هەلاتنی ولاغ و یەکسم لە مۆز ☰ ١. بیشەی انبوه از درختان بید ٢. رمیدگی حیوانات از زنبور و مگس

مێشەخانمانە /mêşexan(i)mane/: ناو. جۆرێک مێشی سەوزی گەورەیە ☰ نوعی مگس سبز بزرگ

مێشەڕۆ /mêşeřo/: ناو. یەکسمی هەڵاتوو لە تاوی مێش و مەگەز ☰ ستور رم‌کرده از مگس و زنبور

مێشەڕەوی /mêşeřewî/: ناو. */کینایە/* بێکاری؛ کاری مێش قەپاندن ☰ بیکاری

مێشەسانە /mêşesane/: ☜ **مێشەسەگانە**

مێشەسەگانە /mêşesegane/: ناو. مێشاسە؛ مێشەسەیە؛ مێشکاسەی؛ مێشەسانە؛ مێشەسەیانە؛ جۆرێ مێرووی باڵداری بۆرە زۆر دەوری سەگ دەدا ☰ سگ‌مگس

مێشەسەیانە /mêşeseyane/: ☜ **مێشەسەگانە**

مێشەسەیە /mêşeseye/: ☜ **مێشەسەگانە**

مێشەسی /mêşesî/: ناو. چێرگ؛ چرگ ☰ هوبره

مێشەڤان /mêşevan/: ☜ **مێشەوان ـ ١**

مێشەقەبرە /mêşeqebre/: ناو. مێشێکی درێژووکەی سەوزە لە بن زەمیندا هێلانە دەکا ☰ از انواع مگس

مێشەکەران /mêşekeran/: ☜ **خەرمەگەز**

مێشەکەرانە /mêşekerane/: ناو. مۆزک؛ مۆزەشینە؛ مێشاکەران؛ کەرمێش؛ مۆزەشینە کە گا و گوڵ ڕاو دەنێ ☰ خرمگس

مێشەگرە /mêşeg(i)re/: ☜ **مێشەگیرە**

مێشەگیرە /mêşegîre/: ناو. مێشەگرە؛ جاڵجاڵۆکە؛ جۆلاتەنە؛ کاکڵەمووشان ☰ عنکبوت

مێشەڵان /mêşełan/: ناو. بێشەی چوغور؛ دەحلی پڕ؛ بێشەلان ☰ بیشه‌ی انبوه .

مێشەنگڤ /mêşengiv/: ☜ **مێشەنگوین**

مێشەنگوین /mêşeng(i)wîn/: ناو. مێش‌هەنگوین؛ هەنگ؛ مێشەنگوین؛ مێش‌هەنگ؛ مێش‌هنگوف؛ مێشەنگڤ؛ مێشی لیکاو شیرنی چزوودار ☰ زنبور عسل

مێشەنگوێن /mêşeng(i)wên/: ☜ **مێشەنگوین**

مێشەوان /mêşewan/: ناو. ١. مێشەڤان؛ ئاگاداری مێشە ٢. هەنگەوان؛ ئاگاداری هەنگ ☰ ١. جنگلبان ٢. زنبوردار

مێش‌هنگوف /mêşhinguv/: ☜ **مێشەنگوین**

مێش‌هەنگ /mêşheng/: ☜ **مێشەنگوین**

مێش‌هەنگوین /mêşheng(i)wîn/: ☜ **مێشەنگوین**

مێشێن /mêşên/: ناو. مووشانێ؛ مووشێن؛ مەرمەڕۆکێ؛ مەرمەڕێن؛ هەڵماتان؛ میتێن؛ میشانێ؛ مێشان؛ کەلایێن؛ پلان ☰ تیله‌بازی

مێڤان /mêvan/: ☜ **میوان**

مێڤاندار /mêvandar/: ☜ **میواندار**

مێڤانداری /mêvandarî/: ☜ **میوانداری**

مێڤانی /mêvanî/: ☜ **میوانی**

مێڤۆک /mêvok/: ☜ **مێوک**

مێقن /mêqin/: ناو. سەر و سەکوت؛ بیچم و تەرح ☰ ریخت؛ قیافه

مێکوتک /mêkutik/: ☜ **مێکوتە**

مێکوتە /mêkute/: ناو. مێکوتک؛ دڕکە؛ خوریکەی مریشک؛ نەخۆشییەکی گیرۆی ڤایرۆسییە دەبێتە هۆی دەردانی هاوڵەی وردی ئازاردەر لە سەر پێست و پتر لە منداڵاندا ڕوو دەدات ☰ آبله‌مرغان

مێکوک /mêkûk/: ☜ **مێکوکە**

مێکوکە /mêkûke/: ناو. مێکووک؛ بەڵەک ☰ شیرین‌بیان

مێکەر /mêker/: ☜ **ماکەر**

مێکێ‌ئاڤێ /mêkê 'avê/: ☜ **میاناڤێ**

مێگوان /mêg(i)wan/: ناو. مێنگوین؛ نینگوون؛ دامنەچەقان؛ بەرکەڵی مانگا ☰ تلیسه؛ گوساله‌ی ماده سه‌ساله

مێگەل /mêgel/: ناو. گەلە؛ کەرک ‹شەنگەبێری گراوی خۆم، وینووسی جەماڵ و جوانی!/ ئێستاش پاڵێنی وەک جاران لە شوان و مێگەل دەڕوانی؟ «هێمن»› ☰ گله؛ رمه

مێگەلوان / mêgelwan/: ☜ **مێگەلەوان**

مێگەلەوان / mêgelewan/: ناو. مێگەڵوان؛ شوانی گەلە ⚑ چوپان

مێل / mêl/: ئاوەڵناو. لارەوەبوو؛ داهاتوو ⚑ کج‌شده؛ مایل

مێلاق / mêlaq/: ☜ **مێلاقە**

مێلاقە / mêlaqe/: ناو. مێلاق: ١. ئانگوو؛ ترێی هەڵگیراو بۆ زستان ٢. ڕەبەنۆک؛ گوڵێکی سووری ئاڵە ⚑ ١. انگور نگهداری شده برای زمستان ٢. آلاله

مێلاک / mêlak/: ناو. مێلاک؛ مێلاک؛ جگەر؛ جەرگ ‹خوێن تێ ژڤان داغێن و کول/ کەرـ کەر دبت مێلاک و دل «جگەرخوێن»› ⚑ جگر

مێلاگ / mêlag/: ناو. کاری ڕوون کردنەوە؛ سەلماندن ⚑ اثبات

مێلکدان / mêlikdan/: ناو. کلدان؛ سورمەدان ⚑ سُرمه‌دان

مێللوورە / mêllûre/: ☜ **مێرووله**

مێلوک / mêluk/: ناو. شیرین‌بەلەک؛ شیرین‌بەیان؛ بەلەک ⚑ شیرین‌بیان

مێلۆ / mêlo/: ☜ **هەلۆرک**

مێلۆدرام / mêlod(i)ram/: ناو. بەرهەمی شانۆیی (شانۆنامە، فیلمنامە، شانۆ یان فیلم) وێڕای جرت‌وفرتی (وەک: هەڵپەڕکێ، گۆرانی، هەرا، گریان و پێکەنین) زۆرتر لە ڕادەی ئاسایی ⚑ ملودرام

مێلۆدی / mêlodî/: ناو. *[موسیقا]* ئاهەنگ؛ نەغمە؛ دوابەدوایی چەند دەنگی مووسیقایی (سازی یان ئاوازی) بە شێوەیەک کە بەشێکی تەواو پێک‌بێنن ⚑ ملودی

مێلوورە / mêlûre/: ☜ **مێرووله**

مێڵ / mêł/: ☜ **میل**

مێڵاک / mêłak/: ناو. ١. جەرگ و هەناو ٢. کەوچک؛ کەفچی ٣. چێژە؛ کاری چەشتن ⚑ ١. دل و جگر ٢. قاشق ٣. عمل چشیدن

⊡ **مێڵاک نەکردن:** مەلاک نەکردن؛ تام نەکردن ‹قەسەم بە خوا مێلاکی ناکەی!› ⚑ چشیدن

مێڵاو / mêław/: ناو. لاسکی قلیاناوی کە سەرێکی دەگاتە ناو ئاوەکەی ⚑ میله‌ی قلیان

مێڵوورە / mêłûre/: ☜ **مێرووله**

مێڵە / mêłe/: ☜ **میل**

مێڵەدە / mêłede/: ناو. مێلیدە؛ چۆلەچرا؛ مەشخەڵ ⚑ مشعل

مێلیدە / mêlîde/: ☜ **مێڵەدە**

مێمان / mêman/: ☜ **میوان**

مێمانی / mêmanî/: ☜ **میوانی**

مێمبەر / mêmber/: ناو. ڕیخۆڵە باریکە ⚑ روده‌ی کوچک

مێمڵ / mêmił/: ناو. ١. بەڵا؛ ئافەت ٢. سپڵ ⚑ ١. آفت ٢. طحال

⊡ **بوونە مێمڵی کەسێ/ شتێ:** بوونە دژی کەسێ/ شتێ ⚑ بلای جان کسی/ چیزی شدن

مێمووک / mêmûk/: ناو. مێکووک؛ بەلەک ⚑ گیاه شیرین‌بیان

مێنگ / mêng/: ☜ **مێتکە**

مێنگون / mêngun/: ☜ **مێتگوین**

مێنگوین / mêng(i)wîn/: ناو. مێنگون؛ دامنەچەقان؛ مانگای بەرکەڵ ⚑ تلیسه؛ ماده‌گاو سه‌ساله

مێنگە / mênge/: ناو/ ئاوەڵناو. مێنگ؛ مێ؛ مێوینە؛ ما؛ مان ⚑ مادینه

مێنە / mêne/: ناو. پشت؛ پشتەوە ⚑ پُشت

مێنەکە / mêneke/: ناو. ئەنگوستیلەی بێ‌نقێم لە شاخە بزن ⚑ انگشتر بی‌نگین از شاخ بُز

مێو / mêw/: ناو. ١. مێ؛ ما؛ ماینە ٢. شەم؛ شەمێ؛ مۆم ٣. مەو؛ ڕەز؛ داری ترێ ٤. برکە بیستان ٥. دالووت؛ قایمە مێو کە داری مێوی دەخرێتە سەر ⚑ ١. مادینه ٢. موم ٣. تاک ۴. بوته‌ی پالیزی ۵. داربست درخت مو

▣ **مێو برین:** برین و کەندنەوەی لقوپۆپی دارمێو لە سەرەتای بەهاردا ▤ هرس کردن تاک

مێو دان: گشتەک دە مۆم ساوین ▤ رشتە را موم‌اندود کردن

مێو گرتن: بەرگی مۆم دەبەر شتێ کردن ▤ موم اندود کردن

مێوان / mêwan/: ☜ **میوان**

مێوانخانە / mêwanxane/: ☜ **میوانخانە**

مێوانڕاگر / mêwanřagir/: ناوەڵناو. وجاخ‌ڕوون؛ نان‌بدە ▤ مهماندوست

مێوانی / mêwanî/: ☜ **میوانی**

مێوایەتی / mêwayetî/: ناو. مایک؛ مایکەی؛ بەرانبەری نێرایەتی ▤ مادگی

مێوخۆرکە / mêwxorke/: ناو. گیایەکە مێملی دارمێوە وەک مالۆچە وایە و مێوەکە وشک دەکا ▤ آفت گیاهی تاک

مێورە / mêw(i)re/: ناو. ساقەتەی دار مێو ▤ ساقەی تاک

مێوڕۆن / mêwřon/: ☜ **مێوەڕۆن**

مێوژ / mêwij/: ناو. ماویژ؛ مۆوژ؛ مەڤیژ؛ مەووژ؛ مەویژ؛ مێویژ؛ ترێی لە بەر تاو ئیشکەوەکراو ▤ مویز

مێوژۆرد / mêwjord/: ☜ **مژیوەر**

مێوژۆکە / mêwjoke/: ناو. ١. لکی داری داردەمووکانە ‹وەک مێوژۆکە دەلەرزێ› ٢. بنی گیایەکە بە قەد گێوژ زارۆ دەیخۆن ▤ ١. شاخەی درختچەی مویزک ٢. ریشەی خوردنی نوعی گیاه

مێوژەسوورکە / mêw(i)jesûrke/: ناو. سوورکە؛ جۆرێ مێوژ ▤ نوعی کشمش

مێوژەڵ / mêwjeł/: ☜ **مێژەڵۆك**

مێوک / mêwik/: ناو. مێڤۆک؛ دوگمە؛ قۆپچە؛ بشکۆژ ▤ دُکمە

مێولەسەر / mêw le ser/: ناو. جۆرێ فیشەک ▤ نوعی فشنگ

مێون / mêwin/: ناو. مێو؛ ناوەند؛ دوڕ ▤ مابین؛ میان

مێوە / mêwe/: ناو. ١. ☜ **میوە** ٢. ☜ **مێ^{١}ـ١**

مێوەت / mêwet/: ناو. خزمەت؛ ڕاژە ▤ خدمت

مێوەجاخی / mêwecaxî/: ناو. ژن و مێردێ کە هەر کچیان دەبێ ▤ زن و شوهر دخترزا

مێوەرد / mêwerd/: ناو. کاری تۆم چاندن دوای هەوەڵ بارانی پاییز ▤ کاشت بعد از اولین باران پاییزی

مێوەڕۆن / mêweřon/: ناو. مێوڕۆن؛ جۆرێ مەڵهەم لە ڕۆن و مێو ▤ مرهمِ روغن و موم

مێوەلە / mêwele/: ☜ **مێ^{١}ـ١**

مێوەڵە / mêwełe/: ☜ **مێ^{١}ـ١**

مێوەمارانە / mêwemarane/: ناو. جۆرێ کالەکەمارانە ▤ نوعی هندوانەی ابوجهل

مێویژ / mêwîj/: ☜ **مێوژ**

مێوین/ mêwîn/: ناوەڵناو. لە مێو چێ‌کری ▤ مومی

مێوینە / mêwîne/: ناو. ١. ☜ **مێ^{١}ـ١** ٢. مشەمای مێودراو ▤ ١. ☜ **مێ^{١}ـ١** ٢. مُشمع

مێوینەیی / mêwîneyî/: ناو. دۆخی مێ بوون ▤ مادگی

مێه / mêh/: ☜ **مەڕـ١**

مێهتن / mêhtin/: ☜ **مژین**

مێهرەجان / mêhrecan/: ناو. میهرەجان؛ مهرەجان؛ مێرەگان؛ مێهرەگان؛ فستیواڵ؛ جەژنێکی فەرهەنگی کە لە ماوەیەکی دیاریکراودا بەڕێوە دەچێ ▤ جشنوارە

مێهرەگان / mêhregan/: ☜ **مێهرەجان**

مێهڤانیک / mêhvanîk/: ناو. چوارمەشقان؛ چوارمشقی ▤ چهارزانو

مێینە / mêyne/: ☜ **مێ^{١}ـ١**

مێیە / mêye/: ناو. ١. ☜ **مێ^{١}ـ١** ٢. ئالقەی قرتە ▤ ١. ☜ **مێ^{١}ـ١** ٢. حلقەی سگک

مێیینە / mêyîne/: ☜ **مێ^{١}ـ١**

ن

ن / n/: پت. نیشانەی بیستوحەوتەمین پیتی ئەلفوبێی زمانی کوردی ■ ن؛ نشانەی حرف بیستوهفتم الفبای زبان کُردی

ن١ / ni/: ناو. ناوی پیتی بیستوحەوتەمی ئەلفوبێتکەی کوردی ■ ن؛ حرف بیستوهفتم الفبای کُردی

نـ٢: پێشگر. نیشانەی نەفی: ١. لە فیعلدا؛ نا ‹نزانم؛ نبیژم› ٢. لە چاوگدا؛ نە ‹نەهشتن؛ نقارین› ٣. لە ئاوەڵناودا؛ نا ‹نچار؛ نەهش› ٤. لە ئاوەڵکاردا؛ نا ‹نکاو› ■ نـ؛ منفی‌ساز: ١. فعل ٢. مصدر ٣. صفت ۴. قید

▪ **ن**١ / ‎-in/: جێناو. شناسەی لکاو بۆ: ١. فەرمان لە دووهەم کەسی کۆدا ‹بخۆن؛ بڕۆن؛ بێنن› ٢. کاری دووهەم و سێهەم کەسی کۆی ڕابردووی سادە ‹هاتن؛ کەوتن؛ مردن› ٣. ـ مان؛ ئێمە؛ خاوەندی یەکەم کەسی کۆ ‹بۆن بێنە؛ لێن گەڕێ› ■ ضمیر متصل: ١. ـید؛ امری دوم شخص جمع ٢. ـند؛ ماضی مطلق، دوم شخص وسوم شخص جمع ٣. ـان؛ ملکی اول شخص جمع

▪ **ن**٢: پاشگر. ١. لە ناو ئاوەڵناو دروست دەکا ‹چلکن؛ کولکن؛ بازن› ٢. لە ڕەگی کار ئاوەڵناو دروست دەکا ‹نکن؛ میزن؛ ترن› ٣. نیشانەی چاوگ ‹برن؛ خارن؛ چوون؛ مردن› ٤. ـ ی؛ نیشانەی ئاوەڵناوی نیسبی ‹زیڕن› ٥. ـ ین؛ ـ ینگ؛ ئاوەڵناوی تەرتیبی دروست دەکا ‹پاشن› ■ ١. ـین؛ صفت‌ساز ٢. ـو؛ صفت‌ساز ٣. ن؛ نشانەی مصدر ۴. ـ ین؛ نشانەی صفت نسبی ۵. ـ ین؛ صفت‌ساز

نا١ / na/: ناو. دۆلاش ‹سەری نای ئاسیاو› ■ ناو آسیاب

نا٢: ئاوەڵکار. نە: ١. نیشانەی وەرام دانەوەی مەنفی ‹ـ تۆ خواردت؟ ـ نا› ٢. نیشانەی پێداگری ‹نا، هەر دەبێ بڕۆم!› ■ ١. نەخیر؛ نە ٢. نە؛ نشانەی تأکید و اصرار

نا٣: ئامراز. نام: ١. ئان؛ یان؛ یام؛ نیشانەی لە نێواندا ‹نا تۆ بچۆ! نا من دەچم› ٢. کە؛ بۆ پەیوەند دان ‹ئەوانەی نا دێن کێن؟› ■ ١. یا ٢. کە

نا٤: دەنگ. بۆ سەیر مان یان پەژارەی زۆر ‹ـ هەموو دارەکان سووتاون. ـ نا!› ■ نە؛ صدای حاکی از شگفتی و حسرت

نا ـ٥: پێشگر. ١. نیشانەی نەفی لە فیعلدا (ڕانەبردوو بە زۆرینە) ‹ناخۆم؛ نارۆن؛ ناچێ؛ ناکا› ٢. نیشانەی ئاوەڵناوی مەنفی ‹ناساز؛ ناپارێز› ٣. نیشانەی مەنفی کردنەوەی ئاوەڵناو یان ناو ‹ناپیاو؛ ناخۆرا› ٤. بۆ بێزاری دەربڕین پێش لە بڕێک ناو دێ ‹ناحەسەن؛ ناکاوە› ■ ١. نـ ؛ منفی‌ساز فعل ٢. نا؛

نشانەی صفت منفی ٣. نا؛ منفی‌ساز اسم و صفت ٤. پیشوند تعریضی

نائاسایی / na'sayî/: ئاوەڵناو. سەیر؛ بەدەر لە دام و دەستوور ⚑ غیرعادی

نائاشنا / na'aşna/: ئاوەڵناو. بیانی؛ بیانە؛ نەشناس؛ نەژناس؛ نەناسراو؛ نەناسیاو ⚑ غریبه

نائڵاج / na'(i)łac/: ☜ **ناچار١**

نائومێد / na'umêd/: ☜ **ناهومێد**

نائەمین / na'emîn/: ئاوەڵناو. ١. غایین؛ خەیان؛ دەستپیس ٢. بقە؛ خەتەر ⚑ ١. دستکج ٢. ناامن

نائەمینی / na'emînî/: ناو. دەستپیسی ⚑ دستکجی

نائەهل / na'ehl/: ☜ **نادروست ـ١**

نائینسان / na'însan/: ئاوەڵناو. نابەشەر؛ بە بێ ویژدان و هەستی مرۆڤانە ⚑ ضد بشر

نابا / naba/: ☜ **نایاب**

ناباب / nabab/: ☜ **ناباو**

نابار / nabar/: ئاوەڵناو. ١. ناشیرین ٢. نەپۆڕ؛ بەدبار ‹دۆخی نابار› ⚑ ١. بدریخت ٢. ناهنجار

نابالغ / nabałiğ/: ئاوەڵناو. نابالق؛ نەبالغ؛ هێشتا گەورە نەبوو ‹منداڵی نابالغ› ⚑ نابالغ

نابالق / nabałiq/: ☜ **نابالغ**

ناباو / nabaw/: ئاوەڵناو. نایاب؛ نەباو: ١. بێبرەو؛ بێڕمێن ٢. دوور لە داب و دەستووری کۆمەڵ ٣. نابار؛ دشت؛ ناشیرین ⚑ ١. بی‌رواج ٢. نامُتداول ٣. زشت

نابایس / nabayis/: ئاوەڵناو. لە پێوست بە دوور ⚑ نابایسته

نابو / nabû/: ☜ **نابوت**

نابوت / nabût/: ئاوەڵناو. نابوو؛ نابوود: ١. تێشکاو؛ لە دارایی کەوتوو ٢. پووتە؛ پووتەکە ‹کابرایەکی دزێوی نابووت داوای کچەکەی دەکرد› ٣. لەنێوچوو؛ تیاچوو ‹خەڵکیان تەواو نابووت کردا› ⚑ ١. ورشکست ٢. کوتاەقد بدقواره ٣. نابود

◘ **نابوت بون**: ١. لە دارایی کەوتن ٢. لە نێو چوون * هەروەها: **نابووت کردن** ⚑ ١. ورشکست شدن ٢. نابود شدن

نابوتە / nabûte/: ئاوەڵناو. *[پلار]* پووتەکە؛ پیسەکە؛ قرخنە ⚑ کوتاەقد لاغر بدقواره

نابوتی / nabûtî/: ناو. ١. نابوویی؛ چۆنیەتی لە دارایی کەوتن ٢. پووتەکەیی؛ قرخنی ⚑ ١. ورشکستگی ٢. بدریختی و کوچک اندامی

نابود / nabûd/: ☜ **نابوت**

نابونیک / nabûnîk/: ناو. وەردێنە ⚑ نوردەی نانوایی

نابوینک / nabûynik/: ☜ **نابینك**

نابویی / nabûyî/: ☜ **نابوتی ـ١**

نابە / nabe/: ☜ **نایاب**

نابەجا / nabeca/: ☜ **نابەجێ**

نابەجێ١ / nabecê/: ئاوەڵناو. نابەجا؛ نەگونجاو؛ لە کات و شوێنی نەشیاودا ‹کاکە خوا ئیشی نابەجێ ناکا/ تا کێو نەبینێ بەفری تێ ناکا «بێکەس»› ⚑ نامعقول؛ نابجا

نابەجێ٢: ئاوەڵکار. نابەجا؛ دوور لە کات و شوێنی شیاودا ‹بەجێ ماوم لە یاران، نابەجێ ماوم، ئەجەل زوو بە!/ بە مردن لەم قسووری ژینە ئیستیعفا نەکەم چ بکەم؟ «مەحوی»› ⚑ در زمان و مکان نامُناسب

نابەجێیی / nabecêyî/: ☜ **نارەوایی**

نابەحەق / nabeĥeq/: ☜ **ناحەق**

نابەدڵ١ / nabedił/: ئاوەڵناو. نەوەدڵ؛ دڵنەخواز ‹کاری نابەدڵ› ⚑ برخلاف میل

نابەدڵ٢: ئاوەڵکار. نەوەدڵ؛ بە شێوەی نەخوازراو ‹نابەدڵ ڕۆیشت› ⚑ با اکراه

نابەدڵی / nabediłî/: ناو. بێوازی؛ پێملی؛ بێمەیلی ⚑ اکراه

نابەشەر / nabaşar/: ☜ **نائینسان**

نابەکار / nabekar/: ئاوەڵناو. بەدکار؛ خراپکار ■ نابِکار

نابەکاری / nabekarî/: ناو. خراپەکاری؛ کارچەوتی ■ نابِکاری

نابەکام / nabekam/: ئاوەڵناو. بە مراد نەگەیشتوو ■ ناکام

نابەڵەد / nabełed/: ☜ **ناشارەزا ـ۲**

نابەڵەڵ / nabełeł/: ☜ **ناشارەزا ـ۲**

نابەڵەو / nabełew/: ☜ **ناشارەزا ـ۲**

نابەوەخت / nabewext/: ☜ **ناوەخت**

نابەین / nabeyn/: ناو. دوڕ؛ مابەین ■ میان؛ وسط

نابینایی / nabînayî/: ناو. کوێری ■ نابینایی

نابینک / nabînik/: ناو. نابووینک؛ وەردێنە؛ تیرۆکی ئەستووری ئەنگوتک پان کردنەوە ■ وَردنەی نانوایی

ناپارازی / naparazî/: ☜ **ناپارێزی**

ناپارێزی / naparêzî/: ناو. ناپارازی؛ دۆخی گوێنەدان؛ کاری خۆ نزیک کردنەوە لە شتێ کە بڤەیە و ئەبێ لێیدوور بی ■ ناپرهیزی؛ بی‌احتیاطی

ناپاک / napak/: ئاوەڵناو. ۱. پیس؛ گەمار؛ چڵکن ۲. *[پلار]* دوخمان؛ خایەن ■ ۱. کثیف ۲. خائن

ناپاکی / napakî/: ناو. خەلێلە؛ خلێلە؛ خلێلە؛ خەیانەت؛ دوخمانی ■ خیانت

ناپاڵم / napałm/: ناو. جۆرێ بۆمبای بەقەوەت ‹ئەم قەڵادزەی بە شەهید مەشهوورە/ هەر بە ناپالمی بەعس خاپوورە «هێمن»› ■ نوعی بمب

ناپایدار / napaydar/: ئاوەڵناو. بێ‌مشوار ■ ناپایدار

ناپوخت / napuxt/: ☜ **نەپوخت**

ناپۆڕ / napoř/: ئاوەڵناو. نەپۆڕ؛ نالەبار؛ ناهەنجار: ۱. ناحەز؛ کرێت ‹دەنگی ناپۆڕ؛ چڕوچاوی ناپۆڕ› ۲. نەگونجاو؛ ناساز لەگەڵ قانوون یان دابی کۆمەڵگا ‹قسەی ناپۆڕ؛ هەڵسوکەوتی ناپۆڕ› ■ ۱. زشت؛ بدریخت ۲. ناهنجار

ناپۆڕی / napořî/: ناو. ۱. ناحەزی؛ کرێتی ۲. ناهەنجاری؛ نەگونجاوی؛ بارودۆخی نەسازان و نەگونجان لەگەڵ کۆمەڵگا ■ ۱. ناهنجاری ۲. زشتی

ناپەسن / napesin/: ☜ **ناپەسند**

ناپەسند / napesind/: ئاوەڵناو. ناپەسن؛ ناپەسەن؛ ناپەسەند؛ نەشیاو ■ ناپسند

ناپەسەن / napesen/: ☜ **ناپەسند**

ناپەسەند / napesend/: ☜ **ناپەسند**

ناپەیا / napeya/: ☜ **ناپەیدا**

ناپەیدا / napeyda/: ئاوەڵناو. ناپەیا؛ دەرنەکەوتوو؛ بەدی نەهاتوو ‹موغی بێ‌ئاگری شەوی یەلدام/ چاوەڕێی چارەنووسی ناپەیدام «هێمن»› ■ ناپیدا

ناپیا / nap(i)ya/: ☜ **ناپیاو**

ناپیاگ / nap(i)yag/: ☜ **ناپیاو**

ناپیاو / nap(i)yaw/: ئاوەڵناو. نامرۆڤ؛ نامەرد؛ نەپیاو؛ نەمەرد؛ نەمێر؛ ناپیا؛ ناپیاگ؛ نەمرۆ؛ نەمرۆڤ؛ کۆژۆ؛ لە مەردایەتی بەدوور ■ نامرد

ناپیاوەتی / nap(i)yawetî/: ☜ **ناپیاوی**

ناپیاوی / nap(i)yawî/: ناو. ناپیاوەتی؛ نامەردی؛ خوێڕییەتی ■ نامردی

نات / nat/: ئاوەڵکار. لەم لاوە ■ از این طرف

ناتا / nata/: ئاوەڵکار. نات؛ لەیرەوە ■ از این طرف

ناتاو^{1} / nataw/: ئاوەڵناو. ۱. ناتەواو؛ کەم و کووڕ؛ هێشتا نەپوخت ۲. توند و تیژ و بێ هەدا ‹گەرمایەکی ناتاوە› ■ ۱. ناپخته؛ ناتمام ۲. بی‌امان

ناتاو^{2}: ئاوەڵکار. بە توندی و پڕی ‹ناتاو وەشاندی؛ ناتاو ئەبارێ› ■ به شدّت

ناتاوان / natawan/: ناو. بێ‌گوناه؛ بێ‌تاوان ■ بی‌گُناه

ناتاوی / natawî/: ناو. ۱. کەم و کووڕی؛ بەدوور لە پوختی و دروستی ۲. تیژ و توندی بە بێ

وچان ▤ ١. نقص؛ کاستی ٢. بی‌امانی

ناتدۆت / natdot/: ئاوەڵکار. ئێرە و ئەوێ ▤ اینجا و آنجا

ناتر / natir/: ناو. دەلاک؛ سەرشۆر؛ کیسەکێشی حەمام ▤ دلاک حمام

ناترە / natre/: ناو. بەرناترە؛ شادە؛ شارە؛ نیشانەی نێوان کا و گەنم لە خەرمان ▤ چوبک‌های فاصل کاه و گندم در خرمن

ناتریوم / natiryum/: ☜ **سودیوم**

ناترا / natřa/: ئاوەڵکار. لێرەوە؛ لەم شوێنەوە ▤ از این طرف

ناتف / natif/: ناو. گشتەکی برین دروون ▤ نخ بخیه

ناتواتا / natwata/: ئاوەڵکار. لێرەولەوێ ▤ اینجا و آنجا

ناتواو / nat(i)waw/: ☜ **ناتەواو**

ناتۆ / nato/: ناو. نەرمۆ؛ نانخۆری بێکارە ▤ طُفیلی

ناتۆر / nator/: ناو. ناهتۆر: ١. باغەوان ٢. کێشکچی؛ قەرەوڵ ▤ ١. باغبان ٢. نگهبان

ناتۆرە / natore/: ناو. نەتۆرە؛ کەسناوی ناپەسند ‹ناو و ناتۆرە لێک هەڵدان› ▤ لقب زشت

ناتەبا / nateba/: ئاوەڵناو. ناساز؛ لە سازان و تەبایی دڕدۆنگ ‹هەر چەند بە ڕواڵە ناتەبا بوو/ ڕاستوو دەوێ بۆ مە دۆستی چا بوو «هەژار، *مەم و زین*»› ▤ ناسازگار

ناتەبایی / natebayî/: ناو. ناحاواوی؛ دۆخی تەیار نەبوون بۆ ئاریکاری، هاودەمی یان هاوژینی دەگەڵ کەسێکدا ‹ناتەبایی پارتە سیاسییەکانی باشوور› ▤ ناسازگاری

ناتەمیز / natemîz/: ☜ **ناتەمیس**

ناتەمیس / natemîs/: ئاوەڵناو. ناتەمیز؛ پیس؛ چلکن؛ گەمار ▤ کثیف

ناتەنی / natenî/: ئاوەڵناو. زڕ؛ هەلی ▤ ناتنی

ناتەوان / natewan/: ئاوەڵناو. بێ‌تاقەت؛ بێ‌تین‌وتا ‹بابم نەخۆش و ناتەوانە› ▤ ناتوان

ناتەواو / natewaw/: ناو. ناتواو: ١. پەشێو؛ شپرێو ‹شیعرەکانم دوور لە تۆ نازی نییە/ وەک هەتیوی ناتەواو و دەربەدەر «ناری»› ٢. نیمەچڵ؛ پێچەوانەی تەواو ‹هەر کەس کە تەواوە، ناتەواوی ماڵە/ کێ خێوی کولاوکالە، بۆ خۆی کالە «هەژار، *چوارینەکانی خەیام*»› ▤ ١. پریشان‌حال ٢. ناتمام

ناتەواوی / natewawî/: ناو. کەموکووڕی؛ دۆخی نەبوونی پێویستی ‹ئەزانم ناتەواوی تێدا هەیە› ▤ کم‌وکسری

ناجایز / nacayz/: ☜ **ناحەق**

ناجسن / nacisn/: ئاوەڵناو. ١. بەدفەڕ؛ ناپەسند ‹نەزیلەی قسەی نابەجێش وەکوو پنجێکی ناجسنە «هەژار، *قورئان*»› ٢. خوێڕی؛ ڕەگەزچرووک؛ بنیچە خوێڕی ‹ئەو هەتیوە ناجسنە ناوکی بە درۆ بڕابوو› ▤ ١. بدجنس ٢. نانجیب؛ فرومایه

ناجۆر^{١} / nacor/: ئاوەڵناو. ناجوور: ١. نەخونجاو؛ نەساز لەگەڵ تەکووزی و ڕێکوپێکیدا ‹ڕەنگی ناجۆر› ٢. ناباو؛ بەدەر لە ڕێسا و یاسا ‹بەرگی ناجۆر› ٣. خراپ؛ گەن؛ بە دۆخ و چۆنیەتی خراپەوە ‹خواردنەوەی ناجۆر؛ کاری ناجۆر› ٤. ناخۆش؛ ناحەز ‹قسەی ناجۆر› ▤ ١. ناجور ٢. نامناسب ٣. بد ۴. زشت

ناجۆر^{٢}: ئاوەڵکار. ناجوور؛ بە شێوەیەکی نەگونجاو ‹ناجۆر قسەی کرد› ▤ ناجور

ناجوو / nacû/: ناو. سنۆبەر؛ نەوژ ▤ درخت صنوبر

ناجوور / nacûr/: ☜ **ناجۆر**

ناجەستە / naceste/: ئاوەڵناو. ناجەسە: ١. پووتەکە؛ نابووت ٢. ناکۆک؛ بارگران ▤ ١. بی‌نمود؛ کوتاەقد بدریخت ٢. بیمار؛ مریض‌احوال

ناجەسە / nacese/: ☜ **ناجەستە**

ناچاخ / naçax/: ئاوەڵناو. بێ‌کەیف ▤ بی‌حال؛ نزار

ناچار¹ / naçar/: ئاوەڵناو. نەچار؛ بێدەرەتان؛ مەجبوور؛ ناعیلاج؛ ناعلاج؛ نالانج؛ ناتلاج؛ گەنگیر ‹سبەینێ ناچارە بروا› ▤ ناگزیر

ناچار²: ئاوەڵکار. نەچار؛ چارێناچار؛ بە ناچاری ‹ناچار لەگەڵ هاورێم هەڵساین/ خەو ئەم بەهەشتەی لە کیس داین! «گۆران»› ▤ ناگُزیر

ناچارکراو / naçark(i)raw/: ئاوەڵناو. زۆرلێکراو ▤ مجبور شده

ناچاری / naçarî/: ☜ ناعیلاجی

ناچە / naçe/: ناو. کووزە؛ نادۆڵ؛ گەروولەی ئاش ▤ گلوی آسیا که گندم از آن ریزد

ناچەخ / naçex/: ناو. تەوری دەستی شەڕکەران لە پێشوودا ▤ تبر دست جنگاوران قدیم

ناچیز / naçîz/: ئاوەڵناو. خۆیەری؛ ناجسن ▤ فرومایه

ناچیزە¹ / naçîze/: ناو. ناشیزە: ١. ژنێ کە لە فەرمانی شووی سەرپێچی دەکا ٢. ژنێ کە شووەکەی بەبێ تەلاقدانی بەجێی هێشتووە ▤ ١و٢. زن ناشزه

⊡ **ناچیزە کردن**: وێڵ کردنی ژن بەبێ تەلاق دانی ▤ ناشزه کردن

ناچیزە²: ئاوەڵناو. بێقابل؛ هیچنەژیاو ▤ بی‌ارزش

ناحاڵی / naĥalî/: ئاوەڵناو. لا؛ گوێنەبیس؛ بێ‌گوێچکە؛ پندرحالی ▤ خُشک‌سر

ناحاواو / naĥawaw/: ☜ ناحەواوە

ناحاواوی / naĥawawî/: ناو. ناتەبایی ▤ ناسازگاری

ناحەز / naĥez/: ئاوەڵناو. نەهەز: ١. بێبەش لە جوانی و خوشیکی ‹شەو لە ماڵی هەواڵێکی چۆدارم میوان بووم، خەسوویەکی پیری زۆر ناحەزی هەبوو«هەژار، *چێشتی مجێور*»› ٢. دوژمن ‹ئامۆژگارییەکەم فەرامۆش نەکەی/ دوژمن و ناحەز بە خۆت خۆش نەکەی «موفتی پێنجوێنی»› ٣. ناخۆش؛ ناشیرین؛ خراپ ‹خودا پێی خۆش نییە هیچ کەس بە دەنگی بەرز قسەی ناحەز بدرکێنێ «هەژار، *قورئان*»› ▤ ١. زشت ٢. دُشمن ٣. بد

ناحەزی / naĥezî/: ناو. ١. بێبەشی لە جوانی ٢. دوژمنایەتی ▤ ١. زشتی ٢. دُشمنی

ناحەساو / naĥesaw/: ئاوەڵناو. ١. گێچەڵ؛ سەرچەوت ‹مامەڵەی لەگەڵ مەکە! ناحەساوە› ٢. نابەجێ؛ نەگونجاو ‹قسەی ناحەساو› ▤ ١. بدحساب ٢. نامقبول

ناحەساوی / naĥesawî/: ناو. ناحەسێبی؛ ناحەسێوی: ١. سەرچەوتی ٢. قسەی بێجێ ▤ ١. بدحسابی ٢. حرف بی‌حساب

ناحەسێبی / naĥesêbî/: ☜ ناحەساوی

ناحەسێوی / naĥesêwî/: ☜ ناحەساوی

ناحەق¹ / naĥeq/: ئاوەڵناو. نابەحەق؛ نەهەق؛ ناجایز؛ ناهەق؛ پێچەوانەی حەق و ڕەوا ▤ ناروا

⊡ **ناحەق بوون**: ١. نابەحەق بوون؛ ناڕەوا بوون ‹قسەکەی یەکجار ناحەق بوو› ٢. بە هەڵەدا چوون ‹دەی ناحەقمە وا بێژم؟ خەڵک ناحەقیان نییە تووڕە بن› ▤ ١. ناروا بودن ٢. در اشتباه بودن

ناحەق²: ئاوەڵکار. نابەحەق؛ نەهەق؛ ناجایز؛ ناهەق؛ ناڕەوا؛ بەبێ ئەوەی لە سەر حەق بێ ‹چەندە قین و قار ناحەق ئەنوێنێ/ دڵی چەند هەژار بێ هیچ ئەشکێنێ «قانع»› ▤ به ناحق

ناحەقی / naĥeqî/: ناو. ناهەقی؛ نەهەقەی؛ زوڵم ‹ئەو کەسانەی هەرگا کاری خراپ دەکەن، یان ناحەقی لە خۆ دەکەن ... «هەژار، *قورئان*»› ▤ ستم

ناحەقیکار / naĥeqîkar/: ئاوەڵناو. ناهەقیکار؛ زاڵم ‹لەو بەلایەش خۆپارێزن کە تایبەتی ناحەقیکارانتان نییە ... «هەژار، *قورئان*»› ▤ ستمگر

ناحەواوە / naĥawawe/: ئاوەڵناو. ناحاواو: ١. بزۆز؛ نائارام ‹بە دەست و پاوە ناوێستێ، هێندە ناحەواوەیە› ٢. ناسازگار؛ لە سازان و تەبایی دردۆنگ ‹نەحەواوەیە، لە هیچ کوێ جێی نابێتەوە› ▤ ١.

ناآرام ٢. ناسازگار

ناحیـه / nahŷe/: نـاو. مەڵـبەند؛ بەشـێ لـە سەرزەمینی چەند ئاوایی ≣ ناحیه

ناخ / nax/: ناو. ١. ناوەڕۆک؛ دەروون و نـاوەوەی هەر شتێ ‹... ئاو ڕۆچوو بە ناخی ئاخا و کار سـەری گرت، لە سەر جـوودی لەنگـەری گـرت ... «هـەژار، *قورئان*»› ٢. جێگە؛ شوێن ٣. ئوقیانووس؛ دەریای گەورە ≣ ١. ناف؛ عُمق ٢. جای ٣. اقیانوس

▣ **لە ناخی دڵەوە**: لە کانگای دلەوە؛ لـە قـووڵایی دڵ و دەروونـەوە؛ بـە تـەواوی هەسـت و خۆشەویستییەوە ≣ از ته دل

ناخار / naxar/: ئاوەڵناو. ١. زبر و بەکەند و کلۆ ٢. *[مەجاز]* بەدفەڕ؛ شەڕهەڵایسێن ٣. ناغـار؛ زۆر تیـژ (تیغ) ≣ ١. ناتراشیده؛ ناهموار ٢. ناسـازگار؛ شـرور ٣. بسیار بُرّا (تیغ)

ناخـاس / naxas/: نـاو. ناسـزا؛ نافـات؛ قسـەی ناشـیرین ‹تـا کـەی وە ئەفسـووس بسـام دەس وە دەس؟/ تـا کـەی بشـنەوم ناخـاس لـە ناکـەس؟ «شامی»› ≣ حرف زشت

ناخافڵ / naxafił/: ☜ **ناخڵاف**

ناخاڵە / naxałe/: ئاوەڵناو. نەزان؛ تـێنەگەیشـتوو ≣ نادان

ناخاوێنی / naxawênî/: ناو. چەپەڵـی؛ پیسـی ≣ کثافت

نـاخر / naxir/: نـاو. ١. ڕەوەی شـەو بـە کێـو ٢. گاگەل؛ گـاڕان ٣. گـاوان؛ شـوانی گاگـەل ≣ ١. رمەای که شب در صحرا مـی‌مانـد ٢. گلـەی گـاو ٣. گاوچران

ناخرقەوان / naxirqewan/: ناو. دەڕۆژەی ئاخری سەرماوەز کـە ڕەوە دەکرێتـە ژوورەوە ≣ ده روزه آخر آذر ماه

ناخڕە / nax(i)ře/: نـاو. گەروو؛ گەرووی؛ گەڵوو ≣ گلو

نـاخڵاف / nax(i)łaf/: ئاوەڵـناو/ ئاوەڵـکار. ناخـافڵ؛ نەخافڵ؛ بێئاگاداری؛ لەپڕ؛ کتوپڕ ≣ ناگهان

ناخن / naxin/: ☜ **نینۆك**

ناخوا / nax(i)wa/: ☜ **ناخودا**

نـاخودا / naxuda/: نـاو. نـاخوا: ١. گەمیـەوان ٢. گوناحبار و لە خـوا نـەترس ‹لـەم بـەحری فیتنـە بەلکی نەجاتت بدا خودا/ داوێنی باخودا بگرە، بـەردە ناخودا «مەحوی»› ≣ ١. ناخُدا ٢. از خدا بی‌خبر

نـاخوری / naxurî/: نـاو. ١. ☜ **نوخـوری** ٢. نۆبەرەی میوە ≣ ١. ☜ **نوخوری** ٢. نوبر میوه

ناخوڕە / naxuře/: ناو. پلووسک؛ پلوور ≣ ناودان

ناخون / naxun/: ☜ **نینۆك**

ناخونده / naxunde/: ☜ **نەخوێندەوار**

ناخونشەیتان / naxunşeytan/: نـاو. شەیتانۆکە ≣ حلزون

ناخونگر / naxungir/: ☜ **نینۆكبڕ**

ناخونوشک / naxunwişk/: ئاوەڵناو. ڕژد؛ چکـووس ≣ خسیس

ناخونه / naxune/: نـاو. ١. ☜ **ناخونـەك ـ٢** ٢. پرزەی دەوری تەون کە پۆی تێـوە نـادرێ ≣ ١. ☜ **ناخونەك ـ٢** ٢. حاشیەی فرش و گلیم

ناخونەک / naxunek/: نـاو. ١. نوقورچـک؛ کـاری هەڵگرتن و ڕفانـدنی هەنـدێکی کـەم لـە شـتێ، بەتایبـەت خواردەمـەنی ٢. ناخونـە؛ ناخووینـە؛ لەکەی باریک و سوور کە لە سەر سپیلکەی چـاو پەیدا دەبێ و بەرەو ڕەشایی چاو دەکشێ ≣ ١و٢. ناخُنک

ناخونەکڕێ / naxunek(i)řê/: نـاو. کـاری نینـۆک لێک کڕاندن، کە زۆرتر بۆ دنەدان بۆ شەڕ دەکرێ ‹ناخونەکڕێ، جەنگ هەڵخڕێ «مەسەل»› ≣ عمـل ناخن بر هم ساییدن، به قصد ساز شُدن دعوا

ناخویا / naxuya/: ئاوەڵناو. بەرپیوار؛ لـە بـەر چـاو گوم ≣ گُم؛ ناپیدا

ناخوایی / naxuyayî/: ☜ **نادیاری**

ناخوێن / nax(i)wên/: ☜ **نینۆك**

ناخوێنگیر / nax(i)wêngîr/: ☜ **نینۆكبڕ**

ناخۆ / naxo/: سارستە. ١. هەتا وا بێ ٢. کە وایە ٣. ئەیچۆن ⚑ ١. تا چنین است ٢. کە اینطور ٣. البتە

ناخۆرا / naxora/: ئاوەڵناو. کەمخۆر ⚑ کمخوراک

ناخۆرە / naxore/: ناو. زەمینی قوپاو؛ عەرزی ڕۆچوو ⚑ زمین فرورفتە

ناخۆش / naxoş/: ئاوەڵناو. ١. ☜ **نەخۆش** ٢. چێژە ناپەسند ‹ئاوی ناخۆش› ٣. تووش ‹قسەی ناخۆش› ٤. ناتەبا (پێوەندی) ‹بەینمان ناخۆشە› ⚑ ١. ☜ **نەخۆش** ٢. بدطعم ٣. بد ٤. تیرە (رابطە)

ناخۆشی / naxoşî/: ناو. ١. سەردەمی تەڕ و تووشی کەش ٢. ☜ **نەخۆشی** ٣. ناتەبایی ‹تێپەڕێ هێندە بە ناخۆشی ئەگەر ژینی درێژ/ خۆزگە سەدخۆزگە بەوانەی کەم و ئاسوودە دەژین «هێمن»› ⚑ ١. موسم سرما و بارش ٢. ☜ **نەخۆشی** ٣. ناسازگاری

ناخۆشین / naxoşîn/: ☜ **نەخۆشی**

ناخو / naxû/: ☜ **نینۆك**

ناخون / naxûn/: ☜ **نینۆك**

ناخونشەیتان / naxûnşeytan/: ناو. شەیتانۆکە؛ هێلکەشەیتان ⚑ حلزون

ناخونگیر / naxûngîr/: ☜ **نینۆكبڕ**

ناخونەزێ / naxûnezê/: ناو. کەڵەموو؛ دووی‌پشک ⚑ کژدمە؛ عقربک

ناخوین / naxûyn/: ☜ **نینۆك**

ناخوینە / naxûyne/: ☜ **ناخونەك ـ٢**

ناخەلەگی / naxelgî/: ناو. نەفامی ⚑ نادانی

ناخەڵەف / naxełef/: ئاوەڵناو. کولێرەحەرام؛ خاوەن ئاکار و جووڵانەوەی دژ بە شێوەی دایک و باب ⚑ ناخلف

ناخێر^{١} / naxêr/: ئاوەڵناو. هیچوپووچ و بێبەهرە ‹ئەم باخە ناخێرەم بۆ چییە، بەر ناگرێ؟!› ⚑ بی‌بهره و هرزه

ناخێر^{٢}: ئاوەڵکار. نە؛ نا؛ پێچەوانەی ئاری ⚑ نە؛ نە خیر

نادان^{١} / nadan/: ناو. پەژیوانی ⚑ پشیمانی

نادان^{٢}: ئاوەڵناو. ١. ڕژد؛ دەس‌قووچاو؛ چرووک ٢. نەزان؛ تێنەگەیشتوو. هەروەها: **نادانی** ⚑ ١. خسیس ٢. نادان

نادایە / nadaye/: ناو. زڕدایک؛ باوەژن ⚑ نامادری

نادر / nadir/: ئاوەڵناو. کەمتا؛ کەموێنە ⚑ کم‌نظیر؛ نادر

نادروس / nad(i)rûs/: ☜ **نادروست**

نادروست / nad(i)rust/: ئاوەڵناو. نادرووس؛ نادروس: ١. خراپ؛ نائەهل؛ چەوت و خوار ‹پیاوی نادروست› ٢. نابەجێ ‹قسەی نادروست› ⚑ ١. نادُرُست ٢. ناشایست

نادرووس / nad(i)rûs/: ☜ **نادروست**

نادۆک / nadok/: ناو. داری سێپای مەشکە ⚑ چوب سەپایەی مشک

نادۆڵ / nadoł/: ناو. کووژە؛ ناچە؛ گەڕوولەی ئاش ⚑ گلوی آسیاب

نادە / nade/: ئاوەڵناو. ١. زوو پێگەییو ٢. زوو پێکهاتوو ⚑ ١. زودرس ٢. زودانجام

نادەیەنە / nadeyne/: چاوگ. ڕوانین؛ نواڕین؛ تواشا کردن ⚑ نگاە کردن

نادی / nadî/: ناو. یانە؛ یانی؛ گازتین؛ گاستین؛ جێگەی تایبەت بۆ ئەنجامدانی کارێ ⚑ باشگاە

نادیار / nad(i)yar/: ئاوەڵناو. بەرپیوار؛ ناخویا ⚑ ناپیدا؛ گُم

نادیاری / nad(i)yarî/: ناو. بەرپیواری؛ ناخویایی ‹دیدەی بەد دەردش نادیاری بۆ/ جە کۆ مەوینۆت تا لێت کاری بۆ؟ «مەولەوی»› ⚑ ناپیدایی؛ نامعلومی

نار / nar/: ☞ **هەنار**

نارا / nara/: ئاوەلکار. ١. ئێستە؛ ئێستێ؛ ئایسە ٢. هەر ئەم جارە ☰ ١. اکنون ٢. فقط این بار

ناراڤ / narav/: ئاوەلناو. تۆکمە؛ ناوپڕ و پتەو ☰ مُحکم و توپر

ناراو¹ / naraw/: ناو. نارای: ١. ژەهراو ٢. بەلا و نەخۆشی و بەدبەختی ‹ناراوی دەروون› ☰ ١. زهرابه ٢. بلا و مُصیبت

⊡ **ناراو هاتن**: ناراو هەڵهێنان؛ گیانەسەر کردن ‹شووەکەی زۆر تووشە، ناراوی هاتووە بە دەستیەوە› ☰ به جان آمدن

ناراو هەڵهێنان: ☞ **ناراو هاتن**

ناراو²: ☞ **ناردراو**

نارای / naray/: ☞ **ناراو¹**

ناربە / narbe/: ناو. ڕەوتی پشکووتنی گەڵا و لکی ڕوەک ☰ فرایند شُکفتن و جوانه زدن گیاه

ناربەند / narbend/: ناو. دارەبی ئێختەکراو ☰ درخت بید اخته شده

نارجیل / narcîl/: ناو. جۆرێ دەنکە تەزبیحە ☰ نوعی دانەی تسبیح

نارداني / nardanî/: ☞ **نەردیوان**

ناردران / nard(i)ran/: چاوگ. نێردران؛ هەناریان ☰ فرستاده شدن

ناردراو / nard(i)raw/: ئاوەلناو. ناراو؛ نارياگ؛ هەنارياگ؛ ڕەوانەکراو ☰ فرستاده شده

ناردن / nardin/: چاوگ. تێپەڕ. //ناردت؛ دەنێری؛ بنێرە// ١. هەناردن؛ ڕەوانە کردن ‹ڕەحمێ بکە زوو بە شاهی سەردم/ بینێرە خودا، دەوایی دەردم «ئاوات»› ٢. ڕاسپاردن ‹ئەی خودا چ بکەم؟ ئەجەل لەم لاوە قەسدی جانییە/ دلبەریش ناردوویەتی: جان مالمە، نەیدا بە کەس! «حاجی قادر»› ☰ ١. فرستادن ٢. سفارش کردن

■ ئاوەلناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەناردن

ناردنەوە / nard(i)newe/: چاوگ. هەناردنەوە ☰ بارفرستادن

نارده / narde/: ناو. هەنارده؛ هەناردی ☰ صادرات

ناردین / nardîn/: ناو. جەگەن؛ گیاحەسیر ☰ گیاه حصیربافی

ناردیوان / nardîwan/: ☞ **نەردیوان**

نارک / narik/: ناو. ١. ڕوومەت؛ دەموچاو ٢. گۆنا؛ کولم ☰ ١. صورت ٢. گونه

نارگیله / nargîle/: ناو. قلیانئاوی ☰ قلیان

نارنج / narinc/: ناو. نارینج: ١. داریکی مزراتی بە گوڵی پێنجبەشی و پەرچەمی کورتەوە ٢. بەری ئەو دارە کە میوەیەکی گەورە، خڕ، ئاودار و ترشە، بە ڕەنگی زەردی مەیلەو سوور (نارنجی) ☰ ١و٢. نارنج

نارنجۆک / narincok/: ناو. نارنجەک؛ قومبولە؛ قونبولە؛ قۆمبەلە؛ قومبەرە؛ ڕوممانە؛ ڕومانە؛ هەنارۆک؛ کەرستەیەکی بچووکی تەقینەوە پڕ لە تەقەمەنی کە بە دەست یان ئامێر دەیهاوێن ☰ نارنجک

نارنجەک / narincek/: ☞ **نارنجۆك**

نارنجی¹ / narincî/: ناو. نارووجە؛ هەر ڕەنگێکی نێوان سوور و زەرد ☰ رنگ نارنجی

نارنجی²: ئاوەلناو. بەڕەنگی نارنج؛ نارنجی ڕەنگ ☰ نارنجی رنگ

نارنگی / naringî/: ناو. لالەنگی: ١. دارێکی مزراتی بە گەڵای باریک و درێژەوە ٢. بەری خڕ و مێوەی ئەو دارە کە خۆراکێکی بۆنخۆشی نەرم و شیرین یان ترشە ☰ ١و٢. نارنگی

نارومن / narwen/: ☞ **نارووەند**

نارووەند / narwend/: ناو. نارەوون؛ نارەووەند؛ نارووەن؛ دارەڕەش؛ وزم؛ وەزم؛ دارێکی بێبەر بە قەدی ڕەش، لکوپۆپی هەڵچوو، چێوی ڕەق و پتەو، گەڵای ددانە ـ ددانەی چڕ و گوڵی نێر و

مێیەوە ☰ نارون

نارۆک / narok/: ناو. جۆرێ هەناری پچووک و بەلەک ☰ نوعی انار کوچک و نامرغوب

نارووجە / narûce/: ☜ **نارنجی**^{1}

نارە / nare/: ناو. نرکە؛ نەعرەتە؛ گوڕەی بە دەنگی بەرز ☰ غُرَش

نارەتە / narete/: ناو. نارە؛ نەعرەتە؛ هەرای بە دەنگی بەرز ☰ نعره

نارەنار / narenar/: دەنگەناو. لۆرەلۆر؛ گۆرانی لە سەر خۆ و لە بەر خۆوە ‹نە نارەناری کیژی مەشکەژێنە/ نە سیرەسیری شمقارِ و شەهێنە «هێمن»› ☰ ترنُم

نارەوەن / narewen/: ☜ **نارووەند**

نارەوەند / narewend/: ☜ **نارووەند**

نارياگ / naryag/: ☜ **ناردراو**

نارین^{1} / narîn/: چاوگ. نالین؛ نالاندن ☰ نالیدن

نارین^{2}: ناو. گۆرانی خەمبارانە ☰ آهنگ حزین

نارین^{3}: ئاوەڵناو. ١. شەرمن (بۆ ژن) ٢. ناسک؛ تەنک ☰ ١. خجالتی ٢. نازُک

نارینج / narînc/: ☜ **نارنج**

ناریعەلی / narî'elî/: ناو. *[کینایە]* زۆر بە دژواری ‹بە هەزار ناریعەلی دوو دینارم لە ڕەئیس ساندەوە، کە نەوەک دیسان بۆ بلیت دامێنم! «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ زحمت زیاد

نارێ / narê/: ناو. قامێکە ☰ ترانەایست

ناڕازی / nařazî/: ☜ **ناڕەزا**

ناڕاس / nařas/: ☜ **ناڕاست**

ناڕاست^{1} / nařast/: ناو. ناڕاس؛ درۆ؛ دوور لە ڕاستی ‹وا تێکەڵ بووە ڕاستی بە ناڕاست/ لێک هەڵناوێرێن، وەک دۆشاو و ماست «ویسالی»› ☰ دروغ

ناڕاست^{2}: ئاوەڵناو. ناڕاس: ١. لار؛ خوار؛ پێچەوانەی ڕاست ‹دیوارەکەی ناڕاستە› ٢. درۆزن ‹تەنیا لە کەسانی پیس و ناڕاست/ نێوانی دەگرت و خۆی دەپارست «هەژار، *مەم و زین*»› ٣. ناڕێک؛ دوور لە هێڵی ڕاست ‹ڕێگای ناڕاست ناتباتە مەنزل› ☰ ١. کج ٢. دروغگو ٣. غیرمستقیم

ناڕاستی / nařastî/: ناو. ناڕاسی: ١. نادروستی ‹ناڕاستی قسەکەی دەرکەوت› ٢. لار و خواری؛ چەفتی ‹ناڕاستی دیوارەکەیە، درگاکەی لار کردووە› ٣. درۆزنی ‹خوا لامان با لە ناڕاستی› ٤. ناڕێکی ☰ ١. نادرستی ٢. کجی ٣. دروغگویی ۴. ناراستی

ناڕاسی / nařasî/: ☜ **ناڕاستی**

ناڕام / nařam/: ئاوەڵناو. تۆسن؛ سەرکێش ☰ توسن

ناڕۆژ / nařoj/: ناو. ئەمڕۆ؛ ئیمڕۆ ☰ امروز

ناڕۆشنی / nařoş(i)nî/: ناو. ناڕوونی؛ لێڵی. هەروەها: **ناڕۆشن** ☰ کِدری؛ تاری

ناڕوون / nařûn/: ئاوەڵناو. لێڵ؛ ناڕۆشن. هەروەها: **ناڕوونی** ☰ کِدر

ناڕەحەت / nařeĥet/: ئاوەڵناو. ١. بێبەش لە ئاسوودەیی ‹شوێنەکەتان ناڕەحەت نییە؟› ٢. جاڕز؛ عاجز؛ بێکەیف ‹لەوانەدا ئی واش هەیە پێغەمبەر ناڕەحەت دەکەن «هەژار، *قورئان*»› ٣. ڕقهەستاو؛ هەڵچوو؛ تووڕە ‹لەو قسەیە زۆر لێی ناڕەحەت بووم› ٤. زۆر نەخۆش ‹نەخۆشێکی ناڕەحەتە› ٥. پەشێو؛ دڵخورت؛ دڵەودوا ‹ناڕەحەتی تۆم، چیت بە سەرا دێ؟!› ☰ ١. ناراحت ٢. پکر ٣. خشمگین ۴. بسیار بیمار ۵. نگران

ناڕەحەتی / nařeĥetî/: ناو. ١. عاجزی؛ جاڕزی ‹ناڕەحەتی ناوێ، هیچ من و هیچ تۆ› ٢. قەڵسی؛ تووڕەیی ٣. نەخۆشی ☰ ١. پکری ٢. عصبانیت ٣. کسالت

⊡ **ناڕەحەتی کردن**: ١. دڵتەنگی کردن؛ دەردەدڵ کردن ٢. ناڕەزایەتی دەربڕین ☰ ١. درددل کردن ٢. اظهار نارضایتی کردن

ناڕەزا / nařeza/: ئاوەڵناو. ناڕازی؛ زویر؛ زوێر؛ زیز؛

لووتخوار ‹نارەزای جەلای یاران بڕیای وێم/ جە زەخمی یاران نە سەر و پای وێم «بێسارانی»› ⚑ ناخُشنود

نارەزایەتی / nařezayetî/: ناو. نارەزایی؛ چۆنیەتی بەرهەڵست بوون؛ بەرتەک دانەوە ‹نارەزایەتی و خۆپیشاندانی هاوولاتیان› ⚑ اعتراض

نارەزایی / nařezayî/: ناو. ١. زویری؛ زوێری؛ زووری؛ زیزی؛ نارەزایی؛ ناقایلی ٢. ☜ نارەزایەتی ⚑ ١. ناخُشنودی ٢. ☜ **نارەزایەتی**

نارەسەن / nařesen/: ئاوەڵناو. ناجسن: ١. نانەجیب؛ دژهێم ‹دراوسێی نارەسەن بەلایە› ٢. زڕ؛ زڕە ‹بازاڕ پڕ بووە لە کالای ساختە و نارەسەن› ⚑ ١. بدگوهر ٢. بدل؛ نااصل

نارەوا / nařewa/: ئاوەڵناو. نەڕەوا: ١. ناحەق؛ نابەجێ ‹کرا کاری نارەوا/ لە دار درا پێشەوا «هێمن»› ٢. قەڵب ⚑ ١. ناروا ٢. تقلبی

نارەوان / nařewan/: ئاوەڵناو. ١. باش لە بەر نەکراو ٢. تایبەتمەندی خوێندنەوەی بە گرێ و گۆڵ ٣. تور؛ لالەپەتە؛ تایبەتمەندی زمانێ کە لە قسە کردندا گت دەکا و ڕەت دەبا ⚑ ١. ازبرنشدە ٢. ویژگی روخوانی با اشکال ٣. الکن

نارەوایی / nařewayî/: ناو. نابەجێیی ⚑ ناروایی

نارێک / nařêk/: ئاوەڵناو. ١. ناجۆر؛ نەخونجاو ‹کاری نارێک و نالەبار› ٢. ناورتە؛ شپڕێو؛ شپرزە؛ قەوچل؛ گلەنجوو؛ تێکەڵ ـ پێکەڵ ‹ددانی نارێک› ٣. لێژ؛ دژی تەخت و ساف ‹ڕێگای نارێک› ٤. ناکۆک؛ ناتەبا ‹پێکەوە نارێکن› ⚑ ١. ناجور ٢. نامُرتب ٣. ناهموار ۴. ناساز

ناز^{1} / naz/: ناو. ١. مینگە و فینگە؛ ئان‌وئوون؛ ئاین‌وئۆین؛ مەهن؛ قەژمەری؛ خۆگری و ئاوڕ نەدانەوەی درۆینە ‹دەورێ دەر وە ناز وە پیالەوە/ ژەنگی دڵ وە جام مەی بماڵەوە «مەولەوی»› ٢. خۆشەویستی؛ دلۆڤانی ‹من ئەر نازم هەن وەر نازم نییەن/ جە خاک پای دۆست پەروازم نییەن «بێسارانی»› ٣. ☜ **نەوژ** ٤. ئاسوودەیی؛ تەناهی ‹ئێستا ئەوا هەرچی بلێی نیعمەت و نازە/ هەمووی ئەدا بە یەک دلۆپ فرمێسکی تازە «گۆران»› ٥. فەخر؛ شانازی؛ هەستی هەڤیازی ‹ناز پێوە کردن› ٦. نەوازش؛ کاری لاواندنەوە و حاواندنەوە ‹کێ نازی بکێشێ لە غەریبیدا؟› ٧. نەوازش؛ کاری پەلاندن و بە ئەسپایی دەست پێدا هێنان ‹لە باوەشی دەگرت و نازی دەکێشا› ⚑ ١. ناز ٢. محبت؛ مهربانی ٣. ☜ **نەوژ** ۴. آسایش ۵. تفاخُر ۶و٧. نوازش

⊡ **ناز پێ دان**: حاواندنەوە؛ نەوازش کردن ⚑ ناز و نوازش کردن

ناز پێوە کردن: شانازی پێ‌کردن ⚑ بالیدن

ناز فروشتن: ناز کردن؛ عیشوە و قەمزە کردن ⚑ ناز کردن

ناز کردن: ☜ **ناز فرۆشتن**

ناز کڕین: هەڵگرتن و قبووڵ کردنی ناز و عیشوە ⚑ ناز خریدن؛ ناز کشیدن

نازی کەسێک کێشان: دلنەوایی‌کردن لە کەسێک؛ خەمخۆر و دلسۆزی کەسێک بوون؛ ئاکار و کرداری بە ناز و نیمنازی کەسێ هەڵگرتن ⚑ ناز کسی را خریدن

ناز^{2}: ئاوەڵناو. زۆر جوان؛ قەشەنگ ‹ئەو سەروی نازە تەوسەنی هێنایە تاز و تەک/ هەستا قیامەت و فەلەک ئەستوونییە گەرەک «مەحوی»› ⚑ نازنین

نازار / nazar/: ☜ **نازدار**

نازاری / nazarî/: ☜ **نازداری**

نازاڤ / nazav/: ☜ **نازاو-١**

نازاو / nazaw/: ئاوەڵناو. ١. نازاڤ؛ تێراو؛ تورت و شەق ٢. لە بەر زۆر ئاودان زەردبوو ⚑ ١. شاداب ٢. زرد شده بر اثر زیاد آب دادن

نازای / nazay/: چاوگ. نازین؛ شانازی کردن ⚑

نازیدن

نازباڵشت / nazbałişt/: ☜ **نازباڵنج**

نازباڵنج / nazbałinc/: ناو. نازباڵشت؛ گۆشەگیرە؛ گۆشگیرە؛ باڵەشتە؛ باڵنجەک؛ ژێرمرکی؛ باڵنجی سووک و بچووک ☰ نازبالش

نازپەروەر / nazperwer/: ☜ **نازپەروەردە**

نازپەروەردە / nazperwerde/: ناو. نازپەروەر؛ نازدار؛ نەچاشیاگ؛ بە ناز بەخێوکراو؛ بارهاتوو لە ئاسوودەحاڵی و ئاسایشدا، وێڕای چاوەدێری و میرەوانی، بێچەرمەسەری دیتن ☰ نازپرورده

نازدار / nazdar/: ناوەڵناو. نازار؛ نازەنین؛ خۆشەویست ‹ئەگەر دەرچێ لەسەر ئەم دینە ڕۆحت/ دەچێتە قالبێکی شۆخ و نازدار «شێخ ڕەزا»› ☰ نازنین؛ محبوب

نازداری / nazdarî/: ناو. نازاری؛ خۆشەویستی ☰ محبوبیٔت

نازرنگ / naziring/: ناوەڵناو. زەین کوێر؛ بێهۆش ☰ کوذن

نازرینگ / naz(i)rîng/: ناوەڵناو. گێل؛ کەمئاوەز ☰ کوذن

نازفرۆش / nazf(i)roş/: ناوەڵناو. *[کینایە]* بەعینوان؛ عەیار؛ نازکەر ☰ طنّاز

نازک / nazik/: ☜ **ناسك**

نازککار / nazikkar/: ناو. ١. دارتاشی کاری وردەکاری ٢. بەنایێ کە گولبڕی بە گەچ لە خانوان دەکا ☰ ١. نازک‌کار چوب ٢. گچبُر

نازککاری / nazikkarî/: ناو. ناسککاری: ١. کاری دروست کردنی ئامرازی جۆراوجۆر (وەک: تەختەنەرد، قەڵەمدان، مێز شەترەنج و...) بە جوانکاری لە سەر چێو، بەتایبەت دارگوێز ٢. نەرمەکاری؛ قۆناغێ لە ڕەوتی ماڵ کردنەوەدا، بریتی لە سپیکاری، کاشیکاری، هەڵواسینی دەرگا و دەلاقە و... ٣. *[مەجاز]* وردەکاری؛ نەستەقبێژی ☰ ١تا٣. نازک‌کاری

نازکەر / nazker/: ناوەڵناو. نازفرۆش ☰ عشوەگر

نازکەش / nazkeş/: ☜ **نازکێش**

نازکەک / nazkek/: ناوەڵناو. هنف؛ ناسکەنام؛ لەش‌نازک ☰ نازک‌اندام

نازکەی / nazkey/: ☜ **ناسکی**

نازکی / nazikî/: ☜ **ناسکی**

نازکێش^{1} / nazkêş/: ناو. *[مەجاز]* نازکەش؛ سەرپەرشت یان کەسێ کە نازی یەکێکی تر دەکێشێ (زۆرتر دایک) ‹یاخوا نازکێشت نەمرێ› ☰ نازکش

نازکێش^{2}: ناوەڵناو. نازکەش ‹دایکی نازکێش› ☰ نازکش

نازگ / nazig/: ☜ **ناسك**

نازلی^{1} / nazlî/: ناو. قامێکە ☰ ترانەایست

نازلی^{2}: ناوەڵناو. نازدار؛ نازار ☰ نازنین

نازم / nazim/: ناو. ئەوی چاوەدێری و ڕاگرتنی ڕێک‌وپێکی شوێنێکی لە ئەستۆدایە ☰ ناظم

نازناز / naznaz/: ناو. گولێکە بە زۆر ڕەنگان ☰ گل نازناز

نازنازی / naznazî/: ناوەڵناو. نازپێدراو؛ بەنازفێرکراو ☰ نازنازی

نازناو / naznaw/: ناو. ناوێ کە زۆرتر شاعیر بۆخۆی هەڵیدەبژێرێ و لە شیعرەکانیدا بەو ناوە خۆی دەناسێنێ ‹سەید موحەممەد ئەمینی شێخولئیسلام، نازناو هێمن› ☰ تخلُّص

نازونوز / naz û nûz/: ناو. نازونیمناز؛ نازونیوناز؛ ناز بە مینگە و فینگە ☰ ناز و عشوە

نازونوزکەر / naz û nûzker/: ناوەڵناو. *[پلار]* تیتاڵباز؛ هایلۆ؛ بەئاین‌وئۆین ☰ اطواری

نازونیاز / naz û n(i)yaz/: ناو. کاری ناز کردن و دڵدانەوە ☰ عمل ناز کردن و دلداری دادن

نازونیمناز / naz û nîmnaz/: ☜ **نازونوز**

نازونیوناز / naz û nîwnaz/: ☜ **نازونوز**

نازه / naze/: ناو. گۆشتی بن ناخوون ▤ گوشت زیر ناخن

▣ **نازەی ناخون**: ☜ **نازەناخون**

نازەریف / nazerîf/: ئاوەڵناو. ١. ناپەسند ٢. ناحەز؛ ناشیرین ▤ ١. ناپسند ٢. بدگل

نازەناخون / nazenaxûn/: ناو. نازەی ناخوون؛ بن‌نینۆک ▤ بخشی از ناخن که زیر پوست قرار دارد

نازەنگوشت / nazenguşt/: ناو. ئەنگوستیلە ▤ انگشتانه

نازەنین / nazenîn/: ئاوەڵناو. بەناز؛ نازدار ▤ نازنین

نازیرەک / nazîrek/: ئاوەڵناو. گێل؛ نازرینگ ▤ کودَن

نازین / nazîn/: چاوگ. تێنەپەڕ. //نازیت ؛ دەنازی؛ بنازە// ١. شانازی کردن ‹کوردستان بە کۆبانی دەنازێ کە ڕۆڵەی وا ئازای لێ کەوتۆتەوە› ٢. فیس کردن؛ خۆ هەڵکێشان ‹بە داراییەکەی دەنازێ› ٣. هەست بە پشتگەرمی کردن و لەو سۆنگەوە کۆ نەکردن لە کەس ▤ ١. مُباهات کردن ٢. فخر فروختن ٣. نازیدن (بار منفی)

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: نازیو/ چاوگی نەرێنی: نەنازین

نازێ / nazê/: ئاوەڵناو. نازەنین ▤ نازنین

ناژ / naj/: ☜ **نەوژ**

ناژتن / najtin/: ☜ **ناشتن**

ناژران / najran/: ☜ **نێژران**

ناژو / najiw/: ☜ **نەوژ**

ناژۆ / najo/: ☜ **نەوژ**

ناژوو / najû/: ☜ **نەوژ**

ناژین / najîn/: ☜ **نەوژ**

ناس[1] / nas/: ناو. ١. ئاشنا؛ پێچەوانەی بیانی ٢. جۆرێ تووتنی تێکەڵ بە قسڵ و زەڕنیخە، دەیمژن ▤ ١. شناس ٢. ناس؛ نوعی توتون مکیدنی مخلوط با آهک و زرنیخ

▣ **ناس کرن**: ١. ناسین؛ بە دیتن شارەزا بوون لە چلۆنەتی کەسێ یا شوێنێ ‹عشقێ کربوون وەسا موبەددەل/ وان یێک و دوو ناس نەکر ژ ئەووەل «خانی»› ٢. ناسینەوە ▤ ١. شناختن ٢. بازشناختن

- ناس[2]: پاشەوشە. ئاشنا و ئاگادار لە کەسێ یا شتێ ‹ڕێناس؛ خواناس› ▤ ـ شناس

ناساخ / nasax/: ☜ **ناساغ**

ناساخی / nasaxî/: ☜ **ناساغی**

ناساز / nasaz/: ئاوەڵناو. ١. نەخۆش؛ نەخوەش؛ نەوەش؛ ناساخ؛ بەدحاڵ؛ لە لەش بیمار ٢. کەمدەست؛ ناتەواو ٣. نارێک؛ ناجۆر؛ نەگونجاو ▤ ١. بیمار ٢. کم‌درآمد ٣. ناساز

ناسازگار / nasazgar/: ئاوەڵناو. ناکۆک؛ ناتەبا؛ ناحاواو؛ دژوەر؛ نەساز؛ تایبەتمەندی ئەوەی کە لە سازان و تەبایی دڕدۆنگە ▤ ناسازگار

ناسازی / nasazî/: ناو. هللە؛ نەخۆشین ▤ بیماری

ناساغ / nasağ/: ناو/ ئاوەڵناو. ناساخ؛ ناساق؛ نەخۆش ▤ بیمار

ناساغی / nasağî/: ناو. ناساخی؛ ناساقی؛ نەخۆشی ▤ بیماری

ناساف / nasaf/: ئاوەڵناو. پڕچین؛ غەور؛ زۆر چیندار ▤ پُرچین و شکن

ناسافی / nasafî/: ناو. لێلی؛ نارۆشنی؛ ناسافییەتی ▤ کدری

ناسافییەتی / nasafîyetî/: ☜ **ناسافی**

ناساق / nasaq/: ☜ **ناساغ**

ناساقی / nasaqî/: ☜ **ناساغی**

ناسان / nasan/: چاوگ. لێ شارەزا بوون؛ بە حاڵ و باڵ زانین ▤ شناختن

ناساندن / nasandin/: چاوگ. تێپەڕ. //ناساندت؛ دەناسێنی؛ بناسێنە// پێناسین؛ شارەزایی دان بە دیتران لەمەڕ چۆنیەتی کەسێ یان شتێکەوە

‹خۆت بناسێنە› ☰ مُعرفی کردن؛ شناساندن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەناساندن

ناسپاس / nasipas/: ئاوەڵناو. سپڵە؛ سفڵە؛ پێنەزان؛ دەلـۆش؛ ناشکور؛ ناشگیر؛ سفرەدڕ؛ قەیرمەزان؛ نمەککوێر؛ نمەکنەناس ☰ ناسپاس

ناسپاسی / nas(i)pasî/: ناو. سپلەیی؛ پێنەزانی ☰ ناسپاسی

ناسران / nasran/: چاوگ. تێنەپەڕ. نادیار. //ناسرای؛ دەناسرێی؛ بناسرێ// شناسران؛ ناسریان؛ شناس بوون ☰ شناخته شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ناسراو/ چاوگی نەرێنی: نەناسران

ناسراو / nasraw/: ئاوەڵناو. ناسیاگ؛ ناسیاو: ١. ناس؛ ئاشنا ‹ئەم پیاوە ناسراوتانە؟› ٢. بەناوبانگ؛ خاوەن دەنگ و ناو ‹کەسایەتییەکی ناسراوە› ٣. پێزانراو ‹ناسراو و نەناسراو هەموو ملکی وین› ☰ ١. آشنا ٢. مشهور ٣. شناختەشدە

ناسراوی / nasrawî/: ناو. بانگ؛ ناوبانگ؛ شۆرەت ☰ آوازە

ناسرگە / nasirge/: ناو. عەرەبانە؛ فرغوون ☰ فرغون

ناسروشتی / nas(i)ruştî/: ئاوەڵناو. دەسکرد ‹بە شێوەیەکی ناسروشتی بەرهەم دێت› ☰ غیرطبیعی

ناسزا^1 / nasiza/: ناو. جوێن؛ جنێو؛ سخێف ‹ناسزا گوتن› ☰ دُشنام

ناسزا^2: ئاوەڵناو. پێچەوانەی شیاو؛ نالایق ‹قسەی ناسزا› ☰ ناشایست

ناسک / nasik/: ئاوەڵناو. نازک؛ نازگ؛ ناسکە: ١. نارین؛ تەنک؛ تنک؛ تەننگ؛ فڕ؛ تیوون؛ واڵ؛ بە مەودای کەم لە نێوان بەر و پشتدا ‹کاغەزی ناسک› ٢. *[گفتاری]* باریک؛ زراف؛ کەمئەستوور؛ واوەژیلک؛ بە ئەستوورایی هندک ‹ئەنگوستی ناسک› ٣. *[مەجاز]* نەرم و نیان ‹دەنگی ناسک› ٤. *[مەجاز]* لەبەردڵان، ورد و ژیرانە ‹شیعری ناسک› ☰ ١و٢. نازُک ٣. نرم ۴. لطیف؛ ظریف

ناسکخەیاڵ / nasikxeyał/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* خاوەن بیر و ئەندیشەی ورد و جوان ☰ نازُکخیال

ناسکری / nask(i)rî/: ئاوەڵناو. ناسراو؛ ناسیاگ؛ ئاشنا ☰ آشنا

ناسککاری / nasikkarî/: ☜ **نازککاری**

ناسکنارنجی / nasiknarincî/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* تەسکۆڵە؛ تەسکۆڵانە؛ نازنازی؛ بەبێ خۆڕاگری و بەرگەی پێویست لە بەرانبەر سەختی و دژوارییەوە ☰ نازُکنارنجی

ناسکۆڵ / naskoł/: ئاوەڵناو. تەسکۆڵ؛ تەسکۆڵانە؛ باریکەلە ☰ باریک اندام

ناسکۆڵە / naskołe/: ئاوەڵناو. ناسکی بچکۆڵە ☰ نازُک مامانی

ناسکە^1 / naske/: ناو. باریکایەک لە شت ☰ نوار باریک از چیزی

ناسکە^2: ئاوەڵناو. ناسک؛ تەنک ‹کولێرە ناسکە› ☰ نازُک

ناسکە^3: دەنگەناو. قروسکەی تاژی ☰ نالەی سگ شکاری

ناسکە^4: سارستە. ١. ئای کە چەند باشە ‹ناسکە هەوای کوردستان› ٢. خۆزگەم بە ‹ناسکە بارودۆخی وا› ☰ ١و٢. خوشا

ناسکەرمێ / naskermê/: ☜ **ناسکەهەرمێ**

ناسکەناسک / naskenask/: دەنگەناو. ناڵە و قروسکەی تاژی ☰ نالە و زوزەی سگ شکاری

ناسکەنام / naskenam/: ئاوەڵناو. لەشناسک ☰ نازکاندام

ناسکەنان / naskenan/: ناو. کولێرەناسکە ☰ نان شیرمال

ناسکەهەرمێ / naskehermê/: ناو. ناسکەرمێ؛ جۆرێ هەرمێ ☰ نوعی گلابی

ناسکهەست / nasikhest/: ئاوەڵناو. هەستۆک؛ هەستیار. هەروەها: **ناسکهەستی** ▤ پُراحساس

ناسکی / nas(i)kî/: ناو. نازکەی؛ نازکی: ١. نەرمی ٢. تورتی ٣. باریکی؛ زراڤی ▤ ١. نرمی ٢. تُردی ٣. نازکی

ناسنامە / nasname/: ناو. پێناس؛ پێناسە؛ سەرنامە؛ شناسنامە؛ بەڵگەی فەرمی ناسینەوەی هەر کەس، بە شێوەی دەفتەرچە یان لاپەڕەیەکی دەوڵەتی، کە ناو، ناوی بنەماڵەیی (یان باب و باپیر) و ئاگاداریتری ئەو کەسەی تێدا نووسراوە ▤ شناسنامە

ناسنەکری / nasnek(i)rî/: ئاوەڵناو. کەسنەناس؛ نائاشنا؛ بێگانە ▤ ناشناس

ناسۆر / nasor/: ناو. ١. برینی تەشەنا کردوو ‹ژانی ناسۆری جودایی چێشتووە/ هەرچی خۆشمویستووە، جێم هێشتووە «هێمن»› ٢. فیستۆل؛ دۆخی گەیشتنەوە یەکی ناسروشتی دوو هلۆلی ناوەکی لەش یان دەم کردنەوەی شوێنێکی وا لە لەشدا ▤ ١. زخم دیرالتیام ٢. فیستول

ناسوت / nasût/: ناو. *[ئەدەبی]* دونیا؛ جیهانی ماددی ▤ ناسوت

ناسوس / nasûs/: ناو. ترومپا؛ دینەمۆ ▤ تُلمبە

ناسە / nase/: ☜ **شناسە**

ناسەرەکی / naserekî/: ئاوەڵناو. فەرعی؛ لاوەکی ▤ فرعی

- ناسی / nasî-/: پاشەوشە. ــ شناسی؛ ناسینی شتێک یان زانستی سەر بەو شتە ‹ژینناسی؛ مێژووناسی› ▤ ـ شناسی

ناسیار / nasyar/: ناو. ئاشنا؛ شناس؛ ناس ▤ آشنا

ناسیاری / nasyarî/: ناو. ١. ئاشنایی؛ ئاشنایەتی ٢. کار و ڕەوتی ناسین و داوەری کردن ٣. زانیاری؛ بەرهەمی ناسین ‹خەڵک بە وردبینی و ناسیاری لە هەڵبژاردندا بەشداری بکەن› ▤ ١. آشنایی ٢و٣. شناخت

ناسیاگ / nasyag/: ☜ **ناسراو**

ناسیاو / nasyaw/: ☜ **ناسراو**

ناسیاوی / nasyawî/: ناو. ئاشنایەتی؛ ئاشنایی؛ قوونەبان ▤ آشنایی

ناسین / nasîn/: چاوگ. تێپەڕ. //ناسیت؛ دەناسی؛ بناسە// ناس کرن: ١. وێنا کردن؛ شباندن؛ وە بیر هاتنەوە یان لێکجیاکردنەوەی کەسێ یان شتێک بە پێی ئاگاداری پێشوو ‹پاش بیست ساڵ، تا چاوم پێ کەوت، ناسیم› ٢. لە چۆنیەتی و دەروونی کەسێ یان شتێک ئاگا بوون ‹چاکت ئەناسم› ٣. لەمەڕ کەسێ داوەری یان باوەڕێکی تایبەت هەبوون ‹هەموان ئەویان بە پیاوەتی و دەستودڵبازی دەناسی› ٤. ئاشنا بوون لەگەڵ کەس یان شتێکدا ‹هەموو کەسوکاری دەناسێ› ▤ ١تا٤. شناختن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ناسیو/ چاوگی نەرێنی: نەناسین

ناسینەوە / nasînewe/: چاوگ. تێپەڕ. //ناسیتەوە؛ دەناسیەوە؛ بناسەوە// ناس کرن: ١. ناسینی چۆنیەتی شتێک یان پێناسەی کەسێک ‹شارەکە زۆر گۆڕاوە، ئێستا بیبینی نایناسییەوە› ٢. وێنا کردن؛ شباندن؛ وە بیر هێنانەوەی کەس یان شتێک کە پێشتر دەتناسی ‹ئەی ئەوانەی قەت لە بیرم ناچنەوە!/ ئێستە بمبینن ئەرێ دەمناسنەوە؟ «هێمن»› ▤ ١. شناسایی کردن ٢. بازشناختن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەناسینەوە

ناسێنەر / nasêner/: ☜ **نوێنەر^{١}ـ٣**

ناشاد / naşad/: ئاوەڵناو. خەفەتبار؛ غەمگین ▤ اندوهگین

ناشارەزا / naşareza/: ئاوەڵناو. نەشارەزا؛ نەشەهرەزا؛ ناشی: ١. لێنەزان ٢. نابەڵەد؛ نابەڵەڵ؛ نابەڵەو ‹لە دوورەوە ناوت بیستووم/

ناشارەزا خۆشت ویستووم «پەشێو»› ☰ ١. ناشی ٢. ناوارد

ناشایس / naşayis/: ☜ **ناشایست**

ناشایست / naşayist/: ئاوەڵناو. ناشایس؛ ناشایستە؛ نەشیاو؛ ناسزا ☰ ناشایستە

ناشایستە / naşayiste/: ☜ **ناشایست**

ناشت / naşt/: ئاوەڵکار. بەرەو ئەیرە؛ بەم لاوە؛ بۆ ئێرە ☰ به این طرف

ناشتا^{1} / naşta/: ناو. ناشتایی؛ بەرچایی؛ تاشت ☰ صُبحانه

▣ **ناشتا کردن:** تاشت خارن؛ بەرچایی کردن ☰ صُبحانه خوردن

ناشتا^{2}: ئاوەڵناو. خورێن؛ خرێن؛ خورێنی؛ دڵخالی؛ هێشتا هیچنەخواردوو پاش لە خەو هەستان ☰ ناشتا

ناشتایاشتا / naştayaşta/: ☜ **ناشتوناشت**

ناشتایی / naştayî/: ناو. ناشتا؛ بەرچایی؛ تاشت ☰ صُبحانه

ناشتداشت / naştdaşt/: ☜ **ناشتوناشت**

ناشتداشتا / naştdaşta/: ☜ **ناشتوناشت**

ناشتن / naştin/: چاوگ. تێپەڕ. //ناشتت؛ دەنێژی؛ بنێژە// ناژتن؛ نان؛ نیان: ١. چاندن؛ وەشاردنی شتی وەک بنی نەمام و ... لە تۆی خاک (چاڵێک) و داپۆشانی بە مەبەستی داهاتی کشتوکاڵ یان باخەوانی ٢. مردوو تەمراندن ☰ ١. کاشتن ٢. به خاک سپردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ناشتوو/ چاوگی نەرێنی: نەناشتن

ناشتوناشت / naşt û 'aşt/: ئاوەڵکار. ناشتایاشتا؛ ناشتداشت؛ ناشتداشتا؛ لێر و لەوێ ☰ اینجا و آنجا

ناشتو / naştû/: ئاوەڵناو. ناشتی؛ نێژراو؛ بنگڵخراو ☰ دفن‌شده؛ مدفون

ناشتی / naştî/: ☜ **ناشتو**

ناشرین / naş(i)rîn/: ☜ **ناشیرین**

ناشکور / naşikur/: ☜ **ناشوکر**

ناشکیر / naşikîr/: ☜ **ناشوکر**

ناشگیر / naşgîr/: ☜ **ناشوکر**

ناشوکر / naşuk(i)r/: ئاوەڵناو. ناشکیر؛ ناشکور؛ ناشگیر؛ سپڵە؛ پێنەزان ☰ ناسپاس

ناشوکری / naşukrî/: ناو. سپڵەیی؛ پێنەزانی ‹نەبێتە ناشوکری، ئەمە ژیان نییە، ژانە!› ☰ نمک نشناسی؛ ناسپاسی

ناشۆ / naşo/: ئاوەڵناو. محاڵ؛ تایبەتمەندی شتێ کە نەبووە و نابێ ☰ ناممکن

ناشۆر / naşor/: ئاوەڵناو. بەرگ و کەڵپەلێ کە بە خاوێنی ڕادەگیرێ بۆ ڕۆژی لازم ☰ لباس پاکیزه برای مواقع لزوم

ناشەر / naşer/: ناو. ناڕەوا ☰ ناروا

ناشی / naşî/: ئاوەڵناو. ١. ☜ **ناشارەزا** ٢. تازەکار ☰ ١. ☜ **ناشارەزا** ٢. مُبتدی

ناشیرن / naşîrin/: ☜ **ناشیرین**

ناشیرنی / naşîrinî/: ☜ **ناشیرینی**

ناشیرین / naşîrîn/: ئاوەڵناو. ناشرین؛ ناشیرن؛ نەشیرین: ١. ناحەز؛ بێبەش لە جوانی ٢. بە ئاکار و قسەی خراپەوە ٣. ناپەسن ‹ئاکاری ناشیرین› ☰ ١. زشت؛ بدگل ٢. زشتخو ٣. ناپسند

ناشیرینی / naşîrînî/: ناو. ناشیرنی؛ ناشیرینیەتی؛ ناحەزی؛ بێبەشی لە جوانی ☰ زشتی

ناشیرینیەتی / naşîrînyetî/: ☜ **ناشیرینی**

ناشیزە / naşîze/: ☜ **ناچیزە**^{1}

ناشێ / naşê/: ئاوەڵکار. باڵێ؛ لەوە ناچێ ☰ بعید است

ناعار / na'ar/: ئاوەڵناو. بێعار؛ پنتی؛ گەڤەندە؛ بەبێ هەستی تەریقەو بوون ☰ بی‌عار

ناعال / na'al/: ئاوەڵناو. بێبایەخ؛ بێقەدر ☰

بی‌ارزش

ناعس / na's/: ئاوەڵناو. ١. تەمەڵ؛ تەوەزەل ٢. بێکارە و بێ‌کەڵک ☰ ١. تنبل ٢. بیکاره

ناعلاج / na'(i)lac/: ☜ **ناچار١**

ناعنا / na'na/: ☜ **نەعنا**

ناعنە / na'ne/: ☜ **نەعنا**

ناعوایش / na'wayîş/: چاوگ. میاو‌ـمیاو کردنی پشیلە ☰ میو ـ میو کردن گُربه

ناعور / na'ûr/: ☜ **ناعورە**

ناعورە / na'ûre/: ناو. ناعوور؛ چەرخێ کە دە ناو بیردا و بە چوارپێ ئاوی پێ دەخەنە دەر ☰ چرخِ چاه که با حیوان بالا می‌کشند

ناعەسڵ / na'es(i)ł/: ئاوەڵناو. ناحەسڵ؛ نارەسەن؛ ناجسن ☰ بدلی

ناعیلاج١ / na'îlac/: ئاوەڵناو. ناچار؛ مەجبوور ‹پیاوی هەژار ناعیلاجە زۆر شت قبووڵ بکا›☰ ناچار

ناعیلاج٢: ئاوەڵکار. چاری‌ناچار؛ لەناچاری، بەمەجبووری ‹ناعیلاج بە دەستی لەرزۆکەوە، بە دارووکەیەکەوە کە بە دەستمەوە بوو، خۆم بە سەر جندۆکەی مەلعوون دادا! «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ ناچار

ناعیلاجی١ / na'îlacî/: ناو. ناچاری؛ مەجبووری ‹دەس، لە دەریادا، دەبا بۆ پووشێ ئینسانی غەریب/ ناعیلاجی مەرد ئەکا ئەڵبەت بە نامەرد ئەی ڕەفیق! «حەمدی»› ☰ ناچاری

ناعیلاجی٢: ئاوەڵناو. ناچاری؛ مەجبووری؛ زۆرەکی ‹بە زەهری ناعیلاجیتە لە ناکەس ویستنی لوقمە/ بە مردنتە کە گوێی ناشی ئەخنکێنێ خرۆشی نەی «گۆران»› ☰ اجباری

ناغار / nağar/: ☜ **ناخار ـ٣**

ناف / naf/: ناو. وەگ؛ چاخ؛ هەڕەت؛ جەنگە ☰ موسم

نافات / nafat/: ☜ **ناخاس**

نافام / nafam/: ☜ **نەفام**

نافامی / nafamî/: ☜ **نەفامی**

نافک / nafik/: ناو. ١. ☜ **نێوک ـ١** ٢. کاکڵ؛ ناوکە بادام و گوێز و ... ☰ ١. ☜ **نێوک ـ١** ٢. مغز بادام و گردو و...

نافەرمان / naferman/: ئاوەڵناو. سەرشەق؛ سەربزێو ☰ نافرمان

نافەرمانی / nafermanî/: ناو. سەربزێوی ☰ سرکشی

نافەساڵ / nafesał/: ئاوەڵناو. ناحەز؛ ناشیرین ‹سەد شاعیر هەر یەک چەند شەو خۆی جیڕەبابە داوە، قەسیدەی پڕ لە درۆی گەورەی بە قەد و بالای نافەساڵی خەلیفە یان پادشادا هەڵگوتووە «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ بدریخت

نافەک / nafek/: ناو. نیفەک؛ نێفۆک؛ نێفەک؛ نومبەچۆ: ١. پارچەی سێ‌سووچی ناوەڕاستی دەرپێ ٢. پزوو؛ پزگ؛ جێ هۆجەنەی دەرپێ ☰ ١. خشتک شلوار ٢. نیفه؛ جای بند تُنبان

⊡ **نافەک برین**: *[کنایه]* بێ‌حورمەتی کردن؛ ئەتک کرن ☰ توهین کردن

ناڤ / nav/: ناو. ١. ☜ **نێو ـ١** ٢. دوڕ؛ دەرونی هەر شتێ ‹تیرەک ژ قەوسێ مال زراف/ تێ دل قەوی تاڤێژە ناڤ «مەلای جزیری»› ٣. ☜ **نێوک ـ١** ☰ ١. ☜ **نێو ـ١** ٢. وسط ٣. ☜ **نێوک ـ١**

⊡ **ناڤ ئانین**: درکاندنی ناوی شتێ ☰ نام چیزی را آشکار کردن

ناڤ برن: باس کردن ☰ نام بُردن

ناڤ تێدان: ناڤ دان؛ دنەدان ☰ تشجیع کردن

ناڤ چوون: ڕەوان بوون؛ تووشیاری بەلەفیرە بوون ☰ اسهال بودن

ناڤ دان: ☜ **ناڤ تێدان**

ناڤ دانین: ناڤ لێ‌کرن؛ ناو بۆ کەسێ یان شتێ دیتنەوە و پەسند کردن ☰ نام نهادن

ناڤ کرن: ناو دەرکردن؛ ناودار بـوون ⚑ مشـهور شدن

ناڤ لخۆدان: خۆ هەڵکێشان ⚑ لاف زدن

ناڤ لێ کرن: ☜ **ناڤ دانین**

ناڤئێش /nav'êş/: ناو. زگـئیشه ⚑ شکمدرد

ناڤانـدن /navandin/: چـاوگ. نـاو لـێ نـان ⚑ نامیدن؛ نام بر چیزی یا کسی گذاشتن

ناڤبار /navbar/: ناو. ۱. تریان؛ قەرتاڵەی میوە ۲. سەربار؛ باری زیادی ⚑ ۱. سبد میوه ۲. اضافه بار

ناڤبـارک /navbarik/: نـاو. ۱. ناڤـباری پچـووک؛ قەرتاڵۆکە ۲. نێوباری کەم؛ سـەرباری هنـدک ⚑ ۱. سبد کوچک ۲. اضافه بار کم

ناڤبرو /navb(i)rû/: نـاو. ۱. تـوێڵ؛ ناوچـاوان ۲. بەینی دوو برۆ ⚑ ۱. پیشانی ۲. میان دو ابرو

ناڤبری /navb(i)rî/: ☜ **ناوبراو**

ناڤبریـک /navb(i)rîk/: نـاو. چیـل؛ پـەرژین ⚑ پرچین

ناڤبڕ /navbiř/: ☜ **ناوبڕ**

نـاڤبڕک /navbiřk/: ناو. بەرزەک؛ بـەرزایی نێـوان دوو شت ⚑ میانه

ناڤبژی /navb(i)jî/: نـاو. نـاوبژی؛ نـاوجی؛ کـاری کەوتنە بـەینی دوو دژەوە بـۆ ئاشـت کردنـەوە و پێکهێنانیان ⚑ میانجیگری

ناڤبژیکەر /navb(i)jîker/: ☜ **ناوبژی ـ۲**

ناڤبۆری /navborî/: ☜ **ناوبراو**

ناڤبەر /navber/: نـاو. ۱. ناڤبەین؛ نێوان؛ مابـەین ‹گوندێ مە ل ناڤبەرا دوو چیایانـە› ۲. سەرپشـک؛ خاوەن هەڤیازی ⚑ ۱. مابین ۲. صاحب امتیاز

ناڤبەرکار /navberkar/: ☜ **ناوبژی**

ناڤبەنـد /navbend/: نـاو. ناوەڕاسـت؛ ناوەنـد ⚑ وسط

ناڤبەین /navbeyn/: ☜ **ناڤبەر ـ۱**

نـاڤبێژ /navbêj/: ناو. ۱. وەکیل؛ پارێزەر لە دادگا ۲. تکاکار ۳. دەلاڵی شتفرۆش ⚑ ۱. وکیل مدافع ۲. شفیع ۳. سمسار

ناڤتـەنگ /navteng/: نـاو. تەنگـە؛ کەمەربەنـدی زین و کورتان ⚑ تنگ ستور

ناڤجەژنان /navcejnan/: نـاو. ناوجەژنان؛ مـانگی نێوان شەشەکان و قوربان ⚑ ذی‌القعده

ناڤچاڤ /navçav/: ☜ **نێوچاوان**

ناڤچاڤترش /navçavtirş/: ☜ **نێوچاوان‌گرژ**

ناڤچـال /navçal/: ئاوەڵـناو. کـووڕ؛ کـۆد؛ کـاس؛ باهوو؛ قووپاو؛ داقوپاو؛ هەڵگەڕاو وەک ناوی کاسە ⚑ مُقعر

ناڤچە /navçe/: ☜ **ناوچە ـ۱**

ناڤچەق /navçeq/: ناو. ۱. ناوەڕاست؛ دوڕ؛ ناوەنـد ۲. */شـوورەیی/* ناوگەڵ ⚑ ۱. نقطەی وسط ۲. بین دو ران

ناڤچەنگ /navçeng/: ناو. بـن‌هـەنگڵ؛ بنـەنگڵ ؛ کەوش ⚑ زیربغل

ناڤچی /navçî/: ☜ **ناوبژی**

ناڤچیت /navçît/: نـاو. ۱. ☜ **ناوبژی** ۲. دەلاڵـی شت فرۆش ⚑ ۱. ☜ **ناوبژی** ۲. سمسار

نـاڤخۆ /navxo/: ئاوەڵـناو. خۆمانـە؛ خۆمـانی؛ بەرانبەر بە بێگانە ⚑ خودمانی

ناڤدار /navdar/: ئاوەڵـناو. ۱. ☜ **نێـودار** ۲. پـڕ؛ تژی؛ پێچەوانەی بەتاڵ ⚑ ۱. ☜ **نێودار** ۲. پُر

ناڤدایەک /navdayek/: ئاوەڵناو. ۱. ژێراو؛ بنـاو ۲. دەمشڕ؛ جوێن‌فرۆش ⚑ ۱. غوطەور ۲. بددهن

ناڤدایی /navdayî/: ☜ **ناڤدێر**[۱]

ناڤدۆ /navdo/: ناو. نادۆک؛ دارمەشـکە ⚑ چـوب سەپایەی مشک

ناڤدەر /navder/: ناو. بەردەرانە؛ تەکیـەی دەرگـا ⚑ ضلع پایین چهارچوب در

ناڤدەرگ /navderg/: ناو. مۆغەرە؛ بڕبـڕەی پشـت ⚑ ستون فقرات

ناڤدەست / navdest/: ناو. لەپ؛ بەری دەست ⚑ کف دست

ناڤدەشت / navdeşt/: ☜ ناودەشت

ناڤدەنگ / navdeng/: ☜ ناوبانگ

ناڤدێر١ / navdêr/: ناو. ناڤدایی؛ نامزات؛ نامزەد؛ ناودێر؛ بەربژار؛ ناڤلێکری؛ ناڤکری؛ هەمشێر؛ ئەمشێر؛ کەسێ کە بۆ ئەنجامدانی کارێک دەستی لە سەر نراوە یان بۆ خۆی هاتۆتە پێشەوە ‹ناڤدێری نوێنەرایەتی› ⚑ نامزد؛ کاندیدا

ناڤدێر٢: ناوەڵناو. ١. ناڤ/ ناو بۆ داندراو؛ ناو لە سەر نراو ٢. ☜ **نێودار** ⚑ ١. نامنهادە شدە ٢. ☜ **نێودار**

ناڤران / navran/: ناو. ناڤرە؛ ناوگەڵ؛ شەقی نێوان دوو لینگ ⚑ میان ران‌ها

ناڤرۆ / navro/: ☜ **ناڤرۆژ**

ناڤرۆجە / navroce/: ☜ **ناڤرۆژ**

ناڤرۆژ / navroj/: ناو. ناڤرۆ؛ ناڤرۆجە؛ نیوەڕۆ ⚑ نیمروز

ناڤرۆنک / navronik/: ☜ **ناڤروو**

ناڤروو / navrû/: ناو. ناڤرۆنک؛ جزیرەی نێوان ڕووبار ⚑ جزیرەی واقع در رودخانه

ناڤرە / navre/: ناو. ١. جزیرە؛ ئاد؛ دوڕگە ٢. ☜ **ناڤران** ⚑ ١. جزیرە ٢. ☜ **ناڤران**

ناڤزک / navzik/: ناو. ١. چەشگە؛ هەناو ٢. سی و جەرگ و دڵ ⚑ ١. احشاء ٢. دل و جگر و ریە

ناڤسال / navsal/: ناوەڵناو. کالە؛ کامڵ؛ نە پیر نە جوان ⚑ میانسال

ناڤساڵ / navsał/: ناوەڵناو. تازە پیر؛ نێوان‌ساڵ ⚑ میانسال

ناڤسەر / navser/: ناو. ترۆپک؛ دوند؛ بەرزترین شوێن (لە کێو یان دار) ⚑ بلندترین نقطه (در کوه یا درخت)

ناڤسەرک / navserik/: ناو. ١. کلاوزێڕ ٢. تاج؛ تانج ⚑ ١. زرّین کُلاه ٢. تاج

ناڤشان / navşan/: ☜ **ناوشان**

ناڤقۆڵنج / navqołinc/: ☜ **ناوشان**

ناڤقەد / navqed/: ☜ **ناوقەد**

ناڤک / navik/: ناو. ١. ☜ **نێوك ـ١** ٢. کاکڵ؛ ناوکی بادام و گوێز و ... ⚑ ١. ☜ **نێوك ـ١** ٢. مغز بادام و گردو و...

ناڤکری / navk(i)rî/: ☜ **ناڤدێر١**

ناڤکەل / navkel/: ناو. گەڵ؛ دوڕ هەردوو ڕان ⚑ میان هر دو ران

ناڤگوتراو / navgutraw/: ☜ **ناوبراو**

ناڤگە / navge/: ناو. ڕەزاو؛ ڕێژاو؛ شوێنێ کە دوو چەم دەگەنەوە یەک ⚑ محل بە هم پیوستن دو رودخانە

ناڤگین / navgîn/: ☜ **ناوەڕاست**

ناڤلێکری / navlêk(i)rî/: ☜ **ناڤدێر١**

ناڤماڵ / navmal/: ناو. مردەماڵ؛ کەلپەلی ماڵ ⚑ اثاثیە

ناڤماڵی / navmalî/: ناو. کارەکەر؛ کلفەت؛ چێری؛ خدامە؛ قەرەواش ⚑ کُلفَت؛ خدمتکار زن

ناڤنج / navinc/: ناو. مامناوەند؛ نێڤی؛ ناونجی ⚑ میانە

ناڤنۆ١ / navno/: ناو. ١. خزمی دوور ٢. کاری بە درۆ، خۆ هەژار و نەدار شاندان ⚑ ١. فامیل دور ٢. خود را بە فقیری زدن

ناڤنۆ٢: ناوەڵناو. ناوزڕاو؛ بەدناو ⚑ بدنام

◘ **ناڤنۆ بون**: بەدناو بوون؛ ناو زڕان ⚑ بدنام شدن

ناڤنۆ کرن: بەدناو کردن ⚑ بدنام کردن

ناڤنەتەوەیی / navneteweyî/: ☜ **نێونەتەوەیی**

ناڤنەژادی / navnejadî/: ☜ **نێونەتەوەیی**

ناڤودەنگ / nav û deng/: ☜ **ناوبانگ**

ناڤۆ / navo/: ناوەڵناو. تازە؛ نوێ؛ نۆ ⚑ تازە

ناڤەر١ / naver/: ناو. دالان ⚑ راهرو

ناڤەر٢: ئاوەلکار. ئێرە؛ ئەیرە؛ جێگـای ئامـاژە پـێ کراو ▤ اینجا

ناڤەر٣: جێناو. ئێرە؛ ئەیرە؛ لەم شوێنە ▤ اینجا

ناڤەرۆک / naverok/: ☜ **ناوەرۆك**

ناڤەند / navend/: ☜ **ناوەند**

ناڤی / navî/: ناو. دوڕ؛ مەیان ▤ میان

ناڤین / navîn/: ☜ **ناوین**٢

ناق / naq/: ناو. گەروو؛ قوڕگ ▤ گلو

⊡ **ناق گرتن:** دەس نیانـە نـاق؛ قـوڕگ گـرتن ▤ خرخره را گرفتن

ناق هاتنە یەکد قوڕگ گیران ▤ گلو گرفتن

ناقابل / naqabil/: ☜ **ناقابیل**

ناقابیـل / naqabîl/: ئاوەلـناو. ناقابـل: ١. *[پلار]* کارلەدەست نەهاتوو ٢. بێبایەخ؛ کەمقـەدر ▤ ١. بیکاره ٢. بی‌ارزش

ناقایل / naqayil/: ئاوەلناو. ناڕازی ▤ ناخشنود

ناقایلی / naqayilî/: ☜ **ناڕەزایی ـ١**

نـاقر / naqir/: نـاو. ناقـڕ؛ ناقـڕە: ١. گـەردن؛ دەرەوەی گەروو ٢. کاری نیوەچڵ ▤ ١. گردن ٢. کار ناتمام

ناقڕ / naqiř/: ☜ **ناقر**

ناقڕە / naq(i)ře/: ☜ **ناقر**

نـاقڕێ / naqřê/: نـاو. ناخـڕە؛ گـەروو؛ گـەرووی؛ گەڵوو ▤ گلو

ناقورچ / naqurç/: ☜ **نوقورچك**

ناقوڵچ / naqułç/: ☜ **نوقورچك**

ناقۆ / naqo/: نـاو. نەقـە؛ بـاقۆ؛ جـۆرێ ماسـی ▤ نوعی ماهی

نـاقۆڵا / naqoła/: ئاوەلناو. ١. ناڕێک؛ چـەفت؛ لار؛ خوار و خێچ ‹دیواری ناقۆڵا› ٢. *[کنایە]* قسـەزان و قسـەخۆش ▤ ١. نـاهموار؛ ناهنجـار ٢. سـخندان و شیرین کلام

ناقە / naqe/: ☜ **نقە**١

ناقەک / naqek/: ئاوەلناو. وشک؛ ویشک؛ ئیشـک؛ هشک ▤ خُشک

نـاقی / naqî/: ئاوەلـناو. دژلـەوەڕ؛ دژخـۆراک ▤ بدخوراک (حیوان)

ناک١ / nak/: ☜ **نێوك ـ١**

ناک٢: ئاوەلناو. فەقیر؛ بێچارە ▤ بینوا

. ناک٣: پاشگر. خاوەن ‹نەمناک؛ سامناک› ▤ ـ ناک

ناکا١ / naka/: ئاوەلـکار. نووکـە؛ هەنووکـە ▤ هـم اکنون

ناکا٢: ئامراز. ١. تۆ بێژی؛ تـۆ بڵـێی ‹ناکـا بارانێـک بباریْ!› ٢. لەوانەیە؛ بەم نزیکانە ‹تۆ بڕۆ ناکا منیش هاتم› ▤ ١. دور نیست ٢. به زودی

ناکـار / nakar/: ئاوەلناو. لە کـار کـەوتوو ▤ از کـار افتاده

⊡ **ناکار کردن:** لە کار خستن ‹لێی دا ناکاری کرد!› ▤ ناکار کردن

ناکارا / nakara/: ئاوەلناو. لامۆ؛ بێتـام؛ ئـاوەکی ▤ آبکی

ناکام / nakam/: ئاوەلناو. بێمراد ▤ ناکام

ناکـامگیر / nakamgîr/: ئاوەلـناو. غافڵگیر؛ بێئاگاداری؛ تووشی بارودۆخی پێش‌بـینی‌نـەکراو ▤ غافلگیر

ناکامی / nakamî/: ☜ **نامرادی**

ناکـاو / nakaw/: ئاوەلـکار. نکـاو؛ نـوکم؛ نـەکاو؛ کـتوپـڕ؛ کـوتوپـڕ؛ ناگـەهان؛ گزوگومبـەت ▤ ناگهان

نـاکردنی / nakird(i)nî/: ئاوەلـناو. خەیاڵـی؛ دەستنەداو ▤ نشدنی

ناکشت / nakişt/: ئاوەلکار. ئەم لایە ▤ این طرف

ناکڵۆک / nak(i)łok/: ☜ **نەکڵۆك**

ناکڵۆکار / nak(i)łokar/: ئاوەلناو. ناکولۆکار؛ ناقۆڵا؛ زبر و خوار و خێچ ▤ ناهنجار

ناکولۆکار / nakułokar/: ☜ **ناکڵۆکار**

ناكۆ / nako/: ئاوەلكار. دەنا؛ ئەگەرنە ≌ وگرنە

ناكۆك / nakok/: ئاوەلناو. ١. بێ کەیف ‹ئیمڕۆ ناکۆکم› ٢. ناسازگار ‹حیزبەکان لەگەڵ یەکدا ناکۆکن› ≌ ١. پریشان‌احوال ٢. ناسازگار

ناكۆكی / nakokî/: ناو. ١. بێ کەیفی ٢. مابەین ناخۆشی ‹ناکۆکی کەوتە نێوانیان› ≌ ١. بدحالی ٢. کدورت

ناكەس / nakes/: ئاوەلناو. نەکەس؛ ناجسن؛ خوێڕی ‹گەورەنوجاخان دەرچوون بە عەبەس/ کەس بوونە ناکەس ، ناکەس بوونە کەس «فولکلۆر»› ≌ ناکس

ناكەسبەچە / nakesbeçe/: ئاوەلناو. بنمیتانە؛ نانەجیب ≌ بداصل؛ نانجیب

ناكەسی / nakesî/: ناو. ناپیاوی ≌ نامردی

ناگا / naga/: ئاوەلکار. کوتوپڕ؛ ناکاو ‹بە نیم نیگای ناز ناگا دیای تۆ/ بە زوڵف حەبەش پەشێویای تۆ «بێسارانی»› ≌ ناگاه

ناگرنگ / nag(i)ring/: ئاوەلناو. ناسەرەکی؛ کەمبایەخ ≌ کم‌اهمیت

ناگوزووری / naguzûrî/: ناو. نامانگووری؛ دەستەنگی؛ فەقیری ≌ بینوایی؛ تنگدستی

ناگوناح / nagunaĥ/: ئاوەلناو. بێ‌تاوان؛ بێ‌سووچ ≌ بی‌گناه

ناگەوار / nagewar/: ئاوەلناو. ناخۆش؛ تاڵ ‹هەواڵێکی ناگەوار و دلتەزێنە!› ≌ ناگوار

ناگەهان / nagehan/: ☜ **ناكاو**

ناڵ / nal/: ناو. ١. ☜ **ناڵ** ٢. پرزەی باریکی دوو قەڵەمی قامیش ‹ناڵی مەسەلی حاڵی لە ئەشکەنجەیی غەمدا/ وەک ناڵە لە نەیدا، وەکوو ناڵە لە قەڵەمدا «ناڵی»› ≌ ١. ☜ **ناڵ** ٢. رشتەی نازک درون قلم نی

نالایق / nalayiq/: ☜ **ناسزا**^{2}

نالایەنە / nalayene/: ☜ **ناڵین**

نالاییش / nalayîş/: ☜ **ناڵین**

نالبەند / nalbend/: ☜ **ناڵبەند**

نالبەنیش^{1} / nalbenîş/: ناو. کاری نەخش کردن لە قوماش ≌ کار نقش در آوردن روی پارچه

نالبەنیش^{2}: ئاوەلناو. لە سەر لا خەفتگ ≌ بر پهلو خوابیده

نالبیڕ / nalbîř/: ناو. داری هەنار ≌ درخت انار؛ ناربُن

نالجاخ / nalcax/: ناو. ١. پێمەڕۆکە؛ بیڵچە ٢. زەنگن؛ قولینگی زەوی کۆڵین ≌ ١. بیلچە ٢. کُلنگ

نالجخ / nalcix/: ناو. تەور؛ بیور ≌ تبر

نالڤەن / nalven/: ☜ **ناڵبەند**

نالک / nalik/: ناو. ١. قاپقاپ؛ سۆڵ؛ سەرپایی ٢. کەوشی سووک و بێ‌پاژنە ≌ ١. دمپایی ٢. نعلین

نالمکی / nalmikî/: ناو. سینی پچووک؛ قاوەسینی ≌ سینی کوچک

نالن / nalin/: چاوگ. *[کنایە]* فریو دان ≌ فریب دادن

نالنی / nalnî/: ☜ **ناڵە**

نالووس / nalûs/: ئاوەلناو. خێخ؛ زبر؛ زوور ≌ زبر

نالەبار / nalebar/: ئاوەلناو. نەبار: ١. ناڕێک؛ ناخار؛ بەرز و نزم؛ پڕ لە کەندولەند ٢. ناباب؛ نەباو ‹بەدڕەوت و بەکەوت و چەوت و لاری/ بەدکاری، نەیاری، نالەباری! «هەژار، *مەم و زین*»› ٣. ناپۆڕ؛ نەپۆڕ ≌ ١. ناهموار ٢. ناباب ٣. نتراشیده

نالەت / nalet/: ☜ **نەعلەت**

نالەنە / nalene/: ☜ **ناڵین**

نالی / nalî/: ناو. ناڵی؛ نالیک؛ ناهلیک؛ نوهلیک؛ دۆشەک؛ متێل؛ مرتێل؛ ڕایەخی نەرم بۆ لە سەر خەوتن ≌ تُشک

نالیک / nalîk/: ☜ **نالی**

نالین / nalîn/: ☜ **ناڵین**

نالێن / nalên/: ناو. قاپقاپ؛ سۆلی لە تەختە ▤ نعلین چوبی

ناڵ / nał/: ناو. نال: ۱. پێڵاوی یەکسم ۲. پارچە ئاسنی ژێر پاژنەی کەوش ▤ ۱. نعل ستور ۲. نعلچە کفش

⊡ **ناڵ کردن:** ۱. ناڵ بۆ یەکسم کردن ۲. ناڵ لە کەوش دان ۳. تاشینی لایەکی دار بۆ جووت بوون ٤. */مەجاز/* فریو دان و دەس بڕین ٥. */مەجاز/* کەسی بێئاگار ترۆ کردن ▤ ۱. نعل بە پای ستور زدن ۲. نعلچە بر کفش زدن ۳. تراشیدن چوب برای جفت شدن با چوب دیگر ۴. فریب دادن ۵. سر جای خود نشاندن

ناڵان / nałan/: ئاوەڵکار. ناڵەناڵ؛ بە نکەوە؛ بە نک و ناڵە؛ بە ناڵەوە؛ بە ناڵەناڵەوە؛ بە نک و ناڵەوە ▤ نالان

ناڵانج / nałanc/: ☜ **ناچار**^{1}

ناڵاندن / nałandin/: ☜ **ناڵین**

ناڵانن / nałanin/: ☜ **ناڵین**

ناڵای / nałay/: چاوگ. ناڵاندن ▤ نالیدن

ناڵبەکی / nałbekî/: ناو. ژێرئیستیکان؛ ژێرپیاڵە ▤ نعلبکی

ناڵبەن / nałben/: ☜ **ناڵبەند**

ناڵبەند / nałbend/: ناو. ناڵبەن؛ ناڵوەن؛ ناڵبەند؛ سۆلبەند؛ ناڵڤەن؛ سمتراش؛ کەسێ کە یەکسم ناڵ دەکا ‹هەر بارگیرێکی بە سەرسم فێر بێ/ پێی ئەڵێن یاخوا ناڵبەندت کوێر بێ «پیرەمێرد»› ▤ نعلبند

ناڵچە / nałçe/: ناو. ناڵی کەوش ▤ نعلچەی کفش

ناڵدار / nałdar/: ناو. یەکسمی سواری ‹ناڵدار هاتووە ناڵی پەڕاندووە، باڵدار هاتووە باڵی وەراندووە «مەسەل»› ▤ چارپای سواری

ناڵوەن / nałwen/: ☜ **ناڵبەند**

ناڵە / nałe/: ناو. ناڵنی؛ وت؛ نووزە؛ نکوناڵ؛ ئاخ و ئۆف لە بەر دەرد و خەم ▤ نالە

⊡ **ناڵە کردن:** ☜ **ناڵین**

ناڵەکی / nałekî/: ناو. پاژنەی ژێر کەوش ▤ پاشنەی زیرین کفش

ناڵەناڵ / nałenał/: دەنگەناو. دەنگی ناڵەی زۆر ‹ناڵەناڵی تێ لەو نەخوەشخانە/ ناڵەی پیر نییە زاڵەی جوانە «فۆلکلۆر»› ▤ نالەی بسیار

ناڵی / nałî/: ناو. ناڵی؛ دۆشەکە ▤ تُشک

ناڵیچە / nałîçe/: ناو. دۆشەکۆڵە ▤ تُشکچە

ناڵین / nałîn/: چاوگ. تێنەپەڕ. //ناڵیت؛ دەناڵی؛ بناڵە// ناڵاندن؛ ناڵانن؛ ناڵاییش؛ ناڵایەنە؛ ناڵەنە؛ ناڵین؛ ناڵە کردن؛ زمیهتن؛ زمین: ۱. لە بەر ئێش و ژان دەنگ بەرز کردنەوە ‹لە ئێشا ناڵین› ۲. کڕووزانەوە؛ بزواندنی بەزەیی یان هاودەردی کەسێ، بە شین و ناڵە لە بارودۆخی خۆ گلەیی کردن ‹هە ناڵی! بەڵکوو بیکێشی بە ناڵین/ بناڵە! دامەنیشە مات و مەبهووت! «ناڵی»› ▤ ۱و۲. نالیدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەناڵین

نام^{1} / nam/: ☜ **نێو-۱**

نام^{2}: ئامراز. ۱. یان؛ یا؛ نا ‹نام تۆ بچۆ نام من دەچم› ۲. نازانم؛ داخوم؛ ئاخۆ ‹نام بۆ نەهات؟!› ▤ ۱. یا ۲. راستی

ناما / nama/: ئاوەڵکار. ۱. دەغیلە ۲. دەی ▤ ۱. زینهار ۲. حرف تشجیع

نامارک / namarik/: ☜ **ناموبارەك**

نامارەک / namarek/: ☜ **ناموبارەك**

ناماقووڵ / namaqûł/: ئاوەڵناو. ۱. ناپەسەن؛ نەشیاو ۲. بێقەدر؛ بێفەڕ ۳. نەچێ؛ نەگونجاو. هەروەتا: **ناماقووڵی** ▤ ۱. ناپسند ۲. بی‌ارج ۳. نسنجیدە

نامامیەد / namamyed/: ئاوەڵناو. تازەکار؛ ناشی؛ تازە فێرەکار ▤ تازەکار

نامانگووری / namangûrî/: ☜ **ناگوزووری**

نامدار / namdar/: ☜ **نێودار**

نامراد / nam(i)rad/: ئاوەڵناو. ناکام ☰ ناکام

نامرادی / nam(i)radî/: ناو. ناکامی ☰ ناکامی

نامردی / namirdî/: ☜ **ناپیاوی**

نامرۆڤ / nam(i)rov/: ☜ **ناپیاو**

نامزات / namzat/: ☜ **ناڤدێر١**

نامزەد / namzed/: ☜ **ناڤدێر١**

نامڤەت / namvet/: ئاوەڵناو. بەدناو؛ ناوزڕاو ☰ بدنام؛ رسوا

نامل / namil/: ناو. ناوشان؛ کۆڵ؛ نێوان هەر دوو پیل ☰ شانە؛ کول

نامنایەرە / namnayere/: چاوگ. دانەواندن؛ کۆمەو کردن ☰ خم کردن

نامەوارەک / nam(i)warek/: ☜ **ناموبارەك**

نامویارەک / namubarek/: ئاوەڵناو. نامارەک؛ نامارک؛ ناموارەک؛ بەدودم؛ شووم؛ نەحس؛ جووتقۆشە ☰ نامیمون

نامۆ / namo/: ئاوەڵناو. بیانی؛ بێگانە؛ غەریبە؛ غەوارە ☰ بیگانە

نامۆبێز / namobêz/: ئاوەڵناو. بێگانەبێز؛ بێزار لە بێگانە ☰ بیگانەگریز

نامۆس / namos/: ☜ **ناموس**

نامۆیی / namoyî/: ناو. بێگانەیی؛ غەریبەیی ☰ بیگانگی

ناموس / namûs/: ناو. نامۆس: ١. ئابڕوو؛ شەرەف؛ سەربەرزی ‹ئێمە لەم شەڕەدا ناموسمان پاراست› ٢. *[مەجاز]* ژن، دایک، خۆشک یان کچی پیاو کە پاراستنی ئابڕوویانی لە ئەستۆدایە ‹چاوی لە دووی ناموسی خەڵک بووا› ٣. ڕێوشوێن؛ پێودان؛ قانوون؛ یاسا؛ ڕەسم و شێواز ‹زا و مەرگ ناموسی سروشتە› * هەروەها: **ناموسی** ☰ ١. آبرو؛ شرف ٢. ناموس ٣. قانون

ناموسفرۆش / namûsf(i)roş/: ئاوەڵناو. *[پلار]* گرنگی‌نەدەر بە ناموس ‹نە ناموس‌فرۆش نە پووڵپەرستم/ حەیا و حورمەتم نادەم لە دەستم «موفتی پێنجوێنی»›. هەروەها: **ناموس‌فرۆشی؛ ناموس‌پەرست؛ ناموس‌پەرستی** ☰ ناموس‌فروش

نامە١ / name/: ناو. ١. نەمەک؛ کاغەز؛ دەستنووس؛ نووسراوەیەک بۆ کەسێکی تایبەت و دیاریکراو ‹نامەکەت گەیی نامە بان چاوم/ بە دووریت قەسەم بۆ تۆ تاساوم «فۆلکلۆر»› ٢. نەمەک؛ کاغەزێک کە نامەی تێدا نووسرابێ ‹من ڕۆژگارێک شیعر و نامە دەسخەتییەکانی [سەید ڕەشیدی خانەقا]م کۆ دەکردەوە کە بە ڕاستی لە نرخاندن نایەن «هەژار، چێشتی مجێور»› ٣. کتێب؛ پەرتووک ‹سەرنامەیێ نامە نامێ ئەڵلاه/ بێ نامێ وی ناتەمامە وەڵلاه «خانی»› ٤. ☜ **نێو١** ٥. نامیلکە؛ دوانامە؛ نووسراوەی کۆتایی خوێندکاری ☰ ١و٢. نامە ٣. کتاب ۴. ☜ **نێو١** ۵. پایان‌نامە

نامە٢: دەنگ. ١. ناما؛ نامەردان؛ دەغیلە ‹قاوەچی گوتی: نامە خۆت بشارەوە! دەستەیەک ژاندارم و شارەبانی هاتن لە تۆیان دەپرسی و ڕەنگە بگەڕێنەوە «هەژار، چێشتی مجێور»› ٢. دەی؛ وشەی دنەدان ‹نامە! ڕاکەن بیگەنێ!› ☰ ١. زنهار ٢. کلمەی تشجیع

ـ نامە٣: پاشەوشە. نووسراوەیەک لەمەڕ مەبەستێکەوە ‹شوناسنامە؛ ڕۆستەم‌نامە؛ سەرنامە› ☰ ـ نامە

نامەبەر / nameber/: ناو. پەیک؛ پۆستەچی؛ ئەوەی کاری گەیاندنی نامەیە ☰ نامەرسان

نامەت / namet/: ئاوەڵناو. نەهامەت؛ نامەد؛ نەگبەتی ☰ نکبت‌بار

نامەتش / nametiş/: چاوگ. ١. لوول‌دان؛ پێچان ٢. با دان؛ هۆندنەوە ☰ ١. پیچاندن ٢. تاب دادن

نامەحرەم / nameĥrem/: ئاوەڵناو. ١. *[ئیسلام]* تایبەتمەندی ژنێ کە بە پێی شەرع نابێ پیاوێ

چاوی بە سەر و قژ و لەشی بکەوێ ٢. *[ئیسلام]* تایبەتمەندی پیاوێ کە شەرع ڕێ نادا ژنێک دەستی لێ بکەوێ ٣. دگەر؛ بێگانە؛ تایبەتمەندی کەسێ کە جێ بڕوا نییە و نابێ قسەیەکی لە لا بکرێ ☰ ١تا٣. نامحرم

نامەخانە / namexane/: ناو. کتێبخانە ☰ کتابخانە

نامەخوا / namex(i)wa/: دەنگ. ناوخوا: ١. وشەی سەیرمان ‹نامەخوا! ئەو چییە؟› ٢. وشەیەکە بۆ خۆشەویستی شتێک/ کەسێک دەیلێن کە لە چاو نەچێ ☰ ١. وە؛ کلمەی تعجب ٢. کلمەای برای چشم نخوردن (مانند: ماشاءالله)

نامەد^{1} / named/: ناو. بەدبەختی؛ نامەدی؛ ڕەوتی خراپ بۆ هاتن ☰ بدبیاری

نامەد^{2}: ☜ **نامەت**

نامەدار / namedar/: ☜ **نێودار**

نامەدی / namedî/: ☜ **نامەد**^{1}

نامەرد / namerd/: ☜ **ناپیاو**

نامەردان / namerdan/: ☜ **نامە**^{2}**ـ١**

نامەردانە^{1} / namerdane/: ئاوەڵناو. دوور لە کردار و هەڵسوکەوتی پیاوانە ‹گەر بە ئازادی نەژیم مردن خەڵاتە بۆ لەشم/ نۆکەری و سەردانەواندن کاری نامەردانەیە «قانع»› ☰ نامردانە

نامەردانە^{2}: ئاوەڵکار. ناپیاوانە؛ بە نامەردی ‹نامەردانە کوشتیان› ☰ نامردانە

نامەردی / namerdî/: ناو. کار و کردەوەی دوور لە پیاوەتی و مرۆڤایەتی ☰ نامردی

نامەڕەسان / nameřesan/: ناو. نامەگەیێن؛ پۆستچی؛ پۆستەچی ☰ نامەرسان

نامەعلوم / name'lûm/: ئاوەڵناو. کەس‌نەزان؛ لێڵ؛ ناڕوون ☰ مُبهم؛ نامعلوم

نامەگەیێن / namegeyên/: ☜ **نامەڕەسان**

نامەی / namey/: ئاوەڵناو. کڵۆڵ؛ بەدبەخت ☰ بدبخت

نامی / namî/: ناو. ١. ☜ **نێودار** ٢. چۆڵەچرا ☰ ١. ☜ **نێودار** ٢. نیمسوز

نامیایەرە / namyayere/: چاوگ. دانەوان؛ کۆم بوونەوە؛ کۆمەو بوون ☰ خم شدن

نامیزان^{1} / namîzan/: ئاوەڵناو. ناڕێک: ١. نابەرانبەر؛ ناهەمبەر؛ ناتراز ‹تەرازووی نامیزان› ٢. ناکۆک؛ تایبەتمەندی ئەو شتەی ڕێک نەکراوە ‹سەعاتی نامیزان› ٣. شێواو؛ تێکچوو؛ تایبەتمەندی کەسێک وا لە باری ئاوەزەوە ئاڵۆزاوە. هەروەها: **نامیزانی** ☰ ١تا٣. نامیزان

نامیزان^{2}: ئاوەڵکار. ناتەواو؛ ناڕێک ‹نامیزان کار دەکا› ☰ نامیزان

نامیلکە / namîlke/: ناو. ١. سیپارە؛ کتێبۆکە؛ وتارێ کە لە زانستگادا لە لایەن خوێندکارەوە دەنووسرێت ‹نامیلکەی دوکتۆرا› ٢. گوتار؛ نووسراوەیەک بە ٢٠٠ تا ٢٠٠٠٠ وشەوە بۆ بەلاڤۆکی دەرەوەیی، دامەزراوەی فێرکاری یان کۆڕێکی زانستی و پیشەیی کە تێیدا نووسەر بیر و ڕای خۆی لەمەڕ بابەتێکەوە دەربڕیوە ‹ئەم نامیلکەی دوکتور عەلی شەریعەتییەت پێشکەش دەکەین، بیخوێنەوە! وەردیدەوە! وردیکەوە! لێی وردبەوە! «هەژار، چوار *نامیلکە*»› ☰ ١. رسالە ٢. مقالە

نامییە / namîye/: ☜ **نێودار**

نان^{1} / nan/: چاوگ. تێپەڕ. //نات؛ دەنێی؛ بنێ// نیان: ١. چەقاندن ‹دارم ناوە› ٢. دانان؛ شتێ خستنە سەر شتێ ‹نامە سەرم› ٣. تێ‌ڕۆ کردن ‹چت لە گیرفانت ناوە؟› ٤. جارێک بە دار لە تۆپ دان لە کایەی تۆپقاڕدا ‹نام پێوەی› ☰ ١. غرس کردن ٢. نهادن ٣. تو نهادن ۴. توپ را با چوب زدن در بازی

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەنان

نان^{2}: ناو. نانە؛ نوو؛ نۆ؛ نۆن؛ نوون؛ نو: ١. بەرهەمی

ئاردی دە ئاو شێلدراوی پانەوەکراوی بە ئاگر برژاو ‹نانێک کەمتر بخۆ، برسییەک تێر کە! «قسەی نەستەق»› ٢.*[کینایە]* پێخۆر و خۆراکی ڕۆژانە ‹خەریک بووم نانم دەخوارد، هاتنە سەرم› ٣.*[کینایە]* بژیوی ژیان ‹دەبێ کار بکەین و نان دەربێنین› ٤. داهات؛ مووچە ‹کێ بە نانی کارمەندی دەژی؟!› ■ ١و٢. نان ٣. روزی ۴. درآمد

▣ **نان برنشک:** داروو‌کەیێکی لە تیرۆک باریکتر کە نانی سەر ساجی پێ ئەودیو ــ ئەمدیو دەکەن ■ نان برشک

نان بەیات: ☜ **نان پەزیرە**

نان پرسە: چێشت و نانێ کە لە سەرەخۆشیدا دەدرێ بە خەڵک ■ غذایی که در مجلس عزا توضیع می‌شود

نان پەزیرە: نان بەیات؛ نانی کۆن کە شەوی بە سەردا هاتبێتەوە ■ نان بیات

نان تیری: ☜ **نانی تیری**

نان جەژن: ☜ **نانی جێژن**

نان چلە: خۆراکێ کە لە بیرەوەری چل ڕۆژەی مردوودا دەدرێ ■ طعام چهلم متوفی

نان حەفتە: خۆراک و میوانی دان، حەوتەیەک پاش گوازتنەوەی بووک ■ سور هفتەی بعد از عروسی

نان خاڵی: ☜ **نانی ئیشکی**

نان خەتەنە: خەتەنەسووران ■ ختنەسوران

نان ساجی: ١. نان سێر؛ نانێ ساجی؛ نانێ سێلێ؛ نانێ کە بە سێلێ دەکەن ٢. ناوساجی؛ جۆرێ کولێرە کە لە ناو تەشتدا بە ڕۆن سووری دەکەنەوە ■ ١. نان ساجی ٢. گردەی ساجی

نان سەنگەک: نانێ کە لە سەر چەوی سوورەوەبوو دەبرژێ ■ نان سنگک

نان سێر: ١. ☜ **نان ساجی ــ ١** ٢. مەنجەڵێ سەرقەپاخدار ■ ١. ☜ **نان ساجی ــ ١** ٢. دیگ سرپوش‌دار

نان گەنمی: کولێرە چەورە ■ نان روغنی

نان وشکی: ☜ **نانی ئیشکی**

نان وەوی: نانە وەوی؛ چێشت و نانێ کە سێ ڕۆژ لە ماڵەبابی بووکەوە بۆ ماڵ زاوای دەنێرن ■ غذایی که سه روز از خانەی پدر عروس بە خانەی داماد فرستند

نانا تیرە: ☜ **نانی تیری**

نانا ڤەیڤەک: ☜ **نانی زەوماوەند**

نانا ڤەیڤی: ☜ **نانی زەوماوەند**

نانا ڤەیەک: ☜ **نانی زەماوەند**

نانا ڤێک: ☜ **نانی زەوماوەند**

نانۆ پاتیرە: نانی هەڵنەهاتوو ■ نان فطیر

نانۆ وشک: ☜ **نانی ئیشکی**

نانە وەوی: ☜ **نان وەوی**

نانی ئیشک: ☜ **نانی ئیشکی**

نانی ئیشکی: نان خاڵی؛ نان وشکی؛ نانۆ وشک؛ نانی ئیشک؛ نانی بەترسی؛ نانێ پاتی؛ نانێ پەتی؛ نانێ تەرسی؛ نانێ وشکە؛ نوون‌پەتی؛ نانی بەبێ پێخۆر ■ نان خالی

نانی بەتەرسی: ☜ **نانی ئیشکی**

نانی پووە: نانی جۆ و بەڕوو ■ نان بلوط و جو

نانی تەنووری: نانێ تەندووری؛ نانێ کە بە تەندوور برژابێ ■ نان تنوری

نانی تیری: نان تیری؛ نانا تیرە؛ نانێ تیرە؛ نانی تەنک کە بە تیرۆک پان دەکرێتەوە ■ نان لواش

نانی جێژن: *[کینایە]* نان جەژن؛ چێشتێ کە لە جەژندا لێ دەنرێ ■ غذای عید

نانی دەرۆزەیی: ☜ **نانی سواڵ**

نانی زەماوەند: *[کینایە]* نانا ڤەیڤەک؛ نانا ڤەیڤی؛ نانا ڤەیەک؛ نانا ڤێک؛ چێشتێ کە لە زەماوەندا دەخورێ ■ غذای عروسی

نانی سواڵ: *[کنایە]* نانی گەدایی؛ نانی دەرۆزەیی؛ پووڵ و پارەیێ کە بە گەدایی دەس بکەوێ ■ نان گدایی

نانی زەماوەند: *[کنایە]* نانا ڤەیڤەک؛ نانا ڤەیڤی؛ نانا ڤەیەک؛ نانا ڤێک؛ چێشتێ کە لە زەماوەندا دەخورێ ■ غذای عروسی

نانی شەو: *[کنایە]* کەمترین پێخۆری پێویست بۆ ژیان ‹بەڵام بۆ مەسیح دەڵێی چی کە هەتا کوژراوە نانی شەوی نەبوو و بە پێخواسی و بە سواری کەر گەڕاوە؟ «هەژار، چێشتی مجێور»› ■ قوت لایموت

نانی گەدایی: ☜ **نانی سواڵ**

نانی لەفە: سەموون؛ نانی باگێت؛ نانێکی درێژی گرۆڤەرە لە ئاردی سپی دروستی دەکەن ■ نان باگت

نانێ پاتی: ☜ **نانی ئیشکی**

نانێ پەتی: ☜ **نانی ئیشکی**

نانێ تەرسی: ☜ **نانی ئیشکی**

نانێ تەندوری: ☜ **نانی تەنوری**

نانێ تیرە: ☜ **نانی تیری**

نانێ چووچک: نانکێ چووچکا؛ نانکێ چویکا؛ نانێ مێچکا؛ نانێ چووک؛ نانحاجیلەقلەق؛ نانەحاجیلەگلەگ؛ نانەحاجیلەکلەک؛ نانەحاجیلە؛ پەپکە؛ تۆلک؛ تۆلەکە؛ چێچێ؛ قەڕەتوورە؛ گیایەکی یەکسالانەیە بنێکی سپی گۆشتن و لەقێکی ڕاست و لووس و گەلای پەنجەئاسای هەیە، بە گوڵی سپی ئامال بەنەوشەوە ■ پنیرک

نانێ چووک: ☜ **نانی چووچک**

نانێ دەزێ: نانی کۆنی برشاوی ■ نان کهنە و کپک‌زدە

نانێ ساجی: ☜ **نان ساجی ـ١**

نانێ سێلێ: ☜ **نان ساجی ـ١**

نانێ شڤانی: ☜ **نانێ شوانی**

نانێ شکەڤا: ناسکە نان ■ نان تُرد و نازک

نانێ شوانی: نانێ شڤانی؛ دەمووکانە ■ مویزک عسلی

نانێ لەواشە: نانێ گرۆڤەر؛ کولێرەی تەنک ■ نان تافتونی

نانێ مێچکا: ☜ **نانێ چووچک**

نانێ مێزنی: نانی ئەستووری هەویرهەڵاتوو ■ نان کلفت

نانێ مێشا: ☜ **نانێ هەنگڤی**

نانێ هلاتی: نانێ کە هەویرەکەی هەڵاتووە ■ نان خمیر برآمده

نانێ هەلێتێ: کولوچەی پڕ لە گوێز کراو ■ کلوچەی آگنە از مغز گردو

نانێ هەنگڤی: نانێ مێشا؛ شانەی هەنگوین ■ شانەی عسل

⊡ **نان براژتن:** ☜ **نان کردن**

نان برین: *[کنایە]* بێبەش کردن لە بژیو ■ نان بُریدن

نان بە ساجەوە بوون: *[کنایە]* پەلە بوون؛ کات و دەرفەتێکی کەم بۆ کارێ هەبوون ■ فُرصت زیادی نداشتن

نان بە ساجەوە سوتان: *[کنایە]* دەرفەت فەوتان و کار لە کار ترازان ■ کار از کار گذشتن

نان پاتن: ☜ **نان کردن**

نان پێژان: ☜ **نان کردن**

نان پێوەدان: ئەنگوتک بە تەنوورەوە لکاندن ■ نان بر تنور زدن

نان خواردن: ١. ژەمەن کردن ٢. *[کنایە]* بەڕێوە چوونی ژیان ‹لە وڵاتی ئێمە، نووسەری سەربەست ناتوانێ بە قەڵەمەکەی نان بخوات› ■ ١. غذا خوردن ٢. گذراندن معیشت

نان دان: ١. ڕزق و ڕۆزی دان ‹خودا نان دەدا›

٢. خۆراک بە فەقیران بەخشین ☰ ١. روزی دان ٢. اطعام کردن

نان کردن: نان براژتن؛ نان پاتن؛ نان پێژان؛ ئەنگوتک بە تەنوورەوە دان و برژاندنی ☰ نان پُختن

نانی سەگ پێ دان: *[کینایە]* زۆر بە نارەحەتی و کەم و کووڕییەوە بەخێو کردن ☰ با منّت و تحقیر پروردن

نانی شەو شک نەبردن: *[کینایە]* نانی شەو نەبوون؛ زۆر نەدار بوون ☰ نان شب نداشتن

نانی شەو نەبون: ☜ **نانی شەو شك نەبردن**

نانێ قەتش: *[مەجاز]* ژیان بە فەقیری و نان‌بڕاوی بردنە سەر ☰ بە سختی امرار معاش کردن

نانێ لەگەڵ یەکدا خواردن: *[کینایە]* خوی یەکتر گرتن ☰ تاثیر پذیرفتن از خوی و اخلاق همدیگر

بۆ نانی شەو دامان: *[کینایە]* زۆر ئاتاج بوون ☰ محتاج نان شب بودن

نانا / nana/: ناو. ١. سەوادە؛ پێڕۆ؛ پیادە ٢. پیادەڕێ؛ پیادەڕۆ ☰ ١. پیادە ٢. راه پیادەرو

نانانە / nanane/: ناو. ئەو بەراتەی لە باتی نانی ژەمەکان بە ڕەنجبەر دەدرێت ☰ مبلغی کە بە جای نان سە وعدە بە رنجبر دادە می‌شود

نان‌بدە / nanbide/: ئاوەڵناو. نانده؛ نانده‌ر؛ دەهندە؛ بەخشندە ☰ سخی؛ بخشندە

نان‌بدەیی / nanbideyî/: ناو. سەخاوەت؛ بەخشندەیی؛ دلاوایی ☰ بخشندگی؛ سخاوتمندی

نان‌برنجی / nanb(i)rincî/: ناو. جۆرێ شیرینی کە لە ئاردەبرینج و شەکەر و ماکی بۆنخۆش چێ دەکرێ ☰ نان‌برنجی

نان‌برێژ / nanb(i)rêj/: ☜ **نانەوا**

نان‌برێشک / nanb(i)rêş(i)k/: ناو. ناوبرێشک؛ نێوبرێشک؛ دارۆکەیەکی لە تێرۆک باریکتر کە نانی سەر ساجی پێ ئەو دیو ئەم دیو دەکەن ☰ چوبکی که نان را با آن از روی ساج برگردانند

نان‌بڕ / nanbiř/: ئاوەڵناو. *[کینایە]* هۆی بڕانی نانی کەسێ. هەروەها: **نان‌بڕی** ☰ عامل قطع روزی کسی

نان‌بڕاو / nanb(i)řaw/: ئاوەڵناو. *[کینایە]* بێ‌بەش کراو لە بژیو ‹هاتن فێرمان کەن چۆن مەدەنی بین/ چۆن نان‌بڕاوی دەستی دەنی بین! «هەژار، *بۆ کوردستان*»› ☰ محروم شدە از روزی

نان‌بژێر / nanb(i)jêr/: ناو. ١. ☜ **نانەوا** ٢. *[کینایە]* مرۆی لە ماڵەخۆ ڕەزیلی ئەنگوتک‌بژێر ☰ ١. ☜ **نانەوا** ٢. کسی که در خانه‌ی خود خساست می‌کند

نانبەن / nanben/: ناو. ڕفێدە؛ مادە؛ مایە ☰ رفیدە

نان‌پات / nanpat/: ☜ **نانەوا**

نان‌پەیداکەر / nanpeydaker/: ☜ **نودەرار**

نان‌پیزە / nanpîze/: ناو. نانەزگ؛ کرێکاری بێ کرێ و هەر بە خواردن ☰ کارگری که فقط غذایش بدهند

نان‌پێژ / nanpêj/: ☜ **نانەوا**

نان‌پێوەدەر / nanpêweder/: ناو. شاتر؛ کەسێ کە ئەنگوتک بە تەنوورەوە ئەلکێنێ ☰ شاطر

نان‌تاڵ / nantał/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* چنۆک؛ ڕژد و چرووک ☰ خسیس

نانجە / nance/: ناو. دەلاقە؛ ڕۆچنە ☰ دریچەی کوچک

نان‌چایی / nançayî/: ناو. جۆرێ نانی شیرین بۆ بەیانییان ☰ نان شیرینی صبحانه

نان‌حاجی‌لەقلەق / nanĥacîleqleq/: ☜ **نانێ چووچك**

نان‌خۆر / nanxor/: ناو. *[کینایە]* خێزان؛ ماڵ و منداڵ؛ کەسانی ژێر سەرپەرشتی گەورەی ماڵ ‹سێ نان‌خۆرین لە ماڵا› ☰ عائله

نان‌خۆرشت / nanxorişt/: ناو. پێخۆر؛ ئەوەی بە

نانەوە دەیخۆن ■ نانخورش

نانـدان / nandan/: نـاو. نانـدین؛ نـانگێن؛ دۆڵـە/ تەبەکی نان ■ ظرف نان

ناندرو / nand(i)rû/: نـاو. دروینەوان؛ درەوکـەری دەخڵ ■ دروگر

ناندۆز / nandoz/: ناوەڵـناو. ماندوو بـۆ نـان پەیـدا کردن ■ زحمتکش

ناندە / nande/: ☜ نانبدە

ناندەر / nander/: ☜ نانبدە

ناندێن / nandên/: ☜ ناندان

نانساجی / nansacî/: ☜ ناوساجی

نانقەیسی / nanqeysî/: نـاو. نانەقەیسـی؛ خـەروا؛ قەمەردین؛ میوەی پانەوەکراوی ئیشکەوەکراو لـە بەر تاو، بەتایبەت قەیسی ■ لواشک

نانک / nanik/: ناو. ١. پلوورەهەنگ؛ شلـخەمێش ٢. کەلانە؛ کێلانە ■ ١. نسل نوین زنبـور عسـل ٢. نوعی نان روغنی که سبزی‌های معطر در آن می‌ریزند

▣ **نانکێ چویکە** ☜ **نانێ چووچك**

نانکێ چووچکە ☜ **نانێ چووچك**

نانکێ مەویژا: کولیرەیێ کشمیشی تێ کرایێ ■ گرده‌نانی که آگنه‌اش کشمش باشد

نانکێ هەژیرا: نانەهەنجیر ■ لواشک انجیر

نانکا / nanka/: ناوەڵـکار. ئێسـە؛ نهـۆ؛ نووکـە ■ الآن؛ هم‌اکنون

نانکوێر / nank(i)wêr/: ☜ کوێرنان

نانکۆر / nankor/: ☜ کوێرنان

نانکەر / nanker/: ناو. نانپێژ ■ نانپز

نانکەرەوە / nankerewe/: ناو. کەسێ کە ئەنگوتک بە تیرۆک پان دەکاتەوە ■ کسی که با چوب چونه را پهن می‌کند

نـانگر / nangir/: ناوەڵـناو. نـانگیر؛ بـەرێژەو ■ پُرحاصل

نانگیر / nangîr/: ☜ نانگر

نانگێن / nangên/: ☜ ناندان

نانماڵ / nanmał/: ناوەڵناو. [مەجاز] خۆژیو؛ خۆژی؛ بێ‌نیاز لە کەس ■ خودکفا

نانمکی / nanm(i)kî/: ناو. نالمکی؛ سینی پچووک ■ سینی کوچک

نانەخۆر / nannexor/: ناوەڵناو. [کینایە] چـرووک؛ ڕژد؛ چکووس؛ دەس‌قووچاو ■ خسیس

نانوئـاو / nan û 'aw/: ناو. [کینایە] ١. بژیو؛ مایـەی ژیان ٢. پێخۆر ■ ١. مایه‌ی زندگی ٢. خوراک

نانوچا / nan û ça/: ناو. [کینایە] نـان و چـایی: ١. چاشت؛ خـواردنی بـەیانی ٢. ژەم؛ ژەمـەن ■ ١. صُبحانه ٢. وعده‌ی غذا

نانوچایی / nan û çayî/: ☜ نانوچا

نانوحەلوا / nan û ĥelwa/: ناو. [کینایە] کـاری زۆر هاسان ■ کار بسیار آسان

نانوخ / nanux/: ☜ نینۆك

نانودۆبڕ / nan û dobiř/: ناوەڵناو. [کینایە] شـووم و پێ‌ڕەش ■ نحس

نـانودۆبڕە / nan û dob(i)ře/: نـاو. دۆبـــڕە؛ خاشخاش؛ مەنگەگیا؛ جۆرێک گوڵاڵـە سـوورە ■ خشخاش

نانوزگ / nan û zig/: ☜ نانەزگ

نانوسۆڵ / nan û sol/: نـاو. [کینایە] نـان و خـوێ؛ بژیو ■ مایه‌ی زندگی

نانونمەک / nan û n(i)mek/: نـاو. [کینایە] پێخـۆر یان بژیوی دابین‌کراو بە یارمەتی یـان بـە هـۆی کەسێک ■ نان‌ونمک

▣ **نان و نمەک کردن** ☜ **نمەك کردن ـ٢**

نانۆ¹ / nano/: نـاو. زانست و لێهاتوویی کار کـردن بـە مـاکی یـەکجار ورد، بـۆ دروسـت کـردنی ئامرازگەلی زۆر ڕێک و هەستۆک ■ نانو تکنولُژی

نانۆ²: ناوەڵناو. نانخۆری بێکارە ■ نان‌خور بیکاره

نانۆخگیر / nanoxgîr/: ☜ نینۆکبڕ

نانوخ / nanûx/: ☜ **نینۆك**

نانە / nane/: ☜ **نان٢**

نانەبەرە / nanebere/: ناو. دەفری نانی ڕێبوار و شوان و دەشتەکی ☰ توشەدان مسافر و چوپان

نانەپەچ / nanepeç/: ☜ **نانەوا**

نانەجیب / nanecîb/: ئاوەڵناو. ١. نارەسەن؛ بەدڕەسەن ‹ئەسپی نانەجیب› ٢. ناکەس بەچە؛ بێئاکار ‹کابرای نانەجیب نانێکی نەداین› ✻ هەروەها: **نانەجیبی** ☰ ١. بدگُهر ٢. نانجیب

نانەحاجیلە / naneĥacîle/: ☜ **نانێ چووچك**

نانەحاجیلەکلەک / naneĥacîleklek/: ☜ **نانێ چووچك**

نانەحاجیلەگلەگ / naneĥacîlegleg/: ☜ **نانێ چووچك**

نانەخوس / nanexûs/: ناو. *[کینایە]* ڕزق و ڕۆزی هاسان و پڕمنەت ‹نە بەرتیلخۆر بە! نە دوعانووس بە!/ نە نۆکەر ئاغا بۆ نانەخووس بە! «قانع»› ☰ روزی آماده و زیرِ بارِ منّت

نانەڕەق / naneřeq/: ☜ **نانەڕەقە ـ١**

نانەڕەقە / naneřeqe/: ناو. ١. نانەڕەق؛ لەتوپەتی ئیشک و ڕەقهەڵاتووی نان ٢. چێشتی پارچە نانی ڕەق و ڕۆن و ئاو ☰ ١. نانخشکە ٢. آشی است

نانەزگ / nanezig/: ناو. نانوزگ؛ نانەزگێ؛ نانەسک؛ نانەسکی؛ نانەسکێ؛ نانەلەم؛ کرێکاری هەر بە خۆراک ‹بە نانەزگ کارم دەکرد› ☰ کارگری در ازای فقط خوراک

نانەزگێ / nanez(i)gê/: ☜ **نانەزگ**

نانەسک / nanesik/: ☜ **نانەزگ**

نانەسکی / nanes(i)kî/: ☜ **نانەزگ**

نانەسکێ / nanes(i)kê/: ☜ **نانەزگ**

نانەشان / naneşan/: ناو. سەلە؛ سەبەتەی پانی وەک سینی ☰ سبد طبقی

نانەقەیسی / naneqeysî/: ☜ **نانقەیسی**

نانەلەم / nanelem/: ☜ **نانەزگ**

نانەمریچڵە / nanem(i)rîçle/: ناو. کوللێرە بەڕۆن ☰ نان روغنی

نانەوا / nanewa/: ناو. نانبرێژ؛ نانبژێر؛ نانپات؛ نانپێژ؛ نانکەر؛ نانەپەچ؛ شاتر؛ کەسێ کە ئەنگوتک بە تەنوورەوە ئەدا ☰ نانوا

نانەواخانە / nanewaxane/: ناو. نانەوایی؛ دووکانی تایبەتی نان پێژان ☰ نانوایی

نانەوایی / nanewayî/: ☜ **نانەواخانە**

نانەوە / nanewe/: چاوگ. تێپەڕ. //ناتەوە؛ دەنێیەوە؛ بنێوە// نیانەوە: ١. بەرپا کردن ‹ئاژاوە نانەوە› ٢. دانان بە دزییەوە ‹تەڵە نانەوە› ٣. هێلکە لە بن مریشکەکورک دانان ‹مریشک نانەوە› ٤. دە بەرچاو گرتن و هەڵبژاردن بۆ مەبەستێ ‹ژن نانەوە› ☰ ١. برپا کردن ٢. چیزی را دزدکی در جایی نهادن ٣. تخم زیر مرغ کرچ گذاشتن ۴. در نظر گرفتن برای منظوری

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەنانەوە

نانەهەنجیر / nanehencîr/: ناو. هەنجیری پانەوەکراوی وشکەوەکراو وەک نانەقەیسی ☰ لواشک انجیر

نانی / nanî/: ئاوەڵناو. نانی نانی؛ ناڕاستەکی و هەر بۆ نان خواردن و ڕابواردن (دۆست) ☰ نانی (دوست)

▣ **نانی نانی**: ☜ **نانی**

ناو١ / naw/: ناو. ١. نێو؛ ناڤ؛ درۆشمی ناسینی هەر شتێ ‹مەرگ و ژین میسلی سێبەر و تاوە/ ئەوی باقی بمێنێ هەر ناوە «حاجی قادر»› ٢. دوڕ؛ ناوەڕاست ‹ناوەکەی هەڵکۆلە› ٣. دەنک؛ کاکڵ؛ ناوک ‹ئەم گوێزە ناوی تیا نەبوو؛ شەلانی خۆی خۆشە و ناوەکەشی خۆشە› ٤. کاکڵ؛ هەرچی لە ژێر تێکولەوەیە ٥. دۆلاش؛ ناوی ئاسیاو ٦.

ناوچە؛ مەڵبەند ٧. ناوە؛ ئاخندراوی دوور شتێ ‹کەواکەت ناوی تێدا نییە› ٨. ناوەوە ‹ناو و دەری بپشکنە!› ٩. ناوەند؛ ناوین ‹ناو شار› ≡ ١. نام ٢. وسط؛ میان ٣. مغز و هسته (میوه) ۴. هر چیزی که زیر پوسته و پوست قرار دارد ۵. ناو آسیا ۶ منطقه؛ ناحیه ٧. آگنه ٨. تو؛ درون ٩. مرکز

▣ **ناو گەورە و شار وێران:** */کینایە/* دەهۆڵی هەرۆڵ؛ کەس یان ناوەندێ کە نێوبانگی گەورەی هەیە بەڵام لە نزیکەوە وا نییە ≡ طبل توخالی

ناوی بازرگانی: ناوێک کە بۆ ناسینەوەی کالایەک بۆی داندراوە ≡ نام تجاری

ناوی زانستی: ناوێ کە لە بوارێکی زانستیدا بۆ شتومەک و دیاردەکان دادەنرێت ≡ نام علمی

▣ **ناو بردن:** ناو هێنان/ هاوردن/ هانین: ١. ناڤ برن؛ باس کردن ٢. */کینایە/* خراپە گوتنی پاش ملە؛ غەیبەت کردن ٣. ناودێر کردن بۆ کارێ ‹بۆ نوێنەری پارلەمان، ناوی ئەویشیان بردووە› ≡ ١. نام بُردن ٢. غیبت کسی را کردن ٣. نامزد کردن برای کاری

ناو داخستن: ناو دەرکردن؛ ناوبانگ دەرکردن ≡ مشهور شدن

ناو دان: ١. ناو بردن؛ ناوی کەس یان کەسانێ گوتن ‹هەرچی دەکەین ناو نادا کە کێ ئەمەی کردووە› ٢. هان/ دنەدان ≡ ١. نام کسی را ذکر کردن ٢. تحریک کردن

ناو دەرکردن: ☜ **ناو کردن ـ١**

ناو زڕان: ئابڕوو چوون؛ ناو بە خراپی دەرچوون. هەروەها: **ناو زڕاندن** ≡ آبرو رفتن

ناو کردن: ١. ناو دەرکردن؛ بەناوبانگ بوون ٢. مابەین دوور خستنەوە ٣. کاکڵ کردن ‹بادەم ناوی کردووە› ≡ ١. شُهرت یافتن ٢. فاصله گرفتن ٣. شکل گرفتن هستەی میوه

ناو کوێر بوونەوە: ناو کۆرەوە بوون: ١. لە بیر خەڵک چوونەوە ٢. */کینایە/* بێعەولاد مردن ≡ ١. فراموش شدن ٢. بی وارث مُردن

ناو کۆرەوە بوون: ☜ **ناو کوێر بوونەوە**

ناو گرتنەوە: ناوی کەسایەتییەک لە منداڵ نان ≡ نام شخصیّتی را بر نوزادی نهادن

ناو لێنان: ناو نان/ نیان؛ ناڤ دانین؛ ناڤ لێ کرن؛ ناو بۆ کەسێ یان شتێ دیتنەوە ‹نیشتمان! من ناوت لێ ئەنێم گڵمتکێ/ ئەوەندەی لە مشتی شیعرێکما تۆ جێگەت بێتەوە «شێرکۆ»› ≡ نام نهادن

ناو مان: لە بیر نەچوونەوە ≡ فراموش نشدن

ناو نان/ نیان: ☜ **ناو لێنان**

ناو نووسین: نووسینی ناو لە شوێنێکدا بۆ بەشداری کردن لە کارێک ≡ نام نوشتن

ناو هێنان/ هاوردن/ هانین: ☜ **ناو بردن**

ناوا برن: ☜ **لە ناو بردن**

لە ناو بردن: فەوتاندن؛ ناوا برن؛ لە بەین بردن ≡ از میان بُردن

لە نا چوون: لە بەین چوون؛ فەوتان ≡ از بین رفتن

لە ناودا نەمان: لە ئارادا نەمان. هەروەها: **لە ناودا نەبوون** ≡ فراموش شدن

ناو^{2}: ناوەلکار. ١. نا؛ وەلامی پێچەوانەی پرسیاری کەسێک ‹چوویە شار؟ ناو› ٢. هانە؛ وشەی دنە ‹ناو تێ دان› ٣. ناوەوە؛ دەروون ‹بچۆ ناو› ≡ ١. نه ٢. حرف تشجیع ٣. داخل

ناو^{3}: پیت. ماوە؛ مەودا ‹ناو ئێرە و شار دوو سەعاتە رێیە› ≡ مابین

ناو^{4}: پێشوشە. دەروون ‹ناوپڕ؛ ناوهولۆڵ› ≡ تو-

• **ناو^{5}:** پاشوشە. ١. ـ ئەندوو؛ ـ ساو ‹بانەناو› ٢. ـ نیا ‹پێناو› ≡ ١. ـ اندود ٢. ـ گُذار

ناوئاخن /naw'axin/: ☜ **ناواخن**

ناواخن /nawaxin/: ناو. ناوئاخن؛ نێوئاخن؛

نێواخن؛ شتێ کە ئەخرێتە دوو شتێکی ترەوە ‹ناواخنی سەرین تووکە› ☰ آگنە

ناواره / nawaare/: ناو. داری ئاسۆیی نێوان دوو داری ئەستوونی (وەک: هی نەردیوان) ☰ چوب‌های افقی واصل دو چوب عمودی (مانند: نردبان)

ناوازه^{۱} / nawaze/: ناوەڵناو. ۱. ناوێزە؛ بژاردە ‹گوڵدانێکی پڕ لە وشە و/ ڕستێ بازنی ناوازە و/ چەند ئاخێکی ڕەنگاوڕەنگی/ بۆ هێنابووم «شێرکۆ»› ۲. کەموێنە؛ هەڵاوێردە ☰ ۱. برگُزیده ۲. استثنایی

ناوازه^{۲}: ☜ **نەخوازە**

ناوان / nawan/: ناو. مەڵبەند؛ ناوچە ☰ ناحیه

ناوانی / nawanî/: ☜ **ناوەندیتی ـ۱**

ناوای / naway/: چاوگ. ناوین؛ تێ کردن ☰ اندودن

ناوبار / nawbar/: ☜ **نێوبار**

ناوبازێڕ / nawbajêř/: ناو. ناوشار؛ ناوەندی شار ☰ مرکز (شهر)

ناوبانگ / nawbang/: ناو. ناڤدەنگ؛ ناڤودەنگ؛ نێوبانگ؛ ناو و دەنگ؛ دەنگ و ناو. هەروەها: **ناوبانگ داخستن؛ ناوبانگ دەرکردن** ☰ شُهرت

ناوبجی / nawb(i)cî/: ☜ **ناوبژی**

ناوبراو / nawb(i)raw/: جێناو. ناڤبری؛ ناڤبۆری؛ ناوبریاگ؛ نێوبراو؛ ناڤ‌گوتراو؛ باسکراو ☰ نامبُرده

ناوبرۆ / nawb(i)ro/: ناو. ناڤبڕ؛ نێوان دوو برۆ ☰ میان ابروان

ناوبریاگ / nawbiryag/: ☜ **ناوبراو**

ناوبرێشک / nawb(i)rêşk/: ☜ **نان‌بڕێشك**

ناوبڕ / nawbiř/: ناو. ناڤبڕ؛ نێوبڕ: ۱. ناوبڕە؛ تیغە؛ لەمپەر ۲. نزیک‌ترین ڕێ بۆ گەیشتن ۳. پارچە شانۆیەکی کورت لە نێوان دوو بەشی بەرنامەیەکدا ☰ ۱. تیغه ۲. میانبُر ۳. وله؛ میان‌برنامه

ناوبڕاو / nawb(i)řaw/: ناوەڵناو. ناوبڕیاگ؛ لەبیرکراو ☰ فراموش شده

ناوبڕه / nawb(i)ře/: ☜ **ناوبڕ ـ۱**

ناوبڕیاگ^{۱} / nawbiřyag/: ناو. ناودێر بۆ کارێ ☰ نامزد برای کاری

ناوبڕیاگ^{۲}: ☜ **ناوبڕاو**

ناوبژه / nawbj(i)e/: ناو. شیلە؛ ددانی شیری حەیوان ☰ دندان شیری دام

⊡ **ناوبژه کردن:** کەوتنی ددانی شیلە ☰ افتادن دندان شیری دام

ناوبژی / nawb(i)jî/: ناو. ناوجی؛ ناوجێ؛ ناونجی؛ مەنجی؛ ناڤچی؛ ناوبجی؛ نێونجی؛ نێوبژە؛ نێوبژی؛ ناڤبژی؛ ناڤبەرکار؛ ناڤچیت؛ بەریوان؛ بەریڤان؛ بەرەڤان؛ بەڕەڤان؛ بەیس؛ بێس؛ هەجاس؛ هاجاس: ۱. ناوجیگەری؛ کاری نێوان کردن؛ کەوتنە نێوان دوو یان چەند دژەوە بۆ ئاشت کردنەوەیان ۲. ناڤبژی کەر؛ ناوبژیکەر؛ نێوبژیکەر؛ ناوبژیکار؛ نێوبژەکەر؛ نێوبژیوان؛ ناوجیکار؛ ناوجیکەر؛ ناوجێکەر؛ نێوانجیکەر؛ ناوەندیار؛ هاجاس‌کەر؛ کەسێ کە تێدەکۆشێ دوو دژ ئاشت کاتەوە و شەڕ و کێشەیان داکوژێنێ. هەروەها: **ناوبژی کردن** ☰ ۱. میانجیگری ۲. میانجی

ناوبژیکار / nawb(i)jîkar/: ناو. بەرەڤان؛ نێونجی؛ نێوبژە ☰ میانجی

ناوبژیکەر / nawb(i)jîker/: ☜ **ناوبژی ـ۲**

ناوبژیکەری / nawb(i)jîkerî/: ناو. هەجاسی؛ ناوجیگەری ☰ میانجیگری

ناوبگێر / nawb(i)gêr/: ناو. کار و ڕەوتی ناڤ برن؛ ناو بردن ☰ عمل نام بُردن

ناوبوێر / nawb(i)wêr/: ناو. نێوبوێر؛ دۆخی لە بیر چوون یان لە بیر کردنی ناوی کەسێ یا کەسانێ کە بە ناو بانگ دەکرێن ‹ناوی هەموانی گوت و ناوبوێری نەکرد›. هەروەها: **ناوبوێر کردن** ☰ عمل از قلم انداختن نام کسی یا کسانی

ناوبەتاڵ / nawbetał/: ناوەڵناو. بۆش؛ کاواک؛ کلۆر ≡ کاواک

ناوبەشی / nawbeşî/: ناو. ناوکۆیی؛ شەریکی ≡ شراکت

ناوبەناو / nawbenaw/: ناوەڵکار. ناوەناو؛ ناوناو؛ ناوناوە؛ ناوەناوە؛ نێوبەنێو؛ جارجارێ؛ دەمدەمێ؛ گاگایێ ‹ناوبەناوێ دەرئەکەوێ و دەرناکەوێ «شێرکۆ»› ≡ گاهگاه

ناوبەین / nawbeyn/: ناو. مابەین؛ ماعبەین ≡ مابین

ناوبینی / nawbînî/: ناو. ئاندوسکۆپی؛ هەنابینی ≡ آندوسکُپی

ناوپا / nawpa/: ناو. *[شوورەیی]* دوڕ هەردوو ڕان؛ ناڤ گەڵ ≡ میان دو پا

ناوپارە / nawpare/: ناوەڵناو. لە نێو پڕایی دوڕی شار یان ئاواییدا هەڵکەوتوو ‹گەڕەکی قەتارچیانی سنە ناوپارەیە، هەموو دوکانێکی لێ نزیکە› ≡ در مرکز جمعیت و شلوغی شهر یا آبادی

ناوپایی / nawpayî/: ناو. *[وەرزش]* کاری ڕەت کردنی کەرەسەی یاری (وەک: تۆپ) لە نێوان هەردوو پێی هەڤبەرەوە ≡ لایی

ناوپڕ[1] / nawpiř/: ناو. ناواخنی دیوار. هەروەها: **ناوپڕ کردن** ≡ آگنەی دیوار

ناوپڕ[2]: ناوەڵناو. تۆکمە ‹ئێسکی ناوپڕ› ≡ توپر

ناوپشتە / nawpişte/: ناو. ڕەچەڵەک؛ ڕەگەز ≡ اصل؛ نسب

ناوپەل / nawpel/: ناو. ١. ناوەڕاستی دوو لکەدار ٢. ماوەی ناو دوو دەستی یەکسم ‹ناوپەلی فیلە، کۆشی عیفریتە/ چاوی مەرگی هەمیشە لێ زیتە/ ئاخ کە ئەم قەومە چەندە قوڕبەسەرە! «گۆران»› ≡ ١. وسط دو شاخه ٢. فاصلەی میان دو دست ستور

ناوپەنجە / nawpence/: ناو. قولەمست؛ ناولەپ ≡ کف دست

ناوپەنچک / nawpençik/: ناو. دیافراگم؛ پەردەی ماسوولکەیی نێوان سینگ و سک کە لە هەناسەداندا دەورێکی گرنگ دەگێڕێ ≡ دیافراگم

ناوتا / nawta/: ☜ **نێوبار**

ناوتاق / nawtaq/: ناو. ١. قەمامەیێ کە ئەخرێتە قڵفی جەواڵەوە بۆ بار کردنی دوو تا جەواڵ ٢. سەرتاقەی دیوار ≡ ١. بند حلقەی کنارەی جوال ٢. میان تاقچه

ناوتان / nawtan/: ناو. تیغەی لە شوول تەنراو بۆ ژووری ماڵ ≡ تیغەی ترکەیی

ناوتش / nawtiş/: چاوگ. شاندان؛ ڕانان؛ خستنە بەر چاو ≡ نشان دادن؛ به نمایش گُذاشتن

ناوتوێڵ / nawt(i)wêł/: ناو. ١. توێڵ؛ ئەنی ٢. کاری خاڵ کوتان لە توێڵی منال ≡ ١. پیشانی ٢. خالکوبی بر پیشانی بچه

ناوتەنگ / nawteng/: ناو. تەنگە؛ تەنگەلان؛ قوڕنووش ≡ تنگه

ناوتێلانە / nawtêłane/: ناو. جەهاز؛ جیازی بووک ≡ جهیزیەی عروس

ناوجەرگە / nawcerge/: ناو. نێوجەرگە؛ مەیان؛ دوڕ ≡ وسط

ناوجەژنان / nawcejnan/: ☜ **نێوجێژنان**

ناوجەغز / nawceğz/: ناو. دوڕی کۆز ≡ وسط دایره

ناوجی / nawcî/: ☜ **ناوبژی**

ناوجیکار / nawcîkar/: ☜ **ناوبژی ـ٢**

ناوجیکەر / nawcîker/: ☜ **ناوبژی ـ٢**

ناوجیگەری / nawcîgerî/: ناو. ☜ **ناوبژی ـ١**

ناوجێ / nawcê/: ☜ **ناوبژی**

ناوجێژنان / nawcêjnan/: ☜ **نێوجێژنان**

ناوجێکەر / nawcêker/: ناو. ناوبژی؛ ناوبژێکەر ≡ میانجی

ناوچاو / nawçaw/: ناو. ١. توێڵ؛ ئەنی؛ ناوتوێڵ

٢. *[مەجاز]* بەخت ‹جا ئەگەر ناوچاو نەیهێنێ، بلەی چی؟!› ☰ ١. پیشانی ٢. شانس

▣ **ناوچاو ترشاندن:** *[مەجاز]* تورشاندن؛ ڕوو گرژ کردن ☰ اخم کردن

ناوچاو هێنان: *[مەجاز]* بەخت یار بوون؛ شانس هەبوون ☰ بخت یار بودن

ناوچاوان / nawçawan/: ☜ **نێوچاوان**

ناوچاوانپاك / nawçawanpak/: ☜ **نێوچاوانپاك**

ناوچاوانترش / nawçawantirş/: ☜ **نێوچاوانگرژ**

ناوچاوپاك / nawçawpak/: ☜ **نێوچاوانپاك**

ناوچاوتاڵ / nawçawtał/: ئاوەڵناو. گرژ؛ نەمرچ ☰ عبوس

ناوچاوتاڵی / nawçawtałî/: ناو. پۆق؛ گرژی ☰ آخم

ناوچاوترش / nawçaw tirş/: ☜ **نێوچاوانگرژ**

ناوچاوترشاو / nawçaw tirşaw/: ☜ **نێوچاوانگرژ**

ناوچاوترشیاگ/ nawçawtirşyag/: ☜ **نێوچاوانگرژ**

ناوچاوچەرمگ / nawçaw çermig/: ئاوەڵناو. مارۆ ☰ پیشانی سفید

ناوچاودێز / nawçawdêz/: ☜ **نێوچاوانگرژ**

ناوچاوڕۆشن / nawçaw řoşin/: ☜ **نێوچاوانپاك**

ناوچاوگرژ/ nawçaw girj/: ☜ **نێوچاوانگرژ**

ناوچۆمان / nawçoman/: ☜ **نێوچۆمان**

ناوچە / nawçe/: ناو. ١. ناڤچە؛ مەڵبەند؛ ناو؛ ناوان؛ ناوەقە ٢. گەرووڵەی ئاش ☰ ١. ناحیە؛ منطقە ٢. گلوی آسیا کە گندم از آن ریزد

ناوچەدار / nawçedar/: ناو. شارۆچکەوان ☰ بخشدار

ناوچەوان / nawçewan/: ☜ **نێوچاوان**

▣ **ناوچەوان بە یەکا دان:** تورشاندن؛ ڕوو گرژ کردن ☰ اخم کردن

ناوچەوانپاك / nawçewanpak/: ☜ **نێوچاوانپاك**

ناوچەوانترش / nawçewantirş/: ☜ **نێوچاوانگرژ**

ناوچەوانڕوون / nawçewanřûn/: ☜ **نێوچاوانپاك**

ناوچەوانقۆقز / nawçewan qoqiz/: ئاوەڵناو. ١. ئەنی زەق ٢. *[مەجاز]* کلۆل و چارەڕەش ☰ ١. پیشانی برآمده ٢. سق سیاه

ناوچەوانقەشقە / nawçewan qeşqe/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* بەدبەخت و چارەڕەش ☰ سق سیاه

ناوچەوانگرژ / nawçewan girj/: ☜ **نێوچاوانگرژ**

ناوچیا / nawç(i)ya/: ناو. ناوچەیێ کە لە مابەینی کێواندا بێ ☰ کوهسار

ناوچین / nawçîn/: ناو. قوڕ و خشتی ئاخندراوی چینی دیوار ☰ آگنەی دیوار

▣ **ناوچین کردن:** گەڵای قەدی تووتن کردنەوە ☰ کار چیدن برگ‌های میانی توتون

ناوخاڵی / nawxałî/: ئاوەڵناو. ناوبەتاڵ؛ والا؛ پووچ ☰ میان تُهی

ناوخوا / nawx(i)wa/: ☜ **نامەخوا**

ناوخوان / nawx(i)wan/: ناو. قووڵایی زین؛ خوانی زین ☰ گودی زین

ناوخوڕ / nawxuř/: ناو. پلووسک؛ پلوور ☰ ناودان

ناوخوین / nawx(i)wîn/: ناو. دۆخین؛ بەن دۆخین ☰ بند تُنبان

ناوخۆ^{1} / nawxo/: ناو. نێوخۆ؛ نێوانی خۆ ‹هەندێک لە ناوخۆدا خەریکی ئاژاوە نانەوەن› ☰ داخل

ناوخۆ^{2}: ئاوەڵناو. ناوخۆیی؛ نێوخۆ؛ پێوەندیدار بە نێوانی دوو یا چەن لایەنەوە ‹شەڕی ناوخۆ؛ کاروباری ناوخۆ› ☰ داخلی؛ درونی

ناوخۆیی / nawxoyî/: ☜ **ناوخۆ**^{2}

ناودار / nawdar/: ئاوەڵناو. ١. پڕ؛ نژن؛ تژی ٢. بەکاکڵ؛ پێچەوانەی پووچەڵ ٣. بەناوبانگ؛ خاوەن‌ناو ٤. ناولێنراو ☰ ١. پُر ٢. مغزدار ٣. نامدار ۴. دارای نام

ناودۆک / nawdok/: ☜ **ناونێرك**

ناودەس / nawdes/: ☜ **ناودەست**

ناودەست / nawdest/: ناو. ناودەس؛ نێودەست: ١. مەودای نێوان دوو دەستی ئەسپ ٢. لەپ؛ بەری دەست ▣ ١. فاصلەی بین دو دست اسب ٢. کف دست

ناودەشت / nawdeşt/: ناو. ناڤدەشت؛ دەشتایی لە ناو کێواندا ▣ دشت محصور در کوهستان

ناودەڵ / nawdeł/: ناو. عەبدال؛ عەبدال؛ نێرەپۆڕ ▣ دُرّاج نر

ناودەڵان / nawdełan/: ناو. دەڵان؛ دەڵانە؛ پلەی پەیژە ▣ پلەی نردبام

ناودێر^{1} **/ nawdêr/**: ناو. ناڤدێر؛ ناڤدایی؛ ناولەسەر؛ دیاریکراو بۆ کارێک ‹چوار ناودێر بۆ سەرۆکایەتی هەڵبژێران› ▣ نامزد

ناودێر^{2}: ئاوەڵناو. ١. ناونراو ‹ئەم ڕۆژە بە ناوی ڕۆژی پێشمەرگە ناودێر کراوە› ٢. ☜ **نێودار** ▣ ١. نامیده شده ٢. ☜ **نێودار**

ناوران / nawran/: چاوگ. ناورانەوە؛ لالانەوە؛ پاڕانەوە ▣ لابه کردن

ناورانەوە / nawranewe/: ☜ **ناوران**

ناورتە / nawirte/: ئاوەڵناو. نارێک؛ تێکەڵوپێکەڵ ▣ نامُرتب

ناوڕاس / nawřas/: ☜ **ناوەڕاست**

ناوڕاسگ / nawřasig/: ☜ **ناوەڕاست**

ناوڕان / nawřan/: ناو. ١. گەڵ؛ دوڕ هەردوو ڕان ٢. ناو کەرگەپەز ‹ئەو سۆنە ڕەوتە ڕابورد لە مانگی تابان ئەچێ/ موژدە بە عاشقانە ڕەعنا بۆ ناوڕان ئەچێ «مەلا سادق نگلی»› ▣ ١. میان هر دو ران ٢. میانِ گله

ناوڕوان / nawř(i)wan/: ناو. ١. مابەینی دوو چۆمان ٢. بەینچۆمان؛ نێوان دوو ڕووباری دیجلە و فورات ▣ ١. میان دو رود ٢. بین‌النهرین

ناوزڕاو / nawz(i)řaw/: ئاوەڵناو. ناوزڕیاگ؛ ئابڕوونەماو؛ ڕووسیا ▣ رسوا

ناوزڕاوی / nawz(i)řawî/: ناو. بێئابڕوویی؛ ئابڕووتکاوی ▣ رسوایی؛ بدنامی

ناوزڕیاگ / nawziřyag/: ☜ **ناوزڕاو**

ناوزگ / nawzig/: ناو. ناوسک: ١. هەرچی لە دوڕ سکدایە ٢. بەز و چەورایی ناوسک ▣ ١. احشاء ٢. چربی و پیە درون شکم

ناوزێڵە / nawzêłe/: ☜ **ناوەزیلە**

ناوساجی / nawsacî/: ناو. نانساجی؛ زرووبی ▣ نوعی گردە در روغن سرخ شدە

ناوسار / nawsar/: ناو. سەرنیای ئاسیاو ▣ جوی سر ناو آسیاب

ناوسک / nawsik/: ☜ **ناوزگ**

ناوسنگانە / nawsingane/: ناو. تاوە؛ قەلینەک؛ ماوڕێژ ▣ تابە

ناوسێڵ / nawsêł/: ناو. ناوسێڵی: ١. ناوساجی؛ زرووبی ٢. قوڕاو؛ بەربەسێڵ ▣ ١. نوعی گردە در روغن سرخ شدە ٢. خورشتِ گوشت و ماست

ناوسێڵی / nawsêłî/: ☜ **ناوسێڵ**

ناوشاخ / nawşax/: ناو. ١. ناوچیا؛ مەڵبەندێ لە ناو کێواندا ٢. مابەینی دووشاخی حەیوان ٣. مۆخی ناو شاخی حەیوان ▣ ١. کوهسار ٢. میان دو شاخ حیوان ٣. مغز شاخ حیوان

ناوشار / nawşar/: ناو. ١. ناو بازێڕ ٢. ناوەندی بازێڕ ▣ ١. داخل شهر ٢. مرکز شهر

ناوشان / nawşan/: ناو. ناڤشان؛ ناڤقۆڵنج؛ قەڵاندۆش؛ ناوملان؛ مابەینی دوو شانی مرۆ ▣ دوش؛ میان شانە

ناوشانپان / nawşanpan/: ئاوەڵناو. کەڵەگەت؛ شان و ملقەوی ▣ کت‌وکلفت؛ هیکلی

ناوفلیقان / nawf(i)lîqan/: ناو. ناو پەلی دار ▣ میان شاخەها

ناوفەرش / nawferş/: ناو. ١. مافووری زیاتر گچکە، کە لە ناوەڕاس ڕادەخرێ ٢. پارچە

چەرمێ کە دەخرێتە ناو کەوش ☰ ١. فرش وسط اتاق ٢. کفە؛ کفی کفش

ناوقەد / nawqed/: ناو. نافقەد؛ ناوقەو: ١. کەمبەر؛ ناوڕاسی بەژن ‹ناوقەد باریک› ٢. ناوڕاسی کێو ‹ناوقەدی کێوەکەی بڕی و بە یاڵەکەدا سەر کەوت› ٣. ناوڕاسی قەدی دار ☰ ١. کمر ٢. کمر کوە ٣. وسط تنەی درخت

ناوقەدباریک / nawqedbarîk/: ئاوەڵناو. بەژنباریک؛ بەژنزراف؛ بەژنزراو ☰ کمرباریک

ناوک / naw(i)k/: ناو. نێوک؛ ناف؛ نیڤک؛ ناکە: ١. گرتگ؛ نەهە؛ شوێنی بڕانی بەندی ناوک کە وەک قوولکەیەکی بچووکی لێوار زۆپ لە ناوەڕاستی زکدا دیارە ٢. ناوکە؛ دەنکی میوە ٣. ☜ **ناوکە ـ١** ☰ ١. ناف ٢. هستە ٣. ☜ **ناوکە ـ١**

⊡ **ناوک بڕین**: ١. بڕینّ و لابردنی ناوکی منداڵ لە کاتی هاتنە دنیادا ٢. *[مەجاز]* کۆتایی پێ هێنان و تەواو کردنی کار. هەروەها: **ناوکبڕان** ☰ ١. ناف بریدن ٢. تمام کردن کار

ناوک کەوتن/ کەفتن: ١. جێبەجێ بوونی ماسوولکەکانی سەر ناوک بە هۆی هەڵگرتنی شتی قورس یان ڕاچڵەکانەوە ٢. *[کینایە]* زۆر ترسان ☰ ١. ناف افتادن ٢. زهرەترک شدن

ناوک گرتنەوە: ١. چارە کردنی ناوک کەوتن ٢. *[کینایە]* ئازار دانی زۆر ٣. *[کینایە]* پارەیەکی زۆر پێ خەرج کردن ☰ ١. معالجە کردن ناف افتادن ٢. بسیار آزار رساندن ٣. خرج حسابی روی دست گذاشتن

ناوک نەکەفتن: *[پلار]* تانە و تەشەر لێدان لە بەر نەتوانینی ئەنجام دانی کارێ بەتایبەت وەکوو هەڵگرتنی شتی قورس ‹هۆشت بێ ناوکت نەکەفێ چوار دانە نانت سەندگە!› ☰ بیمار نشدن

ناوک هاتنەوە: چار کردنی ناوک کەوتوو ☰ جا افتادن ناف افتادە

ناوک هێنانەوە: ناوک گرتنەوە ☰ جا انداختن ناف افتادە

ناوکار / nawkar/: ناو. ١. ناوچینی دیوار ٢. تەریب؛ تەقەڵی درشتی بە زنجیرە ٣. *[ویژەیی]* وشەی زیادی لە شیعردا بۆ پڕ کردنەوەی کێش (وەکوو وشەی «چاوەکەم» لەم بەیتەدا: دەردی دووری زۆر گرانە دلبەرا هیجران بەسە!/ دڵ وەکوو پەروانە سووتا، چاوەکەم سووتان بەسە «حەقیقی») ☰ ١. آگنەی دیوار ٢. بخیەهای درشت و زنجیرەای در لحاف ٣. حشو شعری

ناوکبڕ / naw(i)kbiř/: ناو. کەسێ کە ناوکی زارۆ دەبڕێ ☰ نافبُر

ناوکۆ١ / nawko/: ناو. ١. دوڕ خەرمانی سوور ٢. نێوبار؛ ناڤبار؛ سەربار ٣. دوڕ خەڵک و جەماوەر ☰ ١. وسط تودەی خرمن ٢. اضافە بار ٣. وسط تودەی مردم

ناوکۆ٢: ئاوەڵناو. بەشنەکراو ☰ مُشاع

ناوکۆمەڵ / nawkomeł/: ناو. پسات؛ جوات؛ جەرگەی حەشامات ☰ اجتماع

ناوکۆیی / nawkoyî/: ناو. ناوبەشی؛ شەریکی ☰ شراکت

ناوکە / nawke/: ناو. ١. *[باوەڕی خەڵک]* بەردێکە گیای لێ دەئاڵێنن گەنمی خەرمانی بە سەردا دەبێژن بۆ بەرەکەت ٢. دەنکی گولەبەڕۆژە و کدوو ٣. ☜ **نێوك ـ١**. هەروەها: **ناوکە تووکاندن؛ ناوکە شکاندن؛ ناوکە تەقاندن** ☰ ١. سنگی کە بە نیت تبرک در گیاە پیچند و زیر خرمن گذارند ٢. تخمە ٣. ☜ **نێوك ـ١**

ناوکەبڕ / nawkebiř/: ناو. *[دابی کۆن]* ناوکەبڕە؛ کچێ کە ڕۆژی لە دایک بوونی (ناوک بڕانی) بۆ کوڕێک دیاری کراوە ☰ دختری کە نافش را بە نام پسری بُریدەاند

ناوکەبڕە / nawkeb(i)ře/: ☜ **ناوکەبڕ**

ناوکەپەمۆ / nawkepemo/: ناو. پەمۆدانە؛ پەمبۆدانە 🇮🇷 پنبەدانە

ناوکەخۆشە[١] / nawkexoşe/: ناو. دەنکە قەیسی شیرین 🇮🇷 هستەی شیرین زردالو

ناوکەخۆشە[٢]: ئاوەڵناو. بە ناوکەی شیرینەوە (قەیسی) 🇮🇷 با هستەی شیرین (زردالو)

ناوکەڕەشە / nawkeřeşe/: ناو. ١. نەخۆشییەکی یەکسم ٢. ئافەتێکی تووره 🇮🇷 ١. از بیماری‌های ستور ٢. آفت تُرُب

ناوکەڕێژ / nawkeřêj/: ناو. ناوکەڕێش؛ ناوکەڕەشەی یەکسم 🇮🇷 از بیماری‌های ستور

ناوکەڕێش / nawkeřêş/: ☜ **ناوکەڕێژ**

ناوکەن[١] / nawken/: ناو. کاری کەندنی بەرە و ناوەوەی شوێنێ ‹ناوکەنی کە!› 🇮🇷 حَک

⊡ **ناوکەن کردن:** کەندنی باخ، بەتایبەت بەرەو قووڵایی و هەروەها نێوان کەرتەکانیش 🇮🇷 کندن عُمقی و سراسری باغ

ناوکەن[٢]: ئاوەڵناو. هەڵکەنراو؛ هەڵکڵۆشراو ‹سێ‌تاری ناوکەن› 🇮🇷 حَک شده

ناوکێش / nawkêş/: ناو. جۆگەی سەرەکی مەرەزە؛ شەقەجۆی مەرەزە 🇮🇷 جوی سراسری شالیزار

ناوگ / nawig/: ناو. ناونجی؛ نیڤی؛ مامناوەند 🇮🇷 میانه

ناوگڵ / nawgił/: ناو. /شوورەیی/ ناوگەڵ؛ ناڤکەڵ؛ ناوپا؛ گەڵ 🇮🇷 وسط ران‌ها

ناوگۆڕک / nawgořik/: ناو. نێوگۆڕک؛ ئاگردانی ناو دیوەخان و مزگەوت 🇮🇷 آتشدان مجلس

ناوگەڕ / nawgeř/: ناو. ١. مابەینی دوو زەمینی شێوەردبڕاو ٢. چزیرکەی چکۆلەی ناوەڕاستی چۆم ٣. دەشتایی لە نێوان چیایاندا 🇮🇷 ١. مرز میان دو شخم ٢. جزیرەی ماسەای کوچک در میان رودخانه ٣. دشت محصور در کوهستان

ناوگەڕە / nawgeře/: ناو. ١. ناوگەڕ؛ مابەینی دوو زەمینی شێوەردبڕاو ٢. کاکڵ؛ ناوکەی بادام و … 🇮🇷 ١. مرز میان دو شخم ٢. مغز بادام و …

ناوگەڵ / nawgeł/: ناو. /شوورەیی/ ناوگڵ؛ نێوگەڵ؛ گەڵ 🇮🇷 میان دو ران

ناوگیر / nawgîr/: ئاوەڵناو. ناو لێ براو؛ ناو باس کراو 🇮🇷 نامبُردە

ناوگین[١] / nawgîn/: ناو. ١. مامناونج؛ مامناوەند ٢. ☜ **ناوەڕاست** 🇮🇷 ١. میانە ٢. ☜ **ناوەڕاست**

ناوگین[٢]: ئاوەڵناو. ناوەڕاستی؛ لە نێواندا جێگرتوو 🇮🇷 وسطی

ناولقان / nawl(i)qan/: ناو. ناولکان؛ دوڕ پەلی دار 🇮🇷 میان شاخەها

ناولکان / nawl(i)kan/: ☜ **ناولقان**

ناولنگ / nawling/: ناو. /شوورەیی/ ناوگەڵ 🇮🇷 میان پاها

ناولنگان / nawlingan/: ناو. ١. /شوورەیی/ ناوگەڵ؛ ناوپا ٢. ناوسنگانە؛ تاوە 🇮🇷 ١. میان ران‌ها ٢. تابە

ناولەپ / nawlep/: ناو. دوڕ دەست 🇮🇷 کف دست

ناولەسەر / nawleser/: ناو. دیاریکراو بۆ کارێکی باش 🇮🇷 کاندید؛ نامزد

ناولەش / nawleş/: ناو. بن‌کلێشە؛ هندروو؛ دەروون 🇮🇷 اندرون

ناولێنراو / nawlên(i)raw/: ☜ **ناودارـ٤**

ناوماڵ / nawmał/: ناو. ناوماڵە؛ نێوماڵ: ١. کەل‌وپەلی ماڵ ٢. ژووری گەورەی خێزان ٣. تەختایی سێ گۆشەی دەسماڵی ژنانە ٤. تەختایی زین ٥. /کینایە/ دوڕ زێی مێوینە 🇮🇷 ١. اثاثیە ٢. اتاق بزرگ در خانە ٣. وسط روسری زنانە ۴. تخت زین ۵. میان شرمگاه زن

ناوماڵە / nawmałe/: ☜ **ناوماڵ**

ناومشت / nawmişt/: ناو. کەپ؛ بەری دەست 🇮🇷 کف دست

ناوملان / nawm(i)lan/: ناو. ناوشان؛ مابەینی دوو شانی مرۆ ▤ دوش؛ میان شانه

ناوناو / nawnaw/: ☜ **ناوبەناو**

ناوناوه / nawnawe/: ☜ **ناوبەناو**

ناونج / nawinc/: ناو. نێوانە؛ بەرئەنجام ▤ میانگین

ناونجی^{۱} / nawincî/: ئاوەڵناو. نـاوەنجی: ۱. ناوەڕاسی؛ ناوەڕاستی؛ ناڤگینی ‹منداڵی ناونجی› ۲. مامناونجی؛ مامناوندی؛ بەینابەینی؛ بە ڕادەی ناوەڕاستەوە ‹قەبارەی ناونجی› ▤ ۱. وسطی ۲. متوسط

ناونجی^{۲} / nawincî/: جێناو. ناوەنجی؛ ناوەڕاسین؛ ناوەڕاستین؛ ناڤگین؛ کەسێ یان شتێ کە کەوتۆتە ناوەڕاستەوە ‹ ناونجییەکە هی منە› ▤ وسطی

ناونراو / nawn(i)raw/: ئاوەڵناو. ناودێر ▤ نام نهاده شده

ناونگ^{۱} / nawing/: ئاوەڵناو. ناوەڕاستی ▤ وسطی

ناونگ^{۲}: جێناو. ناوەڕاسین ‹لە کوڕەکانی، ناونگەکەیان زۆر وریایە› ▤ وسطی

ناونوچک / nawnûçik/: ☜ **ناونیتکه**

ناونوچگ / nawnûçig/: ☜ **ناونیتکه**

ناونوس / nawnûs/: ناو. ۱. سەرژمێر ۲. کەسێ کە سیایی ناوی خەڵک دەگرێ ▤ ۱. آمارگیر ۲. مسئول ثبت نام

ناونوسی / nawnûsî/: ناو. ۱. سەرژمێری ۲. کاری نووسینی ناو لە قوتابخانە و زانستگا و... ▤ ۱. آمارگیری ۲. ثبت‌نام

ناونیتکه / nawnîtke/: ناو. ناونووچک؛ ناونووچگ؛ نێونرتکە؛ نێو و نرتکە؛ ناتۆرە؛ ناو و ناتۆرە؛ سەرناوی سووک و ناپەسند ▤ لقب تحقیرآمیز

▣ **ناونیتکه پێوه/ لێ نان:** نرتکە لێ نان ‹ناونیتکەم پێوە دەنێ› ▤ لقب ساختن برای کسی

ناونیره / nawnîre/: ناو. دوو قوتەکەی لە ناوەڕاستی نیردا بۆ قایش ڕاگرتن ▤ دو قطعه چوب وسط یوغ

ناونیشان / nawnîşan/: ناو. ناونیشانە؛ ناوونیشانە؛ ناوونیشان؛ نیشان‌وناو: ۱. نیشانی؛ نوون؛ ئادرەس ‹ناونیشانی ماڵەکەیان گۆڕا› ۲. سەرناو؛ سەردێڕ؛ ناو یان دێڕێک بۆ ناساندنی کەس، نووسراوە یان شوێنێک ‹وتارێک بە ناونیشانی «*پاراستنی ئازادی*» لە چاپ درا› ۳. *[کینایە]* قەدر و ڕێز لە ناو خەڵکا ‹بۆ خۆی ناونیشانێکی لە شاردا هەیە› ▤ ۱. نشانی ۲. اسم و رسم در میان مردم

ناونیشانه / naw nîşane/: ☜ **ناونیشان**

ناونێرک / nawnêrik/: ناو. ناودۆک؛ داری ناو هەر دوو لۆلەپ کە بە سەر مەشکەدا دێت ▤ چوب وسطی مشک

ناونێرۆک / nawnêrok/: ناو. ۱. ناونێرک؛ ناودۆک ۲. ئاوخۆرەوەی دار ▤ ۱. چوب وسطی مشک ۲. آبخورەی درخت

ناووناتۆره / naw û natore/: ناو. ☜ **ناونیتکه**

ناوونیشان / naw û nîşan/: ☜ **ناونیشان**

ناوونیشانه / naw û nîşane/: ☜ **ناونیشان**

ناووورده / naw û wirde/: ناو. دروومانی زۆر ورد ▤ دوخت بخیەی ریز

ناوۆ / nawo/: ☜ **نوێ**

ناوه / nawe/: ناو. ۱. دەفری قوڕ کێشان ۲. جۆرێ برنج ۳. چرچ و لۆچی لیباس ٤. ناوچە؛ مەڵبەند ٥. کەفەی ناو کەوش ٦. ناوەرە؛ خەتی نێوان دوو زەوی ▤ ۱. ناوەی گِل‌کشی ۲. نوعی برنج ۳. چین و چروک لباس ۴. ناحیە؛ منطقە ۵. کفەی کفش ۶ مرز زمین کشاورزی

▣ **ناوه دان:** ناوە کێشان؛ دیاری کردنی مەرزی زەوی ▤ کشیدن مرز میان دو قطعە زمین

ناوه کێشان: ۱. بە ناوە قوڕ کێشانە سەربان ۲. ☜ **ناوه دان** ▤ ۱. با ناوە گِل‌کشیدن ۲. ☜

ناوە دان

ناوەبەرە / nawebere/: ناو. ١. ئامرازێکە لە ئەسپابی جووتدا ٢. دەستەکی تامان ☰ ١. ابزاری در خیش ٢. چوب تکیه‌گاه دیوار ترکه‌ای

ناوەجاخ / nawecax/: ☜ **ناوەجاغ**

ناوەجاغ / nawecağ/: ئاوەڵناو. ناوەجاخ؛ نارەسەن ☰ نانجیب

ناوەخت / nawext/: ئاوەڵناو. نابەوەخت؛ بێوەخت ‹میوانی ناوەخت گلەیی لە سەر خۆی!› ☰ نابهنگام

ناوەرژن / nawerjin/: ناو. پێخۆر؛ ئەوێ بە نانەوە دەخورێ ☰ نانخورش

ناوەرۆک / nawerok/: ناو. ناڤەرۆک؛ ناوەرۆکە؛ ناوەڕۆک: ١. پێڕس؛ پێڕست ٢. ئەوەی لە ناو شتێکدایە ‹ناوەرۆکی کتێب؛ ناوەرۆکی پرۆژە› ٣. کاکڵە؛ پوختە ‹قسەی بێناوەرۆک› ☰ ١. فهرست ٢و٣. مُحتوا

ناوەرۆکە / naweroke/: ☜ **ناوەرۆك**

ناوەرە / nawere/: ناو. ١. کەوشەن؛ سنووری کێڵگە ٢. باوەڕ ☰ ١. مرز ٢. باور

ناوەڕاس / naweřas/: ☜ **ناوەڕاست**

ناوەڕاست^{١} / naweřast/: ناو. ناوەڕاس؛ ناڤگین؛ ناوڕاسگ؛ ناوگین؛ ناوڕاس؛ نێوەڕاس؛ نێوەڕاست ‹ناوەڕاستی حەوشەکە چاڵ بووە› ☰ وسط

ناوەڕاست^{٢}: ئاوەڵکار. ناوەڕاس؛ ناڤگین؛ ناوڕاسگ؛ ناوگین؛ ناوڕاس؛ نێوەڕاس؛ نێوەڕاست؛ لە ناوەڕاست ‹بچۆ ناوەڕاست› ☰ وسط

ناوەڕاستی / naweřastî/: ئامراز. ناڤگین؛ نێوەڕاستی؛ ناوەڕاسی ‹ناوەڕاستی دێکەمان کانییەکی چاکی تێدایە› ☰ وسطِ

ناوەڕاسگین / naweřasgîn/: ☜ **ناوەڕاسین**

ناوەڕاسین / naweřasîn/: ئاوەڵناو. ناوەڕاسگین؛ نێوەڕاستی ☰ وسطی

ناوەڕۆک / naweřok/: ☜ **ناوەرۆك**

ناوەڕێ / naweřê/: ناو. ڕاداری؛ ڕێگری؛ باجگری ☰ راهزنی

ناوەزۆڵ / nawezoł/: ☜ **ناوەزیلە**

ناوەزیلە / nawezîle/: ناو. ناوەزێڵە؛ ناوزێڵە؛ ناوەزۆڵ؛ ناوەڕاست و گوڵی هەرشتێ (ناوەزیلەی شووتی) ☰ مغز و گُل هرچیز

ناوەزێڵە / nawezêłe/: ☜ **ناوەزیلە**

ناوەژیە / nawej(i)ye/: ناو. کاژەنگ؛ بژار؛ وژن ☰ وجین

ناوەسار / nawesar/: ناو. سەرناوی ئاش ☰ جوی بالای ناو آسیا

ناوەسەر / naweser/: ناو. ناوەسەرە؛ لفکەی دەسماڵی ژنان ☰ دنباله‌ی سرپوش زنانه

ناوەسەرە / nawesere/: ☜ **ناوەسەر**

ناوەش / naweş/: ئاوەڵناو. ئازاردەر؛ ناخۆش ☰ ناگوار

ناوەشکێنە / naweş(i)kêne/: ناو. ئوتوو؛ تووز؛ چرچلابەر؛ جلسافکەر؛ دەقاق؛ کەرەسەیەکە بە پەڕەیەکی ساف و کانزاییەوە کە داخ دەبێ، بۆ لابردنی چرچ و لۆچی قوماش ☰ اتو

ناوەقە / naweqe/: ☜ **ناوچە ـ١**

ناوەکرتە / nawekirte/: ناو. نەخۆشییەکی ئاژەڵە ☰ از بیماری‌های دام

ناوەکی / nawekî/: ئاوەڵناو. ناوخۆ؛ نێوخۆ؛ ناوینی ☰ داخلی

ناوەکێش / nawekêş/: ناو. کەسێ حەڕی بە ناوە دەکێشێ ☰ ناوه‌کش

ناوەڵ / naweł/: ناو. کەویژەی ئاش ☰ ناوەی آسیا

ناوەن / nawen/: ناو. ڕفێدەی نانکەر ☰ بالشتک نانوا

ناوەناو / nawenaw/: ☜ **ناوبەناو**

ناوەناوە / nawenawe/: ☜ **ناوبەناو**

ناوەنجی / nawencî/: ☜ **ناونجی**

ناوەند / /nawend/: ناو. ناڤەند؛ نیوەند: ١. ناوەڕاستی هەر شتێ ٢. سەنتەر؛ کۆگای چالاکی ☰ ١. مرکز؛ وسط ٢. مرکز فعالیت

ناوەندخوازی / /nawendx(i)wazî/: ناو. ناوەندوازی؛ سەنتەرالیزم ☰ سانترالیسم

ناوەندوازی / /nawendwazî/: ☜ **ناوەندخوازی**

ناوەندی / /nawendî/: ئاوەڵناو. ناوەنگی: ناوین: ١. پێوەندیدار یان هاوگەری ناوەند ‹حوکمەتی ناوەندی› ٢. لە نێوەڕاستدا ‹خالی ناوەندی› ☰ ١و٢. مرکزی

ناوەندیار / /nawendyar/: ☜ **ناوبژی ـ٢**

ناوەندیەتی / /nawed(i)yetî/: ☜ **ناوەندیتی ـ١**

ناوەندێتی / /nawendêtî/: ناو. ١. ناوەندیەتی؛ ناوانی؛ مۆنەیی؛ دۆخ یان چۆناوچۆنی ناوەند بوون ٢. میانەڕۆیی؛ باروودۆخی میانەڕۆ بوون ☰ ١. مرکزیت ٢. میانەروی

ناوەنگی / /nawengî/: ☜ **ناوەندی**

ناوەنی / /nawenî/: ئاوەڵناو. تکاکار؛ تکاکەر؛ بەرەوان ☰ شفیع

ناوەوان / /nawewan/: ناو. گەمیوان؛ گەمیەوان ☰ ناخدا

ناوەوە / /nawewe/: ناو. ناو؛ دیوی ناوی هەر شتێ ☰ داخل

ناوەی / /nawey/: چاوگ. ساوین؛ سایین ☰ اندودن؛ مالیدن

ناویای / /nawyay/: چاوگ. هەنوان؛ سواغ دان ☰ اندوده شدن

ناویاییش / /nawyayîş/: چاوگ. ناوتش؛ ڕانان؛ بەر چاو دان ☰ به نمایش گذاشتن

ناویژ / /nawîj/: ناو. خەربەندە؛ ئولاخدار؛ چاروادار ☰ چاروادار

ناویس / /nawîs/: ناو. ١. وچخانە؛ خەلوەتی ٢. ئۆدەی ژێرزەمین ☰ ١. انباری ٢. زیرزمین

ناوین١ / /nawîn/: چاوگ. هەنوان؛ سواق/ سواغ/ سواخ دان ☰ اندودن

ناوین٢: ئاوەڵناو. ناڤین؛ ناوگین؛ لە ناوەڕاست و نێواندا ‹ڕۆژهەلاتی ناوین› ☰ میانی

ناوینەوە / /nawînewe/: چاوگ. هەنوان؛ سواغ دان ☰ اندودن

ناوینی / /nawînî/: ئاوەڵناو. ناوخۆ؛ نێوخۆ؛ ناوەکی ☰ داخلی

ناوێر / /nawêr/: ناو. ناوپڕی دیوار ☰ آگنەی دیوار

ناوێرە / /nawêre/: ئاوەڵناو. کەس‌نەدار؛ کەموێنە ☰ نادر

ناوێزە١ / /nawêze/: ☜ **ناوازە ـ١**

ناوێزە٢: ☜ **نەخوازە**

ناها / /naha/: ناو. شت؛ چت؛ چشت؛ تشت ☰ چیز؛ شیء

ناهال / /nahal/: ئاوەڵناو. ١. ناحەساوی؛ ناڕاست ٢. توند و تیژ و کۆ نەکەرەوە ‹ئەم کوڕیانە یەکجار ناهالە!› ☰ ١. ناراست ٢. بی‌پروا

ناهاڵ / /nahał/: ئاوەڵناو. ناهاڵا؛ توند و تیژ و کۆنەکەرەوە ☰ بی‌پروا

ناهاڵا / /nahła/: ☜ **ناهاڵ**

ناهتۆر / /nahtor/: ☜ **ناتۆر**

ناهلیک / /nahlîk/: ☜ **نالی**

ناهمێ / /nah(i)mê/: ☜ **ناهومێد**

ناهومێ / /nahumê/: ☜ **ناهومێد**

ناهومێد / /nahumêd/: ئاوەڵناو. نائومێد؛ ناهمێ؛ ناهومێ؛ دلسارد؛ بە ئاوات نەگەیشتوو. هەروەها: **ناهومێدی** ☰ ناامید؛ نومید

ناهەق / /naheq/: ☜ **ناحەق**

ناهەقی / /naheqî/: ☜ **ناحەقی**

ناهەقیکار / /naheqîkar/: ☜ **ناحەقیکار**

ناهەقیلێکراو / /naheqîlêk(i)raw/: ئاوەڵناو. دەشەنی؛ مەزلووم ☰ مظلوم

ناهەموار / nahemwar/: ئاوەڵناو. ١. ناڕێک؛ بەرز و نزم؛ بەکەندولەند ٢. /کینایە/ نالەبار؛ ناخۆش ‹ژیانێکی ناهەمواری هەیە!› ☰ ١. ناهموار ٢. نامُناسب

ناهەنجار / nahencar/: ئاوەڵناو. ناقۆلا؛ ناپۆڕ؛ نەپۆڕ؛ نەگونجاو ☰ ناهنجار

ناهی / nahî/: ناو. ١. ناهید؛ ئەستێرەگەشە ٢. گیایەکە گولی ئەستێرە دەکا ☰ ١. ناهید؛ ستارەی سحری ٢. گیاهی است

ناهید / nahîd/: ☜ **ناهی ـ١**

ناهیر / nahîr/: ئاوەڵناو. نەفام؛ گەوج ☰ ابله

نای / nay/: ناو. بلوور؛ بلوێر؛ بلوول ☰ نی‌لبک

نایاب / nayab/: ئاوەڵناو. نایەب؛ نابا؛ نابە؛ زۆر بەبایەخ ☰ بسیار ارزنده

نایب / nayib/: ناو. بریکار؛ کەسێ کە لە باتی کەسێ‌تر کاروبار بەڕێوە دەبا ☰ نائب

نایژە / nayje/: ناو. ١. کووژە؛ گەروولەی ئاسیاو ٢. جۆرێ بلوێر ☰ ١. گلوی آسیاب کە گندم از آن ریزد ٢. نوعی نی‌لبک

نایژەن / nayjen/: ناو. نەیڤان؛ بلوێرژەن؛ بلوورژەن ☰ نی‌نواز

نایسان / naysan/: چاوگ. نایسین؛ هەڵنەبوون؛ گڕ نەگرتن ☰ مُشتعل نشدن

نایسین / naysîn/: ☜ **نایسان**

نایلۆن / naylon/: ناو. دەلق ☰ نایلون

نایە / naye/: ناو. بلوێر ☰ نی‌لبک

نایەب / nayeb/: ☜ **نایاب**

ناییش / nayîş/: چاوگ. دانان؛ دانیان (لە سەر زەوی) ☰ نهادن (بر زمین)

نایینە / nayîne/: جێناو. ١. ئەمانە ٢. ئائەمانە ☰ ١. این‌ها ٢. همین‌ها

نایێ / nayê/: ئاوەڵناو / جێناو. ئەمە؛ ئائەمە ☰ همین

نپنگ / niping/: ئاوەڵناو. نەوی؛ نزم ☰ پَست؛ کم‌ارتفاع

نتر / nitr/: ناو. ١. چاوەنۆڕی؛ چاوەڕوانی ٢. کاری گوڵ دروون لە قوماش ☰ ١. انتظار ٢. گُلدوزی

نتراندن / nitrandin/: چاوگ. ١. چاوەنۆڕی کردن ٢. نەخشاندنی قوماش بە هۆی دروون ☰ ١. انتظار کشیدن ٢. گلدوزی کردن

نتل / nitl/: ناو. نەخش ☰ نقش

نتلاندن / nitlandin/: چاوگ. نتراندن؛ نەخشاندن ☰ نقشدار کردن

نتم / nitim/: ئاوەڵناو. مەتن؛ کەمقسە؛ کەمدوو؛ بەرانبەری وڕاج ☰ کم‌حرف

نتم / nitm/: ناو. حەوسەلە؛ سەبر؛ پشوو لەسەرخۆیی ☰ شکیبایی

نجدە / nicde/: ناو. قەمە ☰ قمَه

نجمی / nicmî/: ئاوەڵناو. شەل؛ لەنگ؛ لە پا سەقەت ☰ لنگ

نجومگەر / nicûmger/: ناو. ئەستێرەناس ☰ منجم

نچ^{1} / niç/: ناو. سووچی لێفە و جلک و ... ☰ گوشەی لباس و لحاف و ...

نچ^{2}: دەنگەناو. ١. دەنگی باریکی کرووزانەوە ٢. پچە؛ چپە؛ سرتە ☰ ١. نالەی ضعیف ٢. نجوا؛ درگوشی

نچار / n(i)çar/: ئاوەڵناو. بێچارە؛ داماو؛ بەلەنگاز ☰ بیچارە؛ درماندە

نچاندن / n(i)çandin/: چاوگ. چزاندن؛ پێوەدان ☰ گزیدن

نچک / niçik/: ناو. ١. چۆنیەتی ددان کەوتن ٢. چلۆپکی دار ☰ ١. چگونگی افتادن دندان ٢. بالاترین نقطەی درخت

نچە^{1} / n(i)çe/: ئاوەڵناو. ١. سووکەڵە ٢. کەمووکە ☰ ١. سبُک ٢. اندک

نچە^{2}: دەنگەناو. نچ؛ دەنگی کزی نالە ☰ صدای ضعیف نالە

نچه^{۲}: دەنگ. حەچە؛ وشەی دەنگ دانی کەر ☰ هین؛ حرف راندن الاغ

نچەتا /n(i)çeta/: ناو. تا و لەرزی سووک؛ سووکەڵەتا ☰ تب سبُک

نچەنچ /n(i)çeniç/: دەنگەناو. ناڵەناڵی کورت و کز ☰ نانک‌ونال

نچیر /niçîr/: ☜ **نێچیر**

نچیرڤان /n(i)çîrvan/: ☜ **نێچیرڤان**

نچیرکار /n(i)çîrkar/: ☜ **نێچیرڤان**

نچیروان /n(i)çîrwan/: ☜ **نێچیرڤان**

نخ /nix/: ناو. دۆخی بە چۆکا هاتنی وشتر ☰ حالت بر زانو نشستن شتر

نخافتن /n(i)xaftin/: چاوگ. خۆ داپۆشین بە لێفە ☰ خود را با لحاف پوشانیدن

نخاڤ /n(i)xav/: ناو. نخێڤ؛ لێف؛ لحێف؛ لێفە؛ سەرەنداز ☰ لحاف

نخان /n(i)xan/: ☜ **نینۆک**

نخاندن /n(i)xandin/: چاوگ. گەرم داپۆشین (نەخۆشان) ☰ گرم پوشاندن (بیمار)

نخاو /n(i)xaw/: ☜ **نۆکاو**

نخای /n(i)xay/: ئاوەڵناو. بەدڕست؛ ڕەوشت‌خراپ ☰ بی‌ادب

نختکاپەیەنێ /nixtikapeyenê/: ناو. گیانەلاو؛ ڕەوتی ئاویلکەدان ☰ حالت نزع

نختە /nixte/: ناو. سەرەتای باران دادان ☰ شروع ریزش باران

نخرۆ /nixro/: ئاوەڵناو. ڕۆچوو؛ قوم‌بوو (لە ئاو یان زەلکاودا) ☰ غوطه‌ور (در آب یا باتلاق)

نخری /nixrî/: ☜ **نخوری ـ۱**

نخفتن /nixiftin/: چاوگ. داپۆشین؛ وەشارتن ☰ پوشیدن؛ پنهان کردن

نخوری /n(i)xurî/: ناو. ۱. نخری؛ ناخوری؛ نۆبەرە ۲. کاکە؛ برای گەورە ☰ ۱. نوبر ۲. برادر بزرگتر

نخوم /n(i)xum/: ☜ **نوخون**

نخوماندن /n(i)xumandin/: چاوگ. نخوون کردن؛ بەراوەژوو کردن ☰ سرنگون کردن

نخون /n (i)xun/: ☜ **نوخون**

نخۆ /n(i)xo/: ☜ **نۆك ـ۱**

نخۆشەر /n(i)xoşer/: ☜ **نوخۆشەر**

نخوماندن /n(i)xûmandin/: چاوگ. دیسان داپۆشین ☰ باز پوشیدن

نخون /n(i)xûn/: ☜ **نوخون**

ـ **نخونی** /n(i)xûnî/: پاشەوشە. ۱. ـ نەخەوی؛ ـ نەخەفی ‹نە دی شەو و شەونخوونی/ نە چێشتی دەردی نەبوونی «هێمن»› ۲. سەرەوخواری؛ سەرەولێژی ☰ ۱. ـ نخوابی ۲. سراشیبی

نخە /n(i)xe/: ☜ **نۆك ـ۱**

نخەنخ /n(i)xenix/: دەنگەناو. هەسکەهەسک؛ دەنگی هەناسەسواری ☰ هن ـ هن

نخین /n(i)xîn/: ناو. گوڵە شڵێرە ☰ لالەی سرنگون

نخێڤ /n(i)xêv/: ☜ **نخاڤ**

نران /n(i)ran/: چاوگ. تێنەپەڕ. نادیار. //نرای؛ دەنرێ؛ بنرێ// نریان؛ دانران ☰ نهاده شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: نراو/ چاوگی نەرێنی: نەنران

نرت /nirt/: ئێل. ← **نرت‌ونوێ**

نرتکە /nirtke/: پێرۆ. ← **نێوونرتکە**

نرتونوێ /nirt û n(i)wê/: ئاوەڵناو. نفت‌ونەو؛ تازەونوێ ☰ تازه و نو

نرچ /nirç/: ☜ **نرکە**

نرچە /nirçe/: ☜ **نرکە**

نرخ /nirx/: ناو. نەرخ؛ بایی؛ بەها؛ قیمەت ☰ نرخ

⊡ **نرخ برین**: نرخاندن؛ قەرساندن ☰ ارزیابی کردن

نرخ دانان: نەرخ دانان: ۱. نرخاندن ۲. قەدر گرتن ☰ ۱. ارزیابی کردن ۲. ارج گذاشتن

نرخان /nirxan/: چاوگ. قەبلان؛ قەبلین؛ قەولان

ف ارزیابی شدن؛ برآورد شدن

نرخاندن / nirxandin/: چاوگ. بایەخ بۆ دانان ‹من ڕۆژگارێک شیعر و نامە دەسخەتییەکانی [سەید ڕەشیدی خانەقا]م کۆ دەکردەوە کە بە ڕاستی لە نرخاندن نایەن «هەژار، چێشتی مجێور»› ف ارزشیابی کردن

نرخدار / nirxdar/: ئاوەڵناو. بەقیمەت ف ارزشمند

نرخنای / nirxnay/: چاوگ. نرخ دانان ف ارزیابی کردن

نرخه / nirxe/: دەنگەناو. نرقە؛ لرچە؛ لرخە؛ دەنگ لە سنگەوە لە بەر تەنگەنەفەسی و نەخۆشی و ماندوویی ف خس ـ خس سینه

نرخیای / nirxyay/: چاوگ. نرخ دانران ف ارزیابی شدن

نردۆک / nirdok/: ناو. نێوبار؛ سەربار ف اضافه‌بار

نردوو / nirdû/: ناو. نوردوو؛ نوردی؛ نۆردو؛ نۆردوو؛ نۆردی؛ دەستە نانێکی پێکەوە پێچراو ف نورده از چند نان

نرڤان / nirvan/: ناو. جمان؛ جمیان؛ جووڵیان ف جُنبیدن

نرقه / nirqe/: ☜ **نرخه**

نرکاندن / nirkandin/: چاوگ. نرکانن؛ دەنگی گڕ و بەقەو لە سنگەوە دەردان ‹هەموو هەر چاوەڕوانی هیممەتی تۆین/ بنرکێنی بە بارۆ و بیتە مەیدان «قانع»› ف هَی سر دادن

نرکانن / nirkanin/: ☜ **نرکاندن**

نرکنو / nirkinû/: ناو. تازە؛ نوێ؛ نەو ف تازه

نرکوناڵه / nirk û nałe/: ☜ **نك‌وناڵه**

نرکه / nirke/: دەنگەناو. نرچ؛ نرچە؛ نەرچ؛ نەرچە؛ دەنگ لە سنگەوە لە ماندوویی ف صدای هِن ـ هِن

نرکەنرک / nirkenirk/: دەنگەناو. خوژین؛ دەنگی هەناسەدانی ماندوو ف هِن ـ هِن

نریان / niryan/: ☜ **نران**

نریای / niryay/: چاوگ. نران؛ نریان ف نهاده شدن

نریخانن / n(i)rîxandin/: چاوگ. شەهین؛ حیلاندن؛ هێڕاندن ف شیهه کشیدن

نریخه / n(i)rîxe/: دەنگەناو. کوڕژنی ئەسپ؛ شیڕە شیڕی ئەسپ ف شیهه‌ی اسب

نڕناش / niřnaş/: ناو. دێو؛ دێوەڵووکە؛ عیفریت؛ جنۆکەی زەلامی شاخدار ف عفریت

نڕەنڕ / n(i)řeniř/: دەنگەناو. حیلەحیلی ئێستر ف شیهه‌ی استر

نڕین / n(i)řîn/: چاوگ. حیلاندنی ئێستر ف شیهه کشیدن استر

نز[١] / niz/: ناو. ١. نەز؛ نەفەس؛ هەناسە ‹یەکجار نەخۆشە نزی لێ بڕاوە› ٢. نم؛ تەڕایی؛ تەڕی ‹زەوی نزی لێ چنیاگە› ف ١. نفس ٢. رطوبت

نز[٢]: ئاوەڵناو. نزم؛ بێئابڕوو؛ سووک لە بەر چاوان ف بی‌آبرو

نزا / n(i)za/: ناو. نقا؛ گازە؛ دۆعا؛ دوعا: ١. لاڤا؛ کاری ژارین؛ خوێندنی دۆعا ‹نە بە نیاز، نە بە نزا/ کۆمەڵت بەختیار ئەبێ «گۆران»› ٢. سکاڵا؛ دۆعایێ کە لە دەرگانەی خوا دەکرێ ‹نزام بۆ تۆیە ڕەببەلبەیت! دڵم داخوازی ئیمدادە/ دەزانی عەبدی خۆت ئێستاکە وا بێتۆشە و زادە «ئاوات»› ف ١. دُعا ٢. نیایش

نزاخوان / n(i)zax(i)wan/: ☜ **نزاخوێن**

نزاخوێن / n(i)zax(i)wên/: ناو. نزاخوان؛ دوعاخوێن ف دُعاخوان

نزار[١] / n(i)zar/: ناو. ١. لێڕەوار؛ دارستان ‹تەپۆڵکەی، یالی، دۆڵی، نزاری/ گا شاش بوو، گا چڕ دەوەن و داری «گۆران»› ٢. ☜ **نسار** ف ١. جنگل ٢. ☜ **نسار**

نزار[٢]: ئاوەڵناو. کز؛ لەڕ و لاواز ف لاغر

نزاره‌وان / n(i)zarewan/: ناو. کەسێ کە ئاگای لە لێڕەوارە ف جنگلبان

نزارەوا / n(i)zařewa/: ئاوەڵناو. تایبەتمەندی ئەوەی کە دۆعای قبووڵ دەبێ ☰ مُستجاب‌الدعوه

نزاڤ / n(i)zav/: ناو. نزاو: ۱. زنە؛ جێگەی ئاودەڵێن و دایمە تەڕ ۲. ئاوی دەڵاو ☰ ۱. جای همیشه مرطوب ۲. آبِ تراوش کرده

نزان / n(i)zan/: ناو. مژدە؛ خەبەری خۆش ☰ مُژده

نزاندن / n(i)zandin/: چاوگ. ناڵاندن بە دەنگی نزم ☰ آهسته نالیدن

نزانی / n(i)zanî/: ناو. مزگێنی؛ مزگانی ☰ مُژدگانی

نزاو^{1} / n(i)zaw/: ☜ **نزاڤ**

نزاو^{2}: ئاوەڵناو. ۱. ☜ **نزیك** ۲. ئاڵ و بۆڵ؛ ئاوتێزاو؛ ئاو تێگەڕاو (میوە) ☰ ۱. ☜ **نزیك** ۲. آب گرفته (میوه)

نزبە / nizbe/: ناو. ڕەزی دێمی تازە پێگەیشتوو ☰ تاکستان دیم تازه رسیده

نزدیک / nizdîk/: ☜ **نزیك**

نزدیکان / nizdîkan/: ☜ **نزیکان**

نزدیکی / nizdîkî/: ☜ **نزیکی**

نزر / nizr/: ☜ **نەزر**

نزرگ / nizirg/: ☜ **نزگەرە**

نزرگە / nizirge/: ناو. ۱. ☜ **نەزەرگە** ۲. ☜ **نزگەرە**

نزرە / nizre/: ☜ **نزگەرە**

نزرێ / nizrê/: ☜ **نزگەرە**

نزگ / nizg/: ناو. ۱. نیوەهەناسە؛ هەناسەی کز و سەبرۆکە لە نەخۆشییەوە ۲. ژیان؛ ژی ☰ ۱. نیم‌نفس ۲. زندگی

نزگرە / nizg(i)re/: ☜ **نزگەرە**

نزگەرە / nizgere/: ناو. نزرگ؛ نزرگە؛ نزگرە؛ نەزگرە؛ نسگەرە؛ نزگەرێ؛ نزرێ؛ نزیرە؛ نزرە؛ نزغەرە؛ نیزرێ؛ ئیسک؛ ئیسکە؛ عیسک؛ نسکە؛ هەسر؛ سهی؛ هەرس؛ بەرسنجک(سۆک)؛ بەرسینچکە؛ سیقە؛ ڕەوتی کرژ بوونەوەی کوت‌وپڕی پەردەی دیافراگم کە دەبێتە هۆی دەردانی هەناسە و بەسرانی گەلووت وێڕای دەنگێکی تایبەت ☰ سکسکه

نزگەرێ / nizgerě/: ☜ **نزگەرە**

نزڵە / nizłe/: ناو. نزووڵ؛ نوزڵە؛ نەزڵە؛ دۆخی هەڵامەتی بەتەوژم کە هازەهاز لە سنگەوە دێت و ئاو لە لووت دەڕژێ ☰ سرماخوردگی شدید

نزم / niz(i)m/: ئاوەڵناو. نمز: ۱. پێچەوانەی بڵند ‹دەنگی نزم؛ دیواری نزم› ۲. بێ‌تاقەت ۳. بێ‌ئاکار و کەم‌ئابڕوو ☰ ۱. پست؛ کم‌ارتفاع ۲. ناتوان ۳. دون؛ بی آبرو

⊡ **نزم بوونەوە** داکەوتن؛ هاتنە خوار؛ نەوی بوونەوە ☰ پایین آمدن

نزمان / nizman/: ناو. نزمایی؛ شوێنی نزم ☰ پستی؛ جای کم‌ارتفاع

نزمایی / nizmayî/: ☜ **نزمان**

نزم‌ونەوی^{1} / nizm û newî/: ئاوەڵناو. ۱. کۆتا؛ بالا و بلندایی کەم ۲. */کینایە/* فەقیرانە؛ بێ شکۆ و شانازی ‹لە ماڵێکی نزم‌ونەوی، ژیانێکی دژوار» ☰ ۱. پست؛ کم‌ارتفاع ۲. فقیرانه

نزم‌ونەوی^{2}: ئاوەلکار. */کینایە/* بە شێوەیەکی ئاسایی و بێ شکۆ و شانازی ‹وەرە وەک ئێمە بژی نزم‌ونەوی/ شەو لە سەر گەندەڵەدارێ دەخەوی! «هەژار، *بۆ کوردستان*»› ☰ معمولی

نزمی / nizmî/: ناو. ۱. نەویایەتی ‹بەرزی و نزمی ژیان› ۲. بێ‌ئاکاری ‹زیاتر لە جاران ئەو نزمی و ناپیاوییەم بۆ دەرکەوت› ☰ ۱. پستی؛ مُخالف بلندی ۲. پستی؛ رذالت

نزوول / n(i)zûl/: ناو. ۱. سووتی پارە ۲. ☜ **نزڵە** ☰ ۱. ربا؛ بهره‌ی پول ۲. ☜ **نزڵە**

نزوولە / n(i)zûle/: ناو. نزووڵە: ۱. دۆعای

بێچارەی هەناسەسارد ٢. هەناسەی سارد ☰ ١. دُعای مُستمند ٢. آه سرد

▣ **هاتنە نزولەی کەسێکەوە** کەل گرتن؛ گەیشتنە فریای کەسێ ‹ئەم بەفرە هاتە نزوولەمانەوە قڕ نەکەین لە بێئاوی!› ☰ به فریاد کسی رسیدن

نزوڵە / n(i)zûłe/: ☜ **نزوله**

نزە^{1} / n(i)ze/: ناو. شنە؛ سروە ☰ نسیم

نزە^{2}: ئاوەڵناو. نز؛ بێئابڕوو؛ بێفەڕ ☰ پستفطرت

نزەبا / n(i)zeba/: ناو. سروە؛ شنەبا؛ شی با؛ کزەبا؛ بای بسکان ☰ نسیم

نزیک^{1} / n(i)zîk/: ئاوەڵناو. نزاو؛ نزدیک؛ نزدیکان؛ نزینگ؛ نوزدی؛ نەدوور؛ نەدویر؛ نەزدیک؛ نەزیک؛ نیزک؛ نیزیک؛ نێز؛ نێزک؛ نێزگ؛ نێزنگ؛ نێزینک؛ نێزینگ؛ نهنگ؛ نەژدی؛ نێژدی: ١. بە مەودایەکی کەمەوە ‹ڕێگای نزیک› ٢. بە جیاوازییەکی کەمەوە ‹چەن ڕەنگی نزیک هەڵبژێرە!› ٣. نێوان‌خۆش ‹دۆستی نزیک› ☰ ١تا٣. نزدیک

▣ **نزیک بون** ١. وەخت بوون؛ خەریک بوون ‹نزیک بوو بکەوم› ٢. ☜ **نزیك بونەوە** ☰ ١. نزدیک بودن ٢. ☜ **نزیك بونەوە**

نزیک بونەوە نزیک بوون؛ نزیک خستنەوە؛ نزیک کەوتن؛ دووری لە نێواندا نەمان ☰ نزدیک شدن

نزیک خستنەوە ١. ☜ **نزیك بونەوە** ٢. ☜ **نزیك کردنەوە**

نزیک کردنەوە نزدیک خستنەوە؛ کەم کردنەوەی مەودای نێوان دوو شت یان دوو کەس ☰ نزدیک کردن

نزیک کەوتن ☜ **نزیك بونەوە**

نزیک کەوتنەوە نزدیک بوونەوە؛ تخوون کەوتن ☰ نزدیکتر شدن

نزیک^{2}: ئاوەڵکار. نزاو؛ نزدیک؛ نزدیکان؛ نزینگ؛ نوزدی؛ نەدوور؛ نەدویر؛ نەزدیک؛ نەزیک؛ نیزک؛ نیزیک؛ نێز؛ نێزک؛ نێزگ؛ نێزنگ؛ نێزینک؛ نێزینگ؛ نهنگ؛ نەژدی؛ نێژدی؛ بە مەودای کەمەوە ‹نزیک داینێ!› ☰ نزدیک

نزیکان / nizîkan/: ناو. نزدیکان: ١. نزیک؛ کات یان جێگای نزیک ‹ماڵمان لەو نزیکانە بوو› ٢. خزمان؛ خوێشان؛ خزم و کەسی نزیک ‹ماڵمان لەو نزیکانە بوو› ☰ ١. نزدیکی ٢. نزدیکان

نزیکبین / n(i)zîkbîn/: ئاوەڵناو. تایبەتمەندی چاوی تووش بە نەخۆشی نزیکبینی ☰ نزدیک‌بین

نزیکبینی / n(i)zîkbînî/: ناو. جۆرێک کەمایەسی لە بینایی چاودا کە نزیک چاک دەبینێ و دوور لێڵ ☰ نزدیک‌بینی

نزیکی / n(i)zîkî/: ناو. نێزیکی؛ نزدیکی: ١. دۆخ و چۆنیەتی نزیک بوون ‹نزیکی ڕێگا بوو بە هۆی ئەوە لێرە ماڵ بکڕم› ٢. کار و ڕەوتی دامەزراندنی پێوەندی ‹کاری هاوبەش بووە هۆی نزیکی پتریان› ٣. *[کنایە]* هاوجێیی؛ پێوەندی جنسی ٤. شوێنی نزیک ‹لەو نزیکیە ماڵێک هەیە› ☰ ١تا۴. نزدیکی

▣ **نزیکی کردن** *[کنایە]* هاوجێیی کردن ☰ ارتباط جنسی برقرار کردن

نزینگ / n(i)zîng/: ☜ **نزیك**

نزێرە / n(i)zêre/: ☜ **نزگەرە**

نژ / nij/: ☜ **نشتەر**

نژاد / n(i)jad/: ناو. توخم؛ ڕەگەز ☰ نژاد

نژار / n(i)jar/: ناو. ١. سەنگ‌چن؛ کاری دیوار بە بەرد هەڵچنین ‹بیرەکەی نژار کرد، وەرەقە نەکا› ٢. جێگەی تەنیا و بێهەرا ☰ ١. سنگچین ٢. جای دنج

نژاندن / n(i)jandin/: چاوگ. ١. دانانی دیوار لە وشکەبەرد ٢. بەستن؛ داخستن ☰ ١. بنا کردن دیوار از سنگ بدون ملاط ٢. بستن

نژتەر / nijter/: ☜ **نشتەر**

◘ **نژتەر کرن:** خوێن بەردان؛ حەجامەت کردن ☰ حجامت کردن

نژد / nijd/: ناو. زام؛ برین؛ کوان ☰ زخم

نژدار / nijdar/: ☜ **نەشتەرگەر**

نژداری / nijdarî/: ☜ **نەشتەرگەری**

نژدە / nijde/: ناو. نژدی؛ نەژدە: ١. تەریدە؛ دەستەی ڕێگران ٢. تالانکەر ٣. ئەوانەی شوێن ڕێگران دەکەون بۆ کوشتن و گرتنیان ☰ ١. دستەی راهزنان ٢. غارتگر ٣. گروه دزدبگیران

نژدی / nijdî/: ناو. ١. ☜ **نەجدی** ٢. ☜ **نژدە**

نژم / nijm/: ناو. قەلافەت؛ بیچم ☰ ریخت و قیافه

نژمشۆڕ / nijmşoř/: ئاوەڵناو. مۆن؛ ڕووگرژ؛ ناوچاو تاڵ ☰ اخمو

نژن١ / nijn/: ناو. وشکەچن؛ ئیشکەکەڵەک ☰ سنگچین.

نژن٢: ئاوەڵناو. تژە؛ پڕ؛ دارماڵ ☰ پُر؛ مالامال

نژناندن / nijnandin/: چاوگ. پڕ و دارماڵ کردن ☰ مالامال کردن

نژنی / nijnî/: ناو. نژنیت؛ تەون؛ کار و ڕەوتی تەنین ☰ بافندگی

نژنیت / nijnît/: ☜ **نژنی**

نژنین / nijnîn/: چاوگ. ١. کاری بەرد لە سەر یەک چنین (بۆ سەنگچنی کۆلی پەز دەڵێن) ٢. پڕ بوون ☰ ١. عمل سنگچین کردن آبشخور ٢. پُر شدن

نژوە / nijwe/: ناو. ١. کاری لەبەر گوتە نووسینەوە ٢. کاری لە ڕوو نووسینەوە ☰ ١. املاء ٢. رونویسی

نژوو / n(i)jû/: ناو. نیسک؛ نژی ☰ عدس

نژی / n(i)jî/: ☜ **نیسك١**

نژیار / nijyar/: ناو. خانووی وشکەچن ☰ خانەی سنگچین

◘ **نژیار کردن:** ئاهەنگ و شایی گێڕان بە بۆنەی دەست پێ‌کردن یان تەواو بوونی کارێک ☰ سور گرفتن و شادی کردن به مناسبت شروع یا اتمام کاری

نژیارڤان / nijyarvan/: ناو. نژیاروان؛ ئاڤاهی‌ساز: ١. کەسێ کە گەلالەی خانووبەرە دەڕژێنێ و بۆ کردنەوەی سەرپەرستی دەکا ٢. بیناساز؛ کەسێ کە بە ئەزموونی خۆی، ماڵ دەکاتەوە ☰ ١و٢. معمار

نژیارڤانی / nijyarvanî/: ناو. نژیاروانی؛ فەن یان هونەری گەلالەداڕژتن و کردنەوەی بینا، بەتایبەت ماڵ و خانووبەرە ☰ معماری

نژیاروان / nijyarwan/: ☜ **نژیارڤان**

نژیاروانی / nijyarwanî/: ☜ **نژیارڤانی**

نسار / n(i)sar/: ناو. نسرم؛ نزار: ١. بەر سێبەر؛ شوێنێ کە تاو نایگرێتەوە یا کەمتر دەیگرێ ٢. سێبەر؛ سێوەر ☰ ١. جای سایەسار ٢. سایه

نسارە / n(i)sare/: ناو. ١. نەخشی بە دارچین لە سەر فڕنی ٢. کاری پووڵ هاویشتن بە سەر بووکا ☰ ١. نقش دارچین روی فرنی ٢. عمل پول بر سر عروس ریختن

نستونوێ / nist û niwě/: ☜ **نەوبنەو**

نستەن / nisten/: چاوگ. نستەنە؛ ڕۆنیشتن؛ نیشتن ☰ نشستن

نستەنە / nistene/: ☜ **نستەن**

نسحەت / nisĥet/: ناو. ئامۆژگاری؛ وەسیی؛ ئامۆژگاری ☰ نصیحت

نسحەتکەر / nisĥetker/: ناو. ئامۆژگار ☰ اندرزگو

نسرم١ / n(i)sirm/: ☜ **نسار**

نسرم٢: ئاوەڵناو. خۆرنەگیر و شێدار و سارد ‹ئێرە نسرمە› ☰ سرد و نمور از بی‌آفتابی

نسرین / nisrîn/: ناو. ؛ کولی گریان و بەرەنسکێ؛ گریان و هەنیسک ☰ گریه و سکسکه

نسف / nisf/: ناو. نیوە ☰ نصف

نسک١ / nisk/: ناو. ١. ☜ **نیسك١** ٢. ژیان ☰ ١.

☜ **نیسك**[1] ٢. زندگی

نسک[2]: ئاوەڵناو. ١. فەقیر؛ بێ‌ماڵ ٢. چارەڕەش؛ داماو؛ هەناسەسارد ‹نسک و ناهمێ› ☰ ١. ندار؛ بینوا ٢. بیچاره

نسکافه / niskafe/: ناو. ناوی بازرگانی بۆ قاوەی ئامادە کە پێویستی بە کوڵان و دەم کێشان نییە ☰ نسکافه

نسکاندن / niskandin/: چاوگ. هەناسە دان ☰ نفس کشیدن

نسکای / niskay/: چاوگ. نسکین؛ نزگەرە کردن لە گریانەوە ☰ سکسکه کردن از گریه

نسکنای / nisknay/: چاوگ. نسکین؛ نزگەرە کردن لە گریانەوە ☰ سکسکه کردن از گریه

نسکوناهمێ / nisk û nah(i)mê/: ئاوەڵناو. نک‌وناهمێ؛ نک‌وناهومێ؛ بێچارە و خاکەسەر ☰ بیچاره؛ بدبخت

نسکۆ / nisko/: ناو. ڕەت؛ سەرسم؛ ڕەوتی هەڵەنگوتن بە هۆی پا هەڵکەوتن یان پاچەقول بوون ☰ سکندری

نسکه / niske/: ناو. بەرەنسکێ؛ نزگەرەی دوای گریانی زۆر ☰ سکسکه در اثر گریه‌ی زیاد

نسکیان / niskyan/: چاوگ. نسکین؛ بەرەنسکێ دان؛ نزگەرە کردن لە گریانەوە ☰ سکسکه کردن از گریه

نسکیای / niskyay/: چاوگ. نسکیان؛ بەرەنیسکێ دان ‹بەو ئەندۆی گەرم نسکیای گرینش/ بشانۆ وە تەرم زوڵف چین‌چینش «عەبدولوەهاب ئاریانی»› ☰ سکسکه کردن از گریه

نسکین[1] / niskîn/: ☜ **نسکیان**

نسکین[2]: ☜ **نیسکێن**

نسگەره / nisgere/: ☜ **نزگەره**

نسلین / nislîn/: چاوگ. پسان ☰ گُسستن

نسم / nis(i)m/: ☜ **نیوه**

نسیب / n(i)sîb/: ناو. نسیو؛ نەسیب؛ نەسیو: ١. بەش ٢. بەخت ☰ ١. بهره ٢. شانس

نسیبەت / n(i)sîbet/: ناو. بەڵا؛ چۆرتم ☰ بلا

نسیو / n(i)sîw/: ☜ **نسیب**

نسێ / n(i)sê/: ناو. سێبەر؛ سێوەر ☰ سایه

نش / niş/: ☜ **نشکاف**

نشاسته / n(i)şaste/: ناو. نیشاستە؛ نیشاسە؛ گەردێکی سپییە، لە ئاو و ئەلکولدا دەتوێتەوە، لە شی بوونەوەدا دەبێتە چەن جۆر دێکسترین و گلۆکۆز، لە گیادا بە شێوەی هیدراتی کەربون پاشەکەوت دەبێ، زۆر ماکی خۆراکی، چەسپ و داودەرمانی لێ بەرهەم دێنن ☰ نشاسته

نشاییش / n(i)şayîş/: چاوگ. نشتش: ١. نیشتنەوەی باڵدار ٢. نیشتنەوە؛ هاتنەوە ژێر لە سەرڕا ٣. *[کنایه]* ئارام و ئۆقرە گرتن ☰ ١. بر زمین نشستن پرنده ٢. فرود آمدن ٣. آرام گرفتن

نشت / nişt/: ناو. ڕەوتی نزم بوونەوە؛ هاتنە خوار ☰ فرود

نشتاو / niştaw/: ناو. پاشاوی ئاودێری ☰ پساب آبیاری

نشتاین / niştayn/: چاوگ. سوار بوون؛ چوونە سەر خوانە زین ☰ سوار اسب شدن

نشتش / niştiş/: چاوگ. ١. ☜ **نشاییش** ٢. ڕۆنیشتن؛ دانیشتن؛ هەدا دان ٣. نووستن؛ خەفتن؛ ڕازان ٤. وێک کەوتن؛ لە یەک دان ☰ ١. ☜ **نشاییش** ٢. نشستن ٣. خوابیدن ۴. برخورد کردن

نشتمان / niştman/: ☜ **نیشتمان**

نشتن / niştin/: چاوگ. ١. نیشتن؛ نیشتنەوە (وەک دابەزینە سەر زەوی باڵدار) ٢. نیشتن؛ ڕۆنیشتن؛ دانیشتن؛ ڕۆنین ٣. نیشتن (وەک تلتە کە دەنیشێتە ژێر دەفرەوە) ٤. نیشتن (وەک کەم کردنی بارستایی ئاو) ‹ئاوی بەربەندەکە نشتووە› ٥.

نیشتن؛ ئاوا بوونی خــۆر ‹خــۆر نشــت› ٦. ڕیـان؛ چوونه سەر پێشاو ‹هەر خوێن نشتووە!› 🇮🇷 ١. فرود آمدن (پرنده بر زمین) ٢. نشستن ٣. رسـوب کـردن ۴. فرونشستن سطح آب ۵. غروب کردن ۶ ریدن

نشتو / niştû/: ☜ **نوشته ـ ١**

نشتەجێ / niştecê/: ☜ **نیشتەجێ**

نشتەر / nişter/: ناو. نژ؛ نژتــەر؛ نشــتێر؛ نەشــتەر؛ نژد؛ نشتەل؛ نێشتەر؛ شفرە؛ کوشــتەر؛ کــاردێکی نووک‌تیژ بۆ هەڵدڕینی دمەڵ و برین 🇮🇷 نشتر

نشتەرکار / nişterkar/: ☜ **نەشتەرگەر**

نشتەرکاری / nişterkarî/: ☜ **نەشتەرگەری**

نشتەل / niştel/: ☜ **نشتەر**

نشــتەنە / niştene/: چـاوگ. دانیشــتن؛ نیشــتن؛ ڕۆنین 🇮🇷 نشستن

نشتێر / niştêr/: ☜ **نشتەر**

نشخۆر / nişxor/: ☜ **نوشخۆر**

نشدار / nişdar/: ☜ **نەشتەرگەر**

نشر / nişr/: ناو. قەی؛ لە دەمەوە هاتوو 🇮🇷 قی

نشراندن / nişrandin/: چاوگ. نشــرین؛ ڕشـانەوە؛ هاوردنەوە؛ هەڵهاوردن 🇮🇷 قی کردن؛ بالا آوردن

نشرین / nişrîn/: ☜ **نشراندن**

نشس / nişis/: ☜ **نشست**

نشست / nişist/: نـاو. نشــس؛ نشســتی: ١. ڕەوتی کەم بوونی قەدر و ڕێز ٢. خەسـار؛ دۆخــی زیـان کردن لە ژیانا 🇮🇷 ١. کاهش احترام ٢. زیان

نشستی / nişistî/: ☜ **نشست**

نشف / nişif/: نـاو. ١. چینێک لە بەرهەمی زەوین ٢. نهۆم؛ قات 🇮🇷 ١. بار حاصل از محصول زمـین ٢. طبقه؛ اشکوبه

▣ **نشفێ داوی**: ١. پاشەبەر؛ دوامین بەشی بەرهەم ٢. نهۆمی هەرەبالا 🇮🇷 ١. آخرین بـار از محصـول ٢. بالاترین طبقەی ساختمان

نشڤین / nişvîn/: چاوگ. زیڕاندن 🇮🇷 جیغ کشیدن

نشک / nişk/: ☜ **نشکاڤ**

نشکا / nişka/: ☜ **نشکاڤ**

نشکاڤ / nişkav/: ئاوەڵـکار. نــش؛ نشــک؛ نشــکا؛ نشکاڤـک؛ نشکاڤــی؛ نشکێڤــە؛ نــەژگاف؛ لەپــڕ؛ گزوگومەت؛ ناخلاف 🇮🇷 ناگهان؛ یکهو

نشکاڤک / nişkavik/: ☜ **نشکاڤ**

نشکاڤی / nişkavî/: ☜ **نشکاڤ**

نشکن / nişkin/: ناو. دیواربڕ؛ ئاسنی دەستی دز بۆ دیوار بڕین 🇮🇷 ابزار دیوار سوراخ کردن دزد

نشکنین / nişk(i)nîn/: چـاوگ. دیوار بڕین 🇮🇷 دیوار سوراخ کردن

نشکێ / nişkě/: ناو. باوێشک؛ باوەشک 🇮🇷 خمیازه

نشکێڤە / nişkêve/: ☜ **نشکاڤ**

نشگاف / nişgav/: ئاوەڵکار. لەنەکاو؛ لەپڕ 🇮🇷 ناگهان

نشمی / nişmî/: ئاوەڵناو. چەپەڵخــوەر؛ دژخــۆر 🇮🇷 کثیف‌خور

نشوڤ / n(i)şuv/: ☜ **نشێو**

نشو / n(i)şû/: ناو. خاڵی سەر پێست 🇮🇷 خال روی پوست

نشوف / n(i)şûf/: ناو. گێژاو؛ گێجاو 🇮🇷 گرداب

نشــوڤ / n(i)şûv/: نــاو. زنـــار؛ هەڵـــەت؛ مـــاه؛ هەڵەمووت؛ هەزار بە هەزار 🇮🇷 پرتگاه

نشــوک / n(i)şûk/: نــاو. تـــووتنی زۆر کـــوتراوی تاڵەبێژکراو کە تاقمێ دەیکەنە لووتیان 🇮🇷 انفیه

نشیان / nişyan/: نـاو. مۆر و ناو بە بەڵگەوە 🇮🇷 مُهر و امضا بر سند

نشیڤ / n(i)şîv/: نـاو. ١. ☜ **نشێو** ٢. باشـــوور 🇮🇷 ١. ☜ **نشێو** ٢. جنوب

نشیمەن / n(i)şîmen/: ناو. نشیمەنگا: ١. جێگــەی دانیشتن ٢. نیشــتمان؛ جێگــەی لــێ‌ژیـان 🇮🇷 ١. جای نشستن ٢. میهن

نشیمەنگا / n(i)şîmenga/: ☜ **نشیمەن**

ـ نشــین / n(i)şîn-/: پاشەوشـە. ١. جــێ نیشــتن و

دانیشتن ‹خۆرنشین؛ میرنشین؛ شانشین› ٢. دانیشتوو لە شوێنێ ‹دێنشین؛ کرانشین؛ سەرنشین› ▤ ١و٢. ـ نشین

نشینگە / n(i)şînge/: ناو. ١. جێگەی نیشتنی مەل ٢. جێگەی دانیشتن ‹وات: نشینگەی تەخت میرانی جافم/ جاگەی نازاران مشکین کلافم «مینەجاف»› ٣. نیشتمان ‹ملەی لەشکەرگا هەنجیرک گێلە/ زێ و هیر تا هەوار نشینگەی خێلە «ئاغا عینایەت»› ٤. جێگەی مانەوە و نیشتەجێ بوون (وەک ماڵ، میوانخانە و ...) ▤ ١. محل فرود پرنده ٢. جای نشستن ٣. میهن ۴. اقامتگاه

نشینە / n(i)şîne/: ناو. لیس؛ شوێنی تایبەت بۆ نیشتنەوەی باز و مەلی ڕاوکەر ▤ جای مخصوص نشستن پرندەی شکاری

نشیو / n(i)şîw/: ☜ **نشێو**

نشیوی / n(i)şîwî/: ☜ **نشێوی**

نشێو¹ / n(i)şêw/: ناو. نشوڤ؛ نشیڤ؛ نشیو؛ سربەرەژێرە ‹چون دژمنین دەگەڵ یەک و نیمانە ئیتتحاد/ ڕامان دەدەن بە جارێ لە هەورازێ بۆ نشێو «سەیفولقوزات»› ▤ نشیب

نشێو²: ئاوەڵناو. نشوڤ؛ نشیڤ؛ نشیو؛ لێژ؛ سەرەولێژایی؛ لێژ؛ سر بەرەژێرە ▤ شیبدار

نشێوی / n(i)şêwî/: ناو. نشیوی؛ لێژی ▤ سراشیبی

نغرۆ / niğro/: ئاوەڵناو. نوغرۆ: ١. ڕۆچوو؛ نوقم ‹کەشتییەک لە ئاوە ئازادەکاندا نغرۆ بوو› ٢. ڕۆچوو؛ نشست کردوو (زەوین) ٣. *[مەجاز]* تیاچوو؛ فەوتاو ‹ئەم خەڵکەی پاراست، لە فەوتان و مردن و نغرۆ بوون «شێرکۆ»› ▤ ١. غرق ٢. نشست کرده (زمین) ٣. نیست و نابود

نفت¹ / nift/: ناو. ١. چلێسی؛ زگلەوەڕێنی ٢. چلە شەمچە؛ چوکلە گۆگرد؛ چلە شخاتە ▤ ١. شکم‌پرستی ٢. چوب کبریت

نفت²: لێل. ← **نفتونوێ ـ نفتونۆڵ**

نفتک / niftik/: ناو. ١. کفتک؛ کوتیلک؛ کفتە ٢. ☜ **نفتەك** ▤ ١. کوفتەی خوراکی ٢. ☜ **نفتەك**

نفتونوێ / nift û n(i)wê/: ئاوەڵناو. نفتونۆڵ؛ نرتونوێ؛ تازە و کارنەکردوو ▤ تازە؛ نو

نفتونۆڵ / nift û noł/: ئاوەڵناو. نفتونوێ؛ نرتونوێ؛ تازە و کارنەکردوو ▤ تازە؛ نو

نفتونەو / nift û new/: ☜ **نرتونوێ**

نفتونەوە / nift û newe/: ئاوەڵناو. نوهین؛ تازە ▤ نوین

نفتەک / niftek/: ناو. نفتک؛ شەمچە؛ کرمیت؛ شقارتە؛ شخاتە ▤ کبریت

نفر / nifr/: ☜ **نفرین**

نفردی / nifirdî/: ناو. ڕەوتی مچوڕک دان و لەرزینی سووک ▤ فراشا؛ لرز خفیف

نفرە¹ / nifre/: ☜ **نفرین**

نفرە²: ئاوەڵناو. دەرکراو بە سووکی لە ناو کۆمەڵ ‹نفرە بوویە› ▤ راندە شدە از جامعە

نفرەلێکراو / nifrelêk(i)raw/: ئاوەڵناو. مەلوون؛ مەلعوون ▤ ملعون؛ نفرین شدە

نفرین / nifrîn/: ناو. نفر؛ نفرە؛ نەفرە؛ نەفرین؛ تووک؛ زۆتی؛ پشۆر؛ لەکۆلەڕۆ؛ ڕت؛ نەوز؛ نووەڕ؛ نوڕ؛ دوعای شەڕ ▤ نفرین

نفز / nifz/: ئاوەڵناو. نڤز: ١. نزم؛ نەوی ٢. *[مەجاز]* بەدئاکار؛ بێئابڕوو ▤ ١. پست؛ کم‌ارتفاع ٢. بدکردار

نفسی / nifsî/: ناو. جاوی سفتوسۆڵ ▤ متقال

نفش / nifş/: ناو. ١. تۆرەمە؛ بەرە ٢. نەوع؛ جۆر ▤ ١. نسل ٢. نوع

نفلین / nifłîn/: چاوگ. کەوتن؛ کەفتن؛ بە عەرزدا دان ▤ افتادن

نفوورات / n(i)fûrat/: ئاوەڵناو. نەفوورات: ١. بەدفەڕ؛ بزۆز و بەزیان ‹منالەکان نفووراتێکن هەر مەپرسە!› ٢. سەیر و سەمەرە ▤ ١. بی‌آرام و زیان‌رسان ٢. عجیب و غریب

نفووس / nifûs/: ناو. ١. ودم و شووومی قسەی کەسێک ‹نفووسی پیسە نەخۆشی خستم؛ نفووس پاکە هاتە سەرم چاکی کردمەوە› ٢. ژمارەی بنیادەم لە ولاتێکدا ‹نفووس ئەم دێیە دەوری سەد کەسە› ▤ ١. خجستگی و نحسی نفس ٢. نفوس

نفووس‌نووس / nifûsnûs/: ناو. سەرژمێر؛ ئامارگر؛ ئەوەی هەژماری جەماوەرێک دەژمێرێ ‹کارتێکی دامێ بۆ لای نفووس‌نووس/ لە بابەت چێشت و نووسینی نفووس «قانع»› ▤ سرشمار

نڤ / niv/: ناو. خەو ▤ خواب

نڤات / n(i)vat/: ناو. کاری لە خۆ دان؛ کاری سەر و سنگ بە لەپی دەست کوتان ▤ خودزنی

نڤار / n(i)var/: ئاوەڵناو. نۆژەن؛ تازەداهاتوو ▤ جدید (اختراع)

نڤان / n(i)van/: چاوگ. ١. خەوتن؛ خەفتن ٢. ناوین؛ هەڵسوون؛ سواخ دان ٣. *[کنایه]* قوڕەکاری کردن ▤ ١. خوابیدن ٢. اندودن کار بنایی انجام دادن

نڤاندن / n(i)vandin/: چاوگ. نڤستاندن؛ دەخەو کردن؛ خەواندن ▤ خواب کردن؛ خوابانیدن

نڤانی / n(i)vanî/: ناو. کار لە ڕەوتی خانوو دروست کردندا ▤ کار در فرایند ساختمان‌سازی

نڤت / nivt/: ئاوەڵناو. ١. نووستوو؛ خەوتوو؛ خەفتگ ٢. *[کنایه]* بێ‌برەو؛ کەساد ▤ ١. خوابیده ٢. کساد؛ بی‌رواج

نڤرشت / nivrişt/: ☜ **نوشتە ـ١**

نڤز / nivz/: ☜ **نفز**

نڤژاندن / nivjandin/: چاوگ. دارکاری کردن؛ بە دار شەل و کوت کردن ▤ بە شدت کُتک زدن

نڤس / nivs/: ناو. وەرم؛ خەو ▤ خواب

نڤستاندن / n(i)vistandin/: ☜ **نڤاندن**

نڤستن / n(i)vistin/: ☜ **نوستن**

نڤستی / n(i)vistî/: ئاوەڵناو. خەوتوو؛ خەفتگ ▤ خُفته

نڤشت / n(i)vişt/: ☜ **نوشتە ـ١**

نڤشتۆک / n(i)viştok/: ☜ **نوشتە ـ١**

نڤشتی / n(i)viştî/: ☜ **نوشتە ـ١**

نڤشتی‌لۆک / n(i)viştîlok/: ناو. گیایەکە ▤ گیاهی است

نڤشک / nivşik/: ☜ **نویشك**

نڤی / n(i)vî/: ☜ **نەوی**

نڤیس^{1} / n(i)vîs/: ناو. ١. پلاک؛ وشە و ژمارەیێ کە لە سەر درگا بۆ دیاری کردن دادەنرێت ٢. وتار؛ نووسراوە ▤ ١. پلاک ٢. مقالە

ـ نڤیس^{2}: پاشەوشە. ـ نووس: ١. ئەوەی دەنووسێ ‹دیرۆک‌نڤیس› ٢. ئەوەی نووسراوە ‹پاک‌نڤیس› ▤ ١و٢. ـ نویس

نڤیسار / n(i)vîsar/: ☜ **نووسەر**

نڤیسان / n(i)vîsan/: چاوگ. نڤیسین؛ نڤیساندن؛ قەڵەم بە سەر قاقەزدا هێنان ▤ نوشتن

نڤیساندن / n(i)vîsandin/: ☜ **نڤیسان**

نڤیسخانە / n(i)vîsxane/: ناو. دەفتەر؛ نووسینگە ▤ دفتر

نڤیسک / n(i)vîsik/: ناو. بەڵگەی نووسراو ▤ سند؛ مدرک

نڤیسکار / n(i)vîskar/: ☜ **نووسەر**

نڤیسکی / n(i)vîskî/: ناو. وەرامی بە نووسین؛ بەرانبەری لێڤکی ▤ پاسخ کتبی

نڤیسگە / n(i)vîsge/: ناو. پرسگە لە دام و دەزگای میریدا ▤ اطلاعات ادارە

نڤیسنگە / n(i)vîsinge/: ☜ **نووسینگە**

نڤیسەر / n(i)vîser/: ☜ **نووسەر**

نڤیسەڤان / n(i)vîsevan/: ☜ **نووسەر**

نڤیسیار / n(i)vîsyar/: ناو. نویسیار؛ ئیدیتۆر؛ کەسێ کە بەرهەمی نووسەرانی تر هەڵەگری، ڕێک‌وپێک و ئامادەی چاپ دەکا ▤ ویراستار؛ ادیتور

نڤیسین / n(i)vîsîn/: ☜ **نڤیسان**

نڤیشتیلۆک / n(i)vîştîlok/: ناو. جانای شوان؛ گیایەکە ☰ گیاهی است

نڤیشک / n(i)vîşk/: ☜ **نویشك**

نڤین / n(i)vîn/: ☜ **نوێن١ـ١**

نڤینپۆش / n(i)vînpoş/: ☜ **نڤینۆ**

نڤینپووش / n(i)vînpûş/: ☜ **نڤینۆ**

نڤینۆ / n(i)vîno/: ناو. نڤینپۆش؛ نڤینپووش؛ سەرەنناز؛ لحێف ☰ لحاف؛ پتو

نڤینۆک / n(i)vînok/: ناو. قەرەوێڵە؛ تەختی خەوی دووکەسە ☰ تختخواب دونفره

نڤێژ / n(i)vêj/: ☜ **نوێژ**

نڤێژابارانێ / n(i)vêja baranê/: ☜ **نوێژەبارانە**

نڤێژبەر / n(i)vêjber/: ناو. پێش‌نوێژ؛ ئیمام ☰ پیشنماز

نڤێژکەر / n(i)vêjker/: ☜ **نوێژخوێن**

نڤێژگە / n(i)vêjge/: ☜ **مزگەوت**

نق١ / niq/: ئاوەڵناو. ١. قووڵ ‹لە گۆمێکی نقا مەلەم کرد› ٢. پڕ و قەرەباڵغ ‹بازاڕ ئەمڕۆ نق بوو› ☰ ١. ژرف؛ عمیق ٢. شلوغ

نق٢: دەنگەناو. خوستە؛ خوست؛ وستە ‹لێرە ژێر دانیشە! نقت دەر نەیێ!› ☰ جیک؛ کمترین صدا

▣ **نق لێ بڕیان**: لاڵ بوون؛ دەنگ لێوە نەهاتن ‹بۆچە نقت لێ بڕیاگە؟ مەترسە! قسە بکە!› ☰ لالمونی گرفتن

نق نەکردن: هیچ نەگوتن؛ سرتە نەکردن ‹باوکیشی لەوێ بوو، بەڵام نقی نەکرد› ☰ لام تا کام حرف نزدن

نقا / n(i)qa/: ☜ **نزا**

نقار / n(i)qar/: ناو. گلەیی؛ قا ‹نقارێکی بەرانبەر من هەیە› ☰ نِقار

نقارین / n(i)qarîn/: چاوگ. لە دەس نەهاتن؛ توانای کارێ نەبوون ☰ نتوانستن؛ از دست برنیامدن

نقارە / n(i)qaře/: ☜ **نەقارە**

نقام / n(i)qam/: ناو. ١. قام؛ گۆرانی؛ مەقام ٢. ڕەوتی گۆرانی ☰ ١. ترانه ٢. ملودی

نقان / n(i)qan/: ☜ **نەقان ـ٢**

نقاندن / n(i)qandin/: چاوگ. نقانن: ١. نقای؛ نقنای؛ خۆ ڕێک کوشین و زۆر هێنان ٢. دەنگ لە گەروو دەرهێنان ‹زۆری نقاند، کەس لێی حاڵی نەبوو› ٣. قووجاندن؛ نووقاندن؛ پێکەوە نان ‹چاوی نقاندووە› ☰ ١. زور زدن ٢. صدای نامفهوم از گلو درآوردن ٣. بر هم نهادن

نقانق / n(i)qaniq/: ئاوەڵناو. پڕاوپڕ ☰ مالامال

نقانن / n(i)qanin/: ☜ **نقاندن**

نقای / n(i)qay/: ☜ **نقاندن ـ١**

نقتک / niqtik/: ناو. دوامین هەناسە ☰ نفس‌های آخر

نقتە / niqte/: ☜ **نوقتە**

نقتەبانگ / niqtebang/: ناو. نیشانەی سەیرمان و لەگەڵ بوون (!) ☰ علامت تعجب و خطاب (!)

نقتەبهنۆک / niqtebihnok/: ناو. نیشانەی نێوان و لە سەر گرتنەوە (،) ☰ ویرگول؛ کاما (،)

نقتەپرس / niqtepirs/: ناو. نیشانەی پرسیار لە نووسینا (؟) ☰ علامت سؤال (؟)

نقتەجۆت / niqtecot/: ناو. نیشانەی ڕاژە کردن (:) ☰ دونقطه؛ علامت توصیف (:)

نقتەشانی / niqteşanî/: ناو. خاڵی سەر پیت ☰ نقطه‌ی حروف

نقر / niqir/: ناو. ١. نێوان ددانەی هەڕە و شانە و شتی وا ٢. نێوان پلەی پەیژە و پلەکان ٣. نێوان پلەکی گەرماپێو ٤. تیسکێک لە کوڵکە و موو ☰ ١. میان دندانه‌های ارّه و شانه و مانند آن ٢. میان پله‌های نردبام و پلکان ٣. فاصله‌ی درجات دماسنج ۴. کمی از مو و پشم

نقراندن / niqrandin/: چاوگ. ١. پلە بۆ دانان ٢.

نرخاندن ■ ۱. درجه‌بندی کردن ۲. ارزیابی کردن

نقرنقر / niqmiqr/: ئاوه‌ڵناو. ۱. پله ـ پله؛ پله‌ک لێ دراو ۲. له‌له‌کراو ■ ۱. مُدرَّج ۲. کنده‌کاری شده

نقره / niqre/: ناو. تیان؛ تیانه؛ قازان؛ به‌رۆشی مه‌زن ■ دیگ بزرگ

نقک / niqik/: ئاوه‌ڵناو. په‌ڵپگر؛ به به‌هانه ■ بهانه‌گیر

نقم / niqm/: ☜ **نوقم ـ۱**

نقن / niqin/: ئاوه‌ڵناو. زۆر نقه‌نق‌که‌ر ■ غُرغُرو

نقنای / niqnay/: ☜ **نقاندن ـ۱**

نقوج / n(i)quc/: ☜ **نوقورچك**

نقوجڕ / niq û ciř/: ده‌نگه‌ناو. نیخه‌نیخ له ڕاکێشان و بار کردنی شتی گران ‹به نقوجڕ هێنایان› ■ نکیدن از حمل چیز سنگین

نقوج / n(i)quc/: ☜ **نوقورچك**

نقورچ / n(i)qurç/: ☜ **نوقورچك**

نقورچک / n(i)qurçik/: ☜ **نوقورچك**

نقوستان / n(i)qustan/: ☜ **نوقسان**

نقول / n(i)qul/: ناو. کون؛ قول؛ کونا ■ سوراخ

نقوڵ / n(i)quł/: ☜ **نوقڵ**

نقوم / n(i)qum/: ☜ **نوقم ـ۱**

نقۆ / n(i)qo/: ☜ **نوقم ـ۱**

نقۆت / n(i)qot/: ئاوه‌ڵناو. قلپ؛ وه‌رگه‌ڕاو؛ سه‌رنخوون ■ سرازیر؛ وارونه

نقۆک¹ / n(i)qok/: ناو. ۱. ماسی زل که هه‌میشه له ژێر ده‌ریادایه ۲. ژێرده‌ریایی ■ ۱. ماهی بزرگی که همواره زیر آب است ۲. زیردریایی

نقۆک²: ئاوه‌ڵناو. توانا له چوونه ناخه‌وه ■ عُمق‌رو

نقو / n(i)qû/: ☜ **نوقم ـ۱**

نقوت / n(i)qût/: ناو. دڵۆپه؛ تنۆک ■ چکه

نقوتان / n(i)qûtan/: چاوگ. تکان؛ تکین ■ چکیدن

نقوتاندن / n(i)qûtandin/: ناو. تکه/ دڵۆپه کردن؛ تنۆک دادان ■ چکه کردن

نقوچ / n(i)qûç/: ☜ **نوقورچك**

نقوچاندن / n(i)qûçandin/: ناو. نقورچک گرتن ■ نیشگون گرفتن

نقووم / n(i)qûm/: ئاوه‌ڵناو. قوم؛ نقووم؛ نخرۆ؛ بناو ■ غرق

نقه¹ / n(i)qe/: ناو. ناقه؛ نه‌قه‌ه؛ نه‌قه؛ باقۆ؛ جۆرێ ماسی ■ نوعی ماهی

نقه²: ده‌نگه‌ناو. نه‌قه‌ه: ۱. ده‌نگی زۆر بۆ خۆ هێنان ۲. که‌مترین ده‌نگ ■ ۱. صدای زور زدن ۲. کمترین صدا

▣ **نقه نه‌کردن/ نه‌هاتن:** ده‌نگ لێ ده‌رنه‌هاتن؛ ته‌واو کش‌ومات بوون ‹هه‌چێکیان پێ گوت و هه‌ر جنێویکیان پێ دا، نقه‌ی نه‌هات› ■ کاملاً ساکت بودن

نقه‌نق / n(i)qeniq/: ده‌نگه‌ناو. ۱. نقه‌ی یه‌ک له دوای یه‌ک ۲. *[مه‌جاز]* کاری زۆر بۆ خۆ هێنان ‹شیعر وتن به نقه‌نق و زۆر بۆ خۆ هێنان نابێ› ■ ۱. صدای نکیدن پیاپی ۲. عمل به خود فشار آوردن

نقیان / niqyan/: چاوگ. قووچان؛ قووچیان؛ قووژیان؛ چووقان ■ برهم نهاده شدن

نقیم / n(i)qîm/: ☜ **نقێم**

نقێم / n(i)qêm/: ناو. نقیم؛ قاشه ئه‌نگوستیله ‹هه‌ر پێنج په‌نجه‌که‌ت نقێمی شینه/ یاره‌که‌م ئه‌ڵێی کۆتری نه‌خشینه «فولکلۆر»› ■ نگین

نک¹ / nik/: ☜ **نکل**

نک²: ئاوه‌ڵناو. ۱. وردی ئالابێژکراوی نه‌رم ۲. بێچاره؛ هه‌ناسه‌سارد ■ ۱. آرد شده ۲. بیچاره

نک³: ده‌نگه‌ناو. ده‌نگی کزی ناڵه ■ صدای ناله‌ی ضعیف

نک⁴: ئامراز. کن؛ جه‌م ■ نزد

نکا / n(i)ka/: ناو. ۱. ☜ **نیکاح** ۲. ماره‌یی؛ ماره‌بڕانه ■ ۱. ☜ **نیکاح** ۲. مهریّه

نکال /n(i)kal/: ناو. لا؛ تەرەف ‹لە چار نکالا خۆ نهیری› 🇮🇷 طرف؛ جانب

نکاندن /n(i)kandin/: چاوگ. تێنەپەڕ. //نکاندت؛ دەنکێنی؛ بنکێنە// نکانن؛ نالاندنی سووک لە بن بار یان لە بەر ناخۆشی ‹نەنکێنی ڕێگاکەم دوورە/ مردن ئاخرین سنوورە «کاک ئەحمەد»› 🇮🇷 نکیدن؛ نالیدن خفیف

■ ناوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەنکاندن

نکانن /n(i)kanin/: ☜ **نکاندن**

نکاو /n(i)kaw/: ☜ **ناکاو**

نکای /n(i)kay/: ئاوەڵکار. ١. تا ئێستاش ٢. هەر چۆنێک بێت 🇮🇷 ١. هنوز هم ٢. در هر حال

نکاین /n(i)kayn/: ئاوەڵکار. هەر ئێستاکێ؛ هەمانهۆ 🇮🇷 همین حالا

نکته /nikte/: ☜ **نوکته**

نکتەبێژ /niktebêj/: ☜ **نوکتەباز**

نکتەزان /niktezan/: ئاوەڵناو. زۆر زان لە قسەی جەفەنگیدا 🇮🇷 طنزگو

نکس^{1} /niks/: ناو. ڕەوتی وەرگەڕان 🇮🇷 بازگشت

نکس^{2}: ئاوەڵناو. شۆڕەوە بوو؛ داهێزاو 🇮🇷 فروهشته

نکساندن /niksandin/: چاوگ. ١. گەڕاندنەوە ٢. شۆڕەوە کردن 🇮🇷 ١. برگرداندن ٢. فروهشتن

نکسین /niksîn/: چاوگ. ١. بە پاشدا وەرگەڕان ٢. شۆڕەوە بوون 🇮🇷 ١. بە عقب برگشتن ٢. فروهشتن

نککێنه /nikkêne/: ☜ **نکێته**

نکل /nikil/: ناو. نک؛ نکول؛ نوکل؛ نوکوول؛ نووک؛ نەقور؛ نیکل؛ دەنووک؛ دەندووک؛ دندووک 🇮🇷 منقار

نکلاندن /niklandin/: چاوگ. بە دەندووک لێ دان 🇮🇷 منقار زدن

نکلدەر /nikilder/: ناو. کون-کونی جێ دەندووک 🇮🇷 سوراخهای جای منقار

نکلونکین /nikl û nikîn/: ناو. نەکنەکیل؛ دوو فریشتەی خوا کە تازە مردوان بەر پرسیاران ئەدەن 🇮🇷 نکیر و مُنکر

نکن /nikin/: ئاوەڵناو. نکەکەر 🇮🇷 بسیار نالان

نکنای /niknay/: چاوگ. نکاندن 🇮🇷 نالیدن

نکنکه /nikn(i)ke/: ☜ **نکێته**

نکوچک /n(i)kuçik/: ☜ **نوقورچك**

نکول /n(i)kul/: ☜ **نکل**

نکونالّ /nik û nał/: ☜ **نكونالّه**

نکونالّه /nik û nałe/: ناو. نرکونالّه؛ نکونالّ؛ نالّەی هێواش و زۆر؛ نکەی سەبر و لە سەر یەک 🇮🇷 نالەهای آهسته و پیاپی

نکوناهمێ /nik û nah(i)mê/: ☜ **نسكوناهمێ**

نکوناهومێ /nik û nahumê/: ☜ **نسكوناهمێ**

نکونوار /nik û n(i)war/: ئاوەڵناو. نۆنەوار: ١. تەڕپۆش؛ بە جلوبەرگی تازە و ڕازاوەوە ‹ئارامم بینی تەواو نکونوار ببوو› ٢. نفتونۆڵ؛ تازە و نوێ؛ نفتونوێ (بۆ جلوبەرگ و کەوش) ‹کەوشەکانم شۆرد و بۆیەم کردن، نکونوار بوونەوە› 🇮🇷 ١و٢. نونوار

نکونەوە /nik û newe/: ئاوەڵناو. نرت و نوێ؛ نفت ونەو 🇮🇷 نو؛ کاملاً تازه

نکۆڵ /n(i)koł/: ☜ **نکۆڵی**

نکۆڵی /n(i)kołî/: ناو. نکۆڵ؛ ئینکار؛ کار و ڕەوتی حاشا کردن؛ نەدرکانی ڕاستی ‹بیشمکوژن، نکۆڵی لە کورد بوونی خۆم ناکەم› 🇮🇷 انکار

نکوول /n(i)kûl/: ئاوەڵناو. نکۆڵ؛ نوکوول: ١. پەژیوان؛ پەشیمان ٢. شارەزا؛ لێزان ٣. حاشاکراو 🇮🇷 ١. پشیمان ٢. ماهر ٣. انکار شده

⊡ **نکول بون:** تووش بوون؛ گیرۆدە و دەسەپاچە بوون 🇮🇷 گرفتار شدن

نکول کردن: پەژیوان بوونەوە؛ پاشگەز کردنەوە ‹چاوی لە وەعدی کوشتنی من چاوی دزییەوە/ خوونکاری وا دەبێ لە قسەی خۆی نەکا نکوول

«مەحوی»› ☰ پشیمان شدن

نکولی / n(i)kûlî/: ناو. نوکوولی: ١. پەژیوانی لە گفت و بەڵێن ٢. حاشا؛ ئینکار ‹کێ هەیە نکوولی لێ بکا؟› ٣. کەموکووڕی ☰ ١. پشیمانی از عهد ٢. حاشا ٣. نُقصان

⊡ **نکولی** (**لێ**) **کردن**: دانە ژێر قەوڵ و قەرار یا هەر بابەتێکدا ☰ زیر قول زدن

نکولی هێنان: تووشی کەموکووڕی بوون ☰ کم آوردن

نکە / n(i)ke/: دەنگەناو. دەنگی نەفەس‌تەنگی شەکەت و لەش‌بەبار ☰ هِن‌ـهِن خسته و بیمار

نکەکەر / n(i)keker/: ☜ **نکن**

نکەنک / n(i)kenik/: دەنگەناو. نکەی زۆر ☰ هِن — هِن پیاپی

نکین / n(i)kîn/: چاوگ. ١. نالین؛ نالاندن ٢. نکەی زۆر و بە دووی یەکدا کردن ☰ ١. نالیدن ٢. نالەهای پیاپی و کوتاه سر دادن

نکێنە / n(i)kêne/: ناو. نککێنە؛ مکێنە؛ نکنکە: ١. تۆرەمە باڵندەیەکی بەلەکن، لاقیان درێژ و باریک و دندووکیان درێژە، لە قەراغ تەنکاواندا دەژین، بریتین لە: چەکمەسوورە و نکێنە ٢. باڵندەیەکە لە تۆرەمەیەک هەر بەم ناوە، نزیک ٤٢ سانتی‌میتر دەبێ، خێرا و بە پێڕۆیە و بە ناوی ئاوی تەنکدا دەڕوا و دەخوا ☰ ١و٢. آوست؛ چوب‌پا

نگ / nig/: ناو. ١. لاق؛ پا؛ لنگ ٢. جێ سێرەی چەکی گەرم ☰ ١. پا ٢. مگسک اسلحە

نگا / n(i)ga/: ناو. ئاگا؛ ئاگاداری؛ چاوەدێری ☰ نگهداری؛ محافظت

⊡ **نگا هێشتن**: ١. نگاداری کردن؛ ئاگا لێ‌بوون ‹نگای بێرە تا تێمەو!› ٢. گرتن؛ دەرفەتی جووڵان لێ بڕین ☰ ١. مُراقبت کردن ٢. نگهداشتن

نگادار / n(i)gadar/: ☜ **نیگادار**

نگاداری / n(i)gadarî/: ناو. کاری ئاگا لێ بوون؛ پارازتن ☰ نگهداری

نگار / n(i)gar/: ☜ **نیگار**

نگارە / n(i)gare/: ناو. وێنە؛ شکل ☰ نگارە

نگارین[1] / n(i)garîn/: چاوگ. شکل کێشان ☰ نقاشی کردن

نگارین[2]: ئاوەڵناو. نەخشاو؛ ڕەنگاوڕەنگ کراو ☰ مُنقش

نگت / nigit/: ناو. ١. ئیزگەی ناو ڕێگەی قەتار ٢. پولیسخانە ☰ ١. ایستگاه بین راهی قطار ٢. قرارگاه پلیس

نگریس / nigrîs/: ئاوەڵناو. نەگبەت؛ قۆشمە ‹پیلانی نگریس؛ دەسەڵاتی نگریس› ☰ شوم

نگرین / nigrîn/: چاوگ. تووڕە بوون ☰ عصبانی شدن

نگس / nigs/: ناو. ١. کەلەکە؛ خاڵیگە ٢. ژان و برک؛ نەخۆشی کەلەکە ☰ ١. پهلو ٢. درد پهلو

نگل / nigil/: ناو. *[ناشیرین]* قوونەک؛ پشتە نێری حیز ☰ اُبنە

نگم / nigm/: ☜ **نوقم**

نگمەسار / nigmesar/: ☜ **نوقمەسار**

نگونک / n(i)gûnik/: ☜ **نەوەژن**

نگە / n(i)ge/: ناو. ئارەزوو؛ تاسە ☰ اشتیاق

نگین / n(i)gîn/: ناو. ١. نقێم؛ قاش؛ قاشەئەنگوستیلە؛ بەردی ڕازاوەی سەر ئەنگوستیلە ٢. بەخت؛ تالح ‹نگینی هاوردووە› ☰ ١. نگین ٢. شانس

نم[1] / nim/: ناو. ١. تەڕایی؛ شە؛ شێ ٢. *[کینایە]* کاری ئیلاقە کردن ☰ ١. نَم ٢. مُقاربت

⊡ **نم دان**: ١. تەڕایی دان ٢. *[مەجاز]* درکاندن؛ درخستن ☰ ١. تراوش کردن ٢. بروز دادن

نم دانەوە: تەڕایی گەڕانەوە؛ لێ‌چوون ‹ئەم گۆزە نم ئەداتەوە› ☰ نم پس دادن

نم کێشان: تەڕایی بۆ خۆ کێشان ▤ نم کشیدن

سەوادی کەسێ نم دانەوە: ☜ **سەواد**

سەوادی کەسێ نم کێشان: ☜ **سەواد**

نم^{۲}: ئاوەڵناو. ۱. نزم؛ پێچەوانەی بڵند ۲. کورت؛ کۆتا ▤ ۱. پست ۲. کوتاه

نما^{۱} / n(i)ma/: ناو. ۱. ☜ **نوێژ** ۲. دیمەن ▤ ۱. ☜ **نوێژ** ۲. منظره

نما^{۲}: پاشەوشە. ـ نوێن ‹قیبلەنما› ▤ ـ نما

نماز / n(i)maz/: ☜ **نوێژ**

نمازە / n(i)maze/: ☜ **نەخوازە**

نماکاری / n(i)makarî/: ناو. ڕووکاری ▤ روکاری

نمان / n(i)man/: چاوگ. ۱. خۆ شاندان ۲. خووسان؛ نەرم بوونەوە لە ئاو و هەر چەشنە تەوشێکدا ▤ ۱. خود را نمایاندن ۲. نرم شدن در آب

نمانا / n(i)mana/: ☜ **نموونە**

نماندن / n(i)mandin/: ناو. خووساندن؛ لە ئاو یان تراوێکی تردا هێشتنەوە تا نەرم دەبێ ▤ خیساندن

نمانە / n(i)mane/: ☜ **نموونە**

نماو^{۱} / n(i)maw/: ناو. نم و شەی بن تێکوڵی دار و گیا ▤ نم زیر پوستەی درخت و گیاه

نماو^{۲}: ئاوەڵناو. خووساو؛ فیسیاگ ▤ خیسیده

نماوی / n(i)mawî/: ☜ **نمدار**

نمایش / n(i)mayiş/: ناو. نمایشت؛ کاز و ڕەوتی ڕانان؛ نیشاندانی کاڵا و شت و هەرچی کە شیاوی دیتن بێ ‹ئەم نمایشە هێلنجاوەرە کۆتایی نەهات؟ «پەشێو»› ▤ نمایش

نمایشت / n(i)mayişt/: ☜ **نمایش**

نمایشگا / n(i)mayişga/: ناو. پیشانگە؛ پیشانگا؛ نیشانگە؛ ڕانگە؛ جێگەی ڕانان ‹نمایشگای ماشین؛ نمایشگای نەقاشی› ▤ نمایشگاه

نمتک / nimtik/: ناو. نز؛ زنە؛ نەشت ▤ تراوش

نمدار / nimdar/: ئاوەڵناو. نماوی؛ شەدار؛ شێدار ▤ نمدار؛ نمناک

نمدەر^{۱} / nimder/: ناو. مەندەر؛ دۆشەکۆڵە ▤ تُشکچه

نمدەر^{۲}: ئاوەڵناو. تایبەتمەندی شتێ کە تەڕایی ئەداتەوە ▤ تراوش دهنده

نمرج / nimric/: ئاوەڵناو. ڕووگرژ؛ مۆن؛ ناوچاوتاڵ ▤ اخمو

نمرە / nimre/: ناو. ۱. پلە؛ دەرەجە ۲. ژمارە بۆ ئەزموونی دەرسخوێنان ۳. حەمامی تاقەکەسە ▤ ۱. درجه ۲. نُمره ۳. حمام یک‌نفره

نمز / nimz/: ☜ **نزم**

نمس / nims/: ناو. گیاندارێکە بە قەد پشیلە، مشک و مار دەخوا ▤ جانوری اندازەی گربه، موش و مار شکار می‌کند

نمسار / nimsar/: ئاوەڵناو. نمدار؛ نماوی ▤ نمناک

نمناک / nimnak/: ☜ **نمین**

نمنم^{۱} / nim nim/: ناو. ۱. نمەنم؛ نمەنول؛ نمەنمە؛ بارینی کەمکەم و لەسەرخۆ ۲. زەنگیانە؛ منمنە؛ نمنمۆک؛ مووررووی ورد ▤ ۱. نم نم باران ۲. منجوق؛ مُهرەی ریز زینتی

نم ـ نم^{۲}: ئاوەڵکار. نمەنم؛ نمەنول؛ نمەنمە؛ کەم کەم و لەسەرخۆ ‹ نم ـ نم دەبارێ› ▤ نم ـ نم

نمنمۆک / nimn(i)mok/: ناو. ۱. زەنگیانە؛ منمنە ۲. جۆرێ پەپوولە؛ منمنۆک ▤ ۱. منجوق ۲. نوعی پروانه

نمنمە / nimn(i)me/: ناو/ ئاوەڵکار. تووکە ـ تووکە؛ تووکەتووک ▤ نم ـ نم

نمورئاو / n(i)mur'aw/: ناو. میزاو؛ ئاوی زۆر کەم ▤ آب باریکه

نمووج / n(i)mûc/: ☜ **نموونە**

نمووچ / n(i)mûç/: ☜ **نموونە**

نموود / n(i)mûd/: ناو. ۱. ڕەوتی کەوتنە بەرچاو؛ دەرکەوتن و سەرنجڕاکێش بوون ‹نەختە ـ نەختە کارەکەی نموودی هێنا و خەڵک بایەخیان پێ دا› ۲.

بەرچاوی؛ سەرنجڕاکێشی ‹لێرە نموودی نییە ئەشێ بچێتە سەرترەوە› ٣. قەڵافەت؛ دیمەن ‹کاورایەکی بێنموودە، بە دڵمەوە نانیشی!› ■ ١و٢. نمود ٣. سیما؛ قیافه

نموده / /n(i)mûde/: ☜ **نمونه**

نموس / /n(i)mûs/: ناو. پەڵەی ڕوخسار ■ کک‌مک

نمونه^١ / /n(i)mûne/: ناو. نمانا؛ نمانە؛ نمووج؛ نمووچ؛ نموودە؛ نمینە؛ نەموچ؛ نەموش؛ نەمووش: ١. پاژ یان ڕێژەیەک لە کۆمەڵێ، بۆ پیشاندان و لێکدانەوەی چۆنیەتی کۆمەڵەکە ‹نموونەمان بۆ بێنن تا لێکی دەینەوە› ٢. کەس یان شتێک کە ناسێنەری تاقم، دەستە یان جۆرێکی دیاریکراوە ‹نموونەی مرۆڤایەتی› ٣. بەشێکی کەم لە جەماوەرێکی ئاماری کە لە دانستەکانی دەکۆڵنەوە تا ئەمجار لەمەڕ گشت کۆمەڵەکەوە زانیاری دەست بخەن ‹نموونەی ژمێرکۆیی› ٤. ئەو شتە وا کۆمەڵە شتێکی هاوجۆری لە ڕوو دروست دەکەن ‹ئەم کەوشانەمان لە ڕووی نموونە ئیتالیاییەکەی دووریوە› ٥. دەقێک لە نووسراوی پیتچن‌کراو بۆ هەڵە گرتن ‹نموونەی یەکەم هەڵەی زۆر بوو› ■ ١تا٥ نمونه

نمونه^٢: ئاوەڵناو. نمانا؛ نمانە؛ نمووج؛ نمووچ؛ نموودە؛ نمینە؛ نەموچ؛ نەموش؛ نەمووش: نوێنەک؛ گرۆبەر؛ سەرمەشق؛ خاوەن تایبەتمەندییەکی وا کە ببێتە پێوەر بۆ دیتران ‹ژنی نموونە؛ قوتابخانەی نموونە› ■ نمونه

نمه^١ / /n(i)me/: پێشوشە. کەمە ـ؛ وردیلە ‹نمەباران؛ نمەبا› ■ نم ـ

نمه ـ^٢: پێشوشە. کەمە ـ؛ وردیلە ‹نمەباران؛ نمەبا› ■ نَم ـ

نمه‌با / /n(i)meba/: ناو. بایێ کە تەڕایی پێوەیە ■ باد مرطوب

نمه‌باران / /n(i)mebaran/: ناو. بارانی لەسەرخۆی وردیلە ‹نمەبارانێک باریوە› ■ باران نم

نمه‌د / /n(i)med/: ناو. نەوگ؛ نەوو؛ تەحت؛ کولاو؛ لباد؛ لوا ■ نمد

نمه‌دزین / /n(i)medzîn/: ☜ **نه‌رمه‌زین**

نمه‌دماڵ / /n(i)medmał/: ناو. کەسێ کە لباد دروست دەکا ■ نمدمال

نمه‌ز / /n(i)mez/: ئامراز. *[سوورکەڵە]* نازانم ‹خولاسە دڵ و جەرگم جە هوونەن/ نمەز ئەحوالات مەجنوونم چوونەن «خانای قوبادی»› ■ نمی‌دانم

نمه‌ک / /n(i)mek/: ناو. ١. مەکی؛ خوێ؛ خوا ٢. *[مەجاز]* دەلالی و دلکێشی ٣. تەڕایی کەم ■ ١. نمک ٢. جذّابیت و دلرُبایی ٣. نم اندک

▣ **نمه‌ک کردن**: ١. خوێ کردن؛ خوێ پاشینە سەر خۆراکیدا ٢. *[کینایە]* نان و نمک کردن؛ نانی کەسێک خواردن ■ ١. نمک ریختن ٢. نمک کسی را خوردن

نمه‌کاو / /n(i)mekaw/: ناو. ئاوخوێ؛ خوێواوک ■ آب نمک

نمه‌کبه‌حه‌رام / /n(i)mek be ĥeram/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* سپڵە؛ بێئەمەگ ■ نمک‌نشناس

نمه‌ک‌په‌روه‌رده / /n(i)mek perwerde/: ناو. *[مەجاز]* نانخۆر؛ ئەوەی بۆ ماوەیەک میوانی دلۆڤانی، چاکە و میوانداری یەکێکی‌تر بووبێت ■ نمک‌پرورده

نمه‌کدار / /n(i)mekdar/: ☜ **نمه‌کین**

نمه‌کدان / /n(i)mekdan/: ناو. خوێدان؛ مەکدان؛ خوێدانک؛ خوادان؛ دەفری چکۆلەی جێ خوێ بۆ سەر سفرە ■ نمکدان

نمه‌ککوێر / /n(i)mek k(i)wêr/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* سپڵە؛ پێنەزان ■ نمک‌نشناس

نمه‌کگیر / /n(i)mekgîr/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* تووشی بەڵاهاتوو لە سزای بێئەمەگی و سپڵەییدا

‹چاوەکەم ئەمڕۆ لە گولشەن گوڵ بـە عیشـوە خـۆی نواند/ نەک نمەک گیر بم، بە مەرگی تۆ قەسەم هـیچ نەمدواند «حەریق»› ⚑ سرخوردە از نمک‌ناشناسی

نمـــەکناس / n(i)meknas/: ئاوەڵـــــناو. *[مـــــەجاز]* بەئەمــەگ؛ وەفــادار. هــەروەها: **نمـەک‌ناسـی** ⚑ حق‌شناس

نمەکنەنـاس / n(i)meknenas/: ئاوەڵـناو. سپڵــە؛ پێ‌نەزان؛ نمەک‌کوێر ⚑ نمک‌نشناس

نمـەکین / n(i)mekîn/: نــاو. نمەکـــدار؛ جـــوانی دڵکێش ⚑ زیبای نمکین

نمەنم / n(i)menim/: ☜ **نمنم^{١} ـ١**

نمە ـ نمە^{١} / n(i)men(i)me/: ناو. تنۆک ــ تنـۆک ‹نمە ـ نمەیەکی خۆش ئەبارێ› ⚑ نم‌نمک

نمە ـ نمە^{٢}: ئاوەڵکار. لەسـەرخۆ؛ وردە ـ وردە ‹هـۆ لووتکەی بەرز!/ مل هەڵبڕە و بەو هەورە تەنیایە بڵێ:/ ... نمە ـ نمە با بباری «شێرکۆ»› ⚑ نم‌نمک

نمەنوڵ / n(i)menuł/: ☜ **نمنم^{١} ـ١**

نمەو / n(i)mew/: ناو. تەحت؛ لباد ⚑ نَمَد

نمی / nimî/: ☜ **نمیا**

نمیا / nimya/: ئاوەڵناو. نمیای؛ نمی؛ نما؛ خووسـا ⚑ خیس خوردە

نمیای / nimyay/: ☜ **نمیا**

نمین / n(i)mîn/: ئاوەڵـناو. شۆدار؛ نمَناک ‹نمین بۆ جـەمین جـەم نمـای جـامش/ پەشـێو بـۆ زوڵـفان خەیاتەی خامش «خانای قوبادی»› ⚑ نمناک

نمینانـدن / n(i)mînandin/: چاوگ. کردنە بریکـار ⚑ وکالت دادن

نمینگە / n(i)mînge/: ☜ **مزگەوت**

نمینە / n(i)mîne/: ☜ **نموونە**

نمینــەک / n(i)mînek/: نــاو. نمانـــــا؛ نمــــووچ؛ سەرمەشق ⚑ الگو؛ سرمشق

نمینەندە / n(i)mînende/: ☜ **نوێنەر**

نمێ / n(i)mê/: ☜ **نوێژ**

نمێژ / n(i)mêj/: ☜ **نوێژ**

نمێژکەر / n(i)mějker/: ☜ **نوێژخوێن**

ننگ / ning/: ناو. لاق؛ پا؛ لنگ؛ نگ ⚑ پا

نو / nu/: ☜ **نان^{٢}**

نـوا^{١} / n(i)wa/: نـاو. ١. ئـەنوا؛ شـوێنێ کـە بـاران نەیگرێتەوە ٢. ئەشکەوت؛ شکەفەت؛ غار ٣. هـەر جار لە بەفر بارین ‹ئەمشەو نوایەک بەفر باریوە› ٤. پێشەوە؛ بەردەم؛ پێش؛ لا و شوێنێ کە دەکەوێتە بەردەم بێژەر، بیسەر یان شتی ئاماژەپێ‌کراو ‹نـوا لێ گـرتن› ⚑ ١. پناهگـاە از بـاران ٢. غـار ٣. واحـد شمارش دفعات بارش برف ۴. پیش؛ جلو

نوا^{٢}: ئاوەڵکار. پێشـەوە ‹بچوە نوا!› ⚑ پیش؛ جلو

نوابڕ / n(i)wabiř/: ئاوەڵـناو. لابڕ؛ سەربڕ؛ قەدبڕ ⚑ میانبُر

نوابەفر / n(i)wabefir/: نـاو. کەویلکە؛ بەفرێ کـە جێ ـ جێ توابێتەوە ⚑ برف جای ـ جای آب شدە

نوادە / n(i)wade/: نـاو. ڕەگەز؛ ڕەگەما؛ بنچینە ⚑ نژاد

نوار / n(i)war/: ☜ **نوێن^{١}ـ٢**

ـ نوارِ / -n(i)wař/: پاشەوشە. ـ ڕوان ‹چاوەنوارِ› ⚑ ـ نگر

نـوارین / n(i)wařîn/: چـاوگ. نــۆڕین؛ ڕوانـــین؛ نهێرتن؛ نهێڕین؛ نەیڕین؛ نێـرتن؛ نێـڕان؛ نێـڕین؛ تماشا کردن ⚑ نگاە کردن؛ نگریستن

نواکێش / n(i)wakêş/: نـاو. سـەرگەلە؛ ڕەمکـێش؛ پێشەنگی گەلە ⚑ پیشاهنگ؛ نخراز گلە

نوال / n(i)wal/: ناو. نواڵ؛ نواڵـە؛ نوهـال؛ نوهێـل؛ نهـال؛ نـەهال؛ نـەواڵ؛ نێـل؛ شیوەڵـەی پچووک لە قەدی چیا ⚑ درّەی کوچک در کمر کوە

نواڵ / n(i)wał/: ☜ **نوال**

نواڵە / n(i)wałe/: نـاو. ١. ☜ **نـوال** ٢. نـزار لـە کێودا؛ جێگەی تاونەگر لە چیادا ٣. پڕی مشت لە درەوکراو ٤. دەسکێ لـە گـەڵا و گـیا ٥. بابۆڵـە

هەویر کە ئەدرێ بە حەیوان بە تایبەتی وشتر ٦. نانی مفتی؛ ڕزقی بێ ئەرک ▤ ١. ☜ **نوال** ٢. جای سایە در کوە ٣. پُرِ مُشت از غلّەی دروِیدە ۴. یک دستە از گیاە و برگ ۵. نوالە ۶ نان مجانی

⊡ **نواڵە کردن**: پێچانەوەی بابۆڵە و هەر شتێ ▤ نوردیدن

ـ نوان / ‎/-n(i)wan/‎: پاشەوشە. ـــ نما؛ شاندەر ‹ئاوێنەی باڵانوان› ▤ ـ نما؛ نشان‌دهندە

نواندن / ‎/n(i)wandin/‎: چاوگ. تێپەڕ. //نواندت؛ دەنوێنی؛ بنوێنە// ١. نوانن؛ شاندان؛ ڕانان ‹سەرم ناوێ کە فیزی بەگلەری و سەرداری بنوێنێ/ دەمم ناوێ کە تیکەی زل-زلی تەنهایی بگلێنێ «قانع»› ٢. دە خەو کردن؛ کردنە خەو؛ خەفاندن ▤ ١. نمایاندن ٢. خواباندن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەنواندن

نوانن / ‎/n(i)wanin/‎: ☜ **نواندن ـ١**

نوانە / ‎/n(i)wane/‎: ناو. خشتە؛ گەڵاڵەی خەتی بۆ دەربڕینی پێوەندی نێوان پاژگەلی گەڵاڵەیەک ▤ نمودار

نوانی / ‎/n(i)wanî/‎: ناو. ١. ئەنوا؛ نوا؛ پەنا؛ پەسیو ٢. بزووت؛ جووڵە ▤ ١. پناهگاە ٢. حرکت

نواوان / ‎/n(i)wawan/‎: ناو. دەروازەوان؛ دەرکەوان؛ قاپیەوان ▤ دربان

نوبار^{1} / ‎/nubar/‎: ☜ **نۆبار**

نوبار^{2}: ئاوەڵناو. تازەساز و تەیار (کەوان) ▤ تازە ساختە و بی‌نقص (کمان)

نوبلیوم / ‎/nubilyum/‎: ناو. توخمی کیمیایی کانزایی ڕادیۆئەکتیڤ، لە دەستەی ئاکتنیدەکان بە ژمارەی ئەتومی ١٠٢، کە بە شێوەی دەسکرد بەرهەم دێ ▤ نوبلیم

نوت^{1} / ‎/nu/‎: ناو. ١. ☜ **نۆتکە** ٢. نوتی مووسیقا ▤ ١. ☜ **نۆتکە** ٢. نُت موسیقی

نوت^{2}: لێل. ← **نوتونوێ**

نوترون / ‎/nutrun/‎: ناو. وردیلەی بناغەیی بێبار، هاوسەنگی پروتون کە جگە لە هیدرۆژن-لە ناوکەی هەموو توخمەکاندا هەیە ▤ نوترون

نوتق / ‎/nutq/‎: ناو. ١. قسە؛ گوتە ‹کابرا لە ترسان هەر نوتقی نەما› ٢. قسە بۆ خەڵک کردن بە دەنگی بەرز ‹وەزیر هات نوتقی کرد› ▤ ١. سخن ٢. سخنرانی

نوتونوێ / ‎/nut û n(i)wê/‎: ئاوەڵناو. زۆر تازە؛ تازە و نوێ ‹ئەم کراسە نوتونوێیە بۆ نایکەیە بەرت؟› ▤ تازە و نو

نوتەمین / ‎/nutemîn/‎: ☜ **نەوەدەمین**

نوچ^{1} / ‎/nuç/‎: ناو. ١. چەم؛ ڕەوتی چەمانەوە ٢. قەد؛ کاری بە سەر یەکا هێنانی کاغەز و پارچە و... ٣. ڕەت؛ تل؛ ساتمە ٤. سووچی لێفە و کەوا و... ▤ ١. خم ٢. تا ٣. سکندری ۴. گوشەی لحاف و قبا و...

⊡ **نوچ بردن**: ☜ **نوچ دان**

نوچ دان: نوچ بردن؛ نوچکە بردن؛ نوچکە دان؛ ڕەت بردن؛ ساتمە کردن ▤ سکندری خوردن

نوچ^{2}: ئاوەڵکار. /پلار/ نە؛ نەخێر ▤ نەخیر

نوچک / ‎/nuç(i)k/‎: ناو. ١. ترۆپک؛ باریکایی سەری شت ‹سەر نوچکی دار؛ نوچکی چەقۆ› ٢. ☜ **نوونجگ** ▤ ١. نوک بالایی هر چیز ٢. ☜ **نوونجگ**

نوچکە / ‎/nuçke/‎: ناو. ڕەت؛ ساتمە؛ نوچ ▤ سکندری

⊡ **نوچکە بردن**: ☜ **نوچ دان**

نوچکە دان: ☜ **نوچ دان**

نوچەش / ‎/nuçeş/‎: ☜ **نوخوری**

نوچێ / ‎/nuçê/‎: ئاوەڵناو. تازە دروستکراو؛ تازەداهاتوو ▤ تازەساز

نوخ / ‎/nux/‎: ئاوەڵناو. قەمبوور؛ پشتکووڕ؛ پشتچەماو ▤ کوژپشت

نوخاع / ‎/nuxa'/‎: ناو. دەزوولە؛ مرۆخە؛ مۆخی بڕبڕە

☰ نُخاع

نوخاف / nuxaf/: ناو. عەفوو؛ کاری بووردن؛ بەخشین لە تاوان ☰ عفو؛ بخشایش

نوخافتۆخ[۱] / nuxaftox/: ناو. *[کینایە]* خودێ؛ خودا؛ خوا ☰ خُدا

نوخافتۆخ[۲]: ئاوەڵناو. دەهندە؛ بەخشندە ☰ بخشنده

نوخافتۆر / nuxaftor/: ئاوەڵناو. خۆگومکەر؛ خۆدز لە فەرمان ☰ از زیر کار دررو

نوخافتی / nuxaftî/: ئاوەڵناو. بەخشراو؛ عەفووکراو ☰ مغفور؛ بخشوده

نوخان / nuxan/: ☜ **نینۆك**

نوختا / nuxta/: ☜ **نوقتە**

نوختک / nuxtik/: ☜ **نوقتە**

نوختکن / nuxtkin/: ئاوەڵناو. نوختەدار (پیت) ☰ نقطەدار (حرف)

نوختە / nuxte/: ناو. ۱. ☜ **نوقتە** ۲. بنکەی پولیسی ڕێوبان ☰ ۱. ☜ **نوقتە** ۲. قرارگاه پلیس راه

نوختەوخاڵ / nuxte w xał/: ناو. *[کینایە]* جوانکاری؛ کاری خەملاندن؛ خاڵ و مێل ڕشتن؛ کاری خۆ جوان کردن بە داودەرمان ☰ بزک؛ آرایش

نوخسان / nuxsan/: ☜ **نوقسان**

نوخشانە / nuxşane/: ☜ **نوخشە**

نوخشە / nuxşe/: ناو. نوخشانە: ۱. دوابینی چاکە و خراپە بۆ کەسانی تر ‹نوخشە بێ لە تۆیش!› ۲. نۆبەرەی دەخڵ ☰ ۱. پیش‌بینی آینده برای دیگران ۲. نوبر غله

نوخشەجار / nuxşecar/: ناو. یەکەمجار؛ دەحفەی ئەوەڵ ☰ اوّلین بار

نوخوت / nuxut/: ☜ **نۆك ـ۱**

نوخوری / nuxurî/: ناو. ناخوری؛ نەخری؛ نوچەش؛ منالی نۆبەرە ☰ نخستین فرزند

نوخوم / nuxum/: ئاوەڵناو. داپۆشراو؛ پۆشیاگ ☰ پوشیده

نوخومان / nuxuman/: چاوگ. نوخومین؛ داپۆشران؛ داپۆشیان ☰ پوشیده شدن

نوخوماندن / nuxumandin/: چاوگ. داپۆشین؛ سەرپۆش لە سەر دانان ☰ سرپوش گذاشتن

نوخومین / nuxumîn/: ☜ **نوخومان**

نوخوەشەر / nux(i)weşer/: ☜ **نوخۆشەر**

نوخۆ / nuxo/: ☜ **نۆك ـ۱**

نوخۆشەر / nuxoşer/: ناو. نخۆشەر؛ نوخوەشەر؛ نەخۆشەر؛ نەخوەشەر؛ نۆکەلەتە؛ مقەشەر؛ مەقەرشەر؛ ئارینۆک؛ ئارێنۆک؛ ئالینۆک؛ لەپە؛ لاپە؛ لەتکەنۆک؛ نۆکەوردەی دووقاش بووی بە ئاسیاو و دەسهاڕ، بۆ ناو خۆرشت و چێشت ☰ لپّە

نوخوون / nuxûn/: ئاوەڵناو. نخوم؛ نخوون؛ نوگوم؛ نووخن؛ نوون؛ نخون؛ بەراوەژوو؛ قڵپ ☰ نگون؛ وارونە

◘ **نوخوون بوونەوە**: ۱. قڵب بوونەوە ۲. *[مەجاز]* دارایی و سامان نەمان ☰ ۱. سرنگون شدن ۲. ورشکست شدن

نوخە / nuxe/: ☜ **نۆك ـ۱**

نودەرار / nuderar/: ناو. *[کینایە]* نانپەیداکەر؛ گەورەی ماڵ ☰ نان‌آور

نوراشتن / nuraştin/: چاوگ. دانووشتاندن؛ قەد کردن ☰ تا کردن

نوراشتی / nuraştî/: ئاوەڵناو. دانووشتاو؛ قەدکراو ☰ تاشده

نوردوو / nurdû/: ☜ **نردوو**

نوردی / nurdî/: ☜ **نردوو**

نورمتە / nurmte/: ناو. واشە؛ باشوو؛ باشووکە ☰ چرغ؛ قرقی

نوڕ / nuř/: ئاوەڵناو. ۱. بەراوەژوو؛ سەرەوخوار ۲. والا؛ پووک؛ ناوخالی ☰ ۱. وارونە ۲. تُهی؛ توخالی

نوزاییش / nuzayîş/: چاوگ. نووزاندن؛ دەنگی

گریاناوی دەربڕین ≌ ناله و زاری کردن

نوزدی / nuzdî/: ☜ **نزیك**

نوزڵه / nuzłe/: ☜ **نزله**

نوژ / nuj/: ناو. سمین؛ کاری کون کردن به مەتکەو ≌ عمل سُفتن؛ سوراخ کردن

نوژتی / nujtî/: ئاوەڵناو. سماو؛ کون کراو ≌ سُنبیده؛ سوراخ شده

نوژوی / nujwî/: ☜ **نیسك**^{1}

نوژووی / nujûy/: ناو. نیسک؛ نژی ≌ عدس

نوژی / nujî/: ☜ **نیسك**^{1}

نوژیاو / nujyaw/: ☜ **نیسکێن**

نوست / nust/: ☜ **نوشته ـ١**

نوسخان / nusxan/: ☜ **نوقسان**

نوسخه / nusxe/: ناو. ١. ڕاچێته؛ ڕاسپاردەی نووسراوی پزیشک بۆ نەخۆش ٢. بەرگ؛ یەکەی ژماردنی نووسراوە ≌ ١و٢. نسخه

⊡ **نوسخه پێچان**: کۆ کردنەوە و ئامادە کردنی دەرمانەکانی ڕاچێتەی بژیشک ≌ نسخه پیچیدن

نوسخه نوسین: ڕاچێته کردن؛ ڕاچێته نووسین ≌ نسخه نوشتن

نوسرەت / nusret/: ناو. ئاریکاری لە خواوە ‹خوا نوسرەتی داین سەرکەوتین› ≌ نُصرت

نوسک / nusk/: ناو. پاڵ؛ دەلەک ≌ هُل

⊡ **نوسک دایش**: پاڵ پێوەنان؛ دەلەک دان ≌ هُل دادن

نوسکاندن / nuskandin/: چاوگ. لکاندن؛ پێوە نووساندن ≌ چسبانیدن

نوسکانەوە / nuskanewe/: چاوگ. ناڵینی زۆر بە سەبر ‹ئەو مناڵە ئەنوسکێتەوە، بزانە چییەتی!› ≌ نالیدن ضعیف

نوسکه / nuske/: ناو. ناڵەی سەبرۆکە لە لاوازی و بێتاقەتی ≌ نالەی ضعیف

نوشتۆخ / nuştox/: ☜ **نوسەر**

نوشته / nuşte/: ناو. ١. نووشته؛ دۆعای نووسراو ٢. نووسراو؛ نووسیاگ ≌ ١. دعای نوشته شده ٢. نوشته

⊡ **نوشته نوسین**: دۆعا نووسین ‹هەر کە زانی مەلام، هەڵیپێچام نوشتەی بۆ بنووسم،کیژێک حەزی لێ بکا! «هەژار، چێشتی مجێور»› ≌ دُعا نوشتن

نوشخۆر / nuşxor/: ناو. نشخۆر؛ قەسەڵی ئاخوڕ؛ پاشاخۆڕ ≌ تەماندەی آخور

نوشست / nuşist/: ناو. شکست؛ شکس ≌ شکست

نوشگڵ / nuşgił/: ئاوەڵناو. چڵێس؛ زۆر چێ لە خواردن ≌ شکم پرست؛ چلاس

نوشوس / nuşus/: ☜ **نوشوست**

نوشوست / nuşust/: ناو. نوشوس؛ نشست؛ نشستی: ١. ڕەوتی شکانی قەدر و حورمەت ‹ئەوی بێگانەپەرستە، ئاخری نوشوستە «مەسەل»› ٢. خەسار و زیان لە ژیاندا ≌ ١. تنزل شخصیت و منزلت ٢. بدبیاری

⊡ **نوشوست پێهێنان**: لە قەدر خستن ≌ بی اعتبار کردن

نوشوست هێنان: ١. لە قەدر کەوتن ‹ئەوی ملهوڕ بێ نوشوست دێنێ و تێکدەشکێ› ٢. زیان کردن لە ژیانا ‹من بەم ماڵ فرۆشتنەم زۆرم نوشوست هێنا› ≌ ١. بی اعتبار شدن ٢. ضرر کردن

نوغرۆ / nuğro/: ☜ **نغرۆ**

نوغم / nuğm/: ☜ **نوقم ـ١**

نوفت / nuft/: ناو. کەپ؛ کەپۆ؛ بێڤل؛ لووت ≌ دماغ؛ بینی

نوفوس / nufûs/: ناو. ژمارەی ئاپۆرە ≌ نفوس

نوڤاندن / nuvandin/: چاوگ. ڕانان؛ نواندن؛ شاندان بە خەڵک ≌ نمایاندن؛ به نمایش گذاشتن

نوڤەدان / nuvedan/: ناو. ڕووداوی تـازە ☰ رویـداد تازە

نوقتک / nuqt(i)k/: ناو. تاو؛ قاس؛ دەم؛ ماوەیەکی کەم لە کات ☰ آن

⊡ **نوقتکا پەیەن:** کاتی ئاویلکە؛ قاسـی گیانـەڵاو؛ دەمی دواهەناسە ☰ زمان نفس‌های آخر

نوقتە / nuqte/: ناو. نقتە؛ نوختا؛ نوختک؛ نوختـە؛ خاڵ ☰ نقطه

نوقرا / nuqra/: ☜ **نوقرە**

نوقرچک / nuqirçik/: ☜ **نوقورچك**

نوقرسک / nuqirsik/: ☜ **نوقورسك**

نوقرشک / nuqirşik/: ☜ **نوقورشك**

نوقرە / nuqre/: نـاو. نوقرا؛ زێو؛ زیو؛ زیڤ؛ تورمـە: ١. توخمی کیمیایی کانزایی بە ژمارەی ئـەتومی ٤٧ و کێشی ئەتومی ١٠٧,٨٦، سپی و بریقـەدار، چەماندنی و چەکوشـخۆر، تـەنیا لـە نـاو ئەسـید نیتریک و ئەسید سولفووریکی داخدا دەتوێتـەوە. لە جەواهیرسـازی، ددانبژیشـکی، دەواسـازی و وێنەگریـدا کەڵـکی زۆرە ٢. بەرهـەمی لـە زێـو چێکراو ☰ ١و٢. نقره

نوقسان[1] / nuqsan/: نـاو. نقوسـتان؛ نوخسـان؛ نوسـخان؛ نوقسـتان؛ نوقوسـتان؛ نەقوسـتان؛ کەمایەسی؛ ناتەواوی ☰ نقص

نوقسان[2]: ئاوەڵـناو. نقوسـتان؛ نوخسـان؛ نوسـخان؛ نوقسـتان؛ نوقوسـتان؛ نەقوسـتان: ١. سـەقەت؛ سەکەت ٢. بێهێز؛ بێوزە ٣. لاواز؛ لەڕ ٤. کوێر؛ کۆر ☰ ١. ناقص‌العضو ٢. ناتوان ٣. لاغر ۴. کور؛ نابینا

نوقستان / nuqistan/: ☜ **نوقسان**

نوقڤان / nuqvan/: نـاو. مەلـەوانی بـن گـۆم ☰ غوّاص

نوقڵ / nuq(i)ł/: نـاو. نقـوڵ؛ نوقـوڵ؛ نوقـوڵ؛ شیرنیات؛ شەکرۆکە؛ شەکەرات ☰ نُقل

نوقڵانە / nuqłane/: نـاو. ١. نوخشـانەی بـاش ٢. مزگانی؛ شیرنی مژدەی خـۆش ☰ ١. پـیش‌بینـی خوب ٢. مُژدگانی

نوقڵەکوردی / nuqłekurdî/: ناو. *[کینایە]* برێشـکەی گەنمەشامی ☰ چُس‌فیل

نوقڵی / nuqłî/: ☜ **نوقڵین**

نوقڵین / nuqłîn/: ئاوەڵـناو. نوقڵـی: ١. شـیرین و لەبـەردڵان ٢. بچکۆلانـە؛ بووچکەلانـە ☰ ١. دوست‌داشتنی ٢. کوچولو

نوقم / nuq(i)m/: ئاوەڵناو. نگم: ١. نقم؛ نقوم؛ نقۆ؛ نقوو؛ نوغم؛ نوقـوم؛ نـەوق؛ ژێـر ئـاو یـان تـراوێ کەوتوو ٢. نخوون ☰ ١. غرق ٢. نگون

⊡ **نـوقم بـوون** ١. ژێـر ئـاو کـەوتن ٢. *[کینایـە]* بـێ‌سەروشـوێن چـوون ☰ ١. غـرق شـدن ٢. مفقودالاثر شدن

نوقم بوونەوە نخوون بوونەوە؛ قلـپ بوونـەوە ☰ سرنگون شدن

نوقم کردن ١. بردنە ژێر ئاو و ون کردن ‹گێـژاو لوولی دا، شـەپۆل نـوقمی کـرد/ خـوڕێنی چـۆمی کەلاکیشی برد «هێمن»› ٢. ون کردن؛ تـەفر و توونا خستن ☰ ١. غرق و ناپدیـد کـردن ٢. گُـم کردن

نوقمەسار / nuqmesar/: ئاوەڵـناو. نگمەسـار: ١. سەرنخوون ٢. ون؛ بێ‌سەروشوێن ٣. نـوقم؛ ژێـر ئاو یان تراوێک کەوتوو ‹بلا بـا نوقمەسـاری تـوونی قووڵی ڕەنج و مەینەت بم/ جیهانێ دێتە ناڵین یـەک زەمان گەر بەندە پەیدا بم «تـاهیر هـاشمی»› ☰ ١. نگونسار ٢. ناپدید ٣. غرق شده

نوقوچاندن / nuquçandin/: ☜ **نوقورچك گرتن**

نوقورچ / nuqurç/: ☜ **نوقورچك**

نوقورچک / nuqurçik/: ناو. ناقورچ؛ ناقولچ؛ نقـوچ؛ نقوچ؛ نقورچ؛ نقورچک؛ نقووچ؛ نکوچک؛ نوقـورچ؛ نوقرچک؛ نوکورتە؛ قـورنج؛ نـەقوس؛ نەقوسـکی؛ گفشـک؛ چـین‌چینـک؛ قولینجـێ؛ کـورچی؛

قورینجان؛ کورنیشک؛ کونجرک؛ کاری گرتن و گوشار دانی پاژێک له پێستی لەش به دوو قامک ≣ نیشگون

▣ **نوقورچک گرتن:** نوقوچاندن؛ گوشار دانی پاژێک له پێست به دوو قامک ≣ نیشگون گرفتن

نوقورچکانه / nuqurçkane/: ناو. قورنج بۆ گاڵته له کەسێ که جلکی تازەی دەبەر کردووه ≣ نیشگون به شوخی

نوقورسک / nuqurs(i)k/: ناو. نوقرسک؛ چۆرت؛ خەونووچکه؛ تەکانی سەر، له بەر خەو هاتن ≣ چُرت؛ پینکی

نوقورشک / nuqurşik/: ناو. نوقرشک؛ بیرەخەو؛ خەوەنووچکه؛ وەنەوز ≣ چُرت

نوقوستان / nuqustan/: ☜ **نوقسان**

نوقول / nuqul/: ناو. ١. قول؛ کون ٢. ☜ **نوقڵ** ≣ ١. سوراخ ٢. ☜ **نوقڵ**

نوقولاندن / nuqulandin/: چاوگ. کون کردن ≣ سوراخ کردن

نوقوڵ / nuquł/: ☜ **نوقڵ**

نوقوم / nuqum/: ☜ **نوقم ـ١**

نوکته / nukte/: ناو. نکتە: ١. حەنەک؛ قسەی پێکەنینی ٢. خاڵ؛ بابەتی ڕوون و زەق ‹کەس نییه لەم نوکته حالیم کا وەفایی! دلبەرم/ خۆی دەمی هێنا، ئەمن گەستم، دلی بابی شکا! «وەفایی»› ٣. قسەی به تێکول و خۆش ‹هەر نوکته لەبۆ ئێوه کەوا بێته بەیانم/ شەرحێکی لەتیفه، به پڕوپووچی مەزانه! «ناری»› ≣ ١. جُک؛ لطیفه ٢و٣. نُکته

نوکتەباز / nuktebaz/: ناوەلناو. نکتەبێژ؛ حەنەکچی گاڵتەچی؛ قسەسەیر؛ قسەخۆش.

هەروەها: **نوکتەبازی** ≣ بذله‌گو

نوکر / nukr/: ناو. کەندەکاری له بەرد و دار ≣ حَک

نوکراندن / nukrandin/: چاوگ. ١. کەندن له دار و بەرد ٢. بیراز کردن؛ نۆژەن کردنی بەرداش ‹بەرێ ئیشێ مه نوکراند› ≣ ١. حک کردن بر سنگ و چوب ٢. زبر کردن سنگ آسیاب ساییده

نوکروسک / nukrusk/: ناو. وێژنگی زل ≣ دهن‌درّه

نوکل / nukl/: ☜ **نکل**

نوکم / nukm/: ☜ **ناکاو**

نوکوچ / nukuç/: ناوەلناو. خل؛ خلی؛ خڕ؛ بووچک به قالب ≣ کوچکتر از قالب

▣ **نوکوچ کردن:** خلەخل کردن؛ خڕەخڕ کردن ≣ لق ـ لق کردن

نوکوچەک / nukuçek/: ناوەلناو. خلەخل کەر؛ خڕەخڕکەر ≣ لق ـ لق‌زن

نوکورته / nukurte/: ناو. ١. ئەسپابی له دار کەندن ٢. ☜ **نوقورچك** ≣ ١. ابزار کنده‌کاری بر چوب ٢. ☜ **نوقورچك**

نوکوول^{١} / nukûl/: ☜ **نکل**

نوکوول^{٢}: ☜ **نکوول**

نوکوولی / nukûlî/: ☜ **نکوولی**

نوگوم / nugum/: ☜ **نوخوون**

نوگوهان / nuguhan/: ناو. بەرکەل؛ نێنگوون؛ نوێنگین؛ مانگای سێ‌سالان ≣ تلیسه

نول / nul/: ☜ **نۆل**

ـ نوما / -numa/: پاشەوشه. ـنما؛ پیشاندەر ‹قیبلەنوما› ≣ ـ نما؛ نمایانگر

نومبەچۆ / numbeço/: ☜ **نافەك**

نومتش / numtiş/: چاوگ. وەشاردن؛ شاردنەوه ≣ پنهان کردن

نومهەد / numhed/: ناو. کەوشەن؛ سنوور ≣ مرز

نونجک / nuncik/: ☜ **نوونجک**

نونگ / nung/: ناو. شوێن؛ شۆپ ≣ اثر؛ رد

نونگه / nunge/: ناو. سۆراغ؛ سۆسه ≣ سرنخ از خبر

نونوو / nunû/: ناوەلناو. تازەتازه؛ زۆر تازه ≣ بسیار

تازه

نـووازه / nuwaze/: نـاو. *[ئـایین]* پـەرجۆ؛ پـەرجوو؛ پەرژوو؛ پـەرهێن؛ مـۆجِزات؛ کـاری زۆر سـەیر و سـەمەرە کـە لـە پێغەمبەرانـەوە بینـراوە و نیشاندەری دەستڕۆشتوویی هێزی ئاسمانی لـە ژیانی مرۆڤە ▤ مُعجزه

نووەڕ / nuweř/: ناو. توّوک؛ نفره ▤ نفرین

نوە^{1} / n(i)we/: ☜ **نۆرە**

نوە^{2}: ☜ **نوێ**

نوەڕ / n(i)weř/: نـاو. تووک؛ دوعـای شـەڕ؛ نـزای خراپ ▤ نفرین

نوەگوان / n(i)weg(i)wan/: ناو. نێنگوین؛ مانگـای بەرکەڵ؛ چێلی سێ ساڵان ▤ تلیسه؛ ماده گاو سـه ساله

نوەن / n(i)wen/: ☜ **نۆبەن**

نوەی / n(i)wey/: ☜ **نۆك ـ١**

نوە / nuh/: ☜ **نوها**

نوها / nuha/: ناو / ئاوەڵـکار. نوە؛ نوهۆ؛ نۆکا؛ نۆکـە؛ نووکە؛ نها؛ نەکای؛ نەوکە؛ نەوە؛ نهۆ؛ نهـە؛ نـەها؛ نەهە؛ ئێستا؛ ئێستێ ▤ اکنون

نوهاڵ / nuhal/: ☜ **نواڵ**

نوهـانی / nuhanî/: ئاوەڵـناو. تازەکـار؛ هێشـتا ڕانەهاتوو لە کار ▤ ناشی

نوهت / nuht/: ناو. خەفتان؛ دەغڵی درەنگ چێنراو ▤ بذر دیر کاشته شده

نـوهتن / nuhtin/: چاوگ. سمین؛ کون کـردن بـە مەتکەو یا درێشە ▤ سُنبیدن؛ سوراخ کردن

نـوهتی / nuhtî/: ئاوەڵـناو. سمـاو؛ کـونکراو ▤ سوراخ‌شده

نوهژەن / nuhjen/: ☜ **نۆژەن**

نوهگـوان / nuhg(i)wan/: نـاو. بەرکـەڵ؛ دامنەچەقان؛ چێلی سێ بەهار دیتوو ▤ تلیسه

نوهلیک / nuhlîk/: ☜ **نالی**

نوهۆ^{1} / nuho/: ☜ **نۆك ـ١**

نوهۆ^{2}: ☜ **نوها**

نوهۆم / nuhom/: ☜ **نهۆم**

⊡ **نوهـۆم هێنـان:** زگ دانی دیـوار و ... ‹دیـواری حەوشە نوهۆمی هێناوە› ▤ شکم دادن دیوار و ...

نوهونە / nuhûne/: ناو. ١. خانووی نۆ؛ مـاڵ تـازە ٢. ☜ **نۆماڵ** ▤ ١. خانەی نو ٢. ☜ **نۆماڵ**

نوهی / nuhî/: ناو. تازەیی؛ نوێیەتی ▤ تازگی

نوهین / nuhîn/: ئاوەڵناو. تازە؛ نفت‌ونەوە ▤ نوین

نوهێل / nuhêl/: ☜ **نواڵ**

نوی / n(i)wî/: ☜ **نەوی**

نویچە / n(i)wîçe/: ناو. هەواڵ؛ خەوەر؛ دەنگ‌وباس ▤ خبر

نویرە / n(i)wîre/: ناو. خوەرە؛ نەخۆشی گـولی ▤ جُذام

نویسـان / n(i)wîsan/: چاوگ. نووسـین؛ نڤیسـین ▤ نوشتن

نویستەی / n(i)wîstey/: چاوگ. نووسین ▤ نوشتن

نویسەی / n(i)wîsey/: چاوگ. نووسین ▤ نوشتن

نویسیار / n(i)wîsyar/: ☜ **نڤیسیار**

نویشک / n(i)wîşk/: ناو. نڤشک؛ نڤیشک؛ نیڤشک؛ کەرە؛ ڕۆنەکەرە؛ ڕۆنی هێشتا قاڵ‌نەکراو ▤ کره

نویلک / n(i)wîlik/: ناو. سەرانگوێلک؛ سەریوان ▤ سرگینگاه

نوین / n(i)wîn/: ☜ **نوێن**^{1}

نوێ / n(i)wê/: ئاوەڵـناو. ناوۆ؛ نوە؛ نوو؛ نووڤ؛ نـەو؛ نۆ؛ نی؛ نووی؛ نەوا؛ تازە ‹بەرگی نوێ؛ ساڵی نـوێ› ▤ تازە؛ نو

⊡ **نوێ کردنەوە:** نوێ کرن: ١. کۆن تازە کردنـەوە ٢. لە سەرڕا دەسـت پـێ‌کردنـەوە ‹شـەڕەکەی نوێ کردەوە› ▤ ١. تازە کردن ٢. از سر گرفتن

نوێ کرن: ☜ **نوێ کردنەوە**

نوێخـوازی / n(i)wêx(i)wazî/: نـاو. نۆخـوازی؛

نوێوازی: ١. لایەنگری لە شێوە و ڕێبازی تازەی هونەری و وێژەیی ٢. لایەنگری لە شێوازی فەرهەنگی و کۆمەڵایەتی نوێ. هەروەها: **نوێخواز** ■ ١و٢. نوگرایی

نوێرد / n(i)wêrd/: ناو. باقیە؛ تەقەڵی درشت ■ بخیە

نوێردە / n(i)wêrde/: ناو. کاری قەراغ دادروونی لێواری لیباس ■ عمل کنارەی جامە را تا کردن و دوختن

نوێرنایەوە / n(i)wêrnayewe/: چاوگ. نووشتاندنەوە ■ خم کردن

نوێریایەوە / n(i)wêryayewe/: چاوگ. نووشترانەوە ■ خم شدن

نوێژ / n(i)wêj/: ناو. *ئیسلام* نڤێژ؛ نما؛ نماز؛ نمێ؛ نمێژ؛ نۆژ؛ نەماج؛ نەماژ؛ نێز؛ نیمە؛ مێژ؛ عیبادەتێکی ئایینی موسوڵمانان بۆ ڕاز و نیاز لەگەڵ خوادا بە خوێندنی حەمد و سوورە و چەند دۆعای‌تر هاوڕێ لەگەڵ ڕاوەستان و چوونە ڕکوع و سوجدەدا ■ نماز

▦ **نوێژی ئایات** *ئیسلام* نوێژێکی تایبەت لە کاتی ڕووداوە نائاساییەکانی سروشت (وەک: بوومەلەرزە و مانگ و خۆرگیران) ■ نماز آیات

نوێژی باران: نوێژی بە کۆمەڵ لە کاتی وشکەساڵ و مەترسی قڕ و قاتیدا بۆ داوای باران لە خودا ■ نماز استسقا

نوێژی تەراویح *ئیسلام* نوێژی سوننەت تایبەت بە شەوانی مانگی ڕەمەزان ■ نماز تراویح

نوێژی جومعە: *ئیسلام* نوێژی هەینی؛ نوێژی بە کۆمەڵی ڕۆژی هەینی کە خەڵک لە شوێنێکی شار یان گونددا دەیخوێنن ■ نماز جمعە

نوێژی جەژن: *ئیسلام* نوێژی بە کۆمەڵ لە ڕۆژانی جیژنی قوربان و ڕەمەزاندا ■ نماز عید

نوێژی جەماعەت *ئیسلام* نوێژی بە کۆمەڵ لە پشتەسەری پێشنوێژەوە ■ نماز جماعت

نوێژی خەوتنان: *ئیسلام* نوێژ عیشا؛ نوێژي ئاخری شەو کە چوار ڕکاتە ■ نماز عشا

نوێژی شێوان: *ئیسلام* نوێژی ئێوارە؛ نوێژی مەغریب کە سێ ڕکاتە ■ نماز مغرب

نوێژی مردو: *ئیسلام* نوێژێ کە بۆ مردووی موسوڵمان، زۆرتر پێش ناشتنی، دەخوێنرێ ■ نماز میت

▣ **نوێژ بون:** *ئیسلام* کاتی نوێژ گەیشتن ‹بڕوانە بزانە نوێژ بووە؟› ■ وقت نماز آمدن

نوێژ بە قەزا گێرانەوە: ☜ **نوێژ گێڕانەوە**

نوێژ چواندن: *ئیسلام* نوێژ دە وەختی خۆیدا بەجێ نەهێنان ■ نماز را بە موقع نخواندن

نوێژ چون: *ئیسلام* دەمی نوێژ فەوتان ■ وقت نماز گذشتن

نوێژ خوێندن: ☜ **نوێژ کردن**

نوێژ دابەستن: *ئیسلام* ڕاوەستان و دەست بە نوێژ خوێندن کردن ■ اقامەی نماز کردن

نوێژ قەزا کردن/ کردنەوە: ☜ **نوێژ گێڕانەوە**

نوێژ کردن: *ئیسلام* نۆژ کرن؛ نوێژ خوێندن؛ نوێژ بەجێ هێنان ■ نماز گزاردن

نوێژ گێرانەوە: *ئیسلام* نوێژ بە قەزا گێڕانەوە؛ نوێژ قەزا کردن/ کردنەوە؛ نوێژی چوو لە کاتێکی‌تردا خوێندنەوە ■ نماز گذشتە را قضا کردن

نوێژ لە سەر نەبوون: *ئیسلام* ١. لەش پیس بوون ٢. نابالغ و کەم‌تەمەن بوون ■ ١. جنب بودن ٢. نابالغ بودن

لە نوێژ بردن: *کینایە* پیس کردن ■ کثیف کردن

لە نوێژ چون: *کینایە* پیس بوون ■ کثیف شدن

نوێژان / n(i)wêjan/: ناو. *کینایە* بەر لەخۆر کەوتن ■ قبل از طلوع آفتاب

نوێژخانە / n(i)wêjxane/: ☜ **نوێژگە ــ١**

نوێژخوێن / n(i)wêjx(i)wên/: ناو. *[ئیسلام]* نمێژکەر؛ نڤێژکەر؛ نوێژکەر؛ کەسێ کە نوێژ بەجێ دێنێ ☰ نمازگزار

نوێژدان / n(i)wêjdan/: ☜ **مزگەوت**

نوێژقایم / n(i)wêjqayim/: ئاوەڵناو. *[ئیسلام]* تایبەتمەندی کەسێ کە وەک دەڵێن: «سەری بچێ، نوێژی ناچێ»! ☰ همیشه نمازخوان

نوێژکەر / n(i)wêjker/: ☜ **نوێژخوێن**

نوێژکەهاڵ / n(i)wĕjkehał/: ئاوەڵناو. حشکەنمێژ؛ کەمنوێژ ☰ سهل‌انگار در نماز خواندن

نوێژگە / n(i)wêjge/: ناو. *[ئیسلام]* ۱. نوێژخانە؛ ژوور یان شوێنی نوێژ خوێندن ۲. ☜ **مزگەوت** ☰ ۱. نمازخانه ۲. ☜ **مزگەوت**

نوێژورۆژوپاک / n(i)wêj û řojûpak/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* زۆر بە دین و موسوڵمانی چاک ☰ مُتدین

نوێژەبارانە / n(i)wêjebarane/: ناو. *[ئیسلام]* نڤێژابارانی؛ نوێژەبارانێ؛ نوێژی بە کۆمەڵ لە کاتی وشکەساڵ و مەترسی قڕ و قاتیدا بۆ داوای باران لە خودا ☰ نماز باران

نوێژەبارانێ / n(i)wêjebaranê/: ☜ **نوێژەبارانە**

نوێژی / n(i)wêjî/: ئاوەڵناو. *[کینایە]* پاک و خاوێن ‹جلەکانم نوێژین؛ ئەم بەڕەیە نوێژییە› ☰ پاکیزه و شایان نماز

⊡ **نوێژی بون**: خاوێن بوون و بۆ نوێژ شیان ☰ پاکیزه و شایان بودن برای نماز

نوێژیان / n(i)wêjyan/: ناو. *[کینایە]* نوێژان؛ کاتی بەر لە خۆر کەوتن ☰ زمان قبل از طلوع آفتاب

نوێساز / n(i)wĕsaz/: ئاوەڵناو. تازەساز؛ نۆساز ☰ نوساز

نوێشک / n(i)wêşk/: ناو. شیلاوک؛ ژیلک؛ ئامێژەن؛ ئامیانی پەنیر ☰ پنیرمایه‌ی حیوانی

نوێگن / n(i)wêgin/: ☜ **نوێن¹-۲**

نوێگوان / n(i)wêg(i)wan/: ☜ **نوێن¹-۲**

نوێڵ / n(i)wêł/: ناو. نێڵ؛ باری؛ لۆسە؛ مەڵغە ☰ اهرم

⊡ **نوێڵ دان**: بە لۆسە بزواندن ☰ با اهرم حرکت دادن

نوێمانگ / n(i)wêmang/: ناو. سەری مانگی تازە ☰ اول ماه

نوێن¹ / n(i)wên/: ناو. نێن؛ نوین: ۱. نڤین؛ کەڵوپەلی خەو ‹بابی هێمن گوتی: بەو شەوە چارەی نوێن چۆن بکەین؟ گوتم: ئیجازە بدە من دەیکەم، تۆ بچۆرەوە ماڵ! «هەژار، چێشتی مجێور»› ۲. نوار؛ نوێگن؛ نوێگوان؛ نوێنگوون؛ نوێنگووین؛ نوێنگین؛ نووینک؛ نۆگن؛ نۆگین؛ نەهگۆن؛ نەوژن؛ نەوژەن؛ نۆهگوان؛ نۆهگۆن؛ نیڤگۆن؛ نێنگوین؛ نێنگین؛ نێنگوون؛ بەرکەڵ؛ مانگای سێ‌ساڵان ☰ ۱. رختخواب ۲. تلیسه؛ ماده گاو سه‌ساله

نوێن²: ئاوەڵناو. نێن؛ تازە؛ نوێ ☰ نو

- نوێن³: پاشەوشە. ـ نێن؛ بنوێن ‹باڵانوێن› ☰ ـ نما

نوێنباز / n(i)wĕnbaz/: ناو. وەینەک؛ کۆسەی سەرشانۆ ☰ بازیگر

نوێنک / n(i)wênik/: ناو. نووینک؛ نەینک؛ نەینۆک؛ نەینووک؛ ئاوێنە؛ گوزگی؛ قودیک؛ عەینک ☰ آیینه

نوێنگون / n(i)wêngûn/: ☜ **نوێن¹-۲**

نوێنگوین / n(i)wêngûyn/: ☜ **نوێن¹-۲**

نوێنگین / n(i)wêngîn/: ☜ **نوێن¹-۲**

نوێنمەک / n(i)wê n(i)mek/: ناو. نیوەنمەک؛ نیمەنمەک؛ هەویری تێرخوێ کراوی ئامادە بۆ سەر برین و کوتراوی ☰ خمیر نمک ویژه‌ی زخم و ضرب‌دیدگی

نوێنە / n(i)wêne/: ☜ **نوێنەر**

نوێنەر¹ / n(i)wêner/: ناو. نمینەندە؛ نوێنە؛ نۆنەر؛ نوونەر؛ نووینە؛ نیوەر: ۱. ئەو کەسە لە لایەن

دەستە، تاقم یان کۆمەڵێکەوە بۆ بەشداری لە کۆڕ، ئەنجومەن یان لێژنەیەک هەڵدەبژێردرێ تا دەمڕاست و پارێزەری بەرژەوەندی وان بێ ‹نوێنەری کوردان خان و ئاغایە/ باسی ئازادیی لە لا کا و بایە! «قانع»› ٢. بریکار؛ جێدار؛ نەوەنگە؛ بەندەر؛ بەرکەیە؛ ئەو کەسەی لە لایەن کەس یان دامەزراوەیەکەوە بۆ خزمەت بە خۆیان هەڵدەبژێردرێ ‹نوێنەری بازرگانی› ٣. نیشاندەر؛ ناسێنەر ☰ ١و٢. نماینده ٣. نمودار

نوێنەر^{۲}: ئاوەڵناو. نمینەندە؛ نوێنە؛ نۆنەر؛ نوونەر؛ نووینە؛ نیوەر: ١. تایبەتمەندی شتێ کە مرۆ دە خەو کا ٢. بە تایبەتمەندی نواندنەوە ☰ ١. خواب‌آور ٢. نمایشگر

نوێنەرایەتی / n(i)wênerayetî/: ☜ **نوێنەری**

نوێنەری / n(i)wênerî/: ناو. نوێنەرایەتی؛ بریکاری: ١. کار و پیشەی نوێنەری پەرلەمان ٢. کاری جێبەجێ کردنی ئەرکێ بە نوێنەرایەتی چەن کەس یا تاقمێکەوە ☰ ١و٢. نمایندگی

نوێنەک / n(i)wěnek/: ئاوەڵناو. نموونە ☰ نمونە

نوێوازی / n(i)wěwazî/: ☜ **نوێخوازی**

نوێیەتی / n(i)wěyetî/: ☜ **نوهی**

نۆ^{۱} / no/: ناو. ١. نۆو؛ نەهـ؛ ژمارەی سەرەکی پێش دە و پاش هەشت ٢. نە؛ نا؛ وەرامی نەرێنی ٣. تام‌تیژی ٤. گیای تیژتام ٥. ☜ **نان**^{۲} ☰ ١. عدد نُه ٢. نە؛ خیر ٣. تُندمزگی ۴. گیاه تُندمزە ۵. ☜ **نان**^{۲}

نۆ^{۲}: ئاوەڵناو. ١. یەکێک زۆرتر لە هەشت ٢. تازە؛ نۆ؛ نوێ ٣. دڕ و شەڕانی ‹سەگی نۆ› ٤. هار و هاج و بزۆر ☰ ١. نُه ٢. تازە؛ نو ٣. دڕَندە ۴. بازیگوش

⊡ **نۆ بون**: دڕ بوون (سەگ) ‹سەگی وە نۆ بوویە› ☰ درندە شدن (سگ)

نۆ^{۳}: ئاوەڵکار. نە؛ نا ☰ نە؛ خیر

نۆ^{۴}: جێناو. ئەمە؛ ئەم شتە ☰ این

نۆ^{۵}: پێشوشە. ١. خاوەن تازەیی ‹نۆبەهار؛ نۆجەژن› ٢. تازەساز؛ تازەداهاتوو ‹نۆماڵ؛ نۆبەرە؛ نۆزین؛ نۆبووک› ٣. خاوەن نۆ ژمارە ‹نۆڕیز› ☰ ١و٢. تازە ٣. نُە-

نۆب / nob/: ☜ **نۆرە**

نۆبار / nobar/: ناو. نوبار؛ تازەبەهار؛ سەرەبەهار؛ سەرەتای بەهار ☰ نوبهار

نۆبانێ / nobanê/: ناو. کاری نۆبە کردن لە کارێکدا ☰ عمل نوبت گرفتن در کار

نۆباوە / nobawe/: ئاوەڵناو. فانتێزی؛ تازەباو ☰ فانتزی

نۆبووک / nobûk/: ناو. نووبویک؛ تازەووی؛ تازەبووک؛ بوویکا نوو؛ بووکی تازە ‹بۆ وەی کە لە دیدەتا نەبم سووک/ ڕازامەوە بۆت لە چەشنی نۆبووک «هەژار، *مەم و زین*»› ☰ تازەعروس

نۆبە / nobe/: ناو. ١. ☜ **نۆرە** ٢. کێشک؛ پاس ☰ ١. ☜ **نۆرە** ٢. کشیک

نۆبەبڕ / nobebiř/: ☜ **نۆرەبڕ**

نۆبەبڕی / nobeb(i)ř̄/: ☜ **نۆرەبڕی**

نۆبەت / nobet/: ناو. ١. ☜ **نۆرە** ٢. کێشک؛ پاس ☰ ١. ☜ **نۆرە** ٢. کشیک

⊡ **نۆبەت دان**: ☜ **نۆرە دان**

نۆبەت گرتن: ☜ **نۆرە گرتن**

نۆبەتی / nobetî/: ئاوەڵناو/ ئاوەڵکار. بە نۆبە ☰ نوبتی

نۆبەتیدار / nobetîdar/: ئاوەڵناو. تادار؛ یاوکردگ ☰ تبدار

نۆبەتێ / nobetê/: ناو. تاولەرز؛ یاو و لەرزی یەک لە دووی یەک ☰ تب نوبتی

نۆبەتێدار / nobetêdar/: ئاوەڵناو. نەخۆشێ کە تای لێ دێت ☰ تب‌دار

نۆبەچی / nobeçî/: ناو. ئێشکگر؛ کێشکچی ☰ نگهبان

نۆبەخت / nobext/: ناوەلناو. ١. داواکراو؛ خوازبێنی لێوەکراو ٢. *[کینایە]* تازەکیسە؛ تایبەتمەندی کەسێ کە لە ڕووتییەوە دەولەمەند بووبێ لێ نەزانێ ⚑ ١. خواستگاری شده ٢. نوکیسه

نۆبەخش / nobexş/: ناو. چاوپۆشی لە تاوانبارێ کە یەکەم جاری بووە ‹برۆ ئەمە نۆبەخشت بێ! ئیتر خراپە نەکەی!› ⚑ بخشش گناهکار بی سابقه

نۆبەدار^{١} / nobedar/: ناو. کێشکچی؛ پاسدار ⚑ نگهبان

نۆبەدار^{٢}: ناوەلناو. نۆبەگەیشتوو؛ خاوەن نۆرە ⚑ نوبت رسیده

نۆبەر / nober/: ناو. نۆبەرە؛ خیوە؛ خیفە؛ خیڤە؛ خیف؛ بالاتە؛ ناخوری؛ نخری؛ تانە؛ تەسق؛ تەسوق؛ تەروەندە؛ مەڕخێفە: ١. میوەی زووڕەس ٢. میوەیێ کە لە سەرەتای وەرزی خۆیدا دێتە بازاڕ ⚑ ١و٢. نوبر

نۆبەرە / nobere/: ناو. ١. ☞ **نۆبەر** ٢. نخری؛ نخوری؛ ئێکەم فرزەند ⚑ ١. ☞ **نۆبەر** ٢. نخستین فرزند

⊡ **نۆبەرە کردن**: ئێکەم جار خواردنی میوەی گەیشتوو ‹هێشتا هەنارم نۆبەرە نەکردووە› ⚑ خوردن میوەی نوبر

نۆبەن / noben/: ناو. نوەن؛ نۆبەند؛ نۆکەڵ؛ نۆگەن؛ نۆوەن؛ جوانەگای سێساڵە کە تاز دەخرێتە بەر نیر ⚑ گاو نر سه ساله

نۆبەند / nobend/: ☞ **نۆبەن**

نۆبەهار / nobehar/: ناو. نۆبار؛ تازەبەهار؛ سەرەبەهار؛ نۆوەهار؛ سەرەتای وەرزی بەهار ‹بنوارە نۆبەهار و فوتووحاتی گولشەنی/ گول زاری کردەوە، لە دەمی، غونچە پێکەنی «نالی»› ⚑ نوبهار

نۆپێچکە / nopêçke/: ناوەلناو. تازە پێگرتوو (مندال) ⚑ نوپا

نۆت / not/: ناو. ١. ☞ **نەوەد** ٢. نوت؛ ئەلفوبێتکەی مووسیقا ⚑ ١. ☞ **نەوەد** ٢. نُت

نۆتر / notir/: ناو. نۆترڤان؛ پاسدار ⚑ پاسدار

نۆترسی / notirsî/: ناو. *[دەروونناسی]* ترس لە شتی تازە و نۆ ⚑ نوهراسی

نۆترڤان / notirvan/: ☞ **نۆتر**

نۆتک / notik/: ناو. ١. توێڵ؛ ئەنی؛ ناوچاوان ٢. دەنکی ناو میوە ٣. ☞ **نۆتکە** ⚑ ١. پیشانی ٢. هستەی میوه ٣. ☞ **نۆتکە**

نۆتکە / notke/: ناو. نوت؛ نۆتک؛ نۆتلک؛ میتولکە؛ ڕشک؛ میتوولە؛ مێتوولکە؛ بێچووی وردی ئەسپێ ⚑ تخم شپش

نۆتل / notil/: ئامراز. وەکی؛ لە وێنەی؛ لە گوێن ⚑ مانندِ؛ شبیهِ

نۆتلک / notlik/: ☞ **نۆتکە**

نۆتنە / notne/: ناو. گەرا؛ تۆمی ماسی و مێروو ⚑ تخم ماهی و حشرات

نۆتە / note/: ☞ **نیاتە**

⊡ **نۆتە کردن**: ☞ **نیاتە کردن**

نۆتەکەر / noteker/: ☞ **نیاتەکار**

نۆتەم / notem/: ☞ **نەوەدەم**

نۆتی / notî/: ☞ **نەوەد**

نۆجوان / noc(i)wan/: ناوەلناو. نەوجوان؛ تازەلاو؛ تازە سەردەمی منداڵی تێپەڕ کردوو ‹لەوانە دوو لاوی برا و زۆر نۆجوان و جوانچاک بوون کە شێخ زۆری خۆشدەویستن «هەژار، چێشتی مجێور»›. هەروەها: **نۆجوانی** ⚑ نوجوان

نۆجەژن / nocejn/: ناو. ١. سەرساڵی بیرەوەری مردوو ٢. هەوەڵ جەژنی دوای مردنی خۆشەویستان ⚑ ١. سالمرگ ٢. نوعید

نۆجەوان / nocewan/: ناو. تازەلاو؛ تازەجەوان. هەروەها: **نۆجەوانی** ⚑ نوجوان

نۆچە / noçe/: ناو. ١. نۆجوان؛ تازەلاو ٢. نۆبەرەی تووتن ٣. بەردەست؛ شاگرد ⚑ ١. نوجوان ٢.

توتون تازه رسیده ۳. نوچه

نۆچەیی / noçeyî/: ناو. تازەلاوی؛ لاوکی ■ نوجوانی

نۆحە / nohe/: ناو. سەردولکە؛ سەردولکان؛ چەمەری ■ نوحه

نۆخان / noxan/: ☜ **نینۆك**

نۆخوازی / nox(i)wazî/: ☜ **نوێخوازی**

نۆد / nod/: ☜ **نەوەد**

نۆددان / nod(i)dan/: ئاوەڵناو. تایبەتمەندی کەس یان ئاژەڵێ کە تازە ددانی دەرهاتبێ ■ نودندان

نۆدەمین / nodemîn/: ☜ **نەوەدەمین**

نۆدەهەمین / nodehemîn/: ☜ **نەوەدەمین**

نۆدین / nodîn/: ☜ **نۆموسوڵمان**

نۆدێ / nodê/: ناو. تازە گوند؛ گوندی تازە ئاوەدان کراو ■ روستای نوبنیاد

نۆر / nor/: ☜ **نۆرە**

نۆردو / nordu/: ☜ **نردو**

نۆردۆر / nordor/: ناو. دۆرمادار؛ دەوراندەور ■ پیرامون

نۆردوو / nordû/: ☜ **نردو**

نۆردی / nordî/: ☜ **نردو**

نۆرە / nore/: ناو. نوە؛ نۆب؛ نۆبە؛ نۆبەت؛ نۆر؛ نۆگە؛ نۆوە؛ نەوب؛ نەوبە؛ نەوەتە: ۱. کات یان ماوەیەکی تەرخان کراو بۆ هەر یەک لە ئەندامانی کۆمەڵەیەک بۆ ئەنجامدانی کارێ یان وەرگرتنی ڕاژەیەک ‹لە درەو نەجات نۆرەی خەرمانە/ گاگێرە بێنن کلۆش کوتانە «قانع»› ۲. جار؛ ڕا؛ کەڕەت؛ دەحە ‹ڕۆژێ سێ نۆرە نان ئەخۆین› ■ ۱و۲. نوبت

▣ **نۆرە/ نۆگەئاو:** نۆبەتی ئاودێری ■ نوبت آبیاری

نۆرە/ نۆگەڕان: نۆبەتی شوانی ■ نوبت چوپانی

⊡ **نۆرە/ نۆگە دان:** نۆبەت دان ■ نوبت دادن

نۆرە گرتن: نۆبە گرتن: ۱. بۆ نۆبە چاوەڕوان بوون ۲. ئێشک گرتن ■ ۱. نوبت گرفتن ۲. نگهبانی دادن

نۆرەی کەسێک بون: ماف یان ئەرکی کەسێک بوون بۆ ئەنجام دان یان جێبەجێ کردنی کارێکی دیاریکراو ‹نۆرەی منە نان بسێنم› ■ نوبت کسی بودن

نۆرەی کەسێک فەوتان/ چون: بە سەر چوونی ماوەی دیاریکراو بۆ کەسێک ‹درەنگ هاتن، نۆرەکەتان چوو› ■ نوبت کسی گذشتن

نۆرەبڕ / norebiř/: ئاوەڵناو. نۆبەبڕ؛ گوێنەدەر بە نۆرە ■ بی اعتنا به نوبت

نۆرەبڕی / noreb(i)řî/: ناو. نۆبەبڕی؛ نۆگەبڕکێ؛ کاری پێشێل کردنی نۆرەی خەڵک ■ عمل رعایت نکردن نوبت

نۆرەکار / norekar/: ناو. شیفت ■ شیفت

نۆرەکاری / norekarî/: ناو. کارێ کە بە پێی ماوەیەکی دیاریکراو، نۆرەی دەگۆڕێت ■ نوبتی

نۆرەگر / noregir/: ناو. گیوەگیر ■ نوبت‌گیر

نۆرەگری / noreg(i)rî/: ناو. گیوەگیرە ■ نوبت‌گیری

۔ نۆڕ / -nоř/: پاشەوشە. ـ نواڕ ‹چاوەنۆڕ› ■ ـ نگر

نۆڕسک / nořisk/: ناو. دیاردە؛ ڕووداو؛ تازەسەرهەڵداو ■ پدیده

نۆڕسکێن / nořiskên/: ناو. یارییەکە وێنەی دامە، هەر یاریکەرێ نۆ داشی پێیە ■ نوعی بازی شبیه داما

نۆڕە / noře/: ناو. کاری ڕوانین بە چاوی زەقەوە ■ نگاه خیره

نۆڕەس / nořes/: ئاوەڵناو. تازەپێگەیشتوو ■ نورس

نۆڕیزکێن / nořîzkên/: ناو. نۆڕیزکێنە؛ زچێن؛ گەمەیەکە بە چەو ئەکرێ ■ نوعی بازی با شن

نۆڕیزکێنە / nořîzkêne/: ☜ **نۆڕیزکێن**

نۆڕین / nořîn/: ☜ **نواڕین**

نۆز / noz/: ئاوەڵکار. دیسان؛ دیسانەوە؛ سەرلەنوێ

■ از نو

نۆزده١ / nozde/: ناو. نووزده؛ نەویەس؛ نەوێس؛ ژمارەی سەرەکی پاش هەژدە و پێش بیست ■ عدد نوزده

نۆزده٢: ئاوەڵناو. نووزده؛ نەویەس؛ نەوێس: ١. دانەیێ زیاتر لە هەژدە دانە ٢. نۆزدەهەم ■ ١. نوزده ٢. نوزدهم

نۆزدەمی / nozdemî/: ☜ **نۆزدەهەمی**

نۆزدەمین / nozdemîn/: ☜ **نۆزدەهەمین**

نۆزدەهم / nozdehem/: ☜ **نۆزدەهەم**

نۆزدەهەک / nozdehek/: ناو. لە نۆزده بەش بەشێک ■ یک نوزدهم

نۆزدەهەم / nozdehem/: ئاوەڵناو. نۆزدەهی؛ نۆزدەهم؛ لە جێگا و پلەی نۆزدەدا ■ نوزدهم

نۆزدەهەمی / nozdehemî/: جێناو. نۆزدەمی؛ ئەوەی کە لە ڕیز یان جێگای نۆزدەهەمدایە ■ نوزدهمین

نۆزدەهەمین / nozdehemîn/: ئاوەڵناو. نۆزدەمین؛ لە جێگا و پلەی نۆزدەهەمدا ■ نوزدهمین

نۆزدەهی / nozdehî/: ☜ **نۆزدەهەم**

نۆزکە / noz(i)ke/: ☜ **نۆزگە**

نۆزگە / noz(i)ge/: ناو. نۆزکە؛ نۆسکە؛ نۆلەم؛ نخری؛ نخوری؛ زارۆی نۆبەرە ■ نخستین فرزند

نۆزین / nozîn/: ئاوەڵناو. نووزین؛ تازەگیراو (جوانوو) ■ تازه رام شده (کُرّه اسب)

نۆژ / noj/: ناو. ١. گەنەی پەز ٢. ☜ **نوێژ** ■ ١. کنەی گوسفندان ٢. ☜ **نوێژ**

⊡ **نۆژ کرن**: ☜ **نوێژ کردن**

نۆژدار / nojdar/: ناو. دەرمانی کاری بۆ چارەی دەرد ■ نوشدارو

نۆژەن١ / nojen/: ناو. نوهژەن؛ نووژەن: ١. کار و ڕەوتی چاک کردنەوە ٢. گوندەڵبەست؛ کار و ڕەوتی ئاوەدان کردنەوە؛ نوێ کردنەوە ‹نۆژەن کردنەوەی قوتابخانەکان›* هەروەها: **نۆژەن کردنەوە** ■ ١. تعمیر ٢. نوسازی

نۆژەن٢: ئاوەڵکار. نوهژەن؛ نووژەن؛ نۆز؛ دیسان؛ سەرلەنوێ ■ از نو

نۆساز / nosaz/: ئاوەڵناو. تازەساز؛ نوێساز ■ نوساز

نۆستالژی / nostaljî/: ناو. ١. مەراق؛ تامەزرۆیی زۆر و لەڕادەبەدەر بە گەڕانەوە بۆ شوێن یان سەردەمێکی بگاردە کە تازە نایەتەوە ٢. دەردی غەریبی؛ خەم و ئازاری دووری لە نیشتمان، بنەماڵە و دۆستان ■ ١و٢. نُستالژی

نۆسکە / nos(i)ke/: ☜ **نۆزگە**

نۆش١ / noş/: ئاوەڵناو. گوارا؛ لە گیان خۆش ■ گوارا

⊡ **نۆش کردن**: فڕ کردن؛ ڤەخارن ■ نوشیدن

نۆشی گیان بوون: لە گیان خۆش هاتنی خواردن و ڤەخارن ■ نوش جان شدن

نۆش٢: سارستە. نۆشی گیانت بێ ■ نوش جان

نۆش٣: پاشوشە. ـــ خۆر؛ ئەوەی دەخواتەوە ‹بادەنۆش› ■ - نوش

نۆشاتر / noşatir/: ☜ **نۆشادر**

نۆشادر / noşadir/: ناو. نۆشاتر؛ نەوشاتر؛ خوێیەکی سپی، بێبۆن و تیژە لە ئاودا دەتوێتەوە و بۆ دەرمان دەشێ ■ نُشادر

نۆشان / noşan/: ☜ **نۆشین**

نۆشاندن / noşandin/: چاوگ. دەرخوارد دانی تراو ■ نوشاندن

نۆشای / noşay/: چاوگ. نۆشان ‹سوراحی لەبڕێز ساغەر ئامادەن/ وەخت نۆشای مەین خاتران شادەن «سەیدی»› ■ نوشیدن

نۆشدارو / noşdarû/: ناو. دەرمانی تراو ■ داروی مایع

نۆشنای / noşnay/: چاوگ. نۆشاندن ■ نوشاندن

- نۆشی / -noşî/: پاشوشە. کاری خواردنەوە

‹بادەنۆشی› ☰ ـ نوشی

نۆشین / noşîn/: چاوگ. تێپەڕ. //نۆشـیت؛ دەنۆشـی؛ بنۆشە// نۆشان؛ ڤـەخارن؛ فـڕ کـردن ‹حـەیاتا دل مەیا باقی بنۆشین دا ب موشتاقی «مەلای جزیری»› ☰ نوشیدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەنۆشین

نۆغڵ / noğił/: ناو. شەکەرات؛ نوقڵ ☰ نُقل

نۆف / nof/: ناو. ١. جۆرێ پالای سووک ٢. پینەی پالا ☰ ١. نوعی پای‌افزار سبک ٢. پینەی پای‌افزار

نۆڤەر / nover/: جێناو. ئەم لایە؛ ئەم تەرەفە ☰ این طرف

نۆق١ / noq/: ناو. ١. خالیگە؛ کەلەکە ٢. کەمبـەر؛ کەمەر ☰ ١. پهلو ٢. کمر

نـۆق٢: ئاوەڵـناو. ١. قـووڵ؛ نـق ٢. نقـوم؛ نخـرۆ؛ نوقمەسار ☰ ١. عمیق ٢. غرق

نۆقار / noqar/: نـاو. ١. هەر گیانداریێ کە لـە بـن ئاودا دەڕوا ٢. ژێردەریایی ☰ ١. هر جانوری کە زیر آب حرکت کند ٢. زیردریایی

نۆقانـدن / noqandin/: چـاوگ. دەبـن تراوێـک کزدن؛ خستنە ژێر تراوێکەوە ☰ غوطەور کردن

نـۆقزراڤ / noqz(i)rav/: ئاوەڵـناو. بـەژنباریـک؛ قەدباریک ☰ کمرباریک

نۆقـە / noqe/: نـاو. وشـتری مێوینـە؛ دەوەهـێ مێنگە ☰ شتر مادە

نـۆک / nok/: ناو. نووک: ١. نخـۆ؛ نخـە؛ نوخـوت؛ نوخۆ؛ نوخـە؛ نـوەی؛ نوهـۆ؛ نۆهـک؛ نهـا؛ نـەها؛ نـەهک؛ نەهـە؛ نووخـە؛ هـۆک؛ ڕوەکێکـی یەک‌سالەیە بە گەلای شانەیی کولـکن و گولـی ئەرخـەوانی تـاک و دانی ئـەو گیایـە کـە دانەوێڵـەیەکی پچـووکی بـە دندووکـە و بـۆ زۆر چێشتان دەبێ، هەروەها لـە دەستاڕ دەکـرێ و نخۆشەری لێ بەرهـەم دێ ٢. سـەری باریـک و تیژی هەر شتێ ☰ ١. نخود ٢. نُک

▣ **نـۆکێ کەسکـ** شـۆقل؛ پۆڵـکە؛ گـاگۆز ☰ نخودفرنگی

نۆکا١ / noka/: ☜ **نوها**

نۆکا٢: ئاوەڵکار. ١. ☜ **نوها** ٢. ئەوسا؛ ئەوجارە ☰ ١. ☜ **نوها** ٢. آنگاه

نۆکاو / nokaw/: ناو. نخاو؛ شۆرباوی نـۆک ☰ آش نخود

نۆکڵ / nokił/: ئاوەڵـناو. تـازە لـە کـڵ دەرهـاتوو (دەفری لە سوالـەتی یـان شیشـە) ☰ تـازە از کـورە درآمدە

نۆکـۆم / nokom/: ئاوەڵـکار. ناکـاو؛ کـوتوپـڕ ☰ ناگهان

نۆکە / noke/: ☜ **نوها**

نۆکەچەرموو / nokeçermû/: ☜ **نۆکەسپی**

نۆکەچەرمەڵە / nokeçermełe/: ☜ **نۆکەسپی**

نۆکەحۆلـە / nokeĥole/: ناو. نۆکی درشت ☰ نخود دُرُشت

نۆکەر / noker/: ناو. نووکـەر؛ خزمـەتکار؛ خـولام؛ پاکوڕە؛ ئیرمان؛ مەستەر؛ هژمە؛ ئایم؛ خزمـەتچی؛ هەشمـەت ‹نۆکـەر و پێشـخزمەت و کارەکـەر و دایانەکـەت/ کەوتـە ڕۆژی خـۆی بزانـە دوژمـنی خوێنینتە «قانع»› ☰ نوکر

نۆکەراتی / nokeratî/: ☜ **نۆکەری**

نۆکەرایەتی / nokerayetî/: ☜ **نۆکەری**

نۆکەرباب / nokerbab/: ناو. سەرنۆکەر؛ بابنۆکەر؛ گەورە نۆکەری ئاغا و خانان ☰ بزرگ نوکر

نۆکـەری / nokerî/: نـاو. نۆکـەراتی؛ نۆکەرایـەتی؛ خولامی؛ خزمەتکاری؛ هژمەکاری: ١. گۆریـایش؛ کاری نۆکەر ‹حەزی لـە نۆکـەری ئـەم و ئـەوە› ٢. دۆخ یان چۆنیەتی نۆکەر بوون ☰ ١و٢. نوکری

نۆکەڕەشکە / nokeřeşke/: نـاو. نۆکەڕەشە؛ جـۆرێ نۆک کە ڕەنگی ڕەشە ☰ نخود سیاه

نۆکەڕەشە / nokeřeşe/: ☜ **نەهەی سیا**

نۆکەزۆردە / nokezorde/: ناو. فەریکەنۆک ▤ نخود دلمل

نۆکەسپی / noke(i)spî/: ناو. نۆکەچەرموو؛ نۆکەچەرمەڵە؛ نۆکەسپیکە؛ نۆکەسپیلکە ▤ نخود سفید

نۆکەسپیکە / nokes(i)pîke/: ☜ **نۆکەسپی**

نۆکەسپیلکە / nokespîlke/: ☜ **نۆکەسپی**

نۆکەسورکە / nokesûrke/: ☜ **نۆکەسورە**

نۆکەسورە / nokesûre/: ناو. نۆکەسوورکە؛ نووکەسوورکە؛ ئەو نۆکەی لەپەی لێ دروست دەکەن ▤ نخود لپّه

نۆکەشوانە / nokeş(i)wane/: ناو. نۆلەکە؛ نۆکەکێویلە کە ڕەنگی ڕەشە ▤ نوعی نخود وحشی سیاه رنگ

نۆکەقەزوێن / nokeqezwên/: ناو. جۆرێ نۆکی دەنک گەورەیە ▤ نوعی نخود

نۆکەکێویلە / nokekêwîle/: ناو. گیایەکی خۆڕسکە لە نۆک دەچێ ▤ گیاهی است

نۆکەلەتە / nokelete/: ☜ **نوخۆشەر**

نۆکەڵ / nokeł/: ☜ **نۆبەن**

نۆکەن / noken/: ناو. نۆکەند؛ شەقەجۆگەی زل بۆ تێکەڵاو کردنەوەی ئاوی دوو سەرچاوەی لێک دوور ▤ کانال

نۆکەند / nokend/: ☜ **نۆکەن**

نۆکیسە / nokîse/: ئاوەڵناو. ١. *[پلار]* تازە پێدا کەوتو؛ نۆبەخت؛ تازەکیسە؛ دیتۆک؛ دەولەمەن‌چلکن؛ لە کوت‌وپڕا دەولەمەندبووی لێ‌نەزان ٢. *[کینایە]* ڕژد ▤ ١. نوکیسه ٢. خسیس

نۆگن / nogin/: ☜ **نوێن^{1}ـ٢**

نۆگە / noge/: ناو. ١. ☜ **نۆرە** ٢. تای ڕۆژنارۆژە ٣. گەمە و دەسبازی ▤ ١. ☜ **نۆرە** ٢. تب نوبه ٣. شوخی و دست‌بازی

نۆگەبڕکێ / nogebiřkê/: ☜ **نۆرەبڕی**

نۆگەچی / nogeçî/: ناو. نۆبەدار؛ ئێشک‌گر ▤ پاسدار؛ نگهبان

نۆگەن / nogen/: ☜ **نۆبەن**

نۆگها / nog(i)ha/: ناو. تازەجەوان؛ تازەلاو؛ جحێڵ ▤ نوجوان

نۆگین / nogîn/: ☜ **نوێن^{1}ـ٢**

نۆل / nol/: ناو. نول؛ ئاکار؛ ڕەوش؛ کردە ▤ کردار

نۆلا / nola/: ئامراز. چەشنی؛ وەکی؛ چون؛ وەکوو ▤ مانندِ؛ مثلِ

نۆلانی / nolanî/: ناو. چون‌یەکی؛ چۆنیەتی لێک چوون ▤ شباهت

نۆلەکە / noleke/: ناو. نۆکەشوانە؛ نۆکەکێویلە کە ڕەنگی ڕەشە ▤ نوعی نخود وحشی سیاه رنگ

نۆلەم / nolem/: ☜ **نۆزگە**

نۆڵ / noł/: پێرۆ. ← **نفت‌ونۆڵ**

نۆما / noma/: ناو. جوانوو ئەسپی دوو ساڵە ▤ کُرّه اسب دو ساله

نۆماڵ / nomał/: ئاوەڵناو. نوهوونە: ١. تازە ژن و ماڵ پێکەوەناو ٢. تازە لە ئاواییدا نیشتەجێ‌بوو ▤ ١. تازه مُتأهل شده ٢. تازه در آبادی ساکن شده

نۆماڵی / nomałî/: ناو. کەلپەلی پێکەوە نراو بۆ نۆماڵ ▤ اسباب و اثاثیّه‌ی فراهم شده برای شروع زندگی

نۆمانگ / nomang/: ئاوەڵناو. پاوەمانگ؛ پابەمانگ؛ سەرحامیلە ▤ پابه‌ماه

نۆمانگی / nomangî/: ناو. جۆرێ گرکەی شوێن ـ شوێنە، پێستێکی ڕەقی هەیە، ئەگەر نۆ مانگیش داینێن هیچی لێ نایە ▤ نوعی گرمک

نۆمدار / nomdar/: ☜ **نێودار**

نۆمس / nomis/: ئاوەڵناو. تازەکار؛ ناشی؛ نامامیەد؛ تازە فێرەکار ▤ نوآموز

نۆمسلمان / nomisiłman/: ☜ **نۆموسوڵمان**

نۆمسڵمان / nom(i)siłman/: ☜ **نۆموسوڵمان**

نۆموسوڵمان / nomusułman/: ئاوەڵناو. نۆمسڵمان؛ نۆمسلمان؛ نۆدین ▤ نومسلمان

نۆمە / nome/: ☜ نیو-۱

نۆمەتش / nometiş/: چاوگ. لار کردنەوە؛ خوار کردنەوە ▤ کج کردن

نۆمینە / nomîne/: ناو. ۱. ڕۆژی عارەفە؛ ڕۆژێ بەر لە جێژنی قوربان ۲. مانگی قوربان ▤ ۱. نُهم ذیحجه؛ روز عرفه ۲. ماه ذیحجه

▣ **نۆمینەی حاجیان** نۆ ڕۆژی پێش جێژنی قوربان کە بۆ قەزای ڕەمەزان ڕۆژوو دەگرن ▤ نُه روز نخست ماه ذی‌الحجه

نۆن / non/: ناو. نان؛ نانە ▤ نان

نۆنگە / nonge/: ئاوەڵناو. دڵخۆش ▤ سرحال؛ دلخوش

نۆنۆ / nono/: ناو. *[منداڵانە]* نۆنە؛ دانوولە؛ دانوو؛ دانەوێڵەی کوڵاو ▤ حبوبات آب‌پز

نۆنۆڵە / nonołe/: ئاوەڵناو. تایبەتمەندی زەلامێ کە ئاکاری منداڵانە دەکا ▤ ویژگی بزرگی که ادای بچه‌ها را در می‌آورد

نۆنە / none/: ☜ نۆنۆ

نۆنەر / noner/: ☜ نوێنەر

نۆنەڵ / noneł/: ئاوەڵناو. گردەڵی وریا ▤ قدکوتاه زرنگ

نۆنەمام / nonemam/: ناو. نەونەمام: ۱. بنتا؛ بنتاو؛ بنچل؛ خەڵفی تازەی یەکساڵە ۲. *[مەجاز]* تازە پێگەیشتووی لەبار ▤ ۱. نونهال ۲. تازه‌جوان

نۆنەوار / nonewar/: ☜ نکونوار

نۆو / now/: ☜ نۆ^۱-۱

نۆوە / nowe/: ☜ نۆرە

نۆوەن / nowen/: ☜ نۆبەن

نۆوەهار / nowehar/: ☜ نۆبەهار

نۆویژان / nowîjan/: ناو. بۆژانە؛ بووژانە ▤ بومادران

نۆهاتی / nohatî/: ئاوەڵناو. تازەداهاتوو ▤ تازه مُد شده

نۆهک / nohik/: ☜ نۆک -۱

نۆهگوان / nohg(i)wan/: ☜ نوێن^۱-۲

نۆهگۆن / nohgon/: ☜ نوێن^۱-۲

نۆهەت / nohet/: ☜ نەوەد

نۆهەم / nohem/: ناو. نۆیەم؛ نها؛ نەون؛ نەها؛ نەهەم؛ خێوی ڕیز و جێگای نۆ ▤ نهم

نۆهەمین / nohemîn/: ئاوەڵناو. نۆیەمین؛ نەهەمین؛ خێوی ڕیز و جێگای نۆهەم ▤ نهمین

نۆهەوار^۱ / nohewar/: ناو. تازە ئێلاخ؛ شوێنی نوێ لە زۆزان ▤ ییلاق نوین

نۆهەوار^۲: ئاوەڵناو. تازە هاتوو بە زۆزانان ▤ تازه به ییلاق آمده

نۆهێلکە / nohêlke/: ئاوەڵناو. تایبەتمەندی مریشکێ کە تازە هاتبێتە سەر هێلکە کردن ▤ تازه تخمگذار (مُرغ)

نۆین / noyn/: ناو. گۆنجە؛ گۆنگە ▤ تنبوشه

نۆیەک / noyek/: ناو. لە نۆ پاژ پاژێک ▤ یک‌نُهم

نۆیەم / noyem/: ☜ نۆهەم

نۆیەمین / noyemîn/: ☜ نۆهەمین

نۆیی / noyî/: ناو. دڕی؛ شەڕفرۆشی ▤ ستیزه‌جویی

نۆیین / noyîn/: ناو. دوژمنایەتی ▤ دشمنی

نو^۱ / nû/: ئاوەڵناو. ۱. ☜ نوێ ۲. نە؛ نا؛ نۆ؛ نەو؛ نەی؛ نێ؛ نیشانەی وەرامی پێچەوانە ▤ ۱. ☜ نوێ ۲. نه

نو^۲: ئاوەڵکار. نە؛ نا؛ نەی؛ نێ؛ پێچەوانەی ئا ‹ـ تە دچی ماڵا مە؟ ـ نوو› ▤ نه

نو^۳: ئامراز. یان؛ ئان؛ یا خۆ ▤ یاخود

نوبویک / nûb(i)wîk/: ☜ نۆبوک

نوپاڵو / nûpału/: ناو. دووبڕ؛ جاشێ کە تازە بار دەکرێ؛ کەرێ کە پێی ناوەتە سێ ساڵەوە ▤ کُره‌خر سه ساله

نوپژی / nûp(i)jî/: ☜ نیسک^۱

نوتەک / nûtek/: ئاوەڵناو. تنۆک؛ تاریکای خەست ‹دنیا تاریک و نووتەک بوو، چم نـەدی و لـە چاڵـەکە کەوتم› 🇮🇷 ظلمات؛ تاریکی شدید

نوچاندن / nûçandin/: ☜ **نوقاندن**

نوچانەوە / nûçanewe/: چاوگ. ١. چەمانـەوە ٢. قەد کران؛ لا بە سەر یەکا هاتن 🇮🇷 ١. خم شدن ٢. تا شدن

نوچنایۆ / nûçnayo/: چاوگ. نووشتاندنەوە 🇮🇷 خم کردن

نوچە / nûçe/: ناو. دەنگوباس؛ هەواڵ 🇮🇷 خبر

نـوچیان / nûçyan/: چـاوگ. ١. چەمانـــەوە ٢. دانووشتان 🇮🇷 ١. خم شدن ٢. تا شدن

نوچیانەوە / nûçyanewe/: چاوگ. ١. نووچیـان؛ چەمانەوە ٢. ڕەت بردن و کەوتن 🇮🇷 ١. خم شـدن ٢. سکندری خوردن

نـوچیایۆ / nûçyayo/: چـاوگ. نووشـــتانەوە؛ چەمانەوە 🇮🇷 خم شدن

نـوخان¹ / nûxan/: چاوگ. نخـوون بـوون؛ قلـپ بوون 🇮🇷 سرنگون شدن

نوخان²: ناو. ناخوون؛ ناخوێن؛ نینۆک 🇮🇷 ناخُن

نوخانبڕ / nûxanbiř/: ☜ **نینۆكبڕ**

نوخانگیر / nûxangîr/: ☜ **نینۆكبڕ**

نوخانن / nûxanin/: چاوگ. نووخاننەوە؛ نخـوون کردن 🇮🇷 سرنگون کردن

نوخاننەوە / nûxannewe/: ☜ **نوخانن**

نوخن / nûxin/: ☜ **نوخون**

نوخە / nûxe/: ☜ **نۆك ـ١**

نوخەن / nûxen/: ☜ **نینۆك**

نـور / nûr/: نـاو. تیشـک؛ تریسـک؛ تیـژک؛ نـیر؛ شۆق؛ شـەوق؛ شـەبەق: ١. ڕۆشـنایی؛ ڕوونـاکی؛ پرشنگێ کە دەبێتە هـۆی دەرکـەوتن و بینـینی شت ‹لە چینی پەرچـەما نـووری جـەبینی دی، وتی زاهید/ کە سـووتا دامـی تـەزویرم بـە نـووری دامـی تـەنویرت «مـــەحوی»› ٢. */فیزیـک/* پرشـــنگی ئەلکترۆمیغناتیسی لە شەبەنگی ژێرسوور تـا ژوور بنەوش و تیشکی ئیکس کە بە خێرایی ٣٠٠٠٠٠ کیلـۆمیتر لـە چرکـەدا تێدەپـەڕێ ٣. ڕادەی درەوشانەوە ‹ئـەم چرایـە نـووری نییـە› ٤. کـونی گەورە و ئەشکەوتاسای ناو کـەژ کـە بـەرە خـوار دەڕوا 🇮🇷 ١تا٣. نور ۴. غار به سمت اعماق در کوه

نـورانی / nûrarani/: ئاوەڵناو. ١. شۆقدار؛ پڕشـۆق؛ پرشنگدار ٢. */کینایە/* بەفەڕ؛ بەودم ‹قـەت پیرێـژنی هێندە نوورانی و دلسۆز بـە کـوردم نـەدیوە «هـەژار، چێشتی مجێور»› 🇮🇷 ١و٢. نورانی

نـورباران / nûrbaran/: ئاوەڵـــناو. نـــووروواران؛ تیشکباران: ١. زۆر ڕووناک ‹دەشـت لـە تیشـکی مانـــگ نووربـــاران بیـــوو› ٢. نوورپرشـــێنی؛ بـــە تیشکدانەوەی زۆر و زەبەند لە چەن لاوە ‹شاریان نوورباران کرد› 🇮🇷 ١و٢. نورباران

نورپرشێنی / nûpirşênî/: ☜ **نورباران ـ٢**

نـورپژێن / nûp(i)jěn/: ئاوەڵناو. شۆقدەر؛ نـوورانی 🇮🇷 نورانی

نورسەگ / nûrseg/: ☜ **نوسەکە**

نورواران / nûrwaran/: ☜ **نورباران**

نور و نەشەمە / nûr û neşeme/: ناو. */کینایە/* ودم؛ پێ و قەدەم؛ نوور و نێوچاوان 🇮🇷 یُمن

نـورونێوچاوان پـاک / nûr û nêw çawan pak/: ئاوەڵناو. */مەجاز/* پاک و بەشەرەف 🇮🇷 پاک و شریف

نورە / nûre/: نـاو. ١. ئاگرپژێن؛ گڕکان ٢. نـەورە؛ واجبی 🇮🇷 ١. آتشفشان ٢. واجبی

نوڕە / nûře/: دەنگەناو. ١. زۆڕە؛ گریان بە دەنگـی زبر و نـاخۆش ٢. هـاواری سـەگ 🇮🇷 ١. گریـه بـا صدای گوشخراش ٢. زوزەی سگ

نوز¹ / nûz/: دەنگەناو. دەنگی باریکی گریانـاوی 🇮🇷 صدای نازک همراه با گریه

نوز²: پێڕۆ. ← **نازونوز**

نووزا / nûza/: ☜ **نەوزاد**

نووزاک / nûzak/: ☜ **نەوزاد**

نووزاندن / nûzandin/: چاوگ. تێنەپەڕ. //نووزاندت؛ دەنووزێنی؛ بنووزێنە// نووزانن: ۱. نووزەنووز کردن؛ دەنگی گریاناوی دەربڕین ۲. دەنگدانی سەگ کاتێک خاوەنەکەی دەبینێ و دەچێ بۆ لای ☰ ۱. گریە و لابە کردن ۲. صدا درآوردن سگ وقتی کە صاحبش نزدیک می‌شود

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەنووزاندن

نووزانەوە / nûzanewe/: چاوگ. تێنەپەڕ. //نووزایەوە؛ دەنووزێیەوە؛ بنووزێوە// کڕووزانەوە ☰ گریە و لابە کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەنووزانەوە

نووزدە / nûzde/: ☜ **نۆزدە**

نووزن / nûzin/: ئاوەڵناو. بیانووگر؛ بیانکگیر ☰ بهانەجو؛ بهانەگیر

نووزنای / nûznay/: چاوگ. نووزەنووز کردن ☰ گریە و زاری کردن

نووزنووز / nûznûz/: دەنگەناو. قرووسکەقرووسک ☰ زوزەی پیاپی

نووزە / nûze/: دەنگەناو. دەنگی گریانی لەسەرخۆ ‹ئیتر یاخوا نەسیبی دوشمنت بێ/ برینی نێزە و نووزەی بریندار «شێخ ڕەزا»› ☰ مویە

⊡ **نووزە بڕین**: ۱. *[پلار]* بێدەنگ کردنی کەسی گریاو ۲. *[کنایە، پلار]* هەناسە نەهێشتن؛ خنکاندن و کوشتن ☰ ۱. خاموش کردن آدم گریان ۲. خفە کردن

نووزەدرێژ / nûzed(i)rêj/: ئاوەڵناو. *[پلار]* چەنەبازی چەقەکەر ☰ رودەدراز

نووزەڵ / nûzeł/: ☜ **نوکن**

نووزەنووز^1 / nûzenûz/: دەنگەناو. گریان بە سەبرۆکە ☰ مویە

نووزەنووز^2: دەنگ. فەرمان بە بەس کردن لە نووزە ‹توخوا نووزەنووز!› ☰ امر بە تمام کردن گریە

نووزەنووزکەر / nûzenûker/: ئاوەڵناو. جووکن؛ بە پرتە و بۆڵە ☰ وزوزو

نووزیای / nûzyay/: چاوگ. نووزە لێ هەستان ☰ زاری کردن

نووزین^1 / nûzîn/: چاوگ. نووزاندن ☰ گریە و لابە کردن

نووزین^2: ☜ **نۆزین**

نووژەن / nûjen/: ☜ **نۆژەن**

نووژی / nûjî/: ناو. نیسک؛ نژی ☰ عدس

نووژین / nûjîn/: چاوگ. کون کردن؛ سمین ☰ سنبیدن؛ سوراخ کردن

نووس^1 / nûs/: ناو. چووک؛ سیرەت؛ ئەندامی زایندەی نێرینە ☰ آلت تناسلی نر

ـ نووس^2: پاشەوشە. ـ نڤیس؛ ـ نویس: ۱. نووسراو؛ خەتلێدراو ‹چارەنووس› ۲. بنووس؛ خەتلێدەر ‹نووشتەنووس› ☰ ۱. ـ نوشت ۲. ـ نویس

نووسان / nûsan/: چاوگ. ۱. نڤیسان؛ نووسین ‹نامەکەم نووسا› ۲. لکان؛ چەسپان ‹بە دەستمەوە نووسا› ☰ ۱. نوشتن ۲. چسبیدن

نووساندن / nûsandin/: چاوگ. ۱. نڤیساندن ۲. لکاندن ☰ ۱. نوشتن ۲. چسبانیدن

نووسانەوە / nûsanewe/: چاوگ. نووسینەوە؛ لە بەر نووسین ☰ رونویسی کردن

نووساو / nûsaw/: ئاوەڵناو. ۱. نووسراو ۲. لکاو ‹دەنگی نووساو› ☰ ۱. نوشتە ۲. چسبیدە

نووستن / nûstin/: چاوگ. تێنەپەڕ. //نووستی؛ دەنووی؛ بنوو// نڤستن؛ خەوتن ‹زاهیرەن بەیتم لە نالی و کوردی زۆر کەمتر نیە/ تالعم بەرگەشتەیە، بەدبەختە، بەختم نووستووە «حاجی قادر»› ☰ خوابیدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: نووستوو/ چاوگی نەرێنی:

نەنووستن

نوستنگە / nûstinge/: ناو. ١. جێ خەو ٢. ساختمانی تایبەت بۆ خەوتن و حەسانەوە ≝ ١و٢. خوابگاه

نوستو / nûstû/: ئاوەڵناو. نووستی؛ خەوتوو؛ خەفتگ ‹بنوون و هەر بێدار مەبن/ هەر نووستووانی پێ ئەگەن! «گۆران»› ≝ خوابیده

نوستەنە / nûstene/: چاوگ. نووسان؛ نووسین ≝ نوشتن

نوستی / nûstî/: ☜ **نوستو**

نوسران / nûsran/: چاوگ. تێنەپەڕ. نادیار. //نووسرای؛ دەنووسرێی؛ بنووسرێ// نووسیان ‹کتێب و دەفتەر و تەئریخ و کاغەز/ بە کوردی گەر بنووسرایە زوبانی// مەلاو و شێخ و میر و پادشامان/ هەتا مەحشەر دەما ناو و نیشانی «حاجی قادر»› ≝ نوشته شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: نووسراو/ چاوگی نەرێنی: نەنووسران

نوسرانەوە / nûsranewe/: چاوگ. تێنەپەڕ. نادیار. //نووسرایەوە؛ دەنووسرێیەوە؛ بنووسرێوە// نووسیانەوە: ١. نووسیان؛ وە بەر نووسین کەوتن ٢. دیسان نووسیان ≝ ١. نوشته شدن ٢. باز نوشته شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: نووسراوەوە/ چاوگی نەرێنی: نەنووسرانەوە

نوسراو[1] / nûsraw/: ☜ **نوسراوە**

نوسراو[2]: ئاوەڵناو. نووسیاگ ≝ نوشته‌شده

نوسراوە / nûsrawe/: ناو. نووسراو؛ نووسیاگ؛ نووسیاو ≝ نوشته

نوسراوەوە / nûsrawewe/: ئاوەڵناو. ١. نووسراو؛ نووسیاگ ٢. دیسانەوە نووسراو ≝ ١. نوشته شده ٢. بازنویسی شده

نوسریاگ / nûsiryag/: ☜ **نوشتە ـ٢**

نوسکاندن / nûskandin/: چاوگ. تێنەپەڕ. //نووسکاندت؛ دەنووسکێنی؛ بنووسکێنە// جۆرێ دەنگ دەرهێنانی سەگ و ... ≝ نوعی زوزه کشیدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـــ/ چاوگی نەرێنی: نەنووسکاندن

نوسکن / nûskin/: ئاوەڵناو. نووک‌تیژ؛ بە سەری باریک و تیژەوە ≝ نُک‌تیز

نوسگە / nûsge/: ناو. نوویسگە؛ دەفتەر؛ جێگای شت لێ نووسین ≝ دفتر؛ جای نوشتن

نوسندە / nûsinde/: ☜ **نوسەر**

نوسنە / nûsne/: ناو. میرزا؛ مونشی ≝ میرزا

نوسنەک / nûsnek/: ☜ **نوسەکە**

نوسەر / nûser/: ناو. نڤیسەڤان؛ نووسەندە؛ نوویسنە؛ نڤیسار؛ نڤیسەر؛ نڤیسکار؛ نوشتۆخ: ١. ئەوەی شتێکی نووسیوە ‹نووسەری وتار› ٢. ئەوەی بەرهەمێک (وەکوو کتێب، وتار، شانۆنامە و...) دەنووسێ ≝ ١و٢. نویسنده

نوسەک[1] / nûsek/: ناو. ڕۆنیاس ≝ روناس

نوسەک[2]: ئاوەڵناو. بە چەسپ ‹دەمووکانە زۆر نووسەکە› ≝ چسبناک

نوسەکە / nûseke/: ناو. نوورسەگ؛ نووسەنەکە؛ نووسەنگ؛ نووسەنەک؛ مووسەکە؛ مووسەنەک؛ نووسنەک؛ پرمێشک؛ پەنێرشک؛ مەرواڵە ≝ تخم گیاهی خاردار که بر پشم و لباس می‌چسبد

نوسەنگ / nûseng/: ☜ **نوسەکە**

نوسەنەک / nûsenek/: ناو. ☜ **نوسەکە**

نوسەنەکە / nûseneke/: ☜ **نوسەکە**

نوسیار / nûsyar/: ناو. خەت‌خۆش ≝ خوشنویس

نوسیاگ / nûsyag/: ☜ **نوسراوە**

نوسیان / nûsyan/: ☜ **نوسین**

نوسیانەوە / nûsyanewe/: ☜ **نوسرانەوە**

نوسیاو / nûsyaw/: ☜ **نوسراوە**

نوسیای / nûsyay/: چاوگ. نووسران 🇮🇷 نوشته شدن

نوسیگە / nûsîge/: ☜ **نوسینگە**

نوسین^{١} / nûsîn/: چاوگ. تێپەڕ. //نووسیت؛ دەنووسی؛ بنووسە// نووسیان: ١. نڤیسین؛ خەت دان ٢. لکان؛ نووسان 🇮🇷 ١. نوشتن ٢. چسبیدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەنووسین

نوسین^{٢}: ناو. نووسراوە؛ نڤیسرا؛ ئەوەی نووسراوەتەوە ‹میللەتی بێ کتێب و بێ نووسین/ غەیری کوردان نییە لە ڕوویی زەمین «حاجی قادر»› 🇮🇷 نوشتنە

نوسینگە / nûsînge/: ناو. نڤیسنگە؛ نووسیگە: ١. مەکتەب؛ جێگایەک کە دەوێدا کاری بازرگانی و مەزرینگەیی دەکرێ ٢. دەبیرخانە؛ ناوەندی کارگێڕی 🇮🇷 ١. دفتر ٢. دبیرخانه

نوسینەوە / nûsînewe/: چاوگ. تێپەڕ. //نووسیتەوە؛ دەنووسییەوە؛ بنووسەوە// ١. لە بەر خەت گرتنەوە ‹کتێبەکە دانە و لێی بنووسەوە› ٢. گوتەی کەسێ خستنە سەر کاغەز ‹تۆ بێژە من ئەینووسمەوە› ٣. دیسانەوە نووسین دوای پێداچوونەوە ‹نووسینەوەی دەستوور› 🇮🇷 ١. رونویسی کردن ٢. گفتار کسی را نوشتن ٣. بازنویسی کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەنووسینەوە

. نوسێن / -nûsên/: پاشەوشە. ـ لکێن 🇮🇷 ـ چسبان

نوشت / nûşt/: ئاوەڵناو. گلۆف؛ مچۆلە 🇮🇷 مُچاله

نوشتا / nûşta/: ئاوەڵناو. تۆمارکراو؛ نووسراو 🇮🇷 نوشته/ ثبت شده

نوشتار / nûştar/: ناو. قەمچان؛ زیچین؛ بازەڵان؛ گەمەیەکە بە پەنج خڕکەبەرد ئەکرێ 🇮🇷 بازی یەقل دوقل

نوشتاندنەوە / nûştand(i)newe/: چاوگ. تێپەڕ. //نووشتاندتەوە؛ دەنووشتێنییەوە؛ بنووشتێنەوە// ١. داهێنان؛ چەماندن ٢. قەد کردن؛ دەق کردن 🇮🇷 ١. خم کردن ٢. تا کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەنووشتاندنەوە

نوشتانەوە / nûştanewe/: چاوگ. تێنەپەڕ. //نووشتایەوە؛ دەنووشتێیەوە؛ بنووشتێوە// ١. داهاتنەوە؛ چەمانەوە ٢. قەد بوون؛ دەق بوون 🇮🇷 ١. خم شدن ٢. تا شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: نووشتاوەوە/ چاوگی نەرێنی: نەنووشتانەوە

نوشتاوە / nûştawe/: ئاوەڵناو. نووشتاوەوە: ١. قەدکراو؛ دەق کریاگ ٢. چەماو؛ چەماوە ‹لە ژێر مێزەرا مەلای نووشتاوە/ ڕیشی بۆ سەر سنگ پرش و بڵاوە «گۆران»› 🇮🇷 ١. تاشده ٢. خمیده

نوشتاوەوە / nûştawewe/: ☜ **نوشتاوە**

نوشتاوی / nûştawî/: ناو. ١. قەدکراوی ٢. چەماوی ‹لق نووشتاوی بۆ ناو ئاوە «شێرکۆ»› 🇮🇷 ١. تاشدگی ٢. خمیدگی

نوشترانەوە / nûştranewe/: چاوگ. چەمانەوە؛ چەمیانەوە؛ نوێریایەوە 🇮🇷 خم شدن

نوشتش / nûştiş/: چاوگ. نووسین؛ نووسان؛ خەت لە قاغەز دانان 🇮🇷 نوشتن

نوشتۆخ / nûştox/: ئاوەڵناو. زۆر بەکار (نووسەر) 🇮🇷 پُرکار (نویسنده)

نوشتو / nûştû/: ☜ **نوشتە ـ١**

نوشتە / nûşte/: ناو. ١. نشتوو؛ نڤرشت؛ نڤشت؛ نڤشتۆک؛ نڤشتی؛ نوست؛ نووشتوو؛ نووشتی؛ نیشتوو؛ دۆعای نووسراو ٢. نووسراو؛ نووسریاگ 🇮🇷 ١. دعای نوشته شده ٢. نوشته

⊡ **نوشتە نوسین**: دۆعا نووسین 🇮🇷 دعا نوشتن

نوشتەنوس / nûştenûs/: ناو. دۆعانووس؛ کەسێ کە بۆ خەڵکی چاوەزار دەنووسێ ‹حوققە و قەڵەم لە بەر دەمییە شێخی نووشتەنووس/ ئەفسوونگەری تەمایە لەگەڵ چەرخی حوققەباز «مەحوی»› 🇮🇷

دعانویس

نووشتی / nûştî/: ☞ **نووشته ـ١**

نووڤ / nûv/: ☞ **نویٚ**

نووق / nûq/: ئاوەڵناو. ١. قووڵ؛ نق ٢. نوقم؛ نقـوم؛ ڕۆچوو لە ئاو یان تراوێکدا ▤ ١. گود؛ ژرف ٢. غرق

نووقان / nûqan/: چـاوگ. تێنەپـەڕ. //نووقـای؛ دەنووقێی؛ بنووقـێ// ١. نقـوم بـوون ٢. قووچـان؛ چووقان؛ قووجیان؛ بەسرانی ئەنـدام (وەک: چـاو) ‹چاوم نووقاند تا نەیبینم› ▤ ١. غرق شدن ٢. بسـته شدن عضو (مانند: چشم)

■ ئاوەڵـناوی بـەرکاری: نووقـاو/ چـاوگی نـەرێنی: نەنووقان

نووقاندن / nûqandin/: چاوگ. تێـەڕ. //نووقانـدت؛ دەنـووقێنی؛ بنووقێنـە// نووچانـدن؛ قووچانـدن؛ قووجاندن؛ چووقاندن؛ جووقاندن؛ بەستنی ئەندام (وەک: چاو) ‹چاو بنووقێنن بێ قسە و کەلام/ هەموو نوێژ بکەن بۆ خوای عەلام «قانع»› ▤ بـرهم نهـادن (مانند چشم)

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەنووقاندن

نووقاو / nûqaw/: ئاوەڵـناو. ١. قـوم/ نقـومبـوو ٢. قووچاو؛ چووقاو ‹هەر دوو چاوم نیوە نووقاو، ئاو تێزاو «شێرکۆ»› ▤ ١. غرقه ٢. بسته؛ برهم آمده

نووقی / nûqî/: ناو. کوویڕی؛ قووڵی ▤ ژرفی

نووقین / nûqîn/: چاوگ. قووچان؛ چووقان (چـاو) ▤ بسته شدن (چشم)

نووک[١] / nûk/: نـاو. ١. نیچک؛ سەرنووچک؛ نهیک؛ نیک؛ نووکە؛ تک؛ نک؛ نۆک؛ کەلە؛ جقە؛ سـەری تیژ و باریکی هەر شتێ ‹غەریبی تۆم، نەخۆشی تـۆ بە گۆشەی چاوی بیمارت/ ئەسیری تۆم شەهیدی تۆ بە نووکی تیری موژگانت «وەفایی»› ٢. ☞ **نۆك** ٣. ئاسـنۆکەی خـواری ناوەڕاسـتی سەرەتەشـی ٤. ☞ **نکل** ▤ ١. نُک ٢. ☞ **نۆك** ٣. میخ نیم حلقەی سر دوک ۴. ☞ **نکل**

▣ **نووک تەڕ کردن:** فرمێسکی درۆینـە ڕژانـدن ▤ اشک تمساح ریختن

نووک[٢]: ئاوەڵناو. چاک؛ باش ‹نووک و بەدی بـۆ بـاس کردن› ▤ نیک

نووکان / nûka/: چاوگ. دەنگی بڕەبڕە لـە گـەروو هاتنی سـەرەتای گریـان ▤ صـدای بریـده از گلـو برآمدن در شروع گریه

نووکاندن / nûkandin/: چاوگ. تێنەپەڕ. //نووکاندت؛ دەنووکێنی؛ بنووکێنە// نووکانن؛ دەنگی بڕەبڕە لـە گەروو دەرهێنان لە سەرەتای گریانـدا ▤ صـدای بریده از گلو برآوردن در شروع گریه

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەنووکاندن

نووکانن / nûkanin/: جووزەجـــووز کـــردن؛ جووزاندن ▤ وز ـ وز کردن

نووکپەڕیو / nûkpeřîw/: ئاوەڵـــناو. کـــۆڵ ▤ نُکشکسته (سوزن)

نووکتیژ / nûktîj/: ئاوەڵـناو. بـە سـەری باریـک و تیژەوە ▤ نوکتیز

نووکن / nûkin/: ئاوەڵـــناو. نـــووزەڵ؛ زۆر نووکەنووککەر ▤ بسیار نالان

نووکنای / nûknay/: چـاوگ. گـڕوو گـرتن (زۆرتـر زارۆ) ▤ بهانه گرفتن (کودک)

نووکووسۆ / nûkûso/: نـاز. سەرەوقوڵـە؛ یارییـەکی کچانەیە بـە دەرزیلـەە دەکـرێ ▤ از بـازیهـای دخترانه

نووکە / nûke/: ناو. ١. نکەنک؛ نووک ٢. ☞ **نوها** ▤ ١. نک و ناله ٢. ☞ **نوها**

▣ **نووکە بڕین:** بێدەنگ کردن ▤ بیصدا کردن

نووکە کردن: نووکاندن ‹وس بە! نووکـە نەکـەی!› ▤ نِکوناله کردن

نووکە لێ نەهاتن: نقە نـەکردن؛ وسـکوت بـوون ‹هەرچێکیان گوت و هەرچێکیان پێ کرد نووکەی لێ نەهات!› ▤ لب از لب نجُنباندن

نوکەتەشی / nûketeşî/: ناو. نیکمسمار ▣ میخ نیم‌حلقەی سر دوک نخ ریسی

نوکەر / nûker/: ☜ **نۆکەر**

نوکەسۆ / nûkeso/: ناو. سەرەوقولە؛ کایەیەکی کچانەیە بە دەرزیلە دەیکەن ▣ از بازی‌های دخترانه

نوکەسورکە / nûkesûrke/: ☜ **نۆکەسورە**

نوکەنوک / nûkenûk/: دەنگەناو. نووکە؛ گریانی بە نالەوە ‹وەک چاوی وشکەسۆفییەکانی لە دار و بەرد/ دەردێن بە سەد تەرەننوم و گریان و نووکەنووک «نالی»› ▣ گریه و زاری

نوکەنوککەر / nûkenûkker/: ئاوەڵناو. جووکی؛ جووکن ▣ نق‌نقو

نوکەنیا / nûken(i)ya/: ناو. سەرنیا؛ دەمەزەرد ▣ ترمیم نوک گاوآهن

نوکیای / nûkyay/: چاوگ. هاتنە نووکەی زارۆ ▣ به گریه افتادن کودک

نوم / nûm/: ☜ **نێو-١**

نون١ / nûn/: ناو. ١. ☜ **نان** ٢. کەمایەسی و عەیب ‹نوون لە چاوی مندا بێ لەودا نییە› ٣. نێ؛ ناوی پیتی بیست‌حەوتەمی ئەلفوبێی کوردی ٤. هوورترین شت ▣ ١. ☜ **نان** ٢. کاستی؛ نقص ٣. نام حرف بیست‌وهفتم الفبای زبان کردی ۴. ذرّه

نون٢: ☜ **نوخون**

نونپەتی / nûnpetî/: ☜ **نانی نیشکی**

نونجگ / nûncig/: ناو. نوچک؛ نونجک؛ مست؛ مشت؛ پەنجەی قووچاو ▣ مشت

نوننایەوە / nûnnayewe/: چاوگ. نووشتاندنەوە ▣ خم کردن

نونەر / nûner/: ☜ **نوێنەر**

نونەنون / nûnenûn/: ئاوەڵکار. پرساوپرس؛ پرسێن- پرسێن ▣ پُرسان ـ پُرسان

نونیایەوە / nûnyayewe/: چاوگ. نووشتانەوە ▣ خم شدن

نوهاڵ / nûhał/: ناو. تازەلاو؛ تازەجەوان ▣ نوجوان

نوهیڤ / nûhîv/: ناو. مانگی لە نوێ؛ مانگی یەکشەوە ▣ هلال نو

نوی / nûy/: ☜ **نوێ**

- نویس / nûys-/: پاشەوشە. ـ نووس؛ ـ نڤیس ▣ ـ نویس

نویسان / nûysan/: چاوگ. نووسین ▣ نوشتن

نویسگە / nûysge/: ☜ **نوسگە**

نویسننە / nûysinne/: ☜ **نوسەر**

نویسین / nûysîn/: چاوگ. نوویسان؛ نووسین ▣ نوشتن

نوینک / nûynik/: ناو. ١. ☜ **نوێنک** ٢. ☜ **نوێن**١-٢

نوینە / nûyne/: ☜ **نوێنەر**

نە / nih/: ناو. بلوێر؛ بلوول؛ بلوور؛ نای ▣ نی‌لبک

نە١ / ne/: ناو. نا؛ نۆ؛ نە؛ نەی؛ نێ؛ نیشانەی وەرامی پێچەوانە ▣ نه

نە٢: ئاوەڵکار. نا: ١. نیشانەی دژایەتی دەگەڵ قسە و پێشنیاری کەسێک ‹ـ بخۆ! ـ نە، ناخۆم› ٢. نیشانەی وەڵامی پێچەوانەی پرسیاری کەسێک ‹ـ سارا هات؟ ـ نە، نەهات› ٣. نیشانەی پێداگری ‹نە، ئیدی کاری وا ناکەم› ▣ ١تا٣. نه

نە٣: ئامراز. ١. نیشانەی پێچەوانە کردنەوەی دۆخ یان چۆنییەتییەک ‹نە کەس پیاوت بێ، نە پیاوی کەس بە!/ نە چاوەڕوانی گیرفان و دەس بە! «موفتی پێنجوێنی»› ٢. لە؛ دە ‹هالای سەرمەستەن وە شنۆی ئێلاخ/ بۆی نەوپایزش نامان نە دەماخ «مەولەوی»› ٣. بۆ پرسیار ‹تۆیش هەبووی، نە؟› ٤. نەک؛ نەکوو؛ نەوەکوو؛ نەوەک؛ نەکوا؛ نەوا ‹نە پێت وا بێ دژ بەم کارەم› ▣ ١. نە ٢. در ٣. حرف پرسش ۴. نه اینکه

نە ـ٤: پێشگر. ١. لە ناو، ئاوەڵناوی نەرێنی دروست

دەکات ‹نەیار؛ نەچەسپ› ٢. لە ئاوەڵناو، ئاوەڵناوی نەرێنی دروست دەکا ‹نەبەدڵ› ٣. لە ڕەگ، ئاوەڵناوی نەرێنی دروست دەکات ‹نەزان؛ نەبەز› 🇮🇷 صفت منفی ساز: ١. از اسم ٢. از صفت ٣. از بُن فعل

نه°: دەنگ. نا؛ نەیژی؛ نەکەی؛ نەڵەی؛ نە توخوا؛ نەواچی؛ نیشانەی سەر سووڕمان و بڕوا نەکردن ‹پارەکەم گوم کرد ـ نە! مەگەر ئەبێ› 🇮🇷 نه

نەء / ne'/: ئاوەڵکار. نەئێا؛ نەئا؛ نە؛ نا؛ ناو؛ نۆ؛ نوو؛ وەرامی نەرێنی بە پێداگرییەوە پێچەوانەی «ئا» 🇮🇷 نه

نەئئا / ne"a/: ☜ **نەء**

نەئا / ne'a/: ☜ **نەء**

نەئاژۆتی / ne'ajotî/: ئاوەڵناو. نەکێڵدراو 🇮🇷 شخم‌نزده

نەئاشکرا / ne'aşk(i)ra/: ☜ **نەدیار**

نەئال / ne'al/: ئاوەڵناو. ١. شەڕانی؛ شەڕفرۆش؛ تووڕە و تۆسن ٢. بە ئاژاوە؛ قنگ‌بەگێچەڵ 🇮🇷 ١. ستیزه‌جو ٢. فتنه‌انگیز

نەبا / neba/: نزا. نەکا؛ ناکا؛ نەوەکا؛ نەبادا 🇮🇷 مبادا

نەبات / nebat/: ناو. نەوات؛ ماکێکی بلۆرینی شیرین و ڕەقە لە کوڵاندن و سارد کردنەوەی شیلەی قەن بەرهەم دێ و دەخورێ 🇮🇷 نبات

نەباتی / nebatî/: ئاوەڵناو. بە ڕەنگی نەبات 🇮🇷 به رنگ نبات

نەبادا / nebada/: ☜ **نەبا**

نەبار / nebar/: ئاوەڵناو. ١. ☜ **نالەبار** ٢. نەزۆک (باران)؛ بە بێ توانای بارین ‹لە چاوا نم نەما بۆ گریە نۆرەی سەجدە بەر دەریە/ سیاساڵم نەبارە نوێژی ئیستیسقا نەکەم چ بکەم؟ «مەحوی»› 🇮🇷 ١. ☜ **نالەبار** ٢. نازا (ابر)

نەباش / nebaş/: ئاوەڵناو. خراپ؛ خراو ‹ئەڤ مرۆیەکە نەباش› 🇮🇷 بد

نەبالغ / nebaliğ/: ☜ **نابالغ**

نەبان / neban/: ئاوەڵناو. نەوان؛ نەواون: ١. تایبەتمەندی شیردەرێ کە بێچووی خۆی ناوێ و شیری ناداتێ ٢. *[مەجاز]* دەنگ لە یەکێ گۆڕیو ‹کوڕەکەم زۆرم لێ نەبان و نامۆ بوو؛ هەر دەگریا: «دەچمەوە ماڵی خۆمان»، نیازی ماڵە مامی بوو! «هەژار، چێشتی مجێور»› ٣. بەدمەجاز؛ هەمیشە قەڵس و تووڕە 🇮🇷 ١. ویژگی دامی که به بچه‌ی خود شیر نمی‌دهد ٢. کم‌اعتنا؛ بی‌میل ٣. بدخُلق؛ عصبانی

نەبانۆک / nebanok/: ئاوەڵناو. ١. بێزار؛ وەڕەز؛ جاڕز ٢. خۆ بوێر لە کار؛ خۆ وەشێر لە ئەرک 🇮🇷 ١. بیزار ٢. از زیر کار دررو

نەباو / nebaw/: ئاوەڵناو. ١. ☜ **ناباو** ٢. *[مەجاز]* بیژی و بەدفەڕ 🇮🇷 ١. ☜ **ناباو** ٢. حرامزاده

نەبرچی / nebirçî/: ئاوەڵناو. زکتێر 🇮🇷 سیر

نەبرژاو / nebirjaw/: ☜ **نەورشته**

نەبرژیاگ / nebirj(i)yag/: ☜ **نەورشته**

نەبڕ / nebiř/: ئاوەڵناو. ١. کول؛ نەتیژ ‹ئەم تەورە نەبڕە› ٢. کار لە دەست نەهاتووی بێبڕشت 🇮🇷 ١. کُند ٢. سُست‌عنصر

نەبڕی / neb(i)řî/: ئاوەڵناو. بەردەوام؛ بێ لەناوچوون 🇮🇷 پاینده

نەبڕێ / neb(i)řê/: ئاوەڵناو. نابەجێ؛ ناڕەوا 🇮🇷 ناروا

نەبز / nebz/: ناو. شوار؛ شوارۆ؛ پت؛ چڵ؛ کاری لێدانی ڕەگی سووری لەش، کە بە هۆی کرژ بوونەوەی ماسوولکەی دڵ بەدی دێت 🇮🇷 نبض

نەبزو / neb(i)zu/: ئاوەڵناو. نەجووڵ؛ سنگەپێ؛ چەق 🇮🇷 ثابت؛ غیرمُتحرک

نەبگ / nebig/: ناو. میوەی داری کنار کە لە گۆیژەزەردە دەکا و درشتترە 🇮🇷 میوه‌ی درخت سدر

نەبناڤ / neb(i)nav/: ئاوەڵناو. بۆرەپیاگ؛ بێدەنگ و ناو 🇮🇷 گمنام

نەبو١ / nebû/: ناو. دۆخ یان چۆنیەتی نەبوون ‹خوا ئێمەی لە نەبوو دروست کرد› ☰ عدم

نەبو٢: ئاوەڵناو. نەگەیشتوو ‹ترێکەم هێشتا نەبووە› ☰ نارسیدە؛ کال

نەبونی / nebûnî/: ناو. ١. دۆخ یان چۆنیەتی نەبوون ٢. *[ئەدەبی]* فەقیری؛ دەستەنگی ‹نە دی شەو و شەونخوونی/ نە چێشتی دەردی نەبوونی «هێمن»› ☰ ١. نیستی ٢. نداری؛ فقر

نەبە / nebe/: ناو. حاشا؛ هاشا؛ ئینکاریی؛ دۆخی نەدرکاندنی ڕاستی ☰ انکار

نەبەدی / nebedî/: ئاوەڵناو. ١. لێڵ؛ ناڕوون ٢. نادیار؛ بەرپێوار؛ نەدیو؛ غەیب ‹دنیای نەبەدی› ٣. غەیبی؛ لە نادیارەوە هاتوو ‹لە مەیدانی شەڕا تیری نەبەدی نەیپێکێ› ☰ ١. مُبهم ٢. غیب ٣. غیبی

نەبەرد / neberd/: ئاوەڵناو. نەوەرد؛ ئازا؛ ڕەشید؛ بەکار ‹گەلی نەبەرد› ☰ دلیر

نەبەز / nebez/: ئاوەڵناو. ١. نەوەز؛ کۆڵنەدەر ‹لاوانی نەبەز› ٢. شل و سست لە ڕاکردنا ☰ ١. شکستناپذیر ٢. کُند در دویدن

نەبەکام / nebekam/: ئاوەڵناو. نەوەکام: ١. ناکام؛ کاو ناڕەوا ٢. نیوەگەیشتووی هێشتا نیوە کاڵ ☰ ١. ناکام ٢. نارس

نەبەکۆ / nebeko/: نزا. نەکا؛ نەوە ☰ مبادا

نەبەگە / nebege/: ئاوەڵناو. شلوول؛ خۆنەگرتوو ☰ سُست و نااستوار

نەبهیست / nebihîst/: ناو/ ئاوەڵناو. کەڕ؛ نەبیس؛ گوێ کپ ☰ کر؛ ناشنوا

نەبی / nebî/: ناو. پێغەمبەر ☰ نبی

نەبیران / nebîran/: چاوگ. مەهگران؛ مەوریان؛ بێزوو/ بێزگ کردن ☰ ویار کردن

نەبیرە / nebîre/: ناو. نەڤیچی؛ نەوەزازا؛ نەویرە ☰ نبیرە

نەبیس / nebîs/: ☜ نەبیست

نەبیست / nebîst/: ئاوەڵناو. نەبیس: ١. گوێنەگر؛ لاسار ٢. کەڕ؛ گوێ نەبیس ☰ ١. لجباز ٢. کر؛ ناشنوا

نەبین / nebîn/: ئاوەڵناو. ١. چاوپرووش ٢. پیوار؛ نادیار؛ نەدیو ☰ ١. کم‌بین ٢. ناپیدا

نەبینا / nebîna/: ناو/ ئاوەڵناو. کۆر؛ کوێر؛ بێ‌چاو ☰ نابینا

نەبینراو / nebînraw/: ☜ نەدیو

نەبینە١ / nebîne/: ناو. شیشەی لێڵ ☰ شیشەی مات

.نەبینە٢: پاشەوشە. نەدیتوو؛ نەبینراو؛ بێ‌دیتن ‹وەرە با کەس‌نەبینە بکەین!› ☰ ـ نادیده

نەپا / nepa/: ئاوەڵناو. لە فەوتان نزیک ☰ ناپایدار

نەپاتی / nepatî/: ئاوەڵناو. نەکولاو؛ هەر کاڵ ☰ ناپُختە

نەپاخ / nepax/: ناو. مووشەدەمەی ئاسنگەر ☰ دم آهنگری

نەپاخچی / nepaxçî/: ناو. کەسێ کە بە نەپاخ کار دەکا ☰ کسی کە با دم آهنگری کار می‌کند

نەپارێز / neparêz/: ناو. دەستکوێر؛ دەستگەوج؛ دەسگەوج ☰ دست و پا چُلُفتی

نەپاک / nepak/: ئاوەڵناو. ١. چەپەڵ؛ گەمار؛ پیس ٢. *[کینایە]* فێڵباز و دووڕوو ☰ ١. کثیف ٢. مکّار

نەپایی / nepayî/: ئاوەڵناو. بێ‌ئاگادار؛ بێ‌چاودێری‌کەر ☰ بدون محافظ

نەپخاندن / nepxandin/: چاوگ. ١. فوو دان؛ پف تێ‌کردن ٢. *[مەجاز]* تاریف کردن بە درۆ ☰ ١. دمیدن ٢. مدح دروغین گفتن

نەپس / nepis/: ئاوەڵناو. نەوڕ؛ تایبەتمەندی هەودایێ کە ناپسێ ☰ ویژگی نخ مُحکم

نەپشت نەزک / ne pişt ne zik/: ئاوەڵناو. *[پلار]* بێ بەروپشت؛ ناڕاست و دووڕوو ☰ دورو

نەپندی / nepindî/: ئاوەڵناو. نەپەندی؛ نەپەنی؛

شاراوە؛ نادیار ‹لە شوێنێک نەپندی/ نەپندی وەک جێگە ژوانی بەفری خودا و بلێسەی عەشقێکی ئەبەدی «شێرکۆ»› ☰ ناپیدا

نەپوخت / nepuxt/: ئاوەڵناو. ناپوخت: ١. پیس و پۆخڵ ٢. کاربلاو؛ شپرز ‹کاری نەپوخت› ☰ ١. کثیف ٢. نامنظم

نەپوختە / nepuxte/: ئاوەڵناو. نەکولاو؛ کاڵ ☰ ناپخته؛ خام

نەپۆڕ / nepoř/: ☜ **ناپۆڕ**

نەپەخەک / nepexek/: ئاوەڵناو. فوودراو؛ پفدریاگ؛ پەنەماو بە با ☰ بادکرده

نەپەرووشک / neperûşk/: ناو. ١. چرنووکی مەلی ڕاوکەر ٢. نەچیری مەلی ڕاوکەر ☰ ١. چنگال پرندەی شکاری ٢. نخجیر پرندەی شکاری

نەپەندن / nependin/: چاوگ. شاردنەوە؛ گوم کردن لە بەر چاوان ☰ پنهان کردن

نەپەندی / nependî/: ☜ **نەپندی**

نەپەنی / nepenî/: ☜ **نەپندی**

نەپیاو / nep(i)yaw/: ئاوەڵناو. ١. ☜ **ناپیاو** ٢. لێنەهاتوو؛ تایبەتمەندی پیاوێ کە توانای سەرجێیی کردنی نەبێ ☰ ١. ☜ **ناپیاو** ٢. ناتوان جنسی (مرد)

نەپێژاندی / nepêjandî/: ئاوەڵناو. نەکولاو؛ نەبرژاو ☰ کال؛ ناپُخته

نەپێکهاتی / nepêkhatî/: ئاوەڵناو. پێکنەهاتوو؛ ئامادەنەکراو؛ جێبەجێنەکراو ☰ مُهیّا نشده

نەتاشراو / netaşraw/: ناو. نەتاشیاگ؛ نەتاشیاو: ١. تیخ‌لێنەدراو ٢. *[مەجاز]* کەمفام و پەروەردە نەکراو ☰ ١. نتراشیده ٢. زُمُخت و کم‌فهم

نەتاشیاگ / netaşyag/: ☜ **نەتاشراو**

نەتاشیاو / netaşyaw/: ☜ **نەتاشراو**

نەتر / netr/: ناو. ١. ڕەت؛ تەکان؛ بزاو ٢. ماتی و بێدەنگی ☰ ١. هُل؛ تکان ٢. خاموشی

نەتراندن / netrandin/: چاوگ. ١. بزاوتن؛ ڕەت پێ دان ٢. بێدەنگ و جوولە کردن ٣. دڵ دانەوە ☰ ١. تکان دادن؛ هُل دادن ٢. ساکت و ساکن کردن ٣. آرام کردن

نەترس / netirs/: ئاوەڵناو. بوێر؛ ئازا؛ گەڕناس ☰ نترس

نەترسی / netirsî/: ناو. ئازایەتی؛ بوێری؛ چاوسووری ☰ شُجاعت

نەترک / netrik/: ناو. پرپرە و پەرەنگی زەنبەر بە چەشنی مانگیلە ‹پەیوەستە ژ وەسلێ تە دمێنم کو سەراسەر/ بشکۆژ و تەلیسم و وەرەق و نەترک و بازن «مەلای جزیری»› ☰ از زیورآلات

نەترنایش / netrnayîş/: چاوگ. لە ژێر چاوەدێری گرتن ☰ تحت نظر گرفتن

نەترە / netre/: ناو. ١. ورە؛ غیرەتی دڵ؛ قەوەتی دەروون ‹نەترەی نەما دوژمن لە بەر پێشمەرگە/ لە گشت لاوە هەڵات و نەیگرت بەرگە «هێمن»› ٢. لەتر؛ ڕەت ☰ ١. جُرأت ٢. تکان

⊡ **نەترە بردن**: ناو. ١. زراو بردن؛ ترساندن ٢. ڕەت بردن ‹مەستی کردبوو و نەترەی دەبرد› ✱ هەروەها: **نەترە چوون** ☰ ١. زهرەترک کردن ٢. تلوتلو خوردن

نەترە دان: ناو. ڕەت بردن ☰ تکان خوردن

نەترەبۆق / netreboq/: ئاوەڵناو. زەبەلاحی تەژە ☰ لندهور

نەترین / netrîn/: چاوگ. دڵ درانەوە ☰ دلداری داده شدن

نەتشت / netişt/: ئاوەڵناو. نەهیچ ☰ ناچیز

نەتک / netk/: ناو. ١. ڕێگەی سەنگفەرش ٢. ڕێگەی پیادە لە خیاباندا ٣. شانە؛ قەراخ جادە ☰ ١. راه سنگفرش ٢. پیادەرو ٣. شانەی جاده

نەتل / netil/: ناو. نەتەل؛ نەتەوی؛ دوژمن؛ نەیار؛ دژ ☰ دُشمن

نەتڵ / netił/: ئاوەڵناو. ١. خۆفناک؛ بەسام؛ زاتبەر ٢. لە ڕێگە دەرچوو ☰ ١. سهمناک ٢. مُنحرف

نەتم / netim/: ئاوەڵناو. نتم؛ کەمقسە ☰ کم‌حرف

نەتم / netm/: ئاوەڵناو. کاتی؛ ئامانەتی؛ نە بەیەکجاری ☰ موقتی

نەتوتشت / netutişt/: ئاوەڵناو. بێ کەڵک؛ هیچوپووچ ☰ بی‌بهره

نەتوکەس / netukes/: ئاوەڵناو. نامەرد؛ ناکەس؛ خوێڕی ☰ نامرد

نەتوهاوە / netuhawe/: ناو. کاری نالەبار؛ کردەی ناحەز ☰ کار زشت

نەتۆرە / netore/: ☜ **ناتۆرە**

نەتو / netû/: ئاوەڵناو. بەدفەڕ؛ ئاکار خراپ ☰ بداخلاق

نەتوڕە / netûře/: ئاوەڵناو. لەسەرخۆ؛ هێدی؛ هێمن ☰ آرام

نەتە / nete/: ئاوەڵناو. ١. شێوەرد دراوی ئامادەی چاندن (زەوی) ٢. تازەشین بوو (خەڵە) ☰ ١. شخم‌زده‌ی آماده‌ی کشت (زمین) ٢. تازه روییده (غلّه)

نەتەرە / netere/: ناو. تەشی؛ لەتەر ☰ دوک نخ‌ریسی

نەتەکن / netekin/: ئاوەڵناو. بڤە؛ جێ مەترسی؛ هیلاک ☰ خطرناک

نەتەل / netel/: ☜ **نەتل**

نەتەڵە / netełe/: ئاوەڵناو. ترسێنەر؛ مرۆترسێن ☰ ترساننده

نەتەنها / netenha/: ☜ **نەتەنیا**

نەتەنیا / neten(i)ya/: ئامراز. نەک‌هەر؛ نەهەر؛ نەتەنها؛ نەوەک ‹نەتەنیا کار نازانێ، درۆزنیشە!› ☰ نەتنها

نەتەوایەتی / netewayetî/: ناو. نیشتمانەتی؛ قەومایەتی ☰ ملّی

نەتەوە / netewe/: ناو. ١. گەل؛ میللەت ‹نەتەوەی کورد› ٢. تۆرەمە؛ ڕەگەز ‹نەتەوەی ئاریایی› ٣. پشت؛ زاروزێچ ‹نەتەوەی ئادەم› ☰ ١. ملت ٢. نژاد؛ نسل ٣. نواده

نەتەوەپەرستی / neteweperistî/: ناو. گەلپەرستی؛ نەتەوەخوازی؛ گەلحەزی؛ دڵبەستەیی و بڕوا بە گەلی خۆ، بەتایبەت بڕوا بە سەرتر بوونی گەلی خۆ و پێداگری لە سەر فەرهەنگ و قازانجی گەل لە بەرامبەر گەلانی ترەوە ☰ ملی‌گرایی

نەتەوەخوازی / netewex(i)wazî/: ☜ **نەتەوەپەرستی**

نەتەوەیی / neteweyî/: ئاوەڵناو. نیشتمانی؛ سەر بە نەتەوە ‹کۆنگرەی نەتەوەیی› ☰ ملّی

نەتەوی / netewî/: ☜ **نەتل**

نەتیجە / netîce/: ناو. نەتیژە: ١. ئاکام؛ حاسڵی شتێ ٢. منالی نەوە ☰ ١و٢. نتیجه

نەتیژە / netîje/: ☜ **نەتیجە**

نەتێدا / netêda/: ئاوەڵناو. نەتێو؛ بەدەر؛ ڕفووزە؛ ڕەگەڵ نە ☰ مردود

نەتێر / netêr/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* هەژار؛ برچی؛ دەسکورت ☰ بینوا

نەتێو / netêw/: ☜ **نەتێدا**

نەجات / necat/: ناو. ڕزگاری ‹کوردی بەغدا و سولەیمانی بۆ نەجاتیان تێدەکۆشین و لەوێ کۆ دەبوونەوە «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ نجات

▣ **نەجات بوون**: ١. ڕزگار بوون ‹ـ کاکە دەڵێی چی هەڵێم؟ ـ نا، تازە نەجاتت بووە. هەڵێی خراپە. حاجی محەممەد بە پیاوێکی پیاو دەناسم، فریودان و درۆی نییە «هەژار، چێشتی مجێور»› ٢. تەواو بوون؛ بە ئەنجام گەیشتنی کار ‹کاری دروێنە نەجات بوو› ٣. لە کۆڵ بوونەوە ‹نەجاتم بوو لە دروێنە› ٤. دەرباز بوون؛ خەڵستن ‹لەگەڵ دڵ شەرتە سالم! گەر نەجاتم بوو لە تارانا/ بەهەشت

ئەر بێتـە دەشـتی ڕەی، بـە ئێرانـا گـوزەر ناکـەم! «سالم»› 🇮🇷 ١. آزاد شدن ٢. پایـان یـافتن کـار ٣. خلاص شدن

نەجات دان: ١. ڕزگار کردن ‹سەفیر گـوتی: مـن جارێک کوردێک لە ئیعدامی نـەجات داوم، ژیانم لەو کوردەوە دەزانم «هەژار، چێشتی مجێور»› ٢. تەواو کردنی کـار ‹نـەجاتی دە، بـا بـڕوا!› 🇮🇷 ١. نجات دادن ٢. به انجام رساندن

نەجاخ / necax/: نـاو. نـەژاخ؛ تەورۆکـە؛ تـەوری پچووک 🇮🇷 تبر کوچک

نەجار / necar/: ☜ نەجاڕ

نەجاڕ / necař/: ناو. نەجار؛ نەژاڕ؛ دارتاش 🇮🇷 نجّار

نەجاڕی / necařî/: نـاو. مەرەنگۆزەی؛ دارتاشی: ١. کار و پیشەی نەجاڕ ٢. دووکـانی دار تاشـین 🇮🇷 ١و٢. نجّاری

نەجدی / necdî/: ئاوەڵناو. نژدی؛ کلک قەیچی‌کراو (ئەسپ) 🇮🇷 دم قیچی شده (اسب)

نەجس / necis/: ئاوەڵناو. گڵاو؛ زۆر پیس 🇮🇷 نجس

نەجڤ / necv/: ☜ نەجم

نەجم / necim/: ئاوەڵناو. نـەجڤ؛ بـێ‌جووڵـە 🇮🇷 بی‌حرکت

نەجمە / necme/: نـاو. ئەسـتێرەی سـەر شـانی ئەفسەر 🇮🇷 ستارەی سردوشی

نەجەلاندی / necelandî/: ئاوەڵناو. ١. مشت‌ومال‌نەدراو ٢. خۆڕست؛ خۆکرد 🇮🇷 ١. صیقل نشده ٢. طبیعی

نەجیب / necîb/: ئاوەڵناو. نـەجیم؛ نـەجیو: ١. ڕەسـەن ٢. ئاکاربـاش 🇮🇷 ١. نجیـب؛ اصـیل ٢. خوشرفتار

نەجیبزادە / necîbzade/: ئاوەڵناو. نـەجیبزایـە؛ نـەجیمزایـە؛ نـەجیمزادە؛ خانـەدان؛ ڕەهیشـتە؛ هـیلاد؛ پسـمیران؛ بنیچەئەسـڵ؛ جـێ‌گـەورە 🇮🇷 نجیب‌زاده

نەجیبزایە / necîbzaye/: ☜ نەجیبزادە

نەجیم / necîm/: ☜ نەجیب

نەجیمزادە / necîmzade/: ☜ نەجیبزادە

نەجیمزایە / necîmzaye/: ☜ نەجیبزادە

نەجیو / necîw/: ☜ نەجیب

نەچار / neçar/: ☜ ناچار

نەچیر / neçîr/: ☜ نێچیر

نەچیرڤان / neçîrvan/: ☜ نێچیرڤان

نەچیرگ / neçîrig/: ☜ نێچیر

نەچیروان / neçîrwan/: ☜ نێچیرڤان

نەچێ / neçê/: ئاوەڵناو. خراپ و ناڵەبار 🇮🇷 زشت و ناپسند

نەحس / neĥs/: ئاوەڵناو. نەخس؛ شـووم؛ بـێ‌فـەڕ؛ بەدودم؛ جووت‌قۆشە؛ قۆشمـە؛ قەشـان؛ قۆشـقە. هەروەها: **نەحسی** 🇮🇷 شوم

نەحلەت / neĥlet/: ☜ نەعلەت

نەحلەتی / neĥletî/: ئاوەڵناو. نەلامەت؛ بـێ‌فـەڕ 🇮🇷 لعنتی

نەخ / nex/: ناو. داوە بەنی لە پەموو یان خوری 🇮🇷 نخ

نەخازا / nexaza/: ☜ نەخوازە

نەخازە / nexaze/: ☜ نەخوازە

نەخاسم / nexasim/: ☜ نەخوازە

نەخافڵ / nexafił/: ☜ ناخلاف

نەخالی / nexalî/: ☜ نهالی

نەخاندی / nexandî/: ☜ نەخوێندەوار

نەخت¹ / next/: ناو. ١. قەڵەن؛ شیربایی ٢. پـارەی لە سکەدراو 🇮🇷 ١. شیربها ٢. پول سکه‌ای

نەخت²: ئاوەڵناو. ١. نـەختی؛ نەغـد؛ وشـک؛ پێچەوانـەی قـەرز ‹پـارەی نـەخت› ٢. ئـادان؛ بەبڕشت؛ بە بەروبووم ‹زەوی نـەخت› ٣. پڕبایـەخ ‹کـوڕێ نەختـی بـوو› 🇮🇷 ١. نقـد ٢. حاصـلخیز ٣. گرانمایه

نەخت^{۲}: ئاوەڵکار. نەختی؛ بە نەخت ‹نەخت بە چەند؟› ☰ نقدی

نەختاڵ / nextał/: ☜ **نەختۆکە**

نەختوپوخت^{۱} / next û puxt/: ئاوەڵناو. نەغدوپوخت؛ بێعەیب و کەمایەسی ‹کاریکی نەختوپوختە› ☰ بی کم و کسر

نەختوپوخت^{۲}: ئاوەڵکار. نەغدوپوخت: ۱. بێعەیب و کەمایەسی ‹نەختوپوخت کاریان کردووە› ۲. گش؛ سەرلەبەر ‹قسەکەی نەختوپوخت لە بەردەم دانا› ☰ ۱. بی نقص ۲. همگی؛ عموماً

نەختۆکە / nextoke/: ئاوەڵکار. نەختاڵ؛ نەختووکە؛ کەمووکە؛ زۆر کەم ‹ئەو نەختۆکە گەنمەم هەیە و بەس!› ☰ کَمَک؛ بسیار اندک

نەختوکە / nextûke/: ☜ **نەختۆکە**

نەختە / nexte/: ناو. سەرمای سەخت ☰ سرمای سخت

نەختە . نەختە / nexte nexte/: ئاوەڵکار. ڕەیزە ـ ڕەیزە؛ کەم ـکەم ☰ اندک ـ اندک

نەختی / nextî/: ☜ **نەخت**^{۲}

نەختینە / nextîne/: ناو. نەغدینە: ۱. گەنجینە ۲. دراو؛ پارەی باوی ولات کە دانوستانی پێ دەکرێت ☰ ۱. گنجینە ۲. پول رایج

نەختێ / nextê/: ئاوەڵکار. نەختێک؛ کەمێ؛ کەمووکەیێ ‹نەختێ لەو مێوژەم بدەرێ› ☰ اندکی

نەختێک / nextêk/: ☜ **نەختێ**

نەخری^{۱} / nexrî/: ناو. ۱. ☜ **نوخوری** ۲. بالاتە؛ نۆبەرەی میوە ☰ ۱. ☜ **نوخوری** ۲. نوبر میوە

نەخری^{۲}: ئاوەڵناو. خورێن؛ خرێن؛ خورێنی؛ دڵخالی؛ ناشتا؛ هێشتا هیچنەخواردوو پاش لە خەو هەستان ☰ ناشتا

نەخرین / nexrîn/: چاوگ. خورێن/ دڵخالی بوون ☰ ناشتا بودن

نەخس / nexs/: ☜ **نەحس**

نەخش / nexş/: ناو. نەقش: ۱. ڕەنگ و شکڵی دروستکراو بە دەست ۲. بەخت و هات ‹نەخشی هێناوە› ☰ ۱. نقش و نگار ۲. شانس

نەخشار / nexşar/: ☜ **نەخشدار**

نەخشان / nexşan/: چاوگ. تێنەپەڕ. //نەخشای؛ دەنەخشێ؛ بنەخشێ// پێکهاتنی بیچم و وێنە ☰ نقش بستن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: نەخشاو/ چاوگی نەرێنی: نەنەخشان

نەخشاندن / nexşandin/: چاوگ. تێپەڕ. //نەخشاندت؛ دەنەخشێنی؛ بنەخشێنە// نەقشاندن؛ بە ڕەنگی جوان ڕەنگاندن ‹دیسان خوێنی قارەمانێک/ نەخشاندی ڕێگای ئازادی «هێمن»› ☰ نقش و نگار زدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـــ/ چاوگی نەرێنی: نەنەخشاندن

نەخشاندی / nexşandî/: ئاوەڵناو. نەخش کراو؛ نەخشاو ☰ مُنقش

نەخشاو / nexşaw/: ئاوەڵناو. نەخشیو؛ بە ڕەنگی جوان ڕەنگاو ‹ئیستە کوڕێکی پەرچەم دەقدراو/ بە کلاوێکی بە حەوت ڕەنگ نەخشاو «مینەجاف»› ☰ منقوش

نەخشبەند / nexşbend/: ئاوەڵناو. نەقشبەند؛ نیگارڤان؛ وێنەکێش؛ شێوەکێش ☰ نقشبند

نەخشبەندی^{۱} / nexşbendî/: ناو. نەقشبەندی؛ مریدانی تەریقەتی نەخشبەندییە ☰ پیروان طریقت نقشبندی

نەخشبەندی^{۲}: ئاوەڵناو. نەقشبەندی؛ سەر بە تەریقەتی نەخشەبەندییە ☰ نقشبندی

نەخشبەندییە / nexşben(i)dîye/: ناو. نەقشبەندییە؛ لقێکی سۆفیگەرییە، سەر بە بەهائەددینی نەقشبەند (۷۱۸– ۷۹۱ ک. م.) کە بە سەرهەڵدانی مەولانا خالیدی کوردی

شارەزووری (١١٩٣- ١٢٤٢ک. م.)، ئەم ڕێبازە لە هەموو ڕۆژهەلاتی ناوەڕاست و بەتایبەت کوردستاندا، پەرەیەکی یەکجار زۆری ساند ☰ نقشبندیّە

نەخشدار / nexşdar/: ئاوەلناو. نەقشدار؛ نەخشار؛ بە نەخش کراو؛ دژی ساکار ☰ مُنقش

نەخشکراو / nexşk(i)raw/: ☜ **نەخشاندی**

نەخشونیگار / nexş û nîgar/: ناو. نەقشونیگار: ١. وێنە و شکڵ پێکەوە ٢. *[مەجاز]* چۆنیەتی کار و باری ژیان ☰ ١. نقش و نگار ٢. وضع زندگی

نەخشە / nexşe/: ناو. نەقشە: ١. خەریتە؛ شکڵی وڵات و سەرزەمینان لە سەر کاغەز ٢. بڕیاری چۆنیەتی کردنی کارێک لە بیر و هۆشدا ☰ ١. نقشەی جغرافیایی ٢. طرح؛ نقشەی انجام کار

▣ **نەخشە کێشان**: ١. شکڵ کێشان ٢. *[کنایە]* پیلان گێڕان ☰ ١. نقشە کشیدن ٢. توطئە چیدن

نەخشە کێشانەوە: دانانی شکڵی شتێک یان وڵاتێک لە سەر کاغەز ☰ نقشە کشیدن

نەخشەڕێگا / nexşeřêga/: ناو. پلان و ڕێگای گەیشتن بە مەبەست و ئامانجێکی تایبەت ‹نەخشەڕێگای ڕیفۆرمی ئابووری› ☰ نقشەی راه

نەخشین / nexşîn/: ئاوەلناو. جوان و ڕەنگاوی ☰ دارای نقش و نگار

نەخشیو / nexşîw/: ☜ **نەخشاو**

نەخفی / nexfî/: ئاوەلناو. زگ باکردوو؛ فووکراو ☰ بادکردە

نەخلەش / nexleş/: ئاوەلناو. نەخلیایش؛ پڕبەر؛ خاوەن بەری زۆر ☰ پُربار

نەخلیاییش / nexlyayîş/: ☜ **نەخلەش**

نەخوازا / nex(i)waza/: ☜ **نەخوازە**

نەخوازە / nex(i)waze/: ئاوەلکار. نەوازە؛ نمازە؛ نەخازا؛ نەخازە؛ نەخاسم؛ ناوازە؛ ناوێزە؛ نەخەسەلا؛ نەخوازا؛ نەخوازەلا؛ نەمازە؛ بەتایبەت ☰ بویژە

نەخوازەلا / nex(i)wazeła/: ☜ **نەخوازە**

نەخوازیاگ / nex(i)wazyag/: ☜ **نەخواستە**

نەخوازیاو / nex(i)wazyaw/: ☜ **نەخواستە**

نەخواستە / nex(i)waste/: ئاوەلناو. نەخوازیاگ؛ نەخوازیاو؛ بێویست و خواستی کەسێک ☰ ناخواستە

نەخون / nexun/: ئاوەلناو. لای قوون بڵند و مل نەوی (ئەسپ) ☰ کفل برجستە و گردن فروهشتە (اسب)

نەخونجاو / nexuncaw/: ☜ **ناجۆر[1]ـ١**

نەخوەشەر / nex(i)weşer/: ☜ **نوخۆشەر**

نەخوەنە / nex(i)wene/: ☜ **نەخوێندەوار**

نەخویا / nexuya/: ئاوەلناو. نەدیار؛ بەرپیوار ☰ ناپیدا

نەخوێندوو / nexw(i)êndû/: ☜ **نەخوێندەوار**

نەخوێندەوار / nex(i)wêndewar/: ئاوەلناو. ناخوندە؛ نەخاندی؛ نەخوێندوو؛ نەخوێندی؛ نەخوەنە؛ نەخۆندە؛ نەخۆندی؛ نەخۆنە؛ نێوەندا؛ نێوەندە؛ بەبێ توانای نووسین و خوێندنەوە ☰ بیسواد

نەخوێندەواری / nex(i)wêndewarî/: ناو. بێسیواتی؛ نەوانایی ☰ بی‌سوادی

نەخوێندی / nex(i)wêndî/: ☜ **نەخوێندەوار**

نەخۆ[1] / nexo/: ئاوەلکار. ١. دەنا؛ ئەگینا ‹نەخۆ ئەگەر من یارمەتی تۆم نەدایە، نەتدەتوانی سەر کەوی› ٢. هەروەها؛ هەر ئاوەها ☰ ١. وگرنە ٢. بە همین ترتیب

نەخۆ[2]: نزا. مەبادا ☰ مبادا

نەخۆپان / nexopan/: ئاوەلناو. ئاوا؛ ئاوەدان ☰ آباد

نەخۆر / nexor/: ئاوەلناو. نەخۆرم: ١. تایبەتمەندی کەس یان گیاندارێ کە ناخوا ٢. *[کنایە]* چکووس؛ ڕژد و لەچەر ‹ماڵی نەخۆر هی بخۆرە! «مەسەل»› ☰ ١. ویژگی شخص یا جانداری کە نمی‌خورد ٢.

خسیس

نەخۆرم / nexorim/: ☜ **نەخۆر**

نەخۆش^{١} / nexoş/: ناو. ناخۆش؛ ناساخ؛ ناساز؛ ناساغ؛ ناساق؛ نەساخ؛ نەساز؛ نەساغ؛ نەوەسە؛ نەوەش؛ نێوەس؛ نێوەش؛ گیانداریٚ کە بڕێک لە ئەندامەکانی لەشی تووشی گرفت هاتوون ‹نەخۆشێکیان هێنابوو، خوێن دەڕشاوە› ☰ بیمار

نەخۆش^{٢}: ئاوەڵناو. ناخۆش؛ ناساخ؛ ناساز؛ ناساغ؛ ناساق؛ نەساخ؛ نەساز؛ نەساغ؛ نەوەسە؛ نەوەش؛ نێوەس؛ نێوەش؛ تووشی نەخۆشی بوو ‹ئاغای ڕەئیس! قەرزدارم / نەخۆشم، برسیم، هەژارم «مەلا ئاوارە»› ☰ بیمار

⊡ **نەخۆش بوون**: ١. ☜ **نەخۆش کەوتن** ٢. لە دۆخی ناساغیدا بوون ☰ ١. ☜ **نەخۆش کەوتن** ٢. بیمار بودن

نەخۆش خستن: تووشیاری نەخۆشی کردن ‹دەردی عیشقی تۆ نەخۆشی خستوم هاتوومە مەرگ/ نەک ئەجەل موهلەت نەدا با تاویٚ بتبینم وەرە «حەیدەریی مەهابادی»› ☰ بیمار کردن

نەخۆش کەوتن/ کەفتن: نەخۆش بوون؛ تووشی ناساغی هاتن ‹لە ساڵی ١٩٨٦دا تەواو نەخۆش کەوتم. کەوتە بیرم کە بۆچی تا ماوم کارێک دەگەڵ مەم و زینی خانی نەکەم؟ «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ بیمار شدن

نەخۆشخانە / nexoşxane/: ناو. خەستەخانە؛ تیمارخانە؛ دامەزراوەیەک بە ئامراز و کەرستە و کارگێڕانی تەیار بۆ ڕاگرتن و دەرمانی نەخۆشان ☰ بیمارستان

▣ **نەخۆشخانەی پسپۆڕی**: خەستەخانەیەک کە بۆ دەرمانی بڕێک نەخۆشینی تایبەتیی تەرخان کراوە ☰ بیمارستان تخصصی

نەخۆشخانەی تایبەتی: خەستەخانەی نادەوڵەتی ☰ بیمارستان خصوصی

نەخۆشخانەی دەوڵەتی: نەخۆشخانەی حوکمی؛ خەستەخانەی سەر بە دەوڵەت ☰ بیمارستان دولتی

نەخۆشخانەی ڕەوانیی: خەستەخانەی تایبەت بە نەخۆشینی سەر بە ڕەوان و هزرەوە ☰ بیمارستان روانی

نەخۆشەر / nexoşer/: ☜ **نوخۆشەر**

نەخۆشی / nexoşî/: ناو. ناخۆشی؛ ناخۆشین؛ ناساخی؛ ناساغی؛ ناساقی؛ نەخۆشین؛ نەساخن؛ نەساخی؛ نەساغی؛ نێوەسانی؛ نێوەشانی؛ نێوەشەن؛ نێوەشەی؛ نێوەشی؛ نێوەشییە؛ نێوەشینە؛ لەشبەباری ‹پێیوتم: ڕۆڵە! هەوای زار و نزار/ هەیەتی دەرد و نەخۆشی بە هەزار «سوارە»› ☰ بیماری

▣ **نەخۆشی چەتوون**: نەخۆشینیٚ کە چا بوونەوەی دژوار بیٚ ☰ بیماری صعب‌العلاج

نەخۆشی گیرۆ: نەخۆشینیٚ کە زوو بڵاو دەبێتەوە ☰ بیماری واگیردار

نەخۆشین / nexoşîn/: ☜ **نەخۆشی**

نەخۆندە / nexonde/: ☜ **نەخوێندەوار**

نەخۆندی / nexondî/: ☜ **نەخوێندەوار**

نەخۆنە / nexone/: ☜ **نەخوێندەوار**

نەخوو / nexû/: ئاوەڵکار. ئەدی؛ ئەی چی؛ کە وا بیٚ ☰ پس؛ کە این طور

نەخووس / nexûs/: ئاوەڵناو. تایبەتمەندی هەر شتیٚ لە ئاودا نەخووسیٚ و نەرم نەبێتەوە ☰ ویژگی هرچە کە در آب خیس نخورد

نەخەسەلا / nexesela/: ☜ **نەخوازە**

نەخێر / nexêr/: ئاوەڵکار. نە؛ نەئا ☰ نە؛ خیر

نەد / ned/: ناو. نیاز؛ نەزر؛ نزر ☰ نذر

نەدار / nedar/: ئاوەڵناو. بیٚماڵ؛ دەستەنگ؛ بەلەنگاز؛ فەقیر ☰ فقیر

نەداری / nedarî/: ناو. بیٚماڵی؛ دەستەنگی ☰ فقر

نەدامەت / nedamet/: ☜ **نەگبەت**

نەدان / nedan/: ئاوەڵناو. بێئاوەز ☰ نادان

نەدر / nedr/: ☜ **نەزر**

نەدویر / ned(i)wîr/: ☜ **نزیك**

نەدوێن / ned(i)wên/: ئاوەڵناو. نەدوو؛ کەمقسە ☰ کمحرف

نەدوو / nedû/: ☜ **نەدوێن**

نەدوور / nedûr/: ☜ **نزیك**

نەدیار / ned(i)yar/: ئاوەڵناو. نەخویا؛ بەرپیوار؛ نەئاشکرا؛ نادیار ☰ ناپیدا

نەدیاری / ned(i)yarî/: ناو. نادیاری؛ گومی ☰ ناپیدایی

نەدیبدی / nedîb(i)dî/: ئاوەڵناو. *[پلار]* نەدیوبدی؛ نەیبی؛ نەیوی؛ نەوبی؛ نەیوەی؛ تیکڵ؛ بە هەڵپەهەڵپ و چاوچنۆکی زۆرەوە لە ئاست شتی تازە و خۆش ☰ ندیدبدید

نەدیتبار / nedîtbar/: ئاوەڵناو. نەبانۆک؛ خۆ بوێر؛ خۆوەشێر لە ئەرک ☰ اهمال‌کار

نەدیتە١ / nedîte/: ناو. نەدیدە؛ نەییە؛ نەوەی نەتیجە ☰ ندیده؛ فرزند نبیره

نەدیتە٢: ئاوەڵکار. نەدیو؛ نەدیدە؛ نەییە؛ نەبینە؛ کاری کڕین و فرۆشتنی بێ دیتن ‹نەدیتە بە چەند؟› ☰ ندیده

نەدیدە / nedîde/: ☜ **نەدیتە**

نەدیر١ / nedîr/: ناو. ئاگری سەرچیا بۆ خەبەر بە خەڵک دان ☰ آتش اعلام خبر بر فراز کوەها

نەدیر٢: ئاوەڵکار. زوو؛ بەم زوانە ☰ به زودی

نەدیگ / nedîg/: ☜ **نەدیو**

◙ **نەدیگ و نەناس**: بە بێ هێچ ئاشنایەتییەک لە پێشدا ‹خوا خەیری با؛ نەدیگ و نەناس سوارمانی کرد و گەیاندمانی› ☰ بدون آشنایی قبلی

نەدیو١ / nedîw/: ئاوەڵناو. نەبینراو؛ نەدیگ؛ گوم لە بەر چاو ‹لە شوێنێکی نەدیو هەڵچەقیبوو› ☰ دیده نشده

نەدیو٢: ئاوەڵکار. نەبینراو؛ نەدیتە؛ نەدیگ؛ بە بێ چاو پێ کەوتن ‹قەن نەدیو مامەڵە مەکە!› ☰ نادیده

- **نەدیو**٣: پاشوشە. نەدیتوو ‹دۆنەدیو؛ خۆرنەدیو؛ خێرنەدیو› ☰ ـ ندیده

نەدیوبدی / nedî w b(i)dî/: ☜ **نەدیبدی**

نەر١ / ner/: ناو. سووچ؛ قوژبن ☰ گوشه؛ نبش

نەر٢: ئامراز. نک؛ جەم ☰ نزد

- **نەر**٣: پاشگر. ـ دانەر؛ نیەر ‹بنیاتنەر؛ وەدەرنەر› ☰ ـ نِه

نەربەند / nerbend/: ناو. مرمەند؛ سوان ☰ سوهان

نەرپێچ / nerpêç/: ناو. مارپێچ قلیان ☰ مارپیچ قلیان

نەرچ / nerç/: ☜ **نرکە**

نەرچە / nerçe/: ☜ **نرکە**

نەرخ / nerx/: ☜ **نرخ**

◙ **نەرخ دان**: درکاندنی قیمەت؛ گوتنی بایی ☰ نرخ چیزی را گفتن

نەرخ دانان: ☜ **نرخ دانان**

نەرد / nerd/: ناو. تەختەنەرد؛ تاوڵە؛ تاوڵی؛ گەمەی تاوڵی ‹چەپگەرد فرسەتباز شانا مۆرەی نەرد/ عومرێ بی ئاما و ویەرد، گوزەر کەرد «مەولەوی»› ☰ نرد

نەردان / nerdan/: ☜ **نەردێن**

نەردانێ / nerdanê/: ☜ **نەردێن**

نەردونگ / nerdung/: ☜ **نەردیوان**

نەردە / nerde/: ناو. ١. لاجامە (ئی بەرهەیوان)؛ مێردڕەوە (لێواری بان)؛ دەرەج؛ تەختەبەن؛ محەجەری؛ محەجەرە؛ مەعجەرە؛ شیشبەند؛ تەلبەند؛ پێکهاتەیەک لە ڕزنێ میلەی چێوی یان کانزایی کە لە سەر و خوارەوە بە دوو میلەی درێژ داکشاو گیردراون بۆ پەڕانپەری سەربان یان

پەنای پلیکان و... ٢. ☜ **نەردیوان** ☰ ١. نرده ٢. ☜ **نەردیوان**

نەردەوان / nerdewan/: ☜ **نەردیوان**

نەردەوانێ / nerdewanê/: ناو. پەیژە؛ پەیجە؛ پەینجە ☰ نردبام

نەردیوان / nerdîwan/: ناو. ناردانی؛ ناردیوان؛ نەردونگ؛ نەردە؛ نەردەوان؛ نێردیوان؛ پەیژە؛ سلەم؛ پەیجە؛ پەینجە؛ کەرستەیەکی لە چێو یان کانزا بۆ پێدا هەڵگەڕان و دابەزین ☰ نردبام

نەردێن / nerdên/: ناو. نەردان؛ نەردانێ؛ کایە بە تەختەنەرد ☰ نردبازی

نەرگز / nergiz/: ☜ **نێرگز**

نەرگزجاڕ / nergizcař/: ☜ **نێرگزەجاڕ**

نەرگزە / nerg(i)ze/: ناو. نەرگسە؛ نێرگزە: ١. قیتکەی ناو زێی ماین کە جاران دەیانبڕی ٢. کلێنچکەی سەر دوگی پەز ☰ ١. دُکمەی فرج مادیان ٢. دنبالچەی روی دُنبه

نەرگزی / nerg(i)zî/: ☜ **نێرگزی**

نەرگس / nergis/: ☜ **نێرگز**

نەرگسجاڕ / nergiscař/: ☜ **نێرگزەجاڕ**

نەرگسە / nerg(i)se/: ☜ **نەرگزە**

نەرگسەجاڕ / nerg(i)secař/: ☜ **نێرگزەجاڕ**

نەرگسی / nerg(i)sî/: ☜ **نێرگزی**

نەرگیلە / nergîle/: ☜ **نێرگەلە**

نەرم^{1} / nerm/: ئاوەڵناو. نەمر؛ نەرمژ: ١. هۆک؛ بە تایبەتمەندی نووشتانەوەی زۆرەوە ‹قوماشی نەرم› ٢. نارِەق ‹دۆشەکی نەرم› ٣. لووس؛ هلوولس؛ ساف؛ ناسک و شلک ‹پێستی نەرم› ٤. */مەجاز/* نەرمونیان؛ نازک؛ مەلاهیم؛ بەبێ توندی و تووڕەیی ‹دەنگی نەرم› ☰ ١تا٤. نرم

⊡ **نەرم بوون**: ١. لە ڕەقی تەکینەوە ٢. */کینایە/* ڕازی بوون؛ پێمل بوون ‹دڵی نەرم بوو› ☰ ١. نرم شدن ٢. راضی شدن

نەرم کردن/ کرن: ١. نەرمژاندن ٢. ڕام کردن؛ ڕازی کردن ☰ ١. نرم کردن ٢. قانع کردن

نەرم هژاندن: */کینایە/* ڕازی کردن و هێنانە ڕەدا بە پێ‌هەڵگوتن ☰ راضی کردن با مدح و ثنا گفتن

نەرم^{2}: ئاوەڵکار. هێواش؛ بە ئارامی ‹نەرم بیشێلە؛ نەرم بڕۆ› ☰ آهسته

نەرمان^{1} / nerman/: ☜ **نەرمانی**

نەرمان^{2}: ئاوەڵناو. نەرم و بێ‌بەرد و کلۆ (زەوی) ‹ئەو پارچە زەوییە نەرمانە› ☰ بی سنگ و کلوخ (زمین)

نەرمانی / nermanî/: ناو. نەرمان؛ زەوینی بێ‌بەرد و لە کێڵان خۆش ☰ زمین نرم و هموار

نەرمایی / nermayî/: ناو. شوێنی نەرم ‹نەرمایی گوێ› ☰ نرمی

نەرمژ / nermij/: ☜ **نەرم**^{1}

نەرمژاندن / nerm(i)jandin/: چاوگ. نەهێشتنی ڕەقی شتێ ☰ نرم کردن شیء سخت

نەرمژین / nerm(i)jîn/: چاوگ. نەرم بوونی ڕەق ☰ نرم شدن شیء سخت

نەرمک / nermik/: ☜ **نەرمۆك**

⊡ **نەرمکا سەر**: بان مەڵاشوو ☰ آهیانه

نەرمکا گۆهـ: شلکەی گوێ ☰ لالەی گوش

نەرمکێش / nermkêş/: ئاوەڵناو. تایبەتمەندی بنیادەمی بە سەبر و پشوو لەسەرخۆ ☰ مُداراکننده

نەرمکێشی / nermkêşî/: ناو. نەرمونیانی؛ پشوودرێژی؛ مدارا ☰ مُدارا

نەرموشل / nerm û şil/: ئاوەڵناو. ١. شل‌ومل؛ لەش‌نەرم ٢. */مەجاز/* بە حەوسەلە ☰ ١. طنّاز ٢. بُردبار

نەرمونۆڵ / nerm û noł/: ئاوەڵناو. نەرم و ناسک ‹ئەی بەرخۆڵەکە! نەرمونۆڵەکە!/ سپی و خڕنی وەک کولووی لۆکە! «گۆران»› ☰ نرم و لطیف

نەرمونیان^{1} / nerm û n(i)yan/: ئاوەڵناو. ١. بە سەبر و حەوسەلە ‹پیاوێکی نەرمونیانە› ٢. خۆش؛

نەرم ‹بە زمانێکی نەرمونیان بیاندوێنە «هەژار، قورئان»› ٣. شل‌ومل؛ لەش‌نەرم ‹بالای نەرمونیان› ☰ ١. باحوصله ٢. نرم ٣. طنّاز

نەرمونیان^2: ئاوەلکار. بە ئارامی؛ بە حەوسەلە ‹لە حاندی خاوەن باوەڕان نەرمونیان دەبزوونەوە و لە بەرانبەر دین‌دوژمنان، سەربلند و توند و تیژن «هەژار، *قورئان*»› ☰ بە نرمی

نەرمونیانی / nerm û n(i)yanî/: ☜ **نەرمکێشی**

نەرمۆ / nermo/: ئاوەلناو. ناتۆ؛ نانخۆری بێکارە ☰ مُفتخور

نەرمۆک / nermok/: ئاوەلناو. نەرمک؛ نەرمە؛ بێ‌پێشە ☰ لُخم؛ بی‌استخوان

نەرمۆڵ / nermoł/: ئاوەلناو. نەرم و چکۆلەی دلگر ☰ نرم و ناز

نەرمۆڵە / nermołe/: ئاوەلناو. پچکۆلەی نەرم ☰ نرم و کوچولو

نەرموو / nermû/: ئاوەلناو. بە حەوسەلە؛ پشوولەسەرخۆ ☰ شکیبا؛ بُردبار

نەرمە^1 / nerme/: ناو. ١. شلکەی گوێ ٢. هەوایەک بە بلوێر ٣. گۆشتی بێ‌پێشە ‹کوتە گۆشتێکی نەرمەی زلی هێنابوو› ‹ئەچی گۆشت بسێنی، کیلوێک پێشە و نیم کیلۆ نەرمە بسێنە!› ☰ ١. نرمەی گوش ٢. نوایی کە با نی می‌نوازند ٣. گوشت راستە

نەرمە^2: ئاوەلناو. ١. ☜ **نەرمۆك** ٢. شل‌ومل؛ لەش‌نەرم ٣. تایبەتمەندی گۆشتی بێ ئێسقان ‹کوتە گۆشتێکی نەرمەی زلی هێنابوو› ☰ ١. ☜ **نەرمۆك** ٢. طنّاز ٣. نرمە؛ بی‌استخوان (گوشت)

نەرمەبا / nermeba/: ناو. سروە؛ شنە؛ شنەبا ☰ نسیم

نەرمەباران / nermebaran/: ناو. ڕەشێش؛ وردەباران ☰ نم ـ نم باران

نەرمەبڕ / nermebiř/: ئاوەلناو. زارنەرم؛ دەمتەڕ؛ زمان‌لووس ‹لە ژێرەوە نەرمەبڕ، لە سەرەوە سارد و سڕ› ☰ چرب‌زبان

نەرمەبەدۆ / nermebedo/: ناو. دڕوولە؛ وەستامستەفا؛ گیادۆکولیوێکە دڕووی پێوەیە ☰ نوعی گیاه خاردار برای آش دوغ

نەرمەبێژ^1 / nermebêj/: ناو. ئالەبێژ؛ پارچەی تەنک و شاش ☰ بیزن پارچەای

نەرمەبێژ^2: ئاوەلناو. دابێرژاو بە پارچەی شاش ☰ بیختە با پارچەی بیزن

نەرمەتۆز / nermetoz/: ناو. تۆز و غوماری نەرم ☰ گرد و غُبار بە مقدار کم

نەرمەزین / nermezîn/: ناو. نمەدزین؛ ئارەقگیری بن زین ☰ نمدزین

نەرمەساو / nermesaw/: ناو. ١. پۆلای چەقۆ تیژ کردن ٢. قۆناغێک لە بانەناو کردن ☰ ١. پولاد چاقو تیزکنی ٢. مرحلەای از بام‌اندود

نەرمەغار / nermeğar/: ناو. نەرمەهەلۆ؛ غاری لەسەرخۆ ☰ چهارنعل سبک

نەرمەقووت^1 / nermeqût/: ناو. ١. کاری باش جاوینی خۆراک ٢. دۆخی ئاسان قووت دانی پاروو ☰ ١. عمل خوب جویدن خوراک ٢. حالت آسان بلعیدن لقمە

نەرمەقووت^2: ئاوەلناو. بە تایبەتمەندی سانا قووت درانەوە ‹ڕەحەتەلقوم نەرمەقووتە› ☰ نرم و روان در بلعیدە شدن

نەرمەک / nermek/: ئاوەلناو. نەرمونۆڵ و هێندێک قەڵەو (ژن) ☰ نرم و لطیف و اندکی چاق (زن)

نەرمەکاری / nermekarî/: ☜ **نازككاری ـ٢**

نەرمەکۆکە / nermekoke/: ناو. کۆکەی سەبر و ئارام ☰ سُرفەی نرم و آهستە

نەرمەگا / nermega/: ناو. زەوی خۆشکراو؛ چەندهێشە ☰ زمین چندبار شخم‌زدە

نەرمەگاو / nermegaw/: ☜ **نەرمەلۆت**

نەرمەگوێ / nermegiwê/: ناو. بەلک؛ چیچیلە؛ گووهوک ☰ نرمەی گوش

نەرمەلۆت / nermelot/: ناو. نەرمەگاو؛ شەقاوی بچووک و لەسەرخۆ ☰ گام‌های نرم و آرام

نەرمەلۆق / nermeloq/: ناو. لۆقی سەبرۆکە و لەسەرخۆ ☰ هَرولەی آرام

نەرمەلیقە / nermelîqe/: ئاوەڵناو. لیچق؛ لینج ☰ لزج

نەرمەناسە / nermenase/: ناو. نەرمە هەناسەی مرۆڤی خەوتوو ☰ نفس‌های آرام شخص خوابیده

نەرمەنایە / nermenaye/: ناو. تووتەک ☰ نوعی نی زبانەدار

نەرمەنەرم / nermenerm/: ☜ **نەرمەنەرمە**

نەرمەنەرمە / nermenerme/: ئاوەڵکار. نەرمەنەرم؛ کەم کەمە و بە سەبر ‹نەرمەنەرمە گیا سەر لە خاک دەردێنێ› ☰ نرم‌نرمک

نەرمەنیشک / nermenîşk/: ئاوەڵناو. لەبار و شیاو ☰ شیک و مُرتب

نەرمەهەڵۆ / nermeheło/: ☜ **نەرمەغار**

نەرمهاژۆک / nermhajok/: ئاوەڵناو. نەرمونیان ☰ صبور و آرام

نەرمی / nermî/: ناو. ١. دۆخێکی ماکە دژی سفت ٢. *[مەجاز]* پشوودرێژی؛ دۆخی میهرەبان و سازگار بوون لەگەڵ دیتران ‹نەرمی نواندن› ☰ ١و٢. نرمی

نەرمیچانک / nermîçanik/: ئاوەڵناو. زۆر نەرم ☰ بسیار نرم

نەرمیلێ / nermîlê/: ناو. پێچە؛ پێچن؛ پێچی ☰ گیاه سداب

نەروم / nerum/: ئاوەڵناو. ١. بێ‌فەڕ؛ سووک و چرووک ٢. لە خۆبایی؛ بادی‌هەوا ☰ ١. بی‌اخلاق و پست ٢. مغرور؛ خودخواه

نەرۆک١ / nerok/: ناو. لقی ناوەڕاستی گیا ☰ نرە؛ ساقەی اصلی گیاه

نەرۆک٢: ئاوەڵناو. مەمک داشۆڕاو ☰ دارای پستان افتادە

نەروو / nerû/: ☜ **نێرتك ـ١**

▣ **نەرووپیانزی**: نێرتکە پیواز؛ ئەو لقە لە پیاز کە تۆمی تێدایە ☰ نرەی پیاز سبز

نەرە / nere/: ناو. ١. داربەڕووی زل ٢. زمانەی تەرازوو ☰ ١. بلوط تنومند ٢. شاهین ترازو

نەریت١ / nerît/: ناو. ١. خدە؛ خوو؛ ئاکار ٢. داب‌ودەستوور؛ ڕەسم و یاسا؛ ڕێ وشوێنی باو و پەسندکراوی ناو کۆمەڵگا ‹داب و نەریتی ئەم وڵاتە تایبەتە› ٣. شێوە؛ ڕێسا؛ دەستووری پەسن‌کراو بۆ کار یان کردەوەیەک ‹نەریتی بەشدار بوون؛ نەریتی دەست لە کار کێشانەوە› ☰ ١. خوی؛ روش ٢. عُرف ٣. راه و رسم

نەریت٢: ئاوەڵناو. تازەداهاتوو ☰ نوین

نەریس / nerîs/: ☜ **نێرگز**

نەرینک / nerînik/: ناو. قەوات؛ ئاکار؛ خۆ؛ خوو ☰ خوی؛ خُلق

نەرێ / nerê/: ئاوەڵکار. نە؛ نەخێر ☰ نە؛ خیر

نەرێسات / nerêsat/: ئاوەڵناو. نە بە ئاشکرا و ڕەپ و ڕاست ☰ غیرصریح

نەرێساتی / nerêsatî/: ناو. کینایە؛ پەردەک ☰ کنایە

نەرێسەڵە / nerêsełe/: ☜ **نێرگزەجاڕ**

نەرێن / nerên/: ئاوەڵناو. دژ؛ نەیار ☰ مُخالف؛ ضد

نەرێنی١ / nerênî/: ناو. دژایەتی؛ دژمەنی ☰ مُخالفت؛ ضدیّت

نەرێنی٢: ئاوەڵناو. بە تایبەتمەندی دژبەرانەوە؛ دژ بە ئامانجی خوازراو و چاوەڕوان‌کراو ‹وەرامی نەرێنی› ☰ منفی

نەڕ١ / neř/: ناو. ١. نێر؛ پێچەوانەی مێ ٢. ڕەگەزێکی وشتر ☰ ١. نر ٢. نوعی نژاد شُتُر

نەڕ٢: ئاوەڵناو. نێر؛ بەرامبەری مێ ‹شێری نەڕ› ☰

نر

نەڕاست١ / neřast/: ناو. درۆ؛ فشە؛ چاخان ☰ دروغ

نەڕاست٢: ئاوەڵناو. ١. خوار؛ لار؛ چەوت؛ گێڕ ٢. *[کنایە]* درۆزن؛ فشەکەر ☰ ١. کج ٢. دروغگو

نەڕاستەڕێ / neřasteřê/: ئاوەڵناو. نە بە ئاشکرا و ڕووبەڕوو ☰ غیرمستقیم

نەڕاستی١ / neřastî/: ناو. خەیانەت ☰ خیانت

نەڕاستی٢: ئاوەڵناو. زڕە؛ سهر؛ بەدەل ☰ بَدَل

نەڕاستی٣: ئاوەڵکار. بەگاڵتە؛ بە شۆخییەوە ☰ بە شوخی

نەڕان / neřan/: چاوگ. ١. قیڕاندن؛ نەڕاندن ٢. دەنگی بەرز و قۆڕ دەرهێنان ☰ ١. غُریدن ٢. داد کشیدن

نەڕاندن / neřandin/: چاوگ. تێپەڕ. //نەڕاندت؛ دەنەڕێنی؛ بنەڕێنە// نەڕانن؛ گوڕاندن ☰ غُریدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەنەڕاندن

نەڕانن / neřanin/: ☜ **نەڕاندن**

نەڕچە / neřçe/: ناو. بەچکە وشتری نێر ☰ بچە شتر نر

نەڕڕ / neřř/: ناو. نەڕڕە: ١. ناوەڕاست (شان) ٢. سەر؛ بان (شان) ☰ ١. وسط (شانەها) ٢. بالا (شانەها)

نەڕڕە١ / neřře/:. ☜ **نەڕڕ**

▣ **نەڕڕەی پشت**: ناوەڕاستی شان ☰ وسط شانەها

نەڕڕەی شان: سەر شان ‹دارەکەی نابووە سەر نەڕڕەی شانی› ☰ بالای کتف

نەڕڕە٢: پێشوشە. نێری دڕندە و دێو ‹نەڕڕە شێر؛ نەڕڕە دێو› ☰ نرینەی درندە و دیو

نەڕڕە٣: دەنگەناو. نارەتە؛ گوڕە ‹نەڕڕە مەکە!› ☰ نعره

نەڕما / neřma/: ☜ **نێرومێ**

نەڕمادە / neřmade/: ☜ **نێرومێ**

نەڕنایش / neřnayş/: ناو. ١. دێڵەدێو ٢. *[کنایە]* ژنی زەبەلاحی ناقۆڵا ☰ ١. دلەدیو ٢. زن لندهور

نەڕند / neřind/: ئاوەڵناو. ١. خراو؛ خراپ؛ نەباش ٢. ناشیرین؛ ناحەز ☰ ١. ناپسند ٢. بدشکل

نەڕنەڕەشێر / neřneřeşêr/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* زەبەلاحی مرۆترسێن ☰ لندهور سهمناک

نەڕوما / neř û ma/: ☜ **نێرومێ**

نەڕۆک / neřok/: ئاوەڵناو. وشک؛ بێجووڵە ☰ ساکن

نەڕۆنەبار / neřonebar/: ئاوەڵناو. ١. نەشیاو بۆ دیتن ٢. جێ گومان ☰ ١. نامناسبِ دیدن ٢. جای گُمان

نەڕە / neře/: ناو. نەلاتە: ١. گوڕەی دڕندە؛ نارەتە ٢. نەڕڕە ☰ ١. غُرّش حیوان درندە ٢. نعره

▣ **نەڕەی دێو**: نارەتەی دێو ☰ نعرەی دیو

نەڕەسیو / neřesîw/: ☜ **نەگەیشتوو**

نەڕەوا / neřewa/: ☜ **ناڕەوا**

نەڕەیی / neřeyî/: ناو. نێریەتی؛ نێرایەتی ☰ نری

نەڕیمایکی / neřîmaykî/: ئاوەڵناو. نێرەمووک؛ ئێرەمووک ☰ نرموک؛ نر ـ مادە

نەز / nez/: ☜ **نز**١ـ١

نەزا / neza/: ☜ **نەزۆك**

نەزاکە / nezake/: ناو. چاوەڕوانی؛ چەمەڕایی ☰ انتظار

نەزاکەت / nezaket/: ناو. لەسەرخۆیی و پەسندی ‹وە سەد نەزاکەت دەهەن واز مەکەرد/ وە یەک ناز ئیزهار سەد نیاز مەکەرد «حەریق»› ☰ ادب

نەزان١ / nezan/: ☜ **زان**١

نەزان٢: ئاوەڵناو. بێئاوەز ‹بەردێ کە نەزان بیخاتە ناو ئاو/ دەر نایە بە سەد عاقڵی تەواو «پیرەمێرد»› ☰ نادان

نەزاندراو / nezand(i)raw/: ئاوەڵناو. نەزانراو؛ فێمنەکری ☰ درکنشدە

نەزاندوو / nezandû/: ئاوەڵناو. قۆڕبێژ؛ کاوێژکەر ☰ ژاژخا

نەزانراو / nezanraw/: ☜ **نەزاندراو**

نەزانست / nezanist/: ئاوەڵکار. لە ڕووی بێئاگاییەوە ▤ اشتباهاً

نەزانستە / nezaniste/: ئاوەڵکار. لە ڕووی نەزانینەوە ‹نەزانستە قسیە مەکە!› ▤ ندانسته

نەزانمکار / nezanimkar/: ئاوەڵناو. زانای خۆ گێل‌کەر ▤ مُتجاهل

نەزانمکاری / nezanimkarî/: ناو. کاری خۆ بە نەزان ناساندن ▤ تجاهُل

نەزانی / nezanî/: ناو. بلحی؛ گەوجی ▤ ابلهی؛ نادانی

نەزانکار / nezankar/: ئاوەڵناو. ناشی؛ پێچەوانەی کارامە. هەروەها: **نەزانکاری** ▤ ندانم‌کار

نەزایی / nezayî/: ☜ **نەزۆکی**

نەزدیک / nezdîk/: ☜ **نزیك**

نەزر / nezr/: ناو. نزر؛ نەدر ▤ نذر

نەزگرە / nezg(i)re/: ☜ **نزگەرە**

نەزڵە / nezłe/: ☜ **نزلە**

نەزم / nezm/: ناو. ١. جۆر؛ تەرز ‹سێ نەزم هەڵدەپەڕم› ٢. تەکووزی؛ ڕێک‌وپێکی ٣. نەبز؛ پلدانی ڕەگ ٤. بەزم؛ هەوای گۆرانی یان هەڵپەڕکێ ‹نەزمێ لە گۆرانییە کۆنەکان› ▤ ١. طور ٢. نظم ٣. نبض ۴. آهنگ ترانه یا رقص

نەزۆک / nezok/: ئاوەڵناو. نەزا؛ نەزێ؛ نەزووک؛ مەزا؛ زکنەکەر؛ خەش؛ ئەستێور؛ بێبەر؛ بێ‌توانست و لێهاتوویی باردار بوون ▤ نازا

نەزۆکی / nezokî/: ناو. نەزایی؛ ئەستێوری؛ خرشی ▤ نازایی

نەزووک / nezûk/: ☜ **نەزۆك**

نەزە / neze/: ناو. ڕووداوی ناخۆش؛ قەزا و بەلا ▤ قضا و بلا

نەزەر / nezer/: ناو. ١. بیر؛ بڕوا ‹نەخشی نامەی قەڵەمی قودرەتی ئیبداعی وجوود/ زشتی تێدا نییە گەر تۆ نەزەرت زیبا بێ «حەریق»› ٢. کاری تماشای یەکتر کردنی نامەحرەم ▤١و٢. نظر

⊡ **نەزەر (لێ) خستن**: نفووسی گەن دان لە شتێ یان کەسێ ▤ نفوس بد زدن نسبت به کسی یا چیزی

نەزەر دان: بیر و ڕا دەربڕین ▤ نظر دادن

نەزەر گرتن: داوای بیر و ڕا دەربڕین کردن ▤ نظرخواهی کردن

نەزەرباز / nezerbaz/: ئاوەڵناو. چاوباز؛ چاوچلێس؛ تۆلاز. **نەزەربازی** ▤ چشم‌چران

نەزەرگە / nezerge/: ناو. نزرگە؛ جێگای لێ بوونی چاکانی خوا ‹گۆڕی هەر ئیمامزادەیەک، بارەگای هەر شێخزادەیەک، شەخس، نەزەرگە، قسنەکۆن ـ ڕاست یا درۆن ـ جێ چلدانە و نیازمانن، پێکهێنەری داخوازمانن! «هەژار، چوار *نامیلکە*»› ▤ آرامگاه اولیاء

نەزیرە / nezîre/: ☜ **نەزیلە**

نەزیک / nezîk/: ☜ **نزیك**

نەزیلە / nezîle/: ناو. نەزیرە؛ چیرۆکی کورت ▤ قصه

نەزێ / nezê/: ☜ **نەزۆك**

نەژاخ / nejax/: ☜ **نەجاخ**

نەژاد١ / nejad/: ناو. ڕەسەن؛ ڕەچەڵاک؛ بنچینە ▤ نژاد

نەژاد٢: ئاوەڵناو. ژاکاو؛ سیس ▤ پژمُرده

نەژادپەرست / nejadperist/: ناو. ڕەگەزپەرست ▤ نژادپرست

نەژاڕ / nejař/: ☜ **نەجاڕ**

نەژخۆ / nej(i)xo/: ئامراز. نیشخۆ: ١. ئەدی چۆن ٢. ئەی چۆن؛ بەڵێ وایە ٣. نەخۆ؛ نەئیتر ▤ ١. چطور ٢. بله؛ البته ٣. نه دیگر

نەژد / nejd/: ناو. ١. قرچی؛ قرچاوی؛ چرچی ٢. تالان؛ پووڕ ▤ ١. چروکیدگی ٢. تاراج

نەژدڤان / nejdvan/: ناو. تالانچی؛ پووڕکەر ▤

چاولگر؛ غارتگر

نەژدە / nejde/: ☜ **نژدە**

نەژدی١ / nejdî/: ناو. ماڵی تالانی ▤ مال یغمایی

نەژدی٢: ☜ **نزیك**

نەژدینێ / nejdînê/: ئاوەڵناو. نەهێژا؛ بێ‌کەڵک ▤ بی‌ثمر؛ بی‌فایدە

نەژمایش / nejmayîş/: چاوگ. ١. خۆ جوان کردن؛ خۆ ڕازاندنەوە ٢. ڕازانەوە ▤ ١. خود را آراستن ٢. آراستن

نەژگاف / nejgav/: ☜ **نشکاف**

نەژناس / nejnas/: ☜ **نەناس**

نەژنەو / nejnew/: ناو/ ئاوەڵناو. گوێ‌کپ؛ کەڕ ▤ کر؛ ناشنوا

نەژنەوا١ / nej(i)newa/: ناو. نەژنەو؛ کەڕ؛ نەبیس؛ کەسێ کە دەنگ نابیسێ ▤ ناشنوا

نەژنەوا٢: ئاوەڵناو. ١. کەڕ؛ گوێ‌کپ؛ بە بێ هەستی بیستن ٢. گوێ‌نەگر؛ گوێ‌نەبیس؛ بێ‌گوێچکە ▤ ١. ناشنوا ٢. حرف‌نشنو

نەژنەوایی / nej(i)newayî/: ناو. ١. کەڕی ٢. *[مەجاز]* گوێ‌نەبیسی ▤ ١. ناشنوایی ٢. حرف‌نشنوی

نەژی / nejî/: ئاوەڵناو. بێ‌گیان ▤ بی‌جان

نەساخ / nesax/: ئاوەڵناو. ١. ☜ **نەخۆش** ٢. *[کینایە]* ناڕاست؛ دەغەڵ ▤ ١. ☜ **نەخۆش** ٢. حیلەگر

نەساخن / nesaxin/: ☜ **نەخۆشی**

نەساخی / nesaxî/: ☜ **نەخۆشی**

نەساز / nesaz/: ئاوەڵناو. ١. ☜ **نەخۆش** ٢. ناساز؛ ناتەبا ٣. چەق؛ لە سەودادا ڕەق ▤ ١. ☜ **نەخۆش** ٢. ناسازگار ٣. سرسخت در مُعامله

نەساغ / nesağ/: ئاوەڵناو. ١. ☜ **نەخۆش** ٢. ناڕاست؛ دەغەڵ ▤ ١. ☜ **نەخۆش** ٢. حیلەگر

نەساغی / nesağî/: ☜ **نەخۆشی**

نەساو / nesaw/: ئاوەڵناو. هەوری؛ بە هەور ▤ ابری

نەستووری / nestûrî/: ناو. لە ڕێبازەکانی ئایینی مەسیحی کە لە کلێسەی ئورتودوکس بووەتەوە و شوێنکەوتوانی لە ئێران، عێراق، سووریە و لوبنان، بەتایبەت دە نێوان ئاسوورییەکاندا دەژین ▤ نسطوری

نەستەرەن / nesteren/: ناو. شیلان؛ گولەشیلان؛ شیلانەدەشتی؛ ولەتووتی؛ دلق؛ دلقی؛ دلیق؛ دلێق؛ جلیق؛ جلێق؛ ولەتووت ▤ نسترن

نەستەعلیق / neste'lîq/: ناو. لە شێوە نووسینەکانی ئێرانی کە لە سەدەی نۆی کۆچیدا لە ئاوێتەکردنی دوو خەتی نەسخ و تەعلیق بەدیهات ▤ نستعلیق

نەستەق / nesteq/: ئاوەڵناو. بەڕاست و لە گاڵتە بەدوور و پەنداوی ‹ئامۆژیارییەکی ورد و نەستەق› ▤ جدّی و صریح

▣ **قسەی نەستەق** قسەی ورد و ڕێکوپێک ▤ سُخن نغز

نەستیل / nestîl/: ناو. زیان؛ زەرەر ▤ زیان

نەستێل / nestêl/: ئاوەڵناو. ناڵەبار؛ ناجۆر؛ بێ‌جێگە ▤ بیجا

نەستێلە / nestêle/: ئاوەڵناو. جوامێر؛ مێرخاس؛ مەردوڕەند ▤ رادمرد

نەسخ / nesx/: ناو. شێوە نووسینێکی وڵاتە ئیسلامییەکان، زۆرتر بۆ نووسینەوەی قورئان ▤ خط نسخ

نەسرەت / nesret/: ناو. ئاریکاری لە خواوە ▤ نُصرت

نەسرەوت / nesrewt/: ئاوەڵناو. بزۆز؛ بێ ئارام ‹زامی نەسرەوت› ▤ بی‌آرام

نەسرین / nesrîn/: ناو. گولەچیا؛ گولەبەرامە؛ ولەگولاوی؛ گیایەکی ڕازێنەیی پایای پیوازدارە بە گەلای درێژی خێڕ- خێڕ و گولی بۆنخۆشی زەرد یان سپی هێشوویەوە ▤ نسرین

نەسل / nesl/: ناو. ۱. پاڵوێنە؛ ڕاوەک ۲. کلافە دەزوو ۳. پشتێن؛ کەمەربەند ٤. نەسڵ؛ تۆرەمە؛ ڕەچەڵەک ☰ ۱. پالونە؛ صافی ۲. کلاف نخ ۳. کمربند ۴. نسل؛ نژاد

نەسڵ / nesł/: ☜ **نەسل ـ٤**

نەسماو / nes(i)maw/: ☜ **نەسواو ـ۲**

نەسواو / nes(i)waw/: ئاوەڵناو. ۱. کولی لە سان نەدراو ۲. نەسماو؛ کوننەکراو ☰ ۱. کُند شدەی سوهان نزده ۲. ناسُفته

نەسۆت / nesot/: ☜ **نەسۆز ـ۱**

نەسۆز / nesoz/: ئاوەڵناو. ۱. نەسۆت ۲. خاوەنبەڵێن ☰ ۱. نسوز ۲. پایبند به عهد

نەسو / nesû/: ئاوەڵناو. قەت تیژ نەبوو (تیخ) ☰ تیز ناشدنی

نەسەب / neseb/: ناو. ۱. ئامادە بۆ کار تێکردن ۲. نەغمە؛ ڕاڕەو بە ژێر زەمیندا ۳. تۆرەمە؛ ڕەچەڵەک ☰ ۱. تأثیرپذیر ۲. نقب؛ تونل زیرزمینی ۳. نسل؛ نژاد

نەسەق / neseq/: ناو. مافی کشتوکاڵ لە سەر مەزرای کەسیتر ☰ نَسَق

نەسەقزل / neseqzil/: ئاوەڵناو. بادیهەوا؛ خۆبەزلزان ☰ پُرادعا

نەسەل / nesel/: ناو. نەسل؛ پاڵوێنە؛ ڕاوەک ☰ صافی

نەسەلنایە / neselnaye/: ئاوەڵناو. پاڵێوراو؛ پالافتە ☰ تصفیه شده

نەسەلنایش / neselnay(i)ş/: چاوگ. پالاوتن و ساف کردنی تراو ☰ تصفیه کردن

نەسەلیایش / neselyayş/: چاوگ. پاڵێوران و ساف بوونی تراو ☰ تصفیه شدن

نەسەن / nesen/: ناو. تەرح و بیچم ☰ ریخت و قیافه

نەسەوە / nesewe/: ناو. ڕەگەز؛ ڕەگەما؛ بنچینە ☰ نژاد

نەسیب / nesîb/: ☜ **نسیب**

نەسیحەت / nesîĥet/: ناو. پەند؛ ئامۆژگاری ☰ اندرز

نەسیم / nesîm/: ناو. هۆنە؛ شنە ☰ نسیم

نەسیو / nesîw/: ☜ **نسیب**

نەشارەزا / neşareza/: ☜ **ناشارەزا**

نەشاسە / neşase/: ئاوەڵناو. ۱. نابەجێ؛ ناڕەوا؛ ناحەق ۲. ناقابیل؛ بێبایەخ ☰ ۱. ناروا ۲. بیارزش

نەشاو / neşaw/: ناو. ژاراو؛ پاشاو؛ پاشاراو ☰ پساب

نەشت / neşt/: ناو. نمتک؛ نز؛ زنە ☰ تراوش

نەشتەر / neşter/: ☜ **نشتەر**

☐ **نەشتەر دان/ کرن:** نەشتەر لێ دان؛ هەڵدڕین بە نەشتەر ☰ جرّاحی کردن

نەشتەرکار / neşterkar/: ☜ **نەشتەرگەر**

نەشتەرکاری / neşterkarî/: ☜ **نەشتەرگەری**

نەشتەرگەر / neşterger/: ناو. نژدار؛ نشدار؛ نشتەرکار؛ نیشدار؛ جەڕاح؛ پزیشکی پسپۆڕی نەشتەرگەری ☰ جرّاح

نەشتەرگەری / neştergerî/: ناو. نژداری؛ نشتەرکاری؛ نەشتەرکاری؛ لقێ لە زانستی پزیشکی کە دەپەرژێتە سەر بڕین و لابردنی بەشێک لە لەش (وەک: کیسەی زراو؛ ئاڵوو، ئاپاندیس و ...) یان شانەی شێرپەنجە و دانانی ئامێر و چاک کردنەوەی کەمایەسییەکانی لەش ☰ جرّاحی

نەشخۆر / neşxor/: ناو. قەسەڵی بەرماوی ماڵات ☰ پسماندەی علف در آخور

نەشر / neşr/: ناو. چاپ و پەخش؛ پیشە و کاری لە چاپ دان و بڵاو کردنەوەی کتێب و بڵاڤۆک ☰ نشر

نەشرە / neşre/: ناو. ۱. قاغەز و پارچەی باریکی ڕەنگاوڕەنگ کە بۆ جوانی بە دیوارییەوە دەخەن ۲. بڵاڤۆک؛ نووسراوەی کۆمەڵێک نووسەر کە

بلاو دەکرێتەوە ف ١. نوار رنگی دکور خانە ٢. نشریە

نەشس / neşis/: ناو. نشست؛ نەهامەتی ف بدبیاری

نەشم / neşm/: پێرۆ. ← **کەشمونەشم**

نەشمیل / neşmîl/: ئاوەڵناو. نەشمیلانە؛ نەشمیلە؛ دەلال؛ جوانی خونچیلانەی دڵڕفێن ‹دەیانکرد باوەشێنی، ئەم بەر ـ ئەو بەر/ لە بن سێبەر، کچی نەشمیلی ئەسمەر «هێمن»› ف طنّاز

نەشمیلانە / neşmîlane/: ☜ **نەشمیل**

نەشمیلە / neşmîle/: ☜ **نەشمیل**

نەشناس / neşnas/: ☜ **نەناس**

نەشود / neşud/: ئاوەڵناو. نەکراو؛ نەکردنی؛ ناکردنی ف نشدنی

نەشۆر / neşor/: ئاوەڵناو. زاوەرساو؛ زاوەرسە؛ لە زگ وەستاو ف یائسە

نەشە^{١} / neşe/: ناو. ١. کەیف؛ شادی ‹نەشەی نەماوە› ٢. سەرەتای مەست بوون ف ١. نشاط ٢. نشئە

نەشە^{٢}: ئاوەڵناو. سەرخۆش؛ کەیفساز ف سرخوش

▣ **نەشە بون**: ١. کەوتنە سەر شەوق و شادی ٢. مەست بوون ف ١. بانشاط بودن ٢. مست شدن

نەشە گرتن: کەیف ساز بوون ف سر نشاط آمدن

نەشەهرەزا / neşehreza/: ☜ **ناشارەزا**

نەشیاو / neş(i)yaw/: ناو. ناهێژا؛ ناحەز؛ ناپەسند؛ گەن؛ نابەدڵ ف نامطلوب

نەشید / neşîd/: ناو. سروود ف سرود

نەشیرین / neşîrîn/: ☜ **ناشیرین**

نەع / ne'/: ناو. نە؛ نەء ف نە

نەعتک / ne'tik/: ناو. نەهتک؛ ئەنی؛ تویڵ؛ ناوچاوان ف پیشانی

نەعرە / ne're/: ☜ **نەعرەتە**

نەعرەتە / ne'rete/: ناو. نەعرە؛ نارەتە؛ گوڕڕە؛ نەڕڕە ف نعرە

نەعل / ne'l/: ناو. ١. ناڵ ٢. سۆل؛ پێلاوی سفک کە بە سەر پێوە دەکرێ ف ١. نعل ٢. دمپایی

نەعلەت / ne'let/: ناو. نالەت؛ نەحلەت؛ لەعنەت ف لعنت

نەعنا / ne'na/: ناو. ناعنا؛ ناعنە؛ نەعنە؛ نەناباخی؛ هێزا؛ بوودینە؛ گیایەکی گەڵاوردی تامتیژی بۆنخۆشە، وشک دەکرێ و بۆ تام و بۆ لە چێشتی دەکەن ف نعناع

نەعناکێویلکە / ne'nakêwîlke/: ☜ **نەعناکێویلە**

نەعناکێویلە / ne'nakêwîle/: ناو. نەعناکێویلکە؛ نەعنەکێویلە؛ جاترە؛ پوونگەکێویلە؛ پوونگەڕێوی؛ تهتاوک؛ تهتاقک؛ تەهتاقک؛ تەتاقک؛ ڕوەکێکی کێوی و خۆڕسکە، گەڵاکانی بۆنی نەعنا ئەدەن ف نعناع کوهی

نەعنە / ne'ne/: ☜ **نەعنا**

نەعنەکێویلە / ne'nekêwîle/: ☜ **نەعناکێویلە**

نەعوزوبیللا / ne'ûzubîlla/: سارستە. پەنا بە خوا ف نعوذباالله

نەغد^{١} / neğd/: ناو. نەخت؛ پوول؛ پارەی لە بەردەست بۆ خەرج کردن ف نقد؛ مُقابل جنس

نەغد^{٢}: ئاوەڵناو. نەخت؛ وشک؛ ئامادەی دانوسان؛ پێچەوانەی قەرز ‹پارەی نەغد› ف نقد؛ مُقابل قرض

نەغد^{٣}: ئاوەڵکار. نەخت: ١. دەسبەنەخت؛ بە شێوەی ئامادەی دان و وەرگرتن ‹پارەکەی نەغد دەدەم› ٢. بە شێوەی دەسبەجێ و بێ قەرزوقۆڵە ‹نەغد مامەڵە دەکەم› ٣. پوولی؛ دراوی؛ بە پارەی باوی وڵات ‹چەک دەدەی یا نەغد دەیسێنی؟› ف ١تا٣. نقدی

نەغدبەنەغد / neğdbeneğd/: ئاوەڵکار. دەسبەدەس؛ دەستبەدەست ف نقداً

نەغدوپوخت / neğd û puxt/: ☜ **نەختوپوخت**

نەغدی / neğdî/: ئاوەڵناو. دەستی؛ نەختی ف نقدی

نەغدینە / neğdîne/: ☜ **نەختینە**

نەغم / /neğm/: ناو. ١. ☜ **نەغمە** ٢. کاری قۆچ وەشاندنی کەڵ لە بەر خۆوە ≡ ١. ☜ **نەغمە** ٢. عمل حمله بردن خودبخودی قوچ

نەغمە / /neğme/: ناو. نەغم: ١. هەوای گۆرانی ‹نیونیگای خەندەی ئەستێرەی ئەمەل/ نەغمەی گفتوگۆی وەک جریوەی مەل «گۆران»› ٢. ڕەهەند؛ ڕێگە بەژێر زەویدا ‹لە ژوورەکەیانەوە نەغمەیەکیان لێ داوە و هەلاتوون!› ٣. کاری سەر وەشاندنی بەران ‹بەرانەکە نەغمەیەکی لێ دام، خەریک بوو ملم بشکێ!› ≡ ١. نغمه؛ آواز ٢. نقب؛ راه زیرزمینی ٣. عمل کله زدن قوچ

نەف / /nef/: ☜ **نەفع**

نەفاچڵ / /nefaçił/: ئاوەڵناو. نەگونجاو؛ ئاکارناشیرین ≡ بدکردار

نەفام / /nefam/: ئاوەڵناو. نافام؛ بێئاوەز ≡ نفهم

نەفامی / /nefamî/: ناو. نافامی؛ بێئاوەزی ≡ نفهمی

نەفت / /neft/: ☜ **نەوت**

نەفتالین / /neftalîn/: ناو. بلۆرێکی سپی بۆن‌تیژە لە بەرێکەوە گازی ژەهراوی لێدەبێتەوە و دژی مێروو بەتایبەت مۆردە و لە پیشەسازیشدا بە کار دێ ≡ نفتالین

نەفتاوی / /neftawî/: ☜ **نەوتاوی**

نەفتخانە / /neftxane/: ☜ **نەوتخانە**

نەفتفرۆش / /neftf(i)roş/: ☜ **نەوتی١-٢**

نەفداندن / /nefdandin/: چاوگ. ڕزگار کردن ≡ نجات دادن

نەفدین / /nefdîn/: چاوگ. ڕزگار بوون ≡ نجات یافتن

نەفر / /nefr/: ناو. ١. شاخی مالات ٢. هەرچی وەک شاخ قیت بێت ≡ ١. شاخ حیوانات ٢. هر چیز برجسته مانند شاخ

نەفرە١ / /nefre/: ☜ **نفرین**

نەفرە٢: ☜ **نەفری**

نەفری / /nefrî/: ئاوەڵناو. نەفرە؛ دەرکراو ≡ راندەشده

نەفرین / /nefrîn/: ☜ **نفرین**

نەفس / /nefs/: ناو. ١. گیاندار؛ گیانلەبەر ٢. نەوس؛ دڵ و دەروون ‹نەفسم بۆ گۆشت دەچێ› ≡ ١. جاندار ٢. نفس

نەفس‌پیس / /nefspîs/: ئاوەڵناو. بەرچاوتەنگ؛ چاوچنۆک ≡ حسود

نەفس‌پێت / /nefspêt/: ئاوەڵناو. ١. هێمن؛ بەبڕست؛ بین‌فرەه ٢. زاڵ بە سەر ئارەزوودا ≡ ١. شکیبا ٢. مُسلّط بر نفس

نەفسکوێر / /nefsk(i)wêr/: ئاوەڵناو. زاڵ بە سەر نەفسدا بەتایبەت لە بواری خواردندا ≡ مُسلّط بر خود (در خورد و خوراک)

نەفس‌نزم / /nefsnizm/: ئاوەڵناو. خوێڕی؛ بە کەسایەتی سووک و نزم ≡ بی‌شخصیت

نەفسەک / /nefsek/: ئاوەڵناو. نەوسن؛ چڵێس ≡ شکم‌پرست

نەفع / /nef'/: ناو. نەف؛ قازانج؛ فێدە؛ بەهرە ‹کە نەفعێکت نەبوو بۆ دین و دەوڵەت/ بە من چی نەقشبەندی یا نە مانی؟ «حاجی قادر»› ≡ نفع

نەفورات / /nefûrat/: ☜ **نفورات**

نەفەر / /nefer/: ناو. ١. تاکەکەس ٢. یەکەی ژماردن ≡ ١و٢. نفر

نەفەرات / /neferat/: ناو. کەسان؛ چەند کەس ≡ نفرات

نەفەرما / /neferma/: ناو. جگە لە هێزی چەکدار؛ مرۆی دوور لە سەربازی بەڵام چەک بەدەس ≡ بسیجی

نەفەس / /nefes/: ناو. نەفەسە؛ هەناسە؛ بایەک کە لە ناو دەم و سیپەلاکدا دێ و دەچێ ‹تەن مەعسیەتبار، دەروون پڕ جە دەرد/ دیدە تەڕ، لەب

وشک، دڵ گەرم، نەفەس سەردا «مەولەوی» ☰ نفس؛ دم

▣ **نەفەس دان:** نەفەس کێشان: ١. هەناسە دان ٢. *[کینایە]* زیندوو بوون ☰ ١. نفس کشیدن ٢. زنده بودن

نەفەس دەرنەهاتن: ☜ **نەفەس نەدان**

نەفەس نەدان: *[کینایە]* نەفەس دەرنەهاتن؛ قسە نەکردن؛ هیچ نەگوتن ☰ لام تا کام حرف نزدن

نەفەس‌پیس /nefespîs/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* چاوپیس؛ شووم ☰ شوم

نەفەس‌درێژ /nefesdirêj/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* بەپشوو؛ لەسەرخۆ ☰ آرام؛ شکیبا

نەفەسە /nefese/: ☜ **نەفەس**

نەفەق /nefeq/: ناو. تونێل ☰ تونل

نەفەقە /nefeqe/: ناو. ١. خەرجی؛ بژیو؛ خەرجی ڕۆژانە ٢. بژیوی پێویست بۆ ژیانی ژن و منداڵ ☰ ١. هزینەی زندگی ٢. نفقه؛ هزینەی افراد خانواده

نەفەل /nefel/: ناو. ١. گیایەکی بۆنخۆشە ٢. لەوەڕی تەڕ؛ سێوەڕە ☰ ١. گیاهی خوشبو ٢. علف سبز

نەڤا /neva/: ناو. هەوای گۆرانی؛ ڕەوتی ستران ‹نەڤایا موتریب و چەنگێ، فەغان ئاڤێتە خەرچەنگێ/ وەرە ساقی حەتا کەنگێ، نەشۆیین دل ژ ڤێ ژەنگێ؟ «مەلای جزیری»› ☰ نوا

نەڤازە /nevaze/: ئاوەڵکار. زیاد لە پێویست ☰ بیش از حدّ لازم

نەڤاندن /nevandin/: چاوگ. بژارتن؛ بژاردن ☰ شُمُردن

نەڤرۆز /nevroz/: ☜ **نەورۆز**

نەڤس /nevs/: ناو. زڕ: ١. زڕکوڕ ٢. زڕکچ ☰ ١. ناپسری ٢. نادختری

نەڤسی /nevsî/: ناو. زڕکوڕ ☰ ناپسری

نەڤش /nevş/: ناو. ١. بنەوشە؛ گوڵ وەنەوشە ٢. مۆر؛ ڕەنگی بنەوش ☰ ١. بنفشه ٢. رنگ بنفش

نەڤی١ /nevî/: ناو. نەوە؛ فرزەندی فرزەند ☰ نوه

نەڤی٢: ☜ **نەوی**

نەڤیان /nevyan/: چاوگ. ناخۆش ویستن؛ خۆش گەرەک نەبوون ☰ دوست نداشتن

نەڤیچرک /nevîçirk/: ☜ **نەڤیچی**

نەڤیچڕ /nevîçiř/: ☜ **نەڤیچی ـ١**

نەڤیچی /nevîçî/: ناو. نەڤیچرک: ١. نەڤیچڕ؛ نەتیجە؛ منداڵی نەوە ٢. نەبیرە؛ نەوەی نەوە ☰ ١. نتیجه؛ فرزند نوه ٢. نبیره؛ نوەی نوه

ـ نەڤیس /nevîs/: پاشەوشە. ـــ نووسی؛ ـ نووس؛ کاری نووسین ☰ ـ نویس

نەڤیساندن /nevîsandin/: چاوگ. نڤیساندن؛ نووسین ☰ نوشتن

نەڤینا /nevîna/: ئاوەڵناو. وازوازی؛ بە خۆ نەوەستاو ☰ بی‌اراده

نەق١ /neq/: ناو. چۆنیەتی پەڕینی پەلکی چاو ☰ پرش پلک چشم

نەق٢: ئاوەڵناو. بژاردە؛ هەڵبژاردە ☰ مُنتخب

نەق٣: دەنگەناو. نق؛ خوست ☰ جیک؛ کمترین صدا

نەقار /neqar/: ناو. بەردتاش ☰ سنگتراش

نەقارە /neqare/: ناو. نقارە؛ سازێکی زەربی بە دوو دەهۆڵی گەورە و پچووکەوە کە بە یەک کەس دەژەنرێ ‹گرمەی نەقارە و لرفەی شەروالان/ زڕەی پامووره و زرنگەی خرخالان «مەولەوی»› ☰ نقّاره

نەقارەخانە /neqarexane/: ناو. جێگەی دۆڵ و نەقارە لێدان ☰ نقارەخانه

نەقازە /neqaze/: ناو. بەڵا؛ چۆرتم ☰ بلا

نەقاڵ /neqał/: ئاوەڵناو. نەقاڵ؛ قسەخۆش ☰ خوش‌گفتار

نەقام /neqam/: ناو. ١. قام؛ مقام؛ نقام؛ گۆرانی ٢. هەوای گۆرانی ☰ ١. ترانه ٢. آهنگ

نەقان / neqan/: چاوگ. ١. بژاردن؛ هەڵبژاردن ٢. نقان؛ نقاندن؛ زۆر بۆ خۆ هێنان ■ ١. انتخاب کردن ٢. زخیدن؛ زور زدن

نەقاندن / neqandin/: چاوگ. نقاندن: ١. بژارتن ٢. نقە کردن ■ ١. انتخاب کردن ٢. زخیدن؛ زور زدن

نەقاندنی / neqand(i)nî/: ئاوەڵناو. بژاردە؛ هەڵبژاردە ■ گُزیدە؛ مُنتخب

نەقاندی / neqandî/: ئاوەڵناو. بژاردە؛ هەڵبژاردە ■ مُنتخب

نەقتاندن / neqtandin/: چاوگ. ئارەقە کردن؛ خوە دان ■ عرِق کردن

نەقر / neqr/: ئاوەڵناو. ١. قووڵ؛ کوورِ؛ قوویل (چاڵ) ٢. قووڵ و هەراو (دەفر) ■ ١. عمیق (چاه) ٢. گود و گشاد (ظرف)

نەقرا / neqra/: ناو. دەهۆڵ؛ دەوڵ؛ دۆڵ ■ دُهُل

نەقرنەپر / neqiřnepiř/: ئاوەڵناو. بژی(و)مەمر؛ نەمرنەژی؛ باری ژیانی زۆر ساکار و هەژارانە ‹ژیانی نەقرنەپر› ■ بخور و نمیر

نەقش / neqş/: ☚ **نەخش**

نەقشاندن / neqşandin/: ☚ **نەخشاندن**

نەقشبەند / neqşbend/: ☚ **نەخشبەند**

نەقشبەندی / neqşbendî/: ☚ **نەخشبەندی**

نەقشبەندییە / neqşben(i)dîye/: ☚ **نەخشبەندیە**

نەقشدار / neqşdar/: ☚ **نەخشدار**

نەقشونیگار / neqş û nîgar/: ☚ **نەخشونیگار**

نەقشە / neqşe/: ☚ **نەخشە**

نەققاش / neqqaş/: ناو. نەقاش: ١. نیگارڤان؛ شێوەکار؛ وێنەکێش؛ وێنەکر؛ شێوەکێش؛ نیگارکێش؛ کێشانکار؛ ڕەسمچی ٢. ڕەنگکار؛ بۆیەچی؛ ئەو کەسە دەر و دیواری ماڵ ڕەنگ دەکا ٣. کەسێ کە ڕووبەری ماشین، پاش سافکاری ڕەنگ دەکا ■ ١تا٣. نقّاش

نەققاشی / neqqaşî/: ناو. نەقاشی: ١. شێوە؛ نیگار؛ وێنە؛ هەرچی بە دەست کێشراوە ٢. نیگارکێشی؛ نگارین؛ شێوەکاری؛ وێنەسازی؛ هونەری نواندن و هێنانە بەر چاوی شتێک لە سەر پەڕەیەک بە قەڵەم و ڕەنگ ٣. ڕەنگکاری؛ کاری داپۆشانی ڕووبەرێک بە توێژی ڕەنگ ■ ١تا٣. نقّاشی

نەققاڵ / neqqał/: ☚ **نەقاڵ**

نەققە / neqqe/: ☚ **نقە**

نەقل / neql/: ناو. بەرۆشی مەزن؛ مەنجەڵی گەورە ■ دیگ بزرگ

نەقلەک / neqlek/: ئاوەڵکار. کەڕەتێ؛ دەحفەیەک؛ جارێک لە جاران ■ یک بار

نەقڵ / neqł/: ناو. ١. کاری گوێزانەوە ٢. بەسەرهات؛ سەرگوروشتە ‹نەقڵی خۆمت بۆ بڵێم› ٣. چیرۆک؛ نەزیرە؛ نەزیلە؛ حەکایەت ‹یەقین بیستووتە و دڵت نائێشێ/ نەقڵی قشقەڕە و پشتی گامێشێ «حەقیقی»› ■ ١. انتقال ٢. سرگذشتە ٣. داستان کوتاه

نەقور / nequr/: ☚ **نکل**

نەقوس / nequs/: ☚ **نوقورچك**

نەقوستان / nequstan/: ☚ **نوقسان**

نەقوسکی / nequskî/: ☚ **نوقورچك**

نەقوسکێ / nequskê/: ناو. کورینگان؛ نقورچک؛ کوڕنیشک؛ قورنج ■ نیشگون

نەقە / neqe/: ☚ **نقە**^{1}

نەقەب / neqeb/: ناو. ١. شیوەڵە؛ دەڕەی تەنگەبەر ٢. نەغمە؛ ڕێگە بە ژێر زەویدا ■ ١. درّەی تنگ ٢. نقب؛ راه زیرزمینی

نەقەنۆ / neqeno/: ئاوەڵناو. بێفەڕ؛ بەدفەڕ؛ شەڕانی ■ ستیزەجو

نەقی / neqî/: ناو. نەقینە؛ ناهەقی؛ زوڵم؛ دەسدرێژی ■ ظلم؛ تعدی

نەقیان / neqyan/: ☜ **نەقین**

نـەقیزە / neqîze/: نـاو. ١. داریّ کــە نــووکێکی ئاسـنی تیـژی دە سـەرگیراوە گـا و کـەری پـێ لێدەخوڕن ٢. هەر جۆرە شتی تیژ و نووسکن کە بۆ ئەو کارە بشێ ‹زانا وە ئیشـارە، نـەزان وە نـەقیزە «قسەی نەستەق»› ☰ ١. غاوشنگ ٢. سیخونک

⊡ **نەقیزە دان**: تێوەژاندن؛ تێوەژەنـدن ١. نـەقیزە لە حـەیوان دان بـۆ ئـاژۆتن ٢. *[کینایە]* بـە زۆر کاریّ پێ کردن ‹هەر بە نەقیزە دان ئەیخوێنـد و دلّی بە لای دەرسەکەیەوە نەبوو!› ☰ ١. سیخونک زدن ٢. بە زور بە کاری وادشتن

نەقین / neqîn/: چاوگ. نەقیان؛ فڕینی چاو؛ چـاو فڕیان؛ پەڕینی پێلووی چاو ☰ پریدن پلک چشم

نەقینە / neqîne/: ☜ **نەقی**

نەقیە / neqye/: ناو. نەقی؛ ناهەقی ☰ ظلم

نەک^{1} / nek/: ئامراز. نەکوو؛ نەکوونیّ؛ نـەوەکوونیّ؛ نەگ؛ نە تەنیا؛ نە هـەر ‹نـەک گولـێک و سـیان و چوار/ چەن لە دیدا هەبیّ نـازدار! «گـۆران»› ☰ نـە فقط

نـەک^{2}: نـزا. نـەکوو؛ نـەکا؛ نـەگ؛ مـەبادا؛ نـەبادا ‹چاوەکەم ئەمڕۆ لە گولشەن گولّ بە عیشـوە خـوەی نواند/ نەک نمەک‌گیر بم، بە گیانی تۆ قەسـەم هـیچ نەمدواند «حەریق»› ☰ مبادا

نەکا / neka/: نـزا. نەک؛ نەکا؛ نەوەک ‹مـەچۆ لێـو کەلکەکە نەکا داکەوی› ☰ نکند؛ مبادا

نـەکالّ / nekał/: ئاوەلـناو. نەکـەر؛ شـێونەبڕاو ☰ شخم‌نزدە

نەکاو / nekaw/: ☜ **ناکاو**

نەکای^{1} / nekay/: ☜ **نوها**

نەکای^{2}: ئاوەلکار. تا ئێستەش ☰ هنوز هم

نەکرانـدن / nekrandin/: چـاوگ. خوێنـــدنی باڵندەی شەوگەڕ ☰ خواندن پرندەی شبگرد

نـەکراو / nekiraw/: ئاوەلـناو. نـەکردە؛ نـەکردوو؛ نەکریاگ؛ ئەنجام‌نەدراو؛ پێچەوانەی کراو ‹مـاچی نەکراو و زەنگی زڕاو! «مەسەل»› ☰ ناکردە؛ نکردە

نەکردنی / nekird(i)nî/: ئاوەلـناو. نەکراو؛ نـەبووگ ☰ ناشُدنی

نەکردوو / nekirdû/: ☜ **نەکراو**

نەکردە / nekirde/: ☜ **نەکراو**

نەکریاگ / nekiryag/: ☜ **نەکراو**

نەکس / neks/: ناو. ١. نەخۆشی سەرما بـوون کـە سیپەلاک دێشیّ ٢. شەگگە؛ باری مـیری قـاپ؛ تەنیشتی قوولـی مـیچ ☰ ١. بیمـاری ذات‌الریـە ٢. طرف گود شتالنگ

نەکسۆ / nekso/: نـاو. نەخۆشـی سـەرما بـوون ☰ سرماخوردگی

نەکقارسا / nekqarsa/: ☜ **نەکقیچ**

نەکقارسە / nekqarse/: ☜ **نەکقیچ**

نەکقووچکن / nekqûçkin/: ☜ **نەکقیچ**

نـەکقیچ / nekqîç/: ئاوەلـناو. نـــەکقـــووچکن؛ نـەکقـیچن؛ نەکقارسـا؛ نەکقارسـە؛ ددان‌گـڕ و دەرپـــەڕیوی ددان لـــە بـــەر چـــاوان دیـــار ☰ دندان‌برجستە

نەکقیچن / nekqîçin/: ☜ **نەکقیچ**

نەکلمانـدن / nekilmandin/: چـاوگ. بەسـتن؛ داخسـتن؛ پێوەدان ☰ بستن

نـەکلۆک / nek(i)łok/: ئاوەلـناو. ناکلـۆک؛ نـەکولّ؛ نەکولۆک: ١. بیژۆک؛ بەبیّ خێرایی پێویست بـۆ کـولان ٢. *[مـەجاز]* ناسـازگار و سـارد و سـڕ ‹بـۆ ئەوەندە نەکلۆک و ناتەبان؟› ☰ ١. دیرپز ٢. ناسـازگار و دیرجوش

نەکنەکیل / neknekîl/: ☜ **نکل‌ونکین**

نەکوتە / nekute/: ☜ **نەگوتە**

نەکوچ / nekuç/: دەنگـەناو. قرووسکە؛ ناڵەی سەگ ☰ زوزەی سگ

نەکوچانـدان / nekuçandin/: چـاوگ. قرووسـکە

کردن؛ نالاندنی سەگ ف زوزە کردن سگ

نەکوڵ / nekuł/: ☜ **نەکلۆك**

نەکوڵاو / nekuław/: ئاوەڵناو. کاڵ؛ خاو ف ناپُختە

نەکوڵاوی / nekuławî/: ناو. خاوی ف ناپُختگی

نەکوڵۆک / nekułok/: ☜ **نەکلۆك**

نەکوو / nekû/: ☜ **نەك**

نەکوونێ / nekûně/: ☜ **نەك١**

نەکەر / neker/: ☜ **نەکاڵ**

نەکەرۆز / nekeroz/: ئاوەڵناو. زۆر سارد ف بسیار سرد

نەکەس / nekes/: ئاوەڵناو. ١. نارەسەن؛ نانەجیب ٢. ڕژد و چرووک ٣. ☜ **ناکەس** ف ١. بداصل ٢. خسیس ٣. ☜ **ناکەس**

نەکەونەداژگیر / neke w nedajgîr/: ناو. ئامرازێکی دەخڵ بێژانە لە کەو تەنگ‌تر لە داژگیر هەراوتر ف نوعی غربال سوراخ‌گشاد

نەکەه / nekeh/: ☜ **نیکاح**

نەکی / nekî/: نزا. نەبادا؛ مەبادا؛ نەک ف مبادا

نەکێڵ / nekěł/: ئاوەڵناو. تایبەتمەندی زەوینێ کە بۆ کێڵان نابێ ف غیرقابل کشت

نەکێڵدراو / nekěłd(i)raw/: ☜ **نەئاژۆتی**

نەکێڵراو / nekěłraw/: ئاوەڵناو. مەکاڵ؛ مەکار؛ بەیار ف بایر

نەگ١ / neg/: ناو. نەق؛ ڕەوتی پەڕینی پێڵووی چاو ف پرش پلک چشم

نەگ٢: ☜ **نەك**

نەگاندن / negandin/: چاوگ. نەقاندن؛ فڕینی چاو؛ پەڕینی پێڵووی چاو ف پریدن پلک چشم

نەگبەت١ / negbet/: ناو. نەدامەت؛ بەلا؛ چۆرتم ‹چارەڕەشی و نەگبەت لەو دیمەنە دەباری «هێمن»› ف مُصیبت

نەگبەت٢: ئاوەڵناو. نەدامەت؛ بەدبەخت؛ چارەڕەش ‹شەیتانە کوێرە نەگبەتەکەیش خۆ بە بێوچان/ چیم بۆ خەرابە، ئەومە ئەکات هەر بە ڕیشەوە! «شاهۆ بیارەیی»› ف سیەروز

نەگبەتی / negbetî/: ناو. بەدبەختی ‹کەسێ نەگبەتی بێتە سەر شانی/ پەڵۆڵە بخوا دەشکێ ددانی! «مەلا غەفوور»› ف سیەروزی

نەگریا / negirya/: ئاوەڵناو. نەکوڵاو؛ کاڵ؛ نەپوختە ف ناپختە؛ خام

نەگریس / negrîs/: ئاوەڵناو. لاسار؛ سەرشەق؛ گوێنەبیس و بەدفەڕ ‹ژن لە لای مێردی خۆشەویس ئەکەم/ یا بە نووشتەی ڕەش نەگریسی ئەکەم «قانع»›. هەروەها: **نەگریسی** ف لجباز و بدرفتار

نەگوتە١ / negute/: ئاوەڵناو. نەکوتە؛ نەگوتراو؛ نەوێژیاگ؛ نەگۆتی ‹حیکایەتی نەگوتە› ف ناگفتە

نەگوتە٢: ئاوەڵکار. نەکوتە؛ نەگوتراو؛ نەوێژیاگ؛ نەگۆتی؛ بەبێ گوتن ‹نەگوتە لێم تێگەیشت!› ف ناگفتە

نەگونجاو / neguncaw/: ئاوەڵناو. نابەجێ؛ ناهەنجار ف ناهنجار

نەگونجاوی / neguncawî/: ناو. بارچەوتی؛ ناڕاستی ف کجروی

نەگوهێڕ / neguhêř/: ☜ **نەگۆڕ**

نەگۆتی / negotî/: ☜ **نەگوتە**

نەگۆڕ / negoř/: ئاوەڵناو. نەگوهێڕ؛ بێ‌گۆڕان ‹بنەمای نەگۆڕ؛ یاسای نەگۆڕ› ف تغییرناپذیر

نەگۆمە / negome/: ئاوەڵناو. ١. نەبەگە؛ خۆنەگرتوو ‹دوای ئەو شەپلەی لێی دا، ئێستا دەست و قاچی نەگۆمەیە› ٢. *[مەجاز]* سست و سەپۆل ف ١. سست و کم‌حرکت ٢. دست‌وپاچلفتی

نەگە / nege/: ناو. بوختان؛ هەڵبەست؛ تۆمەت ف بُهتان

نەگەنمنەجۆ / ne genim ne co/: ناو. دەغڵێکە، بە ڕەنگ گەنم و بە بیچم جۆیە و دەکرێتە نان ف از

غلات

نەگـەویس / negewîs/: ئاوەڵـناو. نەنگەویـسـت؛ نـەویس؛ نەویـسـت؛ خـوێن‌تـاڵ لـە بـەر چـاوی هەمووانەوە ☰ منفور

نەگـەیشـتو / negeyiştû/: ئاوەڵـناو. نەگـەیو؛ نەڕەسیو؛ کاڵ ☰ کال؛ نارسیده

نەگەیو / negeyiw/: ☜ **نەگەیشتو**

نەگها / neg(i)ha/: ☜ **نەگهیشتی**

نەگهیشـتی / neg(i)hîştî/: ئاوەڵـناو. نـەگها: ١. نەگەیشتوو؛ کاڵ ٢. نابالغ؛ شـەیتانی نـەبووگ ☰ ١. کال ٢. نابالغ

نـەگیراو / negîraw/: ئاوەڵـناو. نـەگیریاگ: ١. وەرنەگیراو ٢. دەستەمۆ نەکراو؛ بـەر بـار و زیـن نـەخراو (یەکـسـمی تـۆڕی) ☰ ١. گرفتـەنشـده ٢. رام‌نشده

نەگیریاگ / negîryag/: ☜ **نەگیراو**

نەلامەت / nelamet/: ئاوەڵناو. بێ‌فەڕ؛ نەحلـەتی ☰ لعنتی

نەلەڤهاتی / nelevhatî/: ئاوەڵناو. ١. پێک‌نـەهاتوو ٢. نەشیاو بـۆ یـەکتر ☰ ١. بـە توافـق نرسـیده ٢. نامُناسب برای هم

نەلێ / nelê/: ئاوەڵناو. ڕەگەڵ نەخراو؛ وەرنـەگیراو لە کۆمەڵی زەماوەن و کێبەرکێدا ☰ قبـول نشـده در گروه

نەلێیە / nelêye/: ئاوەڵـناو. بە هیچ حەساو نـەکراو ☰ بی‌اعتبار

نەڵاتە / neɫate/: ☜ **نەڕە**

نەم / nem/: ناو. شە؛ شێ؛ نم ☰ نم

نـەماج / nemac/: نـاو. ١. ☜ **نـویژ** ٢. ☜ **نەماجی**

نـەماجی / nemacî/: نـاو. نـەماج؛ نـەماژی؛ بەرەبەیان؛ کاتی نـوێژی بـەیانی ☰ صبح؛ پگـاه؛ هنگام نماز صبح

نەمازە / nemaze/: ☜ **نەخوازە**

نەماژ / nemaj/: ناو. ١. ☜ **نـویژ** ٢. بەرەبـەیانی ☰ ١. ☜ **نویژ** ٢. بامدادان

نەماژی / nemajî/: ☜ **نەماجی**

نەمام^{1} / nemam/: ناو. ١. چلە ڕیشەی یەکساڵەی دار ‹زۆری نەماوە بێتە بەر نەمامی هـەوڵ و خـەباتم/ لـە داگیرکـەر پـاک بێتـەوە خـاکی پـیرۆزی وڵاتم «هێمن»› ٢. نۆنەمام؛ نەونەمام؛ منداڵی شەش تـا دوازدە ساڵان ‹نەمام بـووم زریـان نەیچەماندمـەوە/ خوایە بە پـیری نەچەمێمـەوە! «پەشـێو»› ٣. قاڵـی لاکێش ٤. شۆڤار؛ دووزمان ☰ ١. نهـال ٢. نونهـال ٣. نوعی قالی مرغوب ۴. جاسوس

⊡ **نەمام کردن:** *[کنایە]* کەسـێ دە نـاو لای دیـوار خسـتن و کوشتنی ‹خان کاورایەکی نەمام کـرد› ☰ لای دیوار گذاشتن محکوم

نەمانـدن / nemandin/: چاوگ. خووسـاندن؛ بـە تەوش نەرم کردن ☰ خیساندن

نەمدان / nemdan/: ناو. دەفـرێ کـە شـتی تێـدا دەخووسـێنن ☰ ظرفـی کـە چیـزی را در آن می‌خیسانند

نەمر / nemir/: ئاوەڵـناو. ١. هەتاهـەتایی؛ دوور لـە مردن ‹بەو خودایە کە نەمرە ...› ٢. خاوەنی ژیـان و کاری شایانی وا کـە دوای مـردنیش لـە بـیر و دڵدا ماوەتەوە ‹شێخ مەحموودی نەمر› ☰ ١. جاوید ٢. زندەیاد

⊡ **بە نەمر دان:** قەرز دانی مریشـک و ئـاژەڵ بـە مـەرجێ بـە زینـدوویی پـێ بدرێتـەوە ‹ئـەو مانگایەت بە نەمر دەدەمێ› ☰ قرض دادن حیوان به شرطی که زنده برگردانند

نـەمر / nemr/: ئاوەڵـناو. ١. ☜ نـەرم^{1} ٢. پشـوو لەسەرخۆ؛ هێدی ☰ ١. ☜ **نەرم**^{1} ٢. آرام

نەمرج / nemirç/: ئاوەڵناو. مڕومۆچ؛ نێوچاوان گـرژ؛ ناوچاوتاڵ؛ ڕووناخۆش ☰ اخمو

نەمرنەژی / nemirnejî/: ☜ **نەمرونەژی**

نەمر . نەمر / nemr nemr/: ئاوەڵکار. نەرمە ـ نەرمە؛ هێدیکا ـ هێدیکا ■ آرام ـ آرام

نەمرونەژی¹ / nemir û nejî/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* مەمرە و مەژی؛ نەمرنەژی؛ خراپ و نالەبار ‹ژیانی نەمرونەژی› ■ بخور و نمیر

نەمرونەژی²: ئاوەڵکار. نەمرنەژی؛ بە نەخۆشی و لە نێوان مان و ژیاندا ‹نەمرونەژی دەیگوزەرێنێ› ■ با حال وخیم

نەمرۆ / nem(i)ro/: ☜ **ناپیاو**

نەمرۆڤ / nem(i)rov/: ☜ **ناپیاو**

نەمرەیی / nemreyî/: ناو. ١. سروە؛ شنەبا؛ نەرمەبا؛ کزەبا ٢. نەرمایی؛ دژی ڕەقی ■ ١. نسیم ٢. نرمی

نەمری / nemirî/: ناو. هەربوونی ■ جاودانگی

نەملچ / nemiłç/: ئاوەڵناو. تەواو بێدەنگ و بێهەست ■ ساکت و بی‌صدا

نەموچ / nemuç/: ☜ **نموونە**

نەموش / nemuş/: ☜ **نموونە**

نەمووش / nemûş/: ناو. نموونە؛ نمانا ■ نمونە

نەمە / neme/: ☜ **نەوی**

نەمەرد / nemerd/: ئاوەڵناو. ١. ☜ **ناپیاو** ٢. *[مەجاز]* ترسەنۆک ■ ١. ☜ **ناپیاو** ٢. بُزدل

نەمەس / nemes/: ناو. کرێژی سەر ■ شورەی سر

نەمەک / nemek/: ناو. نامە؛ ١. قاغەزی نووسراو کە ڕەوانە دەکرێ ٢. ☜ **خوێ ـ١** ■ ١. نامە ٢. ☜ **خوێ ـ١**

نەمیانەوە / nemyanewe/: چاوگ. داهاتنەوە؛ چەمینەوە؛ کۆمەو بوون ■ خم شدن

نەمێر / nemêr/: ئاوەڵناو. ١. ☜ **ناپیاو** ٢. نەپیاو؛ تایبەتمەندی پیاوێ توانای سەرجێیی کردنی نییە ■ ١. ☜ **ناپیاو** ٢. ویژگی مردی کە نیروی جماع ندارد

نەن / nen/: ☜ **نەنك**

نەناباخی / nenabaxî/: ☜ **نەعنا**

نەناس¹ / nenas/: ئاوەڵناو. نەشناس؛ نەژناس؛ نەنیاس؛ لاوەکی؛ بێگانە ‹دارا و نەدار، بلند و نزمان/ زانا و نەزان، نەناس و خزمان «هەژار، *مەم و زین*»› ■ ناشناس

▣ **نەدیگ و نەناس**: ☜ **نەدیگ**

. نەناس²: پاشەوشە. ـ نەشناس؛ ـ نەژناس؛ نەزان ‹خوانەناس؛ حەقنەناس؛ ئەمەکنەناس› ■ ـ نشَناس

نەناسراو / nenasraw/: ئاوەڵناو. غەریبە؛ نەناس؛ نەناسیاو؛ بیانی ■ غریبە؛ ناشناس

نەناسیاو / nenasyaw/: ☜ **نەناسراو**

نەنک / nen(i)k/: ناو. نەن؛ نەنە؛ نەنێ؛ نینی؛ نێکێ؛ دایەگەورە؛ دایەخانم؛ دایکی دایک و باب ‹نەنکم زۆر پیرە› ■ مادربزرگ

نەنگ / neng/: ناو. عەیب؛ شوورەیی ‹ئێوە ئەو عەرشەی بە خوێن گوڵڕەنگە/ سەجدەی بۆ دەبەن هیچ نالێن نەنگە «پیرەمێرد»› ■ ننگ؛ عار

نەنگواز / nengwaz/: ئاوەڵناو. دژوار؛ چەتوون؛ سەخت ‹شەوێکی نەنگواز بوو بۆم› ■ دشوار؛ سخت

نەنگەویست / nengewîst/: ☜ **نەگەویس**

نەنگین / nengîn/: ئاوەڵناو. ئابڕووبەر؛ ئابڕووبەرە؛ هۆی شەرمەزاری، سەرشۆڕی و بێئابڕوویی ‹کردەوەی نەنگین› ■ ننگین

نەنۆ / neno/: ناو. بێچووە مەیموون ■ بچە میمون

نەنووک / nenûk/: ☜ **نینۆك**

نەنووکبڕ / nenûkbiř/: ☜ **نینۆکبڕ**

نەنووکگر / nenûkgir/: ☜ **نینۆکبڕ**

نەنووکهیشک / nenûkhîşk/: ناو. *[کینایە]* ڕژد؛ ڕەزیل؛ چرووک؛ چکوود؛ چکووس ■ خسیس

نەنە / nene/: ☜ **نەنك**

نەنیاس / nen(i)yas/: ☜ **نەناس**

نەنێ / nenê/: ناو. ١. ☜ **نەنك** ٢. وشەی بانگ

کردنی نەنک ☰ ١. ☜ **نەنك** ٢. کلمەی صدا زدن مادر بزرگ

نەنێر نەمێ / ne nêr ne mê/: ☜ **نێرەمۆك**٢

نەنێر نەمێو / ne nêr ne mêw/: ☜ **نێرەمۆك**٢

نەو١ / new/: ناو. نا؛ نەئا؛ نەخێر ☰ نە؛ نەخیر

نەو٢: ☜ **نوێ**

نەو٣: ئاوەڵکار. نا؛ نەئا؛ نەخێر ☰ نە؛ نەخیر

نەو٤**ـ**: پێشوشە. نۆـ: ١. بە نـۆ دانـە/ پـاژ/ بەشـەوە ‹نەوقات؛ نەولا؛ نەولەت› ٢. نۆ؛ تازەـ ‹نەوبەهار› ☰ ١. نُهـ ٢. نو

نەو٥: ئامراز. لە ☰ از

نەوا١ / newa/: نـاو. ١. ئـەنوا؛ پـەناگا ٢. دەنـگ و ئاوازە ٣. هێز و تابشت ٤. هەوای ستران ٥. ژن و کیژی جلکساز و تەیار ٦. کیژی تازە پێگەیشتوو ☰ ١. پناهگاه ٢. آواز ٣. تاب و توان ۴. آهنگ؛ نـوا ۵. خانم خوشپوش ۶ دوشیزەی تازەبالغ

نەوا٢: ☜ **نوێ**

نەوا٣: نزا. نەک؛ نەکا؛ نەبادا ‹هەی داد هـەی بێـداد کام خاک وە سەر کەم/ نەوا لەی دنیا قـەتحی نـەزەر کەم «فولکلۆر»› ☰ مبادا

نەوات / newat/: ☜ **نەبات**

نەواچی / newaçî/: ناو. هەوای ستران ڕێکخەر ‹لە سەر بەرگی گوڵێکی باغی حوسنت/ هەزار گوڵـچینی بێبەرگ و نەواچیـن «نالی»› ☰ آهنگساز

نەوار / newar/: نـاو. ١. پارچـە شـریتی تـەنک و پانکەڵە ٢. شریت؛ کاسێت ☰ ١. نوار ٢. کاسِت

نەوارتن / newartin/: چـاوگ. هەڵـنەهاتن (وەک هەویر و...) ☰ ورنیامدن (خمیر و ...)

نەوارچەسپ / newarçesp/: نـاو. باریکەیـەکی یەکلا چەسپ (لە جنسی سیلوولۆز، پارچە، کاغـەز یان پلاستیک) بۆ چەسپکاری وشک ☰ نوار چسب

نەوارقەلب / newarqelb/: ناو. شریتی دڵ؛ شریتێ کـە جووڵـەی ماسـوولکەکانی دڵ (وەکـوو چەنـد هێڵی بان و خوار) لە سەری تۆمارکراوە ☰ نوار قلب

نەوازش / newaziş/: نـاو. نەوازشت: ١. لاوە؛ کار و ڕەوتی حاواندنـەوە؛ لاواندنـەوە؛ هەڵـسوکـەوتی ئاوێتە لەگەڵ خۆشەویستی و بەزەییدا ٢. کـاری پەلاندن؛ بە ئەسپایی و میهرەبانی، دەسـت پێـدا هێنان؛ دەست بە سەردا کێشان ☰ ١و٢. نوازش

نەوازشت / newazişt/: ☜ **نەوازش**

نەوازە / newaze/: ☜ **نەخوازە**

نەوال / newal/: نـاو. ١. ☜ **نـوال** ٢. لافـاوی توانەوەی بەفر لە چیا ☰ ١. ☜ **نـوال** ٢. سـیلاب حاصل از آب شدن برفها

▣ **نەوالی کورک**: مەنداو لە چیادا ☰ جای آب جمع شدە در کوە

نەواڵ / newał/: ☜ **نوال**

نەواڵە / newałe/: نـاو. بابۆڵە؛ قەواڵە؛ ساندویچ ☰ ساندویچ

نەواڵـەفرۆش / newałef(i)roş/: نـاو. سـاندویچی؛ نەواڵەیی ☰ ساندویچی

نەواڵەیی / newałeyî/: ☜ **نەواڵەفرۆش**

نەوان١ / newan/: چـاوگ. ١. هاتنـە خـوار؛ نـزم بوونەوە ٢. چەمانەوە؛ چەمیانەوە ☰ ١. فرود آمـدن ٢. خم شدن

نەوان٢: ☜ **نەبان**

نەوانایی / newanayî/: ☜ **نەخوێندەواری**

نەواندن / newandin/: چـاوگ. ١. هاوردنە خـوار؛ نـزم کردنـەوە ٢. چەماندنـەوە؛ چەماننـەوە ☰ ١. فرود آوردن ٢. خم کردن

نەوانی / newanî/: نـاو. ١. قورەکـاری ٢. پینـە و پەڕۆی دیوار و کەلپەل ☰ ١. کار بنایی ٢. تعمیرات منزل

نەواون / newawin/: ☜ **نەبان**

نەوای / neway/: ☜ **نەوەد**

نەوایین / newayîn/: ☜ **نەوەدەمین**

نەوب / newb/: ☜ نۆرە

نەوبنەو / newb(i)new/: ئاوەڵکار. تازەبەتازە؛ نفت‌ونەو؛ نست‌ونوێ ☰ تازه به تازه

نەوبە / newbe/: ☜ نۆرە

نەوبەدار / newbedar/: ناو. ئێشکگر؛ جەزایرچی ☰ عسس؛ نگهبان شبانه

نەوبی / newbî/: ☜ نەدیبدی

نەوت / newt/: ناو. نەفت: ١. تراوێکی خەستی بۆگەنە بە ڕەنگی قاوەیی تۆخ لە ژێر زەویدا، بریتی لە تێکەڵاوی چەند هیدرۆکەربون وەک هیگزان، هیپتان، ئۆکتان و ماکی ئالی‌تر کە لە پاڵاوتنی زۆر شتی جۆراوجۆر بەرهەم دێ ٢. نەوتی سپی؛ نەوتی چرا ☰ ١. نفت خام ٢. نفت سفید

نەوتاوی / newtawî/: ئاوەڵناو. نەفتاوی؛ نەوتینە؛ نەوتی؛ بە نەوتەوە تلاو ☰ نفت‌آلود

نەوتخانە / newtxane/: ناو. نەفتخانە؛ کان و بیرە نەوت ‹نەوتخانەی کەرکووک› ☰ چاه نفت

نەوتی^{1} / newtî/: ناو. ١. کانگای نەوت ٢. نەفتفرۆش ☰ ١. کان نفت ٢. نفت فروش

نەوتی^{2}: ئاوەڵناو. ١. لە جنسی نەوت ٢. بە نەوتەوە تلاو ☰ ١و٢. نفتی

نەوتینە / newtîne/: ئاوەڵناو. نەوتاوی؛ بە نەوتەوە تلاو ☰ نفت‌آلود

نەوجوان / newc(i)wan/: ☜ نۆجوان

نەوچە / newçe/: ناو. ١. لاو؛ جحێڵ ٢. وەچێ کە لە قەدی چڵ هەڵداتەوە ☰ ١. جوان ٢. جوانه‌ی بر شاخه زده

نەودارە / newdare/: ناو. شاگردانە؛ دەسخۆشانە ☰ شاگردانه

نەور / newr/: ناو. نەورایی؛ نەورم؛ ناوگەڕ؛ دەشتایی بە چوار دەورەیدا چیا ☰ زمین هموار در میان کوهستان

نەوراتن / newratin/: چاوگ. نەوارتن؛ هەڵنەهاتن (هەویر) ☰ ورنیامدن (خمیر)

نەورایی / newrayî/: ☜ نەور

نەورشتە / newrişte/: ئاوەڵناو. نەبرژاو؛ نەبرژیاگ ☰ نابرشته

نەورم / newrim/: ☜ نەور

نەورنایە / newrnaye/: ئاوەڵناو. نەخش کراو بە دورمان ☰ گلدوزی شده

نەورنایش / newrnayîş/: چاوگ. بە دورمان نەخش لە پارچە کردن ☰ گلدوزی کردن

نەورۆ / newro/: ناو. سەردەمی جووت بوونی پشیلە ☰ موسم جفتگیری گُربه

نەورۆز / newroz/: ناو. نەڤرۆز: ١. ڕۆژی سەرسال؛ سەرەتای بەهار ‹ئەم ڕۆژی ساڵی تازەیە نەورۆزە هاتەوە/ جەژنێکی کۆنی کوردە، بە خۆشی و بە هاتەوە «پیرەمێرد»› ٢. خاکەلێوە؛ یەکەم مانگی بەهار ☰ ١. نوروز ٢. فروردین

نەورۆزانە^{1} / newrozane/: ناو. ١. جێژنەپیرۆزەی نەورۆز ٢. جێژنانەی نەورۆز ☰ ١. تبریک عید نوروز ٢. عیدی نوروز

نەورۆزانە^{2}: ئاوەڵکار. لە دەمی نەورۆزدا؛ سەرەتای بەهار ‹نەورۆزانە کاتێ پەلەوری کۆچەر لە گەرمێنەوە دێنەوە، ... «شەریف»› ☰ اوان نوروز

نەورۆزمانگ / newrozmang/: ناو. خاکەلێوە؛ یەکەمین مانگی ساڵی هەتاوی ☰ فروردین

نەورۆزنامە / newrozname/: ناو. بەیتێ کە بۆ نەورۆز گوترابێ ☰ چکامه‌ی به مناسبت نوروز

نەورۆزە^{1} / newroze/: ناو. نەورۆزی؛ گوڵەنەورۆزە ☰ گُلی است

نەورۆزە^{2}: ئاوەڵناو. نەورۆزی؛ پێوەندیدار بە نەورۆزەوە ☰ نوروزی

نەورۆزی / newrozî/: ☜ نەورۆزە^{2}

نەورە / newre/: ناو. داڕوو؛ دەرمان حەمام ☰

واجبی

نەوریان / newiryan/: ناو. مەگیرانی؛ بێزوو؛ بێزی؛ کەرب 🇮🇷 ویار

نەوڕ١ / newiř/: ناو. هەودای پتەو و نەپس 🇮🇷 نخ مُحکم

نەوڕ٢: ئاوەڵناو. نەپس؛ تایبەتمەندی هەودا یا هەر شتێ کە نەپسێ 🇮🇷 ویژگی نخ یا شئ مُحکم

نەوڕەس / newřes/: ناو. ماسیخۆرە؛ ماسیگرە 🇮🇷 قاق؛ مُرغ ماهیخوار

نەوڕەسیدە / newřesîde/: ئاوەڵناو. نەوڕەسیە؛ تازە پێگەیشتوو 🇮🇷 نورسیدە

نەوڕەسیە / newřes(i)ye/: ☜ **نەوڕەسیدە**

نەوز / newz/: ☜ **نەوژ**

نەوزا / newza/: ☜ **نەوزاد**

نەوزاد / newzad/: ناو. نووزا؛ نووزاک؛ نەوزا؛ ساوا؛ کۆرپە؛ منداڵی تازە لە دایک بوو 🇮🇷 نوزاد

نەوژ / newj/: ناو. ناز؛ ناژ؛ ناژۆ؛ ناژو؛ ناژین؛ نەوز؛ ناژوو؛ ناجوو؛ سنەوبەر؛ ناوی چەند جۆر داری هەمیشە سەوزی سەردەسێرە بە گەشەی خێراوە کە چێوەکەی لە پیشەسازیدا کەڵکی زۆرە 🇮🇷 صنوبر

نەوژن / newjin/: ☜ **نوێن١ـ٢**

نەوژەن / newjen/: ☜ **نوێن١ـ٢**

نەوس / news/: ناو. ١. نەفس ٢. ئیشتیای خواردن 🇮🇷 ١. نفس ٢. اشتهای خوراک

⊡ **نەوس چوونە سەر شتێکد** *[مەجاز]* ئیشتیای خواردنی شتێک کردن 🇮🇷 اشتهای چیزی کردن

نەوس وە بەر پێ کەوتن: دۆعایەکە، واتە نەوست لە تاو کەوێ و کز بێ ‹نەوست وە بەر پێ کەوێ ڕۆلە، دەڵێی هیچی نەخواردووە!› 🇮🇷 دُعا، بە معنی «اشتهایت کور شود»

نەوسک / newsik/: ناو. خانووی لە کێو داتاشراو 🇮🇷 خانەی تراشیدە در کوە

نەوسن / newsin/: ئاوەڵناو. چڵێس 🇮🇷 شکمو

نەوسنی / news(i)nî/: ناو. چڵێسی 🇮🇷 شکمپرستی

نەوش١ / newş/: ناو. تۆرەمە؛ نەسڵ 🇮🇷 نسل

نەوش٢: ئاوەڵناو. نۆش؛ گوارا؛ لە گیان خۆش ‹نەوشی گیانت بێ!› 🇮🇷 گوارا

نەوشاتر / newşatir/: ☜ **نۆشادر**

نەوشە / newşe/: ناو. هۆنە؛ هەڵبەست؛ شیعر 🇮🇷 شعر

نەوشەکار / newşekar/: ناو. هەستیار؛ شایەر؛ شاعیر؛ هۆزان 🇮🇷 شاعر

نەوع / new'/: ناو. جۆر 🇮🇷 نوع

نەوق١ / newq/: ناو. ١. خاڵیگە؛ بەتاڵایی لاتەنشت ٢. قەد؛ ناوڕاستی لەش و ... 🇮🇷 ١. تُهیگاه ٢. میان؛ کمر

⊡ **نەوقێ چیا**: بڕوار؛ گەوە؛ قەدی کێو؛ ناوقەدی چیا 🇮🇷 کمر کوە

نەوق٢: ☜ **نوقم ـ١**

نەوک / newk/: ناو. ئەوک؛ قوڕگ 🇮🇷 گلو

نەوکە / newke/: ناو. ١. ☜ **نوها** ٢. نووکەنووک 🇮🇷 ١. ☜ **نوها** ٢. نکانک

نەوکین / newkîn/: چاوگ. نووکە کردن 🇮🇷 نکانک کردن

نەوگ / newig/: ناو. ١. نەوو؛ نەووو؛ کولاو؛ لباد؛ تەخت ٢. نەوە؛ فرزەندی فرزەند ٣. نەبوو؛ چنا 🇮🇷 ١. نمد ٢. نوە ٣. عدم

نەوگماڵ / newigmał/: ناو. لەبوچی؛ کولاڤکەر؛ ئەو کەسەی بەرگن دەپەستێوێ و دەیکاتە لباد 🇮🇷 نمدمال

نەوگین / new(i)gîn/: ئاوەڵناو. لە جنسی نەوگ ‹پاشماوەی ئەوان بۆ هۆزی کوردان/ تەپلەی نەوگینە و فەقیانەیێ پان «قانع»› 🇮🇷 نمدین

نەولا / newla/: ئاوەڵناو. نۆ ئەوەندە 🇮🇷 نُە برابر

نەولەت / newlet/: ناو. ١. زارۆی نۆهەم ٢. دایکی

نۆ منالّ ■ ١. فرزند نُهم ٢. مادر نُه بچه

نەون^{١} / newn/: ناو. نۆڕیزکێنە؛ گەمەیەکە بە نۆ چەو دەکرێ ■ از بازی‌ها

نەون^{٢}: ☜ **نۆهەم**

نەونده / newinde/: ئاوەڵناو. بارانڕست؛ گەنم و جۆی بە باران شین بوو ■ گندم و جَوی کە با بارش باران می‌روید

نەونەمام^{١} / newnemam/: ناو. ١. ☜ **نۆنەمام** ٢. *[کینایە]* تازە لاوی جوان ‹دیدەم نەونەمام! دیدەم نەونەمام!/ دیدەڕاستەکەم! بالا نەونەمام! «قانع»› ■ ١. ☜ **نۆنەمام** ٢. جوان رعنا

نەونەمام^{٢}: ئاوەڵناو. شلک؛ ناسک؛ تورت؛ تەرچک و تازە ‹دیدەم نەونەمام! دیدەم نەونەمام!/ دیدەڕاستەکەم! بالا نەونەمام! «قانع»› ■ بُلند و تُرد و نازک

نەونەو / newnew/: ئاوەڵکار. ١. نۆ جار نۆ ٢. نویٚ نویٚ؛ تازەی تازە ■ ١. نُه بار نُه ٢. کاملاً نو

نەوو / newu/: ناو. نەوگ؛ نمەد؛ لباد ■ نمد

نەووەت / newwet/: ئاوەڵناو. نەگبەت؛ نامەت؛ بەدبەخت ■ نکبتی

نەووو / newû/: ناو. ١. نەبووگ؛ دۆخی نەبوون ٢. ☜ **نەوگ ـ١** ■ ١. نیستی؛ عدم ٢. ☜ **نەوگ ـ١**

نەووکە / newûke/: ئاوەڵناو. زۆر ناسک و تەنک ■ بسیار نازُک و تُنُک

نەوە / newe/: ناو. ١. نەڤی؛ کوڕەزا و کچەزا؛ پشتی دووهەم ٢. ☜ **نوها** ٣. کاری نەزانانە ٤. نۆرە؛ نۆبە ■ ١. نوە ٢. ☜ **نوها** ٣. کار ناشیانە ۴. نوبت

نەوەت / newet/: ☜ **نەوەد**

نەوەتە / newete/: ☜ **نۆرە**

نەوەد / newed/: ناو. نۆت؛ نۆتی؛ نۆد؛ نۆهەت؛ نەوای؛ نەوەت؛ نەهوویت؛ ژمارەی سەرەکی پێش نەوەدویەک و دوای هەشتاونۆ ■ عدد نود

نەوەدڵ / newedił/: ☜ **نابەدڵ**

نەوەدڵی / newedilî/: ئاوەڵکار. زۆرەکیٚ؛ بە زۆر؛ زۆرەملیٚ ■ زورکی

نەوەدەم / newedem/: ئاوەڵناو. نۆتەم؛ دەنکیٚ دوای هەشتاونۆیەم ■ نَوَدُم

نەوەدەمین / newedemîn/: ئاوەڵناو. نۆدەمین؛ نۆدەهەمین؛ نوتەمین؛ نەوایین ■ نَوَدُمین

نەوەر^{١} / newer/: ناو. قەرەچ؛ قەرەچی ■ کَولی

نەوەر^{٢}: ئاوەڵناو. نەڤی؛ نزم؛ نەوی ■ پست

نەوەرا / newera/: ئاوەڵکار. نەوەرنا؛ لە سەرڕا؛ سەرلەنویٚ ■ از نو

نەوەرد^{١} / newerd/: ناو. نەوەرە؛ داری چوارپالوو کە جۆلا بووزووی لیٚ دەپێچیٚ ■ قرقرەی شالباف

نەوەرد^{٢}: ☜ **نەبەرد**

نەوەرنا / newerna/: ☜ **نەوەرا**

نەوەرە / newere/: ☜ **نەوەرد**^{١}

نەوەز / newez/: ☜ **نەبەز ـ١**

نەوەزا / neweza/: ناو. نەتیجە؛ فرزەندی نەوە ■ نتیجه

نەوەزازا / newezaza/: ناو. نەبیرە؛ نەڤی چرک؛ نەوەی نەوە ■ نبیره

نەوەژن / newejin/: ناو. نگوونک؛ نینگوون؛ بەرکەڵ؛ گوێرەکەی مێوی سیٚ ساڵە ■ گوسالەی سه ساله

نەوەسە / newese/: ☜ **نەخۆش**

نەوەش^{١} / neweş/: ☜ **نەخۆش**

نەوەش^{٢}: ئاوەڵناو. ناسازگار ■ ناخوش؛ ناسازگار

نەوەک / newek/: نزا. نەوەکوو؛ نەوەکا؛ نەوەکوونیٚ؛ نەوەکی؛ نەوەکینیٚ؛ نەک؛ مەبادا؛ نەبادا ‹شکاری وەحشییان بەس دەستەمۆ کەن/ نەوەک بەر بیٚ شکاری خانەزاتان! «نالی»› ■ مبادا

نەوەکا / neweka/: ☜ **نەوەك**

نەوەکام / newekam/: ☜ **نەبەکام**

نەوەکوو / neweků/: ☜ **نەوەك**

نەوەکونێ / newekûnê/: ☜ **نەوەك**

نەوەکی / newekî/: ☜ **نەوەك**

نەوەکینێ / newekînê/: ☜ **نەوەك**

نەوەن١ / newen/: ناو. گوێلپار؛ پارێن ☰ گوسالەی نر دو ساله

نەوەن٢: ئاوەڵناو. قۆچاخ؛ شاتر؛ خێرا لە ڕێگە ڕۆیشتن ☰ تیزپا

نەوەند / newend/: ناو. خەفتان؛ تۆی درەنگ چێنراوی پاییز ☰ بذر دیر کاشته در پاییز

نەوەندە / newende/: ناو. کاری کێلان و تۆو چاندن لە جێگە بێستان و شیناوەرد لە پاییزدا ☰ کشت پاییزی

نەوەنگە / newenge/: ناو. دەمڕاست؛ نوێنەری خەڵک لە دام و دەزگای دەوڵەتدا ☰ وکیل؛ نماینده

نەوەنەوە / newenewe/: ئاوەڵناو. تازە تازە؛ نوێ نوێ ☰ کاملاً تازه

نەوەیی / neweyî/: ناو. تەرچکی و تازەیی ☰ تر و تازگی

نەوهاڵ / newhał/: ناو. ١. تازەلاو؛ نۆجوان ‹با وەس تەمای وەسڵ نازک نەوهاڵان/ سەرمایەی عومرت بدۆ وە تالان «مەولەوی»› ٢. نۆنەمام ☰ ١. نوجوان ٢. نونهال

نەوهاڵی / newhałî/: ناو. تازەلاوی؛ لاوکی ☰ نوجوانی

نەوی / newî/: ئاوەڵناو. نەڤی؛ نەمە؛ نوی؛ نڤی: ١. کورت؛ کۆتا؛ قولە ‹لەوەتی من هەم، سەرنجم داوە/ ڕێگەی گولگولی تەخت و بەخت و کام/ بە بن کەوانەی تاقێکدا دەڕوا/ کە نەویترە لە خاچی بالام «پەشێو»› ٢. *[کینایە]* بێنرخ؛ سووک و چرووک ☰ ١. کوتاه ٢. کم‌ارزش

▣ **نەوی بونەوە**: ١. نزم بوونەوە؛ هاتنە خوار ٢. داچەمان؛ چەمانەوە؛ کۆمەو بوون ☰ ١. فرود آمدن ٢. خم شدن

نەویایەتی / new(i)yayetî/: ناو. نزمایی؛ نزمی ☰ پستی

نەویرە / newîre/: ناو. نەبیرە؛ نەوەزازا؛ نەڤی چرک ☰ نبیره

نەویس / newîs/: ☜ **نەگەویس**

نەویست / newîst/: ☜ **نەگەویس**

نەوین١ / newîn/: چاوگ. تێنەپەڕ. //نەویت؛ دەنەوی؛ بنەوە// ١. پڕ پێدا کردن (پێڕای پیتی «لێ») ‹لێ نەوین› ٢. کۆمیانەوە؛ چەمانەوە ‹شوولی باریک کە هەموو پێکەوە بایدەن، پتەون/ با هەموو دەست بگرین پێکەوە، تاکوو نەنەوین «ئاوات»› ٣. نەوی بوون؛ تەپین؛ قوپان ‹سەربانەکە لە دوو لاوە نەویوە› ☰ ١. قاپیدن ٢. خم شدن ٣. گود افتادن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەنەوین

نەوین٢: ئاوەڵناو. کوێر؛ کۆرە ☰ کور؛ نابینا

نەوینەوە / newînewe/: چاوگ. داهاتن؛ چەمینەوە ☰ خمیدن

نەویەس / newiyes/: ☜ **نۆزدە**

نەوێر / newêr/: ئاوەڵناو. نەوێرک؛ نەوێرۆک؛ نەوێرەک؛ ترسەنۆک؛ ترسەزاوەر ☰ بُزدل؛ ترسو

نەوێران / newêran/: ☜ **وێران**

نەوێرک / newêrik/: ☜ **نەوێر**

نەوێرۆک / newêrok/: ☜ **نەوێر**

نەوێرەک / newêrek/: ☜ **نەوێر**

نەوێژ / newêj/: ئاوەڵناو. کەمقسە ☰ کم‌حرف

نەوێژیاگ / newějyag/: ☜ **نەگوتە**

نەوێس١ / newês/: ☜ **نۆزدە**

نەوێس٢: ☜ **نەوێستاو**

نەوێساو / newêsaw/: ☜ **نەوێستاو**

نەوێست / newêst/: ☜ **نەوێستاو**

نەوێستاو١ / newêstaw/: ئاوەڵناو. نەوێس؛

نەوێست؛ نەوێساو؛ نەوێسیاگ: ١. بزۆز و ئۆقرەنەگر ‹یەکجار هار و نەوێستاوە› ٢. /مەجاز/ ماندوویی‌نەناس؛ چالاک ‹لاوێکی نەوێستاو و تێکۆشەرە› ≚ ١. بی‌قرار؛ ناآرام ٢. خستگی‌ناپذیر

. **نەوێستاو**^{2}: پاشەوشە. نەپارێز؛ هۆش لە خۆ بڕاو ‹دەستنەوێستاو› ≚ ناپرهیز

نەوێسیاگ / newêsyag/: ☜ **نەوێستاو**

نەه / neh/: ☜ **نۆ^{1}ـ١**

نەها^{1} / neha/: ناو. ١. ☜ **نوها** ٢. ☜ **نۆك ـ١** ٣. شت؛ تشت؛ چت ≚ ١. ☜ **نوها** ٢. ☜ **نۆك ـ١** ٣. چیز

نەها^{2}: ☜ **نۆهەم**

نەهات / nehat/: ناو. نەگبەتی؛ ڕۆژڕەشی ‹سەفەرمان چونکە ڕێی هات و نەهاتە/ دوعامان بۆ بکەن، ئێوە و خوداتان! «نالی»› ≚ بدبختی؛ بدشانسی

نەهاتی / nehatî/: ناو. نەهات؛ نەهامەت؛ بەدبەختی ‹ئەگەر نەهاتی هات، پەلوو ددان دەشکێنێ! «مەسەل»› ≚ بدشانسی

نەهار / nehar/: ناو. ١. نهار؛ شین؛ شەپۆڕ؛ چەمەرە ٢. فراوین؛ نانی نیوەڕۆ ≚ ١. شیون ٢. ناهار

نەهاری / neharî/: ناو. شینگێڕ؛ مردوولاوێنەوە ≚ نوحەخوان

نەهال / nehal/: ☜ **نوال**

نەهامەت^{1} / nehamet/: ☜ **نەهاتی**

نەهامەت^{2}: ئاوەڵناو. نەگبەت؛ بەدبەخت؛ چارەڕەش ≚ سیەروز

نەهامەتی / nehametî/: ناو. بەلا؛ نەشس؛ نشست ≚ بدبیاری

نەهان / nehan/: ناو. بەراورد؛ خەمڵ ≚ برآورد؛ تخمین

نەهاندن / nehandin/: چاوگ. نرخاندن؛ بەراورد کردن ≚ تخمین زدن؛ برآورد کردن

نەهبەرک / nehberik/: ناو. گەمەی نۆڕیزکێن ≚ نوعی بازی با شن

نەهتک / nehtik/: ☜ **نەعتك**

نەهتن / nehtin/: چاوگ. هەڵبەست هۆنینەوە ≚ شعر سرودن

نەهش / nehiş/: ئاوەڵناو. نهش؛ بێهۆش؛ دڵبووراوە ≚ مدهوش؛ بیهوش

نەهشی / nehşî/: ناو. گەللایی؛ بێ‌هۆش و گۆشی؛ دۆخی گوێ‌نەدان بە کار و ئامۆژگاری ≚ کم‌هوشی و بازیگوشی

نەهشین / nehşîn/: ئاوەڵناو. گەوج؛ حۆل ≚ ابله

نەهفاندن / nehfandin/: چاوگ. نەهفین؛ قازانج کردن؛ فێدە کرن؛ سوود دەس کەوتن ≚ سود بردن

نەهفین / nehfîn/: ☜ **نەهفاندن**

نەهک / nehik/: ☜ **نۆك ـ١**

نەهگۆن / nehgon/: ☜ **نوێن^{1}ـ٢**

نەهلک / nehlik/: ناو. زچێن؛ گەمەی نۆڕیزکێن ≚ نوعی بازی با شن

نەهلە / nehle/: ناو. ئاوایی لە ناو شیوی بەرفڕەهدا ≚ روستای واقع در درّەی گشاد

نەهوراندن / nehurandin/: چاوگ. ١. ویرەویر کردن؛ لاوژە بە دەنگی نزم گوتن ٢. خەم ڕەواندنەوە ≚ ١. زمزمە کردن ٢. شاد کردن

نەهوێت / nehûyt/: ☜ **نەوەد**

نەهە / nehe/: ناو. ١. ☜ **نێوك ـ١** ٢. ☜ **نوها** ٣. ☜ **نۆك ـ١**

▣ **نەهەی سیا**: نۆکەڕەشە؛ نۆکی ڕەش ≚ نخودسیاه

نەهەز / nehez/: ☜ **ناحەز**

نەهەق / neheq/: ☜ **ناحەق**

نەهەقەی / neheqey/: ☜ **ناحەقی**

نەهەک / nehek/: ناو. ١. نۆمینە؛ ڕۆژی عارەفە ٢. مانگی قوربان ٣. پاژێک لە نۆ پاژ؛ بەشێک لە نۆ بەش ■ ١. روز نهم ماه ذیحجه ٢. ماه ذیحجه ٣. یک نُهُم

نەهەم / nehem/: ☞ **نۆهەم**

نەهەمهەڤ / nehemhev/: ئاوەڵناو. بێ هاوتا؛ تاقانە؛ بێوێنە ■ بی‌مانند

نەهەمین / nehemîn/: ☞ **نۆهەمین**

نەهەنگ / neheng/: ناو. ١. گەورەترین گیانداری زەوی کە گوانداری ئاوژییە و لە ماسی دەچێ، گۆشتی دەخۆن و ڕۆنەکەشی بۆ دەرمان بەکەڵکە ٢. جەفەنگ؛ گەپ و گاڵتە ■ ١. نهنگ ٢. شوخی و تفریح

نەهی / nehî/: ناو. *[ئیسلام]* قەدەغەی شەرعی ■ نهی

نەهیڤەزاگرۆسی / nehîvezagrosî/: ناو. ڕەشەهەرجنک؛ ڕەشەئەرژەن؛ هەجنەبایەم ■ سیاه‌توسه

نەهین / nehîn/: ئاوەڵناو. فێرنەبوو ■ نیاموخته

▣ **نەهین بون**: فێر نەبوون؛ بە نەزانی مانەوە ■ یاد نگرفتن

نەهیو / nehîw/: ناو. گەف؛ گوڕەشە ■ تهدید؛ نهیب

نەهێڕ / nehêř/: ئاوەڵناو. سواو؛ سیویاگ (بەرداش) ■ سابیده (سنگ آسیا)

نەهێڕای / nehêřay/: ئاوەڵناو. بە ئارد نەکراو ■ آردنشده

نەهێن^1 / nehên/: ناو. سر؛ ڕاز ■ راز

نەهێن^2: ئاوەڵناو. پەنامەکی؛ شاراوە؛ داشاریاگ ■ نهان

نەهێنبڕ / nehênbiř/: ئاوەڵناو. نهێنبڕ: ١. ڕکوونی؛ قینەون؛ بوغزلەزگ ٢. دەخەس؛ دەبنەوەبڕ ■ ١. کینه‌توز ٢. تودار

نەهێندڕ / nehêndiř/: ☞ **نەهێنگر**

نەهێنگر / nehêngir/: ئاوەڵناو. نەهێندڕ؛ نهێنگر؛ نهێندڕ: ١. یانی گر؛ تایبەتمەندی سەگێ کە لەپڕ و بێدەنگ خەڵک بگرێ ٢. *[کینایە، پلار]* ڕکوونی؛ قینەون؛ بوغزلەزگ ■ ١. ویژگی سگی کە بدون پارس کردن گاز می‌گیرد ٢. کینه‌توز

نەهێنی^1 / nehênî/: ناو. سر؛ سوڕ ■ راز؛ سِر

نەهێنی^2: ئاوەڵناو. نادیار؛ شاراوە ‹هەر ئەمشەو ڕێیەکی شینباوی نەهێنی/ ئەمباتە کەناری ئەو گۆمەی تەنیشتمان «شێرکۆ»› ■ پنهانی؛ سّری

نەهێنی^3: ئاوەڵکار. پەنامەکی؛ بە دزییەوە ■ پنهانی

نەی^1 / ney/: ناو. ١. داو؛ تاڵ ٢. بلوێر؛ بلوور ٣. زەل؛ قامیش؛ چیتک ٤. نا؛ نەخێر ■ ١. تار؛ رشته ٢. نی‌لبک ٣. نی ۴. نه؛ خیر

نەی^2: ئامراز. *[سوورکەلە]* لە ئەم ‹مەر ئازیز وە خەیر تەشریف باوەرۆ/ نەی گێجاوی خەم دەسگیریم کەرۆ «مەولەوی»› ■ در این

نەیار / neyar/: ئاوەڵناو. دژ؛ دوژمن ‹بۆ یەکتری دوژمن و نەیارن/ بۆ نۆکەریی تا بڵەی لەبارن! «هەژار، *مەم و زین*»› ■ دُشمن

نەیارەش / neyareş/: ناو. قەرەنەی؛ کلارینێت ■ قره‌نی

نەیاری / neyarî/: ناو. دوژمنی ■ دُشمنی

نەیاییش / neyayîş/: چاوگ. نیان؛ دانان؛ دانران ■ نهادن

نەیبی / neybî/: ☞ **نەدی‌بدی**

نەیجور / neycur/: ☞ **نەیژە**

نەیجە / neyce/: ☞ **نەیژە**

نەیچک / neyçik/: ☞ **نەیژە**

نەیچە / neyçe/: ناو. ١. ☞ **نەیژە** ٢. کورتە چیتکێ ■ ١. ☞ **نەیژە** ٢. قطعه‌ای از نی

نەیچی / neyçî/: ☞ **نەیژەن**

نەیرەڤان / neyrevan/: ئاوەڵناو. ئاگادار؛ وشیار ■

آگاه

نەیڕین / neyȓîn/: ☜ **نواڕین**

نەیزە / neyze/: ☜ **نیزە**

نەیژە / neyje/: ناو. نـەیجور؛ نەیجـە؛ نـەیچک؛ نەیچە؛ جۆرێ قامیشـی باریـک کـە چیغـی لـێ دروست دەکەن ☰ نی باریک

نەیژەن / neyjen/: ناو. نـایژەن؛ نـەیچی؛ نەیڤـان؛ بلوێرژەن؛ بلوورژەن ☰ نی‌نواز

نەیسە / neyse/: ئامراز. سا؛ ئیتر؛ هـەرچۆنێ بێـت ☰ به هر صورت

نەیشەکر / neyşekr/: ناو. نەیشەکەر؛ گیای پایـای لە تیرەی گەنم بـە لقـی ئەسـتوور و هەڵـچووی گرێ‌ـگرێوە کـە ناوەکـەی پڕیـەتی لـە شـەکری ساکاروز، لەم گیایە شەکر بەرهەم دێنن ☰ نیشکر

نەیشەکەر / neyşeker/: ☜ **نەیشەکر**

نەیڤان / neyvan/: ☜ **نەیژەن**

نەیل / neyl/: نـاو. نـەییل؛ گوێلێـاری مێچکـە؛ مانگای دوو بەهارە ☰ گوسالەی مادەی دو ساله

نەینک / neynik/: ☜ **نوێنك**

نەینوک / neynuk/: ☜ **نینۆك**

نەینۆک / neynok/: نـاو. ١. ☜ **نەینـووك** ٢. نەخۆشـی تەنگەنەفەسـی وڵاخەبـەرزە ☰ ١. ☜ **نەینوك** ٢. بیماری نفس‌تنگی چارپایان

نەینوک / neynûk/: ناو. نەینۆک: ١. ئاوێنە؛ ئاینە ‹ڕووناکی‌دەرم، شەمم، کـە فـووم لـێ کـەی، هـیچ!/ نـەینووکی دەسـی جـەمم، لـە بـەردم دەی، هـیچ! «هەژار، *چوارینەکانی خەییام*»› ٢. نینۆک؛ ناخوون ☰ ١. آینه ٢. ناخُن

نەینەوە / neynewe/: چاوگ. نەوینەوە؛ داهاتنەوە؛ کۆمەو بوون ☰ خم شدن

نەیوەی / neywey/: ☜ **نەدی‌بدی**

نەیوی / neywî/: ☜ **نەدی‌بدی**

نەیوتەپیا / neyûtep(i)ya/: ئاوەڵکار. لەمـەپتر؛ زیاتر لەمە ☰ بیش از این

نەیی / neyî/: ئاوەڵکار. هیچکام ☰ هیچکدام

نەییش / neyîş/: چـاوگ. نیـان؛ دانـان؛ ڕۆنـان ☰ نهادن

نەییل / neyîl/: ☜ **نەیل**

نـەیین / neyîn/: نـاو. دژایـەتی؛ دوژمنایـەتی ☰ مُخالفت

نەیینی / neyînî/: ناو. نەبوونی؛ هەژاری ☰ بینوایی

نەییە / neyiye/: ☜ **نەدیتە**

نها^{1} / n(i)ha/: ناو. ١. ☜ **نۆك ـ١** ٢. ☜ **نوها**

نها^{2}: ☜ **نۆهەم**

نهـار / n(i)har/: نـاو. شـین؛ شـەپۆڕ؛ چەمـەرە ☰ شیون

نهال / n(i)hal/: ☜ **نوال**

نهالی / n(i)halî/: ناو. نـەخالی؛ پـەلاس؛ بـەڕەی سادە و کەم‌قیمەت ☰ گلیم ارزان قیمت

نهـام / n(i)ham/: نـاو. ١. ☜ **نهـۆم** ٢. چـین؛ تەبەق ☰ ١. ☜ **نهۆم** ٢. چین

نهانـدن / n(i)handin/: چاوگ. ١. نـان؛ نَیـان ٢. */کنایه/* ئیلاقە کردن ☰ ١. نهادن ٢. جِماع کردن

نهانی / n(i)hanî/: نـاو. ١. نڤـانی؛ بـەنایی؛ کـاری قوڕەکاری ٢. حەسانگە؛ وچانگا؛ جێگەی سـانەوە و ئیسراحەت ☰ ١. بنّایی ٢. استراحتگاه

نهایەت / n(i)hayet/: ناو. بڕانەوە؛ دوایی ☰ نهایت

نهرز / nihriz/: ناو. نهریز؛ جۆرێ تـیخ بـۆ شـیر و خەنجەر ☰ نوعی تیغ پرنددار

نهریز / nihrîz/: ☜ **نهرز**

نهش / nihş/: ☜ **نەهش**

نهشتن / n(i)hiştin/: چـاوگ. نیشتنەوە؛ لە حەواوە هاتنە سەر زەمین ‹تەیر نهشـت› ☰ فرود آمدن؛ بر زمین نشستن

نهشتۆک / n(i)hiştok/: نـاو. فرگـە؛ فڕۆکەخانـە؛ جێگەی نهشتنی باڵداران ☰ فرودگاه

نهشتی /n(i)hiştî/: ئاوەڵناو. ١. نشتوو؛ لە حەواوە بۆ سەر زەمین هاتوو ٢. *[مەجاز]* بەوەج؛ سەنگین و گران ☰ ١. فرود آمده ٢. باوقار

نهک /nihik/: ناو. قولاب ☰ قُلاب

نهنگ /nihing/: ☜ **نزیك**

نهو /n(i)hu/: ئاوەڵکار. هەنگا؛ هەنووکە ☰ هم‌اکنون

نهون /n(i)hun/: ناو. ١. نۆین؛ جۆگەی سەرپۆشراو ٢. نەغمە؛ ڕێگای بە ژێر زەویدا ☰ ١. آبراه سرپوشیده ٢. نقب

نهوین /nihwîn/: ناو. کارێز؛ کارێزە ☰ قنات

نهۆ /n(i)ho/: ناو. ١. ☜ **نوها** ٢. نە ☰ ١. ☜ نوها ٢. نه

- **نهۆر** /-n(i)hor/: پاشەوشە. ـ نهێڕ؛ ـ نۆڕ؛ ـ نوارِ ‹چاڤ‌نهۆر› ☰ انتظار

نهۆرم /n(i)horim/: ناو. نوغرۆ؛ چۆنیەتی ڕۆچوونی زەمین ☰ فروفتگی زمین

نهۆم /n(i)hom/: ناو. نوهۆم؛ نهام؛ تەبەقەی خانوو ☰ اشکوبە؛ طبقه

نهە /n(i)he/: ☜ **نوها**

نهیت /n(i)hît/: ناو. تاتەبەرد؛ کەڤری لووس و پان ☰ سنگ صاف و پهن

نهیتەک /n(i)hîtek/: ئاوەڵناو. زڕتەزەلام؛ گەلحۆ ☰ لندهور

نهیک /n(i)hîk/: ناو. ١. نووکە تەشی ٢. نووکی هەر شتێ ☰ ١. نُک دوک ٢. نُک هر چیز

نهێرد /n(i)hêrd/: ناو. زەوی بەرداوی؛ زەمینی بەردەلان ☰ زمین سنگلاخ

- **نهێڕ** /-n(i)hêř/: پاشەوشە. ـ نهۆر؛ ـ نۆڕ؛ ـ نوارِ ‹چاڤ‌نهێڕ› ☰ ـ انتظار

نهێڕتن /n(i)hêřtin/: ☜ **نوارِین**

نهێڕتۆخ /n(i)hêřtox/: ئاوەڵناو. چاولێکەر؛ تماشاکەر ☰ بیننده

نهێڕتۆک /n(i)hêřtok/: ئاوەڵناو. چاوێر؛ چاوەدێر ☰ مُراقب

نهێڕین /n(i)hêřîn/: ☜ **نوارِین**

نهێم /n(i)hêm/: ناو. ١. تەوژم ٢. قەوەت؛ زۆر ☰ ١. فشار ٢. نیرو

نهێن /n(i)hên/: ئاوەڵناو. نادیار ☰ ناپیدا

نهێنبڕ /n(i)hênbiř/: ☜ **نەهێتبڕ**

نهێندڕ /n(i)hêndiř/: ☜ **نەهێتگر**

نهێنگر /n(i)hêngir/: ☜ **نەهێتگر**

نهێنی١ /n(i)hênî/: ناو. سڕ؛ ڕاز ‹سەرەنجام نهێنی دەرکەوت و چی دزرابوو دۆزرایەوە› ☰ راز

نهێنی٢: ئاوەڵناو. نەهێنی؛ پەنامەکی ‹دەردی نهێنی› ☰ نهانی

نهێنی٣: ئاوەڵکار. نەهێنی؛ پەنامەکی ‹نهێنی یەکتریان دەدواند› ☰ نهانی

نهێو /n(i)hêw/: ناو. پەلامار؛ شاڵاو ☰ هجوم؛ یورش

نی١ /nî/: ☜ **نوێ**

⊡ **نی کرن**: نوێ کردن؛ تازە کردنەوە ☰ نو کردن

نی٢: ئامراز. لەم؛ لە ئەم ☰ در این

نیئون /nî'un/: ناو. توخمی شیمیایی لە دەستەی گازگەلی نەجیب، بە ژمارەی ئەتومی ١٠ و کێشی ئەتومی ٢٠,١٧، بێ‌ڕەنگ و بۆن، کە بە ڕێژەی کەم لە هەوادا هەیە ☰ نئون

نیا١ /n(i)ya/: ☜ **نیگا**

⊡ **نیا کردن**: تەمەشا/ تواشا کردن ☰ نگاه کردن

نیا٢: جێناو. ئەمە؛ ئەوهە ☰ این

نیا٣: ئامراز. ١. بەم جۆرە ٢. یان؛ ئان ☰ ١. این طور ٢. یا؛ یا اینکه

- **نیا**٤: پاشەوشە. ١. ـ نراو ‹ئاوەنیا› ٢. ـ دانراو ‹سەرنیا؛ پۆلانیا› ٣. ـ داناو؛ ئاسوودە ‹دڵنیا› ☰ ١و٢. ـ نهادە ٣. آسودە

نیابان /n(i)yaban/: ناو. چاتمە؛ کێشکچی؛

پێشدار ☰ چاتمه

نیاته / n(i)yate/: ناو. نۆته؛ پاشەکەوت؛ پەزمەندە ☰ پس‌انداز

⊡ **نیاته کردن:** نۆتـە کـردن؛ پاشـەکەوت کـردن؛ پەزمەندە کردن ☰ پس‌انداز کردن

نیاتـەکار / n(i)yatekar/: ناوەلـناو. نۆتەکـەر؛ نیاتەکەر؛ پەزمەنەکەر ☰ اهل پس‌انداز

نیاتەکەر / n(i)yateker/: ☜ **نیاتەکار**

نیادایەنە / n(i)yadayene/: چاوگ. ۱. چـاو لـێ کردن؛ تەماشا کردن ۲. سـیلەچاو دان؛ خسـتنە ژێر نەزەر ☰ ۱. نگاه کردن ۲. زیر نظرگرفتن

نیار / n(i)yar/: نـاو. ۱. شانۆ؛ سەکۆی گەمەکەران ۲. کۆسە؛ کەسێ لە سەر شانۆ گەمە دەکـا ☰ ۱. سن؛ صحنەی بازی ۲. هنرپیشه

نیارڤان / n(i)yarvan/: نـاو. کۆسەکار؛ شانۆگەر ☰ هنرپیشه؛ آرتیست

نیارڤانی / n(i)yarvanî/: ناو. نیاری؛ کۆسـەکاری؛ شانۆگەری ☰ هنرپیشگی

نیاری / n(i)yarî/: ☜ **نیارڤانی**

نیـاز / n(i)yaz/: نـاو. ۱. پێداویسـتی؛ ئاتـاجی ‹بێئەوە نیازت بە وشە و لێو و دەنگ هەبێ، بە لێدانی دڵ پێی ئەڵێی خۆشـم ئـەوێـی «سـوارە»› ۲. مانـا؛ مەبەست ‹نیازت لـەم قسـە چـی بـو؟› ۳. ئـاوات؛ ئارەزوو ‹هـەموو ئـەو نیـاز و ئاواتـەی لـە نـاو نـاخی دەروونـا بـوو/ لـەداخی بـێبەڵـێنی ئـەو، بـە جـارێ تەفروتوونا بوو «هەردی»› ٤. نەزر؛ نزر؛ نەد ‹نیـازم لە خۆم گرتـووە، سـێ ڕۆژ بـەڕۆژوو بم› ٥. قەسـت؛ ڕەوتی لە دڵەوە لێبڕان بۆ کردنی کارێک ‹نیـازم وایە خانوو دروست کەم› ☰ ۱. احتیـاج ۲. منظـور ۳. آرزو ۴. نذر ۵. نیت

⊡ **بەنیاز بـون:** گەرەک بوون؛ لـێ بـڕان ‹بـەنیازم وەختێ چووم/ لەگەڵ خـۆم/ ڕۆژنامـەی ڕەشـەبای خوێناوی دووسەدەی کێوانی بۆ بـەرم «شـێرکۆ»› ☰ تصمیم داشتن

نیازانی / n(i)yazanî/: ناو. دڵـپاکی؛ بـێفێڵـی ☰ راستی؛ پاکی

نیازگـا / n(i)yazga/: ئاوەڵـناو. شـوێنی پاڕانـەوە و داواکاری ☰ معبد؛ زیارتگاه

نیـاژێ / n(i)yajê/: ناو. مامۆژن؛ مەمۆژن؛ ئـامۆژن؛ ژن‌ئاپ ☰ زن‌عمو

نیـاک / n(i)yak/: نـاو. ڕەوتی نـەهاتن ☰ فراینـد نیامدن

نیان^{1} / n(i)yan/: چاوگ. ۱. دانان؛ دانیـان ‹نیانـە بان› ۲. داشتن؛ ئاودێری کردن ‹مەزراکـە ئاتـاجی ئـاو لـێ نیانـە› ۳. نـواڕین؛ ڕوانـین ٤. چانـدن؛ چەقاندن ‹دار نیان› ٥. ناشتن ‹لە قەور نیـان› ٦. بارین (بەفر) ‹مترێکی نیـا› ☰ ۱. نهـادن ۲. آبیـاری کردن ۳. نگاه کردن ۴. غرس کردن ۵. دفن کردن ۶. باریدن (برف)

نیان^{2}: ئاوەڵـناو. ئارام؛ هێمن؛ لەسەرخۆ ‹کابرایـەکی نەرم و نیانە› ☰ آرام

نیان^{3}: جێناو. ئەمانە ☰ اینها

نیان^{4}: ئامراز. یان؛ یا ☰ یا

نیانـدن / n(i)yandin/: چـاوگ. *[شـوورەیی]* سەرجێیی کردن ☰ جماع کردن

نیانەوە / n(i)yanewe/: ☜ **نانەوە**

نیانێ / n(i)yanê/: ئاوەلکار. ئا بـەم جـۆرە ☰ ایـن طور

نیاوەزیـان / n(i)yawezyan/: چـاوگ. سـەر دەرنەچوون؛ لە کار نەزانین ☰ ناشی بودن

نیـای / n(i)yay/: چاوگ. نان؛ نیان ‹بنیان وە سەرم کۆنـە کـەمانێ/ ئـەو جـە قامـەتم دارۆ نیشـانێ «بێسارانی»› ☰ نهادن

نیـایرە / n(i)yayre/: چـاوگ. دانـان؛ دانیـان ☰ نهادن

نیاییش / n(i)yayîş/: چاوگ. دانانە سەر زەوی ☰

بر زمین نهادن

نیبڕ / nîbiř/: ناو. کاری بۆرە کێلان ف عمل شخم زدن زمین بایر

نیپتونیوم / nîptunyum/: ناو. توخمی کیمیایی کانزایی ڕادیۆئەکتیڤ لە دەستەی ئاکتینیدەکان، بە ژمارەی ئەتومی ٩٣ و کێشی ئەتومی ٢٣٧,٠٤ و ڕەنگی زیوی بریقەدارەوە کە بە دەسکرد و لە ڕەوتی بەرهەم هێنانی پلۆتۆنیومدا بەرهەم دێت ف نپتونیُم

نیترۆژن / nîtrojin/: ناو. توخمێکی کیمیایی ناکانزا، بە ژمارەی ئەتومی ٧ و کێشی ئەتومی ١٤، گازێکی بێڕەنگ و بێتام و بۆنە کە ٧٥٪ بارستایی هەوا پێکدێنێ ف نیتروژن

نیتک / nîtik/: ☜ نیتکە

نیتکە / nîtke/: ناو. نیتک؛ نیرتکە؛ لەقەمی سووکایەتی ‹ناو و نیتکە› ف لقب زشت

نیجا / nîca/: ئاوەڵکار. لە ئەم جێگە ف در اینجا

نیچک / nîçik/: ناو. ١. کوتەزەل؛ پارچەیەکی کورت لە قامیش ٢. میتکە؛ بەلۆکە ٣. سەرنوچک؛ دوند ٤. چەکەرەی گیای تازە ڕسکاو ف ١. قطعەی کوچک نی ٢. چوچولە ٣. نُک ۴. جوانەی گیاه نورس

نیخ / nîx/: ناو. بنی گەروو؛ بنی قوڕگ ف بیخ گلو

نیخاندن / nîxandin/: چاوگ. تێنەپەڕ. //نیخاندت؛ دەنیخێنی؛ بنیخێنە// نکاندن؛ نقاندن ف زخیدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەنیخاندن

نیخچک / nîxçik/: ناو. مێخەکە؛ بزمارە ف میخچە

نیخن / nîxin/: ئاوەڵناو. هەمیشە هەناسەسوار و بە نیخەنیخی سینگەوە ف نفس‌تنگ و دارای خس ـ خس سینە

نیخە / nîxe/: ناو. نێخە؛ حینە؛ حیلەی ئەسپ ف شیهەی اسب

نیخەنیخ / nîxenîx/: دەنگەناو. سیخەسیخ؛ دەنگی سینگ ف صدای خس ـ خس سینە

نیر / nîr/: ناو. ١. نوور؛ ڕۆشنایی ٢. دەم؛ کات ٣. نیرە؛ نیلە؛ دارێ کە دەخرێتە سەر ملی گاجووتان لە کاتی زەوی کێلاندا ف ١. نور ٢. هنگام ٣. یوغ

نیرانی / nîranî/: ئاوەڵناو. بە هەردا درێژکراو ف درازکشیدە

نیرتکە / nîrt(i)ke/: ☜ نیتکە

نیرز^{1} / nîriz/: ناو. جۆرێ تیخی خەنجەر ف نوعی تیغ خنجر

نیرز^{2}: ئاوەڵناو. زۆر باش (ئاژەڵ) ف بسیار خوب (دام)

نیرڤانا / nîrvana/: ☜ نیروانا

نیرگ / nîrig/: ئاوەڵناو. خورت؛ بەتاقەت؛ هێز و قەوەتدار ف توانمند

نیرگوتک / nîrgutik/: ناو. مێکوتە؛ نەخۆشییەکی زارۆکانە زیپکە دەردەکەن ف مخملک

نیرگە / nîrge/: ناو. دیرەگ؛ کاریتە ف بالار؛ شاه‌تیر

نیرگەل / nîrgel/: ناو. ڕیزی ئالوودار؛ ئەو دارانەی لە سەر نیرگەوە درێژ کراون ف ردیف الوار سقف

نیروانا / nîrwana/: ناو. نیرڤانا؛ ڕۆژی پەسڵان؛ ڕۆژ مەحشەر ف روز حشر

نیرە / nîre/: ناو. ١. نیری سەر ملی گاجووت ٢. نەورە؛ داروو؛ دەرمان حەمام ٣. ئالاش؛ چڵوچێو و گەڵای سەر دارەڕا ٤. جۆگەی ئاو ف ١. یوغ ٢. واجبی ٣. سقف پوش از ترکە و برگ ۴. جوی آب

نیڕ / nîř/: ☜ نیرە

نیڕگە / nîřge/: ناو. گڕی بلندی ئاگر ف شعلەی بلند آتش

نیڕۆ / nîřo/: ☜ نیوەڕۆ

نیڕۆی / nîřoy/: ناو. ئاگادار و چاوەدێری کۆمەڵ ف سرپرست گروه

نیڕە / nîře/: دەنگەناو. نیڕ؛ زیقەی پشیلە ف جیغ گربە

نیزام / nîzam/: ناو. ۱. ئەرتەش؛ سەرجەمی سپای وڵاتێک ۲. سەرباز ☰ ۱. نظام ۲. سرباز

نیزامی / nîzamî/: ناو. ئەرتەشی؛ سپایی؛ کەسێ کە لە هێزی چەکداری کار دەکا ☰ نظامی

نیزاموەزیفە / nîzamwezîfe/: ناو. ۱. خزمەتی سەربازی ۲. مەزرینگەی کۆ کردنەوە و ناردنی لاوان بۆ سەربازی ☰ ۱و۲. نظام وظیفه

نیزرێ / nîzirě/: ☜ **نزگەرە**

نیزک / nîzik/: ☜ **نزيك**

نیزنەز / nîznez/: دەنگەناو. نووزەنووز ☰ نالەهای ضعیف

نیزە / nîze/: ناو. نووزە؛ دەنگی گریانی لەسەرخۆ ☰ مویه

نیزیک / nîzîk/: ☜ **نزيك**

نیس / nîs/: ئاوەڵناو. مووتێکەڵاو لە چەند ڕەنگ (بزن) ☰ با موهای چند رنگ (بُز)

نیسان / nîsan/: ناو. ۱. مانگی چوارەمی ساڵی هەتاوی هەندێ لە وڵاتە عارەبەکان، ڕێکەوتی مانگی ئاڤریلی ئەورووپی ۲. مانگی حەوتەمی ساڵی مەسیحی و مانگی یەکەمی ساڵی جوولەکە ۳. گوڵەمێلاقە؛ ڕەبەنۆک ☰ ۱و۲. نیسان ۳. شقایق

نیسانۆک / nîsanok/: ناو. گوڵێکی سوورە لە مانگی نیساندا دەپشکوێ ☰ گلی سرخ رنگ

نیست / nîst/: ناو. نیس؛ چۆنیەتی نەبوون ☰ نیست

نیستەی / nîstey/: چاوگ. نووسین؛ نڤیسین ☰ نوشتن

نیسک^{1} / nîsk/: ناو. نژی؛ نوژوی؛ نوژی؛ نسک؛ نێسک؛ نیسکە؛ نژوو؛ نووژی؛ نوژووی؛ نووپژی؛ مژوی؛ مێژوی؛ مێژویٚ؛ مژوی؛ مەرژی؛ مارژی؛ مەرجوو؛ مارجوو؛ مەرجی؛ میشەوش؛ ڕۆژیک؛ وانج: ۱. ڕووەکێک لە بنەماڵەی نۆک و باقلە بە گەڵای درێژ و کولکن و بەری خڕیلانەی لووسەوە ۲. تووی ئەو ڕووەکە کە دەنکێکی خڕیلانەی لووسە و دانەوێڵەیەکی خۆراکییە ۳. *[مەجاز]* شتێکی کەمووسکە؛ کەم و ناقابیل ☰ ۱و۲. عدس ۳. چیز کم و ناقابل

نیسک^{2}: ئاوەڵناو. *[کینایە]* هەڵپەرەست؛ خۆڕێکخەر؛ بە هەموو بارێکدا هاوساز ☰ فُرصت‌طلب

نیسک^{3}: دەنگەناو. ناسکەی تاژی ☰ صدای تملق و شادی تازی

نیسکاو / nîskaw/: ☜ **نیسکێن**

نیسکە / nîske/: ☜ **مشراق ـ۱**

نیسکەشۆر / nîskeşor/: ☜ **نیسکەوشۆر**

نیسکەنیسک / nîskenîsk/: دەنگەناو. نووزەی سەبری تاژی لە خۆشیان ‹تاژی نیسکەنیسکیانە› ☰ صدای آهسته‌ی تازی از شادی

نیسکەوشۆر / nîskewşor/: ناو. نیسکەشۆر؛ بەردەشۆر؛ ڕێخشۆر؛ کاری شوتنەوەی دەغڵ بۆ بەرد لێ‌جیا کردنەوە ☰ شستشوی غلّه برای جدا کردن سنگریزه از آن

نیسکین / nîskîn/: ☜ **نیسکێن**

نیسکێک / nîskěk/: ئاوەڵکار. هندکەک؛ کەمێک؛ تۆزێک ☰ اندکی

نیسکێن / nîskên/: ناو. نسکین؛ نوژیاو؛ نیسکاو؛ نیسکێن؛ نیسکێنە؛ چێشتی نژی ☰ آش عدس

نیسکێنە / nîskêne/: ☜ **نیسکێن**

نیسە / nîse/: ناو. نووسراو ☰ نوشته

نیسەتە / nîsete/: چاوگ. نووسین؛ نڤیسین ☰ نوشتن

نیسێ / nîsê/: ناو. سا؛ سایە؛ سێبەر؛ سێهـ؛ نسێ؛ نسار؛ سەهەند؛ سەهەن؛ شوێنی تاونەگر ‹لە هیچ لا خشپەیەک نایە، چرای ماڵێکی نایسێ/ بە ئەسپایی لە ماڵ دێمە دەرێ، دەخوشێم وەکوو نیسێ «هێمن»› ☰ سایه

نیشا / nîşa/: ناو. ۱. نیشان؛ نیشانە؛ درۆشم ۲. خاڵی سەر گۆنا ۳. نیشانەی زاوا بۆ بووک ٤.

ئامانج؛ نیشانه ▤ ۱. نشان ۲. خال روی گونه ۳. هدیه‌ی داماد به عروس ۴. هدف؛ آماج

⊡ **نیشا دان:** ☜ **نیشان دان**

نیشاسته / nîşaste/: ☜ **نشاسته**

نیشاسه / nîşase/: ☜ **نشاسته**

نیشان / nîşan/: ناو. ۱. نیشانه؛ درۆشم؛ عەلامەت ۲. ئامانج؛ کێلک ۳. نیشانه؛ خاڵ ٤. میداڵ ٥. ناونیشان ٦. پۆپەی کەڵەشێر ۷. جوققەی سەر کڵاو و شانی دەسەڵاتداران ۸. پێشکەشی زاوا بۆ بووک پاش مارە بڕان ▤ ۱. نشان ۲. آماج ۳. خال ۴. مدال؛ نشان ۵. نشانی ۶. تاج خروس ۷. جُقه‌ی امیران ۸. هدیه‌ی داماد به عروس پس از عقدکنان

⊡ **نیشان دان:** نیشا دان: ۱. شان‌دان ۲. فێر کردن ▤ ۱. نشان دادن ۲. یاد دادن

نیشان کردن: ۱. درۆشم بۆ دانان ۲. خوازبێنی کردن و پێشەکی زەنبەرێک بە کیژ دان ▤ ۱. علامت گذاشتن ۲. هدیه به دختر خواستگاری شده دادن

نیشان گرتن: سێرە گرتن ▤ نشانه گرفتن

نیشانچی / nîşançî/: ئاوەڵناو. دەس‌ڕاست لە ئاویتندا ▤ هدف‌زن؛ ماهر در تیراندازی

نیشاندار / nîşandar/: ئاوەڵناو. خاڵدار ▤ خالدار

نیشاندن / nîşandin/: چاوگ. تێپەڕ. //نیشاندت؛ دەنیشێنی؛ بنیشێنە// نیشتاندن؛ دانیشاندن ▤ نشاندن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەنیشاندن

نیشاندەر / nîşander/: ناو. پیشاندەر؛ شاندەر ▤ نشان دهنده

نیشانک / nîşanik/: ناو. ۱. تێبینی؛ بابەتێ کە لە بڕیار یا داوەرییەکدا گرینگە ۲. هێما؛ ئاشیرەت ▤ ۱. مُلاحظه ۲. اشاره

نیشانکرد / nîşankird/: ☜ **نیشانکردو**

نیشانکردو / nîşankirdû/: ئاوەڵناو. نیشانکرد: ۱. درۆشملێدراو ۲. خوازبێنی‌کراو (کچ) ▤ ۱. علامت‌گذاری شده ۲. نشان کرده (دختر)

نیشانگه / nîşange/: ناو. ۱. پیشانگه؛ جێگەی ڕانانی شت لە بەر چاو ۲. سێرەی تفەنگ و دەمانچە ▤ ۱. نمایشگاه ۲. مگسک اسلحه

نیشان و ناو / nîşan û naw/: ☜ **ناونیشان**

نیشانه / nîşane/: ☜ **نیشان۱و۳**

نیشانەئەنگێو / nîşane'engĕw/: ناو. سەگوان؛ سەگڤان؛ تیرهاوێژی زانا و زەبردەست ▤ تیرانداز ماهر

نیشانەک / nîşanek/: ناو. بەردی داکراو بۆ ئامانج ▤ سنگ نشانده شده برای نشانه‌گیری

نیشانی / nîşanî/: ناو. ناونیشان: ۱. ئادرەس؛ ئەو زانیارییانەی هەواڵ لە جێ‌وشوێنی کەس یان شتێک دەدا ‹نیشانی خۆتان لە سەر پاکەتەکە بنووسن!› ۲. ئەو زانیارییانەی کەس یان شتێک دەناسێنن ‹کاتێ نیشانیم دا ناسیمیەوە› ▤ ۱. آدرس ۲. مُشخصات

نیشتاندن / nîştandin/: ☜ **نیشاندن**

نیشتاو / nîştaw/: ناو. کشانەوەی ئاوی دەریا ▤ جزر دریا

نیشتگ / nîştig/: ☜ **نیشتو**^{۲}

نیشتمان / nîşt(i)man/: ناو. نشتمان: ۱. ژێگە؛ زێد؛ مەوتەن ۲. دیمەن ‹ئەم سەرگردە نیشتمانی خۆشە› ۳. جێگەی دانیشتن ٤. سەرتەنوور؛ ژووری نان کردن ▤ ۱. وطن؛ میهن ۲. منظره ۳. جای نشستن ۴. اطاق نان پُختن

نیشتمان‌پەرستی / nîşt(i)manperistî/: ناو. وڵات‌پارێزی ▤ میهن‌پرستی

نیشتمان‌فرۆش / nîşt(i)manf(i)roş/: ئاوەڵناو. *[پلار]* بێگانەپەرست؛ جاش ▤ وطن‌فروش

نیشتمانەتی / nîşt(i)manetî/: ناو. نەتەوایەتی؛ قەومایەتی ▤ ملیّتی

نیشتمانی / nîşt(i)manî/: ☜ **نەتەوەیی**

نیشتمان‌پەرست / nîşt(i)manperist/: ئاوەڵناو. ولات‌پارێز؛ زێدپەرست؛ ولات‌پەرست›. هەروەها: **نیشتمان‌پەرستی** ▤ وطن‌پرست؛ میهن‌پرست

نیشتمان‌پەروەر / nîşt(i)manperwer/: ئاوەڵناو. خزمەتکاری زێد ▤ میهن‌دوست

نیشتمەن / nîşt(i)men/: ئاوەڵناو. لەبار بۆ لێ ژیان ▤ شایان سکونت

نیشتن / nîştin/: چاوگ. تێنەپەڕ. //نیشتی؛ دەنیشی؛ بنیشە// ١. دانیشتن؛ ڕۆنیشتن؛ قوون دانەوە ‹لای دەسمەوە نیشت› ٢. تڵتە بن کەوتن ‹داینە با بنیشێ› ٣. کەم بوونەوەی ئاستی شتێک (وەک: ئاوی زۆر) ‹ئاوی بەنداوەکە نیشتووە› ٤. هەڵنیشتن؛ چوونە لانەوە (باڵندە و مریشکان) ‹بۆچە ئەونە زوو ئەخەفن؟ هێشتا مامر نەنیشتگە› ٥. ئاوا بوونی تاو ‹خۆر نیشت› ٦. *[کنایە]* ڕیان ‹لەسەر ڕێگاکە نیشتووە!› ٧. ڕووبەرێک داپۆشان ‹بەفر نیشت› ٨. بە کارێکەوە پەرژان ‹نیشتە پای، تا تەواوی نەکرد، دەستی لێ هەڵنەگرت› ٩. خۆش هاتن؛ بەرپەسن بوون ‹دەنگی بە دڵەوە ئەنیشێ› ١٠. مانەوە لە شوێنێک، بەتایبەت بۆ شەو خەوتن ‹لە ماڵیانا دوو شەو نیشتین› ▤ ١. نشستن ٢. رسوب کردن ٣. فروکش کردن (مانند آب و...) ۴. لانه رفتن پرنده ۵. غروب کردن آفتاب ۶. ریدن ٧. پوشیدن (سطحی را) ٨. نشستن (پای کاری) ٩. نشستن (به دل) ١٠. اقامت کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: نیشتوو/ چاوگی نەرێنی: نەنیشتن

نیشتنگا / nîştinga/: ناو. *[کنایە]* ئاودەست؛ کناراو ▤ مُستراح

نیشتنەوە / nîşt(i)newe/: چاوگ. تێنەپەڕ. //نیشتیەوە؛ دەنیشیەوە؛ بنیشەوە// ١. دانەوە؛ لە فڕین وەستان و هاتنە خواری باڵندە و فڕۆکە ‹هەر ئێستا فڕۆکەیەک نیشتەوە› ٢. نزم بوونەوەی پەنەماویی ئەندام ‹هەوای ژێر چاوم نیشتەوە› ٣. کەم بوونەوەی بارستی شتی تراو ‹ئاوی ڕووبارەکە نیشتەوە› ٤. نەمانی تووڕەیی ‹ڕقی نیشتەوە› ▤ ١. فرود آمدن و نشستن پرنده ٢. فرونشستن آماس اندام ٣. فروکش کردن مایع ۴. فروکش کردن خشم

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: نیشتووەوە/ چاوگی نەرێنی: نەنیشتنەوە

▣ **لە کوڵ نیشتنەوە**: ١. هێندێک سارد بوونەوە ٢. *[مەجاز]* هێور بوونەوە ▤ ١. کمی سرد شدن ٢. آرام شدن

نیشتو[١] / nîştû/: ☜ **نوشتە ـ١**

نیشتو[٢]: ئاوەڵناو. نیشتگ: ١. دانیشتوو ٢. لە فڕین وێستان ٣. بن‌کەوتوو ▤ ١. نشسته ٢. فرودآمده ٣. رسوب‌کرده

نیشتەبەر / nîşteber/: ناو. کارکەنار؛ وەنیشتە؛ خانەنشین ▤ بازنشسته

نیشتەبەری / nîşteberî/: ناو. کارکەناری؛ مووچەی هەڵپەسێراوی لە کار ▤ حقوق بازنشستگی

نیشتەجه / nîştecih/: ☜ **نیشتەجێ**

نیشتەجێ / nîştecê/: ناو. نشتەجی؛ نیشتەجه؛ جاگرتە؛ دانیشتوو؛ لە شوێنێکدا سەقام گرتوو ▤ مُقیم؛ ساکن

نیشتەجێیی / nîştecěyî/: ناو. ئاکنجێتی ▤ اقامت

نیشتەنی / nîştenî/: ئاوەڵناو. لەبار بۆ لێ دانیشتن ▤ نشستنی

نیشتەی / nîştey/: چاوگ. دانیشتن ▤ نشستن

نیشتەیرە / nîşteyre/: چاوگ. دانیشتن ▤ نشستن

نیشخۆ / nîşxo/: ☜ **نەژخۆ**

نیشدار / nîşdar/: ☜ **نەشتەرگەر**

نیشگە / nîşge/: ناو. ١. لێژی لووس ٢. جێ نیشتنەوەی باڵداران ▤ ١. سراشیبی صاف ٢. جای فرود پرندگان

نیشه / nîşe/: ناو. ١. یاداشت؛ بیرەوەری نووسراو ٢. نمره بۆ شاگرد ٣. چەشن؛ وێنە ٤. کەیف؛ خوەشی؛ نەشە ▤ ١. یادداشت ٢. نمرەی مُحصل ٣. مثل؛ مانند ۴. شادی

⊡ **نیشه گرتن:** ١. یاداشت نووسین ٢. نمره وەرگرتن ٣. خۆشحاڵ بوون؛ سەرکەیف هاتن ▤ ١. یادداشت نوشتن ٢. نمره گرفتن ٣. خوشحال شدن

نیعاو / nî'aw/: دەنگەناو. دەنگی زیلی پشیله ▤ صدای زیر گربه

نیعمەت / nî'met/: ناو. ١. پیت؛ خەلاتی خوا ٢. خۆشی له ژیاندا ▤ ١. نعمت ٢. کامرانی

نیفاق / nîfaq/: ناو. دووڕوویی؛ دژیەکی ‹ڕۆم و جوو چاکە ئیتتیفاقی هەیە/ کوردە بێ غیرەتی و نیفاقی هەیە «حاجی قادر»› ▤ نفاق

نیفەک / nîfek/: ☜ **نافەك**

نیڤ / nîv/: ناو. ١. لە دوو بەش بەشێک ٢. ناوەند؛ ناوەڕاست ▤ ١. نیم ٢. وسط؛ میانه

⊡ **نیڤا شەوێ:** ناوەڕاستی شەو ▤ نیمەی شب

نیڤار / nîvar/: ناو. ١. نۆژەن؛ تازەهاتوو ٢. باوی دەم و زەمان ▤ ١. نوظهور ٢. مُد روز

نیڤبراشتی / nîvb(i)raştî/: ☜ **نیوەبرژاو**

نیڤبرژیا / nîvbijya/: ئاوەڵناو. نیمەکولاو؛ هێشتا کاڵ ▤ نیم‌پخته

نیڤچە / nîvçe/: ئاوەڵناو. نیمچە؛ ناتەواو ▤ ناتمام

نیڤدین / nîvdîn/: ئاوەڵناو. نیوەشێت؛ شێتۆکە ▤ خُل

نیڤرۆ / nîvro/: ☜ **نیوەڕۆ**

نیڤشک / nîvşik/: ☜ **نویشك**

نیڤک / nîvik/: ☜ **نێوك ـ١**

نیڤکەو / nîvkew/: ناو. پۆڕ؛ دوڕاجە؛ مەلێکی لە کەو زلترە ▤ دُرّاج

نیڤگۆڤەند / nîvgovend/: ناو. نیوە جەغز ▤ نیم‌دایره

نیڤگۆن / nîvgon/: ☜ **نوێن^١ـ٢**

نیڤنجی / nîvincî/: ئاوەڵناو. ١. نە کورت نە درێژ ٢. نە پیر نە جوان ٣. ناوەڕاست ▤ ١. متوسط در طول ٢. میانسال ٣. میانه

نیڤ ـ نیڤ / nîv nîv/: ئاوەڵکار. نیمە ـ نیمە؛ لە دوو بەش بەشێک؛ لە سەتا پەنجا ▤ نصف به نصف

نیڤۆ / nîvo/: ناو. پزوو؛ پزگ؛ نافەک ▤ نیفه

نیڤە / nîve/: ناو. نیوە؛ نیمە ▤ نیمه

⊡ **نیڤە کرن:** کردنە دوو بەشەوە ▤ نصف کردن

نیڤەبراشتی / nîveb(i)raştî/: ☜ **نیوەبرژاو**

نیڤەچڵ / nîveçił/: ☜ **نیوەچڵ**

نیڤەشەو / nîveşew/: ☜ **نیوەشەو**

نیڤەک / nîvek/: ☜ **نیوەك**

نیڤەکا / nîveka/: ☜ **نیوەك**

نیڤەکار / nîvekar/: ☜ **نیوەکار**

نیڤەمێر / nîvemêr/: ئاوەڵناو. */کنایە/* سەڵت؛ هێشتا ژن نەهێناو (لاو) کە ▤ مُجرد (مرد جوان)

نیڤی / nîvî/: ناو. ١. بەشێ لە دوو بەش ٢. ناوەڕاستی ٣. دەستە؛ ناونجی ▤ ١. نصفه ٢. وسطی ٣. میانی

نیقاب / nîqab/: ناو. ڕووپۆش ▤ نقاب

نیقریس / nîqrîs/: ناو. جۆرێک نەخۆشی سووت و سازی لەشە کە ڕێژەی ئەسید ئووریکی خوێن بەرز دەبێتەوە و جومگەکان بە هۆی نیشتنی ئەسید ئووریکەوە تووشی هەو و ژان دەبن ▤ نقرس

نیک / nîk/: ناو. ١. دارێ کە بەرداشی پێ بەرز و نزم دەکرێتەوە ٢. نووکە؛ نکە؛ شینی بە شێنەیی ٣. نووک؛ سەری تیژی هەر شتێ ▤ ١. اهرمی که سنگ آسیا را بالا و پایین می‌برد ٢. مویه ٣. نُک

نیکاح / nîkaĥ/: ناو. نکا؛ نەکەه؛ ژن و مێردایەتی؛

ژن و شوویی؛ پەیمانێک کە بە پێی ئەوە ژن و پیاوێک دەبنە ژن و مێرد و بنەماڵەیەک دروست دەکەن ☰ نکاح

نیکال / nîkal/: ناو. سووچ؛ گۆشە ☰ گوشه

نیکل / nîkil/: ناو. ١. ☜ **نکل** ٢. نیکل؛ توخمی کیمیایی کانزایی، بە ژمارەی ئەتومی ٢٨ و کێشی ئەتومی ٥٨,٩٦، بە ڕەنگی سپی مەیلەو زیو کە چەکوچخۆرە، لە ئاودا ناتوێتەوە و بۆ کاتالیزۆر و پۆشەنی گالوانیزەی کانزاکانیتر و لێدانی دراو و میدال و کەرەستەی نەشتەرگەری و ددانبژیشکی کەڵکی لێ وەردەگرن ☰ ١. ☜ **نکل** ٢. نیکل

نیکڵ / nîkił/: ☜ **نیکل ـ٢**

نیکمسمار / nîkmismar/: ناو. نووکەتەشی ☰ میخ نیمحلقەی سر دوک

نیکۆتین / nîkotîn/: ناو. ژارقەندە؛ ژارقەنگە؛ ژارقەننە؛ ئالکالوئیدی نێو گەڵای تووتن، کە ڕۆنێکی بێڕەنگە و لە بەر هەوادا زەرد دەبێ و نەختە۔ نەختە بۆر دادەگەڕێ، تامی تیژە و لە ئاو و ئەلکول و ڕۆندا دەتوێتەوە ☰ نیکوتین

نیکەنک / nîkenik/: ☜ **نیکەنیك**

نیکەنیک / nîkenîk/: دەنگەناو. نیکەنک؛ نیکنەک؛ نووکەنووک ☰ نکانک

نیکنەک / nîknek/: ☜ **نیکەنیك**

نیگا / nîga/: ناو. نیا؛ تواشا ‹نیگام تینووی تەماشاتە/ دادووراوی سەر ڕێگاتە «گۆران»› ☰ نگاه

نیگابان / nîgaban/: ناوەڵناو. سایەد؛ ئاگادار ☰ نگهبان

نیگابانی / nîgabanî/: ناو. پاسەوانی ☰ نگهبانی

نیگاتیڤ / nîgatîv/: ناو. فیلم؛ وێنەی سەر فیلم و کاغەز کە ڕوونی و ڕەشاییەکانی پێچەوانەیە ☰ نگاتیو

نیگادار / nîgadar/: ناو. نگادار؛ ئاگادار؛ پارێزەر ‹خوا نیگادارت بێ› ☰ نگهدار

نیگاداری / nîgadarî/: ناو. ١. کار و ڕەوتی ڕاگرتن؛ هەڵگرتن ٢. چاوەدێری؛ ئاگاداری ☰ ١و٢. نگهداری

نیگار / nîgar/: ناو. نگار: ١. نەخش؛ وێنە ٢. *[ئەدەبی]* دڵبەر ‹بەستەیی زوڵفی نیگارێکم ڕەسەن بازی دەکا/ سەففی موژگانی لە تابووری سوپای غازی دەکا «حاجی قادر»› ☰ ١. تصویر ٢. نگار

نیگارخانە / nîgarxane/: ناو. جێگەی ڕانانی شکڵان ☰ نگارخانه

نیگارڤان / nîgarvan/: ☜ **نەققاش ـ١**

نیگارکێش / nîgarkêş/: ناو. نەقاش ☰ نقاش

نیگارکێشی / nîgarkĕşî/: ☜ **نەققاشی ـ٢**

نیگارە / nîgare/: ناو. شکڵی بە قەڵەم کێشراو ☰ نگاره

نیگاوانی / nîgawanî/: ناو. پارێزکاری؛ چاودێری ☰ نگهبانی

نیگەران / nîgeran/: ناوەڵناو. پەرۆش؛ دڵپەرێشان؛ نارەحەت ‹هاتن بردیان، زۆر نیگەرانم› ☰ نگران

نیگەرانی / nîgeranî/: ناو. دڵلەدوایی؛ دۆخی دڵەودوا بوون ☰ نگرانی

⊡ **کەوتنە نیگەرانی**: پەشێوان؛ تێکچوون ‹کەوتمە نیگەرانی، دەبێ باوکم چی بە سەر هاتبێ «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ نگران شدن

نیل / nîl/: ناو. ١. نیری سەرملی گا لە جووتدا ٢. خم؛ چویت؛ دەرمانێکی شینی تاریکە لە گیایەک دەگیرێ بۆ ڕەنگ کردن ☰ ١. یوغ ٢. نیل

نیلوپەڕ / nîlûpeř/: ☜ **نیلوفەڕ**

نیلوفەڕ / nîlûfeř/: ناو. نیلووپەڕ؛ لیلووپەڕ؛ لوولەپەڕ؛ لوولپەڕ؛ لەیلووپەڕ؛ لیلووفەڕ؛ پەڕپەڕەک؛ پەڕپەڕۆک؛ شەڤبشکێڤ؛ گیایەکی ئاڵفی بە گوڵی زەرد و سپی و لینجاوێکی زۆرەوە کە بۆ دەرمان دەشێ ☰ نیلوفر

نیله / nîle/: ناو. نیری ملی گاجووت ☰ یوغ

نیلی١ / nîlî/: ناو. کەوە؛ کەوگ؛ کەوێ؛ چویتی؛ چویتلی؛ هەشی؛ خمی؛ شین‌تۆخ؛ ڕەنگی ئاوی تۆخ کە بۆ بنەوش داگەڕێ ☰ نیلی

نیلی٢: ئاوەڵناو. خمی؛ چویتی؛ بە ڕەنگی خم ☰ نیلی رنگ

نیمبرژ / nîmbirj/: ☜ نیوەبرژاو

نیمبرێژ / nîmb(i)rêj/: ☜ نیوەبرژاو

نیم١ / nîm/: ناو. نیڤ؛ نیو؛ بەشێ لە دوو بەش ☰ نصف؛ نیم

نیم ـ٢: پێشوشە. ـ نیو؛ ـ نیمە ‹نیم‌کوڵ؛ نیم‌نیگا› ☰ نیمه ـ

نیمپز / nîmpiz/: ☜ نیم‌پوخت

نیم‌پوخت / nîmpuxt/: ئاوەڵناو. نیم‌پەز؛ نیم‌پز؛ نیوەکوڵ؛ مامناونجی لە کوڵاندا ☰ نیم‌پُخته

نیم‌پەز / nîmpez/: ☜ نیم‌پوخت

نیم‌جەت / nîmcet/: ئاوەڵناو. ١. شری پینەکراو ٢. سەقەت؛ سەکەت ☰ ١. پینه‌شده ٢. ناقص‌العضو

نیمچە١ / nîmçe/: ناو. جامۆڵە؛ کاسەی بچووکی نەختێ لە پیالە گەورەتر ☰ نیم‌کاسه

نیمچە ـ٢: پێشوشە. نیمەـ ناتەواو ‹نیمچەمەلا؛ نیمچەدەولەتێکی دامودەزگاییمان نییە «پەشێو»› ☰ نیم ـ

نیمچەجزیرگە / nîmçec(i)zîrge/: ☜ نیودورگە

نیمچەدورگە / nîmçeduřge/: ☜ نیودورگە

نیمدار / nîmdar/: ئاوەڵناو. نیمداشت؛ نیوداشت؛ ناونجی لە کۆنەیی و تازەییدا (زۆرتر بۆ بەرگ و جل‌وجێوان و ڕایەخ دەگوتری) ‹داراییم بیەسە چوار دوێت و یەی کوڕ/ دو پەتووی نیمدار، یەی جوف لافەشر «شامی»› ☰ نیمدار

نیمداشت / nîmdaşt/: ☜ نیمدار

نیمر / nîmir/: ئاوەڵناو. نزم؛ نەوی؛ نفی ☰ پست

نیمرار / nîmrar/: ناو. نیمڕایر؛ نیوەی ڕێگە ☰ نیمه‌ی راه

نیمڕایر / nîmřayir/: ☜ نیمرار

نیمڕۆ / nîmřo/: ناو. ١. ☜ نیوەڕۆ ٢. ☜ هێلکەوڕۆن

نیمڕۆژ / nîmřoj/: ☜ نیوەڕۆ

نیمڕوو / nîmřû/: ناو. نیوڕوو؛ هێلکە و ڕۆن؛ خا و ڕوون؛ هێلکەی دەڕۆن کراوی تێکەڵ نەدراو ☰ نیمرو

نیمسۆز / nîmsoz/: ناو. بسووت؛ چۆڵە؛ چلۆسک؛ دار و چیلکەی سەر بە ئاگر ☰ نیمسوز

نیمسەرا / nîmsera/: ناو. نیمسەرە؛ نیو ساڵ؛ شەش مانگ ☰ شش ماه؛ نیم سال

نیمسەرە / nîmsere/: ☜ نیمسەرا

نیمقڕ١ / nîmqiř/: ناو. جۆرێ قوماش ☰ نوعی پارچه

نیمقڕ٢: پێرۆ. ← قرونیمقر

نیمگەز / nîmgez/: ☜ نیوگەز

نیمناز / nîmnaz/: ناو. ناز و عیشوە ☰ ناز و عشوه

نیمنمەک / nîmn(i)mek/: ئاوەڵناو. نیمەنمەک: ١. خوێ‌کراو؛ نمەک لێدراو؛ خوێ پێوەکراو (خۆراک بە مەبەستی نمچن‌کردن و بەرگری لە سەرهەڵدان و گەشەی میکروب ٢. */کنایی/* تل‌وخوێ؛ پڕخوێ؛ زۆر سوێر ☰ ١. نمکسود ٢. بسیار شور

نیمە١ / nîme/: ناو. ١. نیم؛ نیڤ؛ بەشێ لە دوو بەش ٢. خشتی لە ناوەڕاستەوە لەت ٣. ☜ نویژ ☰ ١. نصف ٢. نیمه آجر ٣. ☜ نویژ

▣ **نیمەی شەو**: نیڤاشەوێ؛ درەنگانی شەو ☰ نصف شب

نیمە ـ٢: ☜ نیوە ـ٣

نیمەچڵ / nîmeçił/: ☜ نیوەچڵ

نیمەچڵی / nîmeç(i)łî/: ☜ نیوەچڵی

نیمەردەنی / nîmerdenî/: ناو. هەرماوی؛ نەمری ▤ جاودانگی

نیمەرۆ / nîmero/: ☜ **نیوەڕۆ**

نیمەڕوان / nîmeřwan/: ☜ **نیوەڕۆیی**

نیمەڕۆ / nîmeřo/: ☜ **نیوەڕۆ**

▣ **نیمەڕۆ بێرە:** حەز بە زوو دەس‌کێشان لـە کـار ‹هێشتا دەسمان گەرم نەوگە ئەو نیمەڕۆبێرەیـە!› ▤ اشتیاق به زود تعطیل کردن کار

نیمـەڕۆژە / nîmeřoje/: نـاو. ١. ☜ **نیـــوەڕۆژ** ٢. ژەمی نیوەڕۆ لە ئالفی مـالات ▤ ١. ☜ **نیـوەڕۆژ** ٢. جیرەی ظُهر احشام

نیمـەڕوو / nîmeřû/: نـاو. ١. ☜ **نیـــوەڕۆ** ٢. ☜ **نیوەڕوو**

نیمـەڕی / nîmeřî/: ئاوەڵـناو. تۆقیـــو؛ زۆر ترســـاو. هەروەها: **نیمەڕێ کردن** ▤ زهره‌ترک شده

نیمەڕێ^{١} / nîmeřê/: نـاو. بەشـێک لـە دوو بەشـی ڕێگا ▤ نیمەی راه

نیمەڕێ^{٢}: ئاوەڵناو. هـەر تـا نیـوەی ڕێگـا ‹ڕەفیقـی نیمەڕێ› ▤ نیمەراه

نیمەشەو / nîmeşew/: ☜ **نیوەشەو**

نیمەکارە / nîmekare/: ☜ **نیوەکارە**

نیمەکوڵاو / nîmekuław/: ئاوەڵناو. نیڤ‌بژیا؛ هێشتا کاڵ ▤ نیم‌پخته

نیمـەگـەرم / nîmegerim/: ئاوەڵـناو. نیوەگـــەرم؛ شلەتێن؛ شیلەوگەرم ▤ ولرم

نیمەگیان / nîmeg(i)yan/: ☜ **نیوەگیان**

نیمەلێوە / nîmelěwe/: ئاوەڵناو. هـاوی؛ گـەللایی؛ شێتۆکە ▤ خُل

نیمەنمەک / němen(i)mek/: ☜ **نوێ‌نمەك**

نیمەونیم / nîmewnîm/: ☜ **نیوەڕۆ**

نـین / nîn/: نـاو. نـــوون؛ عـەیب و کەمایەســی ▤ نقص؛ عیب

⊡ **نین بون:** نەبوون ▤ نیست شدن

نینا / nîna/: ☜ **نینۆ**

نینک / nînik/: ☜ **نینۆك**

نینگون / nîngûn/: ☜ **نەوەژن**

نینۆ / nîno/: جێناو. نینا؛ ئەمانە؛ یانە ▤ اینها

نینۆخ / nînox/: ☜ **نینۆك**

نینۆخگیر / nînoxgîr/: ☜ **نینۆكبڕ**

نینۆر / nînor/: نـاو. گنــدۆڕ؛ دۆریــە؛ قەلەنــدۆر ▤ گیاهی با ساقەی خوراکی

نینۆک / nînok/: ناو. نەنووک؛ نەینۆک؛ نـەینووک؛ نەینوک؛ نینک؛ ناخون؛ نـاخوو؛ نـاخوون؛ نـانوخ؛ نانووخ؛ نینۆخ؛ ناخوێن؛ ناخن؛ نـاخووین؛ نوخـان؛ نۆخان؛ نخان؛ نووخـەن؛ نووخـان؛ چکـر؛ چکیـڕ؛ چقیـــڕ؛ چـــنگیر؛ چنجـــرۆک؛ مـــاکێکی ڕەق و بریقـەدارە لـە پشـتی قـامکی مـرۆڤ و زۆربـەی مۆرغەدارانەوە دەردێ ▤ ناخن

▣ **نینۆکی خـانم:** ڕیش‌بابا؛ جـۆرێ ترێـی سـووری دەنک باریکی درێژۆکە ▤ انگور ریش‌بابا

نینۆکبڕ / nînokbiř/: نـاو. نەنووک‌بڕ؛ نەنووک‌گـر؛ نـاخونگر؛ نـاخوێنگیر؛ نـاخوونگیر؛ نووخـان‌بـڕ؛ نووخـــانگیر؛ نینـــۆخگیر؛ نـــانۆخگیر؛ چکرگـــر؛ کەرەسەیێ بۆ قرتاندن و کوڵ کردنەوەی سـەری نینۆک ▤ ناخُنگیر

نینۆکڕەق / nînokřeq/: ☜ **نینۆكوشك**

نینۆکشـــکێن^{١} / nînokş(i)kên/: نـــاو. *[کنایـــه]* بەستەڵەکی ئاخر پـایز لـە زاراوەی ڕاوکەرانـدا ▤ یخبندان اواخر پاییز در اصطلاح شکارچیان

نینۆکشکێن^{٢}: ئاوەڵناو. *[کنایه]* بەستوو؛ یـەخ‌کـردوو؛ پۆشراو بە یەخ و بەستەڵەک ‹مەیـە بـۆ ئـەم چیـا نینۆک‌شکێنە/ دزی سیرمە و گـەڕۆکی گەرمەسـێری «هێمن»› ▤ یخبندان؛ پوشیده از یخ

نینۆکوشـک / nînokwişk/: ئاوەڵـناو. *[کنایـه، پـلار]* نینۆک‌ڕەق؛ ڕژد ▤ خسیس

نینۆکەشەیتان / nînokeşeytan/: ناو. شەیتانۆکە ▤

حلزون

نینه /nîne/: دەنگ. نینی؛ وشەی مریشک داکردن ‹نینه ـ نینه! خانه ژووره› ⚑ کلمەی راندن مُرغ به لانه

نینی١ / nînî/: ☜ **نەنك**

نینی٢: ئاوەڵناو. تازەی تازە؛ زۆر تازە ⚑ کاملاً تازه

نینی٣: ☜ **نینه**

نیو١ / nîw/: ناو. نیم؛ نیڤ؛ بەشێ لە دوو بەش ⚑ نصف

نیو٢: پێشوشە. نیم ـ؛ نیڤ ـ ‹نیونیگا؛ نیوهەنگاو› ⚑ نیم ـ

نیوال / nîwal/: ناو. دۆڵ؛ دەرە ⚑ درّه

نیوبرژ / nîwbirj/: ☜ **نیوەبرژاو**

نیوبرژاو / nîwbirjaw/: ☜ **نیوەبرژاو**

نیوبست / nîwbist/: ناو. باواقۆرەت؛ بابەقوورەت ⚑ کوتوله

نیوبەنیو / nîwbenîw/: ☜ **نیوەونیو**

نیوبیوم / n(i)yubyum/: ناو. توخمی کیمیایی کانزایی، بە ژمارەی ئەتومی ٤١ و کێشی ئەتومی ٩٢,٩٠، بە ڕەنگی خۆڵەمێشی بریقەدار کە لە پێکهاتەگەلی خۆڕاگر لە بەرامبەر گەرمادا بە کار دێت ⚑ نیوبیُم

نیوجەغز / nîwceğz/: ناو. لەتێ لە کۆز ⚑ نیم‌دایره

نیوداشت / nîwdaşt/: ☜ **نیمدار**

نیودوڕگە / nîwduřge/: ناو. نیمچەدوڕگە؛ سادوڕگە؛ گراڤە؛ نیمچەجزیرگە؛ کەرکە؛ کەرگراف؛ زەوینێک سێ لای ئاو و لایێکی وشکانی ‹نیودوڕگەی عەرەبستان› ⚑ شبه‌جزیره

نیورۆ / nîwro/: ☜ **نیوەڕۆ**

نیوڕان / nîwřan/: ☜ **نیوەڕۆ**

نیوڕانێ / nîwřanê/: ئاوەڵکار. لە دەمی نیمەڕۆدا ⚑ هنگام ظُهر

نیوڕوو / nîwřû/: ناو. ١. ☜ **نیمڕوو** ٢. ☜ **نیوەڕۆ**

نیوقەد / nîwqed/: ناو. نیوەی لەش بەتایبەت بەشی ژووروو ⚑ نیم‌تنه

نیوکاسه / nîwkase/: ناو. دەفری بچووک لە چینی ⚑ نیم‌کاسه

نیوگەز / nîwgez/: ناو. نیمگەز؛ پێوانەیەکی کووتاڵ و شاڵه ⚑ نیم‌زرع؛ نیم‌زرعی

نیوە١ / nîwe/: ناو. نیم؛ نیڤ؛ نیڤی؛ نێمه؛ نیمه؛ نسف؛ نسم: ١. هەرکام لە دوو بەشی هاوئەندازە لە شتێک ‹نیوەی هۆزەکەم لێم بوونە دوژمن/ خۆم ئەشارمەوە قوژبن بە قوژبن «موفتی پێنجوێنی»› ٢. ناوەندی ئەندازە و مەودایەک ‹پیاڵەکە تا نیوە پڕ بوو› ⚑ ١. نصف ٢. نیمه

نیوە٢: ئاوەڵناو. نیمه؛ نسم: ١. دوونیو؛ دووکوت؛ بە یەک ئەندازە لەگەڵ ئەو بەشەکەی تر ‹دۆکەی نیوە کرد و نەیهێشت بۆی پێوە کەین› ٢. بە نیو ئەوەندەوە ‹ئەم کاسە بۆ نیوەیە؟› ٣. نیوەچڵ؛ ناتەواو ‹کارەکەی هەروا نیوە هێشتۆتەوە› ⚑ ١تا٣. نصفه

نیوە ـ٣: پێشوشە. نیمە ـ: ١. بە ئەندازەیەکی کەمترەوە ‹نیوەکارە؛ نیوەتێر› ٢. نیمێ لە شتێ یان دۆخێ ‹نیوەئاجۆر؛ نیوەنان› ٣. ناوەڕاست ‹نیوەڕۆ؛ نیوەڕێگا› ⚑ ١تا٣. نیمه ـ

نیوەبرژاو / nîwebirjaw/: ئاوەڵناو. نیڤبراشتی؛ نیڤەبراشتی؛ نیمبرژ؛ نیمبرێژ؛ نیوبرژ؛ نیوبرژاو؛ تەواو نەبرژاو ⚑ نیم‌برشته

نیوەبەنیوە / nîwebenîwe/: ☜ **نیوەونیو**

نیوەپیاو / nîwep(i)yaw/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* ناتەواو (مرۆ) ⚑ ناکامل (انسان)

نیوەجۆش / nîwecoş/: ئاوەڵناو. گەمڕ؛ نیوەکوڵ ⚑ نیم‌جوش

نیوەجەغز / nîweceğz/: ناو. گەوە ⚑ نیم‌دایره

نیوەچڵ١ / nîweçił/: ئاوەڵناو. نیڤەچڵ؛ نیمەچڵ؛

ناتەواو ‹حاشا لە کاری نیوەچڵ› ☰ ناتمام؛ نیمەتمام

نیوەچڵ۲: ئاوەڵکار. نیڤەچڵ؛ نیمەچڵ؛ ناتەواو ‹نیوەچڵ بەجێم هێشت› ☰ نصفەنیمە

نیوەچڵی / nîweç(i)łî/: ئاوەڵناو. نیمەچڵی؛ ناتەواوی ‹کارەکەمان بە نیوەچڵی ماوەتەوە› ☰ ناتمام

نیوەر / nîwer/: ☜ **نوێنەر**

نیوەڕۆ / nîweřo/: ناو. نیڕۆ؛ نیڤڕۆ؛ نیمڕۆ؛ نیمڕۆژ؛ نیمەرۆ؛ نیمەڕۆ؛ نێوەڕۆ؛ نیمەڕوو؛ نیورۆ؛ نیوڕان؛ نیوڕوو؛ نیمەونیم؛ کاتێ کە تاو نیوەی ڕێگای ڕۆژی بڕیوە ☰ سرِ ظُهر

نیوەڕۆژ / nîweřoj/: ناو. نیمەڕۆژە؛ فراوین؛ نیوەڕۆژە؛ نانی نیوەڕۆ؛ نەهار ☰ ناهار

نیوەڕۆژە / nîweřoje/: ☜ **نیوەڕۆژ**

نیوەڕۆیان / nîweřoyan/: ☜ **نیوەڕۆیی**

نیوەڕۆیی / nîweřoyî/: ئاوەڵکار. نیوڕانێ؛ نیمەڕوان؛ نیوەڕۆیان؛ لە کاتی نیوەڕۆدا ☰ هنگام ظُهر

نیوەڕوو / nîweřû/: ناو. نیمەڕوو؛ لایەکی ڕوخسار ☰ نیمرُخ

نیوەڕێ / nîweřê/: ناو. نیڤی ڕێکێ ☰ نیمەی راه

نیوەساز / nîwesaz/: ئاوەڵناو. گەلالە؛ گلالە؛ گولالە؛ نیوەدروست بوو ☰ نیمساختە

نیوەسوێر / nîwes(i)wěr/: ئاوەڵناو. تێرخوێ ☰ نیمشور

نیوەسوتاو / nîwesûtaw/: ناو. چلاسک؛ کۆتەرە؛ چلۆسک؛ بزووت ☰ نیمسوز

نیوەسەڵت / nîwesełt/: ئاوەڵناو. تایبەتمەندی لاوێ کە ژنی مارە کردبێ و هێشتا نەیگوزابێتەوە ☰ جوان عقدکردەی عروسی نکردە

نیوەشۆ / nîweşo/: ناو. نیوەشۆر؛ سوێنکەسابوون ☰ تەماندەی صابون

نیوەشۆر۱ / nîweşor/: ☜ **نیوەشۆ**

نیوەشۆر۲: ئاوەڵناو. باش نەشۆراو؛ خاس نەشۆریاگ ☰ نیمشُستە

نیوەشەڕ / nîweşeř/: ناو. شەڕەجوێن و چنگەپرچە، بە بێ لێکدان ‹... نەمزانی مارەبڕینیش نیوەشەڕێکە! «هەژار»› ☰ نزاع لفظی تا حد دست بە یقە شدن

نیوەشەو / nîweşew/: ناو. نیڤەشەو؛ نیمەشەو؛ نیڤا شەوێ؛ درەنگانی شەو ☰ نیمەشب

نیوەشەوی / nîweşewî/: ناو. قامێکی کۆنە لە چەشنی حەیران و لاوک ☰ آهنگی قدیمی

نیوەشەوێ / nîweşewê/: ئاوەڵکار. لە دەمی نیوەشەودا ‹... نیوەشەوێ لە جێژوانێ، چاوەڕوانی نەشمیلانێ ... «بەیت»› ☰ نیمەشب

نیوەشەی۱ / nîweşey/: ناو. ١. نەخۆشی؛ لەشبەباری ٢. */کنایە/* زگپڕی ☰ ١. بیماری ٢. حاملگی

◙ **نیوەشەی عەیەلەی**: */کنایە/* زکپڕی ☰ حاملگی

نیوەشەی۲: ئاوەڵناو. دزێو؛ ناپەسەند؛ ناشیرین ☰ ناپسند

نیوەشێت / nîweşět/: ئاوەڵناو. دەلووکار؛ دەلی؛ نیڤدین ☰ خُل‌مزاج

نیوەک / nîwek/: ئاوەڵکار. نیڤەک؛ نیڤەکا؛ نیوەکا: ١. لە ناوەڕاستدا ٢. لەتێ لە دوو لەت ☰ ١. در وسط ٢. نیمی

نیوەکا / nîweka/: ☜ **نیوەك**

نیوەکار / nîwekar/: ناو. نیڤەکار؛ ڕەنجبەرێ کە بە تۆم و جووتی یەکێتر کار دەکا و بەشێ لە دوو بەشی بەهرەی بەر دەکەوێ ☰ کشاورزی کە نیمی از محصول را می‌برد

نیوەکارە / nîwekare/: ئاوەڵناو. نیوەچڵ؛ نیمەکارە؛ ناتەواو ☰ نیمەکارە؛ ناقص

نیوەکاری / nîwekarî/: ☜ **نیوەونیو ـ٢**

نیوەکوتر / nîwekutir/: ئاوەڵناو. کوۆرەک؛ چاوپرووش؛ کەمبین ☰ کم‌سو

نیوەکوتراو / nîwekutraw/: ئاوەڵناو. میاندار ☰ نیمکوب (غلّه)

نیوەکوڵ / nîwekuł/: ☜ **نیم‌پوخت**

نیوەگا / nîwega/: ناو. تاکە گایەک لە دووگای جووت ‹بە نیوەگایەک ناکێڵدرێ› ☰ یک گاو از جُفت شخم‌زن

نیوەگۆ / nîwego/: ناو. هەرکام لە دوو نیوەی گۆیەک ‹نیوەگۆی باکووری› ☰ نیمکُره

نیوەگەرم / nîwegerm/: ☜ **نیمەگەرم**

نیوەگیان / nîweg(i)yan/: ئاوەڵناو. نیمەگیان؛ نیوەمردوو: ١. بە بارودۆخێک لە نێوان مان و نەماندا ‹کاتێ کە دۆزیمانەوە نیوەگیان بوو› ٢. زۆر ناساخ و نەخۆش ‹بۆ لە کۆڵی ئەم پیرەمێردە نیوەگیانە نابنەوە؟› ☰ ١و٢. نیمه‌جان

نیوەمردوو / nîwemirdû/: ☜ **نیوەگیان**

نیوەند / nîwend/: ☜ **ناوەند**

نیوەنمەک / nîwen(i)mek/: ناو. نیمەنمک؛ ئاردی بە ئاو شێلدراوی تێرخوێ کراوی گەرم کە لە سەر برین و دمەڵ دادەندرێ ☰ خمیر نمک‌مال داغ که بر زخم و دُمل نهند

نیوەونیو / nîwe w nîw/: ئاوەڵکار. نیوەبەنیوە؛ نیوبەنیو؛ نیمەونیم: ١. بە شێوەی دوو نیوەی وەک یەک ‹پارەی نەوت نیوەونیو بۆ کۆمپانیاکان بێت› ٢. دووکوتی؛ نیوەکاری؛ بە شێوەی نیوەیەک لە هەرکام لە ئەندامەکان ‹قوتابییەکان نیوەونیو هاتبوونەوە› ☰ ١و٢. نیمانیم

نیوەیی / nîweyî/: ئاوەڵناو. شەریکی نیوە بە نیوە ☰ نصف به نصف

نیۆ / n(i)yo/: جێناو. ئەمانە؛ نیا؛ نێن ☰ اینها

نیەت / n(i)yet/: ناو. ١. نیاز؛ قەست ٢. *[کینایە]* ڕۆژی سەرەتای ڕەمەزان ‹کەنگێ نیەتە؟› ☰ ١. قصد؛ نیت ٢. روز اول ماه رمضان

▣ **نیەت هێنان/ هاوردن:** بڕیار دان بە زمان بۆ بەجێ هێنانی کارێکی زیاتر ئایینی ☰ نیت کردن برای انجام امر یا فرضیه‌ای بیشتر دینی

نیەر / n(i)yer/: ناو. مینبەر؛ جێگەی بەرزی تایبەتی بۆ قسەکەر ☰ منبر

نیەون / niyewin/: ناو. گوێلپار؛ نۆگوهان ☰ تلیسه

نیهاد / nîhad/: ناو. دڵ و دەروون ☰ نهاد

نیهاڵ / nîhal/: ناو. لقی دار؛ لکی درەخت ☰ شاخه‌ی درخت

نیهان / nîhan/: چاوگ. *[کینایە]* گان؛ کوتان؛ سەرجێیی کردن ☰ جماع کردن

نیهانی / nîhanî/: ئاوەڵناو. ناشی؛ تازەکار؛ ڕانەهاتوو لە کار ☰ ناشی

نیهایەت / nîhayet/: ناو. ذوماهی؛ ئاخری ☰ نهایت

نییی / nîyî/: جێناو. ١. ئەمە؛ یە ٢. ئەمانە؛ یانە ☰ ١. این ٢. اینها

نێ^{1} / nê/: ناو. ١. نا؛ نە؛ ناء ٢. ناوی ئاسیاو؛ دۆلاش ٣. شە؛ شێ؛ نم ٤. نوون؛ بیست و حەوتەمین پیتی ئەلفوبێی زمانی کوردی ☰ ١. نه ٢. ناو آسیا ٣. نم ۴. نون

⧈ **نێکەرد ۔ نێوەرد:** *[مەجاز]* بێلایەن؛ نەکرد و نەخوارد ☰ بی‌طرف

نێ^{2}: ئاوەڵناو. مێ؛ مێنگە؛ بەرانبەر بە نێر ☰ ماده؛ مؤنث

نێ^{3}: ئاوەڵکار. نا؛ نە؛ ناء ☰ نه

نێ^{4}: جێناو. ١. ئەم؛ ئەمە ٢. ئەمانە؛ ئەم کەسانە؛ ئەشتانە ☰ ١. این ٢. اینها

نێ^{5}: ئامراز. ١. دەنا؛ مەگین نە (زۆرتر لە دۆخی پرسیاردا) ٢. لەمە؛ لەوە؛ ٣. بە هۆی؛ لە بەر ☰ ١. مگر نه ٢. از این ٣. به سبب

نێ ـ^{6}: پێشگر. بێ؛ نیشانەی نەفی و لێوەرگرتنی مەعنایەک ‹نێشەرم؛ نێچار› ▤ بی ـ

نێئودیمیوم / nê'udîmyum/: ناو. توخمێکی کیمیایی کانزا لە دەستەی لانتانیدەکان بە ژمارەی ئەتومی ٦٠ و کێشی ئەتومی ١٤٤,٢٤ و ڕەنگی زەردەوە کە لە دروست کردنی جام و شووشەدا بە کار دێت ▤ نئودیمیُم

نێبکۆنێبۆڕۆ / nêbkonêbořo/: نزا. جنێوێکە واتا نە کوڕت هەبێ نە پاتاڵ ▤ دُشنامی است

نێبۆ.نێبۆ / nêbo nêbo/: نزا. خوانەکا؛ دەغیلە ▤ هرگز مباد

نێبو / nêbû/: نزا. خوانەکا ▤ مباد

نێتار / nêtar/: ئاوەڵناو. بێلایەنگیری؛ دوورەپەرێز لە کێشە ▤ بی‌طرف

نێتاری / nêtarî/: ناو. دوورەپەرێزی؛ بێلایەنی ▤ بی‌طرفی

نێچار / nêçar/: ناو. بێچارە؛ هەژار و داماو ▤ بیچارە

نێچیر / nêçîr/: ناو. نچیر؛ نەچیر؛ نەچیرگ؛ ڕاو؛ ئەو گیانەوەرەی کە بە کوشتن، زامار کردن یان تەڵە گیراوە ‹نێچیر ناچێ بو لای ڕاوکەر «مەسەل»› ▤ نخجیر؛ شکار

⊡ **نێچیر کردن**: ١. ڕاو کردن ٢. گرتن بە ڕاو ▤ ١و٢. شکار کردن

نێچیرڤان / nêçîrvan/: ناو. نێچیرەوان؛ نچیرڤان؛ نچیروان؛ نەچیروان؛ نەچیرڤان؛ نچیرکار؛ ڕاوچی؛ ڕاویار؛ ڕاوکەر؛ ڕاڤرۆ؛ ڕاڤەڤان؛ ڕاڤکار؛ سەیدەوان؛ سەیڤان؛ سەیاد؛ کەسێ کە گیانەوەران ڕاو دەکا ▤ شکارچی

نێچیرگا / nêçîrga/: ناو. ڕاوگە؛ جێ ڕاو ▤ شکارگاه

نێچیرەوان / nêçîrewan/: ☜ **نێچیرڤان**

نێخە^{1} / nêxe/: ☜ **نیخە**

نێخە^{2}: دەنگناو. دەنگی بە مرخەمرخ لە قوڕگەوە ▤ صدای گلو از نفس‌تنگی یا خفگی

نێد / nêd/: ناو. نوخشانە؛ خەوەر لە ڕووداو یان ئاکامی باش ▤ مُژده

نێر^{1} / nêr/: ئاوەڵناو. ١. نەڕ؛ سەر بە ڕەگەزێ کە باڵغەکەی دەتوانێ بە لفگری، ڕەگەزی مێوینەی خۆی ئاوس بکا ‹بەرخی نێر بۆ سەر برینە «مەسەل»› ٢. باسکڵاوی بە ڕێواس ‹ئەمساڵ ڕێواس نێرە› ٣. *[مەجاز]* ئازا و بەکار ٤. گڕ؛ کلۆفت؛ قەوی ▤ ١. نر ٢. ریواس ساقەدار ٣. شُجاع و کارآمد ۴. کُلُفت

⊡ **نێر بوون**: گڕ بوون؛ بۆ دەنگی کوڕی تازەلاوی ئێژن، واتا خەریکە پێدەگا ‹دەنگی نێر بووە› ▤ بالغ شدن (پسر)

نێر بوونەوە: ١. پندر بوونەوەی زەوی کە بە کاری کێڵان بێت ٢. پیر بوون و ناوک دەرکردنی تیرەی چۆنەر و توور و ... ▤ ١. سفت شدن زمین تر و قابل کشت شدن آن ٢. پیر شدن چغندر و تُرُب و امثال آن‌ها

ـ نێر^{2}: پاشەوشە. بنێر ‹پەیامنێر؛ وەڵامنێر› ▤ ـفرست

نێرامێ / nêramê/: ☜ **نێرومێ**

نێرانە / nêrane/: ئاوەڵکار. ئازایانە؛ مەردانە ‹نێرانە بێرە مەیدان!› ▤ شُجاعانە

نێرایەتی / nĕrayetî/: ☜ **نەڕەیی**

نێرباز / nêrbaz/: ئاوەڵناو. *[ناشیرین]* بەچەباز ▤ نرباز

نێربازە / nĕrbaze/: ئاوەڵناو. *[ناشیرین]* فیسکوو؛ بەچەباز (بۆ پیاو) ▤ بچّەباز

نێربازی / nêrbazî/: ناو. *[ناشیرین]* بەچەبازی ▤ نربازی

نێربلۆکێ / nêrb(i)lokê/: ئاوەڵناو. نێرەکوڕکە؛ ژنێ کە لاسای پیاوان دەکاتەوە ▤ زنی کە ادای مردان را درآورد

نێرتک / nêrtik/: ناو. نێرک؛ نێرەکورکە: ١. نەروو؛ نێری؛ لاسکی سەرەکی و توندی ناوەڕاستی گیا ٢. ڕەقایی زەقی ناوکوان ⚑ ١. ساقەی اصلی نباتات ٢. مغز سِفت دُمل

نێرتکەڕێواس / nĕrtkeřĕwas/: ناو. چەکری ⚑ جوانەی ریواس

نێرتن / nêrtin/: ☜ **نواڕین**

نێرخواز / nĕrxiwaz/: ئاوەڵناو. بەبا؛ وەبا ⚑ نرخواه

نێردران / nêrd(i)ran/: چاوگ. تێنەپەڕ. نادیار. //نێردرای؛ دەنێردرێی؛ بنێردرێ// ناردران؛ هەناریان؛ ڕەوانە کران ⚑ فرستاده شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: نێردراو/ چاوگی نەرێنی: نەنێردران

نێردراو / nêrd(i)raw/: ئاوەڵناو. ناردراو؛ هەناریاگ؛ ڕەوانەکراو ⚑ فرستاده شده

نێرده / nêrde/: ئاوەڵناو. ناردراو؛ هەناریاگ؛ ڕەوانەکراو ‹نێردەی خاچی سوور بۆ کاروباری ئاوارەکان، گەیشتە کوردستان› ⚑ فرستاده

نێردیوان / nerdîwan/: ☜ **نەردیوان**

نێرسایا / nêrsaya/: ئاوەڵناو. پێگەیشتوو؛ پێگەیو ⚑ رسیده و بەبار آمده

نێرک / nêrik/: ☜ **نێرتك**

نێرکه / nêrke/: ناو. ١. دەرهاتوو لە دمەڵ ٢. چووزەی گیا ⚑ ١. تودەی بیرون آمده از دُمل ٢. نُک تازه بردمیدەی گیاه

نێرکەبڕە / nêrkeb(i)ře/: ناو. مێروویەکی پچووکە ئافاتی لاسکی دەغڵە ⚑ حشرەای ساقەخور

نێرگز / nêrgiz/: ناو. نەرگز؛ نەرگس؛ نێرگس؛ نەریس؛ نێریس؛ زەریم؛ زەریم؛ گوڵێکی سپی ناوزەردی زۆر بۆنخۆشە؛ بنکی هەیە و لە سەرە بەهاردا دەڕوێ ⚑ نرگس

نێرگزجاڕ / nêrgizcař/: ☜ **نێرگزەجاڕ**

نێرگزدەبان / nêrgizdeban/: ناو. تیخی دەبانی جەوهەردار ⚑ نوعی تیغ خنجر و شمشیر بافرند

نێرگزە / nêrg(i)ze/: ☜ **نەرگزە**

نێرگزەجاڕ / nêrg(i)zecař/: ناو. نەرگزجاڕ؛ نەرگسجاڕ؛ نەرگسەجاڕ؛ نێرگزجاڕ؛ نێرگسەجاڕ؛ نەرێسەڵە ⚑ نرگس‌زار

نێرگزی / nêrg(i)zî/: ئاوەڵناو. نەرگزی؛ نەرگسی؛ نێرگسی: ١. بە ڕەنگی نێرگز ٢. سەبارەت بە نێرگزەوە ⚑ ١. به رنگ نرگس ٢. نرگسی

نێرگس / nêrgis/: ☜ **نێرگز**

نێرگسەجاڕ / nêrg(i)secař/: ☜ **نێرگزەجاڕ**

نێرگسی / nêrg(i)sî/: ☜ **نێرگزی**

نێرگەلە / nêrgele/: ناو. قلیانئاوی؛ نەرگیلە ⚑ قلیان

نێرگەلەچی / nêrgeleçî/: ناو. قلیاندار ⚑ قلیاندار

نێر ـ ما / nêr ma/: ☜ **نێروما**

نێرمامز / nĕrmamiz/: ناو. کلاس؛ کەلاس؛ ئاسکی نێر ⚑ آهوی نر

نێرمایی / nêrmayî/: ناو. چۆنیەتی ڕەگەز لە باری نێر و مێوە ⚑ جنسیّت

نێرمۆ / nêrmo/: ☜ **نێرەمۆك**^{٢}

نێرمۆک / nêrmok/: ☜ **نێرەمۆك**^{٢}

نێرمەندۆک / nêrmendok/: ☜ **نێرەمۆك**^{٢}

نێروما / nêr û ma/: ئاوەڵناو. نێر ـ ما؛ خاوەن تایبەتمەندیگەلی هەردوو جنسی نێر و مێ ⚑ دوجنسی

نێرومێ / nêr û mê/: ناو. نەڕما؛ نەڕمادە؛ نەڕوما؛ نێرامێ؛ نێرەومێیە؛ قرتە؛ قرتێنە؛ بەرەزبانە؛ بەرەزوانە؛ مەلەزوانە؛ ئالقەزوونە؛ جووت‌بشکوژێ کە دەچنە ناو یەک ⚑ نرومادە؛ سگک

نێرۆ / nêro/: ناو. ١. نێروو؛ کەڵەکێوی؛ حەیوانە کێوی نێر ٢. شاخی حەیوانە کێوی ⚑ ١. پازن؛ کل کوهی ٢. شاخ کل کوهی

نێرۆک / nêrok/: ناو. ئاوخۆرەی ڕوەک؛

ناوەڕاستی نێرتک 🇮🇷 آوند نباتات

نێرو / nêrû/: ناو. ١. کەڵی کێوی؛ بزنەکێوی نێر ٢. شاخی کەڵی کێوی ‹دەسکی خەنجەرم نێرووە› ٣. کۆستەکی خەنجەر 🇮🇷 ١. بُز نر کوهی ٢. شاخ کل کوهی ٣. نوار خنجربند

نێرووک / nĕrûk/: ناو. سیپەلە؛ سیپەرە؛ باوەشێنە 🇮🇷 سرخس

نێره¹ / nêre/: ناو. ١. ناوەڕاست و خوڕایی ئاو ‹خۆی لە نێرەی چەمەکە دا› ٢. شەقەجۆگەی ناو زەوی ٣. مەشکەی لە دار ٤. هەر شتێکی زەق بچێتە ناو ئاڵقەوە ‹نێرە و مێیە گرێی بدە!› ٥. *[کینایە]* بنیادەمی ئازا و بەکار 🇮🇷 ١. وسط جریان رودخانە ٢. جویبار وسط زمین کشت ٣. مَشک چوبین ۴. هر ابزار برآمدەای کە در حلقەای رود ۵. آدم شجاع و کارا

نێره²: ئاوەڵناو. نێر؛ نەڕ؛ جووتی مێوینە (جانەوەر) ‹ئەم دوو کۆترە نێرە و مێنگەن› 🇮🇷 نر (حیوان)

نێره ـ³: پێشوشە. ١. نێر؛ نەڕ ‹نێرەکەر› ٢. *[کینایە]* ئازا ٣. *[کینایە]* زل؛ زلە 🇮🇷 ١. نره ـ ٢. راد ـ ٣. گُندە

نێرەبزن / nĕrebizin/: ناو. تگە؛ تەجە؛ نێری؛ سابرێن 🇮🇷 تَکە؛ شاک

نێرەبەراز / nĕreberaz/: ناو. ئێکانە؛ یەکانە؛ بڕەک 🇮🇷 خوک نر

نێرەپاساری / nĕrepasarî/: ناو. باوانە؛ نێرەچۆلەکە 🇮🇷 گُنجشک نر

نێرەپۆڕ / nĕrepoř/: ناو. ئەڤدال؛ عەبدال؛ عەبداڵ؛ ناودەڵ 🇮🇷 دُرّاج نر

نێرەپەز / nĕrepez/: ناو. وەرهان؛ بەران؛ وەران 🇮🇷 گوسفند نر؛ قوچ

نێرەپیاو / nêrep(i)yaw/: ناو. *[کینایە]* پیاگی زۆر بەدەسەلات و بەزاکوون 🇮🇷 مرد قدرتمند و باراده

نێرەپێخەسوو / nêrepêxesû/: ناو. *[دابی کۆن]* پیاوی خزمی بووک کە لەگەڵی دەچوو بۆ ماڵی زاوا 🇮🇷 مردی کە همراه عروس بە خانەی داماد می‌رفت

نێرەحەیتە / nêreĥeyte/: ☜ **نێرەزەلام**

نێرەزەلام / nêrezelam/: ئاوەڵناو. نێرەحەیتە؛ زەبەلاح و تەژەی ناقۆلا 🇮🇷 لندهور

نێرەژن¹ / nêrejin/: ناو. نێرەژەن؛ دۆژەنگ 🇮🇷 چوب زبانەدار مشک

نێرەژن²: ئاوەڵناو. زۆر ئازا و زانا (ژن) 🇮🇷 شجاع و دانا (زن)

نێرەژەن / nêrejen/: ☜ **نێرەژن**¹

نێرەڤان / nêrevan/: ناو. نێرینڤان؛ تواشاکەر لە ڕوانگەوە 🇮🇷 دیدبان

نێرەک / nêrek/: ناو. ناوەند؛ چەق؛ دوڕ؛ ناوەڕاست 🇮🇷 وسط

نێرەککەر / nêrekker/: ☜ **نێرەکەر**

نێرەکورکە / nêrekurke/: ☜ **نێرتك**

نێرەکوڕ / nêrekuř/: ئاوەڵناو. بژاردە و بەکار 🇮🇷 شایستە و کارا

نێرەکوڕکە / nêrekuřke/: ☜ **نێربلۆکێ**

نێرەکوللە / nêrekulle/: ناو. شێرەکوللە؛ جۆرێ کوللەی درشتی شین 🇮🇷 نوعی ملخ درشت و سبزرنگ

نێرەکەر / nêreker/: ناو. نێرەککەر: ١. کەری نێر ٢. *[مەجاز]* پیاوی ئازای بێ ئاوەز 🇮🇷 ١. نرەخر ٢. آدم متهور و احمق

نێرەکەو / nêrekew/: ناو. بەق؛ لفی ماکەو؛ کەوی نێر 🇮🇷 کبک نر

نێرەکی / nêrekî/: ناو. ئێستری کە ئەندامی نێرینەی هەیە 🇮🇷 استر نر

نێرەگێسک / nêregêsk/: ناو. گێسکی نێر 🇮🇷 بُزغالەی نر

نێرەموک / nêremuk/: ئاوەڵناو. ١. ☜ **نێرەمۆك**² ٢. نەزۆک (گامێش) 🇮🇷 ١. ☜ **نێرەمۆك**² ٢. نازا

(گاومیش)

نێرەمۆک١ / nêremok/: ناو. نێرەمووک: ١. تێک‌هەڵکێشی دار کە نەجاڕ دەیکەن ٢. کون و کلیلی گۆڵە ٣. تۆپە پەڕۆی کون‌ئاخنی ئەستێر ≣ ١. سگک نجاری ٢. قفل و کلید چوبین ٣. درپوش پارچه‌ای مجرای آب

نێرەمۆک٢: ئاوەڵناو. نێرەمووک؛ نەنێر نەمێ؛ نەنێر نەمێو؛ نێرمۆ؛ نێرمۆک؛ نێرمەندۆک؛ نێرەموک؛ نێرەمەندۆک؛ نێرەومێیە؛ بەبێ ئەندامی ڕەگەزی کارا ≣ خنثی؛ نرموک

نێرەموک / nêremûk/: ☜ **نێرەمۆك**

نێرەمەڕ / něremeř/: ناو. بەران؛ کۆوە؛ وەران؛ قۆچ؛ پەزی نێر ≣ قوچ

نێرمەندۆک / něremendok/: ☜ **نێرەمۆك٢**

نێرەنگ / nêreng/: ناو. ١. جادوو؛ سیحر ٢. جادووگەر ≣ ١. جادو ٢. جادوگر

نێرەنێر / nêrenêr/: دەنگەناو. قیژەقیژی پشیلە ≣ جیغ و داد گربه

نێرەو / nêrew/: ناو. شەقەجۆگەی ناو زەوی ≣ جوی اصلی در کشتزار

نێرەومێیە١ / nêre w mêye/: ☜ **نێرومێ**

نێرەومێیە٢: ☜ **نێرەمۆك٢**

نێرەوەز / nêrewez/: ناو. نێرینە؛ نێر خولقاو ≣ نرینه

نێری / nêrî/: ناو. ١. کەڵەکێوی شاخداری نێر ٢. بزنی نێری خۆماڵی ٣. شوێنی قووڵتر و بەتەوژمتر لە چەم ٤. ☜ **نێرتك ـ١** ≣ ١. پازن ٢. تکه؛ شاک ٣. جای عمیق‌تر و پُرفشارتر رودخانه ۴. ☜ **نێرتك ـ١**

نێریاییش / nêryayîş/: چاوگ. ڕاتلەکاندن و تێک‌وەردانی تراو ≣ به هم زدن مایع

نێریخواز / nĕrîx(i)waz/: ئاوەڵناو. بەتەگە؛ نێرخواز (بزن) ≣ نرخواه (بُز)

نێریس / nĕrîs/: ☜ **نێرگز**

نێرینڤان / nêrînvan/: ☜ **نێرەڤان**

نێرینە / nêrîne/: ناو. ١. ناوەڕاستی ڕووبار؛ قووڵتر جێگە لە ناو ڕووباردا ٢. ئەولادی نێر ≣ ١. وسط و عُمق رودخانه ٢. فرزند ذکور

نێریەتی / něryetî/: ☜ **نەڕەیی**

نێرییەکێوی / nêrîyekêwî/: ناو. کەڵەکێوی؛ نێرەبزنی چیا ≣ بُز نر کوهی

• نێڕ / nêř/: پاشەوشە. ـ نۆڕ؛ ـ ڕوان؛ تماشا ‹چاونێڕ› ≣ نگاه

نێڕان / nêřan/: ☜ **نواڕین**

نێڕەگە / nêřege/: ناو. ڕوانگەی نێرەڤان ≣ جای دیدبان

نێڕین / nêřîn/: ☜ **نواڕین**

نێز١ / nêz/: ناو. برسییەتی؛ برسیایەتی ≣ گرسنگی

نێز٢: ئاوەڵناو. ١. برسی؛ برچی ‹نێز بووین، تێرمان کردی› ٢. ☜ **نزیك** ≣ ١. گرسنه ٢. ☜ **نزیك**

نێزاتی / nêzatî/: ناو. برسییەتی؛ برسیاتی ≣ گرسنگی

نێزک / nêzik/: ☜ **نزیك**

نێزگ / nêzig/: ☜ **نزیك**

نێزنگ / nêzing/: ☜ **نزیك**

نێزە / nêze/: ناو. نەیزە؛ ڕمب؛ ڕم؛ سونگی؛ سوننی؛ مێلەیەکی بەرز و نووک‌تیژ، بۆ شەڕ و وەرزش ‹چوار سەرباز لە پێشمەوە بە تفەنگەوە و چوار لە پشتمەوە بە کەلەپچەکراوی بردیانم و نێزەکانیان لە سەر قوونم ڕاگرتبوو «هەژار، چێشتی مجێور»› ≣ نیزه

نێزەک / nêzek/: ناو. شۆڵە؛ تیرئەستێرە؛ ئەستێرەی ڕاخوشیو ≣ شهاب

نێزی١ / nêzî/: ناو. برسییەتی؛ نێزاتی؛ برچێتی؛ برسیایەتی ≣ گرسنگی

نێزی٢: ئامراز. یان؛ یاخۆ ☰ یا

نێزیک / nêzîk/: ☜ نزیك

▣ **نێزیک بوون**: ١. دوور نەبوون ٢. *[کینایە]* سەرجێیی کردن ☰ ١. نزدیک بودن ٢. نزدیکی کردن

نێزیکاهی / nêzîkahî/: ئاوەڵکار. بەم زوانە ☰ بە زودی

نێزیکی / nêzîkî/: ☜ **نزیکی**

نێزینک / nězînk/: ☜ **نزیك**

نێزینگ / nêzîng/: ☜ **نزیك**

نێژ١ / nêj/: ناو. ١. کاری بناغە دارڕژتنی خانوو ٢. ☜ **نوێژ** ☰ ١. پی‌ریزی بنا ٢. ☜ **نوێژ**

ـ **نێژ**٢: پاشەوشە. بنێژ: ١. چەقێن ‹شەتڵنێژ؛ دارنێژ› ٢. بسپێر ‹مردوونێژ› ☰ ١. ـ کار ٢. ـ سپار

نێژا / nêja/: ئاوەڵناو. بناغەدارڕژاو ☰ پی‌ریزی شده

نێژاندن / nêjandin/: چاوگ. ناشتن؛ نیان ☰ کاشتن

نێژتن / nêjtin/: چاوگ. ناشتن: ١. بن گڵ خستن ٢. چەقاندنی شەتڵ ☰ ١. به خاک سپردن ٢. کاشتن نشا

نێژدی / nêjdî/: ☜ **نزیك**

نێژران / nêjran/: چاوگ. تێنەپەڕ. نادیار. //نێژرای؛ دەنێژرێی؛ بنێژرێ// ناژران: ١. بن گڵ خران ‹لە نێو ئەم گۆڕە هەژار نێژراوە/ زۆر لە ڕێی ئێوە جەفای کێشاوە «هەژار، *بۆ کوردستان*»› ٢. چەقان؛ نران ☰ ١. دفن شدن ٢. کاشته شدن نشا

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: نێژراو/ چاوگی نەرێنی: نەنێژران

نێژراو / nêjraw/: ئاوەڵناو. ١. بن گڵ خراو ‹شەهیدی بێ‌کفن نێژراو› ٢. چەقێنراو ☰ ١. دفن شده ٢. کاشته شده

نێژکاری / nêjkarî/: ناو. کاری بناغەی خانوو دارڕژتن ☰ پی‌ریزی بنا

• **نێژی** / nêjî-/: پاشەوشە. ـ بسپێری ☰ ـ سپاری

نێسک / nêsk/: ناو. ١. ☜ **نێسکە** ٢. ☜ **نیسك**١

نێسکان / nêskan/: چاوگ. سەما و گەمە کردنی ئەسپ ☰ رقصیدن و خرامیدن اسب

نێسکە / nêske/: ناو. نێسک؛ سەمای ئەسپ ☰ رقص و خرام اسب

نێش١ / nêş/: ناو. چز ☰ نیش

نێش٢: پێرۆ. ← **ئێش‌ونێش**

نێشتەر / něşter/: ☜ **نشتەر**

نێفۆک / nêfok/: ☜ **نافەك**

نێفەک / nêfek/: ☜ **نافەك**

نێڤ / nêv/: ناو. نێو؛ تاو ☰ میان

نێڤتەنگ / nêvteng/: ناو. خاڵیگە؛ کەلەکە؛ برک ☰ تُهیگاه

نێڤکۆ / nêvko/: ناو. دالانی نێوان ژووران لە ماڵا ☰ راهرو

نێڤی / něvî/: ناو. ناڤنج؛ مامناوەند ☰ میانه

نێک١ / nêk/: ناو. ١. پێشەی ڕان ٢. جووچکە سمت؛ خوارتر ئێسکی مۆغەرە ٣. نووک؛ سەری تێژی هەر شتێ ☰ ١. استخوان ران ٢. استخوان دنبالچه ٣. نُک هر چیز

نێک٢: ئامراز. یان؛ ئان؛ یاخۆ ☰ یا

نێکە / nêke/: ئامراز. یان ؛ ئان؛ یاخۆ ☰ یا

نێکێ / nêkê/: ☜ **نەنك**

نێل / nêl/: ناو. ١. جێگەی تەڕەزن و بە شینایی لە قەدی کێودا ٢. ☜ **نوال** ☰ ١. جای نمدار و سبز در کمر کوه ٢. ☜ **نوال**

نێڵ / nêł/: ناو. ١. نێڵە؛ گڕی ئاگری زۆر بەتەوژم ٢. ☜ **نوێڵ** ☰ ١. لهیب آتش ٢. ☜ **نوێڵ**

▣ **نێڵ دان**: گڕی زۆر بەتەوژم سازدان ‹شەوانی سەرما سۆپەمان نێڵ دەدا... «هەژار، *چێشتی مجێور*»› ☰ برافروختن هرچه بیشتر آتش

نێڵە / nêłe/: ناو. ١. ☜ **نێڵ ـ١** ٢. نێری ملی گاجووت 🇮🇷 ١. ☜ **نێڵ ـ١** ٢. یوغ شخمزنی

نێڵدراو / nêłd(i)raw/: ئاوەڵناو. زۆر بە تەوژم و بەتین (ئاور) 🇮🇷 افروخته

نێم^{١} / nêm/: ناو. کێم؛ زووخ؛ چڵکی برین 🇮🇷 ریم و چرک زخم

نێم ـ^{٢}: پێشوشە. نیم ـ ؛ نیو ـ 🇮🇷 نیم ـ

نێمە / nême/: ئاوەڵناو. ١. نیوە؛ نیم ٢. نیوەیی؛ هاوبەشی 🇮🇷 ١. نصف ٢. نصف به نصف

نێمەردەن / nêmerden/: ئاوەڵناو. هەرماو؛ نەمر 🇮🇷 جاوید

نێملا / nêmla/: ناو. نێملەت؛ نێملەتە؛ چارەگ؛ لە چوار پاژ پاژێک 🇮🇷 یک چهارم

نێملەت / nêmlet/: ☜ **نێملا**

نێملەتە / nêmlete/: ناو. ١. ☜ **نێملا** ٢. */کنایە/* پارچەیەک نان 🇮🇷 ١. ☜ **نێملا** ٢. قطعەای نان

نێن / nên/: ☜ **نوێن**

نێنگوێن / nêng(i)wên/: ☜ **نوێن^{١}ـ٢**

نێنگون / nêngûn/: ☜ **نوێن^{١}ـ٢**

نێنگین / nêngîn/: ☜ **نوێن^{١}ـ٢**

نێنێ / nênê/: ئاوەڵکار. نا نا؛ نە نە 🇮🇷 خیر؛ نه نه

نێو / nêw/: ناو. ١. ناو؛ ناڤ؛ نام؛ نامە؛ نۆمە؛ نووم ‹نێوت چییە؟› ٢. ژوور؛ ناو ‹نێو ماڵ› ٣. لا؛ توێ؛ ناو ‹سەری کوڵمت لە نێو زولفی سیادا/ ئیشارێکە لە نووری شەوچرادا «وەفایی»› ٤. ناوان؛ مەڵبەند؛ ناوچە ‹قەدەرێ ماڵمان لەو نێوە بوو› 🇮🇷 ١. نام ٢. درون؛ داخل ٣. لا؛ لایه ۴. ناحیه؛ منطقه

⊡ **نێو بردن**: ناڤ برن؛ ناو بردن 🇮🇷 ذکر کردن

نێو نان: ☜ **ناو لێنان**

نێوئاخن / nêw'axin/: ☜ **ناواخن**

نێواچی / něwaçî/: ناو. دەلاڵ 🇮🇷 دلال؛ واسطه

نێواخن / nêwaxin/: ☜ **ناواخن**

نێوان^{١} / nêwan/: ناو. ١. مابەین ‹مەی فڕ کە! مەترسێ بە قەرز، نازانی/ نێوانی هەناسەیەک دەژی یان دەمری؟ «هەژار، *چوارینەکانی خەییام*»› ٢. ناوەڕاست ‹لە دەوری سەریان، دەسڕۆکەی هەوری/ وەک مانگی چاردە، لە نێوان هەوری «سەیفولقوزات»› ٣. مەودا ‹لەو دەمەیدا کە دەمژن شەکرەلێوان/ لەو دەمەیدا نەبێ لەمپەر و نێوان «هێمن»› ٤. *[مەجاز]* پێوەندی و دۆستایەتی ‹نێوانمان خۆشە› 🇮🇷 ١. میانه ٢. میان ٣. فاصله ۴. رابطەی دوستی

⊡ **نێوان تێکچون**: هەڵوەشاندنەوەی دۆستایەتی 🇮🇷 به هم خوردن رابطەی دوستی

نێوان خۆش بون: پێکەوە دۆست بوون؛ پێکەوە هاتوچۆ کردن 🇮🇷 رابطەی خوبی داشتن

خستنە نێوانەوە: ١. خستنە ناوەڕاستەوە ٢. هێنانە ئاراوە * هەروەها: **کەوتنە نێوانەوە؛ هاتنە نێوانەوە** 🇮🇷 ١. در میان انداختن ٢. در وسط قرار دادن

نێوان^{٢}: ئامراز. بەینی؛ نێوانی ‹منیان ناردە سەرای لای سەقز کە مابەین بم و ئاگادار بم عەشایر ئاڵۆزی نەنێنەوە. نامەی نێوان دوژمن و دۆست پێک بگۆڕینەوە «هەژار، *چێشتی مجێور*»› 🇮🇷 میانِ

نێوانبڕ / něwanbiř/: ئاوەڵناو. لابڕ؛ سەربڕ؛ قەدبڕ 🇮🇷 میانبُر

نێوانتێکدەر / něwantěkder/: ئاوەڵناو. بەزاجکەر؛ چوکڵەشکێن 🇮🇷 تفرقەانداز

نێوانجیکەر / něwancîker/: ناو. ناوبژی؛ ناوجی 🇮🇷 میانجی

نێوانخۆش / něwanxoş/: ئاوەڵناو. ئاشت؛ تەبا 🇮🇷 ئاشتی

نێوانخۆشی / nêwanxoşî/: ناو. دۆستایەتی 🇮🇷 دوستی

نێوانساڵ / něwansał/: ☜ **ناڤساڵ**

نێوانگر / nêwangir/: ☜ **نێوگر**

نێوان‌ناخۆشی / nêwannaxoşî/: ناو. دوژمنی ☰ دشمنی

نێوانە / nêwane/: ناو. ناونج؛ بەرئەنجام؛ ئەوی لە ناوەڕاستدایە ☰ میانگین

نێوبار / nêwbar/: ناو. ناوبار؛ ناوتا؛ نێوتا؛ سەربار؛ ناڤبار؛ ناوکۆ؛ زێدەبار؛ نردۆک؛ بارێ کە دەخرێتە سەر باران ☰ اضافه‌بار

نێوبانگ / nêwbang/: ☜ **ناوبانگ**

نێوبراو / nêb(i)raw/: ☜ **ناوبراو**

نێوبرێشک / nêwb(i)rêşk/: ☜ **نان‌برێشك**

نێوبڕ / nêwbiř/: ☜ **ناوبڕ**

نێوبژە / nêwb(i)je/: ☜ **نێوبژی**

نێوبژەکەر / nêwb(i)jeker/: ☜ **ناوبژی ـ٢**

نێوبژی / nêwb(i)jî/: ☜ **ناوبژی**

نێوبژیکەر / nêwb(i)jîker/: ☜ **ناوبژی ـ٢**

نێوبژیوان / nêwb(i)jîwan/: ☜ **ناوبژی ـ٢**

نێوبژیوانی / nêwb(i)jîwanî/: ناو. کاری ناوبژی کردن ☰ میانجیگری

نێوبوێر / nêb(i)wêr/: ☜ **ناوبوێر**

نێوبەنێو / nêwbenêw/: ☜ **ناوبەناو**

نێوپڕ / něwpiř/: ئاوەڵناو. بەناڤ؛ پتەو ☰ توپُر

نێوتا / nêwta/: ☜ **نێوبار**

نێوتان / nêwtan/: ناو. تیغە؛ نێوان ☰ تیغه

نێوجەرگە / nêwcerge/: ☜ **ناوجەرگە**

نێوجەغز / nêwceğz/: ناو. ناوەڕاستی کۆز ☰ وسط دایره

نێوجێژنان / nêwcêjnan/: ناو. ناوجەژنان؛ ناوجێژنان؛ مانگی پێش قوربان و دوای شەشەڵان ☰ ماه ذیقعده

نێوچاو / nêwçaw/: ناو. ١. بەینی دوو برۆ ٢. دوڕ چاو؛ ناو چاو ٣. *[مەجاز]* بەخت؛ چارە ☰ ١. وسط دو ابرو ٢. وسط چشم ٣. بخت؛ شانس

نێوچاوان / nêwçawan/: ناو. ناوچاو؛ ناوچاوان؛ نێوچاو؛ ناوچەوان؛ ناڤچاڤ: ١. توێڵ؛ ئەنی ٢. *[مەجاز]* بەخت؛ شانس ☰ ١. پیشانی ٢. شانس

▣ **نێوچاوان تێکدان**: ڕوو تاڵ کردن ☰ اخم کردن

نێوچاوان‌پاک / nêwçawan pak/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* ناوچاوان‌پاک؛ ناوچاوپاک؛ ناوچاوڕۆشن؛ ناوچەوان‌پاک؛ ناوچەوان‌ڕوون؛ بەودم؛ ممبارەک ☰ خوش‌طالع

نێوچاوان‌پیس / nêwçawanpîs/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* شووم؛ نەحس ☰ نحس؛ شوم

نێوچاوان‌ڕەش / nêwçawan řeş/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* بەدبەخت؛ چارەڕەش ☰ سیاه‌بخت

نێوچاوان‌گرژ / nêwçawangirj/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* ناوچەوان‌ترش؛ ناڤچاڤ‌ترش؛ ناوچاوتاڵ؛ ناوچاوترش؛ ناوچاوان‌ترش؛ ناوچاوترشاو؛ ناوچاوترشیاگ؛ ناوچاودێز؛ ناوچاوگرژ؛ ناوچەوان‌گرژ؛ ڕووگرژ؛ ڕووترش؛ مڕومۆچ ☰ اخمو

نێوچۆمان / nêwçoman/: ناو. ناوچۆمان؛ ناوڕوان؛ هاوران؛ زەوینی نێوان دەجلە و فورات ☰ بین‌النهرین

نێوخۆ / nêwxo/: ☜ **ناوخۆ**

نێودار / nêwdar/: ئاوەڵناو. ناڤدار؛ ناڤدێر؛ نامدار؛ نامەدار؛ نامی؛ نامییە؛ ناودار؛ ناودێر؛ نۆمدار؛ بەناوبانگ ☰ نامدار؛ پرآوازه

نێودەست / nêwdest/: ☜ **ناودەست**

نێودەڵە / nêwdełe/: ناو. پلەی پەیژە و نەردیوان ☰ پلەی نردبان

نێورین / nêw(i)rîn/: چاوگ. نەرمە گۆرانی گوتن ☰ ترنُم کردن

نێوڕان / nêwřan/: ناو. ناوگەڵ؛ نێوان هەر دوو ڕان ☰ میان ران‌ها

نێوڕوان / nêwř(i)wan/: ناو. ناو چۆمان؛ ناو ڕوان ☰ وسط رودخانه

نێوشکێن / nêwş(i)kên/: ناو. کاری نووشتاندنەوەی قەراغی دوو بەشە پارچەی پێکەوە دووراو لە دیوی ناوەوە ‹ئەگەر ڕیزەکەت لێ دا بە ئوتوو نێوشکێنی کە!› ☰ عمل تا کردن کنارەی پارچەی دوختە شدە از داخل

نێوقەد / nêwqed/: ناو. پشتێنە؛ کەمەر ☰ کمر

نێوک / nêw(i)k/: ☜ **ناوك**

نێوکەڕەشە / nêwkeřeşe/: ناو. ناوەڕاستی پشتی یەکسم کە کورتان دەکەوێتە سەری ☰ وسط پُشت الاغ

نێوگر / nêwgir/: ناو. *[ڕێزمان]* نێوانگر؛ پیتێ کە دەچێتە نێوان وشەیەک و وشەیەکی نوێ دروست دەکا ☰ میانوند

نێوگۆڕک / nêwgořik/: ☜ **ناوگۆڕك**

نێوگەڵ / nêwgeł/: ☜ **ناوگەڵ**

نێوڵ / něwił/: ☜ **نێوەڵ**

نێوماڵ / nêwmał/: ☜ **ناوماڵ**

نێونجی¹ / nêwincî/: ناو. ١. ناونجی؛ دەستە ٢. ☜ **ناوبژی** ☰ ١. میانە؛ متوسط ٢. ☜ **ناوبژی**

نێونجی²: ئاوەڵناو. نێوان گەورە و گچکە ☰ میانی

نێونرتکە / něwnirtke/: ☜ **ناونیتکە**

نێونەتەوەیی / nêwneteweyî/: ئاوەڵناو. نافنەتەوەیی؛ نافنەژادی؛ سەر بە گەلانی دنیا ☰ بین‌المللی

نێونیرە / nêwnîre/: ناو. دوو darووکەی قیت لە ناوەڕاستی نیری ملی گاجووتدا ☰ دو چوب کوچک وسط یوغ

نێوونرتکە / nêw û nirtke/: ☜ **ناونیتکە**

نێوە / něwe/: ناو. ستوون؛ ئەستوون؛ ئەستوندەک ☰ ستون

نێوەر / něwer/: ناو. *[شووروەیی]* بەلۆکە؛ بەلووکە؛ بەلەمیتکە ☰ چوچوله

نێوەڕاس / nêweřas/: ☜ **ناوەڕاست**

نێوەڕاست / nêweřast/: ☜ **ناوەڕاست**

نێوەڕاستی / něweřastî/: ☜ **ناوەڕاسین**

نێوەڕۆ / nêweřo/: ☜ **نیوەڕۆ**

نێوەس / nêwes/: ئاوەڵناو. ١. ☜ **نەخۆش** ٢. ناخۆش؛ بێ‌تام ☰ ١. ☜ **نەخۆش** ٢. بدمزه

نێوەسانی / nêwesanî/: ☜ **نەخۆشی**

نێوەش / nêweş/: ئاوەڵناو. ١. ☜ **نەخۆش** ٢. ناخۆش؛ بێ‌تام ☰ ١. ☜ **نەخۆش** ٢. بدمزه

نێوەشاگەدی / nêweşagedî/: ناو. ژنی زک‌پڕ ☰ زن حامله

نێوەشانی / nêweşanî/: ☜ **نەخۆشی**

نێوەشەن / nêweşen/: ☜ **نەخۆشی**

نێوەشەی¹ / nêweşey/: ناو. ١. ☜ **نەخۆشی** ٢. زک‌پڕی ☰ ١. ☜ **نەخۆشی** ٢. حاملگی

نێوەشەی²: ئاوەڵناو. ناپەسەند ☰ ناپسند

نێوەشی / nêweşî/: ناو. ١. ☜ **نەخۆشی** ٢. تام ناخۆشی ☰ ١. ☜ **نەخۆشی** ٢. بدمزگی

نێوەشینە / nêweşîne/: ☜ **نەخۆشی**

نێوەشییە / nêweşîye/: ☜ **نەخۆشی**

نێوەک / nêwek/: ناو. چاکی؛ چاکە ☰ نیکی؛ کار نیک

نێوەڵ / něweł/: ناو. نێوڵ؛ گرانیگا؛ قورساییگە؛ خاڵی قورسایی ☰ گرانیگاه

نێوەن / nêwen/: ناو. ناوقەد؛ نێوقەد ‹لای ژووری سەمەن، نێوەنی گوڵ، دامەنی سونبوڵ/ لەو سوورەت و مەعنایە کە سەد جەننەتی لەغزە «حاجی قادر»› ☰ میان؛ کمر

نێوەند / nêwend/: ☜ **مۆرانە**

نێوەندا / nêwenda/: ☜ **نەخوێندەوار**

نێوەندە / nêwende/: ☜ **نەخوێندەوار**

نێهری / něhrî/: ناو. نێری؛ تەکە؛ تەجە؛ سابرێن ☰ نهاز؛ تکه؛ پیشرو گله

نێ‌هەرێ / nêherê/: ناو. نەخێر؛ نە ☰ خیر؛ نه

و

و / w/: پیت. نیشانەی پیتی بیست و هەشتەمی ئەلفوبێی زمانی کوردی ≚ و؛ نشانەی بیست و هشتمین حرف الفبای زبان کُردی

و^{1} / wi/: ناو. پیتی بیست و هەشتەمی ئەلفوبێی زمانی کوردی ≚ و؛ بیست و هشتمین حرف الفبای زبان کُردی

و^{2}: جێناو. ١. ئەو؛ سێهەم کەسی تاک (بۆ نێر) کە دەکەوێتە پێش ڕستەوە ‹و گۆت؛ واتا: پیاوەکە گوتی؛ و هات؛ واتا: پیاوەکە هات› ٢. ت؛ لکاوی فاعیلی دووهەم کەسی تاک، دوای پیتی دەنگدار ‹کتێوەکە داو پێم خوەندم› ≚ ١. ضمیر مذکر، کە پیش از جملە آید ٢. ی؛ ضمیر فاعلی دوم شخص مفرد

و^{3}: ئامراز. ١. جێگری بزاوی بۆر (لە شوێن پیت دێ) ‹کول؛ کورد› ٢. پیتی پەیوەندی بۆ پێک گرێدانی چەند وشە یان بەشگەلی ڕستە ‹جێ و بان؛ خا و خیزان› ٣. بە؛ وە ‹و سان؛ و لا› ٤. پیتی سەیرمان و جێ بڕوا نەبوون ‹سەگ و مزگەوت؟!؛ تۆ و قومار؟!› ≚ ١. جانشین ضمّە در رسم‌الخط کُردی ٢. و؛ حرف ربط ٣. بە ۴. حرف تعجب

ـ و^{4}: پاشگر. ١. دەلکێتە پاشەوەی ڕەگی سێهەم کەسی تێنەپەڕی ڕابردووی هەندێک کارەوە و ئاوەڵناوێکی بەرکاری پێک دەهێنێ ‹سووتاو؛ خوراو؛ گۆڕاو› ٢. دەگەڵ؛ ڕەگەڵ ‹وە ماڵ و منالەو هاتگن› ≚ ١. ـە؛ پسوند مفعولی ٢. با

وا^{1} / wa/: ناو. ١. با؛ بێ ‹وای شەماڵ› ٢. خوشک؛ خۆیشک؛ خوەه ٣. کات؛ هەل ‹لە وای بەیاندا هاتم نەبووی› ≚ ١. باد ٢. خواهر ٣. هنگام؛ اوان

⊡ **وا دای**: بادان؛ بادانی بەن و هەودا ≚ تاب دادن

وا کردن: با کردن؛ ئەستوور بوون؛ پەنەمان؛ ئاوسان ≚ باد کردن؛ آماسیدن

وا^{2}: ئاوەڵناو. وە: ١. باز؛ واز ٢. وەها ‹ماهێکی وایە ساکینی بورجی ویلایەتە/ شاهێکی وایە خاوەنی تاجی ڕەزایە غەوس «بێخود»› ≚ ١. باز ٢. چنان

⊡ **وا بون**: ١. وەها بوون؛ بەم جۆرە بوون ٢. کرانەوە؛ کریانەوە ≚ ١. چنین بودن ٢. باز شدن

وا زانین: وە زانین؛ ئاوا بیر بردن ‹وا مەزانە گۆیژە نزمە چونکە تەبعی عالییە/ نازیری قەسرێکە جێگەی شانشینی والییە «بێکەس»› ≚ پنداشتن

وا کردن: کردنەوە؛ واز کردن ≚ باز کردن

پێ وا بون: بیر و بۆچوون بە چەشنێ بوون؛ ڕوانگە بەو شێوە بوون ‹بۆچی پێت وایە ئەو خودا گەورە/ هێندە بێ ڕەحمە تۆش بسووتێنی؟! «هێمن»› ≚ چنین پنداشتن

وا^{3}: ئاوەڵکار. ١. ئاوها؛ وەها؛ بەم جۆرە ‹من لە زیکر و فیکری تۆ غافڵ نەبووم وا تێنەگەی/ حەبس و

تێهەڵدان و زیللەت تۆی لە بیر بردۆتەوە «بێکەس»› ۲. ئەوا؛ ئەوەتە ‹مزگێنی دا بە سروە بای بەهاری/ وا هاتەوە نەورۆزی کوردەواری «هەژار، *بۆ کوردستان*»› ۳. ئەمێستا؛ هەر ئێستە ‹خۆت بگرە وا هاتم› ٤. لێرەوە؛ لەم شوێنەوە ‹ساقیا! وا وەرگەڕێ، وا وەرگەڕێ/ ڕوو لە لای من کە، مەچۆ بۆ سەر پەڕێ «هێمن»› ٥. وەها؛ بە جۆرێ ‹وا دەچوو بای پێ نەدەگەیشت!› ▤ ۱. این‌طور ۲. اینک ۳. هم اکنون ۴. بدین سوی ۵. چنان؛ آنچنان

وا^{٤}: ئامراز. ۱. کە ‹ئەو سلسلە وا موشکی خوتەن نێوی براوە/ پڕپێچوشکەن، خەم‌بەخەم و حەڵقەکراوە «کەیفی کوردستانی»› ۲. ئاوا؛ ئەها؛ ها؛ بۆ تێگەیاندن ‹وا خەڵکینە ڕاپەڕن!› ▤ ۱. کە ۲. هان

وا^{٥}: کار. یە؛ ها؛ پێکهاتەی سێهەم کەسی تاک ‹دایم لە دەرکی سینە بە یادی برۆی نیگار/ شمشێری وا بە دەستەوە، وەک پاسەوانە دڵ «بێخود»› ▤ هست

• **وا**^{٦}: پاشەوشە. پێڕای؛ لەگەڵ ‹دۆخەوا؛ شۆروا› ▤ ـ با

• **وا**^{٧}: پێشگر. دووبارە؛ باز؛ ـ ئەوە؛ وە ـ ئەوا ـ نیشانەی کار یان ڕەوتێ کە چەند جارە بێتەوە لە پێش ڕەگی کارەوە دێ ‹واشۆر؛ واکەت؛ واگۆ؛ واگل› ▤ وا ـ باز ـ

• **وا**^{٨}: پاشگر. کەر؛ ساز ‹نانەوا› ▤ ـ وا

وا^{٩}: نزا. خۆزی؛ خۆزگە؛ بریا؛ شەلا ‹وا نەدەمردم و ئابادانی ولاتم دەدیت!› ▤ کاشکی؛ ای کاش

وائیرێن / wa'îrên/: ☜ **واهار**

وابزا / wab(i)za/: ☜ **وەبزانە**

وابزانە / wab(i)zane/: ☜ **وەبزانە**

واپۆک / wapok/: ئاوەڵناو. ڕەمۆک؛ قوشقی؛ سڵ ▤ رموک؛ گریزپا

وات^{۱} / wat/: ناو. یەکەی پێوانی هێزی کارەبایی کە دەبێتە یەک ژووڵ لە چرکەیەکدا ▤ وات

• **وات**^{۲}: پاشگر. پاشگری کۆ بۆ دەستە و جۆر ‹ئاغەوات؛ سەوزەوات› ▤ ـ ات؛ علامت جمع

واتا^{۱} / wata/: ناو. مانا؛ واتە ‹ئەم قسە هیچ واتایەکی نییە› ▤ معنی؛ مفهوم

⊡ **واتا بوون**: مەعنا هەبوون؛ بە مانا بوون ▤ معنی داشتن

واتا دان: مەعنا دان؛ مانای شتێک دان ▤ معنی دادن

واتا لێکدانەوە: مانا شی کردنەوە ▤ معنی را شرح دادن

واتا^{۲}: ئاوەڵکار. ۱. واتە؛ واتانێ؛ یانێ ‹واتا، ڕێگا ببڕین بە دەو/ سالێک زووتر دوایی دێ شەو «گۆران»› ۲. ئایا؛ داخۆ؛ داخوم ‹واتا دەبێ ڕۆژێ منیش ماڵ‌وحاڵێکم هەبێ؟› ▤ ۱. یعنی ۲. آیا

واتاناسی / watanasî/: ناو. *[زمانناسی]* زانستی لێکدانەوە و لێکۆڵینەوە لە واتا و بنەمای وشە ▤ معنی‌شناسی

واتانێ / watanê/: ☜ **واتا**^{۲}**ـ۱**

واتایی / watayî/: ئاوەڵناو. *[ئەدەبی]* مانایی؛ سەر بە ئاوەز و هەست ▤ معنایی

واتر / watir/: ئاوەڵکار. ۱. بەم جۆرە و پتر ۲. دوورتر ‹واتر بچۆ!› ۳. نزیک‌تر ‹واتر وەرە!› ▤ ۱. چنین و چنان‌تر ۲. دورتر ۳. نزدیکتر

واترپولۆ / watirpulo/: ناو. یارییەک لە نێوان دوو تیمی مەلەوان لە ناو هەسێڵێکی گەورەدا کە یاریزانان تێدەکۆشن بە دەست تۆپ باوێنە ناو دەروازەی بەرامبەرەوە ▤ واترپولو

واتش / watiş/: چاوگ. ئاخافتن؛ قسیە کردن ▤ سخن گفتن

واتوات / watwat/: ناو. واتەوات؛ دەنگۆ؛ دەمگۆ ‹مەبۆ بە وات‌وات دەور زەمانە/ ئەعراب قەبایل لێم مەدەن تانە «خانای قوبادی»› ▤ شایعە

واتووڕی / wat û w(i)ři/: ☜ **دەنگۆ ـ۱**

واتۆ / wato/: ☜ **دەنگۆ ـ۱**

واتور / watûr/: ☜ **دەنگۆ ـ۱**

واتورە / watûre/: ☜ **دەنگۆ ـ۱**

واتە^{۱} / wate/: ناو. ۱. ☜ **واتا** ۲. قسە ‹بە ڕەنگی زەرد و لەشی بێتینت/ بە دەم و واتەی خۆش و شیرینت «بێکەس»› ۳. ☜ **دەنگۆ ـ۱** ⊑ ۱. ☜ **واتا** ۲. سخن؛ گفتە ۳. ☜ **دەنگۆ ـ۱**

واتە^{۲}: ئاوەڵکار. ۱. کەوابێ ‹واتە بەیانی زوو ڕێ بکەوین تا بۆ نیوەڕۆ بگەین› ۲. واتا؛ دەکاتە؛ یانێ ‹من و تۆ و ئەو، واتە سێ کەس› ⊑ ۱. بنابراین ۲. یعنی

واتەشەک / wateşek/: ناو. شێرپەنجە؛ کیفژاڵە؛ قرژاڵە؛ سەرەتان ⊑ سرطان

واتەنی^{۱} / watenî/: ئاوەڵناو. وتەنی؛ شیاوی گوتن ⊑ گفتنی

واتەنی^{۲}: ☜ **وتەنی**

واتەوات / watewat/: ☜ **دەنگۆ ـ۱**

واتەواتە / watewate/: ☜ **دەنگۆ ـ۱**

واتەویرە / watewîre/: ناو. ۱. بیر و خەیاڵ ۲. شەڕەقسە ⊑ ۱. فکر و خیال ۲. جدال لفظی

واتەی / watey/: چاوگ. وتن؛ گوتن ‹تۆ خۆ شەرتت کەرد، بەینەتدارەکەم!/ واتت هەر تۆنی تا سەر یارەکەم «سەیدی»› ⊑ گفتن

واتیار / watyar/: ☜ **ویژەر ـ۱**

واج^{۱} / wac/: ☜ **واچ**^{۱}

واج^{۲}: پێرۆ. ← **هاجوواج**

واجا / waca/: ناو. هێلانە؛ لانە؛ لوونە ⊑ آشیانە

واجب / wacib/: ئاوەڵناو. واجۆ؛ پێویست ‹ئەی وەتەن! شایانی فەخری، واجبە مەدحت بکەم/ دار و بەردت عەینی گەوهەر، خاک و خۆڵت وەک بلوور «بێکەس»› ⊑ واجب

واجبی / wac(i)bî/: ناو. واژوی؛ نیرە؛ نوورە؛ نەورە؛ مووخۆر؛ دەرمان؛ دەوایەکی خۆماڵی لە ئاهەک، زەرنیخ و خۆڵەمێش کە وەک هەویر دەیگرنەوە و تووک و مووی لەشی پێ دەسرێنەوە ⊑ واجبی

واجناسی / wacnasî/: ☜ **واچناسی**

واجۆ / waco/: ☜ **واجب**

واجە / wace/: ناو. کوناودیو؛ کولانکە لە دیواردا ⊑ روزنە در دیوار

واجەر / wacer/: ☜ **واجەرسە**

واجەرسە / wacerse/: ئاوەڵناو. واجەر؛ شکاو لە هێلکەدانی مریشکدا (هێلکە) ‹خاکە واجەرسە بوویە› ⊑ شکستە (تخم‌مرغ)

واچ^{۱} / waç/: ناو. *[زمانناسی]* واج؛ فۆنیم؛ بچووکترین یەکەی قسە ‹«سەر» و «سیر» هەرکام لە سێ واچ پێکهاتوون› ⊑ واج

• **واچ**^{۲}: پاشوشە. ـ ویژ ‹بەدواچ و بەدگۆ بەدکردارێنمێ/ لایق بە غەزەب دەرگەی نارێنمێ «سەیدی»› ⊑ ـ گو

واچناسی / waçnasî/: ناو. *[زمانناسی]* فونیمیک؛ واجناسی: ۱. بەشێک لە زمانناسی کە لە سەر واجەکان دەکۆڵێتەوە ۲. پێکهاتەی زمان بە گوێرەی واچەکانی ⊑ ۱و۲. واج‌شناسی

واچە / waçe/: ☜ **وشە**

واچیای / waçyay/: چاوگ. گوتران؛ وتران ⊑ گفتە شدن

واخ^{۱} / wax/: ☜ **واغ**

واخ^{۲}: دەنگ. پەک؛ پەکوو؛ بۆ سەیر ⊑ وە

واخ^{۳}: پێرۆ. ← **ئاخ و واخ**

واخت / waxt/: ☜ **وەخت ـ۱**

واخوا / wax(i)wa/: ناو. داواکاری سەرلەنوێ کردنەوە (قسە یا کار) ⊑ خواهان تکرار (سخن یا کار)

واخوێن / wax(i)wên/: ناو. کەسانێ کە گۆرانی بۆ قامبێژ دەگێڕنەوە ⊑ ترجیع‌خوان آواز

واخێن / waxên/: ناو. جۆرێ گەمەیە بە گوێز دەکرێ ⊑ نوعی گردوبازی

واد / wad/: ☜ **وادە ـ۱**

وادار / wadar/: ئاوەڵناو. واداشت: ١. ناچار ٢. لێزان؛ پسپۆڕ؛ ئاگادار لە کاریٚ ≌ ١. وادار ٢. وارد؛ آگاه

⊡ **وادار کردن**: ١. ناچار کردن ٢. خەبەر پێ دان ≌ ١. وادار کردن ٢. آگاه کردن

وادار کردنەوە: ١. بیر خستنەوە ٢. وە خەبەر هێنان ≌ ١. یادآوری کردن ٢. آگاه کردن

وادارتەنە / wadartene/: چاوگ. ١. هەڵگرتن؛ بەرزەوە کردن ٢. لا بردن ≌ ١. بلند کردن (از زمین) ٢. برداشتن

واداشت / wadaşt/: ☜ وادار

وادام / wadam/: ☜ بادام

وادرۆشە / wad(i)roşe/: ناو. باوەشێن؛ بارۆشە ≌ بادبزن

وادە / wade/: ناو. وادیٚ؛ وەعدە؛ وەعد: ١. واد؛ بەڵێن؛ گفت؛ سۆز؛ پەیمان ‹وادەیێکت دا بە مەحوی: دێمە سەیری کوشتنت/ وەختی هات ئەو خێرە، سا مەبیە لە بەدگۆ حەرفی پەک! «مەحوی»› ٢. جەنگە؛ هەرەت؛ وەختی شتیٚ ‹درەنگ بیٚ و وادەی بانگیش تێپەڕیٚ/ با بیٚ وادەش بیٚ، ئەبیٚ بزەڕیٚ! «پیرەمێرد»› ٣. کات؛ وەخت ‹هەستە تێکۆشە تا خوێنت گەرمە/ سەرپۆش فڕیٚ دە! کەی وادەی شەرمە؟ «بێکەس»› ٤. ژوانگە؛ جیٚژوان ‹وادەمان پای تاقەدار بیٚ› ٥. کاری بانگ کردن؛ خواستن ≌ ١. پیمان ٢. موسم ٣. وقت ۴. میعادگاه ۵. احضار

⊡ **وادە دان**: بەڵێن دان؛ قەول دان ≌ وعدە دادن؛ قول دادن

وادە دانان: وادە دانیان: ١. ژوانگە دیاری کردن ٢. ماوە دیاری کردن ≌ ١. قرار گذاشتن ٢. زمان تعیین کردن

وادە دانیان: ☜ وادە دانان

وادە سەنن: بەڵێن لە کەسیٚ ساندن بۆ مەبەستیٚ ≌ قول گرفتن

وادیارە / wad(i)yare/: ئاوەڵکار. چما؛ وێدەچیٚ؛ هەر دەڵێی ≌ انگار

وادیٚ[١] / wadê/: ☜ وادە

وادیٚ[٢]: ئاوەڵکار. سەردەمیٚ؛ کاتیٚ؛ لە کاتێکا؛ ئەو دەم و چاخە ≌ زمانی؛ هنگامی

وار[١] / war/: ناو. ١. کوێستان؛ هاوینە هەوار ٢. هەوار؛ وڵات؛ جێگە و شوێن ‹وارا مە› ٣. بار؛ باری سەر پشتی بارەبەر ٤. کاری پارە دان لە جیاتی خەڵک لە چێشتخانە و چاخانە ٥. بەخشش بۆ خاوەن قومارخانە ٦. ئەنوا؛ پەناگا ٧. خوار؛ پێچەوانەی سەر ≌ ١. ییلاق ٢. جای؛ محل ٣. بار ۴. عمل مهمان کردن بقیه در رستوران ۵. انعام به صاحب قمارخانه ۶. پناهگاه ۷. پایین

⊡ **وار نامەییش**: داخزین؛ هاتنە خوار لە سەرەوە ≌ پیادە شدن

وار بیایش: ١. لە بڵندەوە داگەڕان؛ هاتنە خوار لە ژوورەوە ٢. بەعەرزا کەوتن ≌ ١. پیادە شدن ٢. بر زمین افتادن

وار راکرن: */کینایە/* زار و زیچی زۆر خستنەوە ≌ بسیار زاد و ولد کردن

وار[٢]: ئاوەڵناو. ١. خوار؛ خێچ ٢. خواروو؛ ژێروو ≌ ١. کج ٢. پایینی

⊡ **وار کەردش**: داهێنانەوە و خوار کردنەوە ≌ بە پایین کشیدن و خم کردن

وار[٣]: ئاوەڵکار. خوار ‹کەوتەرە وار› ≌ پایین

• **وار**[٤]: پاشگر. ١. دارا؛ خاوەن ‹سزاوار؛ خوێندەوار؛ کۆڵەوار؛ ئومێدەوار› ٢. شوێن؛ جیٚ ‹شوێنەوار؛ لێڕەوار؛ زرێوار› ٣. وەک؛ چۆن ‹بێگانەوار› ≌ ١تا٣. ـ وار

واران / waran/: ناو. باران؛ ڤاران؛ یاخر؛ یاخەر؛ ئاوێ کە لە ئاسمانەوە بە تنۆکە دێتە خوار ‹بە فەسڵی پایز و بە وەشت و واران/ نیشانەی خەم،

گەلاڕێزانی داران «سەیدی»› 🇮🇷 باران

وارانن / waranin/: چاوگ. بارانـدن؛ داباراندن؛ داڕژاندن ‹بەرد وارانن؛ نوور وارانن› 🇮🇷 باراندن

وارای / waray/: چاوگ. بـارین ‹بـا واران وارۆ› 🇮🇷 باریدن

واربـای / warbay/: ئاوەڵنـاو. وارڤای؛ پاپەتی؛ پێخواس؛ پێخاوس 🇮🇷 پابرهنه

وارخان / warxan/: ناو. خانووی چەندنهۆمی بێ حەوشە و حەسار 🇮🇷 آپارتمان

وارد / ward/: ناو. ١. باڕۆکەی بە هێلکەهاتوو ٢. ئامڕا؛ ڕەفیقی ڕێگە ٣. کاری بردنەوە لە قوماردا 🇮🇷 ١. جوجه مُرغی که تازه تخم می‌گذارد ٢. همراه ٣. بُرد در بازی

وارد / warid/: ئاوەڵناو. ١. تێگەیشتوو؛ لێزان ٢. گەیشتووە بەرەوە لە سەفەر ‹باوکم ئەمڕۆ وارد بوو› 🇮🇷 ١و٢. وارد

واردش^{1} / wardiş/: چـاوگ. ١. خـواردن ٢. ڤەخوارن؛ خوارنەوە 🇮🇷 ١. خوردن ٢. نوشیدن

واردش^{2}: ناو. خواردەمەنی 🇮🇷 خوردنی

واردن / wardin/: چاوگ. خواردن 🇮🇷 خوردن

واردۆخ / wardox/: ئاوەڵنـاو. وەردۆخ؛ خـۆرا؛ فرەخوەر؛ زۆرخۆر 🇮🇷 پُرخور

وارده / warde/: نـاو. خواردەمـەنی؛ خـۆراک 🇮🇷 خوراک

واردەس / wardes/: ئاوەڵناو. ١. ڕەبەن؛ سەڵت ٢. بێدەس؛ بێ دەسەڵات ٣. گۆشەگیر 🇮🇷 ١. بینوا ٢. زیردست ٣. گوشه‌گیر

واردەمەنی / wardemenî/: ناو. خـۆراک؛ خـۆراکی 🇮🇷 خوراک

واردەی / wardey/: چـاوگ. خـواردن ‹زەڕێوما سەرحیسابەن، خاک وە سەرمان!/ نـە پۆشـاک و نـە واردەیما حەلالا «سەیدی»› 🇮🇷 خوردن

وارز / wariz/: ☜ **وەڕەز**

وارس / waris/: ناو. واریس؛ میراتگر؛ کەلـەپووڕگر؛ بەشبەری میرات 🇮🇷 وارث

وارستن / waristin/: ☜ **ورازین**

وارش / wariş/: ☜ **وارشە**

وارشت / warişt/: نـاو. بارش؛ بارین؛ بارشتی بەفر و باران 🇮🇷 بارش

وارشە / warşe/: نـاو. وارش؛ شوورە؛ سـوور؛ دیـوار بە دەوری ماڵ و باغ و بێستاندا 🇮🇷 سور؛ بارو

وارک / war(i)k/: ☜ **واڕۆك**

وارکۆر / warkor/: ئاوەڵناو. *[کینایە]* واروندا؛ وارووەندا؛ بێعەولاد؛ وەجاخ‌کۆر؛ وجاخ‌کوێر 🇮🇷 اُجاق‌کور

وارکـۆز / warkoz/: نـاو. زۆم؛ جێگـە لـەوەڕی تایبەتی هۆبـەی هـەوارچییان 🇮🇷 چراگـاه ویـژەی ییلاقیان

وارکـەینـا / warkeyna/: نـاو. کچـی خویشـک؛ خوشکەزای مێینە 🇮🇷 دخترخواهر

وارگە / warge/: نـاو. ١. جێگەی ژیـانی تاوسـانی ‹هاومالان یاوان بە وارگەی جاران/ مـن بـێ بارەبـەر مەندەی هەواران «مەولەوی»› ٢. بارگە؛ بار و بنەی سـەفەر ٣. ولـکە؛ بـووم؛ هـەرێم 🇮🇷 ١. زیسـتگاه ییلاقی ٢. رخت و بار سفر ٣. اقلیم

وارگەه / wargeh/: ناو. هەوارگـە؛ جـێ هـەوار 🇮🇷 زیستگاه ییلاقی

وارم / warim/: نـاو. فـەرمایش؛ قسـەی پیـاوی ماقووڵ 🇮🇷 فرموده

وارمای / warmay/: چاوگ. فەرموون؛ قسە کردنی پیاوی گەورە 🇮🇷 فرمودن

وارنای / warnay/: چاوگ. باراندن 🇮🇷 باراندن

وارناییش / warnayîş/: چاوگ. ١. هاتنە خـوار ٢. هێنانە خوار 🇮🇷 ١. فروآمدن ٢. فروآوردن

وارنیش / warnîş/: ناو. ١. نهۆمی ژێرین لە خـانوو ٢. کەسێ کە لە کوێستان دەژی 🇮🇷 ١. زیرزمین ٢. کوەنشین

وارواى / warway/: ☜ **واربای**

واروگۆڕ / war û goř/: ☜ **ئاڵوگۆڕ**

وارونداا / warwinda/: ☜ **وارکۆر**

وار و وێخ / war û wêx/: ناو. ماڵ و سامان؛ هەموو دارایی ‹لەم شەڕە وار و وێخم چوو!› ■ تمام ثروت

وارومندا / warwenda/: ☜ **وارکۆر**

وارۆ / waro/: ☜ **وارۆك**

وارۆزونادورۆزا / waroz û naduroza/: ناو/ ئاوەڵکار. پەسرپێرەکە؛ پترپێری؛ بەسرپێر؛ سێ ڕۆژ بەرێ ■ پس‌پريروز

وارۆک / warok/: ☜ **وارۆك**

وارۆواینە / warowayne/: چاوگ. فڕێ دان؛ تووڕ هەڵدان ■ پرت کردن

وارۆو / warû/: ئاوەڵناو. ئاوەژوو ■ وارونه

وارە١ / ware/: ناو. ١. بارە؛ دەربارە ٢. خوشک؛ خوەیشک ٣. جار؛ چەل ٤. دەستەواو؛ دەستیاو؛ قەرز بە قەرز؛ یارمەتی بە نۆرە ٥. پاژ؛ بەشێ لە چەند بەش ‹لە قەرزەکەم چەند وارەم ماوە› ٦. داهاتی زەمین ■ ١. باره؛ زمينه ٢. خواهر ٣. دفعه؛ بار ۴. وام و کمک مُتقابل و نوبتی ۵. جزء؛ قسمت ۶ بهره‌ی زمين

• **وارە٢**: پاشەوشە. ١. جار؛ چەل ‹دووبارە› ٢. بار؛ ـ دێن ‹دەستەوارە› ■ ١و٢. ـ باره

وارەزا / wareza/: ناو. خوشکەزا؛ خوارزا ■ خواهرزاده

وارەسە / warese/: چاوگ. خەبەر پێ دان ■ آگاهی دادن

وارەمسە / warem(i)se/: چاوگ. ڕەوینەوە؛ ڕەو کردن ■ وارميدن

وارە • وارە / ware ware/: ئاوەڵکار. وردە ـ وردە؛ کەمە ـ کەمە ‹قەرزەکانم وارە ـ وارە بار کرد› ■ بە تدريج؛ کم ـ کم

• **واری** / warî-/: پاشگر. ١. چۆن؛ وەک؛ لە گوێن ‹بێگانەواری› ٢. جێگە و شوێن ‹کوردەواری› ■ ١. ـ واری ٢. ـ سرا

واریپال / warîpal/: ناو. وەنەوشەی دەشتەکی؛ گوڵێکە ■ بنفشه‌ی کوهی

واریزە / warîze/: ناو. باوەرێن؛ بارێزە ■ ميوه‌ی باد ريخته

واریس / warîs/: ناو. ١. ☜ **وارس** ٢. پاگرە؛ فێلپا؛ واریس؛ نەخۆشی ماسین و گرێ‌وگۆڵ بوونی ڕەگی لەش (شینەدەمار، سوورەدەمار یان ڕەگی لەنفاوی) بەتایبەت لە لاقدا ■ ١. ☜ **وارس** ٢. واریس

واریقات / warîqat/: ناو. بەسەرهات؛ ڕووداو ‹واریقاتەکەم لە سەرەوە تا بن بۆ گێڕاوە› ■ سرگذشت

واریل / warîl/: ناو. بەرمیل؛ بۆشکە؛ دەفری هەراو لە کانزا بۆ تراو تێ‌کردن ■ بُشکه

وارین / warîn/: چاوگ. بارین ■ باريدن

وارینش / warînş/: ئاوەڵناو. پرشنگدار؛ بریقەدار ■ درخشان

وارێ / warê/: ئاوەڵکار. ١. بارێ؛ هەر چۆنێ بێت ٢. چەلێ؛ جارێک ■ ١. باری؛ به هر حال ٢. يکبار

وارێن / warên/: ئاوەڵناو. بارێن؛ بارانداکەر ‹هەورەکە وارێنە› ■ باراننده

واڕای / wařay/: چاوگ. گۆڕین ‹واچە دیم مەویەرد ساتێش وە سالێ/ مەواڕا هەر دەم حالێ وە حالێ «مەولەوی»› ■ تغيير دادن

واڕتەی / wařtey/: چاوگ. گۆڕین ■ تغيير دادن

واڕز / wařiz/: ☜ **وراز١ـ١**

واڕزدن / wařizdin/: ☜ **ورازین**

واڕگ / wař(i)g/: ناو. ١. پڕمەی گریان ٢. هاوار ■ ١. هِق‌هِق گريه ٢. فرياد

واڕن / wařin/: ئاوەڵناو. ١. بە چنگ ڕناو (خوری و

کولکه) ٢. بارِن؛ تایبەتمەندی بەفرێ کە با لە جێی خۆی بزاوتووە و لە شوێنێکی تری پەستاوتووە ■ ١. دستچین (پشم) ٢. بادآورده (برف)

وارۆک / wařok/: ناو. وارک؛ وارۆ؛ وارۆک؛ بارِه؛ بارِۆک ■ جوجەی بهاری

وارِه / waře/: ناو. واره؛ قەرزداری ■ بدهکاری

وارِەمەنە / wařemene/: چاوگ. ڕەواندنەوە؛ سبڵ دان ■ رمانیدن؛ رم دادن

وارِیای / wařyay/: چاوگ. گۆڕدران؛ گۆڕیان ■ تغییر یافتن

وارێزە / wařêze/: ناو. پاداری؛ باوەرێن ■ پادرختی

واز^{1} / waz/: ناو. ١. ئیشتیا و ئارەزوو ‹بێزیان لە بزە هەڵدەستێ/ وازیان لە خوێن و زووخاوە «هێمن»› ٢. کەیفخۆشی؛ خۆشحاڵی ‹دوێنێ لەسەر واز بوو؛ ئەمڕۆ وازی نییە› ٣. باز؛ قەڵباز؛ چلاپە ٤. چزیرگەی پچووکی لە خیز لە ناو ڕووباردا ٥. وەعز؛ ئامۆژگاری دینی ‹مەلا واز ئەخوێنێ› ■ ١. اشتها؛ میل ٢. خوشحالی ٣. پرش ۴. جزیرەی کوچک ماسەای در وسط رودخانه ۵. وعظ

▣ **واز دادان/ دان:** ئامۆژگاری ئایینی کردن ■ وعظ گفتن

واز لە شتێ/ کەسێک بون: حەز لێ‌کردن؛ خۆش لێ هاتن ■ اشتیاق داشتن به کسی/ چیزی

واز لێ هاوردن: ☜ **واز لێ‌هێنان**

واز لێ هێنان: واز لێ هاوردن؛ دەست لێ هەڵگرتن؛ خۆ تێ نەگەیاندن ‹بۆ مەرامی خۆت ملم ئەکێشی/ کە ئیشت نەما وازم لێ دێنی! «بێکەس»› ■ دست کشیدن/ برداشتن

واز هێنان/ هاوردن/ هانین/ ئانین/ ئینان: دەست هەڵگرتن ‹بەرز و شیرین دار شێلانە، بایز بچۆ ئاو بێرانە! خواداو بچۆ نان بێرانە! مەحموو ئیتر واز بێرانە! «مەتەڵی منداڵان»› ■ دست برداشتن

واز^{2}: ئاوەڵناو. ئاواڵە ‹درگا وازە؛ ئەم گرێیە واز کە!› ■ باز

واز^{3}: ئاوەڵکار. دیسان؛ باز ■ دوباره؛ باز

واز^{4}: ئامراز. ئامڕا؛ لەگەڵ ‹واز تۆ دێمە شار› ■ با؛ همراه

ـ **واز**^{5}: پاشەوشە. ١. ـ خواز ‹جیاییواز› ٢. ـ باز؛ خوازیار؛ خوو پێ‌گرتوو ‹قومارواز؛ مەکرواز› ٣. ـ باز؛ بەختکەر ‹سەرواز› ٤. ـ باز؛ کار و پیشە ‹کۆترواز› ٥. کار ‹جیاواز› ٦. ـ باز؛ ـ گرتوو ‹پێشواز› ■ ١. ـ خواه؛ ـ گرا ٢تا۴. ـ باز ۵. ـ گانه ۶ ـ واز

وازارِ / wazař/: ☜ **بازارِ**

وازارِی / wazařî/: ☜ **بازارِی**

وازاو / wazaw/: ناو. پاشاو؛ واژاو؛ ئاوێ کە بە خۆڕایی لە بەر ئاوداشتن یان لە حەوز دەڕوا ■ پساب آبیاری یا لبریز از حوض

وازبێنی / wazbênî/: ناو. خوازبێنی؛ خوازگێنی ■ خواستگاری

وازتن / waztin/: چاوگ. ویستن؛ خواستن ■ خواستن

وازح / waziĥ/: ئاوەڵناو. ڕوون؛ خویا؛ ئاشکرا ■ آشکار؛ واضح

وازر / wazir/: ئاوەڵناو. وازڕ: ١. وازره؛ بازره؛ تەره ٢. گوێقولاخ؛ لەسەرهەست ■ ١. ترسیده ٢. گوش‌بەزنگ

وازره / waz(i)re/: ☜ **وازر-١**

وازرین / waz(i)rîn/: ☜ **وازلین**

وازِر / waziř/: ☜ **وازر**

ـ **وازکەر** / wazker/: پاشەوشە. بەستراو کەرەوە ‹گرێ‌وازکەر› ■ ـ گُشا

وازگۆ / wazgo/: ☜ **واگۆ**

وازلین / waz(i)lîn/: ناو. وازرین؛ ڕۆنێکی خەست لە تێکەڵاوی چەند هیدرۆکەربونی دەستەی پارافین کە هەتوانی جۆراوجۆری لێ دروست دەکەن ■ وازلین

وازن / wazin/: ناو. تازە خونچە ☰ غُنچەی نودمیدە

وازوازی١ / wazwazî/: ناو. هەوەڵ گریانی زارۆک ☰ نخستین گریەی نوزاد

وازوازی٢: ☜ **وازیوازی**

وازوو / wazû/: ئاوەڵکار. وەزووو؛ وازی؛ بەم زوانە ☰ به این زودی

وازە١ / waze/: ناو. زیپکەی ڕووی زارۆ ☰ جوش چهرەی کودک

وازە٢: ئاوەڵناو. بازە؛ بازگ؛ بازی؛ بەڵەک ☰ خلنگ

وازەنی / wazenî/: ناو. هەتوان ☰ مرهم

وازی١ / wazî/: ناو. بازی؛ یاری؛ کایە ☰ بازی

وازی٢: ☜ **وازوو**

ـ وازی٣: پاشەوشە. ١. ـ خوازی ‹ژن و ژنوازی› ٢. ـ بازی؛ بەختکەری ‹سەروازی› ٣. کاری ‹جیاوازی› ٤. خووپێگرتوویی ‹قوماروازی› ☰ ١. ـ خواهی ٢. ـ بازی ٣. ـ گانە ۴. ـ بازی

وازیوازی / wazîwazî/: ئاوەڵناو. عەنتەرمەزاج؛ وازوازی؛ هەر دەم لە سەر مەزاجێک ☰ دمدمی

واژ١ / waj/: ناو. ڕەوتی وە بەران هاتنی مەڕ ☰ جفتخواهی میش

واژ٢: ئاوەڵناو. واروو؛ ئاوەژوو؛ پێچەوانە ☰ وارونە

واژ٣: پێرۆ. ← **هاژ و واژ**

واژاو / wajaw/: ناو. ١. ☜ **وازاو** ٢. ئاودێری شیناوەرد پاش هەوەڵ ئاو ☰ ١. ☜ **وازاو** ٢. آبیاری مزرعه پس از نخستین آبیاری

واژوی / waj(i)wî/: ☜ **واجبی**

واژۆ١ / wajo/: ناو. ئیمزا؛ ناو یا دروشمێکی تایبەتی، نیشانی پێناسەی کەسێک کە زۆرتر بۆ وەرگرتن و پەسند کردنی نووسراوەیەک بە کار دێ ☰ امضا

واژۆ٢: ئاوەڵناو. پێویست؛ واجب ☰ لازم؛ واجب

واژوون / wajûn/: ئاوەڵناو. ئاوەژوو؛ واژوونە؛ سەرەونخوون ‹خەرامت چوویە باغ و سەروی بەربادی خەجالەت دا/ گولی هەر وەک درک ئالاونە داوێنی واژوونت «مەحوی»› ☰ واژگون

واژوونە / wajûne/: ☜ **واژوون**

واژە / waje/: ☜ **وشە**

واژەن / wajen/: ناو. پەنکە ☰ پنکە

واژی / wajî/: ئاوەڵناو. ئاوەژوو ☰ وارونە

واژین / wajîn/: ناو. ١. نووسراوە ٢. پەخشان ☰ ١. نوشته ٢. نثر

واس١ / was/: ناو. خەبەر؛ باس؛ هەواڵ ‹هەواسە! لە دیوەخان چ واسە؟› ☰ خبر

ـ واس٢: ☜ **ـ خواز**

واسار / wasar/: ناو. وەسار؛ بەهار؛ وەهار؛ یەکەم کژی ساڵ ☰ بهار

واستش / wastiş/: چاوگ. ئارەزوو لێ بوون ☰ خواستن

واستن / wastin/: چاوگ. واستە؛ خواستن؛ ویستن؛ وازتن ☰ خواستن

واستە١ / waste/: ☜ **واستن**

واستە٢: ناو. شناس؛ ئاشنا و ڕۆشنا؛ پارتی ☰ واسطه

واستە٣: ئاوەڵناو. خوازراو؛ داوا کراو ☰ خواسته شده

واستەن / wasten/: ئاوەڵناو. واستەنە؛ دڵخواز؛ خواستەمەنی ☰ دلخواه

واستەنە / wastene/: ☜ **واستەن**

واستەی / wastey/: چاوگ. خواستن؛ ویستن ‹واچە یە غولام ڕەنج بەردەت کیاست/ جە داخت پەی مەرگ دەستووریٚ مەواست «میرزا ئیبراهیم»› ☰ خواستن

واسڵ / wasił/: ئاوەڵناو. گەیشتووی قەرز و دیاری ☰ واصل شده

واسواس / waswas/: ☜ **وەسواس**

واسە / wase/: ناو. پاس؛ ئێشک ☰ پاس؛ نگهبانی

▣ **واسە گرتن:** ئێشک گرتن ☰ پاسداری کردن

واسەر / waser/: ناو. ئەسپەک؛ نەخۆشییەکە ☰

بیماری سرسام

واسەی / wasey/: چاوگ. خواستن ☰ خواستن

واسیتە / wasîte/: ناو. ١. هۆ؛ سەبەب ‹کوردە تا کەی بێخەبەر بی؟ نووستنت بێعارییە/ واسیتەی دواکەفتنت ئەمڕۆکە هەر بێکارییە «بێکەس»› ٢. شناس؛ واستە ☰ ١. انگیزە ٢. پارتی

واسیە / was(i)ye/: ناو. واستە؛ داژدار؛ پارتی ☰ پارتی

واش١ / waş/: ناو. بەراز؛ خوو؛ خووگ ☰ خوک

واش٢: ناوەلناو. وەش؛ ساق؛ ساغ ☰ سالم

. واش٣: پاشەوشە. ـ باو؛ ـ ئاماڵ؛ شێوە ‹سپیواش› ☰ ـ فام

واش٤: پێرۆ. ← **شاش و واش**

واشاڕ / waşař/: ☜ **واشەر**

واشتا / waşta/: ناو. واشتە؛ گراوی؛ دۆستی مێوینە ☰ معشوقە

واشتش١ / waştiş/: چاوگ. خواستن ☰ خواستن

واشتش٢: ناو. واز؛ ئیشتیا ☰ اشتها

واشتە / waşte/: ☜ **واشتا**

واشتەنە / waştene/: چاوگ. واز لێ بوون؛ خۆش لێ هاتن ☰ علاقە داشتن

واشنە / waş(i)ne/: ☜ **واشەنە**

واشۆر / waşor/: ناو. جلکی ئاڵوگۆڕ؛ جلکێ کە بە خاوێنی هەڵدەگیرێ ☰ واشور

واشە / waşe/: ناو. ١. باڵندەیەکی ڕاوچی لە خێزانی بازەکان و لە تۆرەمەی هەڵۆیە، بە درێژایی نزیک ٢٧ تا ٣٧ سانتیمیتر، بە باڵی کورت و خڕ و کلکی درێژەوە کە لە شوێنی لێڕەوار و دارستاندا دەژی ٢. تفاقی ئاژەڵ ☰ ١. باشە؛ قرقی ٢. علوفەی حیوانات

واشەر / waşer/: ناو. واشێر؛ بەرپێچ؛ واشاڕ؛ ئاڵقەیەکی تەخت و تەنکە دەخرێتە نێوان پێچ و مۆرەوە بۆ کپ بوون، ئاو نەدان یان نەکرانەوە ☰ واشر

واشەمەک / waşemek/: ناو. باوەشێن؛ بارۆشە ☰ بادبزن

واشەنە / waşene/: ناو. سروە؛ شنە؛ واشنە؛ وامیە ☰ نسیم

واشی / waşî/: ناو. ساقی؛ لەشساغی ☰ سلامت

واشێر / waşêr/: ☜ **واشەر**

واشێرە / waşêre/: ناو. تۆمی گیای کاڕووش؛ بەری گیایەکە لە هەرزن دەکا ☰ ثمر گیاهی شبیە ارزن

واشێڵە / waşêłe/: ناو. گیایەکی لاسک ناسکی گەڵاوردە ☰ گیاهی است

واعیز / wa'îz/: ناو. ئامۆژیار؛ ئامۆژگاریدەر؛ مۆچیاریکەر ‹ئەشکەوتی بایەکە دەمی واعیز کە دێتە وەعز/ وەقتی سوکووتی نەقشی سمێڵی لە قوو دەکا! «مەحوی»› ☰ واعظ

واغ / wağ/: ناو. واخ؛ گوێز لە گەمەی گوێزێندا ☰ نام گردو در گردوبازی

واغێن / wağên/: ناو. گوێزێن ☰ گردوبازی

واف / waf/: ناو. بولبول؛ بلبل ☰ بلبل

وافور / wafûr/: ناو. ١. بافوور؛ ئامرازی تریاک کێشان، بریتی لە لوولەیەکی چێوی کورت کە لکاوەتە پیالەیەکی زارتەنگی زۆر چکۆلەوە ٢. /*کنایە*/ تریاک؛ تلیاک؛ شیلەی خاشخاش ☰ ١. وافور ٢. تریاک

واق١ / waq/: ناو. شینەشاهۆ؛ شیرینشاهۆ؛ شاڤەشین؛ شاڤاشین؛ مەلوو؛ باڵندەیەکی ڕاوچی لە تۆرەمەی شاوەیە، نزیک ٧٥ سانتیمیتر دەبێ، ڕەنگی قاوەیی پڕ خەت و خاڵە، لاقی شین و گەورەیە، زۆربەی ژیانی تەنیایە و خۆ نەدیو دەکا، بەیانانی زوو یان تاوپەڕی ئێواران دەست دەکا بە گەڕان و ڕاو، ناوەکەی لە دەنگیەوە هاتووە ☰ بوتیمار

واق٢: ناوەلناو. ١. مەیماق؛ سەرمەند؛ مات ٢.

بەتاڵ؛ بەوش؛ خاڵی ‹خۆم ئاسا خەیلێن وەتەن مەیخانەم/ چوون پیاڵەی واق شیشەی پەیمانەم «مەولەوی»› ▤ ۱. مبهوت ۲. خالی

▣ **واق بردنەوە** سەرسوورمان ‹کابرا کە هیچ کەس هەرگیز لە چوار شایی پتری نەدابوویە، لەو حاتەمییەم واقی بردەوە «هەژار، چێشتی مجێور»› ▤ تعجُب کردن

واق پەڕین بێهۆش بوون لە ترسان ▤ از ترس بیهوش شدن

واق وڕ بون گێژ و مەنگ بوون ▤ گیج شدن؛ مُتحیر شدن

واق وڕ مان واق وڕ بوون؛ واق بردنەوە ‹هاتە هۆش خۆی، واقی وڕ ما/ وتی: یاران چیم لێ قەوما؟ «پیرەمێرد»› ▤ مُتحیِّر ماندن

واق۲: دەنگەناو. ۱. زیقەی گیانەوەری وەک کەروێشک و ڕێوی لە بەر ئازار ۲. تریقە یان زیقەی منال ▤ ۱. نالەی برخی حیوان ۲. صدای خندە یا گریەی نوزاد

واقاندن / waqandin/: چاوگ. واقانن؛ واقنای؛ ویقاندن؛ نالینی گیانەوەری وەک ڕێوی یان کەروێشک لەبەر ئێش ▤ جیغ و داد کردن برخی حیوانات

واقانن / waqanin/: ☜ **واقاندن**

واقاییش / waqayîş/: چاوگ. زیقاندن؛ قیژاندن؛ قیڕاندن ▤ جیغ کشیدن

واقنای / waqnay/: ☜ **واقاندن**

واقواق۱ / waqwaq/: ناو. ۱. واک؛ ماسیگرەی سپی ۲. دوڕگەیەکی خەیاڵییە ‹لەوێ وەک پەری جەزیرەی واقواق/ چونکە تاقانەی دانیشە بە تاق! «پیرەمێرد»› ▤ ۱. مرغ ماهیخوار سفید ۲. جزیرەای خیالی

واقواق۲: دەنگەناو. ناڵەناڵی گیانەوەری وەک ڕێوی و کەروێشک ▤ نالەی پیاپی برخی حیوانات

واقواقکەرە / waqwaqkere/: ناو. شاوەشینە؛ خەمخۆرە ▤ اگرت ساحلی

واقوڕ / waqwiř/: ئاوەڵناو. سەرلێشێواو؛ مات و گێژ ▤ مات و مبهوت

واقوڕماو / waqwiřmaw/: ئاوەڵناو. واقوڕ؛ گێژ و مات داماو؛ بە چڕ و چاوی شێواو و سەرسام لە بەر کێشەیەکی زەینی یان ڕووداوێکی ڕەچاو نەکراوەوە ▤ سراسیمە

واقوڕی / waqw(i)ři/: ناو. گێژی و سەرلێشێواوی ▤ تحیُّر؛ بهتزدگی

واقوویق / waq û wîq/: دەنگەناو. زاق و زیق؛ چەقە و هەرای زارۆکان ▤ جیغ و فریاد بچەها

واقۆ / waqo/: ناو. باقۆ؛ نەقە؛ جۆرێ ماسی ▤ نوعی ماهی

واقە / waqe/: دەنگەناو. ویق؛ ویقە؛ دەنگی ناڵەی گیانەوەری وەک ڕێوی و کەروێشک مەیموون و ... ‹لە واقەی مەیموون خەڵک گرد بوونەوە/ چوونە پێشەوە، لێی ورد بوونەوە «پیرەمێرد»› ▤ صدای نالەی بعضی حیوانات

واقەکەر / waqeker/: ناو. *[کینایە]* مالاتی ماڵی ‹واقەکەر لە ماڵما نییە› ▤ احشام

واقەواق / waqewaq/: دەنگەناو. ۱. دەنگی لە شوێن یەکی ناڵەی ڕێوی و کەروێشک و ... ‹هەر واقەواقی دڵمە بە دەستی فیراقەوە/ وەک ڕێویێ کە هەر دوو گونی بێ بە فاقەوە! «شێخ ڕەزا»› ۲. *[کینایە]* زیقەزیقی زارۆک ▤ ۱. نالەی پیاپی حیوان ۲. جیغ و داد بچە

واقی / waqî/: ناو. قیڕە؛ قیژە؛ زیقە ▤ جیغ

واقین / waqîn/: چاوگ. ناڵاندنی ڕێوی و کەروێشک ▤ نالیدن روباە و خرگوش

واک / wak/: ناو. ۱. ☜ **واقواق۱** ـــ ۱ ۲. شت؛ چت؛ تشت؛ هین؛ هەرامە؛ وانێک؛ وشەیەکە لە جێ ناوێک و زۆر جار بە زیادە دەگوترێ ▤ ۱.

☜ **واق‌واق**¹ـ۱ ۲. چیز

واکس / waks/: ناو. بۆیاخ؛ بۆیاغ؛ سواخ؛ سبووق؛ ڕۆنێکی خەستی بریقەدار (و ڕەنگی) بۆ بریقە پێ‌خستنی کەوش و کەلوپەلی چەرمی ☰ واکس

⊡ **واکس دان/ کردن** بۆیاخ دان؛ ساوینی واکس بە پێڵاودا ☰ واکس زدن

واکسەن / waksen/: ☜ **واکسین**

واکسی / waksî/: ناو. بۆیەچی؛ بۆیاغچی؛ کەوش بۆیاخ‌کەر ‹واکسی سەر کۆڵانی ئێمە بوو› ☰ واکسی

واکسیل / waksîl/: ناو. پەلکە قەیتانی سەرشانی چەکداران ☰ واکسیل

واکسین / waksîn/: ناو. واکسەن؛ هەوێنی لە میکروبی نیوەگیانی پەتایێ کە بۆ بەرگری لە تووشیار بوون، دەیخۆنەوە یان دەیوەشێنن ☰ واکسن

واکسیناسیۆن / waksînasyon/: ناو. کوتان؛ پەترمە؛ کاری تێرۆکردنی واکسین بۆ ناو لەش ☰ واکسیناسیون

واکفت / wakift/: ☜ **واکەت**

واکلو / wak(i)lû/: ناو. برا و خۆشکی بە قسە و هەر سەرزارەکی ☰ خواهر و برادر لفظی

واکمەن / wakmen/: ناو. ناوی بازرگانی بۆ کەرەسەی چکۆلەی بلاوکەرەوەی دەنگ ☰ واکمن

واکەت / waket/: ناو. واکفت؛ ڕەوتی گەڕانەوەی نەخۆشی ☰ عودت بیماری

واکەر / waker/: ئاوەڵناو. ۱. وازکەر ۲. شتێ کە مرۆ بای پێ دەکا ☰ ۱. گُشاینده ۲. نفخ‌آور

واکینۆ / wakîno/: ئاوەڵکار. ئاوەها؛ ئابەم جۆرە ☰ این‌طور

واگژە / wag(i)je/: ناو. گژەبا ☰ تُندباد

واگل / wagil/: ناو. ڕەوتی گەڕانەوە ☰ بازگشت

واگون / wagun/: ناو. هەرکام لە ئۆدەکانی قەتار کە بە لوکومۆتیف یان ئۆدەی‌ترەوە بەستراوە ☰ واگن

واگۆ / wago/: ناو. وازگۆ؛ واوێژ؛ کار و ڕەوتی گێڕانەوەی قسە؛ دووپاتە کردنەوە ☰ بازگویی

واگە / wage/: ئاوەڵکار. ئەوێ؛ ئەوێنە؛ ئەینە ☰ آنجا

واگیر¹ / wagîr/: ناو. داگیر؛ کار و ڕەوتی بە زۆر سەندن ☰ غصب

واگیر²: ئاوەڵناو. گیرۆ ‹نەخۆشییەکی واگیرە، وریای خۆتان بن› ☰ واگیردار

واگیژە / wagîje/: ناو. گێژەڵووکە؛ گێژەبا ☰ گردباد

وال / wal/: ئاوەڵناو. واڵ؛ گوشاد و پەل ☰ فراخ و کم عُمق

والا / wala/: ئاوەڵناو. ئاواڵە ☰ باز؛ مفتوح

والە / wale/: نزا. بە خوا قەسەم؛ سوێند بە خودا ☰ به خدا قسم

والەرین / walerîn/: ناو. ۱. سوورەچنار؛ چناری جەوهەردار ۲. گیاکتکە؛ سمڵەتیف ☰ ۱. نوعی چنار ۲. سُنبل‌الطیب

والی / walî/: ناو. حاکمی ولات ‹کوا والیی سەنەندەج؟ بەگزادەیی ڕەواندز؟/ کوا حاکمان بابان؟ میری جزیروبۆتان؟ «حاجی قادر»› ☰ والی

والیباڵ / walîbał/: ناو. یارییەکی دوو تیمی بە تۆپێک و تۆڕێک لە ناوەڕاستدا، تۆپەکە بۆ زەوینی یەک دەخەن و نابێ بهێڵن لە زەوی خۆیان بکەوێ ☰ والیبال

والیباڵیست / walîbałîst/: ناو. یاریکەری والیباڵ ☰ والیبالیست

والی‌نشین / walîn(i)şîn/: ناو. شارێ کە والی لێ دائەنیشێ ☰ مرکز ولایت

والێستن / walêstin/: چاوگ. لێستنەوە ☰ لیسیدن

واڵ¹ / wał/: ناو. ۱. لێچەک؛ توول؛ جۆرێ

پارچەی ناسکی شاش کە ئەو دیوی لێوە دیارە ٢. گەورەترین گیانداری زەوی کە گوانداریکی ئاوژییە و لە ماسی دەچێ، گۆشتی دەخۆن و ڕۆنەکەشی بۆ دەرمان بە کار دێنن ف ١و٢. وال

واڵ۲: ئاوەڵناو. وال؛ پان و بلاو و پەل ف فراخ و کم عُمق

واڵا۱ / wała/: ناو. ١. جلەبووکی کچۆلان ٢. پارچەی تەنک و شاش ‹یەکایەک دارتوان پۆشان بە سەد دەرد/ لیباسی دەردی خەم: والای تەمام زەرد «سەیدی»› ٣. شرۆڤە؛ ڕاژە؛ ڕاوە؛ کاری واتا شی کردنەوە ف ١. لباس عروس دخترچه ٢. توری ٣. شرح و تفسیر

⊡ **واڵا کردن:** ڕاوە/ ڕاژە کردن؛ شی کردنەوە ف شرح و تفسیر کردن

واڵا۲: ئاوەڵناو. ١. ئاواڵە ‹گوڵاڵە ئالای ئالا و والای خۆی/ بووە بە لەکەی داخی دەروون بۆی «پیرەمێرد»› ٢. بەتاڵ و بێناوەرۆک ف ١. باز ٢. تهی

واڵا۳: پێرۆ. ← **ناڵوواڵا**

واڵابێژ / wałabêj/: ناو. ١. واڵاوێت؛ دابێژراو بە پارچەی تەنک ٢. شیرپالۆ؛ پارچەی تەنکی شت پێ دابێژان ف ١. بیخته با پارچه ٢. پارچەی بیزن

واڵامەن / wałamen/: ناو. جۆری زیپکەی پێست ف نوعی جوش پوست

واڵان / wałan/: ناو. سەرپەردە؛ کوڵەپەردەیەکی جوان کە بە سەر پەردەدا هەڵیدەواسن ف والان

واڵاوێت / waławêt/: ☜ **واڵابێژ-١**

واڵایی / wałayî/: ناو. بۆشایی؛ بەتاڵایی ف خلأ

واڵنای / wałnay/: چاوگ. داچڵەکاندن ف شُکه کردن

واڵە۱ / wałe/: ناو. ١. دۆخی لەقین و خوار سوورانی تەگەری ماشین و ... ‹تەگەری ئەو ماشینە والە دەکا، دەرنەپەڕێ باشە› ٢. ☜ **واڵێ** ف ١. حالت لَنگ زدن چرخ اتومبیل ٢. ☜ **واڵێ**

• **واڵە**۲: پاشوشە. وارە؛ بەش؛ ئەسپاب؛ پارەیەکی گچکە لە شتێ ‹وردەواڵە؛ ئاسنەواڵە› ف ـ پاره

واڵەکێ / wałekê/: ☜ **واڵێ**

واڵیای / wałyay/: چاوگ. داچڵەکان ف شُکه شدن

واڵێ / wałê/: ناو. واڵە؛ واڵەکێ؛ خوشک ف خواهر

وام / wam/: ناو. ١. واو؛ قەر؛ قەرز ٢. بادەم؛ باوی؛ باهیڤ ف ١. وام ٢. بادام

وامار / wamar/: ☜ **وامدار**

وامگ / wamag/: ئاوەڵناو. داماگ؛ داماو ف واله

وامدار / wamdar/: ئاوەڵناو. وامار؛ قەرزدار؛ قەرزار ف بدهکار

وامداری / wamdarî/: ناو. قەرزاری؛ قەرزداری ف بدهکاری

وامی / wamî/: ناو. بادام؛ باوی؛ باهیڤ ف بادام

وامینە / wamîne/: ئاوەڵناو. بادامی ف بادامی

وامیە / wam(i)ye/: ناو. سروە؛ شنە ف نسیم

وامێڵانە / wamêłane/: ناو. گێژەڵووکە ف گردباد

وان۱ / wan/: جێناو. ئەوان ‹سەرمایەی وان لە گەڕدا بێ/ با زۆر دەرک بە قوڕ گیرێ! «هێمن»› ف آنها

• **وان**۲: پاشگر. ١. ڕاگر؛ چاودێر ‹گاوان؛ باخەوان؛ ئاشەوان› ٢. کارکەر و خووپێگرتوو ‹دەشتەوان› ٣. پارێزەر ‹ڕازەوان؛ ملیوان› ٤. لێزان ‹مەلەوان؛ هەڵبەستوان› ف ١تا٣. ـ بان ٤. ـ وان

وانا۱ / wana/: ئاوەڵناو. ١. خوێندەوار؛ سیوات‌دار ٢. تایبەتمەندی خەتێ کە باش دەخوێندرێتەوە ف ١. باسواد ٢. خوانا

وانا۲: جێناو. ئەوان؛ هۆوان ف آنان

وانادیوم / wanadyum/: ناو. توخمی کیمیایی کانزایی، بە ژمارەی ئەتۆمی ٢٣ و کێشی ئەتۆمی ٥٠٫٩٤، بە ڕەنگی خۆڵەمێشی کاڵ یان زیوی کە لە ئەسیددا دەتوێتەوە و وەک کاتالیزۆر بە کاری

دێنن ☰ واناذُیم

وانان / wanan/: جێناو. ١. یانە؛ ئەمان ٢. وانا؛ ئەوان ☰ ١. اینها ٢. آنها

وانای / wanay/: چاوگ. ١. فێر بوونی خوێندن ٢. خوێندن ‹شەو و ڕۆ مـن جـە دامان، وەرنەدام دەست/ بوانام تا جەلاش، هەر چیم نـە دڵ هەست «سەیدی»› ☰ ١. آموختن درس ٢. خواندن

وانایوە / wanaywe/: چاوگ. خوێندنەوە ☰ مطالعه کردن

وانتەی / wantey/: چاوگ. خوێندن ☰ خواندن

وانج / wanc/: ناو. مێژوێ؛ مژوێ؛ نیسک ☰ عدس

واندن / wandin/: چاوگ. خوێندن ☰ خواندن

ـ وانکە / wanke-/: پاشگر. پارێزەر و داپۆشەر ‹ملوانکە؛ بەروانکە› ☰ ـ بند

وانگا / wanga/: ئاوەڵکار. ئەوسا؛ ئەوساکە ☰ آنگاه

وانە^{1} / wane/: ناو. دەرز؛ دەرس ☰ درس

وانە^{2}: جێناو. ئەوان؛ ئەوانە ‹ئەم کۆشکە دەبینی هەشت نهۆمە/ هی وانە حەوت، یەکێک بە خۆمە «هەژار، مەم و زین»› ☰ آنها

ـ وانە^{3}: پاشگر. کەرتێکی ئامرازساز کە زۆرتر بە مانای پارێز و ڕاگر و داپۆشە، لە شکڵ و شێوازێکی جواندا ‹دەستەوانە؛ لووتەوانە؛ پووزەوانە› ☰ ـ بند

وانەک / wanek/: جێناو. وانێک؛ واک؛ هەرامە؛ ئەوتشت؛ هین ☰ چیز

وانەوان / wanewan/: ئاوەڵناو. خوێندەوار؛ سیوات‌دار ☰ باسواد

وانەوێژ / wanewêj/: ناو. هیندار؛ فێرکار؛ مامۆستا ☰ آموزگار؛ معلم

وانەی / waney/: چاوگ. خوێندن ☰ خواندن

وانەیش / waneyîş/: چاوگ. وەخوێندن؛ خوێندنەوە ☰ مُطالعه کردن

وانەیی / waneyî/: ناو. کلاسیک؛ پێوەندیدار بە وانەی فێرگەییەوە ☰ کلاسیک

وانی / wanî/: ئاوەڵکار. ئاوها؛ بەم جۆرە ☰ این طور

وانیار / wanyar/: ئاوەڵناو. خوەنەوار؛ خوێندەوار ☰ باسواد

وانیل / wanîl/: ناو. ١. گیایەکی هەڵچووی ناوچەی ئەمریکای ناوەندی، بە گەڵای خڕی گۆشتن، گوڵی سپی و بەری بۆنخۆشەوە ٢. ماکی بۆنخۆشی بلۆرین لە توێخی بەری ئەو گیایە کە بێ‌ڕەنگە و لە ئاودا دەتوێتەوە و بۆ بەهارات دەشێ ☰ ١و٢. وانیل

وانێت / wanêt/: ناو. وانێتبار؛ ماشینی باری بچووک، بۆ هەڵگرتنی باری کەمتر لە دوو تۆن ☰ وانت

وانێتبار / wanêtbar/: ☜ وانێت

وانێک / wanêk/: جێناو. واک؛ تشت؛ هین؛ شت ☰ چیز

وانێها / wanêha/: جێناو. ئەمانە؛ شتانێ لێرەن ☰ اینها

واو / waw/: ناو. ١. ناوی پیتی بیست‌وهەشتەمی ئەلفوبێی زمانی ٢. قەرز؛ دەین؛ وام ‹بە واو بمدەیە، دەتدەمەوە› ☰ ١. حرف واو ٢. وام

▤ **واوی دووی عەمر** (**عمرو**): *[کینایە]* جووچکەی کەسێ؛ کەسێ کە هەمیشە بە دوای کەسێکەوەیە و هیچ تایبەتمەندییەکی لە خۆیەوە نییە و بەکەڵکی هیچ نایە (ئاماژەیە بە واوی کۆتایی وشەی «عَمرو» کە ناخوێندرێتەوە) ☰ آویزان کسی

واوا^{1} / wawa/: ئاوەڵناو. *[منداڵانە]* بریندار لە زمانی منداڵانەدا ‹چەچم واوا بووە› ☰ زخمی در زبان کودکان

واوا^{2}: دەنگ. بف؛ جێ مەترسی لە زاراوەی منداڵاندا ‹واوا! نەکەی!› ☰ خطر؛ اُف

واوالێکراو / wawalêk(i)raw/: ئاوەڵناو.

جوێن پێدراو و ترۆکراو ‹جاران ئەیانوت: واوالێکراوە/ لە سەر لێقەومان پرچی براوە «پیرەمێرد»› ☰ فلان‌فلان شده

واوش / wawiş/: ناو. بن کەوش؛ بن هەنگڵ ☰ زیربغل

واولەی / wawley/: دەنگەناو. تس؛ فس ☰ چُس

واوڵە / wawiłe/: ناو. دۆخی ماسین؛ پەنەمین ‹چاوی واوڵەی گرتگە› ☰ ورم

واونای / wawnay/: چاوگ. باناندن؛ وەرگرتن؛ قەبووڵ کردن ☰ پذیرفتن

واووە / wawwe/: ناو. بادەوە؛ باووە؛ کرێوە و بۆران ☰ برف و بوران

واوە / wawe/: ئاوەڵکار. ١. بۆ ئەم لایە ‹واوە بێ! واوە بێ! سەرچۆپی‌کێش واوە بێ! ... «فولکلۆر»› ٢. بۆ ئەو لا ‹واوە برۆ!› ☰ ١. به این سو ٢. به آن سو

واوەخۆرە / wawexore/: ناو. کەندەسمە؛ هەنگ‌چنە ☰ زنبورخوار

واوەڕێز / waweřêz/: ☜ وەیڕۆ

واوەژێلک / wawejîlik/: ئاوەڵناو. ناسک؛ نازک ☰ نازک

واوەش / waweş/: ☜ باوەش

واوەی / wawey/: ☜ واوەیلا

واوەیل / waweyl/: ☜ واوەیلا

واوەیلا / waweyla/: ناو. واوەی؛ واوەیل؛ ەیرۆ؛ وەیرۆ؛ وشەی دەربڕینی لێقەوماوی ‹گوتم ئەمڕۆ بۆم تەرجەمە نەکرێ واوەیلا بە حالی! من کوردم و گوێ نادەمە دوارۆژ چ دەبێ «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ واویلا

واوی / wawî/: ئاوەڵکار. دیسان؛ سەرلەنوێ ☰ دوباره

واویای / wawyay/: چاوگ. باندران؛ وەرگیران؛ قەبووڵ کران ☰ پذیرفته شدن

واوێژ / wawêj/: ناو. ١. ☜ **واگۆ** ٢. وەلام؛ وەرام؛ پەرسف؛ جواب ☰ ١. ☜ **واگۆ** ٢. پاسخ

واوێک / wawêk/: ناو. ١. مەلێکە لە دەمئاوان دەژی ٢. چەقەڵ؛ تۆری ☰ ١. پرندەای است ٢. شُغال

واها / waha/: ئاوەڵکار. ئاوەها؛ بەم جۆرە ☰ این‌طور

واهار / wahar/: ناو. وائیرێن؛ واهر؛ وایەر؛ وایر؛ سەرپەرشت؛ گەورەی ماڵ ☰ سرپرست خانواده

واهر / wahir/: ☜ **واهار**

واهش / wahiş/: ☜ **وەحشی**

واهشی / wahşî/: ☜ **وەحشی**

واهوفە / wahufe/: ناو. کرێوە؛ بارینی بەفر بە باوە ☰ بارش برف با وزش باد

واهۆر / wahûr/: ناو. باهۆز؛ گێژەڵووکە و تۆف ☰ گردباد و طوفان

واهە / wahe/: جێناو. ئائەمە ☰ همین

واهەر / waher/: ناو. خوشک ☰ خواهر

واهەم / wahem/: ئاوڵکار. دەگەڵ یەک ☰ باهم

واهیمە / wahîme/: ناو. ترس؛ خۆف ‹لە قسەی ساغی من خەلەل ئەگرن/ واهیمەی شێخەکان لە دڵ ئەگرن «حاجی قادر»› ☰ هراس؛ واهمه

وای / way/: دەنگ. وەی؛ وشەی داد لە ژان ‹وای مردم!› ☰ وای

وایتبورد / waytburd/: ناو. تەختەسپی؛ تەختە ئاسایەکی سفت و ساف و سپی کە بە دیوارییەوە هەڵدەواسن بۆ لە سەر نووسین و چاو لێ کردنی دیتران (بەتایبەت قوتابیان) ☰ وایت‌بُرد

وایدم / waydim/: ☜ **بادام**

وایر^{1} / way(i)r/: ناو. تێلی ڕاگوێزەری بەرق (کارەبا) لە موتۆردا ☰ وایر

وایر^{2}: ئاوەڵناو. وایەر؛ وەئەر؛ وەهار؛ وەهەر؛ وەیر؛ خاوەن؛ خودان؛ خێو ☰ صاحب

وایرەی / wayrey/: ناو. وایری؛ وایەرەر؛ داژداری؛

ڕەوتی بە خاوەن بوون. ☰ فرایند مالک و صاحب شدن

وایری / wayrî/: ☜ **وایرەی**

وایش^{١} / wayş/: دەنگ. ئۆف؛ ئاخ ☰ آخ

وایش^{٢}: ☜ **وایشە**

وایشە / wayşe/: سارستە. وایش؛ هەر بەم جۆرە؛ هەر بەو پێیە ☰ به همین ترتیب

وایکە / wayke/: ناو. وایە؛ خوشک؛ خوار؛ خوەیشک ☰ خواهر

وایلۆک / waylok/: ناو. گۆرانی خەماوی کە لە شین گرتن بۆ مردوودا دەیخوێنن ☰ مرثیه

وایلێ / waylê/: نزا. هەی داد و هاوار ☰ ای وای

وایم / wayim/: ☜ **بادام**

واین / wayin/: چاوگ. ١. ڕاکردن ٢. هەڵاتن ☰ ١. دویدن ٢. فرار کردن

وایە / waye/: ناو. ١. وەعدە ‹کابەی مەقسوودەن پەرێ نەوهالان/ پەی وایەی موراد وەنەش مەلالان «سەیدی»› ٢. ☜ **وایکە** ☰ ١. هنگام ٢. ☜ **وایکە**

وایەر / wayer/: ☜ **وایر**^{٢}

وایەرەر / wayerer/: ☜ **وایرەی**

وایەی / wayey/: ناو. خوشکایەتی؛ دەستە خوشکایەتی ☰ خواهری

وت / wit/: ناو. ١. شێ؛ نم؛ تەڕایی ٢. نووزە؛ کەمترین دەنگ ٣. تک؛ دڵۆپە ٤. فڕ؛ قوم ☰ ١. نم ٢. ناله ٣. قطره ۴. جُرعه

وتاخ / w(i)tax/: ☜ **وەتاغ**

وتار / w(i)tar/: ناو. ١. نووسراوی درێژ لە سەر مەبەستێ ‹ڕەواجی کوانێ لای خەڵکی وتار و شیعری پڕمەعنا/ گەلێ کەس پێکەنینی دێ بە گوفتار و دەم و لەوسم! «بێکەس»› ٢. کاری قسە بۆ خەڵک کردن دەربارەی مەبەستێ ☰ ١. مقال؛ مقاله ٢. سخنرانی؛ گُفتار

▣ **وتار دان**: ١. نووسراوێ لە مەڕ بابەتێکەوە، لە شوێنی پێشکەش کردن ٢. بۆ گرۆیەکی بیسەر لە کۆڕێکی فەرمیدا، لەمەڕ بابەتێکەوە قسە کردن ☰ ١. مقاله ارائه دادن ٢. سُخنرانی کردن

وتاربێژ / w(i)tarbêj/: ناو. بێژەر؛ وتاردەر؛ گوتۆخ؛ پەیفگۆ؛ پەیڤاژۆ؛ کەسێ کە بۆ گرۆیەکی بیسەر لە کۆڕێکی فەرمیدا لەمەڕ بابەتێکەوە قسە دەکا ☰ سخنران

وتاربێژی / w(i)tarbêjî/: ناو. قسە بۆ گرۆیەکی بیسەر لە کۆڕێکی فەرمیدا لەمەڕ بابەتێکەوە ‹لە وتاربێژی وەڕەزم، حەزم لێیە مامۆستا بم. لە سەر ئەم بیروبڕوایە، دوێشەوێ بڕیاری خۆم دا: چیتر نەکەومە ناو کۆڕی حەشامات بۆ وتاربێژی «هەژار، چوار *ناملکە*»› ☰ سُخنرانی

وتاردەر / witarder/: ناو. پەیڤاژۆ؛ گوتۆخ؛ وتاربێژ ☰ سُخنران

وتارگێڕەوە / witargêřewe/: ناو. ڕاوی؛ بێژەر ☰ راوی

وتارنوس / w(i)tarnûs/: ناو. کەسێ کە دەربارەی شتێکەوە بەدرێژی دەنووسێ. هەروەها: **وتارنووسی** ☰ مقاله‌نویس

وتاق / w(i)taq/: ☜ **وەتاغ**

وتران / witran/: چاوگ. تێنەپەڕ. نادیار. //وترای؛ دەوترێی؛ بوترێ// وێژران ☰ گفته شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: وتراو/ چاوگی نەرێنی: نەوتران

وتراو / witraw/: ئاوەڵناو. گوتراو؛ بێژراو ☰ گفته‌شده

وترە / witre/: ناو. */ئیسلام/* سەرفیترە ☰ زکات فطر

وتش / w(i)tiş/: چاوگ. خەوتن؛ نڤستن؛ نووستن ☰ خوابیدن

وتن / w(i)tin/: چاوگ. تێپەڕ. //وتت؛ دەڵێی/ ئەیژی؛ بلێ/ بێژە// گوتن ‹کە زولفی عارزی پۆشی،

وتم: یا ڕەب چ سحرێکە؟/ لە لایەک زولمەتی کوفرە لە لایێ نووری ئیمانە! «تاهیر بەگ»› ▤ گفتن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەوتن

وتنەوە / witnewe/: چاوگ. ڤاهاندن؛ گوتنەوە ▤ بازگو کردن

وتوت / witwit/: ناو. پرتەپرت؛ قسەی بە پچڕپچڕ و بۆڵە ▤ غرولند

وتوویر / wit û wîr/: ☜ **دەنگۆ ـ١**

وتوویرە / wit û wîre/: ناو. بیرەخەو؛ نێوان خەوتن و بە خەبەری ▤ بین خواب و بیداری

وتووێژ / wit û wêj/: ناو. وتووێژ؛ گفتوگۆ؛ قسە دەگەڵ یەکتر ▤ گفتگو

وتوێژ / witwêj/: ☜ **وتووێژ**

وتۆ / w(i)to/: ئاوەڵکار. ئاوا؛ بەم جۆرە ▤ این‌طور

وتو / w(i)tû/: ناو. وتی: ١. ئوتوو؛ دەقاق؛ ئامێرێکە بە پەڕەیەکی ساف و کانزایی کە بە داخی چرچ و لۆچی قوماش و ... پێ لادەبەن ٢. وتار؛ قسە بۆ خەڵک ▤ ١. اتو ٢. سُخنرانی

▣ **وتو کردن**: ☜ **وتو کێشان**

وتو کێشان: وتوو کردن؛ دەقاق دان؛ ساف کردن؛ لا بردنی چرچ و لۆچی جل‌وبەرگ بە ئوتوو ▤ اتو کشیدن

وتوز / w(i)tûz/: ↓

▣ **وتوز بون**: گلارەو بوون ▤ غلتیدن از بالا به پایین

وتوز کردنەوە: خلۆر کردنەوە ▤ غلتانیدن از بالا به پایین

وتە^{1} / w(i)te/: ناو. ١. قسە؛ گوتە ‹واز بێنە لەم وتە و باسە!› ٢. وتەوت؛ دەنگۆ ٣. خەو؛ خەون ٤. وستە؛ خوست؛ کەمترین دەنگ ▤ ١. گفته ٢. شایعه ٣. خواب ۴. جیک

وتە^{2}: ئاوەڵناو. قوتە؛ زرنگ ▤ زرنگ

وتەبێژ / w(i)tebêj/: ناو. خەبەردۆخ؛ قسەکەر؛ قسەکەر لە جیاتی کەسانی‌تر ▤ سُخنگو

وتەپاراو / w(i)teparaw/: ئاوەڵناو. دەماوەر؛ دمپاراو؛ قسەزان ▤ فصیح؛ سُخندان

وتەڵە / w(i)teɫe/: ئاوەڵناو. قوتەکە؛ زرنگی چکۆلە ▤ کوچولوی زرنگ

• **وتەنی** / w(i)tenî/: پاشەوشە. واتەنی؛ چۆن دەڵێ؛ وەک دەڵێ ‹کورد وتەنی ئاسیاو وە نۆرە› ▤ گفتنی

وتەوات / w(i)tewat/: ناو. قسەکەر؛ بێژەر ▤ سُخنگو

وتەوان / w(i)twan/: ئاوەڵناو. بێژەر؛ قسەکەر ▤ سُخنگو

وتەوت^{1} / w(i)tewit/: ناو. دەنگۆ ▤ شایعه

وتەوت^{2}: دەنگەناو. پستەپست؛ پچەپچ؛ چپەچپ ▤ پچ - پچ

وتی / w(i)tî/: ☜ **وتو**

وجاخ^{1} / w(i)cax/: ناو. وجاغ؛ وەجاخ؛ وەجاغ؛ ئوجاخ: ١. تفک؛ ئاگردان؛ کوچکئاگر ٢. خانەدانی بە میوان ▤ ١. آتشدان ٢. خاندان مهماندوست

▣ **وجاخی کەسێک کوێر بون**: */کینایە/* بێ‌منال و زاروزێچ بوون ▤ اجاق کسی کور بودن

وجاخی کەسێ کوێر بونەوە: ١. نەمانی زار و زێچ بۆ کەسێ ٢. */نزا/* هەموو منالی کەسێ مردن ▤ ١و٢. اجاق کسی کور شدن

وجاخ^{2}: ئاوەڵناو. وجاغ؛ وەجاخ؛ وەجاغ؛ ئوجاخ: ١. نەجیب؛ ڕەسەن ٢. نەجیبزادە ▤ ١. نجیب ٢. نجیب‌زاده

وجاخدار / w(i)caxdar/: ئاوەڵناو. میوانگر؛ بەمیوان؛ نانبدە ▤ مهمان‌دوست

وجاخڕۆشن / w(i)caxřoşin/: ☜ **وجاخڕوون**

وجاخڕوون / w(i)caxřûn/: ئاوەڵناو. وجاخڕۆشن: ١. مێوانڕاگر؛ نانبدە ٢. */کینایە/* خاوەن عەولادی باش ▤ ١. مهماندوست ٢. دارای فرزندان شایسته

وجاخزاده / w(i)caxzade/: ناو. وەجاخزادە؛ وەجاغزادە: ١. خاوەن باوانی ڕەسەن ٢. باوەلێ؛ سەیی؛ سەهید ٣. بەچکە شێخ ☰ ١. نجیب‌زاده ٢. سیّد ٣. شیخ‌زاده

وجاخکوێر / w(i)caxk(i)wêr/: ئاوەلناو. وەجاخ‌کوێر؛ وەجاغ کوێر؛ وەجاخ کۆر؛ ئوجاخ کوێر؛ بێ منداڵ ☰ اجاق‌کور

وجاخکوێرەوکەر / w(i)caxkwêrewker/: ئاوەلناو. تایبەتمەندی منداڵی ناباوی لە باوان نەچوو ☰ ناخلف (فرزند)

وجاراپەی / w(i)carapey/: ئاوەلکار. ١. لەوە بەو لاوە ٢. لە پاش ئەوە ☰ ١. از آن به بعد ٢. پس از آن

وجارای / w(i)caray/: چاوگ. بژاردن ☰ پرداختن (غرامت)

وجاریای / w(i)caryay/: چاوگ. بژێران ☰ پرداخت شدن (غرامت)

وجاغ / w(i)cağ/: ☜ **وجاخ**

وجدان / wicdan/: ☜ **ویژدان**

وجز / wiciz/: ☜ **وەژار**[١]

وجود / wiçûd/: ناو. دۆخ یان چۆنیەتی هەبوون؛ بوون؛ بین؛ بیەی ☰ وجود

وجێز / wicêz/: ☜ **وەژار**[١]

وجێس / wicês/: ☜ **وەژار**[١]

وچ / wiç/: ناو. دانەوێڵە و ئەرزاقی ناوماڵ ☰ حبوبات و مواد خوراکی در خانه

وچان / w(i)çan/: ناو. ١. پشوو؛ ئیسراحەت؛ ڕەوتی حەسانەوە؛ حەوانەوە ‹تووتەک و گۆین و کوند وشیارن/ ڕۆژ وچانیانە بە شەو پڕکارن «هەژار، *بۆ کوردستان*»› ٢. پشوودان؛ بەتلانە؛ کاتی دەس‌کێشان ‹لە وچانی هاوینەدا منالانی پێشەنگ ئاوایان ڕادەبوارد و دەهاتنە کەمپی هاوینی لە دەشت «هەژار، *چێشتی مجێور*»› ٣. مۆڵەت؛ دەرفەت ‹سێ ڕۆژ و شەو باران وچانی هەر نەداین «هەژار، *چێشتی مجێور*»› ☰ ١. استراحت ٢. تعطیلی ٣. مُهلت

▣ **وچان دان**: ١. پشوودان؛ ئیسراحەت کردن ‹فەرمووی بە هەواڵی دیوەخانێ/ با دابەزین بدەین وچانێ «هەژار، *مەم و زین*»› ٢. مۆڵەت دان؛ مەودا دان ‹وچانم بدە! تا پاییز قەرزەکەت دەدەمەوە› ☰ ١. توقف کردن کوتاه برای استراحت ٢. مُهلت دادن

وچان گرتن: پشوو دان؛ وێستانێ کەم ‹لێرە وچانێک دەگرین و دەڕۆین› ☰ اندکی توقف کردن

وچانگرتو / w(i)çangirtû/: ئاوەلناو. حەساو ☰ آسوده

وچانێ / w(i)çanê/: ئاوەلکار. سەب؛ تاوێ؛ جارێ بە ئەمانەت ☰ موقتاً

وچخانە / wiçxane/: ناو. پاشخان؛ خەڵوەتی؛ ژووری ئەرزاق و کەل‌پەلی پێداویستی ماڵ ☰ پستو

وچک / wiçk/: ناو. ١. کاری لە بزگوڕ و تیتاڵ، گوریس چێ کردن ٢. نووک؛ سەرچڵی هەر شتێکی لە سەرێکەوە باریک و تیژ بێتەوە (وەک: قەڵەم و تەشی و ...) ☰ ١. عمل ساختن طناب از رشته‌های مُختلف ٢. نُک هر چیز نُک‌تیز

وچنای / w(i)çnay/: چاوگ. بژار کردن؛ پاک و خاوێن کردنەوە ☰ وجین کردن

وچوچ / wiçwiç/: دەنگەناو. جریوەجریوی مەلی بووچک ☰ جیک ـ جیک پرندگان کوچک

وچیای / w(i)çyay/: چاوگ. وژێران؛ بێژران ☰ وجین شدن

ودکا / widka/: ناو. خواردنەوەیەکی ئەلکولی بێ ڕەنگە، لە ئەلکولی گەنم درووس دەکرێ ☰ ودکا

ودم / widm/: ناو. ۱. ورمێ؛ ممبارەکی؛ پیرۆزی ‹کیسەڵ دە خوێنی پەپووسێمانەدا بکولێنە، ئێسکێک سەر ئاو دەکەوێ، ودمی هەیە و بەختەوەر دەبی! «هەژار، چێشتی مجێور»› ۲. ئیجازەی شێخ بۆ کەسێ (کە تف و فووی دەرمان بێ و ماربگرێ) ▀ ۱. شگون؛ یمن ۲. اجازەی مخصوص از پیر طریقت به مُرید

ودمانە / widmane/: ناو. حەقدەمی خاوەن ودم ▀ پاداش نفس‌پاکی

ودمدار / wid(i)mdar/: ئاوەڵناو. ورمێدار؛ خاوەن‌ودم ▀ باشگون

ودودە^{۱} / widw(i)de/: ناو. باڵندەیەکی لەڕ و لاوازە لە تۆرەمەی لغاوەگورگە، نزیک ۲۲ سانتی‌میتر دەبێ، لە بیابانی خیزەڵان و کەم‌گیادا دەژی ▀ دودوک

ودودە^{۲}: ئاوەڵناو. هەدانەدەر؛ دانەسەکناو ▀ عجول و ناآرام

ودیلەک / w(i)dîlek/: ☜ **وردیله**

ور^{۱} / wir/: ناو. گڕی ئاگر ▀ زبانەی آتش

ور^{۲}: ☜ **ورد**^{۲}**ـ۱**

ور^{۳}: جێناو. ئێرە؛ ئەم شوێنە ▀ اینجا

ور ـ^{۴}: پێشگر. ۱. هۆر؛ هەڵ ‹ورگێرتەی› ۲. گش؛ گشت ‹وررۆ› ▀ ۱. بر- ۲. همه

ـ ور^{۵}: پاشگر. ـ وەر؛ خاوەن ‹پەلەور› ▀ ـ وَر

ورا^{۱} / w(i)ra/: ☜ **برا**

ورا^{۲}: ئاوەڵناو. کاول؛ تێک‌وپێک چوو ▀ ویران

ورا^{۳}: ئاوەڵکار. وردا؛ وردە؛ بێرەدا؛ لێرەوە؛ لەگرەوە ▀ از اینجا

ورار / w(i)rar/: ☜ **ورە**^{۱}**ـ۱**

وراز^{۱} / w(i)raz/: ناو. ۱. واڕز؛ وراست؛ دوورمان؛ دروومان ۲. ☜ **وەراز**^{۱}**ـ۱** ▀ ۱. دوخت ۲. ☜ **وەراز**^{۱}**ـ۱**

ـ وراز^{۲}: پاشەوشە. ـ دوور ‹پالاوراز› ▀ ـ دوز؛ دوزندە

ورازنای / w(i)raznay/: چاوگ. هەڵساندن: ۱. ڕاستەوە کردن ۲. لە خەوڕا کردن ▀ ۱. سرپا کردن ۲. بیدار کردن

ورازین / w(i)razîn/: چاوگ. واڕزدن؛ وارستن؛ وراستن؛ دروون؛ تەقەڵ لێدان ▀ دوختن

ورازیەی / w(i)razyey/: چاوگ. دووران؛ دووریان ▀ دوختە شدن

وراست / w(i)rast/: ☜ **وراز**^{۱}**ـ۱**

وراستن / w(i)rastin/: ☜ **ورازین**

وراستەی / w(i)rastey/: چاوگ. دوورین ‹بەرگ تەن جە وەلگ درەختان چۆڵ/ پەی وێم مەورازوو مەگێروو نە کۆڵ «بێسارانی»› ▀ دوختن

وراق / w(i)raq/: ناو. کاری ڕفان؛ فڕان ▀ عمل قاپیدن

وراقنە / w(i)raqne/: چاوگ. ڕفاندن ▀ قاپیدن

وراق ـ وراق / w(i)raq w(i)raq/: ئاوەڵکار. فڕان ـ فڕان؛ ڕفان ـ ڕفان؛ بڕفین ـ بڕفین ▀ حالت قاپیدن از دست یکدیگر

وربە / wirbe/: ناو. کەپەنک؛ کەپەنە؛ فەرەنجی ▀ بالاپوش نمدی

ورپڕای^{۱} / wirp(i)řay/: چاوگ. هۆرپڕای؛ هەڵپەڕین ▀ رقصیدن

ورپڕای^{۲}: ناو. ڕەخس؛ سەما ▀ رقص؛ پایکوبی

ورت^{۱} / wirt/: ☜ **ورد**^{۲}**ـ۱**

ورت^{۲}: ☜ **ورتە**

ورتاندن / wirtandin/: چاوگ. ۱. پرتە و بۆڵە کردن ۲. چڵ دانی برین ‹دەمی برینەکەم دەورتێنێ› ▀ ۱. لندیدن ۲. تیر کشیدن زخم

ورتکە^{۱} / wirt(i)ke/: ناو. وردکە: ۱. بەندی ئێسکان ‹ورتکەی قامکم لە جێ چووە› ۲. بەشی شکاو و دڕاو و وردی شتێ ‹ورتکەی ماڵمان زۆرە› ▀ ۱. مفصل ۲. خُردەریزە

ورتکە ـ^{۲}: پێشوشە. وردکە ← ورکە ← زۆر ورد

‹ورتکەنان› ☰ خُرده -

- ورتکە[2]: پاشەوشە. ـــ وردکـە؛ ـ ورکـە؛ زۆر ورد ‹ورتکەبەرد؛ منداڵەورتکە› ☰ - خُرده

ورتکەبەرد / wirtkeberd/: ناو. ورکەبەرد؛ چەو؛ زیخ؛ خیز ☰ شن

ورتکەنان / wirtkenan/: ناو. هوورکەنان؛ وردەنان ☰ ریزەنان

ورتە / wirte/: دەنگەناو. ورت؛ پرتە؛ قسەی لە ژێر لێوانەوە ‹هۆ خەڵکینە! ورتە مەکەن/ دەم لە قسە هەرگیز مەدەن! «گۆران»› ☰ لند

◘ **ورتە (لە بەر) هاتن:** فزە کردن؛ دەنگ هەڵبڕین ‹هەر کەس ورتەی لە بەر بهاتایە، لێدان و تێهەڵدانی نۆکەران ئامادە بوو! «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ جیک کسی درآمدن

ورتەورت[1] / wirtewirt/: دەنگەناو. ورتەی زۆر ‹حەمە بچکۆلی ئاوارە/ لە بەر خۆوە بە ورتەورت ئەمەی ئەوت: ... «شێرکۆ»› ☰ غُروغُر

ورتەورت[2]: سارستە. فەرمان بە بێدەنگ بوون و خوتە و بۆڵە نەکردن ‹دەی سا بەسە! ورتەورت!› ☰ امر به سکوت

ورچ / wirç/: ناو. هرچ؛ هرز؛ هورچ؛ هەشە؛ هەسر؛ هەرس؛ هەش؛ گیانەوەرێکی گوهاندارە کە زیاتر لە نیوەی باکووری زەوی دەژی و هەموو شتێک دەخوا؛ بە تەختایی پێ دەڕوا و چنگاڵەکانی هەمیشە بە دەرەوەن، کوڵک و مووی زۆر و پڕی هەیە، کلکی کورت و جەستەی گەپ و قورسە ☰ خرس

ورچنیا / wirçinya/: ئاوەڵناو. بژاردە؛ هەڵبژاردە ☰ برگزیده

ورچە / wirçe/: ناو. *[پلار]* زەلامی تێکسمڕاو ☰ گُندەبک

ورچەدار / wirçedar/: ☞ **ورشەدار**

ورچەقوڵە / wirçequłe/: ناو. *[مەجاز، پلار]* ورچەکوله؛ قەڵەوی کورتەباڵا ☰ تُپُل

ورچەکوڵە / wirçekułe/: ☞ **ورچەقوله**

ورچەکۆڵە / wirçekołe/: ناو. بەچکە ورچ ☰ تولەخرس

ورچەکە / wirçeke/: ↓

◘ **ورچەکە بوون:** *[کینایە]* داکشان و گەورە بوونەوەی سێبەری ڕەوەز و بەرد لە دوا نیوەڕۆیاندا ☰ بُلند شدن سایەی سنگ و صخره در بعدازظهرها

ورخاڵ / wirxal/: ناو. خەرتاڵ؛ داڵ؛ دالاشی سوورباو ☰ لاشخور

ورد[1] / wird/: ☞ **ویرد**

ورد[2]: ئاوەڵناو. ۱. ور؛ ورت؛ پێچەوانەی درشت ‹بەرەو بەرزایی دەچم، گەرچی وردم/ خاکی بەر پێی تێکۆشەرێکی کوردم «هێمن»› ۲. ناسک ‹بە نوکتەی جوان و ئەشعاری وردی/ ڕەواجی داوە بە نەزمی کوردی «بێکەس»› ۳. *[مەجاز]* وردبین؛ وردەکار ‹لێ ورد بەوە ئەم وتارە وردە/ هەر چەندە بە ڕواڵە وردە گردە «هەژار، *مەم و زین*»› ☰ ۱. ریز؛ خُرد ۲. دقیق ۳. بادقت؛ تیز

◘ **ورد بون:** لەتوپەت بوون ☰ خُرد و ریز شدن

ورد بونەوە: وردۆ بوون؛ وردەو بوون: ۱. بە زیتی لە شتێ ڕوانین ‹ورد بەوە چەندە بە مانا قووڵە/ مەسەلە و گفتی قەلی ماقووڵە «سوارە»› ۲. بیر کردنەوە ۳. گۆڕیانەوەی پوولی درشت بە ورد ٤. فرۆشرانی ماڵی بازرگانی ☰ ۱. با دقت نگاه کردن ۲. فکر کردن ۳. خُرد شدن پول ۴. فروخته شدن کالای بازرگانی

ورد کردن: ۱. کردنە تۆز؛ لەتوپەت کردن ‹ورد دەکا وەک پڕپۆلە/ تەخت و تاجی ئەو زۆڵە «هێمن»› ۲. ☞ **ورد کردنەوە** ☰ ۱. خُرد کردن ۲. ☞ **ورد کردنەوە**

ورد کردنەوە: ورد کردن؛ گۆڕینەوەی پوولی

درشت بە پچووک ☰ خُرد کردن پول

وردۆ بون: ☜ **ورد بونەوە**

وردمو بون: ☜ **ورد بونەوە**

وردا / wirda/: ☜ **ورا۲**

وردابین / wirdabîn/: ☜ **وردبین**

وردبین / wirdbîn/: ئاوەڵناو. ورداب‍ین؛ وردەب‍ین؛ وردەکار؛ لێهاتوو لە وەرگرتن و وێنا کردنی ناوەرۆکی ورد و جوانی هەر شتێک و دەربڕینی بە جێگەیاندا. هەروەها: **وردبینی** ☰ ریزبین

وردبینانە / wirdbînane/: ئاوەڵکار. ورد ـ ورد؛ بە وردی ☰ بە دقت

وردکراو / wirdk(i)raw/: ئاوەڵناو. جنیاگ؛ کوشیو؛ هاڕدراو؛ هنجن؛ کۆتا؛ کوتیاگ ☰ خُردشده

وردکۆکە / wirdkoke/: ئاوەڵناو. وردیکەک؛ بووچکەلانە ☰ کوچولو

وردکە / wirdke/: ☜ **ورتکە**

وردکەبەرد / wirdkeberd/: ناو. زوخرە؛ زخور ☰ قلوەسنگ

وردکەنان / wirdkenan/: ☜ **وردەنان**

وردمرد / wirdmird/: ☜ **وردەواڵە**

وردواڵە / wirdwałe/: ☜ **وردەواڵە**

وردوخاش / wird û xaş/: ئاوەڵناو. وردوخاڵ؛ وردوخان؛ زۆر ورد ☰ خردوخاکشیر

وردوخاڵ / wird û xał/: ☜ **وردوخاش**

وردوخان / wird û xan/: ☜ **وردوخاش**

وردودرشت۱ / wird û d(i)rşt/: ناو. *[کینایە]* گەورە و پچووک؛ خاس و خراو ‹نەخۆشی و مەرگ وردودرشت ناناسێ› ☰ ریز و درشت

وردودرشت۲: ئاوەڵناو. *[کینایە]* گەورە تا پچووک؛ گش جۆرێ ‹منداڵی وردودرشتی هەیە› ☰ ریز و درشت

وردودرشت۳: ئاوەڵکار. *[کینایە]* گش لە گش؛ تێکڕا ‹وردودرشت هاتبوون› ☰ همە با هم

ورد ـ ورد۱ / wird wird/: ئاوەڵناو. زۆر ورد؛ تەواو هاڕدراو ☰ بسیار ریز

ورد ـ ورد۲: ئاوەڵکار. بە وردی؛ وردبینانە ‹شیعری خۆتت لەبەر کرد/ بیخوێنەرەوە ورد ـ ورد «پیرەمێرد»› ☰ به دقت

وردە۱ / wirde/: ناو. ۱. *[کینایە]* وردەپا؛ وردەپێ؛ بزن و مەڕ ‹وردەم چەند سەرێک هەیە› ۲. خڕەوپڕە؛ وردیمردی؛ چەکوپووش ۳. کەمرە و تەپاڵەی ورد کە لە پەین درشتترە، بۆ سووتاندن ٤. *[کینایە]* سکە؛ پارەی لە کانزا، پێچەوانەی زروە ٥. پەلپ؛ بیانوو ☰ ۱. بُز و گوسفند ۲. خرت‌وپرت ۳. تاپالەی ریز ۴. سکه؛ پول خُرد ۵. خُردە؛ بهانه

وردە۲: ئاوەڵکار. ۱. ☜ **ورا۲** ۲. کەمێ؛ کەم ☰ ۱. ☜ **ورا۲** ۲. اندکی

وردە ـ۳: پێشوشە. سووکە و ورد ‹وردەنان› ☰ خُردە ـ

ـ وردە۴: پاشەوشە. پچووک ‹لە دەستیدا کە بەردەوردە دەستی کردە تەسبیحات/ چووە سێ‌دەست، کە ئەو هەر جۆشی بوو: سوبحانە، سوبحانە! «مەحوی»› ☰ ـ خُردە

وردەئاهەنگ / wirde'aheng/: ناو. ۱. دەنگی بڕبڕە و پس ـ پس ۲. *[کینایە]* تڕ؛ بای بە دەنگی زگ ‹پیر کە کۆکی و نەتڕی دوورە لە مردن هێشتا/ وردەئاهەنگی دوای کۆکە نیشانەی ئەجەلە! «شێخڕەزا»› ☰ ۱. صدای بریده ـ بریده ۲. گوز

وردەبا / wirdeba/: ناو. *[کینایە]* تڕ و تس ☰ باد مقعد

وردەبابەت / wirdebabet/: ناو. وردەواڵە؛ کەلپەلی چەرچی ☰ کالای پیلەور

وردەباران / wirdebaran/: ناو. نەرمەباران؛ بارانی نم ـ نم ‹خوناوەی وردەباران/ تەڕ دەکا گەڵای داران «هێمن»› ☰ نم ـ نم باران

وردەباز / wirdebaz/: ☜ **وردەهەنگاو**

وردەبڕوێش / wirdebiřwêş/: ناو. بالاڤیک؛ تازیلە ☰ ریزەبلغور

وردەبزە / wirdeb(i)ze/: ناو. زەردەخەنە 🇮🇷 تبسُم

وردەبەرد / wirdeberd/: ناو. چەو؛ زیخ؛ خڕەبەرد ‹هەزار شاه و حاکمی غولامی زەڕخەریدییە/ کەسێ کە موعجیزەی نەزەر لە وردەبەرد و دار ئەکا «بێخود»› 🇮🇷 سنگریزە

وردەبەز / wirdebez/: ناو. پارچەبەزی ناو زگ 🇮🇷 خُردەپیە دور شکم

وردەبین / wirdebîn/: ☜ **وردبین**

وردەپا / wirdepa/: ☜ **وردە^{1}ـ١**

وردەپووڵ / wirdepûł/: ناو. وردە؛ قۆشە 🇮🇷 پول خُرد

وردەپێ / wirdepê/: ☜ **وردە^{1}ـ١**

وردەتەریب / wirdeterîb/: ناو. تەقەڵی ورد و لێک نزیک 🇮🇷 بخیەهای ریز

وردەدان / wirdedan/: ناو. دانەوێڵەی جگە لە گەنم و جۆ 🇮🇷 بُنشن

وردەدەمار / wirdedemar/: ناو. وردەڕەگ؛ ڕەگی زۆر باریک لە ئەندامدا 🇮🇷 مویرگ

وردەڕەگ / wirdeřeg/: ناو. ١. وردەدەمار ٢. ڕەگی وردی دەرەوەی شاڕەگی ڕووەک 🇮🇷 ١. مویرگ ٢. پرزهای پیرامون ریشەی نباتات

وردەڕەوت / wirdeřewt/: ناو. خنچکە؛ لارە ‹کوانێ ئیشارە و چاوەکەی جاران/ لەنجە و وردەڕەوت سوبح و ئێواران «قانع»› 🇮🇷 خرام

وردەزنە / wirdez(i)ne/: ناو. شاوێڕ؛ چەند گۆلاوی بچووکی لە پەنا یەک 🇮🇷 چند آبگیر کوچک مجاور هم

وردەژان / wirdejan/: ناو. ژانەهوویرک؛ ژانەهوورک؛ بەرەژان 🇮🇷 پیش‌دردهای قبل از درد زایمان

وردەساوار / wirdesawar/: ناو. ئاردەساوار 🇮🇷 آرد بلغور

وردەشەڕ / wirdeşeř/: ناو. نیوەشەڕ 🇮🇷 دست به یقه

وردەفرۆش / wirdef(i)roş/: ناو. ١. فرۆشیاری شتومەک بە ئەندازەی پێویستی خەڵک ٢. *[کنایە]* دووکانداری فەقیر ٣. دێوەرە؛ چەرچی 🇮🇷 ١. خُردەفروش ٢. کاسب خردەپا ٣. پیلەور

وردەقەن / wirdeqen/: ☜ **وردەقەند**

وردەقەند / wirdeqend/: ناو. وردەقەن؛ خاکەقەند 🇮🇷 خاکەقند

وردەک / wirdek/: ناو. خولەک؛ دەقیقە؛ دەققە؛ پاژێ لە شێست پاژی کاتژمێر 🇮🇷 دقیقه

وردەکار^{1} / wirdekar/: ناو. کار و باری بڵاو؛ کاری جۆربەجۆر و کەم بایەخ 🇮🇷 کار مُتفرقه و جزئی

وردەکار^{2}: ئاوەڵناو. ١. ڕێکوپێک و زانا ٢. هونەرمەند؛ دەسڕەنگین 🇮🇷 ١. منظم و دانا ٢. هُنرمند

وردەکاری / wirdekarî/: ناو. ١. هونەرمەندی؛ دەسڕەنگینی ‹وەرە ئەی ڕێژنە بارانی بەهاری!/ وەرە شیعری تەڕی پڕ وردەکاری «هێمن»› ٢. ڕێکوپێکی؛ کاری بەوردی بیر کردنەوە و باش پێکهێنان ٣. کاری وردە ـ وردە و دەسگر ‹ئەم وردەکارییانە پیاو شێت دەکا› ٤. پاژگەلی ورد و جێ تێڕامانی شتێک ‹وردەکاری ڕووداوەکەی بازگەی کەرکووک› ٥. بابەت یان شتانی گچکەی لە پەراوێز ‹لەو وردەکارییانە گەڕێ، ئاکامەکەی بوو بە چی؟› 🇮🇷 ١. هُنرمندی ٢. نظم و ترتیب ٣. خُردەکاری ۴و۵. جُزئیات

وردەکرم / wirdekirm/: ناو. کورمک 🇮🇷 کرم ریز

وردەکوت / wirdekut/: ناو. ١. چەند پارچەی چکۆلە ٢. دوامین گێرەی خۆیان 🇮🇷 ١. قطعات ریز ٢. آخرین مرحلەی خرمنکوبی

وردەکوچک / wirdekuçik/: ناو. کوچ؛ خڕەبەرد؛ خڕکەبەرد 🇮🇷 قلوەسنگ

وردەگر / wirdegir/: ئاوەڵناو. ئیرادگر؛ ڕەخنەگر 🇮🇷 خُردەگیر

وردەگلەیی / wirdeg(i)leyî/: ناو. گلە و بناشتی دۆسانە ☰ گِلەی دوستانە

وردەڵ / wirdeł/: ئاوەڵناو. گردەڵ؛ کورتە بالای خڕکەڵە ☰ تُپُل

وردەڵە[1] / wiredłe/: ناو. ورتکە ئێسکی نێو جومگەی مەچەکی دەست و پێ ☰ استخوان‌های ریز مُچ دست و پا

⊡ **لە وردەڵە چوون**: لە جێ چوون؛ لە جێگە چوون؛ لێک ترازانی وردەئێسکی لەش ‹مەچەکی لە وردەڵە چووە› ☰ از جا دررفتن مفاصل کوچک

وردەڵە[2]: ئاوەڵناو. زۆر چکۆلە ☰ ریزەمیزە

وردەماڵ / wirdemał/: ناو. ئاژەڵ؛ مەڕ و بزن ☰ بُز و گوسفند

وردەمردە / wirdmirde/: ☜ **وردەواڵە**

وردەنان / wirdenan/: ناو. وردکەنان؛ ڕێزەوڵ؛ ڕێزەنان ☰ ریزەنان

وردەواڵە / wirdewałe/: ناو. وردمرد؛ وردواڵە؛ وردەمردە؛ وردی‌مرد؛ وردی‌مردی؛ وەردی‌مردی: ١. خڕەوپڕە؛ چەک‌وپووش؛ کەل‌وپەلی کەم‌نرخ ‹دوکان نەبوو، دەبێ بڵێم تاقەیەکی پەل بوو لە دیواردا. هێندێک وردەواڵە و کتێبمان لێ دانا «هەژار، چێشتی مجێور» ٢. ئەوی چەرچی بۆ فرۆش دەیگێڕێ ‹وردەواڵە هاتە ئێرە دوێنەکە/ نەمبوو پوولی خشڵ و گوارە و مێخەکە «هێمن» ٣. *[کنایه]* دام و دەزگا؛ گیزوگوڵەنگ؛ هێلکە گون و دەوروبەری ☰ ١. خرت‌وپرت ٢. کالای پیلەور ٣. بیضه و مُتعلقات

وردەواڵەفرۆش / wirdewałef(i)roş/: ناو. چەرچی؛ دێوەرە. هەروەها: **وردەواڵەفررشی** ☰ پیلەور؛ خُردەفروش

وردە ـ وردە / wired wirde/: ئاوەڵکار. کەم‌کەمە؛ سەبر ـ سەبرە ‹بەو قسە خۆشانە سەرگەرمی دەکەی/ وردە ـ وردە و کەم‌کەمە نەرمی دەکەی «هێمن» ☰ آرام ـ آرام؛ تدریجاً

وردەویەخسیر / wirde w yexsîr/: ناو. *[کنایه]* گش بە گشتی بنیادەم و دارایی و زیندەوەر ☰ عموم اهالی و اموال

وردەهەنگاو / wirdehengaw/: ناو. وردەباز؛ گاڤی لهەڤ نزیک؛ هەنگاوی گچکە ☰ ‹وەرە ئێرە و ببینە چاوی مەست و بەژن‌وبالای جوان/ وەرە ئێرە و ببینە وردەهەنگاوی بەرەو جێژوان «هێمن» ☰ گام‌های کوچک

وردی / wirdî/: ناو. ١. پچووکی؛ گچکەیی ٢. هویری؛ سەرنج ‹نەماوە ڕەونەقی بازاڕی عەقڵ و دانش و وردی/ بە پوولێ نایکڕن لەم عەسرەدا عیلمی ئەبیوەردی «شێخ‌ڕەزا» ☰ ١. خُردی؛ ریزی ٢. دقّت

وردیان / wird(i)yan/: ناو. وەردیان؛ زیندانەوان ☰ زندانبان

وردیس / wirdîs/: ناو. پووک؛ پووکاولە؛ چەمۆڵە بە هەر دوو دەست ☰ ام با هر دو دست

وردیکڵا / wirdîk(i)ła/: ☜ **وردیکڵانە**

وردیکڵانە / wirdîkłane/: ئاوەڵناو. وردی‌کڵا؛ نزم؛ نەوی ‹بالا کردەوە مەیل ئەو لای پەستی/ وردیکڵانەن دەروازەی هەستی «مەولەوی» ☰ پست؛ کم‌ارتفاع

وردیلانە / wirdîlane/: ئاوەڵناو. چکۆلانە؛ بیچکۆلانە ☰ کوچولوی دوست داشتنی

وردیلانەیی / wirdîlaneyî/: ناو. وەردکەک؛ چکۆلەیی ☰ کوچولویی

وردیلە / wirdîle/: ئاوەڵناو. ودیلەک؛ وردیلەک؛ وردێک؛ زۆر ورد ☰ بسیار ریز

وردیلەک / wirdîlek/: ☜ **وردیلە**

وردیلەکە / wirdîleke/: ئاوەڵناو. زۆر چکۆلانە ☰ بسیار کوچولو

وردی‌مرد / wirdîmird/: ☜ **وردەواڵە**

وردیمردی / wirdîmirdî/: ☜ **وردەواڵە**

وردینە / wirdîne/: جێناو. هەر دووک؛ هەرتک ▤ هردو

وردێک / wirdêk/: ☜ **وردیلە**

وردێکەک / wirdêkek/: ئاوەڵناو. وردکۆکە؛ بووچکەلانە ▤ کوچولو

وردێکەی / wirdêkey/: ناو. گچکەیی؛ بووچکی ▤ کوچکی

ورڕۆ / wiřřo/: ئاوەڵکار. هەموو ڕۆژێ؛ گڕۆژێ ▤ هر روز

ورڕۆنێن / wiřřonên/: ئاوەڵکار. هەر ڕۆژێک؛ هەر کاتێک لە وەخت ▤ هرگاه

ورڕە^{١} / wiřře/: ناو. ورڕە؛ وڕە؛ پەمۆی تازە بە هەللاجی کراو ‹لەشی دەڵێی ورڕەی لۆکەیە› ▤ بهترین قسمت پنبه از غوزه

ورڕە^{٢}: دەنگەناو. ڤڕڕە؛ دەنگی سووڕانی بە پەلەی چەرخ یان شتی خالی ▤ غژ-غژ

ورزنگ / wirzing/: ☜ **وژنگ**

ورژ / wirj/: ئاوەڵناو. براشتی؛ برژاو؛ برژیاگ ▤ برشته

ورژان / wirjan/: چاوگ. برژان؛ برژیان ▤ برشته شدن

ورژاندن / wirjandin/: چاوگ. ورژانن؛ ورژاندن؛ برژاندن؛ براژتن ▤ برشتن

ورژانن / wirjanin/: ☜ **ورژاندن**

ورژن / wirjin/: ناو. ئەژنۆ؛ زرانی ▤ زانو

ورسگ / wirsig/: ئاوەڵناو. برسی ▤ گرسنه

ورشە / wirşe/: ☜ **وریشە**

⊡ **ورشە دان**: بریقان؛ بریقە دان ▤ درخشیدن

ورشەدار / wirşedar/: ئاوەڵناو. ورچەدار؛ وریشەدار؛ وەرشەدار؛ گرشەدار؛ بریقەدار ‹ئەستێرەی ورشەدار› ▤ درخشنده

ورشەک / wirşek/: ☜ **وشەك**

ورشەوپرشە / wirşe w pirşe/: ناو. وریشە؛ گرشە؛ چۆنیەتی درەوشانەوە ‹وا بەهارە/ لە سەر لووتکەی سپی دیارە/ ورشەوپرشەی یاقووتی ئاڵ/ گڕی جەژنی سەرەتای ساڵ «گۆران»› ▤ درخشش

ورشەورش / wirşewirş/: ناو. وریشەوریش ‹شنەی نەسیمە سەدای ئاوی سافی سەر قەڵبەز/ بە ورشەورشی گیا شەنگەبی بووە شەیدا «حاجی قادر»› ▤ درخشش

ورک / wirk/: ☜ **وڕك**

ورکن / wirkin/: ئاوەڵناو. بیانووگر؛ بەهانەگیر ▤ بهانه‌جو؛ بهانه‌گیر

ورکە^{١} / wirke/: ناو. ١. کورکە؛ خەم و خەیالاتی دڵ ٢. جمگەی ولاخەبەرزە ▤ ١. آمال و اندوه دل ٢. مُچ ستور

⊡ **لە ورکە چوون**: لە جێ خۆ ترازانی جمگەی ڕەشەولاخ ‹جمگەی مانگاکەمان لە ورکە چووە› ▤ در رفتن مُچ ستور

ورکە^{٢}: ☜ **ورتکە**^{٢}

ورکە^{٣}: دەنگەناو. نکە؛ دەنگی کەمی گریاناوی ‹هەر ورکەی دێت؛ ورکەی ببڕە!› ▤ نک‌ونال

ورکەبەرد / wirkeberd/: ☜ **ورتکەبەرد**

ورکەخۆر / wirkexor/: ئاوەڵناو. بەردەست؛ گزیر ‹بە ئەفسانەی دەزانن سووڕی دەوران/ غولام و ورکەخۆری دەرکی گەوران «هێمن»› ▤ جیره‌خوار

ورکەمی / wirkemî/: جێناو. هەرکێ؛ هەرکەس ▤ هرکس

ورکەنە / wirkene/: چاوگ. هەڵکەندن؛ سەری چەسپاو بە شتێکەوە لا گرتن ▤ برکندن

ورگ / wirg/: ناو. ورگە؛ عوور؛ حورگ؛ عورگ؛ کرش؛ گەدە؛ مەدە ‹بەسیەتی ئیتر ئەم ورەوڕە/ نۆکەریت ناکەم، ورگم هەڵدڕە! «بێکەس»› ▤ شکمبه

⊡ **ورگ دان**: سنگ دانی دیوار ▤ شکم دادن دیوار

ورگ هـاتن: ١. ورگ ئەسـتوور بـوون (بـۆ ژنی دووگیان) ‹ورگی هاتووە دیارە زگی پڕە› ٢. */پلار/* قەڵەو بوون؛ گۆشت گرتن ▤ ١. شـکم برآمـدن (زن حامله) ٢. چاق شدن

ورگ‌پـڕی / wirgp(i)ři/: نـاو. سـابخۆر؛ پـڕی؛ هەبلاوی ▤ امتلا

ورگدڕاو / wirgd(i)řaw/: ئاوەڵناو. */مەجاز/* زگ‌دڕاو؛ زۆرخۆر ▤ پُرخور

ورگڕنای / wirgiřnay/: چاوگ. وڕکەنە؛ پێ‌کردنی ئاگر؛ داگیرساندنی ئاور ▤ برافروختن آتش

ورگزل / wirgzil/: ئاوەڵناو. دەفـزگ؛ سـێ‌تەنگـە؛ مەشکوێ ▤ شکم‌گنده

ورگـن / wirgin/: ئاوەڵـناو. ورگنـە؛ ورگـە؛ زگ‌زل ‹مەلای گوندە چیـا، نـەک شـێخی ورگـن/ هەیـەتی مێزەرێکی بۆر و چلکن «هێمن»› ▤ شکم‌گُنده

ورگنە / wirg(i)ne/: ☜ **ورگن**

ورگە¹ / wirge/: ☜ **ورگ**

ورگە²: ☜ **ورگن**

ورگە پۆست / wirgepost/: نـاو. قـۆڕیی ئـاژەڵ؛ نەخۆشییەکی مالاتە، بن سـکی هەڵدەماسێ ▤ فتق احشام

ورگێڵ¹ / wirgêł/: ناو. زڤڕ؛ چەرخ ▤ برگشت

ورگێڵ²: ئاوەڵناو. ژێروڕوو؛ سەروبن ▤ زیرورو

ورگێڵان / wirgêłan/: چاوگ. ١. زڤڕین؛ گەڕانـەوە ٢. ژێروڕوو بوون ▤ ١. برگشتن ٢. زیرورو شدن

ورگـێڵانن / wirgêłanin/: چـاوگ. ١. زڤـڕاندن؛ چەرخاندن ٢. ژێروڕوو کردن ▤ ١. برگردانـدن ٢. زیرورو کردن

ورم / wirm/: نـاو. ١. ڕەوتی ڕووخـان؛ ڕمـان ٢. قوم؛ فڕ ▤ ١. ریزش دیوار ٢. جُرعه

ورماشـەنە / wirmaşene/: چـاوگ. هەڵخسـتن؛ یەک بین خواردنەوە ▤ لاجُرعه سرکشیدن

ورمـان / wirman/: چـاوگ. ڕووخـان؛ ڕمـان ▤ فروریختن

ورمای¹ / wirmay/: ناو. قوپاوی زەوی ▤ فرورفتگی زمین

ورمای²: ئاوەڵناو. ڕووخاو؛ ڕماو ▤ فروریخته

ورمزە / wirm(i)ze/: ناو. گۆزروان ▤ گل گاوزبان

ورمێ / wirmê/: ☜ **ودم ـ١**

ورمێدار / wirmêdar/: ☜ **ودمدار**

ورنای / wirnay/: چاوگ. خوراندن ▤ خاراندن

ورنایش / wirnayş/: ناو. خارش؛ خورو‌و ▤ خارش

ورناییش / wirnayîş/: چاوگ. خوراندن بە نینۆک و هەر شتێکی تیژ ▤ خاراندن با نـاخن و هـر چیـز تیزی

ورنگ / w(i)ring/: ناو. ١. ورنگە؛ ورە؛ گـۆرانی بـە سەبر و بێ دەم کردنەوە ٢. ورینگ؛ پشوو؛ وچان ▤ ١. زمزمه ٢. وقفه؛ استراحت کوتاه

⊡ **ورنگ دان:** ورنگ گـرتن؛ ورینـگ دان/ گـرتن؛ پشوو دان؛ وچان دان/ گـرتن ▤ توقـف کـردن کوتاه برای استراحت

ورنگ گرتن: ☜ **ورنگ دان**

ورنگە / w(i)ringe/: ☜ **ورنگ ـ١**

ورنگـەورنگ / w(i)ringew(i)ring/: دەنگـەناو. ورنگەی زۆر ▤ زمزمەی پیاپی زیرلبی

ورنەک / wirnek/: ناو. دەرفەت ▤ فرصت

وروره / wirw(i)re/: ☜ **ولوله**

وروژم / w(i)rujm/: ☜ **هوروژم**

وروستەی / wirwistey/: چاوگ. پێ‌هەڵچوون؛ پێدا هەڵچوون (لە کێو و دار و ...) ▤ بالا رفتن (از کوه و درخت و ...)

ورویڕکـە / wirwêřke/: نـاو. ١. شـاگرد ٢. ☜ وەرویڕکە ▤ ١. شاگرد ٢. ☜ **وەرویڕکە**

وروژ / w(i)rûj/: نـاو. هـورووژ؛ ڕەوتی شڵـەژان و تووڕە بوونی بە کۆمەڵ ‹وروژیـان تـێ‌کـەوت› ▤ شور و هیجان جمعی

ورووژان /w(i)rûjan/: چاوگ. هارووژان؛ هورووژان؛ تووڕە بوونی بەکۆمەڵ ‹هێلانە زەردەواڵە ورووژاوە بەم شەوە؟/ یا گرمەگرمی سینەیی کون–کون کراومە؟ «بێخود»› ☰ شوریدن

ورووژاندن /w(i)rûjandin/: چاوگ. هارووژاندن؛ تووڕە کردن و شڵەژاندنی بە کۆمەڵ ‹زەردەواڵەی ورووژاندووە› ☰ شوراندن

ورووژاو /w(i)rûjaw/: ناوەڵناو. هارووژاو؛ هان دراو؛ دنە دراو ☰ شوریده؛ به هیجان آمده

ورووژم /w(i)rûjm/: ☜ **هورووژم**

⊡ **ورووژم بردن:** ☜ **ورووژم کردن**

ورووژم کردن: ورووژم بردن؛ پەلامار دان ☰ یورش/ هجوم بردن

ورووژم هێنان: پەلامار هێنانی بە کۆمەڵ ☰ یورش/ هجوم آوردن

ورووژمکەر /w(i)rûjmker/: ناوەڵناو. هاژۆتکار؛ هاژۆتیار؛ پەلاماردەر ☰ مُهاجم

ورووژە /w(i)rûje/: ناو. کار و ڕەوتی بە تەوژم هاتنی کۆمەڵ ‹ورووژە هێنان› ☰ یورش

ورووکان /w(i)rûkan/: چاوگ. تێورووکان؛ دەورەدان لە هەموو لایەکەوە ☰ از هر سو دوره دادن

وره¹ /w(i)re/: ناو. ١. ورار؛ وەرار؛ هوورە؛ زراو؛ ئازایی؛ تین و تاوی دڵ ‹قەت ورەی ئەوەشم نەبوو پێی بێژم تۆم خۆش دەوێ، چونکە ئەو زۆر نازدار و کۆک و پۆشتە و بابی دەوڵەمەند و من فەقیر بووم «هەژار، چێشتی مجێور»› ٢. ☜ **ورنگ ـ١** ☰ ١. زهره؛ شُجاعت ٢. ☜ **ورنگ ـ١**

⊡ **ورە بەردان:** هورە بەردان: ١. زراو چوون ٢. ناهومێد بوون ☰ ١. زهرەترک شدن ٢. ناامید شدن

ورە چوون: زراو چوون ☰ زهرەترک شدن

ورە هاتن: دەنگ هاتن؛ دەنگی قسە کردن هاتنە گوێ ☰ صدای نجوا آمدن

ورە²: دەنگەناو. دەنگی قسە کردنی هێواش ☰ صدای نجوا

ورەبۆڵکە /w(i)rebołke/: ناو. گیایەکە ☰ گیاهی است

ورەبەر /w(i)reber/: ناوەڵناو. خۆفناک؛ بەسام ‹شاخێکی سەخت و ورەبەرە› ☰ سهمناک

ورەبەرز /w(i)reberz/: ناوەڵناو. بە دەروونێکی پڕ لە بوێری و ئازایەتی ‹پێشمەرگەی ورەبەرزی وڵات› ☰ شُجاع و باروحیه

ورەتان /w(i)retan/: چاوگ. تلان؛ تلانەوە ☰ غلتیدن

ورەتاندن /w(i)retandin/: چاوگ. وەگیریاییش؛ تل پێ دان ☰ غلتانیدن

ورەتەی /w(i)retey/: چاوگ. فرۆشتن؛ فرۆتن ☰ فروختن

ورەدار /w(i)redar/: ناوەڵناو. بوێر؛ ئازا؛ نەترس ☰ شُجاع

ورەشیەی /w(i)reşyey/: چاوگ. فرۆشران؛ فرۆشیان ☰ فروخته شدن

ورەور /w(i)rewir/: دەنگەناو. ورنگەورنگ؛ ورنگەی لە سەریەک ☰ نجوا

وری /w(i)rî/: دەنگ. چغە؛ چغە بە؛ دەنگ دانی سەگ کە بێدەنگ بێ ☰ چیخه

وریا /wirya/: ناوەڵناو. بەهۆش؛ زیرەک ‹وریا! سەد ئامان دایم وریا بە!/ بۆ هەموو کەسێ چەشنی برا بە! «قانع»› ☰ هوشیار

وریای /wiryay/: چاوگ. خوران؛ خوریان ☰ خاریدن

وریایی /wiryayî/: ناو. زرینگی؛ هوشیاری؛ وشیاری ☰ هوشیاری

وریچە /w(i)rîçe/: ☜ **وریشە**

وریس /w(i)rîs/: ☜ **وەریسە**

وریستەی / w(i)rîstey/: چاوگ. ڕا بوون؛ بڵند بوونە سەر پا ▤ برخاستن

وریسکە / w(i)rîske/: ناو. بروسکە؛ بریسکە ▤ آذرخش

وریش / w(i)rîş/: ناو. گرشە؛ بریقە ▤ درخشش

وریشن / w(i)rîşin/: ئاوەڵناو. گرشەدار ▤ درخشان

وریشە / w(i)rîşe/: ناو. ورشە؛ وریچە؛ بریقە؛ گرشە ▤ درخشش

وریشەدار / w(i)rîşedar/: ☜ **ورشەدار**

وریشەوریش / w(i)rîşew(i)rîş/: ☜ **ورشەورش**

ورینگ / w(i)rîng/: ناو. ١. ☜ **ورینگە** ٢. ☜ **ورنگ ـ٢**

⊡ **ورینگ دان/ گرتن:** ☜ **ورنگ دان**

ورینگە^{1} / w(i)rînge/: ناو. ورینگ: ١. ورار؛ ورە؛ زراو؛ قەوەتی دڵ ٢. ئۆقرە؛ ئارام ▤ ١. زهره؛ قوّت قلب ٢. آرام؛ قرار

ورینگە^{2}: دەنگەناو. ورینگ؛ ورنگ؛ گۆرانی لە ژێر لێوان ‹ورینگە خۆشەکەت بۆ تۆ بەلایە/ ئەتۆ خۆشخوێنی حاڵت بۆیە وایە «هێمن»› ▤ زمزمە؛ صدای خواندن زیرلبی

ورینگەورینگ / w(i)rînge w(i)rînge/: دەنگەناو. دەنگی قسەی لە بن لێوانەوە ▤ صدای زمزمە

وریني / w(i)rînî/: ☜ **وەنەوز**

وریەو / wiryew/: جێناو. هەرکام؛ هەریەکە ▤ هرکدام

وڕ^{1} / wiř/: ناو. ١. درۆ؛ فشە؛ ڤڕ ٢. هەڵیتوپەڵیت؛ قسەی زۆر و بێتام ▤ ١. دروغ ٢. چرندیات

⊡ **وڕ (لێ)دان:** قسەی زۆر و بێتام کردن ‹بەسە، چیتر وڕ لێمەدە!› ▤ وراجی کردن

وڕ^{2}: ئاوەڵناو. گێژ؛ سەرسام ▤ گیج و منگ

⊡ **وڕ مان:** گێژ بوون؛ وڕ بوون ▤ گیج شدن

• **وڕ**^{3}: پاشەوشە. ١. ـ بڕ؛ بڕەوە ‹دیواروڕ؛ داروڕ› ٢. ـ خۆر ‹کاوڕ› ▤ ١. ـ بُر ٢. ـ خور

وڕ^{4}: پێرۆ. ← **شڕ و وڕ**

وڕا / w(i)řa/: دەنگ. وتەیەکە بە کۆمەڵ دەیڵێن بۆ خۆشی دەربڕین بەرانبەر بە کەسێ ▤ هورا

وڕاج / w(i)řac/: ئاوەڵناو. زۆربڵێ؛ فرەوێژ ▤ وراج

وڕاق / w(i)řaq/: ئاوەڵناو. گوشاد (زۆرتر بۆ جلک و تێر و جەواڵ دەگوترێ) ‹ئەم عیراقە/ دوڕگەی واقواقە/ سەری ساباقە/ بنی وڕاقە! «گۆران»› ▤ گُشاد

وڕاوای / w(i)řaway/: چاوگ. ڕاواندن؛ وڕاوە کردن ▤ هذیان گفتن

وڕاونای / w(i)řawnay/: چاوگ. ڕاواندن؛ وڕاوە کردن ▤ هذیان گفتن

وڕاوە / w(i)řawe/: ناو. وڕینە؛ وڕێنە؛ هوڕینە؛ هوڕێنە؛ ڤراڤە؛ وەرینە؛ ئاتەران؛ ڕاوان؛ هۆڕاوە؛ لافە؛ ڕاوێ؛ هەپلە؛ هەڵپەلە؛ هەڵەـپەڵە؛ خوتە؛ گلتە؛ غڵتە؛ غڵت؛ هوڕێنە؛ هزارە؛ هەزارە؛ پەڵخاشە؛ گازگەدر؛ وڕبیم؛ خمخۆڵ؛ ونەون؛ سایەربایەر: ١. جۆرێ تێکچوونی بیر و هۆش وێڕای قسەی بێمانا ٢. هاتەرانپاتەران؛ هەڵیتوپەڵیت؛ چەرەن و پەرەن؛ قسەی مفت و بێمانا ٣. قسەی بە دەنگی بەرزی خەوتوو ▤ ١تا٣. هذیان

⊡ **وڕاوە کردن:** ١. ڕاواندن؛ وڕینە کردن ‹یاوەکەی قورسە، وڕاوە ئەکا› ٢. قسە کردن لە خەودا ▤ ١و٢. هذیان گفتن

وڕای / w(i)řay/: چاوگ. ڕمیان؛ ڕووخان ‹قافڵە کۆچ کەردەن بەرزەن دەنگ زەنگ/ وڕان حوجرەی خان وجوود سەنگ بە سەنگ «مەولەوی»› ▤ فروریختن

وڕایش / w(i)řayş/: ناو. خوران؛ خارشت ▤ خارش

وڕاییش / w(i)řayîş/: چاوگ. خوراندن ▤ خاراندن

وڕبیم / wiřbîm/: ☜ **وڕاوە**

وڕبێژ / wiřbêj/: ئاوەڵناو. درۆزن؛ درۆباز؛ فشەکەر

▤ دروغگو

وڕڕە / wiřře/: ☜ **وڕڕە**^{1}

وڕک / wiřk/: ناو. ورک؛ وڕگ؛ گڕوو؛ پەلپ و بڕوبیانووی منداڵ ‹با بەس خەیاڵت خەیاڵی خاڵی بێ/ بە پیری عەقڵت وڕکی منالێ بێ «پیرەمێرد»› ▤ بهانەی کودک

▣ **وڕک گرتن**: گڕوو گرتن؛ پەلپ گرتن ▤ بهانە گرفتن

وڕکاوی / wiřkawî/: ئاوەڵناو. پەلپ‌گر؛ گڕووگر ▤ بهانه‌گیر

وڕکدار / wiřkdar/: ئاوەڵناو. وڕکاوی ▤ بهانه‌گیر

وڕکە / wiřke/: ناو. کاری بەرەو ژوور باز دان؛ هەڵبەزین ▤ جست‌وخیز

وڕکەنە / wiřkene/: چاوگ. ١. پێ‌کردنی ئاگر ٢. پێ‌هەڵچوون؛ پێدا چوونە سەر ▤ ١. افروختن آتش ٢. بالارفتن از چیزی

وڕکە ـ وڕکە / wiřkewiřk/: ناو. فڕکەفڕک؛ فڕک و هۆڕ؛ هەڵبەزدابەز ▤ جست و خیز

وڕگ / wiřg/: ☜ **وڕك**

وڕگین / wiřgîn/: ئاوەڵناو. بیانووگر؛ بیانک‌گیر ▤ بهانەجو؛ بهانه‌گیر

وڕن / w(i)řin/: ئاوەڵناو. جۆڕ؛ قسە زۆرکەر ‹وڕن و تڕن، هیلاک نابن! «مەسەل»› ▤ وراج

وڕنای / wiřnay/: چاوگ. ڕووخاندن ▤ ویران کردن

وڕوڕە / wiřw(i)ře/: ناو. ١. چەقە و چەنەدرێژی بێ‌تام ٢. ڤڕڕە؛ لەیستۆکێکی زارۆکانە لە قالۆر دەیکەن و ڤڕەڤڕی دێ ٣. *[کینایە]* ژنی چەنەبازی عەیار ▤ ١. ژاژخایی ٢. نوعی اسباب‌بازی ٣. زن مکّار وراج

▣ **وڕوڕەی جادوو**: ١. ناوێکی خەیاڵییە لە چیرۆکاندا بۆ ژنی سیحرباز ٢. *[کینایە]* کۆنەفرتۆڵ؛ پیرێژنی بەفرت‌وفێڵ ▤ ١. نام افسانه‌ای زن جادوگر ٢. عجوزه؛ پیرزن مکّار

وڕوێڕکە / wiřwêřke/: ناو. ١. بەردەست؛ فەرمانبەر و کارەکەری گوێڕایەڵ ٢. منداڵی تازە پێ گرتوو ▤ ١. وردست ٢. کودک نوپا

وڕۆ / w(i)řo/: ئاوەڵناو. ١. خوێڕی و بێکارە ٢. بۆگەن ▤ ١. بیکاره ٢. بوگند

وڕە^1 / w(i)ře/: ناو. ١. برسییەتی؛ برچێنی؛ نێزی ٢. چەقە؛ چەنەبازی ٣. مێشوولەی نۆبەتێ ٤. ☜ **وڕڕە**^{1} ٥. بەردەڵان ▤ ١. گرسنگی ٢. وراجی ٣. پشه‌ی مالاریا ۴. ☜ **وڕڕە**^{1} ۵. سنگلاخ

وڕە^2: دەنگەناو. دەنگێ وەک سووڕانی چەرخ و تەسمە یا شتی ناوبەتاڵ بە هۆی باوە ‹بایەکی توندی هەڵکرد؛ لوولەی کوورەی بەشی سەربان وڕەی دەهات؛ گوڕەی تەیارەی زیاد دەکرد «هەژار، چێشتی مجێور»› ▤ صدایی شبیه صدای چرخیدن تسمه و پروانه

وڕەبا / w(i)řeba/: ناو. باهوڕ؛ باهۆڕ؛ هۆڕەبا؛ بای زۆر ساردی توند بە مژەوە ▤ باد سرد و تند همراه با مه

وڕەبۆسکە / w(i)řeboske/: ناو. بوڕەبۆسقە؛ گیایەکە ▤ گیاهی است

وڕەبەڵەک / w(i)řebełek/: ناو. هوڕەبەڵەک؛ گیایەکی تاڵە وەک مێکووک وایە گەڵاکەی سپی‌واشە، ماڵات نایخوا ▤ نام گیاهی تلخ

وڕەتوول / w(i)řetûl/: ناو. گیایەکی پایا بە چەن ساقەتەی چیڕی زۆرتر سوور و گەڵای پانی بڕەبڕە و گوڵی پەمەییەوە ▤ گیاهی است

وڕەس / w(i)řes/: ناو. ئاڵوودار؛ داری دارەڕا ▤ تیره‌های چوبی سقف

وڕەو / w(i)řew/: ناو. ڕەوەدە؛ گەلەی بەراز و گورگ ▤ گله‌ی گُرگ و گُراز

وڕەوڕ / w(i)řewiř/: دەنگەناو. *[پلار]* هەرا و هوریا ‹بەسیەتی ئیتر ئەم وڕەوڕە/ نۆکەریت ناکەم، وڕگم

هەڵدرە! «بێکەس»› ⚑ دادوقال

وڕی / w(i)ř/: ناو. گێژی؛ سەرگێژی ⚑ گیجی

وڕیای / wiřyay/: چاوگ. ڕمان؛ ڕووخان ⚑ فروریختن؛ ویران شدن

وڕین / w(i)řîn/: ☜ **بڕین**

وڕینە / w(i)řîne/: ☜ **وڕاوە**

وڕینەوە / w(i)řînewe/: ☜ **بڕینەوە**

وڕێنە / w(i)řêne/: ☜ **وڕاوە**

وز / wiz/: دەنگەناو. دەنگی مێش و زەرگەتە ⚑ وز

وزاق / w(i)zaq/: ناو. ١. ڕەوتی دەرپەڕینی بە تەوژم ٢. کاری هاویشتن ⚑ ١. جهش؛ پرش ٢. عمل پرت کردن

⊡ **وزاق بەستن:** وزاق دان؛ دەرپەڕین و بازی گەورە بردن ⚑ جهیدن و پریدن

وزاق دان: ☜ **وزاق بەستن**

وزاندن / w(i)zandin/: چاوگ. گزاندن؛ گیزەگیز کردن ⚑ وز-وز کردن

وزای / w(i)zay/: چاوگ. فڕێدان؛ ئاویتن ⚑ پرت کردن

وزتن / w(i)ztin/: ☜ **وستن**

وزم / wiz(i)m/: ناو. وەزم؛ ناروەند؛ نارەوەن؛ دارێکی بێبەری قەدڕەشە بە لکوپۆپی جوان، چێوی ڕەق و پتەو، گەڵای دڵانە-دڵانەی چڕ و گوڵی نێر و مێوە ⚑ نارون

وزمە / wizme/: ☜ **وسمە**

وزنگی / w(i)zingî/: ناو. ئاوزەنگی ⚑ رکاب

وز ـ وز / wiz wiz/: دەنگەناو. ١. دەنگی کوڵینی ئاو ٢. هاشەی مار ⚑ ١. صدای جوشیدن آب ٢. صدای مار

وزە / w(i)ze/: ناو. ١. هێز؛ توانا؛ ئاز؛ هازی ‹وزەی کارەبا› ٢. توانا؛ قەوەت؛ تاقەت ‹نەبووی لە وزەی دەست کورتیی منا/ ئاشکرا و دیارە «گۆران»› ٣. گەمەیەکە ⚑ ١. انرژی ٢. تاب و توان ٣. نوعی بازی

وزەدەر / w(i)zeder/: ئاوەڵناو. هێزنک؛ هێزدەر ⚑ توانبخش

وزەنگی / w(i)zengî/: ناو. ئاوزەنگی؛ زەنگوو ⚑ رکاب

وزەوز / w(i)zewiz/: دەنگ. ١. دەنگی درێژی مێش و زەردەواڵە ‹ژەنگەسوورەیەک بە لای سەرووی بەر هەیوانی مەرقەددا وزەوز دەگەڕا «هەژار، *چێشتی مجێور*»› ٢. */بەلار/* سرتە؛ چپە ⚑ ١. وز-وز ٢. پچ-پچ

وزین / w(i)zîn/: چاوگ. ئاویتن ⚑ پرتاب کردن

وژ / wij/: دەنگەناو. دەنگی ئاوێژرانی زۆر بەتەوژم (وەک: بەرد و گوللە و ...) ‹بەردی بەرەقانی وژەی دەهات؛ وژەی گوللە بوو بە لای سەرماندا› ⚑ صدای پرتاب شدن (سنگ و گلوله و ...)

وژاردن / w(i)jardin/: چاوگ. هەڵبژاردن؛ نەقاندن ⚑ برگزیدن؛ گُزیدن

وژاشارکێ / w(i)jaşarkê/: ناو. چاوشارکێ؛ قەراقەرا ⚑ قایمموشک

وژاندن / w(i)jandin/: ☜ **ورژاندن**

وژانن / w(i)janin/: چاوگ. ١. برژاندن؛ برژانن ٢. هەڵبژاردن ⚑ ١. برشتن ٢. گُزیدن

وژاو / w(i)jaw/: ناو. ئاودێری لە سەرەکی نەمامی تازەچەقاو ⚑ آبیاری پیاپی نهال

وژدن / wijdin/: ☜ **وێژدان**

وژدنگ / wijding/: ☜ **وژنگ**

وژم / wijm/: جێناو. من؛ ئەز ⚑ من

وژن / wij(i)n/: ناو. بژار ⚑ وجین

⊡ **وژن کردن:** بژار کردن ⚑ وجین کردن

وژنکەر / wij(i)nker/: ناو. بژارچی؛ ئەو کەسەی بژار دەکا ⚑ آنکه وجین می‌کند

وژنگ / w(i)jing/: ناو. وەرزنگ؛ وێرزنگ؛ وژدنگ؛ وژنێ؛ وێژنێ؛ ئەژنۆ؛ زرانێ؛ چۆک ⚑ زانو

وژنە / wijne/: ناو. گاینجە؛ سەرمژانە ⚑ چوبک

رابط خیش و یوغ

وژنین / /wijnîn/: چاوگ. ته‌ڵبژێر کردن؛ هه‌ڵبژاردن ‹کوڕه گه‌وره‌که‌ی، کوڕێکه بیوژنی› ف برگزیدن

وژنێ / /wijnê/: ☜ **وژنگ**

وژه^{1} / /w(i)je/: ناو. ۱. پازناوی ئاسیاو ۲. بست؛ بنگووس ف ۱. اهرم چوبین آسیاب ۲. وجب

وژه^{2}: ده‌نگه‌ناو. ۱. ده‌نگی توندی با ۲. ده‌نگی گولله ف ۱. صدای باد سریع ۲. صدای گلوله

وژمک / /w(i)jek/: ناو. فیشه‌که‌شێته ف فشفشه

وژمگیا / /w(i)jeg(i)ya/: ناو. که‌نه‌ف؛ گیاکندر ف کنف

وژموژ / /w(i)jewij/: ده‌نگه‌ناو. هاژه؛ ده‌نگی با له دارستاندا ‹وژه‌وژی ڕه‌شه‌بایه؟/ یان گه‌رداوی ناو ده‌ریایه؟ «شێرکۆ»› ف غژـغژ

وژیای / /wijyay/: چاوگ. ده‌رهاتن؛ جێکه‌ن بوون ف برکنده شدن؛ درآورده شدن

وژینگ / /w(i)jîng/: ☜ **وژنگ**

وژێران / /w(i)jêran/: چاوگ. وچیای؛ بێژران ف وجین شدن

وس^{1} / /wis/: ئاوه‌ڵناو. وست؛ وسکوت؛ وسکت؛ بێده‌نگ ف خاموش

⊡ **وس بون**: وس بین؛ بێده‌نگ بوون ف ساکت شدن

وس بین: ☜ **وس بون**

وس^{2}: ده‌نگ. وست؛ وسکوت؛ وسکت؛ بێده‌نگ؛ سمڕ ف هیس؛ خاموش

وسا^{1} / /w(i)sa/: ☜ **وه‌ستا**

وسا^{2}: ☜ **وه‌سان**^{2}

وسار / /w(i)sar/: ☜ **هه‌وسار**

وساق / /w(i)saq/: ئاوه‌ڵناو. بزێو؛ زرک و زیندوو ف فرز و زیرک

وسان / /w(i)san/: ☜ **وه‌سان**^{2}

وست / /wist/: ☜ **وس**

وستا / /wista/: ☜ **وه‌ستا**

وستان / /wistan/: ☜ **وه‌ستان**

وستن / /wistin/: چاوگ. وزتن: ۱. ئاویتن ۲. خواستن ف ۱. پرتاب کردن ۲. خواستن

وسته^{1} / /wiste/: ئاوه‌ڵناو. خوازراو ف خواسته شده

وسته^{2}: ده‌نگه‌ناو. که‌مترین ده‌نگ ‹وسته‌ت لێ‌نه‌یه!› ف کمترین صدا

وسته‌ی / /wistey/: چاوگ. ۱. خستن ‹بدیام ده‌ستی تۆم وسته‌ن نه گه‌رده‌ن/ ئه‌وسا بواستام ئاوات وه مه‌رده‌ن «سه‌یدی»› ۲. خه‌وتن؛ خه‌فتن ف ۱. انداختن ۲. خوابیدن

وسعه‌ت / /wis'et/: ناو. مه‌ودا؛ ماوه؛ ده‌رفه‌تی کار ف فرصت انجام کار

وسک / /wisk/: ئاوه‌ڵناو. وشک؛ ئشک؛ زڕ؛ برینگ ف خُشک

وسکت / /wiskit/: ☜ **وس**

⊡ **وسکت بون**: ده‌نگ نه‌کردن ف ساکت بودن

وسکت کردن: بێده‌نگ کردن ف ساکت کردن

وسکوت / /wiskut/: ☜ **وس**

وسکورا / /wiskura/: ناو. کاسه؛ بادی؛ ده‌فری ده‌م‌تاکی چێشت و تراو تێ کردن ف کاسه

وسکی / /wiskî/: ناو. ئه‌سکوو؛ ئه‌سکوێ؛ مه‌لاقه ف ملاغه

وسڵ / /wis(i)ł/: ☜ **غوسڵ**

وسمه / /wisme/: ناو. وزمه؛ وه‌زمه؛ وه‌سمه؛ خم؛ خوم؛ ته‌ته‌ران: ۱. گیایه‌کی ئالیکی دووساڵانه‌یه به گوڵی زه‌رد و به‌ری تووره‌که‌ییه‌وه که گه‌ڵاکه‌ی ماکی ڕه‌نگی تێدایه ۲. خه‌تات؛ خه‌نه‌وڕه‌نگ؛ ڕه‌نگی نێو گه‌ڵای ئه‌و گیایه که له برۆ و سه‌ری ده‌ده‌ن ف ۱و۲. وسمه

وسمه‌ڕه‌نگ / /wismeřeng/: ئاوه‌ڵناو. ڕه‌شی قه‌ترانی، به ڕه‌نگی وسمه ‹به ئه‌برۆی وسمه‌ڕه‌نگی

کوشتمی، خوێنم مەفەوتێنن!/ گەواهم بۆ سبووتی موددەعا شمشێری خوێنینە «بێخود»› 🇮🇷 بە رنگ وسمە

وسنای / wisnay/: چاوگ. خەواندن 🇮🇷 خواباندن

وسنە / wisne/: ئاوەڵناو. برسی؛ برچی 🇮🇷 گرسنە

وسنی / wisnî/: ناو. وەسنی؛ هەوو؛ هەوێ؛ ژنێ کە لەگەڵ ژن یان ژنانی‌تر مێردێکی هەیە 🇮🇷 هوو

وسواس / wiswas/: ☜ **وەسواس**

وسواسی / wiswasî/: ☜ **وەسواسی**

وسوسک / wiswisk/: دەنگەناو. دەنگی گریان و شیوەن 🇮🇷 صدای گریە و زاری

وسیک / w(i)sîk/: ناو. چۆلەکەیەکی بۆری چکۆلەیە لە پاساری بچووکتر 🇮🇷 پرندەای است

وش١ / wiş/: ناو. ١. هۆش؛ بیر؛ ئاگایی ٢. گیا کەندر 🇮🇷 ١. هوش ٢. کنف

وش٢: دەنگەناو. ١. دەنگی ماری ڕکهەستاو ٢. چۆش؛ هەرایێ بۆ کەر وێستاندن ‹ئەو کەرە بێ وش لێ کردن خۆی دەوەستێ› 🇮🇷 ١. صدای مار خشمگین ٢. هُش

وش٣: دەنگ. شۆش؛ چۆش؛ وەوش؛ دەنگێ بۆ وەستاندنی چاروا 🇮🇷 هُش

▪ **وش**٤: پاشەوشە. ١. ـ گووش؛ ـ کوش ٢. ـ وێژ؛ ـ بێژ 🇮🇷 ١. ـ افشُر ٢. ـگو

وشار / w(i)şar/: ناو. ١. کاری گوشین؛ لە ناو دەستا گلۆفین ٢. کاری شاردنەوە؛ تاقەت کردن؛ ڤەشێران 🇮🇷 ١. عمل فشُردن ٢. عمل پنهان کردن

وشاردن / w(i)şardin/: چاوگ. ١. گوشین؛ گلۆفین ٢. ڤەشارتن؛ شاردنەوە 🇮🇷 ١. فشُردن ٢. پنهان کردن

وشاق / w(i)şaq/: ناو. گەنج؛ لاو؛ جحێل؛ جوان‌عومر 🇮🇷 جوان؛ بُرنا

وشان / w(i)şan/: چاوگ. تێنەپەڕ. //وشای؛ دەوشێی؛ بوشێ// گوشران؛ گلۆفان 🇮🇷 فشُردە شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: وشاو/ چاوگی نەرێنی: نەوشان

وشاندن / w(i)şandin/: چاوگ. وەشنای 🇮🇷 انداختن

وشاو / w(i)şaw/: ئاوەڵناو. وشای؛ گوشراو؛ گلۆفیاگ 🇮🇷 فشُردە شدە

وشای / w(i)şay/: ☜ **وشاو**

وشت١ / wişt/: ئاوەڵناو. وریا؛ زرت و زرینگ 🇮🇷 هوشیار

وشت٢: دەنگ. ١. وشەی ترساندن ٢. کس؛ وشەی دنەدانی سەگ 🇮🇷 ١. کلمەی ترساندن ٢. کلمەی تحریک سگ

وشتر / wiştir/: ناو. وەشتر؛ شوتر؛ ئوشتر؛ حوشتر؛ هێشتر؛ هەشتر؛ حێشتر؛ هۆشتر؛ هوشتر؛ ئشتر؛ عشتر؛ سار؛ سال؛ دەڤە؛ دەڤەە؛ دەوەە؛ ئارڤانە؛ گیانەوەرێکی گواندار لە تیرەی وشترانە بە ڕەنگی شەکەری تا خورمایی ڕەش، سەر و گوێی بچووک و ملی بەرزەوە کە بۆ بار بردن، گۆشت، پێست، خوری و تەنانەت شیریش ڕایدەگرن 🇮🇷 شتر

وشترالوک / wişt(i)ralûk/: ☜ **وشترخۆرە**

وشتراو / wişt(i)raw/: ناو. وشترە؛ زنجیرە شەپۆلی نێرینەی چۆم 🇮🇷 خیزاب؛ آبکوهە

وشتربەداس / wiştirbedas/: ناو. یارییەکی گەنجانی لادێ 🇮🇷 از بازی‌های جوانان روستایی

وشتربەڵەک / wiştirbełek/: ناو. زەڕافە؛ هێشترگا؛ وشترگا؛ وشترپڵنگ 🇮🇷 زرافە

وشترپڵنگ / wiştirp(i)łing/: ☜ **وشتربەڵەک**

وشترحۆ / wiştirĥo/: ناو. حندرحۆ؛ جێجلقانە؛ ئەمسەر و ئەوسەر 🇮🇷 الاکلنگ

وشترخار / wiştirxar/: ☜ **وشترخۆرە**

وشترخان / wiştirxan/: ناو. حوشترخان: ١. تەویلەی وشتران ٢. *[کنایە]* هەشتەرخان؛ ئۆدەی

زۆر گەورە و دیوار بڵند ☰ ١. شترخانە ٢. سالن

وشترخوا / wiştirx(i)wa/: ناو. حوشترخوا؛ بالووک؛ تاژیلۆکە؛ تاژی ئەحمەدڕاوکەرە ☰ آخوندک

وشترخوار / wiştirx(i)war/: ☜ **وشترخۆرە**

وشترخوەرە / wiştirx(i)were/: ☜ **وشترخۆرە**

وشترخۆر / wiştirxor/: ناو. جانەورێکی دڕندەیە لە تیرەی پشیلەکێوی، دەڵێن خۆ دەخاتە سەرپشتی وشتر دووگەی دەخوا ☰ از گربەسانان

وشترخۆرکە / wiştirxorke/: ☜ **وشترخۆرە**

وشترخۆرە / wiştirxore/: ناو. حوشترخوار؛ حوشترخۆرکە؛ حوشترالووک؛ حوشترالۆک؛ وشترالووک؛ وشترخار؛ وشترخوار؛ وشترخۆرکە؛ وشترخوەرە؛ وشتردڕک؛ هوشترالۆک؛ دڕکەژاڵ؛ یانداخ؛ عەگوڵ؛ عاگول؛ کاویر؛ ستری‌شینکە؛ ستری‌شینک؛ بنەگیایەکی گەلاجووتی دوور لە یەکە بە دڕکی درێژ و سەوزەوە، ماکێکی شیرین بە ناو تورەنجەبین دەدەڵێنێ ☰ خارشتر

وشتردانە / wiştirdane/: ناو. حوشتردانە؛ وشترددانە؛ وشتردیانە: ١. جۆرێ گەنم ٢. جۆرێ زاخ کە بۆ دەرمان دەشێ ☰ ١. نوعی گندم ٢. نوعی زاج

وشترددانە / wiştirdidane/: ☜ **وشتردانە**

وشتردڕک / wiştird(i)řik/: ☜ **وشترخۆرە**

وشتردیانە / wiştird(i)yane/: ☜ **وشتردانە**

وشترقین / wiştirqîn/: ئاوەڵناو. /کینایە/ بوغزلەزگ؛ دەبنەوەبڕ ☰ کینەتوز

وشترگا / wiştirga/: ☜ **وشتربەڵەك**

وشترگەروو / wiştirgerû/: ☜ **وشترگەڵوو**

وشترگەڵوو / wiştirgełû/: ناو. حوشترگەروو؛ حوشترگەڵوو؛ وشترگەروو؛ سیفۆن؛ لوولەیەکی چەماوە کە لە ژێر کاسەی مەستراو و ڕەهەندا دایدەنێن بۆ بەرگری لە هەستانەوەی بۆن ☰ شترگلو

وشترلچ / wiştirliç/: ئاوەڵناو. /پلار/ لچقەوی؛ لچن؛ لچۆ؛ وشتەلچ؛ لێوئەستوور ☰ لبچور؛ لب‌شُتُری

وشترما / wiştirma/: ناو. وشتری مێوینە ☰ شتر مادە

وشترمار / wiştirmar/: ناو. جۆرێ ماری زەرد و ڕەش ☰ نوعی مار

وشترمر / wiştirmir/: ناو. وشترمل؛ وشترمریشک؛ حوشترمەل؛ حوشترمرخ؛ هەشترمە؛ ئاگرخۆرە؛ کەردیکل؛ باڵندەیەکی زۆر گەورەی نەفڕە بە سەر و مل و ڕانی بێ‌پەڕ یان کەم‌پەڕ، ڕەنگی ڕەش و بریقەدار، کلک و سەربالی سپییەوە. ماکانیان قاوەیی ئاماڵ خۆڵەمێشین و بەرزی بڕێ لە نێرەکانیان دەگاتە ٢,٥ میتر ☰ شترمرغ

وشترمریشک / wiştirm(i)rîşk/: ☜ **وشترمر**

وشترمل١ / wiştirmil/: ☜ **وشترمر**

وشترمل٢: ئاوەڵناو. /پلار/ ملدرێژ (بنیادەم) ☰ گردن‌دراز (آدم)

وشترمۆڵ / wiştirmoł/: ناو. جێگەی ئێخدانی وشترگەل ☰ جای خوابانیدن شترها

وشترمەلە / wiştirmele/: ناو. لامەلە؛ مەلەی لە سەر تەنشت ☰ شنا بر پهلو

وشتروان / wiştirwan/: ناو. سال؛ سالڤان؛ سارەوان ☰ ساربان

وشترە / wişt(i)re/: ☜ **وشتراو**

وشترەوان / wişt(i)rewan/: ناو. حوشترەوان؛ هوشترەوان؛ هێشترڤان؛ سارەوان؛ شوانی وشتران ☰ ساربان

وشتری / wişt(i)řî/: ناو. ڕەفت؛ جۆرێ ڕۆیشتن بە لۆقی بڵند ☰ نوعی راه رفتن

وشتۆ / wişto/: دەنگ. وشتیۆ؛ وشتیوو؛ کس ـ کس؛ وشەی دنەدانی سەگ بۆ تێ‌بەر بوون ☰ واژەی حمله دادن سگ

وشته / wişte/: دەنگەناو. وشەی ترساندن ‹وشتەی لێ بکەی دڵی دەتۆقێ!› 🇮🇷 کلمەی ترساندن

وشتەلچ / wişteliç/: ☜ **وشترلچ**

وشتیۆ / wişt(i)yo/: ☜ **وشتۆ**

وشتیوو / wişt(i)yû/: ☜ **وشتۆ**

وشر / wişr/: ناو. ١. دەیەک؛ لە دە پاژ پاژێک ٢. خوێنبایی 🇮🇷 ١. عُشر؛ یکدهم ٢. خونبها

وشک¹ / wişk/: ئاوەڵناو. وسک؛ وشکە؛ ویشک؛ ئیشک؛ ئشک؛ هشک؛ هیشک؛ هوشک؛ هوسک؛ هوویشک؛ زوها؛ زوا؛ زرا؛ زر؛ ناقەک؛ قرقۆک؛ هەوشان: ١. بێئاو ‹چاوگەی وشک› ٢. بێتەڕی ‹چێوی وشک› ٣. بێدەڵاندنی ئاسایی ‹مەمکی وشک› ٤. بێباران؛ کەمباران ‹وڵاتی وشک› ٥. بێسەرسەوزی و پاراوی ‹داری وشک› ٦. ڕەق؛ بێنەرمی یان باو خواردن ‹ملم وشک بوو› ٧. *[مەجاز]* بە بارێکی فەرمی و نادۆستانەوە ‹سڵاوی وشک› ٨. *[پلار]* ڕژد؛ چکووس ٩. *[پلار]* ڕوونا‌خۆش ١٠. *[پلار]* ناتێگەیشتوو ١١. نەغد ‹پووڵی وشکی هەیە› ١٢. عەیار تەواو ‹ئەم لیرە قەڵب نییە وشکە› ١٣. ڕەق؛ سەخت ‹وشک هەڵاتن› ١٤. خاڵی؛ بە بێ شتێکی تر ‹نانی وشک› 🇮🇷 ١تا٧. خُشک ٨ خسیس ٩. اخمو ١٠. نفهم ١١. نقد ١٢. سره؛ ناب ١٣. سخت و سفت ١۴. خشک و خالی

◘ **وشک بون**: ١. تەڕایی نەمان ٢. بێئاو بوونی کانی و سەرچاوە ٣. ڕەق بوون ٤. *[مەجاز]* لە جووڵە و بزووتن کەوتن ‹لە ترسان وشک بووم؛ ئەم قۆڵەم وشک بووە کار ناکا› ٥. سیس و زەرد بوونی گژ و گیا ٦. *[کینایە]* کز و لاواز بوون 🇮🇷 ١. خشک شدن ٢. خشکیدن (چشمه) ٣. سخت شدن ۴. خشک زدن ۵. خشک شدن (گیاه) ۶ ضعیف شدن

وشک بونەوە: وشکەو(ە) بوون؛ ویشکەوە بوون: ١. لە تەڕی ڕزگار بوون ٢. *[مەجاز]* لەڕ و لاواز بوونەوە 🇮🇷 ١. خشک شدن ٢. لاغر شدن

وشک کردن: ١. بێئاو بوونی کانی و سەرچاوە ٢. تەڕی نەهێشتن ٣. قەت بوونی شیری ئاژەڵ ‹مانگاکەمان وشکی کردووە› 🇮🇷 ١. خشکیدن (چشمه) ٢. خشک کردن (خیس) ٣. قطع شدن شیردهی حیوان

وشک کردنەوە: وشکەو(ە) کردن؛ تەڕ لە تەڕی ڕزگار کردن 🇮🇷 خشک کردن

وشک هەڵاتن: ١. وشک بوون؛ ڕەق بوون ٢. *[کینایە]* لاواز بوونی زۆر 🇮🇷 ١. خشکیدن ٢. بسیار لاغر شدن

وشک هەڵگەڕان: نزیک بە وشک بوون 🇮🇷 نزدیک به خشک شدن

وشکەو(ە) بون: ☜ **وشك بونەوە**

وشکەو(ە) کردن: ☜ **وشك کردنەوە**

وشک ـ²: پێشوشە. ویشک ـ: ١. بێبەش لە تەڕایی ‹وشکارۆ› ٢. بێبەر؛ نەزۆک ‹وشکاوس› ٣. وێڕای وشکی ‹وشکاوی› 🇮🇷 ١تا٣. خشک ـ

ـ وشک³: پاشەوشە. ١. بێتەڕایی ‹نانەوشک› ٢. بێنەرمی و ئیمکانی گۆڕان ‹سەروشک› ٣. بێهەست و سۆز ٤. ڕژد ‹دەستوشک› 🇮🇷 ١تا۴. ـ خشک

وشکاتی / wişkatî/: ☜ **وشکایی**

وشکارۆ / wişkaro/: ئاوەڵناو. وشکەرۆ؛ هشکارۆ؛ هیشکارۆ؛ ئیشکارۆ؛ ویروون؛ بێرون؛ چۆڵ و قاقڕ و بێئاو ‹بە ناو دۆڵێکی زۆر وشکارۆی زۆر لێرەواری چوغوردا ڕۆیشتین «هەژار، چێشتی مجێور»› 🇮🇷 خُشکزار

وشکامە / wişkame/: ناو. کاری تۆم چاندنی بەرلە ئاودانی زەوی 🇮🇷 عمل بذرپاشی قبل از آبیاری زمین

وشکان / wişkan/: ناو. جێگەی بێئاو 🇮🇷 خُشکسار

وشکانی / wişkanî/: ناو. ١. ☜ **وشکایی** ٢.

ماوەیەک لە ساڵ کە زەوی وشکە و باران نابارێ ف ١. ☜ **وشکایی** ٢. فصل بی باران

وشکاو / wişkaw/: ناو. ئشکاو؛ ئیشکاو؛ دواچۆڕی ئاو ف آخرین قطرات آب

⊡ **وشکاو داهاتن:** ☜ **وشکاو هاتن**

وشکاو هاتن: وشکاو داهاتن؛ ئیشکاو هاتن؛ دواچۆڕ لێ بڕان ‹من وەک ئەو چرایەم، تا ڕۆنی تێدا ماوە، دایسێ و زیندووە. هەر نەوتەی وشکاوی هات، دەکوژێتەوە «هەژار، چێشتی مجێور»› ف کاملاً خشک شدن

وشکاوس / wişkawis/: ئاوەڵناو. ئەستێور؛ ئیشکاوز؛ ئیشکاوس؛ تایبەتمەندی مانگایەک کە بۆ ئاوس بوون ساڵبوێری کردووە ف سترون یکساله؛ نازای موقتی

وشکاوشک / wişkawişk/: ئاوەڵناو. وشکی لە ئەندازەبەدەر ف بسیار خشک

وشکاوی / wişkawî/: ئاوەڵناو. دووزینە؛ دووژین؛ پێوەندیدار یان سەر بە دوو ژیانەوە ف دوزیست

وشکایی / wişkayî/: ناو. وشکاتی؛ وشکانی؛ وشکی؛ ئیشکانی؛ بەژ ف خشکی

وشکبوو / wişkbû/: ئاوەڵناو. تەڕایی لە کۆڵ کەوتوو ف خشک‌شده

وشکدیس / wişkdîs/: ناو. دیواری لە وشکەبەرد ف دیوار سنگی بی‌ملاط

وشکنای / wişknay/: چاوگ. پشکنین ف کاویدن

وشکوبڕین / wişk û b(i)rîn/: ☜ **وشکوبرینگ**

وشکوبرینگ / wişk û b(i)rîng/: ئاوەڵناو. ئیشکوبرینگ؛ وشک و پشک؛ وشک و واعدە؛ وشکوبڕین؛ تەواو وشک ف کاملاً خشک

وشکوپشک / wişk û pişk/: ☜ **وشکوبرینگ**

وشک و واعدە / wişk û wa'de/: ☜ **وشکوبرینگ**

وشکە١ / wişke/: ناو. ١. ویشکە؛ مزەی نەغد، بێخۆراک ٢. دانەوێڵە لە ماڵدا ٣. پارەی نەغد ٤. نەخۆشییەکی ئاژەڵە کە شیر وشک دەکا ٥. کەمرە؛ تەپاڵەی وشک هەڵگەڕاو ٦. جووت لە کاتی وشکایی زەویندا ٧. جۆرێک پۆڵای ڕەق و بێئاو کە لە قاڵبسازیدا بە کار دێت ٨. دۆخی وشک بوونەوەی پێست وێڕای زبر بوونی لە بەر تاوەوە ف ١. مُزد نقدی بدون خوراک ٢. بُنشن ٣. پول نقد ۴. از بیماری‌های دام ۵. تاپالەی خشک شده ۶. شخم هنگام خشکی زمین ۷. خشکه ٨. آفتاب‌سوختگی

⊡ **وشکە دان:** وشک و زرو بوونەوەی پێست بە هۆی تاوانگازییەوە ف آفتاب‌سوخته شدن پوست

وشکە داوشاندن: تۆو چاندن لە زەوینی وشکەدا ف بذر پاشیدن در زمین خشک

وشکە٢: ☜ **وشک**١

وشکە٣: ئاوەڵکار. هەر بە وشکی؛ وشکی وشک ‹وشکە، نانەکەی خوارد› ف خشکە

وشکە٤ ـ: پێشوشە. ١. بێئاو ‹وشکەبیر؛ وشکەچۆم؛ وشکەساڵ› ٢. بێبار و ئامرازی پێویست ‹وشکەمز؛ وشکەجاو؛ وشکەڕن؛ وشکەداوەت› ٣. سەخت و خۆش نەکراو ‹وشکەڕێ؛ وشکەسەرما› ٤. بێنەرمی و بیر کردنەوە ‹وشکەسۆفی؛ وشکەشیوعی› ف ١تا۴. خُشکە ـ

ـ **وشکە**٥: پاشوشە. وشک؛ نم لێ بڕاو ‹نانەوشکە› ف ـ خُشکە

وشکە٦: دەنگ. چوش؛ هوش؛ ووش؛ فەرمانی ڕاوێستاندنی کەر و ئێستر ف هُش

وشکەبار / wişkebar/: ناو. وشکەبەر؛ ئیشکەبار؛ هیشکەبار؛ میوەی ئیشکەوە کراو وەک: هەنجیر و مێوژ و قەیسی و... یان بۆ خۆی وشک وەک: گوێز و بادام و پستە و... ف خُشکبار

وشکەبڕین / wişkeb(i)rîn/: ناو. کوانی بێ زینچکاو ف زخم خشک

وشکەبەر / wişkeber/: ☜ **وشکەبار**

وشکەبەرد / wişkeberd/: ☜ **وشکەکەڵەك**

وشکەبیر / wişkebîr/: ناو. هیشکەبیر؛ چاڵاوێ کە هەر بەهاران ئاوی تێدایە ▤ چاهی کە فقط بهاران آب دارد

وشکەبیرۆ / wişkebîro/: ناو. نەخۆشییەکی پێستە ▤ از بیماری‌های پوست

وشکە پڵاو / wişkep(i)ław/: ناو. ئیشکەپڵاو؛ پڵاوێ کە دەگەڵ لێنان ڕۆنی تێ نەکرێ ▤ چلو

وشکە پەل / wişkepel/: ناو. بووبیش؛ گیاجاڕی دێم ▤ هرزەگیاه دیم

وشکەجاو / wişkecaw/: ئاوەڵناو. وشکەجوو؛ ئیشکەجوو؛ بێ‌پێخۆر ▤ بی نانخورش

وشکەجوو / wişkecû/: ☜ **وشکەجاو**

وشکەچن / wişkeçin/: ☜ **وشکەکەڵەك**

وشکەچۆم / wişkeçom/: ناو. ئیشکەچۆم؛ ڕووبارێ کە لە تاوساندا ئیشک دەبێ ▤ رود فصلی

وشکەچین / wişkeçîn/: ☜ **وشکەکەڵەك**

وشکەخڕ / wişkexiř/: ناو. وشکەشیو؛ خڕێ کە زوو ئاوەکەی وشک دەبێ ▤ درەای کە آبش زود می‌خشکد

وشکەخۆتەن / wişkexoten/: ناو. جۆرێک چناری خوار و خێچە کە ڕاست هەڵناچێ و زۆر باڵا ناکات ▤ نوعی چنار

وشکەدار / wişkedar/: ناو. ۱. داری وشک‌هەڵاتوو ۲. چڕ و چێو ▤ ۱. چوب خشک شده ۲. هیزُم

وشکەدان / wişkedan/: ناو. دانەوێڵە ▤ بُنشن

وشکەداوەت / wişkedawet/: ناو. */پلار/* ئیشکەداوەت؛ هەڵپەڕکێ پیاوان کە ژنی تێدا نەبێ ▤ رقص گروهی مردانه

وشکەدایەن / wişkedayen/: ناو. دایەنێ کە شیر نادا بە منداڵ و تەنیا پێ ڕادەگا ▤ دایەای کە بچە را شیر نمی‌دهد و فقط تروخشک می‌کند

وشکەدۆ / wişkedo/: ئاوەڵناو. کۆن‌دۆ؛ ئیشکەدۆ؛ تایبەتمەندی مانگایێ کە نەزابێ بەڵام شیر بدا ▤ ویژگی گاوی کە بچە نیاوردە ولی شیر می‌دهد

وشکەرۆ / wişkero/: ☜ **وشکارۆ**

وشکەڕن / wişkeřin/: ناو. ئیشکەڕن: ۱. دەسکەنە ۲. کاری تووک ڕنینەوە لە پێست بێ خووساندن ۳. کۆسە؛ مرۆی خۆگۆڕیوی سەر شانۆ ▤ ۱. درو غلە با دست ۲. عمل برکندن موی از پوست بدون خیساندن ۳. دلقک نمایش

وشکەڕۆ / wişkeřo/: ئاوەڵناو. ئیشکەڕۆ؛ هشکەڕۆ؛ ڕانەهێنراو (ئەسپ) ▤ تعلیم‌ندیدە (اسب)

وشکەڕێ / wişkeřê/: ناو. ئیشکەڕێ؛ ڕێگای سەخت و بەردەڵان و خۆش‌نەکراو ▤ راە سنگلاخ و ناهموار

وشکەساڵ / wişkesał/: ناو. ئیشکەساڵ؛ هشکساڵ؛ ڕەشەساڵ؛ ساڵی کەم باران ▤ خُشکسال

وشکەساڵی / wişkesałî/: ناو. ئیشکەساڵی؛ هشکساڵی؛ ڕەشەساڵی؛ بێ‌بارانی ▤ خُشکسالی

وشکەسۆفی / wişkesofî/: ناو. */پلار/* ئیشکەسۆفی؛ تەرکەدنیای نەزان و بێ‌سەلیقە ‹بڕوانە وشکەسۆفی و ڕەقسی بە هەلهەلە/ دیسان لە بەحری وشکی هەوا کەوتە پێ‌مەلە! «نالی»› ▤ صوفی خشک و قشری

وشکەسەرما / wişkeserma/: ناو. ئیشکەسەرما؛ هشکەساری؛ هشکەسڕ؛ سەرما و بەستەڵەکی بێ بارژن ▤ سرمای سخت بی‌بارش

وشکەسەما / wişkesema/: ناو. */کینایە/* ئیشکەسەما؛ کاری خۆ زۆر بەکەیف نیشان دان بە خۆڕایی ▤ اظهار شادی بدون سبب

وشکەسی / wişkesî/: ناو. ۱. سەنگ‌فەرش ‹پووش بوو بە گیا، چیلکەی باخ بوو بە دار گوڵ/ لە وشکەسی کانی کەوتە قولەقول «گۆران»› ۲. ☜ **وشکەمز-۱** ▤ ۱. سنگفرش ۲. ☜ **وشکەمز-۱**

وشکەشایی / wişkeşayî/: ناو. زەماوەنی بەبێ

خواردن و خواردنەوە ☰ مجلس عروسی بدون خوردن و آشامیدن

وشکەشین / wişkeşîn/: ناو. شیوەن بۆ کەسێ بەبێ ئەوە خاوەن‌مردوو نان و خوان بدا بە شیوەن‌گێڕان ‹چووین بۆ ئاغا وشکەشینمان کرد!› ☰ شیون بی اطعام

وشکەشیو / wişkeşîw/: ناو. ئیشکەشیو؛ دۆڵ و دەرەی بێئاو ‹لەوبەر وشکەشیو گەڕەکی گەورە/ مزگەوتێکە و ماڵ لێی داوە دەورە «گۆران»› ☰ درّەی خُشک

وشکەقۆخە / wişkeqoxe/: ☜ **وشکەکۆخە**

وشکەکۆخە / wişkekoxe/: ناو. وشکەقۆخە؛ کۆخەی وشک و بێ بەڵغەم کە سینگ و گەروو زۆر ئازار دەدا ☰ سرفەی خشک

وشکەکەڵەک / wişkekełek/: ناو. وشکەبەرد؛ ئیشکەبەرد؛ ئیشکەچن؛ وشکەچن؛ وشکەچین؛ ئیشکەکەلەک ☰ سنگچین بدون ملاط

وشکەکەند / wişkekend/: ناو. ئیشکەکەند؛ وشکەکێڵ؛ شێوەردێ کە بە وشکی کێڵرابێ ☰ شخم زمین آبیاری نشده

وشکەگیا / wişkeg(i)ya/: ناو. پەلاش؛ پیش؛ پووش ☰ خاشاک

وشکەڵ / wişkeł/: ناو. ویشکەڵ؛ لکی وشکی دار ☰ شاخەهای خشک درخت

وشکەڵاتو / wişkełatû/: ☜ **وشکهەڵاتو**

وشکەڵوا / wişkełwa/: ناو. هەلاواوشک؛ هەڵوای وشک ☰ حلوای خُشک

وشکەمز / wişkemiz/: ناو. وشکەمس؛ هشکەمز؛ ئیشکەمز؛ ئیشکەمس؛ حشکەمز: ۱. وشکەسی ۲. شوانکارەیی بێ بەهرەی شیر و کولکەی ساڵانە ☰ ۱. مُزد نقدی بدون خوراک ۲. چوپانی بدون پرداخت بهرەی سالانە

وشکەمس / wişkemis/: ☜ **وشکەمز**

وشکەوبوگ / wişkewbûg/: ☜ **وشکەوەبو**

وشکەوەبو / wişkewebû/: ئاوەڵناو. وشکەوبووگ: ۱. ئیشکەوەبوو ۲. لەڕ و لاواز ☰ ۱. خشک‌شدە ۲. لاغرمُردنی

وشکەوەرد / wişkewerd/: ناو. ویشکەوەرد؛ خەفتان؛ کاری تۆ چاندن لە شێوەرد بە تەمای باران ☰ بذرافشانی در زمین خشک بە امید باران

وشکەهەڵوا / wişkehełwa/: ناو. هەڵوای ئارد و دۆشاو کە توند دروستی دەکەن بۆ سەفەر ☰ حلوای خشکِ توشەی سفر

وشکەهەوەڕ / wişkeheweř/: ئاوەڵناو. *[کینایە]* چکووس؛ چرووک؛ ڕژد ☰ خسیس

وشکەیی / wişkeyî/: ناو. *[کینایە]* ڕووبینی و کلکەسووتە ☰ تملُق

وشکهەڵاتو / wişkhełatû/: ئاوەڵناو. وشکەڵاتوو: ۱. ئیشکەوەبوو ‹وەکوو «جامی» دەڵێ، دەم وشک‌هەلاتوو من سەگێکی گەڕ/ جگەر تینووم و دەخوازم نمێ لەو بەحری ئیحسانە «مەحوی»› ۲. لەڕ و لاواز کەوتوو ☰ ۱. خشکیدە ۲. بسیار لاغرشدە

وشکی^{1} / wişkî/: ناو. هشکی؛ وشکی: ۱. دۆخ یان چۆنیەتی وشک بوون ۲. وشکانی؛ وشکایی؛ هیشکانی؛ پشکانی؛ هیشکایی؛ ئیشکایی؛ هشکاتی؛ هیشکاتی؛ خوشکانی؛ ڕەشایی؛ بەژ؛ بەشێک لە ڕووی زەوین کە ئاو دای‌نەگرتووە ‹بە ئابی تێگەییشتین ئێمە دنیا، هەر سەرابێ بوو/ هەموو دەشچن بە خنکان و لە وشکیشە مەلەی مەخلووق! «مەحوی»› ☰ ۱و۲. خشکی

وشکی^{2}: ئاوەڵناو. پەتی؛ بێ‌هیچ ‹نانی وشکی بخۆ!› ☰ خشک و خالی

وشم / wişm/: ناو. بەڵای شیناوەرد ☰ آفت نباتات

وشو / wiş(i)w/: دەنگ. وشەی ترساندنی ترسەنۆک ☰ پخ

وشۆ / w(i)şo/: ناو. ووشۆ؛ جۆرێ وەرزشی شەڕانی

ولاتی چینه، وەکوو کاراتە، بە بەرگی تایبەتی خۆیەوە 🇮🇷 ووشو

وشو / w(i)şû/: ناو. وشی؛ وووشی؛ وەشەی؛ وەشی؛ ویشی: ١. کۆمەڵێ زۆر لە دەنکی میوە کە بە دارێکەوە هەڵواسراوە ٢. گوڵی دەخڵ 🇮🇷 ١. خوشەهای از درخت آویزان میوە ٢. خوشەی غلە

وشوکەر / w(i)şûker/: ناو. ویشیچن؛ ویشیکەر؛ گوڵچن؛ گوڵچین؛ کەسێ کە دەسک و گوڵ دەکا 🇮🇷 خوشەچین

وشە / w(i)şe/: ناو. واچە؛ واژە؛ وتە؛ بێژە؛ گوتە؛ کوتە؛ وێژە؛ لێمە؛ لێما؛ دروشە: ١. سەرجەمی چەند پیت کە یەکەیەکیکی سەربەخۆی مانادار پێک دێنێ ‹بەڵام شیرنترە لەو شەکرەلێوە/ وشەی کوردی کە هەڵدەڕژێ لە لێوم «هێمن»› ٢. *[زمانناسی]* سێهەمین یەکەی زمان کە لە یەک یان چەند مۆرفیم پێکهاتووە 🇮🇷 ١. کلمە ٢. واژە

وشەبەوشە / w(i)şebew(i)şe/: ئاوەڵکار. کەلیمە بە کەلیمە؛ لەبز بە لەبز 🇮🇷 حرف بە حرف

وشەدان / w(i)şedan/: ناو. ١. کتێبێکی سەربەخۆی جووتزمان، بریتی لە وشەی تایبەتی لقێکی زانستی زمانێک بە زمانێکیتر ٢. پێڕستی وشە دژوارەکانی کتێبێک لە پاشکۆی کتێبەکەوە ٣. فەرهەنگی وشە 🇮🇷 ١و٢. واژەنامە ٣. فرهنگ لغت

وشەک / w(i)şek/: ناو. ورشەک؛ وشەگ؛ وەرشەک؛ وەشەک؛ وەشەگ؛ هوشەک؛ وەرشەق؛ جۆرێ پشیلەکێوی کە کەوڵی نەرم و زۆر بەنرخە 🇮🇷 وشق

وشەگ / w(i)şeg/: ☜ **وشەك**

وشەنامە / w(i)şename/: ناو. فەرهەنگ 🇮🇷 لغتنامە

وشی / w(i)şî/: ☜ **وشو**

وشیار / wişyar/: ئاوەڵناو. ئاگادار؛ بەبیر؛ وریا ‹شوکور وشیارە مەحوی؛ تێدەگا دنیا خەراباتە/ خەرابەی گەر بکا ئەهلی خەرابە بۆچی لێ دەگرم «مەحوی»› 🇮🇷 هوشیار

▣ **وشیار بوون:** ١. ئاگادار بوون ٢. لە سەر هەست بوون ‹وشیار بە! نەکەوێ بشکێ› 🇮🇷 ١. آگاه بودن ٢. مواظب بودن

وشیار بوونەوە: ١. ئاگادار بوونەوە لە کارێ ٢. خەوەر بوونەوە؛ بە خەبەر هاتن لە خەو ‹لادەم لە سەرم سەرێشی دوێشەو/ وشیار بمەوە لە گێژی و خەم «هەژار، *مەم و زین*»› 🇮🇷 ١. آگاه شدن ٢. بیدار شدن از خواب

وشیار کردنەوە: ١. ئاگادار کردن لە نهێنی ٢. خەوەر کردنەوە؛ لە خەو ڕاپەڕاندن 🇮🇷 ١. آگاه کردن از راز ٢. بیدار کردن از خواب

وشیاری / wişyarî/: ناو. ١. وریایی؛ بزێوی ‹دەردی دووری، دەردی دووری کوشتمی/ دەردی وشیاری و سەبووری کوشتمی «هێمن»› ٢. بەئاگایی؛ بێداری 🇮🇷 ١. هُشیاری ٢. بیداری

وشیاو / wişyaw/: ☜ **وەشیاو ـ١**

وشین[1] / w(i)şîn/: چاوگ. ١. گوشین؛ گلۆفین ٢. هەڵچۆڕان؛ تکە کردنی ئاوی باران و دڵۆپە و ... 🇮🇷 ١. فشُردن ٢. چکیدن

وشین[2]: ئاوەڵناو. ١. پێوەندیدار بە گیاکەندرەوە ٢. لە وش چێکراو ‹گۆنی وشین› 🇮🇷 ١. منسوب بە کَنَف ٢. کَنَفی

وشێردن / w(i)şêrdin/: چاوگ. ڤەشارتن؛ شاردنەوە 🇮🇷 پنهان کردن

وفە / w(i)fe/: ناو. کوانێکە لە ئاژەڵ دێت 🇮🇷 دُمل دامی

وکێڵی / w(i)kêłî/: ☜ **وەکیلەی**

ول[1] / wil/: ناو. ١. پنچکە دڕکێکە لە شیلان ئەکا، گوڵی زەرد و سوور دەگرێ ٢. گولیک؛ گلووک؛ گوڵ ٣. خونچە 🇮🇷 ١. خاربُنی شبیە نسترن کوهی ٢. گُل ٣. غُنچە

ول^{۲}: ئاوەڵناو. ۱. بێدەنگ ‹ول بـه!› ۲. وڵ؛ بـەرەڵا ‹ولـی کە با بچوود› ☰ ۱. ساکت ۲. وِل

▣ **ول کرن**: ۱. دەرکردن ۲. بـەرەڵا کـردن ☰ ۱. راندن ۲. وِل کردن

ول^{۳}: پێرۆ. ← **شلوول**

ولا^{۱} / w(i)la/: ئاوەڵکار. ئەولا؛ ئەوئالی ☰ آن‌سو

ولا^{۲}: ☜ **وەلا^{۲}**

ولحێ / wilĥê/: ☜ **وڵحێ**

ولفەت / wilfet/: ☜ **وەڵیفەتانە**

ولکـری / wilk(i)rî/: ئاوەڵـناو. ۱. دەرکـراو ۲. بەرەڵداکراو ☰ ۱. رانده شده ۲. رهاشده

ول ـ ول / wilwil/: ناو. دەربـڕینی ناڕەزایـەتی بـه گوڕە و هەراوە ☰ اعتراض و داد و بیداد

ولۆ / w(i)lo/: ☜ **ولێ**

وله / w(i)le/: ئاوەڵناو. پان؛ بەرپان ☰ پهن

ولەتسە / w(i)let(i)se/: نـاو. جۆرێ ولی پچـووک بە گوڵی کاڵ و ئاماڵ بنەوشەوە ☰ نوعی نسترن

ولـەتـوت / w(i)letût/: نـاو. نەسـتەرەن؛ شـیلان؛ گوڵەشیلان؛ دلێق ☰ نسترن

ولەتوتی / w(i)letûtî/: ☜ **ولەسەگانە**

ولەرە / w(i)lere/: ناو. ولیرە؛ ولێرە؛ پۆلکە؛ گـاگۆز ☰ خلر

ولەزەرد / w(i)lezerd/: ناو. گوڵەزەردە ☰ گُل زرد

ولەسـەگانە / w(i)lesegane/: نـاو. ولـەتووتی؛ شیلان؛ جلێق ☰ نسترن کوهی

ولـەگـوڵاوی / w(i)leguławî/: نـاو. نەسـرین؛ گوڵەچیا؛ گوڵەبەرامە ☰ نسرین

ولی / w(i)lî/: ناو. ۱. گوڵباخ؛ گوڵەباخ؛ گوڵـباخی ۲. خونچە؛ بشکووژ ۳. گـوڵ ☰ ۱. گُـلِ گُـلاب ۲. غُنچه ۳. گُل

ولیـرە / w(i)lîre/: ناو. ۱. کزن؛ زنـگـزاوا؛ جیدانـه ۲. ☜ **ولەرە** ☰ ۱. گاودانه ۲. ☜ **ولەرە**

ولێ / w(i)lê/: ئاوەڵکار. ولۆ؛ ئەمجۆرە ☰ این طور

ولێرە / w(i)lêre/: ☜ **ولەرە**

وڵ^{۱} / wił/: نـاو. ۱. کون؛ قول؛ کونـا ۲. ورکـەنانی تێگوشین ☰ ۱. سوراخ ۲. خُردەنان ترید

وڵ^{۲}: ئاوەڵـناو. ۱. وێـڵ؛ بـەرەڵا ۲. گلـۆفاو؛ لـه ناودەستا گوشراو ۳. بزر؛ گـوم ☰ ۱. وِل ۲. مُچالـه ۳. گُم

▣ **وڵ کردن**: ۱. بەردان ۲. دەستبەردار بوون لـه شت، کەس یان بابەتێک ☰ ۱و۲. ول کردن

وڵات / w(i)łat/: نـــاو. وەڵات؛ وەلات: ۱. سـەرزەمینی جـێژیـانی خەڵـک ‹بـەڵام ئـەی کوردسـتانەکەم!/ وڵات نییـە هـەرگیز لـە تـۆ خۆشەویستتر «شێرکۆ»› ۲. مەملەکـەت ‹وڵاتـانی سـکاندیناوی› ۳. *[مـەجاز]* دەوروبـەر و دار و دیـوار ‹هەموو وڵاتـی پیس کرد؛ بە سەر وڵاتیدا مەڕێژە!› ☰ ۱. سرزمین ۲. کشور ۳. دوروبر و درودیوار

وڵاتپارێز / w(i)łatparêz/: ئاوەڵـناو. وەڵات پـارێز؛ نیشتمانپەرست ☰ میهن‌پرست

وڵاتپـارێزی / w(i)łatparêzî/: نـاو. نیشتمانپەرستی ☰ میهن‌پرستی

وڵاتپـەرسـت / w(i)łatperist/: ئاوەڵـناو. نیشـتمانپەرسـت؛ وڵاتپـارێز؛ زێدپەرسـت ☰ وطن‌پرست

وڵاتخۆشـەویسـت / w(i)łatxoşewîst/: ☜ وەتەنپەروەر

وڵاتگـری / w(i)łatg(i)rî/: نـاو. داگیرکـاری ☰ اشغالگری

وڵاخ^{۱} / w(i)łax/: نـاو. ولاغ: ۱. کـەر ۲. گـا و گامێش ۳. یەکسم ☰ ۱. اُلاغ ۲. گاو و گـاومیش ۳. ستور

وڵاخ^{۲}: ئاوەڵناو. *[پلار]* ولاغ؛ کەر؛ نەفام؛ بێعەقل ☰ بی‌شعور

وڵاخدار / w(i)łaxdar/: ناو. ولاغدار؛ چارویـدار ☰ چاروادار

ولاخەبەرزە / /w(i)łaxeberze/: ناو. ولاخی بەرزە؛ گا و یەکسم ☰ گاو و ستور

ولاخەڕێ / /w(i)łaxeřê/: ناو. وەلاخەڕێ؛ وەلاخەڕێ؛ ڕێگەیێ کە مالاتی پێدا بڕوات ☰ راه مالرو

ولاش / /w(i)łaş/: ناو. ئامڕا؛ ڕەفیقی ڕێگە ☰ همسفر

ولاشم / /w(i)łaşim/: ئاوەڵناو. وەلاشم: ١. شلی نەپێچراو ٢. بەرئاواڵە ☰ ١. شُل و ناپیچیده ٢. روباز

ولاغ / /w(i)łağ/: ☜ **ولاخ**

ولاغار / /w(i)łağar/: ناو. داوەسین؛ کەردار؛ چاروێدار؛ خەربەندە ☰ خربنده

ولاغدار / /w(i)łağdar/: ☜ **ولاخدار**

ولاڵە / /w(i)łałe/: ناو. ئامرازێکە لە خەرەکدا ☰ ابزاری در چرخ دوکریسی

ولام / /w(i)łam/: ☜ **وەرام**

ولامبەر / /w(i)łamber/: ناو. خەبەربەر؛ پەیک ☰ پیک

ولامنێر / /w(i)łamnêr/: ناو. پەیامنێر؛ هەواڵنێر؛ هەواڵدەر ☰ خبرنگار

ولامە / /w(i)łame/: ناو. وەلامە؛ شرۆڤە؛ ڕاڤە ☰ شرح؛ تفسیر

ولاو / /w(i)ław/: ☜ **بلاو**

ولاوناى / /w(i)ławnay/: چاوگ. ون کردن ☰ گم کردن

ولاوی / /w(i)ławî/: ☜ **بلاوی**

ولاویای¹ / /w(i)ławyay/: چاوگ. ون بوون ☰ گم شدن

ولاویای²: ☜ **ولێو**

ولاوین / /w(i)ławîn/: چاوگ. ١. شێلان بە دەست ٢. بە دەست گووشین ☰ ١. مالش دادن ٢. چلاندن

ولاین / /w(i)łayin/: ناو. وەرزوو؛ وەرزوولا؛ لەپمال ☰ ماساژ

ولایەت / /w(i)łayet/: ناو. ١. ولات؛ سەرزەمین ٢. شار؛ باژێر ☰ ١. منطقه ٢. شهر

ولتە / /wiłte/: ناو. گەراماسی ☰ تخم ماهی

ولچە / /wiłçe/: ناو. خونچەی تازە پشکووتوو ☰ غنچەی تازه دمیده

ولحێ / /wiłĥê/: ئاوەڵناو. *[جنێو]* ولحێ: ١. بلح؛ ناتێگەیشتوو ٢. سووک و چرووک ٣. گوێنەدەر؛ کەترەخەم ☰ ١. ابله ٢. هرزه ٣. لاقید

ولس / /wiłs/: ☜ **ولسات**

ولسات / /wiłsat/: ناو. ولس؛ ئاژەڵ؛ مالات؛ دەوڵەت ☰ دام؛ حیوان اهلی

ولف / /wiłf/: ناو. ولیفەت؛ جووت؛ نێر بۆ مێ و مێ بۆ نێر ‹... کاتێ هەموو گیانەکانیش ولفی یەک بوون ... «هەژار، *قورئان*»› ☰ **جُفت؛** همسر

ولفرام / /wiłf(i)ram/: ☜ **تەنگستەن**

ولک / /wiłk/: ناو. ١. گورچیلە؛ گورچک؛ گورچەویلە ٢. جەرگ؛ کەزەب ☰ ١. کُلیه ٢. جگر

⊡ **ولک برین:** *[مەجاز]* توند و بەزەبر لە ناوزگ دان ☰ محکم توی شکم زدن

ولک بە ساجەوە دان: *[مەجاز]* جەرگ سووتاندن؛ تووشی دەرد و ئازار کردن ☰ جگر سوزاندن؛ بسیار آزار دادن

ولکبڕ / /wiłkbiř/: ئاوەڵناو. *[کینایە]* گورچووبڕ؛ چێشتی سوێر ☰ شور (غذا)

ولکە / /wiłke/: ناو. مەڵبەند؛ ناوچە ‹ئەو ولکە و مەیان دڵ مەدا وە هەم/ ئیسە مەدۆ ڕەنگ گول باخچەی ئێرەم «مینەجاف»› ☰ منطقه؛ قلمرو

ولماو / /wiłmaw/: ناو. بەفری شلی نیوەئاو ☰ برفاب

ولمە / /wiłme/: ناو. ١. پارچە گۆشتی زلی بێ ئێسک ٢. زەقایی سەر ران ٣. ☜ **گولمە** ☰ ١. گوشت لُخم ٢. قسمت بالایی ران ٣. ☜ **گولمە**

ولنگه١ /wiłinge/: ناو. زایەڵـە؛ دەنـگ دانـەوە ☰ پژواک

ولنگه٢: ئاوەڵـناو. ١. دەسەپاچە؛ پەک‌کەوتە؛ دامـاو ٢. هاتەران‌پاتەران؛ بـێ‌مانـا و بـێ‌سـەروبەر ☰ ١. دستپاچه ٢. چرت‌وپرت

ولوڵه /wiłw(i)łe/: ناو. وروره؛ گـەرای نـاو زگـی مریشـک کـە هێشـتا نەبۆتـە هێلکـە ☰ اشـپیل تخم‌مرغ

ولـولین /wiłw(i)łîn/: ئاوەڵـناو. کەفەڵـووک؛ کەفەڵۆک؛ کەفەڵووکە ☰ مُتخلخل

ولـۆ /w(i)ło/: ناو. گولۆ؛ گولبێنە؛ گولوێنە؛ گولوە ☰ گلوه

ولۆش /w(i)łoş/: ناو. برووش؛ بڕوێش ☰ بلغور ریز

ولـه /w(i)łe/: ناو. ١. ☜ **گوڵمە** ٢. مڵە؛ جۆبـڕە؛ جۆبڕکە ٣. کون؛ قول ‹ولە ملە› ☰ ١. ☜ **گوڵمە** ٢. آبدزدک ٣. سوراخ

وڵه /wiłh/: ناو. هەڵۆ؛ ئەیلۆ؛ ئەلوە ☰ عقاب

ولیفەت١ /w(i)łîfet/: نـاو. ١. ولف؛ هـاوجووت ٢. ☜ **وەڵیفەتانە** ☰ ١. همسر ٢. ☜ **وەڵیفەتانە**

ولیفەت٢: ئاوەڵناو. خۆڕایی؛ بەبێ نرخ ☰ رایگان

ولیفەتانە /w(i)łîfetane/: ناو. ☜ **وەڵیفەتانە**

ولین /w(i)łîn/: چاوگ. ١. گلۆفین؛ گوشـین لـە ناو دەست ٢. تێکوشـین ٣. شـێلان ☰ ١. مُچالـه کردن ٢. ترید کردن ٣. ماساژ دادن

ولیو /w(i)łîw/: ↓

⊡ **ولیو بونەوە**: هێندێک کرژ بوونەوەی مندالّـی ساوا ‹منالەکەیان ولیو بووەسەو بیگریتە باوشـەو› ☰ قدری بالیدن نوزاد

ولیەفەتی /wiłyefetî/: نـاو. /کنایـه/ وەلـیەفەتی؛ مێرد ‹بە چ ڕوو دەچییەوە لای ولیەفەتی؟ «جـەنابی مەلا»› ☰ شوهر

ولێنی /w(i)łênî/: ناو. قومری ☰ قمری

ولێـو /w(i)łêw/: ئاوەڵـناو. ولاویـای؛ جوانچـاک؛ پێکەوتوو؛ شۆخ و شەنگ ☰ زیبای شوخ و شنگ

ولێوی /w(i)łêwî/: نـاو. جوانچاکی؛ پێکـەوتوویی؛ شۆخ و شەنگی ☰ شوخ و شنگی

ون١ /win/: ئاوەڵـناو. گوم؛ نادیار ‹ڕۆژی بەختی هەر لە ژێر هەورێکی ڕەشدا لاوی کورد/ تاکوو ڕوخسـاری کچی شاری لە پێش چاوان ونە «هێمن»› ☰ گُم

⊡ **ون بون**: وندا بوون/ بین؛ گوم بوون ‹لە مەحوی دڵ ئەگەر ون بوو، وەکوو گەنج/ سۆراغی کـەن لـە کونجی کۆنەوێران «مەحوی»› ☰ گُم شدن

ون کردن: وندا کردن؛ گوم کردن ‹تۆزی بێ دینی عەجەب جادەی ویلایەت ون ئـەکا/ گێژەڵـووکەی مەعسیەت ڕێگەی هیدایەت ون ئەکا «بێخود»› ☰ گم کردن

ون٢: جێناو. ئێوە؛ هۆن؛ ئەنگۆ؛ هنگ ☰ شما

ونا١ /w(i)na/: ئاوەڵناو. ١. گوم؛ نادیار ٢. بـەلاش؛ خۆڕایی ☰ ١. گُم ٢. مُفت؛ مجانی

ونا٢: ☜ **ونی**٢

وناخ /w(i)nax/: ☜ **وەناق**

ونار١ /w(i)nar/: ناو. ١. خێشـکێ کـە زەوی پـێ تەختە‌ـتەختە دەکەن بۆ چاندن ٢. بنار؛ داوێـنی کێو ٣. شێوی سێ‌گاسنە ☰ ١. شخم صاف‌کنی که کَردها را تقسیم می‌کند ٢. دامنەی کوه ٣. شخم سـه خیشه

ونار٢: ئاوەڵناو. بەرهەڤ؛ تەیار؛ ئامادە ☰ آماده

ونـارای /w(i)naray/: چـاوگ. ١. هەڵـوەژاردن؛ بەرهـەڤ کـرن ٢. تـەکووز کـردن؛ ڕێـک‌وپێـک کـردن ٣. ڕاگـرتن؛ وێسـاندن ‹تیـپ تیـپ بـەی دەستوور جە لا نسـاران/ چـوون تـەوافچیان دەسـتە وناران «ئەحمـەد بـەگی کۆماسـی»› ☰ ١. راسـت و ریست کردن ٢. مُرتب کـردن؛ جمع‌وجـور کـردن ٣. نگهداشتن؛ متوقف کردن

ونـاردن /w(i)nardin/: چاوگ. ئامـادە کـردن ☰ آماده کردن

وناندن / w(i)nandin/: چاوگ. هۆندنەوەی کەزی و... ▤ آراستن و بافتن مو

وناو / w(i)naw/: ☜ **بناو١**

وناوچ / w(i)nawiç/: ناو. بناو؛ بناڤ ▤ درخت زبان گنجشک

ونبو / winbû/: ئاوەڵناو. وندابوو؛ گومبوو ▤ گمشده

ونتار / wintar/: ناو. بنار؛ بنەتار؛ پاڵداوێن؛ پێدەشت؛ خواری یاڵ و چیا ▤ دامنەی کوه

ونجڕ / winciř/: ئاوەڵناو. ڕیزاڵ ـ ڕیزاڵ؛ شڕودڕ ▤ لت و پار

ونجڕبەونجڕ / winciřbewinciř/: ☜ **ونجڕ ـ ونجڕ**

ونجڕ ـ ونجڕ / winciř winciř/: ئاوەڵناو/ ئاوەڵکار. ونجڕبەونجڕ؛ شڕ و وڕ ▤ پارەپورە

وندا / winda/: ئاوەڵناو. وەندا؛ گوم؛ ون؛ نادیار ‹نالینەک تێ گوهێ من، لێ وندا و نهانە/ ئاگر بەر دا دلێ من، تەڤ بوو پێت و دخانە «جگەرخوێن»› ▤ گم

⊡ **وندا بون**: ☜ **ون بون/ بین**

وندا کرن: ☜ **ون کردن**

وندابو / windabû/: ☜ **ونبو**

وندابویی / windabûyî/: ناو. گومی؛ ونی؛ نادیاری ▤ گمی؛ ناپیدایی

وندایەنە / windayene/: چاوگ. خوێندن ▤ خواندن

وندایی / windayî/: ناو. هێلاندش؛ ونی؛ گومی ▤ گُمی؛ ناپیدایی

ونستن / w(i)nistin/: چاوگ. گوتن؛ وتن ▤ گفتن

ونگە / winge/: ناو. بناوان؛ بەربەندی ئاو ▤ برغاب

ونە / w(i)ne/: جێناو. ئەو؛ ئەوە ▤ آن

ونەوز / w(i)newz/: ☜ **وەنەوز**

ونەوشک / w(i)newişk/: ناو. وەن؛ قەزوان ▤ پستە کوهی

ونەون / w(i)newin/: ☜ **وڕاوە**

ونی١ / w(i)nî/: ناو. ووون؛ خوێن؛ خین ▤ خون

ونی٢: ئاوەڵکار. ونا؛ ئاوها؛ بەمجۆرە ▤ این طور

▪ **ونی٣**: پاشەوشە. ـ ونکە؛ کاری ون کردنی شتێ ‹شوێنەونی› ▤ عمل گم کردن

ونیای / winyay/: چاوگ. خوێنران ▤ خواندە شدن

ونییاییش / w(i)nîyayîş/: چاوگ. ڕوانین؛ تواشاکردن؛ فت کردن؛ لێمەیزاندن ▤ نگاه کردن

وونهوەی / wunh(i)wey/: ئاوەڵناو. خوێنگر؛ خوێنئەستێن ▤ خونخواه

وویاتەی / wuyatey/: چاوگ. پێکەنین؛ خەنین؛ کەنین؛ خەنە کردن ▤ خندیدن

وویاییش / wuyayîş/: چاوگ. پێکەنین ▤ خندیدن

وۆ / wo/: دەنگ. ١. هۆی؛ ئاهای ٢. ئۆف داد لە دەس ▤ ١. ای؛ حرف ندا ٢. وای

وۆجا / woca/: ئاوەڵکار. وۆزا؛ وۆژا: ١. لەوێ؛ لەینە ٢. ئەوجار ▤ ١. آنجا ٢. آنگاه

وۆحا / woĥa/: دەنگ. وەحە؛ دەنگی بانگ کردنی گا و مانگا بۆ گەڕانەوە ▤ هُچ؛ صدای برگرداندن گاو

وۆحە / woĥe/: ☜ **وەحە**

وۆزا / woza/: ☜ **وۆجا**

وۆژا / woja/: ☜ **وۆجا**

وۆش / woş/: دەنگ. وەششە؛ دەنگی لا کردنەوە و ڕاگرتنی ولاخ ▤ هُش

وۆشۆ / woşo/: ☜ **وشۆ**

وۆڵت / wołt/: ناو. ڤۆڵت؛ یەکەی پێوانی وزەی ڕەوتی کارەبا ▤ ولت

وۆڵتمیتر / wołtmîtr/: ناو. کەرەسەیەک بۆ پێوانی جیاوازی پوتانسیەل لە خاڵی جۆراوجۆری خولگەیەکدا بە گوێرەی وڵت ▤ ولتمتر

وۆنی / wonî/: ئاوەڵکار. ئاوەها؛ بەمجۆرە ▤ این طور

وۆیە / woye/: ناو. خوشک؛ خوەیشک؛ خوار ▤

خواهر

وو^{١} / wû/: جێناو. ئـەو؛ هـەو؛ جێنـاوی ئامـاژە بـۆ سێهەم کەسی تاک ‹ووو گۆت› ☰ او؛ وی

وو^{٢}: ئامراز. وە؛ پیتی با دانەوە ☰ حرف عطف

وورِ / wûř/: ناو. خارشت؛ خورووی لەش ☰ خارش بدن

ووشی / wûşî/: ☜ **وشو**

وون / wûn/: ☜ **ونی**^{١}

وە^{١} / we/: ئاوەڵناو. وەها؛ وا؛ ئاوەها؛ ئـاوا ‹کـاری وە زۆر چاکە› ☰ چنان

وە^{٢}: جێنـاو. ١. ئەو؛ هـەو ٢. ئێـوە؛ ئـەنگۆ ‹لـە بـەر خاترێ وە دەچم› ٣. ئەوە ‹بواری وەم نادەن لە نێـو مێرگە چەکۆ هەڵتووتەکێم/ چونکـە پرسـەی دایکـی مل‌بـەکوێن و سەرشـینم دەوێ «هـێمن»› ☰ ١. او؛ وی ٢. شما ٣. آن

وە ـ^{٣}: پێشگر. ١. بە؛ نیشـانەی ئاوەڵـکار بـە مانـای لەگەڵ؛ وێڕای ‹وەزوویی؛ وەخێر› ٢. بـە؛ خـاوەن ‹وەنـامووس؛ وەجـەرگ؛ وەبـا› ٣. ڤەـ؛ ـەوە؛ نیشانەی دووبارە بوون یان دووپاتە کردنەوەی کار (لـە پـێش چاوگـەکان و نیزامـی فیعلـدا دێ) ‹وەخواردن؛ وەئەستاندن؛ وەخوێندن؛ وەدۆزیـن› ☰ ١. بـ ٢. با ٣. بازـ واـ پس ـ

وە^{٤}: ئامراز. ١. بە؛ وتەی سوێند ‹وە خوا؛ وە هەرچی مەردە› ٢. بە؛ لەگەڵ ‹وە تۆ ئێژم› ٣. بـە؛ وێـڕای ‹وە ئێوەوە ئەوبنە چوار کـەس› ٤. بـەرەو؛ بـۆ لای ‹وە ژوور بڕوانە؛ وە بن کەوتم› ٥. بە؛ بـە بـان ‹دای وە سـەریا› ٦. بـەپێی ‹وە قسـەی تـۆ› ٧. بـە؛ لـە بەرانبەر ‹وە قرانێ نەمگـەرەک› ٨. بـە؛ نیشـانەی هەڵسـەنگاندن ‹دوو وە دوو› ٩. بـە؛ نیشـانەی پەیوەندی ‹داد وە هەرکەس بـەم، حـەقم نیەسـینی «شامی»› ١٠. بە؛ نیشانەی بـەرکاری ‹وە خێـزانم وت› ١١. بـە؛ نیشـانەی کـارێ، لـە سـەرەتای سارستە فیعلییەکاندا دێ ‹وە خـۆ نـازین؛ وە دەرد خواردن؛ وە کار هاتن› ١٢. و؛ پـیتی پێوەنـدی لـە نێوان دوو وشە یـان دوو ڕسـتەدا ‹ژن وە پیـاو؛ وە ئەو کاتە زانیم چی ڕووی داوە!› ☰ ١. به ٢. به؛ بـا ٣. همراه؛ با ۴. به ۵. بر ۶. بر اساس ٧تا١١. به ١٢. و

وەئاخنین / we'ax(i)nîn/: چـاوگ. ئاخنینـەوە ☰ بازآکندن

وەئەر / we'er/: ☜ **وایر**^{٢}

وەئەستاندن / we'estandin/: چاوگ. ئەستاندنەوە؛ سانەوە ☰ بازپس گرفتن

وەئەی / we'ey/: دەنگ. هۆی؛ وشەی بانگ کردن ☰ ای؛ حرف ندا

وەئیللا / we'îlla/: ئامراز. ئەگین ☰ وگرنه

وەئێکتر / we'êktir/: ☜ **وێك ـ١**

وەبـا^{١} / weba/: نـاو. یەختەسـار؛ کـول؛ کولـک؛ درووشە؛ ئاهۆ؛ فەتا؛ چاوقوولکە؛ چاوقوولی؛ درمی ڕشانەوە؛ پەتایەکی تووشی ناوچەی گەرمێن کـە مرۆ تووشی زگەشۆرە، ڕشـانەوە، سـارد بوونـەوە، کەم بوونەوەی ئاوی لەش و لـە ئاکامـدا خەسـت بوونـەوەی خـوێن و شـین و ڕەش هەڵـگەڕانی پێست دەکا ☰ وبا

وەبا^{٢}: ئاوەڵناو. بەبا؛ بەفاڵ؛ دیلەبەبا ☰ نرخواه (دله)

وەباڵ / webał/: ناو. ئۆباڵ؛ تاوان ‹وەباڵ بە ئەستۆم، قەت شتی وا نەبووە› ☰ وبال

وەبزا / web(i)za/: ☜ **وەبزانە**

وەبزانە / web(i)zane/: ئامراز. وابزانە؛ وەبزا؛ وابـزا؛ وای حەسـاو کـە؛ وای دانـێ ‹وەبزانـە جیهـان بـە ئارەزووی تۆ دەگەڕێ/ ئەم چەرخ و خولەی هـەمووی بە فووی تۆ دەگەڕێ// وەبزانـە هـەزار سالـی ژیـای، پاشان چی؟/ مەرگێکە لـە سـەر ڕێگـە لـە دووی تـۆ دەگەڕێ «هەژار، *چوارینـەکانی خـەییام*»› ☰ چنین پندار؛ فرض کن

وەبن / webin/: ↓

▣ **وەبن دان**: ١. خستنە ژێر ‹خراپ لێدەخوڕێ، تـا

ئێستا چەن کەسی وەبن داوە› ٢. تەشەنە کردنی برین ‹کوانەکەی وەبنی داوە› ☰ ١. زیر گرفتن ٢. سرایت کردن

وەبن کەوتن: ١. بەرەو لای خواروو بوونەوە ‹من وەبن کەوتم› ٢. /کنایە/ زیان لێ کەوتن ‹لەو سەدایەن وەبن کەوت› ☰ ١. بە زیر افتادن ٢. زیان دیدن

وەبوون /webûn/: چاوگ. کرانەوە؛ کریانەوە ☰ باز شدن

وەبەر: ↓

⊡ **وەبەر دان:** خستنە ژێر ‹سوارێ پیاوێکی وەبەر دا› ☰ زیر گرفتن

وەبەر کەوتن: ١. ژێر کەوتن ‹وەبەر ماشین کەوتم› ٢. بەر کەوتن؛ بەش پێ گەیشتن ‹لەو بەش کردنەوە، ئەمنیش بزنێکم وەبەر کەوت› ☰ ١. زیر شدن ٢. نصیب شدن

وەبەر گرتن: لە ژێر (شتێ) ڕاگرتن ‹دەستی وەبەر گرە نەڕژێ› ☰ در زیر (چیزی) قرار دادن

وەبەر هاتن: ١. میوە دان بۆ یەکەم جار ‹میوەکەمان ئەسال وەبەر هاتووە› ٢. /کنایە/ تووش بوون پێڕای کۆمەڵ ‹ڕەشبگیر بوو، منیش وەبەر هاتم› ٣. پێکران؛ وێکەوتن ‹دەسڕێژێکیان لێ کرد، باش بوو وەبەر نەهات› ☰ ١. بە ثمر نشستن ٢. گیر افتادن ٣. هدف قرار گرفتن

وەبەر هێشتن: بۆ هێشتنەوە؛ پێ ڕجوا دیتن ‹وەبەر من نایەڵێ لێرەش مەی و ساقی، جەنابی شێخ/ دەنا لەو لا شەراب و حۆری با هەر بۆ جەنابی با «هێمن»› ☰ روا دیدن

وەبەر هێنان: بەرهەم هێنان؛ چێکردن ‹ئەوسال چەوەندەری باشمان وەبەر هێنا› ☰ تولید کردن

وەبەردڵان /weberd(i)łan/: ئاوەڵناو. خۆش؛ دڵگر ☰ دلپذیر

وەبەرهاتوو /weberhatû/: ئاوەڵناو. دابین؛ ساز؛ مسۆگەر ☰ فراهم

وەبەرهێن /weberhên/: ناو. بەرهەمهێنەر؛ کەسێ کە بەرهەمی دێنێتە حاسڵ ☰ تولید کننده

وەبەرهێنەر /weberhêner/: ناو. بەرهەمهێنەر؛ چێکەر؛ ئەو کەسەی بەرهەم دەهێنێ ☰ تولیدکننده

وەبەستن /webestin/: چاوگ. بەستنەوە؛ ڤەبەستن ☰ چیزی را به چیز دیگر بستن

وەبیاییش /web(i)yayîş/: چاوگ. ١. قەڵشان؛ تلیشیان؛ قەڵش بردن ٢. تێکوڵ کردن؛ تۆکڵ گردنەوە ☰ ١. شکاف برداشتن ٢. پوست کندن

وەبیرهێن /webîrhên/: ئاوەڵناو. وەبیرهێنەر؛ بیرهێنەرەوە ☰ یادآور

وەبیرهێنەر /webîrhêner/: ☜ **وەبیرهێن**

وەپا /wepa/: ئاوەڵکار. ١. لە سەر پێ ٢. بە پیادەیی ‹ماشین نەو، وەپا هاتم› ٣. بە لاق ‹وەپا لێم دا› ☰ ١. ایستاده ٢. پیاده ٣. با پا

وەپاڕ /wepař/: ناو. کاری پاڕانەوە؛ داوای بە زەلیلی ☰ لابه

وەپاڕان /wepařan/: چاوگ. پاڕانەوە؛ وەپاڕانەوە؛ لالانەوە ☰ لابه کردن

وەپاڕانەوە /wepařanewe/: چاوگ. وەپاڕان ☰ لابه کردن

وەپاڵ /wepał/: ↓

⊡ **وەپاڵ خستن:** پاڵخستن؛ بە سەر زەویدا درێژ کردن ‹وەپاڵی خەن نەدارێتەوە› ☰ خوابانیدن

وەپاڵ دان: کارێ، شتێک بە کەسێکەوە لکاندن ‹ئەو تۆمەتەیان وەپاڵ داوە› ☰ نسبت دادن

وەت /wet/: ئاوەڵکار. ئەوێ؛ هۆوێ ☰ آنجا

وەتا /weta/: ئاوەڵکار. وەتی؛ لەو ساوە؛ لەو کاتەوە ☰ از آن هنگام

وەتاخ /wetax/: ☜ **وەتاغ**

وەتاغ / wetağ/: ناو. وتاخ؛ وەتاخ؛ ژوور؛ دیو؛ دیم؛ ئۆدە؛ هۆدە؛ ئوتاق؛ وتاق؛ چاوەخانوو؛ چاوەماڵ؛ دیوەخان؛ دوێز؛ ژووری دانیشتن؛ ژوورێکی سەرگیراوی ماڵ کە بە دیوار لە بەشەکانی تر جوێ بۆتەوە ‹... دەژنەوی؟ هیچ. دەبینی؟ هیچ. چ دەبینی؟ بەژن و باڵای بەرزی ئاغا لە وەتاغا ... «هەژار، چوار *نامیلکە*»› ☰ اتاق

وەتانایش / wetanayîş/: چاوگ. یاخی بوون؛ سەرپێچی کردن لە فەرمان ☰ یاغی شدن

وەتر / wetir/: ئاوەڵکار. ۱. واتر؛ لەوە پتر ‹ئەوەی گوت و وەترا!› ۲. وا؛ وەها ‹ئەویش هەر وەترا!› ☰ ۱. بیش از این ۲. همین طور

وەتراخ / wetrax/: ناو. ۱. لیسی باز بە سەرەوە نیشتن ‹لە سەر وەتراخی دەشتی ڕۆح و شاخوداخی بەرزی دڵ/ هومای ئەوجی سەعادەت، بازی عیرفان ئاشیان ڕۆیی «بێخود»› ۲. جلکە کۆن ☰ ۱. چوب بر نشستن باز ۲. لباس کُهنه

وەتراخچی / wetraxçî/: ناو. کۆنەفرۆش ☰ کهنه‌فروش

وەتگە / wet(i)ge/: ئاوەڵناو. ئامادەی جووت گرتن (بۆ بزن) ☰ آمادەی جفتگیری (بُز)

وەتن / wetin/: چاوگ. وتن؛ گوتن ☰ گفتن

وەتە / wete/: ناو. باتوو؛ گون؛ خا ☰ خایه؛ بیضه

وەتەبا / weteba/: ناو. قۆڕی؛ دۆخی گون ئاوسان ☰ فتق خایه

وەتەر / weter/: ناو. */مەندەسە/* ۱. لاسکی ڕووبەڕووی گۆشەی °۹۰ لە سێ‌گۆشدا ۲. لەتە خەتێکی ڕاست کە جەغز دەکاتە دوو بەشی نابەرامبەرەوە ☰ ۱و۲. وتر

وەتەرنایش / weternayîş/: چاوگ. مەشق کردنی سەربازان ☰ مشق کردن سربازان

وەتەک / wetek/: ناو. هەوێردە؛ کەڕەواڵە ☰ بلدرچین

وەتەن / weten/: ناو. ژێگە؛ زێد ‹پێی ناوێ بۆ شەهیدی وەتەن شیوەن و گرین/ نامرن ئەوانە وا لە دڵی میللەتا ئەژین «پیرەمێرد»› ☰ وطن

وەتەن‌پەرست / wetenperist/: ☜ **وەتەن‌پەروەر**

وەتەن‌پەروەر / wetenperwer/: ئاوەڵناو. وەتەن‌پەرست؛ وەتەن‌حەز؛ وەتەن‌خۆشەویست؛ وەتەن‌دۆست؛ وڵاتخۆشەویست ‹هەر وەتەن‌پەروەر غەرقی زیللەتە/ خۆراک و خەوی دەرد و میحنەتە «بێکەس»› ☰ میهن‌پرست

وەتەن‌حەز / wetenĥez/: ☜ **وەتەن‌پەروەر**

وەتەن‌خۆشەویست / wetenxoşewîst/: ☜ **وەتەن‌پەروەر**

وەتەن‌دۆست / wetendost/: ☜ **وەتەن‌پەروەر**

وەتەنی / wetenî/: ئاوەڵناو. ۱. وەتەن‌پەرست ۲. هی ناو خۆ ☰ ۱. میهن‌پرست ۲. وطنی

وەتەی / wetey/: چاوگ. داکەندن ☰ کندن

وەتی / wetî/: ☜ **وەتا**

وەج^{۱} / wec/: ناو. وەرج: ۱. حورمەت؛ ڕێز ‹وەج نەمان› ۲. قیمەت و نرخ ‹وەجی شکاوە› ۳. کەڵک؛ فایدە ‹کارێکی بێ وەجە، نایکەم› ☰ ۱. شأن؛ احترام ۲. بها؛ قیمت ۳. بهره

وەج^{۲}: ئاوەڵناو. ئاتاج؛ دەسکورت ‹ئەز وەجم› ☰ نیازمند

وەجاخ / wecax/: ☜ **وجاخ**

وەجاخزادە / wecaxzade/: ☜ **وجاخزادە**

وەجاخکوێر / wecaxk(i)wêr/: ☜ **وجاخ‌کوێر**

وەجاخکۆر / wecaxkor/: ☜ **وجاخ‌کوێر**

وەجاغ / wecağ/: ☜ **وجاخ**

وەجاغزادە / wecağzade/: ☜ **وجاخزادە**

وەجاغکوێر / wecağk(i)wêr/: ☜ **وجاخ‌کوێر**

وەجە / wece/: ناو. چەپک؛ دەستە ☰ گیاه به اندازەی یک دست

وەجەر / wecer/: ناو. دەستوور؛ فەرمان؛ فتوا ☰

اجازه؛ فتوا

وەجەیی / weceyî/: نـاو. پێویسـتی؛ پێداویسـتی؛ ئەوەجەیی 🇮🇷 ضرورت؛ احتیاج

وەچ / weç/: نـاو. وەچە: ١. بەچ؛ بێچوو ٢. لکی لە لق دەرچوو ٣. نەوە و نەتیژە ٤. بـەهرە و قـازانج ‹ئەم کارانە وەچ نادا› 🇮🇷 ١. بچـه ٢. جوانـه از نشـا و شاخه ٣. نبیرگان ۴. سود؛ بهره

⊡ **وەچ دان:** ١. بێچوو هێنـان ٢. ☜ **وەچ کـردن** 🇮🇷 ١. زاد و ولد کردن ٢. ☜ **وەچ کردن**

وەچ کردن: وەچ دان؛ وەچ دەرکردن؛ لقـی تـازە دەرکردن 🇮🇷 جوانه زدن

وەچکە / weçke/: ☜ **بەچکە**

وەچنانـدن / weç(i)nandin/: چـاوگ. ڤـەچنین؛ چنینەوە 🇮🇷 رفو کردن

وەچوبـەرە / weç û bere/: نـاو. نـەوە و نەتیجـە 🇮🇷 نوه و نتیجه

وەچە / weçe/: ☜ **وەچ**

وەح / weĥ/: دەنـگ. ١. پەک؛ وتەی سـەیرمان ٢. ☜ **وەحە** 🇮🇷 ١. حرف تعجب ٢. ☜ **وەحە**

وەحا / weĥa/: ☜ **وەحە**

وەحش / weĥş/: ناو. حێوانەکێوی ‹وەخت شـادی و عـەیش ئـەیامێ سـەیرەن/ پەنـەش دلشـادەن، ئـەر وەحش ئەر تەیرەن «سەیدی»› 🇮🇷 جانور کوهی

وەحشـی[١] / weĥşî/: نـاو. واهـش؛ واهشـی؛ حێوانەکێوی ‹شکاری وەحشـیان بـەس دەسـتەمۆ کەن/ نە وەک بەر بێ شکاری خانەزاتان! «نالی»› 🇮🇷 جانور کوهی

وەحشی[٢]: ئاوەڵـناو. واهش؛ واهشـی: ١. دڕنـدە ‹یـا شێتی عەشـقی دڵـبەرە، ئاگـای لـە خـۆی نییـە/ یـا وەحشییە کە هەمدەمی دەعبا و دڕندەیە «بێخـود»› ٢. سڵ و قوشقی و ناڕام ٣. /پلار/ نەفام؛ بێئـاوەز ٤. /پلار/ بێوەری لە شارستانیەت ٥. /مەجاز/ زاڵـم؛ ملهوڕ 🇮🇷 ١. درّنده ٢. رموک و رام نشده ٣. بی‌شـعور ۴. بی‌تمدن ۵. ستمکار

وەحشـییانە[١] / weĥşîyane/: ئاوەڵـناو. دڕندانـە؛ دژە مرۆیانە ‹ڕۆژاوای کوردستان کەوتۆتە بەر هێرشـێکی وەحشییانەوە› 🇮🇷 وحشیانه

وەحشـییانە[٢]: ئاوەڵـکار. ١. بـە پـەتبـڕاوی؛ بـە پـەتپسـاوی؛ بـەبێ تێـڕامان و کۆکردنـەوە ‹وەحشـییانە نـان دەخـوا› ٢. بـە بـەرەڵایی؛ بـە شێوەی دوور لـە بنـەمای کۆمەڵایـەتی ‹ڕۆژاوای کوردسـتانیان وەحشـییانە بومبـاران کـرد› ٣. بـە دڕندەیی؛ دڕندانە ‹وەحشیانە بەر بوونـە سـەر مـاڵ خێزانی شارەکە!› 🇮🇷 ١تا٣. وحشیانه

وەحوەح / weĥweĥ/: دەنگ. وەحە؛ وۆحـە؛ وتـەی لێخوڕینی گا و مانگـا ‹ڕەقیـب ئـەو دامەنـەی دی سەوزە، وەک گا لرفی بۆ هێنا/ نەبوو حاڵی لە لـەفزی عەیبـە! عەیبـە! تـا وتم: وەحوەح! «مـەحوی»› 🇮🇷 هُچه؛ کلمه‌ی راندن گاو

وەحـە / weĥe/: دەنـگ. وەح؛ وەحـا؛ وەحوەح؛ وەحەو؛ وۆحە؛ وتـەی لێخـوڕینی گـا و مانگـا 🇮🇷 هُچه؛ کلمه‌ی راندن گاو

وەحەو / weĥew/: ☜ **وەحە**

وەحی / weĥy/: ناو. پێخەم؛ پەیامی خودایی؛ پەیام یان وریا کردنەوەیەک لە لایەن خوداوە بۆ کەسێ (بەتایبەت پێغەمبەران) 🇮🇷 وحی

وەخ / wex/: دەنگ. ئاخ؛ هاوار لە بـەر ژان و دەرد 🇮🇷 آخ

وەخت / wext/: نـاو. ١. وەخـەت؛ واخـت؛ وەقـت؛ کات؛ سات؛ دەم؛ گاڤ ‹وەختـی کولێرە، عەشـرەت گلێرە «مەسەل»› ٢. ☜ **بـەخـت**[١] 🇮🇷 ١. وقـت ٢. ☜ **بەخت**[١]

⊡ **وەخت بـوون:** ١. نزیـک بـوون؛ خـەریک بـوون ‹سڵاوت لێدەکەم جوابم دەوە، هـەر وەختـە پـەڕ دەرکەم/ تکاشت لێدەکـەم: تـۆزێ نـەوازش، دڵ هەراسـانە «ئـاوات»› ٢. وەخـت کـردن؛ سـەر

پەرژان؛ وەخت هەبوون ‹وەختت هەیە بیخوێنییەوە؟› ☰ ١. نزدیک بودن ٢. وقت داشتن

وەخت کردن: ☜ **وەخت بون ـ٢**

وەختارێ / wextarê/: ئاوەلکار. وەختێ؛ کاتێ ☰ آنگاه

وەختان / wextan/: ناو. دەمان؛ زەمان ☰ زمان

وەختانوەخت / wextanwext/: ☜ **وەختاوەخت**

وەختاووەخت / wexta w wext/: ☜ **وەختاوەخت**

وەختاوەخت / wextawext/: ئاوەلکار. وەختانوەخت؛ وەختاووەخت؛ وەختراوەخت: ١. لە شەو و ڕۆژدا جارێ ‹ئەم دەرمانە وەختاوەخت دەخۆی تا حەوت ڕۆژ› ٢. وەختبەوەخت؛ جاربەجار ‹وەختاوەخت لێمان بپرسە!› ☰ ١. شبانەروز یک بار ٢. گاهگاهی

وەختبەوەخت / wextbewext/: ☜ **وەختاوەخت ـ٢**

وەختراوەخت / wext(i)rawext/: ☜ **وەختاوەخت**

وەختگیر / wextgîr/: ئاوەلناو. کاتبەر؛ درێژخایەن ☰ وقتگیر

وەختوناوەخت / wext û nawext/: ئاوەلکار. گا و بێگا؛ گوڕای‌گوڕ؛ لەسەر یەک و لە کاتی نالەباردا ‹تۆ لەوێ خەمەدراوسێت هێندە هەبوون/ بە پەیژیی وەختوناوەختا/ دلسۆزیتان سمۆرە بوون/ بۆ لای یەکتر دائەبەزین، سەرئەکەوتن «شێرکۆ»› ☰ وقت‌وبی‌وقت

وەختۆ / wexto/: ئاوەلکار. ئەوساکە؛ ئەو وەختە ☰ آن زمان

وەختە / wexte/: ناو. نێری و بەرانی دابەستە ☰ تکه و قوچ پروار

وەختەکە / wexteke/: ئاوەلکار. دەما؛ کاتێکی ☰ وقتی

وەختی / wextî/: ئاوەلناو. سەردەمی؛ کاتی؛ نە هەمیشەیی ☰ موقتی

وەختێ / wextê/: ئاوەلکار. وەختارێ؛ کاتێ ☰ آنگاه

وەختێکی / wextêkî/: ئاوەلکار. وەقتا؛ وەقتوو؛ لە کاتێکدا ☰ زمانی

وەخژن / wexjin/: ناو. ئۆقرە؛ ئۆخژن ☰ آرامش

وەخستن / wexistin/: چاوگ. دالەقاندن؛ ئاوێزان کردن ‹زریزەی بە کەوادا وەخستووە› ☰ آویزان کردن

وەخشە / wexşe/: ناو. بەخشش ☰ بخشش

وەخم / wexm/: ناو. ١. بۆنی گرانی زۆر ناخۆش ٢. هەوای زۆر گران و ناخۆش ٣. تاوت؛ داربەست ☰ ١. بوی تُند و مُتعفن ٢. هوای بسیار بد ٣. تابوت

وەخواردن / wex(i)wardin/: چاوگ. وەخوارن؛ ڤەخارن ☰ نوشیدن

وەخوارن / wex(i)warin/: ☜ **وەخواردن**

وەخوێندن / wex(i)wêndin/: چاوگ. خوێندنەوە ☰ مطالعه کردن

وەخەت / wexet/: ☜ **وەخت ـ١**

وەخەیر / wexeyr/: ☜ **وەخێر**

وەخێر / wexêr/: نزا. وەخەیر؛ ئۆغر بە خێر ☰ بە سلامت

وەدا / weda/: ناو. ١. مالاوایی؛ خواحافیزی ٢. ئۆدا؛ دایک ☰ ١. خداحافظی ٢. مادر

وەدارتش / wedartiş/: چاوگ. وەداروتش: ١. وەداردایيش؛ وەداردش؛ وەدەتش؛ وەدەرتش؛ شاردنەوە ٢. ناژتن؛ بن عەرد خستن ٣. تەقینی تەقەمەنی ☰ ١. قایم کردن ٢. دفن کردن ٣. مُنفجر شدن مادەی مُنفجره

وەداردايیش / wedardayîş/: ☜ **وەدارتش ـ١**

وەداردش / wedardiş/: ☜ **وەدارتش ـ١**

وەداروتش / wedarutiş/: ☜ **وەدارتش**

وەدان / wedan/: چاوگ. ١. دان؛ داین ٢. دانەوە؛ گەڕاننەوە (قەرز، ئامانەتی و ...) ٣. هەلکەندن؛

دانەوە (زەمین و ...) ٤. کەوانە کردنەوە ‹خۆر تیشکی وەدا لە ئاوێنەوە› ≣ ١. دادن ٢. پس دادن (وام، امانت و ...) ٣. کندن ۴. مُنعکس شدن

وەدایەنە / wedayene/: چاوگ. وەشارتن؛ شاردنەوە ≣ پنهان کردن

وەدایش / wedayîş/: ناو. ئێمسک؛ زیپکەی لێوی تادار ≣ تبخال

وەدڵ / wediɫ/: ئاوەڵکار. بەدڵ ≣ از تە دل

وەدۆزین / wedozîn/: چاوگ. وەدین؛ دۆزینەوە؛ دیتنەوە ‹کتێبەکەم بۆ وەدۆزە› ≣ بازیافتن

وەدەتش / wedetiş/: ☜ **وەدارتش ـ١**

وەدەرتش / wedertiş/: ☜ **وەدارتش ـ١**

وەدەرنراو / wedern(i)raw/: ئاوەڵناو. هلقەتایی؛ دەرکریاگ ≣ بیرون راندە شدە

وەدەم / wedem/: ئامراز. پێرای؛ ویرای؛ لەگەل؛ لەتەک ≣ همراهِ

وەدی / wedî/: ئاوەڵناو. بەدی؛ پەیدا؛ خویا؛ دیار ‹سەرەتاتکێ، گا وەدی، گا نەوەدی› ≣ پیدا

⊡ **وەدی بوون**: دەرکەوتن؛ بەرچاو کەوتن ≣ پیدا شدن؛ ظاهر شدن

وەدی کردن: بە چاو دیتن؛ بینین ‹هیچم وەدی نەکرد› ≣ مشاهدە کردن

وەدی هاتن: ڕوو دان ‹نەمگوت وەدی دێ؟ ئەوا وەدی هات!› ≣ واقع شدن

وەدی هێنان: خولقاندن؛ دروست کردن ‹تا مافی ڕەوای دەستێنێ/ ئاواتی تۆ وەدی دێنێ «هێمن»› ≣ آفریدن

وەدیتن / wedîtin/: چاوگ. بینینەوە؛ دینەوە؛ دیسان بینین ≣ بازدیدن

وەدین / wedîn/: چاوگ. دۆزینەوە ≣ بازیافتن

وەدیهاتو / wedîhatû/: ناو. ئافەریدە؛ ئافراو ≣ آفریدە

وەدیهێنەر / wedîhêner/: ناو. چێکەر؛ بەرهەمهێن ≣ سازندە

وەر^1 / wer/: ناو. ١. خوەر؛ خۆر؛ تاو ٢. بەر؛ سنگ ٣. بەر؛ ئالی ٤. ☜ **بەرخ ـ١** ٥. تەتەڵە؛ تەختەی لە سەر نووسین ٦. بەرگەدە؛ خەمشە؛ بانەگا ٧. بەفر؛ وەفر؛ بەور ٨. خواردەمەنی؛ خۆراک ٩. بەرتیل؛ ڕشفەت ≣ ١. خورشید ٢. بر؛ سینە ٣. طرف؛ سو ۴. ☜ **بەرخ ـ١** ۵. لوح ۶. زهار ٧. برف ٨. خوردنی ٩. رشوه

⊡ **وەر بادان**: ١. پێچان ٢. پێچانەوە ≣ ١. پیچ دادن ٢. پیچیدن

وەر کەفتەی: تاو هەلاتن؛ خۆرەتاو کەوتن ≣ طلوع کردن آفتاب

وەر نیشتەی: خۆراوا بوون ≣ غروب کردن آفتاب

وەر واردش: ١. خۆراک خواردن ٢. بەرتیل خواردن ≣ ١. غذا خوردن ٢. رشوه گرفتن

وەر^2: ئاوەڵناو. ١. بەر؛ پێش ٢. وێڵ؛ بەرەڵا ≣ ١. جلو؛ پیش ٢. رها

⊡ **وەر بوون**: وەر بین: ١. بەر بوون؛ مەرەخەس بوون ٢. بە کۆمەڵ خەریکی کارێ بوون ‹منال وەربوونە باغ هیچیان نەهێشت!› ≣ ١. رها شدن ٢. دستەجمعی بە کاری مشغول شدن

وەر بین: ☜ **وەر بوون**

وەر دان: ١. بەردان؛ بەرەڵا کردن ٢. لێ زیاد کردن؛ خستنە سەر ≣ ١. رها/ ول کردن ٢. اضافە کردن

وەر دان (لە شتێ): تلاندن؛ تێوەدان ‹هەورێک شۆڕابەی بەر داوە/ دەڵێی لە قیریان وەرداوە «هێمن»› ≣ آغشتن

وەر دای: بەردان ≣ رها کردن

وەر کرن: تووڕ هەڵدان؛ فڕێ دان بە نهێم ≣ پرتاب کردن

وەر کەوتن/ کەفتن/ کەتن: ١. ڕاکشان؛ ڕازان ٢. ئارام بوون؛ داکەوتن ≣ ١. دراز کشیدن ٢. آرام

شدن

وەر^{٣}: ئاوەڵکار. بەر ‹من وەر جە ئامای نامەی زگاریت/ زووتەر جە خەبەر کۆس دیاریت «مەولەوی»› ☰ پیش

وەر^{٤}: ئامراز. ١. بەر؛ بەر لە؛ پێش لە ‹وەر لە من هات› ٢. وەگەر ‹وەر عەزمت کوشتەی دڵەی مەجنوون خۆن/ ڕەزای دڵی من چەنی ڕەزای تۆن «سەیدی»› ☰ ١. قبل از ٢. وگَر

وەر ـ^{٥}: پێشوشە. بەر ‹وەرزین؛ وەرکۆرپە؛ وەرپاڵ؛ وەرکۆ؛ وەراو› ☰ پیش

ـ وەر^{٦}: پاشەوشە. ـ خۆر ‹فرەوەر؛ سووتوەر› ☰ ـ خور

وەر ـ^{٧}: پێشگر. ١. هەڵ ـ؛ بۆ سەر ‹وەرگرتن› ٢. ژێروڕوو؛ پێچ ‹وەرگێڕانەوە؛ وەرگەڕان› ٣. بە دەور؛ دە یەک ‹وەرچەرخان؛ وەرانین؛ وەردان› ٤. دا ـ؛ تێدا ـ ‹وەرمان› ☰ ١تا٣. بر ٤. وا ـ؛ فرو ـ

ـ وەر^{٨}: پاشگر. خاوەن ‹جانەوەر؛ بەختەوەر؛ هونەروەر؛ پەلەوەر؛ سەروەر› ☰ ـ ور

وەرار / werar/: ☞ **وره^{١}ـ١**

وەراز^{١} / weraz/: ناو. ١. وراز؛ بەراز؛ خووگ ٢. میراو؛ ئاریختێ؛ کەسێ کە بەسەر دابەش کردنی ئاودا ڕادەگا ☰ ١. گُراز ٢. میراب

ـ وەراز^{٢}: پاشەوشە. پەرت؛ پەڕتەواز ‹لانەوەراز› ☰ آوارە

وەرازیز / werazîz/: ناو. بانەگا؛ بەرگەدە؛ زارگا ☰ شرمگاه؛ زهار

وەرافتن / weraftin/: چاوگ. پشاوتن؛ هەڵپشاوتن ☰ مُچالە کردن

وەرام / weram/: ناو. ولام؛ وەڵام؛ ولام: ١. پەرسڤ؛ بەرسڤ؛ پاگۆ؛ باگۆ؛ واوێژ؛ جواو؛ جواب؛ جاب ٢. ڕاسپێری بە قسە ☰ ١. پاسُخ ٢. پیغام شفاهی

▣ **وەرام دانەوە**: وەڵام دانەوە؛ جواب دانەوە ☰ پاسُخ دادن

▣ **وەرام ناردن**: وەڵام ناردن؛ قسە ڕاسپاردن ☰ پیغام فرستادن

وەرامدەر / weramder/: ☞ **وەڵامدەر**

وەرامین / weramîn/: ناو. نانی لە گەنم و جۆی تێکەڵاو ☰ نان گندم و جو با هم

وەران^{١} / weran/: چاوگ. تێنەپەڕ. //وەرای؛ دەوەرێی؛ بوەرێ// ١. بارینی شتی وشک و ورد ٢. ئامای؛ هاتن ٣. پێچان؛ لێهاڵان ☰ ١. ریزش کردن ٢. آمدن ٣. پیچ خوردن؛ پیچیدن دور چیزی

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەوەران

وەران^{٢}: ☞ **بەران ـ١**

وەرانتا / weranta/: ئاوەڵناو. ١. درێژبوو؛ هەڵاژیاگ ٢. دەرکێشراو؛ دەرهێنراو ☰ ١. درازکشیده ٢. بیرون کشیده شده

وەرانتش / werantiş/: چاوگ. ١. دەرکێشان؛ دەرهاویشتن ٢. بنکەن کردن؛ بە ڕیشەوە دەرکێشان ☰ ١. بیرون کشیدن ٢. از ریشه کندن

وەراندن / werandin/: چاوگ. تێپەڕ. //وەراندت؛ دەوەرێنی؛ بوەرێنە// وەرانن: ١. داوەراندن؛ باراندنی شتی وشک و ورد ٢. ئانین؛ هێنان؛ هاوردن ٣. لێهاڵاندن؛ لە شتێکدا پێچاندنەوە ☰ ١. فروریزاندن ٢. آوردن ٣. در چیزی پیچیدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەوەراندن

وەرانن / weranin/: ☞ **وراندن**

وەرانین / weranîn/: چاوگ. پێچان بە دەورەدا ‹لحێف د وەرانی› ☰ به دور چیزی پیچیدن

وەراو / weraw/: ئاوەڵناو. ١. بەرئاو (پێچەوانەی دێم) ٢. هێنراو؛ هاوریاگ ٣. تێهاڵاو؛ لێهاڵاو؛ لە شتێکدا پێچراوەوە ☰ ١. آبی (مقابل دیم) ٢. آوردە شده ٣. در چیزی پیچیده شده

وەرای / weray/: ئاوەڵناو. شیاو؛ هێژا؛ لایق ☰ شایسته؛ سزاوار

▣ **وەرای ئامەیش**: پێکهاتن؛ ئاشتەوە بوون ☰ بە

توافق رسیدن

وەرب / werb/: ☜ **بەفر**

وەربانە / werbane/: نـاو. بەروانکـە؛ بـەروان؛ بەروانک ف پیشبند کار

وەربوق / werbuq/: ناو. قرپ؛ قرقێنە؛ قورقێنـە ف آروغ

وەربە / werbe/: ناو. وەرو؛ بەفر ‹نە واران مابێ نـە وەربەی وەشتە/ سەرچەمێ وشکێ سـووچیا دەشـتە «مەلا عەلیئەکبەری ئەحمەدی»› ف برف

وەربەردە / werberde/: ئاوەڵناو. خۆربردوو؛ تاوەنگاز ف آفتابزده

وەربەن / werben/: نـاو. بەرلـبێنە؛ بەرەلـبێنە ف پیشبند

وەرپاڵ / werpał/: ناو. بەرپاڵ؛ بنـار؛ پاڵـداوێن ف دامنەی کوه

وەرپرس / werpirs/: نـاو. بـەرپرس؛ لـێپرسـراو؛ بەرپرسیار ف مسئول

وەرپۆش / werpoş/: نـاو. چارەکـە؛ کۆڵـوانە ف رودوشی زنانە

وەرپێچان / werpêçan/: چـاوگ. وەر بـادان ف برپیچیدن

وەرپێچانەوە / werpêçanewe/: چاوگ. وەرپێچان ف بر هم پیچیدن

وەرپێچە / werpêçe/: ناو. برین پێچی؛ زەخم پێچی ف پانسمان

وەرت / wert/: نـاو. ١. بریکار؛ نایـب ٢. ناوەڕاسـت ف ١. نایب؛ وکیل ٢. وسط

وەرتاخ / wertax/: ئاوەڵـناو. وەرتـاق؛ نیوەکـار؛ نیمەکارە و ناتەواو ف نیمەکارە

وەرتاخەی / wertaxey/: ناو. نیوەکارە؛ کاری مەزرا بە نیوەیی ف کار بر روی مزرعە بە صورت نیمە نیمە

وەرتاسگە / wertasge/: نـاو. بەرگـەدە؛ جێگـەی تووکەبەر ف زهار

وەرتاق / wertaq/: ☜ **وەرتاخ**

وەرتاندن / wertandin/: چاوگ. تلاندن؛ تلاندنەوە ف غلتاندن

وەرتە[1] / werte/: نـاو. ١. وەرت؛ ناوەڕاسـت ٢. مافووری زل ف ١. وسط ٢. قالی بزرگ

وەرتە[2]: دەنگ. وتەی گەڕاندنەوەی گـا لـە خـەتی جووتدا ف کلمەی بازگرداندن گاو از خط شخم

وەرتەگەنە / wertegene/: چـاوگ. هۆرتـەکنای؛ قەلاشتن؛ تلیشاندن ف شکافتن

وەرتەوبەرە / werte w bere/: نـاو. بێنـە و بـەرە؛ گێرە و کێشە: ١. هاتوچۆی جووتیـار لـە کـاتی جووتدا ٢. *[مەجاز]* گیر و گرفـت ف ١. رفـتوآمـد کشاورز در حین شخم زدن ٢. گرفتاری

وەرج / werc/: ☜ **وەج**[1]

وەرجا / werca/: ☜ **وەرجە**

وەرجسە / werc(i)se/: نـاو. ١. بـزاو؛ جووڵـە ٢. هەڵبەز ـ دابەز؛ جرتوفرت ف ١. حرکت ٢. ورجـە ـ وورجە

وەرجە / werce/: ئاوەڵکار. وەرجا؛ وەرز؛ لەمەوبـەر؛ بەر لە ف پیش از

وەرچسە / werç(i)se/: چاوگ. داچڵەکین؛ ڕاپەڕین لە نکاو ف یکّە خوردن

وەرچنی / werç(i)nî/: ناو. بەڕە؛ گلێم؛ بەڕ ف گلیم

وەرچەپین / werçepîn/: چاوگ. لادان؛ کلا بـوون ف مُنحرف شدن

وەرچەرخان / werçerxan/: چاوگ. وەرچـەرخین؛ زڤڕان؛ سووڕانەوە؛ بەرەودوا ڕوو کردن ‹وەرچەرخا تاریکیم/ ئەم شەوە شـەوێکی جیـاترە «شـێرکۆ»› ف ورچرخیدن

وەرچەرخاندن / werçerxandin/: چاوگ. زڤڕاندن؛ ڕوو بەرەو دوا کردنەوە ف چرخاندن

وەرچەرخین / werçerxîn/: ☜ **وەرچەرخان**

وەرچەم / werçem/: ناو. وەرە چەم؛ پێش چـاو ف

منظره

وەرخ / werx/: ☜ **بەرخ ـ١**

وەرخێزناشـۆ / werxêz'aşo/: ئاوەڵـناو. مایەفتنــە؛ ئاژاوەچی ☰ فتنەگر

وەرد / werd/: نـاو. ١. کاری لە جارێ پتـر کـێلان ‹یەکێک سەرگەرمی شێوە ئێستەکانە، یەک خەریکی وەرد/ ئەوەی‌تریان خەریکە هەڵدەوێژێرێ لە کێلگەی بەرد «هێمن»› ٢. شوێنی کێڵدراو؛ شـووکراو ‹لـە ڕێگە لامان‌دا بە ناو وەردا هـاتین› ٣. کـار و ڕەوتی ژێروڕوو کردنی خۆیانی بەرپێی گاگێرە ٤. *[کینایە]* دووپاتـە کردنـەوە ☰ ١. شـخم دووبـاره ٢. زمـین شـخم‌زده ٣. عمـل زیـرورو کـردن سـپاری درحـال کوبیدن ۴. تکرار

▣ **وەرد بـڕین:** کـێلانی زەوی ‹خـۆ تـۆ تـا ئێـوارە ئــەمری/ ئــەم شــێف و وەردە بــۆچ نەبــڕی؟ «پیرەمێرد»› ☰ شخم زدن زمین

وەرد دانەوە: ١. لە جارێ پتر کێڵان و گاسن لێ دان ‹بەهار هات وەردی دایەوە/ ماندوو بـوو پالــی دایـەوە «پیرەمێـرد»› ٢. *[کینایە]* پێداچوونـەوە؛ دووبارە پێدا هاتنەوە ‹... بیخوێنەوە! وردی بەوە! وەردی دەوە! ئەگەر بەهرەی پێ گەیاندی و شـتی باشـی تێگەیانـدی، ماڵـی ئـاوا ... «هـەژار، *چـوار نامیلکە*»› ☰ ١. زمین شخم شده را باز شخم زدن ٢. بازبینی کردن

وەردانە / werdane/: ☜ **وەردێنە ـ١**

وەردایِیش / werdayîş/: چاوگ. ١. واردن؛ خواردن ٢. دەخوارد دان ٣. *[کینایە]* بەرتیل خواردن ☰ ١. خوردن ٢. خوراندن ٣. رشوه خوردن

وەردش / werdiş/: چــاوگ. ١. خــــواردن ٢. خواردنەوە ☰ ١. خوردن ٢. نوشیدن

وەردکەک / werdkek/: ناو. چکۆلەیی؛ وردیلانـەیی ☰ کوچولویی

وەردڵ / werdił/: ☜ **بەردڵ**

وەردۆخ / werdox/: ☜ **واردۆخ**

وەردۆک / werdok/: ☜ **وەردەك ـ١**

• وەردە / werde-/: پاشەوشـە. ـ کێشـاو؛ ـ خـواردوو ‹بە دڵەی پوڕدەرد هیجران‌وەردەوە/ بـە ئـاه دەروون ئایرکەردەوە «سەیدی»› ☰ ـ خورده

وەردەس / werdes/: ناو. پاکار؛ دەسیار؛ دەستیار ☰ پاکار؛ وردست

وەردەک / werdek/: نـاو. ١. وەردۆک؛ وەردەکــە؛ مراوی ٢. جیازی بووک ٣. چەورەی ماڵانگەڕ ☰ ١. اُردک ٢. جهیزیەی عروس ٣. طفیلی

وەردەکە / werdeke/: ☜ **وەردەك ـ١**

وەردەن / werden/: چاوگ. خواردن ☰ خوردن

وەردەنە / werdene/: ☜ **وەردێنە ـ١**

وەردی / werdî/: ئاوەڵـناو. بچـۆک؛ بیچکەلانــە ☰ کوچولو

وەردیان / werd(i)yan/: ☜ **وردیان**

وەردی‌مردی / werdîmirdî/: ☜ **وردەواڵە**

وەردێنک / werdênik/: ناو. ١. ناوەنـد؛ کـروک ٢. ☜ **وەردێنە ـ١** ☰ ١. مرکز ٢. ☜ **وەردێنە ـ١**

وەردێنکە / werdênke/: ☜ **وەردێنە ـ١**

وەردێنە / werdêne/: نـاو. ١. وەردانـە؛ وەردەنــە؛ وەردێنکــە؛ وەردێنــک؛ نابوونیــک؛ نابووینــک؛ نابینــک؛ تیرەنـان؛ بـازی؛ کەسمەبـڕ؛ تیرۆکــی ئەســتووری هــەویر پــان کردنــەوە ٢. جــۆرێ نەخۆشی چاوی زارۆکان ٣. گیایەکە بـۆ دەرمـان دەشێ ☰ ١. نوردەی نانوایی ٢. از بیماری‌های چشم کودکان ٣. گیاهی دارویی

وەردێنەچی / werdêneçî/: نـاو. تیری لێـدەر؛ ئـەو کەســەی لــە نانەواخانــە وەردێنــە لــێ دەدا ☰ وردنەگر

وەرز¹ / werz/: نـاو. ١. کـەژ؛ کـەژە؛ کـەش؛ کـژ؛ پشکســاڵ؛ گۆنـەر؛ گۆنـەڵ؛ هەڤـرۆنگ؛ فەسـڵ؛ کژەساڵ؛ بەشێک لە چواربەشی ساڵ بـە هـەوای

تایبەت بە خۆیەوە کە سێ مانگە ‹وەرزی هاوین؛ وەرزی زستان› ٢. سەردەم؛ هەڕەت؛ ئەنگۆرە؛ گۆنگەڵ؛ هاڤرۆنگ؛ جەنگە؛ جەرگە؛ کانگە؛ تۆف؛ تاف؛ دۆخیان؛ هەڕەمە؛ چاخ؛ هنگ؛ وەگ؛ گۆنەر ‹وەرزی هەنار؛ وەرزی گولباخی› ٣. */مەجاز/* ساڵ ٤. بێستانە دێم ٥. نۆرەی کێلانی زەوی ☰ ١. فصل ٢. موسم ٣. سال ۴. پالیز دیم ۵. نوبت کشت زمین

وەرز^{۲}: ئاوەڵناو. بەرز؛ بڵند ☰ بلند

وەرز^{۳}: ☜ **وەرجە**

وەرزا / werza/: ناو. وەرزە؛ گای جووت ☰ گاو شخم

وەرزاخ / werzax/: ناو. زەردوماھ؛ شاخی زۆر سەخت و ئەستەم ‹ها منیچ چوون بڵ نە وەرزاخەی چەم/ ئەسرین وێنەی تاف مەکنیۆ جە چەم «عەبدولوەهاب ئاریانی»› ☰ کوه سنگی بسیار سخت

وەرزان / werzan/: چاوگ. وەرزین؛ جووڵانەوە ☰ جنبوجوش کردن؛ ورزش کردن

وەرزاندن / werzandin/: چاوگ. جووڵاندن ☰ حرکت دادن

وەرزانوەرز / werzanwerz/: ناو. کاری ساڵ بوار کردن لە کێلانی زەوی یا لە چاندنی جۆری دەغڵ لە زەوینێکدا (وەک ئەوەی: ساڵێ بکرێتە گەنم، ساڵێ نۆک یا هەر نەکێڵدرێ) ☰ آیش زمین

وەرزانە / werzane/: ئاوەڵکار. بە شێوەی وەرزی ‹ئەم گۆڤارە وەرزانە دەردەچێ› ☰ فصلی

وەرزانەوە / werzanewe/: چاوگ. جووڵانەوە ☰ حرکت کردن

وەرزش / werziş/: ناو. وەرزشت: ١. چالاکی بە بەرنامەوە بۆ بار هێنان و پاراستنی لەش ٢. کاری ڕاهێنان؛ ئەو کارەی بۆ ڕاهاتن و پاراستنی ژێهاتوویی دەکرێ ☰ ١و٢. ورزش

▣ **وەرزش کردن:** وەرزین ☰ ورزش کردن

وەرزشت / werzişt/: ☜ **وەرزش**

وەرزشکار / werzişkar/: ناو. وەرزشوان؛ لیزەڤان؛ یاریزان؛ ڕاهاتوو بە وەرزش ☰ ورزشکار

وەرزشوان / werzişwan/: ☜ **وەرزشکار**

وەرزشی / werzişî/: ئاوەڵناو. پێوەندیدار بە وەرزشەوە ‹کەوشی وەرزشی› ☰ ورزشی

وەرزڤان / werzvan/: ناو. ١. بێستانچی؛ بێستانەوان ؛ خاوەن یان ئاگاداری بێستان ٢. فێرکاری وەرزش ☰ ١. جالیزبان. ٢. مربی ورزش

وەرزقورێف / werzqurêf/: ناو. جەنگەی ڕنینی تەڕەکاری ☰ موسم چیدن ترەبار

وەرزنامە / werzname/: ناو. گۆڤارێ کە وەرزێ (سێ مانگ) جارێک دەردەچێ ☰ فصلنامه

وەرزنای / werznay/: چاوگ. ڕاهێنان ☰ بار آوردن

وەرزوولا / werzûla/: ☜ **وەرژوو**

وەرزە / werze/: ناو. ١. ☜ **وەرزا** ٢. بەرزایی؛ بڵندایی ☰ ١. ☜ **وەرزا** ٢. بلندی

وەرزەبا / werzeba/: ناو. بای باوی وەرزی ساڵ ☰ باد موسمی

وەرزەباران / werzebaran/: ناو. بارانی باوی وەرزی ساڵ ☰ باران موسمی

وەرزەک^{۱} / werzek/: ناو. بەرزەک؛ بڵندایی کەم لە ناو ڕاستاییدا ☰ بلندای کم در میان زمین هموار

وەرزەک^{۲}: ئاوەڵناو. زانا لە ژمارەگەری و لێکدانەوە ☰ حسابدان

وەرزەنایش / werzenayş/: چاوگ. ١. هەڵساندن؛ هەڵێنان، بەرز کردنەوە ٢. دامەزراندن؛ ڕاست چەقاندن ٣. هەستاندن؛ لە خەو ڕاکردن ☰ ١. بُلند کردن ٢. نصب کردن ٣. از خواب بیدار کردن

وەرزەنەک / werzenek/: ناو. بەروانکە؛ بەروانک ☰ پیشبند کار

وەرزی^{۱} / werzî/: ناو. بەرزی؛ بڵندی ☰ بلندی

وەرزی^{۲}: ئاوەڵناو. تایبەت بە وەرز ‹کاری وەرزی› ☰ فصلی

وەرزیار / werzyar/: ☜ **وەرزێر**

وەرزیاری / werzyarî/: ☜ **وەرزێری**

وەرزیای / werzyay/: چاوگ. ڕاهاتن ☰ بار آمدن

وەرزین[1] / werzîn/: چاوگ. ۱. وەرزش کردن؛ جووڵانەوە و خۆ ماندوو کردن ۲. لێکدانەوە؛ ڕاوە کردن ۳. لێکدانەوەی خەون ☰ ۱. ورزش کردن ۲. تفسیر کردن ۳. تعبیر کردن خواب

وەرزین[2]: ناو. ۱. نەرمەزین؛ ئارەقگیری بن زین ۲. بەرەی زین؛ قایش و قرووشی سنگی ئەسب ☰ ۱. نمدزین ۲. سینەبند زین

وەرزینەوە / werzînewe/: چاوگ. جووڵانەوە ☰ حرکت کردن

وەرزێر / werzêr/: ناو. وەرزیار؛ وەرزێڕ: ۱. جووتێر؛ جووتبەندە ‹دەمێکە داسی ئەجەل تیژ ئەکا وەکوو وەرزێر/ خەریکی عالەمە پاکۆی ئەدا بە ڕیزە هەموو «بێخود»› ۲. خزمەتکار؛ کەسێ کە نانەزگ لە ماڵێک دەژی و هەموو کارێک دەکا ☰ ۱. کشاورز ۲. خدمتکار روستایی

وەرزێری / werzêrî/: ناو. وەرزێڕی؛ وەرزیاری: ۱. جووتێری ۲. خزمەتکاری لە گوند ☰ ۱. کشاورزی ۲. خدمتکاری در روستا

وەرزێڕ / werzêř/: ☜ **وەرزێر**

وەرزێڕی / werzêřî/: ☜ **وەرزێری**

وەرژۆ / werjo/: ☜ **وەرژوو**

وەرژۆن / werjon/: ناو. بەرەژان؛ ژانی پێش منداڵ بوون ☰ درد قبل از زایمان

وەرژوو / werjû/: ناو. وەرزوولا؛ لەپماڵ؛ وەرژۆ؛ مشتوماڵ؛ پەرخ؛ ماساژ؛ کاری شێلان؛ ولین؛ ولاین؛ بلین؛ ڤەمالین؛ ماڵینی ماسوولکە بە دەست یان هەر کەرستەیەکی‌تر بۆ دەرمان و لەش‌ساخی ☰ ماساژ

وەرسان / wersan/: چاوگ. وەرسیان؛ وەرسین: ۱. پسان ۲. بەر بوونەوە (ئاو و شاوەت و ...) ☰ ۱. گُسستن ۲. رها شدن

وەرساندن / wersandin/: چاوگ. ۱. پچڕاندن؛ پساندن ۲. بەر دانەوە (ئاو و شاوەت و ...) ☰ ۱. گُسیختن ۲. رها کردن

وەرسایی / wersayî/: ناوەڵناو. پچڕاو؛ پساو ☰ گُسسته

وەرسوڕ / wersûř/: ناو. هەڵچەرخ؛ زڤر ☰ چرخش

وەرسوڕان / wersûřan/: چاوگ. وەرچەرخان ☰ ورچرخیدن

وەرسوڕاندن / wersûřandin/: چاوگ. وەرچەرخاندن؛ زڤڕاندن ☰ چرخاندن

وەرسوڕانەوە / wersûřanewe/: چاوگ. ڤەتلین؛ گەڕانەوە؛ گەڕیانەوە ☰ برگشتن

وەرسە / werse/: ناو. وەرسەلە؛ ماسوولکە؛ ماسوولە؛ مایچە؛ ماهیچە؛ لەملانە؛ زەبلەک ☰ عضُله

وەرسەل / wersel/: ناو. ئێسک؛ پێشەبەندی لەش ☰ استخوان

وەرسەلە / wersele/: ☜ **وەرسە**

وەرسیان / wers(i)yan/: ☜ **وەرسان**

وەرسین / wersîn/: ☜ **وەرسان**

وەرشاو / werşaw/: ☜ **وەرشەو**

وەرشکست / werş(i)kist/: ☜ **وەرشکستە**

وەرشکستە / werş(i)kiste/: ناوەڵناو. وەرشکست؛ تێشکاو؛ تێکشکاو؛ تەختە؛ مایەپووچ؛ مایەپووت؛ ماڵکەتی؛ مافندی؛ مافنگی؛ دەملەپووش؛ شکس‌گەن؛ نابوود؛ دارایی لە دەس‌چووگ ☰ ورشکست

وەرشۆ / werşo/: ☜ **وەرشەو**

وەرشەدار / werşedar/: ☜ **ورشەدار**

وەرشەق / werşeq/: ☜ **وشەك**

وەرشەک / werşek/: ☜ **وشەك**

وەرشەو / werşew/: ناو. وەرشاو؛ وەرشۆ؛ ڤەرشە: ۱. هەر ئالیاژێکی سپی بە ٤٦ تا ٦٣٪ مس، ٦ تا ٣٠٪

نیکل و ١٨ تا ٣٦٪ ڕۆح کە بۆ دروست کردنی سەماوەر، سینی، دەفر و ئامان و ئامرازی تیژ، کەلکی لێ دەگرن ٢. پارچە کانزای ئاوکاری‌کراو کە ماشینی پێ دەڕازێننەوە ▤ ١و٢. ورشو

وەرفتن / weriftin/: چاوگ. ١. ئاو لێ‌چۆڕان ٢. دڵۆپە کردن ٣. *[مەجاز]* نابووت بوون ▤ ١. آب از چیزی رفتن ٢. چکە کردن ٣. نابود شدن

وەرڤان / wervan/: چاوگ. تکان؛ تکین؛ چۆڕان ▤ چکیدن

وەرڤاندن / wervandin/: چاوگ. ١. پالاوتن ٢. دڵۆپە کردن ٣. *[مەجاز]* دارایی بە هەدەر دان ▤ ١. تصفیە کردن ٢. چکە کردن ٣. ثروت هدر دادن

وەرڤین / wervîn/: چاوگ. ١. تنۆک لێ دەلان ٢. *[مەجاز]* نابووت بوون ▤ ١. نشت داشتن ٢. ورشکست شدن

وەرقاس / werqas/: ئاوەڵکار. ١. تا ئەندازەیەک ٢. ئەم ئەندازە ▤ ١. تا اندازەای ٢. این اندازە؛ این‌قدر

وەرقلاندن / werq(i)landin/: چاوگ. ١. ڕاست چەقاندن ٢. ڕاگرتن بە پاوە ▤ ١. عمود نصب کردن ٢. سر پا نگهداشتن

وەرقیل / werqîl/: ناو. ئاڵقەی دارین لە ڕەشکەی کلۆش گوازتنەوەدا ▤ حلقەی چوبین انتهای طناب بارکشی

وەرک / werk/: ناو. بەرخ؛ وەرخ؛ وەر ▤ برّە

وەرکۆ / werko/: ناو. بەرکوت؛ کاری کوتانی کولۆشی گەنم پێش گێرەی خەرمان ▤ کار کوبیدن ساقەی گندم قبل از کوبیدن خرمن

وەرکۆرپە / werkorpe/: ناو. بەرخەساوا ▤ برّەی نوزاد

وەرکەردە / werkerde/: ئاوەڵناو. ١. دەبەرکراو ٢. دەکارکراو (جل‌وبەرگ) ▤ ١. پوشیدە شدە ٢. کارکردە (پوشاک)

وەرکەمەر / werkemer/: ناو. گیایەکی بۆنخۆشی کوێستانییە ▤ گیاهی است

وەرکەوتن / werkewtin/: چاوگ. ١. ڕاکشان؛ پاڵ دانەوە ‹کاتی وەرکەوتن و وادەی کاوێژ/ بە مشە و مرخە و سروە و ڕاوێژ «حەقیقی»› ٢. *[کینایە]* خەوتن؛ خەفتن ‹لەو هەموو جانەوەرەی وەردەکەوێ/ نازەنینیش هەیە لای‌لایی دەوێ «هەژار، بۆ *کوردستان*»› ▤ ١. دراز کشیدن ٢. خوابیدن

وەرکەوەر / werkewer/: ناو. ئەو بەردە لە کاتی بارین ئەچنە پەنای ▤ سنگ پناهگاه باران

وەرکی / werkî/: ئاوەڵناو. تاک؛ ئاواڵە؛ کراوە؛ باز ▤ باز

وەرگ / werg/: ناو. ١. گەڵای ڕووەک ٢. گور؛ گورگ؛ شینۆ ▤ ١. برگ نباتات ٢. گُرگ

وەرگا / werga/: ناو. وێرەگا؛ وێرگا؛ ئێوار؛ ئێوارە ▤ تنگ غروب

وەرگان / wergan/: ناو. گەلەگورگ ▤ رمەی گرگ

وەرگر^{1} / wergir/: ناو. ١. بەرگر؛ لەمپەر ‹کێ وەرگرتە نەخوێنی و نەبی بە شت؟› ٢. کەسێ کە شتێک ئەگرێ ‹وەرگری بەرتیل، ئەخرێتە بەر میل «مەسەل»› ▤ ١. مانع ٢. گیرندە

وەرگر^{2}: ئاوەڵناو. قایم و خۆڕاگر ▤ بادوام

- وەرگر^{3}: پاشەوشە. تایبەتمەندی شتێ یا کەسێ کە وەردەگرێ ‹کەلک‌وەرگر؛ بەرتیل‌وەرگر› ▤ ـ گیر

وەرگرتن / wergirtin/: چاوگ. ١. سەندن؛ سەنن ‹لە هەر ڕەنگێکیان غەمێک وەرگرین/ بە هەر غەمێکی تێر و پڕ بگرین «پیرەمێرد»› ٢. گوێ ڕاگرتن بۆ قسە و قبووڵ کردنی ‹تا لە چاوی مورشیدی تۆ بەیعەتم وەرگرتووە/ ڕۆژ و شەو مەجزووبی حەوشی خانەقاتم، ڕۆحەکەم! «بێخود»› ٣. بەر گرتن؛ بەرگە گرتن ٤. پەزێران؛ ڕێ دان بۆ کار یان شوێنێ ▤ ١. گرفتن ٢. گوش کردن ٣. دوام آوردن ۴. پذیرفتن

وەرگرتنەوە / wergirt(i)newe/: چاوگ. ساندنەوە (وام یان ئامانەتی) ▤ بازپس گرفتن (وام یا امانت)

وەرگە^{1} / werge/: ناو. بەرگە؛ خۆڕاگری؛ تاقەت 🇮🇷 تاب؛ تحمل

وەرگە^{2}: ئاوەڵکار. ئاوەها؛ ئابەمجۆرە 🇮🇷 این‌طور

وەرگەڕ / wergeř/: ☜ **وەرگێڕ**^{1}

وەرگەڕان / wergeřan/: چاوگ. ١. وەرچەرخان؛ زڤڕان؛ بەرەو شوێنی پێشوو ڕۆیشتنەوە ‹وەرگەڕێ بالات ببینم/ جا دەرچێ گیانی شیرینم «پیرەمێرد»› ٢. هەڵەوگەڕیان؛ سەرنخوون بوون ‹دوکتور دەوای تۆم ناوێ، لێمگەڕێ!/ بەڵکم بە ئاهم دەوران وەرگەڕێ! «پیرەمێرد»› ٣. لە جێ چوونی بەندی ئەندام ‹شەو لە نزیک چوارقوڕنە، جیپ دە قوڕ گیرا و بە تاریکی بە ڕێدا دەهاتین. لاقم دە قولکەیەک کەوت و وەرگەڕا «هەژار، چێشتی مجێور»› ٤. *[مەجاز]* هەڵەوگەڕیان؛ دەست هەڵگرتن؛ پشت لێ کردن ‹لە باوکی وەرگەڕاوە› ٥. (لە دین) دەرچوون ٦. گۆڕان؛ بارەوبار بوون ‹دۆخەکە تەواو وەرگەڕا› ٧. ☜ **وەرگێڕان** 🇮🇷 ١. چرخ خوردن ٢. واژگون شدن ٣. از جا دررفتن بند اندام ۴. برگشتن ۵ (از دین) خارج شدن ۶ تغییر کردن ٧. ☜ **وەرگێڕان**

وەرگەڕاندن / wergeřandin/: چاوگ. چەرخاندن؛ ژێرورووو کردن. هەروەها: **وەرگەڕاندنەوە** 🇮🇷 زیرورو کردن

وەرگەڕانەوە / wergeřanewe/: چاوگ. ١. گەڕانەوە؛ گەڕیانەوە؛ هەڵەوگەڕیان ٢. لە بەرانبەر گەورەتردا ڕاوەستان 🇮🇷 ١. برگشتن ٢. در مقابل از خود بزرگتر ایستادن

وەرگەڕاو / wergeřaw/: ئاوەڵناو. ١. ژێروڕوو کراو؛ چەرخ پێ دراو ٢. لە دین دەرچوو ٣. ☜ **وەرگێڕاو** 🇮🇷 ١. زیرورو شده ٢. مُرتد ٣. ☜ **وەرگێڕاو**

وەرگەشەوێ / wergeşewê/: ناو. گورگانەشەوێ؛ گوریەشەوێ؛ وتەیەکە بۆ خەواندنی منالان دەیڵێن 🇮🇷 نوعی لالایی

وەرگەوەران / wergeweran/: ناو. دوژمنی گیانی ‹بوونە وەرگەوەرانی یەکتر› 🇮🇷 دشمن خونی

وەرگیران / wergîran/: چاوگ. ١. گیریان؛ ڕێ پێ دران ‹لە زانکۆ وەرگیراوە› ٢. ڕاگیران بۆ دوایی ٣. هەڵگیران؛ لە شوێن یان شتێکەوە هەڵبژاردن ‹لە یەسکی رزیو وەرناگیرێ کاو/ بێ‌کار دژوارە ژینی ژن و پیاو «هێمن»› 🇮🇷 ١. پذیرفته شدن ٢. نگهداشته شدن برای آتیه ٣. برگرفتن

وەرگیراو / wergîraw/: ئاوەڵناو. پەزیراو 🇮🇷 پذیرفته

وەرگێڕ^{1} / wergêř/: ناو. وەرگەڕ؛ دیلماج؛ پاچڤەکار؛ کەسێ کە زمانێک بۆ زمانێکی‌تر وەردەگێڕێ 🇮🇷 مُترجم

وەرگێڕ^{2}: ئاوەڵناو. وەرگێل: ١. تایبەتمەندی کەسێ کە کاری وەرگێڕان بێ ٢. ژێروڕوو کەرەوە ٣. تایبەتمەندی کەسێ کە شتێک هەڵدەگەڕێنێتەوە 🇮🇷 ١. برگرداننده ٢. زیرورو کننده ٣. برگرداننده

وەرگێڕ^{2}: پێرۆ. ← **هەڵگێڕ و وەرگێر**

وەرگێڕان / wergêřan/: چاوگ. وەرگەڕان؛ وەرگێڕانەوە؛ وەرگێلان: ١. پاچڤە کردن ٢. ئاوەژوو کردن؛ ژێروڕوو کردن؛ وەرگەڕان ‹گوتمان با بچینە لای خەیاتێک، یەخەکەمان بۆ وەرگێڕێ «هەژار، چێشتی مجێور»› ٣. وەرچەرخاندن؛ هەڵگەڕاندنەوە ‹من ئەو سێبەرەم دوامکەوی ئەڕۆم/ ڕووم لێ وەرگێڕی من لە شوێنی تۆم «پیرەمێرد»› 🇮🇷 ١. ترجمە کردن ٢. برگرداندن ٣. چرخاندن

وەرگێڕانەوە / wergêřanewe/: ☜ **وەرگێڕان**

وەرگێڕاو^{1} / wergêřaw/: ناو. وەرگەڕاو؛ پاچڤە 🇮🇷 ترجمە

وەرگێڕاو^{2}: ئاوەڵناو. وەرگەڕاو: ١. هەڵگەڕاوە؛ ژێروڕوو کراو ٢. پاچڤەکراو ‹قورئانی وەرگێڕاوی مامۆستا هەژار› 🇮🇷 ١. زیر و رو شدە ٢. ترجمەشدە

وەرگێڕک / wergêřik/: ناو. ئامرازی ئاگر پێ سەروژێر کردن و هەڵگەڕاندنەوە 🇮🇷 انبُر

وەرگێڕکە / wergêřke/: ☜ **وەروێڕکە**

وەرگێڵ / /wergêł/: ☜ **وەرگێڕ**[٢]

وەرگێڵان / /wergêłan/: ☜ **وەرگێڕان**

وەرم / /werm/: ناو. خەو؛ نفس ‹نـازداران بـە خەشـم غەزەب گرتەن لێم/ بێ وەرمی شەوان بیەن بـە خـدێم «بێسارانی»› ☰ خواب

وەرما / /werma/: ناو. ئەشکەوت ☰ غار

وەرماس / /wermas/: ناو. ئاسک؛ مامز ☰ آهو

وەرمان / /werman/: چاوگ. ١. دامان؛ سـەرگەردان بوون ٢. دواکـەوتن؛ لـە دواوە هـاتن ٣. پەنـەمان؛ ئەستوور بوون ☰ ١. واماندن ٢. عقـب مانـدن ٣. ورم کردن

وەرماوی / /wermawî/: ئاوەڵناو. خـەواوی؛ خاواڵـین؛ خەواڵوو ☰ خوابآلود

وەرمن / /wermin/: ئاوەڵناو. خەواڵـوو ‹دیـدەن دیـدار غەزاڵەی وەرمن/ چی دما یـاران وەرمـەن پـەرێ مـن «مەولەوی»› ☰ خوابآلود

وەرمەڕ / /wermeř/: ناو. بەری ئەشـکەوت ☰ جلـوی غار

وەرمەکی / /wermekî/: ناو. ساوا؛ بەبە؛ منداڵی مرۆڤ تا چل ڕۆژ پاش لە دایک بوون ☰ نوزاد

وەرنما / /wern(i)ma/: نـاو. پێشنوێژ؛ بەرنوێژ؛ ئیمـام ☰ پیشنماز

وەرنە / /werne/: ئاوەڵکار. دەنا؛ ئەگەر نە ‹مەجنوونی گەردی ناقەیی لەیلایە، وەرنـە بـۆچ/ وەک چـاوی مـن هەمیشە لە شوێن کاروانە دڵ؟! «بێخود»› ☰ وگرنه

وەرنەوسـانە / /wernewsane/: نـاو. پرووشـەی خواردن بەر لە شیو هێنان ☰ پیشغذا

وەرنیسک / /wernîsk/: نـاو. بەرەنێسـکێ؛ نزگـەرەی گریان ☰ سکسکەی گریه

وەرواس / /werwas/: ☜ **وەسواس**

وەرواوی / /werwawî/: ناو. بەفراو ‹پەی لانساران خاڵ خاڵـش وەشـەن/ وەرواوی شـیرین لاپاڵـش وەشـەن «سەیدی»› ☰ برفاب

وەروڕێک / /werwiřêk/: ☜ **وەروێڕکە**

وەروە[١] / /werwe/: نـاو. بـەفر؛ بـەرف؛ وەر؛ وەرب ☰ برف

وەروە[٢]: ئاوڵکار. بەر بە؛ ڕوو بە شوێنێ ☰ رو به جایی

وەروەر / /werwer/: نـاو. جۆرێ دەمانچەی کۆنە ‹بـە کەم مەگرە سروشـک و ئـاه و ناڵـەی بێنـەوایانت/ کـە سـەیلی بـێئەمانـە، تـیری دڵـدۆزە، گولـەی وەروەر «مەحوی»› ☰ نوعی هفتتیر قدیمی

وەروەرە / /werwere/: نـاو. وەروەمـاڵ؛ شاپاڵـۆخ؛ شاپالۆغ؛ بەفرەلۆ ☰ برفروب

وەروەماڵ / /werwemał/: ☜ **وەروەرە**

وەروەوە / /werwewe/: نـاو. بەرئێخـە؛ پێسـیر ☰ گریبان

وەروێرکـە / /werwêrke/: نـاو. شـادیک؛ وەڕێـڕک؛ دڵخۆشکەرەی خێزان ☰ کـودک مایـەی دلخوشـی خانواده

وەروێڕک / /werwêřk/: ☜ **وەروێڕکە**

وەروێڕکە / /werwêřke/: نـاو. وەرگێڕکە؛ وەرورێـک؛ وەروێڕک؛ وروێڕکە؛ وەڕێڕک؛ وەڕێڕکە: ١. مناڵـی فێرە ڕۆیشتن ٢. مناڵی بەکەیف و قسەشـیرین ٣. مناڵێ کە کاری پێ بکرێ ☰ ١. کـودک پاگرفتـه ٢. کودک رشد کرده و سرحال ٣. بچه‌ای که قادر به انجام کار باشد

وەرە[١] / /were/: ناو. ١. بـەرەی زیـن ٢. بـەرخ ☰ ١. سینه‌بند زین ٢. بره

وەرە[٢]: کاری فەرمان. بێ؛ بەو؛ باو (**تێبینی**: ئـەم وشـە چـاوگی ڕاسـتەوخۆی نییـە) ‹وەرە یـارم! وەرە ئـەی تازەیارم!/ وەرە ئەستێرەکەی شەوگاری تارم «هێمن»› ☰ بیا

وەرەبیـایش[١] / /wereb(i)yayş/: نـاو. نـەخۆش بـە تێکچـوون و ئێشـی سـپڵ ☰ بیمـار دارای نارسـایی طحال

وەرەبیایش[٢]: ئاوەڵناو. کز و کەنەفت ☰ زرد و ضعیف

وەرەتاو / weretaw/: ناو. هەتاو؛ خۆرەتاو ☰ آفتاب

وەرەچەم / wereçem/: ناو. ئاسۆگا؛ دیمەن؛ چاوەناز ☰ چشم‌انداز

وەرەزەن / werezen/: ناو. ١. تەرە؛ کاری داپۆشینی تووتن و شتی‌تر بۆ ئەوە بگات ٢. مشتاغ؛ جێ هەڵخستنی میوە ☰ ١. عمل پوشاندن برگ توتون و دیگر محصولات برای رسیدن آن ٢. جای خشک کردن میوه

وەرەستا / weresta/: ناو. ١. ماڵی مەوقووفە ٢. کۆمەگیی فەقێ لە ماڵی مەوقووفە ☰ ١. اموال وقف ٢. کمک هزینەی طلبه از اموال موقوفه

وەرەق / wereq/: ناو. ١. لاپەڕە؛ پەڕەکاغەز ٢. بەچکەی دووڕەگەی سەگی نێر و تاژی مێوینە ٣. خووس؛ خووسار؛ زوقم ٤. پاسوور؛ پەڕی قومار ٥. وەرەک؛ دڕکی دەشت ٦. تەڵش؛ پەڕەکانزا؛ کانزای وەک کاغەز پانەوە کراو ☰ ١. ورق کاغذ ٢. تولەی دورگه از سگ نر و تازی ماده ٣. پڕ؛ سرماریزه ۴. ورق بازی ۵. خار بیابان ۶ ورق فلزی

▣ **وەرەق هەڵگەڕانەوە**: /کنایە/ وەرەق هەڵگەڕیانەوە/ هەڵەوگەڕیان؛ بار گۆڕیان؛ ئاڵوگۆڕ بە سەردا هاتنی بارودۆخ ‹هەر کە کوودەتا کرا و وەرەق هەڵگەڕایەوە، ناچار بوو بە شەودا ڕاکا› ☰ ورق برگشتن

وەرەقە / wereqe/: ناو. ١. پەڕەکاغەز ٢. دار و پەردووی ڕووخاو ٣. کارتێ کاغەزی کە ناونیشانێکی بە سەرەوەیە ‹وەرەقەی سەروازی› ☰ ١. ورق کاغذ ٢. آوار ٣. کارت

وەرەک / werek/: ناو. وەرەک؛ پنجە دڕکی دەشت ☰ خاربن بیابان

وەرەگا / werega/: ☜ **وێرەگا**

وەرەگەیرایش / weregeyrayş/: ناو. ١. بیربڵاوی ٢. دڵتەنگی و ماتی ☰ ١. پریشانی افکار ٢. دلتنگی

وەرەم / werem/: ناو. وەرهەم؛ پەنەم؛ پەنام ‹پرسیم: ئەی هەڵەم، دانەت بێ‌هەڵەم/ بۆچ زەرد هەڵگەڕای بە دەردی وەرەم؟ «پیرەمێرد»› ☰ ورم؛ آماس

وەرەمان / wereman/: چاوگ. پەنەمان؛ ئاوسان؛ ماسان ☰ ورم کردن

وەرەمدا / weremda/: ناو. ١. سیل؛ دیق ٢. سیار؛ دیقاوی؛ ژانازراڤ‌کەتی ☰ ١. بیماری سل ٢. مسلول

وەرەمدار / weremdar/: ئاوەڵناو. وەرهەم‌کردوو ☰ مسلول

وەرەمن / weremin/: ئاوەڵناو. پەنەماو ☰ ورم‌کرده

وەرەمەمکی / werememkî/: ئاوەڵناو. بەرمەمکان ☰ شیرخواره

وەرەمی / weremî/: ئاوەڵناو. ١. ئاوساو؛ پەنەماو ٢. سیلدار؛ ژانازراڤ‌کەتی ☰ ١. ورم‌کرده ٢. مسلول

وەرەمین / weremîn/: چاوگ. ١. ئاوسان؛ وەرەمان ٢. تووشیاری سیل بوون ☰ ١. ورم کردن؛ آماسیدن ٢. مسلول شدن

وەرە ـ وەرە / were were/: ئاوەڵکار. کەمە ـ کەمە؛ بەرە ـ بەرە ☰ اندک ـ اندک

وەرەی ئامایش / werey amayîş/: چاوگ. ١. تێگەیشتن؛ هاتنە سەر ڕێ ٢. ئاشت کردنەوە ٣. سازدان؛ پێک‌هێنان ☰ ١. فهمیدن؛ سر عقل آمدن ٢. آشتی کردن ٣. فراهم آوردن

وەرهاتن / werhatin/: چاوگ. تێ‌ڕۆهاتن و ڕاماڵین ‹لە حاڵێکدا لە سەرەوە، لە لووتکەکان/ تۆف و زریان لە دەوەن و داران وەردێن/ لە بنەوە لە دۆڵەکان، گیای نەوخێزە و گۆپکە دەردێن «پەشێو»› ☰ مالیدن؛ پایمال کردن

وەرهان / werhan/: ناو. بەران؛ وەران؛ نێرەپەز ☰ قوچ؛ گوسفند نر

وەرهەم / werhem/: ناو. ١. وەرەم؛ پەنام ٢. نەخۆشی بەرهەنگ ‹دیق و زەردۆیی و ئاهۆ و وەرهەم/ بە گژەی بای بەقەوەت دێن بەرهەم «سوارە»› ٣. بەرهەم؛ بەهرەی زەوی و سەودا ☰

۱. ورم ۲. نوعی بیماری کُشنده ۳. محصول؛ درآمد

◘ **وەرهەم پێدان:** */کینایە/* وەرهەم دان؛ چەرمەسەری دان ☰ خون به جگر کردن

وەرهەم کردن: ۱. پەنەمان؛ پەنەمیان ۲. */کینایە/* زۆر وەڕەز بوون ☰ ۱. ورم کردن ۲. سخت ناراحت شدن

وەرهەم هەڵێنان: هەڵماسین؛ باکردن ‹تەلار و سەرسەرا و کۆشک چ دێنێ/ کە کوێلە وەرهەمی تێدا هەڵێنێ؟ «هێمن»› ☰ آماس آوردن

وەرهەمکردوو / werhemkirdû/: ئاوەڵناو. وەرەمدار؛ تووشیاری نەخۆشی سیل ☰ مسلول

وەرهین / werhîn/: چاوگ. داوەرین؛ وەرین ☰ فروریختن

وەرهێنان / werhênan/: چاوگ. وەرێنان؛ ئاوقا کردن؛ خستنە دەور ‹دەست لە قەدی یەک وەردێنن/ ڕیشەی ئیستیعمار دەردێنن «هەژار، بۆ *کوردستان*»› ☰ حلقه کردن

وەرهێوانە / werhêwane/: ناو. باڵەخانە؛ بەرهێوان ☰ رواق

وەری / werî/: ئاوەڵناو. بەری؛ دوور ☰ بری

◘ **وەری بوون:** بەری/ بێوەری بوون؛ دوور بوون ☰ مُبرآ بودن

وەریا / werya/: ئاوەڵکار. بەم جۆرە؛ ئا بەم شێوە ☰ به این نحو

وەریان / weryan/: چاوگ. وەرین؛ داوەرین؛ ڕژان لە سەرەوە ‹میوە وەری؛ خۆڵ وەری› ☰ ریزش کردن

وەریای / weryay/: ئاوەڵناو. داوەریو ☰ ریزش کرده

وەریس / werîs/: ☜ **وەرێسە**

وەرین^{۱} / werîn/: چاوگ. تێنەپەڕ. //وەریت؛ دەوەری؛ بوەرە// داوەرین؛ ڕەیین؛ لە سەرەوە ڕژانە خوار ‹باخەوانانی جیهان! پێم نالێن/ بۆ وەری میوەیی کاڵم؟ تا کەی؟ «هێمن»› ☰ ریزش کردن؛ ریختن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: وەریو/ چاوگی نەرێنی: نەوەرین

وەرین^{۲}: ئاوەڵناو. وەرێ؛ بەرین؛ پێشوو؛ بەرگین ‹ئەر شەرت و ئیقرار وەرین مەندەن پێت/ دیدەی ئینتزار من ئانا نە ڕێت «سەیدی»› ☰ پیشین

وەرینان / werînan/: جێناو. ڕابوردوان؛ پێشینان ‹هەرچی ویەردەن مەبۆ بواچان/ دیمان نەدیمان وەرینان ماچان «میرزا شەفیع پاوەیی»› ☰ گذشتگان؛ پیشینیان

وەرینک / werînik/: ناو. بەروانکە؛ بەروانک ☰ پیشبند کار

وەرینە / werîne/: ☜ **وڕاوە**

وەریو^{۱} / werîw/: ئاوەڵناو. داوەریو؛ داکەوتوو ‹میوەی وەریو هەڵمەگرنەوە!› ☰ ریختە

• وەریو^{۲}: پاشەوشە. داوەریو ‹پەڕوەریوی، باڵشکاوی دەنگبڕاو/ بێبژیوی بەشخوراوی دەرکراو «هێمن»› ☰ فروریختە

وەرێ / werê/: ☜ **وەرین**^{۲}

وەرێس / werês/: ☜ **وەرێسە**

وەرێسە / werêse/: ناو. وەریس؛ وریس؛ وەرێس؛ گوریس ☰ ریسمان

وەرێشک / werêş(i)k/: ناو. سی؛ سیپەلاک؛ سیپەلک ☰ شُش

• وەرێن / -werên/: پاشەوشە. ۱. داوەرێنراو ‹باوەرێن› ۲. داوەرێن ‹زوقوموەرێن› ☰ ۱. ـ ریختە ۲. ـ ریز

وەرێنان / werênan/: ☜ **وەرهێنان**

وەرێنە / werêne/: ناو. جۆرێ نەخۆشی چاوی زارۆکان ☰ نوعی بیماری چشم کودکان

وەڕ^{۱} / weř/: ناو. بەڕە؛ بەڕ ☰ پلاس

وەڕ^{۲}: دەنگ. حەپەی سەگ ‹سەگوەڕ› ☰ واق

وەڕاز / weřaz/: ناو. گۆخڵ؛ زانا لە چەڵتووک چاندندا ☰ شالیکار خبره

وەڕازێن / weřazên/: ناو. جوانکەر؛ ڕازێنەر؛ ڕازێنەوە

☰ آرایشگر

وەڕاندن / weřandin/: چاوگ. وەڕین؛ حەپە کـردن ☰ پارس کردن

وەڕز / weřiz/: ☜ **وەڕەز**

وەڕس / weřis/: ☜ **وەڕەز**

وەڕست / weřist/: ☜ **وەڕەز**

وەڕشان / weř(i)şan/: چاوگ. وەڕشـیان؛ وەڕشـین؛ ڕشانەوە؛ هەڵهاوردنەوە ☰ قی کردن

وەڕشـاندن / weř(i)şandin/: چـاوگ. ڕشـاندنەوە ☰ وادار کردن به استفراغ

وەڕشاو / weř(i)şaw/: ئاوەڵناو. ڕشاوەوە ☰ قی‌کرده

وەڕشیان / weř(i)şyan/: ☜ **وەڕشان**

وەڕشین / weř(i)şîn/: ☜ **وەڕشان**

وەڕگ / weřg/: نـاو. فـرۆ؛ ژەک و شـیری پێکـەوە کوڵاو ☰ از لبنیات

وەڕنان / weřnan/: چاوگ. ئاویتن؛ فڕێدان به قـەو ☰ پرت کردن

وەڕوەڕ / weřweř/: ناو. دەمانچەی شـاکوژ ☰ نـوعی کلت کوچک

وەڕوەڕە / weřweře/: نــاو. ڕەوڕەوە؛ چـــەرخی پاگرتنی منال ☰ روروک

وەڕە١ / weře/: ناو. گەڵای ڕوەک ☰ برگ نباتات

وەڕە٢: دەنگەناو. حەپە؛ گەفەی سەگ ☰ پارس سگ

وەڕەز / weřez/: ئاوەڵـــــناو. وارز؛ وەڕز؛ وەڕس؛ وەڕست: ١. جاڕز؛ یاس ‹وەڕەز بوو گیانی من لە شار و هاڕەهاڕەی ئەو/ لە ڕۆژی چڵـکنی نـەخۆش و تـاو و یاوی شەو «سوارە»› ٢. پەکەر؛ داگـیراو؛ بـێ‌کـەیف ‹لە خۆیەوە وەڕەزە، نازانم لـە بـەر چـی›. هـەروەها: **وەڕەز بوون؛ وەڕەز کردن** ☰ ١. بیزار ٢. پریشان

وەڕەزی / weřezî/: ناو. پەکەری؛ قەبزی؛ قەڵسـی ☰ بیزاری

وەڕەزیشـکێن / weřezîş(i)kên/: ئاوەڵـناو. هــەوی؛ مایەی خڵافاندن و خەریک کردن ☰ سرگرم‌کننده

وەڕەق / weřeq/: ناو. خووسار؛ خوێز؛ خوێس ☰ یَـز؛ سرماریزه

وەڕەک / weřek/: ☜ **وەڕەکینا**

وەڕەکنا / weřekna/: ☜ **وەڕەکینا**

وەڕەکینـا / weřekîna/: سارستە. وەڕەک؛ وەڕەکنـا؛ خۆزگا؛ خۆزی ☰ کاشکی

وەڕەنگ١ / weřeng/: ئاوەڵـناو. بـەڕەنگ‌وڕوو ‹مانگـا زەرد یەکجار وەڕەنگە› ☰ خوش آب‌ورنگ

وەڕەنگ٢: ئاوەڵکار. بەوجۆرە؛ هاکا؛ ئاوها ☰ این چنین

وەڕەوەڕ١ / weřeweř/: دەنگەناو. حەپەحـەپ؛ وەڕەی لە دووی یەک ☰ واق واق سگ

وەڕەوەڕ٢: دەنگ. *[پلار]* فەرمان بە بێدەنگ بـوون ‹دە وەڕەوەڕ!› ☰ خاموش!

وەڕیڕی / weřîřî/: ناو. ڕووبەڕوو ☰ روبرو

وەڕین / weřîn/: چـاوگ. حەپەحەپ کردن ☰ پارس کردن

وەڕیو / weřîw/: ئاوەڵناو. گەفیو؛ حەپەحـەپ‌کـردوو ☰ پارس‌کرده

وەڕێ / weřê/: ناو. بەڕ؛ بەڕە ☰ گلیم

وەڕێخەر / weřêxer/: ئاوەڵـناو. سازێنەر؛ ڕێکخـەر ☰ سازنده

وەڕێڕک / weřêřik/: ☜ **وەروێڕکە**

وەڕێڕکە / weřêřke/: ☜ **وەروێڕکە**

وەز١ / wez/: نـاو. ١. بەز؛ چەوری ناوزگ ٢. گوێز ☰ ١. پیه ٢. گردو

ـ وەز٢: پاشەوشـە. ١. ـ بـەز؛ تێپـەڕ ‹خـۆش‌وەز› ٢. هەڵکرد ‹سەرماوەز› ☰ ١. ـ رَو؛ ـ تاز ٢. ـ وز

وەزا / weza/: ئاوەڵـــناو. ١. لاواز؛ داڵگۆشـــــت ٢. بێچارە؛ بەستەزمان ☰ ١. لاغر ٢. بیچاره

وەزار / wezar/: ئاوەڵـناو. زارەکـــی؛ ســـەرزارەکی؛ دەمی؛ بە دەم ☰ شفاهی

وەزارەت / wezaret/: ناو. ١. وەزیری؛ شالیاری؛ کـار و پلەی وەزیر ‹حوکم و فەرمانی وەزارەت دەرکەوت/

شەرعەن حەرامە لەش‌پیس لە مزگەوت! «پیرەمێرد»› ٢. وەزارەتخانە ‹وەزارەتی کشتوکاڵ› ■ ١و٢. وزارت

وەزارەتخانە / wezaretxane/: ناو. ١. دامەزراوەیەکی دەوڵەتی کە لە ژێر چاودێری وەزیرێکدا بەڕێوە دەچێ ٢. یانەی ناوەندی ئەو دامەزراوەیە کە شوێنی کاری وەزیرە ■ ١و٢. وزارتخانە

وەزارەتی / wezaretî/: ئاوەڵناو. سەر بە وەزارەت ‹دەزگای وەزارەتی› ■ وزارتی

وەزان / wezan/: ☜ وەزین

وەزانی / wezanî/: ناو. گوێزان؛ گوێزێن ■ گردوبازی

وەزتەکنان / wezteknan/: ناو. خەزەڵوەر؛ گەڵاڕێزان ■ آبان

وەزم / wezm/: ☜ وزم

وەزمە / wezme/: ☜ وسمە

وەزن / wezn/: ناو. ١. کێش؛ قورسایی؛ سەنگ؛ سەنگینی؛ گرانایی ٢. هەقدەن؛ ڕەوت؛ کێشی شێعر؛ ژمارەی بڕگە لە شێعرێکدا ٣. ☜ وەزەند ٤. ئێش و ئازار ■ ١. وزن؛ سنگینی ٢. وزنِ شعر ٣. ☜ وەزەند ۴. درد؛ آزار

وەزنایرە / weznayre/: چاوگ. داوەزاندن ■ پیادە کردن

وەزند / wezind/: ☜ وەزەند

وەزندار / wez(i)ndar/: ئاوەڵناو. ١. سەنگین؛ بەکێش ٢. *[کینایە]* ماقووڵ و بەوەج ■ ١. سنگین ٢. مُحترم

وەزنە / wezne/: ناو. ١. سەنگ؛ کێشانە ٢. کێشانەیەکە بەرانبەر بە سەد کیلۆ ■ ١. وزنە ٢. وزنەی صد کیلوگرمی

وەزنی / weznî/: ☜ وەزەند

وەزوو / wezû/: ☜ وازوو

وەزە / weze/: ناو. ١. ڕەوتی پێوەدان؛ چزوو تێڕۆکردن ٢. نەخۆشییەکی زاری زارۆکانە ٣. وزە؛ تابشت ■ ١. گزش ٢. نوعی بیماری دهان کودکان ٣. تاب؛ یارا

وەزەرای / wezeray/: چاوگ. ١. داخزین؛ دابەزین ٢. هاتنە خوار ■ ١. پیادە شدن ٢. پایین آمدن

وەزەقاڵانی / wezeqałanî/: ناو. گوێزان؛ گوێزێن؛ کایەی بە گوێزان ■ گردوبازی

وەزەمەژگڵێ / wezemejg(i)łê/: ناو. گیایەکە ئەخورێ ■ گیاهی خوردنی

وەزەن / wezen/: ناو. وەزەنگ؛ ئازار؛ عەزیەت ‹نزامان لێ قبووڵ کرد و وەزەنمان لە سەری لابرد «هەژار، *قورئان*»› ■ گزند

⊡ **وەزەن بوون** زیان هەبوون ■ گزند/ آزار داشتن

وەزەند / wezend/: ناو. وەزن؛ وەزند؛ وەزنی؛ پشتاو؛ دەفری باڕووتی ڕاوکەر ■ ظرف باروت شکارچی

وەزەنگ / wezeng/: ☜ وەزەن

ـ **وەزەنی** / wezenî/: پاشوشە. ـ ئازاری ‹هاوسا وەزەنی› ■ ـ آزاری

وەزەوان / wezewan/: ئاوەڵناو. گوێزەوان؛ توانا لە سەرکەوتن و پێهەڵچوونی دار گوێزاندا ■ ماهر در بالا رفتن از درخت گردو

وەزەوای / wezeway/: ناو. جۆرێ کولێرە کە گوێزی وردی تێدایە ■ نوعی گردەی نان حاوی مغز گردو

وەزی / wezî/: ناو. گوێز؛ قۆز؛ گیز ■ گردو

وەزیر / wezîr/: ناو. ١. شاریار؛ شالیار؛ بەرپرسی وەزارەت و ئەندامی کابینەی دەوڵەت ‹گەدایی بارەگاهی ئەو، ئەگەر ئەمیر، ئەگەر وەزیر/ فیدایی عیززو جاهی ئەو، ئەگەر غەنی، ئەگەر فەقیر «بێخود»› ٢. فەرز؛ فەرزین؛ مۆرەیەکی شەترەنج کە بە هەموو لایەکدا دەتوانێ ببزوێ و هەر یاریکەرێک یەکێکی هەیە ■ ١و٢. وزیر

وەزیری / wezîrî/: ناو. ١. کار و پلەی وەزیر ٢. جۆرێ هەنجیر ■ ١. وزارت ٢. نوعی انجیر

وەزیفە / wezîfe/: ناو. ١. ئەركی سەرشان ٢. مووچە؛ جیرەنانی ڕۆژانە ‹ئەرێ ئەی كۆنەكاری پیری مەكرۆ!/ وەزیفەم جیرەنانێ بوو بە بێ دۆ! «شەهید»› ☰ ١. وظیفە ٢. جیرەی روزانە

وەزین / wezîn/: چاوگ. وەزان: ١. شنین؛ هاتنی با ٢. بەرەو خوار هاتن ‹خێڵ نەوەزی لەتەچن وەزی!› ٣. بەزین؛ ژێر كەوتن لە شەڕ و ملەدا ٤. غاردان؛ ڕاكردن ٥. كەوتنی تاو ☰ ١. وزیدن ٢. پایین آمدن ٣. شكست خوردن ۴. تاختن؛ دویدن ۵. برآمدن آفتاب

وەزێت / wezêt/: ناو. چلۆنایەتی حاڵ و هەواڵ ☰ وضعیت

وەژار^{١} / wejar/: ناو. وجز؛ وجێز؛ وجێس؛ بژار ☰ وجین

• **وەژار**^{٢}: پاشەوشە. ڕێككەر ‹گوڵوەژار› ☰ ـ پیرا

وەژارتن / wejartin/: چاوگ. تێپەڕ. //وەژارتت؛ دەوەژێری؛ بوەژێرە// وەژاردن؛ ناڕێک و ناپەسند لە ناو ڕێک و باش دەراویتن ☰ پیراستن

■ ئاوەڵناوی بەركاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەوەژارتن

وەژاردن / wejardin/: ☜ **وەژارتن**

وەژارە / wejare/: ناو. ١. پەژارە؛ خەم؛ كول ٢. بیر و خەیاڵ ☰ ١. غم؛ اندوه ٢. خیالات

وەژنكار / wejinkar/: ☜ **وەژەنكار**

وەژە / weje/: ☜ **وەژەب**

وەژەب / wejeb/: ناو. وەژە؛ ویژە؛ بست؛ بنگووس؛ بۆست ☰ وجب

وەژەگ / wejeg/: ناو. پەخشان؛ وێژامە؛ نووسراوەی ئاسایی بەبێ تایبەتمەندی شیعر ☰ نثر

وەژەن / wejen/: ناو. تاوان؛ گوناح ☰ گناه

وەژەنكار / wejenkar/: ئاوەڵناو. وەژنكار؛ تاوانبار؛ گوناحكار ☰ گُناهكار

وەژیای / wejyay/: چاوگ. كەنران؛ داكەنران؛ داكەنیان ☰ درآورده شدن

وەژینگ / wejîng/: ناو. ویژینگ؛ چۆرت؛ سەرخەو ☰ چُرت

⊡ **وەژینگ دان**: چۆرت دان؛ سەرخەو شكاندن ☰ چُرت زدن

وەس^{١} / wes/: ئاوەڵناو. بەس؛ بەسندە ☰ كافی

وەس^{٢}: ئاوەڵكار. بەس: ١. چیتر نا ٢. *[پلار]* كەم ‹زەمامت با وەس بە دەس هەوەس بۆ/ وەس فامت نە فكر كەردەی عەبەس بۆ «داخی»› ☰ ١. كافی ٢. كَم

• **وەس**^{٣}: پاشەوشە. ـ بەست ‹دەرووەس› ☰ ـ بست

وەسا^{١} / wesa/: ☜ **وەستا**

وەسا^{٢}: ☜ **وەسان**^{٢}

وەسار / wesar/: ناو. ١. ☜ **واسار** ٢. ☜ **هەوسار**

وەساری / wesarî/: ئاوەڵناو. بەهاری؛ تایبەتی بەهار (ڕووەک) ☰ بهاری (سبزه)

وەسان^{١} / wesan/: چاوگ. ١. وەستان؛ لە كار كەوتن ٢. ماندوو بوون ☰ ١. از كار افتادن ٢. خستە شدن

وەسان^{٢}: ئاوەڵكار. وسا؛ وسان؛ وەسا؛ ئاوەها؛ ئاوها؛ ئاوا ‹وەسان دبێژێ زەردەشتێ ڕێزان/ ئەهریمان دشكێ، هورموز تێ مەیدان «جگەرخوێن»› ☰ این‌طور

وەسایی / wesayî/: ☜ **وەستایی**^{١}

وەسپ / wesp/: ☜ **وەسف**

وەستا / westa/: ناو. وسا؛ وستا؛ وەسا؛ ئوسا؛ ئووسا؛ ئوستا؛ ئوستاد؛ هۆستا؛ هۆسا: ١. مامۆستا ٢. چێكەر؛ وەدیهێنەر ‹چاوم هەڵبڕی ئاسمانم دی/ وتم: بێ وەستا نەهاتۆتە دی «پیرەمێرد»› ☰ ١. أُستاد ٢. سازنده

وەستاخاڵە / westaxałe/: ناو. ئاسنگەر ☰ آهنگر

وەستاكار / westakar/: ناو. هۆستاكار؛ پیشەساز ☰ استادكار

وەستامستەفا / westamistefa/: ☜ **نەرمەبەدۆ**

وەستان / westan/: چاوگ. تێنەپەڕ. //وەستای؛ دەوەستێی؛ بوەستێ// وستان؛ وەستین؛ وێسان؛

وێستان؛ وێسیان: ١. بە پێوە بوون؛ لە سەر پاوە بوون ‹دوو سەعاتە لێرە وەستاوم› ٢. لە کار و جووڵە کەوتن ‹لەناڵەی هەور و لافاوە کە ئیمڕۆ ناگەڕێ جووتم/ لە بێ بارانییە وەستاوە ئاشم، گرمەیی نایێ «عورفی»› ٣. وەستانەوە؛ باشاری یان پێکۆڵی کردن ‹لە بەرامبەر دوژمنەوە چاک وەستاون› ٤. سەبر کردن؛ ماتڵ بوون ‹نەختێ بوەستە دێم› 🇮🇷 ١تا٤. ایستادن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: وەستاو/ چاوگی نەرێنی: نەوەستان

وەستاندن / westandin/: چاوگ. تێپەڕ. //وەستاندت؛ دەوەستێنی؛ بوەستێنە// وێساندن؛ وێسانن: ١. ڕاگرتن؛ لە بزووتن خستن ‹خودا! پێشەنگی ئەو خێڵە، سەعاتێ/ بوەستێنە؛ هەتا ئاوات دەگاتێ «ئاوات»› ٢. ماندوو/ شەکەت کردن ٣. ئەستاندنەوە؛ سانەوە ‹دەبێ ئەوقەرزەی لێ وەستێنم› 🇮🇷 ١. متوقف کردن ٢. خسته کردن ٣. پس گرفتن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەوەستاندن

وەستاندنەوە / westand(i)newe/: چاوگ. ڤەڤەستاندن؛ لە کار وەستاندن 🇮🇷 از کار بازداشتن

وەستانەوە / westanewe/: چاوگ. تێنەپەڕ. //وەستایەوە؛ دەوەستێیەوە؛ بوەستێوە// وێستانەوە؛ وێسانەوە؛ وێسیانەوە: ١. ڕاسانەوە؛ هەڵمەت بردن ‹لێی وەستامەوە مستێکم تێ سرەواند› ٢. وشک بوون (باران و دڵۆپە) ٣. دووبارە وەستان 🇮🇷 ١. حمله کردن ٢. بند آمدن (باران و چکه) ٣. دوباره متوقف شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: وەستاوەوە/ چاوگی نەرێنی: نەوەستانەوە

وەستاو / westaw/: ئاوەڵناو. وەستای؛ وێساگ؛ وێسیاگ؛ وێساو: ١. لە جووڵەکەوتوو ٢. ماندوو؛ مانگ ‹کابرایەکی لە کار وەستاو› 🇮🇷 ١. متوقف ٢. خسته

وەستاوە / westawe/: ئاوەڵناو. ڤەڤەستای؛ وێستاو 🇮🇷 بازایستاده

وەستای / westay/: ☜ وەستاو

وەستایی^{1} / westayî/: ناو. وەسایی؛ هۆستایی؛ ئوسایی؛ زانایی لە کار ‹ئەیگرێتەوە خراپە، ئەوان دێنە کایەوە/ چوار نانە ئەو کەسەی کە بە وەستایی مایەوە «پیرەمێرد»› 🇮🇷 استادی

وەستایی^{2}: ئاوەڵکار. بە ڕاوەستاوی؛ بە پێوە 🇮🇷 سرِ پا

وەستەگ / westeg/: ئاوەڵناو. چەمووش؛ خراپ ڕاهاتوو (ئەسپ) 🇮🇷 چموش (اسب)

وەستەی / westey/: چاوگ. هەڵبەزین؛ هەڵچوون 🇮🇷 بالا رفتن؛ صعود کردن

وەستیان / west(i)yan/: چاوگ. ماندوو بوون؛ شەکەت بوون 🇮🇷 خسته شدن

وەستیتی / westîtî/: ناو. کاری وێستان بە پێوە؛ هەڵوێستان 🇮🇷 عمل سر پا ایستادن

وەستین / westîn/: ☜ وەستان

وەسسەلام / wesselam/: سارستە. تەواو؛ چیتر نە؛ چیتر نا؛ هەر ئەمە و بەس؛ ئاوێک بێنە و دەستان بشۆ 🇮🇷 والسّلام

وەسف / wesf/: ناو. وەسپ؛ پەسن؛ تاریف ‹چ حاجەت نەرگسی مەستت بکەم وەسفی بە مەخمووری/ کە چاوێ سورمەکێشراوی خودایی بێ، لە کل چ بکا؟ «مەحوی»› 🇮🇷 وصف

وەسفین / wesfîn/: چاوگ. پەسن دان؛ تاریف کردن 🇮🇷 مدح کردن

وەسڵ / wes(i)ł/: ناو. دۆخی پێک گەیشتن ‹من کە مەحرووم بووم لە وەسڵت تازە ژینم بۆ چییە؟/ حورمەت و جاه و جەلال و ڕۆح و دینم بۆ چییە؟ «بێکەس»› 🇮🇷 وصل

وەسمە / wesme/: ☜ وسمه

وەسنی / wesnî/: ☜ وسنی

وەسواس^{1} / weswas/: ناو. واسواس؛ وسواس؛

وەرواس: ١. *[دەروونناسی]* بیر و هەستێکی تێکەڵ بە شک و دڕدۆنگی بەتایبەت لەمەڕ پاکی و ناپاکی و دڵنیا نەبوون لە سەر خاوێنی هەموو شتێک ٢. *[مەجاز]* وردی، وردبینی و شوێنگیری زۆر و لەڕادەبەدەر ٣. *[کینایە]* شک؛ دوودڵی؛ دڕدۆنگی ≌ ١. وسواس ٢. دقت ٣. شک

وەسواس^{۲}: ئاوەڵناو. واسواس؛ وسواس؛ وەرواس؛ دڕدۆنگ؛ ڕاـڕا؛ وازـواز ≌ وسواس

وەسواسە / weswase/: ناو. پەشێوی؛ دڵخورتی؛ نیگەرانی ‹فیکر و خەیاڵان وەسواسەی وەفات/ دایم نە دڵەن نە ڕووی سەربیسات «مەولەوی»› ≌ نگرانی

وەسواسی / weswasî/: ئاوەڵناو. *[دەروونناسی]* وسواسی؛ ڕا ـڕایی؛ واز ـوازی؛ هووک؛ بەبێ توانستی بڕیار دان و دڵنیا بوون ‹نەخۆشی وەسواسی› ≌ وسواسی

وەسوەسە / weswese/: ناو. فلووف؛ بیر یان هەستێک کە لە پەستا مرۆ بۆ کردنی کارێک هان دەدا ‹پێ‌هەڵخڕێنە وەسوەسەی ئیبلیس/ ڕیشی تەماعکار بە قنگی موفلیس! «پیرەمێرد»› ≌ وسوسه

وەسوڕان / wesûřan/: چاوگ. پێچ دانەوە؛ گەڕانەوە ≌ بازگشتن

وەسە^{۱} / wese/: ناو. خواستە؛ داوا ≌ خواسته

وەسە^{۲}: ئامراز. وەک؛ چەشنی؛ مەنید؛ عەین ‹وەسە ئاسیاو ئاوکەفتگ› ≌ مثل

وەسەتی / wesetî/: ناو. ساغی؛ ساقی؛ سلامەت ≌ سلامت

وەسەر / weser/: ئاوەڵکار. بەسەر ‹تۆ بفەرموو، من وەسەر تێمە خزمەتت› ≌ بەسر

وەسەفیاییش / wesefyayîş/: چاوگ. نۆرە گرتن؛ نۆبە گرتن ≌ نوبت گرفتن

وەسەم / wesem/: ناو. ئامرازی ڕەنگ و ڕوو گۆڕین ≌ وسایل گریم

وەسی / wesî/: ناو. ١. ئامۆژگاری؛ نسحەت ٢. ☜ وەسیەت ≌ ١. نصیحت ٢. ☜ وەسیەت

وەسین / wesîn/: چاوگ. ١. وچان دان؛ وێستان ٢. ڕامان ≌ ١. توقف کردن ٢. تأمُل کردن

وەسیەت / wes(i)yet/: ناو. وەسی؛ وەسێت؛ قەوێنتی؛ ڕاسپێری ‹وەسیەتی من بێ جوانت خۆش نەوێ/ کێ دیویە وەفا لای جوان دەسکەوێ؟ «پیرەمێرد»› ≌ وصیت

⊡ **وەسیەت کردن**: ١. ڕاسپاردن بە دیتران بۆ دوای مەرگ ٢. ئامۆژگاری کردن ٣. *[مەجاز]* لە حاڵی نزیک لە مردندا بوون ≌ ١. وصیت کردن ٢. نصیحت کردن ٣. در حال احتضار بودن

وەسیەت نوسین: نووسینی ڕاسپاردەکانی خۆ بۆ دوای مەرگ ≌ وصیت نوشتن

وەسیەتنامە / wes(i)yetname/: ناو. ڕاسپێری و قەوێنتی بە نووسراوی ≌ وصیتنامه

وەسێ / wesê/: ئاوەڵکار. زۆر؛ گەلێ ≌ بسی؛ بسیار

وەسێت / wesêt/: ☜ وەسیەت

ـ **وەسێن** / -wesên/: پاشەوشە. ئەستێنەوە ‹تۆڵەوەسێن› ≌ بازستاننده

وەسێنایش / wesênayîş/: چاوگ. وەڵام ناردن؛ ئاگادار کردن ≌ پیغام فرستادن

وەش^{۱} / weş/: ناو. بەش: ١. بەش؛ پاژ ٢. ئامال ≌ ١. سهم؛ قسمت ٢. فام

وەش^{۲}: ئاوەڵناو. خوەش؛ خۆش: ١. دڵپەسند ‹سەدای ساز عەشق، وەشەن سەیدی وەش/ وەش نیەن تۆ بی جە وەشی بێ بەش «سەیدی»› ٢. چاک؛ باش ‹سەدای ساز عەشق، وەشەن سەیدی وەش/ وەش نییەن تۆ بی جە وەشی بێ بەش «سەیدی»› ≌ ١. خوش ٢. خوب

⊡ **وەش کەردش**: ١. زیندوو کردنەوە ٢. چاکردنەوە لە نەخۆشی ٣. خۆش ڕابواردن ٤. گەپ و گاڵتە گوتن ٥. زیاد لە ڕادە پەسن دان ٦. هەڵواسان ٧. لێدان ≌ ١. زندە کردن ٢. شفا دادن ٣. خوش

گذشتن ۴. مزاح کردن ۵. بیش از حد تعریف کردن ۶. آویزان شدن ۷. زدن

وش۳: ئاوەڵکار. چاک؛ خۆش ☰ خوش

وش ـ۴: پێشوشە. خۆش ـ ‹وشەومر؛ وەشحاڵ› ☰ خوش ـ

ـ وش۵: پاشەوشە. ـ خۆش ‹سەروەش؛ بالاوەش؛ خاڵوەش› ☰ ـ خوش

وش۶: دەنگەناو. هۆش؛ وەوش؛ وۆش؛ وتەی کەر وێساندن ☰ هُش؛ چُش

وش۷: دەنگ. هۆش؛ وەوش؛ وۆش؛ وتەی فەرمان بە کەر دان واتا وەستە یان هۆشت بێ ☰ هُش

وشارتن / wesartin/: ☜ وەشاردن

وشارتو / wesartû/: ئاوەڵناو. وەشارتی؛ داپۆشراو ☰ پوشیده

وشارتی / weşartî/: ☜ وەشارتو

وشاردن / weşardin/: چاوگ. وەشارتن؛ شاردنەوە ‹دەنا بێشک لە بەر دەسرێژی لاوان/ دەبێ وەک بارەکەو هەر خۆت وەشێری «هێمن»› ☰ پنهان کردن

وشارنایش / weşarnayîş/: چاوگ. داڕووتاندن (بۆ لکەدار و کەللەپاچە) ☰ سطح چیزی را کاملاً پاک کردن

وشان / weşan/: چاوگ. تێنەپەڕ. //وەشای؛ دەوەشێی؛ بوەشێ// ١. بلاو بوونەوە ٢. ڕاتلەکان ٣. وشین؛ دلۆپە چک بوون؛ وەستانەوە و وشک بوون (باران و دلۆپە) ☰ ١. پخش شدن ٢. تکان خوردن ٣. متوقف شدن (باران و چکّه)

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: وەشاو/ چاوگی نەرێنی: نەوەشان

وشانایش / weşanayîş/: چاوگ. ١. (نووسراوە بە ئاو) کوژاندنەوە ٢. هەڵواسین ٣. پڕ پێدا کردن و ڕفاندن ☰ ١. (نوشته را با آب) پاک کردن ٢. آویزان کردن ٣. ربودن

وشاندن / weşandin/: چاوگ. تێپەڕ. //وەشاندت؛ دەوەشێنی؛ بوەشێنە// وەشانن: ١. بلاو کردنەوە ‹تۆم وەشاندن› ٢. ڕاتلەکاندن ‹بە عەشقی شیرین تەشوێی نەوەشاند/ بە زۆری بازوو کێوی نەڕووخاند «پیرەمێرد»› ٣. لێدان ‹شێتی وا هەیە شەق نەوەشێنێ/ عاشقە و شێوەی شێتی ئەنوێنێ «پیرەمێرد»› ٤. وەستاندنەوە (دلۆپە) ☰ ١. افشاندن ٢. تکان دادن ٣. (ضربە) زدن ۴. متوقف کردن (چکّه)

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەوەشاندن

وشاندنەوە / weşand(i)newe/: چاوگ. ڕووشکنای؛ ڕووشاندن ☰ توزیع کردن

وشانن / weşanin/: ☜ وەشاندن

وشانەوە / weşanewe/: چاوگ. تێنەپەڕ. //وەشایەوە؛ دەوەشێیەوە؛ بوەشێوە// وەشیانەوە: ١. شیان؛ ڕێک و ڕەوا بوون ‹ئەم کارە لە تۆ ناوەشێتەوە؛ ئەم جلە لە تۆ دەوەشێتەوە› ٢. بەشینەوە؛ دابەش کردن ☰ ١. شایستن ٢. پخش کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: وەشاوەوە/ چاوگی نەرێنی: نەوەشانەوە

وشاو١ / weşaw/: ناو. خۆشاو؛ خوەشاو؛ ئاوی میوەی خووساو ☰ خوشاب

وشاو٢: ئاوەڵناو. پژیاگ؛ ئاوێژراوی بلاوکراو ☰ افشانده شده

وشاییش / weşayîş/: چاوگ. ڕمان؛ ڕووخان؛ تێک تەپین ☰ آوار شدن

وشبەخت / weşbext/: ئاوەڵناو. بەختەوەر؛ بەختیار ☰ خوشبخت

وشبەش / weşbeş/: ناو. چاکوخۆشی؛ چاق سلامەتی ☰ خوش و بِش

وشت / weşt/: ناو. ١. بای باشووری ڕۆژهەلاتی ‹ڕابوردوو بای وەشتە و لە ڕۆحتا هەڵئەکات «شێرکۆ»› ٢. نەرمە بارانی بە نەرمەباوە ‹عەجەب بادەن، عەجەب هەورەن، عەجەب وەشت/ چە خاس ـ خاس نم مەدۆ سارا و دەر و دەشت! «سەیدی»› ٣.

واران؛ باران ▤ ١. باد جنوب شرقی ٢. نم نم باران با نسیم ٣. باران

وەشتار / weştar/: ناو. کارداک؛ گەشتیار ▤ گردشگر

وەشتر / weştir/: ☜ **وشتر**

وەشتووار / weşt û war/: ناو. باران و ڕەهێڵە ▤ باران و رگبار

وەشتە / weşte/: ناو. جوانی دڵکێش کە مرۆ ئارەزووی دەکا ▤ زیبای دلرُبا

وەشتەن / weşten/: ناو. سەما و ڕەخس (دەروێشانە) ▤ رقص و سماع

وەشتەی / weştey/: چاوگ. بارین ▤ باریدن

وەشتی / weştî/: ناو. ١. ئیشتیا؛ واژۆ؛ وازی خواردن ٢. تاسە؛ تامەزرۆیی ▤ ١. اشتها ٢. اشتیاق

وەشدوخت / weşduxt/: ئاوەڵناو. خۆشپۆش؛ تەڕپۆش ▤ شیک‌پوش

وەشران / weşran/: ☜ **وەشیای**

وەشراو / weşraw/: ☜ **وەشیاو ـ١**

وەششە / weşşe/: دەنگ. وۆش؛ وتەی وەستاندن و گەڕاندنەوەی کەر ▤ هُش

وەشڵە / weşłe/: ئاوەڵناو. جوانکەڵە ▤ زیبا

وەشڵەی / weşłey/: نزا. وەشڵەیم: ١. خۆزیا؛ خۆزگە ٢. خۆزگەم بە؛ خۆشی لە ▤ ١. کاشکی ٢. خوشا

وەشڵەیم / weşłeym/: ☜ **وەشڵەی**

وەشمەک / weşmek/: ئاوەڵناو. خۆش‌خوێ؛ خوەش‌خوێ ▤ خوش‌نمک

وەشنای / weşnay/: ☜ **وشاندن**

وەشووار / weş û war/: ئاوەڵناو. زۆر ساغ و بەدەماخ ▤ سالم؛ سرحال

وەشوین / weşwîn/: ئاوەڵناو. خۆشبین ▤ خوشبین

وەشۆردن / weşordin/: چاوگ. شۆردن؛ شتن ‹وە کار خەم دەستەڵات و هێزی زۆرم/ بە خوێنێ ئەو پەڵە و نەنگە وەشۆرم «هێمن»› ▤ شستن و پاک کردن

وەشە / weşe/: ناو. خۆشە: ١. خۆشی؛ خوەشی ٢. ناوکی شیرینی میوە ▤ ١. خوشی ٢. مغز هستەی شیرین میوە

وەشەت / weşet/: ناو. شیوەن؛ شەپۆڕ؛ شین ▤ شیون

وەشەک^{1} / weşek/: ناو. ١. ☜ **وشەك** ٢. ڕەوتی ڕاژان؛ لەرزینی توند و بەهێز ٣. دڵخۆشی؛ دڵڕوونی؛ گەشی ٤. جێ تووتن ▤ ١. ☜ **وشەك** ٢. لرزەی شدید ٣. دلخوشی ۴. جای توتون

وەشەک^{2}: ئاوەڵناو. ١. بەرچاو؛ جوان؛ خوشیک ٢. جوانی بەناز ▤ ١. خوش‌تیپ ٢. طناز

وەشەگ / weşeg/: ☜ **وشەك**

وەشەن / weşen/: ناو. شڵێوە؛ بڕێش؛ دوودانگ؛ بەفر و باران پێکەوە ▤ برف و باران با هم

وەشەویسی / weşewîsî/: ناو. خۆشەویستی؛ دڵۆڤانی ▤ مَحبَّت

وەشەی^{1} / weşey/: ناو. ١. وەشی؛ خۆشی ٢. جوان‌چاکی ٣. ☜ **وشوو** ▤ ١. خوشی ٢. خوش‌تیپی ٣. ☜ **وشوو**

وەشەی^{2}: ئاوەڵناو. تام‌خۆش ▤ خوشمزە

وەشی / weşî/: ناو. ١. خوەشی؛ خۆشی؛ دڵشادی؛ کەیف‌سازی ‹دین جە دەستم سەند ئیمان ستانا/ وەشی ئەی دنیا هیچ پێم نەمانا «بێسارانی»› ٢. ☜ وشوو ▤ ١. خوشی و شادی ٢. ☜ **وشوو**

وەشیار / weşyar/: ناو. بڵاوکەرەوە؛ کەسێ پەرژ و بڵاو دەکاتەوە ▤ پخش‌کنندە؛ توزیع‌کنندە

وەشیاگ / weşyag/: ☜ **وەشیاو ـ١**

وەشیان / weşyan/: چاوگ. ١. تێ‌شیشان تێ‌شیشیان؛ بە پەلەپەل خەریکی کارێک بوون (زۆرتر بە پلار) ٢. بڵاو کرانەوە بەزەویدا ▤ ١. بە جان چیزی افتادن ٢. پاشیدە شدن

وەشیانەوە / weşyanewe/: ☜ **وەشانەوە**

وەشیاو / weşyaw/: ئاوەڵناو. ١. وەشراو؛ وشیاو؛ وەشیاگ ٢. بە زەویدا پرژوبڵاو کراو ▤ ١. پاشیدە

(تخم) ۲. پخش و پراکنده شده

وەشیای / weşyay/: چاوگ. وەشران ☰ پاشیدن

وەشیر / weşîr/: ئاوەڵناو. بەشیر؛ زۆر شیردەر ☰ بسیار شیرده

وەشین / weşîn/: چاوگ. ۱. بڵاو کردنەوە ۲. داوەرین ☰ ۱. پخش کردن ۲. فروریختن

وەشینەک / weşînek/: ناو. هۆی بڵاوبوونەوە؛ دەزگای بڵاوکرنەوە ☰ وسایل ارتباط جمعی

ـــ **وەشێر** / weşêr-/: پاشەوشە. ۱. داپۆشەر ‹مردووەشێر› ۲. ـ شارەوە ‹پارەوەشێر› ☰ ۱. پوشاننده ۲. پنهان‌کننده

وەشێران / weşêran/: چاوگ. ۱. نێژران؛ ژێر خاک کران ۲. شاردرانەوە؛ شاریانەوە ☰ ۱. زیر خاک شدن ۲. پنهان شدن

وەشێراو / weşêraw/: ئاوەڵناو. ۱. نێژراو؛ ژێر خاک‌کراو ۲. شاردراوە؛ ڤەشارتی ☰ ۱. زیر خاک شده ۲. پنهان شده

وەشێردران / weşêrd(i)ran/: چاوگ. شاردرانەوە؛ شارانەوە؛ شاریانەوە ☰ پنهان شدن

ـــ **وەشێن** / weşên-/: پاشەوشە. ۱. بڵاوکەرەوە ‹تۆموەشێن؛ بلوەشێن› ۲. هاوێژەر؛ خەر ‹شیروەشێن؛ دەستوەشێن› ☰ ۱. ـ افشان ۲. ـ انداز؛ ـ زن

وەشێنران / weşênran/: چاوگ. تێنەپەڕ. نادیار. //وەشێنرای؛ دەوەشێنرێی؛ بوەشێنرێ// شانیای؛ شەنیای: ۱. پاشران؛ پەخش کرانەوە ۲. لێ‌دران؛ هاوێژران ☰ ۱. پاشیده شدن ۲. افکنده شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: وەشێنراو/ چاوگی نەرێنی: نەوەشێنران

وەعد / we'd/: ☜ **وادە**

وەعدە / we'de/: ☜ **وادە**

وەعز / we'z/: ناو. مۆچیاری؛ نەسیحەت ☰ وعظ

وەعزدادەر / we'zdader/: ناو. پەندێر؛ ئامۆژگاری‌کەر ☰ اندرزگو

وەفا / wefa/: ناو. ئەمەگ؛ بەینەت؛ ڕەوتی پەیمان و بەڵێن بردنە سەر ‹نیمە ئاواڵێ لە گۆشەی بێکەسیدا، خەم نەبێ/ چاکە ئەو لێرەش وەفای هەر ماوە، سایەی کەم نەبێ «هێمن»› ☰ وفا

وەفات / wefat/: ناو. کۆچی دوایی؛ دواکۆچ؛ مەرگ ☰ وفات

وەفادار / wefadar/: ئاوەڵناو. وەفاکار؛ بەئەمەگ؛ چاکە لە چاو؛ بەینەتدار ‹ژنی پێشووم هەر زۆر باش و ژنی دواییم لە باشیش باشتر و لە وەفاش وەفادارتر بووە و ئێستاش لە پیریمدا مایەی هەموو دڵخۆشی ژیانمە «هەژار، چێشتی مجێور»›. هەروەها: **وەفاداری** ☰ باوفا؛ وفادار

وەفاکار / wefakar/: ☜ **وەفادار**

وەفاڵ / wefał/: ئاوەڵناو. بەفاڵ؛ تایبەتمەندی ماکەر و ماینی نێرخواز و تامەزرۆی جووت بوون ☰ نَرخواه (ستور ماده)

وەفد / wefd/: ناو. وەڤد؛ کۆڕی نێردراو بۆ شوێنێک ‹کە وەفدێ دەچێتە شوێنێ/ بۆ سەر گۆڕی سەربازی ون/ تاجەگولینەیەک دێنێ «پەشێو»› ☰ هیأت

وەفر / wefr/: ☜ **بەفر**

وەفرنایش٢: ئاوەڵناو. وەفەرنایش؛ هەڵمساو؛ پفدراو ☰ بادکرده

وەفرناییش١ / wefrnayîş/: چاوگ. وەفەرناییش؛ بە فوو هەڵمساندن ☰ باد در چیزی کردن و پُف دادن

وەفرە / wefre/: ناو. کەتیرەی سپی ☰ کتیرای سفید

وەفە / wefe/: ناو. باخە؛ جۆرێک نەخوشی یەکسمە، شەلی دەکا ☰ از بیماری‌های ستور

وەفەرناییش / wefernayîş/: ☜ **وەفرناییش**

وەڤد / wevd/: ☜ **وەفد**

وەڤەر / wever/: ئاوەڵکار. هۆوەندە؛ ئەو شوێنە دوورە ☰ آن دوردست

وەق١ / weq/: ناو. بۆق؛ بەق؛ قڕواق ☰ غوک؛ قورباغه

وەق^{۲}: دەنگەناو. دەنگی مراوی؛ دەنگی بەق ☰ صدای مُرغابی و قورباغه

وەقا / weqa/: ناو. وەققا؛ وەقە؛ وەقی؛ حۆقە؛ کێشانەیەکە بەرانبەر بە ۱۱۸۳ گرەم ☰ وزنی معادل ۱۱۸۳ گرم

وەقت / weqt/: ☜ **وەخت ـ۱**

وەقتا / weqta/: ئاوەڵکار. وەقتوو؛ وەختێکی؛ لە کاتێکدا ☰ زمانی

وەقتوو / weqtû/: ☜ **وەقتا**

وەقرە / weqre/: ناو. ئۆقرە؛ ئارام ☰ آرام

وەقف / weqf/: ناو. ۱. بڕیارێ کە دان و ستان و دەستێوەردانی ماڵ یا ملکێ قەدەغە دەکا تا داهاتەکەی لە شتێکی تایبەتدا خەرج بکرێت ۲. ملک یان ماڵێکی وا ‹ئەم دووکانە وەقفی مزگەوتن› ☰ ۱و۲. وقف

وەققا / weqqa/: ☜ **وەقا**

وەقوەق / weqweq/: دەنگ. دەنگی بۆق و مراوی ☰ واق ـ واق

وەقە / weqe/: ☜ **وەقا**

وەقی / weqî/: ☜ **وەقا**

وەک / wek/: ئامراز. وەکا؛ وەکۆ؛ وەکوو؛ وەکە؛ وەکی؛ وەکێ؛ وەگ: ۱. چون؛ لە جۆر؛ لە تەرح؛ ئاسایی ‹هاوینمان بۆ هات وەک کلپەی تەنوور/ تەپەدووکەڵی خستە شارەزوور «پیرەمێرد»› ۲. بە جۆرێ کە ‹وەک دەڵێی ...؛ وەک زانیویە ...› ☰ ۱. چون؛ مانندِ ۲. چنانکه

وەکا / weka/: ☜ **وەك**

وەکات / wekat/: ئاوەڵناو. ڕەپ و ڕاست؛ بێڕووبینی ☰ رُک و صریح

▣ **وەکات کردن**: درکاندنی ڕاستی ☰ بروز دادن حقیقت

وەکار^{۱} / wekar/: ناو. کاوێژ؛ قاویش ☰ نشخوار

وەکار^{۲}: ئاوەڵناو. ۱. ئازا؛ بوێر ۲. کارا؛ چالاک؛ زۆر کارکەر ☰ ۱. شُجاع ۲. کاری

وەکاریان / wekaryan/: چاوگ. کاوێژ کردن ☰ نشخوار کردن

وەکاز / wekaz/: ناو. عاسا؛ دار عاسا؛ گۆچان ☰ عصای دست

وەکاشە / wekaşe/: ناو. *[باوەڕی کۆن]* دۆعایەکە بۆ چارەی شێتانیان دەنووسی ☰ دعای شفای دیوانگان

وەکچتێ / wekç(i)tê/: ☜ **وەك شتێ**

وەکری / wek(i)rî/: ئاوەڵناو. ئاوەڵا؛ بەربەتاک ☰ بازگذاشته شده

وەکشان / wek(i)şan/: ☜ **وەکشانەوە**

وەکشانەوە / wek(i)şanewe/: چاوگ. وەکشان؛ وەکشین؛ کشانەوە ☰ برگشتن

وەکشتێ / wekş(i)tê/: ئاوەڵکار. گوایە؛ گوایا؛ چما؛ وەکچتێ ☰ گویا

وەکشین / wek(i)şîn/: ☜ **وەکشانەوە**

وەکۆ^{۱} / weko/: ↓

▣ **وەکۆ بوون**: کۆوە بوون؛ کۆ بوونەوە ☰ جمع شدن

وەکۆ کردن: کۆ کردنەوە ‹کچی میران دەبێ لیران وەخۆ خەن/ کچی گاوان دەبێ پووشکان وەکۆ کەن «هێمن»› ☰ جمع کردن

وەکۆ^{۲}: ئاوەڵکار. هەرگا؛ هەرکات ☰ هرگاه

وەکۆک / wekok/: ئامراز. وەک؛ وەکی؛ وەکوو؛ مینا؛ هاوتا لە ڕەنگ و تەرحا ☰ مانندِ

وەکوو / wekû/: ☜ **وەك**

وەکە / weke/: ☜ **وەك**

وەکەتی / waketî/: ئامراز. وەک؛ وەکوو؛ وەکی ☰ مانند؛ مثل

وەکەردش / wekerdiş/: چاوگ. ۱. قەڵاشتن؛ تلیشاندن ۲. کردنەوەی گرێ و داخراو ۳. دەرکێشان؛ کێشانە دەر ٤. گلۆلە/ تۆپەڵ کردن ٥. هەڵکردن/ پێکردنی ئاگر ٦. شەکاندنەوە؛

ڕاوەشـاندن ٧. پـاک کـردن (کەللەپاچـە) 🇮🇷 ١. شکافتن ٢. باز کـردن ٣. بیـرون کشـیدن ۴. گلولـەای کردن ۵. برافروختن آتش ۶ تکان دادن ٧. پاک کـردن (کلەپاچە)

وەکەردەنە / wekerdene/: چاوگ. ١. لێک جیا کردنەوە ٢. هەڵکردن؛ داگیرساندن ٣. کـێڵان ٤. کردنەوە (درگا) 🇮🇷 ١. جدا کردن از هم ٢. افروختن ٣. کاشتن ۴. باز کردن (در)

وەکهەڤی / wekhevî/: ناو. یەکسانی؛ بەرامبەری ‹ئەم شەر ناخوازن/ دڤێن وەکهەڤی/ ئەم پاشڤە ناچن/ دژمن درەڤی «جگەرخوێن»› 🇮🇷 برابری؛ یکسانی

وەکی^{١} / wekî/: ئاوەڵکار. هەرکات 🇮🇷 هرگاه

وەکی^{٢}: ئامراز. ١. ☜ **وەك** ٢. ئەگەر؛ هەگەر 🇮🇷 ١. ☜ **وەك** ٢. اگر

وەکیل / wekîl/: ناو. وەکێل؛ بریکار: ١. دەمڕاس؛ کەسێ کە لە لایەن کەسێکیترەوە بۆ ئەنجامدانی کارێک ڕادەسپێردرێ ‹ئازادم کردە وەکیلی خۆم، ماڵەکەی سەردەشت بفرۆشێ› ٢. نوێنەر؛ نەوەنگە؛ بەندەر؛ نیوەر؛ نۆنەر ‹وەکیلی یەکەمی ئیلام لە پارلەمان بوو› ٣. ناڤبێژ؛ پارێزەر؛ مافپارێز ‹وەکیلی بەرتاوانەکە، پەروەندەکەی نەخوێندبۆوە!› 🇮🇷 ١. وکیل ٢. نماینده ٣. وکیل

وەکیلەڵڵا / wekîleɫɫa/: نزا. خوامابەین؛ خوا وەکیلە 🇮🇷 خداوکیل

وەکیلەی / wekîley/: ناو. بریکاری؛ وکێلی 🇮🇷 وکالت

وەکیەک / wekyek/: ئاوەڵناو. هاوشێوە؛ هاوچەشن 🇮🇷 شبیه

وەکیەکی / wekyekî/: ناو. بەرانبەری؛ هامتایی 🇮🇷 مُشابهت

وەکێ / wekê/: ☜ **وەك**

وەکێڵ / wekêɫ/: ☜ **وەکیل**

وەگ^{١} / weg/: ناو. چاخ؛ هەڕەت؛ جەنگە؛ ناف 🇮🇷 موسم

وەگ^{٢}: ☜ **وەك**

وەگر^{١} / wegir/: ئاوەڵناو. ١. لە خەرج گێڕەوە ‹لە ماڵدا هەموو دەس‌بڵاون هەر من وەگرم› ٢. دامەزرێنەر و بەرپاکەری چادر و جیغ و پەردە ٣. ئاهۆ؛ درم؛ گیرۆ 🇮🇷 ١. صرفەجو ٢. برپاکنندەی خیمە و پردە ٣. واگیردار

- وەگر^{٢}: پاشەوشە. گرەوە؛ قۆزەرەوە ‹خشتوەگر؛ تۆپوەگر› 🇮🇷 - گیر

وەگرگریایەنە / wegirgiryayene/: ناو. نزگەرە 🇮🇷 سکسکە

وەگرۆتش / weg(i)rotiş/: چاوگ. لە سەرشان دانان؛ گرتنە کۆڵەوە 🇮🇷 کول کردن

وەگلۆر / weg(i)lor/: ئاوەڵناو. گلۆر؛ خلۆر؛ گلار 🇮🇷 غلتان

وەگوڕهاتوو / weguřhatû/: ئاوەڵناو. ژووژیاگ؛ بووژاوە 🇮🇷 سرحال آمده

وەگۆڕ^{١} / wegoř/: ناو. کاری شت بە شت گۆڕانەوە 🇮🇷 مُبادله

- وەگۆڕ^{٢}: پاشەوشە. وەگۆڕەوە ‹پارەوەگۆڕ› 🇮🇷 مُبادله‌کُن

وەگۆڕین / wegořîn/: چاوگ. گۆڕینەوە 🇮🇷 مُبادله کردن

وەگەر / weger/: ئامراز. ١. ئەگەریش؛ وە ئەگەر ٢. یا؛ وە یا 🇮🇷 ١. در صورتی کە ٢. یا اینکه

وەگەرد / wegerd/: ئامراز. گەرد؛ دەگەڵ؛ لەتەک 🇮🇷 همراهِ

وەگەرنە / wegerne/: ئاوەڵکار. ئەنا؛ دەنا 🇮🇷 وگرنە

وەگەڕ / wegeř/: ئاوەڵناو. ١. لە سووڕاندا ٢. *[کنایە]* فێڵباز؛ بەحیلە 🇮🇷 ١. چرخان ٢. مکار؛ حیلەگر

وەگەڕان / wegeřan/: چاوگ. گەڕیانەوە؛ وەگەڕانەوە؛ وەگەڕیانەوە: ١. گەڕانەوە؛ هەڵەوگەڕیان ‹وەک منالی کزی باب ئاوارە/ چاوەڕێ بوون وەگەڕێ دووبارە «هەژار، *بۆ کوردستان*»› ٢.

گەڕاندنەوە؛ گێڕانەوەی قسە ☰ ١. بازگشتن ٢. بازگو کردن

وەگەڕاندن /wegeřandin/: ناو. گەڕاندنەوە؛ وەگەڕاندنەوە: ١. گێڕانەوە ٢. هەڵگەڕاندنەوە ☰ ١. بازگو کردن ٢. برگرداندن

وەگەڕاندنەوە /wegeřand(i)newe/: ☜ **وەگەڕاندن**

وەگەڕانەوە /wegeřanewe/: ☜ **وەگەڕان**

وەگەڕاوی /wegeřawî/: ناو. ڤاجایی؛ ئاوەژوویی؛ بەراوەژۆیی ☰ واژگونی

وەگەڕیان /wegeřyan/: چاوگ. با دانەوە؛ گەڕانەوە؛ هەڵگەڕانەوە؛ زڤرین ☰ برگشتن

وەگەڕیانەوە /wegeřyanewe/: ☜ **وەگەڕان**

وەگەیین /wegeyîn/: چاوگ. گەیشتن؛ پێ گەیین ‹وەگە تا بەشت نەخوراوە!› ☰ رسیدن

وەگیریاییش /wegîryayîş/: چاوگ. ١. لە کۆڵ کردن؛ گرتنە کۆڵ ٢. تل دان؛ ورەتاندن ٣. لە بەر تووڕەیی، ڕەنگ گۆڕان ☰ ١. کول کردن ٢. غلتیدن ٣.از شدت عصبانیت رنگ عوض کردن

وەگێڕ /wegêř/: ناو. ڕاوی؛ ئەوەی کە داستان یان هەواڵێک دەگێڕێتەوە ☰ راوی

وەل[1] /wel/: ناو. زەلکاو؛ باتڵاخ ☰ باتلاق

وەل[2]: ئاوەڵناو. وێڵ؛ وڵ؛ بەرەڵدا ‹وەڵی بکە با بچید!› ☰ ول؛ رها

▣ **وەل بوون**: ناو. بەرەڵا بوون ☰ ول شدن

وەل[3]: ئامراز. دەگەڵ؛ لەگەڵ؛ لەتەک ‹وەل من بەو بچیمن› ☰ با؛ همراهِ

وەلا[1] /wela/: ئاوەڵناو. ڤالا؛ بەتاڵ؛ خالی ☰ خالی؛ تُهی

وەلا[2]: ئزا. ولا؛ سوێند بە خوا ☰ به خدا

وەلات /welat/: ☜ **وڵات**

وەلاخەڕێ /welaxeřê/: ☜ **وڵاخەڕێ**

وەلاد /welad/: ناو. وەلادەک؛ کەوێڵ؛ کۆختەی ناو باخ ☰ کلبەی کوچک درون باغ

وەلادەک /weladek/: ☜ **وەلاد**

وەلاف /welaf/: ناو. لەوەڕ؛ گیای وشکەوەبووی ئالف ☰ علوفەی خشک

وەلاق /welaq/: ناو. کاری دواندنی کچ بە تۆلازی ☰ عمل لاسیدن

وەلالیک /welalîk/: ناو. بەلالووک ☰ آلبالو

وەلانراو /welan(i)raw/: ناو. کارکەنار؛ لە کار دەرکراو ☰ برکنار شده

وەلاییش /welayîş/: چاوگ. باوێشک دان ☰ خمیازه کشیدن

وەلجاخ /welcax/: ☜ **وەلەجاخ**

وەلچەک /welçek/: ناو. وەلچەگ؛ پێوانەی دەخڵ کە چل کیلۆ دەگرێ ☰ عدل چهل کیلویی

وەلچەگ /welçeg/: ☜ **وەلچەك**

وەلدین /weldîn/: چاوگ. ١. منداڵ هێنان؛ زان؛ زایین ٢. لە دایک بوون ☰ ١. زاییدن ٢. متولد شدن

وەلف /welf/: ناو. دۆستی خۆشەویست ☰ دوست نزدیک

وەلفەت /welfet/: ناو. ئۆگری؛ چۆنیەتی خوو پێوەگرتن ☰ اُنس؛ اُلفت

وەلل /well/: ناو. نەرمەتۆز؛ تۆز و غوماری نەرم ☰ گرد و غبار

وەللک /wellik/: ناو. ١. کڕیوە ٢. کەڕەسیسە ☰ ١. کولاک ٢. دانەی برف ریز سبک

وەللەروە /wellerwe/: ناو. هەتوان لە خۆڵەکەوە و ڕۆن ☰ نوعی مرهم

وەلن /welin/: ئاوەڵناو. وەلنە؛ خۆڵاوی؛ تۆزاوی ☰ غبارآلود

وەلنە /welne/: ☜ **وەلن**

وەلوەلە /welwele/: ناو. دەنگ و هەرا و هوریا ‹ئەوی ئەمڕۆ بە دەوری تەختیایە هەلهەلەی مەخلووق/ لە دەوری نەعشیا سبحەی دەبینی وەلوەلەی مەخلووق

«مەحوی»› ☰ ولوله

وەلە / wele/: دەنگ. وتەی بانگ کـردن و ئـاژۆتنی گۆلک ☰ حرف خواندن و راندن گوساله

وەلـەج / welec/: نـاو. شـێلاقە؛ باڵـدارێکە بـە قـەد گاوانی بەڵام لنگ‌درێژ ☰ پرندەی سلوا

وەلـەجاخ / welecax/: نـاو. وەلجـاخ؛ قـەزا و بـەلا؛ نەهاتی لە خواوە ☰ قضا و قدر

وەلەد / weled/: ناو. وەلەند؛ وەڵەد؛ ڕۆڵە؛ فرەزند ☰ فرزند

⊡ **بە وەلەد بوون**: هاتنـە دنیـا؛ لـە دایـک بـوون ☰ متولد شدن

وەلـەک / welek/: ناو. ١. داردەستی سەر دوو حاچە ‹وەلەکێک، توولێک ئەدا لە ڕانی/ خەرقەی فڕێ دا لـە کزەی ژانی «پیرەمێرد»› ٢. گێژەڵووکە؛ گەردەلوول ٣. کرێوە؛ بەفری بە باوە ☰ ١. چوبدست دوشـاخە ٢. گردباد ٣. کولاک

وەلەند / welend/: ☜ **وەلەد**

وەلـەو / welew/: ئاوەڵکار. ئەگەرچی؛ خۆ ئەگـەر ☰ ولو؛ اگرچە

وەلی / welî/: نـاو. پیاوی خوا؛ قەدیسی موسوڵمانان ☰ مرد خدا

وەلیعەهـد / welî'ehd/: نـاو. ئـەو کەسـەی لـە سەرینایەتی پادشادا، بۆ جێگری ئەو ناودێر دەکرێ ☰ ولیعهد

وەلێ^{١} / welê/: ئاوەڵکار. ئاوا؛ ئاوەها ☰ این‌طور

وەلێ^{٢}: ئامراز. وەلێکان؛ وەلـێ؛ بـەڵام؛ بـەلان؛ بـلام ‹وەلێ لوانت بەی تەور بە دەو بۆ/ شۆ وە لای شـیرین، هێمان نە خەو بۆ «سەیدی»› ☰ لیکن

وەلێکان / welêkan/: ☜ **وەلێ**^{٢}

وەڵات / wełat/: ☜ **وڵات**

وەڵاتپارێز / wełatparêz/: ☜ **وڵاتپارێز**

وەڵاتی / wełatî/: ناو/ ئاوەڵناو. خـۆوڵاتی؛ هاوزێـدی؛ هاووڵاتی ☰ هم‌ولایتی

وەڵاتینـی / wełatînî/: نـاو. هاونیشـتمانیەتی ☰ هم‌میهنی

وەڵاخەڕێ / wełaxeřê/: ☜ **وڵاخەڕێ**

وەڵاشم / wełaşim/: ☜ **وڵاشم**

وەڵام / wełam/: ☜ **وەرام**

⊡ **وەڵام دانەوە**: ☜ **وەرام دانەوە**

وەڵام ناردن: ☜ **وەرام ناردن**

وەڵامـدەر / wełamder/: نـاو/ ئاوەڵـناو. وەرامـدەر؛ جـواودەر؛ جوابـدەر؛ پەرسڤـدەر؛ ئـەوەی وەرامـی پرسیاران دەداتەوە ‹بەرپرسی مەزرینگە وەڵامـدەری پرسیارەکانتانە› ☰ پاسخگو

وەڵامە / wełame/: ☜ **وڵامە**

وەڵاو / weław/: ☜ **بڵاو**

وەڵکـرد / wełkird/: نـاو. ڕەوتی حاوانـەوە؛ ژیـان ڕابواردن ☰ گذران

وەڵگ / wełg/: ناو. بەڵگ؛ وەڵنگە؛ گەڵا ☰ برگ

وەڵڵا / wełła/: نزا. سوێند بە خوا ☰ به خدا

وەڵنگە / wełinge/: ☜ **وەڵگ**

وەڵەد^{١} / wełed/: ناو. ١. ☜ **وەلەد** ٢. بەڵـەد ☰ ١. ☜ **وەلەد** ٢. راهنما؛ راەشناس

وەڵەد^{٢}: ئاوەڵناو. بەڵەد؛ شارەزا ☰ بَلَد

وەڵەک / wełek/: ئاوەڵناو. بەڵەک ☰ خلنگ

وەڵیفەت^{١} / wełîfet/: ☜ **وەڵیفەتانە**

وەڵیفـەت^{٢}: ئاوەڵناو. مفتە؛ خۆڕایی؛ بەلاش؛ مفـت ☰ مُفت

وەڵیفەتـانە / wełîfetane/: نـاو. ولفـەت؛ وڵـیفەت؛ وڵیفەتانە؛ وەلیفەت؛ سەرقەڵەمانە ☰ مُزد دعانویس

وەڵین / wełîn/: ئاوەڵناو. بەرگین؛ پێشـوو؛ سـەر بـە ڕابردوو ☰ پیشین

وەڵیەفەتی / wełyefetî/: ☜ **وڵیەفەتی**

وەڵێ / wełê/: ☜ **وەلێ**^{٢}

وەڵێنـە / wełêne/: ئاوەڵـکار. سـەرەتا؛ لـە هـەوەڵا؛ لەبەرا ☰ ابتدا

وەم / wem/: ئامراز. بەم؛ ئەم ‹وەو جۆرەت کرد وا وەم جۆرەت سەر هات «قسەی نەستەق»› ☰ بدين

وەماشتن / wemaştin/: چاوگ. وەمالین؛ مالـینەوە؛ ماشتنەوە؛ ڕادان و بردنی هەموو شتێ ☰ روبيدن و بُردن

وەمالین / wemalîn/: چاوگ. مالـینەوە؛ ماشـتنەوە ☰ روبيدن و بُردن

وەماڵین / wemaĺîn/: ☜ وەماشتن

وەمان / weman/: چاوگ. بەجێ مان و دوا کـەوتن لە کارێ ☰ جا ماندن

وەماو / wemaw/: ئاوەڵناو. وەمای؛ جێماو؛ جێماگ ☰ جامانده

وەمای / wemay/: ☜ وەماو

وەن^1 / wen/: نـاو. ١. بـەن؛ دەزوو؛ داوی بـادراوی خوری ٢. دارەبەن ٣. سەد؛ بەنداو ☰ ١. نخ پشمی ٢. درخت بنه ٣. سد

• **وەن**^{2}: پاشەوشە. ١. ـ هۆن؛ هۆندراو ‹گـورزەوەن› ٢. ـ بـەن؛ بەسـتراو ‹پـاوەن؛ بـازیوەن› ٣. ـ بەنـد؛ شوێن؛ جێگە ‹ئەلوەن› ٤. کۆ؛ کۆمەڵ ‹زەمـاوەن› ٥. ـ خوێن؛ بخوێن ‹دەرسوەن› ☰ ١. ـ بافـت ٢. ـ بند ٣. جا؛ مکان ۴. گروه ۵. ـ خوان

• **وەن**^{3}: پاشگر. ـ وەند؛ نیشانەی پەیوەندی ‹کاکاوەن؛ حاجیوەن؛ هەمەوەن› ☰ ـ وند

وەناخێر / wenxêr/: سارستە. بە نـاخێر؛ ناسـلامەتی؛ بـە زیادنـەبێ؛ بـە لای خێـر / شـەڕەوە؛ وشـەی بەرهەڵستی بە ڕووداو یان دۆخێک، بە واتا «بریا وا نـەبووبا» ‹وا بـەرەی پێگەییشـتوومان، وەنـاخێر پێگەییشتوومان، شتی خۆ لـە لا دزیـوە «هـەژار، *چوار نامیلکە*»› ☰ ناسلامتی

وەناق / wenaq/: نـاو. دووشـاخە؛ پێـران؛ قـاس؛ بوغمە؛ بەغمـە؛ ونـاخ؛ نەخۆشـییەکی گیرۆیـە لـە جۆری باسیل سەر هەڵدەدا و تۆژاڵێکی نووستەک لە سـەر گـەروو، قوڕقوڕانچـک و بـڕێجـار چـاو و شەرمی ژن دروست دەکا ☰ دیفتری

وەناو / wenaw/: نـاو. بنـاو؛ بنـاڤ ☰ درخـت زبـان گنجشک

وەنای / wenay/: چـاوگ. وانـای؛ خوێنـدن؛ فێـرە خوێندن بوون ☰ درس خواندن

وەنایا / wenaya/: نـاو. بارەبـەرێ کـە سواریشـی دەبن ☰ باربری که سواری هم بدهد

وەنایش / wenayîş/: چـاوگ. ١. بـارکردن؛ کـۆچ لێنان ٢. سواری بارەبەر بوون ☰ ١. کوچ کـردن ٢. سوار باربر شدن

وەنتەی / wentey/: چاوگ. خوێندن ☰ خواندن

وەنجەنـە / wencene/: نـاو. هۆجەنـە؛ دۆخـین؛ دێخوون ☰ بند تُنبان

وەند^1 / wend/: نـاو. ١. ئێش؛ ئازار ٢. پارچەیەک لە گۆرانی ٣. بەند؛ ئاوەبەند؛ سەد ٤. بـەرگر؛ لەمپـەر ٥. جمگە؛ بەندی ئێسقان ☰ ١. آزار؛ درد ٢. قطعەای از ترانه ٣. سد ۴. مانع ۵. مفصل

وەند^2: ئاوەڵناو. ئازا؛ نەترس؛ بوێر ☰ شُجاع؛ دلیر

• **وەند**^{3}: پاشەوشـە. ١. هۆنـدراو ‹ترمەوەنـد› ٢. بـەن؛ بەنـد؛ بەسـتراو ‹کەمەروەنـد؛ بـازیوەنـد› ٣. کـۆ؛ کۆمـەڵ ‹گۆوەنـد› ٤. ـ وەن؛ شـوێن؛ جێگـە ‹ئەلوەند› ٥. خەڵک؛ وەماو ‹شاروەند› ☰ ١. ـ بافت ٢. ـ بند ٣. گروه ۴. جا ۵. ـ وند

وەنـدا / wenda/: ئاوەڵـناو. ١. تایبەتمەنـدی ژن و کچی خوێنـدەوار ٢. ☜ ونـدا ☰ ١. ویژگـی زن و دختر باسواد ٢. ☜ وندا

وەندانە / wendane/: ئاوەڵکار. ئازایانـە؛ بوێرانـە ☰ شُجاعانه

وەندس / wendis/: ☜ وەندش

وەندش / wendiş/: چـاوگ. وەنـدس؛ خوێندنـەوە؛ وەخوێندن ☰ مطالعه کردن

وەندن / wendin/: ☜ هۆندنەوە

وەندنەوە / wend(i)newe/: ☜ هۆندنەوە

وەندۆخ١ / wendox/: ناو. گۆرانی خوێن ▤ خواننده

وەندۆخ٢: ئاوەڵناو. خوێندەوار ▤ باسواد

وەندە١ / wende/: ناو. ١. زبارە؛ هەرەوەز ٢. جمگـە ئێسک؛ بەند ‹سێ وەندەی پشتم ئێشـێ› ▤ ١. کـار گروهی ٢. بند استخوان

▪ **وەندە**٢: پاشەوشە. ١. خـاوەن ‹جـووتوەنـدە› ٢. ـ وان؛ بەس ‹خەروەندە› ▤ ١. صاحب؛ سرپرسـت ٢. ـ بان

وەندەن / wenden/: نـاو. ١. بەرزایی؛ قەدی چیـا ٢. پردی لە چەپەر ▤ ١. کمر کوه ٢. پُل ترکەیی

وەندەنە / wendene/: چاوگ. ١. خوێنـدن؛ دەرس فێر بوون ٢. خوێندنی مەل و مرۆی دەنگ خـۆش ▤ ١. درس خوانـــدن ٢. آواز خوانـــدن پرنـــدە و آدم خوش‌نوا

وەندەی / wendey/: چـاوگ. دەرس خوێنـــدن ▤ درس خواندن

وەنسە / wense/: نـاو. هـۆگری؛ چۆنیـەتی خـوو پێ‌گرتن ▤ اُنس

وەنشتا / wenişta/: ☜ وەنشتش

وەنشتش / wenîştiş/: چاوگ. وەنشتا؛ سوار بوون ▤ سوار شدن؛ برنشستن

وەنگ / weng/: ناو. جومگە ▤ مفصل

وەنگە / wenge/: ناو. جێگەبەنداو ▤ جای سد

وەنۆڵە / wenołe/: ناو. گیایەکە ▤ گیاهی است

وەنووشتاو / wenûştaw/: ئاوەڵناو. دەقکراو؛ قـەدکراو ▤ تاکردە؛ تاشدە

وەنە١ / wene/: ☜ بەندە١

وەنە٢: ئاوەڵناو. وەندراو ▤ بافتە

وەنە٣: ئامراز. لێ ‹ کەوت وەنـەم؛ داش وەنـەت› ▤ از کسی؛ بە چیزی

وەنەبێ / wenebê/: ئامراز. وەنەوێ؛ نـەوەکوو؛ وەهـا نییە ▤ چنین نیست

وەنەتەق / weneteq/: نـاو. ١. قـەزوان؛ قسـقەوان؛ قەزقـەوان؛ بـەری دار وەن ٢. بنەوشـیلە؛ جـۆرە دارەقەزوانێکـە بەرەکـەی وردە ▤ ١. نـانکش ٢. چاتلانقوش

وەنەدی / wenedî/: ناو. سـندۆقجـام؛ قـاپئاوێنـە؛ جابەی لە شیشە ▤ جعبەی شیشەای

وەنەدیک / wenedîk/: ناو. شیشە؛ شووشە ▤ شیشە

وەنەسیاوێ / wenes(i)yawê/: نـاو. ڕەشـەقەزوان؛ ڕەشەوەن ▤ بنەی کوهی

وەنەشامی / weneşamî/: نـاو. بـادامزەویـنی؛ بەهێڤەشامی ▤ بادامزمینی

وەنەمشک / wenemişk/: ناو. وەنەتەق؛ بنەوشیلە ▤ نوعی درخت بنە

وەنەن / wenen/: ناو. پردی بە دار و تەناف سازکراو ‹وەنەن هەجیج› ▤ پُل ترکەای

وەنەنە / wenene/: نـاو. لەرەلـەر؛ جوولـەجوول ‹خاس بیوەسە با وەنەنە نەکا› ▤ لرزش؛ تکان

وەنەوز / wenewz/: نـاو. وەنـەوزە؛ خەوەنووچکـە؛ خەونووچکە؛ خەونیچکـە؛ خەونسـکێ؛ نوقرشـک؛ نوقورشک؛ نوقرسـک؛ قنگەخـەو؛ چـۆرت؛ چـرت؛ ئـەنووس؛ ئـەنووز؛ هـونژەک؛ وەژینـگ؛ وێژینـگ؛ وێژنگ؛ وێزەنگ؛ وێژنـە؛ ورینگـە؛ وریـنی؛ دۆخـی خەو لێ‌کەوتنی زۆر کورت ‹داپیرەم چەندێک لە ناو سینەمدا/ پارێزگاری کرد وەنەوزی نـەدا «پیرەمێـرد»› ▤ چُرت

⊡ **وەنەوز بردنەوە**: ☜ **وەنەوز دان**

وەنەوز دان: وەنەوز بردنەوە؛ چۆرت دان ▤ پینکی زدن

وەنەوزە / wenewze/: ☜ **وەنەوز**

وەنەوزەکوتێ / wenewzekutê/: ناو. کـاری چـۆرت دان ▤ عمل پینکی زدن

وەنەوزیای / wenewzyay/: چاوگ. وەنەوز بردنـەوە ▤ چُرت زدن

وەنەوش١ / wenewş/: نـاو. ١. بنـــەوش؛ مـــۆر؛

تێکەڵاوی سوور و ئاوی؛ ڕەنگی خواروی پەلکەزێڕینە ۲. ☜ **وەنەوشە** ☰ ۱. رنگ بنفش ۲. ☜ **وەنەوشە**

وەنەوش^{۲}: ئاوەڵناو. بنەوش؛ وەنەوشی ☰ بنفش رنگ

وەنەوشە / wenewşe/: ناو. وەنەوش؛ بنەوشە؛ بەنوشە؛ مەنەوەشە؛ بنەفش؛ نەڤش؛ بەناوشە: ۱. بنەگیایەکی جوانکەلەیە بە چەن جۆرە گوڵی چکۆلەی بۆنخۆشەوە ۲. گوڵی ئەو گیا ☰ ۱و۲. بنفشه

وەنەوشەیی / wenewşeyî/: ☜ **وەنەوشی**

وەنەوشی / wenewşî/: ئاوەڵناو. وەنەوشەیی؛ مۆر؛ بە ڕەنگی وەنەوشە ☰ بنفش رنگ

وەنەی / weney/: چاوگ. خوێندن ☰ خواندن

وەنی / wenî/: ناو. ۱. قەزوان؛ قەسقەوان ۲. وەنە؛ بەنی؛ خولام ☰ ۱. بنه ۲. بنده؛ برده

وەنیشتە / wenîşte/: ئاوەڵناو. تەقاویت؛ خانەنشین؛ کارکەنار ☰ بازنشسته

وەنین / wenîn/: ☜ **هۆندنەوە**

وەو^{۱} / wew/: ئامراز. وەی؛ بەو ‹وەو جۆرەت کرد وەم جۆرەت برد «قسەی نەستەق»› ☰ بدان

وەو^{۲}: پیت. بەو؛ بە ئەو ‹وەو سەی سادقە، وەو میری سوورە/ دڵم هەر بۆ تۆ چەشنی تەنوورە «قانع»› ☰ به آن

وەو^{۳}: دەنگ. ئا؛ بەڵێ ‹ـ هۆ مام پیرۆت! ـ وەو› ☰ بله؛ ها

وەوتۆ / wewto/: ئاوەڵکار. بەم جۆرە ☰ چنین

وەور / wewr/: ناو. بەفر ‹جە شنۆی شەماڵ هەوای تۆف وەور/ بەتاڵ کەرد شۆڵەی مەخشەڵان دەور «میرزا شەفیع پاوەیی»› ☰ برف

وەوش / wewş/: دەنگ. چۆش؛ شۆش؛ وش؛ وشکە؛ وەش؛ دەنگی ڕاگرتنی چوارپێ ☰ هُش

وەوڵە / wewłe/: ☜ **وەویلە**

وەوڵەبارانێ / wewłebaranê/: ☜ **وەویلەبارانێ**

وەوولە / wewule/: ☜ **وەویلە**

وەووو / wewû /: ☜ **وەوی**

وەوە / wewe/: ناو. ۱. بەبە؛ بەبەکە؛ منالی ساوا ۲. ئێخە؛ جێگەی مل لە کراس ☰ ۱. نوزاد؛ نی‌نی ۲. یقه؛ گریبان

وەوی / wewî/: ناو. وەیوە؛ وەوو؛ وەهی؛ وەی؛ وەیوو: ۱. تازە بووک ۲. بووک؛ ژنی کوڕ ‹وەوییەکەمان پەرەستارە› ۳. وەویلە؛ وەویلکە ☰ ۱. نوعروس ۲. عروس ۳. عروسک

وەویلکە / wewîlke/: ☜ **وەویلە**

وەویلە / wewîle/: ناو. وەوڵە؛ وەوی؛ وەیووڵە؛ وەیووڵێ؛ وەوولە؛ وەویلکە؛ وەویە؛ وەیلکان؛ وەیولێ؛ ویلکان؛ بووکەڵەی منالان ☰ عروسک

وەویلەبارانێ / wewîlebaranê/: ناو. وەوڵەبارانێ؛ بووکەبارانە ☰ افچه بارانی

وەویە / wew(i)ye/: ☜ **وەویلە**

وەویەتی / wew(i)yetî/: ناو. بووکێنی ☰ حالت عروس بودن

وەه / weh/: دەنگ. ۱. پەح؛ تەح؛ تەحا؛ وتەی سەیرمان ‹وەه لەم گەرمایە!› ۲. وتەی زۆر پەسند کردن و خۆشی ‹وەه چ خۆشە تا سبەینێ دەم لە سەر غونچەی دەمی/ من وەکوو بولبول بناڵم، ئەو بخوێنێ چەشنی کەو «بێخود»› ☰ ۱. وه؛ حرف تعجب ۲. بَه؛ حرف تحسین و پسند

وەها^{۱} / weha/: ناو. ۱. بەها؛ نرخ؛ قیمەت ۲. شیناوی و ئاو لە ناو بیابانـدا ☰ ۱. بها ۲. آب و دار و درخت در بیابان

وەها^{۲}: ئاوەڵناو. وا؛ بەمشێوە؛ لەم چەشنە ‹کاری وەها نەکەی هەرگیز› ☰ چنان

وەها^{۳}: ئاوەڵکار. ۱. ئاوها؛ بەو جۆرە ‹واز لە عالەم بێنە، دانیشە، بەرۆکمان بەر بدە!/ مەلعەنەت بەسیە هەتا کەی خۆت وەها ڕیسوا ئەکەی؟ «بێکەس»› ۲. بەجۆرێ؛ بەئەندازەیێ ‹وەها مەستی تەماشای چاوتە

نالی که نازانیّ/ بە بێداری دەبینیّ یا لە نەشئەی مەستی و خەودا «نالی»› ☰ ١. چنین؛ این طور ٢. چنان؛ به اندازەای

وەهار^{1} / /wehar/: ☜ **بەهار-١**

وەهار^{2}: ☜ **وایر**^{2}

وەهارانی / /weharanî/: ئاوەڵکار. بەهاران؛ وەهاریّ ☰ بهاران

وەهاریّ / /weharê/: ☜ **وەهارانی**

وەهاسە / /wehase/: ئامراز. کە وا بیّ ☰ در این صورت

وەهانە / /wehane/: ☜ **بیانوو**

وەهل / /weh(i)l/: ناو. عەرعەر؛ هەورس ☰ درخت عرعر

وەهم / /wehm/: ناو. خۆف؛ ترس ☰ ترس

وەهوەه / /wehweh/: ☜ **بەهبەه**

وەهۆنراو / /wehonraw/: ئاوەڵناو. موونتەنە؛ بادریاگ ☰ تابیده

وەهە / /wehe/: ئاوەڵکار. بەوجۆرە؛ بڤیّ ئاوایی ☰ اینچنین

وەهەر / /weher/: ☜ **وایر**^{2}

وەهەنگاوتن / /wehengawtin/: چاوگ. ١. پێوان؛ ئەندازە گرتن ٢. ڕاهەنگاوتن؛ بە سەر شتێکا ڕاکێشان ☰ ١. اندازه گرفتن ٢. برکشیدن

وەهی / /wehî/: ☜ **وەوی**

وەهید / /wehîd/: ناو. یارمەتی؛ تەوجی ☰ یاری

وەهیر / /wehîr/: ناو. وەهار؛ بەهار ☰ بهار

وەهیە / /wehye/: ناو. کاری پووچ و بیّمانا ☰ کار بی‌ارزش

وەهێر^{1} / /wehêr/: ☜ **بەهار-١**

وەهێر^{2}: ئاوەڵناو. ئازاد؛ سەربەست ☰ آزاد

وەی^{1} / /wey/: ناو. ١. ☜ **وەوی** ٢. تەگەرە؛ گەزەن؛ ئازار ‹وەی نەوینی› ٣. بەڵا؛ چۆرتم؛ ڕووشە ‹بیّ وەی دانیشە، وەی تیّ کەلەوەرت ئەگریّ! «قسەی نەستەق»› ☰ ١. ☜ **وەوی** ٢. آسیب ٣. بلا؛ مُصیبت

وەی^{2}: ئاوەڵناو. ئی؛ ئەم ‹هەزار کەس وەی تەور شێوەش ئی بازین/ نیم بە حەقیقەت، نیم بە مەجازین «سەیدی»› ☰ این

⊡ **وەی ڕا**: ئەو جارە ☰ آن نوبت

وەی لا: ئەو تەرەف ☰ آن سو

وەی^{3}: دەنگ. ١. وتەی دەرد و ژان ‹وەی سەرم دێشیّ› ٢. وتەی سەیرمان ‹وەی چەند سەیرە!› ٣. وتەی بانگ کردن بۆ یاریدەدان ‹خوا وای لیّ کردن وا ئەو نەوەیە/ هێندە کز و ماتن نە دەنگ نە وەیە «پیرەمێرد»› ٤. وای؛ داخ؛ نیشانەی هەڕەشە کردن یان بە داخ بوون ‹ وەی ئەگەر دەستم پێت بگا! وەی لە دەست تۆ!› ☰ ١. آخ ٢. وه ٣. های ٤. وای

وەی^{4}: سارستە. خۆزگە؛ بریا؛ ئاخ؛ ئای ‹وەی پەی حەکیمێو دانشمەند دڵ/ ناساش حەسرەتمەند داخ بەروو وە گوڵ «بێسارانی»› ☰ کاش؛ ای دریغ

وەیانە / /weyane/: ☜ **بیانوو**

وەیاییش / /weyayîş/: چاوگ. پێکەنین؛ کەنین ☰ خندیدن

وەیباب / /weybab/: ناو. ماری شینی گائەنگێو ☰ نوعی مار

وەیتا / /weyta/: ئاوەڵکار. ١. ئێرە؛ ئێگرە ٢. لێرە؛ لەیرە ☰ ١. اینجا ٢. در اینجا

وەیتاڵ / /weytał/: ☜ **بەیتار**

وەیجا / /weyca/: ئاوەڵکار. لەو جێگەیە؛ لەو شوێنە ☰ در آنجا

وەیخڕ / /weyxiř/: ئاوەڵناو. شەڕفرۆش ☰ ستیزەجو

وەیر / /weyr/: ☜ **وایر**^{2}

وەیران / /weyran/: ☜ **وێران**^{2}

وەیڕۆ^{1} / /weyřo/: دەنگ. واوەڕێز؛ ئەی داخ؛ ئەی مخابن؛ بە داخەوە ☰ دریغا

وەیڕۆ^{2}: سارستە. واوەڕێز؛ وتەی سەیرمان کە تایبەتی

ژنانە ‹وەیڕۆ قسەی وا چۆن دەکەی؟!› 🇮🇷 واویلا

وەیش / weyş/: دەنگ. ئاخ؛ ئۆف؛ وتـەی ژان و دەرد 🇮🇷 آخ

وەیشت / weyş(i)t/: ناو. گوشار؛ جەخت 🇮🇷 فشار

وەیشوم[١] / weyşûm/: ناو. وەیشـوومە؛ بـەلا 🇮🇷 بـلا؛ مُصیبت

وەیشوم[٢]: ئاوەڵناو. وەیشوومە؛ مایەفتنە 🇮🇷 فتنەانگیز

وەیشـومە / weyşûme/: نـاو. ١. ☜ **وەیشـــوم** ٢. */کنایە/* سەرمای سەخت و تـەڕ و تووشـی زسـتان ‹بـە سـروە هاتنـە سـەما/ وەیشـوومە و سـەرما نـەما «هێمن»› 🇮🇷 ١. ☜ **وەیشـوم** ٢. سـرما و کـولاک سخت

وەیگدی / weyg(i)dî/: دەنـگ. وشـەی نیشـاندەری خۆشەویستی و بەزە پێداهاتنەوە 🇮🇷 کلمەی نـوازش و ترحم

وەیل / weyl/: نـاو. */باوەڕی کـۆن/* جەهەنـدەم (لـە بنەڕەتدا چاڵێکە لە جەهەننەم) 🇮🇷 جهنم

⊡ **وەیل پێ نەدان**: */پـلار/* جەهەنـدەمیش بـەر نەکەوتن (هێندە خراپ و لاڕێ بوون) 🇮🇷 در جهـنم نیز راه نداشتن

وەیلان / weylan/: ئاوەڵـناو. سـەرگەردان؛ ئـاوارە و بێدەرەتان 🇮🇷 ویلان؛ سرگردان

وەیلکان / weyilkan/: ☜ **وەویلە**

وەیلۆ / weylo/: دەنگ. ١. وتەیەکە بۆ خۆشەویستی بە منالی دەڵێن ‹وەیلـۆ چەنـد قشـتە!› ٢. وشـەی بانـگ کـردنی دۆسـتی نێرینـە لـە دوورەوە 🇮🇷 ١. کلمەی نوازش کودک ٢. کلمەی ندا

وەیلۆلۆ / weylolo/: دەنگ. وتـەی سـەرەتای لاوک واتـە: «هـۆ دۆسـتە نێرینـە دوورەدەسـتەکەم!» 🇮🇷 پیش‌درآمد بعضی ترانەها (به معنی ای معشـوق/ محبـوب دوردست)

وەیلی[١] / weylan/: ناو. دۆزەخی 🇮🇷 جهنمی

وەیلی[٢]: ئاوەڵناو. شیاوی دۆزەخ ‹هەرکەس کە خـوارە، وەیلییە، زوو کەوتە خوارەوە/ تووبا لەبۆ ئەوانە کە ئازانـە تێپەڕین «مەحوی»› 🇮🇷 سزاوار جهنم

وەیلـێ / weylê/: دەنـگ. ١. وەیڕۆ؛ مخـــابن ٢. وشەی بانگ کردنی دۆستی مێوینە لە دوورەوە 🇮🇷 ١. دریغا ٢. حرف ندا (برای دوست مونث از دور)

وەیلێلێ / weylêlê/: دەنـگ. سەربەندی لاوک واتە: «ئەی یارە دوورەدەستەکە!» 🇮🇷 پیش‌درآمد برخی ترانه (به معنی ای معشوقەی دوردست)

وەین / weyn/: ناو. مەکر؛ گـزی و فـێڵ ‹جـوودی ژ وەینێ ژنان خار بوویە «مەسەل»› 🇮🇷 مکر؛ نیرنگ

وەینـەک / weynek/: ناو. نوێنباز؛ کۆسەی سەرشـانۆ 🇮🇷 بازیگر

وەینیاییش / weyn(i)yayîş/: چـاوگ. تواشا کـردن؛ تێڕوانین 🇮🇷 نگاه کردن

وەیولەجنانێ / weywlec(i)nanê/: نـاو. گێژەڵـووکە 🇮🇷 گردباد

وەیوڵێ / weywłê/: ☜ **وەویلە**

وەیوە / weywe/: ☜ **وەوی**

وەیوەگـەڕێـن[١] / weywegeřên/: نـاو. */کنایـە/* خێــر؛ ساقە؛ بەلاگێڕەوە 🇮🇷 صدقه

وەیوەگەڕێن[٢]: ئاوەڵناو. بەلاگەردان 🇮🇷 بلاگردان

وەیوەی / weywey/: دەنگ. ١. وتەی داد لـە دەس ژان و ئێش ‹ئاخ ئاخ و داخ داخ وەیوەی و ڕۆ ڕۆ/ هەر هەشت بە غەزەب لێم بییەن بـە کـۆ «بێسـارانی»› ٢. وتـەی سـەیرمان ‹وەیوەی لـەم کـارەت عالـەم حەیرانـــە!› ٣. بەهبـــەه؛ وەهـــوەه ‹وەیوەی چ مەجلیسێ بوو دوێنێ لـە دیـدە و دڵ/ دڵـبەر شـەرابی گێڕا سالم کـەبابی هێنـا «سـالم»› 🇮🇷 ١. وای ٢. وا ٣. بەبە

وەیو / weyû/: ☜ **وەوی**

وەیوڵـە / weyûłe/: نـــاو. ١. ☜ **وەویلـــە** ٢. گێژەڵووکە 🇮🇷 ١. ☜ **وەویلە** ٢. گردباد

وەیوڵێ / weyûłê/: ☜ **وەویلە**

ویەنە / weyene/: ناو. تریان؛ قەرتاڵە؛ سەوەتە ☰ سبد میوەچینی

وها / w(i)ha/: ئاوەڵکار. ئاوها؛ بەمجۆرە ☰ این طور

وهار١ / w(i)har/: ☜ **بەهار-١**

وهار٢: ئاوەڵناو. نزم؛ نەوی ☰ پَست

وی١ / wî/: ناو. ١. دارە بی ٢. مۆرانەی خوری‌خۆر ☰ ١. درخت بید ٢. حشرەی بید

وی٢: جێناو. ئەو ‹هی تۆ نییە، بۆ وی هاتووە› ☰ او

وی٣: دەنگ. ١. وتەی سەیرمان ‹وی چ سەیرە!› ٢. وەی؛ پیتی داد لە دەست ژان ‹وی سەرم تەقی!› ☰ ١. وە ٢. وای

ویار / w(i)yar/: ناو. ڕاوەکەو لە وەرزی پاییز و بەهاردا ‹یە پاییزەن، کوان، تاریک دیارەن/ کەوان خۆش مەویەران، وادەی ویارەن «سەیدی»› ٢ ☰ شکار موسمی کبک

ویارتەی / w(i)yartey/: چاوگ. گوزەراندن ☰ گذراندن

ویاردە / w(i)yarde/: ☜ **ویەردە**

ویانگ / w(i)yanig/: ☜ **بیانو**

ویانە / w(i)yane/: ناو. بەهانە؛ پەڵپ ☰ بهانه

ویانی / w(i)yanî/: ☜ **بیانو**

ویت / wît/: ئاوەڵناو. وێڵ؛ بەرەڵا؛ سەرگەردان ☰ وِل؛ سرگردان

ویتامین / wîtamîn/: ناو. ڤیتامین؛ متاوێزە؛ هەرکام لە پێکهاتە ئالییەکانی نێو خۆراک یان لەشی گیانداران کە بۆ ژیان پێویستە، بەڵام وزەی لێ بەرهەم نایە ☰ ویتامین

▣ **ویتامین ئە** ڕتینۆڵ؛ هەرکام لەو ویتامینانەی دە نێو چەوریدا دەتوێنەوە و کەم بوونەوەیان لە لەشدا دەبێتە هۆی قەڵشان و ڕەقێڵە بەستنی پێست و شەوکوێری. لە زەردێنە، شیر و ڕۆنی جەرگی ماسیدا هەیە ☰ ویتامین آ

ویتامین ئی ویتامینێ کە لە زاوزێ و گەشەی ماسوولکەدا دەوری هەیە و وێدەچێ تا ڕادەیەک پێش بە پیر بوونی سیللول بگرێ ☰ ویتامین ئی

ویتامین بی ١: تیامین؛ ویتامینی دەئاودا تواوەی بی، کە بە هۆی کەم بوونەوەی، نەخۆشی بیری‌بیری سەرهەڵدەدا. لە جەرگ و هێلکە و ئاوجۆدا هەیە ☰ ویتامین ب١

ویتامین بی ٢: ڕیبوفلاوین؛ تێکەڵاوێکی زەردی بلۆرینە کە دەبێتە هۆی گەشەی لەش و لە شیر و جەرگدا هەیە ☰ ویتامین ب٢

ویتامین بی ٦: لە ویتامینەکانی دەستەی بێیە کە لە سووت و سازی ئەسیدی ئامینەدا دەورێکی گرینگی هەیە و هەروەها بەر بە دڵ هەڵشێوان و ڕشانەوە دەگرێ ☰ ویتامین ب۶

ویتامین بی ١٢: سیانوکومالامین؛ دارستەیەک لە کوباڵتە کە بەتایبەت دە نێو جەرگدا بۆ بەرهەم هێنانی خوێن، کاری کۆندامی دەماری و گەشەی لەش پێویستە ☰ ویتامین ب١٢

ویتامین بی کومپلکس: کۆمەڵەویتامینی لە ئاودا تواوە، کە لە نێو ئاوجۆی ترشاو، ناوکە، هێلکە، جەرگ، ئێسک و سەوزیدا هەیە، ئیشتیا زۆر دەکا و بۆ ساغی کۆندامی دەماری پێویستە ☰ ویتامین ب کمپلکس

ویتامین سی: ئەسید ئاسکوربیک؛ ویتامینی لە ئاودا تواوەی سێ کە دە نێو میوە و سەوزی تازەدا هەیە و چاک بوونەوەی برین لەز دەکا، سووت و سازی ئەسیدی ئامینە و وەرگرتنی ئاسن زۆر دەکاتەوە ☰ ویتامین ث

ویتامین دی: ویتامینی لەچەوریدا تواوەی دێ کە لە نێو ڕۆنی جەرگی ماسی، زەردێنەی هێلکە و شیردا هەیە و بۆ گەشە کردن و پتەو بوونی ئێسک و ددان پێویستە ☰ ویتامین دی

ویتامین کە ویتامینی پێویست بۆ بەرهەم هێنانی

پرۆترومبین و بەرگری لە خوێنچوونە. لە زردێنەی هێلکە، تەماتە و سەبزیدا هەیە ▤ ویتامین کا

ویتان / wîtan/: ناو. مەلێکە بە گێژ و حۆلی بەناوبانگە ▤ پرندەای مشهور بە کمهوشی

ویترین / wîtrîn/: ناو. جامخانە؛ شوێنی ڕانانی شتی فرۆشتن ▤ ویترین

ویتۆ / wîto/: ☜ **ویتو**

ویتوو / wîtû/: ناو. فیتوو؛ فیتە؛ فیقەنە ▤ سوت

ویتە / wîte/: دەنگەناو. ١. جیکە؛ جووکەی جووچکی مەل ٢. گۆرانی لە بن لێوانەوە ▤ ١. جیک ـ جیک ٢. زمزمە

ویتەویت^{١} / wîtewît/: ناو. پاشەملە؛ پاشملە؛ حوسپ؛ غەیبەت ▤ غیبت

ویتەویت^{٢}: دەنگەناو. ١. جیکەی زۆر ٢. ویتەی لەسەریەک ▤ ١. جیک ـ جیک پیاپی ٢. زمزمەی پیاپی

ویتیار / wîtyar/: ☜ **ویژەر-١**

ویجا / wîca/: ☜ **وێجا**

ویجدان / wîcdan/: ☜ **ویژدان**

ویچ / wîç/: ناو. گێژ؛ کاری دابێژان ▤ عمل بیختن

ویچان / wîçan/: ناو. کچ؛ کیژ؛ کەنیشک ▤ دُختر

ویچە / wîçe/: ئاوەڵکار. بۆ ئێرە ▤ بە اینجا

ویدئۆ / wîd'o/: ☜ **ویدیۆ**

ویدەری / wîderî/: ☜ **وێدەرێ**

ویدیۆ / wîdyo/: ناو. ویدئۆ؛ دەزگای تۆمار کردن و بڵاو کردنەوەی میغناتیسی دەنگ و ڕەنگ ▤ ویدئو

ویر^{١} / wîr/: هزر؛ ئەندیشە؛ فەکار؛ ڕەت ‹حەیران ئەو بیم من وێم شی جە ویر/ بەی تەور بیم خەمناک پەژارە و دلگیر «سەیدی»› ▤ فکر؛ یاد

ویر^{٢}: ئاوەڵکار. بەرەو لای؛ بۆ لای ▤ بە سوی

ویر^{٣}: دەنگ. ورتە؛ گۆرانی لە بن لێوانەوە ▤ زمزمە

ویرا / wîra/: ئاوەڵناو. بەبیر؛ بیرتیژ ▤ تیزهوش

ویراژ / wîraj/: ناو. چوونی پێچاوپێچ، بەتایبەت بە ماشین یان موتورسیکلێت ▤ ویراژ

▣ **ویراژ دان**: پێچاوپێچ ڕۆشتن و لار بوونەوە بۆ چەپ و ڕاست ▤ ویراژ دادن

ویراهە / wîrahe/: ئاوەڵکار. لە جێگە دوورەکە ▤ از آن جای دور

ویرد / wîrd/: ناو. ورد؛ نزای لە بن لێوانەوە؛ نزای بە پرتەپرت ‹بڵاو بۆتەوە لە ناو خاس و عام/ جۆکەریان کردە ویردی سوبح و شام «پیرەمێرد»› ▤ ورد؛ دعای زیرلب

ویردار / wîrdar/: ئاوەڵناو. بیرەوەر؛ بە بیر و هۆش؛ خودانهزر ▤ مُتفکر

ویرغال / wîrğal/: ناو. شاهۆ؛ شینەشاهۆ ▤ حواصیل

ویرق / wîrq/: دەنگەناو. قڕەی بۆق؛ دەنگ قورواق ▤ صدای قورباغە

ویرگول / wîrgûl/: ناو. *[ڕێنووس]* کاما؛ گت؛ نیشانەی «،» کە بۆ کورتە ڕاوەستانێک لە نێوان دوو وشە یان دوو پاژی ڕستەیەک دادەنرێ ▤ ویرگول

ویرنج / wîrinc/: ناو. سیلە؛ سووچ؛ ئەو بەشە لە دیوار کە کەوتۆتە سەری شەقام یان کۆڵانەوە ▤ نبش

ویرووس / wîrûs/: ناو. ڤایرووس: ١. گیانداری یەکجار وردیلە کە هۆی زۆر نەخۆشی وەک شەپلەی منداڵان، سووریجە، پەتا و هاریە ٢. بەرنامەیەکی کەمپیوتەری بۆ تێکدانی کار و ڕەوتی ئاسایی کەمپیوتەر ▤ ١و٢. ویروس

ویروون^{١} / wîrûn/: ناو. ئۆدەی دەرەوە ▤ اتاق بیرونی

ویروون^{٢}: ئاوەڵناو. وشکارۆ؛ بێروون ▤ خُشکسار

ویروونە / wîrûne/: ☜ **وێرانە**

ویرە^{١} / wîre/: ناو. ١. ڕەوتی بیر هاتنەوە؛ کەوتنەوە یاد ٢. کانزای سەخت ▤ ١. یادآوری ٢. فلز

ویرە^{٢}: دەنگەناو. سۆزە؛ مۆرە ▤ زمزمە

ویره‌ویر / wîrewîr/: ده‌نگ‌ناو. سۆزه؛ مۆره‌مۆر؛ گۆرانی له سه‌ر خۆ ☰ زمزمه

ویڕا / wîřa/: ناو. مامۆستا؛ فێرکار ☰ استاد

ویڕه / wîře/: ده‌نگ‌ناو. ڤڕڕه؛ ده‌نگی وه‌ک به‌رده‌به‌ره‌قانی ‹هه‌وهه‌وی شۆڕه‌سواران/ ویڕه‌ی جلیت و داران «هێمن»› ☰ صدای سنگ پرتاب شده از فلاخن

ویڕه‌ویڕ / wîřewîř/: ده‌نگ‌ناو. زۆڕه‌زۆڕی گریان ☰ صدای شیون

ویز / wîz/: ده‌نگ‌ناو. وز؛ وزه؛ ده‌نگی جانه‌وه‌ری ژیله وه‌ک مێش و مه‌گه‌ز و مێشووله و زه‌رگه‌ته ☰ وز ـ وز

ویزا / wîza/: ناو. ڤیزا؛ به‌رایی چوونه ولاتێک بۆ بیانیان، که له لایه‌ن نوێنه‌ری ئه‌و ولاته‌وه ده‌درێ ☰ ویزا

ویزان / wîzan/: چاوگ. ویزین؛ وزه‌وز کردن ☰ وز ـ وز کردن

ویزویز / wîzwîz/: ناو. جۆرێ قالۆنچه‌ی که‌سکی باڵدار که ئه‌فڕێ ☰ نوعی سوسک سبز پرنده

ویزویزه / wîzwîze/: ناو. جۆرێ مارمێلکه‌ی درشت ☰ نوعی مارمولک درشت

ویزه١ / wîze/: ناو. وێزه؛ بنه؛ سه‌روشوێن ‹به داره‌وه هاته ویزه‌م شل ـ شل کوتامی!› ☰ سُراغ

ویزه٢: ده‌نگ‌ناو. وێزه؛ گیزه: ١. ده‌نگی وه‌ک تێپه‌ڕینی گولله ‹ویزه‌ی گولله‌ی چه‌کی تۆمی بێته گوێ/ ناپه‌ڕێنێ له سنووریشت سوێ «هێمن»› ٢. ڤزه؛ جیزه؛ ده‌نگی زۆر باریکی مێش و مێشووله یان هه‌ر ده‌نگێکی وا ☰ ١. صدای عبور گلوله ٢. وز ـ وز

ویزیت / wîzît/: ناو. ١. کار و ڕه‌وتی دیتن و تۆژینه‌وه‌ی نه‌خۆش بۆ زانینی هۆی نه‌خۆشی ‹دوکتور هێشتا نه‌خۆشه‌کانی ویزیت نه‌کردووه› ٢. بازاڕدۆزی؛ کار و ڕه‌وتی دۆزینه‌وه‌ی کڕیار ‹هاتبوو بۆ ویزیتی یه‌خه‌چاڵ› ٣. ویزیتانه؛ پاره‌ی ویزیت ‹ویزیتی دوکتور زۆر گران بووه› ☰ ١تا٣. ویزیت

ویزیتور / wîzîtur/: ناو. بازاڕدۆز؛ که‌سێ که پیشه‌ی دۆزینه‌وه‌ی کڕیاره بۆ کاڵا ☰ ویزیتور

ویزین / wîzîn/: ☜ **وێزان**

ویژ: پێڕۆ. ← **قیژ و ویژ**

ویژدان / wîjdan/: ناو. وجدان؛ وژدن؛ ویجدان؛ هه‌ستی دڵ و ده‌روون له ئاست چاکه و ڕق له خراپه که مرۆ بۆ چاکه هان ده‌دا ‹وا ئه‌بێ عه‌دڵ و ئینساف و ویژدان؟/ ئه‌مکه‌ی به دیلی عیراق و ئێران؟! «بێکه‌س»› ☰ وجدان

ویژدانه‌ن / wîjdanen/: ئاوه‌ڵکار. به پێی ویژدان ☰ وجداناً

ویژن / wîjin/: ناو. بێژنگ ☰ غربال

ویژه / wîje/: ☜ **وه‌ژه‌ب**

ویژینگ / wîjîng/: ☜ **وه‌ژینگ**

ویس١ / wîs/: ☜ **بیست١و٢**

ویس٢: پێڕۆ. ← **خیس‌وویس**

ویست / wîst/: ناو. ١. ئاره‌زوو؛ داوا ٢. *[مه‌جاز]* دۆست؛ یار ‹ویست و نه‌ویستم زۆرن!› ٣. ☜ **بیست١و٢** ☰ ١. خواست ٢. دوست ٣. ☜ **بیست١و٢**

ویستا / wîsta/: ئاوه‌ڵکار. ١. ئێستا؛ ئه‌لحان؛ نووکه؛ نهۆ؛ نها ‹ویستا سه‌رمایه کارمان پێ ناکرێ› ٢. تا ئێستێ ‹ویستا نه‌گه‌ڕاوه‌ته‌وه› ☰ ١. اکنون ٢. هنوز

ویستراو / wîst(i)raw/: ئاوه‌ڵناو. خوازراو؛ داواکراو ☰ خواسته شده

ویستن / wîstin/: چاوگ. تێپه‌ڕ. //ویستت؛ ده‌ته‌وێ؛ بته‌وێ// ١. خواستن؛ گه‌ره‌ک بوون ‹ئه‌مویست ده‌روون بکرایه‌وه وه‌ک تۆمار/ ده‌رکه‌وتایه دنیای جوانتر له به‌هار «گۆران»› ٢. ☜ **بیستن** ☰ ١. خواستن ٢. ☜ **بیستن**

■ ئاوه‌ڵناوی به‌رکاری: ـ/ چاوگی نه‌رێنی: نه‌ویستن

ویسته / wîste/: ناو. ١. پرسیار ٢. ده‌ره‌تان؛ ڕێگه‌ی

دەرچوون ☰ ١. سوآل ٢. مفر؛ گریزگاه

ویسر / wîsr/: ناو. یوسر؛ موورونچە؛ چێوی دارێکی ڕەنگ ڕەشە تەسبێحی لێ دروست دەکەن ☰ یُسر

ویسک / wîsk/: ئاوەڵناو. لەڕ و لاواز؛ بەکلکێ ☰ لاغرمُردنی

ویسکە / wîske/: ناو. ویس؛ ڕۆشناکی کەمی دوور ‹ویسکە چرایێ لە دوورەوە دیار بوو› ☰ سوسو

ویسکی / wîskî/: ناو. خواردنەوەیەکی ئەلکولی کە لە هەڵگەڕانەوەی تۆمی جۆ و دانەوێڵەی‌تر بەرهەم دێ ☰ ویسکی

ویس‌ویس^{1} / wîswîs/: ناو. ویسەویس؛ زریوەزریوی ئەستێران ‹ئەستێرە ویس‌ویس دەکەن› ☰ سوسوی ستارەها

ویس • **ویس**^{2}: دەنگەناو. ویسەویس؛ دەنگی جووچکەمەلی سوورەساقە ☰ صدای جوجەی نوزاد

ویسەویس / wîsewîs/: ☜ **ویس‌ویس**

ویسیای / wîsyay/: ئاوەڵناو. خووساو ☰ خیسیده

ویشتن / wîştin/: چاوگ. وتن؛ گوتن ☰ گفتن

ویشک / wîşk/: ☜ **وشك**

▣ **ویشکەوە بوون**: ☜ **وشك بونەوە**

ویشکاو / wîşkaw/: ئاوەڵناو. چۆڕبڕ؛ چۆڕەبڕ؛ ئیشکاو ☰ خُشکیدە؛ چکیدە تا آخرین قطرە

ویشکە / wîşke/: ☜ **وشکە**^{1}**ـ١**

ویشکەپەڕ / wîşkepeř/: ناو. کاری کاژێر بوون بە دەستبازی ☰ انزال با دست‌بازی

ویشکەرۆ / wîşkero/: ناو. ئاوزێم؛ چۆمی وەرزی ☰ رودخانەی فصلی

ویشکەسوێ / wîşkes(i)wê/: ناو. زەوینی وشک و بێ‌ئاو و قەڵشت‌تێ‌کەوتوو ☰ زمین خشک و ترک‌خوردە

ویشکەڵ / wîşkeł/: ☜ **وشکەڵ**

ویشکەمس / wîşkemis/: ناو. حەقی مزگەر بێ چێشت و نان ☰ مُزد مسگر بدون خوراک

ویشکەوەرد / wîşkewerd/: ☜ **وشکەوەرد**

ویشە / wîşe/: ناو. خێرۆک؛ دەخڵێ لە تۆمی ڕژاوی پار هەڵیدابێتەوە ☰ غلەای کە از بذرهای پراکندەی سال پیش بروید

ویشی / wîşî/: ☜ **وشو**

ویشی‌چن / wîşîçin/: ☜ **وشوکەر**

ویشی‌داش / wîşîdaş/: ناو. /کنایە/ بێوەژنی فەقیر کە ژیانی بە گوڵچنی بەڕێوە دەچێ ☰ بیوەی خوشەچین

ویشی‌کەر / wîşîker/: ☜ **وشوکەر**

ویق / wîq/: ☜ **واقە**

ویقاندن / wîqandin/: ☜ **واقاندن**

ویقە / wîqe/: ☜ **واقە**

ویکۆڵ / wîkoł/: ناو. کۆڵەبی؛ جۆرێ دار بی ☰ نوعی بید

ویگاندن / wîgandin/: چاوگ. وە دەنگ هێنان ☰ بە صدا درآوردن

ویل / wîl/: ناو. زەنازەنا؛ چەقە و گوڕە ☰ سروصدا

ویلایەت / wîlayet/: ناو. پارێزگا؛ پارێزگە؛ ئوستان ☰ اُستان

ویلکان / wîlkan/: ☜ **وەویلە**

ویلۆلیک / wîlolîk/: ناو. ڕستەزەنگۆڵەی پچووک کە بە منداڵەوە هەڵیدەواسن ☰ زنگولەهای کوچک کە بە کودک آویزند

ویڵغار / wîłğar/: ☜ **وێرغە**

ـ وین / -wîn/: پاشەوشە. ــ وێن: ١. سەیرکەر ‹خۆش‌وین› ٢. نیشاندەر ‹دووروین› ☰ ١و٢. ـ بین

وینا / wîna/: ☜ **بینا**

ویناو / wînaw/: ناو. ڕەوتی دیتنی نادیاری بە دڵ ☰ بصیرت

ویناى / wînay/: چاوگ. دیتن؛ چاو پێ کەوتن ‹ئەر دیدەت وینان، بدیە نە جامان/ جەستەی ویت وینە،

جه سەر تا دامان «سەیدی»› ☰ دیدن

وینایی / wînayî/: ☜ **ویتایی**

وینتەی / wîntey/: چاوگ. دیتن ؛ چاو پــێ کــەوتن ☰ دیدن

وینگە / wînge/: دەنگەناو. ١. دەنگی وەکوو مەزرەق لە خولانەوەدا ٢. دەنگی وەکوو هاویشتنی بەرد ☰ ١. صدای چرخیدن گردنا ٢. صدای پرت کردن سنگ

وینە / wîne/: جێناو. ئەوان ☰ آنها

وینیای / wînyay/: چاوگ. بینران؛ دیتران؛ کەوتنــە بەر چاو ☰ دیدە شدن

ویولــون / w(i)yulun/: نــاو. ســـازێکی ژێــــداری چوارتاڵە، دەخرێتە سەرشان و بە ئارشە دەژەنرێ ☰ ویولون

ویولونژەن / w(i)yulunjen/: نـاو. ژەنیـاری ویولـون ☰ ویولون‌زن

ویە / w(i)ye/: نـاو. وییە؛ پاڕوو؛ پاڕۆ؛ بێڵی دارین ☰ پارو

ویەر / w(i)yer/: ناو. بەفر ☰ برف

ویەراو / w(i)yeraw/: ناو. بەفراو ☰ برفاب

ویـەردە / w(i)yerde/: نـاو/ ئاوەڵـناو. ویـاردە؛ وێـردە؛ ڕابردوو ‹هەڕ دە وە ســەردا چــوون ئازیزمــەردە/ پــەی وەشی وەرین، عومری ویەردە «سەیدی»› ☰ گذشته

ویـەییش / w(i)yeyîş/: چـاوگ. ویـایش؛ خــەنین؛ پێکەنین ☰ خندیدن

ویـەردەی / w(i)yerdey/: چـاوگ. بــووردن؛ عــافوو کــردن ‹بویــەر جــە تەقســیر جــە پڕئینســافی/ مــن ڕووزەردی وێم کافییـــەن کـــافی «مەولـــەوی»› ☰ بخشیدن

ویــەرنــای / w(i)yernay/: چــاوگ. بووران‍ـــدن ☰ گذراندن

ویھ / wîh/: ئاوەڵناو. بێ‌گومان ☰ بی‌تردید

ویی / wiyî/: نـاو. خەنـە؛ کـاری خــەنین؛ کــەنین؛ پێکەنین ☰ خندە

وییە / wîye/: ☜ **ویە**

وێ^{١} / wê/: جێـاو. ١. ئەوێ؛ ئەویا؛ ئەو جێگە ‹بۆ وێ دەچم› ٢. ئەو (بۆ مــێ) ‹وێ گــوت› ٣. خــۆ؛ خــود ‹وێــت بــدەر ئینســاف، نەونــەمامی نــۆا/ مــەردەن خاستەرەن یا خۆ دووری تۆ؟ «مەولەوی»› ☰ ١. آنجــا ٢. او؛ وی (مؤنث) ٣. خود

وێ^{٢}: ئامراز. پێ؛ بە؛ لەگەڵ ☰ با؛ پیش؛ همراه

⊡ **وێ بون** ١. پێ بوون؛ لە لا بوون ‹ـ پارەت وێیە؟ ـ وێمە› ٢. ئایسان ‹ئاگر وێیە› ☰ ١. همراه بــودن ٢. افروختە شدن

وێ چوون ١. لێ کردن ٢. جێ گومان بوون ‹وێ دەچــێ بگەڕێتــەوە› ☰ ١. شــبیە بــودن ٢. احتمــال داشتن

وێ خستن پێــوە ئــاوێزان کــردن ‹زنجــیری وێ خســتووە› ☰ آویزان کردن بە چیزی

وێ دان پێ دان؛ دانە دەست ‹وێت دمدەم کلتوور و ئاوێنە و دەزوو/ کوا قسەت پێ مـاوە؟ دایماڵــە! دە زووا «هێمن»› ☰ بازپس دادن

وێ دانـەوە بۆ گەڕاندنەوە ‹قەرزەکـەی وێ دامــەوە ئێستا حیسابمان پاکە› ☰ بازپس دادن

وێ ڕزان تووڕە کـردن بــە قســە و دەســتبــازی ‹فێری بووە وێ دەڕزێ دەستی لــێ بــەر نــادا!› ☰ سربەسر گذاشتن

وێ کردن ئایساندن؛ پێ کردن ‹ئاگرەکە وێ کە!› ☰ افروختن

وێ کردنـەوە تۆڵە ساندن؛ تۆڵە کردنەوە ☰ انتقـام گرفتن

وێ کەوتن ١. لــێ‌کــەوتن؛ پێکــدا دان ‹هێنــدە فێڵاویم کە دوژمن وێم کەوێ تا هەر دوو گوێ/ قــوم دەبێ، چونکە بە فێڵ ئەو تووشی لیتە و زەل دەکــەم «هێمن»› ٢. لــە ئامــانج دان ‹تەقــەیان لــێ کــرد بەڵام وێ نەکەوت› ٣. وە خۆ کەوتن بــۆ کــردنی کارێک ‹وێ کەوتووم سۆراغی کارێ بکەم› ☰ ١. با

هم برخورد کردن ۲. به هدف برخورد کردن ۳. عـزم کردن

وێت / wêt/: پێرۆ. ← **شێتووێت**

وێتۆ / wêto/: ناو. ڤیتۆ؛ ویتۆ: ۱. بەرگری زۆردارانـە ‹وێتـۆ کـردن› ۲. دەسـەڵاتی کـەس یـان دامەزراوەیـەک لـە هەڵوەشـاندنەوەی کـار یـان بڕیارێکدا ‹مافی وێتۆ› ☰ ۱و۲. وتو

وێتەی / wêtey/: چاوگ. بێژان؛ هێلـەگ کـردن ☰ بیختن

وێجا / wêca/: ئاوەلـکار. ویجا؛ ئەوسا ‹وێجـا گـوترا: زەوی ئاوت هەڵقوڕێنە! بەرزایی بەس ببارێنە! «هـەژار، *قورئان*»› ☰ آنگاه

وێجارێ / wêcarê/: ئاوەلـکار. ئەوساکە؛ ئەوێدەمـێ ☰ آنگاه

وێچن / wêçin/: ☜ **وێچنە**

وێچنای / wêçnay/: چاوگ. بێژتن؛ لە هێلـەگ دان ☰ بیختن

وێچنە / wêç(i)ne/: نـاو. وێچـن؛ بێژنـگ ☰ غربـال؛ بیزن

وێچواندن / wêç(i)wandin/: چاوگ. وێکچوانـدن؛ درووبانـدن؛ شـباندن؛ وەک ئـەو زانـین ☰ تشـبیه کردن

وێچوو / wêçû/: ئاوەلـناو. پەسـند؛ شایسـە ‹زۆر پیاوێکی وێچوو بوو› ☰ محترم

وێچیای / wêçyay/: چـاوگ. بێـژران؛ لـە هێلـەگ دران ☰ بیختە شدن

وێخ / wêx/: پێرۆ. ← **وار و وێخ**

وێدا / wêda/: ئاوەلکار. بەو شوێنەدا ☰ از آنجا

وێدن / wêdin/: جێناو. وێدی؛ ئەوەکەی دیکە ☰ آن دیگری

وێدەرێ / wêderê/: ئاوەلـکار. وێدەری؛ ئـەوێ ☰ آنجا

وێدی / wêdî/: ☜ **وێدن**

وێر١ / wêr/: ناو. ۱. بوێری؛ ئازایەتی ۲. خووخـدەی پووڵ لە باتی خەڵک دان (لە قاوەخانە و چێشـتخانە و...) ۳. بوار؛ دەراو؛ جێگەی پەڕینەوە لـە چـەم ☰ ۱. شُـجاعت ۲. عـادت پرداخـت حسـاب دیگـران (در رستوران، قهوەخانە و ...) ۳. گُدار

وێر٢: ئاوەڵناو. ئازا ☰ شجاع

وێرا / wêra/: ئاوەڵناو. نەترس ☰ شُجاع

وێران١ / wêran/: چاوگ. تێنەپەڕ. //وێـرای؛ دەوێـری؛ بـوێرە// وێـرین؛ نەترسـان؛ نەترسـیان ‹بـە هـیچ وەجهێکی ناوێرم کە نێزیکت بـبم قوربـان/ بـە عـەینی هـەر لـە مـن رووی داوە حاڵـی شـەمع و پەروانـە «وەفایی»› ☰ جُرأت کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەوێران

وێران٢: ئاوەلـناو. وەیـران: ۱. کـاول ‹مـن دەڵـێم مەسـکەن و ئارامگـەیی جانانـە دەچـم/ ئـەو دەڵـێ سەربەسـەری تێکچـووە، وێرانـە نـەچی «ئـاوات»› ۲. */مەجاز/* حاڵپەرێشان ‹دوای ئەو کارەساتە لێی قـەوما، وێرانە، هەر باسی مەکەن!› ☰ ۱. ویران ۲. پریشان‌حال

⊡ **وێران بوون**: کاول بوون؛ ڕووخان؛ خـاپوور بـوون ☰ ویران شدن

وێران کردن: کاول کردن؛ بە سەر یـەکا ڕمانـدن؛ خاپوور کردن ‹گەر وەسـفی گـەنجی ڕووی ببیـێ جارێ باخەوان/ وێران ئەکا چەمەن بـە هـەموو دار و بەردەوە «بێخود»› ☰ ویران کردن

بەسەر شتێکدا وێران بوون: */کنایە/* بوونـە ژێـر شـتێکەوە؛ یـەکجار زۆر بوونـەوەی شـتێ لـە شوێنێ ‹وڵاتی خۆشناوەتی، بەتایبەتی لـە پایزانـدا، بەسـەر میـوەدا وێـران دەبـێ «هـەژار، چێشـتی مجێور»› ☰ غرق در چیزی شدن

وێرانکەر / wêranker/: ئاوەڵناو. وێرانگـەر؛ کاولکـەر؛ کاولکەرەوە ☰ ویرانگر

وێرانگەر / wêranger/: ☜ **وێرانکەر**

وێرانن / wêranin/: چـاوگ. نەترسـین؛ وێـران ☰

جرأت کردن

وێرانه / wêrane/: ناو. ویروونه؛ کەلاری؛ کـەلاوە ■ ویرانه

وێرانی / wêranî/: ناو. خاپووری؛ کـاولی ‹باوەڕمـان وایه/ ناکۆکی شەڕی له دوایه/ شەڕ هۆی وێرانی دنیایـه «گۆران»› ■ ویرانی

وێرایی / wêrayî/: نـاو. هەوێری؛ بـوێری؛ ئـازاتی ■ شُجاعت

وێـرت / wêrt/: ناو. ۱. جێلەوەڕ؛ چایەر؛ لەوەڕگه ۲. گزیر؛ بەردەستی خان و ئاغا ■ ۱. چراگاه ۲. مُباشر

وێـرد / wêrd/: نـاو. کـارد؛ کێـرد؛ کێـر؛ چـەقۆ کـه دەسکی نانوشتێتەوە ■ کارد

وێـردن / wêrdin/: چـاوگ. ڕابـردن؛ بـووڕین ■ گذشتن

وێرده / wêrde/: ☜ **ویەرده**

وێرزنگ / wêrzing/: ☜ **وژنگ**

وێرغـان / wêrğan/: نـاو. شـاوە؛ ماسـیهەڵـچنه ■ حواصیل

وێرغـه / wêrğe/: ناو. ویڵغار؛ ئۆرخه؛ جـۆرێ ڕەوتی ولاخی سوارییه ■ یورغه

وێرکوکانێ / wêrkûkanê/: ☜ **وێرووکه**

وێرکووکه / wêrkûke/: ☜ **وێرووکه**

وێـرۆک / wêrok/: ناوەڵـناو. ئـازا؛ نـەترس؛ وێـرا ■ شُجاع؛ دلیر

وێرووکانێ / wêrûkanê/: ☜ **وێرووکه**

وێرووکـه / wêrûke/: ناوەڵـکار. وێرکووکانـێ؛ وێرکووکه؛ وێرووکانێ؛ ئائێره ■ همین جا

وێـره / wêre/: ناو. ۱. ئێواره ۲. شرۆڤه؛ کـاری شـی کردنەوی مانا ■ ۱. غروب ۲. تفسیر؛ تعبیر

وێرەدرێـژ / wêred(i)rêj/: ناوەڵـناو. *[پـلار]* زۆربڵـێ؛ فرەوێژ ■ رودەدراز

وێرەگـا / wêrega/: نـاو. وێرەگـه؛ وەرەگـا؛ ئێـواره؛ سەرەتای شەو ■ شامگاه

وێرەگه / wêrege/: ☜ **وێرەگا**

وێرین / wêrîn/: ☜ **وێران**^{1}

وێرێ / wêrê/: ناوەڵکار. وێدەرێ؛ ئەوێ ■ آنجا

وێڕ^{1} / wêř/: ناو. ۱. مانا؛ نیاز له قسـه و نووسـراو ۲. بۆر؛ گیایەکی گـەڵادەرزی کوێسـتانه ■ ۱. معنـی؛ گُزاره ۲. علفی است

وێڕ^{2}: پێڕۆ. ← **گێڕ و وێڕ**

وێڕا / wêřa/: ئامراز. دەگەڵ؛ پێـڕا؛ وەل ‹خۆزیـا لـه منیش قەڵس ببا میر/ وێڕای مـەمی پێـی دەخسـتمه زنجیر «هەژار، *مەم و زین*»› ■ همراه با

وێڕای / wêřay/: ئامراز. پێڕای؛ لەگەڵ ■ همراه با

وێڕنای / wêřnay/: چاوگ. ویڕەویڕ کردن ■ شیون کردن

وێڕینگه / wêřînge/: ناو. وێڵـنگه؛ گیایـەکی ئـالیکی پایا به گوڵی زەرد و شـیلەی بۆنخۆشـەوە کـه لـه بـەر هـەوادا دەگرسـێ و بـۆ دەرمـان و عـەتر کەڵـکی لێوەردەگرن ■ گیاه گاوشیر

وێز / wêz/: پێڕۆ. ← **قێز و وێز**

وێزتەی / wêztey/: چاوگ. دۆزینەوه ■ یافتن

وێزوو / wêzû/: ناو. بێزوو؛ بێزگ؛ مەگیرانی ■ ویار

وێزه / wêze/: ☜ **ویزه**

وێزەنگ / wêzeng/: ☜ **وەنەوز**

وێزەنگـی / wêzengî/: نـاو. وزەنگـی؛ ئـاوزەنگی؛ زەنگوو؛ ڕکێف ■ رکاب زین

وێزیای / wêzyay/: چاوگ. دۆزرانەوه ■ یافته شدن

- وێژ^{1} / -wêj/: پاشەوشه. ۱. ـ جوو ‹کلوێژ› ۲. ـ دابێژ ‹ئاردوێژ› ۳. ـ بێژ ‹وتەوێژ› ■ ۱. جونده ۲. ـ بیز ۳. ـ گو

وێژ^{2}: پێڕۆ. ← **گێژ و وێژ**

وێژا / wêja/: ناوەڵناو. ۱. زۆر قسەزان و زمـان پـاراو ۲. تایبەتمەندی کەسێ که له دابێژتندا زۆر خێرایه ■ ۱. سُخندان؛ فصیح ۲. ماهر در بیختن

وێژامه / wêjame/: ناو. پەخشان ■ نثر

وێژان^1 / wêjan/: چاوگ. وێژین: ۱. گوتن؛ وتـن ۲. دابێژان ☰ ۱. گفتن ۲. بیختن

وێژان^2: ناو. قایشی کەڵەوە ☰ چنبر وسط یوغ

وێژانبەر / wêjanber/: ناو. ۱. کەڵەوەبەند ۲. قایش یان گوریسێ کە نیر و ئاموور پێکەوە بەند دەکا ☰ ۱. سنجبند با یوغ ۲. رابط خیش و یوغ

وێژانن / wêjanin/: چاوگ. ۱. گوتن؛ قسـه کـردن ۲. بێژتن؛ دابێژتن ☰ ۱. گفتن ۲. بیختن

وێژایی / wêjayî/: ناو. زمانپاراوی ☰ فصاحت

وێژتن / wêjtin/: چاوگ. وتن؛ گوتن ☰ گفتن

وێژران / wêjran/: چاوگ. تێنەپەڕ. نادیار. //وێـژرای؛ دەوێژرێ؛ بوێژرێ// وتران؛ هاتنە سەر زمان ☰ گفته شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: وێژراو/ چاوگی نەرێنی: نەوێژران

وێژنـگ / wêjing/: نـاو. وێژینـگ: ۱. بێژنـگ ۲. وەنەوز؛ خەونووچکە ☰ ۱. غربـال؛ بیـزن ۲. پینکـی؛ چُرت

وێژننە / wêjinne/: ☜ **وێژەر-۱**

وێژنە / wêjne/: ☜ **وێژەر-۱**

وێژنی / wêj(i)nî/: ☜ **وژنگ**

وێژە^1 / wêje/: نـاو. ۱. گوتـە؛ وتـە؛ بێـژە ۲. بێـژە؛ توورە؛ ئـەدەب؛ کۆمـای ڕامـان و ڕانـانی هونـەری گەلێک کە لە چوارچێوەی وتاردا جـێگیر بـووە ۳. باوێشک؛ باوشک ٤. کەڵەوەی ناو نیر ‹وێـژە باڵـێ پەت، نەقیزە شکاو/ جلەگا گۆنیە، تووبەرە دڕاو «قـانع»› ۵. مێشن؛ چەرمی نەرمی لە دەباغ دراو ☰ ۱. گفتار ۲. ادبیات ۳. خمیازه ۴. سبنجبند ۵. چرم میشن

▦ **وێژەی بەراوردی:** لقێک لـە وێـژەی نێونەتـەوەیی کە باسی کارتێکردنی وێژەی گـەلێک بـە سـەر گەلێکی تردا یان شـێوازگەلی جیـاواز بـەڵام لـە یەک چەشنی وێـژەی وڵاتـان دەکـا ☰ ادبیـات تطبیقی

وێژەی زارەکی: کۆمەڵەی چیرۆک، کایە، گـۆرانی، لیچـار و مەتەڵـۆک و... کـه پشتاوپشـت دەگێڕدرێنەوە ☰ ادبیات شفاهی

وێـژەی کلاسیک: ئـەدەبی کـۆن؛ بەرهـەمی وێژەوانانی گەورە و لە مێژینەی هەر نەتەوەیێک ☰ ادبیات کلاسیک

وێژە^2: ئاوەڵـناو. ۱. پاک؛ خاوێن؛ تەمیس ۲. لـووس؛ حولی ☰ ۱. تمیز؛ پاک ۲. صاف

وێژەبرە / wêjeb(i)re/: ناو. ڕێحانەکێویلە ☰ ریحـان کوهی

وێژەر / wêjer/: ناو. ۱. واتیار؛ وێتیار؛ بێژەر؛ وێژننـە؛ وێژنە؛ قسەکەر؛ کەسـێ کـە لـە ئێزگـەی ڕادیـۆ و تەلەڤیزیۆندا بۆ بیسەران و بینەران قسـە دەکـا ۲. وێژەوان ☰ ۱. گوینده؛ مُجری ۲. ادیب

وێـژەن / wêjen/: نـاو. بنێشـت؛ جاچکـە؛ چاچکـە؛ داچکە ☰ سقز

وێژەناس / wêjenas/: ☜ **وێژەوان**

وێـژەوان / wêjewan/: نـاو. تـۆرەوان؛ تۆرەڤـان؛ تۆرەمەند؛ وێژەناس؛ ئەدیب ‹پێمان نەڵێ وێژەوانـی بیرورد/ دڵداری نەبوو لە نێو گەلی کورد «هەژار، *مەم و زین*»› ☰ ادیب

وێژەوانی / wêjewanî/: ناو. وێژە ☰ ادبیات

وێژەیی / wêjeyî/: ئاوەڵـناو. ئەدەبی؛ چۆنیـەتی وتـە یان نووسراوەیەک کە پێوەندی بە وێژەوە هەبێ ☰ ادبی

- وێژی / wêjî-/: پاشەوشە. ـ بێژی ‹فرەوێـژی› ☰ ـ گویی

وێژیاگ / wêjyag/: ئاوەڵناو. گوتراو؛ وتراو؛ بێـژراو ☰ گفتەشده

وێژیاو / wêjyaw/: ئاوەڵـناو. ۱. وێژیاگ ۲. دابێـژراو ☰ ۱. گفتەشده ۲. بیخته

وێژین / wêjîn/: ☜ **وێژان**^{1}

وێژینگ / wêjîng/: ☜ **وێژنگ**

وێژێ / wêjê/: ناو. باوێشک؛ باوشک ☰ خمیازه

وێساگ / wêsag/: ☜ وەستاو

وێسان / wêsan/: ☜ وەستان

وێساندن / wêsandin/: ☜ وەستاندن

وێسانن / wêsanin/: ☜ وەستاندن

وێساو / wêsaw/: ☜ وەستاو

وێست / wêst/: ناو. سەکتە؛ شەپلە؛ جەڵتە ■ سکته

وێستا / wêsta/: ئاوەڵکار. وێستان؛ وێسە: ١. ئێستە ٢. ئائێستە ■ ١. اکنون ٢. همین اکنون؛ هم‌اکنون

وێستان[1] / wêstan/: ☜ وەستان

وێستان[2]: ☜ وێستا

وێستانەوە / wêstanewe/: ☜ وەستانەوە

وێسە / wêse/: ☜ وێستا

وێسیاگ / wêsyag/: ☜ وەستاو

وێسیان / wêsyan/: ☜ وەستان

وێسیانەوە / wêsyanewe/: ☜ وەستانەوە

وێسێنەر / wêsêner/: ناو. ڕاگر ■ متوقف‌ساز

وێش / wêş/: ئاوەڵناو. ١. خـوار و خـێچ ٢. پـەرت و بـڵاو؛ شـاش؛ واش ■ ١. کـج و نـاهموار ٢. پـرت و پریشان

وێشتن / wêştin/: چاوگ. وتن؛ گوتن ■ گفتن

وێشە / wêşe/: ناو. مێشە؛ بێشە؛ دەحل ■ بیشه

وێشیچن / wêşîçin/: ناو. هۆشـەچن؛ وێشـی‌کـەر؛ گوڵ‌هەڵگرەوە؛ هێشووگەر ■ خوشه‌چین

وێشی‌کەر / wêşîker/: ☜ وێشی‌چن

وێغ / wêğ/: ☜ وێق

وێق / wêq/: دەنگ. وێغ؛ دەنگی ڕشانەوە ■ عُق

وێک / wêk/: ئامراز. ١. وەئێکتر؛ ئێکێ بـۆ ئێکـی‌تـر ‹وێک کەوتن› ٢. بە یەکەوە؛ پێکەوە ‹وێکڕا هـاتن› ■ ١. به یکدیگر ٢. با هم

وێکچواندن / wêkç(i)wandin/: ☜ وێچواندن

وێکچوون / wêkçûn/: چاوگ. پێک‌شبهان؛ لە ئێکتـر کـردن ‹سـوارە و پـیرۆت وێـک‌دەچـن› ■ شـباهت داشتن

وێکچوویی / wêkçûyî/: ناو. درووب؛ قام؛ وەکیـەکی ■ شباهت

وێکڕا / wêkřa/: ئاوەڵکار. پێکەوە ■ با هم

وێککەوتن / wêkkewtin/: چاوگ. ١. بە یەکدا دان ٢. پێکەوە بە شەڕ هاتن ■ ١. با هم برخـورد کـردن ٢. با هم جنگیدن

وێکنان / wêknan/: چاوگ. بەستن ‹برۆت تێـک‌نـا، دەمت وێک‌نا، لە دەریای لـوتفی تـۆ دووره/ لـە قـوربی قابەقەوسەین و مـەقامی لامـەکانت بم «وەفـایی»› ■ بستن

وێکەر / wêker/: ئاوەڵـناو. ئاگرئایســێن؛ پێکــەر ■ آتش‌افروز

وێکەوتـو / wêkewtû/: ئاوەڵـکار. ڕەوانــە؛ ڕوانــە؛ ڕوونیا ■ روانه

وێکهاتن / wêkhatin/: چاوگ. هاتنەوە یەک ■ بـه هم آمدن

وێڵ[1] / wêł/: ناو. شەرم؛ شوورەیی ■ شرم

وێڵ[2]: ئاوەڵناو. ١. بـەرەڵا و بـێ‌جـێ‌وڕێ ٢. بـاش و بەشەرم و حـەیا ٣. وەنیشـانە نەکـەوتوو ٤. تـەرە؛ دەربەدەر ■ ١. وِل ٢. خوب و آزرم‌جوی ٣. به هـدف نخورده ۴. آواره

⊡ **وێڵ بـوون**: ١. بەرەڵدا بوون ٢. وە دوو کەوتن ‹لە شوێن یار وێڵم› ■ ١. وِل شدن ٢. سرگردان شدن

وێڵ کردن: ١. بەرەڵدا کردن؛ بـەر دان ٢. لـە دوو نەچوون ■ ١. وِل کردن ٢. رها کردن

وێڵخڕ / wêłxiř/: ناو. چەرچی ناو بازاڕ ■ دستفروش

وێڵگەرد / wêłgerd/: ئاوەڵناو. بەتاڵ‌پا؛ بێکار ■ ولگرد

وێڵنای / wêłnay/: چاوگ. بەر دان ■ وِل کردن

وێڵنگە / wêłinge/: ☜ وێڕینگە

وێڵوێڵ / wêłwêł/: ئاوەڵـکار. بـە وێڵـی ‹وێـڵ‌وێـڵ مەگێلام کۆ بە کۆ، دەردم گران بی ڕۆ بە ڕۆ/ سا حاڵ و دەردێم پەرسە تۆ، خۆ کافرستانی نیـۆ «سـەیدی»› ■ وِل و ویلان؛ حیران و سرگردان

وێڵە / wêłe/: ناو. ویل؛ زەنازەنا ☰ سروصدا

وێڵی / wêłî/: ناو. بەرەڵایی؛ بەرهەڵدایی ☰ بی‌بندوباری

وێڵیای / wêłyay/: چاوگ. بەر بوون ☰ رها شدن

وێمانە / wêmane/: ئاوەڵناو. ١. سەر بە خۆمان؛ سەر بە وڵات و ناوچەیەک کە تێیدا دەژین ٢. خۆمانە؛ خوەمانی ☰ ١. خودمانی ٢. محلی

وێنا / wêna/: ناو. وێنە؛ دیمەنی پیشان دراو ‹وێنای شاعیرانە› ☰ تصویر

⊡ **وێنا کردن:** ١. شباندن؛ ناسینەوە ٢. هێنانە بەر چاو ‹پیسی ژینگە وەک دوژمنێک وێنا دەکەین› ☰ ١. به جا آوردن ٢. تصویر کردن

وێنایی / wênayî/: ناو. چاوساخی؛ وینایی؛ سۆمایی ☰ بینایی

وێنجە / wênce/: ناو. یۆنجە؛ یۆنجێ؛ کەت؛ قەت؛ کەتی؛ زەرەک؛ ئەسپست؛ ئەسپس؛ گیایەکی گەڵا سێ‌پەڕی گوڵ‌درشتی ئاوی، بنەوش یان زەردە، تووی دەوەشێنن و بەرهەمی دێنن، گرینگترین ئالفی مەڕ و ماڵاتە ☰ یونجه

وێنجەبەرەڵا / wêncebereła/: ئاوەڵناو. بێ‌سەرەوبەرە؛ بێ‌هۆرتەوبەرە ‹برا خۆ دنیا هەروا وێنجەبەرەڵا نییە!› ☰ بی‌حساب‌وکتاب

وێنجەخەشە / wêncexeşe/: ناو. خەشەوێنجە؛ جۆرێک وێنجەیە گوڵی پەمەیی دەر دەکات ☰ نوعی یونجه

وێنجەڕەشە / wênceřeşe/: ناو. باشترین جۆری وێنجە، گەڵاکەی سێ‌پەڕەیە و ساڵێ سێ بەری دەدوورنەوە ☰ نوعی یونجەی مرغوب

وێنجەکێویلە / wêncekêwîle/: ناو. وێنجەی خۆڕسک کە لە کێو و شاخ دەڕوێ ☰ یونجەی کوهی

وێنجەمارانە / wêncemarane/: ناو. گیایەکە لە وێنجە بەرزترە، گەڵاکەی لە وێنجە دەچێ و گوڵێکی زەرد دەکا ☰ گیاهی شبیه یونجه

وێنە / wêne/: ناو. ١. عەکس؛ ڕەسمێ کە بە کامێرا گیراوە ‹وێنەکەم هەڵبگرە کوردە با ببێ بۆ یادگار/ با بمێنێ یادگارم پاشی خۆم بۆ ڕۆژگار «قانع»› ٢. نموونە ‹وێنەی نییە لە دنیادا› ٣. شکڵ؛ شێوە ‹لە وێنەی گوڵ› ٤. تریان؛ سەوەتە ☰ ١. عکس ٢. مانند ٣. شکل ۴. سبد میوەچینی

⊡ **وێنە گرتن:** ١. شکڵ کێشان ٢. ڕەسم کێشان ☰ ١. نقاشی کردن؛ تصویر کشیدن ٢. عکس گرفتن

وێنە هێنانەوە: نموونە هێنانەوە ☰ مثال آوردن

وێنەسازی / wênesazî/: ناو. نەققاشی؛ نیگارکێشی ☰ نقّاشی

وێنەکر / wênekir/: ☜ **وێنەکێش**

وێنەکێش / wênekêş/: ناو. وێنەکر؛ شکڵ‌کێش؛ شێوەکار؛ شێوەکێش؛ نیگارکێش؛ ڕەسمچی ☰ نقّاش

وێنەگر / wênegir/: ناو. ١. شکڵ‌کێش ٢. ڕەسم‌کێش ☰ ١. نقاش؛ صورتگر ٢. عکاس

وێنەگری / wêneg(i)rî/: ☜ **وێنەگەری**

وێنەگوهێز / wêneguhêz/: ناو. تەلەڤیزیون ☰ تلویزیون

وێنەگەری / wênegerî/: ناو. وێنەگری: ١. کاری شکڵ‌کێشان ٢. کاری ڕەسم کێشان ☰ ١. نقاشی؛ صورتگری ٢. عکاسی

وێنەی / wêney/: ئامراز. وەک؛ وەکوو؛ وەکی ‹تۆ بە ڕووناکی وێنەی بلووری/ ئاوی ژیانی گش شارەزووری «پیرەمێرد»› ☰ مانند

وێوڵ / wêwił/: ناو. زڕەمازوو؛ دارێکی دارستانە لە دار مازوو دەکا ☰ درختی جنگلی شبیه مازوج

وێوە / wêwe/: ئاوەڵکار. بۆ ئەولا؛ بۆ دوور ‹وێوە بچۆ!› ☰ به آن سو

وێوین / wêwîn/: ئاوەڵناو. خۆبین؛ خۆپەسند ☰ خودبین

٧

ۆ

تێبینی: «**و**» لە ڕێنووسی ئێستای کوردیدا نیشانەی دوو پیتە: ١. پیتی کپی «w» وەک لە وشەی «**واران-** waran» و «**ناو-** naw» و ٢. دەنگی «u» وەک لە وشەی «**کورد-** kurd». ئەم نیشانەیە پیتی بیستو نۆهەمی زمانی کوردییە کە دەنگێکە و ناکەوێتە سەرەتای وشەوە.

ۆ^{١} / o/: پیت. نیشانەی پیتی سیهەمی ئەلفوبێی زمانی کوردی ■ واو مجهول؛ سی‌امین حرف الفبای زبان کُردی

ۆ^{٢}: ناو. پیتی سیهەمی ئەلفوبێتکەی زمانی کوردی ■ حرف سی‌ام الفبای زبان کُردی

ۆ^{٣}: جێناو. ت؛ وو؛ لکاو بۆ دووهەم کەسی تاک ‹داوای ئاوم کرد، هاوردۆ؟› ■ ی؛ ضمیر متصل دوم شخص مُفرد

ـ ۆ^{٤}: پاشگر. ١. ئەی؛ وشەی گازی ‹گەلۆ؛ برادەرینۆ› ٢. ـەوە؛ نیشانەی دووپات بوونەوەی کار ‹ژنەکەی هانییۆ؛ دیسان قسەی کردۆ› ٣. ـەوە؛ نیشانەی زاتی لە گەڕدا بوونی کار ‹هاتە مالۆ؛ کەوتە خوارۆ؛ هێسرەکەم بەستۆ› ٤. ـ ۆخە؛ دەلکێتە ئاوەڵناوێکەوە و ئاوەڵناوێکی دیکە دروست دەکا کە زۆرتر وێڕای پلارە و نیشانەی هاوگەری و خاوەنداریەتییە ‹تیقەلۆ› ٥. ـ ن؛ ـ اوی؛ دەلکێتە پاشەوەی ناوێکەوە و ئاوەڵناوێک دروست دەکا کە پتر لەگەڵ پلار و تانەیە و نیشانەی هاوگەری و خاوەنداریەتی پێوەیە ‹ڕتلۆ؛ ڕشکۆ؛ ژانۆ› ٦. ـ ۆک؛ دەلکێتە پاشەوەی ناو یان ئاوەڵناوێکەوە و ئاوەڵناوی بە پلار دێنێتە کایەوە کە نیشانەی هاوگەری و خاوەنداریەتی پێوەیە ‹دەخسۆ› ٧. دەلکێتە پاشەوەی ڕەگی کارەوە و ناوی ئامێر ساز دەکا ‹سمۆ› ٨. دەلکێتە پاشەوەی ناوێکەوە و دەیکاتە ئاوەڵناوی خاوەنداریەتی یان نیسبی ‹خەمۆ› ■ ١. آی؛ های ٢. باز؛ دوباره؛ نشانەی تکرار یا تجدید ٣. نشانەی استمرار و پیوستار ۴. از صفت، صفت نسبی یا صفت ملکی می‌سازد ۵ از اسم، صفت نسبی یا صفت ملکی می‌سازد ۶ از اسم یا صفت، صفت نسبی یا صفت ملکی می‌سازد ۷. از بُن فعل، اسم ابزار می‌سازد ۸ از اسم، صفت می‌سازد

ـ ۆچکە / oçke-/: پاشگر. گچکەکەری ناو ‹ئاگرۆچکە؛ مالۆچکە› ■ اسم تصغیر می‌سازد

• ۆخ / ox-/: پاشگر. ١. دەلکێتە پاشەوەی ڕەگی کارەوە و ناوی فاعیل یا ئاوەڵناوی فاعیلی دروست دەکا ‹کوشتۆخ› ٢. دەلکێتە پاشەوەی ڕەگی کارەوە و ئاوەڵناوی زێدە دروست دەکا ‹خوارۆخ› ٣. دەلکێتە پاشەوەی ڕیشە یان ڕەگی کارەوە و ئاوەڵناوی پایەدار دروست دەکا ‹ڕاوەستۆخ؛ دیتۆخ› ٤. دەلکێتە پاشەوەی چاوگەوە و ئاوەڵناوی کرۆکی و ئاوەڵناوی پایەدار دروست دەکا ‹گەڕیانۆخ› ■ ١. از بُن فعل، اسم فاعل یا صفت فاعلی می‌سازد ٢. از بُن فعل، صفت

مبالغه می‌سازد ۳. از مصدر، صفت فاعلی و صفت مشبهه می‌سازد ۴. از بُن فعل، صفت مشبهه می‌سازد

▪ **ۆخە** / ‎-oxe‎/: پاشگر. دەلکێتە ئاوەڵناوێکەوە و ئاوەڵناوێکی دیکە دروست دەکا کە زۆرتر وێڕای پلارە و نیشانەی هاوگەری و خاوەنداریەتییە ‹خلۆخە› ▤ نشانەی تکرار یا تجدید

▪ **ۆر** / ‎-or‎/: پاشگر. ـ ار؛ دەلکێتە پاشەوەی ڕەگی کارەوە و ناو یا ئاوەڵناوێ دروست دەکا ‹تلۆر؛ خلۆر؛ گلۆر› ▤ از بُن فعل، صفت می‌سازد

▪ **ۆک** / ‎-ok‎/: پاشگر. ۱. دەلکێتە ڕەگی کارەوە و ئاوەڵناوی کرۆکی یا ناوی کرۆک دروست دەکا ‹خزۆک؛ گەزۆک› ۲. دەلکێتە پاشەوەی ڕەگی کارەوە و ئاوەڵناوی کرۆکی یان ئاوەڵناوی پایەدار دروست دەکا ‹گەڕۆک؛ لەرزۆک؛ خورۆک؛ گلۆک› ۳. دەلکێتە ڕیشە یان ڕەگی کارەوە و ئاوەڵناوی زێدە دروست دەکا ‹گرینۆک؛ گرۆک› ٤. دەلکێتە پاشەوەی ئاوەڵناوێکەوە و ئاوەڵناوی زێدە دروست دەکا ‹ترسنۆک› ٥. دەلکێتە پاشەوەی ناوەوە و گچکەیان دەکاتەوە ‹چنارۆک؛ بەگۆک؛ کسۆک› ٦. لەگەڵ ناوێکدا ناوێکی نوێ پێک دێنێ ‹بەرۆک؛ چاڤۆک› ۷. دەلکێتە پاشەوەی ڕەگی کارەوە و ناوی ئامێر دروست دەکا ‹خورۆک› ۸. دەلکێتە ڕیشەی پێکهاتەکەوە و ناوێکی — زۆرتر— خاوەن هاوگەری دروست دەکا ‹ئاگرۆک› ۹. دەلکێتە ناوێکەوە و ناوێکی گچکە دروست دەکا ‹مێشۆک› ۱۰. دەلکێتە ئاوەڵناوێکەوە و ئاوەڵناوێکی زێدەی لێ دروست دەکا ‹پیرۆک› ۱۱. دەلکێتە پاشەوەی ڕەگی کارەوە و ئاوەڵناوێکی پایەدار دروست دەکا ‹کەنۆک› ۱۲. ـەک؛ لە ڕەگی کار ئاوەڵناوی زێدەی بەرکاری یان ئاوەڵناوی بە نیشانەی لێهاتوویی بۆ ئەو کارە دروست دەکا ‹ڕزۆک› ۱۳. لە ئاوەڵناو، ناو دروست دەکا ‹سەرۆک› ▤ ۱. ـەندە؛ از بُن فعل، صفت فاعلی یا اسم فاعل می‌سازد ۲. ـەندە؛ ـ ا؛ ـ ان؛ از بُن فعل، صفت فاعلی یا صفت مشبهه می‌سازد ۳. از ماده یا بُن فعل، صفت مبالغه می‌سازد ۴. از صفت، صفت مبالغه می‌سازد ۵ از اسم، اسم تصغیر می‌سازد ۶ از اسم، اسمی دیگر می‌سازد ۷. از بُن فعل، اسم ابزار می‌سازد ۸ ـ ک؛ از ریشەی سازه، اسمی که بر نسبتی دلالت می‌کند می‌سازد ۹. اسم تصغیرساز ۱۰. از صفت، صفت مبالغه می‌سازد ۱۱. ـان؛ از بُن فعل صفت مشبهه می‌سازد ۱۲. از بُن فعل صفت مبالغه مفعولی یا صفت دارای امکان یا احتمال در آن کار می‌سازد ۱۳. از صفت، اسم می‌سازد

▪ **ۆکە** / ‎-oke‎/: پاشگر. ۱. لە دوای ناوەوە دەکەوێ و گچکەی دەکاتەوە ‹منالۆکە› ۲. بە دوای ئاوەڵناوەوە دێت و گچکە دەبێتەوە ‹گێلۆکە› ▤ ـک: ۱. از اسم، اسم تصغیر می‌سازد ۲. از صفت، صفت تصغیری می‌سازد

▪ **ۆکی** / ‎-okî‎/: پاشگر. ۱. لە ڕەگی کار، ناو یان ئاوەڵناوی خاوەن هاوگەری یا پەیوەندیدار بە کارەکەوە دروست دەکا ‹گەزۆکی› ۲. لە ناو یان ئاوەڵناو، ئاوەڵناوێکی تازە دروست دەکا ‹ڕەشۆکی› ▤ ۱. از بُن فعل، اسم یا صفت دارای نسبت می‌سازد ۲. از اسم یا صفت، صفت نسبی یا همسان می‌سازد

▪ **ۆل** / ‎-ol‎/: پاشگر. ۱. لە ڕەگی کار ئاوەڵناوی پایەدار دروست دەکا ‹خەنۆل› ۲. لە ئاوەڵناو ئاوەڵناوی زێدە یا گچکەتر دروست دەکا ‹خەپۆل› ▤ ۱. از بن فعل، صفت مشبهه می‌سازد ۲. از صفت، صفت مبالغه یا صفت تصغیر می‌سازد

▪ **ۆڵ** / ‎-oł‎/: پاشگر. ۱. نیشانەی زێدەڕۆیی ‹شڕۆڵ؛ کرمۆڵ› ۲. نیشانەی بچووککردنەوە ‹ڕەشۆڵ؛ خانمۆڵ› ▤ ۱. پسوند مبالغه ۲. پسوند تصغیر

▪ **ۆڵکە** / ‎-ołke‎/: پاشگر. چووک ‹تەپۆڵکە› ▤ پسوند تصغیر

▪ **ۆڵە** / ‎-ołe‎/: پاشگر. ـ ۆڵکە ‹ناسکۆڵە؛ نەرمۆڵە› ▤ پسوند تصغیر یا تحبیب

وو

وو١ / û/: پیت. نیشانەی پیتی سی‌ویەکەمینی ئەلفوبێی زمانی کوردی ▤ سی‌ویکمین حرف الفبای زبان کُردی

وو٢: ناو. سی‌ویەکەمین پیتی ئەلفوبێی زمانی کوردی ▤ سی‌ویکمین حرف الفبای زبان کُردی

وو٣: جێناو. ١. جیا؛ ئەو؛ سێهەم کەسی تاک ‹وو گوت› ٢. ت؛ لکاوی دووهەم کەسی تاک ‹تۆ وتوو؛ وتوو چە؟› ٣. ـتان؛ لکاوی فاعیلی دووهەم کەسی کۆ ‹چوو کرد؟ چوو نەکرد؟ گوتم ئەو کارانە بکەن، کردوو؟› ٤. ـ تان؛ هی ئێوە ‹مالوو ئاوا› ٥. ـ ت؛ هی تۆ ‹کاروو› ▤ ١. او؛ وی ٢. ی ٣. ید ۴. ـ تان ۵. ـ ات

وو٤: ئامراز. ئامرازی پەیوەندی لە مورفۆلۆژی و سینتەکسدا (*تێبینی*: لە ڕێنووسی ئێستای کوردیدا بە شێوەی ‹و› دەنووسرێ) ‹من‌وتۆی بۆ نییە مردن؛ هات‌وچۆ› ▤ و

▪ **وو**٥: پاشگر. ١. ناو دروست دەکا: *ئا)* لە ناوێکی دیکە ‹دەستوو؛ ڕیشوو؛ مشتوو› *ب)* ئامرازساز لە ڕەگی کار ‹مالوو؛ فیتوو› *پ)* لە ڕەگی کار ‹ڕنوو› *ت)* ـەک؛ لە ئاوەلناو ‹کوێروو؛ جوانوو› *ج)* لە ناوێکی‌تر ‹ڕۆژوو› ٢. ئاوەلناو دروست دەکا: *ئا)* لە ڕەگی ڕابردووی کار (*تێبینی*: ئەم وشانە وەکوو ناوی فاعیلیش لە ڕێزماندا دەڕۆنە کار) ‹خەوتوو؛ مردوو؛ نووستوو› *ب)* ئاوەلناوی بەندیوار لە ڕەگی ڕابردووی کار ‹خواردوو؛ ژێروو؛ سەروو› *پ)* ئاوەلناوی خاوەنداریەتی لە ناو (زۆرتر وێڕای پلارە) ‹ڕیشوو؛ چوولوو› *ت)* لە ڕیشەی پێکهاتە ‹سلموو› *ج)* ـ ی؛ لە ناو ‹زەخموو› ٣. ئاوەلناو، ئاوەلکار، ناو یان جێناو دروست دەکا ‹پێشوو؛ پاشوو› ٤. بۆ بانگ کردن ‹کوڕوو!› ▤ ١. اسم مشابه‌ساز: *الف)* از اسم دیگر *ب)* اسم ابزارساز *ج)* از بُن فعل *د)* از صفت *هـ)* ـ ه ٢. صفت‌ساز: *الف)* ـ ه؛ از ریشه‌ی فعل *ب)* ـ ه؛ ـ یده؛ از ریشه‌ی فعل (صفت وابسته به به صورت پیواژه) *ج)* ـ و؛ از اسم *د)* ـ وک؛ از ریشه‌ی سازه *هـ)* ی؛ از اسم ٣. صفت، قید، اسم یا ضمیر می‌سازد ۴. حرف ندا

▪ **ووچک** / -ûçk/: ☜ ـ **ووچکە**

▬ **ووچکە** / -ûçke/: پاشگر. ـــ ووچک؛ دەلکێتە پاشەوەی ناوەوە و گچکەی دەکاتەوە ‹قاپووچکە› ▤ ـ چه؛ اسم تصغیر می‌سازد

▪ **ووک** / -ûk/: پاشگر. دەکەوێتە پاشەوەی ناو و ئاوەلناوساز دەکات ‹خاسووک› ▤ از اسم صفت می‌سازد

▪ **ووکە** / -ûke/: پاشگر. ١. لە ڕەگی کار ناو دروست دەکا ‹خورووکە› ٢. ناو یان ئاوەلکار گچکە دەکاتەوە ‹بەردووکە؛ ئەوەندووکە› ▤ ١. از بُن فعل، اسم می‌سازد ٢. پسوند تصغیر

▬ **وولکە** / -ûlke/: پاشگر. دەکەوێتە پاشەوەی ناوەوە و گچکەی دەکاتەوە ‹سەبەتوولکە› ▤ ـ چه؛ اسم تصغیر می‌سازد

ه ـ ه

ه^1 /e/: پیت. نیشانەی پیتی سیودووهەمینی ئەلفوبێی زمانی کوردی ☰ ه (زَبَر، فتحه)

▪ **ـه**^{2}: ئامراز. ١. ئامرازی ناوکەی خاوەن بەندی پێشوو: *ئـا)* مەوسووفی ‹ئەو ئاوە ساردە› *ب)* بەرکاری ‹ئەو سێوەم خوارد› *پ)* کرۆکی ‹ئەو ژنە هێنای› ٢. نیشانەی بانگ کردن ‹باوە!؛ دایکە!› ☰ ١. نقش نمای هستەی دارای وابسته پیشین: *الف)* موصوفی *ب)* مفعولی *ج)* فاعلی ٢. حرف ندا

▪ **ـه ـ**^{3}: نێوانگر. ١. *ئا)* دەکەوێتە نێوان دوو ناوەوە ‹چاوەچاو› *ب)* دەکەوێتە نێوان دوو ئاوەڵناوەوە ‹لارەلار› ٢. *ئـا)* دەکەوێتە نێوان ئاوەڵناو و ناوێکەوە ‹پیرەژن؛ کۆنەدۆس› *ب)* دەکەوێتە نێوان دوو ناوەوە، وەک: /بەرەتووک/ یان /تووکەبەر/ کە هەر یەک وشەن و کەرتەکانی تێدا بەراوەژوو بوون *پ)* دەکەوێتە نێوان ئاوەڵناو و پاشەوشە (ڕەگ)ێکەوە ‹بەرزەفڕ› *ت)* دەکەوێتە نێوان ناو و پاشگرێکەوە ‹بەختەوەر› **تێبینی**: بە پێی بنەماکانی نێو مۆرفۆلۆژیی کوردی، /ە/ لە نموونەیەکی وەها و زۆرێکی وەک /ەوەر/، /ەوار/، /ەوانە/، /ەوان/، /ەمەنی/ و ... نێوانگرە و بەشی پاشگر نییە *ج)* دەکەوێتە نێوان ڕیشەی دەنگەناوەکانەوە و نیشانەی پێوەندی و بەردەوامییە ‹تەقەتەق؛ قرچەقرچ؛ باڕەباڕ› ☰ ١. پر وقوع‌ترین میانوند زبان کردی در ساختواژه: *الف)* میان دو اسم *ب)* میان دو صفت به نشان حالت ٢. *الف)* میان صفت و اسم *ب)* میان دو اسم *ج)* میان صفت و پیواژه *د)* میان اسم و پسوند *هـ)* میان ماده‌ی نام آواها، نشان ربط و استمرار

▪ **ـه**^{4}: پاشگر. ١. ناوی کەرەستەسازە (لە ڕەگ) ‹ماڵە؛ بڕە؛ گۆزە› ٢. دەکەوێتە پاشەوەی ناوێکەوە و ناوێکی تازەی هاوچەشن لە هەمان پێکهاتە و ڕواڵەتدا ساز دەکا ‹بسمارە؛ کڵاوە› ٣. ـ ەک؛ دەکەوێتە پاشەوەی ڕەگەوە و ناوێکی تازە (ناوی چاوگ) دروست دەکا ‹کێشە؛ لەرزە› ٤. دەکەوێتە پاشەوەی ئاوەڵناوێکەوە و ئاوەڵناوێکی دیکە دروست دەکا ‹چەپە› ٥. دەکەوێتە پاشەوەی ئاوەڵناوێکەوە و ناوێکی تازە دروست دەکا ‹بەرزە› ٦. دەکەوێتە پاشەوەی ئاوەڵناوێکەوە و ناوی چاوگ دروست دەکا ‹کوێرە› ٧. ـەک؛ دەکەوێتە پاشەوەی ڕەگەوە و ناوی فاعیلێک دروست دەکا ‹کوژە› ٨. بە دوای ئاوەڵناوێکەوە، ناوێکی تازە دروست دەکا ‹چاکە› ٩. دەکەوێتە پاشەوەی ڕەگ و ڕیشەکان و دەنگەناو پێک دەهێنێ ‹بۆڕە؛ لوورە؛ شڵپە› ☰ ١. اسم ابزارساز (از بن فعل) ٢. دارای همان حالت ظاهری ٣. اسم مصدرساز ۴. صفت‌ساز ۵ از صفت اسم می‌سازد ۶ از صفت اسم مصدری

می‌سازد ۷. از بن فعل صفت فاعلی می‌سازد ۸ از صفت، اسم یا حاصل مصدر می‌سازد ۹. سازنده‌ی نام‌آوا

▪ **ـە**^{٥}: کار. سیغەی سێهەم کەسی تاک لە بوون لە کاتی ئێستادا ‹ئێرە کوردستانە؛ پیرە ژیرە› ▤ است

▪ **ـەتی** / ‎-etî‎/: پاشگر. ١. نیشانەی بەرهەمی چاوگ ‹پیاوەتی؛ تینووەتی› ٢. وێڕای هاوگەری ‹ئیسلامەتی› ▤ ١. ـ ی؛ ـ گی ٢. ـ یت

▪ **ـەر** / ‎-er‎/: پاشگر. ١. نیشانەی ناوی بکرد ‹نووسەر؛ هاوێژەر؛ پۆشەر› *تێبینی*: بە پێچەوانەی بەری بەکارچوونی ئەم پاشگرە لە ئێستای زمانی کوردیدا، لە کۆندا جگە لە وشەی /کۆچەر/ ئیدی شوێنی هەڵناکرێ ٢. دەلکێتە پاشەوەی ناوێکەوە و ناوێکی دیکە دروست دەکا ‹دەستەر› ٣. ــ ەرە؛ دەلکێتە پاشەوەی ئاوەڵناوێکەوە و ئاوەڵناوێکی لەو چەشنەیە دروست دەکا ‹لەنگەر› ▤ ١. ــ ندە؛ علامت اسم‌فاعل ٢. پسوند اسم‌ساز ٣. پسوند صفت‌ساز

▪ **ـەرە** / ‎-ere‎/: پاشگر. ـ ەر؛ ئاوەڵناو ساز دەکا ‹لەنگەرە› ▤ از پسوندهای صفت ساز

▪ **ـەک** / ‎-ek‎/: پاشگر. ١. ناوی ئامێر دروست دەکا: *ئا)* دەکەوێتە پاشەوەی ڕەگەکانەوە ‹ڕنەک؛ بڕەک؛ پەستەک؛ بەستەک› *ب)* دەکەوێتە پاشەوەی ڕیشەکانەوە)‹دەسەک› *پ)* دەکەوێتە پاشەوەی ئاوەڵناوەوە ‹ڕاستەک؛ کورتەک› ٢. وەک؛ چەشن؛ لە جنسی ‹پەشمەک› ٣. زۆر (لە ئاوەڵناو و ڕەگ ئاوەڵناوی موبالیغە دروست دەکا) ‹فێرەک؛ نووسەک› ٤. جێ ‹گەڕەک؛ چەمەک؛ شۆرەک؛ سووتەک› ٥. ـ اک؛ بە دوای ڕەگەوە دەنووسێ و نیشانەی شیاوی بۆ کارێ ‹خۆرەک› ٦. بە دوای ڕەگەوە دەلکێ و ناوی چاوگ دروست دەکا ‹خورەک› ٧. ـ ە؛ ـ ۆک؛ بە دوای ڕەگی کارەوە دەکەوێ و ئاوەڵناوی پایەداری یان ئاوەڵناوێ دروست دەکا بە نیشانەی لێهاتوویی و بارکەوتوویی ‹ڕووخەک؛ لەرزەک› ▤ ١. اسم ابزارساز ٢. همانند ٣. صفت مبالغە ساز ۴. جا؛ محل ۵. ـ اک ۶ از بن فعل اسم مصدر می‌سازد ۷. ـ ان؛ سازنده‌ی صفت مشبهه یا صفت دارای امکان یا احتمال

▪ **ـەکە**^{١} / ‎-eke‎/: پاشگر. ١. نیشانەی گچکەیی و هاوشێوە بوون ‹پوولەکە› ٢. لە ئاوەڵناو ناوێکی تازە پێک دەهێنێ ‹سۆلەکە› ▤ ١. نشانه‌ی تصغیر و همانندی ٢. اسم‌ساز

▪ **ـەکە**^{٢}: ئامراز. ١. نیشانەی ناسراوی ‹پیاوەکە؛ ژنەکە› ٢. نیشانەی دڵنەوایی و دوان بە دۆستی ‹کچەکە وا مەڵێ› ▤ ١. حرف تعریف ٢. حرف تحبیب

▪ **ـەکی** / ‎-ekî‎/: پاشگر. ـ کی: ١. بە چەشنی؛ وەک ‹کەرەکی؛ زۆرەکی؛ هیزەکی› ٢. ناو یا ئاوەڵکارساز ‹پێشەکی› ٣. خوازیار و بەندیوار (وێڕای پلار) ‹پوولەکی› ٤. نیشانەی نیسبەت ‹دەشتەکی؛ خێلەکی› ٥. لە ئاوەڵناو ئاوەڵناوی شیاوی دروست دەکا ‹سەرەکی› ٦. لە ئاوەڵناو ئاوەڵناوی هاوگەری دروست دەکا (وێڕای پلار) ‹وێلەکی› ▤ ١. ـ وار؛ ـی؛ صفت و قیدساز؛ همچون؛ به صورت؛ به حالت ٢. اسم و قیدساز ٣. صفت ساز؛ دوستدار یا دارای گرایشی ۴. از اسم صفت می‌سازد؛ دارای خو، نسبت یا شیوه‌ی رفتاری؛ منسوب به ۵. از صفت صفت لیاقت می‌سازد ۶ صفت نسبی‌ساز

▪ **ـەڵ**^{١} / ‎-eɫ‎/: پاشگر. ١. ئاوەڵناوی پلار یان خاوەن پلەی سووکتر لەو تایبەتمەندییە پێک دەهێنێ ‹حیزەڵ› ٢. ئاوەڵناوی زێدە دروست دەکا ‹ڕووتەڵ؛ کەچەڵ› ٣. ناو یان ناوی کۆ دروست دەکا ‹پاشەڵ؛ پێشەڵ› ▤ ١. ــ و؛ سازنده‌ی صفت تعریضی ٢. صفت مبالغه ساز ٣. اسم یا اسم جمع ساز

▪ **ـەڵـ**^{٢}: نێوانگر. نیشانەی دۆخ یا چۆنیەتییەک ‹بەردەڵبەرد› ▤ نشانه‌ی حالت یا وضعیتی

▪ **ـەڵان** / ‎-eɫan‎/: پاشگر. ١. جێ ‹تەنگەڵان› ٢. شوێنی داپۆشراو لەو شتە ‹پووشەڵان؛ ڕیخەڵان›

ف ۱. جا و محل ۲. ـ لاخ؛ زار

▬ **ـەڵۆکە** / -eĺûke/: پاشگر. لە ناو، ناوێکی گچکەی لەو چەشنەیە دروست دەکا ‹ئاردەلووکە؛ بەفرەلووکە› ف دارای همان حالت یا نشان

▬ **ـەڵە** / -eĺe/: پاشگر. ۱. چکۆلە: *ئا)* بە دوای ناوەوە ‹خیگەلە؛ پردەلە؛ تیخەلە› *ب)* بە دوای ئاوەڵناوەوە ‹سووکەلە؛ باریکەلە› ۲. چەشن ‹مردەلە› ۳. زۆر ‹وردەلە؛ ڕیزەلە› ف ۱. پسوند تصغیر ۲. همانند ۳. بسیار

▬ **ـەمەنی** / -emenî/: پاشگر. ماک و ئامراز یان نیشانەی پێداویستی و بندیواری کارێک (بە دوای هەندێک ڕەگی تایبەتەوە دەلکێ) ‹خواردەمەنی؛ سووتەمەنی› ف وسیله و مواد یا نشانەی ملزومات و متعلقات کاری

• **ـەن** / -en/: پاشگر. ۱. لەبار بۆ کار یان شتێک ‹پۆشەن› ۲. جێ ‹ڕووتەن› ۳. لە ڕەگ ناوێکی تازە دروست دەکا ‹پێچەن؛ گەزەن› ف ۱. ـ انداز ۲. جا و محل ۳. اسم ساز

• **ـەناز** / -enaz/: پاشوشە. داخراو؛ فرێدراو؛ ڕاخراو ‹پایەناز؛ خاکەناز› ف ـ انداز

▬ **ـەند** / -end/: پاشگر. . لە دوای ڕەگی کارەوە دێ و ناوێک دروست دەکا ‹ڕەوەند› ف ـ ند

• **ـەندە** / -ende/: پاشگر. ـ ەنە؛ ئاوەڵناوی کرۆکی دروست دەکا ‹بەخشەندە› ف ـ ندە؛ صفت فاعلی می‌سازد

▬ **ـەنگ** / -eng/: پاشگر. ۱. ناوی ئامێر ساز دەکا *ئا)* بە دوای ڕەگەوە دەلکێ ‹کولەنگ؛ تفەنگ› *ب)* بە دوای ڕیشەیێکەوە ‹باڵەنگ› ۲. لە ڕیشە ناوێکی تازە دروست دەکا بە نیشانەی بەردەوامی و بوعد و ناوەندیتی ‹گێژەنگ› ف ۱. اسم ابزارساز ۲. اسم‌ساز؛ نشانەی استمرار و مرکزیت و عمق (جهت‌داری)

• **ـەنگەو** / -engew/: پاشوشە. کات ‹چێشتەنگاو› ف ـ گاه؛ هنگام

• **ـەنۆک** / -enok/: پاشگر. لە ناو ئاوەڵناوی زلنوێن دروست دەکا ‹ترسەنۆک› ف ـــ و؛ از اسم، صفت می‌سازد

• **ـەنە** / -ene/: پاشگر. ۱. ناوی چاوگ دروست دەکا ‹دەسنەنە› ۲. ناوی کرۆکی دروست دەکا ‹بەخشەنە› ف ۱. اسم مصدر ساز ۲. — ندە؛ سازندەی صفت فاعلی

• **ـەو ـ** / -ew-/: نێوانگر. ـ او ـ ‹بانەوبان› ف میانوند

• **ـەوا** / -ewa/: پاشگر. چێشت ‹ئاردەوا؛ دۆخەوا› ف ـ با

▬ **ـەوار** / -ewar/: پاشگر. ۱. جێ ‹شوێنەوار› ۲. وەک؛ وێنەی ‹دەستەوار› ۳. خاوەن ‹کۆڵەوار؛ خوێندەوار؛ ئومێدەوار› ف ۱. مکان و سرا ۲. ـ وار؛ مانند ۳. ـ وار؛ دارندە

▬ **ـەواری** / -ewarî/: پاشگر. ۱. خاوەنییەتی ‹خوێندەواری؛ کۆڵەواری› ۲. جێ؛ مەڵبەند؛ شوێن ‹کوردەواری› ف ۱. پسوند ملکی ۲. پسوند مکانی

▬ **ـەواڵە** / -ewaĺe/: پاشگر. زۆر و گچکە و لە چەشن ‹ئاسنەواڵە› ف ـ پارە

▬ **ـەوان** / -ewan/: پاشگر. ۱. پارێز؛ بەخێوکەر ‹باخەوان؛ دەشتەوان› ۲. زان ‹مەلەوان› ۳. وەخۆگر ‹ڕۆژووەوان› ف ۱. ـ بان ۲. ـ گر ۳. ـ گیر

• **ـەوانە** / -ewane/: پاشگر. وەخۆگر؛ پۆش؛ پارێز (نێوی ئامراز دروست دەکا) ‹ئەنگوستەوانە؛ پووزەوانە› ف اسم ابزار ساز

• **ـەوە** / -ewe/: پاشگر. ۱. فە؛ نیشانەی دووپاتە بوونەوە، یا دانەوە یا بەردەوامی کار (ڕەگ) ‹کردنەوە؛ برینەوە؛ کوژانەوە› ۲. بە دوای ڕەگەوە دەکەوێ و ناوی چاوگ پێک دەهێنێ ‹کۆشەوە› ف ۱. باز؛ وا ۲. از بن فعل اسم مصدر می‌سازد

▬ **ـەوەر** / -ewer/: پاشگر. پاشگری دارا بوون و خاوەنداریەتی ‹بەختەوەر› ف پسوند مالکیت

ه

ه / h/: پیت. نیشانەی پیتی سیوسێهەمینی ئەلفوبێی زمانی کوردی 🇮🇷 ه (های ملفوظ)؛ نشانەی سیوسومین حرف الفبای زبان کُردی

ه / hi/: ناو. پیتی سیوسێهەمینی ئەلفوبێی زمانی کوردی 🇮🇷 ه (های ملفوظ)؛ سیوسومین حرف الفبای زبان کُردی

هئ / 'hi/: ☜ **هاء۱**

هئا / hi"a/: ☜ **هاء۱**

ها۱ / ha/: ☜ **های۱**

▣ **ها لێ بون:** ئاگا لێ بوون ‹من هام لێ نیيە؛ ئەو های لێیە› 🇮🇷 اطلاع داشتن

ها۲: ئاوەڵناو. ئەم ‹ها کەسە› 🇮🇷 این

ها۳: ئاوەڵکار. ۱. ئەها؛ ئەوە؛ ئەوا؛ ئەوەتا ‹ئیسە ها فەلەک کەلەک بەستەوە/ تۆڕ داو دووریش ها وە دەستەوە «مەولەوی»› ۲. ئا؛ با؛ بەڵێ؛ ئەرێ ‹ــ ئەوە تۆ بووی؟ ـ ها› 🇮🇷 ۱. اینک ۲. آری

ها٤: ئامراز. ۱. وتەی ئاگادار کردنەوە بە گەفەوە ‹قومار نەکەی ها!؛ ها پێت دەڵێم!› ۲. هاء؛ وەختە؛ نزیکە/ نزیک بوو ‹ها هاکا هەوای بەرزەدەماخی/ ڕەنگ ژیان کرد لە مەزرام یاخی! «کاک ئەحمەد»› 🇮🇷 ۱. ها؛ زنهار ۲. حرف قریب‌الوقوع بودن امری

ها۵: کار. هەیە؛ هەس؛ بۆ سێهەم کەسی تاکی ڕانەبردوو ‹ها لێرە؛ ها لە ماڵ؛ ئیسە ها فەلەک کەلەک بەستەوە/ تۆڕ داو دووریش ها وە دەستەوە «مەولەوی»›. بەرانبەر: **نیيە** 🇮🇷 هست

ها ـ۶: پێشگر. ئەم ـ ‹هارۆ؛ هلساڵ› 🇮🇷 ام ـ

ـ ها۷: پاشگر. ـ ان؛ ـ گەل؛ نیشانەی کۆ ‹ساڵەهای ساڵە نەوینداری تۆم› 🇮🇷 ـ ها

ها۸: دەنگ. ئا؛ ئێ؛ بەڵێ؛ بەرێ ‹ــ کاکە! ـ ها، لەگەڵ منتە؟› 🇮🇷 ها

ها۹: سارستە. ۱. هانێ؛ بگرە؛ وەرگرە ‹ها نان بخۆ!؛ وتی: ها! ئەمەش بۆ تۆ بێ› ۲. چی؛ چە؛ بۆ پرسیار یان وەرام؛ بە مانای چی ‹ها؟ کەی هاتووە؟› 🇮🇷 ۱. بیا ۲. ها

هاء۱ / 'ha/: ئاوەڵکار. هئ؛ هئا؛ هەء؛ هەئا؛ نە؛ نەء؛ نەخێر ‹هاء ناچم!؛ هاء باوەڕ ناکەم!› 🇮🇷 نخیر

هاء۲: ☜ **ها٤ـ۲**

هاپ / hap/: ☜ **ئاپۆ**

هاپنای / hapnay/: چاوگ. لرفاندن؛ هەڵخستن 🇮🇷 بلعیدن

هاپۆ / hapo/: ☜ **ئاپۆ**

هات۱ / hat/: ناو. ۱. هاتی؛ بەخت؛ تالح ‹تێپەڕی ڕۆژی هاتمان/ ڕووخا کۆشکی ئاواتمان «هێمن»› ۲. کاری هاتن ‹سوبحی مەحشەر بوو، وتت سوبحەی زووە وادەی ویساڵ/ عالەمی کوشت ئینتیزاری هاتی وادەی زووبەزوو! «بێخود»› 🇮🇷 ۱. شانس ۲. عمل

آمدن

هات^{2}: ئاوەڵناو. هاتی؛ زۆر بەحاسڵ ‹ئەو ساڵ ساڵێکی هاتە› ☰ پُربرکت

ـ هات^{3}: پاشەوشە. ـ ام؛ ـ ئاما؛ ئەوەی کە هاتووە یان دێت ‹بەسەرهات؛ داهات؛ پێشهات› ☰ ـ آمد

ـ هات^{4}: پاشگر. ــ یان؛ ـگەل؛ پاشگری کۆ ‹میوەهات› ☰ ـ ها؛ ـ جات

هاتن / hatin/: چاوگ. تێنەپەڕ. //هاتی؛ دێی؛ بێ// هامەیش؛ ئامان: ١. نزیک بوونەوە لە وێژەر، بیسەر یان بابەتی ئاماژەپێکراو ‹باوەڕ مەکە ڕۆحسەختی غەمی فیرقەتی تۆ بم/ بۆ هاتنی تۆ باقییە نیوەنەفەسێکم «نالی»› ٢. ڕێکەوتن بەرەو لای بوێژ، بیسەر یان ئاماژەپێکراو ‹هاتم بۆ دانەی خاڵت، تووشی داوی زوڵفت بووم/ تەیرێکی نابەڵەد بووم، نەمزانی دانە و داوە! «وەفایی»› ٣. ڕوودان؛ قەومان ‹باش هاتن؛ خراپ هاتن› ٤. گەیشتن بە جێگایەک یا پەیدا بوونی دۆخێک ‹هاتنە کول؛ هاتنە دەست› ٥. ویستن؛ گەرەک بوون؛ بە نیازی کارێ بوون ‹هاتم قسە بکەم، نەیهێشت!› ٦. گرتن؛ فەرز کردن (بە مانای: گریمان؛ گرتمان؛ بگرە؛ هات و؛ هاتین و؛ ئاماو) ‹دەستم دامێنت، پەیک موژدەبەر!/ ئەگەر هات و ڕێت کەوتە کۆی دڵبەر «یۆنس دڵدار»› ٧. گەیشتن؛ ڕەسین ‹پووڵەکەی ناردت، هات› ☰ ١تا٥. آمدن ۶ احتمال داشتن ٧. رسیدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: هاتوو/ چاوگی نەرێنی: نەهاتن

هاتنوچوون / hatin û çûn/: ☜ **هاتوچۆ**

هاتنەوە / hatnewe/: چاوگ. گەڕانەوە؛ گەڕیانەوە ☰ بازآمدن؛ برگشتن

هاتوبات / hat û bat/: ☜ **هاتونەهات**

هاتوچۆ / hat û ço/: ناو. هاتوچوو؛ هامشۆ؛ هاموشۆ؛ هاوشۆ؛ ئاماولوای؛ ئامەشۆ؛ هاتوچوون؛ هاتنوچوون: ١. ئاموشۆ ‹لەگەڵ ئێمە هاتوچۆیان بوو› ٢. لەرە و جووڵەی داڵەقای ‹با لێی دەدا هاتوچۆی پێ دەکا› ٣. سەفەر؛ گەشت ‹لەم جەغزە کە شوێنی هاتوچۆی هەموانە/ بێژێر و سەرە و دوور لە پوان و سووانە «هەژار، *چوارینەکانی خەییام*»› ٤. ترافیک؛ هاتنوچوونی خەڵک و ماشین لە ڕێگایەکدا ‹پۆلیسی هاتوچۆ› ☰ ١. آمدوشد ٢. نوسان ٣. گشت و گذار ۴. ترافیک

▣ **پولیسی هاتوچۆ**: پولیسی بەرپرسی ترافیک لە شەقام و جادەکاندا ☰ پلیس راهنمایی و رانندگی

هاتوچۆکەر / hat û çoker/: ناو. ڕێبوار؛ ڕێونگ ☰ رهگذر

هاتوچوو / hat û çû/: ☜ **هاتوچۆ**

هاتوچوون / hat û çûn/: ☜ **هاتوچۆ**

هاتوڕ / hatuř/: ناو. بانگلێر؛ بانگوێر؛ بانگلان ☰ بامغلتان

هاتونەهات / hat û nehat/: ناو. هاتوبات؛ خۆوبەخت ‹نابمە ڕێبواری کەلی هاتونەهات/ چارەکەم بەشکوو ئەوا هات و نەهات «سوارە»› ☰ آمد ـ نیامد

هاتوهاوار / hat û hawar/: ناو. داد و فەریاد؛ چەقەو گوڕە؛ زەنازەنا ‹فیتنەیی غەمزە و نازی نیگەهـ و چاوە کەوا/ هاتوهاوار و هەرا و گێچەڵ و تالان و ڕەوە «حاجی قادر»› ☰ دادوفریاد

هاتوهوت / hat û hût/: ناو. هارتوهورت؛ شاتوشووت ☰ لافوگزاف

هاتوهەو / hat û hew/: ناو. گوڕەگوڕی سواران لە تەقڵەبازی ☰ هیاهو و جنجال سواران در مسابقه

هاتۆر / hator/: ناو. باگردان؛ بانگلێر ☰ بامغلتان

هاتۆل / hatol/: ناو. هاتۆلک: ١. ئاریکارانی پارێزگاری ٢. لاگرانی کەسێ لە شەڕ و کێشەدا ☰ ١. گروه دفاعی ٢. هواداران کسی در جدال و نزاع

هاتۆلک / hatolik/: ☜ **هاتۆل**

ـ هاتـو / hatû-/: پاشەوشـە. هـاتی: ۱. هاتیـار ‹لێهـاتوو؛ بارهـاتوو› ۲. گەیشـتوو ‹تازەهـاتوو؛ دێرهاتوو› ☰ ۱و۲. ـ آمده

هاتـور / hatûr/: نـاو. تـێلای زل کـە گـێچ و شتیتری پێ ورد دەکەن ☰ چُماق بزرگ بـرای کوبیدن گچ و امثال آن

هاتون / hatûn/: نـاو. ۱. توون؛ ئـاگردانی حـەمام ۲. دۆژەه؛ جەحەندەم ☰ ۱. گُلخن ۲. جهنم

هاتـە / hate/: ناو. ۱. هات؛ بەخت؛ تالح ۲. بـیرێ کە ئەکەوێتە دڵەوە ☰ ۱. شانس ۲. خاطره

هاتەر / hater/: ناو. ئاتەر؛ ئاور؛ ئاگر؛ ئایەر ☰ آتش

هاتـەران / hateran/: نـاو. وڕاوە؛ وڕینـە؛ ئاتـەران ‹شێتی وەکـوو مـن بـە پـێچ و گێـژی/ هـەر ناڵـەتە هاتەران دەبێژی «هەژار، *مەم و زین*»› ☰ هذیان

هاتەران‌پاتـەران / hateran pateran/: ناو. ئاتەران ـ پاتـەران؛ هەڵـیان‌وپەڵـیان؛ هەڵـیت‌وپەڵـیت؛ هاران‌ماران؛ قسەی بـێمانـا و هـیچ و پـووچ ‹... وەختێ کاروان ڕەوانە بوو، بابیان گوتی: ئەگەر نـەیژن هاتەران ـ پاتەرانـی گوت، من بۆنی یۆسـفم بـۆ دێ «هەژار، *قورئان*»› ☰ پرت‌وپلا؛ شِرووِر

هاتەرێ‌ماتـەرێ / haterêmaterê/: سارسـتە. هەلاوەمـەلاوە؛ دەسـتەواژەی تایبـەتی جێژنـەپـیرۆزەی نـەورۆز، کـە زۆرتـر منـداڵان دەیڵێنەوە و جێژنانە وەردەگرن (دەچنە سـەربانان و دەڵێن: هاتەرێ‌ماتەرێ/ پیرۆزیتان بێتە سەرێ/ لـە ماڵانیشـەوە خـای سـوورکراویان ئـەدەنێ «بـەیتی کوردی») ☰ اصطلاح کودکانەی تبریک عید نوروز

هاتـەهات / hatehat/: نـاو. هـات‌هـات؛ هاتەهاتـە؛ دەنگۆی هـاتنی کـەس یـان کۆمەڵـێک بـە درۆ ‹کوڕە هەر نـەهات! بـوو بـە هاتەهاتـی ڕۆمـێ!› ☰ شایعەی دروغین آمدن کسی یا جمعی

هاتەهاتە / hatehate/: ☜ **هاتەهات**

هات‌هات / hathat/: ☜ **هاتەهات**

هاتی^{۱} / hatî/: ناو. هات؛ بەخت ☰ شانس

هاتی^{۲}: ☜ **هات^{۲}**

. هاتی^{۳}: ☜ **ـ هاتو**

هاج^{۱} / hac/: پێڕۆ. ← **هاروهاج**

هاج^{۲}: لێل. ← **هاج‌وواج**

هاجاڕ / hacař/: ناو. پنجاڕ؛ بنەگیایەکـە ئـەخورێ ☰ بوتەگیاهی خوردنی

هاجاس / hacas/: ناو. ۱. ناوبژیکاری؛ ناوجیکـەری ۲. ناوبژی؛ ناوجی؛ هاجاس‌کـەر؛ ناوبژیکـەر ☰ ۱. میانجیگری ۲. میانجی

هاجاس‌کەر / hacasker/: ☜ **هاجاس ـ۲**

هاجڕەشک / hacřeşik/: ☜ **هەجهەجك**

هـاج‌وواج / hac û wac/: ناوەڵـناو. هـاژوواژ؛ حەپەساو؛ گێژ و وێژ ☰ هاج و واج؛ مات و مبهوت

هاجوج / hacûc/: ناو. عاجووج؛ ئاجووج ☰ یأجوج

هاجە / hace/: ناو. هاچە؛ داوێـنی چـادر ☰ دامـن خیمه

هاجەت / hacet/: نـاو. حاجەت؛ ئەسـپابی مـاڵ ☰ لوازم منزل

هاج‌هاجک / hachacik/: ☜ **هەجهەجك**

هاجی‌بایف / hacîbayif/: ☜ **حاجی‌بایف**

هاچار / haçar/: ☜ **هاچەر**

هاچە / haçe/: ناو. ۱. حاچە؛ فاقـە؛ لکـی دوولقـە ‹دارێکـی دووهاچـەی هێنـا› ۲. ☜ **هاجـە** ☰ ۱. چوب دوشاخه ۲. ☜ **هاجه**

هاچەر / haçer/: ناو. ئاچار؛ ئاچەر؛ هاچار؛ هەچەر: ۱. ئـامێری کردنـەوەی مـۆرەی پـێچ ۲. کلیـل؛ کلێل؛ ئامێری کردنەوەی قوڵف ☰ ۱. آچار ۲. کلید

هاچەرفـەڕانسـە / haçerfeřanse/: نـاو. ئاچەرفەڕانسە؛ ئاچەرێ کـە دەمەکـەی گـەورە و گچکە دەکرێتەوە ☰ آچار فرانسه

هـادار / hadar/: ناوەڵناو. ئـادار؛ نـەجووڵ؛ بـێبـزاو ‹هاداری بە سـەر پـاداروە نەهێشـت «مەسـەل»› ☰

بی‌حرکت؛ ساکن

هادر / hadir/: ☜ **هادری**

هادری / had(i)rî/: ئاوەڵکار. هادر؛ دەسبەجێ؛ بەبێ درەنگ کردن ■ فوراً

هار / har/: ئاوەڵناو. ۱. تووشیاری نەخۆشی هاری ‹هەر کەسێ تۆی بێ، نەجیب و خانەدانی پێ ئەڵێن/ وەک ئەرەستۆ، تۆی دەوابەخشی نەخۆش و شێت و هار! «موفتی پێنجوێنی»› ۲. *[کنایە]* بەدفەڕ و بەئازار ‹خەڵەستی لە دەم هار و مار/ تەکییەوە لەو ژینی گەمار «هەژار، بۆ کوردستان»› ۳. *[کنایە]* زیرەک و وریا ‹ئەو هارە پەکی ناکەوێ› ٤. *[کنایە]* هاروهاج؛ ئۆقرەنەگر؛ بێئارام ‹منداڵی هار› ■ ۱. هار ۲. مردم‌آزار ۳. زبر و زرنگ ۴. ناآرام

◘ **هار بون**: ۱. تووشی نەخۆشی هاری هاتن ۲. *[کنایە]* بەدفەڕ بوون ■ ۱. هار شدن ۲. مردم آزار بودن

هارام / haram/: ☜ **ئارام**^۲^

هاران‌ماران / haranmaran/: ☜ **هاتەران‌پاتەران**

هارت‌وهورت / hart û hurt/: ☜ **هات‌وهوت**

هارد / hard/: ناو. ۱. ئارد ۲. حافزە و بیری کۆمپیوتەر ■ ۱. آرد ۲. هارددیسک

هارداوی / hardawî/: ☜ **ئارداوی**

هارزەو / harzew/: ناو. وشکی؛ وشکانی ■ خُشکی

هارژن / harjin/: ☜ **هەرجن**

هارسم / harsim/: ناو. ۱. بەرسیلە ۲. ئاوی بەرسیلە ■ ۱. غورە ۲. آبغورە

هارمەندە / harmende/: ئاوەڵناو. تووشیاری هاری (تووکێکە ژن ئەیکەن، واتا: هار بی، تووشی ئەو نەخۆشییە بی کە سەگی پێ هار دەبێ) ■ نفرین زنانە

هارمێ / harmê/: ☜ **هەرمێ**

هاروە / harwe/: ☜ **هارو-۳**

هاروهاج / har û hac/: ئاوەڵناو. هارهاج: ۱. بزۆز و ئۆقرەنەگر ۲. *[مەجاز]* شەڕفرۆش و بەتەشقەڵە ■ ۱. بازیگوش ۲. ستیزەجو

هاروهاجی / har û hacî/: ناو. بزۆزی؛ شلۆقی ‹هەر منداڵێک هاروهاجی بکردایە، پەتی فەلاقەی لە لاقی با دەدرا و ... «هەژار، چێشتی مجێور»› ■ شلوغ‌بازی

هاروێ / harwê/: ☜ **هارو**

هارۆ / haro/: ☜ **ئارۆ**

هارو / harû/: ناو. هاروێ: ۱. پووک؛ پدوو ۲. ئاروو؛ خەیار ۳. هاروە؛ شەویلکە؛ شەویلاکە ■ ۱. لثّە ۲. خیار ۳. آرواره

هاروتی / harûtî/: ناو. جادووگەر؛ جادووباز ■ جادوگر

هاروژان / harûjan/: ☜ **وروژان**

هاروژاندن / harûjandin/: ☜ **وروژاندن**

هاروژاو / harûjaw/: ☜ **وروژاو**

هارە / hare/: ناو. ۱. دوو بەردی پان و قورس و ئەستووری خڕ بۆ ورد کردنی دانەوێڵە ‹هارە سەختەنی، هارە سەختەنی/ تۆ خۆ کەم قیمەت، سەنگ سەختەنی «سەیدی»› ۲. بەرداش؛ بەردی ئاش ■ ۱. سنگ دستاس ۲. سنگ آسیا

◘ **هارە کردن**: ۱. هاڕینی دانەوێڵە بە هارە ۲. *[کنایە]* قسەی بێتام و نابەجێ کردن ■ ۱. دستاس کردن ۲. حرف مُفت زدن

هارەق / hareq/: ☜ **ئارەق -۱**

هارەکڕ / harekiř/: ناو. دەستاڕ ■ دستاس

هارەگڵ / haregil/: ناو. ۱. جۆرێ خاکی ئاماڵ زەردە، بۆ دار تێدا چاندن نابێ ۲. شوێنێ لە زەوی کە لەو خاکە بێ ■ ۱. نوعی خاک بی ۲. زمین حاوی آن نوع خاک

هارەلەقی / hareleqî/: ناو. لەرە؛ لرە؛ لەرزە ■ لرزش

هارەماسی / haremasî/: ☜ **هەرەماسی**

هاری / harî/: ناو. ١. سەگەناز؛ هەرەش؛ هەرەژ؛ درمێکی ویرووسییە لە لیکی گورگ و سەگی نەخۆشەوە تووشی مرۆ دەبێ و لە کۆندامی دەماریدا خۆ پیشان دەدا و شێتی و شەپلە و مەرگی لە دوو دێت ٢. ئاری؛ ئاریکاری ٣. *[کنایە]* شەڕفرۆشی و ئازاری خەڵک ▤ ١. هاری ٢. یاری ٣. ستیزەجویی و مردمآزاری

هاریای / haryay/: ئاوەڵناو. تەشەنەکردوو؛ پەرەگرتوو (زام یان نەخۆشی) ▤ پیشرفتە (زخم یا بیماری)

هاریکار / harîkar/: ☜ **ئاریکار**

هاریکاری / harîkarî/: ☜ **ئاریکاری**

هاریکەر / harîker/: ☜ **ئاریکار**

هارێ / harê/: ناو. بەڵێ؛ ئارێ ▤ آری

هاڕ[1] / hař/: ناو. ١. بەرداش؛ بەردی ئاش ٢. ئامرازی ورد کردن و وەک ئارد پێ کردن ▤ ١. سنگ آسیا ٢. خُردکُن

• هاڕ[2]: ☜ **ـ هاڕین**

هاڕئاسیاو / hař'asyaw/: ناو. بەرداش؛ بەردی ئاش ▤ سنگ آسیاب

هاڕان / hařan/: چاوگ. هاڕیان؛ ورد بوون؛ بە ئارد بوون ▤ آرد شدن

هاڕاندن / hařandin/: چاوگ. تێپەڕ. تێنەپەڕ. //هاڕاندت؛ دەهاڕێنی؛ بهاڕێنە// □ تێپەڕ. ١. ورد کردن وەک ئارد □ تێنەپەڕ. ٢. نارەتە لێ دان ▤ ١. خُرد کردن ٢. نعرە زدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەهاڕاندن

هاڕاو / hařaw/: ☜ **هاڕدراو**

هاڕاوە / hařawe/: ☜ **هاڕدراو**

هاڕای / hařay/: چاوگ. هاڕین ▤ آسیاب کردن

هاڕدران / hard(i)ran/: چاوگ. تێنەپەڕ. نادیار. //هاڕدرای؛ دەهاڕدرێی؛ بهاڕدرێ// وە بەر هاڕین کەوتن ▤ آرد شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: هاڕدراو/ چاوگی نەرێنی: نەهاڕدران

هاڕدراو / hařd(i)raw/: ئاوەڵناو. هاڕاو؛ هاڕاوە؛ هاڕڕاو؛ هاڕڕاوە؛ هاڕدراوە؛ هاڕیاگ؛ هاڕیاو؛ وردکراو وەک ئاردی لێ هاتوو ▤ آرد شدە

هاڕدراوە / hařdrawe/: ☜ **هاڕدراو**

هاڕدڕاو / hařdiřaw/: ئاوەڵناو. ڤەهێڕیای؛ هاڕاو ▤ ساییدە؛ آسیاب شدە

هاڕڕاو / hařřaw/: ☜ **هاڕدراو**

هاڕڕاوە / hařřawe/: ☜ **هاڕدراو**

هاڕڕە / hařře/: دەنگەناو. دەنگی زۆر بە تەوژمی دڵ‌لەرزێن ▤ غُرُنبە

هاڕۆسارە / hařosare/: ناو. ئەمرۆ سبەی؛ کاری تەفرەدان ▤ تعویق

هاڕە / hař e/: ناو. ١. هاڕڕە؛ نەعرەتە؛ نارەتە ‹لە بەر هاڕەی گۆبەرۆک و گوارە و کرمەک و ژێرچەنە/ نیوەڕۆیە لەبەر بێرێ کۆڕی مەڕی رادەپەڕی «هێمن»› ٢. بەرداش؛ بەردی ئاش ٣. هاڕێ؛ ترتڕە؛ ئامرازی کۆن و نیوەکارە ▤ ١. نعرە ٢. سنگ آسیا ٣. قارقارک

⊡ **هاڕە کردن**: ١. نەڕاندن؛ بۆڕاندن ٢. داڕووخان؛ تێکڕووخانی شتی گەورە و قورس (وەک: چیا) ‹دەستیان لە جادەکە دا، کێو هاڕەی کرد بەرەو خوار› ▤ ١. نعرە زدن ٢. فروریختن

هاڕەدەسی / haředesî/: ناو. دەستاڕ ▤ دستاس

هاڕەگل / hařegil/: ناو. ١. دەستاڕ ٢. جوون؛ بەردی لە جێگەی دەسکاونگ ▤ ١. دستاس ٢. هاون سنگی

هاڕەماسی / hařemasî/: ☜ **هەرەماسی**

هاڕەهاڕ / hařehař/: دەنگەناو. هاڕەی زۆر؛ دەنگی زەلامی بەسام ‹گیاندار و بێ‌گیان، زەوی و گیا و دار/ خرۆشاو و زەلمیش کەوتە هاڕەهاڕ «پیرەمێرد»›

▤ غُرُنبەی پیاپی

هاڕیاگ / hařyag/: ☜ **هاڕدراو**

هاڕیان / hařyan/: چاوگ. ١. ☜ **هاڕین** ٢. ☜ **هاڕان**

هاڕیاو / hařyaw/: ☜ **هاڕدراو**

هاڕیای / hařyay/: چاوگ. هاڕدران ▤ آسیاب شدن

هاڕین / hařîn/: چاوگ. تێپەڕ. //هاڕیت؛ دەهاڕی؛ بهاڕە// ئاڕین؛ هاڕین؛ هەرین؛ هیرتن؛ ورد کردن وەک ئارد ‹بپەڕێنێ دەستی جەللاد/ بهاڕێ ساتۆری بێداد «هێمن»› ▤ آرد کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەهاڕین

هاڕینەوە / hařînewe/: چاوگ. تێپەڕ. //هاڕیتەوە؛ دەهاڕییەوە؛ بهاڕەوە// وەک ئارد ورد کردن ‹ئەم دەرمانە بهاڕەوە و دە چاوتی کە!› ▤ کوبیدن و آسیاب کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەهاڕینەوە

هاڕیە / hařye/: ناو. ترتڕە؛ کرمی دار و شینایی ▤ کرم آفت سبزی و درخت

هاڕێ / hařê/: ☜ **هاڕە ـ٣**

ـ **هاڕێن** / hařên/: پاشەوشە. ــ هاڕ؛ وردکەر ▤ خُردکُن

هاز / haz/: ناو. ١. ☜ **کاردوو** ٢. پیازەخووگانە ٣. هازی؛ هێز؛ قەوەت ‹هازم نەبوو هەنگاو هەڵێنم!› ٤. گیایەکی گەڵاپانی زۆر توونە بۆ دۆڵمە و بۆ ناو برێ چێشت بەکارە ▤ ١. ☜ **کاردوو** ٢. گیاهی شبیه پیاز ٣. نا؛ توان ۴. گیاهی خوراکی

هازا / haza/: ئاوەڵکار. ١. ئێرە؛ ئەیرە ٢. لەوێ؛ لەوێدەرێ ▤ ١. اینجا ٢. در اینجا

هازار / hazar/: ناو. ١. ☜ **ئازار** ٢. ☜ **هەزار**

هازە^{1} / haze/: ☜ **کاردوو**

هازە^{2}: دەنگەناو. گیزە؛ دەنگی زۆر باریکی ئاوی سەر ئاور ‹هازەی سەماوەر دێت› ▤ وز- وز

هازەپەلک / hazepel(i)k/: ناو. جۆرێ کاردوو ▤ نوعی گیاه

هازەخووگانە / hazexûgane/: ناو. جۆرێ کاردوو ▤ نوعی گیاه

هازەڕەشە / hazeřeşe/: ناو. جۆرێ کاردوو ▤ نوعی گیاه.

هازەکوڕانە / hazekuřane/: ناو. جۆرێ کاردوو ▤ نوعی گیاه

هازەکوڕە / hazekuře/: ناو. جۆرێ کاردوو ▤ نوعی گیاه

هازەمارانە / hazemarane/: ناو. جۆرێ کاردوو ▤ نوعی گیاه

هازی / hazî/: ☜ **هاز-٣**

هاژ / haj/: ناو. گێژ؛ سەرسام ▤ هاج و واج

هاژان / hajan/: چاوگ. ١. هاتوچۆ کردنی خێرای ئاو یان با بە شوێنێکدا ‹هەر مەوجی هەوا بوو لە شەقەی باڵی دەهاژان/ هەر لەو دەمەوە بەرزەفڕی چۆ سەفی واژان «حەقیقی»› ٢. بەرز و نەوی بوونەوەی خێرا (وەک: سنگ لە کاتی هەناسەبڕکێدا) ▤ ١. عبور کردن سریع آب یا باد از جایی ٢. پایین و بالا کردن

هاژوکاژ / haj û kaj/: ئاوەڵناو. گێج و وڕ ▤ گیج و منگ

هاژوواژ / haj û waj/: ☜ **هاجوواج**

هاژۆ^{1} / hajo/: ناو. ئاژۆ؛ ئاژوەر؛ شۆفێر ▤ راننده

ـ **هاژۆ**^{2}: ☜ **ـ ئاژۆ**

هاژۆت / hajot/: ناو. پەلامار؛ وروژم؛ ورووژم ▤ هُجوم؛ یورش

هاژۆتاندن / hajotandin/: چاوگ. ١. لێخوڕین؛ بەڕێگاوە بردن ٢. هەڵخڕاندن؛ دنەدان ▤ ١. راندن ٢. تحریک کردن

هاژۆتکار / hajotkar/: ئاوەڵناو. هاژۆتیار؛ پەلاماردەر؛ ورووژمکەر ▤ مُهاجم

هاژۆتن / hajotin/: چاوگ. ١. لێخوڕین؛ ئاژۆتن ‹ئێسترەکانی هاژۆت› ٢. پەلامار دان؛ هەڵمەت بردن ▤ ١. راندن ٢. یورش بُردن

هاژۆتی / hajotî/: ئاوەڵناو. لێخوڕدراو؛ ئاژواو؛ بەڕێگاوە براو ▤ هدایت شده (توسط راننده)

هاژۆتیار / hajotyar/: ☜ **هاژۆتکار**

هاژۆر / hajor/: ناو. لێخوڕ؛ بەڕێگاوەبەر ▤ راننده

هاژە / haje/: دەنگەناو. هاشە: ١. دەنگی بای بەتەوژم ٢. دەنگی ئاوهەڵدێر ٣. دەنگی ئاوی بەتەوژم ‹نە گرمەی هەور و هاژەی ڕێژنەباران/ نە سروەی با و شنەی سوورەچناران «هێمن»› ▤ ١. صدای تُندباد ٢. صدای آبشار ٣. صدای آب خروشان

▣ **هاژە کردن:** هاڕە کردن؛ داڕووخانی شتی گەورە و قورس (وەک: بەرد و شاخ) ▤ ریزش کردن

هاژە هێنان: بە لادا هاتن و دارانەوەی شتی گەورە و قورس ‹بەجێ ماوم لەگەل من، حەسرەتا، مەکسم لە سەر بایەک/ بە جارێ هاژە بێنم مەحویا وەک دارەکەی سەرکەل «مەحوی»› ▤ افتادن شيء بزرگ و سنگين

هاژەک / hajek/: ناو. فیشەکەشێتە ▤ فشفشه

هاژیان / hajyan/: ☜ **هاژین**

هاژین / hajîn/: چاوگ. هاژیان؛ هاژان؛ ١. هاتوچۆ کردنی خێرای ئاو یان با بە شوێنێکدا ٢. بەرز و نەوی بوونەوە (وەک: سنگ لە کاتی هەناسەبڕکێدا) ▤ ١. عبور کردن سریع آب یا باد از جایی ٢. نوسان کردن

هاژێڵە / hajêłe/: ناو. کووژەکە ▤ نوعی خرمُهره

هاس / has/: ناو. ١. ☜ **کاردوو** ٢. یۆز؛ وێز؛ دوڕشێر؛ تاژپڵنگ ٣. خواز؛ خواست ٤. ترس؛ باک ٥. هەست؛ شەس؛ هۆشە؛ ڕەوتی حەسان ▤ ١. ☜ **کاردوو** ٢. یوزپلنگ ٣. خواست؛ اراده ٤. ترس و بیم ٥. حس

هاسان^1 / hasan/: چاوگ. حەسانەوە ▤ آسودن

هاسان^2: ☜ **ئاسان**

هاسانبژیو / hasanb(i)jîw/: ئاوەڵناو. کەمخەرج ▤ کم‌خرج

هاسانی / hasanî/: ناو. سانایی؛ ئاسانی ▤ آسانی

هاسایش / hasayîş/: چاوگ. چاو پێکەوتن ▤ دیدار کردن

هاست / hast/: ئاوەڵناو. ئاشت؛ هاشت؛ هەڤان؛ نێوانخۆش ▤ قهرنکرده

هاستی / hastî/: ناو. ئاشتی؛ نێوانخۆشی ▤ آشتی

هاسکەهاسک / haskehask/: ☜ **هەنکەهەنك**

هاسل / hasil/: ناو. ئاکام؛ نەتیجە ▤ حاصل

▣ **هاسلی کەلام:** پوختەی وتار ▤ خلاصەی کلام

هاسۆ / haso/: ☜ **ئاسۆ**

هاسەر / haser/: ☜ **هەوبەر**

هاسێ / hasê/: ئاوەڵناو. عاسێ؛ سەخت و دژوار ▤ سخت و دشوار

هاش^1 / haş/: ناو. ١. ئیشتیا؛ تامەزرۆیی ٢. وچان؛ ڕاوەستانی کورت ٣. تینوەتی زۆر ▤ ١. اشتها ٢. توقف کوتاه ٣. عطش

هاش^2: ئاوەڵناو. ١. بێنرخ؛ نەتشت؛ بێبەهرە؛ بەهیچێ ٢. ئاشت؛ نێوانخۆش ▤ ١. بی‌ارزش ٢. آشتی

هاشا / haşa/: ☜ **حاشا**

هاشاوڵ / haşawił/: ناو. پەلامار؛ شالاو ▤ حمله

▣ **هاشاوڵ بردن:** پەلامار دان؛ هێرش بردن ‹کاتێ دینەوە بە گاڵتە کردن/ هاشاوڵ بۆ گوێی یەکتری بردن «قانع»› ▤ حمله کردن

هاشت / haşt/: ☜ **هاست**

▣ **هاشت کرن:** ڕازی کردن ▤ راضی کردن

هاشرمە / haşirme/: ناو. یاشرمە؛ هێشرمە؛ کەژوێ کە دەکرێتە پاڵوو ▤ رانکی

هاشمە / haşme/: ناو. ١. هەیڤ؛ مانگی ئاسمان

بە پڕی ٢. ئاشمە؛ مانگانە؛ کرێی مانگ بە مانگ ☰ ١. قُرص ماه ٢. اجاره‌ی ماهیانه

هاش‌وهوش / haş û hûş/: ☜ **هاشەوهوشە**

هاشوشە / haşûşe/: ☜ **هاوسێ**

هاشە^{١} / haşe/: ناو. گەف؛ بافیش؛ شات‌وشووت؛ کاری خۆ هەڵکێشان ☰ لاف

هاشە^{٢}: ☜ **هاژە**

هاشەکەر / haşekar/: ئاوەڵناو. خۆهەڵکێش؛ بافیشکەر؛ فیشاڵکەر؛ فیشاڵباز؛ بە خۆدا هەڵبێژ ☰ لافزن

هاشەوپاشە / haşe w paşe/: ناو. مۆتەکە؛ کاموس؛ خەونی تێکەوڵێکە و ترسناک ☰ کابوس

هاشەوهوشە / haşe w hûşe/: ناو. هاش‌وهووش: ١. بافیش؛ فیشاڵ؛ شات‌وشووت ٢. هەڕەشە و گوڕەشە ☰ ١. لاف و گزاف ٢. تهدید گزافه

هاف^{١} / haf/: ناو. ١. پانایی سەربان؛ ڕووکاری دەرەوەی سەربان ٢. باڵاخانە؛ نهۆمی سەرەوە ☰ ١. نمای بیرونی بام ٢. طبقه‌ی بالای ساختمان

هاف^{٢}: ئامراز. نک؛ کن؛ جەم؛ لا؛ باڵ ‹ڕۆژا هەشر، دەما کو ئینسان دەردکەڤە هافا خوەدێ، شەرم دکە› ☰ نزد؛ پیش

هافڕ / hafiř/: ناو. ١. ئاخوڕ؛ ئاڵفدان ٢. تفاق؛ کا و گیای هەمارکراو ☰ ١. آخور ٢. علوفه‌ی انبار شده

هافڕدان / hafiřdan/: ناو. عەنباری گیا و تفاق ☰ انبار علوفه

هافل / hafil/: ناو. ئاکام؛ نەتیجە ☰ نتیجه

هافنیوم / hafinyum/: ناو. توخمێکی کیمیاوی کانزاییە، بە ژمارەی ئەتومی ٧٢ و کێشی ئەتومی ١٧٨,٤٩ کە ئالیاژی لێ‌بەرهەم دێنن ☰ هافنیُم

هاڤ ـ / -hav/: پێشگر. هەڤ ـ؛ هاو ـ؛ هەر ئەو بارە؛ وەک ئەو؛ وەک یەک؛ شەریک ‹هاڤمال؛ هاڤدەم؛ هاڤڕێ› ☰ هم ـ

هاڤا / hava/: ناو. داررووکەیەکە بە کونی نیری گایدا دەکەن ☰ قطعه چوبی در یوغ

هاڤاڵ / haval/: ☜ **هاواڵ**

هاڤرسک / havrisk/: ☜ **هەورس**

هاڤرۆنگ / havrong/: ناو. وەرز؛ سەردەم؛ هەڕەت ☰ موسم

هاڤڕ / haviř/: ناو. ١. هافڕ؛ ئاخوڕ ٢. ئاوڕ؛ کاری لا کردنەوە ☰ ١. آخور ٢. التفات

⊡ **هاڤڕ ڤەدان**: ئاوڕ دانەوە؛ لاکردنەوە ☰ واپس نگریستن

هاڤڕ ڤێدان: ئاوڕ لێ دانەوە؛ لا لێ کردنەوە ☰ التفات کردن

هاڤڕک / havřik/: ئاوەڵناو. ڕکابەر؛ ملەکەر؛ بەربەرەکانێ‌کەر ☰ رقیب

هاڤڕکێ / havř(i)kê/: ناو. هاورکانی؛ کێبەرکێ؛ ڕک‌بەرکێ ☰ رقابت

هاڤڕێ / havřê/: ☜ **هاوڕێ**

هاڤڕێژ / havřêj/: ئاوەڵناو. زاوێر؛ ڕەحەت (ژن) ☰ ارضاشده (زن)

هاڤڕێژە / havřêje/: ناو. ڕەوتی زاوێر بوون؛ ڕەحەت بوون (ژن) ☰ ارضای جنسی (زن)

هاڤل / havil/: ناو. ١. بەهرەی کار؛ بەروبوو ٢. ڕەوتی نەترسان لە کار و مل پێوە نان ٣. کۆشش و تەقالا ٤. ئاریکاری؛ یارمەتی ☰ ١. بهره‌ی کار ٢. اقدام ٣. کوشش ۴. یاری

⊡ **هاڤل بون**: بەهرە دیتن؛ قازانج کردن ☰ سود بردن

هاڤل کردن: بەهرە پێ دان ☰ سود رساندن

هاڤلیک / havlîk/: ناو. هاڤلێک: ١. گیا گەسک ٢. گەسک؛ گزگ ☰ ١. گیاه جارو ٢. جارو

هاڤلێک / havlêk/: ☜ **هاڤلیك**

هاڤن / havin/: ☜ **ئاوان**^{١}**ـ١**

هاڤۆتن / havotin/: ☜ **هەڤۆتن ـ٢**

هاڤە / have/: ئاوەڵکار. لەو لاوە؛ لەو بەرەوە ☰ از

آن‌سو

هاڤەن / haven/: ناو. ئامانج؛ مەبەست ▤ هدف

هاڤەین¹ / haveyn/: ☜ **هەوێن**

هاڤەین²: ئاوەڵناو/ ئاوەڵکار. تۆزقاڵ؛ کەمووسکە ‹هاڤەینێ ترسێ لبا من نینە› ▤ اندک

هاڤی¹ / havî/: ناو. پڕیشکەی باران لە سەر گەڵا و گوڵ ▤ قطرات باران روی برگ

هاڤی²: ئاوەڵناو. نامۆ؛ غەوارە ▤ بیگانە

هاڤیتن / havîtin/: ☜ **هاویشتن**

هاڤیتە / havîte/: ئاوەڵناو. ئاوێژراو؛ فڕێدراو؛ تووڕدراو ▤ پرتاب‌شده

هاڤیتەر / havîter/: ناو. فڕێدەر ▤ پرتاب کننده

هاڤیژی / havîjî/: ناو. ئێرەیی؛ بەغیلی؛ بەغێلی ▤ حسادت

هاڤین / havîn/: ناو. ١. ☜ **هاوین²** ٢. ☜ **هەوێن**

▣ **هاڤینا پاشین**: مانگی ئاب؛ ئاغستۆس؛ بەرامبەر بە مانگی ئووت، مانگی هەشتەمی زایینی ▤ ماه اوت

هاڤینا پێشن: مانگی حوزێران؛ بەرامبەر بە مانگی جوون، مانگی شەشەمی زاینی ▤ ماه ژوئن

هاڤینا میرشەرمفد /مەجاز/ مانگی ڕەزبەر ▤ مهر ماه

هاڤینا ناڤین: ١. چلەی هاوین ٢. /کینایە/ گەرمای زۆر ▤ ١. چلّەی تابستان ٢. گرمای شدید

هاڤینچێن / havînçên/: ئاوەڵناو. هاوینە؛ لە هاویندا کێڵدراو (شیناوەرد) ▤ تابستانی (کشت)

هاڤینڤان / havînvan/: ناو. کوێستانچی ▤ ییلاق‌رو

هاڤینڤانی / havînvanî/: ناو. کاری چوونە هەوار ▤ عمل به ییلاق رفتن

هاڤینگە / havînge/: ☜ **هەوار-٢**

هاڤینۆک / havînok/: ناو. ڕۆژانی گەرمی بەهار کە ئاژەڵ تێر دەخوا ▤ روزهای گرم بهار

هاڤینەچەڕ / havîneçeř/: ناو. لەوەڕگەی پووش و پار ▤ مرتع تابستانی

هاڤینەسەر / havîneser/: ناو. جلکی هاوینە؛ پۆشاکی تاوسانی ▤ پوشاک تابستانی

هاڤینەوار / havînewar/: ☜ **هەوار-٢**

هاڤینەهەوار / havînehewar/: ☜ **هەوار-٢**

هاڤینی / havînî/: ☜ **هاوینی**

هاڤێن / havên/: ☜ **هەوێن**

هاقو / haqû/: ناو. جۆرێ کۆتر کە دەنی «هاقوو» دەردێنێ ‹کەوی دەنووک سوور، کۆتری هاقوو/ قیژەی قژاکە قژقژی پەپوو «قانع»› ▤ نوعی کبوتر

هاقە / haqe/: ناو. مز؛ مزە؛ ماجوو ▤ مُزد

هاک / hak/: ناو. هۆک؛ خا؛ هێلکە ▤ تخم‌مرغ

هاکا / haka/: ئاوەڵکار. ١. بەو نزیکانە؛ زۆری نەماوە ‹هاکا هەڵپچڕا ئەم گیر و بەندە/ هەر کەسە عەقڵی خۆی لا پەسەندە «پیرەمێرد»› ٢. ئاوا؛ بەم جۆرە؛ بەو تەرزە ▤ ١. نزدیک است ٢. چنین

هاکدان / hakdan/: ☜ **هێکدان**

هاکۆ / hako/: ئاوەڵکار. ١. نشگاف؛ لەپڕ ٢. نەدیتە؛ نەدیو؛ بێ چاو پێ کەوتن ٣. بە گۆترە؛ بێ پێوان ▤ ١. ناگهان ٢. ندید ٣. تخمینی

هاگ / hag/: ناو. هاگە؛ هێگ؛ خا؛ هیلکە؛ هێلکە ▤ تخم پرنده

هاگا / haga/: ☜ **ئاگا**

هاگادار / hagadar/: ☜ **هاگیدار**

هاگۆس / hagos/: ناو. ١. تەختەزەوی خەت دراو بۆ ڕۆژە جووت ٢. هۆگان؛ خەتی جووت لەم سەر تا ئەو سەر ▤ ١. قطعه زمین ویژەی شخم یک روز ٢. طول شیار شُخم

هاگە / hage/: ☜ **هاگ**

هاگەبان / hageban/: ناو. هاگەوان؛ هێلیڤان؛

هێلیڤانک؛ ڕاوکە؛ مارکە ≡ فال

هاگەوان / hagewan/: ☜ **هاگەبان**

هاگی / hagî/: ناو. هەواڵ؛ خەوەر؛ خەبەر؛ دەنگ‌وباس ≡ خبر

هاگیدار / hagîdar/: ئاوەڵناو. هاگادار: ١. وریا؛ وشیار ٢. لە سەر هەست ≡ ١. هوشیار ٢. گوش‌بەزنگ

هال / hal/: ناو. ١. نەمام؛ بنتا؛ چلاک ٢. درم؛ پەتا؛ ئازار ≡ ١. نهال ٢. بیماری واگیر

▣ **هال کەتن:** تووشی نەخۆشی وەبا بوون ≡ دچار وبا شدن

هالان / halan/: چاوگ. ١. دنەدان؛ هانەدان ٢. قیرە و هەرا و قوولە کردن ≡ ١. برانگیختن ٢. جار و جنجال برپا کردن

هالمەوت / halmewt/: ☜ **هەلامەت**

هالوا / halwa/: ☜ **هالو**

هالوە / halwe/: ناو. گۆزک؛ گۆزە ≡ کوزە

هالۆ / halo/: ئاوەڵکار. ئاوا؛ ئاوها؛ ولۆ ≡ چنین

هالۆق / haloq/: ناو. هێلۆق؛ بای بۆر؛ هول؛ نەخۆشییەکە تووشی ئەندامانی شەرم دێ ≡ سفلیس

هالو / halû/: ناو. لالۆ؛ خاڵ؛ هالوا؛ برای دایک ≡ دایی

هالوزا / halûza/: ناو. خاڵۆزا؛ کچ یان کوڕی خاڵ ≡ دختر/ پسردایی

هالە / hale/: ناو. میمک؛ خوشکی دایک ≡ خالە

هالەت / halet/: ناو. ١. چۆنەتی؛ چۆنیەتی ٢. ئامراز؛ کەرستە ٣. گاسن؛ گاوەسن ≡ ١. حالت ٢. ابزار ٣. گاوآهن

هالەزا / haleza/: ناو. میمکەزا؛ میمکزا ≡ دختر/ پسرخالە

هالەین / haleyn/: ☜ **هێلانە**

هالیر / halîr/: ناو. دۆ؛ دەو ≡ دوغ

هالێن / halên/: ناو. ١. ☜ **هێلانە** ٢. دەیدک؛ جۆلانەی منالانی ساوا ≡ ١. ☜ **هێلانە** ٢. نَنو

هاڵ[1] / hał/: ناو. ١. *[باوەڕی کۆن]* ئاڵ؛ جنۆکەی زەیستان‌کوژ ٢. بەرزایی کێو کە بۆ خوار ڕوانینی سەرەگێژە دێنێ ٣. بەردەڕێژگە؛ تراویلکە ٤. ئاغەڵی مەڕ ٥. ئەشکەفت؛ ئەشکەوت ٦. ڕەنگی ئاڵ؛ سووری کاڵ ٧. حاڵ؛ بار؛ چۆنیەتی شتێ یان بارودۆخی کەسێ ‹ئەوسە مەزانی دڵ جەفاش کێشان/ هاڵ داد ئاخ بپەرسی جێشان «بێسارانی»› ٨. قۆرە؛ بەرسیلە ٩. هۆڵ؛ هۆڵ؛ دیوێ کە دەرگای ماڵی بە سەردا دەکرێتەوە و لەوێوە بۆ دیوەکانی تر دەچن ≡ ١. آل ٢. بُلندای کوە ٣. سراب ۴. آغُل احشام ۵. غار ۶. سُرخ روشن ٧. حال ٨. غورە ٩. هال

▣ **هاڵ بردنەوە:** *[باوەڕی کۆن]* بێهۆش بوونی زەیستان لە دەست جنۆکە ≡ بیهوش شدن زائو از ترس آل

هاڵ[2]: ئاوەڵناو. ١. ئاڵ؛ کول‌بوو لە ترشی (ددان) ٢. بە ڕەنگی ئاڵ؛ سوورکاڵ ٣. کاڵ؛ ڕەنگ‌نەماو ≡ ١. کُند شدە از تُرشی (دندان) ٢. بە رنگ سرخ روشن ٣. رنگ‌باختە

▣ **هاڵ بونەوە:** هاڵەو بوون؛ ئاڵ بوونەوە؛ کول بوونی ددان لە ترشی خواردن ≡ کُند شدن دندان از تُرشی

هاڵەو بون: ١. ☜ **هاڵ بونەوە** ٢. ئۆقرە گرتن. هەروەها: **هاڵەو کردن** ≡ ١. ☜ **هاڵ بونەوە** ٢. آرام گرفتن

هاڵا / hała/: ناو. ١. ☜ **هاواڵ** ٢. پەناگە؛ داڵدە ٣. هاگا؛ خەبەر؛ ئاگا ٤. داد و فەریاد ≡ ١. ☜ **هاواڵ** ٢. پناهگاە ٣. اطلاع؛ خبر ۴. داد و فغان

هاڵاش / hałaş/: ☜ **هەڵاش**

هاڵان / hałan/: چاوگ. ئاڵان؛ پێچان؛ پێچیان ≡ پیچیدن

هاڵاندن / hałandin/: چاوگ. ئاڵاندن؛ پێچانن؛ پێچاندن؛ لوول دان ‹ڕایمووسی لێوی شیرن‌تر لە قەند/ لە دەستی هاڵاند کەزی وەک کەمەند «هێمن»› ⊑ پیچاندن

هاڵاو / haław/: ناو. هەڵاو؛ هەڵاو: ١. تینی گەرمای زۆر بە تەوژم ٢. بۆق لە بەر گەرما ٣. گۆشتاوی بە هاڵە ‹ئەگەر ئاوگۆشتە، بینە ئەو دەشتە! ئەگەر هاڵاوە بینە ئەم لاوە! «مەسەل»› ⊑ ١. هُرم گرما ٢. بُخار ٣. آبگوشت با غوره

هاڵوبلالووک / hałub(i)łałûk/: ☜ **بلاڵوك**

هاڵوبەلالووک / hałubełałûk/: ☜ **بلاڵوك**

هاڵوهەواڵ / hał û hewał/: ناو. دەنگ و باس ⊑ خبر

هاڵوێن / hałwên/: ناو. کار و ڕەوتی خۆش کردنی خیگە بە دەرمانات ⊑ عمل دباغ دادن خیگ

هاڵۆ / hało/: ناو. دیزە؛ دەفری گلینی شێو تێدا لێنان ⊑ دیزی

هاڵۆبەلالووک / hałobełałûk/: ☜ **بلاڵوك**

هاڵۆز / hałoz/: ☜ **ئاڵۆز**

⊡ **هاڵۆز بون:** ☜ **ئاڵۆزان**

هاڵۆزان / hałozan/: ☜ **ئاڵۆزان**

هاڵۆزاو / hałozaw/: ☜ **ئاڵۆزاو**

هاڵۆزکان / hałozkan/: ☜ **ئاڵۆزان**

هاڵۆزکاو / hałozkaw/: ☜ **ئاڵۆزاو**

هاڵۆسکان / hałoskan/: ☜ **ئاڵۆزان**

هاڵۆسکاو / hałoskaw/: ☜ **ئاڵۆزاو**

هاڵوو / hałû/: ☜ **ئاڵوو ـ١**

هاڵووبلالووک / hałûb(i)łałûk/: ☜ **بلاڵوك**

هاڵە / hałe/: ناو. ١. بەرسیلە؛ هاڵ ‹هاڵە بە هەنگوورا ئەڕوانێ ئاو ئەگرێ «مەسەل»› ٢. جۆرێ کوانی سپی‌واش ٣. ماڵە؛ ئاڵە؛ پەڵەی دەم و چاوی ژنی دووگیان ⊑ ١. غوره ٢. نوعی دُمل ٣. لک حاملگی

هاڵەبەلالووک / hałebełałûk/: ☜ **بلاڵوك**

هاڵەپڕووز / hałep(i)řûz/: ناو. ڕەوتی پڕووزان؛ پڕووزیان (وەک: موو بە ئاور) ⊑ پخس

⊡ **هاڵەپڕووز بون:** پڕووزان ⊑ پخسیدن

هاڵەژێر / hałejêr/: ☜ **هاڵەژێل**

هاڵەژێڵ / hałejêł/: ناو. هاڵەژێر؛ خونچەی تازە هەڵپێچراوی دار مێو ⊑ شکوفەی تازە دمیدەی درخت مو

هاڵەژێڵە / hałejêłe/: ناو. قۆرە؛ بەرسیلە؛ پەسیرە ⊑ غورە

هاڵەکۆک / hałekok/: ☜ **ئاڵەکۆك**

هاڵەمارانە / hałemarane/: ناو. پەسیرەمارانە؛ بەرسیلەمارانە؛ قۆرەمارانە ⊑ نوعی غورە

هاڵی / hałî/: ئاوەڵناو. ١. حاڵی؛ تێگەیشتوو ٢. خاڵی؛ بەتاڵ؛ واڵا ⊑ ١. حالی؛ متوجه ٢. خالی

هاڵیگا / hałîga/: ناو. خالیگە؛ برک؛ کەلەکە ⊑ تُهیگاه

هاڵی‌وهەواڵە / hałî w hewałe/: ئاوەڵناو. خاڵی و پەتی؛ خاڵی؛ واڵ ‹هاڵ بەدهاڵ بەدەن هاڵی‌وهەواڵە/ یانێ های چوون سەنگ قولەی قەزاڵە «مەولەوی»› ⊑ خالی

هاڵێ / hałê/: ناو. ١. هاڵە؛ هاڵ؛ بەرسیلە؛ قۆرە ٢. ترێ؛ هەنگوور ⊑ ١. غورە ٢. انگور

هام ـ / ham-/: پێشوشە. هاوـ ‹هامدەرد؛ هامسا؛ هامفەرد› ⊑ هم ـ

هاما / hama/: ئاوەڵکار. ١. لەو دەمەدا ٢. هاتو؛ گریمان ⊑ ١. آن هنگام ٢. فرضاً

هاماج / hamac/: ناو. بەین؛ نابین؛ نێوان ⊑ میان

هامار / hamar/: ئاوەڵناو. هومار؛ گۆڕ؛ ڕاست و تەخت ⊑ هموار

هاماری / hamarî/: ناو. گۆڕایی؛ جێگەی تەختی بێ کەند و کلۆ ⊑ زمین هموار

هامالّ / hamał/: ناو. هاوملە؛ هاوکێشە ☰ حریف

هامبار / hambar/: ☜ **هەمار**

هامبەش / hambeş/: ئاوەڵناو. بەشدار؛ خاوەنبەش ☰ سهیم

هامبێز / hambêz/: ☜ **هامێز**

هامپا / hampa/: ئاوەڵناو. ئامپا: ١. هاوپیشە؛ هاوپلە لە کاردا ٢. */کنایه/* بەدەوڵەت و دارا (جووتبەندە) ☰ ١. همپایه ٢. دارا (کشاورز)

هامپیاڵە / hamp(i)yałe/: ☜ **هاوپیاڵە**

هامتا / hamta/: ☜ **هاوتا**

هامتایی / hamtayî/: ناو. وەکیەکی ☰ مُشابهت

هامتەراز / hamteraz/: ☜ **هاوتەراز**

هامتەرازوو / hamterazû/: ☜ **هاوتەرازوو**

هامجووت / hamcût/: ☜ **هاوسەر١-١**

هامدەرد / hamderd/: ☜ **هاودەرد**

هامدەم / hamdem/: ☜ **هاودەم**

هامراز / hamraz/: ناو. هەمراز؛ ئامراز؛ ئامێر ☰ ابزار

هامڕا١ / hamřa/: ☜ **هاوڕێ**

هامڕا٢: ☜ **هاوڕا٢**

هامڕاز / hamřaz/: ☜ **هاوڕاز**

هامڕایی / hamřayî/: ناو. ١. ☜ **هاوڕێیی** ٢. شەریکی لە بیر و ڕادا ☰ ١. ☜ **هاوڕێیی** ٢. همرأیی

هامڕیش / hamřîş/: ☜ **هاوڕیش**

هامزا / hamza/: ئاوەڵناو. دوانە؛ ئاواڵ دوانە؛ جمک؛ جوی؛ لفەودوانە ☰ همزاد

هامزوان / hamz(i)wan/: ☜ **هاوزمان**

هامسا / hamsa/: ☜ **هاوسێ**

هامساڵ / hamsał/: ☜ **هاوساڵ**

هامسایی / hamsayî/: ☜ **هاوسێتی**

هامسنوور / hams(i)nûr/: ☜ **هاوسنوور**

هامسەر / hamser/: ☜ **هاوسەر١**

هامسەفەر / hamsefer/: ☜ **هاوسەفەر١**

هامسەنگەر / hamsenger/: ☜ **هاوسەنگەر**

هامشاری / hamşarî/: ☜ **هاوشاری٢**

هامشان / hamşan/: ☜ **هاوشان**

هامشانی / hamşanî/: ناو. هاوپایەیی ‹قیبلەم تا سەحەر گوفتوگۆشان بێ/ داوای هامشانی زوڵف تۆشان بێ «سەیدی»› ☰ همپایگی

هامشکڵ / hamş(i)kił/: ☜ **هاوچەشن**

هامشۆ / hamşo/: ☜ **هاتوچۆ**

هامشوو / hamşû/: ناو. ژنانی مێردێک ☰ هَوو

هامشیر / hamşîr/: ☜ **هاوشیر**

هامشیرە / hamşîre/: ☜ **هاوشیرە**

هامعومر / ham'umir/: ☜ **هاوساڵ**

هامفەرد١ / hamferd/: ناو. دۆست؛ هەواڵ ‹کۆ سەوزەی ئێمەیچ نە کام هەردێ بۆ؟/ وە فەرش مەجلیس کام هامفەردێ بۆ؟ «مەولەوی»› ☰ دوست

هامفەرد٢: ئاوەڵناو. هاودەنگ؛ هاودەم ‹نە چەم جە دیدەی ئازیز بێگەرد/ نە گۆش جە سەدای یاران هامفەرد «مەولەوی»› ☰ همدم

هامڤەر / hamver/: ☜ **هاوساڵ**

هامکاری / hamkarî/: ☜ **هاوکاری**

هاملکان / hamilkan/: ئاوەڵناو. ئەمریکایی؛ سەر بە وڵاتانی یەکگرتووی ئەمریکا ☰ آمریکایی

هاممەرز / hammerz/: ☜ **هاوسنوور**

هامن / hamin/: ناو. هاوین؛ تاوسان ‹ڕەوان بی شاهی خۆر پەی تەختی میزان/ سپای هامن جە شامش بی گوریزان «سەیدی»› ☰ تابستان

هاموشۆ / hamuşo/: ☜ **هاتوچۆ**

هاموەڵاتی / hamwełatî/: ☜ **هاوشاری**

هاموەڵایەتی / hamwełayetî/: ☜ **هاوشاری**

هاموەوی / hamwewî/: ناو. هاووەوی؛ هێوەرژن؛ دوو ژنی دوو برا ☰ جاری

هامۆش / hamoş/: ئاوەڵناو. ئارام؛ هێدی؛ هێمن ☰

آرام

هاموتا / hamûta/: ئاوەڵناو. بێسەروشوێن ▤ ناپدید

هامەییش / hameyîş/: چاوگ. هاتن؛ ئامان ▤ آمدن

هامیتە / hamîte/: ئاوەڵناو. ئاوێتە؛ تێکەڵکراو ▤ آمیختە

هامین / hamîn/: ☜ **هاوین**٢

هامێز / hamêz/: ناو. هامبێز؛ همبز؛ همبێز؛ همێز؛ هەمبز؛ هەمبێز؛ هەمێز؛ باوەش؛ ئامێز ‹یەک‌یەکی گرتنە هامێز ڕووخۆش/ هەورییە هەور و لە ڕوویا ڕووپۆش «هەژار، *بۆ کوردستان*»› ▤ آغوش

هان / han/: ناو. هانە؛ دنە ▤ **تحریک**

⊡ **هان دان:** دنەدان؛ هەڵخڕاندن؛ بەلشاندن ▤ تحریک کردن

هانا١ / hana/: ناو. ١. پەنا؛ کاری لە بەر پاڕانەوە بۆ داد پرسین ‹هانا تۆ خودا هانام ئاوردەن/ ها نام خودام سا پەوکە بەردەن «مەولەوی»› ٢. سۆما؛ سۆ؛ قەوەتی دیتن ‹چاوم هانای نەماوە› ▤ ١. کمک؛ دادخواهی ٢. سو؛ قدرت دید

⊡ **هانا بردنە بەر کەسێ:** ☜ **هانا بۆ کەسێ بردن**

هانا بۆ کەسێ بردن: هانا بردنە بەر کەسێ؛ پەنا بردن بە کەسێ بۆ فریاڕەسی ‹هانام برد بۆ هەرکەسێ، ئاوڕیشی لێم نەداوە› ▤ پناه بردن به کسی برای فریادرسی

هانا بە کەسێکەوە بوون: پشت‌ئەستوور/ دڵگەرم بوون بە کەسێ ‹هانام بە تۆیە خوای ژیان و ژین!/ لەم دەرفەتەدا شپرزە نەبین «پیرەمێرد»› ▤ پُشتگرم بودن به کسی

بە هانای کەسێکەوە هاتن/ چوون: ☜ **هاتنە هانای کەسێك**

هاتنە هانای کەسێکەوە: بە هانای کەسێکەوە هاتن؛ گەیشتنە فریای کەسێ ‹کوا قەرەتاژدین؟ چەکۆ و عرفۆ لە کوێن؟/ بێنە هانام وەک پڵینگی چنگ‌بەخوێن «هێمن»› ▤ به فریاد کسی رسیدن

هانا٢: ئاوەڵکار. ئەو جۆرە؛ ئاوها ‹بۆ شتێکی بێ‌بایەخ، هانا نابێ توورە بی و هەڵچی!› ▤ این‌طور

هانا٣: ئامراز. فەرموو؛ چاو؛ بڕوا ‹هانا، یەیش ئازادییەکەت!› ▤ بفرما؛ بیا و ببین

هانابەری / hanaberî/: ناو. دادخوازی؛ دادخوایی ▤ دادخواهی

هانا و بانا / hana w bana/: ئاوەڵناو. دیار و نادیار ▤ آشکار و نهان

هانجی / hancî/: ئاوەڵکار. دیسان؛ دووبارە ▤ دوبارە

هاند / hand/: ☜ **هێند**

هاندۆ / hando/: ☜ **هاندێ**

هاندەر / hander/: ئاوەڵناو. هانەدەر؛ دنەدەر؛ فێتکار؛ هێڤۆژە ▤ مُحرک

هاندێ / handê/: ئاوەڵکار. هاندۆ؛ هێند؛ ئەوەندە؛ هێما بۆ ئەندازە ▤ مقدار؛ اندازه

هانقار / hanqar/: ☜ **هانقاس**

هانقاس / hanqas/: ناو. هانقار؛ هانقەراس؛ ئاقار؛ دەور و بەری ئاوەدانی ▤ حومه

هانقەراس / hanqeras/: ☜ **هانقاس**

هانکە / hanke/: ☜ **هەنکە**

هانکەهانک / hankehank/: ☜ **هەنکەهەنك**

هانگ / hanig/: ناو. بەزم و ئاهەنگ ▤ بزم و سرور

هان‌وهون / han û hûn/: ناو. کاری پاشگوێ خستن؛ وە دوا خستنی کار بە قەستی. هەروەها: **هان‌وهوون کردن** ▤ عمل پُشت گوش انداختن

هانە / hane/: ناو. ١. کانی؛ سەرچاوە ٢. دنە؛ هان ٣. ئەنگێزە؛ دنەی دەروونی مرۆڤ ٤. هانکە؛ هەنکە؛ هەسکە ▤ ١. چشمه ٢. تحریک ٣. انگیزه

۴. هِن‌وهِن

⊡ **هانە دان**: هان‌دان؛ دنە دان ≡ تحریک کردن

هانەدراو / haned(i)raw/: ئاوەڵناو. پف‌دراو؛ دنەدراو ≡ تحریک شده

هانەدرۆزنە / haned(i)roz(i)ne/: ناو. کوێرەکانی؛ کانییەک کە هاوینان وشک دەکا ≡ چشمەی فصلی

هانەدەر / haneder/: ☜ **هاندەر**

هانەڕەنگینە / haneřengîne/: ناو. کۆڵەکەزێڕینە؛ کۆڵەکەڕەنگینە؛ پەلکەزێڕینە؛ کەسکاسۆر ≡ رنگین‌کمان

هانەگەرمەڵە / hanegermeḽe/: ناو. گەڕاو؛ سەرچاوەی ئاوی گەرم و سوێر ≡ چشمەی آب معدنی گازدار

هانەهان / hanehan/: ناو. حاڵەتی شەکەتی و هەناسە سوار بوون ‹بە نووکەنووکی بێوەژن/ بە هانەهانی ماندوان «هێمن»› ≡ هِن‌هِن ناشی از خستگی

هانەهانە / hanehane/: ناو. ۱. دنە؛ هان؛ هانە ۲. ☜ **هەنکەهەنک** ≡ ۱. تحریک ۲. ☜ **هەنکەهەنك**

⊡ **هانەهانە دان**: هان‌دان؛ دنەدان ≡ تحریک کردن

هانەهانە کردن: هانکەهانک کردن ≡ هِن‌هِن کردن

هانی / hanî/: ئاوەڵکار. ئەوەتا؛ ئەمەسا ≡ اینک

هانیاگ / hanyag/: ☜ **هانیاو**

هانیان / hanyan/: چاوگ. هێنان؛ هاوردن ≡ آوردن

هانیاو / hanyaw/: ئاوەڵناو. هانیاگ؛ هاوریاگ؛ ئاوەردە ≡ آورده

هانیشک / hanîşk/: ☜ **ئانیشك**

هانیشکە / hanîşke/: ناو. ئانیشکە ≡ زانوی لوله

هانین / hanîn/: ☜ **هێنان**

هانینەوە / hanînewe/: ☜ **هێنانەوە**

هانێ / hanê/: کار. ها بگرە؛ ئەوەتا ≡ بگیر

هاو^{1} / haw/: ناو. حاڵ؛ چلۆنایەتی ≡ چگونگی

هاو^{2}: جێناو. ئەو ≡ او

هاو^{3}: دەنگەناو. وتەی بانگ لێ کردن لە دوور ‹هاو مام بایز! هاو!› ≡ های؛ آی

هاو^{4} **ـ**: پێشگر. ئام ـ هام ـ هەڤ؛ هەم؛ هاڤ؛ ئاو؛ هەو؛ وەک یەک؛ وێنەی یەک؛ بەرانبەر ‹هاوکار؛ هاوڕێ؛ هاوماڵ› ≡ هم ـ

هاوئامێز / haw'amêz/: ئاوەڵناو. هاوباوەش ≡ هم‌آغوش

هاوئاوات / haw'awat/: ☜ **هاودڵ**^{1}

هاوئاوایی / haw'awayî/: ناو. قۆتڵ؛ هاوماڵ لە دێدا ≡ هم‌روستایی

هاوئایین / haw'ayîn/: ☜ **هاودین**

هاوا / hawa/: ناو. ۱. بارودۆخ؛ چلۆنەتی ۲. هۆ؛ سەبەب ۳. هەوا؛ کژ ≡ ۱. چگونگی ۲. سبب ۳. هوا

هاوار^{1} / hawar/: ناو. ۱. بانگ ڕاهێشتن بۆ ئاریکاری و ڕەها بوون لە تەنگانە ‹ناڵەناڵی فیکری‌یە وا خەڵقی خستە زەلزەلە/ یا نە خۆ حەشری گونەهکارە، وەها هاوارییە؟ «فیکری کوردستانی»› ۲. قاو؛ دەنگی بڵند ‹منیش لە ئەلحەد سەرم درارم/ داد بکەم هاوار، کەفەن کی سینی؟ «شامی»› ۳. داد؛ گازندە؛ شکات ‹گوتم: هەی داد و هەی هاوار/ هەی لە ڕێگای پەروەردگار «مەلا ئاوارە»› ٤. مخابن؛ ئاخ و داخ ‹هاوار ئەم خەڵکە چی لێ قەوماوە؟/ ئیختیار ماڵ و خەیزان نەماوە! «مەلا حەسەنی دزلی»› ۵. هانا؛ پەنا ‹یا عەوداڵ! سەیدی هاوار وە تۆشەن/ دیدەش بە دیدار یار، کەری ڕووشەن «سەیدی»› ≡ ۱و۲. فریاد ۳. دادخواهی ۴. دریغ ۵. پناه

⊡ **هاوار بردنە بەر**: ☜ **هاوار بۆ بردن**

هاوار بۆ بردن: هاوار بردنە بەر؛ هاوار بۆ هێنان؛ هانا بردنە بەر؛ پەنا بۆ هێنان ‹دەبێ بخولێتەوە کێو و تەلان و بەندەن و نیسار/ هەتا پەیدا بکا نان و نەبا بۆ خەلکی شار هاوار «هێمن»› ■ پناه بردن

هاوار بۆ هەستان: ئاریکاری کردنی گشتی بۆ یارمەتی و نەجاتی کەس یان کەسانێ ■ بسیج شدن همگانی برای کمک و نجات کسی یا گروهی

هاوار بۆ هێنان: ☜ **هاوار بۆ بردن**

هاوار کردن: هاوار کرن: ١. دەنگ بلند کردن بۆ ئاریکاری ٢. قیژاندن لە بەر ئێش و نارەحەتی ‹هاواری کرد ئەیلاوانەوە/ دلی ئینسانی ئەتاوانەوە «گۆران»› ■ ١. فریاد برآوردن برای کمک ٢. فریاد کشیدن از شدت درد

هاوار کرن: ☜ **هاوار کردن**

هاوار هەستان: لێقەومانی گشتی ■ فاجعەی عمومی روی دادن

هاواری کەسێ بەرزەوە بون: دەرهاتنی دەنگی کەسێک بە بەرزی لە بەر ئێش و ئازار یان زولم و زۆر ■ داد کسی بلند شدن

بە هاواری کەسێک(ـەوە) **هاتن/ چون:** فریای کەسێ کەوتن ■ به داد کسی رسیدن

هاوار[2]: دەنگ. ئۆی؛ هەی داد ‹هاوار بە مالم!› ■ وای

هاواربەرە / hawarbere/: ناو. کوڕکوڕە ■ کوکر

هاواربەمالم / hawar be małim/: نزا. حەیف و مخابن؛ داخ و عەزرەت ■ وایِ من

هاوارکرۆخ / hawark(i)rox/: ☜ **هاوارکەر**

هاوارکەر / hawarker/: ناوەلناو. هاوارکرۆخ؛ زیڕەکەر؛ خودانی بانگ و هاوار ■ فریاد کُننده

هاواروهەلا / hawar û heła/: ☜ **دادوبێداد**

هاوالّ / hawał/: ناو. ئاوال؛ ئاوەل؛ هاڤال؛ هالا؛ هاوەل؛ هەڤال؛ ■ رفیق

هاوالّدوانە / hawałd(i)wane/: ناوەلناو. ئاوالدوانە؛ جمک؛ جوی؛ لفەدوانە ■ همزاد

هاوالّدەرس / hawałders/: ناو. ئاوالدەرس؛ ئامدەرس؛ دوو کەس کە پێکەوە دەخوێنن یان خوێندوویانە ■ همکلاسی

هاوالّزاوا / hawałzawa/: ☜ **ئاوەلزاوا**

هاوالّکراس / hawałk(i)ras/: ☜ **ئاوەلکراس**

هاوالّەتی / hawałetî/: ناو. ڕەفیقایەتی؛ دۆستی؛ دۆستایەتی ■ رفاقت

هاوان / hawan/: ناو. ١. ☜ **ئاوان ـ١** ٢. جۆرێ تۆپی شەڕ ٣. خوناو؛ ئاونگ؛ شەونم ■ ١. ☜ **ئاوان ـ١** ٢. نوعی توپ جنگی ٣. شبنم

هاوانتە[1] / hawante/: ناو. فێل؛ گزی ■ نیرنگ

هاوانتە[2]: ناوەلناو. ئاوانتە؛ بەلاش؛ مفتە ■ مُفت

هاوانتەچی / hawanteçî/: ناوەلناو. هەوانتەچی؛ فێلباز؛ دەسبڕ ■ ناروزن

هاوانتەخۆر / hawantexor/: ناوەلناو. لامژ؛ بەلاشخۆر؛ مفتەخۆر ■ مُفتخور

هاوباز / hawbaz/: ناو. منالدان؛ پزدان ■ زهدان

هاوبازو / hawbazû/: ناو. *[مەجاز]* ڕەفیق؛ ئاریکاری یەکتر ■ رفیق

هاوبازی / hawbazî/: ☜ **هاوکایە**

هاوبالّ / hawbał/: ناوەلناو. یاریدەر؛ ئامیار؛ ئاریکار ■ یاور

هاوباوەش / hawbaweş/: ☜ **هاوئامێز**

هاوبایە / hawbaye/: ☜ **هاوکاسە**

هاوبوک / hawbûk/: ناو. هاووەوو؛ هاووەوی: ١. دوو خوشکی بووکی مالێک ٢. دوو ژنی بووکی مالێک ■ ١. دو خواهرِ عروس یک خانواده ٢. جاری

هاوبەر / hawber/: ناوەلناو. ١. بەرانبەر؛ بەرامبەر؛ هەمبەر ٢. لە پانتاییدا وەک یەک ■ ١. برابر ٢. هم‌عرض

هاوبەرە / hawbere/: ناوەلناو. هاوپەڕە؛ لە یەک

بەرە ☰ همنسل

هاوبەش /hawbeş/: ئاوەڵناو. شەریک ‹هاوهـەنگاو لە ڕێی خەباتا/ هاوبەش لە هات و نەهاتا «هـەژار، *بـۆ کوردستان*»› ☰ شریک

هاوبەشگە /hawbeşge/: ناو. بەشـدارگە؛ بەشـگە ☰ شرکت

هاوبەشی /hawbeşî/: ناو. ١. شەریکایەتی؛ کـار و ڕەوتی هاوبەش بوون ٢. دۆخی وەک یەک بوونی دوو یا چەن شت یا کەس لە خـاڵ یـا بابەتێکـدا ‹خاڵی هاوبەشی› ✻ هەروەها: **هاوبەشی کـردن** ☰ ١. شراکت؛ شرکت ٢. اشتراک

هـاوبیچم١ /hawbîçim/: نـاو. هەڤـدەنگ؛ چەنـد واتای لێک جیا لـە یـەک وشـەدا ☰ چنـد معنـی مختلف یک کلمه

هاوبیچم٢: ئاوەڵناو. هاوشێوە؛ هاوشکڵ؛ هـاودیم ☰ همشکل

هاوبیر /hawbîr/: ☜ **هاوڕا**٢

هاوپـا /hawpa/: ئاوەڵـناو. ئامپـا: ١. هاوشـان؛ هاوماڵ؛ وەک یەک لە کار و پیشـەدا ٢. هـاوڕێ؛ لە ڕێگەدا پێکەوە ☰ ١. همپایه ٢. همپا

هاوپـاژ /hawpaj/: نـاو. هەڤـبەش؛ هاوپشـک؛ هاوبەش ☰ سهیم

هاوپایە /hawpaye/: ئاوەڵناو. بەڤل؛ هاوشـان ☰ همپایه

هاوپایەیی /hawpayeyî/: ناو. هاوشـانی؛ دۆخ و چۆنیەتی هاوپلە بوون ☰ همپایگی

هاوپشت /hawpişt/: ئاوەڵناو. هاوپشتە: ١. سەر بە بەرەی باوکێک ‹خزمـی هاوپشـت› ٢. لـە شـوێن یەک (دوو منداڵی یەک ماڵ) ‹بـرای هاوپشـت› ٣. سـواری یەکسـمێ (دوو کـەس) ✻ هــەروەها: **هاوپشتی** ☰ ١. از یک تیره و طایفه ٢. از پی هـم (دو فرزند یک خانواده) ٣. سوار بر یک ستور (دو نفر)

هاوپشتە /hawpişte/: ☜ **هاوپشت**

هاوپشک /hawpişk/: ئاوەڵـناو. شەریک؛ هاوبـەش ☰ شریک

هاوپۆل /hawpol/: ئاوەڵـناو. هاودەرس؛ لـە یـەک ڕادەی خوێندندا ☰ همدرس

هاوپەڕە /hawpeře/: ☜ **هاوبەرە**

هاوپەیمان /hawpeyman/: ئاوەڵناو. هەمپـەیمان؛ هاوسوێند؛ هاوسۆند؛ هەڤسۆند؛ تایبەتمەندی دوو کەس یان لایەنێ کە بەڵێنی ئاریکاریان بە یەکتر داوە ‹وڵاتانی هاوپەیمان›. هەروەها: **هاوپەیمانی** ☰ همپیمان

هاوپیاڵە /hawp(i)yałe/: ناو. ئامپیاڵە؛ هامپیاڵە؛ هاوقەدەح؛ هەمپیاڵـە: ١. کەسـانێ کـە پێکـەوە شەراب دەخۆنەوە ٢. *[کنایە]* دۆستی گیانی ☰ ١. همپیاله ٢. دوست جانی

هاوپیشە /hawpîşe/: ئاوەڵـناو. ئامپا؛ هاوپا؛ خاوەن کاری وەک یەک ☰ همپیشه

هاوپیشەیی /hawpîşeyî/: ☜ **هاوکاری ـ١**

هاوتـا /hawta/: ئاوەڵـناو. ئامتـا؛ هامتـا؛ هەڤـتا؛ هەمپا؛ هەمتا؛ هەوتا؛ لنگە ‹لە جوانیدا، لـە پاکیـدا، نییـە هاوتـات و نـازانم/ فریشـتەی ئاسمـانی یـا نـە پەروەردەی پەریزادی؟! «هێمن»› ☰ همتا

هاوتاقەت /hawtaqet/: ☜ **هاودەم**

هاوتای /hawtay/: ☜ **حەفتا**١

هاوتایی /hawtayî/: ☜ **هەڤتایی**

هاوتەحر /hawteĥr/: ☜ **هاوچەشن**

هاوتەراز /hawteraz/: ئاوەڵناو. هامتەراز؛ بەرانبـەر ☰ همتراز

هاوتەرازوو /hawterazû/: ئاوەڵناو. هامتەرازوو؛ لـە کێشانەدا وەک یەک ☰ هموزن

هاوتەرح /hawterĥ/: ☜ **هاوچەشن**

هاوتەک /hawtek/: ئاوەڵـناو. ١. لنگـە؛ هاوتـا ٢. ڕفیق؛ ڕەفێق؛ هاواڵ ☰ ١. همتا ٢. رفیق

هاوتەمەن /hawtemen/: ☜ **هاوساڵ**

هاوتیره / hawtîre/: ئاوەڵناو. ١. ☜ **هاوساڵ** ٢. لە یەک عەشیرەت ▤ ١. ☜ **هاوساڵ** ٢. هم‌عشیره

هاوتێس / hawtês/: ☜ **حەڤدە**

هاوتێسن / hawtêsin/: ☜ **حەڤدەهەم**

هاوجسن / hawcisn/: ئاوەڵناو. ١. هاوتەرح؛ لە یەک بیچم ٢. بەرەی باوکێ؛ لە یەک باب ▤ ١. همگونه ٢. از یک طایفه

هاوجفت / hawcift/: ئاوەڵناو. هاوجووت: ١. هاوتەک؛ لنگە ٢. *[کینایە]* ژن و مێرد؛ نێر و مێ ▤ ١. همتا ٢. جُفتِ نر و ماده

هاوجڵەو / hawc(i)łew/: ناو. سوارێ کە دەگەڵ ئاغا یان حاکمدا سەفەر دەکا ▤ مُلازم رکاب

هاوجۆر / hawcor/: ☜ **هاوچەشن**

هاوجووت^{1} / hawcût/: ناو. *[کینایە]* هەڤجووت؛ ئاوجووت؛ هاوسەر؛ ژن یان پیاوی حەلاڵ ▤ همسر

هاوجووت^{2}: ئاوەڵناو. هەڤجووت؛ ئاوجووت: ١. *[کینایە]* هاوجفت؛ ژن‌ومێرد؛ نێرینە و مێوینە ٢. لنگە؛ هاوتەک ٣. هاوخاک؛ تایبەتمەندی دوو جووتبەندە کە زەوییەکانیان لە پەنا یەکترە ▤ ١. جُفت (نر و ماده) ٢. همتا ٣. همسایه در زمین کشاورزی (کشاورز)

هاوجووتی / hawcûtî/: ناو. دۆخی هاوجووت بوون ▤ همسری

هاوجەم / hawcem/: ☜ **هاوسفره**

هاوجێ / hawcê/: ☜ **هاونوێن**

هاوجێیی / hawcêyî/: ناو. نزیکی؛ پێوەندی جنسی ▤ مُقاربت

هاوچاخ / hawçax/: ☜ **هاوچەرخ**

هاوچاو / hawçaw/: ناو. هۆماڵ؛ ململانێکەر؛ کەسێ کە ڕکەبەری دەکا ▤ رقیب

هاوچڕە / hawçiře/: ناو. ١. کەسێ کە گۆرانی بۆ گۆرانی‌بێژ دەگێڕێتەوە ٢. دوو کەس کە پێکەوە گۆرانی دەڵێن ▤ ١. همخوان ترانه ٢. دوهمخوان ترانەی دوصدایی

هاوچەرخ / hawçerx/: ئاوەڵناو. هاوچاخ؛ هەڤچاخ؛ هەڤسال؛ هەڤبەر؛ هەڤدەم؛ هاوگوێن؛ هاوزەمان؛ هاوبەرە؛ هاومێژ ١. هاوڕۆژگار؛ هاوسەردەم؛ هەڵکەوتوو لە یەک کاتدا ‹شێخ ڕەزا تالەبانی هاوچەرخی ناسرەدین شا بوو› ٢. سەر بەم سەردەمە ‹نووسەری هاوچەرخ؛ سەردەمی هاوچەرخ› * هەروەها: **هاوچەرخی** ▤ ١و٢. مُعاصر

هاوچەشن / hawçeşn/: ئاوەڵناو. هامشکڵ؛ هاوتەحر؛ هاوتەرح؛ هاوجۆر؛ هاوگوێن؛ وەک یەک ▤ هم‌نوع

هاوخاک / hawxak/: ☜ **هاوجووت**^{2} **ـ٣**

هاوخوان / hawx(i)wan/: ☜ **هاوسفره**

هاوخوشک / hawxuşk/: ناو. *[مەجاز]* دەستەخوشک؛ دوو ژنی هەواڵ وەک دوو خوشک ▤ دو زن دوست مانند دو خواهر

هاوخوێن^{1} / hawx(i)wên/: ناو. هاونەتەوە؛ هەموو کەسانی لە یەک تیرە و تایفە ‹لە سەر نیشتمان خۆت بە کوشت بدەی/ هاوخوێنەکانی خۆت ڕزگار بکەی «هێمن»› ▤ هم‌نژاد

هاوخوێن^{2}: ئاوەڵناو. ١. لە یەک باوک و دایک ٢. هاونەتەوە؛ لە یەک تیرە و تایفە * هەروەها: **هاوخوێنی** ▤ ١. هم‌خون ٢. هم‌نژاد

هاوخەرج / hawxerc/: ناو. هەر یەک لە ئەندامانی دەستەیێ کە خەرجیان پێکەوەیە و هەر کەس پشکی خۆی دەدات. هەروەها: **هاوخەرجی** ▤ هم‌خرج

هاوخەڵ / hawxeł/: ئاوەڵناو. هاوسەنگەر؛ هاومەتەرێز ▤ هم‌سنگر

هاودڵ^{1} / hawdił/: ناو. *[مەجاز]* هەڤدل؛ هاوئاوات؛ ئەوانەی دڵیان بۆ یەک دێنی ‹لەو کوڕەدا

هاودڵێکی نەبوو› ▣ همدل

هاودڵ^{۲}: ئاوەڵناو. هەڤدڵ؛ یەکدڵ؛ بە هەست و وازی دۆستانەوە ‹ئەگەر هاودڵم ببای، لە دەردم تێدەگەیشتی›. هەروەها: **هاودڵی** ▣ همدل

هاودۆز / hawdoz/: ئاوەڵناو. هاومەبەست؛ لە سەر یەک ڕێباز و بە یەک ئامانجەوە. ▣ هم‌مرام

هاودەرد / hawderd/: ئاوەڵناو. هامدەرد؛ هەمدەرد؛ هەڤدەرد؛ بە دەرد، نەخۆشی یان تووشیارییەکی وەک یەکەوە ‹ئەی مانگ من و تۆ هەردوو هاودەردین/ هەردوو گرفتار یەک ئاهی سەردین «بێکەس»›. هەروەها: **هاودەردی** ▣ همدرد

هاودەرس / hawders/: ☜ **هاوکلاس**

هاودەس / hawdes/: ئاوەڵناو. هاودەست؛ هاوکار لە کارێکی زۆرتر ناڕەوادا ▣ همدست

هاودەست / hawdest/: ☜ **هاودەس**

هاودەم / hawdem/: ناو. هامدەم؛ هاوتاقەت؛ هۆمدەم؛ هەڤدەڤ؛ هەڤنشین؛ هەڤدەم؛ هەمدەم؛ ئاودەنگ ‹زیندوو پێویستی بە هاودەم هەیە/ بۆ مردوو مردن هەر ئەفسانەیە «هێمن»› ▣ همدم

هاودەمی / hawdemî/: ناو. هامدەمی؛ هاودەنگی؛ بار و دۆخی پێکەوە بوون ‹هەر ساڵێ چەند وەخت سەر هەرد ئێلاخ/ وە بۆی هاودەمیت دەماخ مەکەرد چاخ «؟»› ▣ همدمی

هاودەنگ / hawdeng/: ئاوەڵناو. ١. ئاودەنگی؛ خەمڕەوێن ٢. ☜ **هاوڕا**^{۲} ▣ ١. همدم؛ انیس ٢. ☜ **هاوڕا**^{۲}

هاودەنگیلە / hawdengîle/: ☜ **ئاودەنگیلە**

هاودەورە / hawdewre/: ☜ **هاوقەتار ـ١**

هاودیم / hawdîm/: ☜ **هاوبیچم**^{۲}

هاودین / hawdîn/: ناو. هاوئایین؛ چەند کەسی شوێنگری ئایینێ ▣ هم‌کیش

هاوران / hawran/: ناو. جۆرێ پاڵتاو ▣ نوعی پالتو

هاورد / hawird/: ناو. بەرهەمی کشت و کاڵ ▣ فراوردەی کشاورزی

هاوردن / hawirdin/: ☜ **هێتان**

هاوردنەوە / hawird(i)newe/: ☜ **هێتانەوە**

هاوردە^{۱} / hawirde/: ناو. ئاوەردە؛ ئاوردە؛ هاوردی؛ هاوریاگ؛ لە لاوە هێنراو. بەرانبەر: **هەناردە** ▣ واردات

هاوردە^{۲}: ئاوەڵناو. ئاوەردە؛ ئاوردە؛ هێنراو؛ هاوردی؛ هاوریاگ ▣ آوردە

هاوردی / hawirdî/: ☜ **هاوردە**

هاورکانی / hawirkanî/: ☜ **هاڤرکێ**

هاوریاگ / hawiryag/: ☜ **هاوردە**

هاوڕ / hawiř/: ☜ **ئاوڕ ـ١**

هاوڕا^{۱} / hawřa/: ☜ **هاوڕێ**

هاوڕا^{۲}: ئاوەڵناو. هامڕا؛ هاوبیر؛ هاودەنگ؛ بە بیر و بۆچوونی وەک یەکەوە ▣ هم‌عقیدە

هاوڕاز^{۱} / hawřaz/: ناو. ئامڕاز؛ هامڕاز؛ هەمڕاز؛ هەوڕاز: ١. ئەوانەی پێکەوە ڕازێکی شاراوەیان هەیە ‹تەرەغە! کێوی لەمێژینەی کورد!/ کۆنە هاوڕازی سەفین و هەڵگورد! «هەژار، *بۆ کوردستان*»› ٢. ئەوانەی ڕازی خۆیان تەنیا بە یەکتر دەڵێن ‹دەگەڵ پێروو بکا ڕاز و نیازێ/ گەلاوێژی بە هاوڕازی بنازێ «هێمن»›. هەروەها: **هاوڕازی** ▣ ١و٢. همراز

هاوڕاز^{۲}: ئاوەڵناو. ئامڕاز؛ هامڕاز؛ هەمڕاز؛ هەوڕاز؛ بە ڕاز و نیاز ‹یاری هاوڕاز› ▣ همراز

هاوڕزن / hawřizn/: ئاوەڵناو. ڕیزهەڤ؛ هاوڕیز؛ لە یەک ڕیزدا ▣ مُترادف

هاوڕۆژگار / hawřojgar/: ☜ **هاوچەرخ ـ١**

هاوڕوو / hawřû/: ☜ **ئابڕوو**

هاوڕەنگ / hawřeng/: ئاوەڵناو. هەڤڕەنگ؛ هەمڕەنگ؛ بە ڕەنگوڕووی وەک یەکەوە ▣ همرنگ

هاوڕەنگی / hawřengî/: ناو. *[کینایە]* هەڤڕەنگی؛

هەمڕەنگی؛ دۆستایەتی گەرم ▤ همرنگی

هاوڕیز / hawřîz/: ئاوەڵناو. هەڤڕێژ؛ هەڤڕیز؛ تەبا؛ چۆنیەتی یەک گرتنی چەند وشە لە ڕستەدا بە شێوەیەکی ڕێک و لەبار ▤ همردیف

هاوڕیش١ / hawřîş/: ناو. هامڕیش؛ هەڤڕیش؛ هۆمڕیش؛ ئاوەڵزاوا؛ هاوزاوا ▤ باجناغ

هاوڕیش٢: ئاوەڵناو. هامڕیش؛ هۆمڕیش؛ هەڤڕیش: ١. هاوتەمەن؛ هاوعومر ٢. گێچەڵ تێهالاو ▤ ١. همسن‌وسال ٢. درگیر نزاع

⊡ **هاوڕیش بون**: ١. هاوتەمەن بوون ٢. بە زۆر تووشیاری شەڕ بوون ‹هەر لە خۆوە بێ‌سەبەب هاوڕیشم بوو، بە گژما هات!› ▤ ١. همسن‌وسال بودن ٢. وارد نزاع شدن

هاوڕیشم / hawřîşim/: ☜ **هەورێشم**

هاوڕێ١ / hawřê/: ناو. هاڤڕێ؛ هامڕا؛ هاوڕا؛ ئامڕا؛ هەڤڕی؛ هەڤڕێ؛ هەڤڕێک؛ هەمڕا؛ هەوڕێ: ١. ئاواڵ؛ دۆست ‹پیاو دائەنیشێ و ژنان ئەگەڕێن/ شەرم نامێنێ ژن و پیاو هاوڕێن «پیرەمێرد»› ٢. ڕەفیقی سەفەر ‹ئاغا بە قونداغی تفەنگ ڕایهێشتە هاوڕێکەم، بەر لەوە لێی کەوێ تفەنگم گرت و ڕامتڵەکاند و بە دەستمەوە هات! «هەژار، *چێشتی مجێور*»› ٣. شوێنگر؛ پێڕەو ‹ئەو کاتە کە هەردوو کۆمەڵ یەکتریان دی، هاوڕێیانی مووسا گوتیان: پیس پێوە بووین! «هەژار، *قورئان*»› ٤. ئاگاداری نەخۆش ▤ ١. دوست ٢. همسفر ٣. پیرو ۴. همراه بیمار

هاوڕێ٢: ئاوەڵناو. هاڤڕێ؛ هامڕا؛ هاوڕا؛ ئامڕا؛ هەڤڕی؛ هەڤڕێ؛ هەڤڕێک؛ هەمڕا؛ هەوڕێ: ١. بە یەک ڕێگە و بزاڤی هاوبەشەوە ‹کابرای شامی هاوڕێمان زۆر پیاوێکی ڕووخۆش، زمانخۆش و لەسەرخۆ بوو «هەژار، *چێشتی مجێور*»› ٢. بە یەک ئامانج و باوەڕی هاوبەشەوە ‹سەرۆک و وەفدی هاوڕێی سەردانی بنەماڵەی شەهیدانیان کرد› ▤ ١و٢. همراه

هاوڕێزە / hawřêze/: ئاوەڵناو. شیاو بۆ یەکتر ▤ مُتناسب

هاوڕێکراس / hawřêk(i)ras/: ☜ **ئاوەڵکراس**

هاوڕێیی / hawřêyî/: ناو. هامڕایی؛ هەمڕایی؛ ئامڕایی: ١. کاری دەگەڵ کەوتن؛ خۆ خستنە تەک کەس یان شتێ ٢. یارمەتی؛ کۆمەک ▤ ١و٢. همراهی

هاوزا / hawza/: ☜ **هاوساڵ**

هاوزاوا / hawzawa/: ☜ **ئاوەڵزاوا**

هاوزگە / hawzige/: ☜ **هاوساڵ**

هاوزمان / hawz(i)man/: ئاوەڵناو. هاوزوان؛ هەڤزار؛ هەڤزمان؛ هەمزمان؛ هامزوان؛ هەمزوان؛ یەکزمان؛ بە تایبەتمەندی یەک بوونی زمانی زگماک ▤ هم‌زبان

هاوزوان / hawz(i)wan/: ☜ **هاوزمان**

هاوزە / hawze/: ☜ **هاوساڵ**

هاوزەمان / hawzeman/: ☜ **هاوکات**١_٢

هاوزیندانی / hawzîndanî/: ئاوەڵناو. هەڤبەند؛ هاوبەند ▤ همبند

هاوزێ / hawzê/: ئاوەڵناو. ١. ☜ **هاوساڵ** ٢. هاوزێد؛ هاووڵاتی؛ خەڵکی زێدێک ▤ ١. ☜ هاوساڵ ٢. هموطن

هاوزێد / hawzêd/: ☜ **هاووڵاتی**

هاوزێدی / hawzêdî/: ئاوەڵناو. خۆوڵاتی؛ هاووڵاتی ▤ هم‌ولایتی

هاوژین١ / hawjîn/: چاوگ. خافڵاندن ‹ئەو منالەی بهاوژێنە› ▤ سرگرم کردن

هاوژین٢: ☜ **هاوسەر**١_١

هاوس / hawis/: ☜ **ئاوس**

هاوسا / hawsa/: ☜ **هاوسێ**

هاوسادرگا / hawsadirga/: ناو. دراوسێ؛ دەراوسا؛ جیرانی ماڵ بە ماڵ ▤ همسایه‌ی دیوار به دیوار

هاوساڕەنجێن / hawsařencên/: ئاوەڵناو. دراوسێ وەزن؛ خراپ دەگەڵ هاوسایان ⚑ همسایەآزار

هاوساڵ / hawsał/: ئاوەڵناو. هامساڵ؛ هامعومر؛ هامڤەر؛ هاوتەمەن؛ هاوتیرە؛ هاوزا؛ هاوزگە؛ هاوزە؛ هاوزێ؛ هاوعومر؛ هەمساڵ ⚑ همسن

هاوسان / hawsan/: ☜ **هەڵماسین**

هاوساوەزەنگێ / hawsawezengê/: ناو. تەرکی ژێر بەرە؛ گەمەیەکی لاوانی گوندنشینە ⚑ نوعی بازی جوانان روستا

هاوسایە / hawsaye/: ☜ **هاوسێ**

هاوسایەتی / hawsayetî/: ☜ **هاوسێتی**

هاوسایی / hawsayî/: ☜ **هاوسێتی**

هاوسفرە / hawsifre/: ئاوەڵناو. هاوجەم؛ هاوخوان؛ تایبەتمەندی دوو یان چەند کەس کە لە یەک شت دەخۆن ⚑ همسُفره

هاوسک / hawsik/: ئاوەڵناو. جمک؛ لفە؛ ئاواڵدوانە ⚑ همزاد

هاوسنعات / hawsin'at/: ئاوەڵناو. هەڤپیشە ⚑ همپیشه

هاوسنف / hawsinf/: ئاوەڵناو. هەمپا؛ هاوپیشە ⚑ همپیشه

هاوسنوور / haws(i)nûr/: ئاوەڵناو. هامسنوور؛ هاوکەوشەن؛ هەڤسینوور؛ هاومەرز؛ هاممەرز ‹ئەم وڵاتانە هاوسنوورن› ⚑ هممرز

هاوسوێن / haws(i)wên/: ☜ **هاوسوێند**

هاوسوێند / haws(i)wênd/: ئاوەڵناو. هاوسوێن؛ هاوسۆند؛ هەڤسۆند؛ هاوپەیمان ⚑ همپیمان

هاوسۆند / hawsond/: ☜ **هاوسوێند**

هاوسەر^{١} / hawser/: ناو. هامسەر؛ هەمسەر: ١. هاوژین؛ هاوسەرین؛ هەڤخەو؛ هەڤسەر؛ ئاوجووت؛ هامجووت ‹هاوسەر و دەستەملانی ژانم/ گیانەکەم! نایەوە باڵم تا کەی؟ «هێمن»› ٢. دۆست؛ هەواڵ ⚑ ١. همسر ٢. رفیق

هاوسەر^{٢}: ئاوەڵناو. ١. هاونشین؛ بە بار و دۆخ و کەین و بەینی وەک یەکەوە ‹تۆ هاوسەر ئەو کوڕە نیت، لەتەکیا مەگەڕە!› ٢. هاوتەمەن؛ هاوعومر ⚑ ١. همسطح ٢. همسن

هاوسەردار / hawserdar/: ئاوەڵناو. زەدار؛ ژندار؛ خاوەن ژن یان شوو ⚑ مُتأهل

هاوسەردەم / hawserdem/: ☜ **هاوچەرخ**

هاوسەرکەم / hawserkem/: ئاوەڵناو. ناتەواو؛ بێ بارودۆخ و ئامرازی پێویست ‹با لە ناو ڕەفێقەکانت هاوسەرکەم نەوی!› ⚑ کم از همقطاران

هاوسەرگیری / hawsergîrî/: ناو. زەهاسە؛ زەماوەند ⚑ ازدواج

هاوسەرین / hawserîn/: ☜ **هاوسەر^{١}ـ١**

هاوسەرینی / hawserînî/: ناو. سەرجێیی؛ کاری پێکەوە نووستنی ژن و پیاو ⚑ همخوابگی

هاوسەفەر^{١} / hawsefer/: ناو. هامسەفەر؛ ئامڕا؛ ڕەفیقی ڕا ‹هاوسەفەرێکی سەیرم لەگەڵدا بوو› ⚑ همسفر

هاوسەفەر^{٢}: ئاوەڵناو. هامسەفەر؛ یەکگرتوو لە ڕێگایەکدا ‹... بەڵام دەزانم ئەوی نووسیومە، یان دیومە، یا لە خۆم قەوماوە، یان لە دەمی برادەرانی هاوسەفەرم قۆزتۆتەوە «هەژار، چێشتی مجێور»› ⚑ همسفر

هاوسەنگ / hawseng/: ئاوەڵناو. ١. ☜ **هاوکێش** ٢. لە ئاکار و لێهاتوویدا وەک یەک ⚑ ١. ☜ **هاوکێش** ٢. همطراز

هاوسەنگەر / hawsenger/: ئاوەڵناو. هامسەنگەر؛ هاوخەڵ؛ هاومەتەرێز؛ پاڵبەپاڵی یەک لە مەیدانی شەڕدا ‹ئەی ڕەفیقان ئەی عەزیزانی وڵات/ ئەی برای هاوسەنگەری جەرگەی خەبات! «هێمن»› ⚑ همسنگر

هاوسەنگی / hawsengî/: ناو. هاوکێشە؛ بارودۆخی دامەزران لە سەر بڕیارێک ⚑ مُعادله

هاوسێ / hawsê/: ناو. ئاوسا؛ ئاوسێ؛ هاشووشە؛ هاوسا؛ هامسا؛ هەمسا؛ هاوسایە؛ جیران ☰ همسایه

هاوسێتی / hawsêtî/: ناو. هاوسایەتی؛ هاوسایی؛ هاوسێیەتی؛ هاوسێیی؛ هامسایی؛ هەڤسایی؛ جیرانەتی ☰ همسایگی

هاوسێیەتی / hawsêyetî/: ☜ **هاوسێتی**

هاوسێیی / hawsêyî/: ☜ **هاوسێتی**

هاوش / hawiş/: ناو. باوەش؛ باوش ☰ آغوش

هاوشار / hawşar/: ناو. تافگە؛ تاڤگە ☰ آبشار

هاوشاری^1 / hawşarî/: ناو. هەمشاری؛ هاوولاتی؛ هەڤجی؛ هاموەلاتی؛ هاموەلایەتی؛ هاوولایەتی؛ هەڤبازێری؛ هەمبازاڕی؛ هەمبازێڕی؛ هەڤشاری؛ هاوزێد؛ ئاخەبان: ١. ئەوانەی لە شارێکدا دەژین ‹هاوشاری عەزیز! ئەی خەڵک سنە!/ ئەمە بەسەرهات شار ئێوە و منە «حەقشناس»› ٢. ئەوانە وا شاری لە دایک بوونیان یەکێکە ‹لەو ولاتە غەریبە، هاوشارییەک فریامان کەوت› ☰ ١و٢. همشهری

هاوشاری^2: ئاوەڵناو. هاوولاتی؛ هەمشاری؛ هامشاری؛ هاموەلاتی؛ هاموەلایەتی؛ هەمبازاڕی؛ هەڤبازێری؛ هەڤشاری؛ هەمبازێڕی؛ خەڵکی یەک شار ‹تووشی شۆفێرێکێ هاوشاریمان هاتین› ☰ همشهری

هاوشان / hawşan/: ئاوەڵناو. ئاوشان؛ هامشان؛ هاومل؛ لە قەدر و پایەدا بەرانبەر ‹من چۆن نما ئەکەم کە وەکوو گێسکەکەی هەیاس/ هاوشانی گورگی دێو و سەگی نەفسی سەرکەشم «بێخود»› ☰ همشأن؛ همپایه

هاوشانۆ / hawşano/: ☜ **هاوکایە ـ٣**

هاوشانی / hawşanî/: ناو. هەڤتایی؛ هاونرخی ☰ همتایی؛ همارزی

هاوشکڵ / hawş(i)kił/: ☜ **هاوشێوە**

هاوشۆ / hawşo/: ☜ **هاتوچۆ**

هاوشیر / hawşîr/: ناو. هامشیر؛ هەمشیر؛ شیری؛ دوو یان چەند کەس کە بە منداڵی مەمکێکیان مژیبێ ☰ برادر/ خواهر رضاعی

هاوشیرە^1 / hawşîre/: ناو. هامشیرە؛ خۆشک؛ خوەیشک ☰ همشیره

هاوشیرە^2: ئاوەڵناو. هامشیرە؛ هاوشیر؛ هامبشیر؛ شیری ☰ رضاعی؛ شیری

هاوشێوە / hawşêwe/: ئاوەڵناو. هاوشکڵ؛ هاوتەرح ☰ همشکل

هاوشێوەیی / hawşêweyî/: ناو. قام؛ وێکچوویی ☰ شباهت

هاوعاشیرەت / haw'aşîret/: ئاوەڵناو. هاوهۆز؛ لە یەک تیرە و بنەچەکە ☰ همطایفه

هاوعومر / haw'umir/: ☜ **هاوساڵ**

هاوغار / hawğar/: ئاوەڵناو. هەڤبەز؛ هاوهەنگاو لە غارغارێندا ☰ همگام هم در دویدن

هاوقا / hawqa/: ئاوەڵناو. دامێنگیر؛ ئامباز؛ تووشیار ☰ گریبانگیر

هاوقان / hawqan/: چاوگ. ئاوقان؛ ئاوقە بوون؛ تێک گیران ‹دامێنم دەو دارە هاوقا› ☰ گیر کردن (به چیزی)

هاوقسە / hawq(i)se/: ئاوەڵناو. ڕێککەوتوو؛ پێکهاتوو لە سەر کار و بڕیارێک ☰ همقول

هاوقوتابی / hawqutabî/: ☜ . **هاوکلاس**

هاوقۆڵی / hawqołî/: ناو. یارمەتی؛ یاریکاری؛ هاوکاری ☰ همیاری

هاوقەتار / hawqetar/: ئاوەڵناو. ١. هاودەورە؛ دۆستی یەک دەورە ٢. هاوبەش لە کارێکدا ‹نە هاوزوانێ دلداریم کەرۆ/ نە هاوقەتارێ دەسباریم دەرۆ «مەولەوی»› ☰ ١. رفیق همدوره ٢. همقطار

هاوقەد / hawqed/: ئاوەڵناو. لە بالادا بەرانبەر ☰ همقد

هاوقەدەح / hawqedeĥ/: ☜ **هاوپیاڵە**

هاوقەدەم / hawqedem/: ئاوەڵناو. پێکەوە بۆ کارێ ڕێکەوتوو ☰ همقدم

هاوکات[1] / hawkat/: ئاوەڵناو. ١. هاوچەرخ ٢. هاوزەمان؛ هەمزەمان ☰ ١. هم‌عصر ٢. همزمان

هاوکات[2]: ئاوەڵکار. لە کاتێکدا ‹هاوکات منیش گەیشتمە ئەوێ› ☰ همزمان

هاوکاتی / hawkatî/: ئاوەڵناو. سەردەمی؛ سەر بە ئەم ڕۆژگارە ☰ مُعاصر

هاوکار[1] / hawkar/: ناو. ئەوانەی پێکەوە کار دەکەن ‹هاوکارەکانم پشتیوانیم دەکەن› ☰ همکار

هاوکار[2]: ئاوەڵناو. ١. هاوپیشە ‹من جووتیارم، من جووتیارم/ من لەگەڵ هەتاو هاوکارم «هێمن»› ٢. ئاریکار؛ یاریدەر ☰ ١. همکار ٢. یاور

هاوکاری / hawkarî/: ناو. هامکاری؛ هەمکاری؛ هەڤکاری؛ ئانەهی: ١. هاوپیشەیی؛ دۆخ یا چۆنیەتی هاوکار بوون ٢. بەشداری چەن کەس لە کارێکدا ٣. ئاریکاری؛ هاریکاری؛ ئامیاری؛ یارمەتی؛ یاریدەری؛ هەڤبەندی ‹کەسێ هاوکاری زۆرداران بوو پیشەی/ دەسی زۆردار بە بیور دای لە ڕیشەی «هەژار، *شەرەفنامە*»› ☰ ١تا٣. همکاری

هاوکاسە[1] / hawkase/: ناو. هاوبایە؛ هەرکام لە دوو یان چەند کەسێک کە لە دەفرێک چێشت دەخۆن ☰ همکاسە

هاوکاسە[2]: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* هاوبایە؛ دۆست و بە سەرچاوە داهاتێکی هاوبەشەوە ‹دوو ساڵ لە سەر ئەم مەزرایە، هاوکاسە بووین› ☰ همکاسە

هاوکایە / hawkaye/: ناو. هاوبازی؛ هاوگەمە؛ هەڤلیز: ١. ئەوانەی پێکەوە کایە دەکەن ٢. ئەندامانی تیمێکی وەرزشی ٣. هاوشانۆ؛ ئەوانەی پێکەوە لە فیلم یان شانۆیەکدا کایە دەکەن ☰ ١تا٣. همبازی

هاوکلاس / hawk(i)las/: ئاوەڵناو. هاوپۆل؛ هاودەرس؛ هاوقوتابی؛ ئاواڵدەرس: ١. بە قۆناخێکی دەرسی یەکسان ٢. هاوقوتابی؛ خوێندکاری یەک پۆل ☰ ١و٢. همکلاس

هاوکوف / hawkuf/: ئاوەڵناو. لە پلە و پایە و ڕەسەندا وەک یەک (ژن و مێرد) ☰ هم‌کفو؛ همپایە (زن و شوهر)

هاوکووف / hawkûf/: ☜ **هنکووف ـ١**

هاوکەوشەن / hawkewşen/: ☜ **هاوسنوور**

هاوکێش / hawkêş/: ئاوەڵناو. هاوسەنگ؛ هاووەزن؛ هنکووف؛ لە کێشاندا بەرانبەر ☰ هم‌وزن

هاوکێشە[1] / hawkêşe/: ناو. ١. *[ڕیازی]* ڕستەیەک بۆ دەربڕینی هاوکێشی دە نێوان دوو سارستەی جەبری ٢. *[کیمیا]* ڕستەیەک دوو لایەنەی بریتی لە ناوی چەند ماکی کیمیایی و نوێنەری ئاڵوگۆڕێکی کیمیاوی ٣. *[کینایە]* هاوسەنگی؛ بارودۆخی دامەزران لە سەر بڕیارێک ☰ ١و٢. مُعادله ٣. تعادُل

هاوکێشە[2]: ئاوەڵناو. هاوگرفتاری؛ هاودەرد؛ تایبەتمەندی دوو یان چەند کەس کە تووشیاری یەک دەردیسەر بن ☰ همدرد

هاوگا / hawga/: ☜ **هاونێڵە**

هاوگوێن / hawg(i)wên/: ☜ **هاوچەرخ**

هاوگەر / hawger/: ئاوەڵناو. بەستە؛ پێوەندیدار ☰ منسوب

هاوگەری / hawgerî/: ناو. بەستەیی؛ پێوەندارێتی؛ بارودۆخی پێوەندیدار بوونی دوو یا چەن شت یا کەس ☰ نسبت؛ تناسب

هاوگەمە / hawgeme/: ☜ **هاوکایە**

هاوگیان / hawg(i)yan/: ☜ **هێوەرژن**

هاولان / hawlan/: ئاوەڵناو. هاوهێلان: ١. پێکەوە لە یەک هێلانە ٢. *[مەجاز]* دایم و دەرهەم پێکەوە ☰ ١. هم‌آشیان ٢. همیشە با هم

هاولف / hawlif/: ئاوەڵناو. ١. لفەدوانە؛ ئاواڵدوانە

٢. هەڤاڵ؛ هاواڵ؛ دۆست ف ١. دوقلو ٢. دوست

هاوله / hawle/: ئاوەڵناو. ١. باش؛ چاک ٢. هێژا؛ بەنرخ ٣. لەجێ؛ بەجێ ف ١. نیک ٢. ارزشمند ٣. مُناسب

هاولەچک / hawleçik/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* لە پایەدا بەرانبەر (ژن) ف همشأن (زن)

هاوڵ / hawił/: ناو. ١. وروژم؛ پەلامار ٢. چار؛ عیلاج ف ١. هجوم ٢. چاره

هاوڵاوی / hawławî/: ☜ **هاوڵەڕو**

هاوڵە / hawłe/: ناو. هاوڵێ؛ هەڵوێ؛ هەوڵە: ١. ئاوڵە؛ ئاڤلە؛ خوریکە؛ خورویلکە ٢. خاولی؛ مەرحەمە ف ١. آبله ٢. حوله

▣ **هاوڵە کوتان**: دەرزی لێ دان بۆ خوریکە ف آبله‌کوبی

هاوڵەڕو / hawłeřû/: ئاوەڵناو. ئاوڵەڕوو؛ ئاولاوی؛ هاولاوی؛ هەڵوەڕوو؛ کونج؛ دەم و چاو خرویلکاوی ف آبله‌رو

هاوڵێ / hawłê/: ☜ **هاوڵە**

هاوماڵ / hawmał/: ناو. ١. شەریک؛ هاوبەش لە ماڵدا ٢. هاوسا؛ جیران ٣. *[مەجاز]* دۆست؛ هەواڵ ‹هاوماڵان یاوان بە وارگەی جاران/ مـن بـێ بارەبەر مەنـدەی هـەواران «مەولەوی»› ف ١. همخانه ٢. همسایه ٣. یار

هاومانا / hawmana/: ئاوەڵناو. هەڤمانا؛ هاوواتا ف هم‌معنی؛ مُترادف

هاومل / hawmil/: ☜ **هاوشان**

هاوملە / hawm(i)le/: ناو. حەریف؛ ڕکابەر؛ هاوکێشە ف حریف

هاومەبەست / hawmebest/: ☜ **هاودۆز**

هاومەتەرێز / hawmeterêz/: ☜ **هاوسەنگەر**

هاومەرز / hawmerz/: ☜ **هاوسنوور**

هاون / hawn/: ناو. خەو؛ خەون ف خواب

هاون / hawin/: ☜ **ئاوان**¹ـ١

هاونا / hawna/: ئاوەڵکار. دیسان؛ دیسانەکە؛ هەمیسان ف دوباره

هاوناو / hawnaw/: ئاوەڵناو. هەڤناڤ؛ خاوەن ناوی وەک یەک ‹زاواکانی خاتوو سارا هاوناون› ف همنام

هاونرخی / hawnirxî/: ناو. ١. هەڤجووتی ٢. هاوشانی ف ١. همتایی ٢. هم‌ارزی

هاونشین / hawn(i)şîn/: ئاوەڵناو. هاودەم ‹شەوانە هاونشینی جامی بادەم/ بە بادە با پەژارە و خەم بە با دەم «هێمن»› ف مونس

هاونگ / hawing/: ☜ **ئاونگ** ـ١

هاونوێن / hawn(i)wên/: ناو. هاوجێ؛ هاوجێ خەو؛ دوانی لە یەک جێدا خەوتوو ف همرختخواب

هاونۆبە / hawnobe/: ئاوەڵناو. هاونۆگە؛ هاونۆرە؛ لە ئێشک گرتندا پێکەوە ف همکشیک

هاونۆرە / hawnore/: ☜ **هاونۆبە**

هاونۆگە / hawnoge/: ☜ **هاونۆبە**

هاونەتەوە / hawnetewe/: ☜ **هاوخوێن**

هاونەژاد / hawnejad/: ئاوەڵناو. هەمگەل ف همنژاد

هاونیر / hawnîr/: ☜ **هاونێڵە**

هاونیشتمان / hawnîşt(i)man/: ☜ **هاووڵاتی**

هاونیشتمانی / hawnîşt(i)manî/: ☜ **هاووڵاتی**

هاونیشتمانیەتی / hawnîşt(i)manyetî/: ناو. هەڤجیتی؛ وەڵاتینی ف همشهریگری

هاونیلە / hawnîle/: ناو. *[کینایە]* ژنی شوو ف همسرِ مرد

هاونیڵە / hawnîłe/: ☜ **هاونێڵە**

هاونێڵە / hawnêłe/: ناو. هاوگا؛ هاونیر؛ هاونیڵە؛ هاوتا؛ دوو گا لە پەنا یەکتر کە پێکەوە جووتیان پێ دەکەن ف همیوغ

هاوواتا / hawwata/: ئاوەڵناو. هەڤمانا؛ هاومانا ف مُترادف؛ هم‌معنی

هاووڵاتی¹ / haww(i)łatî/: ناو. هاوزێد؛

هاونیشتمان؛ هاونیشتمانی؛ هاووڵایەتی؛ هاووەتەن؛ خۆولاتی؛ ئەوانەی ولاتیان یەکێکە ‹ئەمبینی هەودای داوی نەهاتی/ هۆنراوە پەنجەی چەند هاوولاتی «پیرەمێرد»› ⚑ هم‌میهن

هاووڵاتی٢: ئاوەڵناو. هاوزێد؛ هاونیشتمان؛ هاونیشتمانی؛ هاووڵایەتی؛ هاووەتەن؛ خۆولاتی ⚑ هم‌میهن

هاووڵایەتی / haww(i)łayetî/: ☞ **هاووڵاتی**

هاووەتەن / hawweten/: ☞ **هاووڵاتی**

هاووەزن / hawwezn/: ☞ **هاوکێش**

هاووەوی / hawwewî/: ☞ **هاوبووك**

هاووەوو / hawwewû/: ☞ **هاوبووك**

هاوە١ / hawe/: ناو. کەڵک؛ بەهرە ⚑ بهره

هاوە٢: ئاوەڵناو. ١. گونجاو؛ بەڕێوجێ ٢. بەکەڵک؛ بەکارهاتوو ⚑ ١. سنجیده ٢. بەدردبخور

• هاوەر / -hawer/: پاشەوشە. ـ هێن ‹نان‌هاوەر› ⚑ ـ آور

هاوەڵ / haweł/: ☞ **هاواڵ**

هاوەڵکراس / hawełk(i)ras/: ☞ **ئاوەڵکراس**

هاوەن / hawen/: ناو. دنگ؛ ئاوان ⚑ هاون

هاوها / hawha/: ناو. زەنازەنا؛ هەراوهوریا ⚑ هیاهو

هاو ـ هاو / haw haw/: دەنگەناو. ١. های؛ بانگ کردنی لە دوورەوە ٢. هەرای ڕاوکەران بە شوێن نچیردا ⚑ ١. آهای ٢. سروصدای شکارچیان به دنبال شکار

هاوهۆز / hawhoz/: ئاوەڵناو. هاوعاشیرەت؛ لە یەک تیرە و بنەچەکە ⚑ هم‌طایفه

هاوهو / haw û hû/: دەنگەناو. ئاه و ناڵە ‹گەر عاشقی لە خوونی جگەر قووم دە! دەم مەدە!/ مەی‌خوارە خام‌کارە هەتا هاوهوو دەکا «مەحوی»› ⚑ های‌وهوی

هاوهێز / hawhêz/: ئاوەڵناو. دەبار؛ دەربات ⚑ هم‌توان

هاوهێلان / hawhêlan/: ☞ **هاولان**

هاوی / hawî/: ئاوەڵناو. ١. تەرە؛ ئاوارە و سەرگەردان ٢. گەللایی؛ نیمەلێوە؛ شێتۆکە ⚑ ١. ویلان ٢. خُل

هاویتن / hawîtin/: چاوگ. ١. ☞ **هاویشتن** ٢. بەر خستن؛ بێچوو بە مردوویی داخستن ‹بزنە سپی بەر هاویتە› ⚑ ١. ☞ **هاویشتن** ٢. سقط کردن

هاوید / hawîd/: ناو. داغی درۆشمی ماڵات ⚑ داغ حیوانات اهلی

هاویدۆر / hawîdor/: ☞ **هاویردۆر**

هاویر١ / hawîr/: ناو. دەورە؛ نکاڵ؛ تەرەف؛ لا ⚑ طرف؛ سو

هاویر٢: ئاوەڵناو. بڵاو؛ لێک جیا. هەروەها: **هاویر کردن** ⚑ پراکنده

هاویژتن / hawîjtin/: ☞ **هاویشتن**

هاویشتن / hawîştin/: چاوگ. تێپەڕ. //هاویشتت؛ دەهاوێژی؛ بهاوێژە// ئاڤیتن؛ ئاڤێتن؛ ئاویتن؛ ئاویشتن؛ هاڤیتن؛ هاویتن؛ هاویژتن: ١. فڕێدان؛ تووڕدان ‹بە پەلەقاژە گوڵی هێنا دەست/ هاویشتی بۆ لای کیژی دیدەمەست «هێمن»› ٢. تەقانن ‹تیرێکی هاویشت لە برژانگەوە/ وەک تیری شەهاب لە ڕووی مانگەوە «پیرەمێرد»› ⚑ ١. انداختن ٢. شلیک کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: هاویشتوو/ چاوگی نەرێنی: نەهاویشتن

هاویشتو / hawîştû/: ئاوەڵناو. هاوێژراو؛ فڕێدراو ⚑ افکنده

هاویل / hawîl/: ناو. چار؛ عیلاج ⚑ چاره

هاوین١ / hawîn/: چاوگ. هاویشتن؛ خستن ‹هەندێکی واش هەن چراوەکوژێنن/ جووتە نەهاون، کاسە ئەڕژێنن! «پیرەمێرد»› ⚑ انداختن

هاوین²: ناو. هاڤین؛ هامن؛ هامین؛ تاوسان؛ تاوسۆ؛ سێمانگەی پاش بەهار؛ یەکێ لە چوار وەرزی ساڵ 🇮🇷 تابستان

هاوینگە / hawînge/: ☜ **هەوار-٢**

هاوینە¹ / hawîne/: ناو. شیناوەرد؛ بێستان و شتی وا کە بەهار دەچێنرێ و هاوین دێتە بەر 🇮🇷 صیفی

هاوینە²: ☜ **هاوینی -١**

هاوینەوار / hawînewar/: ☜ **هەوار-٢**

هاوینەهەوار / hawînehewar/: ☜ **هەوار-٢**

هاوینی / hawînî/: ئاوەڵناو. هاڤینی؛ تاوسانی: ١. هاوینە؛ هامنی؛ پێوەندیدار یان سەر بە هاوین ‹میوەی هاوینی› ٢. هامنەین؛ شیاوی هاوین ‹جلوبەرگی هاوینی› 🇮🇷 ١و٢. تابستانی

هاوێر / hawêr/: ناو. ١. کاری لە ئێکتر جیا کردنەوەی ماک و زا ‹لە لایەک زاوە ماک دەڕوا، لە لایەکی دەکەن هاوێر/ لە لایەک باسکی هەڵماڵیوە بێری مەڕ دراوە بێر «هێمن»› ٢. دەورە؛ هەر چوار لا 🇮🇷 ١. عمل از هم جدا کردن مادر و بچە در گلە ٢. چهارطرف

⊡ **هاوێر کردن**: هەڵاواردن؛ لێک جیا کردنەوە 🇮🇷 از هم جدا کردن

هاوێردۆر / hawêrdor/: ناو. هاویدۆر؛ هەموو لا؛ دەوروبەر؛ هەموو لایەکی شتێ یا کەسێ 🇮🇷 همە طرف؛ چهارطرف

. هاوێژ / -hawêj/: پاشەوشە. - ئاوێژ: ١. - وەشێن ‹شیرهاوێژ› ٢. - تەقێن ‹گوللەهاوێژ› 🇮🇷 ١و٢. - انداز

هاوێژران / hawêjran/: چاوگ. تێپەڕ. نادیار. //هاوێژرای؛ دەهاوێژرێی؛ بهاوێژرێ// خران؛ خریان 🇮🇷 انداختە شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: هاوێژراو/ چاوگی نەرێنی: نەهاوێژران

هاوێژراو / hawêjraw/: ئاوەڵناو. حەوانچە؛ حەواویلکە؛ فڕێدراو 🇮🇷 پرت شدە

هاوێن / hawên/: ☜ **هاوێنە**

هاوێنە / hawêne/: ناو. هاوێن؛ ئاوێنە 🇮🇷 آینه

ها .ها / ha ha/: دەنگ. وتەی جواب بۆ قسەی نەگونجاو ‹ها - ها جا ئەمە بوو بە قسە؟› 🇮🇷 دِکّی

هاهاو / hahaw/: دەنگ. بانگ کردنی دوور 🇮🇷 آهای

های¹ / hay/: ناو. ها؛ هایی؛ خەبەر؛ ئاگا 🇮🇷 اطلاع

⊡ **های دان**: ئاگادار کردن؛ خەبەر پێ دان؛ وشیار کردنەوە 🇮🇷 آگاه کردن

های لێ بون: خەبەردار بوون؛ ئاگا لێ بوون 🇮🇷 اطلاع داشتن

های²: دەنگ. ١. ئای؛ وتەی سەیرمان ‹های چ وەش مەبۆ عومر و زیندەگیم/ نە خاک پای تۆ بکەردام تەسلیم «وەلی دێوانە»› ٢. وتەی ئاخ و دەرد ‹های لە منی ماڵوێران!› ٣. هەی هاوار ‹های خەڵکینە! بێ‌تاوان دەمکوژن!› 🇮🇷 ١. وە ٢. آوخ ٣. وای

های³: سارستە. خۆزی؛ خۆزگە؛ خوەزیا 🇮🇷 کاش

هایا¹ / haya/: ئاوەڵناو. ١. هایدار؛ ئاگا؛ ئاگادار ٢. هەدار؛ وشیار؛ وریا 🇮🇷 ١. آگاه؛ مُطلع ٢. هوشیار

هایا²: ئاوەڵکار. هەر ئەوەندە و بەس 🇮🇷 همین و بس

هایبەخت¹ / haybext/: ناو. قورعە؛ لاتاری 🇮🇷 لاتاری

هایبەخت²: ئاوەڵکار. خۆوبەخت؛ هات‌ونەهات 🇮🇷 شانسی

هایتا. هایتا / hayta hayta/: ئاوەڵکار. گوڕایگوڕ؛ پەیتا- پەیتا؛ لەسەریەک و بێ‌وچان 🇮🇷 پیاپی

هایدار / haydar/: ئاوەڵناو. بە ئاگا؛ خەبەردار؛ ئاگادار 🇮🇷 آگاه

هایدوت / haydût/: ناو. ڕێگر؛ چەتە 🇮🇷 راهزن

هایدی / haydî/: دەنگ. ئادەی؛ هایدێ؛ وشەی دنەدان بۆ کار 🇮🇷 کلمەی تشجیع

هایدێ / haydê/: ☜ **هایدی**

هایسان / haysan/: ☜ **ئایسان**

هایلۆ[1] / haylo/: ئاوەڵناو. نازناز‌ی؛ تەسکۆڵە؛ نازپەروەردە ■ نازک نارنجی

هایلۆ[2]: دەنگ. هایلێ: ۱. وتەی بانگ کردنی پیاوی نەناس لە دوورەوە ۲. ئەی داخ و حەیف ■ ۱. های؛ ای مرد ۲. دریغا

هایلۆک / haylok/: ناو. کیفۆک؛ پیفۆک ■ گیاهی است

هایلێ[1] / haylê/: ئاوەڵناو. ئاگادار؛ خەوەردار ■ مُطلع

هایلێ[2]: دەنگ. ۱. وتەی بانگ کردنی ژنی نەناس لە دوورەوە ۲. ئەی داخ و حەیف ■ ۱. های؛ ای زن ۲. دریغا

هاینە / hayne/: ئاوەڵکار. ۱. ئاشکرا؛ دیار ۲. بێسۆ؛ بێ‌گومان ■ ۱. آشکار ۲. بی شک

هایوهو / hay û hû/: دەنگەناو. زەنا و چەقە؛ هەرا و هوریا ■ هیاهو

هایوهوت / hay û hût/: ناو. هەرا و هوریا؛ جەنجاڵ و هەڕەشە ■ جاروجنجال

هایە[1] / haye/: ئاوەڵناو. وشیار؛ زرینگ ■ هوشیار

هایە[2]: ئاوەڵکار. هەر ئەمەندە ■ همین‌قدر

های ـ های / hay hay/: دەنگ. ۱. وتەی سەیرمان ۲. وتەی گاڵتە پێ‌کردن ■ ۱. وه ـ وه ۲. دِکّی

هایهو / hayhû/: ☜ **هەیهو**

هایی / hayî/: ☜ **های**[1]

هاییڤ / hayîv/: ☜ **هەیڤ**

هایێ / hayê/: سارستە. وتەی سەرەتای لاوک بە مانا ئەی دۆست ■ واژەی آغاز ترانه، بە معنیَ ای دوست

هبر / hibir/: ناو. مەرکەف؛ ڕەنگ بۆ شت نووسین ■ مُرکب

هبودی / hibûdî/: ناو. ۱. بەرتیل؛ ڕشفەت ۲. بەخشش؛ خەلات ■ ۱. رشوه ۲. انعام

هجران / hicran/: ناو. ۱. بەلا و چۆرتم ۲. هۆ؛ هۆکار؛ سەمەد؛ سەبەب ■ ۱. بلا و مُصیبت ۲. علت؛ سبب

هجره / hicre/: ☜ **حوجره**

هجنان / hicnan/: ناو. سوێنە؛ تەشتی لە سواڵەت ■ تشت سُفالین

هجۆل / h(i)col/: ئاوەڵناو. ۱. بە پەڕە کراو ۲. بلاو؛ شێواو؛ شپرزاو ‹ژنکێ پۆپ هجۆل› ■ ۱. حلاّجی شده ۲. ژولیده

هجوم / h(i)cûm/: ☜ **هەڵمەت ـ۱**

هچنە / hiçne/: ئاوەڵکار. کەم وایە؛ کەمتر هەڵدەکەوێ ■ به نُدرت

هچهار / hiçhar/: ☜ **هیچهار**

هر / hir/: ☜ **هێره**[2]

هراندن / h(i)randin/: چاوگ. هاڕین؛ ورد کردن ■ خُرد کردن

هرتپرت / hirtpirt/: ئاوەڵناو. *[پلار]* سەرپۆت؛ سەرسەری؛ سەرچڵ ■ سطحی؛ سرسری

هرتە / hirte/: ناو. هیپە؛ هیرتە: ۱. گەوی گەو کردن؛ ئالقەی ئامراز بەستن ۲. *[کینایە]* کەلەمچەی دەستی گیراوان ■ ۱. حلقەی بستن ابزار ۲. دستبند زندانیان

هرچ[1] / hirç/: ☜ **ورچ**

هرچ[2]: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* زۆر زبر و زەلام ■ گُنده

هرچیمەندش / hirçîmendiş/: ئاوەڵناو. تەژە؛ زبر و زەلام لە دیمەندا ■ لندهور

هردە / hirde/: ئاوەڵکار. لێرە ■ در اینجا

هرز / hirz/: ☜ **ورچ**

هرزا / hirza/: ناو. داوەتی ڕەشبەڵەکی کۆزگرتوو ■ نوعی رقص دستەجمعی

هرس / hirs/: ناو. ورچ؛ حورچ؛ هەش ■ خرس

هرڤە / hirve/: ئاوەڵکار. لێرەوە ■ از اینجا

هرم / hirm/: دەنگەناو. گرم؛ گرمە ☰ غُرُنبە

هرمژانـدن / hirm(i)jandin/: چـاوگ. نەعرەتـە کێشانی گیانداری دڕندە وەک شێر و ... ☰ نعـرە زدن حیوانات درندە

هرمژین / hirm(i)jîn/: چاوگ. ١. نەعرەتە لێدان/ کێشـان ٢. گەیشـتنی میـوە ☰ ١. نعـرە زدن ٢. رسیدن میوە

هرمنەی / hirmnay/: چاوگ. هرمین؛ گرمە کردن ☰ غُرُنبیدن

هرمەت / hirmet/: ناو. ١. حورمەت؛ ڕێز؛ قـەدر ٢. */کینایە/* ژنی بە مێرد ☰ ١. حُرمت ٢. زن شوهردار

هرمی / hirmî/: ☜ **هەرمێ**

هرمیک / hirmîk/: ☜ **هەرمێ**

هرمین / hirmîn/: چاوگ. گرمە کردن ☰ غُرُنبیدن

هرمێ / hirmê/: ☜ **هەرمێ**

هرنگ / h(i)ring/: ☜ **هێز-١**

هرووژم / h(i)rûjm/: ناو. گـالا؛ هێـرش ☰ یـورش؛ هجوم

هـروش / h(i)ruş/: ئاوەڵـناو. دوو جـار وردکـراو ☰ دوبار خرد شده

هـرووژان / h(i)rûjan/: چـاوگ. وروووژان ☰ بـە هیجان آمدن

هرووژم / h(i)rûjm/: ☜ **هورووژم**

هرە / h(i)re/: ئاوەڵکار. ڤر؛ ڤرا؛ ئێرە ☰ اینجا

هری / h(i)rî/: ناو. خوری ☰ پشم

هریشک / h(i)rîşk/: ناو. شێوێکە لە ساوار و ماست و دۆ، بۆ زەیستانی لێدەنێن ☰ غذایی ویژەی زائو

هڕ / hiř/: دەنگەناو. ١. وتـەی لێخـوڕینی مـەڕ ٢. وتەی گاڵتە پێکردن ☰ ١. کلمەی راندن گوسـفند ٢. کلمەی تمسخُر

▣ **هڕ کردن:** هەرا لە ڕانەمەڕ کردن ‹هڕ کـە! ئـەو ڕانە با بچێتە پەچە› ☰ داخل کـردن گوسـفندان بە آغُل

هڕڕ / hiřř/: دەنـگ. ١. وتەی ڕاگرتنی یەکسـم ٢. وتەی لێخوڕینی مەڕ ☰ ١. کلمەی نگهداشتن ستور ٢. کلمەی راندن گوسفند

هڕش / hiřş/: ناو. عادەت؛ خوو؛ خۆ ☰ عادت

هـڕو / h(i)řû/: نـاو. ١. ژیلـەمۆ؛ زیلـەمۆ ٢. خـوو؛ عادەت ☰ ١. خاکستر داغ ٢. عادت

هڕڤان / h(i)řevan/: ☜ **ڕمان**

هڕڤین / h(i)řevîn/: ☜ **ڕماندن**

هڕ ◦ هڕ / hiř hiř/: دەنگـەناو. ١. حیلەی ئەسپ ٢. وتەی شوان بۆ خۆش ئاژۆتنی پـەز ☰ ١. شـیهەی اسب ٢. واژەی چوپان برای هدایت گلەی گوسفند

هڕی / h(i)řî/: ناو. وتەی گەمە پێکردن ☰ دِکّی

هڕیشت / h(i)řîşt/: ☜ **هێرش ـ١و٢**

هزار / h(i)zar/: ☜ **هەزار**

هزارگەز / h(i)zargez/: ☜ **هەزارگەز**

هزارە / h(i)zare/: ☜ **وڕاوە**

هزر / hiz(i)r/: نـاو. هژر؛ هیزر؛ بـیر؛ فکـر؛ زەیـن؛ چالاکی ئاگادارانەی زەین ‹هـزری فەلسـەفی› ☰ فکر

هزربـاش / hiz(i)rbaş/: ئاوەڵـناو. چـاکبـین؛ هشپاک؛ دڵڕوون ☰ خوشبین

هـزرپیس / hiz(i)rpîs/: ئاوەڵـناو. */مـەجاز/* بـەدڕا؛ بیرخراپ؛ دڵپیس ☰ بدنهاد

هزرڤـان / hiz(i)rvan/: ئاوەڵـناو. بیرمەنـد؛ خـاوەن بیری قووڵ ☰ اندیشمند

هزری / hizrî/: ئاوەڵـناو. سەر بە بیر و هزر ‹گـرفتی هزری› ☰ فکری

هزێـران / h(i)zêran/: نـاو. ١. ☜ **حـوزەیران** ٢. داری خـەیزەران ☰ ١. ☜ **حـوزەیران** ٢. درخـت خیزران

هژ / hij/: نـاو. زەرداو؛ زەرتـاڵ؛ تـاڵاو؛ سـەفرا ☰ صفرا

هـژان / h(i)jan/: چـاوگ. هــەزین: ١. ڕاژان؛

هەژیان؛ جوولانەوە بۆ دواوە و پێشەوە ۲. هاژان؛ نەوی و بەرز بوونی سەر سنگ لە تەنگەنەفەسی ☰ ۱. نوسان کردن ۲. بالا و پایین کردن سینە از تنگی نفس

هژاندن / h(i)jandin/: ☜ **هەژاندن**

هژدنگ / hijding/: ناو. ئەژنۆ؛ زرانی ☰ زانو

هژدە / hijde/: ☜ **هەژدە**

هژدەهی / hijdehî/: ☜ **هەژدەهەمین**

هژر / hij(i)r/: ☜ **هزر**

هژمار / hijmar/: ☜ **هەژمار**

هژمارتن / hijmartin/: ☜ **هەژمارتن**

هژمارکار / hijmarkar/: ناو. ژماریار ☰ آمارگر

هژمە / hijme/: ناو. ۱. گۆری و قوربان ۲. خزمەتچی؛ هەشمەت ☰ ۱. فدایی ۲. خدمتگزار

هژمەکار / hijmekar/: ناو. نۆکەری بێ‌مز؛ خزمەتچی لەخۆڕایی ‹ئەز هژمەکارێ بەژنێ تەنە›. هەروەها: **هژمەکاری** ☰ نوکر بی جیرە و مواجب

هژنو / hijnû/: ☜ **ئەژنۆ**

هژنێ / hijnê/: ناو. ئەژنۆ؛ زرانی ☰ زانو

هژهژۆک / hijhijok/: ئاوەڵناو. دایم دە لەرزیندا ☰ همیشە لرزان

هژی / h(i)jî/: ☜ **هەڤالۆك ـ۲**

هژیر / h(i)jîr/: ☜ **هەنجیر**

هس / his/: دەنگ. هسە؛ وتەی لێخوڕینی مەڕان ☰ صوت راندن گوسفندان

هسان / h(i)san/: ☜ **هەسان۲**

هسایە / h(i)saye/: ئاوەڵناو. ڕاوەستاو؛ لە سەرپا ☰ ایستادە

هسپی / hispî/: ☜ **هەسپێ**

هسپێ / hispê/: ☜ **هەسپێ**

هستر / histir/: ☜ **هێسر**

هستۆ / histo/: ☜ **ئەستۆ**

هستو / histû/: ☜ **ئەستۆ**

هستیفک / histîfik/: ناو. ۱. ئەستێولک؛ بستەێ سەر تەندوور ۲. مەدوونە؛ خاکەنازی خۆڵەمێش فڕێدان ☰ ۱. آهن روی تنور ۲. خاک‌انداز

هسکۆ / hisko/: ناو. کەوچێز؛ کشتێل؛ کوندەز ☰ ملاقە

هسکو / hiskû/: ☜ **ئەسکوێ**

هسکە / hiske/: ناو. جۆرێ تفەنگی ڕەشۆکی قەدیمی ☰ نوعی تفنگ قدیمی

هسکیف / hiskîf/: ناو. کەوگیر؛ کەفگیر؛ کەویر ☰ کفگیر

هسون / hisûn/: چاوگ. هەسوون: ۱. ساوین بە بەردەساندا ۲. پێدا ساوین؛ پیا ماڵین ☰ ۱. تیز کردن تیغ با فسان ۲. ساییدن

هسە / h(i)se/: دەنگ. هس؛ وتەی لێخوڕینی مەڕان ☰ لفظ راندن گوسفندان

هش۱ / hiş/: ناو. ۱. هۆش؛ ئاگاداری ۲. ناوەڕۆک؛ ناو ئاخن ☰ ۱. هوش ۲. مُحتوا

▣ **هش دان**: خستنە ناو؛ دەناو نان ☰ داخل کردن

هش۲: ئاوەڵناو. دژوار؛ سەخت ☰ دشوار

هش۳: دەنگ. هوس؛ هوش؛ هەش؛ وس؛ وست؛ وتەی فەرمان بە بێدەنگ بوون ☰ هیس

هشار / h(i)şar/: ناو. کوێرەڕێ بە ناو شاخ و بەردەلاندا ☰ کورەراە میان سنگلاخ

هشارهشارەکی / h(i)şarh(i)şarekî/: ناو. چاوشارەکێ؛ چاوشارکێ ☰ قایم‌موشک

هشازا / h(i)şaza/: ئاوەڵناو. ۱. ئازاد؛ سەربەست ۲. ئازادیخواز ☰ ۱. آزاد ۲. آزادیخواە

هشافتن / h(i)şaftin/: چاوگ. قووت‌دان؛ داقورتاندن ☰ بلعیدن

هشاندن / h(i)şandin/: چاوگ. بە وریایی لێکدانەوە و هەڵسەنگاندنی کار و ڕووداو ☰ تحلیل کردن

هشپاک / hişpak/: ئاوەڵناو. هزرباش؛ ڕاست و

دروست ■ پاکدل

هشتا / hişta/: ☜ **هەشتا**

هشتار / hiştar/: ئاوەڵناو. بیرڕەش؛ ناڕاست ■ بددل

هشتن / hiştin/: چاوگ. ١. ڕاگرتن؛ گرتن ٢. هێلان؛ بەجێ هێشتن؛ جێهێشتن ٣. ئاگاداری کردن؛ سەرپەرەشتی کردن ■ ١. نگهداشتن ٢. به جا گذاشتن ٣. نگهداری و مراقبت کردن

هشتە / hişte/: ناو. کەلەپوور؛ میرات ■ ارث

هشسڤک / hişsiv(i)k/: ئاوەڵناو. کەمفام؛ ئاقڵسووک؛ هەقمەق ■ سبُک مغز

هشڤەکری / hişvek(i)rî/: ئاوەڵناو. ١. ڕووناکبیر؛ ڕۆشنبیر ٢. زانا؛ تێگەیشتوو ٣. زرینگ؛ زیرەک ٤. وشیار؛ وریا ■ ١. روشنفکر ٢. دانا ٣. زرنگ ۴. باهوش

هشک / hişk/: ئاوەڵناو. ١. ڕەق؛ سفت؛ سەخت ٢. وشک؛ ئیشک ■ ١. سخت ٢. خُشک

هشکاتی / hişkatî/: ناو. وشکانی؛ وشکی ■ خشکی

هشکارۆ / hişkaro/: ☜ **وشکارۆ**

هشکاندن / hişkandin/: چاوگ. ١. خشاندن؛ پیدا ساوین ٢. وشک کردن ■ ١. مالیدن ٢. خُشک کردن

هشکاوز / hişkawiz/: ناو. کاری کۆ کردنەوەی چناو زووتر لە وادە؛ زووتر لە دروێنە و گێرە و خەرمان هەڵگرتن، بوونەوە ■ برداشت محصول زودتر از معمول

هشکاوس / hişkawis/: ئاوەڵناو. وشکاوس؛ پێش باران و بە وشکی پژاو (توو) ■ در خشکی پاشیده (بذر)

هشکبەر / hişkber/: ناو. پیتاک؛ باربوو بۆ یاریدەی هەژاران ■ اعانه

هشکساڵ / hişksał/: ☜ **وشکەساڵ**

هشکوڕ / hişkûř/: ئاوەڵناو. زۆر خاوەن هەست ■ حساس

هشکەبەر / hişkeber/: ناو. وشکەبەرد؛ وشکەچن؛ وشکەکەلەک؛ خانوو یان دیوارێ کە هەر بەرد بێ و مەلاتی تێدا دەکار نەکرابێ ■ خانه یا دیوار سنگچین

هشکەڕۆ / hişkeřo/: ☜ **وشکەڕۆ**

هشکەساری / hişkesarî/: ☜ **وشکەسەرما**

هشکەسڕ / hişkesiř/: ☜ **وشکەسەرما**

هشکەگۆشت / hişkegoşt/: ناو. گۆشتێ کە وشک دەکرێتەوە بۆ زستان ■ گوشت خُشک شده برای مصرف زمستان

هشکەمز / hişkemiz/: ☜ **وشکەمز**

هشکی¹ / hişkî/: ناو. وشکی؛ وشکانی ■ خُشکی

هشکی²: ئاوەڵناو. بە هەست و شعوور ■ دارای احساس و شعور

هشکیان / hişk(i)yan/: چاوگ. ١. وشک بوون ٢. *[کنایه]* بێبەزەیی و بێ هەستی مرۆڤایەتی بوون ■ ١. خُشکیدن ٢. بی‌رحم شدن

هشەک / hişek/: ناو. هەستی ئەندامانی لەش ‹پێنج هشەک› ■ حواس

هشی / h(i)şî/: ☜ **هێشوو**

هشیار / hişyar/: ئاوەڵناو. ١. وشیار؛ وریا؛ لەسەرهەست ٢. نەخەوتوو؛ نەخەفتگ؛ لە خەو هەستاو. هەروەها: **هشیاری** ■ ١. هوشیار ٢. بیدار

هفارە / h(i)fare/: ناو. بن خەرمان؛ دەخڵێ کە لە پاش خەرمان هەڵگرتن دەنکە ـ دەنکە ماوەتەوە و هەژاران دەیماڵن ■ ته خرمن

هڤدە / hivde/: ☜ **حەڤدە**

هڤرست / hivrist/: ناو. دارێکە ■ درختی است

هڤێز / h(i)vêz/: ☜ **هڤێژ**

هڤێژ / h(i)vêj/: ناو. هڤێز؛ کاری چنینەوە و دروونی وردی شتی دڕاو بە تەقەڵ، وا کە دیار

نەکا 🏳 رُفو

هکم / /hikm/: ☜ **حوکم**

هکمەت / /hikmet/: ناو. حیکمەت ‹ئەو هکمەتا خودێ بوو› 🏳 حکمت

هکور / /hikur/: ناو. هەڵۆ؛ ئەلهۆ 🏳 عُقاب

هکۆ / /h(i)ko/: ناو. گەمەیەکە بە چاوێکی بەستراو هەنگلەشەلێ دەکەن 🏳 بازی یکچشمی لی ـ لی کردن

هل١ / /hil/: ناو. هللەهە؛ ئەڤراز؛ عەڤراز؛ هەوراز؛ سەربەرە ژوورە 🏳 سربالایی

هل٢: ئاوەڵناو. هێل؛ زۆر؛ فرە؛ گەلەک ‹هل شا بوون› 🏳 زیاد

هل ـ٣: پێشگر. هەل ـ هەڵ ـ بۆ ژوور؛ بۆ سەر؛ لای سەر ‹هلپێچاندن؛ هلبژارتن؛ هلخستن› 🏳 ـ بر

هلا / /h(i)la/: ☜ **هێشتا**

هلاب / /h(i)lab/: ناو. هەلاب؛ مانگی چاردە 🏳 بدر؛ ماه شب چهاردهم

هلاتن / /h(i)latin/: چاوگ. ١. هەڵاتن؛ ڕاکردن ٢. هەڵاتن؛ تازە دیاری دانی خۆر و مانگ و ئەستێرە ٣. بلند کردن؛ بەرز کردنەوە؛ بەرزەوە کردن ٤. هەڵگرتن؛ لە زەوی بڕینی بار ٥. با تێچوون و ئامادە بوونی هەویر بۆ کردنە نان 🏳 ١. فرار کردن ٢. طلوع کردن ٣. بلند کردن ۴. برداشتن بار ۵. ورآمدن خمیر

هلاڤیتن / /h(i)lavîtin/: ☜ **هەڵاویژتن**

هلاڤیشتن / /h(i)lavîştin/: ☜ **هەڵواسین**

هلال / /h(i)lal/: ناو. دانئاژن 🏳 خلال دندان

هلاندن / /h(i)landin/: چاوگ. ١. بلند کردن؛ بەرزەوە کردن ٢. لا بردن لە جێگەی خۆی 🏳 ١. بُلند کردن ٢. جابجا کردن

هلانین / /h(i)lanîn/: چاوگ. ١. هەڵگرتن و هێشتنەوە بۆ کاتی پێویست ٢. وەرگرتن ٣. بەرزەوە کردن ٤. هەڵهێنان؛ هەڵاوردن؛ زانینی وشە و پرسی گران 🏳 ١. نگهداشتن برای هنگام نیاز ٢. نگهداشتن ٣. تحویل گرفتن ۴. حل کردن معما یا سؤال مُشکل

هلاوارتن / /h(i)lawartin/: چاوگ. ١. هەڵاواردن؛ لێک جیا کردنەوەی بێچووی ئاژەڵ و دایکیان ٢. هەڵوژارتن؛ ناپێویست و پێویست لێک‌جیا کردنەوە 🏳 ١. جدا کردن مادران و بچەها در گلە ٢. جدا کردن لوازم ضروری و اشیاء غیرلازم

هلاوە / /h(i)lawe/: ناو. شیناوەرد؛ کشتوکاڵی هاوینە 🏳 کشت تابستانی

هلاویتن / /h(i)lawîtin/: چاوگ. ١. بەرەو ژوور فیچقە کردن ٢. لێدان (دل) ‹دلی من هلاویت› 🏳 ١. فوران کردن ٢. تپیدن (قلب)

هلبڕاندن / /hilb(i)řandin/: ☜ **هلبڕین**

هلبڕین / /hilb(i)řîn/: چاوگ. هلبڕاندن: ١. (بە تیخ) لە خوارەوە بۆ سەرەوە قرتاندن ٢. وەشوێن کەوتن بە غار بۆ گرتن ٣. بلند کردن 🏳 ١. (با تیغ) از پایین به بالا بریدن ٢. به دنبال دویدن ٣. بلند کردن

هلبژاتن / /hilb(i)jatin/: ☜ **هەڵبژاردن**١

هلبژارتن / /hilb(i)jartin/: ☜ **هەڵبژاردن**١

هلبژارتی / /hilb(i)jartî/: ☜ **هەڵبژاردە**

هلبژێر / /hilb(i)jêr/: ☜ **هەڵبژێر**

هلبوهارتن / /hilbuhartin/: چاوگ. ١. هەڵاواردنی زا لە ماک ٢. لە مەمک کردنەوە؛ شیری دایک لە منال بڕین 🏳 ١. جدا کردن بچەها از مادران در گلە ٢. بچە را از شیر گرفتن

هلبوهوری / /hilbuhûrî/: ئاوەڵناو. ١. هەڵاواردوو ٢. لە شیری دایک بێبەش‌کراو 🏳 ١. (بچە) از مادر جدا شدە ٢. از شیر گرفتە شدە

هلبۆڕین / /hilborîn/: چاوگ. ١. جیاوە بوون ٢. بەجێ هێشتن ٣. بەرەو سەر تێپەڕین 🏳 ١. جدا

شدن ٢. جا گذاشتن ٣. صعود کردن

هلبەر / hilber/: ناو. بەرهەم؛ حاسڵ ‹ئەڤە هلبەرا ئەمە› ▤ تولید

هلبەراندن / hilberandin/: ☜ هلبەرین

هلبەرین / hilberîn/: چاوگ. هلبەراندن؛ بەرهەم هێنان ‹میکروب ژ کرێتییێ تێنە هلبەرین› ▤ تولید کردن

هلبەرێن / hilberên/: ناو. بەرهەمهێنەر؛ وەبەرهێن؛ کەسێ کە بەرهەمێ دینێتە حاسڵ ▤ تولید کننده

هلبەرێنی / hilberênî/: ناو. کاری بەرهەم هێنان ▤ تولید

هلبەزان / hilbezan/: ☜ هەڵبەزین

هلبەزاندن / hilbezandin/: ☜ هەڵبەزاندن

هلبەزین / hilbezîn/: ☜ هەڵبەزان

هلبەست / hilbest/: ☜ هەڵبەست¹ـ٤

هلبەستن / hilbestin/: چاوگ. ١. شیعر دانان؛ هۆنە نووسین ٢. دابەستنی وەک بەند و جۆ؛ بەربەند قایم کردن ٣. دەست و قاچی شکاو لای شکستەبەند هەڵبەستنەوە ▤ ١. شعر سرودن ٢. آبگیر بستن بر نهر و... ٣. بستن استخوان شکستەی اندام

هلبەستە / hilbeste/: ☜ هەڵبەستە

هلبەهین / hilbehîn/: چاوگ. دەرپەڕین؛ بە پەلە دەرکەوتن ▤ با شتاب خارج شدن

هلپاییش / hilpayîş/: چاوگ. ١. گریانی بەکوڵ ٢. هەنیسکدان لە پاش گریان ▤ ١. سخت گریستن ٢. سکسکە کردن پس از گریە

هلپڕژین / hilpiřjîn/: چاوگ. وەک پشیلە بە چنگان هەڵچوون بە داردا ▤ مانند گربە از جایی بالا رفتن

هلپژکین / hilpijkîn/: ☜ هلپشکین

هلپشافتن / hilp(i)şaftin/: ☜ هەڵپشاوتن

هلپشافتی / hilp(i)şaftî/: ☜ هەڵپشاوتە

هلپشکین / hilpişkîn/: چاوگ. هلپژکین؛ پژمین؛ پشمین ▤ عطسە کردن

هلپفاندن / hilp(i)fandin/: چاوگ. تەتەڵە کردنی دانەوێڵە ▤ بوجاری کردن بُنشن

هلپفاندی / hilp(i)fandî/: ئاوەڵناو. لە تەتەڵە دراو؛ هەڵتەکاو بە سینی و ... ▤ بوجاری شدە

هلپەرشتن / hilperiştin/: ☜ هلپەرکین

هلپەرکین / hilperkîn/: چاوگ. هلپەرکین؛ هەڵچوون (بە دار، دیوار، شاخ یان هەرشتێکدا) ▤ بالا رفتن (از درخت، دیوار و ...)

هلپەرین / hilperîn/: چاوگ. هلجنقین؛ هەڵبەزینەوە لە ترسان ▤ ازجا پریدن از ترس

هلپەڕتاندن / hilpeřtandin/: چاوگ. بزگوڕ ـ بزگوڕ کردن ▤ تکّە ـ پارە کردن

هلپەڕتاندی / hilpeřtandî/: ئاوەڵناو. شرووڕکراو ▤ تکە پارە شدە

هلپەڕین / hilpeřîn/: ☜ هەڵپەڕین

هلپەکاندن / hilpekandin/: چاوگ. ١. قەڵش ـ قەڵش بوون ٢. لەت ـ لەت بوون ٣. بڕدران؛ بڕیان ▤ ١. تَرَک ـ تَرَک شدن ٢. قطعە ـ قطعە شدن ٣. بُریدە شدن

هلپەکاندی / hilpekandî/: ئاوەڵناو. ١. قەڵش ـ قەڵش بوو ٢. لەت ـ لەتکراو ٣. بڕدراو؛ بڕیاگ ▤ ١. ترک ـ ترک شدە ٢. قطعە ـ قطعە شدە ٣. بُریدە شدە

هلپەنگرین / hilpeng(i)rîn/: چاوگ. هەڵتۆقین (تۆقلە و زیبکە و ...) ▤ بیرون زدن (تاول و مانند آن)

هلپی / hilpî/: ناو. هەنیسک؛ بەرەنیسکێ ▤ سکسکەی از گریە

هلپێچاندن / hilpêçandin/: چاوگ. هەڵ چناندن؛ بادان و پێچ دان وەک گوشینی جلکی تەڕی تازە شۆراو ▤ چلاندن

هلپێچاندی / hilpêçandî/: ئاوەڵناو. پێچدراوی گوشراو بە توندی 🇮🇷 چلانده

هلجنقاندن / hilcinqandin/: چاوگ. ڕاچەناندن و هەڵبەزاندنەوە لە ترسان 🇮🇷 ترساندن و از جا پراندن

هلجنقاندی / hilcinqandî/: ئاوەڵناو. ڕاچەناو؛ ڕاچڵەکاو لە ترسان 🇮🇷 ترسیده و ازجا پریده

هلچاندن / hilçandin/: چاوگ. لە ترسان لەرزاندن؛ ترساندنی زۆر 🇮🇷 به لرزه انداختن از ترس

هلچاندی / hilçandî/: ئاوەڵناو. لە ترسان لەرزیو؛ زۆر ترساو 🇮🇷 به لرزه افتاده از ترس

هلچایش / hilçayiş/: ناو. تەنگەنەفەسی 🇮🇷 نفس تنگی

هلچناندن / hilç(i)nandin/: ☜ **هل پێچاندن**

هلچنین / hilç(i)nîn/: چاوگ. ١. بە سەر یەکا کۆما کردن ٢. هەڵمژین (وەک: هەڵمژینی مەرەکەف) 🇮🇷 ١. بر هم انباشتن ٢. جذب کردن

هلچوهلچ / hilç û hilç/: ناو. هەسکەهەسک؛ هەناسەی بە دژواری 🇮🇷 هِن‌وهِن

هلچۆ / hilço/: ناو. کۆنە شمەک؛ کەونە جلک 🇮🇷 کُهنه لباس

هلچون / hilçûn/: چاوگ. ١. هەڵچوون (وەک: شیر لە سەر ئاگر) ٢. پێ‌هەڵچوون (وەک: بە دار و دیواردا) 🇮🇷 ١. سر رفتن ٢. بالا رفتن (درخت و در و دیوار)

هلچویی / hilçûyî/: ناو. ١. حالەتی هەڵچوونی تراوی وەک شیر ٢. کاری هەڵچوون (بە دار و دیوار و شتی وادا) 🇮🇷 ١. سر رفتگی مایع ٢. صعود از بلندی

هلخستن / hilxistin/: چاوگ. ١. پەزمەندە کردن ٢. هەڵگرتن بۆ ڕۆژی خۆی 🇮🇷 ١. پس‌انداز کردن ٢. نگهداشتن برای روز مبادا

هلخستی / hilxistî/: ئاوەڵناو. ١. پەزمەندە کراو ٢. هەڵگیراو 🇮🇷 ١. پس‌انداز شده ٢. نگهداری شده برای روز مبادا

هلخوارن / hilx(i)warin/: چاوگ. مژین؛ هەڵمژین 🇮🇷 مکیدن

هلخواری / hilx(i)warî/: ئاوەڵناو. مژاو؛ مژتراو؛ مژیاگ 🇮🇷 مکیده شده

هلدان / hildan/: چاوگ. ١. وەرگرتن بە پەلە ٢. هەڵدانە قسە لە پاش بێدەنگی ٣. ئەستاندنەوە؛ سەندنەوە ‹تۆل هلدا› ٤. بڵند کردن؛ بەرز کردنەوە ٥. لادان؛ وەلا دان (وەک: سەرپۆش و ڕووبەند لادان) ٦. دانەوەی کێڵگە بۆ دەرکەوتنی چەکەرەی چێندراو 🇮🇷 ١. با شتاب تحویل گرفتن ٢. سکوت را شکستن ٣. بازپس گرفتن ۴. بلند کردن ۵. کنار زدن (سرپوش و ...) ۶. کنار زدن خاک برای دیدن دانه‌ی کاشته شده

هلدایی / hildayî/: ئاوەڵناو. ١. بەرەوژوور هاوێژراو ٢. گەشەکردوو ٣. زرنگ و ئاکارپەسند 🇮🇷 ١. به بالا پرت‌شده ٢. شکوفا ٣. زرنگ و خوش اخلاق

هلدێران / hildêran/: چاوگ. ١. ☜ **هەڵداشتن** ٢. *[کنایە]* فڕێدانی ماسک لە ڕووی دووڕوو ‹رویێ وی هلدێرا› 🇮🇷 ١. ☜ **هەڵداشتن** ٢. برداشتن نقاب تزویر از روی ریکار

هلز / hilz/: ناو. ١. ☜ **هەلز ـ١** ٢. جۆرێ گەمەیە بە میچ 🇮🇷 ١. ☜ **هەلز ـ١** ٢. نوعی بازی با شتالنگ

هلساندن / hilsandin/: چاوگ. کاول کردن؛ داری بە سەر بەردەوە نەهێشتن؛ تەرت‌وتوونا کردن 🇮🇷 با خاک یکسان کردن

هلستن / h(i)listin/: چاوگ. ١. بەستنەوەی گۆلک و چێڵ بە گوریس ٢. ئەژنۆ بەستنی وشتر کە نەتوانێ بڕوا 🇮🇷 ١. بستن گاو و گوساله با ریسمان ٢. بستن زانوی شتر

هلستی / h(i)listî/: ئاوەڵناو. ١. بەسراو؛ بەسیاگ (بە گوریس) ٢. چۆک بەستراو (وشتر) 🇮🇷 ١. بسته

شده (با ریسمان) ۲. زانو بسته (شُتُر)

هلشابوویی / hilşabûyî/: ناو. کەیفخۆشی؛ شادی و خۆشی ☰ شادمانی

هلشاندن / hilşandin/: چاوگ. ۱. هەڵوەشاندن؛ لەبەریەک بردن ۲. پووچەڵ کردن؛ لە بایەخ خستن (هەر ڕێکەوتنێک) ☰ ۱. گُسستن ۲. لغو کردن

هلشتن / h(i)liştin/: چاوگ. ۱. واز لێ هێنان؛ دەس لێ بەردان ۲. یاریدە دان؛ یارمەتی دان ☰ ۱. دست برداشتن ۲. کُمک کردن

هلشکەتی / hilişketî/: ئاوەڵناو. هەڵقەندراو؛ هەڵکەنراو ☰ کنده شده

هلشیان / hilş(i)yan/: چاوگ. هەڵوەشانەوە؛ لە یەک بریان ☰ از هم گُسستن

هلف / hilf/: ناو. دەسگیران؛ دەزیران؛ دۆستی مێوینە ‹هلفا وێ چوو بۆ سەروو کێفا و پێ هات› ☰ نامزد (مؤنث)

هلفراندن / hilf(i)řandin/: ☜ هەڵفڕاندن

هلفرین / hilf(i)řîn/: ☜ هەڵفڕین

هلقتاندن / hilq(i)tandin/: چاوگ. دادڕاندن؛ دادڕین ☰ از بالا به پایین دریدن

هلقتی / hilq(i)tî/: ئاوەڵناو. دادڕاو؛ دادڕیاگ ☰ از بالا به پایین دریده شده

هلقەتاندن / hilqetandin/: چاوگ. ۱. فڕێ دان؛ برک دان ۲. دەرخستن؛ خستنە دەشتەوە ☰ ۱. پرت کردن ۲. بیرون انداختن

هلقەتایی / hilqetayî/: ئاوەڵناو. ۱. فڕێدراو؛ پەرت‌کریاگ ۲. وەدەرنراو؛ دەرکریاگ ☰ ۱. دور انداخته شده ۲. بیرون رانده شده

هلقەتین / hilqetîn/: چاوگ. ۱. فڕێ دران؛ پەرت دریان ۲. وەدەرنران؛ دەرکریان ☰ ۱. پرت شدن ۲. بیرون رانده شدن

هلکرن / hilk(i)rin/: چاوگ. ۱. هەڵکێشان؛ هەڵکەندن (دار و نەمام) ۲. هەڵکردن (قۆڵ و لنگ و داوێن و...) ۳. کێڵان (زەوی و زار) ٤. لە زەوی هەڵگرتنەوە ٥. شانە لە سەر دان ☰ ۱. برکندن (درخت و نهال) ۲. بالا زدن (آستین و دامن و...) ۳. شخم زدن (زمین) ۴. برداشتن محصول ۵. شانه کردن سر

هلکشاندن / hilk(i)şandin/: چاوگ. ۱. هەڵکێشان (نەمام و شەتڵ) ۲. دەرکێشان (شمشێر و خەنجەر و...) ۳. ڕۆیشتن بەرەو ژوور ٤. نەفەس هەڵکێشان ☰ ۱. کندن (نهال و نشا) ۲. بر کشیدن شمشیر و خنجر از نیام ۳. رو به بالا رفتن ۴. نفس کشیدن

هلکشین / hilk(i)şîn/: چاوگ. هەڵکشان: ۱. بەرەو ژوور چوون ۲. هەڵچوون (بە دار و بەردا) ☰ ۱. به طرف بالا رفتن ۲. بالا رفتن (از درخت و صخره)

هلکوتاندن / hilkutandin/: چاوگ. هەڵبەزین لە خۆشیان ☰ از شادی به هوا پریدن

هلکومین / hilkumîn/: چاوگ. هەڵەنگووتن؛ ڕەت بردن و کەوتن ☰ سکندری خوردن

هلکۆلک / hilkolik/: ناو. ئامرازی کۆڵین ☰ ابزار کنده‌کاری

هلکەتن / hilketin/: ☜ هەڵکەوتن

هلکەتی¹ / hilketî/: ☜ هەڵکەوتوو¹

هلکەتی²: ☜ هەڵکەوت²

هلکەواشتن / hilkewaştin/: چاوگ. پشکنین؛ ورد پێدا گەڕان ☰ با دقت وارسی کردن

هلکەواشتی / hilkewaştî/: ئاوەڵناو. پشکێنراو؛ پشکنیاگ ☰ وارسی شده

هلکەوشاندن / hilkewşandin/: چاوگ. ۱. شی کردنەوە؛ توێژینەوە ۲. پشکنین؛ ورد پێدا گەڕان ☰ ۱. پژوهیدن ۲. تفتیش کردن

هلکەوشاندی / hilkewşandî/: ئاوەڵناو. ۱. شی کراوەوە ۲. پشکێنراو ☰ ۱. بررسی شده ۲.

وارسی شده

. **هلکێش** / hilkêş/: ☜ ـ هەلکێش

هلکێشان / hilkêşan/: ☜ هەلکێشان

هلکێشاندن / hilkêşandin/: چاوگ. دەرهێنان لە شوێنی خۆی ▤ خارج کردن و بیرون کشیدن

هلگاڤتن / hilgavtin/: چاوگ. بلند کردنەوە؛ بەرز کردنەوە؛ هەلگرتن و لابردن ▤ برداشتن

هلگرتن / hilgirtin/: ☜ هەلگرتن

هلگرتی / hilgirtî/: ئاوەلناو. ١. ڕفێنراو؛ هەلگیراو (ژن) ٢. پاوان کراو؛ هەلگیراو بۆ کاتی گرانی ٣. هەلگیراو (بار) ٤. دانراو بۆ پاشەکەوت و لە ناو نەچوون ▤ ١. ربوده شده (زن) ٢. احتکار شده ٣. حمل شده ۴. پس‌انداز شده

هلگوڤاشتن / hilguvaştin/: چاوگ. ١. هەلگوشین بە توندی و لە زەبر ٢. */کنایە/* زۆر بۆ هینان؛ تەوژمدان ▤ ١. با شدت چلاندن ٢. تحت فشار گذاشتن

هلگوڤاشتی / hilguvaştî/: ئاوەلناو. ١. هەلگوشراو؛ توند شەتەک دراو ٢. */کنایە/* تەوژمدراو؛ لە ژێر زەختی و گوشاردا داندراو ▤ ١. فشُرده شده ٢. تحت فشار

هلگوهاشتن / hilguhaştin/: چاوگ. گوشین بە تەوژم ▤ چلاندن

هلگەران / hilgeran/: چاوگ. ئاوەژوو بوونەوە؛ سەرنخوون بوون ▤ زیرورو شدن

هلگەراندن / hilgerandin/: چاوگ. ١. هەلگەڕاندنەوە؛ ئاوەژوو کردن ٢. نۆبە پێ کردن؛ گۆڕینی کێشکچی بە یەکی‌تر ▤ ١. وارونه کردن ٢. پاس عوض کردن

هلگەراندی / hilgerandî/: ئاوەلناو. هەلگەڕاوەوە؛ ئاوەژووکراو ▤ وارونه شده

هلگەواستن / hilgewastin/: چاوگ. سەروبن کردن ▤ وارونه کردن

هلۆ / hillo/: ☜ هەلۆوژە

هللو / hillû/: ☜ هلو

هللوربللور / hillûr billûr/: ناو. حللوربللور؛ جۆرێ گەمەیە بۆ منالی پچووکی دەکەن ▤ نوعی بازی با کودکان

هلله / hille/: ناو. ناسازی؛ نەخۆشین ▤ بیماری

هلم / h(i)lim/: ناو. ١. ☜ هەلم ـ١ ٢. بینگ؛ هەناسە ▤ ١. ☜ هەلم ـ١ ٢. نفس

هلمدو / h(i)limdû/: ناو. شێ و تەڕایی زۆر ▤ رطوبت فراوان

هلمشتن / hilmiştin/: چاوگ. هەلمالین؛ هەلکردن (قۆل، دەرقاچە یان داوێن) ▤ ورمالیدن (آستین، پاچەی شلوار یا دامن)

هلمشتی / hilmiştî/: ئاوەلناو. هەلمالدراو ▤ ورمالیده

هلملوک / hilmilûk/: گلیەر؛ گیراز؛ بلالووکەکێویلە ▤ آلبالوی کوهی

هلم و گولم / h(i)lim û gulim/: ناو. هەلم و بوخار ▤ دود و بُخار

هلناندن / hilnandin/: چاوگ. بلند کردن؛ لە زەوی برین ▤ بُلند کردن

هلورەشک / hilwreşik/: ناو. هەلووچەڕەشە ▤ آلوسیاه

هلوەراندن / hilwerandin/: ☜ هەلوەراندن

هلوەراندی / hilwerandî/: ☜ هەلوەریو

هلوەشاندن / hilweşandin/: ☜ هەلوەشاندن

هلوەشیان / hilweşyan/: ☜ هەلوەشان

هلوەشیای / hilweşyay/: ☜ هەلوەشاو

هلوەشین / hilweşîn/: ☜ هەلوەشان

هلۆت^{١} / h(i)lot/: ناو. سەونچک؛ سپۆن؛ گیا ئەسپۆن ▤ گیاه چوبک

هلۆت^{٢}: ئاوەلناو. ١. نوقوستان؛ نوقسان ٢. چاوزاق؛ چاوەدەرپەڕیو ▤ ١. ناقص‌العضو ٢. چشم‌برجسته

هلۆڵ / h(i)loł/: ☜ **هولۆل**

هلو / h(i)lû/: ئاوەڵناو. هللوو؛ هلووس؛ هولوو؛ هولی؛ هەلۆ؛ هەلەو؛ هیل؛ لووس؛ حولی؛ ساف و بێ گنج؛ دژی زبر ☰ صاف

هلوس / h(i)lûs/: ئاوەڵناو. ۱. ☜ **هلو** ۲. نەرم و نیان ☰ ۱. ☜ **هلو** ۲. نرم

هلولس / h(i)lûlis/: ئاوەڵناو. نەرم؛ نەمر؛ شل ☰ نرم

هلوم / h(i)lûm/: ناو. دەم؛ تاو؛ ماوەیەکی کەم لە وەخت ☰ آن؛ لحظه

هله[1] / h(i)le/: ئاوەڵکار. کاری بە دژواری هەڵێنان ☰ عمل به سختی بلند کردن

هله[2]: دەنگ. وتەی ڕاوکەر بۆ دنەدانی تولە کە بچێتە کونی نچیرەوە ☰ کلمەی تحریک سگ تازی

هلەزرە / h(i)lez(i)re/: ناو. ترێمارانە؛ ڕەزڕەزۆک ☰ تاجریزی

هلەگشە / h(i)leg(i)şe/: ناو. ڕکێشە؛ ڕەکێشە ☰ بارهنگ

هلەه / hileh/: ☜ **هل**[1]

هلەهتن / h(i)lehtin/: چاوگ. بوونە هەڵم ☰ بُخار شدن

هلەیاییش / h(i)leyayîş/: چاوگ. توانەوە؛ تاویانەوە ☰ ذوب شدن

هلهاتن / hilhatin/: چاوگ. ۱. ئازوگۆز کران؛ یار کران ۲. هەڵهاتن؛ دەرکەوتنی خۆر و هیڤ و ستێر لە عاسمان ۳. هەڵهاتن؛ پێگەیشتنی هەویر و هەرچی ئامیانی تێکراوە ٤. هەلاتن؛ ڕاکردن ٥. بەرزەوە بوون ٦. دەرکەوتن؛ کەوتنە بەرچاو ☰ ۱. حمل شدن ۲. طلوع کردن ۳. ورآمدن خمیر و امثال آن ۴. فرار کردن ۵. بُلند شدن ۶. قابل رؤیت شدن

هلهلوک / hilh(i)lûk/: ☜ **هەلالك**

هلهلەک / hilh(i)lek/: ناو. بەری داریکە وەک گۆیژە زەردەی درشت دەچێ ☰ میوەای شبیه زالزالک

هلهلیایی / hilhilyayî/: ئاوەڵناو. توولیایی؛ هەڵوپەڵبوو لە بەر کولانی زۆر ☰ لە شده به خاطر پُختن زیاد

هلهول / hilhul/: ئاوەڵناو. نەرم لە دەستان ☰ نرم

هلیان / hilyan/: چاوگ. ۱. ون بوون؛ گوم بوون ۲. لێگەڕیان؛ واز لێ هاتن ۳. هەڵگیریان؛ بلند بوون ☰ ۱. گُم شدن ۲. هشتن؛ دست برداشتن ۳. برداشته شدن

هلیاندن / hilyandin/: چاوگ. ۱. گوم کردن؛ وندا کردن ۲. لێگەڕان؛ واز لێ هاوردن ۳. **هەڵگرتن؛** بلند کردن ☰ ۱. گُم کردن ۲. هِشتن ۳. برداشتن

هلیت / h(i)lît/: ناو. **گاگلێنە؛** گیایەکە لە نێو گەنمەشامیدا دەڕوێ ☰ گیاهی است

هلێو / h(i)lêw/: ئاوەڵناو. حلێب؛ شیاو؛ درووس؛ حلێو؛ ڕەوا؛ دەرخۆر ☰ جایز

هڵم / hił(i)m /: ناو. هەناسە؛ هناسە ☰ نفس

هڵۆڵی / h(i)łołî/: ناو. کون؛ خووز؛ شەبەق؛ بۆشاییەکی خڕ و کەم تا زۆر قووڵ لە ڕووبەری شتێکدا ☰ سوراخ

هڵو / h(i)łû/: ☜ **هوڵو**

هڵێن / h(i)łên/: ناو. دێو؛ دێوەزمە؛ پیرهەڤۆک؛ جنۆکەی خەڵکترسێن ☰ غول بیابانی

◘ **هڵێن هاتن و بڵێن بردن:** *[مەجاز]* ترس بە سەردا زاڵ بوون و زار بەسران ☰ بسته شدن زبان از ترس

هم[1] / him/: پێشگر. ئاو؛ هاو؛ هام؛ وتەی شەریکی ☰ هم ـ؛ حرف شراکت

هم[2]: دەنگ. هەیدێ؛ پیتی دنەدان ☰ هی؛ کلمەی تشجیع

هما[1] / h(i)ma/: ئاوەڵکار. ۱. ☜ **هێشتا** ۲. ئەنجا؛

ئیمجا؛ ئەوساکە ٣. زیاد لەوە؛ دەی پتر ٤. گریمان؛ وا دانین ٥. وەبزانم؛ ئەیژی؛ وەک شتێ ‹هما تشت ئەو لۆیە› 🇮🇷 ١. ☜ **هێشتا** ٢. آنگاه ٣. علاوه بر این ۴. فرضاً ۵. گویا

هما٢: ئامراز. ١. بۆیە؛ وتەیەکە لە جوابا دەگوترێ ‹ـ چما تە ئەڤ کر؟ ـ هما› ٢. بەلان؛ بەلام 🇮🇷 ١. زیرا ٢. اما

همار / h(i)mar/: ☜ **هەمار**

همانا / h(i)mana/: ئاوەڵکار. بە هەڵکەوت 🇮🇷 بە ندرت

هماهما / h(i)ma h(i)ma/: ئاوەڵکار. بەڕاویژ؛ بە هزر 🇮🇷 به نظر

همبان / himban/: ☜ **هەنبانە**

همبانە / himbane/: ☜ **هەنبانە**

همبز١ / himbiz/: ناو. ١. ☜ **هامێز** ٢. کاری پڕ چاندنی تۆم ‹تە همبز ئاڤێتی› 🇮🇷 ١. ☜ **هامێز** ٢. بذرپاشی انبوه

⊡ **همبز ئاڤێتن**: تۆم بە پڕی چاندن 🇮🇷 بذر انبوه پاشیدن

همبز٢: ئاوەڵناو. لێکهالاوی توند ‹گیا همبزە› 🇮🇷 درهم فشرده؛ مُتراکم

همبەر / himber/: ☜ **هەمبەر**

همبێز / himbêz/: ناو. ١. ☜ **هامێز** ٢. هەتەر؛ مەودای گەیشتن ‹همبێزا تفەنگێ› 🇮🇷 ١. ☜ **هامێز** ٢. تیررس

همژی١ / himjî/: ئاوەڵکار. دیسان؛ دیسانەکە 🇮🇷 دوباره

همژی٢: ئامراز. هیتر؛ ئیتر؛ هەمیچ؛ دە سەریەوە 🇮🇷 دیگر

همس / hims/: ئاوەڵناو. هەمس؛ سەر و ڕوو پڕ لە خاڵی سوور (بزن) 🇮🇷 صورت خالخالی قرمز (بُز)

همگم / himgim/: ئاوەڵناو. ئاڵۆز و تێکهاڵاو 🇮🇷 سردرگُم

همهم / himhim/: دەنگەناو. مرق؛ مرقە ‹هەمهەمێ بەرازان› 🇮🇷 صدای از گلو با دهان بسته

همی / h(i)mî/: دەنگەناو. دەنگی ڕەپەڕەپی لێ دان 🇮🇷 صدای کُتککاری

همین١ / h(i)mîn/: چاوگ. ١. دەنگەدەنگ کردن ٢. گرمەوهۆڕ کردن 🇮🇷 ١. سروصدا کردن ٢. غُرُنبیدن

همین٢: دەنگەناو. ١. دەنگەدەنگ؛ قرموقال ٢. گرمە؛ گورم؛ گورمە؛ دەنگی گرمەوهۆڕ 🇮🇷 ١. سروصدا ٢. غُرُنبه

همێ / h(i)mê/: ☜ **ئومێد**

همێد / h(i)mêd/: ☜ **هیوا**

همێز / h(i)mêz/: ☜ **هامێز**

همێلی / h(i)mêlî/: ناو. حەمایەڵ؛ نووشتەی بە منالا هەڵواسراو 🇮🇷 دعای نوشته

هن١ / hin/: ئاوەڵکار. ١. کەمێ؛ تۆزێ ٢. ئەونە؛ ئەوەندە ٣. ئاوا؛ ئاوها 🇮🇷 ١. اندکی ٢. اینقدر ٣. اینطور

هن٢: ☜ **هەوە**٢

هنا١ / h(i)na/: ناو. هاوار؛ هەوار؛ فریا 🇮🇷 فریاد

هنا٢: ئاوەڵکار. ١. ئاوا؛ ئاوها ٢. دەی پتر 🇮🇷 ١. چنین ٢. بیشتر

هنار / h(i)nar/: ☜ **هەنار**

هنارتن / h(i)nartin/: ☜ **هەناردن**

هنارتی / h(i)nartî/: ☜ **هەناردوو**

هنارک / h(i)narik/: ناو. سەر کۆلمە؛ سەر گۆنا 🇮🇷 روی گونه

هنارە / h(i)nare/: ناو. ١. وەلام بە هێما ٢. هەوال دان بە ئاور کردنەوە یان ئالا شەکاندنەوە 🇮🇷 ١. پاسُخ با ایما و اشاره ٢. علامت دان با آتش یا پرچم

هنارین / h(i)narîn/: ئاوەڵناو. سوور وەک گوڵی هەنار 🇮🇷 اناری (رنگ)

هنارێر / h(i)narêr/: ☜ **هەنار ـ١**

هنارێز / h(i)narêz/: ☜ **هەنار-۱**

هناس / h(i)nas/: ☜ **هەناسە**

هناسە / h(i)nase/: ☜ **هەناسە**

هناڤ / h(i)nav/: ☜ **هەناو**

▣ **هناڤ چون**: زگچوون؛ زگەشۆرە تووش بوون ☰ اسهال شدن

هناڤیشی / h(i)navîşî/: ئاوەڵکار. هەر پتر؛ فیشتر ☰ بیشتر

هنان / h(i)nan/: جێناو. هێندێ کەس ☰ بعضی افراد

هنبهن / hinbihin/: ئاوەڵکار. وردە ـ وردە؛ نەرمە ـ نەرمە ☰ بە تدریج

هنترش / hintirş/: ☜ **هەندرێشە**

هنج / hinc/: ئاوەڵناو. ئەنجن ـ ئەنجن؛ وردکراو بە تیخ ☰ با تیغ ریز ـ ریز شدە

هنجاندن / hincandin/: چاوگ. خاوێن کردنەوەی بیر لە پڕ و پووش و ئاوی پیس ☰ پاکسازی (کردن) چاە آب

هنجاندی / hincandî/: ئاوەڵناو. خاوێنەوەکراو؛ پاکەو بووگ ☰ پاکسازی شدە

هنجراندن / hinc(i)randin/: چاوگ. ۱. لەز (لێ) کردن؛ پەلە (لێ)کردن ۲. ونجڕ ونجڕ کردن؛ لەت و پەت کردن ☰ ۱. عجلە کردن ۲. لتوپار کردن

هنجراندی / hinc(i)randî/: ئاوەڵناو. ۱. وە پەلە خراو ۲. هنجری؛ لەتوپەتکراو ☰ ۱. بە شتاب افتادە ۲. لتوپار شدە

هنجری / hinc(i)rî/: ☜ **هنجراندی ـ۲**

هنجگ / hincig/: ناو. پۆشاک؛ گنج ☰ لباس

هنجن / hincin/: ئاوەڵناو. وردکراو؛ ئەنجن؛ ئەنجناو ☰ با تیغ ریزریز شدە

هنجناندن / hinc(i)nandin/: ☜ **هنجنین**

هنجنی / hinc(i)nî/: ئاوەڵناو. هەنجناو؛ هەنجن ☰ انجیدە

هنجنین / hinc(i)nîn/: چاوگ. هنجاندن؛ هەنجنین؛ ورد کردن بە چەقۆ و تیخ ☰ انجیدن

هنجەت / hincet/: ☜ **هەنجەت**

هنج ـ هنج / hinc hinc/: ئاوەڵناو. ورد ـ وردکراو بە تیغ ☰ ریز ـ ریز شدە با تیغ

هنجیر / hincîr/: ☜ **هەنجیر**

هند^{1} / hind/: ناو. ۱. هێند؛ ئەندازە ‹ئاڤا مە هندی خۆیە› ۲. لا؛ ئالی ۳. *[کنایە]* سەنگ؛ قەدر و حورمەت ‹بە هندم ناگرە› ☰ ۱. اندازە ۲. طرف؛ سو ۳. احترام

هند^{2}: ئاوەڵناو. ۱. هندک؛ کەم ‹مافێ مە نە هندە› ۲. زۆر؛ فرە ‹ئەڤ سالە مە سێڤێ هند هەنە!› ۳. ڤەس؛ وەس؛ بەس ‹پەیڤا من هندە، چی دن نابێژمە تە› ☰ ۱. اندک ۲. زیاد ۳. کافی

هند^{3}: ئاوەڵکار. ئەوەندە؛ هێندە ‹هند نەرێسە!› ☰ این قدر

هند^{4}: ئامراز. لە لای؛ لە کن ☰ نزدِ

هندا / hinda/: ئاوەڵناو. بزر؛ گوم؛ ون ☰ گُم

▣ **هندا بین**: گوم بوون؛ ون بوون ☰ گُم شدن

هنداڤ^{1} / hindav/: ناو. دیمەن لە لای سەرووڕا ‹هاتە هنداڤێ گوند› ☰ دید از بالا

هنداڤ^{2}: ئامراز. ۱. لە پەنا؛ نزیک؛ کن ۲. لە سەری؛ لە بانی ‹هنداڤ سەرێ من نەراوەستە!› ☰ ۱. کنارِ ۲. رویِ

هنداڤی/ hindavî/: ئاوەڵناو. ڕووبەڕوو؛ بەرانبەر ☰ برابر؛ روبەرو

هنداق / hindaq/: ناو. هاوتا؛ لنگە ☰ همتا

هندروو / hind(i)rû/: ناو. هندوور: ۱. ژوورەوەی ماڵ ۲. ژوورەوە؛ ناوەوە ☰ ۱. داخل خانە ۲. تو؛ درون

هندک / hindik/: ئاوەڵناو. هنک؛ هۆندک؛ هۆندەکە؛ کەم؛ کێم؛ پێچەوانەی زیاد ‹هلینت

پەردەیا شێڤیێ / شیفایا هندکی دەردە «مەلای جزیری» 🇮🇷 کم؛ اندک

هندکاندن /hind(i)kandin/: چاوگ. کەم کردنەوە؛ کەمەوکردن 🇮🇷 کاستن

هندکاندی /hind(i)kandî/: ئاوەڵناو. کەم کراوەوە؛ کەمەوکریاگ 🇮🇷 کاستە شدە

هندکایی /hind(i)kayî/: ☜ **هندکی**

هندکۆ /hind(i)ko/: ناو. شەوەر؛ شەبدەر 🇮🇷 شبدر

هندکەک /hind(i)kek/: ئاوەڵکار. کەمێک؛ تۆزێک؛ نیسکێک 🇮🇷 اندکی

هندکی /hind(i)kî/: ئاوەڵکار. هندکایی؛ هندەکی؛ هنەکی؛ کەمێ 🇮🇷 کمی

هندوبا /hinduba/: ناو. گیایەکی خۆراکییە لە چێشتی دەکەن 🇮🇷 هندباء؛ گیاهی خوراکی

هندۆک /hindok/: ناو. بسکویت؛ گەرگەری 🇮🇷 بیسکویت

هندووبا /hindûba/: ناو. کاسنی؛ چەقەنە؛ چەقچەقە 🇮🇷 کاسنی

هندوور /hindûr/: ناو. ١. ☜ **هندرو** ٢. هەناو؛ دەروونی لەش 🇮🇷 ١. ☜ **هندرو** ٢. احشاء

هندووربین /hindûrbîn/: ئاوەڵناو. ١. وردبین؛ وردلبین ٢. زۆر تێگەیشتوو 🇮🇷 ١. نازک‌بین ٢. فهمیده

هندووی /hindûy/: ناو. جۆرێ ترێ 🇮🇷 نوعی انگور

هندە /hinde/: ئاوەڵکار. هەڤقاس؛ ئەوەندە 🇮🇷 این‌قدر

هندەق /hindeq/: ئاوەڵناو. ڕووبەڕوو؛ بەرانبەری یەک 🇮🇷 مُقابل

هندەکۆ /hindeko/: ناو. هەندەقۆ؛ هەندەکۆ؛ هەنەکە؛ شەوەر 🇮🇷 گیاه شبدر

هندەکی /hindekî/: ☜ **هندکی**

هندی /hindî/: ئامراز. هێندەی؛ ئەوەندەی ‹هندی من کر و نەکر ڤەنەگەریا› 🇮🇷 هرچقدر

هندیکو /hindîkû/: ئاوەڵکار. ئەوەند؛ چەند بە چەند 🇮🇷 هرچند

هنر /hinir/: ☜ **هونەر**

هنزار /hinzar/: ☜ **هەزار**

هنف /hinif/: ئاوەڵناو. بەژن‌باریکی لەبار 🇮🇷 خوش‌اندام

هنک /hinik/: ☜ **هندك**

هنکوف /hinkûf/: ئاوەڵناو. ١. هاوکووف؛ شیاوی یەکتر ٢. ☜ **هاوکێش** 🇮🇷 ١. هم‌شأن ٢. ☜ **هاوکێش**

هنگ^{1} /hing/: ناو. ١. ☜ **هەنگ ـ١** ٢. جەنگە؛ کات؛ وەخت 🇮🇷 ١. ☜ **هەنگ ـ١** ٢. عنفوان

هنگ^{2}: ☜ **نەنگۆ**

هنگ^{3}: دەنگەناو. ١. فن؛ دەنگی لووتی چلمن ٢. حیلکە؛ پریکە؛ دەنگی پێکەنین ٣. دەنگی بۆ لێخوڕینی کەر و ئێستر 🇮🇷 ١. فین ٢. صدای خندە ٣. صدای راندن مرکب

⊡ **هنگ کردن**: ١. لووت خالی کردن ٢. *[مەجاز]* ئاژۆتن؛ لێخوڕین 🇮🇷 ١. فین کردن ٢. راندن

هنگا /hinga/: ئاوەڵکار. ئەودەم؛ ئەوسا 🇮🇷 آنگاه

هنگاڤ /hingav/: ☜ **هەنگاو**

هنگاڤتن /hingavtin/: ☜ **ئەنگاوتن**

هنگاڤی /hingavî/: ئاوەڵکار. جارێک لە جاران؛ لە سەردەمێکا ئەگەر 🇮🇷 احیاناً

هنگاو /hingav/: ☜ **هەنگاو**

هنگاییش /hingayîş/: چاوگ. حیلکەحیلک پێکەنین؛ قاقا لێدان 🇮🇷 قاه قاه خندیدن

هنگرتن /hingirtin/: چاوگ. هەڵگرتن؛ لە زەوی بڵند کردن 🇮🇷 برداشتن

هنگست /hingist/: ☜ **ئەنگوست**

هنگستۆ /hingisto/: ☜ **ئەنگوستیلە ـ٢**

هنگڤ /hingiv/: ☜ **هەنگوین**

هنگڤاندن / hing(i)vandin/: چاوگ. ١. هـەنگڤ چێ‌کـرنی هـەنگ؛ هـەنگوین دروسـت کـردنی هەنگەژاڵـە ٢. *[مەجاز]* قسـەی خـۆش و کـاری دڵخۆشکەر کردن ☰ ١. تولید کردن عسل توسط زنبور ٢. سخن شیرین گفتن و کار خوشایند کردن

هنگڤتن / hingivtin/: ☜ **ئەنگاوتن**

هنگڤین / hing(i)vîn/: ☜ **هەنگوین**

هنگڤینۆ / hingivîno/: نـاو. گیایەکـە بەرەکـەی شیرینە ☰ گیاهی است

هنگل / hingil/: ناو. ١. ☜ **هەنگڵ ـ٢** ٢. سـنگ یـان گولـمێخی ئـاژەڵ بەسـتنەوە ٣. خیگـە؛ پێستەی ئاژەڵ بەبێ کەم بوونی چەرمی پاکـانی ٤. هەر شتێکی وەک خیگە چوار هەنگڵی بێ ☰ ١. ☜ **هەنگڵ ـ٢** ٢. میخ طویله ٣. خیک ۴. هر چیز خیک مانند

هنگلنگ / hingling/: ناو. هەنگڵەشەلە ☰ لی ـ لی

هنگله / hing(i)le/: ناو. پیل؛ شان ☰ شانه

هنگلیسک / hing(i)lîsk/: ☜ **ئەنگوستیله ـ١**

هنگمێن / hing(i)mên/: ☜ **هەنگوین**

هنگور / hingur/: ☜ **هەنگوور**

هنگوست / hingust/: ☜ **ئەنگوست**

هنگوستۆک / hingustok/: ☜ **ئەنگوستیله ـ٢**

هنگوستیل / hingustîl/: ☜ **ئەنگوستیله ـ١**

هنگوستیلک / hingustîlik/: ☜ **ئەنگوستیله ـ١**

هنگوڤ / hinguv/: ☜ **هەنگوین**

هنگوڤین / hinguvîn/: ئاوەڵـناو. لـە چەشـنی هەنگوین لە چێژە و ڕەنگدا ☰ عسل مانند

هنگولسیک / hingulsîk/: نـاو. ئەنگوسـتیلە ☰ انگشتانه

هنگولیسک / hingulîsk/: ☜ **ئەنگوستیله ـ١**

هنگۆ / hingo/: ☜ **ئەنگۆ**

هنگۆری / hingorî/: ☜ **هنگوور ـ٢**

هنگوو / hingû/: ☜ **ئەنگۆ**

هنگوور / hingûr/: نـاو. ١. ☜ **هـەنگـوور** ٢. هنگۆری؛ هنگووری؛ ئەنگۆرە؛ ئێـواران ☰ ١. ☜ **هەنگوور** ٢. دم غروب

هنگووری / hingûrî/: ☜ **هنگوور ـ٢**

هنگووڤ / hingûv/: ☜ **هەنگوین**

هنگووونگ / hing û wing/: ناو. هینـگ‌ودەنـگ؛ شکۆ و دەبدەبە ☰ فرّ و شکوه

هنگەریر / hingerîr/: ☜ **هەنگوور**

هنگهنـگ / hinghing/: دەنگـەناو. پریکـەپریک؛ حیلکەحیلک؛ قاقا ☰ قهقهه

◘ **هنگهنگ هواییش**: قاقا پێکەنین ☰ قهقهه زدن

هنگی[1] / hingî/: ناو. حیلکە؛ قاقا ☰ قهقهه

هنگی[2]: ئاوەڵکار. ١. ئەوەندی؛ ئەگەرچی ٢. ئەوسا؛ ئەودەم ٣. گش؛ تەواو؛ تێکڕا ☰ ١. هرچند ٢. آنگاه ٣. همگی

هنگین / hingîn/: ئاوەڵکار. ئەوسا؛ ئەودەم؛ ئەوکاتە ☰ آنگاه؛ آن زمان

هنۆ.هنۆ / h(i)noh(i)no/: ئاوەڵـکار. کەمە ـ کەمـە؛ وردە ـ وردە ☰ به تدریج

هنه / h(i)ne/: ☜ **خەنە ـ٢**

هنەترک / h(i)netirk/: ناو. ماکێکی لیچقی سپییە لە هێندێک بەرد کە هەڵـیدەقـەنن و دەیکۆڵـن بەرهەم دێ و لە جیاتی خەنە دە کاری دیـنن ☰ مادەای معدنی با مصرف شبیه حنا

هنەر / hiner/: ناو. ١. ☜ **هونەر** ٢. فـێڵ؛ گـزی؛ ئاوانتە ٣. ئاکاری بـاش ٤. پیشـە؛ سـنعات ☰ ١. ☜ **هونەر** ٢. نیرنگ ٣. رفتار نیکو ۴. صنعت

هنەرباز / hinerbaz/: ناو. نیارڤان؛ شـانۆگەر؛ ئـەو کەسەی لە شانۆ کایە دەکا. هـەروەها: **هنـەربازی** ☰ هنرپیشه

هنەرگە / hinerge/: ☜ **هونەرستان**

هنەرمەند / hinermend/: ☜ **هونەرمەند**

هنەروەر / hinerwer/: ☜ **هونەرمەند**

هنەروەری / hinerwerî/: ☜ **هونەرمەندی**

هنەری / hinerî/: ناو. ١. ☜ **هونەرمەند** ٢. پیشەساز ☰ ١. ☜ **هونەرمەند** ٢. صنعتگر

هنەک / h(i)nek/: ئاوەلکار. ١. کەمێک؛ هێندێک؛ چکێ ‹هنەک دیمەنێن جوان› ٢. بازێک؛ بەشێ؛ بڕێ ‹هن موئتەلفن هنەک موخالف/ هن موختەلفن هنەک موئالف «ئەحمەدی خانی»› ☰ ١. اندکی ٢. بعضی

هنەکی / h(i)nekî/: ☜ **هندکی**

هنی / h(i)nî/: ئاوەلکار. ١. ئاوها؛ بەم جۆرە ٢. ئەڤ؛ ئی؛ ئەمە ☰ ١. چنین ٢. این

هنین / h(i)nîn/: چاوگ. ناوینەوە؛ پێدا مالین؛ پیا ساوین ☰ اندودن

هنیێو / h(i)nîyo/: ئاوەلکار. ئاوا؛ ئا بەم جۆرە ☰ اینچنین

هو / hu/: ناو. ١. خەنە؛ کەن ٢. خۆی؛ خۆ ☰ ١. خنده ٢. خود

هواتش / h(i)watiş/: ☜ **هوایش**

هواته / h(i)wate/: ☜ **هوایش**

هواتەیش / h(i)wateyş/: ☜ **هوایش**

هوایش / h(i)wayîş/: چاوگ. هواتە؛ هواتش؛ هواتەیش؛ کەنین؛ خەنین؛ پێکەنین ☰ خندیدن

هوپال / hupal/: ناو. جۆرێ کۆتری دەشت ☰ نوعی کبوتر

هوت / hut/: ناو. شە؛ شێ؛ تەڕایی؛ تەڕی ☰ رطوبت

هوتاف / hutaf/: ناو. تاڤهەیڤ؛ تریفەی مانگەشەو ☰ مهتاب

هوتن / hutin/: ئاوەلناو. شێدار؛ شەدار ☰ مرطوب

هوتێل / hutêl/: ناو. هۆتێل؛ میوانخانە؛ مێمانخانە؛ دامەزراوەیەکی جێ و ڕێدار بۆ شەو خەوتن و حەواندنەوەی مشتەریيان ☰ هُتل

هوجره / hucre/: ☜ **حوجره**

هوراک / hurak/: ناو. تەشوێ؛ تەپشۆ؛ ترێشتە؛ تەمشۆی دار تاشین ☰ تیشه

هورباندن / hurbandin/: چاوگ. مۆرەمۆر کردن؛ گۆرانی گوتن بە سەبرۆکە ☰ زمزمه کردن

هورپەهورپ / hurpehurp/: ناو. هەرا و هوریا؛ چەقە و گوڕە ☰ همهمه

هورتومان / hurtuman/: ناو. گاینە؛ گادانە؛ گاودانە ☰ گاودانه

هورچ / hurç/: ناو. ١. ☜ **ورچ** ٢. *[مەجاز، پلار]* نەزان و گێل ☰ ١. ☜ **ورچ** ٢. هالو

هورد / hurd/: ئاوەلناو. هۆرد؛ هوور؛ هوویر؛ هوویرک؛ هیر؛ هیرد؛ ورد ☰ خُرد؛ ریز

هوردەفرۆش / hurdef(i)roş/: ناو. خوردەفرۆش؛ وەردەفرۆش ☰ خُردەفروش

هوردەک / hurdek/: ناو. پیتی ورد لە خەتی لاتیندا؛ بەرانبەری گردەک ☰ حرف کوچک خط لاتین

هوردەمێنیا / hurdemênya/: ☜ **هەردوکیان**

هوردەنی / hurdenî/: ☜ **هەردو**

هوردی / hurdî/: ☜ **هەردو**

هوردینه / hurdîne/: ☜ **هەردو**

هورزای / hurzay/: چاوگ. ڕابوون؛ هەلسان ☰ برخاستن

هورشه / hurşe/: ناو. هاشە؛ هاژە ☰ لاف

هورفی / hurfî/: ئاوەلناو. خەرفاو؛ خورفی ☰ خِرِفت

هورگ / hurg/: ناو. کرش؛ عوور؛ ورگ ☰ شکمبه

هورگن / hurgin/: ئاوەلناو. هورگنە؛ زگزل ☰ شکمگُنده

هورگنه / hurg(i)ne/: ☜ **هورگن**

هورم^{1} / hur(i)m/: ناو. ١. ودم؛ ممبارەکی ٢. بڕ؛ وەج؛ جێباوەڕی ☰ ١. شگون ٢. اعتبار

هورم^{2}: ئاوەلناو. ١. سەلت؛ ڕەبەن؛ بێژن ٢. کۆسە؛ موو لێنەهاتوو بە زەلامی ☰ ١. عزب (مرد) ٢.

کوسه؛ بی‌ریش

هورم۲: جێناو. ژنێک؛ خاتوونێک ▤ خانُمی

هورما / hurma/: ناو. خورما ▤ خرما

هورمان / hurman/: ناو. لێڕەوار و مێشەی چوغوور ▤ جنگل و بیشەی انبوه

هورمز / hurmiz/: ناو. ۱. بڕجیس؛ گەڕۆکی مشتەری ۲. خودای چاکە و ڕۆشنایی ▤ ۱. سیّارەی مُشتری ۲. خدای نیکی و روشنایی

هورمزگ / hurmizg/: ناو. مزگان؛ پەرسگە؛ پرێسگا؛ دێوەڵ ▤ معبد

هورمزگا / hurmizga/: ناو. مزگەوتی پەیڕەوانی زەردەشتی پێغەمبەر ▤ عبادتگاه زرتشتیان

هورمون / hurmun/: ناو. بەرهەمی ئالی خانەی زیندوو کە بە تراوی نێو لەش یان شیرەی گیادا دەگەڕێ و کاری خانەکان خێرا دەکاتەوە ▤ هورمُن

هورمەت / hurmet/: ناو. ۱. ☜ **حورمەت** ۲. /کنایە/ ژن؛ خاتوون ‹ڤێ هورمەتێ ب رێڤە نەهێلن› ▤ ۱. ☜ **حورمەت** ۲. زن

هورمەزڕ / hurmeziř/: ناو. دۆخی خەو زڕان؛ خەو پەڕین ▤ حالت خواب پریدن

هورمی / hurmî/: ☜ **هەرمێ**

هورمیس / hurmîs/: ناو. فرمیسک؛ فرمێسک؛ ئەسرین ▤ اشک

هورمێ / hurmê/: ☜ **حورمێ**

هوروژ / hurûj/: ☜ **وروژ**

هوروژان / hurûjan/: ☜ **وروژان**

هوروژم / hurûj(i)m/: ناو. ورووژم؛ وروژم؛ هرووژم؛ هوژووم؛ پەلاماری بە توندی ▤ هُجوم

⊡ **هوروژم کردن**: پەلامار دان بە کۆمەڵ ‹هورووژمیان کردە دڵ تیپی مژۆڵت/ بە خوێن پاراو کرا جێژوانی چۆڵت «هەژار، *چوارینەکان*»›. هەروەها: **هورووژم هێنان** ▤ هُجوم بردن

هوره / hure/: ☜ **وره۱ـ۱**

⊡ **هوره بەردان**: ☜ **وره بەردان**

هورەتۆو / huretow/: ناو. خۆرەوتاو؛ بەربەرۆچکە ▤ آفتابگیر

هورەندە / hurende/: ناو. شۆن پا؛ شوێن پێ ▤ رد پا

هوریا / hurya/: پێرۆ. ← **هەرا و هوریا**

هورینگ / hurîng/: ناو. مەرەکەفدان؛ دەوات ▤ دوات

هوڕ۱ / huř/: ناو. ۱. ☜ **هەڕگ** ۲. جەواڵی زلی یەکتایی ▤ ۱. ☜ **هەڕگ** ۲. جوال بزرگ

هوڕ۲: ئاوەڵناو. وڕ؛ گێژ؛ تاساو ▤ منگ

⊡ **هوڕ مان**: تاسان، وڕمان؛ وڕ بوون ▤ گیج شدن

هوڕ۳: پاشەوشە. قەبە؛ ئەستوور ‹ملهوڕ› ▤ کُلُفت

هوڕ۴: دەنگەناو. خوڕە؛ دەنگی گەڕانی ئاو ▤ صدای جریان آب

هوڕا / huřa/: دەنگەناو. وڕا؛ بژی؛ دەنگی کۆمەڵ بۆ ئافەرین لە کەسێ ▤ هورا

هوڕڕە / huřře/: ناو. ۱. وڕە؛ پەمۆی وەکری؛ لۆکەی حەلاجی کراوە ۲. مژ و ڕەشەبای سارد ‹ئەمڕۆ هوڕڕەیە لە سەران› ▤ ۱. پنبەی حلاجی شده ۲. مه و باد سرد توأم

هوڕمە / huřme/: ناو. ۱. هاڕە؛ **گرمە** ۲. /مەجاز/ ژن ▤ ۱. غُرُنبه ۲. زن

هوڕمین / huřmîn/: چاوگ. گرماندن؛ هاڕە کردن ▤ غُرُنبیدن

هوڕە / huře/: ناو. ۱. ☜ **هۆدڕە** ۲. تەم و سەرمای ناوەخت ۳. لۆکەی پاک و شیکراو ‹وەک هوڕەی لۆکە نەرمە› ٤. گڕەبا؛ بای سەموون ‹بە تەم، بە مژ، بە هوڕە، بە دۆک/ بە تۆفانی وڵات داگر. «هێمن»› ▤ ۱. ☜ **هۆدڕە** ۲. مه و سرمای نابهنگام ۳. پنبەی پاک و حلاجی شده ۴. باد تند شرقی

هوڕەبا / huřeba/: ناو. بای سارد و توند و بە مژەوە ☰ باد تند شرقی همراه مه

هوڕەبەلە / huřebele/: ناو. هوڕەبەلەک؛ وڕەبەڵەک؛ گیایەکی تاڵە لە مێکووک دەچێ، بەلام ڕەنگی سپی واشە ☰ گیاهی تلخ

هوڕەبەلەک / huřebelek/: ☜ هوڕەبەلە

هوڕەبەڵەک / huřebełek/: ☜ وڕەبەڵەک

هوڕەم / huřem/: ☜ هوڕەو

هوڕەو / huřew/: ناو. هوڕەم؛ هوژەم؛ ڕەوە بەراز ☰ گلەی گُراز

هوڕی / huřî/: ناو. ١. ☜ **هەڕگ** ٢. گێژی؛ وڕی ☰ ١. ☜ **هەڕگ** ٢. منگی

هوڕینە / huřîne/: ☜ وڕاوە

هوڕێنە / huřêne/: ☜ وڕاوە

هوزهوز / huzhuz/: دەنگەناو. وەڕەوەڕ؛ دەنگی سەیان ☰ صدای سگ‌ها

هوژم / hujm/: ناو. تەکان؛ جووڵە؛ کاری ڕاتڵەکان. هەروەها: **هوژم بردن** ☰ تکان

هوژووم / hujûm/: ☜ هوروژم

هوژەم / hujem/: ☜ هوڕەو

هوس¹ / hus/: ناو. ڕەڵم؛ ڕەمل ☰ ماسه

هوس²: ☜ **هش**³

هوستون / hustun/: ناو. ئەستوون؛ دەکەڵ؛ دیکەڵ ☰ دکل

هوستو / hustû/: ☜ ئەستۆ

هوسک / husk/: ☜ **وشک**¹

هوسکو / huskû/: ناو. ڕەڵماوی ☰ ریگزار

هوسورە / husûre/: ☜ خەزوور

هوسیرە / husîre/: ☜ خەزوور

هوسیرەما / husîrema/: ☜ خەسو

هوش / huş/: ☜ **هش**³

⊡ **هوش بوون**: دەنگ لێبڕان؛ بێدەنگ بوون ☰ ساکت شدن

هوشتر / huştir/: ☜ وشتر

هوشترالۆک / huşt(i)ralok/: ☜ وشترخۆرە

هوشتروان / huşt(i)rewan/: ☜ وشترەوان

هوشک / huşk/: ئاوەڵناو. وشک؛ ویشک؛ ئیشک ☰ خشک

هوشگ / huşg/: ئاوەڵناو. لەخۆبایی؛ بە فیز ☰ مُتکبر

هوشگە / huşge/: ناو. پارەیێ کە زاوا دەیدا بۆ جیاز کڕین ☰ پولی کە داماد برای جهیزیەی عروس می‌پردازد

هوشە¹ / huşe/: ناو. ١. قڕ؛ درۆ؛ بافیش ٢. ئامیانی پەنیر ☰ ١. دروغ ٢. پنیرمایە

⊡ **هوشە کردن**: خۆ هەڵکێشان؛ مەدحی خۆ کردن ☰ لاف زدن

هوشە²: دەنگەناو. هاشە؛ دەنگی بای بەقەوەت ☰ صدای تُندباد

هوشەک / huşek/: ☜ وشەك

هوشەکەر / huşeker/: ئاوەڵناو. بافیشکەر؛ چاپچی؛ خۆهەڵکێش ☰ لافزن

هوشیار / huşyar/: ئاوەڵناو. هەشار؛ وشیار؛ هۆشیار: ١. وریا؛ خاوەن بیر و هۆش ‹لە بەر حوکمی نیگایا قاتە هوشیار/ هەتا چاوی بکا بڕ، مەستە، هەر مەستا «مەحوی»› ٢. خەوەر؛ نەنووستی؛ بەخەبەر ☰ ١. هوشیار ٢. بیدار

⊡ **هوشیار بون**: ١. ئاگادار بوون؛ چاوێری کردن ٢. لە خەو بێدار بوون ☰ ١. مواظب بودن ٢. بیدار بودن

هوشیار بونەوە: هۆشیار بوونەوە: ١. ئاگادار بوون لە شتی نەزانراو ٢. لە خەو خەوەر بوونەوە* هەروەها: **هوشیار کردنەوە** ☰ ١. آگاهی یافتن ٢. بیدار شدن

هوشیاری / huşyarî/: ناو. هۆشیاری؛ وریایی ☰ هوشیاری

هوکارە / hukare/: ئاوەڵناو. ١. ئۆگر؛ خوو

پێوەگرتوو ٢. گیرۆدە؛ ئالوودە ■ ١. مأنوس ٢. مُعتاد

▣ **هوکاره بوون:** ١. خوو پێوە گرتن ٢. ئالوودە بوون ■ ١. مأنوس شدن ٢. مُعتاد شدن

هوکاره کردن: ئالوودە کردن؛ فێری عادەتێ کردن ■ مُعتاد به عادتی کردن

هوکتادایش / huktadayiş/: ئاوەڵناو. لە قوژبن خزیو ■ خلوت‌گُزیده

هوکموک / hukmuk/: ئاوەڵناو. بێسەروبەرە؛ تێکەولێکە؛ تێکەڵ ـ پێکەڵ ■ درهم ـ برهم

هول / hul/: ناو. گولێکی زەردە ■ گلی زردرنگ

هولکاندن / hulkandin/: چاوگ. ڕاکێش کردن؛ بە سەر زەویدا کێشان ■ بر روی زمین کشیدن

هولل / hulil/: ناو. ١. دەمی نیمەڕۆ ٢. هەل؛ دەرفەت ■ ١. هنگام ظهر ٢. فُرصت

هوللا / hulla/: ناو. کولاوڕۆژنە ■ روزنه

هوللکن / hulilkin/: ئاوەڵناو. قووچ؛ قووچ هەلکەوتوو ■ مخروطی

هولله / hulle/: ناو. حوللەسێ؛ گەمەیەکە بە میچ ■ نوعی بازی با شتالنگ

هولم / hulm/: ☜ **هەڵم ـ١**

هولمیوم / hulimyum/: ناو. توخمی کیمیاوی کانزایی لە دەستەی لانتانیدەکان، بە ژمارەی ئەتومی ٦٧ و کێشی ئەتومی ١٦٤,٩٣ کە پێکهاتەکانی میغناتیسییە ■ هلمیُم

هولنگ / huling/: ئاوەڵناو. تراو؛ شل ■ آبکی

هولو١ / hulû/: ناو. ١. ☜ **هەرمێ** ٢. ☜ **هولو**

هولو٢: ☜ **هلو**

هولولی١ / hulûlî/: ناو. مەزەبێکە پەیڕەوانی لایان وایە پاش مەرگ گیانیان دەچێتە بەر زیندەوەرێکی‌تر ■ حلولی؛ مذهب تناسخ

هولولی٢: ئاوەڵناو. ١. حولحولی؛ گەللایی و سەرەڕۆ ٢. بێئارام؛ هەدانەدەر ■ ١. سرسری ٢. ناآرام

هوله / hule/: ☜ **هووڵە**

هولی / hulî/: ناو. ١. ☜ **هلوو** ٢. ☜ **هەڵۆ**

هولیرەباخی / hulîrebaxî/: ناو. فاسۆلیا؛ لۆبیا؛ ماشەسوورە ■ لوبیا

هولیسک / hulîsk/: ئاوەڵناو. زمانلووس؛ کلکەسووتەکەر؛ ماستاوکەر. هەروەها: **هولیسکی** ■ مُتملق

هولیلک / hulîlik/: ناو. ١. چەرخ؛ سەقر؛ باڵدارێکی ڕاوکەرە ٢. خەرتەل؛ ورخال ■ ١. صقر؛ پرندەای شکاری ٢. لاشخور

هوڵ / huł/: ☜ **هالۆق**

هوڵف / hułif/: ناو. کونی زۆر گوشاد ■ سوراخ فراخ

هوڵفدوو / hułifdû/: ☜ **هەپس**

هوڵوەزە / hułweze/: ناو. کەمکۆڵ؛ تێکولی سەوزی گوێز ■ پوست سبز گردو

هوڵۆڵ / hułoł/: ئاوەڵناو. هلۆڵ؛ هەلۆڵ؛ ناوخالی. هەروەها: **هوڵۆڵی** ■ کاوک

هوڵۆنج / hułonc/: ☜ **هێڵنج**

هوڵوو / hułû/: ناو. هڵوو؛ هولوو؛ هەشتالوو؛ کۆخ؛ قۆخ؛ خۆخ: ١. دارێک بە گەڵای باریک و درێژەوە کە لێوارەکەی دانووشتاوە، گوڵی گەورەی پەمەیی مەیلەو ئەرخەوانی دەر دەکا ٢. میوەی گۆشتن، درشت، شیرین و ئاوداری ئەو دارە کە پێستێکی ناسک و کوڵکنی زەرد و سوور و پێشەی درشتی چێوی هەیە ■ ١و٢. هلو

هوڵەمەڕ / hułemeř/: ناو. بنگوفک؛ بنگوڤ؛ ئاغەڵی ئاژەڵ ■ آغُل

هوم / hum/: ناو. شوومی؛ بێفەڕی ‹فلانکەس بە هومە› ■ شومی

هوما / huma/: ناو. پیرۆزە؛ باڵدارێکی چیرۆکانە، بەختەوەری دێنێ ‹شارەزای شارای سارای

تەریقەت/ هومای هەوای ئەوج سەمای حەقیقەت «مەلا سەلاحەددینی پاوەیی»› ☰ هُما

هومائاسا / huma'asa/: ئاوەلناو. پیرۆز وەک هوما ‹کە ئیمرۆ کوندەبووی ئەملاک و خانووی عیترەتی ئەو بی/ سبەی چۆن ئەچییە ژێر سایەی هومائاسای پێغەمبەر؟ «بێخود»› ☰ هُماگون

هومار / humar/: ☜ **هامار**

هومال / humal/: ناو. ڕکابەر؛ هاوچاو؛ بەربەرەکانی‌کەر ☰ رقیب

هومایل / humayil/: ناو. هومایی؛ مەڕمەڕشا؛ پارچەی سپی سادە؛ خامهەلاوی زۆر باش کە دەکرێتە کراس ☰ چلوار

هومایون١ / humayûn/: ناو. لە دەزگاکانی مووسیقای ئێرانی ☰ همایون

هومایون٢: ئاوەلناو. پیرۆز؛ هەزەخ؛ مبارەک ☰ فرخُنده

هومایونی / humayûnî/: ناو. جۆرێ خەت ☰ نوعی خط

هومایی / humayî/: ☜ **هومایل**

هومبان / humban/: ☜ **هەنبانە**

هومبانی / humbanî/: ئاوەلناو. قاپۆرکدار (جانەوەر) ☰ لاک دار (حیوان)

هومبەر / humber/: ئاوەلناو. همبەر؛ بەرامبەر؛ بەرانبەر ☰ برابر

هومبی / humbî/: ☜ **هێوەرژن**

هومە / hume/: ناو. هوومە؛ کووپە؛ دەفری سوالەتی زل و دەم ئاوالە ☰ خُم

هومێ / humê/: ☜ **نومێد**

هومێد / humêd/: ☜ **نومێد**

هومێدوار / humêdwar/: ☜ **هیوادار**

هومێدواری / humêdwarî/: ناو. تەماداری ☰ امیدواری

هون / hun/: جێناو. ئێوە ☰ شما

هوندروو / hund(i)rû/: ناو. ئەندەروونی ☰ اندرونی

هوندوور / hundûr/: ناو. ئەندەروون؛ ژوورەوە ☰ اندرون

هوندوورین / hundûrîn/: ناو. ژوور؛ هەناو؛ دەروون ☰ درون

هونژەک / hunjek/: ناو. وەنەوز؛ چورت؛ خەوەنووچکە ☰ چُرت

هونژین / hunjîn/: چاوگ. ١. وەنەوزدان؛ خەونووچکە بردنەوە ٢. ڕاکشان و درێژ بوون بۆ سووکەخەوێک ٣. پۆنژین؛ خەو بردنەوە ☰ ١. چُرت زدن ٢. دراز کشیدن برای خواب کوتاه ٣. خواب بردن

هونگوست / hungust/: ☜ **ئەنگوست**

هونگوستر / hungustir/: ☜ **ئەنگوستیلە ـ٢**

هونگوستیل / hungustîl/: ☜ **ئەنگوستیلە ـ١**

هونگوستیلک / hungustîlik/: ☜ **ئەنگوستیلە ـ١**

هونگولیر / hungulîr/: ناو. ئەنگوستیلە؛ ئەنگووسەوانە ☰ انگشتانه

هونگولیسکێ / hungulîskê/: ☜ **کاڵەمستێن**

هونە / hune/: ناو. خەنە ☰ حنا

هونەر / huner/: ناو. هنر؛ هنەر؛ هەنەر؛ حوننەر؛ حونەر: ١. کاری شاندان و دەربڕینی وەستایانەی هزر و بۆچوون لە دیاردە و ڕووداوەکانی جەهانی دەرەوە ‹ئەمڕۆ لە کن زەمانە هونەر بۆتە قەشمەری/ شێری ژیانی بۆ چییە؟ مەیموونییە گەرەک! «مەحوی»› ٢. وەستایی و لێهاتوویی لە پیشاندانی ئەو بۆچوونانە ‹لە خەو هەلسن، درەنگە، میللەتی کورد! خەو زەرەرتانە/ هەموو تاریخی عالەم شاهیدی فەزل و هونەرتانە «ئەحمەد موختار بەگ»› ٣. دەسڕەنگینی؛ جوانکاری؛ بەکار هێنانی هەستیارانە و داهێنەرانەی خەیال، بۆ بەرهەم هێنانی بەرهەمی جوان و ڕازاوە ‹فێری زانست و هونەر بوو ئەو لە سایەی خوێندنی/ تۆش تەشیمان بۆ

دەڕیسی، یادگاری شیرنە! «هێمن»› ٤. هونەرە جوانەکان (وەک: مووسیقا، نیگارڤانی، پەیکەرتراشی، شیعر، سینەما و...) ٥. لێزانی و کارامەیی بە هۆی ئەزموون، دیتن یان خوێندنەوە ‹هونەر بۆ ڕووخۆشیی بوو/ کە خەوشی داپۆشیبوو! «گۆران»› ٦. *[مەجاز]* کاری گرینگ و بەرچاو ‹لەو ساڵەوە کە حاکمی بابان بەدەرکران/ نەیدیوە کەس لە چیهرەیی کەس جەوهەری هونەر «سالم»› ☰ ١تا٦ هُنر

هونەراوی / hunerawî/: ئاوەڵناو. هونەری؛ هونەرمەندانە ☰ هُنری

هونەرستان / huneristan/: ناو. هنەرگە؛ هونەرگە؛ فێرگەی هونەر؛ قوتابخانەی دواناوەندی کە دەرسی هونەر یان فێرکاری تێدا دەڵێنەوە ☰ هنرستان

هونەرگە / hunerge/: ☜ **هونەرستان**

هونەرمەن / hunermen/: ☜ **هونەرمەند**

هونەرمەند١ / hunermend/: ناو. هنەرمەند؛ هنەروەر؛ هنەری؛ هونەروەر؛ هونەرمەن؛ حونەرمەند؛ کەسێ کە بەرهەمی هونەری بەدی دێنێ ‹هونەرمەند و ژیانی خۆش مەحاڵە/ هونەرمەند ڕەنجەڕۆیە ژینی تاڵە «هێمن»›. ☰ هُنرمند

هونەرمەند٢: ئاوەڵناو. هونەروەر؛ هنەرمەند؛ هنەروەر؛ هونەرمەن؛ بە هونەر؛ مایەوەر؛ حونەرمەند؛ جوانکار؛ دەسڕەنگین؛ لێهاتوو بۆ بەدیهێنانی بەرهەمی هونەری ‹... تا هەموو دنیا بزانێ کورد هەر لە دێرزەمانەوە چەند عاشقە مۆسیقا بووە. بە تایبەتی ئەحمەدی خانی هونەرمەند چەندی لێ شارەزا بووە. «هەژار، *مەم و زین*»› ☰ هنرمند

هونەرمەندانە / hunermendane/: ئاوەڵناو/ ئاوەڵکار. هونەری ☰ هُنرمندانە

هونەرمەندی / hunermendî/: ناو. هنەری؛ هونەروەری؛ دەسڕەنگینی؛ دۆخ یان چۆنیەتی هونەرمەند بوون ☰ هُنرمندی

هونەروەر / hunerwer/: ئاوەڵناو. پڕهونەر؛ لە هونەر زان ☰ هنرور

هونەروەری / hunerwerî/: ☜ **هونەرمەندی**

هونەری١ / hunerî/: ئاوەڵناو. سەر بە هونەر ‹فیلمی هونەری› ☰ هنری

هونەری٢: ئاوەڵکار. هونەرمەندانە ‹هونەری چاو لە هەموو شتێک دەکا› ☰ هنرمندانە

هونی / hunî/: ئاوەڵکار. ئاوا؛ ئاوها؛ بەمجۆرە ☰ چنین

هونین / hunîn/: چاوگ. هۆنین؛ هۆندنەوە ☰ ریسیدن

هونینەوە / hunînewe/: چاوگ. مووناندن؛ بادان ☰ ریسیدن

هووێزی / huwêzî/: ناو. ١. خشت؛ زەرگی شەڕ؛ جۆرێ نێزە بۆ شەڕ ٢. گۆپاڵ؛ کۆپار؛ گورز ٣. باقە؛ دەستەی بەسراو لە گیا ٤. دەسکەگوڵ ☰ ١. نوعی نیزەی جنگی ٢. گُرز ٣. بستەی گیاه ۴. دستەگُل

هوە / h(i)we/: ☜ **هوویە**

هوها / huha/: دەنگ. وتەی گاڵتە پێکردن ☰ زِکی

هویچ / h(i)wîç/: ☜ **هێچ٢**

هویری / h(i)wîrî/: ناو. وردی؛ سەرنج ☰ دقّت

هویسیر / h(i)wîsîr/: ☜ **هویسیل**

هویل / h(i)wîl/: ☜ **هەوێڵ**

هویی / huyî/: ☜ **هوویە**

هوێتن / h(i)wêtin/: چاوگ. خەوتن؛ خەفتن؛ نووستن ☰ خوابیدن

هوێشە / h(i)wêşe/: ☜ **هێشوو**

هوێلانن / h(i)wêlanin/: چاوگ. ون کردن ☰ گُم کردن

هۆ١ / ho/: ناو. ١. سەبەب؛ سۆنگە ٢. همێ؛ ئومێد ٣. قەرەبوو؛ کار و ڕەوتی تێهەڵێنانەوە ٤. فایدە؛

قازانج ‹بێ‌هۆیە بە لایەوە ناچم› ٥. دەرفەت؛ هەل ‹هۆیە و هەر ئەمڕۆیە «مەسەل»› ٦. خوو؛ عادەت ‹پیس هۆی پێوە گرتووە› ☰ ١. سبب ٢. امید ٣. جُبران ۴. فایده ۵. فُرصت ۶ أنس؛ عادت

⊡ **هۆ بڕان:** نائۆمێد بوون لە کارێ یان کەسێ ☰ مأیوس شدن

هۆ دانەوە: هۆ کردنەوە؛ بەهرە پێ گەیاندن و تۆڵە کردنەوەی زیان و تەمەڵی ‹زەرەرم کردبوو بەڵام ئەم جارە هۆی دایەوە› ☰ فایده رساندن

هۆ کردنەوە: ☜ **هۆ دانەوە**

هۆ گرتن: ١. عادەت کردن ٢. خوو پێ‌گرتن ☰ ١. عادت کردن ٢. خو گرفتن

هۆ^{٢}: ئاوەڵناو. ١. بڵند؛ هل ٢. زۆر، فرە ☰ ١. بُلند ٢. زیاد

هۆ^{٣}: ئاوەڵکار. ١. هۆو؛ جواب لە باتی بەڵێ ‹ـ حەسەن! ـ هۆ› ٢. ئاوا؛ ئاوها ☰ ١. بلی ٢. این‌طور

هۆ^{٤}: دەنگەناو. ١. وتەی جووتیار لە جووتدا بۆ لێخوڕین و وەرسووڕاندنی گاجووت ‹هۆی لێ کە بڕوا!› ٢. وتەی بانگ کردن لە دوورەوە ‹هۆ کاکی ڕێبوار!› ☰ ١. کلمەی راندن و برگرداندن گاو هنگام شخم زدن ٢. های؛ حرف ندای دور

هۆ^{٥}: جێناو. خۆ؛ خوە؛ خود ‹هۆمان› ☰ خود

هۆ^{٦}: دەنگ. وتەی پارازتن لە شتێ ‹هۆ! پێت ئەڵێم نەچی!› ☰ هان

هۆ ـ^{٧}: پێشوشە. ١. بۆنە؛ هۆکار ‹هۆزان› ٢. خوو؛ عادەت ‹هۆگر› ☰ ١. سبب ٢. عادت

هۆئەوێ / hoʼewê/: جێناو. ئەوێ؛ ئەویا ☰ آنجا

هۆب / hob/: ☜ **هۆبە**

هۆباڵ / hobał/: ئاوەڵناو. ئۆباڵ؛ ئازوبەزە ☰ وبال

هۆبڕاو / hob(i)řaw/: ئاوەڵناو. نائومید لە کەس یان شتێک ‹لەم کوڕەم هۆبڕاوم› ☰ نااُمید

هۆبە / hobe/: ناو. ئۆبە؛ هۆب؛ زۆم؛ کۆن؛ کۆمەڵێک ڕەشماڵ پێکەوە ‹دێم بەرەو هۆبە و هەواری باسەفا/ دێم بەرەو لادێ، بەرەو کانگای وەفا «هێمن»› ☰ اوبە؛ محل برپایی چند چادر

هۆبەڵێ / hobełê/: دەنگ. بەڵێ؛ بەرێ ☰ بلی

هۆبەنشین / hobenişîn/: ئاوەڵناو. هۆبەیی؛ هۆبەیێ؛ چادرنشین ☰ چادرنشین

هۆبەیی / hobeyî/: ☜ **هۆبەنشین**

هۆبەیێ / hobeyê/: ☜ **هۆبەنشین**

هۆبێ / hobê/: ناو. جۆرێ جانەوەر لە تیرەی مارمێلکە ☰ چلپاسه

هۆپ / hop/: دەنگ. ١. وتەی پەسەند کردن ٢. وتەی دەنگ دانی وشتر ٣. وتەی گاڵتە کردن (زیاتر بە کەسێ کە بایەکی لێ بۆتەوە) ☰ ١. آفرین ٢. حرف راندن شتر ٣. حرف تمسخُر

⊡ **هۆپ دانەوە:** با دانەوە؛ گەڕانەوە؛ هەڵەوگەڕیان ☰ برگشتن

هۆپ کرن: باز دان لە بڵندەوە ☰ پریدن از بلندی

هۆپپالا / hoppala/: ☜ **هۆپپەلا**

هۆپپلا / hopp(i)la/: ☜ **هۆپپەلا**

هۆپپەلا / hoppela/: ئاوەڵناو. هۆپپالا؛ هۆپپلا؛ لاوی نازنازی و خاو و خلیسک ☰ تازەجوان

هۆپل / hopil/: ئاوەڵناو. لاواز؛ لەجەر ☰ لاغر

هۆپەڵ / hopeł/: ناو. تۆپەڵ؛ تۆپەڵە بەفر یان قوڕ ☰ گلوله از برف یا گِل

هۆپەڵان / hopełan/: ناو. شەڕەتۆپەڵە بەفر و قوڕ ☰ بازی با گلوله برف و گِل

هۆپ ـ هۆپ / hop hop/: دەنگ. وتەی دنە دانی وشتر بۆ ڕۆیشتن ☰ کلمەی راندن شتر

هۆت / hot/: ☜ **حەوت**

هۆتۆ / hoto/: ئاوەڵناو. گەللایی؛ بەرەڵڵا؛ خوێڕی؛ لاسار؛ گوێ‌نەدەر بە هیچ ☰ لاأبالی

هۆتەر / hoter/: ناو. چۆڵەچرا؛ خەتیرە ☰ مشعل نیمسوز

هۆتێل / hotêl/: ☜ **هوتێل**

هۆجەنە / hocene/: ناو. هۆچنە؛ هۆگـە؛ دۆخـین؛ دێخوون؛ بەنەخوێن ‹هۆجەنەیەک لە مـووە بەشـی خاوەنی گووە! «مەسەل»› ☰ بند شلوار

هۆجەنـەکێش / hocenekêş/: نـاو. دادۆخـین؛ داروو‌کەیە سەرێکی کون کراوە دۆخینی پـێ لـە دەرپـێ دەکێشـن ☰ چـوبکی سـوراخ دار کـە بـە وسیلەی آن بند شلور را بە نیفە می‌کشند

هۆچ / hoç/: ناو. بابۆڵە؛ تیکەی پێخۆر تێـوەپێچراو ☰ ساندویچ

هۆچنە / hoç(i)ne/: ☜ **هۆجەنە**

هۆخ / hox/: ناو. ١. بەش؛ پاژ؛ بەهر؛ پشک؛ بـێش ٢. هـەردی تـەواو کێڵـدراو ٣. خۆخـە؛ درگـای پچووک لە ناو دەروازەدا ☰ ١. سهم؛ حصه ٢. زمین کامل شخم شده ٣. در ورودی کوچک در میان دروازه

هۆدا / hoda/: ناو. ئۆدا؛ دایک ☰ مادر

هۆداخ / hodax/: ناو. پنجی دەمووکانـە ☰ بوتـەی مویزک

هۆدار / hodar/: ناو. دەمووکانـەی کولـێندراو کـە ڕاوی مەلی پێ دەکەن ☰ مویزک عسلی

هـۆدڕە / hod(i)ře/: نـاو. هـوڕە؛ هـووڕە؛ جـۆرێ مێشوولەی دندوک درێژ کـە دەبێتـە هـۆی تـا و لەرز ☰ پشەی مالاریا

هۆدە^{1} / hode/: نـاو. ئۆدە؛ ژوور؛ دیو ‹تـا نـەڕووخاوە بلا پڕ بێ لە خۆشی و شادی/ تازە پێـی نـاوێ ئـەمن هۆدەیی خۆم مەحکەم کەم «هێمن»› ☰ اُتاق

هۆدە^{2}: ئاوەڵکار. لەوێوە؛ هێمایە بۆ دوور ☰ از آنجا

هۆدەنـگ / hodeng/: نـاو. بانەشـان؛ وتـەی گـازی کرن ☰ حرف ندا

هـۆر^{1} / hor/: نـاو. ١. خـۆر؛ ڕۆژی لـە عاسمـان ٢. عەور؛ هەور ☰ ١. خورشید ٢. ابر

هۆر گەزتن: ☜ **هۆر گەستن**

هۆر گەستن: هۆر گەزتن؛ تاو بردن؛ تاوانگاز بوون ☰ آفتابزده شدن

هۆر^{2}: ئاوەڵناو. هەر؛ پێکەوە ‹هۆردوو› ☰ هر

هۆر^{3}: پێشگر. هەڵ ـ؛ هل ـ؛ لـە سـەرەتای ڕەگـی کـار و چاوگـەوە دێ ‹هۆرکێشـتەی؛ هۆرئامـای؛ هۆردای؛ هۆربڕنای؛ هۆرمالای› ☰ بَر ـ

⊡ **هۆر داشتن**: هەڵماڵین؛ بەرەو بـان هەڵـدانەوە ☰ ورمالیدن؛ بالازدن

هۆر دان: ١. بۆ بالا بردن ٢. هەڵدانی چـادر ☰ ١. بالا زدن ٢. برپا کردن خیمه

هۆرا / hora/: ئاوەڵکار. لە خۆیدا؛ زاتـەن ☰ اساسـاً؛ ذاتاً

هۆراسـان^{1} / horasan/: ناو. خاوەر؛ ڕۆژهەلات؛ لایێ کە خۆری لێوە دێ ☰ مشرق؛ خاور

هۆراسـان^{2}: ئاوەڵـناو. ١. ترسـاو؛ تـرس لـە دڵ ٢. وەڕەز؛ جاڕز ☰ ١. هراسان ٢. پریشان

هۆرامـــان / horaman/: نـــاو. ١. ڕەوتی زەردە کەوتن؛ خۆر هەڵدان ٢. ڕۆژهەلات؛ خـاوەر ☰ ١. طلوع آفتاب ٢. مشرق

هۆراوا / horawa/: نـاو. ١. خـۆراوا؛ خۆرنشـین ٢. وڵاتی خۆرنشین ☰ ١. غروب ٢. مغرب

هۆربەشـــان / horbeşan/: نـــاو. هۆربەشـــیان؛ تاوهەلات؛ دەمی تاو کەوتن ☰ زمان طلوع خورشید

هۆربەشیان / horbeşyan/: ☜ **هۆربەشان**

هۆرپاتــە / horpate/: ئاوەڵـناو. ١. پەرتاوتــە؛ هەڵپاچراو ٢. قەیچی‌بڕ؛ بە مقەست بـڕدراو ☰ ١. هرس شده ٢. بُریده با قیچی

هۆرپاتــەی / horpatey/: چــاوگ. پاتــەی؛ هەڵپەرتاوتن ☰ چیدن و بُریدن

هـۆرپڕای / horpiřay/: چـاوگ. هەڵـپەڕین ☰ رقصیدن

هۆرپە / horpe/: ناو. کلـوو؛ گلۆڵـە لـە خـوری ☰ گلولەی پشمی

هۆرتک / hortik/: ناو. زارۆی ساوای ناحەز و دزێـو ☰ نوزاد زشت

هۆرتمه / hort(i)me/: ناو. دەربیجە؛ ڕۆچنە لە درگا و پەنجەرەدا بۆ لێ ڕوانین 🇮🇷 دریچه

هۆرتومان / hortuman/: ناو. کزن؛ جیدانە؛ گادانە 🇮🇷 گاودانه

هۆرتە^{١} / horte/: ناو. ١. وەرتە؛ مافوورەی گەورە ٢. دام و دەستووری ناو خەڵک ٣. هاوردە؛ داهات 🇮🇷 ١. قالی بزرگ ٢. رسم و عادت ٣. درآمد

هۆرتە^{٢}: دەنگەناو. وتەی جووتیار بۆ خەت ڕاست کردنەوە 🇮🇷 کلمەی به راه آوردن گاو در شخم‌زنی

هۆرتەکنای / horteknay/: چاوگ. هەڵتەکاندن؛ تەتەڵە کردن 🇮🇷 تکاندن

هۆرتەوبەرە / hortewbere/: ناو. ١. داب؛ دام و دەستوور ‹بەپێی هۆرتەوبەرەی ئەم وڵاتە، کاری وا ئابڕووچوونە› ٢. داهات و خەرج ‹هێشتا دە هۆرتەوبەرەی خۆم ناگەم› 🇮🇷 ١. سُنَّت ٢. دخل و خرج

هۆرد / hord/: ☜ **هورد**

هۆردار / hordar/: ناو. فاقە؛ جۆرێ تەڵە 🇮🇷 نوعی تله

هۆردای / horday/: چاوگ. هەڵدان؛ بەرەو سەر خستن 🇮🇷 رو به بالا انداختن

هۆردڕوون / hord(i)řûn/: چاوگ. بەرەو ژوور دڕاندن 🇮🇷 ورِدریدن

هۆردوک / horduk/: ☜ **هەردوکیان**

هۆردوکیان / hordukyan/: ☜ **هەردوکیان**

هۆردوو^{١} / hordû/: ناو. لەشکر؛ سپا؛ ئۆردوو ‹چینی کاکۆڵی کە پەخشان بوو بە لای ملیا، وتم:/ سەر بیلادی شەرق ئەچێ وا دیارە هۆردووی غەربی شەو «بێخود»› 🇮🇷 اردو؛ قشون

هۆردوو^{٢}: ☜ **هەردوو**

هۆردووبەز / hordûbez/: ناو. ١. ئۆردووبەز؛ بنکەی سانەوەی سپا ٢. کاری دابەزینی لەشکر لە شوێنێ 🇮🇷 ١. جای اتراق سپاه در راه ٢. اتراق سپاه در جایی

هۆردووگا / hordûga/: ☜ **ئۆردووگا**

هۆردە / horde/: ناو. شلە؛ شێوی تراوی دانەوێڵە 🇮🇷 آش آبکی حبوبات

هۆرز / horz/: ناو. هەرزا؛ جۆرێ هەڵپەڕکێ کە ڕەشبەڵەکە و هەڵپەڕکێکەران دەبنە کۆز 🇮🇷 نوعی رقص گروهی

هۆرزای / horzay/: ☜ **هۆرسەی**

هۆرزنایوە / horznaywe/: چاوگ. هەڵساندنەوە 🇮🇷 برخیزاندن

هۆرسەی / horsey/: چاوگ. هۆرزای؛ هەڵسان 🇮🇷 برخاستن

هۆرڤە / horve/: ئاوەڵکار. لە هۆ وەڕا؛ هێما بۆ دوور 🇮🇷 از آنجا

هۆرکریان / horkiryan/: چاوگ. ئایسان؛ پێکران؛ داگیرسان 🇮🇷 افروختن

هۆرکەوت / horkewt/: ☜ **هەڵکەوت**

هۆرگرتن / horgirtin/: چاوگ. ١. بڵند کردن؛ هەڵگرتن ٢. پێکردن؛ ئایساندن 🇮🇷 ١. برداشتن ٢. افروختن

هۆرگرتەی / horgirtey/: چاوگ. هەڵگرتن؛ ئەڵگردن ‹جە سەر دووکانچەی شای سەر توجاران/ هۆرگرتم کاڵای باڵای نازاران «مەولەوی»› 🇮🇷 برداشتن

هۆرگڕنای / horgiřnay/: چاوگ. پێ کردن؛ داگیرساندن 🇮🇷 برافروختن

هۆرگە / horge/: ناو. ڕۆژاوا؛ لای تاوهەڵات 🇮🇷 مشرق

هۆرگەز / hogez/: ☜ **هۆرگەستە**

هۆرگەستە / horgeste/: ئاوەڵناو. هۆرگەز؛ تاوبردوو؛ تاوگەز؛ تاوانگاز 🇮🇷 آفتابزده؛ آفتاب‌سوخته

هۆرگێڵان / horgêłan/: چاوگ. هۆرگێڵای؛ زڤرین؛ وەرسووڕان؛ وەرگەڕان؛ وەرچەرخان 🇮🇷 چرخیدن

هۆرگێلانن / horgêłanin/: چاوگ. ژێر و ڕوو کردن ⚑ چرخاندن

هۆرگێلای / horgêłay/: ☜ **هۆرگێلان**

هۆرگێلنای / horgêłnay/: چاوگ. هەڵگەڕاندنەوە؛ هۆرگێلانن ⚑ برگرداندن

هۆرم / horm/: ناو. خەو؛ خەون؛ وەرم؛ هەورم؛ هەون؛ هۆن؛ ئەوەی لە کاتی خەوتن لە مێشکی گیانداردا وێنا دەکرێت ⚑ رؤیا

هۆرمزە / horm(i)ze/: ناو. گوزران؛ ورمزە ⚑ گُل‌گاوزبان

هۆرنگ / horing/: ☜ **هەورنگ**

هۆروێڵنەی / horwêłney/: چاوگ. سەرنخوون کردن ⚑ واژگون کردن

هۆرووم / horûm/: ناو. ملوور؛ گیایەکە لە گەنم دەکا ⚑ چچم پر گل

هۆرە / hore/: ناو. ١. دەوروبەر؛ پەرانپەر؛ دۆرمادار ٢. پوازی ئەستوور بۆ قەڵش وێک نەهاتنی دارێ کە دەیشکێنن بە تەور ‹قەڵای میران بە دەس ناکەس دەنەقشێ/ کە دار هۆرەی لە خۆی بێ زوو دەقەڵشێ «هێمن»› ٣. سەیرانگەه؛ سەیرانگا ٤. کێوی بڵند ٥. قامێکی بەناوبانگی ناو جافانە ٦. نەرمەگۆرانی بە سۆزە ‹بازووی کوردی کرێکارن/ هۆرەی دوای جووتی جووتیاران «شێرکۆ»› ⚑ ١. پیرامون ٢. گاوه ٣. گردشگاه ۴. کوه بلند ۵. آهنگی است ۶. زمزمه

هۆرەچڕ / horeçiř/: ناوەڵناو. بە زانست و توانستی هۆرە چڕین ⚑ خوانندەی «هۆرە»

هۆرەگورگی / horegurgî/: ناو. گورگەزێ؛ دۆخی باران و خۆرەتاو پێکەوە ⚑ حالت بارش در آفتاب

هۆرەوری / horew(i)rî/: ناو. پەلکەزێرینە؛ کۆلکەزێرینە ⚑ رنگین‌کمان

هۆرەهۆر / horehor/: دەنگەناو. دەنگی ناڵاندنی بەرزی گا و چێڵ ⚑ ماغ ـ ماغ گاو

هۆری / horî/: ☜ **حۆری**

هۆریشە / horîşe/: ناو. ١. ڕێوی؛ ڕواس ٢. کەروێشک؛ کەورێشک ⚑ ١. روباه ٢. خرگوش

هۆریە / horye/: ☜ **حۆری**

هۆریەس / horyes/: ☜ **هەرەس ـ١**

هۆرێزان / horêzan/: چاوگ. هۆرێزای؛ هۆرێزیای؛ هۆرێستەی؛ هەڵسان ⚑ برخاستن

هۆرێزای / horêzay/: ☜ **هۆرێزان**

هۆرێزنای / horêznay/: چاوگ. هەڵساندن ⚑ برخیزاندن

هۆرێزیای / horêzyay/: ☜ **هۆرێزان**

هۆرێستەی / horêstey/: ☜ **هۆرێزان**

هۆڕ¹ / hoř/: ناو. ١. گەوڕ؛ تەزیر؛ ئاغەڵ ٢. هەووڕ؛ جەواڵی زۆر گەورەی یەکتایی یان دووتایی ‹نانی شوانی، چ لە هۆڕی، چ لە تۆڕی «مەسەل»› ٣. وەرە؛ بای بە تەپوتۆزەوە ٤. زەوینی زۆر نەرم کە سوار لێی دەرناچێ ⚑ ١. آغُل ٢. جوال جانخانی ٣. باد همراه با گردوغبار ۴. زمین بسیار نرم

هۆڕ²: ناوەڵناو. بێچم سەیر و سەمەرە ⚑ عجیب‌الخلقه

هۆڕ³: دەنگەناو. ١. بۆڕە؛ دەنگی زلی گا و چێڵ لە تاوی شتێ ٢. دەنگی قەو ‹لە شەق و هۆڕی دۆمینە و قومار/ ئینسان لە ژینی خۆی ئەبێ بێزار «بێکەس»› ٣. */کنایە/* دەنگی بەرزی گریان ⚑ ١. ماغ گاو ٢. صدای بم و بلند ٣. صدای بلند گریه

هۆڕاندن / hořandin/: چاوگ. دەنگ دەرهاتنی ڕەشەوڵاخ ⚑ ماغ کشیدن گاو

هۆڕاو / hořaw/: ناو. گۆلی گەورە؛ ئەستێرەی زل ⚑ استخر بزرگ

هۆڕاوە / hořawe/: ☜ **وڕاوە**

هۆڕژن / hořjin/: دەنگەناو. دەنگی بەرزی گریان و شەپۆڕ ⚑ صدای بلند شیون

هۆڕگڕیای / hořgiřyay/: چاوگ. هەڵگران؛ ئاگر

گردن ‹شەمع شام شووم ماتەم هۆرگڕیا/ تەل تای سەمتوور شای و زەرق بڕیا «مەولەوی»› ■ افروختن؛ آتش گرفتن

هۆڕن¹ / hořin/: ناو. هۆڕنە؛ کێوی بلند کە تۆقە سەری دەشتایی و گۆڕ بێ ■ کوه بلندی کە قلەاش مسطح باشد

هۆڕن²: دەنگ. بۆق و بۆڕەی ماشین ‹وەک هۆڕنی لەندکرۆزەری سەردزەکان/ خەو لە چاوی عومەر خاوەر دەتارێنێ «پەشێو»› ■ بوق و صدای ماشین

هۆڕنە / hoř(i)ne/: ناو. ١. ☜ هۆڕن¹ ٢. زوزانا بلند؛ کێوی بەرزی جێ هەوار ■ ١. ☜ هۆڕن¹ ٢. کوه بلند ییلاقی

هۆڕە / hoře/: ☜ **هۆڕەهۆڕ**

⊡ **هۆڕە هاتن:** *[کنایە، پلار]* هیچ لێ نەزانین؛ سەر لێ دەرنەکردن ‹لە قالی کردنا هۆڕەی تێ!› ■ هِر از بِر نشناختن

هۆڕەبا / hořeba/: ناو. باهوڕ؛ باهۆڕ؛ وڕەبا ■ تُندباد سرد همراه با مه

هۆڕەهۆڕ / hořehoř/: دەنگەناو. هۆڕە؛ دەنگی نالاندنی بەرزی گا و چێڵ ‹هات خرینگەی زەنگ و قۆڕ، لوشمەلوشم و هۆڕەهۆڕ/ هۆقەهۆق و بۆڕەبۆڕ، حیلەی جانووئەسپی تۆڕ «هێمن»› ■ ماغ بلند گاو

هۆز¹ / hoz/: ناو. هووز: ١. خێڵ؛ عەشیرەت؛ عاشیرەت ‹هۆز نەبەزی، لەتەچن بەزی «مەسەل»› ٢. ئاپۆرە؛ کۆمەڵێ مرۆ ‹هۆزی کورد! یاخوا نەمێنم بۆ هەناسەی سەردتان/ بۆ خەم و ئاهی دەروون و بۆ دڵەی پڕدەردتان! «؟»› ٣. میللەت؛ نەتەوە ‹هۆز لە عێل ناکەن پێشێل «مەسەل»› ■ ١. ایل؛ عشیره ٢. گروهی از مردم ٣. ملت

▪ **هۆز**²: پاشەوشە. ـ هێز ‹باهۆز، واتا: بای بەقەوەت› ■ قوی

هۆزان¹ / hozan/: ناو. ١. پارچە شیعرێک ٢. هەستیار؛ شاعیر ■ ١. قطعه شعر ٢. شاعر

هۆزان²: ئاوەڵناو. ١. زۆر زانا ٢. پسپۆڕ ■ ١. دانشمند ٢. مُتخصص

هۆزانڤان / hozanvan/: ناو. ١. شاعیر؛ بوێژ ٢. کەسێ کە شیعری خەڵک بە گۆرانی دەڵێ ■ ١. شاعر ٢. خوانندەی اشعار دیگران

هۆزانی / hozanî/: ناو. زانایۆخی؛ زۆرزانی ■ دانشمندی

هۆزۆر / hozor/: ☜ **هەزار**

هۆزەڕۆ / hozeřo/: ناو. گیایەکە ■ گیاهی است

هۆزەلاو / hozelaw/: ☜ **هۆزەڵان**

هۆزەڵان / hozełan/: ناو. هۆزەلاو؛ گیایەکی خواردنییە ■ گیاهی خوردنی

هۆزی / hozî/: ناو. ١. گای دەبە؛ گای یەختەنەکراو ‹وەک هۆزی ملی هەڵدێنێ و دەکەوێتە نێو گاڕان› ٢. *[کنایە]* پیاوی تۆلاز ■ ١. گاو اخته نشده ٢. مرد هیز

هۆژان / hojan/: چاوگ. هۆژین؛ هەڤۆتن؛ فێر بوون؛ ڕاهاتن ■ آموختن

هۆژاندن / hojandin/: چاوگ. فێر کردن؛ ڕاهێنان؛ هین کردن ■ تعلیم دادن

هۆژاندی / hojandî/: ئاوەڵناو. فێر؛ ڕاهاتوو ■ آموزش دیده

هۆژین / hojîn/: ☜ **هۆژان**

هۆسا¹ / hosa/: ☜ **وەستا**

هۆسا²: ئاوەڵکار. وسا؛ ئاوا؛ ئاوها ■ این‌طور

هۆسار / hosar/: ☜ **هەوسار**

هۆست / host/: ئامراز. ئالی؛ لا؛ نک؛ کن؛ جەم ■ نزدِ

هۆستا / hosta/: ☜ **وەستا**

هۆستاکار / hostakar/: ☜ **وەستاکار**

هۆستایی / hostayî/: ☜ **وەستایی**¹

هۆستە / hoste/: ☜ **وەستا**

هۆسە / hose/: ناو. ماسە؛ ڕەمڵ ■ ماسه

هۆسین / hosîn/: ☜ **هەسون**^{١}

هۆش^{١} / hoş/: ناو. هش؛ بیر ‹بە غایب بوونی ئەو باوکی فەقیر و خادیمی قەومە/ لە سەر هۆش و لە دڵ سەبر و لە تەن تاب و تەوان ڕۆیی «بێخود»› ☰ هوش

⊡ **هۆش پێوەبون**: ئاگادار بوون؛ چاودێری شتێ/ کەسێک بوون ☰ مواظب بودن

هۆش هاتنەوە بەر: هاتنەوە سەر خۆ ‹لام وایە ماوەی دە دەقیقەیەک تاسام ... لەپڕ هۆشم هاتەوە بەر: هەیاران! من نزیکەی سی ساڵە دەژیم، ژیان هەر ئەو شەڕەشەق و کەربازاڕەیە کە دیومە ... «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ به خود آمدن

لە هۆش چون: ١. بێهۆش بوون؛ بوورانەوە ‹چاوی بە خوێنەکە کەوت لە هۆش چوو› ٢. لە بیر چوون ‹لە هۆشم چوو نان بسێنم› ☰ ١. بی‌هوش شدن ٢. فراموش کردن

لە هۆش بردنەوە: بوونە هۆی فەرامۆش بوون ☰ موجب فراموشی شدن

خستنە هۆش: وە بیر هێنانەوە ☰ به یاد انداختن

هۆش^{٢}: ئاوەڵناو. دم و چاو بەڵەکی ڕەش و سپی (بزن) ☰ صورت خلنگی (بُز)

هۆش^{٣}: دەنگ. وۆش؛ وتەی ڕاوەستاندنی کەر ☰ هُش

هۆشتر / hoştir/: ☜ **وشتر**

هۆشنگ / hoşing/: ناو. هەتیو؛ سێوی بێباڤ؛ باوک مردوو ☰ یتیم

هۆشە / hoşe/: ناو. ١. ☜ **هێشو** ٢. هەستی ئەندام ‹هۆشەی بۆ کردنی نییە› ☰ ١. ☜ **هێشو** ٢. حس

هۆشەچن / hoşeçin/: ناو. هۆشەچە؛ هێشووگەر؛ گوڵچین ☰ خوشه‌چین

هۆشەچە / hoşeçe/: ☜ **هۆشەچن**

هۆشەکاری / hoşekarî/: ناو. کار و ڕەوتی خۆ هەڵکێشان؛ پەسنی خۆ دان ☰ خودستایی

هۆشەکانێ / hoşekanê/: ناو. جۆلانە؛ جۆلانێ ☰ تاب

هۆشیاڕ / hoşyar/: ☜ **هوشیار**

⊡ **هۆشیار بونەوە**: ☜ **هوشیار بونەوە**

هۆشیاری / hoşyarî/: ☜ **هوشیاری**

هۆفاڵ / hofał/: ئاوەڵناو. درۆزن؛ درۆباز ☰ دروغگو

هۆفە / hofe/: ناو. ڕوومەت؛ کاری گەندەموو لە دەموچاو لابردن ☰ موچینی از رُخسار

هۆڤ / hov/: ئاوەڵناو. ١. کێوی؛ دڕندە ٢. چەقاڵتە (گۆشت) ٣. ترسێنەر؛ پیاوتۆقێن ‹خوە ژ وان هۆڤان دوور بخە› ٤. زلحۆرت؛ زەبەلاحی ملهوڕی هیچ لە دنیا نەزان ☰ ١. وحشی ٢. پر رگ و پی (گوشت) ٣. مخوف؛ ترسناک ۴. یاردانقُلی

هۆڤا / hova/: جێناو. هۆ ئەوێ؛ هێمایە بۆ دوور ☰ آنجا

هۆڤک / hovik/: ناو. ١. ئاژەڵ و گیانەوەری دڕندە ٢. *[کنایە]* مرۆی بێبەزە و وەحشی ☰ ١و٢. وحشی

هۆڤەبەر^{١} / hoveber/: ئاوەڵناو. ١. لەخۆبایی؛ لووتبەرز ٢. ناکەس؛ نزم و نامەرد ☰ ١. مُتکبر ٢. پست

هۆڤەبەر^{٢}: ئاوەڵکار. دڕندانە؛ وەحشیانە ☰ وحشیانە

هۆڤی / hovî/: ئاوەڵناو. کێوی؛ وەحشی؛ هۆڤ ☰ وحشی

هۆڤیتی / hovîtî/: ☜ **هۆڤینی**

هۆڤینی / hovînî/: ناو. *[کنایە]* هۆڤیتی؛ دڕندەیی ☰ وحشیگری

هۆڤێتی / hovêtî/: ناو. کۆڤێتی؛ دڕندەیی؛ کردەوەی پێچەوانەی نەریتی ژیار ☰ توحش؛ وحشیگری

هۆق^{١} / hoq/: ناو. ڕەوتی ڕشانەوە؛ هەڵهاوردنەوە ☰

قی

هۆق۲: دەنگەناو. ۱. دەنگی گەروو لە ڕشانەوەدا ۲. ☜ **هۆقە**۲ ☰ ۱. عُق ۲. ☜ **هۆقە**۲

هۆقاندن / hoqandin/: چاوگ. ۱. جۆرە دەنگ هەڵبڕینێکە وەک دەنگی گامێشێ ۲. ڕشانەوە؛ هەڵهاوردنەوە ☰ ۱. ماغ کشیدن ۲. قی کردن

هۆقە۱ **/ hoqe/**: ناو. حۆقە: ۱. وەقە؛ سەنگێکە بۆ شت پێ‌کێشان ‹ئەگەر لە فەیزی ئەو نەبێ دوو هۆقە جۆ و یەک چتیر/ چلۆن لە ڕۆژی خەندەقا کیفایەتی هەزار ئەکا؟! «بێخود»› ۲. فێڵ و تەڵەکە ☰ ۱. اوقیه؛ وزنی است ۲. حُقّه؛ نیرنگ

هۆقە۲: دەنگەناو. هۆق؛ دەنگی گامێش ☰ ماغ گاومیش

هۆقەباز / hoqebaz/: ئاوەڵناو. هەقەباز؛ فێڵباز؛ دەسبڕ ☰ حُقّه‌باز

هۆک۱ **/ hok/**: ناو. ۱. تاسە؛ ئارەزوو ۲. *[شوورەیی]* با؛ ئیشتیای گان ۳. گە؛ مان ٤. نۆهک؛ نخە؛ نۆک ٥. کاری ڕاهی کردن؛ کردنەوەی گرێ و شتی دژوار و ئاڵۆز ٦. هێک؛ هێلکە؛ هاک ۷. کونج؛ قوژبن؛ گۆشە ۸. بیانوو بۆ خۆ لە کار دزینەوە ۹. قار؛ دۆخی تۆران ☰ ۱. آرزو ۲. هوس جماع ۳. اعتصاب ۴. نخود ۵. گره گشایی ۶. تخم‌مرغ ۷. گوشه ۸. بهانه برای تنبلی ۹. قهر

⊡ **هۆک کردن**: مان گرتن؛ گە گرتن ☰ اعتصاب کردن

هۆک گرتن: ۱. قار کردن؛ تۆران ۲. بیانوو گرتن ‹بە خۆڕایی لە مەحوی بەس بڕەنجە/ نەجیبی، مەگرە وەک هۆکڵ، بەگم! هۆک «مەحوی»› ☰ ۱. قهر کردن ۲. بهانه گرفتن

هۆک۲: ئاوەڵناو. هووک؛ هێدی؛ بێ سەختی، توندی یان تەوژم ☰ نرم و مُلایم

هۆکار / hokar/: ناو. هۆ؛ بۆنە؛ کەس یان شتێ کە دەبێتە هۆی کارێک ‹هۆکاری سەرەکی ئەم شەڕە، پارە و دەسەڵاتە› ☰ علّت

هۆکارە / hokare/: ئاوەڵناو. گیرۆدە؛ ئالوودە ☰ معتاد

هۆکاوی / hokawî/: ئاوەڵناو. سێکسی؛ بزوێنەری ئارەزووی جنسی ☰ سکسی

هۆکرد / hokird/: ناو. بەرهۆ؛ شۆنهات؛ بەرهەمی هۆ ‹ئەم هەمووماڵوێرانییە هۆکردی شەڕە› ☰ معلول

هۆکڵ۱ **/ hokił/**: ناو. نۆکەر؛ غولام؛ پیاوی بەردەست ☰ نوکر

هۆکڵ۲: ئاوەڵناو. بیانووگر؛ گڕووگر ‹بە خۆڕایی لە مەحوی بەس بڕەنجە/ نەجیبی، مەگرە وەک هۆکڵ، بەگم! هۆک «مەحوی»› ☰ بهانه‌گیر

هۆکن / hokin/: ئاوەڵناو. گەگر؛ مانگر ☰ مُتحصن

هۆکەک / hokek/: ↓

⊡ **هۆکەک کەروش**: ۱. ئەم بەر ئەو بەرکردن لە ڕێگەچووندا ۲. بە ڕێگەی پڕ خوارەکە و پێچەکەدا ڕۆیشتن ☰ ۱. به شکل مارپیچ راه رفتن ۲. از راه پر پیچ و خم عبور کردن

هۆکەڵ / hokeł/: ئاوەڵناو. هەڵکەوتە؛ بلیمەت ☰ نابغه

هۆکی۱ **/ hokî/**: ناو. ۱. کاشۆبازی؛ شەقێنی بە سواری ۲. گۆی کاشۆبازی ☰ ۱. چوگان ۲. گوی چوگان

هۆکی۲: ئاوەڵناو. وازوازی؛ دەمدەمی ☰ دمدمی

هۆکیهۆکی / hokîhokî/: ئاوەڵناو. حولحولی‌مەزەو؛ عەنتەرمەزاج؛ هەردەم لە سەر مەزاجێ ☰ دمدمی‌مزاج

هۆکێ / hokê/: ئاوەڵناو. *[شوورەیی]* زەنەک؛ شاوەتی؛ تۆلاز ☰ شهوتران

هۆگاڵە / hogałe/: ناو. هەراو هوریا ☰ سروصدا

هۆگان / hogan/: ناو. خەتی جووت لەم سەر تا ئەو سەر ‹هۆگانە جووتێ درێژە› ☰ درازای شیار شخم

هۆگج / hogic/: ناو. هۆگچ؛ هۆگەچ؛ بەرانی داشت؛ بەرانی مەڕتێبەردان ▤ قوچ

هۆگچ / hogiç/: ناو. ١. شەکبەرانی دوو ساڵە ٢. ☜ **هۆگج** ▤ ١. قوچ دوساله ٢. ☜ **هۆگج**

هۆگر¹ / hogir/: ناو. خوو؛ عادەت ‹هۆگری گرتووە› ▤ عادت؛ انس

▣ **هۆگر گرتن:** خووگرتوو بوون؛ عادەت کردن ‹ڕاست یان درۆ بە خۆشەویستی ئەوانەوە هۆگرم گرتووە و زۆری پێ شادم. «هەژار، چێشتی مجێور»› ▤ انس گرفتن

هۆگر²: ئاوەڵناو. ١. فێرەک؛ متۆ؛ خووگرتوو ‹ڕۆڵە: تۆ ئەم بەرخەت بۆچی خۆش ئەوێ؟/ ـ بارەی خۆشە و هۆگرمە و دووم ئەکەوێ «پیرەمێرد»› ٢. حەزۆک؛ پابەند یان دڵبەستەی شتێ ‹ئاغاکەم زۆر هۆگری متالا کردن بوو، تەنانەت کە دەچووە سەر پێشاویش شتێکی دەبرد لەوێ بیخوێنێتەوە! «هەژار، چێشتی مجێور»› ٣. ئۆگر؛ لایەنگر و شوێنکەوتووی کەس یان بەرنامەیەک ‹تاکەی ئەوندە هۆگری چەوتی و خراپە بوون؟/ تاکەی ئەوندە تالیبی ناڕاستی و درۆن؟ «ڕەمزی سلێمانی»›. هەروەها: **هۆگر بوون** ▤ ١. مأنوس ٢. علاقەمند ٣. هوادار

هۆگری / hog(i)rî/: ناو. ئۆگری؛ لایەنگری؛ دۆخی دڵ بە لای شتێکەوە بوون. هەروەها: **هۆگری کردن** ▤ علاقەمندی

هۆگە / hoge/: ☜ **هۆجەنە**

هۆگەچ¹ / hogeç/: ☜ **هۆگج**

هۆگەچ²: ئاوەڵناو. دژ؛ بەرهەڵست ▤ ضد؛ مُعارض

هۆڵ¹ / hol/: ناو. ١. مژ و کڕێوە ٢. مەیدانی شەقێن و گۆبازی ٣. گۆی شەقێن ‹پێخواس هنەکهنەک و سەرکۆل/ کاشۆ ژ پیان و سەر وەکی هۆل «خانی»› ٤. گورە و زەنا ـ زەنا ٥. کەللا؛ هەڵمات ٦. مزراق؛ مەزرێح ٧. تەلەسەنگ؛ بەردی زل ٨. بەرزایی؛ بڵندایی ٩. ☜ **هۆڵە** ١٠. هۆڵ؛ هاڵ؛ ژووری گەورە ▤ ١. مه و کولاک ٢. میدان چوگان‌بازی ٣. گوی چوگان ۴. سروصدا ۵ تیله ۶ گردنا ٧. خرسنگ ٨ بلندی ٩. ☜ **هۆڵە** ١٠. سالن

▣ **هۆڵ کەردش:** گێرە کردن ▤ خرمن کوبیدن

هۆڵ²: ئاوەڵناو. ١. ☜ **حۆل** ٢. چاک؛ هێژا ٣. ئازا؛ نەترس ▤ ١. ☜ **حۆل** ٢. خوب ٣. شجاع

هۆڵ³: دەنگەناو. ١. دەنگی باریکی گا ٢. دەنگی گوێرەکە ▤ ١. صدای نازک گاو ٢. صدای گوساله

هۆڵ⁴: پێرۆ. ← **چۆڵوهۆڵ**

هۆڵئایاک / hol'ayak/: ئاوەڵناو. هەرەچاک؛ باشترین ▤ بهترین

هۆلارە / holare/: ناو. شەڵتەی کوندە ئاو پێکێشان ▤ گالەی خیگ آبکشی

هۆلاسەری / holaserî/: ناو. کایەیەکی منداڵانەیە ▤ از بازی‌های کودکانه

هۆلان / holan/: ☜ **هۆلێن**

هۆلاندن / holandin/: چاوگ. ١. بۆڕاندن؛ قۆڕاندن؛ هۆڕاندنی گا ٢. دەنگ هەڵێنانی درێژی گوێرەکە ▤ ١. ماغ کشیدن گاو ٢. صدا کردن گوساله

هۆلانە / holane/: ناو. گەمەی گۆیێن ▤ گوی بازی

هۆلدان / holdan/: ناو. *[کینایە]* هۆلمان: ١. ورگ؛ زگ؛ سک ٢. ئوور؛ هۆلمان؛ گەدە ▤ ١. شکم ٢. معده

هۆلس / hols/: ئاوەڵناو. ئارانشین؛ دژی کۆچەر ▤ یکجانشین

هۆلک / hol(i)k/: ناو. ١. کۆخ؛ خانووی چکۆلە لە دەشت ٢. کەپر؛ کەپرە؛ هەرزاڵ ▤ ١. کوخ ٢. کَپَر

هۆللک / hollik/: ناو. حەشارگەی ڕاوچی ▤ کمینگاه شکارچی

هۆلمان / holman/: ☜ **هۆلدان**

هۆله^{1} / hole/: ☜ **هۆڵە**

هۆله^{2}: دەنگەناو. دەنگی بانگ کردن یان لێخوڕینی گوێرەکە ⚑ صدای خواندن یا راندن گوساله

هۆلەهۆل / holehol/: دەنگەناو. ١. هۆلەی یەک لە دوای یەک ٢. دەنگی تێکەڵ بە گریان ⚑ ١. صدای پیاپی گوساله ٢. صدای گریان

هۆلی / holî/: ناو. ١. هۆڵ؛ جاش و جانووی ئێکساڵە ٢. گێژی؛ دەبەنگی؛ حۆلی ٣. ☜ **هۆڵە** ٤. تۆپتاو؛ شاکۆن؛ گۆچانی گۆبازی ⚑ ١. کُرّەی یکساله ٢. هالویی ٣. ☜ **هۆڵە** ۴. چوگان

▣ **هۆلی کرن**: گێرە کردن ⚑ خرمن کوبیدن

هۆلیکری / holîk(i)rî/: ئاوەڵناو. گێرەکراو (خەرمان) ⚑ کوبیده (خرمن)

هۆلین / holîn/: چاوگ. هەرا و زەنا کردن؛ قوولە کردن ⚑ غریو راه انداختن

هۆلێ / holê/: ئاوەڵناو. ئاوها؛ ئەئاوا؛ بەمجۆرە ‹ئەو خەبەر نە هۆلێیە› ⚑ این طور

هۆلێر / holêr/: ناو. دارشۆخ؛ دارقەڵەم؛ چنار ⚑ تبریزی

هۆلێن / holên/: ناو. هۆلان؛ هۆڵێن؛ هوولان؛ شەقێن؛ کاشۆبازی؛ گۆیێن؛ وەرزشێکی گرۆیی، یاریکەرانی لە سەر ئەسپ بە گۆچان لە گۆی دەدەن تا بچێتە نێو دەروازەوە ⚑ چوگان‌بازی

هۆڵ^{1} / hoł/: ناو. ١. ئاغەڵی پەز ‹گەڕان کێو و چیا و ئەشکەوت و زەندۆڵ/ گەڕان کادێن و کەندوو، ئاخوڕ و هۆڵ «هێمن»› ٢. ژووری گەورە لە ماڵدا ٣. تالار؛ ژووری گەورەی جێ کۆبوونەوە ‹هۆڵی مێدیا لە شاری هەولێر› ٤. جاش و جانووی یەکساڵە ⚑ ١. آغُل ٢. هال؛ سرسرا ٣. سالن ۴. کُرّەی یکساله

هۆڵ^{2}: پێرۆ. ← **چۆڵوهۆڵ**

هۆڵنج / hołinc/: ☜ **هێڵنج**

هۆڵۆشە / hołoşe/: ناو. پیرخەنیلە؛ برۆشی ساوار ⚑ ریزەی بلغور

هۆڵە / hołe/: ناو. هۆل؛ هۆلە؛ هۆلی؛ گێرە؛ کار و ڕەوتی کوتانی خەرمان. هەروەها: **هۆڵە کردن** ⚑ خرمنکوبی

هۆڵەمەڕ / hołemeř/: ناو. گۆف؛ هەڵ؛ ئاغەڵ ⚑ آغُل

هۆڵی / hołî/: ناو. جاشک و جانوو ⚑ کُرّەی الاغ و مادیان

هۆڵیکەر / hołîker/: ناو. کوڕە؛ جاش؛ بێچووی کەر ⚑ کُرّەالاغ

هۆڵێن / hołên/: ☜ **هۆلێن**

هۆم / hom/: ناو. سنوور؛ کەوشەن ⚑ مرز

هۆما / homa/: ناو. هۆمان؛ هۆمای؛ هووما؛ هوومای؛ خودا؛ خوا ⚑ خدا

هۆمار / homar/: ☜ **هەمار**

هۆمارتش / homartiş/: چاوگ. ژماردن؛ بژاردن ⚑ شُمُردن

هۆمام / homam/: ئاوەڵناو. دەسەڵاتدار؛ خاوەن دەسەڵات ⚑ مُقتدر

هۆمان / homan/: ☜ **هۆما**

هۆمانوەری / homanwerî/: ناو. پیرۆزی؛ موبارەکی ⚑ مبارکی

هۆمای / homay/: ☜ **هۆما**

هۆمایی / homayî/: ئاوەڵناو. تایبەتی؛ خۆماڵی ⚑ مخصوص

هۆمبی / hombî/: ناو. شووبراژن؛ هێوەرژن؛ براژنی مێرد ⚑ جاری؛ زن برادر شوهر

هۆمدەم / homdem/: ☜ **هاودەم**

هۆمڕیش / homřîş/: ☜ **هاوڕیش**

هۆملکێ / homilkê/: ناو. بەربەرەکانێ؛ کاری دە گژ یەک ڕا چوونەوە ⚑ رویارریی

هۆمەلێرە / homelêre/: ناو. دیزەی گۆشتاو تێدا لێنان ⚑ دیزی آبگوشت

هۆمەڵغەزا / homełğeza/: ناو. چەقەو گوڕە و زەنازەنای بە کۆمەڵ ▤ همهمه

هۆمەن / homen/: ☜ **هەڵمەت ـ١**

هۆمەیی / homeyî/: ئاوەڵناو. بۆری تاریک (پەز) ▤ طوسی رنگ تیره (گوسفند)

هۆمەییش / homeyîş/: چاوگ. لە کۆ کردنەوەی تفاق بوونەوە ▤ تمام شدن کار جمع‌آوری علوفه

هۆن١ / hon/: ناو. ١. خەتی زەوی بۆ ئاو پێدا چوون ٢. خەو؛ خەون ▤ ١. شیار آبیاری در زمین ٢. رؤیا

هۆن٢: ☜ **هەوە٢**

. هۆن٣: پاشەوشە. ١. وەهۆن ‹پاڵەی سوالەهۆنی بەگورد/ چقلی چاوی دژمنی کورد «هێمن»› ٢. وەند ‹دەزووهۆن› ٣. ـ چن ‹گۆرەوێهۆن› ▤ ١. ـ بند ٢. ـ ریس ٣. ـ باف

هۆنا / hona/: ☜ **هێشتا**

هۆناس / honas/: ناو. سەرپاڵەی دروێنە ▤ سردستەی دروگران

هۆنان / honan/: چاوگ. هۆنای: ١. تەنین؛ چنین ٢. *[مەجاز]* بنیات نانی دام و دزەگای میری یان بازرگانی ▤ ١. بافتن ٢. تشکیل دادن سازمان

هۆناندن / honandin/: چاوگ. وەندن؛ تەنین ▤ بافتن

هۆنانەوە / honanewe/: ☜ **هۆندنەوە**

هۆنای / honay/: ☜ **هۆنان**

هۆندران / hond(i)ran/: ☜ **هۆنران**

هۆندراو / hond(i)raw/: ☜ **هۆنراوە٢**

هۆندراوە / hond(i)rawe/: ☜ **هۆنراوە٢**

هۆندک / hondik/: ☜ **هندك**

هۆندن / hondin/: ☜ **هۆندنەوە**

هۆندنەوە / hond(i)newe/: چاوگ. تێپەڕ. //هۆندتەوە؛ دەهۆنییەوە؛ بهۆنەوە// وەندن؛ وەندنەوە؛ وەنین؛ هۆنانەوە؛ هۆندن؛ هۆننەوە؛ هۆنین؛ هۆنینەوە: ١. داوی زۆری بادراو تێک کێشان ‹گوریس هۆندنەوە› ٢. شتێ دە داو یان ڕیزێ کێشان ‹تەزبێح هۆندنەوە› ٣. هەڵبەست گوتن ‹بۆنی ڕزگاریت لە شیعری دێ، چ جوانت هۆندەوە/ ئەی هەژار! ئەی شاعیری تێکۆشەری ناوداری کورد! «هێمن»› ▤ ١. بافتن (ریسمان) ٢. به رشته کشیدن ٣. سرودن؛ به نظم درآوردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـــ/ چاوگی نەرێنی: نەهۆندنەوە

هۆندۆری / hondorî/: ئاوەڵناو. دەروونی ▤ درونی

هۆندە / honde/: ئاوەلکار. ١. هێندە؛ ئەوەندە ٢. پتر؛ زیاتر ▤ ١. این‌قدر ٢. بیشتر

هۆندەکە / hondeke/: ☜ **هندك**

هۆنران / honran/: چاوگ. تێنەپەڕ. نادیار. //هۆنرای؛ دەهۆنرێی؛ بهۆنرێ// هۆندران: ١. بە ڕیز بەسترانی شتێ ٢. بە بەنەوە کران؛ دە داو یان ڕیزێ کێشران ٣. کرانە هۆنراوە ▤ ١. بافته شدن ٢. به رشته کشیده شدن ٣. به نظم درآورده شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: هۆنراو/ چاوگی نەرێنی: نەهۆنران

هۆنراو / honraw/: ☜ **هۆنراوە٢**

هۆنراوە١ / honrawe/: ناو. هەڵبەست؛ هۆنە: ١. شیعر؛ وتەیێ کە کێش، بەشاوەند و واتایەکی ڕازاوەی هەیە ٢. *[کینایە]* بە شیعر گوتراو؛ وتەی کێشدار ▤ ١. شعر ٢. کلام منظوم

هۆنراوە٢: ئاوەڵناو. هۆندراو؛ هۆندراوە؛ هۆنراو: ١. (داوی) بە یەکەوە بادراوی تێکهەڵکشاو ٢. (دەنکە مووروی) بە بەنەوەکراو ▤ ١. به هم بافته ٢. به رشته کشیده شده

هۆنراوەیی / honraweyî/: ئاوەڵناو. شیعری؛ پێوەندیدار لەگەڵ شیعر یان سەر بە شیعر ▤ شعری

هۆنقـەراس / honqeras/: ئاوەڵـــکار. هانقـــــاس؛ ئەوهەندە؛ ئەم ئەندازەیە 🇮🇷 این اندازه

هۆنک / honik/: ☜ **هێتك**

▣ **هۆنک با**: بایەکـە لـە بـاکووری خۆرهەڵاتـەوە دێ 🇮🇷 باد شمال شرقی

هۆنکانـدن / honkandin/: چاوگ. هێورکردنەوە 🇮🇷 آرام کردن

هۆنگۆ / hongo/: ☜ **ئەنگۆ**

هۆنن / honin/: چاوگ. خوێندن 🇮🇷 خواندن

هۆننەوە / honnewe/: ☜ **هۆندنەوە**

هۆنە / hone/: نـاو. ١. پرچی هۆندراو ٢. مووررووی هۆندراو ٣. ئاکار؛ نیشانە؛ نیشانەی باشی ‹هۆنـەی مێرانەیە› ٤. هەڵبەست؛ بەرانبـەری پەخشـان ٥. نەسیم؛ شنە 🇮🇷 ١. موی بافته ٢. مُهـرەی بـە رشـته کشیده ٣. نشانەی خوبی ۴. نظم ۵. نسیم

هۆنەر / honer/: ناو. ١. کەسـێ کـە دەهۆنێتـەوە (بەگشتی) ٢. *[کینایە]* شاعیر 🇮🇷 ١. بافنـده (عـام) ٢. شاعر

هۆنەهۆن / honehon/: دەنگـەناو. گریـانی سـەبری بێبڕانەوە 🇮🇷 گریەی آهستەی بدون انقطاع

هۆنەهۆنە¹ / honehone/: ☜ **هۆنهۆن**

هۆنە ـ هۆنە²: ئاوەڵکار. بە ڕیز؛ یەک لە دووی یـەک ‹هۆنە ـ هۆنە فرمێسکی دەهاتە خوار› 🇮🇷 متوالی

هۆنەیی / honeyî/: ئاوەڵکار. ئاوەها؛ بـەمتـەرزە 🇮🇷 این‌طور

هۆنهـۆن¹ / honhon/: نـاو. هۆنەهۆنـە؛ چۆنیـەتی فرمێسک داوەرینی بە شوێن یەکـدا ‹شـیعرەکانم گەلێ جاریش پەستن، ئەگرین/ هۆنهـۆن فرمێسـک هەڵئەڕێژن «شێرکۆ»› 🇮🇷 زارزار

هۆنهۆن²: دەنگـەناو. هۆنەهۆنە: ١. گریانی سـەبری بێبڕانەوە ٢. دەنگی گێژاو 🇮🇷 ١. گریەی آهسـتەی بدون انقطاع ٢. صدای گرداب

هۆنیـای / honyay/: چـاوگ. هـــۆنران ‹هۆنیـــای زەنگیانـەی زوڵـفانت پـەی کـێن/ چـین ـ چـین ئەگریجـەی کوڵـمانت پـەی کـێن «عەبـدولوەهاب ئاریانی»› 🇮🇷 بافته شدن

هۆنین / honîn/: ☜ **هۆندنەوە**

هۆنینەوە / honînewe/: ☜ **هۆندنەوە**

هۆو¹ / how/: ئاوەڵناو. ئەو، بۆ دوور ‹هۆو کابرا کێیـە بەرەو ئێرە دێ؟› 🇮🇷 آن

هۆو²: دەنگ. بەڵێ؛ ها 🇮🇷 بلی

هۆوا / howa/: جێناو. هۆ ئەو جێیە؛ هێمایە بۆ دوور 🇮🇷 آنجا

هۆوت / howit/: ☜ **حەوت**

هۆوتـای / howitay/: ☜ **حەفتا**

هـۆوره / how(i)re/: نـاو. هـــۆوەرە؛ زڕەچـــرگ 🇮🇷 هوبره

هـۆوز / howiz/: نـاو. ١. سـەوز؛ کەسـک ٢. ☜ **حەوز** 🇮🇷 ١. سبز ٢. ☜ **حەوز**

هۆوسار / how(i)sar/: ☜ **هەوسار**

هـۆوق / howiq/: ناو. هەوق؛ تاق؛ تاقی گومبـەز 🇮🇷 سقف گنبد

هۆول / howil/: ئاوەڵناو. ١. هـەول؛ بـاش ٢. ئـازا؛ نەترس 🇮🇷 ١. خوب ٢. شُجاع

هۆون / howin/: ناو. خەو؛ خەون 🇮🇷 خواب

هۆوە / howe/: جێناو. هۆوها؛ ئـەو شـتەی لـە بـەر چاوە و دوورە 🇮🇷 آن چیز

هۆوەرە¹ / howere/: ☜ **هۆورە**

هۆوەرە²: دەنگ. بانگی جووتیار لـە گـا جـووت ‹چ خۆشە دەنگی باللۆرە/ چ خۆشـە هـۆوەرەی جووتیـار «هێمن»› 🇮🇷 هَی هدایت گاو شخم‌زن

هۆوەندە / howende/: جێنـاو. وەڤەر؛ ئـەو شـوێنە دوورە 🇮🇷 آن دوردست

هۆوەنەییش / howeneyîş/: چاوگ. ڕوانین؛ تواشـا کردن؛ لێ مەیزاندن 🇮🇷 نگاه کردن

هۆوها / how(i)ha/: ☜ **هۆوە**

هۆوی / howî/: ناو. مالۆس؛ بەرازی مێو 🇮🇷 گُراز ماده

هۆوێ / howê/: جێناو. ئەویا؛ وەت؛ ئەوێ 🇮🇷 آنجا

هۆ ـ هۆ / hoho/: دەنگ. ١. وتەی جووتیار لە گاجووت لێخوڕیندا ٢. وشەی بانگ کردنی مێگەل ٣. دەنگی بانگ کردنی کەسێ لە دوورەوە ‹هۆ ـ هۆ ئارام!› ٤. وتەی سەیرمان و باوەڕ نەکردن ‹هۆ ـ هۆ ئەوە تۆ دەڵێی چی؟› 🇮🇷 ١. هَی هدایت گاو شخم‌زن ٢. کلمەی خواندن گله ٣. حرف ندای از دور ۴. واژەی تعجب و ناباوری

هۆی^{1} / hoy/: ناو. گرێو؛ مەرج 🇮🇷 شرط

هۆی^{2}: دەنگ. وتەی بانگ کردنی لە دوور 🇮🇷 حرف ندای از دور

هۆیاندن / hoyandin/: چاوگ. گرێو کردن؛ مەرج دانان؛ مەرج بەستن؛ گرۆ کردن 🇮🇷 شرط بستن

هو^{1} / hû/: ناو. ١. خودا؛ خودێ؛ خوا ٢. قازانج؛ سوود ٣. پف بۆ گەرم کردنەوە. هەروەها: **هوو کردن** 🇮🇷 ١. خُدا ٢. سود ٣. ها

⊡ **هو لە مو جیا کردنەوە:** *[کنایە]* وردبینی و شوێنگری زۆر و لە ڕادە بە دەر دەکار کردن 🇮🇷 مو را از ماست کشیدن

هو^{2}: ئاوەڵناو. بێ‌نرخ؛ هیچ و پووچ 🇮🇷 پوچ و بی‌ارزش

هو^{3}: دەنگ. ١. هەرای دەروێشان ‹بە جۆش و خرۆش، یا هوو یا من هوو/ مەلیکەی دەریای هێنایە بەر ڕوو «پیرەمێرد»› ٢. دەنگی برێتی لە وەڕەز بوون 🇮🇷 ١. هو ٢. وا

هوت^{1} / hût/: ناو. ١. خەو؛ خەون ٢. هەڤۆت؛ فێرکاری ٣. چێژە/ تامی خۆش ٤. شەیتان؛ گیانی بەدفەڕ ٥. شە؛ تەڕایی 🇮🇷 ١. خواب ٢. آموزش ٣. مزەی مطبوع ۴. روح شرير ۵. نم؛ رطوبت

⊡ **هوت ئانتش:** شە کێشان؛ ڕتووبەت کێشان 🇮🇷 نم کشیدن

هوت بون: ١. فێر بوون؛ هین بوون؛ هەڤۆتن ٢. ئالوودەی شت یان شوێنێک بوون 🇮🇷 ١. یاد گرفتن ٢. به چیز یا جایی مُعتاد شدن

هوت کرن: پێ فێر بون؛ هووت بوون 🇮🇷 عادت کردن

هوت^{2}: پێرۆ. ← **هات‌وهوت**

هوتک / hûtik/: ناو. نووکی تیژی بە هەسان و بەردەزوورە سواو 🇮🇷 نوک تیز شده به وسیلەی سوهان

هوته / hûte/: ناو. خەو 🇮🇷 خواب

هوچک / hûçik/: ناو. ١. ☜ **ئەنگوچك** ٢. ئاتەگ؛ خوارەوەی داوێن ٣. قۆڵی کراس 🇮🇷 ١. ☜ **ئەنگوچك** ٢. پایین دامن ٣. آستین پیراهن

هود^{1} / hûd/: ناو. ١. دەسڕۆیی؛ دەسەڵات؛ زاکوون؛ زەبر و زەنگی لە حوکم کردنا ٢. دەفری لە سواڵەت ٣. دەوری و دەفری پەل لە سواڵەت؛ گلێنەی پەل ٤. شکاوی؛ شکیاگی ٥. هەوابەر؛ کەرستەیەک بە سەر کوانوو یان ئوجاقەوە بۆ هەڵکێشان و دەرکردنی هەڵم و بۆق و چڕ و چەوری نێو چێشتخانە 🇮🇷 ١. اقتدار ٢. ظرف سُفالین ٣. بُشقاب سُفالی ۴. شکستگی ۵. هود

هود^{2}: ئاوەڵناو. ١. دووتۆمە؛ دووڕەگە؛ دووڕە ٢. شکاو؛ شکیاگ 🇮🇷 ١. دورگه ٢. شکسته

هودەره / hûdere/: ناو. هوووەرە؛ چێرگ؛ چرگ؛ مێشەسی 🇮🇷 هوبره

هور^{1} / hûr/: ناو. ١. ورگ؛ عوور ٢. بیر؛ ویر؛ یاد؛ یای 🇮🇷 ١. معده ٢. یاد

هور^{2}: ☜ **هورد**

⊡ **هور بون:** هوور بین: ١. ورد بوون ٢. نەرم بوون 🇮🇷 ١. خُرد شدن ٢. نرم شدن

هور بونەوە: لێ ورد بوونەوە؛ بە وردی لێ ڕوانین؛ باش هۆش دانە سەر 🇮🇷 دقت کردن

هور بین: ☜ **هور بون**

هور کردن: ١. ورد کردن ‹فێ پەرەی بۆ من هوور

کە!› ۲. لەت لەت کردن؛ پارچە پارچە کردن ‹سەبر و قەرارم کۆ بر/ جان و جەگەر هوور دکر «مەلای جزیری»› ☰ خُرد کردن

هووراندن / hûrandin/: چاوگ. ۱. ورد کردن؛ هارِین ‹د دەستارێن ساڤارێ دە تێن هووراندن› ۲. چکۆلە کردنەوەی زەلام ۳. *[کنایە]* تۆژینەوە؛ کۆلینەوە؛ بە وردی بیر لێ‌کردنەوە ☰ ۱. خُرد کردن ۲. کوچک کردن ۳. پژوهیدن

هووربژار / hûrb(i)jar/: ئاوەڵناو. ئاڵەبێژ ☰ بیختە یا پارچە

⊡ **هووربژار کردن:** ئاڵەبێژ کردن؛ بە هێڵەگی زۆر کون‌ورد یان بە پارچە قوماشێک، هەڵە دابێژتن ☰ بیختن

هووربین^1 / hûrbîn/: ناو. وردبین ☰ میکروسکوپ

هووربین^2: ئاوەڵناو. وردبین ☰ ریزبین

هووردار / hûrdar/: ئاوەڵناو. بێ‌نرخ؛ کەم‌بایی؛ سووک‌وچرووک ☰ حقیر

هووردز / hûrdiz/: ئاوەڵناو. گەنەدز؛ سیرمەخۆر؛ دەڵەدز؛ کەفەن‌دز؛ هۆگر و خووگرتووی دزینی شتی بێ‌نرخ ☰ دلەدُزد

هووردەم / hûrdem/: ناو. خولەک؛ دەقیقە؛ دیقە؛ پاژێک لە شێست پاژی سەعات ☰ دقیقە

هوورش^1 / hûriş/: ناو. کار و ڕەوتی بلند کردن؛ بەرە ژوور بردن ☰ برداشت

⊡ **هوورش گرتن:** هەڵگرتن؛ بەرە ژوور بلند کردن ☰ برداشتن

هوورش^2: دەنگەناو. خوڕەی ئاو ☰ صدای جریان آب

هوورک / hûrik/: ناو. ۱. وردەی شتێ ۲. جانەوەرێ کە بە چاو نابیندرێ ☰ ۱. خُردە ۲. جاندار میکروسکپی

هوورکبین / hûrikbîn/: ناو. زەڕەبین ☰ ذرەبین

هوورکە / hûrke/: ناو. ۱. پیرخەنیلە؛ برووشی ورد ۲. خاکەی قەند و دار ۳. ورتکە نان ☰ ۱. بلغور ریز ۲. خاکە ۳. ریزەنان

هوورکەنان / hûrkenan/: ناو. ورتکەنان؛ وردەنان؛ ڕێزەنان؛ وردە ـ پردەی نان ☰ ریزەنان

هوورک . هوورک / hûrik hûrik/: ئاوەڵکار. ڕێز ـ ڕێز؛ ورد ـ ورد ‹کراسێ تە مە گروومە هوورک ـ هوورک دروومە› ☰ ریز- ریز

هوورموور / hûrmûr/: ناو. خڕەوپڕە؛ چەک‌وپووش ☰ خرت‌وپرت

هوورمێش / hûrmêş/: ناو. ۱. مەگەز؛ مەشە؛ مێش ۲. کۆمەڵی مێشان؛ مێشی زۆر ☰ ۱. مگس ۲. انبوه مگس‌ها

هوورنڤیس / hûrn(i)vîs/: ناو. مەرەکەب ☰ دوات

هوورنڤیسدان / hûrn(i)vîsdan/: ناو. مەرەکەبدان ☰ شیشەی دوات

هوورە / hûre/: ناو. کای ورد ☰ کاه ریز

هوورەشۆپ / hûreşop/: ناو. پێشەنگ؛ ڕەمکێش؛ سەرگەلە ☰ پیشاهنگ گلە

هوورەک / hûrek/: ناو. پیتی ورد لە ئەلفوبێی لاتیندا ☰ حروف کوچک در خط لاتین

هوورەنێر / hûrenêr/: ئاوەڵناو. لێکۆڵەر؛ توێژەر؛ تۆژەرەوە ☰ پژوهشگر

هوور هوور / hûr hûr/: ئاوەڵناو/ ئاوەڵکار. ورد ورد؛ زۆر ورد ☰ بسیار ریز

هووری / hûrî/: ناو. ۱. وردی؛ ڕێزی ۲. ورگ؛ گەدە ۳. ☜ **حۆری** ☰ ۱. خُردی ۲. شکمبە ۳. ☜ **حۆری**

هووڕ^1 / hûř/: ناو. هۆڕ؛ جەواڵی زۆر گەورەی یەکتایی یان دووتایی ‹هووڕ منیش لە بان هەوانەی مەردم! «مەسەل»› ☰ جوال بزرگ

هووڕ^2: ئاوەڵناو. وڕ؛ گێژ ☰ منگ

⊡ **هووڕ بوون:** تاسان؛ گێژ بوون؛ وڕ بوون ☰ منگ شدن

هووڕ^3: پێرِۆ. ← **قیژ و هووڕ ـ زرم و هووڕ**

هووڕووش / hûřûş/: ناو. گەنمی بە دەستاڕ لێ کراو بۆ ساوەر ☰ گندم خُرد شده با آسیاب دستی برای حلیم

هووڕە / hûře/: ناو. مێشوولەی زۆر ورد ☰ پشەی خاکی

هووڕەو¹ / hûřew/: ناو. کۆمەڵێکی زۆر؛ جەماعەتێ زۆر ‹هووڕەوێ خەڵک هاتن› ☰ انبوهی از مردم

هووڕەو²: ئاوەڵناو. زۆر زۆر لە ژمارەدا ☰ بی‌شُمار

هووز / hûz/: ☜ **هۆز**¹

هووژە / hûje/: ناو. ڕەوتی بە گەل دەرچوونی مێروولە. هەروها: **هووژە کردن** ☰ فرایند گروهی رفتن مورچگان

هووسەمل / hûsemil/: ناو. پیازەخووگانە ☰ گیاهی است

هووسی / hûsî/: ناو. ئەستوندەکی چادر ☰ ستون چادر

هووشاندن / hûşnandin/: چاوگ. دەنگ دەرهاتنی مار کاتی تووڕەیی ☰ صدای مار هنگام عصبانیت

هووشک / hûşik/: ناو. گورواسە؛ پشیلەکێوی؛ کتکەکێفیلە ☰ گُربەی وحشی

هووشنگ / hûşing/: ناو. یۆز؛ هاس؛ تاژپلنگ ☰ یوزپلنگ

هووشە¹ / hûşe/: ناو. بافڕۆ؛ دەلەسە؛ فشە؛ درۆی زل. هەروەها: **هووشە کردن** ☰ چاخان

هووشە²: دەنگەناو. دەنگی مار ☰ صدای مار

هووشەباز / hûşebaz/: ئاوەڵناو. قەپانچی؛ درۆزنی زل ☰ چاخان

هووشی / hûşî/: ☜ **هێشوو**

هووفاڵ / hûfał/: ☜ **هووفە ـ٥**

هووفە / hûfe/: ناو. ١. وفە؛ کوانێکە لە ئاژەڵ دێت ٢. هووشە؛ درۆی زل ٣. کار و کردەوەی گەورە نیشان دانی شتێک ٤. هاشە و هووشە؛ شات و شووت؛ هەرا و هەڕەشەی بنشڕ ٥. هووفال؛ لاف و گەزاف؛ کاری خۆهەڵکێشان و پەسنی خۆ دان ☰ ١. نوعی دُمل دامی ٢. چاخان ٣. اغراق ۴. هارت‌وپورت ۵. لاف

هووک / hûk/: ئاوەڵناو. ١. فێرەک؛ متۆ؛ خووگرتوو ٢. گەڕیدە و سەرلێشێواو ٣. وازوازی؛ هەر تاوێ لە سەر بارێ ٤. ئەهوەن؛ لەسەرخۆ ٥. خۆ لە کار بوێر؛ لە بیانوو ٦. دین؛ شێت؛ لێویاگ ☰ ١. مأنوس ٢. ولگرد و سراسیمه ٣. دمدمی ۴. مُلایم ۵. از زیر کار دررو ۶. دیوانه

هووکارە / hûkare/: ئاوەڵناو. خووگرتووی زۆر بە شتێکەوە ‹هووکارە لە سەگ هار بەترە «مەسەل»› ☰ دارای اعتیاد به چیزی

هووکدار / hûkdar/: ☜ **هووکڵدار**

هووکڵ / hûkił/: ناو. جنۆکە؛ جندۆکە ‹هووکڵ خۆیان داگە نیشانی!› ☰ جن

هووکڵدار / hûkiłdar/: ئاوەڵناو. هووکدار؛ هووکن؛ شێت ☰ جن‌زده

هووکن / hûkin/: ☜ **هووکڵدار**

هووکێش / hûkêş/: ناو. ئەوی لە جەزبەی دەروێشانەدا هوو دەکا ‹یەکێ سۆفییە و یەکێ دەروێشە/ یەکێ نووشتەنووس، یەکێ هووکێشە «قانع»› ☰ صیحه‌زن

هوول¹ / hûl/: ناو. هوولە؛ هوویل؛ کاری خۆ هەڵکێشان ☰ لاف

هوول²: ئاوەڵناو. هوولە؛ هوویل: ١. زۆر زل و قەڵەو (گا) ٢. گوێ سوور (بزن) ٣. بۆری خۆڵەمێشی تاریک ٤. زەردی ئاماڵ خورمایی ٥. واق‌وڕماو؛ سەرلێشێواو ☰ ١. تنومند و فربه (گاو) ٢. گوش قرمز (بُز) ٣. خاکستری تیره ۴. زرد مایل به خرمایی ۵. سراسیمه؛ هاج و واج

• **هوول**³: پاشەوشە. ـ واش؛ ـ بەش ‹سوورهوول› ☰ ـ فام

هوولان / hûlan/: ☜ **هۆلێن**

هوولاندن / hûlandin/: چاوگ. قریوه کردن؛ هەراوهوریا کردن ‹جارجارێک ئەهوولێنن/ دوورادوور یەک ئەدوێنن «قانع»› ■ هایوهوی کردن

هولباف / hûlbaf/: ئاوەڵناو. خۆهەڵکێش؛ بە شاتوشووت ■ لافزن

هولولیف / hûlulîf/: ناو. ئەشکەوت ■ غار

هوله^{1} / hûle/: ☞ **هول**

هوله^{2}: دەنگەناو. قووله؛ قیڕەی بۆ گورگ ڕەواندن ■ غریو ترساندن گرگ

هولەهول / hûlehûl/: ناو. هەرا و هوریا؛ قوولەقوول ‹پەروانەیەک بە بلبلی وا وت کە: بولفزوول!/ سووتانە ئیشی ئەهلی مەحەببەت، نە هوولەهوول «مەحوی»› ■ داد و بیداد

هوڵه / hûłe/: ناو. هوله؛ مڵه؛ جۆبڕەک ■ آبدُزدک

هوما / hûma/: ☞ **هۆما**

▣ **هومای بکۆ**: خوا حەز کا؛ خوا بیکا ■ خدا کند؛ انشاء الله

هومای سینەنی: بەشقی خودا؛ بیکە لە ڕاهی خوادا ■ در راه خدا

هومای کەردکە: ١. سوپاسی خودا ٢. بەرەکاتی خودا ■ ١. شکر خدا ٢. برکت خدا

هومای کەنی: بەشقی خودا ■ به خاطر خدا

هومای نیکۆ: خوا نەکا ■ خدا نکند

هومای وازۆ: بە ئیزنی خوا ■ به امید خدا

هومارتش / hûmartiş/: چاوگ. ژماردن؛ بژاردن ■ شُمردن

هومارتۆخ / hûmartox/: ناو. ژماریار؛ ژمێریار ■ آمارگر

هومای / hûmay/: ☞ **هۆما**

هون^{1} / hûn/: ناو. خوون؛ خین؛ خوین؛ خوێن ‹دیدەم بێ نوورەن جە تاو ئەسرین/ هوون جێش مەتکیۆ چوون سفتەبرین «بێسارانی»› ■ خون

هون^{2}: ☞ **هەوە**^{2}

هون^{3}: جێناو. ئێوە؛ ئەنگۆ ‹گۆ هوون وەرن بنێرن/ کا ئەم ئیرۆ چ مێرن «جگەرخوێن»› ■ شما

هوناڵو / hûnałû/: ئاوەڵناو. خوێناوی؛ خوێناولی؛ تێکەڵ بە خوێن ■ خونآلود

هوناو / hûnaw/: ناو. خوێناو؛ ئاوی تێکەڵ بە خوێن ‹چەم چەمەی هووناو ئەسرینش خێزان/ سەرنێش قولاپ، موژانش ڕێزان «سەیدی»› ■ خونابه

هونرێژ / hûnřêj/: ئاوەڵناو. خوێنڕێژ ‹موژانت هوونرێژ؛ کوشندەن قاتل/ یەک ـ یەک چون خەدەنگ مەدەیشان نە دل «سەیدی»› ■ خونریز

هونک / hûnik/: ☞ **هێتك**

هونکایی / hûn(i)kayî/: ☞ **هێتکایی**

هونگ / hûng/: ☞ **ئەنگۆ**

هونه / hûne/: ناو. ماڵ؛ خانووی جێگەی ژیان ■ خانه

هونه پا / hûnepa/: ناو. نۆکەری ناوماڵ ■ نوکر

هونەدار / hûnedar/: ناو. کابان؛ کەیوانوو؛ بنەڤان؛ ژنی بناوانی ماڵ ■ زن خانه‌دار

هونەک / hûnek/: ناو. پرچی وەهۆنراو ■ زُلف تابیده

هون ـ هون / hûn hûn/: ئاوەڵکار. دۆخی دارژانی بێپسانەوە ‹هوون ـ هوون فرمێسکی لە چاو دەباری› ■ ریزش بدون انقطاع

هونی / hûnî/: ئاوەڵناو. خوێنی ■ خونی

هونیایوه / hûnyaywe/: چاوگ. هۆندرانەوە؛ هۆنیانەوە ‹چوون دانەی تەسبێح هوونیاوە دەردم/ هەی بێداد! هەی ڕۆا هەی ڕۆی نەبەردم! «عەبدولوەهاب ئاریانی»› ■ به رشته درآمدن

هووه / hûwe/: ☞ **هویه**

هووەره / hûwere/: ☞ **هودەره**

هوهوکەره / hûhûkere/: ناو. جۆرێ کوند ■

نوعی جغد

هوویچ /hûyç/: ناو. هۆچ؛ هیچ؛ نەتشت ☰ هیچ

هوویر /hûyr/: ☜ **هورد**

هوویرک /hûyrk/: ☜ **هورد**

هوویرک /hûyrik/: ناو. ١. گاتوو؛ شاتوو؛ توووەسووره ٢. گویزنگ؛ چۆک؛ قاپ ☰ ١. شاهتوت ٢. قوزک پا

هوویسیر /hûysîr/: ☜ **هوویسیل**

هوویسیل /hûysîl/: ناو. هویسیر؛ کەندووی لە شووڵ تەنراوی دانەوێڵە ☰ کندوی ترکەای غلّە

هوویشک /hûyşk/: ☜ **وشك**١

هوویل١ /hûyl/: ☜ **هوول**١

هوویل٢: ئاوەڵناو. ١. ☜ **هوول**٢ ٢. حۆل؛ گێژ ٣. والا؛ بەتاڵ؛ خالی ☰ ١. ☜ **هوول**٢ ٢. گیج ٣. تُهی

هووین١ /hûyn/: ئاوەڵناو. فێر؛ ڕاهاتوو ☰ آموخته

◘ **هووین بون**: ڕاهاتن؛ فێر بوون ☰ یادگرفتن

هووین کرن: ڕاهێنان؛ فێر کردن ☰ یاد دادن

هووین٢: ☜ **هەوە**٢

هووینک /hûynik/: ☜ **هێتك**

هووینکایی /hûyinkayî/: ☜ **هێتکایی**

هوویە /hûye/: ناو. هوە؛ هویی؛ هووە؛ پاڕوو؛ سەوڵ؛ بێڵی دارین ☰ پارو

هوویيە /hûyye/: ناو. نیر؛ داری سەرملی گاجووتان لە کاتی جووت کردندا ☰ یوغ

هە١ /he/: کار. سێهەم کەسی تاک لە «بوون»: ١. هەیەتی ‹با بچین بۆ شاهۆ، بەفری هە و ئاوی هە و سێبەری هە› ٢. هەیە؛ هەس ☰ ١. دارد ٢. هست

هە٢: ئاوەڵکار. هەر ‹هە بێژە!› ☰ همواره

هە٣: دەنگ. ١. وشەی دنە دان ‹هە برام؛ هە کوڕم؛ هە لە منتان کەوێ!› ٢. ئەی؛ هۆ ‹هە یاران!› ☰ ١. کلمەی تشجیع ٢. ای؛ حرف ندا

هەء /he'/: ☜ **هاء**١

هەئئا /he' 'a/: ☜ **هاء**١

هەب١ /heb/: ناو. ١. دانە؛ دەنک ٢. دەغڵ؛ دانەوێڵە ٣. ☜ **حوب ـ١** ☰ ١. دانە ٢. غلە ٣. ☜ **حوب ـ١**

هەب٢: ئاوەڵکار. تۆزێ؛ کەمووکەیەک ☰ کمی

هەباشە /hebaşe/: ناو. جەڕجەڕ؛ جەنجەڕ؛ مۆشەن ☰ خرمنکوب

هەبان /heban/: ☜ **هەنبانە**

هەباندن /hebandin/: چاوگ. ئەواندن؛ حەباندن؛ حەز لێ‌کردن؛ خۆش ویستن ☰ دوست داشتن

هەبانە /hebane/: ناو. ١. کووپەڵە و جەڕەی بێ دەسک ٢. ☜ **هەنبانە** ☰ ١. خُم و تُنگ بی‌دستە ٢. ☜ **هەنبانە**

هەباهەب /hebaheb/: ئاوەڵکار. تاکە ـ تاکە؛ دانە ـ دانە ☰ یکی ـ یکی

هەبرمان /hebirman/: ناو. دانەوێڵە و سەوزی وشکی هەڵگیراو بۆ زستان ☰ بُنشن و سبزی خشک ذخیرە شدە

هەبرەش /hebreş/: ☜ **ئەبرەش ـ٢**

هەبرینک /hebrînk/: ☜ **هەورنگ**

هەبرینگ /hebrîng/: ☜ **هەورنگ**

هەبڕەش /hebřeş/: ناو. هەبڕەشک؛ سیاوڵە ☰ سیاەدانە

هەبڕەشک /hebřeşk/: ☜ **هەبڕەش**

هەبس /hebs/: ☜ **هەپس**

هەبشاندن /hebşandin/: چاوگ. هەڵپەهەڵپ کردن و فرە خواردن ☰ لُمباندن

هەبکی /hebkî/: ناو. دانوو؛ دانوولە؛ گەنمی لە ئاودا کوڵاو ☰ گندم آب‌پز

هەبل١ /hebl/: ناو. هەربل؛ نەخۆشی گرفت ☰ بیماری امتلا

هەبل٢: ئاوەڵناو. هەربل؛ پڕ؛ تژە ☰ پُر

هەبلاوی /heblawî/: ناو. خەمەرە؛ سابخۆر؛ گرفت؛ نەخۆشی هەرس نەکردنی خۆراک ☰

بیماری امتلا

هەبلین¹ / heblîn/: چاوگ. هەربلین: ١. تژی بوون؛ پڕ بوون ٢. تووشی نەخۆشی گرفت بوون ٣. ئاڵۆز بوون؛ سەرلێ شێوان ☰ ١. پُر شدن ٢. دچار امتلا شدن ٣. سردرگُم شدن

هەبلین²: ناو. هەربلین؛ نەخۆشی گرفت ☰ امتلا

هەبلە / heble/: ئاوەڵناو. گەوج؛ بلح؛ نەزان ☰ ابله

هەبلەق / hebleq/: ☜ **نەبلەق ـ١**

هەبن / hebin/: ناو. بەندی سنگی ڕەشماڵ ☰ بند دیرک سیاه‌چادُر

هەبۆسان / hebosan/: ناو. ڕازیانە؛ گیایەکی بۆنخۆشە ☰ رازیانه

هەبو / hebû/: ئاوەڵناو. ١. دارا؛ بوودە؛ دەوڵەمەن ‹پیاوێ هەبووە، فەقیر نییە› ٢. خاوەنی بوون ‹دۆخی هەبوو فەرقی لەگەڵ پار زۆرە› ☰ ١. دارا ٢. موجود

هەبون¹ / hebûn/: چاوگ. تێنەپەڕ. تێپەڕ. //هەبووی؛ دەبێ؛ ببە// هەبین: ☐ تێنەپەڕ. ١. دژی نەبوون ‹بێخود بە کردەوە و قسە، خاکم بە سەر، وەهام/ هەر وەک دەم و جنێوی بتان نیشم و هەشم «بێخود»› ☐ تێپەڕ. ٢. خاوەنی شتێ بوون ‹با هەزار زێ و گادەر و لاوێنی ڕوونیشمان هەبێ/ تاکوو ژن ئازاد نەبێ سەرچاوەکەی ژین لیخنە «هێمن»› ☰ ١. بودن ٢. داشتن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: هەبوو/ چاوگی نەرێنی: نەهەبوون

هەبون²: ناو. هەبین؛ دارایی ☰ دارایی

هەبو . نەبو / hebû nebû/: سارستە. زاراوەی سەرەتای چیرۆکان ☰ یکی بود، یکی نبود

هەبونی / hebûnî/: ناو. ١. دژی نەبوونی؛ دەوڵەمەندی ٢. سەلامەت؛ ساغی ☰ ١. ثروتمندی ٢. سلامت

هەبەت / hebet/: ☜ **هەڵبەت ـ١**

هەبەسنای / hebesnay/: چاوگ. حەپەساندن ☰ هول کردن

هەبەسیای / hebesyay/: چاوگ. حەپەسان ☰ هول شدن

هەبەش / hebeş/: ئاوەڵناو. هەراش؛ بەکەیف ‹کارگ هەبەشە› ☰ بالیده

هەبەشیک / hebeşîk/: ناو. مەنقەڵی گلینە؛ جۆرێ مقەڵی لە قوڕ ☰ نوعی منقل گلین

هەبەک¹ / hebek/: ناو. لەپی دەست؛ بەری دەست ☰ کف دست

هەبەک²: ئاوەڵکار. پیچەک؛ کەموسکەیێ ☰ اندکی

هەبەکۆ / hebeko/: ئاوەڵکار. وێدەچێ؛ وا دیارە ☰ مثل اینکه

هەبی / hebî/: ناو. ١. جۆرێ کەندر ٢. لۆکە؛ پەموو؛ پەمۆ ☰ ١. نوعی کنف ٢. پنبه

هەبیس / hebîs/: ناو. تەرکەدنیا؛ مرۆی خۆپارێز و پارسا ☰ زاهد

هەبین / hebîn/: ☜ **هەبون**

هەبینا / hebîna/: ئاوەڵکار. تۆزێکی تر؛ کەمێکی دیکە ☰ اندکی دیگر

هەپ¹ / hep/: ناو. ١. بۆخی زەمینی تەڕ لە بەر گەرمای ڕۆژ ٢. *[منداڵانە]* خۆراکی؛ خواردەمەنی ☰ ١. بُخار زمین ٢. خوراکی

هەپ²: دەنگەناو. حەپ؛ عەف؛ حەپەی سەگ ☰ عو؛ صدای سگ

هەپرون / heprûn/: ☜ **هەپرون‌بەهەپرون**

هەپرون‌بەهەپرون / heprûn be heprûn/: ئاوەڵناو. ١. وردوخاش؛ لەتوکوت ‹بە خشکە چوومە سەر لێواری بەرد و خۆم هەڵداشت لام وابوو هەپروون‌بەهەپروون دەبم «هەژار، چێشتی مجێور»› ٢. هەزاروهەزار؛ زۆر بەرز و دژوار ‹چیایەکی هەپروون‌بەهەپروونە› ☰ ١. خُرد و خاش ٢. بسیار بُلند و دشوارگُذر

هەپس / heps/: ناو. هولـفدوو؛ هـەبس؛ هـەفس؛ هەفسخانە؛ حەفس؛ زیندان؛ گرتووخانە ☰ زندان

هەپش / hepş/: ناو. ١. ☜ **هەسپێ** ٢. پژمـە ٣. کاری پەستاوتن ☰ ١. ☜ **هەسپێ** ٢. عطسـە ٣. عمل آکندن

▣ **هەپش کرن**: پـژمین؛ پشـمین؛ پـەنژین ☰ عطسە کردن

هەپشاندن / hepşandin/: چـاوگ. پەسـتاوتن؛ ئاخنین؛ تەپانـدن؛ داگـرتنی دەفـر پڕاوپـڕ و بـە پاڵەپەستۆ ‹جەواڵ هەپشاندن› ☰ چپاندن

هەپشەکوشێ / hepşekuşê/: ☜ **ئەسپێ‌کوژە**

هەپشێ / hepşê/: ناو. ئەسپێ؛ سپێ ☰ شپش

هەپک / hep(i)k/: ناو. ١. کـەرکیت؛ کەڵـکیت ٢. تـێلا؛ پـەیاغ؛ داردەسـتی ئەسـتوور ٣. بـەڕەی ئەستوور ٤. *[منداڵانە]* هـەپی؛ خـواردنی منـاڵ بـە زمانی منداڵان ‹هەپکێ بدە بەبکێ!› ☰ ١. شـانەی پودکوبی ٢. چُماق ٣. گلیم کلفت ۴. خوردنی

هەپلوت / heplût/: ناو. پەپوولە ☰ پروانە

هەپلە[١] / heple/: ناو. وڕاوە؛ وڕینە ☰ هذیان

هەپلە[٢]: ئاوەڵـناو. خەپلـە؛ کورتـەباڵای قەڵـەو ☰ کوتاەقد چاق

هەپلەگون / heplegun/: ئاوەڵـناو. دەبـەنگ؛ گێـل؛ فەحە ☰ ابله

هەپلیهـەپۆ / heplîhepo/: ئاوەڵـناو. *[کینایـە]* حەپلیحەپاو؛ گێل‌گەوج؛ هیچ لێ نەگەیشـتوو ☰ نفهم

هەپڵۆک / hepłok/: نـاو. ئاڵـەکۆک ☰ گیـاهی از تیرەی شنگ

هەپۆ / hepo/: نـاو. ١. جـۆرێ پێشـکەی ورد ٢. هەپە؛ کەرکیت ☰ ١. نوعی پشەی ریـز ٢. شـانەی پودکوبی

هەپۆسان / heposan/: ناو. ڕازیانە؛ ڕاژانە ☰ رازیانە

هەپۆلە / hepole/: ئاوەڵناو. حـەپۆل؛ زڕتـەزەلامی نەفام ☰ یاردانقُلی

هەپوو[١] / hepû/: ☜ **پەپووسلێمانە**

هەپوو[٢]: دەنگ. *[منداڵانە]* تەواو ☰ تمام

هەپووک / hepûk/: نـاو. هـەپوو؛ پەپووسلـێمانە ☰ هُدهُد

هەپوولک / hepûlik/: ناو. ئاڵەکۆک ☰ گیاهی است

هەپە[١] / hepe/: نـاو. ١. کـەرکیت؛ هـەپک ٢. سـەرمژانە ٣. فریـو؛ گـزی؛ فـێڵ ٤. مهـین؛ چێولیباسی؛ ئەو شوێنە جلکی پێدا دەکەن ☰ ١. شـانەی پودکـوبی ٢. ابـزاری در خـیش ٣. فریـب ۴. رخت‌آویز

▣ **هەپە نان**: خاپاندن؛ فریودان ☰ فریب دادن

هەپە[٢]: دەنگەناو. حەپە؛ عەف؛ حەپ ☰ واق سگ

هەپەسان / hepesan/: ☜ **حەپەسان**

هەپی / hepî/: نـاو. *[منداڵانـە]* هـەپک؛ خـواردنی مناڵ بە زمانی منداڵان ☰ خوردنی

هەپیلۆک / hepîlok/: ئاوەڵناو. بێفـەڕ؛ خوێـڕی ☰ بی‌عُرضە

هەت[١] / het/: ↓

▣ **هەت دان**: بەرەڵا کـردنی بێچـووی ئـاژەڵ بـۆ مژینی دایک ‹بێچووەکان هـەت دە بـا بمـژن!› ☰ آزاد کردن بچەی دام برای شیر خوردن

هەت[٢]: ئامراز. نک؛ جەم؛ کن ☰ نزد؛ پیش

هەت[٣]: دەنگ. کس؛ وتەی دنەدانی سەگ و ... ☰ کلمەی برانگیختن سگ و ...

▣ **هەت دان**: کس‌کس کردن؛ دنەدانی سـەگ ☰ برانگیختن سگ

هەتا / heta/: ئامراز. حەتا؛ تا: ١. ئەو سەری مـاوە و نێوان ‹لێرە هەتا ئەوێ دە میترە› ٢. ئەوەنـدەی؛ ئەونە ‹حەبێک تازە پەیدا بووە ... بۆ تەبەقـەی سـێ هەتا بڵێی زۆرە. من لـەوان دەگێڕمـەوە و دەتـدەمێ «هەژار، چێشتی مجێور»› ٣. وتـەی مـەرج دانـان ‹حیشمەتی خوسرەوی مەحاڵە هەتا/ جـانی شـیرین

نەکەن فیدایی وەتەن «بێخود»› ٤. بۆ ئەوەی ‹هەمووم داگرت هەتا نەیژی کار ناکا› ٥. تا وەختێ ‹هەتا تۆم ئاشنا بووی ئاشنام بوون/ ئەمێستا مووبەمووم ئەغیارە بێ تۆ «نالی»› ☰ ١تا٥. تا

▣ **هەتا سەر:** هەمیشە ‹دنیا هەتا سەر هەر وا نابێ› ☰ برای همیشه

هەتاب / hetab/: ☞ **هەتاو-١**

هەتار / hetar/: ناو. ١. پیک؛ کوتکی گەورە ٢. تاوێر؛ بەردی زلی گلارەوەبوو لە کێو ☰ ١. پُتک ٢. صخرەی غلتان از کوه

هەتارەک / hetarek/: ناو. زاراوەیێ مندالانە کە نەورۆز بە ئاگر دەڵێن ☰ اصطلاحی نوروزی در ادبیات کودکان

هەتاڤ / hetav/: ☞ **هەتاو -١**

هەتاکوانێ / hetak(i)wanê/: ☞ **هەتاوەکو**

هەتاکو / hetakû/: ☞ **هەتاوەکو**

هەتاکونێ / hetakûnê/: ☞ **هەتاوەکو**

هەتاکەتانێ / hetaketanê/: ☞ **هەتاوەکو**

هەتاکەتێ / hetaketê/: ☞ **هەتاوەکو**

هەتاکینێ / hetakînê/: ☞ **هەتاوەکو**

هەتان١ / hetan/: ناو. تامان؛ چەپەر؛ تەیمان ☰ در یا دیوار ترکەای

هەتان٢: ئامراز. ١. تاوەکوو؛ هەتاکوو ٢. تا ئەم ئەندازە ٣. هێشتا زیاتر ☰ ١. تا اینکه ٢. تا این اندازه ٣. باز هم بیشتر

هەتانا / hetana/: ئامراز. ١. تا ئەم ئەندازە ٢. دیسان زۆرتر ٣. تاکوو؛ تاوەکوو ☰ ١. تا این اندازه ٢. باز هم بیشتر ٣. تا اینکه

هەتاناک / hetanak/: ئامراز. ئەم ئەندازە کەمە ☰ این مقدار کم

هەتانوها / hetanuha/: ئاوەڵکار. هەتانهۆ؛ تا ئێستە ☰ تاکنون

هەتانهۆ / hetan(i)ho/: ☞ **هەتانوها**

هەتانێ / hetanê/: ☞ **هەتاوەکو**

هەتاو / hetaw/: ناو. ١. هەتاڤ؛ هەتاب؛ خۆرەتاو؛ تیشکی خۆر ‹تا زولمەتی وجوودە تەریکی لە نووری عیشق/ سێبەر نەما، هەتاوە کە مەحوی نەما خودا «مەحوی»› ٢. پەلە؛ لەز ‹بە هەتاو هات و تێپەڕی› ☰ ١. آفتاب؛ تابش خورشید ٢. شتاب

⊡ **هەتاو بردن:** تاوانگاز بوون؛ تاو بردن ☰ آفتابزده شدن

هەتاو کەفتن: ☞ **هەتاو کەوتن**

هەتاو کەوتن: هەتاو کەفتن؛ خۆر هاتن ☰ آفتاب برآمدن

هەتاو گەرم بون: هەتاو بەرز بوونەوە ‹وا هەتاو گەرمە ڕووی زەوی داخە/ ڕێگای ئێستامان بناری شاخە «گۆران»› ☰ خورشیدن بالا آمدن

هەتاوبردو / hetawbirdû/: ☞ **هەتاوگاز**

هەتاوبردە / hetawbirde/: ☞ **هەتاوگاز**

هەتاوپەرس / hetawperis/: ناو. گوڵەبەڕۆژە؛ ڕۆزامپەرێز ☰ آفتابگردان

هەتاوگاز / hetawgaz/: ئاوەڵناو. هەتاوبردوو؛ هەتاوبردە؛ تاوانگاز ☰ آفتابزده

هەتاوگەز / hetawgez/: ئاوەڵناو. تاوانگاز؛ تاوگەز ☰ آفتابزده

هەتاوەک / hetawek/: ☞ **هەتاوەکی**

هەتاوەکو / hetawekû/: ئامراز. هەتاکوو؛ هەتاکوونێ؛ هەتاکینێ؛ هەتانێ؛ هەتاوەکوونێ؛ هەتاوەکینێ؛ هەتاکەتانێ؛ هەتاکوانێ؛ هەتاکەتێ: ١. تا؛ هەتا ٢. تا؛ تاکوو؛ تا ئەمەی ‹هەتاوەکوو نەیەی نایەم› ٣. تا ئەو دەمەی ‹هەتاوەکوو پار هەر دەهات› ☰ ١تا٣. تا

هەتاوەکونێ / hetawekûnê/: ☞ **هەتاوەکو**

هەتاوەکی / hetawekî/: ئامراز. هەتاوەک: ١. تا بە وێنەی ٢. تاوێک؛ کەمێ لە زەمان ☰ ١. تا بە گونەی ٢. مدت کوتاهی

هەتاوەکینێ / hetawekînê/: ☜ **هەتاوەکو**

هەتا . هەتا / heta heta/: ☜ **هەتاهەتایە**

هەتاهەتایە / heta hetaye/: ئاوەڵکار. هەتاهـەتا؛ تاهەتا؛ بێبڕانەوە ‹هەتاهەتایە قسەت دەگەڵ ناکەم› ■ تاابد

هەتاهەتایی / heta hetayî/: ئاوەڵـناو. تـا سـەر؛ بێبڕانەوەی کات ■ ابدی

هەتایی / hetayî/: ئاوەڵناو. هەمیشەیی ■ ابدی

هەتتاکە / hettake/: ئـامراز. تەنانـەت؛ تەنانـە؛ هەتتاکە ■ حتّی

هەتتە / hette/: دەنگ. هەتە؛ وتەی کەر ئاژۆتن ■ کلمەی راندن الاغ

هەترە^{١} / hetre/: نـاو. ١. ڕەوتی سـەروبەر کـردنی گوللە و تیر ‹گوللەکە هەترەی کرد، لێـی نـەدا› ٢. هەترەش؛ نەترە؛ ورە؛ ورار؛ هێـزی دەروونی ■ ١. خطای تیر ٢. زَهره

هەترە^{٢}: ☜ **هەتڵە**

هەترەش / hetreş/: ☜ **هەترە**^{١}**ـ٢**

هەترەک / hetrek/: نـاو. هـەتار؛ پیـک؛ کـوتکی بەردشکاندن ■ پُتک

هەترەگ / hetreg/: ئاوەڵـناو. زورهان؛ لە کارکەوتـە لەبەر پیری ■ لکنته

هەتک / hetk/: ناو. ١. حەیا؛ ئابڕوو ‹هەتکی بـردم› ٢. ئەتک؛ کارەساتی سووکایەتی بە سـەر هێنـان ‹هەتکی کردم› ■ ١. آبرو ٢. هَتک

⊡ **هەتک کردن** ☜ **هەتکاندن**

هەتکاندن / hetkandin/: چاوگ. هـەتک کـردن؛ ئابڕوو بردن ■ هتک حرمت کردن

هەتکی / hetkî/: ئاوەڵناو. هەتک کراو؛ ئابڕووڕژاو ■ بی‌آبرو

هەتکیایش / hetk(i)yayş/: چـاوگ. ئابڕوونـەمان؛ ئابڕووچوون ■ هتک حُرمت شدن

هەتکین / hetkîn/: چاوگ. هـەتک کـران؛ ئابـڕوو بران ■ هتک حُرمت شدن

هەتڵە / hetłe/: ئاوەڵناو. هەترە: ١. ڕەویو؛ هەڵوەدا ٢. ڕێ لـێ گـۆڕاو ‹ڕێ دەزانم، هەتڵـە نـابم› ■ ١. رمیده ٢. گُمراه

هەتمچە / hetimçe/: ☜ **هەتیمچە**^{٢}

هەتمچەرەک / hetimçerek/: ☜ **هەتیمچە**^{٢}

هەتمچـەرەکی / hetimçerekî/: نـاو. نانـەجیبی؛ خوێڕیایەتی؛ پەستی ■ پستی

هەتوان / hetwan/: ناو. ئەتوان؛ مەڵهەم؛ مەرهـەم؛ چـڕک؛ دەرمـانی سـەر بـرین ‹بـەز و بنێشـت هەتوانێکی خۆمالییە› ■ مرهم

هەتۆتـە / hetote/: نـاو. هەتووتـە؛ هەتهـەتۆک؛ مێخەکبەند و شتی بۆنخۆش کـە بـە جلکییـەوە دەدروون ■ مادەی خوشبویی که بر لباس می‌دوزند

هەتۆلمەتۆل / hetol metol/: ☜ **هەتۆڵمەتۆڵ**

هەتۆڵمەتۆڵ / hetoł metoł/: ناو. هـەتۆڵمـەتۆڵ؛ حللوور بللوور؛ هـەلوور بلـوور؛ هـەتووڵمـەتووڵ؛ هەکڵ و مەکڵ؛ هەکڵمەکڵ؛ کایەی منالانە، لاق درێژ دەکەن، سەرمەلا بـەیتێک دەخوێنێتـەوە و لەگەڵ هەر وشەیەکیدا دەست لـە سـەر لاقێـک دەنێ. دوایین وشەی بەیتەکە، دەسـت لـە سـەر هەر لاقێک کەوت، دەبێ بکشێتەوە. دوایین لاق کە نەکشاوەتەوە هی کێ بێ، بردوویەتەوە ■ اَتَل مَتَل

هەتوتە / hetûte/: ☜ **هەتۆتە**

هەتـوڵ / hetûł/: نـاو. وتـەی سـەرەتای کایـەی حللور بلوور ■ اصطلاحی در بازی کودکانـەی اتـل متل

هەتـوڵ . مەتـوڵ / hetûł metûł/: ☜ **هەتـۆڵ ـ مەتۆڵ**

هەتە^{١} / hete/: ئامراز. نک؛ جەم؛ کن ■ نزد

هەتە^{٢}: ☜ **هەتتە**

هەتەر^{١} / heter/: ناو. ئەتەر: ١. مـەودای حـوکمی

چاو ‹چاوم هەتەری لێ ناکا؛ تا چاو هەتەر دەکا دەشتە› ٢. هەترە؛ ڕەوتی سەروبەر کردنی تیر؛ وەئامانج نەکەوتن ‹تیرم هەتەر ناکا؛ گوللە هەتەری کرد› ٣. مەودای تیر گەیشتنێ ٤. ئاور؛ ئاگر ٥. تاوێر؛ بەردێ لە کێو بەردەبێتەوە 🇮🇷 ١. بُرد دید ٢. خطای تیر ٣. تیررس ۴. آتش ۵. سنگ غلتان از کوه

▣ **هەتەر تل کردنەوە:** تاوێر غلۆر کردنەوە 🇮🇷 سنگ غلت دادن از کوه

هەتەر کردن: بڕ کردن؛ بە توانست بوون (بۆ چاو) 🇮🇷 دید داشتن (چشم)

هەتەر^{٢}: ئاوەڵناو. سوور لە سەر مەبەست 🇮🇷 مُصر

هەتەق / heteq/: دەنگ. درۆیە؛ شا درۆ؛ وتەیەکە بۆ گاڵتە بە درۆ کردن ‹هەتەق لەو قسە ڕاستە!› 🇮🇷 اصطلاحی برای تمسخُر دروغ

هەتەک^{١} / hetek/: ناو. ١. ئاتەگ؛ داوێنی کەوا ٢. نیفۆکی دەرپێ ٣. هاواڵ؛ هاوڕێ 🇮🇷 ١. دامن قبا ٢. خشتک شلوار ٣. رفیق

هەتەک^{٢}: ئامراز. هەتە؛ تەک؛ نزیک؛ لا 🇮🇷 همراه؛ نزد

هەتەل / hetel/: ناو. تەڵە؛ تەپکە؛ داو 🇮🇷 تله

هەتهەتۆک / hethetok/: ☜ **هەتۆتە**

هەتی / hetî/: ☜ **هەتیو**

هەتیتە / hetîte/: ناو. پارچە پۆلایەکی کون‌کونە زێڕینگەران تاڵەزێڕی پێ دەگوشن و ڕاستی دەکەنەوە ‹وەک تالی زەعیفم لە هەتیتەی غەمی دووریت/ شایستەیە ئێستاکە کە ئالقەی کەمەرت بم «مستەفا بەگی کوردی» 🇮🇷 از ابزار زرگری

هەتیل / hetîl/: ناو. پەیکەر؛ کۆتەڵ؛ تیمساڵ 🇮🇷 تندیس

هەتیم / hetîm/: ☜ **هەتیو**

هەتیمبار / hetîmbar/: ☜ **هەتیوبار**

هەتیمچە^{١} / hetîmçe/: ناو. یەتیمچە؛ هەتیمچەرەک؛ چێشتێکە لە باینجانی قاشکراوی ئالقەیی، پیواز، تەماتە، هێندێک گۆشت و تام و خوێ 🇮🇷 آش یتیمچه

هەتیمچە^{٢}: ئاوەڵناو. هەتمچە؛ هەتمچەرەک؛ هەتیوچە؛ یەتیمچە؛ یەتیمچەرک: ١. نانەجیبی خوێڕی و بێئابڕوو ٢. ڕژد؛ چرووک 🇮🇷 ١. پست؛ ناکس بچه ٢. خسیس

هەتیمچەرەک / hetîmçerek/: ☜ **هەتیمچە**^{١}

هەتیمی / hetîmî/: ☜ **هەتیوی**

هەتیو^{١} / hetîw/: ئاوەڵناو. هەتی؛ هەتیم؛ هێتم؛ ئێتیم؛ هێتیو؛ یەتیم؛ بابمردوو؛ باوکمردوو؛ سێوی؛ وڵ؛ یەسیر (دایک مردوو)؛ بێ باب و دایک (بەتایبەت بێباوک) ‹قەت بیرم لەوە نەکردبوو کە ڕۆژێک باوکم دەمرێ و بە سەری شلکی هەتیو دەبم «هەژار، چێشتی مجێور»› 🇮🇷 یتیم

▣ **هەتیو بون:** ☜ **هەتیو کەوتن**

هەتیو خستن: ☜ **هەتیو کردن**

هەتیو کردن: هەتیو خستن؛ باوکی کەسێ لە بەین بردن 🇮🇷 یتیم کردن

هەتیو کەوتن: هەتیو بوون؛ باوک یا داک مردن ‹نامەوێ هەتیو کەوم/ کەلاوە بێ جێی خۆم «گۆران»› 🇮🇷 یتیم شدن

هەتیو^{٢}: سارستە. هەتی؛ هەتیم؛ هەتیوە؛ ئێتیم؛ یەتیم: ١. وتەی گەف یان سووکایەتی پێ کردن ‹ئەی خوایە بە دەست ئەم هەتیوە دەبەنگ و نازیرەکەوە چ بکەم؟ «هەژار، چێشتی مجێور»› ٢. بە گاڵتەوە دواندنی هاواڵ ‹هەتیو مەحتەلمان مەکە، هەستە با بڕۆین!› 🇮🇷 ١. کلمەی تهدید یا تحقیر ٢. خطاب دوستانه

هەتیوبار / hetîwbar/: ئاوەڵناو. هەتیمبار؛ خاوەن منالی ورد (بەتایبەت بۆ بێوەژنی دەڵێن) ‹ئەگەر دەستی فەقیر و بێدەستێک بگری، هەتیوێک پۆشتە کەیەوە، بێوەژنێکی هەتیوبار یارمەتی بدەی، بەخشینی پیاوانەیە «هەژار، چێشتی مجێور»› 🇮🇷

بچەدار

هەتیوباری / hetîwbarî/: ناو. ١. حالـی هـەتیوبار ٢. *[کنایە]* نەداری و فەقیری ژنی بـێ‌مێـرد 🇮🇷 ١. حالت بیوەی مادر یتیمان ٢. بینوایی بیوە

هەتیوباز / hetîwbaz/: ناوەڵناو. *[شوورەیی]* منداڵ‌باز؛ بەچەباز؛ لووسکەباز 🇮🇷 بچەباز

هـەتیوبـازی / hetîwbazî/: نـاو. *[شـوورەیی]* بەچەبازی؛ منداڵبازی 🇮🇷 بچەبازی

هەتیوچە / hetîwçe/: ☜ **هەتیمچە**^{2}

هەتیوخانە / hetîwxane/: نـاو. جێگـەی بـەخێو کردنی سێویان 🇮🇷 پرورشگاه؛ یتیم‌خانە

هەتیو ـ مەتیو / hetîw metîw/: ناوەڵناو. ڕووتـە و پووتە؛ ڕووت و ڕەجـاڵ ‹مـام خواکـەرەم دنیـادیو/ بانگ ئەکا: هەتیو ـ مەتیو! «قانع»› 🇮🇷 اوباش

هەتیوە^{1} / hetîwe/: ناو. ١. کۆڵەکەی باریکی چادر کـە بـەر دیرەگـی دەدەن ٢. تەختـەکوێنی کـەنارەی ڕەشمـاڵ کـە شـۆڕ دەبێتـەوە ٣. نیسکێنەی توندی بێ‌ڕۆن 🇮🇷 ١. ستونک پشتیبانەی دیرک چادر ٢. قطعەی آویزان از کنـار سیاەچادر ٣. آش غلیظ عدس

هەتیوە^{2}: ☜ **هەتیو**^{2}

هـەتیوی / hetîwî/: نـاو. هـەتیمی؛ دۆخ یـان چۆناوچۆنی بێ‌باب یان دایک بوون ‹دوکتورەکـان بە هەتیوی لە کلیسا بـەخێو کرابـوون، لـە فەرانسـە پێ‌خوێندرابوون «هەژار، چێشتی مجێور»› 🇮🇷 یتیمی

هەجاس / hecas/: ناو. ناوجی؛ ناوبژیکەر 🇮🇷 میانجی

هەجاسی / hecasî/: نـاو. ناوجیگەری؛ ناوبژیکـەری 🇮🇷 میانجیگری

هـەجامـات / hecamat/: نـاو. حـەجامات؛ دووژ؛ ڕکەنە 🇮🇷 حجامت

هەجان / hecan/: ناو. کـووپ کـە بـۆ لـەش ڕەق بوون دەکاری دێنن 🇮🇷 بادکش

هەجانکەر / hecanker/: ناو. کەسێ کە کووپ لـە لەش دەگرێ 🇮🇷 بادکش‌گیر

هەجب / hecib/: ☜ **هەجو**

هەجدە / hecde/: ☜ **هەژدە**

هەجدەهەم / hecdehem/: ☜ **هەژدەهەم**

هەجدەهەمین / hecdehemîn/: ☜ **هەژدەهەمین**

هەجنانـدن / hecnandin/: چـاوگ. ١. هـەجنین؛ داهێزان؛ لەش گران بـوون ٢. لاواز کـردن 🇮🇷 ١. احساس سستی کردن ٢. لاغر کردن

هەجنەبایەم / hec(i)nebayem/: نـاو. ڕەشەئەرژەن؛ ڕەشەهەرجنک 🇮🇷 سیاەتوسە

هەجنین / hecnîn/: ☜ **هەجناندن ـ١**

هەجو / hec(i)w/: ناو. هەجب؛ فڕ؛ کار و ڕەوتی فڕ پێدا دان؛ خراو گوتن ‹تا بە کەی بێ‌دەنگ بـبم تـا کەی بکەم زەبتی زەبان/ حەیفە گەر هەجوت نەکـەم قائیم‌مەقامی بازیان! «شێخ ڕەزا»› 🇮🇷 هجو؛ بدگویی

هـەجوین / hecwîn/: چـاوگ. جـوین؛ جـاوین 🇮🇷 جویدن

هەجووج / hecûc/: ناو. ئاجووج؛ عاجووج؛ هاجووج؛ هاواڵی باجووج 🇮🇷 یأجوج

هەجـووجک / hecûcik/: نـاو. هەجووجـەک؛ هەنجووجک؛ تۆوی هەرمێ 🇮🇷 انجوچک

هەجوجەک / hecûcek/: ☜ **هەجوجك**

هەجەت / hecet/: ناو. ١. ☜ **حاجـەت** ٢. *[مەجاز]* ئەندامی زایەنـدی نێرینـە 🇮🇷 ١. ☜ **حاجـەت** ٢. آلت تناسُلی

هەجەجک / hececik/: ☜ **هەجهەجك**

هەجەر / hecer/: ناو. گۆڕستان 🇮🇷 مقبرە

هەجەل / hecel/: ☜ **نەجەل**

هەجەمات / hecemat/: ☜ **حەجامات**

هەجهـەجک / hechecik/: نـاو. هـاجڕەشـک؛ هاجهاجک؛ هەجەجک؛ هەژهەژیک؛ پەڕەسێلکە؛ پەڕەسـێرکە؛ حـاجی‌ڕەش؛ حـاجی‌ڕەشـک؛ حاجی‌ڕەنگ؛ جـۆرێ پەڕەسـێلکەی گوێسـوانان،

ڕەشی باڵدرێژ و قاچ کورتە ▤ چلچلە؛ پرستو

هەجی / hecî/: ☜ **حاجی**^{1}

هەچ / heç/: ئاوەڵناو. حەر؛ هەر ‹بە هەچ لایەکا بڕوا؛ هەچ کەس بێ› ▤ هر

هەچا / heça/: ئامراز. ١. پێڕا؛ بە هۆی ٢. بە یەکەوە؛ پێکەوە ▤ ١. بە وسیلەی ٢. با هم

هەچان / heçan/: ناو. وچان ▤ استراحت

⊡ **هەچان دان:** هەچان گرتن؛ وچان دان ▤ استراحت کردن

هەچان گرتن: ☜ **هەچان دان**

هەچک / heçik/: ناو. هیچک؛ هێچک؛ هەچەڵ؛ ئاڵقەی سەری گوریسی باربەند ▤ وهنگ؛ حلقەی سرِ رسن باربند

هەچکوچی / heçkuçî/: ناو. مەویژ؛ مێوژ؛ مێویز ▤ مویز

هەچکۆ / heçko/: ئاوەڵکار. هەر ئێژی؛ وا دیارە؛ وەک ئەوە وایە ‹هەچکۆ ئاگر بەر بوویە لەشێ من وسان دیشە› ▤ گویی

هەچە^1 / heçe/: ناو. *[مەجاز]* کەر؛ وڵاخ ‹مامە گیان سواری هەچەم ناکەی؟› ▤ اُلاغ

هەچە^2: دەنگ. وتەی ئاژۆتنی کەر ▤ کلمەی راندن اُلاغ

هەچەر / heçer/: ☜ **هاچەر**

هەچەڵ / heçeł/: ناو. ١. ☜ **هەچک** ٢. گیروگرفت؛ دژواری؛ ئاستەنگی ٣. گێچەڵ؛ ڕووشە؛ دەردیسەر. هەروەها: **کەوتنە نێو هەچەڵ** ▤ ١. هەچك ٢. مُشکل ٣. هَچَل

هەچەهەچ^1 / heçeheç/: ناو. *[کینایە]* قسەی زۆر و بێ تام ▤ سُخن یاوە

هەچەهەچ^2: دەنگەناو. وتەی لێخوڕینی کەر ‹بە هەچەهەچی کەرێ، چۆن باری/ لادێیی کوردی دەگاتە شاری؟ «هێمن»› ▤ صدای راندن الاغ

هەچهەچک / heçhecik/: ناو. پەڕەسێلکە؛ پەڕەسێلکە ▤ پرستو

هەچی^1 / heçî/: ناو. دەزوو؛ مەکارە ▤ نخ

هەچی^2: ئاوەڵناو. *[سوورکەڵە]* ١. هەرچی؛ هەچێ؛ هەرچێک ‹سەنەدت لە دەسم خودا هەچی مولکی منە/ دات بەو تەرەسەی کە وا نە پیاوە و نە ژنە! «بێخود»› ٢. هەرکەس؛ هەرکێ ‹هەچی فورقەت نەدی هیجران نەبێ من داغ و کەی لێنە/ ژ بل دەربێ د هیجرانێ فیراقێ ڕووح و جان کێ دا؟ «مەلای جزیری»› ▤ هرچه

هەچێ / heçê/: ☜ **هەچی**^{2}-١

هەچێکی / heçêkî/: جێناو. *[سوورکەڵە]* هەرچێکی؛ هەرچێک؛ هەرچی؛ ئەوەی ‹هەچێکی بێتە سەر زارم/ ئەمن دەیڵێم و بێباکم «هێمن»› ▤ هرچه؛ هرآنچه

هەد / hed/: ☜ **حەد**

هەدا^1 / heda/: ناو. ئۆقرە؛ ئارام ▤ آرام

⊡ **هەدا دان:** داسەکنین؛ ئارام گرتن ‹من پەروەردەی بن سێبەری ئەشکەوتم/ گەلێک جاران لە چالاوی ڕەش کەوتم/ هاتمە دەرێ، هەدام نەدا، نەسرەوتم! «هێمن»› ▤ آرام گرفتن

هەدا^2: ئاوەڵکار. هەچا؛ پێکەوە؛ بە یەکەوە ▤ با هم

هەدار^1 / hedar/: ناو. ١. هەدا؛ ئۆقرە ‹خودێ هەدار بدەتە هەمی› ٢. کەسێ بە پارە کۆمەک بە خەڵک دەکا ٣. دارایی؛ سامان ٤. شانس؛ بەخت ▤ ١. آرامش ٢. نیکوکار ٣. دارایی ۴. بخت

هەدار^2: ئاوەڵناو. وریا؛ وشیار ‹کووچکێ مە زەهف هەدارە› ▤ هوشیار

هەدارهەدار / hedarhedar/: ناو. یارییەکی منداڵانەیە ▤ از بازی‌های کودکانە

هەداری / hedarî/: ناو. ١. دەسگیرۆیی؛ کۆمەگی بە پارە ٢. ئارخەیانی؛ خاترجەمی ٣. دۆخی سەبووری هاتن؛ ئارام بوون ▤ ١. کمک مالی ٢. آسودگی خاطر ٣. تسکین خاطر

هەدان / hedan/: ناو. ١. ئۆقرە؛ ئارام ‹سەبر و هەدانێ من نەمان!› ٢. نیشانەی پرسیار ٣. گومان؛ دوودڵی ☰ ١. آرام و قرار ٢. علامت سوآل ٣. شک

هەدانەدەر / hedaneder/: ئاوەڵناو. هێدی‌نەدەر؛ دانەسەکناو ☰ ناآرام

هەدد / hedd/: ناو. کێل؛ بەردی قەبر ☰ سنگ قبر

هەدراندن / hedrandin/: چاوگ. داسەکناندن؛ هەدا پێ دان ☰ آرام کردن

هەدراندی / hedrandî/: ئاوەڵناو. داسەکناو؛ ئۆقرەگرتوو ☰ آرام‌گرفته

هەدرە / hedre/: ئاوەڵناو. ١. لە ناڕەحەتییان مردوو ٢. چاپک؛ چالاک ☰ ١. دق کرده ٢. چابُک

هەدرین / hedrîn/: چاوگ. هەدنین؛ دامرکان؛ داسەکنین؛ ئۆقرە گرتن ☰ آرام گرفتن

هەدناندن / hednandin/: چاوگ. خاترجەم کردن؛ دڵنیا کردن ☰ اطمینان خاطر بخشیدن

هەدنین / hednîn/: ☞ **هەدرین**

هەدەر / heder/: ئاوەڵناو. زایە؛ خەسار؛ فیڕۆ ☰ هدر

⊡ **هەدەر دان**: ☞ **هەدەر کردن**

هەدەر کردن: هەدەر دان؛ حەزەر کردن؛ دوور گرتن؛ دووری کردن ‹ئەڕۆی ئۆغر! ئەڕۆی ئۆغر! نەزەر ناکەی، ئەڕۆی ئۆغر!/ حەیام! عەقڵم! دڵ و دینم! هەدەر ناکەی، ئەڕۆی ئۆغر! «گۆران»› ☰ حذر کردن

هەدەف / hedef/: ناو. ١. گرد؛ تەپۆڵکە ٢. ئامانج؛ ئارمانج ٣. دۆز و مەبەست ☰ ١. تپەی کوچک ٢. هدف ٣. مرام

هەدیاییش / hedyayîş/: چاوگ. هەدا دان؛ ئۆقرە گرتن؛ ئارام بوون ☰ آرام گرفتن

هەدیداندن / hedîdandin/: چاوگ. هەڕەشە کردن؛ گەف کردن ☰ تهدید کردن

هەدیە / hedye/: ناو. دیاری؛ سەوقات ☰ هدیه

هەر^{1} / her/: ناو. ١. کەر؛ وڵاخ؛ گوێرێژ ٢. خاک؛ خۆڵ ☰ ١. خر ٢. خاک

هەر^{2}: ئاوەڵناو. هەموو؛ گشت؛ گش ‹نیگاری دڵشکاری من لە هەر فەراز و هەر نشێو/ .../ لە ڕایحەی بەهەشت ئەکا، لە نار ئەکا، لە نوور ئەکا «بێخود»› ☰ هر؛ همه

هەر^{3}: ئاوەڵکار. ١. تەنیا؛ بەتەنیا ‹هەر خۆت وەرە!› ٢. دایم و دەرهەم ‹هەر هات و هەر دێت› ٣. دایم؛ بۆ هەمیشە ‹هەر بژی؛ هەر خۆش بی› ٤. بێ‌گومان ‹بڕیارم داوە، هەر دەڕۆم› ٥. چۆنەکایی بێت ‹هەر بمدەیە جا بزانە چی دەکەم› ٦. ئەگەر ‹هەر بیخۆی دەزانی چییە› ٧. بێ‌درەنگ ‹هەر هات ملی نا لە جوێن دان!› ٨. عەینەن؛ ڕاست وەکوو ‹برووەدەتی هەوایی غەم لە سەرزەمین بڕایەوە/ لیوایی شادی و فەرەح بەجارێ هەڵکرایەوە/ موقەددیمەی شکۆفە هەر لە شاهی نەوبەهار ئەکا «بێخود»› ☰ ١. فقط ٢. مُدام ٣. همیشه ۴. حتماً ۵. درهر حال ۶. همین که ۷. فوراً ۸. دقیقاً

هەر^{4}: پێشگر. هەڵ ـ ‹هەرخستن؛ هەرستاندن› ☰ بالا؛ برء پیشوندی در مفهوم «رو به بالا»

هەرئاوا / her'awa/: ئاوەڵکار. هەروسا ☰ همچنین

هەرئێستا / her'êsta/: ئاوەڵکار. ئەمێستا؛ ئەوێستاکە ☰ هم‌اکنون

هەرا^{1} / hera/: ناو. ١. پشێوی؛ گێرە و کێشە ‹دیتمان کە جیهان وەها شێواوە/ هەر جەنگ و هەرا لە سەر دراوە «هەژار، *مەم و زین*»› ٢. بانگ؛ قاو؛ دەنگی بەقەوەتی مرۆ ٣. زڵە؛ حەشرەڵا؛ شلۆقی ‹لە بەر قووڵە و هەرا گوێچکەم لە قورئان خوێندنم نابێ «جەوهەری»› ☰ ١. آشوب و هنگامە ٢. ندا؛ صدای بلند ٣. شلوغی

⊡ **هەرا کردن**: ١. قاو کردن؛ دەنگ بەرز کردنەوە ٢. گێرە و کێشە کردن ☰ ١. بانگ بر آوردن ٢. مُجادله کردن

هەرا نانەوە: کێشە ساز کردن؛ ئاژاوە نانەوە ⊑ آشوب به پا کردن

هەرا^{٢}: ئاوەڵناو. ١. هەراو؛ پان؛ گوشاد ٢. دوور؛ دژی نزیک ⊑ ١. فراخ؛ گشاد ٢. دور

هەرات / herat/: ناو. دەرفەت؛ هەل؛ هەڤراز ⊑ فُرصت

هەرادنای / heradnay/: چاوگ. تەمامنای؛ تەواو کردن ⊑ تمام کردن

هەرادیای / heradyay/: چاوگ. تەمامیای؛ تەواو بوون ⊑ تمام شدن

هەرازگانی / herazganî/: ناو. بێشکە؛ لانک؛ لانکە ⊑ گهواره

هەراژ / heraj/: ناو. هەراش: ١. ڕەوتی ڕشانەوە؛ وەڕشین؛ هەڵهاوردنەوە ٢. هێق؛ هێڵنج؛ قرپی ڕشانەوە ⊑ ١. قی ٢. تهوع

هەراس^{١} / heras/: ناو. ١. ئیسراحەت و ئارامی ‹هەراسی پێ هەڵگرتووم!› ٢. هەراسە؛ خۆف؛ ترس ‹ هیچ هەراسی ناوێ!› ⊑ ١. آرامش و قرار ٢. ترس

هەراس^{٢}: ئاوەڵناو. جاڕز؛ وەڕەز ‹شا پرسی ئەرێ وەزیر چ باسە/ ئەو دوکتورە بۆچی وا هەراسە «حەقیقی»› ⊑ پریشان

هەراسان / herasan/: ئاوەڵناو. ١. تۆقیو؛ زۆر ترساو ٢. جاڕز؛ وەڕەز ‹جە گیان سێر وەردە جە تەن هەراسان/ خاڵۆی خەمیای خەم خاڵ خاڵخاسان «مەولەوی»› ⊑ ١. هراسان ٢. پریشان

هەراسە / herase/: ناو. ١. ترس؛ خۆف ٢. داوەڵ؛ داهۆڵ ‹مەلێ لە هەراسە بترسێ، لە برسا ئەمرێ! «مەسەل»› ⊑ ١. بیم؛ هراس ٢. مترسک

هەراش^{١} / heraş/: ناو. ١. ☜ **هەراژ** ٢. ئالاش؛ هەژگ؛ گەڵا و چڵووی کە بە سەر دارەڕای دادەن ⊑ ١. ☜ **هەراژ** ٢. انبیره؛ پوشال روی سقف

هەراش^{٢}: ئاوەڵناو. ١. لە گەشە؛ بە گەشە ‹بەرخەکە هەراشە› ٢. هەراو؛ لێکبڵاو؛ باز ‹دەمی هەراشە› ٣. تایبەتمەندی بەهارێ کە هەواخۆشی نەکەوێتە دواوە و هەر لە سەرەتاوە گژوگیا گەشە بکەن ⊑ ١. بالنده ٢. گُشاد ٣. ویژگی بهاری که تأخیر نداشته باشد

▣ **هەراش بوون:** ١. گەشە کردن ‹شیناوەرد هەراش بووە› ٢. لێک بڵاو بوون؛ دەست لە یەک بەردان ⊑ ١. بالنده شدن ٢. از هم پاشیدن

هەراشئاوس / heraş'awis/: ئاوەڵناو. ئاوسی نزیک بە زان ⊑ آبستن نزدیک به زایمان

هەراشە / heraşe/: ناو. نەخۆشییەکی دەخڵە کە زوو ڕواوە و بارانی نەبووە ⊑ بیماری غله از بی آبی

هەراش ـ هەراش / heraş heraş/: ئاوەڵناو. لە بەر یەک بڵاو بوو؛ دەست لە یەک بەرداو ‹گۆشتەکە ئەوەندە کولیوە هەراش ـ هەراش بووە› ⊑ از هم پاشیده

هەراشی / heraşî/: ناو. فراژی؛ فەراژوو؛ پێگەیشتوویی ⊑ بالندگی

هەراڤستش / heravistiş/: چاوگ. دوور کەوتنەوە ⊑ دور افتادن

هەراڵە / herałe/: ☜ **هەڵاڵە**

هەرام / heram/: ☜ **حەرام**

هەرامزا / heramza/: ☜ **حەرامزادە**

هەرامزادە / heramzade/: ☜ **حەرامزادە**

هەرامەر / heramwer/: ☜ **حەرامخۆر**

هەرامە^{١} / herame/: ئاوەڵکار. کام؛ کامە؛ کێهە ⊑ کدام

هەرامە^{٢}: جێناو. وانێک؛ واک؛ وانەک؛ ئەوتشت؛ هین ⊑ چیز

هەرانە / herane/: ئاوەڵناو. کەرانە؛ بەفیز؛ لەخۆبایی ⊑ مغرور

هەراو / heraw/: ئاوەڵناو. گوشاد؛ فرەهـ ‹دەرپێی هەراو› ⊑ گُشاد

هەراوزەنا / hera w zena/: ☜ **هەراوهوریا**

هەراوهوریا / hera w hurya/: ناو. هەراوزەنا؛ زەنازەنا؛ چەقە و گوڕە ▤ جنجال و هیاهو

هەراوی / herawî/: ناو. هەرایەی؛ گوشادی ▤ گُشادی

هەراهەرا / herahera/: ناو. قاوەقاو؛ قیڕەقیر ‹هەر زرم و هووڕ و هەراهەرایە/ سەیرێکی خۆشە وەک سینەمایە «پیرەمێرد»› ▤ سروصدا

هەرایەر / herayer/: ئاوەڵکار. دوورتر و دوورتر؛ هەر دوورتر ▤ دور و دورتر

هەرایەی / herayey/: ☜ **هەراوی**

هەرایی / herayî/: ناو. پانایی؛ بەرینایی ▤ پهنا

هەربزە / herb(i)ze/: ناو. گندۆرە؛ کاڵەک ▤ خربُزە

هەربل^{1} / herbil/: ناو. ١. ☜ **هەبل**^{1} ٢. ئاڵۆزی و تێکهاڵاوی ▤ ١. ☜ **هەبل**^{1} ٢. درهم‌برهمی

هەربل^{2}: ☜ **هەبل**^{2}

هەربلاندن / herb(i)landin/: چاوگ. ١. ئاڵۆز کردن (ڕیس و ...) ٢. وەرگەڕاندن؛ چەرخاندن ٣. *[کنایە]* ئاڵۆز کردنی کار ٤. خلەتاندن؛ خاپاندن ▤ ١. سردرگُم کردن (رشتە) ٢. چرخاندن ٣. بە هم ریختن کار ۴. فریب دادن

هەربلین^{1} / herb(i)lîn/: چاوگ. ١. ☜ **هەبلین**^{1} ٢. خلەتان؛ فریو خواردن ▤ ١. ☜ **هەبلین**^{1} ٢. فریب خوردن

هەربلین^{2}: ☜ **هەبلین**^{2}

هەربو / herbû/: ئاوەڵناو. هەربووگ؛ ئەزەلی؛ بێسەرەتا ▤ ازلی

هەربوگ / herbûg/: ☜ **هەربو**

هەربونی / herbûnî/: ناو. نەمری؛ تاهەتایی؛ چۆنیەتی هەرمان و نەفەوتان ▤ جاودانگی

هەربەنە / herbene/: ناو. کەردار؛ چاروێدار؛ خەربەندە ▤ چاروادار

هەربی / herbî/: ئاوەڵناو/ ئاوەڵکار. بە ئاشکرا؛ بە ڕاشکاوی؛ بێ پێچوپەنا؛ ڕەپ و ڕاست ▤ بی‌پردە

هەربینا / herbîna/: ئاوەڵکار. هەبینا: ١. بەم زوو؛ بەو زوانە ‹ئەنگۆش هەربینا زانیتان کێ ئاشکرا گومڕا بووە «هەژار، *قورئان*»› ٢. لەپڕ؛ ناکاو؛ لە ناکاو ‹هەربینا هات ئەجەل و من مردم/ با لە شیوێ پەڕ و باڵی بردم «سوارە»› ▤ ١. بە همین زودی ٢. ناگهان

هەرپلە / herp(i)le/: ناو. وڕاوە؛ ڕاوە ▤ هذیان

هەرپەرچفین / herperç(i)fîn/: ☜ **هەڵپەنمان ـ١**

هەرپەندمان / herpend(i)man/: چاوگ. *[مەجاز]* وەڕەز کردن؛ قەڵس و مەڕز کردن ▤ عاصی کردن

هەرت / hert/: دەنگ. وشەی گەڕاندنەوەی گاجووت بۆ سەر خەتی جووت ▤ واژەی برگرداندن گاو بە شیار شُخم

هەرتا / herta/: ☜ **هەرتاوەکو**

هەرتاک / hertak/: ئاوەڵکار. هەرکام؛ ئێکیان ▤ هر یک

هەرتاکو / hertakû/: ☜ **هەرتاوەکو**

هەرتاوەکو / hertawekû/: ئاوەڵکار. هەرتا؛ هەرتاکوو؛ هەرتاوەکوونێ: ١. تەنیا بۆ ئەمەی ٢. هەتاکوو ▤ ١. فقط برای اینکە ٢. تا اینکە

هەرتاوەکونێ / hertawekûnê/: ☜ **هەرتاوەکو**

هەرتشت / hertişt/: ☜ **هەرشت**

هەرتشتێ / hertiştê/: ئاوەڵکار. هەرچێوە؛ هەرچی؛ هەرچێک ▤ هر چیز

هەرتک / hertik/: ☜ **هەردو**

هەرتم / hertim/: ☜ **هەرکات**

هەرتە / herte/: دەنگ. هەس؛ هەرت؛ وتەی گا لە سەر هێڵ گەڕاندنەوە ▤ صوت برگرداندن گاو در شُخم

هەرتین / hertîn/: چاوگ. ئاخ هەڵکێشان لە عەزرەتان ▤ آە حسرت کشیدن

هەرجا / herca/: ئامراز. لە جێگەی خۆی؛ قەیدی نییە ‹فەرمایشتەکەت بە هەرجا بەلام منیش بۆچوونی خۆم هەیە› ☰ به جای خود

هەرجار / hercar/: ئاوەلکار. هەرجارەکی؛ گش جارێ ☰ هر بار

هەرجارەکی / hercarekî/: ئاوەلکار. ١. ☜ هەرجار ٢. هەر تەنیا جارێک ☰ ١. ☜ هەرجار ٢. فقط یک بار

هەرجانە / hercane/: ناو. بادامی کێوی؛ ئارژەنگ؛ ئەرژنگ؛ ئەرجن ☰ بادام کوهی

هەرجایی^{1} / hercayî/: ناو. گولێکە لە وەنەوشە دەکا ☰ گلی شبیه بنفشه

هەرجایی^{2}: ئاوەلناو. بەرەلا؛ گەڕاڵ ☰ ولگرد

هەرجن / hercin/: ناو. هارژن؛ بادامەتاڵە ☰ بادام تلخ کوهی

هەرجۆر / hercor/: ئاوەلکار. هەرجوور؛ هەرچاڤا؛ هەرچۆنێ بێت ☰ هرطور

هەرجو / hercû/: ناو. تکا؛ ئەرجوو؛ خوایشت؛ مەهدەر ☰ خواهش

هەرجوور / hercûr/: ☜ **هەرجۆر**

هەرجێ / hercê/: ئاوەلکار. هەرکوێ؛ کام شوێن بێت ☰ هرکجا

هەرجێیە / hercêye/: ئاوەلکار. هەردەر؛ هەر کوێ ☰ هرکجا

هەرچاخ / herçax/: ☜ **هەرکات**

هەرچاڤا / herçava/: ☜ **هەرجۆر**

هەرچشت / herçişt/: ☜ **هەرشت**

هەرچقاس / herç(i)qas/: ئاوەلکار. هەرچقاش؛ هەرچەند ☰ هرچند

هەرچقاش / herç(i)qaş/: ☜ **هەرچقاس**

هەرچڵە / herç(i)łe/: ناو. چەرخ و داروبارێ کە بەرداشی پێ دەگوێزنەوە ☰ چرخ و چوبهای وسیلەی انتقال سنگ آسیا

هەرچن / herçin/: ☜ **هەرچەند**

هەرچوارلا / herç(i)warla/: ناو. هاوێر؛ دەورە ☰ چهارطرف

هەرچۆن / herçon/: ئاوەلناو/ ئاوەلکار. هەرجۆر؛ هەرچەشن ☰ هرطور؛ هرگونه

هەرچۆنێک / herçonêk/: ئامراز. حەچکۆ؛ هەرجۆر ☰ هرطور

هەرچەن / herçen/: ☜ **هەرچەند**

هەرچەند / herçend/: ئاوەلکار. هەرچەن؛ هەرچەندە؛ هەرچیکۆ؛ هەرچن: ١. هەرچیک؛ هەرچەنێک ‹لەو ڕۆژەوە ڕۆیشتووە تۆراوە دلی من/ هەرچەند ئەگەڕێم بێسەروشوێن ماوە دلی من «بێخود»› ٢. ☜ **هەرچەندە** ☰ ١. هر قدر ٢. ☜ **هەرچەندە**

هەرچەندژی / herçendjî/: ئامراز. ئەگەریش؛ دەگەڵ ئەوەشا ☰ با آنکه

هەرچەندە^{1} / herçende/: ئاوەلکار. هەرچەند؛ هەرچیک؛ هەرچەندێکی ‹هەرچەندە بژی، هەر دەبێ بمری! «مەسەل»› ☰ هرقدر

هەرچەندە^{2}: ئامراز. هەرچەند؛ ئەگەرچی ‹هەرچەندە گوناهی دەمەکەت بارە لە سەر لێو/ حەددی چییە نالی کە بلێ ماچە کەفارەت؟! «نالی»› ☰ اگرچه

هەرچەی / herçey/: ئامراز. ئەگەرچی؛ هەر چەندیش ‹هەرچەی زەمین فرەس گوور وە ئەندازە «مەسەل»› ☰ اگرچه

هەرچی^{1} / herçî/: ئاوەلکار. هەرچەند؛ هەرچیک ‹هەرچی بلێم خەجاڵەتم لە شەرمی جەوهەری حەیا/ کەسێ کە دابخا فەلەک لە ڕێ ئەوا سەری حەیا «بێخود»› ☰ هر اندازه

هەرچی^{2}: جێناو. هەرچێک؛ هەرچێوە؛ هەر کارێ ‹دوو ساڵ و دە ڕۆژ خۆش و ناخۆش هەرچی بوو، کارم خوێندنەوە و فێر بوون و خەو بوو «هەژار،

چێشتی مجێور»› ▤ هرچه

هەرچی٢: لێل. ← **هەرچیپەرچی**

هەرچیپەرچی / herçîperçî/: ئاوەلناو. هەرچیوپەرچی؛ خوێڕی و بەرەڵدا ▤ اوباش

هەرچیچۆنێ / herçîçonê/: ئاوەلکار. بە هەر بارێکدا ‹هەرچیچۆنێ دەتوانی باری بێنی› ▤ به هر صورت

هەرچیک / herçîk/: ☜ **هەرچی**١

هەرچیکۆ / herçîko/: ☜ **هەرچەند**

هەرچیوپەرچی / herçî w perçî/: ☜ **هەرچیپەرچی**

هەرچێوە١ / herçêwe/: ئاوەلکار. هەرچەند؛ هەرچەندێک ▤ هر اندازه

هەرچێوە٢: جێناو. هەرچی؛ هەرچێک؛ هەرتشتێ ▤ هر چیز

هەرحاڵ / herĥał/: ئاوەلکار. هەرهال؛ بە هەر حال؛ هەر چۆنێ بێت ▤ در هر حال

هەرخستن / herxistin/: ☜ **هەڵخستن**

هەرخۆت / herxot/: ☜ **ئەرخوت**

هەرد١ / herd/: ناو. ١. عەرد؛ زەمین ‹پێبلێ گیانە لەم ڕێگە و بانە/ لەم چەم و بێشە و هەرد و کێوانە «یۆنس دلدار»› ٢. شاخی سەخت و پڕبەرد ‹هەڵوەدا، شێواو، سەرگەردان/ ئاوارەی سەر هەرد و بەردان «هەژار، *بۆ کوردستان*»› ٣. دەشت و بیاوان ‹ڕۆژی ئەووەڵ بوو کە زانیم من ئەبێ دێوانە بم/ عاشقی تۆم، نەوعی مەجنوون، وا بە کێو و هەردەوە «تاهیر بەگ»› ▤ ١. زمین ٢. کوه سنگی و سخت ٣. دشت و بیابان

هەرد٢: ☜ **هەردوو**

هەرداندن / herdandin/: چاوگ. تووڕە کردن؛ سڵ کردن؛ خەیداندن ▤ خشمگین کردن

هەردک / herdik/: ☜ **هەردوو**

هەردن / herdin/: چاوگ. خواردن ▤ خوردن

هەردوان / herd(i)wan/: ☜ **هەردوو**

هەردوو / herdû/: جێناو. هەردوان؛ هەردووک؛ هوردەنی؛ هوردی؛ هوردینە؛ هۆردوو؛ هەرتک؛ هەرد؛ هەردک؛ دووەکان ▤ هردو

هەردووک / herdûk/: ☜ **هەردوو**

هەردووکان / herdûkan/: ☜ **هەردووکیان**

هەردووکیان / herdûkyan/: جێناو. هوردەمێنیا؛ هۆردوک؛ هۆردوکیان؛ هەردووکان؛ هەردینان؛ هەرکان؛ هەر دوویان ▤ هر دوی آنها

هەردە١ / herde/: ناو. ١. خوارن؛ خۆراک ٢. سارا؛ چۆل؛ بیاوان ٣. زورکان؛ دەشتی بە گردولکە ▤ ١. خوراک ٢. بیابان ٣. تپەماهور

هەردە٢: ئاوەلناو. تەرە و چۆلگەرد ‹مەجنوون خۆ وێڵ بێ، بەتەر بی هەردە/ هەڕ داش بە سەردا، چوون ئازیزمەردە «سەیدی»› ▤ آوارە و دربدر

هەردە ـ٢: پێشوشە. ١. وەک؛ چوون؛ لە چەشنی ‹هەردەجاران› ٢. دەشت بیاوان ‹هەردەگێل› ▤ ١. چون؛ مانند ٢. بیابان

هەردەبانان / herdebanan/: ناو. کۆساران؛ کوێستانان ▤ کوهساران

هەردەبیر / herdebîr/: ئاوەلناو. هەردەمی؛ وازوازی؛ هەر تاوێ لە بارێ ▤ دمدمی

هەردەپان / herdepan/: ناو. گۆڕەپان؛ مەیدان ▤ میدان

هەردەجاران / herdecaran/: ناو. ڕۆژگارانی پێشین ‹جە کتێبخانە چون هەردەجاران/ نە دەورت دڵشاد جەم بەستەن یاران «مەستوورە»› ▤ گذشتەها؛ قدیم‌الایام

هەردەر / herder/: جێناو. هەر کوێ؛ هەرجێیە ▤ هرکجا

هەردەگێل / herdegêł/: ئاوەلناو. بیاوانگەڕ؛ چۆلگەرد؛ فێرەگەڕان یان کۆچ لە بیاواندا ‹هارەی هەراسان، هەردەی هەردەگێل/ کەم دەور دە نە وێت

چوون دیوانەی وێڵ «سەیدی»› ☰ بیابانگرد

هەردەم / herdem/: ☜ **هەرکات**

هەردەمی / herdemî/: ☜ **هەردەبیر**

هەردەن / herden/: چاوگ. خواردن؛ خارن ☰ خوردن

هەردەنی / herdenî/: ئاوەڵناو. شیاوی خواردن ☰ خوردنی

هەردهەژ / herdhej/: ناو. بوومەلەرزە؛ زەلزەلە ☰ زلزله

هەردی / herdî/: ئاوەڵناو. کۆساری؛ کێفسانی؛ کوێستانی؛ خەڵکی کێوپارە ☰ کوهستانی

هەردیسە / herdîse/: ناو. ئەڕدین؛ ڕدین؛ ڕیش ☰ ریش

هەردین / herdîn/: چاوگ. ١. خەیدین؛ قەڵس بوون؛ سڵ بوون ٢. هەرژین؛ ترازان؛ جوێ بوونەوە ٣. هەرژین؛ هەلا ـ هەلا بوون (وەک: زەوی لە کاتی بەهاردا) ☰ ١. خشمگین شدن ٢. از جا دررفتن ٣. وارفتن

هەرڕۆ / herřo/: ☜ **هەرڕۆژ**

هەرڕۆژ / herřoj/: ئاوەڵکار. هەرڕۆ؛ هەرۆز؛ هەڕۆ؛ گش ڕۆژێ ‹هەرڕۆژ ئاژاوەیەک دەنێتەوە› ☰ هر روز

هەرڕۆژی / herřojî/: ئاوەڵکار. ڕۆژانە؛ هەموو ڕۆژێک ‹ئەمە کاری هەرڕۆژیتە› ☰ روزانه

هەرز١ / herz/: ناو. ١. فیڕۆ؛ خەسار؛ بە هیچێ چووگ ٢. هەرێز؛ فریزوو؛ فرێز؛ گیای چیمەن کە بژارێکی دژوارە ☰ ١. هدر ٢. فریس

⊡ **هەرز بون**: بە فیڕۆ چوون؛ زایە بوون ☰ هدر رفتن

هەرز٢: ئاوەڵناو. ١. بژار؛ بێبەهرە (گیا) ٢. هەرزە؛ گوێنەدەر؛ کەمتەرخەم؛ لاسار لە ئاستی داب و نەریت و بایەخی کۆمەڵگا ‹من شمشاڵێکی سەرەڕۆ و هەرز نەبووم/ تا ڕێگە بەم هەموو لێوێ فووم لێ بکا «شێرکۆ»› ☰ ١. هرز ٢. سبُکسر

هەرزالک / herzalik/: ☜ **هەرزاڵ**

هەرزاڵ / herzał/: ناو. هەرزالک؛ هەرزەڵ؛ هەرزیل؛ هەرزێلک: ١. هەرزاڵە؛ پێڕک ٢. کەپری ناو ڕەز و بێستان کە لە سەرییەوە چاویان بە هەموو لایەکییەوە بێ ☰ ١. سکو مانندی از چوب برای اثاثیەی چادر ٢. آلاچیغ باغ

هەرزاڵە / herzałe/: ناو. ١. ☜ **هەرزاڵ ـ١** ٢. ڕێزەڵە؛ هلەرزە؛ تەماتەمرۆژە ☰ ١. ☜ **هەرزاڵ ـ١** ٢. تاجریزی

هەرزاڵێ / herzałê/: ناو. میلۆدییەکی کۆنی ناوچەی سنەیە ☰ آهنگی کُردی

هەرزان١ / herzan/: ئاوەڵناو. ئەرزان؛ کەمنرخ؛ کەمبایی؛ مەلاخۆر ‹دەتفرۆشن بە قیمەتی هەرزان/ دەتدەنە دەستی ناکەس و هەرزان «هێمن»› ☰ ارزان

هەرزان٢: ئاوەڵکار. ئەرزان؛ بە نرخی کەم ‹دەخیلە خۆت هەرزان نەفرۆشی!› ☰ ارزان

هەرزانبایی / herzanbayî/: ئاوەڵناو. کەمنرخ؛ بە قیمەتێکی کەم ☰ ارزان قیمت

هەرزانجان / herzancan/: ئاوەڵناو. تایبەتمەندی فرۆشیارێ کە شت بە نرخی کەم دەفرۆشێ. بەرانبەر: **گرانجان** ☰ ارزان‌فروش

هەرزانفرۆش / herzanf(i)roş/: ئاوەڵناو. هەرزانجان؛ تایبەتمەندیی کەسێ کە ئاکار و خدەی بەرەو لای هەرزان فرۆشتن هەبێت. هەروەها: **هەرزانفرۆشی** ☰ ارزان‌فروش

هەرزانکڕ / herzankiř/: ئاوەڵناو. *[کنایە]* ١. فەقیر و نەدار ٢. ڕژد؛ چکووس ☰ ١. بینوا ٢. خسیس

هەرزانی / herzanî/: ناو. ١. بار و دۆخی زۆر و کەمبایی بوونی شتومەک ٢. سەردەمێ کە ئاتاجی ژیان فراوان و هەرزانە ☰ ١و٢. ارزانی

هەرزل / herzil/: ناو. ئەنگووتکە هەویری پچووک ☰ چونەی کوچک خمیر

هەرزڵ /herził/: ئاوەڵناو. پواوی لە بەر یەک چوو؛ ڕزیوی هیچ بە سەر هیچەوە نەماو ☰ پوسیده

هەرزڵ ـ هەرزڵ /herził herził/: ئاوەڵناو. تەواو پواو ☰ کاملاً پوسیده

هەرزن /herzin/: ناو. ئەرزن؛ هەرزین؛ باچیک؛ کۆرەک؛ کورێک؛ گەڵدوو؛ ڕەمەرانە؛ سۆزک؛ سوورکە؛ گاڵ؛ گیەڵ؛ گەنمە شامیە سوورە؛ زڕاتە کێویلە؛ ڕوەکێک لە بنەماڵەی گەنم کە تۆمەکەی ورد و لووسە و خۆراکی مەلانە ☰ ارزن

هەرزنە /herz(i)ne/: ناو. ١. خونچەی گوڵی ڕەز ٢. گیایەکی بژار لە تووتندا ٣. هەرزنەکی؛ باریکە؛ باڵندەیەکە لە تۆرەمەی بەرگاویلە ☰ ١. غنچەی شکوفەی تاک ٢. گیاهی هرزه در کشتزار توتون ٣. پیت خاکی

هەرزنەتاڵە /herz(i)netałe/: ناو. گاڵ؛ جۆرێ هەرزن کە چێژەی تاڵە ☰ ارزن تلخ

هەرزنەکی /herz(i)nekî/: ☜ **هەرزنە ـ٣**

هەرزنەکێویلە /herz(i)nekêwîle/: ناو. گیایەکی خۆڕسکە بەرێکی وەک هەرزن دەگرێ ☰ ارزن کوهی

هەرزنەگەورە /herz(i)ne gewre/: ناو. گارس؛ زوڕات؛ هەرزنە سپیلکە کە بە هێشوو دەبێ و دەنکی درشتە ☰ گاورس

هەرزنەگێلۆش /herz(i)negêłoş/: ناو. جۆرێ هەرزن کە شکڵی لە گەنمەشامی دەکا ☰ نوعی ارزن با دانەهای مانند بلال

هەرزە[1] /herze/: ناو. گیای بژار ☰ علف هرز

هەرزە[2]: ئاوەڵناو. ١. گوێنەدەر؛ لاسار لە ئاستی داب و نەریت و بایەخی کۆمەڵگادا ‹کەسێکی هەرزە بە مەجنوونی وت: خەلیفەکە مرد/ وتی: بە من چی؟ ئەتۆ بمرە! چاوی لەیلا خۆش! «مەحوی»› ٢. سەربزێو؛ سەرسەخت؛ لاسار لە باری سەر نەهاوردنە ڕێوە ☰ ١. سبُکسر ٢. خیرەسر

هەرزەبێژ /herzebêj/: ئاوەڵناو. هەرزەدڕ؛ هەرزەوێژ؛ دەمبەرەڵا؛ گەوجانەڕێس ‹ئەمانە بێشعوور و گێژ و وێژن/ موتیعی لۆتی خوێڕی و هەرزەبێژن «حاجی قادر»› ☰ هرزەگو

هەرزەپیاو /herzep(i)yaw/: ئاوەڵناو. جەلۆ؛ سەرسەری؛ ئەڵوات ☰ لات

هەرزەچن /herzeçin/: ناو. بژارکەر ☰ وجین‌کننده

هەرزەچەنە /herzeçene/: ئاوەڵناو. *[پلار]* هەرزەبێژ ☰ وراج

هەرزەدڕ /herezdiř/: ☜ **هەرزەبێژ**

هەرزەکار /herzekar/: ناو. تازەلاو ‹نەشئەی دەماغتە دڵی ڕێبواران/ جێی ساز و سەودای بۆ هەرزەکاران «پیرەمێرد»› ☰ نوجوان

هەرزەکاری /herzekarî/: ناو. ڕۆژانی لاوی ‹بە هەرزەکاریم کە باوکم ساغ بوو/ هەرزەگەردیمان لە لا یاساغ بوو «پیرەمێرد»› ☰ دوران نوجوانی

هەرزەگۆ /herzego/: ئاوەڵناو. ڤڕبێژ؛ گەفۆک؛ کۆڵەوێژ ‹تەمای وەیانە ڕاپەڕن، ببزوون/ لێوی دوژمنی هەرزەگۆ بدروون «هێمن»› ☰ یاوەگو

هەرزەگۆیی /herzegoyî/: ناو. کار و ڕەوتی قسەی بێتام گوتن ‹هەرزەگۆییم کرد هەرچیم وت/ وا ئەو چلکەم بە فرمێسک شت «گۆران»› ☰ ژاژخایی

هەرزەگەرد /herzegerd/: ئاوەڵناو. وێڵ؛ بەرەڵا ‹لەحزێکی من لە سەومەعەدا دیبوو، ئەمری دا/ ئەو هەرزەگەردە لەم دەرە دەرکەن، نەیێتەوە! «مەحوی»› ☰ ولگرد

هەرزەڵ /herzeł/: ناو. ١. ☜ **هەرزاڵ** ٢. کەپرەشینەی جوولەکان ☰ ١. ☜ **هەرزاڵ** ٢. جشن میوەبندان کلیمیان

هەرزەمەشق /herzemeşq/: ناو. ڕاهێنانی خۆشنووسی بەتایبەت بە قەڵەم زەل ☰ سیاەمشق

هەرزەنەبژار /herzeneb(i)jar/: ناو. گارس؛

کارس 🇮🇷 گاورس

هەرزەوێژ / herzewêj/: ☜ **هەرزەبێژ**

هەرزەیی / herzeyî/: ناو. کاری سووک و بێئابڕوویانە 🇮🇷 هرزگی

هەرزیل / herzîl/: ☜ **هەرزاڵ**

هەرزین / herzîn/: ☜ **هەرزن**

هەرزێلک / herzêlik/: ☜ **هەرزاڵ**

هەرژاندن / herjandin/: چاوگ. ١. دارژاندن؛ پلیخاندنەوە ٢. لە ناو بردن؛ نەهێشتن ٣. هەلا بە هەلا کردن (بە زۆر کولاندن) ٤. تەخشان و پەخشان کردن؛ بێ‌جێ خەرج کردن 🇮🇷 ١. لە کردن ٢. از بین بردن ٣. از هم پاشاندن ۴. ریخت‌وپاش کردن

هەرژین / herjîn/: چاوگ. هەلا ـ هەلا بوون 🇮🇷 وارفتن

هەرس / hers/: ناو. ١. ورچ؛ حەش ٢. ☜ **هەرسی** ٣. عەزرەت؛ تاسە ٤. ئیسکە؛ نسکە؛ نزگەرە ٥. کاری هەڵکێشانی ئاخ 🇮🇷 ١. خرس ٢. اشک ٣. اشتیاق ۴. سکسکه ۵. عمل آه کشیدن

هەرسات / hersat/: ئاوەڵکار. هەردەم؛ هەموو کاتێ ‹چوون کوورەی ئاهێر دووی هەناسەمەن/ هەرسات نە دڵدار سەد وەسواسەمەن «سەیدی»› 🇮🇷 هرلحظه

هەرساندن / hersandin/: چاوگ. ڕاهێنان؛ فێر کردن 🇮🇷 آموختن

هەرستاندن / heristandin/: چاوگ. ١. تێک شکاندن ٢. وردوخاش کردن ٣. پێ ڕێخستن؛ لە ژێر پێیان پانەوە کردن ٤. لە خەو هەڵساندن ٥. بڵند کردن و ڕاوەستاندن 🇮🇷 ١. درهم شکستن ٢. خُردوخمیر کردن ٣. زیر پا له کردن ۴. از خواب بیدار کردن ۵. بلند کردن و سرپا نگهداشتن

هەرستن / heristin/: ☜ **هەرستین**

هەرستین / heristîn/: چاوگ. هەرستن: ١. شکاندن ٢. وردوخاش کردن ٣. پێ ڕێخستن؛ لە ژێر پێیان پانەوە کردن 🇮🇷 ١. شکستن ٢. خُردوخمیر کردن ٣. زیر پا له کردن

هەرسک / hersik/: ☜ **هەرسەك**

هەرسە / herse/: ناو. مەیان؛ مەیدان ‹لە هەرسەی شاترنجی ئیعتقادا/ لە سەر ئەسپی سەداقەت شایە خادم «بێخود»› 🇮🇷 عرصه

هەرسەک / hersek/: ناو. هەرسک؛ کار و ڕەوتی هەڵتاوین؛ تاوانەوەی خۆراک لە ورگدا 🇮🇷 هضم؛ گوارش

هەرسی / hersî/: ناو. هەرس؛ هەرش؛ هەرەس؛ هەسر؛ ئەرس؛ هەستار؛ هێسیر؛ هێستر؛ ئەسرین؛ فرمێسک 🇮🇷 اشک

⊡ **هەرسی ڕشنایش**: فرمێسک ڕژاندن 🇮🇷 اشک ریختن

هەرسیک / hersîk/: ناو. هەرمووسک؛ هەرمووشک؛ جرجە مشک 🇮🇷 موش کور

هەرسیل / hersîl/: ناو. بەردی گۆشەی بناغەی دیوار 🇮🇷 سنگ شالودەی نبش دیوار

هەرسین / hersîn/: ئاوەڵناو. فرمێسکاوی؛ ئەسریناوی ‹موسوڵمۆنا ئەز عاشقنۆ، تەن و جەستەم پەشێوحاڵۆ/ تلێم خەستە، دڵم خەمگین، چەمم هەرسین، زوان لاڵۆ «سەیدی»› 🇮🇷 اشک‌آلود

هەرش / herş/: ☜ **هەرسی**

هەرشت / herşit/: جێناو. هەرتشت؛ هەرچشت؛ هەرشتە؛ هەرشتێ؛ ئەوی شتە بە گشتی 🇮🇷 هرچیز

هەرشتە / herş(i)te/: ☜ **هەرشت**

هەرشتە / herişte/: ناو. ئاردە بەهارووی بە ئاو شێلدراوی داو- داوکراوی وشکەوەکراو 🇮🇷 رشتەی آشی

هەرشتێ / herş(i)tê/: ☜ **هەرشت**

هەرشتێک / herşitêk/: جێناو. هەرشتێ؛ هەرگووچی 🇮🇷 هرچه

هەرفتین /heriftîn/: ☜ **هەڕفتن**

هەرفین /herftîn/: ☜ **هەڕفین**

هەرڤ /herv/: ناو. جەنگ؛ شەڕ ☰ جنگ

هەرڤاندن /hervandin/: ☜ **هەڕفاندن**

هەرڤە /herve/: ئاوەڵناو. چالاک؛ چابک ☰ چابک

هەرق /herq/: ناو. خەندەک؛ کەندەک؛ ڕەهەند ☰ خندق

هەرک /herk/: ناو. ١. تۆمی دانەوێڵە ٢. درە؛ ئەو دەغڵەی کە بۆ تۆوی جیا دەکەنەوە ☰ ١. تُخم غلات ٢. غلەی ویژەی بذر

هەرکات /herkat/: ئاوەڵکار. هەرتم؛ هەرچاخ؛ هەردەم؛ هەرگا؛ هەرگاڤ؛ هەرگاو؛ گش وەخت ‹هەرکات بڕۆی، منیش دێم› ☰ هرگاه

هەرکاتێ /herkatê/: ئاوەڵکار. هەر دەمێ ‹لاوەکان هەرکاتێ جێژنی ڕۆژی ئازادی دەکەن/ بێننەوە بیرتان هەژارێک، شاعیرێکی زاری کورد «هەژار، *بۆ کوردستان*»› ☰ هرگاه

هەرکام /herkam/: جێناو. هەریەک ☰ هر کُدام

هەرکان[1] /herkan/: ئاوەڵناو. نەزۆک؛ نەزا؛ ئەستێور؛ قسر ☰ نازا؛ عقیم

هەرکان[2]: ☜ **هەردووکیان**

هەرکاندن /herkandin/: چاوگ. نەزۆک کردن ☰ عقیم کردن

هەرکولۆج /herkuloc/: ئاوەڵکار. هەرچۆن؛ بە هەر ئاوایەک ☰ هرطور

هەرکوێ[1] /herk(i)wê/: ئاوەڵکار. هەرکۆ؛ هەرکوورە؛ هەرجێ؛ هەردەر ‹هەرکوێ دانیشی گوێت هەڵدەکێشن› ☰ هرکجا

هەرکوێ[2]: جێناو. هەرکۆ؛ هەرکوورە؛ هەرجێ؛ هەردەر ‹بڕۆین بۆ هەرکوێ، هەر ئەو خەرمان و هەر ئەو گێرەیە «مەسەل»› ☰ هرکجا

هەرکۆ /herko/: ☜ **هەرکوێ**

هەرکۆر /herkor/: ئاوەڵناو. هەڵکۆڵ؛ زەوی کۆڵ ☰ زمین کَن

هەرکو /herkû/: ئاوەڵکار. ١. هەرچۆن؛ هەرچۆنێ ٢. هەر؛ هەرکە؛ دەمودەست ‹هەرکوو بینیم، پێی ئێژم› ☰ ١. هرطور ٢. به محض

هەرکودە /herkûde/: ئاوەڵکار. ١. بۆ هەر کوێ ٢. لە هەر کوێ ☰ ١. به هر کجا ٢. در هر کجا

هەرکوورە /herkûre/: ☜ **هەرکوێ**

هەرکە[1] /herke/: ئاوەڵکار. بێدرەنگ ☰ همین که

هەرکە[2]: ☜ **هەرکەس**

هەرکەبۆخۆی /herke bo xoy/: ئاوەڵناو. ١. کەس لەکەس؛ هەرکەس ـ هەرکەس؛ هەرکە ـ هەرکە؛ شپرز و شێواو ٢. بێ قانوونی ؛ زۆردار و بێزۆر ☰ ١. هرکی ـ هرکی ٢. بی‌قانونی

هەرکەس /herkes/: جێناو. هەرکە؛ هەرکی؛ هەرکێ؛ هەر بنیادەمێ ‹هەرکەس لە شار خوەیا پاشاس «مەسەل»› ☰ هرکس

هەرکەس . هەرکەس /herkes herkes/: ☜ **هەرکەبۆخۆی ـ١**

هەرکەسێ /herkesê/: جێناو. ئەوی؛ هەرکەس ☰ هرکه

هەرکە . هەرکە /herke herke/: ☜ **هەرکەبۆخۆی ـ١**

هەرکی /herkî/: ☜ **هەرکەس**

هەرکین /herkîn/: چاوگ. ١. نەزۆک بوون؛ لە زگ‌وزا کەوتن ٢. بزووتن؛ جووڵان ☰ ١. نازا شدن ٢. جُنبیدن

هەرکێ /herkê/: ☜ **هەرکەس**

هەرگ /herg/: جێناو. هەریەک؛ هەرکام ☰ هرکُدام

هەرگا /herga/: ☜ **هەرکات**

هەرگاڤ /hergav/: ☜ **هەرکات**

هەرگاو /hergaw/: ☜ **هەرکات**

هەرگل /hergil/: ئاوەڵکار. هەرجار ☰ هر دفعه

هەرگو /hergû/: جێناو. هەرگ؛ هەریەک ☰

هریک

⊡ **هەرگو جای ڕۆشیاییش**: هەرکەس بە لایەکدا بڵاوە کردن ☰ هرکسی به سویی متفرق شدن

هەرگووچی / hergûçî/: جێناو. هەرشتێک ☰ هرچیزی

هەرگوویەو / hergûyew/: جێناو. هەریەکی ☰ هریکی

هەرگیز / hergîz/: ئاوەڵکار. هەرگیس؛ هێرگیز؛ قەت؛ بە هیچ کلۆجێ ‹لەو یۆسفە پرسیومە لە بێگانە و لە یاران/ هەرگیز نییە سۆراخی لە هیچ لاوە دڵی من «بێخود»› ☰ هرگز

هەرگیزایهەرگیز / hergîzayhergîz/: ئاوەڵکار. بە هیچ شێوەیەک؛ تا ماوە مابێ ‹بەڵام تەبیعت هەرگیزایهەرگیز/ بێڕووناکییە بێ بزەی ئازیز «گۆران»› ☰ اصلاً؛ هرگز

هەرگیس / hergîs/: ☜ **هەرگیز**

هەرلا١ / herla/: ئاوەڵناو. هەمیشە لاسار ☰ همواره لجباز

هەرلا٢: جێناو. گش ئالییەک؛ هەموو لایەک ‹بۆ هەرلا دەست بکێشی وەک سەگی هار دێ بە گژتا «شێرکۆ»› ☰ هر طرف

هەرلە / herle/: ناو. داپیرۆشک؛ پیرێژنۆکە؛ پیرایشۆکە ☰ خرخاکی

هەرلەجێ / herlecê/: ئاوەڵکار. جێبەجێ؛ دەسبەجێ ☰ درجا؛ فوراً

هەرمان / herman/: ناو. هەرگیز نەفەوتان ‹ڕێیەکم پێ بڵێ بۆ هەرمانم/ تۆی لە لات دەس دەکەوێ دەرمانم «هەژار، *بۆ کوردستان*»› ☰ جاودانگی

هەرماندن / hermandin/: چاوگ. پەشیلاندن؛ ڕووخاندن؛ ڕماندن ☰ ویران کردن

هەرمانە / hermane/: ناو. کار؛ شوول؛ خەبات؛ فرمان

هەرماو / hermaw/: ئاوەڵناو. باقی؛ نەمر. هەروەها: **هەرماوی** ☰ مانا؛ جاوید

هەرمک / hermik/: ئاوەڵناو. نێرەمووک؛ نە نێر نە مێ ☰ خُنثا؛ نه نر و نه ماده

هەرملیسین / herm(i)lîsîn/: ☜ **هەڵملیسین**

هەرملی / hermiłî/: ☜ **هێرۆ**

هەرمۆ / hermo/: ☜ **هەرمێ**

هەرمووسک / hermûsik/: ☜ **هەرسیك**

هەرمووش / hermûş/: ناو. هێشوە ترێی بەدارەوە وشکەوە بوو ☰ خوشەانگور خشک شده بر درخت

هەرمووشک / hermûşik/: ☜ **هەرسیك**

هەرمە / herme/: ناو. شان؛ پیل؛ مل ☰ کتف

هەرمەت / hermet/: ☜ **هەرمەند**

هەرمەل / hermel/: ناو. ئەسپەندەر ☰ اسپند

هەرمەلە / hermele/: ناو. هەرا و چەقەچەق؛ گێرە و نێرە ☰ سروصدای جنجال

هەرمەڵە / hermełe/: ☜ **هێرۆ**

هەرمەڵی / hermełî/: ☜ **هێرۆ**

هەرمەڵێ / hermełê/: ☜ **هێرۆ**

هەرمەند / hermend/: نزا. هەرمەت؛ تووکێکە واتا: بتۆپی، کوێر بی ☰ نوعی نفرین

هەرمەنی / hermenî/: ناو. ئەرمەنی؛ ئارانی: ١. هۆزێک لە ڕەگەزی ئاریایی، دانیشتووی هەرمەنستان ٢. هەرکام لە کەسانی ئەو هۆزە ٣. یەکێ لە زمانگەلی هیندو- ئورووپایی کە ئەرمەنی قسەی پێ دەکەن ☰ ١تا٣. ارمنی

هەرمی / hermî/: ☜ **هەرمێ**

هەرمێ / hermê/: ناو. هارمێ؛ هرمی؛ هرمێ؛ هورمی؛ هولوو؛ هەمرۆ؛ هەرمی؛ ئەمرۆ؛ ئەمروو؛ هەمروو؛ هەرمۆ؛ ئەمرووڵە؛ هرمیک؛ مرۆ؛ مرۆی؛ مروو؛ مروێ؛ مەروێ؛ مەروە؛ مووروو؛ موریە؛ مەروو؛ خەریبۆک؛ شکووک؛ گولاوی؛ گولاوەی: ١. پنچک یان دارێ بە ڕیشووی داچوو، گەڵای ساکار، ساف و ددانەدار، گوڵی سپی مەیلەو ئاڵەوە

٢. بەری ئەو دارە کە مێوەیەکی بنخڕی درێژۆکەیە، زۆر جۆری هەیە و پاییزان دەگا ☰ ١و٢. گُلابی

▣ **هەرمێ ڕەشە:** ڕەشەهەرمێ؛ جۆرێک هەرمێی دەنک گەورەی پاییزییە ☰ نوعی گلابی پاییزی

هەرمێ کرووزێ: جۆرێ هەرمێ کە دەیکەنە ترشی ☰ نوعی گلابی

هەرمێ کێویلە: کرۆسک ☰ گلابی جنگلی

هەرمێ گوڵاوێ: جۆرێ هەرمێ ☰ نوعی گلابی

هەرمێ لاسوورە: جۆرێ هەرمێ ☰ نوعی گلابی

هەرمێ مامسارمە: جۆرێ هەرمێ ☰ نوعی گلابی

هەرمێ هەڵوا: جۆرێک هەرمێی تێکوڵسەوزە، کاتێ دەگا گۆشتەکەی قاوەیی دەبێ، وەک هەڵوا ☰ نوعی گلابی

هەرمێپشکوان /hermêpişk(i)wan/: ناو. خاکەلێوە؛ مانگی سەرەتایی بەهار ☰ فروردین ماه

هەرمێز /hermêz/: ناو. شێواز ☰ اسلوب

هەرمێشک /hermêşik/: ناو. هەروێشک؛ هەرووشک؛ هەڤریشک؛ هەورێشک؛ هێروشک؛ چنگاڵ؛ نانی دە ناو ڕۆن گوشراو ‹تێکی هەڵشێلە و بیکە هەرمێشک/ بیخۆ قازانجە بۆ خوێن و مێشک «حەقیقی»› ☰ ترید نان در روغن

هەرند /herind/: ناو. ١. هەرد؛ عەرد؛ زەوی ٢. شوێنگێڕ؛ شۆنگر ☰ ١. زمین ٢. ردیاب

⊡ **هەرندی کەردش:** شوێن دۆزینەوە ☰ ردیابی کردن

هەرنهۆ /herniho/: ئاوەڵکار. ئێستاکە؛ ئێستاکوونێ ☰ هم‌اکنون

هەروا^{1} /herwa/: ☜ **هەڵوا**

هەروا^{2}: ئاوەڵناو. بە خۆڕایی ☰ رایگان

هەروا^{3}: ئاوەڵکار. ١. ☜ **هەرووەها** ٢. بەم چەشنە؛ بەم جۆرە ‹لە پێشمانەوە هەروا/ بەیداخی زەفەر دەڕوا «بێخود»› ٣. بێ پسانەوە؛ لەسەریەک ‹ئەپاڕایەوە و هەروا ئەینالان/ بە سۆز و گریان جەرگی ئەسووتان «پیرەمێرد»› ☰ ١. ☜ **هەرووەها** ٢. همچنین ٣. پیوسته

هەروایی /herwayî/: ئاوەڵناو. ڕەمەکی؛ هەڕەمەکی؛ گۆترە ☰ الکی

هەروبار /her û bar/: ناو. *[کنایە]* دار مێوی لە داری‌تر هاڵاو ☰ تاک پیچیده بر درخت دیگر

هەروسا /herw(i)sa/: ئاوەڵکار. ١. هەرئاوا ٢. ☜ هەرووەها ☰ ١. همچنین ٢. ☜ **هەرووەها**

هەروش /herwiş/: ناو. کرە؛ لە دەستار کراو ☰ کوبیده با دستاس

هەرون /herun/: ☜ **هەرونە**

هەروند /herund/: ☜ **هەرونە**

هەرونە /herune/: ناو. هەرون؛ هەروند: ١. شوێن پا ٢. جێگە؛ شوێن ☰ ١. رد پا ٢. جای

هەروە /herwe/: ☜ **هەرووەها**

هەرووەتر /herwetir/: ئاوەڵکار. ١. پتر لەوە کە بیر دەبەی ٢. هەرووەها؛ هەروا ☰ ١. بس بیشتر ٢. همین‌طور

هەرووەک /herwek/: ☜ **هەرووەکوو**

هەرووەکوو /herwekû/: ئامراز. هەرووەک؛ تەواو لە گوێن؛ لە وێنە؛ لە چەشنی ‹هەرووەکوو کەو دەخوێنی› ☰ همانندِ

هەرووەها /herweha/: ئاوەڵکار. هەروا؛ هەروسا؛ هەروە؛ هەروها؛ هەرهۆ؛ ئابەم جۆرە ‹مەیتەر و زین و تەویلە، ئەی برا لازم نییە/ ئاخوڕ و ڕەشمە و لغاوی هەرووەها پێویست نییە «بێکەس»› ☰ همین‌طور

هەروها /herw(i)ha/: ☜ **هەرووەها**

هەرووهەر /her û her/: ئاوەڵکار. بێبڕانەوە؛ دایم و دەرهەم ☰ همیشه

هەروی /herwî/: ☜ **هەروێ**

هەروێ /herwê/: ناو. هەروی؛ خەروێ؛ هەروێشە؛

کەروێشک؛ کەورێشک؛ کێروشک ☰ خرگوش

هەروێشک / herwêşk/: ☜ **هەرمێشك**

هەروێشە / herwêşe/: ☜ **هەروێ**

هەرۆ / hero/: ☜ **هەڵۆ**

هەرۆز / heroz/: ☜ **هەررۆژ**

هەروو / herû/: ئاوەڵناو. هۆگر؛ ئۆگر؛ خۆپێ‌گرتوو ☰ خو گرفته

هەرووشک / herûşk/: ☜ **هەرمێشك**

هەرووم / herûm/: ئاوەڵناو. شەمووز؛ چەمووش؛ توخس؛ لەچەر؛ ڕەوەک؛ سڵ؛ تووش؛ تۆسن (بەتایبەت بۆ چوارپێیان) ☰ چموش

هەرە١ / here/: ناو. ١. ڕیزە ئاڵووداری بە سەر پردلەی ژێر بەرداشدا ڕایەڵ کراو ٢. ڕیزە خشتی لە سەر لا داندراو بۆ ئیشک بوونەوە ٣. ماکەر؛ وڵاغی مێوینە ☰ ١. ردیف تیر چوبی در سقف زیر سنگ آسیا ٢. ردیف خشتِ بر پهلو چیده شده برای خشک شدن ٣. ماچە اُلاغ

⊡ **هەرە کردن**: ڕیز کردنی خشتان لە سەر لا بۆ وشک بوونەوە ☰ ردیف کردن خشت‌ها بر پهلو به منظور خشک شدن

هەرە ـ٢: پێشگر. زۆر؛ فرە؛ بەرتر و سەرتر ‹هەڵگورد لە چیا هەرەبەرزەکانی کوردستانە› ☰ بسیار

هەرەئاسێ / here'asê/: ئاوەڵناو. زۆر سەغڵەت و ئاستەنگ ☰ دشوارگُذر

هەرەباش / herebaş/: ئاوەڵناو. چاکتر لە گش ☰ بهترین؛ بهتر از همه

هەرەبەرز / hereberz/: ئاوەڵناو. لە گش بڵندتر ☰ بلندترین

هەرەزاڵ / herezał/: ئاوەڵناو. لە گشت دەسەڵاتدارتر ☰ مقتدرترین

هەرەزل / herezil/: ئاوەڵناو. ١. زەلامتر لە زەلامان ٢. گەورەی گەوران ☰ ١. گندەتر از همە ٢. بلندپایەترین

هەرەزۆر / herezor/: ئاوەڵناو. زۆرتر لە‌ـزۆر ☰ بیشترین

هەرەزوو / herezû/: ئاوەڵناو. هەرەزوو: ١. زووتر لە گش ٢. لە مێژینەتر لە ڕۆژگاری‌ڕابردوو ☰ ١. زودترین ٢. ماقبل تاریخ

هەرەزینگ / herezîng/: ناو. ئامرازی داغ کردن لە ئاسن؛ مۆری داغ کردن ☰ مُهر داغ‌گُذاری

هەرەژ / herej/: ناو. ١. هەرەش؛ نەخۆشیی هاری ‹سەگەکەمان تووشی هەرەژ بووە› ٢. *[کنایە]* بەڵا؛ چۆرتم ‹یاخوا هەرەژ لە ماڵت دوور بێ› ☰ ١. هاری ٢. مُصیبت

هەرەژنە / herej(i)ne/: ناو. ئانیشک؛ ئەنیشک؛ بەندی نێوان قۆڵ و باسک ☰ آرنج

هەرەس / heres/: ناو. ١. هۆریەس؛ هەسەم؛ باسوو؛ کەوی؛ شاپە؛ شاپ؛ شەپە؛ سلخە؛ ئاشویت؛ کەویە بەفر؛ کۆمایەکی گەورە لە بەفر کە لە بەرزاییەوە بەر دەبێتەوە ‹هاژەی ئەو دڵت دا ئەلەرزێنێ/ هەرەس زۆر بەردی قورس ئەجوولێنێ «پیرەمێرد»› ٢. ☜ **هەرسی** ☰ ١. بهمن ٢. ☜ **هەرسی**

⊡ **هەرەس بردن**: هەرەس هێنان؛ پسانی کێو یان ڕنوو لێ دان ☰ ریزش کردن کوه یا بهمن

هەرەس هاتن: پسانی کلیلە بەفر ☰ ریزش کردن بهمن

هەرەس هێنان: ☜ **هەرەس بردن**

هەرەسگا / heresga/: ئاوەڵناو. هەرەسگە؛ هەرەسیا؛ جێ مەترسی هەرەس لێ کەوتن ☰ بهمنگیر

هەرەسگر / heresgir/: ناو. پاپەگیر؛ میچێکی لێژ بۆ پاراستنی جادە لە هەرەس ☰ بهمنگیر

هەرەسگە / heresge/: ☜ **هەرەسگا**

هەرەسیا / heresya/: ☜ **هەرەسگا**

هەرەش / hereş/: ☜ **هەرەژ ـ١**

هەرەک١ / herek/: ناو. ١. ☜ **حەرەکەت** ٢. ئەستێرە هەرەگەشەکەی نزیک بە هیڤ ☰ ١.

☜ **حەرەکەت** ٢. از ستارەهای درخشان

هەرەک^{٢}: ئاوەڵکار. ١. هەرکام؛ هەر یەک لەوان ٢. بەڕاستی؛ بێگەمە ▤ ١. هر یک ٢. جدّی

هەرەکان و مەرەکان / herekan û merekan/: ناو. قامێکی منالانەیە لە جۆرێ گاڵتەدا دەیلێن ▤ ترانەای کودکانە

هەرەکەت / herket/: ☜ **حەرەکەت**

هەرەمک / heremik/: ئاوەڵناو. نەزۆک؛ نەزا ‹مخابن ئەو ژنە باشە هەرەمکە› ▤ نازا

هەرەنگ / hereng/: ناو. هەشەنگ؛ هێز؛ وزە ‹هەرەنگ لە دلما نەما› ▤ توان

هەرەوەڕ / herewer̄/: ئاوەڵناو. هەڵەوەڕ؛ زۆربلێ؛ چەنەباز ▤ ژاژخا

هەرەوەز / herewez/: ناو. مەهبەرە؛ زبارە ‹هەرەوەزە، نان و بەزە› ▤ کار تعاونی

هەرەوەزی / herewezî/: ئاوەڵناو. بەکۆمەڵ؛ بە شێوەی گشت پێکەوە ‹وتی هەر کارێ گرانە/ هەرەوەزی بێ، ئاسانە «بێکەس»› ▤ جمعی

هەرەی^{١} / herey/: ناو. فیز؛ دەعیە ▤ تکبُر

هەرەی^{٢}: درەنگ؛ دێر وەخت ▤ دیروقت

⊡ **هەرەی کۆتەنە**: وەدرەنگ کەوتن ▤ دیر شدن

هەرهال / herhal/: ئاوەڵکار. هەر چۆنێ بێت ▤ به هرحال

هەرهلی / herh(i)lî/: ئاوەڵناو. بڵ و زۆر گەیشتوو (میوە) ▤ آبلنبو (میوە)

هەرهۆ / herho/: ☜ **هەرووەها**

هەرهە / herhe/: ئاوەڵناو. هەتاهەتایی؛ دوور لە فەوتان ▤ جاوید

هەری^{١} / herî/: ناو. ١. خوری؛ هری ٢. کولک؛ کووروو ▤ ١. پشم ٢. کُرک

هەری^{٢}: ئاوەڵناو. هەرە؛ زۆر ‹هەری مەزن› ▤ بسیار

هەریر / herîr/: ☜ **حەریر**

هەریسە / herîse/: ناو. هەلیسە؛ هەلیم؛ حەلیم؛ کەشکەک؛ چێشتی گەنمی کوتاو بە گۆشتەوە ▤ حلیم

هەریل / herîl/: ناو. جاو؛ خام؛ جۆرە پارچەیەکە لە پەمۆ دەیتەنن ▤ نوعی پارچەی پنبەای

هەریمەندش / herîmendiş/: ئاوەڵناو. زۆر پیر؛ زورهان؛ فریە وەتەمەن ▤ فرتوت

هەرین^{١} / herîn/: ☜ **هاڕین**

هەرین^{٢}: ناو. ئەستێرە؛ هەسارە ▤ ستارە

هەریناییش / herînayîş/: چاوگ. کڕین؛ سانن؛ سەندن ▤ خریدن

هەریەک / heryek/: ☜ **هەرکام**

هەریەکە / heryeke/: جێناو. هەرکام ‹ئێمە جیا بووینەوە و هەریەکەمان وە لایەکدا چووین› ▤ هرکدام

هەریەکی / heryekî/: ئاوەڵکار. هەرگوویەو ▤ هریکی

هەرێ^{١} / herê/: ناو. ١. ئارێ؛ بەڵێ ٢. ئێوارە وەخت ▤ ١. آری ٢. دم غروب

هەرێ^{٢}: ئاوەڵناو. بێئاگا ▤ بی‌خبر

هەرێ^{٣}: ئاوەڵکار. ١. ئاخۆ؛ ئەرێ ٢. بەڵێ؛ ئەرێ ٣. هەمیشە؛ دایم‌ودەرهەم ▤ ١. آیا ٢. بلە؛ آری ٣. همیشە

هەرێ^{٤}: نزا. کەی وایە؛ وا نییە؛ ڕاس نییە ▤ نە چنین است

هەرێز / herêz/: ناو. فرێز؛ فریزوو؛ فرووزی؛ گیای چیمەن کە بژارێکی بەلایە ▤ فریس

هەرێس / herês/: ناو. بژا؛ بژاڵ؛ فرس؛ هەرێز ▤ علف هرز

هەرێشامی / herêşamî/: ناو. چەشنێ گوێرێژی سپی ڕەنگ ▤ نوعی الاغ سفیدرنگ

هەرێم / herêm/: ناو. ١. ناوچە؛ مەڵبەند ٢. هەوێرکە؛ ولکە؛ بەشێ لە زەوینی دەوروبەری خانووبەرە، باخ یان جادە و هێڵی ئاسن یا

دیاردەگەلی سروشتی، وەک: زەریا، ڕووبار، لێرەوار و ... ۳. سنوور یان بواری شتێکی بەڕێز یان پیرۆز (وەک: ئایین، قانوون و... کە دەست بۆ بردنی بە ناڕەوا دەزانن) ٤. دەوروبەری ئاوایی کە ناکێلدرێ و مالی هەموانە ☰ ۱. منطقه؛ ناحیه ۲و۳. حریم ۴. محدوده‌ی روستا و اطراف آن

هەرێمسری / herêmisrî/: ناو. جۆرێ گوێرێژی ئامالْ سپی ☰ نوعی اُلاغ سپیدفام

هەرێهەرۆ / herêhero/: نزا. وشەی گەف کردن لە پیاو ☰ کلمه‌ی تهدید مرد

هەرێهەرێ / herê harê/: ئاوەڵکار. بەڵێبەڵێ؛ ئاخۆ وابوو ☰ عبارت تأیید انکاری

هەڕ^{1} / heř/: ناو. ۱. ☜ **هەڕگ** ۲. خاک؛ خۆڵ ۳. زیقه؛ گریانی منداڵ ☰ ۱. ☜ **هەڕگ** ۲. خاک ۳. صدای گریه‌ی بچه

هەڕ^{2}: دەنگەناو. سەڕە؛ زەڕەی کەر ☰ عر ـ عر الاغ

هەڕا / heřa/: ناو. غار؛ ڕا؛ قاچان ☰ دو؛ گریز

⊡ **هەڕا کردن**: غاردان؛ ڕاکردن ‹سا خەم هەڕا کا مل خۆی بشکێنێ/ سەد هەزار قەیسەر لەویا نانوێنێ «قانع»› ☰ دویدن؛ گریختن

هەڕاج / heřac/: ناو. حەراج؛ حەڕاج؛ هەڕاژ؛ هەرڕاج: ۱. مەزات؛ مەزاد؛ فرۆشتنی شتێک بە فرەترین نرخی پێشنیارکراو لە لایەن کڕیارانەوە ۲. *[مەجاز]* کاری فرۆشتنی شت بە نرخێکی کەم ☰ ۱. مُزایده ۲. حراج

⊡ **هەڕاج کردن**: هەرزان فرۆشتن ☰ حراج کردن

خستنە هەڕاج: شت فرۆشتن لە ناو خەڵکا کێ نرخی پتری پێ بدا بۆ ئەو بێ ‹کەری خستبووە هەڕاج/ فرۆشتی بێ خەرج و باج «پیرەمێرد»› ☰ به مُزایده گذاشتن

هەڕاجەبازاڕ / heřacebazař/: ناو. حەراجە بازار ☰ بازار حراج

هەڕاز / heřaz/: ناو. هاتوچۆ لە جۆلانەدا ☰ نوسان تاب

هەڕازگە / heřazge/: ناو. جۆلانە؛ جۆلانێ؛ دەیدەک؛ دێلەکانێ ☰ تاب

هەڕاژ / heřaj/: ☜ **هەڕاج**

هەڕافتن / heřaftin/: چاوگ. ۱. ڕووخان؛ ڕمیان؛ تێک ڕووخان ۲. ڕووخاندن؛ ڕماندن ☰ ۱و۲. فروریختن (لازم و متعدی)

هەڕاڵ / heřał/: ئاوەڵناو. *[پلار]* بەرەڵلا؛ خوێڕی ☰ بی‌بندوبار

هەڕاڵە / heřałe/: ناو. ۱. شکۆفە؛ کڵووک؛ پشکۆژ ۲. هەلالە؛ جاڕ؛ بانگاواز* هەروەها: **هەڕاڵە کردن** ☰ ۱. شکوفه‌ی درخت ۲. جار

هەڕانن / heřanin/: چاوگ. سەڕانن؛ سەڕاندن زەڕاندن ☰ عرعر کردن

هەڕا . هەڕا / heřa heřa/: ناو. تەقودەو؛ تەقلەدەو؛ هەوڵ و تەقالا ☰ تکاپو

هەڕد^{1} / heřd/: ☜ **ئارد**

هەڕد^{2}: ئاوەڵناو. هاڕاو؛ وردکراو ☰ خُرد شده

هەڕدین / herdîn/: چاوگ. لە بەریەک بڵاو بوون (بە هۆی زۆر کوڵان) ‹گۆشت هەڕدیە› ☰ لهیدن (در اثر زیاد پُختن)

هەڕڕاج / heřřac/: ☜ **هەڕاج**

هەڕڕک / heřřik/: دەنگ. وشەیەکە بۆ سەیرمان و واق وڕمان ☰ وه

هەڕڕە / heřře/: ناو. قوڕ؛ هەڕ؛ هەڕی؛ حەڕی؛ هەڕگ ☰ گِل

هەڕستن / heřistin/: چاوگ. پاڵ وێکدان؛ لێک جووت بوون بە توندی؛ پێکەوە لکانی بێ نێوان ☰ مُحکم به هم چسبیدن

هەڕش / heřş/: ناو. ۱. فێڕوو؛ خۆڕایی ۲. تەلاس؛ مەزەختی بەفێڕوو ☰ ۱. عمل هدر دادن ۲. اسراف

هەڕشان / heřşan/: چاوگ. ۱. لە بەریەک بڵاو بوون لە بەر کوڵان ۲. پلیخانەوە ☰ ۱. از هم

پاشیدن ۲. لە شدن

هەڕشاندن / heřşandin/: چاوگ. هەڕشتن؛ هەڕشین: ۱. لە بەریەک بلاو کردن ۲. پلیخاندنەوە ۳. هەرژاندن؛ لە ناو بردن ☰ ۱. از هم پاشیدن ۲. لە کردن ۳. از بین بردن

هەڕشتن / heřiştin/: ☜ **هەڕشاندن**

هەڕشتە / heřişte/: ناو. ڕشتە؛ ڕستە ☰ رشتە

هەڕشتی / heřiştî/: ئاوەڵناو. ۱. ڕێزاڵبوو ۲. پلیخاو؛ دەست لە یەک بەرداو ☰ ۱. از هم پاشیدە ۲. لە شدە

هەڕشین / heřşin/: ☜ **هەڕشاندن**

هەڕفان / heřfan/: ☜ **هەڕفتن**

هەڕفاندن / heřfandin/: چاوگ. هەرڤاندن؛ هەڕفتاندن؛ ڕماندن؛ تێک ڕووخاندن ☰ خراب کردن

هەڕفتاندن / heřiftandin/: ☜ **هەڕفاندن**

هەڕفتن / heřiftin/: چاوگ. هەڕفان؛ هەرفتین؛ تێک ڕووخان ☰ ریزش کردن

هەڕفتی / heřiftî/: ئاوەڵناو. تێکڕووخاو ☰ ریزش کردە

هەڕفین / heř(i)fîn/: چاوگ. هەرفین؛ ڕووخان؛ هەڕفتن ☰ ریزش کردن

هەڕک^{1} / heřik/: ناو. ۱. ☜ **حەرەکەت** ۲. ☜ **هەڕگ**

هەڕک^{2}: دەنگ. حەک؛ وتەی سەیر مان ☰ وە

هەڕکاندن / heřkandin/: چاوگ. ۱. بزواندن؛ بزاوتن ۲. وەڕێ خستن ‹مە ئاڤ بە سەر باخچەڤە هەڕکاند› ☰ ۱. جُنباندن ۲. راە انداختن

هەڕکیشە / heřkîşe/: ناو. ڕکێشە؛ ڕەکێشە ☰ بارهنگ

هەڕکین / heřkîn/: چاوگ. ۱. بزووتن؛ جوولان ‹ڤێ بهەڕکێنە› ۲. وەڕێ کەوتن ‹ئەڤ چەم کوفە دهەڕکە؟› ☰ ۱. حرکت کردن ۲. راە افتادن

هەڕکێڵ / heřkêł/: ☜ **هەڕی کێڵ**

هەڕگ / heř(i)g/: ناو. هوڕ؛ هوڕی؛ هەرە؛ هەڕ؛ هەڕک؛ هەڕە؛ هەڕی؛ قوڕ؛ حەڕی ☰ گِل

▣ **هەڕگ وە بان سەر:** *[کینایە]* کلۆڵ؛ چارەڕەش؛ ڕۆژڕەش ☰ بدبخت

هەڕگ وە بان قنگ: *[کینایە، پلار]* بێئاگا؛ بێخەبەر و بێمبالات سەبارەت بە ڕووداوان ☰ غافل

⊡ **هەڕگ پێوان:** *[کینایە]* هەڕگ شێلان؛ دەردیسەر و گێچەڵ ساز دان ☰ توی هچل افتادن

هەڕگ چوونە سەرا: ☜ **هەڕگ وە سەر بوون**

هەڕگ شێلان: ☜ **هەڕگ پێوان**

هەڕگ کردنە سەرا: *[کینایە]* ۱. تووشی فەرتەنە کردن ۲. لە ناچاری کارێکی ناخۆش کردن ☰ ۱. توی دردسر انداختن ۲. خاکی بە سر کردن

هەڕگ وە سەر بوون: *[کینایە]* هەڕگ چوونە سەرا؛ تووشی گێچەڵ هاتن ☰ خاک بر سر شدن

هەڕگاو / heřgaw/: ناو. قوڕاو ‹لافاو کووچەی جەستەی زووخالی/ هەڕگاو هەستی هەرچێ بوو مالی «مەولەوی»› ☰ گِل‌وشُل

هەڕگبەسەر / heřigbeser/: ☜ **بەدبەخت**

هەڕگکاری / heř(i)gkarî/: ناو. ۱. کاری کایە کردن بە هەڕگ ۲. هەڕەکاری؛ کاری ماڵ کردنەوە ۳. کاری ماڵ تەعمیر کردن ☰ ۱. گِلبازی ۲. خانەسازی ۳. تعمیر خانە

⊡ **هەڕگکاری کردن:** قوڕەکاری کردن؛ خانوو ساز کردن؛ ماڵ کردنەوە ☰ خانە ساختن

هەڕگوەسەر / heřigweser/: ☜ **قوڕبەسەر**

هەڕگین / heřgîn/: ئاوەڵناو. دروسکراو لە قوڕ ☰ گِلین

هەڕگینە^{1} / heřgîne/: ناو. سواڵەت ☰ سُفال

هەڕگینە^{2}: ئاوەڵناو. لە حەڕی چێکری ☰ گِلین

هەڕلە / heřle/: ناو. پیرۆشک؛ خلێرە؛ خلێرە ☰

خرخاکی

هەڕمان / heřman/: چاوگ. ڕمان؛ ڕمیان؛ ڕووخان؛ هەڕفتن ☰ فروریختن

هەڕماندن / heřmandin/: چاوگ. ١. بێبەش کردن لە ماف ٢. پیس کردن ‹چێلەکا فیژۆکەر گارانەکی دەهەڕمینە «مەسەل»› ٣. بە خەسار دان ‹تەبەرەی خۆ هەڕماند› ☰ ١. محروم کردن ٢. آلوده کردن؛ کثیف کردن ٣. هدر دادن

هەڕمتی / heřm(i)tî/: ئاوەڵناو. ڕووخاو؛ ڕمیاو؛ هەڕفتی ☰ فروریخته

هەڕمی / heřmî/: ☜ هەڕمتی

هەڕمین / heřmîn/: چاوگ. ١. مان گرتن؛ گە گرتن؛ جەنە گرتن ٢. بە فیڕۆ چوون ٣. ڕووخان؛ ڕمان ☰ ١. اعتصاب کردن ٢. بە هدر رفتن ٣. فروریختن

هەڕمێن / heřmên/: ناو. ڕمێن؛ برەو ☰ رواج

هەڕن١ / heřin/: چاوگ. ڕۆین؛ چوون؛ چین ☰ رفتن

هەڕن٢: ناو. خۆلاوی؛ خوەلاوی ☰ خاک‌آلود

هەڕنین / heřnîn/: چاوگ. هەڕمین؛ مان گرتن ☰ اعتصاب کردن

هەڕو پف١ / heř û pif/: ناو. *[کینایە]* کەفوکوڵ؛ توورە بوونێ کە زوو خەلاس دەبێ ‹گوێ مەدەیە توورەیی ئەو هەر هەڕوپفێکە دەبڕێتەوە› ☰ خشم زودگذر

هەڕوپف٢: دەنگەناو. دەنگی پشیلە لە بە یەکا چوونا ☰ صدای گربە هنگام دعوا

هەڕوگیف / heř û gîv/: ناو. گەف؛ هەڕەشە و گوڕەشە ☰ تهدید

هەڕووەل / heř û wel/: ناو. خاک‌وخۆل؛ تۆزوخۆل ☰ گردوخاک

هەڕوهەراو / heř û heraw/: ئاوەڵناو. فش‌وفۆل؛ دەلپ؛ زۆر گەورە، بە تایبەت جل و بەرگ ☰ گَل‌وگُشاد

هەڕۆ١ / heřo/: ئاوەڵکار. تەنیا؛ بە تەنێ ‹هەر چەندە هەڕۆ خۆشتان تێی دەگەن/ وەرن یا هەڕۆ یا مەڕۆی لێ بکەن «پیرەمێرد»› ☰ فقط

هەڕۆ٢: دەنگ. هەڕێ؛ هێڕێ؛ دەرەوە؛ وتەیەک بە مانا گوم بە ☰ هِرّی

هەڕۆ لێ کردن: وە دەر نان؛ دەرکردن ‹هەر چەندە هەڕۆ خۆشتان تێی دەگەن/ وەرن یا هەڕۆ یا مەڕۆی لێ بکەن «پیرەمێرد»› ☰ بیرون کردن

هەڕۆ٣: ☜ هەڕڕۆژ

هەڕۆکە / heřoke/: ناو. چەتە؛ ڕێگر ☰ راهزن

هەڕۆڵشە / heřołşe/: ناو. کەروێشک ☰ خرگوش

هەڕۆنن / heřonin/: چاوگ. زەڕاندن؛ سەڕاندن ☰ عرعر کردن

هەڕە١ / heře/: ناو. ١. ئەرە؛ مشار؛ تیخی ددانەدار بۆ دار بڕینەوە ٢. تیغە؛ دیواری ناسکی نێوان دوو دیو ٣. فەنەر؛ خشتی لە سەر یەک هەڵچنراوی کوورەخانە ٤. ☜ هەرگ ☰ ١. ارّه ٢. تیغه ٣. فنر آجر ۴. ☜ هەرگ

⊡ **هەڕە کردن**: بە مشار بڕینەوە ☰ ارّه کردن

هەڕە٢: دەنگەناو. سەڕە؛ زەڕە؛ دەنگی کەڕ ☰ عرعر

هەڕەپۆپە / heřepope/: ئاوەڵناو. پۆپەمشار؛ بە پۆپەی قیت و ددانەدارەوە (کەڵەباب و ...) ☰ تاج ارّه‌ای (خروس و ...)

هەڕەت / heřet/: ناو. ١. دەرفەت؛ کێس ٢. جەنگە؛ کاتی زۆر بوونی شتێ ‹هەڕەتی جوانیم بوو؛ هاوین هەڕەتی میوەیە› ☰ ١. فُرصت ٢. عُنفوان

هەڕەزاڵە / heřezałe/: ناو. ڕێزەڵە؛ گیایەکە ☰ گیاه تاجریزی

هەڕەزان / heřezan/: ناو. جۆلانە؛ جۆلانێ ☰ تاب

هەڕەشە / heřeşe/: ناو. گەف؛ هەڕوگیف ☰ تهدید

هەڕەشەکەر / heřeşeker/: ئاوەڵناو. گەفۆک ☰

تهدید کننده

هەڕەشەوگوڕەشە /heřeşe w guřeşe/: ناو. گفوگەف؛ هەڕوگیف ☰ تهدید و ارعاب

هەڕەشیان /heřeşyan/: ☜ هەڕەشین

هەڕەشین /heřeşîn/: چاوگ. هەڕەشیان؛ لە نێو چوون؛ خراپ بوون ☰ از میان رفتن

هەڕەکاری /heřekarî/: ☜ هەڕیکاری

هەڕەکە /heřeke/: ☜ حەرەکەت

هەڕەکەت /heřeket/: ☜ حەرەکەت

هەڕەکیان /heřekyan/: چاوگ. داگیران و لە کار کەوتنی ئەندامانی لەش لە بەر گوشار و کاری زۆر سەخت ☰ خسته و کوفته شدن

هەڕەکیاوی /heřekyawî/: ناو. جەمامی؛ ڕەق و ئاوساویی ئەندام ☰ کوفتگی

هەڕەم /heřem/: ناو. ۱. ژووری ئەندەرون ۲. *[کینایە]* ژن؛ هاولفی مێرد ☰ ۱. اندرونی ۲. عیال

هەڕەماسی /heřemasî/: ناو. هارەماسی؛ هارەماسی؛ دڕەماسی؛ مشارە؛ جۆرێک ماسی کە دەمی لە دوو ئێسکی وەک هەرە پێکهاتووە ☰ ارّه‌ماهی

هەڕەمدار /heřemdar/: ئاوەڵناو. خێزانبار؛ مناڵبار؛ ژن و مناڵدار ☰ عیالوار

هەڕەمە^{1} /heřeme/: ناو. ۱. جەنگە؛ هەڕەت ۲. برەو؛ پەرە ۳. پڕایی خەڵک و کۆمەڵ ٤. لەز؛ پەلە ☰ ۱. عنفوان ۲. رواج ۳. انبوهی مردم ۴. عجله

هەڕەمە^{2}: ئاوەڵناو. ۱. گۆترە؛ برە؛ بێ‌حیساب؛ بێ سەروبەرە ‹هەموو کاری هەڕەمەیە› ۲. تێکەڵاو؛ تێکەڵ کراو ‹گەنم و دانەوێڵە› ☰ ۱. بی حساب و کتاب ۲. قاطی ‹گندم و غلات›

هەڕەمە^{3}: ئاوەڵکار. گۆترە؛ بە برە؛ بێ هەڵسەنگاندن ‹هەڕەمە دەیفرۆشت› ☰ درهم

هەڕەمەکاری /heřemekarî/: ناو. گۆترەکاری؛ کاری بیرلێنەکراوە و نەگونجاو ☰ کار نسنجیده

هەڕەمەکی^{1} /heřemekî/: ئاوەڵناو. بە گۆترە؛ هەروایی ‹کاری هەڕەمەکی› ☰ الکی

هەڕەمەکی^{2}: ئاوەڵکار. بە گۆترە؛ هەروا ‹هەڕەمەکی کار دەکا› ☰ الکی

هەڕەمەگوڵخار /heřemegułxar/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* تێکەڵ ـ پێکەڵ؛ شەقلێ ـ پەقلێ؛ تەڤلهەڤ ☰ قاطی ـ پاتی

هەڕەهەڕ /heřeheř/: ناو. گوڕە گوڕ؛ چەقەچەقی شەڕاوی ☰ دادوقال

هەڕی /heřî/: ☜ هەڕگ

هەڕیبسەر /heřîbiser/: ئاوەڵناو. *[کینایە]* قوڕبەسەر؛ خاکەسەر؛ بەزمان ‹ڕێوی هەڕیبسەر› ☰ بیچاره

هەڕیکار /heřîkar/: ناو. کەسێ کە کاری قوڕ دەکا ☰ گِلکار

هەڕیکاری /heřîkarî/: ناو. هەرەکاری؛ قوڕەکاری؛ هەڕەکاری ☰ گِلکاری

هەڕیکەر /heřîker/: ناو. کەسێ قوڕ دەگرێتەوە و دەیشێلێ ☰ گِلسرشت

هەڕیکێڵ /heřîkêł/: ناو. هەڕکێڵ؛ کەسێ کە تۆی بە زەمینی تەڕەوە کردووە و جووتی دەکا ☰ کسی که بر زمین مرطوب بذر پاشیده و شخم می‌زند

هەڕیوەسەر /heřîweser/: ☜ قوڕبەسەر

هەڕێن /heřên/: ئاوەڵناو. خۆڵاوی؛ خوەلاوی ☰ خاک‌آلود

هەز /hez/: ☜ حەز

⊡ **هەز ژێ کرن**: ۱. دڵ پێ دان؛ دڵ دانیان ۲. ئارەزوو کردن؛ بە دڵ داوا کردن ☰ ۱. دل باختن ۲. آرزو کردن

هەز کرن: ☜ حەز کردن

هەزار^{1} /hezar/: ناو. هازار؛ هزار؛ هنزار؛ هۆزۆر؛ هەنزار؛ دەجار سەت؛ دەچەلان سەت؛ ژمارەی سەرەکی پاش نۆسەد و نەوەد و نۆ و پێش هەزار

و یەک ▤ هزار

هەزار^{۲}: ئاوەڵناو. هازار؛ هزار؛ هنزار؛ هۆزۆر؛ هەنزار: ١. یەکێک زۆرتر لە نۆسەد و نەوەد و نۆ دانە ٢. هەزارەم؛ هەزاروم ٣. */کینایە/* هەزارا؛ هەزاران؛ هەزارانهەزار؛ یەکجار زۆر؛ بێحەد ‹کورد هەزار «هەژاری»ی هەبێ هەر کەمە› ▤ ١تا٣. هزار

هەزارا / hezara/: ☞ **هەزار^{۲}ـ٣**

هەزاران / hezaran/: ☞ **هەزار^{۲}ـ٣**

هەزارانهەزار / hezaranhezar/: ☞ **هەزار^{۲}ـ٣**

هەزاربەهەزار / hezarbehezar/: ناو. هەزارەوهەزار؛ شاخی زۆر بەرز و ئاسێ ▤ کوه صخرەای بسیار بلند

هەزارپا / hezarpa/: ☞ **هەزارپێ**

هەزارپرتی / hezarpirtî/: ☞ **هەزارتوێ^{۱}**

هەزارپۆپ / hezarpop/: ☞ **هەزارپۆپە**

هەزارپۆپنە / hezarpopne/: ☞ **هەزارپۆپە**

هەزارپۆپە / hezarpope/: ناو. هەزارپۆپ؛ هەزارپۆپنە؛ پۆپەپان (کەڵەشێر) ▤ تاج پهن (خروس)

هەزارپیشە^{۱} / hezarpîşe/: ناو. جۆرێ سندووقی چاوە ـ چاوەکراوە بۆ جێ کەلپەلی کار یان تۆشەی سەفەر ▤ هزاربیشە

هەزارپیشە^{۲}: ئاوەڵناو. */کینایە/* تایبەتمەندی کەسێ کە سەری لە زۆرکاران دەرچێ ‹پێت وابوو هەژا، هەزارپیشە/ مەی سووورە ڕژا لە زارەشیشە «مەم و زین، هەژار»› ▤ همەفن حریف

هەزارپێ / hezarpê/: ناو. هەزارپا؛ زێلوو؛ زیڤزیڤ؛ زیڤزیڤە؛ زیڤە؛ زیڤ؛ زۆڤ؛ شەمار؛ شەحرمەحر؛ خشخشۆک؛ کشک؛ کشگ؛ خشک؛ خشکە؛ خشگ؛ خشی؛ مارەزیو؛ مارەزیلە؛ زیور؛ گوەسم؛ پرپە؛ پرپا؛ کرمێکی درێژی گرێ‌ـگرێ، کە لە هەر گرێیکەوە یەک یان دوو جووت پا دەرهاتووە ▤ هزارپا

هەزارتوێ^{۱} / hezart(i)wê/: ناو. هەزارتوێخ؛ هەزارلۆ؛ هەزارپرتی؛ هەزارلوێ؛ هەزارلۆخانە؛ هەزارلۆغانە؛ کلاوقازی؛ ئەندامێکی توێ لە سەر توێیە لە ناو زگی حەیواندا ▤ هزارلای سیرابی

هەزارتوێ^{۲}: ئاوەڵناو. هەزارتوێخ؛ هەزارلۆ: ١. خاوەن توێی زۆر ٢. */کینایە/* دەبنەوەبڕ؛ دەخەس؛ نهێنبڕ ▤ ١. تودرتو ٢. تودار

هەزارتوێخ / hezart(i)wêx/: ☞ **هەزارتوێ**

هەزارڕەگ / hezarřeg/: ئاوەڵناو. */پلار/* بیژ؛ پیچ؛ زۆڵ؛ ناڕاست ▤ حرامزادە

هەزارگەز / hezargez/: ناو. هزارگەز؛ گیایەکە بۆ دەرمان دەشێ ▤ گیاه هزارگوشان

هەزارلوێ / hezarl(i)wê/: ☞ **هەزارتوێ^{۱}**

هەزارلۆ / hezarlo/: ☞ **هەزارتوێ**

هەزارلۆخانە / hezarloxane/: ☞ **هەزارتوێ^{۱}**

هەزارلۆغانە / hezarloğane/: ☞ **هەزارتوێ^{۱}**

هەزارودولایی / hezar û dûlayî/: ☞ **هەزارویەکلایە**

هەزارویەکلایە / hezar û yeklaye/: ناو. هەزارودوولایی؛ هەزارویەکلایی؛ هاتوچۆی قیچەڵفاچی کەروێشک لە سەر بەفر بۆ شوێنەونکە ▤ رفت و برگشت خرگوش روی برف برای رد گم کردن

هەزارویەکلایی / hezar û yeklayî/: ☞ **هەزارویەکلایە**

هەزارە / hezare/: ناو. ١. ☞ **هەزارویەکلایە** ٢. بەردی قیتی لێواری حەوز ٣. لێواری تاقەی ناو دیوار ٤. دۆخی خەو زڕان و خەیاڵات کردنی ناو جێگە ٥. ڕێوڕەسمێک بە بۆنەی هەزارەمین ساڵەهاتی ڕووداوێک ٦. مەودای کاتی هەزار ساڵە ‹هەزارەی یەکەمی پێش لە زایین› ▤ ١. ☞ **هەزارویەکلایە** ٢. سنگ برجستە لبەی حوض ٣. لبەی طاقچە ۴. حالت بدخواب شدن ۵و۶ هزارە

⊡ **هەزارە کردن**: ١. خەیالات کردنی خەو زڕاو ٢. شوێنەونکە کردنی کەروێشک لە سەر بەفر ▀ ١. به فکر و خیال فرورفتن آدم بدخواب ٢. رد گم کردن خرگوش روی برف

هەزارەزیلە / hezarezîle/: ناو. ئاپۆرەی تێکەڵوپێکەڵ ‹وا ئێمە لە بارزان قەتیس ماوین و بەو هەزارەزیلە جاش و عەسکەر و تۆپ و تەیارە، دەورە دراوین. چێشتی مجێور، «هەژار»› ▀ ازدحام

هەزارەک / hezarek/: ☜ **هەزاریەك**

هەزارەم / hezarem/: ئاوەڵناو. به ڕیز و پله و پایەی هەزارەوە ▀ هزارم

هەزارەمی / hezarmî/: جێناو. ئەوەی کە لە جێگای هەزارمدایە ▀ هزارمی

هەزارەمین / hezaremîn/: ئاوەڵناو. به ڕیز و پلە و پایەی هەزارەمەوە ▀ هزارمین

هەزارەوهەزار / hezarewhezar/: ☜ **هەزاربەهەزار**

هەزاریەک / hezaryek/: ناو. هەزارەک؛ لە هەزار پاژ پاژێک ▀ یک هزارم

هەزاز / hezaz/: ناو. ١. هەرەسی چیا و کەندال ٢. ڕەوتی ڕووخانی کێو ٣. جۆرێ نەخۆشی وەک گولی ▀ ١. گُسستگی کوه و گودال ٢. ریزش کوه ٣. نوعی بیماری شبیه جُذام

هەزان / hezan/: چاوگ. نزم بوون؛ نەوی بوون ▀ پست بودن

هەزاندن / hezandin/: چاوگ. ١. ڕاوەشاندن؛ وە لەرەلەر خستن؛ هەژاندن ٢. تێنان؛ تێڕاکردن ▀ ١. تکان دادن ٢. سپوختن

هەزاوا / hezawa/: ☜ **هەزوا**

هەزبۆ / hezbo/: ☜ **هەزبێ**

هەزبە / hezbe/: ☜ **هەزبێ**

هەزبیلەکێویلە / hezbîlekêwîle/: ☜ **هەزبیەکێویلە**

هەزبیە / hezb(i)ye/: ناو. ١. گیای بۆنخۆشی وشکەوەکراو بۆ ناو چێشت ٢. تاقمە گیایەکی گەڵاوردی تیژی بۆنخۆشن، وشک دەکرێن و دەخورێن. وەک: ناعنە؛ مەرزە؛ مەرسە و ... ▀ ١. سبزی خشک آشی ٢. گیاهان خانوادەی نعنا

هەزبیەکێویلە / hezb(i)yekêwîle/: ناو. ئەزبێکێویلە؛ هەزبیلەکێویلە؛ نەعناکێویلە ▀ آویشن کوهی

هەزبێ / hezbê/: ناو. ئەزبۆلە؛ ئەزبێ؛ هەزبۆ؛ هەزوە؛ هەزوێ؛ هەزبە؛ هەوشین؛ هەویشن ▀ آویشن

هەزکەر / hezker/: ئاوەڵناو. ١. ئەویندار؛ دڵدار؛ دلکەتی ٢. بەئاوات؛ بەتاسە ▀ ١. عاشق ٢. آرزومند

هەزم / hez(i)m/: ناو. ئەزم؛ هەرسک؛ ڕەوتی تاوانەوەی خواردن لە ورگدا ▀ هضم

هەزمان / hezman/: ناو. زمان؛ زبان؛ زوان ▀ زبان

هەزن / hezn/: ناو. خەم؛ ناهومێدی ▀ حُزن

هەزوا / hezwa/: ناو. هەزاوا؛ عەزوا؛ ئەزوا؛ تاڵیشاری ▀ الوا؛ صبر

هەزوە / hezwe/: ☜ **هەزبێ**

هەزوێ / hezwê/: ☜ **هەزبێ**

هەزوێلە / hezwêle/: ناو. وشکە گیا و شتی بۆن و تام خۆشکەری چێشت ▀ ادویە

هەزەخ / hezex/: ئاوەڵناو. ١. موبارەک؛ پیرۆز ٢. بەڕێژەو؛ بەحاسڵ ▀ ١. مُبارک ٢. پُردرآمد

هەزەی / hezey/: ئامراز. وەکوو؛ وەکی؛ لە گوێن ▀ مانندِ

هەزهەزاییش / hezhezayîş/: چاوگ. هەڵوەرین لە بەر ڕزیوی ▀ فروریختن از پوسیدگی

هەزیا / hezya/: ناو. زەها؛ حەزیا ▀ اژدها

هەزیر / hezîr/: ناو. بەراورد؛ خەمڵ؛ ڕەوتی قرسان ▀ تخمین

⊡ **هەزیر کرن**: قرساندن؛ خەمڵ کردن؛ بەراوەرد

کردن ▤ تخمین زدن

هەزیران / hezîran/: ناو. ١. ☜ **حوزەیران** ٢. حەیزەران؛ قامیشەهیندی ▤ ١. ☜ **حوزەیران** ٢. چوب خیزران

هەزیرانی / hezîranî/: ناو. جۆرێ هەرمێ ▤ نوعی گلابی

هەزین / hezîn/: ☜ **هژان**

هەزینگ / hezînig/: ناو. ڕاپەڕ؛ شنگڵ؛ کاری لە خۆ نەوین بۆ کار ‹هەزینگ دا خۆ› ▤ عمل تکان به خود دادن در کار

هەزێلک / hezêlik/: ☜ **هەرزاڵ**

هەژ^{1} / hej/: ناو. ١. ☜ **حەز** ٢. قاقڕ؛ دەشتی وشکارۆ ٣. هەش؛ خم؛ خوم؛ گیایەکە بۆ ڕەنگی شین دەکار دەکرێ ‹دادی ئایینمان لە دەست مەینۆشی و ڕەشپۆشیە/ هەژ بە سەر ئەو جەژنە یا سەرخۆشی یا سەرخۆشییە «پیرەمێرد»› ▤ ١. ☜ حەز ٢. صحرای خشک ٣. خُم

هەژ^{2}: ئاوەڵناو. وشک ▤ خُشک

هەژار / hejar/: ئاوەڵناو. ١. ژار؛ بێچارە ‹جەنابی حەپسە خان، تەشریفی ڕۆیی/ شکا پشتی فەقیران و هەژاران «بێخود»› ٢. نەدار؛ بەڵەنگاز؛ لانەواز ‹پیاوی هەژار، پیاوی بێ‌هێز، با چاکیش بێ، با پاکیش بێ، بەرچاو نییە، کەس هەژاری پێ پیاو نییە «هەژار، چوار *نامیلکە*»› ٣. جێ بەزەیی ‹ئەگەر تە قەوڵت سادقۆ، پێسەو یاران موافقۆ/ وەس دە جەفا وە عاشقۆ، فەقیرەنێ، هەژارەنێ «سەیدی»› ▤ ١. بیچارە ٢. فقیر ٣. مظلوم

⊡ **هەژار کەوتن**: ١. بێچارە بوون ٢. نەدار بوون ▤ ١. بیچارە شدن ٢. فقیر شدن

هەژارخانە / hejarxane/: ناو. ١. فەقیرخانە؛ ماڵێ کە خەڵکی هەژار و بێ‌نانی لێ بەخێو دەکەن ٢. /*کینایە*/ ماڵی فەقیرانەی بێ دڵدار تێدا ‹لەم هەژارخانەیە بمهێنە دەرێ!/ بمبە دەشتودەرێ! بمگێڕە سەرێ! «هەژار، *بۆکوردستان*»› ▤ ١. نواخانە ٢. خانەی حُزن

هەژارەتی / hejaretî/: ناو. کار و کسمی فەقیرانە ▤ کسب فقیرانە

هەژاری / hejarî/: ناو. ١. نەداری؛ ژاری ٢. هەژارەتی؛ تەقالای فەقیرانە ▤ ١. فقیری ٢. کسب فقیرانە

هەژاڵە / hejale/: ناو. گیای بێ‌کەڵک کە دەبێ بژار بکرێ ▤ گیاه هرزە

هەژاڵ / hejał/: ناو. لکەدار بە گەڵا و پرژەوە ▤ شاخەی با برگ و جوانە

هەژان / hejan/: چاوگ. هێژیان؛ ڕاتەکان؛ شەکانەوە ▤ تکان خوردن

هەژاندن / hejandin/: چاوگ. هژاندن؛ هەژکاندن: ١. ڕاژاندن؛ شەکاندنەوە ٢. ژەندنی مەشکە ٣. ڕاوەشاندن؛ ڕاتلەکاندن ▤ ١. جُنباندن ٢. بە هم زدن مشک ٣. شدید تکان دادن

هەژدان / hejdan/: ☜ **جۆ هەژدان**

هەژدە^{1} / hejde/: ناو. هژدە؛ هێژدە؛ هەجدە؛ هەیژدە؛ هەستێس؛ هەشتێس؛ هەیشتێس؛ حەژدە؛ ژمارەی سەرەکی پاش حەفدە و پێش نۆزدە ▤ هجدە

هەژدە^{2}: ئاوەڵناو. هژدە؛ هێژدە؛ هەجدە؛ هەیژدە؛ هەستێس؛ هەشتێس؛ هەیشتێس: ١. یەکێک زۆرتر لە حەڤدە دانە ٢. هەژدەهەم؛ هەژدەیەم ▤ ١و٢. هجدە

هەژدەرهەژدەر / hejderhejder/: ئاوەڵکار. هەوڵ؛ بە پەلە (قسە) ‹هەژدەرهەژدەر قسەی لە دەم دەردەچێ› ▤ شتاب‌آمیز (سخن)

هەژدەمین / hejdemîn/: ☜ **هەژدەهەمین**

هەژدەها / hejdeha/: ☜ **ئەژدیها**

هەژدەهەم / hejdehem/: ئاوەڵناو. هەژدەیەم؛ هەجدەهەم؛ هێژدەهەم؛ هێژدەهی؛ هەشتێسن؛

ههشتێسنه؛ ههیشتێسن؛ به ڕیز، پله یان پێگهی ههژدهههمهوه ≣ هجدهم

ههژدهههمی / hejdehemî/: جێناو. ههژدهیهمی؛ له ڕیز، پله یان پێگهی ههژدهههمیدا ≣ هجدهمی

ههژدهههمین / hejdehemîn/: ئاوهڵناو. ههژدهمین؛ ههجدهههمین؛ ههژدههی؛ به ڕیز، پله و پێگهی ههژدهههمهوه ≣ هجدهمین

ههژدیهم / hejdeyem/: ☜ **ههژدهههم**

ههژدیهمی / hejdeyemî/: ☜ **ههژدهههمی**

ههژدیها / hejdîha/: ☜ **ئهژدیها**

ههژڤاندن / hejvandin/: چاوگ. ترساندن؛ تۆقاندن؛ زهنهق بردن ≣ ترساندن

ههژڤین / hejvîn/: چاوگ. ترسان؛ ترسیان ≣ ترسیدن

ههژقاندن / hejqandin/: چاوگ. وه دڵهتهپێ خستن؛ شێواندن (کهسێ) ≣ مُضطرب کردن

ههژقین / hejqîn/: چاوگ. شێویان و کهوتنه دڵهخورپێ ≣ مُضطرب شدن

ههژکاندن / hejkandin/: ☜ **ههژاندن**

ههژک و بهژک / hejik û bejik/: ناو. ههژک و پهژک؛ ههژگ و بژاڵ؛ ههژگ و پیژاڵ؛ چرپی و چاڵ؛ لقوپۆی وشکهوهبووی دار ≣ شاخههای خشکیدهی درختان

ههژکوپژاڵ / hejk û p(i)jał/: ناو. شهخهڵمهخهڵ؛ خشتوخاڵ؛ پووشوپاڵ ≣ آت و آشغال

ههژک وپهژک / hejik û pejik/: ☜ **ههژك و بهژك**

ههژگ / hejig/: ناو. ١. بهلهک؛ پووز ٢. مهچهک؛ باسک ٣. ڕهشکهی کاکێشان ٤. لکه داری وشک ٥. ئالاش؛ ههلاش؛ کاشک؛ گهڵا و چلوورهی سهر دارهڕا ٦. تێخولی سهوزه و میوه ≣ ١. ساق ٢. ساعد ٣. تور کاهکشی ۴. شاخهی خشک درخت ۵. انبیره ۶ پوست میوه

ههژگ و بژاڵ / hejig û b(i)jal/: ☜ **ههژك و بهژك**

ههژگ و پیژاڵ / hejig û pîjał/: ☜ **ههژك و بهژك**

ههژگهڵ / hejgeł/: ناو. ١. لکهداری وشکهوهبوو ٢. چڕوچیلکهی ئاوردوو ≣ ١. شاخهی خشک شده ٢. چوب هیمه

ههژگی / hejgî/: ناو. پرزهی دار یان گیا ≣ پوشال چوب یا گیاه

ههژماتن / hejmatin/: ☜ **ههژمارتن**

ههژمار / hejmar/: ناو. هژمار: ١. ژماره؛ بژاره ٢. ئهژمار؛ ژمار ≣ ١. شُماره ٢. تیراژ

ههژمارتن / hejmartin/: چاوگ. ههژماردن؛ هژمارتن؛ هێژمارتن؛ ههژماتن؛ هێژمارتن؛ ژماردن؛ بژاردن ≣ شُمُردن

ههژماردن / hejmardin/: ☜ **ههژمارتن**

ههژمارده / hejmarde/: ئاوهڵناو. ١. ☜ **ههژماردی** ٢. ☜ **ههڵبژارده**

ههژماردی / hejmardî/: ئاوهڵناو. ههژمارده؛ ژمێراو ≣ شُمُرده

ههژماره / hejmare/: ناو. ژماره ≣ شماره

ههژمراندن / hejm(i)randin/: چاوگ. ژماردن؛ بژاردن: ١. ژماره کردن ٢. حهساو کردن ≣ ١. شُمُردن ٢. حساب کردن

ههژمه / hejme/: ناو. خزمهتکار؛ خزمهتچی ≣ خدمتکار

ههژمهت / hejmet/: ناو. مهینهت؛ خهم و خهفهت ≣ غم و اندوه

ههژمێراو / hejmêraw/: ☜ **ژمێردراو**

ههژنۆ / hejno/: ☜ **ئهژنۆ**

ههژهت / hejet/: ناو. ١. ☜ **حاجهت** ٢. *[کینایه]* ئهندامی زاوزێی نێرینه ≣ ١. ☜ **حاجهت** ٢. آلت

تناسلی نرینه

هەژەک / hejek/: ناو. شەکان؛ لەرزە ☰ اهتزاز

هەژەند / hejend/: ئاوەڵناو. سەرسووڕێن؛ سەیر و سەمەڕە ☰ عجیب و غریب

هەژەندەر / hejender/: ئاوەڵناو. هەژێنەر؛ تەکاندەر ☰ تکاندهنده

هەژهار / hejhar/: ناو. هەژیار؛ زێدە ددان ☰ دندان اضافی

هەژهان / hejhan/: چاوگ. هەژیان؛ لەرزین؛ لەرزیان؛ لەریان ☰ لرزیدن

هەژهەژاڵ / hejhejał/: ناو. چیلکەوچاڵ؛ پڕوپووش ☰ هیمه؛ شاخ و برگ خشک

هەژهەژۆک / hejhejok/: ئاوەڵناو. زۆر بە لەرزە ☰ بسیار لرزان

هەژهەژۆکی / hejhejokî/: ناو. لەرەی بێ پسانەوە ☰ لرزش مداوم

هەژهەژیک / hejhejîk/: ☜ **هەجهەجك**

هەژی / hejî/: ئاوەڵناو. ١. بەرەکەتی؛ شایسە؛ شایان؛ پەسند لە بەر دڵ و چاو ٢. بەنرخ؛ گرانبایی ☰ ١. شایسته؛ شایان ٢. ارزشمند

▣ **هەژی کرن:** حەز لێ‌کردن؛ ئەڤاندن؛ هەز ژێ کرن ☰ عاشق بودن

هەژیا / hejya/: ئاوەڵناو. باو؛ شیاو؛ ژێهاتی؛ هەژی ☰ شایان

هەژیاتی / hejyatî/: ناو. لێهاتوویی؛ ژێهاتوویی ☰ شایستگی

هەژیار / hejyar/: ☜ **هەژهار**

هەژیان / hejyan/: چاوگ. ١. هەژان؛ هەژهان ٢. هێژان؛ ژیان؛ هێنان ☰ ١. لرزیدن ٢. ارزیدن

هەژیای / hejyay/: ئاوەڵناو. ڕاژاو؛ شەکاوە ☰ دراهتزاز

هەژیر / hejîr/: ☜ **هەنجیر**

هەژیرە / hejîre/: ناو. هەنجیرەکێویلە ☰ انجیر کوهی

هەژین / hejîn/: چاوگ. ١. ڕاژان؛ هەژان ٢. بزووتن؛ جوولان ٣. هێژان؛ ژیان؛ هێنان ☰ ١. تکان خوردن ٢. جُنبیدن ٣. ارزیدن

▪ **هەژێن** / hejên/: پاشەوشە. ڕاتڵەکێن؛ شەکێنەوە ‹دارهەژێن؛ دڵهەژێن› ☰ ـ جُنبان

هەژێنەر / hejêner/: ☜ **هەژەندەر**

هەس١ / hes/: ناو. ١. حەس؛ هەست ‹هەس دەکەم سەرمامە› ٢. وزە؛ توانا ‹دەست و پام هەسیان نییە› ٣. حەسحەس؛ چەرخەچی ☰ ١. احساس ٢. نیرو ٣. نگهبان شب

هەس٢: ئاوەڵناو. هەست؛ خەست؛ خەس؛ توند ‹تەڕە، هەسە، هەر ئەمەسە «مەسەل»› ☰ غلیظ

هەس٣: دەنگەناو. هەرتە؛ هەرت؛ وتەی گا لە سەر هێڵ گەڕاندنەوە ☰ کلمەی برگرداندن گاو در شخم

▣ **هەس دان:** هەس دانەوە؛ گەڕاندنەوەی گا لە سەر هێڵ ☰ برگرداندن گاو شخم زنی از مرز شیار

هەس دانەوە: ١. ☜ **هەس دان** ٢. *[کنایە]* ڕوو شکاندن و تەمێ کردن ‹زۆری گوت و دەنگم نەکرد، ئاخری لە ناچاری هەسم دایەوە› ☰ ١. ☜ **هەس دان** ٢. جواب دندان‌شکن دادن

هەسار / hesar/: ناو. ١. ☜ **ئەستێر** ٢. ☜ **حەسار** ٣. قەلا؛ قەلات؛ دژ ☰ ١. ☜ **ئەستێر** ٢. ☜ **حەسار** ٣. قلعه

هەسارگەلە / hesargele/: ناو. پەچە؛ حەوشەمەڕ ☰ شبغازه

هەسارە / hesare/: ناو. ١. ☜ **ئەستێرە** ٢. پەچە؛ حەوشەمەڕ؛ ☰ ١. ☜ **ئەستێرە** ٢. شبغازه

هەسارەجووچکەدار / hesarecûçkedar/: ناو. ئەستێرەی کلکەدار ☰ ستارەی دنبالەدار

هەسارەزەڕینە / hesarezeřîne/: ناو. کۆلکەزێڕینە؛ پەلکەڕەنگینە؛ کەسک و سۆر ☰ رنگین‌کمان

هەسارەشناس / hesareş(i)nas/: ☜ **ئەستێرەناس**

هەسارەگەڕێن / hesaregeřên/: ☜ **ئەستێرەناس**

هەسارەناس / hesarenas/: ☜ **ئەستێرەناس**

هەساری^{١} / hesarî/: ☜ **ئەستێر**

هەساری^{٢}: ئاوەڵناو. قەڵانشین ☰ قلعەنشین

هەساس / hesas/: ☜ **حەسحەس**

هەسان^{١} / hesan/: چاوگ. حەسانەوە ☰ آسودن

هەسان^{٢}: ناو. هاسان؛ هسان؛ سان؛ بەردەسان ☰ فسان

⊡ **هەسان دان:** هەسان کرن؛ ساوین بە هەساندا بۆ تیژ کردن ☰ تیز کردن تیغ با فسان

هەسان کرن: ☜ **هەسان دان**

هەسان^{٣}: ☜ **ئاسان**

هەساندن / hesandin/: چاوگ. هەست کردن ☰ حس کردن

هەساندی / hesandî/: ئاوەڵناو. تیژکراو بە هەسان ☰ تیزشدە با فسان

هەسانە / hesane/: ناو. دۆسۆڵ؛ دۆسوێر ☰ دوغ چکیدە

هەسانەڤە / hesaneve/: ☜ **حەسانەوە**

هەسانەوە / hesanewe/: ☜ **حەسانەوە**

هەساو^{١} / hesaw/: ☜ **حیساب**

هەساو^{٢}: ئاوەڵناو. ١. تیژکراو بە سان ٢. ساو؛ بێهەور (ئاسمان) ☰ ١. تیزشدە با فسان ٢. صاف (آسمان)

هەساوین / hesawîn/: چاوگ. ساوین؛ پێدا مالین ☰ مالیدن؛ سایدن

هەسباندن / hesbandin/: چاوگ. گومان بردن؛ وا تێگەیشتن ‹ئەو من زارۆ دهەسبێنە› ☰ ارزیابی کردن

هەسپ / hesp/: ناو. ئەسپ ☰ اسب

▣ **هەسپێ ئێختە:** هەسپێ حەشا؛ هەسپێ گوتۆ؛ ئەسپی ئێختەکراو؛ ئەسپی گون دەرهاتی ☰ اسب اختە شدە

هەسپێ بەزا: ئەسپی گرێوە غار ☰ اسب مسابقە

هەسپێ حەشا: ☜ **هەسپێ ئێختە**

هەسپێ دارین: پایسکل؛ دووچەرخە ☰ دوچرخە

هەسپێ فەحل: ئەسپی تۆوی بۆ پەڕینە سەر ماین ☰ اسب گُشن

هەسپێ قولە: ئەسپی شێ ☰ نژادی از اسب

هەسپێ کەحێل: ئەسپی ڕەسەن ☰ اسب اصیل

هەسپێ گونۆ: ☜ **هەسپێ ئێختە**

هەسپێ مێ: ماین ☰ مادیان

هەسپێ نەبی: تاژیلە؛ تاژیلۆکە؛ کوللەحاجی؛ حوشترخوا؛ تاژی ئەحمەدڕاوکەرە؛ بالووک؛ ئەسپی حەسەن حوسێنان ☰ آخوندک

هەسپێ نێر: ئەسپ ☰ اسب

هەسپا / hespa/: ئاوەڵناو. ئەسپا؛ لەسەرخۆ ☰ آهستە

هەسپاو / hespaw/: ☜ **ئەسپاب**

هەسپایی / hespayî/: ناو. ئەسپایی؛ ئارامی؛ لەسەرخۆیی ☰ آهستگی

هەسپزە / hesp(i)ze/: ناو. گیایەکە لە وێنجە دەکا ☰ اسفرزە

هەسپست / hespist/: ☜ **هەسپك**

هەسپک / hespik/: ناو. هەسپست؛ وێنجەکێویلە ☰ یونجەی خودرو

هەسپێ / hespê/: ناو. هسپێ؛ هسپی؛ هەپش؛ هەشپش؛ هەشپشی؛ هەشپشێ؛ ئەسپێ؛ ئەسپی؛ سپێ ☰ شپش

هەست^{١} / hest/: ناو. ١. دارایی؛ بوو ٢. شەس؛ هشەک؛ حس ‹بە دڵی سادە و بە هەستی پاکی/ بە شەرم و حەیا و ئاکاری چاکی «هێمن»› ٣. ☜ **ئێسك** ٤. ☜ **هەشت** ☰ ١. دارایی؛ موجودی ٢. احساس ٣. ☜ **ئێسك** ۴. ☜ **هەشت**

⊡ **هەست پێ کردن:** ☜ **هەست کردن**

هەست کردن: هەست پێ کردن؛ پێزانین؛ هەسین؛ حەس کردن ⚑ احساس کردن

هەست وە بەر خۆ هێنانەوە: هاتنەوە سەر خۆ؛ وە خۆدا هاتن؛ وە دەس هێنانەوەی هۆشیاری و هێوری خۆ ⚑ به خود آمدن

هەست^{۲}: ☜ **هەس**^{۲}

هەستار / hestar/: ☜ **هەرسی**

هەستارە / hestare/: ☜ **ئەستێرە**

هەستان / hestan/: چاوگ. تێنەپەڕ. //هەستای؛ هەڵدەستی؛ هەستە// ١. ڕا بوون؛ هاتنە سەر پا ‹ئەی سەبا! ئەی قاسیدی ئەربابی ناموس و شەرەف/ هەستە تا کەرکووک بچۆ ئازانە! ئەمما لاتەخەف! «بێخود»› ٢. بێدار بوونەوە لە خەو ٣. زەق و ڕەپ بوون ⚑ ١. برخاستن ٢. بیدار شدن از خواب ٣. راست شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: هەستاو/ چاوگی نەرێنی: نەهەستان

هەستاندن / hestandin/: چاوگ. ١. ڕاکردن؛ بلند کردن بە قیتەوە ٢. لە خەو ڕاپەڕاندن ٣. ڕەپ و ڕاست ڕاگرتن ٤. ئەستاندن؛ ساندن ⚑ ١. بلند کردن ٢. بیدار کردن ٣. راست و مستقیم نگهداشتن ۴. گرفتن

هەستاندنەوە / hestand(i)newe/: چاوگ. هەستاننەوە؛ ئەستاندنەوە: ١. دوای کەوتن بلند کردنەوە ٢. سەندنەوە؛ ساندنەوە ⚑ ١. پس از افتادن دوباره بلند کردن ٢. باز پس گرفتن

هەستاننەوە / hestan(i)newe/: ☜ **هەستاندنەوە**

هەستانەوە / hestanewe/: چاوگ. ١. دوای کەوتن ڕابوون ٢. لە نەخۆشی ڕزگار بوون ٣. زیندوو بوونەوە دوای مردن ٤. وەخەبەر هاتن بۆ پارشێو ⚑ ١. بعد از افتادن بلند شدن ٢. شفا یافتن ٣. دوباره زنده شدن ۴. بیدار شدن برای سحری

هەستاو / hestaw/: ئاوەڵناو. بەرپا؛ باز؛ دامەزراو ⚑ برپا

هەستای / hestay/: ☜ **هەشتا**

هەستبزوێن / hestbizwên/: ئاوەڵناو. دڵبزوێن ⚑ دل‌انگیز

هەستر / hestir/: ☜ **هێسر**

هەستک / hestik/: ناو. هەستیک؛ هێچک؛ هەچی؛ ئاڵقەی گوریسی بارەوباران ⚑ حلقه‌ی رسن باربند

هەستکار / hestkar/: ☜ **هەستۆك**

هەستکەر / hestker/: ☜ **هەستۆك ـ١**

هەستوخوست / hest û xust/: ناو. ئاگا و تەکان؛ هشەک و جووڵە ⚑ حس و حرکت

هەستون / hestun/: ☜ **ستون**

هەستونست / hest û nist/: ☜ **هەستونیست**

هەستونەست / hest û nest/: ناو. هەموو هەست و پێ زانین ⚑ احساسات درونی

هەستونیست / hest û nîst/: ناو. هەستونست؛ هەس‌ونس؛ هەس‌ونیس؛ بوون و نەبوون ⚑ هست‌ونیست

هەستۆ / hesto/: ☜ **نەستۆ**

هەستۆک / hestok/: ئاوەڵناو. هەستکار؛ هەستیار: ١. هەستەوەر؛ هەستکەر؛ خاوەن کاردانەوە لە هەمبەر هۆکاری دەرەکی ٢. پڕ لە هەست؛ ناسک‌هەست ⚑ ١. حسّاس ٢. پُراحساس

هەستۆکی / hestokî/: ناو. هەستیاری: ١. هەستەوەری؛ دۆخی هەبوونی کاردانەوە لە بەرامبەر هۆکاری دەرەکییەوە ‹ئەم ئامرازە هەستۆکییەکی باشی هەیە› ٢. حەساسییەت؛ ئالێرژی؛ جۆرێ ناکۆکی لەش ‹هەستۆکی بە باقلە› ⚑ ١و٢. حساسیت

هەستو / hestû/: ناو. ١. ☜ **ئێسك** ٢. ناوکەمیوە؛ دەنکی ڕەقی میوە ⚑ ١. ☜ **ئێسك** ٢. هسته

هەستە^{۱} / heste/: ناو. ١. ئەستێ بۆ پووشوو ٢. ☜ **ئێسك** ⚑ ١. آهن آتشزنه ٢. ☜ **ئێسك**

هەستە^{۲}: ئاوەڵناو. ئەسپایی؛ لە سەر خۆ ☰ آهستە

هەستەر / hester/: ☜ **هێسر**

هەستەرە / hestere/: ناو. موس؛ گوێزان؛ گیزان؛ تیخی مووتاش ☰ استره

هەستەم / hestem/: ئاوەڵناو. ١. ☜ **نەستەم**^{۱} ٢. ئەسپایی؛ سپایی؛ ئاستەم ☰ ١. ☜ **نەستەم**^{۱} ٢. آهستە

هەستەوەر / hestewer/: ☜ **هەستۆك** ـ١

هەستەوەری / hesteweri/: ☜ **هەستۆکی** ـ١

هەستەی / hestey/: ئاوەڵناو. توند و شلی تێکەڵاو؛ تیر تێکەڵ بە تراو ☰ غلیظ و رقیق مخلوط

هەستی / hestî/: ناو. ١. ☜ **ئێسك** ٢. بوون؛ هەبوون ☰ ١. ☜ **ئێسك** ٢. هستی؛ وجود

⊡ **هەستی گرتن**: شکستەبەندی کردن ☰ شکستەبندی کردن

هەستیار / hestyar/: ئاوەڵناو. ١. ☜ **هەستۆك** ٢. گرنگ و جێگەی سەرنج ‹بارودۆخی هەستیار› ☰ ١. ☜ **هەستۆك** ٢. حساس

هەستیارانە / hestyarane/: ئاوەڵناو. ١. هەستۆکی؛ پێوەندیدار بە هەستەوە ٢. شاعیرانە ☰ ١. احساسی ٢. شاعرانە

هەستیاری / hestyarî/: ناو. ١. ☜ **هەستۆکی** ٢. هەستناسکی ☰ ١. ☜ **هەستۆکی** ٢. لطافت احساس

هەستیسڤك / hestîsiv(i)k/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* خوێنشیرین؛ ڕەزاسووک؛ ئێسکسووک ☰ دوست‌داشتنی

هەستیف / hestîf/: ☜ **هەستیڤ**

هەستیڤ / hestîv/: ناو. هەستیف؛ مەسێ: ١. ئەستێلک؛ ئاسنێ کە بە سەر تەنوورا ڕایدەنگێون ٢. ئاسنێ کە نانی پێ لە تەندوور دەکەنەوە ☰ ١. آهنی کە بر بالای تنور می‌گذارند ٢. آهنی کە با آن نان را از تنور می‌کشند

هەستیك / hestîk/: ☜ **هەستك**

هەستیکۆژ^{۱} / hestîkoj/: ناو. کرۆژە؛ کرکرۆکە ☰ غضروف

هەستیکۆژ^{۲}: ئاوەڵناو. *[مەجاز، پلار]* دەوری لێس؛ زۆرخۆر ☰ پُرخور

هەستیکۆڵی / hestîkolî/: ئاوەڵناو. ئێسکشکاو؛ ئێسکڕزاو ☰ پوسیدە استخوان

هەستیگران / hestîg(i)ran/: ئاوەڵناو. خوێنتاڵ؛ ڕەزاقورس؛ ئێسکگران؛ ڕەزاگران ☰ گوشت‌تلخ

هەستیگرەک / hestîg(i)rek/: ناو. هۆستای شکستەبەند ☰ شکستەبند

هەستیگەشتك / hestîgeştik/: ئاوەڵناو. پەلقەوی؛ پێشە ئەستوور ☰ درشت‌استخوان

هەستێ / hestê/: ناو. ئەستێ؛ بەردەستێ؛ هەستە ☰ آهن آتشزنە

هەستێرە / hestêre/: ☜ **ئەستێرە**

هەستێس / hestês/: ☜ **هەژدە**

• **هەستێن** / -hestên/: پاشوشە. ١. ئەستێن؛ وەگر ‹باجهەستێن› ٢. لە خەو بێدار کەر ‹خەڵکهەستێن› ٣. بلندکەر ‹بەردهەستێن› ☰ ١. گیرندە ٢. بیدار کنندە ٣. بلندکنندە

• **هەستێنەوە** / -hestênewe/: پاشوشە. ئەستێنەوە ‹تۆڵە هەستێنەوە؛ تاڵان هەستێنەوە› ☰ بازگیرندە

هەستێوك / hestêwik/: ناو. وردەئێسک ☰ ریزە استخوان

هەسر / hesir/: ☜ **هەرسی**

⊡ **هەسر ئانتش**: ئاخ هەڵکێشان ☰ آه کشیدن

هەسر بیایش: دەرکردن؛ لە خۆ دوور خستنەوە ☰ راندن

هەسروێ / hesirwê/: ☜ **خەزوور**

هەسك^{۱} / hesk/: ناو. ١. شەن؛ شەنە ٢. ☜ **ئەسکوێ** ☰ ١. افشون ٢. ☜ **ئەسکوێ**

هەسك^{۲}: ئاوەڵناو. پشافتە؛ هەڵپشاوتە؛ لۆچوپۆچ ☰

مُچاله‌شده

هەسکاندن / heskandin/: چاوگ. پشافتن؛ هەڵپشاوتن ⚑ مُچاله کردن

هەسکوێ / hesk(i)wê/: ☜ نەسکوێ

هەسکۆ / hesko/: ☜ نەسکوێ

هەسکە / heske/: ناو. ١. هەنیسک؛ ئانیسک؛ دەنگێ لە قورگ لە خۆشیان یان پاش گریان ٢. ☜ نەسکوێ ⚑ ١. خَنجه ٢. ☜ نەسکوێ

هەسکەهەسک / heskehesk/: دەنگەناو. ١. هەسکەی زۆر ٢. هەناسەی توند و لە پەستا ⚑ ١. خَنجه‌ی متوالی ٢. هِن‌هِن

هەسکیان / hesk(i)yan/: چاوگ. ئانیسک دان؛ بەرەنیسکێ دان ⚑ خَنجیدن

هەسکێ / heskê/: ناو. کەمچە؛ ماڵە ⚑ کمچه‌ی بنایی

هەسن / hesin/: ☜ ئاسن

هەسنجاو / hesincaw/: ناو. ئاسنجاو: ١. ئامرازی ماڵ لە ئاسن و مس و کانزای‌تر ٢. لەکارتە؛ داشتەشکاو؛ کۆن و لەکارکەوتە (کەرەستە و ئامراز) ⚑ ١. ابزار فلزی ٢. قُراضه

هەسندڕک / hesindiřik/: ☜ ئاسندڕك

هەسنفڕێن / hesinf(i)řên/: ناو. ئاسن‌کێش ⚑ آهنربُا

هەسنکەر / hesinker/: ☜ ئاسنگەر

هەسنگ / hesing/: ☜ ئاسن

هەسنگەر / hesinger/: ☜ ئاسنگەر

هەسنی / hesnî/: ئاوەڵناو. ئاسنین؛ چێ‌بوو لە ئاسن ⚑ آهنی

هەسوان / heswan/: ☜ هەسوون[1]

هەس‌ونس / hes û nis/: ☜ هەست‌ونیست

هەس‌ونیس / hes û nîs/: ☜ هەست‌ونیست

هەس‌وهۆڵ / hes û hoł/: ئاوەڵناو. خەست‌وخۆڵ ⚑ غلیظ

هەسو / hesû/: ناو. ١. ئاسۆ؛ ئاسۆگ؛ ئاسوو؛ کەنارەی عاسمان ٢. لۆکەی ناوئاخنی جلک ⚑ ١. اُفُق ٢. لایی

هەسود / hesûd/: ناو. حەسوود؛ بەرچاوتەنگ ⚑ حسود

هەسورە / hesûre/: ☜ خەزوور

هەسوک / hesûk/: ناو. گیایەکی کێوییە ⚑ گیاهی است

هەسون[1] / hesûn/: چاوگ. تێپەڕ. //هەسووت؛ دەهەسووێ؛ بهەسوو// هۆسین؛ هەسوان؛ هێسین؛ ساوین؛ پێداماڵین ⚑ مالیدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: -/ چاوگی نەرێنی: نەهەسوون

هەسون[2]: ناو. ئەستوون؛ کۆڵەکە؛ ئەستوندەک ⚑ ستون

هەسونەزێڕینە / hesûnezêřîne/: ناو. پەلکەزێڕینە ⚑ رنگین‌کمان

هەسویی / hesûyî/: ئاوەڵناو. ئاسۆیی؛ کێڕی؛ ڕاست و لە درێژەوە ⚑ افقی

هەسە / hese/: ئاوەڵناو. خەستە؛ هەسەوبووگ ⚑ غلیظ شده؛ چکیده

▣ **هەسەی دوانە**: دۆی ئاو لێ چنراوی خەستەوەکراو بۆ کەشک ⚑ مایه‌ی کشک

هەسەر / heser/: ناو. ١. ☜ هێسر ٢. بیر و خەیاڵات ⚑ ١. ☜ هێسر ٢. فکر و خیال

هەسەرە / hesere/: ☜ هێسر

هەسەلە / hesele/: ناو. تیترواسک؛ مەلێکی بچووکە ⚑ پرنده‌ای کوچک

هەسەڵ / heseł/: ☜ هەنگوین

هەسەم / hesem/: ☜ هەرەس -١

هەسەمنای / hesemnay/: چاوگ. پەستاوتن؛ پتەو کردنەوە ⚑ فشُردن و سفت کردن

هەسەمیای / hesemyay/: چاوگ. پەستێوران؛ پتەو بوونەوە ⚑ فشُرده و سفت شدن

هەسەنبەگی /hesenbegî/: ناو. گیائادەمە ☰ مهر گیاه

هەسەنی /hesenî/: ناو. جۆرێ هەنگوور ☰ نوعی انگور

هەسەوبووگ /hesewbûg/: ئاوەڵناو. هەسە؛ خەستە ‹ماس هەسەوبووگ› ☰ غلیظ شدە؛ آب چکیدە

هەسهەس /heshes/: ☜ **حەسحەس**

هەسهەسووک /heshesûk/: ناو. *[کینایە]* شاخی بزنەکێوی و کەڵەکێوی ☰ شاخ بُز و میش کوهی

هەسی /hesî/: ناو. ١. بوون؛ هەبوون ٢. خەستی ☰ ١. هستی ٢. غلظت

هەسیان /hesyan/: چاوگ. ١. ئاگا کردن؛ حەسیان ٢. حەسانەوە؛ سانەوە ☰ ١. احساس کردن ٢. آسودن

هەسیانەڤە /hesyaneve/: ☜ **حەسانەوە**

هەسیدە /hesîde/: ناو. هەڵوای لە ئارد و دۆشاو ☰ حلوای آرد و شیرە

هەسیر /hesîr/: ناو. ١. حەسیر؛ هەسیل؛ ڕایەخی لە جەگەن و قامیش ٢. یەخسیر؛ دیل ☰ ١. حصیر؛ بوریا ٢. اسیر

هەسیرۆ /hesîro/: ☜ **خەزوور**

هەسیرە /hesîre/: ☜ **ئەستێرە**

هەسیل /hesîl/: ☜ **هەسیر-١**

هەسین /hesîn/: چاوگ. هەست کردن ☰ حس کردن

هەسیو /hesîw/: ئاوەڵناو. ئاوس؛ زگپڕ ☰ باردار

هەسێب /hesêb/: ☜ **حیساب**

هەسێبگەر /hesêbger/: ناو. ژماریار؛ ژمێریار ☰ آمارگیر

هەسێر /hesêr/: ☜ **هەسێڵ**

هەسێرە /hesêre/: ☜ **ئەستێرە**

هەسێرەزێڕینە /hesêrezêřîne/: ناو. پەلکەزێڕینە؛ کۆلکەزێڕینە؛ کەسکەسۆر ☰ رنگین‌کمان

هەسێڵ /hesêł/: ناو. هەسێر؛ ئەستێر ☰ استخر

هەسێنە^{١} /hesêne/: ناو. خەستێنە؛ دۆی خەستەوە بووی بنی دەوانە ☰ دوغ چکیدە

هەسێنە^{٢}: ئاوەڵناو. خەستە؛ خەستەوەبوو ☰ غلیظ شدە

هەش^{١} /heş/: ناو. ١. خم؛ خوم؛ گیایەکە بۆ ڕەنگی شین دەکار دەکرێ ٢. حەش؛ ورچ؛ هەرس؛ هرس؛ حورچ ٣. هێش؛ هۆش ☰ ١. نیل ٢. خرس ٣. هوش

◘ **سەر لە هەش نان:** *[کینایە]* تازیە گرتن؛ ئازیەتباری کردن ‹ئەتۆ هەناوت بۆ کورد بووە ڕەش/ منیش بۆ کوردی سەرم نا لە هەش «هێمن»› ☰ عزا گرفتن

هەش^{٢}: دەنگەناو. وتەی دنەدانی سەگ ☰ کلمەی برانگیختن سگ

هەش^{٣}: ☜ **هش**^{٣}

هەشا /heşa/: ☜ **حاشا**

هەشار /heşar/: ئاوەڵناو. ١. ☜ **حەشار** ٢. ☜ **هوشیار** ٣. درێژ ‹هەشار کیشاسە› ☰ ١. ☜ **حەشار** ٢. ☜ **هوشیار** ٣. دراز

◘ **هەشار دان:** شاردنەوە؛ وەشارتن ‹نازانم لە ترسی چی خۆی حەشار داوە؟!› ☰ پنهان کردن

هەشار کیشاییش: ڕاکشان؛ هەلاژیان ☰ دراز کشیدن

هەشارگە /heşarge/: ☜ **حەشارگە**

هەشاشین /heşaşîn/: ناو. بەڵا و چۆرتم ☰ بلا و مُصیبت

هەشافتن /heşaftin/: چاوگ. ١. قڕ کردن؛ لە ناو بردن ٢. بن قوڕدان ☰ ١. نابود کردن ٢. زیر گِل بُردن

هەشامات /heşamat/: ☜ **حەشامات**

هەشان /heşan/: چاوگ. ئاخنین؛ بە زۆر خستنە

ناو ☰ آکندن

هەشاندن / heşandin/: چاوگ. ۱. تێئاخنین ۲. پڕ کردنەوە ☰ ۱. چپاندن ۲. باز پُر کردن

هەشبەسەر / heşbeser/: ئاوەڵناو. *[کینایە]* ۱. ڕۆژڕەش؛ چارەڕەش؛ بەدبەخت ‹کە من کەر بم، بارەبەر بم/ کورتان لە پشت، هەشبەسەر بم/ فەرقی چییە؟/ دەرد هەر دەردە/ کەری تۆ بم یا هی جەردە؟! «پەشێو»› ۲. تازیەبار؛ ئازیەتبار ☰ ۱. سیەروز ۲. عزادار

هەشپا / heşpa/: ناو. هەشتپا؛ هەشتپێ؛ جلە؛ ئوختاپووس ☰ هشتپا

هەشپالو / heşpału/: ناو. بیچمێکی هەندسی بە هەشت پاڵووی یەکگرتووەوە ☰ هشتوجهی

هەشپش / heşpiş/: ☜ هەسپێ

هەشپشی / heşp(i)şî/: ☜ هەسپێ

هەشپشێ / heşp(i)şê/: ☜ هەسپێ

هەشت[1] / heşt/: ناو. هەست؛ هەیشت؛ حەشت؛ ژمارەی سەرەکی، دوای حەوت و پێش نۆ ☰ هشت

هەشت[2]: ئاوەڵناو. هەست؛ هەیشت؛ حەشت: ۱. یەکێک زۆرتر لە حەوت ‹هەشت کتێب› ۲. هەشتەم ‹ڕیزی هەشت› ☰ ۱و۲. هشت

هەشتا[1] / heşta/: ناو. هەستای؛ هەشتای؛ هەشتی؛ هەشتێ؛ هەشدە؛ هەیشتای؛ هەشتاد؛ هەیشتا؛ هشتا؛ حەشتێ؛ ژمارەی سەرەکی پاش حەفتا و نۆ و پێش هەشتاویەک ☰ هشتاد

هەشتا[2]: ناو. هەستای؛ هەشتای؛ هەشتی؛ هەشتێ؛ هەشدە؛ هەیشتای؛ هەشتاد؛ هەیشتا؛ هشتا؛ حەشتێ: ۱. یەکێک زۆرتر لە حەفتا و نۆ ۲. هەشتاهەم؛ هەشتایەم ☰ ۱و۲. هشتاد

هەشتادەم / heştadem/: ☜ هەشتایەم

هەشتادەمی / heştademî/: ☜ هەشتایەمی

هەشتادەمین / heştademîn/: ☜ هەشتایەمین

هەشتالو / heştału/: ناو. هولوو؛ هلوو؛ هەلوو؛ قۆخ؛ کۆخ؛ خۆخ؛ قۆخی: ۱. دارێک بە گەڵای باریک و درێژەوە کە لێوارەکەی دانووشتاوە و گولی گەورەی پەمەیی مەیلەو ئەرخەوانی دەر دەکا ۲. میوەی گۆشتن، درشت، شیرین و ئاوداری ئەو دارە کە پێستیکی ناسک و کولکنی زەرد و سوور و پێشەی درشتی چێوی هەیە ☰ ۱و۲. هلو

هەشتالوکوت / heştałûkut/: ناو. لەتکە خۆخ ☰ برگەی هلو

هەشتامین / heştamîn/: ☜ هەشتایەمین

هەشتاو / heştaw/: ناو. لەز؛ پەلە ☰ شتاب

هەشتاوی / heştawî/: ئاوەڵناو. بەلەز؛ بە پەلە ☰ شتابزدە

هەشتاهەم / heştahem/: ☜ هەشتایەم

هەشتاهەمی / heştahemî/: ☜ هەشتایەمی

هەشتاهەمین / heştahemîn/: ☜ هەشتایەمین

هەشتای / heştay/: ☜ هەشتا

هەشتاین / heştayin/: ☜ هەشتایەم

هەشتایەم / heştayem/: ئاوەڵناو. هەشتادەم؛ هەشتاین؛ هەشتاهەم؛ بە ڕیز، پلە و جێگەی هەشتاوە ☰ هشتادم

هەشتایەمی / heştayemî/: جێناو. هەشتاهەمی؛ هەشتادەمی؛ ئەوەی لە پلە و ڕیز و پێگەی هەشتادەمدایە ☰ هشتادمی

هەشتایەمین / heştayemîn/: ئاوەڵناو. هەشتامین؛ هەیشتاین؛ هەشتاهەمین؛ هەشتاین؛ هەشتادەمین؛ بە ڕیز، پلە و پایەی هەشتادەمەوە ☰ هشتادمین

هەشتپا / heştpa/: ☜ هەشپا

هەشتپەڕ / heştpeř/: ناو. هەشتدان؛ گەولە جۆ؛ جۆیێ کە شەش ڕیز دەگرێ و بە دێم نابێ ☰ نوعی جو آبی مرغوب

هەشتپێ / heştpê/: ☜ **هەشپا**

هەشتتیر / heşttîr/: ناو. هەشتیر؛ جۆرێ دەمانچە کە هەشت فیشەک دەخوا ☰ نوعی تپانچە

هەشتدان / heştdan/: ☜ **هەشتپەڕ**

هەشتر / heştir/: ☜ **وشتر**

هەشترمە / heştirme/: ناو. وشترمر؛ وشترمریشک ☰ شترمُرغ

هەشتسەد١ / heştsed/: ناو. هەشسەد؛ هەشسەت؛ ژمارەی سەرەکی پاش حەوسەد و نەوەد و نۆ، پێش هەشتسەد و یەک ☰ هشتصد

هەشتسەد٢: ئاوەڵناو. هەشسەد؛ هەشسەت: ١. یەکێک زۆرتر لە حەوسەد و نەوەد و نۆ ٢. هەشسەدەم ☰ ١و٢. هشتصد

هەشتسەدەمین / heştsedemîn/: ئاوەڵناو. هەشسەدەمین؛ لە ڕیز، پلە و جێگای هەشسەدەمدا ☰ هشتصدمین

هەشتقۆزی / heştqozî/: ☜ **هەشتگۆشە**

هەشتگۆشە / heştgoşe/: ناو. هەشتقۆزی؛ هەشتپالوو ☰ هشتگوش

هەشتگوڵ / heştguł/: ئاوەڵناو. تەواو گوڵ داو (گەنم) ‹گەنمەکە جێی وایە هەشتگوڵ بووە› ☰ تمام خوشه شده (گندم)

هەشتلا / heştla/: ئاوەڵناو. هەشت توێ ☰ هشت لایه

هەشتم / heştim/: ☜ **هەشتەم**

هەشتن / heştin/: ☜ **هەشتەم**

هەشتنە / heşt(i)ne/: ☜ **هەشتەم**

هەشتە / heşte/: ناو. هەشت ڕۆژ دوای ڕووداوێ یان بۆ وەخت دانان ‹حەوت ڕۆژ لە ماڵم هەشتە لە سەفەر «مەسەل»› ☰ هشتمین روز

هەشتەرخان / heşterxan/: ناو. وشترخان؛ ئۆدەی زۆر گەورە و دیواربڵند ☰ سالن

هەشتەک / heştek/: ☜ **هەشتیەك**

هەشتەم / heştem/: ئاوەڵناو. هەشتم؛ هەشتن؛ هەشتنە؛ هەیشتن؛ بە ڕیز، پلە و جێگای هەشتەوە ☰ هشتم

هەشتەمی / heştemî/: جێناو. هەشتەم؛ ئەوەی لە ڕیز، پلە و جێگای هەشتەمدایە ☰ هشتمی

هەشتەمین / heştemîn/: ئاوەڵناو. هەشتەمی؛ لە ڕیز، پلە و جێگای هەشتەمدا ☰ هشتمین

هەشتی١ / heştî/: ناو. ١. هەشتگۆشە؛ هەشتسووچ ٢. ☜ **هەشتا** ☰ ١. هشتگوشە ٢. ☜ **هەشتا**

هەشتی٢: ئاوەڵناو. زل و گوشاد (بۆ ژووری گوشاد و سەماوەری گەورەی دەڵێن) ☰ بزرگ

هەشتیر / heştîr/: ☜ **هەشتتیر**

هەشتینەک / heştînek/: ئاوەڵناو. پێکهاتوو لە هەشت پارەی وەک یەک ☰ هشتپاره

هەشتیەک / heşt yek/: ناو. هەشتەک؛ هەشتێک؛ لە هشت پاژ پاژێک ☰ یکهشتُم

هەشتێ / heştê/: ☜ **هەشتا**

هەشتێس / heştês/: ☜ **هەژدە**

هەشتێسن / heştêsin/: ☜ **هەژدەهەم**

هەشتێسنە / heştêsne/: ☜ **هەژدەهەم**

هەشتێک / heştêk/: ☜ **هەشتیەك**

هەشدە / heşde/: ☜ **هەشتا**

هەشر / heşr/: ☜ **حەشر**

هەشسەت / heşset/: ☜ **هەشتسەد**

هەشسەد / heşsed/: ☜ **هەشتسەد**

هەشسەدەم / heşsedem/: ئاوەڵناو. بە ڕیز پلە و پایەی هەشتسەدەوە ☰ هشتصدُم

هەشسەدەمی / heşsedemî/: جێناو. ئەوەی لە پلەی هەشسەدەمدایە ☰ هشتصدُمی

هەشسەدەمین / heşsedemîn/: ☜ **هەشتسەدەمین**

هەشف / heşf/: ناو. ١. کار و ڕەوتی سڕین؛ ماڵینەوە ٢. کاری کوژاندنەوەی نووسراو؛

سڕینەوە ٣. چۆنیەتی نەمان و لە ناو چوون؛ فەوتان ■ ١. زدودگی ٢. عمل پاک کردن نوشته ٣. نابودی

هەشفاندن / heşfandin/: چاوگ. هەشفاندن؛ هەشفین: ١. سڕینەوەی خەت یان چڵک و ژەنگ ٢. قڕان تێخستن؛ لە ناو بردن ٣. ئاخنین؛ تێئاخنین ■ ١. زدودن ٢. نابود کردن ٣. آکندن

هەشفی / heşfî/: ئاوەڵناو. سڕاو؛ پاککەوەکراو ■ زدوده

هەشفین / heşfîn/: ☜ **هەشفاندن**

ـ هەشفێن / -heşfên/: پاشوشە. ١. لەنێوبەر ٢. کوژێنەر ٣. ـ ماڵ ■ ١. نابودگر ٢. ـ زُدا ٣. ـ مال

هەشڤین / heşvîn/: چاوگ. سڕین؛ ئەسترین؛ پاک کردنەوە ■ زدودن

هەشک / heşk/: ناو. ١. چیلکە و چاڵ؛ هەژگەڵ ٢. چەرمی قاچ و دەست لە پێستەدا ■ ١. خس و خاشاک ٢. چرم دست و پای خیک

هەشلێد(ی)راو / heşlêd(i)raw/: ئاوەڵناو. چویتلی؛ دە خمنراو ■ نیلگون

هەشمەت / heşmet/: ناو. گۆری؛ نۆکەر؛ خولام ■ نوکر

هەشمەتکار / heşmetkar/: ناو. خزمەتکار ‹هەشمەتکاری بەژنێ تەمە› ■ خدمتکار

هەشە / heşe/: ناو. ورچ؛ هرچ ■ خرس

هەشەری / heşerî/: ☜ **حەشەری**

هەشەکە / heşeke/: ناو. ١. هەڕەشە؛ گەف؛ گوڕەشە ٢. لەرە؛ لەرزە. هەروەها: **خستنە/ کەوتنە** **هەشەکە** ■ ١. تهدید ٢. لرزش

هەشەنگ / heşeng/: ☜ **هەرەنگ**

هەشی / heşî/: ناو. شین؛ کەوە ■ کبود

هەشیر / heşîr/: ناو. حەسیر لە جەگەن یان لە چیتک ■ حصیر؛ بوریا

هەشیمی / heşîmî/: ناو. دوینە؛ ترخێنە ‹هەشیمی! گەلاپانی قەدیمی! خۆت لێ هاویشتوومە سەر تەختی سیمی! «فۆلکلۆر»› ■ ترخینه

هەشین / heşîn/: ناو. ١. هەشی؛ کەوە ٢. شین؛ سەوز؛ کەسک ■ ١. کبود ٢. سبز

⊡ **هەشین بوون**: ڕوان؛ شین بوونی ڕووەک ■ رُستن نباتات

هەشیناتی / heşînatî/: ناو. سەوزەوات ■ سبزیجات

هەشینایی / heşînayî/: ناو. کەوەیی؛ کەوگی؛ شینی؛ ڕەنگی ئاوی تۆخ ■ کبودرنگی

هەشینۆک / heşînok/: ناو. ١. جۆرێ ماسی ٢. تای توند؛ یاو سەخت ■ ١. نوعی ماهی ٢. تب شدید

هەف[1] / hef/: ناو. خەو؛ خاو ■ خواب

هەف[2]: دەنگ. عەف؛ حەپ؛ حەپە؛ گەفە ■ واق سگ

هەف ـ[2]: ☜ **هەڤ ـ**[2]

هەفار / hefar/: ناو. ١. بۆخ؛ بۆق؛ مژی گەرما؛ هەڵمی ئاوی گەرم ٢. نمەبۆ؛ بۆنی گرانی تەڕی و ڕزاو لەبەر تەڕی ■ ١. بُخار ٢. نا؛ بوی گند از رطوبت

هەفان / hefan/: ناو. جانەوەری چنگ بە بەردان سواو ■ جانور سائیده چنگال

هەفاندن / hefandin/: چاوگ. ماندوو کردن؛ شەکەت کردن ■ خسته کردن

هەفت / heft/: ☜ **حەوت**

هەفتا / hefta/: ☜ **حەفتا**[1]

هەفتاڤ / heftav/: ☜ **هەفتاو**

هەفتانە / heftane/: ☜ **حەفتانە**

هەفتانی / heftanî/: ☜ **حەفتانە**[1]

هەفتاو / heftaw/: ناو. هەفتاڤ؛ کار و ڕەوتی گڵاو کردن؛ بە حەوت ئاو شوتن ■ عمل هفت بار شُستن نجس

هەفتبرا / heftb(i)ra/: ☜ **حەوتەوانان**

هەفتجار / heftcar/: ناو. قرپۆق؛ قرپـک؛ قـورواق ☰ قورباغه

هەفتجۆش / heftcoş/: ☜ **حەوجۆش**

هەفتجـوش / heftcûş/: نـاو. حـــەوجۆش؛ حەفت‌جۆش؛ حەفجۆش؛ لوولینەی مـەفرەق ☰ آفتابه‌ی مفرغی

هەفتڕوو / heftřû/: ئاوەڵناو. */مەجاز/* حـەوتڕوو؛ مەرایی‌کەر؛ ڕیاکار ☰ هفت‌رنگ

هەفتڕەنگیله / heftřengîle/: ☜ **هەنگەچینه**

هەفتک / heftik/: ناو. پاشەڕۆکی میوه ☰ تەماندەی میوه

هەفتلۆ[١] / heftlo/: ناو. حـەوتلـۆ؛ پـەڕی قومـاری حەوت خاڵ ☰ ورق هفت خال گنجفه

هەفتلۆ[٢]: ئاوەڵناو. حەوتلـۆ؛ خـەو چـین لـە سـەر ئێکتر ☰ هفت لایه بر هم

هەفتوێ / heft(i)wê/: نـاو. هەفتوێخ؛ حەوت‌تـوێ؛ حەوت چین لە سەر یەک ☰ هفت لایه

هەفتوێخ / heft(i)wêx/: ناو. ١. برینێکی زۆر پیس و تووشه ٢. ☜ **هەفتوێ** ☰ ١. نوعی زخم بـدخیم ٢. ☜ **هەفتوێ**

هەفتۆک[١] / heftok/: ناو. گەمەیەکی زارۆکانـه ☰ از بازی‌های کودکانه

هەفتۆک[٢]: ئاوەڵـناو. ١. ☜ **هەفتەیی** ٢. هەفتەکۆک؛ تایبەتمەنـدی سـەعاتێ کـە بـە حـەو ڕۆژ جـارێ قورمیش دەکرێ ☰ ١. ☜ **هەفتەیی** ٢. هفته کوک (ساعت)

هەفتۆوه / heftowe/: ☜ **ئەفتاوه**

هەفتوو[١] / heftû/: ناو. هەفته؛ حەوتوو ☰ هفته

هەفتـوو[٢]: ئاوەڵـناو. هەفتـه: ١. خـەوتوو؛ نووسـتوو؛ خەفتگ ٢. حـەفلۆ؛ حـەوت لۆیـه ☰ ١. خُفتـه ٢. هفت لایه

هەفتـووش / heftûş/: نـاو. هــەفتوویش: ١. کـاری هانەدان بۆ جاڕز و تووڕە کردن ٢. ڕەوتی تـووش بە تووشەوە بوون ☰ ١. تحریک ٢. برخورد

هەفتوویش / heftûyş/: ☜ **هەفتووش**

هەفته / hefte/: ☜ **هەفتوو**

هەفتـەکۆک / heftekok/: ئاوەڵـناو. هـــەفتۆک؛ تایبەتمەندی سـەعاتێ کـە بـە حـەو ڕۆژ جـارێ قورمیش دەکرێ ☰ هفته‌کوک

هەفتـەکێش / heftekêş/: نـاو. کـاری لـە فـەحل کێشانی ماین و ماکەر لەو حەوتەدا کـە بێچـووی بـووه ☰ عمـل گشـن دادن مادیـان و ماچـەخـر در هفته‌ای که زاییده است

هەفتـەن / heften/: چاوگ. خـەوتن؛ نووسـتن ☰ خوابیدن

هەفتەیـی / hefteyî/: ئاوەڵناو. هـەفتۆک؛ هەفتانـه؛ حەفتەیی؛ حەوتەیانه ☰ هفتگی

هـەفتیار / heftyar/: نـاو. ١. کـــەمتار؛ کـــەمتیار؛ گۆڕنەباش ٢. */کینایە/* ژنێ کە دەگـەڵ زۆر پیـاوان ڕایدەبوێرێ ☰ ١. کفتار ٢. زنی که با مـردان زیـادی سروسر دارد

هەفتیر / heftîr/: ناو. جۆرێ دەمانچه کـە حـەوت فیشەک دەخوا ☰ هفت‌تیر

هەفتیک / heftîk/: نـاو. گەمەیـەکی زارۆکانـە بـە قاشبولکه دەیکەن ☰ از بازی‌های کودکان

هەفتێ / heftê/: ☜ **حەفتا**[١]

هەفدین / hefdîn/: چاوگ. ١. داپۆشین؛ قەپاغ لـە سـەر دانـان (دەفـر و ...) ٢. بەسـتن؛ پێـوەدان (دەرک و ...) ☰ ١. درپوش گذاشتن (ظرف و ...) ٢. بستن (در ...)

هەفری / hefrî/: ناو. جۆرێ ماسی ☰ نوعی ماهی

هەفرید / hefrîd/: ناو. عیفریت؛ دێو؛ زەبەلاحی ناو کۆنه چیرۆکان ☰ عفریت

هەفس / hefs/: ☜ **هەپس**

هەفسار / hefsar/: ☜ **هەوسار**

هەفسخانە / hefsxane/: ☜ **هەپس**

هەفسی / hefsî/: ناو. بەندی؛ گراو ☰ زندانی

هەفشی / hefşî/: ناو. حەوشە؛ پەچـە؛ هەسـارگەلە ☰ شبغاز

هەفقاس / hefqas/: ناوەڵکار. حـەفقاس؛ ئـەوقاس؛ ئەوەند؛ ئەمەنگە ☰ این‌قدر

هەفک / hefik/: نـاو. ١. ئـەوک؛ قـورگ ٢. مـل؛ گەردن ☰ ١. بیخ گلو ٢. گردن

هەفکئەستور / hefik'estûr/: ناوەڵناو. مـل‌قـەوی؛ مل‌پان ☰ گردن‌کُلُفت

هەفکویک / hefkiwîk/: ☜ **هەفکین**

هەفکین / hefkîn/: نـاو. هـەفکویک؛ ئـاردێ کـە ئەنگوتکی تێ وەردەدەن ☰ آردی که چونـه در آن گُذارند

هەفل / hefil/: ناو. قرتک و دارکی هێشووی تـرێ و خورما ☰ چوب خوشەی انگور و خُرما

هەفن / hefn/: ناو. بۆگەن؛ بۆی گەنیو ☰ بوگند

هەفنی / hefnî/: ناوەڵناو. گەنیو؛ گـەنی؛ گەنـدڕ ☰ گندیده

هەفوری / hefûrî/: نـاو. ١. تەگـە؛ خـەرت؛ نێـری فەحل ٢. شوور؛ فیلەگێژە؛ جۆرێ گامێشی دڕ ☰ ١. تکه ٢. نوعی گاومیش وحشی

هەفهـەفی / hefhefî/: ناوەڵـنـاو. چــاوچنۆک؛ لێشتۆک؛ تەماحکار ☰ آزمند

هەفهەفیاتی / hefhefyatî/: ناو. چلێسـی؛ زکـنـی؛ چەورەیی ☰ شکم‌پرستی

هەفی / hefî/: ناو. گەورەمار؛ ئەژدەها ☰ مار بزرگ

هەفیک / hefîk/: نـاو. سـتۆکورک؛ سـتۆکورک؛ ستۆکوڕ ☰ نای

هەڤ¹ / hev/: ناو. هەب؛ دەنک؛ دانە ☰ دانه

هەڤ²: پێشگر. هەف ـ: ١. ئاوـ هاوـ شـەریکی و وێچوون (دێتە سەر نـاو) ‹هەڤـال؛ هەڤـبەش› ٢. پێک ـ دەگەڵ؛ پێکەوە (دێتە سـەر ڕەگـی کـار و چاوگ) ‹هەڤیازی؛ هەڤجڤین› ☰ ١و٢. هم ـ -

هەڤئاواز / hev'awaz/: نـاو. هـەوای گـۆرانی بـە کۆمەڵ و ڕێکوپێک ☰ آواز گروهی

هەڤئۆل / hev'ol/: ☜ **هەڤۆل**

هەڤار / hevar/: ☜ **هەوار**

هەڤاری / hevarî/: ناو. هاوار؛ هانا؛ کۆمەگ؛ یاریدە ‹خودێ بە کوو د هەڤاریا من هات نەخۆ ئەز شەرپەزە بووم› ☰ یاری؛ کمک

هەڤاز / hevaz/: ناو. فەغوو؛ هاوار؛ ناڵـە و گریـان بە نیشانەی نارەزایەتی لە شتێ ☰ فغان

هەڤاڤ¹ / hevav/: نـاو. کـەسێ کە ماڵی لـە کـەنار دەریا یان لە قەراخ چۆمە ☰ سـاکن کـنـار دریـا یـا رودخانه

هەڤاڤ²: ناوەڵناو. هێمن؛ لەسەرخۆ ☰ آرام

هەڤال / heval/: ☜ **هاوال**

هەڤالا / hevala/: نـاو. بەزمی بووک گوێزانـەوە ☰ جشن عروسی

هەڤالبچوک / hevalb(i)çûk/: نـاو. ١. منداڵـدان؛ زێدان؛ پزدان ٢. ☜ **هەڤالۆك** ☰ ١. رَحِم ٢. ☜ **هەڤالۆك**

هەڤالبەند / hevalbend/: ناو. دۆستی سوێندخۆر و پەیماندەری ئاشنایەتی ☰ دوست قسم خورده

هەڤالپشت / hevalpişt/: ناو. ئاواڵدوانەیـەک کـە ماوەیـێ دوای ئـەوی‌تریـان لـە دایـک بـووە ☰ دوقلویی که آخر به دنیا آمده

هەڤالجەو / hevalcew/: ☜ **هەڤالزا**

هەڤالجێو / hevalcêw/: ☜ **هەڤالزا**

هەڤالداری / hevaldarî/: ناو. کاری لە سەر هەوال کردنەوە؛ پشتی دۆست گرتن ☰ پشتیبانی از رفیق

هەڤالزا / hevalza/: ناوەڵـناو. هەڤـالجـەو؛ هەڤالجێو؛ جمک؛ دوانە؛ ئاواڵدوانە ☰ دوقلو

هەڤالزاڤا / hevalzava/: ☜ **ناوەڵزاوا**

هەڤالکراس / hevalk(i)ras/: ☜ **ناوەڵکراس**

هەڤالۆ / hevalo/: سارستە. ئەی ئاواڵ؛ ئـەی دۆس 🇮🇷 ای دوست

هەڤالۆشک / hevaloşk/: ناو. ئاواڵـی زۆر نزیـک و خۆشەویست 🇮🇷 دوست صمیمی

هەڤالۆک / hevalok/: نـاو. هەڤـاڵبچـووک: ١. سەراو؛ پەردەی منداڵدان ٢. هژی؛ هەواڵمنـداڵ کە لە دوای زان دەبـێ دەرکـەوێ 🇮🇷 ١. کیسـەی آب زائو ٢. جُفت نوزاد

هەڤالە / hevale/: نـاو. هەڤالی؛ گـۆرانی تایبـەتی بەڕێ کردنی بووک 🇮🇷 ترانەی ویژەی راهی کـردن عروس

هەڤالەتی / hevaletî/: نـاو. هەڤـالی؛ هەڤـالینی؛ ئاواڵەتی؛ دۆستایەتی 🇮🇷 دوستی

هەڤالهەڤالانی / hevalhevalanî/: نـاو. ١. دۆسـبازی؛ پشـتی دۆسـتان گـرتن و لـە هـەر کارێکدا ئەوان سەرخستن و حەق نانـە لاوە ٢. دەستە ـ دەسـتە بوونـەوە 🇮🇷 ١. رفیـق‌بـازی ٢. گروە ـ گروە شدن

هەڤالی / hevalî/: ناو. ١. ☜ **هەڤالەتـی** ٢. ☜ **هەڤالە**

هەڤالینی / hevalînî/: ☜ **هەڤالەتی**

هەڤاڵ / hevał/: ☜ **هاواڵ**

هەڤان١ / hevan/: چاوگ. حاوانەوە؛ حەسـانەوە 🇮🇷 آسودن

هەڤان٢: ناو. ١. ☜ **هەنبالە** ٢. ☜ **ئاوان١ـ١**

هەڤان٣: ئاوەڵناو. عـەوان؛ مایەفیتنـە و شـۆفار 🇮🇷 فتنەانگیز

هەڤاندن / hevandin/: چاوگ. حاواندنەوە 🇮🇷 پنـاە دادن

هەڤانە / hevane/: ☜ **هەنبانە**

هەڤانی / hevanî/: نـاو. بەدفـەڕی؛ شـەیتانی 🇮🇷 شیطنت

هەڤبازێری / hevbajêrî/: ☜ **هاوشاری**

هەڤبانگ / hevbang/: ئاوەڵـناو. هاودەنـگ ‹هەڤبانگ و هەڤسازێ تە مە/ هەڤخوەندن و ڕازێ تە مە «جگەرخوێن»› 🇮🇷 هم‌صدا

هەڤبەحر / hevbeĥr/: ئاوەڵناو. هەڤبەهر؛ هاوبـەش 🇮🇷 شریک

هەڤبەر / hevber/: ئاوەڵـناو. بەرانبـەر؛ بەرامبـەر؛ هەمبەر 🇮🇷 برابر

هەڤبەرکی / hevberkî/: نـاو. کـاری بەرانبـەر پـێ کردن؛ لە بەر یەک دانان 🇮🇷 مُقابله

هەڤبەز / hevbez/: ئاوەڵـناو. ١. هاوڕۆژگـار؛ هاوچەرخ ٢. هاوغار؛ هاوهەنگاو لە غارغارێنـدا 🇮🇷 ١. مُعاصر ٢. همگام در دویدن

هەڤبەزم / hevbezm/: ئاوەڵناو. ئامپیالە؛ هـەواڵ و بەشدار لە خواردنەوەدا 🇮🇷 هم‌پیاله

هەڤبەست / hevbest/: ناو. بەین؛ پەیمان؛ شـەرت 🇮🇷 عهد؛ توافق

هەڤبەش / hevbeş/: ئاوەڵناو. هاوپـاژ؛ هاوپشـک؛ هاوبەش 🇮🇷 شریک

هەڤبەشی / hevbeşî/: ناو. شـەریکە؛ شـیرکەت 🇮🇷 شرکت

هەڤبەند / hevbend/: ئاوەڵـناو. ١. هەواڵـی زۆر نزیـک ٢. هاوکـار ٣. هاوزینـدانی 🇮🇷 ١. دوسـت صمیمی ٢. همکار ٣. همبند

هەڤبەندی / hevbendî/: ناو. هاوکاری؛ هامکـاری 🇮🇷 همکاری

هەڤبەهر / hevbehr/: ☜ **هەڤبەحر**

هەڤپا / hevpa/: ئاوەڵـناو. ئامپـا؛ هاوپلەوپایـە 🇮🇷 هم‌درجه

هەڤپار / hevpar/: ئاوەڵـناو. هەڤـبەهر؛ هاوبـەش؛ هاوپشک 🇮🇷 شریک

هەڤپشت / hevpişt/: ئاوەڵناو. پشتیوان؛ ئاریکـاری باش 🇮🇷 پُشتیبان

هەڤپشک / hevpişk/: ئاوەڵـناو. هەڤـبەحر؛

هاوپشک ▣ شریک

هەڤپشکی / hevpişkî/: ناو. شەریکی؛ هاوبەشی ▣ شراکت

هەڤپەیالە / hevpeyale/: ☜ **هەڤپیالە**

هەڤپیالە / hevp(i)yale/: ئاوەڵناو. هەڤپەیالە؛ هاودەم؛ هاواڵ و بەشدار لە خواردنەوە ▣ همپیاله

هەڤپیشە / hevpîşe/: ئاوەڵناو. هاوسنعات ▣ همپیشه

هەڤتا / hevta/: ☜ **هاوتا**

هەڤتایی / hevtayî/: ناو. هاوتایی؛ هاوشانی ▣ همتایی

هەڤتۆنە / hevtone/: ئاوەڵناو/ ئاوەڵکار. ئاوا؛ ئاوەها ▣ اینچنین

هەڤتیرە / hevtîre/: ئاوەڵناو. هاوهۆز؛ هاوعاشیرەت؛ لە یەک تیرە و بنەچەکە ▣ همطایفه

هەڤجار / hevcař/: ناو. نیر و ئاموور ▣ خیش

هەڤجڤات / hevc(i)vat/: ئاوەڵناو. هاوکار لە کۆڕی کۆ بوونەوەدا ▣ همکار در انجمن و گردهمایی

هەڤجڤاندن / hevc(i)vandin/: چاوگ. کۆ کردنەوەی کۆمەڵی مەردم لە شوێنێک ▣ گرد آوردن جمعیت در یک جا

هەڤجڤین / hevc(i)vîn/: چاوگ. کۆ بوونەوە؛ گرد بوونەوە ▣ گرد هم آمدن

هەڤجووت¹ / hevcût/: ناو. هاوشانی؛ هاونرخی ▣ همتایی؛ همارزی

هەڤجووت²: ☜ **هاوجووت**

هەڤجوورە / hevcûre/: ئاوەڵناو. تەواو لە چەشن ▣ کاملاً مشابه

هەڤجە / hevce/: ناو. پێویستی؛ ئەوەجە ▣ ضرورت

هەڤجی / hevcî/: ناو. هاووڵاتی ▣ همشهری

هەڤجیتی / hevcîtî/: ناو. هاونیشتمانیەتی ▣ همشهریگری

هەڤچاخ / hevçax/: ☜ **هاوچەرخ**

هەڤچاڤ / hevçav/: ئاوەڵناو. چاڤێر؛ چاودێر ▣ مُراقب

هەڤچاڤی / hevçavî/: ناو. چاڤێری؛ چاودێری ▣ مُراقبت

هەڤخستن / hevxistin/: چاوگ. لێکدان؛ لە یەکتر دان ▣ همدیگر را زدن

هەڤخو / hevxû/: ئاوەڵناو. ئاکار و خدە وەکوو یەکتر ▣ همخو

هەڤخەو / hevxew/: ☜ **هاوسەر¹ـ١**

هەڤد / hevd/: ناو. ١. ☜ **حەڤدە** ٢. هەودا؛ ڕیس ▣ ١. ☜ **حەڤدە** ٢. رشته؛ نخ

هەڤداخستن / hevdaxistin/: چاوگ. یەکتر لە عەردی دان لە زۆرەبانیدا ▣ همدیگر را در کشتی بر زمین زدن

هەڤدار / hevdar/: ئاوەڵناو. هاوپاژ؛ هاوپشک؛ هاوبەش ▣ شریک

هەڤدان / hevdan/: چاوگ. لێک کۆ کردنەوە ▣ به دور هم جمع کردن

هەڤدل / hevdil/: ئاوەڵناو. هاودڵ؛ ئەوانەی دڵیان بۆ یەک دێنێ ▣ همدل

هەڤدو / hevdû/: جێناو. هەڤدی؛ ئێکتر؛ یەکتر ▣ همدیگر

⊡ **هەڤدو برن**: کێبەرکێ کردن؛ ملە کردن ▣ رقابت کردن

هەڤدو دان: لە دووی یەک هاتن؛ یەک لە پاش یەک هاتن ▣ به دنبال هم آمدن

هەڤدو دانین: لێکدانی چەند شتێ ▣ ترکیب کردن

هەڤدو دیتن: چاو بە یەکتر کەوتن ▣ همدیگر را دیدن

هەڤدو گرتن: ١. یەکتر گرتن ٢. یەکتر

گرتنەوە ☰ ١. مُتحد شدن ٢. به هم رسیدن

هەڤدوور / /hevdûr/: ناوەڵناو. لێکهەڵبڕاو ☰ ازهم بُریده

هەڤدووری / /hevdûrî/: ناو. ڕەوتی لێک هەڵبڕان ☰ هجران

هەڤدە / /hevde/: ☜ **حەڤدە**

هەڤدەرد / /hevderd/: ☜ **هاودەرد**

هەڤدەسازی / /hevdesazî/: ناو. ڕێخراوە؛ ڕێکخراوە ☰ سازمان

هەڤدەست / /hevdest/: ناوەڵناو. یاریدەر؛ ئاریکار ☰ یاور

هەڤدەڤ / /hevdev/: ☜ **هاودەم**

هەڤدەل / /hevdel/: ناو. ١. شۆرباوئارد؛ ئارد و ئاوی پێکەوە کولاو ٢. */کنایە/* تێکەڵ ـ پێکەڵی؛ بێ سەروبەرەیی ☰ ١. مخلوط آرد و آب جوشیده ٢. درهم‌برهمی

هەڤدەم / /hevdem/: ناوەڵناو. ١. ☜ **هاودەم** ٢. ☜ **هاوچەرخ**

هەڤدەن / /hevden/: ناو. کێشی هەڵبەست ☰ وزن شعر

هەڤدەنگ[١] / /hevdeng/: ناو. هاوبیچم؛ چەند واتایەکی لێک جیا لە یەک وشەدا ☰ معانی مختلف یک کلمه

هەڤدەنگ[٢]: ناوەڵناو. ١. ئاودەنگی؛ خەمڕەوێن ٢. لە بیر و باوەڕدا وەک یەک ☰ ١. غمگُسار ٢. همفکر

هەڤدەهی / /hevdehî/: ☜ **حەڤدەهەم**

هەڤدی / /hevdî/: ☜ **هەڤدو**

هەڤدین / /hevdîn/: ناوەڵناو. هاودین؛ هاوئایین ☰ همدین

هەڤر / /hevr/: ☜ **هەور**

هەڤرات / /hevrat/: ناوەڵناو. زاناڤ؛ هاوشێوە؛ لە یەک چوو ☰ شبیه

هەڤراز / /hevraz/: ناو. ١. ☜ **هەوراز** ٢. هەل؛ دەرفەت ☰ ١. ☜ **هەوراز** ٢. فُرصت

هەڤران / /hevran/: ناو. سپیدار؛ سپیندار ☰ سپیدار

هەڤردە / /hevirde/: ☜ **هەوێردە**

هەڤرس / /hevris/: ناو. هەڤرست؛ دارێکی کێوی گەڵا دەرزییە لە سنۆبەر دەکا ☰ درختی شبیه صنوبر

هەڤرست / /hevrist/: ناو. ١. ☜ **هەڤرس** ٢. هۆندراو؛ هۆنە ☰ ١. ☜ **هەڤرس** ٢. بافته

هەڤرگ / /hevrig/: ناو. جەرگ و هەناو ☰ دل و جگر

هەڤرنگ / /hevring/: ☜ **هەورنگ**

هەڤروشی / /hevruşî/: ناو. شەڕ فرۆشی؛ دۆخی ئاوڕیش بوون ☰ ستیزەجویی

هەڤرونگ / /hevrung/: ناو. ١. وەرز؛ کەش؛ فەسڵ ٢. جەنگە؛ هەڕەت ☰ ١. فصل ٢. موسم

هەڤرۆنگ / /hevrong/: ناو. وەرز؛ کەژ ☰ فصل

هەڤرەمیش / /hevremîş/: ☜ **هەورێشم**

هەڤری[١] / /hevrî/: ناو. ئەو وردەخۆراکە بە ددان و پووکەوە دەمێنێتەوە ☰ پسماندەی خوراک روی دندان و لثه

هەڤری[٢]: ئامراز. وەکی؛ وەکوو ☰ مانندِ

هەڤریس / /hevrîs/: ☜ **هەورس**

هەڤریسک / /hevrîsk/: ☜ **هەورس**

هەڤریشک / /hevrîşk/: ☜ **هەرمێشك**

هەڤریشم / /hevrîşim/: ☜ **هەورێشم**

هەڤرینگ / /hevrîng/: ☜ **هەورنگ**

هەڤڕ / /heviř/: ناو. ئیربار؛ قاپ و قاچاغی گڵین ☰ ظروف سُفالی

هەڤڕا / /hevřa/: ناوەڵکار. پێکەوە؛ بە یەکەو ☰ با هم

هەڤڕان / /hevřan/: ناو. باراش؛ بارە دەخڵێ کە بۆ هاڕین دەبرێتە ئاسیاو ☰ بار غلەی ویژەی آسیاب

هەڤڕایی / /hevřayî/: ناو. هاوبەشی؛ شەریکەی

بازرگانی 🇮🇷 شرکت تجارتی

هەڤڕک / hevřik/: ناو. ١. ملەکەر؛ بەربەرەکانیٚ‌کەر ٢. کێبەرکیٚ‌کار 🇮🇷 ١. رقیب ٢. حریف (در بازی)

هەڤڕکی / hevřikî/: ناو. بەربەرەکانیٚ؛ ڕکابەری 🇮🇷 رقابت

هەڤڕو / hevřû/: ئاوەڵناو/ ئاوەڵکار. بەرەوڕوو؛ بەرامبەر 🇮🇷 روبرو

▣ **هەڤڕو کرن**: بەرەوڕوو کردنەوە 🇮🇷 روبرو کردن

هەڤڕە / hevře/: ئاوەڵکار. پێکڕا؛ تێکڕا؛ تەڤ 🇮🇷 با هم

هەڤڕەنگ / hevřeng/: ☜ هاوڕەنگ

هەڤڕەنگی / hevřengî/: ☜ هاوڕەنگی

هەڤڕی / hevřî/: ☜ هاوڕیٚ

هەڤڕیز / hevřîz/: ☜ هاوڕیز

هەڤڕیش / hevřîş/: ☜ هاوڕیش

هەڤڕیٚ / hevřê/: ☜ هاوڕیٚ

هەڤڕێک / hevřêk/: ☜ هاوڕیٚ

هەڤزا / hevza/: ئاوەڵناو. هاوزا؛ هاوعومر؛ هاوتەمەن 🇮🇷 هم سن و سال

هەڤزار / hevzar/: ☜ هاوزمان

هەڤزاڤا / hevzava/: ☜ ئاوەڵزاوا

هەڤزک / hevzik/: ئاوەڵناو. جمک؛ دوانە؛ جێڤی 🇮🇷 دوقلو

هەڤزمان / hevz(i)man/: ☜ هاوزمان

هەڤژاڵە / hevjałe/: ناو. هەوایەکی گۆرانی و لاوکە 🇮🇷 آهنگی است

هەڤژین[1] / hevjîn/: چاوگ. سەرگەرم بوون لە کارەوە؛ خەریک بوون 🇮🇷 سرگرم کار شدن

هەڤژین[2]: ناو. هاوبەش لە ژیاندا 🇮🇷 شریک زندگی

هەڤسار / hevsar/: ☜ هەوسار

هەڤساز / hevsaz/: ئاوەڵناو. بساز؛ سازگار 🇮🇷 سازگار

هەڤسال / hevsal/: ☜ هاوچەرخ

هەڤسرین / hevs(i)rîn/: چاوگ. ڕەق بوون لە سەرمان 🇮🇷 از سرما یخ زدن

هەڤسۆژ / hevsoj/: ئاوەڵناو. خەمخۆر؛ دڵسۆز؛ یاری خۆشی و ناخۆشی. هەروەها: **هەڤسۆزی** 🇮🇷 دلسوز

هەڤسۆند / hevsond/: ☜ هاوسوێند

هەڤسەر[1] / hevser/: ☜ هاوسەر[1]ـ١

هەڤسەر[2]: ئاوەڵناو. بەرانبەر؛ بەرامبەر؛ هەمبەر 🇮🇷 برابر

هەڤسی / hevsî/: ناو. جیرانی دەرک بە دەرکەوە 🇮🇷 همسایەی دیوار به دیوار

هەڤسیایی / hevs(i)yayî/: ☜ هاوسێتی

هەڤسینور / hevsînûr/: ☜ هاوسنور

هەڤشاری / hevşarî/: ☜ هاوشاری

هەڤقاس / hevqas/: ئاوەڵکار. هندە؛ ئەوەندە 🇮🇷 این/ آن‌قدر

هەڤکاری / hevkarî/: ☜ هاوکاری

هەڤگوهارتن / hevguhartin/: چاوگ. پێک گۆڕینەوە 🇮🇷 مُعاوضه کردن

هەڤگوهاستن / hevguhastin/: چاوگ. جێگە پێک گۆڕینەوە 🇮🇷 جا عوض کردن

هەڤگەل / hevgel/: ئامراز. باتی؛ لە جیاتی 🇮🇷 در عوض

هەڤگەلی / hevgelî/: ناو. کار و ڕەوتی پێک گۆڕینەوە 🇮🇷 مُعاوضه

هەڤگهان / hevgihan/: چاوگ. ١. پێکهاتن؛ پێکاتن ٢. بە یەکتر گەیشتن 🇮🇷 ١. توافق کردن ٢. به هم رسیدن

هەڤگهاندن / hevgihandin/: چاوگ. ١. گەیاندنە یەکتر ٢. گەیاندنەوە بە یەکتر 🇮🇷 ١. به هم رساندن ٢. باز به هم رساندن

هەڤلنگ / hevling/: ناو. هاوزاوا؛ ئاوەڵزاوا 🇮🇷 باجناق

هەڤلیز / hevlîz/: ☜ **هاوکایە**

هەڤمال[١] / hevmal/: ناو. جیران؛ هاوسا ☰ همسایه

هەڤمال[٢]: ئاوەڵناو. شەریکەبەش؛ برابەش لـە ماڵـدا ☰ شریک در اموال خانواده

هەڤمانا / hevmana/: ☜ **هاومانا**

هەڤناسین / hevnasîn/: چاوگ. ١. پێکـەوە بوونـە ئاشنا ٢. یەکتر ناسینەوە ☰ ١. با هم آشنا شدن ٢. یکدیگر را بازشناختن

هەڤناڤ / hevnav/: ☜ **هاوناو**

هەڤنشین / hevn(i)şîn/: ☜ **هاودەم**

هەڤنڤیس / hevnivîs/: نـاو. دۆسـیە؛ کۆمەڵـە قاقەزی نووسراو لای میری لە بـارەی کەسـێ یـا کارێکەوە ☰ پرونده

هەڤودن / hevudin/: ئاوەڵـکار. پێکـەوە؛ دەگـەڵ یەکتر ☰ با هم؛ به اتفاق

هەڤودو / hevudû/: ئاوەڵکار. پێکەوە (دووبەدوو) ☰ با هم (ما دو نفر)

هەڤۆ / hevo/: ناو. پۆ؛ فرێت ☰ پود

هەڤۆت / hevot/: نـاو. کار و ڕەوتی فێـر کـردن ☰ تعلیم

هەڤۆتکار / hevotkar/: نـاو. ١. فێرکـەر؛ فێرکـار؛ مامۆستا؛ سەیدا ٢. ڕاهێنەر؛ بارهێنەر ☰ ١. مُعلـم ٢. مربی

هەڤۆتن / hevotin/: چـاوگ. ١. فێـــر کـــردن؛ ڕاهێنان ‹ئەڤ گایێ مـن نەهەڤـۆتییە جوحتـێ› ٢. هاڤۆتن؛ فێر بوون ‹هۆستایێ عیشـقێ دل هەڤـۆت/ سەر تا قەدەم هنگی دسۆت «مەلای جزیری»› ☰ ١. تعلیم دادن ٢. یاد گرفتن

هەڤۆتی / hevotî/: ئاوەڵـناو. ڕاهێنـراو؛ فێرکـراو ☰ تعلیم‌دیده

هەڤۆر / hevor/: ناو. کوور؛ بزنی دوو ساڵان ☰ بُـز دوساله

هەڤۆری / hevorî/: ☜ **هەوری**[١]**ـ٣**

هەڤۆک / hevok/: ناو. ١. هەڤەک؛ ڕستە ٢. پارچە شیعر ☰ ١. جُمله ٢. قطعه شعر

⊡ **هەڤۆکا بسەرخۆ:** ڕستەی تەواو ☰ جُملەی کامل

هەڤۆکا ڕێزکری: زنجیرە ڕستە ☰ جُملات مُتوالی

هەڤۆکا فەرمانی: ڕستەیێ کە فەرمان بـە کـارێ دەدا ☰ جُملەی امری

هەڤۆکا ناڤکی: ناوە ڕستە ☰ جُملەی اسمی

هەڤۆکا هەکەنی: ڕسـتەی مـەرج و شـەرت ☰ جُملەی شرطی

هەڤۆل / hevol/: ئاوەڵـناو. *[سوورکەلـە]* هـەڤـئـۆل؛ هاودین؛ هاومەزەب. هەروەها: **هەڤۆلی** ☰ هم‌دین

هەڤوت / hevût/: ناو. هین؛ هووین؛ فێرکـاری ☰ آموزش

هەڤوتن / hevûtin/: چـاوگ. فـڕ کـردن؛ نیانـە سەرەوە ☰ سرکشیدن

هەڤوراندن / hevûrandin/: چاوگ. فراوان کردن؛ گوشاد کردن ☰ فراخ کردن

هەڤە / heve/: ☜ **هەوە**[٢]

هەڤەر / hever/: ئاوەڵـناو. بەڵـەک؛ بـازگ؛ ڕەش و سپی (بزن) ☰ خلنگ (بُز)

هەڤەرە / hevere/: ناو. ڕۆژ؛ خۆر ☰ خورشید

هەڤەک / hevek/: ☜ **هەڤۆك ـ١**

هەڤهاتن / hevhatin/: چـاوگ. یـەکتر گـرتن؛ پێکهاتن ☰ مُتحد شدن

هەڤهەسو / hevhesû/: ئاوەڵناو. بەرانبـەر؛ هەمبـەر ☰ برابر؛ مُقابل

هەڤی / hevî/: ☜ **هەوێ**

هەڤیاز / hevyaz/: ئاوەڵناو. لەسەر؛ بانتر؛ سەرتر ☰ برتر

هەڤیازی / hevyazî/: ناو. سەرپشکی ☰ امتیاز

هەڤیان / hevyan/: نـاو. ١. ئـۆقرە؛ هـەدا ٢. ☜ هەوێن ☰ ١. آرامش ٢. ☜ **هەوێن**

⊡ **هەڤیان بون:** ١. هێدی بوونەوە؛ ئـۆقرە گـرتن

٢. هەڤێن بوونی شیر ■ ١. آرام گرفتن ٢. بند آمدن شیر

هەڤیان کرن: مەیاندن؛ هەوێن کردن ■ شیر را مایە زدن

هەڤیر / hevîr/: ☜ **هەویر**

هەڤیربڕی / hevîrb(i)ř̂/: ناو. شێوێکە لە نیسک و گزموولە هەویر ■ آش عدس و خمیر

هەڤیرترش / hevîrtirş/: ☜ **هەویرترش**

هەڤیرشێل / hevîrşêl/: ☜ **هەویرشێل**

هەڤیرکەر / hevîrker/: ☜ **هەویرشێل**

هەڤیرۆ / hevîro/: ناو. هەڤیری هەڵنەهاتوو ■ خمیر برنیامدە

هەڤیرکە / hevîřke/: ناو. ١. ئالی؛ دەوروبەر ٢. گەو؛ کەمە؛ ئالقە ■ ١. اطراف و حوالی ٢. حلقە

هەڤیساندن / hevîsandin/: چاوگ. هەوساندن؛ فێر کردن ■ آموختن

هەڤیسین / hevîsîn/: چاوگ. فێر کران/ بوون ■ آموختن

هەڤین / hevîn/: ناو. ١. ☜ **هەوێن** ٢. ئەڤین؛ دلداری ■ ١. ☜ **هەوێن** ٢. دلدادگی

هەڤیندار / hevîndar/: ☜ **نەڤیندار**

هەڤینداری / hevîndarî/: ☜ **نەڤینداری**

هەڤینگەرم / hevîngerm/: ئاوەڵناو. شێت و هار لە دلداریدا ■ والە

هەڤینی / hevînî/: ناو. ژیانی دوو هەڤی پێکەوە ■ زندگی دو هَوو با هم

هەڤیەک / hevyek/: ئاوەڵناو. بەرانبەر؛ لە یەک پلەدا ■ مساوی

هەڤێرکە / hevêrke/: ناو. دۆراندۆر؛ دۆرمادۆر ■ پیرامون

هەڤێرکی / hevêrkî/: ناو. ئالقە ■ حلقە

هەڤێز / hevêz/: ناو. پەچە؛ هەوێز؛ حەوشەمەڕ ■ شبغاز

هەڤێشک / hevêşk/: ناو. چیلکە و هەژگەڵ ■ شاخەی خُشک درختان

هەق / heq/: ☜ **حەق**

▣ **هەقێ ڤەڤدێ:** خەلاتی سەر پالە لە بەرانبەری کارێ کە کردوویە ■ انعام سردستەی دروگران

هەقاندن / heqandin/: چاوگ. دانەوە؛ کۆڵین؛ هەڵکەندن ■ کندن؛ حفر کردن

هەقانەت / heqanet/: ☜ **هەقانییەت**

هەقانی / heqanî/: ئاوەڵناو. ڕاست و دروست؛ سەرڕاست ■ بەحق

هەقانییەت / heqanîyet/: ناو. هەقانەت؛ ڕاستی و ڕەوایی ■ حقانیت

هەقایەت / heqayet/: ناو. هیقایەت؛ هیکایە؛ چیرۆک؛ حیکایەت ■ حکایت

هەقبە / heqbe/: ☜ **هەگبە**

هەقبێژ / heqbêj/: ☜ **هەقگۆ**

هەقدار / heqdar/: ئاوەڵناو. خاوەن هەق ‹ئێستاش بە قسەدا هەر خۆی هەقدارە/ دروستە دز بێ خاوەن حەزارە! «هەژار، *بۆ کوردستان*»› ■ حقدار

هەقدەس / heqdes/: ☜ **هەقدەست**

هەقدەست / heqdest/: ناو. هەقدەس؛ کرێ؛ مز ■ دستمُزد

هەقکەنا / heqkena/: نزا. بەشقی خودا؛ لە ڕێ خودا ■ بە خاطر خدا

هەقگۆ / heqgo/: ئاوەڵناو. ڕاستبێژ؛ هەقبێژ ‹درۆزن بۆی بزر بوو، هاتە مەیدان/ کچی ئازا، کوڕی لێزان و هەقگۆ «هێمن»› ■ حقگو

هەقلەمانی / heqlemanî/: ناو. هەقلیمەقۆ؛ کەلەمستێن؛ پشکیلان ■ گُل یا پوچ

هەقلیمەقۆ / heqlîmeqo/: ناو. ١. ☜ **هەقلەمانی** ٢. هەرا ـ هەرا؛ زەنا ـ زەنا ٣. حیندرحۆ؛ ئەمسەرـ ئەوسەر ■ ١. ☜ **هەقلەمانی** ٢. جار و جنجال ٣. آلاکلنگ

هەقڵ / /heqł/: ☜ **عەقڵ**

هەقمەق / /heqmeq/: ئاوەڵناو. نەزان؛ نەفام؛ بێئاوەز 🇮🇷 احمق

هەقوەستێن / /heqwestên/: ئاوەڵناو. ١. باش و ڕاست ‹خوا هەڵناگرێ، کاری تۆ هەقوەستێن بوو› ٢. تۆڵەسێن 🇮🇷 ١. صحیح ٢. انتقام‌گیر

هەقۆ / /heqo/: نزا. خوایە؛ ئەی خودا 🇮🇷 خدایا

هەقە / /heqe/: ناو. ١. کاکەیی؛ یارسا؛ نوالە ٢. مریدانی شێخی شەدەلە ٣. *[کینایە]* فێڵ؛ گزی 🇮🇷 ١. اهل حق ٢. فرقه‌ای در کردستان ٣. دوز و کلک؛ حُقّه

هەقەباز / /heqebaz/: ☜ **هۆقەباز**

هەقەپەڵە / /heqepełe/: ناو. پەڵەباران لە مانگی گەڵاڕێزان 🇮🇷 باران آبان‌ماهی

هەقهەقکەرە / /heqheqkere/: ناو. تاق‌تاق؛ تاک‌تاک‌کەرە 🇮🇷 مُرغ حق

هەقیڤ / /heqîv/: ناو. هەگبە؛ خورجی چکۆلە کە لە پشت سوارەوە، لە سەر پشت و سمتی یەکسم داندراوە 🇮🇷 خورجین ترک سوار

هەقیقە / /heqîqe/: ناو. کاوڕ یان شەکێ کە بە هۆی حەوتمی هاتنە دونیای زارۆ، سەری دەبڕن 🇮🇷 عقیقه

هەقیقەت / /heqîqet/: ناو. ڕاستی؛ پێچەوانەی درۆ ‹هەقیقەت وەکوو تاوە، هەر دەردەکەوێ «قسەی نەستەق»› 🇮🇷 حقیقت

هەک[١] / /hek/: ناو. هەگ؛ تەقلە؛ بلق 🇮🇷 حُباب

هەک[٢]: ئامراز. هەک؛ ئەگەر 🇮🇷 اگر

هەک[٣]: دەنگ. هەک: ١. حەک؛ پەک؛ وشەی سەیرمان ‹هەک ماڵت نەشێوێ بۆ تاقەتت!› ٢. دەک؛ وتەی سەرکۆنە ‹هەک لەو جوابە نابەجێیە!› ٣. وتەی نفرە ‹هەک خۆفرۆش نەمێنی!› 🇮🇷 ١. وا ٢. حرف سرزنش ٣. حرف تنفُر

هەکانی / /hekanî/: ئاوەڵناو. هەکینی؛ شەرتی؛ بە مەرج و شەرت 🇮🇷 شرطی

هەککو / /hekkû/: ئامراز. هەکوو؛ پەککوو 🇮🇷 وه

هەکڵ / /hek(i)ł/: ناو. عەقڵ؛ فام ‹نەک تۆ پەرێش دێڤۆنە بی، هەکڵیت بەرۆ، بێگانە بی/ تە پەی شەمەی پەرڤۆنە بی، پی تە نەدا سۆتارە بە «سەیدی»› 🇮🇷 عقل

هەکڵمەکڵ / /hek(i)łmek(i)ł/: ☜ **هەتۆڵمەتۆڵ**

هەکڵومەکڵ / /hek(i)ł û mek(i)ł/: ☜ **هەتۆڵمەتۆڵ**

هەکوک / /hekuk/: ناو. مێلوک؛ شیرین‌بەلەک؛ شیرین‌بەیان 🇮🇷 شیرین‌بیان

هەکۆکە / /hekoke/: ناو. کوێرەکانی کە پاش بەهار وشک دەکا 🇮🇷 چشمه‌ی فصلی

هەکو[١] / /hekû/: ئامراز. ئەگەر؛ هاتوو 🇮🇷 اگر

هەکو[٢]: ☜ **هەککو**

هەکە[١] / /heke/: ناو. ١. *[شوورەیی]* ئاڵۆش؛ خورووی لەش لە تاوی مەیلی جینسی ٢. بەق؛ نێرەکەو ٣. باڵندەی ماڵی ٤. باڵداری کێوی 🇮🇷 ١. خارش تن از شدت شهوت ٢. کبک نر ٣. ماکیان ۴. پرنده

هەکە[٢]: ئامراز. ئەگەر 🇮🇷 اگر

هەکەدار / /hekedar/: ئاوەڵناو. *[شوورەیی]* حەکەدار؛ بە ئاڵۆش 🇮🇷 حَشَری

هەکینی / /hekînî/: ☜ **هەکانی**

هەکینێ / /hekînê/: ئامراز. ئەگەرکوو 🇮🇷 اگرکه

هەگ / /heg/: ☜ **هەك**

هەگبە / /hegbe/: ناو. هەقبە؛ خورجینی دووتایی چکۆلە کە لە پشت سوارەوە لە زین قایم دەکرێ ‹دابەزی قاوەڵتی ئەکرد/ هەگبەی لە سەر حوشتر داگرت «پیرەمێرد»› 🇮🇷 خورجین پُشت زین

هەگبەزین / /hegbezîn/: ناو. خورجەزین؛ توورەکەی دوولایی کە لە پاش زینەوە هەڵدەواسرێ 🇮🇷 خُرج زین

هەگلە / /hegle/: ناو. گابەرد؛ تەلەسەنگ 🇮🇷

خرسنگ

هەگەر١ / /heger/: ناو. هۆ؛ سەبەب ☰ علت

هەگەر٢: ئامراز. ئەگەر ☰ اگر

هەل١ / /hel/: ناو. ١. دەرفەت؛ فرسەت ‹هەلە، پاڕانەوە ئەمڕۆ، زوبان و دڵ لە کارایە/ زوبانئاوەر کە بەستەزمانە سبحەینێ کە قووچا دەم «مەحوی»› ٢. جار؛ چەل ‹وا ئەو هەلەش لێتان خۆش بوو. خودا خاوەنی چاکەیە لە سەر خاوەن باوەڕەکان «هەژار، *قورئان*»› ٣. نۆرە؛ نۆبە ‹شکا بێگانە، پالاوتی لە ترسان/ کوڕی کورد! هاتەوە دیسان هەلی تۆ «هێمن»› ٤. *[باوەڕی کۆن]* فریشتەی ئاگاداری لێڕەوار؛ خێوی جەنگەڵ و دارستان ٥. حەل؛ زانینی وشە و مەسەلەی دژوار ٦. هاڵ؛ ڕەنگ بووڵ ٧. دەم؛ کات ٨. دەمی نیمەڕۆ ☰ ١. فُرصت ٢. بار؛ دفعه ٣. نوبت ۴. فرشتەی نگهبان جنگل ۵. حل معما ۶. طوسی رنگ ٧. دم؛ وقت ٨. هنگام نیمروز

⊡ **هەل بە دەرفەت زانین**: بەهرە بردن لە فرسەتی دەسکەوتوو ☰ فُرصت را غنیمت شمردن

هەل ڕەخسان: هەل ڕەخسین؛ دەرفەت دەسکەوتن ☰ فُرصت یافتن

هەل ڕەخسین: ☜ **هەل ڕەخسان**

هەل٢: ئاوەڵناو. هاڵ؛ ڕەنگ بووڵ ☰ طوسی رنگ

هەل ـ٣: ☜ **هل ـ٢**

هەلا / /hela/: ناو. ١. هەرا؛ دەنگی بەقەو ٢. لا؛ کەنار ☰ ١. فریاد ٢. کنار

⊡ **هەلا کەوتن**: وەلا کەوتن؛ چوونە کەنار ☰ کنار رفتن

هەلاب / /helab/: ☜ **هلاب**

هەلاباجی / /helabacî/: ناو. گەمەیەکی زارۆکانە تلی شادەی دەستی ڕاست لە ناو لەپی دەستی چەپا ئەسووڕێنن ڕەسمی شتێک بە خەیاڵ دەکەن کە ئەیانەوێ ☰ بازی شبیه لی‌لی حوضک

هەلات / /helat/: ناو. ١. درۆی زل ‹ئەم قسە هەر درۆ نییە، هەلاتە!› ٢. بافیش؛ شاتوشووت؛ کاری خۆ هەڵکێشان ☰ ١. دروغ شاخدار ٢. لاف؛ خودستایی

هەلاج / /helac/: ناو. ١. ڤەبسکۆر؛ کەسێ کە بە کوتک و کەوان کوڵکە و خوری شی دەکاتەوە ٢. هاتوچۆ بە دالەقاوی ☰ ١. حلاج؛ پنبەزن ٢. نوسان

هەلاجان / /helacan/: چاوگ. هەلاجین؛ ڕاژان بە حەواوە ☰ نوسان کردن

هەلاجاندن / /helacandin/: چاوگ. ڕاژاندن بە حەواوە ☰ نوسان دادن

هەلاجی / /helacî/: ناو. کاری کوڵکە شی کردنەوە. هەروەها: **هەلاجی کردن** ☰ حلاجی؛ پنبەزنی

هەلاجیکراو / /helacîkiraw/: ئاوەڵناو. ١. شیکراو؛ شیکراوە؛ لەبەریەک هەڵوەشاوی خوری و موو ٢. *[مەجاز]* باش تاوتوێ کراو ☰ ١و٢. حلاجی‌شده

هەلاجین / /helacîn/: ☜ **هەلاجان**

هەلار١ / /helar/: ناو. هالاو؛ تینی ئاگر ☰ گرمای آتش

هەلار٢: ئاوەڵناو. هەلا؛ لە بەریەک چووی ڕزاو ☰ پوسیده

هەلاشانی / /helaşanî/: ناو. پاش نیمەڕۆ ☰ بعدازظهر

هەلاڤیتن / /helavîtin/: چاوگ. بەرەو ژوور ئاویتن ☰ به سوی بالا انداختن

هەلاڤیتی / /helavîtî/: ئاوەڵناو. بەرەو ژوور ئاویژراو ☰ به بالا انداخته شده

هەلاک / /helak/: ئاوەڵناو. ١. هیلاک؛ نەخۆشی زۆر حاڵ خراب ٢. هیلاک؛ شەکەت؛ ماندوو ٣. مردوو؛ مردگ؛ تیاچووگ ☰ ١. بیمار مُحتضر ٢. خسته ٣. مُرده

هەلاکان / /helakan/: چاوگ. کەوتنە خنەخن؛ پشوو سوار بوون لە بەر ماندوویی ☰ به هِن هِن

افتادن

هەلاکەت / helaket/: ناو. ١. دۆخ و چۆنیەتی مردن ٢. ماندوویی لە ڕادەبەدەر ☰ ١. مرگ ٢. خستگی مُفرط

⊡ **کەوتنە هەلاکەت:** چوونە شەرای مەرگ؛ یەکجار زۆر ماندوو بوون ☰ مرگ خود را به چشم دیدن

هەلال[١] / helal/: ناو. ١. گوڵی سمل ٢. پیفۆک؛ کیفۆک ☰ ١. گُل میخک٬ ٢. گیاهی با پیاز خوردنی

هەلال[٢]: ☜ **حەڵاڵ**

▣ **هەلالەی سەرۆ:** حەلاڵی شەرعی ☰ حلال شرعی

⊡ **هەلالەی واشتش:** حەلاڵ کردن ☰ حلال کردن

هەلاڵزادە / helalzade/: ☜ **حەڵاڵزادە**

هەلالک / helalik/: ناو. هلهلووک؛ هەلالووک؛ هەلهەلاک؛ هەلهەلۆک؛ بەلاڵووکە کێویلە ☰ آلبالوی کوهی

هەلالوک / helalûk/: ☜ **هەلالك**

هەلامە / helame/: ناو. گیادۆکلیو کە لە چێشتانی دەکەن ☰ گیاهی آشی

هەلان / helan/: ناو. ١. گوڕە؛ نەعرەتە ٢. پختۆک؛ خام؛ بەردی لووس و ڕێک کە لە جێ مووزاییک لە تەختی بەرهێوان فەرش دەکرێ ☰ ١. نعره ٢. سنگ صاف ویژەی سنگفرش

هەلاندن / helandin/: چاوگ. ١. تواندنەوە؛ تاواندنەوە ٢. هلاندن؛ بلند کردن ☰ ١. گُداختن ٢. بلند کردن

هەلاندی / helandî/: ئاوەڵناو. تواوە؛ تاواوە ☰ گُداخته

هەلانن / helanin/: ☜ **هەلانین**

هەلانین / helanîn/: چاوگ. هەلانن: ١. هەڵگرتن ٢. شاردنەوە ٣. دەرهێنان ‹دژمن هەموو مادەنێ مە هەلانین و برن› ٤. بڵند/ بەرزەوە کردن ٥. لابردن؛ وەلا نان ☰ ١. برداشتن ٢. پنهان کردن ٣. استخراج کردن ۴. بلند کردن ۵. کنار زدن

هەلاو / helaw/: ناو. ١. شیرنی؛ شیرنایی؛ شیرانی ٢. گیایەکی دەشتییە ٣. ☜ **هالاو** ٤. ☜ **هەڵوا** ٥. دۆشاو ☰ ١. شیرینی ٢. گیاهی صحرایی ٣. ☜ **هالاو** ۴. ☜ **هەڵوا** ۵. شیرەی انگور

هەلاواربی / helawarbî/: ناو. ١. هەلاوی؛ هەڵوای ئارد و دۆشاو ٢. هەڵوای ئارد و شەکراو ☰ ١. حلوای آرد و شیره ٢. حلوای آرد و شکر

هەلاواوشک / helawawişk/: ناو. وشکەڵوا؛ هەڵوای وشک ☰ حلوای خشک

هەلاون / helawin/: ناو. شیرن وەک هەڵوا ☰ شیرین مانند حلوا

هەلاوە / helawe/: ناو. گیایەکە دەخورێ ☰ گیاهی خوراکی

هەلاوەمەلاوە / helawemelawe/: سارستە. وتەی منالان لە ئێوارەی نەورۆزدا کە بۆ گرتنی جێژنانە دەچنە سەر ڕۆچنی ماڵان ‹هەلاوەمەلاوە، کوڕتان ببێ بە زاوا. «بەیتی مندالان»› ☰ عبارتی که کودکان شب عید نوروز برای دریافت عیدی می‌گویند

هەلاوی / helawî/: ناو. هەلاواربی؛ هەڵوای ئارد و دۆشاو ☰ حلوای آرد و شیره

هەلاهەل / helahel/: ناو. هەلاهیل؛ هەلایهەل؛ هەلایل؛ گیاژار: ١. بنە گیایەکی یەکساڵانی ژەحری لە تیرەی هەلاڵەیە بە گوڵی ورد و لقی هلۆڵەوە، لە پەنا چۆم و شوێنی شێدار دەڕوێ ٢. شیلەی ئەو گیایە کە ژاریکی زۆر کوشندەیە ☰ ١و٢. هلاهل

هەلاهەلا[١] / helahela/: ناو. هەرا و هوریا؛ هەڵلا هەڵلا ☰ جار و جنجال

هەلا ـ هەلا[٢]: ئاوەڵناو. شەقار ـ شەقار؛ لەبەریەک چوو ☰ له و از هم پاشیده

هەلاهیل / helahîl/: ☜ **هەلاهەل**

هەلای / helay/: ناو. سەما؛ ڕەخس ☰ رقص

هەلایل / helayil/: ☜ **هەلاهەل**

هەلایەری / helayeřî/: ناو. پاش نیوەڕۆ ☰ بعدازظهر

هەلایهەل / helayhel/: ☜ **هەلاهەل**

هەلبا / helba/: ☜ **هەڵوا**

هەلباسک / helbas(i)k/: ئاوەڵناو. ئاوقا؛ بەرەنگار ☰ گلاویز

هەلبسم / helbism/: ☜ **هەورێشم**

هەلبشکوڕین / helbişkûřîn/: چاوگ. گەش و ڕووخۆش بوون ☰ شاد و سرحال بودن

هەلبگێڕاندن / helbigêřandin/: چاوگ. هەلبگێڕانن؛ هەڵبگاردن: ١. بوداردن؛ خۆ لێ لادان ٢. داو دە نێو ڕاکردن ☰ ١. اعتنا نکردن ٢. تار و نخ از چیزی گذراندن

هەلبگێڕانن / helbigêřanin/: ☜ **هەلبگێڕاندن**

هەلبلە / helb(i)le/: ناو. بنە گیایەکە بۆ دەرمان دەشێ ☰ ریشەی گیاهی دارویی

هەلبوی / helbûy/: ناو. بۆسۆ؛ بۆنی پەڕوی سووتاو ☰ بوی پنبە یا پارچەی سوختە

هەلپەرست / helperist/: ئاوەڵناو. هەلخواز؛ کەیسۆ؛ حیزفرسەت ☰ فُرصت‌طلب

هەلپەرەست / helperest/: ئاوەڵناو. *[پلار]* خۆڕێکخەر؛ بە هەموو بارێکدا هاوساز ☰ فُرصت‌طلب

هەلپەز / helpez/: ناو. منالدان؛ تۆلدان ☰ رَحِم

هەلجاندن / helcandin/: چاوگ. پەڕە کردن؛ شی کردنەوە بە هەلاجی ☰ حلاجی کردن

هەلخواز / helx(i)waz/: ☜ **هەلپەرست**

هەڵخۆش / helxoş/: ئاوەڵناو. باوخۆش؛ خۆشباو ☰ خوش‌دست

هەلژیویان / heljîwyan/: چاوگ. فلیقانەوە؛ تلێقانەوە ☰ له شدن

هەلساندن / helsandin/: چاوگ. ١. شل و سست کردن ٢. کوتاندن ورد کردن (وەک: بۆ گەنم) ٣. لاواز کردن ٤. کەم کردنەوە ٥. ڕزاندن ٦. خراپ کردن؛ لە کار خستن ☰ ١. سُست کردن ٢. کوبیدن ٣. لاغر کردن ۴. کاستن ۵. پوساندن ۶. از کار انداختن

هەلشتن / helîştin/: چاوگ. ١. هشتن؛ ڕاگرتن ٢. بەجێ هێشتن ☰ ١. نگهداشتن ٢. به جا گذاشتن

هەلفانەک^{1} / helfanek/: ناو. کاری پەل کوتانی بە ناچاری ☰ عمل دست و پا زدن از روی ناچاری

هەلفانەک^{2}: ئاوەڵکار. بە هەڵکەوت؛ بێ‌چاوەنۆڕی ☰ اتفاقی

هەلفۆ / helfo/: ئاوەڵناو. *[پلار]* ١. گەلحۆ؛ قەڵەوی تەمەڵ ٢. هەمەکارەی بێکارە ☰ ١. چاق تنبل ٢. همه‌کارەی هیچ‌کارە

هەلفۆنە / helfone/: ناو. سەیران و گەشت وێڕای خواردن و خواردنەوە لە دەشت ☰ پیک‌نیک

هەلقەلک / helqelik/: ☜ **هەلکەلك**

هەلک / helik/: ناو. تیز؛ ڕشخەن؛ تیتاڵی؛ کاری گاڵتە کردن بە کەسێ ☰ ریشخند

هەلکرن / helk(i)rin/: چاوگ. ١. پێ کردن؛ داگرساندن ٢. دنە دان؛ هان دان ٣. توانەوە؛ تاویانەوە ☰ ١. افروختن ٢. برانگیختن ٣. ذوب‌شدن

هەلکری / helk(i)rî/: ئاوەڵناو. ١. پێ‌کراو؛ داگرساو ٢. دنە دراو؛ هان دراو ٣. تواوە؛ تاویاگەوە ☰ ١. افروخته ٢. برانگیخته ٣. ذوب‌شده

هەلکە / helke/: ناو. دۆلچە؛ سەتلی چەرم ☰ دلو

هەلکەتن / helketin/: چاوگ. ١. مانەوە لە شوێنی خۆ ٢. بەرز بوونەوە و بەرە ژوور چوون ☰ ١. در جای خود ماندن ٢. اوج گرفتن

هەلکەلک / helke helik/: ناو. هەلقەلک؛ هەلکهەلک: ١. هانکەهانک؛ هەنکەهەنک؛ هەناسەبڕکێ لە ماندوویی و لە نەخۆشی ٢.

هانکەهانکی سەگی مانـدوو ☰ ١. تنگـی نفـس از خستگی یا بیماری ٢. هِنهِن سگ خسته

هەلکهەلک / helik helik/: ☜ **هەلکەلك**

هەللاج / hellac/: ناو. هەلاج؛ لووپژەن ☰ حلاج

هەللامە / hellame/: ناو. هەلامە؛ هەلاو ☰ گیـاهی وحشی و خوراکی

هەللە / helle/: ناو. ١. ڕەت؛ خلیسـک ٢. هەڵـە؛ خەتا ٣. هەرلە؛ خلێرە؛ داپیرۆشک ☰ ١. لغزش ٢. خطا ٣. خرخاکی

هەللـەق . مەللـەق / helleq melleq/: ☜ **حەلەق‌ـمەلەق**

هەلم / hel(i)m/: نـاو. ١. دۆخی هەناسە دانەوە ٢. بۆ؛ بۆن ☰ ١. بازدم ٢. بو

هەلمەلوک / helmelûk/: ☜ **هەلهەلوك**

هەلمەلە / helmele/: ناو. چەقـە و هـەرا؛ گیـڕە و نیڕە ☰ جنجال و غوغا

هەلنایا / helnaya/: ناوەلـناو. تـواوە؛ تاویاگـەوە ☰ ذوب‌شده

هەلنایش / helnayîş/: چـاوگ. تواندنـەوە؛ تاواندنەوە ☰ ذوب کردن

هەلنگافتن / helingaftin/: چـاوگ. هـەلنگفتن؛ ڕەت بردن؛ سەرەنگرێ بوون ☰ سکندری خوردن

هەلنگفتن / helingiftin/: ☜ **هەلنگافتن**

هەلوربلور / helurbilur/: ☜ **هەتۆڵمەتۆڵ**

هەلون / helun/: ☜ **هەلوکێن**

هەلوەلا / helwela/: نـاو. هاتوچۆ و ماندوویی زۆر لـە شـوێن کارێـک ‹بـۆ دەسـت خسـتنی کارێـک کەوتۆتە هەلوەلا› ☰ تکاپوی بسیار

هەلویرک / helwîrik/: ☜ **هەلۆرك**

هەلوێشکی / helwêşkî/: ناوەلکار. لەوەتا؛ لەوسـاوە ☰ از آن هنگام

هەلۆ^{1} / helo/: نـاو. هەلـەو؛ شـوانخەلـەتێنە ☰ شبان‌فریبک

هەلۆ^{2}: ☜ **هلو**

هەلۆرک / helorik/: نـاو. هەلۆرکـە؛ هـەلویرک؛ هـەلیلگ؛ هەڵـووکی؛ هـەلوورک؛ هـەلوولک؛ هـەلوولکی؛ هەلۆلـگ؛ هەڵـۆک؛ مـەیلۆ؛ مێلـۆ؛ جۆلانەی تێدا نووستنی زارۆک و نەخۆش ☰ نَنو

هەلۆرکە / helorke/: ناو. ١. جۆلانەی گـوریس ٢. ☜ **هەلۆرك** ☰ ١. تاب ٢. ☜ **هەلۆرك**

هەلووربلوور / helûrb(i)lûr/: ☜ **هەتۆڵمەتۆڵ**

هەلوورک / helûrik/: ☜ **هەلۆرك**

هەلوورکە / helûrke/: نـاو. جـۆرێ هەڵـپەڕکێی کیژۆڵان ☰ نوعی رقص دخترکان

هەلووک / helûk/: نـاو. ١. لـەتی پچـووک لـە دوو داری هـەلووکان ٢. داری دارەڕای خـانوو ☰ ١. چوب کوچکتر الک‌دولک ٢. دیرک خانه

هەلووکان / helûkan/: ☜ **هەلووکێن**

هەلووکانی / hẹlûkanî/: ☜ **هەلووکێن**

هەلـووکێن / helûkên/: نـاو. هـەلووکان؛ هەلـەرە؛ هلوو؛ هەلووکانی؛ چۆحـەلێن؛ حـەللوو؛ هـەلون؛ چوحـەلین؛ تـڕانێ؛ ئـەلگـمـەلگ؛ گەمەیـەکی زارۆکانە، بە دارێکی درێژ (دارهەلووک) لە دارێکـی بچووک (هەلووک) دەدەن ☰ بازی الک‌دولک

هەلوولک / helûlik/: ☜ **هەلۆرك**

هەلوولکی / helûl(i)kî/: ☜ **هەلۆرك**

هـەلوونـە / helûne/: نـاو. گلیـەر؛ گـیراز؛ بلالووکەکێویلە ☰ آلبالوی کوهی

هەلە^{1} / hele/: نـاو. ١. وتـەی خـۆش و بێشـی ٢. هەل؛ تاو؛ دەم ٣. هەڵە؛ خەتا ٤. گولێکی جوانە، سـوور و زەرد و ڕەشـی هەیـە ☰ ١. کلمـەی خوشامدگویی ٢. دم؛ وقت ٣. سهو ۴. از گُل‌ها

هەلـە^{2}: ناوەلـکار. ١. هێشـتا؛ تاوێسـتاش؛ هـەتا ئێستاش ٢. کە وابوو ٣. بەتایبەت ☰ ١. تاکنون ٢. پس ٣. بویژه

هەلەبەل / helebel/: نـاو. ١. هەرا و هوریا و زەنا ـ

زەنا ٢. دڵخورتی و پەرێشانی ☰ ١. جار و جنجال ٢. اضطراب

هەلەرە / helere/: ☜ **هەلوکێن**

هەلەڕەش / heleřeş/: ناو. گوڵی هەلـەی ڕەش ☰ گلی است

هەلەز / helez/: ناو. هەلز؛ گیایەکی گەڵا دەرزییە ☰ گیاهی است

هەلەزەر / helezer/: ناو. گوڵی هەلەی زەرد ☰ گلی است

هەلەسۆر / helesor/: ناو. گوڵی هەلەی سوور ☰ گلی است

هەلەسیایا / heles(i)yaya/: ئاوەڵناو. ١. گەنیوی بۆنگرتوو ٢. *[کینایە]* قەڵەوی تەمەڵ ☰ ١. گندیدەی بوگرفته ٢. فربە تنبل

هەلەفە / helefe/: ناو. قوڵفە؛ قوڵفەی گوریس ☰ حلقەی رسن

هەلەق ـ مەلەق / heleq meleq/: ☜ حەلەق ـ مەلەق

هەلەقە مەلەقە / heleqemeleqe/: ناو. حیندرحۆ؛ سیسۆ؛ هەڵلادۆشە؛ ئەمسەرـ ئەوسەر ☰ آلاکلنگ

هەلەک^{١} / helek/: ناو. ١. ئاڵقە ٢. نیوجەغز ☰ ١. حلقە ٢. نیمدایرە

هەلەک^{٢}: ئاوەڵناو. ١. خوار؛ لار ٢. زڕ ‹کوڕە هەلەک› ☰ ١. کج ٢. ناتنی

هەلەکا / heleka/: ناو. هەلەکە؛ هەلەکەسەما؛ جەزمە؛ حاڵی تایبەتی دەروێشان لە کاتی زیکر و سەمادا ☰ جذبە

هەلەکە / heleke/: ☜ **هەلەکا**

هەلەکەت / heleket/: ☜ **حەرەکەت**

هەلەکەسەما / helekesema/: ناو. ١. هێلکەسەما؛ مشکگرە ٢. ☜ **هەلەکا** ☰ ١. تُرمتای ٢. ☜ **هەلەکا**

هەلەلە / helele/: ناو. ١. بالۆرەی گەروو ٢. حەلەلا؛ کاری سەگ تێبەردان ☰ ١. هلهلە ٢. تحریک سگ

هەلەم / helem/: ئاوەڵناو. زۆر بەرز و سەخت؛ هەڵەمووت؛ ئەڵەمووت؛ هەزاربەهەزار ☰ بُلند و دشوارگُذر

هەلەمار / helemar/: ناو. ١. پەلامار؛ شالاو ٢. ژیلەمۆ؛ بووڵ ☰ ١. حملە ٢. خاکستر گرم

هەلەمتە / helemte/: ئاوەڵناو. هەوانتە؛ خۆڕایی؛ مفت ☰ مُفت

هەلەمتەچی / helemteçî/: ئاوەڵناو. *[پلار]* ١. مفتەخۆر؛ بەلاشخۆر؛ لامژ ٢. شەلاتی؛ دەسبڕ؛ ساختەچی ☰ ١. مُفتخور ٢. شارلاتان

هەلەو^{١} / helew/: ☜ **هەلۆ**^{١}

هەلەو^{٢}: ☜ **هلو**

هەلهسوون / helhisûn/: چاوگ. ١. ساوین؛ پیاماڵین ٢. ئەسترین؛ سڕین ☰ ١. اندودن ٢. سُتُردن

هەلهلی / helh(i)lî/: ئاوەڵناو. ١. بڵ و زۆر گەیشتوو ٢. پیری تەواو کەنەفت ☰ ١. رسیدەی نرم شدە ٢. پیر فرتوت

هەلهلین / helh(i)lîn/: چاوگ. ١. بڵ بوون و زۆر گەیشتن (میوە) ٢. لە پیریان لە تاقەت کەوتن؛ زورهان بوون ☰ ١. آبلنبو شدن (میوە) ٢. پیر شدن و ازکار افتادن

هەلهەلاک / helhelak/: ☜ **هەلالك**

هەلهەلۆک / helhelok/: ☜ **هەلالك**

هەلهەلووک / helhelûk/: ناو. هەلمەلووک؛ بلالووک؛ برالووک؛ بەلالووک ☰ آلبالو

هەلهەلە^{١} / helhele/: ناو. ١. هەلەلە؛ بالۆرە بە گەروو ‹ئەوی ئەمڕۆ بە دەوری تەختیایە هەلهەلەی مەخلووق/ لە دەوری نەعشیا سبحەی دەبینی وەلوەلەی مەخلووق «مەحوی»› ٢. بۆنی ناخۆش

☰ ١. هلهلەی شادی ٢. بوی بد

هەلهەلە٢: ئاوەڵناو. خراپ؛ نەشیاو ☰ ناپسند

هەلی١ / helî/: ئاوەڵناو. حەلی؛ زڕ ‹کوڕ هەلی› ☰ ناتنی

هەلی٢: ئاوەڵکار. تاوێک؛ ساتێ؛ دەمووکەیەک ☰ دمی؛ لختی

هەلیان / helyan/: چاوگ. ١. توانەوە؛ تاویانەوە ٢. هەلاتن لە شەڕدا ‹زیخ بە نەهەلێ› ☰ ١. ذوب شدن ٢. فرار کردن در جنگ

هەلیز / helîz/: ناو. کا؛ پووش ☰ کاه؛ خس

هەلیسکان / helîskan/: چاوگ. خلیسکان؛ خزیان ☰ لغزیدن

هەلیسە / helîse/: ناو. ١. ☜ **هەریسە** ٢. پلاوی ساوار ☰ ١. ☜ **هەریسە** ٢. پلو بلغور

هەلیکوپتەر / helîkupter/: ☜ **هیلی‌کۆپتەر**

هەلیل / helîl/: ناو. هەریر؛ جۆرێ هەڵوایە لە دۆشاوی وشکەوە بوو ☰ نوعی حلوا

هەلیلگ / helîlig/: ☜ **هەلۆرك**

هەلیلە / helîle/: ناو. بەری دارێکە لە هێندووستان، ڕەش و زەردی هەیە و بۆ دەرمان دەشێ ☰ هلیله

هەلیم / helîm/: ناو. حەلیم ☰ حلیم

هەلیماو / helîmaw/: ناو. شۆربای برنج، بێ ڕۆن ☰ سوپ برنج بدون روغن

هەلین / helîn/: چاوگ. توانەوە؛ تاویانەوە ‹بهارێ بەفر دهەلێ› ☰ ذوب شدن

هەلیناییش / helînayîş/: چاوگ. تواندنەوە؛ تاواندنەوە ☰ ذوب کردن

هەلینگ / helîng/: ناو. ١. غار؛ ڕا؛ هەڕا ٢. دەلینگی دەرپێ ☰ ١. دو ٢. پاچەی شلوار

⊡ **هەلینگ دان:** ڕاکردن؛ غار دان ‹هەلینگ دە بڕۆا› ☰ دویدن

هەلینگدەر / helîngder/: ناو. سوارە؛ کەسێ کە ئەسب غار دەدا ☰ سوارکار

هەلیە / helye/: ئاوەڵکار. ١. کەمێک؛ چکێ؛ نەختێ ٢. لە سووچێکەوە ☰ ١. اندکی ٢. از گوشه‌ای

هەلێ / helê/: ☜ **هەلێك**

هەلێب / helêb/: ئاوەڵناو. حەلیب؛ دروست؛ ڕەوا ☰ جایز؛ روا

هەلێر / helêr/: ناو. ناوەند؛ چەق ☰ مرکز

هەلێک / helêk/: ئاوەڵکار. هەلێ؛ گەرانگە؛ جارێک؛ چەلێک ☰ یک بار

• **هەلێن** / -helên/: پاشوشە. ـ هەڵدەوە؛ ـ لاگرە ‹چارێ‌هەلێن؛ پەرداهەلێن› ☰ بالازن

هەڵ١ / heł/: ناو. ئاغەڵ؛ هۆلەمەڕ؛ گەوڕ ☰ آغُل

هەڵ٢: ئاوەڵناو. ١. پێ؛ داگیرساو ٢. پەل؛ لاپەڕ ☰ ١. روشن ٢. جُدا

هەڵ ـ٣: پێشگر. ئەڵـ: ١. بۆ سەر؛ بەرەو ژوور ‹هەڵدان؛ هەڵکشان؛ هەڵهێنان› ٢. وەرـ بەرەوخۆ ‹هەڵگرتن› ٣. سووڕ؛ خول؛ پێچ؛ دەور؛ گەڕ ‹هەڵگەڕان؛ هەڵسووڕان› ٤. لە پێش ڕەگی کارەوە، ئاوەڵناو دروست دەکا ‹هەڵگر؛ هەڵخەر› ٥. لە پێش ڕەگی کارەوە، ناو دروست دەکا ‹هەڵکرد› ☰ ١. بالا ٢. برـ ٣. ـ گرد ۴. صفت‌ساز ۵. اسم ساز

• **هەڵئاخن** / hel'axin/: ☜ - **هەلاخن**

هەڵئاخنین / hel'axinîn/: چاوگ. هەلاخنین؛ هەلازنین؛ تا سەر ئاخنینەوە ☰ تا لبه آکندن

هەڵئاوسان / heł'aw(i)san/: چاوگ. هەلاوسان؛ هەڵواسان ☰ آویزان شدن

هەڵئاوەسین / heł'awesîn/: چاوگ. هەلاووسین؛ هەڵواسین؛ بەرەو ژوور دالەقاندن ☰ آویزان کردن

هەلا / heła/: ناو. ١. زەنازەنا؛ هەرا و چەقە ‹ناو کۆلان بوو بە هەلا› ٢. کێشە و شەڕ ‹لەو هەلایەدا دەکەس کوژرا› ٣. دنیای بێ‌خۆر ‹هەور و هەلایە›

٤. ئاموور؛ هەوجار ☰ ١. همهمه ٢. نزاع ٣. هوای ابری ۴. خیش

◘ **هەڵا بردن:** هێرش بردنە سەر ☰ هجوم بردن

. هەڵات / -hełat/: پاشەوشە. ـ خێز؛ بەرزەوەبوو ‹ڕۆژهەلات؛ تاوهەلات› ☰ بالا آمده؛ بردمیده

هەڵاتگ / hełatig/: ☜ **هەڵاتوو¹**

هەڵاتن / hełatin/: چاوگ. هەڵهاتن: ١. ڕاکردن؛ دەرچوون ‹ئەم قافییەت بە چەشنی دلی موددەعی حەسەن!/ تەنگە، درەنگە، مەیلی بە جەنگە، هەڵێ! مەڵێ! «سەیفولقوزات»› ٢. لە ئاسۆوە دەرکەوتنی مانگ و خۆر و ئەستێرە ‹کەی بێ کە لە ئوفقی عەرەبستانەوە ڕۆژێ/ هەڵبێ گولی خورشیدی درەخشانی کووەیتم؟ «بێخود»› ٣. پەڕینی نێر لە مێوینە ‹ئەسپەکە دوو جار لە ماینەکە هەلات› ٤. پێگەیشتنی هەویر ‹هەر هەویرەکە هەلات نان ئەکەین› ٥. تەواو بوون؛ بە سەر چوون؛ بڕانەوە ‹هەرگا عیددەت هەلات دەتوانی مێرد بکەی!› ٦. خۆ لە ناو ئاودا قوم کردن و هاتنەوە دەر ‹بەیانی زوو دە حەوزێ هەلاتم› ☰ ١. فرار کردن ٢. طلوع کردن ٣. سوار شدن گشن بر مادینه ۴. برآمدن خمیر ۵. سر آمدن مُدت ۶. غوطه‌ور شدن در آب

هەڵاتنەوە / hełat(i)newe/: چاوگ. هەڵکەنران و شکانی دەسکی دەفر (گۆزە و کتری و ...) ‹دەسکی کترییەکە هەلاتۆتەوە› ☰ شکستن دستەی ظرف

هەڵاتوو¹ / hełatû/: ئاوەڵناو. هەلاتگ؛ هەڵهاتگ؛ هەلاتە: ١. قوشقی ٢. سەرکەوتە ٣. کۆتایی پێ هاتوو ٤. ڕاکردوو؛ دەرچوو؛ واینی ‹سێ زیندانیی هەلاتوو دەستگیر کران› ☰ ١. رمیده ٢. برآمده ٣. سرآمده ۴. فراری

. هەڵاتوو²: پاشەوشە. ـ هەڵگەڕاو ‹وشکهەلاتوو› ☰ ـ زده؛ برآمده

هەڵاتە / hełate/: ☜ **هەڵاتوو¹**

هەڵات . هەڵات / hełat hełat/: ناو. کار و ڕەوتی ڕاکردن بە گشتی؛ هەلاتنی هەموو کەس لە کاتی مەترسیدا ‹لەو هەلات ـ هەلاتەدا زۆر کەس کەوتنە ژێر پێیان و گیانیان لە دەست دا› ☰ فرار عمومی

هەڵاچۆ / hełaço/: ئاوەڵناو. هەڵچۆ؛ تووڕە؛ گرژ ☰ خشمگین

هەڵاچوون / hełaçûn/: چاوگ. لە بلندی چوونە سەر ☰ صعود کردن

ـ هەڵاخن / -hełaxin/: پاشەوشە. ـ هەڵئاخن؛ تێتەپێن ☰ ـ آکند

هەڵاخنان / hełax(i)nan/: ☜ **هەڵاخنران**

هەڵاخناو / hełax(i)naw/: ☜ **هەڵاخنراو**

هەڵاخندران / hełaxind(i)ran/: ☜ **هەڵاخنران**

هەڵاخندراو / hełaxind(i)raw/: ☜ **هەڵاخنراو**

هەڵاخنران / hełaxinran/: چاوگ. هەلاخنان؛ هەلاخندران؛ بە نهێم تا لێوان پڕ بوونەوە ☰ آکنده شدن

هەڵاخنراو / hełaxinraw/: ئاوەڵناو. هەلاخناو؛ هەلاخندراو؛ هەلاخنیاگ؛ ئاخندراو تا لێوان بە پتەوی ☰ آکنده تا لبه با فشار

هەڵاخنیاگ / hełaxinyag/: ☜ **هەڵاخنراو**

هەڵاخنین / hełax(i)nîn/: ☜ **هەڵئاخنین**

هەڵازران / hełaz(i)řan/: چاوگ. هەڵزران؛ هەلزریان؛ خوێن تێ تزان ☰ خون‌مُرده شدن

هەڵازنان / hełaz(i)nan/: چاوگ. هەلازندران: ١. هەلاخنران ٢. گش لای لەش (پێست) وە بەر هاتن ☰ ١. آکنده شدن ٢. تمام پوست را (جوش یا کهیر) گرفتن

هەڵازناو / hełaz(i)naw/: ئاوەڵناو. هەلازندراو: ١. هەلاخناو ٢. گش لای پێست وەبەر هاتوو ‹بۆقی پنۆکپنۆکی هەلازناو› ☰ ١. آکنده تا لبه با فشار ٢. فرا گرفتگی تمام پوست (از جوش یا کهیر)

هەڵازندران / hełazind(i)ran/: ☜ **هەڵازنان**

هەڵازندراو / hełazind(i)raw/: ☜ **هەڵازناو**

هەڵازنین / hełaz(i)nîn/: چاوگ. ١. ☜ **هەڵناخنین** ٢. گش لای پێست وەبەر هاتن ٣. خەونووچکە بردنەوە 🇮🇷 ١. ☜ **هەڵناخنین** ٢. همەی پوست را (جوش یا کهیر) فرا گرفتن ٣. چُرت زدن

هەڵاژان / hełajan/: ☜ **هەڵاژیان**

هەڵاژاندن / hełajandin/: چاوگ. ڕاکێشان 🇮🇷 خواباندن

هەڵاژیاگ / hełaj(i)yag/: ناوەڵناو. هەڵاژیاو؛ ڕاکشاو 🇮🇷 درازکشیده

هەڵاژیان / hełaj(i)yan/: چاوگ. هەڵاژان؛ هەڵاژین؛ ڕاکشان؛ خۆ درێژ کردن بۆ خەوتن 🇮🇷 دراز کشیدن

هەڵاژیاو / hełaj(i)yaw/: ☜ **هەڵاژیاگ**

هەڵاژین / hełajîn/: ☜ **هەڵاژیان**

هەڵاش / hęłaş/: ناو. ئالاش؛ هالاش؛ هەراش 🇮🇷 انبیره

هەڵافە / hełafe/: ناو. چەکەرەی گیا 🇮🇷 نیش گیاه

هەڵاڤی / hełavî/: ناو. گیایەکە بۆ مالات ژەهرە 🇮🇷 گیاهی که دام را مسموم می‌کند

هەڵاڵ[1] / hełał/: ناو. ١. ☜ **هەڵاڵە** ٢. *[مەجاز]* حەلال؛ حەرەم؛ ژنی ڕەوا و شەرعی ‹هەلال خۆمە› ٣. هەلالە؛ دەرمانی پێستە خۆش کردن، کە بۆنێکی ناخۆشی هەیە ‹لە حاندی بۆنی بەیبوون و هەلالە/ عەبیر و میشکی چین، مەشکەی هەلالە «حەقیقی»› 🇮🇷 ١. ☜ **هەڵاڵە** ٢. زن شرعی ٣. داروی دباغی

▣ **هەڵاڵ دان:** خۆش کردنی چەرم بە دەرمان 🇮🇷 دباغی کردن

هەڵاڵ[2]: ☜ **حەلال**

هەڵاڵچی / hełałçî/: ناو. دەواخ؛ دەوواغ 🇮🇷 دبّاغ

هەڵاڵخانە / hełałxane/: ناو. دەباغخانە؛ ئەو شوێنەی چەرمی لێ خۆش دەکەن 🇮🇷 دباغخانه

هەڵاڵە / hełałe/: ناو. هەلال؛ هەرالە: ١. گولێکی زەردی بۆنخۆشە ٢. هەلال؛ دەرمانی پێستە خۆش کردن ٣. ماکی مۆم کە میشەنگوین لە گولانی دەگرێ ٤. گەردەی ڕووەکی نێر بۆ ئاوس بوونی ڕووەکی مێوینە ٥. جاڕ؛ هەرای بە قەو ٦. مێلاقە؛ ڕەبەنۆک 🇮🇷 ١. گلی زرد و خوشبو ٢. داروی دباغی ٣. مادەی موم که زنبور از گلها می‌گیرد ۴. گردەی گل ۵. بانگ؛ جار ۶ آلاله

▣ **هەڵاڵەی شتێ کردن:** ڕاگەیاندنی فرۆشتنی شتێک ‹هەلالەی سێو دەکەن بزا ئەگەر باشە، هێندێک بسێنە!› 🇮🇷 فروش چیزی را جار زدن

هەڵاڵەبرایمە / hełałeb(i)rayme/: ☜ **هەڵاڵەبرمە**

هەڵاڵەبرم . برم / hełałeb(i)rm b(i)rm/: ☜ **هەڵاڵەبرمە**

هەڵاڵەبرمە / hełałebirme/: ناو. هەلالەبرایمە؛ هەلالەبرم ـ برم؛ شلێرە؛ چەشنێ گولی لالەی سوور یان زەردی گەورە و هەڵگەڕاوەیە 🇮🇷 لالەی واژگون

هەڵاڵەپڕژێ / hełałpiřjê/: ناو. گەردەپڕژێنی؛ گەردەشانی؛ بلاوەی گەردە، لە ئەندامی زاوزێی نێرەوە بۆ ئەندامی زاوزێی مێ، بە شێوەی ڕاستەوخۆ یا ناڕاستەوخۆ (بە هۆی با، ئاو و مێروو) 🇮🇷 گردەافشانی

هەڵاڵەکشکش / hełałekişkiş/: ناو. چۆپی؛ جۆرێ سەما و ڕەخس 🇮🇷 نوعی رقص

هەڵاڵەکەر / hełałeker/: ناو. قاڕقاڕۆک؛ جاڕکێش؛ کەسێ کە بۆ شت فرۆشتن هەرا دەکا 🇮🇷 جارچی

هەڵاڵەوزەمزەم / hełałewzemzem/: ناو. ترێ‌مارانە؛ ڕەزڕەزۆک 🇮🇷 تاجریزی

هەڵامات / hełamat/: ناو. ١. نیشانە؛ عەلامەت ٢. ☜ **هەڵامەت** ٣. ☜ **هەڵمەت ـ١** 🇮🇷 ١. علامت

٢. ☜ هەڵامەت ٣. ☜ هەڵمەت ـ١

هەڵاماسین / helamasîn/: ☜ هەڵماسین

هەڵامسان / helam(i)san/: ☜ هەڵماسین

هەڵامساندن / helam(i)sandin/: ☜ هەڵمساندن

هەڵامساو / helam(i)saw/: ☜ هەڵماسیو

هەڵامسین / helam(i)sîn/: ☜ هەڵماسین

هەڵامسیو / helam(i)sîw/: ☜ هەڵماسیو

هەڵامەت / helamet/: ناو. ئاڵامات؛ ئاڵامەت؛ ئەلامەت؛ هالمەوت؛ هەڵامات؛ ئارسم؛ پەسیڤ ☰ زُکام

هەڵامەتدار / helametdar/: ئاوەڵناو. ١. نیشانە لێ دراو ٢. کەسێ کە پەسیوی بێت ☰ ١. نشان شده ٢. زُکامی

هەڵامەتگرتو / helametgirtû/: ئاوەڵناو. مڕکی؛ پەسیفداری ☰ مبتلا به زُکام

هەڵان / helan/: چاوگ. (!) هەڵدان؛ هەڵخستن؛ بەرزکردنەوە ‹هەوری بەهاری کردی بە هەڵا/ گوڵاڵە خەیمەی ئاڵی خۆی هەڵا «پیرەمێرد»› ☰ برپا کردن

هەڵاو / helaw/: ☜ هاڵاو

هەڵاوارتن / helawartin/: چاوگ. هەڵاواردن؛ ئاوارتن؛ جیاوەکردن ☰ مُتمایز کردن

هەڵاواردن / helawardin/: چاوگ. ١. لێک جیا کردنەوە ٢. ناسینەوە؛ پێزانین ☰ ١. از هم جدا کردن ٢. تشخیص دادن

هەڵاواستن / helawastin/: ☜ هەڵواسین

هەڵاواسین / helawasîn/: ☜ هەڵواسین

هەڵاوردن / helawirdin/: چاوگ. ١. هەڵهاوردن؛ ڕشانەوە؛ هاوردنەوەی خۆراک ٢. هێلکە کردنە جووچکە ‹مامرەکە چوار جووجەڵەی هەڵاورد› ٣. دۆزینەوەی جواوی مەتەڵۆکە ٤. سندان لێهاتنی ماڵات ☰ ١. بالا آوردن ٢. تخم را جوجە کردن ٣. معما را حل کردن ۴. مُبتلا شدن دام بە نوعی بیماری کشنده

هەڵاوردنەوە / helawird(i)newe/: چاوگ. ڕشانەوە؛ هاوردنەوەی خۆراک ☰ بالا آوردن .

هەڵاوردە / helawirde/: ناو. ١. نەخۆشی سندانی ماڵات ٢. ئەوەی بە هۆی ڕشانەوە لە گەدە دەڕژێتە دەرەوە ☰ ١. نوعی بیماری کشندەی دام ٢. استفراغ

هەڵاوسان / helaw(i)san/: چاوگ. ١. ☜ هەڵماسین ٢. هەڵواسران؛ داڵەقان ☰ ١. ☜ هەڵماسین ٢. آویزان شدن

هەڵاوساو / helaw(i)saw/: ☜ هەڵماسیو

هەڵاوسین / helawsîn/: چاوگ. لەقاندن ☰ آویختن

هەڵاوە / helawe/: ناو. جاو؛ جانگ ☰ کرباس

هەڵاوەستن / helawestin/: ☜ هەڵواسین

هەڵاوەسران / helawesran/: ☜ هەڵواسران

هەڵاوەسراو / helawesraw/: ئاوەڵناو. هەڵواسراو؛ داڵەقاو ☰ آویختە

هەڵاوەسین / helawesîn/: ☜ هەڵواسین

هەڵاوەگێڕ / helawegêř/: ئاوەڵناو. ژێروڕووکراو؛ ژێروبان کریاگ ☰ زیروروشده

هەڵاویتن / helawîtin/: ☜ هەڵاویژتن

هەڵاویژتن / helawîjtin/: چاوگ. هلاویتن؛ هلاڤیتن؛ هەڵاویتن؛ هەڵاویشتن؛ هەڵهاویتن؛ هەڵهاویشتن؛ فڕێ دان بەرەو ژوور ☰ بالا انداختن

هەڵاویستن / helawîstin/: ☜ هەڵواسین

هەڵاویشتن / helawîştin/: ☜ هەڵاویژتن

هەڵاوێر[1] / helawêr/: ناو. هاوێر؛ بەدەر؛ کار و ڕەوتی بە دەر کردنی یەک یان چەند ئەندامی نێو کۆمەڵەیەک، لە بڕیار یان کارێک ‹تکایە کەسی لێ هەڵاوێر مەکەن!› ☰ استثنا

هەڵاوێر[2]: ئاوەڵناو. لێک جیا کەرەوە ☰ از هم جدا کننده

هەڵاوێران / heławêran/: چاوگ. هەڵاواردن؛ لێک جیا کردنەوە ‹هەتا خودا پاک و پیس لێک هەڵاوێرێ و پیسەکان لە سەریەک دانێ و بە تێکڕایی کۆگایاندا و بیانخاتە دۆژەهەوە، هەر خۆیان زیانبار بووگن «هەژار، *قورئان*»› ▤ از هم جدا کردن

هەڵاوێز / heławêz/: ئاوەڵناو. هەڵاوەسراو؛ داڵەقاو ‹پەردەیەکی هەڵاوێز لە نێوان ئێمە و ئێوەدایە› ▤ آویخته

هەڵاوێژ / heławêj/: ئاوەڵناو. بەرەو ژوور فڕێدەر ▤ بالا انداز

هەڵایسان / hełay(i)san/: چاوگ. ١. ئاگر گرتن؛ گڕ تێ بەر بوون؛ پێ بوون ‹وەکوو پەروانە بۆ شەمعی جەماڵی تۆ حەریق ئەمشەو/ چرای شەوقی بە کبریتی تەبیعەت خۆش هەڵایساوە «حەریق»› ٢. */کینایە/* شەڕ و هەرا قەومان ▤ ١. برافروخته شدن ٢. آشوب به پا شدن

هەڵایساندن / hełay(i)sandin/: چاوگ. هەڵاییساندن: ١. گڕ بەرز کردنی ئاگر ٢. */کینایە/* کێشە نانەوە ٣. */کینایە/* ئاگر تێبەر دان؛ زۆر تووڕە کردن ▤ ١. آتش برافروختن ٢. مایەی شر و فتنە شدن ٣. به شدت عصبانی کردن

هەڵاییساندن / hełayîsandin/: ☜ هەڵایساندن

هەڵبچڕین / hełbiçřîn/: چاوگ. لە سەر فڕێ دان ‹ئەم سەرە قوتووە هەڵبچڕە!؛ مشەماکە لە برینەکەت هەڵبچڕە!› ▤ برکندن

هەڵبرژان / hełbirjan/: چاوگ. هەڵبرژیان: ١. پیش هەڵاتن لە گەرمان ٢. برژانەوە و سووزانەوەی پێست ٣. هەتوان لە سەر دانان و برژاندنەوەی برین ▤ ١. از گرما به ستوه آمدن ٢. سوزش در پوست احساس کردن ٣. بند آوردن خونریزی زخم و مرهم بر آن گذاشتن

هەڵبرژیان / hełbirj(i)yan/: ☜ هەڵبرژان

هەڵبرنگان / hełb(i)ringan/: ☜ هەڵبرینگاندن

هەڵبرنگاندن / hełb(i)ringandin/: ☜ هەڵبرینگاندن

هەڵبرنگانن / hełb(i)ringanin/: ☜ هەڵبرینگاندن

هەڵبرینگان / hełb(i)rîngan/: ☜ هەڵبرینگاندن

هەڵبرینگاندن / hełb(i)rîngandin/: چاوگ. هەڵبرنگان؛ هەڵبرنگاندن؛ هەڵبرینگان؛ هەڵبرینگانن؛ هەڵبورونگان؛ وەستانەوە؛ وشک بوون (باران) ‹هەوری ڕەش و چڵکن بەربینگی عاسمانیان بەرنەدەدا. تەم لە سەران نەدەڕەوی و باران هەڵی نەدەبرینگاند «هێمن»› ▤ بند آمدن (باران)

هەڵبرینگانن / hełb(i)rînganin/: چاوگ. هەڵبرینگاندن؛ وشک کردن (باران) ‹هەور هەڵینابرینگێنێ تاوێکی/ ئاوی چاوی جاری وەکوو جۆبارە «حەقیقی»› ▤ بند آمدن (باران)

هەڵبڕان / hełb(i)řan/: چاوگ. هەڵبڕیان: ١. بڕدران؛ بڕیان (لە خوارەوە بۆ سەر) ٢. جوێ بوونەوە ‹کاکم لە ئێمە هەڵبڕا› ٣. بەرز کرانەوە؛ هەڵگیریان ‹کاکم لە ئێمە هەڵبڕا› ٤. لا بران ‹بەرگی ڕەش ئیتر لە بەرمان دادڕا/ بەندەگی و دیلی و ئەسارەت هەڵبڕا «هێمن»› ▤ ١. بُریده شدن ٢. جدا شدن ٣. بُلند شدن (توسط دیگری) ۴. برداشته شدن

هەڵبڕاندن / hełb(i)řandin/: چاوگ. هەڵبڕانن؛ هەڵبڕین: ١. بلند کردن؛ لە زەوی بڕین ٢. بڕین؛ بڕینەوە؛ قەڵت کردن ٣. کەوتنە شوێن بە غار ▤ ١. بُلند کردن ٢. بُریدن با تیغ ٣. به دو تعقیب کردن

هەڵبڕانن / hełb(i)řanin/: ☜ هەڵبڕاندن

هەڵبڕاو / hełb(i)řaw/: ئاوەڵناو. ١. بڕدراو؛ قەڵت کراو ٢. ڕاکردوو لە ترسان ٣. جیاوەبوو ٤. بلندکراو؛ بەرزەوەکراو ▤ ١. بُریده شده با تیغ ٢. فراری از ترس ٣. جُدا شده ۴. بُلند شده

هەڵبڕ ـ دابڕ / helbiř dabiř/: ☜ هەڵبڕ ـ هەڵبڕ

هەڵبڕزكان / helbiř(i)zkan/: ☜ هەڵبزڕكان

هەڵبڕزكین / helbiř(i)zkîn/: ☜ هەڵبزڕكان

هەڵبڕسقان / helbiř(i)sqan/: چاوگ. ڕفان؛ ڕفیان؛ فڕان ▤ ربوده شدن

هەڵبڕسقانن / helbiř(i)sqanin/: چاوگ. ڕفاندن؛ فڕاندن ▤ ربودن

هەڵبڕسكان / helbiř(i)skan/: ☜ هەڵبزڕكان

هەڵبڕ ـ هەڵبڕ / helbiř helbiř/: ئاوەڵناو. هەڵبڕ ـ دابڕ: ١. لەت ـ لەت؛ لەت و كوت كراو ٢. پەرژوبڵاو؛ لێكبڕاو(كۆمەڵی زیندوو) ‹گورگ وەناو مەڕ كەوت هەڵبڕ ـ هەڵبڕی تێ خستن› ▤ ١. پاره ـ پاره ٢. پراكنده (جمعی زنده)

هەڵبڕیان / helbiřyan/: ☜ هەڵبڕان

هەڵبڕین / helb(i)řîn/: چاوگ. ١. هەڵوڕین؛ بەرزەو كردن؛ بڵند كردن ‹زەمانە بەعزە كەسانێ لەپڕ كە هەڵدەبڕێ/ ئەوەندی هەڵدەبڕێتن هەتا لە كەل دەبڕێ! «مەحوی»› ٢. هەڵوڕین؛ كەوتنە شوێن یەكێ بە غار ‹هەڵمبڕی تا دەماڵێم كردەوە› ٣. لەت كردن؛ قرتاندن (گوریس و ڕیس) ٤. گۆڕینی ڕێگەی تراو ‹ئاوەكەی هەڵبڕی بۆ نێو جۆگەكەی خۆی› ▤ ١. بُلند كردن ٢. دوان ـ دوان تعقیب كردن ٣. بُریدن با تیغ ۴. تغیر دادن مسیر مایع

هەڵبڕینەوە / helb(i)řînewe/: چاوگ. تیژ كردنەوەی ددانی مشار ▤ دوباره تیز كردن دندانەی ارّه

هەڵبزڕكان / helbiz(i)řkan/: چاوگ. هەڵبڕزكان؛ هەڵبڕزكین؛ هەڵبڕسكان؛ هەڵبزڕكین؛ هەڵپرووسقیان؛ هەڵپزگران: ١. هەڵپرووكیان؛ ڕەنگ بزركان ‹وتم: غەم مەخۆ كە ماڵ لە كیس چوو/ ئەبینم ڕەنگت هەڵبزڕكا زووا «پیرەمێرد»› ٢. پرووسقیان؛ بڕیان (شیر و ...) ▤ ١. رنگ باختن ٢. بُریدن (شیر و ...)

هەڵبزڕكاو / helbiz(i)řkaw/: ئاوەڵناو. ١. هەڵپرووكیاگ؛ ڕەنگ بزركاو ٢. پرووسقاو؛ بڕاو (شیر) ▤ ١. رنگ باخته ٢. بُریده (شیر)

هەڵبزڕكین / helbiz(i)řkîn/: ☜ هەڵبزڕكان

هەڵبزۆقان / helb(i)zoqan/: چاوگ. بەرز و نزم بوونەوە و بزوانە بەرەو بان ‹ماسی زیندوو لە سەر وشكانی هەڵدەبزۆقێ› ▤ بالا و پایین كردن

هەڵبزۆقاو / helb(i)zoqaw/: ئاوەڵناو. هەڵبەز ـ دابەز پێ كراو ▤ بالا و پایین شده

هەڵبزۆقین / helb(i)zoqîn/: ☜ هەڵبزۆقینەوە

هەڵبزۆقینەوە / helb(i)zoqînewe/: چاوگ. هەڵبزۆقین؛ بەرزەوە بوون و داكەوتنی لە دوای یەك و بەپەلە ▤ بالا و پایین كردن سریع و متوالی

هەڵبژارتن / helb(i)jartin/: ☜ هەڵبژاردن^1

هەڵبژارتو / helb(i)jartû/: ☜ هەڵبژاردە

هەڵبژارتە / helb(i)jarte/: ☜ هەڵبژاردە

هەڵبژارتی / helb(i)jartî/: ☜ هەڵبژاردە

هەڵبژاردن^1 / helb(i)jardin/: چاوگ. هلبژاتن؛ هلبژارتن؛ هەڵبژارتن؛ هەڵبژین؛ هەڵبژنین؛ هەڵبژانن؛ نەقاندن؛ دیاری كردن و جیا كردنەوەی كەسێ یان شتێك لە دەستەیەك بە مەبەستێكەوە ‹خۆشەویستی تۆم هەڵبژارد بۆ خۆم/ لە ڕێی ڕەزاتا هەر وا بەلاجۆم «پیرەمێرد»› ▤ برگُزیدن

هەڵبژاردن^2: ناو. كار و ڕەوتی دیاری كردن و جیا كردنەوەی كەسێ یان شتێك ▤ انتخابات

هەڵبژاردە / helb(i)jarde/: ئاوەڵناو. هەڵبژێردراو؛ هەڵبژێراو؛ هلبژارتی؛ هەژماردە؛ هەڵبژارتوو؛ هەڵبژارتە؛ هەڵبژارتی؛ هەڵبژراو؛ هەڵبژنیاگ؛ هەڵبژیاگ؛ نەقاندی ‹هەڵبژاردەی خەڵكی كەركووك بۆ پارلەمانی عیراق› ▤ برگُزیده

هەڵبژانن / helb(i)janin/: ☜ هەڵبژاردن^1

هەڵبژران / helbijran/: ☜ هەڵبژێران

هەڵبژراو / /hełbijraw/: ☜ **هەڵبژاردە**

هەڵبژنیاگ / /hełb(i)jinyag/: ☜ **هەڵبژاردە**

هەڵبژنین / /hełbijnîn/: ☜ **هەڵبژاردن**^{١}

هەڵبژیاگ / /hełbijyag/: ☜ **هەڵبژاردە**

هەڵبژین / /hełb(i)jîn/: ☜ **هەڵبژاردن**^{١}

هەڵبژێر / /hełb(i)jêr/: پاشەوشە. ـ هلبژێر؛ ـ هەڵبژێن ☰ انتخاب کننده

هەڵبژێران / /hełb(i)jêran/: چاوگ. هەڵبژران؛ هەڵبژێردران؛ بژێران؛ بژێردران؛ وە بەر هەڵبژاردن کەوتن ☰ انتخاب شدن

هەڵبژێراو / /hełb(i)jêraw/: ☜ **هەڵبژاردە**

هەڵبژێردران / /hełb(i)jêrd(i)ran/: ☜ **هەڵبژێران**

هەڵبژێردراو / /hełb(i)jêrd(i)raw/: ☜ **هەڵبژاردە**

هەڵبژێن / /hełb(i)jên/: ☜ **هەڵبژێر**

هەڵبگاردن / /hełb(i)gardin/: چاوگ. هەڵبواردن: ١. بواردن؛ خۆ لێ لادان ٢. تاڵ و داو لە نێو شتێک ڕاکردن ☰ ١. حَذَر کردن ٢. تار و نخ از چیزی گذراندن

هەڵبلۆقان / /hełb(i)łoqan/: ☜ **هەڵبلۆقینەوە**

هەڵبلۆقاو / /hełbiłoqaw/: ئاوەڵناو. هەڵبزۆقاو؛ هەڵبەز ـ دابەز پێ کراو ☰ به تپش و تکان افتاده

هەڵبلۆقین / /hełb(i)łoqîn/: ☜ **هەڵبلۆقینەوە**

هەڵبلۆقینەوە / /hełb(i)łoqînewe/: چاوگ. هەڵبلۆقان؛ هەڵبلۆقین؛ هەڵبزۆقین ☰ جست و خیز کردن سریع و متوالی

هەڵبواردن / /hełb(i)wardin/: ☜ **هەڵبگاردن**

هەڵبورونگان / /hełburungan/: ☜ **هەڵبرینگاندن**

هەڵبو / /hełbû/: ئاوەڵناو. داگرساو؛ داگیرساو ☰ مُشتعل

هەڵبون / /hełbûn/: چاوگ. ١. بەرەژوور چوون ٢. داگرسان؛ داگرسیان؛ پێ بوون (ئاگر، چرا، ماشێن و ...) ‹چراکە هەڵنابێ! کوورەکە هەڵبوو!› ٣. جیا بوونەوەی بەشێ، لەتێکی شتێ ‹بە کوتک لەو بەردەم دا، تەلیزمێکی لێ هەڵبوو؛ دڵۆ لە دەستم هەڵبوو› ☰ ١. صعود کردن ٢. افروختن ٣. جدا شدن قطعه‌ای از چیزی

هەڵبەت / /hełbet/: ئاوەڵکار. هەڵبەتە؛ ئەڵبەت: ١. هەبەت؛ بێ‌گومان؛ بێ‌سۆ ‹خۆڕایی نییە ناڵەیی گەرم و دەمی سەردم/ هەڵبەت بە بەڵایێکەوە ئالاوە دڵی من «بێخود»› ٢. وێدەچێ؛ دەگونجێ؛ لەوانەیە؛ ڕەنگە ‹هەڵبەت لە لای تۆیە!؟› ☰ ١. حتماً؛ لابد ٢. انگار

هەڵبەتە / /hełbete/: ☜ **هەڵبەت**

هەڵبەز / /hełbez/: ناو. کاری خۆ حەوا دان؛ خۆ تاو دان بەرەو ژوور ☰ جهش

هەڵبەزان / /hełbezan/: ☜ **هەڵبەزین**

هەڵبەزاندن / /hełbezandin/: چاوگ. هلبەزاندن؛ بەرەو ژوور جووڵاندنەوە ☰ ورجهانیدن

هەڵبەزاندنەوە / /hełbezand(i)newe/: چاوگ. هەڵبەزاننەوە؛ بەرەو ژوور جووڵاندنەوە ☰ ورجهانیدن

هەڵبەزاننەوە / /hełbezan(i)newe/: ☜ **هەڵبەزاندنەوە**

هەڵبەز ـ دابەز / /hełbezdabez/: ناو. هەڵخەوداخە؛ هەڵپەڕ ـ داپەڕ؛ کاری بەرەوژوور خۆ حەوا دان و هاتنە خوار ‹منداڵان لە خۆشییان هەڵبەز ـ دابەزیانە› ☰ جست‌وخیز

هەڵبەزین / /hełbezîn/: چاوگ. هلبەزان؛ هەڵبەزان؛ هەڵوەزان؛ خۆ حەوادان بەرەو ژوور ‹خۆی پێوا وتی: باڵا شەش گەزم/ سەیرم کەن ئەزم وا هەڵدەبەزم! «پیرەمێرد»› ☰ ورجهیدن

هەڵبەزینەوە / /hełbezînewe/: چاوگ. هەڵوەزانەوە؛ هەڵوەزینەوە: ١. وە زەوی کەوتن و بڵند بوونەوە ‹تۆپەکە دوو جار دای بە زەویدا و هەڵبەزییەوە› ٢. *[کنایە]* ئاور تێ بەربوون؛ چاو پەڕینە تەوقی سەر؛ زۆر تووڕە بوون ‹هەر ئەم

قسەیە بیست، لە جێ خۆی هەڵبەزییەوە› ☰ ١. بر زمین افتادن و دوبارە برجستن ٢. از کورە دررفتن

هەڵبەس / helbes/: ☜ **هەڵبەست**

هەڵبەست١ / helbest/: ناو. هەڵبەس؛ هەڵوەس؛ هەڵوەست: ١. شکستەبەند؛ کەسێ ئێسکی شکاوی لەش دەبەسێتەوە ٢. کەسێ ڕیشوو بادەدا ٣. /کنایە/ ساختە؛ قسەی سەربەخۆی بێ ڕاستی ٤. هلبەست؛ بوێژ؛ شاعیر ٥. بەستە و گۆرانی ٦. هۆنراوە؛ شیعر ☰ ١. شکستەبند ٢. تاب دهندە ٣. سخن ساختگی ۴. ناظم؛ شاعر ۵. ترانە ۶ شعر

- هەڵبەست٢: پاشەوشە. ـ هەڵبەس؛ ـ هەڵوەست؛ ـ هەڵوەس؛ سازدەر ‹قسەهەڵبەست› ☰ ـ سرا

هەڵبەستران / helbest(i)ran/: چاوگ. هەڵبەسیان: ١. سفت کران و پێچرانەوە ٢. لێک بەستران ٣. /کنایە/ دروست کران (بۆ قسە) ‹ناگونجێ ئەم قورئانە هی خودا نەبێ و هەڵبەسترابێ «هەژار، قورئان»› ٤. با دران ٥. بەند بەستران ‹بەنداوی مەهاباد هەڵبەسترا› ☰ ١. مُحکم شدن ٢. بە هم بستە شدن ٣. در آوردن (حرف) ۴. تاب دادە شدن ۵. بستە شدن

هەڵبەستراو / helbest(i)raw/: ناوەڵناو. هەڵبەسیاگ: ١. توند و قایمکراو ٢. پێکەوە نووسێنراو (ئێسکی شکاو) ٣. بادراو ٤. /کنایە/ ناڕاست؛ دروست کراو (قسە) ٥. داندراو (لە پێش ئاوی جۆگە و چۆم) ☰ ١. مُحکم شدە ٢. جوش‌خوردە؛ شکستەبندی شدە ٣. تابیدە ۴. ساختگی (سُخن) ۵. احداث شدە (بر نهر و رودخانە)

هەڵبەستن / helbestin/: چاوگ. هەڵوەستن: ١. دابەستن؛ دروست کردن ‹گۆڕم لە پەنا ڕەزان بکۆڵن! ڕەزەوان/ هەڵبەستێ لە پەلک و داری مێو تابووتم «هەژار، *چوارینەکانی خەییام*»› ٢. بادان (ڕیشوو و ...) ٣. هۆندنەوە (شیعر) ٤. /کنایە/ قسە ساز کردن ‹کە دیم ئاڵۆزە چاوی، زوو وتم: ئەم فیتنە هەڵبەستە/ وتی جاران ئەتۆ دەتوت بە من: کەم فیتنە هەڵبەستە! «مەحوی»› ٥. بەند دروست کردن لە بەر ئاو ☰ ١. ساختن ٢. تاب دادن پرز پارچە ٣. بە نظم درآوردن کلام ۴. حرف درآوردن ۵. سد بستن

هەڵبەستنەوە / helbest(i)newe/: چاوگ. ١. شکستەبەندی کردن ٢. دابەستنەوە؛ دروست کردنەوە ☰ ١. شکستەبندی کردن ٢. دوبارە ساختن

هەڵبەستوان / helbestwan/: ناو. شاعیر؛ هۆنەر ☰ شاعر

هەڵبەستە١ / helbeste/: ناو. هلبەستە؛ هەڵبەسە؛ هەڵوەستە: ١. /کنایە/ بوختان؛ بوختیان ٢. بەستە و گۆرانی ☰ ١. بُهتان ٢. ترانە

هەڵبەستە٢: ناوەڵناو. /کنایە/ هلبەستە؛ هەڵبەسە؛ هەڵبەستراو؛ ناڕاست؛ نارەسەن ‹قسەی هەڵبەستەیان بۆ دەرهێناوە› ☰ ساختگی؛ جعلی

هەڵبەسە / helbese/: ☜ **هەڵبەستە**

هەڵبەسیاگ / helbesyag/: ☜ **هەڵبەستراو**

هەڵبەسیان / helbesyan/: ☜ **هەڵبەستران**

هەڵپ / help/: ناو. ١. چاوچنۆکی؛ تەماح ٢. پەلە؛ لەز ☰ ١. طمع ٢. شتاب

هەڵپاچ١ / helpaç/: ناو. هەرەس؛ کاری بڕین و لێکردنەوەی زیادی (وەک موو، لقی دار و ...) ☰ عمل چیدن

- هەڵپاچ٢: پاشەوشە. ـ هەڵپچڕ؛ هەڵپاچەر ‹سەرهەڵپاچ؛ دارهەڵپاچ› ☰ ـ تراش

هەڵپاچان١ / helpaçan/: ☜ **هەڵپاچین**

هەڵپاچان٢: ناو. گوڵێکی کەمتەمەنی بەهارییە، لە تیرەی هەڵالان ☰ شقایق شاخدار زرد

هەڵپاچران / helpaçran/: چاوگ. هەرەس کران؛ لێکرانەوە ☰ بُریدە شدن

هەڵپاچراو / helpaçraw/: ناوەڵناو. قەیچی کراو ☰

قیچی شده

هەڵپاچین /hełpaçîn/: چاوگ. هەڵپاچان؛ هەڵقاچین؛ هەرەس کردن؛ بڕین و لێکردنەوەی زیادی (وەک موو، لقوپۆپی دار و ...) ‹دەکا گیرۆدەتر پیرانی دلتەڕ ئەو کچە کوردەی/ بچێتە مەکتەب و بسکی بە مۆدەی تازە هەڵپاچێ «هێمن»› ⚑ قیچی کردن

. هەڵپچڕ /-hełpiçiř/: ☜ ـ هەڵپاچ²

هەڵپچڕان /hełpiçřan/: چاوگ. هەڵپچڕین؛ هەڵپچکڕان؛ هەڵپچکڕین؛ هەڵپەچەڕان؛ هەڵچڕان؛ هەڵچڕین: ١. هەڵتەکان ‹قوتووەکە سەری هەڵپچڕاوە› ٢. باز بوون و لە بەر یەک چوونی لێوارەی دوو شت (وەک تەقەڵ، لێو و...) ‹ناوی ئەو لێوە بەرن، دەم هەڵدەپچڕان بۆ دوعا/ وا لە بەر چاوی برینی دل هەیە حەققی نمەک «مەحوی»› ٣. تێکچوون؛ تێکشێوان ⚑ ١. کندە شدن ٢. از هم باز شدن ٣. مُتلاشی شدن

هەڵپچڕاندن /hełpiçřandin/: چاوگ. هەڵپچکڕاندن؛ هەڵپچڕکاندن؛ هەڵپەچەڕاندن؛ هەڵچڕاندن: ١. هەڵتەکاندنی سەری شتێ ٢. دادڕینی تەقەڵ لێ دڕاو ⚑ ١. کندن ٢. شکافتن

هەڵپچڕاو /hełpiçřaw/: ئاوەڵناو. هەڵپچکڕاو؛ هەڵپچڕکاو؛ هەڵچڕاو: ١. سەر لێ هەڵگیراو ٢. دادڕاو؛ هەڵتەکیاگ (تەقەڵ) ⚑ ١. کندە شدە ٢. شکافتە شدە

هەڵپچڕاوە /hełpiçřawe/: ☜ هەڵپچڕاوی

هەڵپچڕاوی /hełpiçřawî/: ناو. هەڵپچڕاوە؛ جێگەی دڕاو لە جێ تەقەڵان ⚑ جای شکافتە شدە

هەڵپچڕکان /hełp(i)çiřkan/: چاوگ. هەڵپچوڕکان؛ پسانی گەڵا و لک لە ڕوەک ⚑ گُسستن برگ و شاخە از گیاە

هەڵپچڕکاندن /hełp(i)çiřkandin/: چاوگ. هەڵپچوڕکاندن؛ پساندن (گەڵا و لک) ‹دوای ئەوە کەوتە دەستی بۆنی کرد/ هەڵیەپچڕکێنا وەک شێت دەستوبردا «پیرەمێرد»› ⚑ گُسلانیدن (شاخە و برگ)

هەڵپچڕکاو /hełp(i)çiřkaw/: ☜ هەڵپچڕاو

هەڵپچڕین /hełpiç(i)řîn/: ☜ هەڵپچڕان

هەڵپچکڕان /hełp(i)çikřan/: ☜ هەڵپچڕان

هەڵپچکڕاندن /hełpiç(i)křandin/: ☜ هەڵپچڕاندن

هەڵپچکڕاو /hełpiç(i)křaw/: ☜ هەڵپچڕاو

هەڵپچکڕین /hełpiç(i)křîn/: ☜ هەڵپچڕان

هەڵپچوڕکان /hełp(i)çuřkan/: ☜ هەڵپچڕکان

هەڵپچوڕکاندن /hełpiçuřkandin/: ☜ هەڵپچڕکاندن

هەڵپرتاندن /hełpirtandin/: چاوگ. دەرکردن بە سووکایەتی ⚑ دک کردن با اهانت

هەڵپرچان /hełpirçan/: چاوگ. ڕفان لە نەکاو ⚑ ربودە شدن ناگهانی

هەڵپرچانن /hełpirçanin/: چاوگ. ڕفاندنی لە نەکاو ⚑ ربودن ناگهانی

هەڵپروان /hełpirwan/: چاوگ. هەڵپریوان؛ پریوان؛ پروان؛ بە وردی ڕژانە خوار ⚑ ریزە ریزە ریختن از بالا

هەڵپرواندن /hełpirwandin/: چاوگ. پریواندن؛ پروانن؛ هەڵپریواندن؛ هەڵپروانن؛ بە وردی ڕژاندنە خوار ⚑ ریز ریز از بالا ریزش دادن

هەڵپروانن /hełpirwanin/: ☜ هەڵپرواندن

هەڵپریوان /hełp(i)rîwan/: ☜ هەڵپروان

هەڵپریواندن /hełp(i)rîwandin/: ☜ هەڵپرواندن

هەڵپڕژان /hełpiřjan/: چاوگ. ١. بلند بوونی تنۆکە ئاو یان تراو لە عەرزەوە ٢. *[کنایە]* خۆ دەگژ ڕاکردن ‹بوو بە شەڕی خاچپەرستان، دوو هۆردوو بەرانبەر وەستان، پێک هەڵپڕژان، تێک هەڵچڕژان «هەژار، چوار *نامیلکە*»› ⚑ ١. بە بالا پاشیدن ٢.

گلاویز شدن برای جنگ

هەڵپڕژاندن /hełpiřjandin/: چاوگ. هەڵپڕژانن؛ بەرەو ژوو پڕژاندن ▤ سربالا پاشیدن

هەڵپڕژانن /hełpiřjanin/: ☜ **هەڵپڕژاندن**

هەڵپڕوزقان /hełp(i)řuzqan/: ☜ **هەڵپڕوزکان**

هەڵپڕوزقانن /hełp(i)řuzqanin/: ☜ **هەڵپڕوزکاندن**

هەڵپڕوزکان /hełp(i)řuzkan/: چاوگ. هەڵپڕوزقان؛ هەڵپڕوزکین؛ هەڵپڕوسقان؛ هەڵپڕوسقیان: ١. ڕفان لە دەستی کەسێ لە نکاو ٢. ڕەنگ پەڕین لە ترسان و لە شتی نەکاو ▤ ١. ناگهان از دست کسی ربودن ٢. رنگ باختن از ترس و رویداد ناگهانی

هەڵپڕوزکاندن /hełp(i)řuzkandin/: چاوگ. هەڵپڕوزقانن؛ هەڵپڕوسقاندن؛ هەڵپڕوسقانن: ١. ڕفاندن لە دەست لەنکاو ٢. بوونە هۆی ڕەنگ پەڕینی کەسێ ▤ ١. ربودن ناگهانی ٢. سبب رنگ باختن کسی شدن

هەڵپڕوزکین /hełp(i)řuzkîn/: ☜ **هەڵپڕوزکان**

هەڵپڕوسقان /hełp(i)řusqan/: ☜ **هەڵپڕوزکان**

هەڵپڕوسقاندن /hełp(i)řusqandin/: ☜ **هەڵپڕوزکاندن**

هەڵپڕوسقانن /hełp(i)řusqanin/: ☜ **هەڵپڕوزکاندن**

هەڵپڕوسقیان /hełp(i)řusq(i)yan/: ☜ **هەڵپڕوزکان**

هەڵپڕووز /hełp(i)řûz/: ناو. ١. ڕەوتی سووتان (موو، خوری و... بە ئاگر) ٢. *[کنایە]* پەلە؛ لەز ▤ ١. فرایند سوختن (مو، پشم و ...) ٢. عجلە

هەڵپڕووزان /hełp(i)řûzan/: چاوگ. سووتان (موو، خوری و...) ▤ سوختن (مو، پشم ...)

هەڵپڕووزاندن /hełp(i)řûzandin/: چاوگ. هەڵپڕووزانن؛ سووتاندن (موو، خوری و ...) ▤ سوزاندن (مو، پشم ...)

هەڵپڕووزانن /hełp(i)řûzanin/: ☜ **هەڵپڕووزاندن**

هەڵپڕووزاو /hełp(i)řûzaw/: ئاوەڵناو. هەڵپڕووزیاگ؛ بە ئاگر سووتاو (موو، خوری و...) ▤ سوختە (مو، پشم ...)

هەڵپڕووزیاگ /hełp(i)řûzyag/: ☜ **هەڵپڕووزاو**

هەڵپڕووقان /hełp(i)řûqan/: ☜ **هەڵپڕووکان**

هەڵپڕووکان /hełp(i)řûkan/: چاوگ. هەڵپڕووقان؛ هەڵپڕووکین: ١. نیوە سووتانی پێست و شتیتر ٢. هەڵپڕووزان (موو و ...) ▤ ١. نیمسوز شدن ٢. سوختن (مو و ...)

هەڵپڕووکاندن /hełp(i)řûkandin/: چاوگ. هەڵپڕووکانن: ١. کەم تا کورتێک سووتاندن ٢. سووتاندن (موو و خوری و ...) ٣. هەڵقرچان؛ چرچ تێکەوتن لە وشکی و گەرما ‹کردییە ڕەهێلە و باران/ دوایی هەڵیپڕووکان «پیرەمێرد»› ▤ ١. سوزاندن سطحی ٢. سوزاندن (مو و پشم و ...) ٣. از شدت خشکی و گرما چروک برداشتن

هەڵپڕووکانن /hełp(i)řûkanin/: ☜ **هەڵپڕووکاندن**

هەڵپڕووکیان /hełp(i)řûkyan/: ☜ **هەڵبزڕکان ١ـ**

هەڵپڕووکین /hełp(i)řûkîn/: ☜ **هەڵپڕووکان**

هەڵپزان /hełp(i)zan/: چاوگ. ماسین و با کردن ▤ آماسیدن

هەڵپزگڕان /hełpizg(i)řan/: ☜ **هەڵبزڕکان**

هەڵپژان /hełp(i)jan/: چاوگ. پژان؛ پژیان بەرەو سەر ‹باتیل موقابیلی حەق وەستا، بەتاڵە ئیشی/ گەردی بە بادە خاکێ پێ هەڵپژێ بە گەردوون «مەحوی»› ▤ پاشیدە شدن بە بالا

هەڵپسان /hełp(i)san/: چاوگ. هەڵکێشیان؛ پسان بە هۆی هەڵکێشان ▤ گُسستن

هەڵپساندن / /hełp(i)sandin/: چاوگ. هەڵکێشان؛ پساندن بە هۆی هەڵکێشان ‹سەری چۆلەکەی هەڵدەپساند› ☰ گُسلانیدن

هەڵپساو / /hełp(i)saw/: ☜ **هەڵپسێتراو**

. هەڵپسێن / /hełpisên-/: پاشەوشە. ـــ هەڵکێش؛ جیاکەرەوە ☰ ـ برکش

هەڵپسێندراو / /hełpisênd(i)raw/: ☜ **هەڵپسێتراو**

هەڵپسێنراو / /hełpisênraw/: ئاوەڵناو. هەڵپساو؛ هەڵپسێندراو؛ هەڵکێشیاگ؛ قرتاو بە هۆی کێشران بۆ سەرەوە ☰ گُسسته

هەڵپشافتن / /hełp(i)şaftin/: ☜ **هەڵپشاوتن**

هەڵپشافتی / /hełp(i)şaftî/: ☜ **هەڵپشاوتە**

هەڵپشاوتن / /hełp(i)şawtin/: چاوگ. هلپشافتن؛ هەڵپشافتن؛ هەڵشلەپاندن؛ پشاوتن؛ (لە ناو دەستدا) گوشین و هەڵگلۆفین ☰ فشُردن و مُچاله کردن

هەڵپشاوتە / /hełp(i)şawte/: ئاوەڵناو. هلپشافتی؛ هەڵپشافتی؛ هەڵپشێوراو؛ گوشراو ☰ مُچاله شده

هەڵپشکوتن / /hełpişkûtin/: چاوگ. ١. لەپڕ پەیدا بوون ٢. لەپڕ بەرزەوە بوونی گڕی ئاگر ٣. پەیدا بوونی شتی وەک زیپکەی زۆر لە پێست و ... ☰ ١. ناگهان پدیدار شدن ٢. ناگهان زبانه کشیدن آتش ٣. سر در آوردن (مانند: جوش بر پوست)

هەڵپشکوتو / /hełpişkûtû/: ئاوەڵناو. هەڵزریاگ؛ هەڵزریاو؛ وردەجۆشی زۆر دەرکردوو ☰ جوش زده

هەڵپشێوران / /hełp(i)şêwran/: چاوگ. گوشران ☰ مُچاله شدن

هەڵپشێوراو / /hełpişêwraw/: ☜ **هەڵپشاوتە**

هەڵپفان / /hełp(i)fan/: چاوگ. هەڵپفیان؛ هەڵپفین: ١. هەڵمسان؛ ماسین ٢. *[کنایە]* تووڕە بوون و باکردن لە ڕکان ٣. هەڵاتن و بەرز بوونەوە (هەویر و...) ☰ ١. باد کردن ٢. بسیار خشمگین شدن ٣. ورآمدن (خمیر و ...)

هەڵپفاندن / /hełp(i)fandin/: چاوگ. ١. ئاوساندن؛ ماساندن؛ با تێ‌کردن ٢. *[کنایە]* تووڕە کردن ٣. هەڵهێنان (هەویر و...) ☰ ١. باد کردن ٢. خشمگین کردن ٣. برآوردن (خمیر و ...)

هەڵپفاو / /hełp(i)faw/: ئاوەڵناو. هەڵپفیاو؛ هەڵپفیای؛ باکردوو ☰ بادکرده

هەڵپفیان / /hełpifyan/: ☜ **هەڵپفان**

هەڵپفیاو / /hełpifyaw/: ☜ **هەڵپفاو**

هەڵپفیای / /hełpifyay/: ☜ **هەڵپفاو**

هەڵپفین / /hełp(i)fin/: ☜ **هەڵپفان**

هەڵپلان / /hełp(i)lan/: چاوگ. ئاوێتە/ تێکەڵ کردن ☰ آمیختن

هەڵپلانن / /hełp(i)lanin/: چاوگ. تلاندن؛ تلاندنەوە ☰ غلتاندن

هەڵپلۆخان / /hełp(i)łoxan/: چاوگ. هەڵپلۆخین؛ داپلۆخان؛ داپلۆسیان؛ لە تاوی گەرم شل بوون ☰ وا رفتن از گرما

هەڵپلۆخاندن / /hełp(i)łoxandin/: چاوگ. بوونە هۆی داپلۆخان ‹ئاوی کولاوی پێدا کرد و هەڵیپلۆخاند› ☰ پلاسیده کردن به وسیله‌ی حرارت

هەڵپلۆخاو / /hełp(i)łoxaw/: ئاوەڵناو. لەبەریەکچوو لە تینی ئاگر ‹گۆشتەکە هەڵپلۆخاوە› ☰ وارفته از گرما

هەڵپلۆخین / /hełp(i)łoxîn/: ☜ **هەڵپلۆخان**

هەڵپلۆسان / /hełp(i)łosan/: ☜ **هەڵپلۆسکان**

هەڵپلۆسکان / /hełp(i)łoskan/: چاوگ. *[مەجاز]* هەڵپلۆسان؛ هەڵپلۆسکیان؛ گیان دان؛ لە ژیان بێ‌بەش بوون ☰ جان دادن

هەڵپلۆسکانن / /hełp(i)łoskanin/: چاوگ. مراندن ☰ میراندن

هەڵپلۆسکیاگ / /hełp(i)łosk(i)yag/: ئاوەڵناو. *[کنایە]* مرێندراو؛ کوژراو ☰ کُشته شده

هەڵپلۆسکیان / /hełp(i)łosk(i)yan/: ☜ **هەڵپلۆسکان**

هەڵپلو / /hełp(i)łû/: ناو. کاری لابەلا و بێفایده ▤ کار بیهوده

هەڵپۆقین / /hełpoqîn/: چاوگ. هەڵتۆقین؛ هەڵتۆقان ▤ بیرون زدن

هەڵپە / /hełpe/: ناو. ١. پەلە؛ لەز ٢. تەما؛ تەماح؛ چاوچنۆکی ٣. هەنکەی سەگ لە گەرمان ▤ ١. شتاب ٢. طمع ٣. لەله سگ از گرما

هەڵپەچەڕان / /hełpeçeřan/: ☜ **هەڵپچڕان**

هەڵپەچەڕاندن/ /hełpeçeřandin/: ☜ **هەڵپچڕاندن**

هەڵپەرتاوتن / /hełpertawtin/: چاوگ. هەڵپەرداوتن؛ هەڵپەڕتاوتن؛ هەڵپەژنین: ١. پەرتاوتن؛ لکەدار پەڕاندن ‹یەکێ ماڵۆو دەکا، یەک دادەچێنێ تازە شیناوەرد/ ئەوەی تر هەڵدەپەرتێوێ لکوپۆپی چڵووکی دار «هێمن»› ٢. *[کینایە]* ڕێکوپێک کردنی شتی شپرز یان نارێک ‹ناو ماڵەکە هەڵپەرتێوە› ▤ ١. هرس کردن ٢. مُرتب کردن

هەڵپەرتاوتو / /hełpertawtû/: ئاوەڵناو. هەڵپەل ▤ هرس شده

هەڵپەرداوتن / /hełperdawtin/: ☜ **هەڵپەرتاوتن**

هەڵپەڕ / /hełpeř/: لێل. ← **هەڵپەڕداپەڕ**

هەڵپەڕان / /hełpeřan/: چاوگ. هەڵبەزین؛ خۆ حەوادان بە توندی ▤ جهیدن

هەڵپەڕاندن / /hełpeřandin/: چاوگ. ١. ڕەقساندن؛ بە هەڵپەڕکێ خستن ٢. *[کینایە]* هەڵسووڕاندن؛ بەڕێوە بردن ▤ ١. رقصانیدن ٢. گرداندن

هەڵپەڕتاوتن / /hełpeřtawtin/: ☜ **هەڵپەرتاوتن**

هەڵپەڕداپەڕ / /hełpeř dapeř/: ناو. هەڵپەڕوداپەڕ: ١. هەڵبەزدابەز؛ بازبازان ‹ئەو هەموو هەڵپەڕداپەڕەت لە چییە؟› ٢. *[کینایە]* کۆشش و تەقالای باش و بەفایده ‹بۆ کردنەوەی ئەو ماڵە زۆری هەڵپەڕداپەڕ کرد› ▤ ١. جست‌وخیز ٢. کوشش و تلاش مُفید

هەڵپەڕکێ / /hełpeřkê/: ناو. ڕەقس و سەما ▤ رقص و پایکوبی

هەڵپەڕکێکەر / /hełpeřkêker/: ناو. ئەوەی هەڵپەڕکێ دەکا و لێی دەزانێ ▤ رقصنده

هەڵپەڕوداپەڕ / /hełpeř û dapeř/: ☜ **هەڵپەڕداپەڕ**

هەڵپەڕین / /hełpeřîn/: چاوگ. هلپەڕین؛ سەما کردن؛ ڕەخسین ‹هەر تەیر و تووڕە وەک من ئەخوێنن لە خۆشییا/ هەر باخەوانە ئارەزوویی هەڵپەڕین ئەکا «بێخود»› ▤ رقصیدن

هەڵپەژنین / /hełpejnîn/: ☜ **هەڵپەرتاوتن**

هەڵپەسارتن / /hełpesartin/: ☜ **هەڵپەساردن**

هەڵپەسارتو / /hełpesartû/: ☜ **هەڵپەسارده**

هەڵپەسارتە / /hełpesarte/: ☜ **هەڵپەسارده**

هەڵپەساردن / /hełpesardin/: چاوگ. تێپەڕ. //هەڵتپەسارد؛ هەڵدەپەسێری؛ هەڵپەسێره// هەڵپەسارتن؛ هەڵسپاردن؛ پەساردن؛ پەسارنایەوە: ١. لێ نەوین و بە شتێکەوە پاڵ دان ‹ئەو گەسکانە بە دیوارەوە هەڵپەسێرە!› ٢. *[کینایە]* لە کار لابردن و چاوەڕوان ڕاگرتن ‹چەندین ڕۆژنامەیان هەڵپەسارد› ▤ ١. تکیه دادن ٢. مُعلق کردن از کار

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: هەڵپەساردوو/ چاوگی نەرێنی: هەڵنەپەساردن

هەڵپەساردو / /hełpesardû/: ☜ **هەڵپەسارده**

هەڵپەسارده / /hełpesarde/: ئاوەڵناو. هەڵپەسارتوو؛ هەڵپەسارتە؛ هەڵپەساردوو؛ هەڵپەسێراو؛ هەڵسپارده: ١. پاڵ بە شتێکەوە دراو ٢. *[کینایە]* بێکار کراوی چاوەڕوان ڕاگیراو ٣. ماتڵ؛ دەسەوسان ▤ ١. تکیه بر چیزی داده ٢. مُعلق شده از کار ٣. مُعطل

هەڵپەسێران / helpeserân/: چاوگ. تێنەپەڕ. نادیار. //هەڵپەسێرای؛ هەڵدەپەسێرێی؛ هەڵپەسێرێ// هەڵسپێران؛ هەڵسپێریان: ١. بە شتێکەوە پاڵ دران ٢. *[کنایە]* لە کار وەلا نران و چاوەنۆڕ کران 🇮🇷 ١. تکیە دادە شدن ٢. مُعلق شدن از کار

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: هەڵپەسێراو/ چاوگی نەرێنی: هەڵنەپەسێران

هەڵپەسێراو / helpeserâw/: ☜ **هەڵپەساردە**

هەڵپەسێندران / helpesênd(i)ran/: ☜ **هەڵپەسێتران**

هەڵپەسێنران / helpesênran/: چاوگ. هەڵپەسێندران؛ لێک بەر بوونەوە بە هۆی کێشان بۆ سەرەوە 🇮🇷 پارە شدن از کشیدن بە سمت بالا

هەڵپەقژین / helpeqjîn/: چاوگ. مچوڕک پێدا هاتن و لەرزین 🇮🇷 چندش آمدن و تیر کشیدن اندام

هەڵپەل / helpel/: ئاوەڵناو. هەڵپەرتاوتوو 🇮🇷 هرس شدە

هەڵپەلە / helpele/: ناو. ١. وڕاوە؛ وڕینە ٢. *[کنایە]* کاری لابەلا و بێفایدە 🇮🇷 ١. هذیان ٢. کار بیهودە

هەڵپەندمان / helpend(i)man/: ☜ **هەڵپەنمان**

هەڵپەنمان / helpen(i)man/: چاوگ. هەڵپەنمین؛ هەڵپەندمان: ١. هەڵپەنەمان؛ هەڵامسان؛ هەڵپفان ٢. لە خەو ڕاپەڕین 🇮🇷 ١. باد کردن ٢. از خواب پریدن

هەڵپەنمانن / helpen(i)manin/: چاوگ. هەڵپەنمین: ١. هەڵامساندن؛ هەڵپفاندن؛ هەرپەرچفین ٢. لەپڕ لە خەو ڕاپەڕاندن 🇮🇷 ١. آماساندن ٢. ناگهان از خواب بیدار کردن

هەڵپەنمین / helpen(i)mîn/: چاوگ. ١. ☜ **هەڵپەنمان** ٢. ڕاچلەکین؛ داچلەکیان 🇮🇷 ١. ☜ **هەڵپەنمان** ٢. یکّە خوردن

هەڵپەنەمان / helpeneman/: ☜ **هەڵپەنمان ـ١**

هەڵپەهەڵپ / helpehelp/: ناو. ١. هەناسەی زۆری سەگ لە گەرمان ٢. کاری بەپەلە خِواردن ٣. *[کنایە]* هەوڵ و پەلەی زۆر بۆ بە دەست هێنانی شتێک 🇮🇷 ١. لەلە پیاپی سگ از شدت گرما ٢. عمل با شتاب خوردن ٣. حرص

هەڵپیت / helpît/: ناو. کار و ڕەوتی پەرتاوتن؛ هەڵپەرتاوتن 🇮🇷 هرس

هەڵپیتاندن / helpîtandin/: چاوگ. هەڵپەرتاوتن؛ لک پەرتاندن و جوان کردنی دار و... 🇮🇷 هرس کردن

هەڵپین / helpîn/: چاوگ. هەناسەسوار بوونی سەگ لە گەرمان 🇮🇷 لەلە زدن سگ

هەڵپێچ / helpêç/: ناو. جۆرێ شواڵی ژنانە ‹دەرپێی هەڵپێچی دەبەردایە› 🇮🇷 نوعی شلوار زنانە

هەڵپێچان / helpêçan/: چاوگ. تێنەپەڕ. تێپەڕ. //هەڵپێچای؛ هەڵدەپێچی؛ هەڵپێچە// □ تێنەپەڕ. ١. هەڵپێچیان؛ هەڵپێچران؛ هەڵکران؛ هەڵماڵیان؛ بە سەر یەکا پێچیان بۆ سەرەوە □ تێپەڕ. ٢. هەڵکردن؛ هەڵماڵین؛ بە سەر یەکا پێچاندن بۆ سەرەوە ٣. زۆر بۆ هێنان و گەڕ تێهاڵاندن ‹هەڵیپێچاوم جلکی دەوێ› ٤. پێچانەوەی دۆڵمەی یاپراغ ٥. بادانی ڕیشوو ٦. داخستن و خەفاندن؛ کۆتایی پێهێنان ‹هەر تاریکی کرد، گشت دووکانیان هەڵیپێچا› 🇮🇷 ١و٢. ورمالیدن ٣. اصرار کردن ۴. پیچیدن دُلمەی برگ مو ۵. تاب دادن پُرز کنارەی لباس ۶. بستن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: هەڵپێچراو/ چاوگی نەرێنی: هەڵنەپێچان

هەڵپێچاو / helpêçaw/: ☜ **هەڵپێچراو**

هەڵپێچران / helpêçran/: ☜ **هەڵپێچان ـ١**

هەڵپێچراو / helpêçraw/: ئاوەڵناو. هەڵپێچاو؛ هەڵپێچرای؛ هەڵپێچیاگ: ١. لە خوار بۆ سەر پێچدراو ٢. زۆر بۆ هاتوو لە لایەن کەسێکەوە ٣. نووشتاوە (دۆڵمە و ...) ٤. بادراو (ڕیشوو) ٥.

داخراو؛ تەعتیل‌کراو ☰ ۱. ورمالیده ۲. تحت فشار قرار گرفته ۳. پیچیده (دُلمه و ...) ۴. تاب‌خورده (پُرز) ۵. بسته شده

هەڵپێچرای / hełpêçray/: ☜ **هەڵپێچراو**

هەڵپێچیاگ / hełpêçyag/: ☜ **هەڵپێچراو**

هەڵپێچیان / hełpêçyan/: ☜ **هەڵپێچان ـ۱**

هەڵپێک / hełpêk/: ناو. ڕەوتی داخران؛ بە سەر یەکا هاتنی دوو لای درگا و پەنجەرە و... ☰ چِفت

هەڵپێکان / hełpêkan/: چاوگ. هەڵپێکانن؛ داخستن؛ بە سەر یەکا جووت کردن ‹درگاکە هەڵپێکە!؛ دوگمەی کراسەکەت هەڵپێکە!› ☰ چِفت کردن

هەڵپێکانن / hełpêkanin/: ☜ **هەڵپێکان**

هەڵپێکران / hełpêkran/: چاوگ. داخران؛ بەسیان ☰ بسته شدن

هەڵپێکراو / hełpêkraw/: ئاوەڵناو. هەڵپێکیاگ؛ داخراو؛ بەسیاگ ☰ چِفت شده

هەڵپێکیاگ / hełpêkyag/: ☜ **هەڵپێکراو**

هەڵتاش / hełtaş/: ناو. کاری تاشین بەرەو ژوور ☰ عمل تراشیدن از پایین به بالا

هەڵتاشان / hełtaşan/: ☜ **هەڵتاشین**

هەڵتاشین / hełtaşîn/: چاوگ. هەڵتاشان؛ تاشین بەرەو ژوور ☰ تراشیدن از پایین به بالا

هەڵتاواندن / hełtawandin/: چاوگ. هەزم کردن ‹ورگی من بەردیش هەڵئەتاوێنێ!› ☰ هضم کردن

هەڵتاوین / hełtawîn/: چاوگ. هەزم بوون ☰ هضم شدن

ـ **هەڵتاوێن** / hełtawên/: پاشەوشە. هەزمکەر ‹چەوریەهەڵتاوێن› ☰ هضم‌کننده

هەڵترنگانن / hełt(i)ringanin/: چاوگ. سڵ بوون و خۆ زیز کردن ☰ ترسیدن و رمیدن

هەڵتروشک / hełt(i)ruşk/: ناو. دون؛ چینچک ☰ چُمباتمه

هەڵتروشکان / hełt(i)ruşkan/: چاوگ. تێنەپەڕ. //هەڵتروشکای؛ هەڵدەتروشکێی؛ هەڵتروشکێ// هەڵتروشکین؛ هەڵتروشەکان؛ هەڵترووشکان؛ هەڵتوترین؛ هەڵتوروشکان؛ هەڵتوروشکین؛ هەڵتووتان؛ هەڵتووتەکان؛ هەڵچیچەکان؛ قونەڵتس‌دان؛ لە سەر چینچک ڕۆنیشتن ‹ڕۆژێ گوربەیەک، پڕخەت و خالێ/ هەڵتروشکابوو لە گۆشەی ماڵێ «قانع»› ☰ چُمباتمه زدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: هەڵتروشکاو/ چاوگی نەرێنی: هەڵنەتروشکان

هەڵتروشکاندن / hełt(i)ruşkandin/: چاوگ. تێپەڕ. //هەڵتروشکاندت؛ هەڵدەتروشکێنی؛ هەڵتروشکێنە// هەڵتروشکانن؛ لە سەر چینچک دانیشاندن ☰ چُمباتمه نشاندن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـــ/ چاوگی نەرێنی: هەڵنەتروشکاندن

هەڵتروشکانن / hełt(i)ruşkanin/: ☜ **هەڵتروشکاندن**

هەڵتروشکاو / hełt(i)ruşkaw/: ئاوەڵناو. لە سەر چینچک نیشتوو ☰ چُمباتمه زده

هەڵتروشکین / hełt(i)ruşkîn/: ☜ **هەڵتروشکان**

هەڵتروشەکان / hełt(i)ruşekan/: ☜ **هەڵتروشکان**

هەڵترۆپاندن / hełt(i)ropandin/: چاوگ. تۆپاندن ☰ مُردار کردن

هەڵترۆپاو / hełt(i)ropaw/: ئاوەڵناو. تۆپیو ☰ مُردار

هەڵترۆپین / hełt(i)ropîn/: چاوگ. تۆپین ☰ مُردار شدن

هەڵترووشکان / hełt(i)rûşkan/: ☜ **هەڵتروشکان**

هەڵترەکان / hełt(i)rekan/: چاوگ. ۱. ترەکان؛ تەبقان؛ تەقیان؛ تەقین ۲. درز بردن ☰ ۱. ترکیدن

٢. شکافته شدن

هەڵترەکاندن / heɫt(i)rekandin/: چاوگ. ١. ترەکاندن؛ تەبقاندن؛ تەقاندن ٢. درز تێخستن ≌ ١. ترکاندن ٢. شکافتن

هەڵترەکیان / heɫt(i)rekyan/: چاوگ. تەقین؛ ترەکیان ≌ ترکیدن

هەڵتڕاندن / heɫt(i)řandin/: چاوگ. *[ناشیرین]* هەڵتڕانن؛ دەرکردن بە سووکایەتی ≌ راندن با اهانت

هەڵتڕانن / heɫt(i)řanin/: ☜ **هەڵتڕاندن**

هەڵتڕە / heɫt(i)ře/: ↓

⊡ **هەڵتڕە لێ کردن**: بە سووکایەتییەوە دە گژڕا چوون و دەرکردن ≌ بیرون کردن

هەڵتلیشانن / heɫt(i)lîşanin/: ☜ **هەڵتلێشاندن**

هەڵتلۆپان / heɫt(i)ɫopan/: چاوگ. هەڵتلۆپین؛ تۆپین؛ کەوتین ≌ سَقَط شدن

هەڵتلۆپین / heɫt(i)ɫopîn/: ☜ **هەڵتلۆپان**

هەڵتلێشان / heɫt(i)ɫîşan/: چاوگ. ١. هەڵتلێشیان؛ لە بەر یەک چوون؛ لە خوارەوە بۆ سەر دڕان ٢. هەڵتلێشاندن؛ هەڵدڕین ≌ ١و٢. ورشکافتن

هەڵتلێشاندن / heɫt(i)ɫîşandin/: چاوگ. هەڵتلیشانن؛ هەڵدڕین؛ لە خوارەوە بۆ سەر دڕین ≌ ورشکافتن

هەڵتلێشانن / heɫt(i)ɫîşanin/: ☜ **هەڵتلێشاندن**

هەڵتلێشاو / heɫt(i)ɫîşaw/: ئاوەڵناو. لە سەر تا خوار دادڕاو ≌ ورشکافته

هەڵتلێشیان / heɫt(i)ɫîşyan/: چاوگ. هەڵتلیشان؛ هەڵدڕان؛ لە خوارەوە بۆ سەر دڕیان ≌ ورشکافتن

هەڵتوترین / heɫtut(i)rîn/: ☜ **هەڵتروشکان**

هەڵتوروشکان / heɫturuşkan/: ☜ **هەڵتروشکان**

هەڵتوروشکین / heɫturuşkîn/: ☜ **هەڵتروشکان**

هەڵتۆز / heɫtoz/: ناو. هەڵتووز؛ هەڵتیز؛ کاری جووتە هاویشتن و قوشقی بوون ≌ جُفتک پرانی و رمیدن

⊡ **هەڵتۆز کردن**: ☜ **هەڵتۆزاندن ـ١**

هەڵتۆزان / heɫtozan/: چاوگ. تێنەپەڕ. //هەڵتۆزای؛ هەڵدەتۆزێی؛ هەڵتۆزێ// هەڵتیزان؛ لە جێوە هەڵبەزینەوە و لووشک خستن ≌ جُفتک پراندن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: هەڵنەتۆزان

هەڵتۆزاندن / heɫtozandin/: چاوگ. تێپەڕ. //هەڵتتۆزاند؛ هەڵدەتۆزێنی؛ هەڵتۆزێنە// هەڵتووزاندن: ١. هەڵتۆزانەوە؛ هەڵتیزاندن؛ هەڵجووزان؛ هەڵجووزانن؛ هەڵجووزین؛ هەڵتۆز کردن ٢. *[کینایە، پلار]* زۆر تووڕە و قوشقی کردن ‹مەقالێکم لە سەر بەرنامەی ڕادیۆ کوردی بەغدا هەبوو، زەعیم وەحیدی هەڵتۆزاندبوو «هەژار، چێشتی مجێور»› ≌ ١. رمیدن و جُفتک پراندن ٢. بسیار عصبانی کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: هەڵنەتۆزاندن

هەڵتۆزانەوە / heɫtozanewe/: چاوگ. ١. ☜ هەڵتۆزاندن ـ١ ٢. کزانەوەی برین ≌ ١. ☜ هەڵتۆزاندن ـ١ ٢. سوزش داشتن زخم

هەڵتۆزێن / heɫtozên/: ئاوەڵناو. تیزۆ؛ سڵوقەڵس ≌ پرخاشگر

هەڵتۆقان / heɫtoqan/: ☜ **هەڵتۆقین**

هەڵتۆقاندن / heɫtoqandin/: چاوگ. هەڵتۆقانن: ١. قیتەوە کردن ‹بەرد لە سەرم کەوت هەڵیتۆقاند› ٢. تەقاندن؛ تەقانن ≌ ١. برجسته کردن ٢. ترکاندن

هەڵتۆقانن / heɫtoqanin/: ☜ **هەڵتۆقاندن**

هەڵتۆقاو / heɫtoqaw/: ☜ **هەڵتۆقیو**

هەڵتۆقاوی / heɫtoqawî/: ناو. گرووز؛ پەنەماوی ≌ ورم یا برآمدگی

هەڵتۆقیاگ / heɫtoq(i)yag/: ☜ **هەڵتۆقیو**

هەڵتۆقیان / heɫtoq(i)yan/: ☜ **هەڵتۆقین**

هەڵتۆقین / heɫtoqîn/: چاوگ. هەڵتۆقان؛

هەڵتۆقیان؛ هەڵزەپەتان؛ هەڵزڕەپان؛ هەڵزیپان؛ دەرپەڕین؛ بەرزەو بوون ‹کارگ هەڵتۆقی› ☰ بیرون زدن

هەڵتۆقیو / hełtoqîw/: ئاوەڵناو. هەڵتۆقاو؛ هەڵتۆقیاگ؛ هەڵسیاگ؛ دەرپەڕاو؛ بەرز و قیتەوەبوو ☰ برآمده

هەڵتوتان / hełtûtan/: ☜ **هەڵتروشکان**

هەڵتوتەک / hełtûtek/: ناو. دون؛ چینچک ☰ چُمباتمە

هەڵتوتەکان / hełtûtekan/: ☜ **هەڵتروشکان**

هەڵتوتەکاو / hełtûtekaw/: ئاوەڵناو. هەڵتووتەکیو؛ هەڵتروشکاو ☰ چُمباتمە زده

هەڵتوتەکیو / hełtûtekîw/: ☜ **هەڵتوتەکاو**

هەڵتوڕان / hełtûřan/: چاوگ. ١. زگەشۆرە گرتن و فیڕاندن ٢. لووشک خستن؛ جووتە هاویشتن ☰ ١. اسهال شدن ٢. جُفتک پراندن

هەڵتوڕاندن / hełtûřandin/: چاوگ. هەڵتووڕانن: ١. جووتە هاویشتن و قنگ بەرز کردنەوە ٢. فیڕاندن؛ زگ چوون ☰ ١. رمیدن و جُفتک پراندن ٢. اسهال شدن

هەڵتوڕانن / hełtûřanin/: ☜ **هەڵتوڕاندن**

هەڵتوز / hełtûz/: ☜ **هەڵتۆز**

هەڵتوزان / hełtûzan/: چاوگ. سووتانەوە؛ برژانەوە؛ تووزانەوە ☰ سوختن (پوست)

هەڵتوزاندن / hełtûzandin/: ☜ **هەڵتۆزاندن**

هەڵتەزینەوە / hełtezînewe/: چاوگ. ڕاپەڕین؛ شۆڕش کردن ☰ قیام کردن

هەڵتەقان / hełteqan/: ☜ **هەڵتەقین**

هەڵتەقیان / hełteqyan/: ☜ **هەڵتەقین**

هەڵتەقین / hełteqîn/: چاوگ. هەڵتەقان؛ هەڵتەقیان: ١. لە بەر یەک چوون ‹خانوەکە هەڵتەقاوە› ٢. دادڕانی درواو ٣. تووشی یەک هاتن ☰ ١. از هم گُسستن ٢. جر خوردن ٣. با هم برخورد کردن؛ به هم رسیدن

هەڵتەک / hełtek/: لێل. ← **هەڵتەکداتەک**

هەڵتەکان / hełtekan/: چاوگ. هەڵتەکیان؛ هەڵتەکین: ١. لە خوار بۆ سەر تێک چوون ٢. بەرەژوور چوونی ئەندامی لەش ☰ ١. از پایین به بالا در رفتن و متلاشی شدن ٢. به بالا جستن اعضای بدن

هەڵتەکاندن / hełtekandin/: چاوگ. هەڵتەکانن: ١. تێک و پێکدان ‹بوومەلەرزە زۆر ماڵی هەڵتەکاند› ٢. بلند کردن و بەرە ژوور بردنی ئەندامی لەش ‹چاوی لێ‌هەڵتەکاند؛ بڕۆی هەڵتەکاند؛ شان هەڵتەکێنە!› ٣. تەکاندنی شت ‹بەرسیلە نەختێ خوێی لەگەڵ بێنە/ لە کاسەیەکا هەڵیتەکێنە! «پیرەمێرد»› ٤. داتەقاندنی دەغڵ و دان و ... ‹تووتنەکە هەڵتەکێنە› ☰ ١. مُتلاشی کردن ٢. بالا انداختن اعضای بدن ٣. تکاندن ۴. باد دادن (غله و ...)

هەڵتەکانن / hełtekanin/: ☜ **هەڵتەکاندن**

هەڵتەکداتەک / hełtekdatek/: ناو. هەڵتەک ـ هەڵتەک؛ چۆنیەتی بان و خوار کردنی یەک لە دوای یەک (زۆرتر لە ڕۆییندا) ‹هەڵتەکداتەکی ماشینەکە ناوسکمانی بڕی!›. هەروەها: **هەڵتەکداتەک کردن** ☰ حالت بالا و پایین شدن (بیشر در حرکت)

هەڵتەکوپەڵتەک / hełtek û pełtek/: ناو. کاری بە لۆقاوی درێژ و بە پەلە ڕۆیشتن؛ قەترە کردن ☰ عمل یا فرانید با گام‌های بلند و با شتاب رفتن

هەڵتەکەهەڵتەک[1] / hełtek hełtek/: ☜ **هەڵتەکداتەک**

هەڵتەک ـ هەڵتەک[2]: ئاوەڵکار. *[کنایە]* هێدی ـ هێدی؛ لۆژەلۆژ؛ لەقەلەق؛ بە پشوو و لە سەر خۆ (ڕۆیشتن) ☰ سلانە سلانە

هەڵتەکیان / hełtekyan/: ☜ **هەڵتەکان**

هەڵتەکین / heltekîn/: ☜ **هەڵتەکان**

هەڵتەکێن / heltekên/: پاشەوشە. ١. لە بەر یەک بەر ‹ماڵ‌هەڵتەکێن› ٢. تەکانده‌ری ئەندام ‹بڕۆهەڵتەکێن› ٣. تەکێنەری بەڕە و لێفە و... ■ ١. ویرانگر ٢و٣. ـ تکاننده

هەڵتیز / heltîz/: ☜ **هەڵتۆز**

هەڵتیزان / heltîzan/: ☜ **هەڵتۆزان**

هەڵتیزاندن / heltîzandin/: ☜ **هەڵتۆزاندن ـ١**

هەڵتیقان / heltîqan/: چاوگ. هەڵبەزین بۆ کایە کردن ■ جست‌وخیز کردن

هەڵجووزان / helcûzan/: ☜ **هەڵتۆزاندن ـ١**

هەڵجووزانن / helcûzanin/: ☜ **هەڵتۆزاندن ـ١**

هەڵجووزین / helcûzîn/: ☜ **هەڵتۆزاندن ـ١**

هەڵجووزێن / helcûzên/: ئاوەڵناو. سل و جووتەوەشێن ■ رموک و جُفتک‌پران

هەڵجەڕ / helceř/: ئاوەڵناو. خێل؛ خوێل؛ چاوخوار ■ لوچ

هەڵجەڕاندن / helceřandin/: چاوگ. هەڵجەڕانن؛ جەڕ دان؛ زۆر سفت کردنەوە ■ مُحکم بستن

هەڵجەڕانن / helceřanin/: ☜ **هەڵجەڕاندن**

هەڵجیپاندن / helcîpandin/: چاوگ. گەلاڵە کردن؛ ئامادە کردن بە نیواونیوی ■ کم و بیش آمادە کردن

هەڵچ / helç/: ناو. کارگ؛ کوارگ؛ قارچک ■ قارچ

هەڵچرچان / helçirçan/: چاوگ. ١. چرچ و لۆچ تێکەوتن ٢. سیس بوون ■ ١. پُر چین و چروک شدن ٢. پژمُردە شدن

هەڵچرچاو / helçirçaw/: ئاوەڵناو. ١. هەڵچرچیاگ؛ چرچ‌بوو ٢. سیس‌بوو ■ ١. پُرچین و چروک شدە ٢. پژمُردە شدە

هەڵچرچیاگ / helçirç(i)yag/: ☜ **هەڵچرچاو ـ١**

هەڵچڕان / helç(i)řan/: چاوگ. ١. ☜ **هەڵپچڕان** ٢. دڕان؛ دڕیان ■ ١. ☜ **هەڵپچڕان** ٢. پارە شدن

هەڵچڕاندن / helç(i)řandin/: ☜ **هەڵپچڕاندن**

هەڵچڕاو / helç(i)řaw/: ☜ **هەڵپچڕاو**

هەڵچڕژان / helçiřjan/: چاوگ. *[کینایە]* خۆ دەگژ ڕاکردن ‹دوو هۆردوو بەرانبەر وەستان، پێک هەڵپڕژان، تێک هەڵچڕژان «هەژار، چوار *نامیلکە*»› ■ گلاویز شدن برای جنگ

هەڵچڕین / helç(i)řîn/: ☜ **هەڵپچڕان**

ـ هەڵچن / helçin/: پاشەوشە. ١. چین لە سەر چین دانەر ٢. ـ هەڵمژ ٣. ـ هەڵگر ■ ١. برهم چین ٢. مکندە ٣. ـ گزین

هەڵچناو / helç(i)naw/: ☜ **هەڵچنراو**

هەڵچنران / helçinran/: چاوگ. هەڵچنیان: ١. بە سەر یەکدا چنین ٢. *[مەجاز]* چۆڵ و وێران بوون ٣. کۆ کردنەوە؛ جەمەو کردن. بەرانبەر: **داچنران** ٤. بەسران؛ بەر گیران ‹من قەلای شادیم دەوری گیراوە/ دەرگای ژیانم لێ هەڵچنراوە «پیرەمێرد»› ■ ١. روی هم چیدن ٢. ویران شدن ٣. جمع کردن ۴. مسدود شدن

هەڵچنراو / helçinraw/: ئاوەڵناو. هەڵچناو؛ هەڵچنیاگ: ١. بە سەر یەکدا چنراو ٢. کۆوە کراو ٣. بەسراو ■ ١. روی هم انباشتە ٢. جمع شدە ٣. مسدود شدە

هەڵچنک / helçinik/: ناو. قاقەزی مەرەکەف هەڵچن ■ کاغذ خشک‌کن

هەڵچنیاگ / helçinyag/: ☜ **هەڵچنراو**

هەڵچنیان / helçinyan/: ☜ **هەڵچنران**

هەڵچنین / helç(i)nîn/: چاوگ. ١. لە سەر یەک بە بڵندی چنین ٢. هەڵمژین؛ دابردن و نەهێشتنی (ئاوی) شتێ ٣. هەڵبژاردن؛ هەڵگرتنی ئەوەی مەبەستە ■ ١. روی هم چیدن ٢. مکیدن (آب چیزی را) ٣. برگزیدن

هەڵچۆ¹ / helço/: ئاوەڵناو. ١. هەڵاچۆ؛ بە تایبەتمەندی بەرز بوونەوە و لە زیاد کردندا بوون

٢. هەڵچوو؛ هەڵچووگ؛ هەڵبچۆ؛ بە تایبەتمەندی بوونە هەڵم لە تینی ئاساییدا (وەک: ئەلکول، ئیتر و ...) ٣. *[مەجاز]* هەڵچوو؛ تووڕە؛ زوو زویر بوو ▤ ١. صعودی ٢. فرّار ٣. عصبی

ـ هەڵچۆ[٢]: پاشەوشە. ١. بالاکەر ٢. بۆ بەرزایی سەرکەوتوو ٣. سەرەڕۆ ▤ ١. بالنده ٢. صعودکننده ٣. سرخود

هەڵچۆڕ / helçoř/: ئاوەڵناو. دڕاو؛ لاراو؛ تایبەتمەندی زەوینێ کە ئاو ڕاناگرێ و دڕدڕ دەبێ ▤ ویژگی زمینی کە ناهموار است و آب را بە خود نمی‌گیرد

هەڵچۆڕان / helçořan/: چاوگ. هەڵچۆڕیان؛ هەڵچۆڕین؛ تا ئاخر تنۆک ڕژان ‹بێژە: ئەگەر بۆ نووسینی وتاری پەروەرندەی من دەریا هەموو مەرەکەف بێ، بەر لە دوایی‌پێ‌هێنانی وتاری پەروەرندەی من، بێ‌شک دەریا هەڵدەچۆڕێ تەنانەت گەر هێندەی‌دیشی دە فریا خەین! «هەژار، *قورئان*»› ▤ تا آخرین قطره چکیدن

هەڵچۆڕاندن / helçořandin/: چاوگ. تا دوامین تنۆک ڕژاندن ▤ تا آخرین قطره را ریختن

هەڵچۆڕاو / helçořaw/: ئاوەڵناو. هەڵچۆڕیو؛ هیچ تەڕایی تێدا نەماو ▤ خُشکیده

هەڵچۆڕیان / helçořyan/: ☜ **هەڵچۆڕان**

هەڵچۆڕین / helçořîn/: ☜ **هەڵچۆڕان**

هەڵچۆڕیو / helçořîw/: ☜ **هەڵچۆڕاو**

هەڵچۆقان / helçoqan/: ☜ **هەڵچۆقین**

هەڵچۆقاندن / helçoqandin/: چاوگ. هەڵچۆقانن: ١. چۆقاندن لە سەر ئاگر ٢. لەرز پێ‌خستن ▤ ١. تفت دادن ٢. بە لرز انداختن

هەڵچۆقانن / helçoqanin/: ☜ **هەڵچۆقاندن**

هەڵچۆقاو / helçoqaw/: ☜ **هەڵچۆقیو**

هەڵچۆقین / helçoqîn/: چاوگ. هەڵچۆقان: ١. چۆقان لە سەر ئاگر ٢. لەرزین: *ئـ)* لە سەرمان *ب)* لە بەر نۆبەتی ▤ ١. تفت خوردن ٢. لرزیدن: *الف)* از سرما *ب)* از تب و لرز

هەڵچۆقیو / helçoqîw/: ئاوەڵناو. هەڵچۆقاو؛ قاڵ‌کراو ▤ تفیده

هەڵچوو / helçû/: ئاوەڵناو. ١. بە دار یان بە شاخا سەرکەوتوو ٢. هەراش؛ گەورە بوو ‹منالی هەڵچوو› ٣. بلیند بوو ‹داری هەڵچوو› ٤. *[مەجاز]* سەرەڕۆ؛ بێ ورد بوونەوە و تێڕامان لە کاردا ٥. هەڵچۆ؛ هەڵچووگ؛ هەڵبچۆ؛ بە تایبەتمەندی بوونە هەڵم لە تینی ئاساییدا (وەک: ئەلکول، ئیتر و ...) ٦. سەرڕێژ کردوو ‹شیری هەڵچوو› ٧. *[مەجاز]* هەڵچۆ؛ تووڕە؛ زوو زویر بوو ▤ ١. صعود کرده ٢. بالنده ٣. قدکشیده ۴. خودسر ۵. فرّار ۶ سررفته ۷. عصبی

هەڵچوو ـ پاچوو / helçû paçû/: ئاوەڵکار. ناڕێک و بێ‌سەرەوبەرە؛ بە شپرزی ▤ با شلختگی و بی‌نظمی

هەڵچوون / helçûn/: چاوگ. ١. بە لەز بالا کردن ‹وا لقی لاولاو بە قەد سەروی ڕەوانا هەڵچووە/ بۆ لە باوەش گرتنی بالای بتان وەک پەرچەمە «بێخود»› ٢. لە بڵندایی سەرکەوتن ‹هەموو ساڵێ بەو شاخە ڕژدەدا هەڵدەچێ› ٣. پەڕین؛ بوونە گاز ‹سەری شیشەکەی کپ نەکردووە، هەموو ئەلکولەکەی تێدا هەڵچووە› ٤. سەرڕێژ کردنی کوڵاو لە سەر ئاگر ‹شیرەکە هەڵچوو› ٥. دابوون بۆ بە سەر پشتا باز دان ٦. *[مەجاز]* تووڕە بوون ‹کاکم زوو هەڵنەچێ› ٧. *[مەجاز]* بەگژا چوون ‹هەڵۆ لە گامێش هەڵناچێ «مەسەل»› ▤ ١. سریع رشد کردن ٢. از بلندی بالا رفتن ٣. تصعید شدن ۴. سر رفتن مایع جوشان ۵. خم شدن برای پرش همبازی ۶ خشمگین شدن ۷. پرخاش کردن

هەڵچوون ـ داچوون / helçûn daçûn/: ناو. دۆخی خواروبان کردنی ئاوی دەریا ▤ جَزر و مد

هەڵچە / helçe/: ☜ **هەڵوژە**

هەڵچەرخ / helçerx/: ناو. وەرسووڕ؛ زڤڕ 🇮🇷 چرخش

هەڵچەرخان / helçerxan/: چاوگ. هەڵچەرخیان؛ هەڵچەرخین؛ وەرسووڕان؛ زڤڕین 🇮🇷 ورچرخیدن

هەڵچەرخاندن / helçerxandin/: چاوگ. وەرسووڕاندن 🇮🇷 ورچرخاندن

هەڵچەرخیان / helçerx(i)yan/: ☜ **هەڵچەرخان**

هەڵچەرخین / helçerxîn/: ☜ **هەڵچەرخان**

هەڵچەقان / helçeqan/: ☜ **هەڵچەقین**

هەڵچەقاندن / helçeqandin/: چاوگ. ۱. تێڕۆ کردن ۲. دە قوڕ ڕاکردن 🇮🇷 ۱. خلانیدن ۲. فروکردن

هەڵچەقاو / helçeqaw/: ☜ **هەڵچەقیو**

هەڵچەقین / helçeqîn/: چاوگ. هەڵچەقان: ۱. تێڕۆچوون ‹بە وەم زانی لە باغا چقلی گوڵ هەڵچەقیە داوێنی/ کە لێرە دڵ لە سینەمدا برینی نەشتەری دێشێ «مەحوی»› ۲. لە قوڕدا چوونە خوار 🇮🇷 ۱. خلیدن ۲. در گل فرو شدن

هەڵچەقیو / helçeqîw/: ئاوەڵناو. هەڵچەقاو؛ چەقیاگ: ۱. ڕۆچوو ۲. دە زەوی ڕاکراو 🇮🇷 ۱. خلیده ۲. فروشده در زمین

هەڵچیچەکان / helçîçekan/: ☜ **هەڵتروشکان**

هەڵخران / hełx(i)ran/: چاوگ. هەڵخریان: ۱. وە بەر تاو دران بۆ وشک بوونەوە ‹دوێنێ ئێوارێ لەسەربانێ هەڵمخست تووتن/ سروە هات خونچەگولی باخی ئەدەب پشکووتن! «هەژار، هێمن، *بۆ کوردستان*»› ۲. ئاوێزان کران ‹چەن دیلەکانێ هەڵخرا لە من «قانع»› ۳. هەڵدران؛ بەرپا کران ‹لە لایە جامی بادە پڕ کراوە/ لە لایە داری ئیعدام هەڵخراوە «هێمن»› 🇮🇷 ۱. پهن کردن در آفتاب برای خشک شدن ۲. آویخته شدن ۳. برپا داشتن

هەڵخراو / hełx(i)raw/: ئاوەڵناو. هەڵخریاگ؛ بەر تاودراو (بۆ وشک بوونەوە) 🇮🇷 پهن شده در آفتاب (برای خشک شدن)

هەڵخریاگ / hełxiryag/: ☜ **هەڵخراو**

هەڵخریان / hełxiryan/: ☜ **هەڵخران**

هەڵخڕان / hełx(i)řan/: چاوگ. تێنەپەڕ. //هەڵخڕای؛ هەڵدەخڕێی؛ هەڵخڕێ// هەڵخڕیان؛ هەڵخلان: ۱. بزوان؛ هەڵتەکانی دەفرێ کە شتی وردی زۆری تێدایە ۲. *[مەجاز]* هانە/ دنە دران ۳. *[مەجاز]* فریو خواردن؛ لە خشتە چوون 🇮🇷 ۱. تکان خوردن ظرف یا جعبە با محتویات ریز ۲. تحریک شدن ۳. فریب خوردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: هەڵخڕاو/ چاوگی نەرێنی: هەڵنەخڕان

هەڵخڕاندن / hełx(i)řandin/: چاوگ. تێپەڕ. //هەڵتخڕاند؛ هەڵدەخڕێنی؛ هەڵخڕێنە// هەڵخڕانن؛ هەڵخلاندن؛ هەڵخلانن: ۱. تەکان پێ دان و بزواندنی دەفری پڕ لە شتی ورد ‹جەوالی گوێزی هەڵخڕاند› ۲. *[مەجاز]* هان/ دنە دان ‹ئەم قسانە قسەی خۆی نییە، یەقین هەڵیانخڕاندووە!› ۳. *[مەجاز]* فریو دان؛ لە خشتە بردن ‹هێندەیان پەسنی درۆ دا، هەڵیانخڕاند و قوڕیان بە سەریدا کرد!› ٤. لە ناو دەستا خڕ هەڵدان ٥. *[مەجاز]* خستنە بەرکار؛ هێنانە کار ‹تەلەفۆنی هەڵخڕاند: ئەلۆ! ئەلۆ!، ماڵی ئەفسەر دەست نەکەوت «هەژار، چێشتی مجێور»› 🇮🇷 ۱. تکان دادن ظرف یا جعبە با محتویات ریز ۲. تحریک کردن ۳. فریب دادن ۴. با دست گرد کردن ۵. به کار گرفتن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـــ/ چاوگی نەرێنی: هەڵنەخڕاندن

هەڵخڕانن / hełx(i)řanin/: ☜ **هەڵخڕاندن**

هەڵخڕاو / hełx(i)řaw/: ئاوەڵناو. هەڵخڕیاگ: ۱. تەکان پێ دراو ۲. *[مەجاز]* هان/ دنە دراو ۳. *[مەجاز]* لە خشتە براو؛ فریو دراو 🇮🇷 ۱. غلتداده

شده ۲. فریب خورده ۳. تحریک شده

هەڵخڕیاگ / /heɫxiřyag/: ☞ هەڵخڕاو

هەڵخڕیان / /heɫxiřyan/: ☞ هەڵخڕان

هەڵخڕێن / /heɫx(i)řên/: ئاوەڵناو. فێتکار؛ دنەدەر؛ هانەدەر ☰ تحریک کننده

هەڵخز / /heɫxiz/: ناو. کاری بە خشکە بەرەو ژوور چوون ☰ عمل به بالا خزیدن

هەڵخزان / /heɫx(i)zan/: چاوگ. هەڵخزیان؛ هەڵخزین: ١. بەرەو ژوور خزان ٢. هەڵخلیسکان ‹بەهارمان خەزان، پا هەڵخزانە/ بۆ نەونەمامان گەڵاڕێزانە «پیرەمێرد»› ☰ ١. به بالا خزیدن ٢. لیز خوردن

هەڵخزیان / /heɫxizyan/: ☞ هەڵخزان

هەڵخزین / /heɫx(i)zîn/: ☞ هەڵخزان

هەڵخستن / /heɫxistin/: چاوگ. هەرخستن: ١. بۆ سەرەوە فڕێ دان ‹خشت هەڵخستن بۆ بەنا› ٢. لەگەڵ «گوێ» دەگوترێ بە واتای گوێ ڕاگرتن بۆ بیستن ‹هەر بێنە بەرە و هەڵخول و هاتوچۆیە/ گوێ هەڵخە هەموو دەنگی بژی و ڕۆڕۆیە «هەژار، *چوارینەکانی خەییام*»› ٣. بەر تاو دان بۆ وشکەوە بوون ‹دەیبەنە سەربان لەوێ هەڵیەخەن/ سفرە بۆ مار و مێروو ڕائەخەن «پیرەمێرد»› ٤. گەڵاڵە کردن و بەرهەم هێنان ‹مبارەکی بێ، خانووەکەی باش هەڵخستووە› ٥. باش سەوز نەبوونی دەغڵ (بە هەر بۆنەیەکەوە) ٦. جووتە هاویشتن ٧. هەڵمەقووت کردن؛ بە پەلە خواردن ☰ ١. به بالا پرتاب کردن ٢. فرادادن (گوش) ٣. پهن کردن در آفتاب ۴. طرح ریختن و ساختن ۵. خوب رشد نکردن غله ۶. جُفتک پراندن ۷. بالا انداختن

هەڵخستنەوە / /heɫxist(i)newe/: چاوگ. ١. جووتە هاویشتن ‹ئەم هێسترە لەقە هەڵدەخاتەوە› ٢. سەما کردن و خۆ حەوا دان لە خۆشیان ٣. *[کنایە]* تووڕە بوون ☰ ١. جُفتک پراندن ٢. جست و خیز کردن از شادی ۳. عصبانی شدن

هەڵخشان / /heɫx(i)şan/: چاوگ. هەڵخشیان؛ هەڵخشین؛ هەڵخزان ☰ به بالا خزیدن

هەڵخشیان / /heɫxişyan/: ☞ هەڵخشان

هەڵخشین / /heɫx(i)şîn/: ☞ هەڵخشان

هەڵخلاندن / /heɫx(i)landin/: چاوگ. هەڵخلانن؛ سووڕ دان و بان و خوار پێ کردنی دەفری پڕ لە شتی ورد (وەک: دانەوێڵە) ☰ تکان دادن ظرف محتوی دانه‌های ریز

هەڵخلانن / /heɫx(i)lanin/: ☞ هەڵخلاندن

هەڵخلیسک / /heɫx(i)lîsk/: ناو. جێگەی لووسی سەهۆڵاوی ☰ لیزگاه

هەڵخلیسکان / /heɫx(i)lîskan/: چاوگ. هەڵخلیسکین؛ هەڵزەلین؛ خزین؛ خلیسکان؛ شەمتین ☰ لغزیدن

هەڵخلیسکاندن / /heɫx(i)lîskandin/: چاوگ. خزاندن؛ خلیسکاندن؛ بوونە هۆ بۆ شەمتینی یەکێ ☰ لغزاندن

هەڵخلیسکاو / /heɫx(i)lîskaw/: ئاوەڵناو. شەمتی ☰ لغزیده

هەڵخلیسکین / /heɫx(i)lîskîn/: ☞ هەڵخلیسکان

هەڵخلیسکێن[1] / /heɫx(i)lîskên/: ناو. هەڵخلیسکێنە؛ بازی شەمتین ☰ سُرسُرەبازی

ـ هەڵخلیسکێن[2]: پاشەوشە. هەڵخلیسکێنە ‹پێ‌هەڵخلیسکێن› ☰ ـ لغزان

هەڵخلیسکێنە / /heɫx(i)lîskêne/: ☞ هەڵخلیسکێن

هەڵخلەتان / /heɫx(i)ɫetan/: چاوگ. هەڵخەڵەتان؛ خلەتیان؛ خلەتان؛ خەلەتان؛ هەڵفریوان؛ خلافان؛ خلەفان؛ خەلەفان؛ خاپان؛ خاپیان؛ خاپین؛ هەربلین؛ غەرین؛ فریبیان؛ بە فریو چوون؛ لە خشتە چوون؛ دەسخەڕۆ بوون ☰ فریب خوردن

هەڵخلەتاندن / /heɫx(i)ɫetandin/: چاوگ. خاپاندن؛ هەڵخەڵەتاندن؛ خلەتاندن؛ هەڵفریواندن؛

خلەفاندن؛ دەسخەڕۆ کردن؛ فریو دان؛ لە خشتە بردن ‹کێ ئێوەی هەڵخەڵەتاند خەیانەت بە گەلەکەتان بکەن؟› ▤ فریب دادن

هەڵخلەتاو / /hełx(i)łetaw/: ئاوەڵناو. هەڵخەلەتاو؛ خلەتیاگ؛ خاپاندی؛ فریودراو؛ دەسخەڕۆ؛ خلەفاو ▤ فریب‌خورده

هەڵخلەتێن / /hełx(i)łetên/: ئاوەڵناو. هەڵخلەتێنە؛ هەڵخەلەتێن؛ هەڵخەلەتێنە؛ فێڵباز؛ کەلەکباز؛ داوباز؛ خاپینۆک ▤ فریبکار

هەڵخلەتێنە / /hełx(i)łetêne/: ☜ هەڵخلەتێن

هەڵخوراندن / /hełxurandin/: چاوگ. هەڵخورانن؛ خوراندن لە خوارەوە بۆ سەر ‹کەم لاقت هەڵخورێنە!› ▤ خاراندن از پایین به بالا

هەڵخورانن / /hełxuranin/: ☜ هەڵخوراندن

هەڵخوشان / /hełxuşan/: ☜ هەڵخوشین

هەڵخوشین / /hełxuşîn/: چاوگ. هەڵخوشان؛ داماڵران (وەک: بەن لە سەر چێو) ‹هەرچی بەنەکەی تێ دەهاڵێنم، هەر هەڵدەخوشێ› ▤ سُر خوردن (مانند: نخ روی چوب)

هەڵخول / /hełxul/: ناو. ڕەوتی گەڕان و سووڕانی زۆر ‹هەر بێنە بەرە و هەڵخول و هاتوچۆیە/ گوێ هەڵخە هەموو دەنگی بزی و ڕۆڕۆیە «هەژار، *چوارینەکانی خەییام*»› ▤ چرخش بسیار

هەڵخولان / /hełxulan/: چاوگ. گەڕان و سووڕانی زۆر ▤ (بسیار) چرخیدن

هەڵخولاندن / /hełxulandin/: چاوگ. گەڕاندن و سووڕاندن ▤ (بسیار) چرخاندن

هەڵخوێندن / /hełx(i)wêndin/: چاوگ. هەڵخۆندن؛ هەڵخۆنن: ١. بە گوێدا خوێندن؛ زۆر نسحەت کردن ٢. بەگژدا چوون؛ پێدا کاڵان ▤ ١. در گوش کسی خواندن ٢. شماتت کردن

هەڵخۆزان / /hełxozan/: ☜ هەڵخۆزتن

هەڵخۆزانن / /hełxozanin/: چاوگ. هەڵکێشان؛ بۆ باڵا کێشان ▤ به بالا کشیدن

هەڵخۆزتن / /hełxoztin/: چاوگ. هەڵخۆزان؛ هەڵخۆزین؛ هەڵخۆستن؛ هەڵچوون بەرەو بان ▤ بالا رفتن

هەڵخۆزین / /hełxozîn/: ☜ هەڵخۆزتن

هەڵخۆستن / /hełxostin/: ☜ هەڵخۆزتن

هەڵخۆندن / /hełxondin/: ☜ هەڵخوێندن

هەڵخۆنن / /hełxonin/: ☜ هەڵخوێندن

هەڵخووشان / /hełxûşan/: چاوگ. ١. تێکچوونی کار ‹بە داخەوە کارەکەمان لێ هەڵخووشا› ٢. بەرپەرچ دانەوە؛ بە دەمدا چوونەوە؛ وەرنەگرتن و دانە دواوەی قسەی کەسێک ▤ ١. خراب شدن کار ٢. رد کردن گفتار کسی

هەڵخە / /hełxe/: ناو. جۆرێک هەڵپەڕکێی کوردی، هەر لە جێوە هەڵدەخەنەوە ▤ نوعی رقص کُردی

هەڵخەڵەتان / /hełxełetan/: ☜ هەڵخلەتان

هەڵخەڵەتاندن / /hełxełetandin/: ☜ هەڵخلەتاندن

هەڵخەڵەتاو / /hełxełetaw/: ☜ هەڵخلەتاو

هەڵخەڵەتێن / /hełxełetên/: ☜ هەڵخلەتێن

هەڵخەڵەتێنە / /hełxełetêne/: ☜ هەڵخلەتێن

هەڵخەوداخە / /hełxe w daxė/: ☜ هەڵبەز ـ دابەز

هەڵداریان / /hełdaryan/: چاوگ. داریانەوە ▤ چپه شدن

هەڵداشتن / /hełdaştin/: چاوگ. هلدێران؛ هەڵدێران؛ لە بەرزەوە فڕێ دان ‹کوشتمی و شەش خانی ئوممێدی لە من گرتن حەریف/ مۆرە هەڵداوێم و بێهوودە بە هیوای دووشەشم «هێمن»› ▤ انداختن (از بالا)

هەڵدان / /hełdan/: چاوگ. ١. بەرەو باڵا فڕێ دان ٢. بەرەو حەوا کردن ‹بادەوە هەڵدان› ٣. بڵند کردن و دامەزراندن (وەک چادر و...) ‹ڕەشماڵیان

هەڵدا› ٤. پێ‌هەڵگوتن؛ پەسن دان ‹تاقمێک کاریان هەڵدانە بە بالای دەسەڵاتدا و بەس!› ٥. قسە دەست پێ‌کردن ‹لە جوابدا هەڵیدایە: ...› ٦. لە تراوێ ڕاکردن ‹ئەو دەفرە دەئاوی هەڵدە!› ٧. تێ‌وەردان (وەک: ئاو لە دەفر) ٨. یەک لە دووی یەک گوتن (ناو) ‹زۆرێ ناویان هەڵداوە دەڵێن شۆفارن› ٩. گەشە کردن ‹ماشەڵلا شیناوەردەکەت باش هەڵی‌داوە› ١٠. پایە بەرز بوون ‹کابرا تا دوێنێ کەس نەیدەناسی ئێستا وا هەڵی‌داوە› ١١. بەرز کردنەوە (وەک: هەڵگرتنی بار و خستنیە سەر بارەبەر) ‹وەرە ئەو دوو تا گەنمە هەڵدەینە سەر هێسترەکە!› ١٢. هەڵێنان؛ زانینی مەتەڵۆک ‹ئافەرین! ئەم مەتەڵۆکەت باش هەڵدا› ١٣. دەرکەوتن ‹مانگ ئەوا تازە لە ئاسۆ هەڵدێ/ کۆمەڵێ هەورەسپێلکەی بەردێ «هەژار، *بۆکوردستان*»› ١٤. با کردنە ناو؛ فوو دان ‹گووپت هەڵدە!› ١٥. لێ‌دان ‹شەق هەڵدان› 🇮🇷 ١. بە بالا پرت کردن ٢. هوا کردن ٣. برپا کردن (چادر و ...) ۴. ستایش کردن ۵. سخن آغاز کردن ۶ برکشیدن ۷. گرداندن ۸ برشُمردن ۹. شکوفا شدن ۱۰. ترقی کردن ۱۱. از زمین کندن ۱۲. چیستان و معما را حل کردن ۱۳. سر برآوردن ۱۴. دمیدن ۱۵. زدن (تیپا)

هەڵدانەوە / heɫdanewe/: چاوگ. هەڵۆدان؛ هەڵەودان: ١. بەرەو ژوور بردن ‹پەنجەرەکە هەڵدەوە؛ دیسان پەردەی هەڵداوە› ٢. شین بوونەوە دوای بڕین ‹وێنجەکە هەڵیداوەتەوە› ٣. سەرهەڵدانەوە؛ گەڕانەوە (نەخۆشی) ‹شێرپەنجەی دوابڕاو عیلاجی نایە، هەڵدەداتەوە› ٤. دیسانەوە دەرکەوتن و درێژە پێ دان ‹سەرلەنوێ هەڵیداوەتەوە و ماڵەکەی دەوێتەوە› ٥. ژێر هێنانە ڕوو ‹هەموو دەشتەکەی بۆ گەنج هەڵداوە› ٦. بە سەر یەکدا کردن ‹گەنمەکەی لە لایەک هەڵدابووەوە› ٧. لاپەڕە دانەوە؛ گۆڕانی لاپەڕە ‹با پەڕەکانی هەڵداوە› ٨. *[مەجاز]* ئاڵوگۆڕ کردنی بارودۆخ ‹شۆڕشی خەڵک پەڕەیەکی‌تری لە مێژوو هەڵداوە› 🇮🇷 ١. بالا زدن ٢. دوباره روییدن ٣. عود کردن (بیماری) ۴. از سر گرفتن ۵. زیر و رو کردن ۶ بر هم انباشتن ۷و۸ ورق خوردن

هەڵدران / heɫd(i)ran/: چاوگ. هەڵدریان: ١. بڵند کران و دامەزران؛ بەرپا کران ‹لە دەشت و بەر پەساران هەڵدراون چادر و ڕەشماڵ/ نەما بێگانە تاکوو جێژنەمان لێ تاڵ بکا ئەو ساڵ «هێمن»› ٢. لێ‌دران بە شەق یان شاخ و ... ‹تا سەر نەبۆتە گۆ، دە لە دنیا ئەتۆ شەقێ/ هەر ئەم شەقە بە کارە کەوا هەڵدرێ لە هیچ «مەحوی»› 🇮🇷 ١. برپا شدن ٢. زده شدن

هەڵدرانەوە / heɫd(i)ranewe/: چاوگ. هەڵدریانەوە؛ وەلا دران ‹پەردەکان هەڵدرانەوە و ژوورەکە ڕووناک بۆوە› 🇮🇷 کنار زده شدن

هەڵدراو / heɫd(i)raw/: ئاوەڵناو. هەڵدریاگ؛ بەرپا؛ ڕاستەوکراو 🇮🇷 برپا شده

هەڵدراوە / heɫd(i)rawe/: ئاوەڵناو. ١. بەسەر یەکا کۆوە کراو ٢. وەلا دراو 🇮🇷 ١. برهم انباشته شده ٢. کنار زده شده

هەڵدروان / heɫdirwan/: چاوگ. هەڵدووران؛ هەڵدووریان؛ هەڵدووریانن؛ تەقەڵ درانی قەراغ 🇮🇷 دوخته شدن کنارەها

هەڵدرواندن / heɫdirwandin/: ☞ هەڵدروون

هەڵدرواو / heɫdirwaw/: ئاوەڵناو. هەڵدووراو؛ هەڵدووریاگ؛ تەقەڵدراو لە کەنارەوە 🇮🇷 دوخته شده در کنارەها

هەڵدروو / heɫd(i)rû/: ناو. هەڵدوور؛ تەقەڵی قەراغ 🇮🇷 بخیەی کنارەها

هەڵدروون / heɫd(i)rûn/: چاوگ. هەڵدرواندن؛ هەڵدووران؛ هەڵدوورین؛ درووونی کەناری شتێ 🇮🇷 دوختن کنارەها

هەڵدریاگ / heɫdiryag/: ☞ هەڵدراو

هەڵدریان / heɫdiryan/: ☜ **هەڵدران**

هەڵدریانەوە / heɫdiryanewe/: ☜ **هەڵدرانەوە**

هەڵدڕان / heɫd(i)řan/: چاوگ. تەواو دڕان ■ جِر خوردن

هەڵدڕاو / heɫd(i)řaw/: ئاوەڵناو. هەڵدڕیاگ؛ جڕبردوو؛ دڕاو ‹کارتۆنی هەڵدڕاو› ■ جِرخورده

هەڵدڕاوە / heɫd(i)řawe/: ناو. هەڵدڕاوی؛ دڕاوی؛ دڕیاگی؛ شوێنی دڕاوی ‹لە خوار هەڵدڕاوەکەوە بیدوورەوە!› ■ پارگی

هەڵدڕاوی / heɫd(i)řawî/: ☜ **هەڵدڕاوە**

هەڵدڕ . هەڵدڕ / heɫdiř heɫdiř/: ئاوەڵناو. زۆر دادڕاو ‹سێلاو زەوییەکەی هەڵدڕ ـ هەڵدڕ کرد› ■ پارە ـ پارە

هەڵدڕیاگ / heɫdiřyag/: ☜ **هەڵدڕاو**

هەڵدڕین / heɫd(i)řîn/: چاوگ. هەڵۆدڕین؛ تەواو دڕین ‹سا بێ زگی خۆت هەڵمەدڕە و مەمرە لە داخا/ ئەم قەومە هەموو مردن و تۆ مای لە وەجاخا! «شێخ ڕەزا»› ■ پارە کردن؛ بردریدن

• **هەڵدڕێن** / heɫd(i)řên/: پاشەوشە. زۆر لە دڕیندا لێهاتوو ‹خەنجەری سینگھەڵدڕێن› ■ بردرنده

هەڵدوور / heɫdûr/: ☜ **هەڵدروو**

هەڵدووران / heɫdûran/: ☜ **هەڵدروان**

هەڵدوورانن / heɫdûranin/: ☜ **هەڵدروون**

هەڵدووراو / heɫdûraw/: ☜ **هەڵدرواو**

هەڵدووریاگ / heɫdûryag/: ☜ **هەڵدرواو**

هەڵدووریان / heɫdûryan/: ☜ **هەڵدروان**

هەڵدوورین / heɫdûrîn/: ☜ **هەڵدروون**

هەڵدەر / heɫder/: ئاوەڵناو. بتر؛ هەراش؛ بە خۆداهاتوو ■ رشید؛ بالنده

هەڵدێر١ / heɫdêr/: ناو. ١. ئاوهەڵدێر؛ تاڤگە ٢. جێگەی زۆر بەرز و قیت لە شاخ و کێودا ■ ١. آبشار ٢. پرتگاه

• **هەڵدێر**٢: پاشەوشە. لە سەرەوە بەرەوخوار ڕژێن ‹ئاوهەڵدێر› ■ از بالا ریزنده

هەڵدێران / heɫdêran/: چاوگ. ١. هەڵدێریان؛ لە بەرزییەوە فڕێ دران بۆ خوار ‹زۆری زۆردار کە سەرێک پێو وێران/ بە ملی وردەوە لێو هەڵدێران «هەژار، *ئالەکۆک*»› ٢. هەڵداشتن؛ لە بەرزەوە بۆ خوار خستن ■ ١. پرت شدن از بالا ٢. انداختن از بالا

هەڵدێراو / heɫdêraw/: ئاوەڵناو. هەڵدێریاگ: ١. لە باڵاوە کەوتوو ٢. کەوتوو؛ وەلادا هاتوو ■ ١. پرت شده از بالا ٢. دراز افتاده

هەڵدێرکە / heɫdêrke/: ☜ **هەڵدێرگە**

هەڵدێرگە / heɫdêrge/: ناو. هەڵدێرکە؛ جێگەی زۆر سەخت کە مرۆی لێ دەکەوێ ■ پرتگاه

هەڵدێریاگ / heɫdêryag/: ئاوەڵناو. ١. ☜ **هەڵدێراو** ٢. کەوتوو ■ ١. ☜ **هەڵدێراو** ٢. افتاده

هەڵدێریان / heɫdêryan/: چاوگ. ١. ☜ **هەڵدێران ـ١** ٢. کەوتن ■ ١. ☜ **هەڵدێران ـ١** ٢. افتادن

هەڵڕژان / heɫř(i)jan/: چاوگ. هەڵڕژیان؛ بەرەوخوار ڕژان ‹لەو هەورە هەڵڕژێ بە ئەبەد لێزمەی سەلات/ لە قەبر و جیسم و ڕۆحی نەبی ئاخروززەمان «مەحوی»› ■ فرو ریختن

هەڵڕژاندن / heɫř(i)jandin/: چاوگ. هەڵڕژانن؛ هەڵڕژتن؛ هەڵڕشتن: ١. لە سەرەوە بۆ خوار ڕژاندن ٢. /*مەجاز*/ زووخاو هەڵهاوردنەوە؛ کوڵ و دەردی دەروون دەبڕین ■ ١. فرو ریختن ٢. درددل کردن

هەڵڕژانن / heɫř(i)janin/: ☜ **هەڵڕژاندن**

هەڵڕژاو / heɫř(i)jaw/: ئاوەڵناو. هەڵڕژیاگ؛ ڕژاو بەرەو خوار ■ فروریخته

هەڵڕژتن / heɫřijtin/: ☜ **هەڵڕژاندن**

هەڵڕژیاگ / heɫřijyag/: ☜ **هەڵڕژاو**

هەڵڕژیان / heɫřijyan/: ☜ **هەڵڕژان**

هەڵڕشتن / hełřiştin/: ☜ هەڵڕژاندن

هەڵڕوانین / hełř(i)wanîn/: چاوگ. لە خوارەوە بۆ سەرەوە تماشا کردن ☰ از پایین به بالا نگاه کردن

هەڵڕۆسکان / hełřoskan/: چاوگ. هەڵزنان؛ هەڵچوون بە قەدی شاخ و دار و ڕەوەزدا ☰ صعود کردن

هەڵڕووشان / hełřûşan/: چاوگ. هەڵڕووشیان: ١. ڕووشان؛ ڕووش بردن ٢. تێکچوون؛ هەڵخووشان ☰ ١. خراش برداشتن ٢. به هم ریختن

هەڵڕووشاندن / hełřûşandin/: چاوگ. هەڵڕووشانن: ١. ڕووشاندن ٢. تێکدانی کار ☰ ١. خراشیدن ٢. به هم ریختن

هەڵڕووشانن / hełřûşanin/: ☜ هەڵڕووشاندن

هەڵڕووشاو / hełřûşaw/: ئاوەڵناو. هەڵڕووشیاگ: ١. ڕووشاو ٢. تێکدراو ☰ ١. خراشیده ٢. بەهم ریخته

هەڵڕووشیاگ / hełřûşyag/: ☜ هەڵڕووشاو

هەڵڕووشیان / hełřûşyan/: ☜ هەڵڕووشان

هەڵڕیان / hełř(i)yan/: چاوگ. بە پەلە ڕیان ☰ عجله ریدن

هەڵز / hełz/: ناو. ١. هلز؛ چەڤک؛ چەخشوور؛ گیایەکی بەناوبانگی گەڵا دەرزییە لە تیرەی کەما و لۆیە بۆ دەرمان دەشێ لە چێشت دەکرێ و لەوەڕی چاکە ٢. قەت؛ وینجە ☰ ١. گیاهی است برگ سوزنی با مصرف دارویی و خوراکی ٢. یونجه

⊡ **هەڵز بەهێن**: سیس هەڵگەڕان و زەرد بوونی وینجە ☰ زرد و پژمرده شدن یونجه

هەڵزبڕ / hełzbiř/: ناو. کاتی دروێنەی وینجە ☰ موسم درو یونجه

هەڵزران / hełz(i)ran/: چاوگ. هەڵزریان؛ پڕ لە زیپکە بوون (پێست) ☰ جوش‌جوشی شدن (پوست)

هەڵزرنگان / hełz(i)ringan/: چاوگ. هەڵزرنگیان: ١. هانە دران؛ دنە دران ٢. شڵەژان؛ شێوان و سەر لێ تێکچوون ☰ ١. تحریک شدن ٢. آشفته شدن

هەڵزرنگاندن / hełz(i)ringandin/: چاوگ. هەڵزرنگانن؛ هانەدان؛ دنەدان ☰ تحریک کردن

هەڵزرنگانن / hełz(i)ringanin/: ☜ هەڵزرنگاندن

هەڵزرنگیان / hełz(i)ring(i)yan/: ☜ هەڵزرنگان

هەڵزریاگ / hełziryag/: ئاوەڵناو. هەڵزریاو؛ هەڵپشکووتوو؛ وردەجۆشی زۆر دەرکردوو ☰ جوش‌جوشی شده

هەڵزریان / hełziryan/: ☜ هەڵزران

هەڵزریاو / hełziryaw/: ☜ هەڵزریاگ

هەڵزڕان / hełz(i)řan/: چاوگ. هەڵزڕیان؛ دادڕان؛ دادڕیان ☰ بردریده شدن

هەڵزڕاندن / hełz(i)řandin/: چاوگ. هەڵزڕانن؛ دڕاندن ☰ بردریدن

هەڵزڕانن / hełz(i)řanin/: ☜ هەڵزڕاندن

هەڵزڕاو / hełz(i)řaw/: ئاوەڵناو. دڕاو؛ دڕیاگ ☰ دریده

هەڵزڕەپان / hełz(i)řepan/: ☜ هەڵتۆقین

هەڵزڕیان / hełziřyan/: ☜ هەڵزڕان

هەڵزڵەپان / hełz(i)łepan/: چاوگ. هەڵزڵەپین؛ پۆرگ دەرکردنی پێست ☰ تاول زدن

هەڵزڵەپین / hełz(i)łepîn/: ☜ هەڵزڵەپان

هەڵزنین / hełz(i)nîn/: چاوگ. هەڵچوون بەرەو بالا ☰ بالارفتن سوی بلندی

هەڵزووران / hełzûran/: چاوگ. سووتانی وەک توێی سەرەوەی گۆشت ☰ سوختن سطحی گوشت

هەڵزەپەتان / hełzepetan/: ☜ هەڵتۆقین

هەڵزەقانەوە / hełzeqanewe/: ☜ هەڵزەقینەوە

هەڵزەقینەوە / hełzeqînewe/: چاوگ. هەڵزەقانەوە؛ هەڵژڤین؛ هەڵبەزینەوە لە ترس و

لەنکاو ▤ از جا پریدن

هەڵزەڵین / /hełzełîn/: ☜ **هەڵخلیسکان**

هەڵزیپان / /hełzîpan/: ☜ **هەڵتۆقین**

هەڵژڤین / /hełj(i)vîn/: ☜ **هەڵزەقینەوە**

هەڵژڵێویان / /hełj(i)łêwyan/: چاوگ. ١. پشێوی ڕوو دان ٢. دڵ تێکچوون و شڵەژان ▤ ١. آشوب برپا شدن ٢. دل به هم آمدن

هەڵژمار / /hełj(i)mar/: ناو. سەرژمێری ▤ سرشُماری

هەڵژماردن / /hełj(i)mardin/: چاوگ. ١. هەڵبژاردن ٢. سەرژمار کردن ▤ ١. برگُزیدن ٢. سرشماری کردن

هەڵژماردوو / /hełj(i)mardû/: ☜ **هەڵژماردە**

هەڵژماردە / /hełj(i)marde/: ئاوەڵناو. هەڵژماردوو؛ هەڵژمێراو: ١. هەڵبژێراو ٢. ژمێردراو ▤ ١. برگُزیده ٢. برشُمرده

هەڵژماری / /hełj(i)marî/: ناو. سەرژمێری؛ سەرژماری ▤ سرشُماری

هەڵژمێر / /hełj(i)mêr/: ئاوەڵناو. ١. هەڵبژێر ٢. بژمێر ▤ ١. برگُزیننده ٢. شُمارشگر

هەڵژمێران / /hełj(i)mêran/: چاوگ. وە بەر هەڵژماردن کەوتن ▤ برشُمرده شدن

هەڵژمێراو / /hełj(i)mêraw/: ☜ **هەڵژماردە**

هەڵس / /heł(i)s/: ناو. هەڵست؛ کاری هەڵسان ▤ عمل برخاستن

هەڵسان / /hełsan/: ☜ **هەڵستان**

هەڵساندن / /hełsandin/: ☜ **هەڵستاندن**

هەڵساندنەوە / /hełsand(i)newe/: چاوگ. هەستاندنەوە؛ هۆرزنایوە ▤ برخیزاندن

هەڵسانن / /hełsanin/: ☜ **هەڵستاندن**

هەڵسانەوە / /hełsanewe/: چاوگ. ١. دوای کەوتن یا نیشتنەوە ڕاست بوونەوە ‹کەوتم و هەڵنەسامەوە/ تێکییەوە پێچامەوە! «پیرەمێرد»› ٢. *[مەجاز]* لە نەخۆشی چا بوونەوە ▤ ١. دوبارە برخاستن ٢. بهبود یافتن

هەڵساوین / /hełsawîn/: چاوگ. ساوین؛ پێدا مالین ▤ مالیدن

هەڵسپاردن / /hełs(i)pardin/: ☜ **هەڵپەساردن**

هەڵسپێران / /hełs(i)pêran/: ☜ **هەڵپەسێران**

هەڵسپێراو / /hełs(i)pêraw/: ☜ **هەڵپەسێراو**

هەڵسپێریاگ / /hełs(i)pêryag/: ☜ **هەڵپەسێراو**

هەڵسپێریان / /hełs(i)pêryan/: ☜ **هەڵپەسێران**

هەڵست / /hełist/: ☜ **هەڵس**

هەڵستان / /hełistan/: چاوگ. تێنەپەڕ. //هەڵستای؛ هەڵدەستی؛ هەڵستە// هەڵسان؛ هەستان: ١. ڕاستەوە بوون ٢. لە لان دەرچوونی نێچیر ٣. بەرز بوونەوەی ڕادەی ئاو ٤. لە خەو بێدار بوونەوە ‹موسڵمانان لە خەو هەستن ئەوا وەختی هەڵستانە/ تەماشای فەجری سادیق کەن لە ئاسمانا چراخانە «عاسی»› ٥. بەرز بوونەوە بۆ هەوا (وەک فڕۆکە و مەل و...) ▤ ١. برخاستن ٢. از مخفیگاه در رفتن شکار ٣. بالا آمدن سطح آب ۴. از خواب برخاستن ۵. بلند شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: هەڵستاو/ چاوگی نەرێنی: هەڵنەستان

هەڵستاندن / /hełistandin/: چاوگ. تێپەڕ. //هەڵتساند؛ هەڵدەستێنی؛ هەڵستێنە// هەڵساندن؛ هەڵسانن: ١. ڕاستەوە کردن ٢. لە لان دەرخستن ‹ئێستا مەجالەتی، خێڵ بەرەو ژێرە و دەست لێکبەردانێ/ هەڵمدەستاند شینکێ، مات و مەلوولێ ماڵوێران بە سەر شینکم هەڵبوارد ... «*پایزە*»› ٣. خەوەر کردنەوە؛ لە خەو بێدار هەستاندن ▤ ١. برخیزاندن ٢. از لانە خارج کردن شکار ٣. بیدار کردن

■ ئاوەڵناویبەرکاری: ـ/ چاوگینەرێنی: هەڵنەستاندن

هەڵستاندنەوە / /hełistand(i)newe/: چاوگ.

دوای کەوتن یا نیشتن ڕاست کردنـەوە 🇮🇷 دوبـارە سرپا کردن

هەڵستاو / hełistaw/: ئاوەڵناو. ڕاست؛ ڕاس؛ قـنج 🇮🇷 ایستاده

هەڵسڕین / heɫs(i)řîn/: چاوگ. هەڵلووشـینەوە (وەک: چڵم لە کـەپۆدا) 🇮🇷 بـالا کشـیدن (ماننـد: آب بینی)

هەڵسکاندن / heɫs(i)kandin/: ئاوەڵـناو. جنێـو دان؛ سخێف‌گوتن 🇮🇷 دُشنام دادن

هەڵسکانن / heɫs(i)kanin/: چاوگ. بـەر جـوێن دان و خراو گوتن 🇮🇷 زیر دُشنام گرفتن

هەڵسڵەماندنەوە / heɫs(i)łemand(i)newe/: چاوگ. ڕەواندنـەوە؛ دەرپەڕاندنـەوە؛ ترسـاندن و تاراندنەوە 🇮🇷 رم دادن

هەڵسڵەمانەوە / heɫs(i)łemanewe/: چـاوگ. هەڵسڵـەمینەوە؛ سڵـەمانەوە؛ ڕەو کـردن 🇮🇷 رم کردن

هەڵسڵەمینەوە / heɫs(i)łemînewe/: ☜ **هەڵسڵەمانەوە**

هەڵسوان / heɫs(i)wan/: ☜ **هەڵسون**

هەڵسوکەوت / heɫs û kewt/: نـاو. ١. هامشـۆ؛ هـاموشـۆ؛ پێوەنـدی ‹لەگـەڵ مـرۆی بـاش هەڵـسوکـەوتت بـێ!› ٢. ئاکـار؛ شـێوە؛ ڕەوش ‹هەڵـسوکەوتـی لەگـەڵ خەڵـکدا زۆر باشـە›. ٣. کەندولەند؛ خاس و خـراپ لـە ڕەوتێکـدا ‹ژیـان هەڵسوکەوتـی زۆرە› 🇮🇷 ١. نشسـت و برخاسـت ٢. رفتار. ٣. اُفت‌وخیز

هەڵسوڕان / heɫsûřan/: چـاوگ. هەڵسـووڕیان؛ هەڵسووڕین: ١. سووڕان؛ خولانـەوە ٢. بـزووتن؛ جووڵانەوە ٣. *[کنایە]* بەڕێوە چوون 🇮🇷 ١. چرخیـدن ٢. تحرک داشتن ٣. اداره شدن

هەڵسوڕاندن / heɫsûřandin/: چاوگ. ١. سـووڕ دان؛ خول دان ‹تاولەمە هەڵسـووڕاندن› ٢. *[کنایە]* کار و بار گەڕاندن؛ بەڕێوە بردن ‹مام حەسەن کـار و باری ئاغا هەڵدەسووڕێنێ› 🇮🇷 ١. چرخانـدن ٢. اداره کردن

هەڵسوڕاو / heɫsûřaw/: ئاوەڵـناو. ١. خول‌دریـاگ؛ سووڕدراو ٢. *[کنایە]* بـەکار و تێکۆشـەر ‹پیـاوێکی هەڵسووڕاوە› 🇮🇷 ١. چرخیده ٢. پرتحرک؛ فعال

هەڵسوڕ ـ داسوڕ / heɫsûř dasûř/: نـاو. ١. خول و سووڕ ٢. ڕەوتی بـزووتن؛ تێکۆشـان ‹ئـەم هـەموو هەڵسووڕ ـ داسووڕەت لە چییـە؟› 🇮🇷 ١. چـرخش ٢. تلاش

هەڵسوڕیان / heɫsûřyan/: ☜ **هەڵسوڕان**

هەڵسوڕین / heɫsûřîn/: ☜ **هەڵسوڕان**

هەڵسوڕێن١ / heɫsûřên/: ناو. *[کنایە]* بەڕێوەبـەر 🇮🇷 مُدیر

ـ **هەڵسوڕێن**٢: پاشەوشـە. خول و سووڕ بە شتێ دەر ‹کارهەڵسـووڕێن› 🇮🇷 ـ چرخان

هەڵسون / heɫsûn/: چاوگ. هەڵسوان؛ پیاسـاوین ‹مەڵـحەمی تـێ‌هەڵسـووم؛ قـوڕم تـێ‌هەڵسـوو› 🇮🇷 اندودن؛ مالیدن

هەڵسەنگان / heɫsengan/: چـاوگ. ١. بـەراورد کرانی کێش ٢. *[کنایە]* ئەزموون و نرخ بۆ دانـران 🇮🇷 ١. وزن شدن ٢. ارزیابی شدن

هەڵسەنگاندن / heɫsengandin/: چـاوگ. هەڵسـەنگانن: ١. کێشـان؛ لـە تـەرازوو دان ٢. بەراورد کردن؛ نرخ بـۆ دیـاری کـردن 🇮🇷 ١. وزن کردن ٢. ارزیابی کردن؛ سنجیدن

هەڵسەنگانن / heɫsenganin/: ☜ **هەڵسەنگاندن**

هەڵسەنگێنران / heɫsengênran/: چاوگ. بـەراورد کردن؛ بایەخ و سەنگینی شتێ دیـاری کـردن 🇮🇷 ارزیابی شدن

هەڵسەنگێنراو / heɫsengênraw/: ئاوەڵـناو. ئازمووده؛ ئەزموو 🇮🇷 آزموده

هەڵسیاگ / heɫs(i)yag/: ئاوەڵـناو. ١. لەسـەرپێ؛

سەرپا ٢. هەڵتۆقیو؛ هەڵتۆقاو 🇮🇷 ١. ایستاده ٢. برآمده

هەڵشاخان / helşaxan/: ☜ **هەڵشاخاندن**

هەڵشاخاندن / helşaxandin/: چاوگ. هەڵشاخان؛ هەڵشاخین؛ بە سەردا نەڕڕاندن ‹نازانی چۆن بە سەرمدا هەڵی‌شاخاند› 🇮🇷 بر سر کسی فریاد کشیدن

هەڵشاخین / helşaxîn/: ☜ **هەڵشاخاندن**

هەڵشاندن / helşandin/: چاوگ. ١. ڕماندن؛ ڕووخاندن ٢. هەڵوەشاندن؛ لێک کردنەوە ٣. شێواندن؛ تێکدان ٤. *[کینایە]* پاشگەز بوونەوە 🇮🇷 ١. ویران کردن ٢. از هم باز کردن ٣. برهم زدن ۴. پشیمان شدن

هەڵشکاو / helş(i)kaw/: ئاوەڵناو. تێشکاو 🇮🇷 ورشکسته

هەڵشکیان / helşikyan/: چاوگ. تێشکان؛ نابووت بوون 🇮🇷 ورشکست شدن

هەڵشلنگاندن / helş(i)łingandin/: ☜ **هەڵشلێنگاندن**

هەڵشلەپاندن / helş(i)łepandin/: ☜ **هەڵپشاوتن**

هەڵشلەپین / helş(i)łepîn/: چاوگ. لە ئاودا هەڵبەزینەوە 🇮🇷 جست و خیز کردن در آب

هەڵشلێپان / helş(i)łîpan/: چاوگ. شلێپە لێ هێنان لە نێو ئاودا 🇮🇷 آب را به هر سو پاشیدن

هەڵشلێنگاندن / helş(i)łîngandin/: چاوگ. هەڵشلنگاندن؛ هەڵشنگاندن؛ خۆ هەڵکێشانی بە درۆ 🇮🇷 لاف زدن

هەڵشماردن / helş(i)mardin/: چاوگ. دانە دانە باس کردن 🇮🇷 برشُمردن

هەڵشنگاندن / helşingandin/: ☜ **هەڵشلێنگاندن**

هەڵشنگڵاندن / helş(i)îngłandin/: چاوگ. هەڵتەکاندن؛ ڕاتلەکاندن بۆ بان و خوار 🇮🇷 تکاندن

هەڵشولان / helşûlan/: ☜ **هەڵشولاندن**

هەڵشولاندن / helşûlandin/: چاوگ. *[شووورەیی]* هەڵشوولان؛ فیڕاندن؛ زگ‌چوون؛ گووی شل کردن 🇮🇷 اسهالی ریدن

هەڵشەپاندن / helşepandin/: ☜ **هەڵپشاوتن**

هەڵشێلان / helşêlan/: چاوگ. شێلان و پشاوتن 🇮🇷 به هم زدن و چلاندن

هەڵشێوان / helşêwan/: چاوگ. هەڵشێویان: ١. لێک دران و تێکەڵ پێکەڵ بوون ٢. دڵ تێکچوون 🇮🇷 ١. آشفتن ٢. دل به هم آمدن

هەڵشێواندن / helşêwandin/: چاوگ. هەڵشێوانن: ١. لێکدان و تێکەڵ کردن ٢. بوونە هۆی دڵ تێکچوون 🇮🇷 ١. آشفته کردن؛ بر هم زدن ٢. دل به هم زدن

هەڵشێوانن / helşêwanin/: ☜ **هەڵشێواندن**

هەڵشێواو / helşêwaw/: ئاوەڵناو. هەڵشێویاگ: ١. تێکەڵ پێکەڵ ٢. دڵ تێکچوو 🇮🇷 ١. آشفته ٢. دل به هم آمده

هەڵشێویاگ / helşêwyag/: ☜ **هەڵشێواو**

هەڵشێویان / helşêwyan/: ☜ **هەڵشێوان**

- هەڵشێوێن / -helşêwên/: پاشەوشە. تێکدەر ‹دڵ‌هەڵشێوێن› 🇮🇷 برهم‌زن

هەڵفرتان / helfirtan/: چاوگ. هەڵفرتیان؛ دەرپەڕین؛ قوشقی بوون و ڕاکردن 🇮🇷 رمیدن و گُریختن

هەڵفرتاندن / helfirtandin/: چاوگ. هەڵفرتانن؛ دەرپەڕاندن؛ وەدەرنان؛ دەرکردن ‹مشکی لە ماڵ هەڵفرتاند› 🇮🇷 راندن

هەڵفرتانن / helfirtanin/: ☜ **هەڵفرتاندن**

هەڵفرتیان / helfirt(i)yan/: ☜ **هەڵفرتان**

هەڵفرچکین / helfirç(i)kîn/: ☜ **هەڵفڕین**

هەڵفریوان / helf(i)rîwan/: چاوگ. خاپین؛ خاپان؛ هەڵخلەتان؛ هەڵخەڵەتان؛ خلافیان 🇮🇷 فریب خوردن

هەڵفریواندن / heɫf(i)rîwandin/: چاوگ. هەڵفریوانن؛ خاپاندن ‹بەم ڕیش و کش‌وفشەوە خەلک هەلمەفریوێنە!› ☰ فریب دادن

هەڵفریوانن / heɫf(i)rîwanin/: ☜ **هەڵفریواندن**

هەڵفڕ / heɫfiř/: ناو. کاری فڕین؛ باڵ گرتنەوە ☰ پرواز

هەڵفڕان / heɫf(i)řan/: ☜ **هەڵفڕین**

هەڵفڕاندن / heɫf(i)řandin/: چاوگ. هلفڕاندن؛ هەڵفڕانن؛ باڵ پێ‌گرتنەوە ‹بە باڵی خەیاڵ بە لاف و گەزاف/ هەلمان‌ئەفڕێنن بۆ سەر کێوی قاف «پیرەمێرد»› ☰ پرواز دادن

هەڵفڕانن / heɫf(i)řanin/: ☜ **هەڵفڕاندن**

هەڵفڕاو / heɫf(i)řaw/: ئاوەلناو. هەلفڕیو؛ فڕیو ‹ئەی بازی سیروە تۆ بی خودا بۆچی ناگری/ نێچیرەکەت کە پۆڕی دڵی هەڵفڕاومە «بێخود»› ☰ به پرواز درآمده

هەڵفڕ . هەڵفڕ / heɫfiř heɫfiř/: ناو. هەلفڕینی ناتەواو و ناوبەناو ‹بوو بە جیکەجیک و فیکە نیشتن/ بە هەڵفڕ ـ هەڵفڕ خۆ هەلاویشتن «حەقیقی»› ☰ عمل یا حالت پر پر زدن

هەڵفڕین / heɫf(i)řîn/: چاوگ. هلفڕین؛ هەلفرچکین؛ هەلفڕان؛ فڕین؛ باڵ گرتنەوە ‹خەلاسی بوونی قەت ناوێ ئەسیری زوڵفی زنجیرت/ لە بەر تیرت، مەلەک بێ هەڵفڕینی نەبووە نەخچیرت «مەحوی»› ☰ پرواز کردن

هەڵفڕیو / heɫf(i)řîw/: ☜ **هەڵفڕاندن**

.هەڵفڕێن / heɫf(i)řên/: پاشەوشە. ـ فڕێن؛ وە فڕێن خەر ‹کەوهەلفڕێن› ☰ ـ پران

هەڵفلیقان / heɫf(i)lîqan/: چاوگ. هەلفلیقان؛ هەلفلیقیان؛ پلیخانەوە ☰ لهیدن

هەڵفلیقاندن / heɫf(i)lîqandin/: چاوگ. هەلفلیقانن؛ پلیخاندنەوە ‹لە لاجانگیدا ئەسپێ دەردێنێ/ لەگەل ترخێنە هەلیەفلیقێنێ! «پیرەمێرد»› ☰ له کردن

هەڵفلیقاو / heɫf(i)lîqaw/: ئاوەلناو. هەلفلیقاو؛ هەلفلیقاوە؛ هەلفلیقیاگ؛ فلیقاوە؛ پلیخاوە ☰ له شده

هەڵفلێقان / heɫf(i)ɫîqan/: ☜ **هەڵفلیقان**

هەڵفلێقانن / heɫf(i)ɫîqanin/: ☜ **هەڵفلیقاندن**

هەڵفلێقاو / heɫf(i)ɫîqaw/: ☜ **هەڵفلیقاو**

هەڵفلێقاوە / heɫf(i)ɫîqawe/: ☜ **هەڵفلیقاو**

هەڵفلێقیاگ / heɫf(i)ɫîqyag/: ☜ **هەڵفلیقاو**

هەڵفلێقیان / heɫf(i)ɫîqyan/: ☜ **هەڵفلیقان**

هەڵفلێقانن / heɫf(i)ɫêqanin/: ☜ **هەڵفلیقاندن**

هەڵفیڕان / heɫfîřan/: چاوگ. *[شووروەیی]* بەلەفیڕە گرتن ☰ اسهال شدن

هەڵفیڕاندن / heɫfîřandin/: چاوگ. *[شووروەیی]* ڕیانی پیسایی شل ☰ اسهالی ریدن

هەڵقا / heɫqa/: ☜ **ئاڵقە**

⊡ **هەڵقا بەستش**: بە جەغز دانیشتن؛ کۆڕ بەستن ☰ حلقه بستن

هەڵقاچان / heɫqaçan/: ☜ **هەڵپاچین**

هەڵقاچین / heɫqaçîn/: ☜ **هەڵپاچین**

هەڵقان / heɫqan/: چاوگ. تێنەپەڕ. //هەلقای؛ دەهەلقێی؛ بهەلقێ// تێ‌گیران؛ گیر کردن ‹داوێنم دەو بزمارەی هەلقا› ☰ گیر کردن (به چیزی)

■ ئاوەلناوی بەرکاری: هەلقاو/ چاوگی نەرێنی: نەهەلقان

هەڵقاندن / heɫqandin/: ☜ **هەڵکەندن**

هەڵقاو / heɫqaw/: ئاوەلناو. تێ‌گیراو؛ گیرخواردوو ☰ گیر کرده (درچیزی)

هەڵقرتان / heɫqirtan/: چاوگ. ١. سەری دار، گیا یان شتێ بە مقەست بڕان ٢. هەلگەڕانەوە؛ لێو وەرگێڕان ☰ ١. هرس شدن قسمت بالایی گیاه و... ٢. لب برگرداندن از ناخشنودی

هەڵقرتاندن / heɫqirtandin/: چاوگ. ١. سەری

شتێ (بە مقەست و ...) قرتاندن ٢. لچ هەڵقرچاندن؛ لێو وەرگێڕان؛ لچ خوار کردنەوە لەبەر وەڕەزی یان خەمباری ▤ ١. سرِ هرچیزی را (با قیچی و ...) بُریدن ٢. لب برچیدن

هەڵقرتاو / helqirtaw/: ئاوەڵناو. سەر بە قەیچی بڕاو ▤ سرقیچی شده

هەڵقرچان / helqirçan/: چاوگ. هەڵقرچیان: ١. لە سەر ئاگر چۆقین ٢. گنج و چرچ تێ‌کەوتن لە گەرمان یا لە تینی ئاگر ‹ئەو سەبوونەمان لە کوێوە بۆ هات؟/ بە تینی گەرمی هەڵقرچا ولات! «پیرەمێرد»› ٣. *[مەجاز]* کرووزانەوە؛ پاڕانەوە ▤ ١. بر آتش تفیدن ٢. از شدت گرما چروک برداشتن ٣. التماس کردن

هەڵقرچاندن / helqirçandin/: چاوگ. ١. لە سەر ئاگر چۆقاندن (وەک: ڕۆن و ...) ‹پرشنگی جەوری هەڵیقرچاندم/ سەودای دڵداری جەرگی سووتاندم «پیرەمێرد»› ٢. گنجدار کردن؛ بە چرچ و لۆچ کردن ▤ ١. بر آتش تفت دادن ٢. چین و چروک کردن

هەڵقرچاو / helqirçaw/: ئاوەڵناو. هەڵقرچیاگ: ١. چۆقاو ٢. چرچ و لۆچ بوو ▤ ١. تفیده ٢. چروکیده

هەڵقرچیاگ / helqirç(i)yag/: ☜ **هەڵقرچاو**

هەڵقرچیان / helqirç(i)yan/: ☜ **هەڵقرچان**

هەڵقڵیشان / helq(i)łîşan/: چاوگ. لە سەر تا خوار قەڵشین ▤ برشکافته شدن

هەڵقڵیشاندن / helq(i)łîşandin/: چاوگ. لە سەر تا خوار قەڵشاندن ▤ برشکافتن

هەڵقڵیشاو / helq(i)łîşaw/: ئاوەڵناو. ئەم سەر ئەو سەر قەڵشاو ▤ شکافته شده

هەڵقوتان / helqutan/: چاوگ. هەڵقورتان؛ هەڵقورتیان: ١. سەر بەرز کردنەوە لە ئاستێ ٢. خۆ هێنانە ناو کارێ کە فڕی بەسەرەوە نییە ▤ ١. سرک کشیدن ٢. فضولی کردن

هەڵقوتاندن / helqutandin/: چاوگ. هەڵقورتاندن: ١. سەرەتاتکێ کردن ٢. دەم تێوەردان بە نارەوا ‹کەم خۆت لە هەموو شت هەڵقوتێنە!› ▤ ١. سرک کشیدن ٢. فضولی کردن

هەڵقوت . هەڵقوت / helqut helqut/: ناو. هەڵقورت ـ هەڵقورت؛ کاری سەر کێشان و بە دزییەوە ڕوانین ‹ئەرێ ئەم هەڵقوت ـ هەڵقوتەت لە چییە؟› ▤ عمل سرک کشیدن و دید زدن

هەڵقوتێن / helqutên/: ئاوەڵناو. هەڵقورتێن: ١. سەرەتاتکێ‌کەر ٢. تیکەچن؛ لاپرەسەن؛ دەم‌تێوەدەر ▤ ١. سَرَک‌کش ٢. فضول

هەڵقورتان / helqurtan/: چاوگ. ١. ☜ **هەڵقوتان** ٢. وەرگێڕانەوەی لێو ▤ ١. ☜ **هەڵقوتان** ٢. برچیدن لب از ناخشنودی

هەڵقورتاندن / helqurtandin/: چاوگ. ١. ☜ **هەڵقوتاندن** ٢. وەرگەڕاندنەوەی لیچ ▤ ١. ☜ **هەڵقوتاندن** ٢. لب ورچیدن

هەڵقورت . هەڵقورت / helqurt helqurt/: ناو. ١. ☜ **هەڵقوت ـ هەڵقوت** ٢. کاری لێو وەرگێڕان ▤ ١. ☜ **هەڵقوت ـ هەڵقوت** ٢. عمل لب برچیدن

هەڵقورتیان / helqurt(i)yan/: ☜ **هەڵقوتان**

هەڵقورتێن / helqurtên/: ☜ **هەڵقوتێن**

هەڵقورینجان / helqurîncan/: ☜ **هەڵقورینجاندن**

هەڵقورینجاندن / helqurîncandin/: چاوگ. هەڵقورینجان؛ هەڵقورینجانن؛ ڕەبا دان؛ نقورچک گرتن ▤ نیشگون گرفتن

هەڵقورینجانن / helqurîncanin/: ☜ **هەڵقورینجاندن**

هەڵقورینجاو / helqurîncaw/: ناو. هەڵقورینجێنراو؛ جێگای نقورچک لێ گیراو ▤ جای نیشگون

هەڵقورینجێنراو / helqurîncênraw/: ☜

هەڵقورینجاو

هەڵقوڕان / hełquřan/: چاوگ. تێنەپەڕ. //هەڵقوڕای؛ هەڵدەقوڕێی؛ هەڵقوڕێ// هەڵقۆڕان؛ بە فڕ خواردنەوە ‹جامی ژەهرەکەی یەکبین هەڵقوڕا!› ▤ نوشیدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: هەڵقوڕاو/ چاوگی نەرێنی: هەڵنەقوڕان

هەڵقوڕاندن / hełquřandin/: چاوگ. تێپەڕ. //هەڵتقوڕاند؛ هەڵدەقوڕێنی؛ هەڵقوڕێنە// هەڵقوڕانن؛ هەڵقوڕین؛ هەڵقۆڕانن؛ فڕ کردن؛ خواردنەوەی یەک سەرە ‹وا هاتینە سەر بەیتی ترخێنە/ کە ترخێنە هات هەڵیقوڕێنە «پیرەمێرد»› ▤ سر کشیدن

■ ئاوەڵناوی‌بەرکاری: ــــ/ چاوگی نەرێنی: هەڵنەقوڕاندن

هەڵقوڕانن / hełquřanin/: ☜ **هەڵقوڕاندن**

هەڵقوڕاو / hełquřaw/: ئاوەڵناو. هەڵقۆڕیاگ؛ فڕکراو ▤ سرکشیده

هەڵقوڕین / hełquřîn/: ☜ **هەڵقوڕاندن**

- هەڵقوڕێن / hełquřên/: پاشەوشە. فڕکەر ▤ ــ نوش

هەڵقوڵان / hełqułan/: چاوگ. هەڵقوڵیان؛ هەڵقولین: ١. بە تەوژم دەرچوونی تراو بەرەو سەر ٢. هەڵقونیان؛ لەنکاو دەرکەوتن ▤ ١. فَوَران کردن ٢. ناگهان پدیدار شدن

هەڵقوڵاندن / hełqułandin/: چاوگ. بوونە هۆی هەڵقوڵان ▤ برجوشاندن

هەڵقوڵانەوە / hełqułanewe/: چاوگ. ١. هەڵقوڵان ٢. دیسانەوە هەڵقوڵان ‹دیسان دوو چاوی سووری وەتەن بوو بە گۆمی خوێن/ فرمێسک وەکوو فوارە لە دڵ هەڵقوڵایەوە «بێخود»› ▤ ١. فَوَران کردن ٢. باز فَوَران کردن

هەڵقوڵاو / hełquław/: ئاوەڵناو. هەڵقوڵیو: ١. بە تەوژم بۆ سەرەوە دەرچوو ٢. لەنکاو دەرکەوتوو ▤ ١. فَوَران‌کرده ٢. ناگهان پدیدار شده

هەڵقوڵتان / hełqułtan/: چاوگ. هەڵقوڵتیان: ١. هەڵقوڵان ٢. قوڵت لێ دان؛ کوڵینی تراو ٣. لەنکاو دەرکەوتن ٤. لێو کۆ کردنەوە وەک خونچە ▤ ١. فَوَران کردن ٢. جوشیدن ٣. ناگهان پدیدار شدن ۴. لب غُنچه کردن

هەڵقوڵتیان / hełqułt(i)yan/: ☜ **هەڵقوڵتان**

هەڵقوڵیان / hełqułyan/: ☜ **هەڵقوڵان**

هەڵقوڵین / hełqułîn/: ☜ **هەڵقوڵان**

هەڵقوڵیو / hełqułîw/: ☜ **هەڵقوڵاو**

هەڵقوم / hełqum/: ناو. باز؛ بازباز؛ بازبازێن ▤ پرش

هەڵقون / hełqun/: ناو. قنە؛ قونە؛ ڕەوتی ڕۆیشتنی هێندێک باڵدار (وەک: کەو) ▤ حالت راه رفتن برخی پرنده (مانند: کبک)

هەڵقون - داقون / hełqun daqun/: ئاوەڵکار. هەڵخەوداخە؛ شێوە ڕۆیشتنی بە بەرزایی و نزماییدا ▤ حالت بالا و پایین شدن در پیاده‌روی

هەڵقون - هەڵقون / hełqun helqun/: ناو. کاری قنە کردن؛ ڕۆیشتنی هێندێک باڵدار ▤ وَرجە - وورجە

هەڵقونیان / hełqunyan/: چاوگ. لە پڕ بەر چاو هاتن ‹چەن جوانە هەڵقونیان بەرغەل لە شێو و دۆڵ/ تێکەڵ یەحە و گدگد، مندالە دێهاتی «کاکە ئەحمەد»› ▤ ناگهان پدیدار شدن

هەڵقۆڕان / hełqořan/: ☜ **هەڵقوڕان**

هەڵقۆڕانن / hełqořanin/: ☜ **هەڵقوڕاندن**

هەڵقۆڕیاگ / hełqořyag/: ☜ **هەڵقوڕاو**

هەڵقە / hełqe/: ناو. ١. ☜ **ئاڵقە** ٢. هەوقە؛ فێڵ؛ گزی ▤ ١. ☜ **ئاڵقە** ٢. حیله

هەڵقەباز / hełqebaz/: ئاوەڵناو. ١. جادووگەر ٢. فێڵباز ▤ ١. جادوگر ٢. حقه‌باز

هەڵقەبەگوێ / helqebeg(i)wê/: ئاوەڵناو. *[کینایە]* هەڵقەبەگۆش؛ هەڵقەلەگوێ؛ گوێلەمست؛ گوێڕایەڵ؛ گۆشبەراواز؛ فەرمانبەری وەکوو نۆکەری وا چما خاوەنەکەی ئاڵقەی لە گوێی کردووە ▤ حلقەبەگوش

هەڵقەبەگۆش / helqebegoş/: ☜ هەڵقەبەگوێ

هەڵقەتڕان / helqet(i)řan/: ناو. *[پلار]* ڕەوتی لێک کۆ بووونەوەی هەتیو مەتیو ▤ حالت گرد هم آمدن اوباش

هەڵقەتڕانێ / helqet(i)řanê/: ناو. *[پلار]* کۆڕی هەتیو مەتیو ▤ پاتوق اراذل و اوباش

هەڵقەتیز / helqetîz/: ناو. ئاڵقەتیز ▤ گیاهی با شیرەی مُسهل

هەڵقەتیزان / helqetîzan/: ناو. کۆمەڵی جەفەنگبازان ▤ مجلس بذلەگویان

هەڵقەتیزانێ / helqetîzanê/: ناو. کۆڕی گەپ و گاڵتەبێژان ▤ جمع لطیفەگویان

هەڵقەلەگوێ / helqeleg(i)wê/: ☜ هەڵقەبەگوێ

هەڵقەمچان / helqemçan/: چاوگ. هەڵقرچان؛ ترنجان ▤ چروکیدن از گرما

ـ هەڵقەن / helqen/: پاشەوشە. ـــ کەن؛ ـ کۆڵ ‹گۆڕهەڵقەن› ▤ ـکن

هەڵقەناندن / helqenandin/: چاوگ. هەڵکەندن ‹لە دنیادا ئیلاهی هەر بمێنن/ بنەی بێئیتیفاقیی هەڵقەنێنن «حاجی قادر»› ▤ برکندن

هەڵقەناو / helqenaw/: ☜ هەڵکەندراو

هەڵقەندار / helqendar/: ناو. جۆرێ تفەنگی ڕەشۆکی کۆن ▤ نوعی تفنگ قدیمی

هەڵقەندران / helqend(i)ran/: ☜ هەڵقەنران

هەڵقەندراو / helqend(i)raw/: ☜ هەڵکەندراو

هەڵقەندن / helqendin/: ☜ هەڵکەندن

هەڵقەندنەوە / helqend(i)newe/: چاوگ. هەڵقەننەوە؛ هەڵکەندنەوە: ١. دیسان هەڵقەندن ٢. بە بنەوە دەرهێنانی گیا و ڕووەک لە زەوی ‹ئەوڕۆ هەرەوەزی چەوەندەر هەڵقەندنەوەیە› ▤ ١. بازکندن ٢. از ریشە کندن گیاه و محصولات کشاورزی

هەڵقەنران / helqenran/: چاوگ. هەڵقەندران؛ لە بنەوە دەرهێنران ▤ برکندە شدن

هەڵقەنراو / helqenraw/: ☜ هەڵکەندراو

هەڵقەننەوە / helqennewe/: ☜ هەڵقەندنەوە

هەڵک / hełk/: ☜ هەڵگ

هەڵکاڵان / hełkałan/: چاوگ. هەڵکاڵیان؛ هەڵکاڵین؛ بە ئێرەیی باس یا تماشا کردن ▤ حسودانە سُخن گفتن یا نگاه کردن

هەڵکاڵیان / hełkałyan/: ☜ هەڵکاڵان

هەڵکاڵین / hełkałîn/: ☜ هەڵکاڵان

هەڵکران / hełk(i)ran/: چاوگ. ١. پێ بوون؛ هەڵبوونی ڕۆشنایی و ئاگر ‹ئاگرێکی خۆش هەڵکرا و چای خورا› ٢. بەرز کرانەوە؛ هەڵدران ‹هەڵکرانی ئاڵا› ٣. خڕ کرانی بەن ‹بەنەکە هەڵکرا› ٤. ڕابواردنی ژیان ‹هەڵکران بە دەستەنگی و نەدارییەوە نە هاسانە› ٥. بەرە ژوور بران (وەک: داوێن و قۆڵ و...) ▤ ١. افروختە شدن ٢. برافراشتە شدن ٣. گلولە شدن نخ ۴. گذران زندگی ۵. ورمالیدە شدن

هەڵکرانەوە / hełk(i)ranewe/: چاوگ. دیسان بەرزەوە بوون ‹لیوایی شادی و فەرەح بە جارێ هەڵکرایەوە/ موقەددیمەی شکۆفە هەر لە شاهی نەوبەهار ئەکا «بێخود»› ▤ برافراشتە شدن

هەڵکراو^{1} / hełk(i)raw/: ئاوەڵناو. هەڵکریاگ: ١. لە شتێ پێچراو (داو) ٢. بەرە ژوور براو (داوێن و قۆڵ) ‹بە قۆڵی هەڵکراویدا زانیم دەچێ دەسنوێژ بگرێ› ٣. بەرزەوەکراو ‹ئاڵای هەڵکراو› ٤. داگیرساو ‹پەروانە نیم کە عاشقی شەمعی کوژاوە بم/ پەرواى چرایی تاکوو ئەبەد هەڵکراومە «بێخود»›

☰ ١. پیچیده ٢. ورمالیده ٣. برافراشته ۴. برافروخته

ـ هەڵکراو[٢]: پاشوشە. ــــ هەڵکریاگ ‹ڕۆژێ بە پێکەنینەوە، یار پێ‌وتم وەرە/ بۆ پاسی نیوەشەو، سەگی قول‌هەڵکراوەکەم! «ئەحمەد بەگی جاف»› ☰ ورمالیده

هەڵکرچان /hełkirçan/: چاوگ. هەڵکرچیان؛ هەڵکرچین؛ چرچ و لۆچ بوون ☰ چین و چروک برداشتن

هەڵکرچاندن /hełkirçandin/: چاوگ. چرچ و لۆچ کردن ☰ چین و چروک کردن

هەڵکرچاو /hełkirçaw/: ئاوەڵناو. چرچ و لۆچ ☰ چین خورده

هەڵکرچیان /hełkirç(i)yan/: ☜ هەڵکرچان

هەڵکرچین /hełkirçîn/: ☜ هەڵکرچان

هەڵکرد /hełkird/: ناو. ڕەوتی گوزەران و ڕابواردن ‹تینی بگاتێ، دڵ ئەبێ خەجل/ دڵیش بەبێ تۆ هەڵکردی موشکل «پیرەمێرد»› ☰ گُذران(زندگی)

هەڵکردن /hełkirdin/: چاوگ. ١. گوزەران کردن ‹گوتی: نەمگوت ناتوانی لەگەڵ من هەڵکەی؟ «هەژار، *قورئان*»› ٢. بەرەژوور بردن (دەلینگ و داوێن و قۆل) ‹داوێنت هەڵکە تەڕ نەبێ!› ٣. پێ‌کردن؛ داگیرساندن ‹هەموو ساڵێ ئاگری نەورۆز هەڵدەکەین› ٤. هێنانەوە بەرەو باری ئاسۆیی (ئاوی جۆگە) ٥. هەڵدان؛ بەرپا کردن ٦. شەهین؛ وەزین؛ هاتنی با ‹سا خوایە هەڵکەی کزەی شەماڵێ/ هەوای ژەنگی خەم لە دڵ بماڵێ «پیرەمێرد»› ٧. تۆپەڵ کردنی بەن ‹لە بەیانییەوە دوو ماشەرم هەڵکەردووە› ☰ ١. گذراندن زندگی ٢. ورمالیدن ٣. افروختن ۴. انداختن در مسیر افقی (جوی آب) ۵. برپا کردن ۶. وزاندن ٧. گلوله کردن نخ

هەڵکردنەوە /hełkird(i)newe/: چاوگ. ١. هەڵوێزانن؛ ماشەرە بەن کردنە گلۆڵە ٢. دیسان داییسانی ئاگر ☰ ١. گلوگە کردن نخ ٢. دوباره افروختن

هەڵکرن /hełk(i)rin/: چاوگ. ١. هەڵکردن؛ گوزەران کردن ٢. تواندنەوە؛ تاواندنەوە ٣. هانەدان؛ هەڵخڕاندن ☰ ١. گذراندن زندگی ٢. ذوب کردن ٣. برانگیختن

هەڵکریاگ /hełkiryag/: ☜ هەڵکراو

هەڵکریان /hełkiryan/: ناو. ١. گلۆڵە کران (بەن و ...) ٢. هەڵدران؛ بەرپا بوون (ئالا و ...) ☰٢ ١. گلوله شدن (نخ و...) ٢. برپا شدن

هەڵکڕان /hełk(i)řan/: چاوگ. ١. بە چنگ و نینۆک کڕیان ٢. خوراندن ☰ ١. حک کردن و سایدن با ناخن و تیغ ٢. خاراندن

هەڵکڕاندن /hełk(i)řandin/: چاوگ. هەڵکڕانن: ١. بە نینۆک یان شتێکی تیژ، شتێ لە شتێ جیا کردنەوە ٢. خوراندنی بە تەوژم ‹بەس خۆ هەڵکڕێنە! پێستت خوێنی بەربوو› ☰ ١. حک کردن ٢. شدید خاراندن

هەڵکڕانن /hełk(i)řanin/: ☜ هەڵکڕاندن

هەڵکڕاو /hełk(i)řaw/: ئاوەڵناو. ١. لێ هەڵکنراو ٢. خورێندراو؛ خوراو ☰ ١. حک شده ٢. خارانده

هەڵکڕدران /hełkiřd(i)ran/: چاوگ. ڕنان؛ ڕنیان؛ کنیانەوە ☰ کنده شدن

هەڵکڕووزان /hełk(i)řûzan/: چاوگ. هەڵکوڕووزان؛ تۆزێ بە ئاگر سووتان ☰ سطحی سوختن

هەڵکڕووزاندن /hełk(i)řûzandin/: چاوگ. هەڵکوڕووزاندن؛ کەمێ بە ئاگر سووتاندن ☰ سطحی سوزاندن

هەڵکڕووزاو /hełk(i)řûzaw/: ئاوەڵناو. هەڵکوڕووزاو؛ کەمێ سووتاو بە ئاگر ☰ سطحی سوخته

هەڵکزان /hełk(i)zan/: چاوگ. هەڵکزیان؛ هەڵکزین؛ سوورەوە بوونی گۆشت لە سەر ئاگر ☰ سرخ شدن گوش بر آتش

هەڵکزاندن /hełk(i)zandin/: چاوگ. هەڵکزانن؛ برژاندنی گۆشت لە سەر ئاگر ▤ کباب کردن گوشت بر آتش

هەڵکزانن /hełk(i)zanin/: ☜ هەڵکزاندن

هەڵکزاو /hełk(i)zaw/: ئاوەڵناو. سوورەوەکراوی ڕەقەوەبوو ‹بۆنی کەبابە، بۆچەکی چزڵیکە دێ لە دوور/ یا بۆچرووکی جەرگ و دڵی هەڵکزاوەمە؟ «بێخود»› ▤ سرخ شدەی سفت شدە

هەڵکزیان /hełkizyan/: ☜ هەڵکزان

هەڵکزین /hełk(i)zîn/: ☜ هەڵکزان

هەڵکش /hełkiş/: ناو. ١. کاری بەرەژوور چوون ‹بۆ کێو هەڵکشان› ٢. ڕەوتی دەرکێشانی خەنجەر و شیر ٣. هاتنە پێشی ئاوی دەریا ▤ ١. عمل رو بە بالا رفتن ٢. آختگی تیغ ٣. مَد آب دریا

هەڵکشان /hełk(i)şan/: چاوگ. هەڵکشیان؛ هەڵکشین: ١. بەرەو ژوور چوون ‹ڕاتەپەڕم بەربەیان/ هەڵئەکشێم بۆ لووتکەی جوان «گۆران»› ٢. دەرکێشانی خەنجەر و شیر ٣. هاتنە پێشی ئاوی دەریا * بەرانبەر: **داکشان** ▤ ١. رو بە بالا رفتن ٢. آختن تیغ ٣. مدّ شدن دریا

هەڵکشاندن /hełk(i)şandin/: چاوگ. هەڵکشانن: ١. بەرەو سەر کێشان ٢. دەرکێشان (خەنجەر و شیر) ٣. دەرهێنان؛ دەرهاوردن ▤ ١. بە بالا کشیدن ٢. برکشیدن؛ آختن ٣. بیرون آوردن

هەڵکشانن /hełk(i)şanin/: ☜ هەڵکشاندن

هەڵکشاو^{1} /hełk(i)şaw/: ☜ هەڵکشاوی

هەڵکشاو^{2}: ئاوەڵناو. ١. بەرەو بالا ڕۆیشتوو ٢. دەرکێشراو ▤ ١. رو بە بالا رفتە ٢. برکشیدە؛ آختە

هەڵکشاوە /hełk(i)şawe/: ☜ هەڵکشاوی

هەڵکشاوی /hełk(i)şawî/: ناو. هەڵکشاو؛ هەڵکشاوە؛ مەددە؛ نیشانەی دەنگ درێژ کردن لە سەر پیتی نووسراو ▤ علامت مد بر حروف

هەڵکشە /hełkişe/: ناو. ١. ڕەوتی هاتنە پێشەوەی ئاوی دەریا ٢. ڕەوتی بەرەو ژوور کشانەوە؛ چوونە سەر ٣. چۆنیەتی بەرەو ژوور چوون ‹بووکامە هەڵکشە و داکشە دەزانێ› ▤ ١. مَد آب دریا ٢. برگشت رو بە بالا ٣. صعود

هەڵکشەوداکشە /hełk(i)şe w dak(i)şe/: ناو. ١. چۆنیەتی ژوور و خوار کردن ‹بووکا مە هەڵکشەوداکشە دزانێ› ٢. دۆخی بان و خوار کردنی ئاوی دەریا ▤ ١. صعود و نزول ٢. جزر و مد

هەڵکشیان /hełkişyan/: ☜ هەڵکشان

هەڵکشین /hełk(i)şîn/: ☜ هەڵکشان

هەڵکشیو /hełk(i)şîw/: ئاوەڵناو. ١. بەرەو ژوور ڕۆیشتوو ٢. بەرەو ژوور ڕاکێشراو ▤ ١. صعود کردە ٢. برکشیدە

هەڵکفان /hełk(i)fan/: ☜ هەڵکفین

هەڵکفاندن /hełk(i)fandin/: چاوگ. کاری وەک بە ئەسکۆی تێکەڵ دانی چێشتێ کە هەڵدەچێ و دەبێتە هۆی کەف هەڵێنان ▤ کف بە سطح آوردن

هەڵکفیان /hełkifyan/: ☜ هەڵکفین

هەڵکفین /hełk(i)fîn/: چاوگ. هەڵکفان؛ هەڵکفیان: ١. هەڵچوون لە سەر ئاگر و کەف لێ ڕژان ٢. هەلازانی پێست لە زیپکە ٣. ئەستوور بوون لە با کردن ٤. هەلاتن؛ پف کردن (هەویر و ...) ٥. هەڵمسان و نزیک لە تەقینەوە بوونی باڕووت ▤ ١. سر رفتن بر آتش ٢. پُرجوش شدن پوست ٣. آماسیدن ۴. ور آمدن (خمیر و ...) ۵. برآمدن و بە حالت انفجار رسیدن باروت

هەڵکلاشیان /hełkiłaş(i)yan/: ☜ هەڵکەندران

هەڵکلاشین /hełk(i)łaşîn/: ☜ هەڵکەندن

هەڵکلۆشین /hełk(i)łoşîn/: چاوگ. قەوارتن؛ قەوارین؛ بە کوڵین ناوەڕۆک دەرهێنان ▤ شکم (چیزی را) خالی کردن

هەڵکنیاگ /hełkinyag/: ☜ هەڵکەندراو

هەڵکنیان / hełkinyan/: ☜ **هەڵکەندران**

هەڵکوت / hełkut/: ئاوەڵکار. بە پەلە و بە غار ☰ شتابان؛ با شتاب

هەڵکوتان / hełkutan/: چاوگ. هەڵکوتیان؛ پەلامار دان ‹شەو هەلیان‌کوتا سەرمان› ☰ یورش بردن

هەڵکوتاندن / hełkutandin/: چاوگ. ١. پەلامار دان ٢. دەرکێشان (بزمار و...) ☰ ١. یورش کردن ٢. برکندن (میخ و ...)

هەڵکوتن / hełkutin/: چاوگ. پەسند دان؛ پێدا هەڵدان ☰ ستودن

هەڵکوتۆک / hełkutok/: ناو. جۆرێ هەڵپەڕکێی کوردانە لە کوردستانی باکوور ☰ نوعی رقص گروهی

هەڵکوت . هەڵکوت / hełkut hełkut/: ئاوەڵکار. بە غار و بە پەلە ☰ دوان ـ دوان

هەڵکوتیان / hełkutyan/: ☜ **هەڵکوتان**

هەڵکورمان / hełkurman/: چاوگ. تێنەپەڕ. //هەڵکورمای؛ هەڵدەکورمێی؛ هەڵکورمە// هەڵکوروشمان: ١. کز کردن و سەر بردنە ژێر باڵی باڵدار ‹جووتێ کۆتری سەربەکلاوە/ هەڵکورماون لە سوانەیەک «هێمن»› ٢. *[کینایە]* لە بن‌سووچێ کز کردن ☰ ١. کِز کردنو سر زیر پر کردن پرنده ٢. کُنجی گرفتن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: هەڵکورماو/ چاوگی نەرێنی: هەڵنەکورمان

هەڵکورماو / hełkurmaw/: ئاوەڵناو. هەڵکوروشماو: ١. کزکردوو ٢. *[کینایە]* گۆشەگیر و لاپەڕ ☰ ١. کِزکردە ٢. گوشەگیر

هەڵکوروشمان / hełkuruşman/: ☜ **هەڵکورمان**

هەڵکوروشماو / hełkuruşmaw/: ☜ **هەڵکورماو**

هەڵکوڕووزان / hełkuřûzan/: ☜ **هەڵکڕوزان**

هەڵکوڕووزاندن / hełkuřûzandin/: ☜ **هەڵکڕوزاندن**

هەڵکوڕووزاو / hełkuřûzaw/: ☜ **هەڵکڕوزاو**

هەڵکوش / hełkuş/: ☜ **هەڵگوش**

هەڵکوشان / hełkuşan/: ☜ **هەڵگوشین**

هەڵکوشین / hełkuşîn/: ☜ **هەڵگوشین**

هەڵکولۆش / hełkułoş/: ناو. هەڵقەن؛ هەڵکەن ☰ کاوندە؛ کَنَندە

هەڵکولۆشان / hełkułoşan/: چاوگ. ١. هەڵکولۆشیان؛ هەڵکنیان؛ هەڵقەنران ٢. هەڵکولۆشین؛ هەڵکەندن؛ هەڵقەندن ☰ ١. کندە شدن ٢. کندن

هەڵکولۆشانن / hełkułoşanin/: ☜ **هەڵکولۆشان ـ٢**

هەڵکولۆشیان / hełkułoş(i)yan/: ☜ **هەڵکولۆشان ـ١**

هەڵکولۆشین / hełkułoşîn/: ☜ **هەڵکولۆشان ـ٢**

هەڵکۆڵران / hełkołran/: چاوگ. هەڵکەنران لە سەر شتی سەخت ☰ حک شدن

هەڵکۆڵین / hełkołîn/: چاوگ. تێپەڕ. //هەڵتکۆڵی؛ هەڵدەکۆڵی؛ هەڵکۆڵە// هەڵکوولین: ١. دانەوە (زەمین و ...) ٢. ناو دەرهێنان ‹دار هەڵکۆڵین؛ ددان هەڵکۆڵین› ☰ ١. کندن ٢. خالی کردن (درون)

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: هەڵکۆڵیو/ چاوگی نەرێنی: هەڵنەکۆڵین

هەڵکولین / hełkûlîn/: ☜ **هەڵکۆڵین**

هەڵکەتی / hełketî/: ئاوەڵکار. بە هەڵکەوت؛ گزوگومەت ☰ اتفاقی

هەڵکەفت / hełkeft/: ☜ **هەڵکەوت^{١}**

هەڵکەفتگ^{١} / hełkeftig/: ناو. پێشهاتی بێ ئاگاداری ☰ رویداد غیرمنتظرە

هەڵکەفتگ^{٢}: ☜ **هەڵکەوتوو^{٢}**

هەڵکەفتن / hełkeftin/: ☜ **هەڵکەوتن**

هەڵکەفتە / hełkefte/: ☜ **هەڵکەوتوو^{١}**

هەڵکەفتی /hełkeftî/: ☜ **هەڵکەوتوو**١

. **هەڵکەن** /hełken/: پاشەوشە. ـ هەڵقەن؛ ـ بکەن ‹قەبرهەڵکەن› ☰ ـ کاو

هەڵکەندران /hełkend(i)ran/: چاوگ. هەڵکنیان؛ هەڵکەنران؛ هەڵکلاشیان؛ کەوتنە بەر هەڵکەندنەوە ☰ برکندە شدن

هەڵکەندراو /hełkend(i)raw/: ئاوەڵناو. هەڵقەناو؛ هەڵقەندراو؛ هەڵقەنراو؛ هەڵکەنراو؛ هەڵکەنیاگ؛ هەڵکنیاگ؛ کەندراو ☰ کندە شدە

هەڵکەندن /hełkendin/: چاوگ. هەڵقاندن؛ هەڵقەندن؛ هەڵکلاشین؛ هەڵکەنن: ١. کەندن؛ کۆڵین ‹بولبول خەریکە تەوقی سەری هەڵکەنێ بە چنگ/ گوڵچین کە دیتە باخ و تەمای گوڵ چنین ئەکا «بێخود»› ٢. هەڵکێشان ‹کێ لە باغی قودسی هەڵکەندم؟ هەر ئەو/ ناشتی لەم شۆرەزارەم ناشتیم «مەحوی»› ☰ ١. کندن ٢. برکندن

هەڵکەندنەوە /hełkend(i)newe/: ☜ **هەڵقەندنەوە**

هەڵکەنران /hełkenran/: ☜ **هەڵکەندران**

هەڵکەنراو /hełkenraw/: ☜ **هەڵکەندراو**

هەڵکەنن /hełkenin/: ☜ **هەڵکەندن**

هەڵکەنیاگ /hełkenyag/: ☜ **هەڵکەندراو**

هەڵکەوت١ /hełkewt/: ناو. ١. هەل؛ دەرفەت ٢. پێشهات؛ ڕێکەوت؛ ڕووداو ☰ ١. فُرصت ٢. اتفاق

هەڵکەوت٢: ئاوەڵکار. هلکەتی؛ هۆرکەوت؛ هەڵکەفت؛ بەدەگمەن ☰ اتفاقی

هەڵکەوتن /hełkewtin/: چاوگ. هلکەتن؛ هەڵکەفتن: ١. ڕەخسان؛ ڕوودانی پێشهاتی دەگمەن ‹ئەوەی بۆ گووکەر هەڵدەکەوێ، بۆ ڕاوکەر هەڵناکەوێ «مەسەل»› ٢. لە قوڕگ گیران (ئاو یان پاروو) ٣. هەڵەنگووتن؛ نوچکە دان ‹لەو بەردە هەڵکەوتم› ٤. لەتر دان؛ ڕەت بردن ٥. لە بەر چاو کەوتن ٦. لە هەموو کەوتنە پێش؛ بەرز بوونەوە ٧. مانەوە ٨. بەرەو ژوور چوون ٩. هەڵدان؛ پێشکەوتن ١٠. بوون؛ جێ گرتن ‹شاری سەردەشت لە ڕۆژاوای ئێران هەڵکەوتووە› ☰ ١. پیش آمدن ٢. در گلو گیر کردن (آب یا لقمە) ٣. سکندری خوردن ۴. تلو تلو خوردن ۵. از چشم افتادن ۶. برجستە شدن ٧. بازماندن ٨. صعود کردن ٩. ترقی کردن ١٠. قرار داشتن؛ واقع شدن

هەڵکەوتوو١ /hełkewtû/: ناو. هەڵکەوتە؛ هلکەتی؛ هەڵکەفتگ؛ هەڵکەفتە؛ هەڵکەفتی ‹هەی ڕۆ! تومەز گوڵالە نەبوو، خوێنی لاوێک بوو/ هەڵکەوتوویەک بوو بۆ هەموو کورد، نووری چاوێک بوو «پیرەمێرد»› ☰ نابغە

هەڵکەوتوو٢: ئاوەڵناو. هەڵکەوتە؛ جیاواز؛ جیاکار؛ بێوێنە ‹لە خانەدانی سیادەت، لە دوودمانی عولووم/ لە جێ‌هەواری سەخا خاتەمێکی هەڵکەوتوو «بێخود»› ☰ برجستە

هەڵکەوتە /hełkewte/: ☜ **هەڵکەوتوو**

. **هەڵکێش** /-hełkêş/: پاشەوشە. ـ هلکێش؛ بەرەو بەرزی بەر ‹خۆهەڵکێش؛ دارهەڵکێش› ☰ ـ بالاکِش

هەڵکێشان /hełkêşan/: چاوگ. هلکێشان؛ هەڵکێشانن: ١. دەرکێشان؛ لە بنەوە دەرهێنان ‹دارهەڵکێشان› ٢. بۆ سەرەوە کێشان ‹هەڵیکێشە با بێتە سەر!› ٣. هەناسەی قووڵ دان ‹هەناسەی هەڵکێشا› ٤. تاریف کردن؛ بۆ سەرەوە بردن ‹خۆ هەڵکێشان› ☰ ١. بیرون کشیدن ٢. بە بالا کشیدن ٣. آە کشیدن ۴. مدح کردن

هەڵکێشانن /hełkêşanin/: ☜ **هەڵکێشان**

هەڵکێشران /hełkêşran/: چاوگ. هەڵکێشیان؛ کێشران بەرەو بان ☰ برکشیدە شدن

هەڵکێشیان /hełkêşyan/: ☜ **هەڵکێشران**

هەڵگ /helg/: ناو. هەڵک؛ کۆشش و تەقالای زۆر ☰ تلاش

هەڵگر¹ / helgir/: ناو. شت یان کەسێ کە بارێک هەڵدەگرێ ‹هەڵگری نەوت› 🇮🇷 حامل

هەڵگر²: ئاوەڵناو. ١. لە خۆ گر ‹ئەم قسەیە هەڵگری مانایەکی قووڵە› ٢. ڕاگوێز؛ چۆنیەتی پێ بوون ‹کچی پێشمەرگە هەڵگری ئاڵای ئازادییە› 🇮🇷 ١. در بر دارنده ٢. حامل

ـ هەڵگر³: پاشەوشە. ١. ـ ڕاگر ‹بارهەڵگر؛ شوێنهەڵگر› ٢. ـ ڕفێن ‹ڕێگر و جیز و دزە، ژنهەڵگر و ماڵانبڕە/ فائیدەی چی نێو و کونیەی خۆی موسوڵمان دادەنێ؟ «حاجی قادر»› ٣. قەبووڵکەر 🇮🇷 ١. ـ بردار ٢. ـ رُبا ٣. ـ پذیر

هەڵگراو / helg(i)raw/: ئاوەڵناو. ١. ڕاگیراو ٢. ڕفێنراو (ژن) 🇮🇷 ١. نگهداری شده ٢. ربوده شده

هەڵگرتن / helgirtin/: چاوگ. هلگرتن؛ هەڵگردن: ١. لێ نەوین؛ بەرزەوە کردن ‹ئێوارەیە وا هەڵگرە سا گۆزەیی تازە/ ڕێی کانی قوبان! مونتەزیری جیلوەیی نازە «گۆران»› ٢. ڕجوا دیتن؛ قبووڵ کردن ‹خوا هەڵناگرێ؛ دڵم هەڵیناگرێ› ٣. لاگرتن ‹سەری ئەم سندووقەم لەگەڵ هەڵگرە!› ٤. ڕاگرتن و پارازتن ‹ئەم پارەیەم بۆ هەڵگرە!› ٥. ڕادوو بردن؛ ڕەواندن (ژن) ‹کابرا ژنێکی هەڵگرتووە!› ٦. *[کنایە]* جوێن دانی زۆر ‹هەڵیگرت ئەمما هەڵگرتن! هەموو مردووەمانی لە قەبر دەرێنا!› ٧. بەرگە گرتن؛ دەوام/ تاقەت هێنان ‹بەرماڵە گوناپۆشەکەشم وا شڕ بوو/ هەڵناگرێ تەقەڵ بە باری بیکەین پینە «هەژار، *چوارینەکانی خەییام*»› ٨. *[مەجاز]* هەڵاتن و غار دانی ئەسپ بە سوارەوە بێ ڕاوەستان ‹ئەسپ هەڵیگرتووە لە سوارچاکی خۆی نییە! «مەسەل› ٩. هەڵبژاردن؛ تایبەت بە خۆ کردن ‹لەو کەوشانە جووتێکی هەڵگرە!› ١٠. هەڵێنانی لاقی نەخۆش لە ڕۆیشتنا ‹گایەکە پاشووی هەڵگرتووە› ١١. هەڵێنانی لاقی نەخۆش لە ڕۆیشتنا ‹گایەکە پاشووی هەڵگرتووە› 🇮🇷 ١. بلند کردن ٢. پذیرفتن ٣. برداشتن ۴. نگهداری کردن ۵. ربودن (زن) ۶ دشنام دادن بسیار ٧. تحمل کردن/ داشتن ٨. رمیدن با سوار (اسب) ٩. برداشتن ١٠. با خود بردن ١١. بر زمین نگذاشتن پای مصدوم

هەڵگرتنەوە / helgirt(i)newe/: چاوگ. ١. پرژ و بلاو کۆ کردنەوە ٢. سزا وەرگرتن ‹ئەوا هەڵمانگرتەوە› ٣. قبووڵ کردنەوەی بێچوو لە لایەن دایکی نەبانەوە ‹بێچووەکەی هەڵگرتەوە› ٤. سڕینەوەی نووسراو ‹ئەم دوو کەلیمەیەی لێ هەڵگرەوە!› ٥. چنینەوەی گەوی بەر بوو لە کردا ‹گۆرەوییەکەم دوو گەوی بەر ببوو هەڵمگرتەوە› ٦. دیسان هەڵگرتن ‹شەماڵە، گاڵەگاڵیەتی و لەکارە/ هەڵگرنەوە! شاباشی شای بەهارە «هەژار، *بۆ کوردستان*»› 🇮🇷 ١. جمع‌وجور کردن ٢. پاداش گرفتن ٣. دوباره پذیرفتن بچه توسط مادرش ۴. پاک کردن نوشته ۵. بافتن دانەهای دررفتەی بافتنی ۶ باز برداشتن

هەڵگرتەیی / helgirteyî/: ناو. دۆخی لە زەوی بەرزتر ڕۆیشتنی کەلا 🇮🇷 حالت بالاتر از زمین رفتن تیله

هەڵگرد / helgird/: ئاوەڵناو. هەڵبژێردراو ‹پیشەی هەڵگردی من گەداییە/ مەیلی تۆ بۆ من شادی و شاییە «پیرەمێرد»› 🇮🇷 انتخابی

هەڵگردن / helgirdin/: ☜ **هەڵگرتن**

هەڵگرسان / helgirsan/: چاوگ. گڕ لێ پەیدا بوون 🇮🇷 افروخته شدن

هەڵگرساندن / helgirsandin/: چاوگ. هەڵگرسانن؛ گڕ لێ پەیدا کردن 🇮🇷 افروختن

هەڵگرسانن / helgirsanin/: ☜ **هەڵگرساندن**

هەڵگرسیاو / helgirs(i)yaw/: ئاوەڵناو. هەڵکراو؛ ئاگری پێبوو 🇮🇷 افروخته

هەڵگڕان / helg(i)řan/: چاوگ. ١. گڕ بەرزەوە بوون ٢. سووتان بە گڕ ٣. لەش هەڵازنان بە

کوان و زیپکە ☰ ١. بزافروختن ٢. با آتش سوختن ٣. بدن را جوش گرفتن

هەڵگڕاندن / hełg(i)řandin/: چاوگ. گڕ تێ بەردان؛ هەڵگرساندن ‹هەر کەسێ مایل بە پیرێکە و تەریقێکی هەیە/ تۆ بە شوعلەی غەم حەریقی وا وەجاخت هەڵگڕاند «حەریق»› ☰ برافروختن (آتش)

هەڵگژان / hełg(i)jan/: چاوگ. گژان؛ پێکدا دان؛ دە گژ یەک ڕاچوون ‹تا زەمان ڕەنگی شەڕی بۆ ڕژان/ لەگەڵ تورکەکان پێکا هەڵگژان «قانع»› ☰ گلاویز شدن

هەڵگلۆفان / hełg(i)łofan/: ☜ **هەڵگولۆفان**

هەڵگلۆفتن / hełg(i)łoftin/: ☜ **هەڵگولۆفان**

هەڵگلۆفین / hełg(i)łofin/: ☜ **هەڵگولۆفان**

هەڵگوازتن / hełg(i)waztin/: چاوگ. هەڵگواستن؛ هەڵگۆزان؛ هەڵگۆزین؛ هەڵگوورین؛ هەڵگەواشتن: ١. بەرەو ژوور ڕاگوێزان ‹ئاوێ لەو بیرە هەڵگوازە!› ٢. هەڵبواردن؛ خۆ لێ لا دان؛ بایەخ پێ نەدان ☰ ١. بالا کشیدن ٢. اعتنا نکردن

هەڵگواستن / hełg(i)wastin/: ☜ **هەڵگوازتن**

هەڵگوتن / hełgutin/: چاوگ. پێدا هەڵدان/ گوتن ‹زۆرم هەڵگوتووە بە باڵای یاردا› ☰ ستودن

هەڵگوستن / hełgustin/: چاوگ. هەڵکێشان (ئاو و ...) ☰ بالا کشیدن (آب)

هەڵگوسیار / hełgusyar/: سارستە. وتەیەکە بۆ بانگ کردنی گەمەکەر (واتا: کێ دێ با بێ) ☰ ندا برای شرکت دادن بازیگران در بازی

هەڵگوش / hełguş/: ناو. هەڵکوش؛ کاری گلۆڤین؛ لێک گووشان و گۆڕینی بیچمی شتێک ☰ عمل فشُردن

هەڵگوشان / hełguşan/: ☜ **هەڵگوشین**

هەڵگوشین / hełguşîn/: چاوگ. هەڵکوشان؛ هەڵکوشین؛ هەڵگوشان؛ کوشین بە توندی ☰ فشُردن

هەڵگولۆفان / hełgułofan/: چاوگ. هەڵگولۆفتن؛ هەڵگولۆفین؛ هەڵگلۆفان؛ هەڵگلۆفتن؛ هەڵگلۆفین: ١. هەڵکوشین؛ هەڵگوشین ٢. لە دەستا گوشین و فلیقاندنەوە ☰ ١. فشُردن ٢. در دست له کردن

هەڵگولۆفتن / hełgułoftin/: ☜ **هەڵگولۆفان**

هەڵگولۆفین / hełgułofin/: ☜ **هەڵگولۆفان**

هەڵگۆزان / hełgozan/: ☜ **هەڵگوازتن**

هەڵگۆزداگۆز / hełgozdagoz/: ناو. تاوتوو؛ کاری گوازتنەوەی شت لە دەفرێکەوە بۆ یەکیتر یا لە شوێنێکەوە بۆ شوێنیتر ☰ جابجایی

هەڵگۆزین / hełgozîn/: ☜ **هەڵگوازتن**

هەڵگۆستن / hełgostin/: چاوگ. هەڵگۆزین ☰ بالا کشیدن

هەڵگورین / hełgûrîn/: ☜ **هەڵگوازتن**

هەڵگووزان / hełgûzan/: چاوگ. هەڵگووزانن؛ هەڵتۆزان ☰ رمیدن و جُفتک پراندن

هەڵگووزانن / hełgûzanin/: ☜ **هەڵگووزان**

هەڵگەڕان / hełgeřan/: چاوگ. ١. بۆ ژووری شتێ یان دیاردیەک چوون/ کشان؛ هەڵچوون (بە دار و بڵندیدا) ‹فڕانی و بە دارا هەڵگەڕا/ کوردە ئارامی لێ بڕا! «پیرەمێرد»› ٢. ڕەنگ گۆڕان؛ لە ڕەنگێکەوە بە ڕەنگێکی تر دەرهاتن ‹... هەمووی بە ڕۆندک و ئەسرینی گەش و ئاڵی بێوەژنی بابانوێران و ... ڕەنگابوون و سوور هەڵگەڕابوون ... «هەژار، *شەرەفنامە*»› ٣. بڕیان و خراپ بوون (وەک: شیر لە کولاندا) ‹شیرەکە داگرە! هەڵنەگەڕێ› ٤. داگەڕان؛ پڕ لە دمەڵ و زیپکە بوونی پێست ‹لەشی بە زیپکان هەڵگەڕاوە› ☰ ١. بالا رفتن از بلندی ٢. تغییر رنگ دادن ٣. بریدن و خراب شدن (مانند: شیر هنگام جوشیدن) ۴. پُرجوش و دُمل شدن پوست

هەڵگەڕاندن / hełgeřandin/: چاوگ. ١.

وەرگەڕاندن ٢. بەرەو ژوور سووڕاندن ٣. بەرەو ژوور بردن ‹پەز هەڵگەڕێنە چیا!› ☰ ١. واژگون کردن ٢. به بالا چرخاندن ٣. صعود دادن

هەڵگەڕاندنەوە / helgeřand(i)newe/: چاوگ. هەڵگەڕاننەوە؛ هەڵگێڕاندنەوە؛ هەڵەوگەڕانن؛ هەڵەوگەڕاننەوە: ١. وەرگێڕان؛ ژێروژوور کردن ‹تەشتەکەی هەڵگەڕاندەوە، چی تێدا نەبوو!› ٢. */کنایە/* پەژیوان کردنەوە ‹لە دینیان هەڵگەڕاندەوە› ٣. کێلانی دەخڵ و لەناو بردنی کشتوکاڵێ کە هەڵیخستووە ٤. وەرگەڕاندنەوە؛ بردنەوەی کەس یا شتێک بۆ شوێنی پێشووی ‹هەڵمانی گەڕاندەوە بۆ ماڵێ› ٥. دانەوە؛ پێ دانەوە ‹پاش ساڵێ، پارەکەی هەڵگەڕاندەوە› ٦. وەرگێڕان؛ پاچڤە کردن ‹هەڵگەڕاندنەوەی شیعر بە زمانی کوردی› ٧. وەگەڕاندن؛ وەرچەرخاندن؛ لای شتێک گۆڕان ‹سەری هەڵگەڕاندەوە› ☰ ١. زیرورو کردن ٢. پشیمان کردن ٣. شخم زدن و از بین بردن محصول نارس ۴تا۷. برگرداندن

هەڵگەڕاننەوە / helgeřannewe/: ☜ هەڵگەڕاندنەوە

هەڵگەڕانەوە / helgeřanewe/: چاوگ. هەڵگەڕیانەوە؛ هەڵەوگەڕان؛ هەڵەوگەڕیان: ١. ژێرڕوو بوون ٢. */کنایە/* پەشیمان بوونەوە ‹لە قسەی خۆیان هەڵگەڕانەوە› ٣. */کنایە/* تۆقین؛ زراو چوون ☰ ١. زیرورو شدن ٢. پشیمان شدن ٣. وحشت کردن

هەڵگەڕاو / helgeřaw/: ئاوەڵناو. گەڕاوە: ١. بزڕکاو؛ بڕوسقیاو (وەک: شیر و ...) ٢. داگەڕاو؛ پڕ لە دمەڵ و زیپکە ٣. داقناو بە ئەسپێ و مێروو ☰ ١. بُریده (شیر) ٢. پر از دمُل و جوش ٣. پُر از حشره

هەڵگەڕاوە / helgeřawe/: ئاوەڵناو. هەڵەوگەڕیاگ: ١. ژێرڕووکراو ٢. پێچەوانە ☰ ١. زیرورو ٢. وارونه

هەڵگەڕیاگەوە / helgeřyagewe/: ئاوەڵناو. ١. هەڵەوگەڕیاگ؛ هەڵگەڕاوە ٢. ڕووەرگێڕ؛ لە دۆستی پەشیمان ☰ ١. زیرورو ٢. روگردان

هەڵگەڕیانەوە / helgeřyanewe/: ☜ هەڵگەڕانەوە

هەڵگەواشتن / helgewaştin/: ☜ هەڵگوازتن

هەڵگیران / helgîran/: چاوگ. هەڵگیریان: ١. ڕاگیران؛ لە ژێر چاوەدێری بوون ‹بردیمانە سەیری مووزە. یەکجار زۆر ئاسەواری نیزامی لە خەتی و چاپی زۆر بە قیمەت تێدا هەڵگیراوە «هەژار، چێشتی مجێور»› ٢. شاردرانەوە؛ شاریانەوە ٣. ڕفیان (ژن) ٤. لە زەوی بڕان؛ بەرز بوونەوە ‹کە هەڵگیرا جەنازەی، بوو بە مەحشەر دەشتی سەرقەبران/ لە بەر گریان و قوڕ پێوان و واوەیلا و عەشاماتێ «بێخود»› ٥. وەلا نران؛ پێچرانەوە ‹کەی بێ دووبەرەکی لە نێو کورددا هەڵگیرێ› ☰ ١. نگهداری شدن ٢. پنهان شدن (به وسیلەی کسی) ٣. ربوده شدن (زن) ۴. برداشته شدن ۵. منسوخ شدن

هەڵگیراو / helgîraw/: ئاوەڵناو. هەڵگیریاگ: ١. داندراو بۆ ئاگا لێ بوون ٢. شاردراوە ٣. ڕەوێنراو (ژن) ٤. بەرزەوەکراو ☰ ١. نگهداری شده ٢. پنهان کرده ٣. ربوده شده (زن) ۴. برداشته شده

هەڵگیرسان / helgîrsan/: چاوگ. هەڵگرسان؛ پێبوون (ئاگر) ‹کە گەییە زاتی باری، نووری بێچوونی لە سەر باری/ کە هەڵگیرسا، بە دەوری شەمعی خۆیا بوو بە پەروانە «مەحوی»›. هەروەها: **هەڵگیرساندن؛ هەڵگیرساندنەوە؛ هەڵگیرسانەوە** ☰ برافروختن؛ شعلەور شدن

- هەڵگیرسێن / -helgîrsên/: پاشەوشە. ـ هەڵکەر؛ ـ داگرسێن ‹سەرم شێواوی شێوەی فیتنەهەڵگیرسێنی شۆخێکە/ حەواسم تەفرەقەی عیشوەی دڵ‌ئاشووبێکی عەییارە «مەحوی»› ☰ ـ افروز

هەڵگیریاگ / helgîryag/: ☜ هەڵگیراو

هەڵگیریان /hełgîryan/: ☜ **هەڵگیران**

هەڵگێڕان /hełgêřan/: چاوگ. وەرگێڕان؛ نخوون و سەروژێر کردن ☰ زیرورو کردن

هەڵگێڕاندنەوە /hełgêřand(i)newe/: ☜ **هەڵگەڕاندنەوە**

هەڵگێڕانەوە /hełgêřanewe/: چاوگ. ١. هەڵگەڕاندنەوە؛ وەرگەڕاندنەوە؛ ژێروبان کردن ‹دەبینی یەک ئەوە مەشغوولی هەڵگێڕانەوەی بانە/ ئەوەی‌تر دادەمەزرێنێ پلووسک و چۆتە گوێسوانە «هێمن»› ٢. پەشیمان کردنەوە ☰ ١. برگرداندن؛ زیرورو کردن ٢. پشیمان کردن

هەڵگێڕ و وەرگێڕ /hełgêř û wergêř/: ناو. بان و خوار ‹مشتە تۆوی دانەوێڵەی چاکە شک نابەم کەچی/ دائیمەن هەڵگێڕ و وەرگێڕی ئەکەم وەردی گوناح «بێخود»› ☰ بالاوپایین

هەڵگێڕوەرگێڕ /hełgêřwergêř/: ناو. هەڵگێڕوەڵگێڕ: ١. کاری ژێرورووکردن ٢. *[کینایە]* چۆنیەتی جووڵانەوە ‹تەواو پیر بووە، ناتوانێ هەڵگێڕوەرگێڕ بکا›. هەروەها: **هەڵگێڕوەرگێڕ پێکردن** ☰ ١. عمل زیرورو کردن ٢. جنبش و تحرک

هەڵگێڕوەڵگێڕ /hełgêřwełgêř/: ☜ **هەڵگێڕوەرگێڕ**

▪ **هەڵگێڕەوە** /hełgêřewe/: پاشەوشە. ـ هەڵەوگەڕ؛ ـ وەرگەڕێن ☰ ـ برگردان

هەڵلووشان /hełlûşan/: ☜ **هەڵلووشین**

هەڵلووشران /hełlûşran/: چاوگ. لووشیای ☰ سرکشیده شدن

هەڵلووشین /hełlûşîn/: چاوگ. هەڵلووشان: ١. دەم پێوەنان و خستنە ناو گەروو بە مژین ‹وەک هەژدیها هەڵیلووشی!؛ ئەو گشت شۆربایەی هەڵلووشی!› ٢. هەڵکێشانە سەرێ ‹هەندێ جار رووی خۆی بە شاڵ ئەپۆشێ/ لە گوێ ئاگردان چڵم هەڵئەلووشێ! «پیرەمێرد»› ☰ ١. سر کشیدن ـ٢. بالا کشیدن

هەڵلووشینەوە /hełlûşînewe/: ☜ **هەڵسڕین**

هەڵلەرزین /hełlerzîn/: چاوگ. زۆر لەرزین (لە سەرمان و ترسان) ☰ لرزیدن (از سرما یا ترس)

هەڵلا^{١} /hełla/: ناو. ١. هەرا و زەنازەنا ‹هەموو پێچەکلوری بەفرێ ئایەی خوای لەگەڵدایە/ فریشتە کەوتە ناومان، بۆیە وا ئاشووب و هەڵلایە «پیرەمێرد»› ٢. گەرمی و هەرای داوەت و زەماوەند ☰ ١. غوغا و هنگامە ٢. شلوغی جشن و پایکوبی

⊡ **هەڵلا بردن**: بەرەو ژوور بردن ☰ رو بە بالا بردن

هەڵلا چوون: بەرەو ژوور چوون؛ پێ‌هەڵگەڕان ‹بە دار هەڵلا چوو› ☰ بالا رفتن

هەڵلا کێشان: هوو لێ کردن؛ دەنگی نارەزایەتی دەربڕین ‹ڕێوی چووە ناو ڕێویان/ لێیان کرد بە هەڵلا کێشان «پیرەمێرد»› ☰ هَو کردن

هەڵلا^{٢}: ئاوەڵکار. بەرەوژوور؛ ڕووەو سەر ☰ رو بە بالا

هەڵلا^{٣}: دەنگەناو. ١. وتەی سەیرمان و پەسند کردن ‹هەڵلا لەو هەموو جوانییە!› ٢. لرفەی خواردن ☰ ١. وَه ٢. نچ و نوچ خوردن

هەڵلاجۆ /hełłaco/: ناو. جۆلانێ؛ دێلەکانێ ☰ تاب

هەڵلاداد /hełładad/: ناو. ڕەوتی لە بەین چوون؛ نەمان و فەوتان ‹ماڵەکەیان هەڵلاداد کرد› ☰ فرایند نابود شدن

هەڵلادۆشە /hełładoşe/: ناو. حندرحۆ ☰ آلاکُلنگ

هەڵلاقووچکە /hełłaqûçke/: ئاوەڵناو. هەڵلاقووچە؛ لە سەر یەک هەڵچنراوی بەرزەوەبوو ☰ انباشته

هەڵلاقووچە /hełłaqûçe/: ☜ **هەڵلاقووچکە**

هەڵلا ـ هەڵلا /hełła hałła/: دەنگەناو. ١. وتەی زۆر لێ خۆش‌هاتن ‹هەڵلا ـ هەڵلا چەند شەوێکی خۆش بوو!› ٢. هەرا و چەقە؛ هەرا ـ هەرا؛ زەنا ـ

زەنا ‹دە بلا لە بەر هەلات ـ هەلاتی دە سواران، تەمال ـــ تەمالی وە تاجیان، نرکەی دە بۆر محەندەکان، هەللا ـ هەللای دە کوڕەبەبان وەک نەمێنم دە بلا ... «*پایزە*»› ☰ ۱. وە ـ وە ۲. جنجال و غوغا

هەڵم /heł(i)m/: ناو. ۱. هلم؛ هولم؛ بۆخ؛ بۆق ‹چەرخی ماکینەی ئەم ڕۆژ و شەوە/ بێ هەڵم و بەنزین ئەسووڕێتەوە «پیرەمێرد»› ۲. هەڵمەت؛ توانا؛ هێز ‹گابۆر زۆر بەهێز و هەڵمە› ☰ ۱. بُخار ۲. توانایی

هەڵمات /hełmat/: ناو. کەلا؛ مەڕمەڕ؛ تیلە ☰ تیلە

هەڵماتان /hełmatan/: ناو. هەڵماتانێ؛ هەڵماتێن؛ هەڵماتین؛ کەلایێن ☰ تیلەبازی

هەڵماتانێ /hełmatanê/: ☜ **هەڵماتان**

هەڵماتین /hełmatîn/: ☜ **هەڵماتان**

هەڵماتێن /hełmatên/: ☜ **هەڵماتان**

هەڵماس /hełmas/: ☜ **ئەڵماس**

هەڵماسان /hełmasan/: چاوگ. ڤەدان؛ پەنەمانی زگ ☰ آماسیدن شکم

هەڵماسیان /hełmasyan/: ☜ **هەڵماسین**

هەڵماسین /hełmasîn/: چاوگ. هاوسان؛ هەلاماسین؛ هەلامسان؛ هەلامسین؛ هەلاوسان؛ هەڵماسیان؛ هەڵمسان؛ فرە ئەستوور بوون ☰ آماسیدن

هەڵماسیو /hełmasîw/: ئاوەڵناو. هەلامساو؛ هەلامسیو؛ هەلاوساو؛ هەڵمساو؛ زۆر ئەستوور بووگ؛ زۆر پەنەماو ☰ آماسیده

هەڵماڵان /hełmałan/: ☜ **هەڵماڵران**

هەڵماڵاو /hełmaław/: ☜ **هەڵماڵراو**

هەڵماڵدران /hełmałd(i)ran/: ☜ **هەڵماڵران**

هەڵماڵدراو /hełmałd(i)raw/: ☜ **هەڵماڵراو**

هەڵماڵران /hełmałran/: چاوگ. هەڵماڵان؛ هەڵماڵیان؛ هەڵماڵدران: ۱. بەرەو ژوور بران (وەک پەردە و دەلینگ و قۆڵ و ...) ‹قۆڵی هەڵماڵرابوو› ۲. خزین و لێبوونەوە ‹گوریسەکە هەڵماڵراوە؛ پەتەکەی لێ هەڵماڵراوە› ۳. *[مەجاز]* شەرم شکان ‹ڕوو هەڵماڵران› ☰ ۱. بالا رفتن؛ ورمالیده شدن (آستین، پاچەی شلوار و...) ۲. خزیدن و باز شدن (باربند و...) ۳. برکشیدن؛ پررو شدن

هەڵماڵراو /hełmałraw/: ئاوەڵناو. هەڵماڵاو؛ هەڵماڵدراو: ۱. داخزاو و کراوە (وەک: قەفی گوریس) ۲. هەڵکراو (پەردە و قۆڵ و دەلینگ) ۳. شەرمشکاو ‹ڕووی لە ئێمە تەواو هەڵماڵراوە› ☰ ۱. لغزیدە و باز شدە (گرە) ۲. ورمالیدە ۳. شرم ریختە

هەڵماڵیان /hełmałyan/: ☜ **هەڵماڵران**

هەڵماڵین /hełmałîn/: چاوگ. ۱. هەڵکردن (پەردە و قۆڵ و دەلینگ) ‹لەوی دواوە دەبێ قۆڵی هەتا ئانیشکی هەڵماڵێ/ هەموو ڕۆژێ هەتا ئێوارێ بچێتە جووت و جۆماڵێ «هێمن»› ۲. لێخزاندن (گرێ و قولفە) ۳. بۆ بالا هەڵکێشان ‹خۆڵی تەنوورەکە هەڵماڵە!› ٤. دەردان و خاوێن کردنەوە (جۆگەلە و ئەستێر لە قوڕ و لیتە و وردە چیلکە و گەلا) ٥. *[کینایە، پلار]* ماشتنەوە؛ بە لەز خواردن و هیچ نەهێشتنەوە ‹قاپێ برنجی هەڵماڵی!› ☰ ۱. ورمالیدن ۲. لغزانیدن و باز کردن (گره) ۳. برکشیدن ۴. کفمالی کردن ۵. بالا انداختن

هەڵماو /hełmaw/: ناو. ئاوێ کە لە داتکانی بۆخەوە پەیدا دەبێ ☰ آب مُقطر

هەڵمرووسین /hełm(i)rûsîn/: ☜ **هەڵمروویسین**

هەڵمروویستن /hełm(i)rûy(i)stin/: ☜ **هەڵمروویسین**

هەڵمروویسین /hełm(i)rûy(i)sîn/: چاوگ. هەڵمرووسین؛ هەڵمروویستن؛ هەڵمژین ☰ برمکیدن

ـ **هەڵمژ** /hełmij/: پاشوشە. ـــ مژەر؛ مژلێدەر ‹خوێنهەڵمژ› ☰ مکندە

هەڵمژاردن / hełm(i)jardin/: چاوگ. هەڵبژاردن ☰ برگزیدن

هەڵمژان / hełm(i)jan/: ☜ **هەڵمژین**

هەڵمژتن / hełmijtin/: ☜ **هەڵمژین**

هەڵمژەک / hełm(i)jek/: ناو. ئامرازی ئاو بەر دانە سەر ئاودەس ☰ سیفون

هەڵمژین / hełm(i)jîn/: چاوگ. هەڵمژان؛ هەڵمژتن؛ هەڵمشتن: ١. لە ڕێگەی لووتەوە بردنە ناو دەروون ‹هەوا هەڵمژە؛ بۆنی هەڵمژە› ٢. لە ئاو و تەڕاییدا خووسان؛ ئاو و شێ کێشانە ناو خۆ ‹لۆکە ئاو هەڵدەمژێ› ٣. مژین؛ هەڵکێشانی تراو بۆ ناو دەم ☰ ١. استنشاق کردن ٢. جذب کردن رطوبت ٣. مکیدن

هەڵمسان / hełm(i)san/: ☜ **هەڵماسین**

هەڵمساندن / hełm(i)sandin/: چاوگ. هەڵامساندن؛ ئاوساندن ☰ متورّم کردن

هەڵمساو / hełm(i)saw/: ☜ **هەڵماسیو**

هەڵمساوی / hełmisawî/: ناو. پەنام؛ ماس؛ با؛ ئەستووری؛ دۆخ یان ڕەوتی ماسین ☰ آماس

هەڵمشتن / hełmiştin/: ☜ **هەڵمژین**

هەڵملیسیان / hełm(i)lîsyan/: ☜ **هەڵملیسین**

هەڵملیسین / hełm(i)lîsîn/: چاوگ. هەرملیسین؛ هەڵملیسیان؛ هەڵمیستن؛ هەڵمیسین؛ لێو لێ توند کردن و هەڵمژین ☰ مکیدن

هەڵموهەوڵ / hełm û hewł/: ناو. کردوکاش؛ کردوکۆش؛ داکۆکی؛ خەبات ☰ کار و بلاش

هەڵمەت / hełmet/: ناو. ١. هۆمەن؛ هەڵامەت؛ پەلامار؛ هجووم؛ شالاو ‹هەڵمەت ئەهێننە سەر دڵی ڕێشم بە ڕۆژ و شەو/ ئەویان بە تیر و شیر و ئەمی‌تر بە نێشەوە «شاهۆ بیارەیی»› ٢. دەستوبرد؛ تەکان ‹خەمی وڵاتی دەر نەکا لە بیر/ بە هەڵمەت لاو بێ، پیر بێ بە تەدبیر «قانع»› ☰ ١. حمله ٢. اقدام

⊡ **هەڵمەت بردن**: شالاو بردن ☰ حمله بردن

هەڵمەت دان: پەلامار دان ☰ حمله کردن

هەڵمەتدەر / hełmetder/: ناو. شالاوبەر ☰ مهاجم

هەڵمەتەکاسە / hełmetekase/: ئاوەڵناو. *[پلار]* زۆرخۆری زگ لەوەڕێن ☰ انگل شکمباره

هەڵمەتێ / hełmetê/: ئاوەڵکار. ساتێ؛ تاوێ؛ ماوەیەکی کورت ‹هەڵمەتێ چوومە کۆمەکیان› ☰ لختی

هەڵمەقۆ / hełmeqo/: ناو. ١. بازەڵێن؛ قەمچان؛ جۆرێ گەمە بە چەو ٢. جۆلانە؛ دێلەکانێ ☰ ١. یەقُل‌دوقُل ٢. تاب

هەڵمەقوت / hełmeqût/: ناو. ١. حەپەنۆش؛ کاری بە یەکجاری قووت دان ‹هەر بە گەرمی هەڵمەقووتی کردا› ٢. کاری بە بێ گوێ دان لە حەڵاڵ و حەرام، خواردن ☰ ١. عمل سرکشیدن ٢. عمل بالا کشیدن

هەڵمەقوتە / hełmeqûte/: ناو. باڵابەرزە؛ تلیا ناوی؛ زەڕنەقووتە ☰ انگشت وسطی

هەڵمەڵە / hełmełe/: ☜ **هێرۆ**

هەڵمیزان / hełmîzan/: ☜ **هەڵمیزتن**

هەڵمیزتن / hełmîztin/: چاوگ. هەڵمیزان؛ هەڵمیستن؛ بە پێوە میز کردن ☰ ایستاده شاشیدن

هەڵمیستن / hełmîstin/: چاوگ. ١. ☜ **هەڵملیسین** ٢. ☜ **هەڵمیزتن**

هەڵمیسین / hełmîsîn/: ☜ **هەڵملیسین**

هەڵنان / hełnan/: چاوگ. ١. دەبەر چاو گرتن ‹کارێکم هەڵناوە بۆی دەچم› ٢. هەڵدان؛ پێدا هەڵدان؛ پەسن دان ٣. هەڵپێچان؛ زۆر بۆ هێنان ‹هەڵیناوم ژنی بۆ بخوازم!› ٤. هان/ دنە دان ‹نەوسی هەڵیناوە، خۆی ناپارێزێ!› ٥. هەڵپەساردن ‹ڕێ و بان دەبەستێ بە بەفر هەموو/ لە بەر پەساران هەڵدەنێ ڕنوو «هێمن»› ٦. بردنە ژووری باڵندەی ماڵی ‹ئێواری مریشکەکانم هەڵنا› ٧. هەڵگرتن ‹هەنگاو هەڵنان› ☰ ١. در نظر گرفتن

٢. مدح کردن ٣. فشار آوردن ۴. برانگیختن ۵. تکیه دادن ۶. به لانه بردن پرندگان خانگی ٧. برداشتن

هەڵناوین / /hełnawîn/: چاوگ. ١. هەڵمالین بەرەو سەرەوە ‹هەڵناوینی خۆڵی ئەم تەنوورە چەندی تێ ئەچێ؟› ٢. لکانی چەوری بە ئاسمانەی دەمدا ☰ ١. بالا کشیدن ٢. چسبیدن چربی به کام دهان

هەڵنج / /hełinc/: ☜ **هێڵنج**

هەڵنگ / /hełing/: ☜ **هەڵۆ**

هەڵنگفتن / /hełingiftin/: ☜ **هەڵەنگوتن**

هەڵنوارین / /hełn(i)warîn/: چاوگ. هەڵڕوانین ☰ به بالا نظر کردن

هەڵنۆشین / /hełnoşîn/: چاوگ. یەکجێ وەخواردن ☰ یکباره سرکشیدن

هەڵنوتن / /hełnûtin/: چاوگ. هەلنگافتن ☰ سکندری خوردن

هەڵنووزان / /hełnûzan/: چاوگ. نووزەنووز کردن بە زەلیلی ☰ لابه و زاری کردن

هەڵنیشتن / /hełnîştin/: چاوگ. نیشتن/ نیشتنەوەی پەلەوەر ‹مورغی عەرش لە جێی خۆی هەڵنیشتبوو/ دیار بوو ماندویتی ڕۆژی چێشتبوو «پیرەمێرد»› ☰ برنشستن پرنده

هەڵوا / /hełwa/: ناو. حەلوا؛ هەروا؛ هەلاو؛ هەلبا؛ هێولا؛ شیوی دۆشاو و ئارد و ڕۆن ☰ حلوا

▣ **هەڵوای سەرپنج** *[کنایە، پلار]* گووی سەگ ‹هەڵوای سەرپنجێ یان گووی نێرە قنجێ؟! «مەسەل»› ☰ گُه سگ

هەڵوارتە / /hełwarte/: ئاوەڵناو. هەڵبژاردە؛ ناوازە ☰ برگُزیده

ـ هەڵواس / /hełwas/: پاشەوشە. هەڵواسیو ‹خۆهەڵواس› ☰ ـآویز

هەڵواسان / /hełwasan/: چاوگ. وەش کەردش ☰ آویزان شدن

هەڵواستن / /hełwastin/: ☜ **هەڵواسین**

هەڵواسران / /hełwasran/: چاوگ. تێنەپەڕ. نادیار. //هەڵواسرای؛ هەڵدەواسرێی؛ هەڵواسرێ// هەڵاوەسران ☰ آویزان شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: هەڵواسراو/ چاوگی نەرێنی: هەڵنەواسران

هەڵواسراو / /hełwasraw/: ناو. هەڵاوەسراو ☰ آویخته

هەڵواسین / /hełwasîn/: چاوگ. تێپەڕ. //هەڵتواسی؛ هەڵدەواسی؛ هەڵواسە// هلاڤیشتن؛ هەڵاواستن؛ هەڵاواسین؛ هەڵاوەستن؛ هەڵاوەسین؛ هەڵاویستن؛ هەڵواستن؛ هیلاویستن؛ دالەقاندن ☰ آویختن؛ آویزان کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: هەڵواسیو/ چاوگی نەرێنی: هەڵنەواسین

هەڵوافرۆش / /hełwaf(i)roş/: ناو. حەلواچی ☰ حلوافروش

هەڵوایی / /hełwayî/: ئاوەڵناو. شیرین وەک هەڵوا ☰ حلوامانند

هەڵوڕین / /hełw(i)řîn/: ☜ **هەڵبڕین ـ١**

هەڵوژارتن / /hełw(i)jartin/: چاوگ. هلاوارتن؛ ناپێویست و پێویست لێکجیا کردنەوە ☰ جدا کردن اشیاء لازم و غیرلازم

هەڵوژەڕەشە / /hełujeřeşe/: ناو. قەرەلوو؛ قەرەلی ☰ آلو سیاه

هەڵوەدا / /hełweda/: ئاوەڵناو. ئەڵوەدا: ١. تەرە؛ ئاوارەی دەشت و کێو ٢. هەلاتوو؛ ڕاکردوو ‹هەڵوەدام و کەیلە دڵ بۆ دیتنی کوێستانەکەم/ تاسەبارم، تاسەباری خاکی کوردستانەکەم «؟»› ☰ ١. آواره ٢. متواری

هەڵوەدایی / /hełwedayî/: ناو. ئاوارەیی ☰ آوارگی

ـ هەڵوەر / /hełwer-/: پاشەوشە. ـــ وەر؛ ـ بوەر ‹زووهەڵوەر› ☰ ـ ریز

هەڵوەران /hełweran/: ☜ **هەڵوەرین**

هەڵوەراندن /hełwerandin/: چاوگ. هلوەراندن؛ لە سەرەوە وەشاندن یان ڕژاندنە خوارەوە ‹لێمگەڕێن با دەربڕم سۆزی دەروون/ لێمگەڕێن با هەڵوەرێنم ئەشکی ڕوون «هێمن»› 🇮🇷 فروریختن

هەڵوەراو /hełweraw/: ☜ **هەڵوەریو**

هەڵوەرین /hełwerîn/: چاوگ. هەڵوەران؛ داوەرین ‹هەڵوەرێ پەڕەی گوڵ و نەسرینت/ لە جێی گوڵ، دڕک دەرکا زەمینت! «بێکەس»› 🇮🇷 فروریختن

هەڵوەریو /hełwerîw/: ناو. هەڵوەراو؛ هلوەراندی؛ داوەریو ‹تۆکڵ هەڵوەریو ڕزاو و پواو/ کرمەڕێز و وشک ئەعزای ساغ نەماو «قانع»› 🇮🇷 فروریختە

هەڵوەڕوو /hełweřû/: ☜ **هاوڵەڕوو**

هەڵوەزان /hełwezan/: ☜ **هەڵبەزین**

هەڵوەزانەوە /hełwezanewe/: ☜ **هەڵبەزینەوە**

هەڵوەزنین /hełweznîn/: چاوگ. هەڵوێزنین؛ کۆ کردنەوە و گلۆلە کردن (بەن و گوریس و...) 🇮🇷 گلولە کردن (نخ و...)

هەڵوەزین /hełwezîn/: ☜ **هەڵبەزین**

هەڵوەزینەوە /hełwezînewe/: ☜ **هەڵبەزینەوە**

هەڵوەژارتن /hełwejartin/: ☜ **هەڵوەژاردن**

هەڵوەژاردن /hełwejardin/: چاوگ. هەڵوەژارتن: ١. لێک جیا کردنەوە ٢. ڕێکوپێک کردن ‹ماڵەکەی هەڵوەژارت› 🇮🇷 ١. از هم جدا کردن ٢. مُرتب کردن

هەڵوەژێران /hełwejêran/: چاوگ. ١. لێک جیاوە بوون ٢. ڕێکوپێک بوونەوە 🇮🇷 ١. از هم جدا شدن ٢. مُرتب شدن

هەڵوەژێراو /hełwejêraw/: ئاوەڵناو. ١. لێک جیاوە کراو ٢. ڕێکوپێک کراو 🇮🇷 ١. از هم جدا شدە ٢. مُرتب شدە

هەڵوەس /hełwes/: ☜ **هەڵبەست**

هەڵوەسان /hełwesan/: چاوگ. ڕاوەستان بە قیتەوە؛ قیت ڕاوەستان 🇮🇷 راست ایستادن

هەڵوەست /hełwest/: ناو. ١. ☜ **هەڵبەست** ٢. ☜ **هەڵوێست**

هەڵوەستان /hełwestan/: چاوگ. هەڵوێسان؛ هەڵوێستان: ١. ڕاست و قیت ڕاوەستان ٢. بە دیار شتێکەوە وێستان ‹هۆگری بووبوو لای هەڵوەستابوو/ مەیموون شاگرد بوو دارتاش وەستابووا «پیرەمێرد»› 🇮🇷 ١. راست ایستادن ٢. دور چیزی ایستادن

هەڵوەستن /hełwestin/: ☜ **هەڵبەستن**

هەڵوەستە /hełweste/: ☜ **هەڵبەستە**^{١}

هەڵوەشان /hełweşan/: چاوگ. هەڵوەشیان؛ هڵوەشیان؛ هڵوەشین: ١. لە بەر یەک چوون ‹جاکەت هەڵوەشان› ٢. دڕانی جێ تەقڵ ٣. بەتاڵ بوونەوە؛ لە بایەخ کەوتنی دەستوور، بڕیار، قانوون یان پەسندنامە ‹حوکمی دادگای سەرەتایی هەڵوەشا› 🇮🇷 ١. از هم گسیختن ٢. پارە شدن دوختە ٣. باطل شدن

هەڵوەشاندن /hełweşandin/: چاوگ. هلوەشاندن؛ هەڵوەشانن: ١. لە بەر یەک بردن ‹خانووەکەمان هەڵوەشاند› ٢. دڕاندنەوەی تەقەڵ لێ دراو ‹درواوەکەی هەڵوەشاند› ٣. بەتاڵ کردنەوە؛ لە بایەخ خستنینی دەستوور، بڕیار، قانوون یان پەسندنامە 🇮🇷 ١. از هم گسیختن ٢. پارە کردن دوختە ٣. باطل کردن

هەڵوەشاندنەوە /hełweşandinewe/: چاوگ. بەتاڵ کردنەوە ‹بەرنامەی سەفەرەکەی هەڵوەشاندەوە› 🇮🇷 لغو کردن

هەڵوەشانن /hełweşanin/: ☜ **هەڵوەشاندن**

هەڵوەشانەوە /hełweşanewe/: چاوگ. پەک کەوتن؛ هڵشیان؛ لە کار کەوتن؛ بێ کەڵک کەوتن 🇮🇷 از کار/ رونق افتادن

هەڵوەشاو / hełweşaw/: ئاوەڵناو. هلوەشیای: ١. لە بەر یەک چوو ٢. لە نێو چوو ☰ ١و٢. برچیدە شدە

هەڵوەشیان / hełweşyan/: ☜ **هەڵوەشان**

ـ هەڵوەشێن / hełweşên/: پاشەوشە. ـــ تێکدەر؛ لێک جیاوەکەر ‹بڕیارهەلوەشێن› ☰ ـ گُسل

هەڵوێ / hełwê/: ☜ **هاوڵە**

هەڵوێزانن / hełwêzanin/: چاوگ. هەڵکردنەوە؛ ماشەرە بەن کردنە گلۆلە ☰ گلوگە کردن نخ

هەڵوێزنان / hełwêznan/: ☜ **هەڵوێزنران**

هەڵوێزناو / hełwêznaw/: ☜ **هەڵوێزنراو**

هەڵوێزندران / hełwêzind(i)ran/: ☜ **هەڵوێزنران**

هەڵوێزندراو / hełwêzind(i)raw/: ☜ **هەڵوێزنراو**

هەڵوێزنران / hełwêzn(i)ran/: چاوگ. تێنەپەڕ. نادیار. //هەڵوێزنرای؛ هەڵدەوێزنرێی؛ هەڵوێزنرێ// هەڵوێزنان؛ هەڵوێزندران؛ کۆ و گلۆلە کران ☰ گلولە شدن؛ گرد شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: هەڵوێزنراو/ چاوگی نەرێنی: هەڵنەوێزنران

هەڵوێزنراو / hełwêzinraw/: ئاوەڵناو. هەڵوێزناو؛ هەڵوێزندراو؛ کۆکراوەی گلۆلەکراو (وەک بەن و گوریس) ☰ جمع‌شدەی گلولە شدە

هەڵوێزنین / hełwêznîn/: ☜ **هەڵوەزنین**

هەڵوێس / hełwês/: ☜ **هەڵوێست**

هەڵوێسان / hełwêsan/: چاوگ. ١. ☜ **هەڵوەستان** ٢. کەنەفت بوون و لە کار کەوتن ‹کەرەکەیان شەکەت کرد، هەڵوێساگە› ☰ ١. ☜ **هەڵوەستان** ٢. از کار افتادن

هەڵوێست / hełwêst/: ناو. هەڵوەست؛ هەڵوێس: ١. وچان؛ وێستانێکی کەم ٢. هزر و بیر دەربارەی شتێ ‹سەبارەت بەم کارەساتە هەڵوێستی حیزبی ئێوە چییە؟› ☰ ١. توقف کوتاە ٢. موضع

هەڵوێستان / hełwêstan/: ☜ **هەڵوەستان**

هەڵوێنی / hełwênî/: ناو. ١. دەنکە قەیسی شیرین ٢. قەیسی دەنک شیرن ☰ ١. هستەی شیرین زردالو ٢. زردالوی هستە شیرین

هەڵۆ / hеło/: ناو. هەڵوو؛ ئەلهۆ؛ ئەیلۆ؛ هولی؛ هەرۆ؛ ئەلوە؛ ئەلوە؛ ئەلە؛ ئلە؛ ولە؛ ئلهۆ؛ ئلهە؛ ئەلۆ؛ ئالۆ؛ ئەلوو؛ هکور؛ هەڵنگ؛ سپر؛ کورت؛ سەرکنەک: ١. ناوی گشتی تۆرەمەیەک باڵندەی ڕاوچین، دندووکیان کورت و قەڵانگییە، ملیان کورت، لاقیان بەهێز و تووکن و چڕنووکیان قەڵانگییە، زۆرتر تەنیا دەژین، گیانەوەرانی وەک مشک، مار، باڵندە، بۆق و کرم دەخۆن، بریتین لە: بازەکان، داڵاشەکان؛ سەقرەکان، شمقاڕەکان و هەڵۆکان ٢. باڵندەیەکە لە خێزانی هەڵۆ سەر بە تۆرەمەیەک هەر بەم ناوە، دەوری ٧٥ تا ٨٥ سانتی‌میتر دەبێ، سەر و باڵی قاوەیی ئاماڵڕەشە، سەر و پاش‌ملی زەردی کاڵە کە لە پیریدا سپی هەڵدەگەڕێ، کلکی چوارسووچە، لە ئاسمان کە لەنگەر دەبەستێ، باڵی لە ڕێکی لەشی ڕادەگرێ، لە فڕیندا ئارامە، لە سەر داری بڵیند و دوورەدەست هێلانەی گەورە ساز دەکا و تەمەنی لە سی ساڵ تێناپەڕێ ☰ ١. عُقابیان ٢. عُقاب شاهی

▣ **هەڵۆی دووبرا**: هەڵۆی کەوان؛ دووبرا؛ وێنەیەکی گەردوونی گەورە لە ئاسمانی نیوەگۆی باکووردا بە شێوەی هەڵۆ ☰ عقاب دوبرادر

هەڵۆی کەوان: ☜ **هەڵۆی دووبرا**

هەڵۆدان / hеłodan/: ☜ **هەڵدانەوە**

هەڵۆدڕین / hеłod(i)řîn/: ☜ **هەڵدڕین**

هەڵۆک / hеłok/: ☜ **هەڵۆرك**

هەڵۆڵ / /hełoł/: ☜ **هولۆڵ**

هەڵۆنگ / /hełong/: ☜ **هەڵۆرك**

هەڵۆهاوردن / /hełohawirdin/: ☜ **هەڵهاوردنەوە**

هەڵو / /hełû/: ☜ **هەڵۆ**

هەڵوجە / /hełûce/: ☜ **هەڵووژە**

هەڵوچکە / /hełûçke/: ناو. عەلووکەڕەشە ☰ آلوبُخارا

هەڵوچە / /hełûçe/: ☜ **هەڵووژە**

هەڵوچەڕەشە / /hełûçeřeşe/: ☜ **هەڵووژەڕەشە**

هەڵوچەزەردە / /hełûçezerde/: ناو. زەرهەلی ☰ آلوی زرد

هەڵوچەقەیسی / /hełûçeqeysî/: ناو. حەمشین؛ میوەیەکە لە جنسی قۆخ ☰ شلیل

هەڵووژە / /hełûje/: ناو. ئەڵووجە؛ ئەڵووژە؛ هللۆ؛ هەڵچە؛ هەڵووجە؛ هەڵووچە؛ هێرۆگە؛ ئاڵووچە؛ خالووت؛ حولچەک؛ حولووک؛ حولیچەک؛ حەلوو؛ حەلووچک؛ حەلووک؛ حەلووکە؛ عەلووکە: ١. دارچکێکی لق دڕکاوی لە تیرەی ئەڵووە ٢. میوەی سەبز و ترشی خۆراکی ئەو دارچکە ☰ ١و٢. آلوچە؛ آلو

هەڵووژەڕەشە / /hełûjeřeşe/: ناو. ١. گلاز؛ گەلاز؛ هلورەشک؛ عەلووکە سوورەی پایزی ٢. فشنە؛ ئالووبوخارا ☰ ١. آلوی قرمز ٢. آلوبخارا

هەڵوشە / /hełûşe/: ناو. گولێکە ☰ گُلی است

هەڵوکی / /hełûkî/: ☜ **هەڵۆرك**

هەڵولین / /hełûłîn/: چاوگ. لە ناو دەستا گلۆف کردن ☰ مُچاله کردن

هەڵە^{1} / /hełe/: ناو. ١. سەهو؛ غەلەت ‹هەڵەم بپۆشە! نەچی گیف ببی لە سەرکۆنەم!/ بترسە ڕۆژێ ئەتۆش تەڕ ببی! مەڵێ سۆنەم! «هەژار، *شەرەفنامە*»› ٢. ئامرازی بێژانی کونڕدشت ☰ ١. غلط ٢. بیزن سوراخ دُرُشت

◘ **هەڵە کردن**: سەهو کردن ☰ اشتباه کردن

هەڵە گرتن: دەسنیشان کردن و ڕاست کردنەوەی هەڵەی نووسراوەیەک ☰ غلطگیری کردن

ڕێ هەڵە کردن: ١. ڕێ گوم کردن؛ بە ڕێگای هەڵەدا چوون ٢. *[کنایە]* سەر لێ شێوان ☰ ١. راه گُم کردن ٢. گُمراه شدن

هەڵە^{2}: ئاوەڵناو. نادروست؛ نەشیاو ‹کاری هەڵە هەرگیز مەکە!› ☰ غلط؛ نادرست

هەڵەبار / /hełebar/: ئاوەڵناو. گوناهبار؛ گونابار ☰ گناهکار

هەڵەباش / /hełebaş/: ئاوەڵناو. سڵ؛ تووڕە و قوشقی ☰ رموک

هەڵەبژار / /hełebijar/: ناو. ڕاستکەرەوە؛ هەڵەی نووسراو لابەر ☰ نمونەخوان؛ مُصحح

هەڵەپاس / /hełepas/: ئاوەڵناو. زۆرووەڕ؛ تایبەتمەندی سەگێ کە زۆر و نابەجێ دەوەڕێ ☰ بسیار و بی‌جا پارس کننده

هەڵەپڕووکێ^{1} / /hełep(i)řûkê/: ئاوەڵناو. پەلەپەل؛ بە هەڵپە ‹کاری هەڵەپڕووکێ هەر بە کار نایێ › ☰ عجولانه

هەڵەپڕووکێ^{2}: ئاوەڵکار. بە پەلە و عەجەلە ‹هەڵەپڕووکێ شتێکی نووسی› ☰ عجولانه

هەڵەپڵە / /hełep(i)łe/: ناو. پەلە؛ لەز ‹لە کارو باریدا زۆر هەڵەپلە دەکا› ☰ عجله

هەڵەپەزە / /hełepeze/: ناو. قژقژە؛ پسپسەکۆلە؛ مێروویەکی زەردی لە جسنی جۆلاتەنە ☰ رُتیل

هەڵەت / /hełet/: ناو. زەرد و ماهی زۆر سەخت ☰ پرتگاه

هەڵەتانج / /hełetanc/: ناو. ئالەتاج؛ ئالەتانج؛ جۆرە مراوییەکی بەڵەکە، لە خێزانی قاز مراوی لە تۆرەمەی وەردۆک، دەوری ٦٠ سانتی‌میتر دەبێ، سەر و شاباڵی ڕەش و سینگ و دندووکی سوورە،

وەک قاز هەڵدەفڕێ، لە گۆل و ئاوی سوێردا دەژی، لە کون و قەڵشتە بەردان هێلانە دەکا ☰ تنجە

هەڵەتە / helete/: ئاوەڵناو. پەڕیوە؛ تەرە ☰ آوارە

هەڵەخۆر / hełexor/: ئاوەڵناو. پیس‌خۆر؛ گەنەخۆر؛ چەپەڵ‌خوەر ☰ گندەخور

هەڵەخەرج / hełexerc/: ئاوەڵناو. دەستبڵاو ☰ ولخرج

هەڵەخەرجی / hełexercî/: ناو. باش‌وبۆشی؛ دەس‌بڵاوی؛ ڕەوتی ماڵ بە فێڕۆ دان ☰ ولخرجی

هەڵەداوان / hełedawan/: ناو. پەلەی زۆر ‹هەرسێکیان هێنا بە هەڵەداوان/ بە شپرزەیی گەینە بەر دیوان «پیرەمێرد»› ☰ شتاب؛ عجلە

هەڵەڕیزە / hełeřîze/: ناو. ترێ‌مارانە؛ ڕەزڕەزۆک ☰ تاجریزی

هەڵەسڕ / hełesiř/: ناو. غەڵەتگیر؛ قەڵەم یا فلچەیێ بۆ پاک کردنەوەی نووسراوی هەڵە ☰ لاک غلط‌گیر

هەڵەسو / hełesû/: ناو. بابۆڵەی ڕۆن تێ‌ساوراو ☰ ساندویچ نان و روغن

هەڵەسون / hełesûn/: ناو. ڕەوتی دیسان سەوز بوونەوەی گیا پاش وشک بوون و دروون ☰ فرایند دوبارە سبز شدن گیاە

▣ **هەڵەسون هێنانەوە**: ١. لە سەرڕا سەوز بوونەوە ‹مێرگەکەم ئاودا هەڵەسوونی هێناوەتەوە› ٢. *[کینایە]* دیسان داوا کردنەوە ‹بەشم داوە دیسان هەڵەسوونی هێناوەتەوە› ☰ ١. از نو سبز شدن بعد از درو ٢. دوبارە خواستن

هەڵەشە / hełeşe/: ئاوەڵناو. ١. بەپەلە و لەڕێ‌لادەر ٢. سەرەڕۆ؛ گوێ‌نەبیس* هەروەها: **هەڵەشەیی** ☰ ١. عجول ٢. حرف‌نشنو

هەڵەک / hełek/: ناو. ئاڵقە ☰ حلقە

هەڵەکار / hełekar/: ئاوەڵناو. ١. کارخراپ ٢. سەهوکار ☰ ١. گندکار ٢. اشتباه‌کار

هەڵەکاری / hełekarî/: ناو. شاشیکاری ☰ اشتباهکاری

هەڵەکوت / hełekut/: ناو. گۆشتکوت؛ گۆشکوت ☰ گوشتکوب

هەڵەکۆک / hełekok/: ☜ **ئاڵەکۆك**

هەڵەکەسەما / hełekesema/: ناو. سەماکەرە؛ مشک‌گرە؛ باڵندەیەکی ڕاوچییە لە خێزانی شەهێنەکان، لە تۆرەمەی هەڵۆ، نزیک ٣٠ تا ٣٥ سانتی‌میتر دەبێ، دوو جۆری گەورە و بچووکی هەیە ☰ دلیجە

هەڵەگەڕ / hełegeř/: ئاوەڵناو. گەڕیدەی سەرگەردان ☰ ولگرد

هەڵەم / hełem/: ناو. ١. نەخۆشی هەرزنەی ترێ ٢. هێشووی ترێ کە چەند دەنکی درشت و باقی وردن ‹پرسیم: ئەی هەڵەم! دانەت با هەڵەم/ بۆچ زەرد هەڵگەڕای بە دەردی وەرەم؟ «پیرەمێرد»› ☰ ١. بیماری شکوفەی انگور ٢. خوشەی انگور با چند حبەی درشت و مابقی ریز

▣ **هەڵەم کردن**: وەرینی هەرزنەی ترێ ☰ ریختن شکوفەی انگور

هەڵەمارکەر / hełemarker/: ئاوەڵناو. پەلاماردەر؛ زاڵم؛ دەستدرێژکەر ☰ تجاوزگر

هەڵەموت^{1} / hełemût/: ناو. ئەڵەمووت؛ هەزاربەهەزار؛ هەڵەم؛ زەرد و ماهی زۆر سەخت ‹هەڵەمووت بە لە ناو چیا!/ داربەڕوو بە لە ناو گیا! «هەژار، چوار *نامیلکە*»› ☰ کوە دشوارگذر

هەڵەموت^{2}: ئاوەڵناو. ئەڵەمووت؛ هەزاربەهەزار؛ هەڵەم؛ زۆر سەخت بۆ پێدا چوون ‹هەورامان ناوچەیەکی هەڵەمووت و بەردەڵانە› ☰ دشوارگذر

هەڵەمور / hełemûr/: ناو. ژیلەمۆ؛ زیلەمۆ ☰ خاکستر داغ

هەڵەنامە / hełename/: ناو. غەڵەتنامە؛

نووسراوەیێ کە بە ڕیز هەڵەکانی کتێب یان بەرهەمێکی تێدا ڕاست کراوەتەوە ☰ غلطنامه

هەڵەنگوان /heɫeng(i)wan/: چاوگ. سەرانگرێ بوون ☰ سکندری خوردن

هەڵەنگواندن /heɫeng(i)wandin/: چاوگ. سەرەنگرێ پێ کردن ☰ سکندری دادن

هەڵەنگوتن /heɫengutin/: ☜ **هەڵەنگووتن**

▣ **دڵ لە کەسێ/ شتێ هەڵەنگوتن:** دڵ لە کەسێ/ شتێ هەڵکەفتن ‹نازانم چۆن بوو کە دڵم بەجارێ لە قومار هەڵەنگوت و بەبێ سوێند خواردن تەرکم کرد و لە بیر خۆم بردەوە «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ کسی/ چیزی دل را زدن

هەڵەنگووتن /heɫengûtin/: چاوگ. هەڵەنگوتن؛ هەڵنگفتن؛ هەڵەنگووفتن؛ سەرەنگرێ بوون ☰ سکندری خوردن

هەڵەنگووتە /heɫengûte/: ئاوەڵناو. سەرەنگرێ؛ ڕەتبردە ☰ سکندری خورده

هەڵەنگووفتن /heɫengûftin/: ☜ **هەڵەنگووتن**

هەڵەوپەڵە /heɫe w peɫe/: ناو. هەڵە و چەوتی لە نووسین و کاردا ‹پێم خۆشە هەڵەوپەڵەم بۆ ڕاست بکەنەوە› ☰ غلط و غلوط

هەڵەودان /heɫewdan/: ☜ **هەڵدانەوە**

هەڵەوگەڕ /heɫewgeř/: ☜ **هەڵگێڕەوە**

هەڵەوگەڕان /heɫewgeřan/: ☜ **هەڵگەڕانەوە**

هەڵەوگەڕانن /heɫewgeřanin/: ☜ **هەڵگەڕاندنەوە**

هەڵەوگەڕاننەوە /heɫewgeřannewe/: ☜ **هەڵگەڕاندنەوە**

هەڵەوگەڕاو /heɫewgeřaw/: ئاوەڵناو. بەراوپشت؛ سەرنخوون؛ بەراوەژوو؛ واژی؛ بەرەواژی ☰ واژگون

هەڵەوگەڕیاگ /heɫewgeřyag/: ☜ **هەڵگەڕاوە**

هەڵەوگەڕیان /heɫewgeřyan/: ☜ **هەڵگەڕانەوە**

هەڵەونایەرە /heɫewnayere/: چاوگ. داتۆڵاندن؛ لەبەر یەک بردن بە هۆی زۆر کوڵاندنەوە ☰ لە کردن از پُختنِ بسیار

هەڵەوەڕ /heɫeweř/: ئاوەڵناو. ١. هەڵەپاس؛ حەپەکەری لە هیچ ‹مەیەڵن نەفام دەنگی دەربێنێ/ سەگی هەڵەوەڕ دزتان بۆ دێنێ! «پیرەمێرد»› ٢. ☜ **هەرەوەڕ** ☰ ١. بیجا پارس‌کُننده ٢. ☜ **هەرەوەڕ**

هەڵەوەڕی /heɫeweřî/: ناو. چەنەچەن؛ زمان‌درێژی ☰ زبان‌درازی

هەڵەوهاوردن /heɫewhawirdin/: ☜ **هەڵهاوردنەوە**

هەڵەویایەرە /heɫewyayere/: چاوگ. داتۆڵان؛ لەبەر یەک چوون بە هۆی زۆر کوڵانەوە ☰ لە شدن از بسیار پُختن

هەڵەهەڵ /heɫeheɫ/: ناو. قسەی بە پەلەپەل ☰ سخن با شتاب

هەڵەیی /heɫeyî/: ناو. هەڵەکاری ☰ اشتباه

هەڵهاتگ /heɫhatig/: ☜ **هەڵاتوو**^{١}

هەڵهاتن /heɫhatin/: ☜ **هەڵاتن**

هەڵهاتوو /heɫhatû/: ☜ **هەڵاتوو**^{١}

هەڵهانین /heɫhanîn/: ☜ **هەڵهێنان**

هەڵهاوردن /heɫhawirdin/: چاوگ. ١. ☜ **هەڵهاوردنەوە** ٢. ☜ **هەڵهێنان ـ٣**

هەڵهاوردنەوە /heɫhawird(i)newe/: چاوگ. هەڵاوردنەوە؛ هەڵۆهاوردن؛ هەڵەوهاوردن؛ هەڵهاوردن؛ ڕشانەوە ☰ استفراغ کردن

هەڵهاویتن /heɫhawîtin/: ☜ **هەڵاویژتن**

هەڵهاویشتن /heɫhawîştin/: ☜ **هەڵاویژتن**

هەڵهێن^{١} /heɫhên/: ناو. ئەوی هێلکە ئەکاتە جووچک ☰ آنکه/ آنچه از تخم جوجه به عمل آورد

هەڵهێن^{٢}: ئاوەڵناو. ١. بڵندکەر؛ بەرزەوەکەر ٢. هێلکە بە جووچکەکەر ☰ ١. بُلندکننده ٢. عمل‌آورِ

جوجه

▪ **هەڵهێن**^{۲}: پاشەوشە. ١. بەرزەوەکەر ‹سەرهەڵهێن› ٢. بە جووچکەکەر ‹هێلکەهەڵهێن› ٣. دۆزەر ‹مەتەڵهەڵهێن› 🇮🇷 ١. بُلندکننده ٢. عمل‌آورِ جوجه ٣. ـ گُشا

هەڵهێنان / helhênan/: چاوگ. هەڵهانین؛ هەڵێنان: ١. کردنەوە (چاو و ...) ‹کە هەڵمانهێنا چاو لە خەوی خۆش/ گزنگی هەتاو دابووی لە کولۆش «گۆران»› ٢. بەرز کردنەوە (سەر و ...) ‹هەر سەری هەڵهێنا لێی دا!› ٣. هەڵهاوردن؛ جووچکە لە هێلکە دەرهێنان ‹وەک مریشکێ کە عەقڵی نەیهێنێ/ بێت و هێلکەی مراوی هەڵبێنێ «حاجی قادر»› ٤. هەڵهاوردن؛ زانینی مەتەڵ 🇮🇷 ١. باز کردن (چشم و ...) ٢. بلند کردن (سر و ...) ٣. جوجه از تخم در آوردن ۴. حل کردن معما

هەڵهێنجان / helhêncan/: ☜ هەڵێنجان

هەڵی / helî/: ناو. زۆر بڵندی هەڵەت 🇮🇷 پرتگاه

هەڵیت / helît/: لێل. ← هەڵیتوپەڵیت

هەڵیتر / helîtir/: ناو. هەڵیترگ؛ کاروش؛ گیایەکی بەژاری بژارە 🇮🇷 گیاهی سمّی

هەڵیترگ / helîtir(i)g/: ☜ هەڵیتر

هەڵیتوپەڵیت / helît û pelît/: ناو. قسەی هیچ و پووچ و بێمانا 🇮🇷 شِرووِر

هەڵیز / helîz/: ناو. هەڵیزە؛ مەشکە 🇮🇷 مَشک

هەڵیزە / helîze/: ☜ هەڵیز

هەڵیزەبڕە / helîzeb(i)ře/: ناو. مەشکەدڕە 🇮🇷 نوعی ملخ سیاه

هەڵیژگ / helîjig/: ناو. گیایەکە، مێملی تووتنە، ولاخ بیخوا دەیتەقێنێ! 🇮🇷 گیاهی است

هەڵیس / helîs/: ناو. پووش؛ هەلیز؛ وشکە گیا 🇮🇷 خس؛ علف خشک

هەڵێن / helên/: ناو. جەک؛ ئامرازێکە بۆ بەرز کردنەوە 🇮🇷 جَک

هەڵێنان / helênan/: ☜ هەڵهێنان

هەڵێنانەوە / helênanewe/: چاوگ. ١. کولاندنەوەی دۆی مەشکە و تیژاوی پەنیر ٢. بڵند کردنەوە ‹هەنگاو هەڵێنانەوە› ٣. بڕینی پارچە بۆ درووونی جل ‹نێفەکی دەرپێکە هەڵێنەوە!› 🇮🇷 ١. جوشاندن دوغ و آب پنیر ٢. باز برداشتن و بُلند کردن ٣. بُرش دادن پارچه برای دوختن لباس

هەڵێنجان / helêncan/: چاوگ. هەڵهێنجان؛ بە دەفر (لە بیر و چاڵ) تراو هەڵکێشان ‹لە وشتەپە ئاومان لە بیرێکی زۆر قووڵ، بە سەتڵ و گوریس هەڵدەکێشا. جارێک لەو ئاو هەڵێنجانە، قرچە لە پشتمەوە هات و پشتم کووڕ بۆوە و ژانی زۆر گرانی دەکرد «هەژار، چێشتی مجێور»› 🇮🇷 برکشیدن؛ آهنجیدن

هەم^{۱} / hem/: ناو. *[کۆن]* غەم؛ خەفەت ‹ئێستەکە کوردە هەموو بێهەم و بێدەرد و خەمە/ شادە، ئازادە، دەکا گاڵتە و گەپ و کەیف و گەمە «هێمن»› 🇮🇷 غم؛ غُصه

هەم^{۲}: ئاوەڵکار. ١. دیسان؛ وتەی دووبارە ‹شەفەق ساحیومال هەم دەنگی دەرات/ پووپەکەو بگری بەس ک قوولینی «شامی»› ٢. هەر؛ هەموو ‹هەم سەری چوو، هەم ماڵی!› 🇮🇷 ١. باز؛ دوباره ٢. هم

هەم^{۳}: ئامراز. ١. وەک؛ ڕاست وەک ٢. وەکوو ‹من ئەو دیت هەم بازێڕێ› ٣. هەرووەها ‹هەم تۆم خۆش دەوێ هەم ئەو› 🇮🇷 ١. کاملاً ٢. مانندِ ٣. هم

هەم^{۴}: پێشگر. هام ؛ هاو ـ ‹هەمکار؛ هەمباز› 🇮🇷 هم ـ

هەما / hema/: ئاوەڵکار. ١. ☜ **هێشتا** ٢. ئاوا ٣. ئەوسا ٤. ئیتر 🇮🇷 ١. ☜ **هێشتا** ٢. این‌طور ٣. آنگاه ۴. دیگر

هەمار / hemar/: ناو. ئەمار؛ ئەمبار؛ ئەنبار؛ عەمار؛ عەنبار؛ هامبار؛ همار؛ هەمبار؛ هەنبار؛ هۆمار؛ هومار؛ بارخانە؛ کۆمگە؛ کۆگە؛ مەکۆی کەل‌وپەل

🇮🇷 انبار

⊡ **هەمار کردن:** عەنبار کردن 🇮🇷 انبار کردن

هەماراو / hemaraw/: ناو. ئەماراو؛ ئاوئەنبار؛ عەنباراو؛ عەمباراو؛ حەوزی سەرداپۆشراو بۆ ئاو تێدا هەڵگرتن 🇮🇷 آب‌انبار

هەمارەپۆ / hemarepo/: ئاوەڵناو. عەمارەپۆ؛ لە نێو هەماردا پواو 🇮🇷 پوسیده در انبار

هەماز / hemaz/: ناو. ١. منداڵدان ٢. ئاواڵمنداڵ 🇮🇷 ١. زهدان ٢. جُفت نوزاد

هەماس / hemas/: ئاوەڵناو. هێمن؛ لەسەرخۆ 🇮🇷 آرام

هەماگی / hemagî/: ئاوەڵکار. بە حاستەم و دووبەلا 🇮🇷 به سختی و آهستگی

هەماڵکی / hemal(i)kî/: ئاوەڵناو. وەک حەنباڵان 🇮🇷 حمال‌آسا

هەمالیا / hemalya/: ناو. حەماڵیانە؛ مزی حەنباڵی 🇮🇷 مُزد حمالی

هەماڵ / hemał/: ناو. ١. ☜ **حەماڵ** ٢. *[دابی کۆن]* حەمایڵ؛ نوشتەی دە بەرگ‌گیراوی دە لاشان‌کراو ٣. قایشێ کە بە کورتانەوە شۆڕ بۆتەوە 🇮🇷 ١. ☜ **حەماڵ** ٢. دعای نوشتەی حمایل شدە ٣. تسمەی آویزان به پالان

هەمان١ / heman/: ☜ **هەنبانە**

هەمان٢: ئاوەڵناو. هەر ئەو؛ هەر ئان ‹خۆزگە بە هەمان ساڵی پێشوو؛ هەمان دەستوور› 🇮🇷 همان

هەمان٣: ئاوەڵکار. ١. هەموان؛ گشت ٢. تەواو وەک؛ هەر ‹هەمان بڕیار دان و هەمان پشت گوێ خستنە!› 🇮🇷 ١. همگی ٢. عیناً

هەمان٤: جێناو. هەر ئەوە ‹لە نێو ئەو هەمووەدا هەمان هات کە چاوەنۆڕیم نەدەکرد› 🇮🇷 همان

هەماندن / hemandin/: چاوگ. کردنە پاوان؛ قۆرغ کردن؛ قەدەغە کردن 🇮🇷 ممنوع کردن

هەمانە / hemane/: ☜ **هەنبانە**

هەمانهۆ / hemanho/: ئاوەڵکار. ئەویستاکە؛ نکاین؛ هەر ئێستاکێ 🇮🇷 همین حالا؛ هم‌اکنون

هەماواز / hemawaz/: ئاوەڵناو. هەمزار؛ هاوقسە 🇮🇷 هماواز

هەماوەز / hemawez/: ئاوەڵناو. دە یەک ڕادە (لە عەقل و زانستدا) 🇮🇷 هم‌سطح (در خرد و دانش)

هەمایل / hemayîl/: ناو. ١. قایشی شمشێر بە خۆوە هەڵواسین کە دە ملی دەکەن ٢. *[دابی کۆن]* نوشتەی دەبەرگ گیراوی بە بەن‌کراو 🇮🇷 ١. حمایل شمشیر ٢. دُعای نوشتەی حمایل شدە

هەمبار / hembar/: ☜ **هەمار**

هەمباز / hembaz/: ناو. هەواڵ؛ دۆست 🇮🇷 دوست

هەمبازی / hembazî/: ناو. هەواڵەتی 🇮🇷 دوستی

هەمباژاڕی / hembajařî/: ☜ **هەمباژێڕی**

هەمباژێڕی / hembajêřî/: ناو. هەمباژاڕی: ١. هاوشاری ٢. هاوولاتی 🇮🇷 ١. همشهری ٢. هموطن

هەمبان / hemban/: ☜ **هەنبانە**

هەمبانە / hembane/: ☜ **هەنبانە**

هەمبانەبۆرین / hembaneborîn/: ☜ **هەنبانەبۆرینە**

هەمبانەبۆرینە / hembaneborîne/: ☜ **هەنبانەبۆرینە**

هەمبانەگۆرینە / hembanegorîne/: ☜ **هەنبانەبۆرینە**

هەمبز / hembiz/: ☜ **هامێز**

هەمبس / hembis/: ناو. ١. جۆرێ بزنی گوێ سوور ٢. دەخلی شینی گێژدراوی تێک‌هاڵاو 🇮🇷 ١. نوعی بُز گوش قرمز ٢. غلەی سبزە درهم آویختە

هەمبەر / hember/: ئاوەڵناو. همبەر: ١. بەرانبەر ٢. ڕووبەڕوو 🇮🇷 ١. برابر ٢. روبرو

هەمبەرگر / hembergir/: ناو. هەمبێرگر؛ خۆراکێ لە گۆشتی قیمە، پیوازی جنراو، خوێ و بەهارات کە گەڵاگەڵای دەکەن و لە ڕۆندا سووری

دەکەنەوە ☰ همبرگر

هەمبەرگێر / hembergêr/: ☜ **هەمبەرگر**

هەمبەلی / hembelî/: ئاوەڵناو. ١. ☜ **حەنبەڵی ـ٢** ٢. *[مەجاز]* دڕدۆنگ لە پاک بوونەوە ☰ ١. ☜ **حەنبەڵی ـ٢** ٢. وسواس در نظافت

هەمبیزە / hembîze/: ئاوەڵناو. دوانە؛ ئاواڵدوانە؛ جمک؛ جفی ☰ دوقلو

هەمبیەر / hemb(i)yer/: ئاوەڵناو. هاوبەش ☰ شریک

هەمبێز / hembêz/: ☜ **هامێز**

هەمپا / hempa/: ئاوەڵناو. ١. دەوڵەمەندی گوند ٢. هاوسنف؛ هاوپیشە ٣. ☜ **هاوتا** ☰ ١. ثروتمند روستا ٢. همپیشه ٣. ☜ **هاوتا**

هەمپازی / hempazî/: ناو. شانازی ‹ئەم هەمپازی ب تە دکن›. هەروەها: **هەمپازی کرن** ☰ افتخار

هەمپشت / hempişt/: ئاوەڵناو. هاوپشت؛ لایەنگر؛ دژداری یەکتر ☰ هوادار همدیگر

هەمپشک / hempişk/: ئاوەڵناو. هاوبەش ☰ شریک

هەمپەیمان / hempeyman/: ☜ **هاوپەیمان**

هەمپیاڵە / hemp(i)yałe/: ☜ **هاوپیاڵە**

هەمت / hem(i)t/: ئاوەڵکار. ژدل؛ داخوازی؛ بەبێ زۆر لێ کردن ☰ قلباً

هەمتا / hemta/: ☜ **هاوتا**

هەمتر / hemtir/: ئاوەڵکار. هەمدیس؛ زێدەتر ‹هەمتر تێکە› ☰ بازهم

هەمتز / hemtiz/: ناو. جاشەکەری یەکبڕ ☰ کُرّەخر یکساله

هەمتەر / hemter/: ☜ **هەمتی^{۲}**

هەمتەک / hemtek/: ئاوەڵناو. هاوتەک؛ هاوتا ‹هەر شوانێ کەی دەبێتە هەمقەرینی شاهی من؟/ سواری کەر نابێ ببێتە هەمتەکی سواری بوراق «مەحوی»› ☰ همتا

هەمتی^{۱} / hemtî/: ناو. هەمدی؛ گەنمە کوتاو ☰ گندم کوبیده

هەمتی^{۲}: ئاوەڵکار. هەمتەر؛ دیسان؛ دووبارە ☰ دوباره

هەمچۆلا / hemçola/: ناو. ١. جۆلانەی منداڵ و نەخۆش ٢. جۆلانە؛ دێلەکانێ ☰ ١. ننوی کودک یا بیمار ٢. تاب

هەمخەو / hemxew/: ناو. هاونوێن؛ هاوجووت؛ هاوسەر ☰ همخوابه

هەمد / hemd/: ناو. ١. حەمد؛ پەسن ٢. ویست؛ بڕیار ‹بێ هەمدێ خۆ ئەز چووم› ٣. کێل؛ بەردی قەبر ☰ ١. حمد؛ ستایش ٢. اراده ٣. سنگ قبر

هەمدا / hemda/: ئاوەڵناو. هاوتەمەن ☰ همسن

هەمدامدا / hemdamda/: ئاوەڵکار. دەسبەجێ؛ هەرلەجێ؛ دەستەو لەجێ ☰ بی‌درنگ

هەمدز / hemdiz/: ناو. هەمزر؛ چەشنێ کەری چکۆلە ☰ نوعی الاغ ریزجُثه

هەمدەرد / hemderd/: ☜ **هاودەرد**

هەمدەم / hemdem/: ناو. هامدەم؛ هۆمدەم؛ هەڤدەم؛ ئاودەنگ ‹یا شێتی عەشقی دولبەرە ئاگای لە خۆی نییە/ یا وەحشییەکە هەمدەمی دەعبا و دڕندەیە «بێخود»› ☰ همدم

هەمدی / hemdî/: ☜ **هەمتی^{۱}**

هەمدیس / hemdîs/: ☜ **هەمدیسان**

هەمدیسا / hemdîsa/: ☜ **هەمدیسان**

هەمدیسان / hemdîsan/: ئاوەڵکار. هەمدیس؛ هەمدیسا؛ هەمدیسانەوە؛ هەمیس؛ هەمیسا؛ هەمیسان؛ هەمیسانەوە؛ دیسانەوە ‹زانام هەمدیسان دڵ کۆسی نۆشەن/ گەردەلوولشەن ئارەزووی تۆشەن «مەولەوی»› ☰ بازدوباره

هەمدیسانەوە / hemdîsanewe/: ☜ **هەمدیسان**

هەمراز / hemraz/: ☜ **هامراز**

هەمرۆ / hemro/: ☜ **هەرمێ**

هەمرۆکوچکینە / hemrokuçkîne/: ناو.

هەرمێ کێویلە؛ هەمرۆکێفیلە؛ کرۆسک؛ شەقۆق؛ بەر و داری هەرمێ کێویلە کە بەرەکەی چکۆلەترە ف گلابی وحشی

هەمرۆکێفیلە / hemrokêfîle/: ناو. کرۆسک؛ هەمرۆکوچکینە؛ هەرمێ کێویلە ف گلابی وحشی

هەمروو / hemrû/: ☜ هەرمێ

هەمڕا / hemřa/: ئاوەڵناو. ١. پێکەوە ٢. ☜ هاوڕێ ف ١. باهم ٢. ☜ هاوڕێ

هەمڕاز / hemřaz/: ☜ هاوڕاز

هەمڕایی / hemřayî/: ☜ هاوڕێیی

هەمڕەنگ / hemřeng/: ☜ هاوڕەنگ

هەمڕەنگی / hemřengî/: ☜ هاوڕەنگی

هەمڕیش / hemřîş/: ☜ ئاوەڵزاوا

هەمزار / hemzar/: ☜ هەماواز

هەمزالە / hemzale/: ناو. هەرزاڵ؛ چارداغی ناو باغ ف خانەی چوبی باغ

هەمزر / hemzir/: ☜ هەمدز

هەمزک / hemzik/: ناو. چێشتێکە لە بۆتان باوە ف از غذاها

هەمزمان / hemz(i)man/: ☜ هاوزمان

هەمزوان / hemz(i)wan/: ☜ هاوزمان

هەمزە / hemze/: ناو. ناوی هەوەڵ پیتی ئەلفوبێی زمانی کوردی ف همزه؛ نخستین حرف الفبای زبان کُردی

هەمزەبەگی / hemzebegî/: ناو. جۆرێ مازوو ف نوعی مازوج

هەمزەل / hemzel/: ناو. جۆرێ کایەی منالانە ف از بازی‌های کودکان

هەمس / hemis/: ئاوەڵناو. ڕەش و سوور (مەڕ و بزن) ف سیاه و قرمز(بُز و گوسفند)

هەمسا / hemsa/: ☜ هاوسێ

هەمساڵ / hemsał/: ☜ هاوساڵ

هەمسەر / hemser/: ☜ هاوسەر[1]

هەمسین / hemsîn/: ناو. جۆرێ ڕەسەنی بزن ف نژادی از بُز

هەمشاری / hemşarî/: ☜ هاوشاری

هەمشیر / hemşîr/: ☜ هاوشیر

هەمشێر / hemşêr/: ناو. ناقدێر؛ ناقدایی؛ بەربژار ف نامزد؛ کاندیدا

هەمکاری / hemkarî/: ☜ هاوکاری

هەمکوڕ / hemkuř/: ناو/ ئاوەڵناو. هاوڕێ ف دوست

هەمکە / hemke/: ئاوەڵکار. هەموو؛ هەمگە؛ زۆر؛ گەلێک ‹ئەم هەمکە پارە لە کوێ بێرم؟› ف بسیار

هەمگە / hemge/: ☜ هەمکە

هەمگەل[1] / hemgel/: ناو. هەرچی خودا دروستی کردووە ف آفریده

هەمگەل[2]: ئاوەڵناو. هاونەژاد ف همنژاد

هەمگەلی / hemgelî/: ناو. تێکڕای خاوەن هەبوونان ف همه‌ی موجودات

هەمگین / hemgîn/: ☜ هەنگوین

هەمل / heml/: ئاوەڵناو. ١. زگپڕ؛ ئاوس ٢. بارهەڵگر؛ حەماڵ ف ١. باردار؛ حامله ٢. باربر

هەملک / hemlik/: ئاوەڵناو. ١. دابەستە؛ پەروار ٢. قەڵەو؛ تێرگۆشت ف ١. پروار ٢. فربه

هەمڵ / hemł/: ناو. گریمانە ف فرضیه

هەمما / hemma/: ئاوەڵکار. ١. هەرکە؛ تاکوو ٢. دەسبەجێ؛ هەر لەجێ ٣. هەر؛ تەنیا ‹هەمما تۆ ساغ بە ئەو نە تشتە› ف ١. همین‌که ٢. بلافاصله ٣. فقط

هەمن / hemn/: ناو. قەمتەرە؛ پەتێکە ڕەشماڵی لە چوارلاوە پێ قایم دەکەن ‹سەری هەمنەکان بەو هەیانەوە ببەستە!› ف طناب چادر و خیمه

هەمن[1] / hemin/: ناو. کار و ڕەوتی لێکۆڵینەوە؛ تۆژینەوە ف پژوهش

هەمن[2]: جێناو. هەموو؛ گشت ف همه

هەمنک / hemnik/: ناو. گوریسی پێوەندی یەکسم

☰ رسن پایبند ستور

هەموار / hemwar/: ئاوەڵناو. ١. لەبار؛ شیاو؛ گونجاو ‹ئەم کارە دەگەڵ ڕێورەسمی ئێمە هەموارە› ٢. هێواش؛ لەسەرخۆ ‹بە ڕەفت و هەموار، بە ڕێزەڕێزان/ مەشان بەو کۆوە، بە مورادوازان «سەیدی»› ☰ ١. مُناسب ٢. آهسته

هەموان / hemwan/: جێناو. گشت؛ گش؛ هەموو؛ تێکڕا ‹دیارە خودا ڕۆژی سەڵا بە کاری هەموان ڕادەگا «هەژار، *قورئان*»› ☰ همگان

هەموانی / hemwanî/: ئاوەڵناو. گشتی؛ گشتلایی؛ گلایی؛ گشگیر؛ هەمەلایەنە؛ تێکڕایی ‹جەحەندەمیش جێژوانێکی هەموانییە «هەژار، *قورئان*»› ☰ همگانی

هەمو١ / hemû/: ☜ **هەنبانە**

هەمو٢: ئاوەڵناو. هەمە؛ هەمی؛ حەموو؛ هەمێ؛ حەمێ؛ حەپوو؛ هەمن؛ همار؛ هەمار؛ هەمان؛ چی؛ گ؛ گشت؛ گش؛ گشک؛ گرد؛ کۆگرد؛ گژ؛ گێ؛ تەڤ ‹مەرگە دێ و دوا بە هەموو شت دێنێ/ هەموو ئاواتێ لە دڵ دەستێنێ «سوارە»› ☰ همه

هەمو٣: ئاوەڵکار. هەمە؛ هەمی؛ تێکڕا؛ بە تێکڕایی؛ بەگشتی؛ گش؛ گشت؛ هەموان؛ گرد؛ خڕ؛ خرمچوون؛ مچوون؛ یەکبەیەک؛ تاکبەتاک؛ تەکبەتەک؛ تەمام؛ تەواو؛ پاک؛ سەرپاک؛ بە تەواوی؛ بە هەموان؛ لەبن؛ بە هەموانەوە؛ بەیەکەوە؛ سەرلەبەر؛ سەرانسەر ‹ڕەفیقانم هەموو ڕۆیین لە دیدا/ بە تەنها هەر ئەمن ماوم لە جێدا «ناری»› ☰ همه

هەمو٤: جێناو. هەمە؛ هەمی؛ گشت؛ گش؛ گرد؛ هەمن؛ گژ ‹بفەرموو بێخودی شیرین کەلام ئەڵێ بە هەمووتان/ ئەگەرچی خوسرەوی شیعرم بەڵام غولامی ئەوانم «بێخود»› ☰ همه

هەموتی / hemûtî/: ئاوەڵکار. تێکڕایی؛ بە گەل ☰ دستەجمعی؛ جملگی

هەموکی / hemûkî/: ئاوەڵکار. بێکەم و کووڕی؛ تەمامی ☰ به تمامی

هەمە١ / heme/: ☜ **هەمو**٢و٣و٤

هەمە٢: ئامراز. بەڵام؛ بڵان ☰ اما

هەمەت١ / hemet/: ناو. ١. کار و ڕەوتی لێ ڕوانین؛ سەیر کردن ‹کوڕینە وەرنە هەمەتێ!› ٢. بڕوایی ‹تە هەمەتا خۆ دایە سەررکی› ٣. تەوژم و زۆر هێنان لە پڕی ‹هەمەتا ئاڤی ل سەرە› ٤. یاریدە؛ یارمەتی ٥. پارێز؛ ڕەوتی پاراستن ☰ ١. مُلاحظە ٢. باور ٣. فشار از تراکُم ۴. کُمک ۵. نگهداری

هەمەت٢: ئاوەڵناو. سەیر و تواشایی ‹تشتەکێ هەمەتە!› ☰ تماشایی

هەمەجۆر / hemecor/: ئاوەڵناو. لە هەموو تاقم و جنسێ ‹هۆنراوەی هەمەجۆر؛ خەڵکی هەمەجۆر› ☰ همەنوع

هەمەڕەنگ / hemeřeng/: ئاوەڵکار. هەمەڕەنگە؛ گجۆرە؛ هەموو جۆر ☰ همه نوع

هەمەڕەنگە / hemeřenge/: ☜ **هەمەڕەنگ**

هەمەک / hemek/: ☜ **ئەمەگ**

هەمەکارە / hemekare/: ئاوەڵناو. ١. دەسچوو؛ کارلێهاتوو ٢. سەردەرچوو لە زۆر کاران ٣. لەبار بۆ ئەنجامی هەر کارێ ☰ ١تا٣. همەکارە

هەمەکی / hemekî/: ئاوەڵناو. گشتی؛ هەموانی؛ هەمەلایەنە ☰ همگانی

هەمەگ / hemeg/: ☜ **ئەمەگ**

هەمەلایەنە / hemelayene/: ئاوەڵناو. هەموانی؛ گشتی؛ تێکڕایی ☰ همگانی

هەمەندوش / hemenduş/: ناو. حەوجۆش ☰ مفرغ

هەمەوەختی / hemewextî/: ئاوەڵناو. شەووڕۆژی؛ دایمی ☰ شبانەروزی

هەمهونە / hemhûne/: ئاوەڵناو. ئاماڵ؛ هاوماڵ ☰ همخانە

هەمهەمە / hemheme/: ناو. هەراو هوریا؛ چەقە و

گوڕە ‹لەم وەزعە گەر ئەی دوژمنی کورد ئێوە ئەپرسن/ ئەم هەمهەمەیە میللەتە هەڵساوە، بترسن! «بێخود»› ▤ همهمه

هەمی / hemî/: ☜ **هەموو**²و³و٤

هەمیان / hemyan/: ناو. ١. پشتێندی لە مێشن بۆ پارە تێدا هەڵگرتن ٢. ☜ **هەنبانە** ▤ ١. کمربند چرمی برای حمل پول ٢. ☜ **هەنبانە**

هەمیانی / hemyanî/: ناوەڵناو. کۆداگر؛ کۆگرەوە ▤ جامع

هەمیر / hemîr/: ☜ **هەویر**

هەمیس / hemîs/: ☜ **هەمدیسان**

هەمیسا / hemîsa/: ☜ **هەمدیسان**

هەمیسان / hemîsan/: ☜ **هەمدیسان**

هەمیسانەوە / hemîsanewe/: ☜ **هەمدیسان**

هەمیشە / hemîşe/: ناوەڵکار. دایم و دەرهەم؛ بێبڕانەوە ‹مەجنوونی گەردی ناقەیی لەیلایە، وەرنە بۆچ/ وەک چاوی من هەمیشە لە شوێن کارەوانە دڵ؟ «بێخود»› ▤ همیشه

هەمیشەبەهار / hemîşebehar/: ناو. بەیبوونە کێویلە؛ هەمیشەبەهارە؛ هەمیشەوەهار؛ هەمیشەجوان؛ گیایەکی جوانی یەکساڵەیە بە گەڵای کوڵکن، دوو جۆر گوڵی زمانەیی و لوولەیی زەرد و بەری وەک فندقەوە کە لە چواروەرزی ساڵدا گوڵ دەکا ‹هەمیشەبەهار لە کەناری چەم/ ببووە لاگیرە و گوڵی سەرپەرچەم «پیرەمێرد»› ▤ گُل همیشه بهار

هەمیشەبەهارە / hemîşebehare/: ☜ **هەمیشەبەهار**

هەمیشەجوان / hemîşec(i)wan/: ☜ **هەمیشەبەهار**

هەمیشەگوڵ / hemîşeguł/: ناو. گوڵەکەتان؛ هەمیشەجوان ▤ گُل کتانی

هەمیشەوەوی / hemîşewewî/: ناوەڵناو. تایبەتمەندی ژنێ کە بە مێردێکەوە ناوەستێ و زۆر مێردان دەکا ▤ ویژگی زنی که بسیار شوهر کند

هەمیشەوەهار / hemîşewehar/: ☜ **هەمیشەبەهار**

هەمیشەیی / hemîşeyî/: ناوەڵناو. بەردەوام؛ بێبڕانەوە ▤ همیشگی

هەمیلا / hemîla/: ناوەڵناو. ئاوس؛ سکپڕ ▤ باردار؛ حامله

هەمین¹ / hemîn/: ناوەڵناو. ١. سست و شلەپەتە ٢. خۆ بە کارنەدەر؛ پاش گوێخەری کار ▤ ١. سُست و تنبل ٢. از زیر کار دررو

هەمین²: ناوەڵکار. ١. ☜ **هێشتا** ٢. تا ئێستە ▤ ١. ☜ **هێشتا** ٢. هنوز

هەمین³: جێناو. هەموو؛ هەمی ▤ **همگان**

هەمینە / hemîne/: جێناو. هەموو تێکڕا؛ **گشت لە گشت** ▤ همگان

هەمێ / hemê/: ناوەڵناو. هەموو؛ هەمە ▤ همه

هەمێز / hemêz/: ☜ **هامێز**

هەن¹ / hen/: ناو. بوود؛ دارایی ▤ دارایی

هەن²: ناوەڵکار. هەند؛ هێند؛ ئەوەندە ▤ آن‌قدر

هەنا¹ / hena/: ناو. ١. هانا؛ هەتەر؛ قەوەتی دیتن ٢. هانا؛ ڕەوتی گەیشتن ‹تا دەست هەنا ئەکا بالابەرزە› ٣. هەدا؛ چۆنیەتی سرەوتن ‹لەبەر ئێشی لەشم قەت هەنا نادەم› ٤. هانا؛ پەنا ٥. فریا ‹دە هەنام هات› ▤ ١. قدرت دید ٢. دسترسی ٣. آسودگی ۴. پناه ۵. فریادرسی

هەنا²: ناوەڵکار. بەم جۆرە؛ ئاوەها ▤ این‌طور

هەنار / henar/: ناو. ئەنار؛ نار؛ هنار: ١. هنارێر؛ هنارێز؛ هەنارێز؛ دار یان دارچکێکی دڕکاوییە چێوێکی پتەوی هەیە و گوڵێکی سوور و گچکە (گلیار) دەکا ٢. میوەی ئەو دارە کە پاییز پێدەگا و قاپێلکی خڕە و زۆر دەنکی ترش، شیرین یان مێخۆشی تێدایە ▤ ١و٢. انار

هەناردن / henardin/: چاوگ. هنارتن؛ ناردن؛ ڕەوانە کردن ▤ فرستادن

هەناردنەوە / henard(i)newe/: ئاوەڵناو. ناردنەوە؛ گەڕاندنەوە ▤ پس فرستادن

هەناردو / henardû/: ئاوەڵناو. هنارتی؛ هەناردی؛ هەناری؛ ڕەوانەکراو ▤ فرستادە

هەناردە / henarde/: ناو. هنارتی؛ هەناردی؛ ناردە؛ کاڵا یا ن ڕاژەیێ کە لە ناوچە یان وڵاتێکەوە بۆ فرۆش دەنێردرێتە ناوچە یان وڵاتێکی دیکە. بەرانبەر: **هاوردە** ▤ صادرات

هەناردی / henardî/: ☜ **هەناردو**

هەنارستان / henar(i)stan/: چاوگ. ئەنارلوو؛ باخی هەنار ▤ انارستان

هەنارۆک / henarok/: ناو. نارنجەک ▤ نارنجک

هەناری / henarî/: ئاوەڵناو. ١. ☜ **هەناردو** ٢. بەڕەنگی دەنکێ هەنار ▤ ١. ☜ **هەناردو** ٢. بە رنگ دانەی انار

هەنارپاگ / henaryag/: ئاوەڵناو. ناردراو؛ نێردراو؛ ڕەوانەکراو ▤ فرستادە شدە

هەنارپان / henaryan/: چاوگ. ناردران؛ نێردران ▤ فرستادە شدن

هەنارێز / henarêz/: ☜ **هەنار-١**

هەنارەس / henařes/: ئاوەڵناو. فریاڕەس ▤ فریادرس

هەناس / henas/: ☜ **هەناسە**

هەناسکە / henaske/: ☜ **هەناسە**

هەناسکەبڕکێ/ henaskebiřkê/: ☜ **هەناسەبڕکێ**

هەناسکەبڕی / henaskeb(i)řî/: ☜ **هەناسەبڕکێ**

هەناسکەبڕێ / henaskeb(i)řê/: ☜ **هەناسەبڕکێ**

هەناسە / henase/: ناو. هناس؛ هناسە؛ هەناسکە؛ هناس؛ هەناس؛ نەفەس؛ نەفەسە؛ ئنە؛ نەز؛ نز؛ فز؛ بین؛ بهن؛ بینگ؛ بهین؛ پشوو؛ پشی؛ پەتۆ؛ برش؛ پرش؛ هەلک؛ هەرەس؛ هەرەنگ: ١. هلم؛ هڵم؛ بایێ کە لە ناو دەم و سیپەلاکدا دێ و دەچێ ‹هەناسەی لێوی لالەی کێیە وا ڕەنگی بەهاری ڕشت/ کە ئەم دنیایە یەکسەر باغە، ئەم سەحرایە ڕەنگینە؟! «بێخود»› ٢. ڕەوت یان چۆنیەتی هەناسە دان ‹هەناسە بدە!› ٣. هەوایەک کە لە دەمەوە دێت ‹هەناسەم زوڵفەکەی لا دا و مەیلێکی نەکرد چاوی/ نەسیم ئەنگووت و شەو ڕابرد و نەرگس هەر لە خەودایە «نالی»› ٤. *[مەجاز]* ژین؛ ژیان ‹هەناسەی کەسێ بڕین› ٥. *[مەجاز]* هێز و بڕست ‹هێندە هەڵاتین لە هەناسە کەوتین› ▤ ١تا٥. نفس

▣ **هەناسەی سارد:** *[مەجاز]* قسەی دڵساردکەرەوە؛ قسەی ناهمێکەر ‹هەناسەی سارد لە دڵێکی گەرم و بەکوڵ هاتۆتە دەر، ژەهراوی تاڵاوی ژیانی چارەڕەشێک، کەفی گەمە و تیز بە دنیایە کردنی هاتۆتە سەر «هەژار، چەپکەگوڵ»› ▤ دم سرد

هەناسەی گەرم: *[مەجاز]* ١. قسەی شادیهێن و هیوابەخش ‹لە پاداشتی قسەی ساردا، هەمە ئاه و هەناسەی گەرم/ کەسێ شێتانە بەردم تێگرێ، من بەرقی تێدەگرم «مەحوی»› ٢. قسەی بەتین و گوڕ ▤ ١و٢. نفس گرم

⊡ **هەناسە دان:** ١. هەناسە دەرهاتن؛ هەناسە کێشان؛ نەفەس کێشان ٢. زیندوو بوونەوە (زەوی) ‹هەوا خۆش بووە، زەوی هەناسەی داوە› ▤ ١. نفس کشیدن ٢. زندە شدن (زمین)

هەناسە دانەوە: نەفەس گەڕانەوە ▤ بازگشتن نفس

هەناسە دەرهاتن: ☜ **هەناسە دان -١**

هەناسە کێشان: ☜ **هەناسە دان -١**

هەناسە کەوتنە ژمارە: کەوتنە حاڵی گیانەڵا ‹ئەوا هەناسەم کەوتە ژمارە/ هێندەم نەماوە وا ئەمرم دیارە «پیرەمێرد»› ▤ نفس بە شمارە افتادن

هەناسە نەدان: *[کنایە]* مەتەق دەرنەهاتن؛ هیچ

نەگوتن ☰ لام تا کام نگفتن

هەناسە هەڵکێشان: نەفەسی خەمێ دان؛ ئاخ و ئاه گوتن ☰ آه حسرت کشیدن

هەناسەبڕاو / henaseb(i)řaw/: ئاوەڵناو. خنکاو ☰ خفه‌شده

هەناسەبڕکە / henasebiřke/: ☜ **هەناسەبڕکێ**

هەناسەبڕکێ / henasebiřkê/: ناو. هەناسکەبڕکێ؛ هەناسکەبڕی؛ هەناسکەبڕێ؛ هەناسەبڕکە؛ هەنسکەبڕکێ؛ هەناسەکوڕی؛ هەنسکەبڕێ؛ تەنگەنەفەسی ☰ نفس‌تنگی

هەناسەتەنگی / henasetengî/: ناو. ئانژین ☰ آنژین

هەناسەڕەش / henasereş/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* بەغیل؛ بەرچاوتەنگ ☰ حسود

هەناسەسارد / henasesard/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* هەناسەسەرد: ١. ڕەنجبێوەر؛ بە ئاکام نەگەیشتوو ٢. خاکەسەر و ناهمێ ☰ ١. نامُراد ٢. بینوا

هەناسەساردی / henasesardî/: ناو. *[کینایە]* بێڤەری؛ ناهومێدی ☰ نومیدی

هەناسەسوار / henases(i)war/: ئاوەڵناو. پشووسوار ☰ نفس‌تنگ

هەناسەسواری / henases(i)warî/: ناو. پشووسواری؛ نەخۆشی تەنگەنەفەسی کە زیاتر پیر تووشی دەبن ☰ نفس‌تنگی

هەناسەسەرد / henaseserd/: ☜ **هەناسەسارد**

هەناسەکوڕی / henasekuřî/: ☜ **هەناسەبڕکێ**

هەناسەوهەناو / henase w henaw/: ناو. *[کینایە]* بارودۆخی دەروونی ☰ حالات درونی

هەناڤ / henav/: ناو. دەروون؛ هەرچی لە ناو زگدایە ☰ احشاء

هەناڤرەش / henavreş/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* دڵ پیس ☰ بدنهاد

هەناکنای / henaknay/: چاوگ. هەنکەهەنک کردن ☰ هِن‌وهِن کردن

هەناکیای / henakyay/: چاوگ. کەوتنە هەنکەهەنک ☰ به هِن‌وهِن افتادن

هەناو / henaw/: ناو. هناڤ؛ هەناڤ: ١. چەشگە؛ هەندرخان؛ ناوزگ؛ ئەندامانی ناو زگ (وەک جەرگ، گورچیلە، سپڵ و ...) ‹پزیشکی پسپۆڕی نەخۆشییەکانی هەناو› ٢. ناو؛ جەرگ و ناو ‹گڕپە و گڕەی تەنوورە بلێسەی هەناوەکەم/ سیروان و تانجەڕۆیە خوڕەی ئاوی چاوەکەم «ئەحمەد موختار بەگ»› ٣. وره؛ هێز؛ قەوەت ‹تاو هەناوی نییە، وا مات و پەشێو/ لەشی زاماری ئەکێشێتە نشێو «سوارە»› ٤. کاری سواخ دان. هەروەها **هەناو کردن** ☰ ١. احشاء ٢. درون؛ دل ٣. نیرو ۴. عمل گل‌اندود کردن

هەناوبینی / henawbînî/: ناو. ئاندوسکۆپی ☰ آندوسکپی

هەنبار / henbar/: ☜ **هەمار**

هەنبانۆکە / henbanoke/: ☜ **هەوانچە**

هەنبانە / henbane/: ناو. همبان؛ همبانە؛ هومبان؛ هەبان؛ هەبانە؛ هەڤان؛ هەڤانە؛ هەمان؛ هەمانە؛ هەمبان؛ هەمبانە؛ هەموو؛ هەمیان؛ هەوان؛ هەوانە؛ پێستی گووراوی بزن و مەڕ کە دەیکەنە دەفری شتومەک ☰ انبان

هەنبانەبۆرینە / henbaneborîne/: ناو. *[باوەڕی کۆن]* هەمبانەبۆرین؛ هەمبانەبۆرینە؛ هەمبانەگۆرینە؛ هەنبانەگۆرینە؛ هەنبانەیەکە لە چیرۆکی کەونارادا دەڵێن دەستیان تێ ڕۆ کردووە و هەرچی ئارەزوویان کردووە، هاتۆتە دەستیانەوە ☰ انبان جادویی در افسانەها کە گویا محتوای همه چیز بوده

هەنبانەگۆرینە / henbanegorîne/: ☜ **هەنبانەبۆرینە**

هەنتن / hentin/: چاوگ. کوتان؛ دەرزی وەشاندن

▤ تزریق کردن

هەنتەش / henteş/: ناو. هاند؛ حاند؛ حەنا ‹د هەنتەشا ڤێ دە ئەز نەشێم ببێژم› ▤ حضور

هەنج / henc/: ناو. ١. جۆرێ دورمان ٢. تیره؛ کورتە هێڵێ لە نووسیندا بۆ نێوان دانان یان نیشاندانی جۆرێ پێوەندی « ـ » ٣. دووگە وشتر ▤ ١. نوعی دوخت ٢. تیره؛ خط تیره ٣. کوهان شتر

⊡ **هەنج کرن**: پەیوەنددان؛ گەیاندنە یەک؛ لێک گیر دان ▤ مُتصل کردن

هەنجار / hencar/: ئاوەڵناو. پێودان؛ نەریتێکی گونجاو لە کۆمەڵگادا؛ بە تایبەتمەندی یەک گرتنەوە لەگەڵ کۆمەڵگادا ‹هەڵس‌وکەوتی هەنجار لە کۆمەڵگا› ▤ هَنجار

هەنجاڕ / hencař/: ناو. ئاموور؛ ئەسپابی جووت ▤ خیش

هەنجاندن / hencandin/: ☜ هەنجنین

. هەنجن / -hencin/: ☜ ـ ئەنجن

هەنجناو / henc(i)naw/: ئاوەڵناو. جنیاگ؛ هنجنی؛ وردکراو ▤ انجیده

هەنجنای / henc(i)nay/: چاوگ. هەنجنین ▤ انجیدن

هەنجنران / hencinran/: چاوگ. تێنەپەڕ. نادیار. //هەنجنرای؛ دەهەنجنرێی؛ بهەنجنرێ// شی کرانەوە؛ ڕیشاڵ ڕیشاڵ کرانەوە ▤ ریش ریش شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: هەنجنراو/ چاوگی نەرێنی: نەهەنجران

هەنجنراو / hencinraw/: ئاوەڵناو. شی کراو؛ ڕیشاڵ ڕیشاڵ کراوە ▤ ریش ریش شده

هەنجن‌هەنجن/ hencinhencin/: ☜ ئەنجن‌ئەنجن

هەنجنین / henc(i)nîn/: چاوگ. تێپەڕ. //هەنجنیت؛ دەهەنجنی؛ بهەنجنە// هەنجاندن؛ ئەنجنین؛ ورد کردن بە تیغ و ... ‹گۆشت و سیرمان هەنجنی و تێکمان هەڵپشاوت، بە لکە داریکماندا کرد و بەیانی بە ئاگری پۆلوانمان برژاند «هەژار، چێشتی مجێور»› ▤ قیمه کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: هەنجنیو/ چاوگی نەرێنی: نەهەنجنین

هەنجنیو / henc(i)nîw/: ئاوەڵناو. جنراو؛ جنیاگ؛ پەل ـ پەل کراو ▤ قیمه شده

هەنجوێن / henc(i)wên/: ☜ هەنگوین

هەنجووجک / hencûcik/: ☜ هەجووجك

هەنجوورە / hencûre/: ناو. هەنگوورە؛ هنگوور؛ ئێوارە درەنگێک ▤ تنگ غروب

هەنجە / hence/: ناو. ١. شوێنی لێک هەڵپچڕان ٢. کاری لێک ترازاندن ▤ ١. محل شکافتگی و ازهم باز شدن ٢. عمل از هم جدا کردن

هەنجەت / hencet/: ناو. هنجەت؛ هینجەت؛ هێجەت؛ هێنجەت؛ پەڵپ؛ بیانوو؛ بەهانە ▤ بهانه

هەنجەل / hencel/: ☜ ئەجەل

هەنجەڵ / henceł/: ناو. عەجەل ▤ اجل

هەنجیر / hencîr/: ناو. ئەنجیر؛ هژیر؛ هەژیر؛ هێژیر؛ هەژیرە؛ هنجیر؛ تەوسکە: ١. دار یان دارچکێکی توێکڵ خۆڵەمێشی، گەڵاپان و زروی تووکنە ٢. میوەی ئەو دارە کە شیرین و گۆشتنی ئاودارە و زۆرێک دەنکەوردیلەی تێدایە و دەخورێ (چەند جۆری هەیە وەک؛ درهی؛ هەرکاڤانی؛ هێکناتی؛ ڕژیک؛ شنگالی؛ تەفارە؛ زەرک و ...) ▤ ١و٢. انجیر

هەنجیراو / hencîraw/: ناو. ئاوهەنجیر؛ هەنجیری دە ئاوکراو و خۆشەکراو بۆ خواردن ▤ آب انجیر

هەنجیرباوا / hencîrbawa/: ناو. مۆز؛ مەوز: ١. دار یان دەوەنی گەرمەسێری بە میوەی گۆشتنی خۆراکییەوە ٢. میوەی ئەو دارە کە درێژ و باریک و گۆشتنە، تژی لە ماکی قەندی ▤ ١و٢. موز

هەنجیرخۆرە / hencîrxore/: ناو. هەنجیرەوەرە؛ مەلێکە نزیک ٢٥ سانتی‌میتر دەبێ، نێری زەردی

باڵ و کلک ڕەشە، مێی کەسکی مەیلەو زەردە، لە ناو لکوپۆی داران خۆ نەدیو دەکا، زۆرتر لە سەر چلووکی داران دەنیشێ، هێلانەکەی بە دوو لکی دارەوە هەڵدەواسێ، هاوینان زۆرە ☰ انجیرخوار؛ پری‌شاهرخ

هەنجیرەکێوی / hencîrekêwî/: ناو. تەڤسک؛ تەفزک؛ تەفاریک؛ هەنجیرەکێویلە ☰ انجیر کوهی

هەنجیرەکێویلە / hencîrekêwîle/: ☜ هەنجیرەکێوی

هەنجیرەوەرە / hencîrewere/: ☜ هەنجیرخۆرە

هەند١ / hend/: ناو. ١. ئەندازە؛ ڕادە؛ شۆ ٢. هێند؛ بڕ؛ ڕێژە ☰ ١. اندازە ٢. مقدار

هەند٢: ئاوەڵکار. هەندۆ: ١. بڕێ؛ بەشێ ٢. ئەوەند؛ ئەوەندە؛ ئەونە ☰ ١. بعض ٢. آنقدر

هەنداڤ١ / hendav/: ناو. هەنداو؛ لای سەروو ‹ل هەنداڤێ دانیشە!› ☰ بالا

هەنداڤ٢: ئاوەڵناو. هەنداو: ١. سەروو؛ ژوورگ ‹گوندێ هەنداڤێ› ٢. بەرانبەر؛ ڕووبەڕوو ‹مالێ وی لە هەنداڤی دەریاییێیە› ☰ ١. بالا ٢. مُقابل

هەندام / hendam/: ☜ ئەندام

هەنداو / hendaw/: ☜ هەنداڤ

هەندای / henday/: ئاوەڵکار. هەند؛ ئەوەند ☰ آنقدر

هەندایین / hendayîn/: ئاوەڵکار. ئەوەندە؛ ئەو ئەندازە ☰ اینقدر

هەندباڵ / hendbał/: ناو. یارییەکی وەک فووتباڵ بە ٧ یاریزانەوە کە تۆپەکە بە دەست دەهاوێن ☰ هندبال

هەندر / hendir/: ناو. هەدا؛ ئۆقرە ☰ آرامش

هەندران / hend(i)ran/: چاوگ. هەندریان؛ هەندرین؛ ئۆقرە گرتن ☰ آرامش یافتن

هەندرخان / hendirxan/: ناو. هەناو؛ ناڤ؛ ناوزگ ☰ احشاء

هەندروو / hend(i)rû/: ناو. ١. ژووری ماڵەوە؛ ئەندەروونی ٢. ناوی هەر شتێ ☰ ١. اندرونی خانە ٢. اندرون

هەندرهۆ / hendirho/: ناو. حندرحۆ؛ هەڵلادۆشە ☰ آلاکُلنگ

هەندریان / hendiryan/: ☜ هەندران

هەندریای / hendiryay/: ئاوەڵناو. ئۆقرەگرتوو ☰ آرام گرفتە

هەندرین / hend(i)rîn/: ☜ هەندران

هەندرێشن / hend(i)rêşin/: ☜ هەندرێشە

هەندرێشە / hend(i)rêşe/: ناو. هنترش؛ هەندرێشن؛ پیچکە؛ پێچووکە؛ داڵەهۆ؛ گیایەکی تام تیژی گەڵا بڵندە بۆ دەرمان دەشێ ☰ پیازچەای بهاری

هەندومەند / hend û mand/: ناو. *[کینایە]* شەرمی ژن ‹شەڵوارەکەی پێ کەندم/ بردی لە هەندومەندم! «گەپوگاڵتە»› ☰ شرمگاه زن

هەندۆ / hendo/: ☜ **هەند**٢

هەندوو / hendû/: ناو. کەڵتە؛ کاری چا کردنەوەی هەر شتێ ☰ تعمیر

هەندە / hende/: ئاوەڵکار. ئەوەندە ☰ اینقدر

هەندەر / hender/: ناو. ١. لاوە؛ دەرەوەی وڵات ٢. ئاست؛ حاند؛ حەنا ٣. هەنتەش؛ حوزوور ☰ ١. خارج ٢. مُقابل ٣. حضور

هەندەران / henderan/: ناو. ١. هەنەران؛ وڵاتانی دەرەوە ‹کوا مەتاعی کوردەواریمان دەچوو بۆ هەندەران/ گەر بە سەربەرزی نەژیبا ئەوکچە مازووچنە؟ «هێمن»› ٢. دەرەتان ‹لە تاوانا هەندەرانی نەبوو› ☰ ١. خارج ٢. مَفر

هەندەسە / hendese/: ناو. ١. لقێ لە زانستی بیرکاری کە بە ئەندازەگیری، تایبەتمەندی و پێوەندییەکانی خاڵ، هێڵ، ڕووبەر، گۆشە و بارستاییەوە دەپەرژێ ٢. کتێبێ کە لەمەڕ

هەنگوان١ / heng(i)wan/: ☜ **ئەنگوان**

هەنگوان٢: ناو. هەڵز؛ گیایەکە ≡ گیاه انجدان

هەنگواو / heng(i)waw/: ئاوەڵناو. ئەنگاوتە؛ ئەنگێوراو ≡ مورد اصابت واقع شده

هەنگوتکژمێر / hengutikjmêr/: ئاوەڵناو. /کینایە/ خونک؛ چکووس ≡ خسیس

هەنگوچک / henguçik/: ☜ **ئەنگوچك**

هەنگوژە / henguje/: ناو. ١. جەوی؛ جیوەی دار و گیا ٢. شیرەی گیای هەڵز ≡ ١. انگم ٢. شیرەی گیاه انجدان

هەنگوسانە / hengusane/: ناو. هەنگوستیر؛ ئەنگوستیلە ≡ انگشتانە

هەنگوست / hengust/: ☜ **ئەنگوست**

هەنگوستیر / hengustîr/: ☜ **هەنگوسانە**

هەنگوستیل / hengustîl/: ☜ **ئەنگوستیلە ـ١**

هەنگوستیلک / hengustîlik/: ☜ **ئەنگوستیلە ـ١**

هەنگوسیلک / hengusîlik/: ناو. کۆلکانە؛ کلکەوانە؛ ئەنگوستیلە ≡ انگشتری

هەنگولیسک / hengulîsk/: ☜ **ئەنگوستیلە ـ١**

هەنگون / hengun/: ☜ **هەنگوین**

هەنگوین / hengwîn/: ناو. هەنگڤ؛ هنگڤین؛ هنگمێن؛ هنگووڤ؛ هەمگین؛ هەنگڤ؛ هەنگڤین؛ هەنگمین؛ هەنگون؛ هەنگووین؛ هەنگەمین؛ هەنگین؛ هەنگوێن؛ هەنجوێن؛ هەنوین؛ هەنگوون؛ هنگوڤ؛ هەسەڵ؛ ئەسەڵ؛ کوتەفڕ؛ کاریت؛ بەرهەمی شیلە و شیرینی مێشەنگوین ≡ عسل

هەنگوێن / hengwên/: ☜ **هەنگوین**

هەنگۆچنە / hengoç(i)ne/: ☜ **هەنگەچینە**

هەنگۆر / hengor/: ☜ **هەنگور**

هەنگۆرانە / hengorane/: ناو. عەسرۆژە؛ ژەمەخوێری؛ خواردنی سەرلە ئێوارە ≡ عصرانە

هەنگۆرە / hengore/: ناو. هەنگڤار؛ ئەنگۆرە ≡ هنگام غروب

هەنگۆڕی / hengorî/: ناو. هەیبۆر؛ ئەنگۆرە ≡ تنگ غروب

هەنگۆڵ / hengoł/: ناو. ١. ☜ **هەنگڵ** ٢. پاچە؛ پاوپلی ئاژەڵ ≡ ١. ☜ **هەنگڵ** ٢. پاچەی حیوان

هەنگو / hengû/: ☜ **ئەنگۆ**

هەنگور / hengûr/: ناو. ئەنگوور؛ ئەنگیر؛ ئەنوویر؛ ئەنیور؛ ئەنوویر؛ هنگوور؛ هنگور؛ هەنگۆر؛ هنگەریر؛ هەنگووری؛ هەنگیر؛ هەنوویر؛ هەوور؛ ترێ؛ میوەی دارە مێو کە پتر لە ٣٠٠ جۆری هەیە ≡ انگور

هەنگورە / hengûre/: ناو. ١. جۆری جاڵجاڵووکە ٢. مێشەنگوینی خراپ ٣. ☜ **هەنگەبۆڵە** ≡ ١. نوعی عنکبوت ٢. زنبورعسل بداصل ٣. ☜ **هەنگەبۆڵە**

هەنگوری / hengûrî/: ☜ **هەنگور**

هەنگون / hengûn/: ☜ **هەنگوین**

هەنگووین / hengûyn/: ☜ **هەنگوین**

هەنگەبۆڵە / hengebołe/: ناو. هەنگەڕەشکە؛ هەنگوورە؛ مێشەنگوینی دەغەڵ کە هەنگوین ناکا ≡ زنبور بی‌عسل

هەنگەبەر / hengeber/: ناو. فاتمەدارووە؛ گوڵەبەنۆشەک ≡ فرنجمشک

هەنگەچنە / hengeç(i)ne/: ☜ **هەنگەچینە**

هەنگەچین / hengeçîn/: ☜ **هەنگەچینە**

هەنگەچینە / hengeçîne/: ناو. هەنگچنە؛ هەنگخۆرکە؛ هەنگخۆرە؛ هەنگۆچنە؛ هەنگەخۆرکە؛ هەنگەخۆرە؛ هەنگەچنە؛ هەنگەچین؛ هەنگەوچنە؛ حەوڕەنگیلە؛ ڕەنگرێژە؛ هەفتڕەنگیلە؛ مێشخۆرە؛ هەنگەژاڵەخۆرە؛ پەلەوەرێکی ڕەنگامەی کۆمەڵژی، بە جەستەی باریک، بە باڵ و کلک و دەنووکی درێژ و باریکەوە کە مێروان بەتایبەت مێشەنگوین دەخوا ≡

زنبورخوار

هەنگەخۆرکە / hengexorke/: ☜ **هەنگەچینە**

هەنگەخۆرە / hengexore/: ☜ **هەنگەچینە**

هەنگەڕەشکە / hengeřeşke/: ☜ **هەنگەبۆڵە**

هەنگەڕەشە / hengeřeşe/: ناو. شەمەتریکە؛ جۆرێک هەنگی ڕەش و باریکە 🇮🇷 زنبور سیاه

هەنگەژاڵ / hengejał/: ناو. ١. خەلێف؛ پلووره ٢. مێشەنگوین لە قەڵشتەبەردی شاخدا 🇮🇷 ١. کندوی زنبور ٢. گروه زنبورعسل در شکاف صخره

هەنگەژاڵە / hengejałe/: ناو. هەنەژاڵە؛ هەنەژاڵە: ١. هەنگ؛ مێشەنگوین ٢. زەردەواڵە 🇮🇷 ١. زنبور عسل ٢. زنبور

هەنگەژاڵەخۆرە / hengejałexore/: ☜ **هەنگەچینە**

هەنگەشەلە / hengeşele/: ناو. هەنگەشەلێ؛ کاری لاقێک هەڵگرتن و لە سەر لاقێک بە نیوەباز ڕۆیشتن 🇮🇷 لی ـ لی

هەنگەشەلێ / hengeşelê/: ☜ **هەنگەشەلە**

هەنگەلان / hengelan/: ☜ **هەنگەڵان**

هەنگەڵان / hengełan/: ناو. هەنگەلان؛ هەنگەژاڵە؛ جێگەی مێشەنگوین لە شاخدا 🇮🇷 زیستگاه زنبور عسل در شکاف صخره

هەنگەماڵ / hengemał/: ناو. شانەی هەنگوین 🇮🇷 شانەی عسل

هەنگەمە / hengeme/: ناو. هەرا و هوریا؛ زەنا ـ زەنا ‹بوو بە هەنگەمەیەک مەپرسە!› 🇮🇷 همهمه

هەنگەمین / hengemîn/: ☜ **هەنگوین**

هەنگەوان / hengewan/: ناو. ڕاگر و بەخێوکەری هەنگ. هەروەها: **هەنگەوانی** 🇮🇷 زنبوردار

هەنگەوچنە / hengewç(i)ne/: ☜ **هەنگەچینە**

هەنگەون / hengewin/: ناو. هەنگەوەن؛ هەنگەونە؛ گوێنی؛ گەون 🇮🇷 گَوَن

هەنگەونە / hengew(i)ne/: ☜ **هەنگەون**

هەنگەوەن / hengewen/: ☜ **هەنگەون**

هەنگی / hengî/: ئاوەڵکار. ئەودەم؛ ئەوسا 🇮🇷 آنگاه

هەنگیر / hengîr/: ☜ **هەنگوور**

هەنگین^{١} / hengîn/: ☜ **هەنگوین**

هەنگین^{٢}: ئاوەڵکار. ئەوسا؛ ئەودەم؛ هەنگی 🇮🇷 آنگاه

هەنگینی / hengînî/: ئاوەڵکار. هەینێ؛ ئەوساکە 🇮🇷 آنگاه؛ سپس

هەنگینێ / hengînê/: ئاوەڵکار. ئەوساکە 🇮🇷 آنگاه

هەنگێز / hengêz/: ناو. ↓

⊡ **هەنگێز دان:** هێز پێ دان ‹هەنگێزیان دا و بە دوای خۆیاندا ڕایانکێشا› 🇮🇷 قوّت بخشیدن

هەنگێزە / hengêze/: ناو. ١. قولفی دەسکی خورج و جەواڵ ٢. کێلی قەبر ٣. بن کێلی قەبر ٤. هانە؛ بزوێنە 🇮🇷 ١. دستگیرەی جوال و خورجین ٢. سنگ قبر ٣. پای سنگ قبر ۴. انگیزە

هەنگێوران / hengêwran/: ☜ **ئەنگێوران**

هەننی / hennî/: ☜ **هەنی**

هەنوان / henwan/: ☜ **هەنوون**

هەنوین / henwîn/: ☜ **هەنگوین**

هەنۆ^{١} / heno/: ئاوەڵکار. ئەم ئەندازە 🇮🇷 این‌قدر

هەنۆ^{٢}: جێناو. ئەمە 🇮🇷 این

هەنو / henû/: ناو. ساولووسە؛ کاری ساف کردن 🇮🇷 صیقل

⊡ **هەنو دان:** تیف‌تیفەدان ‹ڕیشی وا هەنوو داوە کێچ بووکسەواتی لێ دەکا!› 🇮🇷 صیقل دادن

هەنوکە / henûke/: ئاوەڵکار. ١. نهۆ؛ ئێستە؛ نوها ٢. واک؛ وانێک؛ تشت؛ هەرامە؛ هین 🇮🇷 ١. اکنون ٢. چیز

هەنوون / henûn/: چاوگ. هەنوان؛ هەنین؛ تێساوین و توند بە دەست ماڵین ‹پشتت بە هەتوان بهەنووا› 🇮🇷 مالیدن دارو بر پوست

هەنوونێ / henûnê/: ناو. وتەیەکی جادوگەرانەیە لە چیرۆکی کۆندا ‹هەنوونێ مەنوونێ، خەزێنەی پاشام بە قوونێ!› 🇮🇷 کلمەی جادویی در داستان‌های

قدیمی

هەنویر / /henûyr/: ☜ **هەنگوور**

هەنە / /hene/: ناو. ١. ☜ **هەویێ** ٢. خەنە؛ هونە ٣. هەندەر؛ دارێکی ئەستوور لە دەسگای تەونـدا ☰ ١. ☜ **هەویێ** ٢. حنا ٣. چوبی در دار قالی

هەنەر / /hener/: ناو. ١. ☜ **هونـەر** ٢. دەرەوە ☰ ١. ☜ **هونەر** ٢. بیرون

هەنەران / /heneran/: ☜ **هەندەران ـ١**

هەنەزا / /heneza/: ناو. ئەنەزا؛ هەنەزاگ؛ حەنـەزا؛ تۆرە؛ زارۆی هەویێ ☰ هووزاده

هەنەزاگ / /henezag/: ☜ **هەنەزا**

هەنەژاله / /henejale/: ☜ **هەنگەژاڵە**

هەنەژاڵە / /henejałe/: ☜ **هەنگەژاڵە**

هەنەفی١ / /henefî/: ناو. مریشکاوی؛ باڵـدارێکە لـە تیرەی مراوی ☰ پرندەای از خانوادەی مُرغابی

هەنەفی٢: ☜ **حەنەفی**٢

هەنەک / /henek/: ناو. ١. ☜ **حەنـەك** ٢. چەنـە؛ چەناگە؛ چناکە ☰ ١. ☜ **حەنەك** ٢. چانە

هەنەکچی / /henekçî/: ☜ **حەنەکچی**

هەنەکە / /heneke/: ☜ **هندەکۆ**

هەنەکی / /henekî/: ☜ **حەنەکچی**

هەنەهن / /henehin/: ناو. نخەنخ؛ هەناسەسـواریی ماندوو ☰ هِن ـ هِن

هەنەهەپسێ / /henehepsê/: ناو. کـاری دم لـە دم نان ☰ مُشاجره

هەنهۆ / /henho/: ئاوەڵکار. هەنهە: ١. هەر ئێسـتە ٢. دەسبەجێ ☰ ١. هم‌اکنون ٢. بی‌درنگ

هەنهە / /henhe/: ☜ **هەنهۆ**

هەنی١ / /henî/: ناو. ١. هەندی؛ هـەینی؛ شـووتی؛ شامی؛ شفتی؛ جەبەژ؛ شمتی ٢. دۆز؛ بیر و بـڕوا ٣. ڕۆژائین؛ جوعمـە؛ هـەینی ٤. تـوێڵ؛ تـەوێڵ؛ ئەنی؛ ناوچاوان ٥. کانی؛ سەرچاوە ☰ ١. هندوانـە ٢. عقیده و مرام ٣. آدینه ۴. پیشانی ۵. چشمه

هەنی٢: ئاوەڵکار. ١. ☜ **هێشـتا** ٢. ئیتـر؛ ئیـدی ‹جە دمای شیرین شۆخ دیدە مەی/ هەنی زینگـانیم کافین وەسەن وەس «میرزا شەفیع پاوەیی»› ٣. لـە پڕ؛ لە نکاو ٤. بڕێک؛ هەندێک ٥. پتر؛ زیاتر ☰ ١. ☜ **هێشتا** ٢. دیگر ٣. ناگهان ۴. اندکی ۵. بیشتر

هەنیپێچ / /henîpêç/: ناو. توێڵبەند؛ ئەنی‌بەند ☰ هِدبند

هەنیسک / /henîsk/: نـاو. هەنسـک؛ خیسـک؛ نزگـەرەی بـە گریانـەوە ‹هەنیسـک و هەناسـەی بەتەوژم و پڕ لە تاسە، ملیان بـە ملـی یەکـەوە نـابوو، بەربینگیان لێ گرتبووم و پەڵپیان پێ گرتبـووم و بـۆ سـەرکەوتن و دەرکـەوتن ملـەیان دەکـرد و لـەز و پەلـەیان بـوو «هـەژار، *شـەرەفنامە*»›. هـەروەها: **هەنیسک دان** ☰ سکسکەی حین گریه

هەنیشخ / /henîşx/: ☜ **ئانیشك**

هەنیشک / /henîşk/: ☜ **ئانیشك**

هەنیشکە / /henîşke/: ناو. ئانیشکە ☰ لولەی زانویی

هەنین / /henîn/: ☜ **هەنوون**

هەنیە / /henye/: ناو. هەنییە؛ توێڵ؛ تەوێڵ؛ ئـەنی؛ ناوچاوان ‹مانگ لە ئاست هەنیەی شـەرمەزار بـۆوە/ برۆی دی هیلال، خۆی لە بـیر چـۆوە «هـێمن»› ☰ پیشانی

هەنیەهەڵگر / /henyehełgir/: نـاو. ڕوومـەتگیر؛ کەسێ کاری هەڵگرتنی مووی ڕوومەتی ژنانە ☰ آرایشگر (زنانه)

هەنی ـ هەنی / /henî henî/: ئاوەڵـناو. هەلا ـ هـەلا؛ داوەشاو ☰ له و از هم پاشیده

هەنییە / /henîye/: ☜ **هەنیە**

هەنییەکۆڵە / /henîyekołe/: نـاو. شووتی چکۆلەی دێم ☰ هندوانەی دیمی

هەنێ١ / /henê/: ئاوەڵکار. ئاوا؛ ئاوها ☰ چنین

هەنێ٢: ☜ **هەندێ**

هەنێن / /henên/: ئاوەڵـکار. بـەو جـۆرە؛ ئاوهـایی؛

ئاوائاوایی ☰ آن‌طور

هەو^{1} / hew/: ناو. ١. جار؛ کەڕەت؛ هەل ٢. ڕەوتی گەڕانەوە ٣. فێڵ؛ حیلە ٤. چلک؛ کێم و زووخ ٥. شاڵاو؛ پەلامار ٦. شەپڵـە لـە ئەنـدامی لـەش ٧. خەو؛ خـەون ٨. خەوخـەون؛ ئـەوی لـە زەیـنی مـرۆی خـەوتوودا ڕوو دەدا ٩. کـاری خـەنین؛ پێکـەنین ☰ ١. بـار؛ دفعـه ٢. بازگشـت ٣. نـارو ۴. عفونت؛ ریم و چرک زخم ۵. حمله ۶. فلجی ۷. خواب ۸. رویا ۹. خنده

▣ **هەو خستن:** لێک کۆ کردنەوە؛ کردنە یـەک ☰ دورهم جمع کردن

هەو دان: پەلامار دان ☰ حمله کردن

هەو کردن: ١. قەتماغـە پەڕینـە سـەر بـرین ٢. عفوونەت کردن؛ کێم و زووخاو لە برین هـاتن ‹قەت بە گۆشتەوزوون نـەزانی قەرتماغـەی زامـی دڵ/ پێستەکەی لێ لادە بێخود تێئەگەی کردوویە هەو «بێخود»› ☰ ١. خشک ریشه روی زخم ایجاد شدن ٢. عفونت کردن؛ ریم و چرک از زخم بیـرون زدن

هەو^{2}: ئاوەڵناو. ١. تەرە؛ تاراو؛ ڕەویو ٢. بەس؛ چیتر نا ‹ئەوەندەت دەدەمێ و هـەو، ئیـدی مەیـەوە!؛ دوو دەقیقەم لابە و هەو› ☰ ١. رمیده ٢. بس

▣ **هەو بون:** ئیتر نەهاتنەوە ☰ یکبارە رفتن

هەو^{3}: جێناو. ئەو؛ هۆوە ‹وەمزانی هەوە، هـەو نـەبوو› ☰ او

هەو^{4}: دەنگ. ١. وشەی سەیرمان بـۆ زیـان ‹هـەو، لێم ڕژا!› ٢. وتەی ڕاوکەران لە جەنگـەی نـێچیر دانـە بـەردا ٣. دەنگـێ بـۆ بانـگ کـردن و لا کردنەوەی گاجووت لە کاتی جووت کردندا ☰ ١. وا؛ حرف تعجب ٢. صوت شـکارچیان هنگـام تعقیـب شکار ٣. صوتی برای بازگرداندن گاو شخم

▣ **هەو کردن:** لێخوڕین و گەڕاندنەوەی گـاجووت ☰ هدایت کردن گاو شخم

هەو کردنەوە: *[کینایە]* گەڕانـەوە؛ هاتنـەوە سـەر دۆخی جاران یـا هاتنـەوە شـوێنی پێشـوو ☰ مُراجعت کردن

هەو لێ کردن: هەرا کردن لە نێچیر ☰ سروصـدا کردن برای رماندن شکار

هەوا^{1} / hewa/: نـاو. ١. با؛ باد؛ بێ ‹لەم کونەوە هەوا دێت› ٢. بڵـندایی لـە زەویـن بـەرزتر ‹دەس لـە زەوی، پا لە هەوا؛ لە هەواوە گرتییەوە› ٣. ئاسمـان؛ عاسمـان ‹ئـەو هـەموو ئەسـتێرە لـەو هەوایـە، کـێ ڕایگرتـوون؟!› ٤. چۆنیـەتی بـارودۆخی کـەش ‹هەوای بەهاری؛ هـەوای سـارد› ٥. تێکەڵـێک لـە چەند گاز بە دەوری گۆی زەویدا ‹گیاندار بێ هەوا ناژی› ٦. ئیشتیا و تاسە ‹تۆ کەمنەزەری دەرحەقی من ئێستەکە ئاغا!/ من ماومە هـەوای سـوحبەتی تـۆ هەر لە دەماغا «شـێخ ڕەزا»› ٧. فیـز؛ بادیهـەوایی؛ دەعیە ‹لەم حوجرەیی شەش‌گۆشە کە ڕێ مەعبەری عامە/ یاڕەب چییە؟ هەرکەس بە هەوا و هەوەسـێکە! «تاهیر بەگ»› ٨. قامی گۆرانی ‹خوڕخوڕی ئاوە لە بـەفری سـەرکەل/ خـۆش هـەوای تێکەڵـە زەنگـی سـەرگەل «هـەژار، *بـۆ کوردسـتان*»› ٩. بـا؛ هـەو؛ وەرهەم؛ ماس؛ دۆخی ماسین و ئەسـتوور بـوونی ئەندام ‹دەم و چاوی تۆزێ هەوای هەیـە› ☰ ١. بـاد ٢. بالاتر از سطح زمین ٣. آسمان ۴. آب‌وهـوا ۵. جـوّ زمین ۶. اشـتیاق و آرزو ۷. تکبُـر ۸. آهنـگ ترانـه ۹. آماس

▣ **هەوا بـون:** لـە کـار کـەوتنی ئەنـدامێک لـە ئەنـدامانی لـەش ☰ از کـار افتـادن عضـوی از اعضای بدن

هەوا خواردن: هەوا لێ‌کەوتن؛ هەوا دان؛ کەوتنە بەر ڕەوتی هەواوە ‹لیباسەکان هەڵخە تۆزێ هەوا بخۆن› ☰ هوا خوردن

هەوا دان: هەوا داییش؛ حـەوا دان؛ بـەرەو ژوور ئاویتن ☰ پرتاب کردن

هەوا دایش: ☜ **هەوا دان**

هەوا کردن: ١. بـا کـردن؛ پەنـەمان؛ ماسـینی لەش؛ ئەستوور بوونی ئەندام لـە نەخۆشـی ٢. تووڕاندنـە زوڕنـا و بلـوێر و ئـامرازیتـردا ■ ١. آماسیدن اعضای بدن ٢. دمیدن در آلات موسیقی بادی

هەوا کێشان: با کردن و ئەستوور بوونی برین ■ آماسیدن زخم

هەوای شتێ کردن: *[مەجاز]* دڵ لە شتێکەوە بوون؛ تاسەی شتێک کردن ‹ئەم هەموو دنیایە خاسـی حـوکمی دوو دێوانەیـە/ مـن لـە شـارم غایـەتی مەجنوون هەوای لادێ دەکـا «حـاجی قـادر»› ■ آرزوی چیزی را داشتن

هەوای شتێ کەوتنە سەر: خەیاڵـی شـتێ دانـە سەری کەسێک ‹کەوتوەتە سەرم هـەوای یـاری نۆ/ یا بۆ وەیس ئەچم یا بۆ بـاینچۆ «فولکلـۆر»› ■ هوای چیزی به سر زدن

هەوا^{۲}: ئاوەڵـکار. کـەم ‹یـەک هـەوا بچـۆ دواوە› ■ اندک

هەوابڕ / hewabiř/: ئاوەڵناو. *[کینایە]* تایبەتمەنـدی دیوار و خانووی بڵند ■ ویژگی دیوار و خانەی بُلند

هەوابەر / hewaber/: ☜ **هەواکێش ـ٢**

هەواپێو / hewapêw/: نـاو. ئـامرازی ئـەزموونی توندی و سستی با ■ بادسنج

هەواجیوە / hewacîwe/: نـاو. ڕەگـی دارێکـە بـۆ دەرمـان دەشـێ ■ ریشـەی درختـی کـە مصـرف دارویی دارد

هەواخوا / hewax(i)wa/: ئاوەڵـناو. داژدار؛ لاگـر ■ هواخواه

هەواخۆر / hewaxor/: نـاو. کون لە دیـواردا بـۆ بـا هاتنە ناو ماڵەوە ■ بادگیر

هـەواخۆش / hewaxoş/: ئاوەڵـناو. هـەوادار؛ تایبەتمەندی جێگەی سازگار ■ خوش آب و هوا

هەوادار / hewadar/: ئاوەڵـناو. ١. ئەڤیندار؛ عاشـق ٢. بەدەعیە؛ بادیهەوا؛ بـەفیز ٣. هـەواخۆش ٤. لاگر؛ داژدار؛ هەواخوا ٥. بە کێم و زووخ (دمـەڵ و زام) ■ ١. عاشـق ٢. مُتکبـر ٣. خـوش آب و هـوا ۴. طرفدار ۵. دارای ریم و چرک (دُمل و زخم)

هەوار / hewar/: نـاو. هەڤار: ١. هاوار؛ فریا ٢. وار: *ئا)* هاڤـینگە؛ هاڤـێنەوار؛ هاڤـینەهەوار؛ هاوینگـە؛ هاوینەوار؛ هاوینەهەوار *ب)* زۆزان؛ زستانەوار ‹دێم بەرەو هۆبە و هەواری باسەفا/ دێم بەرەو لادێ، بـەرەو کانگای وەفا «هێمن»› ٣. هەوارگە؛ جێگەی مانەوە ‹مـن هـەروا بـووم تـا دێتـە بـیرم/ تـا ڕۆژی مـردن شارەوشارم/ ڕێبوارم بێهەوارە «سوارە»› ■ ١. فریـاد ٢. ییلاق/ قشلاق ٣. سکونتگاه

⊡ **هەوار چوون:** ڕۆیشتن بـۆ بانەمـەڕان ■ یـیلاق رفتن

هەوار خستن: نیشتەجێ بوونی کاتی لە شـوێنێ ‹تا پایزی ئەو ساڵە ڕوو ئەکەنە چەمی بیارە و لەوێ لە باخێکدا هەوار ئەخەن و ... «مەحەمـەدی مـەلا کەریم»› ■ أتراق کردن

هەوار کردن: ١. هاوار کردن ٢. چوونە کوێستان ■ ١. فریاد زدن ٢. رفتن به ییلاق

هـەوارچی / hewarçî/: ئاوەڵـناو. ڕەوەنـد؛ کۆچـەر؛ خێڵەکی ‹حۆری بەهەشتن دەچن بۆ خێڵـی/ هـاوار هەوارچی بەجێم نەهێڵی! «حەقیقی»› ■ یـیلاقرو؛ کوچنشین

هەوارگا / hewarga/: ☜ **هەوارگە**

هەوارگە / hewarge/: ناو. هەوارگا؛ وارگە؛ جێگەی ژیان لە کوێستان ‹چ بـێنـازن هەوارگـەی شـۆخ و زەنوێر/ چ ناسازن چیا و لاپاڵ و هەڵدێر «هێمن»› ■ سکونتگاه فصلی

هەوارنشین^{۱} / hewarn(i)şîn/: ناو. ئەوەی ژیانی لە هەواردا بە سەر دەبا ■ ییلاقنشین

هەوارنشین^{۲}: ئاوەڵناو. خـاوەن ژیـانی هەوارنشـینی

‹جە کۆن نزاران هەوارنشینان/ خەیمە و خیابان ئـەو نازەنینان «خانای قوبادی»› ▤ ییلاق‌نشین

هەوارنشـــینی / hewarn(i)şînî/: نـــاو. ژیـــــانی کۆچەرایەتی کـە بـە کۆمـەڵ بـە هـۆی گـەڕانی وەرزی ســاڵ و بــە بۆنــەی لــەوەڕ یــان ڕاوەوە گەرمیان و کوێســتان دەکـرێ ▤ یـیلاق‌نشـینی؛ زندگی ییلاق و قشلاق

هەوارۆ / hewaro/: نزا. ئەی هاوار ▤ ای داد

هەوارەمەڕ / hewaremeř/: ناو. کۆتـان؛ کۆتـاک؛ پەچەمەڕ ▤ شبغاز

هەواری^1 / hewarî/: نـاو. چــادری زۆر گــەورە ▤ خیمەی بزرگ

هەواری^2: ئاوەڵناو. سەر بە هەوار ▤ ییلاقی

هەواشناسی / hewaşinasî/: ☜ **هەواناسی**

هەواکێش / hewakêş/: ناو. ١. خەفەنگ؛ دەلاقـە؛ حولووربا؛ کونەبا؛ دەراوێک بۆ دەرچوونی هەوا لـە شــوێنێکی بەســراودا ٢. هەوابــەر؛ هــەواگۆڕ؛ کەرستەیەکی وەک پەنکـە بـۆ ڕاوەنـانی هـەوای خــراپ و هێنانــە ژووری هــەوای بــاش ▤ ١و٢. هواکش

هەواگا / hewaga/: ناو. جێگەی بڵندی سازگار ▤ جای بُلند خوش آب و هوا

هەواگۆڕی / hewagořî/: ناو. بـاگۆڕی؛ بـاگهۆڕی. هەروەها: **هەواگۆڕ** ▤ تهویه

هەواڵـە / hewale/: نــاو. ١. ☜ **حــــەواڵــــە** ٢. بەرهەیوان؛ پێش‌پەنجـەرە ▤ ١. ☜ **حـەواڵـە** ٢. بالکن

هەواڵ / hewał/: ناو. ١. خەبـەر؛ خـەوەر و بـاس ‹سەحەر ڕاهی بی وە سەر دیـارێ/ مەپەرسـا هـەواڵ جە ڕوایارێ «خانـای قوبـادی»› ٢. ئـاواڵ؛ دۆسـت ‹زۆرم حەول دا کە چەند هەواڵێکم دەگەڵ بێ بەڵکو لەو تالانە تفەنگمان دەسکەوێ، کەس نەهات «هەژار، چێشتی مجێـور»› ٣. چلۆنـەتی حـاڵ و ئـەحواڵ ‹داخۆ ئەم ڕۆژانە هەواڵی ناوشاری عـەفرین چییـە؟› ▤ ١. خبر ٢. دوست ٣. حال و احوال

▣ **هـەواڵ بـون**: خەبـەر بــوون؛ دەنــگ و باســی هەبوون ▤ خبر بودن

هەواڵ پرسین: لە حاڵ‌وباڵ پرسین ‹چ ئیســتیغنا، چ وەحشی تەبعیێکە/ نەپرسـی تـۆ هەواڵـی ئاشـنا قەت؟! «مەحوی»› ▤ احوالپرسی کردن

هەواڵ دان: خەبەر دان؛ ئاگادار کـردن ‹هەواڵـی هاتنیان داوە› ▤ خبر دادن

هـەواڵ (لـێ)زانین: ١. ئاگــادار بــوون ‹هەواڵــی ئـەزانی؟› ٢. خەبـەر گـرتن ‹دا بـڕۆ هەواڵـێکی بزانە!› ▤ ١. خبر داشتن ٢. خبر گرفتن

هەواڵبەر / hewałber/: ناو. پەیامبـەر؛ قاسـید ▤ پیامرسان

هەواڵبێژ / hewałbêj/: ناو. بێژەری هەواڵی ڕادیـۆ و تەلەفیزیون ▤ گویندەی خبر

هەواڵپرس / hewałpirs/: ئاوەڵناو. ١. خەبـەرپرس؛ شوێنگری خەبەروباسان ٢. حاڵ‌پرسی دیتران ▤ ١. جویای خبر ٢. احوالپرس

هەواڵپرسی / hewałpirsî/: ناو. ١. کاری پرسـینی خەبەر ٢. کاری پرسینی حاڵی کەسێ. هەروەها: **هەواڵپرسی کردن** ▤ ١. عمـل جویـا شـدن خبـر ٢. احوالپرسی

هەواڵدوانە / hewałd(i)wane/: ئاوەڵناو. جووتـە؛ لفەدوانە ▤ دوقلو

هەواڵـدەر / hewałder/: ناو. هەواڵنێر؛ خەبـەردەر؛ کەسێ کە بۆ دامەزراوەی سـەر یـەک خسـتن و ڕاگەیاندنی هەواڵ، دەنگ و باس کۆ دەکاتەوە ▤ خبرنگار

هەواڵمنـــداڵ / hewałmindał/: نـــاو. پـــــەردەی منداڵدان ▤ جُفت نوزاد

هەواڵنێر / hewałnêr/: ☜ **هەواڵدەر**

هەواڵـەتی / hewałetî/: نـاو. ئاواڵـەتی؛ دۆسـتی؛

ڕەفێقایەتی ☰ رفاقت

هەوان^{1} / /hewan/: ☜ هەنبانە

هەوان^{2}: ئاوەڵناو. ڕەبەن؛ سپاتە؛ بێ هاوسەر و ماڵ ☰ مُجرد بی‌خانه و کاشانه

هەواناس / /hewanas/: ناو. پسپۆڕ لە چلۆنایەتی کەشدا ☰ هواشناس

هەواناسی / /hewanasî/: ناو. هەواشناسی؛ کەشناسی: ١. زانستی لێکدانەوەی دیاردەگەلی کەش (وەک هەور، با، باران، گەرما، سەرما و ...) ٢. مەزرینگەی تایبەت بەو کارە ☰ ١. هواشناسی ٢. اداره‌ی هواشناسی

هەوانتە / /hewante/: ئاوەڵناو. ١. ئاوانتە؛ مفتە ‹نانی مەردانە بخۆ ئیقرار ئەکەم حاتەم کە تۆی/ بۆ هەوانتە تێمەکۆشە! ئەو زەمانە هات و ڕۆیی «قانع»› ٢. بەخۆڕایی؛ بێ‌فایدە ☰ ١. مُفت ٢. بیهوده

هەوانتەچی / /hewanteçî/: ☜ هاوانتەچی

هەوانچە / /hewançe/: ناو. هەنبانۆکە؛ هەنبانەی گچکە ☰ انبانچه

هەوانە / /hewane/: ☜ هەنبانە

هەوای / /heway/: ناو. لاسا ☰ تقلید

هەوایی^{1} / /hewayî/: ناو. ١. نهۆمی بالاخانە ٢. ئەلیا؛ ئەلها؛ کەلکەلە ‹عیشقبازی و هەوایی دەرویشی/ میللەتی خستە فەقر و دەرویشی «حاجی قادر»› ☰ ١. طبقه‌ی بالایی ساختمان ٢. هوس

هەوایی^{2}: ئاوەڵناو. ١. ئەڤینداری لە دڵدارێدا شێتبوو ٢. سەربزێو؛ سەرکێش؛ یاخی ‹هەوایی بوون› ٣. لاڕگ؛ گەللایی و گوێنەدەر ‹کوڕی چی؟ لاتێکی دەمدەمی و هەوایی› ٤. غەیری زەوینی ‹سەفەری هەوایی› ٥. ئاسمانی ‹ئەمە بۆی نەسیمی بەهارە، یا خەبەری سرووشی هەواییە/ دەمی ڕۆحبەخشی نیگارە، یا نەفەسی مەسیحی سەماییە؟ «بێخود»› ☰ ١. واله و شیدا ٢. یاغی ٣. دبنگ ۴. هوایی ۵. آسمانی

هەوایش / /hewayîş/: چاوگ. پێخەنین؛ کەنین؛ پێکەنین؛ خەنە کردن ☰ خندیدن

هەوبەر / /hewber/: ناو. بەری جلک؛ هاسەر ☰ آستر

هەوبەڵێ / /hewbełê/: دەنگ. بەڵێ؛ بەرێ ☰ بلی

هەوت^{1} / /hewt/: ☜ حەوت

هەوت^{2}: ئاوەڵناو. گێژ؛ گێج ☰ گیج؛ متحیر

هەوتا / /hewta/: ☜ هاوتا

هەوتاش / /hewtaş/: ناو. سەرۆکی ئێشکگران ☰ سرکشیک

هەوتانایش / /hewtanayş/: ناو. بوێری؛ ئازایەتی ☰ شُجاعت

هەوتای / /hewtay/: ☜ حەفتا

هەوتاین / /hewtayn/: ☜ حەفتامین

هەوتسەی / /hewtsey/: ☜ حەوسەد

هەوتک / /hewtik/: ناو. دەفری گلینی خۆراکی سەگان ☰ ظرف گلین ویژه‌ی خوراک سگ

هەوتن / /hewtin/: ☜ حەوتم^{2}

هەوتوویش / /hewtûyş/: ناو. بەسەرهاتی ناخۆش ☰ پیشامد ناگوار

هەوتە / /hewte/: ☜ حەوتوو

هەوتێس / /hewtês/: ☜ حەفدە

هەوجار / /hewcar/: ناو. هێش؛ هەلا؛ ئەوجاڕ؛ ئاموور ☰ خیش

هەوجاڕ / /hewcaŕ/: ناو. ئاموور؛ ئەسپابی جووت ☰ خیش

هەوجە / /hewce/: ناو. حەوجە؛ نیاز ☰ احتیاج

هەوجەدار / /hewcedar/: ئاوەڵناو. ئاتاج؛ دەسکورت ☰ مُحتاج

هەوجەر / /hewcer/: ناو. ئاستەڕ ☰ آستر

هەوچی / /hewçî/: ئاوەڵناو. ئاژاوەچی؛ بەشەڕوگەڕ ☰ هوچی

هەود / /hewd/: ناو. ١. ☜ هەودەك ٢. ☜ حەوز

هەودا / hewda/: ناو. ١. تا؛ تاڵ؛ داو ‹شیعری خەلقی کەی دەگاتە شیعری من، بۆ نازکی؟/ کەی لە دیققەتدا، پەتک دەعوا لەگەڵ هەودا دەکا؟ «نالی»› ٢. چەند وشەیەک کە بە یەک هەناسە دەگوترێ 🇮🇷 ١. تار؛ تار نخ و موی ٢. کلامی کە با یک نفس ادا شود

هەودوو / hewdû/: جێناو. هەڤدوو؛ ئێکتر؛ یەکتر 🇮🇷 همدیگر

هەودەک / hewdek/: ناو. هەود؛ ڕکە؛ بیرکم؛ قەفەز 🇮🇷 قفس

هەودەڵ / hewdel/: ناو. ١. شۆربای لە وردەساوار و ئارد بۆ چێلی تازەزاو ٢. تەپەدوور؛ تەپەدۆر؛ چێوپەمە؛ چووپەمە؛ چۆپەمە؛ 🇮🇷 ١. نوعی آش برای گاو زائو ٢. چوب‌پنبه

هەور / hewr/: ناو. هەڤر: ١. عەور؛ مژی تۆخ و بەرزەوەبوو کە بارانی لێ دەڕژێتە خوار ‹هەورێکی هێنا بارانی پێوە/ یا خوا نەبارێ یار ها بە ڕێوە «فولکلۆر»› ٢. هەورک؛ هەوری؛ سونگەر؛ کەرەور؛ ئیسفەنج؛ شتێکی نەرمی کون-کونە بۆ دۆشەک، سەرین، سەندەلی، ماشین و... بە کار دەچێ ٣. گۆمی قووڵ ٤. مێرگۆڵەی پچووک لە نوالی چیادا 🇮🇷 ١. ابر ٢. اسفنج ٣. ژرفاب عمیق ۴. مرغزار کوچک در کوهستان

⊡ **هەوری بارین:** هەورێ بارانێ؛ هەورێ پڕ؛ هەوری پڕ؛ هەورڕەشتاڵەی زگپڕ کە بۆی هەیە ببارێت 🇮🇷 ابر بارانزا

هەوری پڕ: ☜ **هەوری بارین**

هەورێ بارانێ: ☜ **هەوری بارین**

هەورێ پڕ: ☜ **هەوری بارین**

هەورێ تەنک: سووکەڵە هەور 🇮🇷 ابر رقیق

هەورێ ڕەش: هەوری پڕ و توند 🇮🇷 ابر غلیظ

⊡ **هەور کردن:** زۆر بوون و تێکهاڵانی هەوران ‹هەوری کردووە، بەشکوو بارانێکی باش ببارێ› 🇮🇷 ابری شدن

هەورا^{١} / hewra/: ناو. کاهووی کەژی؛ گیایەکی یەکسالانەی زستانی کە بە توو زیاد دەکا 🇮🇷 کاهوی خاردار

هەورا^{٢}: ئاوەڵناو. برچی؛ برسی؛ نێز 🇮🇷 گُرُسنه

هەوراز / hewraz/: ناو. ئافراز؛ ئاڤراز؛ ئەرڤاز؛ ئەرواز؛ ئەوراز؛ هەڤراز؛ هەورازی؛ ڕکە؛ بەرەو ژوورە ‹ئیش کە ڕووی ئێستە لە هەورازە سەرەولێژی نەکەی!/ فیکری وردیشی ئەوێ، هەر بە دوعا و نوێژی نەکەی! «شوکری فەزلی»› 🇮🇷 سربالایی

⊡ **هەوراز لێکردن:** خۆ هەڵکێشان 🇮🇷 لاف زدن

هەورازی / hewrazî/: ☜ **هەوراز**

هەورامانی / hewramanî/: ئاوەڵناو. پەیوەندیدار یان سەر بە ناوچەی هەورامان ‹شالی هەورامانی؛ کڵاشی هەورامانی› 🇮🇷 اورامی

هەورامی^{١} / hewramî/: ناو. ١. خەڵکی ناوچەی هەورامان ٢. لە زمانە بنەڕەتییەکانی کورد و کوردستان 🇮🇷 ١و٢. اورامی

هەورامی^{٢}: ئاوەڵناو. پەیوەندیدار بە هەورامییەوە ‹نانی هەورامی؛ کڵاشی هەورامی› 🇮🇷 اورامی

هەوران / hewran/: ناو. ١. هەڤران؛ شاتان؛ سپیندار؛ ئەسپیندار ٢. ئاسمانی بە هەور 🇮🇷 ١. سپیدار ٢. آسمان ابری

هەورایی / hewrayî/: ناو. ١. برچیتی؛ برسیایەتی ٢. دۆخی بە هەور بوون 🇮🇷 ١. گُرُسنگی ٢. حالت ابری

هەوربردوو / hewrbirdû/: ئاوەڵناو. هەوربردە؛ لە هەور زیان دیتوو (میوە و دەخڵ) ‹گزگڵ و خڕنووک و مازوو و پانکە و سیچکە و کەڵنج/ پۆزەخووگە و هەمزەئاغا هەوربردوو، شاخدار! «قانع»› 🇮🇷 ابرزده (میوه و غله)

هەوربردە / hewrbirde/: ☜ **هەوربردوو**

هەورس / hewris/: ناو. هەوریس؛ هەورێس؛

هاڤرسک؛ هەڤریس؛ هەڤریسک؛ هاڤرسک؛ هەوێس؛ ئیرڤست؛ هێرڤست؛ عەرعەر؛ وەهل؛ ئەرز؛ مەرخ؛ دارێکی بەرزە لە تیرەی سماق بە گەڵای پان، گوڵی تەکووز و جەوگی بۆگەنەوە، چێوەکەی لە دارتاشیدا بە کەڵک دێ ☰ درخت عرعر

هەورک / hewirk/: ☜ **هەور-٢**

هەورنگ / hewring/: ناو. هۆرنگ؛ هەبرینگ؛ هەبرینک؛ هەڤرنگ؛ هەڤرینگ؛ هەورین؛ هەوڕینگ؛ هەورێنگ؛ برینگ ☰ دوکارد پشمچینی

هەوروبا / hewr û ba/: ناو. جۆرێ بەری دارمازوو ☰ نوعی ثمر مازوج

هەوروساو / hewr û saw/: ناو. دۆخی هەور و نیوەسێبەری کەش (ئاسمان) ☰ حالت ابر و نیمسایه

هەوروهەڵا / hewr û heła/: ناو. هەوروهێڵ؛ ڕۆژی بارانی و هەور ☰ هوای بارانی و ابری

هەوروهێڵ / hewr û hêł/: ناو. ١. ☜ **هەور و هەڵا** ٢. [کنایه] ڕۆژانی ناخۆش و پڕ لە ئاژاوە ☰ ١. ☜ **هەور و هەڵا** ٢. دوران سخت و پرآشوب

هەورە / hewre/: ناو. ڕەنگی سورمەیی ☰ سُرمەای

هەورەبان / hewreban/: ناو. ١. کۆماج؛ پلەکانی سەرداپۆشراو بۆ چوونە سەربان ٢. ژووری چکۆلە لە سەربان بۆ کەلوپەل ☰ ١. راەپلەی پشتبام ٢. خرپُشته

هەورەبرووسکە / hewreb(i)rûske/: ☜ **هەورەتریشقە**

هەورەتریشقە / hewret(i)rîşqe/: ناو. هەورەبرووسکە؛ برووسکەی هەور ‹ئێستە زانیم بۆیە هێلانەم وێران بوو، تێک شکا/ تەرزە و هەورەتریشقە و بەفر و با سەختم بکا «پیرەمێرد»› ☰ برق آسمان

هەورەترێشقە / hewret(i)rêşqe/: ناو. بەرق؛ برووسکە؛ چەخماخە ☰ آذرخش

هەورەگرمە / hewregirme/: ناو. گاڵە؛ گۆڵە ☰ تُندر؛ رعد

هەورەمیش / hewremîş/: ☜ **هەورێشم**

هەوری^{1} / hewrî/: ناو. ١. پارچەیەکی ئاوریشمی ناسکە بۆ سەرپێچی ژنان و ڕووبەند بە کار دێ ‹هەوری لار› ٢. ☜ **هەور-٢** ٣. هەڤۆری؛ هەفووری؛ نێری؛ تەگەی دوو ساڵە و باڵاتر ☰ ١. پارچەی ابریشمی کلاغی ٢. ☜ **هەور-٢** ٣. تکە؛ شاک

هەوری^{2}: ئاوەڵناو. بە هەور؛ نەساو ‹هەوای هەوری؛ ڕۆژی هەوری› ☰ ابری

هەوریس / hewrîs/: ☜ **هەورس**

هەوریشم / hewrîşim/: ☜ **هەورێشم**

هەوریشە / hewrîşe/: ناو. کەروێشک؛ کەورێشک ☰ خرگوش

هەورین^{1} / hewrîn/: ☜ **هەورنگ**

هەورین^{2}: ئاوەڵناو. هەوری ‹ئاسمان هەورین دەبێ ئێمەش بە غەمگینی دەڵێین/ ئەی خودا چ بکەین لە ژێر ئەم کاولەی کەس تیا نەماو «نالی»› ☰ ابری؛ ابرآلود

هەورینگ / hewrîng/: ☜ **هەورنگ**

هەورێشک /hewrêş(i)k/: ☜ **هەرمێشك**

هەورێشم / hewrêşim/: ناو. هەوریشم؛ ئارمویش؛ ئارمووش؛ ئارمیش؛ ئاڤرمیش؛ ئاوریشم؛ برێشم؛ هاوڕیشم؛ هەڤرەمیش؛ هەڤریشم؛ هەلبسم؛ هەورەمیش؛ هەوڕێشم؛ داوی لیکاوی کرمی ئاوریشم ☰ ابریشم

هەورێشە / hewrîşe/: ناو. کەروێشک؛ کەورێشک؛ کێرووشک؛ هەروێ؛ خەروێ؛ ☰ خرگوش

هەورێنگ / hewrêng/: ☜ **هەورنگ**

هەوڕ / hewiř/: ☜ **هەوەڕ**

هەوڕاز / hewřaz/: ☜ **هاوڕاز**

هەوڕگەر / hewiřger/: ناو. ئیربارگەر؛ گۆزەکەر؛ کەسێ کە دەفری سوالەت چێ دەکا ‹هۆ مامی هەوڕگەر! بەسە هەلکەی دامان/ ئەو خەلکە بە تۆ پێدەکەنن، تێتڕامان «هەژار، *چوارینەکانی خەییام*»› ☰ کوزەگر

هەوڕینگ / hewřîng/: ناو. ١. ئاورینگ؛ پڕیشکە ئاور ٢. ☞ **هەورنگ** ☰ ١. شرارە ٢. ☞ **هەورنگ**

هەوڕێ / hewřê/: ☞ **هاوڕێ**

هەوڕێشم / hewřêşim/: ☞ **هەورێشم**

هەوز / hewz/: ناو. ١. سەوز؛ کەسک ٢. حەوز؛ بڕکە ☰ ١. سبز ٢. برکە

هەوزەک / hewzek/: ئاوەلناو. ئامال کەسک؛ ئامالسەوز ☰ سبزفام

هەوزین / hewzîn/: ناو. کەسکایی؛ سەوزایی ☰ سبزی؛ سبزەزار

هەوزینگ / hewzîng/: ناو. ئاویلکە؛ گیانەلاو ☰ دم مرگ

هەوس / hews/: ناو. هەڤۆت؛ ڕەوتی فێر بوون؛ ڕاهاتن ☰ آموزش

هەوسار / hewsar/: ناو. ئەوسار؛ ئووسار؛ وسار؛ وەسار؛ هۆسار؛ هۆوسار؛ هەفسار؛ هەڤسار؛ فسار؛ ئاوسار؛ دەسکەریشە؛ دەسکەوسار؛ دەستەوسار؛ دەسەوسار؛ جەلەو؛ جلەو؛ جلەوە؛ کلکەلغاو؛ کلکەڕەشە؛ جەلەب؛ دزگین؛ پالەنگ؛ ڕەشە؛ ڕەشمە؛ لغاو؛ دەستەجلەو؛ هیلنگ؛ لەخوم؛ لڤان؛ پەتی بەستن و ڕاکێشانی مالات ☰ افسار

⊡ **هەوسار بڕین:** */پلار/* پەت بڕین؛ مل بادان و بە گوێ نەکردن ☰ نافرمانی کردن

هەوسار بۆ شل کردن: */کنایە، پلار/* ئازادی زۆر و نەگونجاو دان ☰ افسار را (برای کسی) شُل کردن

هەوسار کردن: ١. هەوسار خستنە ملی بارەبەر و مالات ٢. */کنایە، پلار/* هێنانە ژێر ڕکێفی خۆ ☰ ١و٢. افسار زدن

هەوسار لە دەستی خۆدا نەبوون: */کنایە، پلار/* بێدەسەلات بوون ☰ بی‌اراده بودن

هەوساری کەسێک داماڵران: */کنایە، پلار/* بەرەلا و لاسار بوون ☰ لاقید و لاابالی شدن

هەوسارچڕاو / hewsarç(i)řaw/: ئاوەلناو. هەوسارپچڕاو؛ بێهەوسار؛ بەرەلا و لاسار ☰ افسارگسیختە

هەوسارکێش / hewsarkêş/: ناو. جلەودار؛ جلەوکێش ☰ جلودار

هەوسارۆکە / hewsaroke/: ناو. پالەنگ؛ ڕەشمە؛ ڕێشمە ☰ افسار

هەوساندن / hewsandin/: چاوگ. فێر کردن؛ ڕاهێنان؛ لە کاردا خاراندن ☰ تعلیم دادن

هەوسین / hewsîn/: چاوگ. خەریک بە فێر بوون؛ فێرە کار بوون ☰ یاد گرفتن

هەوش^{1} / hewş/: ناو. ١. ☞ **حەوشە ـ١** ٢. باخچە ٣. زنج؛ تامان لە دار بۆ ئاژەل لە دەرەوە ☰ ١. ☞ **حەوشە ـ١** ٢. باغچە ٣. نردەی چوبی برای نگهداری دام

هەوش^{2}: ئاوەلناو. سپی و ڕەش (بزن) ☰ خلنگ (بُز)

هەوشار / hewşar/: ناو. هەوشان؛ گیا گەسک ☰ گیاه جارو

هەوشان / hewşan/: ناو. ١. گیایەکە زۆر تال ٢. سەردەمی لە دەرەوە نووستن لە مانگی پووشپەڕ و گەلاوێژدا ٣. هەوشار؛ گیاگەسک ☰ ١. گیاهی تلخ ٢. موسم در هوای آزاد خوابیدن ٣. گیاه جارو

هەوشە / hewşe/: ناو. ١. پەچەمەڕ ٢. ☞ حەوشە ☰ ١. شبغاز ٢. ☞ **حەوشە**

هەوشەنگ^{1} / hewşeng/: ناو. مەیدانی یاری؛ گۆڕەپانی وەرزش ☰ استادیوم ورزشی

هەوشەنگ^{2}: ئاوەلناو. شیردەری بێچوو مردوو (ئاژەل) ☰ بچە مُردەی شیردە (دام)

هەوشین^{1} / hewşin/: چاوگ. وشک بوون/ کردن

(شیر و ...) ☰ خشک شدن/ کردن (شیر و ...)

هەوشین۲: ☜ **هەزبێ**

هەوق /hewq/: ناو. ۱. پلەی نەردیوان ۲. مەزرای چوارسووچ و درێژۆکەی سەوزی چاندن ۳. پەنگاوی ئاو ٤. گژ؛ گرژی؛ تووڕەیی ٥. ☜ **هۆوق** ☰ ۱. پلەی نردبان ۲. کرد مستطیل شکل سبزیکاری ۳. تراکم آب ۴. خشم ۵. ☜ **هۆوق**

⊡ **خوا بە هەوق کەسێکا دان**: دۆعای شەڕ بۆ کەسێ کردن ‹خوام دا هەوقتا بۆ کارێ کردت!› ☰ کسی را نفرین کردن

هەوقە /hewqe/: ناو. هەڵقە؛ فێڵ؛ گزی ☰ حیله؛ حُقّه

هەوک۱ /hewk/: ناو. هەوگ؛ ئەوک؛ قورگ؛ بەشێک لە کۆئەندامی هەرسە کە دەکەوێتە نێوان دەم و سوورێنچک ☰ حلق

هەوک۲: دەنگ. دەنگێ بۆ تیز پێکردن دوای بە هەڵەدا چوونی قسە، ئاکار، بۆچوون یان کاری کەسێ ‹هەوک، نەتپێکا› ☰ دِکّی

هەوکردوو /hewkirdû/: ئاوەڵناو. پاسرگیاگ؛ داخ و سوور هەڵگەڕاو ☰ مُلتهب

هەوکە /hewke/: ☜ **هێشتا**

هەوگ /hewg/: ناو. ۱. ☜ **هەوک۱** ۲. ☜ **هەوێ**

هەوگە /hewge/: ناو. سەرهێڵ؛ هەووە؛ شوێنی لا کردنەوەی گاجووت ☰ جای چرخیدن گاو شخم

هەوگیان /hewg(i)yan/: ☜ **هێوەرژن**

هەول /hewl/: ئاوەڵناو. ۱. هاولە؛ باش؛ هێژا ۲. ئازا ☰ ۱. خوب ۲. شجاع

هەولەکی /hewlekî/: ئاوەڵناو. دەستپاچە؛ حەپەساو ☰ دستپاچه

هەولی /hewlî/: ناو. جوانوو ئەسپی یەکساڵە ☰ کرّه اسب یکساله

هەولێر /hewlêr/: ئاوەڵناو. یەکجار باش؛ لە باشیش باشتر ☰ بسیار خوب؛ بهترین

هەوڵ۱ /hewł/: ناو. حەول؛ تەقالا؛ کۆشش ☰ کوشش

⊡ **هەوڵ دان**: تەقالا دان؛ خەبات کرن؛ خەبتین ‹ئەی مەحەببەت! ئاگرێکی هێندە خۆش و دڵنشین/ ئەو کەسەی سووتووتە، هەر ئەو هەوڵ ئەدا، بۆ سوو بە سووت «مەحوی»› ☰ کوشش کردن

هەوڵ۲: ئاوەڵناو. سەرسام؛ دەسەپاچە. هەروەها: **هەوڵ بوون؛ هەوڵ کردن** ☰ دستپاچه

هەوڵدەر /hewłder/: ئاوەڵناو. تێکۆشەر؛ خەباتکار؛ تەقالادەر ☰ تلاشگر

هەوڵە /hewłe/: ناو. ۱. ☜ **هاوڵە** ۲. پشتەماڵ؛ خاولی؛ پارچەی کولکنی وشک کردنەوە ☰ ۱. ☜ **هاوڵە** ۲. حوله

هەوڵەزڵزڵە /hewłezilz(i)łe/: ناو. ئاگرە؛ ئاورە؛ زیپکەی ئاگرە ☰ آتش پارسی

هەون /hewn/: ناو. ۱. کەیف و شادی ۲. خەو؛ خەون ☰ ۱. شادی و سرور ۲. خواب

▣ **هەونی سەڕان**: *[کنایه]* خەوی زۆر درێژ خایەن ☰ خواب طولانی

⊡ **هەون بەبیش**: خەو لێکەوتن ☰ به خواب رفتن

هەون دمیش: خەون دیتن ☰ خواب دیدن

هەون ڕمیاییش: خەو زڕان؛ خەو ڕەوین ☰ بی‌خواب شدن

هەون ڤیانایش: خەون دیتن ☰ خواب دیدن

هەونا۱ /hewna/: ناو. ۱. ڕەوتی بێدەنگ بوون ۲. چۆنیەتی خەوتن ☰ ۱. سکوت ۲. چگونگی خوابیدن

هەونا۲: ئاوەڵکار. دووبارە؛ دیسان ☰ دوباره

هەونسڤک /hewnsiv(i)k/: ئاوەڵناو. خەوسووک ☰ سبک‌خواب

هەونگران /hewng(i)ran/: ئاوەڵناو. خەوگران ☰ سنگین‌خواب

هەونیاییش / hewn(i)yayîş/: چاوگ. تواشا کردن ☰ تماشا کردن

هەونیگ / hewnîg/: ناو. ئاوان ☰ هاون

هەوو / hewu/: ☜ **هەوێ**

هەوور / hewur/: ☜ **هەنگوور**

هەوولا / hewula/: ناو. غوول؛ دێو؛ ئەرژەنگ؛ درنج؛ خوول؛ بوونەوەرێکی خەیالی ☰ هیولا

هەووە / hewwe/: ☜ **هەوگە**

هەوە[١] / hewe/: ناو. ١. ☜ **هەوێ** ٢. دروشم؛ نیشانەی تایبەتی ٣. هالاو و تینی گەرما ٤. هەو؛ جار؛ کەڕەت ☰ ١. ☜ **هەوێ** ٢. آرم ٣. هُرم گرما ۴. بار؛ دفعه

هەوە[٢]: جێناو. هن؛ هۆن؛ هوون؛ هووین؛ هەڤە؛ ئێوە؛ ئەنگۆ ☰ شما

هەوەجە / hewece/: ناو. پێویستی؛ نیاز ‹هەوەجە وە کەس نەیرم› ☰ احتیاج

هەوەخان / hewexan/: ناو. ١. ☜ **هەوێ** ٢. کابان؛ کەیوانوو؛ خاتوونێ کە ماڵ بەڕێوە دەبا ☰ ١. ☜ **هەوێ** ٢. کدبانو

هەوەر / hewer/: ناو. کاری پاڕانەوە؛ لالانەوە ☰ التماس

هەوەڕ / hewer̄/: ناو. هەوڕ؛ ئیربار؛ دەفری سوالەت ☰ ظرف سُفالی

هەوەس / hewes/: ناو. ئیشتیا؛ ئەلها؛ کەڵکەڵە؛ حەز یا مەبەستێکی گوز و گومبەت و زووتێپەڕ و دوور لە ئاوەز ‹ئەر هەوەسە، جارێک بەسە! «مەسەل»› ☰ هوس

هەوەسار / hewesar/: ☜ **هەوێدار**

هەوەساری / hewesarî/: ☜ **هەوێداری**

هەوەسباز / hewesbaz/: ئاوەڵناو. هۆگری ئیشتیا و ئارەزووی زووتێپەڕ ‹ئەو هەوەسبازانە جێی متمانە نین/ هەر دەزانن گوڵچنین و بەیڕنین «هێمن»›.
هەروەها: **هەوەسبازی** ☰ هوسباز

هەوەسیاگ / hewesyag/: ئاوەڵناو. حەپەساو؛ واقوڕماو ☰ مبهوت

هەوەسیان / hewesyan/: چاوگ. حەپەسان؛ عەبەسان؛ واق وڕمان ☰ مبهوت شدن

هەوەڵ[١] / heweł/: ناو. سەرەتا ‹بۆم بەیان بکە ڕازی نیهانی/ هەوەڵ تا ئاخر، هەرچی ئەزانی «قانع»› ☰ آغاز

⊡ **هەوەڵ بەهار**: سەرەتای بەهار ☰ اوایل بهار

هەوەڵ[٢]: ئاوەڵناو. ئێکەم؛ یەکەم ‹لە پۆلەکاماندا هەوەلم› ☰ یُکم

هەوەڵشیر / hewełşîr/: ناو. زێچ؛ زەها؛ ژەک؛ فرچک ☰ آغوز

هەوەڵفرۆش / hewełf(i)roş/: ناو. سفتاح؛ دەشت ☰ دشت

هەوەڵنوسین / hewełnûsîn/: ناو. ڕەشەک؛ پێش‌نووس؛ پیس‌نووس ☰ پیشنویس

هەوەنتە / hewente/: ئاوەڵناو. خۆڕایی؛ بەلاش؛ مفتە ☰ رایگان

هەوەنتەخۆر / hewentexor/: ئاوەڵناو. مفتەخۆر ☰ مُفت‌خور

هەوەنگ / heweng/: ☜ **ئاوان**[١]ـ١

هەو ـ هەو[١] / hew hew/: دەنگەناو. ١. دەنگی سواران لە ڕاودا ‹لە بەر هەو ـ هەوی سواران، بگر بگری بابنۆکەران، دەنگی ئاغایان، ناسکەی دە تاجی و تولان ... «پایزە»› ٢. دەنگی هەڕەشەی پەلەوەری ڕاوچی ‹لە پڕ شمقاڕێک هات بە تەکودەو/ پەلاماری دام لێم کەوتە هەو ـ هەو «پیرەمێرد»› ☰ ١. غُلغُلەی سواران در شکارگاه ٢. صدای تهدید پرندەی شکارچی

هەو ـ هەو[٢]: دەنگ. وتەی سەیرمان ☰ وە ـ وە

هەوی[١] / hewî/: ناو. ١. ☜ **هەوێ** ٢. مانگی لە ئاسمان ٣. کۆمەک لە کار ☰ ١. ☜ **هەوێ** ٢. ماه ٣. کمک در کار

هەوی^{۲}: ئاوەلناو. خەمڕەوێن؛ وەڕەزیشکێن؛ مایەی خلافاندن و خەریک کردن ▤ سرگرم‌کننده

هەوی^{۳}: ئاوەلکار. هەوێک؛ چەلێک ▤ یک‌بار

هەویا / hewya/: ☜ **هیوا**

هەویان / hewyan/: ☜ **هەیوان**

هەویج / hewîc/: ناو. ۱. گێزەر؛ گەزەر ۲. ڕتل؛ پێستێ کە هێلکەگونی تێدایە ▤ ۱. هویج ۲. کیسەی بیضە

هەویر / hewîr/: ناو. هەڤیر؛ هەمیر؛ خەمیر: ۱. ئارد و ئاوی پێکەوە شێلدراو زۆرتر بۆ کردنە نان ‹ئەم هەویرە خۆمان داومانەتە تەنوورۆ «مەسەل»› ۲. گیراوەی خەست ‹هەویری ددان؛ هەویری ڕیش› ▤ ۱و۲. خمیر

⊡ **هەویر شێلان:** هەلپشاوتنی هەویر ▤ خمیر چلاندن

هەویرترش / hewîrtirş/: ناو. هەڤیرترش؛ خەورترش؛ خەمیرە؛ ئامیانی هەویر ▤ خمیرمایە

هەویرشێل / hewîrşêl/: ناو. هەڤیرکەر؛ هەڤیرشێل ▤ خمیرگیر

هەویرواتا / hewîrwata/: ناو. گونک؛ ئەنگوتکە هەویر ▤ چونە

هەویرەپتە / hewîrep(i)te/: ئاوەلناو. *[مەجاز]* کەمبرژاو (نان) ▤ نابرشتە (نان)

هەوین / hewîn/: ناو. تکا؛ خواهشت ▤ خواهش

⊡ **هەوین کرن:** تکا و ڕەجا کردن؛ خوایش کردن ▤ التماس کردن

هەوینا / hewîna/: ئاوەلکار. جارێکی‌تر ▤ بار دیگر

هەوینی / hewînî/: ☜ **هەوێداری**

هەویە / hewye/: ناو. سجیل؛ ناسنامە ▤ شناسنامە

هەوێ / hewê/: ناو. هەڤی؛ هەنە؛ هەوگ؛ هەوە؛ هەوەخان؛ هەوو؛ هەوی؛ ئەنە؛ هاووەوی؛ هامشوو؛ وسنی؛ وەسنی؛ ژنێ کە لەگەل ژن یان ژنانی‌تر مێردێکی هەیە ‹هەوێ ببێ بە کراس و کەوێ، نامەوێ «مەسەل»› ▤ هوو

⊡ **هەوێ هێنانە سەر کەسێک:** ژنێ‌تر لە سەرینی ژنی یەکەمدا هێنان ▤ هوو سر کسی آوردن

هەوێبار / hewêbar/: ☜ **هەوێدار**

هەوێباری / hewêbarî/: ☜ **هەوێداری**

هەوێدار / hewêdar/: ئاوەلناو. هەوەسار؛ هەوێبار؛ هەوێسار؛ ژنی بە هەنە ▤ دارای هوو

هەوێدارە / hewêdare/: ناو. گیایەکی زۆر گەلاپانە ▤ گیاهی با برگ بسیار پهن

هەوێداری / hewêdarî/: ناو. هەوەساری؛ هەوینی؛ هەوێباری؛ هەوێساری؛ هەڤینی؛ چۆنیەتی ژیانی ژن دەگەل ژنە هاومێردەکەی؛ ژیانی دوو هەڤی پێکەوە ▤ هووداری

هەوێدی / hewêdî/: ناو. جۆرێ گەنمە زەردە ▤ نوعی گندم

هەوێر / hewêr/: ناو. هاوێر؛ کاری جیا کردنەوە (وەک: ماک و زا لە یەکتر) ▤ تفکیک

هەوێرا / hewêra/: ئاوەلناو. وێرا؛ ئازا؛ نەترس؛ بوێر ▤ شُجاع

هەوێردە / hewêrde/: ناو. هەڤردە: ۱. سەمانەک؛ فیلەگیژە؛ کولەفڕ؛ کەڕەوالە؛ کیراسو؛ بەتەک؛ بدبەدە؛ قارووتک؛ قورقورۆک؛ کولەفر؛ کولەفڕ؛ کەراک؛ کەراکە؛ کەروالە؛ کەرۆلە؛ کەرەک؛ کەرەوانە؛ کەرەوورە؛ کەرەوولە؛ وەتەک؛ بالندەیەکە لە تۆرەمەی قەرقاول، نزیک ۱۷ سانتی‌میتر دەبێ، بە دەنگی دەناسرێتەوە، بۆرە و پشتی ڕێ - ڕێی قاوەیی و ڕەشە، یەکبال دەفڕێ و زۆرتر لە ناو گیا و گول و گەنم و جۆ و ... خۆ حەشار دەدا ۲. قەمچ؛ تاژییەک کە دایکی دوو ڕەگ و باوکی نێرەتاژی بێ ▤ ۱. بلدرچین ۲. سگ تازی از مادر دورگە و از پدر تازی

هەوێرکە / hewêrke/: ناو. ناوچە؛ مەلبەند؛ هەرێم

☰ منطقه

هەوێری / hewêrî/: ناو. وێرایی؛ بوێری؛ ئازاتی ☰ شُجاعت

هەوێز١ / hewêz/: ناو. هەوێس؛ حەوشەمەڕ؛ پەچەمەڕ ‹مەڕمان نەبووە لە پەرێزێ، پشکەڵمان دیوە لە هەوێزێ «مەسەل»› ☰ شبغاز گله

هەوێز٢: ئاوەڵناو. سەربێموو؛ تووکی سەر وەریو ☰ سرطاس

هەوێزا / hewêza/: ناو. زڕکوڕ بۆ ژن ☰ فرزند شوهر

هەوێژ / hewêj/: ناو. هاواڵ؛ هاودەم ☰ مونس

هەوێس / hewês/: ☜ **هەوێز**١

هەوێسار / hewêsar/: ☜ **هەوێدار**

هەوێساری / hewêsarî/: ☜ **هەوێداری**

هەوێشخان / hewêşxan/: ناو. پەستوو؛ وچخانە؛ خەڵوەتی ☰ پستو

هەوێق / hewêq/: ناو. ترۆپک؛ تەشق؛ پۆپە؛ نووک ☰ اوج

هەوێک / hewêk/: ئاوەڵکار. چەڵێک؛ جارێک ☰ یک‌بار

هەوێڵ / hewêł/: ناو. هویل؛ بەردەست؛ جێگایێ کە بە ئاسانی دەستی پێ ڕابگا ‹نانمان لە هەوێڵدا نییە› ☰ دسترس

⊡ **لە هەوێڵدا بون** لە بەردەستدا بوون؛ دەست پێ ڕاگەییشتن ‹کە ئەو کارەساتە قەوما، هیچم لە هەوێڵدا نەبوو؛ کەسم لە هەوێڵدا نییە بۆتی بنێرم› ☰ در دسترس بودن

هەوێن / hewên/: ناو. هاڤەین؛ هاڤین؛ هاڤێن؛ هەڤیان؛ هەڤین؛ هێڤێن؛ هێوین؛ ئامێژەن؛ ١. ئامیانی ماست و پەنیر ٢. */کنایە/* دەسمایە؛ ماکی سەرەکی یان کاریگەر ‹ئەمانە هەموو گوێیان کردمەوە/ هەوێنی شیعری دڵیان گرتمەوە «یۆنس دڵدار»› ☰ ١و٢. مایە

⊡ **هەوێن کردن:** ئامیان تێ‌کردن ☰ مایه زدن

هەوێنی نۆ مەنجەڵ شیر بون: */کنایە/* زۆر فێڵەباز بوون ☰ بسیار مکار بودن

هەوێنایش / hewênayîş/: چاوگ. ١. پەنادان؛ حاواندنەوە ٢. ژێر کردنەوەی مناڵ ☰ ١. پناه دادن ٢. آرام کردن بچه

هەهـ / heh/: دەنگ. هەها؛ وتەی سەیرمان ☰ وه

هەها / heha/: ☜ **هەهـ**

هەی١ / hey/: ناو. بەڵێ ☰ بلی

هەی٢: ئاوەڵکار. جارێک ☰ یک‌بار

هەی٣: دەنگ. ١. هۆ؛ وتەی بانگ کردن بۆ هاوار و داوای فریاکەوتن ‹ئەرێ ڕەندەکەم، ئەرێ ڕەندەکەم/ ئەرێ هەی نازار شۆخی ڕەندەکەم! «سەیدی»› ٢. وتەی پێش سەرکۆنە و جوێن **‹خەڵکی ئێران بە دەستی تۆ کرابوون زیندەبەگۆڕ/ ئەوە تۆی لێت قەوماوە؟ دەریانپەڕاندووی؟ هەی گۆڕ! «هێمن»› ٣. ئای؛ وتەی سەیرمان ‹هەی لەو کچە جوانە!› ٤. دنە و هانەدان ‹هەی لەو کەسەی بچێ گورگ بکوژێ!› ٥. وتەی لێخوڕینی یەکسم ☰ ١. آی؛ نشانەی پناه بُردن و کمک خواستن ٢. وای؛ نشانەی سرزنش و دشنام ٣. وه؛ حرف تعجب ۴. حرف تشجیع ۵. هی؛ حرف راندن ستور**

هەیا١ / heya/: ناو. ١. بەڵێ؛ لەبێ ٢. ☜ **حەیا**١ **☰ ١. بلی ٢. ☜ حەیا**١

هەیا٢: ئاوەڵکار. **١. ئارێ؛ بەڵێ ٢. هەتا؛ تا ☰ ١. آری ٢. حتی**

هەیاتی / heyatî/: ناو. **١. دۆخی بوون؛ هەبوون ٢. دارایی؛ ماڵ و سامان ☰ ١. موجودیت ٢. دارایی**

هەیاران١ / heyaran/: ئاوەڵکار. ئاخوا؛ داخوا ‹هەیاران ئێستا لە کوێیە؟› ☰ آیا

هەیاران٢: سارستە. ئەی دۆستان ‹خەیاڵ پلاوێکم کرد: هەیاران! من کە لە سابلاغ و تەورێز هێندە هێندە خۆشەویستی شۆڕەوییەکان بووم، بۆ نەچمە

ڕووسیا و لەو شەڕەشەقە ڕزگار بم؟ «هەژار، چێشتی مجێور» ☰ ای دوستان

هەیاس / heyas/: ناوەڵناو. تایبەتمەندی کەسێ پای لە ڕێ ڕۆیشتنا پێکەوە دەنووسێ ☰ ویژگی کسی کە پاهایش در راه رفتن بە هم می‌خورند

هەیاسە / heyase/: ناو. کەمبەرەی زێڕ و زیو ‹هەرچەن هارەی دێ هەیاسەی جوانێک/ لە هێلانەی دەم ئەفرێ ئامانێک «گۆران»› ☰ کمربند از طلا و نقره، زیوری زنانە

هەیام / heyam/: ناو. عەیام؛ ڕۆژگار ☰ ایام

هەیانا / heyana/: ناوەڵکار. ئەوەندە؛ ئەم ئەندازە ☰ این اندازە

هەیاهو / heyahû/: ناو. قرموقاڵ؛ هەراوهوریا ‹مەگێلۆ بە دەو چوون چەرخ چەپگەرد/ هەیاهووش گەرمەن مەناڵۆ جە دەرد «سەیدی»› ☰ هیاهو

هەیبان / heyban/: ☜ **هەیوان**

هەیبۆر / heybor/: ناو. هەنگۆری؛ ئەنگۆرە ☰ تنگ غروب

هەیبەت / heybet/: ناو. مەترسی؛ خۆف ☰ هیبت

هەیبەتناک / heybetnak/: ناوەڵناو. سامناک؛ بەسام و هەیبەت ☰ خوفناک

هەیبەر / heyber/: ناو. دۆز و مەبەستێکی شیاوی نووسین ☰ سوژە

هەیتا / heyta/: ☜ **هەیتا ـ هەیتا**

هەیتاڵ / heytal/: ناو. کۆتەڵ؛ پەیکەر ☰ تمثال

هەیتا ـ هەیتا / heyta heyta/: ناوەڵکار. یەک لە دووی یەک و بە پەلە ‹هەیتا ـ هەیتا سەری مەنجەڵەکە لا دەبا و قامکێکی پیا ئەکا› ☰ پیاپی

هەیتوهوت / heyt û hut/: ناو. ١. هەیتوهیت؛ خڕەوپڕە؛ پڕتاڵ ٢. قسەی بێتام و خوێ ٣. شاتوشووت ☰ ١. خرت‌وپرت ٢. سخنان بی‌سروتە ٣. لاف‌وگزاف

هەیتوهیت / heyt û hît/: ناو. هەیتوهوت؛ قسەی بێمانا و تێکەڵ ـ پێکەڵ ☰ سخنان بی‌سروتە

هەیتە / heyte/: ناو. ١. نۆکەری بەردەستی خان و ئاغا ٢. لەقەمی هێندێک لە چەکدارانی عوسمانی ☰ ١. پاکار ارباب ٢. لقب برخی سربازان عثمانی

هەیتەهۆل / heytehol/: ناو. گەمە و سەرگەرمییەکە وەک گۆیێن دەچێ ☰ نوعی بازی

هەیتەهەیت¹ / heyteheyt/: ناو. هەرا و هوریا ☰ جاروجنجال

هەیتەهەیت²: ناوەڵکار. بە دووزمانی؛ شۆفارانە ‹چووگە هەیتەهەیت قسەوباسمانی گەڕاندگەسەو!› ☰ سُخن‌چینانە

هەیجو / heyco/: دەنگ. وتەیەکە لە گەمەی خازەڵێدا دەیڵێن ☰ اصطلاحی در قایم‌باشک

هەیجوهەیجو / heycoheyco/: ناو. جەوجەوێن؛ جۆجۆ؛ تووت و فەراقەت؛ خازەڵێ؛ هەیجوهەیجۆیێن ☰ از بازی‌های کودکان

هەیجوهەیجۆیێن / heycoheycoyên/: ناو. چاوشارەکێ؛ گەمەی خازەڵێ ☰ قایم‌باشک

هەیجو / heycû/: ناو. داواکار؛ خوازبێنیکەر ☰ خواستگار

هەیجووی / heycûwî/: ☜ **هێجبی**

هەیدەری / heyderî/: ناو. جۆرێ گوارە ☰ نوعی گوشوارە

هەیدێ / heydê/: دەنگ. هەم؛ پێتی دنەدان ☰ هی؛ کلمەی تشجیع

هەیرۆ / heyro/: ☜ **هێرۆ**

هەیڕۆ¹ / heyřo/: دەنگ. هەیەڕۆ؛ وتەی شیوەن گێڕان ‹ئەلای کێ بەرین داخوازی تەدبیر/ هەی داد لە تەدبیر، هەیڕۆ لە تەقدیر! «پیرەمێرد»› ☰ کلمەی نوحەگری

هەیڕۆ²: نزا. هەیەڕۆ؛ وتەی سەیرمانی ژنانە ‹هەیڕۆ

خوەیشکە لـە کەنیشـک ئـەم دەوروزەمانـە!› ☰ اوا؛ خاک عالم

هەیژدە / heyjde/: ☜ هەژدە

هەیشت¹ / heyşt/: ☜ هەشت

هەیشت²: ئاوەڵناو. یـاخی؛ سـەربزێو ‹ئەونـە داتـە دەمیەوە هەیشت بووە!› ☰ یاغی

هەیشتا / heyşta/: ☜ هەشتا

هەیشتای / heyştay/: ☜ هەشتا

هەیشتاین / heyştayin/: ☜ هەشتایەمین

هەیشتن / heyştin/: ☜ هەشتەم

هەیشتێس / heyştês/: ☜ هەژدە

هەیشتێسن / heyştêsin/: ☜ هەژدەهەم

هەیشۆ / heyşo/: ئاوەڵناو. کەڵتە؛ دەراشۆ؛ بێحەیا و زمان‌درێژ (ژن) ☰ سلیطه

هەیشەت / heyşet/: ناو. هیشـەت: ١. ئـاوەدانی قەوغا ٢. حەشاماتی خەڵک ☰ ١. آبادی پُرجمعیت ٢. ازدحام مردم

هەیف / heyf/: ناو. ١. ☜ هـەیڤ ٢. حـەیف؛ مخابن ٣. تۆڵـە؛ قـەرەبوو ٤. ڕق؛ ڕک ☰ ١. ☜ هەیڤ ٢. دریغ ٣. انتقام ۴. کینه

⊡ **هەیف ستاندن**: هەیف هەڵێنان؛ تۆڵە کردنـەوە ☰ انتقام گرفتن

هەیف هەڵێنان: ☜ هەیف ستاندن

هەیفستش / heyfistiş/: چاوگ. جەزم بوون؛ حـاڵ لێهاتن ☰ به حالت جذبه رسیدن

هەیڤ / heyv/: ناو. هەیف؛ هەیو؛ هـیڤ؛ هـاییڤ: ١. مانگی ئاسمان ٢. مانگی ساڵ ☰ ١. ماه آسمان ٢. ماه سال

⊡ **هەیڤا پڕ**: هیڤاپڕ؛ هیڤاتژی؛ هـلاب؛ هـەلاب؛ مانگی چاردە ☰ بدر

هەیڤێ سوور: ١. وێنـەی هێڤـێکی سـوور لـە تەختێکی سپیدا کە دروشمی کۆمەڵەی هێڤی سوورە ٢. دامەزراوەیەک لە وڵاتانی ئیسلامیدا کە فریای لێقەوماوان دەکەون (بە چاو برینَ لـە «خاچی سوور»ی وڵاتـە مەسـیحییەکان) ☰ ١و٢. هلال احمر

هەیڤانە / heyvane/: ئاوەڵناو. مانگانە ☰ ماهیانه

هەیڤک / heyvik/: ناو. مانگیلە؛ مـانگی یەکشـەوە ☰ هلال

هەیڤی / heyvî/: ئاوەڵناو. مانگی ‹سالا هەیڤی دە ڕۆ کێمترن ژ سالێن دن› ☰ قمری

هەیکۆ / heyko/: ئاوەڵناو. دەیمـی؛ ڕەمـەکی؛ گۆترەیی ☰ دیمی

هەیکەل / heykel/: ناو. ١. هەیکـەڵ؛ قەلافـەت؛ بـەژن و بـالا ‹بلـێ هەیکەلـی وەک ئیسـقانم دی/ قەدی چەماوی وەک کەوانم دی «یونس دلدار»› ٢. پەیکەر؛ کۆتەڵ لە بەرد و کانزا و دار و ... ‹هونەر ناتوانێ جوانی تۆ بە هیچ شێوێکی بنوێنێ/ لە مەڕمەڕ چـۆن دەتاشـرێ هەیکەلـی ئـەم بـەژن و بالایـە؟ «هێمن»› ٣. قۆڵبەندی لە زێـوی نەخشـاو ☰ ١. هیکل ٢. تندیس ٣. بازوبند نقرەیی مُنقش

هەیکەڵتراش / heykelt(i)raş/: نـاو. پەیکـەر چێکەر؛ کۆتەڵساز بە کانزا و دار ☰ پیکرتراش

هەیکەڵ / heykeł/: نـاو. ١. قەلافـەت ٢. نـاوی نەخشەیەکی فەرشە ☰ ١. هیکل ٢. از نقش‌هـای قالی

هەیکەڵی / heykełî/: ئاوەڵناو. کەڵـەگەت؛ بـە قەلافەت ☰ هیکلی؛ تنومند

هەیگۆڕ / heygoř/: نزا. شیاوی ئەم سزایە خۆیەتی ‹دەبا وات لێ بێ مافی خۆتە، هەیگۆڕ!› ☰ سزاست

هەیلۆ / heylo/: سارستە. ١. بانگ لـە کـوڕ کـردن (واتا: هەی لاوی هەژارۆکە!) ٢. ئەی بەستەزمان ☰ ١. ای پسرک بیچاره ٢. ای بیچاره

هەیلێ / heylê/: سارستە. بانگ لە کچ کردن (واتـا: هەی کیژی بەستەزمان!) ☰ ای دخترک بیچاره

هەیمە / heyme/: ناو. پانایی؛ پانا؛ وەر ☰ پهنا

هەینا / heyna/: ئاوەڵکار. جاریتریش؛ دیسان ☰ دوباره

هەینو / heynû/: ☜ **هەینی ـ١**

هەینە١ / heyne/: ☜ **هەینی ـ١**

هەینە٢: ئاوەڵکار. هەنگی؛ ئەوساکە ☰ آنگاه

هەینی / heynî/: ناو. ١. ئەینی؛ ئین؛ هەینوو؛ هەینە؛ هەینێ؛ هەنی؛ یەنە؛ یێنە ٢. ☜ هەنی١ـ١ ☰ ١. آدینه؛ جُمعه ٢. ☜ **هەنی١ـ١**

هەینێ١ / heynê/: ☜ **هەینی ـ١**

هەینێ٢: ئاوەڵکار. هەنگینی؛ ئەوساکە ☰ آنگاه

هەینێ٣: دەنگ. هەی؛ هەرێ ☰ آهای

هەیو / heyw/: ☜ **هەیڤ**

هەیواخ / heywax/: ☜ **هەی واخ ل من**

هەی واخ ل من / hey wax li min/: سارستە. هەی واخ: ١. هاوار لە من؛ ئەی داخ بۆ من (بۆ دەربڕینی خەمباری) ٢. سەرەتای هێندێک لە سترانانە ☰ ١. وای بر من ٢. سرآغاز بعضی ترانه‌ها

هەیوان / heywan/: ناو. هەویان؛ هەیبان؛ هەیوۆ؛ هێوان؛ بەربێلایی؛ شوێن یان سەکۆی سەرگیراوی بەرباز لە ماڵدا ‹هوون سیاوەخش جە نۆ جۆشاوە/ ستوون هەیوان هورمز کێشاوە «میرزا شەفیع پاوەیی»› ☰ تراس

هەیوانان / heywanan/: ناو. ناوەڕاستی بەهار ☰ اواسط بهار

هەیوانۆکە / heywanoke/: ناو. بێرایی؛ سەفیک؛ بەشی باراننەگری بینا ☰ تراس

هەیوانە / heywane/: ئاوەڵناو. مانگانە ☰ ماهانه

هەیوانەبەرزە / heywaneberze/: ناو. چوارتاق ☰ تراس

هەیوانەکڵێ / heywanekłê/: ناو. سەفک؛ بەرهەیوان؛ بانجێڵە ☰ ایوانگاه

هەیوۆ / heywo/: ☜ **هەیوان**

هەیوە / heywe/: ناو. بێ؛ بەی؛ بەهێ ☰ میوەی به

هەیوەجان / heywecan/: ناو. بسکی سەر لاجانگ ☰ گیسو

هەیوی / heywî/: ناو. مانگی ساڵ ☰ ماه سال

هەیە / heye/: ناو. مێخی دارینی ڕەشماڵ ☰ میخ چوبی چادر

هەیەتی / heyetî/: ناو. ژیان ☰ حیات

هەیەجان / heyecan/: ناو. شۆر؛ هەوا؛ زیچ ☰ شور؛ هیجان

هەیەڕۆ / heyeřo/: ☜ **هەیڕۆ**

هەیەکوو / heyekû/: ئاوەڵکار. ڕەنگە؛ ویدەچێ کە ☰ شاید

هەیها / heyha/: دەنگ. ١. وتەی باوەڕ نەکردن ‹هەیها چۆن درۆیەک بوو؟!› ٢. وتەی ئەسپ و ماین ئاژۆتن ☰ ١. عجبا ٢. کلمه‌ی راندن اسب

هەیهات / heyhat/: ئاوەڵکار. دوورە؛ هەرگیز پێک نایە ☰ هیهات

هەیهای / heyhay/: دەنگ. وتەی سەیرمان بە خەمەوە ☰ یا للعجب

هەیهۆ / heyho/: دەنگ. ١. وتەی باوەڕ نەکردن ٢. وتەی وەڕەز بوون ☰ ١. عجبا ٢. وه

هەیهۆت / heyhot/: ناو. مانگی سەرماوەز؛ ئاخرمانگی پاییز ‹هات هەیهۆت خلاس بوون مەهێ بجۆت «مەسەل»› ☰ آذرماه

هەیهۆلان١ / heyholan/: ئاوەڵناو. ١. سەیر و سەمەرە ٢. واقوڕماو ☰ ١. شگفت‌آور ٢. شگفت‌زده

هەیهۆلان٢: دەنگ. وتەی سەیرمان ☰ وه

هەیهوو / heyhû/: دەنگ. حەیهوو؛ هایهوو: ١. وتەی سەیرمان ٢. هەیهات ☰ ١. وه ٢. هیهات

هەی ـ هەی / hey hey/: دەنگ. ١. وتەی سەیرمان ٢. وتەی گەمە پێ کردن ٣. وتەی ئافەرین و شادی ‹هەی ـ هەی چ مەجلیسێ بوو دوێنێ لە دیدە و دڵ/ دلبەر شەرابی گێڕا سالم کەبابی هێنا

«سالم»› ٤. وتەی دەنگ دانی گەلە لە لایەن شوانەوە ☰ ١. وه ٢. دِکی ٣. وه ـ وه ٤. هی؛ کلمەی راندن گله

هەیهێر / heyhêr/: ناو. چۆنیەتی گەرم داهاتنی توورەیی ‹دلکێ من به هەیهێرە› ☰ تشدید خشم

هەیهێز / heyhêz/: ناو. بوێری؛ ئازایەتی ☰ شُجاعت

هەیی / heyî/: ناو. ١. چۆنیەتی بوون؛ هەبوون ٢. دەولەت و دارایی ☰ ١. وجود ٢. دارایی

هەیین / heyîn/: چاوگ. بوون؛ مان ☰ زنده بودن

هی¹ / hî/: ناو. شێ؛ شه؛ شی؛ نم؛ تەڕایی ☰ نم

هی²: دەنگناو. کەمترین دەنگ: *ئـ)* پێکەنین *ب)* گریان ☰ کمترین صدا: *ئـ)* خنده *ب)* گریه

هی³: ئامراز. ئی؛ هین؛ ئامرازی خاوەندارەتی ‹هی تۆیه؛ هی منه؛ هی شارە› ☰ مالِ

هیالهیال / h(i)yal h(i)yal/: ئاوەڵناو. ئاوارە؛ وێڵ و سەرگەردان ☰ سرگردان

هیپنۆتیزم / hîpnotîzm/: ناو. بارودۆخی خەوی دەسکرد کە مرۆ دەسەلاتی دەکەوێتە بەر کاریگەری کەسی دی ☰ هیپنوتیسم

هیپە / hîpe/: ☜ هرتە

هیت¹ / hît/: ناو. ١. ڕەنگێکە تایبەت لە بزندا ‹بزنا هیت وەرین› ٢. جۆت؛ جووت؛ کاری کێلان ٣. تین؛ گەرمای تاوێ ‹هیتی کەتە زەڤیان› ☰ ١. رنگی ویژەی بُز ٢. شُخم ٣. گرمای آفتاب

هیت²: ئاوەڵناو. تەڕ؛ شێدار ☰ مرطوب

هیتتک / hîttik/: ناو. ١. مەرەز ٢. بزنە مەرەز ☰ ١. موهر ٢. بز کُرکی

هیتر / hîtir/: جێناو. ئەوی دیکە ☰ دیگری

هیتە / hîte/: ئاوەڵناو. ١. هاوتا؛ هامتا؛ جووت ٢. تەڕ؛ شەدار ☰ ١. همتا ٢. نمناک

هیتەوان / hîtewan/: ناو. هیتیار؛ جووتیار؛ جووتبەندە؛ وەرزێر ☰ برزگر

هیتی / hîtî/: ناو. ١. گەرما؛ تین؛ تاو ٢. هوت؛ شێ؛ نم ☰ ١. حرارت ٢. رطوبت

هیتیار / hîtyar/: ☜ هیتەوان

هیج / hîc/: ئاوەڵناو. تووڕە؛ ڕقهەستاو ☰ خشمگین

هیجر / hîcr/: ☜ هیجران

هیجران / hîcran/: ناو. هیجر؛ جیایی؛ دووری ☰ هجران

هیجرەت / hîcret/: ناو. ١. */ئەدەبی/* کۆچ؛ ڕەو؛ دۆخ یا ڕەوتی دوور کەوتنەوە لە زێد ‹ئەم بادەی بەهەشتی سوراحی گەردنەم/ تا هیجرەت کۆنی کات/ بۆ نەسلی قەسیدەی داهاتووم/ نۆشینی خۆشترە «شێرکۆ»› ٢. کۆچی پێغەمبەری ئیسلام لە مەککەوە بۆ مەدینە، کە سەرەتای مێژووی کۆچییە ☰ ١و٢. هجرت

هیجری / hîcrî/: ناو. کۆچی؛ ساڵپێوی وڵاتە ئیسلامییەکان کە سەرەتای، کۆچی پێغەمبەرە لە مەککەوە بۆ مەدینە ☰ هجری

هیجنەزان / hîcnezan/: ئاوەڵناو. دڵکۆر؛ دڵکوێر؛ دەبەنگ؛ کەمفام ☰ کوردل

هیجوی / hîcwî/: خوازبێنی؛ داواکاری ☰ خواستگاری

هیجویکەر / hîcwîker/: ناو. هێجبیکار؛ هێجیکار؛ داواکار ☰ خواستگار

هیجوی / hîcûy/: ناو. خوازبێنیکەر؛ خوازبێن ☰ خواستگار

هیچ¹ / hîç/: ئاوەڵناو. حیچ؛ هۆچ؛ هێچ: ١. نەتشت ‹ئەم قسانە هەموو هیچن› ٢. نەبوو؛ نەبووک ‹هیچ کەس نازانێ بە حاڵی دەردم/ کەس خەوەر نییە لە ئاهی سەردم «فولکلۆر»› ٣. بێخۆ؛ بێفایدە ☰ ١تا٣. هیچ

هیچ²: ئاوەڵکار. حیچ: ١. قەت؛ هەرگیز ‹گەر هیچ نەبێ بە ئۆین، تابیع بە دەوڵەتێ بن!/ بێگانە چاکە دوشمن، نەک دوشمنی لە خۆتان! «حاجی قادر»›

٢. نەک هەر؛ زیاد لەوەش ‹بۆخۆی نەهات هیچ، تۆیشی برد!› ☰ ١. هرگز ٢. هیچ

هیچ^{٢}: جێناو. حیچ: ١. حیچیە؛ هیچی؛ هیچێک؛ حیچی؛ چ؛ چی ‹هەرچی پرسیان، من هیچم نەگوت› ٢. شت؛ شتێ؛ شتێک ‹هیچت لایە؟؛ من چونکە غەیری شیعر و غەزەل هیچی کەم نییە/ بۆ خزمەتت هەر ئەم دووە دیاری نراومە «بێخود»› ☰ ١. هیچ ٢. هیچ چیز

هیچ ـ^{٤}: پێشوشە. حیچ ـ؛ وشەیەک بۆ لە بەر چاو نەگرتن ‹هیچکەس؛ هیچکام› ☰ هیچ ـ

هیچتا / hîçta/: ☜ **هێشتا**

هیچتاکێ / hîçtakê/: ☜ **هێشتا**

هیچتایکێ / hîçtaykê/: ☜ **هێشتا**

هیچجار / hîçcar/: ئاوەڵکار. لە جاراندا نەجارێک ☰ هیچ بار

هیچک / hîçik/: ☜ **هەچك**

هیچکار / hîçkar/: ☜ **هیچکارە ـ١**

هیچکارە / hîçkare/: ئاوەڵناو. ١. هیچکار؛ بەکارنەهاتوو؛ بێ کەڵک ‹مەکینەیەکی هیچکارەیە› ٢. دەستنەڕۆیشتوو ‹قوێخاکەمان ئێستا هیچکارەیە!› ☰ ١. بەدردنخور ٢. هیچکارە

هیچکام / hîçkam/: جێناو. نە یەک لەمانە/ لەوانە ‹ئاخر داواشان تانوپۆش نەبێ/ هیچکام بۆی عەتر زوڵف تۆش نەبێ «سەیدی»› ☰ هیچکدام

هیچکامە / hîçkame/: جێناو. شتاق؛ هیچکام؛ نەیی ☰ هیچکدام

هیچ کلۆج^{١} / hick(i)loc/: ئاوەڵکار. هیچ جۆر؛ بە هیچ جۆرێ ☰ هیچ وجە

هیچ کلۆج^{٢}: جێناو. هەر هۆ و سەبەب ☰ هر وسیلە

هیچکەس / hîçkes/: جێناو. هیچکەسێ؛ کەس؛ نە کەسێک ‹من لەم شارە هیچکەس ناناسم› ☰ هیچکس

هیچکەسێ / hîçkesê/: جێناو. کەسێک؛ کەس ‹دەخیلی شێخ و مێخ مەبن ئەبەدا/ هیچکەسێ ڕزقی هیچکەسێ نادا «حاجی قادر»› ☰ هیچکس

هیچلێنەهاتوو / hîçlênehatû/: ئاوەڵناو. *[پلار]* قەوچل؛ بێکارە ☰ بیکارە

هیچنە / hîçne/: ئاوەڵکار. قەت؛ هەرگیز ☰ هرگز

هیچنەبیس / hîçnebîs/: ئاوەڵناو. کاس؛ کەڕ ☰ کر

هیچنەبێ / hîçnebê/: ئاوەڵکار. لای کەم؛ بە لانی کەم ‹با منی ڕەنجەڕۆ لە ژینمدا/ هیچنەبێ جارەکی بڵێم ئۆخەی «هێمن»› ☰ دستکم

هیچنەزان / hîçnezan/: ئاوەڵناو. بلح؛ گەوج ☰ ابلە

هیچنەوێژ / hîçnewêj/: ئاوەڵناو. *[کنایە]* بێدەنگ؛ قسەنەکەر ☰ کمحرف

هیچوپویچ / hîç û p(i)wîç/: ☜ **هیچوپووچ**

هیچوپووچ / hîç û pûç/: ئاوەڵناو. هیچوپویچ؛ هیچوپیچ؛ بێنرخ؛ بێکارە ☰ بیارزش

هیچوپیچ / hîç û pîç/: ☜ **هیچوپووچ**

هیچهار / hîçhar/: ناو. هچهار؛ بیباری سوور ☰ فلفل قرمز

هیچیەک / hîçyek/: جێناو. ١. هیچکام ‹کاری هیچیەکمانی جێبەجێ نەکرد و پەکی داین› ٢. هیچ کەسێک لەو کەسانە ☰ ١. هیچیک ٢. هیچ کس

هیچێ / hîçê/: جێناو. هیچێک؛ هیچ شتێ ‹کارەکەم بوو بە هیچێ› ☰ هیچ چیز

هیچێک / hîçêk/: ☜ **هیچێ**

هیدایەت / hîdayet/: ناو. ڕێنوینی؛ ڕانمایی ‹خوا هیدایەتی بدا› ☰ هدایت

هیدرۆژن / hîdrojin/: ناو. ئیدرۆژێن؛ ئاویژە؛ ساکارترین و سوکترین توخمی کیمیاوی بە ژمارەی ئەتومی ١ و کێشی ئەتومی ١ کە گازێکی بێڕەنگ و بۆنە، زوو ئاگر دەگرێ و یەکێک لە دوو توخمی پێکهێنەری ئاوە و لە بژیشکی و پیشەسازیدا زۆر بەکەڵکە ☰ هیدروژن

هی‌دی / hîdî/: ☜ **هی‌دیکە**

هی‌دیکە / hîdîke/: ئاوەڵکار. هـی‌دی؛ دووبـارە ☰ دوبارە

هیر / hîr/: ئاوەڵناو. ١. گێـژ؛ وڕ ٢. ☜ **هـورد** ٣. سێ؛ یەکێ زیاتر لە دوو ☰ ١. گـیج ٢. ☜ **هـورد** ٣. سە

هیرا / hîra/: ئاوەڵناو. هەراو؛ فرەوان؛ پان و بـەرین ☰ فراخ؛ وسیع

هیرام / hîram/: ناو. ١. چارشێوی ژنان ٢. هیـزار؛ جۆرێ جبەی ژنانە ☰ ١. چادر زنانە ٢. نوعی شـنل زنانە

هیـراو / hîraw/: نـاو. چارشـێو؛ چارشـۆ؛ چـایر؛ جۆرێ پۆشەنی ژنانی موسڵمان کە سـەر تـا پـا دادەپۆشێ ☰ چادر زنان

هیراهیـرە / hîrahîre/: دەنگـەناو. ١. حیلکـەحیلک ٢. حیلەحیلی ئەسپ ☰ ١. هِرهِر خندە ٢. شیهەی اسب

هیرایی / hîrayî/: ناو. گوشادی؛ پانایی؛ هەراوی ☰ فراخی

هیـراییش / hîrayîş/: چاوگ. حیلاندنی ئەسـپ ☰ شیهە کشیدن اسب

هیربار / hîrbar/: ناو. ئیربـار؛ هیریـاڵ: ١. هـەوڕ؛ دەفری گڵینی سـوورەوەکراو ٢. قـاپوقاچـاخی ماڵ ☰ ١. ظرف سُفالی ٢. ظروف خانگی

هیرتن / hîrtin/: ☜ **هاڕین**

هیرتە / hîrte/: ☜ **هرتە**

هیرجەم / hîrcem/: ناو. سێ ژەمە ☰ سە وعدە

هیرد / hîrd/: ☜ **هورد**

هیردە / hîrde/: ئاوەڵناو. وردە؛ ورتکە ☰ خُردەریز

هیرز / hîrz/: نـاو. فریزوو؛ گیایەکی بژارە ☰ گیاهی هرز

هیـرس / hîris/: نـاو. هیـی‌ریـس؛ هیـەرس؛ سـی؛ بیست و دە ☰ سی

هیرسن / hîrsin/: ئاوەڵناو. سێهەمین؛ سێیەمین ☰ سومین

هیرسەی / hîrsey/: نـاو. هیرەسـەی؛ هیرێسـەی؛ سێ‌سەد؛ سێ چەل سەت ☰ سیصد

هیرڤیسـتی / hîrvîstî/: نـاو. شەسـت؛ شـەس؛ شەیشتی؛ سێست؛ شەش چەل دە ☰ شصت

هیرڤیسـتی‌ودەس / hîrvîstî w des/: نـاو. حـەفتا؛ حەفتێ؛ سێ چەل بیست و دە ☰ هفتاد

هیرقات / hîrqat/: ئاوەڵـناو. سێ‌قات: ١. سێ توێ؛ سێ چین ٢. سێ ئەوەندە ☰ ١. سەلایە ٢. سەبرابر

هیرقـوت / hîrqut/: ئاوەڵـناو. ورد کـوتراو ☰ ریزکوبیدە

هیرقە ـ هیرقـە / hîrqe hîrqe/: دەنگـەناو. دەنگـی گریان؛ فلق‌وهۆڕی گریان ☰ هق ـ هق گریە

هیرگـام / hîrgam/: نـاو. سـێ‌بـاز؛ سـێلۆقی؛ گەمەیەکە بازی گـەورەی تێـدا ئـەدەن ☰ پـرش سەگام

⊡ **هیرگام پەراییش**: پەڕینی سێ‌باز ☰ پریدن سـە گام

هیرگوش / hîrgûş/: ناو. سێزن؛ شەنەی سێ‌حاچە ☰ افشون سە دندانە

هیرلا / hîrla/: ئاوەڵـناو. سێ‌قات؛ سێ‌تـوێ ☰ سـە لایە

هیرلـەت / hîrlet/: ئاوەڵـناو. سـیانە بـە زگێـک؛ شنگڵەبەرەکەتەی سیانە ☰ سەقلو

هیرن / hîrin/: ئاوەڵـناو. هیرنـە؛ هیریـن؛ هیرینـە؛ سێهەم ☰ سوم

هیرنا / hîrna/: جێناو. سیانی‌تریش ☰ سەتای دیگر

هیرنە / hîrne/: ☜ **هیرن**

هیرۆ / hîro/: ☜ **هێرۆ**

هیـرۆئین / hîro'în/: نـاو. گـەرد؛ مـاکی سـڕکەری بەرهـەمهـاتوو لـە مـورفین کـە مـرۆ زۆر پـیس هۆکارەی دەبێ ☰ هروئین

هیرۆگ /hîrog/: ناو. زەردەلی؛ قەیسی؛ مژمژ؛ شەلانی؛ شێلانی؛ شێلانە ▤ زردالو

هیرۆیین /hîroyîn/: ناو. گەرد ▤ هروئین

هیروو /hîrû/: ناو. ۱. هەڵووژەڕەشە؛ ئالووبخارا ۲. ☜ هێرۆ ▤ ۱. آلوبخارا ۲. ☜ هێرۆ

هیره^{1} /hîre/: ناو. ۱. لیر؛ تۆقڵەی درێژووکە و پۆرگ لە پێست ۲. سێ؛ پاش دوو ▤ ۱. کهیر ۲. سه

هیره^{2}: ئاوەڵناو. ورد؛ ورتکە ▤ خُردەریز

هیرەبهیره /hîrebihîre/: ئاوەڵکار. سێ‌سێ؛ سیان‌سیان ▤ سەتا سەتا

هیرەچن /hîreçin/: ناو. چۆنیەتی هوور دروون ▤ ریز دوختن

هیرەس /hîres/: ناو. سی؛ سێ جار دە ▤ سی

هیرەسن /hîresin/: ئاوەڵناو. سیهەمین؛ دوای بیست و نۆیەم ▤ سی‌ام

هیرەسەی /hîresey/: ☜ **هیرسەی**

هیرەڤەتەنە /hîrevetene/: ئاوەڵناو. لیر لە لەش هاتوو ▤ کهیر زده

هیرەم /hîrem/: ناو. ۱. *[هێندەسە]* سێ‌پاڵ؛ سێ‌پاڵوو؛ شکڵێکی بۆشایی چەن‌لا کە هەر لایەکی سێ‌گۆشێکە و سەرەکانیان دەگاتەوە یەک ۲. بینایەکی گەورە لە بەرد، بە چوار دیواری سێ‌گۆش کە سەرەکانیان دەگاتەوە یەک و پتر لە میسردا دەبینرێ ▤ ۱و۲. هِرم

هیر ▪ هیر /hîr hîr/: دەنگەناو. حیلکەحیلک؛ تریقەتریقی خەنین ▤ هِرهِر خنده

هیریاڵ /hîryał/: ☜ **هیربار**

هیرین /hîrîn/: ☜ **هیرن**

هیرینە /hîrîne/: ☜ **هیرن**

هیریە /hîrye/: ناو. ۱. هەوجاڕی لە داری بێ‌گاسن کە نووکە قەڵانگەکەی کاری گاسنی دەکرد ۲. سێ؛ ژمارەی پاش دوو ▤ ۱. نوعی خیش قدیمی بدون گاوآهن ۲. سه

هیریەس /hîryes/: ☜ **هیرێس**

هیرێس /hîrês/: ناو. هیریەس؛ سێزدە ▤ سیزده

هیرێسەی /hîrêsey/: ☜ **هیرسەی**

هیرێمێنا /hîrêmêna/: ئاوەڵناو. سیهەمین؛ دوای بیست‌ونۆیەمین ▤ سی‌ام

هیرێیەن /hîrêyen/: ئاوەڵناو. سێهەمین؛ پاش دووهەمین ▤ سومین

هیڕەهیڕ /hîřehîř/: دەنگەناو. هێڕ ـ هێڕ ▤ شیهەی پیاپی

هیڕین /hîřîn/: چاوگ. حیلاندنی ئەسپ ▤ شیهه کشیدن

هیز^{1} /ĥîz/: ناو. خیگ؛ هیزە؛ دەفری ڕۆن و پەنیر لە پێستە ▤ خیک

هیز^{2}: ئاوەڵناو. ۱. ترسەنۆک؛ ترسەزاوەر ۲. حیز؛ گاندەر ۳. هۆکی؛ زەنەک؛ شاوەتی ‹چاوهیز› ▤ ۱. ترسو ۲. هیز ۳. شهوتران

هیزا /hîza/: ناو. گیایەکی بۆنخۆشی کێوییە، لە تیرەی نەعنا ▤ گیاهی کوهی از تیرەی نعناع

هیزاتی /hîzatî/: ناو. *[پلار]* حیزایەتی؛ ترسەنۆکی؛ خوێڕییەتی ▤ بُزدلی

هیزاد /hîzad/: ناو. جبەیەکی ژنانەی ئاوداوێنە کە سەرشانی بە گوڵابەتوون دەچندرێ ▤ نوعی بالاپوش زنانه

هیزار /hîzar/: ناو. جۆرێک لەچکی دەستدووری وەک کۆچکەیە، ژنان لە ملی دەکەن ▤ نوعی شال دستباف

هیزر /hîz(i)r/: ☜ **هزر**

هیزرە /hîz(i)re/: ناو. سەکۆی لە دار و تەختە بۆ پێستە و کوندە لە سەر دانان ▤ سکوی چوبی جای خیک و مشک

هیزە /hîze/: ناو. ۱. خیگەی بە تووکەوە ۲. جۆرێ زگچوون ۳. ڕەوتی با کردن؛ ئەستوور

بوون ☰ ١. خیک مودار ٢. نوعی اسهال ٣. آماس

هیزەکە / hîzeke/: ناو. *[پلار]* پیاوی حیز ☰ مرد مفعول

هیزەکی / hîzekî/: ئاوەلکار. *[پلار]* حیزانە؛ بە خۆی حیزانەوە ☰ هیزانە

هیزی / hîzî/: ناو. دوێ؛ دوێکە؛ دوێنێ ☰ دیروز

هیزێنی / hîzênî/: ناو. *[پلار]* هیزاتی؛ خوێڕیەتی ☰ ترسویی

هیس / hîs/: دەنگ. وس؛ وست؛ وتەی بێدەنگ کردن ☰ هیس

هیسا / hîsa/: ناو. بەش؛ پشک؛ پاژ ☰ بخش

هیسایی / hîsayî/: ناو. ١. تەناهی؛ ئاسوودەیی ٢. هێوری؛ ئارامی ☰ ١. آسایش ٢. آرامی

هیستۆک / hîstok/: ئاوەلناو. داگیرکراو ‹ئیرلەند زۆر سالان هیستۆکی بریتانیاوە بوو› ☰ اشغال شده

هیسر / hîsir/: ناو. هیسل؛ کەندووی بە شووڵ تەنراو ☰ کندوی غله تنیده از ترکه

هیسسەت / hîsset/: ناو. وەج؛ ئابڕوو ☰ حیثیت

هیسل / hîsil/: ☞ **هیسر**

هیسەر / hîser/: ناو. هەمار؛ عەنبار ☰ انبار

هیسیر / hîsîr/: ناو. هێشیر؛ یەخسیر؛ دیل ☰ اسیر

هیش / hîş/: ناو. ١. تفاق؛ ئازووخە؛ بژیوی پێداویست لە ماڵدا ٢. خاکی بە ڕەنگی تایبەتی ☰ ١. آذوقه ٢. خاک رنگی

هیشار / hîşar/: ناو. سەرپۆشی ژنانە ☰ روسری

هیشت / hîşt/: سارستە. وشت؛ هێی؛ هۆی ☰ آهای

هیشک / hîşk/: ئاوەلناو. ١. ☞ **وشک**^{1} ٢. سخ؛ ڕەق ☰ ١. ☞ **وشک**^{1} ٢. سِفت

هیشکاتی / hîşkatî/: ☞ **هیشکانی**

هیشکارۆ / hîşkaro/: ☞ **وشکارۆ**

هیشکارە / hîşkare/: ناو. داری وشک و گەندەڵ ☰ درخت خُشک و پوسیده

هیشکانی / hîşkanî/: ناو. هیشکاتی؛ هیشکایی؛ بەژ؛ وشکانی ☰ خشکی

هیشکاوز / hîşkawiz/: ناو. هیشکاوس؛ هیشکەوەرد؛ خەفتان؛ وشکەکەند؛ وشکەوەرد؛ وشکەکێڵ؛ کاری چاندنی تۆو بە وشکی بە هیوای باران ☰ کشت قبل از باران

هیشکاوس / hîşkawis/: ☞ **هیشکاوز**

هیشکایی / hîşkayî/: ☞ **هیشکانی**

هیشکوبڕینگ / hîşk û b(i)rîng/: ئاوەلناو. زڕ؛ تەواو وشک ☰ تمام خشک

هیشکەبار / hîşkebar/: ☞ **وشکەبار**

هیشکەبیر / hîşkebîr/: ☞ **وشکەبیر**

هیشکەپڵاو / hîşkep(i)ław/: ☞ **وشکەپڵاو**

هیشکەوەرد / hîşkewerd/: ☞ **هیشکاوز**

هیشەت / hîşet/: ☞ **هەیشەت**

هیشی / hîşî/: ناو. ١. کەنار؛ قەراخ؛ قەراغ ٢. هێشی؛ گوڵینەی شۆڕەوەبوو لە چادر ☰ ١. کنار ٢. منگولەی آویزان خیمه

هیشیک / hîşîk/: ناو. ١. کۆڕ و کۆزی هەڵپەڕکێ ٢. سەرچۆپی؛ سەردەستەی سەماکەران ٣. هێرش؛ شاڵاو؛ پەلامار ☰ ١. حلقەی رقص ٢. پیشاهنگ گروه رقص ٣. حمله

هیفگە / hîfge/: ناو. نێفەک؛ نێفۆک؛ نافەک ☰ خشتک شلوار

هیڤ / hîv/: ☞ **هەیڤ**

▣ **هیڤ دەرکەتن**: مانگ هەڵاتن ☰ طلوع کردن ماه

هیڤ گرتن: گیرانی مانگ ☰ خسوف روی دادن

هیڤاپڕ / hîvapiř/: ☞ **هەیڤا پڕ**

هیڤاتژی / hîvat(i)jî/: ☞ **هەیڤا پڕ**

هیڤاختن / hîvaxtin/: ☞ **هیڤاشتن**

هیڤار / hîvar/: ☞ **هیڤارە**

هیڤارە / hîvare/: ناو. هیڤار؛ ئێوارە ☰ غروب

هیڤاری / hîvarî/: ئاوەڵکار. ئێواران؛ لە ئێوارەدا ☰ هنگام غروب

هیڤاستن / hîvastin/: ☜ **هیڤاشتن**

هیڤاشتن / hîvaştin/: چاوگ. هیڤاختن؛ هیڤاستن؛ چنینەوەی بە تەقەڵ کە دیار نەکا ☰ رفو کردن

هیڤالەک / hîvalek/: ناو. گسک؛ گزک ☰ جارو

هیڤرزە / hîvirze/: ئاوەڵناو. جەنجاڵ؛ قەرەباڵغ ☰ شلوغ

هیڤەرون / hîverun/: ناو. مانگەشەو؛ تاڤ هەیڤ ☰ مهتاب

هیقایەت / hîqayet/: ☜ **هەقایەت**

هیک / hîk/: ئاوەڵکار. لەپڕ؛ نکاو؛ لە ناکاو ☰ ناگهانی

هیکا / hîka/: ئاوەڵکار. لە پڕێکا؛ گوزوگومەت ☰ ناخودآگاه

هیکایە / hîkaye/: ☜ **هەقایەت**

هیکتار / hîktar/: ناو. یەکەی پێوانی ڕووبەری زەوین بەرامبەر بە ۱۰۰۰۰ میتری چوارگۆش ☰ هکتار

هیگا / hîga/: ناو. مووچە؛ کێڵگە ☰ مزرعه

هیل^{۱} / hîl/: ناو. ڕەنگی قاوەیی ئاچوخ ☰ رنگ قهوەای روشن

هیل^{۲}: ☜ **هلو**

هیل^{۳}: دەنگەناو. حیلەی ئەسپ ☰ شیهەی اسب

هیلاد / hîlad/: ناو. ڕەهێشتە؛ نەجیبزادە؛ نەجیبزادە؛ خانەدان ☰ نجیبزاده

هیلاک / hîlak/: ئاوەڵناو. ۱. تەواو شەکەت؛ زۆر ماندوو ‹لە بەیانییەوە کار ئەکەن، هیلاکن› ۲. زۆر نەخۆش و بیمار ‹فیراق ڕیشەی لە بن هێنام، ڕەفیق تو خوا دەوام چی بێ/ هیلاکم، گیان ئەدەم، چی بکەم، دەخیلە من شیفام چی بێ «مینەجاف»› ۳. *[کینایە]* زۆر دڵخواز و خوازیار ‹دڵ هیلاکی نازتە، با غەمزە تەدبیری نەکا/ هەر دەبێ بمرێ مەگەر خەللاقی تەقدیری نەکا «حاجی قادر»› ٤. *[کینایە]* بڤە؛ خەتەر * هەروەها: **هیلاکی** ☰ ۱. خستەی زار ۲. سخت بیمار ۳. شیدا ۴. خطرناک

⊡ **هیلاک بون**: ۱. شەکەت بوون؛ ماندوو بوون ۲. سڵسارد بوونەوە؛ خراپ مردن ☰ ۱. خستە شدن ۲. به هلاکت رسیدن

هیلال / hîlal/: ناو. ۱. مانگیلە؛ هەیڤک؛ هێڤک؛ مانگی یەکشەوە ‹هەر ماهێ نەو بۆ حالم پەشێوەن/ چوون هیلال شێوەی ئەبرۆی تۆش پێوەن «مەولەوی»›. ۲. چیلکەی دانئاژن ☰ ۱. هلال ماه ۲. خلال دندان

هیلالی^{۱} / hîlalî/: ناو. تاق؛ سەردەروازەی بە تاق دروستکراو ☰ طاق سردر ورودی

هیلالی^{۲}: ئاوەڵناو. وەک مانگی یەکشەوە ‹لە فەیزی هیجرەتە ئەسحابی بەدر ئەمشەو هیلالی بوون/ سبەی هەر یەک بووە بەدرێکی کامیل ئەو هیلالانە «مەحوی»› ☰ هلالی

هیلاندن / hîlandin/: ☜ **حیلاندن**

هیلاو / hîlaw/: ئاوەڵناو. ۱. پاک و خاوێن ۲. ڕووت و بێجلک ۳. ڕەسەن؛ نەجیب ☰ ۱. پاکیزه ۲. عُریان ۳. اصیل

هیلاویستن / hîlawîstin/: ☜ **هەڵواسین**

هیلاهۆپ / hîlahop/: ناو. حندرحۆ؛ حەلەق ـ مەلەق ☰ الاکلنگ

هیلک^{۱} / hîlik/: ناو. ۱. مێلاک؛ جەرگوناو؛ دڵ و جەرگ و گورچیلە ۲. خەسوو؛ دایکی ژن یان شوو ☰ ۱. دل و جگر و قلوه ۲. مادر همسر

هیلک^{۲}: دەنگەناو. حیلکە؛ قاقا؛ تریقە؛ دەنگی بەرزی پێکەنین ☰ قهقهه

هیلکان / hîlkan/: چاوگ. حیلکانەوە؛ بە تریقە خەنین ☰ قهقهه زدن

هیلکوهۆڕ / hîlk û hoř/: ☜ **حیلکوهۆڕ**

هیلکه١ / /hîlke/: ☜ **هێلکه**

هیلکه٢: ☜ **حیلکه**

هیلکەهیلک / /hîlkehîlk/: ☜ **حیلکەحیلك**

هیلکین / /hîlkîn/: چاوگ. حیلکانەوە؛ بە قەو خەنین ≡ قاەقاه خندیدن

هیلمەڕۆ / /hîlmeřo/: ئاوەڵناو. ڕەنگ قاوەیی ناوچاو سپی (گا) ≡ قهوەای پیشانی سفید (گاو)

هیلنای / /hîlnay/: چاوگ. کۆڕاندن؛ حیلکاندن ≡ شیهه کشیدن

هیلنگ / /hîling/: ☜ **هەوسار**

هیلوین / /hîlwîn/: ☜ **هێلانه**

هیلۆ / /hîlo/: ناو. گیای ئەسپۆن؛ کەفکەفۆک ≡ گیاه چوبک

هیله١ / /hîle/: ☜ **حیله**

هیله٢: ئاوەڵناو. لاوازی لە هێز و توان کەوتوو ≡ لاغرمُردنی

هیلەباز / /hîlebaz/: ☜ **حیلەباز**

هیلەهیل / /hîlehîl/: دەنگەناو. حیلەحیل ≡ شیههەی پیاپی اسب

هیلەهیلک / /hîlehîlk/: ☜ **حیلکەحیلك**

هیلهێلەک / /hîlhêlek/: دەنگەناو. چەقە و گوڕە و زەنا ـ زەنا ≡ غوغا و همهمه

هیلی / /hîlî/: ناو. هێلی؛ مریک؛ قۆدی؛ قودیک؛ جام؛ هاوێنه؛ ئاوێنه ≡ آیینه

هیلیایۆ / /hîlyayo/: چاوگ. کەوتنە حیلکاندن ≡ به شیهه کشیدن افتادن

هیلیکۆپتەر / /hîlîkopter/: ناو. هەلیکوپتەر؛ کەرستەی گواستنەوەی هەوایی کە بە هەڵخولانی یەک یان دوو فڕفڕە هەڵدەفڕێ و دەتوانێ لە شوێنی خۆیەوە ڕاست بەرز بێتەوە ≡ هلیکوپتر

هیلیوم / /hîlyum/: ناو. توخمێکی کیمیاوی لە دەستەی گازە نەجیبەکان بە ژمارەی ئەتومی ٢ و کێشی ئەتومی ٤ کە سۆک و بێڕەنگە و لە هەواشدا هەیە، بۆ پڕکردنی باڵۆن و گڵۆپی گازی بە کار دەچێ ≡ هلیُم

هیم / /hîm/: ناو. ١. بناغە؛ خیم؛ بنچینەی خانوو ٢. بەردی زل؛ گاشە بەرد ≡ ١. اساس؛ شالوده؛ زیربنا ٢. خرسنگ

هیملو / /hîmlû/: ناو. هەماری سووتەمەنی؛ عەنباری ئێزنگ ≡ انبار هیمه

هیممەت / /hîmmet/: ناو. ١. مرۆڤایەتی؛ چاکە ٢. بڕیار و نەترسان ‹شیرەکەم حەلالتان بێ، ڕۆژی هیممەته/ ڕۆحەکەم فیداتان بێ وەختی غیرەته «بێخود»› ≡ ١. انسانیّت ٢. همّت

هیمۆفیلی / /hîmofîlî/: ناو. خوێن‌نەگرسی؛ جۆرێک نەخۆشی خوێنی کە ئەگەر نەخۆش برینداربوو خوێنی ناگرسێتەوە ≡ هموفیلی

هیمه / /hîme/: ناو. هیمە؛ زەنگەتلیش؛ بڕەدار ≡ قطعەی هیزم

هیمی / /hîmî/: ئاوەڵناو. ١. بناغەیی ٢. بەردین ≡ ١. اساسی ٢. سنگی

هیمین / /hîmîn/: ئاوەڵناو. ١. ڕزاو؛ پواو ٢. نم‌کێشاو؛ شێدار ≡ ١. پوسیده ٢. رطوبت‌زده

هین١ / /hîn/: ناو. ١. دەم؛ کات؛ تاو ٢. هووین؛ هەڤووت؛ فێرکاری ٣. زانست؛ زانیاری ٤. های؛ هەواڵ و خەبەر ٥. وانێک؛ چت؛ تشت؛ واک؛ هەرامە؛ هەنووکە ≡ ١. لحظه ٢. آموزش ٣. دانش ۴. خبر ۵. چیز

◘ **هین بون**: هووین بوون: ١. هەڤۆتن؛ ڕاهاتن؛ فێر بوون ٢. ئۆقرە گرتن؛ دڵ و دەروون ئارام بوون؛ دامرکان ≡ ١. یاد گرفتن ٢. آرام شدن

هین کرن: فێر کردن؛ هەڤۆتن؛ هووین کرن؛ هێ کرن ≡ آموزش دادن

هین٢: ئاوەڵکار. ١. دەسا؛ دەی ‹هین چێتر› ٢. تا نها؛ هێشتا ‹ئەز هین دچم دبستانێ؛ دەما ئەز

دەرکەتم، هین نەهاتبوو› ▤ ١. دیگر ٢. هنوز

هین٣: جێناو. ١. ئەوان، ئەوانە ٢. ئەمان؛ ئەمانــە ▤ ١. آن‌ها ٢. این‌ها

هین٤: ئامراز. هی؛ ماڵی؛ تایبەتی ‹ئەم کتێبــە هــین منە› ▤ مالِ

هینا١ / /hîna/: ئاوەڵناو. زیرەک؛ وریا؛ زۆر بەزەبر لە فێر بووندا ▤ باهوش

هینا٢: ئاوەڵکار. ١. نووکە؛ نهۆ؛ هەر ئێستە ٢. دیسان پتر ٣. بەم زووە؛ تازەگی ‹هینا زەوجییە› ▤ ١. هم اکنون ٢. بیش از این ٣. به تازگی

هین‌بویی / /hînbûyî/: ئاوەڵناو. ١. ڕاهاتوو؛ فێربوو ٢. خوێندەوار؛ خوەنەوار ▤ ١. آموزش‌دیده ٢. باسواد

هینجان / /hîncan/: چاوگ. هەڵێنجان؛ تراو دەرهێنان لە شتی قوول ▤ برکشیدن مایع

هینجانە / /hîncane/: ناو. ١. شاکاشی؛ ئینجانە ٢. تەشتی هەویر لە سوالەت ٣. گوڵدان ▤ ١. شەکاسە ٢. تشت سفالی برای خمیر ٣. گُلدان

هینجە / /hînce/: ☜ حونجی

هینجەت / /hîncet/: ☜ هەنجەت

هینجێ / /hîncê/: ناو. حونجی؛ حینجە ▤ هِجی

هیند / /hînd/: ئاوەڵکار. ١. هەن؛ هند؛ ئەند؛ باز ٢. ئەگەچی؛ هەرچەند ▤ ١. آنقدر ٢. هرچند

هیندار١ / /hîndar/: ناو. فێرکار؛ مامۆستا؛ سەیدا؛ دەرسبێژ؛ وانەوێژ ▤ آموزگار؛ معلم

هیندار٢: ئاوەڵناو. خوێندەوار؛ خوەنەوار ▤ درس‌خوانده

هینداری / /hînderî/: ناو. ١. پیشەی فێرکار؛ کاری وانەوێژ ٢. خوێندەواری ▤ ١. آموزگاری ٢. باسوادی

هیندویی / /hindûyî/: ناو. جەبەش؛ شمتی؛ جۆرێ شووتی ▤ نوعی هندوانه

هیندە١ / /hînde/: ناو. دام و دەزگایەکی زل کە زۆر کەسی تێدا کار دەکەن ▤ دستگاه؛ مؤسسه

هیندە٢: ئاوەڵکار. هێندە ‹هیندە بۆ ئیحیای دڵی مردوو یەدی بەیزای هەیە/ گاور و جووش پێ ئەڵێن مووسا دەمە و عیسا دەمە «بێخود»› ▤ آن‌قدر

هینشک / /hînişk/: ناو. وەنەوز؛ خەوی زۆر کورت ‹ب شەڤێ هینشکا ب چاڤێن من نەکەت› ▤ چُرت

هینک / /hîn(i)k/: ناو. باهینک؛ ڕۆماتیسم ▤ رُماتیسم

هینکار / /hînkar/: ناو. هینکەر: ١. فێرکار؛ مامۆستا ٢. توێژەرەوە؛ توێژەر؛ لێکۆڵەر ▤ ١. آموزگار ٢. پژوهشگر

هینکاری / /hînkarî/: ناو. هینکەری: ١. کاری هینکار ٢. کاری توێژینەوە ▤ ١. آموزگاری ٢. پژوهش

هینکو / /hînkû/: ئاوەڵکار. کە وا بێ؛ جا کە وایە ▤ حال که چنین است

هینکەر / /hînker/: ☜ هینکار

هینکەری / /hînkerî/: ☜ هینکاری

هینگا / /hînga/: ئاوەڵکار. ١. ئەوسا؛ ئەودەم ٢. ئێستە؛ نووکە؛ نهۆ؛ ئیسە؛ ئەلحان ▤ ١. آنگاه ٢. اکنون

هینگاوێ / /hîgawê/: ئاوەڵکار. جا ئەوسا ▤ پس آنگاه

هینگ‌ودەنگ / /hîng û deng/: ☜ هنگ‌وونگ

هینگە / /hînge/: ناو. فێرگە ▤ آموزشگاه

هینگی / /hîngî/: ئاوەڵکار. ئەوسا؛ ئیمجا ▤ آنگاه

هینگین / /hîngîn/: ☜ هینگێ

هینگێ / /hîngê/: ئاوەڵکار. هنگین؛ هینگین؛ ئەوێ دەمێ؛ ئەو دەم ▤ آنگاه

هینی١ / /hînî/: ناو. کانی؛ سەرچاوە ▤ چشمه

هینی٢: ئاوەڵکار. ئەو جۆرە؛ بەم جۆرە ▤ بدینسان

هیوا / /hîwa/: ناو. هەویا؛ هیوی؛ هێڤی؛ هومێد؛ ئومێد؛ هەمێد؛ هومێ؛ ئومێ؛ هەمێ؛ ئموود؛ تەوا؛

هۆ؛ بازگوڕ؛ ئاڵمە: ١. ئارەزوویێک کە بەختی بەجێ‌هاتنی هەیە ‹هێوامە کە بابەشێخ بمێنێ/ ئەم جارە خودا لێمی نەسێنێ «حەبیب کاشتەری»› ٢. چاوەڕوانی ڕووداوێکی خۆش ‹هیوام زۆر پێتە وەک باب و کاکت/ ببیە سەربازی نەتەوە و خاکت «مەلا ئاوارە»› ☰ ١و٢. اُمید

▣ **هیوا بڕان:** بێ‌هیوا بوون؛ ناهومێد بوون ‹بەلام خولیاکەی پێشووم نەماوە، هیوام بڕاوە/ ژینم هەر وەکوو درەختی بێ بەر، وشک و بێ‌ئاوە «بێکەس»› ☰ نااميد شدن

هیوا بڕین: ١. ناهومێد بوون ٢. ناهومێد کردن ☰ ١. نااميد شدن ٢. نااميد كردن

هیوا بون: ئومێدەوار بوون ‹ئەمجار یارمەتی و ژینی ئەم یانە/ لە میللەتی کورد زۆر هیوامانە «بێخود»› ☰ اميدوار بودن؛ اميد داشتن

هیوا نەمان: نائومێد بوون؛ ناهمێ بوون ‹بە ئاگری دووری تۆیە بوومە قەقنەس/ نەماوە گیانەکەم، هیوام بە هیچ کەس «هاوات»› ☰ اميدوار بودن؛ اميد داشتن

بە هیوا بون: بە ئاوات بوون؛ ئاوات و هیوای شتێک کردن ‹هەر بە هیوای دەنگ‌دلێری و ژینی سەربەستانە بە!/ کەوتە ڕۆژی خۆی، خەریکی تۆلەی دوو لانە بە! «قانع»› ☰ اميدوار بودن؛ اميد داشتن

هیوابڕاو / hîwabř(i)aw/: ئاوەڵناو. ناهمێ؛ ئومێدلێ‌بڕاو ☰ نااميد

هیوابەخۆ / hîwabexo/: ئاوەڵناو. تایبەتمەندی کەسێ کە باوەڕی بە خۆیە و بە خۆیدا دەپەرمێ ‹مرۆڤی هیوابەخۆ، لە ژیاندا سەر دەکەوێ› ☰ داراى اعتماد به نفس

هیوات / hîwat/: ناو. دەرد و ژانی زۆر ☰ درد و الم بسيار

هیوادار / hîwadar/: ئاوەڵناو. هومێدەوار؛ هومێدوار؛ هێڤیدار؛ هێویدار؛ بەهیوا؛ بەهومێد؛ دڵ‌بەهومێد؛ بهێڤی؛ بەئاوات؛ تەمادار؛ ئەزرەتمەن؛ خۆزگەدار؛ خاوەن ئومێد ☰ اُميدوار

هیوایە / hîwaye/: ئامراز. بەڵکوو؛ بەڵک؛ بەشکوو؛ بەشکەم ☰ بلكه

هیوەر / hîwer/: ☜ **هێوەر**

هیوی / hîwî/: ئاوەڵناو. هیی؛ نمدار؛ شێدار؛ شەدار ☰ نمناک

هیەرس / h(i)yeris/: ☜ **هیرس**

هیهیکەرە / hîhîkere/: ناو. باڵندەیەکە شەو ناخەوێ و دەنگی وەک ئەوە وایە بڵێ هی‌هی ☰ مُرغ شباهنگ

هیی / hîy/: ☜ **هیوی**

هیی‌ریس / hîyrîs/: ☜ **هیرس**

هیی‌زوا / hîyz(i)wa/: ناو. تەڕ و وشک کە بۆ گرێو دەکرێ ☰ نوعی قرعه‌کشی

هییەی / hîyey/: ئاوەڵناو. تلیساو؛ خووسیاگ؛ تەڕبوو ☰ خيس‌شده

هێ^{1} / hê/: ناو. ١. ناوی پیتی سی‌ودووهەمی ئەلفوبێی زمانی کوردی ٢. خا؛ هێلکە ☰ ١. حرف ه ٢. تخم پرنده

▣ **هێ کرن:** هێلکە کردن؛ هێگ کرن ☰ تُخم گذاشتن

هێ^{2}: ئاوەڵناو. فێر؛ ڕاهاتوو ☰ آموخته

▣ **هێ بون:** فێر بوون؛ ڕاهاتن ☰ ياد گرفتن

هێ کرن: فێر کردن؛ هووین کرن ☰ ياد دادن

هێ^{3}: ئاوەڵکار. ١. ☜ **هێشتا** ٢. دیسان؛ هەمیسان ٣. هەر؛ پەساپەس؛ لەپەستا ‹هێ هات و هێ چوو› ☰ ١. ☜ **هێشتا** ٢. دوباره ٣. هى

هێ^{4}: جێناو. ئەمە؛ ئیشارە بۆ نزیک ☰ اين

هێ^{5}: دەنگ. ئەهای؛ های؛ ئۆی؛ پیتی بانگ کردن یان ئاوڕدانەوە ☰ اى

هێبەر / hêber/: ناو. کەسێ کە هەر لە شوێنی

خۆی دەمێنی و سەفەر ناکا ☰ مُقیم

هێت¹ / /hêt/: ناو. ١. سمت و کەفەڵ ٢. ڕان بە گشتی، لە ئەژنۆ بەرەو ژوور تا بن زگ ٣. بەلەک ٤. ولمە گۆشتی زل ٥. بنپاڵ؛ خالیگە ☰ ١. باسن ٢. ران ٣. ساق ۴. قطعه گوشت بزرگ ۵. پهلو

هێت²: لێل. ← **هێتوپێت**

هێتخوار / /hêtx(i)war/: ئاوەڵناو. گێڕ؛ قوونخوار؛ سمتخوار ☰ باسن کج

هێتم¹ / /hêtim/: ناو. تمتمە؛ نووکی مەزرەق ☰ نوک گردنا

هێتم²: ☜ **هەتیو**²

هێتوپێت / /hêt û pêt/: ئاوەڵناو. وردوخاش ☰ خردوخاکشیر

هێتۆ / /hêto/: ناو. پیاوی شەل ☰ مرد لنگ

هێتوون / /hêtûn/: ناو. ئێتوون؛ توون؛ ئاگردانی گەرماو ☰ تون حمام

هێتوین / /hêtûyn/: ناو. تووتن؛ تەماکۆ ☰ توتون

هێتیو / /hêtîw/: ☜ **هەتیو**¹

هێتێ / /hêtê/: ناو. ژنی شەل ☰ زن لنگ

هێجبی / /hêc(i)bî/: ناو. هەیجووی؛ هیجوی؛ هێجوی؛ خوازبێنی؛ خوازگینی ☰ خواستگاری

هێجبیکار / /hêcbîkar/: ناو. هیجوی کەر؛ خوازبێنی کەر ☰ خواستگار

هێجگار / /hêcgar/: ☜ **ئێجگار**

هێجن / /hêcin/: ناو. حوشترێ کە بۆ سواری تالیم دەدرێ و باری ناکەن ☰ شُتُرِ سواری

هێجوی / /hêcwî/: ☜ **هێجبی**

هێجەت / /hêcet/: ☜ **هەنجەت**

هێجیکار / /hêcîkar/: ☜ **هیجوی کەر**

هێچ¹ / /hêç/: ناو. ئەزموون ☰ آزمون

هێچ²: ئاوەڵناو. ١. هیچ؛ هویچ ٢. تایبەتمەندی حەیوانێ کە لە ترسی نەقیزە بە دەور خۆیا خول دەخوا ٣. *[مەجاز]* تووڕەی وەک شێتان هەر لە سووڕاندا ☰ ١. هیچ ٢. ویژگی حیوانی کە از ترس سیخونک بە دور خود بچرخد ٣. خشمگینِ دیوانەوار در حال چرخش

هێچ³: دەنگەناو. لرفەی وشتری گەرمداهاتوو ☰ صدای لب و دهان شتر تهییج شده

هێچاندن / /hêçandin/: چاوگ. ئەزموون؛ تاقی کردنەوە ‹دهێچینە› ☰ آزمودن

هێچک / /hêçik/: ☜ **هەچك**

هێچی / /hêçî/: ئاوەڵناو. ١. قەڵس؛ هەڵچوو؛ تووڕە ٢. هار؛ تووشیاری نەخۆشی هاری ☰ ١. خشمگین ٢. دچار بیماری هاری

هێدان¹ / /hêdan/: ناو. ١. ئۆقرە؛ ئارام؛ ڕەوتی داسەکنان؛ هەدادان ٢. دروشمی پرسیار بۆ سەیرمان: «؟» ٣. دروشمی ناسینەوە ٤. شک؛ گومان؛ دوودڵی ☰ ١. آرام؛ قرار ٢. علامت سوال ٣. علامت شناسایی ۴. شک؛ گمان

هێدان²: ئاوەڵناو. سەیر؛ سەمەرە ‹نیشانەکا هێدانێ› ☰ عجیب

هێدفۆن / /hêdfon/: ناو. ئامێرێک بۆ وەرگرتنی ڕاستەوخۆی دەنگ لە گوێدا ☰ هدفُن

هێدکی¹ / /hêd(i)kî/: ناو. پشوو لەسەرخۆیی ☰ صبر و حوصله

هێدکی²: ئاوەڵکار. بە لەسەرخۆیی؛ بە ئارامی ☰ بە آهستگی

هێدم / /hêdim/: ناو. سەرسامی؛ دۆخی تێکچوونی باری ئاسایی ڕەوانی ☰ سرسامی

▣ **هێدم گرتن**: سەرسام بوون؛ واق وڕمان ‹کە چاوی بەو دیمەنە دڵتەزێنە کەوت، تا ماوەیەک هێدم گرتی› ☰ مات و مُتحیر شدن

هێدن / /hêdin/: جێناو. ئێدن؛ ئەوی‌تر ☰ آن دیگری

هێدەرە / /hêdere/: ناو. گامێشی چوار ساڵە ☰ گاومیش چهار ساله

هێدی / /hêdî/: ئاوەڵناو. ١. ئارام؛ لە سەرخۆ ٢.

نەرمونیان؛ پشوولەسەرخۆ ‹کیژی لادێیی نەشمیلی جوانچاک/ بێ فڕوفێڵ و هێدی و داوێنپاک «هێمن»› ☰ ١. آرام ٢. متین

⊡ **هێدی بونەوە:** هێدیەو بوون؛ ئۆقرە گرتن؛ ئارام بوون ☰ آرام شدن

هێدی کردنەوە: هێدی کرن؛ هێدیەو کردن؛ ئارام کردن؛ ئۆقرە پێ گرتن ☰ آرام کردن

هێدی کرن: ☜ **هێدی کردنەوە**

هێدیەو بون: ☜ **هێدی بونەوە**

هێدیەو کردن: ☜ **هێدی کردنەوە**

هێدیکا / hêdîka/: ئاوەڵکار. بە سەبر؛ لەسەرخۆ ‹هێدیکا بازۆ› ☰ به آرامی

هێدینا / hêdîna/: ئاوەڵکار. ١. لەوە؛ لەمە ٢. ئاوا؛ ئاوها ☰ ١. از این ٢. چنین

هێدینەدەر / hêdîneder/: ☜ **هەدانەدەر**

هێدی ـ هێدی / hêdî hêdî/: ئاوەڵکار. ١. کەم کەمە ٢. سەبرە ـ سەبرە ☰ ١. اندک ـ اندک ٢. آرام ـ آرام

هێر / hêr/: ☜ **هێرە**^{2}

هێرتن / hêrtin/: چاوگ. هاڕین؛ ورد کردن (دەخل و...) ☰ آرد کردن (غله و ...)

هێرز / hêriz/: ☜ **هێرس**

هێرس / hêrs/: ناو. حرس؛ ڕک؛ ڕکوقین ☰ خشم

هێرس/ hêris/: ئاوەڵناو. هێرز؛ تووڕە؛ ڕکهەستاو ☰ خشمگین

⊡ **هێرس بون:** دە ڕکەوە چوون ☰ خشمگین شدن

هێرس دان: دەربڕینی تووڕەیی ☰ ابراز کردن خشم

هێرس کرن: تووڕە کردن ☰ به خشم آوردن

هێرسۆک / hêrsok/: ئاوەڵناو. هێرسۆکن؛ هێرسۆکنە؛ هەمیشە تووڕە ☰ همیشه خشمگین

هێرسۆکن / hêrsokin/: ☜ **هێرسۆك**

هێرسۆکنە / hêrsokne/: ☜ **هێرسۆك**

هێرش / hêriş/: ناو. ١. هڕیشت؛ گوشار ٢. هڕیشت؛ پەلامار ‹خوێنت دەتکێ لە دەم خەنجەر/ دەگری بەر هێرشی ئەسکەر «هێمن»› ٣. ☜ **هەرسی** ☰ ١. فشار ٢. یورش ٣. ☜ **هەرسی**

⊡ **هێرش بردن:** هێرش کردن؛ پەلاماردان؛ شالاو بردن ☰ یورش بردن

هێرش کردن: ☜ **هێرش بردن**

هێرش هێنان: ١. هجووم هێنان ٢. زۆر هێنان ☰ ١. یورش آوردن ٢. فشار آوردن

هێرشبەر^{1} / hêrişber/: ناو. شالاوهێن؛ ئەوەی هێرش دەبات ‹هەتا هێرشبەر نەیەتە بەر سێرەی تفەنگ، تەقەیان لێ مەکەن! «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ مُهاجم

هێرشبەر^{2}: ئاوەڵناو. شالاوهێن؛ شالاوبەر؛ پەلاماردەر؛ هەڵمەتدەر؛ هەڵمەتبەر ‹لەشکری هێرشبەر شەقوشڕ کرا› ☰ مُهاجم

هێرفاندن / hêrfandin/: چاوگ. ١. وەرگێڕان؛ پشتوڕوو کردن ٢. ڕماندن؛ ڕووخاندن ٣. هاڕین؛ ورد کردن؛ وەک تۆز پێ کردن ☰ ١. برگرداندن ٢. خراب کردن ٣. پودر کردن

هێرفین / hêrfîn/: چاوگ. ڕووخان؛ ڕمیان (کێو، ماڵ، دیوار) ☰ ریزش کردن

هێرڤست / hêrvist/: ☜ **هەورس**

هێرک / hêrik/: ناو. ١. گاشەبەرد؛ گابەرد؛ کەڤری مەزن ٢. کەلپەل؛ ئەسپابی ناو ماڵ ٣. هەرزاڵ؛ پێڕک ٤. دەشتایی پچووکی ناو چیا ☰ ١. خرسنگ ٢. اثاثیەی منزل ٣. جای رختخواب در منزل ۴. دشت کوچک محصور در میان کوهها

هێرکول / hêrkul/: ناو. باوەشێن؛ بارۆشە ☰ بادبزن

هێرکە / hêrke/: ناو. دەخڵی نیوە کوتراو ☰ غلەی نیمکوب

هێرگیز / hêrgîz/: ☜ **هەرگیز**

هێرمۆنتیک / hêrmonitîk/: ناو. ڕاژەی دەق؛ شێوەی شرۆڤە، ورد کردنەوە و لێکدانەوەی دەقێک ☰ هرمنوتیک

هێرنایینە / hêrnayîne/: چاوگ. کڕین؛ سەندن ☰ خریدن

هێرنگ / hêring/: ☜ **هێڵەک**

هێروشک / hêruşk/: ☜ **هەرمێشک**

هێروگە / hêruge/: ☜ **هەڵوژە**

هێروە / hêrwe/: ☜ **هێرەوە**

هێرۆ / hêro/: ناو. هەرمەڵە؛ هەڵمەڵە؛ هیرۆ؛ هیروو؛ هێروو؛ هەیرۆ؛ هەرمڵی؛ هەرمەڵی؛ هەرمەڵێ؛ گیایەکی ساقە و گەڵا نەرم و کوڵکن، ڕیشە درێژ، گەڵا پان، گوڵ گەورەی ئاڵ یان مەیلەو ئەرخەوانییە کە لە سەرچڵەوە وەک چەپکەیەکی سێ گوڵی دەڕوێ، چەند جۆری ڕازێنەری و دەرمانی هەیە ☰ ختمی

هێرۆگە / hêroge/: ☜ **هەڵوژە**

هێروو / hêrû/: ☜ **هێرۆ**

هێرە١ / hêre/: ناو. ١. قەرنیز؛ ڕیزە خشتێ کە زۆپتر لە سەر هیم و گوێ بانان دادەنرێ ٢. کار و ڕەوتی تۆژینەوە؛ لێکۆڵینەوە ٣. وەتاغی دەرێ؛ ژووری میوانان بەتایبەت پیاوان ☰ ١. هرە؛ قرنیز لبِ بام ٢. پژوهش ٣. بیرونی (اتاق)

هێرە٢: جێناو. هر؛ هێر؛ ئێرە؛ ئەگرە ☰ اینجا

هێرەق / hêreq/: ☜ **ئێرەق٢ـ١**

هێرەقە / hêreqe/: ناو. باسکی بڵندی ئاموور ☰ بازوی بلند خیش

هێرەکار / hêrekar/: ناو. تۆژەر؛ تۆژەرەوە؛ پەیجۆر ☰ پژوهشگر

هێرەکەر / hêreker/: ناو. تۆژێن؛ پشکن؛ لێکۆڵەرەوە ☰ پژوهشگر

هێرەڵماسی / hêreɫmasî/: ☜ **سێفزەمینە**

هێرەوە / hêrewe/: ئاوەڵکار. هێروە: ١. بۆ ئەم لایە ٢. لەم لایەوە ☰ ١. به این سو ٢. از این سو

هێری / hêrî/: ناو. زەوینی زورکانی بە کەند و لەند ☰ زمین ناهموار

هێرێ١ / hêrê/: ئاوەڵکار. سیان؛ دوان و یەک ☰ سه تا

هێرێ٢: جێناو. ئێرە؛ ئەیرە؛ ئەگرە ☰ اینجا

هێڕ١ / hêř/: ئاوەڵناو. ١. گێڕ؛ سمتخوار ٢. گێژ و وڕ ‹پیاو نەمان و ئەوی مان خوێڕی بوون/ هێڕ و وڕ فێری خڕەی زێڕی بوون «هەژار؛ *بۆ کوردستان*»› ☰ ١. باسن‌کج ٢. گیج و منگ

هێڕ٢: دەنگەناو. دەنگی بزن ☰ صدای بُز

• هێڕ٣: پاشەوشە. ـ هاڕ؛ ـ هاڕین ☰ ـ سای

هێڕان / hêřan/: چاوگ. هاڕین؛ ورد کردنی دەخڵ (بە دەستاڕ یان لە ئاش) ☰ آرد کردن

هێڕاندن / hêřandin/: چاوگ. تێپەڕ. تێنەپەڕ. //هێڕاندت؛ دەهێڕێنی؛ بهێڕێنە// □ تێپەڕ. ١. هاڕین؛ ورد کردن □ تێنەپەڕ. ٢. حیلاندنی ئەسپ ٣. دەنگ بڵند کردنی بزن ‹ئەو بزنە دەهێڕێنێ بزانە چییەتی› ☰ ١. آرد کردن ٢. شیهه کشیدن اسب ٣. صدا برآوردن بُز

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەهێڕاندن

هێڕک / hêřik/: ناو. ١. گیپە؛ گیپاڵ؛ ورگ ٢. جیکڵدانەی مەل ☰ ١. شکمبه ٢. چینه‌دان پرنده

هێڕۆن / hêřon/: ☜ **هێلکەوڕۆن**

هێڕە١ / hêře/: ناو. خێسە؛ تماشا بە سیلەی چاو ☰ نگاه با گوشه‌ی چشم

هێڕە٢: دەنگەناو. ١. دەنگی بە قەوی بزن ٢. وتەی داخوڕینی شوان ☰ ١. صدای بلند بُز ٢. کلمه‌ی نهیب چوپان

هێڕی١ / hêřî/: ناو. وڕی؛ گێژی ‹دەبێ وات بوکتم بە هێڕی/ هەر کەونە خەونان وەگێڕی «هەژار، *بۆ کوردستان*»› ☰ گیجی؛ گیج و منگی

هێڕی٢: ئاوەڵناو. خوێڕی ☰ بیکاره

هێڕین^{1} / hêřîn/: چاوگ. ۱. هاڕین؛ ورد کردنی دەخڵ (لە ئاش یان بە دەستار) ۲. دەنگ بڵند کردنی بزن ۳. کون دە دیوار کردن (وەک: کونەمشک) ☰ ۱. آرد کردن ۲. صدا برآوردن بُز ۳. سوراخ در دیوار کردن

هێڕین^{2}: ناو. کونی جێ کرم (لە زەوی یان لە کۆتەرەی دار) ☰ سوراخ جای کرم (در زمین یا درخت)

هێز / hêz/: ناو. ۱. هاز؛ هرنگ؛ هێس؛ وزە؛ تین؛ قەوەت؛ تاقەت؛ تابشت؛ توانست ‹لە بێخود ئەر سوئال ئەکا، کە چۆنە، چاکە سیحەتی؟/ بە دەردی عەشقی لەیلەوە نەماوە هێز و قووەتی «بێخود»› ۲. دەستەی هەزار کەسی لە سپا ۳. وزەی چەکداری ‹ببینە هێزی پێشمەرگە و بزانە/ کە نووکی نێزە شمشێری ئەوانە «هێمن»› ☰ ۱. توانایی ۲. هنگ ارتش ۳. نیروی نظامی

▣ **هێزی ئەژنۆ** ۱. تابشت و توانی ئەژنۆ ۲. *[کینایە]* بەنەنی دڵ؛ مایەی هێز و هیوای ژیان

* هەروەها: **هێزی پێ؛ هێزی چاو؛ هێزی دەست؛ هێزی هەناو** ☰ ۱. قوت زانو ۲. امید زندگانی

هێزی چەکدار: هێزی نیزامی ☰ نیروی نظامی

⊡ **هێز بەخشین**: تین و تاو پێ دان؛ بە قەوەت کردنەوە ☰ قدرت بخشیدن

هێز تێدا بوون: بە تین و تاو بوون؛ بە قەوەت بوون ☰ نا داشتن؛ قدرت داشتن

هێز دان: ۱. بەهێز کردن؛ وزە پێ دان ۲. بەرزەوە کردن ‹فرە قورسە، نیەتانم هێز بیەم› ۳. هەڵگرتن ‹بفەرما! شیرینی هێز بیە!› ☰ ۱. توان بخشیدن ۲. بُلند کردن ۳. برداشتن

هێز گرتنەوە: بووژانەوە ☰ بازیافتن نیرو

هێز نەمان: ورە نەمان ☰ ناتوان شدن

هێز (لێ) بڕان: ناتەوان کەوتن ‹چاوم ڕوا/ سەبرم سوا/ هێزم لێ بڕا/ هەر نەهاتی، دەرنەکەوتی ... «گۆران»› ☰ ناتوان شدن

لە هێز کەوتن: هێز تێدا نەمان؛ قەوەت نەمان ☰ از تک و تا افتادن

هێزا / hêza/: ناو. نەعنا؛ ناعنا؛ نەعنە ☰ نعناع

هێزان / hêzan/: ئاوەڵناو. بەهێز؛ بەتاقەت؛ بەقەوەت ☰ نیرومند

هێزدار / hêzdar/: ئاوەڵناو. بەتاقەت؛ بەقەوەت ☰ توانا

هێزم / hêzim/: ناو. ئێزنگ؛ هێزنگ؛ سووتەمەنی ☰ هیزُم

هێزنک / hêzink/: ئاوەڵناو. هێزدەر؛ وزەدەر ☰ توانبخش

هێزنگ / hêzing/: ☜ **هێزم**

هێزۆک / hêzok/: ناو. جۆلانەی گوریس ☰ تاب تاببازی

هێزۆکانێ / hêzokanê/: ناو. دێلەکانێ؛ لە جۆلانە نیشتن ☰ تاببازی

هێزیانەوە / hêzyanewe/: چاوگ. هێز گرتنەوە؛ بووژانەوە ☰ بازیافتن نیرو

هێزیکە / hêzîke/: ناو. دوێنێ؛ دوێکە ☰ دیروز

هێژ^{1} / hêj/: ناو. نرخ؛ بایی ☰ قیمت

هێژ^{2}: ئاوەڵکار. ۱. ☜ **هێشتا** ۲. تا ئێستەش ☰ ۱. ☜ **هێشتا** ۲. تاکنون

هێژا^{1} / hêja/: ئاوەڵناو. ۱. زۆر بەنرخ ‹بەرهەمی هونەری هێژا› ۲. هەڵکەوتە؛ بەرکەتی ‹کەسی تری واتان نییە کە بۆ پەرستن هێژا بێ «هەژار، *قورئان*»› ☰ ۱. ارزنده ۲. شایستە

هێژا^{2}: ئاوەڵکار. هێشتا ‹هێژا نە زەمین نە ئەڤ سەما بوو/ ئەو سەرورەرێ جوملە ئەنبیا بوو «خانی»› ☰ هنوز

هێژابڵند / hêjab(i)łind/: ئاوەڵناو. زۆر بەنرخ؛ هەرە باش ☰ عالی؛ فاخر

هێژان^{1} / hêjan/: چاوگ. ۱. هەژیان؛ ژیان؛

تیەرزین؛ ئێژەی؛ نرخ هێنان ‹ئەڤ بزنە چەند هێژایە؟› ۲. هەژان؛ ڕاژان ۳. دنە دران؛ هانە دران 🇮🇷 ۱. ارزیدن؛ ارزش داشتن ۲. نوسان داشتن ۳. تحریک شدن

هێژان۲: ☜ **هێشتا**

هێژاندن / hêjandin/: چاوگ. ۱. هەژاندن؛ ڕاژاندن ۲. دنەدان؛ هانە دان ۳. نرخ بۆ دانان؛ قرساندن 🇮🇷 ۱. جُنبانیدن ۲. برانگیختن ۳. ارزیابی کردن

هێژای / hêjay/: ئامراز. بۆ؛ شیاوی 🇮🇷 شایستەی؛ قابلِ

هێژایی / hêjayî/: ناو. ۱. بەنرخی ۲. شیاوی 🇮🇷 ۱. ارزندگی ۲. شایستگی

هێژدە / hêjde/: ☜ **هەژدە**

هێژدەهەم / hêjdehem/: ☜ **هەژدەهەم**

هێژدەهی / hêjdehî/: ☜ **هەژدەهەم**

هێژمارتن / hêjmartin/: ☜ **هەژمارتن**

هێژیان / hêjyan/: ☜ **هەژان**

هێژیر / hêjîr/: ☜ **هەنجیر**

هێس۱ / hês/: ☜ **هێز-۱**

هێس۲: ئاوەڵناو. مل‌خوار؛ مل‌گێڕ 🇮🇷 گردن‌کج

هێسا۱ / hêsa/: ئاوەڵناو. ئاسوودە؛ ڕەحەت 🇮🇷 آسودە

هێسا۲: ئاوەڵکار. ۱. ☜ **هێشتا** ۲. ئێستە؛ هێژ؛ تا ئێستەش 🇮🇷 ۱. ☜ **هێشتا** ۲. تاکنون

هێسان۱ / hêsan/: ☜ **ئاسان**

هێسان۲: ☜ **هێشتا**

هێساندن / hêsandin/: چاوگ. کار هاسان کردن؛ گەیاندنە سانایی 🇮🇷 کار را آسان کردن

هێسانی / hêsanî/: ناو. هاسانی؛ ئاسانی؛ سانایی 🇮🇷 آسانی

هێستا / hêsta/: ئاوەڵکار. ۱. ☜ **هێشتا** ۲. ئێستە؛ ئیسە؛ ئێستاکە؛ هەرلەجێ 🇮🇷 ۱. ☜ **هێشتا** ۲. اکنون

هێستاکانێ / hêstakanê/: ئاوەڵکار. ۱. ☜ **هێشتا** ۲. هێستاکوونێ؛ هێستاکینێ؛ هێستا؛ ئێستا؛ ئیسە 🇮🇷 ۱. ☜ **هێشتا** ۲. اکنون

هێستاکونێ / hêstakûnê/: ئاوەڵکار. ۱. ☜ **هێشتا** ۲. ☜ **هێستاکانێ**

هێستاکینێ / hêstakînê/: ئاوەڵکار. ۱. ☜ **هێشتا** ۲. ☜ **هێستاکانێ**

هێستر / hêstir/: ناو. ۱. ☜ **هەرسی** ۲. ☜ **هێسر**

هێسترانی / hêst(i)ranî/: ناو. کاری جووتە هاویشتن 🇮🇷 لگدپرانی

هێسترسوار / hêstirs(i)war/: ناو. قاترسوار 🇮🇷 قاطرسوار

هێسترڤان / hêstirvan/: ناو. قاترچی؛ قاترلەوەڕێن؛ ئاگاداری ئێستران 🇮🇷 قاطرچران

هێستک / hêstik/: ☜ **ئێسك**

هێستی / hêstî/: ☜ **ئێسك**

هێسر / hêsir/: ناو. هستر؛ هەستەر؛ هەستر؛ هەسەر؛ هێستر؛ یەستر؛ ئەستر؛ ئێستر؛ ئیستر؛ یێستر؛ هەسەرە؛ قاتر؛ قانتر؛ مینەگ؛ داک ماینی کەر باب 🇮🇷 استر

هێسک / hêsik/: ☜ **ئێسك**

هێسل / hêsil/: ناو. گوشینگە 🇮🇷 مُعصره

هێسن / hêsin/: ناو. ۱. ☜ **ئاسن** ۲. ماک؛ ڕەگەز 🇮🇷 ۱. ☜ **ئاسن** ۲. مادە؛ گوهر

هێسوون / hêsûn/: چاوگ. سوون؛ بە هەساندا هێنان 🇮🇷 بر فسان ساییدن

هێسی / hêsî/: ناو. ئاسۆ 🇮🇷 افق

هێسیر / hêsîr/: ناو. ۱. ☜ **هەرسی** ۲. یەخسیر؛ دیل 🇮🇷 ۱. ☜ **هەرسی** ۲. اسیر

هێسین / hêsîn/: ☜ **هەسوون**۱

هێش۱ / hêş/: ناو. ۱. هەوجار؛ ئاموور ۲. قەراخ ئاو؛ کەنار ئاو؛ بەستێن؛ بەستۆڕە ‹دبێن قارس هێشا

بەحرێیە› ٣. هۆش؛ ئاوەز ☰ ١. خیش ٢. کرانە ٣. هوش

هێش^{١}: ☜ **هێشتا**

هێش^{٢}: دەنگ. وۆش؛ وتەیەکە بۆ گێڕانەوە و ڕاگرتنی ئاژەڵ ‹هێش بزنی خاوەنمردی!› ☰ هُش

هێشان / hêşan/: چاوگ. گەنین ☰ گندیدن

هێشاندن / hêşandin/: چاوگ. گەناندن ☰ گنداندن

هێشتا / hêşta/: ئاوەڵکار. هێش؛ هێشتاکانێ؛ هێشتاکوو؛ هێشتاکوونی؛ هێشتاکینێ؛ هێشتان؛ هێشتانەکێ؛ هێشتانێ؛ هێسا؛ هێسان؛ هێستا؛ هێستاکانێ؛ هێستاکوونێ؛ هێستاکینێ؛ هلا؛ هما؛ هۆنا؛ هەما؛ هێما؛ هەمین؛ هەنی؛ هەوکە؛ هیچتا؛ هیچتاکێ؛ هیچتایکێ؛ هێ؛ هێژ؛ هێژا؛ هێژان؛ تا ئێستەش ‹هێشتا منداڵ بووم گڕ و گاڵی زمانەوانی سەرانسۆی خانووی مێشکمی لێ گرتم و... «زەبیحی»› ☰ هنوز

هێشتاکانێ / hêştakanê/: ☜ **هێشتا**

هێشتاکو / hêştakû/: ☜ **هێشتا**

هێشتاکونی / hêştakûnî/: ☜ **هێشتا**

هێشتاکینێ / hêştakînê/: ☜ **هێشتا**

هێشتان / hêştan/: ☜ **هێشتا**

هێشتانەکێ / hêştanekê/: ☜ **هێشتا**

هێشتانێ / hêştanê/: ☜ **هێشتا**

هێشتر / hêştir/: ناو. وشتری مێوە؛ میچکە حوشتر ☰ شُتُر ماده

هێشترسوار / hêştirs(i)war/: ناو. حوشترسوار ☰ شُتُرسوار

هێشترڤان / hêştirvan/: ☜ **وشترەوان**

هێشترگا / hêştirga/: ناو. زەڕافە؛ وشترگا؛ وشترپڵنگ ☰ زرافه

هێشتن / hêştin/: چاوگ. تێپەڕ. //هێشتت؛ دەهێڵی؛ بهێڵە (لە «هێلان») // ١. ڕێگە دان؛ ئیجازە دان ‹هێشتی بچم› ٢. ڕاگرتن و دەست لێ نەدان ‹هیچ کەسی وەک من لە حەپسی شەشدەری یەئسا نەهێشت/ ئاسمان وەختێ فڕێی دا بۆ زەمین نەردی گوناح «بێخود»› ☰ ١. اجازه دادن ٢. باقی گذاشتن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـــ/ چاوگی نەرێنی: نەهێشتن

هێشتنەوە / hêşt(i)newe/: چاوگ. تێپەڕ. //هێشتتەوە؛ دەهێڵیەوە؛ بهێڵەوە (لە «هێلان») // ١. ڕاگرتن؛ هەڵگرتن ٢. باقی هێشتن ☰ ١. نگهداشتن ٢. باقی گذاشتن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەهێشتنەوە

ـ **هێشتو** / hêştû/: پاشەوشە. هێڵاو؛ بەرداو ‹جێهێشتو› ☰ گذاشته

هێشخان / hêşxan/: ناو. وچخانە؛ خەڵوەتی؛ ژووری کەلوپەل و ئەرزاق ‹دانەوێڵەمان کردە هێشخان› ☰ انبار آذوقه

هێشخانە / hêşxane/: ناو. ئاشپەزخانە ☰ آشپزخانه

هێشرمە / hêşirme/: ☜ **هاشرمە**

هێشک / hêşk/: ئاوەڵناو. وشک؛ ویشک؛ زوها ☰ خشک

هێشک / hêşik/: ناو. ئێشک؛ کێشک؛ پاسەوانی ☰ نگهبانی

هێشکایی / hêşkayî/: ناو. ١. وشکانی؛ وشکایی؛ بەژ ٢. ڕەقی؛ گوژمی؛ پتەوی ☰ ١. خشکی ٢. سختی

هێشو / hêşû/: ناو. هشی؛ هۆشە؛ هووشی؛ وشی؛ هوێشە؛ یەشوو: ١. وشی ترێ ٢. گولی دەغل ☰ ١. خوشەی انگور ٢. خوشەی غلّه

⊡ **هێشو کردن**: گول چنینەوە؛ دەسک و گول کردن ☰ خوشەچینی کردن

هێشوکەر / hêşûker/: ☜ **هێشوگەر**

هێشوگەر / hêşûger/: ناو. هێشووکەر؛ گولچین

☰ خوشه‌چین

هێشه / hêşe/: ناو. ١. ئاموور؛ ئه‌سپابی جووت ٢. جاری کێڵان ‹شووه‌که دوو هێشه‌یه› ☰ ١. خیش ٢. واحد شخم زدن

هێشه‌ماڵ / hêşemał/: ناو. خێشک؛ ته‌خته‌ی ڕێک و لووس کردنی شێوه‌رد ☰ ماله‌ی صاف‌کردن شُخم

هێشی / hêşî/: ناو. ١. گولینگه‌ی شۆڕی خێوه‌ت و چادر ٢. ☜ **هێشو** ٣. کرێوه؛ باکوت ٤. گوریسی زۆر ئه‌ستوور؛ که‌ندری زۆر قایم و ئه‌ستوور ☰ ١. منگوله‌ی آویزان خیمه ٢. ☜ **هێشو** ٣. کولاک ۴. طناب کُلُفت

هێشیر / hêşîr/: ناو. یه‌خسیر؛ دیل؛ هیسیر ☰ اسیر

هێشیرێنی / hêşîrênî/: ناو. دیلیه‌تی؛ یه‌خسیری ☰ اسارت

هێشین / hêşîn/: ناو. ١. که‌وه؛ هه‌شین ٢. که‌سک؛ سه‌وز ☰ ١. کبود ٢. سبز

هێف / hêf/: ☜ **هێڤ**

⊡ **هێف کرن**: ☜ **هێڤ کرن**

هێفه‌ل / hêfel/: ناو. که‌فه‌ڵ؛ که‌فه‌ل؛ لاڕان؛ سمت ☰ کفل؛ باسن

هێڤ / hêv/: ناو. هێف؛ هێو؛ تماشا؛ ڕوانین ☰ نگاه

⊡ **هێڤ کرن**: هێف کرن؛ ڕوانین؛ تماشا کردن ☰ نگاه کردن

هێڤر[١] / hêvir/: ناو. نشیمه‌ن؛ جێگه‌ی لێ ژیان ☰ زیستگاه

هێڤر[٢]: ئاوه‌ڵناو. هێور؛ ئارام؛ له‌سه‌رخۆ ☰ آرام

هێڤراندن / hêv(i)randin/: چاوگ. ١. هێور کردنه‌وه ٢. *[کنایه]* حاواندنه‌وه؛ په‌نا دان و به خودان کردن ☰ ١. آرام کردن ٢. پناه دادن

هێڤرزه / hêvirze/: ☜ **هێورزه ـ٢**

هێڤڕ / hêviř/: ناو. کاری هێڕان؛ هاڕین ☰ عمل آرد کردن

هێڤڕان / hêv(i)řan/: ناو. باراش؛ زمهه‌ڕ ☰ بار آسیاب

هێڤس / hêvis/: ناو. نه‌خش ☰ نقش

هێڤساندن / hêv(i)sandin/: چاوگ. نه‌خشاندن ☰ منقوش کردن

هێڤشاندن / hêv(i)şandin/: چاوگ. کۆتایی کردن؛ پاش که‌وتن ☰ کوتاهی کردن

هێڤشهان / hêv(i)şhan/: چاوگ. تێپه‌ڕین؛ ده‌م به سه‌ر چوون ‹وه‌رزی مه هێڤشها› ☰ گذشتن موسم

هێڤشین / hêvşîn/: چاوگ. هێوشین؛ به سه‌ر چوونی کاتی بێستان و ته‌ڕه‌کاری ☰ پایان یافتن موسم صیفی‌کاری

هێڤشینگ / hêvşîng/: ئاوه‌ڵناو. ئاوس‌نه‌بووی شیرده‌ر (ئاژه‌ڵ) ☰ آبستن نشده‌ی شیرده (احشام)

هێڤک / hêvik/: ناو. ١. مانگیله؛ هه‌یڤک؛ مانگی یه‌کشه‌وه ٢. کاری پینه‌ی کونی چه‌رم و پێسته گرتن به دارووکه ☰ ١. هلال ٢. عمل سوراخ چرم را با چوب گرفتن

هێڤکه‌تی / hêvketî/: ناو. جۆرێ نه‌خۆشی چاو ☰ از بیماری‌های چشم

هێڤۆژه / hêvoje/: ئاوه‌ڵناو. دنه‌ده‌ر؛ هانه‌ده‌ر ☰ مُحرک

هێڤی / hêvî/: ناو. ١. ☜ **هیوا** ٢. تکا؛ ڕه‌جا؛ ئه‌رجوو ☰ ١. ☜ **هیوا** ٢. خواهش

⊡ **هێڤی بڕین**: ناهومێد بوون ☰ ناامید شدن

هێڤی بون: به ئاوات بوون؛ به ته‌ما بوون ☰ امیدوار بودن

هێڤی کرن: ١. تکا و ڕه‌جا کردن ٢. ئاوات خوازتن ☰ ١. خواهش کردن ٢. آرزو داشتن

هێڤی مان: به هومێده‌وه چاوه‌نۆڕی کردن ‹ئه‌م ل هێڤیه ته مان› ☰ امید داشتن

هێڤیدار / hêvîdar/: ☜ **هیوادار**

هێڤێن / hêvên/: ☜ **هه‌وێن**

هێـق / hêq/: نـاو. ١. حێـق؛ گەڕانـەوەی ئـاوی داوەستاو ٢. دڵشێواوی؛ حاڵەتی بەر لە ڕشـانەوە ٣. ڕەوتی ڕشانەوە ▤ ١. برگشت آب راکد ٢. تهـوّع ٣. قی

⊡ **هێق کردن:** ڕشانەوە؛ هەڵاوردنەوە ▤ بالا آوردن

هێق کردنەوە: هەڵـهاوردنەوە؛ هێنانـە سـەر ‹بـە کورتی وەکوو مێشەنگوین وا بێ؛ شیرە لـە گـوڵان هەڵمژێ و لە پاش دەسکاری کردنێکی وەستایانە، بە شکلی هەنگوین هێقی بکاتەوە «هەژار، چێشتی مجێور»› ▤ بالا آوردن

نـاوی ژیـان هێق کـردن: *[پلار]* سڵسـارد بوونـەوە؛ مردن ‹بیست ساڵ بـە مەزنایـەتی ڕایبـوراد و لـە ئەنـجامدا پەنـجەی پڵـنگی مـردن، دەکرکڕاگـەی گەردنی هالا و ڕێکی کوشی و ئاوی ژیانی پێ هێق کـرد و بـۆ تاریکسـتانی گـۆڕی نـارد «هـەژار، *شەرەفنامە*»› ▤ ریغ رحمت را سرکشیدن

هێقم / hêqim/: ئاوەڵـناو. ١. قایم و پتـەو ‹دیـواری هێقم› ٢. زل و زەبەلاح ▤ ١. مُحکـم و اسـتوار ٢. گُنده

هێک / hêk/: نـاو. ١. خا؛ هێ ٢. گون؛ هیلکـەگون ▤ ١. تخم پرنده ٢. بیضه

▣ **هێک ماسی:** گەرای نـاو زگـی ماسـی ▤ تُخـم شکم ماهی

هێکێ گون: هێلکەگون ▤ بیضه

⊡ **هێک شکاندن:** هێلکەشـکێنە کـردن ▤ بـازی تخم‌مرغ شکنی

هێک کرن: خـا دانیـان؛ هێلکـە کـردن ▤ تخـم گذاشتن

هێکـار / hêkar/: نـاو. ١. فێرکـەر؛ فێرکـار ٢. فێرەکار؛ کارناس ▤ ١. آموزگار ٢. کارشناس

هێکانە / hêkane/: نـاو. پیتـاک و بـاجی ئاغـا لـە هێلکان ▤ بهرەی مالکانه از تخم‌مرغ

هێکانی / hêkanî/: ☞ **هێلکەشکێنە**

هێکدان / hêkdan/: نـاو. هاکـدان؛ هێلکـەدان: ١. *[ڕووەکناسی]* بەشێک لە مێینەی گوڵ کە بریەتییـە لە یەک یان چەند هێلکۆکـە و دوای پێگەیشـتن دەبێتە میوە ٢. *[گیانەوەرناسـی]* گەرادان؛ تۆمـەدان؛ ئەندامی بەرهەمهێنەری خانۆکەی جینسی مێینە لە مۆرەداراندا ▤ ١و٢. تخمدان

هێکرۆن / hêkron/: ☞ **هێلکەوڕۆن**

هێکوڕۆن / hêk û řon/: ☞ **هێلکەوڕۆن**

هێکەر / hêker/: نـاو. هێکـار؛ فێرکـەر؛ مامۆسـتا؛ سەیدا ▤ آموزگار

هێکەڕوون / hêkeřûn/: ☞ **هێلکەوڕۆن**

هێکـەل / hêkel/: ئاوەڵـناو. لـە تـەرزی هێلکـە ▤ بیضوی

هێکی / hêkî/: نـاو. هێگـی؛ جـۆلایی؛ جیلایـی ▤ بافندگی

هێگ / hêg/: ☞ **هاگ**

هێگا / hêga/: ناو. کێڵگە؛ هیگا؛ مووچە؛ مـەزرا ▤ مزرعه

هێگن / hêgin/: چاوگ. پێ وێران؛ دەرۆست هاتن؛ چار کردن ▤ حریف کسیٰ/ چیزی شدن

هێگنی / hêg(i)nî/: نـاو. ١. هێژایـی؛ شـیاوی ٢. لێهاتوویی ▤ ١. لیاقت ٢. قابلیت

هێگی / hêgî/: ☞ **هێکی**

هێڵ¹ / hêl/: ناو. ١. حل؛ هل؛ حێل؛ ئاڵفەگیایەکی گەرمەسێری گەڵادرێژ و گوڵ هێشوویە ٢. بەری ئەو گیایە کە زەردە و دەنکـی بۆنخۆشـی تێدایـە ‹بە ناز و غەمزە دەڕوانێ، دەکا شینکەی نەرم پێشێل/ لەگەڵ بۆنی وەنەوشە تێکـەڵاون بـۆنی عـەتر و هێـل «هێمن»› ٣. دەنکی ئەو گیایـە کـە بەهاراتـە ٤. مەیدانی جەنگ ٥. شـەڕنامە ٦. هـەڵ؛ جەنگـە؛ هەڕەت ٧. دارێکی لێڕەوارە ٨. درم؛ پـەتا؛ ئـازار؛ هاڵ ٩. حێڵ؛ هێز؛ وزە ١٠. کاری بە کۆمە ڕۆین بۆ ڕاوی مـەل و ماسـی ‹چوونـە هـێلا کـەوا› ١١.

جۆرێ تەڵە ١٢. لا؛ ئالی؛ تەرەف ١٣. هـاوێردۆر؛ هەموو لا ١٤. جەغز؛ دایرە ١٥. ناو چەقی کـۆزی هەڵپەڕکێ ■ ١تا٣. هِل ۴. میدان جنگ ۵. جنگنامه ۶. موسم ۷. درختـی جنگلـی ۸. بیمـاری واگیـردار ۹. نیرو؛ توان ۱۰. شکار گروهی پرنده و ماهی ۱۱. نوعی تله ۱۲. طرف؛ سو ۱۳. دوروبـر ۱۴. دایـره ۱۵. مرکـز دایره‌ی رقص گروهی

▣ **هێلا مازیا:** هـەڕەتی مـازوان ■ موسـم مـازوج چیدن

⊡ **هێل کردن:** ورد لـێ ڕوانـین ■ بـه دقـت نگـاه کردن

هێل^{۲}: ئاوەڵناو. ١. خوار؛ لار؛ چـەوێڵ ٢. زۆر؛ فـرە؛ زەحف ■ ۱. کج ۲. بسیار

هێل^{۳}: ئاوەڵکار. ١. زۆر؛ زەحـف؛ فـرە ٢. زیـایی؛ زۆرتر لە ڕادەی پێویست ‹ئەو هێک هێل کـولاوە› ■ ۱. بسیار ۲. زیادی

هێل^{٤}: ☜ **هل**^{۲}

هێلان^{۱} / hêlan/: چاوگ. هێلانـدن: ١. هێشـتن؛ ڕێگـە دان ٢. گـوم کـردن ■ ۱. گُذاشـتن ۲. گُـم کردن

هێلان^{۲}: ناو. ١. ☜ **هێلانە** ٢. جۆلانەی گوریس ■ ۱. ☜ **هێلانە** ۲. تابِ تاب‌بازی

هێلاندش / hêlandiş/: نـاو. ونی؛ گومی؛ ونداییی ■ گُمی

هێلاندن / hêlandin/: ☜ **هێلان**^{۱}

هێلانە / hêlane/: نـاو. هـێلان؛ هێللانـە؛ هالـەین؛ هالێن؛ هیلوین؛ هێلوون؛ هێلیـان؛ هـێلین؛ لانـە؛ لوونە: ١. ماڵ و لانی ژیان و هێلکە کردنی باڵندە ‹من هەڵۆ بووم و چیا هێلانەم/ ژێر چـەپۆکی قـەل و داڵم تا کەی؟ «هێمن»› ٢. ماڵی هێندێ مێـرووی کۆمەڵژی ‹هێلانە زەردەواڵە ورووژاوە بەم شەوە/ یـا گرمەگرمی سینەیی کون ـ کون کراومە؟ «بێخود»› ■ ۱و۲. لانه

⊡ **هێلانە شێوان:** /کینایە/ ئـاوارە و تـەرە بـوون ■ آواره شدن

هێلانە کردن: دروست کردنی هێلانـە ■ آشـیانه ساختن

هێلانـەدۆزە / hêlanedoze/: نـاو. هێلانـــەدۆزی؛ ڕەوتی گـەڕانی مریشـک بـۆ جێگـەی هێـک لێ‌کردن ‹هێلانەدۆزە پۆڕ و ئەپرسـێ لـە مەڵـبەنی/ کەو کۆهساری گرتووە، سەحرایە مەسکەنی «قـانع»› ■ جستجوی مُرغ برای جای تخمگذاری

هێلانەدۆزی / hêlanedozî/: ☜ **هێلانەدۆزە**

هێلانـەک / hêlanek/: نـاو. هـەلۆرک؛ دەیـدەک؛ جۆلانەی نەخۆش و منداڵ ■ ننو

هێلانەنشـین / hêlanen(i)şîn/: ئاوەڵـناو. ئـەهلی هێلانە؛ هێشـتا هـەراش نـەبوو ‹هێشـتا منالـی و هێلانەنشـین/ نەتداگەسـە بـاڵ زەوینـە و زەویـن «فولکلۆر»› ■ فاقد قدرت پرواز

هێلانەواز / hêlanewaz/: ئاوەڵناو. /کینایە/ لوونـەواز؛ هێلانە لێ تێکچوو؛ ماڵوێران ‹وەکوو تەیرێکی گوم بووبێ جەناحی/ هێلانـەواز و هـەردا و هـەردم ئەمـڕۆ «کوردی»› ■ خانه‌خراب

هێلانین / hêlanîn/: چاوگ. هەڵهێنان؛ بڵند کردن ■ بُلند کردن

هێل‌پسینگ / help(i)sîng/: نـاو. گیایەکە ■ گیاهی است

هێلشتن / hêliştin/: چـاوگ. هێشتنەوە؛ ڕاگرتن ■ نگهداشتن

هێلک / hêlik/: ناو. ١. هێلکە؛ هێک؛ هـێ؛ خـا ٢. جۆلانەی گوریس ■ ۱. تخم پرنده ۲. تابِ تاب‌بازی

⊡ **هێلک** (**کەسێ**) **بڕیان:** /پلار/ لە کار کەوتن؛ بەند بڕیان ‹ئەوە هێلکت بڕیاگە وا ناتوانی هەڵسـی؟!› ■ از کار افتادن

هێلکـال / hêlkal/: نـاو. هێلکـان؛ مەنجـەنیق؛ ئامرازێکی شەڕی کەونارایە ■ منجنیق

هێلکان١ / hêlkan/: چاوگ. لە جۆلانە نیشتن ▤ در تاب نشستن

هێلکان٢: ☜ **هێلکال**

هێلکاندن / hêlkandin/: چاوگ. دەست پێوە نان لە جۆلانەدا ▤ تاب دادن در تاب‌بازی

هێلکۆکە / hêlkoke/: ناو. *[ڕووەکناسی]* خانۆکەی جینسی (زایەندی) گیانداری مێوینە ▤ تُخمک

هێلکە / hêlke/: ناو. هیلکە؛ هێک؛ هێگ؛ هێلە؛ یەلکە؛ خا؛ هێ ‹هێلکەی ئیمڕۆ لە مامر سۆزی خاسترە «مەسەل»› ▤ تخم پرندە

⊡ **هێلکە چێژتن**: هێک لە ددان دان بۆ ئەزموونی ڕەقی و نەرمی ▤ استحکام تخم‌مرغ را با دندان آزمودن.

هێلکە دۆڕین: ١. مریشکێ کە لە کولانەی خۆیدا هێلکە ناکا ٢. *[کینایە، پلار]* کەسێ کە خێری بۆ دیترانە و کەس‌وکاری خۆی لێ بێوەرین ▤ ١. مرغی کە در لانەی خود تخم نمی‌گذارد ٢. کسی کە خیرش بە بیگانگان می‌رسد

هێلکە کردن: دەردان و دانانی هێلکە ‹هێلکە ناکا هیچ، ڕاوکەش دەخوات «مەسەل»› ▤ تخم گذاشتن

هێلکەی دوو زەردێنە کردن: *[کینایە]* کاری زۆر پڕقازانج کردن ▤ تخم طلا گذاشتن

هێلکەدان / hêlkedan/: ☜ **هێکدان**

هێلکەڕۆن / hêlkeřon/: ☜ **هێلکەوڕۆن**

هێلکەڕێوی / hêlkeřêwî/: ناو. گیایەکە تۆمەکەی لە هێک دەکا ▤ گیاهی است

هێلکەشکانێ / hêlkeş(i)kanê/: ☜ **هێلکەشکێنە**

هێلکەشکێن / hêlkeş(i)kên/: ☜ **هێلکەشکێنە**

هێلکەشکێنە / hêlkeş(i)kêne/: ناو. هێکانی؛ هێلکەشکانێ؛ هێلکەشکێن؛ هێلەماڕانی؛ گەمەی هێک لێکدان لە سەر بردنەوە ▤ بازی تخم‌مرغ شکنی

هێلکەشەیتان / hêlkeşeytan/: ناو. شەیتانۆکە؛ چاوشەیتانە؛ ناخوون‌شەیتان ▤ حلزون

هێلکەشەیتانۆکە / hêlkeşeytanoke/: ناو. شەیتانۆکە؛ قەپۆشکە ▤ حلزون

هێلکەکەر / hêlkeker/: ئاوەڵناو. تایبەتمەندی ئەوەی هێلکەی پێ دەکرێ ‹گەیشت بە پۆلێ مریشکی زۆر چاخ/ هەموو هێلکەکەر هەموو بە دەماخ «قانع»› ▤ تُخمگذار

هێلکەگون / hêlkegun/: ناو. *[شووروەیی]* گون؛ گورن؛ خایە ▤ بیضە

هێلکەوڕۆن / hêlke w řon/: ناو. هێلکەڕۆن؛ هێڕۆن؛ هێکڕۆن؛ هێکوڕۆن؛ هێکەڕوون؛ خاوڕۆن؛ نیمرۆ ▤ نیمرو

هێلکەیی / hêlkeyî/: ئاوەڵناو. لە بیچمی هێلکە ▤ بیضوی

هێلگ / hêlig/: ناو. ورگ؛ عور ▤ شکمبە

هێللانە / hêllane/: ☜ **هێلانە**

هێللانێ / hêllanê/: ناو. ١. جۆلانەی گوریس ٢. هەڵپەڕکێی کیژۆلان ▤ ١. تابِ تاب‌بازی ٢. رقص دخترکان

هێلم / hêlim/: ناو. ١. غەرە؛ جۆرێ چرێشی دارتاشان ٢. ☜ **هێلمە** ▤ ١. نوعی سریش نجاری ٢. ☜ **هێلمە**

هێلمکاری / hêlimkarî/: ناو. کاری دارتاش بە هێلم ▤ کار با چسب نجاری

هێلمە / hêlme/: ناو. پۆ؛ فرێت ▤ پود قالیبافی

هێلۆق / hêloq/: ناو. ١. ☜ **هالۆق** ٢. تەڕکی نێرینە؛ لوولەمیزی نێر ▤ ١. ☜ **هالۆق** ٢. مجرای ادرار نرینە

هێلۆل / hêlol/: ئاوەڵناو. گاڵتەجاڕ؛ گەپجاڕ ▤ مسخرە

هێلوون / hêlûn/: ناو. ١. ☜ **هێلانە** ٢. کالانی خنجەر و شیر ٣. کاسەی چاو ▤ ١. ☜ **هێلانە**

٢. نیام ٣. حدقه

هێله / hêle/: نـاو. ١. ڕاوی باڵـدار و ماسـی ٢. ئامرازی سواڵەت ساف کردن ⚑ ١. شکار پرنده و ماهی ٢. ابزار صاف کردن سُفال

هێلە پەپێ / hêlepepê/: نـاو. زەردێنـه و ئـاردی پێکەوە سوورەوەکراو ⚑ سُرخ‌شدەی آرد و زردەی تخم‌مرغ

هێلەساو / hêlesaw/: ناو. هێلەساوە: ١. بەردێکی پان و خڕ و لووس بۆ ساوین و ساف کردنی هەناو و سواخ و گڵ ٢. کاری ساف کردنی سواڵەت ⚑ ١. سنگی برای اندودن ٢. عمل صاف کردن سُفال

⊡ **هێلەساو دان**: بە هێلە ساوینەوە ⚑ با ابزار، صاف کردن

هێلەساو کردن: ساف کردن بە هێلە ⚑ صاف کردن سُفال با ابزار مخصوص خود

هێلەساوە / hêlesawe/: ☜ **هێلەساو**

هێلەک / hêlek/: ناو. ١. جۆرێ تەڵە ٢. سواپ؛ بەردی لووس و پان و بچووک ٣. پەستەک؛ پەسەک؛ جلیسقە ⚑ ١. نوعی تله ٢. سنگ پهن و صاف و کوچک ٣. جلیقه

هێلەکان / hêlekan/: ناو. ١. بادەوەی گەمیە ‹فەلووکا مە ب هێلەکانێ دچە› ٢. هەڵۆرک؛ لەیلۆک ٣. جۆلانە؛ دەیدەک ⚑ ١. بادبان ٢. ننو ٣. تاب

هێلەکانی / hêlekanî/: ناو. ١. حیللانی؛ سەما و ڕەخسی کچۆلان ٢. دێلەکانێ؛ داردێلەکانێ ⚑ ١. رقص دخترکان ٢. تاب‌بازی

هێلەکە / hêleke/: ناو. فەرەنجی؛ پەستەک؛ پەسەک ⚑ جلیقەی نمدی

هێلەکەسەما / hêlkesema/: ☜ **هەلەکەسەما-١**

هێلی / hêlî/: ناو. ١. هێک؛ خا؛ هێ؛ هێگ؛ هێلک؛ هێلکە ٢. ☜ **هیلی** ⚑ ١. تخم پرنده ٢. ☜ **هیلی**

هێلیان / hêlyan/: ☜ **هێلانە**

هێلیڤان / hêlîvan/: ☜ **هاگەبان**

هێلیڤانک / hêlîvanik/: ☜ **هاگەبان**

هێلین١ / hêlîn/: چاوگ. ١. هێڵان؛ جێ هێشتن ٢. گوم کردن ⚑ ١. جا گذاشتن ٢. گُم کردن

هێلین٢: ناو. ١. ☜ **هێلانە** ٢. *[مەجاز]* شەرمی ژن ⚑ ١. ☜ **هێلانە** ٢. شرمگاه زن

هێلینک / hêlînk/: ناو. هێلێنک؛ هێلانۆکەی باڵداری پچووک ⚑ آشیانەی پرندەی کوچک

هێلینگە / hêlînge/: ناو. داشقە؛ عەرەبانە ⚑ گاری

هێلێنک / hêlênk/: ☜ **هێلینک**

هێڵ / hêł/: ناو. خەت: ١. کڕ؛ کێڕ؛ زاخ؛ کێڵە؛ قەس؛ قەز؛ باریکەشوێنی بەجێ‌ماو و لە سەر شتێکی لووس ‹هێڵی تورمز؛ هێڵی نوتوو› ٢. خەتی جووت ‹گا دەیگوت لە هێڵی شێو/ چەند بەنرخە وتەی خێو «هەژار، *بۆ کوردستان*»› ٣. سیستەمێکی یەکپارچە کە دەبێتە هۆی ڕاگواستنەوەی شتێک ‹هێڵی ئاسن؛ هێڵی تەلەفوون› ٤. مەیدانی شەڕ؛ شەڕگە ٥. هەرێم؛ ئاقار ‹من کە بۆ دیتنی گوڵ هێڵی سنوورم دەپەڕاند/ هەر لە سەر هەق گوتنی ڕووتە کرام خانەنشین «هێمن»› ⚑ ١. خط ٢. خط شخم ٣. خط ارتباطی ۴. میدان جنگ ۵. حریم

هێڵان / hêłan/: چاوگ. تێەڕ. //هـێلات؛ دەهێلی؛ بهێلە// هێشتن: ١. هێشتنەوە ‹گشتی مەخۆ! بەشی ئێمەش بهێڵەوە!› ٢. ڕێ دان ‹مەهێڵن دوژمن گرەو باتەوە/ شەیتان ئاگری شەڕ خۆش کاتەوە «کاردۆخی»› ⚑ ١. باقی گذاشتن ٢. اجازه دادن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: -/ چاوگی نەرێنی: نەهێڵان

هێڵنج / hêłinc/: ناو. هولۆنج؛ هۆڵنج؛ هەڵنج؛ هێق؛ چۆنیەتی دڵ پێکاهاتن؛ سەرەتای ڕشانەوە ⚑ تهوّع

⊡ **هێڵنج دان**: حۆق کردن بۆ ڕشانەوە ⚑ دل بە

هم آمدن

هێڵنج هاتن: دڵ هەڵشێوان ‹ئەگەر بۆت بڵێم قاپەکە چۆن بوو ئێستا هێڵنجت دێتێ! «هەژار، چێشتی مجێور»› ▤ حالت تهوُّع دست دادن

هێڵە^{1} / hêłe/: ناو. ١. ☞ **هێلکە** ٢. نێڵە؛ کڵپەی ئاگر ▤ ١. ☞ **هێلکە** ٢. زبانەی آتش

هێڵە^{2}: دەنگەناو. وتەی گەڕاندنەوەی گاجووت بۆ سەر خەت ▤ کلمەی بازگرداندن گاو از سر شیار شُخم

هێڵە پە پە / hêłepepe/: ناو. هێلەپەپێ؛ کولێرەی هێلکە تێ هەڵسواو ▤ گردەنان اندوده با زردەی تخم‌مرغ

هێڵەرماسی / hêłermasî/: ☞ **سێفزەمینە**

هێڵەک / hêłek/: ناو. هێرنگ؛ هێلەگ؛ هێلەک؛ ئێلەک؛ یەلەک؛ هێلەکە؛ ئەلە؛ لەهەڕ؛ غەل؛ غل؛ مووخل؛ مۆخل؛ مۆخل؛ مخل؛ قاوێر؛ دۆبژێن؛ بێژنگی کون‌تەنگ کە هاڕدراوی پێ دادەبێژن ‹دەورانییە، وەک هێلەکی سەودا، سەری گێژم/ بۆیە بە دەقیقی مەسەلە هەرچی دەبێژم «نالی»› ▤ الک

هێڵەکە / hêłeke/: ☞ **هێڵەك**

هێڵەگ / hêłeg/: ☞ **هێڵەك**

هێڵەگبێژ / hêłegbêj/: ئاوەڵناو. بە هێلەگ دابێژراو ▤ بیختە با الک

هێڵەگچی / hêłegçî/: ناو. کەسێ کە هێلەگ چێ دەکا ▤ الک‌ساز

هێڵەماڕانی / hêłemařanî/: ☞ **هێلکەشکێتە**

هێڵەماسی / hêłemasî/: ☞ **سێفزەمینە**

هێڵەوایێ / hêłewayê/: ناو. بانگ بۆ مەیدانی جەنگ ▤ ندا برای رفتن به جنگ

هێڵەوەی / hêłewey/: ناو. کۆترەگایە ▤ کبوتر جنگلی

هێڵەهێڵ / hêłehêł/: دەنگەناو. مرقەی نێری ‹هێلەهێلی نێری› ▤ صدای شاک

هێم^{1} / hêm/: ناو. ١. هیم؛ خیم؛ بناغە؛ بنەڕەت ٢. ئاکار؛ خۆ و خدە ▤ ١. اساس؛ بُنیان ٢. روش و اخلاق

⊡ **هێم دانین**: بناغە دانان ▤ بُنیان نهادن

هێم^{2}: ئامراز. لا؛ نک؛ کن؛ ئالی ▤ نزد

هێما^{1} / hêma/: ناو. ١. ئاماژە؛ ئیشارە ٢. نیشانە؛ دروشم؛ سەمبول؛ شت، وێنە، دەنگ یان نیشانەیەی تایبەتە کە بە بۆنەیەکەوە نوێنەرایەتی شتێکی‌تر دەکات ‹داری توو هێمای هەورامانە› ▤ ١. اشارە ٢. نماد

هێما^{2}: ☞ **هێشتا**

هێمان^{1} / hêman/: ناو. ١. ماک؛ مادە ٢. سیایی فرۆش ▤ ١. مادە ٢. فاکتور فروش

هێمان^{2}: ☞ **هێشتا**

هێمان^{3}: جێناو. خۆمان؛ خوومان ▤ خودمان

هێمای / hêmay/: ئامراز. هێشتا؛ هێمان؛ هێشتاکوو ‹جەو پەی پێکای لاف باد بێ مەوزوون/ هێمای دەهانش نەشوستەن جە هوون «بێسارانی»› ▤ هنوز

هێمایی / hêmayî/: ئاوەڵناو. سەمبولیک؛ نیشانەیی؛ بە تایبەتمەندی کەڵک گرتن لە هێما و سەمبول ‹لە قورئاندا چیرۆکی داوود بە شێوەیەکی هێمایی و زۆر نهێنی باس کراوە› ▤ نمادین

هێمج / hêmic/: ناو. بزگوڕ؛ تیتۆڵ؛ بەرگ یان هەر قوماشێکی داڕزاوی ونجڕ ـ ونجڕ بوو ▤ کُهنە

هێمدانەر / hêmdaner/: ناو. بناغەدانەر ▤ بُنیانگذار

هێمن / hêmin/: ئاوەڵناو. هێوور؛ ئارام؛ پشوولەسەرخۆ ‹دوو شتە ڕێگەی ڕزگاری من بێ/ یا یار هی من بێ، یا یار هێمن بێ «پیرەمێرد»› ▤ آرام

⊡ **هێمن بوونەوە** پاش شێویان ئارام بوون ▤ آرامش یافتن

هێمن کردنەوە ئارام کردنەوە ▤ آرام کردن

هێمنایەتی / hêm(i)nayetî/: ☜ **هێمنی**

هێمنایەتیخواز / hêminayetîx(i)waz/: ئاوەڵناو. هێمنیخواز؛ ئاشتیخواز 🏴 صلح‌طلب

هێمنایی / hêm(i)nayî/: ☜ **هێمنی**

هێمنەتی / hêm(i)nẹtî/: ☜ **هێمنی**

هێمنی / hêm(i)nî/: ناو. هێمنایەتی؛ هێمنایی؛ هێمنەتی؛ هێمنیەتی؛ هێونی؛ دنیای ئارام و بێ‌کێشە و هەرا 🏴 امنیت

هێمنیخواز / hêm(i)nîx(i)waz/: ☜ **هێمنایەتیخواز**

هێمنیەتی / hêminyetî/: ☜ **هێمنایەتی**

هێمنییەتی / hêminîyetî/: ☜ **هێمنی**

هێمۆ / hêmo/: ئاوەڵناو. هێمێ؛ داوێنپاک 🏴 پاکدامن

هێمە١ / hême/: ناو. ١. چیلکە؛ چڵوچێو؛ لکە داری هەڵپەرتاوتە ٢. ئێزنگ؛ ئاگردوو؛ هێزم 🏴 ١. هیمە ٢. هیزم

هێمە٢: جێناو. ئێمە 🏴 ما

هێمی / hêmî/: ناو. ١. قوماشی زۆر ناسکی بەرگەنەگر ٢. هێمیتی؛ شێ زەوی؛ تەڕایی زەوین 🏴 ١. پارچەی نازک کم‌دوام ٢. رطوبت زمین

هێمیتی / hêmîtî/: ☜ **هێمی -٢**

هێمێ١ / hêmê/: ناو. نێوان؛ بەین 🏴 فاصلە

هێمێ٢: ☜ **هێمۆ**

هێن١ / hên/: ناو. کانی؛ کانیاو 🏴 چشمە

هێن٢: ئاوەڵکار. ١. ئاوها؛ ئاوا ٢. ئەوەندە؛ هێند ‹قەلەباچکەیەک وای پێ فێر بووبوو/ بەیانیان ئەیخوارد هێن لێی تێر بووبوو «پیرەمێرد»› 🏴 ١. چنین ٢. این‌قدر

- هێن٣: پاشەوشە. بهێن ‹نان‌هێن› 🏴 - آور

هێنان / hênan/: چاوگ. تێپەڕ. //هێنات؛ دەهێنی؛ بهێنە// هانین؛ هاوردن؛ ئاوردن؛ ئانین؛ ئاردن؛ ئێنان؛ ئاردەی: ١. شتێ یان کەسێ بە بیسەر، بێژەر، کەس یا جێگایەکی دیاریکراوەوە نێزیک کردنەوە یا پێ گەیاندن ‹پەیامت هات و پەیکت ڕۆی، خەیاڵم نارد و نەیگەیێ/ ڕەسووڵم کەوتە ڕێ، گرتی، هێنای وەک ئاگرەسوورە «نالی»› ٢. پێکهێنان؛ دابین کردن ‹ئەم هەموو پووڵەی لە کوێ هێنا؟› ٣. بەرهەم هێنان؛ دروست کردن ‹منداڵ هێنان› ٤. ڕووبەڕوو بوونەوە لەگەڵ ڕووداوێکدا ‹خراپ هێنان؛ باش هێنان› ٥. هێژان؛ ژیان؛ بایەخدار و شیاو بوون ‹با یادی گوڵم دڵم دەرێنێ/ دڵداری هەزار ئەوەندە دێنێ «هەژار، مەم و زین»› 🏴 ١تا٤. آوردن ٥. ارزیدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: هێناو/ چاوگی نەرێنی: نەهێنان

هێناندن / hênandin/: چاوگ. ئێناندن؛ هاوردن 🏴 آوردن

هێنانەوە / hênanewe/: چاوگ. تێپەڕ. //هێناتەوە؛ دەهێنیەوە؛ بهێنەوە// هانینەوە؛ هاوردنەوە: ١. گەڕاندنەوە ‹کەرەکەم ڕۆیبوو هێنامەوە› ٢. گرتنەوە؛ خستنەوە سەر هێڵی خۆ (وەک: هێنانەوەی ناوکی کەوتوو) ٣. گرتنەوە؛ هێنانەوە جێی خۆی (وەک: هێنانەوەی ئەندامی وەرگەڕاو) ٤. نان دە تەندووری گەرم کەوتن 🏴 ١تا٣. بازگرداندن ٤. نان در تنور گرم افتادن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: -/ چاوگی نەرێنی: نەهێنانەوە

هێنجەت / hêncet/: ☜ **هەنجەت**

هێند / hênd/: ئاوەڵکار. هاند: ١. هێندە؛ ئەوەندە ‹خوسرەوێکی وا بە ناز و عیشوە هێند شەکری شکاند/ بووم بە فەرهاد ئاخری بۆ گفتوگۆی شیرینی ئەو «بێخود»› ٢. ئەوەندی ٣. هندک؛ کەم 🏴 ١. آنقدر ٢. چندی ٣. اندک

هێندکۆکە / hêndkoke/: ئاوەڵکار. هەنکی؛ هەندەک 🏴 اندکی

هێندکی / hêndikî/: ناو. کەمی؛ کەمووکەیی؛

کەمووسکەیی 🇮🇷 کمی؛ کاستی

هێندو . ئەورووپایی / hêndû 'ewrûpayî/: ناو. کۆمەڵە زمانێک بە چەن لقە زمانەوە کە زۆربەی خەڵکی ئورووپا، ئەمریکا، ئوستralیا و بەشێکی زۆر لە ڕۆژهەڵاتی ناوین قسەی پێ دەکەن 🇮🇷 هندو‌ـ اروپایی

هێندو . ئێرانی / hêndû 'êranî/: ناو. لقێکی گەورە لە زمانگەلی هیندوو‌ـ‌ئورووپایی کە بۆ خۆی دوو لقی هیندی و ئێرانی لێ دەبێتەوە 🇮🇷 هندو ـ ایرانی

هێندە^{1} / hênde/: ئاوەڵکار. هێند؛ ئەوەندە؛ ئەونە ‹هێندە بێزاری کە زانیومە بە زاری نایەوە/ دوور لە بالاکەت سەرینی ناهومێدیم نایەوە «حەریق»› 🇮🇷 آنقدر

هێندە^{2}: جێناو. هێند؛ ئەونە؛ ئەوەندە ‹من چەندم قەرز پێ دای، تۆش هەر هێندەم دەیە!› 🇮🇷 آنقدر

هێندە^{3}: ئامراز. هندیکۆ؛ هندی؛ ئەگەرچی 🇮🇷 هرچند

هێندەی^{1} / hêndey/: ئاوەڵکار. هەرچەندە ‹هێندەی من دەگەڵیا ماندوو بووم کەس خەمی بۆ نەخوارد› 🇮🇷 آنقدر

هێندەی^{2}: جێناو. ئەوەندەی ‹هێندەی نەدامێ تێر بخۆم!› 🇮🇷 این اندازه

هێندی^{1} / hêndî/: ناو. ١. زمانی وێژەیی و ڕەسمی هێند، لە زمانەکانی هێندو‌ـ ئێرانی ٢. هەرکام لە خەڵکی ناوخۆیی هێند یان مندالانیان 🇮🇷 ١و٢. هندی

هێندی^{2}: ئاوەڵناو. سەر بە وڵاتی هێند 🇮🇷 هندی

هێندی^{3}: ئاوەڵکار. ئەوەندی؛ ئەونە 🇮🇷 آنقدر

هێندی^{4}: ئامراز. بە ئەندازەی ‹هێندی دەنکە نۆکێک› 🇮🇷 بە قدرِ

هێندێ / hêndê/: ئاوەڵکار. چکێ؛ کەمێ لە شتێ ‹هێندێ بێر بکەوە!› 🇮🇷 اندکی

هێندێک^{1} / hêndêk/: ئاوەڵکار. نەختێ؛ چکێ؛ کەمێک لە شتێ ‹هێندێک نان بخۆ!› 🇮🇷 اندکی

هێندێک^{2}: جێناو. بازێک؛ بڕێ ‹هێندێک دەیانگوت بریا تاژی شێخ بووینایە! «هەژار، چێشتی مجێور»› 🇮🇷 بعضی

هێنراو / hênraw/: ☜ **هاوردە**

هێنژین / hênjîn/: چاوگ. ١. پۆنژین؛ وەنەوز دان ٢. داهێزان لە بێخەوی 🇮🇷 ١. چُرت زدن ٢. وارفتن از بی‌خوابی

هێنک / hênik/: ئاوەڵناو. هۆنک؛ هوونک؛ هووینک؛ فێنک؛ ساردی سازگار 🇮🇷 خُنک

هێنکایی / hênikayî/: ناو. هوونکایی؛ هووینکایی؛ فێنکایی 🇮🇷 خنکی

هێنەر / hêner/: ناو. کەسێ کە شتێ دێنێ 🇮🇷 آورندە

هێو^{1} / hêw/: ناو. ١. ☜ **هێڤ** ٢. ئاژاوە؛ کێشە و هەڵلا ٣. نم؛ شێ 🇮🇷 ١. ☜ **هێڤ** ٢. آشوب و بلوا ٣. نم

هێو^{2}: دەنگ. وشەی گەمە پێکردن ‹هێو! تەڕت نەکرد› 🇮🇷 دِکّی

هێوار / hêwar/: ☜ **ئێوارە**

هێوارە / hêware/: ☜ **ئێوارە**

هێوارێ / hêwarê/: ئاوەڵکار. لە ئێوارەدا 🇮🇷 غروب هنگام

هێواش / hêwaş/: ئاوەڵکار. ئێواش؛ بە سپایی؛ لەسەرخۆ؛ هێدی 🇮🇷 آهستە

هێوان / hêwan/: ☜ **هەیوان**

هێوایی / hêwayî/: ناو. ١. شێ گیا؛ تەڕایی ڕوەک ٢. تێراوی 🇮🇷 ١. نم گیاه ٢. پُرآبی

هێوچی / hêwçî/: ئاوەڵناو. ئاژاوەچی؛ فتنە؛ مایەفتنە؛ سەرەسۆدرە 🇮🇷 هوچی

هێور^{1} / hêwir/: ناو. ١. ئەنوا؛ جێگە ٢. بوێری؛ ئازایی 🇮🇷 ١. پناهگاە ٢. شُجاعت

هێور۲: ئاوەڵناو. هێمن؛ هێدی؛ ئارام ☰ آرام

⊡ **هێور بون**: ئارام گرتن؛ داسەکنان؛ هەدادان ☰ آرام گرفتن

هێور بونەوە: ئارام بوونەوە؛ داسەکنان ☰ آرامش خود را بازیافتن

هێور کردنەوە: داسەکاندن؛ کوڵوکۆ دامراندن ☰ آرام کردن

هێوران / hêw(i)ran/: چاوگ. تێنەپەڕ. //هێورای؛ دەهێورێی؛ بهێورێ// دامەزران؛ دامەرزیان؛ سرەوتن ‹ئەوەندە بزۆزن لە هیچ کوێ ناهێورێن› ☰ آرام گرفتن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: هێوراو/ چاوگی نەرێنی: نەهێوران

هێوراندن / hêw(i)randin/: چاوگ. ١. هێدی کردنەوە ٢. پەنا دان ٣. جێگە پێدان؛ دامەزراندن ٤. غیرەت وەبەر نان ☰ ١. آرام کردن ٢. پناه دادن ٣. اسکان دادن ۴. تشجیع کردن

هێورزە / hêwirze/: ئاوەڵناو. ١. سیوشکە؛ وشک لە بەر تینوویەتی زۆر ‹خەریکە لە تینوانا هێورزە وەبم› ٢. هێڤرزە؛ شلۆق؛ قەرەباڵغ ☰ ١. تشنەلب ٢. شلوغ

هێورکەرەوە / hêwirkerewe/: ئاوەڵناو. حاوێنەر؛ حەوێنەر ☰ آرامکننده

هێوری / hêw(i)rî/: ناو. کڕی؛ ئارامی ☰ آرامش

هێورین / hêw(i)rîn/: چاوگ. ئێورین: ١. ئارام گرتن؛ هێدی و هێمن بوونەوە ٢. حاوانەوە لە بن باڵی کەسێک ٣. وێران؛ نەترسان ٤. دامەزران؛ جێگە دەسکەوتن ☰ ١. آرمیدن ٢. در پناه کسی امنیت یافتن ٣. نترسیدن ۴. جای سکونت یافتن

هێوشین / hêwşîn/: ☜ **هێڤشین**

هێولا / hêwla/: ☜ **هەڵوا**

هێون۱ / hêwin/: ناو. خەو؛ خەون ☰ خواب

⊡ **هێونا شیایەنە**: لە خەو هەستان ☰ از خواب برخاستن

هێون۲: ☜ **هێمن**

هێونی / hêwinî/: ☜ **هێمنی**

هێوە۱ / hêwe/: ناو. هەیوە؛ بەهێ؛ بەی ☰ میوەی به

هێوە۲: ئاوەڵکار. بۆ ئێرە ‹هێوە وەرە› ☰ به این سو

هێوە۳: جێناو. ئێوە؛ ئەنگۆ ☰ شما

هێوەت / hêwet/: ناو. حێوەت؛ سام؛ ترس ‹لە هێوەت باوکم، خۆم شاردەوە!› ☰ هیبت

هێوەر / hêwer/: ناو. هیوەر؛ برای مێرد ☰ برادر شوهر

هێوەرزا / hêwerza/: ناو. هێوەرزاد؛ فرزەندی هێوەر ☰ برادرزادەی شوهر

هێوەرزاد / hêwerzad/: ☜ **هێوەرزا**

هێوەرژن / hêwerjin/: ناو. هاوگیان؛ هومبی؛ هەوگیان؛ براژنی مێرد ☰ جاری

هێوەرە / hêwere/: ناو. گامێشی سێ ساڵە ☰ گاومیش سه ساله

هێوی / hêwî/: ناو. ١. تکا؛ ڕەجا ٢. ☜ **هیوا** ٣. شێ؛ هێمی؛ نم ٤. شەونم؛ ئاوەنگ ☰ ١. خواهش ٢. ☜ **هیوا** ٣. نم ۴. شبنم

هێویتی / hêwîtî/: ناو. تەڕایی زەمین؛ شێ زەوی ☰ رطوبت زمین

هێویدار / hêwîdar/: ☜ **هیوادار**

هێوین / hêwîn/: ☜ **هەوێن**

هێ.هێ / hê hê/: دەنگەناو. ١. وتەی بانگ کردنی مێگەل ٢. وتەی گاڵتە پێکردن و باوەڕ نەکردن ☰ ١. کلمەی صدا کردن گله ٢. کلمەی تسمخر و باور نکردن

هێی / hêy/: دەنگ. هۆی؛ وتەی دەنگ دان ‹هێی ئەوە چ دەکەی؟› ☰ های

ی

ی^{١} / y/: پیت. نیشانەی پیتی سیوچوارەمین ئەلفوبێی زمانی کوردی ▤ ی؛ نشانەی سیوچهارمین حرف الفبای زبان کردی

ی^{٢}: جێناو. ١. لکاوی فاعیلی دووهەم کەسی تاک ‹چووی؛ دەڕۆی؛ سووتای؛ دانیشتی› ٢. لکاوی فاعیلی سێهەم کەسی تاک ‹خۆی هێنای؛ کردی؛ هێشتی؛ بردمانی› ٣. لکاوی (بەرکاری) سێهەم کەسی تاک ‹دەیبەن؛ دەیناسم› ▤ ١. ی؛ ضمیر متصل فاعلی دوم شخص مفرد ٢. ش؛ ضمیر متصل فاعلی سوم شخص مفرد ٣. ش؛ ضمیر متصل مفعولی سوم شخص مفرد

▪ **ی**^{٣}: پاشگر. بە دوای بزوێندا نیشانەی ئیزافە لە پێکهاتەی ئیزافیدا ‹برای من؛ ڕێی ئەو؛ جامۆلەی زێڕین؛ لای سەروو› ▤ کسرەی اضافە

▪ **ی**^{٤}: پاشبەند. نیشانەی ئیزافە ‹نانی برژاوی سەری سۆپا› ▤ نشانەی کسرەی اضافی

ی / yi/: ناو. پیتی سیوچوارەمین ئەلفوبێی زمانی کوردی ▤ ی؛ سیوچهارمین حرف الفبای زبان کردی

یا^{١} / ya/: ناو. ناوی عەرەبی پیتی ی ▤ نام عربی حرف ی

یا^{٢}: ئاوەڵناو. ١. وەکری؛ ئاواڵە ٢. ئەو؛ ئا ‹یا ڕۆژە› ▤ ١. باز ٢. آن

▣ **یا کرن:** بە قسە کردن ‹قەنج کرا ب یا من کرا!› ▤ به رأی کسی عمل کردن

یا کەردەنە: وەکرن؛ کردنەوە ▤ باز کردن

یا^{٣}: جێناو. ١. ئەوە ‹یا تە کری؛ یا تە گوتی› ٢. ئەو؛ ئەڤ ▤ ١. آنکه ٢. او

یا^{٤}: ئاوەڵکار. بەڵێ؛ وایە ▤ بلی؛ آری

یا^{٥}: ئامراز. ١. ئان؛ نام؛ نا؛ بۆ نێوان خستن؛ یەکێ لە دوو یان چەند بار و چەندییەک ‹یا شەڕ مەکە، یا چەک و شمشێر هەڵگرە! «مەسەل»› ٢. ئی؛ هی (ژن) ‹یا منە، نادمە تە› ٣. وا؛ کە ‹کتێبەکە یا دامپێت› ▤ ١. یا ٢. مالِ؛ متعلق به ٣. که

یا^{٦}: دەنگ. ١. وتەی ڕێز گرتن بۆ ژنی جێ گەورە لە دواندندا ‹یا مرۆت! یا شەم!؛ یا زێڕن!› ٢. وشەی بانگ کردن بۆ دە هانا هاتن ‹یا ڕەبی!› ٣. ئی؛ ئە؛ دە؛ لە زیادی دێ یان بۆ پێداگری ‹یا خۆشە!› ▤ ١و٢. ای ٣. وه؛ چه

یا -^{٧}: پێشگر. ١. وە- ـەوە؛ باز ‹یا کەردەنە› ٢. وەر؛ هەڵ ‹یا جێراینە› ▤ ١. وا ؛ باز ٢. بر-

▪ **یا**^{٨}: پاشگر. ـ گا؛ بۆ شوێن و جێ ‹لەوەڕیا؛ سەرینیا› ▤ ـ گاه

▪ **یا**^{٩}: پاشەوشە. ئەی؛ پیتی بانگێشتن ‹چ کەس نابێ بە کەسدارم، نییە لەو بەر دەرە یارم/ خودایا تۆ بکەی چارم کەسێکم بێ کەس و بێ دەر «مەحوی»› ▤ یا؛

ای

یاب / yab/: ناو. دەسکەوت؛ دەسهات ⚑ دستاورد

یاباش / yabaş/: ئاوەڵکار. لەسەرخۆ؛ هێدیکا؛ سەبرۆکە ⚑ آهسته؛ یواش

یابان / yaban/: ☚ **بیابان**

⊡ **یابان ڕاچەراییش**: ژیان لە بیابان؛ دوور لە ئاوایی ڕابواردن ⚑ در بیابان زیستن

یابان کەوتش: وە چۆڵ کەوتن؛ دانە سارا ⚑ بە صحرا زدن

یابانی / yabanî/: ئاوەڵناو. بیابانی؛ چۆڵپەرست ⚑ بیابانی

یابانیەی / yabanyey/: ناو. سارانشینی؛ چۆڵپەرستی ⚑ بیابان‌نشینی

یابخوز / yabxûz/: ناو. خۆش‌هەڵکێشە؛ گیایەکە وەک تاڵوو، بەڵام گەڵاکەی پانترە، لاسقی سپی و گوڵی زەردە، لە نێو گەنمەجاڕدا شین دەبێ ⚑ گیاهی است

یابڕ / yabiř/: ناو. جیرە بۆ فەقیر و هەژاران ⚑ جیرەی فقرا

یابۆ / yabo/: سارستە. وەی بابە؛ هاوار لە ئێش و بەڵا ⚑ وای

یابۆن / yabon/: ☚ **بیابان**

یابو / yabû/: ناو. ١. بارگینی؛ ئەسپی نانەجیبی بار کێشان ٢. *[مەجاز، پلار]* پیاوی نەزانی تەمەڵ ⚑ ١. یابو ٢. نفهم تنبل

یابە / yabe/: ناو. بنیات؛ ئیجاد ⚑ ایجاد

⊡ **یابە کردن**: بنیات نان؛ دروست کردن ⚑ ایجاد کردن

یاپراخ / ẏaprax/: ناو. یاپراغ؛ یەپراخ؛ ئاپراخ؛ یاپراخی: ١. گەڵا مێو ٢. دۆڵمە؛ چەن جۆر خۆراک کە پەسایان لە برنج و سەوزی و گۆشتە و لە نێو گەڵامێو، کەلەم، باینجان، تەماتە، بیبار، پیواز، کوولەکە و ... دەکەن و دەیکوڵێنن ‹لە نیسکینە و لە یاپڕاخ پڕ کرا زگ‌ها هەتا مل‌ها/ برنج هەرزان ببوو ئەووەڵ ولی اُفتاد مُشکل‌ها «هەژار، بۆ *کوردستان*»› ⚑ ١. برگ مو ٢. دلمه

یاپراخی / yapraxî/: ☚ **یاپراخ**

یاپراغ / yaprağ/: ☚ **یاپراخ**

یاپنجی / yapincî/: ناو. ١. دێوجامە؛ دێجومە؛ دێم‌جامە ٢. فەرەنجی؛ باڵتەی لباد ⚑ ١. دیوجامه ٢. پالتوی نمدی

یاتاخ / yatax/: ناو. یەتاخ: ١. نوێن؛ نڤین؛ پێخەف؛ کەلپەلی پێ‌خەوتن ‹ڕوو کەرد وە کێوان دەر و شاخ و داخ/ بەڕ و بیابان گێلا وە یاتاخ «خانای قوبادی»› ٢. جێ؛ ماوا ⚑ ١. رختخواب ٢. جا؛ مکان

یاتاخگە / yataxge/: ناو. جێ حەسانەوە؛ شوێنی پشوو دان ‹گێج دوود ئاخ هەواش پڕ کەردەن/ ئانە یاتاخگەی خاڵۆی هامفەردەن «مەولەوی»› ⚑ استراحتگاه

یاتاق / yataq/: ☚ **یاتاقان**

یاتاقان / yataqan/: ناو. یاتاق؛ کەرستەیەکی نێو موتوری ماشین کە میلە یان تەوەرەیەکی لە سەر هەڵدەسووڕێ ⚑ یاتاقان

یاتاقی / yataqî/: ↓

⊡ **یاتاقی خستن**: *[کینایە]* بۆ ماوەیەکی زیاد لە ڕادەی گونجاو، لە شوێنێک مانەوە ⚑ کنگر خوردن و لنگر انداختن

یاجوج / yacuc/: ناو. ئاجوج؛ عاجوج ⚑ یأجوج

یاجوجباجوج / yacucbacuc/: ناو. ١. عاجوج‌ماجوج ٢. *[مەجاز]* هەزارەزیلە؛ خەڵکی زۆری تێکەڵ‌ـپێکەڵ ⚑ ١. یأجوج و مأجوج ٢. شلوغی و بی‌نظمی

یاجێراینە / yacêrayne/: چاوگ. بەرەو پاش گەڕانەوە ⚑ به عقب برگشتن

یاحەق / yaĥeq/: ناو. تاق‌تاق؛ تاک‌تاک‌کەرە ⚑ مُرغ حق

یاخر / yaxir/: ☜ **یاخەر**

یاخمە / yaxme/: ناو. تالان؛ پوویر؛ پوورِ ≣ غارت

یـاخوا / yaxwa/: سارِستە. وتـەی ئـاواتخوازی بـە مانای خودا بکا ‹یاخوا باران بباریّ؛ یاخوا وا بـیّ› ≣ خدا کند

یاخوت / yaxut/: ☜ **یاخود**

یاخود / yaxud/: ئاوەلکار. یاخوت؛ یاخۆ؛ ئان؛ نـام؛ نا؛ یا ‹ئەوە خالە لە سەر گۆنای شەریفت؟/ وە یـاخود دانەیی داوی بەلایە؟ «حاجی قادر»› ≣ یا اینکە

یاخون / yaxun/: ☜ **ئاخوند**

یاخۆ / yaxo/: ☜ **یاخود**

یاخە / yaxe/: ☜ **یەخە**

یاخەر / yaxer/: ناو. یاخر؛ باران ≣ باران

یـاخی / yaxî/: ئاوەلـناو. یـاغی: ١. سـەربزێو؛ سەرکەش؛ شەقی ‹نووح وتی: ئـەی پەروەرەنـدەم! ئەمانـە لـە مـن یـاخی بـوون «هـەژار، *قورئـان*»› ٢. هەڵەموت ‹ملوانکەی زێڕ ئەکاتە مل شـاخی یـاخی «ژیـلا حسـەینی»› ٣. بـیّبـوار ٤. مـانگرتـوو ٥. *[مەجاز]* زۆر سارد ‹لەو دیوە یاخییـە ناخـەوم› ≣ ١. یاغی ٢. صعب‌العبور ٣. بی‌گُدار ۴. اعتصابی؛ اعتصـاب کننده ۵. بسیار سرد

⊡ **یـاخی بـون**: ١. ئەشـقی بـوون ٢. *[مـەجاز]* زۆر سارد بوون. هەروەها: **یاخی کـردن** ≣ ١. یـاغی شدن ٢. خیلی سرد شدن

یاخیگەری / yaxîgerî/: نـاو. یـاغێتی؛ سەرکێشـی؛ سەربزێوی ≣ سرکشی؛ تمرد

یاخییـەتـی / yaxîyetî/: نـاو. سـەربزێوی؛ ئەشقییەتی ≣ یاغیگری

یاد / yad/: ناو. ١. باسی کەسیّ کە نادیارە ‹لـەویّ یـادی تۆمـان کـرد› ٢. بـیر؛ بـیرەوەری ‹زۆر قسەخۆش بوو، یـادی بـەخێر بـیّ!› ٣. فێـر؛ کـار و ڕەوتی فێر بوون ≣ ١و٢. یاد ٣. یادگیری

⊡ **یاد دان**: فێر کردن ≣ یاد دادن

یاد کـردن: ١. تاسە کردن ٢. باس کـردنی دوور بە دوور ‹ئەوەند ئەرجوو دەکا نالی کە جارـ جـار/ بکەن یادی مـوحیببی بـیّڕیاتـان «نـالی»› ≣ ١. مُشتاق بودن ٢. یاد کردن غیابی

یـاد کردنـەوە: وە بـیر هاتنـەوەی نادیـار ≣ یـاد کردن

یاد گرتن: فێر بوون ≣ یاد گرفتن

لە یاد کردن: لە بیر چوون ≣ فراموش کردن

یاداشت / yadaşt/: ناو. یادداشت؛ یاداش: ١. نیشە؛ نووسینێکی کوڵ و کۆتا بۆ لە بیر نەچوون یان وە بیر خستنەوە ‹لەم یاداشـتەدا، کارەکـانی سـبەینێم بۆت نووسـیوە› ٢. لاپەڕەیەک بـە نووسـراوەیەکی وەهاوە ‹نازانم کەی ئەم یاداشتەت بگاتـە دەسـتی› ٣. کاری نووسینی شتی وا ‹بە وردی هەموو شـتیّ یاداشـت کـە!› ٤. ڕا و ڕاڤـەیەکی کـورت لـە خـوارەوەی دەق و پـەراوێزی لاپـەڕەدا ≣ ١تـا۴. یادداشت

یـاداوەر / yadawer/: ئاوەلـناو. بیرهێنـەرەوە؛ وەبیرهێن؛ وەبیرهێنەر ≣ یادآور

یـاداوەری / yadawerî/: نـاو. ویـرە؛ کـار و ڕەوتی بیرهێنانەوە؛ بیر خستنەوە؛ بـە یـاد هێنانـەوە ≣ یادآوری

یادداشت / yaddaşt/: ☜ **یاداشت**

یادگار / yad(i)gar/: نـاو. ١. ئەوەی لە کەس یـان ڕووداوێک دەمێنێتەوە و بیرهێنەرەوەیەتی ‹ئـەم کتێبـە یادگـاری بابمـە› ٢. شـوێنەوار؛ شـۆنەوار؛ شۆنەما؛ ئاسەوار ‹یادگـار ئۆسـای قـەدیم زەمانـان/ دەس ئاس دەس‌کێش خیاتەی خانان «سەیدی»› ≣ ١. یادگار ٢. آثار

یادگاری / yad(i)garî/: ناو. بیرەوەری؛ بیرئانی: ١. دیاری؛ شتیّ کە بە کەسـێک دەدریّ بـۆ ئـەوەی هەرگا چاوی پیّکەوت، ئەو کەسە بێتـەوە بـیری ‹ئـەم کتێبـە بـا یادگـاری مـن بـیّ لـە لات!› ٢.

نووسراوەیەک بە سەر دار و دیوار و... دا بۆ بیر هاتنەوە ‹لە سەر بەردە ئەشکەوتانەوە یادگاری ئەنووسن!› ▤ ١و٢. یادگاری

یادگە / yadge/: ناو. بیرکان؛ حافزە ▤ حافظە

یادن / yadin/: جێناو. یادی؛ ئەوی دیکە؛ ئەوی‌تر ▤ آن دیگری

یادنامە / yadname/: ناو. دەفتەری بیرەوەری ‹یادنامەی پێشمەرگەیەکی شەهید› ▤ دفتر خاطرات

یادەست / yadest/: سارستە. وتەی سەر زاری قومارچی کە بۆ بردنەوە ئێژنی ▤ تکیەکلام قماربازان

یادی / yadî/: ☜ **یادن**

یادێ / yadê/: ناو. دایک؛ دا ▤ مادر

یار^{١} / yar/: ناو. ١. هەوال؛ ئاوال؛ ڕەفیق ‹یادی یاران و وڵاتم ڕۆژ و شەو/ لێی حەرام کردووم قەرار و خورد و خەو «هێمن»› ٢. گراوی؛ دڵبەر؛ ماشقە ‹بڕی پارچەی غەزەل یارم، کەوای کرد/ بڕی بەندی دڵم یارم، کە وای کرد «نالی»› ٣. یاریکار؛ پشتیوان ‹خودا یار بێ سەر دەکەوین› ▤ ١تا٣. یار؛ دوست

▣ **یاری غار:** /کینایە/ هەواڵی زۆر نزیک ▤ یار غار

ـ یار^{٢}: پاشەوشە. ١. یارمەتیدەر ‹دەستیار› ٢. ئاریکار؛ هاوکار ‹بژیشکیار› ٣. ـ مەن؛ ـ مەند؛ ـ دار؛ دارندە ‹بەختیار؛ هۆشیار› ٤. ـ کەر ‹جووتیار› ٥. بە دوای ڕەگی کارەوە دێ ئاوەڵناو یان ناوی کرۆکی ساز دەکا ‹فرۆشیار؛ کڕیار؛ خوازیار› ٦. بە دوای ڕەگی کارەوە دێ و ناوی چاوگ ساز دەکا ‹بڕیار؛ پرسیار› ▤ ١تا٣. ـ یار ۴و۵. ـ ندە ۶ اسم مصدرساز از بُن ماضی

یارا / yara/: ناو. تابشت و توان ‹چ یارایە، بەبێ ئیمایی ئەبرۆ سەیری ئەو چاوە؟/ حەرامە مەیکەشی لەم مەیکەدە بێ ڕوخسەتی حاجیب «مەحوی»› ▤ تاب و توان

یارانیەن^{١} / yaran(i)yen/: ناو. گەپ و گەمە ▤ بازی؛ سرگرمی

یارانیەن^{٢}: ئاوەڵکار. بە قەستی نە بە ڕاستی ▤ بە شوخی

یارای / yaray/: چاوگ. وێران؛ دەرەقەت هاتن ▤ یارستن؛ حریف شدن

یارد / yard/: ناو. یاردە؛ یەرد؛ یەکەی پێوانی درێژایی لە زۆربەی وڵاتە ئینگلسی زمانەکاندا، بەرامبەر بە ٣ فووت، ٣٦ اینچ، یان ٩١,٤٤ سانتی‌میتر ▤ یارد

یاردم / yardim/: ناو. یاریدە؛ ئاریکاری ▤ کُمک؛ مُساعدت

یاردە / yarde/: ☜ **یارد**

یارک / yarik/: ناو. یاری چکۆلە ▤ یار کوچولو

یارکۆک / yarkok/: ناو. گێزەر؛ گەزەر ▤ هویج

یارکۆڵێ / yarkołê/: ناو. ١. یاری چکۆلە؛ دڵبەری تەمەن کەم ٢. دڵبەری نازدار ▤ ١. یار کم‌سن و سال ٢. معشوق نازنین

یارم / yarim/: ناو. ١. نیوە و نیوەچڵ ‹ئەم یارمە پیاگە کێیە؟› ٢. کاری هەرزە و سووک ▤ ١. نیمە؛ نیمچە ٢. کار هرزە

یارما / yarma/: ناو. یارەما؛ بڕکەبێستان ▤ بوتەی پالیزی

یارمباز / yarimbaz/: ئاوەڵناو. یارەمەز؛ جلف و سووک ▤ جلف

یارمە^{١} / yarme/: ناو. ١. هەڵەت؛ کەندالی کووڕ ٢. جۆرێ قوماشە ▤ ١. پرتگاه ٢. نوعی پارچە

یارمە^{٢}: ئاوەڵناو. قەڵشاو ▤ ترک‌بردە

یارمەتی / yarmetî/: ناو. ئاریکاری؛ یاری؛ کۆمەگ ‹ئێمە لە ئێرانەوە یارمەتی پوول، گۆرەوی و دەستکێش و شتی وامان بۆ پێشمەرگە هێناوە «هەژار، چێشتی مجێور»› ▤ کمک؛ مُساعدت

⊡ **یارمەتی دان:** یاری دان؛ یارمەتی کردن؛ کۆمەگ کردن ‹ئەگەر دە گژیشتان ڕاچوون، ئێمە

یارمەتیتان دەدەین «هەژار، *قورئان*» ▤ کمک کردن

یارمەتی کردن: ☜ **یارمەتی دان**

یارمەتیدەر /yarmetîder/: ئاوەڵناو. یاریدەدەر؛ یاریدەر؛ یاریکار؛ هاریکار؛ یاریدە ‹خوا لە پێغەمبەر و لە ئەوانەی دەربەدەرن و ئەوانەی یارمەتیدەرن و لە جەنگەی تەنگانەدا هەر پەیڕەوی ئەو بوون، خۆش بووە «هەژار، *قورئان*» ▤ یاریدهندە؛ کمک کنندە

یارونەخیار /yar û 'exyar/: ☜ **یارونەغیار**

یارونەغیار /yar û 'eğyar/: ناو. یاروئەخیار؛ دۆست و بیانی ‹دەڵێ هەرکەس ببینێ یارونەغیاری بە ئەترافا/ خودا چین ئەم هەموو دێوە لە دەوری ئەم پەریشێوە؟! «مەحوی»› ▤ دوست و بیگانە

یارۆ /yaro/: جێناو. کابرا؛ کاورا؛ فلانی؛ فلان؛ لۆ؛ جبۆ؛ جەبۆ؛ ئەوەکە؛ بێڵ؛ فران؛ گۆیین؛ گۆرین؛ ئەو کەسە قسەی لێ دەکرێ، بەتایبەت بۆ بە سووکی ناو لێبردن ‹وەلحاسڵ هەنی بێدرۆ و ڕاسەن/ یارۆ پەی یار و پەی یاری خاسەن «مەولەوی»› ▤ یارو

یارۆکە^{1} /yaroke/: ناو. یارک؛ یارکۆڵێ؛ یاری چکۆلە ▤ یار کوچک

یارۆکە^{2}: جێناو. کاوراکە؛ ئەوەکەی دەزانی ‹یارۆکەی خۆزگە بە پارم!/ جوانیت مژیم لێت بێزارم! «پیرەمێرد»› ▤ آن یارو

یاروو /yarû/: ناو. خەیار؛ هاروو ▤ خیار

یارەق /yareq/: ☜ **ئاقیلە**

یارەڵماسی /yaretmasî/: ☜ **یەرەڵماسی**

یارەما /yarema/: ☜ **یارما**

یارەمەز /yaremez/: ☜ **یارمباز**

یاری /yarî/: ناو. ١. لاری؛ وازی؛ گەمە؛ کایە ٢. ئاریکاری؛ یارمەتی ‹دەوامی «بانگی یاری» بۆ ئەهالی فەرز و پێویستە/ کە یاری و خزمەتی ئێرە لە سەر شانی هەموومانە «بێکەس»› ٣. گەپ؛ گاڵتە ٤. دۆستایەتی ٥. ئەوین؛ خۆشەویستی ▤ ١. بازی ٢. شوخی ٣. کمک ۴. دوستی ۵. عشق

⊡ **یاری دان:** یارمەتی دان؛ ئاریکاری کردن ‹ئەبێ وەک برا دەس بدەینە دەس/ یاری «یانە» دەین تا ئاخرنەفەس «بێکەس»› ▤ کمک کردن

یاری کردن/ کرن: ١. کایە کردن ٢. ئاریکاری کردن ▤ ١. بازی کردن ٢. کمک کردن

چوونە یاری کەسێکەوە: بۆ یارمەتی دانی کەسێک وەخۆ کەوتن ▤ بە کمک کسی شتافتن

یاریدە^{1} /yarîde/: ناو. یاریە؛ کۆمەگ؛ ئاریکاری ‹حەول بدە بە شکایەتی قانوون، بە یاریدەی دۆستانت زوڵم لە سەر خۆت لا بەرە! «هەژار، چێشتی مجێور»› ▤ کمک

⊡ **یاریدە دان:** کۆمەک کردن؛ یارمەتی دان ‹بۆ دانان و هەڵگرتنی نان و خوانی نەقیب و میوانان، مام حوسێن هەمەکارە بوو، منیش یاریدەم دەدا «چێشتی مجێور»› ▤ کمک کردن؛ یاری رساندن

یاریدە^{2}: ئاوەڵناو. ئاریکار؛ یاریدەر؛ یاریەدەر ▤ کمک‌کنندە

یاریدەدەر /yarîdeder/: ☜ **یارمەتیدەر**

یاریدەر^{1} /yarîder/: ناو. بەردەست؛ کۆمەککار؛ خەڵفە؛ یاریدە؛ یاریدەدەر؛ کەسێ کە لە کارێکدا یاریکاری کەسێکیترە و لە بەر دەستیدا کار دەکا ▤ دستیار

یاریدەر^{2}: ☜ **یارمەتیدەر**

یاریدەری /yarîderî/: ناو. هاوکاری؛ هاریکاری ▤ همکاری

یاریزان /yarîzan/: ناو. ئەو کەسە کە لە یاریدا کارامەیە ▤ بازیکن

یاریکار /yarîkar/: ☜ **یارمەتیدەر**

یاریکاری /yarîkarî/: ناو. هاوقۆڵی؛ یارمەتی؛ هاوکاری ▤ همیاری

یاریکەر^{1} /yarîker/: ناو. کایەکەر؛ وازیکەر؛ کەسێ

کە لە یاریدا بەشداری دەکا ‹ئەمجا با بێینە سەر یاریکەران/ هەر دەستە بەجیا بۆت ئەکەم بەیان «بێکەس»› ☰ بازیکُن

یاریکەر٢: ئاوەڵناو. پشتیوان؛ یارمەتیدەر ☰ پُشتیبان

یاریە / yarye/: ☜ **یاریدە**١

یاز / yaz/: ناو. ١. زیپکە لە چرِ و چاوی ساوا ٢. نووسراو ☰ ١. جوش صورت نوزاد ٢. نوشته

یازخانە / yazxane/: ناو. ١. دەفتەرخانە؛ دیوی نووسینی بە کۆمەڵ ٢. میزی لە سەر نووسین ☰ ١. دبیرخانه ٢. میز تحریر

یازدە١ / yazde/: ناو. یانزدە؛ یانزە؛ یانگزە؛ یەوندەس؛ یەوەندەس؛ ژمارەی سەرەکی بە دوای دە و پێش لە دوازدە ☰ یازده

یازدە٢: ئاوەڵناو. یانزدە؛ یانزە؛ یانگزە؛ یەوندەس؛ یەوەندەس؛ یەکێ زۆرتر لە دە دانە دانێ کەمتر لە دوازدە ☰ یازده

یازدەمین / yazdemîn/: ☜ **یازدەهەمین**

یازدەهەم / yazdehem/: ئاوەڵناو. یانزدهی؛ یانزەهەم؛ یازدەهوم؛ یازدەیەم؛ لە ڕزن و جێگای دوای دەیەمدا ☰ یازدِهم

یازدەهەمین / yazdehemîn/: ئاوەڵناو. یازدەمین؛ یانزدەمین؛ یانزدەهەمین؛ یانزەمین؛ یانزەهەمین؛ یانگزەهەمین؛ یەوەندەسن؛ بە ڕزن، جێگە یان پلەی یازدەوە ☰ یازدهمین

یازمە / yazme/: ناو. کۆچکەی سەری منداڵان ☰ نوعی سرپوش کودکان

یازوخ / yazux/: سارستە. یازوغ؛ یازوق؛ حەیف؛ بە داخەوە؛ مخابن ☰ دریغ

یازوغ / yazuğ/: ☜ **یازوخ**

یازوق / yazuq/: ☜ **یازوخ**

یازوبایان / yaz û yaban/: ناو. دەشت و سارا؛ چۆڵ و بیابان ☰ دشت و بیابان

یازو / yazû/: جێناو. یازی؛ ئەو شتەی بەرێ ☰ آن چیز پیشین

یازی١ / yazî/: ناو. چۆلگە و بیابان ☰ دشت و بیابان

یازی٢: ☜ **یازو**

یاس١ / yas/: ناو. ١. دارسووژن؛ یاسەزەرد؛ دارچکێکی لقهەڵچوو، بە گەڵای خڕی نووکتیژەوە کە گوڵێکی زەرد یان سپی بۆنخۆش دەردەکا ٢. تاتەبەرد؛ بەردی پان و لووس ٣. ترس؛ مەترسی ☰ ١. یاس ٢. تخته سنگ ٣. ترس؛ خوف

یاس٢: ئاوەڵناو. ١. هەراسان؛ یاس و هەراسان؛ گیانەسەر ‹ئەو نەهات بۆ داواکاری، یاسمانی کرد› ٢. هیلاک؛ ماندوو؛ شەکەت ☰ ١. بەتنگ آمده ٢. خسته و درمانده

⊡ **یاس کردن**: هەراسان کردن؛ گیانەسەر کردن ‹ئەونە هات بۆ داواکاری، یاسمانی کرد› ☰ بە تنگ آوردن

یاسا / yasa/: ناو. یاسە: ١. قانوونی دەوڵەت ٢. دامودەستوور؛ ڕێوشوێنی ناو کۆمەڵ ☰ ١. قانون ٢. روش؛ شیوه

یاساخ / yasax/: ☜ **یاساغ**

یاساغ / yasağ/: ئاوەڵناو. یاساخ؛ قەدەغە ‹بە هەرزەکاریم کە باوکم ساغ بوو/ هەرزەگەردیمان لە لا یاساغ بوو «پیرەمێرد»› ☰ ممنوع

یاساوڵ / yasawił/: ☜ **یەساوڵ**

یاساین١ / yasayn/: چاوگ. فیتوو لێدان؛ فیقەنە لێدان ☰ سوت زدن

یاساین٢: ناو. فیتفیتە؛ فیتوو؛ فیقەنە ☰ سوت

یاسایی / yasayî/: ئاوەڵناو. ١. ئاسایی؛ بە ڕێوشوێنی کۆمەڵ ٢. قانوونی؛ بە پێوەدانی قانوون ☰ ١. عادی ٢. قانونی

یاستوخ / yastux/: ناو. بالگە؛ سەرین؛ سەنیر ☰ بالش

یاسمەنە / yasmene/: ☜ **یاسەمەن**

یاسە / yase/: ☜ **یاسا**

یاسەمەن / yasemen/: ناو. یاسمەنە؛ یاسەمەنە؛ یاسەمین؛ ئاسمین؛ سەمەن؛ مەران؛ دارچکێکی هەڵچوو کە لە سەرەبەهاردا گوڵی سپی یان بنەوشی زۆر بۆنخۆش دەکا، لقی دەکەنە دارەجگەرە ‹ئەوی ئەو کردی بە نامەردی دەگەڵ کوردستان/ شەختە نەیکرد بە گوڵ و نەستەرەن و یاسەمەنێ «هێمن»› 🇮🇷 یاسمن

یاسەمەنە / yasemene/: ☜ **یاسەمەن**

یاسەمین / yasemîn/: ناو. سەمەن؛ یاسەمەن ‹ناگا بە سەروی قامەتی ئەو شۆخە ئاهی من/ ئەو لەنجەیەی سەبا بە قەدی یاسەمین ئەکا «هێمن»› 🇮🇷 یاسمن

یاسین / yasîn/: ناو. ئاسین؛ ناوی سوورەی ٣٦ی قورئان کە ١٨١ ئایەتە و لە شاری مەکەدا هاتووە 🇮🇷 سورەی یاسین

▣ **یاسینی کەسێ خوێندن**: *[کینایە]* چیتر ئومێد بە مان و ژیانی کەسێک نەمان ‹لە سەیری خەستەخانەی عیشق ئەوی سەوزەی کەواشینە/ لە سەر هەر خەستە دێ، یا خوێندنی یاسینە یا شینە «مەحوی»› 🇮🇷 یاسین کسی را خواندن

یاسین بە گوێی کەردا خوێندن: *[پلار]* هەوڵ دان بۆ حاڵی کردنی ناحاڵی؛ تەقەلای بێ بەهرە دان 🇮🇷 یاسین تو گوش خر خواندن

یاش / yaş/: سارستە. خۆزگە؛ خۆزگا؛ خۆزیا 🇮🇷 ای کاش

یاشا / yaşa/: نزا. خۆزیا؛ خوەزگە 🇮🇷 کاش

یاشتن / yaştin/: چاوگ. ژیان 🇮🇷 زیستن

یاشرمە / yaşirme/: ☜ **هاشرمە**

یاشماخ / yaşmax/: ناو. یەشماخ؛ مێزەر؛ پێچی سەری پیاوان 🇮🇷 دستار مردانە

یاغی / yağî/: ☜ **یاخی**

یاغێتی / yağêtî/: ☜ **یاخیگەری**

یافا / yafa/: ناو. وڕ؛ کاوبا؛ ڤین؛ هەڵیتوپەڵیت؛ قسە و باسی بێمانا و بێ کاکڵ و ناڕاست 🇮🇷 یاوە

یافت / yaft/: ناو. شۆپ؛ شوێنەوار 🇮🇷 اثر؛ رد

▣ **یافت بڕین**: ١. شوێنەون کردن؛ ئاسەوار نەهێشتن ٢. هەموو خواردن و هیچ نەهێشتنەوە 🇮🇷 ١. رد گم کردن ٢. همە را خوردن

یاقما / yaqma/: ناو. تالان؛ پووڕ؛ پوویڕ 🇮🇷 تاراج؛ یغما

یاقوبی / yaqubî/: ناو. جۆرێ دەمانچە 🇮🇷 نوعی هفت‌تیر

یاقووت / yaqût/: ناو. یاکووت؛ یاکەند؛ ئاقووت؛ پاگەنە؛ پاگەند؛ پاخەنە؛ جۆرێک بەردی سووری جوان و بەنرخە لە گەوهەرسازیدا بەکار دەڕوا ‹بە خوێنی دوشمنت پەنجەم وەکوو یاقووتی ئەحمەر کەم/ ئیتر غەفڵەت بەسە، حەیفە هەتاکەی شەرمەسارت بم «جەمیل زیائەدینی»› 🇮🇷 یاقوت

یاقووتی^1 / yaqûtî/: ناو. ١. هەنگوورە زووڕەسە؛ جۆرێک ترێی سووری دەنک وردە کە زوو پێ‌دەگا ٢. ڕەنگی سووری تۆخ و بریقەدار وەک یاقووت 🇮🇷 ١. انگور یاقوتی ٢. رنگ یاقوتی

یاقووتی^2: ئاوەڵناو. بە ڕەنگی سووری تۆخ و بریقەدار 🇮🇷 یاقوتی؛ بە رنگ یاقوت

یاقە / yaqe/: ☜ **یەخە**

یاقیق / yaqîq/: ☜ **ناقیق**

یاک / yak/: ناو. دایک؛ داک 🇮🇷 مادر

یاکۆ / yako/: جێناو. ئەو شتەی کە 🇮🇷 آنچە کە

یاکووت / yakût/: ☜ **یاقووت**

یاکەریم / yakerîm/: ناو. فاتک؛ باڵندەیەکە لە

تۆرەمەی کـۆتر، نزیـک ٢٧ سـانتیمیتـر دەبـێ، کلکی لە کۆترەباریکە درێژتر، پشتی قاوەیی کاڵ، پاشەستۆی خەتی پێدا کێشاوە، مل و بـەر زگـی کاڵ، چاوی سوورە و لە سەر دار و خـانوو هێلانـە دەکا ☰ یاکریم

یاکەند / yakend/: ☜ **یاقووت**

یاگۆبان / yagoban/: ناو. پێخـەف؛ جێگـەوبان ☰ رختخواب

یاگە / yage/: ناو. جێگە ☰ مکان؛ جای

یاگی / yagî/: ناو. ئاگر ☰ آتش

یاگێ / yagê/: ناو. ١. پێگـە ٢. جێگـا ☰ ١. جـا ٢. جایگاه

یال / yal/: ☜ **یاڵ**

یالخ / yalix/: ناو. مێزەر؛ شاشک؛ پێچـی سـەری پیاوان ☰ دستار مردانه

یالدار / yaldar/: ئاوەڵناو. خـاوەن یـاڵ یـان پۆپـە ‹دیکێ یالدار› ☰ یالدار

یالودووڤ / yal û dûv/: ☜ **یاڵوبژ**

⊡ **یـالودووڤ کرن**: بـڕین و ڕێـک کـردنی تـووکی کلک و یاڵی ئەسپ ☰ مـوی دُم و یـال اسـب را کوتاه کردن

یالە / yale/: ناو. کەڵەشاخی جۆشکراو بۆ شـەراو تێدا خواردنەوە ☰ ساغر از شاخ گاو

یاڵ / yał/: ناو. ١. پژ؛ بـژ؛ بـژی؛ بـژوو؛ پـژوو؛ ژهـ زیی؛ دەهف؛ تیسکی سـەر مـل و سـینگی بـڕێ حەیوان (وەک: ئەسپ و شێر) ٢. شانی چیا ‹تاقـە دارێ بووم بە سەر یالەوە/ عاجز بـووم بـە دەس بـای شەمالەوە «فۆلکلۆر»› ٣. *[باوەڕی کـۆن]* هـاڵ؛ ئاڵـە؛ جنۆکەی زەیستان کوژ ٤. پۆپەی کەڵەشێر ☰ ١. یال ٢. ستیغ کوه ٣. آل ۴. تاج خروس

یـاڵانچی[١] / yałançî/: نـاو. مـــرواری دەســـکرد و نائەسڵ؛ مرواری بەدەڵ ☰ مروارید بدلی

یـاڵانچی[٢]: ئاوەڵـناو. فشـــەکەر؛ فـــڕبێژ؛ درۆزن ☰ دروغگو

یاڵتەبەق / yałtebeq/: نـاو. یاڵتەبەک؛ سینی لـە دار چێکری ☰ سینی چوبی

یاڵتەبەک / yałtebek/: ☜ **یاڵتەبەق**

یاڵگەنیگ / yałgenîg/: ئاوەڵناو. *[پلار]* کەچـەڵ ☰ کل؛ کچل

یاڵلا / yałla/: دوعا. ١. ها؛ دەی؛ وتەیەکە بۆ دنە دان ‹یاڵـــلا کوڕگـــەل بیگـــەنێ!› ٢. پێشـــەنگی دەرکردن ‹یاڵلا وە دەرکەوە لە ماڵـم!› ٣. وتـەی سپاس ‹ـ ها ئەم چایە بخۆ! ـ یاڵـلا!› ٤. وشـەی سەیر مان ‹یاڵـلا ئـەوە لـۆ کـوێ چووبـووی؟› ٥. وتـەی پـێش لـە بـەر هەسـتان ‹یاڵـلا فـەرموو دانیشە!› ٦. وتەی بـە خێـر هێنـان و مەرحـەبا ‹یاڵلا یاخوا بەخێر بی!› ☰ ١. کلمـەی تشـجیع ٢. هِرّی ٣. کلمەی تشکر ۴. کلمەی تعجب ۵. کلمەی برخاستن پیش پـای کسـی ۶ کلمـەی خیرمقـدم و احوالپرسی

یاڵوبژ / yał û bij/: ناو. یـالودووڤ: ١. مـووی سەر ملی ئەسپ و شێر ٢. *[پلار]* مووی سـەری گـرژ و تێـکئاڵـۆزاو ☰ ١. یـال حیـوان ٢. مـوی ژولیده

یاڵە / yałe/: ناو. ١. شان و ملەی کێو ٢. *[باوەڕی کۆن]* ئاڵە؛ جنۆکەی زەیستان کوژ ☰ ١. ستیغ کـوە ٢. آل

یاڵەویاڵ / yałe w yał/: ناو. کاری گەڕان بە کێـو و یاڵ و دەرە و شیودا ‹یالەویاڵ چووم تـا گەیشـتم بە کانییەکە› ☰ کوە بە کوە

یام / yam/: ئامراز. یـا؛ یـان؛ ئـان؛ ئـام ‹یـام بـارە تەشریف یا نـەمۆ، یـا دوورۆ پەرسـە حاڵـمۆ/ تەرسـە هەناسەی کاڵمۆ، خۆ کافرستانی نیـۆ «سـەیدی»› ☰ یا

یان[١] / yan/: چاوگ. ١. دان؛ داین ٢. خەبـەر دان لە نەهاتوو ☰ ١. دادن ٢. غیبگویی کردن

یان۲: ناو. ۱. کولاو؛ نەوگ؛ تەحت؛ لباد ۲. قسەی سەیر و سەمەرەی دەروێشانە ۳. جێگەی سانەوەی گشتی ☰ ۱. نمد ۲. شطحیات درویشان ۳. استراحتگاه

یان۳: ئاوەڵناو. بە تاسە و تینگی دیدار ‹دڵێ من یانە سێ جار یانە «لاوکی کوردی»› ☰ مُشتاق دیدار

یان۴: جێناو. ۱. لکاوی خاوەندارێەتی بۆ سێهەم کەسی کۆ ‹دەستیان؛ پێیان› ۲. ناسەی سێهەم کەسی کۆ (فاعیلی) ‹بردمانیان؛ نایان؛ بردیان؛ وتیان› ۳. ناسەی سێهەم کەسی کۆ (بەرکاری) ‹خواردنیان› ☰ ۱. ـ شان ۲. ـ ند ۳. ـ شان

یان۵: ئامراز. یا؛ یام؛ نا؛ ئان؛ نام ‹دەست بدن هەڤ هەمی، پێشکەتن ئەم هەمی/ دا بچن بۆ خەبات، یان مرن یان خەلات «جگەرخوێن»› ☰ یا

ـ **یان**۶: پاشگر. ـ گا؛ جێگا ‹گەرمیان› ☰ ـ گاه

یانجوز / yancûz/: ناو. خۆشهەڵکێشە؛ ناوی گیایەکە ☰ گیاهی است

یانداخ / yandax/: ناو. درکەژاڵ؛ وشترخۆرە ☰ خارشتر

یاندوز / yandûz/: ناو. گیایەکە لە تاڵوو دەچێ ☰ گیاهی است

یانزدە / yanzde/: ☜ یازدە

یانزدەمین / yanzdemîn/: ☜ یازدەهەمین

یانزدەهەمین / yanzdehemîn/: ☜ یازدەهەمین

یانزدهی / yanzd(i)hî/: ☜ یازدەهەم

یانزە / yanze/: ☜ یازدە

یانزەمین / yanzemîn/: ☜ یازدەهەمین

یانزەهەم / yanzehem/: ☜ یازدەهەم

یانزەهەمین / yanzehemîn/: ☜ یازدەهەمین

یانش / yan(i)ş/: ناو. هەڵە؛ سەهو ☰ سهو؛ اشتباه

یانکە / yanke/: ناو. بیانک؛ بیانوو؛ بەهانە ☰ بهانه

یانگزە / yangze/: ☜ یازدە

یانگزەهەمین / yangzehemîn/: ☜ یازدەهەمین

یانگە / yange/: ناو. ۱. یانە؛ جێگەی سانەوە ۲. کێڵگە؛ مووچە و مەزرا ☰ ۱. باشگاه ۲. کشتزار

یانە۱ / yane/: ناو. ۱. ماڵ؛ خانوو ‹شەو پاسەوانی یانەی لەیل مەکەرد/ ڕۆ چەنی شوان مەگێڵا نە هەرد «سەیدی»› ۲. گاستین؛ یانگە؛ سانگە؛ جێگەی سانەوە ۳. ناوەڕاستی ئاپۆرە ٤. ئامرازێکە لە عەڕابەدا ☰ ۱. خانه ۲. کمپ ۳. وسط انبوه جمعیت ۴. وسیله‌ای در اراده

⊡ **یانە وتن**: لە داهاتوو گوتن ‹ئەو کابرایە یانەیان دەبێژێ› ☰ پیشگویی کردن

یانە۲: ئاوەڵکار. دەنا؛ ئەگینا ☰ وگرنه

یانە۳: جێناو. ئەوانە؛ وان؛ ئەوان ‹ئەرێ یانە کێن؟› ☰ آنها

یانەوان / yanewan/: ناو. */کینایە/* خاوەنماڵ (بریتی لە باوک) ☰ سرپرست خانواده

یانی۱ / yanî/: ناو. ۱. خانوو؛ ماڵ ۲. یانە؛ جێگەی سانەوە ☰ ۱. خانه ۲. باشگاه

یانی۲: ئاوەڵناو. نهێنی؛ وەشارتی ☰ نهانی

یانی۳: ☜ یانێ

یانیگر / yanîgir/: ئاوەڵناو. نەهێنگر؛ تایبەتمەندی سەگێ کە لەپڕ و بێدەنگ خەڵک بگرێ ☰ ویژگی سگی که بدون پارس کردن گاز می‌گیرد

یانیها / yanîha/: ئاوەڵکار. واتا؛ یانێها؛ مانای وایە ☰ یعنی که

یانێ۱ / yanê/: ئاوەڵکار. یانی؛ یەعنی: ۱. */گفتاری/* ئایا؛ ئاخۆ ‹یانێ ئەبێ ڕۆژێک ئێمەش دەولەمەند بین؟› ۲. لە ڕاستیدا ‹ئەمن زوو ڕۆیشتم، یانێ من زوو نەڕۆیشتم، باقی دێر هاتن› ☰ ۱و۲. یعنی

یانێ۲: ئامراز. یانی؛ یەعنی: ۱. واتا؛ واتە؛ یانێها ‹یەزدان یانێ خوا› ۲. یانێها؛ یانێهای ‹چەند شتێکی تووکاند، کەسی تێ نەگەیشت، یانێ منیش

زمانی بیانی دەزانم!› 🇮🇷 ١و٢. یعنی

یاو^{١} / yaw/: ناو. ١. تا؛ تەو ‹ئەز ئاشک بێنێ، بە یاو و ئەشکێ/ گرینێ و سۆچنێم مـن یاو و ئەشکێ «سەیدی»› ٢. گڕ و تینی تا و لەرز ٣. ئاو ٤. یاد؛ بیرەوەری ٥. ئەسپ ٦. یەک؛ ژمارەی پێش دوو 🇮🇷 ١. تب ٢. گرمای تب ٣. آب ۴. یاد ۵. اسب ۶ عدد یک

⊡ **یاو بڕین**: دۆعای لاچوونی یاو نووسین 🇮🇷 دُعای تب‌بر نوشتن

یاو^{٢}: ئاوەڵناو. ١. ئەسپایی؛ هێواش ٢. هاوتا؛ بەرانبەر 🇮🇷 ١. آهسته ٢. مساوی

یاوان^{١} / yawan/: چاوگ. گەیشتن 🇮🇷 وارد شدن؛ رسیدن

یاوان^{٢}: ☜ **بیابان**

یاوای / yaway/: چاوگ. گەیشتن؛ هاتنە بەرەوە ‹سا مایەی عومرم یاوان وە سالێ/ دڵ بـین پێکیای سۆسەنین خالێ «پەشێو گۆرانی»› 🇮🇷 رسیدن

یاوایرە / yawayre/: چاوگ. ڕاخستن؛ داخستن 🇮🇷 گستردن؛ پهن کردن

یاوبڕ / yawbiř/: ناو. ١. کەسێ کە نۆبەتێ بۆ خەڵک دەبڕێ ٢. دەزووی نۆبەتێ بڕین 🇮🇷 ١. دعانویس برای قطع تب ٢. نخ تب‌بُری

یاوبو / yawbû/: ناو. بیرەوەری 🇮🇷 یادبود

یاوتا / yawta/: ناو. یاوتاو؛ لەرز و تا 🇮🇷 تب و لرز

یاوتاو / yawtaw/: ☜ **یاوتا**

یاودار / yawdar/: ئاوەڵناو. تەدار 🇮🇷 تب‌دار

یاودی / yawdî/: ☜ **یەهودی**

یاوس / yawis/: ☜ **ناوس**

یاوکردگ / yawkirdig/: ئاوەڵناو. تادار؛ نۆبەتی‌دار 🇮🇷 تبدار

یاوکوژە / yawkuje/: ناو. گەنە ـ گەنە؛ دەرمانەلەرز؛ قەنەقینە 🇮🇷 گنه ـ گنه

یا و لەرز / ya w lerz/: ناو. تا و لەرز؛ لەرز و تا 🇮🇷 تب و لرز

یاومز / yawmiz/: ناو. یاونشان؛ خشڕۆک؛ تمیسک؛ تێمیسک؛ ئێمشک؛ کەرمشک؛ زیپکەی ویرووسی دەوری دەم و لێو کە بە هۆی نەخۆشی (بەتایبەت یاو) یان ڕاچڵەکینەوە سەر هەڵدەدا 🇮🇷 تبخال

یاونای / yawnay/: چاوگ. گهاندن؛ گەیاندن 🇮🇷 رساندن

یاونشان / yawn(i)şan/: ☜ **یاومز**

یاونیشان / yawnîşan/: ناو. تامیسک؛ تێمیسک 🇮🇷 تبخال

یاوە^{١} / yawe/: ناو. وڕاوە؛ وڕینە؛ هاتەران 🇮🇷 هذیان

یاوە^{٢}: ئاوەڵکار. سەبرۆکە؛ ئەسپایی 🇮🇷 آهسته

یاوەر^{١} / yawer/: ناو. بریکاری؛ جێگرایەتی 🇮🇷 معاونت

یاوەر^{٢}: ئاوەڵناو. یاریدەر؛ یاریدە؛ یاریدەدەر؛ ئاریکار؛ هاریکار؛ یارمەتیدەر ‹سەری جەنگی هەیە دایم لەگەڵ من چەرخی دوون‌پەروەر/ نە بەختم یار، نە چەرخم یاوەر و نە تالحم ڕەهبەر «شێخ ڕەزا»› 🇮🇷 یاور

یاوەرە / yawere/: ناو. ١. منالدان ٢. ئاواڵمنداڵ 🇮🇷 ١. رحم ٢. جفت نوزاد

یاوەنان / yawenan/: چاوگ. گەیاندن؛ پێ‌گەیاندن 🇮🇷 رساندن

یاوەیاو / yaweyaw/: ئاوەڵکار. سەبرە ـ سەبرە؛ هێدی ـ هێدی ‹من ئەچم، ئێوەیش یاوەیاو بێن!› 🇮🇷 آهسته ـ آهسته

یاویایرە / yawyayre/: چاوگ. ڕاخران؛ داخریان 🇮🇷 گُستردن؛ پهن شدن

یاهۆ^{١} / yaho/: جێناو. وا؛ ئاوا؛ ئاوەها ‹یاهۆ کر و دەی نەکر «مەسەل»› 🇮🇷 چنین

یاهۆ^{٢}: ئامراز. وشەی سەیر مان 🇮🇷 حرف تعجب

یاهو^{١} / yahû/: ناو. جۆرێ کۆتر 🇮🇷 نوعی کبوتر

یاهو^{۲}: نزا. وتەی سـەرزاری دەروێشـان ▤ یـاهو؛ تکیه‌کلام درویش

یاهو^{۳}: دەنگ. هۆ؛ هۆی ▤ آهای

یـاهی / yahî/: نـاو. ۱. ئاکـام؛ ئـەنجام ۲. دوایـی؛ کۆتایی ▤ ۱. نتیجه ۲. پایان

یای / yay/: نـاو. ۱. یا؛ یایە؛ وشەی ڕێز گرتن بـۆ ژنی بەڕێز ‹یای مروەت› ۲. بیر؛ یاد ۳. دوگمەی وە کـار خسـتنی مەکینـە و ئەسـپاب ٤. داک؛ دالک؛ دایک ٥. پوور؛ خالتیک؛ خوشکی دایـک ▤ ۱. خانم ۲. یـاد ۳. دکمـەی اسـتارت ۴. مـادر ۵. خاله

یایک / yay(i)k/: ناو. ۱. داک؛ دالک؛ دایـک ۲. خالتێک؛ پـوور؛ خوشـکی دایـک ▤ ۱. مـادر ۲. خاله

یایکزا / yay(i)kza/: نـاو. پوورزای دایکی؛ ڕۆڵـەی خوشکی دایک ▤ خالەزاده

یایه / yaye/: نـاو. ۱. یای؛ یا؛ ژنی بەڕێز ‹کەوتمـە نێو چاڵی دیلـی وەک مـەمێ/ یایـە زیـن لـە کوێیـە هاواری کەمێ «هێمن»› ۲. دایە؛ دایک ‹گـەر مـن درۆ دەکەم ئەوە دایکت بپرسە لێی/ یایە بـە دەسـتی خۆی کفن و دفنی کردووە «شێخ ڕەزا»› ▤ ۱. خانم ۲. مادر

یایی / yayî/: ئاوەڵناو. بە دوگمە بۆ وە کار خسـتن ▤ دارای دکمەی استارت

یخ / yix/: دەنگەناو. ۱. وشـەی ئـاژۆتنی بـزن ۲. وتەی بە سەر چۆکـا هێنـانی وشـتر ▤ ۱. حـرف راندن بُز ۲. حرف خواباندن شتر

⊡ **یخ دان**: بـە سـەر چۆکـا هێنـانی وشـتر ▤ خوابانیدن شتر

یخخه / yixxe/: دەنگ. ییخە؛ ئیخە؛ وتەی ئاژۆتنی بزن ▤ صدای راندن بز

یل / yil/: ناو. عێل و عاشیرەت ▤ ایل؛ طایفه

یـود / yud/: نـاو. تـوخمی کیمیـایی ناکـانزا لـه دەستەی هالۆژن بە ژمارەی ئەتومی ٥٣ و کێشی ئـەتومی ۱۲٦,۹۰ بلـۆرێکی قـاوەیی تۆخـە کـە هەڵمی بنەوشی لێدەبێتەوە و زۆر ژەهراوییە، لە وێنەگری، دەواسازی و زۆر کاریتری پیشەسازیدا بە کەڵک دێ ▤ یُد

یورت / yurt/: ناو. جێ لەوەڕ؛ لەوەڕگـە؛ چایـەر ▤ چراگاه

یوژنـه / yujne/: نـاو. یـۆژە؛ قایشـی جـووت ▤ تسمەی رابط یوغ و خیش

یوسر / yusr/: ناو. ویسـر؛ بـەری دارێکـە ڕەنگـی ڕەشە، تەزبێحی لێ چێ دەکەن ▤ یُسـر؛ دانـەی تسبیحی

یوڤ / yuv/: ناو/ ئاوەڵناو. یەک ▤ یک

یوک / yuk/: ناو. دۆلاب ▤ کمد بزرگ

⊡ **یوکا جلان**: دۆلابی جلکان ▤ کمد بزرگ لباس

یوم / yum/: ☜ **یومن**

یومن / yumn/: نـاو. ودم؛ یوم؛ ممبارەکی ‹ئـاخری هەر بە یومنـی لوتفی خودا/ دێنە ژێر سایەیی هومایی وەتەن «بێخود»› ▤ شگون؛ یُمن

یونجه / yunce/: ناو. هاڕیە؛ کەلووەسمە؛ کرمێکی سەوزی مێملی نۆکە ▤ کرم آفت نخود

یونیفۆرم / yunîform/: نـاو. فـۆرم؛ فـرم؛ جلکـی فەرمی یەکدەست ▤ لباسِ فُرم

یوه / y(i)we/: جێنـاو. ئێکێک؛ یەکێک (بۆ مـێ) ▤ یکی

یوه / yuh/: ناو. هوها؛ هەرا؛ دەنگـی بـەرز ▤ هـو؛ فریاد نارضایتی

⊡ **یوه کەردش**: هوها کردن؛ بە کۆمەڵ هەرا کردن و بێزاری لە کەسێ دەربڕین ▤ هَو کردن

یۆ / yo/: جێناو. یوو؛ یـەکێ؛ یـەکێک (بـۆ نێـر) ▤ یک؛ کسی

یۆبینو / yobînû/: ☜ **یۆنا**

⊡ **یۆبینو مومژنـاییش**: یـەوبینان دیـاییش؛ یـەونا

ڤینابیش؛ یەکتر چاو پێکەوتن ☰ یکدیگر را دیدن

یۆخرۆکە / yox(i)roke/: ئاوەڵکار. مەگین نا ☰ مگر نە

یۆخلەمە / yoxleme/: ناو. کاری لە دوو گەڕان؛ بۆ کەسێ/ شتێ گەڕان ☰ عمل دنبال کسی/ چیزی گشتن

یۆخە / yoxe/: ناو. یەوخە؛ ناسکە نان؛ نانی تەنک ☰ نان نازک

یۆرت / yort/: ناو. قالب؛ بەدەن ☰ کالبد

یۆرش / yoriş/: ناو. شالاو؛ هێرش؛ پەلامار ☰ یورش

یۆرغە / yorğe/: ناو. وێرغە؛ جۆرێ ڕەوتی یەکسم ☰ یورغە

یۆز / yoz/: ناو. هاس؛ توولە پڵنگ ☰ یوزپلنگ

یۆزتەیەوە / yozteyewe/: ☜ **یۆستەیەوە**

یۆزیایەوە / yozyayewe/: چاوگ. دۆزرانەوە؛ دۆزیانەوە ☰ پیدا شدن

یۆژە / yoje/: ☜ **یوژنە**

یۆستەیەوە / yosteyewe/: چاوگ. یۆزتەیەوە؛ دۆزینەوە ☰ بازیافتن

یۆم / yom/: ناو. ١. ئۆغر؛ ودم؛ ممبارەکی ٢. ڕێگە؛ مزلێ کە بۆی دەچی ‹یۆمێ تە ب خێر›. ☰ ١. مبارکی؛ یُمن ٢. مقصد سفر

یۆمە / yome/: ☜ **یەومیە**

یۆنا / yona/: جێناو. یۆبینوو؛ یەمنۆ؛ یەوبنا؛ یەوبینان؛ یەونا؛ یەونۆ؛ یەکتری ☰ یکدیگر

یۆنجە / yonce/: ناو. یۆنجێ؛ وێنجە ☰ یونجە

یۆنجێ / yoncê/: ☜ **یۆنجە**

یۆنیوم / yonyum/: ناو. ئیزۆتۆپی تیشکدەری سروشتی توخمی توریوم بە جرمی ئەتومی ٢٣٠ ☰ یونیوم

یوو / yû/: ☜ **یۆ**

یونی / yûnî/: جێناو. ئەمان؛ ئەمانە ☰ این‌ها

یە^{۱} / ye/: ناو. یەک؛ ئێک ☰ یک

یە^{۲}: جێناو. ئینە؛ ئەمە ‹ڕوولەکەی پای سەنگەرم!/ یە چە بی هاتییە سەرم؟ «فولکلۆر»› ☰ این

- یە^{۳}: کردار. پێکهاتەی سێهەم کەسی تاکی چاوگی بوون ‹برایە؛ وایە؛ سەریە› ☰ است

. یە^{۴}: پاشەوشە. ئەی (بۆ نزا) ‹خودایە خۆت فریام کەوە!› ☰ ای

یەباش / yebaş/: ☜ **یەواش**

یەباشکی / yebaşkî/: ☜ **یەواشکی**

یەپارچە / yeparçe/: ☜ **یەکپارچە**

یەپراخ / yeprax/: ☜ **یاپراخ**

یەتاخ / yetax/: ☜ **یاتاخ**

- یەتی / -yetî/: پاشگر. ـ یێتی: ١. لە ناو یا ئاوەڵناو ناوی چاوگ دروست دەکا ‹برایەتی؛ ئازایەتی› ٢. نیشانەی هاوگەری ‹ژنیەتی؛ مەردایەتی › ٣. نیشاندەری چۆنیەتی حاڵ و بارودۆخ ‹ماندوویەتی؛ سەگیەتی› ☰ ١. اسم مصدر ساز ٢و٣. ـ گی

یەتیم / yetîm/: ☜ **هەتیو**

یەتیمچە / yetîmçe/: ☜ **هەتیمچە**

یەتیمچەرک / yetîmçerik/: ☜ **هەتیمچە**

یەجگار / yecgar/: ئاوەڵکار. هێجگار؛ یەکجار؛ فرە؛ زۆر ‹یەجگار برسیمە› ☰ بسیار

یەچک / yeçik/: ناو. هێچک ☰ وهنگ

یەح / yeĥ/: دەنگ. ١. وتەی سەیر مان ٢. دەنگی بانگ کردنی بزن بۆ گەڕانەوە ☰ ١. وە؛ حرف تعجب ٢. کلمەی فراخواندن بُز

یەحگدۆ / yeĥg(i)do/: ☜ **یەحیەح**

یەحیابەگی / yeĥyabegî/: ناو. جۆرێ هەنجیر ☰ نوعی انجیر

یەحیەح / yeĥyeĥ/: دەنگ. یەحگدۆ؛ ییخە؛ وشەی دنە دانی بزن بۆ دوور کەوتن ☰ کلمەی

راندن بُز

یەخ / yex/: ناو. سەهۆڵ؛ سۆڵ؛ جەمەد ‹جۆی چەمەی شەوقم هەم یەخ کەردەوە/ مەزرەعەی هەستیم شەڵتە بەردەوە «مەولەوی»› ▤ یخ

▣ **یەخ بەستن:** بوونە سەهۆڵ؛ گرسانی ئاو ▤ یخ بستن

یەخ کردن: ١. کەسیرە بوون لە سەرمان ٢. *[کینایە]* دامان؛ کەوتنە تەنگانەوە؛ پەک کەوتن ‹بەخ مەکە! یەخ ئەکەی! «مەسەل»› ▤ ١. یخ کردن ٢. درماندن

یەخانگیر / yexangîr/: ئاوەڵناو. دەسەویەخە؛ دەستەویەخە ‹قسەیان تێک گیرا و یەخانگیر بوون› ▤ دستبەیقە

یەخاو / yexaw/: ناو. سەهۆڵاو؛ ئەو ئاوە لە توانەوەی یەخ دروست دەبێ و وردە و لەتی یەخیشی تێدایە ▤ آب یخ

یەخبەنان / yexbenan/: ☜ یەخبەندان

یەخبەند / yexbend/: ئاوەڵناو. ڕچیاگ؛ سەهۆڵبەستوو ‹مزانی بدۆ زومستان ویەرد/ تەختی یەخبەندش هەوا دا بە گەرد «سەیدی»› ▤ یخ‌بستە

یەخبەندان / yexbendan/: ناو. یەخبەنان؛ بەستەڵەک؛ شەختە؛ سەهۆڵبەندان ▤ یخبندان

یەخترمە / yextirme/: ناو. یەختەرمە: ١. ئەسپ و ماینی تالانی ٢. یەدەکی؛ ئەسپێ کە بۆ نۆرە پێ کردن دەگەڵ سواردایە ٣. ئەسپی زین و لغاو کراوی بێ‌سوار کە لە ئازیەتباریدا ڕایدەکێشن ▤ ١. اسب غنیمتی ٢. اسب یدک ٣. اسب بدون سوار در مراسم عزاداری

یەختە^١ / yexte/: ناو. ١. داری سەرقرتاو ٢. ئەسپ و ماینی سواری ‹شاڵ و قاشاو بۆ یەختەی ڕەش/ دیزەی لە سەر ئاگری گەش «پیرەمێرد»› ▤ ١. درخت سر قیچی شدە ٢. اسب سواری

یەختە^٢: ئاوەڵناو. خەساو؛ خەسیاگ؛ ئێختە؛ گون‌دەرهاتوو ▤ اختە

یەختەخان / yextexan/: ☜ یەختەرخانە

یەختەخانە / yextexane/: ☜ یەختەرخانە

یەختەرخانە / yexterxane/: ناو. یەختەخان؛ یەختەخانە؛ تەویلەی ئەسپان ▤ اصطبل اسبان

یەختەرمە / yexterme/: ☜ یەخترمە

یەختەسار / yextesar/: ناو. ئاهۆ؛ ئازار ▤ آفت

یەخچاڵ / yexçał/: ☜ یەخەچاڵ

یەخدان / yexdan/: ناو. ١. ☜ **یەغان** ٢. قوتوولکەی ڕۆن ٣. جێ یەخ ▤ ١. ☜ **یەغان** ٢. روغندان کوچک ٣. یخدان

یەخدو / yexdû/: ☜ **یەغان**

یەخسیر / yexsîr/: ئاوەڵناو. یەسیر: ١. دیل؛ گراو لە شەڕدا ٢. بێچارە؛ بەستەزمان ▤ ١. اسیر ٢. بینوا

یەخسیری / yexsîrî/: ناو. دیلی؛ دیلیەتی ▤ اسارت

یەخنی / yexnî/: ناو. یەغنی: ١. تاسی قووڵ بۆ شێو تێ کردن ٢. کەماو؛ چێشتی گۆشتاوی چەور و خەستوخۆڵ ▤ ١. نوعی کاسەی آشخوری ٢. آبگوشت

یەخنی‌کێش / yexnîkêş/: ناو. یەغنی‌کێش؛ تاسی مسینی گەورە ▤ کاسەی مسین بزرگ

یەخە / yexe/: ناو. یاخە؛ یاقە؛ یەقە؛ ئیخە؛ ئێخە؛ پێسیر؛ ئەو بەشە لە جل‌وبەرگ کە دەوری مل و سەر سینە دەگرێ ‹یەخەی کراسی لاچوو، پشکووت بە هەردوو لێوان/ گوڵ و شەکەر دەباری لە کووچەباغی سێوان «وەفایی»› ▤ یقە

▣ **یەخە بەر نەدان** *[کینایە]* لە کۆڵ نەبوونەوە ▤ دست بردار نبودن

یەخە (پێ) **گرتن** *[کینایە]* کێشە تێ هاڵاندن ‹فڕوفێلیش هەر یەخەی خاوەنی دەگرێ «هەژار، *قورئان*»› ▤ در هچل انداختن

یەخە دادڕان شین و ڕۆ ڕۆ کردن ‹پەشۆکا دل کە دی زوڵفی پەشێوی کەوتە سەر شانی/ یەخەی

خۆی دادڕی گـوڵ هـەر کـە دی چـاکی گریبـانی «ئەحمەد موختار جاف» ☰ماتم گرفتن

یەخە (لێ) دادڕین ١. *[کینایە]* چاو (لێ) پۆشین و نەویستن ٢. بـە نیشـانەی ماتـەم و شـین یەخەی جل‌وبەرگ دڕین ‹هەر لە کوێستانەوە هـەتا گـەرمێن/ یەخـەمان دادڕیـوە تـا دامـێن «هێمن»› ☰ ١. از خیر چیزی گذشـتن ٢. سـینە چاک کردن

یەخەچاک / yexeçak/: ئاوەڵناو. دڵسووتاو؛ جەرگ‌برژاو ‹یەکەم نەورۆزە دەرچووە لە خـاک/ لـە عەشقی یاران شـێت و یەخـەچاک «پیرەمێـرد»› ☰ سینەچاک

یەخەچاڵ / yexeçał/: ناو. یەخچاڵ؛ سەهۆڵدان؛ سەهۆڵان: ١. ساردینگ؛ دەزگایەکی کارەبـایی وێنەی کومێد، سـندووق یـان هـۆدە بـۆ سـارد کردنەوە و بەرگری لە گەنینی خواردەمـەنی ٢. بـەفرەچاڵ؛ ئـەو قووڵـکە لـە چیـا بـەفری تـێ دەکەن و دایدەپۆشن بۆ هاوین ☰ ١. یخچال ٢. برفچال

یەخەدادڕاو / yexedad(i)řaw/: ناو. جـۆرێ گـەنم ☰ نوعی گندم

یەخەدڕ / yexedir̆/: نـاو. دەمی کـارێز ☰ دهانـەی قنات

یەخەکێشیاگ / yexekêşyag/: ناو. *[مەجاز]* زڕمنـاڵ ☰ فرزندخواندە

یەدەک / yedek/: نـاو. یـەدەکی: ١. ئـەردەک؛ ئێردەک؛ ئێدەک؛ منیەک؛ یەختەرمە؛ یەخترمـە؛ یەدەگ؛ ئەسپێ کە بۆ نـۆرە پـێ کـردن دەگـەڵ سواردایە ٢. سپێر؛ پێتـەک ☰ ١. اسـب یـدک ٢. قطعات یدکی

یەدەکی / yedekî/: ☜ **یەدەك**

یەر / yer/: نـاو. ١. جێگە؛ جـێ ٢. ئێـوارە؛ ئێـوار؛ یەرە ☰ ١. جا؛ مکان ٢. تنگ غروب

یەربـەیـەر / yerbeyer/: ئاوەڵناو. یەرەویـەر؛ جێبەجێ؛ بەڕێوەچوو ☰ انجام‌شدە

⊡ **یەربەیەر بون** جێبەجێ بوون ‹کارەکە یەربەیەر بوو› ☰ انجام شدن

یـەرتکی / yert(i)kî/: ئاوەڵناو. شـێتۆکە؛ دینـۆ؛ کەم‌ئاوەز ☰ خُل‌مزاج

یەرخات / yerxat/: نـاو. پاڵـە؛ کرێکـار؛ ڕەنجبـەر؛ ڕەنجدەر؛ خەباتکار؛ خەباتچی ☰ کارگر

یەرخرمە / yerxirme/: ناو. باقە ☰ بستەی گیاه

یەرد / yerd/: ☜ **یارد**

یەردە^{1} / yerde/: چاوگ. هاڕین؛ کردنە ئارد ☰ آرد کردن

یەردە^{2}: نـاو. پێوەرێکی درێژاییە بۆ پێوانی قومـاش ‹کۆتاڵ و چایی وُ شەکر بـە فـەردە/ ئەمفرۆشـت بـە خەڵک بە هۆقە و یەردە «قانع»› ☰ واحدی طولی

یەرکەن / yerken/: نـاو. بادەوەی گەمیە ☰ بادبـان کشتی

یەرمە / yerme/: نـاو. لوڕ؛ کورتانۆکەی بـە پـووش ئاخندراو بۆ سەر پشتی بارەبەر لە بـن جلـەوە ☰ پالانک بالشتک مانند

یەروم / yerum/: ☜ **یەرەم**

یەرە / yere/: ناو. ١. سێ؛ دوو و یەک ٢. ئێوارە ☰ ١. سە ٢. غروب

◙ **یەرەوو تەنگ** تەنگی ئێوارە؛ هەرەتگای تـەنگ؛ تەنگی بانگی شێوان ☰ تنگ غروب

یەرەتلاقە / yeret(i)łaqe/: ناو. *[شەرع]* سێ‌تەلاقـە؛ سێ‌بەسێ؛ کاری خسـتنی تـەواوی تـەلاقان کـە ئیتر گرێ نەخواتەوە ☰ سەطلاقە

یـەرەژن / yerejin/: نـاو. ١. ئـەژنۆ؛ زرانی ٢. ئانیشک؛ هەنیشک ☰ ١. زانو ٢. آرنج

یەرەق^{1} / yereq/: نـاو. ١. تـۆپی ئـاش ٢. ئـاموور؛ ئەسپابی جووت ٣. *[شوورەیی]* کێـری یەکسـم ٤. *[مەجاز، شوورەیی]* کێری ڕەپ ☰ ١. پروانەی آسـیاب

۲. خیش ۳. آلت تناسلی ستور و الاغ ۴. آلـت تناسـلی برخواسته

یەرەق^{۲}: ئاوەڵناو. *[شـوورەیی]* هەستاو (کێـر) ▤ نعـوذ کردە

⊡ **یـەرەق بـوون**: *[شـوورەیی]* ڕەپ بـوونی ئەنـدامی نێرینە ▤ برخواستن آلت تناسلی

یەرەق کردن: *[شـوورەیی]* ئێرەق کـردن ▤ راسـت کردن آلت تناسلی

یـەرەقان / yereqan/: نـاو. زەردەیـــی؛ زەردی؛ نەخۆشییەکی گیرۆیە پێسـت و کـاژ و سـپێنەی چاو بە هۆی زۆر بوونی زەرداو لـە خوێنـدا، زەرد دادەگەڕێن ▤ یرقان

یەرەقە / yereqe/: ناو. هەوجار؛ ئاموور ▤ خیش

یەرەڵماسی / yerełmasî/: ناو. یارەڵماسی؛ پەتاتـە؛ سێفـزەمینی ▤ سیبزمینی

یەرەم / yerem/: ئاوەڵـناو. یەروم؛ سـێهەم؛ سـێیەم ▤ سوم

یەرەویەر^{۱} / yerweyer/: ☜ **یەربەیەر**

یەرەویەر^{۲}: ئاوەڵناو. بەرانبەر؛ بەرامبەر ▤ برابر

یەرەی / yerey/: نـاو. یەرە؛ ئێوارە؛ ئێوارە وەختە ▤ غروب

یەری ـ یەری / yerî yerî/: ☜ **یەرێ ـ یەرێ**

یەرێ / yerê/: ناو. سێ ▤ سه

یەرێ ـ یەرێ^{۱} / yerê yerê/: ناو. یەرییەری؛ کار و ڕەوتی پەلە کردن ▤ شتاب

یەرێ ـ یـەرێ^{۲}: ئاوەڵـکار. یـەرییـەری؛ پەلەپـەل؛ بەپەلە؛ بلەز ‹ئەوە یەرێ ـ یەرێ چەتە؟ تاوێ سـەور کە! ئەچین› ▤ شتابان

یەزدان / yezdan/: نـاو. خودا؛ خوا؛ ئێـزد؛ خـودێ؛ هۆمان؛ بینایی چاوان؛ خودانی عالەمێ؛ باخوێ ▤ یزدان

یـەزدانی / yezdanî/: نـاو. خـــودایی؛ خـــوایی ▤ یزدانی

یەزدۆ / yezdo/: ئاوەڵناو. خوداپەرست؛ خواپەرەس ▤ خداپرست

یەزدی / yezdî/: ☜ **ئیزەدی**

یەزنە / yezne/: ناو. ۱. مێردی خوشک ۲. جێژن؛ جەژن ▤ ۱. شوهرخواهر ۲. جشن

یەزەن / yezen/: ناو. زاوا؛ شووی کچ یان خوشـک ▤ داماد

یەزی / yezî/: ئاوەڵناو. بـەس؛ بەسـنە؛ بەسـندە ▤ کافی؛ بس

یەزیدی / yezîdî/: ☜ **ئیزەدی**

یەساغ / yesağ/: ناو. یاسا؛ قانوون ▤ قانون

یەسـاوڵ / yesawił/: نـاو. یاسـاوڵ؛ کێشـکچی؛ نگابان ‹هەتا لێیان وە ژوور کەوتن یەساوڵ/ لە خەودا سواری سینگیان بوون نەخافڵ «هێمن»› ▤ یساول

یەستر / yestir/: ☜ **هێسر**

یەسقان / yesqan/: ☜ **ئێسك**

یەسک / yesk/: نـاو. ئێسـک؛ سـوقان؛ پێشـە ‹لـە یەسکی ڕزیو وەرناگیرێ کاو/ بێ کاو دژوارە ژینی ژن و پیاو «هێمن»› ▤ استخوان

یەسە / yese/: ناو. بست؛ بنگوست ▤ وجب

یەسیر / yesîr/: نـاو. ۱. ☜ **یەخسـیر** ۲. سـێوی؛ مندالی دایکمردوو ▤ ۱. ☜ **یەخسیر** ۲. بچـەی مادرمردە

یەش / yeş/: ☜ **ئێش**

یەشان / yeşan/: ☜ **ئێشان**

یەشـم / yeşm/: نـاو. شـــەوە؛ شـــەوەی ســـەوز؛ بەردێکی گرانبایی کەسکی تۆخە کـە زۆر ڕەق و تۆکمەیە ▤ یَشم

یەشماخ / yeşmax/: ☜ **یاشماخ**

یەشو / yeşû/: ☜ **هێشو**

یـەع / 'ye/: دەنـگ. ئێـــع؛ وتـــەی بێـــز کـــردن؛ قیزەوشێویان؛ قێز لێبوونەوە ‹یەع چەنـد پـیس و بۆگەنە!› ▤ حرف اشمئزاز

یەعنی / ye'nî/: ☜ **یانێ**

یەغان / yeğan/: ناو. یەخدان؛ یەخدوو؛ یەغدان؛ سندووقی دارینی زەلام، بەتایبەت بۆ جل‌وبەرگ ☰ صندوق بزرگ چوبی

یەغدان / yeğdan/: ☜ **یەغان**

یەغز / yeğz/: ناو. ڕەنگێکە زۆرتر لە ولاخی سواری و باریدا بەدی دەکرێ ☰ از رنگ‌های استر

یەغما / yeğma/: ناو. تالان ‹دەوری هەر چاوێکی ئەمڕۆ داوە سەد فەوجی بەلا/ دین و دڵ یەغما دەکەن، چاری کەن ئەی شێخ و مەلا! «مەحوی»› ☰ یغما

یەغماگەر / yeğmager/: ناوەڵناو. تالانچی ‹مەجنوونی جیلوەی ئەو پەرییەم دیوە، هەرچی دی/ یەغماگەرێکە عەقڵی لە پیر و جەوان دزی! «مەحوی»› ☰ یغماگر

یەغنە / yeğne/: ☜ **یەغنی ـ٢**

یەغنی / yeğnî/: ناو. ١. ☜ **یەخنی** ٢. یەغنە؛ گیشەی گیا یان گەنم و جۆی درواو ☰ ١. ☜ **یەخنی** ٢. تودەی علوفە یا گندم و جو درو شدە

یەغنی‌کێش / yeğnîkêş/: ☜ **یەخنی‌کێش**

یەغ یەغ / yeğyeğ/: دەنگەناو. وتەی دنە دانی بزن بۆ خۆشڕۆیی ☰ کلمەی راندن بُز

یەفش / yefş/: ناو. پشوو؛ وچان لە کار ☰ استراحت

یەڤا / yeva/: ئاوەڵکار. هەمیشە؛ دایم‌ودەرهەم ☰ همیشە

یەڤە / yeve/: ناو. کات؛ وەخت ☰ هنگام

یەڤەن / yeven/: ئاوەڵناو. جوان؛ دەلال ☰ زیبا

یەق / yeq/: ناو. ١. قرپ؛ قورپ؛ قورقێنە ٢. قەی؛ دۆخی ڕشانەوە ٣. پەنگ؛ ڕەوتی گەڕانەوەی تراو لە جێگەی خۆی ☰ ١. آروغ ٢. استفراغ ٣. برگشت مایع راکد

⊡ **یەق خواردنەوە** پەنگ خواردنەوە؛ گەڕانەوەی ئاوی ڕاوەستاو ‹ئاوەکە یەقی خواردۆتەوە لە بەری نارِوا› ☰ راکد ماندن و برگشتن آب

یەق کردنەوە ١. وەڕشان؛ ڕشانەوە؛ هێنانەوە؛ هەڵهاوردنەوە ٢. نم کێشان (شتی وەک خوێ و شەکر) ☰ ١. قی کردن ٢. نم کشیدن (نمک و شکر و...)

یەقە / yeqe/: ☜ **یەخە**

یەقیر / yeqîr/: ئاوەڵناو. گیرۆدە؛ گیرخواردوو ☰ گرفتار

یەقین / yeqîn/: ناو. دڵنیایی: ١. دڵڕاحەتی؛ ئەرخەیانی ٢. باوەڕی پتەو ☰ ١. اطمینان ٢. یقین

یەک^1 / yek/: ناو. یێک؛ ئێک؛ ئیک؛ یاو؛ یەی؛ یە؛ یەو؛ ژمارەی سەرەکی لە زنجیرەژمارەی ئاسایی ☰ یک

▣ **یەک ل سەر یەکد** ١. بە سەر یەکا هەڵچنراو ٢. بێ‌ماوە دان و دەرفەت ‹یەک ل سەر یەک داخاوت› ☰ ١. بر روی هم انباشتە ٢. پشت سر هم

یەک لە دوای یەکد دانە ـ دانە بە شوێن یەکا ☰ یکی پس از دیگری

یەک^2: ئاوەڵناو. ١. تاق؛ تاقانە؛ تاک؛ تاک و تەنیا؛ تەنیا و بێ‌هاوتا ‹یەک پیاو› ٢. یەکەم ‹ژمارەی یەک› ٣. بێ‌فەرق و جودایی ‹من و تۆ یەکین؛ ئەگەر ئێمە یەک بین کەس پێمان ناوەستێ› ٤. بێ‌کەم‌وکووڕی ‹لە جوانیدا یەکە› ☰ ١تا٣. یک ٤. تک

⊡ **یەک بون/ بوین/ بین** یەک گرتن ‹یەک بین چەقڵ چاو دوژمنین/ تەک بین هەر هەڵوای خواردنین «فولکلۆر»› ☰ یکی شدن

یەک خستن ١. کردنە یەک ٢. لێک کردنە دژ ☰ ١. مُتحد کردن ٢. دو بە هم زنی کردن

یەک دان لێک دان؛ تێکەڵ کردن ☰ بە هم زدن

یەک کرن ١. کردنە یەک ٢. پێک‌هێنانی ئاپۆرە

لە سەر کاریٚ ☰ ۱. یکی کردن ۲. بە توافق رساندن گروه

یەک کەوتن/ کەتن/ کەفتن: ۱. ویٚک کەوتن؛ هاوکات بوون ‹ئەم دوو جەژنەمان کە وا یەک کەوتین/ ڕیٚی ویٚکەوتنە، خوا یەکی خستین «پیرەمیٚرد»› ۲. ڕیٚک کەوتن؛ یەک گرتن ‹هەر یەک کەوتن، سەرکەوتن!› ☰ ۱. همزمان شدن ۲. مُتحد شدن

یەک گرتن: ۱. یەک بوون ‹هەر بە یەک گرتن لە دەست بیٚگانە دیٚنینە دەریٚ/ خاکی پاکی کوردەواری، نایەڵین بۆ کەس ئەلەم «هیٚمن»› ۲. پیٚوە نووسان ‹بەو چریشەوە یەکیان گرتووە› ☰ ۱. متحد شدن ۲. به هم چسبیدن

یەک گرتنەوە: ۱. یەک گرتن؛ یەکدڵ بوون ۲. پیٚک گەیشتن ☰ ۱. مُتحد شدن ۲. به هم مُلحق شدن

یەکەو نیان: ۱. کۆ کردنەوە ۲. لە سەر یەک دانان ☰ ۱. گردآوری کردن ۲. بر هم گذاشتن

هیٚنانە یەک: هاوردنە یەک: ۱. دوو لیٚوارەی شتیٚک لیٚک نزیک کردنەوە ‹گوتم ئایا بە زاری خۆت دەپرسی حاڵی زاری من؟/ بڕۆی هیٚنایە یەک، وەک شکڵی «لا» یەعنی کە بیٚزارم «نالی»› ۲. کۆتایی پیٚ‌هیٚنان ‹سەر و بنی قسەکەی هیٚنایە یەک› ☰ ۱. به هم آوردن ۲. هم آوردن

یەک^{۳}: جیٚناو. ۱. یەکتر ‹دەست لە ئەستۆی یەک دەکەن، ئازاد و شاد و بەختەوەر/ کیژ و کوڕ، لاو و گراوی، دلبەر و دلداری کورد «هیٚمن»› ۲. یەکیٚ ‹یەک یاری دەویٚ لە بەزم و یاری/ یەک گیانی شرین دەدا بە یاری «هەژار، *مەم و زین*»› ☰ همدیگر

یەک ـ^{۴}: پیٚشوشە. ۱. خاوەن یەکیٚ ‹یەکچاو؛ یەکسم› ۲. تاق؛ بیٚ یەکی دی ‹یەکبەر؛ یەکبین؛ یەکلایەنە› ۳. خاوەن هاوچەشنی و یەک بوون ‹یەکسەر؛ یەکسان›. ٤. بە تەواوی؛ ئەم پەڕ و ئەو پەڕ ‹یەکڕاست؛ یەکجار› ٥. پیٚک؛ بە یەک؛ لەگەڵ چاوگدا دیٚ و نیشانەی دوو لایەنە بوونی کارەکەیە ‹یەک گرتنەوە؛ یەک‌نانەوە› ٦. سەر و تەواو؛ تاقانە و لە سەروو ‹یەکدان› ☰ ۱تا۴. ـ یک ۵. (به)هم ـ ۶. تک ـ

ـ یەک^{۵}: پاشەوشە. یەکدی ‹سەریەک› ☰ ـ هم

ـ یەک^{۶}: پاشگر. ییٚک؛ بە دوای ناوەوە دیٚ و نیشانەی تاقانە بوونیەتی ‹بایەک؛ لایەک؛ ڕییەک› ☰ ـ ی (وحدت)

یەکا^{۱} /yeka/: ئاوەڵناو. هەوەڵین؛ یەکەمین ‹مەستوورە، یەکا ژنی میٚژوونووسی جیهان› ☰ اوّلین

یەکا ـ^{۲}: پیٚشوشە. بە یەکدا ‹یەکایەک› ☰ بەهم

⊡ **یەکا دان:** تیٚکەڵ/ تیٚکەڵاو کردن ☰ به هم آمیختن

یەکاڵا /yekała/: ئاوەڵناو. یەکاڵە؛ یەک‌لانە ☰ یک لایه

⊡ **یەکاڵا بونەوە:** ۱. لە ئاڵۆزی ڕزگار بوون؛ ڕەها بوونی تاڵی ئاڵۆز و تیٚکەڵاو ‹ئەم بەنە ئاڵۆزاوە و یەکاڵا نابیٚتەوە› ۲. */مەجاز/* هەڵوەشانەوە؛ لە یەک بوونەوە ☰ ۱. باز شدن و یک لایه شدن رشتەی درهم ۲. بر هم زدن

یەکاڵا کردن/ کردنەوە: ۱. یەک لا کردنەوەی تیٚکەڵاو ۲. */مەجاز/* تیٚک دان؛ هەڵوەشاندنەوە ☰ ۱. یک لایه کردن ۲. بر هم زدن

یەکاڵە /yekałe/: ☜ یەکاڵا

یەکان /yekan/: ناو. تاکان؛ یەکەمین پلە لە ژمارەی ئاسایی ☰ یکان

یەکاندەردو /yekanderdû/: ☜ یەکودو^{۲}

یەکانگیر /yekangîr/: ئاوەڵناو. یەکگرتوو؛ یەکدیگر ☰ مُتحد

⊡ **یەکانگیر بون:** بە یەک گەیشتن و بوون بە یەک ‹بە جیا ڕۆیشتن، بەڵام دوو کووچە ئەولاتر

یەکانگیر بوون› ≡ مُتحد شدن؛ بە هم مُلحق شدن

یەکانگیری / yekangîrî/: ناو. یەکگری؛ یەکیەتی؛ ڕەوتی بە یەک گەیشتن و بوون بە یەک ‹یەکانگیری و جودایی نێوان هێزەکانی ناوچە› ≡ اتحاد

یەکانە^{١} / yekane/: ناو. بڕەک؛ بڕڕەک؛ نێرەبەراز ≡ گُراز نر

یەکانە^{٢}: ئاوەڵناو. تاقانە؛ بێهاوتا ≡ بی‌همتا

یەکانەیەک / yekaneyek/: ☜ **یەکنایەک**

یەکانی / yekanî/: ناو. تەنیایی؛ دۆخی تاک و تەنیا بوون ≡ تنهایی

یەکاوە / yekawe/: ناو. قوبڵی؛ قوبووڵی ≡ دمپُخت

یەکاویەک^{١} / yekawyek/: ئاوەڵناو. دەسبەجێ ‹دوعای خەلیفە یەکاویەکە!› ≡ فوری

یەکاویەک^{٢}: ئاوەڵکار. دوو ئەوەندە ‹مامەڵەکە یەکاویەک قازانجی کرد› ≡ دوچندان

یەکایەتی / yekayetî/: ناو. تەنێتی؛ تاقانەیی؛ یەکایەتی؛ تەنیایی ≡ وحدانیّت

یەکباد / yekbad/: ئاوەڵناو. ١. تاکە جارێک بادراو (بەن) ٢. *[مەجاز]* لاوازی باریک و بێتین ≡ ١. یکتاب (نخ) ٢. لاغرمُردنی

یەکبارە / yekbare/: ئاوەڵکار. یەکسەر؛ بە تەواوی ‹لە بەر زوڵم و جەفای وانە/ وەتەن یەکبارە وێرانە «هێمن»› ≡ یکباره

یەکبتون / yekb(i)tun/: ئاوەڵکار. گش؛ گشت؛ هەموو ≡ همگی

یەکبڕ / yekbiř/: ئاوەڵناو. دوو ساڵە (جاش و جانوو) ≡ دو ساله (کُرّه)

یەکبویی / yekbûyî/: ناو. یەکیەتی؛ هەڤگری؛ چۆنیەتی یەک گرتنەوە ≡ اتحاد

یەکبەر / yekber/: ئاوەڵناو. ١. لە سەر یەک قەد نەکراو (قوماش) ٢. تایبەتمەندی ئاژەڵ یا دارێک کە بۆ یەکەم جار زاوە یان بەری داوە ٣. یەکوەر؛ بە یەک لای ڕوو بە شوێنێکەوە ‹ماڵی یەکبەر› ≡ ١. یک لایە ٢. ویژگی دام یا درختی کە برای اوّلین بار بزاید یا ثمر دهد ٣. یک طرف باز

یەکبەسێ / yekbesê/: ناو. سێسەر ≡ معاوضەی یک بە سه

یەکبەیەک / yekbeyek/: ئاوەڵکار. یەکبیەک؛ تاک بە تاک؛ هەموو تێکڕا ‹چ دەستەی تازە، چ پیرانی کۆن/ هەموو یەکبەیەک وەک هاتوون ئەڕۆن! «گۆران»› ≡ یک‌بەیک

یەکبین / yekbîn/: ئاوەڵکار. لە یەک هەناسە کێشاندا ‹یەکبین خواردییەوە› ≡ یک نفس

یەکبیەک / yekbiyek/: ☜ **یەکبەیەک**

یەکبێژ / yekbêj/: ئاوەڵناو. ١. بە مەندی و گرانی ٢. دوور لە گەمە و درۆ و دەلەسە ≡ ١. باوقار ٢. جدّی

یەکپا^{١} / yekpa/: ئاوەڵناو. کۆت؛ یەک لاق نەماو ≡ یک پا

یەکپا^{٢}: ئاوەڵکار. *[کنایە]* سەرسەخت؛ لاسار ‹یەکپا وێستاوە هەر دەیەوێ› ≡ مُصر

یەکپارچە^{١} / yekparçe/: ئاوەڵناو. یەپارچە؛ یەکپارە؛ یەکشەق؛ یەکتیکە؛ ئێکپاژ؛ لەتنەکراو؛ بەبێ درز و قەڵش یان پەرژ و بڵاوی ‹ئەمە نازانی، عاسمانەکان و زەمین یەکپارچە بوون، ئێمە لێکمان هەڵوەشاندن «هەژار، *قورئان*»› ≡ یکپارچه

یەکپارچە^{٢}: ئاوەڵکار. یەپارچە؛ یەکپارە؛ یەکشەق؛ یەکسەر؛ یەکسەرە؛ تەواو؛ تەواوکەماڵ ‹ماڵەکە یەکپارچە بوو بە گڕ› ≡ یکپارچه

یەکپارچەیی / yekparçeyî/: ناو. یەکانگیری؛ دۆخ یان چۆنیەتی یەکدەست یان یەکتیکە بوون ≡ انسجام

یەکپارە / yekpare/: ☜ **یەکپارچە**

یەکپەرست / yekperist/: ☜ **یەکتاپەرست**

یەکپەرستی / yekperistî/: ☜ **یەکتاپەرستی**

یەکتا / yekta/: ئاوەڵناو. تەنیا؛ بێهاوتا؛ بێوێنە؛ تاقانە؛ تاک؛ تاک و تەنیا؛ تاکانە؛ بێهەمپا ‹عیشوە نازداریِ یەکتا نگاریِ/ حیلە و فەن کاریِ گەرم بازاریِ «مەولەوی»› ف یکتا

یەکتاپەرست / yektaperist/: ناو. یەکپەرست؛ تاکپەرست؛ خوا بە تاک و تەنیا ناس ف یکتاپرست

یەکتاپەرستی / yektaperistî/: ناو. یەکپەرستی؛ تاکپەرستی؛ یەکپەرەستی؛ بڕوا بە تاک بوونی خودا و پەرستنی تەنیا ئەو ف یکتاپرستی

یەکتر / yektir/: جێناو. ١. ئێکتر؛ یەکتری ‹هەرچەن لە دینی یەکتر تێر نەبوون/ ناچار بوون هەستن بەرەو ماڵ ببزوون «هێمن»› ٢. یەکی دیکە؛ دانێ تر ‹ئەم دانە شکاوە، یەکتر بێنە نەشکابێ!› ف ١. یکدیگر ٢. دیگری

یەکتری / yekt(i)ṛî/: جێناو. یەکتر؛ ئێکتر ف یکدیگر

یەکترین / yekt(i)ṛîn/: جێناو. یەکتر؛ ئێکتر ‹دەسی یەکترین بەر مەدەن› ف یکدیگر

یەکتوخم / yektuxm/: ئاوەڵناو. هاوچەشن؛ لە یەک تۆرەمە ف همنوع

یەکتەکان / yektekan/: ئاوەڵکار. یەکجێ؛ یەکڕاست ‹کووپەکەی یەکتەکان بەرز کردەوە و نایە سەر سەری› ف یکضرب

یەکتەن / yekten/: ئاوەڵکار. ١. تەنیابال؛ یەکبال ٢. لە پڕێکا؛ ژنشکاف ف ١. یکتنە ٢. ناگهان؛ یکهو

یەکتەنی / yektenî/: ناو. تەنیابالی؛ تاکوتەنیایی ف بی‌یار و یاوری

یەکجار١ / yekcar/: ئاوەڵکار. ١. یەک جار؛ تەنیا جارێک ٢. هێجگار؛ زۆر زۆر ‹بەڵێ هەن و یەکجار زۆرن/ بازرگانی فرمێسک و خوێن «هێمن»› ٣. هەرگیز؛ بە هیچ ئارا ‹ئەز یەکجار قەبووڵ ناکەم› ف ١. یک بار ٢. بسیار ٣. هرگز

یەکجار٢-: پێشوشە. لە یەکەم جاردا ‹یەکجارمر؛ یەکجار کوژ› ف یکبار-

یەکجارە / yekcare/: ئاوەڵکار. بە تەواوی ف یکسره

یەکجارەکی١ / yekcarekî/: ئاوەڵناو. یەکسەرەکی: ١. تەواو؛ کامڵ؛ بێکەموکووڕی ‹پێشمەرگە لە کۆبانی سەرکەوتنی یەکجارەکی خۆی ڕاگەیاند› ٢. هەمیشەیی؛ دایمی ‹چارەسەری یەکجارەکی؛ واز هێنانی یەکجارەکی› ف ١. کامل ٢. همیشگی

یەکجارەکی٢: ئاوەڵکار. یەکسەرەکی؛ یەکجاری؛ بە تەواوی؛ بێکەم و کووڕی ‹یان دەبێ یەکجارەکی واز لە هونەری بنەماڵەکەیان بهێنێ یان یەکجارەکی خۆی بۆی تەرخان بکا› ف یکباره

یەکجاری١ / yekcarî/: ئاوەڵناو. کۆتایی؛ دوایی ‹سەفەری یەکجاری› ف واپسین

یەکجاری٢: ئاوەڵکار. ١. بۆ هەمیشە ‹بارمان کرد و یەکجاری هاتینە شار› ٢. ئاخری؛ دوایین ‹کۆچی یەکجاری› ٣. یەکجارەکی ‹یەکجاری بڵێ ناتناسم و تەواو!› ف ١. همیشگی ٢. آخری ٣. یکباره

یەکجۆر / yekcor/: ئاوەڵناو. یەکجوور: ١. یەکچەشن؛ لە یەکتوخم و بنەماوە ٢. یەکەس؛ بەبێ ئاڵوگۆڕ و گۆڕانکاری ف ١. یکنوع ٢. یکنواخت

یەکجوور / yekcûr/: ☜ **یەکجۆر**

یەکجێ / yekcê/: ئاوەڵکار. ١. بەجارێ؛ یەکڕا ‹هەر لەو جێ کە چاوی کەوت بە چاوان/یەکجێ فری هۆش و دڵ لە تاوان «هەژار، *مەم و زین*»› ٢. تێکڕا؛ بە تێکڕا؛ بە سەر یەکەوە ‹هەمووی یەکجێ بەرە!› ف ١و٢. یکجا

یەکچاڤە / yekçave/: ☜ **یەکچاوە**

یەکچاڤی / yekçavî/: ☜ **یەکچاوی**

یەکچاو / yekçaw/: ئاوەڵناو. ١. یەکالا ٢. ڕوون و لە دژواری و ئاڵۆزی ڕزگار بوو ‹یەکچاو بووینەوە؛ کارەکەمان یەکچاو کردەوە› ☰ ١. یک‌لایە شدە ٢. مُشخص

یەکچاوە¹ / yekçawe/: ناو. یەکچاڤە؛ ماڵی بە تاقە ئۆدەیەکەوە ☰ سویت

یەکچاوە²: ئاوەڵناو. یەکچاڤە؛ تاقە ئۆدەیەک لە ماڵدا ☰ یک‌خوابە

یەکچاوەیی / yekçaweyî/: ئاوەڵناو. بە تەنیا هۆدەیەکەوە ☰ یک اتاقی

یەکچاوی / yekçawî/: ناو. یەکچاڤی؛ ژیان بە تەنیا چاوێک ☰ یک‌چشمی

یەکچەشن / yekçeşn/: ئاوەڵناو. یەکجۆر؛ لە یەک توخم و بنەما ☰ یکنوع

یەکدان / yekdan/: ناو. تۆمی پاکژ و بێ‌عەیب ☰ بذر پاک و سَره

یەکدڵ / yekdił/: ئاوەڵناو. هاودەنگ؛ هاودڵ؛ یەکدڵ؛ یەکڕا ‹کوردیش کە ببایە یەکدڵ و دەست/ دەستیان دەکەوت ژیانی سەربەست «هەژار، مەم و زین»› ☰ یکدل

یەکدڵی / yekdiłî/: ناو. هاودڵی ‹گوێم لێیە بانگ ئەکا کە بە خێر بێن بە کۆمەڵی/ ئەم هاتنەتان نیشانەیە بۆ ڕەنگی یەکدڵی «پیرەمێرد»› ☰ یکدلی

یەکدەس / yekdes/: ئاوەڵناو. یەکدەست؛ یەودەست: ١. یەکجۆر ‹قیرەتاوی یەکدەس؛ سپی یەکدەس› ٢. یەک‌باڵ؛ بە تەنیا یەک دەستەوە ☰ ١. یکدست ٢. یک دست

یەکدەست / yekdest/: ☜ **یەکدەس**

یەکدەستە / yekdeste/: ئاوەڵکار. کۆمەڵێک پێکەوە ☰ یک دستە

یەکدەستی / yekdestî/: ناو. یەکیەتی ☰ اتحاد؛ اتفاق

یەکدەسی / yekdesî/: ناو. ١. دۆخی لە یەک شێوە و تاقم بوون ٢. کەرەستەیێ بە شێوەی ئاڵقە و زنجیرێک بۆ بەستنەوەی یەکسم ☰ ١. یک‌دستی ٢. پابند ستور

یەکدەمە / yekdeme/: ئاوەڵکار. یەکڕا؛ یەکجاری ☰ یکبارە

یەکدەنگ¹ / yekdeng/: ئاوەڵناو. ١. هاوهزر؛ هاوبیر ‹پێویستە هەموان پێکەوە یەکدەنگ و یەکڕیز بن› ٢. خاوەنی دەنگی وەک یەک و لە سەر یەک ‹تێر و پڕ بگرین یەکدەنگ و ئاواز› ☰ ١. هم‌رأی ٢. هم‌صدا

یەکدەنگ²: ئاوەڵکار. ١. پێکەوە ٢. یەک قسە؛ بە یەک بیرەوە ‹لە کۆڕەکەدا یەکدەنگ هاتینە دەنگ› ☰ ١و٢. یکصدا

یەکدەنگی / yekdengî/: ناو. بێ‌بەرهەڵست؛ بێ‌ناڕازی ☰ اتفاق آراء

یەکدی / yekdî/: جێناو. یەکتر؛ یەکترین ☰ یکدیگر

یەکدیگر / yekdîgir/: ☜ **یەکانگیر**

یەکرەویلکە / yekrewîlke/: ئاوەڵناو. باریکەڵە؛ لەڕ و لاواز ☰ لاغر

یەکڕا¹ / yekřa/: ئاوەڵناو. هاوبیر؛ هاوهزر ☰ هم‌عقیدە؛ هم‌فکر

یەکڕا²: ئاوەڵکار. ١. یەکجارە؛ یەکجارەکی ‹یەکڕا نیایە سەرەو!› ٢. ناکاو؛ ناخافڵ ‹یەکڕا لافاوێک هەڵسا› ☰ ١. یکبارە ٢. ناگهان

یەکڕاست / yekřast/: ئاوەڵکار. یەکسەر؛ ڕێک؛ ڕاست و بێ‌بلادانەوە ‹یەکڕاست دەگەڕێتەوە ماڵ› ☰ یکراست

یەکڕان / yekřan/: ئاوەڵناو. خۆشڕۆ؛ خۆشبەز (ئەسپ) ☰ رهوار (اسب)

یەکڕایی / yekřayî/: ئاوەڵناو. یەکجارەکی ‹کاری یەکڕایی خۆشە› ☰ یکبارە

یەکڕۆژە¹ / yekřoje/: ئاوەڵناو. یەوڕۆژە؛ بە ماوەی

تاکە ڕۆژێک ‹کارێکی یەکڕۆژەم هەیە، ناتوانم نەڕۆم› ☰ یکروزه

یەکڕۆژە^{۲}: ئاوەڵکار. یەورۆژە؛ لە ماوەی یەک ڕۆژدا ‹یەکڕۆژە تەواوم کرد› ☰ یکروزه

یەکڕوو / yekřû/: ئاوەڵناو. ١. بێ‌ڕیا؛ ڕاست و ڕەوان؛ بێ درۆ و دووڕوویی ‹شاعیرێکی ڕاست و یەکڕووم و فیداکار و نەبەز/ کوردە موحتاجی محەک نیم زێڕی بێ‌غەل‌وغەشم «هێمن»› ٢. بەروپشت وەک یەک (قوماش و...) ☰ ١. روراست ٢. یک‌ور؛ پشت و رو یکی (پارچه و ...)

یەکڕووە / yekřûwe/: ناو. خاڕۆن؛ هێڕۆن؛ هێلکەوڕۆن ☰ نیمرو

یەکڕوویی / yekřûyî/: ناو. ڕاستی و دروستی ☰ صداقت

یەکڕەنگ / yekřeng/: ئاوەڵناو. یەوڕەنگ: ١. هاوڕەنگ؛ بە ڕەنگی یەکسانەوە ‹لەم وەعدە خۆشەدا گوڵ و گوڵچیهرە تێکەڵن/ یەکڕەنگ و موتەحید بە دڵ، ئەمما بە تەن جوێ «نالی»› ٢. *[مەجاز]* ڕاست و بێ‌گزی و گەڕ ☰ ١. همرنگ ٢. یکرنگ؛ صادق

یەکڕەنگی / yekřengî/: ناو. ١. لە ڕەنگا وەک یەک ٢. ڕاستی و دروستی ‹یەکڕەنگی مایەی ڕەستگارییەن/ ساقی دەی جام دەر! دەردم کارییەن «مەولەوی»› ☰ ١. همرنگی ٢. صداقت؛ یکرنگی

یەکڕیز^{۱} / yekřîz/: ئاوەڵناو. جێ‌گرتوو لە یەک ڕیزدا ‹لایەنە سیاسییەکان یەکڕیز نین› ☰ یکریز

یەکڕیز^{۲}: ئاوەڵکار. ١. پەساپەس؛ لە سەر یەک ‹یەکڕیز قسەی دەکرد› ٢. لە یەک ڕیزدا ‹یەکڕیز دەورییەکان بچنە!› ☰ ١. یکریز ٢. در یک صف

یەکزمان / yekz(i)man/: ئاوەڵناو. هاوزمان؛ هاوزوان؛ بە تایبەتمەندی یەک بوونی زمانی زگماک. هەروەها: **یەکزمانی** ☰ همزبان

یەکزەمان / yekzeman/: ئاوەڵکار. ڕۆژگارێک ☰ زمانی؛ روزگاری

یەکژنە / yekj(i)ne/: ئاوەڵناو. یەکژنی؛ خاوەنی تاقە ژنێک ☰ یک زنه

یەکژنی / yekj(i)nî/: ☜ **یەکژنە**

یەکسان / yeksan/: ئاوەڵناو. هاوتا؛ هاوسان؛ وەک‌یەک؛ یەکدەست؛ هاوچەشن؛ یەکچەشن؛ بەرانبەر؛ تایبەتمەندی دوو یان چەند شت کە لە هەموو بارێکەوە وەکوو یەکن ‹بۆ خەباتی هاوبەش و یەکسانی توندوتیژی گەل/ لاوی کارامە و بەجەرگ و کیژی سەنگینم دەوێ «هێمن»› ☰ یکسان

یەکسانی / yeksanî/: ناو. وەک‌یەکی ‹شیوەنی من شیوەنی ئینسانییە/ بانگی ئازادی و گرووی یەکسانییە «هێمن»› ☰ برابری

یەکسم / yeksim/: ناو. *[کینایە]* ئەسپ و ئێستر ☰ اسب و استر

یەکسەر / yekser/: ئاوەڵکار. یەکسەرە: ١. یەکڕاس؛ ڕێک و ڕاست؛ ڕاست و بێ ئاوڕدانەوە ‹ئەم جادە یەکسەر دەڕواتە پاوە› ٢. بەتەواوی؛ بەیەکجاری ‹تفەنگی ڕاوێ ئەستێنراوە یەکسەر/ بە قەولی کاک هەژار، بێ‌ڕاوە ڕاوکەر «هێمن»› ☰ ١. یکراست ٢. تماماً

یەکسەرە^{۱} / yeksere/: ئاوەڵناو. یەکلایی؛ بە لایەکدا کەوتوو ‹کارەکەمان یەکسەرە کردەوە و خەلاس!› ☰ یکسره

یەکسەرە^{۲}: ئاوەڵکار. ١. ڕێک؛ بێ‌وێستان ‹گوندی بەجێ هێشت و یەکسەرە هاتە شار› ٢. تەواو؛ بە گشتی ‹هەموو شتێک یەکسەرە خراپ بوو› ٣. ☜ یەکسەر ☰ ١و٢. یکباره ٣. ☜ **یەکسەر**

یەکسەرەکی / yeksereki/: ☜ **یەکجارەکی**

یەکسەری / yekserî/: ناو. ١. ڕەشکەی یەکتایی کاکێشان ٢. ناوماڵی زۆر گەورە و درێژ ٣. ڕایەخی پڕ بە ژووری گەورە ☰ ١. تور بزرگ کاهکشی ٢. سالن بزرگ خانه ٣. فرش دراز سراسری

سالن

یەکشەڤە١ / yekşeve/: ناو. هەیڤک؛ مانگیلە ▤ هلال

یەکشەڤە٢: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* تەنیای بێنیاز ▤ تنهای بی‌نیاز

یەکشەق / yekşeq/: ☜ **یەکپارچە**

یەکشەم / yekşem/: ☜ **یەکشەممۆ**

یەکشەمبە / yekşembe/: ☜ **یەکشەممۆ**

یەکشەمبی / yekşembî/: ☜ **یەکشەممۆ**

یەکشەممۆ / yekşemmo/: ناو. یەکشەم؛ یەکشەمبە؛ یەکشەمبی؛ یەکشەمموو؛ یەکشەممە؛ یەکشەمۆ؛ یەکشەموو؛ یەکشەمە؛ یەکشەمی؛ یەوشەوا؛ یەوشەوە؛ ناوی ڕۆژی دوای شەممۆ، دووهەمین ڕۆژی حەوتووی وڵاتانی موسوڵمان ▤ یکشنبه

یەکشەمموو / yekşemmû/: ☜ **یەکشەممۆ**

یەکشەممە / yekşemme/: ☜ **یەکشەممۆ**

یەکشەمۆ / yekşemo/: ☜ **یەکشەممۆ**

یەکشەموو / yekşemû/: ☜ **یەکشەممۆ**

یەکشەمە / yekşeme/: ☜ **یەکشەممۆ**

یەکشەمی / yekşemî/: ☜ **یەکشەممۆ**

یەکشەو / yekşew/: ☜ **یەکشەوە**

یەکشەوە١ / yekşewe/: ناو. یەکشەو: ١. هەوەڵ بەفری زستان ٢. مانگیلە؛ هەیڤک ▤ ١. اولین برف زمستان ٢. هلال

یەکشەوە٢: ئاوەڵناو. یەکشەو؛ خاوەن شەوێ ‹مانگی یەکشەوە› ▤ یک‌شبه

یەکشەوە٣: ئاوەڵکار. یەکشەو؛ هەر لە ماوەی تاکە شەوێکدا ‹یەکشەوە تەواوی کرد› ▤ یک‌شبه

یەکقسە / yekq(i)se/: ئاوەڵناو. ١. هاوپەیمان ‹ئەو هەموو دەوڵەتە عەرەبانەی لە هەموو شتێکدا دژی یەکترن، بەڵام لە جنێو بە ئیسرائیل دان یەکقسەن! [بوون!] «هەژار، چێشتی مجێور»› ٢. بەڵێنڕاست؛ قەوڵدروست ٣. هاوڕا؛ خاوەن بیر و ڕا ڕوانگەی وەک یەک ▤ ١. هم‌پیمان ٢. درست‌پیمان ٣. هم‌رأی

یەککری١ / yekk(i)rî/: ناو. یەکگرتوویی ▤ اتحاد

یەککری٢: ئاوەڵناو. یەکبووگ؛ کردراو بە یەک ▤ یکی شده

یەککەڕەت / yekkeřet/: ئاوەڵکار. ١. یەک جار؛ جارێ ٢. لەپڕ؛ ژنشکاڤ ▤ ١. یک بار ٢. ناگهان

یەکگاسنە / yekgas(i)ne/: ئاوەڵناو. شێوەردی یەک جار کێڵدراو ▤ یک بار شخم شده

یەکگرتو / yekgirtû/: ئاوەڵناو. یەکگرتی: ١. یەککری؛ هاوخەبات ٢. خاوەن یەک شێواز و دام و دەستوور ▤ ١. هم‌پیمان ٢. یکسان

▣ **زمانی یەکگرتو**: زمانی پێوەر و بە دام و دەستوور کە هەموو یا زۆربەی کەسانی گەلێک تێیبگەن و کەڵکی لێ وەربگرن ▤ زبان معیار

یەکگرتویی / yekgirtûyî/: ناو. یەکیەتی؛ دۆخی پێکەوە بوون؛ پێکهاتن؛ یەک‌گرتن ▤ اتفاق

یەکگرتی / yekgirtî/: ☜ **یەکگرتو**

یەکلا١ / yekla/: ناو. یەکلۆ: ١. لایەک؛ لایەنێک ٢. تاکە لۆیەک ▤ ١. یک طرف ٢. یک لایە

یەکلا٢: ☜ **یەکلایی١**

⊡ **یەکلا کردنەوە**: ١. یەک لۆ کردنەوە ٢. سەرپاکی شتێ کردنە هی کەسێ ‹زەوییەکەی یەکلا کردەوە بۆ خۆی› ▤ ١. یک لایە کردن ٢. همە را مال کسی کردن

یەکلانە / yeklane/: ☜ **یەکالا**

یەکلایەنە١ / yeklayene/: ☜ **یەکلایی١-٢**

یەکلایەنە٢: ئاوەڵکار. بە تەنیا یەک لایەن ‹گرێبەستەکەی یەکلایەنە هەڵوەشاند؛ یەکلایەنە چوونە لای قازی› ▤ یک‌طرفە

یەکلایی١ / yeklayî/: ئاوەڵناو. یەکلا: ١. بە لایەکدا

کەوتوو ‹بڕیاری یەکلایی› ٢. یەکلایەنە؛ خاوەنی تەنیا یەک لایەن بۆ هاتوچۆ ‹شەقامی یەکلایی› ٣. یەکلۆ؛ یەکتۆ ٤. بە تەنیا یەک تاڵەوە ‹هەودای یەکلایی› 🇮🇷 ١و٢. یکطرفه ٣و۴. یکلا

▣ **یەکلایی کردن:** ١. بەستنی لایەنەکان و هێشتنی یەک لایەن بۆ هاتوچۆ ٢. بە شێوەی تاڵ ـ تاڵ دەرهێنان 🇮🇷 ١. یکطرفه کردن ٢. یکلا کردن

یەکلایی کردنەوە: ١. بە لایەکدا خستن؛ بڕیارێک دان ‹دوای چەن مانگ گێرە و کێشە کارەکەیان یەکلایی کردەوە› ٢. تۆ ـ تۆ کردن و بە یەک تۆ دەرهێنان 🇮🇷 ١. یکطرفه کردن ٢. یکلایه کردن

یەکلایی^{2}: ئاوەڵکار. بە یەک لادا ‹یەکلایی بیبڕە!› 🇮🇷 یکسره

یەکلنگە / yeklinge/: ناو. گیایەکە 🇮🇷 گیاهی است

یەکلۆ / yeklo/: ☜ **یەکلا**^{1}

یەکلۆنە / yeklone/: ئاوەڵناو. یەکلایی 🇮🇷 یکلایه

یەکلە / yekle/: ئاوەڵناو. یەکتەن؛ تەنیابال 🇮🇷 دستتنها

یەکڵەچاو / yekłeçaw/: ناو. یەکچاو 🇮🇷 یک چشم

یەکماڵ / yekmał/: ناو. ١. دۆستی گیانی ٢. دارایی بەش نەکراو 🇮🇷 ١. دوست جانی ٢. دارایی تقسیم نشده

یەکمان / yekman/: ناو. سەرۆک: ١. گەورەی گەل ٢. سەرکۆمار؛ سەرۆککۆمار 🇮🇷 ١. سردسته ٢. رئیس‌جمهور

یەکمل / yekmil/: ئاوەڵناو. سەرسەخت 🇮🇷 سرسخت

یەکملی / yekm(i)lî/: ناو. سەرسەختی 🇮🇷 سرسختی

یەکنایەک / yeknayek/: ئاوەڵکار. یەکانەیەک؛ یەکنەیەکێ؛ یەکێنەیەکێ؛ ناوە ـ ناوە ‹دارەکانیان یەکنایەک دەبڕی› 🇮🇷 یکدرمیان

یەکنەسەق / yekneseq/: ئاوەڵناو. یەکجۆر 🇮🇷 یکنوع

یەکنەیەک / yekneyek/: ئاوەڵناو. تاق‌ولۆق؛ کەم 🇮🇷 تَک‌وتوک

یەکودن / yekudin/: جێناو. یەکیتر 🇮🇷 یکی دیگر

یەکودوو^{1} / yek û dû/: ناو. سێ‌ودوو؛ ببێ و نەبێ ‹یەکودووی ناوێ، پێکەوە دەچین› 🇮🇷 اما و اگر

یەکودوو^{2}: ئاوەڵکار. [مەجاز] یەکان‌دەردوو؛ یەکەونەدوو؛ یەکەندەردوو؛ دەسبەجێ ‹یەکودوو ماڵەکەی فرۆشت› 🇮🇷 بی‌درنگ

یەکون / yekun/: ناو. کۆمەڵ؛ کۆم؛ کۆ؛ بەتۆپەڵ 🇮🇷 جمع

یەکوەری / yekwerî/: ئاوەڵناو. لاونیم؛ لار؛ گێڕ 🇮🇷 کج

یەکۆ بسەدێو / yeko bi sedêw/: ئاوەڵکار. یەکێ بە سەتان 🇮🇷 یک در برابر صد

یەکۆ . یەکۆ / yeko yeko/: ئاوەڵکار. یەکی‌ـیەکی؛ هەموو تاکێکی 🇮🇷 یکی ـ یکی

یەکە^{1} / yeke/: ناو. ١. بەش؛ چاوە ‹یەکەی خوێندکاری› ٢. ڕادەیەکی داندراو و بەرچاو لە هەر شتێک کە ببێتە پێوەری ئەو شتە 🇮🇷 ١و٢. واحد

▣ **یەکەی پێوان:** پێوەری خەملاندن 🇮🇷 واحد اندازه‌گیری

یەکە^{2}: ئاوەڵناو. بێ‌وێنە؛ بێ‌هاوتا 🇮🇷 بی‌مانند

یەکەتی / yeketî/: ☜ **یەکیەتی**

یەکەڵ . / -yekeł/: پێشگر. یەکەڵە ـ ؛ دانەیەک 🇮🇷 تک ـ

یەکەڵگوان / yekełg(i)wan/: ئاوەڵناو. یەکەڵەگوان؛ بە تاکە گوانێکەوە 🇮🇷 یک‌پستان

یەکەڵگون / yekełgun/: ئاوەڵناو. بە تاکە گونێکەوە

☰ یکخایه

یەکەڵە . / ‎/yekełe-/: ☜ **یەکەڵ ـ**

یەکەڵەچن / ‎/yekełeçin/: ناو. چۆنیەتی نەمانی یەک لە شوێن یەک ☰ چگونگی یکی پس از دیگری از بین رفتن

یەکەڵەشاخ / ‎/yekełeşax/: ئاوەڵناو. بە تەنیا شاخێک ☰ با یک شاخ (حیوان)

یەکەڵگوان / ‎/yekełeg(i)wan/: ☜ **یەکەڵگوان**

یەکەم / ‎/yekem/: ئاوەڵناو. بە پلە، ڕیز یان جێگەی یەکەمەوە ‹هاتە دەر مانگی یەکەمی بەهار/ مێلاقەسوورە لە لێوی جۆبار «هێمن»› ☰ نخست؛ یکم

یەکەمجار / ‎/yekemcar/: ئاوەڵکار. یەکەوجار: ١. کەڕەتی هەوەڵ ‹یەکەمجار ئەو بانگی ئازادیخوازی هەڵدا› ٢. دەسبەجێ؛ هەرلەجێ ☰ ١. اولین بار ٢. فوراً

یەکەمین١ / ‎/yekemîn/: ئاوەڵناو. هەوەڵین؛ ئەوەڵین؛ بە تەرتیب و پلە و جێگای یەکەمەوە ☰ یکُمین؛ نخستین

یەکەمین٢: جێناو. ئەوەی لە پلە، ڕیز یان جێگەی یەکەمدایە ‹یەکەمین کەس گەیشتە بەرەوە› ☰ اولی

یەکەناس / ‎/yekenas/: ئاوەڵناو. ١. ئاشنا بە یەک کەسی تایبەت ٢. خووگرتوو بە کەسێکی دیاریکراو ☰ ١و٢. یکّه‌شناس

یەکەندەردوو / ‎/yekenderdû/: ☜ **یەکودوو**٢

یەکەوجار / ‎/yekewcar/: ☜ **یەکەمجار**

یەکەوحەیزەران / ‎/yekewĥeyzeran/: ناو. جۆری گەمەی شەوانەیە ☰ نوعی بازی

یەکەوڕاست / ‎/yekewřast/: ئاوەڵکار. یەکسەر ☰ یکراست

یەکەوکڵاوە / ‎/yekewk(i)ławe/: ناو. جۆرێ گەمە ☰ نوعی بازی

یەکەوگۆتەکە / ‎/yekewgoteke/: ناو. جۆرێ گەمە ☰ نوعی بازی

یەکەونەدوو / ‎/yekewnedû/: ☜ **یەکودوو**٢

یەکە.یەکە / ‎/yeke yeke/: ئاوەڵکار. تاکە ــ تاکە؛ جیا ـ جیا و لە شوێن یەک ☰ یکی ـ یکی

یەکهاوی / ‎/yekhawî/: ئاوەڵناو. بێ گۆڕان؛ لە یەک باری ژیاندا ☰ یکنواخت

یەکهۆ / ‎/yekho/: ئاوەڵکار. یەکهەو؛ لەپڕ؛ ژنشکاف ☰ ناگهانی

یەکهەو / ‎/yekhew/: ☜ **یەکهۆ**

یەکهێشە / ‎/yekhêşe/: ئاوەڵناو. یەکگاسنە؛ جارێک کێڵدراو (زەوی) ☰ یکبار شخمزده (زمین)

یەکیتە / ‎/yekîte/: ناو. *[زمانناسی]* پیتی دەنگدار ☰ حرف صدادار

یەکیتی / ‎/yekîtî/: ☜ **یەکیەتی**

یەکینە / ‎/yekîne/: ناو. یەگان؛ بەشێک لە دامەزراوەی چەکداری کە ڕێکخراوەیەکی تایبەتی بۆ ڕەچاو کرابێت ‹یەکینەکانی پاراستنی مافی گەل› ☰ یگان

یەکینی / ‎/yekînî/: ناو. یەکایەتی؛ تەنیایی ☰ تنهایی

یەکیەتی / ‎/yekyetî/: ناو. یەکەتی؛ یەکیتی؛ یەکیتی: ١. یەکگرتوویی ٢. ناوی هەڵپەڕکێیەکی کوردییە ٣. تاقانەیی؛ بێهاوتایی ‹ئەشکالی عالەم لە سەر یەکیەتی خودا دەدوێن› ☰ ١. اتحاد ٢. نوعی رقص کُردی ٣. یگانگی؛ احدیت

یەکیەک / ‎/yekyek/: ئاوەڵکار. ١. هەموو لا ٢. تاک ـ تاک ‹بینایم کوێرە، هەڵنایە بە ڕووی کەس/ موژەم یەک ـ یەک دەڵێی بزمارە بێ تۆ «نالی»› ☰ ١. همه طرف ٢. یکی ـ یکی؛ تک ـ تک

یەکی.یەکی / ‎/yekî yekî/: ئاوەڵکار. تاکە ــ تاکە ‹یەکی ـ یەکی هەڵمبژارد› ☰ یکی ـ یکی

یەکێ / ‎/yekê/: ☜ **یەکێک**

یەکێتی / yekêtî/: ☜ **یەکیەتی**

یەکێک / yekêk/: جێناو. یەکێ: ١. کەسێک؛ یەک کەس ‹یەکێک لە برسا ژان ئـەکا، یـەک لـە تێری «مەسەل»› ٢. دانەیەک؛ یەک دانە ‹لە نێو هـەموو باڵندەکان یەکێکیانم زۆر پێ سەیر بـوو› ☰ ١. یکـی ٢. یک دانە

یەل^{1} / yel/: ناو. ١. ☜ **یەلـەك** ٢. پاڵـەوان ☰ ١. ☜ **یەلەك** ٢. یل

ـ یـەل^{2}: پاشگر. ــگـەل؛ نیشـانەی کـۆ ‹برایـەل؛ کوڕیەل› ☰ ـ ان؛ نشانەی جمع

یەلـدا / yelda/: نـاو. چلـە؛ شـەوچلە؛ هەوەڵـین شەوی زستان کە درێژترین شەوی ساڵە ‹گوڵـی بەیزا بەیازی باخی سـینەی/ شـەوی یەلـدا سـەوادی خاڵی خورشید «بێخود»› ☰ یلدا

یەلغار / yelğar/: نـاو. وێلغار؛ هێرشی وەحشـییانە بەرەو دوژمـن وێـڕای کوشـتن و بـڕین و بـردن ‹قـەومێ پـەی قەسـاس حـوجرەی دەروون کـەیل/ یەلغارشان کەرد نە سارای دوجەیل «خانای قوبادی»› ☰ ایلغار

یەلکە / yelke/: ☜ **هێلکە**

یەلکەکەر / yelkeker/: ئاوەڵـناو. مـەرایی‌کـەر ☰ چاپلوس

یەلکەن / yelken/: نـاو. یەرکەن؛ بادەوەی گەمیـە ☰ بادبان کشتی

یـەلموم / yelmum/: نـاو. چلۆسـک؛ چۆڵـەچرا ☰ مشعل

یەلەک / yelek/: ناو. یەل؛ سوخمە ☰ یلک

یەڵخی / yelxî/: نـاو. ڕەوە ئەسپی شەو بە کێـو ☰ رمەی اسب رها در صحرا

یەڵخی ـ یەڵخی / yelxî yelxî/: ئاوەڵناو. وێڵ‌ـوێڵ؛ هیال ـهیال ☰ ول ـول

یەڵغـار / yelğar/: ناو. هێرشـی سـواران ☰ ایلغـار؛ هجوم سواران

یەڵەک / yełek/: ☜ **هێڵەك**

یـەمان / yeman/: ئاوەڵـناو. ١. زۆردار؛ بـەهێز ٢. سەیر و سەمەرە ٣. زرت و زرنگ ٤. ئازا؛ نـەترس ☰ ١. نیرومند ٢. عجیب ٣. زرنگ ۴. شُجاع

یەمنۆ / yemno/: جێناو. ١. ☜ **یۆنا** ٢. یـەک بـۆ یەکێ ☰ ١. ☜ **یۆنا** ٢. یکی برای یکی

یەمە / yeme/: ئاوەڵـکار. هێشـتا؛ نهـۆ؛ نووکـە ☰ هنوز

یەمەنی / yemenî/: نـاو. کەوشی سووری بێ‌پاژنـە ☰ کفش قرمز بدون پاشنه

یەمیش / yemîş/: نـاو. میوە؛ مێوە؛ فێقی؛ فێکی ☰ میوه

یەن^{1} / yen/: ناو. کانی؛ سەرچاوە؛ خـانی؛ هانـە ☰ چشمه

یەن^{2}: ئاوەڵکار. یەندە؛ هێند؛ ئەوەندە ☰ آنقدر

یەند^{1} / yend/: ئاوەڵکار. بەس کە ‹یەند دیان وەو ڕا تۆ مەی نە پێشدا/ دیدەی دڵ نیگا نەمەندەن تێشـدا «مەولەوی»› ☰ از بس؛ به قدری؛ آن‌قدر

یەند^{2}: جێنـاو. ئەمەندە؛ ئەم ئەندازە کە مەبەسـتە ☰ چندان

یەندە / yende/: ☜ **یەن**^{2}

یەنو / yenû/: جێناو. ئەمان؛ ئەمانە ☰ این‌ها

یەنە / yene/: ☜ **هەینی ـ١**

یەو^{1} / yew/: نـاو. ١. یەوی؛ یـەی؛ جـۆ ٢. یـەک؛ نیمەی دوو ☰ ١. جو ٢. یک

⊡ **یەو بیایش** بوونە یەک؛ یەک گـرتن ☰ مُتحـد شدن

یەو^{2}: ئامراز. وەک؛ لە وێنە ☰ مانند

⊡ **یەو چون** وێک‌چوون؛ لێکتر کردن؛ لـە یـەک چوون ☰ شبیه هم بودن

یەو ـ^{3}: پێشوشە. یەک ـ ‹یەوپا؛ یەوچەم› ☰ یک ـ

یـەواش / yewaş/: ئاوەڵـکار. یـەباش؛ هێـواش؛ بـە ئەسپایی؛ هێدی؛ سووک ☰ آهسته؛ یواش

یەواشکی / yewaşkî/: ئاوەڵکار. یەباشکی؛ هێدیکا؛ سەبرۆکە ☰ یواشکی؛ به آهستگی

یەوبنا / yewb(i)na/: ☜ **یۆنا**

یەوبینان / yewbînan/: ☜ **یۆنا**

⊡ **یەوبینان دیاییش**: ☜ **یۆبینو موەژناییش**

یەوبینان ڕەساییش: به یەکتر گەیشتن ☰ به هم رسیدن

یەوبینان گرەوتیش: یەکتر گرتن؛ یەکیەتی کردن ☰ مُتحد شدن

یەوبییەو / yewb(i)yew/: ئاوەڵکار. یەکە ـ یەکە؛ یەکبەیەک ☰ یکی ـ یکی

یەوجوس / yewcus/: ئاوەڵناو. یەکتەرز؛ یەکبابەت ☰ یکجور

یەوخە / yewxe/: ناو. جۆرێ نانی ناسکە ☰ نوعی نان

یەودەست / yewdest/: ☜ **یەکدەس**

یەودەمە / yewdeme/: ئاوەڵکار. سەردەمێک؛ وەختایەک ☰ هنگامی

یەوڕایردیاییش / yewřayird(i)yayîş/: ناو. یەوڕایرڤیناییش: ١. بەرەو ڕێگەیەک ڕوانین ٢. *[کینایە]* بۆ یەک چارەنووس خەبات کردن ☰ ١. به یک مسیر نگاه کردن ٢. برای یک هدف کوشیدن

یەوڕایرڤیناییش / yewřayirvînayîş/: ☜ **یەوڕایردیاییش**

یەوڕایی / yewřayî/: ناو. ١. یەکدەنگی؛ هاوبیری ٢. هاوڕایی؛ هاوڕێیی ٣. تەنیایی ☰ ١. هم‌مسلکی ٢. همراهی ٣. تنهایی

یەوڕەنگ / yewřeng/: ☜ **یەکرەنگ**

یەوڕۆژە / yewřoje/: ☜ **یەکرۆژە**

یەوسەڕا / yewseřa/: ئاوەڵناو. یەکساڵە لە تەمەندا ☰ یکساله

یەوشەوا / yewşewa/: ☜ **یەکشەممۆ**

یەوشەوە / yewşewe/: ☜ **یەکشەممۆ**

یەوفەک¹ / yewfek/: ناو. پاچ؛ کولینگی یەکدەم ☰ کُلنگ یکسر

یەوفەک²: ئاوەڵناو. یەکقسە؛ بێ بان و خوار ☰ یک کلام

یەوقات / yewqat/: ئاوەڵناو. ١. یەکلا ٢. یەک نهۆم ☰ ١. یک لایه ٢. یک طبقه

یەوکشت / yewkişt/: ئاوەڵناو. ١. خوار و خێچ ٢. سەقەت؛ سەکەت ☰ ١. کج و مُعوج ٢. ناقص

یەوکەس / yewkes/: جێناو. هەر کەسێ ☰ هر کس

یەومن / yewmin/: جێناو. یەکتر؛ یەکتری ☰ یکدیگر

یەومیە / yewm(i)ye/: ئاوەڵکار. یۆمە: ١. ڕۆژانە؛ بە ڕۆژدا ٢. هەمیشە و دایم ‹یەومیە خەریک گەمە و گاڵتەیە› ☰ ١. روزانه ٢. همواره

یەون / yewin/: ئاوەڵناو. یەکەم؛ هەرەباش ☰ درجه یک

یەونا / yewna/: جێناو. ١. ☜ **یۆنا** ٢. یەکێ‌تر ☰ ١. ☜ **یۆنا** ٢. دیگری

⊡ **یەونا ڤیناییش**: ☜ **یۆبینو موەژناییش**

یەونای / yewnay/: جێناو. یەکێ‌تر؛ ئەویتر ☰ آن دیگر

یەوندەس / yewindes/: ☜ **یازدە**

یەونۆ / yewno/: ☜ **یۆنا**

یەوەر / yewer/: جێناو. ١. کەسێک ٢. هەر کەسێک ☰ ١. کسی ٢. هر کسی

یەوەرە / yewere/: ئاوەڵناو. لەڕ؛ لاواز ☰ لاغر

یەوەری / yewerî/: جێناو. یەکیان ☰ یکی از ایشان

یەوەک¹ / yewek/: ناو. یەک؛ تاک ☰ یک

یەوەک²: ئاوەڵناو. تاقانە (کچ) ☰ یکی‌یکدانه (دختر)

یەوەک³: جێناو. ١. یەکێک؛ کەسێ ٢. یەکێ‌تر ☰ ١. کسی ٢. یکی دیگر

یەوەکەی / yewekey/: ئاوەڵناو. تاقانە؛ تەنیا منداڵ

▤ یکی‌یکدانه

یەوەندەس / yewendes/: ☜ یازدە

یەوەندەسن / yewendesin/: ☜ یازدەهەمین

یەوەی / yewey/: ناو. تەنیایی؛ تەنیابالّی ▤ تنهایی

یەوی¹ / yewî/: ☜ یەو¹ـ١

یەوی²: جێناو. یەکێکی؛ یەک لەوان ▤ یکی از آن‌ها

یەوین / yewîn/: ناوەڵناو. دروستکراو لە جۆ ▤ جوین

یەوینا / yewîna/: جێناو. کەسێ تر ▤ کسی دیگر

یەو.یەو / yew yew/: ناوەلکار. تاک‌وواز؛ تاک و تەرا ▤ تک و توک

یەویەوڕای / yewyewřay/: ناوەلکار. بڕێ جار؛ هێندێ جاران ▤ بعضی اوقات

یەوێن / yewên/: ناو. تەنیایی ▤ تنهایی

یەه / yeh/: دەنگ. ١. وتەی بێزاری ‹یەه کە لێی تووڕەم› ٢. وتەی ئارام کردنی یەکسم ▤ ١. کلمه‌ی انزجار ٢. کلمه‌ی آرام کردن ستور

یەهر / yehir/: ناو. یەهەر؛ جەرگ؛ جگەر؛ کەزەب ▤ جگر

یەهوود / yehûd/: ☜ یەهوودی¹

یەهوودی¹ / yehûdî/: ناو. یەهوود؛ یاودی؛ جوو؛ جوولەکە؛ جوولە؛ مووسایی؛ ئۆمەتی مووسای پەیغەمبەر ▤ یهودی

یەهوودی²: ناوەڵناو. یاودی؛ جوولەکە؛ پێوەندیدار یان سەر بە یەهوود ▤ یهودی

یەی¹ / yey/: ناوەڵناو. یەک؛ نیمەی دوو ‹یەی پا هاتە وەر، دو پا ڕەم کردم/ وە هەول گیانم سلامی کردم «شامی»› ▤ یک

یەی²: ناوەلکار. بۆچی؛ بۆچە؛ چما؛ ئەڕا ▤ چرا

یەی³: جێناو. ئەو ▤ او

یە ـ یە / ye ye/: دەنگەناو. یەیەع؛ وتەی دنەدانی بزن بۆ خۆش بە ڕێدا چوون ▤ کلمه‌ی راندن بُز

یەیەع / yeye'/: ☜ یە ـ یە

یی / yî/: جێناو. ١. ئەو ٢. ئەوێ؛ ئەویا ▤ ١. او ٢. آنجا

ییخ / yîx/: دەنگەناو. ١. وشەی داوای نەوی بوون و بە سەر چۆکدا هاتن لە وشتر کردن ٢. وشەی دەرکردنی بزن ▤ ١. کلمه‌ای برای نشاندن شتر ٢. کلمه‌ی راندن بُز

⊡ **ییخ بوون**: ییخ خواردن: ١. هاتنە سەر چۆکانی وشتر ٢. [مەجاز] خۆ بە دەستەوە دان ▤ ١. بر زانو نشستن شتر ٢. تسلیم شدن

ییخ خواردن: ١. ☜ ییخ بوون ٢. [کینایە] دانەوین؛ داهاتنەوە ‹هەر دەستم بۆ برد ییخی خوارد› ▤ ١. ☜ ییخ بوون ٢. خم شدن

ییخ دان: ١. وشتر هێنانە سەر زرانی ٢. [مەجاز] وە بنە خۆدانی کەسێ ‹خەریک بوو دەس بکاتەوە، بەلام زۆر زوو ییخم دا› ▤ ١. شتر را بر زانو نشاندن ٢. حریف را بر زمین زدن

ییختار / yîxtar/: ☜ نیختیار

ییخە / yîxe/: ☜ یخخە

یینە / yîne/: جێناو. ئەوان ▤ آنان

یینی / yînî/: جێناو. یێنی؛ ئەوان ▤ آنان

یێ¹ / yê/: ناو. ناوی پیتی سی‌وسێهەمی ئەلفوبێی زمانی کوردی ▤ ی

یێ²: جێناو. ١. لەوی ٢. ئەو ٣. ئەوانە ▤ ١. از او ٢. او ٣. این‌ها

یێستر / yêstir/: ☜ هێسر

یێسقان / yêsqan/: ناو. ئێسک ▤ استخوان

یێلاخ / yêłax/: ناو. کوێسان؛ زۆزان ▤ ییلاق

یێم / yêm/: ناو. ئالک؛ دەغل بۆ خواردنی یەکسم ▤ علیق

یێنە / yêne/: ☜ هەینی ـ١

یێنی / yênî/: ☜ یینی

٧

ێ

ێ١ / ê/: پیت. نیشانەی پیتی سیوپێنجەمی ئەلفوبێی زمانی کوردی ☰ یای مجهول؛ سیوپنجمین حرف الفبای زبان کُردی

ێ٢: ناو. پیتی سیوپێنجەمی ئەلفوبێی زمانی کوردی ☰ سیوپنجمین حرف الفبای زبان کُردی

ێ٣: جێناو. ـ ێت؛ ئەو؛ جێناوی سێهەم کەسی تاکی ڕانەبردوو ‹تەنیا دەچێ؛ ئەویش دێ› ☰ ضمیر سوم شخص مفرد مضارع

ێ٤: پاشگر. ـ ێک: ١. ناو نەناس دەکا ‹ژنێ؛ کتێبێ؛ ماڵێ› ٢. یەک؛ نیشانەی تاک بوونی ناو ‹تاڵێ موو؛ مناڵێ هار› ☰ ـ ی: ١. یای نکره ٢. یای وحدت

ێ٥: ئامراز. ـ ێک: ١. نیشانەی موزاف (دیارخراو) بۆ نێرینە ‹بابێ تە؛ ژیانێ مە› ٢. ـ ەوە؛ بارودۆخێ پیشان دەدا ‹ئەوە لە دەرێ چ باسە؟› ٣. بۆ بانگ کردن بە خۆشەویستییەوە ‹پووریێ! وا نابێ؛ خوشکێ! وەرە› ☰ ـ ی: ١. کسرەی اضافەی مُضاف مُذکر ٢. نشانەی بیان حالت یا وضعیّتی ٣. حرف ندا

ـ ێتی / êtî-/: پاشگر. ـیەتی؛ ـایەتی؛ ناوی چاوگ دروست دەکا ‹برسێتی؛ کوردێتی› ☰ ـ یت؛ ـ گی؛ اسم مصدر ساز

ـ ێک / êk-/: پاشگر. ێ: ١. ناو نەناس دەکا؛ ‹ناوێک ناخۆش مەنێ› ٢. یەک ‹کارێک شک نابەم› ٣. ئاوەڵکارسازە ‹دێرێک هاتە لام؛ سووکێک گەڕامەوە› ٤. بۆ وتنەوە لە ناو ‹گەلێک نەتوانێ زمان بپارێزێ سەرەنجامی نەمامە (**تێبینی**: «گەلێک» لێرەدا بەرانبەر لەگەڵ «ئەو گەلەی»)› ☰ ١. یای نکره ٢. یک؛ یای وحدت ٣. قیدساز ۴. یای وصفی

ـ ێڵە / êłe-/: پاشگر. ١. ـووڵە؛ ـۆڵە؛ خاوەن حاڵ و باڵ و چۆنیەتییەک (زۆرتر بە باری پلار و سووکایەتی دەکەوێ) ‹زەردێڵە› ٢. لە ئاوەڵناو ناوێک بە نیشانەی هەمان تایبەتمەندی دروست دەکا ‹ڕەقێڵە› ☰ ١. ... ٢. از صفت اسم می سازد

ـ ێن١ / ên-/: جێناو. بۆ کۆ؛ ـ ان ‹ژنێن گوند؛ پەزێن تە› ☰ ـان؛ ها؛ نشانەی جمع

ـ ێن٢: پاشگر. ١. دروستکراو لە ... ‹نیسکێن؛ ماشێن› ٢. بە دوای ڕەگی کارەوە دەنووسێ و دەیکاتە ئاوەڵناوی کرۆکی (بە هەڵکەوت) یان پاشەوشەی کرۆکی ‹بارێن؛ هەڵکڕێن› ٣. ناوی چاوگ دروست دەکا و نیشانەی گەمە و جم و جووڵی لەو چەشنەیە ‹ماتێن؛ تۆپێن؛ هەلووکێن؛ نەردێن› ٤. بۆ کات و جێ ‹شەوێن؛ پاڵێن؛ گەرمێن؛ خورێن؛ سەرێن› ☰ ١. ـ ین ٢. ـ ننده ٣. ـ بازی ۴. ـگاه (پسوند مشترک مکان و زمان)

▪ **ێنه** / êne-/: پاشگر. ١. له ئاوەڵناو، ناو دروست دەکا ‹ڕەشێنه؛ زەردێنه؛ سپێنه؛ ڕەقێنه › ٢. پاشگری فاعیلی دروست دەکا ‹ـ ترسێنه؛ ـ سووتێنه› ٣. له ڕەگ، ناوی چاوگ دروست دەکا ١. اسم ساز ٢. پسوند فاعلی ساز ٣. اسم مصدر ساز

▪ **ێنەر** / êner-/: پاشگر. ئاوەڵناوی کرۆکی له ڕەگ دروست دەکا ‹خەوێنەر؛ سووتێنەر› تێبینی: ئەم پاشگره له بنەڕەتدا له دووکەرتی: /ێن + ەر/ پێکهاتووه و له کۆندا ئەم فرمووله به کار نەهاتووه ـ نده؛ پسوند صفت فاعلی‌ساز

▪ **ێنی** / ênî-/: پاشگر. ١. له ناو ناوێکی دی دروست دەکا ‹کچێنی؛ بابێنی› ٢. له ئاوەڵناو ناو دروست دەکا ‹ئاشتێنی› ٣. ـایەتی؛ له ناو، ناوێکی دی (زۆرتر بەرهەم چاوگی) ساز دەکا ‹سەگێنی› ٤. ـیەتی؛ نیشانەی کات، هەل، سەردەم و دەوران ‹بووکێنی؛ قۆزێنی› ١و٢. اسم‌ساز ٣. ـ یت؛ در وضع یا حالتی ۴. ایام؛ نشانەی زمان

ی

تێبینی: «ی» لە ڕێنووسی ئێستای کوردیدا نیشانەی دوو پیتە: ۱. پیتی کپی «y» وەک لە وشەی «**یار**- yar» و «**بەی**- bey» و ۲. دەنگی «î» وەک لە وشەی «**ژین**- jîn» و «**کوردی**- kurdî» دا.

ی^{۱} / î/: پیت. نیشانەی پیتی سیوپێنجەم، دوایین پیتی ئەلفوبێی زمانی کوردی ■ سیوپنجمین و آخرین حرف الفبای زبان کُردی

ی^{۲}: ناو. پیتی سیوشەشەم، دوایین پیتی ئەلفوبێی زمانی کوردی ■ سیوششمین و آخرین حرف الفبای زبان کُردی

ی^{۳}: جێناو. ۱. لکاوی دووهەم کەسی تاک ‹مردی؛ سووتی؛ دانیشتی› ۲. فاعیلی لکاو بۆ سێهەم کەسی تاک ‹کردی؛ هێشتی؛ بردمانی› ۳. لکاوی خاوەنداریەتی سێهەم کەسی تاک ‹کتێبی؛ بەردی؛ سەری› ■ ۱. ی؛ ضمیر فاعلی دوم شخص مفرد ۲. ضمیر فاعلی سوم شخص مفرد ماضی ۳. ش؛ ضمیر ملکی متصل سوم شخص مفرد

▪ **ی**^{٤}: پاشگر. ۱. ـ یی؛ ـەتی؛ ـ ێتی؛ ـ یەتی؛ ـایەتی؛ لە ناو یا ئاوەڵناو، ناوی دی دروست دەکا ‹تەواوی› ۲. ـ یی؛ نیشانەی هاوگەری: *ئا)* بۆ جێگە ‹کوێستانی؛ بۆکانی› *ب)* بۆ کەس، شت، ڕێباز یان دینێک ‹جافی؛ کوردی؛ ئیسلامی› *پ)* بۆ پیشە یان کارێک ‹شوانی› ۳. بە ڕەنگ، شێوە یان دۆخێک ‹جوانی؛ سووری؛ خۆشی› ٤. ـ یی؛ ـ ین؛ دروستکراو لە شتێک ‹چێوی؛ گڵی؛ بەردی؛ ماشێنی› ٥. ـانە؛ بەکەڵک بۆ شت یان کارێک ‹کردنی؛ خواردنی› ٦. لە ئاوەڵناو جێناو دروست دەکا ‹هەوەڵی› ۷. ئاوەڵکار دروست دەکا؛ بە هۆی شتێکەوە ‹کوتوپڕی› ۸. *[سەرزارەکی]* ـ ڵێ؛ وشەی خۆش ویستن ۹. ئاوەڵناو سازە ‹کاری› ■ ۱. ـ یت؛ ـ گی؛ پسوند اسم مصدر ساز، نشانەی در وضع یا حالتی بودن ۲. نشانەی نسبت: *الف)* بە مکان *ب)* به شخص، شیء، مکتب یا دینی *ج)* بە صنعت یا شغلی ۳. پسوند دال بر اصل چیزی ۴. نشانەی کارآمدی ۵ پسوند دال بر امکان و احتمال ۶ پسوند ضمیر ساز ۷. پسوند دال بر سببیّت ۸ نشانەی تحبیب ۹. اهل، دوستدار یا دارای گرایش شدید به امری

ی^{٥}: ئامراز. ۱. نیشانەی ئیزافە ‹زمانی کوردی؛ گەلی کوردستان› ۲. نیشانەی وەسفی ‹ژیانی ئازاد؛ دەردی کاری› ■ ۱. نشانەی مضاف در ترکیب اضافی ۲. نشانەی موصوف در ترکیب وصفی

▪ **یلە** / île/: پاشگر. ناو چکۆلە دەکاتەوە ‹کونیلە› ■ اسم تصغیر ساز

▪ **ین** / în-/: پاشگر. ۱. ناو دەکاتە ئاوەڵناو ‹زێڕین› ۲. ئاوەڵناوی وەپێشخەر دەگۆڕێ بۆ هەڤیازی ‹چاکترین› ■ ۱. اسم را به صفت مبدل می‌کند ۲. صفت تفضیلی را به صفت عالی تبدیل می‌کند

سەرچاوە سەرەکییەکان:

- هەژار (شەرەفکەندی، عەبدورڕەحمان) (١٣٦٩).*هەنبانەبۆرینە* ، فرهنگ لغت فارسی-کُردی (دو جلدی)، انتشارات سروش، تاران
- مردوخ روحانی، ماجد (١٣٩٢). فرهنگ لغت فارسی - کُردی *دانشگاه کردستان* (سه جلدی) انتشارات دانشگاه کردستان، چاپ دوم، سنندج

باقی سەرچاوەکان:

١ . کوردی

- ئاریانی، عەبدولوەهاب (١٣٩٣).*دیوانی ئەشعار*، ساغ کردنەوە و پێداچوونەوەی عەبدوڵلای ڕەحیمی و تاها شەهیدی و عابید ئیزەدی،(؟)، مەریوان
- ئاغا عینایەت (١٣٧٨).*دیوانی شێعر*، کۆکردنەوەی سەیێد باقر هاشمی و محەممەد ئەمین هەورامانی، چاپی تەوحید، تاران
- ئاوڕەحمانی حاجی مارف (٢٠١١).*فەرهەنگی میدیا* (کوردی - کوردی) تیپیی، ئاکادیمیای کوردی، هەولێر
- ئەحمەدی خانی (١٩٨٩).*مەم و زین*، پەراوێز نووسینی هەژار، ئەنستیتۆی کورد، پاریس
- ئەحمەدی خانی (١٣٨٩). *مەم و زین*، هەژار کردوویە بە موکوریانی ، پەخشانگای ئازادی، سلێمانی
- ئووەیسی، موحەممەد عەلی (١٣٨٨). *زمانی کوردی لە بەرانبەر هورووژمی شەپۆلی ناشارەزاییدا*، ئینتیشارات ناجی، سنە

- ئیلخانیزادە، سوارە (٢٠١٤). *شەنگەسوار*، ئامادەکردن و پێداچوونەوەی سەلاحەددین ئاشتی، ئینتشاراتی غەزەڵنووس، چاپی دووهەم. سلێمانی
- ئەحمەدی، ئێبراهیم (١٣٨٨). فەرهەنگی دەنگەناو لە زمانی کوردیدا، بڵاوکراوەی ئاراس، سنە
- ئەحمەدی، ئیبراهیم (١٣٩٣). *فەرهەنگی کینایە*، پێداچوونەوەی مەنسوور ڕەحمانی و عەتا حەواری نەسەب، ئینتیشاراتی کالێج و شەمیمی سنە، سنە
- ئەحمەی سەرهویە، مەلا عەلی ئیبراهیمی (١٣٨٢). *بەرزی شانشین*، کۆمەڵە شێعر، کۆکردنەوەی محەممەد وەلی کاکەیی، سنە
- بەرزەنجی، عەدنان و نوسرەتی، عەبدولغەفار (١٣٨٨). *خوێندنەوە و ڕێنووسی کوردی*، پژوهشکدەی کردستان‌شناسی، دانشگاه کردستان، سنندج
- بەهرامی، ئەحمەد (١٣٩٤). *پەندی پێشینان و فەرموودەی ژیران* (دوو بەرگ)، پەخشانگای زانستگای کوردستان. سنە
- بەهرەوەر، محەممەد (٢٠١١). *شێعر و پەخشانی سوارە*، ئاکادیمیای کوردی، هەولێر
- بەحری، ئەحمەد (؟). *فەرهەنگی باڵندە*، دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی ئاراس، هەولێر
- بەحری، ئەحمەد (١٣٧٣). *زنجیرەی ئەدەبی فۆلکلۆری کوردی*، (؟)
- بێخۆد (مەلا مەحموودی مۆفتی) (؟) *دیوانی شێعر* (کوردی و فارسی) کۆکردنەوەی موحەممەدی مەلا کەریم، کتابفروشی نیکنام، سقز
- پاوەیی، میرزا ئەولقادر (١٣٦٨). *دیوانی شیعر*، گرداورندە هادی سپنجی، چاپ سحاب، تاران
- پاوەیی، میرزا شەفیع (١٣٨٣). *شیرین و فەرهاد*، لێکۆڵینەوەی سەیید محەممەد حسێنی تەوەککۆلی، تاران
- پەشێو، عەبدوڵلا (٢٠١٤). بەرگی یەکەم، *پشت لە نەوا و ڕوو لە کرێوە*، چاپخانەی ڕۆژهەڵات، چاپی چوارەم، هەولێر
- پەشێو، عەبدوڵلا (٢٠١٤). بەرگی دووهەم، *هەسپم هەورە و ڕکێفم چیا*، چاپخانەی ڕۆژهەڵات، چاپی چوارەم، هەولێر

- پیرەمێرد (٢٠٠٧). *سەرجەم پەندەکان*، ساغ کردنەوە و پێداچوونەوەی فائیق هوشیار و هاوکاران، چاپخانەی شڤان، سلێمانی
- پێندرۆیی، محەممەد ساڵح و بۆتانی، ئەمین (٢٠١٠). *فەرهەنگا کانی* (کوردیا ژووریَ ـ کوردیا ناوەڕاست) ئاکادیمیای کوردی، هەولێر
- تاڵەبانی، شێخ ڕەزا (٢٠٠١). *دیوانی شیعر*، پێداچوونەوەی موکەڕڕەم تاڵەبانی، دەزگای چاپ و بلاو کردنەوەی ئاراس، هەولێر
- حاجی قادری کۆیی (٢٧٠٧). *دیوانی شیعر*، لێکۆڵینەوەی سەردار حەمید میران، کەریم مستەفا شارەزا، پێداچوونەوەی مەسعوود محەمەد، چاپخانەی [illegible]دیا ، سنە
- حەسەنپوور، ئەمیر (٢٠١٥). *سەدەیێك خەبات لە پێناوی زمانی کوردیدا* ، تیۆری سیاسەت و ئیدێئۆلۆژی، بنکەی ژین، سلێمانی
- حەسەنزادە، عەبدوڵلا (١٩٩٥). گوڵ چنینەوە لە خەرمانی «هەنبانەبۆرینە»ی هەژار، **APEC** ستۆکهۆلم
- حەقیێقی، عەباس (١٣٧٤). *کۆلکەزێرینە*، ئینتیشاراتی سەڵاحەددینی ئەییووبی، ورمیَ
- حەمە کەریم عارف (٢٠٠٦). *فەرهەنگی گۆڤەند و زنار*، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، هەولێر
- خانای قوبادی (٢٠١١). *لەیلا و مەجنوون*، ساغ کردنەوە و ئامادە کردنی غەفار ئیبراهیمی، بنکەی ژین، سلێمانی
- خاڵۆی کۆماسی (١٣٩٠). *دیوانی ئەشعار*، کۆکردنەوە و لێکدانەوەی مەلا ساڵح، بلاوکردنەوەی کوردستان،(؟)
- خودا (١٣٨٨). *قورئانی پیرۆز*. وەرگێڕانی هەژار، پەخشانگای ئێحسان و ئازادی، تاران
- دێوانە، ئەهلی (١٣٨٥). *دیوانی ئەشعار*، وەرگێڕاوی رازی، (؟)
- زەبیحی، عەبدوڕڕەحمان (١٣٦٧). *قامووسی زمانی کوردی*، ئینتیشاراتی سەلاحەددینی ئەییووبی، ورمیَ
- سەججادی، بەختیار و ئیبراهیمی، مەزهەر (١٣٩٦). *زمان و وێژەی کوردی*

(وانەی گشتی ـ بژاردەی قۆناغی کارناسی) پەخشانگای گوتار، سەقز
- سەمەدی، عەبدوڵڵا (١٣٨٨). گەشتێك بە کارگەی جۆڵایی‌دا، مەهاباد
- سەنەندەجی، مەهدی (١٣٩٧). *شۆنو بەر*، بڵاوکردنەوەی کوردستان، سنە
- سەنەندەجی، مەهدی (١٣٩٢). *وشەوان*، پەخشانگای زانستگای کوردستان، سنە
- سەیدی (١٩٧١). *دیوانی شیعر*، لێکۆڵینەوەی موحەممەد ئەمین کاردۆخی، چاپخانەی کامەران، سلێمانی
- سەیفوالقوزات (١٣٦١). *دیوانی سیف‌القضات*، بە کوشش ئەحمەدی قازي، (؟)
- شارباژێڕی، عوسمان (١٩٨٢). *گەوهەرێ*، گۆرانییەکانی حەسەن زیرەك، (؟)
- زەنبیلی، سەید کامیل (ئاوات) (١٣٩٢). *شاری دڵ*، دیوانی ئاوات، پەخشانگەی ئانا، تاران
- شامی کرماشانی (١٣٩٠). *چەپکەگوڵ*، ئامادە کردنی ماجد مەردۆخ ڕۆحانی، پەخشانگای ئارا، سنە
- شەختی، مەلا خەلیل (٢٠٠٦). *فەرهەنگا مەرگ و ژی*، دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی ئاراس، هەولێر
- شەریعەتی، عەلی (٢٠٠٧). *چوارنامیلکە*، وەرگێڕانی هەژار، دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی ئاراس، هەولێر
- شەڵماشی، محەممەد (٢٠٠٠). *خەرمان‌لۆغە* (پەند و ئامۆژگاری حیکایەت و نوکتەی خۆشی زانایان) بڵاوکراوەی کاوە، سوید
- شێخ محەممەدی خاڵ (١٩٧٦). *فەرهەنگی خاڵ*، سێ‌بەرگی، کۆڕی زانیاری کورد، بەغدا
- شێخانی، عەبدولوەهاب (٢٠٠٩). *فەرهەنگی شێخانی*، دەزگای تویژینەوەو بڵاوکردنەوەی موکریانی، هەولێر
- عورفی، عارف (١٩٨٥). *دیوانی ئەشعار*، کۆکردنەوە و پێداچوونەوەی ئومید کاکەڕەش، (؟)، سلێمانی
- عوسمان، کاروان (٢٠١٢). *پەندی پێشینیان*، خانەی‌چاپ‌وپەخشی‌ڕێنما، سلێمانی
- عەبدوڵڵاپوور، هەژیر (٢٠٠٨). *فەرهەنگی هەژیر* (فارسی ـ کوردی) دووبەرگی، چاپخانەی خانی، دهۆك

- فایەق بێکەس (١٣٦١). *دیوانی بێکەس* ، کتابفروشی محمدی ، سقز.
- فەیزیزادە، تاها (١٣٦٧). *فەرهەنگی وشەدووانەکانی کوردی*، ئینتیشاراتی سەلاحەددینی ئەییوبی، ورمێ
- قانیع (١٣٨٨). *دیوانی شیعر* ، کۆکردنەوەی بورهان قانیع، چاپخانەی دالاهوو، سنە
- کەنوڵەیی، ئەڵماس خان (؟). *شانامەی کوردی هەورامی*، کۆکردنەوەی محەممەد رەشید ئەمینی، (؟)
- گۆران ، عەبدوڵلا (١٣٨٦). دیوانی شیعر، پەخشانگای پانیز ، تاران
- گۆڤاری کۆڕی زانیاری کورد (١٩٧٤). بەرگی دووهەم، بەشی دووهەم، چاپخانەی کۆڕی زانیاری کورد، بەغدا
- لوتفینیا، حەیدەر، نادرپوور، لوقمان (١٣٩٢). *ئاوێنەی بێگەرد* ، (؟)، سەقز
- لیژنەی نووسەران (٢٠١٠). راسپاردەکانی کونفرانسی *بەرەو رێنووسێکی یەکگرتووی کوردی*، ئاکادیمیای کوردی، هەولێر
- لیژنەی نووسەران (٢٠٠٥). *زاراوەی ڕاگەیاندن*، کۆڕی زانیاری، هەولێر
- م. جەمال عەبدول و هاوکاران (٢٠١٠). *رێنووسێکی کوردی بە پێی بنەما زانستییەکانی رێنووسی گشتی*، چاپی دووهەم، هەولێر
- ماملێ، سمایل (١٩٨٧). *توێشەبەرەی هەوری مامڵێ*، ئەمینداریتی گشتی رۆشنبیری و لاوانی ناوچەی کوردستان، (؟)
- مان، ئۆسکار (٢٠١٣). *تۆحفەی موزەففەرییە* ، پێداچوونەوەی هێمن ، چاپخانەی کۆڕی زانیاری کورد، بەغدا
- محەممەدی، خەلیل (١٣٩٤). *زەردەی دەم کەل* ، دووبەرگی ، پەخشانگای زانستگای کوردستان، سنە
- مودەڕڕیسی، محەممەدعارف (١٣٨٤). *پەندیپێشینیان*، کتێبفرۆشی شێخی، سنە
- موفتی پێنجوێنی (١٩٩٠). *دیوانی ئەشعار*، ئامادە کردن و کۆکردنەوەی ئومید ئاشنا و عەبدۆلکەریم مۆفتی، (؟) ، (؟)
- مەحوی (١٣٩٢). *دیوانی شیعر* ، لێکۆڵینەوەی مەلا عەبدولکەریم مودەڕڕیس و موحەممەدی مەلا کەریم، پەخشانگای ئانا، تاران

- مەردۆخ رۆحانی، بابەشێخ (٢٠١١). *مێژووی ناودارانی کورد* (بەرگی یەك و دوو) وەرگێڕانی ماجد مەردۆخ ڕۆحانی، ئاکادیمیای کوردی، هەولێر
- مەردۆخی، شێخ عەبدولمۆئمێن (٢٠١٠). *کەشکۆڵە شێعری کوردی گۆرانی*، ساغ کردنەوەی ئەنوەر سوڵتانی، بنکەی ژین، سلێمانی
- مەستوورە (١٣٩٤). دیوانی شیعر، کۆکردنەوە کردنەوە و پێداچوونەوەی ماجد مەردۆخ ڕۆحانی، کانی کتێب، سنە
- مەلای جەزیری (١٣٩٣). دیوانی شێعر، شەرحی هەژار، پەخشانگای پانیز، تاران
- مەولەوی کورد (٢٠١٣). *دیوانی ئەشعار*، پێداچوونەوەی مەهدی سەنەندەجی، ئاکادیمیای کوردی، هەولێر
- میرشەرەفخانی بدلیسی (٢٠٠٩). *شەرەفنامە، مێژووی ماڵەمیرانی کوردستان*، وەرگێڕانی هەژار، پەخشانگای پانیز، چاپی پێنجەم، تاران
- نالی (١٣٨٨). *دیوانی* شیعر، پێداچوونەوەی مەلا عەبدولکەیمی مودەڕڕیس، پەخشانگای ئانا، تاران
- ناهید، محەممەد (٢٠١١). *فەرهەنگی ناهید* (کوردی - کوردی - فارسی) ئاکادیمیای کوردی، هەولێر
- نالی، مەلا محەمەد سادق (صادق) (١٣٨٦). لێکۆڵینەوە و پێداچوونەوە محەمەد ئەحمەدزادە (کوڕی شاعیر) و محەمەد سەعید تەکیەخا، پەخشانگای تاڤگە، سنە.
- وەفایی (١٣٨٧). *دیوانی* شیعر، لێکۆڵینەوەی محەمەد عەلی قەرەداغی، پەخشانگای ئانا، تاران
- هەردی، ئەحمەد (١٣٨٨). *رازی تەنیایی*، دیوانی شیعر، ئامادە کردنی ئەفشین بەهاری زەڕ، پەخشانگای ئانا، تاران
- هەژار (شەرەفکەندی، عەبدوڕڕەحمان) (١٣٨٠). *پێنج ئەنگوست ئەبنە یەك مست*، انتشارات تازە نگاە، سنە
- هەژار (عەبدوڕڕەحمان شەرەفکەندی) (٢٠٠٧). چێشتی مجێور، ناوەندی چاپ و بڵاوکردنەوەی مێهرگان، (؟)

- هەژار (عەبدوڕڕەحمان شەرەفکەندی) (١٣٩٢). بۆ کوردستان، پەخشانگای پانیز، تاران
- هێمن (١٣٦٢). *پاشەرۆک*، چاپخانەی پیرۆز،(؟)
- هێمن (٢٠٠٦). *هەواری خاڵی*، سەرجەمی نووسینی هێمن، دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی ئاراس، چاپی دووهەم. هەولێر

٢. فارسی

- انوری، حسن (١٣٨٢). *فرهنگ بزرگ سخن* (٨ جلدی)، انتشارات سخن، چاپ دوم، تهران
- سعیدی، شاحسین (غریب کردستانی) (١٣٨٩). *آوازهای سرزمین پدری‌ام*، جام جوان، قم
- سمیعی (گیلانی)، احمد (١٣٨٣). *نگارش و ویرایش*، انتشارات سمت، چاپ ششم، تهران
- سنندجی، مهدی (١٣٩٤). *توصیف اجمالی زبان باستانی اورامی با گویش نودشه‌ای*، مریوان
- فتاحی قاضی، قادر (١٣٦٤). امثال و حکم کردی، انتشارات دانشگاه تبریز، تبریز
- صدری افشار، غلامحسین و دیگران (١٣٨١). *فرهنگ معاصر فارسی* (یک جلدی) انتشارات فرهنگ معاصر، تهران
- صدری افشار، غلامحسین و همکاران (١٣٨٨). *فرهنگ‌نامه‌ی فارسی واژگان و اعلام* (سه جلدی) موسسه فرهنگ معاصر، تهران
- عمید، حسن (١٣٣٧). *فرهنگ عمید* (دوجلدی) کتابخانه ابن‌سینا، تهران
- غلامحسین‌زاده، غلامحسین (١٣٨٣). *راهنمای ویرایش*، انتشارات سمت، چاپ سوم، تهران
- محمدی، ناهید (١٣٩١). *کلهرنامه*، انتشارات دستان، تهران
- معین، محمد (١٣٧١). *فرهنگ فارسی*، انتشارات امیرکبیر، چاپ هشتم، تهران
- نجفی، ابوالحسن (١٣٧٠). *غلط ننویسیم*، مرکز نشر دانشگاهی، تهران